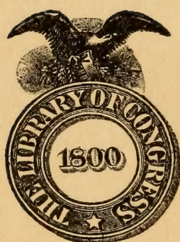

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

# FRÄMMANDE ORD

I

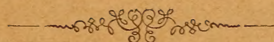
# SVENSKA SPRÅKET.

---

FÖRKLARINGAR, JEMTE UTTAL OCH HÄRLEDNING.

AF

GUSTAF DALIN.



STOCKHOLM,
J. BECKMANS FÖRLAG.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN, 1871.

Då jag härmed såsom fullständigt afslutadt i allmänhetens händer öfverlemnar det arbete, hvaraf profarket redan för tvenne år sedan i bokhandeln utdelades, är det min första pligt att ursäkta mig för det långsamma utgifvandet, hvartill jag ensam är skuld. Om än i någon mån tryckningen fördröjts af mitt bemödande att göra arbetet så dugligt som möjligt genom att städse rådfråga de nyaste upplagorna af de begagnade källorna, af hvilka tre bland de förnämsta samtidigt med mitt arbete varit under utgifvande, har dock dröjsmålet hufvudsakligen vållats af en omständighet, som ej stått i min makt att undanrödja, nämligen min under hela tiden vacklande helsa. Då tryckningen fortskridit inemot slutet af **G** nödgades jag till och med af tilltagande sjuklighet att alldeles lemna ifrån mig arbetet, för att först med början af Tillägget kunna återtaga detsamma, men var då nog lycklig att i den erfarne lexikografen herr **A. F. Dalin** finna en nitisk och samvetsgrann fortsättare, dertill så mycket mera lämplig, som han allt ifrån örjan bistått mig med värdefulla råd. På samma gång det är mig en kär pligt att härmed offentligen betyga herr **A. F. Dalin** min varma tacksamhet för hans oförtrutna och oegennyttiga möda med och vård om en annans arbete, uttrycker jag den förhoppningen, att det ej må i arbetet synas några störande spår af tvenne utgifvares delaktighet i detsamma; fritt för ojemnheter har det naturligtvis ej kunnat blifva, men några för arbetets användbarhet farliga sådana skola, hoppas jag, ej förekomma. Om herr **A. F. Dalin** i någon mån inskränkte den ursprungliga planen, fann en sådan åtgärd sitt berättigande i de farhågor, som både offentligt och enskilt yttrats angående arbetets alltför stora vidlyftighet, och om dervid en och annan artikel kunnat förbigås, som enligt första planen bort upptagas, torde detta minst förvåna den, som äger nog sakkännedom att inse svårigheterna af herr **A. F. Dalins** uppgift. För öfrigt har jag, efter noggrant genomgående af arbetet, sökt afhjelpa alla dessa ofrivilliga och, så som omständigheterna gestaltat sig, snart sagdt oundvikliga brister i Tillägget, der jag dessutom upptagit allt, hvad jag under arbetets fortgång haft skäl att sakna, eller om hvars inrymmande jag af för arbetet intresserade personer blifvit anmodad. Ingen kan bättre än jag sjelf inse och mer, än jag gör det, beklaga olägenheterna af att innehållet sålunda blifvit spridt på tvenne håll, men jag ber, sedan jag nu påpekat de talande skälen dertill, få försäkra, att jag haft all möda ospard att genom täta och rediga hänvisningar minska dessa olägenheter och dymedelst underlätta arbetets användande. För öfrigt torde olägenheter af denna art svårligen helt och hållet kunna undvikas i första upplagan af ett så beskaffadt och så pass omfångsrikt arbete, som detta, såvida man ej vill inskränka sig till en öfversättning eller ett utdrag af sina föregångares.

Och nu några ord om arbetets plan.

Min afsigt har varit att lemna en, såvidt i min makt stode, fullt tillförlitlig och i möjligaste mån fullständig hjelpreda åt både den mer och den mindre bildade, ty att äfven den förre allt emellanåt kan behöfva rådfråga ett arbete af denna art lär han väl sjelf vara den förste att medgifva.

Här må dessutom anmärkas, att, ehuru titeln endast utlofvar främmande ord, som förekomma i svenska språket, jag haft till ögonmärke att upptaga och förklara äfven sådana ord och uttryck, som, ehuru måhända ej ännu använda i svenskt språk, dock kunna af en bildad svensk under lektyr i allmänhet anträffas och derjemte hafva egenskapen att vara i något afseende »främmande». Så har jag fästat särskilt uppmärksamhet vid en mängd inom brödrarikenas litteratur förekommande främmande ord, hvilka, med den alltjemt stigande andliga samfärdseln de tre nordiska folken emellan, torde kunna försvara, om ej rent af fordra, sin plats i ett svenskt arbete af detta slag.

För vinnande af nödig fullständighet har jag flitigt rådfrågat de på samma gång säkraste och rikligaste källor, öfver hvilka en förteckning längre ned meddelas; men det ligger i sakens natur, att ej alla önskningar härvidlag kunna blifva tillfredsstälda. Under det säkerligen många skola beklaga sig öfver alltför stora luckor i mitt arbete, torde andra finna det belamradt med åtskilliga onödiga ord. Beträffande denna punkt har jag vid utarbetandet varit ledd af den åsigten, att det vore bättre att fela genom vidlyftighet än genom bristfällighet. Af namn äro endast de allmännast förekommande eller de i något annat afseende anmärkningsvärda upptagna; äfvenså hafva en del sådana ur den nordiska mytologien, för hvilkas inrymmande ett eller annat skäl förelegat, och ehuru de väl ej i egentlig mening kunna betraktas såsom främmande, erhållit en plats.

Efter fullständighet och tillförlitlighet måste jag lägga mig vinn om tydlighet och reda i uppställningen, en ibland de svåraste uppgifterna vid ett arbete af föreliggande art. Jag har sökt lösa den sålunda, att de beslägtade orden i vanliga fall sammanförts till en grupp, ställd under det gemensamma stamordet. Sammanställningar af tvenne eller flera ord äro anbringade under desammas hufvudord, med hänvisningar på vederbörligt ställe, der sådana ansetts vara af nöden.

Hvad stafningen beträffar, har jag antagit som regel att återgifva den i enlighet med det språk, hvarifrån ordet är hämtadt, men med bifogande derjemte af det försvenskade skrifsättet, der ordets form det medgifvit, eller dess mera allmänna användande det kräft.

Härledningen är i allmänhet behandlad i öfverensstämmelse med **Heyse** (se längre ned). Dock har jag allestädes noggrant granskat hans uppgifter och på sina ställen, med stöd af de bästa källor, ändrat dem.

Uttalet har jag, der så behöfts, sökt på samma gång tydligt och riktigt återgifva; der det allmänna bruket hos oss stadgat ett ifrån det noggrant riktiga afvikande uttalssätt, har detta uppgifvits, vanligen dock med anförande derjemte af det ursprungliga.

Utom åtskilliga verk inom olika vetenskapsgrenar, som blott tillfälligtvis rådfrågats, ligga hufvudsakligen följande till grund för det arbete, som jag härmed öfverlemnar åt offentligheten:

**Littré:** *Dictionnaire de la langue française;*
**Sanders:** *Wörterbuch der deutschen Sprache;*
**Diez:** *Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen;*
**Fritzner:** *Ordbog over det gamle norske Sprog;* m. fl.

---

**Heyse:** *Fremdwörterbuch.* 14:te Ausg.;
**Kiesewetter:** *Fremdwörterbuch.* 5:te Aufl.;
**Kaltschmidt:** *Fremdwörterbuch.* 7:te Aufl.;
**Looff:** *Fremdwörterbuch.* 1870;
**Ekbohrn:** *23,000 främmande ord och namn;*
**Meyer:** *Fremmedordbog.* 4:de Udgave;
*Brockhaus' Conversations-Lexikon* in 15 Bdn. 11:te Aufl.;
*Konversations- och Universal-lexikon* i 4 band;
**Höijer:** *Musik-lexikon;*
**Otte:** *Archäologisches Wörterbuch;*
**Karmarsch:** *Dictionnaire technologique;*
**Förster:** *Vorschule der Kunstgeschichte;*
**Rothschild:** *Taschenbuch für Kaufleute;*
**Kretschmar:** *Allgemeines Fremdwörterbuch für Handel und Gewerbe;*
**Souviron:** *Dictionnaire des termes techniques;*
**Schnauss:** *Photographisches Lexikon;*
**Koner:** *Das Leben der Griechen und Römer;*
**Sehmann:** *Fransysk-svensk Ordbok för militärer och teknologer;*
**Petersen:** *Nordisk mytologi.* Öfvers. af E. Hildebrand; m. fl.

**Sanders** *Fremdwörterbuch* kom mig tillhanda först sedan större delen af Tillägget redan var tryckt. De åsigter, han följt vid utarbetandet af sitt i många afseenden främst ibland likar stående verk, voro mig dock förut bekanta af hans *Programm eines neuen Fremdwörterbuchs*, infördt i 41:sta bandets 1:sta häfte af *Herrigs Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen.*

Under arbetets fortgång har jag fått emottaga både uppmuntrande och klandrande omdömen, och i det jag härmedelst aflägger min tacksägelse för alla på verklig sakkännedom fotade upplysningar och anmärkningar, som hittils kommit mig till del, utber jag mig att äfven framdeles få åtnjuta förmånen af sådana, lofvande å min sida, att de samvetsgrant skola tagas i öfvervägande för en möjligen blifvande ny upplaga, och öfvertygad, att den, som verkligen förstår att uppskatta de svårigheter, jag haft att öfvervinna, äfven skall med hofsamhet bedöma de brister och fel, som kunna vidlåda mitt arbete.

Stockholm den 12:te oktober 1871.

**Gustaf Dalin.**



# Förklaring öfver förkortningarna:

| | | |
|---|---|---|
| a. | *betyder:* | aktiv. |
| abl. | » | ablativ. |
| absol. | » | absolut. |
| ackus. | » | ackusativ. |
| adj. | » | adjektiv(isk). |
| adv. | » | adverb(ial). |
| alg. | » | algebra. |
| amerik. | » | amerikansk(a). |
| anat. | » | anatomi. |
| anglos. | » | anglosaxisk(a). |
| apot.t. | » | apotekarterm. |
| arab. | » | arabisk(a). |
| aram. | » | arameisk(a). |
| arkeol. | » | arkeologi. |
| art. | » | artikel. |
| astrol. | » | astrologi. |
| astron. | » | astronomi. |
| barb. lat. | » | barbarisk latin. |
| bask. | » | baskisk(a). |
| befästn.k. | » | befästningskonst. |
| bem. | » | bemärkelse. |
| bergsm.t. | » | bergsmansterm. |
| bergsv. | » | bergsvetenskap. |
| besl. | » | beslägtad, -t, -e. |
| betyd. | » | betydelse. |
| bildh.t. | » | bilhuggarterm. |
| bilj.t. | » | biljardterm. |
| boktr.t. | » | boktryckarterm. |
| bot. | » | botanik. |
| bras. | » | brasiliansk(a). |
| bret. | » | bretagnisk(a). |
| byggn.k. | » | byggnadskonst. |
| böhm. | » | böhmisk(a). |
| d. | » | dansk(a); äfv. död. |
| dansk. | » | danskonst. |
| dat. | » | dativ. |
| demin. | » | deminutiv. |
| d. o. | » | detta (el. dessa) ord. |
| d. s. s. | » | det samma som. |
| d. v. s. | » | det vill säga. |
| d. ä. | » | det är. |
| egentl. | » | egentligen. |
| egypt. | » | egyptisk(a). |
| ekon. | » | ekonomi. |
| el. | » | eller. |
| el. a. d. | » | eller annat dylikt (andra dylika). |
| eng. | » | engelsk(a). |
| enl. | » | enligt. |
| est. | » | estetik. |
| etc. | » | et cetera. |
| f. | » | femininum; äfv. född. |
| fam. | » | i hvardagstal. |
| farm. | » | farmaci. |
| fht. | » | fornhögtyska. |
| fig. | » | figurlig(t). |
| fil. och filos. | » | filosofi. |
| filol. | » | filologi. |
| fin. | » | finsk(a). |
| f. Kr. | » | före Kristi födelse. |
| ford. | » | fordom. |
| fornk. | » | fornkunskap. |
| fornnord. | » | fornnordisk(a). |
| fortif. | » | fortifikation. |
| fr. | » | fransk(a). |
| fr.-gr. | » | fransk-grekisk(a). |
| frimur.t. | » | frimurarterm. |
| fr.lat. | » | fransk-latin. |
| ft. | » | forntyska. |
| fullst. | *betyder:* | fullständig(t). |
| fyrv.t. | » | fyrverkarterm. |
| fys. | » | fysik. |
| fysiol. | » | fysiologi. |
| fäktk. | » | fäktkonst. |
| följ. | » | följande. |
| föraktl. | » | föraktlig(t). |
| föreg. | » | föregående. |
| förk. | » | förkortad(t). |
| förvr. | » | förvrängd(t). |
| föråldr. | » | föråldrad(t). |
| g. | » | gammal(t). |
| gael. | » | gaelisk(a). |
| gen. | » | genus; äfv. genitiv. |
| genit. | » | genitiv. |
| geogn. | » | geognosi. |
| geogr. | » | geografi. |
| geom. | » | geometri. |
| gfr. | » | gammalfransk(a). |
| gnm. | » | genom. |
| got. | » | gotisk(a). |
| gr. | » | grekisk(a). |
| gram. | » | grammatik. |
| gr.-lat. | » | grekisk-latin. |
| göt. | » | götisk(a). |
| handtv.t. | » | handtverkarterm. |
| hebr. | » | hebreisk(a). |
| hind. | » | hindostansk(a). |
| hist. | » | historia. |
| holl. | » | holländsk(a). |
| härl. | » | härledning. |
| i allm. el. i allmnht. | » | i allmänhet. |
| imper. | » | imperativ. |
| imperf. | » | imperfekt. |
| ind. | » | indisk(a). |
| indik. | » | indikativ. |
| infin. | » | infinitiv. |
| inskr. bem. | » | inskränkt bemärkelse. |
| interj. | » | interjektion. |
| irl. | » | irländsk(a). |
| isht. | » | i synnerhet. |
| isl. | » | isländsk(a). |
| i st. f. | » | i stället för. |
| it. och ital. | » | italiensk(a). |
| jagtt. | » | jagtterm. |
| jap. | » | japansk(a). |
| jmf. | » | jemför. |
| jud. | » | judisk(a). |
| jägart. | » | jägarterm. |
| kald. | » | kaldeisk(a). |
| kam.t. | » | kameralterm. |
| kappl.t. | » | kapplöpningsterm. |
| kelt. | » | keltisk(a). |
| kem. | » | kemi. |
| kin. | » | kinesisk(a). |
| kir. | » | kirurgi |
| kokk. | » | kokkonst. |
| komp. | » | komparativ. |
| konj. | » | konjunktion; äfv. konjunktiv. |
| konstt. | » | konstterm. |
| kopparst.t. | » | kopparstickarterm. |
| kopt. | » | koptisk(a). |
| krigsv. | » | krigsvetenskap. |
| kronol. | » | kronologi. |
| kyrkospr. | » | kyrkospråk. |
| köpm.t. | » | köpmannaterm. |
| körsn.t. | » | körsnärsterm. |
| l. | » | läs. |

| | | |
|---|---|---|
| lagf. | *betyder:* | lagfarenhet. |
| lagt. | » | lagterm. |
| lap. | » | lapsk(a). |
| lat. | » | latin. |
| lat.-gr. | » | latin-grekisk(a). |
| liks. | » | liksom. |
| lith. | » | lithauisk(a). |
| litter.t. | » | litteraturterm. |
| log. | » | logik. |
| läkek. | » | läkekonst. |
| m. | » | maskulinum; äfv. med. |
| mal. och malaj. | » | malajisk(a). |
| malabar. | » | malabarisk(a). |
| matem. | » | matematik. |
| mek. | » | mekanik. |
| men. | » | mening. |
| mesog. | » | mesogötisk(a). |
| mexik. | » | mexikansk(a). |
| m. fl. | » | med flera. |
| m. fl. d. | » | med flera dylika. |
| mht. | » | medeltids högtyska. |
| milit.t. | » | militärterm. |
| miner. | » | mineralogi. |
| m.lat. | » | medeltidslatin. |
| m. m. | » | med mera. |
| mong. | » | mongolisk(a). |
| myt. | » | mytologi. |
| mål.k. | » | målarkonst. |
| mål.t. | » | målarterm. |
| n. | » | neutrum. |
| nat.hist. | » | naturalhistoria. |
| naturl. | » | naturlära. |
| naturv. | » | naturvetenskap. |
| ngn. | » | någon. |
| ngt. | » | något. |
| nom. | » | nomen. |
| nomin. | » | nominativ. |
| n. pr. | » | nomen proprium. |
| nygr. | » | nygrekisk(a). |
| nylat. | » | nylatin. |
| näml. | » | nämligen. |
| o. | » | och. |
| o. a. d. | » | och annat dylikt (andra dylika). |
| oböjl. | » | oböjlig(t). |
| o. d. | » | och dylikt (dylika). |
| oegentl. | » | oegentlig(t). |
| omkr. | » | omkring. |
| opt. | » | optik. |
| ordspr. | » | ordspråk. |
| orikt. | » | oriktig(t). |
| ost. | » | ostindisk(a). |
| o. s. v. | » | och så vidare. |
| part. | » | partikel; äfv. particip. |
| partic. | » | particip. |
| pass. | » | passiv. |
| perf. | » | perfekt. |
| pers. | » | person; äfv. persisk(a). |
| peruan. | » | peruansk(a). |
| perukm.t. | » | perukmakarterm. |
| pl. | » | plural. |
| pol. | » | polsk(a). |
| pop. | » | populär(t). |
| port. och portug. | » | portugisisk(a). |
| prep. | » | preposition. |
| pres. | » | presens. |
| pret. | » | preteritum. |
| preus. | » | preussisk(a). |
| prof. | » | professor. |
| pron. | » | pronomen. |
| pros. | *betyder:* | prosodi. |
| provenç. | » | provençalisk(a). |
| psykol. | » | psykologi. |
| r. | » | rysk(a). |
| ret. | » | retorik. |
| ridt. | » | ridterm. |
| riktig. | » | riktigare. |
| rom. | » | romersk(a). |
| roman. | » | romanisk(a). |
| räkn. | » | räknekonst. |
| rättsv. | » | rättsväsende. |
| s. | » | substantiv; äfv. se. |
| sammandr. | » | sammandraget. |
| sammans. | » | sammansatt, samman-sättning(ar). |
| samoj. | » | samojedisk(a). |
| sannol. | » | sannolikt. |
| sanskr. | » | sanskrit. |
| schweiz. | » | schweizisk(a). |
| sederm. | » | sedermera. |
| senlat. | » | senlatin. |
| serb. | » | serbisk(a). |
| sing. | » | singular. |
| sjöm.v. | » | sjömannavetenskap. |
| sjöt. | » | sjöterm. |
| skeppsb.t. | » | skeppsbyggarterm. |
| skot. | » | skotsk(a). |
| skämts. | » | skämtsam(t). |
| skämtv. | » | skämtvis. |
| slav. | » | slavisk(a). |
| sp. | » | spansk(a). |
| spelt. | » | spelterm. |
| språkl. | » | språklära. |
| ssm. | » | såsom. |
| stafv. | » | stafvelse. |
| subst. | » | substantiv. |
| sup. | » | supin. |
| sv. | » | svensk(a). |
| syr. | » | syrisk(a). |
| särsk. | » | särskilt. |
| t. | » | tysk(a). |
| tankel. | » | tankelära. |
| tartar. | » | tartarisk(a). |
| teol. | » | teologi. |
| t. ex. | » | till exempel. |
| tonk. | » | tonkonst. |
| trol. | » | troligen. |
| turk. | » | turkisk(a). |
| ung. | » | ungersk(a). |
| urm.t. | » | urmakarterm. |
| ursprungl. | » | ursprungligen. |
| v. | » | verb. |
| vanl. | » | vanlig, -t -a; äfv. vanligen. |
| vapenl. | » | vapenlära. |
| versk. | » | verskonst. |
| versl. | » | verslära. |
| vetensk.t. | » | vetenskapsterm. |
| wal. | » | walesisk(a). |
| årh. | » | århundrade(t). |
| äfv. | » | äfven. |
| äfvens. | » | äfvensom. |
| = | » | lika med. |
| )( | » | motsats. |
| † | » | död. |

¯ öfver ett el. flera sjelfljud betecknar, att tonvigt bör läggas på det eller dem.

Inom parentes ( ) äro i de främmande orden sådana bokstäfver och stafvelser inneslutna, som än begagnas än utelemnas.

## Rättelser och anmärkta tryckfel:

| Sid. | sp. | rad. | | står: | | bör vara: |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 5, | sp. 1, | (i öfverskriften) | | står: Abnor | — bör vara: | Abner |
| » | » » | » rad. 32 | uppifr. | » politiskt parti | — » » | anhängare af ett politiskt parti |
| » | » » | 2, » 24 | nedifr. | » *ax* | — » » | *sax* |
| 25, | » | 1, » 9 | uppifr. | » andra | — » » | första |
| » | » » | 1, » 30 | nedifr. | » *Alkīdäs* | — » » | *Alkēīdäs* |
| 33, | » | 2, » 29 | » | » *moll* | — » » | *mou* |
| 44, | » | 1, » 19 | uppifr. | » Konseqvens | — » » | Consequens |
| 77, | » | 2, » 1 | nedifr. | » *avērtir* | — » » | *avertīr* |
| 110, | » | 2, » 20 | » | » Cacadōres | — » » | Caçadōres |
| 134, | » | 1, » 2 | uppifr. | » (schang eliseh) | — » » | (schāng-s-eliseh) |
| » | » » | 2, » 21 | nedifr. | » Christonos | — » » | Christinos |
| 193, | » | 1, » 19 | » | » - qui - (- qih -) | — » » | - que - (- qö -) |
| 197, | » | 1, » 13 | uppifr. | » Crōcca | — » » | Crōcea |
| 214, | » | 1, » 22 | nedifr. | » right (- - rājt) | — » » | rights (- - rājts) |
| 282, | » | 1, » 27 | uppifr. | » Entr'äkt | — » » | Entr'äcte |
| 303, | » | 2, » 1 | nedifr. | » Exeqvera | — » » | Exe — |
| 331, | » | 2, | | bör Gallien (rad. 8 nedifr.) stå på rad 21 nedifr. | | |
| 362, | » | 1, » 34 och 33 | » | » Hydrāchne - - - - läkek. vattenblåsa o. s. v. bör vara: Hydrāchne - - - - nat. hist. vattenspindel. | | |
| 369, | » | 2, » 22 | » | » (ängpronghtȳh) | — bör vara: | (uttalas stundom ängpronghtȳh) |
| 388, | » | 1, » 6 | » | » K | — » » | K̄ |
| 403, | » | 2, » 28 | » | » lāgrima | — » » | lāgrime |
| 415, | » | 1, » 2 | » | » Loyalit | — » » | Loyolit |
| 417, | » | 1, » 3 | uppifr. | » M | — » » | M̄ |
| 431, | » | 2, » 3 | » | » irländare | — » » | infödingar |
| 435, | » | 2, » 7 | » | » Mesdsdschid | — » » | Mesdschid |
| » | » » | 2, » 7 | nedifr. | » Messālianer | — » » | Messaliāner |
| 441, | » | 2, » 26 och 27 | uppifr. | » al minūta | — » » | al minūto |
| 463, | » | 1, » 13 | nedifr. | » Nouvautés | — » » | Nouveautés |
| 466, | » | 1, » 33 och 32 | » | » Obligēnce | — » » | Obligeānce |
| 473, | » | 2, » 24 | » | » tonkonst | — » » | danskonst |
| 474, | » | 2, » 25 | » | » Orga - | — » » | Organo - |
| 475, | » | 2, » 32 | » | » Ornithotropī | — » » | Ornithotrophī |
| 477, | » | 1, » 21 | » | » Ostēria | — » » | Osterīa |
| 482, | » | 2, » 19 | » | » Paōlo | — » » | Pāolo |
| 491, | » | 2, » 2 | » | » Pär | — » » | Pair |
| 494, | » | 1, » 26 | » | » Peri | — » » | Perī |
| 502, | » | 2, » 2 | uppifr. | » ad | — » » | al |
| 508, | » | 1, » 2 | nedifr. | » Podāgra | — » » | Pōdagra |
| 510, | » | 1, » 12 | » | » Polygynī | — » » | Polygynīa |
| 525, | » | 2, » 25 | » | » Prosthētis | — » » | Prostēthis |
| 537, | » | 1, » 25 | uppifr. | » Radie | — » » | Radix |
| 542, | » | 2, » 7 | » | » Recompēns | — » » | Récompēnse |
| 551, | » | 1, » 29 | nedifr. | » Reprometttēra | — » » | Repromittēra |
| 569, | » | 2, » 6 | » | » *schätten*, af *schätte* | — » » | *schattīren*, af *schätten* |
| 570, | » | 1, » 4 | » | » Skilling | — » » | Shilling |
| 578, | » | 1, » 9 | uppifr. | » Signōria | — » » | Signorīa |
| 580, | » | 1, » 28 | » | » Verbum | — » » | Venia |
| 603, | » | 1, » 13 | nedifr. | » Thée | — » » | Thé |
| 620, | » | 1, » 8 | uppifr. | » Tȳphon | — » » | Typhōn |
| 654, | » | 2, » 20 | nedifr. | » *Sandapile* | — » » | *Sandapila* |
| 719, | » | 2, » 20 | » | » fr. f. | — » » | fr. m. |

# A.

A, ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på den förnämsta myntningsorten i ett rike: så på franska mynt i *Paris*, på österrikiska i *Wien*, på preussiska i *Berlin* o. s. v.
A., på romerska mynt och i latinska inskrifter, = Augustus, se d. o.
A., på vexlar, betyder Accepterad, se Acceptera.
A., i assuranshandlingar, betyder Assurerad, se Assurera.
A., i franska kursuppgifter, = Argent, se d. o.
A. el. a., äfv. an. och ao. = Anno, se under Annus.
A. el. a., på ruckartaflan i ur, = Avancer, se d. o.
AA, på franska mynt, betecknar andra myntningsorten i Frankrike: *Metz*.
aa. el. āā., på recepter, = ana, se d. o.
a. a. = ad acta, se under Actum.
a. a. a. = Amalgama, se d. o.
A. a. C. el. a. a. Chr., äfv. A. a. C. n. el. a. a. Chr. n. = anno ante Christum natum, se under Annus.
a. aer. vulg. = anno aerae vulgaris, se under Annus.
AA. LL. M. = Artium liberalium magister, se under Magister.
AA. M. = Artium magister, se under Magister.
A. a. u. c. = Anno ab urbe condita, se under Annus.
A. B. = Artium baccalaureus, se under Baccalaureus; äfv. = Aurea bulla, se under Bulla.
Abl. el. Ablat. = Ablativus, se under Casus.
Ac. = Academia, se d. o.
A. C. = Anno Christi, se under Annus; äfv. = Augustana confessio, se under Confessio.
a. c. = anni currentis el. anno currente, se under Annus.
Acc. = Accepi, se. d. o.
Acc. el. Accomp. = Accompagnamento, se d. o.
Acc. el. Accus. = Accusativus, se under Casus.
Accel. = Accelerando, se d. o.
a. Chr. n. = ante Christum natum, se under Ante.
Acet. = Acetum, se d. o.
Acid. = Acidum, se d. o.
Act. apost. = Acta apostolorum, se under Actum.
A. D. = Anno Domini, se under Annus.
a. D. = ausser Dienst, se under Dienst.
a. d. = a dato, se under Datum.
add. = adde el. addatur, se under Addera.
Adg. = Adagio, se d. o.
Adj. = Adjectivum, se d. o.; äfv. = Adjunkt, se under Adjungera, och Adjutant, se under Adjuvera.
Ad lib. = Ad libitum, se under Libitum.
Ad mand. = Ad mandatum, se under Mandatum.
Ad m. R. M. = Ad mandatum Regiae Majestatis, se under Mandatum.
A. D. n. J. Chr. = Anno Domini nostri Jesu Christi, se under Annus.
Ado. = Adagio, se d. o.
Adr. = Adress, se d. o.
A. E. = Archiepiscopus, se d. o.
A. E. I. O. U. = Austriae est imperare orbi universo, se under Austria.
aer. vulg. = aerae vulgaris, se under Aera.
aet. el. aetat. = aetatis, se under Aetas.
a. f. = anni futuri, se under Annus.
Affett. = Affettuoso, se d. o.
a. in. = anno ineunte, se under Annus.
Allg$^{tto}$. el. All:tto = Allegretto, se under Allegro.
Allo. el. All:o = Allegro, se d. o.
Allo. mod. el. All:o mod. = Allegro moderato, se under Allegro.
All' ot. = All' ottava, se under Ottava.
Alum. = Alumen, se d. o.
A. M. = Artium magister, se under Magister.
A. M. och a. m. = anno mundi, se under Annus.
a. m. c. = a mundo condito, se under Mundus.
An. el. Anon. = Anonymus, se d. o.
Anat. = Anatomia, se d. o.
Andno. el. And:o = Andantino, se under Andante.
And$^{te}$. = Andante, se d. o.
Anim. = Animoso, se d. o.
Ant. el. Antec. = Antecessor, se under Antecedera.
Antim. = Antimonium, se d. o.
ao. = ausserordentlich, se d. o.
A. O. C. el. a. o. c. = ab orbe condito, se under Orbis; äfv. = anno orbis conditi, se under Annus.
A. O. R. = Anno orbis redempti, se under Annus.
a. p. el. a. pr. = anni praesentis el. anno praesente, se under Annus.
a. praec. = anni praecedentis, se under Annus.
a. praet. = anni praeteriti, se under Annus.
Ap. el. Apost. = Apostel el. Apostolisk, se d. o.
Apoc. el. Apok. = Apokalypsis, se d. o.
A. p. R. c. = Anno post Romam conditam, se under Annus.
Apr. = April, se d. o.
Aq. = Aqua, se d. o.
A. R. = Academiae rector, se under Rector.
A. R. el. a. r. = anno regni, se under Annus.
Arc. = Coll' arco, se under Arco.
Arpio. = Arpeggio, se d. o.
A. R. S. = Anno recuperatae (reparatae el. restauratae) salutis, se under Annus.
Art. = Articulus el. Artikel; Artt. = Articuli el. Artiklar, se Articulus.
A. SS. = Acta Sanctorum, se under Actum.
Astron. = Astronomia, se d. o.
A t. = A tempo, se under Tempo.

**A. U. C.** el. **a. u. c.** = **ab urbe condita**, se under **Urbs**; äfv. = **anno urbis conditae**, se under **Annus**. [**Auctor**.
**Auct.** el. **Aut.** = **Auctor** el. **Autor**, se under
**Aug.** = **Augustus**, se d. o.
**Augm.** = **Augmentum**, se d. o.
**Aur.** = **Aurum**, se d. o.
**A. U. S.** el. **A. u. s.** = **Actum ut supra**, se under **Actum**.
**Axung.** = **Axungia**, se d. o.

---

**A**, n., tonk. sjette tonsteget i den normala durskalan.
**A** och **O**, n., första och sista bokstafven i grekiska alfabetet: *Α* och *Ω* el. *α* och *ω* — *ălpha* och *ōmega* —, fig. begynnelsen och slutet, den förste och den siste, allt i allom.
**A-**, framför sjelfljud **An-**, det s. k. **Alpha privativum**, se under **Alpha**, grekisk oskiljaktig partikel med nekande betydelse, motsvarande det svenska *o-* i olycklig, otro, m. fl.
**A**, latinsk preposition, se **Ab**.
**A**, it. prep.: till, på, vid, efter, för, m. m. *Sammanställningar med* **A**, *ssm.* **A battuta**, **A conto**, **A tempo** *o. a. d., sökas under sammanställningens andra ord.* [2 à 3.
**À**, fr. (af lat. *ad*), för, till; t. ex.: à 1 rdr foten,
**Aak**, f. och n., lastpråm, som begagnas på Rhen.
**Aarīb** och **Arāb**, pl., arab., kringvandrande araber; jemf. **Beduiner**.
**Āaron** el. **Āron**, m., hebr. mansnamn med betyd.: den upplyste.
**Ab**, m., aram. och syr., elfte månaden af judarnes borgerliga år, den femte af deras kyrkliga, motsvarande sednare hälften af juli och förra hälften af augusti.
**Ab**, framför sjelfljud och *h;* framför medljud i allmnht.: **A**, framför *t* och *q:* **Abs**, lat. partikel, som i sammansättningar har en frånskiljande el. aflägsnande betydelse; köpm.t. från, till afsändning ifrån, till utskeppning i, )( **In loco**; **ab hinc**, från denna el. den tid; **ab hoc et ab hac et ab īlla** (tala, snacka) om ditt och datt, härs och tvärs, utan ordning och sammanhang. *Öfriga sammanställningar med* **Ab**, *ssm.* **Ab abrupto**, **Ab executione**, **Ab irato** *o. a. d., sökas under sammanställningens andra ord.*
**Āba**, m., arab., groft, ofärgadt ylletyg; turkisk drägt, som isht. bäres af soldater och matroser; mantel, vanligtvis randad med blått och brunt, som allmänt nyttjas af beduinerne.
**Abāb**, m., turk., nyvärfvad turkisk matros.
**Abāca**, m., ett slags tågor af bananasträdet, hvaraf godt tågverk erhålles.
**Abacissus**, **Abacist**, se under **Abacus**.
**Abactio**, **Abaction**, **Abactor**, se under **Abigera**.
**A baculo ad angulum**, se under **Baculus**.
**Ābacus**, m., lat., egentl.: litet, prydligt bord; spelbräde; med sand beströdt bord för matematiska beräkningar; räknetafla; byggn.k. fyrkantig skifva ofvanpå kapitälet af en pelare; **ab. Pythagōricus**, Pythagoras' räknetabell; den vanliga multiplikationstabellen. — **Abacīssus**, m., byggn.k. tunn skifva, som bildar öfvergången emellan abacus och kapitälet. — **Abacīst**, m., räknemästare.
**Abaddōn**, m., hebr. (af *âbâd*, omkomma, gå under), förderfvare; förderfvets engel, den judiske dödsengeln; i rabbinsagor äfv. djupaste stället i helvetet.
**Abādschi**, m., augusti månad hos turkarne.
**Abaissēra** och **Abäss-**, fr. (*abaisser*), sänka, göra lägre; förnedra; nedstämma; förödmjuka; **abässērad**, vapenl. med sänkta el. slutna spetsar (om örnvingar). — **Abāīsse** och **Abāss**, f., tårtdeg, som ligger till botten i en tårta, pastej el. annan bakelse. — **Abaissemēnt** (abäss'mäng), n., förnedring; förfall; förakt.
**Abalienēra**, lat. (*abalienāre*, af *ab*, se d. o., och *aliēnus*, främmande), göra främmande för; afyttra; afhända. — **Abalienatiōn** el. **-nēring**, f., afsöndring; afyttring; afhändande.
**Abandōn** (abangdång), m., fr. (af *a*, lat. *ad*, och g.fr. *bandon*, tillåtelse, rättighet gnm. *ban:* kungörelse, pålysning; frihet, godtycke), afträdelse; lagf., vid försäkring emot sjöskada: försäkringstagares rätt att till försäkringsgifvare öfverlemna fartyg och gods emot utbekommande af försäkringssumman, äfvensom försäkringsgifvares rättighet att, medelst försäkringssummans erläggande, blifva qvitt allt vidare ansvar och all vidare kostnad för fartyg och gods; ledighet, naturlighet, otvungenhet; frihet ifrån förkonstling el. ängslig regelbundenhet i skrifsätt; äfv. vårdslöshet; hjelplöst tillstånd. — **Abandonnēra**, öfvergifva; afträda, afstå ifrån, lemna i sticket; sjöt. i sjönöd el. vid uppbringning af fiende öfvergifva skepp el. lastadt gods; äfv. öfverlemna äganderätten af skepp och gods åt försäkringsgifvare för utbekommande af försäkringsbeloppet el. åt innehafvare af bodmeribref, för att blifva gälden qvitt.
**Ābaned**, **Ābned** el. **Ābnet**, m., hebr., de judiske presternes och de äldste kristne andliges lifgördel.
**Abānga**, m., frukten af ett slags palm på ön S:t Thomas, hvaraf negrerne bereda en rusande dryck.
**Abannatiōn**, f., lat. (*abannātio*, af *ab*, se d. o., och *ānnus*, år), landsförvisning på ett år.
**Abaptīston**, n., gr. (af *baptīzein*, doppa ner), läkek. hufvudskålsborr; jemf. **Trepan**.
**Abarticulatiōn** och **Abartik-**, f., lat. (af *ab*, se d. o., och *articulātio*, jmf. *Articulus*), läkek. ledvridning, förränkning.
**À bas**, se under **Bas**.
**Ābas**, **Abāsi**, **Abbāsi** el. **Abbāssi**, m., pers., persiskt silfvermynt, förr ung. 1,10 öre, nu ung. 0,20 öre; persisk perlvigt, en åttondedel mindre än en *karat*, se d. o.; ryskt mynt i Georgien, ung. 0,60 öre; äfven groft ylletyg, jmf. **Salonichi**.
**Abassamento**, se **Abbassamento**.
**Abat-chauvée**, **Abat-faim** och andra sammanställningar med **Abat** sökas under **Abatis**.
**Abatellemēnt** (abatäll'mäng), n., fr., handelst. fransk konsuls i Levanten dom, hvarigenom en köpman, i anseende till bristande ordhållighet el. begånget svek, förklaras oberättigad att vidare fortsätta sin handel.

**Abatīs** el. **Abattīs** (abattīh), m., fr. (af *abattre*, slå ned; fälla), grus, kalk och annat affall vid byggnadsarbeten; krigsv. förhuggning; jagtt. väg, som villebrådet upptrampat, äfv. en mängd skjutet villebråd. — **Abattāge** (-tāsj'), n., skogshygge; byggn.k. lyftning och flyttning af bjelkar, stenar m. m. — **Abattānt** (-tāng), m., fällskifva på bord; fällucka på skrank el. disk; fällucka för bodfönster. — **Abat-chauvēe** (abahschåvēh), f., ett slags sämre fransk ull, utskottsull. — **Abat-fāim** (abahfāng), m., förrätt, vanligen en bastant kötträtt, att stilla den första hungern med. — **Abat-jōūr** (abahsjūhr), n., fönster med inåt sluttande sidor och plan, hvarigenom ljuset faller ofvanifrån; fönsterskärm; lamp- el. ljusskärm; ögonskärm. — **Abat-sōn** (abahsāng), n., med bly el. skiffer belagd trälucka i torngluggar, för att skydda klockorna och sprida ljudet nedåt. — **Abat-vēnt** (ahbahvāng), n., snedt tak öfver dörrar o. s. v., för att afhålla regn och vind; vädertak; lucka för en tornglugg; halmmatta i drifbänkar.

**Ābaton**, n., gr. (*ābatos*, otillgänglig), det med förhängen afstängda koret, el. det allraheligaste, i grekisk-katolska kyrkor.

**Abattage, Abattant, Abattis**, se **Abatis**.

**A battuta di tempo**, se under **Battuta**.

**Ābba, Ābbas**, m., syr. (hebr. *âb*), fader; **ābbas exēmptus**, lat. (jmf. *Eximera*), abbot, som ej lyder under ngn. biskop. — **Abbāte**, it., **Abbē**, fr., m., föreståndare för ett kloster el. stift; person, som bär presterlig drägt och tonsur, men ej är bunden af några klosterreglor. — **Abbedīssa**, f., (lat. *abbatīssa*), föreståndarska för ett katolskt nunnekloster el. qvinligt ordensstift; äfv. titel, som fordom tillades vissa höga fruntimmer, utan åtföljande befattning. — **Abbōt** (t. *abt*), m., andlig af högre rang; föreståndare för ett katolskt munkkloster.

**Abbandonamēnte, Abbandonatamēnte**, it. (af *abbandonāre*, helt och hållet öfvergifva, uppgifva), tonk. med lidelsefull hängifvenhet.

**Abbassamēnto**, n., it. (af *abbassāre*, sänka; sjunka, falla), sjunkning, fall; **abb. di prēzzo**, handelst. prisnedsättning, rabatt; **abb. di māno**, tonk. handens sänkning vid taktslaget; ena handens förflyttning under den andra vid pianospel; **abb. di vōce** (- - vōtje), tonk. röstens sänkning el. aftagande i tonstyrka.

**Abbassīder**, pl., afkomlingar af *Abbas*, Muhammeds farbror, hvilka som kalifer herrskade i Bagdad 750—1258.

**Abasso** = **À bas**.

**Abbé, Abbedissa, Abbot**, se under **Abba**.

**Abbreviēra**, lat. (*abbreviāre*, af *brēvis*, kort), förkorta, afkorta; förkorta ord el. uttryck; skrifva med förkortningar. — **Abbreviatiōn** el. **-viēring**, f., förkortning, förkortadt skrifsätt. — **Abbreviātor**, m., pl. **abbreviatōres** och **-tōrer**, skrifvare i påfvens kansli. — **Abbreviatūr**, f., se **Abbreviation**; äfv. tonk. förkortning vid beteckningen af vissa notfigurer; förkortningstecken.

**Abbūna**, m., arab. (*abuna*, vår fader; jmf. *Abba*), den högste andlige inom den etiopiska kyrkan.

**Abcdārius** och **Abcdārie**, m., en, som håller på att lära sig abc; fig. nybörjare i en vetenskap el. konst, nyläring. — **Abcdārium**, n., se **Alfabet**. — **Abcdārier**, pl., öknamn på vederdöparne, emedan de till en början förkastade alla vetenskaper, till och med läsning och skrifning.

**Abd**, m., arab., tjenare, i hvilken betydelse ordet förekommer i många österländska namn, t. ex. *Abd-Allah:* Guds tjenare, *Abd-el-Kader:* den allsmäktiges tjenare, *Abd-ur-Rahman:* den allgodes tjenare, o. a. d.

**Ābdal**, m., arab. (egentl. pl. af *badîl*, ställföreträdare), kringvandrande muhammedansk munk. — **Abdallīt**, m., medlem af en kringvandrande dervisch-orden.

**Abderīt**, m., invånare i den forna staden *Abdēra* i Trakien; fig. menniska med förvända åsigter och planer, dumbom; äfv. kälkborgare. — **Abderītisk**, dum och enfaldig, narraktig, skråköpingsmessig, afvita. — **Abderitīsm**, m., dumt streck, enfaldigt företag; narraktig åsigt; filos. den åsigt, enligt hvilken menskligheten ej besitter förmåga af en obegränsad utveckling, utan alltid måste, hunnen till en viss bildningshöjd, nedsjunka på en lägre grad och börja på nytt.

**Ābdest** el. **Ābdust**, n., pers. (*âb*, vatten, och *dest*, hand), hos muhammedanerne: handtvagning före bönen och läsning i koran.

**Abdicatio juris** och **Abdikation**, se följ.

**Abdikēra**, lat. (*abdicāre*), frivilligt afsäga sig, nedlägga en värdighet, ett regentskap, jmf. **Resignera**. — **Abdikatiōn**, lat. **abdicātio**, f., afsägelse, frivilligt nedläggande af ett embete el. en värdighet; **abdicatio jūris**, afsägelse, försakelse af en rättighet.

**Abdōmen**, n., lat., bukhålan el. underlifvet. — **Abdomināl**, till underlifvet hörande. — **Abdōminoskopī**, f., lat. och gr., läkek. undersökning af underlifvet.

**Ābdon**, m., hebr., tjenare; jmf. **Abd**.

**Abducēra**, lat. (*abdūcere*, af *ab*, se d. o., och *dūcere*, draga, föra, leda), afföra, bortföra; läkek. aftaga en lem, jmf. **Amputera**. — **Abductiōn** och **Abdukt-**, f., afförande, bortförande; läkek. aftagande af en lem; en muskels utåt gående rörelse; ett slags benbrott; log. öfvergång ifrån en sats till en annan. — **Abdūktor**, m., anat. muskel, som rörer en lem utåt.

**Abdulschēms**, m., arab. (af *abd*, se d. o. och *schems*, sol), soltjenare, soldyrkare.

**Abecedarius, Abecedarium, Abecedarier**, se **Abcdarius**.

**Abelardisēra** (efter den ryktbare *Abelard*, som på anstiftan af Fulbert, Heloisas farbroder, blef mandomen beröfvad), snöpa.

**Abednēgo**, m., hebr. mansnamn med betyd.: ljusets tjenare el. *Negos'*, *Nebos'*, d. v. s. planeten Merkurs, dyrkare.

**Ābel**, m., hebr. mansnamn med betyd.: flägten, den förgänglige. — **Abeliāner, Abelīter** el. **Abeloníter**, pl., en, efter *Abel*, Adams son, uppkallad kristen sekt i 4:de århundradet, som, för att ej fortplanta arfsynden, förkastade äktenskapet, men upptog och fostrade andras barn.

**Abellāgium** el. **Abollāgium**, n., m.lat., (fr. *abeillage*, af *abeille*, bi) länsherres rätt till vilda bisvärmar i hans vasallers skogar.

**Abelmōschus**, m., arab. (*abu-el-misk*, myskens fader, myskens ägare) växtslägte af *malvaceernas* familj; korn af en till detta slägte hörande planta, som användas till medicin och till parfymer.

**Abēn**, m., arab. = **Ebn**, se d. o.

**Abencerräger**, pl., en ifrån *Aben Zerrag*, d. v. s. ljusets son, härstammande och af skalderna ofta besjungen morisk slägt i konungariket Granada, som på 1400-talet med utmärkelse deltog såväl i rikets inre strider som i krigen med Castiliens kristne konungar.

**A bene placito**, se under **Placito**.

**Āber**, t. konjunktion: men; ssm. subst. n. hinder, svårighet, streck i räkningen.

**Aberrēra**, lat. (*aberrāre*), förirra sig, afvika. — **Aberratiōn**, f., afvikelse, oregelbundenhet; afvikning ifrån bestämd bana el. ifrån rak riktning; isht. den skilnad emellan en stjernas skenbara och verkliga läge, som förorsakas genom den för fortplantningen af hennes ljus erforderliga tiden; fys. spridning af ljusstrålar, som möta genomskinliga kroppar, såsom glas och vatten.

**Ab esse ad posse valet consequentia**, se under **Consequentia**.

**Ābest**, lat.: han är frånvarande.

**Ab executione**, se under **Executio**.

**Ab hinc**, se under **Ab**.

**Ab hoc et ab hac et ab illa**, se under **Ab**.

**Ab hodierno**, se under **Hodie**.

**Abgregatiōn**, f., lat. (*abgregāre*, af *ab*, se d. o., och *grex*, *gregis*, hjord), afsöndring ifrån en hjord, ifrån ett sällskap.

**Abhorrēra**, lat. (*abhorrēre*) och **Abhorrescēra**, lat. (*abhorrēscere*), undfly, afsky; förkasta, försmå; jmf. **Abominera**, **Detestera**. — **Abhorrēnt**, afvikande, opassande. — **Abhorrēnter** el. eng. **Abhōrrers** (äbh-), pl., ett parti i England under Karl II, som godkände regeringens åtgärder och förkastade alla frisinnade invändningar deremot; )( **Adressers** el. **Petitioners**, se d. o. — **Abhorrescēns**, f., afsky.

**Abhortēra**, lat. (*abhortāri*), afråda, afstyrka. — **Abhortatiōn**, f., frånstyrkande, afrådan.

**Abīb**, m., hebr., axmånad; första månaden af judarnes kyrkoår, motsvarande sednare hälften af mars och förra hälften af april.

**Abietīn**, n., lat., (*ābies*, gran), hartsämne ur terpentin.

**Abigāil**, f., hebr. qvinnonamn med betyd.: anförarinna för en dans, danserska.

**Abigēra**, lat. (*abīgere*, af *ab*, se d. o., och *āgere*, drifva, föra, leda), drifva bort; stjäla boskap. — **Abactiōn** och **Abaktiōn**, lat. **abāctio**, f., bortdrifvande; **abāctio pārtus**, lat., fördrifvande af foster. — **Abāctor** och **Abāktor**, m., boskapstjuf. — **Abigeāt**, n., boskapsstöld.

**Abimēlech**, m., hebr. mansnamn med betyd.: konungens fader.

**Abīme** (abīhm), m., fr. (urspr. *abysme*, sedan *abyme*, af gr. *ābyssos*, bottenlös), afgrund, svalg. — **Abimēra**, nedsänka, störta i en afgrund, tillintetgöra; nedslå, modfälla.

**Abinādab**, m., hebr. mansnamn med betyd.: ädelmodets fader, den ädelsinnade.

**Ab incunabulis**, se under **Incunabler**.

**Ab initio**, se under **Initium**.

**Ab instantia**, se under **Instans**.

**Abīnu Malkēnu**, hebr.: vår fader, vår konung: början af en bön, som judarne bedja nyårsdagen.

**Ab irato**, se under **Ira**.

**Abirritatiōn**, f., nylat., (jmf. *Irritera*), brist på retning; svaghet, förorsakad genom frånvaro af retning; jmf. **Astheni** och **Atoni**.

**Abituriēnt**, m., lat. (af *abiturīre* och detta af *abīre*, afgå), lärjunge, som är färdig att afgå från ett lägre läroverk till ett högre, isht. till akademien; **abituriēnt-exāmen**, m., afgångsexamen.

**Abjicēra**, lat. (*abjīcere*), bortkasta; förkasta, förakta. — **Abjēkt**, förkastad, föraktlig, låg. — **Abjektiōn**, f., förkastelse, förakt; förödmjukelse, förnedring; förkastlighet.

**Ab Jove principium**, se under **Principium**.

**Abjudicēra**, lat. (*abjudicāre*), lagligen, genom dom frånkänna, frandöma. — **Abjudikatiōn**, f., lagligt frånkännande.

**Abjungēra**, lat. (*abjūngere*), afsöndra. — **Abjunktiōn**, f., afsöndring.

**Abjurēra**, lat. (*abjurāre*), afsvärja, med ed förneka, edeligen afsäga sig. — **Abjuratiōn**, f., afsvärjelse, edligt förnekande; ford. i England: den ed, hvarmedelst en brottsling, som tagit sin tillflykt till en fristad, förband sig att, inom viss tid, för alltid lemna landet.

**Ablaktēra**, lat. (*ablactāre*, af *ab*, se d. o., och *lac*, mjölk, saft), afhålla från mjölken; afvänja dibarn från bröstet; trädg. sugympa. — **Ablaktatiōn**, f., afvänjande från bröstet. — **Ablaktēring** el. vanl. **Aflaktēring**, f., sugympning.

**Ablatiōn**, f., lat. (*ablātio*, af *aufērre*, bortföra, borttaga, aflägsna), borttagande, aflägsnande; kir. afskärande af en sjuk kroppsdel.

**Ablativus** el. **Ablativ**, se under **Casus**.

**Ablegēra**, lat. (*ablegāre*), afsända, bortskicka; landsförvisa på ett år. — **Ablegāt**, m., sändebud, isht. påflig legat af andra rangen, jmf. **Delegat**; äfv. magnatombud vid en ungersk riksdag. — **Ablegatiōn**, f., sändning, beskickning; landsförvisning på ett år, jmf. **Abannation**.

**Ablēgmina**, pl., lat. (*ablēgere*, utvälja), de förnämsta, till offer åt gudarna utvalda, stycken af ett offerdjur.

**Ablepsī**, f., gr. (*ablepsīa*, af nekande partikeln *a* och *blēpein*, se), fysisk el. andlig blindhet; slöhet.

**Abligurēra**, lat. (*abligurīre*), fråssa opp, genom fråsseri föröda, förslösa.

**Ablocatiōn** och **Ablok-**, f., lat. (*ablocāre*, uthyra, bortarrendera), uthyrning, bortarrenderande.

**Abluēra**, lat. *ablūere*), aftvätta, bortskölja, rensa; göra af tiden utplånad skrift synbar genom galläplelösning. — **Abluēntia**, pl., läkek. bortspolande, rensande medel. — **Abluitiōn** och **Ablutiōn**, f., afspolning, rening, tvättning, bad; hos romarne: tvagning före offringen; vid katolska gudstjensten: presternas handtvagning med vin och vatten efter nattvarden, äfv. kalkens rensköljning och det dertill använda vinet.

**Abmāh**, m., augusti månad enl. syriska kalendern.

**Abnegēra**, lat. (*abnegāre*), förneka, afslå. —

**Abnegantīsm,** m., förnekelseanda. — **Abnegatiōn,** f., förnekande; vägran; sjelfförnekelse.
**Abnēr,** m., hebr. mansnamn med betyd.: ljusets fader, den lysande.
**Abned,** se **Abaned.**
**Abnoktēra,** lat. (*abnoctāre*, af *ab*, se d. o, och *nox, noctis,* natt), tillbringa natten utom hemmet.
**Abnōrm,** lat. (*abnōrmis*, af *ab*, se d. o., och *nōrma*, regel, rättesnöre), afvikande från det regelmessiga el. naturliga tillståndet, jmf. **E-norm**; oregelbunden; läk., bristfällig, onaturlig, sjuklig, )( **Normal.** — **Abnormitēt** och **Abnormalitēt,** f., oregelbundenhet, onaturlig beskaffenhet.
**Abnuēra,** lat. (*abnūere*), vägra, afslå förmedelst skakning på hufvudet.
**Aboleīn,** n., lat. (af *ab*, se d. o., och *ōleum*, olja), en af oljsyra, förmedelst salpetersyra, vunnen syra.
**Abolēra,** lat. (*abolēre*, af *ab*, se d. o., och *ālere*, nära, befordra, underhålla), afskaffa, upphäfva; utplåna, tillintetgöra. — **Abolitiōn,** f., afskaffande, upphäfvande; tillgift, frikallande från straff, innan ännu dom blifvit fälld; **abolitionsbref,** skrift, hvarigenom någon sålunda frikallas ifrån straff. — **Abolitionīsm,** m., abolitionisternas grundsatser, sammanfattade till ett system. — **Abolitionīst,** m., ifrare för afskaffandet af slafveriet, lifegenskapen, dödsstraffet o. m. s.; i Förenta Staterna: politiskt parti, som till sin uppgift gjort negerslafveriets upphäfvande.
**Abollagium,** se **Abellagium.**
**Abomāsum,** n., och **Abomāsus,** m., nylat. (af *omāsum*, ränta af slagtad boskap), löpmage, fjerde magen hos idislande djur.
**Abominēra,** lat. (*abomināri*, till följd af olyckliga förebud — *omen*, se d. o., — rygga tillbaka för, förkasta), fasa för, i hög grad afsky, förbanna. — **Abominābel,** afskyvärd, vederstygglig. — **Abominārium,** n., bannritual, innehållande de särskilta bannformlerna. — **Abominatiōn,** f., afsky, förbannelse; styggelse.
**Abondēra** (abångd-), fr. (*abonder*, lat. *abundāre*, af *unda*, bölja), flöda öfver; hafva i öfverflöd. — **Abondānce** (abångdångs), f., fr., öfverflöd, ymnighet; **en abondānce** (annabångdångs), i, till öfverflöd.
**Abonnēra,** fr. (*abonner*, af *bonne*, gml. form för *borne:* gräns, begränsa, bestämma), på förhand betinga sig, på förhand betala; äfv. anteckna sig som deltagare i ett företag. — **Abonnemēnt** el. **-māng,** n., fr., förpligtelse till deltagande i ett företag, beting, anteckning, betalning i förväg; **abonnemēnt suspendū** (abånn'māng syspangdyh), n., fr., för ett tillfälle el. för någon tid upphäfdt beting. — **Abonnēnt,** m., person, som abonnerat något.
**Abordēra,** fr. (*aborder*, af *bord*, strand), eg. närma sig till, hamna; nalkas för att tilltala; sjöt. angöra, sammanstöta, äntra. — **Abordābel,** tillgänglig. — **Abordāge** (abårdāsj'), n. sjöt. sammanstötning; fredlig el. fiendtlig ombordläggning, äntring.
**Aborigīner** el. **Aborīgines,** pl., lat. (*ab origine*, från början), ett lands ursprungliga innevånare, urinnevånare, jmf. **Autochthoner;** särsk. ett af Italiens äldsta folk. — **Aborigināl,** ursprunglig.
**Abōrtus** el. **Abōrt,** m., lat., missfall, förtidig nedkomst; bot. felslagning, då någon del, isht. i blomman el. frukten, felas; **abōrtus procurātio,** f., lat., lagf., afsigtligt fördrifvande af lifsfrukten. — **Abortēra,** föda för tidigt; bot. ej sätta frukt. — **Aborticīdium,** n., nylat., lifsfruktens dödande i moderlifvet. — **Abortīv,** fosterfördrifvande; ofullständigt utvecklad, omogen; **abortīv-kur,** läkek. förfaringssätt, hvarigenom en sjukdom qväfves i sin första början. — **Abortīvum,** n., pl. **abortīva,** lifsfrukten fördrifvande medel.
**Abouchemēnt** (abusch'māng), n., fr. (*aboucher*, af *bouche*, mynning), samtal, sammankomst; sammanfogning af mynningarna på rör, ådror o. d.
**Abouchouchōū** (abuschuschūh), n., fr., ett slags grof ylleväfnad, som förfärdigas i södra Frankrike och utföres till Levanten.
**Ab ovo,** se under **Ovum.**
**Abōzzo,** m., it., mål. första utkastet, jmf. **Ebauche.** — **Abozzera** = **Ebauchera,** se d. o.
**Abracadābra** el. **Abrak-,** n., (sannolikt beslägtadt med ordet *abraxas*, och enligt någras förmodan en förvrängning af hebr. *ab, ruāch, dabār*, fadren, anden, ordet), fordom en som amulett brukad besvärjningsformel emot elakartade febrar; fig. meningslöst pladder, orimligheter.
**Ābraham,** m., hebr. mansnamn med betyd.: mängdens el. en talrik afkommas fader. — **Abrahamīter** el. **Böhmiska deīster,** pl., böhmisk religionssekt emot slutet af 1700-talet, som bekände sig till den tro, Abraham haft före omskärelsen, och som af bibeln endast antogo läran om Guds enhet och bönen Fader vår.
**Abrasiōn,** f., nylat. (*abrādere*), bortskrapning, afskafning.
**À bras ouverts,** se under **Bras.**
**Abrāxas** el. **Abrasāx,** m., (troligen uppkommet genom sammansättning af grekiska bokstäfver, hvilkas talvärde är 365; enl. en annan förklaring sammansatt af egypt. *abrac* och *ax:* det heliga dyrkade ordet) trollformel el. tecken, isht. på utskurna stenar, som fordom af basilidianerna, en gnostisk sekt, begagnades som amulett; **abrāxasbild,** vidunderlig figur på ädelstenar och ringar; **abrāxasgēmmer, abrāxasstenar,** som amuletter brukade stenar, med utskurna, gåtfulla ord och figurer.
**Ab re,** se under **Res.**
**Abregēra** (abresjēra), fr. (*abréger*, lat. *abbreviāre*, af *brēvis*, kort), förkorta, sammandraga, fatta i korthet. — **Abrégé** (abresjēh), n., utkast; utdrag, sammandrag. — **Abrégés** (-sjēh), äfv. **Abstrākter,** pl., koppel i orgelverk; smala, tunna, med skrufmuttrar försedda, träspjelor, som löpa från tangenterna till dessas motsvarande, i väderlådan anbringade, ventiler.
**Abrenuntiatiōn,** f., nylat. (*abrenunciātio*), afsägelse, vid dopet, af djefvulen och allt hans anhang.
**Abreōjos** (abreōschusch) el. **Abrōlhos** (abrōljus), sp. och port., eg.: öppna ögonen; sederm. beteckning för åtskilliga hafsklippor, sandbankar och skär.

**Abrī**, m., fr. (härledningen tvifvelaktig; några antaga lat. *ārbor*, träd, som rot, andra anse ordet uppkommet af *aprīcus*, utsatt för solvärme), skydd; tillflyktsort, skygd emot väder och vind; **à l'abrī**, i skygd, i skydd, i lä; **à l'abrī de** (-dö), i skydd för, i skydd af.

**Abrogēra**, lat. (*abrogāre*), afskaffa, upphäfva, för ogiltig förklara, isht. en lag el. ett lagstadgande; köpm.t. återtaga ett lemnadt uppdrag. — **Abrogatiōn**, f., afskaffande, upphäfvande.

**Abrohanī**, m., ett slags bomull ifrån Ostindien; äfv. en sorts nätteIduk.

**Abrōner**, pl., gr. (efter *Abrōn* el. *Habrōn*, en vekling i Argos, af gr. *habrōs*, yppig, veklig), vällustingar, veklingar.

**Abrumpēra**, lat. (*abrūmpere*), lösslita, afbryta. — **Abrūpt**, tvärt afbruten, ojemn; ovårdad; osammanhängande, plötslig. — **Ab** el. **ex abrūpto**, lat., utan öfvergång el. förberedelse, plötsligt, med ens, på en gång. — **Abrūpta**, pl., qvicka infall; korta berättelser; lösryckta, afbrutna satser. — **Abruptiōn**, f., plötsligt afbrott; tonk. plötslig paus. — **In abrūpto necessitātis**, lat., i yttersta nödfall.

**Abrupt**, se under **Abrumpera.**

**Abrutēra** (abryt-), fr. (*abruter*, af *brut*, rå, oskälig), förfäa; förfäas. — **Abrutissemēnt** (abrytiss'māng), n., grof dumhet; djurisk råhet, fäaktighet.

**Absalōm** och **Absalōn**, m., hebr. mansnamn med betyd.: fredens fader.

**Abscedēra**, lat. (*abscēdere*), bortgå, afgå; läk. bulna, öfvergå i var. — **Abscēss**, m., afsöndring; svullnad, bulnad, böld, varböld, jmf. **Apostem.**

**Abscess**, se föreg.

**Abscindēra**, lat. (*abscīndere*), bortslita, afskära, afskilja. — **Abscīssa**, f., en af de två koordinater, hvarigenom en punkts läge i en kurva bestämmes, jmf. **Ordinat** och **Koordinat.** — **Abscissiōn**, f., afskärning, skiljande; ret. afbrott; kir. bortskärande af någon kroppsdel.

**Absconsiōn** och **Absk-**, f., nylat. (*abscōndere*, dölja, gömma), förmörkelse, isht. himlakropparnas.

**Absence**, se följ.

**Ābsens** och **Absēnt**, lat. (*abēsse*, vara ifrån, vara borta, part. pres. *ābsens*), frånvarande; en frånvarande, isht. en person, som är i sjötjenst, men för någon tid erhållit tillåtelse att lemna den; **ābsens cārens**, den, som är frånvarande, får ingenting. — **Absēns**, lat., och **Absēnce** (absängs), fr., f., frånvaro; **absēnspengar**, i allmänhet: genom frånvaro förlorade pengar; kyrkor. afgifter, som de andlige till biskoparna erlägga för bortavaro från sina gäll; **absēnce d'esprīt** (-däsprīh), f., fr., självfrånvaro. — **Absentatiōn** el. **Absentēring**, f., rymning, bortavaro, olaglig frånvaro. — **Absēnter-lista**, förteckning på frånvarande el. felande. — **Absenteīsm**, m., resevurm; särsk. de irländska godsägarnes vistelse utom Irland. — **Absentēra sig**, aflägsna sig; rymma.

**Absīnth** och **Absīnt**, m., gr. (*apsīnthion*, lat. *absīnthium*), ett slags likör, beredd af malörtsblad med tillsats af anis.

**Absid**, **Absis**, **Absider**, se **Apsid.**

**Ābsit**, lat. (af *abēsse*, vara borta), det vare långt ifrån oss! Gud bevare oss!

**Absolument, Absolut, Absolutism**, se följ.

**Absolvēra**, lat. (*absōlvere*, befria, fullända), lösa, frigöra; bringa till slut, fullborda; **absōlvo** el. **absōlvo te**, lat., egentl.: jag löser, jag befriar dig; början af den katolska absolutionsformeln, äfv. understundom begagnad, och då subst. n., för att beteckna denna; **absolvera ab instantia**, se under **Instans.** — **Absolumēnt** (-lymāng), fr., el. **Absolūt**, lat., adv., ovilkorligen, helt och hållet, rent af, alldeles; sjelfrådigt, egenmäktigt; log. och gram. i och för sig sjelf. — **Absolūt**, adj., fulländad, fullständig; oinskränkt; befallande, ovilkorlig; fil. tänkt i och för sig sjelf, utan hänseende till något annat, )( **Relativ**; kem. fullkomligt ren; språkv. säges om ett ord, som står fritt el. ensamt; fys. *absolut vigt*, vigten af en kropp, utan jemförelse med någon annan, såsom vigtenhet, )( **Specifik**; *absolut höjd*, höjd ifrån hafsytan; mat. *absolut tal* el. *storhet*, tal el. storhet, hvarvid afseende blott fästes vid qvantiteten, ej om den är positiv el. negativ; **det absolūta**, filos. det eviga, det sanna, den yttersta grunden för allt. — **Absolutiōn**, lat. **absolūtio**, f., frikännelse; syndaförlåtelse; lagf., frikallelse från allt vidare ansvar; teol., i äldsta kristna kyrkan den handling, hvarigenom affällingar och andra syndare efter fulländad botöfning åter upptogos i kyrkans gemenskap; i katolska kyrkan: den prestens handling, hvarigenom han i bikten dömer och förklarar den biktande syndfri och helig inför Gud; i protestantiska kyrkan: den till skriftermålet hörande försäkran om syndernas förlåtelse, å Kristi vägnar den troende förkunnad af Ordets tjenare; **absolutio ab instantia**, se under **Instans; absol. plenāria**, fullständig frikännelse. — **Absolutōria sentēntia**, f., el. **Absolutōrium**, n., frikännelsedom, aflatsbref. — **Absolutum decretum**, se under **Decretum.** — **Absolutīsm**, m., statsv., oinskränkt styrelse, envåldssystem; teol., den lära, enligt hvilken Gud på förhand ovilkorligen bestämt vissa menniskor till salighet och andra till fördömelse, jmf. **Predestination.** — **Absolutīst**, m., anhängare af absolutismen. — **Absolutīstisk**, till absolutismen hörande.

**Absonānt**, nylat. (af *ab*, se d. o., och *sōnus*, klang, stämma), missljudande; förnuftsstridig; osmaklig.

**Absorbēra**, lat. (*absorbēre*), insuga, uppsluka; uteslutande upptaga; innefatta; öfverväldiga; förtära; **absorbēntia**, pl., el. **absorbērande medel**, läkemedel, som, genom insugning af fuktigheter, tillintetgöra inflytelsen af för kroppen skadliga ämnen; **absorberande kärl**, se **Lymfatiska kärl.** — **Absorptiōn**, f., insugning. — **Absorptīv**, i besittning af förmågan att absorbera.

**Ābsque**, lat., utan; **absque cāūsae cognitiōne**, utan föregående undersökning; **absque ūlla conditiōne**, ovilkorligt, obetingadt.

**Abstēmius**, m., lat. (af *abs* och *tēmum*, för *temētum*, rusande dryck), en återhållsam, isht. den, som afhåller sig ifrån starka drycker.

**Abstention**, se under **Abstinera.**

**Abstergēra,** lat. (*abstergēre*), aftorka, rena; borttaga; **abstergēntia,** pl., el. **abstergērande medel,** läkek. utvertes renande, sårrenande medel. — **Abstersiōn,** f., rensning, tvättning af sår. — **Abstersīv,** renande, utvertes afförande.

**Abstinēra,** lat. (*abstinēre*, af *abs*, se *Ab* och *tenēre*, hålla), afhålla sig. — **Abstinendi jus,** se under **Jus.** — **Abstinēnt,** återhållsam, måttlig. — **Abstinēnter,** pl., egentl.: de återhållsamme; kristen sekt i tredje århundradet, hvars medlemmar afhöllo sig ifrån äktenskap och förtärandet af kött. — **Abstinēns,** f., återhållsamhet; hos katolikerna: mer el. mindre fullständig fasta, isht. afhållande från att förtära kött på fredagar, lördagar och andra fastedagar; **abstinēnsdagar,** fastedagar. — **Abstentiōn,** f., lagf. afsägelse af, genom testamente tillfallet, arf.

**Abstrahēra,** lat. (*abstrāhere*, draga ifrån), frånskilja, i tanken afsöndra en el. flera af ett föremåls egenskaper; **abstrahera från,** ej fästa afseende vid, lemna åsido, se bort ifrån. — **Abstrākt,** i tankarna afsöndrad, tänkt i och för sig, allmän, )( **Konkret;** djupsinnig; svårfattlig, svår att tillämpa; **in abstrācto,** lat., i allmänhet, i och för sig sjelft betraktadt, )( **In concreto.** — **Abstrāctum,** n., pl. **abstrācta,** afsöndradt begrepp, tanke; språkv. begreppsnamn; **abstrāctum pro concrēto,** lat., det allmänna begreppet i st. f. det enskilta föremålet, egenskapen i st. f. föremålet, som äger den. — **Abstraktiōn,** f., afsöndring i tanken af ett föremåls tillfälliga egenskaper, för att erhålla dess allmänna begrepp; tomt begrepp, drömbild; själsfrånvaro, tankspriddhet; **abstraktiōns-förmåga,** förmåga att bilda afsöndrade, öfversinliga begrepp.

**Abstrakter,** se **Abrégés,** under **Abregera.**

**Abstrudēra,** lat. (*abstrūdere*), bortstöta; förborga, dölja. — **Abstrūs,** dunkel, svårfattlig, obegriplig. — **Abstrusitēt,** f., dunkelhet, obegriplighet.

**Absumēra,** lat. (*absūmere*), borttaga, förtära. — **Absumptiōn,** f., förtärande.

**Absūrd,** lat. (*absūrdus*, af *ab*, se d. o., och *sūrdus*, urspr. ljudande, sedan dof, döf, således egentl. missljudande), orimlig, osmaklig, löjlig; dum; **ab** el. **ex absūrdo,** lat.: från el. ur det orimliga; *bevisa något ab* el. *ex abs.*, bevisa ett påstående genom att utgå från dess motsats och ådagalägga dennes orimlighet; **ad absūrdum,** lat.: till det orimliga; *bringa någon ad abs.*, visa sin motståndare, att hans påstående är orimligt. — **Absurditēt,** f., orimlighet, dumhet.

**Ābu,** arab., betyder fader och begagnas ofta till bildande af mansnamn, t. ex. *Abu-Abdallah,* Abdallah's fader, *Abu-Bekr,* jungfruns fader, *Abulfeda,* trohetens fader, o. s. v.

**Abulī,** f., grek. (af nekande part. *a* och *būlesthai*, vilja), viljelöshet, brist på vilja; ett slags sinnessvaghet med hufvudsakligast nyssnämda kännetecken.

**Abundera,** se **Abondera.**

**Ab universali ad particulare valet, a particulari ad universale non valet consequentia,** se under **Consequentia.**

**Abūsus,** m., lat. (af *ab*, se d. o., och *ūti*, bruka), missbruka; **abusus non tōllit ūsum,** lat., missbruket upphäfver ej (det rätta) bruket. — **Abusēra** (abys-), fr., missbruka; narra, bedraga. — **Abusēūr** (abysöhr), m., fr., bedragare; förförare. — **Abusiōn,** f., lat., ret. missbruk, oriktig användning af ord el. liknelser, jmf. **Katachresis.** — **Abusīve, Per abūsum,** lat., och **Par abūs** (parrabȳh), fr., på ett missbrukande sätt, förmedelst missbruk; oegentligen; bedrägligen.

**Abȳssus,** m., gr. (*ābyssos*), afgrund, svalg, bottenlöst djup; äfv. fråssare, snålvarg.

**Abāss, Abāssera,** se **Abaissera.**

**Ac,** lat., i sammansättningar förekommande förstafvelse = **Ad,** se d. o.

**Academia,** se **Akademi.**

**Acajōū** (akasjūh), m., ett slags föga kändt träd i Södra Amerika; äfv. ofta mahognyträdet; **acajōū-nöt,** nöten af vestindiska, hvita mahognyträdet: *anacardium occidentale,* och ostindiska trädet *anac. longifolium*, jmf. **Anacardie.**

**Acāntses** el. **Acānzis,** pl., turk., frivilliga vid turkiska lätta trupper.

**A capite ad calcem,** se under **Caput.**

**Acatalecticus,** se **Katalektikos.**

**Accablēra,** fr. (*accabler*, som än härledes af lat. *cābulus*, murbräcka, hvaraf *accabulāre*, krossa, än af gmlfr *chaable* med samma betydelse som *cabulus*, än åter af kelt. *cablu*, förtrycka), belasta, öfverhopa; nedtrycka, öfverväldiga. — **Accablemēnt** (-bl'mäng), n., öfverhopning; nedslagenhet, bekymmer; mattighet.

**Accaparēra,** fr. (*accaparer*, af lat. *ad*, se d. o., och *cāpere*, taga, el. *parāre*, förvärfva, köpa; några härleda det äfven af it. *capārra*, handpenning), göra förköp af en vara, ockra. — **Accaparemēnt** (-par'mäng), n., förköp, uppköp i förväg af en vara, för att kunna uppdyrka priset derå. — **Accaparēūr** (-röhr), m., en, som gör förköp, för att ockra på en vara.

**Accarezzēvole** och **Accarezzevolmēnte,** it., tonk.: smekande.

**Accedēra,** lat. (*accēdere*, träda intill, nalkas), bifalla, hålla med, instämma. — **Accēdo,** jag bifaller, jag instämmer.

**Accelerēra,** lat. (*accelerāre*), påskynda, drifva på; ila. — **Accelerāndo** (attjel-), it., tonk. raskare, med tilltagande hastighet, )( **Ritardando.** — **Acceleratiōn,** f., lat., påskyndande; tilltagande hastighet i kroppars rörelse; **fixstjernornas accel.** är skilnaden emellan ett stjerndygn och ett medel-soldygn, hvilket sednare är 3 min. 56 sek. längre. — **Accelerатīv,** påskyndande, pådrifvande. — **Accelerātor,** m., anat., muskel, som påskyndar en uttömning.

**Accendībel** el. **Accensībel,** lat. (af *accēndere*, antända, upptända), antändbar, brännbar; eldfängd. — **Accendibilitēt,** f., antändbarhet, brännbarhet; eldfängdhet. — **Accēndite** (egentl. tänden!), begynnelseordet af en inom katolska kyrkan bruklig vexelsång, hvilket ofta, och då ssm. subst. n., användes, för att beteckna hela sången.

**Accēnt** (uttalas stundom aksäng), m., lat. **accēntus** (af *ad*, till, och *cāntus*, sång), den språkljudet beledsagande tonen, betoningen,

yttrande sig genom stämmans höjning och sänkning; tonvigt på en stafvelse i ett ord: *grammatikalisk a.*; på ett el. flera ord i en sats: *deklamatorisk a.*; på vissa toner el. figurer i ett föredrag: *musikalisk a.*; tonvigtstecken öfver en bokstaf el. en stafvelse; egendomligt uttal för ett visst språk, en viss munart; ovanlig, afvikande brytning i uttalet; **accēntus ecclesiāstici** el. **ecclesiāsticus**, m., lat., kyrko- el. messton, den ton, hvarmed, isht. inom katolska kyrkan, presten afsjunger bibeltexter el. böner, och som hufvuds. består deri, att, medan han föredrager alla de andra stafvelserna i en sats med en och samma ton, midt emellan sång och läsning, han utför de sista stafvelserna deraf med vissa regelmessiga, melodiska slutfall. — **Accentuatiōn** el. **Accentuēring**, f., betoning; tonbeteckning. — **Accentuēra**, betona, i uttalet gifva en stafvelse el. ett ord tonvigt; beteckna med tonvigtstecken.

**Accēpi**, lat. (af *accīpere,* mottaga), jag har emottagit. — **Accepīsse** (egentl.: att hafva mottagit), n., mottagningsbevis, skriftligt erkännande, att man emottagit något, jmf. **Recepisse.** — **Accēpt**, n., skriftligt godkännande, isht. af en vexel el. räkning, med förbindelse till dess betalning. — **Accēpta**, pl., inkomster. — **Acceptābel**, antaglig. — **Acceptānt**, m., mottagare, den, som, medelst påteckning, till betalning godkänner en på honom utställd vexel, jmf. **Promittent; acceptānt per onōre di lēttera**, it., en, som af tjenstaktighet — »för vexelns heders skull» — erkänner en, på honom icke dragen, vexel. — **Acceptatiōn**, f., se **Accept;** äfv., inom dogm., Kristi tillfyllestgörelse för verldens synder, såvidt den betraktas såsom fullt tillräcklig, )( **Acceptilation**, se nedanför; **acceptationsbok**, bok, hvari köpmannen antecknar de vexlar, han till betalning erkänt el. accepterat; **acceptationstid**, den lagliga tid, inom hvilken en vexel måste förevisas och till betalning godkännas. — **Acceptēra**, erkänna, som giltig förklara, till betalning godkänna. — **Acceptibilitēt**, f., antaglighet. — **Acceptilatiōn**, f., antagande af att en fordran blifvit betald el. qvittering derå, innan den ännu blifvit erlagd; dogm. Kristi tillfyllestgörelse för verldens synder, betraktad såsom icke i och för sig sjelf tillräcklig, utan först genom Guds nåd giltig förklarad, )( **Acceptation**, se ofvan.

**Accēss**, m., lat. (*accēssus,* af *accēdere,* träda intill), tillträde; isht. yngre juristers rättighet att, för sin egen utbildning, öfvervara domstolarnas sessioner; rättighet till genomseende af domstolarnas protokoller, o. s. v.; valbarhet till högre kyrkliga befattningar; förberedelsebön till messan. — **Accès** (aksäh), m., fr., anfall af en sjukdom. — **Accessībel**, tillgänglig. — **Accessibilitēt**, f., tillgänglighet, vänlighet, nedlåtenhet. — **Accessiōn**, f., tillväxt; tillägg till hufvudsaken; tronbestigning; **accessionsfördrag**, statsv. fördrag, hvarigenom en stat biträder andra staters förbund el. fördrag. — **Accessīst**, m., en, som har tillträde till en rätts sittningar, jmf. **Auditor;** en, som har förhoppning om en syssla, jmf. **Aspirant.** — **Accēssit** (egentl.: han har kommit nära, näml. målet, i motsats till *vicit:* han har segrat, han har uppnått det), n., andra el. mindre priset, såsom belöning för lösningen af en, gemenligen af en akademi uppställd, prisfråga. — **Accessōrium**, n., lat., el. **Accessōir** (acksässååhr), m., fr., tillsats, tillbehör, bisak; **accessōrium sēquitur sūum principāle**, lat.: bisaken följer med sin hufvudsak, d. v. s.: den, som äger hufvudsaken, äger äfven det tillhörande. — **Accessōrisk**, tillhörande, tillfällig, oväsendtlig.

**Acciaccāto** (attjackätå), it. (af *acciaccāre,* krossa), tonk. med häftighet gripande (tonen). — — **Acciaccatūra** (attjacka-), f., ett slags prydnad inom instrumental-musiken, om hvars natur man dock ej är rätt ense; enl. somliga skulle den bestå i att efter hvarandra, hastigt och kraftigt, anslå alla noterna af ett ackord, för att dymedelst låta dem bättre framträda; enl. andra i att vid ett ackord anslå en el. flera noter, som icke tillhöra det; enl. några skulle den slutligen vara en *appoggiatura* (se d. o.), som borde anslås nästan samtidigt med hufvudnoten.

**Ăccidens** el. **Accidēns**, n., lat. (af *accīdere,* hända), något tillfälligt, oväsendtligt; bibestämning; tillfällighet; boktr.t., tillfällighetstryck; **accidēntier**, pl., tillfälligheter; tillfälliga inkomster, sportler; **per ăccidens**, lat., el. **par accidēnt** (acksidäng), fr., händelsevis, tillfälligtvis. — **Accidentāl** el. **Accidentēl**, nylat. (*accidentālis*), tillfällig, oväsendtlig. — **Accidentālia** el. **Accidentālier**, pl., tillfälligheter, bisaker. — **Accidēnti musicāli** (attjid-), it., pl., tillfälliga för-teckningar, bitoner, som ej höra till hufvudtonernas skala och alltså icke äro betecknade i början af stycket. — **Ăccidit in pūncto, quod non sperātur in ānno**, lat.: ofta händer i ett ögonblick, hvad man ej väntat på ett år.

**Accipēra**, lat. (*accīpere*), antaga, godkänna; jmf. **Accepi.**

**Accīs**, m., fr. (*accīse,* af lat. *accīsum,* det afskurna el. *accīsa*, näml. *pars,* den — af staten — afskurna, fordrade delen, af *accīdere,* skära; enl. några af prep. *ad* = *ac* och subst. *cise*, föråldradt ord, som betecknade en skatt på öl och vin), urspr. hvarje indirekt skatt; afgift å lifsmedel, som torgföras och försäljas; landtull; embetsverk, som uppbär dylika afgifter, äfv. **Accis-kammare.** — **Accisānt**, m., accispligtig. — **Accisēra**, erlägga accis. — **Accīsor**, m., tjensteman, som uppbär accis.

**Acclamēra** och **Ackl-**, lat. (*acclamāre*), tillropa, genom utrop gifva sitt bifall tillkänna. — **Acklamatōr**, m., bifallsropare, hurrabas. — **Acklamatiōn**, f., bifallsrop; allmän bifallsyttring till ett förslag, utan föregående omröstning; **par acclamatiōn** (-acklamassiång), fr., genom allmänt bifall, enhälligt.

**Acclimatisēra** och **Ackl-**, (af gr. *klīma*, jmf. *Klimat*), vänja vid ett främmande luftstreck; göra hemmastadd. — **Acklimatiōn, Acklimatatiōn** och **Acklimatisēring**, f., vänjande vid ett främmande luftstreck.

**Acclūsum**, n., lat. (*acclūdere,* af *ad,* se d. o., och *clūdere,* tillsluta), tillägg, bilaga.

**Accogliēnza** (ackåljänza), f., it. (af *accŏgliere,* väl, vänligt emottaga), vänligt emottagande; köpm. godkännande af en vexel, jmf. **Acceptation.**

**Accolade** och **Accolage**, se följ.
**Accolēra** och **Ackol-**, fr. (*accoler*, af lat. *ad*, se d. o., och *cōllum*, hals), omarma, omfamna; inklamra; köpm.t. sammandraga flera poster i en räkenskapsbok. — **Accolāde** (ackålād) f., omfamning; af stormästaren verkställd omarmning vid någons upptagande såsom riddare i en orden; riddareslag; klamra; tonk. tecken, som vid början af hvarje notrad sammanbinder de särskilta stämmornas liniesystemer. — **Accolāge** (ackålāsj'), n., vinrankans uppbindande vid en stör.
**Accommodēra** och **Ack-**, lat. (*accommodāre*, af *ad*, se d. o., och *cōmmodum*, beqvämlighet; fördel), passa, öfverensstämma med någons beqvämlighet; göra öfverensstämmande dermed, bringa i ordning; **ackommodera sig**, ställa sig i ordning; lämpa sig efter, finna sig i; förlikas. — **Ackommodābel**, fr. (*accommodāble*), användbar, tjenlig; biläggelig. — **Ackommodabilitēt**, f., användbarhet, lämplighet; biläggelighet. — **Accommodāge** (-dāsj'), n., fr., tillagning, tillredning; uppläggning. — **Ackommodānt**, smidig, foglig, villfarig; passande. — **Ackommodatiōn**, f., lat., eftergifvenhet; lämpande efter tid och omständigheter, efter andras fattningsgåfva, åsigter, svagheter; teologerna skilja mellan en *formel a.*, som endast angår sättet för lärans bibringande, och en *materiel a.*, som har afseende på sjelfva innehållet af läran. — **Accommodemēnt** (ackåmmod'mäng), n., fr., inrättning till bättre beqvämlighet i ett hus, i ett rum; iordningställande; uppassning; biläggning, godvillig förlikning, vänlig öfverenskommelse. — **Ackommodēring**, f., iordningställande, isht. af prydnader och af håret.
**Accompagnamento, Accompagnato, Accompagnateur**, m. fl., se följ.
**Accompagnēra** och **Ackompanjēra**, fr. (*accompagner*, jmf. *Compagnon*), beledsaga; isht. tonk. med sång el. instrument beledsaga hufvudstämman. — **Accompagnamēnto** (ackåmpanjamänto), it., beledsagning, jmf, **Accompagnement**. — **Accompagnāto** (ackåmpanjāto), it., beledsagad; med ackompanjemang; i ackompanjemangstil. — **Accompagnatēūr** el. **Ackompanjatōr**, äfv. **Ackompanjīst**, m., och **Accompagnatrice** el. **Ackompanjatrīs**, f., person, som utför ett ackompanjemang. — **Accompagnemēnt** el. **Ackompanjemāng**, n., beledsagning; medspel af understödjande, underordnade stämmor, som till en melodi bilda den harmoniska fyllnaden; namn på sådan el. sådana stämmor.
**Accomplēra** (ackångpl-), fr. (*accomplir*, af lat. *ad*, se d. o., och *complēre*, fylla), uppfylla, fullända, fullborda. — **Accomplī** (ackångplī), fulländad, fullkomlig i sitt slag. — **Accomplissemēnt** (ackångpliss'mäng), n., fulländning, fullbordande.
**Accōrd** el. **Ackōrd**, n., fr., (enl. några af lat. *ad*, se d. o., och *cor*, *cordis*, hjerta, enl. andra af grek. *chordä*, sträng), öfverensstämmelse, samklang; tonk. regelmessigt ordnad samklang af flera intervaller; öfverenskommelse, aftal; förlikning emellan gäldenär och fordringsägare, till följe hvaraf den sednare skall, såsom betalning för sin fordran, nöja sig med att erhålla en del af densamma; tjensteköp; krigst. godvilligt öfverlemnande af en fästning; **d'accōrd** (dackåhr), fr., eg.: af samma mening; må så vara! medgifves! *Vara d'accord*, vara ense, öfverensstämma; **par accōrd** (parrackåhr), fr., genom öfverenskommelse. — **Ackordābel**, förenlig; tillåtlig; biläggelig. — **Accordamēnto**, n., it., sammanstämning af instrumenter och sångstämmor. — **Accordāndo**, it., sammanstämmande; betecknar i den komiska musiken härmandet af instrumenters stämning före ett styckes början. — **Ackordēra**, öfverensstämma, passa; tonk. bilda samklang; träffa aftal, komma öfverens, förlikas; köpslå, pruta; krigst. dagtinga. — **Accōrdion**, n., drag- eller handharmonika, bestående af en aflång, fyrkantig låda med tänjbara sidoväggar af läder, vid hvilkas utdragning el. sammanpressning väder, förmedelst tangenternas nedtryckning, tillföres motsvarande metalltungor, som derigenom frambringa toner. — **Accordōīr** (ackårdåāhr), m., fr., stämhammare, stämhorn, stämgaffel.
**Accorporatiōn** och **Ack-**, f., nylat. (*accorporātio*, af *ad*, och *corpus*, se d. o.), införlifvande.
**Accotemēnt** (ackåt'mäng), n., fr. (af *côté*, sida), sidoväg, fotstig vid sidan af en landsväg. — — **Accotōīr** (ackåtåāhr), n., sidostöd, armstöd.
**Accouchēra** och **Ackuschēra**, fr. (*accoucher*, af *coucher*, ligga till sängs), falla i barnsäng, nedkomma med barn; förlösa. — **Accouchēūr** och **Ackuschōr**, m., läkare, som verkställer barnförlossning; barnsängs-läkare. — **Accouchēūse** (ackuschöhs) el. **Ackuschōrska**, f., barnmorska. — **Accouchemēnt** (ackusch'mäng), n., barnsbörd, förlossning; förlossningshjelp; förlossningskonst.
**Accoudemēnt** (ackud'mäng), n., fr. (*accouder*, af *coude*, armbåge), uppställning af fotfolk i led, med armbåge mot armbåge. — **Accoudōīr** (ackudåāhr), m., armstöd, fönsterdyna.
**Accouplēra** och **Ackupl-**, fr. (*accoupler*, af *couple*, par), hopkoppla, hopspänna parvis; para.
**Accoutrēra**, fr. (*accoutrer*), kläda, utstyra. — **Accoutremēnt** (ackutr'mäng), n., drägt, klädsel; ovanlig, narraktig utstyrsel.
**Accoutumānce** (ackutymängs'), f., fr., vana; isht. dålig vana, ovana; jmf. **Coutume**.
**Accreditēra** och **Ackr-**, fr. (*accrediter*, af lat. *crēdere*, tro), betro, befullmäktiga; förskaffa anseende; genom ackreditiv befullmäktiga en resande att på vissa orter lyfta penningar. — **Ackreditiv**, n., se **Kreditiv**.
**Accrement**, se följ.
**Accrescēra**, lat. (*accrēscere*), tillväxa, förökas. — **Accremēnt**, n., tillväxt, förökelse. — **Accrescēndo**, tonk. tilltagande i styrka. — **Accretiōn**, f., tillökning.
**Accriminēra**, nylat. (af *crimen*, beskyllning, brott), beskylla, anklaga. — **Accriminatiōn**, f., beskyllning, anklagelse.
**Accrochēra**, fr. (*accrocher*, af *croc*, krok), upphänga på en krok, haka fast; hindra, hämma; kapa åt sig. — **Accrōche** (ackråsch), f., hinder, uppehåll.
**Accroupēra sig**, fr. (*s'accroupir*, af *croupe*, länd), sätta sig på huk, nedhuka sig. — **Accroupissemēnt** (ackrupiss'mäng), n., nedhukning; ett djurs sittande på bakbenen.

**Accubatiōn**, f., lat. (af *accūmbere*, lägga sig till bords; äfv. lägga sig hos någon), liggande till bords (enl. gamla tiders sed). — **Accūbitor**, m., kejserlig tjenare i Konstantinopel, som sof bredvid kejsaren. — **Accūbitum**, n., kudde på en bordssoffa.

**Accūēīl** (ackölj), m., fr., mottagning, bemötande. — **Accueillēra** (ackölj-), emottaga, upptaga.

**Acculēra** (ackyl-), fr. (*acculer*, af *cul*, lat. *culus*, bakdel), draga sig tillbaka mot ett föremål för att hålla sig ryggen fri; ridk. sätta sig för långt tillbaka på hästens länd.

**Accumulēra**, lat. (*accumulāre*, af *cūmulus*, hög), samla i hög, hopa. — **Accumulatiōn**, f., hopande; ret. hopande af ord, ordsvall.

**Accurāt** och **Ack-**, lat. (*accurāre*, af *cūra*, omsorg), noggrann, riktig; punktlig. — **Ackuratēss**, f., noggrannhet, punktlighet, sorgfällighet.

**Accusabel, Accusator**, m. fl., se under **Accusera.**

**Accusēra**, lat. (*accusāre*, af *causa*, orsak), anklaga, beskylla, väcka åtal emot. — **Accusābel**, som kan anklagas. — **Accusatiōn**, lat. **accusātio**, f., anklagelse, beskyllning; **accusatio contumāciae**, lat., lagf. anklagelse för olydnad; **a. suspēcti**, anklagelse mot förmyndare för försumlig förvaltning af myndlings gods. — **Accusātor**, m., anklagare, kärande. — **Accusatōrie**, anklagelsevis. — **Accusatōrisk**, anklagande, angifvande, beskyllande. — **Accusātus**, m., anklagad. — **Accusativus**, se under **Casus.**

**Acēphali, Akēphali** och **Akefāler**, pl., gr. (*akēphaloi*, af nekande part. *a* och *kephalā*, hufvud), egentl. hufvudlösa; naturv. ett slags blötdjur utan hufvud; oegentl. svärmare, dårar. — **Akefālisk**, hufvudlös; utan herre, utan hufvudman; dum, dåraktig; (om böcker) utan början, bristfälliga i början.

**Acērb**, lat. (*acērbus*), skarp, bitter. — **Acerbatiōn**, f., förbittring. — **Acerbēra**, göra bitter; förbittra, uppreta. — **Acerbitēt**, f., bitterhet, skärpa, barskhet.

**Acerīder** och **Akerīder**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *kärōs*, vax), läkek. salvor och plåster utan vax.

**Acērra**, f., lat., fornk. litet, fyrkantigt bronsskrin med lock, hvari offerrökelse förvarades; litet, flyttbart altare, som ställdes vid foten af en afliden persons bädd, och hvarpå slägtingar och vänner antände rökelser; rökelsekar.

**Acervatim** och **Acervation**, se följ.

**Acervēra**, lat. (*acervāre*, af *acērvus*, hop, hög), hopa. — **Acervātim**, hoptals, högtals. — **Acervatiōn**, f., hopande, upphopande. — **Acērvus** el. **Syllogīsmus acervālis** = **Sorit**, se d. o.

**Acescēnt**, lat. (*acēscens*, af *acēscere*, blifva sur), syrlig. — **Acescēntia**, pl., närings- och läkemedel, som lätt surna. — **Acetābulum**, n., ättikkärl, ättikflaska; sederm. äfv. bägare och öfverh. hvarje slags kärl att förvara flytande ämnen uti; anat. urhålkning i höftbenet, höftgrytan, i hvilken lårbenets öfra ända roterar; **acetābula**, pl., sugverktyg el. sådana organer, medelst hvilka ett djur är i stånd att bilda ett tomrum emellan organet och hvarje yta, hvarpå det hvilar. — **Acetāter**, pl., ättiksyrade salter. — **Acētisk**, ättiksur. — **Acetomēter** el. **Acetimēter**, m., liten apparat för att utröna ättikans styrka el. halt af verklig ättiksyra. — **Acetōsa**, pl., kroppar, som innehålla ättiksyra. — **Acētum**, n., ättika.

**Acesī** el. **Ākesis**, f., gr. (af *akēīsthai*, läka), återställelse till helsan. — **Acēsma** el. **Akesma**, n., läkemedel.

**Acetabulum, Acetater, Acetisk, Acetometer, Acetosa, Acetum**, se under **Acescent.**

**Achalandēra** (aschalangd-), fr. (*achalander*, af *chaland*, kund), tillocka kunder, draga kunder till sig.

**À charge**, se under **Charge.**

**Acharistī**, f., gr. (*acharistīa*), otack, otacksamhet.

**Acharnēra** (asch-), fr. (*acharner*, af *chair*, lat. *caro*, kött), egentl. gifva hundar el. jagtfåglar kött, för att reta deras appetit; upphetsa, förbittra. — **Acharnemēnt** (ascharnemāng), n., häftig åtrå, begärelse; hetta, förbittring, raseri.

**Achat**, se **Agat.**

**Achātes**, m., gr., namn på Aeneas' vän och stridsbroder; sedan i allm. en trogen följeslagare, en vän i nöden, äfv. **fīdus Achates.** — **Achatisēra**, vara en Achates, en trogen vän.

**Acheminēra** (aschem-), fr. (*acheminer*, af *chemin*, väg), bana väg, inleda, förbereda, bringa i gång. — **Acheminemēnt** (aschemin'māng), n., hjelpmedel, befordringsmedel, inledning.

**Ācheron** (ākh-), m., gr. (af *āchos*, smärta, och *rhein*, flyta), mytol. flod i underjorden, öfver hvilken de aflidnes själar skulle färdas; äfv. sjelfva underjorden.

**Acheropīta** (akher-), pl., gr. (*acheiropōīāta*, af nekande part. *a.*, *cheir*, hand, och *poiātōs*, gjord), bilder af Frälsaren el. af den hel. Jungfrun, som förmenades icke vara gjorda af menniskohänder, utan af englar el. af saliga andar.

**À cheval**, se under **Cheval.**

**Achevēra** (asch'v-), fr. (*achever*), fullända, fullborda, fullkomna.

**Āchia, Āchiar, Ātschia, Āsia, Ātscher**, pers. (*ātschār*, egentl. blandad), alla slags, i salt, ättika och kryddor inlagda, grönsaker.

**Achīlles**, m., gr., förnämsta grekiska hjelten under trojanska kriget; sedan i allm. en stor hjelte; praktfull fjäril; skenbar slutledning, enl. hvilken filosofen Zeno sökte bevisa att, under vissa förutsättningar, den snabbfotade Achilles aldrig kan uppnå den långsamma sköldpaddan, eller att i allmnht. ett ting, som rörer sig långsamt, aldrig kan uppnås af det, som rörer sig snabbt, äfv. **argumēntum Achillēum; Achilleshäl**, den mest sårbara delen hos en menniska (enl. sagan kunde Achilles endast såras i hälen); en persons svaga sida; **Achilles-sena**, den starka sena, som utgår ifrån hvardera underbenets vadmuskel och fäster sig vid hälbenet.

**Āchlys**, f., gr. (*achlȳs*, dunkel, dimma), läkek. fördunkling af ögats hornhinna.

**Āchne**, f., gr., egentl. skum; läkek. linneskaf; jmf. **Charpie.**

**Acholī**, f., gr., (af nekande part. *a* och *chōlos*, galla), brist på galla, icke gallsjuk sinnesart; äfv. kolera.

**Āchor**, m., mest i pl. **achōres**, gr., skorf, utslag på hufvudet; små runda, föga öfver hudytan upphöjda och af ett hår genomborrade

blemmor, hvilka torka och efterlemna en gul, kornig och skålig skorpa.
**Āchroï**, pl., gr. (*āchrooi*, af nekande part. *a* och *chrōa*, färg), läkek. färglösa, bleka menniskor, bleksiktiga.
**Achromasī** och **Akrom-**, f., el. **Achromatīsmus** och **Akromatīsm**, m., gr. (af nekande part. *a* och *chrōma*, färg), färglöshet, färgernas tillintetgörelse genom inverkan af den prismatiska färgbildens motsatta färger; blekhet, sjukligt utseende. — **Akromātisk**, färglös, icke färgande; *akromatisk kikare*, kikare, som visar föremålen utan brokiga kanter och falska färger. — **Akrōmatopsī**, f., oförmåga att urskilja färgerna.
**Achrōnisk** och **Akr-**, gr. (af nekande part. *a* och *chrōnos*, tid), utan tid, evig; *akroniska punkter*, astr. de punkter i verldsrymden, hvilka äro belägna midt emot solen.
**Acht** och **Akt**, f., t., dom, hvarigenom en medlem af staten beröfvas alla sina rättigheter och lagens beskydd; en förbrytares landsförvisning och fredlöshet; bann; *förklara ngn. i a.*, förklara ngn. förlustig samhällets skydd, bannlysa; landsförvisa.
**Acidation**, **Acidera**, **Acidimeter** m. fl., se följ.
**Ācidum**, n., lat., pl. **ācida**, syra. — **Acidatiōn**, f., syrbildning. — **Acidēra**, förvandla till syra. — **Acidimēter**, m., syremätare. — **Aciditēt**, f., syrlighet, skärpa. — **Acidulēra**, göra syrlig.
**Acierie** (asierīh), f., fr. (*acier*, stål), stålhytta, stålugn.
**Acinōs**, lat. (*ācina*, vindrufva), vindrufformig.
**Acinesi**, se **Akinesi**.
**Acklamera**, **Ackommodera**, **Ackompanjera**, **Ackord**, **Ackuschera**, m. fl., se under **Acc-**.
**Acologi**, **Acoluth**, se **Ak-**.
**À condition**, se under **Conditio**.
**Aconītum** el. **Akonīt**, n., lat., stormhatt, ett inhemskt örtslägte med flera giftiga arter af *ranunculaceernas* familj. — **Akonitīn**, n., ett i de olika arterna af slägtet *aconitum* innehållet giftämne.
**A conto**, se under **Conto**.
**À contre-coeur**, se under **Contre-coeur**.
**Acopum**, se **Akopon**.
**Ācor**, m., lat., sur smak, syra i magen; skärpa i blodet.
**Ācori**, m., blå, sällsynt korall ifrån afrikanska kusten.
**A costi**, se under **Costà**.
**Acquāēstus conjugālis**, m., nylat., lagf. makars gemensamma förvärf.
**Acquētta**, f., ital. (af *acqua*, vatten), med vatten blandadt vin; äfv. ett slags giftvatten, för hvars beredning staden Perusa i Calabrien fordom var beryktad.
**Aquiescēra** och **Acq-**, lat. (*acquiēscere*, af *ad*, se d. o., och *quiēscere*, hvila), gifva sig tillfreds med, låta bero vid, samtycka till. — **Acqviescēns**, f, lugnande; samtycke, villfarighet.
**Acquirēra** och **Acqv-**, lat. (*acquīrere*, af *ad*, se d. o., och *quāērere*, söka), förvärfva, anskaffa, uppnå, tillegna sig, sätta sig i besittning af, eröfra. — **Acqvirēnt**, m., förvärfvare, en som ernår, som tillegnar sig; **prīmus acquīrens**, m., den förste förvärfvaren. — **Acquīs** (ackīh), m., fr., genom öfning förvärfvad insigt, färdighet, erfarenhet, skicklighet; inlärdt konstgrepp. — **Acqvisitiōn**, f., lat., förvärfvande, eröfring, vinning; fördel; det förvärfvade. — **Acquisītor**, m., förvärfvare, jmf. **Acqvirent**. — **Acquisītum**, n., pl. **acquisīta**, det förvärfvade, förvärfvadt gods.
**Acquīt** (ackīh), m., fr., befrielse från en skuld, betalningsbevis, qvitto, qvittens; i biljardspel: första stöten, hvarigenom en spelare utlägger sin boll; **acquīt-à-cautiōn** (ackīh-a-kåsiång), m., frisedel för varor att obehindradt passera tullarna, med förbehåll af visitering vid deras framkomst till bestämmelseorten; **per** el. **pour acquīt** (pärr el. purr ackīh), handelst. betaldt (på vexelbref o. d.). — **Acquittēra** (ack-), göra lös, entlediga; göra skuldfri; betala; qvittera.
**Ācre** (ak'r el. äk'r), fr. och eng. (af lat. *āger*), franskt och engelskt ytmått, motsvarande ung. 26 sv. kappland.
**Acretē** (akertēh), f., fr. (af *âcre*, skarp), skarp smak, skärpa; bitterhet; närgångenhet.
**Ācria**, pl., lat. (af *ācer*, skarp), skarpa läkemedel. — **Acrimonī**, f., skärpa, isht. hos blodet.
**Acri-** och **Acro-**, se **Akri-** och **Akro-**.
**Act**, se **Actus**.
**Acta**, se **Actum**.
**Acte de foi**, se under **Actus**.
**Actēūr** och **Aktör**, m., fr. (af lat. *āctor*, se d. o.), skådespelare. — **Actrīce** och **Aktrīs**, f., skådespelerska.
**Acti labores jucundi**, se under **Actum**.
**Āctie** och **Āktie**, f. (urspr. holl. form för lat. *āctio*), andel el. insats i ett bolagsföretag, som berättigar till deltagande i vinsten af företaget; skriftligt bevis öfver innehafvandet af en dylik andel el. inbetalandet af en dylik insats; pl. **āktier**, i fig. bem.: förmögenhets-vilkor, affärer; ställning; **aktiekompanī**, n., sällskap af aktie-ägare; **aktiekupōng**, m., stycke af ett aktiebref, som innehåller ett qvitto öfver emottagen ränta och vid betalning af sådan afklippes. — **Aktionār** el. **Aktionīst**, m., aktie-ägare; äfv. aktiehandlare.
**Āctio**, **Actiōn** och **Aktiōn**, f., lat. (af *āgere*, handla), handling, förrättning, verkan; krigsv. gammal benämning för träffning, strid, och som ännu brukas om sammandrabbningar till sjös; min- och åtbördspel; lagf. åtal, anklagelse, rättegång; **āctio in dīstans**, verkan på afstånd; **āctio ad interēsse**, lagf.: åtal angående skadeersättning; **act. condūcti**, åtal angående arrende el. hyra; **act. crēditi**, åtal ang. skuld; **act. depōsiti**, åtal ang. anförtrodt gods; **act. de syndicātu**, åtal ang. embetsfel; **act. divōrtii**, åtal ang. äktenskapsskilnad; **act. dōli**, åtal för bedrägeri; **act. ex delīcto**, åtal för begången förbrytelse; **act. expilātae hereditātis**, åtal ang. försnillade arfsmedel; **act. ex stipulātu**, åtal ang. uppfyllande af ett löfte; **act. fūrti**, åtal för stöld; **act. injuriārum**, åtal för ärekränkning; **act. redhibitōria**, köpares åtal emot säljare ang. återtagande af dåliga varor. — **Aktionātor**, m., åklagare; mäklare, underhandlare. — **Aktionēra**, anklaga, anställa åtal emot, isht. åtala en embets- el. tjensteman.

**Action, Actionator, Actionera,** se under **Actio.**
**Actionist** och **Actionär,** se under **Actie.**
**Actīv** och **Aktīv,** lat. (*actīvus,* af *ăgere*), handlande, verkande, verksam, driftig, )( **Passiv;** anställd, i tjenst, tjenstgörande; **aktiv-handel,** ett folks handel med egna alster samt medelst egna kapitaler och arbetskrafter, )( **Passiv-handel,** se under **Passiv; aktiv-recēss,** m., återstående fordran el. förskott; **aktiv-tillstånd,** verkliga beloppet, verkliga storleken (af en fordran, en förmögenhet, en krigshär, o. s. v.); **aktiv-trupper,** fälttrupper, )( **Garnisons-** och **Reserv-trupper.** — **Actīva,** pl., köpmanst. en persons hela förmögenhet i penningar, varor, fastigheter o. s. v., jemte utestående fordringar; tillgångar, )( **Passiva; actīva och passīva,** tillgångar och skulder. — **Aktivēra,** sätta i verket, bringa i gång. — **Aktivitēt,** f., verksamhet, driftighet, liflighet. — **Actīvum,** se under **Verbum.**
**Ăctor** och **Ăkt-,** m., lat. (af *ăgere,* handla, bedrifva, anklaga), den, som förer det allmännas talan i brottmål; åklagare; **actōri incūmbit probātio,** lat., bevisningen åligger åklagaren; **actor cōmpetens,** m., lat., till åtals anställande berättigad åklagare, )( **act. incōmpetens,** till åtals anställande oberättigad åkl.; **act. pūblicus,** allmän, af staten förordnad åklagare. — **Aktoräts-procēnt,** m., andel af influtna böter el. anmärkningsmedel, hvilken tillfaller den tjensteman, som i målet fört det allmännas talan. — **Actōrium,** n., för åklagare utfärdad fullmakt.
**Actrice,** se under **Acteur.**
**Actu,** se under **Actus.**
**Actualiter, Actualitet,** se under **Actuel.**
**Actuārius** och **Aktuārie,** m., lat., tjensteman, som emottager och förvarar till ett embetsverk ingifna handlingar.
**Actuatiōn,** f., nylat., läkek. yttring af ett läkemedels verksamhet på lefvande kroppar.
**Actuēl** och **Aktuēl,** fr. (*actuel,* lat. *actuālis,* af *ăctu,* i sjelfva verket), verklig; närvarande, nuvarande; för närvarande verksam; tjenstgörande; jmf. **Titulär, Virtuel** och **Potentiel.** — **Actuāliter,** nylat. el. **Actuellemēnt** (aktyäll'mäng), fr., verkligen, i sjelfva verket; för närvarande, nu. — **Aktualitēt,** f., verklighet.
**Ăctum,** lat. (*ăctus, a, um,* part. perf. af *ăgere,* handla, förhandla), gjordt, skedt; förhandladt, afgjordt; **ăctum in senātu,** skedt, afgjordt i rådet; **ăctum ut sūpra,** (med upprepadt angifvande af förhandlingsdagen), skedt, som ofvan (förmäldt blifvit); **ăcta,** pl., och häraf **ăkter,** sing. m. **akt,** laga och skriftliga handlingar, domstolsförhandlingar, dokumenter, urkunder; *lägga något ad akta,* egentl. foga det till sådana förhandlingsskrifter; oegentl. men vanl., anse en sak afgjord, lemna utan afseende, ej bry sig om; **ăcta Apostolōrum,** lat. Apostlagerningarne; **act. civīlia,** magistratsförhandlingar; **act. comitiālia,** landtdagsförhandlingar; **act. crimināla,** domstolsförhandl. öfver en förbrytelse; **act. diūrna,** dagliga embetsberättelser öfver de vigtigaste hof- och statshändelserna under de romerska kejsarne; **act. eruditōrum,** lärda (egentl.: de lärdes) tidningar, isht. Tysklands första litterära tidskrift 1680—1776; **act. generālia,** hufvudförhandlingar, som angå det allmänna af en sak; **act. judiciālia,** domstolsförhandlingar; **act. mārtyrum,** martyrernas historia; **act. pūblica,** offentliga, staten beträffande förhandlingar; **act. sanctōrum,** helgonens lefvernesbeskrifningar, jmf. **Bollandister; act. speciālia,** särskilta förhandlingar; **ăcti labōres jucūndi,** afslutade arbeten äro ljufva, efter slutadt arbete är hvilan angenäm; **ăctis testāntibus,** efter handlingarnes innehåll, efter hvad handlingarna utvisa; **quod non est in ăctis, non est in mūndo,** hvad som ej står i akterna, finnes ej alls till, d. v. s. får domaren ej fästa afseende vid; **vīsis ăctis,** efter handlingarnes genomseende.
**Ăctus** och **Akt,** m., lat. (*ăctus,* pl. *actus,* af *ăgere,* handla), eng. **act,** fr. **acte,** verksamhets-yttring, gerning, handling; offentlig, högtidlig handling; hufvudafdelning i ett skådespel; mål. en viss, till efterbildning vald, ställning hos en modell; **act of hōnour** (äkt ow önnör), eng., en tredjes borgensförbindelse för en frånvarande vän, för att förekomma, det en på denne sednare dragen vexel må blifva protesterad; **act of indēmnity,** eng., benådningsurkund; **a. of infīrmity** (-infērm-), eng., urkund, till följe af hvilken hvar och en, som ej tillhör den biskopliga kyrkan, är utesluten ifrån statens embeten; **a. of pārliament** (- pārliment), eng., beslut af parlamentet; **a. of sēttlement** (- sätt'lment), eng., lagen af 1701 angående tronföljden (som derigenom tillförsäkrades huset Hannover); **acte de foi** (akt' dö fåå), fr., troshandling, offentligt verkställande af dom, fälld af inqvisitions-domstol, el. offentligt frikännande af en, inför en sådan domstol anklagad, person, jmf. **Auto-da-fé; ăctu,** lat., verkligen, i sjelfva verket; **ūno ăctu,** lat., i en (oafbruten) handling, i ett drag; **ăctu corporāli** el. **personāli,** personligen; **actus fīdei,** lat., se **Acte de foi** och **Auto-da-fé; actus judiciālis,** lat., handling, som sker i laga ordning; **act. extrajudiciālis,** handling, som gör undantag i vanlig rättegångsordning; **act. privātus,** en icke offentligen företagen handling; **act. pūblicus,** offentlig handling; **act. solēnnis,** högtidlig handling; **ăctus ministeriāles,** pl., andliga embetsförrättningar.
**Acuēra** och **Ak-,** lat., (*acūere*), skärpa, hvässa; reta; skarpt betona. — **Acuitēt** och **Ak-,** f., nylat., skärpa, isht. tonens; spetsighet. — **Acūmen** (näml. **ingēnii**), n., lat., skarpsinnighet. — **Akuminērad,** skarpt tillspetsad. — **Acūt** och **Akūt,** lat. (*acūtus*), skarp, spetsig, skärande, stingande; *akūta sjukdomar,* häftiga sjukdomar, som förlöpa hastigt, inom 2—6 veckor, och åtföljas af feber, jmf. **Kronisk.** — **Akūt-angulär,** nylat., med skarpa kanter; spetsvinklig. — **Acūto,** it., tonk. skarp, genomträngande. — **Acūtus** och **Akūt,** m., tecken (´), som utmärker skarp tonvigt på den stafvelse, öfver hvilken det står.
**Aculera,** se **Acculera.**
**Acumen, Acuminerad,** se under **Acuera.**

**A cunābulis**, se **Ab incunabulis.**
**Acupunctur, Acupunctera**, se följ.
**Ācus**, f., lat., nål; **ăcus magnētica**, magnetnål; **ac. probatōria**, probernål. — **Acupunctūr** och **Akupunktūr**, f., nylat. (*acupunctūra*, af *ăcu pŭngere*, sticka med nål), stickning med fina nålar, en ifrån kineserna och japaneserna lånad läkemetod, som användes ssm. retande vid förlamning, ssm. afledande vid häftiga nerflidanden, eller ock att framkalla inflammation vid pulsådersvulster el. födelsemärken. — **Akupunktēra**, behandla med nålstickning.
**Acustik**, se **Ak-.**
**Acut, Acut-angulär, Acutus**, se under **A-cuera.**
**Acyesis**, se **Akyesis.**
**Ad**, lat. prep., till, vid, hos o. s. v.; i sammansättningar förvandlas vanl. *d* till likhet med den efterföljande konsonanten så, att **Ad** framför *c* blir **Ac**, framför *f* **Af**, framför *l* **Al**, o. s. v. *Sammanställningar med* **Ad**, *såsom* **Ad absurdum, Ad acta, Ad arma, Ad rem** *m. fl. sökas under sammanställningens andra ord.*
**Adactiōn**, f., lat. (*adāctio*, af *adīgere*, drifva till, tvinga till), nödgande, tvång. — **Adāctus**, nödgad, tvungen.
**Adagiarius**, se under **Adagium.**
**Adāgio** (adädjå), it., tonk. egentl. med beqvämlighet, makligt; med måtta; mildt, i långsamt tempo; såsom subst. n. benämning på musikstycke, som bör utföras långsamt och mildt, och hvars karakter uttrycker djup känsla; **adāgio assāi** och **adāgio di mōlto**, mycket långsamt. — **Adagiētto** (adadjēttå), n., litet, kort adagio; stycke i mindre långsamt tidmått än adagio. — **Adagīssimo** (adadjīssimå), ytterst långsamt.
**Adagiolog**, se följ.
**Adāgium**, n., lat., pl. **adāgia**, ordspråk. — — **Adagiārius**, m., nylat., ordspråksjägare. — **Adagiolōg**, m., lat.-gr., ordspråkssamlare. — **Adagiologī**, f., lat.-gr., ordspråkssamling.
**Adaktȳlisk**, gr. (jmf. *Daktylus*), utan fingrar och tår.
**Ādalbert** el. **Ādelbert**, m., f.t. (af *adal*, ädel, högättad, och *bert*, lysande), mansnamn med betyd.: lysande ädling.
**Ādalrik**, m., fornn. (af *adal*, ädel, högättad, och *rikr*, mäktig, förmögen), mansnamn med betyd.: rik på adel, högättad.
**Ādam**, m., hebr. mansnamn med betyd.: menniskan, enl. några: jordmannen, den af jord födde (af *adāmāh*, jord); *den gamle Adam*, menniskan i syndens tillstånd; *den nye A.*, menniskan i nådens tillstånd. — **Adamiāner** och **Adamīter**, pl., 1) svärmarsekt af gnostisk riktning i 2:dra årh., som, genom att afhålla sig ifrån alla sinliga lustar, ville återföra oskuldstillståndet före syndafallet, och till den ändan förkastade äktenskapet samt, till öfning i återhållsamhet, gingo nakna; 2) vilda, religiösa svärmare, som uppträdde omkring år 1400, förkastade prestadömet och läran om nattvarden, samt hyllade qvinnornas gemensamhet. — **Adamiterī**, n., religiös irrlära, som uppträdt under olika former, men hvars hufvudsakliga grunddrag utgjorts af ett tygellöst godtycke könen emellan.

**Ad amussim**, se under **Amussis.**
**Adaptēra**, lat. (*adaptāre*, af *ad*, se d. o., och *āptus*, tjenlig), passa, lämpa efter. — **Adaptābel**, lämplig, användbar. — **Adaptabilitēt**, f., lämplighet, användbarhet. — **Adaptatiōn**, f., lämpning, användning.
**Ādar**, m., hebr., sjette månaden af judarnes borgerliga, den tolfte af deras kyrkoår, motsvarande slutet af februari och början af mars.
**Adārme**, m., spansk. (af arab. *ad-dirhem*, drachma), ett halft qvintin; äfv. en liten sydamerikansk vigt.
**Adarticulatiōn**, f., nylat. (af *ad*, se d. o., och *artīculus*, led), ledfogning.
**A dato**, se under **Datum.**
**Ad bene esse**, se under **Esse.**
**Ad bene placitum**, se under **Placet.**
**Ad calendas graecas**, se under **Calendae.**
**Adcitant**, se följ.
**Adcitatiōn**, f., nylat. (af *ad*, se d. o., och *citāre*, uppropa, inkalla), lagf. stämning; isht. tredje mans kallelse till en, emellan tvenne förd, rättegång. — **Adcitānt**, m., kärande, som till en rättegång instämmer tredje man. — **Adcitātus** och **Adcitāt**, m., en till rättegång instämd, kallad. — **Adcitēra**, instämma tredje man.
**Ad computum**, se under **Computera.**
**Ad concludendum**, se under **Concludera.**
**Adcredulēra**, nylat. (af *ad*, se d. o., och *crēdulus*, lättrogen, lätt trodd), edeligen förneka en beskyllning.
**Addatur** och **Adde**, se under **Addera.**
**Ad deliberandum**, se under **Deliberera.**
**Addenda** och **Addender**, se under **Addera.**
**Ad depositum**, se under **Deponera.**
**Addēra**, lat. (*āddere*, af *ad*, se d. o., och *dare*, gifva), foga till, lägga till, räkna till, räkna tillsamman; **addātur**, det må tilläggas, man tillsätte! **ădde**, (på recepter) tillsätt! — **Addēnda**, pl., tillägg, bihang, bilagor. — **Addēnder**, pl., gifna tal, hvilkas summa man vill finna. — **Addibilitēt**, f., egenskap att kunna ökas. — **Additamēnt**, n., tillsats, tillägg, bihang. — **Additiōn**, f., tillfogning, sammanräkning, tillägg; det räkningssätt, som begagnas vid sammanläggning, och som är en af de fyra grundoperationerna i aritmetiken. — **Additionāl** el. **Additionēl**, som utgör ett tillägg el. en fyllnad, tilläggs-, fyllnads-; **addītional keys** (addīschonäll khis), eng., egentl.: tillagda tangenter; term, som förekommer i piano-konserter el. sonater, tryckta i England, och betyder, att stället skall utföras i instrumentets fyrstrukna oktav. — **Additīv**, som kan eller skall läggas till, fogas till, isht. om storheter, som äro förbundna genom additionstecknet (+), )( **Subtraktiv.**
**Addibilitet**, se föreg.
**Ad diem dictam**, se under **Dies.**
**Ad dies vitae**, se under **Dies.**
**Addīo**, it., egentl.: till Gud (vare du anbefalld)! Farväl!
**Additament, Addition, Additional, Additiv**, se under **Addera.**
**Addolorāto**, it., tonk. vemodigt.
**Addossera**, se **Adoss-.**
**Address**, se **Adress.**

**Adducēra,** lat. (*addūcere,* af *ad,* se d. o., och *dūcere,* föra, leda), tillföra; äfv. anföra, nämna. — **Adduktiōn,** f., tilldragning. — **Addūktor,** m., anat. muskel, som äger förmåga att draga någon kroppslem emot kroppens medellinie; muskel, hvarmed de tvåskaliga molluskerna el. musslorna sluta skalen tillsammans, jmf. **Abduktor.**

**Adduktion, Adduktor,** se föreg.

**Addulcēra,** nylat. (af *dūlcis,* ljuf), förljufva.

**Ad duplicandum,** se under **Duplicera.**

**Adē = Adieu,** se d. o.

**Adēla, Adēle** (adāhl'), **Adelīna, Adelīne** (-līhn'), äfv. **Adelaīde** (-laīhd') el. **Ādelheid,** f., f.t. (*Adalheit*) qvinnonamn med betyd.: den ädelborna, den högättade

**Adelantādo,** m., sp., fordom ståthållare i en provins, nu hederstitel, tillkommande några spanska familjer.

**Adelbert,** se **Adalbert.**

**Adelgūnda,** f., f.t. (af *adal,* ädel, högättad, och *gund,* krig), qvinnonamn med betyd.: den ädla krigarinnan; jmf. **Kunigunda.**

**Adelheid** och **Adelina,** se **Adela.**

**Adelopōder,** pl., gr. (af nekande part. *a, dālos,* tydlig, märkbar, och *pūs,* gen. *podōs,* fot), till utseendet fotlösa djur.

**Adelphī** och **Adelfī,** f., gr. (af *adelphōs,* broder), egentl. broderlighet, förbrödring, bot. ståndarnes sammanväxande med hvarandra. — **Adelfīsm,** m., brödraskap, brödraförbund. — **Adelfīster,** pl., förbrödrade, ordensbröder i Italien. — **Adelphīxis** el. **Adelfixī,** f., läkek. nära förbindelse mellan kroppsdelar.

**Ādelung,** m., f.t. (*adalunc*), mansnamn med betyd.: ädel man, adelsman.

**Ademonī,** f., gr. (af *adāmon,* olustig), olust, leda, nedslagenhet.

**Ademtiōn,** lat. **adēmptio, adēmtio,** f., (af *adīmere,* borttaga, fråntaga), lagf. beröfvande, fråntagande; **adēmptio bonōrum,** lat., godsindragning; **ad. civitātis,** indragning af borgarrätt, förvisning; **ad. libertātis,** beröfvande af friheten.

**Adēn,** m., gr., körtel. — **Adenalgī,** f., smärta i körtlarna. — **Adēnemfragī** el. **Adēnemphrāxis,** f., stockning af vätskor i körtlar. — **Adenītis,** f., körtel-inflammation. — **Adēnogēnesis,** f., körtelbildning. — **Adēnografī** el. **Adēnologī,** f., lära om körtlarna. **Adenoīder,** pl., körtellika kroppar. — **Adenōncus,** m., hård körtelsvullnad. — **Adēnophȳma,** n., mjuk körtelsvullnad, körtelböld. — **Adenōsis,** f., körtelsjuka. — **Adēnotomī,** f., dissekering af körtlar, konsten att dissekera körtlar.

**Adenalgi, Adenitis, Adenografi, Adenosis,** m. fl., se föreg.

**Ādenos,** m., (af *Adene* el. *Adana,* stad i Mindre Asien), fin levantisk bomull, sjöbomull.

**Adeodāt,** m., lat. (*a Dēo dātus*), mansnamn med betyd.: den af Gud skänkte; jmf. **Theodor.**

**Adephagī** och **Adefagī,** f., gr. (af *ādān,* tillräckligt och *phagēīn,* äta), läkek. öfvermåttan stor matlust, glupskhet.

**Adēpt,** m., lat. (*adēptus,* egentl.: den, som uppnått), en, som blifvit invigd i en ordens hemligheter; en, som föregifver sig vara i besittning af hemliga kunskaper; trollkarl, isht. guldmakare; **adēptus secrētum secretōrum** el. **ad. perfēctum magistērium,** en, som har nått hemligheternas hemlighet el. mästerskapet. — **Adeptiōn,** f., uppnående.

**Adeqvāt,** lat. (*adaequātus,* af *adaequāre,* göra lik), öfverensstämmande med, lämpad efter, fullkomligt motsvarig, fullständig. — **Adeqvatiōn,** f., lämpning.

**Adērsja,** f., ett slags ostindiskt kattun.

**Adēspota,** pl., gr. (af nekande part. *a* och *despōtās,* herre), gods utan ägare; verk af obekanta författare.

**Adēsso,** it. (af lat. *ad īpsum* neml. *tēmpus,* vid, på just denna tid), nu, strax, på ögonblicket.

**À deux mains,** se under **Main.**

**Ad excipiendum,** se under **Excipera.**

**Ad extremum,** se under **Extremus.**

**Ad formam,** se under **Forma.**

**Ad futuram (rei) memoriam,** se under **Memoria.**

**Ad hastam publicam,** se under **Hasta.**

**Adherēra,** lat. (*adhaerēre*), hänga vid; förklara sig för en sak; hålla fast vid. — **Adherēnt,** m., deltagare, anhängare. — **Adherēns,** f., vidhängning; tillgifvenhet. — **Adhesiōn,** f., vidhängande; sammanhållningskraft; egenskap, hvarigenom tvenne kroppar, som beröra hvarandra, dragas intill hvarandra. — **Adhesīv,** vidhängande; sammanvuxen; **adhesīvplåster,** häftplåster.

**Adheritēra,** lat.-fr., insätta till arfvinge.

**Adhesion, Adhesiv,** se under **Adherera.**

**Adhibēra,** lat. (*adhibēre,* af *ad* och *habēre,* hafva), bruka, använda; draga till råds. — **Adhibēnda,** pl., medel, som böra användas. — **Adhibitiōn,** f., användande, nyttjande.

**Ad hoc,** se under **Hic, haec, hoc.**

**Ad hominem,** se under **Homo.**

**Ad honorem, Ad honores,** se under **Honor.**

**Adhortēra,** lat. (*adhortāri*), förmana. — **Adhortatiōn,** f., förmaning; tillstyrkan, uppmuntran. — **Adhortatōria (epīstola),** f., el. **Adhortatōrium,** n., förmaningsskrifvelse.

**Adhuc sub judice lis est,** se under **Lis.**

**Ad hunc locum,** se under **Locus.**

**A di,** ital., köpmanst.: (att betala en vexel) på samma dag, vid sigt.

**Adiafan,** se **Adiaph-.**

**Adiafori, Adiaforist,** se under **Adiaphora.**

**Adiagnōstisk,** gr. (af nekande part. *a* och *diāgnosis,* undersökning), läkek. svår el. omöjlig att urskilja.

**Adiaphān** och **Adiaf-,** gr. (af nekande part. *a* och *diaphanās,* genomskinlig), ogenomskinlig.

**Adiāphonon,** n., gr. (af nekande part. *a* och *diāphonos,* missljudande), af urmakaren *Schuster* i Wien 1820 uppfunnet tangent-instrument, hvars ton, uppkommande genom vibrerande stålstafvar, klingar nära likt orgelns el. harmonikans.

**Adiāphora,** pl., gr. (af nekande part. *a* och *diāphoros,* olika), likgiltiga ting, hvilka man, utan att deröfver bekymra sitt samvete, kan iakttaga el. underlåta; läkek. medel, som hvarken gagna el. skada. — **Adiaphorī** och **Adiaf-,** f., likgiltighet, jmf. **Indifferentism.** — **Adiaforīst,** m., en likgiltig, jmf. **Indifferentist;** fritänkare; **adiaforistiska stridigheterna** uppkommo i 16:de århundradet

inom den protestantiska kyrkan och gällde, hvad som i religiöst afseende finge betraktas ssm. adiaphora.
**Adiapneustī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *diapnēīn*, utdunsta), hämning i utdunstningen.
**Adiarrhē**, n., gr. (af nekande part. *a* och *diārrhoia*, af *diarrhēin*, rinna igenom), läkek. brist på stolgång, förstoppning.
**Adiastasī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *diāstasis*, af *diīstānai*, stå isär), den gudomliga verksamhetens allestädesnärvarelse.
**A die**, se under **Dies**.
**Adiēū** och **Adjō**, fr. (uppkommet af *à Dieu:* åt Gud, näml. vare du anbefalld!) farväl!
**Adigēra**, lat. (*adīgere*, af *ad*, se d. o., och *āgere*, drifva, förmå), nödga, tvinga.
**Ādil**, m., f.nord. (af *adal*, ädel, högättad) mansnamn med betyd.: högboren; höfding.
**Adilchīsko**, m., turk., egentl.: rättvisans stol; tron, på hvilken sultanen under krig dömer öfver lif och död.
**Adimēra**, lat. (*adīmere*, af *ad*, se d. o., och *ēmere*, taga), borttaga, undandraga.
**Adimplēra**, lat. (*adimplēre*), uppfylla, fullända, fullborda.
**Ad inferos**, se under **Inferi**.
**Ad instantiam**, se under **Instans**.
**Adipocera, Adipocire**, se följ.
**Adipōs**, nylat., (af lat. *ādeps*, fett), fet, smörjig. — **Adipocēra**, f., nylat. (*cēra*, vax) el. **Adipocīre** (-sīhr), f., fr., likfett, vaxartadt fett, som gnm. upplösning af den djuriska substansen bildar sig i liken, sedan de legat en längre tid i fuktigt och tillslutet rum.
**Adipsa, Adipsi**, se följ.
**Ādipson**, n., pl. **ādipsa**, (af nekande part. *a* och *dīpsa, dīpsos*, törst), törstsläckande medel. — **Adipsī**, f., brist på törst.
**Adirāto**, ital., tonk. med uttryck af vrede, med raskt, upprördt föredrag.
**A dirittura**, se under **Dirigera**.
**Adītio hereditātis**, f., lat., arfs-tillträde.
**A ditto**, se under **Detto**.
**Adjacēnt**, lat. (*ādjacens*, af *adjacēre*, ligga intill), tillstötande, angränsande; ssm. subst. m., granne.
**Adjection, Adjectivum** m. fl., se följ.
**Adjicēra**, lat. (*adjīcere*, af *ad*, se d. o., och *jācere*, kasta), vidfoga, tillägga. — **Adjectiōn** och **Adjekt-**, f., lagf. tillägg till ett gjordt anbud, tillökning. — **Adjectīvum** och **Adjektīv**, n., egenskapsord, ord, som närmare betecknar el. beskrifver ett substantiv; **adjectīve** el. **adjektīvt**, adv., såsom egenskapsord. — **Adjektīv** el. **adjektīvisk**, adj., som har afseende på el. utmärker ett egenskapsord. — **Adjēctum**, n., det tillagda, tillägg.
**Adjoīnt** (adsjoäng), m., fr. (*adjoindre*, af lat. *ad*, se d. o. och *jūngere*, förena), embetsbiträde, jmf. **Adjunkt** och **Adjutant**.
**Adjournera** m. fl., se **Ajournera**.
**Adjudication, Adjudicativ**, se följ.
**Adjudicēra**, lat. (*adjudicāre*), lagligen tillerkänna, tilldöma. — **Adjudicatiōn** och **Adjudik-**, f., lagligt tillerkännande, isht. af egendom. — **Adjudikatīv**, tilldömande.
**Adjunctus**, m. fl., se följ.
**Adjungēra**, lat. (*adjūngere*), bifoga, förordna en person till biträde vid ett embetsverk, vanl. för att förvalta en tjenstledig embetsmans befattning. — **Adjunctiōn** och **Adjunkt-**, f., tillsättning; förening; anställande af medhjelpare; förordnande till biträde. — **Adjūnctum**, n., det bifogade, tillägg, bilaga. — **Adjunktūr**, f., en medhjelpares embete. — **Adjūnctus** och **Adjūnkt**, m., biträde, medhjelpare i ett embete; akademisk lärare, näst professoren; **sācri ministērii adjūnctus**, lat., pastors el. komministers e. o. biträde i embetet.
**Adjunkt, Adjunktion, Adjunktur**, se föreg.
**Adjurēra**, lat. (*adjurāre*), beediga; besvärja. — **Adjuratiōn**, f., beedigande; besvärjande.
**Adjustage, Adjustera, Adjusteur**, m. fl., se **Ajust-**.
**Ad justificandum**, se under **Justificera**.
**Adjutant, Adjuter, Adjutor**, m. fl., se under **Adjuvera**.
**Adjuvant, Adjuvation**, m. fl., se följ.
**Adjuvēra**, lat. (*adjuvāre*), hjelpa, bistå, understödja. — **Ādjuvans (medicamēntum)**, n., pl. **adjuvāntia**, lat., understödjande läkemedel, bimedel af ringare verksamhet. — **Adjuvānt**, m., medhjelpare, isht. den, som vid orgelnistens el. kantorns frånvaro förrättar dennes tjenst. — **Adjuvatiōn**, f., bistånd, hjelp, understöd. — **Adjutānt**, m. (lat. *ādjutans*, af *adjutāre*, freqv. af *adjuvāre*), officer, anställd ssm. biträde hos en befälhafvare af högre rang, hvars både handsekter, hedersfölje och budbärare i tjensteärenden han är. — **Adjutantūr**, f., adjutantssyssla. — **Adjūter**, pl., tillägg, tillskott. — **Adjūtor**, m., medhjelpare. — **Adjutōrisk**, bistående, behjelplig. — **Adjutōrium**, n., hjelpmedel; hjelp.
**Adjö**, se **Adieu**.
**Adlēcti** och **Allecti**, lat. (af *adlēgere*, välja till), hos romarne: de bland riddarståndet valde senatorer; i allmnht.: valde.
**Ad liquidandum**, se under **Liquid**.
**Ad loca**, se under **Locus**.
**Ad marginem**, se under **Margo**.
**Admassēra**, fr. (*amasser*), upphopa, samla. — **Admassēring**, f., upphopning.
**Ad meliorem fortunam**, se under **Fortuna**.
**Admensurēra**, nylat. (af *mensūra*, mått), tillmäta. — **Admensuratiōn**, f., tillmätning.
**Adminīculum**, n., lat. (af *ad*, se d. o., och *mānus*, hand), hjelpmedel; pl. **adminīcula**, lagf. giltiga, tillräckliga bevis, understödjande grunder; **adminīculum grātiae**, nådemedel; **adm. probatiōnis**, hjelpmedel till bevisning. — **Adminiculātor**, m., andlig inom katolska kyrkan, som har att sörja för enkor och faderlösa. — **Adminiculēra** och **Adminik-**, understödja, bistå.
**Administrēra**, lat. (*administrāre;* jmf. *Minister*), bestyra, förrätta; handhafva, förvalta, isht. leda en affär för en tredjes räkning; utdela. — **Administratiōn**, f., förvaltning; ledning af en handelsrörelse; isht. förvaltning af en gäldenärs massa; utdelning af nådemedlen. — **Administratīv**, förvaltande, som rörer förvaltningen. — **Administrātor** och **Administratōr**, m., förvaltare. — **Administratōrium**, n., skriftlig befallning att förvalta främmande gods.
**Admirabel**, se under **Admirera**.
**Admiral, Admiralitet**, m. fl., se **Am-**.

**Admirānte**, m., i Spanien: öfverbefälhafvare för krigsmakten till lands och vatten.
**Admirēra**, lat. (*admirāri*), beundra. — **Admirābel**, beundransvärd, förträfflig. — **Admiratiōn**, f., beundran. — **Admiratōr**, m., beundrare, tillbedjare.
**Admissibel, Admission**, m. fl., se följ.
**Admittēra**, lat. (*admĭttere*), insläppa, lemna tillträde; släppa fram; antaga som giltig. — **Admittātur**, n., (egentl.: han, hon må antagas!) skriftligt intyg, att någon befunnits värdig att erhålla en orden el. en grad. — **Admĭttitur**, n., (egentl.: han, hon framsläppes, det tillåtes), det lägsta af de fyra hufvudbetygen vid en kunskapspröfning; embetsformel, som meddelar tillåtelse till ngn. handling. — **Admissībel**, antaglig, tillåtlig; som har tillträde. — **Admissiōn**, f., tillåtelse, tillträde, antagande. — **Admīssus**, antagen; **admissus cum lāūde**, lat., antagen med beröm.
**Admodiēra**, fr. (*amodier*, af med.lat. *admodiāre*), förpakta; utarrendera. — **Admodiatiōn**, f., förpaktning, utarrendering. — **Admodiātor** och **Admodiatōr**, m., arrendator, förpaktare.
**Ad modum**, se under **Modus**.
**Admonēra**, lat. (*admonēre*), erinra, förmana, tillrättavisa. — **Admonitiōn**, f., förmaning, varning, tillrättavisning. — **Admonitīv, Admonitōrisk**, förmanande, varnande. — **Admonitōr**, m., förmanare.
**Admovēra**, lat. (*admovēre*), framföra, framlägga.
**Ad notam**, se under **Nota**.
**Adnotanda, Adnotera**, m. fl., se **Ann-**.
**Adolescēns**, f., lat. (*adolescēntia*, af *adolēscens*, uppväxande, ung, yngling), ynglingaålder, ungdom.
**Ādolph** och **Ādolf**, m., g.t. (af *adal*, *edel*, ädel, högättad, och *wolf*, egentl. varg, fig. kämpe), mansnamn med betyd.: den ädle hjelten. — **Adolphīne** (-fīhn') el. **Adolfīna**, f., qvinnonamn med betyd.: den ädla, den högättade hjeltinnan.
**Adonāī**, hebr. (egentl. pl.: mina Herrar), m., min Herre, Herren; begagnas af judarne ssm. Guds namn, då de anse ordet Jehovah för heligt att användas.
**Adōnis**, m., gr. myt. en yngling af utmärkt skönhet, älskad af Afrodite; sederm. i allmnht. en skön ung man; örtslägte, närmast beslägtadt med sipporna. — **Adonisēra sig**, göra sig till en Adonis, göra sig vacker, smycka sig. — **Adōnisk vers** (*vērsus Adōnius*, lat.), versslag, bestående af en daktyl (— ◡ ◡) och en spondé (— —) el. troké (— ◡), t. ex. *Gullmanig fåle*. — **Adonīst**, m., fr., växtsamlare, botanist, som beskrifver trädgårdsväxter.
**Adoptēra**, lat. (*adoptāre*, af *ad*, se d. o., och *optāre*, önska, välja), antaga, gilla; tillegna sig; upptaga el. erkänna ssm. eget barn, jmf. **Adrogera**. — **Adoptāt**, m. och f., upptaget, ssm. eget erkändt, barn. — **Adoptātor**, m., en, som antager ngn. i barns ställe. — **Adoptiāner**, pl., kristlig sekt i 8:de årh., som förmenade, att Kristus blott efter sin gudomliga natur är Guds son af evighet, men, ssm. menniska, Guds son gnm. i döpelsen skedd adoption. — **Adoptiōn**, f., upptagande i barns ställe; **adoptiōns-loge**, (-låsj'), m., hos franska frimurarne: systerloge, sådan loge, i hvilken fruntimmer upptagas. — **Adoptīv**, upptagen, som eget barn antagen.
**Adorabel, Adoranter, Adoration, Adoratör**, se följ.
**Adorēra**, lat. (*adorāre*, af *ad*, se d. o., och *os*, mun, egentl. föra handen till munnen, för att gifva den tillbedda gudabilden en slängkyss), tillbedja, lidelsefullt älska, förguda. — **Adorābel**, tillbedjansvärd, öfvermåttan skön. — **Adorānter**, pl., egentl.: tillbedjande; socinianskt parti, som tillerkände Kristus gudomlig dyrkan. — **Adoratiōn**, f., tillbedjan, hedersbevisning, ödmjuk hyllning, isht. kardinalernas vördnadsbetygelse för den nyvalde påfven. — **Adoratōr**, m., fr., tillbedjare, älskare.
**Adornēra**, lat. (*adornāre*), smycka, utsira. — **Adornemēnt** (-māng), n., fr., prydnad.
**Adōs** (adåh), m., fr. (af prep. *à* och *dos*, lat. *dōrsum*, rygg), mot solen anlagd, sluttande trädgårdssäng, för plantors tidigare uppdrifvande. — **Adossēra**, ställa med ryggen emot, stödja emot.
**Adoucēra** (adus-), fr. (*adoucir*, af *doux*, lat. *dūlcis*, söt, ljuf), försötma, förljufva, mildra; göra smidig; mål. fördrifva färgerna, låta färgerna flyta in i hvarandra, för att dymedelst göra dem mindre afstickande, jmf. **Temperera**.
**Ad partem**, se under **Pars**.
**Ad patres**, se under **Pater**.
**Ad perpetuam rei memoriam**, se under **Memoria**.
**Adpertinentier**, se **Appert-**.
**Ad pias causas**, se under **Causa**.
**Ad pios usus**, se under **Usus**.
**Ad praecludendum**, se under **Precludera**.
**Ad profitendum et liquidandum**, se under **Profitera**.
**Ad propositum**, se under **Proponera**.
**Adqviescens, Adquisitum**, se **Acqv-**.
**Adrastēa**, f., gr. (af nekande part. *a* och *dran*, *didrāskein*, fly), den oundvikliga, ett Nemesis' binamn.
**Adrēss**, m., fr. (af *à*, lat. *ad*, och *dresser*, ital. *drizzāre*, *dirizzāre*, lat. *dirīgere*, rikta), anvisning, hvarest man kan träffa en person el. sak, uppgift på ngns. namn el. bostad, utanskrift; böne-, tacksägelse- el. lyckönsknings-skrift; högtidlig skrifvelse från folkrepresentationen till regenten; färdighet, skicklighet, jmf. **Habilité**; **adrēss-debātt**, m., förhandling inom en folkrepresentation angående en adress till regeringen; **adrēss-kalēnder**, m., anvisningskalender, förteckning öfver invånarne i en stad el. provins med uppgift på namn, titlar och bostad; **adrēss-kontōr**, n., anvisningskontor, der uppgift lemnas om personers hemvist, saker, som äro till salu, o. s. v. — **Adressānt**, m., afsändare, utställare af ett bref el. annan skrifvelse. — **Adressāt**, m., mottagare, den, till hvilken en skrifvelse är ställd. — **Adressēra**, gifva anvisning, hänvisa, påteckna utanskrift; *adr. sig*, hänvända sig.
**Ad restituendum**, se under **Restituera**.
**Adriān** och **Hadr-**, m., lat. (*Hadriānus*, af *Hādria*, en stad i [gamla] nedre Italien), mansnamn med betyd.: mannen ifrån Hadria. — **Adrianālia**, pl., lat., af kejsar Hadrianus in-

förda täflingsstrider, hvarvid musikaliska täflingar intogo en betydande plats.

**A drittura,** se under **Dirigera.**

**Adrogēra,** lat. (*adrogāre* el. *arr-*), lagf. upptaga i barns ställe, jmf. **Adoptera.** — **Adrogatiōn,** f., upptagande i barns ställe.

**A droite,** se under **Droit.**

**Adrātt,** fr. (*adroit*, af *droit*, höger), skicklig, vig, behändig; förslagen.

**Adscitum nomen,** se under **Nomen.**

**Adscribēra** och **Adskr-,** lat. (*adscrībere*), tillskrifva, tillegna; **adscriptus glēbae,** m., lat., egentl. en, som är bunden vid jordtorfvan, vid det gods, hvarpå han är född, en lifegen. — **Adskriptiōn,** f., tillskrifvande.

**Adscription** och **Adscriptus glebae,** se föreg.

**Ad secundas nuptias** el. **Ad secunda vota,** se under **Nuptiae** el. **Votum.**

**Ad specialia,** se under **Speciel.**

**Adspectus, Adspergera, Adspirant,** m. fl., se **Asp-.**

**Adstānt,** m., lat. (*ādstans*, af *adstāre*, stå bredvid, bistå), medhjelpare.

**Adstipulēra,** lat. (*adstipulāri*), bifalla, godkänna, samtycka till. — **Adstipulatiōn,** f., bifall, samtycke. — **Adstipulātor,** m., en, som ger sitt samtycke, som bifaller.

**Adstriction, Adstringens,** m. fl., se följ.

**Adstringēra,** lat. (*adstrīngere*), sammandraga, hålla ihop; nödga. — **Adstrictiōn** och **-striktiōn,** f., sammandragning. — **Adstrīngens,** n., pl. **adstringēntia** el. **adstringērande medel,** sammandragande läkemedel, som göra de kroppens väfnader, med hvilka de komma i beröring, tätare och fastare. — **Adstringēnt,** sammandragande.

**Adūfe,** f., sp. (*adufe*, arab. *ad-duff*, trumma), liten, af pinglor omgifven, puka, som urspr. användes i österlandet.

**Adulēra,** lat. (*adulāri*), smeka, smickra, krypa för. — **Adulatiōn,** f., sliskigt smicker, kryperi. — **Adulātor** och **Adulatōr,** m., smickrare, ögontjenare. — **Adulatōrisk,** smickrande, sliskigt inställsam.

**Adūlter,** m., lat., äktenskapsbrytare; **Adūltera,** f., äktenskapsbryterska. — **Adulteratiōn,** f., förfalskning, isht. af mynt. — **Adulterātor,** m., en, som förfalskar, isht. mynt, falskmyntare. — **Adulterēra,** begå äktenskapsbrott; förfalska. — **Adultērium,** n., äktenskapsbrott; **adulterium dūplex,** dubbelt äktenskapsbrott, hvarvid båda de brottsliga äro gifta; **ad. sīmplex,** enkelt äktenskapsbrott, då blott en af de brottsliga är gift.

**Ad ultimum,** se under **Ultimus.**

**Adūltus,** m., lat., en uppvuxen, en till myndiga år hunnen.

**Adumbrēra,** lat. (*adumbrāre*, af *ūmbra*, skugga), beskugga; göra utkast, uppdraga grundlinierna; äfv. bemantla, öfverskyla. — **Adumbratiōn,** f., utkast.

**Ad unum (omnes),** se under **Unus.**

**A dur,** tonk. den tonart, hvars första ton är a, och som företecknas med trenne kors (♯).

**Adūrens,** n., pl. **adurēntia,** lat. (af *adūrere*, förbränna), läkek. frätande medel. — **Adustiōn,** f., förbränning, såväl en af våda förorsakad brännskada på kroppen, som äfven af läkaren afsigtligt och konstmessigt åstadkommen förstöring af större el. mindre del af en organs yta.

**Adustion,** se föreg.

**Ad utrumque paratus,** se under **Parat.**

**Advēnt,** n., lat. (*advēntus*, af *advenīre*, ankomma, anlända), ankomst, tillkommelse, näml. Kristi; en julfesten föregående beredelsetid af fyra veckor för emottagande af den i köttet kommande himlakonungen; **advēnts-sōndagen,** första söndagen i adventet och den första af vårt kyrkoår.

**Advērbium,** n., pl. **advērbia,** och **Advērb,** n., pl. **advērber** och **advērb,** lat. (af *ad*, se d. o., och *vērbum*, ord), biord, omständighetsord; bestämningsord, som lägges till ett adjektiv, verb el. annat adverb, för att närmare bestämma detsamma. — **Adverbiāl,** som tillhör el. har afseende på ett adverb. — **Adverbiāliter** el. **Adverbiālt,** adv., såsom adverb.

**Adversa, Adversarius, Adversativ, Adversera,** m. fl., se följ.

**Advērsus, -a, -um,** lat. (af *advērtere*, vända mot, rikta mot), egentl. vänd emot; motsatt, vidrig; **advērsa fortūna,** f., lat., missöde, olycka, motgång; **advērsa pars,** f., lat., motpart, motståndare; **ex advērso,** lat., midt emot. — **Adversārius,** lat. el. **Adversāire** (advärsähr), fr., m., motståndare, vedersakare. — **Adversārier,** pl., anteckningsböcker, kladdar; skrifter, som innehålla i förbigående framkastade anteckningar och anmärkningar. — **Adversatīv,** motstridande, utgörande en motsättning. — **Adversatīv,** n., språkv. motsättning. — **Adversēra,** motverka, vara emot. — **Adversitēt,** f., motgång, vedervärdighet.

**Advertēns,** f., fr. (*advertānce*), aktsamhet, uppmärksamhet.

**Advis,** se **Avis.**

**Advitalitēt,** f., och **Advitalītium,** n., nylat. (af lat. *vitālis*, som har afseende på el. uppehåller lifvet), bruk el. besittning af en sak för lifstiden.

**Ad vivum,** se under **Vivus.**

**Advocatus, Advocatur,** m. fl., se följ.

**Advocēra,** lat. (*advocāre*, kalla till, kalla till hjelp), försvara en annans sak vid rättegång, uppträda som sakförare; skenbart försvara en sak gnm. spetsfundigheter och svepskäl. — **Advokāt,** lat. **advocātus,** m., sakförare, försvarare inför rätta; person, till hvars yrke det hörer att försvara andra inför rätta; **advocātus dēi,** egentl.: Guds sakförare, den, vid undersökningen om ett till kanonisering föreslaget helgons lefnad, anställde försvararen, )( **adv. diāboli,** egentl.: djefvulens sakförare, den vid en dylik undersökning som anklagare anställde; **adv. ecclēsiae,** urspr. juridiskt biträde för kyrkor el. kloster; sederm. kyrklig skyddsherre; **advokātfiskāl,** m., embetsman, som i en del juridiska och administrativa embetsverk är anställd, för att bevaka det allmännas rätt och talan. — **Advocatūr, Advok-** och **-katȳr,** f., rättegångars utförande; användande af spetsfundigheter och svepskäl vid förfäktandet af en sak.

**Ad vocem,** se under **Vox.**

**Advokat, Advokatyr,** se under **Advocera.**

**Adynamī**, f., gr. (*adynamīa*, af nekande part. *a* och *dȳnamis*, kraft), brist på kraft, kraftlöshet, svaghet. — **Adynāmisk**, kraftlös, oförmögen.

**Ādyton**, n., gr. (af nekande part. *a* och *dȳein*, gå in) el. **Ādytum**, n., lat., egentl. det otillgängliga; det allraheligaste i de gamla templen, dit endast presterna hade tillträde.

**Ae.** Ord, som enligt sitt ursprung borde skrifvas med **Ae**, men härunder ej anträffas, sökas under **E.** el. **Ä.**

**Aedīcula**, f., lat. (demin. af *āedes*, byggnad), egentl. litet hus; litet tempel, kapell; fördjupning i en mur, för att sätta en bildstod uti, jmf. **Niche.**

**Aeginēter**, pl., konstt. forngrekiska marmorbilder ifrån perserkrigens tid, härstammande från ön *Aegina* och nu befintliga i München.

**Aeneīden**, f., den ryktbara dikt, hvari romerske skalden Virgilius i tolf sånger besjunger den trojanske hjelten *Aeneas*' äfventyr.

**Aequa lanx, Aequa lance**, se under **Lanx.**

**Aequinōctium**, n., lat. (af *āequus*, se nedanf., och *nox*, natt), dagjemning, den tid, då dag och natt äro lika långa. — **Aequinoctiāl** och **Eqvinoktiāl**, som hör till, som har afseende på dag- och nattjemningen; **eqvinoktiāllīnie**, f., se **Equator; eqvinoktialstormar**, de stormar, som vanl. inträffa, då solen går öfver från norra halfklotet till det södra och tvärtom.

**Aequo animo**, se under **Animus.**

**Aequum et bonum**, se följ.

**Āequus, -a, -um**, lat., jemn, lika, billig; **āēquum et bōnum**, rätt och billigt; **ex āēquo et bōno** el. **pro āēquo et bōno**, med rätt och billighet, efter rätt och billighet.

**Āër**, m., lat., luft. — **Aërāt**, n., kolsyradt vatten. — **Aëratiōn**, f., växternas andedrägt; luftbildning. — **Aërifōrm**, luftartad. — **Aërobāt**, m., luftspringare, lindansare; grubblare; en som bygger luftslott. — **Aërobōmb**, m., krigsv. med brännbara ämnen fylld och på bestämd tid kreverande bomb, som är fästad vid en luftballong, hvilken ledes öfver det ställe, man vill antända. — **Āërodynamīk**, f., läran om luftens krafter, den del af aëromekaniken, som handlar om lagarna för de luftformiga kropparnes rörelse. — **Āërografī** el. **Āërologī**, f., läran om luftens egenskaper. — **Āërolīth** och **-līt**, m., ur luften nerfallande sten, jmf. **Meteor-sten.** — **Āëromantī**, f., den konst, hvarigenom man trodde sig af luftens beskaffenhet kunna förutsäga tilldragelser, hvilka dock ej stodo i ngt. sammanhang med atmosferen. — **Āëromekanīk**, f., vetenskapen om lagarna för luftens jemnvigt (jmf. **Aërostatik**) och rörelse (jmf. **Aërodynamik**). — **Āërométer**, m., luftmätare. — **Āërometrī**, f., luftmätningskonst, läran om bestämmandet af luftens kemiska och fysikaliska egenskaper. — **Āëronāūt** (-nävt), m., luftseglare. — **Āëronautīk** (-navtīk), f., läran om luftsegling, luftseglingskonst. — **Āërosкopī**, f., luftiakttagelse och derpå grundad spådom. — **Āërostāt**, m., luftskepp, luftballong. — **Āërostatīk**, f., den del af aëromekaniken, som handlar om de luftformiga kropparnas jemnvigt.

**Āëra** och **Ēra**, f., lat., tideräkning ifrån en viss tidpunkt; tidehvarf, tiderymd; **aera a Chrīsto nāto**, den (hos de kristne) vanliga tideräkningen: **aera vulgāris**, som äfv., efter *Dionysius Exiguus*, hvilken i 6:te årh. skall hafva infört den, kallas **aera Dionysiāna; aera a mūndo cōndito**, tideräkningen från verldens skapelse; **aera ab ūrbe cōndita**, tideräkningen från stadens (Roms) grundläggning; **āērae vulgāris**, efter den allmänna tideräkningen.

**Aërat, Aëriform, Aërodynamik, Aëronaut** m. fl., hvilkas första sammansättningsdel utgöres af **Aër**, sökas under detta ord.

**Āētas**, f., lat., ålder; **aet. legītima**, laglig ålder; **aet. pubertātis**, manbarhets-, myndighetsålder; **aet. virīlis**, manlig ålder; **aetātis** el. **aetātis sūae**, i hans (hennes, dess, sin) ålders . . . . (år).

**Aetērnus, -a, -um**, lat., evig; **in aetērnum**, för evigt, i evighet.

**Aëtōm**, n., gr. (*aëtōma*), byggn.k. gafvel.

**Affābel**, lat. (*affābilis*, af *affāri*, tilltala), nedlåtande, språksam, umgängsam, vänlig. — **Affābile**, it., tonk. angenämt, intagande. — **Affabilitēt**, f., tillgänglighet, vänlighet, nedlåtenhet.

**Affaiblēra** och **Affäbl-**, fr. (*affaiblir*, af *fāible*, svag), försvaga, göra kraftlös; **affäblērad**, försvagad, kraftlös. — **Affaiblissemēnt** (af-fäbliss'māng), n., försvagande, svaghet, brist på krafter.

**Affāire** och **Affār**, m., fr. f. (af *à faire*, till att göra), göromål, angelägenhet; handelsföretag; tilldragelse; tvist; träffning, mindre än slagtning, men mer än skärmytsling; pl. penningangelägenheter, förmögenhetsvilkor; **affāire d'amōūr** (affähr damūhr), fr., kärlekshandel; **aff. de coeur** (- dö khöhr), hjerteangelägenhet; **aff. d'honnēūr** (- dånnöhr), hederssak; duell; **aff. de riēn** (- dö riäng), sak, som är lätt att utföra; äfv. obetydlighet, struntsak; **à demāin les affāires** (a dömäng lä-s-affähr'): allvarsamma förrättningar (må uppskjutas till) i morgon!

**Affannāto**, it., tonk. bekymmerfullt.

**Āffatim**, lat., rikligen, mer än nog, i öfverflöd.

**Affekt, Affektera, Affektion**, m. fl., se under **Afficiera.**

**Affettuosamēnte, Affettuōso** el. **Con affētto**, it., tonk. med hängifvenhet; med upprördt, känslofullt uttryck.

**Affiche** och **Affisch**, m., fr. (af lat. *affigere*, fästa vid), anslagssedel; offentligt anslag om konstföreställningar o. d. — **Affischēra**, anslå, genom anslagssedel tillkännagifva; prâla med. — **Affichēūr** och **-schōr**, m., en, som uppklistrar, upphäftar affischer.

**Afficiēra**, lat. (*afficere*, åstadkomma ett intryck), göra intryck på, verka på; angripa; förmå; röra, bedröfva. — **Affēkt**, m., lat. (*affectus*), stark och liflig känsla, sinnesrörelse; innerlighet, lidelse. — **Affektatiōn**, f., tvunget, konstladt uppförande; tillgjordhet. — **Affektēra**, gifva sig sken, utseende af; låtsa, hyckla; göra sig till; **affektērad**, tillgjord, konstlad, onaturlig. — **Affektiōn**, f., tillgifvenhet, bevågenhet, ynnest; läkek. hvarje intryck på kroppen, isht. hvarje sjuklig retelse. — **Affektionērad**, tillgifven, gunstig, bevågen.

**Affidatiōn**, f., m.lat. (*affidātio*, af *affidāre*, försäkra, förpligta sig, af *fīdes*, tro, lofven), ömsesidig förpligtelse, fördrag.
**Affidāvit** (äffidēhvitt), n., eng. (egentl. 3:dje pers. sing. perf. af m.lat. *affidāre*, försäkra), edlig försäkran; äfv. ett af engelsk domstol utfärdadt bevis om en sådan försäkran.
**Affiliēra**, lat. (*affiliāre*, af *fīlius*, son), antaga i sons el. dotters ställe; med sig förena; upptaga såsom medlem i en orden, i ett samfund; **affiliērade**, pl., inom kat. kyrkan: lekmän, som i afseende på andaktsöfningen lefva i ngn. förbindelse med en munkorden, utan att låta helt och hållet upptaga sig till medlemmar af densamma. — **Affiliatiōn**, f., antagande i barns ställe; upptagande i en orden.
**Affinage**, se följ.
**Affinēra**, fr. (*affiner*, af *fin*, fin), rensa, förfina, luttra, isht. skilja silfver ifrån koppar. — **Affināge** (-nāsj'), n., fr., rening, luttring, isht. af de ädlare metallerna. — **Affinerī**, n. = **Affinage**; äfv. stället, hvarest luttringen företages.
**Affinitēt**, f., lat. (*affīnitas*, af *affīnis*, förvandt), svågerskap, slägtskap gnm. giftermål; kem. frändskap, olikartade substansers benägenhet att förena och förbinda sig med hvarandra.
**Affirmando, Affirmativ**, m. fl., se följ.
**Affirmēra**, lat. (*affirmāre*, af *ad*, se d. o., och *firmāre*, af *fīrmus*, fast), bejaka, bekräfta, påstå. — **Affirmāndo**, bejakande, medgifvande. — **Affirmatiōn**, f., bekräftelse, medgifvande, bejakande. — **Affirmativ**, jakande, bekräftande, )( **Negativ**.
**Affisch, Affischera, Affischör**, se **Affiche**.
**Affīxum**, pl. **affīxa**, och **Affīx**, pl. **affīxer** och **affīx**, n., lat. (af *affīgere*, fästa vid), egentl. något vidhäftadt; språkv. småord el. ändelse, som fogas till ett ord, för att deraf bilda ett annat.
**Affligēra**, lat. (*afflīgere*), nedslå, bedröfva, anfäkta. — **Affliktiōn**, f., bedröfvelse, sorg, anfäktelse. — **Afflītto**, el. **Con affliziōne**, it., tonk. sorgbundet, med vemod.
**Affliktion, Afflitto**, se föreg.
**Affluēra**, lat. (*afluere*), tillflyta, tillströmma, öfverflöda. — **Affluēns**, f., tillopp, tillflöde, öfverflöd.
**Affranchēra** (-frangschēra), fr. (*affranchir*, af *franc*, fri), befria, lösa, fritaga för; äfv. = **Frankera**, se d. o.
**Affrètemēnt** (affrät'māng), n., fr. (af *fret*, frakt), befraktning.
**Affrettāndo, Affrettōso**, it., tonk. raskt framskyndande, med ökad takt.
**Affreūx** (affröh), fr. (af g.fr. *afre*, förskräckelse), afskyvärd, förskräcklig, ohygglig.
**Affriandēra** (affriangd-), fr. (*affriander*, af *friand*, kräsmagad), göra bortskämd.
**Affrōnt** (affrång), m., fr. (af *front*, panna), trots; skymf, förolämpning; vanära. — **Affrontēra**, trotsa; skymfa, förolämpa; håna. — **Affronterī**, n., oförskämdhet, fräckt bedrägeri.
**Affūnde**, lat. (af *affūndere*, gjuta till), på recepter: häll derpå! gjut dertill! — **Affusiōn**, f., pågjutning; äfv. det pågjutna.
**Affût** (affyh), m., fr. (af lat. *fūstis*. käpp), lavett; gevärsstock. — **Affûtāge** (affytāsj'), n., krigsv. lavettmakeri; gevärsstockning; kanoners riktning. — **Affûtēra** (affyt-), krigsv. lägga i lavett, rikta.
**Affäblera**, se **Affaiblera**.
**Affär**, se **Affaire**.
**Aflaktera, Aflaktering**, se **Ablaktera**.
**Aflogistisk, Afoni, Aforism, Afroditisk**, m. fl., se **Aph-**.
**Afrancesādos**, sp., pl., egentl.: förfranskade; namn, som af spanjorerne tillades dem af deras landsmän, som 1808 gingo öfver till kon. Josef och således till det franska partiet.
**Āfricus (vēntus)**, m., lat., sydvestvinden.
**Āga**, m., turk. (*aghâ*, egentl.: hufvud, öfverste), hos turkarna: benämning på åtskilliga högre embetsmän, isht. befälhafvare i hären.
**Agacēra**, fr. (*agacer*, af g.t. *hazjan*, hetsa), sticka, reta, locka, förleda gnm. sinliga retelser. — **Agacerī**, n., behagsjukt koketteri, sinlig lockelse.
**Agalaktī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gāla*, mjölk), läkek. brist på mjölk i brösten.
**Agamēmnon**, m., gr. mansnamn med betyd.: den ihärdige, den ståndaktige.
**Agamī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gamēin*, gifta sig), ogift stånd; bot. = **Kryptogami**, se d. o. — **Agāmisk**, ogift; bot. = **Kryptogamisk**. — **Agamīst**, m., ungkarl.
**Aganīppe**, f., gr. myt. på sånggudinnornas berg Helikon belägen ryktbar källa, hvars vatten inspirerade skalderna. — **Aganippīder**, pl., binamn på sånggudinnorna.
**Agāper**, pl., gr. (*agāpai*, af *agāpä*, kärlek, kärleksbevis), kärleksmåltider: gemensamma, gnm. de förmögnares frivilliga sammanskott bekostade, måltider inom den äldsta kristna kyrkan. — **Agapēter**, pl., kärlekssystrar: samfund af fromma jungfrur bland de första kristna.
**Agaricit**, se följ.
**Agāricus**, m., nylat. (af gr. *agarikōn*), lärkträdsvamp. — **Agaricīt**, m., korallförstening.
**Agāsch** och **Agātsch**, n., turk., en turkisk mil.
**Agāstria**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *gastār*, mage), maglösa djur, benämning på infusionsdjuren, emedan man ford. trodde, att de saknade inelfvor.
**Agāt**, m., fr. (*agāte*, gr. *achātäs*), mer el. mindre genomskinlig ädelsten, som hufvudsakligen består af kiseljord, och efter sin olika teckning benämd än moln-, än regnbågs-, än mossagat, o. s. v.
**Agātha** och **Agāta**, f., gr. (af *agathōs*, god), qvinnonamn med betyd.: den goda, den välvilliga, den milda. — **Agathōn** och **Āgaton**, m., mansnamn med betyd.: den gode, den välvillige.
**Āgathi-Bāschi**, m., pers., öfverhofmästare i sultanens hof.
**Āgathodāmon**, m., gr. (af *agathōs*, god, och *dāīmon*, ande), den gode ande, åt hvilken grekerne vid måltiden gjorde drickoffer; god ande, skyddsande, )( **Kakodāmon**.
**Agāthokles** och **Agatōkles**, m., gr. (af *agathōs*, god, och *klēos*, rop, rykte), mansnamn med betyd.: den i godt rop stående, den välkände.
**Āgathologī** och **Āgato-**, f., gr. (af *agathōs*, god och *lōgos*, ord), läran om det högsta goda.
**Agathon**, se under **Agatha**.
**Agenda, Agens, Agent**, m. fl., se under **Agera**.
**Agenesī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gēnesis*, afling, alstring), qvinnors ofruktsamhet.

**Āger**, m., lat., åker, fält, jordstycke; **ag. censuālis**, skattskyldig jord; **ag. decimānus** el. **decumānus**, tiondepligtig jord; **ag. parochiālis**, prestgårdsjord; **ag. privātus**, enskilt jord; **ag. pūblicus**, allmänning.

**Agēra**, lat. (*ăgere*), handla, verkställa; framställa på skådebanan, spela; gifva sig ut för, låtsa vara; krigsv. förehafva en krigsrörelse; lagf. utföra ett åtal. — **Agēnda**, f. (egentl. lat. pl. med betyd.: hvad, som bör företagas), minnesbok, anteckningsbok; teol. den af högsta kyrkostyrelsen i ett land för presterskapet anbefallda bok, som bestämmer sättet för den offentliga gudstjensten och de kyrkliga förrättningarna, samt tillika innehåller de formulär, som dervid böra brukas; jmf. **Liturgi**. — **Āgens**, n., pl. **agēntia** el. **agēntier**, det verkande, verkande kraft; verkande medel. — **Agēnt**, m., befullmäktigadt ombud, person, som har uppdrag att besörja andras ärender; **agēnt de chānge** (asjäng d' schängsj'), m., fr., vexelmäklare. — **Agentūr**, f., en agents befattning, en persons uppdrag att företräda en annan person el. ett bolag och bevaka dess fördelar.

**Agerasī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gerăn*, åldras), egenskapen att icke åldras, att bibehålla ett ungdomligt utseende.

**Ageustī**, (-gäv-), f., gr. (af nekande part. *a* och *gēūesthai*, smaka), läkek. bristande smakförmåga; nykterhet, fasta.

**Agēvole**, **Agevolmēnte**, el. **Con agevolēzza** (adjev-), it., tonk. med lätthet i föredraget.

**Aggestiōn**, f., lat. (*aggēstio*, af *aggērere*, tillföra, sammanföra, öka, hopa), upphopning.

**Aggiustatamēnte** (addjust-), it., tonk. punktligt, ordentligt, noga i takt.

**Agglomerat**, se följ.

**Agglomerēra**, lat. (*agglomerāre*, af *glŏmus*, nystan), rulla ihop, samla el. samlas i hög, packa el. packas tillsamman. — **Agglomerāt**, n., kropp, som uppstått genom sammanhopning af olikartade delar; hög, klump. — **Agglomeratiōn**, f., hoprullning, sammanpackning.

**Agglutinēra**, lat. (*agglutināre*, af *glūten*, lim), limma ihop, sammanläka såröppningar. — **Agglutināntia**, pl., ämnen, hvilka klibba fast vid huden och härigenom få sin medicinska användning; läkemedel, hvilka man tillskrifver speciel förmåga att sammanläka sår. — **Agglutinatiōn**, f., hoplimning; sammanläkande af sårnader genom yttre medel.

**Aggrandēra** och **Agr-** (aggrangd-), fr. (*agrandir*, af *grand*, stor), förstora, utvidga; öfverdrifva. — **Aggrandissemēnt** och **Agr-** (aggrangdiss'mäng), n., förstoring, tillökning.

**Aggratiēra**, m.lat. (*aggratiāre*, af *grātia*, nåd), benåda. — **Aggratiatiōn**, f., benådning.

**Aggravēra**, lat. (*aggravāre*, af *grāvis*, tung), göra tyngre; förvärra, försvåra, skärpa. — **Aggravatiōn**, f., förhöjning, stegring, skärpande.

**Aggredēra**, lat. (*ăggredi*), angripa, anfalla. — **Aggressiōn**, f., angrepp, anfall, öfverfall. — **Aggressīv**, angripande. — **Aggrēssor**, m., den anfallande, den förnärmande, angripare.

**Aggregat**, **Aggregation**, se följ.

**Aggregēra**, lat. (*aggregāre*, af *grex*, hjord), antaga, upptaga i ett samfund; förena till en massa. — **Aggregāt**, n., samling, tillfällig förening af likartade och olikartade ting; en massa kunskaper, som ej stå i något vetenskapligt sammanhang; kem. och min. en mängd, mer el. mindre utbildade samt till en enda massa sammanvuxna, kristaller; **aggregāt-tillstånd**, de tre olika tillstånd af rörlighet, i hvilka kropparnas minsta delar kunna befinna sig till hvarandra: det fasta, det flytande och det luftformiga. — **Aggregatiōn**, f., upphopning, samling, förening; **aggregatiōns-form**, se **Aggregat-tillstånd**.

**Aggression**, **Aggressiv**, **Aggressor**, se under **Aggredera**.

**Agha**, se **Aga**.

**Aghīrlik**, turk., ford. dyrbara skänker, som af en pascha gåfvos åt den kejserliga prinsessa, med hvilken sultanen lät förmäla honom.

**Agīl** (asjīl), fr. (*agile*, lat. *ăgilis*, af *ăgere*, sätta i rörelse), rörlig, flink; behändig; vig. — **Agilitē** (asjil-), fr. och **Agilitēt**, lat., it. **agilitā** (adjil-), f., rörlighet; behändighet; vighet; **con agilitā**, tonk. lätt, hurtigt. — **Agilmēnte** (adjilm-), it., tonk. muntert, lätt.

**Āgio** (ādjå), n., it. (trol. af *aggiŭgnere*, fr. *ajouter*, lat. *adjūngere*, tillägga), uppgäld: mellangift vid utbyte af en myntsort emot en annan; skilnad i priset emellan olika myntsorter; **sōpra āgio**, utomordentlig mellangift el. uppgäld. — **Agiotāge** (adjåtäsj), n., handel el. ocker med agio. — **Agiotēra** (adjåt-), drifva penning- el. vexelhandel; drifva ocker. — **Agiotōr** (adjåtör), m., vexelockrare.

**Agitato**, **Agitator**, **Agitazione**, m. fl., se följ.

**Agitēra**, lat. (*agitāre*, intens. af *ăgere*, sätta i rörelse), sätta i stark rörelse; skaka, oroa; ifrigt bearbeta; upphetsa, uppvigla. — **Agitatiōn**, f., häftig sinnesrörelse, skakning, oro; rörelse bland ett folk, jäsning, politisk oro. — **Agitāto** (adjitātå), **Agitāto con passiōne** el. **Con agitaziōne** (- adjit-), it., tonk. upprördt, oroligt; antyder såväl ett passioneradt föredrag, som en för tillfället vacklande taktrörelse. — **Agitātor**, m., en, som sätter något i rörelse; orostiftare, uppviglare.

**Aglāīa**, f., gr. egentl.: glans, glädtighet; myt. en af de tre gracerna.

**Aglossī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *glōssa*, tunga), tunglöshet.

**Aglutitiōn**, f., gr.-lat., bristande förmåga att svälja, jmf. **Dysphagi**.

**Agnāt**, m., lat. (*agnātus*, af *ad*, se d. o., och *nātus*, född, af *nāsci*, födas), manlig blodsfrände, blodsförvandt på svärdssidan, jmf. **Cognat**. — **Agnatiōn**, f., agnat-slägtskap. — **Agnātisk**, som beträffar ett agnat-slägtskap.

**Agnelēt** (anjelä), m., fr., ford. ett slags franskt guldmynt, motsvarande ung. 5 R:dr 50 öre rmt.

**Agnelīns** (annjeläng), pl., fr., blott på ena sidan garfvade lamskinn.

**Āgnes** och **Agnēta**, f., (fr. *Agnès*, af gr. *hagnōs*, ren, kysk), qvinnonamn med betyd.: den kyska, den rena; **Āgnes-roll**, m., (jmf. **Roll**), naiv qvinnoroll i ett skådespel (efter *Agnès* uti Molières: *L'école des femmes*).

**Agneta**, se **Agnes**.

**Agnition**, se under **Agnoscera**.

**Agnoēter**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *gnoēīn*, känna, veta), egentl.: de okunnige: kristen sekt i fjerde årh., som förnekade Kristi allvetenhet som menniska. — **Agnosī**, f., okunnighet.

**Agnōmen**, n., lat. (af *ad*, se d. o., och *nōmen*, namn); tillnamn, binamn. — **Agnomination**, se **Annomination**.

**Agnoscēra**, lat. (*agnōscere*, af *ad*, se d. o., och *gnōscere*, *nōscere*, lära känna), erkänna. — **Agnitiōn**, f., erkännande.

**Agnosi**, se under **Agnoēter**.

**Agnus Dei**, m. och n., lat., egentl.: Guds lam, en benämning på Jesus (Joh. 1: 29); latinsk bön, som sjunges vid katolska messan kort före kommunionens förrättande, bestående i ett trefaldigt upprepande af orden: »O Guds lam, som borttager verldens synder, förbarma dig öfver oss!»; åminnelsemynt, förfärdigadt af vax utaf vigda påskljus, af oblatdeg, af guld el. silfver, bärande på ena sidan lammet med segerfanan, hvilket mynt af påfven bortskänkes samt ofta begagnas såsom en talisman; inom grekiska kyrkan: den med ett lam prydda duk, som vid nattvarden betäcker kalken.

**Agomphīasis** och **Agomphōsis**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gomphōsis*, fästande), läkek. tändernas löshet.

**Āgon**, m., pl. **agōnes**, lat., (gr. *agōn*), tvekamp, kämpalek; dödskamp; *vara in agōne*, ligga i de sista andedragen, kämpa med döden. — **Agonāler** och **Agonālier**, pl., fester, bestående hufvudsakligen i stridslekar, som hos de gamla romarne firades till Janus' ära. — **Agonī**, f., gr. (*agonīa*, kamp och nöd), dödskamp: sammanfattningen af de företeelser, som närmast föregå dödstillfället; själsångest. — **Agonisēra**, se ofvan: *vara in agone*. — **Agonīst**, m., kämpe vid de grekiska spelen. — **Agonistārk**, m., uppsyningsman vid kämpaspel. — **Agonistīk**, f., kroppsöfning hos de gamla grekerne, hvarigenom de utbildade sig till deltagande i de offentliga kämpalekarna. — **Agonīstisk**, stridande, kämpande.

**Agoranōm**, m., gr. (*agoranōmos*, af *agorā*, torg, af *agēīrein*, församla), uppsyningsman öfver torg och andra saluplatser.

**Agorāh**, m., hebr., gammalt hebreiskt skiljemynt, motsvarande grekernes obol.

**Agrāff**, m., fr. (*agrafe*, af g.t. *krapho*, hake, klamra), spänne, häkta; smycke, hvari något, t. ex. plymer, fästas; byggn.k. jernklamra; prydnad i spetsen af hvalfbågar.

**Agrandera**, se **Aggr-**.

**À grands pas**, se under **Pas**.

**Agrārisk**, lat. (*agrārius*, af *āger*, åker), som beträffar jordskifte; **agrārisk lag**, åkerlag hos romarne till statsländeriernas rättvisa fördelning emellan medborgarne.

**Agraviādo**, pl. **agraviādos**, sp., i politiskt afseende misstänkt person.

**Agreabel**, **Agreage**, se följ.

**Agrēe** och **Agrē**, se **Agreerad**.

**Agreēra**, fr. (*agréer*, af *gré*, godtycke), gifva sitt samtycke till, godkänna, tillåta; väl upptaga; erkänna. — **Agreābel**, angenäm, behaglig. — **Agreāge** (agreäsj'), n., mäklarlön; jmf. **Courtage**. — **Agremēnt** (agremäng), n., behaglighet, förmån; nöje; tonk. mindre musikstycke utan bestämd form; pl. **agremēnts** (-mäng), prydnader; drillar och andra musikaliska sirater.

**Agrement**, se föreg.

**Agreērad**, (borde rätteligen skrifvas **Aggregerad**, af lat. *aggregāre*; jmf. *Aggregera*), upptagen som ledamot i ett samfund, isht. en akademi.

**Agrērgografī**, f., gr. (af *agrōs*, åker, *ērgon*, arbete, och *grāphein*, skrifva), beskrifning på åkerbruksredskap.

**Agrēst**, m., it. (*agrēsto*, af *āgro*, lat. *ācer*, sur, skarp), sur saft, pressad af omogna drufvor; äfv. saft, pressad af halfmogna vinbär.

**Agrīcola**, m., lat. (af *āger*, åker, och *cōlere*, odla), åkerbrukare; mansnamn med betyd.: landtmannen. — **Agricultūr** och **Agrik-**, f., lat. (*agricultūra*), åkerbruk, landtbruk; **agrikultūrkemī**, f., inbegreppet af de kemiens lärosatser, som angå åkerbruket; **agrikultūrsystēm**, n., system i nationalekonomien, enl. hvilket jorden och landtbruket äro den enda källan till ett lands välmåga. — **Agrikulturīster**, pl., medlemmar af ett parti i England, som gynnar jordbruket framför konstfliten och handeln.

**Agriōnia**, pl. (af *Agriōnios*, ett Bacchus' binamn), fest hos de gamle grekerne, hvarvid man sysselsatte sig med att lösa allehanda dunkla gåtor. — **Agriōnier**, pl., samling af gåtor, charader o. a. d.

**Agriophāg** och **Agriof-**, m., gr. (af *āgrios*, vild, och *phagēīn*, äta), en, som lefver af vilda djurs kött; äfv. en, som förtär rått kött.

**Āgriotymī**, f., gr. (af *āgrios*, vild, och *thymōs*, sinne), vild sinnesart; vansinne, i förening med mordlust.

**Agrīppa**, m., och **Agrippīna**, f., lat. mans- och qvinnonamn med betyd.: den, som vid födelsen kommit med fötterna förut; den underliga. — **Agrippīnsk barnsbörd**, fostrets onaturliga framfödande med fötterna först.

**Agromān**, m., gr. (*agrōs*, åker, och *manīa*, raseri), lidelsefull idkare af landtbruk. — **Agromanī**, f., öfverdrifven förkärlek för åkerbruk.

**Agronōm**, m., gr. (*agrōs*, åker, och *nōmos*, lag), vetenskapligt bildad landtbrukare el. landthushållare. — **Agronomī**, f., åkerbrukslära: kunskap om jorden och dess brukande. — **Agronōmisk**, till jordbruksläran hörande.

**Agrōstografī**, f., gr. (af *agrōstis*, gräs, och *grāphein*, skrifva), beskrifning öfver gräsarterna. — **Agrōstologi**, f., lära om gräsarterna.

**Agrūmer**, pl., it. (*agrūmi*, lat. *agrūmina*, af it. *āgro*, lat. *ācer*, sur), syrliga frukter, ssm. citroner, oranger, m. fl.

**Agrypnī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *grypnīa*, sömn), sömnlöshet. — **Agrypnokōma**, n. (*koimān*, inslumra), sömnlöshet, oaktadt stor sömnlust, och förbunden med yrande.

**Aguadōres**, pl., sp., vattendragare och vattenhandlare i Spanien.

**Aguerrēra** (aghärr-), fr. (*aguerrir*, af *guerre*, krig), vänja vid krig, härda.

**Agynī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *gynā*, hustru), mäns ogifta tillstånd. — **Āgynus**, m., ogift man.

**Agȳrt**, m., gr. (*agyrtās*, egentl.: församlare), marktschreier, landstrykare, taskspelare, qvacksalvare.

**Ahasvērus,** m., hebr. (*Ahaschvērōsch*), mansnamn med betyd.: furste; namn på den evige juden.

**À haute voix,** se under **Voix.**

**Āhriman** och **Ārihman,** g.pers., enl. *Zoroasters* lära: mörkrets och det ondas urkälla, )( **Ormuzd,** se d. o.

**Āide** (ähd'), m., fr. (*aider*, lat. *adjutāre*, hjelpa), medhjelpare; i vistspelet: medspelare; **āide de camp** (ähd dö käng), m., fr. = **Adjutant,** se d. o.; **āide-toi et le ciēl t'aiderā** (ähd-tååh eh lö siäll t'äderāh), fr. ordspråk: hjelp dig sjelf och himlen skall hjelpa dig; benämning på ett politiskt sällskap i Paris 1824—32, som gjort sig ett lagligt motstånd emot regeringen till uppgift.

**Āigle dormānt** (ägl' dårrmäng), m., fr., den sofvande örnen; skådepenning, präglad under Napoleons fångenskap på Elba.

**Āigre-dōūx** (ägr'-dūh), fr., sötsur.

**Aigrēra** (ägr-), fr. (*aigrir*, af *aigre*, sur), göra sur; förarga, förbittra. — **Aigrēūr** (ägrōhr), f., syra, skärpa; bitterhet; förtret; kopparst. för djupt stick.

**Aigrētte** och **Ägrātt,** m., fr., fjäderbuske, isht. af hägerplymer; juvelsmycke i form af en fjäderbuske; sederm. öfverh. dyrbarare smycke.

**Aigreur,** se under **Aigrera.**

**Aiguāde** (ähgāhd'), f., fr., vattenhämtningsplats för fartyg.

**Aiguillētte** (ähghiljätt'), f., fr., snörband; uniformsprydnad.

**Ailerōns** (ähl'rång), pl., fr. (*ailerons*, af *aile*, lat. *ala*, vinge), egentl.: vingspetsar; små utanverk vid fästningar.

**Aimāble, Aimābel** och **Ämābel,** fr. (*aimable*, af lat. *amābilis*), älskvärd; såsom subst. m., sprätt; tillgjord narr.

**Air** och **Är,** m., fr. (lat. *aër*), egentl. luft; utseende, uppsyn, min; uppförande, sätt att vara; *gifva sig en air* (*är*), gifva sig ett förnämt utseende; göra sig vigtig.

**Āise** (ähs'), f., fr. (it. *agio*, af mösogöt. *azēts*, beqväm, lätt, anglos. *eadh*), beqvämlighet, otvungenhet; välstånd; förnöjelse, glädje; *vara* (*être*) *à son aise* (ähtr' a sånn ähs), fr., hafva sin nödiga utkomst, befinna sig väl; vara glad och förnöjd, jmf. *vara i sitt esse.* — **Aisānce** (ähsängs'), f., fr., välmåga; behaglighet, otvungenhet; **cabinet** (kabinäh) **d'aisances,** n., fr., afträde, jmf. **Lieu d'aisances.**

**Aiss,** n., tonk. namnet på den med ett kors företecknade noten a.

**Aitiologi,** se **Ätiologi.**

**Aja, Ajo,** se **Ay-.**

**À jour,** se under **Jour.**

**Ajournēra** (asjurn-), fr. (*ajourner*, af *jour*, dag), uppskjuta tills vidare, bestämma annan tid för ett möte, en sammankomst. — **Ajournemēnt** (asjurnemäng), n., uppskjutande, uppskof.

**A Jove principium,** se under **Principium.**

**Ajustēra** (asjyst-), fr. (*ajuster*, lat. *adjustāre*, af *ad*, se d. o., och *jūstus*, riktig), bringa i ordning, göra riktig; afpassa, lämpa; bilägga, förlika, *aj. sig*, ordna sina kläder och sitt hår; pryda sig. — **Ajustāge** (asjystäsj'), n., beriktigande af mynt, mått, mål el. vigt. — **Ajustemēnt** (asjystemäng), n., iordningsättande, rättning; jemkning; prydnad, grannlåt. — **Ajustēring** (asjyst-), f., påklädning. — **Ajustēūr** och **Ajustōr** (asjyst-), m., arbetare, som beriktigar mynt, mått, mål el. vigt.

**Akademī,** f., gr. (*akadāmīa*, egentl. en efter athenaren *Akadāmos* uppkallad eller af honom skänkt lund utanför Athen, hvarest Plato lärde, och efter hvilken dennes filosofiska skola fick namnet *Akadāmīa*), lat. **acadēmia,** fr. **académīe** (-mīh), högskola, jmf. **Universitet;** offentlig läroanstalt för någon viss gren af konst el. vetenskap; förening af skalder, konstnärer el. lärde; **academiae rector,** se under **Rector; académie spirituelle** (- spirityäll'), se **Concert spirituel.** — **Acadēmicus,** pl. **acadēmici; Akadēmiker** el. **Akademīst,** m., medlem af en akademi, vare sig såsom blott ledamot, lärare el. lärjunge. — **Akadēmisk,** som hör till, som har afseende på högskola el. lärdt samfund.

**Akāirologī,** f., gr. (af nekande part. *a*, *kairōs*, tid, och *lōgos*, ord), prat i otid, onödigt pladder.

**Akakī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *kakōs*, ond, dålig), skuldfrihet, oskuld; harmlöshet.

**Akampsī,** f., gr. (*akampsīa*, af nekande part. *a* och *kāmptein*, böja), oböjlighet; läkek. krampaktig styfhet i lederna, stelkramp; jmf. **Akinesi.**

**Akānthologī** och **Akāntol-,** f., gr. (*ākantha*, törne), samling af qvicka, bitande infall el. dikter.

**Akānthus,** f., gr. (*ākanthos*), vild växt i södern, hvars stora blad likna en björnklo; **akānther** och **akänter,** pl., byggn.k. prydnader, liknande akanthus-blad, anbringade på korintiska och romerska pelarnes kapitäler.

**Akardī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *kardīa*, hjerta), hjertlöshet; feghet.

**Akatalēktikos** el. **Akatalēktos,** m., gr. (af nekande part. *a* och *katalēgein*, upphöra, taga slut), fullständig vers, d. v. s., som hvarken har någon stafvelse för mycket el. för litet; jmf. **Hyperkatalektikos** och **Katalektikos.** — **Akatalēktisk,** oafkortad, fullständig, isht. om verser.

**Akatalepsī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *katalambānein*, fatta, fasthålla, begripa), filos. omöjligheten att veta en sak, obegriplighet; läkek. sinnesförvirring. — **Akatalēptiker,** m., tviflare; en, som påstår, att allting är obegripligt. — **Akatalēptisk,** tvifvelaktig; obegriplig.

**Akatastātisk,** gr. (*akatāstatos*, af nekande part. *a* och *katāstasis*, lugn, stillhet), ojemn, obeständig; isht. läkek. oregelmessig.

**Akatharsī** och **-tarsī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *katharōs*, ren), orenhet, isht. blodets.

**Akathīstisk** och **-tīstisk,** gr. (af nekande part. *a* och *kathīzein*, sitta ner), icke sittande (utan stående el. gående); **akatīstiska hȳmner,** inom kat. kyrkan: psalmer, som sjungas gående el. stående. — **Akāthistos,** m., inom grek. kyrkan: lofsång till jungfru Marias ära, som årligen hela natten före *judica* (se d. o.) stående sjunges.

**Akathōlicus,** m., pl. **akathōlici** och **akatolīker,** gr. (af nekande part. *a* och *katholikōs*, se *Katolsk*), en icke katolsk, benämning på protestanterna, isht. i Österrike till 1791. — **Akatōlsk,** icke katolsk, icke hörande till den allmänna, allena saliggörande kyrkan.

**Akefaler, Akefalsk,** se **Acephali.**

**Akinesī,** f., gr. (*akinäsīa,* af nekande part. *a* och *kinēīn,* röra), orörlighet, styfhet i lemmarna, nervförlamning; jm. **Akampsi.**

**Akiurgī,** rikt. **Akidurgī,** f., gr. (*ākis, ākidos,* spets, och *ērgon,* arbete), läran om kirurgiska förrättningar, kirurgiska instrumenter och deras begagnande.

**Aklāstisk,** gr. (af nekande part. *a* och *klāein,* bryta), som icke bryter ljusstrålarna, utan låter dem tränga igenom.

**Ākme,** f., gr. (*akmā,* spets), höjdpunkten, högsta spetsen af en sak; högsta stegringen af en sjukdom.

**Akoëmēter,** m., gr. (af *akoā,* hörsel), hörselmätare, redskap till att bestämma döfhetens grad.

**Akolasi,** se följ.

**Akolāst,** m., gr. (*akōlastos,* egentl. oinskränkt), en omåttlig, fråssare. — **Akolasī,** f., omåttlighet, fråsseri; osund blandning af vätskorna i menniskokroppen.

**Akologī,** rikt. **Ākeologī,** f., gr. (af *ākos,* gen. *ākeos,* läkemedel), läran om läkemedel; i inskränktare mening: läran om mekaniska botemedel, såsom kirurgiska instrumenter, bandager m. m.

**Akolūthus, Akolūt, Akolȳt,** m., gr. (*akōluthos,* beledsagande), egentl.: följeslagare, efterträdare; inom kat. kyrkan: prestens medhjelpare vid vissa kyrkliga förrättningar, isht. vid altartjensten; jmf. **Ostiarius.**

**Akonitin,** se under **Aconitum.**

**Ākopon,** n., gr. (af nekande part. *a* och *kōpos,* trötthet, mattighet), styrkemedel; salva för lemmarna.

**Akosmī,** f., gr. (*akosmīa,* af nekande part. *a* och *kōsmos,* ordning), oordentlighet, osnygghet; läkek. blekhet, sjukligt utseende. — **Akosmism,** m., verldsförnekelse, )( **Ateism,** se d. o.

**Akotyledōner,** pl., gr. (af nekande part. *a* och *kotylädōn,* liten grop), växter, som sakna hjertblad.

**Akrasī,** f., gr. (*akrasīa,* af nekande part. *a* och *krāsis,* blandning), läkek. egentl.: icke-blandning; felaktig blandning af vätskorna.

**Akratī,** f., gr. (*akrāteia,* af nekande part. *a* och *krātos,* styrka, kraft), oförmåga att beherrska sig el. äfv. att uträtta ngt.; tygellöshet; svaghet, vanmakt.

**Akribī,** f., gr. (*akrībeia*), noggrannhet, punktlighet, sorgfällighet. — **Akribologī,** f., noggrannhet i tal och öfverh. i lefnaden. — **Akribomēter,** m., redskap till att noggrant mäta små föremål. — **Akribometrī,** f., noggrann mätning.

**Akridōphagus** och **Akridofāg,** m., gr. (af *akrīs,* gräshoppa, och *phagēīn,* äta), i Österlandet: gräshoppe-ätare.

**Akrisī,** f., gr. (*akrisīa,* af nekande part. *a* och *krinēīn,* skilja, urskilja), brist på omdöme; okritiskt förfaringssätt; läkek. en sjukdoms obestämda art; sjukdom, hvarpå man ej kan blifva rätt klok. — **Akrītisk,** okritisk, )( **Kritisk,** se d. o.

**Akroāma,** n., gr. (af *akroāsthai,* åhöra), njutning för örat; föredrag: förnuftsgrundsats. — **Akroamātisk,** som åhöres; svårfattlig, i behof af muntlig förklaring; *akroamātiskt undervisningssätt,* sammanhängande föredrag, hvarvid läraren ensam talar, under det lärjungen är blott åhörare, jmf. **Dialogisk, Erotematisk, Kateketisk.**

**Akrobāt,** m., gr. (af *ākros,* öfverst, och *bāīnein,* gå), lindansare; en, som gör svåra kroppsrörelser.

**Ākrocholī** och **Ākrok-,** f., gr. (af *ākros,* skarp, och *chōlos,* galla), hetsighet, lidelsefullhet.

**Akrōl** el. **Akroleīn,** n., vattenklar, flygtig vätska, som bildas vid distillation af de flesta fettarter, med genomträngande lukt och ytterst retande inverkan på ögon och andedrägtsorganer.

**Akrolīt,** m., gr. (af *ākros,* ytterst, och *līthos,* sten), bildstod af trä, hvars yttersta delar, såsom hufvud, händer och fötter, äro tillsatta af sten.

**Akromatisk, Akromatism,** se under **Achromasi.**

**Akromōnogrāmmata, Akromōnogrammātika** el. **Akromōnogrāmmer,** pl., gr. (jmf. **Monogram**), dikter, i hvilka hvarje vers börjar med den näst föregående slutbokstäfver.

**Akrōmphalon,** n., gr. (*omphalōs,* nafvel), läkek. början till nafvelbråck.

**Akronisk,** se **Achr-.**

**Akronȳktisk,** gr. (*nyx,* gen. *nyktōs,* natt), stundande mot natten, sen; *akr. uppgång* säges en stjerna hafva, då hon går upp samtidigt med solens nedgång.

**Ākropatī,** f., gr. (af *ākros,* ytterst, och *pāthos,* lidande), smärta el. sjukdom i de yttersta kroppsdelarna; sjukdom i lifmodermunnen.

**Akrōpolis,** f., gr. (af *ākros,* öfverst, och *pōlis,* stad), egentl.: den öfre staden; fästning i en stad, borg, isht. borgen i Athen.

**Ākropostī,** f., gr. (af *ākros,* ytterst, och *pōsthä,* förhud), yttersta delen af förhuden, som vid omskärelsen borttages.

**Ākrosofī,** f., gr. (af *ākros,* ytterst, högst, och *sophīa,* vishet), högsta visdom.

**Akrōstichon** och **Akrōstikon,** n., gr. (af *ākros,* ytterst, och *stīchos,* rad, vers), namndikt: en, vanligen kortare, dikt, hvari de särskilta radernas begynnelse- (mera sällan slut-) bokstäfver tillsammans bilda ett namn el. en mening.

**Akrostōlier,** pl., gr., prydnader i förstäfven af ett fartyg.

**Akrotērier,** pl., gr. (*akrotēria*), ytterdelar; fotställningar för vaser, figurer el. andra prydnader på tak; äfven sjelfva dessa prydnader; segertecken på mynt.

**Akrotīsm,** m., gr., sträfvan efter det högsta, såväl i vetande: *teorētisk akrotism,* som äfven i handling: *prāktisk akr.;* forskning efter tingens yttersta grunder.

**Akt,** se **Acht** och **Actus.**

**Aktaeonisera,** se **Aktäon-.**

**Aktie,** se **Actie.**

**Aktinīsm,** m., gr. (*aktīn,* stråle), strålkraft; utstrålning; solstrålarnes kemiska verkning; värmestrålning ifrån jorden ut i rymden. — **Āktinobolīsm,** m., strålkastning. — **Āktinogrāf,** m., instrument till att bestämma graden af himlens klarhet. — **Āktinomēter,** m., strålmätare: af *Herschel* uppfunnen apparat att af solstrålarnes värme mäta deras styrka; af *Pouillet* uppfunnet instrument för mätning af

jordvärmens nattliga utstrålning i den kalla rymden, = Äthrioskop.

**Aktinobolism, Aktinograf, Aktinometer,** se föreg.

**Aktion, Aktionator, Aktionera,** se **Actio.**

**Aktionist, Aktionär,** se **Actie.**

**Aktiv, Aktivitet,** m. fl., se **Activ.**

**Aktor, Aktorats-procent,** se **Actor.**

**Aktris,** se **Actrice.**

**Aktuarie,** se **Actuarius.**

**Aktuel, Aktualitet,** se **Actuel.**

**Aktäonisēra,** gr. (af *Aktāīon*, enl. myt. en jägare, som bespejade Diana i badet och derför af henne förvandlades till en hjort samt sönderslets af sina egna hundar), sätta horn på, göra till hanrej.

**Aktör,** se **Acteur.**

**Akuitet** och **Akut,** se under **Acuera.**

**Akusmātiker,** m., gr. = **Akustiker,** se följ.

**Akustīk,** f., gr. (af *akūein*, höra), den del af fysiken, som innehåller läran om ljudet och dess verkan på hörselorganerna: ljudlära. — **Akūstiker,** m., ännu oinvigd lärjunge af *Pythagoras*, som blott fick vara åhörare = **Akusmātiker;** konstnär, som förfärdigar musikaliska instrumenter; en, som är kunnig i akustiken. — **Akūstikon,** n., pl. **akūstika,** hörselrör, hörselredskap. — **Akūstisk,** till ljudläran hörande; *akūstiska medel*, läkek. medel att förbättra el. stärka svag hörsel; *akustiska redskap* el. *instrumenter* = **Akustika,** se ofvan: **Akustikon.**

**Akȳanoblepsī,** f., gr. (af nekande part. *a*, *kyanōs*, blå, och *blēpein*, se), felaktig synförmåga, hvarvid blått visar sig rosenrödt.

**Akyēsis,** f., gr. (af nekande part. *a* och *kyāsis*, hafvande tillstånd, af *kyēīn*, blifva hafvande), ofruktsamhet, oförmåga att föda.

**Akyrī,** f., gr. (*akyrīa*, af *ākyros*, ogiltig, oegentlig), oegentlighet; oegentligt bruk af ett ord. — **Ākyrologī,** f., oegentligt, ovanligt, bildligt sätt att tala.

**Aköměter,** pl., gr. (af nekande part. *a* och *koimān*, inslumra), egentl.: sömnlöse; grekiska munkar i 5:te årh., hvilka, afvexlande med hvarandra i tre körer, utan uppehåll höllo gudstjenst dag och natt.

**Al,** äfv. **El** el. **Ul,** arabisk artikel: den, t. ex. i *Algebra*, *Alkoran*, *Almagest*, o. a.

**Al,** it. artikel i dativ-ställning; jmf. **Alla.** *Sammanställningar med* **Al,** *såsom* **Al marco, Al pari, Al peso,** *sökas under sammanställningens andra ord.*

**Al.,** kemisk beteckning för aluminium.

**À la,** framför vokal el. stumt *h* **À l',** fr. artikel i dativ-ställning: på, efter .... sätt, vis; lika som den el. det. *Sammanställningar med* **À la,** ssm. **À l'anglaise, À la française, À la guerre, À la mode** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, således under* **Anglaise, Française, Guerre, Mode.**

**Alabandīsm,** m., nylat. (af kariska staden *Alabānda*, hvarest en dålig konstsmak ansågs råda), fuskeri, kludderi i konstväg.

**Alabāster,** m., gr. (*alābastros*, lat. *alabāster*, en stenart, olik vår alabaster, efter ett berg af samma namn i Öfre Egypten; derifrån gr. *alabastrītäs*, vår alabaster), finkornig, hvit gipsart, som till följe af sin hårdhet kan poleras.

**À la bonne heure,** se under **Heure.**

**À l'abri, À l'abri de,** se under **Abri.**

**Alacritēt,** f., lat. (*alācritas*), liflighet, raskhet, munterhet.

**Alādschas,** pl., ett slags fint ostindiskt taft.

**Alalī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *lalēīn*, tala), mållöshet.

**Alamēda,** f., sp. (af *ālamo*, poppel), poppelallé; med träd planterad spatsergång i spanska städer.

**Ālarich** el. **Ālrik,** m., fornt. och fornnord. (af *allr*, all, och *rikr*, mäktig), mansnamn med betyd.: allherrskaren, envåldsherren.

**Alārligamēnt,** n., lat. (*āla*, vinge; jmf. *Ligament*, under *Ligera*); anat. vingband, vingsena.

**Alārm** och **Allārm,** n., fr. (*alārme*, af it. *all' arme*: till vapen!), larmtecken; buller, oväsen; förskräckelse; krigsv. plötsligt gifvet tecken till truppers kallande under vapen. — **Alarmēra,** plötsligt skrämma, oroa, förskräcka; krigsv. gnm. plötsligt framträngande oroa fiendens förposter. — **Alarmīst,** m., orostiftare.

**Alāstor,** m., gr. (af nekande part. *a* och *lathēīn*, glömma), den aldrig glömmande hämdeanden; äfv. öfverh. straffande gudom.

**Alba, Albaflora, Albation,** se under **Albus.**

**Albanagium,** se **Albinagium.**

**Albanītiko,** m., vild dans ibland albanierna el. albaneserna, med tvungna, onaturliga ställningar.

**Albāns-gūlden,** m., guldmynt, som stiftet S:t Alban i Mainz lät slå, i värde ung. = 5 R:dr 87 öre r:mt.

**Albation,** se under **Albus.**

**Ālbert,** m., och **Albertīna,** f., (förkortn. af *Adalbert*, se d. o.), mans- och qvinnonamn med betyd.: den högättade, den ädla.

**Albērtisk bas** (efter *Domēnico Albērti*, populär venetiansk sångare och tonsättare), arpeggerade, el. i olika figurer sönderdelade bas-ackorder.

**Albescera,** se under **Albus.**

**Albification,** se under **Albus.**

**Albigēnser,** pl. (efter staden *Albi*, lat. *Albigēsium*, i Languedoc), gemensam benämning på åtskilliga mot romerska kyrkan fiendtliga partier emot slutet af 12:e årh., hvilka ifrade för apostolisk kristendom, renare seder och en ny kyrkoförfattning, samt förkastade påfvens både andliga och verldsliga öfvervälde.

**Ālbin,** lat. **Albīnus,** m., (af *ālbus*, hvit), mansnamn med betyd.: den hvite, den rene.

**Albinägium,** rikt. **Albanāgium** eller **Jus albanāgii,** n., m.lat. (*albānus*, främling, af *ālibi*, annorstädes), landsherrens rätt att indraga en, inom hans område afliden, främlings qvarlåtenskap = **Droit d'aubaine.**

**Albinism,** se följ.

**Albīno,** m., pl. **albīnos,** sp. (af lat. *ālbus*, hvit), sjuklig, ljusskygg menniska med onaturligt hvit hud och rödaktiga ögon; äfv. djur med dylika kännetecken = **Blafard;** jmf. **Kakerlak.** — **Albinīsm,** m., det tillstånd hos menniskor el. djur, då färgämnet i ögonen, håret och huden saknas, hvilken brist kan äga rum öfver hela kroppsytan: *universēl albinīsm*, eller på särskilda ställen deraf: *partiēl alb.*

**Ālbion,** n., (kelt.: bergsland; enl. andra af lat. *ālbus*, hvit, med anledning af de hvita kritklipporna på vestra kusten), Storbritanniens fordna namn, numera endast brukligt i högre stil.

**Albisera,** se under **Albus.**

**Al bisōgno** (-bisånjo), it., i fall af behof; i nödfall.
**Alborāk,** m., arab. (af *baraka*, blixtra), egentl.: blixt; den bevingade gråskimmel, på hvilken Muhammed gjorde sin himmelsfärd.
**Ālbrecht** och **-brekt,** se **Albert.**
**Album,** se följ.
**Ālbus, -a, -um,** lat., hvit; **in ālbis,** lat., egentl.: i hvita (blad), oinbunden; benämning (inom kat. kyrkan) på andra söndagen efter påsk el. hvita söndagen: **Domīnica in albis,** med anledning af altarets hvita omhölje och presternas hvita skrudar vid barnens då inträffande första nattvardsgång. — **Ālba,** f., lång, hvit mess-skjorta af linne. — **Albaflōra,** f., hvitt vin på ön Minorca. — **Albatiōn,** f., kopparens förmenta förvandling till silfver. — **Albescēra,** (lat. *albēscere*), blifva hvit. — **Albificatiōn** och **Albifik-,** f., se **Albation.** — **Albisēra,** gå omkring med en stambok. — **Ālbum,** n., egentl.: det hvita; hos romarne: hvit tafla för anteckning af offentliga tillkännagifvanden; minnesbok, stambok; samling af spridda bidrag af olika författare eller konstnärer; **ālbum grāēcum,** n., egentl.: grekiskt hvitt; hvit hundträck. — **Albūmen,** n., ägghvita. — **Albumīn,** n., ägghviteämne.
**Alcabāla** och **Alcavāla,** f., sp. (af arab. *al-qabalah*), i Spanien: förbrukningsskatt, bestående i en afgift af 10 proc. af allt, som försäljes el. utbytes.
**Alcaeisk,** se **Alkaisk.**
**Alcāld** och **Alk-,** m., sp. (af arab. *al-qa'di*, domaren), i Spanien: ett slags öfverhetsperson, underordnad domare.
**Alcali,** se **Alkali.**
**Alcarrāza,** f., pl. **alcarrāzas,** sp. (af arab. *al-kurrâs*), vattenkrus af porös lera, hvari vattnet alltid bibehålles svalt.
**Alchemi** och **Alchymi,** se **Alkemi.**
**Alcīdes** och **Alcīden,** m., lat. (gr. *Alkīdās*), binamn på Herkules, såsom nedstammande från Alceus.
**Alcohol,** se **Alk-.**
**Al cōrso,** it., köpm.t. efter kursen (förekommer hufvudsakl. vid beräkning af främmande mynt.)
**Alcyonīter** och **Alkyon-,** pl., gr. (af *alkyōnion*, djurslägte af blomkorallerna), ett slags förstenade svampar, som till det yttre likna frukter, såsom äplen, päron, fikon o. a.
**Aldēa,** f., sp. (af arab. *al-daiah*), mejeri, landtgård; by.
**Aldebarān,** f., arab. (*al-dabarân*, den följande, af *dabara*, följa, emedan hon följer Plejaderna), astron. Oxens öga, stjerna af första storleken i stjernbilden Oxen.
**Ālderman** (åhldörrmann), m., pl. **āldermen,** eng., egentl.: gammal man; ford. i England föreståndare för ett samfund el. skrå; nu, i Engl. och några af Nordamerikas Förenta stater: bisittare i en stads råd.
**Aldīna,** f., pl. **aldīner,** sällsynta, dyrbara böcker från *Aldus Manutius*' och hans efterkommandes boktryckeri i Venedig på 15- och 1600-talen.
**Aldschāme,** f., arab. (*al-dschâmi'*, af *dschamaa'*, församla), stort muhammedanskt bönehus.
**Āle** (åhl), n., eng., engelskt öl, hvitt dubbel-öl.
**Ālea,** f., lat., tärningspel; **ālea jacta est, alea est jacta** el. **jacta est alea,** lat. ordspråk: tärningen är kastad! nu är steget vågadt! **ālea jācta ēsto,** må tärningen vara kastad! (Cæsars utrop vid Rubicon). — **Aleātor,** m., erkespelare, våghals.
**Alēgre** och **Allēgre** (allägr'), fr., munter, hurtig, upprymd.
**Alēkto,** f., gr. myt.: den aldrig upphörande, en af de tre furierna.
**Alēctryomachī** och **Alēktryomakī,** f., gr. (af *alektryōn*, tupp, och *māchā*, strid), tuppfäktning. — **Alēktryomantī,** f., (*mantēia*, spådom), spådom af tuppens galande.
**Alemanner** el. **Alamanner,** se **Allemanner.**
**Alembīk,** m., arab. (*al-embîq*, af gr. *āmbix*, bägare), distiller-hatt.
**Alentōūrs** (alangtūhr), pl., fr. (*à l'entour*, rundt omkring), kringliggande nejd, omgifningar; omgifvande personer, omgifning.
**Alepīne** (ahl'pīn'), f., fr. (af syr. stadsnamnet *Aleppo*), aleppotyg, ett slags svart tyg, väfdt af silke och ull.
**Alērt,** fr. (*alerte*, af it. *all'erta*, på .... vakt), vaksam, rask, liflig.
**Alesān,** rättare **Alezān,** m., fr. (af arab. *al-hasan*, skön häst), häst med fuxrödt hår: fux.
**Alethēīa,** f., gr. (*alātheia*, af *alāthās*, sann), sanningen, äfv. tänkt såsom person. — **Aletōphilos,** m., sanningsvän.
**Alēūromantī** (alävr-), f., gr. (af *āleuron*, hvetemjöl, och *mantēia*, spådom), spådom af offermjölet. — **Alēūromēter,** m., (*mētron*, mått; jmf. *Meter*), egentl. mjölmätare: redskap till att bestämma mjölets duglighet till bakning.
**Alexānder,** m., gr. (*Alēxandros*, af *alēxein*, försvara, och *anār*, gen. *andrōs*, man), mansnamn med bet.: den männer försvarande, hjelpande; fig. (efter makedoniske konungen *Alexander den store*) lycklig krigare, stor härförare. — **Alexandrīn,** m., el. **Alexandrīnsk vers,** (efter franska skalden *Alexandre* från Paris, el. efter användandet i de dikter, som, behandlande sagokretsen om *Alexander den store*, författades på gammal franska efter medlet af 12:te årh.), vanl. rimmad vers, bestående af sex jamber (⏑ —) och utgörande sål. 12, ehuru ofta äfven 13 stafvelser, samt försedd med en takthvila (**Cesur**) i midten, efter 3:dje jamben, t. ex.:

*Allt ytterligt är ställdt* | *på gränsen af ett fel:*
*Ju högre bergets spets,* | *dess brantare derunder.*
Kellgren.

— **Alexandrīnsk** (af *Alexandrīa*, en af *Alexander den store* anlagd sjöstad i Nedre Egypten), i el. från Alexandria; **alexandrinsk filosōf,** se **Nyplatoniker; alexandrinska bibelöfversättningen** el. **versiōnen,** se **Septuaginta.**
**Alexia,** se under **Alexius.**
**Alexiāner** (efter helgonet *Alēxius*), religiöst brödraskap af lekmän, som uppstod i början af 14:de årh., isht. i Nederländerna, och som gjorde sig till uppgift att egna den lidande menskligheten sin tjenst.
**Alexifarmaci,** se följ.
**Alēxiphārmakon,** n., pl. **alēxiphārmaka,** gr. (af *alēxein*, afvärja, hjelpa, och *phārmakon*, läkemedel; gift), motgift. — **Alēxifarmacī,** f., läran om motgifter.
**Alēxipyrētikon** el. **Alēxipўreton,** n., gr.

(af *alēxein*, afvärja, hjelpa, och *pyretōs*, feberhetta), läkemedel emot feber.

**Alexis**, se **Alexius**.

**Alexitērium**, n., gr. (*alexätärion*, af *alēxein*, hjelpa), hjelpmedel, räddningsmedel, isht. motgift. — **Alexitērisk** och **Alexitōrisk**, giftfördrifvande.

**Alēxius** och **Alēxis**, m., **Alēxia**, f., gr. (af *alēxein*, hjelpa, försvara), mans- och qvinnonamn med betyd.: hjelparen, värnaren; försvararinnan.

**Alezan**, se **Alesan**.

**Alf**, m. o. f., pl. **ālfer**, nord. myt. ett slags andeväsen, som första gången omnämnas af den poetiska eddan, i *Völuspå*, och mestadels skiljas i *Ljusalfer* och *Svartalfer*.

**Alfabet**, se under **Alpha**.

**Ālfhild**, m., och **Alfhīlda**, f., fornnord. (af *alfr*, naturande, och *hildr*, strid, krig), mans- och qvinnonamn med betyd.: den i strid oemotståndlige; den ytterst modiga.

**Al fine**, se under **Fine**.

**Alfons**, se **Alphonsus**.

**Ālfred**, m., fornnord. (af *allr*, all, och *friðr*, frid; kärlek), mansnamn med betyd.: den mycket fredsälskande.

**Al fresco**, se under **Fresco**.

**Alg**, f., pl. **ālger**, lat. (*ālga*), växt, hos hvilken ej visar sig ngn. märkbar skilnad emellan rot, stam och blad, utan der dessa delar vanl. äro förenade till ett enda s. k. bål. — **Algacīter**, pl., förstenade alger. — **Algologī**, f., läran om algerna.

**Algarītm**, m., (arab. ombildning af gr. *arithmōs*, tal), de fyra räknesätten; aritmetisk lärobok, räknebok.

**Ālgebra**, f., arab. (*al-dschebr* el. *al-gebr*, egentl.: sammanbindning af skilda delar, af *dschabara* el. *gabara*, sammanbinda det, som är åtskildt), den del af rena matematiken, som handlar om bestämmandet af ändliga storheter; bokstafsräkning (emedan man betecknar allmänna storheter med bokstäfver); fig. någonting svårfattligt, obegripligt. — **Algebrāīsk**, till algebran hörande, algebran beträffande. — **Algebraīst**, m., en, som undervisar i, som är kunnig i algebra.

**Algi**, f., gr. = **Neuralgi**, se d. o.

**Algoritm**, se **Algaritm**.

**Alguacīl** och **Alguazīl**, m., sp. (af arab. *alvasîr*, en, som förvaltar något), i Spanien: ett slags rättstjenare, som utförer domstolens beslut; bödel.

**Alhāmbra**, n., arab. (*el-hamra*, fästningen, borgen), de fordna moriska konungarnes palats i Granada; fig. skönt och minnesrikt landtslott.

**Alhēnna** el. **Hēnna**, f., arab. (*al-hinnâ*, sp. *alcāna*), rot, hvarmed qvinnorna i Österlandet sminka sig.

**Alhidād**, m., arab. (*al-hadât*, lineal, af *hadaj*, föra på rätt väg), rörlig lineal, hvars ena ända är fästad i medelpunkten af en graderad cirkel.

**Āli**, m., arab., manl. namn med betyd.: den höge, herrskaren; äfv. hederstitel: ers höghet.

**Ālias**, lat.: annars, dessutom.

**Ālibi**, lat. adv.: annorstädes; ssm. subst. n., lagf. en, för någon förbrytelse anklagad, persons bevisliga frånvaro från det ställe, hvarest brottet blifvit begånget, på just den tid, då detta ägt rum.

**Alienabel**, **Alienation**, **Alienera**, m. fl., se följ.

**Aliēnus**, **-a**, **-um**, lat., främmande; **alieni juris**, se under **Jus**. — **Alienābel**, som kan el. får afyttras. — **Alienatiōn**, f., afyttring, försäljning; förpantning; afvikande från naturenliga tillståndet; sinnesförvirring. — **Ālien-bill** (āhljen-), m., eng.: lag om främlingar; undantagslag af år 1793, enl. hvilken det kunde förvägras utlänningar att inkomma el. att fortfarande vistas i England. — **Alienēra**, afyttra, sälja; stjäla. — **Ālien-ōffice**, (āhljen-ōffis), n., eng., i England: passkontor för främlingar.

**Alignēra** (alinj-), fr. (*aligner*, af *ligne*, lat. *līnea*, linie, streck), afmäta, utpricka efter snöre; ställa, sätta i rät linie. — **Alignemēnt** (alinj'-mäng och alinjemänt), n., utstakning efter snöre; krigsv. rättning; landtm. en på fältet och på landtmätarebrädet noga bestämd linie, efter hvilken man ställer brädet i dess rätta riktning.

**Alimentarius**, **Alimentation**, se följ.

**Aliménter**, pl., lat. (*aliménta*, af *ālere*, nära), näringsmedel; underhålls- el. kostpenningar. — **Alimentārius**, m., en, som njuter underhåll till följe af ett testamente; äfv. kostgängare. — **Alimentatiōn**, f., förplägning, underhåll. — **Alimentēra**, underhålla, förpläga.

**Alīnea**, n., lat. (*a līnea*), början af ny rad, nytt stycke i skrift el. tryck.

**Alīpt**, m., lat. (*alīptes*, af gr. *alēīptäs*, af *alēīphein*, smörja), hos grekerna: en, som insmorde atleterne; hos romarne: slaf, som med salvor ingned sin herre under badet. — **Aliptērium**, n., (gr. *aleiptärion*), hos greker och romare: rum, enkom afsedt för kämpars och badandes ingnidning med salvor. — **Aliptīk**, f., konsten att tillreda salvor och att ingnida desamma.

**Aliqvānt**, m., lat. (*aliquāntum*, huru mycket som helst), tal, genom hvilket ett större ej kan jemnt, utan uppkommande rest, delas.

**Aliqvōt**, m., lat. (*aliquōties*, huru många gånger som helst), tal, som jemnt, utan uppkommande rest, går upp i ett annat, större; **aliqvōt-tōner**, pl., tonk. bitoner, partialtoner, harmoniska el. medljudande toner: sådana toner, hvilka helt svagt förnimmas jemte den primära tonen.

**Āliter**, lat.: annorledes; annars.

**Alitūr**, f., lat. (*alitūra*, af *ālere*, nära), näringskraft: kroppens förmåga att genom den ur födoämnena beredda näringssaften åter ersätta, hvad den förlorat.

**À livre ouvert**, se under **Livre**.

**Alizarīn**, n., sp., färgämnet i krapprot.

**Alkahēst**, n., alk. förment, allmänt upplösnings- och läkemedel.

**Alkāīsk vers**, (efter den forngrekiske skalden *Alkāīos*, hvars blomstringstid inträffade omkr. 612 f. Kr.), versart, bestående af en hyperkatalektisk jambisk dipodi, en koriamb och en jamb, (se d. o): ⏑ — | ⏑ — | ⏑ || — ⏑ ⏑ — | ⏑ —; **alkāīsk strof**, strof, bestående af fyra verser, hvaraf de tvenne första äro *alkaiska* (se ofvan), då deremot den tredje är en hyperkatelektisk jambisk dimeter (se d. o.): ⏑ — | ⏑ — | ⏑ — | ⏑ — | ⏑, och den fjerde en s. k. logaedisk vers, bestående af två daktyler och två trokeer:

— ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ | — ⏑, t. ex.:
*Hvad trollmakt binder vandrarens själ vid dig,*
*Du underbara, tjusande, stilla sjö?*
*I natt vid månens helga strålar*
*Såg jag din bölja för första gången.*
Malmström.

**Alkald**, se **Alcald.**

**Alkalescens, Alkalescent, Alkalescera,** se följ.

**Ālkali**, n., arab. (*al-qali*), asksalt; **alkālier**, pl., klass af oorganiska baser, utmärkta för sin löslighet i vatten och sina kraftiga basiska egenskaper; de neutralisera syror fullständigt, hafva en egendomlig lutsmak och färga vissa blå och röda växtfärger gröna. — **Alkalescēns**, f., utveckling af flygtigt alkali. — **Alkalescēnt**, utvecklande flygtigt alkali. — **Alkalescēra**, utveckla flygtigt alkali. — **Ālkaliměter**, m., instrument, medelst hvilket pottaska och soda hastigt kunna pröfvas till sin halt af rent kolsyradt alkali. — **Alkalisatiōn**, f., alkaliberedning. — **Alkalisēra**, bränna till alkali. **Alkālisk**, som har egenskap af alkali. — **Alkaloīd**, m., hvarje organiskt ämne, som, i likhet med alkalierna, reagerar basiskt och förenar sig med syror till salter.

**Alkānna**, f., ständigt grönskande växt, som finnes uti Indien, Egypten, Grekland och Italien, och hvars rot sedan uråldriga tider begagnats, för att åt salvor och tinkturer gifva en röd färg.

**Alkarsīn**, n., kem. vattenklar, illa luktande och särdeles giftig vätska, som vinnes genom torr distillation af ättiksyradt kali och arseniksyrlighet.

**Alkemī**, f., arab. (*al-kîmîâ*, af gr. *chämeīa*, jmf. *Kemi*), föregifven konst att förvandla oädla metaller till ädla (guld el. silfver), till hvilket ändamål man måste finna de vises sten. — **Alkemīst**, m., en, som idkar alkemi: guldmakare. — **Alkemīstisk**, till alkemien hörande; hemlighetsfull.

**Alkmānisk vers** (efter forngrekiska skalden *Alkmaiōn*, som diktade omkr. 670—640 f. Kr.), versart, bestående af fyra daktyler el. tre daktyler och en troké el. spondé

— ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ / — ⏑ / — —,

t. ex.: *Känner du landet, det herrliga, rika;* jmf. **Daktylisk vers.**

**Ālkohol**, m., arab. (*alkohl*, det fina spetsglanspulver, hvarmed man färgar ögonhåren), egentl. en i det finaste pulver förvandlad substans; fullkomligt vattenfri sprit, starkaste graden af sprit. — **Ālkoholāter**, pl., fasta föreningar, som alkoholen ingår med vissa salter. — **Ālkoholisatiōn**, f., spritens rening ifrån vattenartade beståndsdelar. — **Ālkoholisēra**, distillera till starkaste sprit. — **Alkoholīsm**, m., förgiftning, som uppkommer genom omåttligt njutande af spirituösa drycker. — **Ālkoholomēter**, m., redskap för att mäta gradtalet af alkohol i spirithaltiga vätskor: spritprofvare, bränvinsprofvare.

**Alkoran**, se **Koran.**

**Alkōv**, m., arab. (*al-qubbeh*, det ihåliga, hvälfda; hvälfdt gemak, tält, af *qabba*, hvälfva), hvälfd plats för sängen i el. vid väggen af ett rum: sänghvalf, afstängd sängplats.

**Alkuīn**, m., fornt. (*alahwîn*, af *alah*, tempel, och *wîn*, vän) mansnamn med betyd.: tempelvännen.

**Alkyoniter**, se **Alcyon-.**

**Ālla**, framför vokal **All'**, it. = fr. **A la**, se d. o. *Sammanställningar med* **Alla**, såsom **Alla breve, Alla campagna, Alla cappella, All'ottava, All'unisono**, o. a. d., *sökas under sammanställningens hufvudord, sål. under:* **Breve, Campagna, Cappella, Ottava, Unisono.**

**Allāh**, m., arab. (sammandr. af art. *al* och *ilah*, den tillbedjansvärde, Gud, af *alaha*, tillbedja), Gud, den sanne Guden; **Allah-aalīm**, arab.: Gud är allvetande; **Allah-akbār**, Gud är stor.

**Allaitēra** (allät-), fr. (*allaiter*, af *lait*, mjölk), nära med mjölk ur bröstet, gifva di. — **Allaitemēnt** (allähtʼmäng), n., digifning.

**All'antico**, se under **Antik.**

**Allāntois**, f., gr. (af *allās*, gen. *allāntos*, korf, sål. egentl.: korflik), anat. aflång blåsa med tunna, genomskinliga väggar, belägen emellan fostrets hinnor och sammanhängande med urinblåsan.

**Alla militare**, se under **Militär.**

**Allāntotōxikon**, n., gr. (af *allās*, gen. *allāntos*, korf, och *toxikōn*, gift), i skämda lefver- och blodkorfvar uppkommande gift.

**Alla prima**, se under **Primus.**

**Allargāndo**, it., tonk. förlängdt tempo.

**Allarm**, se **Alarm.**

**Alla stretta**, se under **Stretto.**

**Allāta**, pl., lat. (af *allātus*, partic. af *affěrre*, tillföra), det medförda, t. ex. hemgift. — **Allatūr**, f., hemgift; äfv. det bidrag, som af andra än mannen lemnas till bestridande af hushållskostnaderna.

**Alla tedesca**, se under **Tedesco.**

**Alla zingana** el. **zingara**, se under **Zigenare.**

**Alla zoppa**, se under **Zoppo.**

**Allē**, m., fr. (*allée*, f., af *aller*, lat. *ambulāre*, gå), väg el. lustgång, som på båda sidor är omgifven af träd el. häckar.

**Allèchemēnt** (alläschʼmäng), n., fr. (af *allècher*, lat. *allectāre*, freqv. af *allīcere*, locka), lockelse, lockmat, retningsmedel; grav. prydligt förande af grafstickeln.

**Allecti**, se **Adlecti.**

**Allegat, Allegation**, se under **Allegera.**

**Allēge** (alläsjʼ), f., fr. (af *alléger*, lätta), el. **Allēggio** (alläddjo), m., it. (af *alleggiāre*, m. lat. *alleviāre*, lätta, af *lēvis*, lätt), liktare el. litet fartyg, som åtföljer ett större, för att vid behof intaga någon del af dess laddning; kamel el. ett slags maskin att lyfta fartyg och föra dem öfver grund; lastpråm.

**Allegēra**, lat. (*allegāre*, afsända; åberopa), anföra, åberopa sig på. — **Allegāt**, n., pl. **allegāta** el. **allegāter**, ur en skrift anförd, åberopad sats, jmf. **Citat**; hänvisning; åberopad handling; bilaga. — **Allegatiōn**, f., anförande af, hänvisning till en författare.

**Allēgiance** (allīhdschänns), f., eng. (af fr. *allégeance*, af lat. *allegāre*, binda vid), i eng. lagf. undersåtlig trohet; **oath** (oth) **of allegiance**, trohetsed.

**Allegorī**, f., gr. (*allägorīa*, af *allägorēīn*, egentl. säga el. uttrycka något annat), antydning af ett ting genom ett annat, som erbjuder en viss

likhet med detsamma; bildlig framställning, i ord el. med tecken, af begrepp el. tanke; liknelse; förblommeradt tal, jmf. **Metaphor** och **Symbol;** konstverk med bildlig framställning. — **Allegorisēra,** framställa bildligt; tala i bilder, uttrycka sig förblommeradt. — **Allegōrisk,** bildlig; oegentlig; förblommerad; **allegoriskt tolkningssätt,** utläggning af en text, under förutsättning, att densammas upphofsman tänkt och antydt något annat, något mera andligt, än hans ord omedelbart uttala. — **Allegorīst,** m., en, som talar i liknelser, som uttrycker sig bildligt.

**Allēgro** el. **Allegramēnte,** it., (af lat. *ālacer,* rask, munter), tonk. gladt, hurtigt, lifligt; **allēgro,** n., musikstycke med lifligt tempo; **allēgro assāi** el. **allegrīssimo,** mycket lifligt; **allegro con brīo, con fuōco, con spīrito,** med eld och lif; **all. con mōto,** hastigt, med raskt tempo; **all. di bravūra,** n., i större stil hållet, virtuosmessigt musikstycke; **all. di mōlto,** mycket lifligt; **all. furiōso,** ytterst stormande; **all. giūsto** (dju-), i lämpligt tidmått föredraget all.; **all. ma non tānto** el. **ma non trōppo,** icke alltför fort; **all. moderāto,** måttligt fort; **all. mōrbido,** fort, men med smidigt, mjukt och afrundadt föredrag; **all. risolūto,** fort, med beslutsamt och kraftigt föredrag; **all. vivāce** (- vätje), ytterst lifligt. — **Allegrētto,** tonk. någorlunda lifligt; ssm. subst. n., musikstycke med någorlunda lifligt tempo. — **Allegrettīno,** tonk. något långsammare än allegretto. — **Con allegrēzza,** it., tonk. med munterhet, med liflighet.

**Alleluiārium,** n., en samling af *psalmi alleluiātici,* d. v. s. de 20 psalmer, som börja med ordet *Hallelujah.*

**Allelujah,** se **Hall-.**

**Allemānde** (māngd'), f., fr. (af *allemand, -e,* tysk), tysk dans, ett slags vals; tonk. dansmelodi i ¾ takt.

**Allemānner,** rikt. **Alemānner** el. **Alamānner,** pl., (af kelt. *all,* en annan, och *man,* ort, hvaraf *allman,* en ifrån annan ort), egentl. främlingar, utlänningar; forntida benämning på södra Tysklands förnämsta folkstam (hvaraf fr. *Allemand,* tysk).

**Allentāndo** och **Allentāto,** it., tonk. dröjande, långsammare.

**Allez** (allēh), fr. (imp. af *aller,* gå), gå! bort! **allez-vous-ēn** (-vuh-s-äng), bort! packa dig i väg! packen er bort! dragen så långt, som vägen räcker!

**Alliage,** se under **Alligera.**

**Alliance, Allians,** se under **Alliera.**

**Alliēnsis dīes,** m., lat. (efter romarnes nederlag emot gallerne vid *Allia,* 387 f. Kr.), dag, sådan som vid Allia: olycksdag.

**Allier,** se under **Allium.**

**Alliēra,** fr. (*allier,- lier,* af lat. *ligare,* binda), förbinda; **all. sig,** förbinda sig, ingå förbindelse el. förbund; **alliērad,** förbunden med eller emot; bundsförvandt. — **Alliānce** (-ängs'), f., egentl.: förbund, jmf. **Allians;** franskt kortspel, som spelas af fyra personer, hvilka erhålla tolf kort hvar, medan tre ligga omvända och det återstående bestämmer trumfen; **la bēlle alliance** (- bäll' -), det sköna (el. heliga) förbundet emellan Ryssland, Preussen och Österrike år 1815. — **Alliāns** (-ängs), m., (fr. *alliance,* f.), förening, förbund, isht. emellan stater; **defensīv-alliāns,** försvarsförbund; **offensīv-alliāns,** anfallsförbund; **qvadrūpel-alliāns,** förbund emellan fyra makter; **trīpel-alliāns,** förbund emellan tre makter; **alliāns-vapen,** dubbelvapen, som innehåller både mannens och hustruns vapen i en gemensam el. i två särskilta sköldar.

**Alligātor,** m., (af sp. *el lagārto,* lat. *lacērta,* ödla), äfv. **Kaiman,** m., amerikansk krokodil.

**Alligēra,** lat. (*alligāre,* binda fast vid, förena), blanda, uppblanda, beskicka; jmf. **Legera.** — **Alligatiōn,** f., lat., och **Alliāge** (alliäsj'), n., fr., blandning el. lojering af metaller genom smältning; beskickning; jmf. **Legering; alligatiōns-räkning,** räknesätt, som besvarar frågor, hvilka angå blandningar af ämnen af olika halt och värde.

**Alliteratiōn** och **Allitt-,** f., nylat. (af lat. *līttera,* bokstaf), bokstafsrim; ljudrim; likhet emellan tre, el. åtminstone två, konsonanter i början af lika många ord, fördelade på tvenne sammanhörande versrader; äfv. olikhet emellan tre, el. åtminstone två, betonade vokaler i tvenne sammanhörande verser, t. ex.:

| | |
|---|---|
| *Farvel fagnadar* | *Sitter i högen* |
| *Fold og heilla!* | *högättad höfding,* |
| el.: *Ár var alda* | *slagsvärd vid sidu,* |
| *þá Ymir bygþi.* | *skölden på arm;* |

i allmnht. upprepande af samma bokstäfver i början af två el. flera ord, t. ex.: *ränna öfver stock och sten, gå från hus och hem,* o. a. d.

**Āllium,** n., lat., hvitlök; pl. **āllier,** lökar, lökarter.

**Allocatiōn** och **Allok-,** f., nylat. (*allocātio*), erkännande af någon, i redan öfverlemnad räkning sedermera införd, post.

**Allocutiōn** och **Allok-,** f., lat. (*allocūtio,* af *ālloqui,* tilltala), tilltal; påfvens offentliga tal till kardinals-kollegiet rörande någon kyrklig el. politisk fråga.

**Allod, Allodial, Allodialitet,** m. fl., se följ.

**Allōdium, Allōd,** n., m.lat. (af g.t. *alôd,* oinskränkt egendom, af mösog. *aud,* gods, egendom), odalgods, som ej är förlänt och till hvilket ägaren har full äganderätt; )( **Feudum.** — **Allodiāl,** odalmessig, ej länspligtig, )( **Feodal; allodiāl-arfving,** arfvinge till ett odalgods; **allodiāl-gods** = **Allodium.** — **Allodialitēt,** f., odalfrihet: frihet ifrån länspligt. — **Allodifikatiōn,** f., förvandling af länsgods till odalgods. — **Allodificēra,** göra till odalgods.

**Allodoxī,** f., gr. (*allo-doxīa*), skiljaktig, irrig mening el. lära; jmf. **Heterodoxi.**

**Allongēra** (allångsjēra), fr. (*allonger,* af *long,* lång), förlänga, uttänja; draga ut på längden el. tiden. — **Allōnge** (allångsj'), f., tillsats af mångahanda slag: förlängningsstycke, skarf; köpm.t. lapp, fästad vid en vexel, hvars baksida redan är fullskrifven; **allōnge-perūk,** m., ford. bruklig peruk med en mängd yfviga lockar, som hängde långt ned omkring hufvud och axlar: lockperuk.

**Allōns** (allāng), fr. (af *aller,* gå), egentl.: låtom oss gå! upp! framåt! välan! **Allons enfānts**

**de la patrie** (allång-s-angfäng dö la patrī), fr.: låtom oss gå, framåt, fäderneslandets barn! (början af *marseljäsen*).
**Allonȳm**, gr. (af *ăllos*, annan, och *ŏnyma*, *ŏnoma*, namn), som går under en annans, under främmande namn; jmf. **Anonym** och **Pseudonym**.
**Allopat**, se under följ.
**Allopatī**, f., gr. (af *ăllos*, annan, el. *allōĭos*, olikartad, och *pāthos*, lidande, sjukdom), egentl. sjukdomens öfverförande från en kroppsdel till en annan; äfv. användande af läkemedel, som frambringa en, sjelfva det onda motsatt, verkning; )( **Homöopati**. — **Allopāt**, m., läkare, som praktiserar efter allopatiens grundsatser.
**Allōquium**, n., lat. (*ălloqui*, tilltala), tilltal; jmf. **Allokution**.
**Allōtria**, pl., gr. (af *allŏtrios*, främmande), ej till saken hörande, oväsendtliga ting; bisaker; äfv. ofog. — **Allōtriologī**, f., inblandning i tal el. skrift af till ämnet ej hörande saker. — **Allōtriofagī**, f., sjuklig begärelse efter ting, som ej pläga el. kunna förtäras.
**Allrūna** el. **Alrūna**, f., fornt. (*alrûna*, af *rûna*, hviskning, hemlighet), vis qvinna; spåqvinna; hexa, trollpacka; äldsta benämningen på Friggs prestinnor, som underhöllo den oförgängliga elden, voro profetissor och uttalade gudasvaren.
**All's todt**, t., egentl.: allt dödt; utrop vid harjagt, för att tillkännagifva ett lyckadt skott och villebrådets fällande.
**All's well** (ahls uäll), eng.: allt godt! allt är i ordning!
**Alludēra**, lat. (*allūdere*, af *lūdere*, leka), anspela, hänsyfta på. — **Allusiōn** (alluschōn), f., anspelning, hänsyftning. — **Allusōrisk**, anspelande, hänsyftande.
**Allūre** (allyhr'), f., fr. (af *aller*, gå), gång, sätt att gå, hållning, isht. om hästar.
**Allusion, Allusorisk**, se under **Alludera**.
**Alluvial**, se följ.
**Alluviōn**, f., lat. (*allūvio*, af *allūere*, flyta till), upplandning af ur vattnet afsatt jord; **alluviōns-rätt**, strandägares rätt att tillegna sig den tillökning i hans ägo-område, som uppstår derigenom, att vattnet tillför jordpartiklar el. lösryckta jordstycken, hvilka utvidga stranden. — **Alluviāl**, upplandad, frambragt gnm. alluvion. — **Allūvium**, n., hvarje geologisk bildning, som uppstått efter menniskans uppträdande på jorden.
**Alluvium**, se föreg.
**Allöōsis**, f., gr. (*allōĭosis*, af *alloiūn*, förändra), förändring; isht. läkek. födoämnenas förvandling vid matsmältningen. — **Allöōtisk**, förvandlande. — **Allöōtika**, pl., se **Alterativa**.
**Ālma**, f., lat. (af *ălmus*, mycket närande, välgörande, huld, af *ălere*, nära), myt. binamn för *Ceres*, *Venus* och flera andra gudinnor; qvinnonamn med betyd.: den välgörande; den hulda.
**Almacks** (åhlmäcks), pl., eng. (efter hotellägaren *Almack*), baler för Londons förnämsta samhällsklasser.
**Almadin**, se **Almandin**.
**Almagēst**, m., arab.-gr. (*al-madschistī*, af arab. art. *al* och *madschistî*, gr. *megĭstä*, den största, näml. *sȳntaxis*, sammanställning, skrift), benämning på en samling af astronomiska iakttagelser, el. det s. k. största verket öfver stjernkunskapen, af den i 2:dra årh. lefvande *Ptolemaeus*.
**Alma mater**, se under **Mater**.
**Ālmanach** och **Almanāck**, f., (härledn. omtvistad: af arab. *al-minha*, skänk, gåfva, el. af hebr. *manâh*, räkna, el. af egypt. *almenichiaka*, kalender), liten, till allmänt bruk utgifven, kalender, innehållande förteckning på årets månader, veckor och dagar, månskiften, solens upp- och nedgång, sol- och månförmörkelser, väderleksobservationer, m. m.; äfv., isht. i Tyskland, årligen utkommande samling af små berättelser, skaldestycken o. a. d.
**Almandīn**, m. (af *Alabānda*, stad i Karien), den skönaste rubinarten.
**Almānsor** el. **Almānzor**, m., arab. mansnamn med betyd.: den (af Gud) beskyddade; den segerrike; försvararen.
**Al marco**, se under **Mark**.
**Almāria**, f., m.lat. (urspr. *almārium*, af lat. *armārium*, fr. *armoire*, skåp), dokumentsal, dokumentskåp i kyrka el. kloster; jmf. **Archiv**.
**Almē** el. **Almēh**, f., pl. **avalīm**, arab. (*ălimeh*, fem. af *ălim*, undervisad), offentlig danserska och sångerska i Egypten, Indien och Persien; jmf. **Bajader**.
**Almēīdan**, m., pers. (af arab. *maidat*, bord), torg; jmf. **Basar**.
**Almīlla**, f., sp., tröja el. väst af bomull.
**Almorāham**, m., arab., årets första månad i arabiska kalendern.
**Ālmosa**, f., gr. (af *eleāmosȳnä*, barmhertighet), gåfva åt fattiga, nådegåfva. — **Almoseniēr** (-seniähr), m., (fr. *aumônier*, g.fr. *almosnier*), almose-utdelare; högre andlig tjensteman hos en furste eller prelat; **stor-almosenier**, (**grand aumoniēr** [grang-d-åmonjēh]), den högste andlige vid franska hofvet.
**Almukāntharat** el. **Almukāntarat-cirklar**, pl., arab. (af *qantara*, böja i bågform), cirklar på himmelsgloben, som äro parallella med horisonten.
**Al numero**, se under **Numerus**.
**Āloë**, m., gr. (*alŏä*), artrikt afrikanskt växtslägte af klassen liljeblommiga (*liliăceae*); äfv. den bittra, uttorkade saften af vissa aloëarter; **hundraårig aloë** el. **agāve**, f., mexikansk växt med styfva, taggiga blad och 12 till 18 alnar hög, praktfull blomstängel.
**Aloger**, se under följ.
**Alogī**, f., gr. (*alogĭa*, af nekande part. *a* och *lŏgos*, förnuft), oförnuft, orimlighet. — **Ālo-ger**, pl., kättare i 2:dra årh., hvilka, efterföljande *Theodotus* ifrån Byzanz, förnekade *logos* (se d. o.) och Johannis såväl evangelium som uppenbarelsebok. — **Alōgisk**, oförnuftig, orimlig; äfv. som ej behöfver bevis, utan är viss i och för sig sjelf.
**Alonge**, se **Allonge**.
**Alōnso** = **Alphonsus**, se d. o.
**Alopekī**, f., gr. (*alopekĭa*, af *alōpäx*, räf), sjukdom, som förorsakar hårets, jemväl stundom ögonbrynens och skäggets affallande.
**Aloȳsius** el. **Aloȳs** = **Ludvig**, se d. o. — **Aloȳsia** = **Ludovica**, se d. o.
**Alp**, m., pl. **ālper** (lat. *ălpes*, af irl. och gäl. *alp*, *ailp*, höjd), högt berg, fjällberg; pl. bergssträckningar, höga bergskedjor. — **Ālpisk**, för alp- el. fjäll-regionen egendomlig. — **Alp-**

**orāma**, n., kelt.-gr., utsigt öfver el. ifrån en gletscher.

**Alpāka**, f., på Anderna i södra Amerika förekommande får med ypperlig ull.

**Al pari** och **Alpari**, se under **Pari.**

**Alpha**, n., första bokstafven i grek. alfabetet; fig. början; **ālpha och ōmega**, första och sista bokstafven i grek. alfabetet; fig. begynnelsen och ändan, den förste och den siste, allt i allom, jmf. **A och O; ālpha privatīvum**, n., det nekande *a*, som, satt framför ett grekiskt ord, gör dess begrepp nekande, likasom det svenska *o*-. — **Alfabēt**, n., lat. (*alphabētum*, af de båda första grek. bokstäfverna *ālpha* och *bāta*), abc, bokstafsföljd; fig. första grunderna af något; boktr. ett antal af 23, 24 el. 28 tryckta ark, betecknade efter bokstafsföljden. — **Alphabetārius** och **Alfabetārie**, m., en, som håller på med abc, nybörjare. — **Alfabētisk**, gående i bokstafsföljd.

**Alphōnsus, Alphōns** el. **Alfōns**, m., fornt. (*Alfuns, Adalfuns*, af *funs*, benägen, villig), mansnamn med betyd.: den alltid beredvillige, den ständigt välvillige.

**Ālphus**, m., gr., (*alphōs*), läkek. hvit fläck i huden; hvit spetälska.

**Alpiōū** (alpjūh), m., fr. (af ital. *al più*, högst, på det högsta), spelt., märke i ett kort, för att tillkännagifva, att man vill fördubbla en vunnen insats; jmf. **Paroli.**

**Alporama**, se under **Alp.**

**Alquifūz**, n., arab. (fr. *alquifoux*, sp. *alquifol*, för *alcofol, alcohol;* jmf. *Alkohol*), skönhetsmedel, som arabiska qvinnorna begagna, för att svärta ögonhår och ögonbryn.

**Ālrik**, förkortning af **Adalrik**, se d. o.

**Alruna**, se **Allruna.**

**Alt, Ālto**, m., it., (lat. *āltus*, hög), den öfra af de begge mellanstämmorna i fyrstämmig sats; djup fruntimmers- eller goss-röst med tonomfång ifrån g till $\bar{\bar{e}}$ och $\bar{\bar{\bar{f}}}$; alt-röstens notparti, altstämma; benämning på altfiol; 2:dra strängen el. *a*-strängen på violinen, altsträng; i följ. bemärkelse äfv. femin., person, som utför ett altparti el. har altröst, äfv. **Altīst; altbasūn**, m., basun med tonomfånget c till $\bar{\bar{c}}$ i kromatisk följd; **altklarinētt**, m., större och 5 toner lägre stående klarinett än den vanliga; **āltobāsso**, m., it., föråldradt venetianskt stränginstrument, hvars strängar anslogos med träpinnar; **altfiōl**, m., stråkinstrument, bildande öfvergången emellan violinen och violoncellen och af större byggnad än förstnämnda instrument.

**Alta jurisdictio**, se **Jurisdictio alta.**

**Altān**, m., it. (*altāna*, af lat. *āltus*, hög), än öppen, än öfverbyggd plan på ett tak, vanligtvis omgifven af gallerverk; än mindre, än utefter hela husets längd löpande utbyggnad ifrån någon af de öfra våningarna af ett hus.

**Āltar, Altār** och **Āltare**, n., lat. (*altāre*, af *āltus*, hög, och *āra*, upphöjning), offerbord; upphöjning af sten, trä el. metall, för att deruppå hembära gudomligheten offer; »Herrans bord»: den längst fram i koret befintliga upphöjning, framför hvilken presten förrättar den hufvudsakliga delen af den offentliga gudstjensten; **altāre portābile**, flyttbart altare; **altāre sūmmum**, högaltare (i katolska kyrkorna, hvarest, utom detta högaltare i koret, vanligtvis finnas flera sidoaltaren). — **Altarāgium**, n., med.-lat., altargods, något åt altaret invigdt. — **Altarīst**, m., altartjenare, kyrkotjenare; äfv. kyrkoföreståndare.

**Alta vendita**, se under **Vendita.**

**Alta viola**, se **Altfiol**, under **Alt.**

**Ālter, -a, -um**, lat., den, det andra; **ālter ēgo**, n., lat.: ett annat jag; ställföreträdare; **āltera pars**, f., den andra delen; motparten; **āltera pars Pētri = secunda Petri**, se under **Secundus; ālterum tāntum**, n., engång till så mycket; det dubbla.

**Alterabel, Alterantia, Alteration, Alterativa, Alterato**, se under **Alterera.**

**Altera pars, Altera pars Petri**, se under **Alter.**

**Altercatiōn**, f., lat. (*altercātio*), ordvexling, tvist, gräl.

**Alterēra**, nylat. (*alterāre*, fr. *altérer*, af lat. *ālter*), förändra; försämra; oroa, skrämma, förskräcka; reta, förarga. — **Alterābel**, föränderlig, ombytlig. — **Alterāntia**, pl., se **Alterativa.** — **Alteratiōn**, f., sinnesrörelse, förskräckelse; tonk. den förändring, en not undergår genom ett framför densamma anbragt företecken; ford. tonk. fördubblingen af en nots tidvärde. — **Alteratīva**, pl., el. **Alterērande botemedel**, läkek. medel, genom hvilka den kemiska sammansättningen af kroppens beståndsdelar så småningom förändras till ett bättre. — **Alterāto**, it., el. **Altérē**, fr., tonk. förändradt.

**Alternamente, Alternando, Alterna ratio, Alternatim, Alternation, Alternativ, Alternera**, m. fl., se följ.

**Altērnus, -a, -um**, lat., den ene om den andre, afvexlande; **altērna rātio**, f., förbytt förhållande. — **Alternamēnte, Alternāndo**, it., **Alternātim**, lat., **Alternativamēnte**, it., **Alternatīve**, nylat., **Alternativemēnt** (-tiv'māng), fr., **Alternatīvo**, it., **Alternatīvt**, omvexlande, turvis, vexelvis. — **Alternatiōn**, f., omvexling, omflyttning. — **Alternatīv**, adj., afvexlande, vexelvis verkande; ssm. subst. n., ett antingen — eller, val emellan tvenne ting, vexelval, vexelfall; utväg. — **Alternativitēt**, f., vexelfall. — **Alternēra**, (lat. *alternāre*), omvexla, göra ngt. vexelvis, tura om.

**Altēsse** (altåss'), f., fr., (it. *altēzza*, af *ālto*, lat. *āltus*, hög), höghet (titel); **alt. impériāle** (- ängperiāl'), kejserlig höghet; **alt. royāle** (- råajāl'), kunglig höghet; **alt. sérénissīme** (- -sīm'), furstlig höghet.

**Althāēa**, f., lat., (gr. *althāīa*, af *ālthein*, *althāīnein, althēīn*, läka), i mellersta och södra Europa växande ört, hvars skalade rot användes såsom ett lenande och uppmjukande läkemedel.

**Altilōquium**, n., nylat. (af *ālte*, högt, och *lōqui*, tala), högtrafvande språk.

**Altimēter**, m., lat.-gr. (af lat. *āltus*, hög, och gr. *mētron*, mått), höjdmätare. — **Altimetrī**, f., höjdmätning. — **Altimētrisk**, till höjdmätning hörande, höjdmätande.

**Altīn**, m., (tartar. *altyn*, guld), turkiskt guldmynt, ung. = 6,70 öre riksm.; mindre ryskt silfvermynt.

**Altiōra**, pl., lat. (kompar. af *āltus*, hög), högre föremål, kunskaper, vetenskaper; *skrida ad altiōra*, öfverga till högre, till vigtigare föremål.
**Altist**, se **Alt.**
**Altitūdo meridiāna**, f., lat., middagshöjd.
**Alto**, se **Alt.**
**Altobasso**, se under **Alt.**
**Alto relievo**, se under **Relief.**
**Āltri**, it.: de andra; tonk. tillsammans med de andra, näml. instrumenterna el. rösterna.
**Alūmen**, n., lat., alun. — **Alumīnium**, n., lerjordsmetall.
**Alūmn**, m., lat. (*alūmnus*, af *ālere*, nära), skyddling, fosterson; en, som är upptagen i någon stiftelse; lärjunge, invigd i någon konst el. vetenskap. — **Alumnāt** el. **Alumnēum**, n., läroanstalt, hvars lärjungar tillika blifva bespisade.
**Alveārium**, n., lat. (af *ālveus*, håla, skål, bäcken), bikupa; den del af örat, hvarest örvaxet afsöndras. — **Alveōler**, pl., tandhylsor; äfv. biceller. — **Alveolār**, som har afseende på, som beträffar tandhylsorna; **alveolār-nērver**, pl., käftnerver.
**Alvīn**, m., och **Alvīna**, f., fornt. (af *wini*, vän, *winia*, väninna, älskarinna), mans- och qvinnonamn med betyd.: allas vän, allas väninna, den af alla älskade.
**Ālvus**, f., lat., underlif; **ālvi flūxus**, durklopp, rödsot; **ālvus lāxa**, öppet lif; **alvus obstrūcta**, förstoppning; **per ālvum**, genom stolgång.
**Ālyta**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *lȳein*, lösa), olösbara uppgifter, oförklarliga ting.
**Alytārk**, m., gr., förmannen för de till ordningens upprätthållande vid de olympiska spelen anställda statstjenare.
**Alzamēnto di māno**, m., it. (af *alzāre*, höja, och *māno*, hand), tonk. handens höjande vid angifvande af takten.
**Amābile, Amabilmēnte**, it., tonk. med ömhet, smekande, hjertligt. — **Amabilitēt**, f., lat. (*amabīlitas*), älskvärdhet.
**Amadēus**, m., nylat. (af *amāre*, älska, och *Dēus*, Gud), mansnamn med betyd.: älska Gud.
**Āmadis**, m., namn på flera hjeltar inom riddarpoesien; fig. romanhjelte, ridderlig älskare; äfv. ett slags tätt åtsittande skjortärm.
**A majōri ad mīnus**, lat., log. (sluta) från det större till det mindre.
**Amalgām** och **Amālgama**, n., arab. (af gr. *mālagma*, hvad som uppmjukar, lindrande omslag, blöt massa, och arab. art. *al*), förening af qvicksilfver med någon annan metall; mineral, bestående af silfver och qvicksilfver; blandning i allmänhet. — **Amalgamatiōn**, f., metalls förenande med qvicksilfver; i inskr. bem. den metallurgiska process, genom hvilken man, med tillhjelp af qvicksilfver, utdrager guld och silfver ur de malmer, hvari de förekomma. — **Amalgamēra**, förena en metall med qvicksilfver; i almnht. förena, hopblanda.
**Amālia**, g.t., **Amélie** (-lih) och **Āmeli**, fr. (af fornt. *amal*, beskäftig), qvinnonamn med betyd.: den arbetsamma, den beskäftiga.
**Amalthēa**, f., gr. (*Amāltheia*), myt. nymf, som närde Jupiter med mjölken af en get; äfven sjelfva denna get; **Amalthēas horn**, ymnighetshorn (Jupiter hade näml. förlänat hornet efter geten *Amalthea* kraft att skänka allt hvad man af spis och dryck önskade sig).
**Amān**, m., arab.: säkerhet, skydd; jmf. **Pardon.**
**A manco** el. **Amanco**, se under **Manco.**
**Amāndus**, m., och **Amānda**, f., lat. (af *amāre*, älska), mans- och qvinnonamn med betyd.: den älskvärde, den älskliga.
**Amānt** och **Amāng**, m., fr. (af lat. *āmans*, älskande), älskare. — **Amānte** (amängt') f., fr., älskarinna.
**Amanuēns**, m., lat. (*amanuēnsis*, af *mānus*, hand), egentl. en, som går tillhanda; biträde, skrifvare, lägre tjensteman i ett embetsverk.
**Amāra**, pl., lat. (af *amārus*, bitter), bittra läkemedel; bittra saker. — **Amarēzza**, f., it., bitterhet, sorgsenhet; **con amarēzza**, it., tonk. med bitterhet; med undertryckt smärta.
**Amarānt**, f., gr. (*amārantos*, oförvissnelig, af nekande part. *a* och *marāīnein*, vissna), örtslägte, hvaraf flera arter odlas som prydnad för sina färgade, oförvissneliga ax el. blomhufvuden; hos skalderna: sinnebild af odödligheten; **amarānt-färg**, vacker, mörkröd färg.
**Amarēll**, m., it. (*amarēllo*, syrlig, af *amāro*, lat. *amārus*, bitter), en sort stora, mörkröda, syrligt saftiga körsbär; kallas äfven **Morell.**
**Amarēvole**, it., tonk. kärleksfullt, ömt.
**Amarezza**, se under **Amara.**
**Amarinēra**, fr. (*amariner*), vänja vid sjön.
**Amarȳllis**, f., gr., vanligt namn på herdinnorna i herdedikter.
**Amasēsis**, f., gr. (af nekande part. *a* och *masāsthai*, tugga), läkek. oförmåga att tugga.
**Amason**, se **Amazon.**
**Amassēra**, fr. (*amasser*), hopa, sammanhopa. — **Amassētte** (amasätt), f., fr., spade till färgrifning.
**Amatēūr** och **Amatōr**, m., fr. (it. *amatōre*, lat. *amātor*, af *amāre*, älska), älskare af någon sak; konstälskare, konstvän; i inskr. bem. tonkonstnär, som uppträder vid konserter för sitt nöje och af kärlek till konsten, utan att vilja göra anspråk på mästerskap och utan att vara anställd vid något kapell. — **Amatrīce** och **Amatrīs**, f., fr., älskarinna af en sak; konstälskarinna.
**Amatī**, f., gr. (*amathīa*, af nekande part. *a* och *manthānein*, lära), okunnighet, brist på bildning.
**Amatōrium**, n., lat., kärleksmedel, kärleksdryck; jmf. **Philtrum.**
**Amatrice, Amatris**, se under **Amateur.**
**Amatōr**, se **Amateur.**
**Amaurōsis**, f., gr. (af *amaurūn*, fördunkla), bristande synförmåga, svart starr.
**Amazōn** och **Amasōn**, f., gr. (af nekande part. *a* och *mazōs*, qvinnobröst), myt. benämning på krigiska qvinnor i forntiden, som bodde kring Kaukasus, och på hvilka, enl. sagan, högra bröstet i barndomen afbrändes, för att sålunda göra dem mer obehindrade att spänna bågen; sköldmö, hjelteqvinna; groflemmadt, karlavulet qvinnfolk.
**Amb**, m., it. (*āmbe*, af lat. *āmbo*, *āmbae*, båda), två nummer i lotteri; vinst genom två nummers utkommande vid lotteridragning: dubbelträff.
**Ambābus (mānibus)**, lat. (af *āmbo*, *āmbae*, begge), med båda händerna, t. ex. *gripa ett tillfälle ambabus.*

**Ambāges**, pl., lat., omsvep; omvägar; vidlyftigheter; **per amb.**, på omvägar.
**Ambarvālier**, pl., lat. (*ambarvālia*, af *amb-*, omkring, och *ārvum*, åkerfält), högtidliga tåg kring fälten, som hos de gamla romarne anställdes till gudinnan Ceres' ära.
**Ambassād**, m., (urspr. got. *andbathi*, g.t. *ambaht*, m.lat. *ambāscia*, *ambassiāta*, fr. *ambassade*), beskickning. — **Ambassadēūr** (angbassadöhr) och **Ambassadōr**, m., sändebud af högsta rang ifrån ett lands regering till ett annat lands.
**Ambe due pedali**, se under **Pedal.**
**Ambēra**, lat. (*ambīre*, gå omkring, gå från den ena till den andra), eftersträfva, söka att erhålla, isht. ett embete. — **Ambiēnt**, m., en, som söker ett embete. — **Ambitiōn**, f., egentl. sträfvan efter gunst och befordran; hederskänsla; ärelystnad. — **Ambitionēra**, af äregirighet låtsa el. eftersträfva, sätta sin ära uti. — **Ambitiōs**, mån om sin heder; ärelysten. — **Āmbitus**, m., bemödande att erhålla en syssla, isht. genom mindre hederliga medel; omlopp; omkrets; tonk. en rösts eller ett instruments tonomfång ifrån dess lägsta till dess högsta ton.
**Ambidēxter**, m., lat. (af grek. *amphidēxios*), den, som kan bruka venstra handen lika väl som den högra; äfv. den, som vet att vända kappan efter vinden.
**Ambient**, se under **Ambera.**
**Ambigēra**, lat. (*ambīgere*), vara obeslutsam, vackla. — **Ambigū** (angbigyh), n., fr., blandning af stridiga el. olikartade saker; måltid, hvarvid alla slags rätter dukas upp på en gång; numera föga brukligt kortspel, som spelas af 2 till 6 personer. — **Ambiguitēt**, f., tvifvel, ovisshet; tvetydighet. — **Ambīguum**, n., något tvetydigt.
**Ambilogī**, f., lat.-gr. (af lat. *āmbo*, begge, och gr. *lōgos*, tal), tvetydigt tal, tvetydigt uttryck, tvetydighet.
**Ambition, Ambitionera, Ambitiōs, Ambitus**, se under **Ambera.**
**Āmble** (angbl'), m., fr. (af lat. *ambulāre*, gå omkring), ridk. passgång, lunk. — **Amblēra** (angbl-) gå i lunk. — **Amblēūr** (angblöhr), m., underberidare; jagtt. hjort, som kastar öfver i loppet.
**Amblōma**, n., och **Amblōsis**, f., gr., missfall. — **Amblōtika**, pl., medel att fördrifva lifsfrukt.
**Amblygōn**, m., gr. (af *amblȳs*, slö, trubbig, och *gonīa*, vinkel), trubbvinklig trehörning.
**Amblyopī**, f., gr. (af *amblȳs*, slö, och *ops*, syn), svagsynthet.
**Amboisiēnne** (angboassiänn'), f., fr., en sort tätt sidentyg, tillverkadt i staden *Amboise* i Frankrike.
**Āmbon**, m., pl. **ambōner**, gr. (af *ambāīnein*, *anabāīnein*, stiga upp), läktare el. predikstol i gamla kyrkor.
**Āmboss**, m., äfv., ehuru sällan, n., t. (af *an*, vid, på, och *bōssen*, slå; g.t. *anapôz*,), redskap af jern, som smeder och i allmnht. metallarbetare begagna, hvilka hamra metallerna derpå, för att sålunda forma dem: städ.
**Āmbra**, f., arab. (*anbar*), grått, hartsaktigt ämne af djuriskt ursprung, som i de varma luftstrecken finnes uppkastadt på hafsstränderna och för sin angenäma lukt användes till rökelse.
**Ambrōsia**, f., gr. (af *ambrōsios*, odödlig), grek. och rom. myt., gudarnes spis, som förlänade dem odödlighet och evig ungdom; äfv. smörjelse med samma egenskaper; fig. utmärkt läcker mat, gudamat. — **Ambrōsisk**, gudomlig, gudarne tillkommande; ljuft doftande; himmelskt ljuf.
**Ambrosianska lofsången**, se **Te Deum.**
**Ambrōsius**, m., gr. (*ambrōsios*, odödlig), mansnamn med betyd.: den odödlige, den gudomlige.
**Ambubāja**, f., pl. **ambubājae** och **ambubājer**, syr. (af *abub*, *anbub*, pipa, flöjt), i det gamla Rom: syrisk sångerska; äfv. ofta glädjeflicka.
**Ambulacrum, Ambulance, Ambulant, Ambulatorisk**, m. fl., se följ.
**Ambulēra**, lat. (*ambulāre*), gå omkring, spatsera. — **Ambulācrum**, n., byggn.k. gång, som löper omkring koret i en kyrka. — **Ambulānce** (angbylängs) och **Ambulāns**, f., fr., flyttbart fältlasarett: för tillfället uppförd byggnad, tält el. enkel betäckt vagn. — **Ambulānt**, lat. (*āmbulans*), kringvandrande: subst. m., köpmanst. obefogad varu- el. vexelmäklare. — **Ambulatiōn**, f., kringflackande, spatserande. — **Ambulātor**, m., vandrare; gatstrykare. — **Ambulatōrie**, på ett kringflackande sätt; af och an. — **Ambulatōrisk**, kringvandrande; flyttbar.
**Amburbālier**, pl., lat. (af *amb*, omkring, och *urbs*, stad), hos de gamle romarne: högtidliga tåg omkring staden.
**Ambuscāde** (ämboskhād), eng., it. **Imboscāta**, f., egentl. i buskarne; krigsv. bakhåll.
**Ambustiōn**, f., lat. (*ambūstio*, af *ambūrere*, bränna rundt omkring), sårs begränsande genom brännmedel.
**Amélie**, se **Amalia.**
**Ameliorēra**, fr. (*améliorer*, af lat. *mēlior*, bättre), förbättra, sätta i bättre skick; förädla. — **Ameliorātiōn**, f., förbättring; rening.
**Āmen**, hebr. (*amän*), ske alltså! det är visserligen sant!
**Amēnde** (amängd'), f., fr. (af *amender*, lat. *emendāre*, förbättra, rena från fel, af *mēndum* el. *mēnda*, fel), plikt, böter; **am. honorāble** (- onoräbl'), offentlig afbön. — **Amendemēnt** (amangd'mäng), n., förbättring; tillägg el. ändring vid ett lagförslag, en dom, ett utslag.
**Amenī** el. **Amenorrhōa**, f., gr. (af nekande part. *a*, *män*, månad, och *rhein*, flyta), hämmad månadsrening.
**Amēntia**, f., lat. (af *āmens*, sinnessvag), sinnessvaghet, vanvett.
**Amethīst, Amethȳst** och **Ametīst**, m., gr. (*amēthystos*, af nekande part. *a* och *methȳein*, vara drucken — *ametisten* ansågs näml. såsom en talisman emot berusning), en violblå, ej särdeles dyrbar, ädelsten.
**Ametōdisk**, gr. (af nekande part. *a* och *mēthodos*, af *metā*, efter, och *hodōs*, väg), stridande mot konstens reglor, utan ordning och utan grundsatser.
**Ametrī**, f., gr. (*ametrīa*, af nekande part. *a* och *mētron*, mått), oregelbundenhet; )( **Symmetri.** — **Amētrisk**, oregelbunden; )( **Symmetrisk.**

**Ameublemēnt** (amöbl'mäng) och **Amöblemäng**, n., fr. (af *ameubler*, möblera), möblering, samling af alla till ett rum el. en våning hörande möbler.
**A mezza voce**, se under **Voce**.
**Amf-**, se **Amph-**.
**Amī**, m., fr. (af lat. *amīcus*), vän; älskare; **mon amī** (månn -), min vän; **par amī**, genom en vän. — **Amīe** (amīh), f., väninna; älskarinna; **bōnne amīe** (bånn' -), god väninna. — **Amitiē**, f., vänskap; **par am.**, af vänskap.
**Amiānt**, m., gr. (*amīantos*, obefläckad, ren, af nekande part. *a* och *miāinein*, nerfläcka, besudla), en art asbest med perlemorglans; oförbrännelig, ogenomskinlig, lätt och delbar i fina trådar, så mjuka, att de kunna förarbetas till väfnader.
**Amica, Amicabel, Amicabilitet, Amical**, m. fl., se under **Amicus**.
**Amīcia**, f., m.lat., munkkarpus.
**Amicitiae causa**, se under **Causa**.
**Amīct** (amīh), m., fr. (af lat. *amīctus*), messkläde af hvitt linne, som den katolske presten sätter på hufvudet och axlarna, när han skall läsa messan; väfd, stickad el. virkad större halsduk.
**Amīcus**, m., lat., vän; köpm.t. affärsvän. — **Amīca**, f., väninna, älskarinna. — **Amicābel** och **Amik-**, lat. **amicābilis**, vänskaplig, vänlig; **amicābili mōdo** el. **amicabīliter**, i godo, med godo. — **Amikabilitēt**, f., vänlighet, välvilja. — **Amicāl** och **Amikāl**, vänskaplig, vänlig, förtrolig.
**Amikabel, Amikabilitet, Amikal**, se under **Amicus**.
**A minōri ad mājus**, lat., log. (sluta) från det mindre till det större.
**Amirāl**, m., arab. (af *amîr al bàhr*, befälhafvare till sjös), högste befälhafvare öfver en flotta el. eskader. — **Amiralitēt**, n., embetsverk, som förvaltar sjöförsvarets angelägenheter. — **Amirālskap**, amirals-embete el. värdighet; förening af flera sjöfarande för att på en resa hålla sig tillsamman till gemensamt försvar emot sjöröfvare.
**Amirānte**, m., sp. (*admirānte*), amiral; öfverbefälhafvare för krigsmakten till lands och vatten.
**Amissībel**, nylat. (*amissībilis*, af *amĭttere*, förlora), förlorbar, som kan förloras.
**Amitié**, se under **Ami**.
**Āmled**, se **Hamlet**.
**Āmmann**, m., i Schweiz: amtman el. höfding öfver ett område af landet.
**Ammazzēra**, ital. (*ammazzāre*), mörda, lönnmörda.
**Ammerāl**, m., holl. (*emmeral*), stort vattenfat ombord på skepp.
**Ammochosī** och **-kosī** el. **Ammochōsis**, f., gr. (af *āmmos*, sand, och *chonnȳein*, gjuta, ösa, kasta); läkek. en sjuks nedgräfning i varm sand, isht. i af solen uppvärmd hafssand: sandbad.
**Āmmon**, m., hebr. (*âmôn*, förtröstan) mansnamn med betyd.: den tillförlitlige; benämning, hvarunder Jupiter dyrkades i Libyen. — **Ammonīt**, m., el. **Āmmonshorn**, n., slägte af fossila snäckor, som äro vridna i spiral omkring sin medelpunkt och likna ett gumshorn.
**Ammoniāk**, m., gr. (*ammoniakōn*), flygtigt alkali, utgörande en förening af qväfve och väte. — **Ammoniakālisk**, som innehåller flygtigt alkali. — **Ammōnium**, n., metallartad kropp, sammansatt af qväfve och väte, och som ligger till grund för de vanliga ammoniak-salterna.
**Ammonit** el. **Ammonshorn**, se under **Ammon**.
**Ammunitiōn**, f., lat. (af *munīre*, förse), förråd af krut, kulor, patroner o. d. för kanoner och handgevär: krigsförnödenheter; jmf. **Munition**.
**Amnesī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *mnāsis*, minne), läkek. minnessvaghet, glömska.
**Amnestī**, f., gr. (*amnāstēia*, af nekande part. *a* och *mnāstōs*, minnesgod), egentl. glömska af ett begånget fel; frikallelse från undergåendet af ett ådömdt straff, isht. för statsförbrytelser; allmän tillgift, som af en regering utfärdas för statsförbrytelser. — **Amnestiēra**, benåda, frikalla från straff. — **Amnestīk**, f., förmåga el. konst att glömma.
**Āmnion, Āmnium**, n., el. **Āmnioshinna**, gr. (af *amnōs*, lam), den inre, tunna, släta ägghinna, som närmast omger fostret af menniska el. däggdjur. — **Amnītis**, f., inflammation i amnioshinnan.
**Amodiation, Amodiera**, se **Adm-**.
**A moll**, den tonart, som icke har något företecken och hvars första ton är a.
**Amollēra**, fr. (*amollir*, af *moll, molle*, lat. *mōllis*, mjuk), uppmjuka; förvekliga.
**Amontāl** (amångtāl), fr. (af *mont*, berg), på denna sidan bergen; sjöt. östlig.
**Amōnt et avāl** (amång-t-eh-avāl), fr. (af lat. *ad mōntem et vāllem*, egentl.: till berget och dalen), uppåt och nedåt; mot och med strömmen.
**Āmor**, m., lat., egentl. kärlek; myt. kärlekens gud; **āmor vīncit ōmnia**, lat.: kärlek öfvervinner allt; **con amōre**, ital.: med kärlek; med förkärlek; med lust och gamman. — **Amorētter** el. **Amorīner**, pl., nylat., små kärleksgudar. — **Amorēvole** el. **Amorōso**, it., tonk., se **Amabile**. — **Amorōso**, m., ital., älskare, isht. på scenen; kärlekshjelte. — **Amōūr** (amūhr), m., fr., kärlek; **amour prōpre** (- pråpr') egenkärlek; pl. **amōūrs** (amūhr), kärlekshandel, älskog; älskarinna, käresta. — **Amourētte** (amuhrätt') och **Amurētt**, f., fr., flygtig kärlekshandel.
**Amōrce** (amårs') f., fr., (beslägtadt med *morceau*, stycke, bit, af *mordre*, lat. *mordēre*, bita), bete, lockmat; krigsv. och fyrv. fängkrut; brandrör, svafveltråd el. i allmnht. hvad som begagnas för antändning af ett eldgevär el. en fyrverkeripjes; oegentl. lockelse. — **Amorcēra**, förse med lockmat, med fängkrut; locka med bete.
**Amoretter, Amoriner, Amorevole, Amoroso**, se under **Amor**.
**Amorf, Amorfi, Amorfisk, Amorfism**, se följ.
**Amōrpha**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *morphā*, gestalt), oformliga, vanskapliga ting, missbildningar. — **Amorphī** och **Amorfī**, f., missbildning, vanskaplighet. — **Amōrf** och **Amōrfisk**, missbildad, gestaltlös. — **Amorfīsm**, m., formlöshet; vissa oorganiska kroppars oförmåga af krystallisation.
**Amortēra**, fr. (*amortir*, egentl. döda, af *mort*, död), genom viss årlig afbetalning utplåna, döda skulder, lån, o. s. v. — **Amortēring**, **Amor-**

**tisatiōn,** f., el. **Amortissemēnt** (amårtiss'-māng), n., fr., småningom skeende återbetalning; **amorterings-** el. **amortissements-kassa,** kassa, bestämd för amorteringen af vissa skulder.

**Āmos,** m., hebr. mansnamn med betyd.: den starke, den kraftige.

**Amotae res,** se under **Res.**

**Amotion,** se under **Amovera.**

**Amour** och **Amourette,** se under **Amor.**

**Amovēra,** lat. (*amovēre,* af *movēre,* röra), aflägsna; afsätta från ett embete. — **Amovībel,** afsättlig. — **Amovibilitēt,** f., afsättlighet. — **Amotiōn,** f., (lat. *amōtio*), aflägsnande, afsättning; äfv. beröfvande, afhändande.

**Āmpel,** m., lat. (*ampūlla,* flaska, kärl), litet hängande fat för olja, salva m. m.; hänglampa; hängfat för vissa växter; jmf. **Ampulla.**

**Āmpel,** lat. (*āmplus*), riklig; dråplig, utmärkt. — **Ampliatiōn,** f., (af *ampliāre,* utvidga), utvidgning; lagf. uppskof i ett mål. — **Ampliatīv,** m., språkv. en ganska hög grad af en egenskap; jmf. **Superlativ.** — **Amplifiēra,** utvidga; vidare utföra, utförligare framställa. — **Amplifikatiōn,** f., utvidgning; utförligare framställning el. utläggning af ett påstående. — **Amplīssimus,** (hederstitel) högädel. — **Amplitūd,** f., (lat. *amplitūdo*), den båge af horisonten, som ligger emellan en himmelskropps uppgångspunkt och den sanna ostpunkten: *amplitūdo ortīva,* el. emellan dess nedgångspunkt och den sanna vestpunkten: *amplitūdo occīdua.*

**Āmpelurgī,** f., gr. (*ampelourgīa,* af *āmpelos,* vinstock, och *ērgon,* arbete), vinodling.

**Amphī,** gr. prep., vanlig i sammansättningar: om, omkring, på båda el. alla sidor, på beggedera sätten.

**Amphībium,** n., och **Amfībie,** m., gr. (*amphībion,* af *amphī,* se d. o., och *bīos,* lif), djur, som kån lefva både i vatten och på land; fig. flygtig, föränderlig, karakterslös person. — **Amfibiolīt,** m., förstening af en amfibie el. af enskilta delar utaf en sådan. — **Amfībiolōg,** m., en, som känner eller sysselsätter sig med beskrifning af amfibierna. — **Amfībiologī,** f., den vetenskap, som sysselsätter sig med amfibierna. — **Amfībisk,** som lefver både i vatten och på land; fig. flygtig, ombytlig, karakterslös.

**Amphibolī** och **Amf-,** f., gr. (*amphibolīa,* af *amphībolos,* tvetydig), tvetydighet, dubbelmening. — **Amfibōlisk,** tvetydig. — **Amphībolon,** n., tvetydigt ord.

**Amphībrachys** och **Amfibrāk,** m., gr. (af *amphī,* se d. o., och *brachȳs,* kort), trestafvig versfot, bestående af en kort, en lång och så åter en kort stafvelse: ⏑ — ⏑, t. ex. *allena, bekänna.*

**Amphibrānchia,** pl., gr. (af *amphī,* se d. o., och *brānchos, brōnchos,* strupe, luftrör; jmf. *Branchus*), de delar, som närmast omgifva luftröret, mandlarne m. m.

**Amphigurī** och **Amf-,** f., gr. (af *amphī,* se d. o., och *gȳros,* krets, alltså: hvad som liksom vänder sig omkring i krets), förvirradt prat, snack, meningslöst ordsvall. — **Amfigūrisk,** oredig, förvirrad.

**Amphikārpisk** och **Amf-,** gr. (af *amphī,* se d. o., och *karpōs,* frukt), bärande frukt både ofvan och under jord.

**Amphiktyōner** och **Amf-,** pl., gr. (*Amphiktȳones,* egentl. *amphiktīones,* af *amphī,* se d. o., och *ktīzein,* uppbygga, odla, således egentl. kringboende, näml. kring det delfiska Apollotemplet), 12 grekiska folkstammar, som förenade sig till gemensam vård om Apollotemplet och till gemensamma statsbestyr; ombud ifrån Greklands särskilta stater, två från hvardera, hvilka tillsammans bildade landets äldsta förbundsdomstol; fig. rättrådige domare.

**Amphilogī** och **Amf-,** f., gr. (*amphilogīa,* af *amphī,* se d. o., och *lōgos,* ord, tal), motsägelse, gensägelse, tvist. — **Amfilōgisk,** stridig, tvifvelaktig.

**Amphīmaker** och **Amf-,** m., gr. (af *amphī,* se d. o., och *makrōs,* lång), trestafvig versfot, bestående af en lång, en kort och så åter en lång stafvelse: — ⏑ —, t. ex. *andedrägt, modersmål.*

**Amphīon,** m., gr. myt. en af de äldsta grekiska tonkonstnärerna, hvilken med sin lyras toner förmådde röra stenar och betvinga vilda djur; fig. tonkonstnär af öfverlägsen talang.

**Amphipnēūma** (-pnäv-), n., gr. (af *amphī,* se d. o., och *pnēūma,* af *pnēīn,* andas), svårighet att andas.

**Amphiprōstylon,** n., gr. (af *amphī* och *prōstylon,* se d. o.), tempel med fyra suler på både fram- och baksidan; jmf. **Prostylon.**

**Amphīscii,** pl., gr. (*amphīskioi,* af *amphī,* se d. o., och *skiā,* skugga), egentl. tvåskuggiga; geogr. bebyggare af heta zonen, som kasta sin skugga än emot söder, än emot norr, allt eftersom de hafva solen i norr eller söder om sig.

**Amphismīla,** f., gr. (af *amphī,* se d. o., och *smīlā,* knif), kir. ett slags tveeggad dissektionsknif.

**Amphitheāter** och **Amfiteāter,** m., gr. (*amphī,* se d. o., och *thēatron,* af *theāsthai,* skåda), grek. och rom. fornk. obetäckt byggnad af oval form, försedd med flera rader rundt omkring löpande och trappvis öfver hvarandra upphöjda säten för åskådarne, samt inneslutande en skådebana, der fäktarspel och djurfäktningar gåfvos; nu: upphöjd, gemenligen halfkretsformig plats för åskådarne i en teatersalong, midt för scenen, med stigande bänkrader. — **Amfiteatrālisk,** höjande sig trappvis och i halfkrets.

**Amphitrīte,** f., gr. myt. hafvets gudinna och Neptuns gemål.

**Amphītryon,** m., gr. myt. konung i Tiryns och gift med Alkmene, med hvilken Jupiter, under Amphitryons gestalt, aflade Herkules; fig. hanrej; äfv. (efter ett lustspel af *Molière*) frikostig värd.

**Āmphora,** f., pl. **amphōrer** och **amf-,** lat. (af gr. *amphorēūs*), stort vinkrus, med två öron och trång hals; våtvarumått hos greker och romare.

**Amplectēra** och **Amplektēra,** lat. (*amplēcti,* af *am, amb,* om, och *plēctere,* fläta), omfamna; omfatta, antaga. — **Amplektīv,** omfattande.

**Ampliation, Ampliativ, Amplifiera, Amplifikation, Amplissimus, Amplitud,** se under **Ampel.**

**Ampoulētte** (angpulätt'), f., fr., tändrör till en bomb; sand-ur.

**Ampūlla,** f., lat., hos romarne: bukigt kärl af

ler el. glas; i katolska kyrkor: kärl med den heliga oljan; jmf. **Ampel.** — **Ampūllula**, f., liten flaska.

**Amputēra**, lat. (*amputāre*, af *am, amb*, rundtom, och *putāre*, putsa; skära), afskära, aftaga, afsåga (en lem). — **Amputatiōn**, f., bortskärning, afsågning af en skadad lem.

**Amschīr**, m., turk., sjette månaden af turkiska kalendern.

**Amt**, n., t. (*amt*, embete, fögderi, sammandr. af *ambacht*, got. *andbathi*, sannol. af kelt. urspr.), i Danmark och Norge: län, domsaga. — **Āmtman**, m., benämning på åtskilliga tyska embetsmän; i Danmark och Norge: styresman öfver ett amt el. län.

**Amulētt**, m., lat. (*amulētum*, arab. *hamalet*, något vidhängdt, af *hamala*, bära), vidskepligt förvaringsmedel emot trolldom, sjukdomar och andra olyckor, bestående i en relik, bild, skrift, ett band med trollformler el. annat ting, som man bär på sig, oftast hängdt omkring halsen.

**Āmund**, m., fornnord. (af *hár*, hög, och *mund*, hand, fig. makt, myndighet), mansnamn med betyd.: den maktägande, den väldige.

**Amurett**, se under **Amor.**

**Amusēra** (amys-), fr. (*amuser*, af g.fr. *muser*, vara ledig, söla, beslägtadt med g.t. *muozon*, vara fri från arbete), förkorta tiden, angenämt underhålla, roa. — **Amusābel** (amys-), som lätt kan roas. — **Amusānt** (amysāngt), roande, rolig, lustig. — **Amusemēnt** (amys'-māng), n., tidsfördrif, rolighet, förlustelse; tonk. tonstycke af glad karakter, utan någon djupare känsla. — **Amusētte** (amysätt'), f., småsak, leksak; krigsv. ett slags eldgevär.

**Amusī**, f., gr. (*amusīa*, af nekande part. *a* och *mūsa*, sånggudinna), brist på konst- och skönhetssinne; äfv. brist på bildning i allmnht. — **Amūsisk**, som saknar skönhetskänsla, opoetisk; jmf. **Prosaisk.**

**Amūssis**, f., lat., lineal, vinkelmått, rättesnöre; **ad amūssim**, regelrätt, snörrätt: noggrant.

**Amygdalīn**, n., gr. (*amygdālä*, mandel), ett i bittermandel och i flera andra växter af stenfruktsfamiljen förekommande giftigt ämne: mandelämne.

**Amylacea**, se följ.

**Āmylon**, gr., el. **Āmylum**, lat., n., stärkelse. — **Amylācea**, pl., stärkelsehaltiga läkemedel.

**Amyntēria**, pl., gr. (*amyntāria*, af *amȳnein*, skydda), läkek. skyddande medel. — **Amȳntisk**, skyddande, styrkande.

**Amöblemang**, se **Ameublement.**

**Amöbāisk**, gr. (*amoibāīos*, af *amēībein*, vexla, omvexla), vexlande, afvexlande: **cārmen amoebāēum**, n., lat., vexelsång.

**An-**, gr. part., bruklig i sammansättningar; jmf. **A-** och **Anā.**

**An**, (härledningen tvifvelaktig), ord, som sättes främst på debetsidan i en räkning el. framför hvarje post, som införes på debetsidan i hufvudboken.

**Anā**, gr. förord: upp, upp till, uppåt; i sammansättningar, hvarest det framför vokal lyder **An**: åter, tillbaka, om.

**Āna**, gr. (egentl. prep. *anā*, som, då den sättes efter sitt substantiv, får tonvigten på första stafvelsen), på recepter: lika mycket, lika stora delar.

**-āna** och **iāna**, pl., (af lat. suffixet *-anus, -a, -um*), ändelse, som tillägges ett namn, för att beteckna, att något angår el. leder sitt ursprung ifrån den angifna personen, t. ex. *Bellmaniāna, Linneāna, Tessiniāna.*

**Anabaptīst**, m., gr. (af *anā*, se d. o., och *baptīzein*, doppa ned), vederdöpare: anhängare af den lära, som förkastar barnadopet och fordrar, att de, hvilka som barn blifvit döpta, böra låta omdöpa sig, för att blifva rätta kristna; äfv. **Mennonit**; jmf. äfv. **Baptist.** — **Anabaptīsm**, m., vederdöparnes lära; vederdöpande. — **Anabaptīstisk**, som tillhör el. har afseende på vederdöpare.

**Anābasis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *bāinein*, gå), egentl. uppstigande; krigståg ifrån en lägre trakt till en högre, isht. *Xenophons* berättelse om den yngre Cyri fälttåg emot brodren, Artaxerxes Mnemon; tonk. stigande tonföljd; läkek. sjukdomens tilltagande; **anabātisk feber**, dagligen återkommande feber. — **Anābaton**, n., i gr. kyrkor: den upphöjda platsen framför altaret.

**Anabatisk feber, Anabaton**, se föreg.

**Anabrōsis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *bibrōskein*, äta), djuriska delars upplösning genom skarpa vätskor.

**Anacārdie-träd** (*anacārdium occidentāle* och *anacārdium longifōlium*), träd i Amerika och Ostindien, omkr. tio fot högt, med små gulröda blommor och njurlika nötter. — **Anacārdie**, f., den tumslånga, grågröna, glänsande nöten af anacardie-trädet; jmf. **Acajou-nöt.**

**Anachorēt** och **Anak-**, m., gr. (af *ana-chorēīn*, draga sig tillbaka), svärmare i äldsta kristna kyrkan, som drog sig undan i ensamhet, för att genom botgöring och beständiga böner uppnå högsta grad af helighet; eremit; fig. enstöding, ensling. — **Anakorētisk**; ytterst sträng och återhållsam, enlig med en anakorets lefnadssätt.

**Anachrēmpsis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *chrēmptesthai*, spotta, harkla), harklande, uppspottande af slem.

**Anachronīsm** och **Anakr-**, m., gr. (af *ana-chronīzein*, försätta i en annan tid, af *chrōnos*, tid), tidsförvexling; fel i tideräkningen, då en händelse förlägges längre tillbaka i tiden, än den verkligen passerat, )( **Parakronism**; ofta äfv. det tideräkningsfel, då en händelse beskrifves såsom inträffad i en sednare tid, än den tilldragit sig, äfv. **Parakronism**; konstt. misstag i anseende till de under den skildrade tiden rådande bruk och plägseder. — **Anakronīstisk**, tidsvidrig, oriktig i anseende till tiden, el. i anseende till en viss tids seder och bruk.

**Anadēm**, n., gr. (*anadāma*, af *anadēīn*, binda opp, binda om), hufvudbindel, hufvudsmycke för drottningar; jmf. **Diadem.**

**Anadiplasiasm**, m., el. **Anadiplōsis**, f., gr. (af *ana-diplūn*, åter fördubbla), ret. upprepande af sista ordet i en föregående sats såsom det första i den följande; läkek. anfallens fördubbling vid febersjukdomar, jmf. **Diplosis.**

**Anadyōmene**, f., gr. (*anadyomēnä*, af *anadȳein*, dyka upp), myt.: den uppdykande, den ur hafvet uppstigande, binamn för Venus, med afseende på hennes födelse i hafvet.

**Anafrodit** och **Anafroditisk**, se **Anaphr-.**

**Anaglȳpher** och **Anaglȳfer** el. **Anaglȳpter**, pl., gr. (*anāglypha* och *anāglypta*, af *anā*, se

d. o., och *glȳphein,* ingräfva, inskära), bildverk i halfupphöjdt arbete; jmf. **Basrelief.** — **Anaglyptīk,** f., konsten att förfärdiga upphöjda arbeten.

**Anagnōsma,** n., pl. **anagnōsmata,** gr. (af *ana-ginōskein,* ånyo fatta; läsa, föreläsa), stycken till föreläsning. — **Anagnōst,** m., föreläsare hos greker och romare. — **Anagnōstiker,** m., tragisk skald, som författat sitt arbete blott för att läsas, ej för att å scenen uppföras.

**Anagogī,** f., gr. (af *an-āgein,* leda uppåt, föra mot höjden), själens lyftning till Gud, äfvens. till abstrakt spekulation; hänförelse, hänryckning; teol. jordiska tings och sinliga begrepps förklaring i en högre, andligare syftning, isht. bibelns sinnebildliga tolkning. — **Anagōgisk,** höjande, upplyftande; hemlighetsfull; från den bokstafliga lydelsen hänvisande till en högre, mera andlig betydelse.

**Anagrām** och **-grāmm,** n., gr. (*anāgramma,* af *ana-grāphein,* omskrifva), bokstafslek: ord el. mening, hvars bokstäfver äro hopstafvade baklänges, t. ex. *Roma* — *Amor, Sirap* — *Paris,* jmf. **Palindrom;** ord el. sats, hvars bokstäfver äro sålunda omflyttade, att de gifva en helt annan mening, än den ursprungliga, t. ex. *Un Corse la finira: Veto!* el. *La France veut son roi* — *Revolution française.* — **Anagrammatisēra,** bilda nya ord el. meningar genom bokstäfvernas omflyttning. — **Anagrammātisk,** som innehåller el. har uppkommit genom en omflyttning af bokstäfver. — **Anagrammatīst,** m., anagramskrifvare: den, som gör anagrammer.

**Anagrāph** och **-grāf,** m., ett slags instrument, som för aftryckning skrifver omvändt.

**Anakāmpsis,** f., gr. (af *anā,* se d. o., och *kāmptein,* böja, vända), strålars återkastning; jmf. **Reflexion.**

**Anakamptērier,** pl., gr. (af *anā,* se d. o., och *kāmptein,* böja, vända), herbergen, i närheten af kyrkorna, för fattiga, förföljda el. olyckliga i allmnht.

**Anakamptīk,** f., gr. (af *anā,* se d. o., och *kāmptein,* böja, vända), läran om ljusstrålarnes återkastning; jmf. **Katoptrik;** äfv. läran om ljudets återkastning. — **Anakāmptisk,** återkastande, tillbakastrålande.

**Anakāmptos,** m., gr. (af *anā,* se d. o., och *kāmptein,* böja, vända), tonk. fallande tonföljd.

**Anakāra,** f., gr. (trol. af *anākar,* adv.: med hufvudet upp, af *anā,* se d. o., och *kāra,* hufvud), puka.

**Anakathārsis,** f., gr. (af *anā,* se d. o., och *kathārsis,* af *katharōs,* ren), läkek. uttömning, rensning förmedelst spottning el. uppkastning. — **Anakatārtiska medel,** kräkmedel.

**Anāklasis** el. **Anaklās,** f., gr. (af *anā,* se d. o., och *klāein, klan,* böja, bryta), strålbrytning; äfv. tätt upprepande af samma ord, ehuru i annan mening; läkek. en leds böjning utåt. — **Anaklastik,** f., se **Dioptrik.** — **Anaklāstiska līnier,** kroppars, genom strålbrytning framkallade, skenbara krökningar, t. ex. en käpps i vattnet.

**Anakletērier,** pl., gr. (*anakletāria,* af *anakalēīn,* uppropa, utnämna), utnämningsfester, isht. kröningsfestligheter.

**Anakoinōsis,** f., gr. (af *anakoinūn,* meddela), ret. gemensam öfverläggning, aftal.

**Anakollēma,** n., gr. (af *ana-kollān,* fästa vid), ford. namn på ett torkande ingnidningsmedel; nu: läkemedel, tjenande till förband: häftplåster, engelskt plåster, collodium el. dylikt.

**Anakolūt** el. **Anakōluthon,** n., och **Anakolutī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *akoluthēīn,* följa), ret. brist på följdriktighet, brist på sammanhang i en satsbildning; plötslig förändring el. afbrott i konstruktionen. — **Anakolūtisk,** följdvidrig, osammanhängande.

**Anakōnda,** f., cingal., jätteorm, ofantligt stor orm (*bōa anaconda*), åt hvilken egnas gudomlig dyrkan.

**Anakoret,** se **Anach-.**

**Anākreon,** m., gr. skald, omkring 530 f. Kr., som sjöng om vin och kärlek; fig. framstående diktare af det glada slaget. — **Anakreōntisk,** i *Anakreons* anda, enl. *Anakreons* art; vek, täck, glad; **anakreōntisk mēter,** m., det versmått, hvari *Anakreons* sånger äro skrifna, d. v. s. korta rader med trokäiska rytmer och ett en- eller tvåstafvigt föreslag:

◡◡ | — ◡ — ◡ | — ◡. t. ex.:

*Jag vill, jag vill ha älskat:*
*att älska böd mig Eros.*

**Anakronism,** se **Anachr-.**

**Anakrūsis,** f., gr. (af *ana-krūein,* slå upp, slå an), versk. föreslag, bestående af en el. understundom två stafvelser; jmf. **Arsis.**

**Analdī,** f., gr. (af nekande part. *an,* och *āldein, aldāīnein,* tillväxa, frodas), läkek. tillväxtens hämmande.

**Analēkter,** pl., gr. (*anālekta,* af *analēgein,* uppplocka, samla), utvalda ställen, samlade stycken ur en el. flera författare; blandade uppsatser. — **Analēktisk,** utsökt, utvald.

**Analēmma,** n., gr. (*anālämma,* af *analambānein,* upptaga, uppräta), djurkretsen på sol-ur; ett slags astrolabium till bestämmande af tiden för solens upp- och nedgång. — **Analemmātisk,** hörande till, beträffande djurkretsen.

**Analēpsis** el. **Analepsī,** f., gr. (af *ana-lambānein,* upprätta), läkek. krafternas återfående, förbättring, tillfrisknande. — **Analēptika,** pl., stärkande, förfriskande, upplifvande medel. — **Analēptisk,** återställande, vederqvickande, stärkande.

**Analeptika** och **Analeptisk,** se föreg.

**Analgesī,** f., gr. (*analgāsīa,* af nekande part. *an,* och *ālgos,* smärta), smärtlöshet, känslolöshet emot smärtsamma intryck.

**Analōg** el. **Analōgisk,** gr. (*anālogos,* af *lōgos,* förnuft, förhållande), egentl. förnuftsenlig; lik, öfverensstämmande med, likstämmig, motsvarande; härledd af förhållandet till el. likheten med en förut bekant sak. — **Analogī,** f., motsvarighet, likhet, öfverensstämmelse; **analōgia fidei,** f., lat., el. **trons analogi,** en läras öfverensstämmelse med den Heliga Skrift; det inbördes sammanhanget emellan trosartiklarna, antaget såsom norm för uttolkningen af den Heliga Skrift; **analōgia jūris,** öfverensstämmelsen emellan el. med rättslärans grundsatser. — **Analogisēra,** jemföra. — **Analogīsm,** m., bevis el. slutledning, som

ifrån ett tings öfverensstämmelse med ett annat i en el. några egenskaper sluter till en dylik öfverensstämmelse äfven i andra: bevis, som stödjer sig på likheten emellan tvenne ting. — **Analogīst**, m., köpmanst. oriktigt för **Anek-logist**, se d. o. — **Anālogon**, n., något liknande; **an. ratiōnis**, lat., något, som liknar förnuft, isht. hvad som hos djuren har likhet med förnuftet hos menniskan.

**Analōgium**, n., m.lat. (gr. *analōgion*, af *ana-lēgein*, läsa, föreläsa), i de grekiska kyrkorna: läsepulpet, korpulpet.

**Analphabētes, -bētos** el. **-bētus**, m., gr., lagf. en, som hvarken kan läsa el. skrifva.

**Analȳs**, f., gr. (*anālysis*, af *ana-lȳein*, upplösa), upplösning, sönderdelning; filos. sönderdelning af begrepp, hvarmedelst man ifrån allmänna begrepp uppstiger till de enkla, till grunderna, )( **Syntes**; språkl. upplösning af en sats i dess beståndsdelar: utredning, förklaring; mat. läran att medelst räkning framställa och utveckla sammanhanget emellan storheter; kem. vetenskapligt utförd sönderdelning af kemiskt sammansatta kroppar i deras beståndsdelar, för att utröna dessa kroppars beskaffenhet och sammansättning, hvilken sönderdelning antingen blott afser att bestämma de grundbeståndsdelar el. elementer, hvaraf en kropp består: *qvalitatīv analys*, el. att derjemte noggrant bestämma de ingående ämnenas inbördes vigtförhållande: *qvantitatīv analys*. — **Analysēra**, upplösa, sönderdela, förklara, utveckla. — **Analytīk**, f., upplösnings-, utvecklingslära, isht. i fråga om tänkandets verksamhet. — **Analȳtiker**, m., en, som är kunnig i analytik. — **Analȳtisk**, upplösande, utvecklande, sönderdelande, )( **Syntetisk**; **analȳtisk metōd**: då man går ifrån satsen, som skall bevisas, till bevisningsgrunderna, från enskilta erfarenhetsrön till allmänna lagar; **analȳtiskt omdöme**, hvars predikat ligger i sjelfva subjektets begrepp.

**Anamnēs**, f., gr. (*anāmnäsis*, af *ana-mimnäskein*, åter erinra), återerinring; ret. plötslig öfvergång i talet till hvad man efter utseendet glömt; läkek. afseende på en sjuks tidigare helsotillstånd. — **Anamnestīk**, f., erinrings-, minnes-konst. — **Anamnēstisk**, till minnet hörande; **anamnēstiska medel**, läkek. minnetstärkande medel; **anamn. tecken**, tillbakavisande tecken.

**Anamorphōs** och **Anamorfōs**, f., gr. (*anamōrphosis*, af *anā*, se d. o., och *morphōsis*, af *morphā*, form, gestalt), ombildning, förvandling, missbildning; den genom perspektiven frambragta förvandlingen af förvridna figurer till regelrätta former. — **Anamōrfisk** el. **Anamorfōtisk**, missbildad, förvänd.

**Ānanas**, m., malaj.: konungsäple, tropisk växt, som i Europa odlas i drifhus; den välsmakliga och välluktande frukten af denna växt.

**Anandrī**, f., gr. (af nekande part. *an* och *anär*, gen. *andrōs*, man), tillståndet att vara utan man; omanlighet, feghet. — **Anāndrisk**, som är utan man; bot. som är utan ståndare.

**Ananīas**, m., hebr. (*Ananjâh*), mansnamn med betyd.: den af Gud beskyddade, omhuldade.

**Anantapōdoton**, n., gr. (af nekande part. *an* och *antapōdoton*, motsats), satsfogning, hvaruti eftersatsen fattas.

**Anāntisk**, gr. (*anānthäs*, af nekande part. *an* och *ānthos*, blomma), som är utan blomma, icke blommande.

**Anapest**, se **Anapäst**.

**Anapetī**, f., gr. (af *anapetās*, uttänjd), läkek. kärlens utvidgning.

**Anāpher** el. **Anāphora**, f., gr. (af *anaphērein*, hämta upp, föra tillbaka), ret. upprepande af samma ord i flera på hvarandra följande satser, t. ex.:

> Bort dör *din hjord*,
> bort dö *dina fränder*,
> bort dör *du äfven*,

jmf. **Epiphora**; grek. tonk. återupprepande af en omedelbart förutgående sats; läkek. ny köttbildning i sår, nya lemmars framväxande.

**Anaphī** och **Anafī**, f., gr. (af nekande part. *an* och *haphā*, känsel), hudens ringare känslighet, kroppslig känslolöshet.

**Anaphlāsmus**, m., gr., se **Onani**.

**Anaphonēsis**, f., gr. (af *anaphonēīn*, uppropa, utropa), läkek. skrik-kur: lungornas stärkande genom skrik, sång, o. s. v.

**Anaphora**, se **Anapher**.

**Anaphrodisī** och **Anafr-**, f., gr. (af nekande part. *an* och *Aphrodite*, se d. o.), brist på könsdrift. — **Anafrodīt**, m., en, som saknar könsdrift. — **Anafrodītisk**, saknande könsdrift.

**Anaphrodit, Anaphroditisk**, se föreg.

**Anāplasis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *plāssein*, bilda, dana), kir. återställande, läkande af brutna el. vrickade lemmar el. leder. — **Anaplastīk**, f., konsten att återställa ledbrutna el. vrickade lemmars el. leders naturliga riktning; konsten att återbilda förlorade kroppsdelar af andra delar af kroppen.

**Anaplastik**, se föreg.

**Anaplerōsis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *plärūn*, fylla), kir. ersättning af skadade el. förlorade kroppsdelar. — **Anaplerōtika**, pl., medel, som befordra skadade el. förlorade kroppsdelars återbildning. — **Anaplerōtisk**, befordrande återbildning af skadade el. förlorade kroppsdelar.

**Anapnēūsis** (-pnävs-), f., gr. (af *anā*, se d. o., och *pnēīn*, andas), läkek. djup andedrägt. — **Anapnōika** el. **Anapnōiska medel**, medel, som befordra, underlätta andedrägten.

**Anaproselȳt**, m., gr. (af *anā*, se d. o., och *prosālytos*, tillkommen), en, som ånyo omfattar en tro, den han en gång förnekat; jmf. **Proselyt**.

**Anapāst**, m., gr. (*anāpaistos*, tillbakaslagen, af *ana-pāīein*, slå tillbaka), versfot, bestående af två korta och en lång stafvelse: ⏑ ⏑ —, t. ex.: *måleri, raseri;* omvänd daktyl.

**Anarchī** och **Anarkī**, f., gr. (*anarchīa*, af nekande part. *an* och *archā*, herravälde), brist på lagar och öfverhet eller deras vanmakt i ett samhälle, laglöshet, regeringslöshet. — **Anārkisk**, laglös, regeringslös, tygellös. — **Anarkīst**, m., vän el. anhängare af ett lag- och regeringslöst tillstånd.

**Anarmonī**, f., gr. (af nekande part. *an* och *harmonīa*, jmf. *Harmoni*), tonk. missljud: jmf. **Disharmoni**.

**Anarrhēa**, f., gr. (*anārrhoia*, af *anarrhēīn*, flyta upp, flyta tillbaka), vätskornas, isht. blodets uppstigande till kroppens öfre delar.

**Ānarthros**, m., gr. (af nekande part. *an* och *ārthron*, led), egentl. en ledlös: menniska, som är så fet, att hennes leder ej mer kunna särskiljas. — **Anārtrisk**, ledlös.
**Anasārka**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *sarx*, kött), hudvattusot: samling af vatten emellan huden och andra kroppsdelar.
**Anaspadī**, f., gr. (af *ana-spān*, draga uppåt), läkek. urinrörets öppning vid lemmens öfre del.
**Anāspasis** och **Anaspasmī**, f., gr. (af *ana-spān*, draga uppåt), upp- el. sammandragning; läkek. magens sammandragning, magkramp.
**Anastāltisk**, gr. (af *ana-stēllein*, drifva tillbaka), tillbakadrifvande; sammandragande; blodstillande; torkande.
**Anastasia**, se följ.
**Anāstasis** el. **Anastās**, f., gr. (af *anistānai*, stå upp), läkek. uppstående från sömnen, från dödlig sjukdom, tillfrisknande. — **Anastātisk**, afledande. — **Anastāsius**, m., och **Anastāsia**, f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den återuppståndne, den ur dödssömnen uppväckta.
**Anastomōsis** el. **Anastomōs**, f., gr. (af *anastomūn*, bilda en mynning, af *stōma*, mun), läkek. förening af nerver el. af blodkärl el. lymfkärl, så att innehållet af det ena kärlet öfvergår i det andra; äfv. onaturlig öppning af blodkärlens yttersta delar. — **Anastomosēra**, stöta tillsamman med mynningarna, förena sig. — **Anastomōtika**, pl., el. **Anastomōtiska medel**, läkemedel, som tjena till att öppna tilltäppta mynningar el. porer.
**Anastrōf**, f., gr. (af *ana-strēphein*, vända om), ret. vändning i talet, hvarigenom ett ord, tvärtemot den vanliga grammatiska ordningen, sättes efter ett annat; läkek. lifmodrens el. urinblåsans vridning.
**Anathēma**, **Anathēm** och **Anatēm**, n., gr. (*anāthāma*, af *anatithēnai*, uppställa, utställa), egentl. det upp- el. utställda, isht. offerskänker i templen; sederm. förbrytares uteslutande ur den kristna kyrkans gemenskap: bannlysning; **anāthema ēsto**, lat.: förbannad vare han! — **Anatematisēra**, förbanna; utesluta ur kyrkans gemenskap: bannlysa.
**Anātica propōrtio**, f., lat., lika förhållande mellan läkemedel, till antal, vigt el. mått; jmf. **Āna**.
**Anatocīsm**, m., gr. (af *ana-tokīzein*, åter förränta, af *tōkos*, ränta), ränteocker, beräknande af ränta på ränta. — **Anatocīstisk**, räntefförräntande, ockrande.
**Anatōlisk**, gr. (af *anatolā*, uppgång, isht. solens, af *anatēllein*, låta uppstå, uppgå), östlig. — **Anatōlius**, m., och **Anatōlia**, f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den ifrån östern härstammande, den österländska.
**Anatōm** (-tåm), el., mera sällan, **Anatomīst**, m., gr. (af *ana-tēmnein*, sönderskära), en, som är kunnig i anatomi. — **Anatomī**, f., den vetenskap, som genom sönderskärning af organiska kroppar undersöker deras för våra sinnen åskådliga delars egenskaper; **anatomīsal**, rum, der man genom sönderdelning undersöker kroppar af menniskor el. djur. — **Anatomisēra**, för vetenskapliga ändamål sönderdela organiska kroppar, isht. lik, jmf. **Dissekera**; fig. med sträng noggrannhet sönderdela och undersöka, t. ex. skrifter, känslor, o. s. v. — **Anatōmisk**, som tillhör el. har afseende på anatomi.
**Anatopīsm**, m., gr. (af *tōpos*, ort), rum- el. ortförvexling.
**Anatrēsis** el. **Anatrēs**, f., gr. (af *ana-trān*, borra igenom), genomborrning; jmf. **Trepanation**.
**Anatrīpsis**, f., gr. (af *anā*, se d. o., och *trībein*, rifva, gnida), läkek. rifning, gnidning af lemmarna; hudens kliande. — **Anatrīpsologī**, f., gr., läran om läkemedels ingnidning. — **Anatrīptika**, pl., el. **Anatrīptiska medel**, läkemedel, tjenliga till ingnidning.
**Anatriptica** och **Anatriptiska medel**, se föreg.
**Anātrope**, f., gr. (*anatropā*, af *anā*, se d. o., och *trēpein*, vända), ret. vederläggning genom enkelt nekande; läkek. stark kräkning.
**Anaudī**, f., gr. (af nekande part. *an* och *audā*, röst, stämma), hög grad af heshet, stumhet.
**Ānceps**, lat. (af oskiljbara part. *amb*, *am*, *an*, rundtomkring, och *cāput*, hufvud), dubbel, tvetydig; **anceps syllaba**, se under **Syllaba**.
**Ānche** (angsch'), f., fr., munstycke på blåsinstrumenter.
**Anch'** (angk) **īo son' pittōre**, it., (Correggios bekanta utrop): äfven jag är målare! äfven jag förstår mig på konsten!
**Ānchone**, f., gr. (*anchōnā*, af *ānchein*, sammandraga), läkek. halsens tillsnörpning, isht. genom kramp.
**Anchōvis**, **Anschōvis**, **Anjōvis** och **Ansjōvis**, m., sp. (*anchōva*, *anchōa*, eng. *anchōvy*, fr. *anchois*), liten, mjukfenig fisk om 6—8 tums längd, som i myckenhet finnes i Nordsjön och Medelhafvet och, inlagd i kryddor och salt, utgör en vanlig maträtt.
**Anchyle**, **Anchylosis**, **Anchylos**, se **Ank-**.
**Anciēn** (angsiäng), fr. (m.lat. *antiānus*, af lat. *ānte*, före), gammal, fordomdags; **anciēns** (angsiäng), pl.: de gamle; äldste, kyrkoföreståndare hos de franska reformerta; **ancien régime**, se under **Régime**. — **Anciennetē** el. **Anciennetēt** (angsiänneteh el. -tēt), f., tjensteålder; embets- el. tjenstemans företrädesrätt vid ansökningar, på grund af flera tjensteår; **anciennetēts-rulla**, förteckning på officerare vid en kår, embets- och tjenstemän vid ett verk, med utsatt tjensteålder för hvar och en, för att tjena till efterrättelse vid befordringar.
**Ancīle**, n., lat., rom. fornk. helig, enl. sagan ifrån himmelen nedfallen, sköld, hvilken betraktades såsom en underpant för Roms bestånd och i sådan egenskap förvarades af de saliska presterna.
**Ancōra**, it. (fr. *encōre*), tonk. än en gång! Jmf. **Da capo**.
**Ancrāge** (angkräsj'), n., fr., sjöt. ankargrund.
**Ancter** och **Ancteriasm**, se **Ankter**.
**Andabāt**, m., lat. (*andābata*), blindfäktare: romersk gladiator, som kämpade med förbundna ögon: **andabatārum mōre**, lat., egentl.: på andabaternes sätt; blindvis.
**Andamēnto**, n., it. (af *andāre*, gå), tonk. långsamt framskridande; den korta strof i en fuga, som kallas mellanharmoni, och som leder till återupptagandet af temat.
**Andantamente**, se följ.

**Andānte**, it. (af *andāre*, gå), tonk. gående, måttligt fortskridande; subst. n., i något långsamt tempo gående tonstycke: **andante cantābile**, sång- el. melodirikt andante. — **Andantamēnte**, tonk. oafbrutet. — **Andantīno**, tonk. något mera lifligt än andante; subst. n., musikstycke med någorlunda lifligt tempo och af mindre omfattning än ett andante.

**Andarīni**, pl., it., äggrunda nudlar, af en ärts storlek.

**Andaulētter** (angdålätter), **Andōūiller** och **Andouilētter** (angdulj-), pl., fr., ett slags köttkorf.

**Andrēas** och **Ānders**, m., **Andrēa**, **Andriētta** och **Andriētte** (angdriätt), f., gr. (af *andrēīos*, manlig, af *anār*, genit. *andrōs*, man), mans- och qvinnonamn med betyd.: den manlige; den manhaftiga; **Andrēas-kors**, kors i form af ett ✕ (så kalladt, emedan aposteln *Andreas* skall hafva blifvit korsfästad vid ett sådant).

**Andriēnne** (angdriänn') f., fr., ett slags fruntimmersdrägt med släp, som i början af förra århundradet kom på modet i Paris, efter uppförande af en ifrån Terentius öfverflyttad teaterpjes: *Andrienne* (flickan ifrån *Andros*).

**Andrietta, Andriette**, se under **Andreas**.

**Androcephaloïd**, se **Androk-**.

**Androfag, Androfob, Androfobi**, se **Androph-**.

**Androgȳn**, m., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *gynā*, qvinna), manqvinna, tveköning; jmf. **Gynantrop** och **Hermaphrodit**. — **Androgynī**, f., tvekönadt tillstånd. — **Androgȳnisk**, tvekönad.

**Androīd**, f., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *ēīdos*, utseende), konstgjord, rörlig menniskogestalt; jmf. **Automat**.

**Āndrokephaloīd** och **-kefal-**, m., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *kephalā*, hufvud), sten, liknande ett menniskohufvud.

**Androlepsī**, f., gr. (af *anār*, man, och *lambānein*, taga), gislans tagande; äfv. jägtande efter ansedda personers gunst.

**Androlīth** och **-līt**, m., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *līthos*, sten), förstenadt menniskoskelett.

**Andrōmache**, f., gr. (*andromāchā*, af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *māchā*, strid), qvinnonamn med betyd.: den med männer kämpande.

**Andromanī**, f., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *manīa*, raseri), moderraseri; jmf. **Nymphomani**.

**Andronītis** och **-nitīd**, f., gr., den del af de gamle grekernas boningshus, som beboddes af männerne, isht. deras matsal; )( **Gynäceum**.

**Andrōphāg** och **Androf-**, m., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *phagēīn*, äta), menniskoätare; jmf. **Anthropophag**.

**Androphob** och **Androf-**, gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *phōbos*, fruktan), mansskygg. — **Androfobī**, f., skygghet för männer.

**Androtōm**, m., gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *tēmnein*, skära), en, som för vetenskapliga ändamål sönderskär lik. — **Androtomī**, f., sönderskärning, för vetenskapliga ändamål, af lik.

**Aneantēra** (aneangt-), fr. (*anéantir*, af *néant*, it. *niente*, lat. *nec ens*, icke varande = intet), tillintetgöra, förinta.

**Ânēe** (anēh), f., fr. (af *âne*, åsna), egentl. åsnebörda; lyonervinmått om ungefär 37 kannor.

**Anegertīk**, f., gr. (af *an-egēīrein*, uppväcka), konsten att uppväcka skendöda.

**Aneilēma**, n., el. **Aneilēsis**, f., gr. (af *aneilēīn*, uppveckla), läkek. väderstinnhet: knipningar och slitningar i magen.

**Anekdōt**, m., gr. (af nekande part. *an* och *ēkdoton*, utgifven, af *ek*, ut, och *dīdonai*, gifva), hemlig, historisk händelse, som blifvit förbigången el. förtegad af föregående historieskrifvare (mindre brukligt i denna bem.); kort berättelse om en mindre vigtig tilldragelse, om något drag ur en persons lefnad el. något infall. — **Anekdōtisk**, som har egenskap af anekdot. — **Anekdotofāg**, m., anekdotjägare.

**Aneklogīst**, m., gr. (*aneklōgistos*), en, som är befriad ifrån att aflägga räkenskap.

**Anelēktrisk**, gr. (af nekande part. *an* och *ēlektron*, se d. o.), oelektrisk, som blott leder elektricitet.

**Anemi**, se **Ānämi**.

**Ānemobaromēter**, m., gr. (af *ānemos*, vind; jmf. äfven *Barometer*), af *Wilke* 1782 uppfunnen mätare af vindens styrka.

**Ānemochōrd** och **-kōrd**, n., gr. (af *ānemos*, vind, och *chordā*, sträng), af *Schnell* 1789 uppfunnet, strängadt instrument, med orgellik ton, och som spelas af vinden.

**Ānemogrāph**, **-grāf** och **Ānemometrogrāf**, m., gr. (af *ānemos*, vind. och *grāphein*, skrifva), vindbeskrifvare: redskap, som på ett pappersark upptecknar vindens riktning. — **Ānemografī**, f., vindbeskrifning.

**Anemokord**, se **Anemoch-**.

**Ānemologī**, f., gr. (af *ānemos*, vind, och *lōgos*, ord, lära), läran om vindarna: deras uppkomst, riktning, styrka, hastighet, o. s. v.

**Ānemomēter**, m., gr. (af *ānemos*, vind, och *metrēīn*, mäta), vindmätare: redskap till att mäta vindens styrka. — **Ānemometrī**, f., vindmätning, vindmätningskonst. — **Anemometrograf**, se **Anemograph**.

**Ānemopatī**, f., gr. (af *ānemos*, vind, och *pathēīn*, lida), luftkur: läkemetod, bestående uti inandning af renad luft, för att dymedelst tillföra den sjuke en större mängd syre.

**Ānemoskōp**, n., gr. (af *ānemos*, vind, och *skopēīn*, skåda), vindvisare: redskap, som visar vindens riktning.

**Anenergī**, f., gr. (*anenergāsīa*, af nekande part. *an* och *energās*, *energōs*, verksam, af *ērgon*, handling), overksamhet, kraftlöshet. — **Anenērgisk**, overksam, kraftlös.

**Anepīgraphon**, n., pl. **-pha**, el. **Anepigrāf**, m., pl. **-grāfer**, gr. (af nekande part. *an* och *epigrāphein*, påskrifva), skrift utan titel, utan öfverskrift; äfven medalj utan inskrift. — **Anepigrāfisk**, utan öfverskrift, utan titel, utan inskrift.

**Aneponȳm**, gr. (af nekande part. *an* och *epōnymos*, med tillnamn), utan tillnamn.

**Aneresis**, se **Anäresis**.

**Ânerīe**, (-rīh), n., fr. (af *âne*, lat. *āsinus*, åsna), åsnestreck, åsnedumhet, åsneaktighet.

**Anervī**, f., nylat. (af nekande part. *a* och *nērvus*, jmf. *Nerv*), läkek. senförlamning.

**A nescire ad non esse,** se under **Nescire.**
**Anesthesi,** se **Anästhesi.**
**Anētika,** pl., gr. (af *an-īānai,* gifva med sig, släppa efter), läkek. smärtstillande medel. — **Anētisk,** smärtstillande.
**Aneurīsm, Anevr-,** m., riktig. **Aneurȳsma** (anävr-), n., gr. (*anēūrysma,* af *aneurȳnein,* utvidga), pulsåderbråck.
**Anfractuōs** och **Anfrakt-,** nylat. (af *frāngere,* bryta, böja), krokig, bugtig; vidlyftig. — **Anfraktuositēt,** f., krokighet, bugtighet; fig. vidlyftighet; läkek. upphöjning, ojemnhet på benyta.
**Angārier,** riktig. **Angarīer,** pl., lat. (*angarīae,* af sing. *angarīa,* tjenst, som förrättas af en *angārius,* gr. *āngaros,* ursprungl. pers., ridande ilbud), dagsverken; sjöt. tjenster, som kofferdifartyg på regeringens befallning måste lemna staten. — **Angariatiōn,** f., beslag, som lägges på kofferdifartyg, hvilka behöfvas för statens tjenst.
**Āngekok,** m., trollkarl, spåman och prest hos de hedniske grönländarne.
**Āngel,** m., lat. (*āngulus,* hörn), vinkel. — **Angularitēt,** f., vinklighet. — **Angulār,** vinklig (nyttjas mest i sammansättningar, t. ex. *Triangulār,* trevinklig, *Qvadrangulār,* fyrvinklig, o. a. d.).
**Angela, Angelica, Angelina, Angélique, Angelolatri, Angelologi,** m. fl., se följ.
**Āngelus,** m., lat. (af gr. *āngelos,* sändebud, af *angēllein,* bebåda), engel; inom rom. kyrkan: bön, begynnande med orden: *Angelus Dōmini nunciāvit Marīae,* d. ä.: Herrans engel bragte Maria budskapet; äfven tecken genom klockringning till denna böns förrättande; **āngelus tutelāris,** lat., **āngelo custōde,** (ändjelo-), it., m., skyddsengel. — **Āngela, Angēlica, Angelīna,** nylat. **Angélīque,** (angsjelīck), fr., f., qvinnonamn med betyd.: engelinna, englaflicka, den himmelska; **angēlica** äfv. bot. slägte af umbellaternas familj, hvars rot användes såsom ett vigtigt läkemedel; tonk. i England uppfunnet instrument, liknande en luta, äfv. **angélique**; i orgelverket befintligt cylindriskt 8 fots rör-register af fint tenn. — **Āngelolatrī,** f., gr., (*latrēūein,* dyrka gudarne), tillbedjande af englar. — **Āngelologī,** f., gr. (*lōgos,* ord, lära), läran om englar. — **Āngelophanī** och **-fanī,** f., gr. (*phāīnesthai,* blifva synlig, visa sig), englauppenbarelse.
**Angīektasī,** f., gr. (af *āngos, angēīon,* blodkärl, och *ektēīnein,* utspänna), läkek. onaturlig utvidgning af blodkärlen. — **Angīemphrāxis,** f., gr. (*emphrāssein,* tillstoppa), blodkärlens tilltäppning.
**Angīna,** f., lat. (af *āngere,* göra trång, sammandraga), läkek. halsfluss; halsinflammation; **angina bronchiālis,** inflammation i luftstrupen; **ang. catarrhālis,** halsbränna; **ang. pēctoris,** hjertlidande, hjertklappning.
**Angīografī,** f., gr. (af *āngos, angēīon,* blodkärl, och *grāphein,* skrifva), beskrifning öfver kärlen i menniskokroppen. — **Angīologī,** f., gr. (*lōgos,* ord, lära), läran om hjertats, ådrornas och lymfkärlens fysikaliska egenskaper; blodkärlslära. — **Angīospermātiska växter** el. **Angīospērmia,** pl., gr. (*spērma,* frö, af *spēīrein,* utströ, så), bot. växter, som bära frögömmen. — **Angīotomī,** f., gr. (*tēmnein,* skära), sönderskärning, för vetenskaplig undersökning, af blodkärl. — **Angītis,** f., inflammation af blodkärlen.
**Anglāīs** (anglāh), fem. **anglāīse,** (anglāhs), fr., engelsk; subst. m. och f. engelsman, engelska; **à l'anglāīse,** fr., på engelska; på engelskt vis, efter engelskt bruk. — **Anglāīse** och **Anglās,** m., engelsk långdans af liflig karakter; musikstycke, som begagnas till sådan dans.
**Āngle** (angl'), m., fr. (lat. *āngulus*), vinkel; **a. flanquē** (-flangkhēh), fr., krigsv. bestruken vinkel; **a. rentrānt** (-rangtrāng), fr., krigsv. ingående fästningsvinkel; **a. saillānt,** (-sajāng), **sortānt** (-sårtāng), el. **vif,** fr., krigsv. yttre, utgående fästningsvinkel.
**Anglicīsm,** m., nylat. (af *āngli,* angler, engelsmän), språkegenhet, som tillhör det engelska språket, men utgör ett fel, då den förekommer i andra. — **Anglikānska kyrkan,** den i England herrskande, reformerade kyrkan el. kyrkoförfattningen; kallas äfven **Episkopalkyrka, Högkyrka.** — **Anglisēra,** i allmnht. göra till engelsk; om hästar: stubbsvansa.
**Āngło-amerikānare,** pl., i allmnht. de af Nordamerikas bebyggare, som äro af engelsk härkomst; isht. bebyggarne af Englands nordamerikanska besittningar.
**Anglomān,** m., lat.-gr. (af *āngli,* engelsmän, och *māīnesthai,* rasa), den, som hyser öfverdrifven förkärlek för allt engelskt. — **Anglomanī,** f., öfverdrifven förkärlek för, löjligt jägtande efter allt engelskt.
**Angläs,** se under **Anglais.**
**Angōra-get,** (efter staden *Angora* i Mindre Asien, hvarest detta djurslag isht. underhålles), afart af den vanliga geten, med hår och ull af bländande hvithet och nästan samma finhet som silke.
**Angosciosamēnte** och **Angosciōso,** it., tonk. ängsligt, oroligt, med upprördt föredrag.
**Angostura,** se **Angust-.**
**Anguillōtter,** (-gvill-), pl., it. (*anguillōtti,* af *anguīlla,* ål), i Italien: insaltade och marinerade ålar.
**Angularitet** och **Angulär,** se under **Angel.**
**Angustation, Angustia,** m. fl., se under **Angustus.**
**Angustūrabark,** (af *Angostura,* hufvudstaden i sydamerikanska provinsen Caraccas), ett kraftigt, aromatiskt-beskt läkemedel emot frossan.
**Angūstus, -a, -um,** lat., trång; **per angūsta ad augūsta,** lat., genom möda till ära. — **Angūsta,** f., orgelregister. — **Angustatiōn,** f., läkek. onaturlig hopträngning af blodkärlen i menniskokroppen. — **Angūstia,** f., pl. **angūstiae,** trångmål, nöd; **angūstia tērmini,** lagf. kort anstånd, jmf. **Angustus terminus,** under **Terminus; angūstiae verbōrum,** ordklyfveri; **in angūstiis,** i knipa, i torftiga omständigheter.
**Anhelatiōn,** f., lat. (*anhelātio,* af *anhelāre,* andas mödosamt, af *an* och *halāre,* andas), kort, besvärad andedrägt.
**Anhemi,** se **Anämi.**
**Anhydrī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *hȳdor,* vatten), vattenfritt tillstånd. — **Anhȳdrisk,** fri från vatten. — **Anhydrīt,** m., ett af

svafvelsyrad kalk bestående mineral, som ej innehåller vatten.

**Anhämi**, se **Anämi**.

**Anīl**, lat. (*anīlis*, af *ānus*, gammal qvinna, käring), käringaktig. — **Anilēra**, blifva en käring, blifva käringaktig. — **Anilitēt**, f., käringaktighet; käringskrock.

**Anilēma**, n., se **Aneilema**.

**Anilīn**, n., arab. (*an-nīl*, sp. *añil*, af ind. *nîla*, blå), grundämnet i indigo.

**Anillēros** (aniljē-), pl., sp. (af *anīllo*, ring), politiskt parti i Spanien, som ifrade emot såväl envälde som folkvälde.

**Ānima**, f., lat., själ; **ānima mūndi**, verldssjäl, verldsande; **con ānima**, ital., tonk. med själfullt uttryck. — **Animīsm**, m., läran om själens verksamhet: ett filosofiskt och fysiologiskt system, hvilket uppställer den tänkande själen såsom princip för hvarje kroppens verksamhet. — **Animīst**, m., anhängare af animismen.

**Animadversion**, se följ.

**Animadvertēra**, lat. (*animadvērtere*, af *ānimum advērtere*, vända uppmärksamheten på; jmf. *Animus*), iakttaga, anmärka; tillrättavisa, straffa. — **Animadversiōn**, f., anmärkning, iakttagelse; tillrättavisning inför rätta, straff.

**Ānimal**, n., lat., djur; **a. dīsputax**, en trätolysten, grälmakare; **a. scrībax**, en skrifklådig. — **Animāl** el. **Animālisk**, djurisk, djur-; som tillhör el. har afseende på djurlifvet; som utgör beståndsdel af en djurkropp el. derifrån härrör; **animal-magnetism**, se under **Magnetism**. — **Animālcula**, pl., nylat., ganska små djur, isht. förmenta sädesdjur (*animālcula seminālia* el. *spermātica*). — **Animalculīsm** och **-kulīsm**, m., den åsigt, att lifsfrukten hos djuren uppkommer af sädesdjur (*animālcula*). — **Animālier**, pl., djurkroppar; kötträtter; jmf. **Vegetabilier**. — **Animalisēra**, göra lik djuren; förfäa. — **Animalkulīst**, m., anhängare af den åsigt, att det djuriska embryot bildas af sädesdjur (*animālcula*). — **Animālkulo-ovīst**, m., den, som antager, att ett sädesdjur (*animālculum*) intränger i ett qvinligt ägg (*ōvum*) och här utvecklar sig till embryo. — **Animalīsm**, m., djurisk natur, djurisk lifsverksamhet. — **Animalitēt**, f., djuriskhet; djuriskt tillstånd.

**Animando, Animation, Animato**, se under **Animera**.

**Animēller**, pl., nylat. (*animēllae*), läkek. körtlar i örat.

**Animēra**, lat. (*animāre*, af *ānima*, själ), besjäla, lifva, uppelda; muntra, uppmuntra; **animērad**, lifvad, munter, angenäm. — **Animāndo**, ital., tonk. se **Animato**. — **Animatiōn**, f., besjälande, upplifvande, uppmuntran. — **Animāto**, it., tonk. själfullt, med lifligbet.

**Animi causa**, se under **Animus**.

**Animism**, se under **Anima**.

**Animo, Animo deliberato**, m. fl., se under **Animus**.

**Animōs**, lat. (*animōsus*), lidelsefull, häftig; förbittrad; fiendtlig. — **Animositēt**, f., häftighet, lidelsefull hetta; förbittring; agg, hat. — **Animōso**, ital., tonk. lifligt, eldigt.

**Ānimus**, m., lat., själ, sinne; föresats, afsigt; **animus defendēndi**, afsigt att försvara; **an. injuriāndi**, afsigt att smäda el. förolämpa; **an. nocēndi**, afsigt att skada; **ānimi cāusa**, till förlustelse, för nöjes skull; **ad ānimum**, (gå) till sinnes, (lägga) på sinnet; **ex ānimo**, af hjertat, med afsigt el. föresats; **āēquo ānimo**, lugnt, med lugnt sinne; **ūno ānimo**, enigt, enhälligt. — **ānimo**, lat., med den föresats, i den afsigt; **animo deliberāto**, uppsåtligen, med öfverläggning; **an. injuriāndi**, i afsigt att förolämpa; **an. nocēndi**, i afsigt att skada; **ēo ānimo**, i den mening, i den afsigt.

**Anisētt**, m., fr., likör på anis.

**Anjovis**, se **Anchovis**.

**Ankīstron**, n., gr., kir. krok el. hake till att framdraga kroppar.

**Anktēr**, m., gr. (af *ānchein*, tränga ihop, tillsnöra), egentl. häkta, hake; läkek. häftplåster till sammanfogning af gapande sår. — **Anktēriāsm**, m., se **Infibulation**.

**Ankȳle, Ankylōsis, Ankylōs**, f., gr., läkek. leders hopväxning, styfhet i lederna.

**Ānna**, m., ostindiskt silfvermynt, ungefär = 9 öre.

**Ānna**, f., hebr. (*channâh*, nåd; behag), qvinnonamn med betyd.: den benådade, den af Gud omhuldade; den behagliga, den ljufva.

**Annabāsser**, pl., fr. (*annabāsse*), ett slags blommiga dukar el. täcken med blåa och hvita ränder, som förfärdigas i Rouen och i Holland.

**Annāler**, pl., lat. **annāles**, näml. **lībri**, (af *ānnus*, år), årliga anteckningar af historiska händelser; årsböcker; häfder; krönika; **annāles pontīficum** el. **a. māximi**, romarnes äldsta historiska årsböcker, som förstördes vid Roms eröfring af Gallerna. — **Annalīst**, m., nylat., författare af annaler, krönikeskrifvare. — **Annalīstisk**, som beträffar, som har formen af annaler.

**Annātēr**, pl., m.lat. (*annātae*, af *ānnus*, år), afgift, som en nyligen utnämd, högre andlig inom katolska kyrkan bör erlägga till påfliga skattkammaren af första årets inkomster; äfv. årliga messor inom kat. kyrkan.

**Annectēra** och **Annekt-**, lat. (*annēctere*, af *ad*, se d. o., och *nēctere*, fästa, binda), hänga vid, häfta vid; införlifva; skämts. äfv. stjäla. — **Annēx**, n., (*annēxa ecclēsia*, f., lat., jmf. *Ecclesia*, egentl. en vidhäftad församling), kyrka el. församling, som ej har egen kyrkoherde, utan är sammanslagen med en större, en s. k. moderkyrka el. moderförsamling; **annēx-hemman**, hemman, som, utom det egentliga pastorsbostället, blifvit anslaget till förbättring i lönevilkoren för en församlings presterskap. — **Annexiōn**, mera sällan **Annexatiōn**, f., (*annēxio*), vidhängning; införlifning, t. ex. ett lands i en annan stat.

**Annex, Annexion**, se föreg.

**Anni, Anni currentis, Anni futuri**, m. fl., se under **Annus**.

**Annihilēra**, lat. (*annihilāre*, af *nīhil*, intet), förinta, tillintetgöra; förklara för ogiltig. — **Annihilatiōn**, f., tillintetgörelse; upphäfvande.

**Anniversārium**, n., pl. **anniversārier**, lat. (*anniversārius*, årligen återvändande, af *ānnus*, år, och *vērtere*, vända), årlig minneshögtid, årsfest, årligt firande af födelse-, namns-, döds-

dagar o. s. v.; inom kat. kyrkan: årlig messa för de dödas själar. — **Anniversārisk,** årlig. som årligen sker på vissa dagar, årligen högtidlighålles.

**Anno, Anno ab urbe condita, Anno ante Christum,** m. fl., se under **Annus.**

**Āno,** (ānjo), m., sp., i Spanien: ett gift fruntimmers förtrogne vän och gynnade tillbedjare; jmf. **Cicisbeo.**

**Annominatiōn,** f., lat. (*annominātio* el. *agnominātio*, af *ad*, se d. o., och *gnomināre* el. *nomināre*, nämna), ret. ordlek genom sammanställning af tvenne lika el. hvarandra liknande ord af olika betydelse; jmf. **Paronomasi.**

**Annonārisk,** lat. (af *annōna*, årsgröda; sädespris), som angår el. har afseende på sädesodlingen el. spannmålshandeln.

**Annōnce** och **Annōns,** (annångs), m., fr. (*annonce*, af *annoncer*, lat. *annunciāre*), offentligt tillkännagifvande af enskilt natur, infördt i en tidning; anmälan. — **Annonsēra,** (annångs-), i en tidning tillkännagifva för allmänheten någonting af enskilt natur; anmäla.

**Annotanda, Annotation,** m. fl., se följ.

**Annotēra,** lat. (*annotāre*, af *ad*, se d. o., och *notāre*, beteckna, anmärka), anteckna, uppskrifva, teckna sig till minnes; **annotānda,** pl., saker, som böra antecknas; **annotāta,** pl., antecknade saker. — **Annotatiōn,** f., anteckning, uppskrifning, skriftlig anmärkning, uppteckning till minnes. — **Annotātor,** m., en, som antecknar.

**Annuāle,** n., nylat. (af *ānnus*, år), inom kat. kyrkan: själamessa, som räcker ett helt år.

**Annuārium,** n., nylat. (af *ānnus*, år), förteckning öfver årets månader, veckor och dagar m. m.; jmf. **Kalender.**

**Annuēl,** fr. (*annuel*, lat. *annuālis*, af *ānnus*, år), bot. ettårig, som varar blott ett år.

**Annuēra,** lat. (*annūere*, af *ad*, se d. o., och *nūere*, böja sig, nicka), med böjning på hufvudet gifva sitt bifall tillkänna, tillnicka bifall.

**Annuitēt,** f., nylat. (af *ānnus*, år), lån med årlig afbetalning på kapitalet jemte räntan, hvarigenom det efter en viss tid amorteras; årlig lifränta.

**Annullēra,** nylat. (*annulāre*), utplåna; upphäfva, återkalla, förklara ogiltig. — **Annullatiōn** el. **Annullēring,** f., utplånande; upphäfvande, återkallande.

**Ānnulus,** m., lat., ring; **annulus māgicus,** trollring; **ann. piscatōrius,** fiskareringen: påfvens sigillring, hvarpå Petrus finnes afbildad som fiskare; **ann. prōnubus** el. **sponsalītius,** trolofningsring.

**Annunciatiōn,** f., lat. **annunciātio,** (af *annunciāre*, tillkännagifva, förkunna, af *ad*, se d. o., och *nunciāre*, förkunna; jmf. *Nuncius*), förkunnande, bebådelse, isht. Mariae; **annunciātio B. M. V. (beātae Marīae vīrginis),** den heliga jungfru Marias bebådelse. — **Annunciāter,** pl., nunnor af *Annunciāt-orden*, el. Mariae bebådelse-orden.

**Ānnus,** m., pl. **ānni,** lat., år; **annus bissextīlis** el. **intercalāris,** skott-år; **ann. civīlis,** borgerligt år, begynnande med den 1:sta jan. och slutande med den 31:sta dec.; **ann. discretiōnis,** året för sjelfständigt afgörande, d. v. s. det år, då menniskan enligt lag är skicklig och berättigad att sjelf välja, isht. trosbekännelse; **ann. ecclesiāsticus,** kyrko-år, som börjar med första söndagen i adventet; **ann. lunāris,** månår, bestående af 12 måne-månader; **ann. solāris,** sol-år, det vanliga året; — **ānni,** (genit. af *annus*) årets, af år; **ānni currēntis,** under det löpande året, under detta år; **ann. ejūsdem,** under samma år; **ann. futūri,** under det kommande året; **ann. praesēntis,** under närvarande år; **ann. praecedēntis** el. **praetēriti,** under förra, under förflutna året; **hūjus ānni,** af detta år; — **ānno,** (abl. af *annus*), i året, under år; **ānno ab ūrbe cōndita,** år ifrån stadens (Roms) grundläggning; **ann. āērae vulgāris,** i året .... af den vanliga tideräkningen; **ann. ānte Chrīstum (nātum),** år .... före Kristi födelse; **ann. currēnte,** under det löpande året, under innevarande år; **ann. Dōmini (nōstri Jēsu Chrīsti),** i (vår) Herres (Jesu Kristi) .... år; **ann. elāpso,** under det förflutna året; **ann. ineūnte,** under det ingångna året; **ann. mūndi,** i verldens .... år, år .... efter verldens skapelse; **ann. ōrbis cōnditi,** år .... efter verldens skapelse; **ann. ōrbis redēmpti,** år .... efter återlösningens fullbordan; **ann. post Rōmam cōnditam,** år .... efter Roms grundläggning; **ann. praesēnte,** under nuvarande år; **ann. praetērito,** under förflutna året; **ann. recuperātae (reparātae** el. **restaurātae) salūtis,** år .... efter återlösningens fullbordan; **ann. rēgni,** år .... af (dens el. dens) regering; **ann. salvatōris nōstri,** år .... efter vår Frälsares födelse; **ann. ūrbis cōnditae,** år .... efter stadens (Roms) grundläggning; **hoc ānno,** under detta år, i år; — **ad mūltos ānnos,** på många år, på lång tid. — **Ānnuum,** n., något årligt, isht. årligt bidrag el. underhåll; jmf. **Pension.**

**Āno,** i sammansättningar framför sjelfljud **An,** grek. adv.: uppåt; ofvantill, ofvanom, deruppöfver; **āno kai** (kaj) **kāto,** huller om buller, upp och ner; läkek. beteckning för uttömningar genom uppkastning och afföring.

**Anoblēra,** fr. (*anoblir*, af *noble*, ädel), förädla; adla, upphöja i adligt stånd. — **Anoblissemēnt,** (-nåbliss'mäng), n., fr., förädling; upphöjelse i adligt stånd.

**Anodōnter,** pl., gr. (af nekande part. *an* och *odūs*, genit. *odōntos*, tand), tandlösa djur.

**Anodȳne nēcklace,** (änådējn näckläihs), n., eng., tandsmärtstillande halsband för barn.

**Anodynī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *odȳnē*, smärta), läkek. frihet ifrån smärtor, isht. födslovärkarnes uteblifvande. — **Anōdynon** och **Anōdynum,** n., pl. **anōdyna,** läkek. smärtstillande, isht. sömngifvande medel.

**Anofonisk,** se **Anoph-.**

**Anomāl** el. **Anomālisk,** gr. (*anōmalos*, egentl. ojemn, af nekande part. *an* och *homalōs*, jemn), afvikande från regeln, oregelbunden; jmf. **Abnorm.** — **Anomalī,** f., afvikelse från det vanliga, naturenliga el. föreskrifna; oregelbundenhet; undantag; stjernk. oregelmessighet i en planets bana, skilnaden emellan dess största afstånd ifrån och dess största närhet intill solen. — **Anomalīstiskt år,** stjernk. den tid, jorden behöfver för att återkomma till den punkt

af sin bana, hvarest hon befinner sig närmast solen (jmf. **Perihelium**), hvilken tid är 25 min. 32 sek. längre än ett tropiskt solår (se **Tropisk**); **anomalīstisk månad,** stjernk. månens omloppstid, räknad ifrån det ögonblick, då den är jorden närmast, till dess den åter når samma punkt. — **Anōmalologī,** f., (*lōgos,* ord, lära), läran om de oregelbundna och förderfvade talesätten i ett språk. — **Anōmalon,** n., pl. **anōmala,** språkv., till böjning el. användning oregelbundet ord.

**Anomī,** f., gr. (*anomīa,* af nekande part. *a* och *nōmos,* lag), laglöshet, olaglighet, tygellöshet. — **Anōmisk,** laglös, lagstridig.

**A non esse ad non posse non valet consequentia,** se under **Consequentia.**

**Ânonnēra,** fr. (af *âne,* åsna), egentl. (om åsnor) föla; fig., isht. tonk., hacka, komma af sig; illa föredraga ett musikstycke.

**A non posse ad non esse valet consequentia,** se under **Consequentia.**

**Anonȳm,** gr. (*anōnymos,* af nekande part. *an* och *ōnyma, ōnoma,* namn), ej namngifven, som ej uppgifvit sitt namn; till namnet obekant, okänd; namnlös; saknande underskrifvet namn; jmf. **Allonym** och **Pseudonym; anonȳmt bolag,** bolag, som endast med de gjorda sammanskotten och bolagets öfriga tillhörigheter ansvarar för de förbindelser, hvari bolaget står till tredje man, hvilken deremot icke äger hålla sig till bolagsmännens personer el. andra tillgångar. — **Anonymitēt,** f., egenskapen att vara anonym; namnlöshet, okändhet. — **Anōnymus,** m., en onämd, en som ej uppgifvit sitt namn.

**Anophōnisk** och **Anof-,** gr. (af *āno,* uppåt, och *phonā,* ljud), uppåt ljudande.

**Anōplothērion** el. **-thērium,** n., gr. (af nekande part. *an, hōplon,* vapen, och *thärīon,* djur), egentl. värnlöst djur: ett fornverlden tillhörande, betar eller huggtänder saknande djur, hvaraf endast förstenade lemningar blifvit påträffade.

**Anopsī,** f., gr. 1) (af nekande part. *an* och *ōpsis,* syn, af *ōptein,* se), blindhet; 2) (af *āno,* uppåt, och *ōptein,* se), skelande uppåt.

**Anorgānisk,** gr. (*anōrganos,* af nekande part. *an* och *ōrganon,* verktyg, organ), saknande organer el. lifsverktyg, liflös, oorganisk; )( **Organisk.** — **Anorganīsm,** m., den liflösa (oorganiska) naturen. — **Anōrganognosī,** f., (*gnōsis,* insigt, kunskap), anvisning till att lära känna och särskilja de liflösa (oorganiska) kropparna, jmf. **Oryktognosi.** — **Anōrganografī,** f., (*grāphein,* skrifva), beskrifning öfver de liflösa kropparna, isht. mineralierna. **Anōrganologī,** f., (*lōgos,* ord, lära), läran om de liflösa (oorganiska) kropparna och isht. mineralierna.

**Anormāl,** gr.-lat. (af nekande part. *a* och *nōrma,* regel), oregelmessig, oregelbunden, jmf. **Abnorm.**

**Anorthoskōp** och **Anorto-,** n., gr. (af nekande part. *an, orthōs,* rak, och *skopēīn,* se), ett af *Plateau* uppfunnet redskap till att åstadkomma optiska villor.

**Anosī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *nōsos,* sjukdom), frihet ifrån sjukdom.

**Anosmī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *osmä,* lukt), brist på lukt.

**Anosphrasī** och **-frasī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *osphrasīa,* lukt), = **Anosmi.**

**Ānsa,** f., lat. (fr. *anse*), grepe, handtag; tonk. föråldr. gripbräde; artill. öra (på bomber); handtag (på kanoner el. mörsare), jmf. **Delphin.**

**Ansārer** el. **Ansarīn,** pl., arab. (*ansār,* hjelpare, beskyddare), hederstitel för Medinah's innevånare, hos hvilka Muhammed fann en tillflyktsort.

**Anschovis,** se **Anchovis.**

**Ānselm** el. **Ānshelm,** m., fornt. (af *ans,* fornnord. *áss,* gud, och *helm,* hjelm), mansnamn med betyd.: den, hvars hjelm, hvars skydd Gud är.

**Ansgār** och **Ansgārius,** m., fornt. (af *ans,* fornnord. *áss,* gud, och *gare, ger, geir,* spjut), mansnamn med betyd.: den gudaväpnade.

**Ansjovis,** se **Anchovis.**

**Ant-,** gr. prep. i sammansättningar i st. f. **Anti,** se d. o.

**Antācida,** pl., gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Acidum*), läkek. medel emot syra, isht. magsyra.

**Antafroditisk,** se under **Antaphrodisiacum.**

**Antagonīsm,** m., gr. (af *ant-agonīzesthai,* kämpa mot, af *antī,* se d. o., och *agonīzesthai,* kämpa, strida, af *agōn,* strid), motstånd i fråga om meningsstrider; läkek. motverkan emellan tvenne organer, af hvilka den ena genom sin verksamhet hämmar och derigenom ordnar den andras. — **Antagonīst,** m., motståndare, vedersakare, vederdeloman, isht. i fråga om meningsstrider. — **Antagonīstisk,** motverkande, fiendtlig. — **Antagonisēra,** motverka, i sträfvande mot samma mål bekämpa.

**Antālgika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *ālgos,* smärta), läkek. smärtstillande medel. — **Antālgisk,** smärtstillande.

**Antalkālisk,** gr.-arab. (af *ant* och *ālkali,* se d. o.), som motverkar alkalierna; **antalkāliska substānser,** pl., syror.

**Antanagōge,** f., gr. (af *ant,* se d. o., och *anagōge,* af *anāgein,* tillbakaföra, återföra), återkastande, genom en skicklig vändning, af en beskyllning på dess upphofsman.

**Antanāklasis,** f., gr. (af *ant,* se d. o., och *anāklasis,* af *anaklān,* tillbakaböja), ret. upprepande af ett och samma ord i olika betydelse.

**Antaphrodisīacum** el. **Antaphrodīticum,** n., pl. **-ca** och **-ka,** gr. (af *ant* och *Aphrodīte,* se d. o.; jmf. *Anaphrodisi*), läkek. medel emot retelse, isht. medel emot allt för stark könsdrift. — **Antafrodītisk,** som försvagar könsdriften; äfv. = **Antivenerisk,** se d. o.

**Antapōdosis,** f., gr. (af *ant* och *apōdosis,* se d. o.), tillämpningens anslutning till liknelsen; läkek. feberanfalls återkomst.

**Antapoplēktika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *apoplāssein,* nedslå, bedöfva), läkek. medel emot slag. — **Antapoplēktisk,** tjenlig emot slag.

**Antārktisk,** gr. (af *ant,* se d. o., och *ārktos,* björn — Björnens stjernbild —), som ligger gent emot den nordliga stjernbilden Björnen, belägen gent emot nordpolen: sydpolarisk.

**Antarthrītika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *ārthron,* led), läkek. medel emot gikt. — **Antartrītisk,** tjenlig emot gikt.

**Antasthmātika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *asthmatikōs,* trångbröstad; jmf. *Asthma*), läkek. medel emot andtäppa. — **Antastmātisk,** tjenlig emot andtäppa.

**Antātropha** el. **Antatrōphika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *ātrophos,* näringslös; jmf. *Atrophi*), läkek. medel emot tvinsot. — **Antatrōfisk,** tjenlig emot tvinsot.

**Ānte,** lat. prep., vanlig i sammansättningar och sammanställningar: före, för, framför, förut; **ānte Chrīstum nātum,** före Kristi födelse. *Öfriga sammanställningar med* **Ante,** *såsom* **Ante diem, Ante lucem,** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, således under* **Dies, Lux.**

**Antecedens, Antecedentia,** se följ.

**Antecedēra,** lat. (*antecēdere*), gå förut. — **Antecēdens,** m. el. n., den el. det föregående; föresats; )( **Konseqvens;** pl. **antecedēntia** el. **antecedēntier,** föregående tilldragelser; en persons föregående lif, föregående handlingssätt: föregåenden. — **Antecēssor,** m., företrädare. — **In antecēssum,** lat., förut, på förhand.

**Āntecellēra,** lat. (*antecēllere*), utmärka sig, öfverträffa.

**Antecessor,** se under **Antecedera.**

**Ante Christum natum,** se under **Ante.**

**Antecipera,** se **Antic-.**

**Antecūrsor,** m., lat. (af *antecūrrere,* löpa förut), förelöpare; den som bereder väg för någon; jmf. **Prodromus.**

**Antedatēra,** nylat. (af *ānte,* se d. o., och fr. *datēr;* jmf. *Datera*), på bref el. handlingar sätta äldre datum, än det rätta.

**Ante diem,** se under **Dies.**

**Āntediluviāner,** pl., lat. (*ānte,* se d. o., och *dilūvium,* öfversvämning), före syndafloden lefvande menniskor. — **Āntediluviānsk,** som varit till, funnits före syndafloden; förflodig; fig. i ytterlig grad föråldrad, gammalmodig.

**Ante elapsum terminum,** se under **Terminus.**

**Antefīxum** och **Antefīx,** n., lat. (af *ānte,* se d. o., och *fīgere,* fästa), ofvanpå en byggnad till prydnad anbragt bildverk.

**Antehomērika,** pl., lat.-gr. (af *ānte,* se d. o., och *homēricus,* homerisk; jmf. *Homeros*), dikter, författade före Homers tid.

**Antelōquium,** n., lat. (af *ānte,* se d. o., och *lōqui,* tala), företal.

**Ante lucem,** se under **Lux.**

**Antem,** se **Anthema.**

**Antemeridiān,** lat. (*antemeridiānus,* af *ānte,* se d. o., och *meridiānus,* middags-, jmf. *Meridian*), förmiddags-. — **Ante meridiem,** se under **Meridies.**

**Antemetika,** se **Antiem-.**

**Antenagium,** se följ.

**Antenāt,** m., m.lat. (af *ānte,* se d. o., och *nātus,* född), den förstfödde; oftast i betydelsen: stamfader; i plural.: förfäder. — **Antenāgium,** n., förstfödslorätt.

**Antēnna** och **Antēnn,** f., lat., segelstång, rå; pl. **antēnner,** zool. rörliga och ledade spröt, som hafva sin plats framför ögonen hos insekterna, och synas vara organer för känseln och lukten.

**Antenuptiāl,** lat. (af *ānte,* se d. o., och *nūptiae,* bröllop), som sker, som äger rum före bröllopet.

**Anteoccupatiōn** och **Anteockup-,** f., lat. (af *ānte,* se d. o., och *occupātio,* intagande, besittningstagande; sysselsättning; jmf. *Occupera*), besittningstagande, åtnjutande i förväg; ret. vederläggning af möjliga invändningar; jmf. **Anticipation** och **Prolepsis.**

**Āntepenūltima,** f., lat. (af *ānte* och *penūltima,* se d. o.), tredje stafvelsen ifrån slutet i ett ord.

**Antepileptika,** se **Antiep-.**

**Antepīrrhema,** n., gr. (af *ant* och *epīrrhāma,* se d. o.), i grek. komedien: en epirrhemat af en parabas (se båda d. o.) motsvarande versgrupp.

**Anteponēra,** lat. (*antepōnere,* af *ānte,* se d. o., och *pōnere,* sätta, ställa, jmf. *Ponera*), ställa framför, föredraga. — **Antepositiōn,** f., föredragande.

**Ānter,** pl., lat. (*āntae*), byggn.k. dörrpelare.

**Anterīdion,** n., pl. **anterīdia** och **anterīder,** gr., stödjepelare, sträfva.

**Anteriōres,** pl., lat., föregångare, förfäder. — **Anterioritēt,** f., nylat., se **Prioritet.**

**Ānteros,** m., gr. myt. genkärlekens gud; enl. andra, den gud, som hämnar försmådd kärlek. — **Anterōtika,** pl., medel emot kärlek el. könsdrift.

**Antestatūre,** (angt'statyhr), f., fr., krigsv. i hast uppkastad, lätt förskansning.

**Antestēra,** lat. (*antestāri,* sammandr. af *antetestāri,* af *ānte,* se d. o., och *testāri,* bevittna; jmf. *Testera*), i förväg, d. v. s. innan man hänskjuter ett klagomål till domstols afgörande, uppfordra någon till vittne.

**Anthēlier** och **Antēlier,** pl., gr. (af *ant* och *Hēlios,* se d. o.). skyddsandar hos Athenarne, med bildstoder vid solsidan af husen; solskärmar; äfv. vädersolar.

**Anthelmīnthika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., och *hēlmins,* genit. *hēlminthos,* mask), läkek. maskmedel. — **Anthelmīnthisk** och **Antelmīntisk,** maskdrifvande.

**Ānthema** el. **Antēm,** n., gr. (af *ānthos,* blomma), blomsterdans: en gammalgrekisk folkdans; nu, isht. i England: vexelsång, kantat till ord ur den Hel. Skrift, med orgel-ackompanjemang. — **Anthēmion,** n., snäcka på joniska pelare; snäcklinie.

**Anthēra** och **Antēr,** f., pl. **antērer,** gr. (af *anthērōs,* blomstrande), bot. ståndarknapp: den del af de fanerogama växternas ståndare, som innesluter frömjölet.

**Anthēsis,** f., gr. (af *ānthos,* blomma), bot. blomning, blomstringstid.

**Anthestērion,** m., gr. (af *ānthos,* blomma), den attiska blomstermånaden, ifrån medlet af februari till medlet af mars; **Antestērier,** pl. (*anthestāria*), blomsterfesten: en under den attiska blomstermånaden infallande tre dagars Bacchus-fest.

**Anthoboli, Antholit, Anthologi,** m. fl., se under **Anthos.**

**Anthomologēsis, Anthomologī,** f., gr. (af *ant,* se d. o., och *homologēin,* öfverenskomma), ömsesidigt fördrag, ömsesidigt löfte.

**Anthorīsmos,** m., gr. (af *anti,* se d. o., och *horīzein,* afskilja, begränsa, bestämma), ret. motbestämning, motställd förklaring.

**Ānthos**, n., gr.: blomma, blomster; ret. talets utsmyckning, prydnad; ford. i kem. qvintessens, guld-elixir. — **Anthobolī** och **Antob-**, f., gr. (*bāllein*, kasta), blomsterkastning, beströende med blommor. — **Anthokōptographīk** och **Antokōptografīk**, f., gr. (*kōptein*, sönderskära; jmf. äfv. *Graphik*), konsten att genom några drag med en pennknif i papper utskära blommor, för att sedan begagnas till prydnader, till lampskärmar m. m. — **Antholīth** och **Antolīt**, m., gr. (*līthos*, sten), förstenad blomma. — **Ānthologī** och **Āntol-**, f., gr. (*lēgein*, samla, plocka), egentl.: blomstersamling; samling af utvalda, smärre skaldestycken. — **Anthológium**, n., messboken inom grekiska kyrkan. — **Anthōsmias**, m., gr. (*osmā*, lukt), blomsterdoft; vinets kryddlukt, jmf. **Bouquet**; kryddadt vin.

**Anthracit, Anthrakometer, Anthrakosis**, se följ.

**Ānthrax**, m., gr., kol; läkek. inflammatorisk svulst, karbunkel. — **Anthracīt, -kīt** och **Antr-**, m., kolblende: svart, metalliskt glänsande, i brottet musslig stenart, som blott består af kol. — **Āntrakomēter**, m., instrument för att utröna mängden af kolsyra i luftkretsen. — **Anthrakōsis**, f., egentl. förkolning; läkek. inflammatorisk svullnad på ögonlocken el. ögongloben.

**Anthropareski, Anthropiatrik, Anthropographi, Anthropologi, Anthropomorphismus, Anthroponomi, Anthropophag**, m. fl., se följ.

**Ānthropos**, m., gr., menniska. — **Anthrōpareskī** och **Antrōp-**, f., gr. (*arēskein*, behaga), jägtande efter menniskogunst; menniskofruktan; )( **Theosebi**. — **Antrōpiatrīk**, f., gr. (*iatrōs*, läkare), konsten att bota sjuka menniskor (i motsats till djurläkarkonsten). — **Anthropīsmus** och **Antropīsm**, m., menniskonatur. — **Anthrōpochemī** och **Antrōpokemī**, f., gr. (jmf. *Chemi*), läran om menniskokroppens beståndsdelar och om de kemiska lagarna för dessas funktioner. — **Anthrōpodāmon**, m., gr. (jmf. *Dämon*), förgudad menniska, gudamenniska; äfv. ond ande i menniskogestalt. — **Antropofag**, se **Anthropophag**. — **Anthrōpoglōssa** och **Antrōp-**, f., gr. (*glōssa*, tunga, språk), orgelregister, vanligen kalladt **Vox humana**. — **Antrōpognosī**, f., gr. (*gnōsis*, kunskap, kännedom, af *gnōnai*, känna), menniskokännedom. — **Antrōpognōst**, m., menniskokännare. — **Antrōpogonī**, f., gr. (*gīnesthai*, blifva till, uppstå), läran om menniskans afling. — **Anthrōpographī** och **Antrōpografī**, f., gr. (*grāphein*, skrifva), beskrifning öfver menniskan. — **Antropokemi**, se **Anthropochemi**. — **Antrōpolātrī**, f., gr. (*latrēia*, af *latreuein*, tjena för sold el. tjena gudarna), menniskodyrkan. — **Anthrōpolīth** och **Antrōpolīt**, m., gr. (*līthos*, sten), förment förstening af menniskokropp el. någon dess del. — **Antrōpologī**, f., gr. (*lōgos*, ord, lära), läran om menniskan, om hennes andliga och kroppsliga natur; jmf. **Psychologi** och **Somatologi**. — **Anthrōpologīsmus** och **Antrōpologīsm**, m., den lära, som, uteslutande grundad på det menskliga förnuftet, utom detta ej känner något högre tänkande och viljande. — **Antrōpometrī**, f., gr. (*mētron*, mått), läran om menniskokroppens och dess delars måttförhållanden till längd, bredd och tjocklek, synnerligen med afseende å det, som den bildande konstnären har att iakttaga. — **Anthrōpomōrph** och **Antrōpomōrf**, m., gr. (*morphā*, gestalt), sten, som liknar en menniska, el. någon el. några menniskokroppens lemmar. — **Antrōpomōrfisk**, som har afseende på antropomorfismen. — **Anthrōpomorphīsmus** och **Antrōpomorfīsm**, m., el. **Anthrōpomorphōsis** och **Antrōpomorfōs**, f., gr. (*morphā*, gestalt), föreställning om Gud, enl. hvilken man tillägger honom mensklig skapnad. — **Antrōpomorfologī**, f., gr. (*morphā*, gestalt, och *lōgos*, ord, lära), läran om menniskans kroppsbildning. — **Antrōpomorfosēra**, framställa Gud med mensklig skapnad. — **Antrōponomī**, f., gr. (*nōmos*, lag), läran om lagarna för menniskans fysiska och andliga lif. — **Anthrōpopathī** och **Antrōpopatī**, f., gr. (*pāthos*, lidande, af *pathēīn*, lida), mensklig lidelse el. känsla; framställning af Gud med menskliga känslor. — **Antrōpopātisk**, som har afseende på antropopatismen. — **Anthrōpopathīsmus** och **Antrōpopatīsm**, m., föreställning om Gud, såsom ett väsende med menskliga känslor och lidelser. — **Anthrōpophāg** och **Antrōpofāg**, m., gr. (*phagēīn*, äta), menniskoätare; jmf. **Cannibal**. — **Antrōpofagī**, f., menniskoätande. — **Antrōpoplastīk**, f., gr. (jmf. *Plastik*), bildhuggarkonsten, såvidt den sysselsätter sig med menniskans afbildning. — **Anthrōposophī** och **Antrōposofī**, f., gr. (*sophīa*, vishet), vetenskaplig lära om menniskan. — **Anthrōpotheīsmus** och **Antrōpoteīsm**, m., gr. (jmf. *Theism*), menniskoförgudande. — **Anthrōpotherapī** och **Antrōpoterapī**, f., gr. (jmf. *Therapi*), se **Antropiatrik**. — **Antrōpotomī**, f., gr. (*tēmnein*, skära), anatomien, såvidt den sysselsätter sig med sönderdelning af menniskokroppar.

**Anthydropika**, se **Antihydr-**.

**Anthypnōtika**, pl., gr. (af *ant*, se d. o., och *hȳpnos*, sömn), läkek. medel emot sömnsjuka. — **Anthypnōtisk**, sömnfördrifvande.

**Anthypochondriaka**, se **Antihyp-**.

**Anthypophorā**, f., gr. (af *ant*, se d. o., och *hypophorā*, af *hypophērein*, egentl. derunder bortföra el. bortbära), ret. anförande af ett ställe, som innehåller ett motbevis; anförande af invändningar, för att gendrifva dem.

**Anthysterica**, se **Antihyst-**.

**Antī**, i sammansättningar framför vokal el. *h* äfven **Ant-**, gr. prep. med betyd.: mot, emot; motsvarar, i sammansättning med ord af latinskt och romaniskt ursprung, **Ante**, och betyder då: före, framför.

**Antiābolitionīst**, m., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *abolēre*, afskaffa, upphäfva; jmf. *Abolitionist*), motståndare till (slafhandelns) afskaffande.

**Antīades**, pl., gr. (af sing. *antiās*), halskörtlar. — **Antiadītis**, f., läkek. inflammation i halskörtlarna.

**Antiādiaphorīst** och **-aforīst**, m., gr. (af *antī*, se d. o., och *adiāphoros*; jmf. *Adiaphora*),

den, som ifrar emot likgiltighet i religiösa och moraliska frågor.

**Antiapoplektika**, se **Antap-**.

**Antiarīn**, n., gr., pilgift: högst giftig mjölksaft, som finnes uti *Antiāris toxicāria*, och hvarmed pilar förgiftas.

**Antiaristokrāt**, m., gr. (af *antī*, se d. o., *āristos*, den bäste, och *kratēīn*, herrska), fiende till adelsvälde; jmf. **Aristokrat**.

**Antiasthēnisk** och **-stēnisk**, gr. (af *antī*, se d. o., nekande part. *a* och *sthēnos*, kraft, styrka), som stärker, höjer lifskraften; jmf. **Asthenisk**.

**Antiasthmatisk**, se **Antasthm-**.

**Antibācchius**, m., gr. (af *antī* och *bācchius*, se d. o.), trestafvig versfot, bestående af två långa och en kort stafvelse: — — ⏑, t. ex.: *hemsöka, trolofning;* kallas äfven **Palimbacchius**, se d. o.

**Antiballōmena**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *bāllein*, kasta, sål. egentl.: kasta mot; jemna, förlika), läkemedel, hvilka, såsom hafvande samma verkningar, kunna gifvas det ena för det andra.

**Antibārbarus**, m., gr. (af *antī*, se d. o., och *bārbaros*, jmf. *Barbar*), fiende till råhet och okunnighet; ifrare för språkrenhet, fiende till främmande ord.

**Antiborēīsk**, lat. (*antiborēus*, se *Anti* och *Boreas*), vänd emot norr, nordlig. — **Antiborēum**, n., mot söder vändt sol-ur.

**Antibūlla**, f., gr.-lat. (af *antī* och *būlla*, se d. o.), motbulla, bulla, utfärdad af en motpåfve.

**Anticāglier** (-källjer), pl., ital. (*anticāglia*, demin. af *antīca*, fornlemning), smärre grekiska och romerska fornsaker.

**Anticāmera**, f., ital. = **Antichambre**, se d. o.

**Anticancrōsa**, pl., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *cāncer*, kräfta), läkek. medel emot kräfta.

**Anticardium**, se **Antik-**.

**Anticariōsa** och **Antik- medel**, pl., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *cāries*, benröta), läkek. medel emot benröta.

**Antichāmbre** (angtischängb'r), f., fr. (af gr. *antī*, se d. o., och fr. *chāmbre*, kammare, rum), yttre rum; anmälningsrum, mottagningsrum; samlingsrum, från hvilket man inträder i de inre salongerna.

**Anticholērika**, pl., el. **Antikolēriska medel**, gr. (af *antī*, se d. o.; jmf. *Cholera*), läkek. medel emot kolera.

**Antichrēsis** och **Antikrēs**, f., gr. (af *antī*, se d. o., och *chrēsis*, användning), pantsättning med den öfverenskommelse, att panthafvaren må äga rätt att begagna panten el. njuta inkomsterna deraf, tills betalning sker. — **Antikrētisk**, med rätt till begagnande.

**Antichrīst** och **-krīst**, m., gr. (af *antī*, se d. o., och *Christōs*, jmf. *Christus*), fiende till Kristi lära, Kristi motståndare; äfv. djefvulen, och (bland sekter inom rom. kyrkan) påfven.

**Antichronīsmus** och **Antikronīsm**, m., gr. (af *antī*, se d. o., och *chrōnos*, tid), fel emot tideräkningen; språkv. användande af en tidsform för en annan.

**Antichthōner** och **Antiktōner**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *chthon*, jord), menniskor, som bo under samma breddgrad, men på motsatta hälfter af jordklotet; jmf. **Antipoder**.

**Anticipando, Anticipation**, se följ.

**Anticipēra**, lat. (*anticipāre*, af *ānte*, förut, och *cāpere*, taga), på förhand upptaga (skatter, inkomster, afgifter); göra, njuta, emottaga något före den rätta tiden; gå i förväg. — **Anticipāndo**, på förhand, i förväg, genom att förut upptaga. — **Anticipatiōn**, f., görande, njutande, mottagande i förväg; antagande på förhand af en sats, af en förutsättning; tonk. föruttagning: det förhållande, som inträffar, då man på en harmonisk el. melodisk hufvudnot låter en genomgående not följa, som i den omedelbart derpå följande harmonien framträder såsom hufvudnot; äfv. sjelfva den sålunda inträdande, genomgående noten; kameralt. utgift, som sker för i författningarna godkändt ändamål, men hvarför medel ej äro på förhand anvisade el. influtna.

**Anticīvisk**, gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *cīvis*, medborgare), icke medborgerlig. — **Anticivīsm**, m., icke medborgerliga tänkesätt.

**Anticonstitutionēl** och **Antik-**, gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., och *constituēre*, fastställa), stridande mot lag och författning, lagstridig; fiendtligt sinnad emot landets författning el. konstitution; )( **Konstitutionel**. — **Antikonstitutionīst**, m., motståndare till statsförfattningen.

**Anticontagionīst** och **Antik-**, m., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *contāgio*, smitta), motståndare till läran om smitta. — **Anticontagiōsa**, pl., skyddsmedel emot smitta. — **Antikontagiōs**, tjenlig emot smitta.

**Anticonvulsīvisk** och **Antik-**, gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., och *convūlsio*, af *convēllere*, slita lös, skaka), tjenlig emot kramp; jmf. **Konvulsivisk**.

**Anticornlawlēāgue** (äntikåhrnlahlīhg), f., eng., förening, som 1838, isht. genom Cobden, stiftades i Manchester, och som hade till ändamål att verka emot den då rådande lagstiftningen för in- och utförsel af spannmål samt att söka befria spannmålshandeln ifrån allt tulltvång.

**Antīcyra**, namn på tvenne forngrekiska städer i Thessalien och Phocis, i hvilkas grannskap växte god prustrot, som troddes rensa hjernan och bota för dumhet; **han måste till A.** (ordspr. efter Horatius), han är enfaldig.

**Antidāktylos** el. **-tylus**, m., gr. = **Anapäst**.

**Antidatera**, se **Anted-**.

**Antidemokrātisk**, gr. (af *antī*, se d. o., *dāmos*, folk, och *kratēīn*, herrska), som är fiendtligt sinnad emot folkvälde; jmf. **Demokratisk**.

**Antidemonist**, se **Antidämonist**.

**Antidiegēsis**, f., gr. (af *antī*, se d. o., och *diāgēsis*, af *diāgēisthai*, berätta), motberättelse, framställning af en motståndares berättelse på ett annat sätt; jmf. **Diegesis**.

**Antidieresis**, se **Antidiäresis**.

**Antidīnika**, pl., el. **Antidīniska medel**, gr. (af *antī*, se d. o., och *dīnos*, hvirfvel, svindel, af *dinēīn*, snurra omkring), läkek. medel emot svindel.

**Antidōron** el. **-dōrum**, n., pl. **antidōra**, gr. (af *antī*, se d. o., och *dōron*, skänk), gengåfva; inom grek. kyrkan: utdelning ibland de närvarande af det efter nattvarden öfverblifna, välsignade brödet.

**Antīdotum**, n., pl. **antīdota**, el. **Antidōt**, n., pl. **antidōter**, gr. (*antīdoton*, deremot gif-

ven), läkemedel, som tillintetgör verkan af något förut intaget: motgift. — **Antidotārium,** n., om motgifter handlande bok el. afhandling.

**Antidramātisk,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Drama*), stridande mot dramats reglor.

**Antidynāstisk,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Dynast*), furstefiendtlig, fiendtligt sinnad emot dynastier, emot en viss dynasti.

**Antidysentērika,** pl., gr. (af *antī, dys,* se d. o., och *ēnteron,* tarm; jmf. *Dyssenteri*), läkek. medel emot utsot.

**Antidämonīst** och **Antidem-,** m., gr. (af *antī,* se d. o., och *dāimon,* jmf. *Dämon*), den, som betviflar och förnekar onda andars tillvaro i allmänhet och djefvulens isynnerhet.

**Antidiāresis** och **-diēresis,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *diāiresis,* (af *diairēin,* taga i sär, dela), mot- el. underafdelning.

**Antiemētika,** pl., gr. af *antī,* se d. o., och *emēin,* kräkas), läkek. medel emot kräkning. — **Antiemētisk,** stillande kräkning.

**Antiēnne** (angtiänn'), f., fr., ford. hvarje sång vid katolska kyrkans gudstjenst, som afsjöngs vexelvis af tvenne körer; nu: kort stycke ur den Hel. Skrift, som kantorn sjunger före en psalm, och som sedan eftersjunges af kören el. hela församlingen; kallas äfven **Antifoni.**

**Antiepilēptika,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *epilambānein,* fatta, gripa; jmf. *Epilepsi*), läkek. medel emot fallandesot. — **Antiepilēptisk,** tjenlig emot fallandesot.

**Antievangēlisk,** gr. (af *antī,* se d. o., och *evangelikōs,* evangelisk, jmf. *Evangelium*), som är fiendtligt sinnad emot evangelium.

**Antifanātisk,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Fanatisk*), fiendtligt sinnad emot trossvärmeri.

**Antifebrīlia,** pl., gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *fēbris,* jmf. *Feber*), läkek. medel emot feber. — **Antifebrīlisk,** feberfördrifvande.

**Antiflogistisk,** se **Antiphl-.**

**Antifoni,** se **Antiph-.**

**Antigāllisk,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Gallien*), fiendtligt sinnad emot allt fransyskt.

**Antīgraphum,** n., och **Antigrāf,** m., gr. (*antīgraphon,* af *antī,* se d. o., och *grāphein,* skrifva), motskrift; afskrift; afbildning; aftryck.

**Antihēktika** el. **Antihēktiska medel,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *hektikōs,* behäftad med ett lidande, af *hēxis,* förhållande, befinnande; jmf. *Hektik*), läkek. medel emot tvinsot.

**Antihelminthika,** se **Anthelm-.**

**Antihydrōpika,** pl., el. **Antihydrōpiska medel,** gr. (af *antī,* se d. o., och *hȳdor,* vatten), läkek. medel emot vattusot.

**Antihypnotika,** se **Anthypn-.**

**Antihȳpochondrīaka,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *hypochōndria,* jmf. *Hypochondri*), läkek. medel emot mjeltsjuka, mot svårmodighet. — **Anthihȳpocondrīacus,** m., en, som fördrifver svårmodighet, lustighetsmakare, muntergök.

**Antihystērika,** pl., el. **Antihystēriska medel,** gr. (af *antī,* se d. o., och *hystēra,* jmf. *Hysteri*), läkek. medel emot modersjuka.

**Antiīnoculīst** och **-okulīst,** m., gr.-nylat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Inoculist*), motståndare till koppympningen.

**Antīk,** fr. (*antīque,* lat. *antīquus,* urgammal, af *ānte,* förut, tillförene), som tillhör el. liknar den gamla grekiska el. romerska konstens alster; i forntidens anda och smak; äfv. föråldrad, urmodig, gammal; jmf. **Klassisk;** )( **Modern, Romantisk;** subst. m., (alltid i bestämd form och i sing.), forntidens konstverld; pl. **antīker,** konstverk ifrån forntiden.

**Antikārdion** el. **Antikārdium,** n., gr. (af *antī,* se d. o., och *kardīa,* hjerta), hjertgrop: gropen emellan nyckelbenen vid undre delen af halsen.

**Antikariös,** se **Antic-.**

**Antikatarrhālia,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *katarrhēīn,* flyta nedåt), läkek. medel emot hosta och snufva.

**Antikathōlsk** och **-katōlsk,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Katholsk*), som bestrider el. hatar den katolska läran.

**Antikāūstika,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *kāīein,* bränna; jmf. *Kaustika*), medel emot frätande skador. — **Antikāūstisk,** tjenlig emot frätande skador.

**Antiklīmax,** f., gr. (af *antī* och *klīmax,* se d. o.), retorisk figur, hvarigenom man låter flera ord el. uttryck af beslägtadt innehåll följa sålunda på hvarandra, att det följande ordet el. uttrycket städse angifver begreppet svagare, än det föregående: omvänd klimax; jmf. **Klimax.**

**Antiklināl-līnie,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *klīnein,* böja), naturv. den i neptuniska stenlager genom vulkaniska krafter danade gafvel- el. takformiga linien.

**Antikolerisk,** se **Antichol-.**

**Antikōlika,** pl., gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Kolik*), läkek. medel emot kolik.

**Antikonstitutionel,** se **Antic-.**

**Antikontagionist** och **Antikontagiös,** se **Antic-.**

**Antikonvulsivisk,** se **Antic-.**

**Antikres,** se **Antichresis.**

**Antikrist,** se **Antichr-.**

**Antikritīk,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *krīnein,* skilja, urskilja, döma, jmf. *Kritik*), motgranskning, gendrifvande af en granskning. — **Antikrītiker,** m., en, som gendrifver en granskning. — **Antikrītisk,** innehållande anmärkningar emot en granskning; läkek. ej emotsvarande den väntade krisen, krisen störande.

**Antikronism,** se **Antichr-.**

**Antiktoner,** se **Antichthoner.**

**Antilegōmenon,** n., pl. **antilegōmena,** gr. (af *antilēgein,* motsäga), skrift, isht. i bibeln, hvars författare ej är med visshet känd, el. hvars äkthet ej vunnit allmänt erkännande, utan varit af några betviflad; )( **Homologumenon.**

**Antilethārgiska** och **-letārg- medel,** gr. (af *antī,* se d. o., och *lāthā,* glömska, jmf. *Lethargi*), läkek. medel emot sömnsjuka.

**Antiliberāl,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Liberal*), fiendtligt sinnad emot frihet och frisinnade åsigter. — **Antiliberalīsm,** m., ovilja mot, bekämpande af frisinnade åsigter och författningar.

**Antilogī,** f., gr. (af *antilēgein,* motsäga), motsägelse mellan tvenne el. flera ställen i ett tal, i en skrift, emellan meningar, o. s. v. — **Antilōgisk,** stridande mot förnuftets fordringar: förnuftsvidrig.

**Antilōp,** m., gr. (af *ānthо̄lops:* blomsteröga), idisslande djur, till växten likt ett rådjur el.

en hjort, ytterst skyggt och snabbfotadt, med runda, i allmnht. släta horn, kort och slätt hår.

**Antiloquīst** och **-loqvīst,** m., gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *lōqui,* tala), motpart, motståndare. — **Antilōquium,** n., motanförande.

**Antilȳssum,** n., pl. **antilȳssa,** gr. (af *antī,* se d. o., och *lȳssa,* raseri), läkek. medel emot vattuskräck.

**Antimācchiavēll,** m., gr.-ital. (af *antī* och *Macchiavelli,* se d. o.), vederläggning af de åsigter och grundsatser, som *Macchiavelli* i sin bok »Il principe» (Fursten) uttalat, hvilken vederläggning försökts af, bland andra, Fredrik II af Preussen. — **Antimācchiavellīsm,** m., ett, *Macchiavellis* åsigter motsatt, tänke- och handlingssätt.

**Antimefitisk,** se **Antimeph-.**

**Antimelanchōlisk** och **-kōlisk,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Melankolisk*), fördrifvande svårmodighet, uppmuntrande.

**Antimephītisk** och **-mefīt-,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *Mephītis,* pestdunsternas gudinna i rom. myt., äfv. sjelfva den pestartade utdunstningen), luftrenande, luftförbättrande.

**Antimerī,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *mēros,* del, språkdel), ret. utbyte af en språkdel emot en annan.

**Antimetābole, Antimetabōl** el. **Antimetalēpsis,** f., gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Metabole* och *Metalepsis*), ret. upprepande af samma ord i förändrad ställning.

**Antimetāthesis,** f., gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Metathesis*), ret. upprepande af ett och samma ord, men i motsatt mening.

**Antiministeriēl,** gr.-fr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Ministeriel*), fiendtligt sinnad emot ministèren.

**Antimonārkisk,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Monarkisk*), afvogt sinnad emot regenten el. den monarkiska regeringsformen; stridande mot den monarkiska regeringsformen.

**Antimōnium** el. **Antimōn,** m., m.lat. (*antimōnium,* förvrängdt af arab. *al-ithmidun*), spetsglans-metall: spröd, till färgen tennhvit och glänsande metall med bladigt brott, upptäckt i 16:de årh. — **Antimoniālisk,** som håller antimon.

**Antimorālisk,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *morālis,* jmf. *Moralisk*), stridande mot sedligheten. — **Antimoralīsm,** m., den lära, som upphäfver skilnaden emellan godt och ondt och förklarar alla menskliga handlingar såsom i sedligt afseende likgiltiga. — **Antimoralīst,** m., anhängare af antimoralismen: motståndare mot sedligheten.

**Antinationēl** och **-tionāl,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Nationel*), stridande mot ett folks anda, rättigheter el. väl.

**Antinomī,** f., gr. (*antinomīa,* af *antī,* se d. o., och *nōmos,* lag), tvenne lagars el. tvenne förnuftsgrunders stridighet sins emellan. — **Antinomīsm,** m., teol. den skenbara motsägelsen emellan gamla testamentets lag och kristendomens läror, samt den derutur framgående åsigten, att den mosaiska lagen för de kristna icke mera äger någon förbindande kraft. — **Antinomīster** el. **Antinomiāner,** pl., gammal sekt inom kristna kyrkan, som 1560 inom lutherska kyrkan af Agricola upplifvades, och, med bibehållande af evangelium, förkastade lagen.

**Antīnous,** m., lat., en skön yngling, kejsar Hadriani älskling; fig. skön ung man.

**Antipāpa,** m., gr.-ital. (af *antī,* se d. o., och *pāpa,* påfve), motpåfve. — **Antipapīsm,** m., motpåfvedöme; fiendskap och kamp emot påfvedömet. — **Antipapīst,** m., den, som är fiendtligt sinnad emot påfven el. påfvedömet. — **Antipapīstisk,** fiendtligt sinnad emot påfven el. påfvedömet.

**Antiparallēl,** gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Parallel*), motparallel.

**Antiparalȳtisk,** gr. (af *antī,* se d. o., och *paralȳein,* upplösa; jmf. *Paralytisk*), läkek. tjenlig emot förlamning.

**Antiparasītika,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *parāsitos,* jmf. *Parasit*), medel emot djur och växter, som innästlat sig på lefvande varelser.

**Antiparāstasis** el. **Antiparastās,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *parāstasis,* framställning, bevis), ret. och lagf. figur, hvarigenom en anklagad söker visa, att han snarare vore att berömma än lasta, ifall anklagelsen vore grundad.

**Antipāscha,** n., gr.-hebr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Pascha,* *Passa*), söndagen efter påsk, inom grek. kyrkan; jmf. **Quasimodogeniti.**

**Antipathī** och **-patī,** f., gr. (*antipātheia,* af *antī,* se d. o., och *pāthos,* lidelse, lidande tillstånd), i naturen grundad, ofrivillig motvilja för person el. sak; jmf. **Aversion** och **Idiosynkrasi;** )( **Sympathi.** — **Antipātisk** el. **Antipatētisk,** som väcker ofrivillig motvilja, vedervärdig.

**Antipatriōt,** m., gr. (af *antī,* se d. o., och *patriōtās,* landsman, af *pātrios,* fäderne-, fosterländsk), fäderneslandsfiende. — **Antipatriōtisk,** fiendtligt sinnad emot fäderneslandet, stridande mot fosterlandskärleken.

**Antipēndium,** riktig. **Antep-,** n., pl. **antipēndier,** lat. (af *ānte,* se d. o., och *pēndere,* låta hänga ned), i katolska kyrkor: altarförhänge.

**Antiperiagōge,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *periagogā,* svängning), fixstjernornas dubbla, motsatta rörelse.

**Antiperistāltisk,** gr. (af *antī,* se d. o., och *peristēllein,* omgifva, omfatta, jmf. *Peristaltisk*), som motverkar tarmarnas vanliga krälande rörelse.

**Antiperīstasis,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *perīstasis,* egentl. motstående), strid emellan två, hvarandra motverkande naturkrafter.

**Antipēstilentiālisk,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *pestilēntia,* jmf. *Pestilens*), tjenlig att bevara för el. bota pest.

**Antiphārmakon,** n., pl. **-maka** och **Antiphārmacum,** n., pl. **-maca,** gr. (af *antī,* se d. o., och *phārmakon,* läkemedel; gift), läkek. motgift.

**Antiphērna,** pl., gr. (af *antī,* se d. o. och *phernā,* hemgift, utstyrsel), lagf. gengåfvor, som brudgummen förärar bruden för den medförda utstyrseln.

**Antiphlēbotomīst** och **-flēbot-,** m., gr. (af *antī,* se d. o., *phleps,* åder, och *tēmnein,* skära), fiende till åderlåtning.

**Antiphlogīstisk** och **Antifl-,** gr. (af *antī,* se d. o., och *phlox,* låga, flamma, jmf. *Phlogiston*), kem. som förkastar läran om phlogiston; läkek. som motverkar inflammation, äfv. kylande; **antiflogīstiska skolan,** den nuvarande

skolan inom kemien, som grundlades af Lavoisier, i det han, i strid med den äldre flogistiska skolan, bevisade, att metalloxiderna voro sammansatta kroppar, och utredde förbränningsfenomenet. — **Antiflogīstiker**, m., anhängare af antiflogistiska skolan.

**Antiphonale, Antiphonarium**, se följ.

**Antiphonī** och **-fonī**, f., pl. **antīphona** och **antifonīer**; gr. (af *antī*, se d. o., och *phonā*, ljud, stämma), se **Antienne**. — **Antiphonāle** el. **Antiphonārium**, n., den af Gregorius den store ordnade kyrkobok, i hvilken alla de vid katolska gudstjensten brukliga kyrkosångerna blefvo införda. — **Antīphonon**, n., tonk. fortskridande i oktaven; samklang af konsonerande intervaller.

**Antīphora**, f., gr. (af *antiphērein*, ställa emot), log. motsats.

**Antīphrasis** el. **Antifrās**, f., gr. (af *antī*, se d. o., och *phrāsis*; jmf. *Phras*), ret. figur, hvarigenom ett ord el. talesätt brukas i motsatt bemärkelse af den rätta el. vanliga, t. ex. om en låg handling: *huru* ädelmodigt! — **Antifrāstisk**, hänförande sig till, grundad på, innebärande en antifras.

**Antiphthirīaka**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *phtheirīasis*, af *phtheiriān*, hafva löss, af *phtheir*, lus; jmf. *Phthiriasis*), läkek. medel emot lussjuka.

**Antiphthīsika**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *phthīsis*, af *phthīein*, *phthīnein*, aftyna, aftäras; jmf. *Phthisis*), läkek. medel emot trånsjuka el. lungsot. — **Antiphthīsisk** och **-ftīs-**, tjenlig emot tvinsot el. lungsot.

**Antipirāt**, m., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *pirāta*, gr. *peiratās*; jmf. *Pirat*), fiende till sjöröfveri. — **Antipirātisk**, sjöröfvarfiendtlig, riktad emot sjöröfveri.

**Antiplāstisk**, gr. (af *antī*, se d. o., och *plāssein*, bilda, jmf. *Plastik*), läkek. hämmande kroppsformernas bildning.

**Antiplatōnisk**, gr. (af *antī*, se d. o.; jmf. *Platonisk*), riktad emot Plato, stridande mot Platos lära; (om kärleken) sinnlig, vällustig.

**Antipleurītika** (-plävr-), pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *pleurā*, sida; jmf. *Pleuritis*), läkek. medel emot håll och styng i sidan. — **Antiplevrītisk**, tjenlig emot håll och styng i sidan.

**Antipnevmōnisk** el. **-monītisk**, gr. (af *antī*, se d. o., och *pnēūmon*, lunga, af *pnein*, andas; jmf. *Pneumonitis*), läkek. tjenlig emot lunginflammation.

**Antipōd**, m., pl. **antipōder**, gr. (*antīpus*, af *antī*, se d. o., och *pus*, genit. *podōs*, fot), motfoting, motfotingar: benämning på menniskor, som bo på olika halfklot, under samma breddgrad med 180 graders skilnad i geografisk längd, och som sålunda vända sina fötter alldeles emot hvarandra, jmf. **Antoiker**; fig. person, som är af rakt motsatta åsigter med en annan. — **Antipōdisk**, boende el. belägen midt emot, på andra sidan af jordklotet; (om åsigter) rakt motsatt.

**Antipōrticus** och **Antiportīk**, m., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *pōrticus*, jmf. *Portik*), öppet, med pelare försedt förhus vid en kyrka, pelaringång.

**Antiprōtasis**, f., gr. (af *antī*, se d. o., och *prōtasis*, af *proteīnein*, utbreda, framhålla, förelägga; jmf. *Protasis*), ret. förberedande på en följande vederläggning, mestadels framställd genom en fråga.

**Antipsōrika**, pl., el. **Antipsōriska medel**, gr. (af *antī*, se d. o., och *psāein*, klia), läkek. medel emot utslagssjukdomar.

**Antiptōsis**, f., gr. (af *antī*, se d. o., och *ptōsis*, af *pīptein*, falla), språkv. användande af ett kasus i st. f. ett annat.

**Antipūtrida**, pl., gr.-lat. (af *antī*, se d. o., och *pūtridus*, rutten), medel, som hindra el. motverka förruttnelse; jmf. **Aseptin**.

**Antipyrētika**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *pyretōs*, feber, feberhetta, af *pyr*, eld), läkek. medel emot feber.

**Antipyrōtika**, pl., gr. (af *antī*, se d. o., och *pyrōsis*, af *pyrūn*, bränna), läkek. medel emot kallbrand.

**Antipādobaptīst** och **-pēdo-**, m., gr. (af *antī*, se d. o., *pais*, genit. *paidōs*, gosse, flicka, och *baptīzein*, doppa ned, jmf. *Baptist*), motståndare till barndopet; jmf. **Anabaptist**.

**Antiqua, Antiqvarie, Antiqvarisk, Antiqvitet**, m. fl., se följ.

**Antīquus, -a, -um**, lat., gammal; jmf. **Antik**; **antīquis mōribus**, lat., efter gammalt skick och bruk; rättfram, uppriktigt; **antiquus homo**, se under **Homo**. — **Antīqua**, f., el. **Antīqva-stil**, latinsk bokstil, med lodrätt stående bokstäfver (a, b, c, d); )( **Fraktur, Kursiv**. — **Antiquārius** el. **Antiqvārie**, m., fornforskare, kännare och samlare af fornsaker; en, som handlar med fornsaker el. med gamla böcker. — **Antiqvārisk**, som angår fornforskningen el. antiqviteterna. — **Antiqvērad**, föråldrad, förlegad. — **Antiqvitēt**, f., fornlemning af mindre storlek, tjenlig att förvaras i en antiqvitetssamling, fornsak; fig. person, som envist vidhänger gamla bruk och seder; fig. skämtv. äldre ogift fruntimmer; **antiqvitēts-kabinētt**, n., ställe, der en större samling af antiqviteter förvaras; **antiqvitets-lēxikon**, n., ordbok, hvilken upptager allt, som rörer ett eller flera folkslags forna seder, bruk, inrättningar, gudalära, fornlemningar, o. s. v.

**Antirationalīsm**, m., gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., och *rationalīsmus*, af *rātio*, förnuft; jmf. *Rationalism*), bekämpande af förnuftstron. — **Antirationalīst**, m., motståndare till förnuftstron.

**Antirefōrmer**, m., pl. **-fōrmers**, gr.-eng. (af *antī* och *reformer*, se d. o.), motståndare till hvarje förändring inom stat eller kyrka.

**Antirepublikān**, m., gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., jmf. *Republikan*), fiende till den republikanska samhällsformen, republikfiende. — **Antirepublikānsk**, fiendtlig emot el. stridig med den republikanska samhällsformen, republikvidrig.

**Antirēvelationīsm**, m., gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., och *revelāre*, afhölja, uppenbara, af *velāre*, omhölja, jmf. *Revelera*), teol. förnekande af uppenbarelsen.

**Antirevolutiōn**, f., gr.-nylat. (af *antī*, se d. o., och *revolūtio*, omstörtning; jmf. *Revolution*), omstörtning af en statshvälfning; vanl. **Kontrarevolution**. — **Antirevolutionār**, som

motverkar el. söker motverka en revolution el. revolutioner i allmnht., fiendtligt sinnad emot alla statshvälfningar, revolutionsstridig; subst. m. och f., revolutionsfiende, revolutionshatare.

**Antiroyalīsm** och **-rojalīsm**, m., gr.-fr. (af *antī,* se d. o., och *royalīsme;* jmf. *Royalism*), hat emot allt kungadöme. — **Antirojalīst,** m., kungafiende, motståndare till allt kungadöme. — **Antirojalīstisk,** fiendtligt sinnad emot allt kungadöme.

**Antīscii,** pl., gr. (af *antī,* se d. o., och *skiā,* skugga), de, som bo på ömse sidor om dagjemningslinien, under samma meridian och samma latitudsgrad (kallas så, emedan de vid middagstiden kasta sin skugga tvärt emot hvarandra).

**Antiscorbūtisk** och **-skorb-,** gr.-nylat. (af *antī,* se d. o, och *scorbūtus,* fr. *scorbut,* skörbjugg), läkek. som motstår, som hjelper emot skörbjugg.

**Antisēpticum,** n., pl. **-sēptica,** gr. (af *antī,* se d. o., och *sāpsis,* af *sāpein,* ruttna), läkek. medel emot röta, mot förruttnelse. — **Antisēptisk,** tjenlig emot röta, mot förruttnelse; jmf. **Aseptisk.**

**Antisociāl,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *sociālis;* jmf. *Social*), afvog emot samhället, stridande mot samhällsordningen.

**Antīspasis,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *spāsis,* af *spāein,* draga), läkek. en vätskas afledning ifrån en kroppsdel till en annan. — **Antispāstisk,** afledande, fördelande.

**Antispasmōdika,** pl., gr. (*antī,* se d. o., och *spāein,* draga, jmf. *Spasmodisk*), läkek. krampstillande medel. — **Antispasmōdisk,** krampstillande.

**Antispāst,** m., gr. (*antīspastos,* egentl. dragen emot, sträfvande mot, af *antī,* se d. o., och *spāein, span,* draga), fyrstafvig versfot, hvars första och sista stafvelse är kort, men hvars båda mellersta äro långa: ◡ — — ◡, t. ex.: *fördragsenlig, romansdiktning.*

**Antispiritualīsm,** m., gr.-nylat. (af *antī,* se d. o., och *spirituālīsmus;* jmf. *Spiritualism*), förnekande af allt andligt; jmf. **Materialism.**

**Antīstes,** m., lat., föreståndare, kyrko- el. skolföreståndare; prost. — **Antīstita,** f., föreståndarska, abbedissa.

**Antīstrophe** och **Antistrōf,** m., gr. (*antistrophā,* af *antī,* se d. o., och *strophā,* af *strēphein,* vända), grek. vitterh. andra strofen af körerna i ett dramatiskt stycke, el. den del af kören, som, motsvarande strofen, d. v. s. första strofen, med en under dans utförd svängning åt höger, afsjöngs af den andra sångkören; jmf. **Stroph;** språkv. omkastning af orden i ett talesätt.

**Antisyphilītika,** pl., gr. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Syphilis*), läkek. medel emot veneriska åkommor. — **Antisyfilītisk,** tjenlig emot veneriska åkommor.

**Antitetisk,** se följ.

**Antīthesis** el. **Antitēs,** f., gr. (af *antī,* se d. o., och *thēsis,* af *tithānai,* sätta), ret. figur, bestående i användandet af motsatser, för att gifva framställningen mer eftertryck. — **Antitētisk,** som innehåller en el. flera antiteser, rik på antiteser.

**Antitrinitārie,** m., gr.-nylat. (af *antī,* se d. o., och *trīnitas,* jmf. *Trinitet*), den, som förnekar Guds treenighet.

**Antitȳp,** m., gr. (af *antī,* se d. o., och *tȳpos,* af *tȳptein,* slå, jmf. *Typ*), motbild, förkunnad genom en förebild. — **Antitypī,** f., motverkan; äfv. hårdhet och missljud i tvenne på hvarandra följande ord. — **Antitȳpisk,** motbildlig: som framställer en motbild, tjenar till motbild.

**Antiunionīst,** m., gr.-lat. (af *antī,* se d. o., och *ūnio,* förening, af *ūnus,* en, jmf. *Union*), fiende till förening emellan länder, folk, sekter, o. s. v.: unionsfiende.

**Antivenērisk,** gr.-lat. (af *antī,* se d. o.; jmf. *Venerisk*), läkek. tjenlig emot venerisk sjuka.

**Antoboli,** se under **Anthos.**

**Antodontālgika,** pl., gr. (af *ant,* se d. o., *odūs,* genit. *odōntos,* tand, och *ālgos,* smärta), läkek. medel emot tandvärk.

**Antoftalmiska medel,** se **Antophthalmika.**

**Antōiker** och **Antōker,** pl., gr. (*āntoikoi,* af *ant,* se d. o., och *ōikos,* boning), menniskor, som bo under samma längd- och breddgrader, men på olika sidor om dagjemningslinien; jmf. **Antipoder.**

**Antoinette,** se under **Antonius.**

**Antolit, Antologi,** se under **Anthos.**

**Antōnius** och **Ānton,** m., **Antōnia,** lat., fr. **Antoinētte** (angtåanätt'), f., mans- och qvinnonamn, som antagas betyda: den berömlige, den oskattbara; **Antōnius-eld,** (efter den hel. *Antonius,* hvars ben föregåfvos hafva gjort underkurer emot en i 11:te årh. gångbar, elakartad rossjukdom), hudsjukdomen ros; **Antōnius-kors,** kors i form af ett latinskt **T** (emedan den hel. *Antonius* i 4:de årh. skall hafva blifvit korsfäst på ett sådant).

**Antōnomasī,** f., gr. (*antonomasīa,* af *ant,* se d. o., och *onomāzein,* nämna, af *ōnoma,* namn), ret. vändning i talet, hvarigenom man i st. f. ett namn sätter en betecknande egenskap el. tvärtom, t. ex.: *Lützens hjelte,* i st. f.: *Gustaf Adolf,* el.: *en Tegnér,* i st. f.: *en stor skald.*

**Antophthālmika,** pl., el. **Antoftālmiska medel,** gr. (af *ant,* se d. o., och *ophtalmōs,* öga), läkek. medel emot ögonsjukdomar.

**Antropiatrik, Antropofag, Antropokemi, Antropologi, Antropomorfism, Antroponomi, Antropopati, Antropoplastik,** m. fl., se under **Anthropos.**

**Antrustiōner,** pl., g.t., adlige, som trädt i konungens tjenst, voro uppvaktande vid hans hof och hade svurit honom trohetsed.

**Antōker,** se **Antoiker.**

**Anūbis,** rikt. **Anēpu,** m., egypt. myt. gudomlighet, som föreställdes med ett hundhufvud på en menniskokropp, och hvilken dyrkades såsom Egyptens gränsvaktare och beskyddare.

**Anurī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *ūron,* urin), läkek. onaturligt ringa urinafsöndring.

**Ānus,** m., lat., stolgångsöppning, öppningen af ändtarmen; **per ānum,** genom stolgångsöppningen.

**Anxietēt,** f., lat. (*anxīetas,* af *ānxius,* ängslig), beklämning, ångest, ängslan, ängslighet.

**Anydrī,** f., gr. (af nekande part. *an* och *hȳdor,* vatten), brist på vatten, torrhet, torka. — **Anȳdrisk,** se **Anhydr-.**

**Anämī** och **Anemī,** f., gr. (*anaimīa,* af ne-

kande part. *an* och *hāīma,* blod), läkek. blodfattigdom, blodlöshet.

**Anāresis**, f., gr. (*anāīresis,* af *anairēīn,* häfva, upphäfva), ret. vederläggning af en motståndares bevis.

**Anästhesī** och **-estesī**, f., gr. (af nekande part. *an* och *āīsthäsis,* känsla, af *aisthānesthai,* känna), känslolöshet.

**A och O**, se **A.**

**Aōīdoi**, pl., gr. (g.gr. *āoidos*), hos de gamla grekerna: sångare el. barder, hvilka i folkförsamlingarna och vid offentliga fester afsjöngo sånger, handlande om gudars el. hjeltars bedrifter.

**Aorasī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *horān,* se), osynlighet; blindhet.

**Aorīstos, Aorīstus** el. **Aorīst**, m., gr. (af nekande part. *a* och *horīzein,* begränsa), obestämd, obegränsad tidsform i grekiskan och några andra språk. — **Aoristī**, f., (gr. *aoristīa*), obestämdhet; tviflande själs- el. sinnestillstånd. — **Aorīstisk**, obegränsad, obestämd, isht. som beträffar en obestämdt förfluten tid.

**Aōrta**, f., gr. (*aortā,* af *aēīrein,* upphöja, upplyfta), anat. den stora pulsådern, som utgår ifrån venstra hjertkammaren. — **Aortītis**, f., inflammation i aorta.

**Aōsmisk**, gr. (af nekande part. *a* och *osmā,* lukt), som är utan lukt.

**Ap-**, gr. prep., vanlig i sammansättningar, se [**Apo.**

**Āpage**, gr. och lat.: bort! bort härifrån! packa dig i väg! **āpage sātanas**, gr. och lat.: vik hädan, satan! (Kristi ord till frestaren).

**Apāgma**, n., gr. (af *apāgein,* föra bort), läkek. bens rubbning ur sin fogning.

**Apagōge** el. **Apagogī**, f., gr. (af *apāgein,* bortföra), log. återförande till en orimlighet: bevis för riktigheten af en sats, hämtadt af motsatsens orimlighet. — **Apagōgisk**, härledd ifrån, grundad på motsatsens orimlighet.

**Apaisēra** (-päs-), fr. (*apaiser,* af *paix,* fred), lugna, stilla, blidka, ställa tillfreds.

**Apāllage**, f., gr. (*apallagā,* af *ap,* se d. o., och *alāssein,* byta om, förändra), läkek. befrielse från, isht. kroppsligt, ondt genom tillfriskning el. död; äfv. lindring, uttömning.

**Apālto** el. **Appālto**, m., ital. (m.lat. *apāltus, appāltus,* egypt. *appaltun,* sannolikt af arab. *balata,* skära, dela), förpaktning af landsherrliga inkomster. — **Apaltātor** el. **Apaltīst**, m., (it. *apaltatōre,* m.lat. *appāltor*), förpaktare af landsherrliga inkomster.

**Apanāge** (-näsj'), n., fr. (m.lat. *apanāgium, panāgium,* lifsunderhåll, af lat. *pānis,* bröd), egentl. de penningar, länder el. inkomster, som konungar, furstar och andra personer af högre stånd, hos hvilka förstfödslorätten är införd, måste tilldela sina yngre bröder el. kusiner, till desses underhåll; i allmnht. underhåll åt furstliga personer, statsanslag till ett dylikt underhåll. — **Apanagēra** (-nasjē-), tilldela apanage.

**Apanthropī** och **-tropī**, f., gr. (*apanthropīa,* af *ānthropos,* menniska), omensklighet, grymhet; äfv. menniskoskygghet.

**Aparithmēsis** och **-ritmēs**, f., gr. (af *aparithmēīn,* uppräkna), uppräkning af invändningar.

**Apārt**, lat. (*a pārte,* från, på sidan; jmf. *A* och *Pars*), afsides, för sig sjelft, särskilt.

**A parte ad totum, A parte ante, A parte post**, se under **Pars.**

**Apartemēnt** och **Apartemāng**, n., fr. (*appartement,* rum, våning; urspr. ett afsides, *apārte,* beläget rum), sträcka af rum i en större byggnad; uppvaktning, spelparti vid ett hof; oegentl. hos oss, (aldrig i franskan), afträdeshus.

**A particulari ad universale non valet consequentia**, se under **Consequentia.**

**Apatētisk**, gr. (af *apatān,* bedraga), bedräglig, falsk.

**Apathī** och **-tī**, f., gr. (*apātheia,* af nekande part. *a* och *pāthos,* lidelse, känsla), brist på känsla och begär; själsdvala, känslolöshet, likuöjdhet. — **Apātisk**, känslolös, försoffad, liknöjd. — **Apatīst**, m., en känslolös; ford. sektanhängare el. filosof, hvars första lefnadsregel var, att man borde söka försänka själen i ett från all sinnesrörelse fritt tillstånd.

**Apatīt**, m., gr. (af *apatān,* bedraga), egentl. bedragare (så kallad, emedan mineralogerne länge misstagit sig angående densamma), ganska hårdt, vanligen ljust, genomskinligt mineral, bestående af fosforsyrad kalk.

**Apatūrier**, pl., gr. (*apatūria*), en tre dagars Bacchusfest i Athen, hvarvid borgrarne läto inskrifva sina söner såsom statens medborgare.

**Apedevsi, Apedevtism**, se **Apäd-.**

**Apēīrokalī**, f., gr. (af *āpeiros,* oerfaren, och *kalōs,* skön), okunnighet i fråga om det sköna, smaklöshet; ret. tvunget jägtande efter sirlighet i uttrycket.

**Apell, Apellera**, se **App-.**

**Apēlles**, m., gr., forntidens mest berömde målare omkr. 350 f. Kr; fig. stor målare; **Apelles post tābulam**, lat. ordspr., egentl.: Apelles bakom taflan (för att lyssna på beskådarnes olika omdömen); lyssnaren vid dörren!

**Apelsīn**, m., den mörkgula, runda, söta och mycket saftiga frukten af *cītrus aurāntium,* af orangeträdens familj.

**Apēmphasis**, f., gr. (af *apemphāīnein,* göra osannolik), motsägelse i en mening, orimlighet.

**Apepsī**, f., gr. (*apepsīa,* af nekande part. *a* och *pēpsis,* se d. o.), läkek. oförmåga af matsmältning; jmf. **Dyspepsi.** — **Apēpta**, pl., saker, som ej kunna smältas. — **Apēptisk**, osmältbar; äfv. lidande af svår matsmältning.

**Aperantolōg**, m., gr. (af *apērantos,* obegränsad, och *lēgein,* tala), ändlös, besvärlig pratmakare.

**Aperception, Apercipera**, se **App-.**

**Aperçū** (-syh), m., fr. (af *apercevoir,* skönja, förnimma), egentl. det varseblifna; öfverblick, öfverslag, ungefärlig uppgift, öfversigt; jmf. **Recapitulation** och **Resumé.**

**Apēriens**, n., pl. **aperiēntia**, lat. (af *aperīre,* öppna), läkek. afförande medel. — **Aperitīv**, öppnande, som ger öppet lif, afförande. — **Apērt**, öppen, uppenbar, ögonskenlig. — **Apērto**, ital., tonk. öppet, tydligt. — **Apertūr**, f., öppning; ett läns ledigblifvande genom länsinnehafvarens död, äfv. **apertūra fēūdi.**

**Aperitiv, Apert**, se föreg.

**A perte de vue**, se under **Vue.**

**Aperto, Apertur**, se under **Aperiens.**

**Apetālisk**, gr. (*apētalos,* af nekande part. *a* och *pētalon,* blad), bladlös; bot. som har blommor, hvilka ej bilda några blad.

**À peu près** (a pöh präh), fr.: nära nog, ungefär.

**Āpex**, m., pl. **āpices**, lat., tontecken öfver en stafvelse; **āpices jūris**, lagvrängningar, juridiska spetsfundigheter.
**Apheléïa**, f., gr. (af *aphelās*, jemn, enkel), ret. otvungenhet, naturlighet i framställningssätt.
**Aphēlium**, n., gr. (af *apō*, se d. o., och *hālios*, sol), den punkt af en planets bana, der han är i sitt längsta afstånd ifrån solen; )( **Perihelium**; jmf. **Apogaeum**.
**Apheresis**, se **Aphäresis**.
**Aphilanthrōp** och **Afilantrōp**, m., gr. (af nekande part. *a* och *philānthropos*, menniskoälskande, mild), kärlekslös menniska, menniskofiende. — **Afilantropī**, f., brist på menniskokärlek, menniskohat. — **Afilantrōpisk**, menniskofiendtlig.
**Aphlogīstisk** och **Afl-**, gr. (af nekande part. *a* och *phlōgiston*, se d. o.), brinnande utan låga.
**Aphonī** och **Afonī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *phonā*, ljud), ljudlöshet; mållöshet, stumhet; tonk. svaghet i stämmorna, brist på tonfärg. — **Afōnisk**, mållös.
**Aphorīsm** och **Af-**, m., gr. (*aphorismōs*, af *aphorīzein*, afsöndra, begränsa), kort, lösryckt lärosats ur en vetenskap, tänkespråk. — **Aforīstisk**, kort, afbruten, lösryckt; affattad i korta, sammanträngda tänkespråk.
**Aphrodisia**, **Aphrodisiaka**, m. fl., se följ.
**Aphrodite**, f., gr. (af *aphrōs*, skum, och *dyein*, dyka; egentl. den af hafvets skum framgångna, den af hafsskummet födda), gr. myt. skönhetens och kärlekens gudinna, motsvarande **Venus** i rom. myt. — **Aphrodīsia**, pl., fester till *Aphrodites* ära. — **Aphrodisīaka**, pl., medel, som väcka el. reta könsdriften. — **Aphrodisī** och **Afrodisī**, f., el. **Afrodisiāsm**, m., läkek. kärleksraseri. — **Afrodītisk**, kärleken beträffande.
**Aphrōsyne**, f., gr. (*aphrosȳnä*, af *āphron*, oförnuftig), oförnuft; läkek. sanslöshet, oredigt tal under feber, sinnesrubbning.
**Aphȳllisk** och **Af-**, gr. (*āphyllos*, af nekande part. *a* och *phȳllon*, blad), bladlös.
**Aphāresis** och **Aphēr-**, f., gr. (*aphāīresis*, af *aphairēīn*, aftaga), språkv. ords förkortande genom en el. flera af begynnelsebokstäfvernas borttagande; läkek. en öfverflödig el. skadad lems borttagande; jmf. **Apokope**.
**Apiarium**, se under **Apis**.
**Apices**, **Apices juris**, se under **Apex**.
**Apīcius**, m., namn på några fråssare i det gamla Rom; sederm. fråssare, läckergom.
**À pied** (a pieh), fr., till fots.
**Apīnae et trīcae**, pl., lat. (efter *Apina* och *Trica*, två små, usla städer i Apulien), små, obetydliga ting.
**Apirī**, f., gr. (*apeirīa*, af nekande part. *a* och *pēīra*, försök; erfarenhet), brist på erfarenhet, oerfarenhet; (af nekande part. *a* och *pēīras* el. *pēras*, gräns), oinskränkthet, oändlighet, obestämdhet. — **Apīrisk**, oerfaren.
**Āpis**, f., lat., bi. — **Apiārium**, n., hus, hvari man uppställer bikupor, bihus.
**Āpis**, m., egypt. (*hapi*), den helige tjur, som af de gamla egypterna dyrkades i Memphis, och som ursprungligen blott var en lefvande symbol af Osiris.
**Aplanātisk**, gr. (af nekande part. *a* och *planāsthai*, irra omkring), fys. som åstadkommer bilder, fria från färgspridning; jmf. **Akromatisk**.
**Aplanera**, se **Appl-**.
**Aplanētisk**, gr. (af nekande part. *a* och *planāsthai*, irra omkring, jmf. *Planet*), stjernk. icke afvikande, fast; jmf. **Fix**.
**Aplōmb** (aplång, vanl., ehuru orikt., aplångb), m., fr. (*à plomb*, efter sänklod, lodrätt, af lat. *plūmbum*, bly, lod), egentl. lodrät ställning; säkerhet, hållning i dans el. fäktning; fasthet, jemnhet i karakter och handlingssätt; tonk. fasthet i anslaget, afrundning i tonen.
**Apnevstī** el. **Apnōa**, f., gr. (*apneustīa* el. *āpnoia*, af nekande part. *a* och *pnein*, andas), läkek. ytterlig svårighet att andas.
**Apō**, i sammansättningar framför vokal el. *h* **Ap-**, gr. prep. med betyd.: af, bort ifrån; äfv. tillbaka, åter.
**Apobāt**, m., gr. (*apobātäs*, af *apobāīnein*, stiga af), grek. fornk. konstberidare, som under full fart sprang ned ifrån hästen el. vagnen och upp på en annan.
**Apocalypsis**, se **Apok-**.
**Apochrēmpsis**, f., gr. (af *apochrēmptesthai*, upphosta, spotta upp), läkek. slemupphostning.
**A poco a poco**, se under **Poco**.
**Apocope**, se **Apokope**.
**Apocrisiarius**, se **Apokris-**.
**Apodakrȳtika**, pl., gr. (af *apodakrȳein*, reta till tårar, af *dākryon*, tår), läkek. medel, som framlocka tårar.
**Apodēīpna** och **Apodīpner**, pl., gr. (af *apō*, se d. o., och *dēīpnon*, måltid), inom grek. kyrkan: sånger, som sjungas efter aftonmåltiden.
**Apodēmialgī**, f., gr. (af *apodāmīa*, bortavaro, resa, och *algēīn*, känna smärta), längtan efter främmande länder, reselust; )( **Nostalgi**. — **Apodemīk**, f., konsten att resa, anvisning till att resa med nytta.
**Āpodes** och **Apōder**, pl., gr. (af nekande part. *a* och *pus*, genit. *podōs*, fot), fotlösa djur. — **Apodī**, f., fotlöshet. — **Apōdisk**, fotlös.
**Apodīktisk**, gr. (*apodeiktikōs*, af *apodeiknȳnai*, uppvisa, ådagalägga med grunder), fullkomligt klar och öfvertygande, obestridlig, ovederläggligt.
**Apodipner**, se **Apodeipna**.
**Apodiōxis**, f., gr. (af *apō*, se d. o., och *diōkein*, förfölja, förjaga), ret. förkastande af ett argument, såsom orimligt, af en invändning, såsom löjlig.
**Apōdosis**, f., gr. (af *apodidōnai*, återgifva), språkv. eftersatsen i en period, )( **Protasis**.
**Apodytērion** och **-tērium**, n., gr. (*apodytārion*, af *apodȳein*, afkläda), af- och påklädningsrum i de gamla grekernas och romarnes badhus.
**Apof-**, se **Apoph-**.
**Apogāēum** och **Apogāum**, n., gr. (*apōgaion*, af *apō*, se d. o., och *gāīa*, el. *gā*, jord), den punkt i en planets bana, der han befinner sig på längsta afstånd ifrån jorden; )( **Perigaeum**; jmf. **Aphelium**.
**Apōgraphon** och **Apōgraphum**, n., pl. **apōgrapha**, el. **Apogrāf**, m., pl. **apogrāfer**, gr. (af *apogrāphein*, afskrifva), afskrift af ett original.
**Apogäum**, se **Apogaeum**.
**Apokālypsis** el. **Apokalȳps**, f., gr. (af *apokalȳptein*, afhölja, af *apō*, se d. o. och *kalȳptein*, dölja), egentl. afslöjande, uppenbarelse;

isht. Johannis uppenbarelse. — **Apokalyptīk,** f., den egendomliga gren af den sednare judiska literaturen, som söker att skildra det tillkommande Gudsriket och Messias' uppenbarelse under formen af symboliska bilder och underbara visioner. — **Apokalȳptiker,** m., den, som sysselsätter sig med utläggning af Johannis uppenbarelse; den, som i denna bok menar sig finna kristendomens väsendtligaste läror el. deruti vill se spådomar för framtida tilldragelser; äfv. svärmare. — **Apokalȳptisk,** som är i uppenbarelsebokens anda: dunkel, mörk, hemlighetsfull.

**Apokatāstasis** och **-katastās,** f., gr. (af *apō*, se d. o., och *kathistānai*, ordna, inrätta), återkomst till ett ställe; återvändande till ett tidigare, till ett ursprungligt tillstånd; kretslopp; astr. en stjernas återvändande till en viss punkt af dess bana; läkek. tillfrisknande; teol. menniskoslägtets återinträdande i det genom syndafallet förlorade oskuldstillståndet.

**Apokathārsis,** f., gr. (af *apō*, se d. o., och *katharōs*, ren; jmf. *Katharsis*), rensning af tarmkanalen.

**Apoklāsma,** n., gr. (af *apoklān*, bryta af), läkek. benbrott (i vidsträckt bem.).

**Apōkope,** f., gr. (af *apokōptein*, afhugga, afskära), språkv. utelemnande af en bokstaf el. en stafvelse i slutet af ett ord; läkek. borttagande af en lem; jmf. **Aphäresis.** — **Apokopēra,** förkorta ett ord på slutet, förkorta.

**Apōkrisis** och **Apokrīs,** f., gr. (af *apokrīnein*, afsöndra), läkek. afförning, afsöndring af öfverflödiga vätskor i menniskokroppen. — **Apokrisiārius** el. **-ārie,** m., gr. (af *apokrīnesthai*, svara), i allmnht. sändebud; isht. sändebud i kyrkoärender, ifrån påfven, patriarken i Konstantinopel el. något kloster.

**Apōkrypha, Apokrȳfer,** pl., el. **Apokrȳfiska skrifter** el. **böcker,** gr. (*apōkryphos*, af *apō*, se d. o., och *krȳptein*, dölja), skrifter el. böcker, hvilkas författare antingen äro alldeles okända el. ej med säkerhet kända; isht. en del af bibelns böcker, dem man anser vara understuckna och följaktligen ej tillerkänner gudomligt ursprung, )( **Kanoniska böcker.** — **Apokrȳfisk,** oäkta, understucken, otillförlitlig.

**Apolēpsis** el. **Apolepsī,** f., gr. (af *apolambānein*, uppehålla, hämma), läkek. afbrott, hämmande (t. ex. andedrägtens, pulsens).

**Āpolis,** m., gr. (af nekande part. *a* och *pōlis*, stad), en, som förlorat sina medborgerliga rättigheter.

**Apolithōsis** och **-litōs,** f., gr. (af *apō*, se d. o., och *līthos*, sten), förstening, förvandling till sten.

**Apollinarism,** m. (efter *Apollināris den yngre*, biskop i Laodicea i Syrien emot slutet af 4:de årh.), den åsigten, att menniskan består af tre delar: ande, själ och kropp, och att två fullständiga naturer, en gudomlig och en mensklig kunna förena sig till ett lif och ett medvetande, utan att härvid tillintetgöra hvarandra, samt att hos Kristus l o g o s (se d. o.) företrädde den förnuftiga själens ställe och att således Gud i honom förbundit sig med en förklarad mensklig kropp och med en förmedlande, sinnlig själ. — **Apollinarīst,** m., anhängare af apollinarismen.

**Apollinarisk, Apollinisk,** se följ.

**Apōllon,** m., gr., el. **Apōllo,** m., lat. (urspr. bågskytten, som med sina pilar hämnar och straffar, jmf. *Apollyon*), gr. och rom. myt. ljusets el. solens gud, guden för dikt- och tonkonst, för läkarevetenskap, vältalighet o. s. v. — **Apollinārisk** el. **Apollīnisk,** som beträffar, som har afseende på Apollo. — **Apōllolȳra,** f., blåsinstrument, i form af en lyra, hvarpå flerstämmiga tonstycken kunna utföras. — **Apollōnikon,** n., i London uppfunnet, större vefpositiv, hvars toner, förmedelst särskilta register, härma olika blåsinstrumenter. — **Apollōnion,** n., tangent-instrument, bestående af ett piano i flygelform och försedt med två klaviaturer, ett pipverk och en avtomat, som utför flöjtpartierna.

**Apōllyon,** m., gr. (af *apollȳnai*, förderfva, förstöra), ödeläggare, dödsengel; jmf. **Abaddon.**

**Apolōg,** m., gr. (*apōlogos*, utförlig berättelse), uppdiktad berättelse till åskådliggörande af en moralisk sanning, moralisk fabel.

**Apologēma,** n., gr. (af *apologēīsthai*, försvara sig), försvarspunkt. — **Apologēt** el. **Apologīst,** m., försvarare, isht. kristendomens. — **Apologetīk,** f., vetenskaplig framställning af grunderna för kristendomens sanning och gudomliga ursprung; jmf. **Polemik.** — **Apologētisk,** som innehåller ett försvar. — **Apologī,** f., tal el. skrift till en anklagad persons, en läras, en åsigts försvar. — **Apologisēra,** försvara, muntligen el. skriftligen förfäkta.

**Apologet, Apologetik, Apologi,** m. fl., se föreg.

**Apologīst,** m., gr. (af *apologīzesthai*, föra räkenskaper), lärare i en apologistskola el. uti räkneklassen i en lärdomsskola. — **Apologistī,** f., el. **Apologīstskola,** anstalt, der undervisning meddelas förnämligast i räkna, skrifva och sådana grundämnen, som behöfvas för det allmänna lifvet.

**Apōlysis,** f., gr. (af *apolȳein*, aflösa), inom grek. kyrkan: församlingens afskedande efter slutad gudstjenst. — **Apolȳticum,** n., bön vid gudstjenstens slut i grek. kyrkan.

**Apomēkometrī,** f., gr. (af *apō*, se d. o., *mākos*, längd, och *mētron*, mått, jmf. *Mekometer*), afståndsmätning: konsten att mäta aflägsna föremål el. deras afstånd.

**Aponeurografi,** se följ.

**Aponeurōsis,** (-nävr-), el. **Aponevrōs,** f., gr. (af *aponeurūn*, förvandla till en sena), muskelsena, senhinna: stark, hvit, af sentrådar sammansatt hinna, hvilken antingen omgifver musklerna och håller dem i deras tillbörliga läge el. tjenar till att fästa någon bredare muskel vid dess benfäste. — **Aponēvrografī,** f., gr. (*grāphein*, skrifva), beskrifning om muskelsenorna. — **Aponevrōtisk,** som tillhör, har afseende på el. liknar en muskelsena.

**Apōphasis,** f., gr. 1) (af *apophānai*, säga rent ut, motsäga, förneka), förnekande; ret. vändning i talet, hvarigenom man gifver sig sken af att icke vilja gifva något råd och det oaktadt gifver ett sådant; 2) (af *apophāinein*, framlägga), förteckning, t. ex. öfver en förmögenhet; jmf. **Inventarium.**

**Apophlegmatīsmus** och **-flegmatīsm,** m., gr. (af *apō*, se d. o., och *phlēgein*, bränna, för-

bränna, jmf. *Phlegma*), läkek. slemmets fördrifvande. — **Apophlegmātika** el. **Apoflegmātiska medel,** slemdrifvande medel.

**Apophōreta,** pl., gr. (*apophōräta*, af *apophorēīn*, bära bort), hos de gamle grek. och rom.: skänker, bestående dels i matvaror, dels i smärre prydnader, som man efter måltiden gaf gästerna att föra med sig hem; äfv. skänker, som vänner på högtidsdagar gåfvo hvarandra.

**Apophthēgma,** n., pl. **apophthēgmata** el. **apoftēgmer,** gr. (af *apophthēngesthai*, uttala sin mening), kort och kraftigt tänkespråk. — **Apoftegmātisk,** som innehåller el. har afseende på apoftegmer; kort och fyndig.

**Apōphyge** och **Apofȳg,** f., gr. (af *apopheūgein*, undfly), byggn.k. den nedre, sig utvidgande delen af en pelare, närmast vid basen; )( **Apophysis;** jmf. **Congé.**

**Apōphysis** el. **Apofȳs,** f., gr. (af *apophȳein*, växa ut), läkek. naturlig upplösning el. utskott på kroppens benytor; byggn.k. pelarskaftets afsmalnande, )( **Apophyge.**

**Apoplānesis,** f., gr. (af *apoplanān*, föra vilse), ret. afsigtlig afvikelse från hufvudsaken, antingen för att vilseleda el. emedan man ej vill inlåta sig på gendrifvande af en punkt.

**Apoplektisk,** se följ.

**Apoplexī,** f., gr. (*apopläxīa*, af *apoplāssein*, nedslå, bedöfva), läkek. blodslag: hvarje utådring af blod uti det inre af något organ; i inskr. bem. blodslag i hjernan. — **Apoplēktisk,** som tillhör el. har afseende på slag; som utvisar fallenhet för el. blifvit rörd af slag; tjenlig emot slag.

**Apopnīxis** el. **-pnixī,** f., gr. (af *apopnīgein*, qväfvas), läkek. andedrägtens hämmande, qväfning.

**Apopsychī** och **-psykī,** f., gr. (af *apō*, se d. o., och *psychā*, själ), egentl. själsfrånvaro; läkek. djup vanmakt.

**Aporema, Aporetiker,** se följ.

**Aporī,** f., gr. (*aporīa*, af *āporos*, hjelp- och rådlös, af nekande part. *a* och *pōros*, utväg), förlägenhet, rådlöshet, obeslutsamhet. — **Apōrema** el. **Aporīsma,** n., svår uppgift. — **Aporētiker,** m., tviflare; jmf. **Skeptiker.**

**Aposī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *pōsis*, dryck), läkek. brist på törst, obenägenhet att dricka.

**Aposiōpesis** och **-siopēs,** f., gr. (af *aposiopān*, förstummas, tystna), ret. afbrott i midten af en sats, hvarvid man undertrycker en del af densamma.

**Apositī,** f., gr. (*apositīa*, af *apō*, se d. o., och *sītos*, mat), läkek. brist på matlust, obenägenhet att äta.

**Apospāsma,** n., gr. (af *apō*, se d. o., och *spān*, draga), afrifvet stycke. — **Apospāsmus** el. **-spāsm,** m., läkek. sönderslitande af mjuka delar.

**Aposphrāgisma,** n., gr. (af *apō*, se d. o., och *sphragīs*, sigill), sigillaftryck.

**A posse ad esse non valet consequentia,** se under **Consequentia.**

**Apōstasis** el. **Apostasī,** f., gr. (*apostasīa*, af *aphistānai*, vända sig bort, affalla), affall ifrån en lära, en åsigt; isht. affall ifrån en religion till en annan. — **Apostasēra,** affalla, afsäga sig sin tro. — **Apōstata,** lat., el. **Apostāt,** m. (gr. *apostātäs*), affälling. — **Apostātisk,** affällig.

**Apostat, Apostatisk,** se föreg.

**Apōstel,** m., gr. (*apōstolos*, af *apostēllein*, afsända), egentl. sändebud; isht. en af de tolf lärjungar, som Kristus utsåg för den nya lärans förkunnande bland folken; fig. nitisk anhängare, tolk och utbredare af kristna religionen; fig. nitisk anhängare och utbredare af en politisk, filosofisk o. s. v. lära el. åsigt. — **Apostolāt,** n., nylat., apostlaembete; biskoplig, isht. påflig, värdighet. — **Apostolicīsmus** el. **-cīsm,** m., läran om kyrkans oinskränkta öfvervälde. — **Apostolicitēt,** f., öfverensstämmelse med apostlarnes rena lära. — **Apostōlicum,** n., inbegreppet af nya testamentets apostoliska skrifter: apostlagerningarne, apostlabrefven och Johannis uppenbarelse; )( **Evangelicum.** — **Apostōlisk,** som bekändes el. predikades af apostlarna; en apostel tillhörig, värdig el. lik; med apostlarnes lära öfverensstämmande; påflig.

**Apostēm,** n., gr. (*apōstäma*, egentl. afstånd; utväxt), läkek. afsöndring af vätskor, böld; jmf. **Abscess.**

**A posteriori, Aposteriorisk, Aposterioritet,** se under **Posterior.**

**Apostīll,** m., fr. (*apostille*), anmärkning i brädden af en skrift; tillägg till en handling el. urkund, jmf. **Postscriptum.** — **Apostillēra,** göra anmärkningar i kanten af en skrift. — **Apostillātor,** m., en, som gör anmärkningar i kanten af skrifter.

**Apostolat, Apostolicism, Apostolisk,** m. fl., se under **Apostel.**

**Apostrōph** el. **-strof,** m., gr. (*apōstrophos*, af *apostrēphein*, afvända), språkv. utelemningstecken: skrifttecken ('), som antyder, att en el. flera bokstäfver blifvit utelemnade; ret. vändning i talet, hvarigenom talaren häftigt vänder sig till ett nytt föremål el. ställer sina ord till en frånvarande, liksom vore han närvarande, el. till ett liflöst ting, såsom vore det lefvande; häftigt utfall, skarp tillrättavisning. — **Apostrofēra,** förse ett ord med utelemningstecken; oförmodadt vända talet till någon el. något, rikta sitt tal till en frånvarande, liksom vore han närvarande, el. till ett liflöst ting, såsom vore det lefvande; häftigt utfara, skarpt tillrättavisa.

**Apotek,** se **Apothek.**

**Apotēlesma,** n., gr. (af *apotelēīn*, fullända), fulländning, verkan; isht. stjernornas inflytelse. — **Apotelesmātisk,** till fulländning, till verkan hörande; hörande till stjerntyderi.

**Apothēk** och **-tēk,** n., gr. (af *apotithānai*, nedlägga), egentl. förvaringsort, nederlag; ställe, der alla slags läkemedel beredas och försäljas. — **Apotēkare,** m., person, som förstår och utöfvar konsten att tillreda läkemedel samt försäljer dem.

**Apothēma** el. **Apotēm,** n., gr. (af *apotithānai*, aflägga), geom. vinkelrät linie, dragen ifrån medelpunkten af en regulier månghörning till en af dess sidor.

**Apotheōs** el. **-teōs,** f., gr. (af *apotheūn*, förguda, af *theōs*, gud), en menniskas upptagande bland gudarna; förgudning; **elēktrisk ap.,**

se **Beatification.** — **Apoteosēra,** försätta bland gudarna, förguda.

**A potiori, A potiori fit denominatio,** se under **Potior.**

**Apōtome** och **Apotōm,** n., gr. (*apōtomon*, af *apotēmnein*, afskära), skilnaden emellan tvenne qvantiteter; öfverskott; tonk. större delen af den delade hela tonen.

**Apozēma** och **-zēm,** n., gr. (af *apozëein*, afkoka), läkek. afkok på örter el. rötter.

**Appaisera,** se **Apais-.**

**Appalto, Appaltator,** se **Apalto.**

**Apparangs,** se **Apparence.**

**Apparāt,** m., lat. (*apparātus*), samling af verktyg och redskap; tillbehör; sammansatt verktyg, som begagnas att åstadkomma en mekanisk el. fysisk verkan, att reglera en kemisk el. fysisk process; **lärdomsapparāt,** lärda verk och skrifter, som begagnas vid utarbetandet af en skrift, en afhandling, ett verk.

**Apparēīl** (-räj) och **-rēlj,** m., fr. (af *pareil*, lika, m.lat. *parīculus*, dimin. af lat. *par*, lika, ett par), tillrustning; prakt; allt nödigt tillbehör för en konst, ett yrke, ett arbete o. s. v.; byggn.k. formen och anordningen af de materialier, som bilda de synliga delarna af murar, bågar och hvalf; krigsv. uppfart till vallgången för kanoner och vagnar; **a. inamovīble** (-måvībel), fr., sedan början af detta århundrade begagnadt förband vid benbrott, hvarvid, genom bindlarnes indränkning i vissa stelnande ämnen, åt förbandet gifves en orörlig fasthet. — **Appareljēra,** byggn.k. uppgöra ritningar för stenars tillhuggning, förarbeta dem och anbringa dem på sina bestämda platser.

**Apparēnce** (-rängs'), **-rēns** och **-rängs,** f., fr. (lat. *apparēntia*, af *apparēre*, synas), yttre sken, sannolikhet, liklighet, vån; **sauvēra apparēncerna** el. **såvēra apparängserna,** rädda skenet. — **Apparēnt,** uppenbar, i ögonen fallande, ögonskenlig; mindre ofta: skenbar. — **Apparitiōn,** f., framträdande, synligblifvande; företeelse, uppenbarelse.

**Apparent, Apparition,** se föreg.

**Appartement,** se **Apart-.**

**Appassionāto,** it., tonk. med passion, lidelsefullt.

**Appēll,** m., fr. (*appel*, af lat. *appellāre*, tilltala, språka an), lagf. vädjande från underdomstol till högre rätt, vad; krigsv. krigsfolks sammankallande genom signal med trumpet el. trumma; upprop af person; i vissa spel: ny insats; jagtt. rop el. signal, hvarigenom hundarne sammankallas. — **Appellābel,** nylat., varande af beskaffenhet att kunna hänskjutas till högre rätt. — **Appellānt,** m., en vädjande: en som vänder sig med klagomål ifrån underdomstol till högre rätt; en, som gör ny insats i spel. — **Appellatiōn,** f., (lat. *appellātio*), vädjande från underdomstol till högre rätt; **appellatiōnstribunāl,** n., el. **appellatiōnsdomstol,** högre domstol, till hvilken man kan vädja. — **Appellatīvum (nomen)** el. **Appellatīv,** n., lat., språkv. substantiv, som benämner ett ting med ett sådant namn, som är gemensamt för alla ting af samma slag: slägtord. — **Appellēra,** vädja från lägre domstol till högre rätt; kalla, ropa, locka; göra ny insats i spel.

**Appenāto,** it., tonk. lidande.

**Appendicera, Appendicula, Appendiculum,** se följ.

**Appēndix,** n., lat. (af *appēndere*, äfv. *appendēre*, hänga vid), bihang, tillägg. — **Appendicēra,** hänga vid, bifoga, tillägga. — **Appendīcula,** f., pl. **-dīculae,** el. **-dīculum,** n., pl. **-dīcula,** litet bihang. — **Appendiculār** och **-dikulār,** vidhängande, tillhörande.

**Appentīs,** (-pangtīh), m., fr., pulpettak: halftak, stödt emot en vägg och vanligen utåt uppburet af stolpar; lider.

**Apperception,** se följ.

**Appercipēra,** nylat. (af *ad*, se d. o., och *percīpere*, märka), varsna, iakttaga, bemärka, fatta. — **Apperceptiōn,** f., varseblifning, uppfattning; sjelfmedvetande.

**Appertinēntier,** pl., lat. (*appertinēntia*, af *appertinēre*, höra till), tillbehör, allt, som tillhör det hela; jmf. **Pertinentier; cum appertinēntiis,** med tillbehör.

**Appetēns,** f., fr. (*appetence*, lat. *appetēntia*, af *appētere*, sträfva efter något), naturlig drift, böjelse; begär, åtrå. — **Appetīt,** m., (lat. *appetītus*), matlust; fig. lystnad efter något. — **Appetissānt,** (-tissäng; vanl., ehuru orikt., -tissängt'), fr., som retar lystnaden, lockande, begärlig; appetitlig.

**Appetit, Appetissant,** se föreg.

**Applanēra,** fr. (*aplanir*), göra jemn och slät; fig. undanrödja hindren för en saks genomdrifvande.

**Applaudēra** och **Applåd-,** fr. (*applaudir*, lat. *applāūdere*, af *ad*, se d. o., och *plāūdere*, klappa med händerna), klappa med händerna till tecken af bifall; gifva sitt bifall tillkänna. — **Applaudissemēnt, Applådissemāng,** n., el. **Applåd,** m., handklappning till bifallstecken; bifallsyttring.

**Applicabel, Application, Applicatur,** se följ.

**Applicēra,** lat. (*applicāre*) pålägga, påsätta, tillsätta, anbringa, inpassa; använda; tillämpa; **applicētur,** läkek.: det må användas. — **Applicābel** och **-kābel,** nylat., användbar; tillämplig. — **Applikatiōn,** f., (lat. *applicātio*), påläggning, anbringande; användning, tillämpning; naturlig fallenhet; ret. tillämpning af allmänt erkända sanningar på enskilta fall. — **Applikatūr,** f., fingersättning; det läge på violinen, som icke kan nås, utan att handen flyttas.

**Applikabel, Applikation, Applikatur,** se föreg.

**Applombēra** (applångb-), fr. (af lat. *applumbāre*, af *plūmbum*, bly), med bly vidlöda och fästa något. — **Applombatiōn,** f., toplödning med bly.

**Applåd, Applådera, Applådissemang,** se **Applaudera.**

**Appoggiāto** (-påddjāto), ital. (af *appoggiāre*, fr. *appuyer*, stödja, m.lat. *appodiāre*, af lat. *pōdium*, namnet på vissa framspringande, stödjande delar vid några forntidsbyggnader), tonk. stödjande; beteckning, isht. vid sång, för det bindande föredrag, som utan märkbar lucka sammansmälter tonerna med hvarandra. — **Appoggiatūra** och **-giatūr,** f., ett slags föreslag, som, beröfvande den följande noten en del af dess tidvärde, sjelf tillegnar sig detsamma; jmf. **Portamento.**

**Appoīnt,** (appoāng), m., fr., el. **Appūnto,** m., ital. (af fr. *à*, it. *a*, se d. o., och fr. *point*, it. *pūnto*, punkt, d. ä.: på punkten), handelst. fyllnad genom småmynt i en summa, som betalas i större myntsorter; fyllnad i en summa, så att man får rundt tal; vexel, som helt och hållet betäcker en skuld; **trassēra app.,** betäcka en skuld ända till sista öret genom utställda vexlar. — **Appointēra,** (appoängt-), löna, aflöna. — **Appointemēnt,** (appoängt'-māng). n., lön, sold, årligt underhåll.

**Apponēra,** lat. (*appōnere*), bifoga, vidfoga; **apponātur,** (på recepter): man tillsätte; man bifoge; **apponāntur acta,** man bifoge akterna. — **Appositiōn,** f., språkv. substantiv, som tillägges ett annat, för att närmare förklara el. bestämma detta.

**Apportēra,** fr. (*apporter*, lat. *apportāre*), bära fram, hämta; isht. om hundar, då de på tillsägelse springa bort, upphämta och bära i munnen något, som man bortkastat el. hvarpå man gifvit anvisning; **appōrte,** (appårt): bär hit! (tillrop åt hundar).

**Apposition,** se under **Apponera.**

**Apprehendēra,** lat. (*apprehēndere*), gripa; uppfatta, blifva varse. — **Apprehensiōn,** f., gripande; uppfattning; äfv. farhåga.

**Apprehension,** se föreg.

**Appretēra,** fr. (*apprêter*, af *prêt*, beredd, färdig, lat. *parātus*), bereda; genom särskilt förfaringssätt gifva glans, täthet och styfning åt tyger, band o. s. v.; glätta. — **Appretēūr** och **-tōr,** m., person, hvars yrke är att appretera tyger o. s. v. — **Appretūr** el. **-tȳr,** f., den glans, täthet och styfning, som tyger och band m. m. erhålla genom appretering; tonk. violininstrumentets beqväma och riktiga iordningsättning till begagnande.

**Appretiēra,** lat. (*appretiāre*, af *ad*, se d. o., och *prētium*, värde, pris), uppskatta, bestämma värdet å; värdera, högakta.

**Approbation, Approbatur,** se följ.

**Approbēra,** lat. (*approbāre*) efter föregående pröfning godkänna, gilla; **approbātur,** han godkännes; subst. n., det andra i ordningen af de fyra hufvudbetygen vid en kunskapspröfning. — **Approbatiōn,** f., godkännande, gillande; **cum approbatiōne,** med godkännande.

**Apprōche,** (appråsch') m., fr. (*prōche*, nära, af lat. *prōximus*, närmast), belägringsarbete på fria fältet, i ändamål att närma sig en fästning; i inskr. bet. löpgraf. — **Approchēra,** nalkas en fästning genom approcher; i allmnht. nalkas, träda närmare.

**Approfondēra,** (-fångdēra), fr. (*approfondir*, af *profōnd*, lat. *profūndus*, djup), grundligt studera, gå till botten med en sak; utgrunda, genomtränga. — **Approfondissemēnt,** (-fång-diss'māng), n., fördjupande; grundlig undersökning, forskning.

**Appropriēra,** lat. (*appropriāre*, af *prōprius*, egen), tillegna sig, isht. jordegendom. — **Appropriatiōn,** f., tillegnande; tillskansning.

**Approsch, Approschera,** se **Approche.**

**Approviantēra,** nylat. (se *Ad* och *Proviant*), äfv. **Approvisionēra,** fr. (*approvisionner;* jmf. *Provision*), förse med lifsmedel, med förråder.

**Approximēra,** lat. (*approximāre*, af *prōximus*, närmast), nalkas, närma sig allt mer och mer; ungefärligen beräkna el. uppskatta. — **Approximāndo,** uppskattningsvis; nära på, ungefär. — **Approximatiōn,** f., ungefärlig beräkning el. uppskattning. — **Approximatīv,** närmande sig, ungefärlig.

**Appuī,** (appyīh), m., fr. (af g. fr. *pui*, lat. *pōdium*, något upphöjdt el. framspringande, tjenande till stöd), stöd, stödjepunkt; **appui de main** (- dö māng) el. **appui main,** liten käpp, hvarpå målare stödja handen, när de arbeta framför staffliet; **point d'appui** (pääng -), m., krigsv. stödjepunkt. — **Appuyēra** (appyj-), stödja; oegentl. understödja, gynna, stödja sig på, åberopa, lägga vigt på.

**Appūls,** m., lat. (*appūlsus*, af *ad*, se d. o., och *pēllere*, drifva), påstöt, väckelse; jmf. **Impuls;** astron. himlakropparnas skenbara närmande till hvarandra.

**Appunto,** se **Appoint.** — **Appuntamēnto,** n., it., se **Appointement;** äfv. öfverenskommelse, aftal; kärleksmöte; jmf. **Rendez-vous.**

**Après** (aprāh), fr., sedan, efter; subst. m., medspelare i efterhand; **après moi (nous) le déluge,** se under **Déluge.**

**Aprikōs,** m., (fr. *abricot*, sp. *albaricoque*, af arab. *al-birqûq* och detta af lat. *prāecox*, tidigt mogen), den sköna, välsmakande frukten af *prūnus armenīaca*, armeniska plommonträdet.

**Aprīl,** m., lat. (*aprīlis*, af *aperīre*, öppna), fjerde månaden i året; **narra någon april,** spela någon ett puts på första el. sista dagen i april; i vidstr. men.: narra, spela någon ett puts; **april-väder,** sådant väder, som det gemenligen plägar vara i april: ostadigt, ombytligt väder.

**A prima vista,** se under **Vista.**

**A priori, Apriorisk, Aprioritet,** m. fl., se under **Prior.**

**À propos,** se under **Propos.**

**A propos de bottes,** se under **Botte.**

**Āpsis** el. **Apsīd,** f., pl. **apsīder,** gr. (egentl. *hapsīs*, förbindning, fogning; rundning, hvälfning), astr. de två ändpunkterna af storaxeln i en himmelskropps elliptiska bana, el. de två punkter på banan, af hvilka den ena är närmast intill brännpunkten, den andra längst ifrån densamma; jmf. **Aphelium** och **Perihelium;** byggn.k. halfrund och med en halfkupol öfvertäckt nisch, bildande den östliga afslutningen af en kyrkobyggnad; **apsīd-līnie,** f., astr. den största axeln af planeternas bana, el. den räta linie, hvars ändpunkter apsiderna äro.

**Apsychī** och **Apsykī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *psychā*, själ), själsfrånvaro, vanmakt, medvetslöshet.

**Āptera,** pl., gr. (af nekande part. *a* och *ptēron*, vinge), zool. vinglösa insekter el. krypare.

**Aptēra,** lat. (*aptāre*), lämpa, afpassa, inreda; göra tjenlig; förbereda. — **Aptitūde** och **-titȳd,** f., fr., tjenlighet, lämplighet.

**Aptit,** se **Appetit.**

**A punto,** se under **Punkt.**

**Apyrēnisk,** gr. (af nekande part. *a* och *pyrān*, kärna), kärnlös, som är utan kärna.

**Apyrētisk,** gr. (af nekande part. *a* och *pyretōs*, feberhetta, af *pyr*, eld), läkek. som är fri från feber. — **Apyrexī,** f., frihet ifrån feber.

**Apȳrisk,** gr. (af nekande part. *a* och *pyr*, eld), eldfast, icke brännbar.

**Apädevsī**, f., el. **Apädevtīsm**, m., äfv. **Aped-**, gr. (af nekande part. *a* och *paidēūein*, uppfostra, undervisa, af *pais*, barn), brist på undervisning: okunnighet till följe af bristande undervisning. — **Apedēvtisk**, okunnig, olärd.

**Āqua**, f., lat., vatten; **āqua Binēlli**, Binellis vatten: italienskt, efter uppfinnaren benämndt, hemligt medel att stilla blödningar; **a. destillāta**, destilleradt, rent vatten; **a. fontāna**, källvatten; **a. rēgis** el. **rēgia**, kungsvatten: en blandning af saltsyra och salpetersyra, som förmår upplösa guld; **a. Tofāna** el. **Toffāna**, äfv. **acquētta di Nāpoli**, **acqu. di Perūgia** (-rūdja) el. **acqu. dēlla Tōffa**, smyggiftsvatten, toffanskt vatten, benämdt efter sicilianskan *Tofana*, som afrättades i slutet af 17:de årh.; **a. vītae**, sprit, brännvin; **āqua et īgne interdīctus**, bannlysningsformel, hvarigenom någon utestängdes ifrån delaktighet af eld och vatten.

**Aquamanīle** och **Aqvam-**, n., m.lat. (af *āqua*, vatten, och *mānus*, hand), handfat, hvari den katolske presten vid messans läsande tvättar händerna.

**Aquamarīn** och **Aqvam-**, m., (af lat. *āqua marīna*, hafsvatten), hafsgrön, genomskinlig ädelsten; jmf. **Beryll**; såsom adj. sjögrön.

**Aquarēlle** (ackaräll), fr., f., och **Aqvarēll**, m., (ital. *acquerēllo*, af lat. *āqua*), målning med vattenfärger, hvarvid det hvita papperet lemnas alldeles utan färg på de ställen, der det starkaste ljuset skall anbringas. — **Aqvarellēra**, måla med vattenfärger. — **Aqvarellīst**, m., en, som målar med vattenfärger.

**Aquārium**, m., pl. **aqvārier**, lat. (*aquārius*, *-a*, *-um*, till vattnet hörande, af *āqua*, vatten), på apoteken: förvaringsställe för vatten och andra flytande ämnen; större el. mindre förvaringsställe för vatten, hvari vattenväxter och vattendjur underhållas, för att tjena till iakttagelse och undersökning af vattenverldens organiska lif.

**Aquatīlier** och **Aqvat-**, pl., lat. (*aquatīlia*, af *āqua*, vatten), vattendjur och vattenväxter.

**Aquatīnta**, f., it. (*ācqua tīnta*, färgadt vatten), sätt att gravera i koppar, som liknar tusch- el. lavismaneret.

**À quatre épingles**, se under **Épingle**.

**À quatre mains**, se under **Main**.

**A quattro soli**, se under **Solo**.

**A quattro voci**, se under **Voce**.

**Aquedūct** och **Aqvedūkt**, m., lat. (*aquaedūctus*, fr. *aqueduc*, ital. *acquedōtto*), vattenledning; anat. benämning på några trånga gångar, såsom i hjernan och örat, genom hvilka en vätska går ifrån ett ställe till ett annat el. ock en finare nerv löper fram.

**Āquila**, f., lat., örn; stjernk. stjernbilden Örnen; byggn.k. prydnad i form af en örn på gafveln af ett hus; äfv. läs- el. korpulpet i form af en örn, hvars utbredda vingar tjena att uppbära papperet el. boken; **āquila ālba**, egentl. hvit örn; alk. det äldre namnet på kalomel. — **Aqvilīna**, f., qvinnonamn med betyd.: den örnlika, den skarpsynta, den djerfva.

**Āquilo**, m., lat., nordan, el. riktig. nordostvinden. — **Aqvilōnisk**, nordlig.

**Aqvōs**, lat. (*aquōsus*, af *āqua*, vatten), rik på vatten, vattenhaltig, vattnig. — **Aqvositēt**, f., vattenaktighet, vattnighet.

**Āra**, f., lat., altare: **pro āris et fōcis**, lat.: för altare och härd, för fäderneslaud, för egendom och hem.

**Arāb**, m., inbyggare på den stora asiatiska halfön **Arābien** (n., egentl. det torra landet, af hebr. *āreb*, öken), äfv. häst af arabisk ras; jmf. äfv. **Aarib**. — **Arabēlla**, f., qvinnonamn med betyd.: arabiskan. — **Arabicitēt**, f., nylat., arabiska språkets väsen och kännedomen deraf. — **Arabisēra**, göra arabisk. — **Arabīsm**, m., egendomlighet för arabiska språket. — **Arabīst**, m., kännare af arabiska språket, isht. någon af de, till de arabiska läkarne sig anslutande, berömda medicinska skriftställarne under sednare medeltiden.

**Arabēsk**, m., (ital. *arabēsco*, fr. *arabēsque*), byggn.k. och mål. af *araberna* uppfunnen, fantastisk prydnad af löf- och blomsterverk, antingen i upphöjdt arbete el. målning; äfv. **Moresk**; jmf. **Grotesk**.

**Arabicitet, Arabisera, Arabism, Arabist**, se under **Arab**.

**Arachnīdae** el. **Araknīder**, pl., gr. (af *arāchnä*, spindel), spindelartade djur. — **Arāknolōg**, m., kännare af spindelartade djur. — **Arāknologī**, f., kännedom om spindelartade djur; äfv. konsten att genom iakttagelser på spindlarna spå väder.

**Ārack, Ārak, Ārrack, Ārrak** el. **Rack**, m. (arab. *araq*, svett, saft, sprit, af *araqa*, svettas, utdunsta), af ris el. socker destilleradt, ofta med kokossaft uppblandadt brännvin.

**Āraf**, arab. (*ârâf*, pl. af *urf*, hög ort), i muhammed. relig.: mellanrymd emellan paradis och helvete, ett slags skärseld.

**Arak**, se **Arack**.

**Araknider, Araknolog, Araknologi**, se **Arachnidae**.

**Araneīder**, pl., lat. (af *arānea* spindel), spindlar. — **Arāneolōg**, m., spindelkännare. — **Arāneologī**, f., kännedom om spindlar; äfv. konsten att genom iakttagelser på spindlar spå väder.

**Aranzīni**, pl., it. (af *arāncia*, pomerans, *arancīno*, kinesisk pomerans), små torkade och öfversockrade pomeranser.

**Arāzzi**, pl., ital. (sing. *arāzzo*), väfda tapeter ifrån staden *Arras* i Nederländerna; isht. de efter Rafaels teckningar utförda bildertapeterna i Vatikanen.

**Ārba**, f., turk. (*araba*, vagn), tvåhjuligt fordon i Österlandet.

**Arbalēte**, (-läht'), f., fr. (af lat. *arcuballīsta*, ett slags med en båge försedd kastmaskin), armbost; byggn.k. takstol, taksparre.

**Arbigāssi**, pl., turk., uppsyningsmän öfver betjeningen vid sultanens hof.

**Ārbiter**, m., pl. **ārbitri**, el. **Arbitrātor**, m., pl. **-tratōrer**, lat., benämning på gode män, åt hvilka öfverheten el. parterna sjelfva öfverlemna att afgöra en emellan dessa sednare uppkommen tvist, med den verkan, att ändring i goda männens beslut (se **Arbitrium** och **Laudum**) icke får sökas. — **Arbitrēra**, i förekommande fall mildra el. skärpa lagen efter omständigheterna; godkänna en räkenskapspost,

ehuru den icke är behörigen bestyrkt. — **Arbītrio,** n., it., tonk. godtfinnande, godtycke; **a sūo arbītrio,** efter godtycke. — **Arbītrium,** n., utslag, fäldt af skiljedomare; **arbitrium bōni vīri,** en sakkunnig och rättrådig mans utslag i en omtvistad sak; **arb. jūdicis,** domares befogenhet att i fall, hvarom lagarne intet bestämma, handla efter sitt eget förnufts ingifvelser; **arbītrio,** (ablat. af *arbitrium*), efter godtfinnande. — **Arbitrār,** godtycklig, beroende af ens eget tycke och val, egenmäktig.

**Arbitrera, Arbitrium, Arbiträr,** m.fl., se föreg.

**Arbitrāge,** (-träsj'), n., fr. (jmf. *Arbiter*), ungefärlig uppskattning; utslag fäldt af skiljedomare, gode mäns beslut; handelst. beräkning, hvarmedelst man, genom jemförelse af flera orters vexelkurs, kan finna, på hvilken man med största fördel kan draga vexel.

**Arbolāde** och **-lād,** f., fr. (*arbolāde*), ett slags kaka, gjord af smör, grädde, ägg-gulor, päronmust, socker och salt.

**Ārbor,** f., lat., träd; **arbor Diānae** el. **philosōphica,** trädlik anskjutning, som uppkommer på glaset af ett kärl, då silfver löses i utspädd salpetersyra och qvicksilfver tillslås; **arb. genealōgica,** stamträd; **arb. vītae** el. **medullāris,** lifsträd; anat. det trädlika utseende, som hvita mergsubstansen i lilla hjernans sidodelar vid perpendikulära genomsnitt företer. — **Arborescēns,** f., förvandling till träd; trädlik växt. — **Arborescēnt,** trädlik, som liknar ett träd i form och fasthet. — **Arborescēra,** öfvergå, förvandlas till träd. — **Arborifōrm,** trädformig. — **Arborikultūr,** f., trädodling. — **Arborisatiōn,** f., af naturen bildad växt- el. löfteckning på en sten; jmf. **Dendrit.**

**Arbūs,** m., (rysk. *arbūs*, urspr. *karbūs*, sannolikt af pers. *kherbousch*, melon), vattenmelon: uppfriskande frukt, isht. i södra Ryssland.

**Arc,** m., fr. (lat. *ārcus*), båge, hvalf; **arcboutānt,** (arr butāng), byggn.k. hvalfpelare, som upptill slutar i en half båge: stödjepelare, sträfva; **arc-doublēāū** (-dublåh), byggn.k. upphöjd list, löpande på inre sidan af ett hvalf och sammanbindande suler, pelare el. pilastrar, för att stärka hvalfvet. — **Arcād** och **Arkād,** m., fr. (*arcade*), byggn.k. bågöppning: hvalfbåge; hvälfd gång innanför el. emellan pelare: hvalfgång, pelargång (i denna bemärkelse mest i plur.: **arkāder**).

**Arcani disciplina,** se under **Disciplina.**

**Arcanist,** se följ.

**Arcānum,** n., pl. **arcāna,** lat. (af *arcānus*, hemlig), hemlighet; undergörande läkemedel, hvars beståndsdelar äro kända endast af några få. — **Arcanīst** och **Ark-,** m., en, som är i besittning af hemliga läkemedel el. kunskaper; hemlighetsmakare.

**Arcato,** se under **Arco.**

**Arcēāū,** m., pl. **arcēāūx** (arsåh), fr. (af *arc*, lat. *ārcus*, båge, hvalf), byggn.k. hvälfningen el. bugten på ett hvalf; den hvälfda delen öfver en port el. ett fönster; på bildhuggeriarbeten: prydnad i form af sammanflätade klöfverblad.

**Archaeographi, Archaeologi,** m. fl., se följ.

**Archaīsm** och **Ark-,** m., gr. (af *archāīos*, gammal), användning af något föråldradt; isht. språkv. föråldrad form, ord el. talesätt. — **Arkaīstisk,** fornåldrig, föråldrad. — **Archäographī** och **Arkeografī,** f., gr. (*grāphein*, skrifva), fornlemningars beskrifning. — **Arkeogrāfisk,** som har fornlemningars beskrifning till föremål. — **Arkeolōg,** m., fornforskare, en fornkunnig. — **Arkeologī,** f., gr. (*lōgos*, ord, lära), fornkunskap, fornforskning; i inskr. bem.: kännedom och historia om de bildande konsterna hos de gamla folken, isht. greker och romare. — **Arkeolōgisk,** som har afseende på fornkunskapen. — **Arkeomān,** m., lidelsefull älskare af forntiden och dess alster. — **Arkeomanī,** f., gr. (*manīa*, raseri), lidelsefull förkärlek för forntiden och dess alster.

**Āarches-court** (ārtsches kåhrt) el. **Court of ārches** (kåhrt åff ārtsches), m., eng. (af *arches*, pl. af *arch*, båge, hvalf, och *court*, se d. o.), det äldsta och förnämsta, under erkebiskopen af Canterbury stående andliga konsistoriet i England.

**Archētypus** och **Arketȳp,** m., gr. (*archētypos*, först el. såsom mönster präglad), urbild, mönster; urskrift, original.

**Archāus** och **Archēus,** m., (af gr. *archāīos*, *archēīos*, uråldrig, ursprunglig, af *archā*, början), alk. den i naturen allt verkande kraften, verldsanden; den andliga urgrunden till allt lif och det urämne, hvarigenom man skulle kunna förvandla alla naturkroppar; läkek. ford. okroppsligt väsende, som ansågs bo i kroppens inre, åstadkomma dennas förrättningar samt genom sina nycker el. fel framkalla sjukdomar; jmf. **Spiritus rector.**

**Ārchi-,** framför vokaler understundom **Arch-,** gr. (af *ārchein*, börja, herrska), förstafvelse, som, ställd framför ett ord, betyder: den förste, den öfverste, erke-.

**Archiāter** och **Arki-,** m., gr. (af *ārchi*, *arch*, se d. o., och *iatrōs*, läkare), öfverläkare, förste läkare; i Sverige: hederstitel, som tilldelats åtskilliga af svenska konungars läkare.

**Archicancellārius,** nylat. (af gr. *ārchi*, se d. o., och lat. *cancellārius*, dörrvaktare, kansler), el. **Archi-chanceliēr** (arschischangsäljēh), fr. (af gr. *ārchi*, se d. o., och fr. *chanceliēr*, kansler), m., erkekansler.

**Archidiākonus** och **Arkidiakōn,** m., gr. (af *ārchi*, se d. o., och *diākonos*, tjenare), erkedjekne: den förste andlige näst biskopen och honom behjelplig i uppsigten öfver presterskap, kyrkor och kloster, äfvensom i förvaltandet af de kyrkliga godsen; i England: biskopens ställföreträdare.

**Archidūx,** gr.-lat., el. **Arcidūca,** (artjid-), ital., m., (af gr. *ārchi*, se d. o., och lat. *dux*, ital. *dūca*, anförare; hertig), erkehertig: titel för prinsarna i österrikiska kejsarehuset.

**Archiepīscopus,** gr., el. **Arcivēscovo** (artjiv-), ital., m., (af gr. *ārchī*, se d. o., och *epīskopos*, ital. *vēscovo*, uppsyningsman, biskop), erkebiskop. — **Arkiepiskopāl,** erkebiskoplig. — **Arkiepiskopāt,** n., erkebiskopsdöme, erkebiskoplig värdighet.

**Archilōchisk** och **Arkilōkisk,** (efter den första grek. lyrikern *Archīlochos* ifrån Paros, omkr. 688 f. Kr.), bitande, bitter (om tal och skrift): **ark. vers,** en half pentameter:

— ⏑ ⏑ | — ⏑ ⏑ | —, t. ex.:
*Tömmer ej natten sin gråt,*
*heliga graf, i din famn?*

**Archīmagus**, m., gr. (af *ārchi*, se d. o., och *māgos*, arab. *madjûs*, urspr. pers.; jmf. *Magus*), erketrollkarl. — **Archimagī** och **Arkim-**, f., erketrolleri, guldmakarekonst, jmf. **Alchemi.**

**Archimandrīt** och **Arkim-**, m., nygr. (af *ārchi*, se d. o., och gr. *māndra*, träck, fårfålla; kloster), inom grek. kyrkan: klosterföreståndare, abbot, den högste andlige näst efter patriarken.

**Archimēdes**, m., forntidens störste matematiker, f. omkr. 287, d. 212 f. Kr.; fig. person med matematiskt snille. — **Archimēdiska** och **Arkim- problēmet**, n., uppgift om sättet att genom sammansatta metallers vägning i vatten bestämma beståndsdelarnas vigt; **arkimediska skrufven**, vattenskrufven: redskap till uppfordring af vatten.

**Archimonastērium**, n., gr. (af *ārchi*, se d. o., och *monastārion*, ställe, hvarest man lefver i ensamhet, af *monastār*, ensling), hufvudkloster, förnämsta klostret i en munkorden.

**Archipelāg** och **Arkip-**, m., gr. (af *ārchi*, se d. o., och *pēlagos*, haf), egentl. det förnämsta hafvet; hafsrymd med en stor mängd öar: öhaf; isht. den öbeströdda nordöstra delen af Medelhafvet, emellan Grekland, Turkiet och Mindre Asien.

**Archiprēsbyter** och **Arki-**, m., gr. (af *ārchi*, se d. o., och *presbȳteros*, den äldre, af *presbȳs*, gammal), föreståndare för presbyterna i den äldsta kristna kyrkan; erkeprest: ett slags kontraktsprost. — **Arkipresbyteriāt**, n., erkeprests el. kontraktsprosts värdighet el. syssla.

**Architēkt** och **Arki-**, m., gr. (*architēkton*, af *ārchi*, se d. o., och *tēkton*, timmerman, handtverkare; lat. *architēctus*, fr. *architēcte*, ital. *architētto*), byggmästare, som vetenskapligt studerat byggnadskonsten; tjensteman, hvars åliggande det är att hafva tillsyn öfver offentliga byggnader m. m. — **Arkitektonīk**, f., byggnadskonst; äfv. konsten att uppföra en vetenskaplig lärobyggnad, ett system. — **Arkitektōnisk**, som har afseende på byggnadskonsten; öfverensstämmande med byggnadskonstens reglor. — **Arkitektūr**, f., byggnadskonst; byggnadssätt; **arkitektūr-målning**, den del af målarkonsten, som gör byggnadskonstens verk till hufvudföremål för sin framställning; äfv. tafla, som framställer något el. några af byggnadskonstens verk.

**Architrāv** och **Arki-**, m., gr.-lat. (af *ārchi*, se d. o., och *trabs*, bjelke; fr. *architrāve*), understa delen af det horisontella bjelklaget uppöfver en pelarrad: underbjelke, hufvudbjelke, bindbjelke.

**Archityp**, se **Archetypus.**

**Archīv** och **Arkīv**, n., lat. (*archīvum*, af gr. *archēīon*, öfverhetshus, rådhus), samling af böcker, urkunder och handlingar, som tillhöra det allmänna och röra antingen hela riket, el. ett visst embetsverk el. enskilta mål; byggnad el. rum, der sådana böcker, urkunder el. handlingar förvaras; äfv. tidskrift el. större arbete, der sådana urkunder el. handlingar aftryckas el. finnas upptagna; embetsverk, som vårdar dylika böcker, urkunder el. handlingar. — **Arkivārie**, m., embetsman, som har vård och tillsyn öfver ett arkiv: urkundsvårdare.

**Archivōlte** (arschivålt') och **Arkivōlt**, f., fr. (ital. *archivōlto*), byggn.k. bred list längs kanten af en bågöppning; i allmnht. arkitektonisk prydnad på en hvalfbåge.

**Archologī** och **Arkol-**, f., gr. (af *archā*, början, och *lōgos*, ord, lära), grundlära, = **Fundamental-filosofi.**

**Ārchon** och **Arkōnt**, m., pl. **arkōnter**, gr. (*ārchein*, herrska), herrskare, anförare, föreståndare, högste öfverhetspersonen i Athen efter konungarnas fördrifvande.

**Archäus**, se **Archeus.**

**Arciduca**, se **Archidux.**

**Arcivescovo**, se **Archiepiscopus.**

**Ārco**, m., ital. (lat. *ārcus*), båge; tonk. stråke. — **Arcāto** el. **Coll' ārco**, ital., tonk.: med stråken; antyder i musik för fiol användandet af stråken; )( **Pizzicato.**

**Arctatiōn** och **Arkt-**, f.. nylat. (*ārctare*, göra trång), läkek. inelfvornas sammandragning och derigenom uppkommen förstoppning; äfv. en kroppsdels sammanpressande vid förbindning.

**Arctior citatio** och **Arctius mandatum**, se **Arctus.**

**Arctūr** och **Arkt-**, f., lat., läkek. naglarnes inväxande i köttet.

**Ārctus**, lat., trång; skarpt begränsad el. bestämd; kompar. **ārctior, -tius**; **ārctior citātio**, f., lagf. skärpt kallelse inför rätta; **ārctius mandātum**, n., skärpt befallning.

**Arcuatim, Arcuation**, se följ.

**Ārcus**, m., lat., båge, hvalf; **arc. triumphālis**, triumfbåge. — **Arcuātim**, bågformigt. — **Arcuatiōn** och **Arku-**, f., bågformig krökning.

**Ardēlio**, m., pl. **ardeliōner**, lat. (af *ardēre*, vara het, brinna), beskäftig dagdrifvare, som lägger sig i allt, men dock ingenting uträttar.

**Ardēnt**, lat. (*ārdens*, af *ardēre*, glöda, brinna), glödande, brinnande, eldig, häftig. — **Ardēnte**, ital., tonk. glödande, eldigt.

**Ardēūr** (-döhr), f., fr., hetta, ifver.

**Ardīto**, ital., tonk. käckt, med lifligt, skarpt utprägladt föredrag.

**Āre** (ahr'), m., fr. (lat. *ārea*, yta), enheten för nya franska ytmåttet, hvars sidor hålla 10 mètres (se **Meter**) och hvars innehåll belöper sig till vid pass 12 qvadratstänger ($\frac{2}{3}$ kappland). — **Déciāre** (desiähr') m., lat.-fr. (*dēcem*, tio), tiondedelen af en are. — **Centiāre** (sangtiähr'), m., lat.-fr. (*cēntum*, hundrade), hundradedelen af en are. — **Milliāre** (-ähr'), m., lat.-fr. (*mīlle*, tusen), tusendedelen af en are, ungef. = 1 qvadratfot. — **Décāre** (dekahr'), m., gr.-fr. (*dēka*, tio), yta af 10 ares. — **Hectāre** (häcktähr), m., gr.-fr. (*hekatōn*, hundrade), yta af 100 ares. — **Kiliāre** (khiliähr'), m., gr.-fr. (*chīlioi*, tusen), yta af 1,000 ares. — **Myriāre** (miriähr'), m., gr.-fr. (*mȳrioi*, tiotusen), yta af 10,000 ares.

**Ārea**, f., lat., yta. — **Areāl**, som tillhör el. säges om en yta; subst. m., ytinnehåll el. måttet af en ytas omfång.

**Arēka**, f., malabar. (*areek*, sp. och portug. *arēca*), ett i Asien växande träd, af hvars nötlika frukter det s. k. katechu el. japansk jord beredes.

**Arēna**, f., lat., sand; fäktarebana, stridsplats.

**Arendator, Arende, Arendera,** se **Arr-.**
**Areometer,** se **Aräo-.**
**Areopāg,** m., gr. (*areiōpagos,* af *āreios,* helgad åt *Ares,* och *pāgos,* kulle), den äldsta och berömdaste domstol i Athen, som höll sina sammankomster på en åt Ares helgad kulle; fig. samling af upplysta, obestickliga domare, sträng och opartisk domstol.
**Areostylon,** se **Aräo-.**
**Areotektonik,** se under **Ares.**
**Areotika,** se **Aräot-.**
**Āres,** m., gr. (*Āräs*), myt. krigets gud, motsvarande Mars hos romarne. — **Āreotektonīk,** f., krigsv. läran om fasta orters anfall och försvar.
**Aretalōg,** m., pl. **aretalōger,** gr. (*aretālogos,* af *aretā,* dygd), egentl. dygdetalare; öknamn hos de gamla romarne på s. k. filosofer, som till åhörarnes förlustelse afhandlade moraliska ämnen. — **Aretalogī,** f., dygdepladder. — **Aretologī,** f., dygdelära.
**Aretīnska stafvelserna,** se **Ut, re, mi, fa, sol, la, si.**
**À revoir,** se under **Revoir.**
**Argāndska lampor** (efter uppfinnaren, schweizaren *Argand*), 1789 i London uppfunna lampor, i hvilka de runda vekarne äro utbytta mot cirkelformiga, ihåliga vekar, vid hvilkas antändande luftens syrgas, på en gång utifrån och inifrån (genom det ihåliga rummet innanför veken) närer lågan.
**Argēnt** (arsjäng), m., fr. (lat. *argēntum,* silfver), silfver, silfvermynt; i franska kursuppgifter (ofta förkortadt till **A.**): klingande mynt, )( **Papier; arg. comptant** (- kångtäng), kontant, reda penningar; **arg. courānt** (- kuräng), gångbart mynt; **arg. haché** (- hasché), egentl. sönderhackadt silfver; pläter. — **Argentēra** (arsjangt-), försilfra. — **Argenterī** (arsjangterī), n., kärl, möbler och husgeråd af silfver. — **Argentūre** (arsjangtȳr'), f., försilfring.
**Argentan, Argentarius, Argentin,** se följ.
**Argēntum,** n., lat., silfver; **argentum foliātum,** bladsilfver; **arg. fūlminans,** knallsilfver; **arg. musīvum,** målarsilfver; **arg. pūrum,** rent silfver; **arg. vīvum,** qvicksilfver. — **Argentān,** n., nylat., nysilfver. — **Argentārius,** m., vexlare hos de gamla romarne. — **Argentīn,** silfverfärgad, silfverklingande.
**Argenture,** se under **Argent.**
**Argonāvter,** pl., gr. myt. argofarare: grekiska hjeltar, som på det under Minervas ledning byggda skeppet *Argo* följde Jason till Kolchis för att eröfra det gyldene skinnet.
**Argōt** (argåh), n., fr. (af lat. *ērgo,* se d. o., ofta brukadt af dem, som vilja tala lärdt och följaktligen obegripligt för den stora mängden; deraf *ergoter,* käbbla om lappri, och *argoter,* prata rotvälska), rotvälska; tjufspråk; eget språk ibland utöfvarne af samma konst el. yrke. — **Argotēra,** prata rotvälska, tala tjufspråket. — **Argotīsm,** m., för tjufspråket egendomligt uttryck.
**Argumēntum,** n., pl. **argumēnta,** el. **Argumēnt,** n., pl. **argumēnter,** lat. (af *argūere,* ådagalägga, bevisa), förnuftsskäl, förnuftsgrund, bevisningsgrund; inkast; **argumēntum ab invīdia,** lat., i elak afsigt framställd skengrund; **arg. achillēum,** skensann bevisledning, sofism, jmf. **Achilles; arg. a contrārio,** skäl, som hämtas ifrån öfvervägande af motsatsen till det, som skall bevisas; **arg. ad hōminem,** bevis, som går ut på el. är hämtadt ifrån en menniskas subjektiva åsigter och sålunda icke stöder sig på allmängiltiga grunder; äfv. bevis, taget ifrån motståndarens handlingssätt el. uttalade grundsatser och sålunda ett slående bevis, en personlig öfverbevisning; skämtv. handgripligt sätt att öfvertyga; **arg. ad veritātem,** bevis, som utgår ifrån allmängiltiga, vetenskapligt grundade satser; **arg. baculīnum** el. **arg. a bāculo,** handgripligt sätt att öfvertyga medelst käppen; **arg. e consēnsu gēntium,** bevis, som åberopar sig på öfverensstämmande åsigt el. bruk ibland alla folk och i alla tider; **arg. ex concēssis,** bevis, som stöder sig på motståndarens medgifvanden. — **Argumentatiōn,** f., utveckling af bevisen för en sats, för ett påstående, för ett inkast; bevisledning. — **Argumentātor,** m., en, som utvecklar bevisen för en sats, för ett påstående, för ett inkast; äfv. en, som i tid och otid utvecklar skäl för och emot. — **Argumentēra,** göra slutledningar; söka bevisa, anföra skäl.
**Ārgus,** m., gr. (*Ārgos*), myt. den hundraögde väktaren af Jupiters älskarinna Io, som af Juno förvandlats till en ko; fig. vaksam väktare.
**Argyrīd,** m., gr. (af *ārgyros,* silfver), silfvermalm, silfverhaltig svafvelkis.
**Ārgyrokratī,** f., gr. (*ārgyros,* silfver, och *kratēin,* herrska), penningevälde. — **Ārgyromanī,** f., (*manīa,* raseri), ursinnigt begär efter penningar.
**Āria,** f., ital. (lat. *aër,* fr. *air*), 1) luft, vind; **aria cattīva,** ital.: dålig luft: italienarnes benämning på de elakartade utdunstningarna från åtskilliga trakter, såsom Maremmerna, Pontinska träsken m. fl.; 2) visa, melodi; tonk. större, af instrumenter beledsagadt, under vissa former komponeradt sångstycke för soloröst, hvars innehåll uttrycker en persons för tillfället rådande innersta känsla; **ar. di bravūra,** aria, i hvilken den sjungande lemnas tillfälle att visa sin konstfärdighet; **ar. parlānte,** i komiska operan förekommande aria i hastigt tempo, och hvari det syllabiska sångsättet är rådande. — **Ariētte** och **Ariētt,** fr., el. **Ariētta,** ital., f., kort aria, uttryckande en mindre djup, men mera glädtig känsla. — **Ariōso,** ital., sångbar; subst. n., sats i långsamt tempo, med så sångbar och uttrycksfull melodi, att den icke behöfver någon vidare prydnad, och uttryckande en mildare känsla än arian.
**Ariādnetråd** (efter kretensiska konungadottren *Ariādne,* som, enl. grek. myt., hjelpte Theseus att förmedelst en tråd finna återvägen ur Labyrintens irrgångar, der han nedlagt Minotaurus), ledtråd i virrvarr, rättesnöre vid trassel och svårigheter.
**Arianīsm,** m. (efter alexandriuska presbytern *Arius* i 4:de årh.), den lära, som ansåg Jesus för en blott menniska. — **Ariāner,** pl., anhängare af arianismen.

**Arīd**, lat. (*āridus*), torr. — **Ariditēt**, f., torka, torrhet; äfv. kärfhet.
**Āriel**, m., hebr. mansnamn (*ariēl*, Guds lejon: den hjeltemodige stridsmannen för Gud), efter kabbala: en vattenande; hos Jesajas: hedersbenämning för Jerusalem; efter medeltidens myt. en luftande, oskuldens skyddsande.
**Āries**, m., lat., vädur; i forntiden: ett slags murbräcka.
**Ariett**, se under **Aria**.
**Arihman**, se **Ahriman**.
**Arimānner**, pl., de frie hos longobarderna, i motsats till slafvarna, äfven till öfverheten.
**Arimāsper**, pl., fabelaktigt, sannol. skytiskt folk, ytterst i n.o. af den gamla verlden; de voro, enl. Herodots utsaga, enögde och lågo i ständig fejd med guldvaktande gripar.
**Arioso**, se under **Aria**.
**Aristārchus**, m., gr., berömd forngrek. grammatiker, som med stränghet bedömde Homers och Pindars dikter; derföre fig. sträng konstdomare. — **Aristārkisk**, som har minen af en sträng konstdomare, strängt bedömande.
**Aristodēmokratī**, f., gr. (af *āristos*, den bäste, *dāmos*, folk, och *kratēin*, herrska), adels- och folkvälde; jmf. **Aristokrati** och **Demokrati**.
**Aristokrāt**, m., gr. (af *āristos*, den bäste, och *kratēin*, herrska), urspr. en af de yppersta i samhället; nu: medlem af den mäktigaste folkklassen i en stat, vare sig den utgöres af adel el. icke; medlem af den högre och rikare adeln i ett land; fig. anhängare af herreväldet och dermed sammanhängande åsigter; öfversittare. — **Aristokratī**, f., (*aristokrāteia* och *aristokratīa*, egentl. de bästes herravälde), ford. regeringssätt, enl. hvilket rättigheten till statens styrelse endast tillkom de genom snille, börd, förmögenhet el. talanger utmärkta medborgarne; nu: regeringssätt, enl. hvilket antingen adeln el. de mäktigaste af adelsslägterna el. de rikaste och mäktigaste leda statens ärender; herrevälde, adelsvälde, )( **Demokrati**; adeln i allmänhet, men isht. den högsta, rikaste och mäktigaste; äfv. de anseddaste, rikaste och mäktigaste i ett samhälle, utan afseende på, om de tillhöra adeln el. icke; fig. öfverlägsenhet, företräde. — **Aristokrātisk**, som tillhör, har afseende på, el. är vän och anhängare af aristokratien, dess makt, grundsatser, tänkesätt och sträfvanden: herrisk, herre-. — **Aristokratīsm**, m., förkärlek för adels- el. herrevälde: adels- el. herreväldets grundsatser och handlingssätt.
**Aristophānisk** och **Aristof-**, (efter den grekiska lustspelsdiktaren *Aristōphanes*, omkr. 427 f. Kr.), bitande qvick.
**Aristotēliker**, m., anhängare af den store grek. filosofen *Aristōteles*, som föddes 384 och dog 322 f. Kr. — **Aristotēlisk**, öfverensstämmande med *Aristoteles*' lära. — **Aristotelīsm**, m., *Aristoteles*' lära el. filosofi.
**Arithmetīk** och **Aritm-**, f., gr. (af *arithmōs*, tal), räknekonst: den del af rena matematiken, som handlar om s. k. afsöndrade storheter el. tal; äfv. räknebok. — **Aritmētiker**, m., en, som är kunnig i aritmetik, räknemästare. — **Aritmētisk**, räknekonsten tillhörig; **ar. progression** el. **serie**, se under **Progression**. — **Arītmologī**, f., gr. (*lōgos*, ord, -lära), läran om talens hemliga, underbara egenskaper. — **Arītmomantī**, f., gr. (*mantēia*, spådom), spådom ur tal.
**Arkad**, se **Arcad**.
**Arkādien**, n., af herdar bebodt, bergigt landskap på Morea i Grekland, hvarest de förnöjsamme invånarne lefde ett stilla och lyckligt lif; deraf talesättet: **äfven jag har varit i Arkadien**, d. v. s. äfven jag har en gång varit lycklig. — **Arkādier**, pl., invånare i Arkadien; medlemmar af en skaldeförening i Rom, som uppstod 1690. — **Arkādisk**, landtlig, oskyldig, naturlig; jmf. **Idyllisk**.
**Arkaism**, **Arkaistisk**, se **Archaism**.
**Arkanist**, se **Arc-**, under **Arcanum**.
**Arkebusera**, fr. (*arquebuser*, af *arquebūse*, bössa, g. fr. *harquebūse*, sp. *arcabūz*, ital. *archibūgio*, *archibūso*, holl. *hakabus*, t. *hakenbüchse*), milit.t. skjuta ihjel såsom straff. — **Arkebusādvatten**, ett slags läkevatten för sårnader. — **Arkebusēring**, f., ihjelskjutning, såsom militäriskt straff.
**Arkeografi**, **Arkeolog**, m. fl., se under **Archaism**.
**Arketyp**, se **Archetypus**.
**Arkiater**, **Arkidiakon**, se **Arch-**.
**Arkiepiskopal**, **Arkiepiskopat**, se under **Archiepiscopus**.
**Arkilokisk**, se **Archilochisk**.
**Arkimagi**, se under **Archimagus**.
**Arkimandrit**, **Arkimedisk**, **Arkipelag**, **Arkitekt**, **Arkiv**, m. fl., se **Arch-**.
**Arklī**, n., lat. (af *ārcus*, båge, hvalf), föråldrad benämning på artilleri; nu, på fästningar: förvaringsrum för ammunition, kulor och krut; på örlogsfartyg: rustkammaren el. förvaringsrummet för vapen m. m. (vanl. aktersta delen af understa batteriet).
**Arkologi**, se **Arch-**.
**Arkont**, se **Archon**.
**Arktation**, se **Arct-**.
**Ārktisk**, gr. (af *ārktos*, björn; Björnen kallas en af nordliga himmelens stjernbilder), egentl. hvad som ligger i närheten af stjernbilden Björnen: nordlig; )( **Antarktisk**. — **Arktūrus** och **Arktūr**, m., (gr. *arktūros*, af *ūros*, vaktare, sål. egentl. björnvaktare), skön stjerna af första storleken och med rödaktigt ljus i stjernbilden Bootes.
**Arkuation**, se **Arcu-**, under **Arcus**.
**Arlecchīno** (-khīno), **Arlequīn** (arlekäng) och **Ārlekin**, m., (ital. *arlecchīno*, fr. *arlequin*), slug, illistig och putslustig personnage i forna italienska komedien, betjent åt Pantalon, klädd i jacka och trångt åtsittande benkläder, båda sammanflickade af spetsrutiga, olikfärgade tyglappar, svart mask för ansigtet, spetsig filtmössa på hufvudet och ett klappträ i handen (nu förvist till farsen på lägre teatrar); fig. gyckelmakare, putsmakare, narr, putslustig person. — **Arlekināder**, pl., upptåg, narrstreck.
**Ārma**, pl., lat., vapen; redskap; sedan medelt. äfv. sköldemärke, familjvapen; **ad ārma**, till vapen! till verket! **in ārmis**, under vapen, beväpnad; **inter ārma silent lēges**, bland vapnen tiga lagarne, d. v. s. i krig gifves ingen annan rätt, än styrkans.
**Armāda**, f., sp. (af *armādo*, beväpnad), utrustning; krigsflotta; isht. den af Filip II i Spanien emot Elisabet af England 1588 utrustade

stora flottan. — **Armadīlla** (-dīlja), sp. el. **Armadīlle** (-dīlj'), fr., f., liten flotta: eskader; äfv. mindre beväradt fartyg, isht. tullfartyg.

**Armāles** el. **Armalīster**, pl., ung. (af *armālis*, adelsbref), ungerske adelsmän utan jordegendom och som endast lefde af krigstjenst.

**Armamentārium**, n., lat. (af *armamēnta*, allehanda redskap, tross, isht. alla för fartygs utrustning nödvändiga saker), vapenhus, tyghus.

**Armārium**, n., lat. (af *ārma*, vapen), rustkammare, maskinsal; äfv. boksal, bokskåp. — **Armārius**, m., vapensmed; förvarare af kyrkoböckerna och föresångare i klostren.

**Armatēūr** (-tōhr), m., fr., beväradt handelsfartyg; kaparefartyg; skeppsredare: en, som utrustar fartyg till längre handelsfart el. kaperi; fribytare, sjöröfvare.

**Armatōler**, pl., nygr. (*armatolōs*, beväpnad), klefter, som trädde i underhandling med Porten.

**Armatūr**, f., lat. (*armatūra*, af *armāre*, beväpna), utrustning, beväpning; fartygs utrustning och bemanning, dess kanoner, gevär och andra vapen; fys. magnetens förseende med jernstycken, för att öka dess kraft; äfv. sjelfva dessa jernstycken.

**Armēe** och **Armē**, m., fr. (*armée*, f., af *armer*, lat. *armāre*, beväpna), krigshär, krigsmakt; **armée volānte** (armēh vålängt'), flygande trupp, ströfkår; **armē-cōrps** och **armē-kār**, m., största underafdelningen af en armé, vanl. bestående af 25,000—60,000 man af alla vapen under en särskilt öfverbefälhafvare; jmf. **Division, Brigad, Regimente, Bataillon, Compagnie.** — **Armēra**, beväpna, bevära, isht. om fästningar, då de vid ett krigs utbrott skola förses med artilleri, ammunition och förråder af alla slag; fys. förse en magnet med vidfästade jernstycken, för att sålunda öka dess kraft.

**Ārmes** (arm'), pl., fr., vapen; rustning; sköldemärke; **arm. parlāntes** (- -längt'), fr., egentl. talande sköldemärke: vapen, som bildligt antyder sin ägares namn; **aux ārmes** (å-s-ärm'), fr.: till vapen! till strid! till verket!

**Armīda**, f., ital., egentl. den beväpnade; namnet på en skön och i trolldom förfaren qvinna i Tassos *Befriade Jerusalem;* fig. förförisk qvinna.

**Armifer** el. **Ārmiger**, m., lat. (af *ārma*, vapen, och *fērre* el. *gērere*, bära, föra): vapenbärare, i medelt. en riddares sven el. page.

**Armīlla**, f., lat., armband, armprydnad. — **Armillārsfēr**, m., astr. redskap, begagnadt redan af Hipparchus och Ptolemaeus samt ännu af Tycho Brahe, hvilket genom cirklar föreställde meridianen, eqvatorn, ekliptikan, o. s. v.

**Arminiāner**, pl., anhängare af den lära, som *Arminius*, egentl. *Hermanni* el. *Harmsen*, i början af 17:de årh. förkunnade i Amsterdam och Leyden; jmf. **Remonstranter.**

**Armistītium**, n., nylat. (af *arma*, vapen, och *sīstere*, hejda, stanna), vapenstillestånd, vapenhvila.

**Armjāk** (armāk), m., rysk., kort öfverrock, som begagnas af ryska bönder och arbetare.

**Armoisīn** (armåasäng), m., fr., ett slags tunnt sidentyg, som ford. förfärdigades i Italien, numera i södra Frankrike.

**Armorācia**, f., lat. (gr. *armorakīa*), pepparrot.

**Armoriāl**, n., fr. (nylat. *armoriāle*, af *ārma*, vapen), vapenbok, heraldiskt verk. — **Armorīst**, m., kännare af el. författare i heraldiken.

**Ārmstrong-kanōn**, m., af eng. ingeniören *William Armstrong* 1854 uppfunnen refflad kanon med bakladdning.

**Arnāūter**, pl., de krigiska inbyggarne i Albanien, som anses för turkiska arméns bästa soldater.

**Ārnold**, m., fornt. (*Aranolt*, af *aro*, örn, och *walt*, välde), mansnamn med betyd.: den som en örn djerfve, den modige.

**Arob**, se **Arroba.**

**Arōm**, m., el. **Arōma**, n., gr. (*āroma*, krydda), vällukt; luktämnet i blommor och kryddväxter. — **Aromalīt**, m., kryddsten, välluktande sten. — **Aromātika**, pl., kryddmedel, kryddor. — **Aromatisēra**, krydda, göra välluktande. — **Aromātisk**, som innehåller arom; som utmärker sig genom en stark och behaglig lukt; kryddaktig.

**Aron**, se **Aaron.**

**Ārpa**, f., ital., harpa; **arpa dōppia**, dubbelharpa. — **Arpanētta**, f., liten harpa. — **Arpeggēra** (arpäddjēra), ital. (*arpeggiāre*), egentl. spela på harpa; tonk. anslå tonerna af ett ackord brutna, sönderdelade, men raskt efter hvarandra. — **Arpeggiāto** (-päddjāto), tonk. brutet, sönderdeladt; jmf. **Arpeggio.** — **Arpeggiatūra** (-päddjat-), f., följd af brutna ackorder. — **Arpēggio** (-päddjo), adv. och subst. n., tonk. sönderdeladt; beteckning för brutna ackorder, hvilkas toner icke skola anslås samtidigt, utan efter hvarandra och så hastigt, att det bestämda tempot icke rubbas.

**Arpēnt** (-päng), m., fr. (lat. *arepēnnis*, m.lat. *arpēntium*, *aripēndium*, kelt. ord, hvars andra hälft innehåller ett keltiskt räkneord), franskt ytmått, öresland, dagsplöja.

**Arpicōrdo** el. **Arpikōrd**, n., ital. (af *ārpa*, harpa), tangentinstrument, hvars strängar, vidrörda af messingshakar, gifva en ton, liknande harpans; särskilt, ur bruk kommen, inrättning på ett flygelpiano att åstadkomma en rasslande ton; jmf. äfv. **Spinett.**

**Arpōne**, n., ital. (af *ārpa*, harpa), i Palermo uppfunnet instrument, liknande en stående flygel, men med tarmsträngar, hvilka knäppas med fingrarna.

**Arquebusera**, se **Ark-.**

**Arrack**, se **Arack.**

**Arragonīt**, m., (af landskapet *Arragōnien* i Spanien), i grått el. blått skiftande, genomskinlig kalksten, anskjutande uti sexsidiga kristaller.

**Arrak**, se **Arack.**

**Arrakātscha**, f., sp. (*arracācha*), en till föda tjenande rot ifrån Sydamerika.

**Arrangēra** (-rangsjēra), fr. (*arranger*, af *rang*, led, ordning; jmf. *Rang*), anordna, tillställa, ombestyra; tonk. anordna ett styckes notbeteckning så, att det kan utföras på ett el. flera andra slags instrumenter, än det el. dem, för hvilket el. hvilka stycket ursprungl. är skrifvet. — **Arrangemēnt**, (-rangsjemäng), n., anordning, tillställning; hvad, som blifvit anordnadt, tillställdt; tonk. anordningen af ett musikstyckes notbeteckning för annat el. andra instrumenter, än det el. de ursprungliga.

**Arrātel**, m., pl. **arrāteis** och **arrātels**, port. (af arab. *ar-ratl*, skålpund), port. skålpund, af

hvilka 32 utgöra en arroba och 128 en qvintal el. centner.

**Arrēnde,** n., m.lat. (*arrēnda*, af *arrendāre*, sp. *arrendar*, fr. *arrenter*, af m.lat. *rēndere*, fr. *rendre* = lat. *rĕddere*, gifva, återgifva), upplåtelse af nyttjande rätt till fast egendom el. rättigheter på viss tid och emot bestämda vilkor: förpaktning; afgift för begagnande af annans egendom el. rättighet. — **Arrendātor,** m., förpaktare. — **Arrendēra,** genom kontrakt på viss tid och under vissa vilkor, samt emot bestämd afgift, innehafva nyttjanderätten till fast egendom el. rättigheter: förpakta.

**Arrēst,** m., m.lat. (*arrēstum*, af lat. *ad*, se d. o., och *restāre*, qvarblifva, g.fr. *arrest*), fängelse, häkte; fängelsestraff; **ărrest of jŭdgement,** (ärrest åff dschödsch'mänt), m., eng. förhindrande af dom el. utslag genom den anklagade till följe af begångna formfel. — **Arrestānt,** m., en häktad, fånge. — **Arrestatiōn,** f., häktning. — **Arrestatōrium (mandātum)** n., häktningsorder; äfv. kallelse af borgenärerna i en konkursmassa. — **Arrestēra,** fängsla, häkta: i lagens namn beröfva någon den personliga friheten.

**Arrēt** (arrāh), m., fr. (g.fr. *arrest*, m.lat *arrēstum*; jmf. *Arrest*), dom, utslag af öfverdomstol; äfv. häktningsorder; **arrēts d'amōūr** (arrāh d'amūhr), pl., minnehofvens utslag el. domar i medeltiden. — **Arrêtē,** m., dom, utslag af underdomstol.

**Ārrha,** f., lat. (gr. *arrhabōn*, urspr. hebr. el. fen. *êrâbôn*, underpant, af *ârab*, gå i borgen, pantsätta), handpenning, köpeskilling; **pro ārrha,** lagf. såsom förskott.

**Arrhostēma,** n., el. **Arrhostī** och **Arro-,** f., gr. (*arrhōstēma*, *arrhostīa*, af *arrhostēīn*, vara svag, vara kraftlös), läkek. svaghet; sinnessvaghet, blödsinne.

**Arrhȳthmus** el. **Arrȳtm,** m., gr. (af nekande part. *a* och *rhythmōs*, jemn rörelse; jmf. *Rhythm*), läkek. oregelmessighet, isht. pulsens. — **Arrytmī,** f., brist på öfverensstämmelse, )( **Symmetri;** oregelmessig rörelse.

**Arriēre** (arriär'), fr. (af lat. *ad*, se d. o., och *rĕtro*, tillbaka), i sammansättningar: efter-; **en arriēre,** (ang-n-arriähr'), tillbaka, baklänges; **arriēre-bān** (-bāng), m., landstorm, allmänt uppbåd till beväpning, )( **Ban; arriēre-gārde** (-gärrd') el. **Arriērgārde,** n., eftertrupp: den afdelning, medelst hvilken en tillbakagående truppstyrka skyddar sig emot ett oväntadt och hastigt öfverfall af en efterföljande fiende, )( **Avant-garde; arriēre-pensēe,** (-pangsēh), f., hemlig tanke, hemligt förbehåll; **arriēre-positiōn** el. **arriēr-,** f., ställning i ryggen af en större armékår för att betäcka densamma; **arriēre-saisōn** (-säsång), f., den sena årstiden, efterhösten.

**Arriēro,** m., pl. **arriēros,** äfv. **Harri-,** sp. (af *arre*, framåt! marsch! tillrop för att påskynda dragarne), mulåsnedrifvare i Spanien och Sydamerika.

**Arrimēra,** fr. (*arrimer*, af g. t. *rîm*, rad), skeppst. stufva. — **Arrimāge** (-māsj'), n., skeppst. skeppslastens jemna fördelning i lastrummen, stufning. — **Arrimēūr** och **-mōr,** m., stufvare.

**Arrivēra,** fr. (*arriver*, urspr. anlända till strand, landa, lat. *adripāre*, af *ad*, se d. o, och *rīpa*, fr. *rive*, strand), ankomma, anlända; inträffa, tilldraga sig. — **Arrivāge,** (-väsj'), n., landning; ankomst.

**Arrōba,** f., (af arab. *ar-rubu*, egentl. en fjerdedel), handelsvigt i Spanien, Portugal, de spanska och portugisiska kolonierna, motsvarande 25 spanska, 32 portugisiska skålpund, jmf. **Arratel;** mått för våtvaror i Portugal = 6 kannor 16 kubiktum.

**Arrogans, Arrogant,** se under **Arrogera.**

**Arrogation,** se **Adrog-** under **Adrogera.**

**Arrogēra,** lat. (*arrogāre*, af *ad*, se d. o., och *rogāre*, hämta), tillvälla sig; på orättrådigt, öfvermodigt sätt göra anspråk på. — **Arrogāns,** f., (lat. *arrogāntia*), förmätenhet, inbilskhet, öfvermod, trotsighet. — **Arrogānt,** öfvermodig, förmäten, inbilsk, trotsig, oförskämd.

**Arrondēra** (-rångd-), fr. (*arrondir*, af *rond*, lat. *rotūndus*, rund), egentl. afrunda; utvidga; mål. gifva figurerna naturlig rundning och fyllighet; ridk. dressera hästen till alla rörelser i rundel; **arr. sig:** utvidga sina besittningar så, att någon främmande egendom ej mera inneslutes emellan dem. — **Arrondissemēnt,** (-rångdiss'māng), n., afrundning, landutvidgning; i Frankrike: benämning för underafdelningarna af departementerna och de särskilta qvarteren i Paris.

**Arrosēra,** fr. (*arroser*, egentl. befukta med dagg, af *rosée*, lat. *ros*, dagg), befukta, begjuta, vattna; betrygga sin rätt till räntornas uppbärande å statsskuld genom nya lån el. kontanta inbetalningar. — **Arrosāge** (-säsj'), n., befuktning, vattning. — **Arrosemēnt** (-rås'māng), n., och **Arrosēring,** f., befuktande, vattning; i Österrike: tillskottsbetalning till ett staten förut lemnadt lån, för att betrygga sin rätt till räntornas uppbärande. — **Arrosōīr** (råsååhr'), m., sprutkanna; stänkqvast; (hos smeder): kylviska.

**Arrosti,** se **Arrh-.**

**Ārrowroot** (ärroruht), **Arrowmjöl** el. **Arrowrotmjöl,** eng., ett särdeles närande mjöl af sydamerikanska växterna m a r ā n t a a r u n d i n ā c e a och m a r. ī n d i c a.

**Arrytm, Arrytmi,** se **Arrhythmus.**

**Ars,** f., pl. **ārtes,** lat., konst; vetenskap; äfv. handtverk; **ars amāndi,** konsten att älska (en dikt af fornromerska skalden O v i d i u s); **ars lōnga, vīta brēvis est,** konsten är lång, men lifvet är kort; **ars mnemōnica,** se **Mnemonik; ars non hābet osōrem, nīsi ignorāntem:** endast den okunnige föraktar (egentl. hatar) vetenskap och konst; **ars poētica,** se **Poetik; ārtis perītus,** m., en konstförfaren, en sakkunnig; **ārtes liberāles,** hos romarne: de fria konsterna, d. v. s. sådana, som anstodo en fri man; nu: de fria, d. v. s. de sköna konsterna; **artium liberalium magister** och **artium magister,** se under **Magister.** — **Artepe-rītus,** m., se ofvan **Artis peritus.**

**Ars,** m. (arab. *'ars*, ådagaläggande), bestämmelsen af en turkisk tjenstemans företrädesrättigheter, i hans fullmakt; äfv. böneskrift.

**Arschīn,** f., rysk. (*arschin*, m., af turk.-tatar. ursprung), ryskt alnmått, indeladt i 16 w e r s c h o k, se d. o.

**Arsenāl,** m., fr. (m.lat. *arsēna*, hos Dante *arzāna*, förvrängdt af arab. *darsinah*, verksamhe-

tens, idoghetens hus; deraf ital. *darsēna*, tyghus för flottan), förvaringsställe för vapen och ammunition: tyghus; särskilt i Sverige: förvaringsställe för fanor, rustningar och vapen af alla slag, hvilka antingen tagits i krig och förvaras såsom segertecken, el. tillhört ryktbara personer.

**Arsenīk,** m., gr. (*arsenikōn*, manligt, kraftigt), giftig metall, i brottet ljust blygrå, kristallinisk och glänsande, skör och lätt att pulverisera, samt gifvande från sig. innan den smältes, en hvitlökslikt luktande, giftig rök. — **Arsenikālisk,** som håller arsenik.

**Ārsis,** f., gr. (af *āīrein*, höja), höjning; dikt- och tonk. uppslaget i takten: tonens höjning, )( **Thesis.**

**Ārtemis,** f., grek. myt. = lat. **Diana,** se d. o.

**Artemīsia,** f., lat., gråbo: flerårig och i Sverige allmänt förekommande växt, hvars rottrådar användas i läkekonsten.

**Arteperitus,** se **Artis peritus,** under **Ars.**

**Artēr,** m., gr. (*artärīa*), anat. pulsåder. — **Artērialitēt** el. **Artēriositēt,** f., nylat., rikedom på pulsådror. — **Arteriēl** och **Arteriōs,** som beträffar, som har afseende på pulsådern. — **Artēriografī,** f., gr. (*grāphein*, skrifva), beskrifning på pulsådern. — **Artēriotomī,** f., gr. (*tēmnein*, skära), öppnande af en pulsåder i och för bloduttömning: pulsåderlåtning. — **Arterītis** el. **Arteriītis,** f., inflammation af pulsådern.

**Artēsisk brunn,** (af grefskapet *Artois* i Frankrike), brunn, som uppkommer, då man borrar så djupt i jorden, tills man träffar på en underjordisk vattensamling, som tryckes af en derpå hvilande bergmassa, utan att finna aflopp.

**Artes liberales,** se under **Ars.**

**Arthralgī** och **Artr-,** f., gr. (af *ārthron*, led, lem, och *ālgos*, smärta), läkek. smärta i ledgångarna. — **Arthrītis,** f., gikt. — **Artrītisk,** giktartad; äfv. tjenlig emot gikt. — **Artrodynī** och **Artropatī,** f., smärta i lederna. — **Arthrophlogōsis,** f., inflammation i lederna. — **Arthrōsis,** f., ledfogning, ledgång = **Artikulation;** jmf. **Diarthrosis** och **Synarthrosis.**

**Arthritis, Arthrophlogosis, Arthrosis,** m. fl., se föreg.

**Ārthur, Ārtur** el. **Ārtus,** m., mansnamn med betyd.: den stränge; en fornengelsk konung, d. 541, stiftare af det mångbesjungna r u n d a b o r d e t.

**Articulatim, Articuli,** m. fl., se följ.

**Artīculus,** m., pl. **artīculi,** el. **Artīkel,** m., pl. **artīklar,** lat. (demin. af lat. *ārtus*, lem), särskilt, för sig afsluten, mindre del af bok, skrift, tidskrift, tidning: stycke, uppsats; af räkningar: post; af kontrakt: vilkor; af fredsfördrag, handelsfördrag o. s. v.: punkt; af kristna trosläran: trosartikel; vara; språkl. ord el. ändelse, som tillkännagifver, om ett föremål är bestämdt el. obestämdt: bestämningsord, bestämningsändelse; pl. **artīklar,** lagf.: lagbud, förordningar, ordningsstadgar, såsom K r i g s - a r t., G r u f v e - a r t. m. fl.; **artīculus additionālis,** tillägg, bifogad sats, tillagd punkt; **art. captiōsus,** snärjande sats; **art. fīdei fundamentālis,** trosartikel, tros-grundsats; **artīculi inquisitionāles,** pl., ransakningspunkter: de punkter, hvarom domaren tillspörjer den, som är föremål för en ransakning. — **Articulātim,** lat., el. **Artīkelvis,** stycke för stycke, punktvis. — **Articulatiōn** och **Artik-,** f., anat. ledgång: den rörliga föreningen emellan två ben i en kropp = **Arthrosis;** vid läsning: tydligt uttal af bokstafsljuden och stafvelserna, bestämdhet och klarhet i uttalet; jmf. **Accentuation.** — **Artikulēra,** särskilja; uttala så, att de särskilta bokstafsljuden och stafvelserna tydligt och klart skiljas ifrån hvarandra.

**Ārtifex,** m., lat. (af *ars*, se d. o., och *fācere*, göra), konstnär; mästare; upphofsman. — **Artificiēl,** (fr. *artificiel*, lat. *artificiālis*), konstgjord, genom konst tillvägabragt; **artificiēlt systēm,** n., bot. det slags ordnande af naturalstren, då man uppdelar dem i flockar efter ett enda organ. — **Artifīcium,** n., konstverk; konststycke, konstgrepp; knep.

**Artikel, Artikulation, Artikulera,** se **Articulus.**

**Artillerī,** n., fr. (af m.lat. *artellāria, artillāria*, krigsmaskin, fr. *artiller*, förse ett fartyg med skytteri, befästa en plats), ford. och kanske riktigare, **Artollerī** (*atollerīa*), alla slags tyngre skjut- och kastpjeser, som icke af enskilt krigsman kunna föras, såsom kanoner, haubitser, mörsare, m. m., jemte tillbehör och ammunition, såsom lavetter, bomber, kulor och krut: skytteri; den del af en armé, en trupp, som sköter och begagnar detta slags vapen; både trupp och materiel tillsammans; **artillerīdepōt,** m., förvaringsställe för alla slags tyngre skjut- och kastpjeser jemte tillbehör och ammunition; **artillerīe volānte,** (-lerī vålängt'), f., fr., ridande, egentl. flygande artilleri; **artillerīpārk,** m., vid belägringar och i fält det ställe, der arméns artilleri och ammunitionsvagnar hafva sin plats; de kanoner med ammunition och utredning jemte nödiga handtverkare, som tillhöra ett batteri; **artillerītrāīn** (-träng), m., hela tillbehöret, anspann och tross, som fordras till de gröfre kanonerna. — **Artillerīst,** m., soldat eller officer, anställd vid artilleriet.

**Artis peritus,** se under **Ars.**

**Artīst,** m., fr. (*artiste*, af lat. *artītus*, konstförfaren, af *ars*, konst), utöfvare af skön konst: konstnär; titel, som af artighet tillägges utöfvare af vissa mekaniska konster, hvilka stå i något samband med de sköna. — **Artīstisk,** som tillhör, har afseende på el. motsvarar fordringarna af skön konst: konstnärlig.

**Artischōck,** f., (fr. *artichaut*, ital. *articiōcco*, af arab. *aredi schauki:* jordtörne), i trädgårdar odlad tistelväxt, med särdeles köttiga, fjällformigt växta hufvuden, hvilkas fästen och kalkblad ätas kokta: ärtskocka.

**Artium liberalium magister** och **Artium magister,** se under **Magister.**

**Artokārper,** pl., gr. (af *ārtos*, bröd, och *karpōs*, frukt), brödfruktträd, växande på öarna i Söderhafvet, och hvilkas ymniga och närande frukter utgöra infödingarnes nästan enda föda. — **Artolatrī,** f., brödtjenst; äfven brödets (h o s t i a n s) tillbedjande. — **Artolatrīst,** m., en, som tillber brödet (h o s t i a n). — **Artolīt,**

m., sten, som ser ut som bröd: brödsten. — **Artophōrium,** n., i grek. kyrkan: ask till förvarande af det helgade nattvardsbrödet för sjuka. — **Artotyrīter,** pl., (*tyrōs,* ost), kristne i 2:dra årh., hvilka vid nattvarden begagnade ost jemte brödet.

**Artritisk, Artrodyni, Artropati,** se under **Arthralgi.**

**Artuātim,** lat. (af *ărtus,* led), styckevis.

**Artur, Artus,** se **Arthur.**

**Arundinōs,** lat. (*arundinōsus,* af *arūndo,* rör), lik rör el. säf, beväxt med vass el. säf.

**Ārvid,** m., fornnord. (af *erfiði,* arbete, möda), mansnamn med betyd.: den arbetsamme, den ihärdige.

**Aräomēter** och **Areo-,** m., gr. (af *araiōs,* tunn, och *mētron,* mått), instrument till att finna fasta och flytande kroppars specifika vigt, sänkvåg. — **Areometrī,** f., bestämmande af flytande kroppars täthet och specifika vigt.

**Aräōstylon,** n., gr. (af *araiōs,* tunn, och *stȳlos,* kolonn, sul), byggn.k. byggnad med enstaka el. långt ifrån hvarandra stående suler.

**Aräōtika,** pl., gr. (af *araiōs,* tunn), läkek. födoämnen el. läkemedel, som åstadkomma afmagring.

**As,** se **Ås.**

**Asāb,** m., turk., oordnadt turkiskt krigsfolk, som emot skattefrihet gjorde tjenst i fält; turkiska flottans manskap.

**Asar,** se **Äser,** under **Ås.**

**Asarkī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *sarx,* genit. *sarkōs,* kött), köttlöshet, magerhet.

**Āsbest,** m., gr., berglin: mineral af luckert trådig sammansättning, som begagnas till beredande af oförbränneliga tyger, eldfast papper, lampvekar m. m.

**Asbolīn,** n., gr. (af *asbōlä, āsbolos,* sot), gul, oljaktig, i vatten löslig beståndsdel i sot.

**Ascarider,** se **Askarider.**

**Ascendent,** se följ.

**Ascendēra,** lat. (*ascēndere* el. *adscēndere,* af *scāndere,* stiga), stiga uppåt, stiga högre, befordras. — **Ascendēns,** f., slägtskap i uppstigande linie. — **Ascendēnt,** m., slägting i uppstigande linie, såsom fader, faderfader o. s. v.; )( **Descendent.** — **Ascensiōn,** f., uppstigande, uppstigning; Kristi himmelsfärd; inom kat. kyrkan äfv. jungfru Marias himmelsfärd; astron. en viss punkts på eqvatorn uppstigande liktidigt med en stjerna; artill. den båge, en kastad bomb beskrifver.

**Ascension,** se föreg.

**Ascet,** se **Asket.**

**Āscii** el. **Āskii,** pl., gr. (*āskioi,* af nekande part. *a* och *skiā,* skugga), skugglösa: de menniskor, som bo vid eqvatorn och hvilka icke kunna kasta någon skugga, emedan solen alltid står midt öfver dem.

**Ascītes** el. **Askītes,** f., gr. (af *askōs,* vindsäck), läkek. bukvattusot. — **Askītisk,** vattusiktig.

**Asebī,** f., gr. (*asēbeia*), gudlöshet.

**Aseitēt,** f., m.lat. (*asēitas,* af *a se est:* är af sig sjelf), sjelfständighet; i skolastiska filosofien: den Guds egenskap, att han har grunden till sin tillvaro inom sig sjelf och alltså är till af och genom sig sjelf.

**Aselēnisk,** gr. (af nekande part. *a* och *selānä,* måne), månlös, som är utan måne.

**Asēmisk,** gr. (*āsämos,* af nekande part. *a* och *sāma,* tecken), teckenlös, som är utan kännemärke, otydlig.

**Aseptīn,** n., gr. (af nekande part. *a* och *sāpein,* ruttna), af teknikern H. Gahn i Upsala år 1868 uppfunnet medel att under längre tid förvara kött och andra matvaror emot förskämning. — **Asēptisk,** oförruttnelig, som icke ruttnar.

**Asexuāl** el. **-ālisk,** gr.-lat. (af nekande part. *a* och lat. *sēxus,* kön), könlös.

**Asfalt,** se **Asphalt.**

**Asfyktisk, Asfyxera, Asfyxi,** se **Asphyxi.**

**Asinarisk, Asininisk, Asinitet,** se följ.

**Āsinus,** m., lat., åsna; **āsinus ad lȳram,** (passa till något som) åsnan till lutspelning. — **Asinārisk** el. **Asinīnisk,** (lat. *asinārius, asinīnus*), för åsnan egendomlig; åsneaktig. — **Asinitēt,** f., åsneaktighet.

**Asitī,** f., gr. (*asitīa,* af nekande part. *a* och *sītos,* mat), fasta; brist på matlust.

**Ask, Āskar** el. **Āskur,** m., fornnord. (*askr,* askträd), myt. den först skapade menniskan.

**Askarīder,** pl., gr. (sing. *askarīs*), små springmaskar, som mest uppehålla sig i tarmkanalen.

**Askēsis** el. **Askēs,** f., gr. (af *askēīn,* öfva), öfning; strängt fromt och återhållsamt lefnadssätt, botöfning; munklikt lefnadssätt. — **Askēt,** m., en, som under iakttagande af ett ytterst strängt och återhållsamt lefnadssätt sysselsätter sig förnämligast med andaktsöfningar. — **Asketīk,** f., lära om den stränga kristliga dygdens utöfvande. — **Askētisk,** strängt gudlig; uppbygglig.

**Askites, Askitisk,** se **Ascites.**

**Asklepiāder,** pl., gr. (af *Askläpiōs,* läkekonstens gud, enl. grek. myt.; lat. *Aesculāpius,* jmf. *Esculap*), Esculaps efterkommande; hos romarne: grekiska läkare.

**Asklepiādisk vers,** (efter grek. skalden *Asklepiādäs*), versart, bestående af 2 koriamber (liten askl. vers), el. af 3 koriamber (stor askl. vers), föregångne af en troké el. spondé, samt efterföljde af en jamb. Den lilla asklepiadiska versen har alltså detta utseende:

— ⏓ | — ⏑ ⏑ — ‖ — ⏑ ⏑ — | ⏑ —; t. ex.:

*Blifva, trängta och dö, bjuder oss ödets lag;*

den stora åter detta:

— ⏓ | — ⏑ ⏑ — | — ⏑ ⏑ — | — ⏑ ⏑ — | ⏑ —; t. ex.:

*Möda, du är mig kär! Ack i din famn finner jag lifvets lust.*

— **Asklepiādisk strof,** förbindelse af asklepiadisk vers med andra versarter, isht. så, att på två asklepiadiska verser följa en ferekratisk vers, bestående af en troké el spondé och en hyperkatalektisk koriamb:

— ⏓ | — ⏑ ⏑ — | ⏑,

samt en glykonisk, bestående af en troké el. spondé, en koriamb och en jamb:

— ⏓ | — ⏑ ⏑ — | ⏑ —, t. ex.:

*Du, med trängtande rop kallad af slaf och kung!*
*Säg, hvar döljer du dig? — Bor du i klyftans sköt,*
*Der, med rufvande vingar,*
*Natten vaktar det gamla guld?*
Kellgren.

**Asklēpios,** m., gr. (*Askläpiōs*), myt. läkekonstens gud, Apollos son; jmf. **Eskulap.**

**Asmōdi** och **Asmodēus,** m., kald. (egentl. *aschmodai,* förstörare), dödsengeln i Tobiae bok;

demonernas furste i Talmud; skämtv. äktenskapsdjefvulen, den illvillige anstiftaren af äktenskaplig ofrid.

**Asōdisk,** gr. (*asōdäs,* af *äsä,* öfvermättnad, äckel), full af äckel; läkek. förbunden med äckel, ångest och stor oro.

**Asomatisk,** se följ.

**Asōmaton,** n., gr. (af nekande part. *a* och *sōma,* kropp), okroppsligt väsende, ande. — **Asomātisk,** okroppslig.

**A son aise,** se under **Aise.**

**A son goût,** se under **Goût.**

**Asophī** och **-sofī,** f., gr. (af nekande part. *a* och *sophīa,* vishet), oklokhet, dåraktighet.

**Asōt,** m., gr. (*āsotos,* egentl. som ej kan räddas, af nekande part. *a* och *sōzein,* rädda), frässare, vällusting. — **Asotī,** f., fråsseri; yppigt, utsväfvande lefnadssätt. — **Asōtisk,** fråssande, yppig; utsväfvande, liderlig.

**Aspalāt-trä,** gr. (*aspālathos,* rosenträ), tungt, oljigt trä med mörk färg och bitter smak, samt omgifvet af grå bark, hvilket kommer ifrån Antillerna och användes till parfymerier samt förarbetas till inlagda konstsaker.

**Asparagīn,** n., gr. (af *aspāragos,* sparris), ett i de unga skotten af sparris, i vicker, som grott i dunkel, och äfven i flera andra växter innehållet, qväfvehaltigt, kristalliserande ämne.

**Aspāsia** el. **Aspasī,** f., gr. (*aspasīa,* af *aspāzesthai,* välkomna, älska, sål. egentl. den välkomna, den älskvärda), namn på en skön och snillrik grekisk hetär, Sokrates' och Perikles' samtiding och väninna; fig. genom sin skönhet el. sina själsgåfvor inflytelserik qvinna af ej alldeles fläckfritt rykte.

**Aspēct** och **Aspēkt,** m., lat. (*aspēctus,* af *aspīcere,* se på, betrakta), anblick; astrol. och astron. den ställning, som en planet har till en annan i djurkretsen; jmf. **Conjunction, Opposition** och **Qvadratur**; fig. utsigt, förhoppning.

**Asper, -era, -erum,** lat., rå, skarp; **nec āspera tērrent,** äfven vedervärdigheter afskräcka ej; **per āspera ad āstra,** genom vedervärdigheter och motgångar (stiger man upp) till stjernorna, genom olyckan höjer man sig, blir man stor. — **Asperitēt,** f., råhet, hårdhet, vildhet.

**Asper,** m., nygr. (*āspros,* hvit), el. **Āktsche,** m., turk. (*aqtscheh,* hvit), litet turkiskt skiljemynt, utgörande tredjedelen af en p a r a, hvaraf trettio gå på en p i a s t e r, och ungefärl. = 1 öre rmt.

**Aspergēra,** lat. (*aspērgere* el. *adspērgere,* af *ad,* se d. o., och *spārgere,* strö, utströ), fukta, bestänka, vattna. — **Aspergīllum** el. **Aspergīll,** n., nylat., i kat. kyrkan: vigvattensqvast, stänkborste för vigvatten. — **Aspersiōn,** f., beständkning med vigvatten. — **Aspersōrium,** n., vigvattenskärl.

**Aspergill,** se föreg.

**Asperitet,** se under **Asper.**

**Aspermatīsmus** el. **-matism,** m., gr. (af nekande part. *a* och *spērma,* frö; säd), läkek. brist på sädesvätska. — **Aspermātisk** el. **Aspērmisk,** som lider brist på, som saknar sädesvätska.

**Aspernēra,** lat. (*aspernāri*), försmå, förkasta, [förakta.

**Aspersion** och **Aspersorium,** se under **Aspergera.**

**Aspērto,** m., (förvr. af fr. *à se perdre,* vid att förlöpa sig), ett slags biljardspel, hvari förlöparne räknas lika väl som gjorda bollar.

**Āsphalt** och **Āsf-,** m., gr. (*āsphaltos*), genom i jordens inre tillvägabragt förstöring af begrafna växtlemningar uppkommet ämne af svart glänsande färg, som dels förekommer som sprickfyllnad i åtskilliga bergarter, dels, och i större massor, på stränderna och i vattnet af vissa sjöar i vulkaniska trakter, och användes till lackering på trä- och läderarbeten, till gatuläggning, till taktäckning o. s. v.

**Asphyxī** och **Asf-,** f., gr. (af nekande part. *a* och *sphȳzein,* vara i häftig rörelse), läkek. pulsens afstannande, högsta grad af vanmakt; skendöd. — **Asfȳktisk,** vanmäktig; skendöd. — **Asfyxēra,** vara el. blifva vanmäktig el. skendöd.

**Aspīc** el. **Aspīk,** m., fr., krigsv. äsping: ett slags fordom bruklig kanon; kokk. kall köttel. fiskrätt med geléartad sås.

**Aspirēra,** lat. (*aspirāre* el. *adspirāre,* af *ad,* se d. o., och *spirāre,* andas), egentl. andas på; oegentl. eftersträfva, trakta efter; språkv. uttala en bokstaf med *h*-ljud, skarpt uttala; sångt. hörbart hämta andan. — **Aspirānt,** m., en sökande, isht. en, som söker ett embete; f., nunna, som genomgår pröfvotid i kloster, som ännu väntar på doket. — **Aspirāta** (näml. **lītteraa**), f., pl. **aspirātae** (näml. **lītterae**), lat., språkv. aspirerad bokstaf: sjelf- el. medljud, förbundet med ett *h.* — **Aspiratiōn,** f., in- och utandning, andedrägt; språkv. hårdare uttal af en bokstaf.

**Ass,** n., lat. (*as,* genit. *āssis,* beslägtadt med gr. *heis,* en, och urspr. betecknande en enhet el. ett helt), den gemensamma enheten för de särskilta slag af vigter, som hittills varit brukliga i Sverige, motsvarande $\frac{1}{8848}$ skålp. viktualievigt; **ex āsse,** lat., helt och hållet, oinskränkt.

**Ass,** n., tonk. den med et ♭ förtecknade och derigenom en halfton sänkta noten *a*; **assdur,** n., tonk. tonart, som företecknas med fyra ♭, och hvars första ton är a s s; **assmoll,** n., tonk. tonart, hvars företecken utgöres af sju ♭.

**Āssa dūlcis,** f., lat., se **Benzoë.** — **Āssa fōētida,** f., lat., den intorkade och inom läkek. använda saften af en i Persien och annorstädes förekommande buskväxt, med ytterst genomträngande och obehaglig lukt: dyfvelsträck.

**Assāi,** ital. (fr. *assez,* af lat. *ad satis,* jmf. *Satis*), tonk. nog, temligen, ganska.

**Assaisonnēra** (assäsån-), fr. (*assaisonner*), krydda; fig. beledsaga sitt görande och låtande med förbindlighet i tal och sätt. — **Assaisonnemēnt** (assäsånn'mäng) n., tillagning, kryddning.

**Assassīn** (-säng), m., fr. (ital. *assassīno*), lönnmördare; **Assassīner,** pl., lönnmördare; äfv. (arab. *haschischin,* egentl. förtärare af en rusande dryck, som beredes af *haschisch,* ett slags hampa), anhängare af en i 11:te årh. stiftad, genom ohyggliga grymheter beryktad, arabisk sekt, jmf. **Ismaeliter.** — **Assassināt** el. **Assassīnium,** n., m.lat., lönnmord. — **Assassinātor,** m., lagf. en, som leger en lönnmördare. — **Assassinēra,** lönnmörda.

**Assatiōn,** f., nylat. (af lat. *assāre,* steka), kok-

ning af mat och läkemedel i deras egen saft, utan annat tillägg.

**Assāūt,** (assåh), m., fr. (g.fr. *assault*, ital. *assālto*, af lat. *adsāltus*, anlopp), krigsv. anfall, öfverfall; stormning; äfv. fäktöfning.

**Assa voce,** se under **Vox.**

**Assecurēra** och **-sekur-,** m.lat. (*assecurāre*, af lat. *ad*, se d. o., och *secūrus*, säker), försäkra mot fara, betrygga för förlust; jmf. **Assurera.** — **Assekurāns** och **-kuratiōn,** f., försäkring emot fara; säkerhet; **assekurāns-bref,** försäkringsbref, jmf. **Police; assekurāns-kompanī,** n., försäkringssällskap. — **Assekurānt,** äfv. **Assecuratēūr** (-khyratöhr) och **-kuratōr,** m., en, som lemnar försäkring emot fara, försäkringsgifvare. — **Assekurāt,** m. och n., den el. det försäkrade.

**Assemblēe** och **-blē** (assangblē), m., fr. f., (af *assembler*, m.lat. *assimulāre*, församla, af *ad*, se d. o., och *sīmul*, tillsamman), församling, sammankomst; isht. enskilt el. offentlig tillställning till förlustelse i större stil, dansgille; **assemblēe dansānte** (-dangsängt'), dansgille; **ass. nationāle** (-nassiånāl), nationalförsamling, församling af folkrepresentanter.

**Assens** och **Assension,** se följ.

**Assentēra,** lat. (*assentīri*, af *ad*, se d. o., och *sentīre*, känna, iakttaga, uttala sin mening), bifalla, samtycka; öfverensstämma med; gilla. — **Assentatiōn,** f., smickrande bifall. — **Assentēring,** f., i Österrike: värfning, utskrifning af krigsfolk. — **Assēns** och **Assensiōn,** f., bifall, samtycke.

**Asserēra,** lat. (*assērere*, taga något till sig, af *ad*, se d. o., och *sērere*, knyta, anknyta), påstå, försäkra. — **Assertiōn,** f., påstående, försäkran.— **Assertōrisk,** påstående, försäkrande; log. endast uppgifvande en saks, en omständighets verkliga förhållande, antingen jakande el. nekande, jmf. **Apodiktisk** och **Problematisk.** — **Assērtum,** n., pl. **-ta,** påstående, förfäktad sats.

**Assertion, Assertorisk, Assertum,** se föreg.

**Assēssor,** m., pl. **assessōrer,** lat. (af *assidēre*, af *ad*, se d. o., och *sedēre*, sitta), bisittare el. lägre ledamot i en öfverrätt el. ett högre förvaltande embetsverk. — **Assessorāt,** n., äfv., ehuru sällan **Assessūr,** f., sådan bisittares embete och värdighet.

**Assēz,** (asseh), fr., = **Assai,** se d. o.

**Assibilēra,** lat. (*assibilāre*, af *ad*, se d. o., och *sibilāre*, hvissla, hväsa), språkv. vid uttalet beledsaga med ett hväsljud. — **Assibilatiōn,** f., nylat., hvissling; språkv. beledsagning vid uttalet med ett hväsljud.

**Assīdue,** lat. (af *assīduus*, egentl. bofast, af *assidēre*, uppehålla sig, vistas), beständigt, utan uppehåll. — **Assiduitēt,** f., trägenhet, uthållighet, oförtrutenhet, ihärdig flit.

**Assiēnto,** m., sp., egentl. säte; stadga, fördrag; isht. spanska regeringens fördrag med främmande stater, hvarigenom de sednare mot en viss afgift tillerkändes uteslutande rättighet att införa afrikanska negerslafvar till de spanskamerikanska kolonierna; **assiēnto-kompanī,** n., slafhandelssällskap. — **Assientīst,** m., medlem af ett slafhandelssällskap.

**Assiētte** (assiätt'), f., och **assiētt** (aschätt), m., fr., (af ital. *assettāre*, inrätta, ställa i ordning, got. *satjan*, sätta, ställa), egentl. läge; krigsv. ställning, lägerplats; ridk. hållning till häst; oeg. sinnesstämning, själsförfattning; själslugn; äfv. litet fat el. tallrik; **assiētte volānte** (- vålängt'), egentl. flygande tallrik; mellanrätt, birätt.

**Assignēra,** lat. (*assignāre*, af *ad*, se d. o., och *signāre*, förse med ett tecken, beteckna, jmf. *Signum*), anvisa, utfärda en anvisning, som berättigar innehafvaren att lyfta penningar el. uttaga varor. — **Assignānt** el. **Assignātor,** m., den, som utställer anvisning på penningars lyftande el. varors uttagning. — **Assignāt,** m., den, på hvilken en anvisning är utställd; n., anvisning på de årliga inkomsterna af fast egendom; under franska revolutionen: statsanvisning el. sedel, hvarför de till staten indragna godsen tjenade som säkerhet. — **Assignatārius** el. **-natār,** m., den, som emottager, som innehar anvisning på penningar el. varor. — **Assignatiōn,** f., invisning, anvisning; isht. skriftlig anvisning, hvarigenom någon anmodas att, för utställarens räkning, till uppgifven person utbetala penningar el. utlemna varor.

**Assimilēra,** lat. (*assimilāre*, riktig. *assimulāre*, af *ad*, se d. o., och *simulāre*, göra lik, af *sīmilis*, lik), göra lik, göra öfverensstämmande med, sammansmälta; införlifva, tillegna sig, förvandla till näringsämne. — **Assimilatiōn,** f., språkv. förvandling af ett medljud till ett annat beslägtadt, för att derigenom underlätta uttalet, t. ex. *assimilation* i st. f. *adsimilation*, *utlänning* i st. f. *utländing;* fysiol. sammanfattningen af alla de förrättningar hos de organiska kropparna, hvarigenom födoämnena införlifvas el. göras lika med kroppens förutvarande massa, äfv. **Assimilatiōns-procēss,** m., (jmf. *Process*).

**Assīser,** pl., fr. (*assīses*, af lat. *assidēre*, sitta vid, sitta hos), egentl. sittningar; i Frankrike: brottmålsdomstol med edsvurna skiljedomare, äfv. **Cour d'assīses,** (kuhr dassīhs), f., (jmf. *Cour*); i England och annorstädes: ständiga el. på vissa tider af året sammanträdande brottmålsdomstolar med edsvurna skiljedomare.

**Assistance, Assistans, Assistens,** m. fl., se följ.

**Assistēra,** lat. (*assīstere*, af *ad*, se d. o., och *sīstere*, ställa, ställa sig), hjelpa, gå till handa, understödja. — **Assistānce,** (assistängs'), f., och **Assistāns,** m., fr., äfv. **Assistēns,** f., nylat., hjelp, bistånd, understöd; **assistāns** äfv. inrättning, der allmänheten emot pant och till låg ränta kan bekomma penningar till låns, äfv. **Assistāns-kontōr,** n., (jmf. *Comptoir*); **assistānssēdel,** pantlånebevis; **assistēnsur,** sjöt. vanligt sekundur, som blifvit ställdt efter kronometern och i st. f. denna begagnas vid observationer på däck. — **Assistēnt,** m., i allmnht. medhjelpare, biträde; biträdande tjensteman i vissa, isht. lägre, embetsverk.

**Associatio idearum, Association,** m. fl., se följ.

**Associēra,** lat. (*associāre*, af *ad*, se d. o., och *sociāre*, förena, jmf. *Socius*), förena, intaga i bolag el. samfund; **ass. sig,** ingå bolag för ett visst ändamål, isht. för att gemensamt idka handel. — **Associatiōn,** f., i allmnht. för-

ening; förbindelse under mångahanda former och till olika, politiska, sociala, vetenskapliga el. industriella, ändamål; bolag, isht. handelsbolag; **associatiōns-idē**, f., tanke, väckt genom en annan tanke; äfv. tanken på, meningen och afsigten med att bilda föreningar under olika former och till olika ändamål; **idē-associatiōn**, nylat. **associātio ideārum**, f., psykol. föreningen emellan våra föreställningar till sammanhängande grupper, hvilka, sedan de engång bildats, fortvara i minnet och bestämma den ordning, i hvilken de bevarade föreställningarna på nytt pläga framträda för medvetandet. — **Associē**, m., fr., bolagsman, delägare i ett företag; jmf. **Compagnon**; **ass. en commandīte** (- ang kåmmangdīt'), fr. (jmf. *Commandite*), bolagsman, som, vanligen utan att vara känd utom bolaget, endast genom att tillskjuta penningar och uppbära sin andel i vinsten deltager i en affär el. ett företag, jmf. **Compagnon dormant** och **Sleeping partner**.

**Assolēra**, fr. (*assoler*, af *sōle*, gärde, lat. *sōlum*, grund, jord), indela åkerjord i gärden. — **Assolemēnt** (assål'mäng), n., indelning af åkerjord i gärden, som man i regelbunden omvexling besår med olika sädesslag, foder- och rotväxter: vexelbruk; jmf. **Circulation**.

**Assolūto**, ital. (af *assōlvere*, befria), tonk. fritt, otvunget.

**Assonans**, se följ.

**Assonēra**, lat. (*assonāre*, af *ad*, se d. o., och *sonāre*, ljuda, af *sōnus*, ljud, klang), klinga, ljuda lika; äfv. genljuda. — **Assonāns**, m., klanglikhet; versk. urspr. och i mera inskr. men. ljudlikhet emellan grundstafvelserna i tvenne ord på samma versrad, sträckande sig antingen till både sjelfljud och påföljande medljud: h e l - a s s o n a n s, el. endast till sjelfljuden el. till de på dessa följande medljuden: h a l f - a s s o n a n s;

t. ex.: *Ok baru i byr*
*Bla segl vid ra*
*(Dyr var döglings för)*
*Drekar landreka;*

el. *Än älskad af vänner,*
*säll satt han uti qvällen,*
*förtäljande från fordom*
*och sjöng mång vikingssång.*

A s s a r L i n d e b l a d;

i allmnht. ljudlikhet emellan sjelfljuden i omedelbart på hvarandra följande el. i närheten af hvarandra stående ord, t. ex.:

*Hej, galopp, det går på insjöns silfvertak!*
*Hejda loppet ej för hvarje liten vak!*
*Långa djupa fjärdar brusa under oss;*
*många ljufva verldars ljus i stjernors bloss*
*vackra glimma uti isens strimma.*

Z. T o p e l i u s;

tonk. likhet emellan tonfigurerna i en musikalisk tanke.

**Assortēra**, fr., (*assortir*, af *sōrte*, slag, sort), ändamålsenligt dela eller ordna ett helt efter olika slag; fullständigt förse med olika slags varor; jmf. **Sortera**. — **Assortimēnt** (assårtimäng och -mēnt), n., fullständig och ordnad samling af alla till ett visst slag hörande saker, fullständigt och väl ordnadt varulager till försäljning i minut; jmf. **Sortiment**.

**Assoupēra** och **Assup-**, fr. (*assoupir*, af lat. *ad*, se d. o., och *sopīre*, söfva), göra sömnig; bedöfva; lindra, stilla.

**Assouplēra** och **Assupl-**, fr. (*assouplir*, af *sōūple*, smidig; villig), göra smidig, mjuk, böjlig.

**Assourdēra** och **Assurd-**, fr. (*assourdir*, af *sourd*, lat. *sūrdus*, dof, döf), bedöfva; dämpa, förmildra; mål. och grav. förmildra dagern för att gifva mer öfverensstämmelse åt det hela, gifva mildare färgton.

**Assumēra**, lat. (*assūmere*, af *ad*, se d. o., och *sūmere*, taga), antaga, låta gälla för sann. — **Assumtiōn**, f., lat. **assūmtio**, riktig. **assūmptio**, antagande; log. undersats i en slutledning; jmf. **Subsumtion**; en andes upptagande i himmelen, ett helgons dödsdag, isht. jungfru Marias himmelsfärd: **assūmtio beātae (Marīae) vīrginis**; **assūmtio Chrīsti** el. **ass. salvatōris**, Kristi el. Frälsarens himmelsfärd.

**Assumtio, Assumtion**, se föreg.

**Assūnta**, f., ital. (af lat. *assūmere*, upptaga; jmf. *Assumera*), upptagande; isht. jungfru Marias upptagande i himmelen; äfv. målning, föreställande jungfru Marias himmelsfärd.

**Assupera**, se **Assoup-**.

**Assuplera**, se **Assoupl-**.

**Assurdera**, se **Assourd-**.

**Assurēra** och **Assyr-**, fr. (*assurer*, af *sûr*, säker), genom erläggande på en gång el. på bestämda tider af en viss afgift betinga sig el. andra godtgörelse för möjligen inträffande förluster på gods el. egendom el. för dödsfall; utfästa sig till en sådan godtgörelse, jmf. **Assecurera**. — **Assuradōr** och **Assyr-**, fr. **Assurēūr** (assyröhr), m., en, som emot öfverenskommen afgift åtager sig att vid dödsfall el. möjligen inträffande förluster på gods el. egendom utbetala en viss summa. — **Assurānce** (assyrängs'), f., och **Assyrāns**, m., försäkring, till ett visst belopp och emot erläggande af bestämd afgift, af lif, gods och egendom; **assyrāns-kompani**, n., (jmf. *Compagnie*), försäkringsbolag; **ass.-polīs**, m., (jmf. *Police*) försäkringsbevis; **ass.-prēmie**, m., (jmf. *Premie*), afgift, som en gång för alla el. på vissa tider betalas för försäkring af lif, gods el. egendom. — **Assyrānt**, m., se **Assuradör**.

**Āstakolīt**, m., gr. (af *āstakos*, kräfta, och *līthos*, sten), kräftsten, förstenad kräfta.

**Astarōth**, f., hebr. (*Aschtōreth*), aftonens och de sinnliga nöjenas gudomlighet hos sidonierna och andra österländska folk; hos hebreerna; ett slags demon el. djefvul; hos fenicierna: kärlekens gudinna (med grekisk benämning: **Astārte**).

**Astasī**, f., gr. (*astasīa*, af nekande part. *a* och *statōs*, stillastående, af *histānai*, hejda, stanna), ostadighet; läkek. oro, den sjukes oroliga kastningar hit och dit.

**Asteīsm**, m., gr. (*asteismōs*, af *asteizesthai*, uppföra sig som en stadsbo, uppföra sig artigt, bete sig qvickt, af *āsty*, stad, isht. Athen), fin ton, belefvenhet; qvickhet; jmf. **Urbanitet**; ret. det konstgrepp, då man låtsar sig vilja förtiga något, som man ändock säger, isht. fint skämt, då man bemantlar berömmet under sken af tadel.

**Asteni, Astenisera**, m. fl., se **Astheni**.

**Āster**, f., gr. (*astār*, m., stjerna), stjerna, stjernblomma. — **Astērisk**, som har formen af, som härflyter ifrån el. har afseende på stjernor. — **Asterīsk**, m., liten stjerna (*), ursprungl. af granskare använd för att utmärka något synnerligen märkligt el. äfven för oäkta ansedt ställe i en skrift el. bok; nu: hänvisning till en anmärkning under texten. — **Asterīsm**, m., stjernbild; miner. egenskapen hos vissa ädelstenar att, då ljuset tränger midt igenom dem, framte i sin medelpunkt en stjerna med sex strålar. — **Asteriacīt, Asterīt** el. **Asterolīt**, m., stjernsten, stjernlik förstening, förstenad sjöstjerna. — **Asteroīd**, m., liten i rymden kretsande kropp, som, kommen inom området för jordens dragningskraft, nedfaller och bildar en aërolit (se d. o.); äfv. någon af de till ett antal af omkr. 100 mellan Mars och Jupiter upptäckta och för blotta ögat osynliga planeterna; äfv. **Planetoid**. — **Asterométer**, m., redskap till att mäta stjernorna: stjernmätare.

**Asthenī** och **Astenī**, f., gr. (*asthēneia*, af nekande part. *a* och *sthēnein*, vara kraftig), läkek. kraftlöshet, svaghet. — **Astenisēra**, försvaga; nedsätta lifskraften. — **Astēnisk**, kraftlös, svag; härflytande af svaghet; **astēnisk fēber**, m., nervfeber. — **Astenologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om de af svaghet härflytande sjukdomarna. — **Astenopī**, f., (gr. *ops*, syn), läkek. svagsynthet.

**Āsthma**, n., gr. (af *aānai*, blåsa, pusta), läkek. svårighet att andas, andtäppa. — **Asthmātiker** och **Astm-**, m., en, som lider af andtäppa. — **Astmātisk**, trångbröstad, andtäppt.

**Āstolf**, m., fornnord. (af *ást*, kärlek, och *ulfr*, ulf, fig. kämpe), mansnamn med betyd.: den af kämpar älskade.

**Astōma**, n., gr. (af nekande part. *a* och *stōma*, mun), missfoster utan mun. — **Astōmisk**, som saknar mun.

**Astrāēa** och **Astrāa**, f., gr. (*Astrāia*), myt. rättvisans gudinna, som under guldåldern vistades ibland menniskorna, men under kopparåldern lemnade jorden och nu lyser öfver den såsom stjernbilden Jungfrun.

**Astrāgalos** och **Astragāl**, m., gr., hos de gamle romarne: ben i form af en tärning, som begagnades vid kastlekar; tärning; läkek. ett ben i fotvristen och hälen: språnget; byggn.k. staf el. halfrund list el. ring, som ofvantill löper omkring en pelare el. sul och skiljer skaftet ifrån kapitälet. — **Astragalizōnt**, m., tärningspelare; pl. **astragalizōnter**, konsth. ryktbara arbeten af forngrekiska konstnärer, föreställande tärningspelare; — **Astrāgalomantī**, f., (gr. *mantēia*, spådom), spådom förmedelst kastning med tärningar, på hvilka bokstäfver stå tecknade.

**Astrakān**, m., mycket välsmakande och vid full mognad mer el. mindre genomskinligt äple.

**Astral, Astralisk**, se under **Astrum**.

**Astriction**, se **Adstr-**.

**Āstrid**, f., fornnord. (*Ástrikr*, af *ást*, kärlek, och *rikr*, rik), qvinnonamn med betyd.: den kärleksrika.

**Astriktion, Astringens, Astringera**, se **Adstr-**.

**Astrodīcticum**, n., gr. (*astrodeiktikōn*, af *āstron*, stjerna, och *deiknȳnai*, visa), redskap för lättare återfinnande på himmelen af de på himlagloben och stjernkartor upptagna stjernor: stjernvisare.

**Astrognosī**, f., gr. (af *āstron*, stjerna, och *gnōsis*, insigt, kunskap, af *gnōnai*, känna, veta), kännedomen om fixstjernornas namn, lägen, indelning i stjernbilder o. s. v.; jmf. **Astronomi**. — **Astrognōst**, m., stjernkännare.

**Astrografī**, f., gr. (af *āstron*, stjerna, och *grāphein*, skrifva), stjernbeskrifning.

**Astroīt** el. **Astrolīt**, m, se **Asterit**, under **Aster**.

**Astrolābium**, n., gr. (af *āstron*, stjerna, och *lambānein*, taga), redskap för att mäta stjernornas höjd ofvan horisonten; vinkelmätare, som numera dock endast användes vid fältmätningar; jmf. **Sextant** och **Theodolit**.

**Astrolatrī**, f. gr. (af *āstron*, stjerna, och *latrēia*, dyrkan), tillbedjande af stjernorna, stjerndyrkan.

**Astrologī**, f., gr. (af *āstron*, stjerna, och *lōgos*, ord, prat; förhållande), förment vetenskap att af stjernornas ställning förutsäga tillkommande ting: stjerntyderi. — **Astrolōg**, m., stjerntydare. — **Astrolōgisk**, som tillhör el. har afseende på stjerntyderi.

**Astromantī**, f., gr. (af *āstron*, stjerna, och *mantēia*, spådom), spådom af stjernorna; jmf. **Astrologi**.

**Astromēteorologī**, f., gr. (af *āstron*, stjerna, *metēora*, alla öfver jorden befintliga ting med deras företeelser, och *lōgos*, ord, lära), vetenskapen att af stjernornas ställning förutsäga väderleken.

**Astromēter**, m., gr. (af *āstron*, stjerna, och *metrēin*, mäta), verktyg för att mäta stjernorna: stjernmätare.

**Astronōm**, m., gr. (*astronōmos*, af *āstron*, stjerna, och *nēmein*, fördela, ordna), en vetenskapligt bildad stjernkunnig; en, som känner läran om himlakropparna. — **Astronomī**, f., vetenskapen om stjernorna: stjernkunskap; jmf. **Astrognosi**. — **Astronōmisk**, som tillhör el. har afseende på stjernkunskapen; **astronōmiskt år**, året, bestämdt på timmar, minuter och sekunder, jmf. **Anomalistisk, Siderisk, Tropisk**; **astronōmiskt ur**, ur, som visar stjernornas lopp o. s. v; ett med synnerlig noggrannhet förfärdigadt pendelur; jmf. äfv. **Chronometer**.

**Astroskōp**, n., gr. (af *āstron*, stjerna, och *skopēīn*, speja, iakttaga), stjernkikare. — **Astroskopī**, f., iakttagande af stjernorna genom kikare.

**Āstrum**, n., pl. **āstra**, lat. (gr. *āstron*), stjerna, stjernbild; **sic ītur ad āstra** (Virgilius): så når man stjernorna, så kommer man till ära. — **Astrāl** el. **Astrālisk**, som tillhör el. har afseende på stjernor, stjernlik, stjernformig; som härflyter ifrån stjernorna; **astrāl-ande**, enl. medeltidens andelära och folktro: än fallen engel, än hänfaren menniskosjäl, än af eld skapad ande, som sväfvade mellan himmel, jord och helvete, utan att tillhöra något af dessa riken; **astrāl-lampa**, lampa, försedd med de af Argand uppfunna runda vekarna, och så, förmedelst skärm el. kupa, anordnad, att ljuset endast faller nedåt; jmf. **Argandsk lampa**; **astrālljus, astrālsken**, det ljusskimmer, som man under stjernklara nätter varseblifver

emellan mjölkgatans stjernor och, om äfven svagare, öfver hela den öfriga himmelen.

**Asträa**, se **Astraea.**

**Astutiōs**, nylat. (fr. *astuciēūx*, af lat. *astūtia*, slughet, list), listig, förslagen, bakslug.

**Astygrāph** och **-grāf**, m., gr. (af *āsty*, stad, och *grāphein*, skrifva), en, som sysselsätter sig med beskrifning af städer. — **Astygrafī**, f., stadsbeskrifning.

**Āstylon**, n., gr. (af nekande part. *a* och *stȳlos*, kolonn, sul), byggnad utan suler.

**Astysī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *stȳsis*, resning), läkek. oförmögenhet hos mannen; jmf. **Asynodi.**

**A suo arbitrio**, se under **Arbitrio.**

**A suo luogo**, se under **Luogo.**

**Asȳl**, m., gr. (*āsylon*, n. af *āsylos*, oplundrad, som ej får kränkas, säker, af nekande part. *a* och *sylān*, plundra), ursprungl. fridlyst ställe, hvarifrån den, som dit tagit sin tillflykt, ej fick bortföras; fristad, tillflyktsort; hem för fattiga; **asȳl-rätt**, rättigheten att upplåta tillflyktsort; isht. den okränkbarhet, som af ålder tillagts altaren, tempel, kyrkor, sändebuds bostäder och äfven städer såsom fridlysta tillflyktsorter för flyktingar, t. o. m. förbrytare.

**Asymmetrī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *symmetrīa*; jmf. *Symmetri*), brist på jemnvigt, missförhållande, brist på öfverensstämmelse mellan delarna. — **Asymmētrisk**, ojemn, som saknar öfverensstämmelse mellan delarna.

**Asympathī** och **-patī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *sympātheia*; jmf. *Sympathi*), brist på medkänsla, på deltagande.

**Asymphonī** och **-fonī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *symphonīa*; jmf. *Symphoni*), brist på samklang, missljud. — **Asymfōnisk**, missljudande.

**Asymptōt**, f., gr. (af nekande part. *a* och *sympīptein*, sammanträffa, sammanfalla), geom. rak el. krokig linie, som en kroklinie beständigt närmar sig utan att någonsin uppnå; fig. rastlöst sträfvande utan att någonsin hinna det föresatta målet. — **Asymptōtisk**, icke sammanfallande; fruktlöst sträfvande mot ett mål.

**Asyndesī**, f., el. **Asȳndeton**, n., gr. (af nekande part. *a* och *syndēein*, sammanbinda; jmf. *Syndesis*), ret. utelemnande af bindeord, för att dymedelst gifva framställningen mera eftertryck, t. ex. *veni, vidi, vici: jag kom, jag såg, jag segrade;* )( **Polysyndeton.** — **Asyndētisk**, som saknar bindeord.

**Asyndeton**, se föreg.

**Asynja**, se **Åsynja.**

**Asynodī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *sȳnodos*, sammankomst, samlag), läkek. oförmögenhet till samlag; jmf. **Astysi.**

**Ataktisk**, se under **Ataxi.**

**Atālia** el. **Atalī**, f., gr. (af *atalōs*, barnslig, vek), qvinnonamn med betyd.: den ungdomliga, den jungfruliga.

**Ātaman**, se **Hetman.**

**Atanasi, Atanasia, Atanatism**, m. fl., se **Athanasi.**

**Ataraxī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tarāssein*, uppröra; jmf. *Taraxis*), själslugn, orubblig sinnesro (högsta målet för de gamle skeptikernas sträfvande, jmf. **Athaumasi**).

**À tâtōns** (- -tång), fr. (af *tâter*, känna framför sig), famlandes; fig. osäkert, tvifvelaktigt.

**Atavīsm**, m., nylat. (af *ātavus*, stamfader i fjerde led, i allmnht. stamfader), afkomlingars ärftliga likhet med sina förfäder, icke allenast till kroppsbildning, utan äfven till själsegenskaper och vanor.

**Atavmasi**, se **Athaum-.**

**Ataxī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tāxis*, anordning, af *tāssein*, ställa, ordna), läkek. oordning, brist på regelmessighet i sjukdomars förlopp. — **Atāktisk**, oregelbunden, oregelmessig.

**Atechnī** och **-teknī**, f., gr. (*atechnīa*, af nekande part. *a* och *tēchnä*, konst), oerfarenhet i en konst, oskicklighet. — **Atēknisk**, okonstnärlig, oskicklig.

**Ateism, Ateist, Ateistisk**, se **Atheism.**

**Atekni**, f., gr. (*ateknīa*, af nekande part. *a* och *tēknon*, barn), barnlöshet: ofruktbarhet hos qvinna; oförmögenhet hos man.

**Ateliēr** (atteljēh och -jāhr), m., fr. (g. fr. *artelier*, m.lat. *artiliāria*, af *ars*, konst), i allmnht. verkstad; isht. en konstnärs verkstad.

**Atellāna**, f., pl. **-lāner**, lat. (*Atellānae*, näml. *fābulae*, efter ursprungliga hemorten: staden *Atella* i Campanien; jmf. *Fabel*), ett slags folklustspel i det gamla Italien, som voro synnerligen omtyckta i Rom, och hvarom den italienska farsen i våra dagar en smula påminner.

**A tempo giusto**, se under **Tempo.**

**Ater dies**, se under **Dies.**

**Aterman**, se **Ather-.**

**Atermoiement**, se följ.

**Atermoyēra** (-måajēra), fr. (*atermoyer*, af *tērme*, lat. *tērminus*, jmf. *Termin*), köpm.t. gifva anstånd med betalning; jmf. **Prolongera.** — **Atermoiemēnt** (-måa'māng), n., köpm.t. anstånd med betalning; öfverenskommelse om betalning på vissa bestämda tider.

**Ateromatisk**, se **Atheromatisk**, under **Atheroma.**

**Atesmi**, se **Athesmi.**

**Athanasī** och **Atan-**, f., gr. (*athanasīa*, af nekande part. *a* och *thānatos*, död), odödlighet. — **Athanāsius**, m., och **Athanāsia**, f., äfv. **Atan-**, mans- och qvinnonamn med betyd.: den odödlige, den gudomliga. — **Athanasiāner**, pl., anhängare af den helige *Athanasius* el., som han äfven kallats, *Athanasius den store*, (död såsom biskop i Alexandria 373), och hans lära om Kristi gudom; **athanasiānska sȳmbolum** el. **crēdo**, n., (jmf. *Symbolum* och *Credo*), den, som det uppgifves, af *Athanasius den store* affattade kristliga trosbekännelsen. — **Atanatīsm**, m., tron på odödlighet. — **Atānatologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), odödlighetslära.

**Athaumasī** och **Atavm-**, f., gr. (*athaumasīa*, af nekande part. *a* och *thaumāzein*, beundra), grundsats att ej beundra något och ej förundra sig öfver någonting, jmf. **Nil admirari**; likgiltighet emot verlden, såsom den der dock ej kan fattas (de gamle skeptikernas grundsats, jmf. **Ataraxi**).

**Atheīsm** och **Ate-**, m., äfv., ehuru sällan, **Ateisterī**, n., gr. (af nekande part. *a* och *theōs*, Gud), gudsförnekelse; gudlöshet. — **Ateīst**, m. och f., en, som förnekar Guds tillvaro: gudsförnekare; gudlös menniska. — **Ateīstisk**, gudsförnekande; gudlös.

**Athēne**, f., gr. myt. *Athens* skyddsgudinna; se vidare **Pallas**. — **Athenāēum** och **-nāum**, n., ett gudinnan *Athene* helgadt tempel i Athen, hvarest skalderne sammankommo, för att uppläsa sina dikter; lärd skola, lärdt el. vittert sällskap; läsesal; titel på tidskrifter och andra lärda el. vittra samlingar.

**Athermān** och **Ater-**, gr. (af nekande part. *a* och *thermōs*, värme), fys. icke värmeledande.

**Atherōma**, n., gr. (af *athārä*, hvetegröt), läkek. grötsvulst. — **Atheromātisk** och **Ater-**, grötsvulstartad.

**Athesmī** och **-tesmī**, f., gr. (*athesmīa*, af nekande part. *a* och *thesmōs*, lag, stadgande), laglöshet, tygellöshet.

**Athlēt** och **Atlēt**, m., gr. (*athlätās*, af *āthlos*, strid), hos de gamla grekerna och romarne: kämpe, fäktare vid de offentliga kämpaspelen; ovanligt grof och stark karl. — **Atletīk**, f., brottnings- och fäktkonst; kämpalek. — **Atlētisk**, kämpalik; reslig.

**Athymī** och **tymī**, f., gr. (*athymīa*, af nekande part. *a* och *thymōs*, mod), modlöshet, nedslagenhet; svårmod; förtviflan.

**Atlant**, **Atlantis**, **Atlantisk**, se följ.

**Ātlas**, m., gr. myt. en himmelen bärande titan (se d. o.); n., geogr. högt berg i nordvestra Afrika vid atlantiska hafvet; f., anat. första halskotan i ryggraden; m., samling af kartor (i denna bemärk. med pl. **atlānter**); m., byggn.k. skulpterad menniskofigur, som i st. f. en pelare el. sul tjenar till att uppbära en taklist el. någon annan del af en byggnad, äfv. **Atlānt**, m., pl. **atlānter**. — **Atlāntis**, f., enl. sägnen en stor och herrlig ö i atlantiska hafvet, hvilken antogs hafva nedsjunkit till hafvets botten. — **Atlāntisk**, jättelik, stor och stark; som hör till el. har afseende på det stora hafvet emellan Europa och Amerika.

**Ātlas** och **Ātlask**, n., arab., ett slags på ena sidan glatt och glänsande, på den andra taftlikt sidentyg; äfv. väfnad af ylle, linne el. bomull, som liknar det förra.

**Atlet**, se **Athlet**.

**Atmidiatrī**, f., gr. (af *atmīs*, ånga, och *iatrēīa*, botande), läkek. helsans återställande genom ångbad.

**Atmidometer**, se **Atmometer**.

**Atmologī**, f., gr. (af *atmōs*, dunst, ånga, och *lōgos*, ord, lära), läran om vattnets afdunstning i luftkretsen.

**Atmomēter** el. **Ātmidomēter**, m., gr. (af *atmōs* el. *atmīs*, dunst, ånga, och *metrēīn*, mäta), af Leslie uppfunnet redskap till att mäta vattnets afdunstning i luften: afdunstningsmätare.

**Atmosphār** och **-mosfēr**, m., gr. (af *atmōs*, dunst, ånga, och *sphāīra* klot; jmf. *Sphär*), dunstkrets, luftmassa, som omgifver någon kropp; isht. den luftkrets, som omgifver jorden; fig. närmsta omgifning. — **Atmosferīlier**, pl., ämnen, som finnas i luftkretsen. — **Atmosfērisk**, som tillhör el. har afseende på luftkretsen; **atm. jernbana**, jernbana, på hvilken lufttrycket användes såsom drifkraft i st. f. ånga. — **Atmosfērologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om luftkretsen och företeelserna i densamma, jmf. **Meteorologi**.

**Atocī** el. **-kī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tōkos*, nedkomst, födelse, foster, af *tīktein*, föda), läkek. oförmåga att föda, ofruktsamhet. — **Atōcia**, pl., medel, som framkalla ofruktsamhet.

**Atoll**, se **Attole**.

**Atōm**, m., pl. **atōmer**, gr. (*ātomos*, odelbar, af nekande part. *a* och *tomā*, snitt, af *tēmnein*, skära), egentl. något odelbart; en af de oändligt små, odelbara partiklar, hvaraf materien antages bestå, jmf. **Molécule**; fig. mycket liten, knappt synbar kropp, grand: kem. beteckning för det relativa vigtförhållandet emellan beståndsdelarna i en kemisk förening, äfv. **atōm-vigt**, jmf. **Eqvivalent**. — **Atomīsm**, m., el. **Atomistīk**, f., den lära, enl. hvilken alla kroppar äro sammansatta af atomer; )( **Dynamistik**. — **Atomīst** el. **Atomīstiker**, m., anhängare af atomismen. — **Atomīstisk**, som tillhör el. har afseende på atomismen; oegentl. sönderdelande, upplösande el. upplöst i enskilta delar utan organiskt sammanhang; **atomīstisk teorī**, f., (jmf. *Theori*), el. **atomīstiskt systēm**, n., (jmf. *System*), = **Atomism**.

**Atonī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tōnos*, af *tēīnein*, spänna; jmf. *Ton*), egentl. tonlöshet; läkek. förslappning, mattighet, svaghet. — **Atōnisk**, förslappad, nedstämd, matt. — **Ātonon**, n., pl. **-na**, språkv. tonlöst el. obetonadt ord.

**Atopī**, f., gr. (*atopīa*, af *ātopos*, af nekande part. *a* och *tōpos*, ort, ställe), olämplighet; dumhet. — **Atōpisk**, som ej befinner sig på rätt el. lämpligt ställe.

**À tort et à travers**, se under **Tort**.

**A toto ad partem**, se under **Pars**.

**Atōūr** (atūhr), m., fr. (m.lat. *atōrna*, prydnad, af *atornāre*, lat. *adornāre*, och detta af *ad*, se d. o., och *ornāre*, pryda, jmf. *Ornera*), fruntimmersprydnad, bjefs; **dāme d'atōūr**, f., pl. **dāmes -** (dāhm' d'atūhr), fr. (jmf. *Dame*), hofdam, som har att sörja för en furstinnas klädsel.

**À tout**, **Atoutera**, se under **Tout**.

**À tout évènement**, se under **Évènement**.

**À tout hazard**, se under **Hazard**.

**À tout prix**, se under **Prix**.

**Atrabilitēt**, f., nylat. (af lat. *ātra bīlis*, svart galla), läkek. gallsjuka. — **Atrabiliōs**, gallsjuk.

**Atresī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tran*, genomborra), läkek. sammangroning af någon kanal i kroppen, isht. ändtarmens el. könsdelarnas. — **Atrētisk**, som har ändtarmen el. könsdelarna sammangrodda.

**Ātrium**, n., pl. **ātria** el. **ātrier**, lat., förgård, förstuga, yttre rum i de forne romarnes boningar; pl. **ātrier**, läkek. hjertats förkamrar; **ātrium mōrtis**, dödens förgård; dödens förebud; begynnelsen af dödsarbetet.

**Atrocitēt**, f., lat. (*atrōcitas*, af *ātrox*, grym, vild), grymhet, vildhet.

**À trois**, se under **Trois**.

**Atrophī** och **-fī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *trophā*, näring, af *trēphein*, nära), läkek. egentl. brist på näring; afmagring; tvinsot. — **Atrōfisk**, som lider af tvinsot.

**Atropīn**, n., gr. (af *ātropos*, oundviklig, som ej kan afvändas, af nekande part. *a* och *trēpein*, vända), det mycket giftiga grundämnet i belladonna. — **Ātropos**, f., gr. myt.: den oundvikliga, den oförsonliga, en af de tre parcerna.

**Atscheh** = **Aktscheh**, se **Asper.**
**Atschia**, se **Achia.**
**Attācca**, ital. (af *attaccāre*, fr. *attacher*, fästa vid), egentl. fäst vid! knyt vid! tonk. fortsätt utan uppehåll! (antyder, att ingen paus får inträda emellan slutet af en afdelning och början af en följande); **att. sūbito**, tonk. begynn strax följande stycke!
**Attachēra** (-schēra), fr. (*attacher*), fästa, binda, häfta, vidfoga; fjettra vid; **vara attachērad**, vara fästad vid; vara tillgifven. — **Attachānt** (-taschäng, vanl., ehuru orikt., -taschängt), intagande: tjenstaktig; tillgifven. — **Attachē** (-taschēh), m., person, anställd vid en beskickning. — **Attachemēnt** (-tasch'mäng), n., tillgifvenhet; böjelse.
**Attack, Attackera**, se **Attaquera.**
**Attāliska skatter** (efter den omätligt rike konung *Attalus* i Pergamus, som dog 133 f. Kr.), ofantliga rikedomar.
**Attaquēra** och **Attack-**, fr. (*attaquer*, af lat. *ad*, se d. o., och *tāngere*, vidröra, jmf. *Tangera*), angripa, anfalla, ansätta; ridt. sporra — **Attāque**, f., el. **Attāck**, m., angrepp, anfall; **attāque carrière** (attäck karrjähr) el. **att. de vīve fōrce** (- dö vivv fårss), krigsv. anfall med storm, utan att förut ha öppnat löpgrafvar; **att. dans les fōrmes** (- dang lä fårm') el. **att. en rēgle** (- ang rägl'), regelbundet anfall, formlig belägring; **att. en débandāde** (- ang debangdähd'), angrepp i spridd ordning.
**Attēinte** (attängt'), f., fr. (af *attēindre*, lat. *attīngere*, uppnå, af *ad*, se d. o., och *tāngere*, vidröra, jmf. *Tangera*), vidröring, stöt; lätt anfall af en sjukdom.
**Attelāge** (att'läsj'), n., fr. (af *atteler*, förspänna), spann, anspann.
**Attelier**, se **Atelier.**
**Attemperēra**, lat. (*attemperāre*, g.fr. *attemprer*, ital. *attemperāre*, nyfr. *tempérer*, dämpa, mildra), lindra, sakta, stilla.
**Attemporēra**, nylat. (af *tēmpus*, tid), foga sig efter tid och omständigheter.
**Attendēra**, lat. (*attēndere*, af *ad*, se d. o., och *tēndere*, spänna, sträcka), gifva akt på; uppmärksamma. — **Attentiōn**, f., uppmärksamhet; aktgifvande; tjenstaktighet; äfv. vördnad. — **Attentīv**, uppmärksam.
**Attendēz** (-tangdēh), fr. (af *attēndre*, vänta), vänta! dröj litet! **en attendānt**, (an-n-attangdāng), emellertid.
**Attendrēra** (attangdr-), fr. (*attendrir*, af *tēndre*, vek, öm), göra vek; röra, väcka medlidande hos. — **Attendrissemēnt** (attandriss'mäng), n., innerligt medlidande, rörelse.
**Attentat, Attentata crimina**, se följ.
**Attentēra**, lat. (*attentāre*, af *ad*, se d. o., och *tentāre*, försöka), våga, företaga sig; hafva ondt i sinnet; göra ingrepp i en annans rättigheter; fördrista sig. — **Attentāt**, n., pl. **-tāter**, lat. **attentātum**, n., pl. **-tāta**, ingrepp i en annans rättigheter: förgripelse; djerft tilltag; mordförsök; **attentāta crīmina**, tillämnade el. försökta, men icke fullbordade brott.
**Attention, Attentīv**, se under **Attendera.**
**Attentiōn** (attangsiāng), f., fr. (jmf. *Attention* under *Attendera*), uppmärksamhet; tjenstaktighet; aktning; (såsom tillrop:) gif akt! märk!
**Attérāge** (-räsj') el. **Atterrāge** (-tärräsj'), n., fr. (af *attérir*, landa, af *tērre*, land), landningsställe, landning. — **Atterrissemēnt** (-tärriss'mäng), n., upplandning.
**Attēst**, m., el. **Attestāt**, n., nylat. (af *attestāri*, af *ad*, se d. o., och *testāri*, vara vittne till något, intyga), skriftligt intyg, bevis, betyg. — **Attestānt**, m., en, som bekräftar något, vittne. — **Attestatiōn**, f., skriftligt intygande; bekräftelse. — **Attestēra**, muntligen el. skriftligen intyga, bevittna, bekräfta.
**Āttica**, nylat., **Attīque** (attīck), fr., f., och **Attīk**, m., (af lat. *ātticus*, attisk, till Athen hörande), byggn.k. ford. öfver hufvudgesimsen framlöpande uppsats, på hvilken inskrifter anbragtes; nu: lägre våning, ofvanpå en högre, och prydd med pelare el. suler; äfv. på pelare el. suler hvilande öfverdel af en port. — **Atticīsm**, m., attiskt språkbruk el. talesätt; den fina smak i tal och skrift, som fordom utmärkte Athenarne. — **Atticīst**, m., en, som efterhärmar de attiska författarnes skrifsätt. — **Āttisk**, geogr. tillhörig el. utmärkande landskapet Attica i Grekland el. dess inbyggare; öfverensstämmande med den atheniensiska bildningen: fin och smakfull; **āttiskt salt**, fint och smakfullt skämt.
**Āttila**, f., (efter Hunnernas konung *Attila*), kort, med snören besatt husarrock el. jacka.
**Attinēntier**, pl., lat. (af *attinēre*, tillhöra, beträffa), = **Pertinentier**, se d. o.
**Attique**, se **Attica.**
**Attirāil** el. **Attirālj**, m., fr., tillbehör; krigsv. utredning, tross till artilleriet.
**Attisk**, se under **Attica.**
**Attitūde** el. **Attityd**, f., fr. (af *aptitūde*, af lat. *āptus*, passande, tjenlig; ital. *attitūdine*, skicklighet, ställning), viss kroppens ställning, som en menniska antager, el. hvari en bild är framställd: kroppsställning; åtbörd, isht. en uttrycksfull, såsom det konstnärliga uttrycket för ett tillstånd.
**Ātto**, m., ital. (lat. *āctus*, se d. o.), handling; afdelning i ett skådespel: akt; **ātto di cadēnza**, tonk. slutet af ett musik- el. sångstycke, med kadens el. tonfall.
**Attōle** (-tåhl), **Atōlle** el. **Atōll**, f., fr. (*attōle*, *attōlle*, *attōllon*, af malaj. ursprung), naturlig ringmur af korall, som omger vissa af Söderhafvets öar; äfv. en sådan ö med dess omgifning.
**Āttorney** (āttörni), m., eng. (af g.fr. *attorné*, af *attorner*, uppdraga en syssla åt någon), ställföreträdare, befullmäktigad; isht. sakförare af af lägre klass, )( **Barrister; āttorney-gēneral** (-djēnneräl), högsta åklagare i alla sådana mål, som angå kronans rättigheter, general-prokurator.
**Attouchemēnt** (attusch'mäng), n., fr. (af *toucher*, lat. *tāngere*, vidröra), beröring, isht. helande = **Manipulation**, se d. o.
**Attraction**, se följ.
**Attrahēra**, lat. (*attrāhere*, af *ad*, se d. o., och *trāhere*, draga), draga till sig; draga; locka. — **Attractiōn** och **Attrakt-**, f., dragningskraft: den egenskap hos kropparna, till följe hvaraf de sträfva att närma sig hvarandra. — **Attraktīv**, tilldragande, som drager till sig.

**Attrāpe**, f., och **Attrāpp**, m., fr. (af *attraper*, af m.lat. *trāppa*, fälla), dold snara, fint; omslag, föreställande något visst föremål, hvaruti en gåfva inneslutes; fint puts, skälmstycke; angenäm öfverraskning, medelst någon artig och oväntad skänk el. annat dylikt. — **Attrappēra**, fånga i fälla; få fatt i, uppsnappa, träffa på.

**Attribuēra**, lat. (*attribūere*, af *ad*, se d. o., och *tribūere*, tilldela, villfara, tillskrifva; jmf. *Tribuera*), tillägga, tillskrifva, tillegna. — **Attribūt**, n., (lat. *attribūtum*, det tillagda), oskiljaktigt tillhörande egenskap; kännemärke, sinnebild; est. biföreställning, antingen blott tänkt, såsom i skaldekonsten, el. uttryckt i bildligt tecken, såsom i målare- och bildhuggarekonsten, hvilken tillägges en person, ett personifieradt begrepp el. en figur, för att gifva mera tydlighet åt framställningen deraf; språkv. bestämning, som tillägges ett subjektsord; log. väsendtligt kännemärke hos ett begrepp, när det icke ingår i dess definition, utan blott följer deraf; teol. benämning på hvarje af Guds egenskaper. — **Attributiōn**, f., tilläggning, tilldelning. — **Attributīv**, som innehåller ett kännetecken, som har ett attributs form och ställning.

**Attritiōn**, f., lat. (*attrītio*, af *attērere*, rifva mot), tvenne kroppars rifning emot hvarandra; genom rifning uppkommen hudlöshet; äfv. ytterlig ånger, framkallad af fruktan för straff.

**Atymi**, se **Athymi**.

**Atypī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *tўpos*, prägel, mönster, regel), läkek. oregelbundet sjukdomstillstånd. — **Atўpisk**, läkek. oordentlig, oregelbunden, oregelmessig.

**Aubāde** (åbāhd'), f., fr. (af *aube*, it. *ālba*, morgongryning, af lat. *ālbus*, hvit, ljus), morgonmusik under öppen himmel; jmf. **Notturno** och **Serenade**.

**Aubāine** (åbähn'), f., fr. (af *aubain*, m.lat. *albānus* = *aliēnus*, främmande), arf efter en i ett land afliden främling; dana-arf; **droīt d'aubāine** (dråäh -), statens rätt till sådant arf, jmf. **Albinagium**.

**Aubērge** (åbārsj'), f., fr. (g.fr. *hauberge*, *herberge*, *héberge*, soldattält, läger, m.lat. *heribērgum*, *heribērga*, ital. *albērgo*, af g.t. *heribērga*), herberge, värdshus, gästgifvaregård. — **Aubergīste** (åbärrsjīst'), m., gästgifvare, värdshusvärd.

**Aubērt** (åbåhr), m., fr., = **Albert**, se d. o.

**Aubīn** (åbäng), m., fr., = **Albinus**, se d. o.

**Au chevalet**, se under **Chevalet**.

**Au contraire**, se under **Contraire**.

**Auctiōn** och **Auktiōn**, f., lat. (*āuctio*, af *augēre*, öka, bjuda på, jmf. *Augera*), offentlig försäljning af lös el. fast egendom, efter utrop, till den mestbjudande, el. vid leverans och entreprenad, till den minstbjudande; **exekutīv aukt.**, offentlig försäljning af pantförskrifvet el. i mät taget gods till gäldande af skuld; **auctiōnis lēge**, lat., genom offentlig auktion. — **Auctionātor**, m., se **Auktionist**. — **Auktionēra**, försälja efter utrop. — **Auktionīst**, m., den, som förrättar auktioner, uppropar buden och genom klubbslag afslutar köpet: auktionsförrättare.

**Āuctor**, **Āuktor** el. **Āutor**, m., lat. (af *augēre*, öka, föröka, jmf. *Augera*), egentl. befordrare af en saks framgång och tillväxt; upphofsman, anstiftare, uppfinnare, författare; **āuctor delīcti**, upphofsman till förbrytelsen; **auct. rīxae**, upphofsman till ofoget. — **Auktorisatiōn** och **Autor-**, f., befullmäktigande, bemyndigande; bekräftande. — **Auktorisēra** och **Autor-**, befullmäktiga, bemyndiga. — **Auktoritēt** och **Autor-**, f., laglig myndighet och makt hos styrelse och embetsmän i ett lagbundet samhälle: embetsmyndighet, laga myndighet; offentligt styrelse- el. förvaltningsverk, med afseende förnämligast på dess förhållande till medborgarne i samhället: vederbörande; personligt anseende, hvarpå man förlitar sig; liter. gällande vittnesbörd, intyg, utsago, som tillerkännes en författare el. skrift; författare, skrift, hvilken så beskaffadt vitsord tillerkännes. — **Auktōrlig** och **Autōr-**, författare tillhörig el. utmärkande.

**Audace**, **Audacem fortuna juvat**, **Audacitet**, se följ.

**Āūdax**, lat. (af *audēre*, våga), djerf, behjertad; **audācem fortūna jūvat**, lat. ordspråk: lyckan står den djerfve bi. — **Audāce** (-dātje), ital., tonk. djerft, modigt. — **Audacitēt**, f., djerfhet, oförvägenhet.

**Audēntes fortūna jūvat**, lat. ordspråk: lyckan står de dristige bi; den, som vågar, han vinner.

**Audhumla**, se **Ödhumla**.

**Audiāner**, pl., (efter en syrisk andlig *Audäus*), syriske munkar under 4:de årh., som hyllade antropomorfismen (se d. o.).

**Audiātur et āltera pars**, lat. (*audiātur*, det må höras, af *audīre*, höra; jmf. äfv. *Alter* och *Pars*), äfven den andra parten, motparten, må höras.

**Audiēncia**, f., sp., öfverdomstol i det forna spanska Amerika.

**Audiēns**, m., lat. (*audiēntia*, f., åhörande, af *audīre*, höra), företräde hos furstliga personer el. höga embetsmän; **audiēntia episcopālis**, f., lat., biskoplig domsrättighet.

**Auditēūr** el. **-tōr**, m., fr., egentl. åhörare; lagfaren tjensteman vid ett regemente och ledamot i krigsrätten. — **Audītor**, m., pl. **auditōres** el. **-tōrer**, lat., åhörare; en, som har rättighet att som åhörare öfvervara en rätts sittningar; jmf. **Accessist** och **Auscultant**. — **Auditorāt**, n., en auditörs embete. — **Auditoriāt**, n., påfliga beskickningens kansli. — **Auditōrium**, n., rum, der föreläsningar hållas: hörsal, lärosal; samling af åhörare, som bivista föreläsningar.

**Audītus**, m., lat. (af *audīre*, höra), hörsel; **de audītu**, ryktesvis.

**Auditōr**, se **Auditeur**.

**Au fait**, se under **Fait**.

**Au fond**, se under **Fond**.

**Augēra** el. **Augmentēra**, lat. (*augēre*, *augmentāre*), tillöka, förstora, förstärka. — **Augmēnt**, n., tillökning, tillsats; språkv. förstafvelse, som t. ex. vid grek., lat. och tyska tidsords böjning, användes för bildning af de tidsformer, som uttrycka förfluten tid; **augmēnthēmman**, hemman, anslaget till hjelp åt rusthåll i och för rustningen. — **Augmentatiōn**, f., tillökning, förstärkning; tonk. införandet af en redan använd melodisk tanke i förstorade

notvärden. — **Augmentatīvum**, n., föröknings- el. förstoringsord; )( **Deminutivum**.

**Augīas**, m., gr. (*Augeīas*) myt., konung i Elis, som ägde en hjord af 3,000 nötkreatur, hvilkas på 30 år icke rengjorda stall Herkules på en enda dag rensade, i det han ledde floderna Peneus och Alpheus in uti och genom detsamma; **Augias stall**, fig. genom vårdslöshet uppkommen stor oordning, som tvingar till ett mödosamt och oangenämt arbete.

**Augīt**, m., gr. (af *augā*, glans), mineral. mörkgrön, starkt glänsande sten af kiselslägtet.

**Augment, Augmentation, Augmentativum**, se under **Augera**.

**Augmentera**, se **Augera**.

**Āūgur**, m., pl. **augūrer**, lat. (uppkommet af *avi-gur*, af *āvis*, fogel, och kelt. *gûr* = *vir*, man), hos romarne: en, som af foglarnas flygt och läten förutsade tillkommande ting; spåman, teckentydare. — **Augūrium**, n., pl. **augūrier**, järtecken (isht. af foglarnes flygt el. läten), förutsägelse.

**August, Augusta**, se under **Augustus**.

**Augustāna confēssio**, f., lat. (jmf. *Confessio*), den augsburgiska trosbekännelsen af år 1530.

**Augūsti**, m., lat. (egentl. genit. af *Augustus*), benämningen på åttonde månaden i året.

**Augustīner**, pl., medlemmar utaf en af den hel. *Augustinus*, f. 354, d. 403, stiftad tiggarmunksorden, till rangen den fjerde.

**Augustīnus**, m., och **Augustīna**, f., lat., = **August** och **Augusta**, se under **Augustus**.

**Augūstus**, m., lat: den upphöjde, den höge; hederstitel, som tillades Cæsars efterföljare Octavian och sedermera äfv. de öfriga rom. kejsarne; de tyska kejsarne i medeltiden smyckade sig äfven med titeln: **sēmper Augūstus**, som man, med smickrande oriktighet (af lat. *augēre*, öka; jmf. *Augera*), öfversatte: städse rikets förstorare. — **Āūgust**, m., **Augūsta**, f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den höge, den präktiga.

**Auktion, Auktionera**, m. fl., se under **Auction**.

**Auktor, Auktorisation, Auktoritet**, m. fl., se under **Auctor**.

**Āūl**, m., turk., nomadläger; gård el. by i Kaukasus.

**Āūla**, f., lat., gård, förgård; stor församlingssal, isht. i universitets-byggnader, äfv. **āūla acadēmica**. — **Āūlicus**, m., hoftjenare, hofman; smickrare. — **Aulīsm**, m., hofmannalikt väsen; kryperi, lismeri.

**Aulāēum**, n., pl. **-lāēa**, lat., ursprungl. allt präktigt virkadt el. stickadt tyg; purpurtäcke; förhänge, isht. på teatrarna.

**Au large**, se under **Large**.

**Aulēt** och **Avlēt**, m., gr. (*aulētās*, af *aulēīn*, spela flöjt, af *aulōs*, flöjt), flöjtspelare. — **Auletīk** och **Avl-**, f., flöjtspelarkonst. — **Auletrīder** och **Avl-**, pl., (gr. sing. *aulētrīs*), flöjtspelerskor. — **Aulodī** och **Avl-**, f., sångbeledsagning till flöjt. — **Aulōdion**, n., af bröderna Kaufmann 1815 i Dresden uppfunnet tonverktyg, som förenar pianoforte-, flöjt- och flageolett-toner.

**Aulicus, Aulism**, se under **Aula**.

**Au moment**, se under **Moment**.

**Aumoniēr** (åhmonjēh) = **Almosenier**, se under **Almosa**.

**A una corda**, se under **Corda**.

**Āūne** (åhn'), f., fr. (af lat. *ūlna*, armbåge, aln), den gammalfranska el. pariseralnen, utgörande 527 pariserlinier och ungefärl. lika med 4 svenska fot.

**Au niveau**, se under **Niveau**.

**Au pis aller**, se under **Pis aller**.

**Au porteur**, se under **Porteur**.

**Āūra**, f., lat., luft, flägt, flygtig dunst; **a. epilēptica**, läkek. den förnimmelse liksom af en öfver kroppen framilande vindflägt, som föregår ett slaganfall; **a. populāris**, folkgunst, jmf. **Popularitet**; **a. seminālis**, läkek. den flygtiga, den egentl. befruktande delen af organiska kroppars säd; **a. vitālis**, lifsflägt, lifskraft.

**Auratur**, se under **Aurum**.

**Aurea bulla**, se under **Bulla**.

**Aurēlius**, m., och **Aurēlia**, f., lat., samt **Aurēl** (åhrāl), m., och **Aurélīe** (åhrelī), f., fr. (trol. af lat. *āūrum*, guld), mans- och qvinnonamn med betydelsen: den gyllene, den högt ansedda.

**Aurēola**, lat., el. **Auréōle** (åhreåhl'), fr., f., (lat. *aurēola*, demin. af *āūrea*, näml. *lux*: det gyllene ljuset), på målningar: sken el. strålkrans kring helgons hufvud; jmf. **Gloria**.

**Auriculār** el. **-kulār**, lat. (af *āūris*, öra), till öronen hörande el. öronen beträffande. — **Aurifōrm**, öronformig.

**Auripigmēnt**, n., se **Arsenik**.

**Auri sacra fames**, se under **Aurum**.

**Aurōra**, f., lat., morgonrodnad, myt. morgonens gudinna, jmf. **Eos**; qvinnonamn med betyd.: den strålande, den klara; **aur. boreālis**, norrsken; **aurōra Musis amīca**, lat. ordspråk: morgonrodnaden är sånggudinnorna huld, morgonstund har guld i mun.

**Āūrum**, n., lat., guld; **aur. ālbum**, hvitt guld, se **Platina**; **aur. fūlminans**, knallguld, gult pulver, som vid minsta stöt exploderar med en stark knall; **aur. musīvum**, målarguld; **aur. potābile**, drickbart guld; läkek. till läkemedel upplöst guld i flytande form; **āūri sācra fāmes** (Virgilius), den fördömliga törsten efter guld. — **Auratūr**, f., förgyllning. — **Aurōs**, guldhaltig.

**À usance** (a ysängs), fr., = **A uso**, se under **Uso**.

**Auscultēra** och **Ausk-**, lat. (*auscultāre*, i st. f. *ausiculitāre*, af *ausīcula*, *aurīcula*, det yttre örat), lyssna på; vara anställd som auskultant vid ett embetsverk; läkek. med stetoskop (se d. o.) undersöka inre sjukdomar och isynnerhet bröståkommor. — **Auskultānt**, m., tjensteman i vissa embetsverk, som ännu ej har någon ordinarie syssla, utan endast är antagen som skrifvarbiträde med rättighet att *auskultera*: öfvervara verkets offentliga förhandlingar för att såmedelst vinna kännedom om göromålen. — **Auskultatiōn**, f., åhörande, lyssnande; läkek. undersökning genom hörseln, vare sig med blotta örat el. medelbart genom stetoskopet (se d. o.), af en inre sjukdom, isht. bröståkomma.

**Au sillet**, se under **Sillet**.

**A uso**, se under **Uso**.

**Āūspex**, m., pl. **āūspices**, lat. (sammandraget af *avi-spex*, af *āvis*, fogel, och *spēcere*, skåda; jmf. *Augur*), hos de gamla romarne: fogelskådare; en, som spådde af foglarnes flygt. — **Auspīcium**, n., pl. **auspīcia** el. **auspīcier**, egentl. spådom af foglarnes flygt; jär-

tecken, förebud; äfv. (emedan rättigheten att genom aktande på foglarne utforska den gudomliga viljan endast tillkom öfveranföraren), högsta ledning el. uppsigt; äfv. en högres gunst el. skydd; **sub auspiciis,** under ledning, under skydd.

**Ausserōrdentlich,** t. (af *ausser*, utom, och *ōrdentlich*, ordentlig, vanlig; ordinarie), utomordentlig, ovanlig; vid tyska embetsmäns titlar = **Extra ordinarie.**

**Āūster,** m., lat., sydvind, sunnan. — **Austrāl** el. **Austrālisk,** sydlig; **austrālskēn,** sydsken, )( **Borealsken.** — **Austrālien,** n., sydlandet, den 5:te verldsdelen; jmf. **Oceanien** och **Polynesien.** — **Āūstromantī,** f., konsten att spå af vinden.

**Austēre** (åhstähr), fr. (af lat. *austērus*, sträng), ovänlig, sträf, sträng. — **Austeritēt,** f., allvar; stränghet, barskhet, gnatighet.

**Austral, Australien,** m. fl., se under **Auster.**

**Āūstria,** f., lat., el. **Āūstrien,** n., Österrike; **Āūstriae est imperāre ōrbi univērso** el. **Āūstriae est imperium ōrbis universi,** lat.: Österrike tillhör herraväldet öfver hela verlden (flera tyska kejsares valspråk). — **Āūstromanī,** f., lidelsefull förkärlek för allt österrikiskt, )( **Austrophobi** el. **-fobi,** f., afsky för allt österrikiskt.

**Austromani,** se föreg.

**Austromanti,** se under **Auster.**

**Austrophobi,** se under **Austria.**

**Austrvēgr,** m., fornnord. (af *austr*, öster, och *vegr*, väg), egentl. österväg, östlig trakt; fornnord. geogr. länderna öster och söder om Östersjön, understundom äfv. hela landsträckan emellan Meklenburg och Hvita hafvet.

**Austrägāl-domstol,** t.-lat. (af t. *austrag*, pl. *austräge*, m.lat. *austrēgae*, domslut, utslag, fäldt af skiljedomare), af tyska furstar vald domstol till biläggande af dem emellan uppkomna stridigheter; **austrägāl-instāns,** f., vädjande till en austrägal-domstol; **austrägāl-rätt,** tyska furstars rätt att låta afgöra sina stridigheter sins emellan genom af dem sjelfva valda domare.

**Aut, aut,** lat.: antingen — eller; **aut Cāēsar, aut nīhil,** lat. ordspråk: antingen kejsare el. ingenting, allt el. intet; **aut vīncere, aut mōri,** antingen segra el. dö; **aut sic, aut nūnquam,** antingen så el. aldrig.

**Autān** (åtång), m., fr. (lat. *altānus*, hvarje från hafvet — *ab ālto*: från höjden af sjön — blåsande vind), i södra Frankrike: sunnanvinden, som blåser ifrån Medelhafvet.

**Autarchī** och **Avtarkī,** f., gr. (af *autōs*, sjelf, och *ārchein*, herrska), envåldsstyrelse, envälde; jmf. **Autokrati.** — **Autārk,** m., sjelfherrskare; jmf. **Autokrat.**

**Autarkī** och **Avt.,** f., gr. (af *autōs*, sjelf, och *arkēīn*, vara tillräcklig), sjelftillräcklighet, sjelfständighet.

**Autēūr** (åhtöhr), m., fr. = **Autor,** se d. o.

**Authadī** och **Avtadī,** f., gr. (*authādeia*, af *autōs*, sjelf, och *hadēīn*, behaga), sjelftillfredsställelse; egenkärlek.

**Authemērisk** och **Avtem-,** gr. (af *autōs*, sjelf, och *hāmēra*, dag), läkek. som verkar el. sker samma dag, som användandet äger rum. — **Authēmeron,** n., läkek. medel, som verkar samma dag, på hvilken det blifvit användt.

**Authentī,** gr., och **Authenticitēt,** nylat., äfv. **Autent-,** f., (gr. *authenthīa*, värdighet, makt; anseende), äkthet, tillförlitlighet, trovärdighet. — **Autentīk** el. **Autēntisk,** äkta, tillförlitlig, fullt trovärdig, lag-gill (säges isht. om handlingar el. skrifter, när det är fullkomligt säkert, att de äro författade af den person el. på den tid, som uppgifves); tonk. ford. beteckning för den kyrkotonart, hvari melodien rörde sig inom gränserna af toniken (se **Tonica**) och dess oktav.

**Āūto,** m., sp. och port. (lat. *āctus*, se d. o.), offentlig akt el. handling; **a. sacramentāl,** m., pl. **āūtos sacramentāles,** sp., andliga skådespel till förherrligande af Kristi lekamens fest; **āūtos al nacimiēnto,** andliga skådespel till firande af Kristi födelse. — **Āūtodafē,** m., port., el. **Āūtodefē,** m., sp. (lat. *āctus fīdei*), egentl. trosakt; offentlig och högtidlig bestraffning, efter dom af spanska inqvisitionsdomstolen, och bestående vanligen i förbränning å bål.

**Āūto-** (av-), gr. (af *autōs*, sjelf), antyder i en mängd sammansättningar det förhållande, hvari något står till sig sjelft och dylikt; sjelf-; af, med, genom, om sig sjelf; äfven alldeles.

**Autobiographī** och **Avtobiografī,** f., gr. (se *Auto* och *Biographi*), af någon författad beskrifning af egna lefnadshändelser. — **Avtobiogrāf,** m., en, som sjelf beskrifver sina lefnadsöden.

**Autochīr** och **Avtokīr,** m., gr. (af *autōs*, sjelf, och *cheir*, hand, alltså egentl. en, som lägger hand på sig sjelf), sjelfmördare. — **Avtokirī,** f., sjelfmord.

**Autochthōner** och **Avtoktōner,** pl., gr. (sing. *autōchthon*, af *autōs*, sjelf, egen, och *chthon*, jord), ett lands urinnevånare; jmf. **Aboriginer.** — **Autoclāv** och **Avtoklāv,** m., gr.-lat. (af *autōs*, sjelf, och *clāvis*, nyckel), ett kärl, som tillsluter sig sjelft.

**Autodafé,** se under **Auto.**

**Āūtodidāktos** el. **Avtodidākt,** m., gr. (af *autōs*, sjelf, och *didāskein*, lära, jmf. *Didaktik*), sjelflärd: en, som utan andras hjelp förvärfvat sig kunskaper. — **Āvtodidaxī,** f., sjelfundervisning.

**Autodikī** och **Avtod-,** f., gr. (af *autōs*, sjelf, och *dikā*, rätt), rättighet att döma sig sjelf.

**Autodynāmisk** och **Avtod-,** gr. (af *autōs*, sjelf, och *dynamikōs*, mycket förmående, mäktig; jmf. *Dynamis*), verkande genom sin egen kraft.

**Autognosī** och **Avtogn-,** f., gr. (af *autōs*, sjelf, och *gnōsis*, kunskap, kännedom), sjelfkännedom, sjelfpröfning.

**Autogrāph** och **Avtogrāf,** m., (af *autōs*, sjelf, och *grāphein*, skrifva), sjelfskrifvare, afskrifningsmaskin. — **Autōgraphum,** n., pl. **autōgrapha,** äfv. **Avtogrāf,** m., pl. **-grāfer,** egenhändig skrifvelse, egen handskrift; urskrift; äfv. någon af de första, af författarne sjelfva utgifna skrifter under boktryckerikonstens tidigare period; original-upplaga. — **Avtogrāfisk,** skrifven med egen hand, egenhändig. — **Autōgrafomān,** m., en, som lider af öfverdrifvet begär att samla avtografer. — **Avtōgrafomanī,** f., (gr. *manīa*, raseri), öfverdrifven lust att samla avtografer.

**Autokephalī** och **Avtokefalī,** f., gr. (af *autōs*, sjelf, och *kephalā*, hufvud), i kyrkorätten: den sjelfständighet, som tillkommer en grekisk bi-

skop, hvilken ej står under någon patriark. — **Avtokefālisk,** egentl. som har sitt eget hufvud; sjelfständig, oafhängig. — **Autokēphalos,** m., inom kyrkorätten: en sådan grekisk biskop, som ej står under någon patriark.

**Autokrāt** och **Avto-,** m., gr. (af *autōs,* sjelf, och *kratēīn,* herrska), regent, som i sin person förenar hela statens makt: sjelfherrskare. — **Avtokratī,** f., fullkomligt oinskränkt regeringsmakt i en enda persons hand: envälde; filos. sjelfbeherrskning, förnuftets herravälde öfver sinnligheten. — **Avtokrātisk,** allena herrskande, enväldig, oinskränkt. — **Avtokratīsm,** m., sjelfherrskares tänke- och handlingssätt; oinskränkt styrelse, envåldssystem, jmf. **Absolutism.**

**Autokritīk** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf; jmf. *Kritik*), sjelfbedömande, bedömande af egna skrifter, handlingar o. s. v.

**Autolatrī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *latrēia,* tjenst, dyrkan, af *latrēūein,* tjena, dyrka; jmf. *Latri*), sjelfförgudning.

**Autōlithōtomos,** m., gr. (af *autōs,* sjelf, *līthos,* sten, och *tomōs,* snitt, af *tēmnein,* skära, klyfva), läkek. redskap, hvilket liksom af sig sjelft skall sönderkrossa i urinblåsan befintlig sten.

**Autologī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *lōgos,* tal), ret. egentligt talesätt, )( **Heterologi,** se d. o.

**Automachī** och **Avtomakī,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *māchesthai,* strida), tankel. motsägelse med sig sjelf; sedol. bekämpande af egna lustar; i allmnht. strid med sig sjelf.

**Automāt** och **Avt-,** m., gr. (*autōmatos,* handlande af egen drift, el. frivilligt, af *autōs,* sjelf, och *māsthai,* sträfva, vilja), maskin, som rör sig genom egen kraft el. som med tillhjelp af en sinnrik, dold mekanism efterhärmar lefvande varelsers rörelser och handlingar; jmf. **Android;** fig. menniska, som handlar utan att vara medveten om bevekelsegrunderna för sina handlingar, alltså tank- och viljelöst. — **Avtomatī,** f., el. **Avtomatīsm,** m., sjelfrörelse; sjelfrörlighet; frivillighet; djurens maskinmessiga tillstånd; filos. den lära, att djuren endast äro maskiner. — **Avtomātisk,** som kan röra sig af sin egen kraft; fig. slö och dum.

**Autonomī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *nōmos,* lag), lagf. rättighet att hafva sin egen lagstiftning och förvaltning äfvensom mynträttighet; moralfilos. sjelflagstiftning, frihet att handla efter lagar, som man sjelf gifvit sig; moralisk frihet; )( **Heteronomi; autonōmia religiōnis,** lat. religionsfrihet. — **Avtonōmisk,** som sjelf stiftar sina lagar; som lefver under och handlar efter egna lagar; sjelfständig, oafhängig.

**Autonȳktobatī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf; jmf. *Nyktobati*), = **Autosomnambulism,** se d. o.

**Autopathī** och **Avtopatī,** f., gr. (*autopātheia,* af *autōs,* sjelf, och *pāthos,* lidande), egen förnimmelse, sjelferfarenhet.

**Autophilī** och **Avtofilī,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *philēīn,* älska), egenkärlek.

**Autophonī** och **Avtofonī,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *phōnos, phonā,* mord), sjelfmord.

**Autophȳsiotherapī** och **Avtofȳsioterapī,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, *phȳsis,* alstring, natur, och *therapēīa,* tjenst, vård), läkek. sjelftillfrisknande, återställande till helsan genom naturens egen kraft.

**Autopistī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *pīstis,* tro), den trovärdighet, som den heliga skrift har i sig sjelf.

**Autoplastīk** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *plāsma,* se d. o.; jmf. *Plastik*), läkek. fältskärsförrättning, som har till ändamål att återställa en förlorad kroppsdel genom att ifrån närgränsande el. mera aflägsna partier på den skadade kroppen låna det el. de till återställandet erforderliga köttstycken; äfv. konsten att verkställa en sådan fältskärsförrättning.

**Autopragī** och **Avto-,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *prāssein,* handla), handlande af egen drift, fri sjelfbestämmelse.

**Autoprosōpisk** och **Avto-,** gr. (af *autōs,* sjelf, och *prōsopon,* ansigte, mask, person), personlig, i egen person (om skrifter, hvaruti författaren sjelf är den talande); )( **Dialogisk.**

**Autopsī** och **Avt-,** f., gr. (*autopsīa,* af *autōs,* sjelf, och *ops, ōpsis,* syn), sjelfiakttagelse, iakttagelse med egna ögon; läkek. öppning och undersökning af ett lik, för att utröna dödsorsaken. — **Avtōptisk,** grundad på egen iakttagelse, som man sjelf har sett.

**Autor, Autorisera,** m. fl., se **Auctor.**

**Autos,** se under **Auto.**

**Autōs ēpha** (avtåss ēfa), gr.: *han,* (näml. Pythagoras) har sagt det (ett uttryck, hvarmed Pythagoras' lärjungar, de s. k. Pythagoreerne, åberopande sin lärares trovärdighet, undertryckte hvarje strid om olika meningar och nedslogo hvarje motsägelse); derför äfv. fig. subst. n. maktspråk, som icke tål någon motsägelse.

**Autosōmnambulīsm** och **Avto-,** m., gr.-nylat. (af *autōs,* sjelf; se äfv. *Somnambulism*), af sig sjelf uppkommen magnetisk sömnvandring.

**Autotelī** och **Avto-,** f., gr. (*autotēleia,* af *autōs,* sjelf, och *tēlos,* mål, syfte), sjelfständighet, oafhängighet; )( **Heteroteli,** se d. o.

**Autotheīsm** och **Avtoteīsm,** m., gr. (af *autōs,* sjelf; jmf. äfv. *Theism*), sjelfförgudning; sammansmältning af begreppet om gudomen med det menskliga väsendet.

**Autotherapī** och **Avtoterapī,** f., gr. (af *autōs,* sjelf, och *therapēīa,* tjenst, vård), tillfrisknande genom naturens egen kraft.

**Autotȳp** och **Avt-,** m., gr. (af *autōs,* sjelf, och *tȳpos,* gestalt, mönster), originalaftryck.

**Autumnāl,** lat. (af *autūmnus,* höst), höstlig.

**Aut vincere** etc., se under **Aut, aut.**

**Aux armes,** se under **Armes.**

**Auxiliār** och **-liār,** lat. (af *auxilium,* hjelp), behjelplig; **auxiliār-trupp,** hjelptrupp; **auxiliār-verb,** hjelpverb. — **Auxiliatiōn,** f., bistånd.

**Auxomēter,** m., gr. (af *auxānein,* förstora; jmf. äfv. *Meter*), redskap till att bestämma kikares förstoringsförmåga och derigenom äfven aflägsna föremåls förstoring.

**Avāl,** m., fr. (enl. några af lat. *ad vāllem:* nedåt, emedan man satte sin underskrift, hvarigenom man gick i borgen, nedan på vexeln; enl. andra en förkortning af fr. *à valoir, à valoir pour:* att gälla för . . .), borgen för en vexels betalning; underborgen. — **Avalēra**

(fr. *avaler*), sluka; om fartyg: gå nedför en ström; köpm.t. medunderskrifva en vexel och sålunda gå i borgen för dess betalning.

**Avalaisōn** (-läsång), f., fr., sjöt. långvarig vestanvind; omkastning ifrån östan- till vestanvind.

**Avance, Avancement,** se följ.

**Avancēra** (avangs-), fr. **avancer** (af *avānt*, före, innan), drifva framåt, påskynda, befordra; gå framåt, göra framsteg; vinna befordran; urm.t. gå för fort; krigsv. rycka fram emot fienden; köpm.t. försträcka penningar, betala i förskott; på ruckartaflan i ur betyder **avancer** (vanl. förkort. **A.** el. **a.**) den sida, åt hvilken visaren bör vridas för att uret skall gå fortare, )( **Retarder,** se d. o. — **Avānce** och **Avāns** (avängs'), f., fr., ital. **Avānzo,** m., försprång, försteg; vinst, fördel; förutbetalning, förskott; äfv. pris el. kurs, som en vexel- el. penningsort har öfver pari, jmf. **Agio; vara** el. **stå i avans,** ligga i förskott, hafva till godo; **göra avānser,** göra de första stegen, tillmötesgå; **par avānce,** förskottsvis. — **Avancemēnt** (avangs'mäng), n., framsteg, befordran; uppkomst.

**Avānder,** m., ett slags dräll, liknande damast, som väfves i Nederländerna och isht. i trakten af Courtray.

**Avanī,** f., fr. (ital. *avanīa*, nygrek. *abanīa*, utpressning, misshandling, förtal), förolämpning, kränkning; isht. turkiske embetsmäns penningutpressningar af på Levanten handlande kristne köpmän; köpm.t. vinstförminskning; sjöt. fiendtligt, lömskt anfall.

**Avans,** se **Avance,** under **Avancera.**

**Avānt** (aväng), fr. prep. (af nylat. *ab-ānte*), före, förr än, innan; antyder i en del sammansättningar ett företräde, beträffande tid, ställe el. värdighet; **avant la lettre, a toute lettre,** se under **Lettre; en avānt** (ann aväng), framåt! **avānt-cōrps** (-kår) och **avānt-kār,** m., krigsv. förtrupp; byggn.k. utsprång, utbyggnad; **avānt-cōūr** (-kühr), f., förgård; yttre borggård; **avānt-courēūr,** (-kuröhr), m., förelöpare, förbud; **avānt-dūc** (-dyck), m., pålverk till brobyggnad; **avānt-gārde** (-gärrd el. avängt-gärde), n., fr., förtrupp; **avānt-fossē,** m., krigsv. yttre fästningsgraf; **avānt-māin** (-mäng), m., flata handen; ridk. framdelen af en häst; bollslag med framsidan af raketen el. sältran; **avānt-propōs** (-propåh), n., företal, förord till en bok el. skrift, inledning; **avānt-scēne** (-sähn), fr., el. **avānt-scēn,** (vanl. uttal. avängt-sēn), m., den del af skådebanan, som är närmast åskådaren; äfv. någon af logerna i hvalfvet emellan skådebanan och åskådarerummet: oxöga.

**Avantāge** (avangtäsj'), n., fr. (af *avānt*, se d. o.), fördel, nytta; företräde, öfvervigt.

**Avant la lettre,** se under **Lettre.**

**Avanturin,** se **Avent-.**

**Avānzo,** m., ital. (fr. *avance*), köpm.t. öfverskott, vinst; förskott; jmf. **Avance.**

**Avari,** se **Haveri.**

**Āve** el. **Hāve,** lat.: var helsad, lef väl! jmf. **Salve; āve Maria:** var helsad, Maria! (englahelsningen vid jungfru Marias bebådelse, enligt Luc. 1: 28); såsom subst. n., katolsk bön till jungfru Maria; f., i Italien: dagens inbrott och slut, som båda förkunnas genom en till ofvannämda bön uppfordrande klockringning; böneklocka; en af de små kulorna på rosenkransen, vid hvar och en af hvilka ett ave maria bedes (i dessa tre sista bemärk. äfv. **Avemarīa, Avemmarīa,** f., ital.)

**Avēc** (aväck), fr. prep. (uppkommen af g. fr. *ab* = lat. *āpud*, hos, vid, och *oc* = lat. *hoc*, det, alltså ursprungl. vid det, med det) med; **av. la lettre,** se under **Lettre; av. permission,** se under **Permission.**

**Avellāner** el. **-līner,** pl., lat. (af *Avēlla* el. *Abēlla*, en stad i Campanien), ett slags stora hasselnötter.

**Ave Maria** och **Avemmaria,** se under **Ave.**

**Avenānt** (avönäng), fr. (af *avenir*, lat. *advenīre*, anlända, tillkomma, passa; äfv. tilldraga sig), passande, skicklig, anständig, angenäm; **à l'avenānt,** i förhållande. — **Avenūe** och **-nȳ,** f., väg, vanl. omgifven af träd, hvarpå man kommer fram till ett boningshus el. annat ställe.

**Aventūre** (avangtȳhr'), f., fr. (m.lat. *adventūra*, af *advenīre*, fr. *avenir*, tilldraga sig, hända), äfventyr, utomordentlig och oförmodad händelse, sällsam tilldragelse; lyckträff; vågadt handelsföretag, jmf. **Gros-aventure; à l'aventūre** (allavangtȳhr), på vinst och förlust. — **Aventurēūx** (avangtyrōh), äfventyrlig, vågsam, djerf, oförvägen. — **Aventuriēr** (avangtyrjēh), m., äfventyrare, lycksökare, våghals; partigängare, fribytare, smyghandlare; vinglare (med statspapper o. d.). — **Aventurēra** (avangtyr-), äfventyra, blottställa sig, våga, sätta på spel, vingla.

**Aventurīn,** m., fr. (*aventurīne*), rödbrun el. gulaktig sten, som, då den blifvit slipad, visar en stor mängd små punkter, hvilka glindra med guld- el. messingsglans, och som brukas till smycken, vaser o. a. d.; konstgjord sten, bestående af rödaktig glasfluss med tillblandad messingsfilspån.

**Avenue** och **Aveny,** se under **Avenant.**

**Averāge** (ävverädsch), n., eng., se **Haveri.**

**A verbis ad verbera,** se under **Verbum.**

**Averēra,** fr. (*avérer*, af lat. *vērus*, sann), bekräfta sanningen af.

**Avernalisk,** se följ.

**Avērnus,** m., lat. (näml. *lācus:* sjö), Avernersjön, i närheten af Cumae i Nedre Italien, hvars pestartade utdunstning dödade de foglar, som flögo deröfver, och som derföre ansågs utgöra ingången till underverlden; poet. äfv. sjelfva underverlden. — **Avernālisk,** underjordisk, helvetes-, qvalfull.

**Avērs,** m., ital. (*avvērso*, lat. *advērsus*, vänd till, af *ad*, se d. o., och *vērtere*, vända), främre sidan, bildsidan på mynt; )( **Revers,** se d. o.

**Aversabel,** se följ.

**Aversiōn,** f., lat. (*avērsio*, af *avērtere*, frånvända), afsky, vedervilja; jmf. **Antipathi; aversiōns-handel,** handel på vinst och förlust, slumpköp; **aversiōne** el. **per aversiōnem,** lat., på en slump. — **Aversābel,** afskyvärd. — **Aversionāl-quāntum,** n., el. **Aversāl-sūmma,** f., summa, som efter ungefärligt öfverslag utbetalas, för att gälda ömsesidiga oklara fordringar: efter ungefärlig beräkning uppgjordt godtgörelse-belopp åt en, som afstår ifrån något.

**Avertēra,** fr. (*avērtir*, lat. *advertere*, af *ad*, se

d. o., och *vĕrtere*, vända, vända uppmärksamheten på något), underrätta; varna. — **Avertissemēnt** el. **-māng**, n., tillkännagifvande, anmälan; varning.

**Aviārium**, n., lat. (af *ăvis*, fogel), fogelhus, stor och präktig fogelbur, isht. i park el. trädgård.

**Avīd**, lat. (*ăvidus*), lysten, girig. — **Aviditēt**, f., lystenhet, girighet.

**Avignōn** (avinnjång), m., fr. (efter förnämsta tillverkningsorten, staden *Avignon* i södra Frankrike), ett slags tunt taft.

**Avilēra**, fr. (*avilir*, af *vil*, lat. *vīlis*, låg, dålig), nedsätta, förnedra. — **Avilissemēnt**, (aviliss'-mäng), n., förnedring, förakt.

**Avīs** (avīh, äfv. ofta avīs), fr., och **Avīso**, ital., m., (*avvīso*, af lat. *ad*, se d. o., och *vīsus*, sedd), tillkännagifvande, underrättelse, anmälan; isht. köpm.t. tillkännagifvande om varors el. penningars afgång till emottagaren; **avīsa**, f., pl. **avīsor**, tidning; **avīs au lectēūr** (avī-s-å-läktör), egentl. underrättelse för läsaren! väl att märka! **avīsbrēf** och **avīsobrēf**, bref, innehållande en avis; **avīsbåt**, **avīsjäkt**, **avīsångare**, äfv. **avīso-**, postfartyg, snabbgående fartyg för hastigt meddelande af vigtiga underrättelser. — **Avisatiōn**, f., nylat. **avisātio**, underrättelse; **avisātio de perjūrio vitāndo**, lat., af domaren före en edgång uttalad varning för edens missbruk. — **Avisēra**, m.lat. (*avisāre*, ital. *avvisāre*, fr. *aviser*), anmäla, tillkännagifva, underrätta.

**A vista**, se under **Vista**.

**Avitaillēra** (avitalj-), fr. (*avitailler*, uppkommet af *avictuailler*, af *victuāille*, lat. *victuālia*, lifsmedel), förse med lifsmedel; jmf. **Proviantera**. — **Avitaillēring** (avitalj-), f., el. **Avitaillemēnt** (avitalj'mäng), n., en stads, ett fartygs, ett lägers o. s. v. förseende med lifsmedel; tillförsel, isht. af slagtboskap.

**Avitum bonum**, se **Bonum avitum**, under **Bonus**.

**Avivāge** (-väsj'), n., fr. (af *aviver*, gifva glans, feja), färg.t. förrättning, hvarigenom gifves mera glans åt färgade siden- och bomullstyger.

**Avlet, Avlodi**, m. fl., se **Aulet**.

**Avocentur acta**, se följ.

**Avocēra**, lat. (*avocāre*), återfordra, infordra; **avocēntur ācta**, lat., lagf. handlingarna må insändas. — **Avocatiōn** och **Avok-**, f. (*avocātio*), infordrande, isht. af akter, som en underdomare skall sända öfverdomaren. — **Avocatōrium**, n., pl. **avocatōria** och **avokatōrier**, återkallelsebref, hvarigenom ett lands medborgare el. en furstes undersåtar uppfordras att lemna främmande tjenst.

**A voce sola**, se under **Voce**.

**Avortēra**, fr. (*avorter*), få missfall; ej fullmogna; jmf. **Abortera**, under **Abortus**.

**Avouē** (avuēh), m., fr. (lat. *advocātus*), ford. en kyrkans skyddsherre, jmf. **Patronus**; sakförare; i krigstjenst: legokarl.

**Avouēra** (avu-), fr. (*avouer*, lat. *advotāre*, af *ad*, se d. o., och *votūm*, löfte), bekänna, tillstå.

**À vous** (avūh), fr., vid spel: för er! vid dricking: er välgång! vid fäktning: det gäller er! gif akt!

**Avoyēr** (-våajēh), m., fr. (lat. *advocatārius*, af *advocāre*, tillkalla), borgmästare i åtskilliga städer i Schweiz, isht. i kantonerna Bern och Luzern.

**Avtadi**, se **Avthadi**.

**Avtark, Avtarki**, se **Autarchi**.

**Avtemerisk**, se **Authem-**,

**Avtobiografi, Avtoktoner, Avtodidakt, Avtograf, Avtokrat, Avtomaki, Avtomat, Avtopsi**, se **Auto-**.

**Avtos epha**, se **Autos e-**.

**Avtosomnambulism, Avtoteism**, m. fl., se **Auto-**.

**Avulsiōn**, f., lat. (*avūlsio*, af *avĕllere*, lösslita), lösslitning; förminskning i strandägares område derigenom, att vattnet bortför en del af den jord, som bildat stranden.

**Avvalorāto**, ital., tonk. med kraftigt och lifligt föredrag.

**Āxel**, m., lat. (*ăxis*, f.), rät linie, som tänkes dragen genom medelpunkten af en kropp; pjes af trä, jern el. annan metall, som går genom medelpunkten af en sak; öfversta delen af öfverarmen och bröstet hos menniskan; mansnamn med bet.: stödjepunkt, den kraftige, i handlingar ifrån medeltiden äfv. = **Absalom**, se d. o. — **Axelīna**, f., qvinnonamn med betyd.: den kraftiga. — **Axillār** och **-lār**, som hör till, som har afseende på axel, isht. skuldra.

**Axenī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *xĕnos*, främmande; gäst), ogästvänlighet. — **Axēnisk**, ogästvänlig.

**Axillar, Axillär**, se under **Axel**.

**Axinīt**, m., gr. (af *axīnä*, yxa, bila), kiselhaltig stenart, hvars kristaller nästan hafva en bilas hvasshet.

**Axinomantī**, f., gr. (af *axīnä*, yxa, bila, och *mantēīa*, spådom), spående af yxor eller bilor.

**Axiōm**, n., gr. (*axiōma*, af *axiūn*, hålla för rätt, erkänna), obestridligt sann sats, som ej behöfver något bevis; jmf. **Postulat**. — **Axiomātisk**, uppenbart sann, bevisad genom sig sjelf.

**Axiomēter**, m., lat.-gr. (af *ăxis*, axel, och *metrēīn*, mäta), sjöt. numera föga brukligt redskap till att när som helst kunna utröna rodrets verkliga läge: rodermätare.

**Axōner**, pl., gr. (*ăxones*), grek. fornk. taflor el pelare af trä, hvarpå Solons lagar funnos upptecknade.

**Axūngia**, f., lat. (af *ăxis*, axel, och *ŭngere*, smörja), egentl. vagnssmörja; läkek. fett, salva.

**Āya**, sp., el. **Āja**, ital., f., hofmästarinna. — **Āyo, Ājo**, m., hofmästare.

**Ayapāna**, f., sydamerikansk växt, hvars blad och blommor användas inom läkekonsten och verka svettdrifvande; äfv. ett slags gul el. grön likör, enl. uppgift hufvudsakligen beredd af växten ayapana.

**Ayuntamiēnto**, m., sp. (af *ayuntār*, församla), stadsstyrelse i Spanien, magistrat.

**Azarōl** el. **Azerōl**, m., äfv. **Azarōlpåron**, (fr. *azarōle*, sp. *acerōla*, af arab. *az-zurûr*, mispel), mispelpäron: en af de minsta päronsorter.

**Azimūth** och **-mūt**, n., arab. (af *as-sumut*, pl. af *as-samt*, vägen), stjernk. den båge af horisonten, som ligger emellan ett ställes meridian och den genom en stjerna dragna vertikalcirkeln, åt vester räknadt; **azimūt-**

kompāss, m., ytterst noggrant indelad kompass till att pejla någon himmelskropp, för att sedan kunna uträkna styrkompassens missvisning.
**Azōodynamī**, f., gr. (af nekande part. *a* och *zoodynami*, se d. o.), läkek. aftagande lifskraft.
**Azōt**, n., gr. (af nekande part. *a* och *zän, zan*, lefva), qväfve: hufvudbeståndsdelen af den atmosferiska luften. — **Azōtisk**, qväfvehaltig.
— **Azotomēter**, m., (gr. *metrēin*, mäta), qväfvemätare.
**Azūr**, m., (fr. *azūr*, ital. *azzūrro*, pers. *lâdschuward*, lasursten), himlens blåa färg, himmelsblått.
**Azymiter**, se följ.
**Āzymon** el. **Azȳmum**, n., gr. (af nekande part. *a* och *zȳmä*, surdeg), osyradt bröd. — **Azymīter**, pl., kristne, som vid nattvarden begagna osyradt bröd.

# B.

**B**, ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på andra myntningsorten i ett rike; så på franska mynt i *Rouen*, på österrikiska i *Kremnitz*, på preussiska i *Hannover* (förr i *Breslau*).
**B**, ssm. kemiskt tecken, = **Bor**.
**B.** el. **b.** = **Beatus** el. **Beata**, se **Beatus**.
**B.**, ssm. romerskt taltecken, = **300**.
**B̄.**, ssm. romerskt taltecken, = **3,000**.
**Ba**, ssm. kemiskt tecken, = **Barium**.
**B. A.** = **Bachelor of arts**, se under **Baccalaureus**.
**B. A.**, på rom. mynt och i latinska inskrifter, = **Bonis auspiciis** el. **Bonis avibus**, se under **Bonus**.
**Bart.** = **Baronet**, se under **Baron**.
**B. C.** = **Basso continno**, se under **Basso**.
**B. c. D.** = **Bono cum Deo**, se under **Deus**.
**B:co** = **Banco**, se d. o.
**B. D.** = **Bachelor of Divinity**, eng., se under **Baccalaureus**.
**Be**, ssm. kemiskt tecken, = **Beryllium**.
**B. E.** = **Bene est**, se under **Bene**.
**Bi**, ssm. kemiskt tecken, = **Bismuthum**.
**Bib.** = **Bibel**, se d. o.
**Bibl.** = **Bibliothek**, se d. o.
**B. L.** = **Benevole lector**, se under **Lector**.
**b. m.** = **beatae memoriae**, se under **Memoria**.
**B. M.**, på recepter, = **Bene misceatur**, se under **Miscera**.
**Bo.** = **Banco**, se d. o.
**Br**, ssm. kemiskt tecken, = **Brom**.
**br. m.** = **brevi manu**, se under **Manus**.
**B:to** el. **Btto.** = **Brutto**, se d. o.
**B. V.** = **Beata virgo** el. **Beatae virginis**, se under **Virgo**.

---

**B**, n., tonk. namnet på den med ett ♭ företeckuade noten *h*, som äfv. understundom kallas Hess.
**Baal**, m., hebr. (*ba'al:* Herren, den mäktige), hednisk gud — trol. solguden — hos fenicier och kanaaniter, samt äfv. hos hebreerna vid Manasses tid. — **Baalīt**, m., en baalsprest; oegentl. en lat och kräslig andlig.
**Baat**, n., kinesisk vigt, motsvarande ung. ett lod.
**Bāba**, m., pers.-turk. (*bâbâ*), fader. — **Baba Khan**, konungens fader.
**Babā**, m., fr., en sorts kaka, som tillredes af mjöl, grädde, ägg, saffran, korinter, rom m. m.
**Bābel**, n., hebr. (*bābel*, enligt bibeln: förvirring; egentl. *Baals* boning), den gamla staden Babylon; fig. en stor stad, full af utsväfningar och förbrytelser; äfv. fig. virrvarr, förbistring. — **Babelmāner**, pl., i Holland: orostiftare. — **Babylōnisk**, som tillhörde el. har afseende på *Babel* el. *Babylon;* **babyl. förbistring** (efter bibelns berättelse om den i *Babylon* uppståndna språkförbistringen), förskräcklig oreda, virrvarr; **babylōniska timmar**, timmar, som räknas ifrån solens uppgång.
**Babēt** (babēh), **Babētte** (babätt), fr., se **Barbara**.
**Babētte**, f., fr., ett slags gammal fransk dans.
**Babiān**, m., ett slags större apa; fig. ovanligt ful menniska; sjöt. söndagseftermiddags-vakten.
**Babīche** (babīsch') f., el. **Babichōn**, (-bischång), m., fr. (rikt. *barbīche*, af *bārbe*, skägg), liten, lurfvig hund, knähund.
**Babillēra** (babilj-), fr. (*babiller*), pladdra, prata. — **Babillāge** (babiljāsj'), n., prat, pladder.
**Babīner**, pl., bruna ryska kattskinn, som nyttjas till pelsverk.
**Babirūssa**, m., malaj. (af *bâbi*, svin, och *rūsa*, hjort), hjortsvin.
**Bābka**, m., ung. (egentl. böna), ungerskt kopparmynt.
**Babord**, se under **Bord**.
**Babōscher**, **Babōūcher** el. **Babūscher**, pl., fr. (*babōūches*, pers. *pāpūsch*, af *pa*, fot, och *pusch*, omhölje), ett slags turkiska skor; ytterskor; tofflor.
**Babouvīsm**, (-buv-), m, politisk lära, som i slutet af adertonde seklet förkunnades af fransmannen *Babeuf*, och som afsåg att införa fullkomlig egendomsgemenskap. — **Babouvīster** (-buv-), pl., anhängare af babouvismen.
**Bābu**, m., indisk titel med betyd.: herre, egentl. furste.
**Babuscher**, se **Baboscher**.
**Babylonisk**, se under **Babel**.
**Bac**, m., fr. (holl. *bak*, kelt. *bak*, *bag*, liten båt, eka), färja; pråm; bryggkar; så; balja; tvättfat.
**Baccalāūreus**, m.lat., **Bachelīēr**, (-scheljēh), fr., el. **Bāchelor** (bätsch'ler), eng., m., (m.lat. äfv. *baculārius*, *bacillārius*; härledes ant. af

*bācca lāūrea*, lager, el. af *bāculus*, liten staf, som ford. bars såsom ett hederstecken), studerande, som förvärfvat de lägre akademiska värdigheterna; jmf. **Licentiat, Magister, Doctor; bāchelor of arts**, eng., baccalaureus i fria konsterna; **bachelor of Divīnity** (-divīnniti), baccalaureus i teologi. — **Baccalaureāt**, n., den värdighet, en baccalaureus innehar.

**Baccāna**, f., ital. (af *Bācco*, Bacchus), simpel krog, syltkrog.

**Baccarāt** (-rāh), m., fr., ett slags hasardspel, hvarvid vinst el. förlust beror på summan af ögonen på de tvenne kort, som hvarje spelare erhåller. [se följ.

**Bacchanal, Bacchant, Bacchius**, m. fl.,

**Bācchus**, m., lat. (gr. *Bākchos*), mytol. vinets gud, son af Jupiter och Semele, äfv. kallad **Dionysos** och **Iakchos;** fig. stark vindrinkare. — **Bacchanāl** och **Backanāl**, m., (pl. lat. *Bacchanālia:* fester, som hvart tredje år vid nattetid firades till ära för Bacchus och hvilka snart, isht. i Rom, utmärkte sig genom vilda utsväfningar), egentl. åt Bacchus egnad fest; dryckeslag af vildt och sjelfsvåldigt slag, supgille. — **Bacchanālisk** och **Backan-**, suplysten; uppsluppen. — **Bacchānt**, m., **Bacchantīnna**, f., äfv. **Back-**, (lat. *bācchans*, af *bacchāri*, fira Bacchus, svärma), Bacchus-prest och -prestinna, som vid Bacchusfesterna uppförde vilda dansar; fig. man el. qvinna, begifven på dryckenskap; **bacchānter**, pl., kallades äfv. i Tyskland ifrån 14:de till 16:de årh. äldre, råa studenter, som drogo omkring ifrån den ena högskolan till den andra. — **Bacchāntisk** och **Back-**, drucken; rasande. — **Bācchius**, m., egentl. stormare; versk. versfot, bestående af en kort och två långa stafvelser: ⏑ — —, t. ex.: *begreppslös, förnuftstro.*

**Bachelier** och **Bachelor**, se **Baccalaureus.**

**Bachschīsch** el. **Bakhschisch**, n., pers. (*bakhschisch*, skänk, af *bakhsch*, lycka), i Orienten: skänk, isht. till tjenande personer, dricks-penningar.

**Bāchur** el. **Bācher** och **Bōcher**, m., hebr. (*bāchūr*, yngling, egentl. den mogne, af *bāchar*, mogna), judisk lagkunnig el. lärare i lagfarenhet.

**Baciamento**, se **Baisement**, under **Baiser.**

**Bacīllum**, n., pl. **-cīlla** och **-cīller**, lat. (demin. af *bāculum*, käpp), liten käpp el. staf; apot.t. liten stång af gummilacka el. andra i droghandeln förekommande varor.

**Back**, m., t., främsta delen af däcket på ett fartyg, något upphöjd öfver det öfriga däcket.

**Backanal, Backant**, m. fl., se under **Bacchus.**

**Backwardātion** (bäckwärdēschen), f., eng. (af *backward*, bakåt), vid handel med statspapper: räntor, som säljaren ännu efter köpets afslutande måste gälda.

**Bāckwoods** (bäckwudds), pl., eng. (af *back*, bakåt, och *wood*, skog), urskogar och ouppodlade länder i vestern af nordamerikanska Förenta Staterna; **bāckwoodsmān**, m., pl. **-mēn** (-männ), hvit, som slår sig ner som nybyggare i urskogarna och de ouppodlade länderna i vestern af de nordamerikanska Förenta Staterna; jmf. **Squatter.**

**Baculation, Baculometri**, se följ.

**Bāculus**, m., lat. (vanl. *bāculum*, n.), käpp, staf; **sluta a bāculo ad āngulum**, sluta (från käppen) från sidan (af en trehörning) till vinkeln, göra en orimlig, följdvidrig slutledning; **bāculus pastorālis**, biskopsstaf, krumstaf. — **Baculatiōn** och **Bakul-**, f., käpp-prygel. — **Bāculometrī**, f. (gr. *metrēīn*, mäta), konsten att anställa mätningar med stänger; äfven sådan mätning.

**Badāūd** (-dåh), m., fr. (af *badauder*, ital. *badāre*, dröja, förtjust stirra på), en, som beundrar allt; dumbom; fjanter; tölp. — **Badaudāge** (-dāsj') el. **Badauderī**, n., dumhet; tölpaktighet. — **Badaudēra**, stå och gapa, glo.

**Badīn** (badäng), m., fr., skämtare, gyckelmakare. — **Badīne** (badīhn), f., skämterska; äfv. promenadkäpp; ridspö. — **Badināge** (badināsj') el. **Badinerī**, n., skämt, gyckel; lek; tokeri. — **Badinēra**, skämta, gyckla, hafva någon till bästa, drifva; **en badinānt** (ang badinäng), fr., under skämt, skämtvis.

**Bādometrī**, f., gr. (af *bādos*, steg, och *metrēīn*, mäta), stegmätning, mätning med steg.

**Badōs** (badåh), m., ett slags rödt Bordeaux-vin.

**Bāffetas** el. **Bāftas**, m., pers. (*baft*, väfd), ett slags hvit, ostindisk kattun.

**Bagāge** (bagāsj'), n., fr. (ital. *bagāglia*, m.lat. *baggāgium*, af g.fr. *bague*, paket, bundt), tross, packning, ressaker; fig. tross, pack.

**Bagatēlle** och **-tēll**, f., fr. (ital. *bagatēlla*, demin. af *bagāta*, småsak), småsak, obetydlighet; äfv. litet tonstycke; litet, obetydligt teaterstycke.

**Bagatīno** el. **Bagattīno**, m., ital. (af *bagāta*, småsak), venetianskt skiljemynt.

**Bāgger**, m., holl., hamnarbetare, som är sysselsatt med muddring. — **Bāggerschuit** (-schöjt), f. el. **Bāggert**, m., muddermaskin, mudderpråm.

**Bāgno** (bānjo), it., **Bāgne** (banj'), fr., m., (af lat. *bālneum*, bad), egentl. bad, badhus; slaffängelse i Konstantinopel, inredt i ett gammalt badhus; sederm. i allmnht. hvarje förvaringsställe för slafvar och isht. för till galererna dömda förbrytare.

**Bagnolētte** (banjålätt'), f., fr., halfslöja, fruntimmersslöja, som blott betäcker ansigtet till hälften.

**Baguētte** (-ghätt') och **-gātt**, f., fr., spö; trumpinne; laddstock; slagruta; trollstaf; i plur. ett slags smala, förgyllda lister, som vid tapetsering af rum begagnas till att pryda desamma; äfv. de stänger el. lister, som uppbära gardiner.

**Bahīa**, f., sp. och port., bugt, vik; provins i Brasilien och äfv. derifrån kommande tobak.

**Bahūt** (bahȳ) och **Bahȳtt**, m., fr. (*bahūt*), ett slags reskoffert; äfv. ett slags hufvudbonad för fruntimmer.

**Bai**, f., fr. (*baie*, ital. *bāja*, sp. och port. *bāya*, *bahīa*, bask. *bāya*), liten hafsvik, bugt.

**Baidāk**, m., pl. **baidāki**, rysk., farkost med ovanligt stort roder, som begagnas på Dniepr, Dniestr och Bug.

**Baidārer**, pl., rysk. (*baidāra*), små båtar i Sibirien, gjorda af fiskben och lätt trä samt öfverdragna med hudar.

**Baignēūse** (bänjöhs'), f., fr. (af *baigner*, bada), badmössa. — **Baignōir** (bänjåähr), m., badställe. — **Baignōire** (bänjåähr'), f., badkar.

**Baillī** el. **Baillīf** (baljī), fr., **Bāīlif** el. **Bāīliff** (bēhliff), eng., m., (af m.lat. *bājulus*, af *bajulāre*, bära, uträtta, förvalta), landtfogde, landtdomare; i England äfv. rättstjenare.

**Bairam,** se **Beiram.**

**Baisēr,** m., pl. **baisērs** (bäsēh), fr. (af lat. *bāsium*, ital. *bācio*), kyss; äfv. = **Meringue.** — **Baisemāīn** (bähs'māng), n., fr. (af *baiser*, kyssa, och *main*, hand), handkyssning, isht. vid en vasalls hyllning el. vid högtidligheter vid hofvet. — **Baisemēnt** (bähs'māng), fr., **Baciamēnto** (batjam-), ital., n., fotkyssning (vördnadsbetygelse, som egnas påfven).

**Bāīsse** (bäss'), f., fr. (af *baisser*, släppa ned; sjunka, af *bas*, ital. *bāsso*, låg), sjunkande, fallande, isht. prisens, statspapperens; )( **Hausse; spekulera à la baisse,** uppgöra handelsplaner med beräkning på statspapperens fallande. — **Baissiēr** (bässiēh), m., en, som väntar och räknar på statspapperens fallande, för att draga fördel deraf. — **Baissēra,** sänka; krigsv. sänka ett eldvapen, rikta det lägre; äfv. sjunka.

**Baj,** se **Bai.**

**Bajadēr,** (af ind. *baladēīra*, danserska), indisk danserska och sångerska; äfv. offentlig glädjeflicka.

**Bajazzo,** se **Pajazzo.**

**Bajkalīth** och **-līt,** m., (gr. *līthos*, sten), en art grönaktig, glänsande talksten ifrån trakten af *Bajkalsjön.*

**Bajōcco,** m., pl. **bajōcchi,** it., skiljemynt i Kyrkostaten, motsvarande ung. 3 öre rmt.

**Bajoīre** (basjååhr), f., fr. (förvr. af *baisoire*, af *baiser*, kyssa), mynt med tvenne bakom hvarandra stående hufvuden, af hvilka det främre nästan betäcker det bakre.

**Bajonētt,** m., fr. (*baïonnette*), spjutspets, vanl. treeggad, som skrufvas på gevär (uppfunnen i *Bayonne* 1640).

**Bakhschisch,** se **Bachschisch.**

**Baktrometrī,** f., gr. (af *bāktrōn*, käpp, stång, och *metrēīn* mäta) = **Bakulometri,** se under **Baculus.**

**Bakulation, Bakulometri,** se under **Baculus.**

**Bal,** m., fr. (*bal*, ital. *bāllo*, af m.lat. *ballāre*, dansa, af grek. *bāllein*, kasta, el. *pāllein*, hoppa, *ballīzein*, hoppa omkring, dansa), större dansnöje; **bal champêtre** (ball schangpätr'), dansnöje på landsbygden el. i det gröna; **bal en māsque** (- ang-mäsk), el. **bal masquē** (- maskhē), maskeradbal, bal af förklädda personer; **bal parē,** stor bal, praktbal. — **Ballād,** f., fr. (prov. *ballāda*, ital. *ballāta*), ford. danssång, hvari en tilldragelse framställdes liksom närvarande, i det den samtalsvis brukade afsjungas; numera en i folkvisans anda diktad historisk sång af för det mesta sagolikt, äfventyrligt och, framför allt, dystert innehåll; jmf. **Romance.** — **Balladīn,** f., österländsk tempeltjenarinna, som emot betalning håller sig fal åt tempelbesökarne; jmf. **Bajader.** — **Ballerīno,** m., ital., danskonstnär, ballettmästare. — **Ballerīna,** f., ital., danskonstnärinna. — **Ballētt,** m., ital. (*ballētto*), större konstdans på skådebanan, hvarvid de dansande söka att genom stumma åtbörder framställa menskliga känslor och lidelser; äfv. samlingen af alla de dansare och danserskor, som äro anställda vid en konstanstalt, för att utföra balletter; **ballettmästare,** uppfinnare, inöfvare och ledare af balletter.

**Bal,** m., fr. (*bālle*, f.), varupacka.

**Baladīn** (baladäng) m., fr., offentlig dansare, hanswurst. — **Baladīne** (-dīhn'), f., dansös. — **Baladināge** (-näsj'), n., dåligt skämt.

**Balāīs** (baläh), fr., äfv. **Bāllas,** m. (efter *Balasia* i Ostindien, hvarest den först blef funnen), blekröd el. rosenröd r u b i n.

**Balalāīka,** f., rysk., luta med två strängar.

**Balām,** m., herberge för resande i Österlandet.

**Balānce** och **Balāns** (-längs), m., fr. f., (ital. *bilāncia*, af lat. *bi-lanx*, hafvande två vågskålar), vågbalk; jemnvigt, skilnaden emellan d e b e t och k r e d i t (kallas äfv. **Bilans** och **Saldo**), som vid räkningars afslutande tillägges, för att göra deras afslutningssumma lika; särskilt conto i en hufvudbok för jemförelse mellan balanser från de öfriga conti, äfv. **balānscōnto;** öfverslag; bokslut; oegentl. hos oss: brist i kassa, varulager o. s. v. hos förvaltare af främmande egendom. — **Balancemēnt** (balangs'māng), n., vaggande rörelse än åt ena än åt andra sidan till jemnvigtens bibehållande; tonk. darrning på tonen, jmf. **Tremulant.** — **Balanciēr** (-langsiēh), m., pumpsvängel; klyfva på en vågbalk; myntpress; sjöt. kompassbygel, ring, hvari nakterhuslampan hänger; urm.t. oro. — **Balançōīre** (-langsååhr'), f., gungbräde, gunga. — **Balansēra** (balangs-), uppväga, hålla jemnvigt; vackla, vara obeslutsam; mål. väl ordna grupperna el. föremålen; köpm.t. afsluta en räkning. — **Balansēr-knif,** bordknif, hvars blad uppväges af skaftets tyngd, så att det ej kommer åt duken; **balansēr-stång,** stång, som lindansare begagna, för att med dess tillhjelp kunna bibehålla jemnvigten.

**Balancēlle** (-langsäll'), f., fr., till kustfart kring Italien och Spanien allmänt använd enmastad farkost, spetsig i ändarna, samt försedd med råsegel och åror.

**Balanīt,** m., gr. (af *bālanos*, ollon), förstenadt musselskal, efter sin form kalladt sjötulpan. — **Balanītis,** f., läkek. brand i främsta delen af manslemmen: olloninflammation. — **Balanophāg** och **-fāg,** m., (gr. *phagēīn*, äta), en, som närer sig af ollon.

**Balans,** se **Balance.**

**Balantīn,** m., gr. (*balāntion*, pung), liten, af silfverträd flätad och med hvälfdt lock försedd stickkorg.

**Balassōr,** m., ostindiskt tyg, väfdt el. flätadt af basttrådar.

**Balast,** se **Ballast.**

**Balbutēra,** lat. (*balbutīre*), stamma, tala oredigt, hacka på orden.

**Balcōn** och **Balkōng,** m., fr. o. sp. (*balcōn*, ital. *balcōne*, af arab. *bala-khana*, högt hus), af galler omgifven utbyggnad framför ett fönster, jmf. **Altan;** bakre delen af ett större skepp, isht. krigsskepp.

**Baldakīn,** m., fr. (*baldaquin*, ital. *baldacchīno*, m.lat. *baldachīnus*, af staden *Baldach* el. *Bagdad* i Asien), urspr. i Bagdad tillverkadt med guld genomväfdt tyg; tyghimmel öfver någonting, t. ex. en tron, en predikstol, en säng.

**Bālder,** m., fornnord. (trol. af *bella*, stöta, bryta fram med makt, framvälla, sål. egentl. den,

som bryter fram med kraft, liksom ljuset, den starke), myt. Odins och Friggs son, solens gud, den skönaste och mildaste af äserne, den nordiske Apollo.

**Balkong,** se **Balcon.**

**Ballad, Balladin,** se under **Bal.**

**Ballas,** se **Balais.**

**Bāllast** och **Bārlast,** m., eng. (af kelt. *bal,* ir. *beal,* sand, och *lasd, lad,* last, laddning), last, bestående af stenar, jern, sand el. andra tyngre ämnen af mindre värde, som lägges på bottnen af ett fartyg, hvilket antingen ej har någon varulast el. icke är fullastadt, för att hålla det i jemnvigt. — **Ballāsta,** förse ett fartyg med ballast.

**Ballāta,** f., ital. (af *ballāre,* dansa), danssång; jmf. **Ballad;** äfv. dans; **a ballāta,** tonk. i balladstil.

**Ballerina, Ballett,** m. fl., se under **Bal.**

**Ballhornisēra** (efter Johann Ballhorn, en boktryckare i Lübeck på 16:de årh., och hans sätt att ändra de böcker, som han tryckte), försämra genom förmenta förbättringar.

**Bāllio,** m., lat., namn på en nedrig kopplare i Pseudulus af Plautus; sedan i allmnht. nedrig menniska.

**Ballīsmus** och **-līsm,** m., gr. (*ballismōs,* af *ballīzein,* hoppa, dansa), egentl. dans; läkek. krampaktiga ryckningar i kroppen, som förorsaka den sjukes kringsvängande liksom i en dans; så kallad Veitsdans.

**Ballīst,** f., lat. (*ballīsta,* af gr. *bāllein,* kasta), hos de gamle romarne: belägringsmaskin, hvarmedelst stora stenar och andra tyngder häftigt framslungades. — **Ballistīk,** f., kastningslära; läran om kastade kroppars bana. — **Ballīstisk,** som hör till, som har afseende på kastningsläran.

**Bāllo,** m., ital. (af *ballāre,* dansa), dans, bal; tonk. tonstycke till dans.

**Ballōn** och **Ballōng,** m., fr. (*ballōn,* af *bālle,* boll, kula), väderboll, luftboll; större boll el. blåsa, vanligen förfärdigad af med gummi bestruket taft, hvilken, fylld med en gas, som är lättare än den atmosferiska luften, höjer sig af sig sjelf och derföre begagnas vid luftseglingar, för att föra gondolen el. luftskeppet; jmf. **Aërostat;** äfv. ett slags större glasflaska med kort hals och merendels omgifven af korgflätning.

**Ballōt** (ballåh), m., fr. (af *bālle,* boll, bal), varupacka, stort paket, bal.

**Ballotād,** f. fr. (af *ballotter*), ett slags luftsprång af en, emellan tvenne pålar fastbunden, häst.

**Ballōtte** (-lått'), f., fr. (af *bālle*), liten kula; röstkula. — **Ballotāge** (-låtäsj') el. **Ballottemēnt** (ballått'mäng), n., fr., röstning, el. val med kulor. — **Ballottēra,** genom inkastande af en hvit el. svart kula i en urna gifva sitt ja el. nej vid en omröstning, rösta med kulor.

**Balneografi, Balneologi,** m. fl., se följ.

**Bālneum,** n., pl. **bālnea,** lat., bad; **bālneum arēnae,** sandbad; **baln. cīneris,** askbad; **baln. lacōnicum,** svettbad; **baln. vapōris,** ångbad. — **Bālneografī,** f., lat.-gr. (*grāphein,* skrifva), badbeskrifning. — **Bālneogrāfisk,** badbeskrifvande. — **Bālneologī,** f., lat.-gr. (*lōgos,* ord, lära) läran om bad. — **Bālneoteknīk,** f., lat.-gr. (*tēchnē,* konst; jmf. *Technik*), badberedningskonst: anvisning att bereda och använda bad; äfv. konsten att bygga och inreda badhus.

**Balnōt** (-nåh), m., fr., ett slags Burgunder-vin.

**Balōrdo,** ital., el. **Balōūrd** (-lühr), fr., m., (af *va lourd,* han går klumpigt), klumpig, tölpaktig menniska, truls, en stående mask på de italienska skådebanorna.

**Bālsam,** m., lat. **bālsamum,** n., (gr. *bālsamon,* arab. *balasân,*), tjock, oljaktig, välluktande och helsosam vätska, dels konstgjord, dels naturlig, isht. af balsamträdet; fig. lindring, tröst: **bālsamum adstrīngens,** sammandragande balsam; **bals. aromāticum,** kryddbalsam; **bals. cordiāle,** hjertstärkande balsam; **bals. ophthālmicum,** ögonbalsam; **bals. vērum,** äkta el. Mekka-balsam. — **Balsamēra,** ingnida med välluktande salvor; isht. genom vissa kemiska åtgärder skydda (lik) för förruttnelse. — **Balsāmica,** pl., balsammedel. — **Balsamīn,** m., ursprungl. ifrån Ostindien kommen växt med prydliga blommor, som omvexla i flera skiftningar emellan rödt och hvitt samt ofta blifva dubbla; fig. smekord: hjertegryn. — **Balsāmisk,** välluktande, äfv. välgörande.

**Baltādschi,** pl., turk., afdelning af storsultanens väpnade följe el. lifvakt; jmf. **Bostandschi.**

**Balthāsar,** förkort. **Bāltsar,** m., hebr. mansnamn med betyd.: föreståndare för krigsväsendet, fältmarskalk el. krigsråd.

**Bāltiska hafvet,** nylat. (*māre bālticum,* af lat. *bālteus,* fornnord. *belti,* bälte, bält), Östersjön.

**Baltsar,** se **Balthasar.**

**Balustrāde** (-lysträd), f., och **Balustrād,** m., fr. (af *balūstre,* gr. *balāūstion,* ital. *balāūstra,* granatträdets blomma, som bröstvärnets dockor till formen likna), genombrutet bröstvärn, kring altaren, vid trappor, broar o. s. v., bestående af små, tätt intill hvarandra stående pelare el. dockor, som uppbära en balk el. ledstång vid lagom höjd att kunna tjena till stöd. — **Balustrēra,** förse med bröstvärn.

**Bambālio,** m., lat. (af gr. *bambālein,* stamma), en, som talar otydligt, som stammar; en enfaldig menniska, tölp.

**Bambīno,** m., ital., egentl. liten gosse; italiensk benämning på det i linda inveckade och i en krubba liggande Jesusbarnet.

**Bambōccio** (-båttjå), m., ital., el. **Bambōche** (bangbåsch), f., fr., (af ital. *bambīno,* liten pojke), docka. — **Bambocciāder** (-båttjäd-) el. **Bambochāder** (bangbåschäder) pl., egentl. dockspel, barnsligheter; målningar, som framställa sällsamt missbildade menniskogestalter; äfv. öknamn, isht. i Italien, på nederländska målares framställningar af krogscener, marknader, bonddansar m. m.

**Bāmbu** el. **Bāmbus,** m., malaj. (*bambû, mambû*), bamburöret: rörvext i Ost- och Vest-indien, som ofta når en höjd af 60 fot med 2 fots tjocklek. — **Bambusīt,** m., förstenadt bamburör.

**Bāmbula,** f., ett slags trumma hos negrerna på Hayti; äfv. dans, som utföres vid ljudet af denna trumma.

**Bambūser,** pl., sjöt., dåliga matroser och skeppstimmermän, som blott kunna användas till handtlangare.

**Ban** (bang), m., fr. (m.lat. *bānnum*, af g.t. *bannan*, offentligt förkunna, påbjuda), kungörelse, påbud ifrån en herrskare till hans vasaller; isht. uppbåd till krigstjenst; adelsfana; utlysning; landsförvisning; **ban et arrière-ban** (bäng-e-arrjähr-bäng), frälsets och allmogens uppbåd till krig.

**Ban**, m., slav. (serb. *ban*, polsk. och rysk. *pan*), herre: en gammal värdighet i Ungern; äfv. styresman för en större landsdel dersammastädes. — **Banāt** el. **Bansāg**, det af en ban styrda landområdet.

**Banāl**, fr. (af *ban*, m.lat. *bānnum*, se d. o.), stående under en ban; underkastad tvångsrätt; fig. vanlig, allmän, utsliten, jmf. **Trivial**; **banāla fraser**, utslitna talesätt. — **Banalitēt**, f., (fr. *banalité*), tvångsrättighet, tvångsrätt.

**Bānanas**, f., och **Banān**, m., (fr. *banāne*, sp. *banāna*), paradisfikon, Adamsfikon: förträffligt smakande och välluktande frukt af det i tropikländerna växande *Bananas-* el. *Pisangträdet*.

**Banat**, se under **Ban**.

**Banchiēri** (bankhiēri), pl., it., se **Lazzaroni**.

**Bānco**, m., it., **Bānque** (bangk'), f., fr., och **Bank**, m., (ursprungl. t. *bank*, bänk, vexlarebord), än af staten, än af enskilt bolag grundad anstalt till befordrande af penningomsättningen, såväl genom upplåning emot värdepapper och utlåning emot ränta, som äfven genom indrifningar och utbetalningar på aflägsna orter, vexling af olika myntsorter o. s. v.; sjelfva huset, der en bankinrättning har sin plats; äfv. samtlige tjenstemännen vid en bankinrättning; **gīrobānk**, af köpmän inrättad bank, hvars fond bildas af bankens delägare genom att deponera ädla metaller, hvaremot för hvarje depositör ett credit öppnas i bankens böcker; **depōsitobānk**, inrättning, som emottager och förvarar föremål af värde och derför beräknar sig en viss ersättning; **diskōntbānk**, anstalt, hvars ändamål är att uppköpa vexlar, innan de äro till betalning förfallna, och som, såsom sin vinst, afdrager räntan af det kontant utbetalta beloppet ifrån den dag, då vexeln förfaller till betalning; **hypotēksbānk**, anstalt, som åt dem, hvilka söka lån och kunna ställa säkerhet, helst inteckning i fast egendom, emot ränta beviljar dylika lån; **bānco** och **bānko**, n., äfv. den myntfot, hvarefter penningarna beräknas i en bank; **bānkāktie**, f., insättningsbevis, utfärdadt af en bankstyrelse, och utvisande innehafvarens andel i en banks förmögenhet; **bānkassignatiōn**, f., invisning på en bank; äfv. af en bank utfärdad invisning på en person för utbetalning af en summa penningar; i Ryssland: benämning på bankens sedlar; **bānkodiskōnt**, m., lånerörelse, som drifves af rikets allmänna bank; **bānknōt** el. **bānkonōt**, f., pappersmynt, utgifvet af rikets allmänna bank och representerande guld el. silfver; **banque** och **bank**, spelt. den kassa, som hålles af en, hvilken spelar emot flera; **va la banque**, fr., spelt.: hela banken (spelbanken) må gå (i ett drag), det gäller hela bankhållarens kassa. — **Banquiēr** (bangkjēh) och **Bankīr**, m., vexel- och penninghandlande; äfv. = **Bankōr**, m., spelt. en, som i hasardspel håller bank.

**Bānda**, f., ital., musikkår, isht. vid regementen.

**Bandāge** (bangdāsj'), n., fr. (af *bande*, band), förband, bindel, bråckbindel. — **Bandagēra** (bangdasjēra), anlägga en förbindning. — **Bandagīst** (bangdasjīst), m., en, som förfärdigar bråckband, bindlar o. s. v.

**Bāndal**, n. (eng. *bandle*, irl. *bannlamh*, af *bann*, ett mått, och *lāmh*, hand, arm), irländskt mått = 2 eng. fot.

**Bānde** (bangd'), f., fr., band, list; bindel; vapenl. bälte; trupp, sällskap, parti, band; **bānde nōire** (- nååhr), egentl. svart band; benämning under första franska revolutionen på föreningar af kapitalister och byggmästare, som slogo under sig samt hänsynslöst förändrade och styckade en mängd gamla och minnesrika, till staten indragna el. hemfallna besittningar, för att sedan med möjligast största vinst åter afyttra dem. — **Bandēāū** (bangdåh), m., byggn.k. ram omkring dörr- el. fönsteröppningar; artill. beslag, ringbleck. — **Bandelētte** (bangd'-lätt'), f., liten bindel; åderlåtningsbindel; häftplåsterremsa; byggn.k. liten list. — **Bandoulière** (bangdulljähr), f., fr., remmen till soldaternas patrontaska; axelgehäng, bantler. — **Bandelōtt**, f., förvr. af **Pendeloque**, se d. o.

**Banderī**, n., m.lat. (*bandērium*, fana), liten trupp; isht. de beridna tjenare, med hvilka fordom ungerske magnater och prelater drogo i fält och uppträdde vid riksdagarna. — **Banderīlla** (-rīlja), f., sp. (demin. af *bandēra*, fana), liten fana, isht. det med en liten fana smyckade kastspjutet, som vid tjurfäktningar kastas emot tjurarna. — **Banderillēro** (-riljēro), m., en med ett sådant kastspjut försedd tjurfäktare. — **Banderōle** (bangd'råhl), f., fr. (ital. *banderuōla*), flagg, vimpel; flaggduk, trumpettofs, gehäng; vindflöjel; fig. obeständig, ombytlig, karakterslös menniska; köpm.t. liten tafla med priserna å en vara.

**Bandīt**, m., ital. (*bandīto*, af *bandīre*, förvisa ur landet, landsförvisa), egentl. en bannlyst, en landsförvisad; isht. stråtröfvare, lönnmördare.

**Bāndo**, m., sp., offentlig pålysning, kungörelse, förordning.

**Bandōla**, f., ital. (af sp. *bandurria*, *pandurria*), ett isht. i Mexiko och Nordamerika brukligt tonverktyg, liknande lutan, med 4 ända till 10 strängar.

**Bandolēro**, m., sp., ridande stråtröfvare i Spaniens bergstrakter.

**Bandolīn**, n., hårsalva af gummidragant, för att göra håret glatt och glänsande.

**Bandoulière**, se under **Bande**.

**Banēr**, n. (af fr. *bannière*, m., lat. *bandērium*), fana, hufvudfana, riksfana; **banērhērre**, forntysk riddare, som i krig uppställde minst 10 välbeväpnade soldater.

**Bāngue** (bangh'), f., fr. (sp. *bangue*, *bange*, af sanskr. *bhangga*, hampa), ostindisk hampa, hvars blad och frön hafva en sömngifvande kraft.

**Bānian**, m., pl. **baniāner**, de till köpmanskasten hörande inder, hvilka tro på själavandringen och fördenskull ej förtära något kött; isht. underhandlare och tolkar, tagna ur denna klass; äfv. grosshandlare på vestliga Indiens stora handelsplatser. — **Bānians**, pl., ostindiska morgonrockar af vattradt siden.

**Bānjos**, pl., öfverhets-personer i Japan.
**Bank, Bankassignation, Banknot, Bankir, Bankör**, m. fl., se under **Banco**.
**Bānka-tenn**, tenn af synnerligen utmärkt beskaffenhet, som hämtas ifrån Sundaön Banka.
**Bankett**, se **Banquet** och **Banquette**.
**Bankrutt**, se **Banqueroute**.
**Banliēūe** (bangliöh), f., fr., närmaste området kring en stad, isht. kring Paris.
**Bannētte** (bannätt'), f., fr. (demin. af *banne*, stor korg), flätad varukorg.
**Bānnum**, n., m.lat. (ursprungl. t. af *bānnan*, offentligen förkunna; inbjuda, kalla), bann, kyrkobann. — **Bannītus**, m., lagf. en bannlyst.
**Banque**, se **Banco**.
**Banquerōūte**, f., och **Bankrūtt**, m., fr. (af ital. *bānco rōtto*, bruten bank, emedan i Italien, enl. allmänna tron, räknebordet sönderslås för en oredlig vexlare), oförmögenhet att betala; jmf. **Cession**. — **Bankruttēra**, göra bankrutt, inställa sina betalningar (isht. i oredlig afsigt). — **Banqueroutiēr** (bangkherutjēh) och **Bankruttōr**, m., en, som inställer sina betalningar; äfv. ofta en, som, för att bedraga sina fordringsägare, inställer sina betalningar.
**Banquēt** (bangkhēh) och **Bankētt**, m., fr. (ital. *banchētto*, af fr. *banc, banque*, ital. *banco*, t. *bank*, långt, upphöjdt säte, isht. vid måltider), stor, festlig måltid, kalas. — **Bankettēra**, gifva festmåltid, kalasera.
**Banquētte** (bangkhätt), f., och **Bankētt**, m., fr. (demin. af *banc, banque*, bank), krigsv. trappformig upphöjning öfver ett bröstvärn, för att derifrån kunna skjuta öfver bank; jmf. äfv. **Trottoir**.
**Banquier**, se under **Banco**.
**Bansag**, se **Banat**.
**Bantler**, se **Bandoulière**, under **Bande**.
**Baobāb**, m., etiop., apebrödsträd: afrikanskt trädslag, det största bekanta i verlden, hvars frukt, som kallas apebröd, är ganska välsmakande.
**Bāphomet**, m., (sannol. förvr. af *Muhammed*), den bild el. det obekanta hufvud, enl. några djefvulens, enl. andra Muhammeds, som tempelherrarne beskylldes för att tillbedja.
**Baptisēra**, fr. (*baptiser*, af gr. *baptīzein*, doppa ned), döpa. — **Baptīsma**, n., gr., dopet, såsom ett kyrkans sakrament. — **Baptīsmus** och **Baptīsm**, m., dop, läran om dopet; **baptīsmus per aspersiōnem** (jmf. *Aspersion*), dop medelst begjutning med vatten; **bapt. per immersiōnem** (jmf. *Immersion*), dop medelst neddoppning i vatten. — **Baptīst**, m., (lat. *baptīsta*, gr. *baptistās*), anhängare af en kristen sekt, som förkastar barndopet och blott upptager fullväxta i sin gemenskap genom dopet; äfv. mansnamn med betyd.: döparen. — **Baptistērium**, n., lat. (af gr. *baptistārion*, egentl. badplats), dopkyrka: sedan 4:de årh. särskilt, blott till dopets förrättande bestämd, rundbyggnad bredvid katedralerna.
**Baptism, Baptist, Baptisterium**, se föreg.
**Barack**, se **Baraque**.
**Barānger** el. riktig. **Barānker**, pl., (pol. *baranki*, pl. af *baranēk*, lam, demin. af *baran*, bock), korthåriga, gråa och svarta lamskinn af nyfödda el. ofödda lam ifrån Polen och Tartariet.
**Barāque**, f., och **Barāck**, m., fr. (ital. *barācca*, sp. *barrāca*), fälthydda, lägerhydda, soldathydda, i hast uppkastad af ris, bräder, spjelor o. d.; skjul, marknadsstånd; usel koja, ruckle. — **Barackēra**, slå upp lägerhyddor, bo i fälthydda.
**Baraquīlle** (barakhīlj), f., fr., bakverk, fyldt med rapphöns el. dylikt; rapphönspastej.
**Barāt**, m., turk., fribref, som sultanen utfärdar åt patriarken el. biskoparne i och för utöfvandet af deras embeten; äfv. genom främmande sändebuds bemedling åt köpman utfärdadt fribref till skydd för hans handel.
**Barātto** el. **Barātt**, m., ital. (fr. *barāt*, m.lat. *barātum, barāta*, handel el. byte), varubyte, varuomsättning; **barātthändel**, byteshandel; **barātträkning**, bytesräkning. — **Barattēra**, byta ut en vara mot en annan, bedrifva varubyte. — **Baratterī**, n., fr. (m.lat. *barattarīa*, bedrägeri; ital. *baratterīa*, byteshandel), varuförfalskning, isht. skeppares underslef el. bedrägeri med köpmansvaror. — **Barattēūr**, fr., **Barattōre**, ital., och **Barattōr**, m., bedragare, varuförfalskare.
**Bārba**, f., lat., skägg; **in bārbam**, i skägget, i ansigtet. — **Barbēra**, raka. — **Barbērare**, m., en, som rakar. — **Barbētte**, f., och **-bētt**, m., fr., krigsv. jordupphöjning, hvarpå pjesen står, när man skjuter öfver bank; upphöjdt styckvärn utan skottgluggar.
**Barbacāne**, f., (fr. och ital. *barbacāne*, prov., sp. och m.lat. *barbacana*, eng. *barbican*), yttre stads- el. fästningsmur med skottgluggar; vakttorn; äfv. öppning i en mur för vattens aflopp.
**Barbār**, m., gr. (*bārbaros*, lat. *bārbarus*), urspr. en, som ej talade grekiska språket: utlänning, främling; nu: rå, okunnig, grym menniska; pl. **barbārer**, råa folk, vildar. — **Bārbara**, f., qvinnonamn med betyd.: främling, främmande, utländsk. — **Barbarī**, n., tillstånd af råhet, brist på bildning; grymhet. — **Barbarisēra**, göra rå och omensklig; orena språket. — **Barbārisk** (gr. *barbarikōs*), urspr. utländsk, främmande; rå, vild, grym, omensklig; språkvidrig. — **Barbarīsm**, m., (gr. *barbarismōs*), språkv. språkfel, fel emot språkets renhet genom att inblanda främmande talesätt.
**Barbera, Barberare, Barbette**, se under **Barba**.
**Bārbiton**, n., gr., hos de gamla grekerna: ett stränginstrument, liknande lyran.
**Bārbro**, f., fornsvenskt qvinnonamn = **Barbara**, se d. o.
**Bārca**, f., ital., båt af olika former och storlek; jmf. **Bark**. — **Barcarōlle** och **-karōll**, f., (fr. *barcarōlle*, ital. *barcaruōla*), italiensk roddarvisa, isht. ibland de venetianska gondolierema. — **Barcarōlo, -ruōlo** el. **-juōlo**, m., båtförare, roddare; skeppare. — **Barchētta**, f., (demin. af *barca*), liten båt. — **Barcāne** el. **Barcōne**, m., större båt; mindre lastfartyg till fortskaffande af lifsmedel och dylikt på Medelhafvet.
**Barcāza**, f., sp., ett slags spanskt i båda ändarna spetsigt fartyg af 30—40 fots längd, 8—9 fots bredd och 5 fots djupgående.
**Bard**, m., kelt. (af *bar*, som både betyder hänryckning, raseri, och utmärkt, lysande, vis), prest och skald hos de forna kelterna, hvilken

i sånger, fulla af ingifvelse och hänryckning besjöng isht. krigarnes bedrifter. — **Bardīet** och **-dīt**, n., (nylat. *bardītus*, m., lat. *barītus*, härskri, stridssång hos de forna germanerna), bardsång, af barder sjungen stridssång; i Tyskland under Klopstocks tid: dikt i de gamla bardernas anda.

**Bardāker**, pl., arab. (*barrādat*, ett vatten afkylande kärl, af *bard*, kall, kylig), lerkärl utan glasyr, som användas i Egypten och Nubien, för att hålla vattnet svalt; jmf. **Alcarraza**.

**Bārdana**, f., roten af en tvåårig, öfver nästan hela Europa förekommande växt, arctium lappa: kardborre, som sedan långliga tider användts inom läkekonsten såsom svett- och urindrifvande.

**Bardēāū**, m., pl. **-dēāūx** (bardåh), fr., byggn.k. spån, sticka till taktäckning.

**Bardesanīster**, pl., kristen gnostisk sekt i första årh., stiftad af syriern *Bardesānes*.

**Bardiet**, se under **Bard**.

**Bardīglio** (-dīlljå), m., ital., ett slags ganska hård, hvit toskansk marmor.

**Bardisān**, m., (fr. *pertuisāne*), korsgevär, spjut med skarp spets, nedom hvilken finnas två horisontelt utstående spetsar, hvilka med den egentliga spetsen bilda ett kors; jmf. **Hellebarde** och **Partisane**.

**Bardit**, se under **Bard**.

**Bardōt** (-dåh), m., fr. (af arab. *albarda*, ital., sp., port. *barda*, fr. *barde*, åsnesadel), egentl. lastdragare, ung mulåsna; fig. syndabock.

**Bardūn**, m., sjöt. benämning på något af de tåg, som från ömse sidor af stångtopparna gå ned till aktersta delen af rösten.

**Barēge** (baräsj'), n., fr., ett slags mycket tunn och skir ylleväfnad, benämd efter orten *Barèges* ibland pyreneiska bergen.

**Barētt**, m., fr. (*barrētte*, f., ital. *berrētta*, sp. *birrēta*, m.lat. *barrētum*, *birrētum*, af lat. *bīrrus*, mantel), i medeltiden bruklig, rund el. kantig, ofta med broderier och fjädrar beprydd mössa utan skärm; tre- el. fyrkantig tyg- el. sammetsmössa, som brukades och ännu här och hvar vid högtidliga tillfällen brukas af akademiska personer el. civila embetsmän; fyrkantig, röd mössa, som kardinalerne bära och ford. äfv. de venetianska nobili brukade; i Italien: mansmössa af olika form.

**Barge** (barsj'), fr., (bardsch) eng., f., båt med fyrkantiga segel, som brukas på Loire; slup med 8 till 12 åror, isht. eng. amiralslup.

**Bargēllo** (-djällå), m., ital., anförare för sbirrer i Italien; äfv. stadsfängelset i Florenz.

**Barīl**, n., fr. (af roman. *bārra*), målkärl, mest begagnadt för vin och öl.

**Bariolēra**, fr. (*barioler*, af nylat. *varīolus*, brokig), brokigt utmåla. — **Bariolāge** (-läsj'), n., brokigt måleri, plankstrykeri; tonk. beteckning i violinspelning för upprepandet af samma ton, men på olika strängar, först på den lösa och derefter på den med påsatt finger.

**Barītono** och **Bāriton**, m., ital., el. **Bāryton**, m., gr. (af *barȳs*, tung, djup, och *tōnos*, ton), djup tenor el. högre bas: halfbas, medelröst emellan bas och tenor, med tonomfång: A—f; ett tonverktyg, liknande violoncell; jmf. äfv. **Baritonist**; **tenōrbāriton**, högre baritonröst; **bāsbāriton**, lägre baritonröst; **bāritonklarinētt**, m., klarinett med en trubbvinklig förlängning, för att erhålla djupare ton. — **Baritonīst**, m., sångare med medelröst emellan bas och tenor.

**Bārium** el. **Bāryum**, n., nylat., (af gr. *barȳs*, tung), af Davy 1808 först framställd metall af silfverhvit färg, som medelst Voltas stapel el. kalium-ångor kan erhållas ur baryt.

**Bark**, m., fr. (*barque*, m.lat., ital. och sp. *bārca*, lat. och gr. *bāris*, ett platt, egyptiskt roddfartyg, kopt. *bari*, *barahe*), stor, öfverbyggd båt, som flerstädes utrikes, isht. i Brasilien, begagnas, för att transportera varor till och ifrån fartyg; tremastadt skepp, som ej är råtackladt på mesanmasten, hvilken blott har salning och en stång, hvarpå ett gaffeltoppsegel kan föras (kallas äfv. **Barkskepp**). — **Barkāss**, m., den till ett fartyg hörande största båten, som begagnas till transport af kol, vatten och dylikt: storbåt.

**Barkhāne** (-käne), f., pers., tält, bestående af ett tak på fyra pålar; förnäma persers reseeffekter.

**Barlast**, se **Ballast**.

**Bārnabas**, hebr. mansnamn med betyd.: tröstens son. — **Barnabīter**, pl., medlemmar af en andlig katolsk orden, som 1532 uppstod i Milano, och som hade till ändamål att besörja själavård, predika, undervisa och omvända kättare.

**Barōccio** (-råttjå), m., ital. (af lat. *bīrota*, af *bīrotus*, tvåhjulig), ett slags tvåhjuligt åkdon.

**Barōck**, fr. (*barōque*, som urspr. säges om perlor och betyder: ofullkomligt rund, port. *barrōcco*, en rå perla), högst underlig, högst besynnerlig, befängd, orimlig, förvrängd; est. öfverlastad, onaturlig, smaklös, brokig och förvirrad; **barōckstīl**, (användes isht. om byggnadskonsten), renaissance-stilens urartande, isht. i 17:de årh.

**Bāromakromēter**, m., gr. (af *bāros*, tyngd, *makrōs*, lång, och *metrēīn*, mäta), tyngd- och längdmätare: af Stein uppfunnen barnvåg, som äfven angifver den vägdes längd.

**Baromēter**, m., gr. (af *bāros*, tyngd, och *metrēīn*, mäta), af Torricelli uppfunnet fysiskt instrument, som tillkännagifver de förändringar, hvilka uppkomma i luftens tyngd el. tryckning på jordytan: väderglas; tyngdmätare. — **Barometrī**, f., mätning af lufttrycket; äfv. konsten att rätt handhafva barometern. — **Barométrisk**, som hör till el. har afseende på mätning af lufttrycket. — **Baromētrogrāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), barometerur: redskap, som visar och antecknar lufttrycket.

**Barōn**, m., (fr. *baron*, ital. *barōne*, m.lat. och g.t. *bāro*, man, vasall, sp. *varon*, man), urspr. fri man, i motsats till de underlydande; i medelt. godsherre, som ej berodde af någon annan än landets regent; nu: innehafvare af adlig värdighet, med rang emellan grefve och simpel adelsman; i England: innehafvare af adlig värdighet i lägsta graderna af den högre adeln, näst efter viscount; friherre. — **Baronēssa**, f., (ital. *baronēssa*, fr. *barōnne*), hustru åt el. enka efter en baron; äfven dotter till en baron; friherrinna. — **Bāronet** (bärronätt), m., eng., engelsk adelsman, med värdighet emellan baron och riddare (knight). — **Baronī**, n., förläning,

som innehades af en baron, en barons gods. — **Baronisēra,** upphöja i friherrligt stånd, göra till baron. — **Barōnlig,** som tillhör el. har afseende på en baron.

**Baroque,** se **Barock.**

**Barosanēmė** (- nähm'), (fr.), och **-nēm,** m., gr. (af *bāros,* tyngd, och *ānemos,* vind), instrument, som mäter vindens styrka: vädervåg.

**Baroskōp,** n., gr. (af *bāros,* tyngd, och *skopēīn,* se, skåda) = **Barometer;** äfv. inrättning, bestående af en glascylinder med en mycket fin öppning ofvantill, och som innehåller en blandning af kamfer, salmiak och salpeter, öfvergjuten med brännvin, hvilken massa bildar en likformig, hvit bottensats vid torrt väder, men vid fuktigt åter visar sig grumlig.

**Bārra,** m., litet turkiskt mynt; f., portugisiskt alnmått.

**Bārracan,** m., (arab. *barrakân,* lång, svart klädning), lång, af araberna nyttjad öfverrock, som slås tre gånger kring kroppen.

**Bārragones** (bärrägåns), n., eng., ett slags tätt, smalrandigt bomullstyg.

**Barrānca,** f., sp., klyfta, afgrund, isht. i Sydamerika.

**Barranda,** se under **Barre.**

**Barrātta,** n., svart, välluktande trä från Guyana.

**Bārre** (barr'), f., fr. (ital. och sp. *bārra,* eng. *bar,* af kelt. ursprung), stång af guld och silfver; slagbom; sväng- el. lyftbjelke, hvarmed en hamn tillstänges; sandbank; tonk. taktstreck. — **Barrānda,** f., sp., skrank vid tjurfäktningar. — **Barrēāū** (-råh), n., gallerstång; den upphöjda plats, der advokaterna taga plats, för att inför rätta föra parters talan. — **Barricāde** f., och **Barrikād,** m., (ital. *barricāta*), i hast gjord spärrning el. förskansning medelst stenar, vagnar o. d. — **Barrikadēra,** spärra, förskansa med barrikader. — **Barriēre** (barrjähr), f., skrank, bom, tullbom; fig. hinder.

**Barreau, Barricade, Barrière,** se föreg.

**Barrett,** se **Barett.**

**Bārrister** (bärrister), m., eng. (af *bar,* skrank; jmf. *Barre*), i England: (begynnande) sakförare af högre klass, som inför rätta förer sin klients talan; )( **Attorney.**

**Bārse** och **Bars,** f., tenn-ask eller dosa, hvari te utskeppas ifrån Kina; äfv. ford. ett slags mindre örlogsfartyg.

**Bārtas,** m., hufvudprydnad, som bäres af de ungerska flickorna.

**Bārthold,** m., fornt. mansnamn = **Berthold,** se d. o.

**Bartholomēus,** m., hebr. mansnamn med betyd.: stridbar son.

**Bāruch,** m., hebr. (*barûch,* part. perf. af *barâch,* välsigna), mansnamn med betyd.: den välsignade; jmf. **Benedictus.**

**Barutīn,** m., fr. (*barutīne,* f.), ett slags österländskt siden.

**Barymetri,** se **Barometri.**

**Baryphonī** och **-fonī,** f., gr. (af *barȳs,* tung, och *phonā,* ljud), tungt och hårdt uttal; tonk. djup stämma, basstämma.

**Barȳt,** m., gr. (af *barȳs,* tung), jordart af stor specifik tyngd.

**Baryton,** se **Baritono.** — **Barytonēra,** (gr. *barytonēīn,* af *barȳs,* tung, och *tōnos,* ton), språkv. uttala en stafvelse, isht. i slutet af ett ord, med djup ton el. lemna den obetonad. — **Barȳtonon,** n., ord, hvars sista stafvelse är obetonad.

**Barzelētta,** f., ital., munter, qvick och i fria verser diktad folkvisa i Italien.

**Bas** (bah), fr. (ital. *bāsso,* m.lat. *bāssus,* gr. *bāsson,* kompar. af *bathȳs,* djup), låg; lätt, sakta; **à bas,** ital. **abbāsso,** ned! bort! jmf. **Pereat; en bas** (ang -), nedåt; **bas empīre** (basangpīhr'), n., (m.lat. *bāssum impērium*), det senare östromerska riket.

**Bas,** se **Basis** och **Basso.**

**Basālt,** m., lat. (*basāltes,* etiop. *basal,* hebr. *barsel,* jern), svartblå, ganska tät och hård, i brottet ojemn, finkornig el. musslig bergart, bestående af augit, labrador och magnetiskt jern, intimt blandade med hvarandra. — **Basaltīt,** m., basaltlik stenart ifrån Schlesien och Pfalz.

**Basament,** se under **Basis.**

**Basāne** och **-sān,** f., fr., garfvadt och färgadt får- el. kalfskinn.

**Basanīt,** m. (af grek. *bāsanos*), probersten: hård, svart, egyptisk stenart.

**Basār** el. **Bazār,** m. (pers. *bâsâr*), i Orienten: försäljningsplats, vanligen instängd och under tak; i Europa: särskilt större byggnad med salubodar för handlande.

**Basarūka,** f. (port. *bazarūco*), litet ostindiskt skiljemynt.

**Basch** el. (vid en del sammanställningar) **Bāschi,** m., turk., egentl. hufvud, den förste, den öfverste, öfverhufvud (vanligen sammansatt med andra titlar); **bāschi-bosūks,** pl., egentl. tokhufvuden, galenpannor; oregelbundna, lätta, turkiska trupper, som antingen anskaffas genom värfning el. tjena som frivillige: ett slags landstorm; **basch-kadūn,** f., öfvergemål: hvar och en af sultanens fyra rättmätiga hustrur. — **Baschlīk,** m., af kläde el. tunnare tyg förfärdigad och vanl. rikt broderad hufvudbonad för qvinnor.

**Bāschmalik,** n., turk. (egentl. *baschmaklik,* af *baschmak,* sandal), böter för skogsförbrytelser, som tillfalla sultaninnorna och utgöra en del af dessas inkomster.

**Baschtārder,** pl. (turk. *bâschtarda, bâschtharda*), turkiska galerer med 26—36 roddarebänkar.

**Bascūlesystēm** och **Baskȳl-,** n. (af fr. *bascūle,* svängbunga), vacklande och efter omständigheterna sig rättande politiskt system.

**Basement,** se under **Basis.**

**Basera,** se under **Basis.**

**Basilicarius,** se under **Basilika.**

**Basilidiāner,** pl., gr., anhängare af den alexandrinske gnostikern *Basilīdes,* som i 2:dra årh. förkunnade sin lära om de 365 klasser af andar, som ifrån det öfre ljusriket gradvis emanerat, och hvilkas antal han antydde genom den okände gudens hemlighetsfulla namn: abrasax.

**Basīlika,** f., lat. (*basīlica,* fr. *basilique,* gr. *basilikā,* näml. *oikīa* el. *stoā:* boning el. pelarhus, af *basilikōs,* kunglig, präktig), egentl. kungasal; ursprungl. i det gamla Athen: den byggnad, hvarest archon basileus skipade rätt åt folket; i Rom: domstols- och börsbyggnad af aflångt fyrkantig form med dubbla pelargångar; sedan Konstantin den store i 4:de årh.: öfver något el. några helgons graf uppförd kyrko-

byggnad, vanl. bestående af ett långhus med tre el. flera, genom suler skilda, skepp och med en halfrund apsis vid ena (östra) smalsidan. — **Basilicārius,** m., prest, anställd vid en basilika.

**Basilīsk,** m., gr. (*basilīskos*), i forntiden: fabelaktigt djur, orm och fogel tillsammans, hvilket troddes döda med sin blotta blick; fig. elak, arglistig menniska; person med elak uppsyn; ett slags ödla; kanon, som sköt 75 markers kula.

**Basīlius,** m., gr. (af *basilēūs*, konung), mansnamn med betyd.: den kunglige.

**Basiment,** se följ.

**Bāsis,** f., el. **Bas,** m., gr. (*bāsis*, egentl. steg, af *bāīnein*, stiga, skrida), geom. grundlinie el. grundyta; byggn.k. foten på en pelare; anat. den breda, afrundade el. djupa delen af ett ben, en kavitet o. s. v.; bot. det intill vidfästningspunkten närmast belägna af en växtdel; kem. hvarje kropp, som kan upphäfva syrornas sura egenskaper och med dem bilda salter. — **Basamēnt,** n., (ital. *basamēnto*), i allmnht. grundval, foten af en pelare; äfv. **Basemēnt** och **Basimēnt** (-mäng), n., fr. — **Basēra,** grunda, befästa, stödja; äfv. stödja sig. — **Bāsiskt salt,** sådant salt, i hvilket mera af en bas ingått, än som är behöfligt för att smälta syran.

**Basist,** se under **Basso.**

**Baskylsystem,** se **Basculesystem.**

**Basōche** (basåsch'), f., fr. (trol. af lat. *basīlica*, se d. o.), det forna parlamentsskrifvareskrået i Paris, hvars medlemmar (**Confrérīe de la basoche** [kångfrerīh dö -] el. **Frēres de la b.** [frähr' dö -]) af Filip den sköne i början af 14:de årh. erhöllo uteslutande rättighet att uppföra andliga skådespel.

**Basquīna** (baskhīnja), f., sp. (*basquiña*, af *bāsco*, *vāsco*, baskisk), ytterplagg el. kappa af betydlig vidd, mestadels af siden, som begagnas af qvinnorna i Spanien.

**Basrelief,** se under **Relief.**

**Bāssa,** se **Pascha.**

**Basselīsse** (bass'līss'), f., fr. (af *bas*, *basse*, djup, och *lisse*, lat. *līcium*, tråd), ett slags tjockt tapettyg af silke och ylle, med invirkade figurer; jmf. **Hautelisse.**

**Bassēsse** (-säss'), f., fr. (af *bas*, låg), nedrighet, låghet; ringhet; skräp.

**Bassetāille** (bass'tälj'), f., fr., medelröst emellan bas och tenor, jmf. **Baritono;** se äfv. **Basrelief.**

**Bassētto,** m., ital. (af *bāsso*, låg, djup), = **Baritono; bassētthōrn,** större, midtpå trubbvinkligt krökt klarinett, hvars toner klinga en qvint lägre än de skrifna noterna och med tonomfång: F—c̄ genom alla kromatiska toner.

**Bassīn** (bassäng), m., fr. (ital. *bacīno*, m.lat. *baccīnum*, *bacīnus*, af *bācca*, vattenfat), bäckenformig, vidsträckt fördjupning emellan bergsträckor; vattendam; det inre af en hamn; större insjö af rund form inom höga bergsträckor.

**Bassist,** se följ.

**Bāsso,** m., ital., **Bāsse** (bass'), f., fr., och **Bas,** m., (i allmnht. låg, af m.lat. *bāssus*, fr. *bas*), tonk. djupaste mansstämman med tonomfång: F—d; lägsta stämman i ett flerstämmigt sång- el. musikstycke; benämning på ett instruments djupare toner; instrument, hvarpå basstämman till ett musikstycke utföres; benämning på de strängar, som angifva de djupare tonerna på ett instrument; undre notplanet i pianomusik; sångare el. musikant, som utför basstämman, äfv. **Basīst,** m.; **bas-bariton,** se under **Baritono; bās-clāv, bas-klāv** el. **F-klav,** m., ital.-lat., tonk. klav, som begagnas till betecknande af pianots, violoncellens och fagottens lägre toner, och som, med sina punkter omslutande notplanets fjerde linie, angifver, att noten *f* infaller på denna linie; **bāssa ottāva,** f., tonk. beteckning, som användes vid de ställen, der noterna skola spelas en oktav djupare; **bāsso contīnuo,** ital., el. **bāssus generālis,** nylat., m., tonk. figurerad bas, i lika tonfigurer fortgående bas, äfv. hvarje i och för ackompanjemang inrättad, besiffrad basstämma, äfv. **generālbās; bāsso ostināto,** ital., tonk. beteckning för fasthållandet af en viss tonfigur i grundbasen, under det de öfriga stämmorna på mångfaldigt sätt fritt röra sig; **bāsso riliēvo** = **Basrelief,** se under **Relief; bāsso ripiēno,** ital., tonk. basstämma till fyllnad, hvilken vanligen infaller vid tutti; **bāsso violoncēllo** (- -tjällo), ital., se **Violōncell; bāsse cōntre** (bass' kångtr'), fr., se **Contrabas** el. **Violon; bāsse doūble** (-dūbl'), fr., tonk. dubbel basfiol (af största sorten).

**Bassōn, Bassōng,** m., fr., se **Fagott.**

**Bāsta,** it. (af *bastāre*, vara nog), det är nog! nog! äfv. benämning på klöfveräss i vissa kortspel, såsom lomber och kadrilj. — **Bastānt,** tillräcklig; stark, dugtig, kraftig, tjock; varaktig.

**Bastāggo,** m., turk., = **Quarantaine,** se d. o.

**Bastant,** se under **Basta.**

**Bastārd,** m., (fr. *bâtard*, sp. och ital. *bastārdo*, aflad af två olika arter), om djur och växter: alstrad af tvenne arter; om menniskor: oäkta barn; krigsv. ford. 8-pundig kanon; **bastārdfönster,** n., fönster, hvars höjd är lika med el. mindre än dess bredd: **bastārd-vēxel,** m., köpm.t. enkelt intyg öfver en till låns bekommen penningsumma.

**Bāstian,** förkortn. af **Sebastian,** se d. o.

**Bastīlle** och **Bastīlj,** f., fr. (m.lat. och it. *bastīa*, af *bâtir*, bygga, m.lat. *bastīre*), fast, med torn försedt slott; fästning för statsfångar i Paris, byggd i 14:de årh. och förstörd den 14 Juli 1789.

**Bastingēring,** f., fr. (*bastingāge*), en på större fartyg, akter om fallrepstrappan, ofvan brädgången, emellan jernståndare och träribbor spänd, vanl. svärtad segelduk; på slafskepp: med kanonportar försedda tvärskeppsskott, bakom hvilka manskapet vid öfverrumpling kan försvara sig; förskansning el. bröstvärn af besättningens hängmattor, till skydd emot fiendens eld. — **Bastingēra,** förse ett fartyg med bastingering.

**Bastiōn,** m., (af m.lat. *bastīre*, bygga), krigsv. framskjutande del af en fästningsvall, bestående af ett öppet verk med fyra sidor, hvilka blott bilda utgående vinklar; bålverk, **bastiōnsvīnkel,** m., krigsv. den vinkel, som tvenne faser på en bastion göra mot hvarandra.

**Bastonnāde,** f., och **Bastonād,** m.. fr. (ital. *bastonāta*, af *bastonāre*, prygla, och detta af

bastōne, käpp), prygel; hos turkarne: slag med läderremmar på ryggen el. fotsålorna. — **Bastonēra,** prygla.

**Basūn,** m., fr. (g.fr. *buisīne*, lat. *būcina*), musikinstrument, bestående af hufvudstycke, el. tvenne lika långa rör, förenade genom en till handtag för venstra handen tjenande slå, munstycke, liknande trumpetens och infördt i det andra af hufvudstyckets rör, samt stängerna, el. tvenne genom en till handtag för högra handen tjenande slå förenade rör, hvilka nedantill sammanlöpa i en båge, men hvilkas öfre ändar omsluta hufvudstyckets båda rör, så att de kunna skjutas fram och åter öfver dessa, hvarigenom andra toner än instrumentets naturliga kunna frambringas; en stämma i orgelverk. — **Basūna,** stöta, blåsa i basun.

**Bataille,** f., och **Batälj,** m., fr. (af *battre*, slå, af g.lat. *batūere, battūere*, slåss, fäkta, ital. *batāglia*, sp. *batālla*), fältslag; fam. slagsmål; **ordre de bataille,** se under **Ordre; cheval de bat.** (sch'väl dö -), egentl. stridshäst; ogentl. käpphäst, älsklingsämne. — **Bataljōn,** fr. **bataillōn** (-taljång), m., trupp af krigsfolk, utgörande vanl. hälften af ett regemente, stundom äfv. tredjedelen el. fjerdedelen deraf, samt indelad i kompanier och plutoner (jmf. dessa ord); det sätt, hvarpå en sådan trupp är ordnad till fältslag; **bataillōn carrē,** slagtordning, hvarvid soldaterna, uppställda i fyrkant, bilda front åt alla fyra sidorna; **slå bataljon,** vid kägelspel: slå alla nio käglorna.

**Batärd,** m., fr. (*bâtärde*, f., af *bâtard* = *Bastard*, se d. o.), öfvertäckt lätt wienervagn; krigsv. åttapunding.

**Batāt,** f., den till smak och utseende potatis liknande rotfrukten af växten convōlvolus batātas, inhemsk i tropikländerna och numera odlad äfv. i Europa.

**Batāvia,** f., lat. benämning på Nederländerna el. Holland; äfv. på Java förfärdigadt halfsiden. — **Batāvisk,** nederländsk, holländsk.

**Bateāū** (-tåh), m., fr., flodbåt, brobåt; **bat. à vapēūr** (- - -pōhr), ångbåt.

**Bateleūr** (bat'lōhr'), m., fr. (af *bâton*, staf, trollstaf), taskspelare, marktschreier. — **Batelāge** (bat'läsj'), n., taskspeleri, trolleri.

**Bathometer,** se under **Bathos.**

**Bath-orden,** eng. (af *bath*, bad), bad-orden (så kallad, emedan riddarne före sitt upptagande måste taga ett bad, såsom sinnebild af den andliga reningen), engelsk riddareorden, stiftad 1309 af Henrik IV, isht. till belöning för utmärkta förtjenster i krig.

**Bāthos,** n., gr., djup; höjd; est. det djupa; det upphöjda, det höga; det sublima; sedan Swift: det låga, det gemena; låghet i tal och skrift. — **Bathomēter** och **Batom-,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), djupmätare: redskap till att mäta isht. hafvets djup. — **Batometrī,** f., djupmätning.

**Bāthrium** el. **Bāthrum,** n., gr. (*bāthron*, trappa, säte, läger), läkek. kirurgisk säng till återställande af vrickade leder.

**Batimēnt** (batimäng), n., fr. (af *bâtir*, bygga), byggnad; fartyg.

**Batīst,** m., fr. (*batiste*, efter uppfinnaren *Baptiste Chambray*, en linneväfvare i Flandern, som lefde på 1200-talet), en sorts mycket fin linneväfnad, kammarduk.

**Bātman,** m., pers., österländsk vigt, isht. i Turkiet och Persien.

**Batōggi, Batōgger** el. **Batōkker,** pl., rysk. (af *botōg*, *batōg*, pl. *batogī*, käpp), prygelkäppar; käpp-prygel.

**Batometer,** se under **Bathos.**

**Bâtōn,** och **Batōng,** m., fr. (g.fr. *bastōn*, m.lat. *bāsto*), käpp, staf, isht. franske marskalkarnes kommandostaf; tonk. paustecken; taktpinne, äfv. **bâton de mesūre** (- dö mösӯhr'); **bâtōn sinīstre** (batång sinīstr'), vapenl. tvärbjelke i ett vapen el. sköldemärke, som antyder den första emottagarens oäkta börd. — **Batonniēr** (batånjēh), m., ett skrås, ett brödraskaps stafbärare; isht. de franska advokaternas för ett år valda styresman.

**Batrāchii** el. **Batrākier,** pl., gr. (af *bātrachos*, groda), grodlika djur: amfibier med mjuk och naken hud utan fjäll, som fortplantas genom råm. — **Bātrachomӯomachīa,** f., (gr. *mӯs*, mus, och *māchesthai*, strida), kriget emellan grodorna och mössen (titel på en grekisk komisk hjeltedikt, som länge, ehuru oriktigt, tillskrifvits Homer).

**Battemēnt** (batt'mäng), n., fr. (af *battre*, slå), krigsv. kulans stötande mot en alltför vid pipa, hvarigenom skottet blir osäkert; dansk. fötternas sammanslående i luften; tonk. föråldrad musikalisk prydnad, bestående i en drill med tre toner, d. v. s. ett flera gånger upprepadt dubbelslag, äfv. **Battemēnto,** m., ital., jmf. äfv. **Mordent.**

**Battēra,** ital. (*bāttere*, fr. *battre*, lat. *batūere*, *battūere*, slå, slåss), dansk. slå vadorna flera gånger tillsamman vid luftsprång; fäktk. slå klingan ur motståndarens hand.

**Batterī,** n., fr. (af *battre*, slå), visst antal kanoner, med tillhörande materiel och personal, under en befälhafvare, samt vanligen 6- till 12-pundigt, åkande el. ridande; allt på en punkt uppfaret el. planteradt artilleri; sjelfva platsen, der flera kanoner blifvit planterade, för att derifrån skjuta på fienden; ett kompani artillerister med hästar och tillhörande materiel; sjöt. antalet af alla de kanoner, som finnas på hvarje mellandäck i ett örlogsfartyg; fys. ett antal sammanställda laddflaskor, hvarmedelst en förstärkt elektricitet åstadkommes; för samma ändamål i en stapel upplagda metallplåtar.

**Battūre** (-tӯhr'), f., fr. (af *bāttre*, slå), förgyllning, som grundas med honung och limvatten; sandbank, undervattensklippa, bränning.

**Battūta,** ital. (af *bāttere*, slå), tonk. taktslag, orkesteranförarens markerande af takten medelst taktpinnen; fäktk. slag el. stöt, hvarigenom motståndarens klinga slås honom ur händerna; **a battūta,** tonk. föråldr. strängt efter taktföreteckningen, jemf. **A tempo; a battūta di tēmpo,** tonk. beteckning, som antyder att tempot, då det undergått någon förändring, skall åter inträda i sitt ursprungliga skick.

**Bavārd,** m., fr. (af *bave*, m.lat. *bava*, dregel, fradga, sannolikt af kelt. ursprung), pratmakare. — **Bavardēra,** prata oförståndigt, pladdra. — **Bavardāge** (-dasj') och **Bavarderī,**

n., el. **Bavardīse** (-dīhs'), f., oförnuftigt prat, pladder.
**Bavāria,** f., lat. benämning på Bayern.
**Bavian,** se **Pavian.**
**Bāvius,** m., lat. (namn på en dålig skald och uppblåst konstdomare på Horatii tid), fig. smaklös diktare och tadelsjuk konstdomare.
**Bavōche** (-våsch') och **Bavochūre** (-våschÿhr'), f., fr. (af *bave*, dregel, fradga, spott), misslyckadt, oredigt aftryck af ett kopparstick.
**Bavolēt** (-våläh), m., fr. (uppkommet af *bas*, låg, och *voilet*, demin. af *voile*, slöja), halfslöja.
**Bay,** se **Bai.**
**Bayonnette,** se **Baj-.**
**Bazar,** se **Basar.**
**Bazoche,** se **Bas-.**
**Bāzzica,** f., ital. (af *bāzza*, god tur), ett slags kortspel, som spelas af 2—4 personer med 40 tarock-kort.
**B dur,** den tonart, som företecknas med två ♭, och hvars första ton är b.
**Beānus,** m., pl. **beāni,** m.lat. (af fr. *béant*, part. pr. af *béer*, *bayer*, spärra opp munnen, gapa), ford. i Tyskland: nyligen till universitetet anländ student; äfv. tölpaktig, dumdristig menniska. — **Beanīsm,** m., tölpaktigt, dumdristigt beteende.
**Beata, Beatification, Beatitudo, Beatrix, Beatrice,** m. fl., se följ.
**Beātus, -a, -um,** lat. (egentl. part. perf. af *beāre*, lyckliggöra), lycklig, lycksalig, salig; **Beātus,** m., **Beāta,** f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den lycklige, den sälla; **beata virgo** och **beatae virginis,** se under **Virgo; beatae memoriae,** se under **Memoria; beāti possidēntes,** pl., lycklige äro de ägande. — **Beāticum,** n., nylat., sista smörjelsen; jmf. **Viaticum.** — **Beatificatiōn** och **-fikatiōn,** f., påflig akt, hvarigenom en afliden förklaras upptagen ibland de saliges antal: ett slags lägre kanonisering. — **Beatificēra,** förklara för salig. — **Beatīsm,** m., skenhelighet, fromleri. — **Beatitūdo vēstra,** f., lat.: ers helighet (påfvens titel vid tilltal). — **Beātrix, Beatrīce,** (-trītje), f., lat. och ital. qvinnonamn med betyd.: den lyckliggörande.
**Beau** (båh), fr. (af lat. *bēllus*, ital. *bēllo*, vacker), skön; såsom subst. m., sprätt, egenkär tok; **beau fils** (-fīss), m., styfson, måg; iron. fin herre; **beau frēre** (-frähr'), m., styfbror, svåger; **beau mōnde** (- mångd'), m., egentl. den sköna verlden; den fina, förnäma verlden; **beau pēre** (- pähr'), styffar, svärfar; **beau sēxe** (- säx'), m., det täcka könet. — **Beautē** (båtēh), f., skönhet; personl. en qvinlig skönhet, en ganska skön qvinna.
**Bēāūne** (båhn'), n., (efter staden af samma namn i franska departementet Côte d'or, som drifver betydlig vinhandel), ett slags sämre bourgognervin.
**Bēāvers** (bīhvers), pl., eng. (af *bēāver*, bäfver), engelska bomullstyger, väfda såsom kläden.
**Bec,** m., fr. (lat.-gall. *bēccus*), näbb, snabel; spets. — **Beckasīn,** m., slägte bland vadfoglarna med smalt, rakt, trubbigt näbb af nästan samma längd som kroppen och med långa, till färgen grå och brunfläckiga tår.
**Bēda,** f., (urspr. m. och mansnamn, men numera, troligen till följd af sin feminina ändelse) qvinnonamn, med betyd.: den bedjande el. vördnadsvärda.
**Bedeāt,** n., turk.-arab. (arab. *bida'at*), hamntull i Konstantinopel.
**Bedlam** (bēdläm), n., eng, dårhuset i London (benämningen uppkommen af *Bethlehem*). — **Bedlamīt** (bedlämmīt) m. och f., dårhushjon.
**Beduīner,** pl., (arab. *bedâwî*, i öknen kringströfvande, af *bedw*, öppet fält, och detta åter af *badâ*, ströfva omkring), kringströfvande araber.
**Bé-dur,** se **B dur.**
**Bēēfsteak** (biffstek), m., pl. **bēēfsteaks,** eng., biffstek.
**Bēēlzebub** och **Belz-,** m., (af hebr. *baal*, herre, och *s'bûb*, fluga), egentl. flugfurste; benämning på djefvulen el. det personifierade onda.
**Befāna,** f., ital. (förderfv. af gr. *epiphāneia*), i folktron: en svart, vanskaplig, spöklik qvinna, som, kommande ner genom skorstenarna, skrämmer vanartiga barn, men ger de snälla skänker.
**Beg,** m., turk., vanl. **Bei** el. **Bey,** herre (hederstitel för åtskilliga turkiska embetsmän). — **Beglerbēg** (beylerbēy), m., egentligen herrarnes herre; landshöfding (pascha af tre hästsvansar), öfverståthållare i ett större turkiskt landskap. — **Beglīk** el. **Beilīk,** n., en bey's värdighet el. det af honom styrda området.
**Beghārder** el. **Begghārder,** pl. (efter den hel. *Begga*, el. ock, och med större sannolikhet, af m.lat. *bāga*, påse, tiggarpåse), ett slags tiggarmunkar allt ifrån 1228, utan särskilta löften. — **Beghīner, Beguīner** el. **Begūtter,** pl., ett slags nunnor allt ifrån 11:te årh. och mycket utbredda i det 13:de, märkliga såsom den första qvinliga förening till fromma ändamål.
**Bēgum,** f., indisk furstinna el. drottning.
**Begutter,** se under **Begharder.**
**Behemōth,** m., hebr. (egentl. pl. af *b'hêmâ*, djur), bibliskt namn på det största landtdjuret, sannolikt nilhästen.
**Bei, Beilik,** se **Beg.**
**Bēīram** el. **Bāīram,** n., pers.-turk. namn på två religiösa fester, som räckte i tre dagar och firades till minne af Isaks tillämnade offrande genom Abraham.
**Bel, belle** (bäll') fr., skön; jmf. **Beau; belamī,** m., hjertevän, förtrogen; **bel-amōūr** (- amūhr), m., älskare; **bel-esprīt** (- esprīh), m., vitter man, qvickhufvud; **bel-etāge** (- etāsj'), m., hufvud- el. praktvåningen i en större byggnad, våningen en trappa upp; **belle alliance,** se under **Alliance; bēlles lēttres** (bäll' lätter), pl., de s. k. sköna vetenskaperna, skönliteratur, vitterhet.
**Bel-ami, Bel-amour,** se föreg.
**Belander,** se **Bilander.**
**Belemnīt,** m., gr. (af *bēlemnon*, pil, kastspjut), förstening af bläckfiskar, som tillhöra urverlden.
**Bel-esprit, Bel-etage,** se under **Bel.**
**Bēlial,** m., urspr. en gud hos fenicierna och syrierna; hos judarne en djefvul: helvetesfurste (egentl. odugling, af *b'lî*, icke, och *ja'al*, nytta).
**Bella,** se **Bello; belladōnna,** f., ital., egentl. skön qvinna; giftig växt, med klockformiga blommor af smutsröd färg och med glänsande

svarta, körsbär liknande bär, som användes på apoteken.

**Bellērophon,** m., gr. myt. son af korintiska konungen Glaucus, måste, sedan han mördat sin broder, fly till konung Prötus i Argos, hvars svartsjuka han snart väckte, hvarföre denne sände honom till sin svärfar, konung Jobates, med ett bref, hvari denne uppmanades att mörda honom; af Jobates ålagd att döda Chimära, ett vanskapligt odjur, lyckades han dock fullgöra detta uppdrag med tillhjelp af Pegasus; **Bellērophons-bref** = **Uriasbref,** se d. o.

**Belles lettres,** se under **Bel.** — **Belletrīst,** m., vitterhetsidkare, vitterhetskännare. — **Belletristerī,** f., småaktigt, fnaskigt sysslande med de sköna vetenskaperna. — **Belletristīk,** f., vittert skriftställeri. — **Belletrīstisk,** som har afseende på, som sysselsätter sig med vitterhet.

**Bellevue** (bäll-vyh), f, fr. = **Belvedere,** se d. o.

**Bellissimo,** se under **Bello.**

**Bell-Lancasterska undervisningsmetoden,** se **Lancasterska undervisningsmetoden.**

**Bēllo, bēlla,** ital. (af lat. *bēllus*), vacker, skön; **bēllo,** såsom subst. m., sprätt; **Bēlla,** subst. f., qvinnonamn med betyd.: den sköna. — **Bellīssimo,** ital., ganska skön; ganska skönt. — **Bēllo mōdo,** lat., på ett angenämt el. lämpligt sätt.

**Bellona, Bellonion,** se följ.

**Bēllum,** n., lat. (uppkommet af *duēllum*), krig; **bēllum ōmnium cōntra ōmnes,** lat., krig af alla mot alla. — **Bellōna,** f., rom. myt. krigets gudinna. — **Bellōnion,** n., af Kaufmann i Dresden 1812 uppfunnet instrument, som spelar flerstämmiga, med pukor beledsagade trumpetstycken.

**Belvedēre,** n., ital. (af *bēllo*, skön, och *vedēre*, se), ställe med skön utsigt; isht. en del af vatikanen, innehållande åtskilliga af antikens mest framstående mästerverk.

**Bēma,** n., gr. (af *bāīnein*, gå, stiga), egentl. trappsteg; upphöjd plats, talarestol, domaresäte o. s. v.; i grekiska kyrkor: den för de andlige bestämda och medelst ett skrank afstängda altarplatsen; isht. biskopens plats inom denna afskrankning.

**Bé-moll,** se **B moll.**

**Ben,** m., hebr.: son, (vanligt i sammansättningar, såsom *Bendavid:* Davids son, *Benjamin,* den högra handens son, älsklingsson, glädjens son); jmf. **Ebn** och **Ibn.**

**Ben,** sk. (af kelt. *pen*, hufvud, spets), bergspets, (vanligt i bergnamn, såsom *Ben-Avon*, *Ben Comond* o. a. d.).

**Benāres,** m., (efter staden med samma namn), ostindiskt silfvertyg.

**Bench** (bentsch), m., eng., bänk; domstol, rätt; **kings-bench,** konungens domstol, benämning på högsta domstolen i London under en konungs regering; **queens-bench** (qvihns-), drottningens domstol, benämning på högsta domstolen i London under en drottnings regering.

**Bendāk,** m., (pers. *bandāk*), hög och spetsig af dervischerna brukad hufvudbonad.

**Bēndix,** förkortn. af **Benedictus,** se följ.

**Bēne,** lat., väl, godt; **bēne est,** det är godt, det är bra; **bene tībi** (el. **te**) och **bene vōbis** (el. **vos**), på din välgång, på er välgång; **bēne vāle,** lef väl! **ad bēne ēsse,** till välbefinnande el. ett behagligt lif. — **Benedicēra,** (lat. *benedīcere*, egentl. tala godt), välsigna; **benedicāmus dōmino,** må vi prisa Herran (formel, hvarmed katolska gudstjensten under fastan och vid några andra tillfällen afslutas); **benedīcite,** egentl. lofprisen! välsignen! subst. n., bordsbön före måltiden i katolska kloster. — **Benedictērium,** n., vigvattensfat. — **Benedictīner** och **-diktīner,** pl., munkar af den hel. *Benedicts* om vetenskaperna i hög grad förtjenta orden, som stiftades 529 på Monte Casino, vid Neapel. — **Benediktiōn,** lat. **benedīctio,** f., välsignelse; **benedīctio apostōlica,** påfvens allmänna välsignelse, förmedelst korstecknet utdelad tre gånger årligen; **ben. sacerdotālis,** den presterliga välsignelsen, välsignelsen af äktenskapet, vigsel.— **Benedictionāle** el. **-dictionārium,** n., egentl. samling af välsignelseformulärer till biskoparnes bruk; i allmnht. bok, som innehåller välsignelse- och vigselformulärer. — **Benedīctus** och **Benedīkt,** förkort. **Bengt,** m., **Benedīcta,** f., mans- och qvinnonamn med bet.: den välsignade.

**Beneficens,** se följ.

**Beneficēra,** lat. (af *bēne*, se d. o., och *fācere*, göra), göra väl emot, bevisa välgörenhet; **beneficērad,** begåfvad med ett beneficium; gynnad på ett el. annat sätt; äfv. tillerkänd såsom beneficium; **beneficēradt gods,** gods, hvartill nyttjanderätten el. hvaraf inkomsten tillerkänts en andlig el. verldslig embetsman såsom biinkomst; **beneficērad sak,** lagf. rättegång, hvarvid ena parten, den egentl. beneficerade, är befriad ifrån erläggande af några rättegångskostnader. — **Beneficēns,** f., lat. (*beneficēntia*, af *benēficus*, välgörande), välgörenhet. — **Beneficiārius,** m., i allmnht. den, som blifvit tillerkänd ett beneficium; i mera inskränkt bemärk. embetsman, som såsom biinkomst innehar nyttjanderätten till el. drager inkomsten af något gods. — **Beneficiāt,** m., ung studerande, som åtnjuter offentligt understöd; äfv. = **Beneficiarius.** — **Benefīcium,** n., lat., el. **Bénéfīce** och **Benefīs,** f., fr., välgerning; förläning; fördel; **benefīcium abstinēndi,** lat., lagf. barns rätt att afsäga sig arf efter sina föräldrar; **benef. appellāndi,** lagf. rättighet att vädja till högre rätt; **benef. cessiōnis bonōrum,** lagf. rättighet att afträda sin egendom till fordringsägares förnöjande; **benef. competēntiae,** lagf. gäldenärs rättighet att vid egendomsafträdelse behålla så mycket, som han till sitt uppehälle oundgängligen behöfver; **benef. inventārii,** lagf. arfvinges rättighet att, ifall han i rättan tid låtit verkställa laga bouppteckning, ej behöfva svara för de boets skulder, som af dess tillgångar ej kunna betäckas; **benef. liberatiōnis,** lagf. rättighet att blifva löst ifrån ingången borgensförbindelse; **benef. revisiōnis,** lagf. rättighet att få ett af öfverrätt afdömdt tvistemål pröfvadt af högsta domstolen; jmf. **Privilegium; benefīs-spektākel,** n., föreställning, hvaraf

inkomsten, efter afdrag af kostnaderna, tillfaller någon af teaterpersonalen.

**Bene meritus**, se under **Meritum**.

**Bene placitum**, se under **Placitum**.

**Bene qui latuit, bene vixit**, se under **Latent**.

**Bene valete**, se under **Vale**.

**Beneventēra**, nylat. (af *bēne*, se d. o., och *venīre*, komma), väl emottaga, välkomna.

**Benēvolus, -a, -um**, lat., välvillig, bevågen; **benevole lector**, se under **Lector**. — **Benevolēnt**, välvillig, bevågen. — **Benevolēns**, f., (lat. *benevolēntia*), välvilja, bevågenhet, gunst.

**Bengālisk eld** (af *Bengalen*, provins i nordliga Ostindien), från Indien härstammande fyrverkeriblandning, som utbreder ett starkt, än hvitt, än färgadt sken.

**Bēngel** och **Bāngel**, m., t. (*bēngel*, stake, påk; slyngel), lymmel; boktr.k. stark jernstång på en tryckpress, hvilken tryckaren vid tryckningen drager åt sig, så att formen aftryckes.

**Bengt**, förkortn. af **Benedictus**, se under **Bene**.

**Benīgn**, lat. (*benīgnus*), god, vänlig, välvillig, mild, frikostig; läkek. som uppträder under en mildare form, )( **Malign**. — **Benignitēt**, f., (lat. *benīgnitas*), välvilja, vänlighet; läkek. en sjukdoms mildare art.

**Bēnjamin**, m., se under **Ben**.

**Bēnno**, m., fornt. mansnamn = **Bernhard**.

**Benvenūto**, ital., välkommen; subst. m. välkomst; äfven mansnamn med betyd.: den välkomne.

**Bēnzoē**, m., nylat. (fr. *benjoin*, ital. *belzuīno*, sannol. af pers. urspr.), ett slags välluktande, brunaktig kåda, som fås genom inskärning i det på Java, Sumatra m. fl. ställen vildt växande b e n z o ë t r ä d e t.

**Beōrdra**, (jmf. *Ordre*), i militärspr.: gifva order att begifva sig till en viss ort, att utföra ett visst uppdrag; befalla.

**Be-qvadrat**, se **B-qvadrat**.

**Berācha**, f., hebr., lof- och tacksägelsesång hos judarne.

**Bērat**, m., turk., den fullmakt, som en turkisk pascha erhåller vid insättandet i sin värdighet.

**Bērber Bāschi**, m., turk. (af pers. *berber*, barberare, och turk. *bâsch*, hufvud, öfverhufvud), sultanens öfverbarberare.

**Berberīn**, n., nylat. (af *berberis*, arab. *berbârîs*), gult färgämne, som erhålles ur roten af örtslägtet b e r b e r i s.

**Bērca**, f., it., liten skeppskanon, i form af en orm.

**Bercān** el. **Berkān**, m. (ital. *barracāno*, fr. *bouracān*, sp. *barragān*, af arab. urspr.), ett slags af gethår och ull väfdt tyg.

**Bercēāū** el. **Bersā**, m., fr. (af *bercer*, prov. *bursar* och *bressar*, vagga), egentl. vagga; hvalfgång; öfvertäckt löfsal, bildad af spjelverk, genomflätadt med hvarjehanda dertill passande klängväxter, såsom kaprifolium, vinrankor, jasmin; i allmnht. löfhvalf, löfsal.

**Bērchta** el. **Pērchta**, f., i nordtyska folksagan: qvinlig gudomlighet, som har uppsigt öfver spinnerskorna.

**Bērchtold, Bērthold** el. **Bērtold**, m., fornt. (af *peraht*, *bchrt*, klar, glänsande), mansnamn med betyd.: den lysande, den glänsande, den glansfullt herrskande.

**Berenīce**, f., gr. (*Berenīkä*, *Pherenīkä*), qvinnonamn med betyd.: segerbringerska; **Berenīces hår**, (egypt. konungen Ptolemäus Euergetes' gemål *Berenice* hade ett så skönt hår, att det nedlades såsom offerskänk i Aphrodites tempel och sedermera uppflyttades ibland stjernorna), stjernbild på nordl. himmeln.

**Bérēt** (beräh), m., fr., berett, barett; ett slags hårklädsel, som begagnas af qvinnorna i trakten af Pyreneerna; ett slags fruntimmershatt, vanl. af sammet, med platt kull och smala brätten.

**Berettīna**, se **Berrett-**.

**Bergamāsca**, ital., el. **Bergamāsque** (-mäsk'), fr., f., (efter staden *Bergamo* i Italien), italiensk bonddans; äfv. ett slags sällskapsdans under förra seklet. — **Bergamées** (-mēh), pl., ett slags grofva, väfda tapeter.

**Bergamōtt**, m., ital. (*bergamōtto*, af turk. *begarmudi*, furstepäron, af *bēg*, *beï*, furste, och *armud*, päron), ganska välsmaklig päronsort, hvaraf finnes en ganska stor mängd arter; **bergamōtt-citrōn**, m., päronformig frukt af b e r g a m o t t - t r ä d e t, liknande citronen och af hvars friska skal den välluktande b e r g a m o t t - e s s e n s e n el. - o l j a n beredes.

**Bergerāc** (bärsj'räck), m., fr., välsmakande vin ifrån det vid Dordogne belägna franska området *Bergerac*.

**Bergēre** (bärsjär'), f., fr. (*berger*, herde, m.lat. *bergārius*, uppk. af *berbicārius*, af *berbix*, fr. *brebīs*, får), egentl. herdinna; ett slags fruntimmershufva; beqväm länstol. — **Bergerētte** (bärsj'rätt'), f., egentl. ung herdinna; herdedryck: en blandning af vin och honung. — **Bergerīe** (-rīh), n., schäferi; herdedikt.

**Berkan**, se **Bercan**.

**Bērkowetz** el. **-witz**, n., rysk vigt = 10 p u d, se d. o.

**Berlīnerblått**, n., på D i p p e l s laboratorium i början af 1700-talet upptäckt färgämne af ren, mörkblå färg, matt brott, utan lukt el. smak, som användes såväl vid målning som äfven i färgerier och tryckerier. — **Berlīnervāgn**, ett slags lätt kalesch, hel- el. halftäckt.

**Berlingōzza**, f., (af ital. *berlingāre*, prata mycket), italiensk bonddans. — **Berlingōzzo**, m., ett slags äggkaka.

**Berlōque** el. **Brelōque** (-låck'), f., och **Berlōck**, m., fr. (af *loque*, lapp, trasa), hängande prydnad, t. ex. vid urkedjor.

**Bērme** (bärm'), f., fr., väg emellan vallen och grafven vid en befästning.

**Berndt** el. **Bernt**, m., förkortn. af **Bernhard**, se d. o.

**Bernēsk**, ital. (*bernēsco*, efter ital. skalden *Berni*, som omarbetade Bojardos förälskade Roland), skämtsam.

**Bērnhard**, m., g.t. (*Pernhart*, *Perinhart*, af *pern*, *bern*, anglos. *beorn*, björn, och *hart*, hård, fast), mansnamn med betyd.: den som en björn djerfve, hjelten. — **Bernhardīna**, f., qvinnonamn med betyd.: hjeltinnan, — **Bernhardīner**, pl., C i s t e r c i e n s e r (se d. o.), benämnda efter den hel. *Bernhard* af Clairvaux, född 1091, död 1153.

**Bernōise** (bärnåås'), f., fr., bernerdans, en liflig dans i trakten af *Bern*.

**Berrettīna**, f., och **Berrettīno**, m., it. (demin. af *berrētta*, mössa; jmf. *Barett*), egentl. liten mössa; kalott; isht. kardinalernas röda kalott.

**Bersagliēre** (bärrsallj-), m., pl. **bersagliēri**, it. (af *bersāglio*, mål, skifva), italiensk skarpskytt.

**Bērse**, m., fornnord. (*bērsi*, *bēssi*, björn), egentl. björnunge; mansnamn med betyd.: den modige, den tappre.

**Bērserk**, m., g.nord. (*berserkr*, antingen brynjolös, af *berr*, bar, naken, obetäckt, och *serkr*, beklädnad för kroppens öfverdel, skjorta, brynja, el. björnhudsklädd, af *bera*, björnhona, och *serkr*), benämning på de fornskandinaviska kämpar, som, när kämpavreden kom på dem, förlitande sig blott på sitt goda svärd och sin arm, kastade från sig sköld och brynja, och liksom ursinniga störtade sig midt in ibland fienderna.

**Berså**, se **Berceau**.

**Bērtha**, f., g.t. (af *Bērchta*, *Perātha*, af *perath*, *behrt*, eng. *bright*, klar, glänsande), qvinnonamn med betyd.: den lysande, den berömliga.

**Berthold**, se **Berchtold**.

**Bērtram**, m., g.t. (*Perahtram*, af *peraht*, glänsande, och *hraban*, *hram*, *ram*, korp), mansnamn med betyd.: den som en korp glänsande svarte.

**Bērtram**, m., (g.h.t. *perchtram*, af gr. *pȳrethron*, af *pyr*, eld), den på flera ställen i Europa vildt växande bertramsroten, som användes inom läkekonsten.

**Berȳll**, m., gr. (*bāryllos*, af arab. *ballawr*, *bilawr*, pers. *bullûr*, *bulûr*), ädelsten af smaragdslägtet, grön, gul, grönhvit, blåhvit, el. himmelsblå; berggrön kallas den **Aquamarin**.

**Besan**, se **Mesan**.

**Bēschli**, pl., turk. (af *baschly*, hufvudsaklig, af *basch*, hufvud), ett slags frivilliga till häst.

**Beschlīk** el. **Beslīk**, m., turk., i allmnht. det nyare (sedan 1829 gällande) turkiska guld- och silfvermyntet; äfv. ett silfvermynt, ungefärl. = 19 öre rmt.

**Bēsestan**, m., pers. (*basistan*, sammandr. af *bassasistan*, af arab. *bassas*, köpman), i Turkiet: torg; jmf. **Basar**.

**Besīcles** (-sīkl'), pl., fr., glasögon.

**Besīgue** (-sīg'), m., fr., ett slags kortspel, som spelas med tvenne lekar.

**Besōīn** (b'sååäng), m., fr. (ital. *bisōgno*), behof, nöd, brist; **au besōīn** (åh -), i nödfall; **adrēsse au besōīn** (adräss - -), f., köpm.t. nödfallsadress, en vexels anvisning till betalning af en tredje, ifall den, på hvilken den är utställd, skulle vägra att erkänna densamma.

**Bēssemer-metōd**, m., af *Bessemer* i London uppfunnet förfaringssätt till tackjerns renande genom varm luft.

**Best** el. **Bēstie**, m., lat., fr. **bēte** (bäht'), f., eng. **beest** (bihst), n., egentl. oskäligt djur; fig. grof, okunnig, rå och dum menniska, helst af stor och stark kroppsbyggnad; **bēte nōīre** (- nååhr'), egentl. svart djur; fig. af hela verlden afskydd menniska; afsky; **Bet**, m., i kortspel: plikt för tappadt spel; b l i f v a  b e t, förlora ett spel; t a g a  i n  e n  b e t, v i n n a  e n  b e t, vinna ett spel. — **Bestiālisk**, djurisk, rå. — **Bestialitēt**, f., djuriskhet, råhet. — **Bētīse** (-tīhs'), f., fr., dumhet; dumt streck.

**Bētel**, m., malab. (*beetla-codi*), ostindisk växt, hvars välluktande blad, blandade med a r e k a och kalk, allmänt tuggas i Österlandet.

**Bēthelskēpp** (af hebr. *beth-el*, Guds hus), skepp, ämnadt till hållande af offentlig gudstjenst för sjöfolk under vistelsen i utrikes hamnar; flaggan, som på ett dylikt skepp hissas, vid dess in- och utgående ur hamn samt vid de tillfällen, då gudstjenst ombord hålles, kallas **bēthelflägg**, och kaptenen på ett sådant fartyg benämnes **bēthelkaptēn**.

**Bethēsda**, n., hebr., egentl. barmhertighetens el. helsans ställe, en helsogifvande dam utanför Jerusalem; fig. helsobrunn, helsobad.

**Bêtise**, se under **Best**.

**Betōn** (betång), m., fr. (lat. *bitūmen*, jordbeck), blandning af hydrauliskt murbruk med stycken af tegelstenar o. d., som, i början mjuk, af sig sjelf hårdnar och begagnas vid grundläggningar och isht. vattenbyggnader.

**Bettīna**, f., förkortn. af **Elisabeth**, se d. o.

**Bētty**, f., förkortn. af **Elisabeth**, se d. o.

**Betulīn**, n., nylat. (af lat. *bētula*, björk), i björkbark innehållet egendomligt växtämne.

**Beurtskepp** (bört-), holl. (*beurt*, rad, ordning), holländska handelsfartyg, som på bestämda tider afgå till vissa orter och hafva uteslutande rättighet att dit öfverföra passagerare och gods.

**Bévūe** (bevȳh), f., fr. (uppk. af *besvue*, af roman., urspr. kelt. *bes*, *bis*, skef, och *vue*), förseelse, misstag.

**Bey**, se **Beg**.

**Bezoār**, m. (fr. *bezoard*, arab. *bâzahar*, *bâdizahr*, pers. *bâdzahr*, *pâdzahr*), rund sammangyttring af fosforsyrad kalk och djurslem, som finnes i magen på åtskilliga djur.

**Bi**, lat. förstafvelse, se **Bis**.

**Bianca**, se **Blanca**, under **Blank**.

**Bianco**, se **Blank**.

**Biarchī** och **-ki**, f., lat.-gr. (af *bi*, *bis*, se d. o., och gr. *archā*, välde, af *ārchein*, herrska), dubbelvälde, tvenne regenters samtidiga styrelse.

**Biässe** (biäss), f., fr., rödt, ostindiskt siden.

**Bibale**, **Bibamus**, **Bibax**, **Bibe**, se under **Bibere**.

**Bībel**, m., gr. (*bīblos*, f., *biblīon*, n., bok, pl. *biblīa*, böckerna, böckernas bok), samtliga de heliga skrifter, som innefatta kristna religionens grundläror; äfv. lat. **biblia sācra**. — **Bibliognosī**, f., (gr. *gnōsis*, kunskap, kännedom), grundlig kännedom af böcker. — **Bibliognōst**, m., grundlig bokkännare. — **Bibliogrāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), lärd bokkännare. — **Bibliografī**, f., bokkännedom, bokbeskrifning, förteckning på utkomna böcker. — **Bibliolatrī**, f. (gr. *latrēīa*, dyrkan, af *latrēūein*, dyrka, tillbedja), vidskeplig bibeldyrkan. — **Bibliolīt**, m., (gr. *līthos*, sten), bladaftryck på sten; isht. hvarje genom vulkaniskt utbrott förkolad handskrift. — **Bibliomān**, m., en, som vurmar på böcker. — **Bibliomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), vurm på böcker. — **Bibliomantī**, f., (gr. *mantēīa*, spådom), spådom ur på slump uppslagna böcker, isht. af bibelställen. — **Bibliophīl** och **-fīl**, m., (gr. *philēīn*, älska), bokvän. — **Bibliotāph** och **-tāf**, m., (gr. *thāptein*, begrafva), bokgömmare; bokägare, som ogerna till andras bruk framtager sina böcker; äfv. bibliotekarie, som ogerna ut-

lånar under hans vård befintliga böcker. — **Bibliothēk** och **-tēk,** n., (gr. *thākä*, förvaringsrum), boksamling; hus el. rum, der böcker förvaras. — **Bībliothecārius** el. **Bibliotekārie,** m., person, som har högsta tillsynen öfver ett offentligt bibliotek el. har vården om ett enskilt sådant. — **Bīblisk,** som tillhör, har afseende på bibeln; till form el. innehåll liknande el. öfverensstämmande med bibeln. — **Biblīst,** m., bibelkännare, bibelförklarare; äfv. en, som utan afseende på traditionen, håller sig endast och allenast till bibeln. — **Biblistīk,** f., bibelkunskap; kännedom om allt, som angår bibeln, såsom dess olika upplagor, tolkningar och öfversättningar m. m.

**Bībere,** lat., dricka; **bībe,** drick! **bibāmus,** låtom oss dricka! **bībere ad nūmerum,** vid välgångsskålar tömma ett bestämdt antal bägare; **bībere ad nōmen,** dricka efter namn, el. **bib. Grāēco mōre,** dricka på grekiskt vis: för någons välgång dricka så många bägare, som hans namn innehåller bokstäfver el. som man önskar honom lefnadsår. — — **Bibāle,** n., nylat., dryckeslag; pl. **bibālier,** dryckesgillen, dryckeslag; äfv. dricks-penningar. — **Bībax** el. **Bibāculus,** m., dryckesbroder; drinkare. — **Biberōn,** (-rång), m., fr., drinkare; kärl med pip; dihorn. — **Bibīl,** lat. (*bībilis*), drickbar.

**Biberon, Bibil,** se föreg.

**Bibliognosi, Bibliograf, Bibliolit, Bibliotek, Biblist,** m. fl., se under **Bibel.**

**Bicamerīsmus,** m., nylat. (af *bi, bis,* se d. o., och *cāmera*, kammare), statsv. tvåkammarsystem. — **Bicamerīst,** m., statsv. anhängare af tvåkammarsystemet.

**Bicarbōnas cālicus** el. **Bic. potāssae,** m., lat., kem. dubbelt kolsyradt kali. — **Bicarbōnas nātricus** el. **Bic. sōdae,** m., lat., dubbelt kolsyradt natron.

**Bicephālium,** n., lat.-gr. (af *bi, bis,* se d. o., och gr. *kephalā*, hufvud), egentl. dubbelhufvud; läkek. stor hufvudsvulst. — **Bicephālisk** och **-kefāl-,** som har två hufvuden.

**Bīceps,** m., lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *cāput*, hufvud), tvåhöfdad, som har två ansigten; myt. binamn till Janus; anat. benämning på en muskel i öfverarmen och i låret.

**Bicētre** (bisätr'), n., fr., tukt- och dårhus bredvid Paris.

**Bichōn** (-schång), m., fr. (förkortn. af *babichōn*, liten hund), lejonhund, ett slags ganska liten knähund.

**Bicīnium,** n., pl. **bicīnier,** lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *cānere*, sjunga), tvåstämmigt sångstycke; jmf. **Duett;** äfv. tonstycke för tvenne blåsinstrumenter.

**Bīcolor,** lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *cōlor*, färg), bot. tvåfärgad.

**Bicquetera,** se **Biquet-.**

**Bidēt** (bidäh), m., fr. (ital. *bidētto*, beslägtadt med kelt. *bid-each*, liten, *bid-ein*, liten varelse), liten häst; ett slags aflångt tvättfat.

**Bīduum,** n., lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *dīes*, dag), tidrymd af två dagar; **īntra bīduum,** inom två dagar.

**Biēn** (biäng), fr. (lat. *bēne*), väl, godt; **biēn public** (- pyblīck), n., det allmänna bästa; **bien-aimē** (bjännämēh), högtälskad; **bienvenū** (-vönyh), välkommen. — **Bienfaisance** (-fäsängs'), f., välgörenhet. — **Bienfaisānt** (- fäsäng), välgörande. — **Bienvaillānce** (-väljängs'), f., välvilja. — **Bienvaillānt** (-väljäng), välvillig.

**Biēnnium,** n., lat. (af *bi* och *ānnus*, år), tiderymd af två år. — **Biēnn** el. **Biennāl,** tvåårig.

**Bifērisk,** lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *fērre*, bära), blommande el. bärande frukt två gånger om året.

**Biff,** m., eng. (*beef*), oxkött, vanligtvis af oxens länd, anrättadt till mat. — **Biffstek** (eng. (*beefsteak*), oxkött, stekt i temligen tunna skifvor och starkt kryddadt.

**Biflōrisk,** nylat. (af *bi, bis,* se d. o., och *flos*, genit. *flōris*, blomma), tvåblommig.

**Bifōlisk,** nylat. (af *bi, bis,* se d. o., och *fōlium*, blad), tvåbladig.

**Bīfrons,** m., lat. (af *bi, bis,* se d. o., och *frons*, panna), en, som har två ansigten; myt. binamn till Janus.

**Bifrost, Bifröst,** se **Bäfrast.**

**Bīga,** f., lat. (sammandr. af *bījuga*, af *bi, bis,* se d. o., och *jūgum*, ok, spann), vagn med två hästar.

**Bigamī,** f., lat.-gr. (af *bi, bis,* se d. o., och gr. *gāmos*, äktenskap), tvegifte; en mans äktenskap med tvenne qvinnor el. en qvinnas med tvenne män. — **Bigāmisk,** gift på två håll. — **Bigamīst,** m., man, som har tvenne hustrur.

**Bigarrēāū** och **-rā,** äfv. **-rōng,** m., fr., ett slags stora, söta körsbär af trädslaget prunus cerasus duracina.

**Bigātus** (näml. **nūmmus,** mynt), m., pl. **bigāti** (näml. **nūmmi),** lat. (af *bīga*, se d. o.), myntl. mynt med en tvåspänd vagn på baksidan.

**Biglietto,** se **Billet.**

**Bigōt** (-gåh) och **Bigōtt,** fr. (sannolikt uppk. af g.t. *bi got*, vid Gud), öfverdrifvet, vidskepligt andäktig; skenhelig. — **Bigotterī,** n., öfverdrifven, vidskeplig andakt; skenhelighet, fromleri.

**Bijōū** (bisjūh), m., pl. **bijōūx** (bisjūh), fr. (af lat. *bi, bis,* se d. o., och fr. *joyau*, juvel, el. af kelt. *bizou*, ring, af *bîz*, finger), ädelsten, juvel, smycke, dyrbarhet; **mon bijōū** (mång -), min klenod (vanligt namn på lustställen). — **Bijouterī,** n., juvel- el. nipperhandel; nipper, dyrbarheter. — **Bijoutiēr** (bisjutjēh), m., juvelhandlare, juvelerare.

**Bikatōptrisk,** lat.-gr. (af *bi, bis,* se d. o., och *kātoptron*, spegel), som ger dubbel strålbrytning.

**Bilānder** el. **Bylānder** (beyl-), m., holl., ett slags handelsfartyg med två master.

**Bilans,** se under **Balance.**

**Bilaterāl,** nylat. (af *bi, bis,* se d. o., och *lātus*, genit. *lāteris*, sida), tvåsidig, som sträcker sig åt tvenne motsatta sidor; **bilaterālkonträkt,** n., till ömsesidiga förpligtelser bindande fördrag.

**Bilboquēt** (billbåkhēh'), m. och n., fr. (af *bille*, se d. o., och g.fr. *boquet*, *bochet*, liten mun, liten öppning, urhålkning), leksak, bestående af en kula, fästad vid ett snöre, hvilken kula uppkastas i luften och emottages i en liten skål eller på en spets.

**Bīleam,** m., hebr. mansnamn med betyd.: folkens besegrare; äfv. förbannare (enl. bibelns berättelse om profeten Bileam och hans åsninna i fjerde Mose boks 22:dra och 23:dje kap.).

**Biliar, Bilin,** se under **Bilis.**

**Bilīngvisk**, lat. (*bilīnguis*, af *bi*, *bis*, se d. o., och *lingua*, tunga, tungomål), som talar tvenne språk; äfv. falsk.

**Bīlis**, f., lat., galla; **ātra bīlis**, svart galla; jmf. **Atrabilitet** och **Melancholi**; **bilis bovīna** el. **bil. būbula**, oxgalla. — **Biliär**, som hör till, som har afseende på galla. — **Bilīn**, n., kem. hufvudbeståndsdelen i galla. — **Biliōs**, gallartad; gallsjuk.

**Biljard**, se **Billard**, under **Bille**.

**Biljett**, se **Billet**.

**Bill**, m., eng. (norm.-fr. *bille*, m.lat. *bīlla*, *būlla*, urkundssigill), lagförslag, som i engelska parlamentet framlemnas och som först efter trenne pröfningar el. läsningar och begge husens gillande förelägges regenten såsom parlamentsakt; i allmnht. liten skrift, affisch, räkning, vexel o. s. v.; **bill of complāīnt** (- - kåmplänt) el. **bill of indīctment**, klagoskrift; **bill of exchānge** (- - ekstschändsch), vexelbref, vexel; **bill of rights** (- - räjts), engelska frihetslagen af år 1688.

**Billard**, se följ.

**Bīlle** (bilj'), f., fr. (ital. *bīglia*, lat. *pīla*, boll), liten kula af sten, marmor o. s. v.; isht. elfenbensboll till biljardspel. — **Billārd** (biljähr) och **Biljārd**, m., ett slags spel, bestående deri, att man medelst enkom dertill förfärdigade käppar på ett stort, med kläde öfverdraget, bord söker att i en viss riktning framstöta elfenbenskulor eller bollar; sjelfva bordet, som vid dylikt spel begagnas; inrättning med allt tillbehör för dylikt slags spel; ställe, der biljard spelas. — **Biljardēra**, vid en stöt beröra bollen tvenne gånger med kön; äfv. spränga båda bollarna på en gång; ridt. om hästar: kasta frambenen utåt.

**Billēt** (biljäh) och **Biljētt**, fr., ital. **bigliētto** (billjättå), m., (demin. af norm.-fr. *bille*, eng. *bill*), litet handbref, breflapp; kort, som medför rättighet för ägaren att vinna inträde i ett rum, der någonting offentligen förevisas, der något offentligt nöje är tillstäldt el. någon sammankomst hålles: inträdeskort; **billēt à ōrdre** (billjä-t-a-årdr'), köpm.t. vexel, betalbar till utställaren sjelf; **billēt au portēūr** (billjä-t-å-pårrtöhr), köpm.t. vexel, betalbar till innehafvaren el. uppvisaren; **billēt d'amōūr** (billjäh damūhr) el. **billēt dōūx** (billjädūh), kärleksbref; **billēt de chānge** (- dö schängsj'), vexel; **biljettkontōr**, n., särskildt rum, der biljetter försäljas el. utdelas. — **Billetēūr** och **Biljettōr**, m., milit.t. den, som vid inqvartering anvisar soldaterna deras qvarter; sjöt. den, som tar ut aflöningen och fördelar den ibland kamraterna; den, som ombesörjer försäljningen af inträdeskort till offentliga nöjen och föreställningar m. m.

**Billiōn**, m., (fr. *billion*, *bis million*, af lat. *bi*, *bis*, två gånger, jmf. *Million*), i Frankrike: tusen millioner, jmf. **Milliard**; hos oss: tusen gånger tusen (en million) millioner.

**Billōn** (biljång), m., fr. (ital. *bigliōne*, dåligt silfver, sannol. af fr. *bille*, se d. o.), silfvermynt af ringa halt, dåligt, ej mera fullvigtigt mynt. — **Billonnāge** (biljånnäsj'), n., utprångling af dåligt mynt; myntklippning, myntförfalskning. — **Billonnēra** (biljånn-), klippa, förfalska mynt; utprångla dåligt mynt. — **Billonēūr** (biljånnöhr), m., myntklippare, myntförfalskare; utprånglare af dåligt mynt.

**Bīmana**, pl., nylat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *mānus*, hand), djur med två händer: menniskor. — **Bimānisk**, försedd med två händer.

**Bim-Bāschi**, m., turk. (egentl. *bing-bāschi*, af *bing*, tusen, och *basch*, hufvud), anförare, öfverste för en militärtrupp af tusen man.

**Bimbeloterīe** (bängb'låterīh), n., fr. (af *bimbelot*, barnleksak), tillverkning af leksaker; handel dermed.

**Bimēmbrisk**, lat. (*bimēmbris*, af *bi*, *bis*, se d. o., och *mēmbrum*, lem), dubbellemmad.

**Bimēster**, m., lat. (*bimēstre*, näml. *tempus*, tid, af *bi*, *bis*, se d. o., och *mēnsis*, månad), tiderymd af två månader.

**Binōcle** (binåkl'), m., fr. (af lat. *bis*, två gånger, och *ōculus*, öga), dubbel-lornjett.

**Binōctium**, n., lat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *nox*, genit. *nōctis*, natt), tiderymd af två nätter.

**Binomināl**, lat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *nōmen*, genit. *nōminis*, namn), som har två namn.

**Binōmisk**, lat.-gr. (af *bi*, *bis*, se d. o., och gr. *nōmos*, fördelning, ordning, af *nēmein*, dela), som kan delas i två delar, som består af två leder. — **Binōmium**, n., räknek. aritmetisk storhet, bestående af två delar, sammanbundna genom tecknet + el. —.

**Binār**, lat. (*binārius*, fr. *binaire*), tvåfaldig, sammansatt af två beståndsdelar; kem. bestående af två enkla ämnen.

**Bīoarithmetīk** och **-aritm-**, f., gr. (af *bīos*, lif; jmf. *Arithmetik*), beräkning af lifslängden.

**Bīodynamīk**, f., gr. (af *bīos*, lif; jmf. *Dynamik*), läran om den allmänna lifsverksamheten. — **Biodynāmisk**, lifskraftig.

**Biogrāph** och **-grāf**, m., gr. (af *bīos*, lif, och *grāphein*, skrifva), författare af lefvernesbeskrifningar. — **Biografī**, f., lefvernesbeskrifning. — **Biografīk**, f., konsten att författa lefvernesbeskrifningar. — **Biogrāfisk**, som tillhör el. har afseende på lefvernesbeskrifning.

**Biologī**, f., gr. (af *bīos*, lif, och *lōgos*, ord, lära), läran om lifvet hos djur och växter. — **Biolōgisk**, som tillhör, som har afseende på läran om lifvet hos djur och växter.

**Bīolȳchnion**, n., gr. (af *bīos*, lif, och *lȳchnos*, lykta, ljus), lifsljus, lifsgnista: af menniskoblod till vidskepligt ändamål beredd vätska.

**Bīomagnetīsm**, m., gr. (af *bīos*, lif, jmf. *Magnetism*), djurisk magnetism: den i lefvande varelser befintliga magnetiska kraften. — **Biomagnētisk**, som hör till, som har afseende på den djuriska magnetismen.

**Biometrī**, f., gr. (af *bīos*, lif, och *metrēin*, mäta), konsten att beräkna lifslängden.

**Biondētta** (bjånd-), f., ital. = **Blondine**, se under **Blond**.

**Bionomī**, f., gr. (*bīos*, lif, och *nōmos*, lag), vetenskapen om lagarna för lifvet.

**Biosophī** och **-sofī**, f., gr. (af *bīos*, lif, och *sophīa*, vishet), lefnadsvishet.

**Bipartēra**, lat. (*bi-partīre*, af *bi*, *bis*, se d. o., och *partīre*, dela), tvådela, dela i tu. — **Bipartitiōn**, f., delning i två hälfter.

**Bipēd**, m., lat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *pēs*, genit. *pēdis*, fot), tvåfoting. — **Bipedāl**, två fot lång el. bred — **Bipēdisk**, tvåfotad.

**Biqvadrāt,** m., lat. (af *bi*, *bis*, se d. o.; jmf. *Quadrat*), alg. fjerde digniteten af en storhet, t. ex. 16 af 2.

**Biquetēra** (bikhet-), fr. (*biqueter*, af *biquet*, ett slags guldvigt), väga på guldvigt; köpm.t. blanda bättre myntsorter med sämre, äfv. utskjuta de sämre myntsorterna.

**Bīrger,** m., och **Birgītta,** f., fornnord. (af *birgja*, hjelpa, förse), mans- och qvinnonamn med bet.: hjelparen, den hjelpsamma, el. också den hjelpte, den hulpna.

**Bīribi,** n., fr. (ital. *biribīsso*, besl. med *birīlli*, kägelspel, af *birīllo*, kägla; bask. *biribilla*, rund), ett slags hasardspel, hvarvid begagnas en fyrkantig tafla, indelad i numrerade rutor, på hvilka de spelande efter behag lägga sina insatser, då vinst och förlust bestämmas af den nummer, som antingen vid lotteridragning utkommer el. är tecknad på ett kort, hvilket bankören uppslagit ur en kortlek, bestående af lika många numrerade kort, som rutor finnas på biribitaflan; äfv. hasardspel med 64 kulor, som dragas ur en påse.

**Birotīne** (-tīhn'), f., fr. (sp. *birotīna*, af *Bairut*, en betydande handelsplats på syriska kusten), en sorts österländskt siden.

**Bīrrus,** m., lat. (gr. *pyrrhōs*, eldröd, guldgul, af *pyr*, eld), regnmantel, regnkappa af ruggigt siden el. ylle; under medeltiden i allmnht. mantel, kappa.

**Bis,** lat. (uppk. af *duis*, af *duo*, två), två gånger, dubbelt, än en gång! **bis dat, qui cīto dat,** lat.: den, som ger snart, ger dubbelt.

**Bīsam,** m., (g.t. *bisamo*, *bisam*, *bisem*, m.lat. *bisamum*, af hebr. *bèsem*, vällukt), starkt och angenämt luktande, tjock vätska, som fås af vissa djur, isht. bisam- el. muskusdjuret, och som användes inom läkekonsten.

**Bisarr,** se **Bizarr.**

**Bīschof** och **-schoff,** m., t. (egentl. biskop), vanligen af rödt vin, socker och pomeranssaft tillagad dryck.

**Biscotīn** (biskotång), n., fr. (ital. *biscottīno*, af *biscōtto*, fr. *biscuit*), litet rundt sockerbröd. — **Biscuīt** (bisqvīh), n., litet rundt sockerbröd, vanl. af mjöl, ägg, mandel och socker; skeppsbröd; brändt, men ej glaseradt porslinsgods; starkt brändt tegel; m., ett slags vaxljus-lampa.

**Biscrōma,** f., ital., tonk. en trettiondetvådels taktnot.

**Biscuit,** se under **Biscotin.**

**Biseāū** (-sāh), m., fr. (af *biais*, krökning, skefhet), snedslipad kant på skärande verktyg; afslipad kant på spegelglas; munstycket el. läppen på en orgelpipa; fasett på taffelsten.

**Bisectiōn** och **-sekt-,** f., nylat. (af *bis*, två gånger, och *sĕctio*, delning; jmf. *Section*), delning i två lika delar. — **Bisegmēnt,** n., (jmf. *Segment*), hälften af en delad linie. — **Bisegmentābel,** som kan delas i två delar. — **Bisegmentatiōn,** f., delning i två lika delar.

**Bisextīl,** lat. (*bisextīlis*, af *bisēxtus*, näml. *dīes*, skottdag — af *bis*, se d. o., och *sēxtus*, den sjette — så kallad, emedan skottdagen el. den dubbla 24 febr. hos romarne var = VI Cal. Mart.), innehållande en skottdag.

**Bīskop,** m., gr. (*epīskopos*, uppsyningsman), föreståndare för ett större kyrkligt område el. så kalladt stift.

**Bismuthum,** se **Wismuth.**

**Bisōgno** (*bisānjo*), m., ital. (fr. *besoin*, se d. o.), behof; **al bisōgno,** vid behof, i nödfall.

**Bisōmum,** n., lat.-gr. (af *bis*, se d. o., och gr. *sōma*, kropp, lik), dubbelgraf, graf för två personer.

**Bīson,** m., (lat. *bison*, af g.t. *wisunt*, *wisant*, *wisent*), i Litthauen och Kaukasus förekommande oxe, af den vanliga oxens storlek, med kort krusigt hår, stor puckel öfver bogarna samt åt sidorna utstående horn; amerikansk vildoxe, lik föregående, men med hela framdelen af kroppen långhårig.

**Bisōnne** (-sånn'), f., fr., ett slags grå foderväf.

**Bīsque** (bissk'), f., fr. (sammandr. af lat. *biscocta*, två gånger kokt, af *bis*, se d. o., och *cōquere*, koka), ett slags soppa af buljong, ris och kräftor m. m.; i bollspel: fördel, som den ene spelaren skänker den andra.

**Bissextil,** se **Bisextil.**

**Bīster,** n., fr. (*bistre*), svartbrun färg, som göres af sot och användes till lavering af teckningar. — **Bistrēra,** måla med bister.

**Bīsti,** m., pers. (*pīsti*, af *bīst*, tjugu), litet persiskt silfvermynt, ungef. = 6 öre rmt.

**Bistoquēt** (-ståckāh), m., fr., föråldr. ett slags kort biljardkäpp.

**Bīsturi,** m., (fr. *bistouri*, ital. *bistori*, *bistorino*, af *Pistōrium*, nu *Pistoja*, hvarest de bästa bisturifabriker skola hafva funnits), ett slags fältskärsknif med klinga, som kan infällas i skaftet.

**Bisyllābisk,** lat. (*bisȳllabus*, af *bi*, *bis*, se d. o., och *sȳllaba*, bokstaf, stafvelse), tvåstafvig.

**Bit,** n., litet nordamerikanskt mynt = 5 pence, se d. o.

**Bitheīsm** och **-teīsm,** m., lat.-gr. (af *bi*, *bis*, se d. o.; jmf. *Theism*), dyrkande af två gudar.

**Bitūmen,** n., lat., jordbeck. — **Bituminēra,** bestryka, belägga med jordbeck. — **Bituminōs,** jordbeckartad, genomträngd af jordbeck.

**Bivālvia** el. **-vālver,** pl., nylat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *vālvae*, dubbeldörr), tvåskaliga djur, musslor.

**Bīvium,** n., lat. (af *bi*, *bis*, se d. o., och *vīa*, väg), skiljeväg.

**Bivouāc** och **Bivuāk,** m., fr. (af t. *beiwach*, egentl. bivakt, hjelpvakt, som vid marknader el. oroligheter hade att understödja den vanliga by- el. stadsvakten), en trupps nattvakt under bar himmel, i fiendens grannskap; tågande trupps rast under bar himmel. — **Bivuakēra,** vaka el. rasta under bar himmel.

**Bizārr** och **Bisārr,** fr. (*bizārre*, härledningen omtvistad), underlig, sällsam, besynnerlig; egensinnig, nyckfull; narraktig. — **Bisarrerī,** n., besynnerlighet; nyckfullhet; narraktighet. — **Bizzarramēnte,** ital., tonk. på sällsamt sätt; nyckfullt. — **Bizzarrīa,** f., ital., egentl. nyck; tonk. hastig öfvergång ifrån en tonart till en annan.

**Bjarmaland,** fornnord. geogr., det af bjarmerna (fornnord. *bjarmar*) bebodda landet vid kusten af Hvita hafvet.

**Bjōrn,** m., fornnordiskt mansnamn med betyd.: oförfärad, djerf, stark kämpe.

**Blackdrōp** (bläckdrōpp), m., eng.: svart droppe: ett i England allmänt brukadt läkemedel, hvars hufvudbeståndsdel är opium.

**Blackfrīar** (bläckfrēïer), m., eng., egentl. svart munk = **Dominicaner,** se d. o.

**Blafārd** (-fāhr), m., fr. (af t. *bleichfarb*, af *bleich*, blek, och *farbe*, färg), en bleklagd, en blek; jmf. **Albino** och **Kakerlak**.

**Blāme** (blahm'), m., tadel, klander; dåligt rykte. — **Blamēra**, fr. (*blâmer*, förr *blasmer*, af lat. *blasphemāre*, fr. *blasphêmer*, ital. *biasimāre*), skymfa, förtala, bringa i dåligt rykte, vanära.

**Blanc, Blanca, Blanche, Blanco**, m. fl., se följ.

**Blank**, fr. **blanc**, fem. **blānche**, eng. **blank**, sp. **blānco**, ital. **biānco**, hvit, som är utan fläck, ren, blänkande, glänsande; fig. aftäckt, blottad; **blanc de pērle** (blang d'pärl') el. **bl. d'Espāgne** (-despänj'), ett slags hvitt smink; **blanc mangēr** (blang mangsjēh), n., kall efterrätt af grädde och socker, med tillsats af vanilj, citron, kanel m. m.: hvitmat; **en blanc** (ang bläng), **in blānco** el. **in biānco**, obeskrifvet, icke ifyldt; **fullmakt in blānco**, urspr. ett blad, hvarå öfverst skrefs ordet fullmakt, nederst utgifvarens namn, för öfrigt tomt att ifyllas efter behag; oinskränkt fullmakt; endossera en vexel in b., köpm.t. vid endossemanget (se d. o.) lemna plats på vexelns baksida för dens namn, som får vexeln; **blānco-kredīt**, m., öppen kredit, som blott hvilar på personligt förtroende; **cārte blānche** (kart' blängsch:), oinskränkt fullmakt; **blank vērses** (blänk värses), pl., eng., verser utan rim el. **blankvers**. — **Blānca** el. **Biānca**, ital., **Blānche** (blangsch'), fr., f., qvinnonamn med betyd.: den hvita, den rena. — **Blāncos**, pl., sp., egentl. hvita, rena; anhängarne af oinskränkt envälde i Spanien 1820, )( **Negros**; äfv. portug. silfvermynt, som präglades omkr. 1430, ungef. = 2 rdr. 61 öre rmt. — **Blanchēra** (blangsch-), göra hvit, hvitfärga; tvätta; grofsläthyfla; slätfila, blankfila; hofsl.t. afverka (en hästhof); hvitlimma; polera, renskura. — **Blancherīe** (blangsch'rīh), n., fr., bleke, blekplats. — **Blanchisseūr** (blangschissöhr), m., och **Blanchisseūse** (-schissöhs'), f., fr., blekare, tvättare; blekerska, tvätterska. — **Blankētt**, m., litet skuret, rent pappersblad att begagna till bjudnings- el. notifikationskort m. m.; papper, hvarpå de allmänt brukliga ordalagen till vissa afhandlingar, uppgifter o. s. v. (t. ex. hyreskontrakt, mantalsförteckningar o. d.) äro tryckta el. skrifna, med lemnadt blankt rum för de enskilta bestämmelserna.

**Blasērad**, fr. (*blasé*, af *blaser*, förslöa, urspr. förbränna, torka), förslöad, försvagad genom utsväfningar; öfvermätt; slö, liknöjd.

**Blasfem, Blasfemi**, m. fl., se **Blasphem**.

**Blasōn** (blasång), m., fr. (af t. *blasen*, blåsa, emedan härolden måste genom trumpetstötar tillkännagifva hvarje riddares uppträdande vid tornerspelen och derpå förklara tecknen på hans vapensköld, hvilket kallades att utblåsa vapnet; el. ock af g.t. *blāse*, tecken), vapensköld; vapenlära, jmf. **Heraldik**. — **Blasonnēra**, vapenl. måla (vapen) med behöriga färger; granska och förklara ett sköldemärke till alla dess beståndsdelar i behöriga konsttermer. — **Blasonnīst** el. **Blasonnēūr** (-nöhr), m., vapenkännare.

**Blasphēm**, **Blasphematōrisk** och **Blasphēmisk**, äfv. **Blasfem**, gr. (*blāsphämos*, af *blasphämēin*, tala så, att man derigenom kan skada — *blāptein* — en annans rykte: *phāmä*), hädisk, bespottande; smädefull. — **Blasfemēra**, häda, bespotta; skymfa; bringa i dåligt rykte. — **Blasfemī**, f., hädelse, bespottelse; äfv. majestätsbrott, bestående i smädefullt tal om regenten. — **Blasfemīst**, m., hädare, bespottare, isht. en, som hädar Gud.

**Blauholz**, se **Hämatoxylon**, under **Hämatin**.

**Blēckert**, n., t., ett slags vin ifrån Rhentrakten.

**Blenda**, se **Blända**.

**Blennēmesis**, f., gr. (af *blēnna*, slem, och *ēmesis*, kräkning, uppkastning), läkek. slemuppkastning. — **Blennophthalmī** och **-oftalmī**, f., (gr. *ophthalmōs*, öga), läkek. ögonens rinnande. — **Blennōptisis**, f., (gr. *ptÿsis*, spottning, af *ptÿein*, spotta), läkek. slemhosta, bröstkatarr. — **Blennorrhagī** och **-ragī** el. **Blennorrhōe** och **-rōe**, f., (gr. *rhein*, flyta), läkek. hvit fluss; slemflytning; äfv. dröppel. — **Blennōsis**, f., (gr. *nōsos*, sjukdom), slemsjukdom.

**Blepharītis**, f., gr. (af *blēpharon*, ögonlock), läkek. brand i ögonlocken. — **Blēpharophthalmī** och **Blēfaroftalmī**, f., (gr. *ophthalmōs*, öga), läkek. brand i öga och ögonlock. — **Blēpharoplastīk** och **Blef-**, f., (jmf. *Plastik*), läkek. med konst åstadkommen ögonlocksbildning.

**Blessēra**, fr. (*blesser*), skada, såra. — **Blessūre**, f., och **Blessȳr**, m., sår, bekommet i strid, genom vapen (brukas någon gång, dock mera på skämt, äfven om andra slags sår).

**Blestrīsm**, m., (*blästrismōs*, af *blästrīzein*, kasta hit och dit), läkek. en sjuks oupphörliga oro och kastningar hit och dit.

**Bleumourānt** (blömuräng), fr. (af *bleu*, blå, och *mourir*, dö), vanl. förvr. **Blommerānt**, egentl. likblå, blekblå; hos oss oegentl. blomstrande, som har friskt utseende och god färg. **bleu-Thénārd** (blötenähr), n., Thénardsblått, koboltblått el. koboltultramarin; af franska kemikern *Thénard* framställd, af koboltoxid, lerjord och kali bestående målarfärg.

**Blīda**, f., m.lat. (sannol. beslägtadt med gr. *bāllein*, kasta), kastmaskin, som fordom hos oss begagnades att vid belägringar kasta stora stenar emot vallarna och in i den belägrade platsen.

**Blindage** (blängdäsj'), n., fr. (af *blinder*, blända), krigsv. förskansning med blindverk el. blindering: tak af bjelkar, betäckta med risqvistar, gödsel och jord, som bygges öfver batterier, för att skydda dem emot kasteld.

**Bloc**, m., fr., (af g.t. *bloc*, *bloch*), block, kloss, kubb; hop af varor, hög; **en bloc** (ang -), på slump. — **Blocāge** (-käsj'), n., el. **Blocaille** (-kalj'), f., småsten till att fylla tomrum i murar m. m.; omvänd bokstaf i tryck. — **Blockād**, m., (fr. *blocūs*, ital. *bloccāta*), krigsv. inspärrning, innestutning af stad, fästning el. hamn med trupper el. krigsfartyg, för att afskära förbindelsen med det öfriga landet el. sjön samt dymedelst hindra undsättning och afskära tillförsel af lifsmedel. — **Blockēra**, (fr. *bloquer*, egentl. tillspärra med block el. klossar), krigsv. medelst trupper el. skepp afspärra alla tillgångar till en fästning, stad, hamn o. s. v., för att hindra undsättning, afskära tillförsel af lifsmedel och sålunda tvinga det kringrända stället till uppgift. — **Blöck-**

hūs, (t. *blockhaus*), krigsv. förskansningshus för 25—100 man, omgifvet af graf och vall samt bygdt af grofva bjelkar, vanl. insänkt några fot i jorden, samt försedt med skottgluggar och tak, merendels öfvertäckt med jord, för att vara bombfritt; mek. infattning, hvaruti en blocktrissa el. blockskifva sitter. — **Blŏckskēpp,** gammalt utdömdt och aftackladt linieskepp, hvilket bestyckadt utlägges till försvar vid inloppet till en hamn, el. användes till skeppskyrka, fångskepp el. sjukskepp.

**Blommerant,** se **Bleumourant.**

**Blond** (blångd), fr. (m.lat. *blūndus, blōndus,* g.t. *blendan,* eng. *blend,* blanda, sål. egentl. som är af blandad färg), ljushårig, med blå ögon och ljuslett hy. — **Blondīn** (blångdāng), m., ljuslagd yngling; äfv. tillgjord ung man, sprätt. — **Blondīne** och **-dīn** (blångdīhn'), f., ljuslagdt fruntimmer.

**Blŏnder** (blångder), pl., fr. (*blonde*), ett slags tunna och genomskinligt knypplade spetsar af rått silke.

**Blŏūse,** f., och **Blus,** m., fr. (*blouse,* prov. *blezo, bleso*), tunt öfverplagg, vanl. af lärft el. bomullstyg, i form af skjorta, och som brukas med bälte om lifvet; biljardpåse, hvari de gjorda bollarne falla.

**Blūe-stocking** (blūhstocking), m. och f., eng. (af *blue,* blå, och *stŏcking,* strumpa), urspr. benämning på de lärda och vittra medlemmarna i en omkring 1780 i London stiftad klubb, hvars förnämsta personlighet, en fru Stillingfleet, alltid skall hafva begagnat blå strumpor; sedan i allmnht. skämtsam benämning på lärdt fruntimmer el. författarinna: blåstrumpa.

**Bluētte** (blyätt'), f., fr., egentl. gnista; qvickt infall; ströskrift; isht. litet teaterstycke af skämtsam art.

**Bluffs** (blöffs), pl., eng., egentl. höga klippstränder; i nordamerikanska vestern: låga kullsträckningar längs flodernas lopp.

**Blumīst,** m. och f., t. (af *blūme,* blomma), blomstervän, blomsterkännare, blomsterodlare; jmf. äfv. **Fleurist.** — **Blumistīk,** f., blomsterkännedom, blomsterodling.

**Blūnder** (blönndörr, dock vanl. blūnder), m., eng., förbiseende, felsteg, misstag, dum handling.

**Blus,** se **Blouse.**

**Blyerts,** se **Graphit.**

**Blānda,** f., fornnord. (af *blandinn,* eg. part. perf. af *blanda,* blanda, sål.: opålitlig, falsk), qvinnonamn med betyd.: den listiga, den illsluga.

**B moll,** tonk. tonart, som företecknas med fem ♭ och hvars första ton är *b.*

**Bōa (constrīctor),** f., lat. (af *bos,* oxe), afgudaorm, kungs- el. jätteorm; **boa** betecknar äfv. hos oss ett till formen ormlikt skinnbräm, som fruntimmer vintertiden bära om halsen.

**Boabab,** se **Baobab.**

**Bōārdinghouse** (båhrdinghaus), n., eng. (af *board,* egentl. bräde, bord, och *house,* hus), qvarter för sjöfolk, der de få uppehålla sig, till dess de erhållit hyra på något fartyg.

**Boa upas,** se **Bohon upas.**

**Bŏbbinnet,** n., eng. (af *bobbin,* fr. *bobīne,* spole, och *net,* nät), väfnad af cell-lika, sexkantiga maskor: tyll.

**Bobīne,** f., och **-bīn,** m., fr., maskin, hvarpå garn till väf, silke, tråd, o. s. v. uppvindas. — **Bobīna,** uppvinda (garn o. s. v.) på bobin.

**Bocāge** (båkåsj'), n., fr. (uppk. af *boscāge,* m.-lat. *boscāgium,* buskverk, småskog, af *bōscus,* ital. *bōsco,* buske), lund, lustpark; under franska revolutionen: en del af det upproriska Vendée.

**Bocassīn,** m., (ital. *bocassīno,* fr. *boucassīn*), tryckt och glättadt bomullstyg ifrån Armenien och Persien.

**Bŏcca,** f., ital. (fr. *bouche,* af lat. *bŭcca,* kind), mun; öppning; ingång; mynning, fjord. — **Boccāle,** m., bägare; krus; äfv. italienskt vinmått af olika storlek på olika ställen.

**Bŏccia** (båttja), f., ital., egentl. knopp, blåsa, kula; omtyckt ital. spel med små träkulor.

**Bocher,** se **Bachur.**

**Bodmerī,** n., t. (eng. *bottomry,* af tyska ordet *boden,* ford. *bodem,* köl, understa delen af ett fartyg), lån, som emot öfverenskommen hög ränta (kallad premie) af sjökapten el. skeppare upptages emot pant i frakt, fartyg el. last, för att bestrida kostnaderna för resans fortsättande el. nödig befunnen reparation, och med fullkomlig förlust för långifvaren, ifall fartyget förolyckas. — **Bodmerīst,** m., bodmerigifvare.

**Boers** (buhrs), pl., holl., egentl. bönder; jordägare i Kap-kolonien, som äro af holländskt ursprung.

**Boētt,** m., fr. (*boîte,* dosa, ask), fodral till verket på ett fickur, vanl. betäckande endast baksidan, men äfv. stundom framsidan el. urtaflan.

**Boeuf** (böf), m., fr., oxe; **boeuf à la mōde** (- alla mådd'), maträtt, bestående af stekt oxkött.

**Bog,** slav. namn på den högste guden; förekommer äfv. i flera sammansatta afgudanamn. — **Bogislāus** el. **Bōgislaw,** m., (slav. *slawa,* ära, rykte), mansnamn med betyd.: ryktbar och vördad som en gud, el. en, som lofvar och prisar Gud; jmf. **Gottlob.** — **Bogomīler,** pl., bulg.-slav., medlemmar af en kättaresekt i Thracien under 12:te och 13:de årh., så benämda af deras oupphörliga bedjande: *Bog milui,* d. ä.: Gud, förbarma dig!

**Bogdo Lama,** se **Kutuchta.**

**Bogislaus, Bogomiler,** se under **Bog.**

**Bogsēra,** holl. fortskaffa fartyg, pråm el. flotte medelst ett vid bogsprötet el. något annat ställe fästadt starkt tåg, hvars andra ända är fästad vid ett framför varande fartyg el. båt, som drifves antingen genom rodd el. ångkraft.

**Bōgsprōt,** n., holl. (*boegspriet*), tjock, uppåt ifrån fören liggande trästam, som tjenar till ett slags mast, hvarpå de s. k. stagseglen föras, och hvarmedelst, genom dervid fästade tåg, förresningen stöttas.

**Bōhon ūpas,** n., malaj. (*puhn-ūpas,* af *pūhn,* träd, och *ūpas,* gift), egentl. trädgift; det stora, i Ostindien förekommande träd, hvars blotta utdunstning man tillagt egenskapen att döda på långt afstånd.

**Boīna,** f., baskisk mössa, Carlisternas i Spanien [fälttecken.

**Boisēra** (båas-), fr. (*boiser,* af *bois,* trä), panela, förse med brädfoder. — **Boisāge** (båasāsj') el. **Boiserī** (båas-), n., panelning, invändig brädfodring.

**Boîte** (båāht'), f., fr. (ford. *boiste, boueste,* af gr. *pyxīs,* ask), ask, dosa, fodral; jmf. **Boett;**

**boîte à goudrōn** (- - gudräng), tjärask: i Frankrike uppfunnen och af Robert Brouhn i Stockholm förbättrad helsoapparat, bestående af en blecklåda, fylld med tjära och så inrättad, att denna från en möjligast stor yta småningom afdunstar, hvarigenom erhålles en konstgjord barrskogsatmosfer af synnerligen angenäm och helsosam beskaffenhet; äfv. **Émanateur hygiénique** och **Goudronnière.**

**Boitōūt** (båatūh), m., fr. (*bois tout*, drick allt, af *boire*, dricka), bägare utan fot, som man ej kan ställa ifrån sig, utan att hälla ur den deruti befintliga vätskan; tumlare.

**Boj,** m., holl., tunna el. träkloss, hvilken, fästad vid ett ankare, simmar på vattnet och angifver ankarets läge; måladt trästycke, antingen i form af en vals, tunna el. kägla, som utlägges vid blindklippor och på grunda ställen, till varningstecken för seglare.

**Boj,** n., (t. *boi*, fr. *boie*, *baïette*), ett slags groft ylletyg, som vanl. begagnas till foder, sällan valkadt, men ruggadt, borstadt och varmpressadt.

**Bojār,** m., slav. (af rysk. *bojārin*, g.slav. *boljārin* och *boljār*, förnäm herrre, af *bōlii*, stor, hög), adlig godsägare i flera slaviska länder.

**Bolelit,** se under **Boletus.**

**Bolēra,** f., och **Bolēro,** m., sp., med sång och kastanjetter beledsagad spansk dans i ¾ takt, som utföres af två personer, och till sitt uttryck är ädlare och mindre sinnlig än fandangon.

**Bolētus** och **Bolēt,** m., lat. (gr. *bolītäs*), ett slags ätbar svamp, som äfven användes inom läkekonsten. — **Bolelīt** och **-letīt,** m., förstenad svamp.

**Bolīd,** m., gr. (*bolīs*, genit. *bolīdos*, någonting kastadt, af *bāllein*, kasta), eldkula med lysande svans, som med ytterlig snabbhet skjuter fram igenom rymden och ofta med en knall nedfaller till jorden i form af en sten.

**Bolinspruta,** sjöt. tåg vid de större råseglen.

**Bollandīster,** pl., (efter stiftaren *Bolland*), medlemmarne af ett jesuit-sällskap i Antwerpen i 17:de årh., som utgaf Acta sanctorum.

**Bollētta,** f., ital. (af *bōllo*, sigill, af *bollāre*, stämpla, jmf. *Bulla*), förtullningsbevis; sundhetspass; i allmnht. intyg öfver en erlagd afgift.

**Bolognēserflāskor** el. **Bolognēserkōlfvar,** (efter uppfinningsorten *Bologna*), benämning på vissa slags flaskor el. glaskolfvar, hvilka genom plötslig afkylning vid blåsningen fått den egenskapen att springa sönder, så snart en skarp sten el. annan hvass kropp nedfälles emot deras botten, men tåla en temligen stark stöt af en slät el. rund kropp. — **Bolognēserhūndar,** små hundar med långt, silkeslent, något lockigt och vanl. hvitt, mera sällan brunt el. svart hår, med breda, nedhängande öron och uppåt krökt svans. — **Bolognēser-** el. **Bolōgnerskōlan,** konsth. målarne Caracci's skola emot slutet af 16:de årh., som sökte att förena de särskilta äldre mästarnes företräden.

**Bōlus,** m., lat. (*bōlus*, bit, gr. *bōlos*, jordklimp), högst fin och starkt sammanbakad jern- och kiselhaltig lera af mörkt isabellgul el. ljust gulbrun, stundom svartbrun färg, och som är fet för känseln, fäster vid tungan samt sönderfaller i vatten; jmf. **Terra sigillata.**

**Bōlzas,** pl., ostindiska bomullsdräller.

**Bomb,** m., fr. (*bombe*, ital. *bōmba*, af gr. *bōmbos*, doft brummande ton), ihålig jernkula af 7, 9, 11, ända till 13 tums genomskärning, fylld med sprängladdning el. brandsats, och gjord att afskjutas ur mörsare och bombkanoner, för att icke allenast genom sin stora falltyngd genombryta fasta hvalf, utan äfven springa sönder och med spillrorna döda manskap el. med sin brandsats antända; fyrv. ihålig kula af papp el. af trä och fylld med lyskulor el. andra satser. — **Bombārda** el. **-bārd,** f., krigsv. ford. maskin, som slungade stora stenar, jmf. **Ballist** och **Blida;** äfven ford. i Tyskland bruklig kanon, som sköt stenar; äfv. nyare, på krigsskepp begagnadt eldvapen, som ligger i gaffel, har en mynning, som utvidgar sig som en trumpet, och skjuter en-pundiga kulor; tonk. föråldradt trä-blåsinstrument af betydlig storlek, äfv. kalladt **Pommer;** äfv. öppen, 16—32 fots rörverksstämma i orgelverk. — **Bombardemēnt** och **-demāng,** n., fr., beskjutning med bomber. — **Bombardēra,** beskjuta med bomber. — **Bombardērgalliōt,** m., till bombkastning bestämdt, med mörsare bestyckadt skepp af stark byggnad, med två, stundom äfv. tre master och bogspröt. — **Bomdardōn** (-dång), m., fr., blåsinstrument af messing med mycket starkt ljud och som hufvudsakligen användes i militärmusik.

**Bōmba,** m., slafuppsyningsman på de vestindiska öarna.

**Bombasīn** (båmmbassång), m., fr. (af gr. *bōmbyx*, silkesmask), ett slags tyg, som ursprungligen väfdes uti öfra Italien, af bomull, kamelhår och silke, men numera i flera andra europeiska länder, mest af ull.

**Bombāst,** m., (af eng. *bumbast*, *bombast*, d. ä.: med bomull uppblandadt tyg, af gr. *bōmbyx*, m.-lat. *bōmbax;* enl. andra af det binamn, som den bekante Theophrastus Paracelsus antog: *Bombastus;* enl. några slutligen af gr. *bōmbos*, surrande ljud, jmf. *Bomb*), ordsvall: svulstigt, högtrafvande tal- el. skrifsätt. — **Bombāstisk,** svulstig, högtrafvande.

**Bōmbo,** m., i Nordamerika: kryddbrännvin, tillredt af rom, muskat och socker.

**Bōmbus,** m., gr. (*bōmbos*, surrande ljud; jmf. *Bomb*), läkek. susning i örat.

**Bombycin,** se följ.

**Bōmbyx,** m., gr. och lat., en art silkesmask: den råa silkesmassan. — **Bombycīn,** (lat. *bombȳcinus*), som är af silke, silkes-.

**Bon** (bång), fem. **bōnne** (bånn'), fr., (lat. *bōnus*), god, bra; **bon!** godt! bra! **bon gré, mal gré** (*gré*, vilja, godtycke, lat. *grātum*), godvilligt eller med tvång, med eller mot ens vilja; **bon jour** (- sjuhr), god dag! **bon soīr** (- såāhr), god afton! **bon voyāge** (- våajäsj), lycklig resa! **tout de bōn** (tuh dö bång), på fullt allvar; **bōnne hēūre** (bånn' öhr'), egentl. god timma, lycklig stund; **à la bōnne hēūre,** i rättan tid, i en lycklig stund; välan! må gå! **de bōnne hēūre** (dö - -), i god tid; — **bon,** subst. m., pl. **bons** (bång), köpm.t. skriftlig anvisning på penningar el. varor; intyg, hvarigenom en skuld erkännes el. accepteras; **bon à vūe** (bång-n-a-vȳh), pl. **bons à vue** (bång-s-a vȳh), vid uppvisning el. sigt

betalbar vexel; **bon royāl** (- råajäl), pl. **bons royāūx** (- råajåh), ford. i Frankrike: anvisning på skattkammaren; äfv. **bon du tresōr** (- dy tresåhr); — **bōnne**, subst. f., lärarinna, uppfostrarinna, jmf. **Gouvernante**. — **Bonjōūr** (bångsjūhr), m., tätt åtsittande, lätt lifrock, som vanligen räcker ned på halfva låret.

**Bona, Bona acquisita, Bona aliena,** m. fl., se under **Bonus.**

**Bonāccia** (-nättja), ital., **Bonāce** (-nähs'), fr., f., (lat. *malācia*, gr. *malakīa*, vindstilla), hafsstilla; på Medelhafvet: än kortare, än längre, ibland under flera dygn rådande, vind- och hafsstilla, som af sjömännen gemenligen fruktas såsom bådande en väldig storm.

**Bona fide, Bonae fidei,** se under **Fides.**

**Bona gratiā,** se under **Gratia.**

**Bona mente,** se under **Mens.**

**Bona officia,** se under **Officium.**

**Bonapārte** (-pärt'), fr., el. **Buonapārte,** ital., m. (af lat. *bōnus,* god, och *pars,* del, lott), mansnamn med betyd.: den lyckligt lottade. — **Bonapartīst,** m., anhängare af *Napoleon Bonaparte,* hans familj el. välde. — **Bonapartīsm,** m., förkärlek för *Napoleon Bonapartes* person, familj el. styrelsesätt; äfv. sammanfattningen af *Napoleons* och *Napoleonidernas* politiska åsigter och sträfvanden.

**Bona venia,** se under **Venia.**

**Bonaventūra,** m., ital. (*buōna ventūra,* god lycka), mansnamn med betyd.: den af lyckan gynnade.

**Bonavōglia** el. **Buonavōglia** (-vållja), m., ital. (af *buōna,* god, och *vōglia,* vilja), en frivillig; isht. frivillig galerslaf.

**Bonbōn** (bångbång), n., fr. (af *bon,* god; egentl. godtgodt), namnam. — **Bonbonniēre** (bångbånnjähr), f., ask med namnam; äfv. ett slags fruntimmersmössa.

**Bon-chrétiēn** (bång-kretjäng), m., fr., egentl. god kristen; benämning på ett slags stora och särdeles välsmakande päron.

**Bond,** m., pl. **bonds,** eng., skuldförskrifning, obligation.

**Bond** (bång), m., fr., studsning, återslag; språng, hopp; ridt. en hästs språng, då han hoppar rakt upp och fötterna sedan komma att stå på samma ställe som förut.

**Bonet,** se **Bonit.**

**Bong,** n., lampfesten hos japaneserna.

**Bon gré, mal gré,** se under **Bon.**

**Bonhomie,** se följ.

**Bonhōmme** (bånnåmm'), m., fr. (af *bon,* god, bra, och *homme,* menniska), godhjertad menniska, hedersman; understundom skämtv. ärlig narr, godt, enfaldigt nöt. — **Bonhomīe** (bånnåmmī), f., naturlig godhjertenhet, godmodighet; enfaldighet.

**Bonifācius,** m., nylat. (af *bōnum,* godt, och *fācere,* göra), mansnamn med betyd.: den välgörande; skämtv. värd, jmf. **Wohlthäter.** — **Bonificatiōn** och **-katiōn,** f., godtgörelse, skadeersättning. — **Bonificēra,** godtgöra, gifva skadeersättning.

**Bonis, Bonis auspiciis, Bonis avibus,** se under **Bonus.**

**Bonīt** el. **Bonēt,** m., fr. (*bonīte,* sp. *bonīto,* arab. *bainît*), ett slags taggfenig benfisk i tropikhafven, med fyra svarta långränder på sidorna.

**Bonitēt,** f., lat. (*bōnitas,* af *bōnus,* god), en saks inre värde el. godhet; jmf. **Veritet.** — **Bonitēra,** uppskatta, värdera; isht. bestämma värdet af en jordegendom, icke allenast efter storleken af dess omfång, utan äfven efter jordens beskaffenhet och afkastning.

**Bon jour** och **Bonjour,** se under **Bon.**

**Bonmōt** (bångmåh), n., fr. (af *bon,* god, och *mot,* ord), egentl. ett godt ord, något väl, qvickt sagdt, qvickt infall. — **Bonmotisēra** (bångmåt-), skämta, göra infall; göra qvickheter.

**Bonne,** se under **Bon.**

**Bonne amie,** se under **Ami.**

**Bonne bouche,** se under **Bouche.**

**Bonne espérance,** se under **Espérance.**

**Bonne foi,** se under **Foi.**

**Bonne fortune,** se under **Fortune.**

**Bonne heure,** se under **Bon.**

**Bonne humeur,** se under **Humeur.**

**Bonnes grâces,** se under **Grâce.**

**Bonnēt** (bonnäh), m., fr. (prov. *bonēta,* ostind. *banât,* ylleduk), mössa, hufva; sjöt. (vanl. uttaladt bånnet), smalt segel, som i godt väder fästes vid underliket af ett annat segel, för att öka dess vindfång; krigsv. upphöjning på bröstvärnet till förekommande af ryggskott och beskjutning längs efter, äfvensom för att skydda mot elden ifrån närliggande höjder, i dessa båda sista bemärkelser äfv. **Bonnētte,** f., och **Bonnētt,** m.; **bonnēts-rōūges** (bonnäh rūsj'), pl. rödmössor: öknamn på de franska Jakobinerna. — **Bonnetēra,** krusa och bocka; förse bröstvärn med bonnett.

**Bono modo,** se under **Modus.**

**Bonorum cessio,** se **Cession.**

**Bonorum collatio,** se under **Collation.**

**Bonorum communio,** se under **Communion.**

**Bonorum possessio,** se under **Possedera.**

**Bons, Bons royaux,** m. fl., se under **Bon.**

**Bon sens** (bång sång), m., fr., sundt förnuft, vanligt menniskoförstånd; jmf. **Sensus communis.**

**Bon soir,** se under **Bon.**

**Bon ton** (bång tång), m., fr., god ton, fint umgängessätt, lefnadsvett.

**Bonum, Bonum et aequum,** m. fl., se följ.

**Bōnus, -a, -um,** lat., god; **bōnum et āēquum,** rätt och billigt; **bōnis auspīciis** (jmf. *Auspicium,* under **Auspex**) el. **bōnis āvibus** (*āvis,* fogel), egentl. med goda el. godt förkunnande foglar; under goda förebud. — **bōnum,** n., pl. **bōna,** egentl. det goda; lycka, fördel; gods, väl; **cūi bōno?** till hvad ändamål el. nytta? hvartill? **bōnum avītum,** familjegods, arfgods; **bōnum naturāle,** naturgåfva; **bōnum pūblicum,** det allmänna bästa; **pro bōno pūblico,** för det allmänna bästa, för allmänt väl; **sūmmum bōnum,** det högsta goda; **bōna,** pl., gods, förmögenhet, qvarlåtenskap; **bōna acquisīta,** el. **bōna adventītia (-tīcia),** icke genom arf erhållna, utan förvärfvade egodelar, aflingegods; **bōna aliēna,** främmande gods; **b. avīta** el. **gentilītia (-līcia)** el. **stemmātica,** gods, som ärfts ifrån förfäder, stamgods; **b. civitātis** el. **b. pūblica,** allmän egendom, statsegen-

dom, allmänning; **b. commūnia,** allmän egendom, egendom, som tillhör en menighet; **b. cōnjugum,** äkta makars egendom; **b. damnatōrum,** dömdes gods; **b. dotālia,** hemgift; **b. ecclesiāstica,** kyrkogods; **b. feudālia,** länsgods; **b. hereditāria,** arfvegods; **b. immobīlia,** fast egendom, jord med åbyggnad o. m.; **b. indivisibīlia,** odelbar egendom; **b. marīti,** mannens (makens) egendom; **b. matērna,** mödernegods; **b. minōrum,** omyndiges gods; **b. mobīlia,** lösegendom, lösören; **b. patērna,** fädernegods; **b. publica,** se ofvan; **b. publicāta,** indragen och för offentlig räkning såld egendom; **b. rāpta,** röfvad egendom; **b. receptītia (-tīcia),** hustrun tillhörig egendom, som mannen hvarken får nyttja el. förvalta; **b. utensīlia,** husgeråd, bohag; **b. uxōris,** hustruns (makans) egendom; **b. vacāntia,** gods utan ägare; **in bōnis,** i förmögenhet; **cedēra bōnis,** afträda all sin egendom åt sina fordringsägare, jmf. **Cedera.**

**Bonvivānt** (bångviväng), m., fr. (af *bon,* god, godt, och *vivre,* lefva), person, som tycker om nöje och välfefnad, sinnlig menniska; goddagspilt; lefnadsglad menniska, lustigkurre.

**Bon voyage,** se under **Bon.**

**Bonz,** m., jap. (förvr. af *busso,* en from), prest af Fo's el. Buddhas religion i Kina el. Japan.

**Books** (bucks), pl., eng., ett slags genomskinlig, särdeles fin bomullsväfnad, som ford. förfärdigades endast i England, men nu äfven i Sachsen.

**Boōtes,** m., gr. (af *bus,* oxe), egentl. oxdrifvare; astron. stjernbild på norra himlahvalfvet, mellan den s. k. nordliga kronan och hufvudstjernorna i stora björn; jmf. **Arkturus.**

**Bor,** n., kemiskt enkel, gulbrun, eldbeständig, i vatten olöslig kropp, som i förening med syre finnes i borax el. tinkal och erhålles genom att sönderdela borsyra med kalium.

**Bōra el. Bōrra,** f., ital. (sannol. af slav. *bŭrja,* beslägtadt med lat. *bōreas*), häftig nordostvind (isht. vid kusten af Triest).

**Bōrax,** m., m.lat. (pers. *bûrah,* af arab. *bûraq,* af *barāqa,* glänsa), basiskt boraxsyradt natron, ett salt, som utvittrar flerestädes på jorden.

**Borboriāner** el. **Borborīter,** pl., (egentl. träckmänner, af gr. *bōrboros*), öknamn på åtskilliga gnostiska sekter i de första århundradena.

**Bord,** n., t., (g.t. *bort, borto,* got. *baurd*), kant, rand; sjelfva sidan af ett fartyg rundt omkring uppe vid däcket; äfv. sjelfva skeppet i sammanställningen: **om bord,** på skeppet; **bābord,** venstra, **stȳrbord,** högra sidan af ett skepp, då man vänder ansigtet emot fören. — **Bordāge** (bårdāsj'), n., fr., skeppets yttre brädbeklädning.

**Bordēāūxvīner** (bårdåh-), alla öfver *Bordeaux* i Frankrike försända franska viner.

**Bordēll,** m., (fr. och prov. *bordel,* ital. *bordēllo,* m.lat. *bordēllum,* litet hus, demin. af g.fr. *borde,* prov. *borda,* hydda af bräder, af got. *baurd,* bräde), glädjehus, horhus.

**Borderēāū** (-råh), n., fr., förteckning öfver de särskilta myntsorterna; äfven utdrag ur en räkning.

**Bordoyēra** (bårdåaj-), fr. (*bordoyer*), göra en genomskinlig emaljfärg ogenomskinlig.

**Bordsurtout,** se under **Surtout.**

**Borduna,** se **Bourdon.** [nordlig.

**Bōreas,** m., lat., nordanvind. — **Boreālisk,**

**Bornēra,** fr. (*borner,* af *borne,* g.fr. *bodne, bonne,* m.lat. *bodina, bonna,* gräns), begränsa, inskränka: hos oss oegentl. fradga sig; jmf. **Moussera; bornērad,** begränsad; inskränkt, dum.

**Bōrough** (börroh), m., eng. (fr. *bourg,* t. *burg*), köping.

**Borra,** se **Bora.**

**Borūssia,** f., lat. benämning på Preussen. — **Borūssomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), öfverdrifven förkärlek för allt preussiskt.

**Bōschli,** m., turk. frivillig krigsman till häst.

**Bosniāker,** pl., slavisk folkstam i *Bosnien;* under sjuåriga kriget: med lansar beväpnade lätta ryttare i preussiska hären.

**Bōsporus** el. **Bospōren,** m., gr. (af *bus,* oxe, nötkreatur, och *pōros,* öfvergång, sål. egentl. oxsundet, emedan enl. gr. myt. den af Juno till en ko förvandlade Io skulle hafva simmat deröfver), sundet vid Konstantinopel.

**Bosquēt** (boskhäh), m., fr., lund, lustpark.

**Bōsse** (båss'), f., fr. (ital. *bōzza*), buckla, upphöjdt arbete i vax, ler, gips o. s. v.; äfv. mönster, modell. — **Bossāge** (båssāsj'), n., fr., upphöjdt el. framspringande murverk. — **Bosselēra,** fr. (*bosseler*), urhålka, göra drifvet arbete; **bosselērad,** urhålkad, försedd med bucklor, drifven. — **Bossēra,** forma bilder af någon mjuk massa.

**Bostāndschi,** m., turk. (af pers. *bostân,* trädgård), egentl. trädgårdsvaktare; väktare vid turkiska sultanens harem, äfven tjenstgörande som hans roddare och skarprättare; **bostāndschibāschi,** m., bostandschis förman; uppsyningsman öfver trädgårdar, kanaler och lustslott i Turkiet.

**Bōston,** m., (*whist bostonien,* efter staden *Boston* i Nordamerika), ett slags kortspel på tre, stundom äfv. på fyra man hand.

**Botanīk,** f., gr. (af *botānä,* ört), vetenskap, som handlar om växtrikets alster. — **Botānicus** el. **Botāniker,** m., en, som är kunnig i botaniken: örtkännare, växtkännare. — **Botanisēra,** uppsöka, samla och undersöka växter. — **Botānisk,** som tillhör, har afseende på örtkunskapen el. afser att befrämja dess studium; **bot. trädgård,** hvari alla slags växter odlas och underhållas till befrämjande af vetenskaplig kännedom af växtriket. — **Botanīst,** m., en, som botaniserar, som är öfvad och skicklig i detta slags forskning; jmf. **Botaniker.** — **Bōtanographī** och **-grafī,** f., (gr. *graphein,* skrifva), ört- el. växtbeskrifning. — **Bōtanogrāf,** m., en, som beskrifver växter. — **Bōtanogrāfisk,** växtbeskrifvande. — **Bōtanolīt,** m., (gr. *līthos,* sten), förstenad växt. — **Bōtanolōg,** m., växtkännare; lärare i botaniken. — **Bōtanologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära) = **Botanik.** — **Bōtanomantī,** f., (gr. *manteia,* spådom), spådom af växter. — **Bōtanophāg** och **-fāg,** m., (gr. *phagēīn,* äta), växtätare. — **Bōtanofāgisk,** som äter växter, som närer sig af växter. — **Botanōphilus,** m., (gr. *philēīn,* älska), växtälskare.

**Botryītisk,** gr. (af *bōtrys,* drufva), byggn.k. drufformig.

**Bōtte,** f., pl. **bōttes** (bått'), fr. (prov. och sp. *bota,* stöfvel, ital. *botte,* fat, tysk. *butte, bütte,*

gr. *bȳtis, bytīnä, pytīnä,* flaska), stöfvel; **à propōs de bōttes** (appråpå dö bått'), egentl. i anledning af stöflar; utan anledning, utan sammanhang, utom samtalsämnet. — **Bōttes-fōrtes** (bått'-fårt') el. **Bottfōrer,** pl., utanstöflar. — **Bottīn,** m., fruntimmers-halfstöfvel; snörkänga, som går upp på halfva benet.

**Bottēga,** f., ital. (prov. *botīga,* fr. *boutīque,* af lat. *apothēca,* gr. *apothākä,* nederlag), bod, salubod, kaffehus; isht. uppassare på ett kaffehus.

**Bottforer, Bottin,** se under **Botte.**

**Boucaniēr** (buhkanjēh'), m., fr. (egentl. vildoxjägare), ford. benämning på åtskilliga i de amerikanska farvattnen kryssande sjöröfvare; jmf. **Aventurier** och **Flibustier.** — **Boucaniēre** (buhkannjāhr'), f., vildoxjägare-gevär, ett sämre slags bössa.

**Bōūche** (busch'), f., fr. (ital. *bōcca,* lat. *būcca*), mun; **bōūche clōse** (- klåhs'), var tyst! tyst! **bōūche-trōū** (- trūh), m., person, som endast fyller en annars tom plats; teat.t. person, som brukas att i nödfall utföra någon obetydlig biroll; **bōnne bōūche** (bånn' -), läckerhet, kräslighet; äfv. angenäm eftersmak; **pour la bōnne bōūche** (purr la bånn' -), för en läckergom; något välsmakande.

**Bouchēt** (buschāh), m., fr., kryddad dryck, bestående af vatten, socker och kanel.

**Bouchēra** (busch-), fr. (*boucher,* af *bouche,* mun), tillstoppa.

**Bōūcle** (buckl'), f., fr. (af lat. *būccula,* afrundad upphöjning), buckla, ring, spänne; hårlock.

**Boudēra** (bud-), fr. (*bouder*), se trumpen, mulen, förtretad ut, vara gnatig, misslynt. — **Bouderīe** (buderīh), n., trumpenhet; gnatighet. — **Boudēūr** (budōhr), m., och **Boudēūse** (budōhs'), f., trumpen, gnatig menniska. — **Boudōīr** (budåāhr), m., liten kammare att vara allena uti, fruntimmerskabinett.

**Bouffēra** el. **Buff-,** fr. (*bouffer, bouffir,* uppblåsa), blåsa upp kinderna; pösa upp, svälla ut; äfv. bugta sig. — **Bouffānt** (buffäng), vid, pösig (isht. om styfva tyger). — **Bouffānte** (buffängt'), f., ett slags vid och pösig fruntimmersdrägt. — **Bouffētte,** f., och **Buffētt,** m., bandvippa, tofs; sjöt. tredje seglet på stormasten af en galer. — **Būffärm,** vid ärm, puffärm.

**Bouffōn** (buffång), fr., **Buffōne,** ital., och **Būffo,** m., (af fr. *bouffer,* blåsa, blåsa upp kinderna, såsom gyckelmakare göra till åskådarnes förlustelse), gyckelmakare, pajas, hanswurst; **būffo** äfv. den komiske bassångaren i den italienska operan; **būffo caricāto,** öfverdrifvet komisk sångare i den italienska operan; äfv. i allmnht. det öfverdrifvet narraktiga i det italienska sångspelet. — **Buffonēra,** göra skälmstreck, hafva lustiga upptåg för sig. — **Buffonerī,** n., tokeri, narraktigt upptåg; gyckel.

**Bougīe** (busjīh), f., fr. (sp. och ital. *bugīa*), vaxljus, vaxstapel; läkek. kirurgiskt instrument, bestående af en smal, glatt cylinder, gjord af linne och vaxmassa, till undersökning, rensning och utvidgning af urinröret el. andra rörgångar i menniskokroppen, äfvensom till undersökning af sår.

**Bōūgre** (bugr'), m., fr. (trol. g.fr. benämning på *bulgar* [man tillvitade nämligen en bulgarisk kättaresekt allehanda synder]), goss-skändare, jmf. **Sodomit;** äfv. i allmnht. nedrig menniska, skurk.

**Bouillī** (buljī), n., fr. (af *bouillir,* sjuda, koka, af lat. *bullīre,* svalla, porla), kokt kött, soppkött. — **Bouillōn** och **Buljōng,** m., ur kött urkokad saft, som förtäres klar, d. v. s. utan att afredas och utan tillsats af rötter, örter m. m.; **bouillōn de pōche** (- dö påsch), egentl. fickbuljong, stelnadt, kraftigt köttspad.

**Boulevārd** (bulevāhr) och **Bulevārd,** m., fr., (g.fr. *boulevert,* uppk. af tyska *bollwerk*), vall kring stad el. fästning; spatserplats; isht. benämning på åtskilliga breda, med trän planterade gator i Paris och andra franska städer.

**Bouleversemēnt** (buhl'värs'mäng), n., fr. (af *bouleverser,* snurra omkring som ett klot, af *boule,* klot, och *verser,* egentl. ösa; välta, stjelpa), omstörtning, stor omhvälfning.

**Bouliāc** (buljäck), m., fr., ett slags rödt Bordeauxvin.

**Boulingrin,** se **Bowlinggreen.**

**Bouquēt** (bukhāh) och **Bukētt,** m., fr. (*bousquet, bosquet,* ital. *boschētto,* jmf. *Bocage*), flera blommor med sina stjelkar, hopknutna i form af ett knippe el. en liten qvast; fyrverk.t. raketkista el. horisontelt omlöpande hjul, hvarifrån en mängd raketer på en gång uppstiga; **bouquet** äfv. viss behaglig lukt på åtskilliga viner; på målningar: lycklig och harmonisk sammanställning af färgerna; **bouquēt de bōīs** (- dö båāh), tät trädgrupp; liten lustpark. — **Bouquetiēre** (bukhetjähr'), f., blomqvastbinderska, blomsterflicka.

**Bouquinēūr** (buhkhinōhr), m., fr. (af *bouquīn,* gammal, dålig bok, och detta af g.holl. *boeckīn,* liten bok), vän och samlare af gamla böcker; äfv. = **Bouquinīste** (buhkhinīst'), m., en, som handlar med gamla böcker.

**Bourbōn,** m., pl. **Bourbōns** (buhrbång) el. **Bourbōner,** medlem af det förr i Frankrike, Neapel, Spanien och annorstädes regerande huset *Bourbon.* — **Bourbonīst,** m., anhängare af huset *Bourbon.*

**Bourdalōū** (burrdallūh), m., fr. (efter pater *Bourdaloue,* född 1632, död 1704, som häftigt predikade mot den på hans tid rådande fåfänga i klädedrägt), ursprungl. ett slags simpelt grått tyg; sedermera ett slags brokigt franskt linne; äfv. guld- el. silfvertrens kring en hatt.

**Bourdōn** (buhrdång), m., fr., el. **Bordūna,** f., tonk. täckt flöjtstämma i orgeln, från 8 till 16 fot, af metall el. trä, som begagnas för att åt andra register gifva fyllighet och hållning; lägsta flöjten i säckpipan.

**Bourgeōīs** (burrsjåāh), m., fr. (af *bourg,* och detta af g.t. *burc,* borg), borgare; boktr.t. stilsort, något mindre än corpus, men större än petit. — **Bourgeoisīe** (burrsjåasīh), f., borgarstånd, såsom samhällsklass, borgerskap.

**Bournous,** se **Burnus.**

**Bourrāder** och **Burr-,** pl., fr. (af *bourrer,* stöta), stötar, puffar; kännbara hugg med ord; bitande förebråelser. — **Bourrāge** (burräsj'), n., krigsv. fördämning. — **Bourrāsque** (burräsk'), f., plötslig vindstöt; utbrott af dåligt lynne; jmf. **Burrasca.**

**Bōūrre,** f., el. **Burr,** n., fr. (ital. *bōrra,* af lat. *būrra,* tofs, flaga), stopphår; förladdning; affall af ull el. silke; flocksilke; hos oss: ett slags

yfvigt halskrås för fruntimmer; **bōūrre de sōīe** (burr dö sååh), florettsiden: lätt, nästan genomskinligt sidentyg, förfärdigadt af affall; **b. de Marsēīlle** (- - marsälj'), vattradt tyg, hvars ränning är af silke, men hvars inslag består af flocksilke.

**Bourrēe** (burrēh), f., fr., liflig fransk dans ifrån Auvergne och dertill hörande musik i 4/4 takt och i tvenne afdelningar, hvardera började med en fjerdedels not i upptakt.

**Bōūrse** (būhrs'), f., fr., (ital. *bōrsa*, m.lat. *būrsa*), penningpung, börs; **la bōūrse ou la vie** (- - uh la vīh), börsen (pengar) el. lifvet! här gäller det att lyda! här hjelpa inga undanflykter! — **Boursiēr** (buhrsiēh), m., klosterskattmästare; äfv. skolgosse el. student, som åtnjuter understöd i penningar el. fri spisning, jmf. **Stipendiat.** — **Boursiēre** (buhrsiähr'), f., skattmästarinna i ett kloster.

**Boussōle** (bussåhl), f., och **Bussōl,** m., fr. (ital. *būssola*, af m.lat. *būxula*, demin. af *būxis*, lat. *pȳxis*, gr. *pyxīs*, ask, dosa), magnetlåda: liten låda el. ask med en magnetnål, som fritt och obehindradt kan röra sig, för att bestämma väderstrecken; jmf. **Compass.**

**Boutāde** (buhtäd'), f., fr. (af g.fr. *bouter*, ital. *buttāre*, fornnord. *bauta*, fornt. *pôzan*, slå, stöta), nyck, hugskott; **par boutādes** (parr buhtäd'), när andan kommer på, rycktals.

**Bouteīlle,** f., och **Butēlj,** m., fr. (ital. *bottīglia*, m.lat. *butīcula*, beslägtadt med det gr. *bȳtis*, flaska), större el. mindre kärl af glas, vanligtvis med lång och smal hals samt jemn el. inåt bugtig botten; pl. **bouteīlles** (buhtälj') el. **butēljer,** sjöt. gallerier el. utbyggnader på sidorna el. i aktern af ett fartyg för afträden. — **Bouteilliēr** el. **Boutilliēr** (-ljēh), m., hoftjensteman, som har uppsigten öfver vinkällrarna: öfverste munskänk. — **Buteljēra,** tappa på buteljer.

**Bouterōlle** (buht'råll') f., fr., doppsko på en värjslida; ett slags grafstickel.

**Bouteselle** (buht'säll'), f., fr., krigsv. trumpetsignal att sitta upp till häst.

**Boutīque,** f., och **Butīk,** m., fr. (ital. *bottēga*, af lat. *apothēca*, gr. *apothākä*, förrådskammare), handelsbod; **bout. ambulānte** (-angbylängt'), flyttbar handelsbod, marknadsstånd. — **Boutiquiēr** (buhtikjēh), m., bodhandlare, krämare.

**Boutōn** och **Butōng,** m., fr. (prov. och sp. *boton*, ital. *bottōne*, af fr. *bout*, ända, spets), knopp, knapp; finne, hettblemma; krigsv. sigtkorn (på skjutgevär), drufva (på kanoner); smedst. knapp på ett lås el. regel, hvarmed man skjuter kolfven el. regeln, vred el. handtag på dörr el. port; ridt. löpknut el. valknut på tyglar; pl. **boutōns** (buhtång) och **butōnger,** sadelm.t. knaflar el. tågöglor på lokor, hvari förhästarnas draglinor fästas; äfv. ett slags örhängen i form af knappar.

**Bōūts-rimēs** (buh-rimēh), pl., fr. (af *bout*, ända, slut, och *rimer*, rimma), föreskrifna slutrim, hvilka skola ifyllas med hela verser; äfv. det sålunda uppkomna rimverket.

**Bouviēre** (buhvjähr), f., fr. (af *bouvier*, oxherde, m.lat. *bovārius*, af lat. *bos*, genit. *bōvis*, oxe), ladugårdspiga; fig. obelefvadt, rått fruntimmer.

**Bōwie-knīfe** (båh-i-nejf), n., eng. ett slags af amerikanska öfversten *James Bowie* uppfunnen jagtknif med lie- el. skärformig spets, som isht. i Nordamerikas sydvestra stater begagnas såsom vapen.

**Bōwlinggreen** (båhlinggrin), n., eng. (af *bowl*, kägla, slå käglor, och *green*, grön), och **Boulingrīn** (buhlänggrāng), m., fr., egentl. gräsplan att spela käglor på; kort afmejad gräsmatta i trädgårdar och framför boningshus på landet.

**Bōxas,** eng. (*box*, nederl. *båksen*, af *båks*, slag), slåss med knytnäfvarna.

**Boy,** se **Boj.**

**Bōza, Būza,** f., pers.-turk. (pers. *bôsâ*, *bôsah*), berusande österländsk dryck, som vanl. beredes af hirs och korn.

**B-qvadrāt,** m., (jmf. *Qvadrat*), tonk. fyrstruket *B*, återställningstecken i noter.

**Brabançōns** (brabangsång), pl., fr., afskedade soldater, som i 12:te årh. bildade stora röfvareband i Frankrike. — **Brabançōnne** (brabangsånn'), f., belgiska folksången under revolutionen 1830, hvartill orden äro författade af franske skådespelaren Jenneval och musiken satt af sångaren Campenhout.

**Brabānte** (-bängt') och **Brabantīlle** (-bangtīllj'), f., fr., ett slags fint holländskt lärft.

**Brāça,** port., **Brāza,** sp., f., el. **Brāccio** (brättjå), m., ital. (af lat. *brāchium*, arm), längdmått i södra Europa: aln.

**Bracelēt** (bras'läh), och **Bracelētt,** m., fr. (*bracelet*, af lat. *brachiāle*), armband.

**Brachia, Brachial,** se följ.

**Brāchium,** n., pl. **brāchia,** lat. (gr. *brachīon*), arm; **brāchium ecclesiāsticum,** egentl. den kyrkliga armen, den kyrkliga makten; **brach. seculāre,** egentl. den verldsliga armen, den verldsliga makten. — **Brachiāl** och **-kiāl,** hvad som hör till el. har afseende på arm. — **Brakiomēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), läkek. armmätare. — **Brākiopōder,** pl., (gr. *pus*, genit. *podōs*, fot), grupp ibland musslorna med två mjuka, fransade, utsträckbara armar vid munnen.

**Brachmaner,** se under **Brahma.**

**Brachybiotīk** och **Brakyb-,** f., gr. (af *brachȳs*, kort, och *bīos*, lif), läran och sträfvandet att förkorta lifvet, )( **Makrobiotik.** — **Brakybiōtisk,** som endast lefver en kort tid. — **Brachychrōnisk** och **Brakykrōnisk,** (gr. *chrōnos*, tid), som är af kort varaktighet. — **Brakydaktȳlisk,** (gr. *dāktylos*, finger), kortfingrad. — **Brachygrāph** och **Brakygrāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), snabbskrifvare. — **Brakygrafī,** f., konsten att skrifva med förkortningar: snabbskrifningskonst; jmf. **Stenographi** och **Tachygraphi.** — **Brakykatalēktisk,** (jmf. *Katalektikos*), versk. ofullständig, som saknar en fot i slutet. — **Brakylogī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), konsten att uttrycka sig kort; jmf. **Lakonism** och **Syntomi;** äfv. den egenskapen hos ett språk, att det tillåter stor korthet i uttrycken; äfv. genom öfverdrifven korthet uppkommen dunkelhet i uttryck. — **Brakylōgisk,** kortfattad, sammanträngd; äfv. som tillåter korthet i uttryck; äfv. dunkel. — **Brakyparalēktisk,** (gr. *paralāgusa syllabā*, näst sista stafvelsen), som har näst sista stafvelsen kort. — **Brakypōdisk,** (gr. *pus*, genit. *podōs*, fot), kortfotad. — **Brachȳptera,** pl., (gr. *pterōn*, vinge),

djur, isht. insekter, med korta vingar. — **Brakyptērisk**, kortvingad. — **Brachȳscii**, pl., (gr. *skiā*, skugga), bebyggarne af den heta zonen, som solstrålarne sommartiden mera lodrätt träffa, och hvilka derföre endast kasta kort skugga. — **Brachysȳllabus**, m., (gr. *syllabā*, stafvelse), versk. af korta stafvelser bestående versfot. — **Brachistochrōne**, f., (gr. *brāchistos*, kortast, superl. af *brachȳs*, och *chrōnos*, tid), kroklinie, utefter hvilken en kropp genom sin egen tyngd på kortaste tiden rör sig ifrån en högre liggande punkt till en annan, snedt derunder belägen; jmf. **Cykloid.**

**Braconnēra** och **Brak-**, fr. (*braconner*, af *braque*, g.fr. *bracon*, spårhund), drifva tjufskytte. — **Braconnāge** (-kånnäsj'), n., tjufskytte. — **Braconniēr** (-kånnjēh), m., tjufskytt.

**Brācos**, pl., brasil. (port. *braco*, spårhund), slafvar.

**Bracteāt** och **Brakt-**, m., lat. (*bracteātus*, näml. *nūmmus*, mynt, af *brāctea*, bleck), gammalt mynt af guld- el. silfverbleck, med å ena sidan intryckt prägel, hvilken å den andra visar sig upphöjd.

**Bradypepsī**, f., gr. (af *bradȳs*, långsam, trög, och *pēptein*, koka, göra vek, smälta), läkek. trög matsmältning. — **Brādypūs**, m., (gr. *pus*, fot), sengångare.

**Brāge**, m., nord. myt. Odins och Friggs son, skaldekonstens och vältalighetens gud, som af de fornnordiska skalderna betecknades såsom en gammal man med långt hvitt skägg och skrynklig panna; **brāgebāgare**, ursprungl. den bägare, som under hednatiden en man vid högtidliga tillfällen tömde, sedan han först aflagt ett löfte att utföra någon bragd; i allmnht. löftesbägare.

**Brāhma**, m., sanskr. (*brahman*), hos hinduerna: det högsta väsendet, verldsskaparen. — **Brahmāner, Brachmāner** och **Brahmīner**, pl., *Brahmas* prester, utgörande den förnämsta kasten hos hinduerna. — **Brahmaīsm**, m., hinduernas religion.

**Braillārd** (braljāhr), m., fr. (af *brailler* och detta af *brāire*, skrika högt, skria), skrikhals, skränare.

**Brakial, Brakiometer, Brakiopoder**, se under **Brachium.**

**Brakteat**, se **Bracteat.**

**Brakybiotik, Brakykronisk, Brakygraf, Brakylogi, Brakypterisk**, m. fl., se **Brachy-.**

**Bramārbas**, m., (sp. och prov. *bramar*, fr. *bramer*, skria, af g.t. *breman*, ryta, råma, böla), en storpratare i ett af Holbergs lustspel; i allmnht. skräflare; slagskämpe. — **Bramarbasēra**, skryta, skräfla; visa hjeltemod i ord.

**Braminer**, se **Brahminer**, under **Brahma.**

**Brancārd** (brangkāhr), och **-kārd**, m., fr. (af *branche*, gren), bår, sjukbår; stenbjörn, dröġ; pl. **brancārds** (brangkāhr) och **-kārder**, skalmar, som förlänga sig framom en kärra, och hvaremellan hästen spännes; svankträn på ett vagnsunderrede.

**Brānche** (brangsch'), f., fr. (ital. *branca*, klo, gren, af kelt. urspr.), egentl. gren af ett träd; fig. gren af en slägt, en vetenskap, ett fack o. s. v.

**Branchier**, se följ.

**Brānchus**, m., gr. (*brānchos*), läkek. egentl. strupe; heshet; brand i halsen. — **Brānchier** och **Brānk-**, pl., gälar.

**Brāncos**, m., port. (egentl. de hvite, af *branco*, sp. *blanco*, ital. *bianco*, fr. *blanc*, hvit), ett slags i handeln förekommande hvitt pudersocker.

**Brandebōūrg** (brangd'būhr), m., fr., egentl. Brandenburg; utsydt knapphål; ett slags öfverrock med vida ärmar.

**Brāndy** (brändi), n., eng. (sammandr. af g.eng. *brandwine*), brännvin.

**Brānka**, f. (besl. med rysk. *branj*, krig, *brānik*, krigare, polsk. *branka*, krigsfångar), nattlig rekryt-utskrifning i Ryssland och Polen.

**Brankard**, se **Branc-.**

**Brankier**, se **Branchier**, under **Branchus.**

**Brānle** (brangl'), f., fr., vackling, svängning; ett slags polonäsen liknande dans, mycket i bruk på Ludvig XIV:s tid; äfv. musiken till en sådan dans. — **Branlēra** (brangl-), svänga, skaka; vackla.

**Bras** (brah), m., fr. (af lat. *brāchium*), arm; **bras dessūs, bras dessōūs** (brah dässȳh, brah dässūh), arm i arm, förtroligt; **à bras ouvērts** (abbra-s-uhvähr), med öppna armar, med glädje och hjertlighet.

**Brasēro**, m., sp. (af *brasa*, ital. *bracia*, fr. *braise*, glödande kol), koleld, glödande kolpanna till rums uppvärmande, begagnad isht. i Sydamerika.

**Brasilieträ**, se **Fernambuk.** — **Brasileīn** el. **-līn**, n., det röda färgämnet i fernbock.

**Brāsse**, f., och **Brass**, m., fr. (prov. *brassa*, af lat. *brāchia*, längden af tvenne utsträckta armar, famn), sjöt. benämning på hvartdera af de tåg, som äro fästade vid nockarna af en rå och tjena att horisontelt vända den el. dess segel. — **Brāssa**, sjöt. gifva seglen en annan ställning.

**Brātsche**, f., t., tysk benämning på altfiol el. viola di braccio, se under **Viola.**

**Bravaccio, Bravade, Bravera**, m. fl., se följ.

**Brāvo**, ital., god, dugtig, rättskaffens, modig, skicklig; bifallsrop till en man, som i ett el. annat afseende utmärkt sig: (ni är) bra! utmärkt! **brāvi**, bifallsrop till tvenne el. flera männer: (ni äro) bra! utmärkte! **brāva**, bifallsrop till en qvinna: (ni är) bra! **brāve**, bifallsrop till tvenne el. flera qvinnor: (ni äro) utmärkta! (denna skilnad iakttages dock hos oss vanligen ej); **bravīssimo** (med samma och enligt samma reglor vexlande ändelser som bravo), superl. af bravo: högst förträfflig! mycket bra! — **brāvo**, m., pl. **brāvi**, i Italien: slagskämpe, oregerlig sälle; isht. legd lönnmördare. — **Bravāccio** (-vättjå) el. **Bravāzzo**, ital., **Bravāche** (-väsch'), fr., m., slagskämpe; storskrytare, skräflare. — **Bravachēra**, skräfla, skryta, ljuga. — **Bravāde**, f., och **-vād**, m., fr., trots i tal, åtbörd, handling; öfversitteri. — **Bravēra**, trotsa, håna. — **Bravōūr** och **Bravūr**, f., fr. (*bravōūre*, ital. *bravūra*), mod, oförskräckthet, tapperhet; skicklighet, konstfärdighet, säkerhet; **bravūrāria**, f., tonk. svår aria, der den sjungande har tillfälle att visa sin konstfärdighet.

**Braza**, se **Braça.**

**Brēccia** (brättja), f., ital. (fr. *brèche*, af t. *brēchen*, bryta), geol. massa, bestående af olik-

formiga stycken, som genom ett bindemedel blifvit sammankittade till ett helt.

**Brēche**, f., och **Bresch**, m., fr. (ital. *brĕccia*, af t. *brĕchen*, bryta) öppning i mur el. vall, gjord genom mina el. skott, för att vid stormning derigenom kunna inträuga i en belägrad fästning el. stad.

**Brēīdablīk** och **Brēdablīck**, n., fornnord. (af *breiðr*, bred, och *blik*, glans), egentl.: den breda, vidt utbredda glansen; mytol. Balders ljusa och rena, i himmelen belägna boning.

**Brēgma**, n., gr. (af *brĕchein*, fukta, befukta), läkek. midtersta delen af hufvudskålen, som hos barnet längst håller sig fuktig och sist hårdnar: hjesse.

**Brelān** (brölāng), n., fr. (g.fr. *brelenc*, bräde till tärningspel, af tyska *bretlîn, bretlein* el. *bretling*), ett slags hasardspel, som spelas af 2—6 personer med 36 kort.

**Brelīc brelōc** el. **Brelīque brelōque** (brölīck brölöck), fr., den meningslösa trollformel, hvarmed i trollerikomedier andarna frammanas och nödgas att försvinna; deraf: hit och dit, härs och tvärs, huller om buller.

**Brēnta**, f., ital., vinmått i Italien och Schweiz, ungefärl. = 25 kannor.

**Brephotrōphium**, n., gr. (af *brēphos*, foster, och *trĕphein*, nära, uppamma); hittebarnshus. — **Brephōtrophos** el. **Brefotrōf**, m., föreståndare el. uppsyningsman vid en hittebarnsanstalt.

**Bresch**, se **Brèche**.

**Breschīth**, hebr. (d. ä.: i början), Mose första bok, som begynner med detta ord.

**Bresilja**, se **Fernambuk**.

**Bretāgne** (-tānj), f., fr. (af landskapet *Bretagne*), gammal fransk dans på tu man hand; **bretāgnes** (-tānj'), pl., ett slags synnerligen fint franskt linne.

**Bretēller**, pl., fr. (*bretēlles*, demin. af g.fr. och prov. *bret*, fogelsnara, och detta af g.t. *brettan*, slingra, fläta), remmar el. band, hvarmed något bäres; byxhängslen; axelband.

**Bretōnne** (-tånn'), f., fr., regnkappa, som begagnas af fruntimren i *Bretagne*.

**Breve**, **Brevet**, **Brevi**, **Breviarium**, **Breviter**, m. fl., se följ.

**Brēvis, brēve**, lat., **brēve**, ital., kort; **brēvis**, subst. fem., tonk. ford. den not, som gällde tvenne hela takter, i tidvärde motsvarande vår hela not, och hvars beteckning (𝅜 el. ⊂⊃) numera endast förekommer i satser a capella, koraler och fugor el. som slutnot i något tonstycke; äfv. språkv. kort stafvelse; **in brēvi**, lat., inom kort, med första; **ālla brēve**, ital., tonk. i hastigt tidsmått; **brēvi mānu**, lat., egentl. med kort hand, utan vidare, kort och godt; **brēviter**, lat., kortligen, i korthet. — **Brēve**, n., ital. (äfv. *briēve*, t. *brief*), bref, utfärdadt af påfven, och innehållande beslut el. förordning af mindre vigt, samt försedt med påfliga signetet: fiskarringen i rödt vax uti en blykapsel; jmf. **Bulla**. — **Brevēt** (-väh), n., fr., öppet bref el. nådebref; jmf. **Diplom** och **Patent**; **brevēt d'inventiōn** (- dängvangsiång), egentl. uppfinningsbref, se **Patent**. — **Brevetēra**, meddela, utfärda nådebref, patent el. diplom. — **Breviārium**, el. förk. **Brevīer** (-vīhr), n., lat. (fr. *brèviāire*), den katolska, på latin affattade bön- och messboken, som ursprungl. innehöll psalmerna, fördelade på veckans sju dagar, men under Clemens VII af spanska kardinalen Quignones tillökades med andra afdelningar ur bibeln, och nu, efter ytterligare förändringar, består af korta stycken ur bibeln och kyrkofäderna, helgonlegender, böner och hymner, alltsammans efter de fyra årstiderna ordnadt i fyra delar. — **Brevitēt**, lat. **brēvitas**, f., korthet; **brevitātis cāūsa**, för korthetens skull. — **Breviloqvēns**, f., (lat. *breviloquĕntia*, af *brĕvis*, se ofvan, och *lŏqui*, tala), ordkarghet.

**Breyerotȳp**, m., en daguerrotypen (se d. o.) liknande uppfinning af *Breyer* i Lüttich.

**Briançōnnerkrīta** (briangsån-), ett slags harts, som insamlas på lärkträden i trakten omkring franska staden *Briançon*.

**Bricōle** (-kål) el. **Briköll**, f., fr. (af m.lat. *brĭçola*, ett slags gammal kastpjes, hvarmed man under belägringar slungade stenar emot murarna), vid biljardspel: bollens återstudsning; **spela en boll par bricole**, spela bollen så, att den vid återstudsningen ifrån vallen träffar motspelarens; häraf betyder **par bricole:** genom omvägar, genom omsvep. — **Par Bricole**, vanl. förkort. **P. B.**, n., af Olof Kexél 1776 i Stockholm stiftadt, ännu bestående ordens-sällskap af stor utsträckning. — **Bricolīst** och **Brikollīst**, m., medlem af ordenssällskapet *Par Bricole*. — **Brikollēra**, komma att återstudsa; fig. förfara oärligt, göra undanflykter.

**Bridōn** el. **Bridōng**, m., fr. (*bridon*), ett slags lindrigare betsel utan stänger, trens.

**Brīga**, f., m.lat. och ital., strid, tvist; parti, anhang; följe. — **Brigāde**, f., och **Brigād**, m., fr. (ital. *brigāta*, trupp, hop), större afdelning af en armé, bestående af flera regementen. — **Brigadiēr** (-djēh), m., anförare för en brigad: brigadgeneral, generalmajor. — **Brigānd** (-gāng), fr., **Brigānt**, ital. (*brigānte*), m., röfvare, stråtröfvare. — **Brigandāge** (-gangdāsj'), fr., el. **Brigantāggio** (-täddjå), ital., n., stråtröfveri. — **Brigandēra** (-gangd-), idka stråtröfveri. — **Brigantīn**, m., eng. (fr. *brigantin*, ital. *brigantīno*, urspr. röfvarskepp), örlogsbrigg, som förer 10—20 kanoner. — **Brigg**, m., fr. (*brig* el. *brick*), ursprungl. krigsskepp med två master; tvåmastadt handelsfartyg med märsar på begge masterna, samt råsegel och ett gaffelsegel på hvardera masten, men stagsegel endast på bogsprötet.

**Brighēlla**, m., ital. (af *briga*, strid, träta), karaktersmask på italienska folkteatern, föreställande en förslagen och anspråksfull borgare.

**Brīghtska** (bräjt-) **njursjukdomen**, (efter eng. läkaren *Bright*, som först noga beskref denna åkomma), sjukdom, som har sitt säte i njurarna, och åtföljes af vattusot, med rik äggahvitehalt hos urinen.

**Brigitta**, se **Birgitta**; **Brigittīner-ōrden**, m., af den heliga *Brigitta* 1348 stiftad och af påfven 1370 stadfästad orden, egentl. för nunnor, ehuru dock äfven munkar antogos; äfv. kallad **S:t Salvadōrs** el **S:t Salvātors orden**.

**Briketera**, se **Briquet-**.

**Briljēra**, fr. (*briller*, ital. *brillare*, sp. *brillar*, af lat. *berȳllus*, en glänsande ädelsten), blänka, glänsa, lysa, prunka, pråla. — **Briljānt** (-jängt), (fr. *brillānt*), strålande, lysande, grann; subst. m., diamant, som är sålunda slipad, att den utgöres af två käglor, hvilkas grundytor sammanstöta, och som äro försedda med ett stort antal fasetter; **briljāntēld**, fyrverkerisats, bestående af groft mjöl, jernfilspån el. sönderstött tackjern; **brillānte**, ital., tonk. eldigt, lifligt. — **Briljantēra**, besätta med diamanter.

**Brimboriōns** (brängbåriäng), pl., fr. (g.fr. *breborion*, antingen förvr. af lat. *breviārium*, el. af fr. *brimber*, tigga), småsaker, lappri, strunt.

**Brīme**, m., fornnord., myt. sal i Gimle, der de tappra, goda och redliga skulle bo och dricka ett kosteligt mjöd.

**Brin** (bräng), n., fr., ett slags utmärkt fint, i Champagne af hampa förfärdigadt lärft.

**Brīncolo**, m., pl. **brīncoli**, ital., spelmarker.

**Brīo**, m., ital., eld, lifligbet; **briōso** el. **con brio**, tonk. lifligt, med eldigt föredrag.

**Briolētter**, pl., droppformiga briljanter.

**Briquetēra** och **Briket-**, fr. (af *brique*, tegelsten), måla något så, att det tyckes vara sammanfogadt af tegelsten.

**Bris**, m., fr. (*brise*, f., ital. *brēzza*, sp. *brīza*, af kelt. urspr.), en på vissa tider blåsande lindrig hafsvind; sjöt. lagom kultje att föra bram- el. toppsegel.

**Brīta** el. **Brītta**, förkortn. af **Birgitta**, se d. o.

**Britānnia**, f., lat. benämning på England: Britannien, Storbritannien; **Britāniametāll**, m., i England uppfunnen metallegering, bestående af messing, tenn, antimon och vismut, och som utmärker sig genom silfverhvit färg och temligen stor hårdhet.

**Brīzo**, f., gr. (sannol. af *brīzein*, inslumra), myt. på Delos dyrkad gudinna, som genom drömmar gaf orakel. — **Brizomānt**, m., (gr. *mānti*s, spåman), drömtydare. — **Brizomantī**, f., drömtydning.

**Brocārdicum**, n., m.lat. (sannol. efter biskopen i Worms *Burkard*, en ryktbar laglärd i 11:te årh.), kort tänkespråk, kort rättsregel.

**Brocāt** och **Brokād**, m., ital. (*broccāto*, fr. *brocārt*, af *brocher*, ital. *broccāre*, sticka), guld- el. silfvertyg; äfv. siden, rikt inväfdt med guld- el. silfvertrådar. — **Brocatēllo**, m., ital., bomullstyg, isht. inväfdt med guld- el. silfvertrådar.

**Brōccoli**, pl., ital. (*brōccolo*, af *brōcco*, frö), en art fin sommarkål med många små hufvuden.

**Brōche** el. **Brosch**, m., fr. (*broche*, f., prov. och sp. *brōca*, ital. *brōcco*, spets), smycke af guld el. silfver, som nyttjas till bröstnål: bröstsmycke. — **Brochēra** el. **Brosch-**, i tyger inväfva figurer, blommor af guldtråd, silke o. s. v.; häfta (böcker). — **Brochūre**, f., el. **Broschȳr**, m., en blott häftad bok, häfte; en liten skrift om få ark, flygskrift, ströskrift.

**Brodēra**, fr. (*broder*, måhända förvr. af *border*, af *bord*, rand, fåll), sticka el. utsy upphöjda figurer på tyg; fig. utsmycka. — **Broderī**, n., stickadt el. utsydt arbete; fig. tillsats, hvarigenom en berättelse utsmyckas. — **Brodēuse** el. **Brodōs**, f., qvinna, hvars yrke är att brodera.

**Brōglio** (bråljo), m., ital., förvirring; myteri, uppror; äfv. ett lätt, angenämt toskanskt vin, som till smaken liknar muskatvinet.

**Brok**, m., holl. (*broek*, fr. *brague*), sjöt. hvarje tåg, som hindrar någon rörlig sak att flyttas ur sitt rätta läge; hvardera af gårdingarna på ett gaffelsegel.

**Brokad**, se **Brocat**.

**Brom**, nylat. **brōmium**, n., gr. (*brōmos*, stank), enkelt, flytande och mycket flygtigt ämne med ytterst vedervärdig lukt, upptäckt i medelhafsvattnet 1826 af franska kemisten Balard.

**Brōmatografī**, f., gr. (af *brōma*, spis, och *grāphein*, skrifva), beskrifning öfver näringsmedlen. — **Brōmatologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om näringsmedlen, om spis och dryck. — **Brōmatolōgisk**, beträffande, som har afseende på läran om spis och dryck. — **Brōmatomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), af franska kemisten Regnier uppfunnet instrument att för svaga personer och sådana, som måste föra en sträng diet, afmäta lifsförnödenheterna.

**Brōmios**, m., gr. (af *brōmos*, buller), egentl. den larmande, den bullersamme; myt. binamn till Bacchus, i anledning af hans larmande följe.

**Bromium**, se **Brom**.

**Bronchier**, **Bronchitis**, m. fl., se följ.

**Brōnchus**, m., gr. (*brōnchos*), luftstrupe. — **Brōnchier** och **-kier**, pl., (gr. *brōnchia*), luftrörsgrenar. — **Bronchiāl** och **-kiāl**, som hör till el. har afseende på luftröret. — **Bronchītis**, f., brand i luftrörsgrenarna. — **Bronchotomī** och **Bronko-**, f., (gr. *tēmnein*, skära), läkek. kirurgisk operation i luftröret. — **Bronchōtomus**, m., kirurgiskt redskap till operation i luftröret.

**Brontēum**, n., gr. (af *brontā*, åska), åskmaskin på teatern. — **Brōntia**, pl., åskstenar, förmenta åskviggar. — **Brontologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om åskan. — **Brontomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), åskmätare, redskap till att mäta åskstrålens styrka.

**Bronz** och **Brons**, m., fr. (ital. *brōnzo*, m.lat. *brōnzium*, af ital. *brunīzzo*, brunaktig), grågul el. brunaktig förening af koppar med tenn, hvartill äfven ofta sättes zink, bly el. vismut, och som med tiden antager ett grönaktigt utseende.

**Brosch**, **Broschera**, **Broschyr**, se **Broche**.

**Brother Jonathan**, se under **Jonathan**.

**Brougham** (brum), m., eng. (efter den berömde statsmannen *Brougham*), tvåsitsig vagn.

**Brouillēra** och **Brulj-**, fr. (*brouiller*, ital. *brogliāre*, lat. *brulicāre*, surra som bin), bringa i oordning, kasta om hvartannat, kasta härs och tvärs; stifta oenighet emellan; **bruljērad**, osams. — **Brouillemēnt** (brulljemäng) el. **Bruljerī**, n., misshällighet, tvist, oenighet. — **Brouillōn** (brulljång), n., utkast, koncept; köpmanskladd.

**Brōwnie** (bräuni), m., eng. (sannol. af *brown*, brun), enl. folktron i skottska högländerna och på Hebriderna: ett slags tomtegubbe af mindre ondskefull än skälmaktig natur, som blandar sig i hushållsgöromålen och biträder den flitiga, men straffar den lata.

**Brucīn**, n., hvit, kristalliserbar och giftig växtalkoloid, som kan pulveriseras och förenar sig med syror; erhålles ur ostindiska växten

brūcea ferrugīnea och användes inom läkekonsten.

**Bruēra** och **Bry-**, fr. (*bruir*, af t. *brühen*, doppa i hett vatten), lägga kläde öfver kokande vatten, så att det derigenom blir mjukt och smidigt.

**Bruīt** (bryīh), m., fr. (af *bruīre*, brusa, sorla, m.lat *brugīre*, af kelt. urspr.), sorl, oväsen, buller, gny, o. s. v.; uppseende; rykte; slagsmål; **tant de** (el. **quel**) **bruit pour ūne omelētte,** (tang dö [el. khäll] bryīh pur-ryn-åmelätt'), så mycket väsen för en pannkaka, d. ä. mycket väsen för ingenting! — **Bruyānt** (bryjäng, vanl. -jängt), sorlande, bullrande, högljudd.

**Bruljera,** se **Brouillera.**

**Brumāīre** (bryhmähr'), m., fr. (af lat. *brūma*, vintersolståndet), dimmånaden i franska revolutionens kalender, från den 22:dra okt. till den 20:de nov. — **Brumāl,** nylat. (*brumālis*), vinterlig.

**Bruneller,** se **Pruneller.**

**Brunēra** och **Bryn-,** fr. (*brunir*, af *brun*, g.t. *brûn*, brun), egentl. göra brun; medelst polering gifva stål en svart färg; med agat el. blodsten polera förgylld metall; genom syror och lackering gifva bösspipor en brun färg, som skyddar dem för rost. — **Brunētt,** (ital. *brunētto*, af *brūno*, brun), brunaktig; som har brunt hår och bruna ögon; subst. f., qvinna med så beskaffade hår och ögon; fransk benämning på folkvisan; i dessa båda sista bemärkelser äfv. **Brunētte** (brynätt').

**Brunke,** m., = **Bruno,** se följ.

**Brūno,** m., g.t. (af *brûn*, brun), mansnamn med betyd.: den mörklagde, den solbrände.

**Brūsque,** (brysk') fr. (ital. *brūsco*, skarp, bitter; g.högt. *bruttisc*, mörk och dyster), barsk, rå, häftig, grof, kort om hufvudet. — **Brusquemēnt** (brusk'mäng), fr., adv. häftigt, tvärt, hastigt, barskt; **bruscamēnte,** ital., tonk. hastigt, trotsigt. — **Brusquerī,** n., häftigt, barskt, trotsigt, våldsamt väsende; grofhet, råhet.

**Bruta fortuna,** se under **Fortuna.**

**Bruta fulmina,** se under **Fulmen.**

**Brutal, Brutescera, Brutum,** m. fl., se under **Brutus.**

**Brūtto,** ital. (egentl. ful, osnygg, vanskaplig, af lat. *brūtus*, tung, trög, klumpig, ovig), handelst. utan afdrag af hvad som bör afdragas; )( **Netto.**

**Brūtus, -a, -um,** lat., ursprungl. tung, ovig; dum, känslolös, oförnuftig, tokig; **Brūtus,** m., mansnamn med betyd.: den slöe, den dumme; äfv. fig. (efter den bekante romerske konsuln Brutus) omutlig domare, en, som vet att framför allt och med uppoffring af alla enskilta intressen och tycken göra sin pligt; **brūtum,** n., fäaktigt dum menniska, fä. — **Brutāl,** nylat. (*brutālis*, ital. *brutāle*, fr. *brutāl*), oslipad, grof, plump, rå, vildsint, djurisk. — **Brutalisēra,** (fr. *brutaliser*), uppföra sig groft, rått, vildsint o. s. v.; behandla någon groft, vildsint o. s. v.; genom sin behandling göra någon grof, plump, vildsint o. s. v. — **Brutalitēt,** f., grofhet, plumphet; oslipadt, rått beteende. — **Brutescēra,** förfäas, nedsjunka till ett djur.

**Bryera,** se **Bruera.**

**Brynera,** se **Brun-.**

**Brynhīlda** el. **Brynhīld,** f., g.t. (*brunihilt*, af *bruni*, *brunja*, fornnord. *brynja*, brynja, och *hilti*, krigsgudinna, af *hilt*, fornnord. *hildr*, strid), mytol. mångbesjungen valkyrja, lika bekant genom sin varma kärlek till Sigurd, som genom sin stolthet, sitt oblidkeliga hat och sin omättliga hämdgirighet; qvinnonamn med betyd.: den pansarklädda krigsgudinnan.

**Brȳnolf,** m., fornnord. (af *brȳnja*, brynja, och *ulfr*, ulf, fig. kämpe), mansnamn med betyd.: den pansarklädde kämpen.

**Bryologī,** f., gr. (af *brȳon*, mossa, och *lōgos*, ord, lära), beskrifning öfver mossarterna. — **Bryolōg,** m., mosskännare. — **Bryolōgisk,** som hör till, som har afseende på beskrifningen öfver mossarterna.

**Bubōn,** m., gr., läkek. ansvällning af en lymfkörtel (oftast i ljumsken, axelhålan och på halsen), till följe af brand, och som vanligen slutar med varbildning.

**Buccardīt,** se **Bukardit.**

**Būccina** och **Būcina,** f., lat., tonk. af de gamla romarne begagnad krigstrumpet af konisk form, utan hål; nu: i militärmusiken bruklig basun, hvars trattformiga nedre del är bildad i form af ett drakhufvud. — **Buccinātor** och **Bucin-,** m., egentl. trumpetare; anat. trumpetmuskeln i kindbenet. — **Buccinēt** el. **Buccinīt,** m., mineral. stenvandling af åtskilliga enskaliga snäckor.

**Būcco,** m., ital. (af lat. *būcca*, kind), egentl. en med uppblåsta kinder; tölp, drummel, dumhufvud.

**Bucentāūr,** m., gr. (*būkeros*, oxhornig, af *bus*, oxe, och *kēras*, horn; jmf. *Centaur*), myt. vidunder, till hälften menniska, till hälften tjur el. åsna; äfv. den präktiga galer, på hvilken dogen i Venedig alltsedan 1311 årligen plägade låta ro sig ett stycke ut på Adriatiska hafvet, för att deri, under stora högtidligheter och såsom ett tecken till Venezias förmälning med och välde öfver hafvet, nedkasta en ring; i denna bemärkelse äfv. **Bucentōrio** el. **Bucentōro.**

**Bucēphalus** och **Bukēphalos,** m., gr. (som har oxhufvud, af *bus*, oxe, och *kephalā*, hufvud), namnet på Alexander den stores lifhäst; fig. ståtlig springare.

**Bucina, Bucinator, Bucinet,** se **Buccina.**

**Būckskin** (bök-) n., eng. (af *buck*, bock, och *skin*, skinn, fäll), egentl. bockskinn; ett slags starkt yllekypert till manskläder.

**Bucolisk,** se **Buk-.**

**Būddha,** m., sanskr. (*buddha*, vis, af *budh*, förstå, fatta), indisk gud, den för nionde gången såsom en helig vis förkroppsligade **Vischnu,** s. d. o. — **Buddhaīsm** el. **Buddhīsm,** m., *Buddhas* i Birma, Tongkin, Tibet, Mongoliet, Kina och Japan utbredda religionslära, enl. hvilken verlden styres af en osynlig gud, som bäst tillbedes med tyst betraktelse; dygden är vägen till salighet, och hvar och en, som fullkomligt uppfyller sina pligter, blir redan här på jorden en buddha, el. helig vis, samt uppgår efter döden i det högsta väsendet: nirvåna, medan alla orena menniskosjälar efter döden öfvergå i djurkroppar. — **Buddhaīst,** m., anhängare af *Buddhas* lära.

**Budget** (böddshätt), m., eng. (af g.fr. *bougētte*, läderpung, demin. af *bouge*, *boge*, lädersäck, ital. *bōlgia*, lat. *bulga*), ursprungl. ficka, pung;

sederm. den portfölj, hvari engelske finansministern till parlamentet medbragte statsverkets räkenskaper; förslag öfver statsverkets årliga inkomster och utgifter; vanligt kostnadsförslag.

**Budmāsches**, pl., ostind. spetsbofvar.

**Būdschu**, m., silfvermynt i Algier, ungefärligen = 1 rdr. 20 öre rmt.

**Būffa**, f., ital., skämt, upptåg; se äfv. **Opera**.

**Būffel**, m., eng. (*buffle* och *buffalo*, ital. och sp. *būfalo*, nylat. *bos būbalus*), en art af oxslägtet, med kullrig panna, något platta, halfcirkelformigt böjda, bakåt liggande horn, samt större och starkare, än den vanliga oxen; fig stor, grof, dum och oborstad karl.

**Buffera**, se **Bouff-**.

**Buffēt** (byffäh) och **Buffētt**, m., fr. (ital. *buffētto*, sp. *bufēte*, m.lat. *bufētum*, urspr. praktbord, af g.fr. *buffer*, *bouffer*, blåsa upp, blifva uppblåst, af *buffoi*, prakt, prål), skänkskåp, på hvilket kostbara dryckeskärl stå uppradade el. hvari de förvaras; värdshusdisk; det ställe, hvarest, vid en större tillställning, mat och förfriskningar tillhandahållas.

**Buffo**, **Buffone**, se **Bouffon**.

**Buff-ärm**, se under **Bouffera**.

**Bufonīt**, m., lat. (af *būfo*, padda), förstening, isht. förstenad del, af fiskar.

**Bugalēt** (bygaläh), m., fr., tvåmastadt, däckadt liktareskepp.

**Būglehorn** (bjūhgl'horn), och **Bōgelhōrn**, n., eng. (af *būgle*, vildoxe, och *horn*, horn), egentl. vildoxhorn; flygelhorn, signalhorn el. jägarhorn; i militärmusik: halfcirkelformigt böjdt messingsinstrument, som står i samma oktav som trumpeten och har ungefär samma tonomfång.

**Buiatrīk**, f., gr. (af *bus*, oxe, och *iatrōs*, läkare), boskaps-läkekonst.

**Bukardīt**, m., gr. (af *bus*, oxe, och *kardīa*, hjerta), mineral. stenvandling af flera slags tvåskaliga musslor, som dels lefvat i hafvet, dels i sött vatten, liknande till formen ett hjerta.

**Bukett**, se **Bouquet**.

**Bukōlisk**, gr. (*bukolikōs*, af *būkolos*, fäherde, herde), till herdelifvet hörande, herde-. — **Bukōliker**, m., författare af herdedikter. — **Bukoliāsmos**, m., herdesång.

**Bukrānier**, pl., gr. (af *bukrānion*, hufvudskålen af ett nötkreatur, af *bus*, oxe, och *krānion*, hufvudskål), byggn.k. oxhufvuden: prydnader, isht. i doriska frisen, som bildats efter offerdjurets nakna hufvudskål.

**Bulāfo**, m., musikaliskt instrument ibland negerbefolkningen på Guineakusten.

**Būlarchos** och **Bulārk**, m., gr. (af *bulā*, råd, rådsförsamling, och *ārchein*, vara den förste, herrska), förmannen för stora rådet i det gamla Athen. — **Buleutērion** el. **Bulēūtikon**, n., rådsal; rådhus.

**Būlbul**, m., pers., den persiske näktergalen, som i sången klagar öfver sin försmådda kärlek till rosen.

**Būlbus**, m., lat., lök. — **Bulbifōrm**, lökformig, som till formen liknar en lök. — **Bulbōs**, lökartad.

**Buleuterion** och **Buleutikon**, se under **Bularchos**.

**Bulevard**, se **Boul-**.

**Bulgārer**, pl., egentl. invånarne i Bulgariet; i medeltiden: allmän benämning på kättare.

**Bulimī** el. **Bulimīasis**, f., gr. (*bulimīa*, af *bus*, oxe, och *limōs*, hunger), egentl. oxhunger; häftig, onaturlig hunger, ätsjuka.

**Buljong**, se **Bouillon**.

**Bull**, m., eng., egentl. tjur; orimlighet, dumhet; berättelse, hvars komiska udd består deri, att den saknar följdriktighet el. logiskt sammanhang; **göra en bull**, begå, säga en dumhet; se vidare **John Bull**.

**Būlla**, f., (af lat. *būlla*, puckel, blåsa) egentl. dosa för det genom ett snöre vid en urkund fästade sigillet; sedermera sjelfva urkunden; nu: påflig förordning, utfärdad efter rådplägning med kardinalkollegiet, i religions- och kyrkoämnen, skrifven på pergament och försedd med blysigill samt benämd efter ett el. flera af begynnelseorden; **āūrea būlla**, den gyllene bullan: den af kejsar Karl IV år 1356 gifna rikslag, beträffande en romersk kejsares val och kröning samt kurfurstarnes och de öfriga riksständernas pligter och rättigheter; **bulla in cōēna dōmini**, nattvardsbullan: den år 1362 utfärdade och sedan ofta förnyade påfliga förordning, hvarigenom bannlysningen slungades och skulle allt framgent hvar skärtorsdag slungas emot alla kättare. — **Bullārium**, n., samling af påfliga förordningar. — **Bullēra**, förse med sigill och derigenom bekräfta, besegla; **dōctor bullātus**, m., (jmf. *Doctor*), en, som köpt sig sin doktorsvärdighet; en, som ej af ett universitet, utan ifrån landsherren, erhållit sin doktorstitel; äfv. understundom = qvacksalvare. — **Bullīst**, m., påflig bullskrifvare.

**Būlldog** och **Būlldogg**, m., eng., en art af doggslägtet, med tjocka, hängande läppar, kort hals, lång och stark kropp, samt täta, korta hår; fig. butter, argsint menniska.

**Bulletīn** (uttalas äfv., ehuru numera sällan, bylletäng), m., fr. (ital. *bulletīno*), egentl. en liten bulla, ett tillkännagifvande; daglig berättelse (t. ex. om en framstående persons sjukdom); berättelse om krigsoperationer, jmf. **Rapport**; officiel berättelse öfver politiska händelser och tilldragelser; periodisk berättelse om lärda samfunds sammanträden; i Frankrike: sedel, hvarpå valmannen skrifver sitt votum.

**Būllion** (būlljönn), n., eng., egentl. guld- el. silfverklump; omyntadt guld el. silfver i stänger; tjocka fransar af guld på en officersepålett.

**Bullist**, se under **Bulla**.

**Bullīt**, m., lat. (af *būlla*, se d. o.), förstenad snäcka.

**Bult**, m., sjöt. rund jern- el. kopparstång, som begagnas att förbinda de åtskilliga timmer, af hvilka ett fartyg är sammansatt; dubbel segelduk för att styrka seglet.

**Būluk-bāschi**, m., turk. (af *bōluk*, trupp-afdelning, och *basch*, hufvud, förman, föreståndare), öfverste vid turkiska fotfolket, som ej har någon sold, utan i stället jordegendomar i förläning.

**Bulvān**, m., t. (*balbāhn*), uppstoppad orre el. konstgjord orrtuppsfigur, som vid orrjagt brukar uppsättas i ett träd bredvid skjutkojan, för att ditlocka orrfogel; fig. lockbete.

**Būmper** (bōmper), m., eng. (af *bumbard*, *bombard*, ett slags stor mörsare), stor bägare, pokal.

**Būngalow** (bōnggalo), n., eng. (af bengal. *bånglâ*), i Ostindien: hydda af bamburör el. bräder

och mattor med ett långt framskjutande halmtak (boning för européer och isht. för de engelska trupperna).

**Būnta** el. **Būnda**, f., i Ungern: mantel af gethår el. långhårig ull, buren af landtfolket.

**Būnting** (bönting), n., eng. (måhända af t. *bunt*, brokig), engelsk väfnad af kamullsgarn, som användes till flaggduk.

**Buonaparte**, se **Bonaparte**.

**Bur** el. **Bör**, m., nord. myt. sonen till Bure (se d. o.), som med sin hustru Bestla födde de tre himmelens och jordens styresmän: Odin, Vilje och Vi.

**Burāil** (byrälj), m., fr., slätt el. kypradt tyg af bomull, silke och gethår, el. äfv. helt och hållet af silke. — **Burāt** (byrāh) el. **Burātt**, m., ett slags lätt sidentyg, till hälften af florettsilke, till hälften af ull, och som förfärdigas i Frankrike och Tyskland. — **Buratīne** (byratīhn'), n., ett slags tyg, liknande popeline, men med ränning af silke och inslag af ull.

**Burattīni**, pl., ital., se **Marionetter**.

**Burdūs**, t. (*bardūūz*), strax, på ögonblicket; rakt fram, direkte; utan omsvep, utan omständigheter, utan krus; utan försyn.

**Būre**, m., nord. myt. en man, som föddes ur de rimfrostbelagda saltstenar, dem kon Ödhumbla slickade, och som var fager att åse, stor och väldig.

**Burēāū**, pl. **burēāūx** (byråh), el. **Bȳrå**, m., fr. (af *bure*, *burat*, ital. *burato*, groft tyg, sål. egentl. ett med groft tyg klädt bord), skrifpulpet; liten dragkista, med el. utan klaff (en betydelse, som ordet endast har hos oss, och hvartill ingen anledning finnes i franska språket); embetsrum; de arbetande i ett embetsrum; arbetsrum för en tidningsredaktion; samtliga personer, som på ett sådant rum arbeta; **burēāū de commērce** (- dö kåmmārs'), församling af sakkunniga köpmän i handelsangelägenheter; **bureau d'esprīt** (- desprīh), egentl. snille-utskott, skämtsam el. föraktlig benämning på ett sällskap af vitterhetsälskare; **bȳrāchēf**, m., förman i en embetsbyrå: embetsförman. — **Byråkrāt**, m., fr.-gr. (*kratēin*, herrska), en, som utöfvar, är vän af el. förfäktar embetsmannavälde. — **Byråkratī**, f., el., ehuru ovanl., **Byråkratīsm**, m., embetsmannavälde, utöfvadt till förfång för både folk och regering. — **Byråkrātisk**, som hör till, som har afseende på embetsmannavälde.

**Burētte**, f., och **Byrētt**, m., fr., glasrör till kemiska försök.

**Būrghers**, pl., eng., se **Seceders**.

**Burīn** (byräng), m., fr. (ital. *burīno* och *bolino*, sp. *buril*, sannolikt af g.t. *bora*, borr, nafvare), grafstickel, som begagnas af kopparstickare. — **Burinēra** (byrin-), arbeta med grafstickeln.

**Būrka**, f., rysk. (af pers. *barak*, en kort klädning af kamelhår), kort tscherkessisk mantel af björnhudar el. groft ylletyg.

**Būrker** (börrker), m., eng. (efter *Burke*, den förste förbrytaren af ifrågavarande slag), i England: en, som tar lifvet af en menniska, för att sälja liket till någon anatom.

**Burlēsk**, fr. (*burlesque*, ital. *burlēsco*, af *burla*, gyckel, skämt, af m.lat. *būrra*, *bŭrrula*, upptåg), putslustig, tokrolig, narraktig; **det burlēska**, est. det lägre komiska, som väcker skratt genom att behandla det oädla och ovigtiga såsom ädelt, vigtigt och högtidligt, och väl framhåller kontrasterna, men i all deras nakenhet, och utan att, såsom det komiska, åter upphäfva dem. — **Burlētta**, f., ital., litet lustspel.

**Burletta**, se under **Burlesk**.

**Būrnus**, m., fr. (*bournōūs*, sp. *al-bōrnoz*, af arab. *al-burnus*), egentl. arabisk mantel af hvitt ylletyg, försedd med kapuschong; ett slags öfverrock med kapuschong.

**Burr**, se **Bourre**.

**Burrader**, se **Bourr-**.

**Burrāsca**, f., ital. (fr. *bourrāsque*), storm och [oväder.

**Bursārius**, m., m.lat. (af *būrsa*, gr. *bȳrsa*, pung, börs), en, som på gemensam bekostnad lefver tillsammans med andra; isht. ford. student, hvilken såsom stipendiat bodde och erhöll sin kost i en för flera sådana gemensam bostad, jmf. **Bursch**; förvaltare af ett klosters medel.

**Bursch**, m., tysk. (af *bursārius*, en, som lefver tillsammans med andra, på gemensam bekostnad), kamrat, student. — **Būrschenschaft**, f., samtlige de studerande vid ett universitet; i nyare tider: tillämnad förening af samtliga tyska studenter till vissa, delvis politiska, ändamål. — **Burschikōs**, studentaktig; ssm. adv. på studentvis. — **Burschikositēt**, f., studentaktighet, studentaktigt uppförande och väsende.

**Būshel** (büschel), m., eng. (m.lat. *buscēllus*, g.eng. *boussel*, g.fr. *boissel*, nyfr. *boisseau*), engelskt mått för spannmål, ungefär = 1,8 kubikfot.

**Bussarōner** el. **Bussarōnger**, pl., fr., långa, mycket vida byxor.

**Bussol**, se **Boussole**.

**Bustrophēdon**, n., gr. (*bustrophedōn*, adv., såsom man [vid plöjningen] vänder med oxarna, af *bus*, oxe, och *strēphein*, vända), det slags skrifsätt, som ofta förekommer på mynt och minnesmärken ifrån Greklands och Orientens äldsta forntid, och som har den egenheten, att icke alla raderna gå åt ett och samma håll, utan omvexlande, hvarannan åt höger och hvarannan åt venster.

**Būstum**, n., lat. (af *būrere*, *ūrere*, bränna), egentl. brandställe, ställe i det gamla Rom, hvarest man brände de döda och bisatte deras aska: grafplats.

**But** (byt), m., fr. (ursprungl. = *bout*, m.lat. *būtum*, ända, spets), mål, ändamål; **but à but** (by-t-a byt), jemnt om jemnt; **but en blanc** (by-t-ang blång), en bössas kärnskott, d. v. s. när pipans inre väggar ligga i fullkomligt horisontel riktning; **de but en blanc** (d'by-t-ang blång), rakt emot målet: rakt ut; utan öfverläggning; utan allt afseende; utan försyn.

**Butelj**, se **Bouteille**.

**Butik**, se **Boutique**.

**Butong**, se **Bouton**.

**Butts** (bötts), pl., eng., sulläder i hela hudar.

**Buttsell**, se **Bouteselle**.

**Byrett**, se **Burette**.

**Byrå**, **Byråkrat**, m. fl., se **Bureau**.

**Bȳssus**, m., gr. (*bȳssos*, af hebr. *būss*), ganska fint och dyrbart tyg hos de gamla grekerna och romarne och isht. i Egypten, efter det vanliga antagandet af den finaste bomull, enl. en annan mening af ett slags silkeslent lin.

**Byst,** m., fr. (*buste*, ital. *busto*, bål), bröstbild: bild, som framställer hufvudet med en del af bröstet.

**Bythometrī** och **Byto-,** f., gr. (af *bythŏs*, djup, isht. hafsdjup, och *metrēin*, mäta), djupmätning genom sänklod el. beräkning. — **Bytomētrisk,** som hör till, som har afseende på djupmätning.

**Byzantīnsk,** (af *Byzantium*, nuvarande Konstantinopel), som tillhör el. har afseende på det forna grekisk-romerska kejsaredömet. — **Byzantīner,** pl., myntv. alla af östromerska kejsare från Konstantin den store till rikets undergång genom osmanerna 1453 slagna mynt, af guld, silfver el. koppar; äfv. de grekiske skriftställare, som behandlat byzantinska kejsardömets historia, el. beskrifvit detta rikes byggnader, fornminnen o. s. v., el. dess folks plägseder.

**Bård,** m., fr. (*bord*), kant, list.

**Bögelhorn,** se **Buglehorn.**

**Bōnhas,** m., plattysk. (*böhnhase*, af *böhne* el. *bühne*, vindstak, och *hase*, hare), egentl. en, hvilken rädd, liksom en hare, måste dölja sig på vindar; sådan idkare af slöjd el handtverk, som ej genomgått ordentliga läroår el. i följd af särskilt privilegium förvärfvat rättighet att drifva det; fuskare.

**Böōtier,** m., gr. (*Boiotōs* el. *Boiotikōs*), bebyggare af det forna grekiska landskapet Böotien, hvars invånare ansågos lata och dumma; fig. loj, dum menniska — **Böōtisk,** som hör till el. har afseende på *Böotien;* fig. loj, dum.

**Bör,** se **Bur.**

**Börs,** m., fr. (*bourse*, af lat. *būrsa*, pung), penningpung; de kontanta penningar, man för tillfället bär på sig el. äger: kassa; samlingsställe för köpmännen i en handelsstad, der de på bestämd tid om dagen församlas, för att uppgöra och tala om handelsaffärer; samtliga köpmännen i en stad, som göra börsaffärer.

---

# C.

(Ord, som saknas under **C,** sökes under **K.**)

**C,** ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på tredje myntningsorten i ett rike; så på franska mynt i *Caen*, på österrikiska i *Prag*, på preussiska i *Cleve*.

**C,** ssm. kemiskt tecken, = **Carbonicum.**

**C.** = **Cajus,** se d. o.

**C.,** ssm. romerskt taltecken, = **Centum: 100.**

**C.,** på termometrar och i allmnht. vid värmeuppgifter, = **Celsii, Centesimal** el. **Centigradisk,** se under **Thermometer.**

**C.** och **c.** = **Capitel,** se d. o.

**C.** och **c.** = **Cent,** se d. o.

**C.** el. **Cand.** = **Candidatus,** se d. o.

**c.** = **cum,** se d. o.

**c.** = **currentis (anni** el. **mensis),** se under **Annus** el. **Mensis.**

**Ca,** ssm. kemiskt tecken, = **Calcium.**

**ca.** = **circa,** se d. o.

**c:a** = **contra,** se d. o.

**c. à d.** = **c'est à dire,** se d.

**Caes. maj.** = **Caesarea majestas,** se under **Caesar.**

**Caess.** = **Caesares,** se under **Caesar.**

**Cal.,** tonk., = **Calando,** se under **Calera.**

**Cal.** = **Calendae,** se d. o.

**Cand.** = **Candidatus,** se d. o.

**Cap.** = **Capitel** och **Caput,** se d. o.

**Capit.** = **Capitel,** se d. o.

**Capt.** = **Capitaine,** se d. o.

**Carol.** = **Carolin,** se d. o.

**CC.,** ssm. romerskt taltecken, = **200; CCC.** = **300,** o. s. v.

**c. c.,** på recepter, = **concīde, contūnde,** el. **concidātur, contundātur,** el. **concīsa, contūsa,** lat.: skär sönder, krossa! el. man sönderskäre, man krosse! el. sönderskurna, krossade.

**Cd,** ssm. kemiskt tecken, = **Cadmium.**

**Ce,** ssm. kemiskt tecken, = **Cerium.**

**Cent.** = **Centum,** se d. o.

**Cet.** = **Cetera,** se under **Ceterus.**

**Cf., cfr.** el. **conf.** = **Confer** el. **Conferatur,** se under **Conferera.**

**Cff.** el. **conff.** = **Conferantur,** se under **Conferera.**

**Chev.** = **Chevalier,** se d. o.

**Chir.** = **Chirurgus,** se d. o.

**Chir. m.** = **Chirurgiae magister,** se under **Magister.**

**C:ie** och **C:ie** = **Compagnie,** se d. o.

**Cl.,** ssm. kemiskt tecken, = **Chlorum.**

**c. l.** = **citato loco,** se under **Locus.**

**C. M.** = **Caesarea majestas,** se under **Caesar;** äfv. = **Candidatus ministerii,** se under **Ministerium.**

**Cm.** = **Centimètre,** se d. o.

**C. n.** = **Conto nuovo,** se under **Conto.**

**Co,** ssm. kemiskt tecken, = **Cobaltum.**

**Co.** = **Compagnie,** se d. o.

**Cod.** = **Codex,** och **Codd.** = **Codices,** se **Codex.**

**Cod. ms.** = **Codex manuscriptus,** se under **Codex.**

**col.** = **columna,** se d. o.

**Coll.** = **Collega** och **Collegium,** se d. o.

**coll.** = **collato** och **collatis,** se under **Conferera.**

**Comment.** = **Commentarius** och **Commentatio,** se d. o.

**Com. pal.** = **Comes palatinus,** se under **Comes.**

**Comp.** = **Compagnie,** se d. o.

**Comp.** och **Compar.** = **Comparativus,** se under **Comparera.**

**Comp.** och **Compos.** = **Compositum,** se under **Componera.**

**Conj.** = **Conjugation,** se d. o.; äfv. = **Conjunctio** och **Conjunctivus,** se under **Conjungera.**
**Conn**: = **Connaissement,** se d. o.
**Conr.** = **Conrector,** se d. o.
**Cons.** = **Consonant,** se under **Consonera;** äfv. = **Consul,** se d. o.
**Cons. reg.** = **Consul regens,** se under [**Consul.**
**Cos.** = **Consul,** se d. o.; äfv. = **Cosinus,** se d. o.
**Coss.** = **Consules,** se under **Consul.**

**C. P.** = **Comes palatinus,** se under **Comes.**
**Cr,** ssm. kemiskt tecken, = **Chromium.**
**Cr., Crt** el. **Ct.** = **Courant,** se d. o.
**Cresc.,** tonk., = **Crescendo,** se d. o.
**Ctr.** = **Centner,** se d. o.
**ctra.** = **contra,** se d. o.
**Cu,** ssm. kemiskt tecken, = **Cuprum.**
**Cub.** = **Cubik,** se **Kubik,** under **Kubus.**
**curr.** = **currentis (anni** el. **mensis),** se under **Annus** el. **Mensis.**

---

**C**, tonk. första tonsteget i den diatoniska skalan; namnet på den sträng, tangent, el. orgelpipa, som återger tonen *c;* c-tonarten; beteckning för $^4/_4$ taktarten; C̲., C., c., c̄., c̿. o. s. v, beteckning för tonen *c* i kontra-, stora, lilla, ettstrukna, tvåstrukna o. s. v. oktaven.
**Cab** (käbb), m., eng., mindre, elegant åkdon med två hjul.
**Cabāl,** m., (antingen af begynnelsebokstäfverna i namnen på de fem personer, hvilka utgjorde den illa beryktade ministèren under Carl II i England: ***C**lifford, **A**shley, **B**uckingham, **A**rlington* och ***L**auderdale;* el. också, och med större sannolikhet, af *Kabbala,* i hvilket fall det rätteligen, såsom ock numera allmännast sker, bör skrifvas **Kabāl),** förening emellan flera personer i och för något olofligt, helst politiskt, ändamåls vinnande: sammangaddning; list, pl. ränker; jmf. **Complott.** — **Kabalēra** och **Kabalisēra,** smida ränker, hemligen motarbeta. — **Cabalēūr** och **Kabalōr,** m., ränksmidare, lömsk förföljare. — **Kabalīst,** m., = **Cabaleur;** äfv. köpm.t. hemlig bolagsman. — **Caballētta,** se **Cavalletta,** under **Cavall.**
**Caball,** se **Cavall.**
**Caballēro** (kavaljērå), m., sp., riddare, adelsman; jmf. **Cavalier; el caballēro de la trīsta figūra,** riddaren af den sorgliga skepnaden (Don Quixote); fig. **en cab. de la tr. fig.,** man med sorgligt skick el. förfallen klädsel.
**Cabarēt** (kabarāh), m., fr. (af arab. *châmârât,* vinkällare, af *chamr,* vin), värdshus; ölstuga; **cab. bōrgne** (bårnj'), sämre värdshus, krog, syltkrog.
**Cabās** (-bah), m., fr. (m.lat. *cabăcius,* sannol. af lat. *cāpax,* rymlig), fikonkorg af säf; skämtv. gammal skräpig vagn.
**Cabbala,** se **Kabbala.**
**Cābes,** m., mynt i Guinea, ungefärl. = 5 rdr 34 öre rmt.
**Cabīda,** f., port. aln.
**Cabīldo** (kavīldå), n., sp. (af lat. *capĭtulum*), domkapitel; stadsråd, senat i sydamerikanska fristaterna; rådhus.
**Cabinēt** (kabinäh), m., och **Kabinētt,** n., litet afskildt rum för samtal el. arbete; isht. rum, hvari en furste och hans ministrar handlägga regeringsärender; oegentl. föreningen af en furstes förnämsta ministrar, statsråd, jmf. **Conseil;** embetsrum, embetsverk; rum, hvari konstverk, mynt el. naturalster förvaras; äfv. konst-, mynt- el. naturaliesamling; **kabinēttsōrder,** m., order, utgången omedelbart ifrån regenten; **kabinēttstȳcke,** konst- el. naturalster, som kan vara värdt att förvaras i ett kabinett, isht. mål. liten målning af sällsynt värde och sällan öfver 1½ qvadratfot; **cabinēt d'aisānces** (- däsāngs'), fr. (jmf. *Aisance,* under *Aise*), afträde; **cabinēt inodōre** (kabinā-t-inådåhr'), luktfritt afträde.
**Cābo,** m., sp. och port. se **Cap.**
**Cabochōn** (kabåschāng), m., fr. (af *cabŏche,* tjockt hufvud), en efter sin naturliga form slipad ädelsten.
**Cabotēra,** fr. (*caboter,* af sp. och port. *cābo,* udde, sål. egentl. fara från udde till udde), segla längs kusterna, drifva kusthandel. — **Cabotāge** (kabåtāsj'), n., fr., handelssjöfart vid kusterna. — **Cabotiēr** (kabåtjēh), m., och **Cabotiēre** (-tjähr), f., skärgårds- el. kustfartyg. — **Cabotīn** (-tāng), m., och **Cabotīne** (-tīhn'), f., kringstrykande skådespelare el. -spelerska.
**Cābre** (kabr'), f., fr., maskin, bestående af tre, vid öfversta ändan sammanfogade bjelkar, för att lyfta tunga föremål.
**Cabriole,** se **Capriol.** — **Cabriolēt** (-ålāh) och **Kabriolētt,** m., lätt, tvåhjuligt enbetsåkdon.
**Cabūja,** f., sp. (*cabūya*), ett slags i Peru och Columbien växande hampa, hvaraf spinnes garn, som förarbetas till tåg, mattor och säckar.
**Cacādauphīn** el. **Cacā du dauphīn** (- dydåfāng), n., fr., gulgrön, fordom mycket omtyckt färg. — **Cacātum non est pīctum,** lat. (om usla målningar): träckadt är ej måladt. — **Cacazibētto,** m., ital. (af *cacāre,* göra sitt tarf, och *zibētto,* jmf. *Zibet*), sprätt, tillgjord narr.
**Cacadōres,** pl., portug., lätta trupper i portugisiska armén.
**Cacadu,** se **Kakadu.**
**Cacao,** se **Kakao.**
**Cāccia** (kättja), f., ital., jagt; tonk. jagtmusik; **ālla cāccia,** tonk. i jagtmusikstil. — **Cacciatōre,** m., jägare.
**Caché, Cache-nez,** m. fl., se följ.
**Cachelōt** (kasch'låh) el. **Kaschelōtt,** m., fr., ett slags hvalfisk, äfv. kallad pottfisk.
**Cachemir,** se **Kaschmir.**
**Cachēra** och **Kaschēra,** fr. (*cacher,* af kelt. *kuchein,* gömma, el. af lat. *coactāre,* tvinga, nödga), dölja, fördölja; hemlighålla, förtiga; bokb.t. öfverklistra el. öfverdraga med papper; **kaschēra sig,** egentl. gömma sig; vara sluten, förbehållsam; förställa sig; **caché** el. **kaschērad,** dold, hemlig; tyst; **cāche-dèsōrdre** (kasch-däsārdr'), f., egentl. oordningsgömma, korg, låda el. annat dyl., fästad vid väggen och

bestämd till förvaring af åtskilliga småsaker; **căche-nēz** (-nēh), n., näshölje: duk el. slöja, för att vid stark köld skydda näsan. — **Cachēt** (kaschäh), m., sigill, se äfv. **Lettre**; prägel, stämpel; **cachēt volānt** (- vålāng), egentl. flygande sigill, försegling, som är så anbringad, att den ej tillsluter det föremål, hvarpå den är satt. — **Cachetēra**, förse med sigill, försegla. — **Cachōt** (kaschāh), m., mörk fängelsehåla. — **Cachotterīe** (-rīh), n., hemlighetsfullhet i obetydligheter.

**Cachet, Cachot**, m. fl., se föreg.

**Cachūcha** (katschūtscha), f., spansk dans, som utföres under sång, med beledsagning af kastanjetter; jmf. **Bolero** och **Fandango**.

**Cacique**, se **Kazik**.

**Cacolēt** (-lāh), m., i pyreneiska bergstrakterna: mulåsna el. åsna med tvenne korgar, i hvar och en af hvilka en resande får plats.

**Cāctus**, m., gr. (*kāktos*), mångårig buskväxt med saftig, tjock och köttig, vanligen bladlös, stam och ensamma, oskaftade, ofta utmärkt stora och prydliga, röda, gula el. hvita blommor. — **Cactēer**, pl., cactusartade växter. — **Cactīt**, m., förstenad cactus.

**Cadāver** och **Kad-**, n., lat. (af *cādere*, falla), död kropp; lik; as. — **Kadaverōs**, likaktig, asartad.

**Cadēāū** (-dåh), m., fr. (af lat. *catēllus*, liten kedja, demin. af *catēna*, kedja), sirligt penndrag el. släng vid en bokstaf; skänk. — **Cadelēra**, göra sirliga penndrag el. slängar.

**Cadēnce** (kadāngs'), f., fr., **Kadāngs** och **Kadēns**, m., ital. **cadēnza**, (m.lat. *cadēntia*, af lat. *cādere*, falla), tonk. det slutfall el. hviloställe, som motsvarar hviloställena inom satserna i språket; ret. slutfall el. välljudande afslutning af en period el. någon del af en sådan; **cadēnza fiorīta**, tonk. figureradt tonslut. — **Cadencēra** (-dangs-), **Kadangs-** och **Kadens-**, väl afmäta; afrunda, göra välljudande; iakttaga takt.

**Cadēnte** el. **Cad- mēse**, ital., köpm.t. under den förflutna månaden.

**Cadēt** (kadāh) och **Kadētt**, m., fr. (g.fr. *capdet*, lat. *capitētum*, demin. af *cāput*, hufvud, spets, ända), egentl. hvarje yngre son af en, isht. adlig, familj; lärjunge i en krigsskola.

**Cadīs** (kadīh), m., el. **Cadisserīes** (-rīh), pl., fr. (eng. *caddis*, g.eng. *caddus*, af kelt. urspr.), fint, kypradt ylletyg ifrån södra Frankrike, Thüringen och Österrike.

**Cadmēa victōria**, f., lat., kadmeisk, d. v. s. alltför dyrköpt (med afseende på kriget emellan *Kadmos*' efterkommande) seger.

**Cadmia, Cadmium**, se **Kadm-**.

**Cadogān** (-gāng), m., fr., hårknut, det i en knut hopvecklade och ofvan på hufvudet fästade bakhåret.

**Cadrān** (-drāng), m., fr. (af lat. *quādrans*, jmf. *Qvadrat*), solur; siffertafla, kompass. — **Cadratūre** (- tyhr'), f., hjulverket bakom siffertaflan i ett ur; repeterverket i ett repeterur.

**Cādre** (kadr'), m., fr. (g.fr. *quādre*, af lat. *quādrum*, fyrhörning, jmf. *Qvadrat*), ram, infattning; utkast till ett arbete, plan; krigsv. stamtrupp af gamla officerare och inöfvade soldater.

**Cadūc** el. **Kadūk**, lat. (*cadūcus*, fr. *cadūc*, af lat. *cādere*, falla), bräcklig, skröplig; gammal och orklös; bofällig; om mynt: satt utom kursen; lagf. som ej har någon ägare; som för missgernings skull förverkats under kronan. — **Kaducēra**, lagf. förklara som förfallen el. hemfallen. — **Kaducitēt**, f., bristfällighet, skröplighet; bofällighet; lagf. sakfall.

**Caduceati**, se följ.

**Cadūceus**, m., och **Cadūceum**, n., lat., myt. den med tvenne band el. ormar kringflätade och med två vingar försedda staf, som Apollo skänkte Mercurius, emedan denne åt honom afstått äran af lyrans uppfinning. — **Caduceāti** (näml. **nūmmi**: mynt), pl., antika mynt, präglade med en merkurstaf och tillhörande sådana grekiska och romerska städer, i hvilka Mercurius företrädesvis dyrkades. — **Cadūcifer**, m., stafbärare: binamn till Mercurius, emedan denne med sin ofvan beskrifna staf förde skuggorna ned till underjorden.

**Cāēsar, Cāsar** och **Cēsar**, m., lat. (af *cāēsus*, af *cāēdere*, skära), mansnamn med betyd.: den ur moderlifvet skurne; (el. ock af *caesāries*, hufvudhår, sanskr. *kêça*), mansnamn med betyd.: den ylhårige, den riklockige; familjenamn inom den juliska slägten i det gamla Rom; sedan den store romerske fältherren och diktatorn Cajus Julius Caesar, född 100, mördad 44 f. Kr.: titel för de romerska envåldsherrskarne; i Roms sednare kejsartid: titel för kronprinsen el. den utsedde tronföljaren; fig. utmärkt fältherre; **cāēsar non sūpra grammāticos**, (ordspråk, uppkommet deraf, att kejsar Sigismund en gång brukade ordet schisma såsom femininum, och derpå, för att dölja detta fel, befallde, ehuru naturligtvis förgäfves, att ordet dädanefter skulle brukas så): kejsaren (går) ej öfver grammatikerne, kejsarens befallning kan ej ändra några grammatiska reglor. — **Caesāreus, -a, -um**, kejserlig; **caesārea majēstas**, f., kejserligt majestät; **caesārea operātio** el. **caesārea sēctio**, läkek. kejsarsnitt; **caesāreopapia** och **cesāreopapī**, f., **cesāreopapīsm**, m., el. **cesāreopapāt**, n., regentens ingrepp i de andliges, isht. påfvens, rättigheter, )( **pāpo-caesarīa**, f., el. **pāpocesarīsm**, m., påfvens el. de andliges ingrepp i den verldslige makthafvarens rättigheter; **caesāreo-rēgius**, kejserlig-kunglig. — **Cesārisk**, kejserlig. — **Cesareopapism** och **Cesareopapat**, se ofvan: **Caesareo-papia**.

**Cāēstus**, m., lat. (af *cāēdere*, hugga, slå), kämpahandske, tung handske, som i det gamla Rom begagnades af knytnäfskämparna.

**Caesur**, se **Cesur**.

**Caeteris paribus**, se **Ceteris paribus**, under **Ceterus**.

**Caeterum ego censeo**, se **Ceterum etc.**, under **Ceterus**.

**Cafārd** (kafāhr), m., fr. (af arab. *kafûr*, en otrogen), en skenhelig, en hycklare. — **Cafarderīe** (-rīh), n., skenhelighet, hyckleri.

**Cafē**, n., fr. (jmf. *Kaffe*), kaffehus. — **Cafetiēr** (-tjēh), m., kaffekokare; kaffehusvärd. — **Cafetiēre** (-tjähr), f., kaffekanna, kaffepanna.

**Cāffa**, n., groft, fasoneradt tyg med slät botten och upphöjda, genom en dubbelränning frambragta mönster, som tillverkas i Frankfurt am M.,

Berlin, m. fl. städer; äfv. fem. benämning på ett slags dukar, liknande ostindiskt kattun.

**Cāffila**, f., ind., stort sällskap af resande i Ostindien; jmf. **Karavan**.

**Cafīs**, **Cafīz** el. **Cahīz** (kafīhs, kahīhs), m., sp. (af arab. *qafis*, m lat. *caficium*), spanskt sädesmått = 12 fanegas (se d. o.).

**Cafūsos**, pl., afkomlingar af indianer och negrer i Sydamerika.

**Cage** (kasj'), f., fr. (egentl. bur, af lat. *cāvea*), urm.t. hjulhuset i ett ur.

**Cagōt**, m., pl. **cagōts** (kagåh), fr. (måhända af prov. *can* el. *ca Got*, d. ä. *cānis Gōthus*, med afseende på förment härstamning ifrån vestgoterna); individ af en egen menniskostam i franska pyreneerna, liknande cretinerna, men med den egenheten, att alla dess medlemmar hafva runda öron och sakna öronflikar; fig. hycklare, skenhelgon. — **Cagotīsm**, m., skenhelighet, hyckleri.

**Cahiēr** (kajēh), n., fr. (g.fr. *quayer*, sp. *cuadērno*, m.lat. *quatērnum*, *quatērnio*), häfte: några sammanhäftade ark; liten anteckningsbok.

**Ça irā** (sa irāh), fr.: det skall gå! det måste låta göra sig! (första orden af en under franska revolutionens tid mycket omtyckt sång, hvars början lyder: *ça ira, ça ira, les aristocrates à la lanterne*, d. ä.: det skall gå, det skall gå, [hängen] aristokraterna vid lyktpålen!).

**Cāisse** (khäss'), f., fr. (ital. *cāssa*, prov. *cāissa*, af lat. *cāpsa*, förvaringsrum), kassa; **cāisse d'escōmpte** (- deskångt') utvexlings- el. förskottskassa. — **Caissiēr** (khässiēh), m., kassaförvaltare, kassör. — **Caissōn** (khässång), m., stor kista på ett vagnsunderrede, för att transportera lifsmedel, ammunition och andra förnödenheter för en armé: rustvagn; pl. **caissōns** (-sång), byggn.k. rutor el. qvadratformiga fördjupningar, prydda med löfverk, i tak el. hvalf; **caissōn d'ambulānce** (- danglylängs'), fältlasarettsvagn, vagn med kirurgiska instrumenter, läkemedel o. a. d.; **caissōn à pōūdre** (- - puhdr), krutvagn.

**Cajetāner**, pl., medlemmar af en katolsk sekt, hvilka, utan att sjelfva sörja för sitt uppehälle, vänta allt, hvad de dertill behöfva, såsom skänk af försynen el. menniskokärleken.

**Cajolēra** (kasjål-), fr. (*cajoler*), med smicker söka ställa sig in hos någon; smickra, smeka. — **Cajolerīe** (-rīh), n., smicker. — **Cajolēūr** (-löhr), m., smickrare. — **Cajolēūse** (-löhs), f., smickrerska.

**Cājus**, rikt. **Gājus**, m., lat. mans- och slägtnamn; namn på en berömd lagkunnig under kejsar Hadrians tid, hvarför Cajus, liksom Sempronius, ofta inom lagfarenheten betecknar en part i allmnht.

**Cākes** (käks), pl., eng., ett slags små, runda kakor, skeppsbröd.

**Calabāss**, m., sp. (*calabāza*, fr. *calabāsse*, af arab. urspr.), ett slags i Österlandet begagnadt dryckeskärl, förfärdigadt af en kurbits-art.

**Calabrēsare**, m., invånare i *Calabrien* i Italien; äfv. ett slags bredskyggig hatt, mycket begagnad af republikaner.

**Calāde** och **Kalād**, m., ital. (*calāda* el. *gallāda*, af *calāre*, fr. *aler*, af gr. *chalan*, gifva efter), spelt. benämning, som användes i trisettspel, då någotdera af spelkompanierna gör alla sticken; ridt. sluttning på en ridbana. — **Caladōn** och **Kal-**, n., beteckning, som användes i trisettspel, då spelaren på egen hand, utan medspelarens tillhjelp, gör alla sticken.

**Calamīstrum**, n., lat. (af *cālamus*, se d. o.), egentl. tång till hårkrusning; fig. tillgjordhet, förkonstling.

**Calamit**, se under **Calamus**.

**Calamitēt** och **Kal-**, f., lat. (*calāmitas*, urspr. skada förorsakad genom hagelskurar, missväxt), nöd, elände, stor och allmän olycka, landsplåga. — **Kalamitōs**, eländig, usel, bedröflig.

**Cālamus**, m., lat., gr. *kālamos*, rottingpalm: örtslägte af palmernas familj, till utseendet derigenom afvikande från palmerna, att stammen består af långa leder, liksom gräsens, och bär blad och grenar utefter hela sin längd; strået hos halfgräsen, som ej är afdeladt med leder, utan fyldt med en mjuk, svampartad cellulväfnad, och ihåligt; äfv. skriföret, hvaraf man i forntiden begagnade sig såsom penna; kalmus, hvars rot användes inom läkekonsten. — **Calamīt**, m., cylindrisk, på tvären ledad och efter längden fårad, vanl. enkel stam, oftast utan grenar och bladartade organer, som förstenad påträffas i stenkolsbildningar.

**Calando**, se under **Calera**.

**Calāndre** (kalängdr'), f., och **Kalānder**, m., fr., mangel. — **Kalandrēra** (kalangdr-), mangla.

**Calandrōne**, f., ital., tonk. ett slags skalmeja med tvenne klaffar.

**Calasciōne** (-schåne), m., ital., hos de lägre folkklasserna i nedra Italien brukligt stränginstrument, som har formen af en mindre luta, men med längre hals och gripbräde samt försedt med två qvintvis stämda tarmsträngar.

**Calāta**, f., ital., dans i rask takt

**Calcānt** och **Kalkānt**, m., lat. (*cālcans*, af *calcāre*, trampa), belg- el. orgeltrampare. — **Calcatūr-clāvis**, f., pl. **-clāves**; bjelke, genom hvars nedtryckning orgelbelgarne fyllas med luft.

**Calcaria**, se under **Calx**.

**Calceamēnt** el. **Calceāt**, n., lat. (af *calceāre*, förse med fotbeklädnad, af *cālceus*, fotbeklädnad, och detta af *calx*, häl), fotbetäckning, fotbeklädnad.

**Calcider**, **Calcinabel**, **Calcinera**, m. fl., se under **Calx**.

**Cālcio**, (kålltjå), n., ital. (egentl. spark, stöt med foten, af lat. *calx*, häl), i Italien, isht under karnavalen, vanligt bollspel, hvarvid spelarne stöta fram bollen med foten.

**Calcit**, se under **Calx**.

**Calcitrēra**, lat. (*calcitrāre*, af *calx*, häl), slå bakut; streta emot.

**Calcium**, se under **Calx**.

**Calcograph**, se **Chalkograph**, under **Chalkos**.

**Calcūl** och **Kalkȳl**, m., fr., lat. **cālculus**, räkning, beräkning, öfverslag; **ērror in cālculo**, fel i beräkningen, räknefel; **pro cālculo**, för (riktigheten af) beräkningen (näml. svarar den el. den); **cālculus Minērvae**, egentl. Minervas sten, lika antal röster för och emot, som räknas till fördel för en anklagad (emedan, enl. myt., Orestes, då han stod anklagad inför areopagen och erhållit lika många röster för som emot sig, frikändes genom en af Minerva inlagd hvit sten). — **Kalkylābel**,

beräknelig. — **Calculatēūr** och **Kalkylatōr,** fr., el. **Calculātor,** lat., m., räknemästare, räkenskapsförare; isht. en, som granskar räkenskaper. — **Kalkulatiōn,** f., beräkning, öfverslag. — **Kalkylēra,** räkna, beräkna; sluta sig till, förutse.

**Caldārisk malm** (lat. *caldārium aes,* metall, som endast genom värme — *cāldor* — låter bearbeta sig), guldlik metall, blandning af koppar, zink och andra, ännu ej allmänt kända, beståndsdelar.

**Caldārium,** n., lat., rum för varma bad; äfv. drifhus.

**Calderāri** el **Calderāi,** pl, ital., egentl. kittelflickare; medlemmar af ett hemligt, ej mera existerande, sällskap, stiftadt i likhet med carbonaris samfund och måhända framgånget ur dessa, men med fullkomligt motsatta syften.

**Calderīlla** (-rīlja), f., sp., benämning i Spanien på kopparmyntet i motsats till guld- och silfvermyntet.

**Calebasse,** se **Calab-.**

**Calēche,** f., och **Kalēsch,** m., fr., lätt, vanligen öppet, fyrhjuligt åkdon på fjädrar.

**Caleçōns** (kal'sång) och **Kalsōnger,** pl., fr. (ital. *calzōni,* byxor, af *cālza,* strumpa, och detta åter af lat. *cālceus,* fotbeklädnad, af *calx,* häl), ett slags tunnare benkläder, som bäras närmast kroppen.

**Caledōnia,** f., el. **Caledōnien,** n., lat., gammal och numera egentl. endast i poesi förekommande benämning på Skottland.

**Calefaciēntia,** pl., lat. (af *calefācere,* göra varm), värmande medel. — **Calefāctor** och **Kalefāktor,** m., soldat, som vid större vaktgöring har till befattning att elda, passa upp på vakthafvande officern m. m.; i allmnht. eldare, uppassare.

**Calembōūr** el. **Calembōūrg** (kalangbūhr), m., fr. (efter westfaliske grefven *Calemberg,* som vistades vid polska konungen Stanislai hof och genom sin dåliga franska gaf anledning till löjliga förvecklingar; el. ock af arab. *kalambair,* pl. *būr,* förvirrade ord, ordförvirring), ordlek, som grundar sig på olika bemärkelser hos samma el. likljudande ord, t. ex. *notre grand seigneur* (om Napoleon I): vår store herre, men äfv. (alldenstund *seigneur* uttalas lika med *saigneur,* åderlåtare): vår store blodsugare.

**Calēndae,** pl., lat. (af gr. *kalēīn,* utropa, emedan hos de gamla romarne, af brist på kalender, brukades, att på månadens första dag offentligen utropa alla de följande), hos de gamla romarne: första dagen i hvarje månad; **ad calēndas Grāēcas,** (hänvisa, uppskjuta) till grekiska calendae, d. v. s. för alltid (grekerna hade näml. inga calendae). — **Calendārium,** n., el. **Kalēnder,** m., årets indelning i större och mindre tidsafdelningar, i månader, veckor och dagar, med uppgift på särskilta bestämmelser för vissa dagar o. s. v.; sådan förteckning, skrifven el. tryckt; **kalender** äfv. benämning på hvarjehanda smärre skrifter af blandadt innehåll, som vanligen utgifvas vid jultiden och åtföljas af en almanack för följande året; i några sammansättningar betyder **kalender** äfv. förteckning af hvarjehanda slag, såsom **adrēsskalēnder,** förteckning på i en stad, ett län o. s. v. boende personer jemte närmare uppgift på deras hemvist; **statskalēnder,** förteckning på alla embeten i en stat och de personer, som bekläda desamma. — **Calendāriogrāph** och **Kalendāriogrāf,** m., (gr. *grāphein,* skrifva), en, som sysselsätter sig med utarbetande af almanack el. kalender. — **Kalendāriografī,** f., kalenderbeskrifning; anvisning att uppsätta en kalender. — **Calendāticum,** n., m.lat., gåfva, gifven till presterskapet på nyårsdagen.

**Calentūra,** f., sp. (af *calor,* hetta), feberhetta; **cal. amarīlla** (- -rīllja), benämning på gula febern i tropikländerna.

**Calepīn,** f., (efter författaren till ett stort polyglott-lexikon, *Ambrosius Calepinus,* i slutet af 15:de och början af 16:de årh.), stor samling af ord el. utdrag ur allehanda skrifter.

**Calēra,** ital. (*calāre,* af gr. *chalān,* släppa efter, jmf. *Calade*), släppa ned, nedsänka; stryka segel; köpm.t. ej hafva den erforderliga vigten; **calāndo,** tonk. beteckning, som utmärker styrkans och taktens aftagande efterhand.

**Calescēra,** lat. (*calēscere,* blifva varm, af *calēre,* vara varm), blifva varm, blifva het, uppflamma.

**Caliatūrtrā,** ett slags sandelträ (se d. o.).

**Cāliban,** m., halfmenskligt vidunder i Shakespeares skådespel Stormen (The tempest); fig. person af djuriskt rå karakter.

**Calicēdrotrā,** lätt, rödaktigt, såsom cederträ luktande träslag af den välluktande cedrela odorata i Vestindien och Sydamerika, och som användes till cigarrlådor och sockerkistor.

**Caliciflorisk, Caliciform,** se under **Calix.**

**Cālico, Cāllico** och **Kālikå,** n., eng. (fr. *calicōt,* af *Calicut* el. *Calcutta,* hvarifrån det först infördes till Europa), ett slags bomullstyg, som tryckes till kattun.

**Calīd,** lat. (*cālidus*), varm. — **Caliditēt,** f., värme, hetta. — **Calidūct** och **Kalidūkt,** m., (lat. *dūcere,* leda, föra), värmeledning, rör för eldning med varm luft.

**Calif,** se **Khalif.**

**Cāliga,** f., pl. **cāligae,** lat., hos de gamla romarne: soldatstöfvel, halfstöfvel; ett slags sandal, som de katolske biskoparne bära vid messan; **cāligae hispānicae,** spanska stöflar: ett slags tortyrredskap.

**Calīn** (kalāng), n., fr., fint tenn; äfv. kinesisk blandning af bly, tenn och koppar, som i Kina och Japan användes till taktäckning och till beläggning i tekistor samt till prägling af skiljemynt.

**Cālix,** m., pl. **cālices,** lat. (gr. *kȳlix*), egentl. djup skål; bägare, kalk. — **Caliciflōrisk,** försedd med blomkalk. — **Caliciform** el. **Calicināl,** kalklik, kalkformig. — **Calixtīner,** pl., egentl. kalkvänner; medlemmar af ett parti hussiter i 15:de årh., som fordrade utdelandet af nattvarden under båda formerna (både brödet och vinet); äfv. **Utraqvister.**

**Cālla,** f., lat. (*cālla* el. *cālsa*), örtslägte af aroideernas familj, med blommorna gyttrade på en tjock blomkolf och med enbladig, på insidan hvit blomhölsa.

**Callico,** se **Calico.**

**Callīd** och **Kallīd,** lat. (*cāllidus,* af *callēre,* egentl. hafva tjock hud; vara känslolös; vara

erfaren), slug, förslagen. — **Kalliditēt,** f., slughet, förslagenhet, listighet.

**Callositēt** och **Kall-,** f., lat. (*callōsitas*, af *cāllus*, valk, knöl; brosk), hudens valkighet, läderaktighet. — **Callōs,** valkig, knölig, läderaktig (isht. om huden på händer och fötter).

**Calmande, Calmank,** se **Kalamank.**

**Calmant, Calmato,** se under **Calmera.**

**Calmār,** m., fr. (ital. *calamājo*), egentl. skriftyg; slägte bland bläckfiskarna, märkvärdigt isht. för den svarta, bläcklika vätska, som det har i en blåsa i underlifvet, och som under namn af sèpia användes af målare och kopparstickare till tuschering, äfvensom för det s. k. hvita fiskbenet: sepia el. os sepiae, som pulveriseradt brukas af guldsmeder till polering.

**Calmēra** och **Kalm-,** fr. (*calmer*, af *calme*, ital. och sp. *cālma*, hafsstilla), stilla, lugna; lindra; blidka. — **Calmānt** och **Kalm-,** mildrande, stillande; lindrande. — **Calmāto,** ital., tonk. mildt, lugnt.

**Cālo,** m., ital. (af *calāre*, släppa ned; sjunka, af gr. *chalān*, släppa efter), köpm.t. sjunkande, fallande; en varas förminskning el. förlust genom torkning, spillning o. s. v., jmf. **Decalo,** under **Decalera; cālo di pēso,** köpm.t. brist i behörig vigt; **cālo di prēzzo,** köpm.t. prisets fallande.

**Cālor,** m., lat. (af *calēre*, vara varm, besl. med grek. *kāvein*, *kāïein*, antända; brinna), värme. — **Calorifēre** och **Kalorifēr,** m., fr., värmningsapparat; värmeledare, varmluftsledare. — **Kalōrifikatiōn,** f., nylat., värmealstring. — **Kalorīkmaskīn,** m., af John Ericsson i Newyork uppfunnen maskin, som drifves med upphettad luft i st. f. ånga. — **Kalōrimēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), värmemätare: af Lavoisier och Laplace uppfunnen inrättning att mäta kroppars specifika värme genom mängden af den is, som de kunna smälta. — **Kalōrimetrī,** f., värmemätning; äfv. läran derom. — **Kalōrimōtor,** m., nylat. (lat. *mōtor*, drifvare, af *movēre*, röra, drifva), af Hare konstruerad galvanisk apparat att genom ögonblicklig, stark hetta glödga och smälta metalltrådar. — **Kalōrisk maskin,** se ofvan: **Kalorikmaskin.**

**Calōtte,** f., och **Kalōtt,** m., fr. (trol. af arab. *kalûta*), urspr. österlänningarnas tätt åtsittande och vanl. röda hufva; i allmnht. plattmössa; hos oss isht. betäckning, af läder, siden, sammet o. s. v., för skalliga hufvuden; krigsv. ett slags hufva af jern att bevara hufvudet för sabelhugg; byggn.k. litet lågt, sferiskt hvalf; kem. destillerhatt el. kolf; bergv. lupp, sula, som samlas på bottnen uti färskhärden. — **Callottīster,** pl., medlemmar af ett sällskap i Frankrike i början af 18:de årh., som roade sig med allehanda äfventyrliga påhitt.

**Calquēra** och **Kalkēra,** fr. (*calquer*, af lat. *calx*, kalk), urspr. aftrycka på kalk; emot ett rent, hvitt papper lägga ett med röd- el. svartkrita öfverstruket, samt derofvanpå en teckning, hvars hufvuddrag sedan medelst kritan öfverflyttas på det hvita papperet, derigenom att man genomgår dem med ett stift. — **Cālque** (kalk'), m., en sålunda uppkommen teckning; fig. slafvisk kopia.

**Calumēt** (kalymäh), m., fr. (af lat. *cālamus*, rör), stor pipa, utsirad med fjädrar och andra prydnader, som indianerna röka och sedan räcka den el. dem, med hvilka de stå i vänskaplig förbindelse, för att desse i sin tur deraf må draga några bloss.

**Calumnī** och **Kal-,** f., lat. (*calūmnia*, fr. *calomnie*), smädelse; ärerörig och falsk beskyllning. — **Kalumniēra,** smäda, förtala, svärta. — **Kalumniōs,** smädlig.

**Calvāriebērg,** (af lat. *calvāria*, hufvudskål), egentl. hufvudskalleberget el. Golgatha: afrättsplatsen utanför Jerusalem; i katolska länder: en, ofta med konst skapad, kulle med ett kors, hvartill man under fastan vallfärdar.

**Calvīller,** pl., fr. (af lat. *cālvus*, kal, skallig), ett slags äplen, som ifrån midten afsmalna mot spetsen och hafva glatta, liksom feta skal, när de fått ligga, ett löst och fint kött samt en kryddaktig smak såsom af hallon el. smultron.

**Calvinīsm,** m., den evangeliskt reformerta tro, som *Joh. Calvin* el. *Chauvin*, född 1509, död i Genève 1564, predikade, och som skiljer sig ifrån den lutherska i läran om nattvarden och det ovilkorliga nådavalet. — **Calvinīst,** m., anhängare af *Calvins* lära, en reformert.

**Calvītium,** n., **Calvīties,** f., lat., el. **Calvitēt,** f., nylat. (af *cālvus*, kal, skallig), flintskallighet.

**Calx,** f., lat. (gr. *kālix*), kalk. — **Calcāria,** f., kalkjord, kalk. — **Calcīder** och **Kalc-,** pl., kalkartade kroppar. — **Kalcinābel,** som kan förkalkas, oxideras. — **Kalcinabilitēt,** f., egenskapen att kunna förkalkas. — **Kalcinatiōn** el. **Kalcinēring,** f., ford. metallernas oxidering genom upphettning i luft, deras förvandling till s. k. metallkalker; sedan äfv. glödgning af andra kroppar. — **Kalcinēra,** förkalka; äfv. genom bränning utjaga en flygtig syra från sin förening med en eldfast metalloxid, så att denna sednare återstår ren. — **Kalcinōs,** kalkartad. — **Kalcīt,** m., kalksten. — **Cālcium,** n., silfverhvit, glänsande metall, som i luften hastigt förenar sig med syre till kalk och i vatten under vätgasutveckling löser sig till kalkvatten.

**Camaïeu,** se **Camayeu.**

**Camaldulēnser,** pl., medlemmar af en andlig orden inom katolska kyrkan, stiftad 1018 i dalen *Camaldoli* vid Arezzo på Apenninerna af den hel. Romuald ifrån Ravenna, och af påfven stadfästad 1072, samt åsyftande det strängaste iakttagande af den hel. Benedikts reglor.

**Camaraderīe** och **Kamaraderī,** n., fr. (af *camarāde*, kamrat), förtroligt kamratskap.

**Camarēro,** m., sp. (it. *camariēre*), kammartjenare, kammarherre. — **Camarēra,** f., kammarfru, statsfru hos en furstinna, isht. hos en spansk drottning.

**Camārguehāst** (kamärg-), fr., liten, halfvild häst af grå färg på ön *Camargue* i Rhône.

**Camarīlla** (-rilja), f., sp. (demin. af lat. *cāmara*, *cāmera*, kammare), egentl. liten kammare; benämning på de hemliga rådgifvarne vid spanska hofvet, af konungens närmaste omgifning; obehörigt inflytande på styrelsen i en stat; sängkammarregering; de personer

af regentens närmaste omgifning, som utöfva ett sådant sidoinflytande.

**Camarosis**, se **Kam-**, under **Kamaroma**.

**Camāūro**, m., ital. (m.lat. *camāūrum*), påfvens röda sammetsmössa, som han bär, då han ej är iklädd tiaren.

**Camayēū** (kamajöh), m., fr. (g.fr. *camaheu*, m.-lat. *camahōtus* = *camāeus āltus*, jmf. *Camée*), ädelsten med allehanda figurer; målning i en och samma färg, fast i olika nyanser, ljusare och dunklare, såsom grått i grått; träsnitt, förfärdigadt genom så kalladt tontryck, äfv. kalladt **Chiaroscuro**; målning med två el. tre färger, utan noggrannare härmning af naturens egentliga färger; jmf. äfv. **Camée**.

**Cāmbio**, m., ital. (m.lat. *cāmbium*, af lat *cambīre*, *cambiāre*, vexla), vexel, vexelbref, äfv. **Lēttera di cāmbio**; ett slags spel emellan flera personer, och som spelas med särskilta kort, så kallade cambiokort, hvilka äro 42 och tillsammans kallas en cambiolek; **cāmbio commūne**, vanlig, inländsk vexel; **cāmbio cōnto**, vexelräkning; **camb. di polīzza**, vexelbref; **camb. marītimo**, bodmerifördrag; **camb. reāle** el. **camb. mercantīle**, utländsk vexel; **camb. sēcco**, egen vexel. — **Cambiatūra**, f., egentl. vexelräkning; vagnombyte; äfv. italiensk postskjuts. — **Cambiēra** och **Kamb-**, vexla, drifva vexelaffärer. — **Kambīst**, m., vexlare, en, som handlar med vexlar.

**Cambrāȳ** (kangbräh), fr., **Cāmbrick** (khämmbrick), pl. **cāmbricks**, eng., och **Kāmbrick**, n., (efter ursprungliga och egentliga tillverkningsorten, staden *Cambrai*, holl. *Kamerijk*, vid Schelde), en sort fint, starkt och tätt bomullstyg, bomullskammarduk, sockerduk.

**Camēe** (kaméh), f., fr., **Camēo** el. **Cammēo**, m., ital., och **Kamē**, m., (m.lat. *camāēus*, *cammāēus*, af lat. *cāma*, *cāmma*, för *gēmma*, ädelsten), ädelsten, bestående af olikfärgade lager, och så utskuren, att det upphöjda bildverket är af en färg, och grunden af en annan.

**Camēlia** och **Camēllia**, f., (efter apotekaren *Camellus*, som 1731 först införde den till Europa), praktväxt ifrån Japan, Indien och Kina, som i vildt tillstånd blir ett träd om 12 till 15 fots höjd, och som har sköna, röda blommor; **camēliadām**, f., (efter den yngre Dumas': *La dame aux camélias*, elegant sköka.

**Camelotiērs** (kam'låtjéh), pl., fr., smyghandlare i södra Frankrike.

**Cāmera**, f., lat. (af gr. *kamāra*), egentl. hvalf; hvälfdt rum; kammare; **cāmera obscūra**, opt. af Porta i 16:de årh. uppfunnet redskap, bestående af en invändigt svärtad, flyttbar låda, framför hvilken man fästat ett flyttbart konvext glas, som bryter ljusstrålarna från föremålet, så att de, efter reflexionen ifrån en om 45 grader lutande spegel, uppå ett mattslipadt glas på lådans botten frambringa en tydlig bild; **cam. clāra** el. **cam. lūcida**, af Wollaston 1809 uppfunnet redskap, bestående af ett fyrsidigt prisma, mot hvars sidor bilden två gånger reflekteras, så att den uppfångas nära kanten af prismats öfra yta och kan med en blyertspenna aftecknas på ett papper, som hålles tätt utmed denna kant; **ālla cāmera**, tonk. i kammarmusikstil. — **Camerālia**, pl., inbegreppet af de vetenskaper, som handla om källorna för en stats inkomster, samt uppgifver, huru de uppbäras, förvaltas och användas. — **Cameralīst** och **Kam-**, m., tjensteman i kammarverket; isht. en, som studerar kameralvetenskapen. — **Kameralistīk**, f., statshushållningslära. — **Kameralīstiker**, m., lärare i statshushållningen. — **Kamerērare** el. **Kamrēr**, m., (lat. *camerārius*), ursprungl. en, som hade uppsigten i rum, der kostbarheter och konstskatter förvarades; benämning på tjenstemän i åtskilliga embetsverk, hvilka förvalta kassan och ansvara för räkenskaperna; i allmnht. kassaförvaltare och räkenskapsförare. — **Cameriēr** (-merjéh), fr., m., påflig öfverkammarherre. — **Cameriēre**, ital., m., kammartjenare; **cam. segrēto**, påflig kammarherre. — **Camerlēngo** el. **-līngo**, m., ital., kamererare; isht. kardinal, som förvaltar påfliga skattkammaren.

**Camerier, Cameriero, Camerlengo**, se föreg.

**Cameroniāner**, pl., (efter presten *Archibald Cameron*), medlemmar af ett mycket strängt presbyterianskt parti i Skottland under Karl II.

**Camfio**, se **Cambio**.

**Camīllus**, m., lat., i det gamla Rom: förnäm, vid offren biträdande yngling; familjenamn för en stor patricisk slägt. — **Camīlla**, f., offertjenarinna; äfv. qvinnonamn med denna betydelse.

**Camisade, Camisarder**, se följ.

**Camīsia**, f., m.lat. (ital. *camīcia*, sp. *camīsa*, fr. *chemīse*, af arab. *kamîs*; underklädnad), lintyg, skjorta; isht. hvit skjorta (**camīsia ālba**), hörande till presternas drägt i forntiden, korskjorta, jmf. **Alba**. — **Camisāde** (-sähd'), f., ford. öfverrumpling nattetid (i skjortor, som soldaterna drogo öfver sig, för att i mörkret igenkänna hvarandra). — **Camisārder**, pl., de reformerta i trakten af Cevennerna under sin uppresning 1702—1706 (emedan de i allmnht. ofvanpå kläderna buro ett slags bluser). — **Camisōle**, f., och **Kamisōl**, m., fr. (ital. *camiciuōla*, m.lat. *camisiāle*), undertröja, tröja.

**Camminēra** och **Kamm-**, ital. (*camminār*e, gå, resa, af *cammīno*, fr. *chemin*, väg), fäktk. gå baklänges, för att derigenom få motståndaren att blotta sig.

**Camōēnae** el. **Camēner**, pl., lat. (*Camōēnae* el. *Camēnae*, för *Carmēnae*, de sjungande, af *cārmen*, se d. o.), g.lat. benämning på muserna.

**Camōrra**, f., ital. (af *camōrro*, bonde), egentl. samtlige bönderna i en trakt; i Neapel: under sista statshvälfningen uppkommet, hemligt, men vidt utgrenadt band af skälmar, som genom oförsynta brandskattningar hämmande inverkar på all trafik. — **Camorrīst**, m., medlem af camorran.

**Camouflēt** (kamuhfläh), m., fr. (af *cālamo flātus*, blåst igenom ett rör), tjock rök af en itänd pappersstrut, som man af elakhet blåser i näsan på folk; krigsv. fladdermina, qväfmina: medel, som i kontraminor användes, för att hindra fienden att fortsätta mineringen.

**Camp**, se **Campus**.

**Campāgne** (kangpänj'), fr., ital. **campāgna** (kampänja), f., (af lat. *campāneus*, som hör till el. har afseende på fält: *cāmpus*), fält; landsbygd; landtgods, landtgård; fälttåg (i denna

bemärkelse äfv. **Kampänj**, m.); **à la campāgne**, fr., el. **ālla campāgna**, ital., landtligt, efter enkel, landtlig sed; äfv. lägerlikt; **campāgna di Rōma**, trakten omkring Rom, en ford. blomstrande trädgård, omfattande största delen af Latium, men nu temligen menniskotom, ödeliggande och förpestad af uppstigande dunster. — **Campagnārd** (kangpanjāhr), m., landtman. — **Campagnōl**, (kangpanjål), m., råttslägte af mössens storlek, med luden svans samt gula och smutshvita hår, som förekommer i talrika hopar på fälten, hvilkas skördar det skadar.

**Campān** och **Kamp-**, m., sjöt. öfversta akterdelen af ett fartyg, uppöfver kajutan; **kampānflägg**, den öfver akterdelen af ett fartyg hissade stora flaggan.

**Campāna**, f., m.lat. och ital. (efter landskapet *Campania* i mellersta Italien, hvarest den uppfunnits el. åtminstone först användts för kyrkligt bruk), klocka, kyrkklocka; klocka i en luftpump; byggn.k. klockformig prydnad; **camp. manuālis**, ringklocka, liten klocka, hvarmed under katolska gudstjensten ringes vid det altare, hvarest messa läses; **camp. urinatōria**, dykareklocka. — **Campanārium**, n., m.lat., el. **Campanīle**, m., ital., klocktorn, understundom fristående och af betydlig storlek. — **Campanēlla**, f., ital., liten klocka, ringklocka, skälla. — **Campanētta**, f., ital., klockspel. — **Campanifōrm** och **Kamp-**, (lat. *fōrma*, gestalt, form), klockformig. — **Campānologī** och **Kamp-**, f., lat.-gr. (*lōgos*, ord, lära), läran och kännedomen om klockor och deras gjutning. — **Campānula**, f., liten klocka; äfv. ett på sina blå, klocklika blommor lätt igenkänneligt örtslägte. — **Campanulāria**, f., en art klockformiga koraller.

**Campeadōr**, m., sp. (af *campeār*, draga i fält), stor kämpe, hjelte; binamn till Cid.

**Campēche-trā** (kampätsche-), rödaktig, till färgning använd träsort ifrån Sydamerika, och som fått sitt namn efter mexikanska staden och bugten *Campeche*.

**Campement**, **Campera**, m. fl., se under **Campus**.

**Cāmpher**, **Kāmfer** och **Kāmfert**, m., nylat. **cāmphora**, f., (fr. *cāmphre*, af arab.-pers. *kâfûr*, sanskr. *karpûra*, hebr. *kopher*, harts), hvit, nästan genomskinlig, starkt luktande eterolja i fast form, som erhålles af det i Indien och Japan växande kamferträdet (laurus camphora); **cāmphora depurāta**, genom sublimation renad kamfer, som mycket användes inom läkekonsten; **kāmferspīritus**, m., vinspiritus, hvaruti kamfer blifvit upplöst. — **Camphīn** och **Kamfīn**, n., renad terpentinolja, som, använd i lampor, brinner med särdeles klart ljus.

**Camphōū** el. **Campōȳ**, m., en sort fint, kinesiskt te.

**Campidoglio**, se **Capitolium**.

**Camp-meeting**, se under **Campus**.

**Campo**, se följ.

**Cāmpus**, lat., fr. **camp** (kang), eng. **camp**, ital. **cāmpo**, m., fält; **cāmpus Mārtius**, marsfält: åt de gamla romarnes krigsgud Mars helgad vapenöfningsplats vid Rom; hos de gamla frankerna: till truppmönstringar i månaden *mars* afsedd plats; **camp de manōēūvres** (-dö manövr'), krigsv. öfningsläger; **camp stāble** (-stābl'), krigsv. stående läger; **camp volānt** (-vålāng), krigsv. flygande läger, ströfkår, som har till uppgift att än här, än der anfalla fienden; **cāmp-mēēting** (-mīhting), n., eng., folkförsamling på öppna fältet; **cāmpo sānto**, egentl. heligt fält; i Italien: utvändigt tillsluten, men invändigt med fristående arkader omgifven begrafningsplats; i allmnht. kyrkogård. — **Campemēnt** (-māng), n., fältläger, öfningsläger, lägerstad; kampering; äfv. trupp, som skickas förut att utsticka läger. — **Campēra** och **Kamp-**, låta trupper lägra sig, slå läger; ligga i läger; tillbringa dag och natt under öppen himmel, jmf. **Bivuakera**, under **Bivouac**. — **Kampēstrisk**, som hör till el. har afseende på fält, jemn, flack; växande på marken.

**Canadāris**, pl., röd- och svartrandiga ostindiska tyger af bomull och silke, som dock äfven tillverkas i Nîmes.

**Cānadas**, pl., ett slags fina, franska sängtäcken.

**Canāille** (kanālj'), f., fr. (ital. *canāglia*, egentl. hundfolk, hundpack, af lat. *cānis*, hund), slödder, pack, pöbel; dålig menniska, skälm, skurk, hos oss äfv. såsom smeknamn: liten skälm (i dessa sista bemärkelser vanl. **Kanālje**, m.); **en canāille** (ang -), pöbelaktigt, gement, nedrigt; föraktligt, förnedrande. — **Canaillarchīe** och **Kanaljarkī**, f., (gr. *ārchein*, herrska), pöbelvälde. — **Kanaljēra**, behandla illa, håna. — **Kanaljerī**, n., nedrigt, gement streck; skurkaktighet. — **Kanaljōs**, lumpen, dålig, nedrig, skurkaktig. — **Encanaillēra** (angkanaljēra) **sig**, umgås med föraktliga menniskor.

**Canāl** och **Kanāl**, m., lat. **canālis**, (af *cānna*, rör), ursprungl. rör, ränna, vattenränna; rännil; strömfåra; vattengraf, till aflopp, vattning el. för segelfart; geogr. på båda sidor öppen hafsarm, bredare än ett sund, isht. hafsarmen emellan England och Frankrike: Pas de Calais (i denna bemärkelse alltid i bestämd form); anat. rör el. gång i en djurkropp, som förer någon vätska; tonk. rör ifrån belgarna i ett orgelverk till väderlådorna; artill. loppet i en kanon; byggn.k. fåra el. reffla i sul el. pelare; fig. medel, utväg att vinna el. ernå något; **canālis lacrymālis**, läkek. tårkanal. — **Canalisābel** och **Kan-**, som kan förvandlas till kanal, som kan göras segelbar, genom kanalgräfning. — **Kanalisatiōn**, f., kanalanläggning, företag att genom kanaler göra en flod segelbar el. ett land tillgängligt. — **Kanalisēra**, förvandla (flod) till kanal, förse med kanaler, göra tillgänglig genom kanaler.

**Canapē** och **Kan-**, m., fr. (af m.lat. *canapēum*, *conopēum*, sänghimmel, af gr. *konopēion*, säng med förhängen, för att afhålla mygg: *kōnops*, pl. *kōnopoi*), hvilsoffa.

**Canāriefōgel** el. **Kanārie-**, (ital. *canarīno*, sp. *canario*, fr. *canari*), bekant liten gul sångfogel (fringilla canaria) af finkslägtet, som förekommer vild på *Kanarieöarna*. — **Kanāriefrō**, frö af phalaris canariensis, ett gräs ifrån *Kanarieöarna* och Sydeuropa, som isht. användes till föda åt kanariefoglar, äfvensom till ett temligen godt mjöl, hvarmedelst man meddelar ylle- och sidentyger en

vacker glans. — **Kānariesēkt,** m., ett slags sött och starkt vin ifrån *Kanarieöarna*.

**Canārium,** n., el. **Kanārieträd,** växtslägte på Molukkerna, af hvars nötlika frukter man bereder ett ganska välsmakande mandelbröd, som i Ostindien kallas Baugea.

**Canāsse** (-nāss'), f., fr., te-, socker- och tobakskista.

**Canāster** och **Knāster,** m., fr. (*canāstre, canāsse,* sp. *canāstro,* korg, hvari tobak utskeppas, af lat. *canīstrum,* och detta åter af *cānna,* vassrör, säf), korgtobak: tobaksblad af bästa sort, som i rörkorgar öfverföras till Europa.

**Canavētte** (-vätt'), f., korg, innehållande 12—24 buteljer olivolja.

**Cāncamum,** n., lat.-gr., brasilianskt gummiharts, som användes till rökverk och inom läkekonsten såsom fördelande medel.

**Cāncan** (kängkang) el. **Quanquān** (kangkäng), m., fr. (af lat. *quāmquam,* ehuru, det vanliga begynnelseordet vid akademiska föredrag och svassande tal), egentl. larm, buller, oväsen om obetydligheter; uppsluppen fransk dans, som isht. i Paris på mindre väl beryktade lokaler utföres med en ofta till vildhet gränsande ysterhet, äfv. **Chahut.**

**Cancēll,** m., lat. (af *cancēlli,* pl., egentl. skrank, inhägnad), tonk. aflångt, smalt, i orgelns väderlåda befintligt fack, ämnadt att upptaga det väder, som inströmmar genom den i cancellens botten el. undre spont, medelst tangentens nedtryckning, öppnade ventilen, för att vidare genom det i öfre sponten och genom det i det utdragna registret borrade hålet slutligen inströmma i piporna. — **Cancellārius, Cānceller, Cāntzler** och **Kānsler,** m., under medeltiden: rättsbetjent el. rättsskrifvare: sederm. sigillbevarare; handsekreterare och rådgifvare hos furstar och andra mäktiga personer; föreståndare för ett kansli; förman i ett stats- el. regeringsråd; furstlig el. annan högt uppsatt person, under hvars beskydd och ledning en högskola står. — **Cancellariāt** el. **Kansleriāt,** n., en kanslers värdighet el. embete. — **Cancellatiōn** el. **Cancellatūr,** f., öfverkorsning af en skrift el. ett ställe i en sådan, af en vexel, en revers o. s. v., till tecken af dess framtida ogiltighet; lagligt dödande af ett dokument. — **Cancellēra,** omgifva med skrank el. galler; utstryka, öfverstryka, öfverkorsa. — **Cancellī** och **Kanslī,** n., rum, der en domstols el. ett embetsverks beslut utfärdas; samtliga personer, som der tjenstgöra; i Sverige: embetsverk, genom hvars särskilta fördelningar riksärendena expedieras. — **Kanslīst,** m., skrifvare, tillhörande ett kansli.

**Cāncer,** m., lat., kräfta; astron. stjernbilden kräftan; läkek. kräfta: ytterst svår, frätande sjukdom. — **Canceratiōn,** f., nylat., läkek. uppkomst af, öfvergång till kräfta. — **Cancerēra,** läkek. öfvergå till kräftskada. — **Cancerōma,** n., läkek. kräftskada. — **Cancrīnisk** och **Kankrīnsk,** som går kräftgången; **kankrīnsk vers,** kräftvers, hvars bokstäfver gifva samma mening, antingen de läsas fram- el. bakifrån, t ex. följ. latinska vers: *signa te, signa; temere me tangis et angis;* äfv. vers, som bör läsas baklänges, för att erhålla den riktiga meningen, t. ex. följ. hexameter i Goethe's Reineke Fuchs: nefräte negibnal o. s. v., i st. f.: Schadet Niemand und hilft; man muß die Glaubigen stärken. — **Cancrōs** och **Kankrōs,** läkek. kräftartad.

**Canciōn** (-tsiōn), f., sp. (fr. *chansōn,* lat. *cāntio*), sång, visa; isht. egendomlig lyrisk rimmad versform, vanligen bestående af 12 trokeiska verser. — **Cancionēro,** sp., el. **Cancionēiro,** port., m., ursprungl. samling af dikter, hvilkas författare tillhörde ett slutet poetiskt sällskap vid ett visst hof; i allmnht. visbok el. samling af utmärkta lyriska dikter af en el. flera författare.

**Candelāber** och **Kand-,** m., lat. (*candelābrum,* n., af *candēla,* vaxljus), större armljusstake. — **Candelāria,** pl., **Candēlmēssa** el. **Kȳndelsmēssa,** f., egentl. ljusfest; inom katolska kyrkan: Marias kyrkogångsdag (2:dra febr.), som erhållit sitt namn deraf, att processionsljusen denna dag invigas. — **Candelārius,** m., vaxljusbärare.

**Candēra** och **Kand-,** fr. (*candir*), öfversockra, öfverdraga med socker; äfv. låta socker anskjuta i kristallform. — **Kandisatiōn,** f., öfversockring; sockers kristallisering. — **Cāndi,** n., el. **Kāndisōcker** (fr. *candi, sucre candi,* af arab.-pers. *qand,* sanskr. *khanda,* stycke, bit socker, af *khand,* bryta), renadt, kristalliseradt socker, bröstsocker.

**Candēūr** (kangdöhr), f., fr. (lat. *cāndor,* hvithet, renhet, glans), hjerterenhet, redlighet, ärlighet, öppenhjertighet.

**Candi,** se under **Candera.**

**Candīd** och **Kandīd,** lat. (*cāndidus,* glänsande hvit, fläckfri, af *cāndor,* hvithet, renhet, glans), redlig, uppriktig, öppenhjertig. — **Kandidāt,** lat. **candidātus,** m., egentl. en hvitklädd (emedan i det gamla Rom den, som sökte en syssla, måste gå hvitklädd el. iklädd toga candida), i allmnht. sökande till ett embete el. värdighet; en, som efter aflagdt prof på duglighet, isht. efter skedd kunskapspröfning, är befogad att söka ett offentligt embete; i Sverige: en, som söker en akademisk lärdomsgrad och undergått den el. de för en sådan grad föreskrifna kunskapspröfningar; äfv. i allmnht. en, som uppträder såsom sökande till något el. står nära att ernå, att träffas af något: valkandidat, äktenskapskandidat, dödskandidat o. s. v.; **candidatus juris** el. **juris kandidat,** se under **Jus; cand. medicinae** el. **medicine kand.,** se under **Medicus; cand. medico-philosophiae** el. **medikofilosofie kand.,** se under **Medicus; cand. ministerii** el. **cand. sacrosancti ministerii,** se under **Ministerium; cand. philosophiae** el. **filosofie kand.,** se under **Philosoph; cand. theologiae** el. **teologie kand.,** se under **Theolog.** — **Kandidatūr,** f., kandidatskap.

**Candis,** se **Candi.**

**Cāndle-** (kändl-), **Cānnel-** el. **Kānnelkol,** eng. (lat. *candēla,* ljus, vaxljus), ett slags särdeles goda stenkol.

**Canecou,** se **Canezou.**

**Canēl** och **Kanēl,** m., (fr. *canēlle* el. *cannēlle,* nylat. *canēlla,* af lat. *cānna,* rör), den kryddartade inre barken af det i Ostindien och isht.

på Ceylon, men äfven på åtskilliga ställen i Vestindien växande kaneltrådet: laurus cinnamomum. — **Cannelās** (-lāh), m., öfversockrad kanel.

**Canepīn** (kan'päng), m., fr. (ital. *canapīno*, egentl. hamptyg, af *cānapa*, lat. *cānnabis*, hampa), fint, tunt, hvitgarfvadt får- el. getläder.

**Canescēra**, lat. (*canēscere*, af *canēre*, vara grå, och detta af *cānus*, grå), gråna. — **Canescēnt**, gråhvit.

**Canevās**, **Cannevās** (-vāh) och **Kānfas**, m., fr. (m.lat. *canevāsium*, hamptyg, af *cānnabis*, hampa), ursprungl. glestrådig hampväf: sederm. dylikt linne, som genom limning erhållit styfning.

**Canezōū** (-sūh), m., fr. (sannol. uppkommet af sydfr. *camisou*, litet linne), ett slags fruntimmerslifrock utan ärmar.

**Cāngue** (kangh'), f., fr., ett slags pinoredskap i Kina, bestående af en tjock planka med hål för brottslingens hufvud och armar.

**Canīcula**, f., lat. (demin. af *cānis*, hund), astron. hundstjernan, fixstjernan Sirius. — **Caniculārferier**, pl., hunddagsferier, ferier under den tid af året, då solen genomlöper lejonets tecken. — **Canīna lītera**, f., lat., hundbokstafven, bokstafven *r* (emedan denna tyckes höras i hundens morrning).

**Canina litera**, se föreg.

**Cānna**, ital., **Cānne** (kann'), fr. (af lat. *cānna*, gr. *kānna*), f., rör; käpp; längdmått, i Italien vexlande mellan 6 och 9 fot, i Frankrike ungefärl. = 7 fot. — **Cannelēra** och **Kannel-**, fr. (*canneler*), reffla, förse med refflor, urhålka. — **Cannelūre** och **Kannelȳr**, f., fr., reffla; reffling. — **Cannetīlle**, **Cantīlle** (kanntīlj), f., och **Kantīlj**, m., fr., spiralformigt snodd guld- el. silfverlan. — **Cānnula**, lat. (demin. af *cānna*) el. **Cannūle** (kannȳhl), fr., f., litet rör; läkek. fint metallrör, som omgifver vissa stingande instrumenter.

**Cānnabis**, f., lat., hampa.

**Canne**, se **Canna**.

**Cannelas**, se under **Canel**.

**Cannelkol**, se **Candle-**.

**Cannelure**, **Cannetille**, se under **Canna**.

**Cannibāl** och **Kann-**, m., sp. (*canibal*, uppkommet af *Caribal*, *Caribe*, egentl. tapper), ursprungl. inbyggare på de karaibiska öarna; menniskoätare; fig. ytterst vild och grym menniska. — **Kannibālisk**, omensklig, vild, grym. — **Kannibalīsm**, m., menniskoätande; omensklighet, vild grymhet.

**Cannula**, **Cannule**, se under **Canna**.

**Canoe**, se **Canot**.

**Canon**, **Canone**, **Canones**, **Canonicus**, m. fl., se **Kanon**.

**Canōt** (kanåh) och **Kanōt**, eng. **canōē** (khänūh), m., (fr. *canōt*, sp., port. och ital. *canōa*, af karaib. *canāoa*), indiansk båt, gjord af en urhålkad trädstam.

**Cantābile**, **Cantābel** och **Kant-**, ital. (af *cantāre*, sjunga), sångbar; äfv. sångbart, på ett enkelt och okonstladt sätt, på ett sätt liknande sång; subst. n. sångbart musikstycke.

**Cantāro**, m., ital., vigt i Italien, Egypten m. fl. länder, vexlande mellan 79 skålp. och 1 centner 36 skålpund.

**Cantāte**, f., och **Kantāt**, m., ital. och m.lat. (af *cantāre*, sjunga), tonk. större tondikt, efter hvad man antager uppfunnen af Giacomo Carissimi, bestående af solosångstycken och körer, beledsagade af orkester, jmf. **Oratorium**; **cantāte**, äfv. inom katolska kyrkan: namnet på fjerde söndagen efter påsk, emedan begynnelseorden af den på denna dag afsjungna messan (ps. 98, 1) lyda: *Cantate Domino canticum novum:* sjunger Herran en ny sång. — **Cantatīlla** (-tīlja), sp., el. **Cantatīna**, ital., f., liten sångdikt, liten kantat. — **Cantatōre**, m., ital., sångare. — **Cantatōrium**, n., nylat., katolsk kyrkobok, hvarur kantorn afsjunger responsorierna. — **Cantatrīce** (-trītje), f, ital., sångerska.

**Cāntica**, f., ital. (af *cantāre*, sjunga), sång, isht del af en större episk dikt.

**Cānticum**, n., pl. **cāntica**, lat. (af *cantāre*, sjunga), sångstycke, sång; **cānticum canticōrum**, sångernas sång: Salomos höga visa.

**Cantilēna** och **Kant-**, f., ital. och lat. (af *cantāre*, sjunga), tonk. enkelt sångstycke, hvars ord äro af verldsligt innehåll.

**Cantille**, se under **Canna**.

**Cantīne** (kangtīhn'), f., och **Kantīn**, m., fr. (ital. *cantīna*, antingen sammandr. af *canovettīna*, demin. af *cānova*, källare, förrådshus, el. af g.fr. *cant*, ital. *cānto*, vrå, vinkel), marketenteri, soldatkrog; flaskfoder. — **Cantiniēr** (kangtinjēh), m., marketentare. — **Cantiniēre** (kangtinjähr'), f., marketenterska.

**Cānto**, ital., fr. **chant** (schang), lat. **cāntus**, m., (af *cānere*, sjunga), sång; visa; **cānto fērmo**, **plain chant** (pläng-), el. **cāntus fīrmus**, tonk. egentl. fast sång; gifven melodi; den koralmelodi och i allmnht. hvarje melodi, som är ämnad att kontrapunkteras el. harmoniskt behandlas; **cānto figurāto** el. **cāntus figurālis**, tonk. figurerad sång, som, i motsats till canto fermo, hvilken fortskrider i uthållande toner, fortgår i noter af hastigare tidvärde.

**Cantōn** (kangtång) och **Kantōn**, m., fr. (sp. *cantōn*, ital. *cantōne*, hörn, hörnsten, område, af g.fr. *cant*, ital. *cānto*, vrå, vinkel, kant), kretsområde; isht. benämning på hvar och en af de särskilta stater, som bilda Schweiziska Edsförbundet; vapenl. fält i ett vapen. — **Kantonēra**, om trupper: vara inqvarterad el. förlagd i städer el. byar af en trakt; vapenl. indela ett vapen i fält; **kantonērad**, byggn.k. i hörnen prydd med suler, pelare o. a. d. — **Kantonisēra**, indela ett land i kretsar. — **Cantonāde** (kangtånāhd'), f., rummet på scenen bakom kulisserna. — **Cantonnemēnt** (kangtånn'mäng), n., truppers förläggning i städer och byar.

**Cāntor**, m., pl. **cantōres**, och **Kāntor**, m., pl. **kantōrer**, lat. (af *cānere*, sjunga), egentl. sångare; sångmästare; kyrkotjenare, som vid gudstjensten tager upp psalmerna och leder kyrksången; **cantōres āmant humōres**, lat. ordspråk: sångare älska våtvaror, dricka gerna. — **Kantorāt**, n., en kantors syssla.

**Canzōne**, f., ital. (sp. *canciōn*, lat. *cāntio*), sång, visa; benämning på ett af de äldsta italienska lyriska versslag, som ursprungl. uppkom i Provence under benämningen cansós el. chansós,

men af italienarne fått sin bestämda, regelbundna byggnad; tonk. musik, satt till lyrisk diktart af provençaliskt ursprung; sångbart, kort tonstycke; litet, flerstämmigt sångstycke; **canzōne petrarchēsca** (-khēska) el. **toscāna,** större lyrisk dikt, bestående af ett godtyckligt antal strofer el. stanser, som åter bestå af elfva- och sjustafviga verser, och hvars sista strof merendels innehåller ett af skalden till poemet riktadt tilltal. — **Canzonētta,** f., visa; tonk. mindre sångstycke för soloröst.

**Caoutchouc,** se **Kautschuk.**

**Cap,** n., fr. (ital. *cāpo,* sp. *cābo,* af lat. *cāput,* hufvud, spets), landtudde: hvarje i vattnet framskjutande utsprång på en kust; isht. bergig landspets, som skjuter ut i hafvet och ofta är yttersta spetsen af en bergskedja; särskilt: Godahoppsudden el. **cap de bōnne espérānce** (- dö bånn' esperängs').

**Capāble** och **Kapābel,** fr. (af lat. *cāpere,* taga, fatta), duglig, i stånd till, skicklig. — **Capablemēnt** (kapabl'mäng), skickligt, med duglighet.

**Capacitera, Capacitet,** se följ.

**Capārra,** f, ital., handpenning: jmf. **Arrha.**

**Cāpax,** lat., rymlig, omfattande; emottaglig, skicklig; **capax ingenium,** se under **Ingenium; finītum non est cāpax infinīti,** det ändliga kan ej fatta det oändliga. — **Capacitēra** och **Kapac-,** göra skicklig el. i stånd till något. — **Kapacitēt,** f. (lat. *capācitas*), rymlighet; sjöt. drägtighet; fattningsförmåga; duglighet, skicklighet, förmåga.

**Capēll** och **Kapēll,** n., ital. **capēlla,** f., (m.-lat. *capēlla,* fr. *chapēlle*), bönehus; i större kyrkor: hvarje med ett särskilt altare försedt birum; liten kyrkoförsamling, som hör under en annan: lydkyrka; fullstämmig förening af tonkonstnärer el. fullstämmig orkester (ursprungl. de tonkonstnärer, som sjöngo el. spelade i en furstes kyrka); huf af bly el. jernbleck öfver en kanons fänghål; kem. helt liten skål af finstött och siktad benaska, som begagnas vid afdrifning (i dessa båda sista bemärkelser mask.); **a cappēlla,** vanl. ehuru mindre riktigt, **a capēlla,** tonk. i kapellstil; sång utan beledsagning af instrumenter; instrumenternas gång all' unisono med sångstämman; beteckning, som antyder, att tempot icke skall tagas koralmessigt, såsom de stora notvärdena i stycket kunde antyda, utan lifligare, jmf. **Alla brēve,** under **Brevis; ālla cappēlla,** se **A cappella; kapēllmästare,** tonkonstnär, som har ledningen af ett kapell. — **Kapellān** el. **Kaplān,** m., prest, som förestår en lydkyrka; slottspredikant. — **Kapellanī,** n., en kapellans syssla. — **Kapellēra,** kem. rena en ädel metall genom afdrifning med bly på kapell el. test. — **Kapellīst,** m., tonkonstnär, som tillhör ett kapell.

**Capillār** och **Kap-,** lat. (*capillāris,* af *capillus,* hår), som hör till el. har afseende på hår, hår-; hårfin; hårartad; **kapillārattraktiōn,** f., (jmf. *Attraction,* under *Attrahera*), den företeelse, att alla flytande ämnen, som fukta ett rörs inre väggar, stiga, om ett fint glasrör nedstickes deruti, högt öfver sin nivå, och högre, ju finare röret är, )( **kapillārdepressiōn,** f., (jmf. *Depression,* under *Deprimera*), den företeelsen, att qvicksilfver och andra flytande ämnen, som icke fukta ett rörs väggar, nedtryckas, om ett fint glasrör doppas deruti, så, att ytan inuti röret står lägre, än utanför, och lägre, ju finare röret är; **kapillārcirkulatiōn,** f., (jmf. *Circulation,* under *Circulera*), läkek. blodets och vätskornas omlopp i de fina rörgångarna (hårrören), isht. hudens, inom djurkroppen; **kapillārkärl,** läkek. hårrörskärl: hvart och ett af de hårfina kärl, som gå ifrån pulsådrorna el. artererna till blodådrorna el. venerna; **kapillārsystēm,** n., (jmf. *System*), sammanfattningen af alla de hårfina rören inom en organisk kropp. — **Kapillaritēt,** f., egenskap af hårfinhet; den kraft el. egenskap hos ytterst fina rör el. rörgångar att draga åt sig el. insuga vätskor. — **Kapillifōrm,** hårlik, hårfin. — **Kapillōs,** hårig, som har mycket hår.

**Capilotāde** (-låtähd'), f., fr. (sp. *capirotāda,* ital. *capirōta*), ragu på flera slag förut kokadt kött.

**Capīstrum,** n., lat., egentl. grimma; läkek. ett slags bindel, äfv. kramp i kindbenen; hos de gamla grekerna: bindel af läderremmar, genom hvilken kinderna vid flöjtblåsning hindrades ifrån den vanställande utsvällning, som störde grekernas skönhetsinne. — **Capistratiōn,** f., nylat., se **Phimosis.**

**Capita, Capitation,** se under **Caput.**

**Capitāine** (kapitähn'), **Kapitēn** och **Kaptēn,** m., fr., ital. **capitāno** (m.lat. *capitāneus,* af *cāput,* hufvud), egentl. hufvudman, höfding, anförare; befälhafvare för ett kompani fotfolk; befälhafvare på ett större fartyg; **capitāine d'ārmes** (- darm'), rustmästare; **capitāno,** äfv. storpratare, storskrytare på den italienska skådebanan. — **Capūdan,** m., turk. = **Capitaine; capūdan-pāscha,** m., storamiral, öfverbefälhafvare för turkiska sjömakten.

**Capitāl** och **Kap-,** lat. (*capitālis,* af *cāput,* hufvud), som hör till el. har afseende på hufvud, hufvud-, hufvudsaklig, utmärkt, dugtig; **kapitālbōkstaf,** hufvud- el. begynnelsebokstaf, jmf. **Kapitāl; kapitālförbrytelse,** svårt brott, som är belagdt med dödsstraff; **kapitālstraff,** dödsstraff; subst. n., förmögenhet i penningar, hufvudstol; boktr.t. steg, som vid inriktandet af en form lägges ofvantill och på sidorna; **kapitālbōk,** hemlig bok, som en köpman understundom för öfver hela sin förmögenhet och dess användande: hufvudbok; **kapitālskatt,** förmögenhetsskatt: skatt, som beräknas efter förmögenhet i kapital el. penningar. — **Capitāliter,** dödligen; till lifvet; **kapitālt,** dugtigt. — **Kapitalisatiōn** el. **-lisēring,** f., beräkning af hufvudsumman efter räntorna. — **Kapitalisēra,** förvandla till kapital, beräkna hufvudstolens belopp efter en viss räntefot el. efter en som ränta betraktad penningsumma. — **Kapitalīst,** m., en, som äger betydliga penningsummor. — **Kapitāl,** n., (ital. *capitēllo,* af m.lat. *capitēllum,* demin. af *cāput,* hufvud), öfversta delen af en sul el. pelare; boktr.t. benämning på ett slags stilar, som till utseende helt och hållet likna versaler, men äro mindre.

**Capitāna,** f., ital. och sp., förnämsta skeppet af en flotta, amiralskepp.

**Capitano,** se under **Capitaine.**

**Capitation,** se under **Caput.**

**Capitato,** se under **Capitera.**
**Capītel** och **Kap-,** n., nylat. (*capītulum*, demin. af *căput*, hufvud), hufvudafdelning i bok el. skrift; ämne för ett samtal; församling af ett konsistoriums el. en ordens ledamöter. — **Kapitulār,** m., (m.lat. *capitulārius*), medlem af ett stift; dom- el. stiftsherre; **kapitulārbokstäfver,** i gamla skrifter förekommande, med färger, guld el. silfver utsirade begynnelsebokstäfver. — **Kapitulārier,** m.lat. **Capitulāria,** pl., de frankiska konungarnes lagar och förordningar angående kyrkoärenden. — **Kapitulēra,** (m.lat. *capitulāre*, egentl. ordna och bestämma efter kapitel el. hufvudpunkter), uppgifva en befäst plats el. nedlägga vapen, dagtinga; taga värfning; fig. gifva efter, underhandla. — **Kapitulānt,** m., en, som dagtingar; soldat, som frivilligt förpligtar sig till längre krigstjenst. — **Kapitulatiōn,** f., underhandling el. fördrag om uppgifningen af en befäst plats el. nedläggande af vapen, dagtingning; öfverenskommelse, hvarigenom en soldat frivilligt förpligtar sig till längre krigstjenst.
**Capitēra,** ital. (*capitāre*), inträffa, anlända; **capitāto,** köpm.t. inträffad, anländ; aflemnadt.
**Capitis deminutio,** se under **Diminuera.**
**Capitōlium,** lat. (af *căput*, hufvud), el. **Campidōglio** (-dålljå), ital., n., det gamla Roms fäste, beläget på saturniska el. tarpejiska kullen, med ett Jupiters tempel: det nuvarande, med ett rådhus och sidopalatser prydda, campidoglio efter en plan af Michel Angelo.
**Capitulant, Capitular,** se **Kap-,** under **Capitel.**
**Capitularia,** se under **Capitel.**
**Capitulation, Capitulera,** se **Kap-,** under **Capitel.**
**Capitäl,** se **Kap-,** under **Capital.**
**Cāpo,** m., ital. (af lat. *căput*, hufvud, spets), hufvud, spets, den förnämste; tonk. början; **da cāpo:** (sjung, spela el. i allmnht. gör något om igen) från början; jmf. äfv. **Cap.**
**Capōc** el. **Kapūck,** m., malaj. (*kâpok*, jap. *kapuk*, silkeslik bomull), ett slags, ifrån Ostindien, Siam och Java kommande, fin kort bomull till vadd.
**Capōn** (-pång), m., fr. (måh. af ital. *chiappōne*, af *chiappāre*, nappa efter något, bedraga), hycklare, skälm, bedräglig spelare. — **Caponnēra** och **Kaponn-,** spela falskt. — **Caponnière** (-pånnjähr'), f., krigsv. betäckt gång öfver grafven, mellan utanverken och fältvallen.
**Caporal,** se **Corporal.**
**Capōres,** rabbin-hebr. (af *kappôreth*, försoningsoffer, af *kâphar*, befria från synd), **gå capōres,** gå under, förgås, omkomma (emedan på försoningsdagen mången jude trodde sig kunna lasta sina synder på en icke-jude med de orden: vare du min *kappôreth* el. mitt försoningsoffer, d. v. s.: må du dö för mig till min försoning med Gud, ett uttryck, som så småningom öfvergick till en ganska vanlig svordom).
**Capotāge** (kapåtāsj'), n., konsten att mäta den vägländgd, som ett fartyg under segling tillryggalägger.
**Capotāsto,** n., ital. (egentl. *cāpo di tāsto*), tonk. med skinn öfverklädd metallplåt, som fastskrufvas vid gitarrens hals, öfver strängarna, för att med ens få instrumentets stämning högre.
**Capōte** (kapåht') och **Kapōtt,** m., fr. (af m.-lat. *cāpa*, ett slags mantel), kapprock; regnmantel; isht. fruntimmers regnkappa; soldatkappa.
**Cāppa,** f., m.lat., ett slags munkkåpa med vida ärmar och ofta äfven med kapuschong.
**Capriccio,** se följ.
**Caprīce,** f., och **Kaprīs,** m., fr. (ital. *caprīccio*, af *căper*, bock, sål. egentl. bocksprång), nyck, infall, hugskott. — **Capriciēūx** (-prisiöh) och **Kapriciōs,** nyckfull, egensinnig. — **Caprīccio** (-prīttjå), n., ital., tonk. musikstycke, fasthållande en viss tonfigur och sålunda till formen liknande etyden; fri fantasi med originella, karakteristiska motiver; i allmnht. konstverk, som bär prägeln af den ögonblickliga ingifvelsens godtycklighet; **a caprīccio,** efter behag, efter godtycke. — **Capricciētto** (-prittjättå), n., tonk. liten och kort fantasi med originella, karakteristiska motiver. — **Capricciōso** (-prittjåså), tonk. nyckfullt, käckt.
**Capricōrnus,** m., lat. (af *căper*, bock, och *cŏrnu*, horn), astron. stjernbilden stenbocken; **cīrculus capricōrni,** stenbockens vändkrets.
**Caprificēra** och **Kaprif-,** lat. (af *caprificus*, det vilda fikonträdet, af *căper*, bock, och *ficus*, fikon), genom gallstekeln befrukta fikonträd. — **Kaprifikatiōn,** f., vilda fikonträds artificiella befruktning genom gallstekelns sting.
**Caprifōlium,** n., nylat. (af *căper*, bock, och *fŏlium*, blad), klängväxt med hvita, välluktande blommor.
**Caprīnsyra** och **Kapr-,** (af lat. *caprīnus*, som hör till el. har afseende på getter, af *căpra*, get), ett slags flygtig fettsyra, uppkallad efter sin lukt.
**Capriōl** och **Kapriōl,** m., ital. (*capriōla*, fr. *cabriōle*, f., af lat. *căper*, bock), egentl. bocksprång; ridk. ett slags sjelfsvåldigt språng, som man under ridt låter hästen göra; ett slags lätt och vigt språng i dans; i allmnht. luftsprång. — **Kapriolēra,** göra luftsprång.
**Capsicīn,** n., nylat. (af *căpsicum*, spansk peppar), harts, som blifvit framstäldt ur spansk peppar.
**Captatiōn,** f., lat. **captātio,** (af *captāre*, gripa, fånga), jägtande efter något; öfverrumpling, spratt, knep el. list, hvarigenom man skaffar sig en förmån; **captātio benevolēntiae,** anhållan om benägen uppmärksamhet vid början af ett tal; äfv. inställsamt kryperi, listigt jägtande efter gunst, lycksökeri; **captātio verbōrum,** jagt efter ord. — **Captatōrisk** och **Kapt-,** som har för afsigt att fånga el. snärja; isht. som genom löfte el. gifven utsigt till en fördel söker att i gengäld erhålla en sådan.
**Captēra,** lat. *captāre*), fånga, uppsnappa, borttaga, genom list ernå. — **Capteūr** (kaptöhr), m., kapare.
**Captivēra** och **Kapt-,** nylat. (*captivāre*, fr. *captiver*, af lat. *captīvus*, fången), tillfångataga, häkta, fängsla; äfv oegentl. snärja, genom list vinna el. intaga. — **Kaptivatiōn,** f., tillfångatagande. — **Kaptivitēt,** f., fångenskap.
**Captiōs** och **Kapt-,** lat. (*captiōsus*, af *căptio*, fångst, af *căpere*, taga, fånga), som har för afsigt att snärja; bakslug, listig.
**Captūr** och **Kapt-,** f., lat. (*captūra*, af *căpere*, taga, fånga), häktning, tillfångatagande; fångst.

— **Captureūr** (kaptyröhr), m., fr., fribytare. — **Cāptus,** m., lat., fattningsförmåga, förmåga; **ad cāptum,** efter fattningsförmåga, begripligt; **ūltra cāptum,** öfver fattningsförmågan; **mēnte cāptus,** förryckt, vanvettig.

**Capūce** (kapȳhs'), **Capuchōn** (kapyschång) och **Kapuschōng,** m., fr. (ital. *capūccio,* sp. *capūcho,* m.lat. *capūtium, capĭtium,* af *cāpa, cāppa,* mantel, kåpa), egentl. den delen af en munkkåpa, som drages öfver hufvudet; i allmnht. regnhufva. — **Capucīner** och **Kapucīner,** pl., medlemmar af den för sin okunnighet och råhet beryktade *kapucinerorden,* en utgrening af franciskanerorden. — **Kapucinād,** m., kapucinerpredikan, straffpredikan i folkton; löjlig predikan; dumt streck.

**Capudan,** se under **Capitaine.**

**Cāput,** n., pl. **cāpita,** lat., hufvud, hufvudsak, hufvudman; äfv. afdelning af en bok el. skrift, jmf. **Capitel; cāput famīliae,** hufvudman för en, isht. adlig, ätt; **cāput mōrtuum,** kem. benämning, som af alkemisterna fordom användes, för att beteckna den icke flygtiga delen vid destillationer, och hvilken ännu brukas, för att beteckna jernoxid, som erhålles såsom återstod vid framställningen af nordhausisk svafvelsyra; **a cāpite (ūsque) ad cālcem,** från hjessan (ända ned) till hälen, från topp till tå; **ex cāpite,** ur hufvudet, ur minnet; lagf. på grund af, för . . . . skull; **ex quocūnque cāpite,** lagf. af hvad skäl, på hvad grund det vara må; **cāpita jugāta,** myntv. förbundna hufvuden, två hufvuden på samma sida af ett mynt, antingen **cap. advērsa,** hufvuden med emot hvarandra vända, el. **cap. avērsa,** med ifrån hvarandra vända ansigten; **in cāpita,** efter hufvuden, efter de enskilta personerna (räknadt), )( **In stirpes,** se under **Stirps; per cāpita,** efter hufvuden, efter enskilta personer; **quot cāpita, tot sēnsus,** så många hufvuden, så många sinnen, lika många meningar, som menniskor. — **Capūtt** och **Kapūtt,** itu, förderfvad, förlorad; spelt. som i piketspel ej får något stick, äfv. **Kapōtt** (fr. *capōt*). — **Capitatiōn** och **Kapit-,** f., beskattning efter hufvuden, skatt på hvarje enskilt person, hufvudskatt.

**Cāque** (kak'), f., fr. (fornnord. *kaggi,* eng. *cag,* litet fat), kagge.

**Caquēt** (kakhäh), n., fr., tomt prat, snack, sladder. — **Caquetāge** (kak'täsj'), n., pladder, prat. — **Caquetēra,** pladdra, prata, snacka. — **Caqueteūr** (kak'töhr), m., sladderhans, pratmakare. — **Caquetōire** (kak'tååhr'), f., sqvallerhåla.

**Carabīne** (karabīhn'), f., och **Karbīn,** m., fr. (ital. och sp. *carabina*), kort ryttarbössa. — **Carabinīer** (-binjēh) och **Karabiniēr,** m., lätt beväpnad och ursprungl. med en karbin utrustad ryttare.

**Caracal,** se **Karakal.**

**Caracōle** (-kåhl'), f., fr. (af sp. *caracol,* snäcka), ridk. tumling el. rörelser med en häst i hel el. half volt. — **Caracolēra,** ridk. tumla om, göra svängningar i hel el. half volt.

**Caradsch,** se **Kharadsch.**

**Carāffe,** f., och **Karāff,** m., fr. (ital. *carāffa,* sp. *garrāfa,* af arab. *garafa,* ösa), ett slags flaska af glas el. annat ämne, nedtill vid och med smal hals. — **Karaffīn,** m., mindre karaff. — **Caraffōn** (-fång), m., kylfat, kylflaska; liten (ungefärl. halfqvarters) flaska vin hos restauratörer.

**Carag,** se **Kharadsch.**

**Carāgoli,** pl., ital. (af *carāgolo,* sp. *caracol,* snäcka), små, ätbara musslor i adriatiska hafvet, hvilkas renade och brokiga skal i Venedig användas till många slags prydnader.

**Carambōle** (karangbåhl'), f., fr., röd boll i biljardspel. — **Carambolīne** (karangbålīhn'), vanl. förkort. **Carolīne** (-līhn') el. **Carolīna,** f., gul boll i biljardspel och ett med fem bollar speladt biljardspel. — **Carambolāge** (karangbålåsj'), n., i biljardspel: bollens sammanträffande med flera andra bollar; fig. skämtv. sammanstötning, sammandrabbning. — **Carambolēra** (karangbål-), i biljardspel: med en spelboll träffa flera bollar.

**Caravēlle** (-väll'), fr., och **Caravēle,** sp., f., (*caravēla, carabēla,* demin. af *carāba,* stort fartyg), i Spanien och Portugal: snällseglande fartyg; äfv. fiskarefartyg; i Turkiet: stort krigsskepp.

**Cārbo,** m., lat., kol; **cārbo animālis,** läkek. djurkol, blodlutskol. — **Carboleīn** och **Karbol-,** n., af Weschniakoff i Petersburg uppfunnet nytt eldningsämne, isht. för ångmaskiner, bestående i fint pulveriseradt trä- el. stenkol, som med någon olja sammanpressats till en fast massa. — **Carbonnāde** (-bånnād') och **Karbonād,** m., halsterstek, halstradt kött. — **Carbonāro,** m., pl. **carbonāri,** ital., egentl. kolare; medlem af ett hemligt politiskt sällskap i Italien, bildadt efter frimurareorden, men som lånade sina symboler af kolaryrket, och som sannolikt uppstod på sista tiden af Murats regering i Neapel ibland republikaner och fiender till fransmännen, samt hufvudsakligen arbetade på Italiens enhet och religionsfrihet, jmf. **Calderari; carbonāri,** m., lång och vid manskappa utan ärmar. — **Carbonarīsm,** m., sammanfattningen af de tänkesätt och grundsatser, som ledde carbonari vid deras politiska och religiösa sträfvanden. — **Carbonāter** och **Karbon-,** pl., kolsyrade salter, såsom kolsyrad kalk, kolsyradt kali, kolsyradt natron o. s. v. — **Carbonētti,** pl., ital., egentl. små kol, ett slags svartaktiga koraller i Livorno. — **Carbonescēra** och **Karbon-,** lat. (*carbonēscere*), förvandlas till kol. — **Karbōnisk** och **Karbonōs,** kolartad, som innehåller kol. — **Karbonisēra,** bränna till kol. — **Karbonisatiōn,** f., förkolning.

**Carcān** (karkāng), m., fr., egentl. halsjern; ett slags halsband för fruntimmer.

**Carcāsse,** f., och **Karkāss,** m., fr. (ital. *carcāssa,* af lat. *cāro,* kött, och *cāpsa,* förvaringsrum, låda), benstomme i en djurkropp; stomme i ett fartyg; stomme till en maskin, en modell; stomme, vanl. af ståltråd, till en fruntimmershatt el. mössa; fyrv.t. jernställning till brand- och lichtkulor.

**Carcavēllo,** m., portug. (efter den i landskapet Estremadura belägna byn med samma namn), ett af de bästa, söta portugisiska vinerna.

**Cārcer,** m., vanl. n., lat., fängelse, isht. vid skolor och universiteter. — **Carcerārius,** m., fångvaktare.

**Carcinīt,** m., gr. (af *karkīnos*, kräfta), förstening af kräftlika djur. — **Carcīnologī** och **Karcīn-,** f., gr. (*lōgos*, ord, lära), läran om de kräftlika djuren. — **Karcinōm,** n., läkek kräftböld. — **Karcīnomatōs,** kräftartad.

**Cardināl** och **Kard-,** lat. (*cardinālis*, framstående, utmärkt, af *cārdo*, dörrhake, hufvudpunkt, vid hvilken allt hänger, kring hvilken allt rör sig), betecknar i sammansättningar: det förnämsta, det yppersta, det vigtigaste, t. ex. **kardinālpūnkter,** hufvudpunkter, isht. de fyra väderstrecken; **kardināldȳgder,** hufvuddygder: fyra hedniska, näml. klokhet, måttlighet, rättrådighet och styrka, samt tre kristna, näml. tro, hopp och kärlek; **kardināltāl,** hufvud- el. grundtal. — subst. m., inom katolska kyrkan: titel för någon af de högsta andliga el. kyrkofurstarna, 70 till antalet, af och ibland hvilka påfven väljes; sångfogel i Nordamerika, 8 tum lång, högröd och med fjäderbuske; äfv. ett slags dryck, tillredd af vin, pomerans och socker; **kardinālshātt,** röd hatt med breda brätten, som utgör ett af kardinalvärdighetens kännetecken; **kardinālskollēgium,** n., påfvens högsta stats- och kyrkoråd, hvilket utgöres af kardinaler; **cardināl camerlēngo,** m., ital., kardinal-kammarherre el. kardinal-skattmästare, som förvaltar de påfliga inkomsterna el. förestår den apostoliska kammaren; **cardināles papābiles,** pl., nylat., till påfve lämpliga kardinaler. — **Kardinalāt,** n., kardinalsvärdighet.

**Cārdobenedīct** och **Kārdbenedīkt,** f., lat. (*cārduus benedīctus:* den välsignade tisteln), i Spanien, Grekland och Persien vildt växande, hos oss odlad växt med taggigt och ludet blomfoder samt gula blommor, som i forntiden stod i stort anseende såsom läkemedel och hvaraf bladen ännu användas inom läkekonsten.

**Carduan,** se **Corduan.**

**Carēme** (karähm'), m., fr., el. **Carīsma, Carēna,** f., m.lat. (af lat. *quadragēsima*, fasta under fyratio dagar, ital. *quarēsima*, sp. *quarēsma*), fastlagen: den fyratio dagars fasta, som inom katolska kyrkan iakttages före påskhögtiden.

**Carenāge** (kar'näsj) n., fr., ställe, hvarest fartyg kunna repareras; frihamn.

**Carens,** se följ.

**Carēra,** lat. (*carēre*), lida brist; fasta, hungra; **cāret,** det fattas, det felas. — **Carēns,** f., umbärande, försakelse; fastande såsom straff; **carēnsār,** det el. de år, hvarunder en embets- el. tjensteman, isht. en prest, måste undvara alla sina inkomster el. en del deraf.

**Carēsse** och **Karēss,** f., fr. (m.lat. *carītia*, af lat. *cārus*, kär), smekning; smicker. — **Karessēra,** (fr. *caresser*, ital. *carezzāre*), smeka; smickra; **karessānt,** smekande, kelande; smickrande; inställsam; **carezzāndo** el. **carezzēvole,** ital., tonk. smekande.

**Caret,** se under **Carera.**

**Carēt** (karäh), m., fr. (nylat. *carētta*), ett slags stor sköldpadda i Ost- och Vestindien, hvars genomskinliga, gulaktiga el. matt rosenfärgade skal hålles i högt värde; skalet af en sådan sköldpadda; äfv. **Carētte** (karätt'), f.

**Cārex arenāria,** f., lat., sandstarr, växt, hvars rot användes inom läkekonsten.

**Carezzando, Carezzevole,** se under **Caresse.**

**Cārgo,** m., el. **Cārga,** f., sp., äfv. **Cargaisōn** (-gäsäng), f., fr. (af sp. *cargār*, fr. *charger*, ital. *caricāre, carcāre*, belasta, af m.lat. *carricāre*, lassa på, och detta af lat. *cārrus*, vagn, kärra), skeppsladdning; äfv. förteckning på densamma; **cārga** äfv. spanskt mått för våtvaror, ungefärl. = 1 kanna 84 kub.tum. — **Cargadēūr** (-döhr), fr., el. **Cargadōr,** sp., m., en, som befraktar fartyg; skeppsmäklare; köpman på kofferdifartyg, som ombesörjer lastens försäljning på fartygets bestämmelseort och derför måste aflägga räkenskap åt ägarne.

**Caricatūr** och **Karikatūr** el. **Karikatȳr,** f., ital. och fr. (ital. *caricatūra*, fr. *caricatūre*, af ital. *caricāre*, fr. *charger*, belasta, öfverlasta, öfverdrifva), öfverdrifven skildring el. framställning af det ensidigt egendomliga hos något, så att det derigenom förefaller löjligt; teckning el. i allmnht. skildring, som framställer föremålets verkliga drag, utseende el. beskaffenhet, men på ett öfverdrifvet och derigenom löjeväckande sätt; vrängbild; hånbild. — **Karikatu̅rīst,** m., en, som förfärdigar karikaturer. — **Karikēra,** framställa något på ett öfverdrifvet sätt, för att derigenom göra det löjligt: i allmnht. öfverdrifva, förvränga.

**Cārico,** m., ital. (af *caricāre*, belasta), i Italien: vigt, efter hvilken man belastar hästar och mulåsnor; i Venedig: handelsvigt af ungefärl. 2 centner. — **Caricatōre,** m., befraktare: äfv. en, som besörjer lossning af gods; äfv. skaffare, inköpare, jmf. **Leverantör** och **Spediteur.** — **Caricera** och **Karikēra,** köpm.t. betunga, falla besvärlig med vexlar.

**Cāries,** f., lat., benröta. — **Cariērad, Cariōs** el. **Kar-,** anfrätt, murken, angripen af röta.

**Carillōn** el. **Carr-** (kariljång), m., fr. (m.lat. *carillōnus*, urspr. bestående af fyra klockor), stämdt klockspel; instrument, hvars tangenter, anslagna med hela handen, komma motsvarande stämda klockor att klinga; för sådant satt tonstycke; klang af glas, som stötas emot hvarandra.

**Cārin,** förkortn. af **Catharina,** se d. o.

**Carināl** och **Kar-,** lat. (af *carīna*, köl), kölformig, köllik.

**Cariole,** se **Carriole.**

**Cāritas,** lat., el. **Caritȧ,** ital., f., (af lat. *cārus*, kär), kärlek, isht. den kristliga kärleken till nästan (ett af nyare konsten ofta och med förkärlek begagnadt ämne, vanligen framställdt under bilden af en kärleksfull moder); äfv. gåfva till andliga el. kloster. — **Caritatīv** och **Karit-,** menniskoälskande; välgörande.

**Carl, Carlo, Carlos,** se **Karl.**

**Carlīno,** m., ital. (af *Carlo*, Karl), i forna konungariket Neapel: litet silfvermynt, ungefärl. motsvarande 22 öre rmt; i Sardinien: guldmynt, motsvarande ungefär 32 rdr. rmt.

**Carlist,** se under **Karl.**

**Carmagnōle** (-manjahl'), f., fr., frihetssvärmande, med dans beledsagad, folkvisa ifrån den stora

franska revolutionen, så kallad efter *Carmagnolerna* el. Savoyarderna i Paris, hvilka hufvudsakligen komma från staden *Carmagnola* i Piemont; äfv. vid tröja med skört, som var mycket i bruk under franska revolutionen och isht. ifrån 1792—1794; pl. **carmagnōles** (-manjåhl') el. **carmagnōler,** de skrytsamma segerbulletiner, som välfärdsutskottet plägade utfärda.

**Carmelīne** (karm'līhn'), f., ull af peruanska får.

**Carmeliter,** se **Karmel-.**

**Cārmen,** n., pl. **cārmina,** lat. (sanskr. *çasman,* lofsång, af *çans,* lofva, prisa), dikt, isht. tillfällighetsdikt, såsom vid bröllop och begrafningar; **cārmen seculāre,** jubeldikt, dikt vid en hundraårsfest. — **Carmēnta,** f., myt. romersk gudinna, som gaf orakelsvar och var läkekunnig samt hade sitt tempel vid foten af Capitolium, sina altaren vid carmentaliska porten. — **Carmentālia,** pl., hos de gamle romarne: fest till gudinnan *Carmentas* ära.

**Carmesīn, Carmosīn** och **Karmosīn,** ital. (*carmesīno,* m.lat. *carmesīnus,* fr. *cramoisī,* arab. *kermezi,* jmf. *Kermes*), dunkelröd; subst. m. ett slags dunkelröd el. högröd färg.

**Carminatīv,** n., pl. **-natīva,** nylat. (af *carmināre,* rena, af *cārmen,* ullkam), läkek. medel emot väderstinnhet; väderfördelande medel.

**Carmosera,** se **Karmisera.**

**Carmosin,** se **Carmesin.**

**Carmousera,** se **Karmisera.**

**Carnāge** (karnāsj'), n., fr. (af lat. *carnāticum,* af *cāro,* genit. *cārnis,* kött), blodbad.

**Carnāl** och **Karn-,** lat. (af *cāro,* genit. *cārnis,* kött), köttslig, lekamlig. — **Karnalīst,** m., vällusting. — **Karnalitēt,** f., sinnlighet. — **Karnatiōn** el. **Karnatūr,** f., målark. köttmålning, efterhärmning af menniskans hudfärg till dess olika beskaffenhet. — **Karneōl,** m., köttfärgad el. blodröd, halft genomskinlig ädelsten af silikaterna.

**Carnaval,** se **Carneval.**

**Carneol,** se **Karneol,** under **Carnal.**

**Carnevāl** och **Karn-,** m., ital. (*carnevāle,* vanl. härl. af lat. *cāro vale!* kött, lef väl, el. af ital. *la cārne vāle,* köttet är i sin rätt), fastlagsfest; i de katolska länderna: ursprungl. ifrån trettondedagen ända till askonsdagen, men numera endast under tre till tio dagar före askonsdagen, firad uppsluppen folkfest, hvars ursprung torde vara att söka redan i de hedniska saturnalierna; isht. den i Venedig och Rom med maskeraduppttåg och andra stormande folkförlustelser samt under stort tillopp af främlingar firade fastlagsfesten.—**Carnevalīno,** m.,(demin. af *carnevāle*), den lilla efterkarnevalen i Florens, som borttager ifrån fastan ännu en dag (askonsdagen). — **Carnevalōne,** m., den stora, d. v. s. den med åtta dagar förlängda efterkarnevalen i Milano.

**Cārnifex,** m., pl. **carnīfices,** lat. (af *cāro,* genit. *cārnis,* kött, och *fācere,* göra), skarprättare, bödel, mästerman. — **Carnificēra** och **Karnif-,** (lat. *carnificāre,* afrätta), plåga, qvälja, martera; äfv. förvandla till kött. — **Carnificatiōn** och **Karnifikatiōn,** f., läkek. sjukdom, bestående deri, att benen blifva mjuka som kött; äfv. förvandling till kött.

**Carniolētte** (-ålätt'), f., liten konstgjord perla af rödt glas, efterhärmning af korallen.

**Carnīvora,** pl., lat. (af *cāro,* genit. *cārnis,* kött, och *vorāre,* sluka), köttätande djur; rofdjur. — **Carnivōrisk** och **Karn-,** köttätande.

**Carnositēt** och **Karn-,** f., nylat. (af *cāro,* genit. *cārnis,* kött), köttighet; läkek. köttaktig svulst, isht. köttig utväxt i urinröret.

**Carōcha** och **Carōja** (-råscha), äfv. **Corōza,** f., port. och sp. (fr. *carōche*), med djeflar och lågor utmålad mössa, som påsattes de af inqvisitionen till bålet dömda kättarne.

**Carōgne** (-rånj'), f., fr. (ital. *carōgna,* af lat. *cāro,* genit. *cārnis,* kött), as; skymford för qvinna af lägsta sort.

**Caroja,** se **Carocha.**

**Carolin,** se under **Karl.**

**Carolina** och **Carolus,** se under **Karl.**

**Carolina** el. **-line,** se **Caramboline,** under **Carambole.**

**Carolinger,** se under **Karl.**

**Carosse,** se **Carrosse.**

**Carōta,** f., lat., morot. — **Carotīn** och **Kar-,** n., gult färgämne, som utdrages ur morot. — **Carōtte,** f., och **Karōtt,** m., fr., morot; torkade tobaksblad, som sammanbindas och malas till snus; på detta sätt malet snus; äfv. en sort mindre porslinsfat. — **Karottēra,** binda tillsamman tobaksblad och bilda en karott deraf.

**Carpēra** och **Karp-,** lat. (*cārpere*), egentl. plocka; tadla, mästra, rätta, tillrättavisa. — **Cārptim,** delvis, styckevis; lösryckt; korteligen.

**Cārpet** (kërrpet), n., eng. (m.lat. *carpēta, carpīta,* ett slags raggigt tyg, af *cārpere,* plocka), täcke, fottäcke; pl. **cārpets,** i England förfärdigade ylletyger, som användas till fottäcken.

**Carptim,** se under **Carpera.**

**Cārpus,** m., nylat. (af gr. *karpōs*), handleden.

**Carraghēn** och **Caraghēēn,** n., den torkade mossan af en vid norra oceanens kuster växande alg af familjen fucaceae, som, i anseende till sin rika slemhalt, betydligt uppsväller i vatten och kan kokas till gelé.

**Carrāramārmor,** m., fin, hvit marmor, som hufvudsakligen användes till bildhuggeriarbeten och erhålles ifrån trakten af *Carrara* uti Italien.

**Carrē,** n., fr. (af lat. *quadrātum*), fyrkant; spelt. i piketspel: fyra spel å rad; såsom adj. fyrkantig; indelad i fyrkanter el. rutor, äfv. **Karrērad.** — **Carrēāū** (-råh), n., fyrkantig skifva el. ruta; på spelkort: ruter. — **Carrelāge** (karr'läsj'), n., gat- el. golfläggning med fyrkantig sten. — **Carrelēra** och **Karrel-,** belägga med platta fyrkanter af trä el. sten.

**Carrefōūr** (karr'fūhr), m., fr. (prov. *carreforc,* af nylat. *quadrifūrcum*), korsväg, skiljeväg; gathörn.

**Carrēt** och **Karēt,** m., ital. (*carrētta,* fr. *charrētte,* af lat. *cārrus,* vagn, kärra), liten vagn; skämtv. gammal dålig vagn. — **Carrettiēre,** m., ital., forman, kusk.

**Carrelage, Carrelera,** se under **Carré.**

**Carricatur,** se **Caricatur.**

**Cārrick,** n., eng. (af staden *Carrick* i Irland), ett slags ridrock med flera korta kragar.

**Carriēre** (karrjähr') f., och **Karriēr,** m., fr. (ital. *carriēra,* af lat. *cārrus,* vagn, kärra), rännarbana, ridbana, löpbana; fig. lefnadslopp, em-

betsbana, embetstid; i fråga om hästar: språng, lopp; **en carrière** el. **en plēīne carrière** (ang plāhn' -), i fullt språng; **carrière attāque** och **karriērattāck,** m., häftigt rytteriangrepp.

**Carrik,** se **Carrick.**

**Carriōle,** f., och **Karriōl,** m., fr. (af lat. *cărrus*, vagn, kärra), lätt, tvåhjuligt åkdon på fjädrar.

**Cārro,** m., ital. (lat. *cārrus*), vagn, kärra; vagnsfora; äfv. vinmått af vexlande storlek, i Neapel ungefärl. = 400 kannor. — **Carrōccio** (-råttjå), m., vagn med trähjul, som under medeltiden bar de italienska städernas banér.

**Carronād** och **Karr-,** m., fr. (*carronāde*, f., efter skotska kanongjuteriet *Carron*, som var den ursprungliga tillverkningsorten), kort skeppskanon med vid mynning och af grof kaliber, utan tappar.

**Carrōsse** och **Karrōss,** m., fr. (ital. *carrōzza*, af lat. *cārrus*, vagn, kärra), praktvagn, statsvagn; ett slags större, beqväm täckvagn.

**Carrousēl, Carroussēl** och **Karrusēll,** m., fr. (ital. *carosēllo*, af lat. *cārrus*, vagn, kärra), riddarspel till häst, ringränning; stället, banan, hvarest ringränning hålles; åkning för nöjes skull på små trähästar el. i små vagnar, som med stor hastighet drifvas omkring en cirkelrund bana; sjelfva anstalten dertill; äfv. stället, der sådan åkning sker.

**Cārta,** f., pl. **cārte,** ital. (lat. *chārta*), papper; blad; kopparstick; **cārta biānca** el. **c. blānca,** oinskränkt fullmakt, jmf. **carte blanche; cārta bollāta,** stämpladt papper, jmf. **Charta sigillata; cārta geogrāfica** (djeogr-), landkarta; **cārta nāūtica,** sjökort; **cārte da giuōco** (- - djuåkå), pl., spelkort.

**Cārte** (kart'), f., fr. (lat *chārta*), kort, karta, sjökort, reskarta; spelkort; matsedel; äfv. räkning; **cārte blanche** (kart blangsch'), oinskränkt fullmakt, jmf. **Carta bianca,** äfv. i spel: hacka; **c. fāūsse** (-fåss'), kort, som ej är trumf, som ej kan väntas något spel för, )( **c. fōrte** (-fårt'), kort som endast kan stickas med trumf; **c. généalogīque** (- sjenealåsjīck'), stamtafla; **c. marīne** (- marīhn'), sjökort; **c. de partīe** (- dö partīh) el. **c. partie,** se **Certeparti; c. du sûretē** (- - syretēh), pass; **c. du dinēr** (- dy dinēh), matsedel; **à la cārte,** efter matsedel.

**Carteggēra** (-täddjēra), ital. (*carteggiāre*, af *cartēggio*, brefvexling), brefvexla.

**Cartēl** och **Kartēl,** m., fr. (ital. *cartēllo*, af *cārta*, se d. o.), fejdebref, utmaningsbref; öfverenskommelse om fångars utvexling el. rymmares utlemnande; fördrag om handelns obehindrade fortsättning, isht. till sjös (i dessa båda sista bemärkelser äfv. **kartēlkonventiōn,** f.); rundt el. fyrkantigt fodral till ett väggur; byggn.k. prydnad, bildande midten af en fris el. girland; **kartēlskēpp,** krigsfartyg, som ombord för underhandlare el. de fångar, som skola utvexlas; **tūllkartēl,** fördrag, hvarigenom tvenne stater ömsesidigt förpligta sig att vid bevakningen af sina tullgränser understödja hvarandra, för att sålunda i möjligaste måtto förekomma smugling. — **Kartellānt,** m., öfverbringare af ett utmaningsbref.

**Car tel est notre bon plaisir,** se under **Plaisir.**

**Cartesiān,** m., anhängare af det system, som den franske filosofen *Descartes* (däkärt') el. *Cartēsius*, född 1596, död i Stockholm 1650, uppställde. — **Cartesiānsk,** som tillhör el. har afseende på *Cartesius* el. hans filosofiska system; **cartesiānsk djefvul** el. **dykare,** liten, ihålig glasdocka, med en fin öppning i ena ändan, och innesluten i en med vatten fylld flaska, hvilken är öfverbunden med oxblåsa el. en kautschuklapp, och som simmar ofvanpå, så länge ihåligheten är fylld med luft, men börjar sjunka, så snart, vid tryckning på öfverbindningen, vatten börjar intränga, samt åter stiger, så snart trycket upphör; **cart. hvirfvel,** enligt antagande en fin materia i rymden, som genom sin hvirflande rörelse skulle frambringa himlakropparnas banor.

**Carthamīn** och **Kartamīn,** n., lat. (af *cārthamus*), rödt färgämne, som erhålles af safflor, hvilken åter bekommes af blomkronorna af vild saffran: cārthamus tinctōrius.

**Cartilaginōs** och **Kartil-,** lat. (*cartilaginōsus*, af *cartilāgo*, genit. *cartilāginis*, brosk), broskartad.

**Cartōn** och **Kartōng,** m., fr. (ital. *cartōne*, af *cārta*, fr. *cārte*, se d. o.), tjockt papp; väska el. permar af papp att deruti el. deremellan förvara ritningar, kopparstick, noter o. d.; pappask till förvaring af band, mössor o. s. v.; boktr.t. blad el. ark af en bok, som omtryckts i stället för ett felaktigt; i allmnht. mönsterblad; byggn.k. utskuret papp till att forma profiler; mål. mönsterteckning på tjockt papper, utkast till en målning, isht. alfresco- och glasmålning samt mosaik; **cartōn-piērre** (kartång-pjärr'), f., stenpapp: af Gropius i Berlin uppfunnet ämne till ornamenter o. d. — **Cartonnāge** (kartånnāsj), n., fr., papparbete; inbindning i papp; omtryckt blads el. arks inhäftning i en bok; ett slags papp med tätt vid hvarandra sittande små hål för perlbroderi; äfv. hos oss: omslag. — **Cartonniēr** (-tånnjēh), m., pappmakare; en, som gör el. handlar med papparbeten. — **Kartonnēra,** inbinda i papp, belägga med papp; inhäfta omtryckt ark el. blad i en bok. — **Kartonnerī,** n., pappmakarekonst, pappmakareverkstad; pappfabrik.

**Cartōūche** och **Kartūsch,** m., fr. (ital. *cartūccia* och *cartōccio*, af *cārta*, se d. o.), byggn.k. och mål. uthuggen el. målad infattning, bestående af löfverk och andra sirater, och som innesluter ett vapen, en sinnebild m. m.; fyrv. hylsa till fyrverkeripjeser; krigsv. se **Kartesch** och **Kardus;** äfv. hos oss, ehuru oriktigt, i st. f. **Cartouchier** (kartuschjēh), m., patronkök, patrontaska.

**Cartōūche** (-tūsch'), m., fr., beryktad stråtröfvare och tjuf, som 1721 afrättades i Paris; deraf fig. listig, förslagen spetsbof.

**Cartulārium,** n., nylat., kyrko- el. klosterarkiv. — **Cartulārius,** m., kyrko- el. klosterarkivarie.

**Carūncula** el. **Karūnkel,** f., lat. (demin. af *cāro*, kött), läkek. köttig utväxt; dödkött i sår; vårta; körtel.

**Carus,** se **Karos.**

**Cāsa,** f., lat., hydda, litet hus, isht. landthus; under medeltiden äfv. kloster; ital. och sp. hus; port. domstol; **cāsa sānta,** ital., Marias heliga hus i Loreto. — **Casāle,** m., landtgård; liten by.

**Casāque** (kasäck), f., fr. (sp. *casāca*, ital. *casācca*, ett slags lång jacka, ursprungl. väl en beqväm hemdrägt, af *cāsa*, hus), kort res- el. ridrock. — **Casaquīn** (-sakhäng), m., kort öfverrock; isht. kort fruntimmerskofta.

**Cascāde,** f., och **Kaskād,** m., fr. (sp. *cascāda*, ital. *cascāta*, af *cascāre*, falla), vattenfall; äfv. brusande fall el. ohejdad ström af något annat, t. ex. vin, gnistor, ord. — **Cascatēlle,** f., och **Kaskatēll,** m., (ital. *cascatēlla*), litet vattenfall, isht. något af Anios el. Teverones vid Tivoli.

**Cascālho** (kaskāljo), m., port., egentl. grof sand, stenaffall; i Brasilien: ett slags rödaktig jord, hvari diamanter påträffas.

**Cascarīlla** (-rīlja) och **Kaskarīll,** f., sp. (demin. af *cāscara*, skal, bark, sål. egentl. tunn bark), den bittra och välluktande barken af flera arter af peruanska trädet croton, och som användes på apotek och i parfymerier; **kaskarīllōlja,** eterisk olja, som erhålles utaf kaskarill. — **Kaskarillīn,** n., egendomligt, skarpt och bittert ämne, som innehålles uti kaskarill.

**Cascatelle,** se under **Cascade.**

**Caschelot,** se **Cachelot.**

**Caschino,** se följ.

**Cāsco,** m., sp., egentl. skål, kruka, kittel; sjöt. skrofvet af ett fartyg tillika med allt, som hörer till detsammas utrustning; handelst. assuransbenämning på ett sjöförsäkradt fartyg, i motsats till dess last; ett slags kortspel, som spelas af tre personer, och hvars reglor nästan helt och hållet öfverensstämma med lomberspelets, jmf. **Obscurité;** äfv. spelt. köp af för spelare nödiga kort ur de öfre korten af en till detta ändamål särskilt aflagd korthög. — **Caschīno** (kaskhīno), n., spelt. köp af för spelare nödiga kort ibland de undre korten af en till detta ändamål särskilt aflagd korthög.

**Caseīn** och **Kas-,** n., lat. (af *cāseus*, ost), ostämne, innehållet i mjölken hos alla däggdjur.

**Casel,** se **Casula.**

**Casemātt, Casamātt** och **Kasemātt,** m., fr. (*casemāte*, ital. *casamātta*, egentl. tilltäckt hus, af *cāsa*, se d. o., och *mātto*, dunkel, matt), krigsv. bombfritt hvalf under vallgången vid en fästning, hvarifrån grafven m. m. kan bestrykas och hvari trupper kunna inhysas.

**Cas fortuīt** (kah fårtyīh), m., fr., oförutsedt fall, oväntad händelse; jmf. **Casus fortuitus.**

**Casimir,** se **Kasimir.**

**Casīno,** n., ital. (af *cāsa*, hus), egentl. litet hus; landthus, lusthus, jmf. **Villa;** spelhus för adeln i Florens; sällskapshus för de högre klasserna med dans-, mat- och konsertsalar, spelrum m. m.; ett slags kortspel.

**Casper,** se **Kasper.**

**Cāsque** och **Kask,** m., fr. (ital. *cāsco*, hjelm, sp. *cāsco*, hufvudskål, stormhatt), stormhatt, hjelm el. hjelmlik hufvudbetäckning. — **Casquētte** (kaskhätt'), f., och **Kaskētt,** m., egentl. liten hjelm, stormhufva; hos oss: lätt mansmössa af tyg el. skinn, med en skärm framtill.

**Cāsquer** (käskher), pl., afkomlingar af mulatter.

**Casquette,** se under **Casque.**

**Cāssa** och **Kāssa,** f., ital. (af lat. *cāpsa*, förvaringsrum, låda, kista, fr. *cāisse*), ställe el. rum, der penningar förvaras; penningkista; penningförråd; **in cāssa,** i reda penningar; **betala per cāssa,** betala kontant, i reda penningar; **cāssa-brouillōn** (-brulljång), m., bok till omedelbart antecknande af inkomster och utgifter, för att sedermera införa dem i hufvudboken; **cāssa-cōnto,** n., räkning öfver influtna och utbetalta kontanta penningar; **cāssa-mānco,** n., vid kassans och kassaböckernas genomseende befintlig brist i reda penningar; **cāssa-sāldo,** n., öfverskott vid afslutandet af kassan; **cāssa de segūro,** f., sp., försäkringsanstalt emot sjöskador. — **Kassōr,** m., den, som förvaltar och ansvarar för en kassa.

**Cassāris,** pl., brokiga ostindiska näsdukar af bomull.

**Cassation, Cassatorisk, Cassatus,** se under **Cassera.**

**Cassava,** se **Maniok.**

**Cassēra** och **Kass-,** fr. (*casser*, nylat. och ital. *cassāre*, antingen af lat. *cāssus*, tom, oduglig, el. af arab. *kasara*, sönderbryta), egentl. bryta el. slå sönder, krossa; förkasta, ogilla, upphäfva, förklara för ogiltig, göra kraftlös; afdanka, afsätta; **cassātus,** m., en afsatt. — **Kassatiōn,** f., lat., upphäfvande, förkastande, förklarande för ogiltig; afsättning; **kassatiōnsdomstol** el. fr. **cour de cassatiōn** (kuhr dö kassassiång), f., ursprungl. i Frankrike inrättad domstol för att motverka hofvets inflytande på rättsskipningen; öfverdomstol, som på grund af begångna formfel kan upphäfva underdomstols utslag.

**Cāsses** (kass'), pl., fr., ett slags fint, nätteldukliknande tyg ifrån Bengalen.

**Cassētte,** f., och **Kassētt,** m., fr. (ital. *cassētta*, demin. af *cāssa*, se d. o.), egentl. litet skrin; byggn.k. fördjupadt fält i tak. — **Kassettēra,** förse med fördjupade fält. — **Cassettōne,** m., ital., byggn.k. af alltmera sig minskande fyrkanter bestående murfördjupning i hvälfda tak.

**Cāssia,** f., lat. (gr. *kassīa*), trädslag, med flera arter, af ärtskidväxterna; farm. mergen af nyssnämnda träd, hvilken användes såsom lindrigt afförande medel.

**Cassiopēja,** f., gr., astron. vacker grupp af 5 stjernor i mjölkgatan på nordliga himmelen.

**Cāssock** (kāssock), m., eng. (af fr. *casāque*, se d. o.), lifrock, som begagnas af de andlige i England; äfv. ett slags soldatkappa.

**Cassolētte,** f., och **Kassolētt,** m., fr. (demin. af *cassōle*, ital. *cazzuōla*, kolpanna, af *casse*, *cāzza*, skopa), rökelsekar; äfv. borduppsats med kärl för olja, ättika, kryddor o. s. v.

**Cassonāde,** f., och **Kassonād,** m., fr., ett slags råsocker; pudersocker.

**Castagnētter** och **Kastanjētter,** pl., fr. (*castagnēttes*, af sp. *castañētas*, af *castāña*, kastanj), små urhålkade träbitar, som vid dans hållas i händerna och slås emot hvarandra efter takt.

**Castalides,** se **Kast-.**

**Castellānes**, pl., en sort gröna plommon i södra Frankrike.
**Castellāno** (kasteljāno), m., sp., egentl. en kastilianare; spanskt guldmynt, motsvarande ungefärl. 8 rdr. 50 öre rmt.
**Cāstes**, pl., sp. (af *cāsta*, slägte, slag, stam), sydamerikanare af blandad ras. — **Castīzer**, pl., (af *castīzo*, som är af äkta härkomst, infödd), afkomlingar af portugisiska kreoler och mestizer.
**Castigat ridendo mores**, se följ.
**Castigēra** och **Kast-**, lat. (*castigāre*), tukta, aga: **castīgat ridēndo mōres**, lat. (såsom inskrift på en teater): (skådeplatsen) förbättrar sederna genom löje, genom att göra dårskaperna löjliga. — **Kastigatiōn**, f., lat. **castigātio**, tukt, aga; äfv. botöfning; **castigātio patērna**, faderlig aga. — **Kastigatōrisk**, tuktande.
**Castillano**, se **Castellano**.
**Cāstitas** och **Kastitēt**, f., lat. (af *cāstus*, kysk), kyskhet, renhet; **cāstitas violāta**, kränkt kyskhet. — **Kastificēra**, göra kysk, rena.
**Castizer**, se under **Castes**.
**Castor** och **Castoreum**, se **Kastor**.
**Castorīne** (-rīhn'), f., fr., ylletyg, liknande fin och tät kalmuck.
**Cāstos**, m., den årliga tull för ut- och införsel, som europeerne måste betala i Japan.
**Castrat, Castration**, se **Kastr-**, under följ.
**Castrēra** och **Kastr-**, lat. (*castrāre*), beröfva mandomen, snöpa. — **Kastrāt**, m., en, som blifvit mandomen beröfvad, snöping. — **Kastratiōn**, f., snöpning.
**Cāstrum**, n., lat., fästning, borg; under medeltiden: adligt stamgods; **castr. dolōris**, svartklädt och rikt upplyst likrum, kapell el. kyrka, hvari en furstlig el. annan framstående persons lik är utstäldt till åskådande.
**Cāst-stēēl** (-stīhl), m., eng., bästa eng. gjutstål.
**Casu, Casual, Casuist**, m. fl., se under **Casus**.
**Cāsula**, f., lat. (deminut. af *cāsa*, hus, hydda), egentl. liten hydda; den med ett kors prydda drägt, som katolske presten under messoffrets förrättande bär.
**Cāsus**, m., pl. **cāsus**, äfv. **Kas-**, lat., händelse, fall; tillstånd, ställning, belägenhet; rättegångssak, mål; språkv. hvar och en af de olika ställningar, hvart och ett af de vexlande förhållanden, hvari ett nomen, pronomen el. particip kan förekomma till andra ord i en mening, näml. **Nominatīvus** el. **-tīv**, m.: nämningsfall, hufvudfall, **Genitīvus** el. **-tīv**, m.: ägandefall, beroendefall, **Datīvus** el. **-tīv**, m.: tillegningsfall, ändamålsfall, **Accusatīvus** el. **Ackusatīv**, m.: verksamhetsfall, **Vocatīvus** el. **Vokatīv**, m.: tilltalsfall, och **Ablatīvus** el. **-tīv**, m.: orsaksfall, beröfningsfall; jmf. äfv. **Instrumentalis, Localis** och **Locatīvus**; **cāsus rēcti**, pl., språkv. oafhängiga förhållandeformer el. sådana, som ej stå i något underordnadt förhållande till de andra satsdelarna (nominativ och vokativ); **cas. oblīqui**, pl., språkv. afhängiga, beroende förhållandeformer el. sådana, som stå i underordnadt förhållande till de andra satsdelarna (genitiv, dativ, ackusativ och ablativ); **per cāsum oblīquum**, oegentl. på krokvägar; — **cāsus bēlli**, m., krigsorsak; **cas. consciēntiae**, samvetssak; **cas. fatālis**, olycksfall; **cas. fortūitus** el. **improvīsus**, oförutsedd händelse; **cas. inevitābilis**, oundviklig händelse; **cas. mērus**, ren tillfällighet; **cas. mīxtus**, fall el. händelse, som någon till en del sjelf förvållat; **cas. necessitātis**, nödfall; **cas. pro amīco**, vänskapsfall, tjenst, hvarvid vänskap kommer med i betraktande; **cas. rārior**, sällsynt fall; **cas. reservātus**, förbehållsfall; **cas. sōlitus**, vanligt fall; **cas. trāgicus**, sorglig händelse; — **cāsu**, af en slump, tillfälligtvis; **cāsu substrāto**, i föreliggande fall; **in cāsu**, i den händelse; **in hoc cāsu**, i detta fall; **in praesēnti cāsu**, i närvarande fall; **in cāsum**, för den händelse; **in cāsum cāsus**, egentl. för den händelse af en händelse, för händelse af vissa inträdande fall. — **Casuāl, Casuēl** och **Kas-**, tillfällig; oviss; **kasuāländelse**, språkv. ordform, som angifver det förhållande, hvari ett ord står till andra ord i en sats. — **Casuālia** och **Kasuālier**, pl., tillfälligheter; tillfälliga embetsförrättningar. — **Casualīsm** och **Kas-**, m., antagandet, att verlden tillkommit och äger bestånd genom en tillfällighet, en slump, att grunden till allt, som är och sker, är slumpen. — **Kasualīst**, m., anhängare af kasualismen. — **Casualitēt**, f., tillfällighet. — **Casuāliter**, tillfälligtvis. — **Casuīst** och **Kas-**, äfv. **Kasuīstiker**, m., en, som med en viss dialektisk konst förstår att använda den kristliga sedeläran till tvetydiga syften och inrymma ett allt för stort område af densamma åt så kallade samvetsfrågor. — **Kasuistīk**, f., lära el. konst att afgöra samvetsfrågor, skicklighet och klokhet i behandlingen af andra tvistiga fall; äfv. den tillämpning af teologien, som utgått ifrån kasuisterna och isht utbildats af jesuiterna, hvilka beskyllts att dervid hafva uppställt den bekanta satsen: ändamålet helgar medlen.
**Catacomb**, se **Katakomb**.
**Catafalco**, se **Katafalk**.
**Cataplāsma sinapīnum fōrtius**, n., lat., läkek. stark senapsdeg; )( **Catapl. sinap. mītius**, mild senapsdeg.
**Catechismus**, se **Kateches**.
**Catechu**, se **Kateku**.
**Catēna**, f., pl. **catēnae**, lat., kedja; **catēnae pātrum** el. **cat. ecclēsiae**, pl., samlingar af bibelförklaringar ur kyrkofädernas skrifter. — **Catenāria**, f., geom. kedjelinie: en krokig linie, sådan hon, af en vid båda ändarna upphängd kedja, bildas genom densammas egen tyngd. — **Catenārisk** och **Katen-**, kedjeartad. — **Katenēra**, sammankedja, hoplänka, förknippa. — **Katenatiōn**, f., sammanlänkning, förknippning. — **Katēnulērad**, nylat. (af *catēnula*, liten kedja), bestående af små kedjor, sammanfogad af små länkar. — **Catenīpora**, pl., kedjekoraller.
**Catharina**, se **Kathar-**.
**Catharsis, Cathartik**, m. fl., se **Katharsis**.
**Catheter**, se **Katheter**.
**Catholik**, se **Katholik**.
**Cati**, se **Kati**.

**Cāto**, m., lat., pl. **Catōner**, namnet på tvenne, för sina stränga seder ryktbara män i det forna Rom; fig. sträng, allvarsam och vis man, sträng sededomare.

**Cauchemār** (kåsch'mār), m., fr. (af g.fr. *caucher*, ital. *calcāre*, trampa, trycka och t. *mar*, i *nachtmar*, eng. *nightmare*), mara.

**Caudicifōrm**, lat. (af *cāūdex*, stam), bot. stamformig.

**Caulescēnt**, nylat. (af lat. *cāūlis*, stängel), som bildar stängel; stjelkartad. — **Caulifōrm**, stängelformig, stjelkartad.

**Cāūsa** el. **Cāūssa**, f., pl. **cāūsae**, lat., och **Cāūse** (kåhs'), f., pl. **cāūses** (kåhs'), fr., orsak, ursprung, grund, anledning; äfv. sak, mål, rättegång; **in cāūsa**, lagf. i rättsfråga; **de grāvi cāūsa**, af vigtigt skäl, för en vigtig orsaks skull; **amicītiae cāūsa**, för vänskaps skull, af vänskap; **cāūsa appellābilis**, rättsfråga, som kan hänskjutas till högre domstol; **cāūsa civīlis**, borgerligt mål; **c. cōgnita**, känd, undersökt sak, äfv. efter undersökning af en sak; **c. crimināl is**, brottmålssak; **c. divōrtii**, mål, som angår äktenskapsskilnad; **c. ecclesiāstica**, kyrkligt el. andligt mål; **c. effīciens**, verkande orsak; **c. finālis**, afsigt, grund, hvarför något göres; **c. honōris** el. vanl. **honōris c.**, för heders skull; **c. impulsīva**, bevekelsegrund, driffjeder; **c. incōgnita**, icke undersökt mål, okänd sak, äfv. utan undersökning af saken; **c. legītima**, rättmätig orsak; **c. lucratīva**, inbringande, vinstgifvande sak; **c. mōrbi**, sjukdomsorsak; **pīa cāūsa**, fromt, välgörande ändamål, from stiftelse; **ad pīas cāūsas**, till fromma stiftelser, till välgörande ändamål; **cāūsa prīma**, grundorsak; **c. prōxima**, närmsta orsak; **c. pupillāris**, myndlings sak; **c. remōta**, aflägsen orsak; **cāūsa sīne qua non**, egentl.: orsak, utan hvilken icke, grundorsak; **c. suffīciens**, tillräcklig orsak el. grund; **cāūse célèbre** (-selābr'), märkvärdigt rättegångsfall, äfv. i allmnht. uppseende väckande sak; — **cāūsae majōres** el. **c. praepollēntes**, vigtiga, öfvervägande orsaker el. grunder; **c. summāriae**, lagf. mål el. frågor, som utan vidlyftighet kunna afgöras; **causārum patrōnus**, m., sakförare; **cāūses célèbres** (- selābr'), märkvärdiga rättegångsfall, äfv. i allmnht. saker, tilldragelser, som väcka uppseende. — **Causāl** och **Kausāl**, som har afseende på orsak och verkan, orsaklig; **kausālkonjunktiōn**, f., (jmf. *Conjunction*, under *Conjungera*), språkv. bindeord, som innehåller en grund el. orsak; **kausālnēxus**, m., orsaklig förbindelse, förbindelse el. sammanhang genom orsak och verkan. — **Kausalitēt**, f., förhållande af orsak och verkan, hvari ting stå till hvarandra, orsaklighet; orsaks verkande kraft; **kausalitētsprincīp**, m., den grundsats, att allt, som sker, har en orsak. — **Causatīvum**, n., pl. **-satīva** el. **Kausatīv**, n., pl. **-tīver**, språkv. verkningsord, ord, som uttrycker en verkan.

**Cause célèbre**, se föreg.

**Causēra** och **Kås-**, fr. (*causer*), samtala, prata, snacka. — **Causerīē**, f., och **Kåserī**, n., lätt samtal, småsqvaller, pladder, föredrag till sällskaplig underhållning. — **Causēūr** och **Kåsōr**, m., pratmakare; en, som i en sällskapskrets el. i en tidning lätt behandlar dagens händelser och frågor. — **Causēūse** och **Kåsōs**, f. pratmakerska; ett slags liten soffa för två personer.

**Causes célèbres**, se under **Causa**.

**Cāūte**, lat. (adv. af *cāūtus*, försigtig, af *cavēre*, akta sig), försigtigt, varsamt, tyst; **si non cāste, cāūte tāmen**, om ej kyskt, dock hemligt, d. ä.: om blott skenet bevaras, är det föröfrigt ej så noga. — **Cautēl** el. **Kautēl**, m., varsamhet, förbehåll, inskränkning, laglig försigtighetsåtgärd i kontrakter och andra handlingar, för att afvända möjlig förlust, förebygga framtida stridigheter o. s. v.; **kautelārjurisprudēns**, f., den del af lagfarenheten, som handlar om lagliga försigtighetsåtgärder vid upprättandet af kontrakter och andra handlingar.

**Cauterisation, Cauterium**, se **Kaut-**, under [**Kausis**.

**Cautiōn** och **Kautiōn**, f., lat. **cāūtio**, (af *cavēre*, akta sig), försigtighetsåtgärd; borgen, säkerhet, underpant; förbindelse att ansvara för en annans skuld el. handling; **cāūtio de judīcio sīsti**, förbindelse att, vid kallelse, när som helst inställa sig för en domstol; **c. de līte prosequēnda**, säkerhet för fortsättandet af en rättegång; **c. juratōria**, edlig försäkran. — **Kautionēra**, gå i borgen för någon. — **Kautionīst**, m, en, som går i borgen för en annan, borgesman.

**Ça va**, (sa vā), fr., det går, det lyckas.

**Cavāde** (kavāhd'), f., fr., narraktig åtbörd.

**Cavāge** (kavāsj'), n., fr., (af *cave*, källare, lat. *cāvea*, urhålkning), köpm.t. varors nedläggande i en källare; arbetslön för sådan nedläggning; källare- el. packhushyra.

**Cavagnōle** (kavanjåle), n., ital. (af *cavāgna*, korg), lyckospel, som liknar b i r i b i, se d. o.

**Cavalcade, Cavalier**, m. fl., se följ.

**Cavāll** el. **Kavāll**, m., lat. (*cabāllus*, sp. *cabāllo*, ital. *cavāllo*, fr. *chevāl*, häst), ryttaren i killespel. — **Cavalcāde**, f., och **Kavalkād**, m., fr., högtidligt och praktfullt tåg till häst; lustridt af flera personer. — **Cavaliēr** (kavaljēh) och **Kavaljēr**, m., fr., ital. **Cavaliēre**, egentl. ryttare; riddare; adelsman, hofman; bildad man el. yngling, som fullkomligt känner belefvenhetens fordringar; äfv. sprätt; krigsv. högre jordvall än hufvudvallen, hvarpå artilleripjeser sättas, styckvall; **cavaliēre servēnte**, ital., egentl. tjenande riddare; gift qvinnas följeslagare el. mannens ställföreträdare, enl. italiensk sed, jmf. **Cicisbeo**; **kavaljērsparōll**, m., (jmf. *Parole*), försäkran vid riddérlig ära, hedersord, äfv. ett slags blomma: l e j o n t a n d; **kavaljērsperspektīv**, n., (jmf. *Perspectiv*), konstt. framställning af ett föremål till hälften ifrån sidan, till hälften ofvan ifrån. — **Cavalièremēnt** (kavaljär'mäng), ridderligt, verldsmannalikt; sprättigt, snobbigt, högfärdigt. — **Kavaljērisk**, som liknar, uppför sig som, har afseende på el. hör till en verldsman; äfv. sprättig, högfärdig, snobbig. — **Kavallerī**, n., rytteri. — **Kavallerīst**, m., ryttare. — **Cavallēro** (kavalljēro), m., sp., i Spanien: adelsman af lägsta klass; jmf. **Caballero**. — **Cavallētta**, f., ital., i italienska arian: kort, melodisk sats,

som vanligen förekommer tvenne gånger, den sednare gången sjungen med prydnader och frihet i tempo. — **Cavalquēt** (kavallkhäh), n., fr., ryttarmarsch; trumpetstycke, som blåses vid rytteris intåg i en stad.

**Cavāta**, f., ital. (af *cavāre*, lat. *cavāre*, urhålka), enkel, lätt sång; köpm.t. en vexels omsättning emot reda penningar. — **Cavatīna**, f., kort aria, ofta föregången af ett recitativ.

**Cavatiōn** och **Cavatūr**, f., lat. (af *cavāre*, urhålka, af *cāvus*, ihålig), urhålkning; håla.

**Cave, Caveat, Cavent**, se under **Cavera.**

**Caveçōn** (kav'sång), m., fr. (ital. *cavezzōne*), kapson.

**Cavēra** och **Kav-**, lat. (*cavēre*, akta sig), gå i borgen, ställa säkerhet; (om vexlar:) omsätta i reda penningar; fäktk. afvärja, jmf. **Parera; cāve**, akta dig; se opp; **cāveat**, egentl. han akte sig, subst. n., lagf. varning; **cāvet**, egentl.: han går i borgen, subst. n., borgen. — **Cavēnt** och **Kav-**, m., borgesman.

**Cavērna**, f., lat. (af *cāvus*, ihålig), håla, grotta, källare; läkek. genom varsättning uppkommen hålighet. — **Cavernōs** och **Kav-**, full af håligheter, svampartad.

**Cavēzzo**, m., ital., längdmått, motsvarande ungefärl. 10 fot.

**Cavillēra** och **Kav-**, lat. (*cavillāri*), drifva gäck med, hafva till bästa; håna; använda spetsfundigheter. — **Kavillatiōn**, f., hån; gäckeri, isht. genom användande af spetsfundiga spörsmål och slutsatser.

**Cavitēt** och **Kav-**, f., nylat. (af lat. *cāvus*, ihålig), urhålkning, ihålighet, fördjupning.

**Cayēnne** (kajänn'), f., ett slags tunnt, randigt halfsiden; **cayēnnepēppar**, frukten af capsicum baccatum ifrån *Cayenne*.

**Cazadōr**, m., sp. (af *cazar*, fr. *chasser*, jaga), jägare, skarpskytt.

**Cecīle** (-sīhl'), fr., el. **Cecīlia**, lat., f. (af *cāēculus*, närsynt, af *cāēcus*, blind), qvinnonamn med betyd.: den kortsynta.

**Cede, Cede majori, Cedens**, m. fl., se under **Cedera.**

**Cēder**, m., lat. (*cēdrus*, gr. *kēdros*), välluktande, högstammigt barrträd, som växer i Mindre Asien och Syrien, på Taurus och Libanon, samt uppnår en ofantlig ålder.

**Cedēra**, lat. (*cēdere*), afträda, afstå från; gifva vika, gifva efter; **ced. bōnis** el. blott **cedēra**, afträda sin egendom till borgenärers förnöjande, jmf. **Bankruttera; cēde**, gif vika; **cēde majōri**, gif vika för den högre, för den mäktigare; **cēdens** el. **cedēnt**, m., en, som öfverlåter, t. ex. en skuld el. en vexel, till en annan; **cēdo nūlli**, jag ger ej vika för någon (näml. snäcka i skönhet): namnet på en praktfull sjösnäcka, perleamiralen.

**Cedīlle**, f., och **-dīlj**, m., fr. (af sp. *cedilla*, egentl. det lilla *c*), litet tecken i form af ett bakvändt *c* (ɔ), som i franskan sättes under medljudet *c* (ç), då det framför sjelfljuden *a*, *o* el. *u* bör läsas som *s* och icke som *k*.

**Cēdola** (tjēd-), f., ital. (jmf. *Cedula*), skuldsedel, utgifven af romerska banken.

**Cedo nulli**, se under **Cedera.**

**Cedrāt**, m., ital. (*cedrāto*), ett slags stor citron: insyltadt skal deraf.

**Cedro dignum opus**, se under **Opus.**

**Cēdroōlja**, f., flygtig olja, som utpressas ur citronskal och begagnas som parfym.

**Cēdula** (tjēd-), f., sp. (lat. *schēdula*), handskrift, skriftligt intyg; kungligt nådebref; urkund; ford. tillåtelse att handla på det spanska Amerika.

**Ceintūre** (sängtyhr'), f., fr. (af *ceindre*, lat. *cīngere*, omgjorda), gördel, lifbälte; infattning; byggn.k. liten platt skifva, ring el. list ofvan- och nedanom sjelfva pelarskaftet.

**Celadon**, se **Seladon.**

**Celā se peut** (s'läh sö pöh), fr., det är möjligt, det kan väl hända.

**Celation**, se under **Celera.**

**Celēbre** el. **-lēber**, fr. (af lat *cēleber*), ryktbar, berömd; högtidlig. — **Celebrābel**, som är värd att firas; berömlig. — **Celabratiōn**, f., högtidlighållande, firande. — **Celebrānt**, m., egentl. en, som firar; messläsare. — **Celebrēra**, högtidlighålla, fira; prisa. — **Celebritēt**, f., berömdhet; ryktbarhet; äfv. (och i denna bemärkelse ofta skämtvis), vidtberömd person.

**Celēra**, lat. (*celāre*), dölja, förborga, hemlighålla. — **Celatiōn**, f., fördöljande, hemlighållande.

**Célérifēre** (selerifähr), f., fr. (af lat *cēler*, hastig, snabb, och *fērre*, bära), i Frankrike: ett slags ilvagn; jmf. **Stage-coaches** och **Vélocifère.**

**Celestīner**, m., munk af **Celestīnerōrden**, andlig orden inom katolska kyrkan, med ganska stränga reglor, som 1264 stiftades af Peter af Murrhone, sedermera påfve under namn af *Celestin V.*

**Celestīnus** och **Celestīn**, m., **Celestīna** och **Celestīne** (-stīhn'), f., lat. (af *coelēstis*, himmelsk, gudomlig, af *cōēlum*, himmel), mans- och qvinnonamn med betyd.: den himmelske, den gudomliga; **celestīna** äfv. tonk. ett af Zink 1775 uppfunnet tonverktyg, som i sig inbegriper fjorton särskilta instrumenter.

**Celibāt**, n., lat. (af *cōēlebs* el. *cāēlebs*, ogift), ogift stånd (i fråga om män); isht. katolska presternas förbindelse att lefva ogifta, enl. 1074 utfärdadt påbud af Gregorius VII. — **Celibatār**, m., ogift man, ungkarl.

**Cell**, lat. **cēlla**, f., helt liten kammare för en person (i kloster, fängelser och äfv. i konklaven vid påfveval); i gamla tempel: den nisch, hvari gudabilden stod; fysiol. litet rymme af olika form, i cellväfven; bot. olika formadt rymme i cellväfven hos växter; pipa i en honungskaka; **cēllsystēm**, n., den åsigt, i afseende på fångvården, att enskilt fängelse är tjenligast för fångarnas förbättring. — **Cellārier**, pl., cellkoraller. — **Cellīt**, m., en, som bor i cell. — **Cellūl**, m., se **Cell**, (bot.). — **Cellulār** el. **Cellulōs**, bestående af celler, afdelad i celler.

**Cēllo** (tjäl-), m., ital., förkortn. för **Violoncello**, se d. o. — **Cellīst**, m., förkortn. för **Violoncellist**, se d. o.

**Cēlter** el. **Kēlter**, pl., gammalt, i vestra Europa och isht. i Gallien, Spanien och Britannien utbredt folk, härstammande från Asien, och som först, redan under gamla tiden, underkufvades af romarne samt sednare af de germaniska folken, med hvilka det alltmera blandat sig.

**Cēmbalo** (tjāmb-), m., ital., se **Clavicembalo.**
**Cemēnt,** n., ital. (*cemēnto*, fr. *cimēnt*, af lat. *caemēntum*, af *cāēdere*, hugga), i allmnht. bindningsmedel, kitt; murbruk, som hårdnar under vattnet; pulver af kolstybbe, horn m. m., hvari vissa kroppar upphettas, för att antaga nya egenskaper; **cemēntkōppar,** m., koppar, som afsätter sig ur kopparvitriolhaltiga grufvatten, då dessa ledas öfver hvarjehanda jernskräp; **cemēntpūlver,** benämning på åtskilliga pulverformiga kroppar, som begagnas för att rena el. förändra vissa metaller; **cemēntstål,** stål, som erhålles genom att glödga stångjern tillsammans med kolpulver o. d. uti slutna kistor; **cemēntvātten,** kopparvitriolhaltigt grufvatten, ur hvilket cementkoppar utfälles. — **Cementatiōn** el. **Cementēring,** f., förrättningen, då man cementerar; äfv. benämning på åtskilliga metallurgiska processer. — **Cementēra,** hopkitta; lägga olika ämnen hvarftals öfver hvarandra och på detta sätt öfverlemna dem åt luftens el. eldens åverkan.
**Cenakel,** se **Coenaculum,** under **Coena.**
**Cendrē** (sangdrēh), fr. (af *cendre*, lat. *cīnis*, genit. *cīneris*, aska), askgrå, askfärgad; ljuslett person, med blå ögon och föga mörkt hår. — **Cendrillōn** (sangdriljång), m., askepote; efter folksagan: försummad, till de lägsta sysslor använd flicka.
**Cenerēntola** (tjen-), f., ital., se **Cendrillon.**
**Cenobiark, Cenobit,** se under **Coenobium.**
**Cenotāphium** el. **Kenotāf,** n., lat. (gr. *kenotāphion*, af *kenōs*, tom, och *tāphos*, graf), grafkulle el. grafvård till minne af en annorstädes begrafven person.
**Censal,** se **Sensal.**
**Censēra,** lat. (*censēre*), bedöma, isht. skrifter el. böcker; pröfva, uppskatta; äfv. tadla, mästra. — **Cēnsor,** m., i det gamla Rom: embetsman, vald på 5 år, som hade inseende öfver beskattningen, polisen och sederna; i nyare tider: person, tillsatt af en regering att granska böcker, som författare ämna utgifva, och att pröfva, huruvida de få tryckas el. ej, egentl. **cēnsor librōrum** (jmf. *Liber*); **cens. mōrum,** person, som vid ett läroverk har uppsigt öfver sederna och ordningens vidmakthållande. — **Censorāt,** n., en censors embete el. värdighet. — **Censūr,** lat. **censūra,** f., af regering förordnad granskning af böcker el. teaterpjeser, innan de få tryckas el. uppföras på teatern; **censūra ecclesiāstica,** kyrkotukt, kyrkostraff. — **Censurābel,** skattskyldig, tiondepligtig. — **Censurēra,** granska, klandra. — **Cēnsus,** m., i det gamla Rom: skattskrifning; äfv. uppgift dertill af hvarje medborgare; äfv. den förmögenhet, som fordrades, för att tillhöra någon af klasserna i samhället; nu: uppgift å en bestämd förmögenhet el. skattebidrag såsom vilkor för utöfvande af valrätt; **cēnsus ānnuus,** årlig skatt. — **Censīt,** m., en, som betalar ränta el. skatt. — **Censīta bōna,** pl., skattskyldig egendom.
**Censeri,** se **Courtage.**
**Censit, Censor, Censur,** m. fl., se under **Censera.**
**Cent,** förkortn. af lat. *centum*, 100; äfv. ett nordamerikanskt skiljemynt = $\frac{1}{100}$ dollar; **pro cent** (skrifves ofta %), för hvart hundrade, jmf. **Procent.** — **Centenārius,** m., lat., en hundraåring. — **Centesimāl,** nylat., delad i hundra delar; **centesimālräkning,** räkning efter hundradelar; **centesimaltermometer,** se under **Thermometer.** — **Centesimatiōn** el. **Centesimēring,** f., hos de gamle romarne: militärstraff, som träffade hvar hundrade man, hvilken åter utvaldes genom lottkastning inom hvar legion. — **Centesimēra,** uttaga hvar hundrade man; jmf. **Decimera.** — **Centēsimo** (tjänntēs-), m., ital., litet skiljemynt af koppar i Italien, ungefärl. = $\frac{3}{5}$ öre rmt. — **Centiare,** se under **Are.** — **Centifōlisk,** hundrabladig. — **Centigrādisk,** hundragradig. — **Centigramme,** se under **Gramme.** — **Centilitre,** se under **Litre.** — **Centimāner,** pl., (lat. *centīmani*), grek. myt. de tre med hundrade händer utrustade kämparne B r i a r e u s, G y g e s och K o t t o s, söner af U r a n u s och Gäa. — **Centime,** se under **Franc.** — **Centimètre,** se under **Mètre.** — **Centinājo** (tjänntin-), m., ital., milanesisk vigt, ungefärl. = 1 centner 32 skålp. — **Centipēdisk,** hundrafotad. — **Centistère,** se under **Stère.** — **Centner,** m., svensk vigt af hundra skålpund; utländsk vigt, vexlande mellan 1 centner 9 skålp. och 1 centn. 32 skålp. — **Cēntweight** (sänntueht), m., eng., vigt i Nordamerika och England, ungefärl. = 1 centner 19 skålp. 50 ort.
**Centāūr,** m., gr. (*kentāūros*, tjurdrifvare, beriden herde, af *kentēīn*, sporra, och *tāūros*, tjur), fabelaktigt djur, till hälften häst och till hälften menniska.
**Centāūrium mīnus,** n., lat., tusengyllen, ört, hvars blomtoppar användas inom läkekonsten.
**Centenarius,** se under **Cent.**
**Center,** se **Centrum.**
**Centesimal, Centesimation, Centesimo,** se under **Cent.**
**Centiare,** se under **Are.**
**Centifolisk, Centigradisk,** se under **Cent.**
**Centigramme,** se under **Gramme.**
**Centilitre,** se under **Litre.**
**Centimaner,** se under **Cent.**
**Centime,** se under **Franc.**
**Centimētre,** se under **Mètre.**
**Centinajo, Centipedisk,** se under **Cent.**
**Centistère,** se under **Stère.**
**Cent jours** (sang sjühr), pl., fr., de hundra dagarne, från d. 20de mars 1815, då Napoleon I för andra gången besteg Frankrikes tron, till d. 28de juni samma år, då Ludvig XVIII återfick regeringens tömmar.
**Centner,** se under **Cent.**
**Cēnto,** lat., el. **Centōne** (tjäntōne), ital., m., lappverk, isht. dikt, som är sammansatt af andra dikter el. utaf enskilta verser af en dikt, hvilka äro ryckta ur sitt sammanhang.
**Central, Centrera, Centrifugal, Centripetal, Centrobarik, Centroskopi,** m. fl., se följ.
**Cēntrum,** n., el. **Cēnter,** m., lat. (gr. *kēntron*, egentl. spets), medelpunkt, midt; föreningspunkt; mellersta delen af en slagordning; bland folkrepresentanter: regeringens anhängare; **cēntrum gravitātis,** tyngdpunkt. — **Centrāl,** som angår, är belägen i el. omkring medelpunkten, eller verkar deråt, medelpunkts-;

**centrālbyrå**, m., hufvudkontor, medelpunkt för någon viss förvaltning; **centrālēld**, jordklotets smälta el. glödande tillstånd i det inre, enligt mångas antagande; **centrālkongregatiōn**, f., hufvudförsamling, hufvudförening; **centrālkrāft**, kraft, som håller en i kretsrörelse befintlig kropp uti dess bana; se vidare **Centrifugal-** och **Centripetalkraft**; **centrāllīnie**, f., linie, som går midt igenom en figur el. en kropp; **centrālorgāner**, hufvudverktyg till lifvets uppehållande, t. ex. hjerta, hjerna, lungor; **centrālpositiōn**, f., el. **centrālstāllning**, krigsv. armés ställning, då dess afdelningar äro sammandragna inom en viss terräng el. nära medelpunkten af det område, derå kriget föres; **centrālrörelse**, en kropps kretsrörelse omkring en annan, som då kallas **centralkropp**, jmf. **Gravitation**; **centrālsōl**, benämning på den fixstjerna, som anses utgöra centralkroppen i ett solsystem; **centrālvārme**, den som följd af en centraleld förklarade värmen i jordens inre. — **Centralitēt**, f., medelpunktsenhet; förening omkring en gemensam medelpunkt. — **Centralisēra**, förena i en medelpunkt, sammandraga; sammanthränga på ett ställe. — **Centralisatiōn**, f., förening i en medelpunkt, sammandragning; förening af regeringsmakten el. förvaltningen i en medelpunkt; **centralisatiōnssystēm**, n., politiskt system, som söker att förena all makten i en hand el. på ett ställe. — **Centralīst**, m., anhängare af centralisationssystemet. — **Centrēra**, söka, finna, angifva medelpunkten; slipa ett optiskt glas så, att dess största tjocklek är just på midten. — **Cēntrifugāl**, (lat. *fūgere*, fly), fys. som sträfvar att aflägsna sig ifrån medelpunkten; **centrifugālkrāft**, en i centralrörelse, el. kretsrörelse omkring en fast punkt, satt kropps kraft och sträfvande att i rät riktning aflägsna sig ifrån medelpunkten; **centrifugālmaskīn**, m., fys. redskap till att framställa fenomenerna vid en kropps medelpunktflyende kraft; äfv. inrättning till torkning af vissa kroppar; **centrifugālregulātor**, m., inrättning på ångmaskiner, som genom noga afpassad inströmning af ånga åstadkommer maskinens regelmässiga gång. — **Centripetāl**, (lat. *pētere*, sträfva, gripa efter något, ila hän emot), som sträfvar att närma sig till medelpunkten; **centripetālkrāft**, en i centralrörelse, el. kretsrörelse omkring en fast punkt, satt kropps kraft och sträfvande att närma sig till medelpunkten. — **Cēntrisk** = **Central**, se ofvan. — **Centrobarīk**, f., (gr. *bāros*, tyngd), tyngdpunktslära. — **Centrobārisk**, som hör till el. har afseende på tyngdpunkten. — **Cēntroskopī**, f., (gr. *skopēīn*, se, iakttaga), tyngdpunktsiakttagelse, undersökning af tyngdpunkten.

**Cēntum**, lat., hundra. — **Centūmvir**, m., pl. **centūmviri** el. **centumvīrer**, hundrademan el. hvar och en af de 100 (egentl. 105 och under kejsartiden 180) domare i det gamla Rom, hvilka dömde i borgerliga mål och hufvudsakligen i arfs- och förmyndareangelägenheter. — **Centumvirāl**, som hör till el. har afseende på centumvirer. — **Centumvirāt**, n., centumvirernas domstol och värdighet, hundramannadomstol. — **Cēntuplum**, n., nylat., det hundradubbla. — **Centuplēra**, hundradubbla. — **Centūria**, f., lat. (af *cēntum*, hundra), antal af 100; i det gamla Rom: benämning på hvar och en af de 193 ordningar el. underafdelningar, hvari de af Servius Tullius införde, efter vissa förmögenhetsgrader upprättade, 6 klasserna af folket voro fördelta: äfv. truppafdelning af ursprungl. 100, sedermera 60 man; **magdebūrgercentūrierna**, pl., en på de evangeliska furstarnes bekostnad företagen, af Flaccius 1552 påbörjad kyrkohistoria, indelad efter århundraden. — **Centūrio** el. **Centuriōn**, m., befälhafvare öfver en centuria.

**Cent-ūn** (sangtōng), n., fr., kortspel, som spelas med 36 kort.

**Centūnculus**, m., lat., lappverk; jmf. **Cento.**

**Centuplera, Centuria, Centurion**, se under **Centum.**

**Centweight**, se under **Cent.**

**Cephalāēa** el. **Kephalāa**, f., gr. (af *kephalē*, hufvud), läkek. häftig hufvudvärk. — **Cephalalgī** el. **Kefalalgī**, f., (gr. *ālgos*, smärta), hufvudvärk. — **Kefalālgisk**, som har afseende på el. anlag för hufvudvärk. — **Cephālica**, pl., hufvudstärkande medel. — **Cephalītis**, f., brand i hufvudet el. hjernan. — **Cēphalodēsmion**, n., (gr. *desmēūein*, binda), hufvudbindel. — **Cēphalogēnesis**, f., (gr. *gīnesthai*, blifva till, uppstå; jmf. *Genesis*), hufvudbildning. — **Cēphalologī** el. **Kēfal-**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), anat. läran om hufvudet. — **Cēphalomēter** el. **Kēfal-**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), hufvudmätare, redskap till att mäta hufvudet på nyfödda barn. — **Cephalōpoda** el. **Kefalopōder**, pl., (gr. *pus*, genit. *podōs*, fot), hufvudfotingar: klass bland blötdjuren, som hafva köttiga armar på hufvudet omkring munnen, hvilka ej kunna indragas och äro försedda med sugvårtor el. hakar. — **Cēphalotomī** el. **Kēfal-**, f., anat. konsten att för vetenskapliga ändamål sönderskära hufvudet.

**Ce qui se ressēmble, s'assēmble** (s'khih sö rässāngb'l, sassāngb'l), fr.: hvad som liknar hvartannat kommer tillsammans, kaka söker maka.

**Cer**, se **Cererium.**

**Cēra**, f., lat. (gr. *kērōs*), vax; **cēra ālba**, hvitt vax; **c. arbōrea**, ympvax; **c. chinēnsis**, kinesiskt vax; **c. flāva**, gult vax; **c. japōnica**, japanskt vax; **c. vīridis**, grönt vax. — **Cerāt**, n., (lat. *cerātum*), läkek. salva, som innehåller vax och är af hårdare konsistens än salvor i allmänhet, vaxpomada, vaxplåster. — **Ceratiōn**, f., öfverdragande med vax; äfv. förvandling i vaxartad massa genom upplösning el. smältning. — **Cerīn**, n., nylat., grundämnet i vax.

**Cerasīn**, n., nylat. (af lat. *cerasus*, körsbärsträd), ett slags eget ämne i körsbärs- och plommonkåda.

**Cerat, Ceration**, se under **Cera.**

**Cērberus**, lat., el. **Kērberos**, gr., m., myt. trehöfdad hund med man af ormar, som bevakade ingången till underjorden; fig. butter, ohöflig portvakt; astron. stjernbild på nordliga himlahvalfvet.

**Cercār dēlla nōta** (tjärrkāhr - -) n., ital., egentl. sökande efter noten, tonk. beteckning för det oriktiga medel, som af osäkra sångare användes för att kunna träffa tonen genom att, med bibehållande af föregående nots textstafvelse och på bekostnad af samma nots tidvärde, i förtid fatta följande ton; jmf. **Appoggiato** och **Portamento di voce**.

**Cērcle** (sārkel), m., fr. (lat. *cīrculus*), krets, isht. sällskapskrets; i en teatersalong = **Parkett**, se d. o.; **cērcle internationāl** (- ängternasiånāl), gemensamt sällskapshus för alla nationer under verldsutställningen i Paris 1867.

**Cercōper** el. **Kerkōper**, pl., gr. (*kērkopes*, af *kērkos*, svans), apor med svans; grek. mytol. putslustiga och ondskefulla troll, som spelade vandraren allehanda spratt.

**Cerdaker**, se **Tschertaker**.

**Cerēa** el. **Cerīa**, f., nylat. (gr. *kärīon*, af *kärōs*, vax), ett slags utslag i hufvudet.

**Cereal, Cerealier**, se under **Ceres**.

**Cerebellum, Cerebral, Cerebrin, Cerebrit, Cerebrosis, Cerebrospinal**, se följ.

**Cērebrum**, n., lat., hjerna. — **Cerebēllum**, n., lilla hjernan, som ligger bakom den större. — **Cerebrāl**, som hör till el. har afseende på hjernan; **cerebrālsystēm**, n., den del af en djurkropps nervsystem, som innefattar hjernan och de från henne utgående el. i henne sig slutande nerverna. — **Cerebrīn**, n., hjernfett, ett slags fosforhaltigt fett i hjernan, hvars sammansättning icke är fullkomligt utredd. — **Cerebrīt**, m., förstenad korall, som liknar hjernan. — **Cerebrōsis**, f., läkek. galenskap, förorsakad genom brand i hjernan. — **Cerebrospinālsystēm**, n., den del af en djurkropps nervsystem, som innefattar hjernan och ryggmergsnerverna.

**Cerefōlium**, n., lat. (gr. *chairēphyllon*, lat. *chaerephȳllum*, fr. *cerfeuil*), körfvel.

**Ceremonī**, f., fr. **cérémonīe**, (lat. *caerimōnia*), högtidlighet; vedertaget bruk, som iakttages vid högtidliga tillfällen; vedertaget höflighetsbruk; fam. besvärlig el. öfverdrifven höflighet, krus; **ceremonīmästare**, tjensteman, som äger att vaka öfver att vedertagna bruk vid högtidliga tillfällen tillbörligen iakttagas; **sans cérémonīe** (sang seremonīh), fr., utan krus. — **Ceremoniāllāg**, hos judarne: den af Moses stiftade lag, som föreskref, hvad i afseende på yttre kyrkobruk, offer, böner och fastor m. m., var att iakttaga. — **Ceremoniēl**, n., föreskrift rörande sättet, huru vid en högtidlighet skall tillgå. — **Ceremoniōs**, om person: fallen för krus och komplimanger, kruserlig, stel; som sker med högtidlighet, med pomp och ståt, som röjer kruserlighet.

**Cerēoli**, pl., lat., läkek. = **Bougier**, se **Bougie**.

**Cerērium, Cērium** el. **Cer**, n., nylat. (efter den kort förut upptäckta planeten *Ceres*), grå, skör och i andra syror än kungsvatten olöslig, enkel metall, som 1803 upptäcktes samtidigt af Klaproth, af Hisinger och af Berzelius i *cerit* och sedermera påträffats äfv. i några andra mineralier. — **Cererīt, Cerīt**, m., äfv. **Cerīnstēn**, sällsynt mineral, som hittills endast funnits i Vestmanland.

**Cēres**, f., lat., myt. åkerbrukets och jordalsternas gudinna, dotter af Saturnus och Rhea samt moder till Proserpina; jmf. **Demeter**; astron. en af de mindre planeterna, mellan Mars och Jupiter, upptäckt 1801. — **Cereāl**, som har afseende på åkerbruket el. jordalstren. — **Cereālier**, pl., (lat. *Cereālia*), fest, som hos de gamle romarne årligen firades till *Ceres*' ära från den 9:de till den 18:de April; sädesväxter.

**Cerin**, se under **Cera**.

**Cerinsten** och **Cerit**, se **Cererit**, under [**Cererium**.

**Cerium**, se **Cererium**.

**Cernēra**, fr. (*cerner*, af lat. *circināre*, göra cirkelrund, af *cīrcinus*, cirkel), omringa, innesluta, med trupper omgifva en befästad plats.

**Ceromēl**, n., nylat. (af lat. *cēra*, vax, och *mel*, honung), salva, bestående af smält vax och honung.

**Cerosīn**, n., nylat. (af lat. *cēra*, vax), vaxartadt brännämne, som erhålles af det på sockerröret befintliga gågröna stoftet och användes till ljus.

**Cert**, m., sjöt. ett fartygs byggnadssätt, sort el. form.

**Certamen, Certatim, Certation**, se under [**Certera**.

**Cērte, Cērtim** och **Cērto**, lat. (af *cērtus*, bestämd, säker, viss), med visshet, säkerligen, utan tvifvel, i sanning.

**Cērtepartī**, n., fr. (*charte-partie*, m.lat. *chārta-partīta* el. *divisa*, d. ä. deladt blad, eng. *charter-party*, ital. *polizza del nolēggio*), kontrakt emellan skeppare el. redare och aflastare, innehållande vilkoren, på hvilka en befraktning är sluten, lastningskontrakt.

**Certēra**, lat. (*certāre*), strida, kappas, täfla. — **Certāmen**, n., strid, täflingsstrid. — **Certātim**, på det ifrigaste, i kapp. — **Certatiōn**, f., täflan.

**Certificat**, m. fl., se följ.

**Certificēra**, nylat. (*certificāre*, fr. *certifier*, af lat. *cērtus*, viss, och *fācere*, göra), intyga, försäkra, bevittna, bekräfta. — **Certificāt** och **-kāt**, n., fr. **certificāt** (särrtifikāh), m., skriftligt intyg, bevis; sjöt. magistratsbevis öfver en af ett fartygs redare aflagd ed, att det är bygdt i Sverige och honom el. dem tillhörigt; benämning på statspapper, som i utlandet äro i omlopp i st. f. originalobligationer, jmf. äfv. **Promess**; i England: af gode männen i en konkursmassa utfärdadt intyg, att cessionanten till borgenärernas förnöjande öfverlemnat alla sina tillgångar och till följe deraf i eget namn äger att göra affärer; **certificāt d'origīne** (-d'årisjīhn), skriftligt intyg, som för tullbehandling måste åtfölja varor, innehållande uppgift på, hvar dessa varor äro förfärdigade och hvarifrån de äro komna. — **Certifikatiōn**, f., utfärdande af skriftligt intyg.

**Certim, Certo**, se **Certe**.

**Certiorēra**, nylat. (*certiorāre*, af *cērtior*, vissare, säkrare, kompar. af *cērtus*, viss), intyga, försäkra; äfven tillkännagifva. — **Certioratiōn**, f., i allmnht. upplysning om något obekant; isht. lagf. upplysning om vissa rättsförhållanden, som icke äro tillräckligt kända af den ena el. andra af parterna.

**Cerūmen**, n., nylat. (af *cēra*, vax), öronvax. — **Ceruminōs**, innehållande öronvax.

**Cerūssa**, f., lat., blyhvitt.

**Cerūtter,** pl., ett slags ostindiska cigarrer.
**Cervicāl** el. **-kāl,** lat. (af *cērvix*, nacke), som hör till el. har afseende på nacken.
**Cērvus macrocēras,** m., lat., jätteelg; gigantiskt djur af hjortslägtet, tillhörande urverldsfaunan.
**Cess,** n., benämning på den med ett ♭ företeckuade noten *c*.
**Cessante causa cessat effectus** och **Cessante conditione cessat conditionatum,** se under **Cessera.**
**Cessat, Cessation,** se följ.
**Cessēra,** lat. (*cessāre*), upphöra, taga ett slut; **cessānte cāūsa cēssat effēctus,** med orsaken upphör äfven verkan; **cessānte conditiōne cēssat conditionātum,** med betingets el. vilkorets upphörande upphör äfv. det betingade el. aftalade; **cēssat,** det upphör, det bortfaller. — **Cessatiōn,** f., dröjsmål; upphörande; stillestånd.
**Cessībel,** barb.-lat. (af lat. *cēdere*, fr. *cessible*), som kan afstås, som kan afträdas, som kan afhändas. — **Cessibilitēt,** f., egenskapen att kunna afstås el. afhändas; afträdbarhet.
**Cēssio bonōrum** el. **Cessiōn,** f., lat. (af *cēdere*, gifva vika, afstå; jmf. *Bonum* under *Bonus*), gäldenärs afträdande af all sin egendom till borgenärernas förnöjande; jmf. **Bankrutt.** — **Cessionānt,** m., gäldenär, som afträder sin egendom till borgenärernas förnöjande; jmf. **Bankruttör.** — **Cessionārius** el. **-onār,** m., öfvertagare, den, åt hvilken något af en annan öfverlemnas el. afträdes, jmf. **Cedens.**
**C'est à dīre** (säh-t-a dīhr'), fr., det vill säga, det betyder.
**C'est égāl** (säht -), fr., det är detsamma, lika [mycket!
**C'est le premiēr pas, qui cōūte** (säh lö prōmjēh pa khi kuht'), det är första steget, som är mödosamt, början är svårast.
**C'est tout cōmme chez nous** (säh tūh kåmm' schäh nūh), fr., det är alldeles som hos oss.
**Cēstus,** m., lat. (af *cāēdere*, hugga, slå), jernbeslagen stridshandske, som nyttjades af de forna romerska atleterna vid knytnäfsstrid.
**Cēstus,** m., gr. (af *kestōs*, egentl. genomstungen med nål, sydd, stickad), qvinnogördel, lifgördel el. bälte, som romerska och grekiska fruntimren buro strax nedanför bröstet; isht. Venus' trollbälte.
**Cesūr,** f., lat. (*caesūra*, af *cāēdere*, hugga, skära), afskärning, metr. ett ords afskärning genom början af en versfot el. en versfots afskärning genom början af ett ord, t. ex.:

*Så herr|ligt är ej da|gens ljus*
*som död för fo|sterland;*
— ⏑ ⏑|— ⏑ ⏑

el. *Drick den | be va rade*
*oskuldens skål:*
*glädje och dygd*
— ⏑ ⏑ — ⏑
*el da | hvarannan;*

takthvila i en vers, hvarigenom den på ett bestämdt ställe afdelas i tvenne lika hälfter, t. ex.:

*Hvar slaf af sitt begär | har en tyrann till herre.*
el. *Säg du min blomma, o säg? | Säg du min rodnande ros?*

i musik: den not, hvarmed en liten rytmisk figur el. period slutar och hvarpå en ny följer, och hvilken kallas **m a n l i g**, om cesuren slutar på en stark, men **q v i n l i g**, om hon slutar på en svag taktdel; afsats.
**Cetācea** el. **Cetacēer,** pl., lat. (af *cētus*, gr. *kātos*, hvalfisk), hvalar, hvaldjur. — **Cetāceum,** n., hvalraf. — **Cetīn,** n., hvalrafsfett: hufvudbeståndsdelen i hvalraf. — **Cetolōg,** m., kännare af hvaldjuren. — **Cetologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om hvaldjuren.
**Cetera, Ceteris paribus, Ceterum censeo,** m. fl., se följ.
**Cēterus, -a, -um,** den, det öfriga, andra; **cēteri, -ae,** pl., de öfriga (personerna), **cētera,** pl., de öfriga (sakerna); det öfriga; **et cētera,** egentl.: och det öfriga, och så vidare; **cēteris pāribus,** egentl. då allt det öfriga är lika; under för öfrigt alldeles lika omständigheter; **cēterum cēnseo** el. **cēterum ēgo cēnseo,** »för öfrigt anser jag» (första orden af den ständiga slutsatsen i hvarje den fornromerska senatorn **C a t o s** tal inför senaten, hvilken slutsats i sin helhet lydde: **c ē t e r u m c ē n s e o C a r t h ā g i n e m ē s s e d e l ē n d a m** : . . . . . . . att Kartago bör förstöras; derföre betyder numera ett **ceterum censeo:** en första och sista grundtanke, en orubblig grundsats, till hvilken man oåterkalleligen kommer tillbaka.
**Cetin,** se under **Cetacea.**
**Cetolog,** se under **Cetacea.**
**Cetrarīn,** n., kem., det bittra ämnet uti islandsmossa.
**Chablīs** (schablīh), n., fr., ett slags hvitt vin, som hufvudsakligen odlas i trakten af franska staden *Chablis*.
**Chablon,** se **Schablon.**
**Chabraque,** se **Schabrak.**
**Chacōnne** (schakånn'), fr., **Chacōna** (tschakåna), sp., el. **Ciaccōna** (tjackåna), ital., f., ett slags föråldrad, ursprungl. italiensk dans i ¾ takt, som mycket dansades i 17:de årh.; äfv. musiken dertill.
**Chācra** (tscha-), f., pl. **chācras,** sp., landtmannahydda, landthus i Sydamerika.
**Chacūn a son goût** (schakhöng-n' ah sång gūh), fr., hvar och en har sin smak; tycke och smak kan ingen förta'; el. **chacūn à son goût:** hvar och en efter sin smak, efter hvars och ens tycke; **chacūn pour soī, Diēū pour tous** (schaköng pur sååh, d'jö pur tūh), hvar och en (sörjer) för sig, Gud för alla.
**Chagrāīn** el. **Chagrīn** (schagräng), n., fr. (ital. *zigrīno*, af turk. *sagri*, hästrygg), ett slags starkt, hårdt, ojemnt och kornigt läder, som beredes dels af häst- el. åsnehudar, dels af haj- el. skälskinn, och som lätt låter färga sig och bearbetas som pergament.
**Chagrīn** (schagräng), m., fr. (trol. af arab. *schakrain*, olycklig), förtret, bekymmer, sorg. — **Chagrinānt** (schagrinängt), kränkande, förarglig, smärtande. — **Chagrinēra,** kränka, förtreta, bedröfva.
**Chahūt** (schahȳh), m., fr. = **Cancan,** se d. o.
**Chāīne** (schähn'), f., fr. (af lat. *catēna*, kedja), kedja, isht. kedjetur i dans, hvarvid kavaljer och dam räcka hvarandra händerna, medan de gå förbi hvarandra.

**Chāirman** (tschärmen), m., eng. (af *chair*, stol, och *man*, man), ordförande, president.
**Chāise**, f., **Chās** och **Schās**, m., fr. (förvr. af *chāire*, lat.-gr. *cāthedra*, stol, lärostol, el. måhända af lat. *cīsium*, lätt, tvåhjulig vagn), egentl. stol; tvåhjuligt åkdon på fjädrar; **chāise à portēūrs** (- a pårtöhr), se **Portechaise**; **chāise lōngue** (- långh'), f., halfsoffa, med karm och kuddar blott vid ena ändan; liggstol; **ch. percēē** (- pärsēh), nattstol.
**Chalān** och **Chalānd** (schalāng), m., fr. (m.-lat. *chelāndium*, holl. *kalant*, *klant*), ett slags platt farkost, hvaraf man betjenar sig för att utmed stränderna fortskaffa varor. — **Chalandēāū** (-dåh), m., en, som för en *chaland*.
**Chalānce** (schalängs'), f., fr., pråmhyra, färjpenningar.
**Chālasis**, f., gr. (af *chalān*, gifva efter), läkek. förslappning af kroppens mjuka delar. — **Chalāstika**, pl., uppmjukande läkemedel.
**Chālaza**, **Chalazōsis**, f., el. **Chalāzium**, n., gr., (af *chalān*, släppa ner), hagel, hagelkorn; läkek. liten utväxt på ögonlocket.
**Chalcedōn** och **Kalc-**, m., gr. (efter landskapet *Chalcedonien* i Mindre Asien, hvarest den fordom mest anträffades), till hälften genomskinlig halfädelsten af blåhvit el. mjölkhvit färg. — **Kalcedōnyx**, m., kalcedon med bruna, grå och hvita strimmor.
**Chaldēer** och **Kald-**, pl., ursprungl. den babyloniska folkguden Bel's prestslägter, under forntiden synnerligen ryktbara såsom stjerntydare och spåmän; i mera vidsträckt bemärkelse: hela den lärda kasten i Babylonien, synnerligast så vidt den befattade sig med stjernkunskap och stjerntyderi; under medeltiden i Vesterlandet: alla kringvandrande stjerntydare, drömtolkare och spåmän, hvarifrån de än härstammade.
**Chāldron** (tschādrön), n., eng., kolmått ungefärl. motsvarande 12 tunnor.
**Chalif**, se **Khalif**.
**Chalkōs**, m., gr., metall, isht. koppar. — **Chalkogrāph** och **Kalkogrāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), egentl. en, som tecknar på metall, kopparstickare. — **Kalkografēra**, sticka i koppar. — **Kalkografī**, f., kopparstickarkonst; äfv. kopparstick. — **Kalkogrāfisk**, som hör till el. har afseende på kopparstickning. — **Kalkotypī**, f., (gr. *tȳpos*, gestalt, bild, utkast), koppartryck: af Heims i Berlin gjord uppfinning att genom ett kemiskt förfarande sålunda förvandla en på en kopparplåt utförd teckning att af densamma genom tryckpressen ett så stort antal som helst kan erhållas. — **Kālkoxȳlogrāf**, m., (gr. *xȳlon*, trä, och *grāphein*, skrifva), en, som utöfvar el. är skicklig uti kalkoxylografi. — **Kālkoxȳlografī**, f., konsten att genom kopparstickets förbindelse med träsnittet åstadkomma afbildningar.
**Chalōn**, m., pl. **-lōns** (schalång), fr., ett slags ovalkadt, kypradt ylletyg, som begagnas till foder, isht. i militärers uniformsklädesplagg, och uppkalladt efter staden *Chalons* i Frankrike.
**Chalōūpe** (schalūhp'), f., fr., slup, skeppsbåt.
**Chalumēāū** (schalymåh), m., tonk. blåsinstrument, som ursprungligen endast utgjordes af ett med flera hål försedt vassrör, säckpipsrör; skalmeja; äfv. benämning på klarinettens djupaste tonområde ifrån e till ē; antydan i klarinettmusik, att det dermed betecknade stället skall utföras en oktav lägre; äfv. blåsrör.
**Chalȳ** (schalīh), n., fr., ett slags fint tyg af gethår.
**Chālybogrāph** och **Kāly-**, m., gr. (af *chālybs*, stål, och *grāphein*, skrifva), en, som sticker i stål. — **Kālybografī**, f., stålstickning, stålstickarkonst.
**Chalȳbsonans**, n., gr.-lat. (af *chālybs*, stål, och *sonāre*, ljuda), af Diez uppfunnet tonverktyg af stål- och glasstafvar.
**Chamāde**, f., och **-mād**, m., fr. (port. *chamāda*, ital. *chiamāta*, af *chiamār*, lat. *clamāre*, ropa, kalla), signal ifrån en fästning, med trumma, trumpet el. hvit fana, för att tillkännagifva, att man vill dagtinga.
**Chamārre** (schamärr'), f., fr., ett slags bebrämad polsk rock. — **Chamarrēra**, bebräma; pryda med galoner, spetsar, snören o. d. — **Chamarrūre** (-rȳhr'), f., bebrämning, prydnad, utstoffering.
**Chambellān** (schangbällāng), fr., el. **Chāmberlain** (tschāmberlinn), eng. (m.lat. *cambellānus*, *camberlānus*, af lat. *cāmera*, fr. *chambre*), m., kammarherre.
**Chambertīn** (schangbärtāng), m., fint rödt bourgognevin ifrån vinberget *Chambertin* i franska departementet Côte d'or vid Dijon.
**Chāmbre** (schangb'r), f., fr. (af lat. *cāmera*), kammare, rum; äfv. folkombuds församlingsrum; **chambre à couchēr** (- - kuschēh), sängkammare; **chāmbre ardēnte** (- ardängt'), egentl. brinnande rum; ford. i Frankrike: svartklädt, upplyst rum, hvari statsförbrytare af högre rang, giftblandare och sedan äfven kättare dömdes, vanl. till bålet; äfv. den domstol, som i ett sådant rum höll sina sittningar och hvilken först upprättades 1535 och sedan åter 1679; **ch. des députēs** (- dä depytēh), i Frankrike: deputerade kammare; **ch. des pairs** (- dä pähr), i Frankrike: pärskammare; **ch. du commērce** (- dy kåmmärs'), handelskammare, handelskollegium; **ch. garnīe** (- garnīh), möbleradt rum till uthyrning; **ch. introuvāble** (- ängtruvābl'), egentl. oigenfinnelig kammare, öknamn på den deputerade kammare, som 1815 efter andra restaurationen sammanträdde i Frankrike. — **Chambrēra**, sammanbo. — **Chambriēre** (schangbriähr'), f., egentl. kammarjungfru; stallmästarepiska.
**Chamīt** och **Kam-**, m., lat. (af *chāma*, gr. *chāmä*, båtsnäcka), förstenad mussla, som i naturligt tillstånd kallas båtsnäcka, jättesnäcka.
**Chamōīs** (schamååh), fr. (*le chamois*, stengeten, ital. *camōscio*, sp. *gamūza*, af g.t. *gamz*, t. *gēmse*, stenget), stengetfärgad, blekgul, gulgrå. — **Chamoisēra**, sämskgarfva. — **Chamoiserīe** (-serīh), n., sämskgarfveri; allehanda sämskvaror. — **Chamoisēūr** (-söhr), m., sämskgarfvare.
**Chamomīlla** och **Kamomīll**, f., lat., de nyss utslagna blommorna af matricaria chamomilla, som äga en vidsträckt användning inom läkekonsten.
**Champ** (schang), m., fr. (af lat. *cāmpus*, fält), fält; **ch. de batāille** (- dö batālj), slagfält, kampplats; **ch. de fédératiōn** (- dö federassiång), förbundsfält; **ch. de Mars** (- dö

mahr), Marsfältet (i Paris): **champs elysées** (schang eliséh), pl., elyseiska fälten (promenadplats i utkanten af Paris); **en plein champ** (ang pläng -), på öppna fältet, under bar himmel; **sur-le-champ** (syr-lö- -), genast.

**Champāgne** (schangpānj'), m., fr. (af tillverkningsorten prov. *Champagne* i Frankrike), ett slags lättdrucket, välsmakande och starkt skummande vin.

**Champignōn** (schangpinjång) och **Schampinjōn**, m., fr. (af *champ*, fält; ital. *campignuōlo*), ett slags ätlig hattsvamp med kullrig, glatt, hvit och fjällig hatt samt hvita el. ljust rosenröda skifvor på dess undersida: agāricus campēstris.

**Champiōn** (schangpjång), m., fr. (ital. *campiōne*, af m.lat. *cāmpio*, lat. *cāmpus*, fält, el. romanis. af g.t. *kāmfjo*, m.t. *kēmpfe*, t. *kāmpe*), kämpe; under medeltiden: kämpe, som i en qvinnas, ett barns el. en gubbes ställe infann sig till en af domstol utsatt tvekamp; sederm. riddare, som trädde inom skrankorna för en värnlös el. som vid tornerspelen ägde att skydda damerna mot hvarje oförrätt; i allmnht. förfäktare af en sak; värnlöses försvarare; hos oss merendels, i föraktlig bemärkelse, handtlangare, hejduk, blindt verktyg.

**Champlun,** se **Schamplun.**

**Chamrera,** se **Chamarrera.**

**Chāmsin,** m., arab. (af *chamsîn*, femtio, emedan han isht. blåser under de 50 dagarna från slutet af april till början af Nilens öfversvämning i juni), het, från öknen kommande, torka och vattenbrist medförande vind i Egypten; jmf. **Samum** och **Harmattan.**

**Chamāleon,** n., el. **Kameleōnt,** m., gr. (*chamailēon*, af *chamāi*, på jorden, och *lēon*, lejon, såled. egentl. jordlejon), ett slags ostindisk ödla, hvars ljusgröna hud understundom skiftar och som derföre trotts och väl ännu tros kunna antaga färgen hos det föremål, som är den närmast; fig. obeständig, ombytlig menniska, som allt efter omständigheterna byter om tänkesätt. — **Kameleōntisk,** som skiftar färg; ostadig, ombytlig.

**Chan,** se **Khan.**

**Chānce** (schangs'), f., fr. (g.fr. *chéance*, af *chéoir*, *choir*, lat. *cādere*, falla), fall, slump, lyckträff; vågspel, möjlighet att lyckas el. misslyckas; utsigt, sannolikhet.

**Chancelēra** (schangsel-), fr., vackla, svigta; vara ostadig, vankelmodig.

**Chāncre, Chānker** el. **Schānker** (schāngker), m., fr. (af lat. *cāncer*), läkek. egentl. kräfta; kräftlikt, veneriskt frätsår. — **Chankrōs** el. **Schankrōs,** kräftartad, venerisk; som är behäftad med schanker.

**Chānge** (schangsj'), m., fr. (af *changer*, ital. *cambiāre*, *cangiāre*, lat. *cambīre*, vexla, byta om), byte, utbyte; förändring; vexel, äfv. **Lēttre de chānge** (lättr' dö -), f.; byteshandel; vexelhandel; jagtt. förändring af spåret; **chānge-cōnto,** n., räkning, hvarpå bokhandlare uppteckna de med andra bokhandlare utbytta verk: **agēnt de chānge** (asjäng dö -), m., vexelmäklare; **burēāū de ch.** (byrāh - -), m., vexelkontor. — **Changeānt** (schangsjäng), föränderlig, färgskiftande; såsom subst. n. skiftande siden- el. ylletyg. — **Changemēnt** (schangsj'māng), n., förändring, omvexling: teat.t. utbyte af en dekoration emot en annan. — **Changēra** (schangsj'-), ombyta, förändra; skifta i färg vid olika lägen emot dagern; släppa färgen, urblekas.

**Chanoīne** (schanåāhn), m., fr. = **Kanonicus,** se d. o. — **Chanoinēsse** (schanåahnāss'), f., fr. = **Kanonissa,** se d. o.

**Chansōn** (schangsång), f., fr. (lat. *cāntio* af *cānere*, sjunga), visa, sång till ord af flera strofer; folkvisa; dryckessång, kärleksvisa; politisk sång; **chansōn à bōīre** (- - båāhr'), dryckesvisa. — **Chansonnētte** (-sånätt'), f., liten visa. — **Chansonniēr** (-sånnjēh), m., visdiktare, sångare; äfv. sångbok. — **Chansonnière** (-sånn'jāhr'), f., vissångerska. — **Chanterēlle** (schangt'räll'), f., hos fransmännen: benämning på finaste strängen på stråkinstrumenter; på violinen; qvinten el. första strängen (E-strängen).

**Chantānt** (schangtāng), fr. (af *chanter*, sjunga), lätt, sångbar; **cafē chantānt,** n., kaffehus, hvarest sång, isht. af qvinnor, utföres.

**Chanterelle** se under **Chanson.**

**Chaos** och **Kāos,** n., gr., egentl. ihålig afgrund, tomt svalg; hos de gamle: den ännu formlösa materia, af hvilken verlden skulle hafva uppstått och om hvilken föreställningarne voro mycket olika; nu fig. oordnad, förvirrad massa; oordning, förvirring. — **Kaōtisk,** öde och tom; oordnad, förvirrad.

**Chapēāū** (schapåh), m., fr. (m.lat. *capēllus*, af fr. *chāpe*, sp. *cāpa*, ital. *cāppa*, kappa med en hufva, som drogs öfver hufvudet, af *cāpere*, taga, fånga, omfatta; el. ock af lat. *cāput*, hufvud), hatt; oegentl. man, herre; en dams beskyddare el. följeslagare, jmf. **Cavaliere servente,** under **Cavall; chapēāū bās** (- bāh), egentl. hatten af! subst. m. ett slags hatt, som kan fällas ner, för att beqvämt bäras under armen; **ch. rōūge** (- rūsj'), egentl. röd hatt, kardinalshatt.

**Chapelēt** (schap'läh), m., fr. (af g.fr. *chapel*, g.t. *schapel*, krans till hufvudprydnad), radband, rosenkrans; jmf. **Paternoster.**

**Chapelgōrris** (tschap-) pl., bask. (af *chapela*, hatt, och *gorria*, röd), egentl. rödhättor; lätta baskiska trupper, anhängare af Christoños, se d. o.

**Chapēlle ardēnte** (schapäll' ardängt'), f., fr., egentl. brinnande kapell; = **Castrum doloris,** se d. o.

**Chaperōn** (schap'räng), m., fr. (af *chapeau*, hatt), hufva, ford. ett slags hufvudbonad, som nyttjades både af karlar och qvinnor: äfv. ett slags hängande prydnad på prelaters, doktorers, m. fl. kappor, äfvensom på kor- och munkkåpor; ärbar, äldre qvinna, som, isht. i sällskaper, beledsagar och har uppsigten öfver unga flickor; byggn.k. tak på fristående mur för vattnets aflopp. — **Chaperonnēra,** införa unga fruntimmer i sällskaper; i allmnht. beledsaga och beskydda damer.

**Chapetōn** (tschap-), m., pl. **chapetōnes,** sp. (af m.lat. och ital. *capitāre*, anlända, sluta en resa; och detta af *cāput*, hufvud, mål), nyanlända europeiska nybyggare i det forna spanska Amerika; jmf. **Creol.**

**Chapiēr** (schapjēh), m., fr., ett slags skåp med lådor, hvari messdrägter och andra kyrkoprydnader inneslutas.

**Chapītre** (schapīt'r), n., fr. (af lat. *capĭtulum*), kapitel; föremål för ett samtal.

**Char** (schahr), m., fr. (af lat. *cărrus*, vagn, kärra), tvåhjulig praktvagn, som i forntiden, isht. hos greker och romare, brukades vid högtidliga tillfällen, såsom kapplänningar, segertåg o. d.; triumfvagn; **char à banc** el. **ch. à bancs** (- a bāng), långvagn med längs sidorna löpande sitser för flera personer; brunnsvagn; äfv. vagn af andra klass på de franska och belgiska jernvägarne.

**Charād** (scharād), m., fr. **charāde**, f., ett slags, vanl. rimmad, gåta, hvars föremål är något två- el. flerstafvigt ord, som man har att utleta efter något visst uppgifvet kännetecken till ledning för betydelsen af hvarje särskilt stafvelse, äfvensom för hela ordet sammanstafvadt; stafvelsegåta; **charāde en actiōn** (scharād ang-n aksiāng), lefvande stafvelsegåta, mimisk framställning af en stafvelsegåta.

**Charadsch**, se **Khar-**.

**Charagen**, se **Carraghen**.

**Charaktēr** och **Kar-**, m., lat. **charăcter**, gr. (*charaktār*, af *charăssein*, inskära, inprägla, sål. egentl. det inskurna, intryckta, inpräglade), prägel, tecken; skrifttecken, bokstaf; kännetecken; grunddrag, egendomlighet; sinnelag, sinnesart, tänkesätt; själsstyrka, viljefasthet; titel, värdighet, stånd; i allmännaste betyd.: sammanfattningen af de kännetecken och egenskaper, hvarigenom någon el. något skiljer sig ifrån andra föremål af samma slag, jmf. **Individualitet** och **Naturell**; **karaktērsbokstaf**, hos åtskilliga språks nominer: stammens sista bokstaf framför böjningsändelsen, hos verber: stammens sista bokstaf, omedelbart el. med ett bindesjelfljud gående framför personaländelsen; **karaktērsbyggnad**, hufvudbyggnad vid en väl bebyggd landtgård, jmf. **Corps de logis**; **karaktērsdāns**, dans, som består i uttrycksfulla och ädla ställningar; **karaktērsmāsk**, förklädnad, föreställande ett visst egendomligt sinnelag, en viss personlighet el. ett visst stånd, jmf. **Domino**; **karaktērsrōll**, m., sådan en skådespelares uppgift, hvars hufvudsakliga lösning består i genomförd framställning af en viss personlighets egendomlighet, i motsats till alla de roller, hvilka antingen blott erbjuda retoriska uppgifter el. blott framte de allmänna dragen hos ett visst slägte, en viss klass; **karaktērsskådespelare**, dramatisk konstnär, som förmår att på ett träffande sätt återgifva karaktersroller; **karaktērsstycke**, skådespel, som hufvudsakligen afser framställning och utveckling af egendomliga personligheter, )( **Intrigstycke**, se under **Intrigue**; **charăcter indelēbilis**, m., lat., inom katolska kyrkan: oförstörbar, outplånlig egendomlighet, som någon genom emottagandet af ett sakrament erhållit. — **Karakterisēra**, (fr. *caractériser*), noggrant beteckna, möjligast fullständigt angifva en persons el. ett föremåls särskiljande kännemärken; utmärka, vara egen för; skildra; äfv. gifva en titel el. värdighet. — **Karakterīsm**, m., beteckning, skildring af det egendomliga hos en person el. ett föremål; retorisk skildring; egendomlighet. — **Karakteristīk**, f., beteckning, skildring, sammanfattning af det egendomliga hos en person el. ett föremål; mat. det hela tal i en logaritm, som sättes framför kommat, )( **Mantissa**. — **Karakterīstiker**, m., karaktersskildrare; mål. konstnär, som företrädesvis afser framställning af det egendomliga hos hvarje föremål. — **Karakterīstisk**, egendomlig, särskiljande, utmärkande, noga betecknande.

**Charavāri** (schar-), pl., öfverbyxor, ridbyxor; ett slags långa och vida benkläder, som Ungrarne begagna.

**Charcuterī** (scharkhyterī, vanl. scharkut-), n., fr., egentl. oskicklighet i att skära för el. sönder; sederm. fläsk- och korfhandel, köttbod, gårkök; hos oss: bod, der handel idkas med allehanda köttvaror, ofta lika med **Delikatesshandel**, se **Delicatesse**. — **Charcutiēr** (-tjēh), m., och **Charcutiēre** (-t'jāhr), f., försäljare och försäljarinna af köttvaror m. m.

**Chardōns** (schardāng), pl., fr. (lat. *cārduus*, tistel), egentl. tistlar; jernspetsar på galler, murar m. m.

**Chārge** (scharsj'), f., fr. (ital. *cārica*), börda, last, tyngd, skeppslast; fig. tunga, möda; embete, syssla, åliggande; ärende, uppdrag; krigst. angrepp, anfall, isht. af kavalleri; äfv. tecken dertill; öfverlastning i poesi och i allmnht. konstnärlig framställning, jmf. **Caricatur**; **à chārge**, till last, till besvär. — **Chargēra** (scharsjēra), belasta, betunga; uppdraga åt; i skön konst: öfverdrifva, karikera; krigsv. angripa, anfalla. — **Chargé d'affāires** (scharsjēh d'affāhr'), m., person, som besörjer andras angelägenheter, jmf. **Agent**; regerings sändebud af lägre rang vid utländska hof.

**Chariāge** (scharjāsj'), n., fr. (af *charier*, åka, forsla på vagn, af *char*, lat. *cărrus*, vagn, kärra), vagnshyra; frakt, forlön.

**Charientismus**, se följ.

**Chāris**, f., gr., täckhet, älsklighet, huldhet; pl. **charīter**, (gr. *chārites*), myt. behagens gudinnor, jmf. **Gracer**. — **Charientīsmus** el. **Karientīsm**, m., mild, skonsam beteckning af något dåligt. — **Charistērium**, n., mild gåfva el. skatt, som biskoparne under trängande nöd upptaga af kyrkor, kloster o. s. v. — **Charisti**, se **Eucharisti**.

**Charitable**, **Charitativum**, se följ.

**Chāritas**, f., se **Caritas**. — **Charitē** (scharitēh), f., fr., medlidsamhet, menniskokärlek, barmhertighet; sjukvård; äfv. sjukhus; **soeurs de la charitē** (söhr dö la -), pl., barmhertiga systrar, sjuksköterskor. — **Charitāble** (scharitābl'), mild; gifmild, välgörande. — **Charitatīvum** el. **Karitatīv**, n., nylat., frivilligt bidrag el. understöd, som under trängande omständigheter kan begäras, isht. af en biskop.

**Chariter**, se under **Charis**.

**Charivāri** (schar-), n., fr. (g.fr. *caribari, chalivari, calivaly*, prov. *caravil*, m.lat. *charivārium, charavāllium*, jmf. *Kravall*), larm, medelst slammer med kittlar, stekpannor o. d., jemte skrik och hojtande, för att tillkännagifva missnöje med någon el. något; besvärligt buller och oljud; larmande, usel musik; kattmusik; titel

för satiriska tidskrifter; i kortspel: alla fyra damerna på en hand.

**Charlatān** (scharl-), m., fr. (sp. *charlatan*, ital. *ciarlatāno*, af *charlār*, *ciarlāre*, prata), egentl. pratmakare; isht. marktschreier, som på offentliga ställen, ifrån en upphöjd ställning, bjuder ut, allt under lofprisande, åtskilliga medikamenter och småsaker; qvacksalfvare, som ger sig ut för att kunna bota alla slags sjukdomar; bedragare, som låtsar vara invigd i hemliga konster; storskrytare, skojare; hycklare. — **Charlataneri**, n., en charlatans näringsfång, beteende, förhållande; bedrägligt skryt; skojeri; hyckleri. — **Charlatanīsm**, m., en charlatans skick, sätt, väsende och handlingssätt; jmf. **Charlataneri**.

**Chārles** (scharl'), m., fr. = **Karl**; **Charles-d'ōr** (scharl'dåhr), se **Carolin**.

**Charliēre** (scharliåhr'), f., fr. (efter uppfinnaren, franske fysikern *Charles*), med vätgas fylld luftballong.

**Charlōtta** el. **Charlōtte** (scharlått'), f., fr. (af *Charles*), se **Carolina**, under **Karl**; **charlōtte** äfv. benämning på små glasperlor af olika färger; mellanrätt bestående af äplemos med rostade brödskifvor, äfv. **charl. de pōmmes** (- dö påmm'); **charl. rūsse** (- ryss'), mellanrätt, bildad af snömos el. frusen grädde och små sockerbröd m. m.

**Charmant**, se följ.

**Chārme** (scharm'), m., fr. (af lat. *cārmen*, sång, trollformel), trolleri; behag, täckhet; förtrollning, förtjusning. — **Charmānt** (scharmängt), förtjusande, högst angenäm, förträfflig, präktig, lysande, förtrollande. — **Charmēra**, intaga, förtrolla, förtjusa.

**Charmiēre** (scharmjåhr'), f., fr. (sannolikt af lat. *cārdo*, genit. *cārdinis*, dörrhake), gångled vid ett doslock, en urboëtt o. d.; gångjern, beslag.

**Charmīlle** (scharmīlj'), f., fr. (af *chārme*, lat. *carpīnus*, afvenbok), häck, allé el. berså, bildad af hopflätad afvenbok.

**Chāron** och **Kar-**, m., gr., myt. färjkarlen, som förde de aflidne öfver underjordens floder, isht. Styx.

**Charpīe**, f., och **Scharpī**, n., fr. (m.lat. *carpia*, af lat. *cārpere*, plocka), linneskaf.

**Chārta** och **Kārta**, f., lat. (gr. *chārtēs*), blad af papyrusbusken; papper; skrift, urkund, isht. författningsurkund; afbildning af jordytan el. någon dess del på en plan; afbildning af stjernhimmelen; grundlag; jmf. äfv. **Charta sigillata**; **chārta cerāta**, vaxpapper; **ch. māgna**, el. vanl. **māgna ch.**, den Johan utan land 1215 aftvungna och af hans son Henrik III 1225 bekräftade och tillökta urkund, som innehåller grunderna för den engelska statsförfattningen; **ch. sigillāta**, stämpladt papper; **per chārtam**, (vara i besittning af något) genom skriftligt testamente. — **Kartēra**, göra utkast till, uppgöra ritning öfver; belägga med stämpladt papper. — **Chartiāticum**, n., nylat., pappersmynt; stämpladt papper. — **Chartīst**, m., medlem af ett politiskt parti i England, hvars uppkomst omkr. 1817 hade sin grund i arbetsklassens missnöje med utskylderna och med dess ringa andel i statsförvaltningen, och hvilket parti hufvudsakl. sedan 1838 framställt sina fordringar, såsom årliga parlamentsval, upphäfvande af valcensus o. s. v. — **Chartīsm**, m., sammanfattningen af chartisternas grundsatser och sträfvanden. — **Chartogrāph** och **Kartogrāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), en, som sysselsätter sig med, som är kunnig uti att upprätta kartor, kartritare; särskilt hos oss: vid ekonomiska karteverket anställd tjensteman. — **Kartografī**, f., konsten att rita kartor. — **Kartogrāfisk**, som hör till, som har afseende på kartritning. — **Kartomantī**, f., (gr. *mantēia*, spådom), spådom förmedelst kort. — **Chartōphylax**, m., (gr. *phȳlax*, väktare, beskyddare), urkundsvårdare, jmf. **Arkivarie**; isht. patriarkens i Konstantinopel urkundsvårdare. — **Chartulārier** och **Kart-**, pl., m.lat. (*chartulāria*, af *chārtula*, demin. af *chārta*), samlingar af urkundsafskrifter; förteckningar öfver urkunder.

**Chārte** (schart'), f., fr. (lat. *charta*, se d. o.), karta; urkund; grundlag; fördrag; **ch. constitutionēlle** (- kångstitysiånäll'), franska statsförfattningens grundlag (af 1814 och 1830); **charte-partie**, se **Certeparti**.

**Chartek** el. **Charteque**, se **Schartek**.

**Charter** (tschärtör), n., eng. (fr. *charte*, lat. *charta*, se d. o.), urkund, nådebref, fribref, grundlag, jmf. äfv. **Privilegium**; **the great charter**, (- griht -) = **Magna charta**, se under **Charta**.

**Chartera**, se **Kart-**, under **Charta**.

**Chartiaticum**, **Chartist**, se under **Charta**.

**Chartograph**, **Chartophylax**, **Chartularier**, se under **Charta**.

**Charybdis**, se **Scylla**.

**Chasidēer** el. **Chassidīm**, pl., hebr.: de fromme, medlemmar af en i ryska Polen och angränsande länder mycket utbredd judisk sekt, som i början af 18:de årh. stiftades af Israel ifrån Podolien, och som, oberäknadt många mystiska förvillelser, har en praktisk riktning och lägger föga vigt vid ceremoniallagarna.

**Chāsma**, n., gr. (af *chāīnein*, gäspa, gapa, stå vidöppen), klyfta, svalg; läkek. munnens uppspärrande. — **Chasmodī** och **Kasm-**, f., gäspsjuka. — **Kasmōdisk**, gäspande, böjd för gäspning.

**Chāsse** (schass'), f., fr. (prov. *cāssa*, sp. *cāza*, ital. *cāccia*), jagt; tonk. litet jagtstycke för jägarhorn och andra blåsinstrumenter; **à la chāsse**, jagtlikt; subst. n. biljardspel med 15 bollar; **chāsse-café**, m., liten likör, ofvanpå kaffet; **chāsse-marēe** (- marēh), m., ett slags farkost, som i Frankrike begagnas för att transportera fisk och äfv. andra saker; **chāsse-mōrte** (- mårt'), f., förloradt kast i bollspel, förspilld möda, öfvergifvet företag; **chāsse-partīe** (- partīh), f., öfverenskommelse mellan sjöröfvare om fördelningen af bytet. — **Chassē** (schassēh), n., ett slags danssteg, hvarvid ena foten framföres utefter golfvet åt sidan och den andra drages efter. — **Chassēra**, förjaga; dansk. göra ett slag fram och tillbaka. — **Chasseūr** (schassöhr), m., jägare; jagtälskare; **ch. à chevāl**, (- a sch'väll), ridande jägare, jägare till häst; **ch. d'Afrīque** (- dafrick'), inom franska armén: afrikansk jägare, lätt ryttare.

**Chasseki,** se **Khas-.**
**Chassepōtgevär** (schass'påh-), efter uppfinnaren, fransmannen *Chassepot,* uppkalladt bakladdningsgevär.
**Chassera, Chasseur,** se under **Chasse.**
**Chassidim,** se **Chasideer.**
**Chatēāū,** m. el. n., pl. **chatēāūx** (schatåh), fr. (g.fr. *chastel,* af lat. *castēllum,* jmf. *Kastell*), slott, borg; äfv. herrgård; **chatēāū d'Espāgne** (- d'espänj'), el. **ch. en Espāgne** (- ang-n' espänj'), egentl. slott i Spanien; luftslott; **chatēāūvīner,** viner, som odlas på de större vingårdarna, hvilkas namn de bära, såsom Ch. la Fitte, Ch. la Rose, Chateau Margaux o. a. d., och hvilka anses bättre än de, som komma från de mindre vingårdarna. — **Chatelāīn** (schat'lång), m., fr., se **Kastellan.** — **Chatelāīne** (schat'lähn'), f., fr., kedja, som af fruntimmerna fordom bars kring lifvet och vid hvars nedhängande ända luktflaska, nycklar el. annat sådant fästades. — **Chatelēt** (schat'läh), m., egentl. litet slott; ford. domstol i Paris; nu: fängelse dersammastädes.
**Chatelain, Chatelet,** se föreg.
**Chatouille,** se **Schatull.**
**Chat-Scherif,** se **Khattischerif.**
**Chaudēāū** (schådåh), m., fr. (af *chaūd,* lat. *cālidus,* varm), kraftsoppa för nygifta; äfv. varmt äggvin, ett slags morgondryck, tillblandad af vin, ägg och kryddor.
**Chauffēūrs** (schåfföhr), pl., fr. (af *chauffer,* elda, upphetta), stråtröfvare, isht. i Frankrike under revolutionstiden, som svedde sina offer, för att förmå dem uppgifva det ställe, hvarest de hade sina penningar el. dyrbarheter förvarade.
**Chaumière** (schåm'jähr'), f., fr. (af *chaume,* takhalm, lat. *cālamus,* rör), halmtäckt hydda; liten stuga i en park; dansställe i närheten af Paris.
**Chāūsse** (schåss'), f., fr., sidenremsa, kantad med pelsverk, som medlemmar af franska universiteten bära på venstra axeln vid vissa offentliga förrättningar.
**Chaussēe** (schåsséh), f., fr. (prov. *caussāda,* sp. *calzāda,* m.lat. *vīa calciāta,* egentl. med kalk: *calx,* genit. *cālcis,* murad väg: *via*), upphöjd, stundom äfv. stenlagd, landsväg.
**Chaussēra** (schåss-), fr. (*chausser,* af *chausse,* ital. *calza,* fot- och benbeklädnad), bekläda med strumpor och skor; förvandla en väg till en upphöjd, stenlagd landsväg. — **Chaussōn,** m., pl. **-sōns** (schåssång), dansko af mycket mjukt läder; fäktsko; ett slags äpletårta. — **Chaussūre** (schåssyr'), f., fotbeklädnad.
**Chausson, Chaussure,** se föreg.
**Chāūve-sourīs** (schåv'-surīh), f., fr., flädermus; svart domino med hufva.
**Chauvīn** (schåvång), m., fr. (egentl. den flintskallige, lat. *calvīnus,* af *cālvus,* kal, skallig), namnet på en gammal, skrytsam soldat ifrån första kejsardömet i Scribe's: Le soldat laboureur; i allmnht. skräflare; slagskämpe; jmf. **Bramarbas.** — **Chauvinīsm** (schåvin-), m., särskilt: sjuklig politisk riktning i Frankrike, som till hvad pris som helst önskade återställa första kejsardömets krigsära; äfv. blind beundran för allt, som smickrar nationalfåfängan; i allmnht. troget, orubbligt, envist fasthängande vid en grundsats, oöfverlagd fanatism. — **Chauvinīst,** m., anhängare af chauvinismen. — **Chauvinīstisk,** som hör till, som har afseende på chauvinismen. — **Chauvinisēra,** ropa på krig.
**Chavāss** och **Kav-,** m., arab., beväpnad följeslagare.
**Chebēc** och **Schebēck,** m., fr., litet två- el. tremastadt, med åror försedt fartyg, som begagnas på Medelhafvet.
**Check** (tschäck), n., eng., penninginvisning: ett slags rutigt el. randigt tyg, som hufvudsakl. användes till matroskläder.
**Chef** (schäf), m., fr. (af lat. *cāput,* hufvud), hufvudman, öfverhufvud, öfverbefälhafvare, anförare, högste styresman; **en chef** (ang -), såsom högste ledare; **chef-d'ōēūvre** (schädövr') n., mästerstycke.
**Cheilalgī** och **Keil-,** f., gr. (af *chēīlos,* läpp), läkek. ondt i läpparna; munskolla. — **Cheilītis,** f., brand i läpparna. — **Cheilōphyma,** n., utväxt på läpparna.
**Cheiriāter,** m., gr., se **Chirurgus.**
**Cheirographum, Cheironomi, Cheirotherium, Cheirotoni,** m. fl., se **Chir-.**
**Chelīnque** (schelängk'), f., fr. (*chelīngue, chalīngue*), indisk båt vid kusten af Koromandel.
**Chelonit,** se följ.
**Chēlys,** f., gr., sköldpadda; sköldpaddskal; lyra (enl. grek. sagan genom Mercurius förfärdigad af ett sköldpaddskal); bröstkorg. — **Chelonīt** el. **Kel-,** m., sköldpaddsten, sköldpaddförstening. — **Kelonītisk,** sköldpaddartad. — **Chelonophāger** el. **Kelonof-,** pl., (gr. *phagēīn,* äta), sköldpaddätare i Ethiopien.
**Chemī** och **Kemī,** f., gr. (*chāmēīa, chymēīa,* af *chymōs,* vätska, saft, af *chēvein, chȳein,* gjuta, utgjuta, låta flyta), den vetenskap, som handlar om materiens olika arter, om orsakerna till, lagarna för och följderna af dessas föreningar sinsemellan till likartade kroppar, om egenskaperna hos dessa föreningar och medlen att åstadkomma desamma, äfvensom att åter dela dem i deras särskilta beståndsdelar; **ren** el. **teorētisk** kallas kemien, då den, utan någon som helst bibestämmelse, endast afser att vidare utveckla sig såsom vetenskap; **prāktisk** kallas kemien, då den uppträder såsom konst, lärande de metoder el. handgrepp, förmedelst hvilka än en förening åstadkommes, än en sönderdelning verkställes; **använd** kallas kemien, då den vid framställningen af för lifvet vigtiga föremål använder den teoretiska kemiens satser; **analȳtisk** är den praktiska kemien, då den lär oss att upplösa sammansatta kroppar i deras beståndsdelar, **syntētisk,** då den sammansätter och förenar, hvad analysen delat och söndrat. — **Kemiāter,** m., (gr. *iatrōs,* läkare, af *iāsthai,* läka, hela), utöfvare af läkekonsten efter kemiska grundsatser. — **Kemiatrī,** f., utöfvande af läkekonsten efter kemiska grundsatser; jmf. **Iatrokemi.** — **Chēmicus** (pl. **-ci**), **Kēmiker** el. **Kemīst,** m., en, som är kunnig uti kemi. — **Kēmisk,** som sker förmedelst, som hör till, som har afseende på kemi. — **Kemīsm,** m., inbegreppet af de kemiska förhållandena och företeelserna. — **Chemigraphī** och **Kemigrafī,**

f., (gr. *grāphein*, skrifva), af Penzkofer uppfunnen teckning, förmedelst gasartadt nederslag, genom rök o. s. v., på papper, sten el. a. d. — **Kemitypī**, f., (gr. *týpos*, slag, prägel, mönster, gestalt), af dansken C. Pihl gjord uppfinning att genom kemiska medel förvandla raderade el. etsade metallplåtar till upphöjda tryckstämplar.

**Chemīn** (sch'mäng), m., fr. (prov. *cāmin*, ital. *cammīno*, af kelt. ursprung), väg, gata, gång; **ch. couvērt** (- kuvähr), krigsv. betäckt gång el. väg vid en fästning. — **Chemīnēra** (schemin-) krigsv. marschera hit och dit; äfv. nalkas genom löpgrafvar. — **Cheminemēnt** (sch'min'-mäng), n., krigsv. framryckande genom löpgrafvar i zigzag.

**Chemīse** (sch'mīhs'), f., fr. (m.lat. *camīsia*), linne, lintyg; skjorta; krigsv. torfbeklädnaden på ett bröstvärn. — **Chemisētte** (-sätt'), f., lifstycke; nattröja; nattkappa.

**Chemitypi**, se under **Chemi.**

**Chemōsis**, f., gr., läkek. häftig brand i ögonen.

**Chemsīn**, pl., arab. (af *chems*, fem), egentl. fem fingrar; de fem böner, som hvarje rättrogen muselman dagligen måste bedja.

**Chenāl** (sch'nāl), m., fr. (eng. *chānnel*, af lat. *canālis*, kanal), strömfåra, trångt farvatten emellan klippor, sandbankar o. d.; trångt inlopp till en hamn el. flod.

**Chenīlle** (sch'nīlj'), f., fr., egentl. löfmask; benämning på ett slags silkessnören, som hafva likhet med hårbeväxta larfver och begagnas till tofsar, broderier m. m.: snilja.

**Cher, Chēre** (schähr), fr. (af lat. *cārus*), kär, dyr; **mon cher** (mång -), min käre; **ma chēre**, min kära; **cher amī**, m., käre vän; **chēre amīe** (-amīh), f., kära väninna; **mon cher amī**, min käre vän.

**Chērche** (schärsch'), fr. (af *chercher*, söka), jagtt. sök!

**Chērem**, n., hebr., andra graden af bannlysning hos judarne; jmf. **Niddui** och **Schammatha.**

**Cherimoya**, se **Chirim-.**

**Chersonēsus**, f., gr. (af *chērros*, el. *chērsos*, fastland, och *nāsos*, ö), halfö; isht. ford. den stora trakiska halfön emellan hafsviken Meles och Hellesponten, nu Gallipoli.

**Cherūb** el. **Ker-**, m., pl. **Cherubīm**, hebr., urspr. bevingadt underdjur med menniskoansigte; eldbud (namn på de högre andarne el. englarne i bibeln).

**Cherūsker**, pl., germanisk folkstam, som var utbredd i norra Tyskland.

**Chēsterōst** (tjäster-), förträfflig engelsk ost ifrån staden och grefskapet *Chester*.

**Chetīb**, n., hebr. (af *katâb*, skrifva), egentl. det skrifna; textens läsart i hebreiska bibeln.

**Chetīf** (schetīff), fr. (*chétif*, ital. *cattīvo*, dålig, usel, lat. *captīvus*, fången; usel, eländig), oduglig, usel, eländig.

**Chevāl** (sch'val), m., fr. (af lat. *cabāllus*, jmf. *Cavall*), häst; **à chevāl**, till häst; krigsv. på ömse sidor om ett föremål; **cheval de bataille**, se under **Bataille; cheval de frīse** (- dö fris'), krigsv. lång bjelke, korsvis genomträdd af pålar, som nyttjas i brescher m. m.: spansk ryttare. — **Chevalerēsk**, ridderlig. — **Chevalerī**, n., ridderskap; ridderlighet. — **Chevalēt** (sch'valäh), m., pinbänk; straffredskap för soldater; staffli; stall på stränginstrumenter; **au chevalēt** (åh -), i fransk violinmusik: antydan att stråken skall föras nära stallet. — **Chevaliēr** (schevaljēh, stundom schevaljähr), riddare; häst i schack; **chev. d'honnēūr** (schevaljēh d'ånnöhr), riddare el. hofman, hvilken såsom hedersvakt följer en furstlig person; **chev. d'industrīē** (- d'ängdystrīh), slipad bedragare, kringresande skälm, industririddare; **chev. d'or** (- d'åhr), fransk louisd'or med ett malteserkors i prägeln; **chev. sans peur et sans reprōche** (- sang pöhr e sang röpråsch'), riddare utan fruktan och utan tadel. — **Chevāū-légērs** el. **Chevāūx-légērs** (sch'våh lesjēh), pl., (af *chevaux*, hästar, och *léger*, lätt), ford. inom franska armén: lätt beväpnade ryttare, lätt rytteri.

**Chevau-legers**, se föreg.

**Chevelūre** (schev'lyhr'), f., fr. (ital. *capellatūra*, af lat. *capīllus*, hår), hufvudhår, hårväxt; **chevelūre de feu** (- dö föh), fyrv.t. försättning i raketer med stjernor, svärmare m. m.

**Chevēt** (sch'väh), n., fr. (m.lat. *capītium*, af lat. *cāput*, hufvud), hufvudkudde; underlag för en artilleripjes; riktkil; upphöjdt ställe bakom högaltaret i en del katolska kyrkor.

**Chevrōn**, m., pl. **chevrōns** (sch'vrång), fr. (prov. *cabrion*, *cabiron*, egentl. bock, hvarpå något hvilar, af lat. *cāper*, getbock), taksparre; sparre; sparreformigt rang- el. tjensteålderstecken på franska soldaternas ärmar; äfv. gethår ifrån Levanten och ett slags deraf beredt tyg.

**Chiamāta** (khiam-), f., ital. (af *chiamāre*, lat. *clamāre*, kalla, ropa), rop; inropning; tecken i skrift el. bok, som hänvisar till ett annat ställe; fäktk. konstgrepp, bestående i att låtsa gifva öppet hugg på sig.

**Chiaroscuro**, se **Clairobscur.**

**Chiāsma**, n., gr., tecknet för ett grek. χ (*chi*) el. ett lat. X. — **Chiāsmus** el. **Kiāsm**, m., beteckning i skrift el. bok med ett χ el. ett kors vid ställen, som anses för oäkta; läkek. synnervernas korsning i hjernan; ret. figur, som framhåller motsatsen emellan vissa ord genom att omvända ordföljden.

**Chiātto** (khi-), m., ital., liten båt, som begagnas vid andjagt och är så låg, att den enda person, som har plats i den, måste ligga på bottnen, för att sätta den i rörelse.

**Chiāve** (khi-), m., ital. (lat. *clāvis*), nyckel; stämgaffel; klaff på blåsinstrument.

**Chibouque**, se **Tschibuk.** [skick.

**Chic** (schick), m., fr., skicklighet, anständighet;

**Chīca** (schīka), f., fr., el. **Chīcha** (tschītscha), f., sp. (ur Haytis språk), i Sydamerika vanlig, jäst, rusande dryck, beredd af majs el. andra frukter; äfv. rödt färgämne, som erhålles af *bignōnia chīca*, och hvarmed indianerne färga sin hud.

**Chicāne**, f., och **Chikān**, m., fr. (förmodl. af lat. *cīccus*, sp. *chīco*, liten, ringa, fr. *chiche*, karg, nidsk, snål; ital. *cīca*, småsak), egentl. lagvrängning, spetsfundig invändning el. krångel i rättegång; knep; hos oss: ärekränkande förolämpning; vanheder. — **Chikanēra**, på ett ärekränkande sätt förolämpa; krångla i rättegång; börja onödigt gräl med någon. —

**Chicaneūr** och **Chikanōr,** m., krångelmakare i rättegångar; en, som gerna chikanerar folk. — **Chikanōs,** förolämpande på ett för hedern sårande sätt.

**Chicha,** se **Chica.**

**Chiffer,** se **Chiffre.**

**Chiffonnēra** (schiff-), fr. (*chiffonner*, af *chiffon*, lapp, trasa, af *chiffe*, dåligt, tunt tyg), smutsa; sönderslita; bringa i oordning. — **Chiffonniēr** (schiffånn'jēh el. -jähr), m., äfv. **-niēre** (-fånn'-jähr'), f., egentl. lumpsamlare el. -samlerska; fruntimmersbyrå med flera lådor; hög dragkista med klaff och en mängd smålådor.

**Chīffre** el. **Chīffer,** m., fr. (af arab. *sifr*), siffra; hemligt skriftecken; initialbokstäfvers inbindning i en namnteckning; **en chīffres** (ang schīffr'), i teckenskrift, med hemliga skriftecken. — **Chiffrēra,** skrifva med hemliga skriftecken; beteckna med siffror, numrera. — **Chiffrēūr** och **-frōr,** m., sifferkarl, räknemästare; en, som skrifver med hemliga tecken.

**Chignōn** och **Chinjōng,** m., fr. (= *chaînon du col*, halsknota, nacke, af *chaîne*, lat. *catēna*, kedja), egentl. nacke; nackhår; hårpung, som begagnas af qvinnor och bildas, än af nackhåret, än, och vanligtvis, af löshår, med el. utan valk.

**Chika,** se **Chica.**

**Chikan, Chikanera,** m. fl., se **Chicane.**

**Chilāt,** m. och n., turk., hedersklädnad, hvarmed sultanen begåfvar höge embetsmän för vigtiga tjenster.

**Chīldebert** el. **Hild-,** m., g.t. mansnamn med betyd.: den i strid glänsande.

**Chīlderich** el. **Hild-,** m, g.t. mansnamn med betyd: stridsfursten. [munskänk.

**Chīler-bāschi,** m., turk., sultanens öfverste-

**Chiliād** och **Kil-** (khil-), m., gr. (*chiliās*, genit. *chiliādos*, af *chīlioi*, tusen), tusental; årtusen. — **Chiliārch** el. **Kiliārk,** m., hos de gamle grekerna: befälhafvare öfver 1000 man. — **Chiliāsmus** el. **Kiliāsm,** m., gnostikernas och flera andras tro på och lära om ett kommande Kristi tusenåriga rike på jorden, då menniskorna skola lefva i ostörd njutning, fred och glädje; oegentl. efter Kant: tron på menniskornas fortskridande till det aflägsna målet af sedlig fullkomlighet. — **Kiliāst,** m., anhängare el. förfäktare af läran om det tusenåriga riket. — **Kiliogōn,** m., tusenhörning.

**Chilogramme, Chilolitre, Chilomètre,** m. fl. a., se **Kilo-.**

**Chīluf,** m., hebr. (af *chalâph*, vexla, byta ut), vexel hos judarne.

**Chimère, Chimerisk,** se följ.

**Chimāra** (khim-). f., gr. (*chimāīra*, egentl. get), fabelaktigt, fruktansvärdt, eldfnysande vidunder, framtill lejon, midtpå get, baktill drake. — **Chimēre, Chimēr** och **Chimār** (schimāhr), f., hjernspöke, inbillningsfoster, drömbild. — **Chimērisk,** inbillad, ogrundad; orimlig.

**Chīna, Kīna,** f., el. **Kīnabārk,** (förkortn. af fr. *quinquīna*, hvilket åter är en förvrängning af sp. *cinchōna*, se d. o.), den till medicinskt bruk nyttiga barken af kinaträdet, som förekommer i Sydamerika, och hvilken isht. användes emot frossa. — **Chinīn** och **Kin-,** n., verksammaste grundbeståndsdelen af kinabarken.

**Chīna** och **Kīna,** (borde egentligen uttalas: tschīna), n., (indisk ombildning af namnet på den gamla dynastien *Ts'in*), stort kejsardöme uti Asien, af sina innebyggare än kalladt: den rika dynastiens rike, än: himmelska riket, än: midtens rike, än endast: riket el. verlden. — **Kinēs,** m., innebyggare i Kina; äfv. hos oss skämtv. egen, besynnerlig menniska. — **Kinēsisk,** som härstammar ifrån, hör till el. har afseende på Kina; äfv. hos oss skämtv. egen, besynnerlig, bakvänd.

**Chināmpas** (tschin-), pl., sp., simmande trädgårdar i Mexiko.

**Chinchīlla** (tschintschīlja), f., sp. (deminut. af *chinche*, lat. *cīmex*, vägglus), tassdjur af gnagarnes ordning, som lemnar ett af de dyrbaraste pelsverk, som finnas; sådant pelsverk.

**Chinin,** se under **China.**

**Chīno** (tschīno), m., sp., egentl. kines; i Amerika: afkomling af en neger och en indianska; jmf. **Zambo.**

**Chinoiserīes** (schinåaserīh), pl., fr. (af *chinois*, kinesisk, af *Chine*, Kina), varor i kinesisk smak.

**Chiōstro** (khi-), m., ital. (lat. *clāūstrum*), egentl. kloster; isht. korsgång.

**Chīque** (schick'), f., fr., liten, i Centralamerika talrikt förekommande insekt, som lägger sina ägg under naglarna på menniskornas tår, hvarigenom häftig brand kan uppstå.

**Chiquīto** (tschikhīto), m., sp. (af *chīco*, liten), liten, fin cigarr för fruntimmer.

**Chiragōn** och **Kir-** (khir-), m., gr. (af *cheir*, hand, och *āgein*, föra, leda), handledare: inrättning, som vid skrifning leder blindes hand.

**Chirapsī** och **Kir-** (khir-), f., gr. (af *cheir*, hand, och *hāptein*, beröra), läkek. beröring med händerna.

**Chirimōya** (tschirimåja), f., sp. (af peruan. *chīri*, kall, och *mūhu*, frö), egentl. kall kärna; kanel- el. honungsäple, en ytterst välsmakande amerikansk frukt, som äfv. odlas i Spanien.

**Chīrisis,** f., **Chirīsmus** el. **Kirīsm,** m., gr. (af *cheirīzein*, handhafva, förvalta, behandla), läkek. behandling med handen, isht. magnetisk manipulation.

**Chirogrāmmatomantī** och **Kir-,** f., gr. (af *cheir*, hand, *grāmma*, genit. *grāmmatos*, bokstaf, skrift, och *mantēia*, spådom, förutsägelse), ett slags i nyare tider, egentl. ifrån Henze i Leipzig, utgången vetenskap, som skall lära att af en menniskas handstil känna hennes karakter.

**Chirographarisk,** se följ.

**Chirōgraphum,** n., gr. (af *cheir*, hand, och *grāphein*, skrifva), handskrift; äfv. skuldsedel. — **Chirographārisk** och **Kirograf-,** handskriftlig; som tillhör el. har afseende på handskrift.

**Chirologī** och **Kir-** (khir-), f. (af *cheir*, hand, och *lōgos*, ord, lära), fingerspråk, läran och konsten att genom tecken med händer och fingrar uttrycka sina tankar. — **Kirolōg,** m., fingertalare, en, som känner och sysselsätter sig med kirologi.

**Chiromānt** och **Kir-** (khir-), m., gr. (af *cheir*, hand och *māntis*, spåman), en, som spår af linierna på handens insida. — **Kiromantī,** f., handspådom, konsten att spå af linierna på handens insida.

**Chiromēter** och **Kir-** (khir-), m., gr. (af *cheir*, hand, och *metrēīn*, mäta; jmf. *Meter*), kirurg. handmätare.
**Chiromoya**, se **Chirim-**.
**Chirōnium**, n., gr. (antingen af *cheir*, hand), läkek. svår böld på handen; (el. efter *Chiron*, en i grek. myt. för sin skicklighet i läkekonsten beryktad centaur), läkek. i allmnht. elakartad, svårläkt böld.
**Chironomī** och **Kir-** (khir-), f., gr. (af *cheir*, hand, och *nōmos*, lag), anvisning till, lära om händernas lämpliga bruk vid talkonstens utöfvande.
**Chiroplāst** och **Kir-** (khir-), m., gr. (af *cheir*, hand, och *plāssein*, bilda), egentl. handbildare; af Logier uppfunnet redskap för händernas riktiga hållning vid pianospel. — **Kiroplastīk**, f., konsten att med händerna af mjuka massor, såsom vax, ler, el. annat dylikt, forma bilder.
**Chirōptera** el. **Kiroptērer** (khir-), pl., gr. (af *cheir*, hand, och *pterōn*, vinge), armvingade djur: däggdjur, som hafva framfötternas fingrar sittande i en stor flyghud, som liknar en vinge och användes till flygt.
**Chirothēke** (khir-), f., gr. (af *cheir*, hand, och *thākä*, förvaringsrum, skida, fodral), kirurg. handske el. förband, som begagnas vid kirurgiska operationer.
**Chirothērium**, n., gr. (af *cheir*, hand, och *thärīon*, vildt djur), egentl. handdjur; jättegroda, ett urverldens fauna tillhörande djur af grodslägtet, som hade sina fyra handformiga fötter beväpnade med väldiga klor.
**Chirothesī** och **Kirotesī** (khir-), f., gr. (af *cheir*, hand, och *tithēnai*, lägga), handpåläggning, såsom medel emot sjukdomar.
**Chirotonī** och **Kir-** (khir-), f., gr. (af *cheir*, hand, och *tēīnein*, sträcka, utspänna), handuppräckning; röstning genom händernas uppräckande; äfv. handpåläggning.
**Chirūrgus** el. **Kirūrg** (khir-), m., gr. (*cheirurgōs*, egentl. handtverkare, handarbetare, af *cheir*, hand, och *ērgein*, arbeta), läkare för yttre åkommor; fältskär. — **Kirurgī**, f., fältskärskonst. — **Kirūrgisk**, som tillhör el. har afseende på fältskärskonsten.
**Chitārra** (khit-), f., ital., se **Guitarre**.
**Chitōn** (khit-), m., gr., lifrock, såväl för män som qvinnor.
**Chi va piāno, va sāno** (khi vah pjāno - -), ital. ordspråk: den, som går sakta, går helbregda, den som går långsamt, går väl.
**Chlāmys**, f., gr., vid kappa för män, isht. ridkappa.
**Chliāsma**, n., gr. (af *chliāīnein*, värma), läkek. varmt, uppmjukande omslag.
**Chloāsma**, n., gr. (af *chloāzein*, spricka ut), läkek. hudfläck, lefverfläck, isht. hos hafvande.
**Chlōdwig**, m., fornt. mansnamn = **Ludvig**, se d. o.
**Chlōe**, f., gr., qvinnonamn med betyd.: den grönskande, den blomstrande, ett binamn för Ceres, hvars verk den groende skörden ansågs vara; vanligt namn på herdinnor i herdedikter och romaner.
**Chlor** och **Klor**, n., gr. (af *chlorōs*, gröngul), saltbildande metalloid, bestående af en gröngul gas med stark, qväfvande lukt, som erhålles ur hafssalt. — **Klorāt**, n., klorsyrad kalk. — **Klorīd**, m., förening af klor med ämnen, som icke äro sura.
**Chlorīnda** el. (efter italienskt skrifsätt) **Clorīnda**, f., gr. (af *chlorōs*, ljusgrön), qvinnonamn med betyd.: den grönskande, den blomstrande, den ungdomliga.
**Chlōris**, f., gr. (af *chlorōs*, ljusgrön, gröngul), myt. blommornas gudinna, Zephyrs gemål; jmf. **Flora**; i de nyare herdedikterna: vanlig benämning på herdinnor; fam., skämtv. käresta, älskarinna; glädjeflicka, jmf. **Nymph**.
**Chlorofōrm** och **Kl-**, m., gr., färglös, oljaktig vätska, som användes till inandning såsom ett döfvande och smärtstillande läkemedel.
**Chlorophȳll** el. **Klorofȳll**, n., gr. (af *chlorōs*, ljusgrön, och *phȳllon*, blad), bladgröna el. bladgrönt: det hartsaktiga ämne i växterna, som färgar deras blad, stjelkar o. s. v. gröna.
**Chlorōsis** el. **Klorōs**, f., gr. (af *chlorōs*, ljusgrön, gröngul), läkek. bleksot hos qvinnor, till följe af uteblifven månadsrening.
**Chlorūr** och **Kl-**, m., gr. (af *chlorōs*, gulgrön), kemisk förening af klor och metaller.
**Choc** (schåck), m., fr. (af t. *schock*, svingande rörelse), anfall i massa med blanka vapen, isht. rytterianfall; fig. angrepp, knäpp, stöt. — **Choquānt** (schåkängt), anstötlig, förnärmande, upprörande. — **Choquēra** (schåkhēra), stöta, sammanstöta; förnärma, misshaga; vara upprörande, anstötlig.
**Chocolāde**, **Choklād** el. **Schoklād**, m. och n., fr. (*chocolāt*, sp. *chocolāte*, antingen af mexik. *cacauatl*, kakao, el. *xocoatl*, en af mais beredd dryck), af kakao, vanilj, socker m. m. blandad massa; dryck, tillred af sådan massa.
**Choisēra** (schoasēra), fr. (*choisīr*, prov. *causir*, och detta troligen af got. *chiosan*, t. *kiesen*, kora, välja), välja, utvälja, utsöka.
**Choisī** (schåasīh), n., fr., ett slags halfporslin, benämdt efter uppfinningsorten *Choisy* i Frankrike.
**Choklad**, se **Chocolade**.
**Cholagōga**, pl., gr. (af *cholā*, galla, och *āgein*, föra, leda), läkek. gallafförande medel. — **Cholagōgisk** och **Kol-**, gallafförande.
**Cholāsma**, n., el. **Cholōsis**, f., gr. (af *chōlos*, lam), läkek. vrickning, försträckning; lamhet.
**Cholecystītis**, f., gr. (af *cholā*, galla, och *kȳstis*, blåsa), brand i gallblåsan.
**Choleīn** och **Kol-**, n., gr. (af *cholā*, galla), kem. gallämne.
**Cholelithīasis**, f., gr. (af *cholā*, galla, och *līthos*, sten), läkek. gallstensjukdom.
**Cholelogī** och **Kol-**, f., gr. (af *cholā*, galla, och *lōgos*, ord, lära), läran om gallan.
**Cholēpyra**, f., gr. (af *cholā*, galla, och *pȳr*, eld), läkek. gallfeber.
**Chōlera**, **Chōlera mōrbus**, **Chōl. orientālis** el. **Kōlera**, f., gr. (*cholēra*, gallsot), asiatisk gallsjuka: sjukdom med hastig gång och högst smärtsamma samt svåra symptomer, bestående hufvudsakl. i diarré, kräkningar och kramp, som 1817 utbröt i Indien, och, efter att hafva genomvandrat hela Asien, 1831 uppträdde i Europa, der den, efter upprepade förhärjande ströftåg, nu innästlat sig, fastän den numera uppträder under mildare former. — **Kolerīn**, f., en mildare art af kolera.

**Cholēricus** el. **Kolēriker,** m., gr. (af *cholā,* galla), den, hos hvilken gallan har öfvervägande verksamhet; häftig, ondsint menniska. — **Kolērisk,** gallsjuk; hetsig, häftig, uppbrusande, argsint; **koleriskt temperament,** se under **Temperament.**

**Choliāmbus** el. **Koliāmb,** m., gr. (af *cholōs,* lam; jmf. *Jamb*), versk. haltande jamb, jambisk trimeter, som i sista foten har en troké el. spondé i stället för en jamb; äfv. **Skazon** och **Hipponakteisk vers.**

**Chōlo** (tsch-), m., pl. **chōlos,** sp., afkomling af zamber el. zambos, se d. o.; äfv. indian, som växt upp ibland europeerna och talar spanska.

**Chologi,** se **Cholelogi.**

**Cholōma,** n., gr., se **Cholasma.**

**Cholosis,** se **Cholasma.**

**Chondrogēnesis** el. **Chondrōsis,** f., gr. (af *chōndros,* brosk, och *gīnesthāi,* uppstå, blifva till), läkek. broskbildning. — **Chondrologī** och **Kondr-,** f., brosklära. — **Chondrōma,** n., broskväxt.

**Choquant** och **Choquera,** se under **Choc.**

**Chor** el. **Kor,** gr. (*chorōs*), m., (såsom sådant äfv. **Chōrus** el. **Kör**), urspr. ringdans med sång; hos de gamla grekerna: ett antal sångare och dansare, som vid festliga tillfällen uppträdde att öka stundens högtidlighet, isht. ett antal af ända till 50 manliga och qvinliga personer, hvilka i skådespelen under hela den sceniska framställningen voro tillstädes på skådeplatsen såsom vittnen till handlingen och, då denna hvilade, dansade el. afsjöngo sånger; hos oss: flerstämmig, fullstämmig sång; ett slags omqväde, hvari flere falla in; det sällskap af sångare, som utför sådan sång; — n., afskild och upphöjd plats i en kyrka för sångare; innersta delen af en kyrka, vid och omkring altaret; hvälfd sidobyggnad i en kyrka; **kōrtōn,** m., tonk. den vid orgelverk fordom begagnade stämning, hvilken stod en hel ton, och understundom vid äldre orgelverk, en liten terz högre än den nuvarande kammar- el. orkestertonen, äfv. **ōrgeltōn; hōgkōr,** n., i katolska kyrkor: den flera trappsteg upphöjda afdelningen med högaltaret och de för de andlige afsedda korstolarna. — **Chorāg** och **Kor-,** m., (gr. *choragōs* el. *chorāgōs*), i det gamla Athen: den, som bestred omkostnaderna för korens utrustning el. hela skådespelets uppsättning; äfv. den, hvilken såsom föresångare el. föredansare, anförde koren, jmf. **Koryphäus.** — **Chorāl** och **Kor-,** m., högtidlig melodi till en kyrkosång, hvars noter bestå af lika tidvärden och fortskrida i långsamt tempo, för att lätt kunna sjungas af församlingen; psalm. — **Koralīst,** m., korsångare, ledare af el. föreståndare för kyrkosången. — **Chorāliter,** lat., koralmessigt. — **Kōrbīskop,** se **Chorepiscopus.** — **Koregī,** f., (gr. *chorāgīa,* af *chorōs,* ringdans, och *āgein,* föra, leda), en korags befattning, bekostande af korens utrustning och skådespelets uppsättning, äfvensom ledningen af koren vid dess uppträdande på scenen. — **Kōrhērre,** se **Kanonicus.** — **Korīst,** m., korsångare, egentl. medlem af vid någon teater anställd sångarekör. — **Chorēa,** f., lat., dans, ringdans; **chor. Sāncti Vīti,** äfv **chor. Sāncti Joānnis** el. **chor. Sāncti Valentīni,** s:t Veits-dans, ett slags nervkramp. — **Chorēographī** el. **Korēografī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva), beskrifning på danser genom afbildningar el. figurer. — **Korēogrāfisk,** som hör till, som har afseende på dansbeskrifning. — **Korēomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), dansraseri, sjuklig danslystnad.

**Chōrda** och **Kōrda,** gr. (*chordā*), el. **Cōrda,** ital., och **Cōrde** (kåhrd'), fr., f., tarmsträng, sträng; mat. rät linie, som skär en cirkel och ändar sig på båda sidor i dess periferi; **a ūna cōrda,** ital., tonk. på en sträng. — **Chordomēter** och **Kord-,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), redskap till att mäta vinklar med tillhjelp af deras korder, när radien är gifven; äfv. strängmätare: redskap till att noga mäta styrkan el. tjockleken hos strängarna på musikaliska instrumenter. — **Chōrdomelōdion,** n., (gr. *melodēīn,* sjunga), af Kaufmann uppfunnet stränginstrument.

**Chordāpsus,** m., gr. (*chōrdapsos,* af *chordā,* tarm, och *hāptein,* fatta, hålla fast), läkek. tarmgikt, tarmarnes hopslingring och derigenom förorsakad uppkastning af exkrementerna.

**Chordaulōdion,** n., gr. (af *chordā,* tarm, sträng, och *aulōs,* flöjt), af Kaufmann uppfunnet instrument med strängar och pipor, som ljuda genom mekanik.

**Chorea Sancti Viti** m. fl., se under **Chor.**

**Choregraphi** el. **Choreographi** och **Choremani** el. **Choreomani,** se under **Chor.**

**Chorepīscopus,** m, gr. (af *chōra,* land, el. *chōros,* by; jmf. *Episcopus*), under medeltiden: andlig föreståndare för en landsförsamling.

**Choreutīk** och **Korevtīk,** f., gr. (af *chōros,* dans, ringdans), danskonst.

**Choriāmbus** och **Koriāmb,** m., gr. (af *chōros,* dans, ringdans), versfot, bestående af fyra stafvelser, af hvilka den första och sista äro långa, men de två mellersta korta: — ◡ ◡ —, t. ex.: *fädernejord, mödernearf.*

**Chorist,** se under **Chor.**

**Chorizōnter** och **Kor-,** pl., gr. (*chorīzontes,* af *chorīzein,* skilja), grekiske granskare af Homer, hvilka ansågo Iliaden och Odyssén såsom tillhörande olika författare och endast förklarade Iliaden för Homers verk.

**Chorographī** och **Korografī,** f., gr. (af *chōra,* trakt, och *grāphein,* skrifva), beskrifning öfver särskilta länder, landskaper el. orter, jmf. **Geographi;** äfv. kartritning. — **Korogrāf,** m., en, som sysselsätter sig med beskrifning af särskilta länder, landskaper el. orter; äfv. kartritare. — **Korogrāfisk,** traktbeskrifvande, som hör till el. har afseende på enskilta länders, landskapers el. orters beskrifning.

**Choromani,** se **Choreomani,** under **Chor.**

**Chorométer** och **Kor-,** m., gr. (af *chōra,* trakt, och *metrēīn,* mäta), fältmätare. — **Korometrī,** f., uppmätning af en trakt, fältmätarekonst.

**Chorus,** se **Chor.**

**Choschāv,** n., turk. (af pers. *chōsch-āb,* godt vatten), dryck för sjuka, som beredes af russin och andra frukter.

**Chōse** (schåhs'), f., fr., sak; **c'est āūtre chōse** (säh-t-åtr' -), det är en annan sak; **ūne āūtre chōse** (yhn' åtr' -), en annan sak.

**Chouāns** (schuäng), pl., fr., under den stora franska statshvälfningen: konungadömets anhängare i vestra Frankrike (enl. några uppkallade efter sin förste anförare, en smed vid namn *Chouan*, enl. andra så benämnde af *chouant*, en förkortning af *chat-huant:* nattuggla, emedan deras första stam bestod af smyghandlare och andra laglösa personer).

**Chou-king,** se **Schu-king.**

**Chrematistīk** och **Krem-,** f., gr. (af *chrāma*, sak, egendom, förmögenhet), konsten el. läran om medlen att föröka statens förmögenhet, politisk ekonomi.

**Chrēmatologī** och **Krēm-,** f., gr. (af *chrāma*, pl. *chrāmata*, sak, penningar, och *lōgos*, ord, lära), vetenskapen om penningeväsendet i all dess utsträckning.

**Chresmologī** och **Kresm-,** f., gr. (af *chräsmōs*, gudasvar, och *lōgos*, ord, lära), konsten att förutsäga kommande ting. — **Kresmolōg,** m., spåman.

**Chrestolōg** och **Kr-,** m., gr. (af *chrästōs*, god, och *lōgos*, ord, lära), en, som lärer dygd, utan att sjelf utöfva den. — **Krestologī,** f., godmodigt tal; dygdens lärande utan dess utöfvande.

**Chrestomathī** och **Krestomatī,** f., gr. (af *chrästōs*, nyttig, god, och *mathēin*, lära), läsebok för öfning i öfversättning ifrån ett främmande språk, innehållande valda stycken ur de mest utmärkta författarne på ifrågavarande språk.

**Chrīa** och **Krīa,** f., gr. (*chrēīa*, egentl. användning; sysselsättning), sats, uppgift till skriftlig utläggning och förklaring; afhandling öfver uppgifvet ämne; kort tal, skoltal.

**Chrīsam** el. riktig. **Chrīsma,** n., gr. (af *chrīein*, insmörja), den heliga olja el. salva, som i katolska kyrkan begagnas vid barndop, konfirmation o. d. — **Chrīsis** el. **Chrismatiōn** och **Krism-,** f., inom katolska kyrkan: smörjning med chrisma.

**Christe, Christen,** se under **Christus.**

**Chrīster** och **Kr-,** m., fornsv. mansnamn med betyd.: döpt, kristen; jmf. följ.

**Chrīstian** och **Krīst-,** m., lat. (af *christiānus*, kristen), mansnamn med betyd.: den kristne, den utkorade.

**Christiand'ōr,** m., (af *Christian*, se d. o., och fr. *or*, guld), danskt guldmynt, ungefärl. motsvarande 14 rdr. rmt.

**Christianisera, Christianism,** m. fl., se under **Christus.**

**Christīna** och **Krist-,** f., lat. (*christiāna*, kristen), qvinnonamn med bet.: den kristna, den utkorade.

**Christīnos,** pl., i Spanien: anhängare af regentinnan *Maria Kristina* under inbördes kriget 1833—1840.

**Christokrati, Christolatri, Christologi,** se under **Christus.**

**Christophani,** se under **Christus.**

**Christōphorus, Chrīstopher** och **Kristofer,** m., gr., egentl. kristusbärare (enl. sagan en jättelik färjkarl i Palestina, för hvilken Kristus i barnagestalt visade sig och på hvars skuldror han lät bära sig öfver floden); mansnamn med betyd: den kristligt tålmodige.

**Chrīstus** och **Kr-,** m., gr. (*Christōs*, den smorde, af *chrīein*, smörja), ärenamn, som tillagts Jesus, kristna religionens stiftare; jmf. **Messias; ānte Chrīstum** el. **ānte Chrīstum nātum,** lat., före Kristus, före Kristi födelse; **chrīste,** egentl. vokativ af *Christus*, subst. n. andra afdelningen af en katolsk messa. — **Christianisēra** och **Krist-,** göra till kristen, omvända till kristendomen. — **Kristianisatiōn,** f., omvändelse till kristendomen. — **Kristianīsm,** m., de kristnes tro, de kristnes lära, kristendom. — **Christianīssimus,** m., den allrakristligaste, hederstitel, som af påfvarne begagnats till och om Frankrikes regenter. — **Kristokratī,** f., (gr. *kratēīn*, herrska), kristna kyrkans herravälde; jmf. **Hierarchi.** — **Kristolatrī,** f., (gr. *latrēīa*, af *latrēūein*, tjena för sold, tjena gudarna), kristlig gudstjenst; isht. Kristi dyrkan med tillbakasättande af Guds. — **Kristologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om Kristus. — **Christophanī** och **Kristofanī,** f., (gr. *phāīnesthai*, visa sig, blifva synlig), Kristi uppenbarelse på jorden. — **Christosophī** och **Kristosofī,** f., (gr. *sophīa*, vishet), kristlig vishetslära.

**Chroagenesi,** se **Chroogenesi.**

**Chrom, Krom** el. **Chrōmium,** n., gr. (af *chrōma*, färg), en år 1797 af Vauquelin upptäckt, blygrå, spröd och ganska hård metall, som lätt ingår föreningar, hvilka nästan alla äro utmärkt färgade. — **Chromagenesī** och **Krom-,** f., se **Chroogenesi.** — **Chromalīth** och **Kromalīt,** m., nytt, särdeles utmärkt stenpreparat, synnerligen lämpligt till underlag för målning och förgyllning, samt helt och hållet eldfast. — **Kromatīk,** f., läran om färgerna, deras uppkomst och förhållanden; mål. konsten att blanda färgerna och derigenom åstadkomma ljus och skugga; jmf. **Colorit.** — **Kromātisk,** opt. färgad )( **Akromatisk,** se d. o.; tonk. upp- el. nedstigande i en följd af hvarandra efterträdande halftoner; **kromātisk skāla,** f., tonk. oafbruten följd af stigande el. fallande halftoner; **kromātiska tecken,** tonk. sådana tecken, som begagnas för att sänka, höja el. återställa någon hufvudnot. — **Chromatīsmus** el. **Kromatīsm,** m., färgton, färg, utseende, isht. om kroppsdelar. — **Krōmatologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), färglära; jmf. **Kromatik.** — **Krōmatopsēvdoblepsī,** f., (gr. *pseudäs*, bedragande, osann, och *blēpein*, se), läkek. falsk uppfattning af färgerna. — **Krōmatoteknīk,** (gr. *tēchnä*, konst), f., kemiens användning vid färgernas beredning. — **Kromatypī,** f., (gr. *tȳpos*, prägel, gestalt), färgtryck. — **Chromolīthographī** och **Kromolītografī,** f., (gr. *līthos*, sten, och *grāphein*, teckna, skrifva), stentryck i färger, färglagdt stentryck. — **Kromolitograferа,** framställa i färglagdt stentryck. — **Chromophōtographī** och **Kromofōtografī,** f., (gr. *phos*, genit. *photōs*, ljus, och *grāphein*, teckna, skrifva), färglagd fotografi. — **Kromopsī,** (gr. *ōpsis*, syn), äfv. **Chrūpsia,** f., läkek. en sjuks förnimmelse af andra färger hos föremålen, än de verkligen äga.

**Chromium,** se föreg.

**Chronīk, Kronīk** och **Krōnika,** gr., fr. **Chronīque** (krånick'), f., (gr. *chronikā*, näml. *biblīa:* tideböcker, af *chrōnos*, tid), tidebok; isht. benämning på under medeltiden författade historiska skrifter om enskilta länder el. städer

o. s. v.; jmf. **Annaler** och **Historia**; äfv. kortfattad, ofta skämtsam skildring i tidning el. tidskrift af dagens händelser; **chronīque scandalēūse** (- skangdalöhs'), skändlig historia, sqvallerhistoria, isht. gängse rykte el. berättelse om vid ett hof el. i en större stad begångna utsväfningar o. d. — **Chroniquēūr** och **Kronikōr**, m., fr., författare af tideböcker; en, som i tidning el. tidskrift i kortfattade uppsatser skildrar dagens händelser; skämtv. sagoförtäljare. — **Krōnisk**, varande längre tid, långvarig; läkek. (om sjukdom), som återkommer efter längre el. kortare mellantider, el. som är långvarig, )( **Acut**, se under **Acuera**. — **Kronīst**, m., författare af tideböcker; äldre historieskrifvare.

**Chronodīstichon**, n., gr. (af *chrōnos*, tid; jmf. *Distichon*), af tvenne verser bestående kronogram. — **Chronogrāmma** och **Kronogrām**, n., (gr. *grāmma*, bokstaf, skrift), latinsk sats, uti hvilken de förekommande romerska sifferbokstäfverna angifva årtalet, då den händelse, hvarpå orden hafva afseende, tilldragit sig. — **Chronōstichon**, n., (gr. *stīchos*, rad, vers), af en vers bestående kronogram, äfv. **Eteostichon**. — **Chronographī** och **Kronografī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva), tidsbeskrifning, historia, uppställd efter tidsföljden. — **Kronolōg**, m., en tidkunnig, tidforskare, tidräknare. — **Kronologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), tidlära; tidkunskap; tideräkning. — **Kronolōgisk**, som hör till el. har afseende på tidkunskap, öfverensstämmande med, inrättad efter tidsföljden; tidberäknande; **kronolōgiska tabēller**, tidstaflor, historiska tabeller, med händelserna ordnade efter tidsföljden. — **Kronomēter**, m., (gr *metrēin*, mäta) el. **Kronoskōp**, n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), tidmätare; redskap till noggrant bestämmande af tiden; isht. det af Harrison uppfunna sjöuret; tonk. tid- el. taktmätare, jmf. **Metronom**. — **Kronometrī**, f., läran el. konsten att mäta tiden; sammanfattningen af grunderna för urmakarekonsten. — **Kronomētrisk**, tidmätande.

**Chrōogenesī** och **Krōog-**, f., gr. (af *chrōs*, *chroōs*, färg, och *gēnesis*, uppkomst, af *gīnesthai*, uppstå, blifva till), färgernas uppkomst.

**Chrōognosī** el. **Chrōologī**, skrifvas äfv. **Kr-**, f., gr. (af *chrōs*, *chroōs*, färg, och *gnōsis* el. *lōgos*, kännedom), läran om stenarternas färger och anvisning att af dessas olikhet kunna särskilja de förra.

**Chrupsia**, se **Kromopsi**, under **Chrom**.

**Chrysalīd** och **Krys-**, f., gr. (*chrysallīs*, genit. *-līdos*, af *chrysōs*, guld), dagfjärilens guldfärgade puppa.

**Chrysaspīder** och **Krys-**, pl., gr. (af *chrysōs*, guld, och *āspis*, sköld), under rom. kejsaren Alexander Severus: soldater, hvilkas sköldar voro belagda med guld.

**Chrysoberȳll** och **Krys-**, el. **Chrysolīth** och **Krysolīt**, m., gr. (af *chrysōs*, guld, och *bāryllos*, jmf. *Beryll*, el. *līthos*, sten), benämningar på ett slags gröna ädelstenar, bestående af kiselsyrad talkjord.

**Chrysogrāph** och **Krysogrāf**, m., gr. (af *chrysōs*, guld, och *grāphein*, skrifva), en, som skrifver el. målar med guld. — **Krysografī**, f., konsten att skrifva el. måla med guld, konsten att förgylla bokstäfver.

**Chrysokratī** och **Krys-**, f., gr. (af *chrysōs*, guld, och *kratēīn*, herrska), guldets herravälde; jmf. **Plutokrati**.

**Chrysolith**, se **Chrysoberyll**.

**Chrysomanī** och **Krys-**, f., gr. (af *chrysōs*, guld, oah *manīa*, raseri; jmf. *Mani*), guldtörst, öfverdrifvet begär efter penningar, girighet.

**Chrysorīn** och **Chrysōt**, äfv. **Krys-**, n., gr. (af *chrysōs*, guld), guld liknande metallblandningar.

**Chrysōstomus**, m., gr. (af *chrysōs*, guld, och *stōma*, mun), mansnamn med betyd.: den gyllene munnen, den i hög grad vältalige.

**Chrysot**, se **Chrysorin**.

**Chthōnisk** och **Ktōnisk**, gr. (af *chthōn*, jord), jordisk, underjordisk; **ktōniske gudar**, underjordens gudar.

**Chūlo** (tschū-), m., sp., tjurfäktare till fots; jmf. **Torero**.

**Chūppa**, m., den tronhimmel, under hvilken den judiska vigseln sker.

**Chūrros** (tschū-), pl., sp. (af *chūrra*, grof ull), får med grof, vanligen svart ull; )( **Merinos**, se d. o.

**Churfurste**, se **Kur-**. [m. fl., se följ.

**Chylification**, **Chyloklepsis**, **Chylologi**,

**Chȳlus**, m., gr. (*chylōs*), mjölksaft, näringssaft. — **Chylificatiōn** och **Kylifikatiōn**, gr.-lat. (af lat. *fācere*, göra), el. **Chylōsis**, f., mjölksaftens beredning i magen. — **Chyloklēpsis**, f., (gr. *klēptein* el. *klēpein*, stjäla, afhända), småningom skeende förlust af mjölksaften. — **Chylologī** och **Kyl-**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om mjölksaften. — **Chylophthārsis**, f., (gr. *phthēīrein*, förderfva, försvaga), mjölksaftens förskämning.

**Chymi**, se **Chemi**.

**Chymification**, **Chymosis**, se följ.

**Chȳmus**, m., gr. (*chymōs*), den tjocka, grötaktiga massa, hvartill födoämnena genom gallans tillkomst i magen förvandlas, för att sedan i tarmarna ytterligare förädlas till mjölksaft. — **Chymificatiōn** och **Kymifikatiōn**, gr.-lat. (af lat. *fācere*, göra), el. **Chymōsis**, f., födoämnenas förvandling i magen till en grötaktig massa el. chymus.

**Chās**, se **Chaise**.

**Chōr**, se **Chor**.

**Ciaccona**, se **Chaconne**.

**Cibārier**, pl., lat. (*cibāria*, af *cībus*, mat), matbodar; äfv. matvaror.

**Cibēber**, pl., ital. (*zibībbo*, af arab. *zabîb*), de bästa och största russin.

**Cibōrium**, n., gr. (*kibōrion*, egentl. det bägarlika kärnhuset i egypt. vattenväxten kolakasīa), bägare; i katolska kyrkan: det, vanl. af guld, förgyldt silfver el. kristall förfärdigade kärl, hvari den heliga hostian förvaras; jmf. **Monstrans**.

**Cicāda**, f., lat. (*cicāda*), ett slags gräshoppa i de södra länderna.

**Cicatricāntia**, pl., lat. (af *cicatricāre*, åstadkomma ärr, af *cicātrix*, ärr), läkek. medel, som befordra sårs läkning. — **Cicatricatiōn** och **-katiōn** el. **-satiōn**, f., läkek. sårs hopläkning.

**Cīcero**, m., lat., utmärkt romersk vältalare och filosof, född 106, mördad 43 f. Kr.; fig. stor

vältalare; boktr.t. boktryckarstil af 1⅜ liniers höjd, som fått sitt namn med anledning deraf, att de första upplagorna af *Ciceros* bref trycktes med sådan stil i Rom år 1467. — **Ciceroniān,** m., en, som skrifver och talar latin utmärkt väl, med en *Ciceros* mästerskap; en, som härmar *Ciceros* stil. — **Ciceroniānsk,** som liknar *Ciceros* stil, filosofi o. s. v.

**Cicerōne** (tjitjerāne), el. **Cicerōn** (siseröhn), m., ital., person, isht. i Italien, som visar främlingar de märkvärdigheter, konstsamlingar m. m., som ett ställe äger (benämningen är en skämtsam häntydning på *Ciceros* vältalighet, emedan dessa ciceroner äro ganska pratsamme); vägvisare, ledsagare.

**Cichōria** och **Cikōria,** f., lat. (*cichōrium,* af gr. *kichōrion*), kaffesurrogat, beredt af roten af växten vägvårda: cichōrium īntybus.

**Cicisbēo** (tjitjisb-), m., ital., ursprungl. i Italien: ett äkta pars gemensamma förtrogne vän, som på vissa orter genast efter bröllopet, på andra först efter ett års äktenskap var fruns ständiga följeslagare utomhus, under det den äkta mannen enligt den goda tonens fordringar endast kunde umgås med henne inomhus; äfv. gift qvinnas gynnade älskare; jmf. **Cavaliere servente.** — **Cicisbeāt,** n., en cicisbeos befattning och åliggande.

**Cicūta,** f., lat., odört, en särdeles giftig ört: cōnium maculātum. — **Cicutīn,** n., giftämnet uti odörten.

**Cid,** m., sp. (af arab. *sâîd, sajjîd,* jmf. *Sidi*), herre, furste; binamn på den i 11:te årh. lefvande berömde spanske hjelten don Rodrigo (el. Ruy) Diaz, grefve af Vivar; fig. ridderlig hjelte; jmf. **Campeador.**

**Cīder,** m., fr. (*cidre,* ital. *cīdro,* förmodl. af lat. *sīcera,* grek. *sīkera,* hebr. *schêkâr,* ett slags berusande dryck, jmf. *Sorbet*), vin af allehanda slags fruktsorter, isht. af äplen och päron, fruktvin, äplevin.

**Ci-devānt** (sidövāng), fr., för detta, fordom; subst. m., pl. **ci-devānts** (-vāng), fördetting, isht. benämning under franska revolutionen på f. d. furstliga och adliga personer.

**C. I. F.** el. **cif.** (på kabeltelegrammer) = **Cost insurance freight,** se d. o.

**Cigārr,** m., sp. **cigārro,** pl. **cigārros,** egentl. benämning på en tobakssort på ön Cuba; af tobaksblad hoprullad, liten cylinderformig rulle, som rökes utan pipa. — **Cigarrētt,** m., liten cigarr, gjord af fin röktobak, som sammanrullats i ett litet tunt papper. — **Cigarrīto,** m., pl. **cigarrītos,** se **Cigarrett.**

**Cikoria,** se **Cichoria.**

**Cīlia** el. **Cīlier,** pl, lat. (sing. *cīlium*), ögonlock, ögonhår. — **Ciliār,** som hör till el. har afseende på ögonlocken el. ögonhåren.

**Cilīcium,** n., lat. (gr. *kilīkion,* egentl. klädnad af gethår), botgörareskjorta el. bälte, af tagel el. jerntråd, som till köttets späkande bars på bara kroppen.

**Cimbal,** se **Cymbal.**

**Cīmbrer** el. **Kīmbrer,** pl., egentl. krigare; ford. i norra Tyskland utbredd gammaltysk el. keltisk folkstam, som, i förening med teutonerna, från år 113 f. Kr. besegrade romarne i flera slagtningar.

**Cimēlier,** pl., nylat. (*cimēlia,* af gr. *keimālia,* se *Keimelion*), klenoder, dyrbarheter; kyrkoskatt. — **Cimeliārk,** m., kyrkoskattmästare, uppsyningsman öfver en kyrkas dyrbarheter.

**Ciment, Cimentera,** se **Cement.**

**Cimetiēre** (simet'jähr'), m., fr. (af nylat. *cimetērium,* gr. *koimātārion,* sofställe), kyrkogård.

**Cimmērier** el. **Kim-,** pl., gr. (*kimmērioi*), fabelaktig folkstam, som, enl. sagan, troddes bo i ständigt mörker vid Scythiens norra kant. — **Cimmēriskt mörker,** tjockt, ogenomträngligt mörker.

**Cimolīt,** m., hvitgrå el. rödaktig stenart, som förekommer på ön Argentiera el. *Kimoli,* ford. *Cimolus.*

**Cīna levāntica,** f., lat., levantiskt maskfrö.

**Cinchōna,** f., sydamerikanskt växtslag af familjen rubiaceae, hvars olika arter lemnar den inom läkekonsten mycket använda kinabarken (uppkalladt efter hustrun till grefve *Cinchon,* vicekonung i Peru under 17:de årh., som genom barkens bruk blifvit befriad ifrån frossa och efter sin återkomst till Spanien väsentligen bidrog till att göra läkemedlet allmännare kändt).

**Cīnders,** pl., eng. (af fr. *cēndre,* lat. *cīnis,* aska), afsläckta stenkol.

**Cinefaction,** se under **Cinis.**

**Cinēller** (tjin-), pl., (ital. *cinēlle*), af messing el. annan metall förfärdigade instrumenter till turkisk fältmusik.

**Cineraria, Cineration,** m. fl., se under **Cinis.**

**Cingaleser,** se **Zingal-.**

**Cīngulum,** n., lat. (af *cīngere,* omgjorda), gördel, bälte, brudbälte; prestens gördel omkring messkjortan; äfv. snöret kring en munkkåpa; **cing. pudicītiae,** kyskhetsgördel; **cing. Vēneris,** kärleksgördel; egentl. den gördel, som, enl. myt., *Venus* bar och som hade den egenskap, att den gjorde ägarinnan oemotståndlig för alla, som sågo henne.

**Cīnis,** m., lat., aska. — **Cinerāria,** f., örtslägte af synantherernas familj, hvaraf flera höra till de yppersta prydnaderna för våra växthus. — **Cinerārium,** n., pl. **cinerāria** el. **-rārier,** kärl, hvaruti i forntiden askan af de förbrända liken förvarades. — **Cineratiōn** el. **Cinefactiōn** och **-faktiōn,** f., (lat. *fācere,* göra), förbränning till aska. — **Cinerescēra,** förvandlas till aska.

**Cinka, Cinkadus,** se under **Cinq.**

**Cinnābaris,** f., lat. (gr. *kinnābari*), cinnober: högröd mineralfärg, bestående af qvicksilfver i förening med svafvel.

**Cinnamōm,** n., gr. (*kinnāmomon,* hebr. *kinnâmôn*), kanel: den inre tunna barken af det på Ceylon i stor mängd förekommande kanelträdet: laurus cinnamomum.

**Cinnober,** se **Cinnabaris.**

**Cinq** (sängk), fr., ital. **cīnque** (lat. *quīnque*), fem; **cīnq premiērs** (säng prömi'jeh), pl., de fem första stick, som spelaren gör i lomber; **cīnque ports** (sängk' påhr, äfv. sink ports), pl.: de fem hamnarne, benämning alltsedan Vilhelm eröfrarens tid på en del af Englands gent emot Frankrike belägna kust i Kent och Sussex med de berömda handelshamnarne: Dover, Sandwich, Romney, Hythe och Hastings. — **Cīnka,** f., femma

i tärningspel. — **Cinkadūs,** äfv. **Sink-,** f., i tärningspel: en femma och en tvåa; fig. och skämtv. tillfällighet, träff, slump; äfv. slag, örfil. — **Cinquecentīst** (tjinkvetjäntīst), m., ital., italiensk skriftställare, målare, bildhuggare o. s. v. under 16:de årh., som ofta på italienska helt kort kallas *Cinquecēnto* (femhundra). — **Cinquīlle** (sängkhīlj'), f., fr., ett slags lomberspel, som spelas af fem personer. — **Cinquīna** (tjinkvīna), f., ital., se **Qvintern.**

**Cipollīn** (tjip-), m., ital. **cipollīno,** (egentl. liten lök, af *cipōlla,* lök), ett slags grönaktig marmor, hvars ådror äro bildade af öfver hvarandra liggande hvarf, liksom hos lökar.

**Cīppus,** m., lat., låg sten, isht. fornromersk grafsten, bestående af en låg sul utan sockel och kapitäl.

**Cirāge** (siräsj'), n., fr. (af *cire,* lat. *cēra,* vax), öfverdragande med vax, vaxning; vaxfärg; skovax; målning med en sorts gul, vaxlik färg, )( **Grisaille,** se d. o.

**Cīrca** el. **Cīrciter,** lat., ungefär, vid pass, omkring.

**Circāssia,** f., el. **Drap de dāmes** (drah dö dāhm'), n., fr., ett slags fint ulltyg.

**Circassiēnne** (sirkass'iänn'), f., fr., (sannolikt uppkalladt efter *Circassien,* tscherkessernas land vid Kaukasus, ehuru det först tillverkats i England), el. **Drap imperiāl** (drah ängper'jäl), n., fr., ett slags utmärkt fint, enfärgadt, vanligen svart ulltyg, ett slags halfkläde.

**Circātor,** m., pl. **circatōres,** m.lat. (af *circāre,* gå omkring), kringresande klosteruppsyningsman; jmf. **Visitator.**

**Cīrce,** f., lat., el. **Kīrke,** gr., myt. skön och förförisk trollqvinna, som ansågs bo på en ö i Medelhafvet och kunna förvandla menniskor till djur; fig. förförisk qvinna; astron. en af de små planetoiderna mellan Mars och Jupiter.

**Circensisk,** se under **Circus.**

**Circinal, Circinatim,** se under **Circinus.**

**Circinātor,** m., pl. **circinatōres** el. **-tōrer,** m.lat. (af *circināre,* gå omkring), se **Circator.**

**Cīrcinus,** m., lat. (gr. *kīrkinos*), krets; cirkel (såsom redskap). — **Circināl,** snäckvriden, lockformig. — **Circinātim,** adv. snäckvridet, lockformigt.

**Circiter,** se **Circa.**

**Circitor,** se följ.

**Circuitiōn** och **Cirk-,** f., lat. (*circuītio*), kringgående; ret. vidlyftighet, omsvep; omskrifning. — **Circūitor** el. **Cīrcitor,** m., egentl. en, som reser omkring; kringresande uppsyningsman, isht. öfver kyrkor. — **Circūitus,** m., omkrets; omfång.

**Cīrculus** el. **Cīrkel,** m., lat. (egentl. demin. af *cīrcus,* se d. o.), krets; kretslinie; jmf. **Peripheri;** kretsyta; verktyg, hvarmed en cirkel uppdrages; fig. sällskapskrets; fig. log. felaktigt bevisningssätt, då det, som skulle bevisas, lägges till grund för sjelfva bevisningen: **cīrculus in demonstrāndo** el. **circ. in probāndo;** fig. log. felaktig bestämning el. kretsbestämning, då det begrepp, som skall bestämmas, användes i sjelfva bestämningen el. definitionen: **circ. in definiēndo; circ. mājor,** läkek. blodets större omlopp i kroppen; **circ. mīnor,** läkek. blodets mindre omlopp genom lungorna; **circ. trōpicus cāncri,** kräftans vändkrets; **circ. trōpicus capricōrni,** stenbockens vändkrets; **ad cīrculum,** egentl. till kretsen, till omlopp (hos medlemmarna, deltagarne o. s. v.). — **Cīrklad,** afmätt, konstlad, sökt. — **Circularitēt** och **Cirk-,** f., kretsformighet. — **Cirkulatiōn,** f., kretslopp, omlopp; **cirkulatiōnsbānk,** offentlig bankinrättning, som i st. f. klingande mynt utfärdar sedlar; **cirkulatiōnsbrūk,** vexelbruk: åkerbruksmetod, bestående uti en systematisk omvexling af olika växtslag på samma del af den brukade jorden. — **Cirkulēra,** vara i omlopp, röra sig i en krets; kem. sades ford. om ett numera aflagdt sätt att digerera. — **Cirkulār,** n., rundskrifvelse, bref el. tillkännagifvande af lika lydelse, som skickas till flera myndigheter el. enskilta personer.

**Cīrcum,** lat. prep., omkring; **cīrcum cīrca,** ungefär, vid pass.

**Circumcēllio,** m., lat. (af *cīrcum,* se d. o., och *cēlla,* cell), en, som löper omkring; landstrykare; **circumcelliōner,** pl., fanatiska munkar under 4:de årh., som predikande och tiggande drogo land och rike omkring.

**Circumcēntrisk,** lat. (af *cīrcum,* se d. o.; jmf. *Centrum*), liggande rundtomkring medelpunkten.

**Circumcisiōn,** f., lat. (*circumcīsio,* af *cīrcum,* se d. o., och *cāēdere,* slå, hugga, skära), omskärelse.

**Circumductiōn** och **-duktiōn,** f., lat. (*circumdūctio,* af *cīrcum,* se d. o., och *dūcere,* föra), förande bakom ljuset; bedrägeri. — **Circumdūctus tērminus,** m., lat., lagf. af båda parterna försummad inställelse.

**Circumferēntor,** m., lat. (af *circumfērre,* föra omkring), landtmätareredskap till vinkelmätning; jmf. **Astrolabium.**

**Circumflēx** och **Cirk-,** m., lat. (*circumflēxus,* näml. *accēntus,* den böjda, den långdragna tonen), språkv. tecken, som sättes öfver en stafvelse, för att utmärka, att den blifvit sammandragen och således fordrar en uthållande tonvigt (betecknas ^ el., för grek., ~).

**Circumincessiōn,** f., nylat., teol. de tre gudomspersonernas samvaro med och i hvarandra.

**Circumjacēnt,** lat. (*circūmjacens,* af *cīrcum,* se d. o., och *jacēre,* ligga), kringliggande, rundtom befintlig.

**Circumlocutiōn** och **Cirkumlokutiōn,** f., lat. (*circumlocūtio,* af *cīrcum,* se d. o., och *lōqui,* tala), omskrifning, förklaring genom flera ord; omsvep; jmf. **Periphras.**

**Circumluviōn,** f., lat. (*circumlūvio*), omsvämning, kringsvämning, omgifvande af el. med vatten.

**Circummeridiānhöjder,** nylat. (af lat. *cīrcum,* se d. o.; jmf. *Meridian*), de stjernhöjder, som man mätt i närheten af meridianen och hvilka företrädesvis begagnas vid bestämmandet af en orts geografiska bredd.

**Circumnavigābel,** nylat. (*circumnavigābilis,* af lat. *cīrcum,* se d. o., och *navigāre,* segla), som kan kringseglas. — **Circumnavigatiōn,** f., omsegling, kringsegling.

**Circumpolārstjernor,** nylat. (af lat. *cīrcum,* se d. o.; jmf. *Polar,* under *Pol*), stjernor, som genom en viss polhöjd städse visa sig öfver horisonten.

**Circumpotatiōn.** f., lat. (*circumpotātio,* af *cīr-*

*cum*, se d. o., och *potāre*, dricka), bägarens gång rundt kring laget.

**Circumscriptiōn** och **Cirkumskr-**, f., lat. (*circumscrīptio*, af *circumscrībere*, och detta af *cīrcum*, se d. o., och *scrībere*, skrifva), omskrifning, förklaring genom flera ord; inskränkning, inneslutning inom bestämda gränser; utkast; afrundning af talet.

**Circumspēct** och **Cirkumspēkt**, lat. (*circumspēctus*, af *circumspīcere*, skåda omkring, se sig om), omtänksam; betänksam, försigtig. — **Cirkumspektiōn**, f., försigtighet, omtänksamhet.

**Circumstāntia** och **Cirkumstāns**, f., pl. **circumstāntiae** och **-kumstānsier**, lat. (*circumstāntia*), omständighet, beskaffenhet; **circumstāntia fācti**, förefallen omständighet; **circumstāntiae vāriant rem**, omständigheterna förändra (i vissa afseenden och tillfällen) saken. — **Circumstantiēl** och **Cirk-**, hämtad ifrån el. beroende på vissa omständigheter.

**Circumvallatiōn** och **Cirk-**, f., äfv. **Cirkumvallatiōnslīnie**, f., nylat. (af *cīrcum*, se d. o., och *vāllum*, förskansning), krigsv. sammanhängande försvarsverk, som anlägges omkring en belägrad fästning till de belägrandes försvar emot befaradt rygganfall; jmf. **Contravallation.**

**Circumvenēra** och **Cirk-**, lat. (*circumvenīre*, af *cīrcum*, se d. o., och *venīre*, komma), kringgå; omringa; öfverlista, narra. — **Circumventiōn** och **Cirk-**, f., öfverlistande, svek, förande bakom ljuset.

**Circumvolutiōn** och **Cirk-**, f., (*circumvolūtio*, af *circumvōlvere*, omveckla), omveckling, omvändning.

**Cīrcus**, lat., el. **Cīrque** (sirk'), fr., m., (gr. *kīrkos*), i allmnht. krets; hos forntidens romare: stor, långrund skådebana för allehanda offentliga skådespel; äfv. den der åskådande församlingen; nu: ridbana, der konstberidare gifva sina föreställningar; **cīrcus māximus**, lat., stor, omkring 250,000 åskådare rymmande, långrund skådebana i det gamla Rom, hvaraf betydliga lemningar ännu finnas; **cīrque olympīque** (- olängpīk'), fr., egentl. olympisk ridbana; ridbana för konstberidare. — **Circēnses**, pl., el. **Circēnsiska lekar**, hos de gamla romarne: allehanda offentliga skådespel, isht. krigiska lustbarheter, som gåfvos i en *circus*.

**Cirkel**, se **Circulus**; **cirkelbevis**, se **Circulus in probando**, under **Circulus**.

**Cirkuition, Cirkumflex, Cirkumlokution, Cirkumspekt**, m. fl., se **Circ-**.

**Cirque**, se **Circus**.

**Cirrocumulus** och **Cirrostratus**, se följ.

**Cīrrus**, m., pl. **cīrri**, lat., egentl. hårlock; oegentl. fjäder- el. strimmoln. — **Cīrrocūmulus**, m., pl. **-cūmuli**, lat., fjäderartadt stackmoln. — **Cīrro-strātus**, m., pl. **-strāti**, fjäderartadt lagermoln.

**Cirsocele, Cirsomphalus**, m. fl., se följ.

**Cīrsus** el. **Cīrsos**, m., gr. (*kirsōs*), läkek. utvidgning af blodåder. — **Cirsocēle**, f., (gr. *kēlē*, svullnad, knöl, bråck), onaturlig utvidgning af blodådern i de manliga könsdelarna. — **Cirsōmphalus**, (gr. *omphalōs*, nafvel), m., ådersvullnad vid nafveln. — **Cirsophthalmī** och **-oftalmī**, f., (gr. *ophthalmōs*, öga), brand i ögonen tillika med utvidgning af blodådern. — **Cirsotomī**, f., (gr. *tēmnein*, skära), bortskärande el. bortknytande af en åderknut.

**Cis**, lat. part., ofta förekommande i sammansättningar och med betydelse: på denna sidan: )( **Trans** och **Ultra**, se d. o.

**Cis** och **Ciss**, n., tonk. den med en half ton höjda och derföre med ett kors (♯) företecknade tonen *c*; **cīss-īss**, n., namnet på den med tvenne kors el. ett dubbelkors företecknade noten *c*; **cīss-mōll**, n., den tonart, som företecknas med fyra kors och hvars första ton är *ciss*.

**Cisālier**, pl., fr. (*cisāilles*), myntaffall; mynt, som ej utfalla fullkomligt i präglingen, utan måste omsmältas.

**Cisalpīnsk**, lat. (af *cis*, se d. o., jmf. *Alp*), på denna sidan Alperna.

**Ciselēra**, fr. (*ciseler*, af *ciseāū*, ital. *cesēllo*, mejsel, af lat. *cāēdere*, hugga, skära), göra upphöjda figurer i silfver- el. guldbleck, med grafstickel el. mejsel sirligt utarbeta el. pryda. — **Ciseleūr** och **-lōr**, m., en, som förfärdigar drifvet el. upphöjdt arbete.

**Cīssa** el. **Cītta**, f., gr. (*kīssa, kītta*), läkek. sjuklig lystnad efter vissa näringsämnen hos hafvande qvinnor.

**Cissoīd**, f., gr. (af *kissōs*, murgröu, och *eīdos*, bild, skepnad, form), egentl. murgrönsbladlinie; mat. af Diokles funnen kroklinie, af tredje graden, benämd efter sin likhet med formen af murgrönans blad.

**Cīsta**, f., lat. (gr. *kīstē*), kista, låda, skrin; isht. rund nipperask af drifven brons, som man finner i etruskiska grafvar; äfv. askurna, relikskrin.

**Cisterciēnser**, m., munk af **cisterciēnserorden**, en af benediktinerabboten Robert i Citeaux el. *Cistērcium* i Frankrike år 1098 stiftad andlig orden, hvars medlemmar hos oss, till följe af sin klädedrägt, kallades gråbröder el. gråmunkar.

**Cistērn**, m., lat. (*cistērna*, f., af *cīsta*, kista), behållningsrum, vanligen muradt el. uthugget i sten, till förvarande af vatten: vattenkista.

**Cistocele**, se **Kystocele**.

**Cistophōrer** el. **-fōrer**, pl., gr. (*kistōphoroi*), egentl. kistbärare; byggn.k. fruktkorgbärare; äfv. mynt, slagna i några af Mindre Asiens städer och så benämda, emedan de på bildsidan äro försedda med en afbildning af den vid Bacchusfester kringburna *cista mystica*, ur hvars halföppnade lock en orm framsticker, och som är omgifven af en murgrönskrans.

**Cīstus**, m., gr. (*kīstos, kīsthos*, fr. *ciste*), i Italien och Spanien förekommande växtslägte af cistineernas familj med flera arter och med vackra törnroslika blommor.

**Citadēll**, n., fr. (*citadēlle*, ital. *cittadēlla*, f., egentl. liten stad, af *città*, stad), skans, kärnfäste inuti en stad el. fästning.

**Citadīn**, m., fr. (*citadine*, f.), i Frankrike: ett slags enspännare till allmänhetens bruk.

**Citant, Citat, Citation, Citato loco**, se under **Citera.**

**Citē**, f., fr. (af lat. *cīvitas*, stat), stad, isht. såsom motsats till förstad; borgerskap; **citēs ouvrières** (sittēh-s-uvriähr'), pl., fr., stora,

under senaste tiden uppförda, byggnader i Paris och några andra af Frankrikes största städer, innehållande bostäder för arbetsklassen.

**Citēra**, lat. (*citāre*), kalla el. stämma inför domstol; hos oss isht. anföra ett ställe ur en författare, en skrift, en handling, till stöd åberopa en författares satser el. yttranden. — **Citānt**, m., en, som instämmer en annan inför domstol; äfv. en, som anför el. åberopar en författare el. ett ställe ur en skrift. — **Citāt**, m., en, som blifvit stämd inför rätta; n., anfördt ställe ur en skrift el. af en författare; **citāto lōco**, på anfördt, på uppgifvet ställe. — **Citatiōn**, lat. **citātio**, f., anförande af ett ställe ur en skrift el. af en författares ord; kallelse el. stämning inför domstol; **citātio dilatōria**, lagf. stämning, efter hvilken någon kan begära uppskof med inställelsen; **cit. edictālis seu pūblica**, offentlig kallelse genom anslag på allmänna platser, genom kungörelse i tidningar o. s. v.: **cit. orālis** el. **cit. verbālis**, muntlig kallelse; **cit. peremtōria**, stämning, som, ifall inställelse försummas, medför talans förlust; **cit. scrīpta**, skriftlig kallelse; **citatiōnstecken**, tecken ("), som i skrift el. tryck sättes framför och efter ord, mening el. helt stycke, för att utmärka, att det sålunda inneslutna är anfördt ur någon bok, skrift, handling el. innefattar någon viss persons tal el. yttrande: anföringstecken. — **Citātor**, m., en, som stämmer el. kallar inför rätta; jmf. **Citant**.

**Cités ouvrières**, se under **Cité**.

**Cithara**, se **Cittra**.

**Citissime**, se följ.

**Cīto!** lat., på bref och recepter: fort, hastigt; **citīssime!** mycket fort, så fort som möjligt; **cīto, tūto, jucūnde**, hastigt, säkert, angenämt.

**Citoyēn** (sitåajäng), m., och **Citoyēnne** (sitåajänn'), f., fr. (af *cité*, se d. o.), borgare, medborgare, medborgarinna; isht. under franska republikens tid beteckning för en fri medborgare el. medborgarinna.

**Citra**, se **Cittra**.

**Citra consequentiam**, se under **Consequentia**.

**Citrāt**, n., nylat. (af *cītrus*, citronträd), citronsyradt salt. — **Citricum ăcidum**, n., citronsyra. — **Citrīn**, m., ett slags vingul bergkristall.

**Citrōn**, m., fr. (*citrōn*, m.lat. *cītro*, af gr. *kītron*), den gula, saftrika, starkt syrliga frukten af det i södra Europa och Asien samt norra delen af Afrika växande citronträdet: *cītrus mēdica*. — — **Citronāt**, n., skal af omogna citroner, kokade i tunn sirap. — **Citrōnmelīss**, m., i Schweiz och Italien vildt växande och inom läkekonsten använd ört med angenäm citronlukt.

**Citta**, se **Cissa**.

**Cittā** (tjittāh), f., ital. (af lat. *cīvitas*; jmf. *Cité*), stad. — **Cittadīn**, m. och f. (*cittadīno* och *cittadīna*) stadsbo.

**Cittra**, f., lat. (*cīthara*, gr. *kithāra*), urgammalt musikinstrument, hvars strängar anslogos med ett plektrum och hvars ursprungliga form liknade ett grekiskt delta (△); nu: egentligen endast bland schweiziska bergsbor och zigenare förekommande stränginstrument, som nästan har formen af en luta, men med längre hals, och hvarpå strängarna knäppas, ej med fingrarna, utan anslås med en fjäderpenna.

**Cīty** (sītti), f., eng. (fr. *cité*, af lat. *cīvitas*, stat), stad, isht. gamla staden i London. — **Cīty-hāll** (- hål), n., rådhus; isht. råd- el. stadshuset i London.

**Ciudād** (dsiudād), f., sp. (af lat. *cīvitas*), stad, isht. af första klassen, som har egen domsrättighet; )( **Villa**, se d. o.

**Cives, Civil, Civilisation, Civiliter**, m. fl., se följ.

**Cīvis**, m., pl. **cīves**, lat., borgare, medborgare; **cīvis acadēmicus**, pl. **cives acadēmici**, medlem af akademi, student; **cīv. honorārius**, pl. **cīv. -rārii**, hedersborgare. — **Civīl** (lat. *civīlis*), borgerlig; som bekläder borgerligt embete el. tjenst; bildad, höflig, lätt att komma öfverens med; billig, måttlig, jmf. **Facil**; lagf. som angår tvistemål, )( **Criminel**, se d. o.; tideräkn. **civīlt år**, borgerligt år: 365 el. 366 hela dagar, till skilnad ifrån astronomiskt år, som upptager timmar, minuter och sekunder; **civīl**, m., borgerlig (ej presterlig el. militär) person; **civīldepartemēnt**, n., den afdelning af regeringen, som, i och för föredragning inför konungen i statsrådet, har att befatta sig med handel, näringar, bergverk, landthushållning o. m. d.; **civīllista**, i England och Frankrike: den åt regenten anslagna summan till underhållande af hans hofstat; i mera vidsträckt bemärkelse äfv. hela anslaget till regenten i konstitutionella stater; i Nordamerikas Förenta stater: den till embets- och tjenstemäns underhåll anslagna summan; **civīlprocēss**, m., rättegång i tvistemål; **civīlrätt**, borgerlig rätt; **civīläktenskap**, inför verldsliga, af staten dertill utsedda myndigheter ingånget äktenskap, som af dessa förklaras giltigt. — **Civilēgium**, n., nylat., borgarebref. — **Civilisābel**, som är emottaglig för hyfsning och bildning. — **Civilisatiōn**, f., samhällsmedlemmarnes fortskridande utbildning i fysiskt och moraliskt afseende; hyfsning i seder och lefnadssätt, förädling, bildning; jmf. **Cultur**. — **Civilisēra**, hyfsa i seder och lefnadssätt, förädla, bilda. — **Civilīst**, m., borgare; borgerlig embets- el. tjensteman. — **Civīliter**, lat. adv., lagf. borgerligt; **civīliter mōrtuus**, borgerligt död: ärelös, fridlös. — **Civilitēt**, f., höflighet, artighet, belefvenhet. — **Civilōquium**, n., nylat. (lat. *lōqui*, tala), aftal om, föreläsande af borgares och bönders rättigheter och skyldigheter. — **Civīsm**, m., medborgaranda, medborgardygd, i motsats till såväl kälkborgerlighet som aristokratism, se d. o.

**Cīvita** (tjīv-), f., ital. (lat. *cīvitas*, stat), stad.

**Clabāūd** (klabåh), m., fr. (af *glapīr*, gläfsa, holl. *klāppen*, prata), dålig, långörig jagthund, som ger skall i otid; sladderhane, dum pratmakare; ett slags slokig hatt. — **Clabaudāge** (-dāsj') el. **Clabauderī**, n., hundgläfs; sladder; larm öfver småsaker. — **Clabaudēra**, gläfsa, skälla; sladdra, förtala. — **Clabaudēūr** (-döhr), m., skrikhals; pratmakare; grälmakare.

**Claës** och **Klas**, m., lat. (enl. några förkortn. af *Nicolaus*, enl. andra af *clāūdius* el. *clāūdus*, halt, el. ock af *clāūsus*, tillsluten, af *clāūdere*, tillsluta), mansnamn, betydande antingen: den

haltande, el. den slutne, den hemlighetsfulle, enslingen. — **Claësīna** och **Klas-**, f., qvinnonamn, betydande antingen: den haltande, el. den slutna, den hemlighetsfulla.

**Clair** (klähr), fr. (lat. *clārus*), klar, ren, fläckfri; såsom subst. m., mansnamn med betyd.: den rene, den fläckfrie; **Clāire** (klähr'), f., qvinnonamn med betyd.: den rena, den fläckfria; jmf. **Clara.**

**Clairēt** (klärēt), n., fr. (af *clair*, klar), benämning på alla ljusröda franska viner; godt hvitt vin ifrån Château-Renard vid Avignon; ett slags dryck af vin med honung, socker och kryddor.

**Clairobscūr** (klähråbskhyhr), m., fr. (af *clair*, klar, och *obscūr*, mörk), el. **Chiāroscūro** (khiār-), m., ital. (af *chiāro*, klar, och *oscūro*, mörk), mål. fördelning af ljus och skugga, ljusdunkel.

**Clairvoyānt** (klährvåajāng, vanl. -våajängt), fr. (af *clair*, klar, och *voyānt*, seende, af *voir*, se), klarseende; som har förmågan att se med tillslutna ögon; såsom subst. m. (fem. **Clairvoyānte** [-våajängt']), person, som under magnetisk sömn skall med slutna ögon se saker och ting, som äro förborgade för de vakande, jmf. **Somnambul.** — **Clairvoyānce** (-våajängs'), f., klarsynthet; förmåga att under magnetisk sömn med tillslutna ögon se saker och ting, som äro förborgade för de vakande.

**Clam,** lat., hemligen, förstulet; **clam, vi, aut precārio,** lagf. hemligen, med våld, el. med böner.

**Clamāmus,** n., lat. (egentl. vi ropa, af *clamāre*, ropa), rop; stoj; jemmer, olåt.

**Clāmor,** m., lat. (af *clamāre*, ropa), skri, rop; **clam. bēllicus,** härskri, krigsrop. — **Clamōse,** ljudeligen, med full hals. — **Clamōs** och **Kla-,** som skriker, som gör buller af sig.

**Clan** (klänn), m., skot. och irl., egentl. barn, afkomma; stam, slägt; isht. ford. länsbandet emellan en godsherre hos bergskottarne och hans underlydande; godsherre hos bergskottarne; jmf. **Laird.**

**Clanculārier,** pl., lat. (af *clanculārius*, hemlig, förborgad, af *clānculum*, demin. af *clam*, hemligen), personer, som göra något i hemlighet; isht. hemliga vederdöpare.

**Clandestīn** och **Kland-,** lat. (*clandestīnus*, af *clam*, hemligen), hemlig; **clandestīna sponsālia,** pl., hemlig trolofning; **clandestīnum conjūgium,** n., hemligt äktenskap.

**Clāque** (klack'), f., fr. (af *claquer*, klappa, smälla), egentl. slag med flata handen, handklappning; isht. i Frankrike: en mängd personer, som blifvit legda till handklappning vid någon offentlig föreställning; äfv. hos oss, ehuru sällan: anhang, parti. — **Claquēūr** och **Klakōr,** m., legd handklappare.

**Clāra** och **Klāra,** f., lat. (af *clārus*, klar, glänsande), qvinnonamn med betyd.: den rena, den fläckfria.

**Clara voce,** se under **Vox.**

**Clāret** (klärret), n., eng. (fr. *clairēt*, se d. o.), i England: benämning på fint, rödt Bordeauxvin.

**Clarier,** se under **Clarius.**

**Clarificēra** och **Klar-,** nylat. (*clarificāre*, af *clārus*, klar, och *facere*, göra), göra klar, rena; bevisa; förherrliga. — **Clarificatiōn** och **Klarifikatiōn,** f., luttring, rening, klarning; lagf. bevisning.

**Clarigatiōn** och **Klar-,** f., lat. (*clarigātio*), hos de gamla romarne: den återfordran af det röfvade el. den begäran om upprättelse, som föregick krigsförklaringen; offentligt tillkännagifvande, kungörelse.

**Clarīno** el. **Klarīn,** m., ital. (*clarīno*, *chiarīno*, af *chiāro*, lat. *clārus*, klar, klart ljudande), ett slags trumpet med gällt och genomträngande ljud. — **Klarinētt,** m. (ital. *clarinētto*, fr. *clarinētte*), 1690 i Nürnberg uppfunnet blåsinstrument af buxbom el. ebenhols, med klaffar och en rörfjäder, kallad blad, som är fäst öfver öppningen af munstycket, och som frambringar en klar och gäll ton. — **Klarinettīst,** m., klarinettblåsare.

**Clarīssa,** f., fr. (*Clarīsse*, af *clārus*, klar, glänsande), qvinnonamn med betyd.: den glänsande, den rena; **clarīssor,** pl., nunnor, tillhörande en af den hel. *Clara* från Assisi år 1212 stiftad orden.

**Clārius,** m., lat. (gr. *Klārios*), binamn på Apollo, efter joniska staden *Klaros*, hvarest denne gud hade ett tempel och ett orakel. — **Clārier,** pl., isht. i äldre tysk poesi: muser, sånggudinnor.

**Clarum ingenium,** se under **Ingenium.**

**Class** och **Klass,** m., lat. (*clāssis*), afdelning, ordning; yrke; rang, grad; afdelning af lärjungarne i en skola. — **Classificatiōn** och **Klassifik-,** f., indelning i klasser. — **Klassificēra,** indela i klasser. — **Klassicitēt,** f., (ett arbetes, en författares o. s. v.) mönstergiltighet, förträfflighet. — **Klāssiker,** m., mönstergiltig skriftställare, författare af första ordningen; hos oss skämtv. besynnerlig, löjlig man, äfv. **Klassīk.** — **Klāssisk,** ursprungl. hos de gamla romarne: den, som efter den serviska folkindelningen hörde till första klassen af borgarne; som är af första ordningen, utmärkt, mönstergiltig, mästerlig; hos oss skämtv. besynnerlig, löjlig; **klāssisk literatūr,** f., i inskränktare bemärkelse: de gamla grekernas och romarnes literatur.

**Claudatur parenthesis,** se under **Claudera.**

**Clāūde** (klåhd'), m., fr. mansnamn = **Claudius,** se d. o. — **Claudīne** (klådīhn'), f., se **Claudia.**

**Claude os, aperi oculos,** se följ.

**Claudēra** och **Klaud-,** lat. (*clāūdere*), tillsluta, sluta; innesluta inom klamror; **claudātur,** det må slutas; **claudātur parēnthesis,** (jmf. *Parenthes*), afsluta mellansatsen! **clāūde os, āperi ōculos,** ordspr.: tillslut munnen och öppna ögonen! tig och se! — **Clāūdius,** m., och **Clāūdia,** f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den slutne, den tystlåtna. — **Clausūl** el. **Klausūl,** m., lat. **clāūsula,** f., inskränkning, inskränkande bestämning; förbehåll vid ett fördrag el. testamente; tillägg; vers- och tonk. slutsats, slutform; **clāūsula affinālis,** tonk. slutform i slägttonarten; **claus. finālis** el. **cl. primāria** el. **principālis,** tonk. slutform i hufvudtonarten; **claus. codicillāris,** lagf. bibestämmelse, i kraft hvaraf ett testamente, ifall det ej kan gälla såsom sådant, åtminstone skall blifva gällande såsom codicill, se d. o.; **claus. poenālis,** bibestämmelse vid en för-

ordning el. dom, angående straff för densammas öfverträdande. — **Klausulēra,** förse med alla nödiga inskränkningar och vilkor; förbehålla, betinga sig. — **Klausūr,** f., inspärrning, klostertvång: förpligtelse för invånarne i flera kloster, att ej lemna cellerna el. klostrets murar; bokspänne; vikning af ett blad i en bok: åsneöra. — **Clāūstrum,** n., kloster.

**Claudicēra** och **Klaud-,** lat. (*claudicāre*) halta; **ōmne sīmile clāūdicat,** hvarje liknelse haltar.

**Claudius, Claudia,** se under **Claudera.**

**Clausul, Clausur, Claustrum,** se under **Claudera.**

**Clav** el. **Klav,** m., lat. **clāvis,** f., pl. **clāves,** nyckel; tonk. gemensam benämning på de olika tecken, hvilka ha sin plats på någon af notplanets linier och ifrån denna plats angifva noternas namn och bestämma deras tonhöjd: notnyckel; fig. förklaring af diktade namn, ord, bokstäfver o. s. v.; förklaring af något mörkt, otydligt, hemligt; **clāvis** äfv. tonk. tangent, isht. på orgel; **clāves Sāncti Pētri,** pl., den helige Petri nycklar, binde- och lösenyckeln; fig. kyrkligt herravälde. — **Claviatūr** och **Klav-,** f., samtliga tangenterna på ett tangentinstrument; jmf. **Manual** och **Tastatur; claviatūrregēring,** f., den mekanik i orgeln, genom hvilken spelventilerna stå i förbindelse med klaviaturen. — **Clavīcula,** f., egentl. liten nyckel; läkek. nyckelben; **clavicula Salomonis,** se under **Salomo.** — **Claviculār** el. **Klavikulār,** läkek. som hör till, angår el. har afseende på nyckelbenet. — **Claviculārius,** m., en, som har uppsigt öfver en kyrkas skattkammare, kyrkoskattmästare.

**Clavecīn** (klav'säng), n., fr., ett slags ur bruk kommet klaver, hvars strängar knäppas med skurna fjäderpennor, fästade vid ena ändan af tangenterna; **clav. électrīque** (- eläcktrīk'), af jesuiten Baptiste de la Borde i Paris år 1759 uppfunnet elektriskt klaver el. rättare klockspel, vid hvilket, genom tangenternas nedtryckning, kläppar, förmedelst ett elektriskt fluidum, sättas i rörelse, och, så länge tangenten hålles nedtryckt, fortfara att anslå motsvarande, lika stämda klockor; **clav. oculāire** (- åkylähr'), färgklaver: af Castel föreslaget redskap, hvarigenom omvexling af färger skulle väcka känslor på samma sätt, som omvexlingen af toner.

**Clavēr** och **Kl-,** n., fr. (*clavier*, nylat. *claviārium*, af lat. *clāvis*, se *Clav*), se **Claviatur,** under **Clav;** ur bruk kommet tonverktyg med tangenter; **klavērharmōnika,** f., se **Celestina; klavērhārpa,** f., ett slags harpa, som är försedd med klaviatur; **klavērutdrag,** anordning, som vidtagits med något, ursprungligen för hel orkester bestämdt, tonstycke, hvarigenom detta kan på klaver el. piano, så fullständigt, som det i sådana fall är möjligt, återgifvas.

**Claves Sancti Petri,** se under **Clav.**

**Claviatur,** se under **Clav.**

**Clavicēmbalo** (-tjāmbalo) el. **Clavicymbāl** och **Klav-,** m., ital. (jmf. *Clav* och *Cymbal*), se **Clavecin.**

**Clavichōrd** och **Klavikōrd,** n., nylat. (af lat. *clāvis*, jmf. *Clav*, och gr. *chordă*, jmf. *Chorda*), se **Clavecin.**

**Clavichōrdium,** n., lat.-gr. (jmf. *Clav* och *Chorda*), se **Spinett.**

**Clavicula, Clavicular, Clavicularius,** se [under **Clav.**

**Clavicylīnder** och **Klav-,** m., lat.-gr. (jmf. *Clav och Cylinder*), af Chladni år 1800 uppfunnet tangentinstrument, hvars toner frambringas genom glasstafvar, som vidröra en, medelst trampning i svängning försatt, glascylinder; jmf. **Euphon.**

**Clavicymbal,** se **Clavicembalo.**

**Clāviōrganum,** n., lat.-gr. (jmf. *Clav* och *Organon*), ett slags, stundom med pipor, stundom med strängar försedt, tangentinstrument, hvars strängar, vid tangenternas nedtryckning, vidröras af en, genom trampning i rotation försatt stråke, hvarigenom ett ljud, liknande det af viola di gamba, uppkommer.

**Clavis,** se **Clav.**

**Clāvus,** m., lat., spik; purpurrand på de gamla romerska senatorernas och riddarnes tunik, på de förres bredare: **lātus clāvus,** på de sednares smalare: **angūstus clāvus;** läkek. ett slags ögonsjukdom i hornhinnan, äfv. **clav. ōculi;** läkek. äfv. häftig smärta på någon viss punkt af hufvudet: **clav. hystēricus.**

**Clēmens,** m., lat., mansnamn med betyd.: den nådige, den milde. — **Clementīna, -tīne** (-tīhn'), och **Clemēnce** (klemängs'), f., fr., qvinnonamn med betyd.: den milda, den godhetsfulla. — **Clementīner,** pl., den del af corpus juris canonici (se d. o.), som innehåller den af påfven *Clemens V* föranstaltade och 1313 offentliggjorda samlingen af beslut.

**Clēophas,** m., gr. (af *klēīein*, göra bekant, prisa, berömma, och *pās, pāsa, pān*, all, allt), mansnamn med betyd.: den utmärkte, den allberömde.

**Clerc** (klähr), fr., **Clerk** (klark), eng., och **Klerk,** m., (af lat. *clēricus*, jmf. *Klerus*), en andlig; en lärd; i Frankrike: skrifvare hos en embetsman; i England: handelsbetjent, isht. biträde hos en skeppsmäklare. — **Clergē** (klärsjēh), m., fr., se **Klerus.**

**Cleresi,** se **Kleresi,** under **Klerus.**

**Clergé,** se under **Clerc.**

**Clerical, Clericat, Clericus,** se under **Klerus.**

**Clermōnt** (-mång), n., fr., ett slags rödt vin ifrån trakten af samma namn.

**Clētus,** m., gr. (af *klētōs*, kallad), mansnamn med betyd.: den kallade, den utkorade.

**Clichē** (-schēh), n., fr. (af *clicher*), afgjutning i smält metall, isht. af träsnitt, för att aftryckas i boktryckpress. — **Clichēra,** afgjuta isht. träsnitt, i smält metall.

**Cliēnt** och **Kliēnt,** m. och fem., lat. (*cliens*, egentl. den hörande, den hörsamme, i st. f. *cluens*, af *cluēre*, gr. *klyein*, höra), en, som åtnjuter en högres el. mäktigares beskydd, )( **Patron;** lagf. en, hvars fördel öfvervakas af en sakförare; skyddling, gunstling, myndling, jmf. **Pupill.** — **Klientēl,** n., den beskyddades förhållande till beskyddaren; beskydd, försvar, biträde inför rätta; inbegreppet af en sakförares alla kunder, äfv. af en läkares samtliga patienter, i allmnht. samlingen af alla dem, som stå under någons vård, skydd el. försvar.

**Clincaillerīe** (klängkaljerīh), se **Quincaillerie.**

**Clio,** se **Klio.**

**Clīque** (klick'), f., fr., sällskap; förening af flera

personer i och för utförandet af någon egennyttig el. för andra skadlig afsigt.

**Cloaca maxima, Cloacina,** se följ.

**Cloāk** el. **Kloāk,** m., lat. **cloāca,** f., underjordiskt aflopp för orenlighet; ställe der orenlighet samlas; **cloāca māxima,** f., den stora kloaken i Rom, en under Roms äldsta tid anlagd underjordisk byggnad, som leder all orenlighet ifrån staden ner till Tibern. — **Cloacīna,** riktig. **Cluac-,** f., den renande, binamn på Venus hos de gamla romarne.

**Cloquētte** (klåkhätt'), f., fr. (egentl. liten klocka: *clochētte*), hos de franske trubadurerna = **Tambourin,** se d. o.

**Clōset** och **Klosētt,** m., eng. (g.fr. *closet,* förkortn. af *clos,* inhägnad, af *clorre,* lat. *clāūdere,* tillsluta), stängsel, inhägnad; munkorg; afträde; nattstol, nattkärl.

**Cloth,** n., eng., ett slags tunt tyg, som begagnas till bokbindning.

**Clothīlda, Clotīlda,** el. fr. **Clotīlde** (-tīlld'), f., g.t., qvinnonamn med betyd.: den stridsberömda, den genom sitt mod namnkunniga, sköldmö.

**Clôtūre** (-tyhr'), f., fr. (af lat. *clāūdere,* tillsluta), stängsel, inhägnad; nunnas löfte att ej gå ur klostret, jmf. **Clausur;** afslutning af en sak.

**Clown** (klaun), m., eng. (sammandr. af lat *colōnus,* landtman, bonde), urspr. bondluns, tölp; gyckelmakare i äldre eng. skådespel och hos Shakespeare; vig gyckelmakare vid lindansnings- och konstberidningsskådespel.

**Club,** se **Klubb.**

**Cluniacēnser,** pl., nylat. (efter franska staden *Clugny*), munkar, tillhörande en gren af benediktinerorden.

**Co-,** lat. prep. = **Con,** se d. o.

**Coactiōn** och **Koaktiōn,** lat. **coāctio,** f. (af *cōgere,* nödga, tvinga), tvång; **coāctio non est imputābilis,** lagf. tvång är ej tillräkneligt. — **Koaktīv,** som sker med tvång.

**Coadamīter** och **Koad-,** pl. (af *con,* och *Adam,* se d. o.), menniskor, samtidiga med *Adam.*

**Coadjūtor** och **Koadj-,** m., nylat. (af *con,* se d. o., och *adjūtor,* hjelpare), medhjelpare, embetsbiträde; andlig furstes, erkebiskops el. biskops medhjelpare och på förhand utsedde efterträdare.

**Coadunēra** och **Koad-,** lat. (af *con,* se d. o., och *adunāre,* förena), återförena. — **Koadunatiōn,** f., återförening.

**Coagulēra** och **Koag-,** lat. (af *coagulāre,* och detta af *coāgulum,* se d. o.), ystas, löpna, lefra sig (om blod). — **Koagulābel,** som kan löpna, som kan lefra sig. — **Koagulabilitēt,** f., egenskapen el. förmågan att löpna el. lefra sig. — **Coagulāntia** el. **Koagulērande medel,** sådana, som komma blodet att lefra sig. — **Koagulatiōn,** f., ystning, löpnande. — **Koagulatīv,** som åstadkommer ystning, löpnande. — **Coāgulum,** n., det löpnade el. lefrade ämnet: blodlefver.

**Coaks** (kåks) och **Kōkes,** pl., eng. (trol. af *cook,* lat. *cōquere,* koka), förkolade el. s. k. afsvallade stenkol.

**Coalescēra** och **Koal-,** lat. (*coalescere*) el. **Koalisēra,** fr. (*coaliser*), förena sig, sluta förbund. — **Koalitiōn,** f., förening, förbund (gerna med bibegrepp af något mindre ädelt syfte); jmf. **Allians.**

**Coalition,** se föreg.

**Coaptēra** och **Koapt-,** lat. (*coaptāre*), sammanfoga, afpassa. — **Koaptatiōn,** f., infogning, afpassning.

**Coarguēra** och **Koarg-,** lat. (*coargūere,* af *con,* se d. o., och *argūere,* påstå, förfäkta), öfverbevisa, vederlägga.

**Coarticulatiōn** och **Koartikulatiōn,** f., nylat. = **Synarthrosis,** se d. o.

**Cōating** (kåting), n., eng. (egentl. drägt, af *to coat,* bekläda, påtaga en rock: *coat*), engelska benämningen på de långhåriga, klädesartade och gröfre, tjockare tyger, hvilka hos oss i allmnht. kallas än fris och frisad, än doffel; äfv. ett groft, slätt, engelskt och sachsiskt kamullstyg till fruntimmerskappor.

**Cob,** m., i Gibraltar: benämningen på en spansk piaster, ungefärl. = 4 rdr. rmt.

**Cobāltum,** n., nylat., se **Kobolt.**

**Cobīd, Cobīdo,** sp., el. **Covādo,** port., m. (af sp. *cūbito,* lat. *cūbitus,* armbåge; jmf. *Codo*), längdmått i Kina = 1,26 fot; i Ostindien = 1,54 fot.

**Cōbra-cabēlo,** f., port. (riktig. *cōbra de capēllo,* af *cōbra,* lat. *cōlubra,* orm, och *capēllo,* kåpa, hufva, hätta), glasögonsorm: en af de giftigaste ormar i Ostindien.

**Cōca,** f., sp., ämne, som fås af bladen af *erythrōxylon cōca* och som tuggas af indianerna i Peru.

**Cocāgna** (kåkānnja), ital., el. **Cocāgne** (kåkānj'), fr., f., (af ital. *cūcca,* kaka, bakverk, af lat. *cōquere,* koka), förr i Neapel: årlig folkfest på de fyra sista söndagarna i karnevalen, då på en särskilt uppförd ställning vin och matvaror utdelades ibland folket, jmf. **Congiarier;** deraf oeg. **pays de cocāgne** (päih dö -), n., fr., land, hvarest man lefver i sus och dus; **māt de cocāgne** (mah dö -), m., fr., el. **cuccāgna** (kuckānnja), f., ital., i Frankrike och Italien: med såpa bestruken mast, uppför hvilken de täflande vid allmänna folkfester skola klättra, för att nedtaga de pris, som vid toppen äro fästade.

**Cocārde,** f., och **Kokārd,** m., fr. (*cocārde,* af *coq,* tupp), ett slags bandros, af hvars färg man kan igenkänna den nation el. det parti, hvartill den person, som bär densamma, hör.

**Coccionēll, Cochenīlle** och **Kochenīll,** m., (fr. *cochenīlle,* af lat. *cōccus,* skarlakansfärgad, af *cōccum,* gr. *kōkkos,* skarlakansfärg), ett slags sköldlus, hvaraf fås det bekanta röda färgämnet af samma namn.

**Cōcculi īndici,** pl., lat., kockelkärnor el. den rödsvarta, bärlika frukten af den på kusten af Malabar och i indiska arkipelagen inhemska klängväxten *anamīrta cocculus,* och hvilka i England begagnas till förfalskning af öl.

**Cochemar,** se **Cauchemar.**

**Cochenille,** se **Coccionell.**

**Cochleāria,** f., nylat. (af lat. *cōchlear,* sked), skedört: vid hafsstranden vildt växande ört, som användes i läkekonsten, isht. emot skörbjugg, och verkar urindrifvande.

**Cochlīter** och **Koklīter,** pl., gr. (af *kōchlos,* snäcka), förstenade snäckor.

**Cochōn** (kåschång), m., fr. (ursprungl. gris, af *coche,* sugga), i högsta grad osnygg menniska,

svin. — **Cochonnerī** (kåschånnerī), n., osnygghet, svineri.

**Cōcket,** m., eng., tullbevis, skriftlig tillåtelse att tullfritt utföra varor.

**Cōckney** (kåckni), m., eng. (g.eng. *cokenay*, sannol. af *cokaygne*, land för lättingar; jmf. *Pays de cocagne*, under *Cocagna*), i London: öknamn på de unga männerna i City; morsgris; sprätt.

**Cocō** (kåkāh), m., fr., dryck af vatten och lakritsrot, som mycket nyttjas af den fattigare befolkningen i Paris.

**Cocodēs** (kåckodāh), m., fr., inom de högre kretsarna, ursprungl. i Frankrike, sederm. äfv. annorstädes: man, som står i hemligt förhållande till en annans hustru och härför betalar henne. — **Cocodētte** (kåckodātt'), f., gift qvinna inom de högre kretsarne, som, för att kunna tillfredsställa sitt begär efter lyx, säljer sina behag. — **Cocodetterī,** n., det slags sedeförderf inom de högre kretsarna, ursprungl. i Frankrike, sederm. äfv. annorstädes, som består deri, att gifta qvinnor, hvilka ej på annat sätt kunna tillfredsställa sitt begär efter lyx, hemligen sälja sin ynnest åt män, som äro villige och i stånd att förse dem med medlen dertill.

**Cocōn** och **Kokōng,** m., fr. (demin. af *cōque*, äggskal, af lat. *cōncha*, snäckskal, mussla), den hylsa, som nattfjärilarne och andra insekter spinna omkring sig, innan de förvandlas till puppor, och som består af fina trådar, hvilka de förfärdiga af en saft, som de afsöndra från sig sjelfva och som stelnar i luften; isht. silkesmaskens pupphylsa.

**Cocos,** se **Kokos.**

**Coctiōn** el. **Coctūr,** äfv. **Kokt-,** f., lat. (*cōctio*, *coctūra*, af *cōquere*, koka), kokning; äfv. matsmältning.

**Cocū** (kåkhȳh), m., fr. (för *coucōū*, lat. *cūculus*, gök), hanrej.

**Cocȳtus,** se **Kocyt.**

**Cōda,** f., ital. (lat. *cāūda*), egentl. svans; versk. terzin (se d. o.), som understundom bifogas till en sonnett; tonk. slutsats i ett af flera delar sammansatt musikstycke.

**Cōde** (kåhd'), m., fr. (lat. *cōdex*, se d. o.), lagbok, samling af lagar och förordningar; **cōde civīl,** civila lagen; **cōde criminēl,** brottmålslagen; **cōde Napoleōn** (- -leång), den, ursprungl. under benämningen **cōde civīl des Françāis** (- - däh frangsāh), år 1804 offentliggjorda civila lagen i Frankrike.

**Codēbitor,** m., nylat., medgäldenär.

**Cōdex,** m., pl. **cōdices,** lat. (ursprungl. *cāūdex*, stam, trädstam; derpå: med vax öfverdragna träskifvor, på hvilka man fordom skref, hvarefter de sammanlades i form af en bok), i allmnht. bok; isht. stor bok; efter boktryckerikonstens uppfinning: hvarje skrifven bok, äfv. **cod. manuscrīptus;** lagsamling, lagbok, lagverk; **cod. argēnteus,** af 187 blad bestående pergamentshandskrift med bokstäfver af silfver, innehållande en del af Ulphilas götiska bibelöfversättning, som 1669 af Magnus Gabriel de la Gardie skänktes till Upsala bibliotek och der förvaras; **cod. membranāceus,** pergamentshandskrift; **cod. rescrīptus,** handskrift, hvars ursprungliga innehåll blifvit öfvertäckt af en annan skrift, äfv. **cod. palimpsēstos,** jmf. **Palimpsest.** — **Codicīll** och **Kod-,** m., (lat. *codicīllus*, demin. af *cōdex*, och sålunda egentl. liten handskrift), tillägg i el. till ett testamente. — **Kodicillār,** som finnes i, som hörer till el. har afseende på en kodicill; **kodicillārklausūl,** m., se **Clausula codicillaris.** — **Codificatiōn** och **Kodifik-,** f., utarbetande af lagar el. lagverk, ordnad samling af de till en viss gren af lagfarenheten el. under en viss tid gällande lagbestämmelser.

**Codicill, Codicillar,** se föreg.

**Codification,** se under **Codex.**

**Codīlle** och **Kodīlj,** m., fr. (sp. *codīllo*), dubbel bet i lomber m. fl. spel.

**Codivisiōn** och **Kod-,** f., lat. (af *con*, se d. o., och *divīdere*, dela, jmf. *Dividera*), biindelning, indelning af ett och samma hela ifrån en annan synpunkt; jmf. **Fundamentum dividendi.**

**Cōdo,** m., sp. (fr. *coude*, lat. *cūbitus*), egentl. armbåge; längdmått, ungefärl. = $1\frac{1}{2}$ fot; jmf. **Cobido.**

**Cōēcum** (söhkum), n., lat. (af *cōēcus*, blind), läkek. blindtarm.

**Coëffēra, Koeff-** och **Coiffēra** (kåaff-), fr. (af *coëffe*, *coïffe*, hufva, ital. *cūffia*, g.t. *chuppha*, hufvudbindel), ordna och kläda hår; påsätta hufvudprydnad. — **Coëffēūr, Koeffōr** och **Coiffēūr** (kåaffōhr), m., person, som ordnar och kläder hår. — **Coiffēūse** (kåaffōs'), f., qvinna, som kläder fruntimmer i hufvudet. — **Coiffūre** (kåaffȳhr') och **Koeffȳr,** m., hufvudprydnad, hårklädsel; äfv. hufvudbonad.

**Coëfficiēnt** och **Koeff-,** m., nylat. (af *con*, se d. o., och *effīcere*, åstadkomma), i algebran: det tal, med hvilket en viss storhet skall multipliceras; fyllnadstal.

**Coelestinus, Coelestina,** se **Celestinus.**

**Cōēlum** (söhlum), **non ānimum, mūtant, qui trans māre cūrrunt,** lat: far öfver hafvet du hän, väl ort, men ej lynne du byter.

**Coemetērium,** n., pl. **-tēria** (söhmet-), lat.-gr. (gr. *koimātārion*, lat. *cimetērium*, fr. *cimetière*), gemensam begrafningsplats för de första kristne.

**Cōēna** (söhna), f., lat., hufvudmåltiden hos de gamla romarne, som intogs omkr. kl. 3; i allmnht. måltid; **cōēna Dōmini,** Herrans nattvard, äfv. benämning på skärtorsdagen; **post cōēnam stābis, seu** (sävv) **pāssus mille meābis,** lat. ordspråk: efter måltiden bör du stå, el. gå tusen steg. — **Coenācu-lum** el. **Cenākel,** n., matsal, isht. i kloster, jmf. **Refectorium;** äfv. Kristi sista aftonmåltid och framställningen deraf i Lionardo da Vinci's berömda målning, ital. **Il cenācolo** (-tjenāk-), m.

**Coenōbium** (söhnōb-), n., gr. (af *koinōs*, gemensam, och *bīos*, lif), egentl. ställe, hvarest flera lefva tillsammans; kloster. — **Cenobiārk,** m., (gr. *ārchein*, vara den förste, herrska), klosterföreståndare. — **Cenobīt,** m., munk; jmf. **Anachoret.** — **Cenobītisk,** klosterlig.

**Coërcēra** och **Koerc-,** lat. (*coercēre*), hålla i tygel, tämja; **koercērande medel,** tvångsmedel. — **Koercībel,** som kan tyglas, som kan tämjas. — **Koercibilitēt,** f., egenskapen el. förmågan att kunna tyglas, tämjas. —

**Koercitiōn**, f., tvång, sträng tillsyn. — **Koercitīv**, tvingande; **koercitīvkrāft**, den kraft, hvarigenom magnetiseradt stål qvarhåller magnetismen inom hvarje dess molekyl så fördelad, att polaritet uppstår.

**Coëssēns** el. **Coëssentialitēt**, äfv. **Koess-**, f., nylat. (af *con*, se d. o., och *ēsse*, vara), i treenighetsläran: de tre personernas gemensamma gudomsväsende.

**Coëtān** och **Koet-**, lat. (*coaetāneus*, (af *con*, se d. o., och *āētas*, ålder), samtidig, jemnårig; subst. m. och f., en jemnårig; skolkamrat.

**Coëternitēt** och **Koet-**, f., nylat. af *con*, se d. o., och *aetērnitas*, evighet), lika evig varaktighet.

**Cōētus** (sōhtus), m., lat. (sammandr. af *cōitus*, af *coīre*, komma tillsamman), församling, isht. af åhörare; mängd, skara.

**Coeur** (khöhr), m., fr. (lat. *cor*), hjerta; i kortspel: hjerter; **de bon coeur** (dö bång -) el. **de grand c.** (- grang -), af godt hjerta, hjertans gerna; **mon coeur** (mång -), min älskling; **par coeur**, utantill; **à contre-coeur**, ogerna.

**Coëxistēra** och **Koex-**, nylat. (af *con*, se d. o., och *exsīstere*, uppstå, framträda, jmf. *Existera*), vara till på samma gång. — **Koexistēns**, f., samtidig tillvaro. — **Koexistēnt**, varande samtidigt till, som finnes till på samma gång.

**Coëxtensiōn** och **Koext-**, f., lat. (af *con*, se d. o., och *extēndere*, utsträcka), lika stor utsträckning. — **Koextensīv**, som har lika stor utsträckning.

**Cogitēra** och **Kog-**, lat. (*cogitāre*, sammandr. af *co-agitāre*, af *con*, se d. o., och *agitāre*, sätta i rörelse; afhandla, öfverväga), tänka, eftertänka, öfverväga; **cōgito, ērgo sum**, lat.: jag tänker, alltså är jag till (filosofen Descartes' hufvudgrundsats). — **Kogitābel**, som låter tänka sig. — **Kogitatiōn**, f., eftertanke; öfvervägande, begrundande.

**Cogito, ergo sum**, se föreg.

**Cōgnac** och **Kōnjak**, m., fr. (efter franska staden *Cognac*), egentl. en finare sort, af drufvor beredt, franskt brännvin; äfv. benämning på åtskilliga gröfre brännvinssorter.

**Cognāt** och **Kognāt**, m., lat. **cognātus**, (af *con*, se d. o., och *nātus*, född, af *nāsci*, födas), blodsförvandt på mödernesidan, el. på qvinnolinien, )( **Agnat**, se d. o.; äfv. i allmnht. blodsförvandt; **cognāti ex baptīsmo**, pl., lat., »dopsyskon», faddrar; **cognāti ex travērso**, pl., slägtingar på sidolinien, sidoanförvandter. — **Cognatiōn** och **Kogn-**, lat. **cognātio**, f., slägtskap på mödernesidan; äfv. i allmnht. slägtskap; **cognātio spirituālis**, andlig slägtskap, isht. emellan faddrar. — **Kognātisk**, beslägtad på mödernesidan; **kognātisk arfsrätt**, arfsrättighet, som utsträcker sig äfven till den qvinliga afkomman.

**Cognitio**, **Cognitional**, m. fl., se under **Cognoscera**.

**Cognōmen**, n., lat. (af *con* och *nomen*, se d. o.), [tillnamn, öknamn.

**Cognoscēra** och **Kogn-**, lat. (*cognōscere*), lära känna, fatta; döma; undersöka, förhöra. — **Cognitiōn** och **Kogn-**, lat. **cognītio**, f., insigt, kunskap; laga undersökning; **ābsque cāūsae cognitiōne**, lat., utan föregående undersökning af saken. — **Kognitionāl**, som hör till, som har afseende på laga undersökning. — **Cognitionāliter**, efter el. till följe af laga förhör.

**Coherēra** och **Koh-**, lat. (*cohaerēre*, af *con*, se d. o., och *haerēre*, hänga fast vid), hänga tillsammans, hålla ihop. — **Koherēns**, f., sammanhang, samband. — **Koherēnt**, som hänger tillsammans, som håller ihop. — **Kohesiōn**, f., fys. kroppars el. kroppsdelars sammanhängande, sammanhangskraft, jmf. **Adhesion**; oeg. sammanhang inom en följd af tankar, jmf. **Connexitet** och **Nexus**; **kohesiōnskrāft**, den naturkraft, till följe hvaraf en kropps särskilta delar sträfva att hänga tillsammans. — **Kohesīv**, som åstadkommer el. företer sammanhang.

**Cohēres** el. **-hāēres**, m., pl. **coherēdes** el. **-haerēdes**, lat. (af *con* och *hēres*, se d. o.), medarfvinge.

**Cohesion**, **Cohesiv**, se under **Coherera**.

**Cohibēra** och **Koh-**, lat. (*cohibēre*, af *con*, se d. o., och *habēre*, hafva, hålla), hålla tillbaka, hejda. — **Kohibitiōn**, f., tillbakahållande, hejdande, inskränkning.

**Cohobēra** och **Koh-**, m.lat. (*cohobāre*, fr. *cohober*), destillera på nytt. — **Kohobatiōn**, f., förnyad destillering.

**Cohōrt** och **Koh-**, m., lat. (*cōhors*), hos de gamla romarne: tiondedelen af en legion el. 400 man och derutöfver; trupp, skara.

**Cohortēra** och **Koh-**, lat. (*cohortāri*), uppmuntra; förmana. — **Kohortatiōn**, f., uppmuntran, förmaning.

**Cohūe** (kåhȳh), f., fr. (m.lat. *cohūa*, salutorg), stojande folkhop.

**Coiffera**, **Coiffeur**, **Coiffeuse**, **Coiffure**, se **Coëffera**.

**Coīn** (kåång), m., fr. (prov. *cong*, *cunh*, ital. *cōnio*, af lat. *cūneus*, kil), myntstämpel.

**Coincidēra** och **Koinc-**, nylat. (af *con*, se d. o., och *incīdere*, infalla), sammanträffa, falla in på samma punkter, inträffa på samma tid. — **Koincidēns**, f., sammanträffande, sammanfallande. — **Koincidēnt**, sammanfallande, som sammanträffar på samma punkt el. inträffar på samma tid.

**Coinspicēra** och **Koinsp-**, nylat. (af *con*, se d. o., och *inspīcere*, se in i, se hän på, besigtiga; jmf. *Inspicera*), utöfva tillsyn tillsammans med en el. flera.

**Coïōn** (kåiång) och **Kujōn**, m., fr. (prov. *coillōn*, ital. *cogliōne*, testikelpungar, pungsten, af lat. *cōleus*, besl. med *cūleus*, säck, pung), odugling, usling, skurk; hos oss isht. feg stackare, mes, kräk, jmf. **Poltron**. — **Coïonnēra** och **Kujonēra**, skymfligt bemöta, öfvermodigt behandla, topprida. — **Coïonnerīe** (kåiånnerih), f., och **Kujonerī**, n., skymflig, öfvermodig behandling, toppridning; nidingsdåd, skurkstreck; feghet, lågt tänkesätt.

**Coi sordini**, se under **Sordin**.

**Coitiōn** och **Koit-**, f., lat. (*coitio*, af *coīre*, gå tillsamman, förenas, para sig), sammankomst, förening. — **Cōitus**, m., parning, samlag; **cōitus anticipātus**, samlag i förtid, samlag före äktenskapet; **cōitus damnātus** el. **co. illicitus**, förbjudet samlag, isht. emellan

blodsförvandter, blodskam; **e cōitu damnāto,** (framfödd) genom äktenskapsbrott el. blodskam.

**Coitus,** se föreg.

**Cōjōte,** m., sp.-amerik. (*coyōte*, inhemsk), amerikansk schakal, som har likhet med både hund, räf och varg.

**Cokes,** se **Coaks.**

**Col-,** lat. förstafvelse, se **Con.**

**Col,** ital., sammandr. af **con il, Cōllo** el. **Coll',** sammandr. af **con lo:** med den el. det; **Cōlla** el. **Coll',** sammandr. af **con la:** med den. *Sammanställningar med* **Col, Coll'** el. **Colla,** *såsom* **Col legno, Coll' arco, Coll' ottava, Colla parte,** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, således under* **Legno, Arco, Ottava, Parte.**

**Col,** m., fr. (lat. *cōllum*), egentl. hals; spännhalsduk, krage; trångt bergspass, isht. i Alperna.

**Cola, Colation, Colatorium, Colatur,** se under **Colera.**

**Cōlchicum,** n., lat., nakna jungfrun, tidlösa: i södra och mellersta Europa vildt växande, hos oss odlad, giftig växt, hvars frön användas inom läkekonsten. — **Colchicīn,** n., af Pelletier och Caventou 1819 upptäckt egendomlig saltbas i tidlösa.

**Colcothār,** m., (af Paracelsus infördt, sannolikt ifrån arabiskan hämtadt ord), engelskt rödt, jern- el. brunockra: ett slags målarfärg, som vid beredning af svafvelsyra erhålles genom destillation af jernvitriol.

**Cōldcrēām** (kōhldkrīhm), n., eng., egentl. kall grädde; salva el. pomada, som för sin vällukt och renhet användes både såsom hudförsköningsmedel och såsom tjenlig emot yttre inflammationer, samt vanligen beredes af smält vax, hvalraf, mandelolja, rosenvatten och glycerin.

**Colēra** och **Kol-,** lat. (*colāre*), sila, klara; **cōla** (på recepter): sila! klara! — **Kolatiōn,** nylat. (*colātio*) och **Kolatūr,** nylat. **colatūra,** f., silning, afsilning; äfv. siladt afkok; **colatūrae ādde** (på recepter): tillägg till det afsilade! — **Colatōrium,** n., silduk.

**Colica,** se **Kolik.**

**Colifichēt** (kålifischäh), m., fr. (af *col*, *cou*, hals, och *ficher*, fästa), egentl. halsprydnad; leksak; bjefs, grannlåt, illa använd prydnad; i trädgårds-, byggnads- och talkonsten: osmaklighet.

**Colisēum** el. **Colossēum,** n., lat. (efter Neros ursprungl. der uppställda kolossala bildstod: *colōssus*, gr. *kolossōs*), ital. **colisēo,** m., Roms största och praktfullaste, af Vespasian grundlagda, af Titus 80 eft. Kr. fullbordade amfiteater, som rymde omkr. 87,000 åskådare och uppläts till storartade offentliga skådespel, såsom djurfäktningar och låtsade sjödrabbningar, samt nu utgör Roms väldigaste ruin; stor praktbyggnad till offentliga förlustelser i allmänhet.

**Coll'** och **Colla,** se under **Col.**

**Collabēra** och **Koll-,** lat. (*collābi*, af *con*, se d. o., och *lābi*, falla), falla tillsamman, instörta; sjunka, falla in. — **Collāpsus,** m., nylat., läkek. krafternas aftagande, isht. vid dödens annalkande.

**Collaborēra** och **Koll-,** lat. (*collaborāre*, af *con*, se d. o., och *laborāre*, arbeta; jmf. *Laborera*), arbeta tillsamman; samverka. — **Collaborātor** och **Koll-,** m., medarbetare, medhjelpare; äfv. biträdande lärare vid en skola, underlärare. — **Kollaboratūr,** f., en medhjelpares, en underlärares befattning.

**Collāna,** f., ital. (af *cōllo*, lat. *cōllum*, hals), halskedja, ordenskedja.

**Collapsus,** se under **Collabera.**

**Colla punta dell' arco,** se under **Punta.**

**Collāre,** n., lat. och ital. (af lat. *cōllum*, ital. *cōllo*, hals), halsband, halskrage; isht. halsband el. krage af mörk färg, försedd med hvita kanter el. spetsar, som bäres af de katolska andlige.

**Collās-manēr** (kållāh-), n., af fransmannen *Collas* 1830—1831 uppfunnet el. snarare utbildadt manér i kopparstickskonsten, medelst hvilket man tycker sig se verkliga upphöjningar på papperet.

**Collaterāl** och **Koll-,** nylat. (af *con*, se d. o., och *lātus*, genit. *lāteris*, sida), som har en sidoställning, stående i ett sidoförhållande; **kollaterālārf,** arf, som tillfaller sidoarfvinge till den aflidne; **kollaterālarfvinge,** sidoarfvinge; **kollaterāllīnie,** f., sidolinie, slägtskap på sidolinien. — **Collaterāles** el. **Kollaterāler,** pl., slägtingar på sidolinien: kollateralslägtingar. — **Kollaterationn,** f., ett slags ympning. — **Kollaterēra,** på ett eget sätt ympa.

**Collatiōn** och **Koll-,** f., lat. **collātio** (egentl. sammanförande, sammanställande, af *confērre*, föra tillsamman, jemföra, öfverlåta, använda; jmf. *Conferera*), jemförelse af tvenne el. flera skrifter; mellanmåltid, förfriskning; måltid, då hvarje gäst medför en maträtt; lätt måltid, isht. på någon annan tid af dagen, än vid middagstiden; i allmnht. mindre, festlig tillställning; **collātio bonōrum,** inberäkning, vid delningen af qvarlåtenskap, af det, som en arfvinge redan under den ärfdes lifstid bekommit. — **Kollationēra,** jemförande genomse, granska en afskrift med ledning af originalet, ark för ark jemföra böcker och skrifter för att rätta möjliga fel el. upptäcka, om något i dem fattas; intaga förfriskningar, deltaga i en lätt måltid, hålla mindre, festlig tillställning. — **Kollationēring,** f., jemförande genomseende, granskning af en afskrift med ledning af originalet; hos bokbindare och bokhandlare: arkräkning; äfv. kalasande. — **Collātor,** m., förlänare, utnämnare, en, som har rättighet att bortgifva en presterlig beställning, jmf. **Patronus;** en, som jemför böcker, handskrifter o. s. v. — **Collatūr** och **Koll-,** f., kallelserätt till presterlig beställning.

**Collatis, Collato,** se under **Conferera.**

**Collator, Collatur,** se under **Collation.**

**Collē,** fr. (af *collēr*, limma, klistra), egentl. fastlimmad, vidklistrad; i biljardspel: tätt vid vallen; **collēbōll,** boll, som ligger tätt vid vallen af biljardbordet; **collēstōt,** stöt med en boll, som ligger tätt vid vallen af biljardbordet.

**Collēct** och **Kollēkt,** m., lat. (*collēcta*, af *collīgere*, plocka tillsamman, samla), samling af bidrag till välgörande ändamål; särskilt: insamling vid gudstjensten af frivilliga gåfvor, isht. af penningar, ford. i håfvar, nu i bäcken, i allmnht. penningeinsamling; bön, som näst före episteln läses el. sjunges af presten, vänd

emot altaret (benämningen antingen deraf, att den var en af valda ord ur Skriften sammanfattad bön, el. deraf att den förrättades samfäldt af presten och den samlade menigheten). — **Collectānea** el. **Kollektāneer**, pl. samlade anmärkningar el. tankar ur böcker el. skrifter. — **Kollektānt**, m., samlare, isht. insamlare af gåfvor el. almosor. — **Kollektatiōn**, f., samling, insamling; **kollektatiōnsrätt**, tillåtelse, rättighet att insamla penningar. — **Kollektēra**, samla, föranstalta en penningeinsamling, insamla. — **Collectēūr**, fr., och **Kollektōr**, m., samlare, insamlare, jmf. **Kollektant**; äfv. en, som insamlar penningar till ett lotteri genom försäljning af lotter, lottförsäljare. — **Kollektiōn**, f., samling, antal, mängd; anstalt för insamling af penningar till ett lotteri, lottförsäljning. — **Kollektīv**, som samlar; sammanfattande, som inbegriper flera; **kollektīvglās**, brännglas, solglas: glas, som samlar solstrålarna i en brännpunkt; **kollektīvnōt**, f., gemensam skrifvelse, tillkännagifvande, utfärdadt af flera i förening; isht. gemensam diplomatisk skrifvelse från flera regeringar; **kollektīvsällskap**, handelssällskap, för hvars förbindelser hvarje deltagare är ansvarig med hela sin förmögenhet, jmf. **Société en nom collectif** och **Joint trade**, under **Trade**. — **Collectivum** el. **Kollektiv**, se under **Nomen**. — **Collēctor**, m., redskap till insamling af mindre mängd elektricitet, jmf. **Condensator**; äfv. = **Collecteur**, se ofvan.

**Collēga** och **Koll-**, m., pl. **-lēger**, lat. (af *con*, se d. o., och *legāre*, afsända med uppdrag, utnämna), medhjelpare, embetsbroder; **collēga schōlae**, medlärare i en skola. — **Kollegiāl**, som hör till, har afseende på el. styres af ett kollegium; vänskaplig; broderlig; **kollegiālstyrelse**, statsförvaltningens handhafvande till en väsendtlig del af särskilta embetsverk. — **Collegiāliter**, på embetsvis, embetsmessigt; embetsbroderligt, endrägtigt; på det för ett kollegium bestämda el. gällande sätt. — **Kollegialitēt**, f., embetsbroderlighet, samverkan och öfverensstämmelse i tänkesätt och sträfvanden hos embetsbröder. — **Kollegiānt**, m., åhörare vid en akademisk föreläsning; äfv. medlem af ett ur remonstranterna framgånget religionssällskap i Holland i början af 17:de årh. — **Kollegiāt**, m., stiftsmedlem, stiftsherre; **kollegiātkyrka**, stifts- el. domkyrka, som ej står under någon biskop. — **Kollegiatūr**, f., vid en del universiteter i utlandet: byggnad, hvari studerande bo till sammans under lärarnes uppsigt; jmf. **Sodalitet**. — **Collēgium**, n., pl. **-lēgia**, el. **Kollēgium**, n., pl. **-lēgier**, ital. **collēgio** (kållēdjo), hos de gamla romarne: förening af personer, förbundna genom likartadt embete el. åliggande; i allmnht. hvarje för ett visst gemensamt ändamål förenadt sällskap; högre förvaltande embetsverk; benämning på högre läroverk i åtskilliga länder (i Frankrike och Belgien **Collēge** [kollēsj'], i England **Cōllege** [kållidsch]); vid högskola: församling af studerande, som åhöra en föreläsning, jmf. **Auditorium**; äfv. benämning på samtliga föreläsningar öfver en viss kurs vid ett högre läroverk; samling af anteckningar vid akademiska föreläsningar; **collēgium illūstre**, högskola för adliga ynglingar; **coll. mēdicum**, sundhetsråd: embetsverk, som har till åliggande att öfvervaka och leda sundhetsvården; **coll. privātum**, enskilt föreläsning, för hvilken åhörarne vanligen erlägga afgift; **coll. privatīssimum**, föreläsning, som hålles endast för en el. några få, som derför vanligen till föreläsaren erlägga betalning; **coll. de propaganda fide**, se **Congregatio de propag. fide**; **coll. pūblicum**, offentlig föreläsning, för hvilken åhörarne ej erlägga betalning; **coll. sācrum**, ital. **sācro collēgio**, den heliga församlingen, näml. af kardinalerna i Rom; **tres fāciunt collēgium**, tre utgöra el. bilda ett kollegium, tre bisittare utgöra fullsuten rätt, tre medlemmar måste vara närvarande för att göra ett beslut giltigt.

**Collége, Collegial, Collegiant, Collegiat, Collegio, Collegium**, m. fl., se föreg.

**Collerētte** och **Kollerētt**, f., fr. (af *col*, *cou*, lat. *cōllum*, hals), ett slags halskrage för fruntimmer.

**Collēt** (kållāh) och **Kollētt**, m., fr. (ital. *collētto*, af *cōllo*, fr. *col*, *cou*, lat. *cōllum*, hals), egentl. halskrage, krage; ridjacka; **collēt montē** (- mångtēh), ford. styf fruntimmerskrage; fig. stolt, afmätt väsende.

**Colli**, se **Collo**.

**Collidēra** och **Koll-**, lat. (*collīdere*, af *con*, se d. o., och *laedere*, häftigt stöta emot, skada, såra, angripa), fiendtligt stöta tillsamman, råka i fiendtlig beröring, träda i vägen för hvarandra. — **Collisiōn** och **Koll-**, f., sammanstötning, strid; tvenne krafters, lagars, handlingars, pligters o. s. v. hindrande verkan emot hvarandra; täflan emellan tvenne olika intressen; trångmål, klämma, förlägenhet; **kollisiōnsfäll**, stridigt fall el. förhållande i det menskliga lifvet, då uppfyllandet af en pligt oundvikligen medför öfverträdelse af en annan.

**Colliēr** och **Koljē**, m., fr. (lat. och ital. *collāre*, af fr. *col*, *cou*, ital. *cōllo*, lat. *cōllum*, hals), halsband, halskedja, ordenskedja; jmf. **Collana**.

**Colligēra** och **Koll-**, lat. (*collīgere*, af *con*, se d. o., och *lēgere*, hopplocka, samla), samla, insamla; (el. af *colligāre*, af *con*, se d. o., och *ligāre*, binda), sammanbinda, hopfästa. — **Kolligatiōn**, f., sammanbindning.

**Collimēra** och **Koll-**, lat. (*collimāre*, el. förmodl. riktig. *collineāre*, af *con*, se d. o., och *lineāre*, uppdraga efter linealen, från olika punkter vara riktad emot ett mål. — **Kollimatiōn**, f., el. **Kollimatiōnslīnie**, f., astron. den räta linie, hvari ögat genom en kikare riktas på det föremål, som skall mätas.

**Colliquatiōn** och **Kolliqvatiōn**, f., nylat (af lat. *con*, se d. o., och *liquāre*, göra flytande), smältning, sammansmältning; upplösning, förruttnelse; läkek. osund upplösning af kroppens vätskor, som kan medföra rötfeber; **kolliqvatiōnsfēber**, m., rötfeber. — **Kolliqvatīv**, smältande, upplösande; mattande, försvagande. — **Kolliqvescēnt**, smältande, som smälter bort, som upplöser sig genom smältning.

**Collision**, se under **Collidera**.

**Cōllo**, m., pl. **cōlli**, ital. (fr. *colis*, af lat. *col-*

*lum*, hals), packe, låda, bal, stycke; varupacke, stycke fraktgods.

**Collocēra** och **Koll-,** lat. (*collocāre*, af *con*, se d. o., och *locāre*, ställa, sätta, lägga, jmf. *Locus*), ställa, ordna; utlåna. — **Collocatiōn** och **Kollokatiōn,** f., sättande på rätt ställe; ordnande; anvisning af plats; utlåning, utställande af penningar, för att göra dem fruktbärande; **kollokatiōnsdōm,** bestämmande af den ordning, hvari borgenärerna skola godtgöras af en konkursmassa.

**Collocution,** se under **Colloquera.**

**Collōdion** el. **-lōdium,** n., nylat. (af gr. *kollōdäs*, limartad, klibbig, af *kōlla*, lim), af Maynard i Boston 1848 upptäckt, färglös, temligen tjock vätska, bestående af en lösning af bomullskrut i eter, som af läkarne begagnas som ett sårläkande medel, alldenstund det, då huden i flera omgångar dermed bestrykes, genom eterns afdunstning bildar ett tätt hoplimmande lager, som emotstår både vatten och alkohol.

**Colloquēra** och **Kolloqvēra,** lat. (*cōlloqui*, af *con*, se d. o, och *lōqui*, tala), samtala. — **Collocutiōn** och **Kollokutiōn,** f., el. **Collōquium,** n., samtal, muntlig pröfning; jmf. **Conferens, Conversation, Dialog, Disputation, Examination; collōquium caritatīvum,** muntlig öfvertalning till förlikning i godo; **coll. familiāre,** förtroligt, enskilt samtal; äfv. skämtv. sqvallersamqväm.

**Colludēra** och **Koll-,** lat. (*collūdere*, af *con*, se d. o., och *lūdere*, leka), egentl. leka tillsamman, spela under samma täcke, vara i hemligt förstånd. — **Collūdium,** n., **Collusiōn** el. **Koll-,** f., hemligt förstånd, svikligt, bedrägligt aftal. — **Kollusōrisk,** hemligen aftalad, bedrägligen öfverenskommen.

**Collustrēra** och **Koll-,** lat. (*collustrāre*, af *con*, se d. o., och *lustrāre*, göra klar, upplysa, jmf. *Lustrum*), framställa i full dager, belysa från alla sidor, noga betrakta.

**Colluviōn** och **Koll-,** f., nylat. (*collūvio*, af *collūere*, skölja, spola), sammanflöde, isht. af orenlighet.

**Cōlly,** m., pl. **cōllys,** förvrängning af *colli*, se **Collo.**

**Cōlma,** f., ital. (af *colmāre*, flöda öfver), springflod i Adriatiska hafvet.

**Colōbium,** n., lat. (gr. *kolōbion*, ett slags underplagg utan ärmar), ford. lifplagg, nästan liknande en sticktröja.

**Colombin,** se **Columbin.** — **Colombīna,** f., ital. (af lat. *colūmba*, dufva), egentl. liten dufva; qvinnofigur i det lägre italienska lustspelet, framställande en glad och skämtsam tärna, Arlecchinos älskarinna, äfv. **Arlecchinētta** (-khin-), f.; **Colombīne** (kålångbīhn'), f., fr., qvinnonamn med betyd.: liten dufva, den oskuldsfulla.

**Colon,** se **Kolon.**

**Colonat, Coloni, Colonisera, Colonist,** m. fl., se under **Colonus.**

**Colonel,** se följ.

**Colōnne,** f., och **Kolōnn,** m., fr. (prov. och ital. *colōnna*, lat. *colūmna*, jmf. *Column*), stolpe, stod, sul; krigsv. trupp, uppställd med liten front, men mycket djup, således med flera led bakom hvarandra; sjöt. linie el. en af de flera linier, i hvilka en flotta är ordnad; **kolōnnmärsch,** m., härafdelnings framryckande i kolonn. — **Colonēl,** m., (i st. f. *colonnēl*, ital. *colonnēllo*, egentl. anförare för en kolonn), öfverste; boktr.t. benämning på en stilsort midt emellan petit och nonpareille; **colonēlgénérāl** (-sjenerāl), m., befälhafvande general; **colonēl-lieutenānt** (-ljöt'nāng), m., öfverstelöjtnant. — **Colonnāde,** f., och **Kolonnād,** m., gång med dubbla rader af pelare el. suler, pelarrad, pelargång.

**Colōnus,** m., pl. **-lōni,** lat., åkerman, en, som odlar sin egen el. andras jord, åkerbrukare, förpaktare. — **Colonāt** och **Kol-,** n., skattehemman, för hvilket brukaren till ägaren erlägger en årlig afgift. — **Colonāticum,** n., nylat., godtgörelse, isht. i dagsverken, som för ett skattehemman lemnas ägaren. — **Colonī** och **Kol-,** f., (lat. *colōnia*), sällskap af nybyggare på en främmande ort; nybygge; dotterstad; dotterstat. — **Koloniāl,** som hör till, har afseende på el. kommer ifrån nybygge; **koloniālhandel,** handel med främmande, isht. amerikanska och asiatiska nybyggen; **koloniālsystēm,** n., inbegreppet af de grundsatser, som följas vid behandlingen af nybyggen, med bibegrepp af moderlandets alltför stora gynnande; **koloniālvaror,** alster, frambringade af utom Europa liggande nybyggen, såsom kaffe, socker, te, bomull o. a. d. — **Kolonisēra,** anlägga nybygge, uppodla ett främmande, ej tillförene bebodt ställe. — **Kolonisatiōn,** f., anläggande af ett el. flera nybyggen; ett lands uppodling genom nybyggare. — **Kolonīst,** m., nybyggare.

**Colophonium,** se **Kol-.**

**Cōlor,** m., lat., färg; anstrykning; utseende; sken; **sub colōre jūris,** under sken af rättvisa. — **Coloramēnto,** n., ital., sätt för anordningen af färgerna på målningar. — **Coloratiōn** och **Kol-,** f., färgning, anstrykning; utsmyckning. — **Koloratūr,** f., tonk. benämning på de snabba tongångar, drillar o. a. d., hvilka som prydnader förekomma i vokalmusik, utan att dock utgöra väsendtliga beståndsdelar af melodien. — **Kolorēra,** färga, färglägga; fig. utsmycka, försköna, bemantla, urskulda. — **Colōris,** pl., halfturkar, barn af turkar och negrinnor el. moresker, jmf. **Kulogli.** — **Kolorīst,** m., målare, som förstår att väl välja och riktigt använda färgerna samt vet att bringa dem i ett skönt förhållande till hvarandra, så att intrycket af det hela blir lefvande och angenämt. — **Kolorīt,** m., färgning, färgblandning, färggifning; färgspel; färgton; verkan af färgblandningen i en målning; fig. en författares stil el. framställningssätt.

**Coloss,** se **Koloss.**

**Colosseum,** se **Coliseum.**

**Colportēra** och **Kolp-,** fr. (*colporter*, egentl. bära omkring på halsen, af *col*, *cou*, lat. *cōllum*, hals, och *porter*, lat. *portāre*, bära, jmf. *Collo*), bära från hus till hus, kringbära och utbjuda varor till försäljning; isht. sprida, försälja, äfv. utan betalning utdela tidningar, skrifter el. böcker. — **Colportāge** (kållpårrtāsj'), n., varors kringbärande till salu; isht. försäljning el. utdelning af tidningar, skrifter el. böcker. — **Colportēūr** och **Kolportōr,** m., en, som bär omkring och utropar varor till salu; isht.

en, som försäljer el. utdelar tidningar, skrifter el. böcker.

**Coltellāta**, f., pl. **coltellāte** och **koltellāter**, ital. (af *coltēllo*, knif, lat. *cultēllus*, liten knif, demin. af *cūlter*, knif), knifstyng, dolkstyng; stickord.

**Colubrīna**, f., och **Kolubrīn**, m., ital. (fr. *couleuvrīne*, af lat. *cōluber*, orm), ett slags lång kanon, som brukades under 15:de och 16:de årh.

**Colūmba**, f., lat., dufva; inom katolska kyrkan: för hostians förvaring afsedt kärl af drifven metall i form af en dufva; jmf. **Peristerion**. — **Columbārium**, n., pl. **columbārier** och **kol-**, dufslag; äfv. fornromerskt grafhvalf, som genom sin inre anordning med en mängd små nischer för askurnorna erinrar om ett dufslag. — **Columbīn** och **Kol-**, rödblå.

**Columbin**, se föreg.; se äfv. under **Columborot**.

**Colūmbium**, n., en 1801 upptäckt enkel metall.

**Colūmborōt**, (efter *Columbo* el. *Colombo*, hufvudstaden på ön Ceylon), kryddlikt luktande, bittert smakande rot af cōcculus palmātus, och som äger ett vidsträckt användande inom läkekonsten. — **Columbīn**, n., bittert smakande, krystalliserbart, egendomligt ämne i columborot.

**Colūmna**, f., och **Kolūmn**, m., lat., sul, jmf. **Colonne**; boktr.t. hel uppsatt sida af bok el. tidning, hvars afdelningar på längden, då sådana finnas, kallas spalter; bokh. hvarje af tvenne parallella linier inneslutet rum för införande af siffror el. vissa, bestämda anteckningar.

**Com-**, lat. förstafvelse, se **Con-**.

**Combabisēra** el. **Combabus-** (efter syrern *Combabus*, som, för att rena sig ifrån hvarje misstanka hos sin konung, hvars gemål han skulle beledsaga, sjelf beröfvade sig mandomen), snöpa sig, sjelf beröfva sig mandomen. — **Combābisk**, snöpt.

**Combāt** (kångbāh), m., fr., kamp, strid, fäktning; kämpalek. — **Combattēra** (kångb-) och **Komb-**, kämpa, strida, fäkta; bekämpa, bestrida, vederlägga. — **Kombattānter**, pl., de i en fäktning deltagande officerare och soldater.

**Combinēra** och **Komb-**, lat. (*combināre*, af *con*, se d. o., och *bīni*, två och två, ett par), egentl. förbinda parvis; förena, sammanställa, sammansätta; äfv. jemföra, beräkna, beräknande förbinda; **combināndo**, genom sammanställning, jemförelse el. beräkning. — **Kombinābel**, nylat. (fr. *combinable*), som kan förenas, som kan sammanställas; äfv. som kan beräknas. — **Kombinatiōn**, f., sammanställning, förening, förbindelse; jemförelse, jemförande beräkning; förmodan, gissning; tankel. förbindelse af kännetecken, begrepp, omdömen och slutsatser; **kombinatiōnsgåfva**, sammanställnings- och jemförelseförmåga, el. förståndets färdighet att genom förbindelse af flera iakttagelser och deraf dragna slutsatser finna sanningen; **kombinatiōnslås**, säkerhetslås, som ej kan öppnas genom dyrk, utan endast genom den till detsamma hörande nyckeln; **kombinatiōnslära**, vetenskap om lagarna för sammanställning af gifna ting, äfv. **Ars combinatōria**, f., lat.; **kombinatiōnstōn**, m., den genom interferens uppkommande tredje ton, som uppstår i det ögonblick, då ljudvägorna af tvenne olika toner sammanträffa, äfv. **Differenston** el. **Tartinisk ton**. — **Kombinatōrisk**, förenande, sammanhållande, jemförande, beräknande.

**Comblēra** (kångbl-) och **Kombl-**, fr. (*combler*, af *comble*, lat. *cūmulus*, råge), hopa, öfverhopa, öfverväldiga.

**Comburēra** och **Komb-**, lat. (*combūrere*), förbränna, uppbränna; antända. — **Kombustībel**, nylat., brännbar, som kan förbrännas. — **Combustibīlia** el. **Kombustibīlier**, pl., brännbara ämnen. — **Kombustibilitēt**, f., brännbarhet, förbränneligheт. — **Kombustiōn**, lat. **combūstio**, f., förbränning; läkek. brännskada; **combūstio spontānea**, sjelfantändning, sjelfförbränning, isht. menniskokroppens. — **Combūstor**, m., egentl. förbrännare, kem. grundämne, som under ljus- och värmeutveckling lätt förenar sig med ett annat grundämne, såsom företrädesvis syre, och dernäst 7 andra elementer.

**Comédīe** (kåmedīh), f., fr., se **Komedi**; **comédīe à tirōir** (- tirååhr), egentl. draglådslustspel, af enstaka scener utan tillbörligt sammanhang bestående skådespel; **comédīe françāise** (- frangsāhs'), teater i Paris, som uppför klassiska stycken.

**Comedōnes**, pl., lat. (sing. *cōmedo*, m., fråssare, af *con*, se d. o., och *ēdere*, äta), egentl. medätare, ett slags maskar i huden.

**Cōme prīma** el. **Cōme sōpra**, ital., tonk. som förut: beteckning för återinträdandet af ett styckes ursprungliga tidmått el. föredrag; i partiturer: antydan, att en stämma skall fortskrida i enklang med en ofvanför skrifven.

**Cōmes**, m., pl. **cōmites**, lat. (af *con*, se d. o., och *īre*, gå), ledsagare, följeslagare, reskamrat; isht. de sednare romerska kejsarnes följe, deraf: titel för åtskilliga stats- och hoftjenstemän; under medeltiden: grefve; tonk. i en fuga: upprepandet af hufvudsatsen i en annan stämma; **cōmes palatīnus**, pfalzgrefve. — **Comētia** el. **Comītia**, f., äfv. **Comitāt** och **Kom-**, n., m.lat. grefskap; i Ungern: höfdingedöme.

**Come sopra**, se **Come prima**. — **Cōme sta**, ital., tonk. som det står, utan någon godtycklig utsirning; **cōme sta?** hur står det till?

**Comestībel** och **Kom-**, nylat. (fr. *comestible*, af lat. *comēdere*, uppäta), ätbar. — **Komestibīlier**, pl., matvaror, lifsmedel. — **Komestibilitēt**, f., ätlighet.

**Cometia**, se under **Comes**.

**Cōmfort** (khömfört) och **Komfōrt**, m., eng. (egentl. tröst, hjelp, af nylat. *confortāre*, styrka, stärka), behaglighet, bequämlighet, treflighet; tillfredsställelse, trefnad. — **Komfortābel**, beqväm, treflig; som hör till el. har afseende på det yttre välbefinnandet. — **Cōmforter**, m., egentl. tröstare, ett slags regnkappa.

**Comissatiōn** och **Kom-**, f., lat. (*comissātio*, af *comissāri*, gr. *komázein*, draga skämtande och fråssande omkring, af *kōmos*, gladt lag), uppsluppna mäns kringstrykande efter ett gladt lag.

**Comitat**, se under **Comes** och **Comitera**.

**Comitē** och **Kom-**, m., fr. (af lat. *committere*, gifva i uppdrag, anförtro), utskott, förening af några bland en rådslående församlings medlemmar el. i allmänt af några sakkunniga per-

soner, för att närmare pröfva någon viss fråga; jmf. **Commission.**

**Comitēra** och **Kom-**, lat. (*comitāri*), följa, beledsaga. — **Komitāt,** n., beledsagning, medfölje; isht. i Tyskland: afresande students högtidliga beledsagande.

**Comitia,** se under **Comes.**

**Comītia** el. **Komītier,** pl., lat. (af sing. *comītium,* n., rådplägningsställe), hos de gamla romarne: folkförsamling, valmöte; nu: riksförsamlingar, riksdagar. — **Komitiāl,** lat. **comitiālis,** som hör till el. har afseende på folk- el. riksförsamlingar; **komitiālsändebud,** riksdagsfullmäktig, jmf. **Representant; comitiālis mōrbus,** m., fallandesjuka (emedan de gamla romarne alltid afbröto sina folkmöten, då något fall af denna sjukdom under dem inträffade, i det de ansågo hvarje sådant såsom ett olyckligt förebud).

**Comitīv** och **Kom-**, n., nylat. (af *cōmes,* se d. o.), fullmakt; frihetsbref; isht. sedan 14:de årh.: pfalzgrefves rättighet att utdela vissa embeten, värdigheter och rättigheter.

**Commandīte** (kommangdīht'), f., fr. (ital. *commandita*), bolag, hvars rörelsekapital förskjutes af annan el. andra, än den el. de, som äro ansvariga ledare af bolagets verksamhet; äfv. af större handelshus på annan ort upprättad bihandel; **associé en commandite,** se under **Associé.** — **Commanditāire** (-ditāhr') och **Kommanditār,** m., stiftare, upprättare af en genom befullmäktigadt ombud förd handel. — **Kommanditīst,** m., en, som för egen räkning förskrifver varor ifrån en annan.

**Commando,** se under **Commendera.**

**Commedia dell' arte,** se under **Komedi.**

**Cōmme il faut** (kåmm' ill fåh), fr., som det bör vara, som sig bör; tillbörligt, passande; mästerligt, präktigt.

**Commemorēra** och **Komm-**, lat. (*commemorāre*), omnämna, omtala, berätta, förtälja. — **Kommemorābel,** värd att omtalas, minnesvärd. — **Kommemoratiōn,** lat. **commemorātio,** f., erinring, ihågkommelse, åminnelse; omtalande; åtanka på de döda genom läsning af messor och böner för deras själar; **commemorātio ōmnium fidēlium,** alla själars fest (den 2:dra nov.); **commem. ōmnium sanctōrum,** alla helgons fest.

**Commendabel, Commendamus, Commendation,** se under **Commendera.**

**Commendator** el. **Commendataire,** se under **Commende.**

**Commendatorier,** se under **Commendera.**

**Commēnde,** f., **Commenderī (Komm-)** och **Komturī,** n., m.lat. (*commēnda,* fr. *commanderīe,* af lat. *commendāre,* jmf. *Commendera*), område, som öfverlemnades åt en andlig ordensriddare till förvaltning el. förläning. — **Commendātor,** m.lat., el. **Commendatāīre** (kommangdatāhr'), fr., m., en, som åtnjuter årliga inkomster af ett andligt gods, ett stift el. en orden, innehafvare af ett prestgäll. — **Commenthūr** el. **Komtūr,** m., innehafvare af ett komturi.

**Commendēra** och **Komm-**, lat. (*commendāre,* af *con,* se d. o., och *mandāre,* gifva i uppdrag, befalla, anbefalla; fr. *commander*), befalla, föra befäl öfver, anföra; tala, fordra i befallande ton; i tyskan och danskan äfv. anbefalla, jmf. **Recommendera; commendāmus,** vi anbefalla (formel, hvarmed påfven gifver sitt bifall till ett förrättadt val). — **Commāndo** och **Komm-**, n., (ital. och sp. *comāndo*), befäl, anförande; befallning; befälsord, för att anbefalla ett handgrepp el. en rörelse; äfv. mindre trupp, utskickad för något särskilt ändamål; **kommāndobrygga,** upphöjning på ett fartyg, vanl. midt på detsamma, hvarpå befälhafvaren står, då han utdelar sina befallningar; **kommāndoflāgg,** flagg, som en amiral till särskilt utmärkelse för å stortoppen på sitt fartyg; **kommāndomål,** benämning på de riksärenden, som konungen i sin egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmakten till lands och sjös afgör; **kommāndopipa,** pipa, hvarmed manskapet på ett större skepp, isht. krigsskepp, sammankallas; **kommāndostāf,** liten, vanl. blott en fot lång staf, som en öfverbefälhafvare bär till tecken af sin värdighet. — **Kommendābel,** i tyskan och danskan: som förtjenar att anbefallas. — **Kommendānt,** m., öfverbefälhafvare i stad el. fästning. — **Kommendantūr,** f, en kommendants embete och värdighet; äfv. hans boställe. — **Kommendatiōn,** f., bön för en afliden; äfv. i tyskan och danskan: anbefallning, jmf. **Recommendation.** — **Kommendatōrier,** pl., anbefallningsskrifvelser, isht. en biskops för resande andlige. — **Kommendōr,** m., ordensföreståndare; riddare i en högre klass af en orden; **kommendōrskēpp,** det skepp, ombord å hvilket befälhafvaren för en flotta el. eskader befinner sig; bland kofferdifartyg: det fartyg, som seglar i spetsen.

**Commendōr,** se föreg.

**Commensālis** el. **Kommensāl,** m., nylat. (af lat. *con,* se d. o., och *mēnsa,* bord), bordskamrat, kostgängare.

**Commensurābel** och **Komm-**, nylat. (*commensurābilis,* af *con,* se d. o., och *mensurābilis,* mätbar, af *mensūra,* mått), som kan mätas med samma mått. — **Kommensurabilitēt,** f., egenskapen att kunna mätas med samma storhetsmått.

**Commēnt** (kommāng), fr. (lat. *quem ad mōdum* el. *quo mōdo,* huruledes), huruledes? huru? subst. m., skick, bruk, sed; vid de tyska universiteterna: inbegreppet af de bland studenterna införda vanor, bruk, tänkesätt, lagar o. s. v.

**Commentārie** och **Komm-**, m., lat. (*commentārius,* näml. *līber:* bok; ursprungl. dagbok, minnesbok), förklaring, utläggning, lärd tolkning af en skrift el. bok; fortlöpande följd af anmärkningar till en författare. — **Kommentatiōn,** f., lärd afhandling till förklaring af något föremål. — **Kommentātor,** m., uttolkare, förklarare, en som skrifver lärda anmärkningar till ett verk. — **Kommentēra,** utlägga, förklara, beledsaga med anmärkningar.

**Commenthur,** se under **Commende.**

**Commēntum,** n., lat. (af *comminīsci,* uppfinna, uppdikta), dikt, osanning, lögn. — **Commentitia emtio,** se **Emtio commentitia.**

**Commérage,** se under **Commère.**

**Commērce** och **Kommērs,** m., fr., lat. **commērcium,** n., (af *con,* se d. o., och *merx,* vara), handel, handelsrörelse; handelsstånd; i

danska och tyska studentspråket: muntert lag, dryckesgille; **kommērsekollēgium**, n., embetsverk, som handhafver allt, som angår handeln, sjöfarten och näringarna i riket; **kommērselāst**, mått till bestämmande af ett fartygs storlek, motsvarande $\frac{2}{3}$ af skeppslästen; **commērcium ānimi et cōrporis**, vexelförhållandet, vexelverkan emellan själ och kropp; **commērcium epistōlicum**, brefvexling. — **Kommērsa**, handla, köpa, schackra. — **Commerciēl** och **Kommersiēl**, som hör till el. har afseende på handel.

**Commère** (kommähr'), f., fr. (af *con*, se d. o., och *mère*, moder), gudmoder; sqvallersyster. — **Commérāge** (-meräsj'), n., prat, sqvaller.

**Commigrēra** och **Komm-**, lat. (*commigrāre*), vandra, flytta; jmf. **Emigrera**. — **Kommigratiōn**, f., vandring, flyttning.

**Commīlito**, m., pl. **commilitōnes**, el. **Kommilitōn**, m., pl. **-tōner**, lat. (af *con*, se d. o., och *mīles*, soldat), vapenbroder, stridskamrat; skolkamrat, isht. kamrat vid en högskola.

**Comminēra** och **Komm-**, lat. (*comminări*), hota. — **Kommινatiōn**, lat. **comminātio**, f., hotelse; **cum comminatiōne**, med hotelse. — **Komminatōrisk**, hotande, varnande.

**Comminīster** och **Komm-**, m., nylat. (af lat. *con*, se d. o., jmf. *Minister*), egentl. medtjenare; hjelpprest, andre presten i en församling; äfv. titel, som af påfven tillägges biskopar.

**Comminuēra** och **Komm-**, lat. (*comminŭere*, af *con*, se d. o., och *minŭere*, minska), förminska, förringa, försvaga, stycka. — **Komminuitiōn**, f., krossning.

**Commīs** (kommīh), och **Kommīss**, m., fr. (af *commēttre*, lat. *commīttere*, jmf. *Committera*), befullmäktigadt affärsombud; isht. medhjelpare i en handel, bokhållare; jmf. **Factor**; **commīs voyagēūr** (- våajasjöhr), handelsombud, som reser omkring, för att uppgöra affärer, affärsresande, jmf. **Probenreiter**.

**Commiscēra** och **Komm-**, lat. (*commiscēre*, af *con*, se d. o., och *miscēre*, blanda), sammanblanda, hopröra. — **Kommiscībel**, som kan sammanblandas, som blandar sig. — **Kommixtūr**, f., sammanblandning.

**Commiserēra** och **Komm-**, lat. (*commiserări*, af *con*, se d. o., och *miserări*, yttra medlidande, beklaga), beklaga, ömka. — **Kommiseratiōn**, f., medömkan, medlidande.

**Commiss**, **Commissarie**, **Commission**, **Commissionnaire**, **Commissoriale**, **Commissum**, m. fl., se under **Committera**.

**Commissūr** och **Komm-**, f., lat. (*commissūra*, af *commīttere*, sammanfoga, förena, af *con*, se d. o., och *mīttere*, skicka, kasta, sända), fog, söm; föreningspunkt, sammanfogning.

**Commis-voyageur**, se under **Commis**.

**Committé**, se **Comité**.

**Commīttee** (kåmmītti), n., eng., se **Comité**; **commīttee gēneral** (- dschēnneräll), allmänt utskott, förening af engelska öfver- och underhuset till friare pröfning af ett lagförslag.

**Committēra** och **Komm-**, lat. (*commīttere*, af *con*, se d. o., och *mīttere*, skicka, öfversända, öfverlemna), befullmäktiga, uppdraga, öfverlemna, anförtro. — **Kommittēnt**, m., den, som lemnar en annan el. andra en fullmakt, ett uppdrag. — **Kommittīv**, n., skriftlig befallning el. fullmakt; jmf. **Commissoriale**. — **Kommīss** (i sammansättningar) benämning på de saker, hvilkas förfärdigande och aflemning i mängd, isht. för kronans räkning, uppdrages åt andra. — **Kommissārie**, m.lat. **commissārius**, fr. **commissāire** (kommissähr'), m., befullmäktigadt ombud, sakförare; i allmnht. person, som fått sig förvaltningen af något ombetrodd; **commissārius perpētuus**, ständigt, ej för tillfället antaget, befullmäktigadt ombud; **commissaire-ordonnateur**, se under **Ordonnateur**. — **Kommissariāt**, n., krigskommissaries embete; sammanfattningen af samtliga vid en krigshär anställda kommissarier. — **Kommissiōn**, lat. **commīssio**, f., uppdrag, värf; äfv. utskott af personer, utsedda att undersöka el. utföra något, jmf. **Comité**; **kommissiōnsartīkel**, m., vara, som af köpman el. i allmnht. ombud säljes för ägarens räkning; **kommissiōnsbyrå**, m., anstalt, som emot viss afgift öfvertager ombesörjandet af allehanda uppdrag; **kommissiōnskōnto**, n., handelst. räkning öfver för andras räkning besörjda uppdrag; **ex commissiōne**, efter uppdrag. — **Kommissionār**, fr. **commissionnāire** (kommissiånnähr'), m., en, som emottager uppdrag af andra och såsom deras befullmäktigade ombud besörjer dem; **commissionnāire d'achāt** (-daschāh), befullmäktigadt ombud för att uppköpa varor; **commissionnāire de vēnte** (- d'vangt'), befullmäktigadt ombud, för att sälja varor. — **Commissoriāle** el. **Kommissoriāl**, äfv. **Commissōrium**, n., nylat., skriftlig befallning el. fullmakt till utförande af ett visst värf el. ärende, el. till att sammanträda i en kommission. — **Commīssum**, n., värf, uppdrag.

**Commixtur**, se under **Commiscera**.

**Commōd** och **Kommōd**, lat. **cōmmodus, -a, -um**, fr. **commōde**, (af lat. *con* och *mōdus*, se d. o.), passande, lämplig, gynnsam, beqväm; beqvämlig, maklig; subst. m., (fr., t. och d. *commōde*), dragkista, litet skåp för tvättfat, tvättkanna och nattkärl, beqvämlighetsskåp: — **cōmmodum**, n., pl. **cōmmoda**, fördel, beqvämlighet; **cōmmodum pūblicum**, det allmännas fördel, det allmänna bästa; — **cōmodo**, **comodamēnte** el. **comodētto**, äfv., ehuru mindre rikt., **comm-**, ital., tonk. utan ansträngning, i beqvämt, makligt tidmått; — **commodémēnt** (kommådemäng), fr., makligen, beqvämt. — **Cōmmodans** el. **Commodātor**, m., lagf. långifvare. — **Commodatārius**, m., låntagare. — **Commodātum** el. **Kommodāt**, n., lån, räntefritt lån; äfv. lånekontrakt. — **Kommodatiōn**, f., utlänande. — **Kommodēra**, (lat. *commodāre*), framräcka, tillbjuda, öfverlåta, låna. — **Commoditē**, fr., och **Kommoditēt**, lat. (*commōditas*), f., beqvämlighet, maklighet; afträde, nattstol.

**Cōmmodore** och **Kommodōr**, m., eng. (sannol. förvr. af sp. *comendador* el. ital. *comandatore*, m.lat. *commendātor*, befälhafvare, af lat. *commendāre*, anförtro), engelsk sjöofficer, som för befälet öfver en liten eskader af krigsskepp, utsänd för något särskilt ändamål, och hvars titel bortfaller, då han fullgjort sitt värf; äfv. = **kommodōrskēpp**, det skepp, hvarpå en eskaders

befälhafvare befinner sig; inom en handelsflotta: det skepp, som anför och skyddar de öfriga samt håller dem tillsammans; jmf. **Kommendörskepp,** under **Commendera,** och **Convoi.**

**Commonēra** och **Komm-,** lat. (*commonēre*, af *con*, se d. o., och *monēre*, erinra), påminna, erinra. — **Kommonitiōn,** f., påminnelse, erinran; förmaning. — **Commonitōrium,** n., erinringsskrifvelse.

**Cōmmoners,** pl., eng. (af *cōmmon*, fr. *commūn*, lat. *commūnis*, allmän, jmf. *Commun*), borgerliga, icke adliga personer; isht. studerande af andra rang vid de engelska högskolorna; äfv. = **Cōmmons,** pl., medlemmarne af engelska underhuset.

**Cōmmon-häll** (-hāhl), m., eng. (af *cōmmon*, allmän, jmf. *Hall*), i England: rådhus, stadshus. — **Cōmmon-lāw** (-lāh), n., häfdvunnet bruk; plägsed, som genom långvarigt iakttagande vunnit kraft af lag. — **Cōmmon-prāyer** (-prāh'r), n., allmän kyrkobön; den engelska biskopliga kyrkans antagna liturgi; **cōmmon-prāyer-bōōk** (--bück), n., engelska kyrkohandboken. — **Cōmmon-sēnse,** m., allmänt, sundt menniskoförstånd. — **Cōmmon-spīrit,** m., samfundsanda.

**Commons,** se under **Commoners.**

**Commorēra** och **Komm-,** lat. (*commorāri*, af *con*, se d. o., och *morāri*, uppehålla sig, dröja), uppehålla sig på ett ställe, dväljas. — **Kommoratiōn,** f., qvardröjande, vistelse.

**Commotion, Commotioner,** se följ.

**Commovēra** och **Komm-,** lat. (*commovēre*, af *con*, se d. o., och *movēre*, röra sig, röra), röra, skaka; beveka. — **Kommotiōn,** f., rörelse, sinnesrörelse; läkek. häftig skakning. — **Commōtioner** (kommāschönner), m., eng., uppviglare, upprorsmakare.

**Commūn** och **Kommūn,** lat. **commūnis, -e,** allmän, gemensam, vanlig; subst. m. (fr. *commūne*, f.), menighet, samhälle; **commūne bōnum,** se **Bona communia,** under **Bonum; commune naufragium dulce,** se under **Naufragium; in commūni,** i gemenskap, gemensamt. — **Kommunāl,** som angår en menighet el. ett samhälle; **kommunālstyrelse,** anordning, hvarigenom hvarje kommun sjelf får om händer hafva sina angelägenheter, jmf. **Centralisation.** — **Communēros,** pl., sp., i Spanien: upprorsmakare under Karl V; medlemmar af ett hemligt sällskap, som 1821 utgick ur frimurareorden och som satt sig till mål folkväldets förverkligande och fullkomlig likhet emellan menniskorna, äfv. **Negros,** se d. o. — **Commūni,** pl., ital., i norra Italien: vissa kommuner, som bibehållit tyska invånare och seder, tyskt språk och tysk författning. — **Communicābel** och **Kommunik-,** nylat., meddelbar; förenbar. — **Kommunikabilitēt,** f., meddelbarhet. — **Kommunikānt,** m. och f., nattvardsgäst. — **Kommunikatiōn,** lat. **communicātio,** f., meddelande, delgifvande; gemenskap, beröring; förbindelse, samfärdsel; **kommunikatiōnsgallerī,** n., krigsv. förbindelse mellan de särskilta gångarna i ett minsystem; **kommunikatiōnslīnie,** f., föreningslinie; **kommunikatiōnsrōr,** ljudrör: cylinderformigt rör af jernbleck, som leder ifrån ett rum el. ställe till ett annat, för att fortplanta ljudet af rösten; **communicātio idiōmatum** (jmf. *Idiom*), el. **commun. attributōrum** (jmf. *Attribut*), teol. föreningen af den gudomliga och menskliga naturens egenskaper i ett väsen. — **Kommunikatīv,** meddelsam, som lätt och gerna meddelar sig, språksam. — **Communicātum** el. **Kommunikāt,** n., något meddeladt; till besvarande meddelad skrifvelse, isht. embetsskrifvelse. — **Kommunicēra,** (lat. *communicāre*), meddela, njuta nattvarden; stå i förbindelse, sammanhänga; **communicētur,** lat., lagf. det må meddelas, det må göras bekant för; **communicētur pārti advērsae in copīa,** lagf. det må meddelas motparten i afskrift. — **Kommuniōn,** lat. **commūnio,** f., gemenskap, delaktighet; nattvardsgång; **commūnio ānimi et cōrporis,** ömsesidig förbindelse mellan själ och kropp, jmf. **Commercium animi et corporis,** under **Commerce; comm. bonōrum,** egendomsgemenskap; **commūnio uxōrum,** hustrurnas gemenskap; **comm. sub una specie** och **comm. sub utraque specie** el. **comm. sub utraque,** se under **Species.** — **Communīsmus** och **Kommunīsm,** m., den politiska lära, som vill grundlägga menniskoslägtets lycka genom att upphäfva den enskiltes äganderätt och införa fullständig egendomsgemenskap, jmf. **Babouvism, Fourierism, Owenism, Socialism, St. Simonism.** — **Kommunīst,** m., anhängare af kommunismen. — **Kommunīstisk,** som angår el. öfverensstämmer med kommunismens grundsatser, som sträfvar att utbreda desamma. — **Commūniter,** gemensamt, i gemenskap. — **Kommunitēt,** f., gemenskap, gemensamhet, gemensam äganderätt; vid några högskolor i Danmark och Tyskland: byggnad, hvari medellösa studerande njöto fri bostad och kost; äfv. understöd i penningar såsom ersättning för sådan fri bostad och kost.

**Commutēra** och **Komm-,** lat. (*commutāre*), byta, utbyta; förvexla. — **Kommutābel,** föränderlig, som låter utbyta sig. — **Kommutabilitēt,** f., föränderlighet, egenskapen att kunna utbytas. — **Kommutatiōn,** f., ombyte, utbyte, byte; förvexling, förändring; ret. = **Antimetabole,** se d. o.; **kommutatiōnsvīnkel,** m., astron. den vinkel, som en ifrån jorden till solen dragen linie bildar med en annan, som drages ifrån solen till en planet. — **Commutātor,** m., redskap till att förändra den elektriska strömmens riktning.

**Comodamento, Comodetto, Comodo,** se under **Commod.**

**Compaciscēra** och **Komp-,** lat. (*compacīsci*, af *con*, se d. o., och *pacīsci*, träffa öfverenskommelse, sluta förlikning; jmf. *Paciscera*), förlikas, sluta fördrag; deltaga i en förlikning el. ett fredsslut. — **Kompaciscēnt,** m., en, som ingår förlikning el. sluter fred. — **Compāctum,** pl. **-pācta,** och **Kompākt,** n., öfverenskommelse, förlikning, fördrag. — **Kompaktāter,** pl., förlikningspunkter, fördrag.

**Compāct** och **Kompākt,** lat. (*compāctus*, af *compīngere*, slå el. foga tillsamman, af *con*, se d. o., och *pāngere*, slå fast, fästa), tät, fast,

sammanpackad; jmf. **Gediegen.** — **Kompaktiōn** el. **Kompaktūr,** f., sammanfogning, sammanpackning.

**Compactater, Compactum,** se under **Compaciscera.** [păct.

**Compaction** och **Compactur,** se under **Com-**

**Compagne, Compagnia, Compagnie,** se följ.

**Compagnōn** (kångpanjång) och **Kompanjōn,** m., fr. (g.fr. *compaing*, ital. *compāgno*, sp. *compañero*, af m.lat. *compānium*, sällskap, egentl. brödgemenskap, af *con*, se d. o., och *pānis*, bröd, el., och måhända mera sannol., af nylat. *compāgus* el. *compagānus*, som är ifrån samma by), sällskapsbroder, kamrat; deltagare, medhjelpare; bolagsman, jmf. **Associé; compagnōn dormānt** (- dårmäng), egentl. sofvande deltagare: bolagsman, som, vanl. utan att synas såsom deltagare i affärerna, endast, emot andel af vinsten, förskjuter penningar och låter sina medbolagsmän helt och hållet sköta bolagets verksamhet, jmf. **Associé en commandite** och **Sleeping partner.** — **Compāgne** (kångpänj'), f., medhjelparinna; sällskapssyster, leksyster; följeslagerska; maka. — **Compagnīe** (kångpanjīh), f., och **Kompanī,** n., ital. **compagnīa,** f., sällskap, gemenskap; handelssällskap, bolag; under befäl af en kapten stående afdelning af ett regemente soldater; **compagnīa del gonfalōne,** f., ital., andligt skådespelarsällskap, som 1264 stiftades i Rom, för att, under påskveckan, dramatiskt och med inströdda sånger framställa Kristi pinohistoria.

**Comparable, Comparaison, Comparateur, Comparation, Comparativus,** m. fl., se under **Comparera (1).**

**Comparens** och **Comparent,** se under **Comparera (2).**

**Comparēra** och **Komp- (1),** lat. (*comparāre*, af *cōmpar*, öfverensstämmande, af *con*, se d. o., och *par*, lika), jemförande sammanställa, jemföra. — **Comparāble** (kångparābl'), fr., och **Komparābel,** (lat. *comparābilis*), som kan jemföras, jemförlig. — **Komparabilitēt,** f., jemförlighet. — **Comparatēūr** (kångparatöhr), fr., och **Komparatōr,** m., ett slags passare, som begagnas till mätande af mycket små längdskilnader. — **Komparatiōn,** lat. **comparātio,** fr. **comparaisōn** (kångparäsäng), f., jemförelse; språkv.* jemförelse mellan tvenne el. flera begrepp beträffande en för dem båda el. alla gemensam egenskap, bildning af ett adjektivs el. adverbs andra och tredje jemförelsegrad: stegring, jmf. **Comparativus** och **Superlativus; comparātio literārum,** lat., lagf. jemförelse af handskrift; **en comparaisōn** (ang -), fr., i jemförelse; **par comparaisōn,** jemförelsevis; **sans comparaisōn,** utan jemförelse, utan jemförelsens misstydning el. missbruk; **tertium comparationis,** se under **Tertius.** — **Komparatīv,** (lat. *comparativus*), jemförande; **comparatīve,** jemförelsevis. — **Comparatīvus** (näml. **grādus**) och **Komparatīv,** m., språkv. den andra jemförelsegraden; se vidare **Grad.**

**Comparēra** och **Komp- (2),** lat. (*comparēre*, af *con*, se d. o., och *parēre*, synas), visa sig, inställa sig inför rätta. — **Komparēns** el. **Komparitiōn,** f., nylat., möte, inställelse inför rätta. — **Komparēnt,** m., lagf. den, som efter tillsägelse infinner sig inför rätta, tillstädesvarande.

**Compārs** och **Komp-,** m. och f., ital. (*compārsa*, uppträdande, af *comparīre*, synas), stum person i ett skådespel; jmf. **Figurant** och **Statist.**

**Compartēra** och **Komp-,** m.lat. och ital. (*compartīre*), afdela. — **Kompartimēnt,** n., regelmessigt afdeladt rum, fack el. fält.

**Compāss** och **Kompāss,** m., (m.lat. *compāssus*, fr. *compās*, ital. *compāsso*, af lat. *con*, se d. o., och *pāssus*, steg), efter vanligaste antagandet af **Flavio Gioja** ifrån Pasitana i Italien omkr. 1302 uppfunnet redskap, bestående af en på en spets svä fvande magnetnål öfver en, ursprungl. i åtta, numera i trettiotvå, delar el. streck för väderstreckens beteckning afmätt skifva, hvilket alltsammans inneslutes i en rund dosa, vanligen af messing och försedd med glaslock, och hvilket redskap hufvudsakl. till sjös begagnas för att derefter styra kursen; jmf. **Boussole.**

**Compassibel, Compassibilitet, Compassion,** se under **Compatera.**

**Compāstor,** m., nylat. (af lat. *con*, se d. o., jmf. *Pastor*), hjelppredikant: prestman, som biträder den egentliga själasörjaren.

**Compatēra** och **Komp-,** lat. (*cōmpati*, af *con*, se d. o., och *pāti*, lida), hysa deltagande, känna medlidande el. medömkan; öfverensstämma, draga ens. — **Kompassībel,** nylat., medlidsam, deltagande. — **Kompassibilitēt,** f., medlidsamhet. — **Kompassiōn,** f., medlidande, medömkan. — **Compatīble** (kångpatībl'), fr., el. **Kompatībel,** förenlig, som kan bestå tillsammans el. förlikas, likstämmig. — **Kompatibilitēt,** f., förenlighet, egenskapen att kunna bestå tillsammans el. förlikas: likstämmighet; kat. kyrkor. tillåtligheten af tvenne el. flera embetens förening hos en person. )( **Incompatibilitet.** — **Compatissānt** (kångpatissäng) och **Kompatissānt,** deltagande, medlidsam.

**Compaternitēt** och **Komp-,** f., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *patērnitas*, faderskap, jmf. *Paternitet*), egentl. medfaderskap; fadderskap, andlig slägtskap; jmf. **Cognatio spiritualis.**

**Compatriōt** och **Komp-,** m., nylat. (af lat. *con*, se d. o.; jmf. *Patriot*), landsman. — **Kompatriōtisk,** som angår landsmanskap.

**Compelle, Compelle eos intrare,** se följ.

**Compellēra** och **Komp-,** lat. (*compēllere*, af *con* se d. o., och *pēllere*, stöta, drifva, jaga), tillhålla; nödga, tvinga; — **compēlle,** egentl.: nödga! tvinga! subst. n., tvångsmedel, befallande yttre bevekelsegrund; **compēlle ēos intrāre** (Luc. 14, 23, efter Vulgata): nödga dem att träda in (det bud, hvari katolska kyrkan velat finna försvaret för våldsamt värfvande af trosbekännare). — **Kompellatōrisk,** tvingande, nödgande.

**Compēndium,** n., pl. **-pēndia,** och **Kompēndium,** n., pl. **-pēndier,** lat. (af *compēndere*, väga tillsamman), egentl. det invägda, det vid vägning insparda; besparning, förkortning; sammandrag; utdrag; kort sammanfattning af en vetenskap, en lärokurs o. s. v.;

handbok, ledtråd. — **Kompendiōs,** kort, kortfattad, sammanträngd.

**Compensabel, Compensatis compensandis,** m. fl., se följ.

**Compensēra** och **Komp-,** lat. (*compensāre,* egentl. afväga mot hvartannat, af *con,* se d. o., och *pensāre,* väga, jmf. *Pensum*), ersätta, gengälda, godtgöra; låta gå upp emot hvartannat, qvitta; fördela kostnaden på de stridande parterna; **compensātis compensāndis,** med utjemning af det, som bör utjemnas; **compensatis expensis,** se under **Expenser.** — **Kompensābel,** ersättlig, som kan utjemnas el. qvittas. — **Kompensatiōn,** f., ersättning, gengäld; afräkning, qvittering; fys. utjemning af en krafts verkan; **kompensatiōnspēndel,** m., urpendel, sammansatt af olikartade metallstänger, hvilkas förlängning och förkortning genom värme och köld upphäfva hvarandra och sålunda betrygga urets oförändrade gång, äfv. **Compensatēūr** (kångpangsatöhr), m., fr.

**Compēre** (kångpähr'), m., fr., fadder; fig. slipad karl, lustig ture; äfv. medhjelpare åt en falsk spelare. — **Compérāge** (kångperäsj'), n., medfadderskap.

**Compērn** och **Komp-,** f., lat. (af *compērnis,* som har sammanböjda knän, af *con,* se d. o., och *pērna,* lår), bildstod med sammanställda fötter.

**Competēra** och **Komp-,** lat. (*compētere,* af *con,* se d. o., och *pētere,* sträfva efter, anhålla om), rättmätigt tillkomma; anstå; tillika med andra begära el. anhålla om. — **Kompetēns,** m.lat. **competēntia,** fr. **compétēnce** (kångpetängs'), f., laggiltighet; rättighet; befogenhet, behörighet; täflan; **beneficium competentiae,** se under **Beneficium.** — **Kompetēnt,** lat. **cōmpetens,** laggiltig, rättmätig, befogad, behörig; subst. m., medsökande; **forum competens,** se under **Forum; judex competens,** se under **Judex; tribunal competens,** se under **Tribunal.** — **Competēntia,** pl., rättigheter, fördelar; i allmnht. ting, som tillkomma någon. — **Kompetitiōn,** f., ett embetes sökande tillika med någon annan el. några andra. — **Competitor,** m., medsökande.

**Compiacēvole** (kåmpjatjēvåle), ital. (jmf. *Piacere*), tonk. behagligt, angenämt.

**Compilēra** och **Komp-,** lat. (*compilāre,* af *con,* se d. o., och *pilāre,* röfva, plundra), sammanföra, hoprafsa, göra utdrag ur andra böcker, plundra, jmf. **Plagiera.** — **Kompilatiōn,** f., samlande, hoprafsande; afskrifning af andra böcker; äfv. sjelfva det sammanrafsade arbetet, lappverk. — **Compilātor** och **Komp-,** m., samlare, en, som afskrifver andra författares arbeten; sammanrafsare, bokmakare.

**Complaisānce** (kångpläsängs'), f., fr. (af *complāire,* foga sig efter andra, göra till nöjes, villfara), artighet, villfarighet, tjenstaktighet; **par complaisānce,** af villfarighet. — **Complaisānt** (-sang) och **Kompläsānt,** tjenstvillig, villfarig, artig; äfv. inställsam; subst. ögontjenare.

**Complanēra** och **Kompl-,** lat. (*complanāre,* af *con,* se d. o., och *planāre,* göra jemn; jmf. *Planera*), jemna, utjemna; afrödja, jemna med marken; beräkna el. angifva bugtiga ytors qvadratinnehåll. — **Komplanābel,** som kan jemnas. — **Komplanatiōn,** f., jemnande, afrödjning, undanrödjande; bestämmande af bugtiga ytors qvadratinnehåll.

**Complectēra** och **Komplekt-,** lat (*complēcti,* af *con,* se d. o., och *plēctere,* fläta), sammanfatta, omfatta, innehålla. — **Komplēx,** invecklad, sammansatt; subst. m., lat. **complēxus,** sammanfattning, inbegrepp, omfång. — **Komplexiōn,** f., kroppsbeskaffenhet, jmf. **Constitution, Natur** och **Temperament;** äfv. ansigtsfärg, utseende; mat. sammanställning, anordning.

**Complemēnt** och **Kompl-,** n., lat. (*complemēntum,* af *complēre,* fylla), fyllnad; fyllnadsstycke, fyllnadsmedel; geom. hvad som fattas i en vinkel el. cirkelbåge för att bilda en rät vinkel el. 90°, jmf. **Explement** och **Supplement;** språkv. det ord el. den förhållandeform, som är föremålet för ett styrande ord; astron. en stjernas afstånd ifrån zenit. — **Complementārius,** nylat., el. **Complémentāire** (kångplemangtähr') och **Komplementār,** fr., m., befullmäktigadt affärsombud; ställföreträdare; förvaltare af ett handelshus. — **Komplementār,** som tjenar att fylla. — **Completōrium,** n., i klostren: sista bönetimman; i allmnht. hos katolikerna: slutet af den dagliga gudstjensten; äfv. tillägg. — **Komplētt,** fullständig, fulltalig, full; fulländad. — **Komplettēra,** utfylla, göra fulltalig, göra fullständig.

**Completorium, Complett,** m. fl., se föreg.

**Complex, Complexion, Complexus,** se under **Complectera.**

**Complicēra** och **Kompl-,** lat. (*complicāre,* af *con,* se d. o., och *plicāre,* vika), inveckla, intrassla; komplicērade förbrytelser, sådana, som i en handling erbjuda flera straffgrunder; komplicērade sjukdomar, sådana, hvilkas yttringar icke kunna härledas ur en källa. — **Complicatiōn** och **Komplik-,** f., inveckling, intrassling, förveckling. — **Complīce** (kångplihs'), m. o. f., medbrottsling. — **Komplicitēt,** f., delaktighet i en förbrytelse, medbrottslighet.

**Complimēnt** (kångplimäng), **Komplimāng** och **-mēnt,** m., fr. (af g.fr. *complīr,* uppfylla, näml. en pligt, el. af *pliēr,* lat. *plicāre,* böja), höflighetsbetygelse i ord el. åtbörd, bugning, nigning, helsning; artighet, artigt yttrande; oeg. smicker; i pl. omständlighet, vidlyftigheter. — **Complimentārius,** nylat., **Complimentēūr** (kångplimangtöhr) och **Komplimentōr,** fr., m., en, som krusar mycket, som gör många omständigheter; smickrare. — **Komplimentēra,** helsa, välkomna, buga för; lyckönska; säga något artigt el. förbindligt.

**Complimentaire,** se **Complémentaire,** under **Complement.**

**Complōt** (kångplåh), och **Komplōtt,** m., fr. (i st. f. *comploit,* af lat. *complīcitum,* sammanflätning, förveckling, af *complicāre,* jmf. *Complīcera*), elakt anslag, hemligt förbund till ett brottsligt företag; sammansvärjning, myteri; jmf. **Cabal, Conspiration, Intrigue.** — **Complotēūr** och **Komplottōr,** m., en, som umgås med hemliga anslag; orostiftare. — **Komplottēra,** stifta hemliga förbund med

brottsliga syften; bilda sammansvärjningar, stämpla.

**Complutēnsiska bībeln,** m., berömd polyglottbibel, som kardinalen Ximenes år 1514 utgaf i *Complutum* (nu: Alcala de Henares) i Spanien.

**Componēra** och **Komp-,** lat. (*compōnere*, af *con*, se d. o., och *pōnere*, sätta, ställa), egentl. sammansätta, förena; uppfinna el. ordna ett verk i skön konst, isht. sätta musik, dikta i toner, sätta ett tonstycke i notskrift. — **Komponāster,** m., dålig tonsättare. — **Komponīst,** nylat., **Compositēūr** och **Kompositōr,** fr., m., tondiktare, tonsättare, musikförfattare. — **Compōnium,** nylat., el. **Compōsion,** fr.-gr., n., af Winkel i Amsterdam 1824 uppfunnet tonredskap, som varierar ett uppgifvet tema i alla möjliga harmoniska kombinationer. — **Kompositiōn,** lat. **compositio,** f., sammanställning, sammansättning, blandning; anordning, utarbetning; tondiktning, tonsättning; musikens teori; tonstycke, i allmnht. konstalster; lagf. öfverenskommelse i godo, förlikning; **compositio amicābilis,** vänlig öfverenskommelse, förlikning i godo. — **Compōsitum,** n., pl. **-pōsita,** något sammansatt, blandning; läkek. sammansatt läkemedel; språkv. sammansatt ord, sammansättning, jmf. **Decompositum; mīxtum compōsitum,** n., mischmasch, smörja; **ex compōsito,** enligt öfverenskommelse. — **Kompōst,** m., gödselblandning. — **Kompostēra,** bereda kompost; äfven göda jorden med kompost. — **Compōsto,** ital., tonk. satt i musik, diktad i toner.

**Comportēra** och **Komp-,** fr. (*comporter*), tillåta, medgifva, tåla; **komportēra sig,** uppföra sig; förlikas. — **Komportābel,** som kan fördragas, som man lätt kan komma till rätta med. — **Comportemēnt** (kångpårt'-mäng), n., uppförande, förhållande, beteende.

**Compositeur, Compositio, Compositum,** se under **Componera.**

**Compossessiōn** och **Komp-,** f., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *possēssio*, af *possidēre*, besitta, äga, jmf. *Possidera*), medbesittning. — **Compossēssor,** m., medägare.

**Compost, Composto,** se under **Componera.**

**Compōte** (kångpåht'), f., och **Kompōtt,** m., fr. (ital. *compōsta*, af lat. *compōsita*, sammansatt, blandning), fruktmos; äfv. maträtt, tillagad af fogel med ris o. a. d. — **Compotiēre** (-tjähr'), f., skål, hvari inlagda frukter framsättas på bordet.

**Compradōr,** m., sp. (af *comprār*, köpa, lat. *comparāre*, anskaffa), egentl. köpare; fullmäktig vid de holländska faktorierna.

**Comprehendēra** och **Kompr-,** lat. (*comprehēndere*, af *con*, se d. o., och *prehēndere* el. *prēndere*, fatta, gripa), sammanfatta, fatta, begripa. — **Komprehensībel,** begriplig, fattlig. — **Komprehensibilitēt,** f., begriplighet, fattlighet. — **Komprehensiōn,** f., fattningsförmåga, uppfattning. — **Komprehensīv,** sammanfattande, begripande.

**Comprehensibel, Comprehension, Comprehensiv,** se föreg.

**Compress, Compressibel, Compressorium,** m. fl., se följ.

**Comprimēra** och **Kompr-,** lat. (*comprīmere*, af *con*, se d. o., och *prēmere*, trycka), hoptrycka, sammanpressa; oeg. undertrycka, tygla, tämja. — **Komprēss,** sammanträngd, hoppackad; tät; subst. m., läkek. vanligen flerdubbelt hopviken linnelapp, som pålägges vid förbindningar. — **Kompressībel,** som låter sammanpressa sig, hoptryckbar. — **Kompressibilitēt,** f., hoptryckbarhet. — **Kompressiōn,** f., sammanpressning, hoptryckning; **kompressiōnsmaskīn,** m., redskap, hvarmed man sammanpressar el. förtätar elastiska, flytande ämnen, förtätningspump. — **Kompressīv,** sammanpressande, hoptryckande; subst. n., äfv. **Compressōrium,** n., pl. **-sōria** el. **Kompressōrier,** läkek. pressbindel, pressband, såsom bråckband o. a. d.

**Compromettēra** och **Kompr-,** lat. (*compromīttere*, fr. *comprométtre*, af lat. *con*, se d. o., och *promīttere*, lofva; jmf. *Promettera*), egentl. gifva hvarandra ett ömsesidigt löfte; lagf. välja skiljedomare, inveckla någon i en sak genom att nämna honom till skiljedomare, draga med i spelet, blottställa för ledsamhet, sätta i förlägenhet; **kompromettēra sig,** blottställa sig, utsätta sig för ofördelaktiga omdömen. — **Kompromīss,** m., egentl. ömsesidigt löfte, öfverenskommelse; isht. lagf. åberopande af skiljedomares utslag, stridande parters öfverenskommelse att underkasta sig en skiljedomstols utslag; skiljedomstols utslag; skiljedomstol. — **Compromissārius** och **Kompromissārie,** m., nylat., skiljedomare; jmf. **Arbiter.** — **Kompromissoriāl** el. **Kompromissōrisk,** som angår el. sker genom skiljedomare.

**Compromiss, Compromissarius, Compromissorial,** se föreg.

**Cōmpte** (kångt'), m., fr. (ital. *cōnto*, af fr. *compter*, tälja, räkna, af lat. *computāre*, jmf. *Computera*), räkning, räkenskap; jmf. **Conto; cōmpte de gain et de pērte** (- d'gäng eh d'pärt'), vinst- och förlusträkning; **cōmpte rendū** (- rangdÿh), aflagd räkenskap, redogörelse; **à cōmpte,** i afräkning; **à bon cōmpte** (-bång-), till godt köp; **au bout du cōmpte** (åh buh dy -), när allt kommer omkring. — **Comptāble** (kångtābl') och **Komptābel,** redovisningsskyldig, ansvarig. — **Comptabilitē** (kångtab-) och **Komptabilitēt,** f., möjlighet att beräkna en sak; redovisningsskyldighet, ansvarighet. — **Comptānt** (kångtäng) och **Kontānt,** som utgöres af reda penningar; adv. i reda penningar; pl. **kontānter,** reda penningar; **au comptānt** (åh -), för reda penningar; jmf. **Contant,** under **Conto.** — **Comptōir** (kångtåähr), m., och **Kontōr,** n., räknebord, handelsdisk; räkenskapsrum, skrifrum, embetsrum; handelshus; äfv. hos oss: mindre förrådsrum. — **Kontorīst,** m., bokhållare på handelskontor.

**Compulsōrium,** n., el. **Līterae compulsoriāles,** pl., nylat. (af *compulsāre*, drifva på), maningsbref, påminnelseskrifvelse, isht. ifrån en högre domstol till en lägre, för att påskynda afgörandet af en rättegång. — **Compulsōrisk** och **Komp-,** nödgande, påskyndande.

**Compunctiōn** och **Kompunktiōn,** f., nylat. (af *compūngere*, sticka, stinga, plåga, af *con*, se

d. o., och *pūngere*, kännbart vidröra, oroa), hjertats förkrosselse, högsta grad af ånger.

**Computēra** och **Komp-**, lat. (*computāre*, af *con*, se d. o., och *putāre*, räkna, anslå, antaga), uträkna, hopräkna, göra öfverslag. — **Komputābel**, beräknelig. — **Komputabilitēt**, f., beräknelighet. — **Komputatiōn**, f., uträkning, beräkning, öfverslag; lagf. beräkning af slägtskapsgraden efter romerska rätten: civīl komputatiōn, el. efter påfliga rätten: kanōnisk komp. — **Cōmputus**, m., beräkning; **cōmputus ecclesiāsticus** el. **comp. paschālis**, den inom kyrkan brukliga beräkningen för påsktidens inträffande; **comp. eccles.** i allmnht. tideräkning beträffande dels vissa högtider, som inom kristna kyrkan firas, dels de s. k. söndagsbokstäfverna; **ad cōmputum**, till räkning, i räkning.

**Computus**, se föreg.

**Cōmte** (kångt'), m., fr. (ital. *cōnte*, af lat. *cōmes*, se d. o.), grefve. — **Comtēsse** (kångtäss'), f., grefvinna, grefves hustru el. dotter. — **Comtē** (kångtē), m., grefskap.

**Comthur**, se **Commenthur**.

**Comtoir**, se **Comptoir**, under **Compte**.

**Comuneros**, se **Commun-**, under **Commun**.

**Comus**, se **Komos**.

**Con**, ital. (lat. *cum*, se d. o.), med. *Sammanställningar med* **Con**, *såsom* **Con anima**, **Con brio**, **Con diligenza**, **Con dolore**, **Con grandezza**, **Con sordino** *m. fl.*, *sökas under sammanställningens hufvudord, således under:* **Anima**, **Brio**, **Diligenza**, **Dolore**, **Grandezza**, **Sordino**.

**Con-**, framför läppbokstäfverna *b*, *p* och *m:* **Com-**, framför *l:* **Col-**, framför *r:* **Cor-**, framför ett sjelfljud el. *h:* **Co-**, lat. förstafvelse, som förekommer i en mängd sammansättningar, liktydig med lat. cum: med, tillsamman, och ofta ägande en förstärkande kraft el. uttryckande fullständighet, fullkomlighet o. s. v.

**Conātus**, m., lat. (af *conāri*, våga, försöka), försök, företag; **conātus delinquēndi**, afsigtligt försök att begå ett brott.

**Cōnca**, f., ital., i Sardinien: af granitmassor naturligt bildad grotta, som dels begagnas såsom bostad af sardinare, hvilka sakna annan sådan, dels tjenar som tillflyktsort för röfvare.

**Concatenatiōn** och **Konkat-**, f., lat. (*concatenātio*, af *concatenāre*, sammankedja, och detta af *con*, se d. o., och *catenāre*, hoplänka, jmf. *Catena*), sammankedjning, hoplänkning, förbindelse. — **Konkatenērad slutledning** el. **Syllogīsmus concatenātus**, m., kedjeslut.

**Concāūsa**, f., nylat. (af lat. *con* och *cāūsa*, se d. o.), biorsak, medverkande orsak.

**Concāv** och **Konkāv**, lat. (*cōncavus*, af *con*, se d. o., och *cāvus*, ihålig), urhålkad, inåt skålformig, inhvälfd, )( **Convex**; **konkāvglās**, opt. glas el. lins med skålformig urhålkning, antingen blott på ena sidan: plānkonkāvglās, el. på båda sidorna: konkāvkonkāvglās; **konkāvkonvēx**, på ena sidan urhålkadt rund el. inhvälfd, på den andra upphöjdt rund el. uthvälfd; **konkāvspegel**, skålformigt urhålkad spegel, brännspegel. — **Konkavēra**, skålformigt urhålka, inhvälfva. — **Konkavitēt**, f., rund urhålkning, skålighet.

**Concedēra** och **Konc-**, lat. (*concēdere*, af *con*, se d. o., och *cēdere*, vika; jmf. *Cedera*), inrymma, tillstå, medgifva, tillåta; **concēdo**, jag ger vika, jag tillstår, jag är belåten, jag medgifver; subst. n., medgifvande. — **Koncessībel**, som kan medgifvas, tillstädjas el. inrymmas, tillåtlig. — **Koncessiōn**, f., tillstädjande, medgifvande, beviljande, eftergift; isht. af öfverhet meddelad tillåtelse att drifva en affär; förläning af företrädesrättighet; företrädesrättighet, jmf. **Privilegium**. — **Concessionārius** el. **Koncessionār**, m., nylat., en, som erhållit en tillåtelse el. ett medgifvande, isht. af öfverheten. — **Koncessionēra**, tillåta, bevilja, medgifva; befoga, berättiga. — **Koncessīv**, inrymmande, tillåtande, medgifvande. — **Ex concēssis**, af det medgifna, tillfölje af el. enligt med gjorda medgifvanden.

**Concelebrēra** och **Konc-**, lat. (af *con*, se d. o., och *celebrāre*, jmf. *Celebrera*), gemensamt fira.

**Concentrēra** och **Konc-**, fr. (*concentrēr*, af *cēntre*, lat. *cēntrum*, se d. o.), sammantränga mot medelpunkten, förena i en punkt; samla; förstärka, förtäta. — **Koncentratiōn** el. **Koncentrēring**, f., sammanträngning till el. förening i en punkt; samverkan emot en punkt el. i en riktning; kem. sammanträngning, förmedelst afdunstning o. a. d., af en vätskas verksamma beståndsdelar, förstärkning, förtätning. — **Koncentricitēt**, f., medelpunktsgemenskap. — **Koncēntrisk**, som har en gemensam medelpunkt, vare sig till utgångspunkt el. mål.

**Concēntus**, m., lat. (af *concīnere*, sjunga tillsamman el. sjunga enstämmigt, af *con*, se d. o., och *cānere*, sjunga), samklang; öfverensstämmelse; **in concēntu**, lagf. i öfverensstämmelse, enhälligt.

**Concepi**, **Concepit**, **Concept**, m. fl., se under **Concipera**.

**Concernēra** och **Konc-**, fr. (*concernēr*, af m.lat. *concērnere*, vidkomma), angå, vidkomma, beträffa.

**Concērt** (kångsåhr) och **Konsērt**, fr., ital. **concērto** (kånntjärto), m., (af lat. *concertāre*, egentl. strida tillsamman, täfla, ital. äfv. aftala, vara ense, öfverensstämma), samspel af flera tonkonstnärer; genom en förening af tonkonstnärer utförd musikalisk underhållning, hvarvid en följd af tonstycken föredrages: tonfest; större, vanligtvis af trenne satser bestående musikstycke, satt för ett soloinstrument med beledsagning af orkester; **instrumentālkonsērt**, tonfest, hvarvid blott instrumentalmusik utföres; **vokālkonsērt**, tonfest, hvarvid hufvudsakligen sångmusik utföres; **konsērtmästare**, medlem af ett större kapell, som står kapellmästaren närmast och vid dennes frånvaro öfvertar ledningen af det hela; **concērt-etūde** och **konsērtetyd**, f., tonstycke, hvari den föredragande äger tillfälle att ådagalägga sin färdighet i den svårare, glänsande etydstilen; **concērt spirituēl** (- spirityäl), andlig tonfest, musiktillställning, hvarvid hufvudsakl. större instrumentalkompositioner, oratorier el. kantater med andlig text utföras; **de concērt** (dö -), efter aftal, i samråd, enhälligt; **concērto di cāmera**, kammarkonsert; **concērto grōsso**, egentl. konserterande symfoni, instrumentalensemblestycke, i hvilket alla de för handen varande instrumenterna konserte-

rande uppträda. — **Concertēra** och **Kons-**, täfla; tonk. vexelvis utföra hufvudstämman; gifva konsert. — **Concertīna** (kåntjärt-), f., ital., ett slags dragharmonika. — **Concertino** (kåntjärt-), m., konsertstycke i sammanträngd form. — **Concertīst** och **Kons-**, m., tonkonstnär, som föredrager de ställen, hvilka skola sjungas el. spelas solo; äfv. en, som ger konsert.

**Concessibel, Concession, Concessionarius**, m. fl., se under **Concedera**.

**Concētti** (kåntjätti), pl., ital. (af sing. *concētto*, lat. *concēptum*, utkast, infall, jmf. *Concept*), sinnrika el. blott tillkonstlade infall och vändningar; skrufvad qvickhet.

**Cōncha**, f., pl. **cōnchae**, lat. (gr. *kōnchä*), tvåskalig mussla; äfv. musselformigt kärl el. liten skål; **cōnchae praeparātae**, läkek. renade och pulveriserade ostronskal. — **Conchifōrm** och **Konkif-**, musselformig.

**Conciērge** (kångsiärsj'), m., fr. (af m.lat. *concērgius*, af *circāre*, gå omkring, för att genomsöka; el. af m.lat. *consērvus*, af lat. *conservāre*, förvara), slottsfogde, hofmästare; fångvaktare, vaktmästare, portvakt. — **Conciergerīe** (-siärsjerīh), n., slottsfogdes, fångvaktares, portvakts o. s. v. syssla el. boställe; i Paris: det forna parlaments-, nu statsfängelset.

**Conciliabulum, Conciliarisk, Conciliation, Conciliatorisk, Conciliera**, se följ.

**Concīlium**, n., pl. **-cīlia**, el. **Konsīl**, m., pl. **-sīlier**, lat. (af *concīre*, *conciēre*, sammankalla, af *con*, se d. o., och *ciēre*, väcka, sätta i rörelse, kalla), församling, möte; isht. kyrkomöte, jmf. **Synod**; domstol vid en högskola, äfv. **concīlium acadēmicum**; **conc. mēdicum**, rådplägning emellan flera läkare vid ett farligt sjukdomsfall; **conc. oecumēnicum**, allmänt kyrkomöte, hvars beslut (såsom canones) hafva bindande kraft för hela katolska kristenheten, och som hittills samlats 19 gånger, första gången i Nicaea 325 och sista gången i slutet af 1869 i Rom. — **Conciliābulum**, n., samlingsställe, torg; hemlig, misstänkt sammankomst; isht. obefogad, orättmätig kyrkoförsamling, kättarförsamling. — **Conciliārisk** och **Kons-**, som utgår ifrån el. har afseende på en församling, isht. kyrkoförsamling. — **Konsiliatiōn**, f., förening, sammanjemkning, förlikning, försoning. — **Konsiliatōrisk**, förenande, försonande; försonlig. — **Konsiliēra**, förena, sammanjemka, försona.

**Concīnn** och **Konc-**, lat. (*concīnnus*), lämplig, träffande, prydlig, sinnrik, väl utarbetad; retor. konstfullt sammanfogad, prydlig i afseende på satsernas form och inbördes sammanhang. — **Concinnātor**, m., ordnare; **concinnātor causārum**, lagf. en, som vid rättegångar söker att genom ideliga påfund draga ut på tiden, jmf. **Chicaneur**. — **Koncinnēra**, ordna, behörigen sammanfoga. — **Koncinnitēt**, f., retor. korthet, fyndighet, måtta, prydlighet och välljud i en framställning.

**Cōncio**, f., lat. (af *concīre*, *conciēre*, kalla tillsamman, jmf. *Concilium*), folkförsamling; offentligt tal el. föredrag; predikan. — **Concionāl** och **Konc-**, som hör till, som har afseende på en folkförsamling. — **Concionātor**, m., offentlig talare, folktalare, predikant.

**Concipēra** och **Konc-**, lat. (*concīpere*, sammanfatta, af *con*, se d. o., och *căpere*, taga), sammanfatta, uppfatta; emottaga; blifva drägtig, blifva hafvande; afla, alstra; affatta, utkasta. författa; **concēpi**, jag har författat, uppsatt, skrifvit det, subst. n., intyg om författareskap; **concēpit**, han (hon) har författat, uppsatt. skrifvit det. — **Concēpt**, **Koncēpt** och **Konsēpt**, n., (lat. *concēptum*), utkast, första skriftliga utkastet till ett arbete; plan; första uppställningen af en skrifvelse, som sedan skall renskrifvas; **konsēptpāpper**, n., sämre papper, gröfre skrifpapper; bringa ur konsēpterna, störa tankegången, förbrylla; tappa konsēpterna, förbryllas, blifva förvirrad, komma af sig. — **Conceptāculum**, n., förvaringsställe, gömma, fodral. — **Konceptībel**, begriplig, fattlig. — **Konceptiōn**, lat. **concēptio**, f., aflelse; fattningsgåfva, begrepp, tanke; affattande, uppsättande af en skrift o. s. v.; **concēptio immaculāta**, (jungfru Marias) obefläckade aflelse. — **Konceptīv**, emottaglig, skicklig, förmögen att fatta.

**Concīs** och **Koncīs**, lat. (*concīsus*, af *concīdere*, sönderskära, förkorta, af *con*, se d. o., och *cāēdere*, hugga, skära), kortfattad, sammanträngd; fyndig. — **Concīsa** (på recepter), sönderskuren. — **Koncisiōn**, f., sönderskärning, sönderdelning; korthet och innehållsrikhet, fyndighet.

**Concitēra** och **Konc-**, lat. (*concitāre*), reta, uppreta, uppvigla. — **Koncitamēnt**, n., retningsmedel. — **Koncitatiōn**, f., uppretande, uppeggelse, upphetsning. — **Koncitatīv**, uppretande, upphetsande.

**Conclamātum est**, lat. (af *conclamāre*, ropa högt; alltså egentl.: det är utropadt, det har ropats ve [med anledning af den fornromerska seden att under flera dagar ända till begrafningen högt ropa en afliden vid namn och begråta honom]), det är förbi, allt är förloradt, allt hopp är ute. — **Conclamātus**, m., den, om hvilken allt hopp är ute, den begråtne, den döende el. döde.

**Conclāv** och **Konklāv**, m., lat. (af *con*, se d. o., och *clāvis*, nyckel, jmf. *Clav*), egentl. kammare, som kan tillslutas; det väl tillästa ställe i vatikanen, hvarest kardinalerna sammanträda för att välja påfve; församlingen af de påfve väljande kardinalerna. — **Konklavīst**, m., en, som är innesluten i konklaven; äfv. en för påfveval innesluten kardinals tjenare, sällskapsbroder o. s. v., som äfvenledes måste qvarstanna i konklaven, tilldess valet förrättats.

**Concludēra** och **Konkl-**, lat. (*conclūdere*, af *con*, se d. o., och *clāūdere*, tillsluta, sluta), sluta, draga slutsats, döma; äfv. afsluta, fullborda; **concludēndo**, slutligen, genom att draga slutsats; **ad concludēndum**, lagf. till beslutsfattande, för att fatta beslut. — **Konklusiōn**, f., slutföljd, slutsats, jmf. **Premiss**; äfv. afslutning, slut, isht. af ett tal. — **Konklusīv**, slutande, innehållande en slutföljd. — **Conclūsum**, n., pl. **-clūsa**, det beslutade, beslut, utslag, dom; **conclūsum in senātu**, beslutadt i rådet.

**Cōncolor**, lat. (af *con*, se d. o., och *cōlor*, färg), enfärgad.

**Concomitēra** och **Konk-.** lat. (*concomitāri*, af *con*, se d. o.; jmf. *Comitera*), medfölja, beledsaga; tillhandagå; medverka; konkomitērande symtōmer, oväsendtliga biföreteelser vid sjukdomsfall. — **Concomitānce** (kångkåmitāngs'), f., fr., beledsagning; medverkan, handräckning; samvaro. — **Konkomitāns,** f., m.lat., enligt katolska läran: Kristi lekamens och blods samvaro i nattvarden, till följe hvaraf lekmän endast få njuta brödet. — **Konkomitānt,** beledsagande, följande, medverkande.

**Concordabel, Concordant, Concordat,** m. fl., se följ.

**Concōrdia,** f., lat. (af *cōncors*, endrägtig, af *con*, se d. o., och *cor*, hjerta, tänkesätt), endrägt, enighet, öfverensstämmelse; rom. mytol. endrägtens gudinna; )( **Discordia;** astron. en 1860 af Luther upptäckt asteroid; **concōrdia res pārvae crēscunt,** genom endrägt bli små saker stora, vinna små (stater) kraft och betydenhet, enighet ger styrka; **fōrmula concōrdiae,** f., **konkōrdieboken,** f., el. **konkōrdiefōrmeln,** m., en af protestanternas s. k. symboliska böcker, utgifven 1580 för att bilägga de inom den protestantiska kyrkan uppkomna meningsskiljaktigheterna. — **Concordābel** och **Konk-,** som kan förenas, förenlig. — **Konkordabilitēt,** f., förenlighet. — **Konkordāns,** f., (m.lat. *concordāntia*), öfverensstämmelse, isht. emellan de bibliska skrifterna; bibelregister: sammanställning af bibelspråk, som angå samma lärdomar el. alfabetisk förteckning öfver alla de ord, som innehållas i bibeln, på ett visst språk, med uppgift på ställena, hvarest de förekomma; tonk. i äldre musik: sammanstämning af flera toner; boktr.t. större qvadrat. — **Konkordānt,** öfverensstämmande. — **Konkordāt,** n., förlikning, öfverensstämmelse, isht. emellan verldsliga furstar och påfven, beträffande kyrkoärenden; isht. fördrag angående förläning af prestgäll; i Schweiz äfv. öfverenskommelse mellan särskilta kantoner om vissa grenar af lagstiftningen. — **Konkordēra,** öfverensstämma, förlikas; **concōrdat,** det stämmer öfverens; **concōrdat cum originōli,** det öfverensstämmer med urskriften.

**Concorporēra** och **Konk-,** lat. (*concorporāre*, af *con*, se d. o., och *corporāre*, göra till en kropp, förse med en kropp, af *cōrpus*, se d. o.), införlifva. — **Konkorporatiōn,** f., införlifvande.

**Concorrēnte,** m., ital., se **Concurrent.**

**Concours,** se **Concurs.**

**Concrement, Concrescens,** se följ.

**Concrescēra** och **Konkr-,** lat. (*concrēscere*, af *con*, se d. o., och *crēscere*, växa), sammanväxa; införlifva sig; förena; språkv. genom vidhängda ljud el. bokstäfver sätta ett egenskapsord i omedelbar förbindelse med ett tingord el. införlifva det med detsamma. — **Konkremēnt,** n., nylat., egentl. något, som växt till; läkek. genom flytande vätskas stelnande uppkommen oorganisk bildning uti en djurkropp, t. ex. sten uti urinblåsan. — **Konkrescēns,** f., sammanväxande; felaktig växt. — **Konkrescībel,** förenlig, sammanväxande. — **Konkrescibilitēt,** f., förenlighet, benägenhet för förening. — **Konkrēt,** (lat. *concrētus*, egentl. sammanvuxen), tätt sammanfogad, införlifvad, förenad; som antagit fast form, sammangyttrad; i verkligheten tillvarande, för sig sjelf bestående; **konkrēt begrepp,** begrepp om något i verkligheten tillvarande, begrepp, som innehåller egenskapen förenad med subjektet; **konkrēt föremål** el. **concrētum,** n., pl. **-crēta,** ett ting med alla dess sammanfattade egenskaper, i verkligheten tillvarande ting, )( **Abstract,** se under **Abstrahera; in concrēto,** i ett enskilt, bestämdt, verkligt fall, i verkligheten. — **Konkretiāner,** pl., nylat., psykologer, som antaga, att själen är sammanvuxen med kroppen. — **Konkretiōn,** f., sammanväxning; införlifvande; förvandling i fast form; språkv. egenskapsordets införlifvande med tingordet genom vidfogade ändelser; läkek. aflagring af främmande ämnen i kroppen.

**Concrescibel, Concret, Concretianer,** m. fl., se föreg.

**Concubēra** och **Concumbēra,** äfv. **Konk-,** lat. (*concubāre* och *concūmbere*, af *con*, se d. o., och *cubāre* el. *cūmbere*, ligga), sofva hos, lägra. — **Concubīn** och **Konk-,** f., frilla, qvinna, som delar säng med en man, utan att vara gift med honom. — **Concubinārius,** m., man, som delar säng med en qvinna, utan att vara vigd vid henne. — **Konkubināt,** n., sammanlefnad utan äktenskap. — **Concūbitus,** m., samlag; **conc. anticipātus,** förtidigt samlag, samlag före äktenskapet.

**Concubin, Concubitus,** m. fl., se föreg.

**Concupiscēns** och **Konk-,** f., lat. (*concupiscēntia*, af *concupīscere*, ifrigt eftertrakta, af *con*, se d. o., och *cūpere*, åstunda, begära), begär, lystnad.

**Concurātor,** m., lat. (af *con*, se d. o.; jmf. *Curator*), medförmyndare, medsyssloman.

**Concurrēra** och **Konk-,** lat. (*concūrrere*, egentl. löpa tillsamman, af *con*, se d. o., och *cūrrere*, löpa), sammanträffa, sammanstöta; medverka, bidraga; sträfva till samma mål, täfla. — **Konkurrēns,** fr. **concurrēnce** (kångkyrrängs'), f., (m.lat. *concurrēntia*), ömsesidig sträfvan till ett visst mål, täflan, täflingsstrid; sammanträffande af omständigheter, sammanträffande efterfrågan efter el. tillhandahållande af samma slags varor; **vīve la concurrēnce** (vivv' - -), lefve (den fria) täflan! — **Konkurrēnt,** m., medtäflare, medsökande. — **Konkūrs,** lat. **concūrsus,** fr. **concōūrs** (kångkūhr), m., sammanlöpande, tillopp; hjelp, medverkan; täflan; isht. sammanträde af alla en enskilt persons el. ett bolags borgenärer, för att lagligen och i förhållande till hvars och ens fordringar dela den afträdda egendomen, äfv. **concūrsus creditōrum;** gäldenärs afträdande af all sin egendom till borgenärernas förnöjande, jmf. **Banqueroute** och **Cession; concōūrs,** särskilt i Frankrike: pristäflan, läroterminis afslutning och utdelning af belöningar åt mera framstående lärjungar; **konkūrsbō** el. **konkūrsmassa,** gäldenärs till borgenärerna afträdda egendom; **concūrsus crīminum** el. **delictōrum,** lagf. sammanträffande af flera ostraffade brott, begångna af en person; **concūrsus ad delīctum,** lagf. medbrottslighet, fleres medverkan vid en förbry-

telse. — **Concūrsifex,** m., (lat. *fācere,* göra), lättsinnig gäldenär, hvars afträdda egendom icke på långt när förslår till att godtgöra borgenärerna.

**Concurs,** m. fl., se föreg.

**Concussiōn** och **Konk-,** f., lat. (*concŭssio,* af *concŭtere,* häftigt skaka, af *con,* se d. o., och *quătere,* skaka), våldsam skakning; penningeutpressning genom hotelser; isht. skinneri, prejeri, utöfvadt af embets- och tjenstemän.

**Condēbitor** och **Kond-,** m., pl. **kondebitōrer,** nylat. (af lat. *con,* se d. o.; jmf. *Debitor*), medgäldenär.

**Condemnēra** och **Kond-,** lat. (*condemnāre,* af *con,* se d. o., och *damnāre,* förkasta, ogilla), i allmnht. fördöma, förkasta; isht. förklara fartyg odugligt; döma en vara förbruten. — **Kondemnābel,** förkastlig, fördömlig, förtjenande att dömas oduglig el. förbruten. — **Kondemnabilitēt,** f., förkastlighet. — **Kondemnatiōn,** f., i allmnht. förkastelse; isht. fartygs dömande såsom odugligt, varas förklarande såsom förbruten. — **Kondemnatōrisk,** förkastande, fördömande.

**Condensēra** och **Kond-,** lat. (*condensāre,* af *con,* se d. o., och *densāre,* göra tät, sammantränga, jmf. *Densera*), göra tjock el. tät, förtäta, sammanpressa. — **Kondensābel,** förtätbar. — **Kondensabilitēt,** f., egenskapen att kunna sammanpressas el. förtätas, förtätbarhet. — **Condensāntia,** pl., el. **Kondensērande medel,** läkek. förtätande medel. — **Kondensatiōn,** f., förtätning, sammanpressning. — **Kondensatīv,** förtätande. — **Condensātor** och **Kond-,** m., egentl. förtätare, af Volta uppfunnet redskap till uppsamlande och uppvisning af svag elektricitet el. värme, jmf. **Collector;** äfv. vid ångmaskiner: det med vatten fyllda kärl, hvari ångan förtätas. — **Kondensitēt,** f., täthet.

**Condescendēra** och **Kond-,** nylat. (af lat. *con,* se d. o., och *descēndere,* nedstiga, härstamma; jmf. *Descendera*), nedlåta sig, beqväma sig; gifva efter, villfara; hafva gemensam härkomst. — **Kondescendēnt,** nedlåtande; eftergifven; som har samma härkomst. — **Kondescendēns,** f., nedlåtenhet; eftergifvenhet, foglighet, jmf. **Accommodation;** äfv. gemensam härkomst.

**Condicēra** och **Kond-,** lat. (*condīcere,* af *con,* se d. o., och *dīcere,* säga), aftala, bestämma; lagf. uppsäga, lagligen återfordra. — **Kondiktiōn,** lat. **condīctio,** f., löfte; lagf. återfordran af en sak el. en rättighet; **condīctio cērti,** återfordran af ett bestämdt föremål; **cond. indēbiti,** återfordran af något, som man af misstag, utan att vara det skyldig, betalt.

**Conditiōn** och **Kond-,** lat. **condĭtio,** fr. **conditiōn** (kångdissiāng), f., (af lat. *cōndere,* bringa tillsamman, grundlägga, stifta; enl. andra af lat. *condīcere,* aftala, bestämma), vilkor, förbehåll, beting; beskaffenhet, tillstånd; tjenst; **condītio sīne qua non,** egentl.: vilkor, utan hvilket icke, oundvikligt, oeftergifligt vilkor; **ābsque ūlla conditiōne,** utan vilkor, obetingadt; **posita conditione ponitur conditionatum,** se under **Ponera; sub conditiōne,** med vilkor, under förbehåll; **à condition,** fr., vilkorligt, köpm.t., isht. bokh.t. under förbehåll af de mottagna varornas återsändande, ifall emottagaren ej inom viss tid kunnat försälja dem. — **Konditionāl** och **-tionēl,** lat. **conditionālis,** vilkorlig, som innehåller ett förbehåll, ett beting; **modus conditionalis,** se under **Modus.** — **Conditionāliter,** vilkorligt, jmf. ofvan: **À condition.** — **Konditionalitēt,** f., vilkorlighet, beroende af ett förbehåll, ett beting. — **Konditionēra,** betinga; vara i tjenst, tjena; **konditionērad,** beskaffad; väl konditionērad, väl bibehållen, i godt stånd.

**Cōnditor,** m., lat. (af *cōndere,* bringa tillsamman, grundlägga, stifta, begrafva, dölja), stiftare, grundläggare, skapare. — **Conditōrium,** n., gömställe; graf; jmf. äfv. **Tabernakel.**

**Condītor** och **Kond-,** m., lat. (af *condīre,* inlägga, insylta, krydda), sockerbagare. — **Konditorī,** n., sockerbageri; äfv. ofta kaffehus, hvarest finare bakverk tillhandahållas.

**Condivision,** se **Codiv-.**

**Con dolcezza** = **Dolce,** se d. o.

**Condoléance,** se följ.

**Condolēra** och **Kond-,** lat. (af *con,* se d. o., och *dolēre,* känna smärta), betyga sitt deltagande i en annans sorg el. olycka, beklaga. — **Condoléānce** (kångdåleängs'), fr., och **Kondolēns,** (ital. *condogliēnza*), f., sorgbeklagelse, betygelse af deltagande i en annans smärta.

**Condōminus,** m., m.lat. (af lat. *con* och *dōminus,* se d. o.), medägare, medherrskare. — **Condominăt** och **Kond-,** n., område, som har flera ägare el. herrar. — **Condomīnium,** n., medbesittning, medherravälde, medeganderätt.

**Condonēra** och **Kond-,** lat. (*condonāre,* af *con,* se d. o., och *donāre,* skänka), efterskänka, fritaga; förlåta. — **Kondonatiōn,** f., lagf. efterskänkande, fritagelse.

**Condōr** och **Kondōr,** m., sp., en art gam, den största af alla flygande foglar, som uppehåller sig på Andiska bergskedjans klippspetsar i vestliga Sydamerika.

**Condōtta,** f., ital. (sp. *condūcta,* af lat. *condūcere,* jmf. *Conducera*), ledning, beledsagning; köpm.t. varuförsändning, jmf. **Spedition** och **Transport;** äfv. frakt, forlön; **per condōtta,** genom fortskaffning (af), genom försändning (med den el. den). — **Condottiēre,** m., pl. **-tiēri,** i Italien: benämning, isht. under medeltiden, på anförarne för vilda soldathopar, som stridde i den mestbjudandes tjenst, och hvilka snart ryckte till sig all militärisk makt och till en del äfv. styrelsen i de små italienska staterna.

**Conducēra** och **Kond-,** lat. (*condūcere,* af *con,* se d. o., och *dūcere,* föra), leda, föra, beledsaga; hyra. — **Konducībel,** tjenlig, gagnelig, nyttig. — **Konducibilitēt,** f., tjenlighet, gagnelighet. — **Condūct** och **Kondūkt,** m., nylat., beledsagning, följe, isht. sorgetåg, jmf. **Procession;** pl. **kondūkter,** i orglar: metall- el. trärör, genom hvilka vädret ifrån väderlådan tillföres de pipor i orgeln, som icke stå på väderlådan, utan äro anbragta såsom prydnad utanpå orgeln. — **Condūcta,** f., sp., försändning, under militärisk betäckning, af ädla metaller ifrån Spaniens amerikanska kolonier till moderlandet. — **Conductēūr** (kångdycktöhr) och **Konduktōr,** m., fr., förare,

ledare, beledsagare, uppsyningsman, isht. vid byggnader; förare af en postvagn, en diligens el. ett bantåg; äfv. underofficer vid ingeniörkåren. — **Konduktībel,** som låter sig ledas, som kan ledas. — **Konduktibilitēt,** f., egenskapen att kunna ledas. — **Konduktiōn,** f., förpaktning, hyrande, leguing. — **Kondūktor,** m., förpaktare; ledare för värme el. elektricitet, åskledare; läkek. kirurgiskt redskap för att införa ett annat.

**Conduīte** (kångdyīht'), f., och **Konduīt,** m., fr. (af *condu͞ire,* föra, *se condu͞ire,* uppföra sig, bete sig, af lat. *condūcere,* jmf. *Conducera*), uppförande, beteende; lefnadssätt.

**Condylom, Condylus,** m. fl., se **Kondylus.**

**Confabulēra** och **Konf-,** lat. (*confabulāri,* af *con,* se d. o., och *fabulāri,* prata, språka), samtala, språka förtroligt. — **Konfabulatiōn,** f., förtroligt samspråk.

**Confarreātio,** f., lat., fornromersk högtidlig vigsel i närvaro af prester och tio vittnen, hvarvid ett offer anställdes med mjöl (*far*).

**Confēct** och **Konfēkt,** m., (ital. *confētto,* m.-lat. *confēctum,* af *confīcere,* tillreda, förfärdiga), benämning på hvarjehanda slags af socker el. mandelmassa tillagadt bakverk. — **Konfektiōn,** f., förfärdigande, fullföljande.

**Confederēra** och **Konf- sig,** lat. (*confoederāre,* af *con,* se d. o., och *foederāre,* stifta genom förbund, af *fōēdus,* genit. *fōēderis,* förbund), förena sig genom förbund; **konfederērade,** förenade genom förbund, bundsförvandter. — **Konfederatiōn,** f., förbund, isht. emellan stater och för längre tid, jmf. **Alliance; helvētiska konfederatiōnen,** förbundet emellan Schweiz' 22 demokratiska kantoner, jmf. **Eidgenossenschaft; nordamerikanska konf.,** syd- el. slafstaternas förbund emot nordstaterna.

**Confer, Conferantur, Conferatur, Conference,** se följ.

**Conferēra** och **Konf-,** lat. (*confērre,* af *con,* se d. o., och *fērre,* föra, bära), egentl. sammanföra, hålla mot hvarandra, jemföra; gemensamt öfverlägga, rådslå, underhandla; tilldela, förläna, öfverlåta; **cōnfer,** jemför! **conferātur,** man jemföre! **conferāntur,** de må jemföras! **collāto,** genom el. efter jemförelse med ett ställe el. en skrift; **collātis,** genom el. efter jemförelse med flera ställen el. skrifter. — **Conférēnce** (kångferängs'), fr., el. **Konferēns,** m.lat. (*conferēntia*), f., rådplägning, öfverläggning, underhandling, isht. angående statsangelägenheter; sammanträde till rådplägning; äfv. sammanfattningen af alla de i en sådan sammankomst deltagande.

**Confērva,** f., lat. (af *confervēre,* koka tillsamman, sammanläka), trådsmal, hinnaktigt örtlik, knäfull vattenväxt af grön färg: vattensilke.

**Confessiōn** och **Konf-,** lat. **confēssio,** fr. **confessiōn** (kångfässiāng), f., (af lat. *confitēri,* bekänna), bekännelse; bikt; trosbekännelse, äfv. **confēssio fīdei;** trosparti, trosform, trossamfund; äfv. i gamla kyrkor: den plats, hvarest kyrkans helgon ligger begrafvet; **confessio augustana,** se **Augustana confessio; conf. judiciālis,** bekännelse inför domstol; **conf. extrajudiciālis,** bekännelse, som sker utom domstolen; **conf. spontānea,** frivillig bekännelse; **conf. vi extōrta,** med våld aftvungen bekännelse; **confessionis sigillum,** se under **Sigillum; confessiōns** (kångfässiāng), pl., fr., bekännelser (titel på åtskilliga lefnadsbeskrifningar, hvilkas författare sjelfva öppet framlägga sina känslor och förvillelser). — **Konfessionalīsm,** m., den lära el. åsigt, som gör religionen beroende af en viss trosbekännelse. — **Confessionārius,** m., den, som emottager en annans bikt, biktfader. — **Konfessionēl,** beträffande, grundad i trosbekännelsen. — **Konfessionīst,** m., trosförvandt; ford. anhängare af augsburgiska trosbekännelsen, jmf. **Protestant.** — **Confēssor,** m., bekännare; i äldsta kristna kyrkan: hedersnamn för hvar och en, som under förföljelser och lidanden troget bekänt kristendomen, utan att dock lidit döden för sin tro, jmf. **Martyr;** äfv. biktfader, en biktande, en, som aflägger bikt. — **Confēssus,** m., missdådare, som tillstått sin förbrytelse; **confēssus et convīctus,** en, som bekänt och blifvit öfverbevisad; **in confēsso,** utom allt tvifvel, afgjordt, veterligen; h å l l a n å g o n **pro confēsso et convīcto,** anse, att någon både bekänt och blifvit öfverbevisad.

**Confessor, Confessus,** se föreg.

**Confētti,** pl., ital. (af sing. *confētto,* m.lat. *confēctum,* af *conficere,* förfärdiga, jmf. *Confect*), i Italien: konfektstycken, isht. sockrade mandlar och nötter, som under sista dagarna af karnevalen maskerna och andra i upptågen deltagande på skämt kasta på hvarandra; nu mestadels: små, till samma ändamål förfärdigade gipskulor, äfv. **Confettācci** (-tättji), pl., egentl. dålig konfekt.

**Confiānce** (kångfiängs'), f., fr. (af lat. *confīdere,* förlita sig på), tillit, tillförsigt; förtroende; sjelftillit, förtröstan; tilltagsenhet, djerfhet; inbilskhet; jmf. **Confidence.**

**Conficēra** och **Konf-,** lat. (*confīcere,* af *con,* se d. o., och *fācere,* göra), fullborda, bringa till stånd.

**Confidejūssor,** m., lat. (af *con,* se d. o.; jmf. *Fidejussor,* under *Fides*), medborgesman.

**Confidence, Confident, Confidens,** m. fl., se följ.

**Confidēra** och **Konf-,** lat. (*confīdere,* af *con,* se d. o., och *fīdere,* sätta förtroende till), förtro sig till, förlita sig på; äfv. anförtro. — **Confidēnce** (kångfidängs'), fr., och **Konfidēns,** (lat. *confidēntia*), f., förtroende, förtroligt meddelande; anförtrodd hemlighet; äfv. tillförsigt, djerfhet; jmf. **Confiance; en confidēnce** (ang -), i förtroende. — **Confidēnt** (kångfidäng) el. **Confiē** (kångfjēh), m., förtrogen, vän. — **Confidēnte** (kångfidängt'), f., förtrogen, väninna. — **Konfidentiēl,** förtrolig, i förtroende meddelad.

**Confié,** se föreg.

**Configēra** och **Konf-,** lat. (*configere,* af *con,* se d. o., och *fīgere,* fästa), sammanhäfta, binda tillsamman.

**Configurēra** och **Konf-,** lat. (*configurāre,* af *con,* se d. o. och *figurāre,* forma, bilda; jmf. *Figur*), dana, gifva skepnad, bilda. — **Konfigurātiōn,** f., bildning, skepnad; astron. stjernornas inbördes ställning till hvarandra, jmf. **Aspect.**

**Confīn** och **Konfīn,** lat. (af *con,* se d. o., och *fīnis,* gräns), angränsande, tillstötande. — **Konfinatiōn,** f., lagf. husarrest, anvisning, såsom ett straff, af en bestämd bostad, som icke får lemnas. — **Konfinēra,** gränsa intill; begränsa, innesluta; förvisa. — **Confīnium,** n., gräns, gränssten; **in confīnio,** på gränsen, på öfvergångspunkten emellan tvenne ting; pl. **confīnia** el. **konfīnier,** gränser; gränsländer. — **Konfinitēt,** f., angränsande, grannskap.

**Confingēra** och **Konf-,** lat. (*confīngere,* af *con,* se d. o., och *fīngere,* bilda, dikta, jmf. *Fingera*), uppdikta, hopspinna.

**Confirmand, Confirmatio,** m. fl., se följ.

**Confirmēra** och **Konf-,** lat. (*confirmāre,* af *con,* se d. o., och *firmāre,* fästa), bekräfta, stadfästa; bestyrka; bekräfta en kristens döpelseförbund genom invigning till nattvarden. — **Konfirmānd,** m. och f., yngling el. flicka, som skall bekräftas i sitt döpelseförbund, nattvardsbarn; i allmnht. en, som förberedes till konfirmation. — **Konfirmāt,** m. och f., en, som blifvit bekräftad i sitt döpelseförbund. — **Konfirmatiōn,** lat. **confirmātio,** f., stadfästning, bekräftelse; isht. den högtidliga invigning till nattvarden, då presten, efter föregången religionsundervisning och efter offentlig trospröfning i kyrkan bekräftar konfirmandens döpelseförbund; **confirmātio judiciālis,** lagf. laglig bekräftelse; **cum confirmatiōne judiciāli,** med laglig bekräftelse. — **Konfirmatīv** och **Konfirmatōrisk,** bekräftande, stadfästande. — **Konfirmitēt,** f., fasthet, halsstarrighet.

**Confiscēra** och **Konfiskēra** (-skhēra), lat. (*confiscāre,* af *con* och *fiscus,* se d. o.), taga i beslag, förklara förbruten el. förverkad, indraga till det allmänna; **konfiskērad,** förbruten, indragen, äfv. i danskan och tyskan: af misstänkt, liderligt utseende. — **Konfiskābel,** som kan el. bör läggas beslag på, som skall indragas till det allmänna. — **Konfiskatiōn,** f., beslag, indragning af gods till det allmänna.

**Confiseur, Confiserie,** se under **Confiture.**

**Confitent, Confiteor,** se följ.

**Confitēra** och **Konf-,** lat. (*confitēri,* af *con,* se d. o., och *fatēri,* tillstå, bekänna), bekänna, bikta; **confīteor,** jag bekänner (D ē o o m n i p o t ē n t i etc.: för den allsmäktige Guden), begynnelseordet af den vid katolska messans början af den knäböjande presten uttalade syndabekännelsen; subst. n., inom katolska kyrkan: offentlig syndabekännelse, offentligt skriftermål. — **Konfitēnt,** m. och f., egentl. en, som bekänner, en, som biktar sig.

**Confitūre** (kångfitȳhr'), f., vanl. pl. **konfitȳrer,** fr., (m.lat. *confectūra,* af lat. *confīcere,* tillreda, fr. *confīre,* insylta, inlägga), finare bakverk, syltsaker. — **Confisēūr** (kångfisöhr), el. **Confituriēr** (kångfityrjēh), m., sockerbagare; jmf. **Conditor.** — **Confiserīe** (-rīh), n., sockerbageri.

**Conflagrēra** och **Konfl-,** lat. (*conflagrāre,* af *con,* se d. o., och *flagrāre,* flamma, brinna), förbränna, lägga i aska. — **Konflagratiōn,** f., fullständig förbränning; isht. efter medeltidens vidskepliga tro: verldens undergång i yttersta domens eld.

**Conflectēra** och **Konflektēra,** lat. (*conflēctere,* af *con,* se d. o., och *flēctere,* böja), sammanböja.

**Conflīct** och **Konflīkt,** m., lat. (*conflīctus,* af *conflīgere,* sammanstöta), sammanstötning, strid, tvist, motsägelse, isht. på de menskliga känslornas och handlingarnes område; jmf. **Antagonism** och **Collision.**

**Confluēra** och **Konfl-,** lat. (*conflūere,* af *con,* se d. o., och *flūere,* flyta), flyta tillsamman, förena sig, sammanströmma. — **Konfluēns,** f., sammanflöde, förening, tillopp. — **Konfluēnt,** sammanflytande. — **Conflūxus,** m., sammanströmning, förening, tillopp.

**Confluxus,** se föreg.

**Confocāl** och **Konfokāl,** nylat. (af lat. *con* och *fōcus,* se d. o.), som har gemensam brännpunkt.

**Confōrm** och **Konf-,** lat. (*confōrmis,* af *con,* se d. o., och *fōrma,* form), lika danad, likformig, öfverensstämmande, motsvarande. — **Konformatiōn,** f., åstadkommande af likhet; lämpande efter; samtycke. — **Confōrmer,** m., pl. **confōrmers,** eng., el. **konformīster,** i England: benämning på anhängarne af den herrskande biskopliga kyrkan, )( **Dissenter.** — **Konformēra,** göra likadan, göra öfverensstämmande, ställa el. lämpa efter, afpassa. — **Konformitēt,** f., likhet, öfverensstämmelse.

**Confōrt** (kångfåhr), m., fr. (af *confortēr,* nylat. *confortāre,* stärka), bistånd, hjelp, undsättning; tröst. — **Confortāntia,** pl., nylat., läkek. stärkande medel. — **Confortatiōn** och **Konf-,** f., stärkande. — **Konfortatīv,** n., läkek. stärkande medel. — **Konfortēra,** stärka; vidmakthålla, trösta.

**Confrāter,** m., pl. **-frātres,** lat. (af *con* och *frāter,* se d. o.), el. **Confrēre,** m., pl. **-frēres** (kångfrähr'), fr., medbroder, embetsbroder. — **Confraternisēra** och **Konfr-,** broderligen förena, förbrödra. — **Confratērnita** och **-ternitā,** f., ital., el. **Confrérīe** (kångfrerīh), n., fr., andligt brödraskap. — **Konfraternitēt,** f., förbrödring; medbrödraskap, embetsbrödraskap.

**Confrérie,** se föreg.

**Confrontēra** och **Konfr-,** m.lat. (*confrontāre,* af lat. *con,* se d. o., och *frons,* panna), egentl. ställa panna mot panna; ställa gent emot hvarandra, inbördes och samtidigt förhöra; äfv. jemföra. — **Konfrontatiōn,** lat. **confrontātio,** f., personers samtidiga inställande och förhörande inför rätta; sammanställande, jemförelse; **confrontātio tēstium,** lagf. vittnens inställande och förhörande med hvarandra.

**Confucius,** se **Konfutse.**

**Confundēra** och **Konf-,** lat. (*confūndere,* af *con,* se d. o., och *fūndere,* gjuta, ösa), sammanblanda, förvexla, bortblanda; göra förlägen, förvirra, förbrylla. — **Confūs** och **Konfȳs,** lat. **confūsus,** hopblandad, förvirrad, oredig; förbryllad, förbluffad; tankspridd; **confūsum chāos,** n., virrvarr. — **Konfusiōn,** lat. **confūsio,** f., förvexling, förvirring, oordning; oreda, bestörtning; äfv. tankspriddhet; **ānnus confusiōnis,** förvirringens år: benämning på år 45 f. Kr., som Caesar, för att bringa ordning i tideräkningen, tillökade med 90 dagar, så att det erhöll 445 sådana. — **Confusio-**

**nārius**, m., en, som ställer till oreda, en, som åstadkommer förvirring; en tankspridd. — **Confusiōne**, f., ital., tonk. = **Imbroglio** och **Rubato**, se d. o.

**Confus, Confusion**, m. fl., se föreg.

**Confutēra** och **Konf-**, lat. (*confutāre*, af *con*, se d. o., och *futāre*, inskränka, hejda), vederlägga. — **Konfutābel**, som kan el. bör vederläggas. — **Konfutatiōn**, f., vederläggning; jmf. **Refutation.**

**Congē** (kångsjēh), m., fr. (g.fr. *conget*, ital. *congēdo*, prov. *comjat*, af lat. *commeātus*, obehindradt gående och kommande), orlof, jmf. **Permission**; afsked, afskedstagande, jmf. **Adieu**; byggn.k. den nedre, sig utvidgande delen af en pelare, närmast vid basen, jmf. **Apophyge**; **pour prēndre congē** (pur prangd'r -), oftast förkortadt: **p. p. c.**, (på visitkort): för att taga afsked, i st. f. afskedsbesök. — **Congédiēra**, gifva orlof; förafskeda, entlediga.

**Congelēra** och **Kong-**, lat. (*congelāre*, af *con*, se d. o., och *gelāre*, stelna till is, af *gēlu*, köld), stelna af köld, frysa till is; tjockna, löpa ihop, stelna. — **Kongelatiōn**, lat. **congelātio**, f., tillfrysning, förstelning genom köld; förtjockning, förtätning, hoplöpning; jmf. äfv. **Katalepsis**; **congelātio dēntium**, tändernas kongelation el. slöblifvande genom ålder el. sjukdom.

**Congenērisk** och **Kong-**, lat. (*cōngener*, af *con*, se d. o., och *gēnus*, slägte), varande af samma slägte, likartad.

**Congeniāl** och **Congeniālisk**, äfv. **Kong-**, nylat. (af lat. *con* och *gēnius*, se d. o.), hafvande lika el. liknande själsgåfvor. — **Kongenialitēt**, f., själsförvandtskap.

**Congerēra** och **Kong-**, lat. (*congērere*, af *con*, se d. o., och *gērere*, bära), bära tillsamman, hopa. — **Kongestiōn**, lat. **congēstio**, f., hopande, stockning; isht. läkek. onaturlig tillströmning och samling af vätskor på vissa kroppsdelar, särskilt: blodets stigande åt hufvudet: **congēstio sānguinis.** — **Kongestīv**, som förorsakar el. härrör af en sådan vätskornas onaturliga tillströmning.

**Congestion**, se föreg.

**Cōngius**, m., lat., fornromerskt våtvarumått = $\frac{1}{8}$ amphora.

**Conglobēra** och **Kongl-**, lat. (*conglobāre*, af *con*, se d. o., och *globāre*, runda; jmf. *Globus*), hoppacka, göra klotrund, afrunda. — **Konglobatiōn**, f., sammanpackning; afrundning; ret. hopande af bevis.

**Conglomerēra** och **Kongl-**, lat. (*conglomerāre*, af *con*, se d. o., och *glomerāre*, hopnysta, sammanrulla; jmf. *Glomus*), sammanpacka, sammangyttra, hopa. — **Konglomerāt**, n., sammangyttring, sammangyttradt ämne; isht. stengyttring. — **Konglomeratiōn**, f., sammangyttring.

**Conglutinēra** och **Kongl-**, lat. (*conglutināre*, af *con*, se d. o., och *glutināre*, hoplimma; jmf. *Gluten*), hoplimma, sammanklibba, hopkitta; sammanfoga; äfv. göra klibbig. — **Conglutināntia**, pl., sammanklibbande medel; jmf. **Kolletika.** — **Konglutināt**, n., något hoplimmadt, något sammanklibbadt. — **Konglutinatiōn**, f., sammanlimning, hopklibbning, kittning; klibbighet, kittaktighet.

**Cōngo** (kånguh), m., eng., se **Camphou.**

**Con gravità**, se under **Gravis.**

**Congregēra** och **Kongr-**, lat. (*congregāre*, af *con*, se d. o., och *gregāre*, samla till en hjord, af *grex*, genit. *grēgis*, hjord), församla, förena, förbrödra. — **Kongregatiōn**, lat. **congregātio**, f., församling; ordensförbindelse, andligt brödraskap el. sällskap; förening af flera kloster till iakttagande af samma reglor; kardinalernas rådsförsamling; af påfven tillsatt, och af kardinaler el. andra påfliga tjenstemän bestående myndighet, som besörjer någon gren af den andliga el. verldsliga förvaltningen; **congregātio īndicis**, se **Indexkongregation**, under **Index**; **congr. de propagānda fīde**, af påfven Gregorius XV 1622 stiftad anstalt för utbredande af den romersk-katolska tron, jmf. **Mission** och **Propaganda**; **congr. sāncti offīcii**, öfverinqvisitionstribunalet i Rom. — **Kongregationalīst**, m., i England: medlem af ett kyrkosamfund, som förkastar den högre biskopliga ledningen. — **Kongregationīst**, m., nylat., medlem af en kongregation.

**Congrēss** och **Kongrēss**, m., lat. (*congrēssus*, af *cōngredi*, komma tillsamman), sammankomst; förening; isht. möte mellan regenter el. deras befullmäktigade sändebud, för att samråda och öfverenskomma angående allmänvigtiga statsangelägenheter; lagstiftande församlingen i Nordamerikas Förenta stater; i nyare tider äfv. sammankomst emellan lärde och fackmän af hvarje slag. — **Kongressiōn**, f., sammanträdande.

**Congrēve-trȳck**, (efter *William Congreve*, d. 1828), tryck med olika färger på en gång. — **Congrēvska rakēter**, ett slags 1804 upptäckta brandraketer, fyllda med ett svårsläckligt brandämne.

**Cōngruus, -a, -um**, lat., öfverensstämmande, passande; **congrui jus**, se under **Jus**; **de cōngruo**, efter billighet; pl. **cōngrua**, hvad, som lagligen tillkommer någon. — **Congruēra** och **Kongr-**, (lat. *congrŭere*), öfverensstämma, likna, passa noga tillsamman. — **Kongruēns**, f., fullkomlig likhet, öfverensstämmelse, likformighet, enhet. — **Kongruēnt**, öfverensstämmande, passande, fullkomligt lika, enahanda; geom. som är af samma storlek och form. — **Kongruīsm**, m., läran om den gudomliga nådens öfverensstämmelse med menniskans fria vilja. — **Kongruīst**, m., anhängare af kongruismen. — **Kongruitēt**, f., öfverensstämmelse, fullkomlig likhet; jmf. **Kongruens.**

**Con gusto**, se under **Gustus.**

**Coniferae, Conisk, Conit**, m. fl., se under **Konus.**

**Conjectanea, Conjectur**, m. fl., se följ.

**Conjicēra** och **Konj-**, lat. (*conjicere*, af *con*, se d. o., och *jăcere*, kasta), egentl. kasta tillsamman, förena; mena, förmoda, gissa; gissningsvis sluta, förklara, förbättra. — **Conjectānea** och **Konjektāneer**, pl., samling af strödda anmärkningar, ögonblickliga infall, lösa gissningar o. s. v. — **Conjectūr** och **Konjektūr**, f., förmodan, gissning, sannolikhet; filol. läsart hos en gammal författare, som ej grundar sig på urskriftens vittnesbörd, utan

22

utgör en gissningsvis antagen förbättring; jmf. **Emendation.** — **Konjekturāl,** grundad på gissningar, hvilande på sannolikheter. — **Konjekturēra,** förmoda, gissa; uppfinna el. gissningsvis antaga nya läsarter; utbreda sig i gissningar och förbättringsförslag; jmf. **Concicera.**

**Conjugal, Conjugata, Conjugation,** se följ.

**Conjugēra** och **Konj-,** lat. (*conjugāre*, af *con*, se d. o., och *jugāre*, pålägga ok, förena, af *jūgum*, ok), egentl. sammanfoga, förena; språkv. böja tidsord (verb), enligt språklärans reglor förvandla tidsord efter de olika förhållanden, som de hafva att uttrycka; jmf. **Declinera.** — **Konjugāl,** (lat. *conjugālis*), äktenskaplig. — **Conjugāta** (näml. **diāmetros** el. **līnea,** f.,), f., läkek. bäckenets mindre genomskärningsmått. — **Konjugatiōn,** f., egentl. sammanfogning, förening; språkv. ursprungl. förening af tidsord, som följa samma böjningssätt; nu vanl. tidsords böjning el. förvandling allt efter de olika förhållanden, som de skola uttrycka. — **Conjūgium,** n., äktenskap, äktenskaplig förbindelse. — **Cōnjugicīdium,** n., nylat. (af *cōnjux*, genit. *cōnjugis*, make, och *cāedere*, nedhugga, mörda), makemord.

**Conjugium, Conjugicidium,** se föreg.

**Conjunctim, Conjunction, Conjunctis viribus, Conjunctivus, Conjunctur,** m. fl., se följ.

**Conjungēra** och **Konj-,** lat. (*conjūngere*, af *con*, se d. o., och *jūngere*, förena), förbinda, förena; **conjūnctis vīribus,** med förenade krafter, med samlad makt. — **Conjūnctim,** tillsammans, i förening, med förenad makt. — **Conjunctiōn** och **Konjunktiōn,** lat. **conjūnctio,** f., förbindelse, förening; astron. tvenne planeters sammanträffande i samma punkt af ett himmelstecken; en planets ställning, antingen (ifrån vår synpunkt) midt för solen: lägre konjunktion, el., hvad med de från solen aflägsnare planeterna äger rum, rätt bakom densamma: öfre konj., jmf. **Aspect** och **Opposition;** språkv. bindeord till förening af satser och ord; **kausālkonjunktiōn** el. **conjūnctio causālis,** bindeord, som uttrycker orsak el. grund; **konditionālkonjunktiōn** el. **conj. conditionālis,** bindeord, som uttrycker vilkor. — **Konjunktīv,** som angår, innehåller el. grundar sig på en förbindelse. — **Conjunctīva** (näml. **tūnica:** hud), f., egentl. bindehud; läkek. hinna, som bekläder den synliga delen af ögat, med undantag af hornhinnan, hvars yttersta omkrets den blott betäcker, och som öfvergår ifrån ögat till ögonlocken och bildar deras inre beklädnad. — **Konjunktīvisk,** vilkorlig, beroende, afhängig. — **Conjunctivītis,** f., brand i conjunctiva. — **Conjunctivus,** se under **Modus.** — **Konjunktūr,** f., (m.lat. *conjunctūra*), sammanträffande af vissa omständigheter, tidsomständighet, tidsförhållande; tillfälle, tidernas lämplighet.

**Conjurēra** och **Konj-,** lat. (*conjurāre*, af *con*, se d. o., och *jurāre*, svärja), sammansvärja sig, bilda sammansvärjning. — **Konjurānt** el. **Konjurāt,** m., en sammansvuren. — **Konjuratiōn,** f., sammansvärjning.

**Con leggerezza,** se **Leggiere.**

**Con mano destra** el. **dritta, Con mano sinistra,** se under **Mano.**

**Con moto,** se under **Motus.**

**Connaissable,** se följ.

**Connaissānce** (kännässängs') och **Konnessāns,** f., fr. (af *connaître*, lat. *cognōscere*, känna), kännedom, kunskap; bekantskap. — **Connaissāble** och **Konnessābel,** igenkännelig; märkbar. — **Connaissemēnt** (kännäss'mäng) och **Konnessemēnt,** (oriktigt Connoissement och Konnossement), n., skeppsfraktsedel: bevis, som befälhafvaren å ett handelsfartyg i tre exemplar, ett för honom sjelf, ett för afsändaren och ett för emottagaren, utfärdar, och hvari han intygar, att han emottagit och vill till deras bestämmelseort föra de varor, som i hans fartyg blifvit inlastade. — **Connaissēūr** och **Konnessōr,** m., kännare, konstkännare. — **Connaissēūse** och **Konnessōs,** f., kännarinna, konstkännarinna.

**Connaissement, Connaisseur, Connaisseuse,** se föreg.

**Connectēra** och **Konnekt-,** lat. (*connēctere*, af *con*, se d. o., och *nēctere*, knyta; jmf. *Nexus*), sammanbinda, sammanknyta, förbinda, förena; äfv. stå i förbindelse med, sammanhänga. — **Konnektīv,** n., sammanbindningsmedel, föreningsled. — **Konnēx,** lat. **connēxus,** sammanbunden, hopknuten, sammanhängande; pl. **connēxa,** ting, som äro förbundna med hvarandra, som hänga ihop. — **Konnexiōn,** f., och **Connēxus** el. **Konnēx,** m., förbindelse, sammanhang; förening, gemenskap; pl. **konnexiōner,** inflytelserika bekantskaper, mäktiga förbindelser, jmf. **Relationer.** — **Konnexitēt,** f., sammanhang, samband. — **Konnexīv,** förbindande, som tjenar till, som är lämplig till att förena.

**Connetāble** och **Konnetābel,** m., fr., (ital. *contestābile*, sannol. af lat. *cōmes stābuli*, stallgrefve, öfverstallmästare), ford.: riksmarskalk, riksfältherre och öfverstallmästare i Frankrike; nu: hederstitel.

**Connex, Connexion, Connexitet, Connexus,** m. fl., se under **Connectera.** följ.

**Connivence, Connivendo, Connivens,** se

**Connivēra** och **Konn-,** lat. (*connivēre*, böja sig tillsamman; tillsluta, isht. ögonen), se genom fingrarna med, låta gå el. ske, hafva öfverseende med, skona. — **Connivēnce** (kännivängs'), fr., och **Connivēns** (nylat. *connivēntia*), f., öfverseende, efterlåtenhet, skonsamhet, flathet: stillatigande tillåtelse. — **Connivēndo,** af öfverseende, med tyst medgifvande.

**Connoissable,** se **Connaissable.**

**Connoissement, Connossement,** se **Connaissement.**

**Connotatiōnstermīn** och **Konn-,** m., nylat. (af lat. *con*, se d. o., *notāre*, anteckna [jmf. *Notera*], och *tērminus*, jmf. *Tērmin*), lagf. anmälningsdag för samtliga skulder till och fordringar hos ett bo el. en massa.

**Connūbium,** n., lat. (af *con*, se d. o., och *nūbere*, gifta sig), = **Conjugium;** äfv. äktenskapsrätt. — **Connubiāl** och **Konn-,** äktenskaplig.

**Connumeratiōn** och **Konn-,** f., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *numerāre*, räkna), medräkning, sammanräkning.

**Conoid,** se under **Konus.**

**Con osservanza,** se under **Observera.**
**Con passione,** se under **Passion.**
**Con portamento di voce,** se **Portamento di voce;** jmf. äfv. **Appoggiatura.**
**Conquassēra** och **Konqv-,** lat. (*conquassāre*, af *con*, se d. o., och *quassāre*, intens. af *quătere*, rysta, skaka), starkt skaka, krossa i spillror, splittra. — **Konqvassatiōn,** f., skakning, krossning, splittring.
**Conquerēra** och **Konqv-,** fr. (*conquérir*, af lat. *conquīrere*; jmf. *Conquirera*), eröfra. — **Conquérānt** (kångkherāng), fr., och **Conquēstor** el. **Konqvēstor,** m.lat., m., eröfrare. — **Conquēte** (kångkhäht'), f., eröfring.
**Conquirēra** och **Konqv-,** lat. (*conquīrere*, af *con*, se d. o., och *quăērere*, söka), söka tillsamman, uppsöka, ifrigt efterforska.
**Conquistadōres** (kånnkhist-), pl., sp. (af *conquistār*, eröfra), egentl. eröfrare; i de forna spanska besittningarna i Amerika: landets första eröfrare och deras efterkommande.
**Conrēctor** och **Konrēktor,** m., nylat. (af lat. *con* och *rĕctor*, se d. o.), medföreståndare; andre läraren vid en skola, förste läraren näst efter rektor. — **Konrektorāt,** n., en konrektors embete; äfv. hans bostad.
**Consacramentāles,** pl., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *sacramĕntum*, ed, jmf. *Sacrament*), medsvärjande, som genom sin ed bekräfta en annans edliga försäkran.
**Consanguīneus,** m., lat. (af *con*, se d. o., och *sānguis*, genit. *sānguinis*, blod), blodsförvandt. — **Consanguīnisk** och **Konsangvīn-,** nära beslägtad. — **Konsangvinitēt,** f., blodsförvandtskap.
**Conscendēra** och **Konsc-,** lat. (*conscĕndere*, af *con*, se d. o., och *scăndere*, stiga, klifva), bestiga, uppstiga. — **Conscēnsio thālami,** f., lagf. äkta sängens bestigande.
**Conscensio thalami,** se föreg.
**Consciēns** och **Konsc-,** fr. **consciēnce** (kångschiängs'), lat. **consciēntia,** f., (af *conscīre*, vara medvetande, veta med sig), medvetande, samvete; **consciēntia mīlle tēstes,** lat. ordspråk: ett godt samvete är bättre än tusende vittnen; **consciēntia sālva,** godt samvete el. med godt samvete; **casus conscientiae,** se under **Casus.** — **Konscientiōs,** samvetsgrann. — **Cōnscius,** m., en medvetande.
**Conscindēra** och **Konsc-,** lat. (*conscīndere*, af *con*, se d. o., och *scīndere*, slita, sönderrifva), sönderskära; sönderslita, rifva i stycken.
**Conscribēra** och **Konskr-,** lat. (*conscrībere*, af *con*, se d. o., och *scrībere*, skrifva), sammanskrifva; utskrifva, värfva. — **Konskribēnt,** m., en, som utskrifver. — **Konskribērad,** m., en, som är skyldig till krigstjenst. — **Konskriptiōn,** f., utskrifning till krigstjenst, värfning; äfv. det utskrifna manskapet; **konskriptiōnslista,** lista el. förteckning öfver det beväringsskyldiga manskapet el. alla dem, som äro skyldiga att göra krigstjenst; **konskriptiōnsskyldig,** beväringsskyldig; skyldig att göra krigstjenst.
**Consecrēra** och **Konsekr-,** lat. (*consecrāre*, af *con*, se d. o., och *sacrāre*, helga), helga; inviga, välsigna, instifta. — **Konsekrānt,** m., en, som inviger, som instiftar. — **Konsekratiōn,** f., invigning, välsignelse, instiftele, isht. brödets och vinets helgande vid nattvarden.
**Consectēra** och **Konsekt-,** lat. (*consectāri*, af *con*, se d. o., och *sectāri*, ifrigt följa, förfölja), ifrigt eftersträfva, söka att uppnå. — **Consectārium,** n., följdsats, sats, som omedelbart följer af el. kan dragas ur en annan; tillsats; jmf. **Corollarium** och **Porisma.**
**Consecution, Consecutio temporum, Consecutiv,** se under **Consequera.**
**Consegna,** se **Consigne,** under **Consignera.**
**Consēīl** (kångsälj) och **Konsēlj,** m., fr., (af lat. *consīlium*, se d. o.), råd; rådsförsamling; statsråd; ställe, hvarest rådsförsamling sammanträder; rådsförsamlings, isht. statsråds sammanträde; **consēīl d'état** (- detäh), statsråd; **consēīl permanēnt** (- -näng), ständig rådsförsamling, ständigt statsråd.
**Consens, Consensual, Consensus,** se följ.
**Consentēra** och **Kons-,** lat. (*consentīre*, af *con*, se d. o., och *sentīre*, känna), egentl. hysa medkänsla, tycka lika; samtycka; tillåta, bevilja, bifalla. — **Konsēns,** lat. **consēnsus,** m., medkänsla, öfverensstämmelse, bifall, samtycke, tillåtelse; intyg om tillåtelse; **consēnsus coāctus,** aftvunget bifall, aftrugad tillåtelse; **cons. nervōrum,** läkek. nervernas gemensamma mottaglighet för hvarje inverkan på en del af dem, sjuklig retelse af andra kroppsdelar än den el. dem, hos hvilken el. hvilka sjukdomsorsaken egentligen ligger, jmf. **Sympathi; cons. tācitus,** tyst bifall; **per consēnsum,** genom medkänsla, genom deltagande; med samtycke, med bifall. — **Konsensuāl** el. **-suēl,** nylat., deltagande; äfv. grundad i, beroende af öfverensstämmelse i vilja och afsigter. — **Consentemēnt** (kångsangt'mäng), n., fr., samtycke; tillåtelse, jmf. **Consensus.**
**Consēntes dīi,** pl., lat., hos de gamla romarne: de tolf högre gudarne och gudinnorna, näml. Jupiter, Mars, Mercurius, Neptunus, Vulcanus, Apollo; Juno, Vesta, Ceres, Diana, Minerva, Venus.
**Con sentimento,** se under **Sentera.**
**Conséquence, Consequens, Consequent, Consequentia,** se följ.
**Consequēra** och **Konseqvēra,** lat. (*cōnsequi*, af *con*, se d. o., och *sēqui*, följa), följa; uppnå; **cōnsequens,** m. och n., den el. det följande, efterföljande, den en förutsättning motsvarande följd el. slutsats, )( **Antecedens.** — **Consecutiōn** och **Konsek-,** lat. **consecūtio,** f., följd, efterföljd, slutföljd; **consecūtio tēmporum,** språkv. tidsföljd, tidsformernas riktiga följd på hvarandra vid sammanställning af satser, äfvensom lagarna derför. — **Konsekutīv,** följande på hvarann i afseende på tiden; antydande en sådan följd; innehållande en slutföljd; tankel. betecknande de kännemärken hos ett begrepp, som följa af andra sådana hos detsamma, jmf. **Constitutiv; konsekutīv konjunktiōn,** f., bindeord, som betecknar något i tiden efterföljande; **konsekutīv verkan,** verkan, som yttrar sig efteråt. — **Konseqvēns,** lat. **consequēntia,** fr. **conséquēnce** (kångsehkängs'), f., följd, slutsats; följdriktighet, öfverensstämmelse mellan tanke och handling; fasthet i grundsatser, ihärdighet;

påföljd; vigt, betydenhet; **konseqvēnsmakare,** en, som af andras tal och handlingar i ond afsigt drager oriktiga el. öfverdrifna slutsatser; en, som söker att bekämpa andras påståenden el. åsigter genom att påpeka förment skadliga el. farliga följder, som dessa skulle medföra; **ab ēsse ad pōsse vālet consequēntia,** från ett tings verklighet kan man sluta till dess möjlighet; **ab ūniversāli ad particulāre vālet, a particūlari ad universāle non vālet consequēntia,** från det allmänna (el. slägtet) kan man sluta till det särskilta (el. arten), men icke tvärtom; **a non ēsse ad non pōsse non vālet consequēntia,** från icke-varande kan ej slutas till omöjlighet; **a non pōsse ad non ēsse vālet consequēntia,** från omöjlighet kan man sluta till icke-varande; **a particulāri ad universāle non vālet consequēntia,** från det särskilta kan man ej sluta till det allmänna; **a pōsse ad ēsse non vālet consequēntia,** från ett tings möjlighet kan man ej sluta till dess verklighet; **cītra consequēntiam,** lat., utan följd för framtiden, en gång för alla; **per consequēntiam,** lat., el. **par conséquēnce,** fr., följaktligen; **sans conséquēnce** (sang -), fr., utan vigt, utan betydenhet, utan öfverläggning, utan följd för framtiden, en gång för alla. — **Konseqvēnt,** följdriktig, öfverensstämmande med sig sjelf, sina grundsatser trogen. — **Consequēnter,** på ett öfverensstämmande sätt, lämpligt; följdriktigt.

**Conserēra** och **Kons-,** lat. (*consērere,* af *con,* se d. o., och *sērere,* foga, binda), sammanfoga, upprada. — **Konsertiōn,** f., sammanfogning, hopbindning.

**Consertion,** se föreg.

**Conservabel, Conservateur, Conservatorium, Conserve,** m. fl., se följ.

**Conservēra** och **Kons-,** lat. (*conservāre,* af *con,* se d. o., och *servāre,* bibehålla, rädda), bibehålla i oförändradt el. oskadadt skick, upprätthålla, förvara, akta, vidmakthålla. — **Konservābel,** nylat., som kan bibehållas, som låter förvara sig. — **Konservānt,** upprätthållande, förvarande, vidmakthållande. — **Konservatiōn,** f., bibehållelse, förvaring, vidmakthållande. — **Konservatīv,** som afser, bidrager el. tjenar till bibehållande i oförändradt skick; som är böjd för el. sträfvar efter bibehållande af det gamla, isht. hvad beträffar statsformerna, jmf. **Liberal, Radical, Revolutionär.** — **Konservatīsm,** m., envist fasthållande vid det gamla, isht. hvad angår statsformerna. — **Conservātor** och **Kons-,** lat., el. **Conservatēūr** (kångsärvatöhr) och **Konservatōr,** fr., m., bevarare, vårdare, vidmakthållare, isht. vid en konst- el. naturaliesamling anställd uppsyningsman. — **Conservatōrium** och **Kons-,** nylat., el. **Conservatōire** (kångsärvatåähr'), fr., n., offentlig anstalt för utbildande af tonkonstnärer; offentligt samlings- och förvaringsställe för konst- och naturalster. — **Consērve,** f., pl. **-sērves** (kångsärv'), fr., el. **Konsērv,** m., pl. **-sērver,** (barb.lat. *consērva*), lufttätt el. rättare lufttomt förvaringsrum el. kärl, hvari något, isht. matvaror, skyddas emot förstörelse; det i sådant rum el. kärl förvarade; isht. benämning på matvaror, som genom förvällning och inneslutning i lufttomma kärl kunna en lång tid bortåt hålla sig friska; ett slags torr konfekt, som beredes af frukter, välluktande vatten, likörer o. s. v., och hvartill användes betydligt mera socker, än till andra dylika tillredningar, för att bibehålla ämnenas naturliga egenskaper; äfv. förening af skepp till ömsesidig säkerhet och gemensamt försvar, jmf. **Convoi;** krigsv. utanverk framför en fästning; pl. glasögon, ofta med gröna el. blå glas, till ögonens skyddande och synens stärkande.

**Consēssus,** m., lat. (af *consīdere,* slå sig ned, isht. till rådplägning), sittning, rådslående församling af hvarjehanda slag, möte; **in consēssu,** i församling, under sittning; **in consēssu senātus,** i rådets sittning.

**Considerēra** och **Kons-,** lat. (*considerāre,* af *con,* se d. o., och stammen *sid,* besl. med *ridēre,* gr. *ēidein,* se), betrakta, öfverlägga, öfverväga; taga hänsyn till, göra afseende på; lägga på hjertat; akta, värdera, högakta. — **Konsiderābel,** betydlig, ansenlig, anmärkningsvärd; aktningsvärd. — **Considerāndum,** n., inledning, som innehåller de grunder, hvarpå ett beslut fattats el. ett omdöme fällts. — **Konsideratiōn,** f., betraktelse, öfvervägande, öfverläggning; skäl, bevekelsegrund; vigt, anseende; aktning; afseende, undseende.

**Consigliere,** se följ.

**Consīglio** (kånnsīlljo), m., ital., (lat. *consīlium,* se d. o.), råd, rådslag; öfverläggning, rådplägning; rådsförsamling; **cons. di diēci** (- - diētji), tiomannarådet i Venezia. — **Consigliēre** (kånnsilljēre), m., pl. **-gliēri,** rådsherre, råd.

**Consignant, Consignataire, Consigne,** m. fl., se följ.

**Consignēra** och **Kons-,** lat. (*consignāre,* af *con,* se d. o., och *signāre,* beteckna, besegla, jmf. *Signum*), beteckna, märka; med andra underskrifva, försegla; i taka händer nedsätta; köpm.t. på vissa vilkor öfversända varor; mil.t. utfärda befallning till trupper att uppehålla sig på ett bestämdt ställe, isht. i sina kaserner. — — **Konsignābel,** som kan konsigneras. — **Konsignānt,** m., en, som betecknar, förseglar o. s. v.; isht. köpm.t. en, som på vissa vilkor, antingen till försäljning el. till sitt framtida förfogande till en annan öfversänder varor. — **Consignatārius** och **Konsignatār,** nylat., el. **Consignatāire** (kångsinjatåhr'), fr., m., medundertecknare; köpm.t. emottagare af till försäljning el. till afsändarens framtida förfogande öfversända varor. — **Konsignatiōn,** lat. **consignātio,** f., teckning, märkning; upptecknande, förteckning; försegling, besegling; medunderskrift; nedsättning i taka händer; köpm.t. sändning af varor, för att dermed förfara i enlighet med afsändarens föreskrift; **konsignatiōnsaffār,** m., rörelse, som ett handelshus drifver i en sjöstad, då det låter till försäljning öfversända varor till sig och efter emottagandet af certeparti el. konnessement lemnar penningeförskott derå; **consignātio bonōrum,** laga uppteckning af egendom, t. ex. vid dödsfall, cession o. s. v.

— **Consīgne** (kångsīnj'), fr., ital. **consēgna** (kånnsānnja), f., lösen, anvisning för skildtvakt, föreskrift för en hvar, som bevakar ett ställe; förteckning på alla, som gå ut el. in i en fästning o. s. v.; förbud att gå ut, husarrest.

**Consilia, Consiliarius, Consiliera,** se följ.

**Consīlium,** n., pl. **-sīlia,** lat. (af stammen *cons,* jmf. *Consul*), råd, rådslag; rådplägning; rådsförsamling; **consīlium abeūndi,** vid läroverk, isht. högskolor: råd att aflägsna sig, en lindrigare grad af förvisning, jmf. **Relegation; cons. ecclesiāsticum,** kyrkoråd; **cons. mēdicum,** läkareråd, af läkare afgifvet betänkande; **consīlia fortīssima tutīssima,** de djerfvaste råd äro de tryggaste, de dristigaste planer hafva största utsigt att lyckas. — **Consiliārius,** m., råd, rådsherre; rådgifvare. — **Consiliēra** och **Kons-,** rådslå, lägga råd; råda, gifva råd; förvisa från läroverk.

**Consistēra** och **Kons-,** lat. (*consīstere,* af *con,* se d. o., och *sīstere,* ställa, hålla), bestå; stå stilla, stå fast; fortfara. — **Konsistēns,** f., nylat. (*consistēntia*), täthet, fasthet; tjockhet; stadighet, varaktighet. — **Konsistēnt,** tät, fast; tjock; stadig, varaktig. — **Konsistoriāl,** som har afseende på el. lyder under ett kyrkoråd. — **Consistoriālis,** m., nylat., medlem af kyrkoråd. — **Consistōrium** och **Kons-,** n., egentl. församlingsort; i allmnht. församling; sammankomst af kardinaler, för att afhöra påfvens allokutioner; isht. kyrkoråd, embetsmyndighet i kyrko- och skolangelägenheter.

**Consistorial, Consistorium,** se föreg.

**Consobrīni,** m., och **-brīnae,** f., pl., lat. (sing. *consobrīnus*), systerbarn, syskonbarn.

**Consociēra** och **Kons-,** lat. (*consociāre,* af *con,* se d. o., och *sociāre,* förena, jmf. *Socius*), ingå bolag, förena sig, göra gemensam sak. — **Konsociatiōn,** f., förening, samfund.

**Consolabel, Consolant, Consolateur, Consolation,** se under **Consolera.**

**Consōle** (kångsåhl'), f., och **Konsōl,** m., fr. (af *sōle,* lat. *sōlum,* grund, underlag, el. sammandr. af lat. *consōlida,* fem. af *consōlidus,* ganska fast, starkt fästad, af *consolidāre,* jmf. *Consolidera*), kragsten, från mur el. vägg framskjutande sten, bjelke el. a. d., för att uppbära något; till samma ändamål afsedd och vid en vägg fästad liten hylla; spegelbord, pelarbord, äfv. **konsōlbōrd.**

**Consolēra** och **Kons-,** lat. (*consolāri,* af *con,* se d. o., och *solāri,* trösta, lindra), trösta, lugna. — **Konsolābel,** emottaglig för tröst. — **Konsolānt,** tröstande, lugnande, tröstrik. — **Consolatēūr** (kångsålatöhr) och **Konsolatōr,** m., egentl. tröstare; liten kudde el. dyna, som fästes vid karmen af en soffa, gungstol o. s. v. — **Konsolatiōn,** f., tröst, lugnande; lindring.

**Consolidantia, Consolidated stocks,** m. fl., se följ.

**Consolidēra** och **Kons-,** lat. (*consolidāre,* af *con,* se d. o., och *solidāre,* göra tät, befästa, af *sōlidus,* jmf. *Solid*), grunda, befästa; förena, sammanslå; betrygga, betäcka; anvisa fond till säkerhet för afbetalning på statsskuld. — **Consolidāntia,** pl., läkek. medel, som tjena till att gifva styrka el. fasthet åt något, som är svagt, hopläkande medel. — **Konsolidatiōn,** el. **Konsolidēring,** f., befästande; förening, sammanslagning; betryggande, betäckning; förening af nyttjande- och äganderätt; anvisning på afbetalningsfond; läkek. sårs sammanläkning, framskridande tillfriskning; **konsolidatiōnsrätt,** landsherres rätt att indraga och med statens egendom förena ett ledigt län. — **Cōnsols,** pl., eng., förkortn. för **consōlidated stocks** (konsōlidäted -), fr. **consolidēs** (kångsålidēh), pl., i England: konsoliderade fonder el. statsskulder, för hvilkas räntegodtgörelse vissa statsinkomster äro anvisade; äfven de af engelska staten utfärdade skuldförbindelser, hvarå räntan är betryggad genom anvisning på vissa statsinkomster.

**Consolidés, Consols,** se föreg.

**Consommē** (kångsåmmēh), m., fr. (egentl. partic. af *consommēr,* fullända, länge koka, urkoka), ett slags kraftsoppa.

**Consonēra** och **Kons-,** lat. (*consonāre,* af *con,* se d. o., och *sonāre,* ljuda, af *sōnus,* ljud, klang), ljuda lika, sammanklinga, öfverensstämma; **konsonērande ackōrd,** n., tonk. samklang, hvarje af sammanklingande toner sammansatt ackord, hvarmed de allmännast förekommande slutfallen afslutas; **konsonērande intervall** = **Konsonāns,** f., tonk. samklang, hvarje för örat välljudande förening af flera toner, )( **Dissonans;** versk. rim. — **Konsonānt,** lika ljudande, öfverensstämmande, sammanklingande; subst. m., språkv. medljud, sådant ljud, som ej utan tillhjelp af ett sjelfljud kan tydligt förnimmas, )( **Vocal.**

**Consōrt** och **Kon-,** m., lat. (*cōnsors,* delaktig, af *con,* se d. o., och *sors,* lott, del), deltagare, delägare; kamrat, stallbroder (mest i dålig bemärkelse); lagf. medåklagare, medanklagad. — **Consōrtium,** n., kamratskap, stallbrödraskap; äfv. äktenskap.

**Conspectus,** se under **Conspicera.**

**Conspērge,** vanl. förkort. **Consp.,** lat. (imperativ af *conspērgere,* beströ, bespruta), på recepter: beströ.

**Conspicēra** och **Konsp-,** lat. (*conspīcere,* af *con,* se d. o., och *spēcere,* se), varseblifva, bemärka. — **Conspēctus** och **Konspēkt,** m., öfverblick, öfversigt; förteckning, jmf. **Register.** — **Conspicuitēt** och **Konspikuitēt,** f., åskådlighet, klarhet.

**Conspirēra** och **Konsp-,** lat. (*conspirāre,* af *con,* se d. o., och *spirāre,* andas), öfverensstämma; förena sig till ett gemensamt mål; bilda sammansvärjning, stämpla, sammangadda sig; jmf. **Conjurera.** — **Conspirānt,** lat., **Conspiratēūr** (kångspiratöhr) och **Konspiratōr,** fr., m., en sammansvuren, upprorsmakare. — **Konspiratiōn,** f., sammansvärjning, myteri.

**Con spirito,** se under **Spiritus.**

**Conspōnsor,** m., lat. (af *con,* se d. o., och *spondēre,* lofva), medborgesman; medgäldenär.

**Constābel** och **Konstāpel,** eng. **cōnstable** (kånnstābl), m., m.lat. (af *constabulārius,* stall- el. lägerkamrat, el. af *cōmes stābuli,* stallgrefve, jmf. *Connetable*), fyrverkare, styckmästare, underofficer vid artilleriet el. på ett krigsfartyg; i England och hos oss: polisbetjent.

**Constabilēra** och **Konst-,** lat. (*constabilīre*, af *con*, se d. o., och *stabilīre*, befästa, jmf. *Stabil*), gifva fasthet.
**Constance,** se följ.
**Constānt** och **Konst-,** lat. (*cōnstans*, af *constāre*, bestå, vara beständig), beständig, ståndaktig, ihärdig; varaktig, oföränderlig; herrskande; viss, erkänd; **in constānti,** i närvarande (tidpunkt), ögonblickligen. — **Constāntia,** f., beständighet, ståndaktighet, ihärdighet; sinnesstyrka; qvinnonamn med betyd.: den beständiga, den orubbliga, den ihärdiga, äfv. **Constānce** (kångstängs'), fr.; **constāntiavīn,** utmärkt vin ifrån tre landtgårdar vid namn *Constāntia* i närheten af Capstaden. — **Constantīnus** och **Konstantīn,** m., mansnamn med betyd.: den ståndaktige, den ihärdige. — **Cōnstat,** det står fast, det är uppenbart, det är visst; äfv. det kostar.
**Constatēra** och **Konst-,** fr. (*constatēr*, af lat. *cōnstat*, det är afgjordt), bevisa, bestyrka; bekräfta; stadfästa; jmf. **Documentera.**
**Constellatiōn** och **Konst-,** f., lat. (*constellātio*, af *con*, se d. o., och *stēlla*, stjerna), stjerngrupp, stjernbild; stjernornas ställning och inbördes förhållande vid en viss tidpunkt, äfvensom deras förmenta inflytande på menniskornas öden, jmf. **Nativitet.**
**Consternēra** och **Konst-,** lat. (*consternāre*), göra bestört, förfära, sätta i förlägenhet, förbluffa; **konsternērad,** bestört; förbryllad, förlägen. — **Konsternatiōn,** f., häpnad, bestörtning, förlägenhet.
**Constipēra** och **Konst-,** lat. (*constipāre*, af *con*, se d. o., och *stipāre*, sammantränga, fullproppa), förstoppa, förorsaka förstoppning. — **Constipāntia,** pl., läkek. medel, som hämma alltför stark afföring, stoppande medel. — **Konstipatiōn,** f., förstoppning, hårdt lif.
**Constituante,** se följ.
**Constituēra** och **Konst-,** lat. (*constitūere*, af *con*, se d. o., och *statūere*, jmf. *Statuera*), grunda, grundlägga, bestämma; förordna; utnämna, insätta; göra till ett helt; utgöra ett helt, en enhet; ställa till ansvar, stämma; **konstituērad,** författningsenlig, laglig, tillförordnad; **konstituērande församling,** grundlagsstiftande församling el. församling, som af egen maktfullkomlighet lägger grunden till en statsförfattning. — **Constituānt** (kångstityāng), m., fr., medlem af en lagstiftande församling. — **Constituānte** (kångstityāngt'), egentl. **Assemblée constituānte** (assangblēh -), f., fr., grundlagsstiftande församling; isht. den nationalförsamling, som under franska revolutionen 1791 sammanträdde och lade grunden till den nya statsförfattningen. — **Konstituēnt,** m., lat., fullmaktgifvare; jmf. **Mandant.** — **Konstitutiōn,** lat. **constitūtio,** f., beskaffenhet, tillstånd, inrättning, anordning; inbegreppet af allt det, hvarigenom något bildar ett bestämdt helt el. är, hvad det är; kroppsbeskaffenhet, jmf. **Complexion;** statsförfattning, grundlag, hvarigenom förhållandet emellan regering och folk bestämmes; förordning; utnämning, förordnande; **constitūtio fēūdi,** upprättande af ett län; **constitutiōnes ecclesiāstici,** kyrkolagar, kyrkliga förordningar; **constitutiōnes imperiāles** el. **const. impērii,** rikslagar. — **Konstitutionalīsm,** m., förkärlek för, sträfvande efter och troget fasthållande vid en författningsenlig statsform; en författningsenlig statsforms grundsatser, sammanfattade till ett system; ( **Absolutism,** jmf. **Synkratism.** — **Konstitutionalitēt,** f., öfverensstämmelse med grundlagen; författningsenlighet — **Konstitutionēl,** författningsenlig, öfverensstämmande med statens grundlagar; grundad i el. beroende af kroppsbeskaffenheten; **konstitutionēl monarkī,** f., genom en författning inskränkt och bundet furstevälde; **konstitutionēl sjukdom,** sjukdom, som har sin orsak i en viss kroppsbeskaffenhet el. i vissa väderleksförhållanden. — **Konstitutionīst,** m., anhängare af en fri statsförfattning, äfv. **Konstitutionalīst,** m. — **Konstitutīv,** bestämmande, fastställande, lagstiftande; väsendtligen bestämmande, väsendtlig. — **Constitūtum,** n., pl. **-tūta,** något faststäldt, något bestämdt, stadgande. — **Constitūtus,** m., ställföreträdare.
**Constitutio, Constitutionel, Constitutiv, Constitutum,** m. fl., se föreg.
**Constriction, Constrictiv, Constrictor,** se följ.
**Constringēra** och **Konstr-,** lat. (*constrīngere*, af *con*, se d. o., och *strīngere*, hopdraga, sammansnöra), sammandraga, tillsnörpa, hopbinda. — **Constrictiōn** och **Konstriktiōn,** f., sammandragning, isht. af kroppsdelar; inskränkning. — **Konstriktīv,** sammandragande. — **Constrīctor,** m., egentl. sammandragare; sammandragande muskel, som tillsluter de naturliga öppningarna på menniskokroppen; **boa constrictor,** se **Boa.** — **Constringēntia,** pl., sammandragande läkemedel, isht. till utvertes bruk.
**Constructeur, Construction,** m. fl., se följ.
**Construēra** och **Konstr-,** lat. (*construere*, af *con*, se d. o., och *strūere*, sammanfoga, ordna), sammansätta, uppföra, bygga; förfärdiga; göra utkast till; åskådliggöra genom teckning el. beskrifning; upprita; följdriktigt utveckla ur ett grundbegrepp; språkv. ordna el. sammanfoga orden i en mening, jmf. **Analysera.** — **Constructēūr** (kångstrycktöhr) och **Konstruktōr,** m., fr., en, som gör utkast el. teckning till något, byggmästare. — **Constructiōn** och **Konstruktiōn,** f., lat., sammansättning, byggnad; uppställning och anordning af delarna i ett helt; utkast, uppritning; följdriktig utveckling; åskådliggörande af ett begrepp genom något fullt deremot svarande; språkv. ordställning, ordföljd. — **Konstruktīv,** sammansättande, sammanfogande, jmf. **Decorativ;** ordnande; följdriktigt utvecklande; lärorik; undervisande.
**Constuprēra** och **Konst-,** lat. (*constuprare*, af *con*, se d. o., och *stuprāre*, skända, jmf. *Stuprum*), skända, våldtaga, vanära. — **Konstupratiōn,** f., qvinnas kränkande el. våldtagande, våldtägt.
**Consuadēra** och **Konsvad-,** lat. (*consuadēre*, af *con*, se d. o., och *suadēre*, råda, intala), råda, tillråda; jmf. **Persuadera.**
**Consuālia,** pl., lat., fornromersk fest med kappränningar, af Romulus föranstaltad till ära för

den underjordiske guden *Consus*, och begagnad såsom förevändning till sabinskornas rof.

**Consubstantiēl** och **Kons-**, nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *substantiālis*; jmf. *Substantiel*), varande af samma väsen, ämne el. grundbeskaffenhet. — **Konsubstantialitēt**, f., i treenighetsläran: de tre gudomspersonernas väsensenhet. — **Konsubstantiatiōn**, f., teol. Kristi lekamens och blods verkliga tillvaro i nattvarden; jmf. **Impanation**.

**Consuetūdo** (-svet-), f., pl. **-tūdines**, lat., vana, sedvana, plägsed; **consuetūdo est āltera natūra**, ordspr.: vanan är andra naturen.

**Cōnsul**, pl. **cōnsules**, och **Kōnsul**, pl. **konsūler**, m., lat. (af stammen *cons*, hvaraf *consūlere*, rådfråga, råda), benämning på hvardera af de båda högsta embetsmännen i den gamla romerska republiken, som valdes för ett år; titel för hvartdera af den franska republikens trenne statsöfverhufvuden ifrån 1799 till 1804; i Tyskland: förste rådsherre, borgmästare; af en stat förordnad fullmäktig på en utländsk handelsplats, handelsuppsyningsman, handelsdomare; **cōnsul rēgens**, regerande borgmästare. — **Consulāris**, m., pl. **-lāres**, hos de gamla romarne: titel för en, som varit konsul. — **Konsulār** och **Konsulārisk**, som hör till el. har afseende på konsul el. konsulat. — **Konsulāt**, n., konsuls embete el. värdighet; tiden för en konsuls utöfning af sitt embete; i franska hist.: tiden för konsularregeringen (1799—1804); konsuls bostad. — **Konsulēra**, draga till råds, rådfråga, isht. läkare el. lagkarl. — **Konsulēnt**, m., rådgifvare, isht. i helso- och rättsangelägenheter; sakförare. — **Consūlta**, f., ital. och sp., rådplägande församling; **stātsconsūlta**, statsråd, benämning på rådsförsamlingar och domstolar i Italien och Spanien. — **Konsultatiōn**, f., rådplägning, öfverläggning, isht. emellan läkare; rådfrågning. — **Konsultatīv**, rådplägande, rådgifvande; **konsultatīvt statsråd**, hos oss: benämning på statsråd, som endast sitter i konseljen såsom rådgifvare och ej är chef för något departement, statsråd utan portfölj. — **Consūlte**, lat., betänksamt, försigtigt, med öfverläggning. — **Konsultēra**, öfverlägga, rådslå; rådfråga. — **Consultīssimus**, m., högst erfaren; föråldrad titel för en lärd lagkarl. — **Consūlto**, med öfverläggning, med flit, afsigtligen, med berådt mod. — **Consūltum**, n., pl. **-sūlta**, beslut.

**Consulta**, **Consulte**, **Consultissimus**, **Consulto**, m. fl., se föreg.

**Consumēra** och **Kons-**, lat. (*consūmere*, af *con*, se d. o., och *sūmere*, taga, förbruka), förtära, förbruka. — **Konsumēnt**, m. och f., en förbrukande, en förtärande. — **Consūmo**, n., ital., köpm.t. förbrukning, afsättning, omsättning; jmf. **Consumtion**; f ö r t u l l a **per consūmo**, förtulla något, såsom bestämdt till förbrukning inrikes. — **Konsumtibīlier**, pl., nylat., förbruksvaror, isht. födoämnen. — **Konsumtiōn**, f., lat., förbrukning, afsättning, afgång; läkek. aftäring, tvinsot; **konsumtiōnsafgift**, skatt, som erlägges för förbrukande af förnödenhetsvaror; **konsumtiōnsförening**, bolag till partiuppköp och försäljning på möjligast billiga vilkor af förnödenhetsvaror. — **Konsumtīv**, nylat., förbrukande, förtärande.

**Consummatum est**, se följ.

**Consummēra** och **Kons-**, lat. (*consummāre*, af *con* och *sūmma*, se d. o.), sammanräkna; fullborda, fullända; **consummātum est**, det är fullbordadt (Kristi sista ord på korset, enl. V u l g a t a, J o h. 19, 30), orikt. för: allt är ute, allt är förloradt. — **Konsummatiōn**, f., sammanräkning; fulländning, fullbordan.

**Consumo**, **Consumtibilier**, **Consumtion**, **Consumtiv**, se under **Consumera**.

**Contabescēns** och **Kont-**, f., nylat. (*contabescēntia*, af lat. *con*, se d. o., och *tabēscere*, småningom försmälta, försvinna), afmagring, utmärgling, trånsjuka; jmf. **Atrophi**.

**Contāctus** och **Kontākt**, m., lat. (af *contīngere*, och detta af *con*, se d. o., och *tāngere*, vidröra; jmf. *Tangera*), vidröring, beröring; förbindelse. — **Contagiōn** och **Kont-**, f., (lat. *contāgio*) sjukdoms öfverförande från en sjuk till en frisk person genom medelbar el. omedelbar beröring: smitta. — **Kontagionīst**, m., förfäktare af en sjukdoms smittande kraft. — **Kontagiositēt**, f., sjukdoms smittande kraft el. beskaffenhet, smittbarhet. — **Contāgium**, n., pl. **-tāgia** och **kontāgier**, smittämne, smittande gift, som fortplantar sig genom beröring; jmf. **Miasma**. — **Kontagiōs**, smittande, smittsam.

**Contadīno**, m., pl. **-dīni**, och **Contadīna**, f., pl. **-dīne**, ital., bonde, bondqvinna, landtbo.

**Contagion**, **Contagiositet**, **Contagium**, **Contagiös**, se under **Contactus**.

**Contaminēra** och **Kont-**, lat. (*contamināre*, af *con*, se d. o., och *tāgere*, gammal form för *tāngere*, jmf. *Tangera*), besmitta, befläcka, besudla. — **Kontaminatiōn**, f., besmittning, befläckning, förorening.

**Cōntano**, ital. (af *contāre*, räkna), tonk. de räkna, de pausera, beteckning i partituret vid sådana stämmor, som först sednare inträda.

**Contant**, se **Comptant**, under **Compte**; se äfv. under **Conto**. — **Contante**, **Contanti**, se under **Conto**.

**Cōnte**, m., ital. (fr. *comte*, af lat. *cōmes*, se d. o.), grefve. — **Contēssa**, f., grefvinna, grefves hustru el. dotter.

**Contemnēra** och **Kont-**, lat. (*contēmnere*, af *con*, se d. o., och *tēmnere*, förakta, försmå), ringakta, förakta; **non contemnēndus**, m., pl. **-nēndi**, ej att förakta, medelmåttig, hjelplig. — **Kontemtībel**, (lat. *contemptībilis*), föraktlig. — **Kontemtibilitēt**, f., föraktlighet. — **Kontemtiōn**, f., (lat. *contēmptio*), missaktning, förakt.

**Contemplēra** och **Kont-**, lat. (*contemplāri*, af *con*, se d. o., och *tēmplum*, iakttagelsekrets, jmf. *Tempel*), beskåda, uppmärksamt betrakta; begrunda. — **Kontemplatiōn**, f., betraktelse, begrundning; tillstånd af oafbruten djup begrundning, som utesluter yttre verksamhet. — **Kontemplatīv**, uppmärksamt betraktande, begrundande; djupsinnig, som finner nöje i, som öfverlemnar sig åt djupsinnigt begrundande; k o n t e m p l a t ī v t l i f, ett inåtvändt, ett åt djupsinniga betraktelser, bön och grubbel egnadt lif. — **Kontemplatōrisk** = **Kontemplativ**.

**Contemporāneus**, m., pl. **-rānei**, lat., el. **Contemporāīn**, m., pl. **-porāīns** (kångtangpårāng), fr. (af lat. *con*, se d. o., och *tĕmpus*, tid), en samtidig, en samtida; jmf. **Coëtan.** — **Contemporaneitēt** och **Kont-**, f., nylat., samtidighet. — **Kontemporēra**, finnas till el. inträffa på samma tid. — **Kontemporār**, samtidig.

**Contemptibel, Contemption**, se **Contemt-**, under **Contemnera.**

**Contenānce** (kångt'nāngs') och **Kontenāns**, f., fr. (lat. *continēntia*, af *continēre*, hålla tillsamman, beherrska sig, jmf. *Continera*), hållning; fattning, lugn, sjelfbeherrskning.

**Con tenerezza** = **Tenero**, se d. o.

**Contēnt** och **Kont-**, lat. (*contēntus*, af *continēre*, hålla fast vid, beherrska sig, jmf. *Continera*), fr. **contēnt** (kångtäng), eng. **contēnt**, tillfreds, belåten; **contēnt** el. **non contēnt**, belåten el. icke belåten, röst för el. emot ett förslag i engelska parlamentet. — **Contentemēnt** (kångtangt'māng), n., fr., tillfredsställelse, förnöjelse; ett slags varm dryck, tillredd af stötta mandlar med kokhet mjölk, kanel, citronskal, socker och ägg; äfv. = **Prosit.** — **Kontentēra**, förnöja, tillfredsställa; godtgöra, betala.

**Contenta**, se under **Contentum.**

**Contentement, Contentera**, se under **Content.**

**Contenter**, se under **Contentum.**

**Contentiōn** och **Kont-**, f., lat. (*contēntio*, af *contēndere*, anstränga sig, strida, täfla), ansträngning, sträfvan; stridighet, tvistighet; trätgirighet. — **Kontentiōs**, stridig, tvistig; stridslysten, trätgirig.

**Contēntum**, n., pl. **-tēnta**, lat. (af *continēre*, innesluta, innehålla, omfatta), innehåll, beståndsdelar, hufvudpunkter, t. ex. af en skrift; **contēnta ventrīculi**, pl., de ämnen, som, vid en till följd af misstanke om förgiftning företagen liköppning, finnas i magen. — **Kontēnter**, pl., i sjöstäder: tryckta förteckningar öfver ankomna varor med angifvande af skeppare och emottagare.

**Conterfej**, se **Contrefait.**

**Contering**, se under **Conto.**

**Conterrāneus**, m., pl. **-rānei**, lat. (af *con* och *tĕrra*, se d. o.), landsman.

**Contessa**, se under **Conte.**

**Contestēra** och **Kont-**, lat. (*contestāri*, bevittna, bevisa; jmf. *Testera*), strida, tvista; bestrida, göra stridig; intyga, bevittna, bekräfta; jmf. **Protestera.** — **Kontestābel**, stridig. — **Kontestatiōn**, lat. **contestātio**, f., strid, tvist; bestridande; betygande, försäkran, bevittnande, bekräftelse; **contestātio lītis**, lagf. svar på ett klagomål.

**Contēxt** och **Kont-**, lat. **contēxtus**, m., (af *contēxere*, sammanväfva, af *con*, se d. o., och *tĕxere*, väfva, jmf. *Text*), sammanhang, isht. i tankar och uttryck; **contēxtus cellulōsus**, cellväf; **ūno contēxtu**, i ett sammanhang, utan afbrott. — **Kontextūr**, f., väfnad, sammanfogning; fig. förbindelse, sammanhang.

**Conti**, se under **Conto.**

**Contiguitēt** och **Kont-**, f., nylat. (af lat. *contĭguus*, tillgränsande, af *con*, se d. o., och *tāngere*, vidröra), tillgränsning, beröring, gränsgemenskap. — **Kontiguērlig**, tillgränsande, berörande.

**Continens, Continent**, m. fl., se följ.

**Continēra** och **Kont-**, lat. (*continēre*, af *con*, se d. o., och *tenēre*, hålla), hänga tillsamman, hålla ihop; gränsa intill; innehålla, inbegripa; hålla tillbaka, hejda; afhålla sig, lägga band på sig. — **Kontinēns**, lat. **continēntia**, f., återhållsamhet, måtta; sammanhang; **continēntia causārum**, sakernas förbindelse, tingens sammanhang. — **Kontinēnt**, lat. **cōntinens**, återhållsam, måttlig; **e, ex** el. **in continēnti**, genast, på stället, på ögonblicket, strax; — subst. m., (fr. och eng. *continēnt*, lat. *tĕrra cōntinens*, sammanhängande land), fast land, fastland; särskilt, och i denna bemärkelse alltid i bestämd form, det europeiska fastlandet, isht. Frankrike och Tyskland. — **Kontinentāl**, nylat., som hör till el. har afseende på fastland, fastlands-; **kontinentālmakter**, staterna på Europas fastland, gemenligen i motsats till England; **kontinentālsystēm**, n., Napoleons plan (1806—1812) att utesluta England ifrån all handelsgemenskap med det öfriga Europa, för att på sådant sätt åtminstone tvinga det till fred och till erkännande af den i Utrechter-freden uppställda sjörätten.

**Contingēra** och **Kont-**, lat. (*contīngere*, af *con*, se d. o., och *tāngere*, vidröra; jmf. *Tangera*), beröra, vidkomma, angå; bidraga, lemna sin andel; äfv. hända, tilldraga sig. — **Contīngens**, n., något tillfälligt. — **Kontingēns**, lat. **contingēntia**, f., tillfällighet; ovisshet; **kontingēnsvīnkel**, m., vinkel, som en krokig linie bildar med en annan krokig linie, som den vidrör; **contingēntia mūndi**, verldens tillfällighet, jmf. **Kosmologisk.** — **Kontingēnt**, m., andel, bidrag i varor el. penningar; truppafdelning, för det mesta sammansatt af alla vapen, den en stat, enligt öfverenskommelse med andra, bör uppställa i fält och underhålla; skatt, som utgöres af **kontingēntborgare**: person, som äger burskap i stad, men utöfvar sin borgerliga näring på landet; **kontingēnthandel**, handel, som idkas i stad, utan burskap, och utan att idkaren deri lärt el. tjent.

**Continuae, Continuation, Continuerlig, Continuet, Continuo**, m. fl., se följ.

**Contīnuum**, n., pl. **-tīnua**, lat. (af *contīnuus*, sammanhängande, af *continēre*, hänga tillsamman, hålla ihop, jmf. *Continera*), något ihållande, något oafbrutet, beständigt fortvarande ting el. förhållande; mat. utsträckt storhet, hvars delar äro utan afbrott sammanhängande. — **Contīnuae**, pl., språkv. ihållande ljud, hvartill *h*, spiranterna, sjelfljuden, halfsjelfljuden och liquidae höra; )( **Explosivae.** — **Continuatiōn** och **Kont-**, lat. **continuātio**, f., fortvaro, fortsättning, följd; **pro continuatiōne**, till fortsättning el. såsom fortsättning. — **Kontinuatīv**, fortsättande, uttryckande en följd. — **Kontinuēl** el. **Kontinuērlig**, ihållande, beständig, oupphörlig, utan afbrott fortlöpande, sammanhängande. — **Kontinuēra**, (lat. *continuāre*), fortsätta, framhärda uti; fortfara; **contīnuet** el. **continuētur**, läkek.: (den sjuke) fortsätte med

läkemedlets bruk. — **Kontinuitēt,** f., fortvaro, oafbrutet sammanhang, omedelbar följd på hvartannat, fortgång. — **Contīnuo,** ital., tonk. fortfarande, utan afbrott; äfv., och då subst. m., = **Basso continuo;** — **in contīnuo,** lat., oafbrutet, i ständigt sammanhang.

**Contist,** se följ.

**Cōnto,** n., pl. **cōnti,** äfv. **Kont-,** ital. (af lat. *cōmputus,* beräkning, af *computāre,* sammanräkna; jmf. *Compte*), köpm.t. räkning; den plats, som en viss artikel el. en kunds räkning intager i en affärsmans hufvudbok; jmf. äfv. **Credit;** saldēra **kōnto,** afsluta en räkning; **cōnto corrēnte,** ital., el. **c. courānt** (-kurāng), fr., löpande räkning; **cōnto per divērsi,** räkning öfver hvarjehanda poster; **cōnto dūbio,** räkning öfver osäkra fordringar; **c. pro errāta,** räkning till rättande af förefallna misstag; **cōnto fīnto,** blott på förmodan uppgjord räkning, förslagsräkning; **cōnto lōro,** er räkning; **c. a metā,** räkning till hälften, d. v. s. på lika vinst och förlust; **c. mīo,** min räkning; **c. nōstro,** vår räkning; **c. nuōvo,** ofta förkort. **N. C.,** ny räkning; **c. sāldo,** betalt räkning, äfv. betalningsrest efter afräkning af det inbetalda; **c. separāto,** särskilt räkning; **c. sūo** el. **sūo c.,** på sin el. egen räkning; **c. di tēmpo,** räkning på viss tid, hvarvid varan utborgats på viss tid; **c. vēcchio** (-väkkhiå), gammal räkning; **c. vōstro** el. **vōstro c.,** ofta förkort. **V. C.,** er räkning; **a cōnto,** på räkning, i afräkning; ställa el. skrifva **a cōnto,** sätta en emottagen betalning på den löpande räkningen; **per cōnto,** på el. genom räkning. — **Kontānt,** ital. **contānte,** (af *contāre,* räkna), som genast betalar, som utgöres i reda mynt; i reda penningar; pl. **kontānter,** reda penningar; **in contānti,** i reda penningar; **per** el. **pro contānte,** mot reda penningar. — **Kontantera,** se **Contentera.** — **Kontēring,** f., uppförande på räkning, uppskrifning i st. f. kontant betalning. — **Kontīst,** m., en, som har konto.

**Contor,** se **Comptoir.**

**Contōrno,** m., ital., omkrets, begränsning, jmf. **Contour;** pl. **contōrni,** omgifningar, kringliggande nejd, omgifning. — **Contorniāter,** pl., (lat. *contorniāti*), fornromerska mynt ifrån 4:de årh. med en skålig urhålkning el. fåra på båda sidor längs med ytterranden, och som tjenade till inträdesmärken vid skådespel o. s. v.

**Contorquēra** och **Kontorqv-,** lat. (*contorquēre,* af *con,* se d. o., och *torquēre,* vända, svinga, jmf. *Torquera*), förvrida, förvränga. — **Kontorsiōn** el., ehuru mindre vanl., **-tortiōn,** f., våldsam försträckning el. förvridning af muskler och lemmar; förvridning af ansigtet; jmf. **Grimace** och **Luxation.** — **Kontōrt,** förvriden, förvrängd; intrasslad.

**Contorsion, Contort,** se föreg.

**Contōūr** (kångtūhr) och **Kontūr,** m., fr. (jmf. *Tour*), omkrets, begränsning; grunddrag. — **Konturēra** el. **-turnēra,** uppdraga grunddragen till; afrunda; **konturnērad,** tecknad till sina grunddrag; förkonstlad; vapenl. bakvänd.

**Cōntra,** lat., fr. **cōntre** (kångtr'), förord med betyd.: mot, emot; vanligt i sammansättningar, än med bibegrepp af motsättning, motverkan, ställning emot el. midtemot, gengäld o. a. d., än, ehuru mera sällan, uttryckande en viss underordning; disputēra **cōntra,** motsäga, bestrida, anföra skäl emot vissa uppställda satser, jmf. **Opponera;** hugga **cōntra,** fäktk. efter genomgången skola och utan kommando utföra de hugg, som man sjelf finner lämpligast; spela **cōntra** = **Quitte ou double,** se d. o.; **pro et cōntra,** för och emot.

**Contra-alt,** se **Contralto.**

**Contrabalans,** se **Contrebalance.**

**Contraband,** se **Contrebande.**

**Cōntrabās** och **Kōntr-,** m., ital. (*contrabbāsso,* fr. *contrebāsse*), el. **Cōntreviolōn** (kångtr'-viålång), m., fr., el. **Violōne,** m., ital., det största af alla slags stråkinstrumenter, hörande till violinernas klass, med fyra strängar, stämda i E, A, D och G, och som spelas i stående ställning. — **Kōntrabasūn,** m., i orgeln: pedalrörstämma af 32 fots ton, det största och till ton lägsta af orgelns alla register.

**Cōntrabōk** och **Kōntr-,** (jmf. *Contra*), bok, hvari de varor införas, som tagas på räkning hos en köpman; moträkningsbok.

**Cōntracautionīst** och **Kōntrakaut-,** m., nylat. (af lat. *cōntra,* se d. o., och *cavēre,* akta sig, jmf. *Caution*), en, som åtager sig att ansvara för uppfyllelsen af hufvudgäldenärs förpligtelse mot borgesman.

**Cōntraccāmbio,** m., ital. (af *cōntra,* emot, jmf. *Cambio*), egentl. svar, vedergällning; köpm.t. motvexel, återvexel; jmf. **Ricambio.**

**Contracitānt,** m., nylat. (af lat. *cōntra,* se d. o.; jmf. äfv. *Citant*), en, som uttager motstämning emot en annan; motåklagare.

**Contract,** se under **Contrahera.**

**Contradans,** se **Contredanse.**

**Cōntradatēra** och **Kōntr-,** nylat. (af lat. *cōntra,* se d. o.; jmf. äfv. *Datera*), åsätta annat datum, än det som först blifvit satt.

**Contradicēra** och **Kontr-,** lat. (*contradīcere,* af *cōntra,* se d. o., och *dīcere,* säga), motsäga, göra invändningar. — **Kontradicēnt,** m., motpart, vedersakare. — **Kōntradiktiōn,** lat. **cōntradīctio,** f., motsägelse; **contradīctio in adjēcto,** motsägelse i biordet el. det tillagda; **contrad. in īpsis tērminis,** motsägelse i sjelfva uttrycken; **contrad. symptōmatum,** läkek. motsägelse mellan sjukdomsföreteelserna. — **Contradīctor,** m., egentl. en, som motsäger; lagf. den, som vid en konkurs träder i gäldenärs ställe, för att träffa uppgörelse med borgenärerna. — **Kōntradiktōrisk,** nylat. **cōntradictōrius,** motsägande, ömsesidigt upphäfvande hvarannan; jmf. **Contraire;** kontradiktōriska el. kontradiktōriskt motsatta begrepp, omdömen o. s. v., sådana, af hvilka det ena innebär ett förnekande af det andra, och som sålunda ömsesidigt upphäfva hvarandra; **contradictōria exclūdunt tērtium** el. **mēdium,** mellan motsägande begrepp, omdömen o. s. v. gifves intet tredje, tvenne hvarandra ömsesidigt upphäfvande fall utesluta ett tredje; **in cōntradictōrio,** lagf. på motpartens hörande.

**Cōntrafaciēnt** och **Kontr-,** m., nylat. (af lat. *cōntra,* se d. o., och *fācere,* göra), den, som

efterapar el. eftergör; öfverträdare af en förordning. — **Cōntrafactiōn** och **Kontrafaktiōn**, f., efterapning, afbildning; eftertryck.

**Cōntrafagōtt** och **Kontr-**, m., lat.-ital. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Fagott*), stor fagott, som står en oktav lägre, än den vanliga.

**Cōntrafissūr** och **Kontr-**, f., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *findere*, klyfva), el. **Cōntrafractūr** och **Kōntrafraktūr**, f., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *frāngere*, bryta, krossa), läkek. motspricka, spricka på ett ben, isht. hufvudskålen, midtemot en annan, på motsatta sidan af det ställe, der skadan genom ett slag el. a. d. ägt rum.

**Contrahēra** och **Kontr-**, lat. (*contrāhere*, af *con*, se d. o., och *trāhere*, draga), sammandraga, förkorta; underhandla, ingå förlikning, sluta fördrag, öfverenskomma. — **Kontrahēnt**, m. och f., en, som ingår fördrag, en, som afslutar ett köp. — **Contrahēntia**, pl., läkek. sammandragande medel. — **Contrāct** och **Konträkt**, n., lat. **contrāctus**, m., fördrag, öfverenskommelse, ömsesidig frivillig förpligtelse; underafdelning af ett biskopsstift, innefattande flera pastorater, hvilka stå under prostens (kontraktsprostens) öfveruppseende; spelmark af öfverenskommet högre värde; **contrāctus accessōrius**, biffördrag; **contr. assecurātiōnis**, försäkringsfördrag; **contr. clāūdicans**, felaktigt uppgjordt el. uppsatt fördrag; **contr. ēmti et vēnditi**, köpefördrag; **contr. literālis**, fördrag, som bör affattas skriftligen, skriftligt fördrag; **contr. locāti et condūcti**, hyres- och förpaktningsfördrag; **contr. principālis**, hufvudfördrag; **contr. simulātus**, skenfördrag; **contr. usurārius**, ockerfördrag; **contr. verbālis**, muntligt fördrag; — **konträkt**, såsom biord, onaturligt sammandragen, hopkrumpen, lam, full af gikt. — **Kontraktībel** och **Kontraktīl**, nylat., som har förmågan att draga sig tillsamman, som låter förkorta el. sammandraga sig. — **Kontraktibilitēt** och **Kontraktilitēt**, f., egenskapen att kunna sammandraga el. förkorta sig. — **Kontraktiōn**, f., (lat. *contrāctio*), sammandragning, hopkrympning, förkortning; lamhet. — **Kontraktiv**, sammandragande, åstadkommande sammandragning; )( **Expansiv**. — **Kontraktūr**, f., styfhet i musklerna; lamhet.

**Cōntraindicēra** och **Kontr-**, nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *indīcere*, tillkännagifva, el. *indicāre*, visa, påpeka; jmf. *Indicera*), motförkunna; antyda motsatsen. — **Cōntraīndicans**, n., pl. **-cāntia**, läkek. mottecken, som motsäger en sjukdoms föregående tecken och gör andra botemedel af nöden. — **Kōntraindikatiōn**, f., motantydan.

**Contraire**, se **Contrarius**.

**Contra jus in thesi**, se under **Jus**.

**Cōntralicitēra** och **Kontr-**, nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *licitāri*, bjuda på något; jmf. *Licitera*), öfverbjuda, bjuda högre.

**Contrālto**, m., och **Kōntraalt**, m. och f., ital., el. **Hāūte-cōntre** (håht'kangtr'), m. och f., fr., tonk. djupare alt, lägsta fruntimmersrösten med tonomfång ifrån f till $\bar{\bar{c}}$; altsångare, altsångerska; jmf. **Alt**.

**Contramandera**, se **Contremandera**.

**Contra manifesta jura**, se under **Jus**.

**Contramark**, se **Contremarque**.

**Contramarsch**, se **Contremarche**.

**Contramina**, se **Contremine**.

**Contra naturam**, se under **Natur**.

**Cōntraoctāv** och **Kōntraoktāv**, m., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Octav*), tonk. den oktav, som omfattar de djupaste tonerna i vårt tonsystem, och deri notnamnen tecknas med bokstäfver ur stora alfabetet, understrukna med ett streck, t. ex.: C̲, D̲ o. s. v.

**Contraorder**, se **Contreordre**.

**Cōntrapārt** och **Kontr-**, m., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Part*), motpart, motståndare.

**Contraparti**, se **Contrepartie**.

**Cōntraponēra** och **Kontr-**, lat. (*contrapōnere*, af *cōntra*, se d. o., och *pōnere*, sätta, ställa; jmf. *Ponera*), motsätta; log. utan förändring af innehållet gifva ett omdöme en annan form, så att af ett jakande blir ett nekande el. tvärtom; köpm.t. af- och påföra; beriktiga i handelsbok införda poster. — **Kōntrapositiōn**, f., nylat., motsättning; log. förvandling af ett omdömes form; köpm.t. betäckande af en vexelskuld; beriktigande af räknefel el. i allmnht. af fel i handelsbok. — **Kontrapōst**, m., ital. (*contrappōsto*), i de bildande konsterna: motsättning, motsats; jmf. **Antithesis**.

**Contraposaun**, se **Contrabasun**.

**Contraposition, Contrapost**, se under **Contraponera**.

**Contrappunto**, se **Contrapunct**.

**Contra principia negantem disputari non potest**, se under **Princip**.

**Cōntraprotēst** och **Kontr-**, m., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Protest*), köpm.t. protest till bevis, att man vid första formliga bestridandet af en vexel, i rättan tid, men utan påföljd, begärt betalning på densamma.

**Cōntrapūnct** och **Kōntrapūnkt**, ital. **contrappūnto**, fr. **cōntrepōīnt** (kångtr'påäng), m., nylat. **cōntrapūnctum**, n., (af lat. *cōntra*, se d. o., och *pūnctum*, jmf. *Punct*), egentl. motpunkt, emedan man fordom begagnade punkter i st. f. noter; tonk., ofta förkort. **c. p.**, punkt emot punkt el. not emot not; i allmnht. konsten att sätta, äfvensom sättningen af en el. flera stämmor till en gifven melodi, hvilken i sådan egenskap kallas cantus firmus, jmf. d. o., under **Canto**; äfv. sjelfva den sålunda tillkomna stämman; enkel kontrapunkt, konsten att till en stämma sätta flera el. att regelrätt förbinda flera stämmor med hvarandra; dubbel kontrap., stämmornas konstmessiga förvexlande, den ena med den andra, el. den del af tonkonstens teori, som handlar om sättet att så behandla stämmorna, att de, utan att harmonien deraf lider inträng, kunna sins emellan ombyta lägen, så att en öfverstämma kan begagnas som understämma och tvärtom; äfv. den sålunda utarbetade satsen; **contrapūnctum aequāle**, lika kontrapunkt, not mot not; **contrap. inaequāle**, olika kontrap., två noter mot en; **contrap. per mōtum contrārium retrōgradum**, dubbelt omvända kontrapunkten: den sats, som, fortskridande i vanlig riktning i en stämma, kan i en annan stämma och mot samma cantus fir-

mus, utan att störa harmonien, not för not upprepas i bakvänd ordning; **contrappūnto sciōlto** (- schålto), fri, icke efter den stränga satsens reglor utarbetad kontrapunkt; **contrapp. sōpra il soggētto** (- - - soddjätto), den öfver cantus firmus satte kontrap.; **contrapp. sōtto il soggētto,** den under cantus firmus satte kontrap. — **Kōntrapunktīst,** m., lärd, i musikens teori bevandrad tonkonstnär.

**Contra rationem,** se under **Ratio.**

**Cōntraremonstrānter,** pl., se **Gomarister.**

**Contrarevolution,** se **Contrerévolution.**

**Contraria, Contrariera, Contrario,** m. fl., se följ.

**Contrārius, -a, -um,** lat., **Contrāīre** (kångträhr) och **Kontrār,** fr., motsatt, stridig, vedervärdig, motig, hinderlig; konträra el. konträrt motsatta begrepp el. omdömen, begrepp el. omdömen, hvaraf det ena icke allenast innebär ett förnekande af el. upphäfver det andra, utan derjemte sätter något nytt i det upphäfdas ställe, jmf. **Contradictorisk; e contrārio,** lat., el. **au contrāīre** (åh -), fr., tvärtemot, tvärtom, fastmer; — **contrārium,** n., något motsatt, motsats; **in contrārium,** tvärtemot, tvärtom; pl. **contrāria,** motsättningar, ting, som äro hvarandra motsatta, motsatser; **contrāria contrāriis curāntur,** motsats läkes med motsats, motsatta sjukdomsfall botas med motsatta läkemedel, jmf. **Allopathi.** — **Kontrariēra,** (fr. *contrarier*), vara emot, sträfva el. arbeta mot, lägga hinder i vägen; komma olägligt. — **Kontrarietēt,** f., lat. (*contrārietas*), olāglighet; motgång; brist på öfverensstämmelse, mostånd, motsägelse, hinder.

**Contra sextum (mandatum** el. **praeceptum),** se under **Sextus.**

**Cōntrasignēra** och **Kōntr-,** nylat. (*contrasignāre*, af lat. *cōntra*, se d. o., och *signāre*, teckna; jmf. *Signera*), medunderteckna, medunderskrifva till bekräftelse el. medansvarighet. — **Kōntrasignānt,** m., en, som medundertecknar, som bifogar sin underskrift till en handling. — **Kontrasignatiōn** el. **-signēring,** äfv. **-signatūr,** medunderteckning, medunderskrift, isht. statsråds under landsherres förordning.

**Cōntraskēpp** och **Kōntr-,** (jmf. *Contra*), sjöt. fartyg, som, ehuru tillhörigt europeisk stat, endast gör färder fram och tillbaka mellan hamnar utom Europa.

**Contrāst** och **Kontr-,** m., ital. (*contrāsto*, af lat. *contrastāre*, och detta åter af *cōntra*, se d. o., och *stāre*, stå), sammanställning af tvenne, på känslan olika verkande föremål, för att höja el. försvaga det ena intrycket i jemförelse med det andra; påfallande olikhet emellan tvenne föremål i afseende på vissa egenskaper; motsats; jmf. **Antithesis.** — **Kontrastēra,** vara påfallande olika, sticka bjert af emot hvarandra.

**Cōntrastīmulus,** m., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Stimulus*), läkek. motretelse, afsigtligt framkallande af smärta hos en kroppsdel, för att afleda en retelse från en annan. — **Cōntrastimulīsmus** och **Kōntrastimulīsm,** m., af Rasori i Italien grundadt läkesystem, stödjande sig på läran om motretelse. — **Kōntrastimulīst,** m., anhängare af läran om motretelse.

**Cōntrasubjēct** och **Kōntrasubjēkt,** n., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Subject*), tonk. den andra, underordnade satsen i en fuga, motsats.

**Contratempo,** se **Contretemps.**

**Cōntratōner** och **Kōntr-,** pl., nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o.; jmf. äfv. *Ton*), tonk. de djupaste toner i vårt tonsystem, bastonerna under det stora C; jmf. **Contraoctav.**

**Contravallation,** se **Contrevallation.**

**Cōntravenēra** och **Kōntr-,** nylat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *venīre*, komma), handla emot, öfverträda, handla lagstridigt, emot öfverenskommelse. — **Kōntraveniēnt,** m., öfverträdare, en, som handlar emot öfverenskommelse el. lag och rätt, förbrytare. — **Kōntraventiōn,** lat. **contravēntio,** äfv. **Kōntraveniēns,** f., öfverträdelse af en lag el. öfverenskommelse; **in cāsu cōntraventiōnis** el. **in cāsum cōntrav.,** i fall af öfverträdelse.

**Contraviolon,** se **Contrabas.**

**Contravisit,** se **Contrevisite.**

**Cōntravotēra** och **Kōntr-,** barb.lat. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *vōtum*, löfte, bön, önskan; jmf. *Votera*), rösta emot.

**Cōntrayērba,** f., sp. (nylat. *radix cōntrayērvae*, af lat. *cōntra*, se d. o., och sp. *yērba*, lat. *hērba*, gräs, ört), egentl. motört, roten af en i Amerika, isht. i Peru, förekommande planta, som man använder emot giftiga ormars bett.

**Contre,** se **Contra.**

**Cōntre-amirāl** (kångtr'-) och **Kōnteramirāl,** m., fr.-arab. (af *cōntre*, se d. o.; jmf. äfv. *Amiral*), egentl. motamiral, tredje befälhafvaren på en flotta el. innehafvare af tredje befälsgraden inom sjömakten, efter amiral och vice amiral.

**Cōntre-apprōcher** (kångtr'appråscher) och **Kōnterapprōscher,** pl., fr. (*cōntre-apprōches*, af *contre*, se *Contra*; jmf. äfv. *Approche*), krigsv. motlöpgrafvar, som de belägrade föra emot de belägrandes löpgrafvar.

**Cōntrebalānce** (kångtr'balångs'), f., fr., och **Kōntrabalāns,** m., (af *cōntre* och *balānce*, se d. o.), motvigt. — **Kontrabalansēra,** hålla jemnvigt; uppväga.

**Contrebānde** (kångtr'bångd'), f., fr., och **Kōntrabānd,** n., (ital. *contrabbāndo*, af *cōntra bānnum* el. *bāndum*, [jmf. *Contra* och *Bannum*]: mot förbud), olaglig handel, smyghandel; underslef, smuggleri, lurendrejeri; isht. till införsel förbjuden el. oförtullad vara, lurendrejargods; **krīgskontrabānd,** sådan vara, som neutral stat, i följd af ingångna förpligtelser, ej får sända till en krigförande makt, utan att det af den andra krigförande parten betraktas såsom ett brott emot neutraliteten, t. ex. krut, kulor, vapen, lifsförnödenheter o. s. v. — **Kontrabandēra,** drifva smuggelhandel, lurendreja, införa förbjudna el. oförtullade varor. — **Cōntrebandiēr** (kångtr'bangdjēh), m., smyghandlare, lurendrejare.

**Contrebasse,** se **Contrabas.**

**Cōntrebatterīe** (kångtr'batterīh), f., fr., och **Kōnterbatterī,** n., (af *cōntre*, se *Contra*, och *batterīe*, se *Batteri*), batteri, bestämdt att skydda ett annat.

**Contrebīlle** (kångtr'bīlj'), f., fr. (af *cōntre* och *bīlle*, se d. o.), i biljardspel: boll, som vid återstudsningen ifrån vallen träffar motspelarens boll.

**Cōntre-chāssīs** (kångtr'schassīh), n., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *châssīs*, ram, båge), innanfönster.

**Cōntre-cōēūr** (kångtr'khōhr), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *coeur*, hjerta), egentl. mot hjertat; den del af en mur, som befinner sig emellan en spisels båda sidomurar och bildar spiselns bakvägg el. rygg; **à cōntre-cōēūr**, emot önskan el. böjelse, ogerna, ovilligt.

**Cōntre-cōūp** (kångtr'kūh), m., fr. (af *cōntre* och *coup*, se d. o.), återstöt, återslag, återstudsning; känning af ett slag på motsatt sida till den, som blifvit träffad; återverkan, inflytelse; obehaglig påföljd, motgång, streck i räkningen; äfv. företag för att tillintetgöra någons afsigt.

**Contredānse** (kångtr'dāngs'), f., fr., och **Kōntradāns**, m., (af *cōntre* och *dānse*, se d. o.) ett slags liflig och lätt fransk dans, som utföres af tvenne el. flera, vanl. fyra, mot hvarandra stående par; till en sådan dans satt tonstycke.

**Cōntre-épaulētte** (kångtr'epållätt'), f., fr. (af *cōntre* och *épaulētte*, se d. o.), axelprydnad utan fransar, som inom vissa arméer löjtnant bär på högra och underlöjtnant på venstra axeln.

**Contre-escarpe,** se **Contrescarpe.**

**Contrefāīt** (kångtr'fäh) och **Konterfēj,** n., fr. (m.lat. *contrafāctum*, af *contrafācere*, fr. *contrefāīre*, härma, efterapa), afbildning af en person (brukas numera nästan endast skämtv.); jmf. **Portrait.** — **contrefāīt,** såsom biord, ital. **contraffātto,** härmad, eftergjord; förställd, förklädd; vanställd, förvrängd.

**Cōntre-fēū** (kångtr'föh), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *feu*, eld, eldbrasa), eldskärm.

**Contrefīche** (kångtr'fisch'), f., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *fīche*, hake, pinne), byggn.k. stödjeband, halfsparre, stötta.

**Contrefōrt** (kångtr'fåhr), m., fr. (af *contre*, se *Contra*, och *fort*, stark), byggn.k. stödjemur, stödjepelare; sträfva; geogr. sidogren af en bergssträcka.

**Cōntre-fūgue** (kångtr'fygh'), fr., och **Kōntrafūga,** nylat., f., (jmf. *Contra* och *Fuga*), tonk. dubbelfuga, fuga med två hufvudsatser, motfuga.

**Cōntre-gārde** (kångtr'gård'), f., fr. (af *cōntre* och *gārde*, se d. o.), krigsv. ett slags utanverk till hufvudvallens betäckning.

**Cōntre-jōūr** (kångtr'sjühr), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *jour*, dag), motsken, sidoljus, falsk belysning; **à cōntre-jōūr,** i oriktig belysning, i falsk dager.

**Contrelēttre** (kångtr'lättr'), f., fr. (af *contre* och *lēttre*, se d. o.), hemlig handling, hvarigenom tvenne el. flera parter öfverenskomma, att de i en offentlig handling dem emellan träffade aftal, antingen helt och hållet må upphäfvas, el. i någon mån inskränkas el. närmare bestämmas.

**Cōntremandēra** (kångtr'mangd-) ech **Kōntramandēra,** fr. (*contremander*, af *contre*, lat. *cōntra*, se d. o., och *mander*, förordna, kalla, lat. *mandāre*, anbefalla, anförtro), gifva återbud, taga tillbaka en gifven befallning, återkalla en beställning.

**Cōntre-mārche** (kångtr'märsch'), f., fr., och **Kōntramārsch,** m., (af *cōntre*, se *Contra*, och *Marche*, se d. o.), marsch i motsatt riktning till den, som förut följts; återtåg.

**Cōntre-mārque** (kångtr'märk), f., fr., och **Kōntramārk,** m., el. **-märke,** (af *contre*, se *Contra*, och *mārque*, märke, tecken), bitecken, bimärke, motmärke; litet kort el. tecken, som man, då man under någon offentlig föreställning el. fest, hvartill afgift erlagts, lemnar platsen derför, erhåller, för att vid återkomsten blifva insläppt; märke, som erhålles, då man på något offentligt ställe vid ingången aflemnar sina ytterplagg, för att sålunda kunna utan förvexling återfå desamma; **kontramärke,** äfv. märke el. stämpel på afsändningsgods, vanl. bestående af begynnelsebokstäfverna till en afsändares firma, anbragta under hufvudmärket. — **Kōntramarkēra,** förse med bimärke, åsätta motmärke; spelt. till desto större säkerhet föra moträkning.

**Cōntre-mīne** (kångtr'mīhn'), och **Kōntramīna,** f., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *mīne*, jmf. *Mina* [3]), krigsv. mina, som anlägges emot en fiendtlig mina, motmina; fig. motlist. — **Kōntraminēra,** krigsv. anlägga motminor; fig. använda motlist, motarbeta. — **Cōntre-minēūr** (-minöhr), m., egentl. en, som anlägger motminor; fig. motarbetare, motståndare; köpm.t. en, som lurar och arbetar på statspapperens fallande.

**Cōntre-ōrdre** (kångtr'årdr'), och **Kōntraōrder,** m., fr. (af *cōntre* och *ōrdre*, se d. o.), återkallande af en befallning, motbefallning.

**Cōntre-partīe** (kångtr'partīh), f., och **Kōntraparti,** n., fr. (af *cōntre* och *partīe*, se d. o.), tonk. motstämma, andra stämman; köpm.t. kontrabok.

**Cōntre-pās** (kångtr'päh), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *pas*, steg), dansk. motsteg, liksom för att besvara motdansarens steg, kontrasteg.

**Cōntre-piēd** (kångtr'pjēh), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *pied*, fot, spår), jagtt. bakspår, falskt spår; fig. motsats, vederspel.

**Cōntre-pōīds** (kångtr'påäh), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *poids*, tyngd, vigt), motvigt; lindansares balanserstång; urmak.t. lod på ur.

**Contrepoint,** se **Contrapunct.**

**Cōntre-révolutiōn** (kångtr'revålyssiang), och **Kōntrarevolutiōn,** f., fr. (af *cōntre* och *révolutiōn*, se d. o.), uppresning emot den genom en nyligen skedd statshvälfning införda tingens ordning, motuppror. — **Kōntrarevolutionār,** stående i strid emot en statshvälfning, syftande till en motuppresning.

**Cōntre-rōnde** (kångtr'rångd'), f., och **Kōntrarūnd,** m., fr. (af *contre*, se *Contra*, och *ronde*, se d. o.), milit.t. den rund, som afgår för att granska den först afgångna, kontrollrund, motrund.

**Cōntre-salūt** (kångtr'saly), och **Kōntrasalūt,** m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *salut*, helsning, se vidare d. o.), återhelsning med flagga el. kanonskott.

**Contrescārpe** (kångtr'skarp'), f., och **Konterskārp,** m., fr. (af *cōntre* och *escārpe*, se d. o.), krigsv. grafvens yttre sluttning, ytterbrant; yttre grafranden med den derå befintliga betäckta vägen, samt glacien.

**Cōntre-sēns** (kångtr'säng), m., fr. (af *contre*, se *Contra*, och *sens*, sinne, mening, se vidare d. o.), motsatt mening; motsägelse; menings-

löst pladder; afvigsida; orätt led; **à cōntre-sēns**, förvändt, baklänges, bakvändt; afvigt.

**Cōntre-signāl** (kångtr'sinnjäl), och **Kōntra-signāl** (-singnāl), m., fr. (af *cōntre*, och *signāl*, se d. o.), signal till besvarande af en redan gifven, mottecken, svartecken. — **Kōntra-signalēra**, besvara ett gifvet tecken, gifva mottecken.

**Cōntre-tēmps** (kångtr'tång), fr., el. **Con-trattēmpo**, ital. (af fr. *cōntre*, lat. *cōntra*, och fr. *temps*, ital. *tēmpo*, lat. *tēmpus*, tid; jmf. *Tempo*), egentl. olämplig tid; oväntadt hinder, streck i räkningen, motgång; ridk. hästens stannande i otid el. felaktiga afbrott i dess regelmessiga rörelse; fäktk. i orätt tid anbragt stöt; tonk. olikhet, rubbning i takten; **à cōntre-tēmps**, i otid, olägligt.

**Cōntre-tranchēe** (kångtr'trangschēh), f., fr. (af *cōntre* och *tranchée*, se d. o.), krigsv. löpgraf, som af de belägrade göres emot de belägrande.

**Cōntrevallatiōn** (kångtr'vallassiång), fr., och **Kōntravallatiōnslīnie**, nylat., f. (af lat. *cōntra*, se d. o., och *vallāre*, skydda genom vall och pålar, förskansa), krigsv. förskansning, som anlägges, för att betäcka de belägrande mot utfall ifrån fästningen.

**Cōntrevenēra** (kångtr'ven-), se **Contraven-**.

**Contrevēnt** (kångtr'väng), m., fr. (af *cōntre*, se *Contra*, och *vent*, väder, vind), fönsterlucka; skygd emot vädret.

**Contreviolon**, se **Contrabas**.

**Cōntre-visīte** (kångtr'visīt'), f., och **Kōntra-visīt**, m., fr. (af *cōntre* och *visīte*, se d. o.), egentl. ny besigtning; besök, som göres hos någon till besvarande af ett förut gjordt sådant.

**Contribuēra** och **Kontr-**, lat. (*contribūere*, af *con*, se d. o., och *tribūere*, tilldela, skänka), bidraga, medverka, befordra; skatta. — **Kon-tribuābel**, skattskyldig, som kan beskattas. — **Kontribuēnt**, m., skattdragare; i allmnht. en, som lemnar bidrag till något. — **Kontri-butiōn**, f., bidrag; skattebidrag, utskyld; utskrifning af penningar och annat i fiendeland, brandskatt. — **Kontributīv**, nylat., bidragande, medverkande, befordrande; skattande; äfv. skattskyldig.

**Contritiōn** och **Kontr-**, f., lat. (*contrītio*, af *contērere*, sönderslita), djup ånger, förkrosselse; jmf. **Attrition**.

**Contrōle** (kångtrōhl'), f., och **Kontrōll**, m., fr. (af *contre-rôle*, af *cōntre*, se d. o., och *rôle*, lista, ital. *rōtolo*, liten rulle, af lat. *rōta*, hjul), egentl. motlista; embetsmans el. i allmnht. räkenskapsförares motanteckning emot en annans, till säkerhet för riktigheten; motbok, moträkning; i allmnht. tillsyn, att något tillgår riktigt och lagenligt, uppsigt; stämpel på arbeten af guld, silfver och tenn, som utvisar, att metallen äger sin vederbörliga halt, äfv. **kon-trōllstämpel**. — **Contrôlēūr** och **Kon-trollōr**, m., embets- och tjensteman el. i allmnht. person, som har någon uppsigt el. granskning sig anförtrodd. — **Kontrollēra**, föra moträkning el. motanteckning till säkerhet för riktigheten af en annans räkenskap el. anteckningar; förse med kontrollstämpel; hafva uppsigt öfver, vaka öfver, hafva ögat på.

**Controvērs** och **Kontr-**, lat. (*contrōversus*, af *cōntra*, se d. o., och *vērtere*, vända), stridig, angriplig; bestridd, omtvistad; — subst. f., lat. **controvērsia**, lärd tvist el. träta, isht. i religionssaker, stridsfråga; **kontrovērspre-dīkan**, f., predikan emot andra religionspartiers trossatser, stridspredikan; **controvērsia verbōrum**, ordtvist; **controversiae sta-tus**, se under **Status**. — **Kontroversēra** el. **-vertēra**, strida, vexla stridskrifter, hålla stridspredikningar. — **Kontroversīst** el. **-vertīst**, m., en som tvistar angående något; troskämpe; stridskriftförfattare.

**Contrumīd** och **Kontr-**, n., (af fr. *cōntre*, se *Contra*, och *humīde*, vätska, fuktighet), af **Feichtinger** i London uppfunnet ämne, hvarmed tänderna, till afhållande af fuktighet, öfverdragas.

**Contrār**, se **Contraire**.

**Contubernalis, Contubernalitet**, se följ.

**Contubērnium**, n., lat. (af *con*, se d. o., och *tabērna*, tält, hydda), sammanboende, sammanlefnad; ford. vid vissa lärosäten: byggnad, hvari fattige lärjungar fingo utan afgift bo och äfv. understundom kostnadsfritt bespisades. — **Con-tubernālis** och **Kontubernāl**, m., egentl. tältkamrat, stallbroder; en, som bor tillsammans med en annan; sällskapare. — **Kontu-bernalitēt**, f., sammanboende, kamratskap.

**Contumacera, Contumacia, Contumaci-ter**, m. fl., se följ.

**Cōntumax**, lat. (af *con*, se d. o., och stammen *tem*, hvaraf äfv. *tēmnere*, förakta), trotsig, hårdnackad, motspänstig; subst. m. och f., en halsstarrig, en, som icke efter kallelse inställer sig för rätta. — **Contumacēra** och **Kont-**, nylat., döma **in contumaciam** (se under **Contumacia**); anklaga el. döma någon på grund af ohörsamhet mot domstols kallelse el. försummad inställelse inför rätta. — **Contu-māCia**, f., olydighet, trots, ohörsamhet emot domstols kallelse, gensträfvigt uteblifvande från domstol; **contumāciaedōm** el. **kontumā-ciedōm**, domstols utslag öfver förfallolöst uteblifvande, tredskodom; **in contumāciam**, förmedelst ohörsamhet emot laglig stämning, förmedelst uteblifvande, tredskovis, ohördan, äfv. **contumāciter**; döma **in contumā-ciam** el. **contumāciter**, döma en frånvarande, som, oaktadt kallelse, uteblifvit ifrån domstol. — **Contumaciālförfarande** och **Kont-**, rättsförfarande mot förbrytare, som ej hörsammar domstols kallelse. — **Kontuma-cērtīd**, frist, efter hvars förlopp dom fälles öfver den, som ej åtlydt domstols kallelse.

**Contumēlia**, f., lat. (af *con*, se d. o., och stammen *tem*, hvaraf äfv. *tēmnere*, förakta), skymf, grof förolämpning. — **Contumeliōs** och **Kont-**, skymfande; skymflig.

**Contundēra** och **Kont-**, lat. (*contūndere*, af *con*, se d. o., och *tūndere*, stöta, slå), sönderkrama, krossa; **contūnde** (på recepter): sönderstöt! krossa! — **Kontusiōn**, f., krossning, stöt; sår genom stöt el. krossning, utan öppen skada å huden, men med blodsamling under densamma el. i cellväfven; äfv. skrubbning.

**Conturbēra** och **Kont-**, lat. (*conturbāre*, af *con*, se d. o., och *turbāre*, bringa i oordning), förvirra, oroa, bringa ur fattningen. — **Kon-turbatiōn**, f., förvirring, bestörtning.

**Contusion**, se under **Contundera**.

**Contūtor**, m., lat. (af *con* och *tūtor*, se d. o.), lagf. medförmyndare.

**Convalescēra** och **Konv-**, lat. (*convalēscere*, af *con*, se d. o., och *valēscere*, blifva stark, inkoat. af *valēre*, vara frisk), tillfriskna, komma sig. — **Konvalescēns**, f., tillfrisknande. — **Konvalescēnt**, m. och f., en tillfrisknande.

**Convallāria** och **Konvālje**, nylat. (af lat. *convāllis*, dal), örtslägte af liljorna med enbladig, sexflikig blomkrona.

**Con variazioni**, se under **Varia**.

**Convenable, Convenance**, se under **Convenera**.

**Convenatiōn** och **Konv-**, f., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *venātio*, jagt, af *venāri*, jaga), jagt på allmänning; rättighet dertill.

**Convenēra** och **Konv-**, lat. (*convenīre*, af *con*, se d. o., och *venīre*, komma), komma öfverens med; öfverensstämma; anstå, lämpa sig, passa. — **Convenāble** (kångvönābl') och **Konvenābel**, fr., passande, lämplig; anständig, tillbörlig; gagnelig, tjenlig. — **Convenānce** (-nängs') och **Konvenāns**, fr., äfv. **Konveniēns**, lat. (*conveniēntia*), f., öfverensstämmelse, likstämmighet; öfverenskommelse, antaget bruk, sed; afseende på omständigheter och förhållanden; anständighet, skicklighet, tillbörlighet; lämplighet; **konveniēns**, särskilt i nyaste tidens konstkritik: efter en viss skola förvärfvadt el. godtyckligt antaget framställningssätt; **konvenānspartī**, n., äktenskap, som ingås mindre af kärlek, än i betraktande af de fördelar, som det utlofvar el. medför. — **Konvēnt**, n., lat. (*convēntus*, m.), förening, sammankomst, församling; församling af munkar el nunnor i ett kloster; kloster, stift; **konvēntkyrka**, klosterkyrka, äfv. hvarje kyrka, hvari en till ett kloster hörande andlig förrättar den sedvanliga gudstjensten; **konvēntöl**, egentl. klosteröl, tunnare öl, som klosterbröderna el. konventualerna drucko, till åtskilnad ifrån det starkare öl, som endast var patres förbehållet, i allmnht. tunt öl, äfv. **Kovēnt, Kofēnt**, n.; **nationālkonvēnt**, n., folk- el. riksförsamling, särskilt i franska historien: den församling af folkombud, som under revolutionen, ifrån 1792—1795, innehade all statens makt och snart blef redskapet för allt det stora och förfärliga, som utmärkte denna tid; äfv. endast **konvēntet**. — **Konventīkel**, m., i allmnht. hemlig sammankomst af ett, utaf staten icke erkändt, religionsparti; isht. för gemensamma andaktsöfningar föranstaltad hemlig sammankomst af strängt rättrogna och religiösa svärmare, som ej finna sin öfverspända gudaktighet tillfredsställd af den kyrkliga gudstjensten; äfv. sqvallersamqväm; **konventīkelplakāt**, n., förordning, som förbjuder hemliga sammankomster för religiösa ändamål. — **Konventiōn**, lat. **convēntio**, eng. **convēntion** (kånnvännschön), f., sammankomst; öfverenskommelse, aftal, fördrag, förlikning; i England: parlamentsförsamling, då landet saknar regerande konung el. drottning; i Nordamerikas Förenta stater: församling af partiledare för slutligt fastställande af det program, som bör följas, och till utseende af valkandidater; **konventiōnsfōt**, den genom öfverenskommelse mellan Österrike och Baiern 1753 antagna myntfot, enl. hvilken af en cölnermark fint silfver 20 floriner el. 13⅓ thaler präglades; **konventiōnsmȳnt**, efter konventionsfoten präglad1 mynt; **konventiōnstalan**, lagf. åklagares först anställda åtal, )( **Reconventionsklagan**; **convēntio hābet vim lēgis**, lat. ordspråk: träffad öfverenskommelse har kraft af lag, äfv. förord bryter lag. — **Konventionālstrāff**, vanligen i penningar bestående godtgörelse, som någon förpligtar sig att lemna en annan, ifall han icke alls el. ej behörigen skulle uppfylla en mot denne åtagen förbindelse. — **Konventionēl**, fr. (*conventionnēl*), grundad på öfverenskommelse el. fördrag; bruklig; anständig, passande, öfverensstämmande med tidens och bildningens anda och smak; i nyaste konstkritiken: ej efter naturen studerad, ej på ett egendomligt, uppgiftens innehåll motsvarande sätt känd, tänkt och uttryckt, utan efterbildad ett allmänt skolmönster och uteslutande anlagd på frambringande af en angenäm el. slående verkan. — **Konventuāl**, m., klosterbroder, stiftsmedlem, stiftsherre; isht. benämning på munkar af mera mild och fri ordensregel, )( **Observant**. — **Konventuēl**, klosterlig, som hör till el. har afseende på kloster.

**Convent, Conventikel, Convention, Conventual**, m. fl., se föreg.

**Convergēra** och **Konv-**, nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *vērgere*, böja sig, luta), luta; närma sig, sammanlöpa; vara af samma mening, öfverensstämma; )( **Divergera**. — **Konvergēns**, f., lutning, motriktning; tvenne liniers närmande mot hvarandra. — **Konvergēnt**, närmande sig, lutande mot, sammanlöpande; oegentl. öfverensstämmande.

**Conversa**, se under **Convertera**.

**Conversabel, Conversation, Conversatorium**, m. fl., se följ.

**Conversēra** och **Konv-**, lat. (*conversāri*, umgås med någon), umgås; samtala. — **Konversāble** (kångvärsābl'), fr., och **Konversābel**, barb.lat., umgängsam, språksam. — **Konversatiōn**, f., (lat. *conversātio*, fr. *conversatiōn*), umgänge; samspråk, vid sällskapligt umgänge, mellan på samma el. i det närmaste samma bildningsgrad stående personer öfver allehanda tillfälligtvis sig erbjudande föremål; samtal, underhållning; **konversatiōnslēxikon**, n., allmän sakordbok öfver de vid sällskapligt umgänge vanligen förekommande, till konst och vetenskaper hörande ämnen, underhållningsordbok; **konversatiōnsōpera**, f., modern komisk opera med samtal emellan sångstyckena; **konversatiōnsspēl**, spel med låga insatser, mera afsedt för sällskapligt nöje än för vinst; **konversatiōnsspråk**, umgängesspråk; **konversatiōnsstycke**, liter.t. dramatiskt arbete, vanl. tillhörande lustspelets slag, som rör sig inom det högre borgerliga lifvets område och i dialogen fasthåller den fina verldens valda ton, samt, obekymradt om framställningen och utvecklingen af storartade lidelser, deremot söker att ända i de minsta drag bibehålla det moderna lifvets färgton; konstt., isht. mål., benämning på ett slags bilder af lägre slag, som måla det vanliga lifvet i dess olika förhållanden, idet de, uppgifvande hvarje anspråk på

framställning af det heroiska och idealiska, med möjligaste noggrannhet ansluta sig till sanning och verklighet; **konversatiōnstōn,** m., den fina verldens, de bildade samhällsklassernas umgängeston. — **Conversatōrium,** n., nylat., samtalsrum; förening till samtal om och öfning i en el. annan vetenskap; isht. förening för språköfningar; i allmnht. förening för sällskapligt samspråk.

**Conversion, Converso, Conversus,** se följ.

**Convertēra** och **Konv-,** lat. (*convērtere*, af *con*, se d. o., och *vērtere*, vända), förändra, förvandla; omdana, gifva en annan form; omvända; ändra räntefoten för statsskuld. — **Konversiōn,** f., förändring, förvandling; omsättning; omsmältning, omprägling; omvändelse; förbättring; nedsättning af räntefoten för statsskuld. — **Convērso,** m., pl. **-vērsi,** och **Convērsa,** f., pl. **-vērse,** ital., munk el. nunna, som blott förrättar verldsliga sysslor och passar upp i kloster. — **Convērsus,** m., pl. **-vērsi,** och **Convērsa,** f., pl. **-vērsae,** lat., el. **Convertīto,** m., pl. **-tīti,** och **Convertīta,** f., pl. **-tīte,** ital., en, som ifrån en religion öfvergått till en annan, en omvänd; jmf. **Proselyt.** — **Konvertībel,** nylat., som kan förvandlas, ombildas, omvändas, omsättas o. s. v. — **Konvertibilitēt,** f., föränderlighet, ombildbarhet, omvändbarhet, omsättlighet.

**Convēx** och **Konv-,** lat. (*convēxus*), rundt kupig, upphöjdt rund, uthvälfd; )( **Concav;** **konvēxglās,** opt. glas el. lins med rund upphöjning på båda sidor: egentligt konkāvglās, el. med en sådan endast på ena sidan, i hvilket sednare fall glaset el. linsen benämnes plānkonvēxglās, då det el. den med en rund upphöjning på ena sidan är alldeles platt på den andra, el. konkāvkonvēxglās, då det el. den på ena sidan har en urhålkad rundning el. inhvälfning, på den andra en upphöjd rundning el. uthvälfning; **bīkonvēx** el. **konvēxkonvēx,** på båda sidor rundt kupig; **konvēxspegel,** spegel med rundt upphöjd yta. — **Konvexitēt,** f., upphöjd rundning, linsformighet, uthvälfning.

**Convīcium,** n., pl. **-vīcia** och **konvīcier,** lat. (för *convōcium*, af *con*, se d. o., och *vox*, röst), skällsord; smädelse; förtal.

**Convīct** och **Konvīkt,** m., lat. (*convīctus*, gästabud, af *convīvere*, och detta åter af *con*, se d. o., och *vīvere*, lefva), vid högskolor: fribord för fattiga studerande; inrättning vid vissa universiteter, hvarigenom obemedlade studerande antingen kostnadsfritt el. åtminstone mot en högst ringa afgift förses med hvad de till sitt uppehälle behöfva; vid katolska universiteter: anstalt, der de, som studera teologi, bo tillsammans. — **Convictōrium,** n., nylat., matsal; äfv. = **Convict.** — **Konviktorīst,** m., en, som åtnjuter fribord. — **Convīvium,** n., gästabud, gille, dryckeslag. — **Konvivialitēt,** f., sällskaplighet, umgängesglädje, bordsglädje.

**Conviction, Convictiv, Convictus,** se under **Convincera.**

**Convictorium, Convictorist,** se under **Convict.**

**Convincēra** och **Konv-,** lat. (*convīncere*, af *con*, se d. o., och *vīncere*, segra, besegra), öfvertyga, öfverbevisa. — **Convictiōn** och **Konviktiōn,** f., öfvertygelse, öfverbevisning. — **Konviktīv,** öfverbevisande. — **Convīctus,** öfvertygad; öfverbevisad, jmf. **Confessus.**

**Con vivezza,** se under **Vivus.**

**Convivialitet, Convivium,** se under **Convict.**

**Convocēra** och **Konv-,** lat. (*convocāre*, af *con*, se d. o., och *vocāre*, kalla; jmf. *Vocera*), sammankalla. — **Cōnvocans** el. **Konvokānt,** m., en, som sammankallar; lagf. en, som sammankallar sina borgenärer. — **Konvokatiōn,** f., sammankallande; isht. i England: församling af statskyrkans presterskap, för att öfverlägga om kyrkliga angelägenheter.

**Convōī** (kångvååh) och **Konvōj,** fr., eng. **cōnvoy** (kånnvoï), ital. **convōglio** (kånnvålljo), m., (af fr. *convoyer*, ital. *convogliāre*, af lat. *con*, se d. o., och *viāre*, resa, af *via*, väg), ledsagande till hedersbetygelse el. beskydd; betäckning; beväpnadt följe; beväradt skepp till handelsfartygs beskydd; handelsflotta, som till skydd beledsagas af krigsfartyg; forsling af lifsmedel och krigsförråd med betäckning; på jernbanor: tåg af vagnar, jmf. **Train; konvōjkommissariāt,** n., embetsverk, som hade att ombesörja vissa till handelns fredande afsedda angelägenheter; **konvōjmedel,** medel, som samlades genom viss afgift på inkommande och utgående varor och som användes, för att utrusta beväradeskepp till sjöfartens fredande mot sjöröfvare. — **Convoyēra** (kångvååjēra) och **Konvojēra,** beledsaga, betäcka, beskydda.

**Convoitīse** (kångvååtīhs'), f., fr. (för *covoitīse*, prov. *cobitīcia*, ital. *cupidīgia*, lat. *cupidītia*, af *cūpidus*, lysten, girig), lystenhet, begärelse, åtrå.

**Convolūt** och **Konv-,** n., lat. (*convolūtum*, af *convōlvere*, veckla tillsamman, hoprulla), sammanrullad packe, bundt; pappersrulle, omslag, jmf. **Couvert.** — **Convolūta,** f., byggn.k. snäckan på det joniska kapitälet. — **Konvolutēra,** förse med omslag. — **Konvolutiōn,** f., nylat., sammanveckling, hoprullning. — **Convōlvulus,** m., lat., örtslägte med klocklika, grundt femflikiga, veckiga blomkronor, femdelta blomfoder och två- till trerummigt fröhus: vinda. — **Convolvulīn** och **Konv-,** n., hartsartad beståndsdel i rötterna af vinda.

**Convolvulin, Convolvulus,** se föreg.

**Convorēra** och **Konv-,** lat. (*convorāre*, af *con*, se d. o, och *vorāre*, sluka), uppsluka.

**Convoy, Convoyera,** se **Convoi.**

**Convulsiōn** och **Konv-,** f., lat. (*convūlsio*, af *convēllere*, lösslita, skaka), ryckning, skakning; läkek. sammandragning af el. ofrivillig och oregelbunden ryckning i musklerna; krampanfall. — **Convulsionnāire** (kångvylsiånnähr') och **Konvulsionār,** m. och f., en, som ofta är utsatt för krampanfall; benämning på medlemmarne af ett svärmiskt religionsparti, som omkr. 1730 i Frankrike uppstod ibland jansenisterna, och hvilka snart ådrogo sig en allmännare uppmärksamhet genom de häftiga krampanfall, hvari de under sin gudsdyrkan föllo; äfv. öknamn på qväkare. — **Konvulsīvisk,** krampaktig.

**Con zelo,** se under **Zelosis.**

**Cooperēra** och **Koop-,** nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *operāri*, vara verksam, arbeta; jmf. *Operera*), medarbeta, medverka. — **Kooperatiōn,** f., medverkan. — **Cooperātor** och **Koop-,** lat., el. **Coopératēūr** och **Kooperatōr,** fr., m., medarbetare, medhjelpare, embetsbroder. — **Coopératrīce** och **Kooperatrīs,** f., medarbeterska, medhjelparinna.

**Cooptēra** och **Koopt-,** lat. (*cooptāre*, af *con*, se d. o., och *optāre*, välja, önska), utkora, välja; antaga. — **Kooptatiōn,** f., val el. upptagande af medlemmar genom ett sällskaps redan varande medlemmar.

**Coopvardi,** se **Koffardi.**

**Coordinēra** och **Koord-,** m.lat. (*coordināre*, af lat. *con*, se d. o., och *ordināre*, ordna; jmf. *Ordinera*), medanställa; biordna, samordna, gifva lika rang och rättighet; jmf. **Subordinera.** — **Koordinäter,** pl., mat. tvenne hvarandra skärande linier, genom hvilka en punkts läge i en kurva bestämmes; jmf. **Abscissa,** under **Abscindera,** och **Ordinat,** under **Ordo.** — **Koordinatiōn,** f., medanställning; biordning, samordning; sammanställning, likhet i rang.

**Copāīva-** och **Kopāīvabālsam,** m., port. och sp. (*copaiba*, brasil. *cupaūba*), den gulaktiga, angenämt luktande, men skarpt och bittert smakande saften af det i Amerika och isht. i Brasilien förekommande balsamträdet, och hvilken i läkekonsten användes såsom svett- och urindrifvande.

**Copartitiōn** och **Kop-,** f., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *partītio*, delning; jmf. *Partition*), bidelning, delning af en och samma storhet efter andra grunder.

**Copēllo,** m., ital., italienskt spannmålsmått, motsvarande ungefärl. 1 kappe.

**Copernicanska verldssystemet,** se **Kopernikanska verldss-.**

**Copērto,** ital., betäckt; tonk. beteckning för pukans öfverhängande med en duk, hvarigenom dess ton blir i betydlig grad dämpad.

**Copīa** och **Kop-,** f., lat. **cōpia** (för *coōpia*, af *con*, se d. o., och *ops*, makt, rikedom, kraft), egentl. mängd, förråd; under medelt. bokafskrift, emedan genom sådana förrådet på exemplar förökades; afskrift; aftryck; afbildning, afteckning; i allmnht. efterbildning; **kopīebōk,** bok till införande i afskrift af alla de bref m. m., som utfärdas ifrån ett kontor o. s. v.; **kopīeprēss,** ett slags inrättning till att på mekanisk väg återgifva en skrift el. teckning; **cōpia verbōrum,** ordrikedom, ordsvall; **cōp. vidimāta,** bevittnad afskrift; **pro cōpia,** för afskrift. — **Kopiālier,** pl., afskrifna saker; afskrifningspenningar, skrifvarlön. — **Kopiēra,** afskrifva, taga aftryck af, afteckna, afmåla; i allmnht. efterbilda; **kopiēringsmaskīn,** m., inrättning för att på mekanisk väg mångfaldiga skrifter, isht. den af Watt uppfunna s. k. engelska, som lemnar aftryck på genomskinligt papper. — **Kopīst,** m., afskrifvare, skrifvare; efterbildare; lägre tjensteman i ett embetsverk, hvars hufvudsakliga göromål är renskrifning. — **Kopiōs,** (lat. *copiōsus*), ymnig, riklig, öfverflödande.

**Copiōs,** se föreg.

**Cōppa,** f., ital. (prov. *cōpa*, fr. *coupe*, af lat. *cūpa*, fat, tunna), egentl. bägare; italienskt spannmålsmått, ungefärl. = 3 kubikfot el. 15 kappar. — **Cōppo,** m., egentl. kruka, krus; italiensk vigt till vägande af bomolja, ungefärl. motsvarande 190 skälpund.

**Coppel,** se **Copula.**

**Coproprietār** och **Kopr-,** m., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *prōprius*, egen; jmf. vidare d. o.), medägare. — **Koproprietēt,** f., medbesittning.

**Cōpula** och **Kōp-,** f., lat., band, samband, föreningsband; koppel; tankel. förbindelsebegrepp; språkv. förbindelseform, bestående antingen af ett sjelfständigt ord (ett hjelpverb), el. af en verbaländelse, och hvarigenom predikativet utsäges om subjektet: utsägeord, utsägeform; tonk. registerdrag i orgeln el. den mekaniska inrättning, som vid begagnandet af en klaviatur sätter en annan el. alla de öfriga i verksamhet, hvarigenom sålunda en större tonstyrka frambringas, äfv. **Kōppel,** n.; **cōpula carnālis,** köttslig beblandelse, samlag. — **Kopulatiōn,** f., (lat. *copulātio*), förbindelse, förening, sammanvigning; trädg.k. ett slags ympning, en vild stams förening med en gren af en förädlad. — **Kopulatīv,** förenande, sammanbindande. — **Copulātor,** m., en, som förenar; prest, som förrättar vigsel. — **Kopulēra,** förbinda, förena; viga, förmäla; trädg.k. sammanfoga el. liksom förmäla en vild stam med en ädel telning, ympa.

**Cōpy** (kåppi), f., eng. (fr. *copīe*, ital. och lat. *cōpia*, se d. o.), afskrift, aftryck; exemplar; **cōpy-hōlder** (-hōhlder), m., pl. **--hōlders,** innehafvare af arrende på arfränta; **cōpyrīght** (-räjt), n., förlagsrätt; **cōpy-rīght bill** el. **law** (- - låh), m., lagen angående förlagsegendom.

**Coq à l'āne** (kåk a lāhn'), m., fr., egentl. tupp till åsna; orimlig förbindelse af olika ting; osammanhängande prat; bakvändt tal el. svar; »goddag — yxeskaft». — **Coq du villāge** (- dy villāsj'), m., egentl. bytupp; högsta hönset i korgen.

**Cōque,** lat., på recepter (ofta förkort. **coq.**): koka! **cōque secūndum ārtem,** (ofta förkort. **coq. s. a.**): koka enligt konstens reglor!

**Coquelicōt** (kåk'likåh), egentl. efterhärmning af en tupps läte, då han gal; med afseende på tuppkammens röda färg: högröd.

**Coquelūche** (kåk'lysch'), f., fr. (m.lat. *coqueluca*, besl. med lat. *cucūllus*, kåpa, hufva), munkhätta; regnhufva; fruntimmerspilt; läkek. ett slags svårartad kikhosta.

**Coquerēlles** (kåk'räll'), pl., fr. (af *cōque*, skal, och detta af lat. *cōncha*, mussla), vapenl. nötter, omgifna af sitt fnas.

**Coquēt** (kåqäh) och **Kokētt,** fr. (sannolikt af *coq*, tupp; enl. andras förmodan af *conquête*, eröfring), egentl. bröstande sig som en tupp; behagsjuk; angelägen att ses och beundras, eröfringslysten; giftassjuk; tillgjord. — **Coquētte** och **Kokētt,** f., behagsjuk qvinna, fruntimmer, som med allehanda, ofta dock helt oskyldiga, konster söker ådraga sig männens uppmärksamhet och vinna deras hjertan, hjertejägarinna. — **Kokettēra,** använda allehanda konster, för att ådraga sig det andra

könets uppmärksamhet och vinna dess bifall, söka behaga; visa sig kärlig; vara tillgjord; **kokettera** med något, skrytsamt el. åtminstone afsigtligt lägga något i dagen, för att dermed ådraga sig uppmärksamhet och vinna bifall. — **Koketterī**, n., behagsjuka, eröfringsbegär; giftassjuka; användande af allehanda konster, för att väcka uppmärksamhet och skörda bifall; tillgjordhet.

**Coquīller** (kåqīljer), pl., fr. (sing. *coquīlle*, demin. af *cōque*, skal), skaldjur, musslor, isht. ostron; jmf. **Konchylier**. — **Coquilläge** (kåqiljāsj'), n., snäckverk såsom prydnad på väggar, i grottor, kring blomstersängar o. s. v.

**Coquīn** (kåqāng), m., fr. (sannol. af lat. *coquīnus*, kökspojke), skälm, skurk. — **Coquīne** (kåqīhn'), f., sköka. — **Coquinerīe** (kåqin'rīh), n., skälmstycke, skurkstreck.

**Cor (1)**, genit. **cōrdis**, n., lat. (beslägt. med gr. *kardīa* och *kär*), hjerta; **cōrdis bāsis**, f., hjertbasen; **cord. cōnus**, hjertspetsen; **cōrd. ventrīculi**, pl., hjertkamrarne, hjerthålorna. — **Cōrculum**, n., (demin. af *cor*), egentl. litet hjerta; den i fröet liggande brodden till en ny planta.

**Cor (2)**, fr., ital. **cōrno**, m., (af lat. *cōrnu*, gr. *kēras*), horn, jägarhorn; jmf. **Waldhorn**.

**Cor-**, lat. förstafvelse; se under **Con-**.

**Cōram**, lat. förord och omständighetsord, i närvaro, inför; i egen person, med egna ögon, personligen, muntligen; **cōram notārio et tēstibus**, i notaries och vittnens närvaro; **cōram pōpulo**, inför folket, offentligen; **cōram senātu**, inför rådet; taga någon **coram**, äfv. **coramēra** el. **coramisēra** (skrifves äfv. **koram-**), i tyska studentspråket: ställa till ansvar, spörja, huruvida det varit allvar med en förment förolämpning.

**Corbēille** (kårbälj'), f., fr. (af ital. *cōrba*, lat. *cōrbis*, korg), korg, fruktkorg, blomsterkorg; liten skanskorg; korg med brudsmycken, brudgummens i kläder, smycken o. s. v. bestående bröllopsgåfva till bruden; på börsen: kretsformigt bröstvärn, utomkring hvilket vexelombuden hålla sig i den ställning, att de ständigt vända ansigtena mot hvarandra, för att sålunda genast vid lägligt tillfälle kunna göra och emottaga anbud. — **Corbillārd** (kårbilljāhr), m., stor föråldrad resvagn med fyra platser; likvagn. — **Corbillōn** (kårbilljång), m., egentl. liten korg; fransyskt sällskapsspel, hvarvid hvar och en måste uppgifva ett förut icke nämdt rim på corbillon.

**Corbillard, Corbillon**, se föreg.

**Corculum**, se under **Cor (1)**.

**Corda**, f., ital., se **Chorda**; **a ūna cōrda**, tonk. på en sträng; **a dūe cōrde**, på två strängar; **tūtte cōrde**, alla strängarna.

**Cōrde** (kård'), f., fr. (ital. *cōrda*, gr. *chordā*, jmf. *Chorda*), tåg; sträng; not, ton; famnmått för vedmätning; **cōrde sensīble** (- sangsībl'), öm punkt, svag sida. — **Cordelāt** (kård'lāh), m., fr. (äfv. *cordillāt*, sp. *cordellāte*), groft ylletyg ifrån Spanien och Languedoc. — **Cordelēra** och **Kord-**, (fr. *cordeler*), tvinna, fläta. — **Cordeliēr** (kårdeljēh), m., franciskanermunk, egentl. repmunk (så benämd efter det rep, som han bär omkring lifvet); medlem af en politisk klubb, som under franska revolutionen ifrån 1790 församlade sig i kapellet vid ett franciskanerkloster i Paris. — **Cordēliēre** (-deljähr'), f., franciskanernunna; knutig repgördel; knutigt halsband. — **Cordēller** och **Kord-**, pl., snören till fruntimmersprydnad.

**Cordēlia** och **Cōrdula**, f., lat. (af *cor*, hjerta), qvinnonamn med betyd.: den hjertliga, den innerligt goda.

**Cordiāl** och **Kord-**, fr. och m.lat. (af lat. *cor*, hjerta), hjertlig, förtrolig; uppriktig; **entente cordiale**, se under **Entente**. — **Cordiāliter**, hjertligen, förtroligt, uppriktigt. — **Cordiāle**, n., läkek. hjertstärkande medel; jmf. **Kardiaka**. — **Kordialitēt**, f., hjertlighet, innerlighet, förtrolighet, uppriktighet. — **Cordīcolae**, pl., egentl. hjertetillbedjare, medlemmar af en katolsk sekt under 17:de årh., som egnade Jesu och Marias hjertan en särskilt dyrkan. — **Cōrdifōlium**, n., pl. **-fōlia**, nylat. (jmf. *Folium*), bot. hjertformigt blad; växt med hjertformiga blad. — **Kordifōrm**, hjertformig.

**Cordillēra** (kårdilljēra), f., pl. **-dillēras**, sp. (af g.sp. *cordīlla*, fr. *cordēlle*, litet snöre, demin. af fr. *cōrde*, ital. *cōrda*, se d. o.), bergskedja, bergsträckning; isht. den 2000 mil långa bergskedja, som bestämmer amerikanska kontinentens grundform, stryker nära utmed denna verldsdels vestra kust ifrån dess sydligaste spets ända upp till Ishafvet och under denna sträckning bildar en mängd stora högslätter med jättehöga toppar och talrika vulkaner, äfv. **Āndes**, pl. (fullständigt: **Cordillēra de los Āndes**).

**Cordis basis**, m. fl., se under **Cor (1)**.

**Cordōn** och **Kordōng**, m., fr. (af *cōrde*, se d. o.), band, snöre, snodd; ordensband; hattsnodd; repgördel för munkar; byggn.k. rand, kant, list i murband, stenring el. kedja af framspringande stenskifvor; krigsv. spärrningskedja af trupper, isht. till ett lands el. områdes skyddande mot smittsamma sjukdomars inträngande. — **Kordonīst**, m., gränsvaktare, gränssoldat.

**Cords**, pl., eng. (fr. *cōrde*, se d. o.), egentl. snören; tjocka bomullstyger af åtskilliga slag.

**Corduān** el. **Cordovān**, äfv. **Kord-**, hos oss vanl., ehuru oriktigt, **Karduān**, m., (fr. *cordouān*, sp. *cordobān*, efter ursprungliga beredningsorten, spanska staden *Cordovā*), fint läder af bock- el. gethud; jmf. **Maroquin**.

**Cordula**, se **Cordelia**.

**Coriandrum**, se **Koriander**.

**Corīnna**, fr. **Corīnne** (-rīnn'), f., (måhända af lat. *cor*, hjerta), qvinnonamn med betyd.: den hjertliga, den hjertegoda.

**Cōrium**, n., lat., anat. den hudbeklädnad, som täckes af kroppens öfverhud; jmf. **Epidermis**.

**Cormorān** (-rāng), fr., el. **-rānt**, eng., m., (sammans. af lat. *cōrvus*, korp, och bretagn. *môrvran*, korp), slägte af pelikanlika, skickligt dykande simfåglar med svartbrun el. grön fjäderbeklädnad: skarf.

**Cornac**, se **Kornak**.

**Cornādo**, m., sp. (sammandr. af *coronādo*, krönt, emedan en krona fanns präglad på detsamma), gammalt spanskt skiljemynt.

**Cornamūsa**, f., ital., sp. och prov. (fr. *cornemūse*, sammans. af prov. *cōrna*, horn, och *mūsa*, pipa), egentl. hornpipa, emedan den ursprung-

ligen var försedd med ett getbockshufvud el. tvenne horn, hvaraf det ena upptog den inblåsta luften, som åter genom det andra utströmmade såsom toner; säckpipa.

**Cornārd** (-nāhr), m., fr. (af *cōrne*, horn; jmf. *Cornu*), bedragen, behornad äkta man, hanrej. — **Cornardīse** (-dīhs'), f., hanrejskap.

**Cōrnea** (näml. **ōculi tūnica**: ögats hud), f., lat. (af *cōrnu*, horn), hornhinna: den genomskinliga, hårda hinna, hvilken som ett urglas sitter infattad i hvitögat och likt ett fönster insläpper ljusstrålarna till ögats inre delar. — **Corneītis,** se **Keratitis.**

**Corneille,** se följ.

**Cornēlius,** lat., fr. **Cornēille** (kårnälj'), m., och **Cornēlia,** lat., f., (af lat. *cōrnu*, horn, höjd, spets), mans- och qvinnonamn med betyd.: den högtstående, den ansedda.

**Cōrnet,** eng., **Cornētte** och **Kornētt,** fr., m., (demin. af *cōrne*, horn, något, som slutar i en spets; jmf. nedan: *Cornette*), ford. fänrik vid rytteriet; standarförare; äfv. = **Cornetto,** se under **Corno.** — **Cornētte** (kårnätt'), f., fr., urspr. ett långt tygstycke, som var fästadt vid spetsen af en lans; ryttarfana; skeppsflagga; ett slags natthufva för fruntimmer.

**Cornet à piston,** se under **Corno.**

**Cornettino, Cornettist, Cornetto,** se under **Corno.**

**Cornīche,** f., **Kornīsch** och **Karnīs,** m., fr. (ital. *cornīce*, af lat. *corōnis*, gr. *korōnīs*, sirligt penndrag vid slutet af en bok el. ett kapitel; sederm. slut, ände), krans, list vid öfversta delen af pelare el. under tak.

**Cornichōns** (kårnischång), pl., fr., små vin- el. ättiksgurkor.

**Corniculum,** se under **Cornu.**

**Cornist,** se följ.

**Cōrno,** m., pl. **cōrni,** ital. (lat. *cōrnu*, se d. o.), horn, jmf. **Waldhorn; cōrno di bassētto,** se **Bassetthorn,** under **Bassetto; cōrno di cāccia** (- - kättja), jagthorn: messingsblåsinstrument, liknande valdhorn, och som vid jagter begagnas till signaler m. m. — **Cornētto,** ital., **Cornēt** (kårnäh), fr., och **Kornētt,** m., litet horn, posthorn, krumhorn: ett slags trumpet, hvars ton dock mera liknar det i någon högre stämning stående valdhornets, och som i likhet med detta instrument äger olika böglar; blandad, vanligast trekörig orgelstämma af metall, angifvande qvinten, oktaven och deciman, och hvars högsta ton är c̄; **cornēt à pistōn** (kårnä-t-a pistång), ett slags trumpet med två el. tre ventiler, isht i bruk hos fransmännen, och som begagnas, för att i messingskören genom sin högre oktav förstärka melodien. — **Cornettīno,** m., liten zinka, litet krumhorn. — **Kornettīst,** m., krumhornblåsare; äfv. **Kornīst.**

**Cōrnu,** n., pl. **cōrnua,** lat. (gr. *kéras*), horn; **cōrnu ālcis,** elghorn; **cōrnu cērvi,** hjorthorn; **c. cōpiae,** ymnighetshorn, blomsterhorn, efter Ovidius: det horn, som Herkules beröfvade den till tjur förvandlade flodguden Achelous, och som nymfer fyllde med blommor och frukter; **c. praeparātum,** beredt horn; **c. raspātum,** raspadt horn; **c. ūstum,** brändt horn. — **Cornīculum,** n., litet horn. — **Cornulīth** och **Kornulīt,** m., (gr. *līthos*, sten), hornsten, förstening af ett växtdjur. — **Kornūt,** m., (lat. *cornūtus*), egentl. en behornad, hornbärare, hanrej; ford. hos boktryckarne: lärling, som väl genomgått sin lärotid, men ännu icke blifvit ibland konstförvandterna upptagen, tilldess han postulerat el. betalt dem en godtgörelse för den honom lemnade undervisning (benämningen härleder sig af plägseden att påsätta den postulerande en hatt med horn, som derpå slogs af hans hufvud); **cornūtus** (näml. **syllogīsmus**), m., hornslut; jmf. **Dilemma.** — **Cornūta,** f., kem. kolfflaska med en rak och kort samt en lång och krokig hals.

**Corōlla,** f., lat. (demin. af *corōna*, krans, krona), liten krans; botan. blomkrona. — **Corollārium** och **Korollār,** n., urspr. en af naturliga, sederm. af konstgjorda, ofta af guld el. silfver förfärdigade, blommor bestående liten krans, som skänktes åt goda skådespelare och andra konstnärer; derpå i allmnht. hvarje skänk utöfver betingad lön; tillsats, förklarande anmärkning till el. omedelbar följd af en bevisad sats; jmf. **Consectarium** och **Porisma.** — **Corōlliflōrae,** pl., (lat. *flōra*, se d. o.), botan. kronblomstrige: serie af växtfamiljer, med blomkalken bestående af två skilda kransar, af hvilka den inres blad förenats till en s. k. enbladig blomkrona, med hvilken äfv. ståndarnes stänger sammanvuxit. — **Korollītisk,** nylat., byggn.k. prydd med löfverk och blommor.

**Corolliflorae, Corollitisk,** se föreg.

**Corōna,** f., lat. (gr. *korōnä*), krans, krona; qvinnonamn med betyd.: den yppersta bland sitt kön, kronan ibland qvinnor; astron. strålkrona, som vid fullständig solförmörkelse visar sig omkring månen och antages vara solens upplysta luftkrets; **corōna austrālis,** astron. södra kronan; **cor. boreālis,** astron. norra kronan, äfv. norrskenet; **cor. cīvica,** medborgarekrona: eklöfskrans, som hos de gamla romarne skänktes åt den, som räddat en medborgares lif, äfv. endast **Cīvica,** f.; **cor. clericālis,** se **Tonsur,** deraf oegentl.: presterlig värdighet; **cor. murālis,** hos de gamla romarne: guldkrona, liknande en med torn besatt ringmur, som skänktes åt den, som vid en stormning först bestigit den belägrade stadens murar; **cor. navālis,** guldkrona, som hos de gamla romarne förärades åt den, som under en sjöstrid först sprungit ombord på ett fiendtligt skepp; **cor. obsidionālis,** hos de gamla romarne: af gräs flätad krans, som gafs åt den befälhafvare, som befriat en af fiende omringad krigshär el. en belägrad stad; **cor. triumphālis,** guldkrona, hvarmed af de gamla romarne den fältherre pryddes, som fört ett formligt krig emot utländska fiender, vunnit någon betydande drabbning och genom sina segrar utvidgat romerska rikets gränser, se vidare **Triumphator; cor. vallāris** el. **cor. castrēnsis,** hos de gamla romarne: guldkrona, som af befälhafvaren lemnades åt den, som vid en stormning af fiendens läger först bestigit dess vallar el. inträngt derinom; **cor. Vēneris,** egentl. venuskrona, läkek. af sekundär syfilis härrörande utslag, som har sitt säte å pannans hud. — **Coronatiōn**

och **Kor-**, f., nylat., kröning; bekransning, isht. inom grekiska kyrkan: kransens sättande på brudens hufvud vid vigsel.

**Cōroner** (kårroner), m., eng. (m.lat. *coronārius*, af lat. *corōna*, se d. o.), i England: kronotjensteman, som i närvaro af en edsvuren rätt (se **Coroners jury**) besigtigar liken af dem, som på ett våldsamt sätt omkommit; **cōronērs īnquest** (- īngkvest), m., sådan af kronans ombud verkställd likbesigtning; **cōroners jūry** (- sjūhri), m., edsvuren, af 12 medlemmar bestående rätt, som i England närvar vid likbesigtning efter alla dem, som på våldsamt sätt omkommit.

**Coronīlla** (- nīllja), f., sp. (af lat. *corōna*, se d. o.), egentl. liten krona; litet spanskt guldmynt med en krona i prägeln och motsvarande ungefärl. 3 rdr. 80 öre rmt.

**Coroza**, se **Carocha**.

**Corpora amorpha**, se under **Corpus**.

**Corporāl** och **Korp-**, m., fr. **caporāl**, (ital. *caporāle*, anförare, af *cāpo*, lat. *cāput*, se d. o.), rotmästare, anförare för en liten, vanl. af 12—15 man bestående, trupp soldater el. ett korporalskap; **le petīt caporāl** (lö p'tīh -), fr., den lille korporalen, förtrolig benämning, hvarmed franska soldaterna efter slaget vid Lodi betecknade Napoleon.

**Corporāl**, lat., el. **Corporēl**, fr., äfv. **Korp-**, (lat. *corporālis*, af *cōrpus*, kropp, fr. *corporēl*, jmf. *Corps*), kroppslig, lekamlig, kropps-. — **Corporāle**, n., i katolska kyrkor: vigd messduk, vanligen stickad med figurer, och hvarpå tallriken med hostian äfvensom kalken med vinet ställas; lagf. dyr, högtidlig ed (benämningen måhända deraf, att den, som aflade eden, dervid vidrörde den vigda messduken). — **Korporalitēt**, f., nylat., kroppslighet, lekamlighet. — **Korporatiōn**, m.lat. (lat. *corporātio*, kroppslighet), samfund, sällskap, skrå, gille; hvarje till ett bestämdt mål förenadt och af staten erkändt samfund. — **Cōrporificatiōn** och **Kōrporifikatiōn**, nylat., äfv. **Kōrporisatiōn**, barb.lat., f., förkroppsligande; flytande ämnes förvandling till fast kropp. — **Kōrporificēra** el. **Kōrporisēra**, förkroppsliga; förvandla flytande ämne till fast kropp.

**Corporification, Corporisation**, se föreg.

**Corps** (kåhr) och **Kår**, m., fr. (ital. *cōrpo*, af lat. *cōrpus*, se d. o.), kropp; något helt; samfund, sällskap; hop; afdelning af en krigshär, trupp; **corps à corps**, man emot man; **corps d'armēe** (-darmēh), hufvudhär, härsmakt, afdelning af en här, jmf. **Armé-corps**; **c. de batāille** (- dö batālj'), mellersta delen af en slagordning, hufvudträffning; **c. de gārde** (- - gard', hos oss, och äfven i äldre danskan: kortegāl, n.), vakt, vaktrum, vaktmanskap, högvakt, hos oss äfv. stadsfängelse; **c. de** (el. **du** [dy]) **génīe** (- - sjenīh), krigsbyggmästaresamfund, jmf. **Génie-corps** och **Ingénieur-corps**; **c. de logīs** (- - låsjīh), n., hufvudbyggnad, mellanbyggnad i motsats till flyglarna; **c. de plāce** (- - plāhs'), hufvudvall, inre delen af en fästning; **c. de résērve** (- - resārv') el. **resērvkår**, undsättningstrupp, som under en slagtning sparas, för att vid behof kunna understödja den stridande hären; **c. détachē** (- detaschēh), afsöndrad härafdelning, till något visst ändamål utsänd trupp; **c. diplomatīque** (- -matīck') el. **diplomātiska kåren**, samtliga utländska sändebuden vid ett hof el. hos en regering; **c. législatīf** (- lesjisl-), lagstiftande församling; **c. pour corps** (- pur -), man för man; **c. volānt** (- vålāng), flygande kår el. härafdelning, bestående af lätta el. lätt rörliga trupper; **à corps perdū** (- - pärdӯh), blindvis; **à la suēūr de son corps**, (- - syöhr dö sång -), i sitt anletes svett; **à son corps défendānt** (- sång - defangdāng), till nödvärn; **en corps** (ang -), samfält.

**Corpulens, Corpulent**, se följ.

**Cōrpus**, n., pl. **cōrpora**, lat. (af stammen *cor*, hvaraf äfv. *cōrtex*, jmf. d. o.), kropp (i denna bemärkelse hos oss ofta skämtv.); massa; något helt; samfund, sällskap, samling, jmf. **Collegium**; boktr.t. stilsort, till storleken emellan bourgeois och cicero (se d. o.), och så benämd, emedan corpus juris (se nedanför) först trycktes dermed; hafva **cōrpus**, mål.k. om färg: innehålla mycken massa i förhållande till sjelfva färgämnet; om vin: kännas simmigt, då det tages i munnen (*i alla ofvananförda bemärkelser hos oss mask.*); **cōrpus catholicōrum**, (*i denna och följ. bemärkelser neutr.*), i det forna tyska riket: samtliga de katolska riksständerna; **corp. constitutiōnum imperiālium**, samling af kejserliga riksdagsbeslut; **corp. delīcti**, egentl. förbrytelsens kropp, d. v. s. föremålet, på hvilket el. hvarmed den blifvit begången, inbegreppet af alla yttre kännetecken, som erfordras, för att bevisa tillvaron af ett brott; **corp. dōmini**, herrens (Kristi) kropp, äfv. den allt ifrån 1264, till följe af det då i Bolzena skedda undret, då under messan blod flöt ifrån den heliga hostian, inom katolska kyrkan firade Kristi lekamens fest, som inträffar på torsdagen efter trinitatis; **corp. evangelicōrum**, församling af de protestantiska riksständernas befullmäktigade ombud; **corp. jūris**, den af kejsar Justinian i 6:te årh. föranstaltade samling af alla romerska lagar, som dock först i 16:de årh. erhöll denna sin benämning; **corp. jūris canōnici**, inbegreppet af hela kyrkorätten, samling af alla andliga och påfliga lagar; **corp. jūris civīlis**, inbegreppet af den borgerliga rätten, borgerlig lagbok; **corp. quadrātum**, egentl. fyrkantig kropp, ovig, lunsig, grof menniska; **cōrpora amōrpha**, pl., formlösa, icke krystalliserade kroppar, jmf. **Amorpha**; **ad cōrpus**, öfver hufvud taget, på en slump, rubb och stubb, jmf. **Aversione**; **in cōrpore**, samfält, gemensamt, alla tillsammans. — **Corpulēns** och **Korp-**, f., fyllighet, fetma. — **Korpulēnt**, fyllig, tjock och fet. — **Corpūsculum**, n., pl. **-pūscula**, liten kropp; lätt, osynligt omhölje, som redan nu, enl. några förmenande, omgifver själen och innehåller grundämnet till en finare, eterisk lekamen efter döden; **corpūscula primitīva**, pl. = **Atomer**, se d. o., jmf. äfv. **Molécule**. — **Corpusculār-philosophī** och **Korpuskulārfilosofī**, f., urkroppslära: den naturvetenskapliga åsigt, som söker förklara alltings uppkomst genom antagande af oändligt små ur-

kroppar, jmf. **Atomism.** — **Korpuskulārier,** m., anhängare af urkroppsläran.

**Corradēra** och **Korr-,** lat. (af *con*, se d. o., och *rādere*, skrapa, glätta), sammanskrapa.

**Corradiatiōn** och **Korr-,** f., nylat. (af lat. *con*, se d. o.; jmf. äfv. *Radiation*, under *Radius*), förening af strålar i en punkt.

**Corrāl,** m., sp., inhägnad, hvarest vilda hästar tämjas och inöfvas af gauchos.

**Correa, Correal,** se under **Correus.**

**Correct, Correction, Correctiv, Corrector, Correctur,** m. fl., se under **Corrigera.**

**Correferēra** och **Korr-,** nylat. (af lat. *con*, se d. o.; jmf. äfv. *Referera*), medinberätta, vara behjelplig vid inberättande. — **Korreferēns,** f., medinberättande. — **Korreferēnt,** m., medinberättare, biträde åt den verklige inberättaren el. referenten.

**Corregidōr** (-schidår), m., pl. **-dōres,** sp. (af *corregīr*, lat. *corrīgere*, förbättra, jmf. *Corrigera*), egentl. en, som tillrättavisar el. förbättrar; embetsman i Spanien, ungefär motsvarande borgmästare.

**Correi,** se under **Correus.**

**Correlāt** och **Korr-,** n., nylat. (af lat. *con*, se d. o., och *relātus*, som har afseende på, af *refērre*, återlemna, återföra), begrepp, som står i nödvändigt sammanhang med ett annat; pl. **correlāta** el. **korrelāter,** begrepp, som stå i ömsesidigt el. vexelförhållande till hvarandra, så att det ena ej kan tänkas utan det andra, t. ex. *fader — barn, rättigheter — skyldigheter, orsak — verkan.* — **Korrelatiōn,** f., ömsesidigt afseende, ömsesidigt förhållande, vexelförhållande; jemförelse; äfv. medinberättande, medföredragande. — **Korrelatīv,** ömsesidigt el. vexelvis beroende; subst. n., språkv. ord, som står i vexelförhållande med ett annat. — **Korrelativitēt,** f., egenskapen hos tvenne el. flera ting, att de stå i vexelförhållande till hvarandra.

**Corrēnda,** f., ital. (af *cōrrere*, lat. *cūrrere*, löpa), rundskrifvelse; jmf. **Cirkulär,** under **Circulus;** se äfv. **Currenda.** — **Corrēnte,** ital., löpande, gångbar; jmf. **Courant** och **Current.**

**Correpetēra** och **Korr-,** nylat. (af lat. *con*, se d. o.; jmf. äfv. *Repetera*), tillsammans återupprepa, åter genomgå med en annan; låta upprepa; hjelpa att omtaga. — **Correpetītor,** m., en, som med en annan el. andra genomgår något hördt el. läst; handledare; isht. inöfvare af tal el. sång vid en skådebana.

**Correption,** se under **Corripera.**

**Correspondēra** och **Korr-,** nylat. (af ital. *corrispōndere*, af lat. *con*, se d. o., och *respondēre*, svara; jmf. *Respondera*), vexla bref, skriftvexla; öfverensstämma, komma öfverens; motsvara; stå i förbindelse med; korresponderande höjder, astron. en stjernas lika höga ställning å himlahvalfvet på olika tider. — **Correspondānce** (kårrespångdängs'), fr., och **Korrespondēns,** nylat., f., ital. **corrispondēnza,** öfverensstämmelse, motsvarighet; förbindelse; brefvexling. — **Korrespondēnt,** m. och f., en, som brefvexlar med en annan; person, med hvilken man står i skriftlig beröring; affärsvän; bokhållare på ett kontor, som ombesörjer besvarandet af ingående bref; en, som insänder uppsatser el. artiklar till lärda samfund, tidningar el. tidskrifter; äfv. namn på åtskilliga tidningar.

**Cōrreus,** m., pl. **cōrrei,** och **Cōrrea,** f., pl. **cōrreae,** lat. (af *con*, se d. o., och *rēus*, anklagad, skyldig, se vidare d. o.), en medskyldig; medbrottsling; **cōrreus credēndi,** m., medborgenär; **cōrreus debēndi,** medgäldenär. — **Correāl** och **Korr-,** beträffande gemensam skuld; **korreālförbindelse,** gemensam ansvarsskyldighet af en för alla och alla för en.

**Corridōr** (-dår), och **Korr-,** m., fr. (ital. *corridōre*, af *cōrrere*, lat. *cūrrere*, löpa), egentl. springgång; smal gång utanför en rad af rum el. emellan tvenne sådana; i en teater: smal gång rundt omkring hvarje logerad; krigsv. betäckt väg i fästningar.

**Corriēra,** f., ital. (af *cōrrere*, lat. *cūrrere*, löpa), i Italien: postfartyg. — **Corriēre,** m., i Italien: ridande post, brefpost; jmf. äfv. **Kurir,** under **Coureur.**

**Corrigenda, Corrigentia,** m. fl., se följ.

**Corrigēra** och **Korr-** (uttalas vanl. -sjēra), lat. (*corrīgere*, af *con*, se d. o., och *rēgere*, styra, jmf. *Regera*), förbättra, rätta, beriktiga, isht. rensa tryckt el. skrifvet ifrån fel; tillrättavisa, tadla. — **Corrēct** och **Korrēkt,** (lat. *corrēctus*), riktig, felfri, tadellös; regelriktig; språkriktig; fri från tryckfel; **korrēkthēt,** felfrihet, noggrannhet, regelmessighet; riktighet, renhet. — **Korrektiōn,** f., lat. **corrēctio,** beriktigande, rättelse, förbättring; bestraffning; fys. och astron. beriktigande af det helt enkelt iakttagna genom jemförelse med andra omständigheter, som kunna hafva en medverkande inflytelse på resultatet; ret. sjelfrättelse, figur, hvarigenom talaren tager tillbaka ett uttryck och sätter ett annat i dess ställe; **korrektiōnshūs,** tukthus. — **Korrektionēl,** (fr. *correctionnēl*), bestraffande och förbättrande, till förbättring syftande. — **Korrektionīst,** m. och f., i tukthus på förbättring intagen fånge, äfv. **Korrektionär.** — **Korrektīv,** beriktigande, förbättrande, tillrättavisande, som tjenar till el. afser förbättring; subst. n., förbättrings- el. lindringsmedel; tukt- el. bestraffningsmedel. — **Korrēktor,** m., en, som rättar el. förbättrar; isht. en, som uppsöker och rättar de i korrektur förekommande tryckfel. — **Correctōrium,** n., klosterstraff-förteckning; straffrum, botgöringsrum; tonk. stämmhorn. — **Korrektūr,** f., förbättring, granskning, beriktigande; isht. boktr.t. rättelse af vid sättning begångna fel; i följ. bemärk. n., afdrag i och för detta ändamål, rättelseark, profaftryck, äfv. **korrektūrärk.** — **Korrigēnd,** m. och f., pl. **-gēnder,** tukthusfånge. — **Corrigēnda,** pl., fel, som böra rättas; sättarefel, tryckfel; förbättringar, rättelser. — **Corrigēntia,** pl., läkek. förbättrande tillsatser till läkemedel, för att göra något skadligt oskadligt el. mildra en motbjudande lukt el. smak; äfv. medel, som förbättra beskaffenheten af kroppens vätskor. — **Corrigīble** (kårrisjībl'), fr., el. **Korrigībel,** nylat., förbätterlig.

**Corripēra** och **Korr-,** lat. (*corrīpere*, af *con*, se d. o., och *rāpere*, roffa, rifva till sig), gripa.

uppsnappa; uttala ljud el. stafvelse kort, förkorta. — **Korreptiōn,** f., gripande; kort uttal, förkortning; äfv. tadel, tillrättavisning.

**Corrivālis** och **Korrivāl,** m., nylat. (af lat. *con*, se d. o.; jmf. äfv. *Rival*), medfriare. — **Korrivalitēt,** f., medfrieri.

**Corrivatiōn** och **Korr-,** f., lat. (*corrivātio*, af *corrivāre*, leda vatten tillsamman, och detta af *con*, se d. o, och *rīvus*, bäck, ström), sammanledning el. förening af flera vatten.

**Corroborēra** och **Korr-,** lat. (*corroborāre*, af *con*, se d. o., och *roborāre*, göra kraftig, stärka), styrka, stärka, göra kraftig. — **Corrōborans,** n., pl. **corroborāntia,** läkek. stärkande medel. — **Korroboratiōn,** f., styrkning. — **Korroboratīv,** n., se **Corroborans.**

**Corrodēra** och **Korr-,** lat. (*corrōdere*, af *con*, se d. o., och *rōdere*, gnaga, förtära), söndergnaga, uppfräta, upplösa. — **Corrodēntia,** pl., läkek. frätande medel. — **Korrodībel** el. **-rosībel,** nylat., som kan frätas. — **Korrosiōn,** f., nylat., sönderfrätning, upplösning genom frätande medel. — **Korrosīv,** (lat. *corrosīvus*), söndergnagande, frätande, upplösande. — **Corrosīvum,** n., pl. **-sīva,** och **Korrosīv,** n., pl. **-sīver,** frätnings-, upplösningsmedel; skarpt, frätande gift.

**Corrosibel, Corrosion, Corrosiv,** se föreg.

**Corruēra** och **Korr-,** lat. (*corrūere*, af *con*, se d. o., och *rūere*, störta, rusa), störta tillsamman.

**Corrumpēra** och **Korr-,** lat. (*corrūmpere*, af *con*, se d. o., bryta, sönderbryta, förstöra), förderfva, förfalska; förleda, förföra; muta. — **Corrūpt** och **Korr-,** förderfvad, förfalskad; dålig, liderlig; fig. förvänd, vriden. — **Korruptēl,** n., förderf; förförande; mutande. — **Korruptībel,** underkastad förstörelse el. förruttnelse, förgänglig; som kan förledas, förföras, mutas. — **Korruptibilitēt,** f., förstörbarhet, förgänglighet; förförbarhet, besticklighet. — **Korruptiōn,** f., i allmnht. förderf; förskämning, förruttnelse; försämring; förförelse, bestickning; förfalskning; lumpenhet, sedeförderf.

**Corrupt, Corruptibel, Corruption,** m. fl., se föreg.

**Cōrsa,** f., ital. (af *cōrrere*, lat. *cūrrere*, löpa), kapplöpning emellan hästar utan ryttare.

**Corsāc,** m., fr., på ryggen grå, på buken hvit knähund med lång svans, som under 16:de årh. hörde till lyxartiklarna i Paris, den asiatiska stepphunden.

**Corsār** och **Kors-,** m., ital. (*corsāre*, *corsāle*, fr. *corsāire*, sp. *corsārio*, af *corsear*, kryssa, gå ut på och drifva kaperi, af lat. *cūrrere*, löpa), kryssande sjöröfvare; fribytare; skeppare, som utan att dertill af någon erkänd stat hafva bekommit tillåtelse, drifver kaperi; äfv. sjöröfvarfartyg.

**Corsēt** (kårsäh) och **Korsētt,** m., fr. (för *corpsēt*, af *corps*, lat. *cōrpus*, kropp), lifstycke, bröststycke, snörlif. — **Corselēt** (kårs'läh), m., demin. af *corsēt*), ett slags mindre snörlif; bröststycke; lätt harnesk; på insekter: bröstsköld.

**Cōrso,** m., ital. (af lat. *cūrsus*, lopp, af *cūrrere*, löpa), köpm.t. gångbart pris på penningar el. vexlar, jmf. **Cours**; kappränningsbana: benämning på stora och breda gator i åtskilliga af Italiens största städer, isht. i Rom; äfv. den promenad i vagn, som den fina verlden i Italiens förnämsta städer och, i enlighet med detta bruk äfven i andra länders, på vackra eftermiddagar under utvecklande af stor prakt och i sakta skridt företager genom de förnämsta gatorna och isht. på någon corso, skådeåkning; kapplöpning; **al cōrso,** köpm.t. efter gångbart pris på penningar och vexlar.

**Cortāna,** f., sp., våtvarumått på vissa orter i Spanien, ungefärl. motsvarande 7,5 kannor. — **Cortarīna,** f., spanskt vinmått = ½ cortana.

**Cortēge** (kårtēsj'), fr., el. **Cortēggio** (-tēddjo), ital., m., hög persons heders- el. statsfölje; i allmnht. hedersfölje.

**Cortējo** (-tēscho), m., sp. (af *cortejār*, göra någon sin uppvaktning, af *cōrte*, hof), sorgfällig betjening, uppvaktning; den, som gör någon sin uppvaktning; gift fruntimmers förtrolige vän och ständiga beledsagare, jmf. **Cicisbeo.**

**Cōrtes,** pl., sp. (af *cōrte*, hofstat, af lat. *cūria*, se d. o.), ständerförsamlingarna i Spanien och Portugal; **cōrtes por estamēntos,** spansk riksförsamling af alla tre ständerna, jmf. **Estamento.**

**Cōrtex,** m., pl. **cōrtices,** lat. (af stammen *cor*, liksom i *cōrpus*, se d. o.), bark, skal; omhölje; **cōrtex aurantiōrum,** pomeransskal; **cort. bētulae,** björkbark; **cort. chīnae,** kinabark; **cort. frāxini,** askbark; **cort. peruviānus,** perubark; **cort. pōpuli,** poppelbark; **cort. quērcus,** ekbark; **cort. tīliae,** lindbark. — **Corticāl** och **Kortikal,** nylat., befintlig vid barken; utgörande barken; läkek. barkartad.

**Cortīna (1),** f., lat., egentl. kittel; den spående Pythias stol; trefot.

**Cortīna (2),** f., ital.; se **Courtine.**

**Coruscēra** och **Kor-,** lat. (*coruscāre*, beslägt. med gr. *korȳssein*, höja, väcka), lysa med darrande sken, glimma, skimra, gnistra, tindra. — **Coruscatiōn** och **Koruskatiōn,** f., glimmande, skimrande, gnistrande, tindrande.

**Corvēe** (kårvēh), f., fr. (m.lat. *corvāda*, *corrogāta*, *corrogāta*, af lat. *corrogāre*, genom uppfordringar sammanbringa), egentl. uppbåd; böndernas tvångsarbete vid de stora egendomarna i en del länder; fig. hvarje mödosam och lönlös tjenst, förrättning el. möda.

**Corvētte,** f., och **Korvētt,** m., fr. (ford. *corbētte*, sp. *corbēta*, af lat. *corbīta*, lastpråm, lastfartyg, af *cōrbis*, korg), litet, snällseglande, tremastadt örlogsskepp utan batteri, men med glatt lag på däck, utan back- och skanskanoner.

**Corybanter, Corymbus, Coryphäus,** m. fl., se **Kor-.**

**Corydalīn** och **Kor-,** n., nylat., i rötterna af *corȳdalis bulbōsa* och *fabācea* upptäckt organisk saltbas.

**Cōsa,** f., ital. (lat. *cāūsa*, se d. o.), sak, hufvudsak, rot; **ārte dēlla cōsa,** f., äldre benämning på algebra. — **Cossīst,** m., = **Algebraist,** se d. o.

**Cōsecans** el. **Kosekānt,** m., nylat. (uppkommet af förkortn. *co. sēcans* för *complemēnti sēcans*, tilläggets el. komplementets sekant), mat. biskärningslinie el. sekanten till den tilläggs-

vinkel, som med hufvudvinkeln bildar en rät; jmf. **Secant.**

**Cōsinus,** m., nylat. (uppkommet af *co. sīnus,* förkortn. för *complemēnti sīnus,* tilläggets el. komplementets sinus), matem. tilläggsvinkelns sinus; jmf. **Sinus.**

**Cosmetik, Cosmos,** m. fl., se **Kosm-.**

**Cospētto di Băcco,** ital., egentl. Bacchi anblick el. anlete; italiensk ed: död och pina! kors för-fan!

**Cōssas,** m., ett slags slätt tyg ifrån Bengalen.

**Cossist,** se under **Cosa.**

**Cōsta (1),** f., ital., refben; hafskust. — **Costāl** och **Kost-,** hörande till, hafvande afseende på refbenen. — **Kostalgī,** f. (gr. *ălgos,* smärta), läkek. smärta i refbenen.

**Cōsta (2),** ital. (af *costāre,* kosta), det kostar.

**Costă,** ital. omständighetsord (af lat. *ĕccum* [d. ä. *ĕcce ĕum*] *īstac:* se här är han, här hafva vi honom), köpm.t. här. — **Costī** el. **A costī,** (af lat. *ĕccum īstic:* se der är han), köpm.t. der, hos er, på den ort, dit brefvet skall gå. — **Cōstiga varor,** köpm.t. varor ifrån er ort el. ert land.

**Costi, Costiga,** se föreg.

**Cost īnsurance freight** (- īnsjuräns' friht), eng., i telegrammer och för öfrigt ofta i handelsstil förkort. **C. I. F.** el. **cif.,** köpm.t. beteckning, afseende kostnaderna för en varas afskeppning, försäkring och frakt.

**Costūme** och **Kostўm,** m., fr. (ital. *costūme,* vana, plägsed, af *consuetūmen,* en senare biform till lat. *consuetūdo,* vana), konstt. olika tiders och länders plägseder, bruk, klädedrägt m. m., som vid en konstframställning troget böra iakttagas och återgifvas; drägt, isht. vid teaterföreställningar, maskerader o. s. v.; **kostўmbāl,** m., dansgille, hvarvid gästerne el. de besökande äro iklädde särskilta, ovanliga drägter; **en costūme** (ang kåstўhm'), i embets- el. statsdrägt, i kostym. — **Kostymēra,** ikläda en viss kostym, inrätta efter ett visst lands el. en viss tidsålders skick och bruk. — **Costumiēr** (kåstymjēh), m., vid teatern: den, som anordnar och förfärdigar de för ett skådespel lämpliga drägterna, teaterskräddare.

**Cos vīnum,** n., lat. (*cos* uppkommet af begynnelsebokstäfverna i *cōlor,* färg, *odor,* lukt, och *săpor,* smak), benämning på vin af utmärkt färg, lukt och smak.

**Cotāngens** och **Kotangēnt,** m., nylat. (uppkommet af *co. tāngens,* förkortn. för *complemēnti tāngens:* tilläggets el. komplementets tangent), matem. biberöringslinie el. tangenten till den tilläggsvinkel, som med hufvudvinkeln bildar en rät; jmf. **Tangent.**

**Cōte** (koht'), f., fr. (g. fr. *coste,* af lat. *cōsta,* refben, sida), refben; sida el. sluttning af ett berg; backe; kust; byggn.k. reffelbalk på pelare; **cōte à cōte,** sida vid sida, utmed hvarandra; **cōte rōtie** (- rotih), f., kullsträckning vid Rhône, äfvensom (i denna bemärkelse n.) ett slags der växande franskt rödvin; **cōteviner,** franska viner ifrån kalkkullarna i sydöstra Frankrike, isht. i departementet Côte d'or (guldkullen, så benämd med anledning af dess fruktbarhet).

**Cōté,** m., fr. (g. fr. *costēt,* ital. *costāto,* m.lat. *costātum,* af lat. *cōsta,* refben, sida), sida; parti; **côtē drōīt** (- dråāh), i franska lagstiftande församlingens öfverläggningssal: högra sidan, som intages af regeringens anhängare, äfv. hela antalet af dem, som befinna sig på denna sida; **côtē gāūche** (- gåsch'), på nyssnämda ställe: venstra sidan, som intages af de frisinnade el. af regeringens motståndare, äfv. hela antalet af dessa.

**Cōtelētte,** f., och **Kotlētt,** m., fr. (demin. af *côte,* lat. *cōsta,* refben), ett stycke refben med åtföljande kött af kalf, får, svin o. s. v., stekt i panna öfver glöd.

**Cotēra** och **Kot-,** fr. (*coter,* jmf. *Quotera*), beteckna, förse med bokstäfver och siffror, numrera.

**Coterīe** (kåt'rīh), f., och **Kotterī,** n., fr. (af *cote,* prov. *cota,* ital. *quōta,* hvar och ens bidrag till en gemensam utgift), sällskaplig förening till gemensamt nöje; slutet sällskap; förtrolig förening af personer, som ensidigt och envist arbeta för ett gemensamt mål; sqvallersällskap; jmf. **Clique.**

**Cotillōn** och **Kotiljōng,** m., fr. (af g.fr. *cote,* prov. *cot,* ital *cōtta,* m.lat. *cōtta,* kåpa, lång klädnad), underkjortel, stubb; ifrån Frankrike införd sällskapsdans, som ursprungligen var ett slags enkel branle, hvarmed balerna under Ludvig XIV:s tid öppnades, och som då ofta beledsagades af sång, men som nu börjar och slutar med en stor rund, till hvilken en valstur sluter sig, hvarförutan den är sammansatt af flera, kadriljen liknande turer.

**Cotisēra** och **Kotis-,** fr. (*cotiser,* jmf. *Quotisera*), göra öfverslag, värdera, uppskatta, beräkna hvad hvar och en har att lemna såsom sitt bidrag; sammanskjuta, erlägga sitt bidrag. — **Kotisatiōn,** f., öfverslag, beräkning, fördelning af det på hvar och en kommande bidrag till ett gemensamt ändamål, andelsbestämmande.

**Cotōn** (kotång), m., fr. (eng. *cōtton,* sp. *al-godon,* af arab. *kotn*), bomull, bomullstyg. — **Cotonnāde** (kotånnād'), f., linneväfnad, blandad med bomull el. silke. — **Cotonnerīe** (-rīh), n., bomullsväfveri.

**Cotoyēra** (kotåajēra), fr. (*côtoyer,* af *côte,* kust, se vidare d. o.), fara, segla, gå, marschera o. s. v. längs med kusten; gå vid ens sida.

**Cōttage** (kåttädsj'), n., eng. (af *cot,* hydda, m.lat. *cōta, cotāgium,* ursprungl. kelt. ord), hydda, litet landställe.

**Cōttimo,** m., ital., egentl. betingsarbete; den afgift, som europeiska på Levanten seglande fartyg måste erlägga till sina konsuler, för att sålunda bilda en nödfallsfond; jmf **Coutume.**

**Cotyledoner,** se **Kot-.**

**Cōuche (1)** (kusch'), f., fr. (af *coucher,* lägga till sängs), säng; barnsäng; nedkomst; drifbänk; underlag; grundning, grundritning; första anstrykningen; utsats på ett kort i hasardspel; **fāūsse cōuche** (fåss' -), missfall.

**Cōuche (2)** och **Kusch,** fr. (af *coucher,* lägga, böja), till hundar: lägg dig! ligg still! tyst! — **Kūscha,** om hundar: lägga sig ner och krypa på magen; fig. visa sig undergifven, krypa.

**Coudēe** (kudēh), f., fr. (af *coude,* lat. *cūbitus,* armbåge), längden ifrån armbågen till fingerspetsarna; äldre franskt längdmått, ungefärl. = $1\frac{1}{2}$ fot.

**Coujon, Coujonnera, Coujonnerie,** se **Coïon.**

**Coulāge** (kulāsj'), n., fr. (af *couler*, flyta, af lat. *colāre*, sila, rena), köpm.t. förlust genom läckning, flytande varors förminskning genom läckning; jmf. **Läckage.** — **Coulammēnt** (kulammāng), flytande, med lätthet, isht. om talandet af främmande språk. — **Coulānt** (kulāng) och **Kulānt,** flytande, lätt, otvungen, isht. om stil och skrifsätt; — subst. m., smycke, som löper på ett halsband; skjutring på regnskärm o. s. v. — **Coulē** (kulēh), m., tonk. släpning emellan tvenne noter; dansk. ett slags släpande steg. — **Coulēe** (kulēh), f., ett slags lutande stil; jmf. **Cursiv.**

**Coulamment, Coulant, Coulé, Coulée,** se föreg.

**Coulēūr,** f., och **Kulōr,** m., fr. (af lat. *cōlor*, färg), färg, isht. ansigtsfärg; vid kortspel: färg, isht. trumffärg; fig. förevändning, sken; äfv. färgad lösning, vanl. bestående af smält, brynt socker, som begagnas till färgning af sprithaltiga och äfv. andra vätskor; **cōulēūr de chair** (- dö schähr), köttfärg; **coul. de préférence** (- - preferängs') el. **coul. favorīte** (- favårit'), vid kortspel: förnämsta färgen; **coul. de rōse** (- - råhs'), rosenfärg; **en couleūr** (ang -), vid kortspel: (spela) i (bästa) färg. — **Kulōrt,** färgad, hafvande annan färg, än svart, grå el. hvit.

**Coulevrīne** (kuhl'vrihn'), f., fr. (ursprungl. *couleuvrīne*, af *coulēūvre*, lat. *cōluber*, orm), fältslanga: ett slags lång och smal, men ganska långt skjutande kanon.

**Coulīs** (kulīh), m., fr. (af *coulēr*, flyta, rinna), starkt sammankokad och silad kraftsoppa på höns, kalf, kräftor o. s. v.; tunt murbruk; lastbärare, jmf. **Kulis.**

**Coulīsse,** f., och **Kulīss,** m., fr. (g.fr. *coloise*, *colise*, fällgaller, af *coulēr*, flyta, glida; insticka), fals el ränna, hvari ett skottfönster o. a. d. går; skottfönster, skottlucka; på en skådebana: af Serlio i Vicenza 1532 uppfunnen, men först emot slutet af 17:de årh. mer allmänt i bruk kommen, rörlig sidovägg, bestående af en med en målad duk öfverspänd ram; rummet emellan dylika rörliga sidoväggar, kulissöppning; sidorum på pariserbörsen; **kulīssintrīg,** m., invecklad och listig anläggning af någon el. några vid en skådebana anställde personer rörande någon teaterangelägenhet; i allmnht. invecklad och listig, men derjemte i största möjliga hemlighet hopspunnen och utförd anläggning. — **Coulissiēr,** m., pl. **-siērs** (kulissiēh), en, som flitigt besöker en teater och isht. gerna vistas emellan kulisserna; oberättigad börsmäklare. — **Coulīssenrēīsser** (-rājser), m., fr.-t., otymplig, öfverdrifvande teaterhjelte, skrikhals.

**Cōūnty** (kāunty), n., eng. (fr. *comté*, se d. o.), egentl. grefskap; i England, Wales och Skottland: krets, landområde; jmf. **Shire.**

**Coup** (kuh), m., fr. (prov. *colp*, ital. *cōlpo*, af lat. *cōlaphus*, gr. *kōlaphos*, af *kolāptein*, slå på något), hugg, slag, stöt, sting, snitt, kast, skott, drag, tag; släng; smäll, knall; drick, klunk; streck, spratt; företag, handling (i dessa fyra sista bemärkelser äfv. **Kupp,** m.); **coup d'amī,** vänstycke, vänprof, väntjenst; **c. d'assurance,** se **Semonce; c. de bec** (- dö bäck), glopord; **c. de ciēl** (- - siāl), himmelens skickelse; **c. d'éclāt** (- deklāh), glansfull bragd, lysande handling, bedrift, som väcker uppseende, mästerkupp; **c. de désespōīr** (- - desäspååhr), förtvifladt företag; **c. d'essāī** (- dessāh), försök, profstycke; **c. d'étāt** (- detāh), statsstreck, statskupp, maktåtgärd, som genom ögonblickligt våld åstadkommer en väsendtlig förändring af statsförhållandena; **c. de fōrce** (- - fårs), våldsgerning, våldsbedrift, äfv. kraftyttring, kraftprof; **c. de fortūne** (- - fårtyhn'), lycklig händelse, lyckträff, slump; **c. de grāce** (- - grāhs'), nådestöt; bödelns sista hugg el. stöt, för att ända den till döden, isht. genom rådbråkning, dömdes lidanden; **c. de hasārd** (- - hasāhr), vågstycke, lyckträff, slump; **c. de main** (- - māng), oväntadt öfverfall, öfverrumpling, öfverraskning; **c. de māītre** (- - mātr'), mästerstreck, mästerkupp; **c. de tēte** (- - täht'), fint, lyckligt infall, äfv. dumdristigt företag; **c. de theātre** (- - teātr'), se **Teaterkupp,** under **Theater; c. de vent** (- - väng), egentl. vindstöt, ett slags egen uppläggning af håret på främre delen af hufvudet; **c. d'oeil** (- dōlj), ögonkast, hastig öfverblick, ögonmått; **c. manquē** (- mangqēh) el. **faux coup** (fåh -), felslag, felkast, felstöt, feldrag, i allmnht. något förfeladt; **à coup perdū** (- - pärdyh), på en slump, på vinst och förlust; **à coup sūr** (- - syhr), ofelbart; **coup sur coup** (- syr -), slag på slag, kort efter hvartannat; **tout à c.** (tu-t-a kuh), plötsligen; **tout d'un c.** (tuh döng -), på en gång. — **Coupāge** (kupāsj'), n., olika vinsorters sammanblandning med hvarandra. — **Coupē** och **Kupē,** m., framtill öppen täckvagn, halftäckare; särskilt, mindre afdelning i en större vagn; ett slags danssteg, hvarvid foten böjes. — **Kupēra** (fr. *couper*), skära, klippa, hugga; afskära, afklippa; stubbsvansa; vid kortspel: taga af, äfv. sticka; blanda olika vinsorter med hvarandra; **kupērad,** afbruten, genomskuren; kupēradt föredrag, i lösa satser, utan periodbyggnad, affattadt föredrag; kupērad trakt, flerfaldigt, af berg, hålvägar och höjder, af- och genomskuren trakt, bruten mark; — **coupēz** (kupēh), vid kortspel: tag af!

**Coupāble** och **Kupābel,** fr. (af lat. *culpābilis*, af *cūlpa*, skuld), brottslig, skyldig, straffbar.

**Coupage,** se under **Coup.**

**Coupang** (kup-), se **Kopang.**

**Coupé,** se under **Coup.**

**Cōūpe-gōrge** (kūhp-gårsj'), m., (af *coupēr*, skära, och *gōrge*, strupe), strupafskärare, mördare; röfvarkula, mördarnäste; värds- el. spelhus, hvarest man bedrages på sina penningar.

**Coupellera,** se **Cupellera.**

**Coupera,** se under **Coup.**

**Couperōse** (kup'råhs'), f., fr. (ital. *copparōsa*, g.t. *koper-roose*, lat. *cūpri rōsa*), kopparvitriol; sjukdom, som består i hettblemmor, utbredda öfver ansigtet och omgifna af en matt rosenfärgad ring. — **Couperosē,** rödfnasig, finnig.

**Coupez,** se under **Coup.**

**Couplēt** (kuplāh) och **Kuplētt,** m., fr. (af *coupler*, lat *copulāre*, hopkoppla, förena), versafdelning, jmf. **Stroph;** hufvudsakligen i lust-

spelet användt mindre sångstycke el. visa, hvars alla strofer sjungas efter samma melodi och ofta äro försedda med omqväde; äfv. gyckelvisa, nidvisa. — **Kuplettēra,** i vers förlöjliga el. håna.

**Coupōle,** f., och **Kupōl,** m., fr. (ital. *cūpola*, m.lat. *cūpula*, *cūppula*, af lat. *cūpa*, *cūppa*, tunna, fat, m.lat. bägare), halfklot- el. kägelformigt hvalf, kupigt tak ofvanpå en kretsrund byggnad.

**Coupōn,** m., pl. **-pōns** (kupång), och **Kupōng,** m., pl. **-pōnger,** fr. (af *coupēr*, skära, klippa, afklippa), egentl. afklippt el. afskuret stycke, stuf; benämning på de små, bredvid och under hvarandra tryckta bevis öfver räntebetalning, som åtfölja statsskuldebref, aktier o. a. d., och af hvilka en vid hvarje räntebetalning afklippes och tillställes den utbetalande kassan, jmf. **Talon; kupōngskātt,** särskilt beskattning på statsborgenärerna genom afdrag på dem tillkommande räntor.

**Coupūre** (kupȳhr'), f., fr. (af *coupēr*, skära, afskära), inskärning, skåra, rispa; liten kanal el. ränna, som göres för att förändra vattnets lopp; genomskärning; krigsv. förskansning bakom vall el. mur, hvari öppning skjutits, - bröstvärn med murbeklädda grafbranter, som gå tvärsöfver vallgången, så långt verkets bredd räcker.

**Cour** (kuhr), f., fr. (ford. *court*, ital. och sp. *cōrte*, af lat. *cōhors*, sammandr. *cors*, gårdsrum, borggård, hvaraf m.lat. *cōrtis*, furstligt hof), egentl. gård, borggård; hof; i Frankrike äfv. domstol; i följ. bemärkelse äfv. **Kur,** m., uppvaktning vid hofvet el. hos högt stående och inflytelserika personer; göra någon sin **kur,** göra uppvaktning hos någon, ådagalägga sin hyllning och beundran under sträfvan att för sin del vinna uppmärksamhet och ynnest; slå för någon; **cour d'amōūr** (- damūhr), kärleksdomstol, kärlekshof; under medeltiden: ett slags domstol vid åtskilliga ridderliga hof, som till behandling upptog och fällde dom i kärleksmål; **c. du roi Pétāūd,** (- dy råāh petåh), ställe, der alla vilja råda, der hvar och en vill öfverrösta den andre; **c. parēe** (- parēh), högtidlig uppvaktning vid hofvet; **c. plénière** (- plenjähr'), allmän hofuppvaktning; **hāūte cour de justīce** (håht' - dö sjystīhs'), i Frankrike: endast på särskilt kallelse sammanträdande hög domstol, som äger att döma personer, tillhörande den kejserliga familjen.

**Courāge** (kurāsj'), m., och **Kurāge** (-rāsje), n., fr. (ital. *corāggio*, af lat. *cor*, fr. *coeur*, hjerta), mod, behjertenhet, djerfhet, manhaftighet. — **Couragēūx** (kurasjöh) och **Kurasjōs,** modig, behjertad, oförfärad.

**Couramment,** se följ.

**Courānt** (kurāng) och **Kurānt,** fr. (af *courīr*, lat. *cūrrere*, löpa), löpande, gångbar, bruklig, afsättlig, begärlig; innevarande; subst. m., löpande, gångbart mynt, isht. större silfvermynt i motsats till mindre sådant och kopparmynt; **prīskurānt,** vanl. tryckt lista, som upptager de gångbara varuprisernа; **au courānt** (åh -), vid vexlar och anvisningar: till förfallotid, förfallen till betalning sista dagen i den bestämda månaden, äfv.: till löpande pris; vara **au courānt,** följa med sin tid, känna till dagens händelser, vara inne i dagens frågor. — **Courammēnt** (kurammāng), flytande, lätt, fort, obehindradt. — **Courānte** (kurāngt'), f., föråldrad fransk teaterdans; tonk. föråldrad fransk dansmusik i $\frac{3}{2}$ el. $\frac{3}{4}$ takt. — **Courantīn** (kurangtāng), m., raket, som löper på ett snöre, för att antända ett fyrverkeri.

**Cōūrbe** (kurb'), f., fr. (af *cōūrbe*, lat. *cūrvus*, krokig, krum), byggn.k. krumhult; matem. kroklinie, jmf. **Curva.** — **Courbatūre** (-tȳhr'), f., styfhet i lederna; fång (hos hästar). — **Courbēra** och **Kurb-,** kröka, böja; krokna, bugna, slå sig, blifva vind. — **Courbētte,** f., och **Kurbētt,** m., om hästar: krumsprång, jmf. **Croupade;** äfv. bugning, bock. — **Kurbettēra,** göra krumsprång.

**Courēūr** och **Kurōr,** m., fr. (af *courīr*, lat. *cūrrere*, löpa), löpare; häst, som är snäll springare; lätt ryttare, som utsändes för att kunskapa. — **Kurīr,** m., (fr. *courriēr*), ridande ilbud i något ärende el. med någon underrättelse, som fordrar största möjliga skyndsamhet och vanligen rör statsangelägenheter, i detta sista fall äfv. **kabinēttskurīr;** titel för en del tidningar och tidskrifter; **kurīrskēpp,** snällseglande fartyg till öfverbringande af vigtiga underrättelser och befallningar.

**Courir,** se föreg.

**Courōnne** (kurånn'), f., fr. (lat. *corōna*), krona; **courōnne d'or** (- dåhr), gammalt franskt guldmynt med en krona och ett kors i prägeln, ungefärl. motsvarande 8 rdr 90 öre rmt. — **Couronnemēnt** (kurånn'māng), n., kröning; byggn.k. kranslist, kransformig prydnad, öfversta delen af en pelare, en byggnad o. s. v.; krigsv. bröstvärn.

**Courougli,** se **Kulogli.**

**Cours** (kuhr) och **Kurs,** m., fr. (af lat. *cūrsus*, lopp, af *cūrrere*, löpa), egentl. lopp; bana, kosa; (myntsorts) omlopp, gångbarhet el. löpande pris emot en annan, gällande pris på vexlar och andra i omlopp varande kreditpapper, statspapper, aktier o. s. v. emot reda penningar el. vexlar; viss utstakad bana för ens studier vid en högskola; hela följden af föreläsningar i en vetenskap; **kūrssēdel,** skrifven el. tryckt förteckning med uppgift på förändringarna i penninge- och vexelhandeln. — **Kursēra,** vara i omlopp, vara gångbar. — **Kursībel,** gångbar, gängse. — **Coursiēr** (kursiēh), m., löpare, ståtlig springare, isht. kapplöpningshäst.

**Court** (kohrt), m., eng. (jmf. *Cour*), domstol, rätt; **court jōūrnal** (- sjörnäl), den officiella hoftidningen i London; **c. mārtial** (- märschäl), krigsdomstol, krigsrätt; **c. of arches,** se **Arches-court; c. of cōmmon pleas** (- - - plihs), civildomstol för afdömande af enskilta tvister; **c. of ēquity** (- - ēkviti), billighetsdomstol, handelsdomstol i England, som ej dömer efter lagens stränghet, utan lämpar sina beslut efter billighetens fordringar; **c. of kings** el. **queens bench** (- - qvihns bensch), öfverhofrätt, ett slags högsta domstol; **c. of recōrd** (- - rikåhrd), domstol, inför hvilken skriftvexling parterna emellan får äga rum i tvistigheter, som gälla mer än 40 eng. shillings; **c. of none record** el. **c. not of recōrd,** domstol, inför hvilken ingen skriftvexling parterna emellan får äga rum och der tvistigheterna gälla mindre än 40 eng. shillings.

**Courtage**, se under **Courtier**.
**Courtāū̆d** (kurtåh), m., fr. (af *court*, kort), häst med stubbade öron och stubbsvans, äfv. undersätsig person; **courtāū̆d de boutīque** (- dö butīck'), föraktl. bodbetjent.
**Courtiēr** (kurtjēh), m., fr. (ford. äfv. *courretiēr*, af *courīr*, lat. *cŭrrere*, löpa), mäklare, underhandlare; **courtiēr d'amōūr** (- damūhr), kopplare; **court. interprēte** (-ängterprāht'), i Frankrike: edsvuren handelstolk. — **Courtāge** (kurtāsj'), n., mäklaresyssla; mäklarlön el. arvode, som mäklare erhåller för genom hans bemedling afslutad affär; **courtāge-cōnto**, n., edsvuren mäklares räkenskapsbok.
**Courtīne** (kurtīhn'), f., fr. (ital. *cortīna*), förhänge, isht. på en teater; krigsv. befästningslinie, som sammanbinder tvenne bastioners flanker.
**Courtisān** (kurtisāng), m., fr. (sp. *cortesāno*, ital. *cortigiāno*, af fr. *courtois*, sp. *cortes*, ital. *cortēse*, lat. *cortēnsis*, som hör till el. har afseende på hof), hofman; inställsam man, smickrare, ögontjenare; bolare. — **Courtisāne** och **Kurtisān**, f., ursprungl. hoffröken; nu: förnäm el. åtminstone mera belefvad och bildad sköka. — **Kurtisēra**, ställa sig in hos någon, för att sålunda vinna något; isht. egna fruntimmer sin ömma hyllning. — **Kurtisōr**, m., en, som träget egnar fruntimmer sin ömma hyllning och söker ställa sig in hos dem. — **Courtoisīe** (kurtåasīh), f., (ital. *cortesīa*), hof- el. riddarskick, ridderlig artighet, höflighet, uppmärksamhet, isht. emot det täcka könet; inställsamhet och öm hyllning i beteende mot fruntimmer, i denna bemärkelse äfv. **Kurtīs**, m.
**Courts jours** (kuhr sjuhr), pl., fr., egentl. korta dagar; köpm.t. om vexlar: kort sigt.
**Cousīn** (kusāng), m., och **Cousīne** (kusīhn'), f., äfv. **Kusīn**, m. och f., fr. (prov. *cosīn*, m.lat. *cosīnus*, sammandr. af *consobrīnus*, syskonbarn, systerbarn, af *con*, se d. o., och *sobrīnus*, som åter uppkommit af *sororīnus*, af *sōror*, syster), syskonbarn; äfv. tilltalsord emellan furstar, aflägsna slägtingar och äldre bekanta (föråldr.). — **Cousināge** (kusināsj'), n., el. **Kusīnskāp**, syskonbarnskap; äfv. förhållandet emellan personer, som, utan att vara kusiner, benämna hvarandra så.
**Coûtānt** (kutāng), fr. (af *coûter*, kosta), kostande; **à prix coûtānt** (- prih -), till inköpspris; **coûte qui coûte** (kūht' qih kūht'), det må kosta hvad det vill.
**Coutēāū̆** (kutåh), m., fr. (ford. *coutēl*, prov. *coltēl*, ital. *coltello*, af lat. *cultēllus*, demin. af *cŭlter*, knif), knif; isht. = **coutēāū̆ de chāsse** (- dö schāss'), jagtknif, jägarknif: kort, men stark och skarp knif, som i en slida bäres vid sidan, jmf. **Hirschfängare**. — **Coutelās** (kuht'lāh), m., kort, tveeggad sabel, huggare.
**Coutelīne** (kuht'līhn'), f., fr., ett slags hvitt el. blått bomullstyg ifrån Ostindien.
**Coutūme**, f., och **Kutȳm**, m., (ford. *coustūme*, jmf. *Costume*), vana, bruk, plägsed, skick och sed; lag, grundad på gamla sedvanor; landslag; ett slags tull el. afgift, som fordom på vissa orter betalades för varor; **de coutūme** (dö -), efter vanligheten.
**Couvērt** (kuvāhr), m., och **Kuvērt**, n., fr. (af *couvrīr*, ital. *coprīre*, lat. *cooperīre*, betäcka), omslag, brefomslag; tallrik, servet med annat tillbehör, som på ett bord framsättes för hvarje gäst; knif, gaffel och sked i ett fodral; knif och gaffel; skjul, skygd, tillflykt, fristad; **à couvērt**, i skygd, i säkerhet; äfv. för en persons måltid (betalas så och så mycket); **par couvērt**, under omslag, genom inläggning. — **Kuvertēra**, slå in, förse med omslag, innesluta. — **Couvertūre** (kuvärtȳhr'), f., täckelse, täcke, omslag; förevändning, täckmantel; säkerhet för betalning
**Cōūvre-fāce** (kuvr'fāhs'), f., fr. (af *couvrīr*, betäcka, och *face*, se d. o.), krigsv. bollverksvärn, mindre utanverk framför en bastion.
**Covado**, se **Cobid**.
**Cōvenant** (qōvvinänt), m., eng. (af g.fr. *convenānt*, af lat. *convenīre*, komma tillsamman), i allmnht. fördrag, förbund; särskilt: det 1586 af de skotska protestanterna upprättade trosförbund till den reformerta lärans skydd och till gemensamt försvar emot den romerska kyrkans då befarade angrepp. — **Cōvenanter**, m., anhängare af det skotska trosförbundet.
**Covent**, se **Convent**.
**Covid**, se **Cobid**.
**Coviēllo**, m., ital., skräflare, storskrytare på italienska folkskådebanan; jmf. **Bramarbas**.
**Cowry**, **Cowries**, se **Kauri**.
**Cōxagra**, n., lat.-gr. (af lat. *cōxa*, höft, och gr. *agrēīn*, fatta, gripa), läkek. höftgikt. — **Coxalgī** och **Kox-**, f., (gr. *ălgos*, smärta), läkek. höftsjuka, ländvärk. — **Coxītis**, f., läkek. brand i höftleden.
**Coyon**, se **Coïon**.
**Coyotē** (kåajåtēh), m., fr., ett slags fint kinesiskt tyg af gulaktig färg.
**Crachāt** (kraschāh), m., fr. (af *crachēr*, spotta), egentl. upphostad spott el. slem, spottkluns; ursprungl. föraktl. och förmodl. ifrån franska revolutionens tid, numera utan någon sådan bibetydelse: på bröstet buren ordensstjerna, såsom tecken till högre grad inom någon riddareorden, i denna bemärkelse äfv. **Kraschān**, m. — **Crachōīr** (kraschåāhr), spottlåda.
**Cracoviēnne** (-vjānn'), f., fr. (af *Cracovīe*, Krakov), polsk nationaldans. — **Cracoviērs** (krakåvjēh), pl., små, med ett slags ragu fyllda och i smör bakade äggtårtor.
**Craintīf** (krängtīff), fr. (af *crāīndre*, frukta), fruktande, rädd, skygg, blyg.
**Crāmbe bis cōcta**, **Crāmbe recōcta**, el. **Cr. repetīta**, f., lat., uppvärmd kål; fig. onyttigt, obehagligt upprepande af en sak, omtuggning.
**Cramoisī** (kramåasīh), fr., dunkelröd; subst. m., dunkelröd färg; jmf. **Carmesin**.
**Crāmpus**, m., nylat. (m.lat. *crāmpa*, fr. *crampe*, t. *krampf*), läkek. kramp, isht. i vadorna.
**Cranium**, **Craniolith**, **Craniolog**, m. fl., se **Kranion**.
**Crāpula**, f., lat. (gr. *kraipālă*), rus och derefter följande hufvudvärk. — **Crapūle** (krapȳhl'), f., fr., liderlighet, fylleri; liderligt pack, pöbel. — **Crapulōs** och **Krap-**, berusad, drucken, full.
**Craquēūr** (kraqōhr), m., fr. (af *craquēr*, knaka, braka; skräfla, skryta), skräflare, storljugare. — **Craquerīe** (krak'rīh), n., skräfleri; lögn, skryt.

**Cras**, lat., i morgon. — **Crastinēra** och **Krast-**, uppskjuta till morgondagen, i allmnht. uppskjuta. — **Krastīnatiōn**, f., uppskjutande.

**Crass** och **Krass**, lat. **crāssus**, tjock, fet, grof; fig. plump, rå, simpel, låg; — **Crāssus**, m., fornrom. mansnamn med betyd.: den tjocke; **crāssa Minērva**, af sundt, men rått förstånd; äfv. med brist på bildning. — **Crassitēt** och **Krass-**, f., (nylat. *crāssitas*), tjocknande; täthet; plumphet, råhet, låghet. — **Crāssula**, f., nylat., örtslägte med feta, stora, tjocka, purpurrödt randiga och punkterade blad samt stora, i början hvitaktiga, sedan rosenröda blommor.

**Cravāte** (kravät'), f., och **Kravātt**, m., fr. (*cravāte*, m., kroat, sederm. sådan halsduk, som kroaterna under fransmännens krig emot Tyskland 1636 buro; g.ital. *croātta*, nyital. *cravātta*), manshalsduk.

**Crayōn** (kräjång) och **Kräjōng**, m., fr. (af *craie*, lat. *crēta*, krita), rit- el. pennstift af blyerts, röd- el. svartkrita; dermed förfärdigad teckning; första utkastet till en sådan; i allmnht. utkast. — **Crayonnēra** (kräjonn-) och **Kräjonn-**, rita el. teckna med rit- el. pennstift; göra utkast.

**Cream** (krihm), n., eng. (fr. *crême*, af gr. *chrīsma*, salva), grädde; jmf. **Coldcream.**

**Créānce** (kreāngs'), f., fr. (ital. *credēnza*, m.lat. *credēntia*, af lat. *crēdere*, tro), förtroende, tillit; hemligt uppdrag, fullmakt, äfv. **Lēttre de créānce** (lättr' dö -), f., jmf. **Creditiv**; borgen; utestående fordran. — **Créanciēr** (kreangsiēh), m., fordringsägare; jmf. **Creditor.**

**Crēas**, n., sp., ett slags omtyckt lärft, väfdt af hvitblekt, starkt spunnet garn.

**Creatiōn** och **Kreat-**, f., lat. (*creātio*, af *creāre*, skapa; utvälja), skapelse; val, utnämning. — **Creatianīsmus** och **Kreatianīsm**, m., nylat., den redan af Aristoteles uppställda och sedan af kyrkofäderna upptagna läran, att Gud omedelbart vid aflelsen el., enl. en annan mening, 40 dagar derefter, skapar menniskans själ och förenar den med fosterämnet. — **Kreatiāner**, m., anhängare af kreatianismen; äfv. anhängare af läran, att verlden skapats af Gud. — **Kreatīv**, nylat., skapande. — **Creātor**, m., skapare, danare; äfv. väljare, utnämnare. — **Kreatūr**, n., (lát. *creatūra*, f.), skapad varelse; djur, isht. husdjur; föraktl. menniska utan dygd och sjelfständighet, som med djurets krypande ödmjukhet och blinda lydnad ställer sina kropps- och själskrafter till en annans förfogande; i allmnht. menniska, som liknar ett oskäligt djur, kräk; äfv. liderlig qvinna, sköka.

**Crebritēt** och **Krebr-**, f., lat. (*crēbritas*, af *crēber*, tätt bredvid hvarann stående el. på hvarann följande), ymnighet, talrikhet.

**Crēche** (kräsch'), f., fr. (egentl. krubba, ital. *grēppia*, g.t. *krippa*, t. *krīppe*), isbräckare framför brokar; äfv., efter Jesusbarnets krubba, hittebarnshus, barnkrubba.

**Credat Judaeus Apella, Credenda, Credensa, Credibel, Credit, Creditrix**, m. fl., se följ.

**Crēdo**, lat., (infin. lat. och ital. **crēdere**, tro), jag tror; subst. n., trosbekännelse (efter första ordet af den på latin affattade apostoliska trosbekännelsen: crēdo in ūnum dēum o. s. v.: jag tror på en enda gud ...); tonk. tredje delen (jmf. **Kyrie** och **Christe**) af den katolska messan, som å sin sida sönderfaller i följande delar: introdūctio, inledning, jmf. **Introduction**, incarnātus, uppenbarad i köttet, jmf. **Incarnat**, crucifīxus, korsfäst, jmf. detta ord, under **Crux**, och resurrēxit, han har uppstått, jmf. **Resurgera**; **crēdo, quīa absūrdum (est)**: jag tror, emedan det är orimligt (kyrkofadren Tertulliani olika tolkade utsaga); **a mio crēdere**, ital., efter min mening, enligt min åsigt; **del crēdere**, ital. köpm.t. på god tro; den, emot godtgörelse, för en tredje lemnade borgen vid varuförsäljning, vexelaffärer o. s. v., äfv. sjelfva borgenssumman liksom äfv. den derför beräknade godtgörelsen; stå **del crēdere**, öfvertaga borgen för någon el. något, gå i borgen; **crēdat Judāēus Apēlla**, lat. (efter Horatius): det må juden Apella tro! det må den tro, som är nog lättrogen och enfaldig dertill! tro det den som vill! — **Credēnda**, pl., hvad som bör tros, trosartiklar. — **Credēnsa** och **Kred-**, (ital. *credenzāre*, af *credēnza*, m.lat. *credēntia*, tro, tillit, af lat. *crēdere*, tro), egentl. intyga, bekräfta, d. v. s. smaka på och derefter öfverräcka (enl. forntida sed vid hofven, der hofmästaren smakade på all mat och dryck, innan den framräcktes åt herrskaren, för att sålunda bevisa dess oskadlighet); numera, såsom ett bevis på förtrolig välvilja, smaka förut af rätter och isht. drycker, innan de bjudas åt andra; äfv. endast iskänka och kringbjuda någon dryck, isht. vin. — **Kredēnsare** el. **Kredēnsmästare**, m., försmakare, munskänk. — **Kredēnsbōrd**, skänkbord; i katolska kyrkor: bord, nisch el. hylla i närheten af altaret till uppställande af de heliga kärlen, äfv. **Credēntia**, m.lat., **Crédēnce** (kredängs'), fr., f., jmf. **Piscina.** — **Kredēnsskrifvelse**, se **Creditiv.** — **Credentiales** (näml. literae), se under **Litera**; jmf. äfv. **Lettre de créānce**, under **Créance.** — **Credībel** och **Kred-**, (lat. *credībilis*), trolig, trovärdig. — **Kredibilitēt**, f., trolighet, trovärdighet. — **Crēdit**, n., (egentl. tredje person i sing. af *crēdere*, betro, såled.: han betror), och **crēdunt**, (tredje person i plur., såled.: de betro), köpm.t. den del (högra sidan) af en räkning el. ett konto, hvarest alla poster införas, som man af kontoinnehafvaren emottager el. blir honom skyldig; )( **Debet**; — **Credīt** och **Kred-**, m., ital. **crēdito**, fr. **crédīt** (kredih), (af lat. *crēditum*, lån, af *crēdere*, anförtro, låna), köpm.t. god tro, förtroende till någons rättrådighet och betalningsförmåga; tillit, som man finner hos andra och ens derpå grundade anseende och inflytelse; betalningsanstånd; i allmnht. anseende, förtroende; **kredītanstalt**, vanl. af bolag grundad, isht. för handelns, näringarnes och konstflitens upphjelpande afsedd inrättning till utlåning af penningar emot fullgod säkerhet och lämplig godtgörelse, hvilka penningemedel antingen bolaget sjelft sammanskjuter el. mot säkerhet såsom lån upptager; **kredītbrēf**, skriftlig förbindelse, hvarigenom utgifvaren går i borgen för den, åt hvilken på hans förord något anförtros, jmf. äfv. **Credi-**

**tiv; kreditkāssa,** f., fond, hvarifrån emot ränta lån kunna erhållas på till säkerhet lemnade varor; **kredītpāpper,** pl., alla statsskuldförbindelser, aktier, vexlar o. s. v.; **kredītsystēm,** n., borgnings- el. lånesystem, inbegreppet af de grundsatser, som en stat antagit och följer vid upptagande af lån och vid dessas afbetalning, äfvensom af de åtgärder, den funnit af nöden för den offentliga kreditens upprätthållande; **kredītupplag,** upplag i stapelstad af utifrån införda handelsvaror, för hvilka anstånd med tullafgifternas betalande blifvit beviljadt; **kredītvōtum,** n., de af folkets ombud under vissa förutsättningar regeringen beviljade penningemedel utöfver de ordentliga anslagen; **credīt mobiliēr** (kredīh mobiljēh), m., fr., benämning på ett slags kreditanstalter sedan 1852, hvilkas mycket olika bedömda verksamhet omfattar alla slags bankaffärer, industriella företag, jernvägsanläggningar o. s. v., och som genom associationer åstadkomma de stora penningesummor, som dertill erfordras. — **Kreditēra,** (fr. *créditēr*), anförtro, låna; borga; införa i ett kontos crēdit, i räkning godtgöra, afskrifva. — **Kreditīv,** n., nylat., skriftlig fullmakt till penningars lyftande, lydande antingen å ett visst belopp, el. lemnande summan obestämd, i hvilket sednare fall det kallas öppet kreditiv; af bankinrättning, mot lemnad säkerhet, utfärdadt bemyndigande att under en viss föreskrifven tid äga efter behof och beqvämlighet uttaga och insätta penningar i större el. mindre poster, men till ett bestämdt belopp, som icke får öfverskridas; skriftlig fullmakt för ett sändebud, för att derigenom förskaffa det trovärdighet, jmf. **Créance.** — **Crēditor,** m., pl. **creditōres,** och **Kreditōr,** m., pl. **-tōrer,** lat., borgenär; )( **Debitor;** jmf. **Créancier; crēditor antichrēticus,** lat., borgenär, som i st. f. räntor fått sig nyttjanderätten till en pant anvisad; **cred. pignoratītius,** pantborgenär. — **Crēditrix,** f., qvinlig borgenär, qvinna, som äger en fordran. — **Crēditum,** n., det anförtrodda, utlånad penningesumma, utestående fordran; skuld. — **Credulitēt** och **Kred-,** f., lättrogenhet, benägenhet att tro; **kredulitētsēd,** edlig försäkran, att man anser något, som man ej genom egen iakttagelse vet, för sannt.

**Credulitet,** se föreg.

**Creeks** (krihks), pl., eng. (holl. *kreek*, anglos. *crēcca*), bugter, vikar och hamnplatser vid engelska kusterna; ett par indianstammar i Nordamerika, så benämda efter deras områdens många små insjöar och talrika vattendrag, äfv. **Crees** (krihs), pl.

**Creēra** och **Kr-,** lat. (*creāre*) egentl. skapa; välja, utnämna.

**Crémaillère** (kremaljähr'), f., fr. (beslägt. med holl. *kram*, t. *krāmme, krāmpe*, krampa, hake), egentl. grytring; krigsv. utskärning på ett bröstvärn; jmf. **Créneau.**

**Crémant,** se följ.

**Crēme,** f., och **Kräm,** m., fr. (ital. och sp. *crēma*, af lat. *crēmor*, se d. o.), egentl. grädde; ett slags rätt, beredd af olika ämnen, såsom grädde, ägg, vanilj, vin, bärsafter o. s. v.; fig. den fina, den förnäma verlden, den s. k. samhällets grädde, äfv. fullständ. **la crēme de la société** (- - dö - -); **crēme fouettēe** (- fuättēh), till skum vispad grädde el. ägghvita, snömos; fig. vackra ord, tomt prat. — **Cremānt** (kremāng), m., ett slags champagne.

**Cremonēsare,** m., benämning på de i den italienska staden *Cremōna* af Amati, Guarneri och Stradivari förfärdigade, berömda violininstrumenter.

**Crēmor,** m., lat., grädde; **crēmor tārtari,** afsats ur flera viner, bestående af vinsyra, en organisk syra, och kali, och som användes i läkekonsten och för några tekniska ändamål.

**Crénēāū,** m., pl. **-nēāūx** (krenåh), fr. (g.fr. *crenēl*, af lat. *crēna*, inskärning, skåra), skottglugg el. skåra i befästningsmur el. vall för begagnande af skjutvapen. — **Crénelēra** och **Kren-,** förse med skottgluggar el. skåror; göra uddig; äfv. reffla mynt i kanten.

**Créōle** och **Kreōl,** m. och f., fr. (af sp. *criōllo*, aflad, född, uppvuxen, näml. i landet), i vidsträcktare bemärkelse: uti ett land född individ af främmande stam; isht. benämning på de, uti de forna spanska och portugisiska kolonierna, såväl i Amerika som uti Afrika och Ostindien, infödde af rent europeiskt blod till skilnad ifrån de i Europa födde invandrarne.

**Crēpe** (krähp'), och **Krepp,** m., fr. (af lat. *crīspus*, krusig, hvaraf *crispāre*, fr. *crēpēr*, krusa), krusflor, flor; äfv. ett slags hufvudsakl. i krusning bestående hårklädsel. — **Crépī,** m., rappning. — **Crepīner** och **Krep-,** pl., ett slags upptill breda och genombrutna fransar med långa, nedhängande trådar. — **Crépōn** (krepång), m., en sorts krusigt ylle- el. sidentyg.

**Crepēra** och **Krep-,** äfv. **Krev-,** lat. el. fr. (lat. *crepāre*, fr. *crevēr*), springa sönder, spricka; oegentl. dö, störta; i kortspel: dö, förlora insatsen, emedan man köpt för många kort. — **Krepitēra,** (lat. *crepitāre*), knarra, knaka. — **Krepitatiōn,** lat. **crepitātio,** f., knarrning, knakning, sprakande, prasslande; **crepitātio vesiculāris,** det rasslande, som vid andehämtningen höres i lungorna.

**Crépi,** se under **Crêpe.**

**Crēpida,** f., lat. (gr. *kräpīs, kräpīdos*), ursprungl. forngrekisk fotbeklädnad, bestående af en sula utan ofvanläder, och hvaraf äfven de gamla romarne hemma i sina hus och på resor betjenade sig; **ne sūtor ūltra** (el. **sūpra**) **crēpidam,** lat. ordspr.: skomakare, gå ej bort ifrån toffeln, skomakare, blif vid din läst, d. v. s. döm ej öfver ting, som du ej förstår.

**Crepiner,** se under **Crêpe.**

**Crepitation, Crepitera,** se under **Crepera.**

**Crépon,** se under **Crêpe.**

**Crepūndia,** pl., lat. (af *crepāre*, skallra, knarka), skallror; i allmnht. skallrande barnleksaker.

**Crepūsculum,** n., lat. (af *crēper*, dunkel), skymning, aftonskymning. — **Crepusculār** och **Krepuskulār,** som hör till el. har afseende på skymning; skymmande. — **Crepusculāria,** pl., skogstroll (ett insektslägte), aftonfjärilar.

**Crescēndo** (-schēndo), ital. (af lat. *crēscere*, växa), tonk. växande el. tilltagande i styrka, beteckning (<), som antyder den gradvis skeende öfvergången ifrån piano till forte; )( **Decrescendo** och **Diminuendo.** —

**Crescēnt** och **Kr-**, lat. (*crēscens*), växande, tilltagande.

**Crēta,** f., lat. (efter ön *Crēta*), krita; **crēta ālba,** hvitkrita; **cr. nīgra,** svartkrita.

**Crēte** (kräht'), f., fr. (af lat. *crīsta*, kam), kam på tuppar och vissa fåglar; fjäderbuske, hjelmkam; bergås; öfversta kanten el. randen af ett berg el. en höjdsträckning; krigsv. krönets afskärning med yttre och inre bröstvärnsslutningarna.

**Crēticus,** m., lat., se **Amphimaker.**

**Crétīn,** m., pl. **crétīns** (kretäng), och **Kretīn,** m., pl. **kretīner,** fr. (enl. några af roman. *cretīra*, kreatur, kräk, enl. andra i st. f. *crestīn*, af prov. *crestār*, *crastār*, lat. *castrāre*, snöpa, beröfva mandomen, enl. en tredje gissning slutligen af *crēta*, krita), ett slags djuriskt råa, högst osnygga och lättjefulla menniskor, hufvudsakl. förekommande i Salzburgs, Unterwallis' och Savoyens bergsdalar, af undersätsig kroppsbyggnad, med litet, kring tinningarna afplattadt hufvud, liten, klumpig näsa, nedhängande underkäk, vissen, torr och gulblek hud, samt med sinnena, om man undantager synen, mycket slöa, men deremot könsorganerna mycket utvecklade. — **Kretinīsm,** m., den för kretinerna egendomliga, felaktiga kroppsutveckling och den dermed förbundna förståndssvaghet.

**Crevāsse** (krövåss'), f., fr., remna, spricka, springa, isht. i gletscherna.

**Crēve-cōēūr** (kräv' qöhr), m., fr. (af *crevēr*, spränga; springa, gå sönder, och *coeur*, hjerta), hjertesorg, hjertfrätande bekymmer el. harm.

**Crevēe** (krevēh), f., fr., ett slags mindre snörlif.

**Crevēller** och **Krev-,** pl., små elefanttänder ifrån Guineakusten.

**Crevera,** se **Crepera.**

**Criānt** (kriäng), fr. (af *criēr*, skrika), skriande, himmelsskriande.

**Cribonnēttes** (kribånnätt'), pl., fr., kötträtt, beredd af rått kalfkött med kryddor, citronskal o. s. v., vändt i mjöl och stekt i smör.

**Cribration,** se följ.

**Crībrum,** n., lat. (beslägt. med *cērnere*, skilja, afsöndra), såll. — **Cribratiōn** och **Kribr-,** f., nylat. (af *cribrāre*, sålla), sållning, sigtning. — **Kribrōs,** full med hål som ett såll.

**Cribrös,** se föreg.

**Crīcket** (krīcqit), n., eng., ett slags bollspel med smärre träkulor, hvilka på en gräsvall med träklubbor framdrifvas mot ett el. flera föremål.

**Crīda,** f., m.lat. (prov. *crīda*, ital. *grīda*, af *gridāre*, fr. *criēr*, skrika, utropa), egentl. offentlig utropning; = **Concurs.** — **Cridārius,** m., en, som ej kan betala sina fordringsägare.

**Crīmen,** n., pl. **crīmina,** lat. (sammandr. af *cernimen*, af *cērnere*, fälla laga dom, alltså ursprungl. dom, derpå föremålet för densamma, beskyllningen, och slutl. sjelfva skulden el. förbrytelsen), brott, missgerning; **crimen abigeātus,** boskapsstöld; **cr. barentāriae,** underslef; **cr. bestialitātis,** onaturligt umgänge med djur, tidelag; **cr. capitāle,** förbrytelse, som straffas med lifvets förlust; **cr. ecclesiāsticum,** kyrklig förbrytelse; **cr. fālsae monētae,** falskmyntnings- el. myntförfalskningsbrott; **cr. fālsi,** förfalskningsbrott; **cr. flāgrans,** förbrytelse, hvarvid den skyldige gripes på bar gerning; **cr. fraudātae annōnae,** spannmålsfördyringsbrott genom uppel. förköp, spannmålsocker; **cr. lāēsae majestātis,** majestätsförbrytelse el. brott emot regentens person, högförräderi; **cr. legītimum,** med laga straff belagd förbrytelse; **cr. occūltum,** hemligt brott; **cr. perduelliōnis,** högförräderi, brott emot den högsta statsmakten, landsförräderi; **cr. rāptus,** qvinnorån, jungfrurån; **cr. repetundārum,** bestickningss- el. prejeriförbrytelse, begången af en öfverhetsperson; **cr. sacrilēgii,** kyrkorån. — **Criminal,** lat. (*crimināli*s), el. **Criminēl,** fr. (*criminēl*), äfv. **Krim-,** brottslig, som hör till el. har afseende på brottmål, brottmåls-; **kriminālstatistīk,** f., vetenskaplig framställning af brottmålsförhållandena i ett visst land under en viss tid. — **Kriminalīst,** m., barb.-lat., kännare af, lärare el. författare i brottmålslagstiftning; äfv. en, som förbrutit sig emot den borgerliga lagen. — **Crimināliter,** lat., i brottmålsväg. — **Kriminalitēt,** f., brottslighet, straffbarhet. — **Kriminatiōn,** f., beskyllning, anklagelse. — **Criminātor,** m., åklagare. — **Kriminēra,** beskylla, isht. falskeligen anklaga; baktala, beljuga.

**Crimp,** m., pl. **crimps,** eng., bordell- el. värdshusvärd, isht. i Amerika, som under allehanda förespeglingar lockar sjömän bort ifrån de fartyg, å hvilka de tagit hyra, för att sedan, efter flerfaldiga bedrägerier och med största möjliga vinst, öfverlemna dem åt andra skeppsbefälhafvare; jmf. **Embaucheur** och **Seelenverkooper.**

**Crīnis,** m., lat., hår. — **Crinifōrm** och **Kr-,** (lat. *fōrma*, gestalt, form), hårartad. — **Krinoidēer,** pl., djurliljor: grupp af stråldjur, försedda med tvågreniga stjernarmar, hvilka utgå ofvanifrån ryggsidan. — **Krinolīn,** m., väfnad af tagel, tageltyg; ett slags fruntimmersunderkjortel af fina stålfjädrar, som utspänna klädningen.

**Crinoideer, Crinoline,** se föreg.

**Criōllos** (-ålljås), pl., sp. = **Creoler,** se d. o.

**Crīque** (krick'), f., fr. (jmf. *Creeks*), liten, naturlig sjöhamn, landningsplats; krigsv. genomskärningsgraf, som uppkastas för att för fienden försvåra uppkastandet af löpgrafvar.

**Crise** och **Crisis,** se **Krisis.**

**Crispation, Crispatur,** se följ.

**Crispēra** och **Krisp-,** lat. (*crispāre*, af *crispus*, krusig), krusa; krispera en åder, läkek. med en tång något omvrida en afskuren åder, för att dymedelst stilla blödningen. — **Krispatiōn,** f., nylat., krusning; läkek. nervernas sammandragning, kramp. — **Krispatūr,** f., egentl. krusning; isht. krusadt sockerbagarverk.

**Crispīn** (krispäng), m., fr. (af lat. *Crispinus*, den krushärige, den knorlige, af *crispus*, krusig), af den berömde skådespelaren Raimond Poisson 1660 på franska teatern först framställd komisk betjent, som antingen genom sin slughet hjelper sin husbonde i dennes kärleksangelägenheter el. ock genom sin oskicklighet och tölpaktighet går honom i vägen, och som framställes stammande, samt uppträder svartklädd med en bred, gul lädergördel kring lifvet, vid hvilken en liten värja hänger, med tätt

åtsittande, svart mössa och spansk mantel af i ögonen fallande korthet; jmf. **Scapin.** — **Crispināder,** pl. (efter den bekante romaren, det katolska helgonet *Crispīnus,* död såsom martyr 287, som stal läder och skänkte de deraf förfärdigade skodon åt de fattige), skänker på andras bekostnad. — **Crispīne** (-spīhn'), f., liten mantel utan ärmar i likhet med den, som bäres af Crispin.

**Cristacīter,** pl., nylat. (af lat. *crĭsta,* kam), ett slags förstenade, taggiga musslor.

**Criterium, Critik,** m. fl., se **Krit-.**

**Crōccia** (kråttja), ital., el. **Crōcca,** lat., f., (af lat. *crŏcus,* saffran, jmf. *Krokus*), kardinalernas röda klädedrägt.

**Crochēra** och **Kroch-** (kråsch-), fr. (*crochēr,* af *croc,* hake, eng. *crook,* fornnord. *krókr,* fornt. *cracho*), böja, kröka. — **Crochēt** (kråschāh), m., liten hake el. krok; dyrk; kroktand; bärkrok; besman; läkek. krok till att uttaga sten ur urinblåsan; tonk. tvärstreck på halsen af en not; krigsv. hake i hvarje hörn af en löpgraf, bruten i zigzag; fig. krok, krokväg; pl. **crochēts** (kråschāh), lockar i pannan vid tinningarna el. s. k. korkskrufvar; parentestecken, klamra. — **Krochetēra** (fr. *crochetēr*), öppna med en hake, uppdyrka. — **Crochetēūr** (kråsch'töhr), m., en, som öppnar lås med dyrk; bärare.

**Crociāta** (krotjāta), f., ital. (af *crōce,* lat. *crux,* kors), korståg; afgift, som erlades i st. f. deltagande i korståg; isht. i Spanien: betalning för frikallelse från högtidlighållande af kyrkliga fest- och högtidsdagar. — **Crociāti,** pl., korsfarare.

**Crocidīsmus** och **Krocidīsm,** m., lat. (gr. *krokydismōs,* af *krokȳs,* ulltofs, ulltapp), läkek. vansinniges och febersjukes plockande och nopprande på täcket, kläderna o. s. v.; jmf. **Karphologi.**

**Crocodilinus (syllogismus),** se **Krokodilinus.**

**Crocus,** se **Krokus.**

**Croesus,** se **Krösus.**

**Croisēra** och **Kroas-,** fr. (*croisēr,* af *croix,* lat. *crux,* kors), korsa; kryssa; krigsv. åstadkomma korseld; förädla husdjur genom rasernas blandning: korsa. — **Croisāde** (kråasāhd'), f., korståg, korsfärd; kryssning; kaparfärd. — **Croisē** (kråasēh), n., (egentl. korsad), namn på åtskilliga slags siden- och ylletyger, som isht. brukas till foder; äfv. ett slags korsadt danssteg.

**Croissānt** (kråassāng), m., fr. (af lat. *crēscere,* växa, tilltaga), tillväxande halfmåne; den turkiska halfmånen; fig. det turkiska riket.

**Crōma,** f., pl. **crōme,** ital. (af gr. *chrōma,* färg), tonk. en nots höjning el. sänkning med en half ton (benämningen, såsom det föregifves, uppkommen deraf, att halftonerna betecknades med bläck af annan färg, men med större sannolikhet vald deraf, att man endast ansåg dem såsom skiftningar af hufvudtonerna), jmf. **Chromatisk;** en åttondedels not.

**Crōmlech,** f., kelt. (af *crom,* sned, och *llech,* flat sten), keltiskt stenaltare; jmf. **Dolmen.**

**Crops,** pl., eng. (af *crop,* skörd), köpm.t. stora tobaksfat; **crōpnōtor,** pl., egentl. skördeintyg; köpm.t. af vederbörande myndighet utfärdade intyg öfver den afsända tobakens mängd och beskaffenhet.

**Croquēra** och **Krokēra** (-qēra), fr. (*croquēr*), krasa under tänderna; knapra; knäcka; äta snålt, sluka; mål. göra flygtigt utkast; teckna efter ögonmått, afteckna hufvuddragen. — **Croquānt** (kråkāng), m., odoga, slyngel; pl. **croquānts** (kråkāng), öknamn på de upproriska bönderna under Henrik IV och Ludvig XIII. — **Croquānte** (kråkāngt'), f., och **Krokān,** m., egentl. tårta, som krasar under tänderna; ett slags uppsatt tårta af mandel, ägghvita, socker och orangeblomma el. citronskal m. m. — **Croquēt** (kroqāh), m., tunn och hård pepparkaka. — **Croquēūr** (kråqōhr), m., snyltgäst; snattare. — **Crōquīs** och **Krokī** (kråqīh), m., första grundtanken el. första flygtiga utkastet till en målning el. teckning; efter ögonmått verkställd afteckning af en trakt; jmf. **Esquisse.**

**Crōsse** (kråss'), f., fr. (prov. *crōssa,* ital. *crōccia,* af lat. *crux,* kors), herdestaf, biskopsstaf, kräckla; gevärskolf; lavettsvans.

**Crōss-rēādings** (- rīdings), pl., eng., läsning tvärs öfver el. ifrån den ena sidan el. spalten till den andra, hvarigenom än en löjlig omening, än en tokrolig motsägelse uppkommer.

**Croup** (kruhp), m., eng. (af t. *kropf,* kräfva, äfv. en denna liknande svulst i halskörtlarna), brand i luftstrupen, strypsjuka.

**Croupade,** se följ.

**Croupe** (kruhp'), f., fr. (prov. *crōpa*), länd på hästar. — **Croupāde** (krupāhd'), f., språng el. sats af en rid- el. skolhäst, hvarvid han böjer bakdelen och bakbenen. — **Croupiēr** (krup'jēh), m., medhjelpare åt en, som håller spelbank; vanl. för allmänheten okänd deltagare i förskott till och vinst af en rörelse.

**Croûtōns** (krutāng), pl., fr. (af *croûtōn,* stycke af en brödkant, af *croûte,* brödkant), rostade brödskifvor.

**Crown** (kraun), f., eng., krona, silfvermynt, motsvarande 5 eng. shillings el. fjerdedelen af 1 £ sterling, och ungefärl. = 4 rdr. 50 öre; **crōwn-glass** (-gläss), n., kronglas, ett slags glas, som innehåller ringa el. intet blyoxid och som derför användes i förening med flintglas vid tillverkningen af tuber o. a. d.

**Croyāble** (kråajābl'), fr. (af *croire,* tro), trolig, sannolik.

**Cruciation, Crucifer, Crucifix, Crucigeri, Crucis,** se under **Crux.**

**Crudēl** och **Krud-,** lat. (*crudēlis,* af *crūdus,* rå), grym. — **Krudelitēt,** f., grymhet.

**Cruditēt** och **Krud-,** f., lat. (*crūditas,* af *crūdus,* rå), råhet, svårsmältlighet; något osmältligt i magen (isht. pl. **kruditēter**); fig. grofhet, ohöflighet.

**Cruēl** (kryäll), fr. (af lat. *crudēlis,* grym), grym, hård, obarmhertig, omensklig; förfärlig.

**Cruentation,** se följ.

**Crūor,** m., lat., blod, isht. dess fastare röda beståndsdel, blodets röda färgämne. — **Cruentatiōn** och **Kr-,** f., nedblodande, beständande med blod.

**Crurāl** och **Kr-,** lat. (*crurālis,* af *crus,* pl. *crūra,* lår), som hör till el. har afseende på lår, lår-.

**Crusado,** se **Cruzado.**

**Crūsca,** f., ital. (af g.t. *crusc*), kli; **accadēmia della crūsca,** lat. **academīa fur-**

**furatōrum,** f., egentl. kli-akademi; en 1582 i Firenze grundad förening af lärde till rening af italienska språket, liksom man rensar mjölet ifrån kli. — **Cruscānt,** m., obetingad anhängare af accademia della crusca och dess språkliga grundsatser; språkrenare. — **Cruscantīsm,** m., italienska språkets renande från onödiga främmande ord, äfvens. inbegreppet af cruscanternas grundsatser i språkligt afseende; äfv. den konstlade prydlighet i språkets behandling, som här och hvar i den italienska literaturen gjort sig gällande, och för hvars upphof cruscanterna ansetts och klandrats; i allmnht. språkreningsifver, jmf. **Purism.**

**Crūsta,** f., lat., kroppars hårda yta, bark, skal, skorpa; **crūsta lāctea,** läkek. mjölkskorf hos späda barn. — **Crustācea** el. **Krustacēer,** pl., skorpdjur: klass af leddjuren, omfattande sådana, som hafva kroppen beklädd af ett kalkskal, hvilket hos de större är hårdt och kalkartadt, men hos de mindre hinnaktigt. — **Krustāceolōg,** m., vetenskapligt bildad kännare af skorpdjur. — **Krustāceologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om skorpdjuren. — **Krustacīt,** m., förstening af skorpdjur. — **Krustatiōn,** f., nylat., skorpbildning. — **Krustēra,** (lat. *crustāre*), öfverdraga med en skorpa; äfv. öfverdraga med upphöjdt bildverk. — **Krustodērmer,** pl., (gr. *dērma*, hud), fiskar med hård hud. — **Krustōs,** (lat. *crustōsus*), skorpartad.

**Crustera, Crustodermer,** se föreg.

**Crustulēra** och **Kr-,** nylat. (af *crūstulum*, litet bakverk, demin. af *crūstum*, bakverk, och detta af *crūsta*, se d. o.), spisa mellanmål, isht. emellan frukost och middag.

**Crustōs,** se under **Crusta.**

**Crux,** f., pl. **crūces,** lat., kors; fig. olycka, plåga, orsak till pina, stötesten; **crux capitāta,** det vanliga latinska el. grekiska korset; **cr. gestatōria,** bärkors, det kors, hvilket såsom ett hederstecken bäres framför några höga andliga inom den katolska kyrkan; **cr. immīssa** = **cr. capitata; cr. pectorālis,** bröstkors, det kors, som af högre andliga, äfvensom af en del nunnor, bäres på bröstet; **cr. signāta,** det likarmiga, vanl. af en kretslinie omslutna kors, som ofta finnes måladt på el. inhugget i kyrkoväggar, anbragt på kyrkokärl m. m.; — pl. **crūces,** korsarmarna i en korskyrka; — **crūcis** (näml. **dīes**), f., korsets dag: den 14:de sept., början af årets sista fjerdedel. — **Cruciatiōn** och **Kr-,** f., nylat. (af lat. *cruciāre*, korsfästa), korsfästelse. — **Crūcifer,** m., (lat. *fērre*, föra, bära), korsbärare, korsdragare. — **Crucīferae** el. **Krucifērer,** pl., talrik växtfamilj, till det mesta örter, sällan buskar, med spridda, enkla blad, fyrbladiga blomfoder och blomkronor, korsvis sittande kronblad, sex ståndare och, såsom frukt, en tvårummig skida, samt hvaraf åtskilliga arter användas i läkekonsten och hushållet. — **Krucifix,** n., (m.lat. *crucifixum*, neutr. af *crucifixus*, se d. o.), kors med en Kristusbild. — **Krucifixiōn,** f., se **Cruciation.** — **Crucifīxus,** egentl. den korsfäste, den vid korset fästade; subst. n., tonk. i katolska messan: tredje delen af ett credo, se d. o. — **Crucīgeri,** pl., (lat. *gērere*, bära), korsbärare, korsdragare: namn på flera andliga brödraskap.

**Cruzādo,** m., sp. och port., egentl. en med ett kors försedd; spanskt med ett kors präglad guldmynt, ungefärl. = 3 rdr. 25 öre rmt.; portugisiskt guld- el. silfvermynt med ett kors i prägeln och motsvarande, guldmyntet ungefärl. 4 rdr. 50 öre, och silfvermyntet vid pass 1 rdr. 75 öre rmt.

**Crypta, Cryptocalvinist, Cryptogamer, Cryptokarpisk, Cryptonym,** m. fl., se **Krypta.**

**Csārdas,** m., ungersk folkdans; äfv. tonstycke, satt till en sådan.

**Cubation, Cubatur,** se under **Kubus.**

**Cubēbae,** pl., och **Kubēber,** m., (nylat. och sp. *cubēba*, ital. *cubēbe*, af arab. *kabâbat*, pers. *kabâbah*), benämning på de starkpepparkornen liknande, men ej fullt så stora bären af en på åtskilliga ställen i Ostindien och isht. på Java förekommande slingerbuske, hvilka omogna torkas och användas, dels som peppar, dels äfven i läkekonsten.

**Cubera,** se under **Kubus.**

**Cubīculum,** n., lat. (af *cubāre*, ligga, sofva), rum, boningsrum, isht. sofrum. — **Cubiculārius,** m., hos de gamla romarne: den slaf, som hade uppsigten öfver rummen; under medeltiden: kammarherre; äfv., isht. hos påfven, kammartjenare.

**Cubik, Cubisk,** se under **Kubus.**

**Cūbitus,** m., lat. (af *cubāre*, ligga), armbåge; förarm; äfv. aln. — **Kubitāl** och **Kub-,** som hör till el. har afseende på förarmen; **kubitālbokstäfver** (līterae cubitāles, pl., m.lat.), se **Uncialbokstäfver.**

**Cuboidisk, Cuboktaeder,** se under **Kubus.**

**Cūbras,** pl., afkomlingar, isht. i Sydamerika, af mulatt och neger.

**Cubus,** se **Kubus.**

**Cucūllus,** m., lat., hätta, hufva, isht. vid kåpan, rocken el. kappan fästad sådan; munkkåpa; **cucūllus non fācit mōnachum,** kåpan gör icke munken, i allmnht. drägten gör ej menniskan. — **Cucullāris,** m., läkek. munkhättemuskel, muskel i nacken, som har formen af en nedhängande munkhätta.

**Cucumēlla,** f., lat. (demin. af *cūcuma*, kittel), egentl. liten kittel; i katolska kyrkor: af metall och ofta i form af något djur förfärdigadt kärl till ingjutande i ett dertill hörande bäcken af tvättvatten för presten.

**Cucurbitāceae** och **Kukurbitacēer,** pl., nylat., klängebärande örter med oftast handklufna, sträfhåriga, spridda blad och enstaka el. i knippen och klasar förenade blommor, samt med fem kronblad och fem el. tre ståndare, och hvilkas frukt kallas gurkfrukt.

**Cui bono,** se under **Bonus.**

**Cuīr** (qyihr), m., fr. (af lat. *cōrium*, gr. *chorion*, läder), hud, skinn, läder; **cuīr de lāine** (- - dö lähn'), starkt kypradt kläde; **c. de Russie** (- - ryssih), rysskläder, juft; **c. doré,** gyllenläder.

**Cuirāsse** (qyiräss'), f., och **Kyrāss** (qyr-), m., fr. (ital. *corāzza*, sp. *corāza*, m.lat. *corātia*, *curātia*, ursprungl. af läder förfärdigadt skydd för bröstet, liksom lat. *coriācea*, af *coriāceus*, gjord af läder, af *cōrium*, läder, jmf. *Cuir*), bröstharnesk. — **Cuirassiēr,** m., pl. **-siērs** (-sieh), och **Ky-**

**rassiēr**, m., pl. **-siērer**, harneskklädd ryttare med kask och pallasch el. värja till anfallsvapen.

**Cuisīne** (qyisīhn'), f., fr. (ital. *cucīna*, af lat. *coquīna*), kök; köksbetjening; äfv. = **Cuisinerīe** (-nerīh), n., kokkonst. — **Cuisiniēr** (-sinjēh), m., kock. — **Cuisiniēre** (-sinjāhr'), f., kokerska.

**Cuīsse-madāme** (qyīss'madāhm'), f., fr. (af *cuīsse*, ital. *cōscia*, lår, af lat. *cōxa*, höft), egentl. fruntimmerslår; ett slags mycket goda, franska päron.

**Cujon, Cujonnera**, m. fl., se **Coïon**.

**Cul** (qyh), m., fr. (af lat. *cūlus*), bakdel, säte, rumpa, stjert; **cul de lāmpe** (- dö langp'), egentl. lampbotten; byggn.k. ett slags spetsig prydnad, jmf. **Pendentif**; krigsv. bottenförstärkningen med drufhalsen på en kanon, äfv. foten el. bottenstycket på en mörsare; boktr.k. prydnad, som nedtill slutar i en spets och som, i illustrerade arbeten, tjenar till att fylla tomrummet på en sida, der en del el. ett kapitel slutar; **c. de Parīs**, (- - parīh), egentl. pariserrumpa, lösrumpa; **c. de sac** (- - säck), återvändsgränd, notkil; fig. plats, hvarifrån man icke kommer längre, belägenhet, hvarur man ej kan komma lös. — **Culāsse** (qyläss'), f., krigsv. bottenstycket med drufvan på en kanon; svansskrufven på en bössa el. pistol; den nedersta, sjelfva den infattade delen el. ytan af en briljant, jmf. **Pavillon**. — **Culbūte** (qylbȳt'), f., kullerbytta. — **Culbutēra** och **Kylbyt-**, (fr. *culbutēr*, af *cul*, se ofvan, och g.fr. *buter*, *botter*, stöta, kullkasta), göra en kullerbytta, falla hufvudstupa; störtas, kullkastas, stupa; störta, kasta öfver ända.

**Culant**, se **Coul-**.

**Culbute, Culbutera**, se under **Cul**.

**Culdēēs** (qölldīhs), eng., el. **Culdēer**, pl., (uppkommet af lat. *cultōres Dēi:* Guds dyrkare), skotska och irländska andlige och munkar, som bedjande och lärande drogo omkring i dessa länder ända intill början af det 15:de århundradet.

**Cul-de-lampe, Cul-de-Paris, Cul-de-sac**, se under **Cul**.

**Culēe** (qylēh), f., fr., bromur vid land, mot hvilken brons första båge el. hela bron stöder sig.

**Culinārisk** och **Kul-**, lat. (*culinārius*, af *culīna*, kök), som hör till, som har afseende på kök el. matlagning.

**Culiss**, se **Coulisse**.

**Culminēra** och **Kulm-**, nylat. (af *cūlmen*, spets, höjd), i allmnht. nå sin höjdpunkt, vara på sin högsta höjd; astron. gå genom middagslinien, hafva uppnått sin högsta ståndpunkt på himmelen; fig. vara på sin lyckas, äras, lefnads o. s. v. höjd. — **Kulminatiōn**, f., astron. en stjernas gång genom middagslinien, i hvilket ögonblick hon, åtminstone hvad fixstjernorna beträffar, uppnått högsta spetsen el. punkten af sin bana; i allmnht. högsta höjd; **kulminatiōnspūnkt**, m., astron. en stjernas högsta ståndpunkt på himmelen; höjdpunkt, högsta grad, högsta ståndpunkt, som i ett el. annat afseende kan uppnås; **kulminatiōnstīd**, astron. det ögonblick, då en stjerna går genom middagslinien; i allmht. det ögonblick el. den tid, då något befinner sig på sin högsta ståndpunkt.

**Culōt** (qylåh), m., fr. (af *cul*, se d. o.), spädaste ungen i ett fågelbo el. andra djurs nästen; yngsta barnet i en familj; yngste ledamoten i ett sällskap; understa runda delen af flerahanda saker; bottensats, isht. metallisk; skifva af brändt ler, hvarpå diglar sättas i ugnen; byggn.k. stängelformig prydnad med löfverk. — **Culōtte**, f., pl. **-lōttes** (qylått'), åtsittande benkläder, byxor.

**Cūlpa**, f., lat., förseelse, felsteg, skuld; isht. lagf. den skuld, som består i ovarsamhet; **cūlpa lāta**, grof förseelse; **c. lēvis**, lätt, obetydlig förseelse; **c. levīssima**, högst obetydlig förseelse; **ēxtra cūlpam**, utan skuld; **in culpa**, egentl. i skuld, skyldig, straffvärd: **mēa cūlpa** (det är) min skuld! prestera **cūlpam**, lemna skadeersättning. — **Culpābel** och **Kulp-**, (lat. *culpābilis*), skyldig, straffvärd. — **Kulpabilitēt**, f., straffvärdhet. — **Kulpēra**, (lat. *culpāre*), beskylla. — **Kulpōs**, som har sin grund i förseelse, men ej i uppsåt.

**Cult, Culte, Cultivateur, Cultivera**, m. fl., se följ.

**Cultūr** och **Kult-**, f., lat. (*cultūra*, af *cōlere*, sköta, vårda; bearbeta; dyrka, ära), i allmnht. dels den verksamhet, som användes på ett föremål, för att förädla det och göra det lämpligt till vissa ändamål, dels äfv. följden af denna verksamhet; bearbetning, odling, bruk (af jorden); skötsel, ans, afvel; odling af själsförmögenheter, utbildning, förädling; **kultūrfōlk**, folk, som hunnit en bestämd bildningsgrad, som förvärfvat sig ett visst mått af odling, )( **Naturfolk; kultūrhistōria**, f., historien om menniskoslägtets utbildning och fortskridande utveckling, el. redogörelsen för den menskliga odlingens bildningsgång, för den enskiltes liksom hela slägtets sträfvan till förädling genom utveckling af alla de anlag och förmögenheter, som hafva uppnåendet af dess bestämmelse till mål; **kultūrväxter**, alla de växter, som menniskan, vare sig till nytta el. nöje, egnar särskilt omvårdnad. — **Cūltus** och **Kult**, fr. **cūlte** (qyllt'), m., egentl. omvårdnad, dyrkan; gudstjenst, offentlig gudsdyrkan; kyrkoväsende och kyrkobruk; äfv. i allmnht. obetingad och tillitsfull vördnad för och dyrkan af någon el. något; **cūltusministēr**, äfv. **kult-**, m., minister för kyrko- och undervisningsärender; **kūltusministērium**, n., den åt en minister uppdragna öfverstyrelsen af en stats kyrko- och undervisningsärender; samtliga de för handläggandet af dessa ärender anställda embets- och tjenstemän; äfv. samtliga de embetsrum, hvarest dessa ärender handläggas. — **Kultivēra**, (m.lat. *cultivāre*, fr. *cultivēr*), uppbruka, bearbeta jorden, odla; sköta, idka; underhålla, fortsätta; utbilda, förädla, förfina. — **Cultivatēūr** (qyltivatōhr), och **Kultīvatōr**, m., fr., åkerbrukare, landtman; växtodlare. — **Cultivātor** och **Kult-**, m., nylat., ett slags åkerbruksredskap; jmf. **Exstirpator** och **Scarificator**. — **Kultivatiōn** och **Kultivēring**, f., uppbrukning, odling; växtodling; förädling.

**Cultus**, m. fl., se föreg.

**Culör**, se **Couleur**.

**Cum**, lat. förord: med, tillika med; jmf. **Con**. *Sammanställningar med* **Cum**, *såsom* **Cum**

**appertinentiis, Cum approbatione, Cum Deo, Cum infamia, Cum privilegio** *m. fl., sökes under sammanställningens hufvudord, således under:* **Appertinentia, Approbatio, Deus, Infamia, Privilegium.**

**Cumarīn** och **Kum-**, n., kamferaktigt växtsalt, som finnes i tonkabönor samt i flera andra, dels inhemska, dels utländska växter.

**Cum bona venia,** se under **Venia.**

**Cum grano salis,** se under **Granum.**

**Cum hoc, ērgo prōpter hoc,** lat., samtidig dermed, alltså grundad deri; jmf. **Post hoc, ergo propter hoc.**

**Cumidīn** och **Kum-**, äfv. **Cyanidīn,** n., två, anilinen liknande, i stenkolstjära förekommande baser.

**Cum insigniori laude, Cum laude,** se under **Laus.**

**Cum licentia superiorum,** se under **Licentia.**

**Cum notis variorum,** se under **Nota.**

**Cum spe succedendi,** se under **Spes.**

**Cumulēra** och **Kum-**, lat. (*cumulāre*, af *cūmulus*, råge), hopa; samtidigt förebringa; på en gång innehafva flera sysslor och uppbära de dermed förbundna löner. — **Kumulatiōn,** lat. **cumulātio,** f., hopande; retor. hopande af liknande begrepp, jmf. **Amplification; cumulātio actiōnum,** lagf. förening el. hopande af flera klagomål i en klagoskrift. — **Kumulatīv,** hopande, samlande, sammanställande, sammanfattande.

**Cunābula,** pl., lat. (af *cūnae*, vagga, fågelnäste, af *cubāre*, ligga), vagga; födelseort; upprinnelse; början; **a cunābulis,** ifrån vaggan, allt ifrån den späda barndomen, fig. allt ifrån början, jmf. **Ab incunabulis.**

**Cunctēra** och **Kunkt-**, lat. (af *cunctāri*, dröja), dröja, söla; förhala tiden; vara betänksam vid sina mått och steg. — **Kunktatiōn,** f., dröjande; senfärdighet, söl, dröjsmål. — **Cunctātor,** m., dröjare, sölare; särskilt i rom. hist.: binamn på diktatorn Fabius Maximus, som genom sitt betänksamma sätt att föra krig uppehöll Hannibal i dennes segerlopp.

**Cuneiform,** se under **Cuneus.**

**Cunētte** (qynätt'), f., fr. (af lat. *cūnae*, vagga), krigsv. liten vattengraf el. ränngraf midtuti fästningsgrafven el. strax utanför vallen.

**Cūneus,** m., lat., kil; äfv. kilformig slagordning; **cūneus cūneum trūdit,** lat. ordspråk: den ena kilen drifver den andra. — **Cuneāl** och **Cuneiform,** äfv. **Kun-**, kilformig.

**Cunīculus,** m., lat., egentl. kanin; underjordisk gång, mina. — **Cuniculārius,** m., skansgräfvare.

**Cupabel,** se **Coupable.**

**Cupé,** se **Coupé.**

**Cupellēra** och **Kup-**, lat. (af *cupēlla*, litet kar, så, tunna), pröfva el. rena ädla metaller genom bly; jmf. **Capellera.** — **Kupellatiōn,** f., förfaringssättet vid silfvers skiljande från bly genom afdrifning.

**Cupera,** se **Coupera.**

**Cupiditēt** och **Kup-**, f., lat. (*cupiditas*, af *cūpidus*, lysten, af *cūpere*, åtrå), begär, trånad, lystenhet. — **Cupīdo,** m., egentl. begär, kärleksåtrå, kärlekstrånad; rom. myt. kärlekens gud; jmf. **Amor.**

**Cupido,** se föreg.

**Cuplett,** se **Couplet.**

**Cupol,** se **Coupole.**

**Cupōlūgn** och **Kup-**, (jmf. *Coupole*), på ett fast underlag hvilande, med en murad, kupig öfverhvälfning el. huf försedd ugn till omsmältande af tackjern.

**Cupong,** se **Coupon.**

**Cūprum,** n., lat. (af *cȳprium*, kyprisk, näml. *aes:* metall), koppar.

**Cūra,** f., lat. (g.lat. *cōēra*), vård, omsorg, försorg, förvaltning; i följ. bemärk. **Kur,** m., sjukvård, läkarevård; botningssätt; botemedel; badkur: användandet af bad, isht. hafsbad, till helsans stärkande el. återvinnande; brunnskur: brunnsdrickning el. drickande af mineralvatten till helsans stärkande el. återvinnande: **cūra absēntis,** omsorgen om en frånvarandes förmögenhet; **c. animārum,** själavård; **c. bonōrum,** förvaltning af förmögenhet el. gods; **c. extraordināria,** egentl. utomordentlig förvaltning, förvaltning af en till myndiga år hunnen, men af ett el. annat skäl för omyndig förklarad persons egendom; **c. legītima,** i laga form öfvertaget förmynderskap; **c. testamentāria,** det i någons testamente anordnade förmynderskap; **c. vēntris,** förvaltning af förmögenhet, tillkommande en aflidens ännu ofödda barn; **cūram gērens,** m., den, som förestår pastoralvården i en församling: vicepastor; **pro cūra,** för besvär och omak, för nedlagd möda. — **Kurābel,** nylat., som kan läkas, helas el. återställas; helbar, botlig. — **Kurabilitēt,** f., helbarhet, botlighet. — **Kurānd,** m. och f., pl. **-rānder,** myndling, fosterbarn. — **Kurāt,** m., nylat. **curātus,** ital. **curāto,** eng. **cūrate**(kjūhreht), själasörjare; en, som handhafver själavården för en annan. — **Kuratēl,** n., (m.lat. *curatēla*), förmynderskap, sysslomanskap; i allmnht. kurators embete el. åliggande. — **Kuratiōn,** f., botande, tillfrisknande, bättring. — **Kuratīv,** återställande till helsan, läkande, botande. — **Curātor** och **Kur-**, m., lat., förmyndare, syssloman, god man; vårdare; rådgifvare; vid våra högskolor: person, som af sina landsmän fått sig ledningen af en nations angelägenheter anförtrodd; vid tyska och danska universiteter: af staten såsom uppsyningsman anställd högre embetsman; **curātor absēntis,** förmyndare för en frånvarande, hvars vistelseort är obekant; **cur. bonōrum,** god man i en konkurs, syssloman i ett sterbhus; **cur. datīvus,** af vederbörande myndighet tillsatt förmyndare; **cur. lītis, ad litem** el. **ad lītes,** den, som i en konkurs träder i gäldenärs ställe, för att träffa uppgörelse med borgenärerna, jmf. **Contradictor;** en, som förrättar bouppteckningar och i allmnht. om händer har sterbhusens rättsliga angelägenheter; **cur. māssae,** förvaltare af en gäldenärs bo el. af ett sterbhus; **cur. prōdigi,** förmyndare för slösare; **cur. vēntris,** förvaltare af förmögenhet, tillkommande en alidens ännu ofödda barn; — **curatōrio nōmine,** i myndlings namn el. såsom förmyndare, såsom syssloman. — **Curatōrium,** n., förmynderskap; förordnande att vara

förmyndare, syssloman, god man; äfv. vederbörande myndighets stadfästelse å det någon gifna uppdrag att vara förmyndare, god man o. s. v. — **Kurēra,** (lat. *curāre*, egentl. ombesörja), återställa till helsan, läka, bota.

**Curaçāo** (kurassão, hos oss vanl., i enlighet med franska uttalet: qyrassåh), m., portug., ett slags fint brännvin, som beredes af en, på den Holland tillhöriga vestindiska ön *Curaçao* växande, art pomeranser.

**Curage, Curagös,** se **Courage.**

**Curam gerens, Curand,** se under **Cura.**

**Curant,** se **Courant.**

**Curassao,** se **Curaçao.**

**Curasso,** se **Hocko.**

**Curat, Curatel, Curation, Curativ, Curator,** m. fl., se under **Cura.**

**Curbera, Curbettera,** se under **Courbe.**

**Curcūlio,** m., lat., egentl. sädesmask; namn på en komedi af Plautus och en i densamma förekommande snyltgäst; fig. tallrikslickare, snyltgäst.

**Cūrcuma,** f., nylat. (af arab. *kurkum, karkam*, hebr. *karkôm*), utländskt örtslägte, hvaraf en i Ostindien vildt växande art (*cūrcuma lōnga*) i sin knottriga, sega, gulbruna och kryddsmakande rot lemnar gurkmeja (gul ingefära, indisk saffran), som hos oss hufvudsakligen användes till färgning. — **Curcumīn** och **Kurk-,** n., af gurkmeja beredt hartsartadt färgämne.

**Curē** (qyrēh), m., fr. (ital. *curāto*, af lat. *curātus*), kyrkoherde, jmf. **Curat** och **Pastor;** äfv. ett slags pelskappa el. pelsrock.

**Cure-dēnt** (qyhr'dāng), m., fr. (af *curēr*, rengöra, och *dent*, tand), tandpetare.

**Curēe** (qyrēh), f., fr. (prov. och g.sp. *corāda*, ital. *corāta*, de hjertat omgifvande inelfvorna, af lat. *cor*, hjerta), jäg.t. innanmätet af villebråd och isht. de delar deraf, som ges åt jagthunden.

**Curera,** se under **Cura.**

**Curētte** (qyrätt'), f., fr. (af *curēr*, rensa, rengöra, af lat. *curāre*, vårda, hålla ren), läkek. redskap till rensning af urinblåsan.

**Cūria** och **Kūr-,** f., lat., i det gamla Rom: hvar och en af de 30 folkafdelningar, hvari de tre äldsta tribus voro genom Romulus indelade, och i hvilka ursprungl. endast patricierna hade rösträtt; sederm. hvarje enskilt kurias församlingshus; det ställe, hvarest senaten hade sina sammankomster; äfv. senaten sjelf samt den högsta förvaltningsmyndigheten för kolonierna; i allmnht. rådhus; rådsförsamling, råd; äfv. domstol; stiftshus; understundom äfv. afdelning af en riksdag, kammare; **cūria feudālis,** länsdomstol; **cūria romāna** el. **rōmerska kūrian,** inbegreppet af samtliga påfliga embetsmän och domstolar till handhafvande och utöfvande af den allmänna kyrkorätten; **in cūria,** på rådhuset, i rådet; **stīlus** el. **stȳlus cūriae,** m., el. **kuriālstil,** m., det vid domstolar och embetsverk antagna skrifsättet vid skrifters affattande, i afseende på satsbyggnad, stafning, benämningar o. a. d., lagstil. — **Kuriāl,** (lat. *curiālis*), formlig, i lag- el. kanslistil; **kurialstil,** se ofvan: **Stilus curiae.** — **Kuriālier,** pl., lat. **curiālia,** lagstilens egendomligheter och formligheter. — **Kurialīster,** pl., nylat., de katoliker, som tillerkänna påfven oinskränkt makt i alla kyrkliga angelägenheter, ifriga anhängare af påfvens och den romerska kyrkans makt; jmf. **Ultramontaner;** )( **Episkopalister.** — **Curiātim,** lat., efter kurier, kurievis; gemensamt. — **Kuriātrōst,** gemensam röst; jmf. **Votum.** — **Cūrio,** m., pl. **curiōnes,** el. **Kuriōn,** m., pl. **-ōner,** föreståndare för en fornromersk kuria, som derjemte äfven var prest.

**Curieux,** se följ.

**Curiōs** och **Curiōs,** äfv. **Kurj-,** lat., fr. **curiēūx** (qyrjöh), (lat. *curiōsus*, egentl. sorgfällig, alltför omtänksam, af *cūra*, se d. o.), egentl. nyfiken, förveten; sällsam, besynnerlig, egen, märkvärdig. — **Curiositē** (qyrjåsitēh), fr., och **Kuriositēt,** f., lat. **curiōsitas,** nyfikenhet, förvetenhet; märkvärdighet, sällsynthet, raritet, i dessa tre bemärkelser äfv. **Curiōsum,** n.; äfv. understundom hos oss: sällsamt, besynnerligt, eget beteende och sätt att vara; pl. **curiositēs** (-tēh) och **kuriositēter,** äfv. lat. **curiōsa,** sällsyntheter, märkvärdigheter; **curiositātis cāūsa,** lat., el. **par curiositē,** fr., af nyfikenhet, af förvetenhet; för sällsynthetens, för egenhetens skull.

**Curir,** se under **Coureur.**

**Curiös,** se **Curios.**

**Cūrrency** (qōrrensi), f., eng. (af lat. *cūrrere*, löpa), lopp, omlopp; det i omlopp varande mynt, isht. pappersmynt.

**Currēnda,** f., lat. (af *cūrrere*, löpa), kör af fattiga skolgossar (currendāner och kurr-), som draga från hus till hus och emot en liten almosa afsjunga sina, till det mesta andliga, sånger; äfv. rundskrifvelse, jmf. **Circulär** och **Corrumpa.**

**Currēnt** och **Kurr-,** lat. **cūrrens,** (partic. af *cūrrere*, löpa), löpande; jmf. **Courant; currēnte cālamo,** (jmf. *Calamus*), med löpande penna, så fort, som pennan kan löpa; **currente anno** och **currentis anni,** se under **Annus; currentis mensis,** se under **Mens; kurrēntskrīft,** den vid skrifning brukliga el. gängse, allmänna skriften.

**Cūrricle** (qōrrikl'), m., eng. (ital. *corrīcolo*, af lat. *cūrrere*, löpa), lätt, tvåhjulig vagn, vanl. förspänd med två hästar; jmf. **Cabriolet.**

**Currīculum,** n., lat. (af *cūrrere*, löpa), kapplöpningsbana, rännarebana; **currīculum vītae,** lefnadslopp; lefvernesbeskrifning.

**Curried,** se följ.

**Cūrry (1)** (qōrri), n., eng. (hindost. *khura*, egentl. njutbar), af åtskilliga växters blad beredt ostindiskt kryddpulver, som användes för att höja smaken på åtskilliga kötträtter. — **Cūrried** (qōrrid), kryddad med curry.

**Cūrry (2),** m., eng. mansnamn = **Konrad,** se d. o.

**Curs,** se **Cours;** se äfv. **Cursus,** under **Cursim.** — **Cursera,** se under **Cours.**

**Cursēūr** (qyrsöhr), m., fr. (af *courīr*, lat. *cūrrere*, löpa), löpare på lineal, gradstock o. s. v.

**Cursibel,** se under **Cours.**

**Cūrsim,** lat. (af *cūrrere*, löpa), hasteligen, flyktigt; lösligt. — **Cursīv** och **Kurs-,** om stil: lutande, snedliggande; äfv. lätt och obehindrad,

flygtig, löslig; subst. f., äfv. **kursīvstīl**, m., af den i Venezia bosatte romaren Aldus Manutius, d. 1516, (jmf. **Aldina**), uppfunnen, sned eller lutande latinsk boktryckarstil (*a, b, c, d*), jmf. **Antiqua**. — **Cūrsor**, m., pl. **cursōres**, och **Kūrsor**, m., pl. **kursōrer**, löpare, ilbud, budbärare; vaktmästare vid högskolor. — **Cursōrie**, oafbrutet; flygtigt, lösligt. — **Kursōrisk**, fortlöpande, oafbruten; flygtig, löslig; **kursōrisk lektiōn**, f., fortlöpande, ej genom några anmärkningar el. förklaringar afbruten läsning, )( **Statarisk**, se d. o. — **Cūrsus** och **Kurs**, m., egentl. lopp; fullständigt föredrag af en vetenskaps alla delar i deras naturliga följd; den fullständiga kedja af vetenskaper, som vid högskolor måste för ett visst fack genomgås och inläras; äfv. tiden för ett bestämdt studium, lärotid.

**Cursiv, Cursor, Cursus**, se föreg.

**Curtāna** (qörrtāna), f., eng., det engelska riksvärd utan spets, som vid kröningen bäres framför den, som krönes.

**Curtis, Curtisan**, m. fl., se under **Courtisan**.

**Curūlis**, f., lat. (af *cŭrrus*, vagn), = **Sella curulis**, se under **Sella**; — subst. m., hos de gamla romarne: patricisk edil: innehafvare af en af de tre högsta statsvärdigheterna med rätt till sella curulis, hvarför han också kallades **Curūledīl**, jmf. **Edil**.

**Cūrva** (näml. **līnea**: linie) och **Kūrva**, f., lat. (af *cūrvus*, krokig), kroklinie, båglinie, isht. del af en cirkelperiferi. — **Kurvatiōn**, f., (lat. *curvātio*), och **Kurvatūr**, f., (lat. *curvatūra*), krökning, böjning, krokighet. — **Kurvitēt**, f., (lat. *cūrvitas*), krokighet.

**Curör**, se **Coureur**.

**Cusin, Cusinage**, se **Cousin**.

**Cūstard** (qōstärd), m., eng., i England mycket omtyckt rätt, beredd af ägg, grädde, socker, kanel m. m.

**Custodia, Custodiat**, se under **Custos**.

**Cūstom** (qōstöm), n., eng. (egentl. vana, plägsed, bruk; jmf. *Costume* och *Coutume*), tull; **cūstom-hōūse** (- haus), n., tullhus; **cūstom-lāw** (- låh), m., pl. - **-lāws** (- låhs), tullförordning; **cūstom-pēnny** (- pänni), m., införselstull i England för utländska varor, äfv. tullgodtgörelse för åter utförda utländska varor.

**Cūstos**, m., pl. **custōdes**, och **Kūstos**, m., pl. **kustōder**, lat. (ital. *custōde*), väktare, uppsyningsman, ordningsman; vid våra undervisningsverk: gosse el. yngling, som, än dertill utsedd genom kamraternas val, än efter tur, har tillsyn öfver ordningen ibland lärjungarna, äfv. **cūstos mōrum**: sedeväktare (jmf. *Mos*): klockare; fig. sträng vaktare, omutlig uppsyningsman; ord el. stafvelse, som sättes nederst till höger på en skrifven el. tryckt sida, för att angifva början af skriften el. trycket på nästa sida; tonk. tecken vid slutet af en notlinie, som antyder den not, hvarmed nästa linie begynner (i de båda sista bemärkelserna äfv. **Kustōd**, m.). — **Custōdia**, f., beskydd; bevakning; fängelse; **custōdia lībera**, hos de gamla romarne: husarrest. — **Kustodiāt**, n., nylat., väktarembete, uppsyningsmanspost; i Ungern: kronbevararevärdighet.

**Cuticula**, se följ.

**Cūtis**, f., lat. (af stammen *kut*, gr. *kyt*, hvaraf *kŷtos*, hud), hud, isht. den egentliga el. läderhuden; jmf. **Corium** och **Epidermis**. — **Cutīcula**, f., egentl. lilla huden, öfverhuden = **Epidermis**. — **Cutītis**, f., nylat., läkek. brand i huden.

**Cutym**, se **Coutume**.

**Cuvert, Cuvertera**, se **Couvert**.

**Cuvētte** (qyvätt'), f., fr. (af *cūve*, lat. *cūpa*, prov. *cūba*, kar, så, kyp), tvättfat; kärl af bly el. jernbleck, för att samla och afleda vatten ifrån takrännor, källor m. m.; på fickur: det inre, sjelfva urverket täckande locket, som är försedt med två hål för urets ställande och uppdragande; äfv. = **Cunette**, se d. o.

**Cyān** el. **Cyanogēn**, n., gr. (af *kyāneos*, mörkblå) af Gay-Lussac 1815 upptäckt färglös gas med stickande, vidrig lukt, bestående af en förbindelse mellan kol och qväfve, och som i förening med väte bildar cyanväte el. blåsyra, ett af de starkaste gifter. — **Cyanīd**, m., förbindelse af cyan med brännbara grundämnen. — **Cyanīt**, m., af kiselsyra och lerjord bestående stenart med blå färg. — **Cȳanomēter** el. **Kyanom-**, m., (gr. *metrēin*, mäta), redskap till att mäta och bestämma graden af himmelens blå färg och dymedelst äfv. af luftens renhet. — **Cȳanopathī** och **-patī**, (gr. *pathēin*, lida), äfv. **Cyanōsis**, f., blåsot: sjukdom, som uppkommer genom det venösa blodets omedelbara öfvergång i det arteriella medelst öppna förbindelsevägar, och som utmärker sig genom den blå färg huden antager, stor svaghet, nervösa åkommor, såsom fallenhet för svimningar m. m. — **Cyanōtisk**, blåsiktig.

**Cyanid**, se föreg.

**Cyanisering**, se **Kyan-**.

**Cyanit, Cyanometer, Cyanopathi, Cyanosis, Cyanotisk**, se under **Cyan**.

**Cȳathus**, m., lat. (gr. *kȳathos*), bägare; läkek kopphorn; bot. en svampart. — **Cȳathifōrm** och **Cȳatif-**, nylat. (af lat. *fōrma*, gestalt, form), bägarformig.

**Cȳbele** el. **Cybēbe**, f., gr. (*kybālä* el. *kybābä*), mytol. den allherrskande, den allnärande, en sinnebild af månen och jordens fruktbarhet: ursprungl. frygisk gudomlighet, hvars dyrkan hos grekerna sammansmälte med Rheas samt sedermera äfv. utbredde sig till Rom.

**Cycadeer**, se följ.

**Cȳcas**, f., nylat. (efter gr. *kȳkas*, ackus. plur. för *kōikas*, af *kōix*, lat *coïx*, etiopisk palmart). sagopalm, ostindiska brödträdet. — **Cycadē-er** och **Cyk-**, pl., i tropiska Asien och Amerika, vid Goda Hoppsudden samt på Madagaskar förekommande familj af palmlika träd med enkel, cylindrisk, fjällig, el. med ärr efter affallna blad märkt stam, och med de få, stora, skaftade bladen samlade i stammens topp, samt med blommor, som äro tvåbyggare, och hvilken familj utmärker sig genom en halt af satsmjöl el. stärkelse i stammens märg, hvarigenom denne blir ätlig och brukas till beredning af bröd.

**Cyclus**, se **Cyklus**.

**Cydōnia**, f., gr. (*kydonia*) och lat., qvitten: fruktkärnorna af det i Orienten och södra Europa växande trädet cydōnia vulgāris, hvilka utmärka sig för sin ymniga slemhalt och som med anledning häraf få sin vidsträckta användning i läkekonsten; äfv. **Cydōnium**, n.

**Cykel, Cyklader, Cykliker, Cykloid, Cyklon,** m. fl., se under **Cyklus.**

**Cyklōp,** m., gr. (*kўklops*, lat. *cўklops*, af gr. *kўklos*, rund, och *ops*, öga, syn), egentl. en rundögd; hos Homer: medlem af en urgammal, jättelik folkstam på Sicilien; i den sednare mytol. benämning på Vulcans jättelika smeder, som hade ett enda rundt öga midt i pannan. — **Cyklopī,** f., enögdhet. — **Cyklōpisk,** som egnar sig för, som härrör ifrån en cyklop el. cykloper; enögd; cyklopiskt byggnadssätt, det första, råa byggnadssättet med ohuggna, lösligt öfver hvarandra uppstaplade och ofta icke ens genom något bindemedel förenade stenblock; cyklopiska murar, jättemurar ifrån Greklands och Italiens forntid, hvaraf ännu återstoder finnas, sammanfogade af väldiga klippblock, och hvilkas uppbyggande synes hafva kräft jättekrafter.

**Cyklorama,** se under **Cyklus.**

**Cyklōsis** och **Cyklōs,** f., gr. (af *kўklos*, rund), omringande, inneslutning; äfv. mjölksaftens kretslopp i de fina lifskärlen; kretsrörelse.

**Cykloskop,** se följ.

**Cўklus** el. **Cўkel,** m., gr. (*kўklos*), krets, omlopp, omfång; kretsbevis, kretsslut, jmf. **Circulus;** tidskrets, tidsring: visst antal år, som, när de äro förflutna, åter börja räknas ifrån början el. efter hvilkas förlopp vissa (astronomiska) fenomener åter inträda i samma ordning, som förut; kretslopp, omloppstid; äfv. sago- el. diktkrets, sagokedja, sammanhängande följd af historiska dikter, för såvidt de hafva en gemensam medelpunkt; krets af föredrag, målningar o. s. v., som vända sig kring ett och samma hufvudföremål; **indiktiōnscўkel,** den romerska skattetidskretsen, krets af 15 år; **mānсўkel,** krets af 19 år; **sōlcўkel,** krets af 28 år. — **Cyklāder,** pl., (gr. *kyklādes*), el. **Cyklādiska öar,** kretsöar; särskilt: till Grekland hörande ögrupp i egeiska hafvet, bestående af 60 öar, hvaribland de vigtigaste äro Paros, Naxos, Delos, Zea, Andro, Mykone, Santorin, Stampalia och några andra. — **Cўkliker,** pl., el. **Cўkliska skalder,** episke skalder efter Homer och med honom till förebild, hvilkas, endast i några få fragmenter bevarade, dikter behandlade de väsendtligaste delarna af den forngrekiska guda- och hjeltesagan och voro ordnade i en sammanhängande följd med de homeriska, hvilka de fullständigade och fortsatte. — **Cykloīd,** f., hjullinie: kroklinie, som beskrifves af en punkt på en cirkelperiferi, hvilken rullar framåt i rät linie; jmf. **Brachistochrone,** under **Brachybiotik;** tonk. i militärmusik brukligt basuninstrument, flerfaldigt krökt och försedt med ventiler. — **Cykloidāl,** krets- el. hjullinig. — **Cykloīmber,** m., kroklinie med dubbel krökning, som bildas på ytan af en cylinder med kretsformig bas. — **Cyklometrī,** f., (gr. *metrēin*, mäta), lära om cirklars mätning, kretsmätning. — **Cyklōn,** m., hvirfvelvind, ytterst häftig stormvind, isht. i de tropiska trakterna, som skiljer sig ifrån vanliga vindar såväl genom sin utomordentliga styrka som genom sin egendomliga uppkomst och sitt kretsformiga framrusande. — **Cyklorāma,** n., (gr. *horān*, se), stor rundmålning, krets af målningar, återgifvande landskap, historiska tilldragelser o. s. v., vanligen med inre sammanhang sinsemellan. — **Cykloskōp,** n., (gr. *skopēin*, skåda, se), kretsmätare, ett slags redskap till afstickning af jernbankrökningar.

**Cylīnder,** m., gr. (*kўlindros*, af *kylīndein*, vältra, rulla), lat. **cylīndrus,** vals, vält; geom. solid figur, som uppkommer, då en rätvinklig parallelogram vänder sig omkring en af sina sidor; sul, hvars genomskärning är öfverallt lika stor; urm.t. ett slags affall el. den del af ett ur, som återställer drifkraftens regelmessiga verkan, jmf. **Echappement; cylīndermaskīn,** m., inrättning till glättande af väfda tyger, jmf. **Calandre; cylīnderspegel,** spegel med cylindrisk hvälfning, som gör den återgifna bilden längre och smalare än i verkligheten; **cylīndrus horodīcticus,** solur i form af en vals; **cyl. pyrotēchnicus,** med handgranater fylld cylinder: stormvals. — **Cylīndrisk,** valsformig. — **Cylīndrokōnisk,** valskägelformig.

**Cymbāl,** m., lat. (*cўmbalum*, gr. *kўmbalon*, af *kўmbos*, ihåligt kärl, bäcken), t. **cўmbel,** i bibeln flerestädes omnämdt hebreiskt musikinstrument, bestående af tvenne skålformiga kopparpjeser, hvilka slogos emot hvarandra, hvarvid de gåfvo ett starkt och särdeles genomträngande ljud; liknande tonredskap hos greker och romare, som hufvudsakligen begagnade det vid fester till Cybeles ära; gammalt, ännu i Ungern brukligt instrument, bestående af en aflång, fyrkantig el. triangelformig låda, hvars öfre del, bildande en med tvenne ljudhål försedd resonansbotten, är öfverspänd med metallsträngar, som anslås med träpinnar: hackbräde, äfv. **Cēmbalo** (tjēmb-), m., ital.; stundom äfv. = **Triangel;** pl. **cymbāler,** messingstallrikar vid turkisk och militärmusik; **cўmbelstērn,** m., t. (*stern*, stjerna), numera ur bruk kommet orgelregister, bestående af en öfver fasaden anbringad och med små klockor i uddarne försedd stjerna, som genom vädrets påtryckning bragtes i hastig svängning, hvarigenom ett lifligt pinglande uppkom.

**Cynānche,** f., gr. (*kynānchä*, egentl. hundstrypning, af *kўon*, hund, och *ānchein*, strypa), läkek. brand i luftstruphufvudet, strypsjuka.

**Cynanthropī** och **-tropī,** f., gr. (af *kўon*, hund, och *ānthropos*, menniska), vansinne, hvarvid den sjuke inbillar sig vara en hund.

**Cynegetīk,** f., gr. (*kynägetikā*, näml. *tēchnä*: konst, af *kynāgētäs*, egentl. hundledare, jägare, af *kўon*, hund, och *āgein*, föra), jagtkonst. — **Cynegētisk,** som hör till el. har afseende på jagtkonsten.

**Cyniatrī,** f., gr. (af *kўon*, hund, och *iatrōs*, läkare), hundläkekonst.

**Cўniker,** m., gr. (*kynikōs*, hundaktig, usel, af *kўon*, hund, el. af *kynōsarges*, en utom Athen belägen, åt Herkules helgad plats för kämpalekar, hvarest cynikerna först samlades), egentl. hundfilosof; öknamn på anhängarne af den genom Sokrates' lärjunge Antisthenes omkr. 380 f. Kr. i Athen bildade filosofiska skola, hvilkas hufvuduppgift, enligt deras eget förmenande, var att utöfva dygden, som de åter ansågo bestå i förmågan att kunna umbära allt yttre och att af detsamma vara fullt oberoende, hvarjemte de äfven ansågo allt naturligt för

anständigt och tillåtet; sederm. fig. rå naturmenniska, som föraktar all sed och allt skick, snuskig, skamlös, osedlig menniska. — **Cȳnisk,** egentl. hundaktig; smutsig, snuskig; oanständig, skamlös, osedlig. — **Cynīsmus** och **-nīsm,** m., förakt för, åsidosättande el. vårdslösande af den yttre anständigheten; snuskighet; osedlighet, skamlöshet.

**Cynocēphalus,** m., lat. (gr. *kynokēphalos*, af *kȳon*, hund, och *kephalā*, hufvud), gamla verlden tillhörande apslägte, utmärkt genom sina grofva lemmar och sitt vederstyggliga utseende, med ett hufvud, som liknar hundens. — **Cynographī** och **-grafī,** f. (gr. *grāphein*, skrifva), beskrifning öfver hundar. — **Cynolȳssa,** f., (gr. *lȳssa, lȳtta*, raseri), hundsjuka; vattuskräck. — **Cynomachī** och **-makī** (-qīh), f., (gr. *māchā*, strid), hundstrid. — **Cynophorī** och **-forī,** f., (gr. *phērein*, bära), fordom brukligt straff, som bestod i att bära en hund. — **Cynorexī,** f., (jmf. *Orexi*), hundhunger, varghunger. — **Cynosūra,** f., (gr. *kynosurā*, hundsvans), bland de gamla grekerna: benämning på den stjernbild, som nu kallas lilla björn; nu: den klaraste stjernan i denna stjernbild el. polarstjernan, en nästan orörlig stjerna vid nordpolen, efter hvilken sjömännen ford. riktade sin kurs; deraf fig. ledstjerna, ögonmärke.

**Cȳnthius,** m., och **Cȳnthia,** f., lat. (gr. *Kȳnthios, Kynthīa*), binamn på Apollo och Diana, hvilka, enl. grek. myt., voro födda på berget *Cȳnthus*, gr. *Kȳnthos*, på ön Delos.

**Cyophori, Cyotrophi,** se **Kyo-.**

**Cypellomachi,** se **Kypell-.**

**Cȳpergrās,** lat. **cypērus** (gr. *kȳpeiros*), bot. slägte bland halfgräsen, af hvars arter märkas den i södra Europa inhemska cypērus esculēntus, hvars välsmakliga, en fet olja innehållande rotknölar (jordmandel) begagnas till föda och ätas både rå och kokta, samt cypērus papȳrus, hvars tjocka, krypande rötter åtos af de gamla egyptierna, och af hvars starka strån det berömda egyptiska papperet förfärdigades.

**Cȳperkätt,** afart af kattslägtet, grå med svarta ränder. — **Cȳperpāron,** en sort stora, gröna, vid mognadstiden klart gula, mot solsidan brunröda päron, med gråa prickar, och som mogna i september. — **Cȳpervīn,** ett slags hetsigt, sött vin ifrån Cypern, som är rödt, när det kommer ifrån pressen, men efter 5 el. 6 års förlopp får en blek färg.

**Cyprēss,** m., lat. (*cuprēssus*, gr. *kypārissos*), trädslag, af hvars många arter den mest bekanta är den i Orienten, Nordafrika och södra Europa växande cuprēssus sempervīrens, hvilken växer rak och spetsig med mörkgröna, smala, spetsiga blad, liggande öfver hvarandra liksom taktegel och bildande fyrkantiga grenar, samt hvilken för sitt dystra utseende redan af gammalt blifvit en sinnebild af sorgen.

**Cȳpria** el. **Cȳpris,** f., lat. (af gr. *Kȳpris*), binamn på Venus af ön *Cypern* (lat. *Cȳprus*, gr. *Kȳpros*), der hon ifrigast dyrkades. — **Cȳpripōr,** m., (af *Cȳpridis pūer*), Cypris' son, numera föråldradt uttryck, men ofta förekommande i förra århundradets dikter, för att beteckna Amor el. Cupido.

**Cyrenāiker,** pl., anhängarne af en genom Aristippos ifrån *Cyrēne* (gr. *Kyrānā*), omkring 380 f. Kr. stiftad filosofisk sekt, som efter vid pass 100 års blomstring inom och utom Grekland förträngdes af Epikur, och hvilka, emedan de ansågo nöjet (gr. *hädonā*) såsom det högsta goda, äfven kallades **Hedōniker** el. **Hedonīster;** jmf. **Hedonismus.**

**Cyrīlliska bokstäfver,** (efter uppfinnaren, biskop *Cyrīllus* i 9:de årh.), det gammalslaviska alfabetet.

**Cyropädī** och **-pedī,** f., gr. (*kyrupaidēia*, af *Kȳros*, Cyrus, och *paidēia*, uppfostran, undervisning), titel på en af den grekiske historieskrifvaren och fältherren Xenophon, född i Athen omkr. 445, död omkr. 354 f. Kr., författad politisk roman, som skildrar hurudan en furste bör vara, för att kunna kallas rättrådig, och huru han skall kunna blifva det: furstespegel.

**Cyrtoma,** se **Kyrtoma.**

**Cystalgi,** se **Kyst-,** under **Kystis.**

**Cystitis,** se **Kysthitis.**

**Cystis,** se **Kystis.**

**Cythēre** och **Cytherēa,** f., (gr. *Kythēreia*), binamn på Venus efter den i egeiska hafvet liggande ön *Cythēra* (gr. *Kȳthära*, nu: Cerigo), der hon, enl. sagan uppstigen ur hafvets skum, landsteg, och der hon äfven ifrigt dyrkades.

**Cȳtisus,** m., lat. (gr. *kȳtisos*), i Europa, Asien och norra Afrika växande örtslägte, hvars mest bekanta art är det hufvudsakl. i Italien förekommande bönträdet (cȳtisus labūrnum), som utmärker sig genom sin hastiga växt och sina sköna, långa, nedåthängande, guldgula blomklasar, och derföre odlas som praktväxt, samt af hvars blommor ett vackert gult färgämne erhålles, medan den hårda veden användes till musikaliska och matematiska instrumenter samt finare snickarearbeten. — **Cytisīn,** n., eget, i bönträdets frukter innehållet ämne, hvilket, intaget, alstrar yrsel, svindel och envis kräkning.

**Cytoblastēm,** n., gr. (af *kȳtos*, urhålkning, och *blāstema*, frö, af *blastānein*, uppspira, spricka ut), det geléartade ämne, hvarur växternas cellväf utvecklar sig.

**Czaar** el. **Czar** (zahr), m., och **Czarīnska,** f., (g.pol. *czar*, rysk. *zarj*, af lat. *cāēsar*, gr. *kāīsar*), ford. titel för ryska rikets beherrskare och hans gemål, kejsare, kejsarinna. — **Czarēwitsch,** m., ford. titel för ryska kejsarens son, storfurste. — **Czarēwna,** f., ford. titel för ryska kejsarens dotter, rysk kejserlig prinsessa. — **Czārisk,** som hör till el. har afseende på czarerna.

**Czaikīster** (tschaiqī-), pl., rysk. (af *tschāika*, pol. *czaik*, beväpnad båt; jmf. *Kaik* och *Tschaikister*), österrikiska soldater, tillhörande de på gränserna uppställda pontonierbataljonerna.

**Czakān** (tschak-), m., ung., stridsyxa; i Österrike och Böhmen brukligt tonredskap bestående af en urhålkad träkäpp af en vanlig käpps längd, å hvars öfra ända finnas tonhål, och som intoneras genom ett, med tvenne hål försedt munstycke: stockflöjt.

**Czakō** (tschakåh) m., ung. (*csakō*), soldathatt, vanl. af läder.

**Czāpka** (tschāpka), f., pol., fyrkantig ulanmössa, polsk nationalhufvudbonad.

**Czar,** m. fl., se **Czaar.**

**Czardāke** (tschard-), f., illyr., vaktstuga på österrikiska militärgränsen.
**Czardas**, se **Csardas**.
**Czēcher** (tschēcher), pl., egentl. de förste el. urinnevånarne: slavisk folkstam, som i 6:te årh. nedsatte sig i Böhmen, böhmare. — **Czēchisk**, som hör till el. har afseende på czecher.
**Czērnebōg**, m., den svarte guden, gudom hos de hedniska slaverna; jmf. **Bog**.
**Czetwert**, se **Tschetwert**.

---

# D.

**D**, ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på fjerde myntningsorten i ett rike; så på franska mynt i *Lyon*, på österrikiska i *Grätz*, på preussiska i *Aurich*, sedan 1816: *Düsseldorf*.
**D**, ssm. kemiskt tecken, = **Didymium**, se d. o.
**D.**, ssm. fornromerskt taltecken, = **500**.
**D̄.**, ssm. fornromerskt taltecken, = **5000**.
**D.**, ssm. fornromerskt förnamn, = **Decimus**.
**D.** = **Dux**, se d. o.; äfv. = **Don** el. **Dom**, se d. o.
**D.** el. **Div.** = **Divus** el. **Diva**, se **Divus**.
**D.**, **Dn.** el. **Dns.** = **Dominus**, se d. o.
**D.** el. **Dr.** = **Doctor**, se d. o.
**D.** = **Decurio**, se d. o.
**D.** = **Digesta**, se under **Digerera**.
**d.**, på recepter, = **da** el. **detur**, se under **Dare**.
**d.** = **Penny**, se d. o.
**d. a.** = **dicti anni**, se under **Dictus**.
**d. ad chart.**, **d. ad scat.**, **d. ad vitr.**, på recepter, = **detur ad chartam, detur ad scatulam, detur ad vitrum**, se under **Dare**.
**Dat.** = **Dativus**, se under **Casus**.
**dat.** = **datum**, se d. o.
**D. C.** el. **d. c.** = **Da capo**, se under **Capo**.
**DCT.** = **Decretum**, se d. o.
**Dd.** = **Doctorandus**, se under **Docera**.
**D. D.** = **Doctor (of) Divinity**, se under **Doctor**.
**dd.** el. **ddt.** = **dedi** el. **dedit**, se under **Dare**.
**d. d.** = **de dato**, se under **Datum**.
**D. D. D.** el. **d. d. d.** = **Do, dico, dedico**, el. **Dat, dicat, dedicat**, se under **Dare**.
**Deb.** = **Debitor**, se d. o., under **Debent**.
**Dec.** = **December**, se d. o.; äfv. = **Decisum**, se under **Decidera**.
**Decl.** el. **Declin.**, äfv. **Dekl.** = **Declinatio** el. **Deklination**, se under **Declinera**.
**Decr.** = **Decretum**, se d. o.
**Def.** = **Definitio**, se d. o.
**def.** = **defect**, se d. o.; äfv. = **defunctus** el. **defuncta**, se d. o.
**del.** (**𝔡**) = **dele** el. **deleatur**, se under **Delera**.
**del.** el. **delin.** = **delineavit**, se under **Deliniera**.
**Dem.** el. **Dlle.**, = **Demoiselle**, se d. o.
**Des.** el. **design.** = **Designatus**, se under **Designera**.
**Deut.**, **Deuter.**, el. **Deuteron.** = **Deuteronomium**, se d. o.
**D. G.** = **Dei gratia**, se under **Deus**.
**Dir.** = **Director**, se d. o., under **Dirigera**.
**Disc.** = **Disconto**, se d. o., under **Discontera**.
**Disp.** el. **Disput.** = **Disputatio**, se under **Disputera**.
**Diss.** el. **Dissert.** = **Dissertatio**, se under **Dissertera**.
**Div.** = **Divus** el. **Diva**, se **Divus**.
**div.**, på recepter, = **divide** el. **dividatur**, se under **Dividera**.
**div. in p. aequ.** el. **div. in part. aeq.**, på recepter, = **divide** (el. **dividatur**) **in partes aequales**, se under **Dividera**.
**D. J. U.** = **Doctor juris utriusque**, se under **Doctor**.
**D. Jur.** el. **Dr. Jur.** = **Doctor juris**, se under **Doctor**.
**dl.** = **dele** el. **deleatur**, se under **Delera**.
**d. l.** = **dicto loco**, se under **Dictus**.
**d. l. C. d. J.** = **de la Compagnie de Jésus**, se under **Jesus**.
**D. L. S.** = **Diis laribus sacrum**, se under **Deus**.
**Dm.** = **Decamètre**, se d. o., under **Mètre**.
**D. M.** el. **Dr. Med.** = **Doctor Medicinae**, se under **Doctor**.
**d. m.** = **dextra manu**, se under **Manus**.
**D. M. S.** = **Diis manibus sacrum**, se under **Deus**.
**D. N.** = **Dominus noster**, se under **Dominus**.
**Dn.** el. **Dns.** = **Dominus**, se d. o.
**Dna.** = **Domina**, se under **Dominus**.
**Dnn.** = **Domini**, se under **Dominus**.
**Do.**, **do.** el. **$d^{o}$** = **Detto, ditto** el. **dito**, se under **Detto**.
**Dom.** = **Dominica**, se d. o., under **Dominus**.
**Dom. p. Trin.** = **Dominica post trinitatis (festum)**, se under **Dominica**, under **Dominus**.
**D. O. M.** = **Deo optimo maximo**, se under **Deus**.
**D. Ph.** el. **Dr. Phil.** = **Doctor philosophiae**, se under **Doctor**.
**Dr.** el. **dr.** = **Drachma**, se d. o.
**D. S.** el. **d. s.** = **Dal segno**, se under **Segno**; äfv., på recepter, = **da, signa**, el. **detur, signetur**, se under **Dare**.
**d. t. d.**, på recepter, = **da tales doses**, se under **Dare**.
**D. Th.** el. **Dr. Theol.** = **Doctor theologiae**, se under **Doctor**.
**D. T. O. M.** = **Deo ter optimo maximo**, se under **Deus**.
**D. u. s.** = **Datum ut supra**, se under **Datum**.
**d. v.** = **dicti valoris**, se under **Dictus**.

**D.**, tonk. namnet på andra tonsteget i den normala durskalan; namnet på den strängtangent el. orgelpipa, som återger tonen *d;* d-tonarten.
**Dāälder** (dāhld-), m., gammalt holländskt silfvermynt, ungefärl. = 2 rdr. rmt.
**D'abōrd** (dabåhr), fr., i början; genast, ögonblickligen.
**Da capo,** se under **Capo;** subst. n., upprepande, omtagning; jmf. **Encore; da cāpo sin' al fīne,** tonk. beteckning, som antyder ett styckes upprepande från dess början, men blott till det ställe, der ordet fine finnes anbringadt; **da cāpo sin' al sēgno** (sēnjo), **pōi sēgue** (sēgve) **la cōda,** tonk. beteckning, som antyder, att ett stycke skall upprepas ifrån början, och att man skall stanna vid det ställe, der tecknet (§) står, hvarpå slutsatsen genomspelas.
**D'accōrd** (dakkåhr), fr., el. **D'accōrdo,** ital., se under **Accord.**
**Dacīnque** (datjīnkve), m., ital., litet piemontesiskt silfvermynt, motsvarande 5 soldi (jmf. **Soldo**).
**D'acquīt** (dacqīh), se **Pour acquit,** under **Acquit.**
**Dacr-** och **Dact-,** se **Dakr-** och **Dakt-.**
**Dādel,** m., (gr. *dāktylos*, finger, jmf. *Daktylus*), den aflångt runda, söta, välsmakliga frukten af dadelpalmen (phōēnix dactylīfera).
**Dadūchos,** m. och f., gr. (af *daīs*, fackla, och *ēchein*, hålla), fackelbärare; fackelbärarinna, binamn på Artemis.
**Daedalus,** m. fl., se **Dädalus.**
**Daemon,** m. fl., se **Dämon.**
**Dāgcirkel,** m., (jmf. *Circulus*), hvarje på himmelen dragen cirkel, som är parallel med eqvatorn; jmf. **Parallelcirkel.**
**Dāgesch,** n., hebr., fördubbling el. förstärkning: punkt, som sättes i ett medljudstecken, för att antyda, antingen, att det ifrågavarande medljudet skall uttalas dubbelt (dāgesch fōrte), el. att det skall förlora sin aspiration (dāg. lene).
**Dagh,** m., kaukas., berg (vanligt i sammansättningar, såsom Temirdagh, Czatyrdagh o. a. d. — **Dāghestan,** n., bergland, det kaukasiska berglandet, utgörande nordöstra sluttningen af Kaukasus ända till Kaspiska hafvet.
**Dāgmar,** f., fornnord. (af *dagr*, dag, och *margr*, mycken, el. *maðr*, menniska), qvinnonamn med betyd.: den strålande, den ljusa, den lysande menniskan.
**Dāgobert,** m., g.t. mansnamn med betyd.: den som dagen klare.
**Dāgon,** m., hebr. (*dāgōn*, af *dāg*, fisk), afgud hos filisteerna, till hälften fisk, till hälften menniska.
**Daguerreotȳp** (dagärrotȳp), m., fr., af fransmannen Daguerre 1838 uppfunnet afbildningsredskap, bestående af en camera obscura, hvari föremålets bild faller på en, af en kemiskt beredd metallskifva bestående, grund, som genom ljusets inverkan undergår en varaktig förändring och lemnar en till alla delar högst noggrann afbildning; på sådant sätt erhållen bild af ett föremål; ljusbild; jmf. **Phototyp. — Daguerreotypī,** f., den af Daguerre uppfunna konsten att genom ljusets inverkan fästa bilden af något föremål på en metallskifva; jmf. **Heliographi, Kalographi, Photographi, Thermographi. — Daguerreotypēra** och **-typisēra,** genom ljusets inverkan fästa bilden af något föremål på en kemiskt beredd metallskifva. förfärdiga ljusbilder.
**Dahabiēh** el. **Dahbiēh,** f., arab., lätt, smal, med två segel försedd båt, som begagnas på Nilen.
**Dāhlia,** f., efter svenske växtkännaren *Dahl*, död 1789, uppkalladt, i Mexiko inhemskt slägte af mångåriga, höga och prydliga växter med praktfulla blommor och vackert färgade blomhufvuden; jmf. **Georgina.**
**Dāīmios,** pl., medlemmarne af adelskasten i Japan.
**Dāīnties** (dāntihs), pl., eng., läckerbitar.
**Daīri** el. **Daīro,** m., (af jap. *daīri, daīli*, inom), egentligen den inom palatset boende; öfverstepresten el. påfve i Japan.
**Dākryādenalgī,** f., gr. (af *dākryon*, tår, *adēn*, körtel, och *ālgos*, smärta), läkek. smärta i tårkörtlarna. — **Dākryadenītis,** f., brand i tårkörtlarna. — **Dākryoīdisk,** (gr. *eīdos*, gestalt, beskaffenhet), tårformig. — **Dākryokȳstis,** f., (gr. *kȳstis*, blåsa), tårsäck. — **Dākryokȳstalgī,** f., smärta i tårsäcken. — **Dākryokystītis,** f., brand i tårsäcken. — **Dākryolīth** och **-līt,** m., (gr. *līthos*, sten), tårsten. — **Dākryōps,** m., (gr. *ops*, öga, syn), egentl. tåröga; svulst i tårgångarna. — **Dākryorrhȳsis,** f., (gr. *rhein*, flyta), tårflöde, alltför stark afsöndring af tårar. — **Dākryosȳrinx,** f., (gr. *sȳrinx*, rör, pipa, flöjt), tårfistel; äfv. spruta, som användes vid tårfistel.
**Daktyl,** se **Daktylus.**
**Daktȳlioglyphīk** el. **Daktȳliographīk,** äfv. **-fīk,** f., gr. (af *daktȳlios*, fingerring, jmf. *Daktylus*, och *glȳphein*, urhålka, utskära, el. *grāphein*, skrifva), konsten att skära stenar till fingerringar. — **Daktȳlioglȳf** el. **-grāf,** m., stenskärare. — **Daktȳliografī,** f., beskrifning öfver finger-, isht. signetringar. — **Daktȳliomantī,** f., (gr. *mantēīa*, spådom), spådom af ringar, spådom förmedelst trollringar. — **Daktȳliothēk** och **-tēk,** n., (gr. *thēkē*, förvaringsrum), samling af, isht. grekiska, skurna stenar (gemmer), el. af aftryck utaf sådana: ring- el. juvelskrin.
**Daktylion,** se under **Daktylus.**
**Daktyliothek,** se under **Daktylioglyphik.**
**Daktylisk, Daktylitis, Daktylologi, Daktylonom,** m. fl., se följ.
**Dāktylus** och **Daktȳl,** m., pl. **daktȳler,** gr. (*dāktylos*, egentl. finger; dadel), forngrekiskt längdmått, ungefärligen motsvarande 1 tum; versk. trestafvig versfot, bestående af en lång och tvenne korta stafvelser: — ⏑ ⏑, t. ex.: *sïare, tårarna, rodnande;* pl. **daktȳler,** grek. gudal. dvergar, ett slags uråldriga bergsandar och konstförfarna metallarbetare. — **Daktȳlion,** n., af Herz uppfunnet redskap till att leda fingrarna el. handen vid undervisning på pianoforte och liknande instrumenter, jmf. **Chiroplast;** äfv. samling af i noter satta fingeröfningar. — **Daktȳlisk,** som hör till, har afseende på el. består af daktyler; **daktȳlisk vers,** vanligen af 2—6 versfötter bestående versart, som ofta, isht. i slutet af versen, utbyter en af daktylerna mot en spondé el. troké, t. ex.:

— ◡ ◡ ' — ◡ ◡ ' — ◡ ◡ — ◡
*Vårliga vindar, o tågen, o tågen;* jmf. **Alkmanisk vers.** — **Daktylītis,** f., bulnad i finger. — **Dāktylologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), fingerspråk el. konsten att genom olika rörelser med och ställningar af fingrarna uttrycka sina tankar. — **Dāktylomantī,** f., (gr. *mantēia*, spådom), spådom af fingrarna. — **Dāktylon,** n., forngrekiskt längdmått, ungefärl. motsvarande en tum; jmf. **Daktylus.** — **Dāktylonomī,** f., (gr. *nōmos*, ordning, lag), konsten att räkna på fingrarna, fingerräkningskonst. — **Dāktylonōm,** m., en, som räknar på fingrarna, fingerräknare. — **Dāktylosȳmphysis,** f., (af gr. *symphȳein*, sammanväxa), läkek. sammanväxning af fingrar el. tår.

**Dalāi Lāma,** m., det med gudomlig dyrkan ärade andliga och verldsliga öfverhufvudet i Japan.

**Dalk,** m., turkisk resvagn.

**Dalmātica** (näml. **vēstis:** klädnad), f., m.lat., prov. och ital., ett slags kappa, ursprungl. brukad el. förfärdigad i *Dalmatien*, men sedermera allmänt införd såsom embetsdrägt för den romerska kyrkans diakoner, bestående af en, än längre, än kortare öfverklädning, uppskuren på sidorna och försedd med korta, hvita ärmar; jmf. **Alba** och **Tunica.**

**Dal segno,** se under **Segno.**

**Daltonism,** m., (efter eng. fysikern *Dalton*, död 1844, som ej kunde uppfatta mer än tre färger), förmåga att riktigt urskilja färgerna; jmf. **Chromopsi.**

**Damascēra** och **Damask-,** (fr. *damasquinēr*, efter uppfinningsorten, syriska hufvudstaden *Damāscus*, turk. och arab. *Dimeschk e' Schām*), gifva jern och stål ett flammigt utseende genom sammansvetsning utaf stålstycken af olika hårdhet; inlägga stål- el. jernarbeten med guld el. silfver; genom etsning åstadkomma figurer på en polerad yta; förse tyger med inväfda blommor och löfverk; vapenl. pryda med sammanslingradt löfverk. — **Damascēnerklinga,** ett slags förr endast i Österländerna (ä k t a), numera äfv. i Europa (o ä k t a) tillverkade sabelklingor, smidda utaf större stycken af gamla stålsaker och till en del (isht. de t u r k i s k a) så utmärkta, att man med dem kan hugga i jern, utan att eggen viker sig. — **Damascēnerstål,** stål, tillverkadt genom jern- och stålstängers hopsvetsning, vridning och utsträckning, och hvars med en syra renade yta visar i olika färgskiftningar de olika deri sammansvetsade sorter.

**Damask,** se **Damast.**

**Damasker,** se **Kamascher.**

**Damasquette, Damassin,** se följ.

**Dāmast** och **Damāst,** m. och n., (ital. *damāsco, damāsto*, fr. *damās*, efter ursprungliga tillverkningsorten, Syriens hufvudstad *Damāscus*), siden-, äfv. halfsidentyg, ylle- el. linneväfnad, med blommor el. andra figurer något upphöjdt inväfda på en glänsande atlasbotten. — **Damasquētte** (-sqätt'), f., ett slags dyrbart damastlikt tyg med upphöjd blomsterväfnad. — **Damassīn** (-massäng), m., halfdamast.

**Dāme,** f., pl. **dāmes** (dahm'), och **Dam,** f., pl. **dāmer,** fr. (ital. *dāma, dōnna*, af lat. *dōmina*, herrskarinna), ursprungl. adelsmans el. riddares hustru; fruntimmer af stånd; i allmunt. bildad och belefvad qvinna; äfv. frilla (g å r - a n - d a m); kort i en kortlek, som visar bilden af ett fruntimmer; pjes i schackspel, som föreställer drottningen; ett slags ursprungl. fruntimmersspel, som spelas af två personer på ett vanligt schackbräde och med tolf brickor för hvardera spelaren; i damspel: bricka, som under spelet hunnit fram till motspelarens sista rutrad och då utmärkes dermed, att den får en annan bricka på sig, hvarefter den äger att både gå och slå fram och tillbaka; **dāme blānche** (- blangsch'), egentl. hvit fru el. dam, ett slags hyrvagn i Paris, som rymmer ett större antal personer; **dame d'atōūr** (- datūhr), kammarfru, se vidare under **Atour; d. de compagnie** (- dö kångpanjīh), sällskapsdam; **d. de cour** (- - kūhr), hofdam; **d. d'honnēūr** (- dånnōhr), hedersdam; **d. de la hālle** (- - - häll'), mångelska, isht. fiskförsäljerska i Paris, se vidare **Halle; d. du palāis** (- dy palāh), hof- el. slottsdam; **d. du sacrē coeur,** (- - sakrēh qöhr), egentl. dam af det heliga hjertat el. Jesu hjerta, medlem af en 1799 stiftad fransysk nunneorden, som företrädesvis sysselsätter sig med att undervisa flickor ur de högre samhällsklasserna; **nōtre dāme** (nåtr' -), vår fru: jungfru Maria. — **Dāme-jeānne,** f., stor och omflätad butelj i korg.

**Damenisatiōn,** f., tonk. den art af s o l m i s a - t i o n, hvarvid man i st. f. de vanliga notnamnen (jmf. **Ut, re, mi, fa, sol, la, si**) använder de af G r a u n 1745 införda, mera välljudande stafvelserna *da, me, ni, po, tu, la, be.*

**Dames,** se under **Dame.**

**Dām-lōōper,** m., holl., ett slags holländskt kanalfartyg.

**Dāmmarhārts,** n., lat. (*rēsina dāmmar*, af malaj. *dâmar*, harts), ett slags harts, som förekommer i stora, ljust bernstensgula stycken, är lösligt i terpentin och absolut alkohol samt nyttjas såsom fernissa.

**Damn** (dämm), eng., förkortn. för: **God damn me** (- dämmi): Gud fördöme mig (i England mycket allmän svordom).

**Damnābel,** nylat. (*damnābilis*, af lat. *damnāre*, fördöma), fördömlig, förkastlig, afskyvärd. — **Damnatiōn,** lat. **damnātio,** f., fördömande; dom, straffdom; **damnātio memōriae,** utplånande el. skymfande, såsom straff, af minnet utaf någons namn, titel, vapen o. s. v. — **Damnatōrisk,** fördömande. — **Damnātur,** den el. det förkastas! (formel, hvarigenom en af någon myndighet tillsatt skriftgranskare el. c e n s o r förbjuder tryckningen af bok, skrift el. stycke derutaf). — **Damnātus,** m., en dömd.

**Damni, Damnificant, Damnificera,** m. fl., se följ.

**Dāmnum,** n., lat., ital. **dānno,** skada, förlust; **dāmnum commūne,** gemensam skada; **d. dātum,** skedd skada; **d. dōlo dātum,** i ond afsigt, med föresats tillfogad skada; **d. emērgens,** omedelbar skada el. förlust af en fördel, hvaraf man redan varit i besittning, jmf. **Lucrum cessans; d. fortūitum** el. **d. cāsu fortūito dātum,** af våda tillfogad skada; **d. in mōra,** skada genom el. i dröjsmål; **d. irreparābile,** oersättlig förlust; **d. necessārium,** oundviklig skada; **damni**

praestatio el. damni restitutio, se **Praestatio damni,** under **Prestera.** — **Damnificēra,** nylat., förorsaka skada, tillfoga förlust, göra afbräck. — **Damnificānt** och **-fikānt,** m., en, som tillfogar skada el. förlust; förbrytare. — **Damnifikāt,** m., den, som blifvit tillfogad skada el. lidit förlust. — **Damnifikatiōn,** f., intrång, förfördelande, oförrätt; skada.

**Damoisēāū** (-mäasāh) el. **Damoisēl** (-måasēl), m., fr. (af *dāme*, se d. o., el. af m.lat. *domicēllus*, demin. af *dōminus*, herre), ford. adelsjunker; nu: jungfrupilt, sprätthök.

**Damōkles,** m., (lat. *Dāmocles*, gr. *Damoklās*), hofman och förtrogen hos den äldre Dionys af Syrakusa, död 367 f. Kr., som, sedan han en gång öfverljudt prisat tyrannens lycka, af denne inbjöds att smaka densamma och till den ändan, omgifven af all furstlig glans, intog högsätet vid den kungliga taffeln, men plötsligt stördes i sin njutning vid anblicken af ett öfver hans hufvud sväfvande, vid ett tagelstrå fästadt svärd; **damōklessvārd,** fig. midt under njutning och skenbar lycka ständigt hotande fara el. pinande farhåga.

**Dāmon,** m., gr., i herdedikter ganska vanligt herdenamn; **Dāmon** och **Phīntias** (vanl., ehuru oriktigt, **Pȳthias**), tvenne pythagoreer ifrån Syrakusa, hvilkas orubbliga trohet till och med aftvang tyrannen Dionys beundran och deltagande, och hvilkas historia blifvit flerestädes behandlad och allmänt känd genom Schillers dikt: Die Bürgschaft (hvari dock namnen äro förändrade); fig. trofasta vänner.

**Dan,** m., hebr. (*dân*), mansnamn med betyd.: domaren.

**Dānaer,** pl., (lat. *Dānai*), hos skalderna brukligt namn på de gamla grekerna, isht. på de i trojanska kriget deltagande, efter den ifrån Egypten invandrade *Danaos*, grundläggaren af Argos; **dānaerskānk,** (efter berättelsen om den med krigare fyllda trähäst, som de Troja belägrande grekerna vid ett låtsadt aftåg qvarlemnade i sitt läger, och som af trojanerna infördes i staden, hvilken sålunda genom öfverrumpling intogs), farlig skänk af fiendehand, jmf. **Timeo Danaos et dona ferentes.** — **Danaīder,** pl., (gr. *Danaīdes*), mytol. de femtio döttrarna till *Danaos*, hvilka, förmälda med femtio söner af Aegyptus, på sin faders befallning under bröllopsnatten mördade sina män, med undantag af Hypermnestra, som lemnade sin make Lynceus vid lif, och hvilka derföre af gudarne dömdes att i underverlden fylla vatten i ett såll; **danaīdernas kärl** el. **såll,** fig. något bottenlöst; fylla danaidernas kärl el. såll, förrätta ett fruktlöst arbete, förspilla sin möda.

**Danaro,** se **Denaro.**

**Dandīn** (dangdäng), m., fr., ursprungl. hos Rabelais: öknamn på en okunnig domare; hos Racine i komedien Les plaideurs: en i hög grad enfaldig menniska, hvaraf fig. dum menniska utan hållning; hos Molière i komedien George Dandin: rik och dumdryg bonde, som gifter sig med en adelsmans dotter och derigenom råkar i ändlösa obehag; **tu l'as voulū, George Dandīn** (ty lah vulyh, sjårsj'-): du har så velat hafva det, George Dandin! (det flerestädes återkommande utrop, hvarmed den ofvannämnda bonden anklagar sig sjelf för sina förtretligheter); deraf fig. du har dig sjelf att skylla, det är din egen skuld.

**Dandinēra** (dangd-), fr. (*dandinēr*, af *dan*, *din*, härmning af en i svängning försatt klockas ljud: ding dang), sitta och slänga med benen, gå och slänga med armarna; i allmnht. vårdslöst el. oskickligt slänga med kroppen.

**Dāndy** (dänndi), m., pl. **dāndys,** eng. (sannol. af *dāndle*, leka, smeka, klema med), gäck, narr; sprätthök, moddocka, isht. inom de högre stånden, hvilken af fåfänga lägger sig vinn om allt ovanligt och påfallande i klädedrägt och skick; jmf. **Swell.** — **Dandyīsm,** m., narraktighet, isht. sprättaktighet.

**Dānebrōg,** m., d. (af g.genit. pl. *dāna*, danskarnes, och *brog*, duk, fana), under medeltiden för helig ansedd och enl. sägen ifrån himmelen nedfallen fana, som under drabbningar bars framför den danska hären; nu: Danmarks röda, med ett hvitt kors tecknade riksfana; **dānebrogsōrden,** m., dansk riddareorden, stiftad 1219 af Valdemar seier och upplifvad 1671 af Kristian V. — **Dānevīrke,** n., gammal, af danskarne under ledning af drottning Thyra Danebod och till skydd emot tyskarnes anfall uppkastad gränsvall.

**Dangerōs** (dangsjer-), fr. (*dangerēūx*, af *dangèr*, fara), farlig.

**Dāniel,** m., hebr. (jmf. *Dan*), mansnamn med bet.: den af Gud utkorade, el. den af Gud ingifne domaren.

**Dānischmend,** m., pers. (af *dânisch*, vetenskap), egentl. lärd; i Turkiet: studerande, lägre andlig el. tjenare i dschamier, se d. o.

**Danisēra,** fördanska. — **Danisēring,** f., fördanskning; isht. Fredrik VII:s förmenta el. misstydda sträfvande att fördanska den i de under Danmarks krona då lydande hertigdömena Slesvig och Holstein bosatta tyska befolkningen. — **Danīsm,** m., dansk språkegenhet.

**Dānkwart,** m., fornt. mansnamn med betyd.: den minnesvärde, den af hågkomst förtjente, el. ock: den värdigt tänkande.

**Dānno,** m., ital. (lat. *dāmnum*, se d. o.), köpm.t. skada, förlust.

**Dānse** (dangs'), f., fr., dans; **dānse des morts** (- däh måhr), el. **d. macābre** (- makābr'), dödsdans, jmf. **Todtentanz; d. d'ours** (- dūhr), björndans, tonk. ett slags tondikt, som härmar de vid björndans vanliga säckpipemelodierna. — **Dansēūr** (dangsöhr) och **Dansōr,** m., dansare. — **Dansēūse** (dangsöhs') och **Dansōs,** f., danserska.

**Dantes,** se **Tantes,** under **Tantum.**

**Dāphne,** f., gr. (*dāphnä*), lager; gudal. dotter till arkadiske flodguden Ladon el. tessaliske flodguden Peneios, hvilken, då hon af Apollo förföljdes, blef, på sin brinnande bön om räddning, af Jupiter förvandlad till ett lagerträd. — **Daphnephōros** el. **Dafnefōr,** m., (gr. *phērein*, föra, bära), lagerbärare vid dafneforierna el. Apollofester i Thebe, hvarvid en gosse bar en med lager omvirad olivgren. — **Dāphnis,** m., grek. gudal. skön herdeyngling på Sicilien, son till Mercurius, och af skalderna prisad såsom uppfinnare af och mästare i herdedikten. — **Dafnīter,** pl., förstenade lagerblad. — **Dafnomantī,** f., (gr. *man-*

*tēla,* spådom), spådom af en i elden kastad lagergren.

**Dāpifer,** m., nylat. (af lat. *daps,* genit. *dāpis,* måltid, och *fĕrre,* bära), vid de sednare tyska kejsarnes hof: embetsman, som hade uppsigten öfver taffeln; under medeltiden äfv. drots; i allmnht. en, som dukar upp mat el. till bordet frambär rätterna, öfverköksmästare. — **Dapiferāt,** n., en dapifers embete el. åliggande.

**Dardanariāt,** n., m.lat. (efter en fenicisk trollkarl, *Dārdanus,* som genom hemliga konster samlade all spannmål i sina lador och först vid högsta prisstegring åter sålde den; el. af en beryktad fornromersk spannmålsockrare, *Dardanārius*), af egennytta gjordt för- el. uppköp af allmänna förbruksvaror, för att uppdrifva priserna derå; isht. spannmålsocker. — **Dardanārius,** m., spannmålsuppköpare, spannmålsockrare.

**Dardanēllerna,** pl., (efter den gamla, af *Dārdanos* grundlagda staden *Dardānia* i Asien), tvenne turkiska slott el. fästen på ömse sidor af Hellesponten; äfv. sundet emellan dem.

**Dăre,** lat., gifva; köpm.t. = **Debet,** se d. o.; — **do,** jag gifver; **do ut des,** jag gifver, på det du må gifva; **do ut făcias,** jag gifver, på det du må göra; **do, dīco, dēdico,** jag gifver, inviger, helgar el. tillegnar; — **dat, dīcat, dēdicat,** han el. hon gifver, inviger, helgar el. tillegnar; — **dēdi,** jag har gifvit el. betalt; — **dēdit,** han (hon) har gifvit el. betalt; — **datur tertium,** se under **Tertius;** — **dētur,** det må gifvas; **dētur ad chārtam,** på recepter: det må utlemnas i papper; **dētur ad scātulam,** på recepter: det må utlemnas i ask; **dētur ad vītrum,** på recepter: det må utlemnas i glas el. flaska; **dētur cōpia (protocōlli),** lagf. afskrift af förhandlingarna må bifogas; **dētur, signētur,** på recepter: det må gifvas och betecknas, det må utlemnas och påskrifvas; — **da, sīgna,** på recepter: gif och beteckna, utlemna och påskrif; **da tāles dōses,** gif sådana el. likadana satser.

**Darēīk** el. **Darīk,** m., gr. (*dareikōs,* af g.pers. konunganamnet *Darēīos* el. *Darīus*), gammalpersiskt guldmynt, ungefärl. motsvarande 11 rdr. rmt.

**Darsēna,** f., ital., inre delen af en hamn, isht. vid Medelhafvet; jmf. **Arsenal.**

**Dārsis,** f., gr. (af *dĕrein, dēīrein,* flå), läkek. hudlöshet. — **Dārtos,** m., testikelpungens inre hud.

**Dart,** m., (eng. *dart,* t. och fr. *dard,* kastspjut, ital. och sp. *dārdo,* fornt. *tart*), ett slags fordom bruklig dolk, bestående i en rak och hvass, men kort klinga med skaft och slida.

**Dartos,** se under **Darsis.**

**Dartrōs,** fr. (*dartrēūx,* af *dārtre,* ref-orm), ref-ormsartad; behäftad med ref-ormar.

**Darwinīsm,** m., (efter engelska naturforskaren *Darwin,* född 1809), den vetenskapliga åsigt, att hela den stora, underbara mångfald, som naturen nu företer, framgått ur enklare former, och att sålunda det lif, som i tidens början väcktes, begåfvades med förmåga att ständigt framgå till allt större fulländning i kraft och skönhet.

**Da, signa,** se under **Dare.**

**Dasymēter,** m., gr. (af *dasȳs,* tät, och *metrēīn,* mäta), täthetsmätare, redskap till att mäta luftens täthet; jmf. **Manometer.**

**Data, Dataria, Datio,** m.fl., se under **Datum.**

**Dat, dicat, dedicat,** se under **Dare.**

**Datera,** se under **Datum.**

**Datīsmus** och **Datīsm,** m., gr. (*datismōs,* efter persiska satrapen *Datis,* som vid Marathon förde befälet öfver sina landsmän, och hvilken talade en mycket felaktig grekiska), språkfel, isht. begånget af utländing.

**Datīvus,** se under **Casus;** se äfv. under **Datum.**

**Dato,** se under **Datum.**

**Datolīth** och **-līt,** m., gr. (af *datēīsthai,* dela, sönderstycka, och *līthos,* sten), af kiselsyra, kalkjord, borsyra och vatten bestående stenart, till färgen hvit, med dragning åt grått, gult, grönt el. rödt, samt glasglänsande och genomskinlig.

**Dātum,** pl. **dāta,** lat. (af *dăre,* gifva), egentl. gifvet el. utfärdadt (ord, som fordom i handlingar sattes framför uppgiften å dag och ort); subst. n., i allmnht. något gifvet, uppgift; uppgift å dag och ort; uppgift å viss dag i månaden; mat. det gifna och bekanta; **dātum ut rētro,** tid och ort, som på andra sidan; **dāt. ut sūpra,** tid och ort som ofvan; jmf. **Actum ut supra;** — pl. **dāta,** gifna omständigheter, uppgifter; **dāta et accēpta,** utgifter och inkomster; — **dāto,** ital., köpm.t. idag; **a dāto, ifrån dāto** el. blott **dāto,** från i dag, ifrån den dag, då en skriftlig handling, isht. en vexel, undertecknas el. utfärdas; **dātovēxel,** m., vexel, hvars förfallotid räknas ifrån den dag, då den utfärdats; **de dāto,** från den dag, då något skrifvits, utfärdats el. undertecknats. — **Datarīa,** f., ital., den afdelning af den romerska kurian, af hvilken alla nådeärenden rörande kyrkliga angelägenheter, såsom tillsättande af en del andliga embeten, upplösning af äktenskap, frikallelse från löfte el. ed o. s. v., handläggas och afgöras. — **Datārius,** m., medlem af datarian; jmf. **Prodatarius.** — **Datēra,** (fr. *datĕr*), utsätta dag och ort i ett bref, en handling o. s. v.; datēra sig ifrån, förskrifva sig, härleda sig ifrån. — **Dātio de mānu,** f., lat., lagf. frigifvande ur träldom el. lifegenskap; **dātio in solūtum,** afträdande af något i st. f. betalning; **dātio curatōris** el. **dāt. tutōris,** tillsättande af förmyndare. — **Datīvus,** m., se under **Casus;** under medeltiden: öfverdomare i Rom och hela exarkatet; **per datīvum,** genom bestickning och mutor.

**Datur,** se under **Dare.**

**Daturīn,** n., ur fröen af *datūra stramōnium* el. spikklubba erhållen, i vatten och alkohol löslig alkaloid, som ur sin alkoholslösning kristalliseras i sköna, glänsande prismer, hvilka äro smältbara, flygtiga och mycket giftiga.

**Datur tertium,** se under **Tertius.**

**Dāūcus,** m., lat. (gr. *dāūkos*), morot.

**Dauphīn** (dåfäng), m., fr. (egentl. = *Delphin,* se d. o.), ifrån 1349, då *Dauphiné* kom under huset Valois ända till 1830: titel för Frankrikes kronprins. — **Dauphīne** (dåfīhn'), f., dauphins gemål; äfv. ett slags brokigt ylle- el. sidentyg; föråldrad fransk dans.

**Dāvid,** m., hebr. (*Dâvîd*), mansnamn med betyd.: den älskade. — **Davīdici,** pl., benämning i

äldre tider på de ynglingar i de s. k. latinskolorna, som i kyrkor och enskilta hus utförde sång, hvartill ofta användes *Davids* psalmer.

**Davōrier**, pl., serv. (*daworije*), illyriska krigssånger.

**Dāvus**, m., lat., vanligt slafnamn i fornromerska lustspel; **Dāvus sum, non Ōēdipus** (- - - ōd-), lat. ordspråk (efter Terentius): jag är Davus och ej Oedipus, d. v. s. jag är ingen mästare i att tyda gåtor, jmf. **Oedipus.**

**Dāvyska** (dēhvi-) **säkerhetslampan**, af den berömde engelska kemikern *Humphry Davy* (död 1829) år 1815 uppfunnen, för kolgrufvor afsedd lampa, hvari lågan omgifves af ett tätmaskadt ståltrådsnät, för att derigenom förhindra grufgasens antändning.

**Day**, se **Dey.**

**Days of humiliātion** (dähs off jumiljēsch'n), pl., eng., förödmjukelsens dagar; i England: de båda stora botdagarne, den 30:de jan. (dagen för Karl I:s afrättning 1649) och den 2:dra sept. (dagen för Londons brand 1666).

**D-dur**, tonk. den tonart, som företecknas med tvenne kors (♯) och hvars första ton är *d*.

**De**, lat., och (uttal. dö) fr., förord med betyd.: af, ifrån, utur; med, på; vanligt i sammansättningar, der det, utom nyss anförda betydelser ofta erhåller bibetydelsen af en rörelse nedåt, af fullbordande el. upphörande. *Sammanställningar med* **De**, *såsom* **De dato, De front, De grâce, De industria** *o. a. d., sökes under sammanställningens hufvudord, således under:* **Dato, Front, Grâce, Industria.**

**Dea**, se under **Deus.**

**Dealbatiōn**, f., nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *albāre*, göra hvit, af *ālbus*, hvit), hvitgörning, hvitsjudning.

**Dearticulatiōn** och **Deartik-**, f., nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *articulātio;* jmf. *Articulation*), försträckning, ledvrickning; jmf. äfv. **Diarthrosis.**

**De audito**, se under **Auditus.**

**Deauratiōn**, f., nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *aurāre*, förgylla, af *āūrum*, guld), förgyllning.

**Débâclēra** och **Debakl-**, fr. (*débâcler*, af *de*, se d. o., och *bâcler*, spärra, egentl. med stång el. bom, m.lat. *baculāre*, af lat. *bāculus*, se d. o.), sjöt. utrymma en hamn; göra fri från is. — **Débâclāge** (debakläsj'), n., hamns utrymmande genom bortförande af deri befintliga fartyg; islossning; fig. oväntad förändring, som medför villervalla. — **Débâclēūr** (debaklöhr), m., hamnfogde.

**Deballēra**, fr. (*déballēr*, af *de*, se d. o., och *bālle*, varubal), urpacka varor. — **Déballāge** (deballäsj'), n., urpackning af varor.

**Débandade**, se följ.

**Debandera** (debangd-), fr. (*débandēr*, af *de*, se d. o., och *bandēr*, binda, af *bānde*, band), egentl. lossa; milit.t. om soldater: skingra sig, upplösa lederna. — **Débandāde** (debangdād'), f., el. **Débandemēnt** (debangd'māng), n., milit.t. upplösning, oordnad fäktning, oordentlig skingring; **à la débandāde**, utan ordning, oordentligt, huller om buller.

**Débanquēra** och **Debank-**, fr. (*débanquēr*, af *de*, se d. o., och *bānque*, se *Banco*), i hasardspel: spränga banken.

**Debaptisēra**, lat.-gr. (af lat. *de*, se d. o., jmf. äfv. *Baptisera*), omdöpa.

**Debardēra**, fr. (*débardēr*, af *de*, se d. o., och *bardēr*, pålasta en handbår: *bard*), urlasta, lossa, bringa i land, landsätta. — **Débardāge** (debardäsj'), n., lossning af skeppslast, isht. af vedladdning. — **Débardēūr** och **Debardōr**, m., person, som har sig uppdraget att ombesörja lossning af fartyg, urlastare; äfv. ett slags, isht. i Frankrike bruklig, yppig maskeraddrägt, mest för fruntimmer af tvetydigt rykte.

**Débarquēra** och **Debark-**, fr. (*débarquēr*, af *de*, se d. o., och *bārque*, jmf. *Bark*), urlasta, utskeppa, sätta i land; landstiga. — **Débarquemēnt** (debark'māng), n., utskeppning, lossning; landstigning.

**Debarrassēra**, fr. (*débarrassēr*, af *de*, se d. o., och *bārre*, bom, skrank), lösgöra, befria; utveckla, utreda; undanrödja; jmf. **Embarrassera.** — **Débarrassemēnt** (debarrass'māng), n., undanrödjande af hinder; befrielse.

**Débāt**, m., pl. **-bāts** (debāh), och **Debātt**, m., pl. **-bātter**, fr., tvist, ordstrid; muntlig förhandling öfver något, isht. politiskt ämne; isht. öfverläggning, som i en riksförsamling hålles angående något ärende. — **Debattēra**, (fr. *débāttre*, af *de*, se d. o., och *bāttre*, lat. *batūere*, slå), tvista, ordvexla om, afhandla skälen för och emot, undersöka, granska.

**Débāūche**, f., och **Debåsch**, m., fr., oordentlig lefnad, fråsseri, yppighet, utsväfning, liderlighet. — **Débauché** (debåhschēh), m., fråssare, svirare, vällusting, liderlig menniska. — **Debåschēra**, (fr. *débauchēr*, af lat. *debacchāri*, svärma, rasa, af *de* och *Bacchus*, se d. o.), svärma, svira, begå utsväfningar, föra ett liderligt lefverne; äfv. locka till utsväfningar, förföra; locka till otrohet, rymning o. s. v. — **Débauchēūr** och **Debåschōr**, m., förförare; rumlare.

**Debellēra**, lat. (*debellāre*, af *de*, se d. o., och *bellāre*, kriga, af *bellum*, se d. o.), utkämpa; nedslå, betvinga. — **Debellatiōn**, f., betvingande, fullständigt öfvervinnande.

**Debēnt**, m. och f., lat. (*dēbens*, af *debēre*, vara skyldig), gäldenär. — **Debentūr**, f., (eng. *debēnture*, ursprungl. lat. [*mihi*] *debēntur*, tredje person pl. af *debēri:* mig till godo komma, jag har att fordra), ursprungl. betalningsbevis, mottagningsbevis; tullförskott, som man får tillbaka; i allmnht. omkostnader. — **Dēbet**, n., (egentl. tredje person i sing. af *debēre*, vara skyldig, såled.: han är skyldig, han har att betala), och **dēbent**, (tredje person i plur., såled.: de äro skyldiga, de böra betala), köpm.t. den del (venstra sidan) af en räkning el. ett konto, hvarest alla poster införas, hvarigenom kontoinnehafvaren emottager något och derför sålunda blir skyldig; )( **Credit;** fig. skuld; **dēbetsedel**, sedel, som årligen tillställes hvarje skattdragande, och innehåller uträkning öfver alla de utskylder, som densamme har att för sig och de hos sig skattskrifna erlägga till kronan och kommunen. — **Dēbito**, m., ital., skuld; skyldighet; **debītmassa**, gäldenärs, till borgenärers förnöjande afträdda tillgångar. — **Dēbitor**, m., pl. **-tōres** och **-tōrer**, lat. (fr. *débitēūr*, eng. *dēbtor*, ital. *debitōre*), gäldenär, skuldenär; )( **Creditor; dēbitor cēssus,**

gäldenär, hvars fordringsägare till en tredje afstått sin fordran på honom; **deb. commūnis,** gäldenär, mot hvilken samtlige borgenärer lagligen uppträda; **deb. hypothecārius,** gäldenär emot pantförskrifning; **deb. pignoratītius,** gäldenär, som till säkerhet lemnat sin borgenär pant; **deb. principālis,** hufvudgäldenär; **deb. pūblicus,** offentlig el. statsgäldenär. — **Dēbitrix,** f., qvinlig gäldenär, qvinna, som är något skyldig. — **Dēbitum,** n., pl. **dēbita,** skuld, gäld; **dēbitum cambiāle,** vexelskuld; **deb. conjugāle,** äktenskaplig pligt; **deb. feudāle,** länspligt; **deb. illīquidum,** obevisad, icke erkänd skuld; **deb. incērtum** el. **deb. inexigībile,** osäker fordran, fordran som svårligen kan indrifvas el. som öfverstiger gäldenärens tillgångar; **deb. līquidum,** klar, erkänd el. obestridlig skuld; **deb. natūrae,** naturens skuld, nödvändigheten att dö; **deb. pūblicum,** offentlig skuld, skuld till statskassan; — **dēbita actīva,** pl., utestående gäld, fordringar; **deb. feudālia,** länspligter; **deb. passīva,** skulder, som måste betalas.

**Debet,** se föreg.

**Debīl,** lat. (*dēbilis*, för *dehībilis*, af *de*, se d. o., och *hābilis*, jmf. *Habil*), svag. — **Debilitēt,** lat. **debīlitas,** f., svaghet; kraftlöshet; **debīlitas ănimi,** förståndssvaghet. — **Debilitēra,** försvaga, göra kraftlös. — **Debilitatiōn,** f., försvagande.

**Débīt** (debīh) och **Debīt,** m., fr. (af lat. *dēbitum*, sål. egentl. skuld el. utestående fordran för såld vara; jmf. *Debet*), försäljning; afsättning, afgång. — **Debitānt,** m., en som afsätter el. försäljer varor, varuafsättare, krämare. — **Debitēra,** (fr. *débitēr*), afsätta, försälja; oegentl. utbreda, utsprida; hos oss isht. uppsätta något på skuldräkning, påföra; fig. beskylla, tillskrifva.

**Debita,** m. fl., se under **Debent.**

**Debitant, Debitera,** se under **Débit.**

**Debitmassa, Debito, Debitor, Debitrix, Debitum,** m. fl., se under **Debent.**

**Déblāi** (debläh), m., fr., utgräfning vid jordarbeten; äfv. den uppgräfda jordmassan; **déblāis et remblāis** (debläh-s-eh rangbläh), pl., krigsv. alla jordarbeten vid fästningars anläggande. — **Déblayēra** och **Debläj-,** (fr. *déblayēr*, sammandr. af *débalayēr*, af *de*, se d. o., och *balayēr*, sopa, feja), bortskaffa uppkastad jord, i allmnht. renrödja; isht. igenkasta löpgrafvarna efter en belägring.

**Déblocage,** se följ.

**Débloquēra** och **Deblock-,** fr. (*débloquēr*, af *de*, se d. o., jmf. *Blockera*), milit.t. undsätta, befria från inspärrning; upphäfva stads, hamns el. annat befästadt ställes inspärrning; boktr.t. rätta upp- och nedvända bokstäfver, uttaga de bokstäfver, som i brist på riktiga, blifvit tillsvidare, upp- och nedvända, insatte samt ersätta dem med de riktiga. — **Déblocāge** (deblåckäsj'), n., boktr.t. bokstafsrättning. — **Débloquemēnt** (deblåck'mang), n., upphäfvande af ett befästadt ställes inspärrning.

**Debläjera,** se under **Déblai.**

**De bon coeur,** se under **Coeur.**

**Débonnāīre** (debonnähr'), fr. (uppkommet af *de bon air*, prov. *de bon aire*, jmf. *Air*), saktmodig, from, godsint; **le débonnāīre** (lö -), på sin tid fransmännens binamn på Ludvig XVI.

**De bonne foi,** se under **Foi.**

**De bonne grâce,** se under **Grâce.**

**Debōra,** f., hebr. (*Deboràh*, af *dabâr*, fasttaga, gripa), qvinnonamn med betyd.: biet, getingen; uppeggarinnan.

**Debordēra,** fr. (*débordēr*, af *de*, se d. o., och *bordēr*, kanta, infatta, jmf. *Bord*), utträda; stiga öfver bräddarna, flöda öfver; äfv. aftaga kant, rand el. list; oegentl. utsväfva; krigsv. öfverflygla. — **Débordemēnt** (debård'mång), n., en flods stigande öfver sina bräddar, öfversvämning, flöde; oegentl. gallans öfverlöpande; tygellöshet, liderlighet.

**Débouchēra** (debuhsch-), fr. (*débouchēr*, af *de*, se d. o., och *bouchēr*, tillstoppa, täppa, af *bōūche*, mun, öppning), i allmnht. öppna, göra fri; krigsv. rycka ut ifrån ett trångt pass, rycka ut man för man; köpm.t. finna lägenhet till god afsättning. — **Débouchē** (debuhschēh), m., utgång ifrån ett trångt pass el. hålväg; köpm.t. lägenhet till god afsättning; medel, utväg. — **Débouchemēnt** (debuhsch'mäng), n., öppnande, borttagande af hvad som täpper, spärrar el. hindrar; äfv. = **Débouché.**

**Débōūrs** (debūhr) och **Déboursē** (debuhrsēh), m., el. **Déboursemēnt** (debuhrs'mäng), n., fr. (af *bourse*, se d. o.), utbetalning; förlag för en annan, förskott. — **Déboursēra** och **Deburs-,** (fr. *déboursēr*), utbetala, lägga ut, förskottera, försträcka.

**Débrīs** (debrīh), m., fr. (af *brisēr*, krossa), spillror, vrak; lemningar af något förstördt.

**Débrouillēra** och **Debrulj-,** fr. (*débrouillēr*, af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Brouillera*), bringa något intrassladt el. förvirradt åter i ordning, utreda, bringa på det klara. — **Débrouillemēnt** (debrulj'mäng), n., utredning; tydlig förklaring.

**Debrutalisēra,** fr. (*débrutalisēr*, af *de*, se d. o., och *brutalisēr*, jmf. *Brutalisera*), föra ut ur vildhets- el. råhetstillstånd; förädla.

**Débuchēra** (debysch-), fr. (*débuchēr*, barb.lat. *deboscāre*, af m.lat. *bōscus*, buske), jagtt. drifva upp villebråd; äfv. lemna stånd; milit.t. bryta upp, lemna lägret.

**Debursera,** se under **Débours.**

**Débusquēra** (dehbysqēra) och **Debuskēra,** fr. (*débusquēr*, barb.lat. *deboscāre*, af m.lat. *bōscus*, buske), egentl. jaga ut ur buskarna; milit.t. fördrifva från en fördelaktig ställning; fig. sticka ut, uttränga. — **Débusquemēnt** (dehbysk'-mäng), n., fördrifvande; förjagande.

**Débūt** (dehbȳh), **Debȳt** och **-būt,** m., fr. (af *de*, se d. o., och *but*, mål), egentl. första kastet el. stöten i en del spel; första uppträdandet, isht. på skådebanan i någon större roll, profspelning; i allmnht. första framträdandet el. uppträdandet, första försöket. — **Debytānt,** vanl. **-butānt,** m. och f., en, som för första gången uppträder offentligen, vanl. för att aflägga prof på sin förmåga; isht. dramatisk konstnär, som för första gången utför en större rol, profspelare, profspelerska; fig. begynnare. — **Debytēra** och **Debut-,** egentl. göra första stöten el. kastet i spel; begynna; isht. för första gången uppträda på skådebanan i någon mera betydande roll, profspela; för första gången

låta höra sig; i allmnht. för första gången framträda el. uppträda.

**De but en blanc**, se under **But**.

**Debyt**, m. fl., se **Début**.

**Debåsch, Debåschera**, se **Débauche**.

**Décachetēra** (-kasch't-), fr. (*décachetēr*, af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Cachetera*), uppbryta något försegladt.

**Decachord**, se **Dek-**.

**Décāde**, f., fr., och **Dekād**, m., gr. (af *dekās*, genit. *dekādos*, tiotal), antal af tio, t. ex.: år, dagar, böcker o. s. v.; särskilt under franska revolutionen: vecka af tio dygn, utgörande tredjedelen af en republikansk månad, och hvilka kallades, i ordning ifrån det första: primidi, duodi, tridi, quartidi, quintidi, sextidi, septidi, octidi, nonidi och décadi. — **Décadriēr** (dekadr'jēh), m., franska republikens kalender.

**Décadēnce**, f., och **Dekadāns**, m., fr. (af *de*, se d. o., och *cadēnce*, af m.lat. *cadēntia*, af lat. *cādere*, falla), så småningom inträdande förfall; aftagande, sjunkande; vara på dekadāns, hålla på att förfalla, alltmera sjunka.

**Décadrier**, se under **Décade**.

**Decagon**, se **Dekagon**.

**Décagramme**, se under **Gramme**.

**Decalēra** och **Dek-**, (af ital. *calāre*, sjunka, aftaga), köpm.t. förlora i vigt genom torkning, läckning o. s. v. — **Decālo**, n., ital., varas aftagande i vigt; jmf. **Calo** och **Déchet**.

**Décalitre**, se under **Litre**.

**Decalo**, se under **Decalera**.

**Decalogus**, se **Dekalogus**.

**Décalquēra** och **Dekalk-** (-qēra), fr. (*décalquēr*, af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Calquera*), aftrycka el. öfverföra koppar- el. stentryck på trä o. a. d.; äfv. afsticka en teckning.

**Decamerone**, se **Dekameron**.

**Décamètre**, se under **Mètre**.

**Décampēra** och **Dek-**, fr. (*décampēr*, af *de*, se d. o., och *campēr*, jmf. *Campera*), uppbryta läger, bryta upp; oeg. taga till flykten, packa sig bort. — **Décampemēnt** (dehkangp'māng), n., uppbrott ur läger.

**Decan, Decanal**, m. fl., se **Decanus**.

**Decandria**, se **Dekandria**.

**Decanessa, Decani, Decanisera**, se under **Decanus**.

**Decanonisera**, se **Dekanonisera**.

**Decant**, se under **Decanus**.

**Decantēra** och **Dek-**, lat. (*decantāre*, af *de*, se d. o., och *cantāre*, sjunga; jmf. *Cantus*, under *Canto*), afsjunga; utropa, prisa; sakta afhälla, klara. — **Dekantatiōn**, f., afsjungande; utropande; varsamt afhällande, afklarning.

**Decānus** och **Dekān**, m., lat. (af *dēcem*, tio), egentl. anförare för el. ledare af tio; i de gamla romarnes läger: uppsyningsman öfver ett tält el. contubernium, som rymde tio soldater; nu vid högskolor: föreståndare för en fakultet; äfv. i en del länder: den högsta andlige näst efter biskopen el. prosten, äfv. **Dechānt** och **-kānt; kardināldekān**, m., den äldste kardinalbiskopen i påfvens högsta stats- och kyrkoråd. — **Dekanāl**, nylat., som hör till el. har afseende på dekan. — **Dekanāt**, n., dekans embete och värdighet; äfv. det af honom styrda kyrkoområdet. — **Dekanēssa**, m.lat. **decanīssa**, f., föreståndarinna för ett nunnekloster el. annan from stiftelse för qvinnor. — **Dekanī**, n., dekans bostad; äfv. det af honom styrda område. — **Dekanisēra**, träda i en dekans ställe, sköta hans embetsåligganden.

**Decapitēra** och **Dek-**, nylat. (af lat. *de* och *cāput*, se d. o.), halshugga. — **Dekapitatiōn**, f., halshuggning.

**Decarbonisēra** och **Dek-**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *cārbo*, kol), befria från kol. — **Dekarbonisatiōn**, f., befrielse el. rensning ifrån kol.

**Décare**, se under **Are**.

**Décastère**, se under **Stère**.

**Décatēra** och **Dek-**, fr. (*décatīr*, af *de*, se d. o., och *catīr*, g.fr. *quatīr*, lat. *coactāre*, pressa tillsamman), krympa kläden med tillhjelp af ånga, genom varma vattenångor betaga dem pressglansen. — **Décatissāge** (dekatissāsj'), n., ångkrympning, uppfunnen i Paris 1822.

**Decedēra**, lat. (*decēdere*, af *de*, se d. o., och *cēdere*, jmf. *Cedera*), bortgå; afträda; afgå med döden. — **Decessiōn**, lat. **decēssio**, f., bortgående; afgång; frånfälle; **decēssio verbōrum**, ords förändring i afseende till betydelsen.

**Dēcem**, lat. (gr. *dēka*), tio; subst. m., tionde el. tiondedelen af något, såsom afgift till presterskapet. — **Decēmber**, m., egentl., efter den äldsta romerska tidräkningen: den tionde månaden, räknadt ifrån mars; vintermånad, julmånad. — **Decembrīster**, pl., Louis Napoleons anhängare och medhjelpare vid statsstrecket den 2:dra dec. 1851. — **Decēmpeda**, f., (lat. *pes*, genit. *pēdis*, fot), mätstång om tio fot. — **Decēmvir**, m., pl. **decēmviri** och **decemvīrer**, (lat. *vir*, man), tioman, medlem af en utaf tio män bestående myndighet; **decēmviri lēgibus scribēndis**, i det gamla Rom: tio 451 f. Kr. för beredningen af lagar utvalde män, som bekläddes med högsta verkställande makt och myndighet, och hvilka, efter att hafva sammanfattat lagbuden på tolf taflor, 449 till följe af sitt öfvermod störtades. — **Decemvirāl**, som hör till el. har afseende på tioman el. -män. — **Decemvirāt**, n., tiomannavälde; tiomans embete och värdighet.

**Décence**, se under **Decent**.

**Decēndium**, n., nylat. (af lat. *dēcem*, tio, och *dīes*, dag), tid af tio dagar, tio dagars frist. — **Decēnnium**, n., lat. (af *ānnus*, år), ett tiotal af år. — **Decennāl**, tioårig.

**Decēnt**, lat. (*dēcens*, af *decēre*, anstå, höfvas), anständig, skicklig; ärbar, sedesam. — **Decēns**, fr. **décēnce** (desängs'), f., anständighet; ärbarhet.

**Decentralisēra**, nylat. (af lat. *de* och *cēntrum*, se d. o.), egentl. förflytta något ifrån medelpunkten; dela statsmakten, förläna de särskilta lemmarna af en statskropp större sjelfständighet. — **Decentralisatiōn**, f., delning af statsmakten, hvarigenom en statskropps särskilta lemmar erhålla större sjelfständighet; )( **Centralisation**, se under **Centrum**.

**Deception, Deceptiv, Deceptor**, se under **Decipera**.

**Decernēra**, lat. (*decērnere*, af *de*, se d. o., och *cērnere*, skilja, afsöndra), lagligen afgöra, fälla

domslut; tillerkänna, tilldöma; jmf. **Decretera.** — **Decernēnt,** m., domare; den medlem af ett kollegium, el. i allmnht. den ibland omröstande personer, som har utslagsröst.

**Decerpēra,** lat. (*decērpere,* af *de,* se d. o., och *cārpere,* jmf. *Carpera*), afplocka, borttaga. — **Decerptiōn,** f., afbräck, förminskning.

**Decertēra,** lat. (*decertāre,* af *de,* se d. o., och *certāre,* jmf. *Certera*), utkämpa en afgörande strid. — **Decertatiōn,** f., afgörande strid.

**Decession,** se under **Decedera.**

**Dechagrinēra** (-schagrin-), fr. (*déchagrinēr,* af *de,* se d. o., och *chagrīn,* sorg, jmf. vidare d. o.), befria från bekymmer, muntra.

**Dechant,** se under **Decanus.**

**Déchārge** (deschārsj'), f., fr. (af *de,* se d. o., jmf. äfv. *Charge*), lossning ifrån ett fartyg; frikännelse från skuld el. förbindelse, äfvensom det deröfver utfärdade skriftliga intyg; isht. handling, hvarigenom, el. skriftligt bevis, hvaruti redovisande person el. myndighet förklaras fri från allt vidare ansvar för sin förvaltning; aflopp, skräpkammare; krigsv. affyrande, salva af kanoner el. skjutgevär; byggn.k. snedstötta, spännband, spännsträfva, äfven hvälfning i mur öfver fönster el. dörr, jmf. **Écharpe; déchārgebetänkande,** betänkande, hvaruti riksdagens konstitutionsutskott, efter statsprotokollernas granskning, meddelar sitt slutliga omdöme angående rikets förvaltning. — **Dechargēra** (descharsj-), aflasta, lossa; lätta; frikänna från vidare skyldighet el. ansvar; utplåna; affyra.

**Déchaussēra** (deschåss-), fr. (*déchaussēr,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Chaussera*), egentl. aftaga fotbeklädnad; läkek. blotta en tand ifrån tandköttet före utdragningen. — **Déchaussemēnt** (-schåss'māng), n., läkek. tandköttets lossande från tänderna. — **Déchaussōīr** (-schåssååhr), m., läkek. redskap till att blotta en tand, som skall utdragas, ifrån tandköttet.

**Dēcher,** m., (sannol. förvrängn. af lat. *dēcem,* tio), köpm.t. antal af 10 hudar. — **Dechēnt** el. **Dechēnd,** n., köpm.t. vid ryska pelsvaruhandeln: 4 *decher* el. 40 stycken.

**Déchēt** (deschāh), m., fr. (af *déchōīr,* affalla, aftaga, af *de,* se d. o., och g.fr. *chéoir, choir,* lat. *cādere,* falla), köpm.t. varas aftagande i vigt genom torkning, läckning, rensning o. s. v.; jmf. **Decalo.**

**Dechiffrēra** (deschif-), fr. (*déchiffrēr,* af *de,* se d. o., jmf. äfv. *Chiffre*), tolka el. förklara hvad som är skrifvet med chiffer; fig. förklara något otydligt el. dunkelt. — **Dechiffrābel,** som kan tolkas el. uttydas; förklarlig. — **Déchiffremēnt** (deschiffr'māng), n., uttolkning; förklaring. — **Déchiffrēūr** (deschiffröhr), m., en, som uttolkar, uttyder el. förklarar.

**Déchirāge** (deschirāsj'), n., fr. (af *déchirēr,* sönderrifva), slopning; spillror efter slopning.

**Dechristianisēra** och **Dekr-,** barb.lat. (af lat. *de,* se d. o., jmf. äfv. *Christianisera*), bringa till affall ifrån kristendomen.

**Déciare,** se under **Are.**

**Decidēns,** f., nylat. (af lat. *decīdere,* af *de,* se d. o., och *cādere,* falla), aftagande, aftynande, förfall, jmf. **Décadence;** äfv. aftagande, förminskning.

**Decidēra,** lat. (*decīdere,* fr. *décidēr,* afskära, af lat. *de,* se d. o., och *cāēdere,* hugga, skära), bestämma, afgöra; afdöma; besluta; **decidērad,** afgjord, bestämd; beslutsam, fast, orubblig; äfv. pockande. — **Decidendi rationes,** se under **Ratio.** — **Decisiōn,** f., beslut, afgörande, dom. — **Decisīv,** nylat., afgörande; bestämd, jmf. **Deciderad; decisīvrōst,** se **Votum decisivum.** — **Décisivemēnt** (desisiv'māng), fr., på ett afgörande sätt, bestämdt. — **Decīsor,** m., nylat., i allmnht. en, som afgör tvister; skiljedomare; en, som har utslagsröst. — **Decīsum,** n., pl. **-cīsa,** lat., se ofvan: **Decision.**

**Dēcies,** lat. (af *dēcem,* tio), tio gånger; **dēcies repetīta placēbit (fābula** el. **tābula),** det (goda skådespelet) el. den (goda målningen) kan ses många gånger (med förnöjelse).

**Décigramme,** se under **Gramme.** — **Décilitre,** se under **Litre.**

**Dēcima,** f., lat. (af *dēcem,* tio), den tionde, tionde delen; tonk. intervall af 10 stegs omfång, tionde tonen, räknad ifrån grundtonen, grundtonernas ters i närmaste högre oktav; äfv. benämning på en orgelstämma; versk. af tio verser bestående strof af spanskt ursprung. — **Decimābel,** nylat., tiondepligtig. — **Decimāl,** m.lat., tiodelad, som består af el. räknas efter tiondedelar, subst. f., siffra i täljaren af ett decimalbråk; **decimālbrāk,** bråk, hvars nämnare utgöres af 10 el. en d i g n i t e t deraf (100, 1000, 10,000 o. s. v.), d. v. s. är delbar genom 10, tiondedelsbråk; **decimālmātt,** mått, grundadt på indelningen i tiotal; **decimālräkning,** räkning med tiondedelar; **decimālsystēm,** n., den mynt-, mått- och vigtsindelning, vid hvilken hvarje större enhet innehåller 10 af den näst mindre. — **Décīme** (desīhm'), fr., m., tiondedelen af en f r a n c, se d. o.; fem., tionde af de andliges inkomster vid vissa tillfällen; äfv. årlig tionde af prestlägenheter till kronan. — **Decimēra,** lat. (*decimāre,* fr. *décimēr*), taga tionde; erlägga tionde; isht., efter bruket hos de gamla romarne vid uppror inom krigshären: uttaga el. utlotta hvar tionde till bestraffning, isht. vid dödsstraff; oegentl. om sjukdomar: bortrycka en stor del af befolkningen. — **Decimatiōn,** f., tagande el. erläggande af tionde; äfv. uttagning el. utlottning af hvar tionde man till bestraffning; oegentl. befolkningens förminskning genom härjande farsot. — **Decimātor,** m., en, som tager el. insamlar tionde, tiondeherre. — **Dēcimo,** för det tionde. — **Decīmole** (detjīm-), f., ital., grupp af 10 noter el. tiddelar, hvilka skola utföras på samma tid som 8tiddelar af samma slag, och som öfverskrifvas $\overset{\frown}{10}$.

**Décime, Decimera,** se föreg.

**Décimètre,** se under **Mètre.**

**Decimo, Decimole,** se under **Decima.**

**Decipēra,** lat. (*decīpere,* af *de,* se d. o., och *cāpere,* taga, fatta), besvika, bedraga, föra bakom ljuset. — **Deceptiōn,** f., bedrägeri, förande bakom ljuset. — **Deceptīv,** bedräglig, svekfull. — **Decēptor,** m., bedragare.

**Decision, Decisiv,** m. fl., se under **Decidera.**

**Decīso** (detjīso), ital. (af *decīdere,* lat. *decīdere,* jmf. *Decidera*), tonk. bestämdt, beslutsamt.

**Decisor,** se under **Decidera.**

**Décistère,** se under **Stère.**

**Decisum**, se under **Decidera**.

**Declamēra** och **Dekl-**, lat. (*declamāre*, af *de*, se d. o., och *clamāre*, ropa högt), tala el. läsa enligt konstens reglor, föredraga med sanning, lif och känsla; äfv. tala el. läsa konstladt, tala om obetydligheter i högtrafvande ton, uttrycka sig sökt och grant; ifra, utfara. — **Declamāndo**, ital., tonk. med känsla, uttrycksfullt. — **Deklamatiōn**, f., (lat. *declamātio*), det muntliga föredragets konst, den konstmessiga muntliga framställningen af tankar och känslor, utföring; jmf. **Recitation**; konsttal, talöfning; öfverdrift i innehåll och isht. utförande af ett tal, grant klingande tal utan innehåll, ordprål. — **Declamātor** och **Dekl-**, lat., el. **Déclamateūr** och **Deklamatōr**, fr., m., talkonstnär, konsttalare, en, som är hemma uti det muntliga föredragets konst; en, som efter konstens reglor uppläser el. ur minnet föredrager något; äfv. en, som uttrycker sig svulstigt och konstladt. — **Deklamatorīk**, f., nylat., anvisning till ett konstmessigt muntligt föredrag. — **Deklamatōrisk**, som hör till el. angår det muntliga föredragets konst, som öfverensstämmer med reglorna derför; som föredrager el. föredrages konstmessigt; högtrafvande, svulstig. — **Declamatōrium**, n., föredrag enl. konstens reglor, konstföredrag, konstföreläsning; talöfning.

**Declarēra** och **Dekl-**, lat. (*declarāre*, af *de*, se d. o., och *clarāre*, göra klar, af *clārus*, klar), förklara, tillkännagifva, förkunna sitt beslut, yttra sig; uppgifva, anmäla varor till förtullning. — **Deklaratiōn**, lat. **declarātio**, fr. **déclaratiōn** (deklarassiāng), eng. **declarātion** (deklarēschön), f., förklaring, tillkännagifvande; utlåtande; vid förtullning: noggrann uppgift på innehåll, vigt, värde o. s. v. af en varuförsändning; vid försäkringar: sammanfattningen af de uppgifter, som ligga till grund för försäkringsfördraget; **declarātio honōris**, lat., el. **déclaratiōn d'honneūr** (- dånnöhr), fr., äreförklaring; **declarātio nullitātis**, lat., förklarande, att ett rättsförhållande från början varit ogiltigt; **declarātio sententiae**, lat., kungörande af dom; **déclaratiōn d'amoūr** (- damūhr), fr., kärleksförklaring; **declarātion of right** (- åvv rājt), eng., den förklaring, hvarigenom engelska parlamentet 1689 uttalade och högtidligen fastställde grunderna af den engelska statsförfattningen. — **Deklaratīv** och **-tōrisk**, förklarande, upplysande.

**Declinēra** och **Dekl-**, lat. (*declināre*, af *de*, se d. o., och obrukl. *clināre*, böja), afslå, afböja; förfalla, aftaga; om stjernor: afvika från dagjemningslinien; om kompassen: missvisa; språkv. böja nomen, pronomen el. artikel, enl. språklärans reglor förvandla nomen, pronomen el. artikel efter de olika förhållanden (jmf. **Casus**), som de hafva att uttrycka, jmf. **Conjugera**. — **Deklinābel**, nylat., som låter böja sig, böjlig. — **Deklinabilitēt**, f., böjlighet. — **Deklinatiōn**, f., (lat. *declinātio*), i allmnht. böjning; fys. magnetnålens missvisning el. afvikelse från middagslinien, d. v. s. afvikelse från riktningen rätt i norr; astron. en stjernas afvikelse från dagjemningslinien; läkek. vrickning, ledvridning, äfv. en sjukdoms aftagande; språkv. ordböjning, förvandling enl. språklärans reglor af nomen, pronomen el. artikel allt efter de olika förhållanden, som de hafva att uttrycka, böjningssätt; **deklinatiōnscirkel**, m., astron. benämning på de cirkelplaner, som antagas gå genom verldspolerna och himlasferens axel, samt vinkelrätt afskära den himmelska eqvatorn och motsvara m e r i d i a n e r n a på jordklotet; **deklinatiōnsskilnad**, astron. skilnad i läge mellan tvenne stjernor, svarande mot skilnaden i l a t i t u d emellan tvenne ställen på jordklotet. — **Declinātor** och **Dekl-**, m., el. **Declinatōrium**, n., nylat., afvikelsevisare: kompass, som visar magnetnålens afvikelse. — **Deklinatōrisk**, afvikande; undvikande, afböjande.

**Declīv** och **-klīv**, lat. (*declīvis*, af *de*, se d. o., och *clīvus*, höjd), nedåt lutande el. sluttande, brant. — **Deklivitēt**, f., lutning nedåt, sluttning.

**Decōct** och **Dekōkt**, m., lat. (*decōctum*, n., af *decōquere*, afkoka, urkoka, förtära), afkok, vätska, som fås, då ett växt- el. djurämne kokas med vatten. — **Dekoktiōn**, f., afkokning, urkokning. — **Decōctor**, m., egentl. afkokare; slösare; **decōctor bonōrum**, förslösare af sin förmögenhet.

**Decollēra** och **Dek-**, lat. (*decollāre*, af *de*, se d. o., och *cōllum*, hals), halshugga; kem. spränga af halsen på en kolf genom en brinnande svafveltråd el. en glödgad ståltråd. — **Dekollatiōn**, f., halshuggning; afsprängning af halsen på en kolf.

**Decolletērad**, fr. (*décolleté*, af *de*, se d. o., och *col*, *cou*, hals), som har blottad hals och bart el. bara bröst.

**Decolorēra** och **Dek-**, lat. (*decolorāre*, af *de*, se d. o., och *colorāre*, jmf. *Colorera*), beröfva ett föremål dess färg, befria från färgämne; bleka; mista sin färg, blekas; blekna. — **Dekoloratiōn**, f., beröfvande el. fördrifning af färg; blekning; bleknande.

**Decomponēra** och **Dek-**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *compōnere*, jmf. *Componera*), taga isär, skilja, söndra, upplösa i ursprungliga beståndsdelar. — **Dekomponībel**, som låter sönderdela sig, upplöslig. — **Dekompositiōn**, f., isärtagning, sönderdelning, isht. kemisk upplösning af en kropp el. ett ämne i dess grundbeståndsdelar, jmf. **Analys**. — **Decompōsitum**, n., pl. **-pōsita**, i sina grundbeståndsdelar upplöst kropp el. ämne; läkek. flerfaldigt sammansatt läkemedel; språkv. två- el. flerfaldigt sammansatt ord.

**Décōmpte** (dehkāngt'), m., fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Compte*), afdrag, afräkning; motråkning. — **Décomptēra** (dehkångt-), afdraga, afräkna.

**Deconceptēra** och **Dek-**, barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Concept*), förvirra, bringa ur fattningen.

**Déconcērt** (dehkångsähr), m., fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Concert*), brist på öfverensstämmelse, missförstånd; tvedrägt. — **Deconcertēra** och **Dek-** (dehkångsärt-), egentl. förvirra de spelande; förbrylla; göra bestört; hindra, störa.

**Déconfitūre**, f., och **Dekonfitȳr**, m., fr. (af *déconfire*, i grund slå, af m.lat. *disconficere*, af *dis*, se d. o., och *conficere*, jmf. *Conficera*).

fullkomligt nederlag; fullkomlig oförmåga att betala.

**De congruo**, se under **Congruus**.

**Décontenānce** (dehkångt'nängs') och **Dekontenāns**, f., fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Contenance*), brist på fattning, försagdhet, förvirring. — **Dekontenansēra**, bringa ur fattningen, göra försagd, förvirra, förbluffa.

**Décorateur, Decoration, Decorera**, m. fl., se under **Decorum**.

**Decort**, se **Décourt**.

**Decorticēra** och **Dek-**, lat. (*decorticāre*, af *de*, se d. o., och *cōrtex*, bark), beröfva sin bark, afskala. — **Decorticatiōn** och **Dekortik-**, f., afskalande af bark, skal o. s. v.

**Decōrum**, n., lat. (af *decōrus*, anständig, passande, af *dēcor*, anständighet, af *decēre*, anstå), det passande och skickliga, anständighet. — **Décoratēūr** och **Dekoratōr**, m., fr., i allmnht. en, som målar el. anordnar prydnader; isht. teatermålare el. konstnär, som för teatern målar dekorationer. — **Dekoratiōn**, f., m.lat., i allmnht. försköning, prydnad; isht. målning till prydnad för en skådebana och till framställande af den ort el. plats, hvarest handlingen försiggår; äretecken, herderstecken. — **Dekoratīv**, smyckande, prydande, tjenande till försköning, jmf. **Constructiv**; mål. hvad som blott är anlagdt på yttre färgverkan utan djupare inträngande i form och betydelse. — **Dekorēra**, lat. (*decorāre*), pryda, smycka, försköna rum, skådebanor o. s. v.; smycka med ordnar el. andra utmärkelsetecken.

**Découpēra** och **Dekup-**, fr. (*découpēr*, af *de*, se d. o., och *coupēr*, jmf. *Coupera*), sönderskära, sönderhugga, stycka; äfv. utklippa, utskära, isht. bilder utaf papper.

**Découragēra** och **Dekuragēra** (-sjēra), fr. (*découragēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Courage*), göra modlös, nedslagen el. försagd; afskräcka; skrämma. — **Découragemēnt** (dehkuhrasj'mäng), n., modlöshet, nedslagenhet, försagdhet.

**Découronnēra** (dehkurånn-), fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Couronne*), skilja vid kronan.

**Decōūrt** (dehkūhr), och **Dekūrt**, fr., el. **Decōrt** och **-kōrt**, ital., m., (af *de*, se d. o., och fr. *court*, ital. *cōrto*, lat. *cūrtus*, förkortad, kort), köpm.t. afdrag på en räkning, nedsättning. — **Dekurtēra**, köpm.t. göra afdrag, slå af, isht. med anledning af en varas dåliga beskaffenhet el. bristande vigt göra nedsättning å räkningens belopp.

**Découvert, Découverte**, se följ.

**Découvrēra** (dehkuvr-), fr. (*découvrīr*, af *de*, se d. o., och *couvrīr*, betäcka), aftäcka, blotta, uppenbara, tillkännagifva. — **Découvērt** (dehkuhvähr), aftäckt, blottad, öppen; **à découvērt**, öppet, under bar himmel; ofördäckt, frimodigt, tydligt. — **Découvērte** (dehkuhvärt'), f., upptäckt; uppfinning; **à la découvērte**, på upptäckt, på spejning. — **Découvertēra** och **Dekuv-**, (jmf. *Couvert*), öppna bref, i allmnht. aftaga omslag.

**Décreditēra** och **Dekr-**, fr. (*décréditēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Creditera*), förstöra ens förtroende, anseende el. goda rykte; nedsätta, förklena; jmf. **Discreditera**.

**Decremēntum** och **Dekremēnt**, n., lat. (af *decrēscere*, jmf. *Decrescera*), aftagande, förminskning, förfall.

**Décrépīt** (dehkrepīh), fr. (lat. *decrēpitus*), ålderdomssvag, utlefvad, orklös. — **Décrépitūde** (-tȳd'), f., ålderdomssvaghet, utlefvad och orklös ålderdom.

**Decrepitēra** och **Dekr-**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *crepitāre*, spraka, smattra), knattra, spraka; förpuffa, sönderspringa. — **Dekrepitatiōn**, f., knattrande, sprakande; förpuffning, en del salters sönderspringande i elden till följe deraf, att de mekaniskt innesluta vatten, hvilket vid uppvärmning utvidgas och sönderspränger kristallen.

**Decrescēra** och **Dekr-**, lat. (*decrēscere*, af *de*, se d. o., och *crēscere*, växa), aftaga, förminskas, försvinna. — **Decrescēndo**, ital., tonk. aftagande i styrka, beteckning (>), som antyder den gradvis skeende öfvergången ifrån forte till piano; )( **Crescendo**; jmf. **Diminuendo**. — **Dekrescēns**, f., lat. (*decrescēntia*), aftagande, förminskning. — **Dekrescēnt**, aftagande, försvinnande.

**Decrētum**, n., pl. **-crēta**, och **Dekrēt**, n., pl. **-krēter**, lat. (egentl. neutr. partic. perf. af *decērnere*, besluta, afgöra, af *de*, se d. o., och *cērnere*, skilja, se, döma), beslut, af öfverhet el. myndighet utfärdad förordning el. befallning, påbud; utslag, dom; **decrētum (electiōnis) absolūtum**, Guds förutbestämmelsebeslut, Guds ovilkorliga nådeval, jmf. **Predestination** och **Predetermination**; **decr. alienāndi**, af offentlig myndighet utfärdad tillåtelse att föryttra något; **decr. Dēi**, Guds rådslag; **decr. de solvēndo**, af offentlig myndighet utfärdad tillåtelse att utbetala vissa penningar; **decr. Gratiāni**, påflig lagsamling ifrån 12:te årh., som bildar första delen af den kanoniska rätten, jmf. **Decretales**; **decr. in Senātu**, beslutadt i rådet; **ad decrētum**, efter beslut, i enlighet med fattadt beslut; — pl. **decrēta**, påbud, isht. påfvars och kyrkomötens utslag och beslut; **decrēta philosophōrum**, filosofiska lärosatser. — **Decretāles** (näml. **lībri**: böcker, el. **līterae**: bref) el. **Dekretāler**, pl., påfliga utslag och påbud, äfvensom de olika samlingarna af sådana; isht. den af Gregorius IX föranstaltade, af Raimond utaf Pennaforte (död 1275), författade och 1234 i Paris samt året derpå i Bologna offentliggjorda samling af påfliga utslag och förordningar, hvilken såsom kanonisk lagbok bildar andra delen af kyrkorätten; jmf. **Decretum Gratiani**. — **Dekretēra**, m.lat., besluta; påbjuda, förordna; jmf. **Decernera**. — **Dekretīst**, m., kyrkorättslärare, författare och lärare i kyrkorätt; )( **Legist**. — **Dekretōrisk**, lat. **decretōrius**, beslutande, bestämmande, afgörande; **decretorius dies**, se under **Dies**.

**Décrottēra** och **Dekr-**, fr. (*décrottēr*, af *de*, se d. o., och *crōtte*, smuts), rena, putsa, borsta. — **Décrottēūr** (dehkråttöhr), m., skoputsare. — **Décrottōīr** (dehkråttååhr), m., afstrykningsjern el. borste för smutsiga skodon, utanför husportar el. dörrar.

**Decrustēra** och **Dekr-**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *crustāre*, öfverdraga med en skorpa,

af *crūsta*, skorpa, skal), taga skorpan af, afbarka, afskala.

**Decubitus**, se under **Decumbera.**

**Decumātiska åkrar,** (lat. *decumātes āgri*), i gamla tiden: de genom romerska nybyggare uppodlade landsträckor i Tyskland, hvilkas innehafvare måste erlägga tionde (*dĕcuma*).

**Decumbēra** och **Dek-**, lat. (*decūmbere*, af *de*, se d. o., och obrukl. *cūmbere*, ligga), lägga sig ned. — **Decūbitus**, m., nylat., läkek. hudlöshet efter långvarigt sängliggande, liggsår.

**Dēcuplum,** n., nylat. (af *dĕcem*, se d. o.), det tiodubbla. — **Decuplēra** och **Dek-,** tiodubbla.

**Decūria,** f., lat. (af *dĕcem*, tio), antal el. afdelning af tio. — **Decūrio,** m., pl. **-curiōnes,** el. **Dekuriōn,** m., pl. **-ōner,** hos de gamla romarne: höfding el. anförare för 10 man.

**Decursīv** och **Dek-,** nylat. (af lat. *decūrrere*, löpa ned), nedåtlöpande.

**Decurtera,** se **Décourt-,** under **Décourt.**

**Decussātim,** lat. (af *decussāre*, af *decūssis*, talet 10 och det fornromerska talteckenet X, egentl. 10 ass, af *dĕcem*, tio, och *as*, genit. *āssis*, ass), i form af en fornromersk tia (X), korsvis. — **Decussatiōn** och **Dek-,** f., liniers genomskärning el. korsning (så att de liksom bilda en fornromersk tia: X).

**Decussōrium,** n., nylat. (af *decūssum*, nedstött, af *decūtere*, slå ned), läkek. nedtrycknings-redskap, redskap till att utpressa etter el. annan fuktighet; jmf. **Trepanation.**

**Dédaignēra** (dehdännjēra), fr. (*dédaignēr*, lat. *dedignāri*, af *de*, se d. o., och *dīgnus*, värdig), förakta, försmå, akta under sin värdighet. — **Dédaignēūx** (dehdännjöh), föraktfull, spotsk, högmodig. — **Dédāīn** (dehdäng), m., förakt, hån; spotskhet, högmod.

**Dédain,** se föreg.

**De dato,** se under **Datum.**

**Dedecorēra** och **Dedek-,** lat. (*dedecorāre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Decorera*), vanpryda; utskämma, vanära. — **Dedekoratiōn,** f., nylat., vanprydnad; utskämmande, vanärande.

**Dedera,** se under **Dedit.**

**Dedicēra,** lat. (*dedicāre*, af *de*, se d. o., och *dicāre*, förkunna, helga, egna), inviga, helga, tillegna. — **Dedikatiōn,** f., (lat. *dedicātio*), invigande, tillegnande; tillegnan; tillegnelseskrift; jmf. **Do, dico, dedico,** under **Dare.** — **Dedicāto,** ital., tillegnad. — **Dedicātor,** m., nylat., en, som inviger el. tillegnar. — **Dedikatōrisk,** invigande, tillegnande.

**Dedignera,** se **Dédaignera.** — **Dedignatiōn,** f., se **Dédain.**

**Dedit,** se under **Dare.** — **Dedēra** el. **Deditēra,** köpm.t. afskrifva en skuldpost såsom betald.

**Dédommagēra** (-dåmmasjēra), fr. (*dédommagēr*, af *de*, se d. o., och *dommāge*, g.fr. *damāge*, m.lat. *damnāgium*, af lat. *dāmnum*, skada), hålla skadeslös, ersätta, godtgöra. — **Dédommagemēnt** (-masj'mäng), n., skadestånd, ersättning.

**Dédoublēra** och **Dedubl-,** fr. (*dédoublēr*, af *de*, se d. o., och *dōūble*, dubbel), krigsv. förminska en afdelning soldater till hälften; minska ifrån två till ett led.

**Deducēra,** lat. (*dedūcere*, af *de*, se d. o., och *dūcere*, föra, leda), härleda, utveckla, framställa, förklara, bevisa, ifrån grunden följdriktigt ådagalägga; — **dedūctis deducēndis,** efter afdrag af det, som bör afdragas, äfv. efter bevisning af det, som bör bevisas; **dedūctis impēnsis,** efter afdrag af omkostnaderna; — **dedūcto āēre aliēno,** efter afdrag af skulderna. — **Deduktiōn,** lat. **dedūctio,** f., afdrag af en summa; lagf. laga bevisning, äfv. den skrift, hvarmedelst en part i ett tvistemål hos högre domstol söker ändring i lägre rätts beslut; tankel. sammanhängande och följdriktig utveckling el. bevisledning; **dedūctio ad absūrdum,** bevis, hämtadt ifrån motsatsens falskhet el. orimlighet (jmf. **Absurd**), äfv. **ded. ad impossībile; ded. innocēntiae,** ådagaläggande af oskuld.

**Dēest,** lat. (af *de* och *ēsse*, se d. o.), (han, hon, det) finnes ej, fattas. — **Dēsunt,** de fattas; **cētera dēsunt,** det öfriga el. resten fattas.

**De facto,** se under **Factum.**

**Défāīte** (dehfäht'), f., fr. (af *défāire*, omintetgöra, förstöra, af lat. *dis*, se d. o., och *fācere*, göra), nederlag, en krigshärs tillintetgörelse; äfv. undflykt.

**Defalcēra,** nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *falx*, genit. *fālcis*, skära), egentl. afmeja, skära; lagf. i förväg borttaga el. afdraga. — **Defalcatiōn** och **Defalk-,** f., egentl. afmejning; lagf. borttagande el. afdrag i förväg.

**Defamēra** el., rikt., **Diffam-,** lat. (*diffamāre*, af *dis* och *fāma*, se d. o.), förtala, bringa i dåligt rykte; vanära.

**Defanēra,** nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *fānum*, helig ort), vanhelga, isht. ett ställe el. byggnad.

**Defatigēra,** lat. (*defatigāre*, af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Fatigera*), uttrötta, utmatta, till ytterlighet anstränga. — **Defatigatiōn,** f., uttmattning, uttröttning.

**Défāūt** (dehfåh), m., fr. (ital. *diffālta*, af lat. *dis*, se d. o., och *fallitāre*, af *fāllere*, bedraga), fel, lyte; brist, ofullkomlighet; uteblifvande i rättegång; **à défāūt de** el. **au** (åh) **- -,** i brist af, i stället för.

**Défavēūr** och **Defavōr,** m., fr. (ital. *disfavōre*, af lat. *dis*, se d. o., och *fāvor*, gunst), ogunst, onåd, misshag; köpm.t. ogynnsamt, allt för lågt pris, förlust; jmf. **Faveur.** — **Defavorābel,** ogynnsam, ofördelaktig.

**Defecēra,** lat. (*defaecāre*, af *de*, se d. o., och *fāēces*, pl. af *faex*, drägg), befria från drägg, rensa, rena, klara, sila. — **Defecatiōn** och **Defek-,** f., rensning ifrån drägg, rening, klarning, silning.

**Defēct** och **-fēkt,** lat. **defēctus,** (partic. perf. af *deficere*, fattas, af *de*, se d. o., och *fācere*, göra), bristande, ofullständig, felaktig; — subst. m., brist, ofullständighet, felaktighet, lucka, hål; bokhandl.t. ofullständig bok el. skrift, äfv. **defēktexemplār,** n.; **defēktārk,** ark, som fattas el. blifvit skadadt, i bok el. skrift; fela **in defēctu,** fela i brist, göra för litet vid en sak, )( **In excessu,** se under **Excedera; ob defēctum,** med anledning af brist, i brist. — **Defektēra,** nylat., uppsöka och rätta räknefel, anmärka såsom felande. — **Defektiōn,** lat. **defēctio,** f., affall; aftagande; brist; **defēctio ānimi,** vanmakt. — **Defektīv,** lat. **defectīvus,** bristande, ofullständig, felaktig: **defectīvkyrka,** hos katolska skrift-

ställare: affallen kyrka, benämning på hvarje icke katolsk kyrka; — **defectīva,** pl., språkv. ord, som väl kunna böjas, men hos hvilka dock en el. annan form fattas; **nomina defectiva,** se under **Nomen; verba defectiva,** se under **Verbum.** — **Defektivitēt** el. **Defektuositēt,** f., bristfällighet, ofullständighet.

**Defendēra,** lat. (*defĕndere*), försvara. — **Defendēnd,** m. och f., brottsling el. anklagad, som skall försvaras; skyddling. — **Defĕndens,** m., se **Defensor;** äfv. = **Respondens,** se d. o., under **Respondera.** — **Defendēnt,** m., se **Defensor.** — **Defĕnders,** pl., eng., förenade irländare, benämning på de 1791 till ett sällskap förenade demokratiska samfunden i Irland. — **Defensiōn,** lat. **defēnsio,** f., försvar, värn, försvarsanstalt, försvarsskrift; **defensiōnsvīnkel,** m., krigsv. bestrykande vinkel; **defēnsio illīcita,** otillåtet försvar; **def. līcita,** tillåtet försvar; **def. necessāria,** nödvärn, jmf. **Moderamen inculpatae tutelae.** — **Defensionāl,** se **Defensiv;** — **defensionāles,** pl., försvarsskrifter. — **Defensīv,** värnande, skyddande, skydds-, försvars-; **defensivallians,** se under **Allians; defensīvkrīg,** försvarskrig; **defensīvmedel,** läkek. yttre skyddsmedel emot skadliga inflytelser, äfv. **defensīvum,** n., pl. **-sīva; defensīvvapen,** försvarsvapen; — subst. m., endast i bestämd form, (fr. *la défensīve*), försvar; hålla sig på **defensīven,** endast gå försvarsvis till väga; )( **Offensiv; defensīve,** försvarsvis. — **Defēnsor,** m., försvarare, beskyddare, förfäktare; sakförare, )( **Actor; defēnsor fīdei,** trons försvarare, titel för konungarne af Storbritannien allt ifrån Henrik VIII, som för en emot Luther utgifven skrift af påfven Leo X 1522 erhöll denna benämning. — **Defensōrisk,** lat. **defensōrius,** försvarande, värnande; **defensorio nomine,** se under **Nomen.**

**Defension, Defensiv, Defensor,** m. fl., se föreg.

**Deferēra,** fr. (*déférēr*, af lat. *defĕrre*, af *de*, se d. o., och *fĕrre*, föra), tillerkänna, tilldöma; tillåta, samtycka; uppdraga; angifva; fordra, affordra. — **Deferēns,** nylat., el. **Déférēnce** (dehfehrängs'), fr., f., eftergifvenhet, foglighet; äfv. undergifvenhet, ödmjukhet. — **Deferēnt,** m., angifvare, anklagare, jmf. **Delator;** en, som fordrar edgång af motparten; på mynt: tecken, som angifver myntningsorten el. myntmästaren.

**Defervescēra,** lat. (*defervēscere*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Fervescera*), afkylas, svalna. — **Defervescēns,** f., småningom el. efterhand skeende afkylning.

**Défī,** m., fr., utmaning till tvekamp, fejdebref. — **Defiēra,** (fr. *défiēr*, ital. *disfidāre, sfidāre*, af lat. *dis* och *fīdes*, se d. o., således egentl. uppsäga tillit och trohet), misstro; utmana, utfordra, trotsa. — **Défiānce** (dehfjängs'), f., misstanke, misstroende; brist på sjelftillit.

**Défiance,** se föreg.

**Deficiendo, Deficient,** se följ.

**Dēficit,** lat. (af *defĭcere*, fattas, af *de*, se d. o., och *făcere*, göra), det fattas, jmf. **Deest;** — subst. n., brist, jmf. **Defect;** isht. hvad som fattas i inkomsterna för att dessa skola utvisa samma belopp som utgifterna, el. det belopp, hvarmed utgifterna öfverskjuta inkomsterna; den förlust, som visar sig genom jemförelse mellan dēbet och crēdit vid slutet af en räkning el. vid ett bokslut. — **Deficiēndo** (-tjēndo), ital., tonk. slocknande, aftynande. — **Deficiēnt,** m., en, som fattas, en uteblifvande; affälling; gäldenär; isht. i Österrike: andlig, som genom ålder el. sjukdom blifvit oförmögen att förvalta sitt embete.

**Defiera,** se under **Défi.**

**Defigurēra,** nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *figurāre*, forma, bilda, af *figūra*, jmf. *Figur*), vanpryda, vanställa. — **Defiguratiōn,** f., vanställande, vanprydnad.

**Défilē,** m., fr. (af *défilēr*, jmf. *Defilera*, af *de*, se d. o., och *fīle*, rad, lat. *fīla*, pl. af *fīlum*, tråd), trång väg, pass, hålväg; isht. krigsv. hvarje så trång väg, att en der framtågande trupp måste falla af till så liten front, att en mindre, fiendtlig styrka med lätthet kan försvara den; äfv. truppers marsch med liten front, i öppna el. slutna kolonner. — **Défilemēnt** (dehfil'mäng), n., förskansningars betäckande isht. emot beskjutning af en högre stående fiende, jmf. **Enfilade;** äfv. truppers förbimarsch i smala led. — **Defilēra,** om trupper: tåga genom ett trångt pass; tåga förbi i smala led el. man för man; isht. tåga i paradmarsch förbi den, till hvars ära el. till hvars bedömande uppvisningen äger rum; äfv. betäcka förskansningar; — **defilērkūr,** m., nyligen i bruk kommen form för uppvaktningar vid hof el. hos framstående personer, som består i de uppvaktandes flyktiga gående förbi den el. dem, som uppvaktas.

**Definiēra,** lat. (*definīre*, af *de*, se d. o., och *finīre*, begränsa, sluta, af *fīnis*, se d. o.), egentl. angifva gränserna, skarpt begränsa innehållet af ett begrepp, tydligt och fullständigt uppgifva de väsendtliga kännetecken hos ett föremål, hvarigenom det skiljer sig ifrån alla andra sådana; noggrant, klart och fullständigt förklara; om mikroskop: visa bilderna skarpt begränsade. — **Definībel,** som kan noga bestämmas el. förklaras. — **Definīt,** bestämd. — **Definīte,** uttryckligen, tydligt. — **Definitiōn,** lat. **definītio,** f., tydlig och fullständig bestämning af ett begrepp genom angifvande af dess väsendtliga kännetecken, begreppsbestämning, förklaring; **genētisk definitiōn (definītio genētica),** ursprungs- och härledningsförklaring; **nomināl def. (def. nominālis),** namnförklaring; **reāl def. (def. reālis),** sakförklaring; **verbāl def. (def. verbālis),** ordförklaring. — **Definitīv,** lat. **definitīvus,** afgörande, bestämd, uttrycklig; slutlig, )( **Interimistisk** och **Provisorisk; definitīvdōm,** slutlig dom, äfv. **definitīva sentēntia,** f.; **definitīvfrēd,** fullständigt afslutad fred; **definitīvtraktāt,** m., formligt afslutadt fördrag; — **definitīve,** på ett slutligt och afgörande sätt; — **definitīvum,** n., pl. **-tīva,** slutlig förklaring el. fördragsbestämmelse, slutlig och afgörande inrättning el. anordning, )( **Provisorium;** jmf. **Interimisticum.** — **Definītor,** m., medföreståndare för ett kloster. — **Definitōrium,** n.,

nylat., förening af munkar, valde inom en orden, hvilka bistå densammes föreståndare vid ledningen af ordens angelägenheter. — **Definītum,** n., pl. **-nīta,** något bestämdt, noga bestämdt begrepp.

**Deflagrēra,** lat. (*deflagrāre,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Flagrera*), afbränna, utbränna, rena genom eld. — **Deflagratiōn,** f., afbränning, utbränning, rening genom eld. — **Deflagrātor,** m., nylat., redskap till smältning af metaller.

**Deflectēra** och **Deflekt-,** lat. (*deflěctere,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Flectera*), afvika, taga en annan riktning; äfv. gifva en annan riktning. — **Deflexiōn,** f., böjning; afvikning ifrån den raka vägen; brytning, isht. ljusstrålarnas.

**Deflegmera,** se **Dephl-.**

**Deflexion,** se under **Deflectera.**

**Deflogistisk,** m. fl., se **Dephl-.**

**Deflorēra,** nylat. (*deflorāre,* af lat. *de,* se d. o., och *flos,* genit. *flōris,* blomma), egentl. afplocka el. beröfva dess blomma; lägra, kränka en mö. — **Deflorāta,** f., kränkt, lägrad mö, förförd flicka. — **Defloratiōn,** f., blomsterafplockning; mös kränkning el. lägring. — **Deflorātor,** m., jungfruskändare, förförare.

**Defluēra,** lat. (*deflūere,* af *de,* se d. o., och *flūere,* flyta), afflyta; affalla. — **Deflūvium capillōrum,** n., lat., hårens affallande, jmf. **Alopeki.** — **Defluxiōn,** f., läkek. afflöde; slemafsöndring; jmf. **Katarrh.** — **Defluxo termino edictali,** se under **Terminus.**

**Defluvium, Defluxion,** se föreg.

**Defoliatiōn,** f., nylat. (af lat. *de,* se d. o., och *fōlium,* blad), löffällning.

**Defōrm,** lat. (*defōrmis,* af *de,* se d. o., och *fōrma,* gestalt, skapnad), oformlig, vanskaplig; stygg, ful, vederstygglig. — **Deformatiōn,** f., missbildning, vanställning. — **Deformēra,** göra vanskaplig, vanställa, göra ful, vederstygglig. — **Deformitēt,** f., oformlighet, vanskaplighet; vederstygglighet.

**Defraudēra,** lat. (*defraudāre,* af *de,* se d. o., och *fràudāre,* undandraga, bedraga, af *fraus,* bedrägeri), hemligen bedraga, svikligen beröfva, isht. begå underslef; äfv. smugla. — **Defraudānt** el. **-dātor,** m., bedragare, isht. en, som begår underslef; smuglare, smyghandlare. — **Defraudatiōn,** f., hemligt bedrägeri, underslef; smugling, smyghandel.

**Défrayēra** (dehfräjēra), fr. (*défrayēr,* af *de,* se d. o., och *frais,* omkostnader, se vidare d. o.), bestrida omkostnaderna.

**Defrugēra,** lat. (*defrugāre,* af *de,* se d. o., och *frūges,* pl. af *frux,* jordfrukter, frukter), utmergla (jorden).

**Dēfter,** f., pers. (gr. *diphthēra,* hud, pergament, bok), urkund; skriftlig redogörelse, isht. för statshushållningen. — **Dēfterdar,** m., egentl. bokhållare, turkisk storskattmästare, finansminister.

**Defunctōrie,** lat. (af *defūngi,* af *de,* se d. o., och *fūngi,* uträtta, fullborda), vårdslöst, utan tillbörlig omsorg; försumligt. — **Defūnctus,** m., och **Defūncta,** f., egentl. en, som fullbordat (lefnadsloppet), den aflidne, den hädangångna.

**Dégagé,** se följ.

**Dégagēra** (degasjēra), fr. (*dégagēr,* af *de* och *gāge,* se d. o.), lösa, befria, hjelpa ur en obehaglig el. farlig belägenhet; inlösa sitt löfte; äfv. återtaga sitt ord; anbringa en hemlig utgång i en boning; fäktk. hastigt öfvergå från en stöt till en annan. — **Dégagē** (dehgasjēh), fri, otvungen; lätt, smidig. — **Dégagemēnt** (degasj'mäng), n., frihet, otvungenhet; smidighet; ledigt och obesväradt väsende; lönngång, hemlig utgång; uppfyllelse af ett löfte, äfv. återtagning af sitt ord.

**Degarnēra,** fr. (*dégarnīr,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Garnera*), blotta, borttaga prydnad el. annan tillsats, afspräta; blotta en fästning på manskap och förråder.

**Dēgener,** lat. (af *de,* se d. o., och *gĕnus,* slägte, se vidare d. o.), vanslägtad, vanartig. — **Degenerēra,** vanslägtas, urarta, försämras. — **Degeneratiōn,** f., nylat., vanslägtande, urartande, försämring.

**Deger,** se **Decher.**

**Deglubēra,** lat. (*deglūbere,* af *de,* se d. o., och *glūbere,* skala, afbarka), afdraga; sprita, skala; flå.

**Degorgēra** (-sjēra), fr. (*dégorgēr,* af *de,* se d. o., och *gōrge,* svalg, mynning, se vidare d. o.), upprensa; renskölja; gifva aflopp; blotta barmen genom mycket urringade klädningar.

**Dégoȗt** (dehgūh), m., fr. (ital. *disgūsto,* af lat. *dis,* se d. o., och *gūstus,* smak), afsmak, äckel, afsky, missnöje. — **Dégoûtēra** och **Degut-,** ingifva afsmak, väcka vedervilja el. afsky, afskräcka. — **Dégoûtānt** (dehgutäng), osmaklig, vämjelig; frånstötande, motbjudande. — **Dégoûtē,** uppledsen, uttröttad.

**Degradēra,** m.lat. (*degradāre,* fr. *dégradēr,* a lat. *de,* se d. o., och *grādus,* steg, grad), till straff nedflytta någon ifrån en högre värdighet el. tjenst till en lägre, äfv. afsätta; förnedra, nedsätta, förringa, försämra. — **Degradatiōn,** f., nedflyttning, till straff, ifrån högre värdighet el. tjenst till lägre, äfv. afsättning; förnedring, försämring, förfall.

**Dégraissēra** (dehgräss-), fr. (*dégraissēr,* af *de,* se d. o., och *grāisse,* af lat. *crāssus,* tjock), rena från fett, urtaga flottfläckar. — **Degraissēūr** (dehgrässöhr), m., en, som urtager flottfläckar.

**Degravēra,** lat. (*degravāre,* af *de,* se d. o., och *gravāre,* tynga, trycka, af *grāvis,* se d. o.), falla besvärlig, vara till börda, tynga.

**De gravi causa,** se under **Causa.**

**Degrē** (dögrēh), m., fr. (af lat. *de,* se d. o., och *grādus,* steg, se vidare d. o.), grad, grundmåttet för alla franska längdmått, utgörande en hundradedel af q v a d r a n t e n utaf middagslinien, och motsvarande $\frac{1}{10}$ grad af qvadrantens äldre delning i 90 grader, samt sönderfallande i 10 m y r i a m è t r e s, 100 k i l o m è t r e s, 1000 h e c t o m è t r e s, 10,000 d e c a m è t r e s el. 100,000 mètres; jmf. **Mètre.**

**Déguisēra** (dehghis-), fr. (*déguisēr,* prov. *desguisar,* vanställa, af fr. *de,* se d. o., och *guise,* ital. *guisa,* art och sätt), förkläda; bemantla, dölja; förvända, förställa. — **Deguisemēnt** (dehghis'mäng), n., förklädning, bemantling, förställning.

**Degulēra,** lat. (*degulāre,* af *de,* se d. o., och *gŭla,* strupe), egentl. nedjaga genom strupen, frässa. — **Degulātor,** m., frässare, slösare.

**Degustēra,** lat. (*degustāre,* af *de,* se d. o., och *gūstus,* smak), smaka på, pröfva; ytligt beröra. — **Degustatiōn,** f., smakande; prof, försök.
**De gustibus non est disputandum,** se under **Gustus.**
**Degutera,** se **Dégoûtera,** under **Dégoût.**
**De hodierno die,** se under **Dies.**
**Dehonestēra,** lat. (af *de,* se d. o., och *honestāre,* hedra, af *hōnor,* heder), vanära, skymfa. — **Dehonestatiōn,** f., vanärande, skymf.
**Dehōrs** (döhåhr), pl., fr. (af *dehōrs,* ute, utanför, af *de,* se d. o., och *hors,* lat. *fōris,* utanför, utom), yttersida, utsida; utvertes sken; utseende; närmaste omgifningar; krigsv. utanverk.
**Dehortēra,** lat. (*dehortāri,* af *de,* se d. o., och *hortāri,* uppmuntra), afråda; varna. — **Dehortatiōn,** f., afrådan; varning. — **Dehortatōrisk,** nylat., afrådande, varnande. — **Dehortatōrium,** n., pl. **-tōria,** afrådande el. varningsskrifvelse.
**Dei,** se **Dey.**
**Deificēra,** nylat (af lat. *Dēus,* Gud, och *fācere,* göra), förguda, upphöja till Gud, bevisa gudomlig ära. — **Deificatiōn** och **-fikatiōn,** f., förgudande; jmf. **Apotheos.**
**Dei gratia,** se under **Deus.**
**Deīktisk,** gr. (*deiktikōs,* af *deiknȳnai,* visa), hänvisande, grundad på exempel.
**Deinōsis,** f., gr. (af *deinōs,* fruktansvärd, farlig; stark), retor. förstoring, öfverdrift. — **Deinothērium,** n., (gr. *thārīon,* demin. af *thär,* vildt djur), jättedjur, ofantligt, till urverlden hörande däggdjur, funnet i fossila lemningar.
**Deintegrēra,** lat. (*deintegrāre,* af *de,* se d. o., och *īnteger,* hel), aftaga från det hela, förminska.
**De integro,** se under **Integer.**
**Deīpara,** f., lat. (af *Dēus,* se d. o., och *pārere,* föda), gudamoder, binamn på jungfru Maria.
**Deipnomanī,** f., gr. (af *dēīpnon,* måltid, och *manīa,* raseri), ätsjuka, glupskhet. — **Deipnosophīst** och **-sofīst,** m., (jmf. *Sophist*), hos de gamla grekerna: bordstalare, som under måltiden underhöll gästerna med språk öfver lärda föremål.
**Dēira,** f., arab. (*dâirah,* egentl. krets, af *dâra,* gå omkring), arabisk furstes omgifning el. följe, isht. krigsfölje; jmf. **Smala.**
**Deisidämonī** och **-demonī,** f., gr. (*deisidaimonīa,* af *dēīdein,* hysa fruktan för, och *dāīmon,* se *Dämon*), fruktan för gudar el. andar; vidskepelse, öfvertro; samvetsångest, helig bäfvan.
**Deīsmus** och **-īsm,** m., nylat. (af lat. *Dēus,* se d. o.), gudatro, tron på en gud öfver och utom verlden ( )( **Pantheismus**) såsom alltings högsta och sista orsak, jmf. **Theismus;** den endast på förnuftsgrunder, med förkastande af uppenbarelsen, hvilande tron på en verlden styrande Gud, jmf. **Naturalismus** och **Rationalismus,** )( **Supernaturalismus;** äfv. tron på en högsta och sista orsak till allting, som väl kallas Gud, men ej betraktas såsom ett fritt och förnuftigt väsen, )( **Theismus.** — **Deīst,** m., anhängare af deismen i dess olika betydelser; isht. en, som visserligen tror på en verlden styrande Gud, men, med förkastande af uppenbarelsen, stöder denna sin öfvertygelse endast på förnuftsgrunder, )( **Theist;** särskilt under 17:de och 18:de årh.: benämning på en följd af tänkare, isht. engelsmän, som på den fria pröfningens grund ville upphöja den naturliga religionen till norm och regel för all positiv religion, och sålunda voro rationalismens förelöpare. — **Deīstisk,** som hör till, har afseende på el. öfverensstämmer med deismen och dess grundsatser. — **Deitēt,** f., (nylat. *dēitas*), gudomsväsende, gudomlighet.
**Deitet,** se föreg.
**Dejection, Dejectorium, Dejectus,** se under **Dejicera.**
**Dejerēra** el. **Dejurēra,** lat. (*dejerāre* el. *dejurāre,* af *de,* se d. o., och *jurāre,* svärja), med ed bekräfta, bedyra. — **Dejuratiōn,** f., edlig bekräftelse, bedyrande.
**Déjeûnē** el. **Déjeûnēr** (desjönēh), m., fr. (m.lat. *disjejūnium,* af lat. *disjejunāre,* upphöra att fasta, af *dis,* se d. o., och *jejūnus,* fastande), frukost; äfv. fullständig samling af bordkärl för frukost; **déjeûnēr à la fourchētte** (- - - fuhrschätt'), gaffelfrukost, frukost, bestående af kall mat; **déj. dansānt** (- dangsäng), frukost med dans; **déj. dînatōire** (- dinatåahr'), el. **déj. dînēr** (- dinēh), frukostmiddag. — **Déjeunēra,** spisa frukost.
**Dejicēra,** lat. (*dejīcere,* af *de,* se d. o., och *jācere,* kasta), utkasta; jaga från besittningen; utstöta, aflägsna; förskjuta; fördrifva; afföra. — **Dejectiōn** och **-jektiōn,** lat. **dejēctio,** f., utstötande, förskjutande; läkek. afföring; **dejēctio ānimi,** nedslagenhet. — **Dejektōrisk,** nylat., afförande. — **Dejectōrium,** n., pl. **-ctōria,** läkek. afföringsmedel. — **Dejēctus,** m., en utstött, en förskjuten.
**De jure,** se under **Jus.**
**Dejurera,** se **Dejerera.**
**Dekachōrd** och **-kōrd,** n., gr. (af *dēka,* tio, och *chordā,* sträng), harpan i någon mån liknande tonredskap med tio strängar.
**Dekad,** se **Décade.**
**Dekadaktȳlisk,** gr. (af *dēka,* tio, och *dāktylos,* finger), tiofingrad.
**Dekadans,** se **Décadence.**
**Dekadārch** och **-ārk,** m., gr. (af *dekās,* antal af tio, och *ārchein,* herrska), anförare för tio man.
**Dekadīk,** f., el. **Dekādiskt talsystēm,** n., gr. (af *dēka,* tio), det allmänt brukliga talsystemet, hvars grundtal är tio, som betjenar sig af tio särskilta tecken (0, 1, 2, 3 o. s. v. till 9), af hvilka alla talstorheter sammansättas. — **Dekafyllisk,** se **Dekaphyllisk.** — **Dekagōn,** m., (gr. *gonīa,* vinkel, hörn), geom. liksidig och likvinklig tiohörnig figur. — **Dekagonāltāl,** tiohörningstal, benämning på alla de tal (1, 10, 27, 52, 85, 126, 175 o. s. v.), som man erhåller, när man multiplicerar något helt tal med dess, med 3 förminskade, fyradubbla talvärde, t. ex. $1 \times 1 = 1$; $2 \times 5 = 10$; $3 \times 9 = 27$ o. s. v. — **Dekagonī,** f., (gr. *gonā,* frö, afling, barn, alster), fortplantning i tionde led. — **Dekagram,** se under **Gramme.** — **Dekagȳnisk,** (gr. *gynā,* maka), bot. som har tio pistiller el. honorgan.
**Dekakord,** se **Dekachord.**
**Dekalera,** se **Decalera.** — **Dekaliter,** se under **Litre.** — **Dekalkera,** se **Décalquera.**
**Dekālogus** och **Dekalōg,** m., gr. **dekālogos,** (af *dēka,* tio, och *lōgos,* ord, lära), de tio bud-

orden. — **Dekāmeron,** n., ital. **decamerōne,** m., (af gr. *hāmēra,* dag), tidrymd af tio dagar; **Decamerōne** särskilt: af italienaren Giovanni Boccaccio, född 1313, död 1375, på i högsta grad fulländad italienska författad samling af 100 smärre berättelser af det mest omvexlande innehåll. — **Dekameter,** se under **Mètre.**

**Dekampera,** se **Décampera.** — **Dekan, Dekanal, Dekanat,** se **Decanus.**

**Dekāndria** och **-andrīa,** pl., gr. (af *dēka,* tio, och *anār,* genit. *andrōs,* man), bot. tiomänningar el. växter med tio fria ståndare i tvåkönade blommor, bildande 10:de klassen i Linnés system. — **Dekāndrisk,** som har tio ståndare.

**Dekanessa, Dekani, Dekanisera,** se under **Decanus.**

**Dekanonisēra,** nylat. (af lat. *de,* se d. o., jmf. äfv. *Kanonisera*), utstryka el. utplåna från helgonalistan.

**Dekant,** se under **Decanus.** — **Dekantera, Dekapitera,** m. fl., se **Dec-.**

**Dekaphyllisk** och **-fyllisk,** gr. (af *dēka,* tio, och *phyllon,* blad), bot. tiobladig. — **Dekapōd,** m., (gr. *pus,* genit. *podōs,* fot), längdmått af 10 fot. — **Dekāpolis,** f., (gr. *pōlis,* stad), område af 10 städer.

**Dekarbonisera,** se **Decarbonisera.**

**Dekāstichon,** n., gr. (af *dēka,* tio, och *stīchos,* rad), dikt el. strof af tio verser. — **Dekastȳlon,** n., (gr. *stȳlos,* sul), byggnad, som stöder sig på tio suler el. hvars framsida har en rad af tio suler.

**Dekatera,** se **Décatera.**

**Deklamera, Deklarera, Deklinera, Dekliv,** m. fl., se **Decl-.**

**Dekokt,** se **Decoct.** — **Dekollera, Dekolleterad, Dekolorera, Dekomponera, Dekonceptera, Deconcertera,** m. fl., se **Dec-.** — **Dekonfityr,** se **Déconfiture.** — **Dekontenans,** se **Décontenance.** — **Dekoration, Dekorativ, Dekoratör, Dekorera,** m. fl., se under **Decorum.** — **Dekort,** se under **Décourt.** — **Dekorticera,** se **Dec-.**

**Dekreditera, Dekrement, Dekrepitera, Dekrescera, Dekret,** se **Decr-.** — **Dekristianisera,** se **Dechristianisera.** — **Dekrottera, Dekrustera,** m. fl., se **Decr-.**

**Dekumatisk, Dekumbera,** se **Decum-.** — **Dekupera,** se **Découpera.** — **Dekuplera,** se **Decupl-.** — **Dekuragera,** se **Découragera.** — **Dekurion, Dekursiv,** se **Decur-.** — **Dekurt,** se **Décourt.** — **Dekussation,** se under **Decussatim.** — **Dekuvrera, Dekuvertera,** se **Découv-.**

**Délabremēnt** (delabr'mäng), n., fr. (af *délabrēr,* sönderrifva, förderfva, af lat. *de,* se d. o., och *lamberāre,* sönderslita), bristfällighet; förfall. — **Delabrērad,** bristfällig, förfallen, förderfvad, förstörd.

**Delacrimatiōn** och **Delakr-,** f., lat. (af *de,* se d. o., och *lācrima,* tår), läkek. surögdhet.

**Delactatiōn** och **Delakt-,** f., nylat. (af lat. *de,* se d. o., och *lac,* genit. *lāctis,* mjölk), afvänjande från modersmjölken.

**Délāī** (dehläh), m., fr. (af lat. *dilātio,* uppskof, jmf. *Dilation*), uppskof; anstånd, frist, sigt på vexel.

**Délaissemēnt** (dehläss'mäng), n., fr. (af *delaissēr,* öfvergifva, af lat. *de,* se d. o., och *laxāre,* släppa efter, lossa), hjelplöshet; öfverlåtelse, afträdelse.

**De lana caprina,** se under **Lana.**

**Delapidēra,** lat. (*delapidāre,* af *de,* se d. o., och *lāpis,* genit. *lāpidis,* sten), befria från stenar

**Delassēra,** fr. (*délassēr,* af *de,* se d. o., och *lassēr,* uttrötta, af lat. *lāssus,* trött), hvila ut, hämta sig, vederqvicka sig. — **Délassemēnt** (dehlass'mäng), n., hvila, vederqvickelse.

**Delatiōn,** lat. **delātio,** f., (af *deferre,* jmf. *Deferera*), angifvelse, anklagelse; **delātio hereditātis,** hemfall el. tillerkännande af arf; **del. juramēnti,** uppmaning till motparten att aflägga ed i en sak. — **Delātor,** m., åklagare; hemlig angifvare; örontasslare. — **Delatōrisk,** angifvande, förrädisk; äfv. falskeligen anklagande. — **Delatūr,** f., (nylat. *delatūra*), angifvande, anklagelse; örontassleri. — **Delātus** el. **Delāt,** m., en anklagad.

**Delator, Delatur,** m. fl., se föreg.

**Del credere,** se under **Credo.**

**Dele, Deleatur,** se under **Delera.**

**Delectēra** och **Delekt-,** lat. (*delectāre,* intens. af *delīcere,* locka till sig, roa), uppmuntra; förnöja, uppfriska, vederqvicka, läska. — **Delektābel,** nöjsam, angenäm. — **Delektatiōn,** f., uppmuntring; förnöjelse, vederqvickelse.

**Delectiōn** och **Delekt-,** f., el. **Delēctus,** m., lat. (af *delīgere,* välja, af *de,* se d. o., och *lēgere,* plocka), urval.

**Delegēra,** lat. (*delegāre,* af *de,* se d. o., och *legāre,* afsända med uppdrag, sända såsom sändebud), afsända i ett visst ärende, med ett gifvet uppdrag; uppdraga, befullmäktiga; gifva invisning, anvisa. — **Delegānt,** m., (lat. *delēgans*), den, som gifver en annan ett uppdrag; äfv. gäldenär, som åt sin fordringsägare öfverlåter sin fordran hos en tredje. — **Delegāt,** lat. **delegātus,** el. **Delegērad,** m., afsändt, befullmäktigadt ombud, sändebud; äfv. gäldenär, på hvilken en invisning utfärdas; i kyrkostaten: ståthållare i en provins, jmf. **Legat;** äfv. titel för befälhafvaren öfver någon af de 25 militärdivisioner, hvari Frankrike 1800 var indeladt; **delegatus judex,** se under **Judex;** **delegātos del fomēnto,** i Spanien: under generalkaptenerna stående civilståthållare för polisförvaltningen. — **Delegatār,** m., (nylat. *delegatārius*), fordringsägare, som för godtgörelse af sin fordran blifvit hänvisad till tredje man. — **Delegatiōn,** f., afsändande af befullmäktigade; uppdrag att handla i någons ställe; invisning el. gäldenärs, till förmån för en fordringsägare gjorda afträdelse af sin fordran hos en tredje, sedan denne sednare till denna öfverlåtelse lemnat sitt samtycke; i Kyrkostaten: provins el. område, jmf. **Legation.**

**Delenda est Carthago,** se under **Delera.**

**Delenēra,** lat. (*delenīre,* af *de,* se d. o., och *lenīre,* lindra, af *lēnis,* len, mild), mildra, smeka. — **Delenimēnt,** n., lindringsmedel; äfv. smek, smicker.

**Delēra,** lat. (*delēre,* tillintetgöra, utplåna), utstryka, utplåna; tillintetgöra; — **dēle,** utstryk! utplåna! — **deleātur** el. förkort. **del.** (₰), i korrekturer: man utstryke, man utplåne, man borttage! — **delēnda est Carthāgo,** (den

stående slutförklaringen i hvarje den fornromerske senatorn Catos tal i senaten): Kartago måste förstöras; fig. något måste utplånas, undanrödjas, tillintetgöras. — **Deletērisk,** förstörande, tillintetgörande, giftig. — **Deletērium,** n., pl. **-tēria,** gr. (*dälätārion* [näml. *phārmakon:* läkemedel], af *dälēisthai,* skada), lifvet tillintetgörande ämne, giftmedel. — **Deletiōn,** f., tillintetgörelse; utplånande.

**Delestēra,** fr. (*délestēr,* af *de,* se d. o., och *lest,* ballast), urlasta el. lossa ballast. — **Délestāge** (delästäsj'), n., lossning af ballast; äfv. afgift för tillåtelse att få lossa ballast.

**Deleterisk, Deleterium, Deletion,** se under **Delera.**

**Delfin, Delfinin, Delfisk,** se **Delph-.**

**Dēli,** m., pl. **dēliler,** turk. (egentl. oförvägen, tapper), turkisk öfverbefälhafvares, isht. storvesirens, lifvakt, vanligen bestående af oförvägna våghalsar.

**Dēlia,** f., gr. (efter den lilla ön *Dēlos,* gr. *Dālos,* i egeiska hafvet, Apollos och Dianas födelseort), mytol. binamn på Diana.

**Delibatiōn,** lat. **delibātio,** f., (af *delibāre,* och detta af *de,* se d. o., och *libāre,* lösligt vidröra, borttaga något litet ifrån en sak), borttagande, förminskning; **delibātio hereditātis,** förminskning af arf.

**Deliberēra,** lat. (*deliberāre,* af *de,* se d. o., och *lībra,* våg), öfverväga; rådslå, öfverlägga; — **ad deliberāndum,** till, i öfvervägande; — **deliberandi spatium,** se under **Spatium.** — **Deliberatiōn,** f., (lat. *deliberātio*), öfvervägande; rådplägning, öfverläggning. — **Deliberatīv,** rådslående, öfverläggande. — **Deliberāto,** tonk. beslutsamt; jmf. **Risoluto.**

**Delicāt** och **-kāt,** lat. (*delicātus,* af *delīciae,* förnöjelse, yppighet), vek, späd, fin; veklig; finkänslig, grannlaga; ömtålig, kinkig; brydsam, benig; välsmakande, läcker; — **delicatamēnte** el. **delicāto,** ital., tonk. beteckning, som antyder, att föredraget bör ske med utsökt finhet och behag. — **Délicatēsse** och **Delikatēss,** f., fr., vekhet, spädhet; veklighet; finkänslighet, grannlagenhet; finhet, prydlighet, smakfullhet; ömtålighet, kinkighet; läckerhet; läcker sak, läckerhet, i denna bemärk. ofta pl. **delikatēsser.** — **Delicātulus,** m., läckergom; vekling, goddagspilt. — **Délīce** och **Delīs,** m., fr., lat. **delīciae,** pl., något utsökt el. ljuft; utsökt nöje, glädje, fröjd; vällust, njutning; **delīciae gēneris humāni,** menniskoslägtets vällust, hedersnamn, som tillades romerska kejsaren Titus. — **Déliciēūx** (dehlisiöh) och **Deliciōs,** fr., (nylat. *deliciōsus*), kostlig; behaglig, ljuf; finsmakande, läcker.

**Délice, Deliciae, Deliciös,** se föreg.

**Delīctum,** n., pl. **-līcta,** lat. (af *delīnquere,* underlåta, fela), förseelse; förbrytelse, brott; **delīctum ātrox,** svårt, förskräckligt brott; **del. cārnis** el. **del. cōntra sēxtum (mandātum** el. **praecēptum),** otukt, el. brott emot sjette budet, se vidare under **Sextus; del. criminale,** groft brott; **del. culpōsum,** af vårdslöshet el. okunnighet begången förbrytelse; **del. dolōsum,** afsigtlig, svekfull förbrytelse, nidingsdåd; **del. ecclesiāsticum,** kyrklig förbrytelse, som hör under andlig öfverhet; **del. innominātum,** i lagen onämdt brott; **del. lēve,** obetydlig förseelse; **del. notōrium,** öppet brott; **del. occūltum,** hemlig förbrytelse, hemligen föröfvadt brott; **del. omissiōnis** el. **del. omissīvum,** brott genom underlåtenhet; **del. privātum,** brott, hvarigenom skada tillfogas en enskilt; **del. pūblicum,** statsförbrytelse; **del. reiterātum** el. **del. repetītum,** upprepad förbrytelse; **del. seculāre,** brott, som hör under verldslig öfverhets domvärjo; **del. successīvum,** efter hand förröfvad el. fortsatt förbrytelse; — **delīcta concurrēntia,** pl., sammanträffande förbrytelser.

**Deligēra,** lat. (*deligāre,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Ligera*), förbinda. — **Deligatiōn,** f., nylat., läkek. förbindning. — **Deligatūr,** f., förband.

**Delīla** och **Dēlila,** f., hebr. (*delīlâh*), qvinnonamn med betyd.: den veka, den milda, den smäktande; fig., efter Simsons förrädiska älskarinna, förförisk och trolös qvinna.

**Delimitēra,** nylat. (af lat. *de,* se d. o., jmf. vidare *Limitera*), beriktiga gränser. — **Delimitatiōn,** f., gränsrättelse.

**Delineant, Delineation, Delineavit,** se följ.

**Deliniēra,** lat. (*delineāre,* af *de,* se d. o., jmf. äfv. *Liniera*), teckna, göra utkast; — **delineāvit,** vanl. förkort. **del.,** på teckningar, kopparstick, träsnitt o. s. v.: han, hon har tecknat el. ritat det. — **Delineānt,** m., tecknare, en, som gör utkast. — **Delineatiōn,** f., teckning, utkast.

**Deliniment,** se **Deleniment.**

**Delinqvēnt,** m. och f., lat. (*delīnquens,* partic. af *delīnquere,* underlåta, fela), fängslad förbrytare el. förbryterska, brottsling; arm syndare.

**Deliqvescēra,** lat. (*deliquēscere,* af *de,* se d. o., och *liquēscere,* blifva flytande, inkoat. af *liquēre,* vara flytande), antaga flytande form; försmälta. — **Deliqvescēns,** f., nylat., egenskapen att lätt smälta el. antaga flytande form. — **Deliqvescēnt,** lat. (*deliquēscens*), som blir flytande; försmältande. — **Delīquium,** n., kem. smältning, upplösning; **delīquium ānimi,** vanmakt.

**Delirēra,** lat. (*delirāre,* ursprungl. afvika från fåran, af *de,* se d. o., och *lirāre,* af *līra,* fåra, el. måhända af grek. *lärēīn,* handla, bete sig dåraktigt), tala oredigt el. vanvettigt; bete sig dåraktigt, vara vansinnig; rasa. — **Delirānt,** m. och f., en yrande, en vanvettig, en rasande. — **Deliratiōn,** f., el. **Delīrium,** n., yrsel; sinnesrubbning, vanvett, vansinne; raseri; **delīrium maniacum,** stark yrsel, gränsande till raseri; **del. trēmens,** vansinnighet af superi, fyllerigalenskap.

**Deliskt problem,** se under **Delius.**

**Delitescēns,** f., nylat. (af lat. *delitēscere,* och detta af *de,* se d. o., och *latēscere,* gömma sig, inkoat. af *latēre,* vara dold), egentl. döljande; läkek. plötsligt tillbakaträdande el. försvinnande af osunda vätskor.

**Dēlius,** m., gr. (efter den lilla i egeiska hafvet belägna ön *Dēlos,* gr. *Dālos,* i forntiden ryktbar såsom Apollos och Dianas födelseort och såsom sätet för ett af de mest ryktbara oraklen), mytol. binamn på Apollo. — **Dēliskt pro-**

**blēm,** lat. **problēma Delīacum,** n., (efter en uppgift, som först uppställdes på *Delos* under en förhärjande pest, hvilken enligt oraklets utsaga skulle upphöra, ifall man, med bibehållande af samma form, jemnt fördubblade Apollos tärningsformiga altare), den geometriska uppgiften att af en gifven kubs sida finna sidan till en dubbelt så stor kub.

**Delivrēra,** fr. (*délivrēr*, lat. *deliberāre*, af *de*, se d. o., och *liberāre*, befria, af *līber*, fri), befria, förlossa; rädda, frälsa; utlemna, aflemna. — **Délivraisōn** (dehlivräsång), f., utlemnande, aflemnande. — **Délivrānce** (dehlivrängs'), f., befrielse, förlossning; räddning, frälsning; utlemnande, öfverlemnande.

**Dēlling,** m., fornnord. (härledningen omtvistad; af några antaget såsom *deglingr* och förklaradt med morgonrodnad), gudal. Dags, dagens, ljusets fader, Natts tredje man.

**Delogēra** (-sjēra), fr. (*délogēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Logera*), flytta, draga bort, bryta upp, aftåga, utrymma; uttränga, fördrifva (ur en boning el. från en ställning). — **Délogemēnt** (dehlåsj'mäng), n., el. **Delogēring** (-sjēring), f., flyttning, uppbrott, aftåg; utträngande, fördrifning.

**Déloyāl** (dehlåajāl) och **Delojāl,** fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Loyal*), oärlig, oredlig; trolös. — **Déloyautē** (dehlåajåtēh) och **Delojalitēt,** f., oredlighet; trolöshet.

**Delphīn** och **-fīn,** lat. **delphīnus,** m., (gr. *delphīn* el. *delphīs*), slägte bland de med tänder försedda hvaldjuren, hafvande spolformig kropp med glatt hud och ryggfena vid midten af ryggen samt käkarne väpnade med mer el. mindre långa tandrader både ofvan och nedan, och hvars mest bekanta arter äro: springaren, späckhuggaren och tumlaren; astron. stjernbild på nordliga himmelen; krigsv. handtag på kanoner och mörsare; **delphīnus** äfv. = **Dauphin; in usum Delphini,** se under **Usus.**

**Delphinin,** se följ.

**Delphīnium,** n., nylat., växtslägtet riddarsporre. — **Delphinīn** och **Delf-,** n., i riddarsporrens frön befintlig, giftig, till färgen gulhvit alkaloid med mycket skarp smak.

**Dēlphisk** och **Delf-,** gr. (efter den forngrekiska, på sluttningen af Parnassen belägna staden *Dēlphi*, gr. *Delphōi*, vidt berömd för sitt Apolloorakel), som hör till, har afseende på el. härstammar ifrån Delphi, jmf. **Pythisk; dēlfiskt orākelsprāk,** (efter det delfiska oraklets svar och domar, som kläddes i dunkla och tvetydiga ordalag), fig. tvetydig, dunkel utsaga.

**Delphȳs,** f., gr., läkek. lifmoder; jmf. **Uterus.**

**Dēlta,** n., det grekiska D (△); den del af Egypten, som ligger emellan Nilens mynningsarmar och som har formen af ett grekiskt *delta*; i allmnht. den vanligtvis mycket bördiga ölandsträckan vid floders utlopp i hafvet, när de dela sig i flera armar. — **Deltoīdisk,** trekantig, deltaformig. — **Deltōdes** el. **Deltoīdeus,** äfv. **Mūsculus deltoīdes,** m., anat. muskel å öfverarmbenet, som bidrager till armens uppåtlyftande och har erhållit sitt namn af sin likhet till formen med ett grekiskt *delta*.

**Deludēra,** lat. (*delūdere*, af *de*, se d. o., och *lūdere*, leka), håna, förlöjliga, göra narr af, drifva gäck med; bedraga, föra bakom ljuset. — **Delusiōn,** f., hån, gäckeri; bedrägeri, förande bakom ljuset. — **Delusīv** el. **Delusōrisk,** nylat., gäckande; bedräglig.

**Délūge** (dehlȳsj'), m., fr. (af lat. *dilūvium*, se d. o.), vattuflod, öfversvämning; syndaflod: **après moi** (el. **nous**) **le délūge** (apräh måäh [el. nuh] lö -), efter mig (el. oss) syndafloden! efter min (el. vår) död må det komma hvad som helst!

**Delusion, Delusiv, Delusorisk,** se under **Deludera.**

**Demagōg,** m., gr. (*dāmos*, folk, och *āgein*, föra, leda), folkledare, folkförare, anförare för ett folkparti; folkförledare, folkförförare, orostiftare. — **Demagogī,** f., folkledning; folkförförelse; den stora massans hänförande och ledande, isht. i mindre goda afsigter. — **Demagōgisk,** folkledande; folkförledande; — **demagōgische ūmtrīēbe** (- -trīhbe, pl., t., folkledande el. förledande stämplingar, förmenta hemliga sammansvärjningar af den tyska ungdomen efter 1819, som länge voro föremål för de tyska regeringarnes farhågor och af myndigheterna strängt beifrades, men snart visade sig vara af föga betydenhet. — **Demagogīsmus** och **-gogīsm,** m., hyllandet af demagogiska grundsatser och planer; äfv. sammanfattningen af demagogiens grundsatser och afsigter.

**Demāīn** (dömäng), fr. (af lat. *māne*, i morgon), i morgon; **à demāīn,** lef väl till i morgon! **à demain les affaires,** se under **Affaire.**

**Démanchēra** (dehmangschēra), fr. (*démanchēr*, af *mānche*, m., handtag, skaft, grepe, gripbräde, hals, m.lat. *mānicum*, lat. *manūbrium*, handtag), aftaga skaftet, löstaga halsen på ett tonredskap; tonk. förändra venstra handens naturliga ställning på stråkinstrumenters gripbräde. — **Démanchemēnt** (dehmangsch'mäng), n., halsens löstagning på ett tonredskap; tonk. förändring af venstra handens naturliga ställning på stråkinstrumenters gripbräde.

**Demandēra,** lat. (*demandāre*, af *de*, se d. o., och *mandāre*, gifva i uppdrag, anförtro), öfverlemna, uppdraga åt; afsända. — **Demandatiōn,** f., ärende; värf, uppdrag.

**Demant,** se **Diamant.**

**Demantelēra,** fr. (*démantelēr*, af *de*, se d. o., och *mantēāū*, ital. *mantēllo*, lat. *mantēlum*, mantel), afhölja, öppna; krigsv. spränga, nedrifva murarna kring stad el. fästning.

**Demarcation,** se under **Demarquera.**

**Demārch** och **-ārk,** m., gr. (*dāmarchos*, af *dāmos*, folk, och *ārchein*, herrska), egentl. folkherrskare; föreståndare för en demos; jmf. **Tribun.** — **Demarkī** (-qih), f., demarksembete och värdighet.

**Démārcher** (dehmārscher), pl., fr. (*démārches*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Marche*), förfaringssätt, mått och steg; förhållande.

**Démarquēra** och **-kēra** (-qēra), fr. (*démarquēr*, af *de*, se d. o., och *mārque*, t. *mark*, *märke*, märke, tecken), beteckna, begränsa, uppdraga gränslinier, uppsätta gränsmärken; äfv. borttaga gränsmärken. — **Demarcatiōn** och **Demark-,** f., begränsning; sjöt. bestämmelse el. beräkning af den trakt, hvarest ett på öppna sjön seg-

lande fartyg befinner sig; **demarkatiōnskordōng**, m., gränskedja, till gränsbevakning utspridd truppstyrka; **demarkatiōnslīnie**, f., i enlighet med afslutadt fördrag bestämd gränslinie emellan två stridande härar el. tvenne stater; isht. den gränslinie, som påfven Alexander VI 1493 uppdrog på kartan, då spanjorer och portugiser tvistade om de nyupptäckta länderna; i nyare tider äfv. den linie, genom hvilken preussiska regeringen 1848 skilde tyska befolkningen i provinsen Posen ifrån den polska; vid en fästning: gränslinien för den del af marken utanför glacin, hvarpå inga byggnader få uppföras; läkek. vid brand: den afskärningslinie, hvarest branden upphör; **demarkatiōnstrūpper**, pl., gränstrupper.

**Démasquēra** och **Demask-** (-sqēra), fr. (*démasquēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Masque*), aftaga mask el. förklädnad, afslöja, aftäcka, framställa något i dess verkliga skepnad.

**Démêlē** (dehmelēh), m., fr. (af *de*, se d. o., och *mêlēr*, blanda, jmf. vidare *Melera*), tvist, träta; gnabb; slagsmål, handgemäng. — **Demelēra**, (fr. *démêlēr*), utveckla, lösa, reda något intrassladt; utleta; urskilja, upptäcka; träta el. tvista om; demelera sig, lyckligt draga sig ur en kinkig sak el. belägenhet. — **Déméloīr** (dehmelåāhr), m., ett slags härfvel; äfv. grof hårkam.

**Demembrēra**, m.lat. (*demembrāre*, af lat. *de*, se d. o., och *mēmbrum*, lem), sönderdela, sönderstycka, stympa. — **Démembremēnt** (dehmangbr'māng), n., fr., styckning, sönderdelning, stympning; afsöndring.

**Déménagēra** (dehmehnasjēra), fr. (*déménagēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Menage*), flytta från en bostad till en annan. — **Déménagemēnt** (dehmehnasj'māng), n., flyttning ifrån en lägenhet till en annan, boflyttning.

**Dēmens**, m. och f., lat. (af *de*, se d. o., och *mens*, sinne, förstånd), en vansinnig, galning. — **Demēntia** el. **Demēns**, f., vansinne, galenskap.

**Dementēra** (demangt- och dement-), fr. (*démentīr*, af *de*, se d. o., och *mentīr*, ljuga), beskylla för el. beslå med osanning; förneka, bestrida, motsäga; ej uppfylla; ej bestyrka; jäfva. — **Dementī** (demangtī och dementī), f., beskyllning för el. beslående med osanning el. motsägelse; förnekande, bestridande, jäfvande; gifva **dementi**, beslå med lögn el. motsägelse, förneka, bestrida, jäfva.

**Dementi**, se föreg. — **Dementia**, se under **Demens**.

**Demephitisēra** och **Demef-**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Mephitisera*), rensa el. rena från skadliga el. stinkande utdunstningar. — **Demēfitisatiōn**, f., rening ifrån qväfgas

**Demer**, se under **Demos**.

**Demerēra**, lat. (*demerēri*, af *de*, se d. o., och *merēre* el. *merēri*, förtjena), göra sig förtjent, inlägga förtjenster. — **Demerēnt**, m., en, som gör el. gjort sig förtjent.

**Démérīte** (dehmehrīt'), m., fr. (af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Mérite*), förseelse, klander- el. straffvärd handling; **demerīthūs**, inom katolska kyrkan: straff- och förbättringsanstalt för brottsliga andlige. — **Demeritēra** (fr. *déméritēr*), begå förseelse, fela.

**Demersiōn**, f., nylat. (*demērsio*, af *demērgere*, nedsänka, af *de*, se d. o., och *mērgere*, doppa, sänka), nedsänkning i vatten, öfversköljning.

**Demēter**, f., gr. myt. åkerbrukets gudinna; jmf. **Ceres**. — **Demētrius**, m., mansnamn med betyd.: den Demeter tillhörige, Demeters tjenare.

**Déméublēra** och **Demöbl-**, fr. (*déméublēr*, af *de*, se d. o., jmf. äfv. *Meuble*), flytta bohag och husgeråd, utrymma. — **Déméublemēnt** (dehmöbl'māng), n., utflyttning, bortskaffning af bohag och husgeråd.

**Demī** (dömīh), fr. (af lat. *dimīdius*, af *dis*, se d. o., och *mēdius*, den mellersta el. som är midt uti), half; **à demī**, till hälften; **demībastiōn**, m., krigsv. halfbastion, -bålverk, som har endast en flygel och en framsida; **demī-cotōns** (-kåtång), pl., tjocka halfbomullstyger; **demī-dēūīl** (-dölj), m., halfsorg, äfv. ett slags dagfjäril; **demī-drāp** (-drāh), n., halfkläde; **demī-fīn** (-fäng), halffin, halfäkta; **demī-fortūne** (-fårtyhn'), f., enbetsvagn på fyra hjul, trilla; **demī-hiātus**, m., den hiatus, som uppkommer genom uttalet af det stumma *e* inuti franska verser, hvari de hiatus bildande sjelfljudens sammanstötning döljes genom elision el. genom ett aspireradt *h*; **demī-jēū** (-sjöh), n., tonk. halfhögt spel, jmf. **Mezza voce** och **Sotto voce**, under **Voce**; **demī-lūne** (-lyhn'), f., halfmåne, krigsv. halfmånformig skans, jmf. **Ravelin**; **demī-mōnde** (-mångd') och **demimōnd**, m., egentl. halfverld; (efter den yngre Alexandre Dumas' dram: Le demi-monde, som 1855 först uppfördes i Paris): det i alla större städer och isht. i Paris förekommande, blandade och äfventyrliga sällskap, som i det yttre söker efterapa de högre klassernas seder och lefnadssätt, utan att dock vara i besittning af desammas bildning, rikedomar och inflytande; särskilt: inbegreppet af alla de frillor och skökor, som omgifva sig med en bemärkbar, ofta öfverdrifven och utmanande prakt; demimōnddām, f., finare och mera belefvad frilla el. sköka; demimōnddrāma, n., den, efter Dumas' ofvan anförda dram uppkallade, art af isht franska skådespel, som skildrar demimondens karakterer, seder och lefnadssätt; **demī-pōnt** (-pång), m., halfdäck; **demī-relief**, se under **Relief**; **demī-sāppe** (-säpp'), f., half löpgraf, jmf. **Sappe**; **demī-soupīr** (-suhpīr), m., tonk. åttondedels paus; **demī-tāsse** (-tass'), f., liten kopp kaffe; **demī-tēīnte** (-tängt'), f., halfskugga, mellanfärg; **demī-tōūr** (-tūhr), m., half vändning; **demī-vōlte** (-vålt'), f., ridt. half vändning med hästen, halfkretsridt.

**Demibastion**, **Demimond**, m. fl., se föreg.

**Deminuēra** och, ehuru mindre rikt., **Dimin-**, ital. **diminuīre**, lat. (*deminūere*, af *de*, se d. o., och *minūere*, minska, af *mīnus*, se d. o.), förminska, förringa; aftaga; — **diminuēndo**, tonk. efter hand aftagande i styrka. — **Deminutiōn**, lat. **deminūtio**, f., förminskning, förringande; afdrag, afkortning; aftagande, afsmalning; **deminūtio cāpitis**, lagf. borgerlig död, förlust af medborgerliga rättigheter. — **Deminutīv**, förminskande, förringande. — **Deminutīvum**, n., pl. **-tīva**, el. **Deminu-**

**tīv**, n., pl. **-tiv** och **-tīver**, språkv. förminsknings- el. förringningsord, ord, som uttrycker en förminskning el. förringning af stamordets begrepp. — **Deminūtor**, m., förminskare; jmf. **Subtrahend.**

**Demipont, Demisoupir**, m. fl., se under **Demi.**

**Demīss**, lat. (*demīssus*, af *demīttere*, nedsläppa, af *de*, se d. o., och *mīttere*, skicka, sända), nedslagen, klenmodig; ödmjuk. — **Demissiōn**, f., nedslagenhet; ödmjukhet, blygsamhet. — **Demissionār**, m., fr. (*démissionnāire*), den, till hvars förmån en syssla nedlägges el. en egendom afträdes.

**Demitasse**, m. fl., se under **Demi.** — **Demittera**, m. fl., se **Dimittera.**

**Demiūrg**, m., gr. (*dämiurgōs*, af *dāmios*, som hör till el. har afseende på folket [af *dāmos*: folk] och *ērgon*, arbete, verk [af *ērgein*, verka, handla]), ursprungl. en, som drifver någon offentlig, för folket nyttig förrättning: handtverkare, byggmästare, konstnär; i några forngrekiska samhällen: ett slags öfverhetsperson; hos gnostikerna: verldsbyggmästaren, den synliga verldens skapare, hvilken ej antogs vara Gud sjelf, utan ett honom underordnadt, andligt och sedligt inskränkt mellanväsen, som i förening med de honom underdåniga planetandarna ur kaos, el. den jemte Gud af evighet bestående materien, upphofvet till allt ondt, skapat sinneverlden och den ena af menniskans tvenne själar, hennes sinnliga.

**Demivolte**, se under **Demi.**

**Demobilisēra**, barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Mobilisera*), afväpna, sätta på fredsfot. — **Demobilisatiōn**, f., afväpning, sättande på fredsfot.

**Demogerōnt**, m., gr. (af *dāmos*, folk, och *gēron*, genit. *gērontos*, gubbe), benämning på senatorer i nutidens Grekland.

**Demoisēlle**, pl. **-sēlles** (dömåasäll'), f., fr. (ford. *damoisēlle*, demin. af *dāme*, se d. o., liksom ital. *donzēlla*, af *dōnna*, och m.lat. *dominicēlla* el. *domicēlla*, af *dōmina*), jungfru, fröken; jmf. **Mademoiselle;** stenläggarklubba, jungfru; i orgelverk = **Abrégés**, se d. o.

**Demokratī**, f., gr. (af *dāmos*, folk, och *kratēīn*, herrska), folkvälde; ursprungl. hos de gamla grekerna: den statsform, hvarunder hvarken en enskilt (jmf. **Monarch** och **Tyrann**), ej heller någon särskilt gynnad samhällsklass, utan folket i sin helhet el. samtlige medborgarne utöfvade herraväldet; i allmnht. statsförfattning, hvarvid verklig jemnlikhet råder emellan alla medborgare, och folket i sin helhet utöfvar den högsta såväl lagstiftande som verkställande makten, antingen omedelbart: absolūt demokratī, el. medelbart genom valda ställföreträdare: representatīv dem.; jmf. **Republik;** )( **Aristokrati, Monarchi, Ochlokrati, Oligarchi, Plutokrati.** — **Demokrāt**, m., anhängare och förfäktare af folkvälde, folkvän, frihetsvän. — **Demokratisēra**, hysa, yttra el. befordra folkvänliga och frisinnade tänkesätt; göra el. förvandla statsförfattningen till demokrati. — **Demokrātisk**, som hör till, har afseende på el. öfverensstämmer med demokratien, dess grundsatser och afsigter; folkvänlig, frisinnad. — **Demokratīsmus** och **-tīsm**, m., frisinthet, förkärlek för folkherravälde, hyllande af och verkande för folkvänliga och frisinnade grundsatser och afsigter.

**Demokrīt**, m., gr. (*Dämōkritos*, lat. *Demōcritus*), berömd grekisk filosof, född i Abdera inemot 470, död 362 f. Kr., som förvärfvade sig ryktbarhet dels genom utbildning af atomismen, dels genom det outsläckliga löje, hvarmed han betraktade och sökte försona de menskliga dårskaperna; fig. tänkare, menniskokännare och verldsbetraktare, som ler åt allt, som söker försona sig med dårskapen, eländet och olyckorna genom att bele dem; jmf. **Heraklit.** — **Demokrītisk**, som är i Demokrits anda, seende allt i ljust, leende åt allt; äfv. gäckande, hånande, jmf. **Satirisk.**

**Demolēra**, fr. (*démolīr*, af lat. *demolīri*, undanrödja, af *de*, se d. o., och *molīri*, sätta i rörelse, af *mōles*, massa), nedrifva, nedbryta, jemna med marken. — **Demolitiōn**, f., nedbrytning, nedrifning, jemnande med marken; **demolitiōnssystēm**, n., krigsv. sådan anordning af befästningar, att de verk, fienden intagit, genast må kunna förstöras.

**Demon, Demonologi**, m. fl., se **Dämon.**

**Demonetisēra**, fr. (*démonetisēr*, af lat. *de*, se d. o., och *monēta*, mynt), nedsätta ett mynts värde, draga ett mynt ur rörelsen. — **Demonetisatiōn**, f., nedsättning af ett mynts värde; mynts indragning ur allmänna rörelsen.

**Demonstrēra**, lat. (*demonstrāre*, af *de*, se d. o., och *monstrāre*, visa), visa, bevisa, ådagalägga, förklara, göra åskådlig; tala ifrigt och under lifliga åtbörder; demonstrera **ad ōculum** el. **ad ōculos**, ställa för ögonen, bringa till åskådlig kännedom, ögonskenligen, solklart bevisa; — **quod ērat demonstrāndum**, ofta förkort. **Q. E. D.:** hvilket skulle bevisas. — **Demonstrābel**, nylat., bevislig, förklarlig, som låter göra sig åskådlig. — **Demonstrabilitēt**, f., nylat., bevislighet, förklarlighet. — **Demonstratiōn**, lat. **demonstrātio**, f., bevisledning, klar och öfvertygande bevisning; åskådliggörande; i mera inskränkt bemärk. strängt bevis, som utesluter tanken på motsatsens möjlighet; lagf. mindre formlig bevisning; läkek. förevisning och förklaring till vetenskapligt ändamål af sönderstyckade lemmar och andra kroppsdelar; krigsv. angreppsmina; hotande rörelse, som antyder el. låtsar en viss afsigt, för att dymedelst vilseleda fienden; äfv. krigsrustning, för att dermed hota och skrämma en annan makt; i allmnht. afsigtligt ådagaläggande, offentligt tillkännagifvande af en mening el. afsigt, för att gifva sina önskningar i ett visst fall eftertryck och framgång, äfv. endast låtsad åtgärd, förklaring o. s. v. till någons förvillande i afseende på ens verkliga tänkesätt el. afsigter; **demonstrātio dirēcta**, omedelbar bevisledning; **dem. indirēcta**, medelbar bevisledning. — **Demonstratīv**, lat. **demonstratīvus**, förklarande, hänvisande, utmärkande, anvisande; bevisande, åskådliggörande; afseende ett offentligt tillkännagifvande, en eftertrycklig meningsyttring; — **demonstratīvum**, n., pl. **-tīva** el. **demonstratīv**, n., pl. **-tīv** och **-tīver**, språkv. pronomen, som anvisar och liksom utpekar den

person el. sak, i hvars ställe det står. — **Demonstrātor,** m., en, som åskådliggör och leder i bevis.

**Demontēra** (dehmångt- och dehmånt-), fr. (*démontēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Montera*), krigsv. kasta af hästen, tvinga att sitta af; låta afsitta; om kanoner: borttaga el. sönderskjuta lavetterna; om batterier: bringa ur försvarsskick, i allmnht. göra obrukbar; äfv. afstränga tonredskap.

**Demoralisēra,** fr. (*démoralisēr*, af *de*, se d. o., och *moralisēr*, jmf. *Moralisera*), göra osedlig, förderfva till seder, försämra; isht. betaga någon känslan af egen kraft och sedligt värde; särskilt efter Napoleon om trupper: göra modfälld; — **demoralisērad,** sedligt sjunken el. förslappad; demoraliserad krigshär, här, som af brist på sysselsättning el. till följe af lidet nederlag förlorat tilliten till sin anförare el. sig sjelf, el. inom hvilken den forna stränga krigstukten förslappats. — **Demoralisatiōn,** f., sedeförderf, frånvaro af moralisk kraft och känsla af eget värde; modfälldhet.

**De mortuis nil nisi bene,** se under **Mortuus.**

**Dēmos,** m., pl. **dēmer,** gr. (*dămos*), folk; hos de gamla grekerna: benämning på hvartdera af de särskilta samfund och byalag, i hvilka Attika tillika med Athen var indeladt på det sätt, att 10 demer gingo på hvarje phyle, och som hvart hade sin föreståndare el. demarch; i allmnht. hvarje särskilt samfund el. folk. — **Demōtisk,** som hör till el. har afseende på folket, folkenlig, folkvänlig; **demōtisk skrift,** hos de gamla egypterna: benämning på ett slags bokstafsskrift, som begagnades i det borgerliga lifvet och, ehuru utgången ifrån hieroglyferna, var vida enklare än dessa; )( **Hieratisk.**

**Demōsthenes,** m., gr., berömd forngrekisk talare, född i Athen 384, död i Poseidons tempel på ön Kalauria 322 f. Kr.; fig. hänförande talare. — **Demosthēnisk,** som har afseende på el. härrör ifrån Demosthenes; utomordentligt vältalig.

**Demotisk,** se under **Demos.**

**Dēm(p)tis demēndis,** lat. (af *dēmere*, borttaga, och detta af *de*, se d. o., och *ēmere*, taga), efter borttagande af det, som bör borttagas.

**Demulcēra,** lat. (*demulcēre*, af *de*, se d. o., och *mulcēre*, stryka, slicka, mildra), smeka; lindra. — **Demulcēntia,** pl., läkek. stillande, lindrande medel.

**Demöblera,** se **Démeublera.**

**Denār(ius),** m., lat. (af *dēni*, tio på hvar, af *dĕcem*, tio), den grekiska drachman motsvarande fornromerskt silfvermynt, som ursprungl. innehöll 10, sedermera 16 ass el. 4 sestertier, och ungefärl. motsvarade 45 öre rmt; **denārius Pētri,** peterspenning, en fordom bruklig afgift till påfvestolen. — **Denāro** el. **Danāro,** m., ital., kopparmynt af olika värde; köpmans andel i fartyg el. laddning; siden- och guldvigt, ungefärl. motsvarande 1 gran.

**Denationalisēra,** barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Nationalisera*), beröfva folkegendomligheten; äfv. icke mer erkänna såsom tillhörande ett visst folk, förklara för utstött ifrån ett folk.

**Denaturalisēra,** barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Naturalisera*), beröfva infödingsrätt, fråntaga medborgarrätt. — **Denaturalisatiōn,** f., beröfvande af infödingsrätt, fråntagande af medborgarrätt.

**Denaturēra,** fr. (*dénaturēr*, af lat. *de*, se d. o., och *natūra*, jmf. *Natur*), förändra ett tings natur; vanslägtas, urarta.

**Denātus,** m., fem. **denāta,** nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *nātus*, född), död.

**Dendrachāt** och **-agāt,** m., gr. (af *dēndron*, träd, och *achātēs*, jmf. *Agat*), en art agat med teckningar i form af träd. — **Dendrīt,** m., benämning på stenar, isht. kalk och mergel, med träd-, ört- el. mosslika teckningar. — **Dendrītisk** el. **Dendroīdisk,** (gr. *ēīdos*, skapnad, beskaffenhet), trädformig.

**Dendrit,** se föreg.

**Dendrographī** och **grafī,** f., gr. (af *dēndron*, träd, och *grāphein*, skrifva), trädbeskrifning. — **Dendrografisk,** trädbeskrifvande. — **Dendrolīth** och **-līt,** m., (gr. *līthos*, sten), träd- el. örtförstening. — **Dendrolōg,** m., trädkännare. — **Dendrologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), lära, kunskap om träd, deras odling och vård. — **Dendrolōgisk,** som hör till el. har afseende på kännedomen af träd. — **Dendromēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), trädmätare: redskap till att mäta träds kubikinnehåll. — **Dendrometrī,** f., trädmätningskonst. — **Dendrophīler** och **-fīler,** pl. (gr. *philēīn*, älska), ödlor, som lefva på träd.

**Dēneb,** f., arab., egentl. svans, näml. svanens, i hvars stjernbild den utgör den yttersta och klaraste stjernan och med fem andra bildar ett stort kors.

**Denegēra,** lat. (*denegāre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Negera*), vägra, afslå; förneka. — **Denegatiōn,** f., vägran, afslag; äfv. förnekande inför rätta.

**Deniēr** (denjēh), m., fr. (af lat. *denārius*, se d. o.), litet franskt kopparmynt, utgörande tolftedelen af en sou, och ungefärl. = $\frac{1}{3}$ öre rmt.

**Denigrēra,** lat. (*denigrāre*, af *de*, se d. o., och *nīger*, svart), svärta, baktala, förklena; göra föraktlig. — **Denigrānt,** svärtande, förtalande. — **Denigratiōn,** f., lat., el. **Dénigremēnt** (dehnigr'māng), n., fr., svärtande, förtal. — **Dénigrēūr** (dehnigröhr), m., fr., förklenare, bakdantare.

**Dēnison** el. **Dēnizen** (dēnis'n), m., eng., i England: fri borgare, främling, som erhållit infödingsrätt (emedan denna meddelas ex *donatiōne* rēgis: såsom skänk af konungen, af lat. *donātio*, g.fr. *donazon*). — **Denizātion** (denisåschön), f., förläning af medborgarrätt. — **Denizēra,** förläna medborgarrätt.

**Denobilitēra,** nylat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Nobilitera*), beröfva adelskap, förklara adelskap förlustig.

**Denominēra,** lat. (*denomināre*, af *de*, se d. o., och *nomināre*, benämna, jmf. *Nomen*), benämna; utnämna; föreslå till ett embete; **denominandi jus,** se under **Jus.** — **Denominatiōn,** lat. **denominātio,** f., benämning; utnämning, kungörelse; ret. ett slags omskrifning, t. ex. *Fröja* i st. f. *kärleken*, *Odin* i st. f. *visheten*, äfv. **Immutatio,** se d. o., jmf. **Metonymi; denominātio fit a pārte**

**potiōri**, benämningen hämtas ifrån det väsendtliga, ifrån mängden o. s. v. — **Denominatīvum**, n., pl. **-tīva**, el. **Denominatīv**, n., pl. **-tiv** el. **-tīver**, ord, som är omedelbart härledt af ett tingord. — **Denominātor**, m., räknek. ett bråks nämnare; )( **Numerator.**

**Dénoncēra** (dehnångs-), fr., = **Denunciera.** **Dénoncē** (dehnångseh), m., = **Denunciat.**

**Denotēra**, lat. (*denotāre*, af *de*, se d. o., och *notāre*, anteckna, jmf. vidare *Notera*), beteckna, angifva. — **Denotatiōn**, f., beteckning; uppgift; angifvelse.

**Dénouēra** (dehnuēra), fr. (*dénouēr*, af *de*, se d. o., och *nouēr*, lat. *nodāre*, knyta), uppknyta, utveckla; förklara, upplysa. — **Dénouemēnt** (dehnu'māng), n., utveckling, upplösning, utredning; utfall, utgång.

**De novo**, se under **Novus.**

**Denrēes** (dangrēh), pl., fr. (af m.lat. *denariāta*, af lat. *denārius*, sål. egentl. så mycket varor, som man får för en d e n a r), lifsmedel, matvaror af alla slag.

**Densēra**, lat. (*densāre*, af *dēnsus*, tät), förtäta; jmf. **Condensera.** — **Densitēt**, f., täthet, tjockhet, fasthet. — **Densimēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), täthetsmätare: redskap till att mäta vätskors täthet.

**Dent** (dang), f., fr. (lat. *dens*, tand), i franska Schweiz och i Savoyen: kägelformig bergspets. — **Dentāl**, som hör till el. har afseende på tänderna; d e n t ā l b o k s t a f, tandbokstaf el. bokstafsljud, vid hvars frambringande tungan rör vid tänderna. — **Dentarpāg**, m., (gr. *harpāgä*, hake, krok, af *harpāzein*, plundra, slita), redskap till tänders utdragning. — **Dentatiōner**, pl., nylat., uthackningar, uddar. — **Dentelēra** (dangt-), fr. (*dentelēr*), tanda, udda. — **Dentēlle** (dangtäll'), f., pl. **dentēlles** (dangtäll') el. **dentēller**, fr., spets, udd af trå. — **Dentelūre** (dangt'lÿhr'), f., uddigt bildhuggararbete; uddar. — **Dentīculi**, pl., lat., mjölktänder; byggn.k. tandlika prydnader på bjelkverk. — **Dentifrīcium**, n., pl. **-frīcia**, lat. (af *fricāre*, gnida, glätta), el. **Dentifrīce**, m., pl. **-frīces** (dangtifrīhs'), fr., tandmedel, tandpulver. — **Dentiscālpium**, n., lat. (af *scālpere*, skrapa), tandpetare; redskap till tändernas rening. — **Dentīst**, m., nylat., tandläkare. — **Dentitiōn**, f., lat., tandsprickning. — **Dentūr**, f., nylat., (fr. *dentūre*), tandrad; tändernas antal, inbördes ställning, beskaffenhet o. s. v.

**Denudēra**, lat. (*denudāre*, af *de*, se d. o., och *nudāre*, blotta, af *nūdus*, naken), blotta, afslöja. — **Denudatiōn**, f., nylat., blottande.

**Denunciēra**, lat. (*denunciāre*, af *de*, se d. o., och *nunciāre*, förkunna, jmf. *Nuncius*), angifva, anmäla, röja; anklaga. — **Denunciānt** el. **-ciātor**, m., angifvare, anklagare. — **Denunciāt**, m., den angifne, den anklagade. — **Denunciatiōn**, lat. **denunciātio**, f., angifvelse, anklagelse, anmälan; **denunciātio lītis**, anmälan af klagomål; **denunc. matrimōnii**, lysning till äktenskap. — **Denunciatōrisk**, angifvande, fallen för anklagelser, sqvalleraktig.

**Deodānd**, nylat., el. **Dēodand** (dīodänd), eng., n., (af lat. *Dēo dāndum*, hvad som bör gifvas åt Gud), förbrutet gods, djur el. liflöst ting, som vållat skada, isht. en menniskas död, och derför måste hemfalla till staten; äfv. sjelfspillings till staten hemfallna egendom. — **Deodātus** el. **-dāt**, m., (af lat. *a Dēo dātus*, gifven af Gud), mansnamn med betyd.: Guds gåfva; jmf. **Theodor.**

**Deo dicata, Deo et justae causae, Deo gratias**, se under **Deus.**

**De omnibus rebus et quibusdam aliis**, se under **Res.**

**Deontologī**, f., gr. (af *dēon*, hvad som måste vara, pligt, af *dei*, man bör, och *lōgos*, lära), (efter användandet hos engelska filosofen B e n t h a m), pligtlära; jmf. **Moral.**

**Deoptēra**, lat. (*deoptāre*, af *de*, se d. o., och *optāre*, välja, önska), uttala sin önskan vid ett val, välja, afgifva sin röst.

**De pane lucrando**, se under **Panis.**

**Depangs**, se **Dépense.**

**Dépaquetēra** (dehpaqet-), fr. (*dépaquetēr*, af *de*, se d. o., och *paquēt*, packa, bunt, jmf. vidare d. o.), urpacka.

**Deparalysēra**, lat.-gr. (jmf. *De* och *Paralysis*), upphäfva förlamning.

**Departēra**, fr. (*départīr*, af lat. *de*, se d. o., och *partīri*, dela), afdela, fördela, särskilja, skilja. — **Départemēnt** (dehpart'māng), m., och **Dep-** (departemēnt), n., fördelning emellan flera; afdelning, fack; afdelning i allmänna ärenders förvaltning; särskilt hos oss: fördelning af riksärenderna i och för deras föredragning; fig. hvad som tillhör ens åtgärd el. befattning, verksamhetskrets; i Frankrike: visst område, efter den år 1791 gjorda nyare indelningen, landskap; **departemēntschēf**, m., föreståndare för en viss afdelning i allmänna ärenders förvaltning; särskilt hos oss: hvarje ledamot af statsrådet, som står i spetsen för någon afdelning af riksärenderna i och för deras föredragning; jmf. **Minister.** — **Departementāl**, som har afseende på indelning i departement, el. tillhör, angår ett departement. — **Departitiōn**, f., nylat., fördelning.

**Depascēra**, lat. (*depāscere*, af *de*, se d. o., och *pāscere*, beta), afbeta.

**Depassēra**, fr. (*dépassēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Passera*), draga förbi, segla förbi, lemna bakom sig; öfvergå, öfverstiga.

**Depauperēra**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *pāuper*, fattig), blifva fattig, utarmas; göra fattig.

**Dépêche** (dehpäsch'), f., och **Depēsch**, m., fr. (af *dépêchēr*, se nedan: *Depeschera*), embetsskrifvelse, till det mesta öfverbringad genom k u r i r; ilbref, statsbref, isht. skriftligt budskap rörande statsangelägenheter, som en regering sänder till sitt hos en annan regering anställda sändebud; i allmnht. skrifvelse el. underrättelse, som befordras med största möjliga skyndsamhet. — **Depeschēra**, (fr. *dépêchēr*, ital. *dispacciāre*, af lat. *dispactiāre*, af *dis*, se d. o., och *pāctum*, af *pāngere*, slå, fästa), skyndsamt afsända el. affärda, hastigt befordra; påskynda; fort fullborda; — **dépêchēz** el. **dépêchēz vous** (dehpeschēh vuh), skynda! skynda er! bort!

**Depeculēra** och **Depek-**, lat. (*depeculāri*, af *de*, se d. o., och *peculāri*, bestjäla staten, af *pecūlium*, egendom), bestjäla offentlig kassa. — **Depekulatiōn**, f., stöld ur offentlig kassa.

**Depellēra,** lat. (*depēllere,* af *de,* se d. o., och *pēllere,* stöta, slå, bortstöta), aflägsna, bortdrifva; förjaga, förskjuta.

**Dependēra,** lat. (*dependēre,* af *de,* se d. o., och *pendēre,* hänga, sväfva), bero, vara underdånig, höra under. — **Dependēns,** nylat., el. **Dépendānce** (dehpangdängs'), fr., f., beroende, afhängighet, underdånighet; pl. **dependēnser** el. **-dēntier** = **Pertinentier,** se d. o. — **Dependēnt,** (lat. *depēndens*), beroende, undergifven; underdånig, osjelfständig.

**Depennēra,** nylat. (ital. *dipennāre,* af lat. *de,* se d. o., och *pēnna,* penna), köpm.t. öfverstryka i kladd införd räkning; återtaga ett uppdrag.

**Dépēnse,** f., och **Depāngs,** m., fr. (af lat. *dispēndere,* afväga, utdela, af *dis,* se d. o., och *pēndere,* väga), kostnad, utgift; isht. onödig el. öfverdrifven kostnad; slöseri. — **Depensēra** och **Depangs-,** utgifva penningar, göra omkostnader; slösa; förslösa.

**Deperdēra,** lat. (*deperdere,* af *de,* se d. o., och *pērdere,* gå under, förlora), förlora; förderfva, förstöra, tillintetgöra. — **Deperdīter,** pl., (lat. *deperdita,* af *deperditum,* det förlorade), i Ungern: skilnaden emellan markegångspriset och det lägre pris, till hvilket borgare och bönder måste lemna den kejserliga militären lifsmedel.

**Depesch,** se **Dépêche.**

**Dépeuplēra** (dehpöpl-), fr. (*dépeuplēr,* af *de,* se d. o., och *pēuple,* folk), ödelägga, förhärja, utblotta på folk.

**Dephlegmatisēra** el. **Dephlegmēra,** äfv. **Defl-,** lat.-gr. (af *de,* se d. o., jmf. vidare *Phlegma*), borttaga vattenartade beståndsdelar ifrån flytande kroppar. — **Deflegmatiōn** el. **-matisatiōn,** f., borttagande af vattenartade beståndsdelar ifrån sprithaltiga vätskor.

**Dephlogīstisk** och **Defl-,** lat.-gr. (af *de,* se d. o., jmf. vidare *Phlogiston*), oantändlig, oförbrännelig. — **Deflogistisēra,** beröfva el. aflägsna de brännbara beståndsdelarna, göra oförbrännelig; d e f l o g i s t i s e r a d  l u f t, ren luft, lifsluft.

**Depilēra,** lat. (*depilāre,* af *de,* se d. o., och *pīlus,* hår), borttaga, beröfva håret, afhåra; fig. utplundra, roffa, plocka. — **Depilatiōn,** f., nylat., borttagande af håret, afhåring; skallighet. — **Depilatīv,** afhårande. — **Depilatōrium,** n., pl. **-tōria,** läkek. medel, som kommer håret att affalla.

**Depingēra,** lat. (*depīngere,* af *de,* se d. o., och *pīngere,* måla), afmåla, beskrifva, skildra.

**Dépīt** (dehpīh), m., fr. (g.fr. *despīt,* ital. *dispētto,* af lat. *despēctus,* egentl. förakt), ovilja; förtret, harm; motvilja; trots; **en dépīt** (ang -), till förtret el. trots; **par d.,** af förtrytelse, i förtreten.

**Deplacēra,** fr. (*déplacēr,* af *de,* se d. o., och *placēr,* anvisa plats, anbringa, af *plāce,* plats, se vidare d. o.), flytta, sätta på annat, ofta oriktigt ställe, rubba; uttränga, förjaga; afsätta; v a r a  d e p l a c ē r a d, stå på oriktigt ställe, intaga en falsk ställning, vara illa anbragt, ske på orätt tid; jmf. **Malplacera.** — **Déplacemēnt** (dehplas'mäng), n., flyttning ur rätt ställe, rubbning; förflyttning; sjöm.v. förändring i de på skeppets jemnvigt och rörelse verkande krafter el. momenter, såväl med afseende på seglens anordning som lastens fördelning; äfv. den rymd, som en flytande kropp undantrycker, då den ligger i vatten.

**Déplaisānce** (dehpläsängs'), f., fr. (af lat. *de,* se d. o., och *placēre,* behaga), misshag; motvilja, afsky. — **Deplaisānt** (dehpläsäng), oangenäm, misshaglig; vedervärdig. — **Déplaisīr,** m., obehag, förtret, missnöje.

**De plano,** se under **Plan.**

**Deplantēra,** lat. (*deplantāre,* af *de,* se d. o., jmf. äfv. *Plantera*), upprycka och omflytta, omplantera. — **Deplantatiōn,** f., omplantering.

**Depletiōn,** f., nylat. (*deplētio,* af lat. *deplēre,* uttömma, af *de,* se d. o., och roten *plēre,* fylla), uttömning.

**Déploiement, Deplojera,** se **Déployera.**

**Deplorēra,** lat. (*deplorāre,* af *de,* se d. o., och *plorāre,* skrika, tjuta), begråta, beklaga. — **Deplorābel,** ömkansvärd, beklaglig, begråtansvärd. — **Deploratiōn,** f., beklagande, ömkan.

**Déployēra** (dehplåajēra) och **Deplojēra,** fr. (*déployēr,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Ployera*), utveckla, utbreda; använda, bruka, uppbjuda; krigsv. öfvergå från marschordning till stridsordning, uppmarschera. — **Déploiemēnt** (dehplåah'mäng), n., utveckling; krigsv. uppmarschering.

**Depolarisēra,** barb.lat. (af lat. *de,* se d. o., jmf. vidare *Polarisera*), beröfva p o l a r i t e t. — **Depolarisatiōn,** f., beröfvande af polaritet.

**Depolēra,** fr. (*dépolīr,* af *de,* se d. o., jmf. vidare *Polera*), betaga glansen.

**Depolonisēra,** nylat. (af lat. *de,* se d. o., och *Polōnia,* Polen), beröfva polackarne deras folkegendomlighet.

**Deponens, Deponent,** se följ.

**Deponēra,** lat. (*depōnere,* af *de,* se d. o., och *pōnere,* sätta, ställa), nedlägga, aflägga; lemna i förvar, nedsätta, insätta; aflägga vittnesbörd, vittna; äfv. lemna skolan, blifva student (efter den föråldrade plägseden vid en del högskolor att lägga den blifvande studenten på en bänk, för att der, såsom sinnebildlig antydan till hans a f l ä g g a n d e af fördomar och andra brister, grundligt genompryglas af en äldre student; el. med afseende på det sinnebildliga a f l ä g g g a n d e t, under allehanda gyckelupptåg, af påsatta horn o. s. v.); — **depōnens** (näml. **vērbum**), n., pl. **deponēntia** (näml. **vērba**) el. **-nēntier,** språkv. tidsord el. verb, som har lidande el. p a s s i v form, men verkande el. a k t i v (dels t r a n s i t i v, dels i n t r a n s i t i v) betydelse, och hvilket sålunda liksom aflägger sin ursprungliga betydelse. — **Deponēnt,** m. och f., en, som lemnar något i förvar; äfv. en, som afgifver sin förklaring öfver något, vittne. — **Dépositāire** el. **Depositār,** fr., el. **Depositār(ius),** lat., m., den, åt hvilken vården öfver något anförtros, el. hos hvilken man nedsätter något; äfv. klosterskattmästare. — **Depositāl,** som angår el. har afseende på nedsättning i förvar. — **Depositiōn,** lat. **depositio,** f., föremåls, isht. penningars och andra dyrbarheters, nedsättning, insättning el. öfverlemnande till förvar; i förvar nedsatta penningar el. andra dyrbarheter; vittnes förklaring el. utsaga; ford. vid en del högskolor: nyblefven students (jmf. **Beanus** och **Fuchs**)

upptagande, under allehanda gyckelupptåg, i de äldre studenternas samfund; **depositio testium**, vittnens utsaga, vittnesmål; **depositiōnsattēst**, m., betyg af vederbörande myndighet att penningar blifvit insatta el. dyrbarheter lemnade i förvar, med uppgift på belopp el. beskaffenhet och värde. — **Depōsitor**, lat., **Dépositeūr** el. **Depositōr**, fr., m., en, som insätter el. i förvar nedsätter penningar el. gods, jmf. **Deponent; depōsitor** äfv. ford. vid en del högskolor: äldre student, som var den egentliga verkställaren vid nyblefven students upptagande, jmf. **Deponera.** — **Depositōrium**, n., pl. **-tōria**, nylat., anstalt el. ställe, hvarest något förvaras; jmf. **Archiv.** — **Depōsitum**, n., pl. **depōsita**, lat., något insatt, nedsatt el. anförtrodt; pant; inlagsfä; **ad depōsitum**, i förvar, till laga förvar; **in depōsito**, i förvar, såsom anförtrodt gods; — **depositobank**, se under **Banco; depōsitovēxel**, m., ej för omlopp bestämd vexel, varande antingen en recta- el. en solavexel. — **Dépôt** (dehpåh) och **Depōt**, m., fr., insatt, nedsatt el. anförtrodt gods, jmf. **Depositum;** nederlag, förvaringsställe, isht. förrådshus el. -rum för krigsförnödenheter; ersättningsmanskap, jmf. **Réserve; en dépôt** (ang -), i förvar, såsom anförtrodt gods.

**Depontānus**, m., lat. (af *de*, se d. o., och *pons*, genit. *pōntis*, bro), hos de gamla romarne: medborgare, som hunnit 60 års ålder och derföre, såsom befriad ifrån befattningen med allmänna ärenden, icke mer gick öfver någon af de till samlingsplatsen för komitierna ledande broarna; deraf i allmnht. mycket gammal man, en, som på sin ålderdom slagit sig till ro.

**Depopularisēra**, barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Popularisera*), göra främmande för folket, beröfva dess ynnest.

**Depopulēra**, lat. (*depopulāri*, af *de*, se d. o., och *populāre* el. *populāri*, förhärja, plundra), = **Dépeuplera.** — **Depopulatiōn**, f., utblottande på folk.

**Dépōrt** (dehpåhr), lat. **depōrtus**, m., (af *deportāre*, jmf. *Deportera*), uppskof; länsherres rätt till inkomsterna af ett län under första året efter innehafvarens död; äfv. katolsk biskops rätt till första årets afkastning utaf prestgäll, som af honom bortgifvits (i dessa båda bemärkelser äfv. **Jus depōrtuum**, n.); **depōrt**, särskilt köpm.t. godtgörelse, som utbetalas för anstånd med utlemnandet af köpta värdepapper; äfv. lån, som isht. en baissier, för att kunna fortsätta sina handelsföretag, gör af nödiga värdepapper under förbindelse att till utlånaren återlemna dem till lägre kurs, )( **Report.**

**Deportēra**, lat. (*deportāre*, egentl. bära bort, af *de*, se d. o., och *portāre*, bära), förvisa, landsförvisa till bestämd ort, bortföra ur hemlandet till någon för brottslingar bestämd ort. — **Deportatiōn**, f., förvisning och bortförande ur hemlandet till någon straffort.

**Deportus**, se **Dépōrt.**

**Dépositaire, Deposition, Depositor, Depositum**, m. fl., se under **Deponera.**

**Depossedēra**, fr. (*déposséder*, af *de*, se d. o., och *possédēr*, lat. *possidēre*, äga), drifva från besittningen af något, afhända. — **Depossesiōn**, f., egendomsberöfvande, afhändande.

**Depossibilitēra**, barb.lat. (af lat. *de*, se d. o., och *possībilis*, möjlig), göra omöjlig, upphäfva möjligheten.

**Depostēra**, fr. (*dépostēr*, af *de*, se d. o., jmf. *Postera*), krigsv. drifva från en ställning.

**Dépôt**, se under **Deponera.**

**Dépouillēra** (dehpuljēra), fr. (*dépouillēr*, g.fr. *despoillēr*, af lat. *de*, se d. o., och *spoliāre*, plundra), afkläda, blotta, utblotta, röfva, plundra. — **Dépouillemēnt** (dehpulj'mäng), n., afklädande, utblottande; utblottadt tillstånd, nöd.

**Depravēra**, lat. (*depravāre*, af *de*, se d. o., och *prāvus*, krokig, dålig), försämra, förderfva; äfv. försämras. — **Depravatiōn**, f., försämring, förfall; sedeförderf.

**Deprecēra**, lat. (*deprecāri*, af *de*, se d. o., och *precāri*, bedja), afbedja, göra afbön; undanbedja sig, afböja. — **Deprecatiōn** och **Deprek-**, f., (lat. *deprecātio*), afbön; afböjande, vägran att emottaga något; högtidlig förbannelse; äfv. förbön. — **Deprekatūr**, f., m.lat. (*deprecatūra*), förbehåll att under sin lifstid få åtnjuta inkomsterna af till någon from stiftelse gjord förläning.

**Depreciera**, se **Depretiera.**

**De préférence**, se under **Preferera.**

**Deprehendēra**, lat. (*deprehēndere*, af *de*, se d. o., och *prehēndere*, *prēndere*, fatta, taga), ertappa, gripa. — **Deprehensiōn**, f., (lat. *deprehēnsio*), ertappande, gripande på bar gerning.

**Deprehension**, se föreg. — **Deprekation, Deprekatur**, se under **Deprecera.**

**Depressēra**, fr. (*dépressēr*, af *de*, se d. o., och *pressēr*, pressa, trycka), taga något ur pressen; betaga tyg dess pressglans.

**Depression, Depressiv, Depressorium**, se under **Deprimera.**

**Depretiēra**, lat. (*depretiāre*, af *de*, se d. o., och *prētium*, pris), nedsätta, förringa i värde; underskatta. — **Depretiatiōn**, f., nylat., nedsättning, förringande i värde; underskattande.

**Déprī**, m., fr. (af *dépriēr*, gifva återbud, angifva vara, som skall utföras), skriftlig anmälan, i och för förtullning, af utgående varor.

**Deprimēra**, lat. (*deprīmere*, af *de*, se d. o., och *prēmere*, trycka), nedtrycka, nedplatta, undertrycka; försvaga, nedstämma; läkek. nedtrycka synnerven; deprimērande kapillaritēt, f., qvicksilfrets lägre stånd i fina rör än i omgifvande mera rymliga kärl; deprimērad puls, svag, på kraftlöshet häntydande, puls. — **Depressiōn**, lat. **deprēssio**, f., nedtryckning, nedplattning, undertryckande; den genom tryck åstadkomna fördjupning, intryck; kroppslig el. andlig slapphet, förslappning; nedslagenhet; läkek. (vid operation af grå starr): nedtryckning af synnerven, äfv. **deprēssio cataractae;** astron. (**horisōntens depressiōn**) den synliga synkretsens sänkning under den verkliga, med afseende på iakttagarens mer el. mindre upphöjda plats; **depressiōnsvīnkel**, m., krigsv. vinkel, som midtlinien i en kanons el. ett gevärs framända bildar med det vågräta planet, när den sänkes under detsamma. — **Depressīv**, nedtryckande, lämplig till att nedplatta el. undertrycka. — **Depressōrium**, n., pl. **-sōria**,

nylat., nedtryckare: redskap till hjernhinnans nedtryckning ifrån hufvudskålen.
**Deprivatiōn**, f., nylat. (*deprivātio*, af lat. *de*, se d. o., och *privāre*, beröfva), beröfvande, afsättning ifrån ett embete.
**De profundis**, se under **Profund**. — **De proprio**, se under **Proprius**.
**Dépucellēra** (dehpysäll-), fr. (*dépucelēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Pucelle*), fråntaga mödomen el. svendomen. — **Dépucellemēnt** (dehpysäll'mäng), n., mödomens el. svendomens fråntagande.
**Depurēra**, nylat. (fr. *dépurēr*, af lat. *de*, se d. o., och *pūrus*, ren), el. **Depurgēra**, lat. (*depurgāre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Purgera*), rena, luttra. — **Depurāntia** el. **-purgāntia**, pl., läkek. renande, isht. blodrenande medel; **depurg.** äfv. afförande medel. — **Depuratiōn** och **-purgatiōn**, f., rening, luttring; **depurg.** äfv. afföring. — **Depuratīv** och **-purgatīv**, äfv. **Depuratōrisk** och **-purgatōrisk**, renande, isht. blodrenande; **depurg.** äfv. afförande.
**Depurgera**, m. fl., se föreg.
**De pur sang**, se under **Sang**.
**Deputēra**, nylat. (*deputāre*, anvisa, bestämma, af *de*, se d. o., och *putāre*, räkna, akta, öfverväga), bestämma, fastställa; isht. utsända, afsända, förordna; — **deputērad**, lat. **deputātus**, m., pl. **-tāti**, ombud, sändebud; isht. genom val och på bestämd tid utsedd riksdagsfullmäktig för en viss ort, medlem af ständerförsamling el. d e p u t e r a d e k a m m a r e. — **Deputāt**, n., bestämd andel af vissa förnödenheter, såsom ved, spannmål o. s. v., som någon erhåller utom den årliga lönen. — **Deputatīst**, m., en, som utom sin årliga lön, erhåller en bestämd andel af vissa förnödenheter. — **Deputatiōn**, f., beskickning af några personer, som, vanligen på ett större samfunds vägnar, hafva att uträtta ett visst uppdrag; samtliga medlemmarne af en sådan beskickning.
**De quoi vivre**, se under **Vivre**.
**Deracinēra**, fr. (*déracinēr*, af *de*, se d. o., och *rācine*, lat. *rādix*, rot), upprycka med roten, utrota.
**Déraisōn** (dehrähsång), f., fr. (jmf. *De* och *Raison*), oförnuft, oförstånd. — **Deraisonnāble** (-nābl') och **Deresonābel**, oförnuftig, förnuftsstridig; obillig. — **Déraisonnemēnt** (dehrähsånn'mäng), n., oförnuftigt prat; osammanhängande, förnuftsstridigt omdöme. — **Deresonēra**, (fr. *déraisonnēr*), tala oförnuftigt, prata utan eftertanke, döma skeft el. förnuftsstridigt.
**Derangēra** (derangsjēra), fr. (*dérangēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Rangera*), bringa i oordning, rubba, störa, förvirra; — **derangērad**, bragt i oordning, förvirrad; isht. bragt på obestånd, skuldsatt. — **Dérangemēnt**, (dehrangsj'-mäng), n., oordning, rubbning, förvirring, obestånd.
**De rato**, se under **Ratus**.
**Dereglēra**, fr. (*dérеglēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Reglera*), bringa i oordning el. olag; — **dereglērad**, bragt i olag; oordentlig, omåttlig, utsväfvande.
**Derelicta, Dereliction**, se följ.
**Derelinqvēra**, lat. (*derelīnquere*, af *de*, se d. o., och *relīnquere*, qvarlemna, efterlemna), lemna, uppgifva besittningen af en sak el. sina rättigheter dertill. — **Derelīcta**, pl., öfvergifna saker, föremål, som sakna ägare. — **Derelictiōn** och **-liktiōn**, f., öfvergifvande, uppgifvande af äganderätt.
**Deresonabel, Deresonera**, se under **Déraison**.
**Deridēra**, lat. (*deridēre*, af *de*, se d. o., och *ridēre*, skratta), bele, utskratta; håna. — **Derisiōn**, f., beleende, utskrattande; hån. — **Derīsor**, m., spefågel. — **Derisōrisk**, beleende; gäckande, hånande.
**De rigore juris**, se under **Rigor**.
**Derision, Derisor**, se under **Deridera**.
**Derivēra**, lat. (*derivāre*, af *de*, se d. o., och *rīvus*, bäck), afleda; härleda; äfv. härstamma från, härröra från. — **Derivāntia**, pl., läkek. afledande medel. — **Derivat**, se nedan: **Derivatum**. — **Derivatiōn**, f., (lat. *derivātio*), afledning; isht. språkv. härledning, uppriunelse, härstamning. — **Derivatīv**, afledande, härledande; uppkommen genom af- el. härledning; — subst. n., = **Derivat**. — **Derivatīvum** = **Derivatum**. — **Derivātum**, n., pl. **-vāta**, el. **Derivāt**, n., pl. **-vāter**, språkv. härledt ord.
**Dērma**, n., gr., hud. — **Dērmatiatrī** el. **Dērmiatrī**, f., (gr. *iatrēīa*, botande), vetenskaplig behandling af hudsjukdomar. — **Dermātisk**, som hör till el. har afseende på huden; som har hud el. skinn; äfv. om läkemedel: utvertes. — **Dermatītis**, f., brand i huden. — **Dērmatographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva), hudbeskrifning. — **Dērmatologī** el. **Dērmologī**, f., (gr. *lōgos*, lära), läran om huden och dess vård. — **Dērmatopathī** och **-patī**, f., (gr. *pāthos*, lidande), hudsjukdom. — **Dērmatopātologī**, f., läran om hudsjukdomarna. — **Dermatōtylus** el. **Dermōtylus**, m., (gr. *tȳlos*, läderhud), hudförhårdning; liktorn. — **Dērmotomī**, f., (gr. *tēmnein*, skära), hudens sönderstyckning till vetenskapliga ändamål.
**Derobēra**, fr. (*dérobēr*, ital. *dirubāre*, *rubāre*, t. *rāuben*, röfva, plundra, jmf. vidare *Robe*), egentl. afdraga rocken el. klädningen; afhända; stjäla; äfv. dölja.
**Derogēra**, lat. (*derogāre*, af *de*, se d. o., och *rogāre*, hämta, begära), göra afbräck, göra intrång; inskränka; förfördela; skada; afskaffa, upphäfva. — **Derogatiōn**, f., afbräck, intrång; hinder, inskränkning; förfördelande; skada; afskaffande, upphäfvande.
**Derōncus**, m., gr. (af *dērā*, hals, nacke, jmf. vidare *Oncus*), svampaktig halsväxt el. knöl.
**Dérōūte** (dehrūht'), f., fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Route*), egentl. afväg; oordning, förvirring, förfall; obestånd; jmf. **Ruin**; oordentlig flykt. — **Déroutēra** och **Derut-**, föra på afvägar, vilseleda; bringa ur fattning; tillintetgöra någons afsigt; skingra, spränga, isht. en krigshär.
**Derrière** (därrjähr'), fr. (af lat. *de rētro*), bakom, baktill, bakpå; såsom tillrop till jagthundar: bakefter, bakom (mig el. oss)! **par derr.**, baktill, bakifrån; — **derrière**, subst. m., bakdel, hvad som är baktill.
**Derwīsch** och **Dervīs**, m., pers. (*derwēsch*, fattig), muhammedansk tiggarmunk, hvars huf-

vudsakliga pligter bestå i bön och botöfningar; jmf. **Fakir.**

**Dés-**, fr. (lat. *dis-*), förstafvelse, närmast motsvarande det svenska af el. från, och antydande ett upphäfvande, ett förnekande el. en förändring af det dermed sammansatta hufvudbegreppet; jmf. **De.**

**Désabusēra** (dehsabysēra), fr. (*désabusēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Abusera*), beriktiga, rätta, visa till rätta, upplysa. — **Désabusemēnt** (dehsabys'mäng), n., beriktigaade, visande till rätta, upplysning; bortläggande af en fördom.

**Désaccordēra** och **Desackord-**, fr. (*désaccordēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Accord*), förstämma, icke stämma öfverens.

**Désaccoutumānce** (dehsackutymängs'), f., fr. (af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Accoutumance* och *Coutume*), afvänjande.

**Désagreēra**, fr. (*désagreēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Agreera*), misshaga; ogilla, förkasta. — **Désagréāble** och **Desagreābel**, obehaglig, vidrig, förtretlig. — **Désagrémēnt** (dehsagrehmäng), n., obehaglighet; lyte, som gör obehaglig.

**De sang froid**, se under **Sang.**

**Désappointēra** (dehsappåängtēra), fr. (*désappointēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Appoint*), beröfva någon en fördel; utstryka, afföra ur rullan; svika el. tillintetgöra någons förhoppning; strandsätta. — **Désappointemēnt** (-påängt'mäng), n., utstrykning ur rullan; sviken förhoppning, streck i räkningen, motgång.

**Desapprobēra**, fr.-lat. (af *dés-*, se d. o., och lat. *approbāre*, gilla, jmf. vidare *Approbera*), ogilla. — **Desapprobatiōn**, f., ogillande.

**Désapprouvēra** (dehsappruhvēra), fr. (*désapprouvēr*, af *dés-*, se d. o., och *approuvēr*, gilla), ogilla, missbilliga.

**Desarmēra**, fr. (*désarmēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Armera*), afväpna; blidka; äfv. nedlägga vapen; lägga upp skepp.

**Désarrangēra** (dehsarrangsjēra), fr. (*désarrangēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Arrangera*), bringa i oordning.

**Desassortēra**, fr. (*désassortīr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Assortera*), åtskilja hvad som hör tillsammans; åstadkomma oordning.

**Désāstre** och **Desāster**, m., fr. (sp. *desāstro*, ital. *disāstro*, af lat. *dis-*, se d. o., och *āstrum*, gr. *āstron*, stjerna), olycklig stjerna; motgång, svår olycka. — **Desastrōs**, (fr. *désastrēūx*), olycksfull, bedröflig.

**Désavantāge** (dehsavangtäsj'), n., fr. (af *dés-*, se d. o, jmf. vidare *Avantage*), men, skada; förlust, isht. i spel. — **Désavantagēūx** (-sjöh el. -sjöhs), ofördelaktig; oläglig; skadlig.

**Désaveu**, se följ.

**Désavouēra** (dehsavuēra), fr. (*désavouēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Avouera*), icke vidkännas, förneka; ogilla, återkalla; förklara obefogad el. ogiltig, jäfva. — **Désavēū** (dehsavöh), m., förnekande af något, återkallelse; förkastande.

**Descamisādos**, pl., sp. (af *camisa*, skjorta), egentl. skjortlöse, benämning på ett demagogiskt parti i Spanien; jmf. **Sansculotte.**

**Descendēra**, lat. (*descēndere*, af *de*, se d. o., och *scāndere*, stiga, klifva), nedstiga; härstamma. — **Descendēndo**, ital. tonk. = **Decrescendo.** — **Descendēns**, f., nylat., härstamning el. härkomst; afkomma, ätt; **descendēnsteorī**, f., naturv. åsigten, att den organiska verlden hvarken varit el. är oföränderlig, utan tvärtom under oerhörda tidrymder utbildats ifrån en enkel början till sin nuvarande storhet. — **Descendēnt**, m. och f., (lat. *descēndens*), afkomling, ättling; slägting i nedstigande led; )( **Ascendent.** — **Descensiōn**, f., (lat. *descēnsio*), nedstigande, nedfallande, sjunkande; krigsv. den båge, en kastkropp beskrifver i fallet ifrån dess största höjd; astron. den båge af eqvatorn, samtidigt med hvilken ett tecken af djurkretsen går under horisonten. — **Descensionāl**, som hör till el. har afseende på nedstigande el. sjunkande, isht. om himlakroppar; **descensionāldifferēns**, f., skilnaden emellan en himlakropps raka och sneda nedgång. — **Descēnte** (desängt'), f., fr., nedstigning, sänkning; sluttning; landning, landstigning, fiendtligt infall i ett land; lönngång vid en fästning, som förer till grafvarna el. minorna.

**Descension, Descente**, se föreg.

**Describēra** och **Deskr-**, lat. (*describere*, af *de*, se d. o., och *scrībere*, skrifva), beskrifva, skildra. — **Deskriptiōn**, f., (lat. *descrīptio*), beskrifning, skildring. — **Deskriptīv**, nylat., beskrifvande, skildrande.

**Désemballēra** (dehsangbal-), fr. (*désemballēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Emballera*), packa ur, packa upp. — **Désemballāge** (-balläsj'), n., uppackning.

**Désenchantēra** (dehsangschangtēra), fr. (*désenchantēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Enchantera*), lösa ur förtrollning, betaga förtjusning.

**Désennuyēra** (dehsangnyjēra), fr. (*désennuyēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Ennuyera*), fördrifva ledsamheten, tjena till tidsfördrif, roa.

**Désenrolēra** (dehsangrål-), fr. (*désenrôlēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Enrolera*), afföra ur rulla, utstryka från lista, afskeda.

**Déséquipēra** (dehseqip-), fr. (*déséquipēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Equipera*), om fartyg: aftackla, upplägga.

**Deserēra**, lat. (*desērere*, af *de*, se d. o., och *sērere*, foga, binda), lemna, öfvergifva; affalla, blifva otrogen. — **Desērt**, (lat. *desērtus*), obebodd, öde, ouppodlad. — **Désērt** (dehsähr), m., fr., öken, ödemark. — **Desertēra**, (fr. *désertēr*, m.lat. *desertāre*), rymma, öfverlöpa, afvika; äfv. affalla. — **Désertēūr** och **Desertōr**, lat. **desērtor**, m., rymmare, öfverlöpare; affälling; **desērtor malitiōsus**, m., en, som ondskefullt afviker ifrån sin äkta maka. — **Desertiōn**, lat. **desērtio**, f., rymning, öfverlöpande; lagf. försummelse, förlust medelst försummelse af en el. annan handling vid rättegång; **desērtio appellatiōnis**, försummadt vädjande till högre rätt inom laga tid; **des. conjugālis** el. **des. cōnjugis**, rymning ifrån el. öfvergifvande af äkta make el. maka; **des. juramēnti**, försummad edgång; **des. malitiōsa**, ondskefull rymning ifrån el. i ondt uppsåt verkställdt öfvergifvande af äkta make el. maka.

**Desert, Desertera, Desertion**, m. fl., se föreg.

**Deservēra**, lat. (*deservīre*, af *de*, se d. o., och *servīre*, tjena, jmf. vidare *Servera*), ifrigt tjena.

vara tillgifven el. underdånig; jmf. äfv. **Desservera; deservērad,** betalt för lemnad tjenst. — **Deservītum,** n., pl. **-vīta,** el. **Deservīt,** n., pl. **-vīter,** nylat., embetssportler, isht. sakförarlön; **deservītār,** lat. **ānnus deservītus,** m., prestenka tillerkändt nådår.

**Désespérēra,** fr., se **Desperera.** — **Désespōīr** (dehsäspåāhr), m., (af *dés-*, se d. o., och *espōīr*, hopp), hopplöshet, tröstlöshet, förtviflan.

**Déshabillēra** (dehshabiljēra), fr. (*déshabillēr*, af *dés-*, se d. o., och *habillēr*, kläda), afkläda. — **Déshabillē** (-biljēh), m., nattklädning, morgondrägt; mycket blottande klädedrägt, halfnakenhet; äfv. hvardagsdrägt; **en deshabillē** (ang -), i morgondrägt; i föga täckande klädnad; i hvardagsdrägt.

**Déshonnēūr** (dehsånnōhr), m., fr. (af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Honneur*), vanära, skam. — **Déshonnéte** (dehsånnäht') och **Deshonnētt,** oanständig, skamlig. — **Déshonorāble** (dehsånārābl') och **Deshonorābel,** vanärande, vanhederlig, skymflig. — **Deshonorēra,** vanära, skymfa; förnedra.

**Deshonorabel, Deshonorera,** se föreg.

**Desiccatiōn** och **-sickatiōn,** f., nylat. (af lat. *desiccāre,* uttorka, och detta åter af *de*, se d. o., och *sīccus*, torr), torkning. — **Desiccāntia,** pl., torkande medel. — **Desiccātor,** m., torkningsredskap.

**Desiderabel, Desiderat,** m. fl., se följ.

**Desidērium,** n., pl. **-dēria** el. **-dērier,** lat., önskan, längtan, åstundan; **desidērium pīum,** pl. **pīa desidēria,** from, välment önskan, isht. sådan, som svårligen el. omöjligen kan uppfyllas. — **Desiderābel,** önskvärd, önsklig. — **Desiderātum,** n., pl. **-rāta,** el. **Desiderāt,** n., pl. **-rāter,** något önskadt el. åstundadt, något, som sål. saknas, förnödenhet, brist, lucka. — **Desideratiōn,** f., åstundan, begär. — **Desideratīv,** nylat. **desideratīvus,** uttryckande en önskan el. åtrå; **verba desiderativa,** se under **Verbum.** — **Desiderēra,** önska, begära; sakna. — **Desidērius,** m., f. **-dēria,** mans- och qvinnonamn med betyd.: den efterlängtade.

**Desidiōs,** lat. (*desidiōsus*, af *desidēre*, vara overksam), lat, trög.

**Designēra,** lat. (*designāre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Signum*), beteckna, bestämma; i förväg utse; utnämna; — **designātus,** m., pl. **-signāti,** en på förhand till ett embete el. en värdighet utsedd el. utnämd. — **Designatiōn,** f., beteckning, bestämmelse; förteckning; utnämning på förhand; designatiōnsdōm, dom, som bestämmer den ordning, i hvilken en konkursmassas fordringsägare skola betalas. — **Designatīv,** betecknande. — **Designātor,** lat., el. **Désignatēūr** (dehsinjatōhr), fr., m., ordnare, platsanvisare.

**Desinficiēra,** fr.-lat. (af *dés-*, se d. o., och lat. *inficere*, jmf. *Inficiera*), rena från smitta el. smittämne; aflägsna stank. — **Desinfectiōn** och **-fektiōn,** f., rening ifrån smitta el. smittämne; aflägsnande af stank. — **Desinfēctor,** m., luftreningsredskap.

**Désintéressēra** (dehsängteräss-) och **Desintressēra,** fr. (*désintéressēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Interessera*), utlösa från lott el. del i något; hålla skadeslös; betaga deltagandet för någon el. något.

**Desipēra,** lat. (*desīpere*, af *de*, se d. o., och *sāpere*, veta), vara enfaldig, begå narrstreck; jmf. äfv. **Delirera; dūlce est desīpere in lōco,** lat. ordspråk: det är nöjsamt att i rättan tid el. på behörigt ställe slå sig lös el. vara uppsluppen.

**Desirābel,** fr. (*désirāble*), önskvärd; jmf. **Desiderabel.**

**Desistēra,** lat. (*desīstere*, af *de*, se d. o., och *sīstere*, ställa), afstå ifrån, uppgifva; )( **Insistera.**

**Deskribera, Deskription, Deskriptiv,** se **Descr-.**

**Dēsman,** n., (fr. *desmān*), ämne hos några djur, isht. muskusdjuret, hvilket innehåller en emellan mysk och ambra doftande olja, och som har en stark, ihärdig lukt, samt nyttjas i läkekonsten som ett stärkande medel.

**Desmītis,** f., gr. (af *dēsma* el. *desmōs*, band), läkek. brand i senorna. — **Dēsmographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva), beskrifning öfver senorna. — **Dēsmologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), läran om senorna. — **Dēsmotomī,** f., (gr. *tēmnein*. skära), sensönderstyckning till vetenskapliga ändamål. — **Desmurgī,** f., (gr. *ērgon*, arbete), botande genom förband.

**Désobéissānce** (dehsåbeissāngs'), f., fr. (af *désobēīr*, vara ohörsam, af *dés-*, se d. o., och *obēīr*, lyda), olydnad, gensträfvighet. — **Désobéissānt** (-sāng), olydig, gensträfvig.

**Désoblīgēra** (dehsåblisjēra), fr. (*désobligēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Obligera*), behandla ovänligt el. oartigt, stöta. — **Désobligeānce** (-sjāngs'), f., ovänlighet, oartighet. — **Désobligeānt** (-sjāng), ovänlig, ohöflig, oartig. — **Désobligeānte** (-sjāngt'), f., oartigt fruntimmer; äfv. ensitsig vagn.

**Désoccupatiōn** (dehsåckypassiång) och **Desockupatiōn,** f., fr. (af *désoccupēr*, göra sysslolös, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Occupera*), sysslolöshet.

**Desolēra,** lat. (*desolāre*, göra ensam el. öde, af *de*, se d. o., och *sōlus*, ensam), ödelägga, förstöra; göra tröstlös, djupt smärta, bedröfva. — **Desolānt** (-lāng, vanl. -lānt), fr., bedröfvande, bedröflig; odräglig, olidligt tråkig. — **Desolāt,** lat., öfvergifven; förstörd; sorglig, tröstlös; desolātkloster, n., öfvergifvet, indraget el. upphäfdt kloster. — **Desolatiōn,** f., nylat., ödeläggelse; bekymmer, tröstlöshet.

**Désōrdre** (dehsårdr'), m., fr. (af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Ordre*), oordning, oreda; oskick; sedeslöshet; oenighet.

**Desorganisēra,** fr. (*désorganisēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Organisera*), upplösa, söndra, upphäfva sammanhanget, bringa i oordning; beröfva sina sinnens bruk. — **Desorganisatiōn,** f., störande el. upplösning af sammanhanget emellan ett tings delar; upplösningstillstånd, oordning; förstörelse; förruttnelse; i allmnht. upplösning; äfv. ombildning.

**Desorientēra,** fr. (*désorientēr*, af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Orientera*), förvilla om väderstrecket, göra vilsen; fig. förbrylla, förvirra.

**Desoxydēra** och **-oxid-,** fr.-gr. (af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Oxyd*), kem. skilja syre från

syrsatt kropp. — **Desoxidatiōn,** f., frånskiljande af syre.

**Despēct** och **-spēkt,** m., lat. (*despēctus*, af *despīcere*, se ned på, förakta), förakt, kränkande behandling, skymf. — **Despektēra,** ringakta, förakta.

**Desperēra,** lat. (*desperāre*, af *de*, se d. o., och *sperāre*, hoppas), uppgifva allt hopp, misströsta, förtvifla. — **Desperādos,** pl., sp., förtviflade; upprorsmakare. — **Desperāt,** lat. (*desperātus*), hopplös, förtviflad; hos oss oftast: ursinnig. — **Desperatiōn,** f., hopplöshet, förtviflan; ursinnighet; **desperatiōnskūr,** m., botningsförsök på lif och död, hästkur. — **Desperatīst,** m., en hopplös, en förtviflad.

**Despoliēra,** lat. (*despoliāre*, af *de*, se d. o., och *spoliāre*, afkläda, plundra), roffa, plundra; föröda, förstöra. — **Despoliatiōn,** f., plundring, förstörelse.

**Despondēra,** lat. (*despondēre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Spondera*), lofva; trolofva. — **Desponsatiōn,** f., (lat. *desponsātio*), trolofning. — **Desponsātus,** m., och **-sāta,** f., en trolofvad, fästman, fästmö.

**Desponsation, Desponsata, Desponsatus,** se föreg.

**Despōt,** m., gr. (*despōtās*, slafherre, husbonde), oinskränkt herrskare, sjelfherrskare, våldsherrskare, godtyckligt styrande furste, jmf. **Autokrat** och **Souverain;** herrsklysten och egenmäktig man, som i allt vill göra sin vilja gällande, jmf. **Tyrann;** äfv. titel för de grekiska biskoparna i Turkiet. — **Despotī,** f., sjelfherrskardöme, stat, inom hvilken allas lag ligger i en endas godtycke. — **Despotisēra,** herrska egenmäktigt, bjuda och befalla efter eget godtycke; våldsamt behandla, förtrycka. — **Despōtisk,** oinskränkt, godtycklig, egenmäktig, sjelfrådig; herrsklysten och våldsam. — **Despotīsmus** och **-tīsm,** m., oinskränkt herravälde; godtycklig, egenmäktig och hård behandling af underlydande el. beroende; sammanfattningen af det oinskränkta herraväldets grundsatser, åsigter och former.

**Despumēra,** lat. (*despumāre*, af *de*, se d. o., och *spūma*, skum, fradga), afskumma. — **Despumatiōn,** f., afskumning.

**Desqvamēra,** lat. (*desquamāre*, af *de*, se d. o., och *squāma*, fjäll), fjälla, affjälla. — **Desquamatiōn,** f., affjällning.

**Dess,** n., tonk. benämning på den med ett ♭ företecknade noten *d;* **dēss-dūr,** tonk. den tonart, som förctecknas med fem ♭ och hvars första ton är *dess.*

**Dessēīn** (dessäng), m., fr. (ital. *disēgno*, af lat. *designāre*, beteckna, bestämma, jmf. vidare *Designera*), afsigt, förehafvande, föresats, anslag; plan, utkast, jmf. **Dessin; à dessēīn,** med flit, uppsåtligen.

**Dessert,** se följ.

**Desservēra,** fr. (*desservīr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Servera*), förrätta, förestå, isht. prestsyssla; göra otjenst, skada; borttaga öfverblifven mat ifrån bordet. — **Desservänt,** m., en, som tills vidare förestår en prestsyssla. — **Dessērt** (dessähr och desärt), m., anrättning af frukter, sylter, bakverk och dylikt, som serveras efter den egentliga måltiden.

**Dessin,** m. fl., se följ.

**Dessinēra,** fr. (*dessinēr*, ital. *disegnāre*, af lat. *desīgnāre*, beteckna), teckna, göra utkast. — **Dessīn** (dessäng), m., (ital. *disēgno*), ritning, teckning; mönster; utkast, grundritning, plan, jmf. **Dessein.** — **Dessinatēūr** (-tōhr), m., tecknare, ritare, isht. mönstertecknare. — **Dessinē,** tecknad.

**Dessūs** (dessyh), fr. (af lat. *de*, se d. o., och *sūsum*, *sūrsum*, ofvan), ofvanpå, ofvanför, öfver: — subst. n., öfverdel; öfverhand, fördel; tonk. öfverstämma, jmf. **Discant** och **Sopran.**

**Destillēra,** lat. (*destillāre*, af *de*, se d. o., och *stillāre*, droppa, af *stīlla*, droppe), ur en vätska el. ur en i flytande tillstånd försatt materia, genom tillhjelp af hetta, afsöndra de flygtiga delarna från de mindre flygtiga och genom rör leda dem i egna förvaringskärl, der de åter afsätta den grad af värme, som förvandlade dem i ångor, och der de således åter nedfalla i droppar. — **Destillāt,** n., hvad som frambringas genom destillation. — **Destillatiōn,** f., förrättningen, då man destillerar; torr destillation, upphettning af torrt ämne, vanl. af organiskt ursprung, i väl tillslutna kärl, för att ur detsamma erhålla flytande el. gasformig produkt. — **Destillātor** el. **Destillatēūr** (-tōhr), m., en, som destillerar; isht. näringsidkare, hvars yrke är att destillera och förädla bränvin m. m.

**Destin,** m. fl., se följ.

**Destinēra,** lat. (*destināre*, af stammen *stan*, hvaraf äfv. gr. *stanȳein*, *histānein*), bestämma, tillämna, tillegna. — **Destīn** (destäng), m., el. **Destinēe** (-nēh), f., fr., öde; lott. — **Destinatiōn,** f., (lat. *destinātio*), bestämmelse, kall; afsigt, syftemål; bestämmelseort. — **Destinatār,** m., fr. (nylat. *destinatārius*), köpm.t. den, till hvilken skeppare i enlighet med konnessementet har att aflemna varor.

**Destituēra,** lat. (*destitūere*, ställa bort, lemna, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Statuera*), afsätta, entlediga. — **Destituābel,** nylat., afsättlig. — **Destitutiōn,** f., lat., afsättning, entledigande.

**Destra,** se under **Dexter.**

**Destruēra,** lat. (*destrūere*, af *de*, se d. o., och *strūere*, sammanfoga, jmf. vidare *Structur*), nedrifva, nedbryta; förstöra; omstörta. — **Destructībel** och **-strukt-,** som kan nedrifvas, förstöras, omstörtas. — **Destruktibilitēt,** f., nylat., förstörbarhet. — **Destruktiōn,** f., lat., nedrifning; förstörelse; omstörtning. — **Destruktīv,** nedrifvande, nedbrytande; förstörande, förödande; omstörtande. — **Destrūctor,** m., förstörare, ödeläggare.

**Desudēra,** lat. (*desudāre*, af *de*, se d. o., och *sudāre*, svettas), svettas. — **Desudatiōn,** f., stark svettning.

**Desultōrisk,** lat. (*desultōrius*, af *desultāre*, hoppa ned), som ej håller sig till saken, afvikande än hit än dit; vankelmodig, ostadig, flyktig.

**Désuniōn** (dehsynjång), f., fr. (af *dés-*, se d. o., jmf. vidare *Union*), oenighet, tvedrägt; söndring. — **Désunēra** (dehsynēra), fr., se **Disunera.**

**Desunt,** se under **Deest.**

**Détachēra** och **Detasch-,** fr. (*détachēr*), lösgöra; afskilja, afsöndra; krigsv. för något särskilt ändamål afskilja och bortsända från hufvudstyrkan en mindre trupp; — **deta-**

schērad, lösgjord; afsöndrad, liggande utanför el. fritt, skiljande sig ifrån. — **Détachemēnt** (dehtasch'mäng) och **Detaschemēnt**, n., från en här, från hufvudstyrkan afskild och för något visst ändamål utsänd mindre trupp.

**Détāil**, m., pl. **-tāils** (dehtālj), el. **Detālj**, m., pl. **-tāljer**, fr. (af *détaillēr*, egentl. sönderskära, stycka), det enskilta, utförliga, omständliga; de närmare omständigheterna, biomständigheterna vid en sak, en tilldragelse, en berättelse; köpm.t. försäljning styckevis, jmf. **Minut**; detāljhandel, handel i smått; **en détāil** (ang -), utförligt, omständligen; stycke för stycke; styckevis, i smått. — **Detaljēra**, sönderdela; omständligt berätta, framställa, beskrifva. — **Détaillēūr** och **Detaljōr**, m., en, som drifver handel i smått.

**Detaschera**, se **Détachera**.

**Detection, Detectiv**, se följ.

**Detegēra**, lat. (*detēgere*, af *de*, se d. o., och *tēgere*, betäcka), aftäcka, afhölja, yppa, röja. — **Detectiōn** och **-tekt-**, f., upptäckt. — **Detektīv**, som hör till eller har afseende på upptäckt.

**De tempore**, se under **Tempus**.

**Detenēra**, fr. (*détenīr*) el. **Detin-**, lat. (*detenēre*, af *de*, se d. o., och *tenēre*, hålla), afhålla, hålla tillbaka, hejda; hindra; qvarhålla, hålla fången. — **Detentiōn**, f., afhållande, hejdande; hinder; innehafvande med brukningsrätt; fångenskap; detentiōnshūs, fängelse.

**Detergēra**, lat. (*detergēre*, af *de*, se d. o., och *tergēre*, torka), aftorka, rena. — **Detergēntia**, pl., läkek. reningsmedel, isht. för sår. — **Detersiōn**, f., nylat., aftorkning, rening. — **Detersīv**, n., reningsmedel.

**Deterior**, m. och f., **-rius**, n., sämre, dåligare; **deteriōris conditiōnis**, i sämre tillstånd, i värre ställning. — **Deteriorātiōn**, f., nylat., försämring, förvärradt tillstånd, förringadt värde. — **Deteriorēra**, (nylat. *deteriorāre*, fr. *détériorēr*), försämra; förderfva; förringa; äfv. försämras, råka i förfall. — **Deteriorīsmus** el. **-rīsm**, m., anlag el. sträfvande till försämring; den mening, att allting efter hand blir sämre, jmf. **Pessimismus**. — **Deteriorīst**, m., en, som hyllar åsigten, att allting efter hand försämras.

**Determinēra**, lat. (*determināre*, af *de* och *tērminus*, se d. o.), begränsa; fastställa, bestämma, afgöra, besluta; äfv. beveka, förmå; — **determinērad**, bestämd, afgjord; beslutsam; jmf. **Deciderad** och **Resolverad**. — **Determinābel**, nylat., bestämbar. — **Determinabilitēt**, f., bestämbarhet. — **Determinatiōn**, f., (lat. *determinātio*), begränsande; bestämmande, beslut; log. bestämmande af ett begrepp genom sammanställande af dess särskilta kännemärken. — **Determināto**, ital., tonk. beslutsamt. — **Determinatīv**, nylat., begränsande, bestämmande; **pronomen determinativum**, se under **Pronomen**. — **Determinīsmus** el. **-nīsm**, m., förutbestämmelse- el. nödvändighetslära, enl. hvilken alla förändringar i verlden, äfv. fria väsendens handlingar, äro genom yttre el. inre nödvändighet på förhand bestämda och således oundvikliga; )( **Indeterminismus**; jmf. **Fatalismus**. — **Determinīst**, m., anhängare af förutbestämmelseläran.

**Deterrēra**, lat. (*deterrēre*, af *de*, se d. o., och *terrēre*, förskräcka), afskräcka. — **Deterritiōn**, f., nylat., afskräckande från förbrytelse medelst straff; hotelse.

**Detersion, Detersiv**, se under **Detergera**.

**Detestēra**, lat. (*detestāri*, af *de*, se d. o., och *testāri*, bevittna), ursprungl. anropa som vittne, under gudarnes anropande nedkalla; förbanna; afsky. — **Detestābel**, värd att förbannas; afskyvärd, vederstygglig. — **Detestatiōn**, f., förbannelse; afsky, fasa.

**Dethronisēra** och **Detron-**, lat.-gr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Thron*), störta, jaga från tronen, afsätta. — **Detronisatiōn**, f., jagande från tronen, afsättning.

**Detinera**, se **Detenera**.

**Detonēra**, fr. (*détonēr*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Ton*), taga tonen för djupt el. för högt, sjunga falskt; jmf. **Distonera**; — lat. (*detonāre*, af *de*, se d. o., och *tonāre*, dundra), dundra ut; kem. förpuffa. — **Detonatiōn**, f., afvikande från el. fallande ur tonen, falsksjungning; kem. hastig och stark, med en knall åtföljd förbränning: förpuffning.

**Detorqvēra**, lat. (*detorquēre*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Torqvera*), afvältra, skjuta från sig på en annan; förvränga. — **Detorsiōn**, f., afvältring; förvrängning.

**Detorsion**, se föreg.

**Détōūr** (dehtūhr), m., fr. (af *de*, se d. o., jmf. vidare *Tour*), krok, bugt, böjning; omväg; utväg, undanflykt, listig förevändning. — **Détournēra** och **Deturn-**, vända bort el. ifrån; afvända, afleda; förvända; äfv. taga af vägen.

**Detracteur, Detraction, Detractis**, m. fl., se följ.

**Detrahēra**, lat. (*detrāhere*, af *de*, se d. o., och *trāhere*, draga), fråndraga, afdraga; förklena, baktala; **detrāctis detrahēndis**, med afdrag af det, som bör afdragas; **detrāctis expēnsis**, med afdrag af omkostnaderna. — **Détractēūr** (dehtraktöhr), fr., och **Detrāctor**, lat., m., förtalare. — **Detractiōn** och **-trakt-**, f., afdrag, fråndragande, bortdragande, borttagning; nedsättning, förminskning; förtal.

**Detransponēra** el. **Detransportēra**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., jmf. vidare *Transponera* el. *Transportera*), boktr.t. bringa skriftsidor åter i ordning. — **Detranspositiōn** el. **-portatiōn**, f., beriktigande af skriftsidor.

**Detrectēra** och **-trekt-**, lat. (*detrectāre*, af *de*, se d. o., och *tractāre*, släpa omkring, behandla, jmf. *Tractera*), göra intrång el. afbräck, förorätta. — **Detrektatiōn**, f., intrång, afbräck; förorättande.

**Détrēmpe** (dehträngp'), f., fr. (af *de*, se d. o., och *trempēr*, blöta, för *temprēr*, af lat. *temperāre*, hejda, blanda), vattenfärg, målning med vattenfärg; jmf. **Gouache**.

**Détrēsse** (dehtrāss'), f., fr. (g.fr. *destrēsse*, lat. *distrīctio*, af *distrīngere*, draga el. spänna i sär, sträcka på pinbänken), ångest, ängslan, nöd.

**De tri**, se under **Regula**.

**Detrimēnt**, n., lat. (*detrimēntum*, af *detērere*, afslita, af *de*, se d. o., och *tērere*, rifva, slita), skada, afbräck; förlust. — **Detritiōn**, f., afrifning; läkek. genom rifning uppkommet sår.

**De tripode dictum**, se under **Tripus**.

**Detrition**, se under **Detriment**.
**Dêtrōīt** (dehtrååh), m., fr. (g.fr. *destroit*, af lat. *distrīctus*, inspänd, fängslad ifrån tvenne sidor), sund; bergspass.
**Détrompēra** (dehtrångp-), fr. (*détrompēr*, af *de*, se d. o., och *trompēr*, bedraga), taga ur villfarelse, upplysa.
**Detronēra**, fr. (*détrônēr*) = **Dethronisera**.
**Detruncatiōn** och **-trunkatiōn**, f., lat. (*detruncātio*, af *detruncāre*, afhugga, och detta af *de*, se d. o., och *trūncus*, trädstam), afskärning, afhuggning, qvistning.
**Detrusōrium**, n., pl. **-sōria**, nylat. (af *de*, se d. o., och *trūdere*, stöta), läkek. redskap till nedstötande af kroppar, som fastnat i halsen.
**Dētto**, ital. (af lat. *dīctum*, af *dīcere*, säga), el. **Dītto**, g.ital., vanl., ehuru orikt, **Dīto**, det sagda, det förut nämda, detsamma, desslikes; **a dētto**, köpm.t. samma dag.
**Detumescēra**, lat. (*detumēscere*, af *de*, se d. o., jmf. vidare *Tumor*), upphöra att svullna; gifva med sig. — **Detumescēns**, f., nylat., svullnads aftagande el. försvinnande.
**Detur**, se under **Dare**.
**Deturnēra**, se under **Détour**.
**Deukālion** (dävk-), m., gr., till sagoverlden hörande thessalisk konung, Prometheus' son, som med sin maka Pyrrha räddade sig ifrån den öfversvämning, hvari det öfriga menniskoslägtet tillintetgjordes, och hvilken, landstigen på berget Parnassus, genom bakom sig kastade stenar gaf tillvaro åt ett nytt menniskoslägte.
**Dēus**, m., pl. **dēi**, och **Dēa**, f., pl. **dēae**, lat. (gr. *theōs*, sanskr. *dêwa, dêwas*, egentl. den lysande, af roten *diw*, glänsa, lysa), gud, gudinna; **dēus ex māchina**, egentl. en gud ur maskinen; efter bruket inom det antika skådespelet, hvari ofta upplösningen åvägabragtes genom en gud, som på skådebanan nedsänktes medelst en maskin: plötsligt uppträdande af en person el. oväntadt inträffande af en händelse, som bringar en invecklad sak till lycklig lösning el. gifver den en oförmodad vändning; långsökt hjelpmedel till utveckling af en intrasslad knut; **Dēus meliōra** (näml. **det**), Gud bättre det! **Dēus ōmen avērtat**, Gud afvände detta förebud! Himlen bevare! **quod Dēus bēne vērtat** (el. **vōrtat**), ofta förkort. **Q. D. B. V.**, Gud vände det till det bästa! Gud låte det väl lyckas! **qvod vult Dēus**, hvad Gud vill (må ske)! Som Gud vill! — **Dēi grātia**, med Guds nåde; **ōmnia ad Dēi glōriam**, ofta förkort. **O. A. D. G.**, allt till Guds ära! — **Dēo annuēnte** el. **favēnte**, med Guds välsignelse och hjelp; **Dēo dicātus**, m., **Dēo dicāta**, f., en åt Gud invigd: munk, nunna; **Dēo grātias**, Gud vare tack och lof! **Dēo ter ōptimo māximo**, ofta förkort. **D. T. O. M.**, åt el. genom den goda, allsmäktiga Guden; **Dēo et jūstae cāūsae**, för Guds och den rättfärdiga sakens skull; **bōno cum Dēo**, med Guds nåd och vilja, om Gud vill; **cum Dēo**, med Gud, med Guds hjelp; **ōmnia cum Dēo**, allt med Gud! — **dīi majōrum gēntium** el. **dīi māgni**, pl., rom. myt. öfvergudarne el. de gudar, som bildade Jupiters råd; fig. förnämare folk; **dīi minōrum gēntium** el. **dīi minōres**, rom. myt. undergudar; fig. ringare folk; **dīi** el. **dī meliōra** (näml. **dent**), gudarne bättre det! **dīis lāribus sācrum**, helgadt åt husgudarna; **diis mānibus sācrum**, invigdt åt de förklarade själarna, helgadt de aflidnes skuggor; **si dīis plācet**, om det behagar gudarne; — **dēa**, f., gudinna; qvinnonamn med betyd.: den gudomliga; **bōna dēa**, egentl. den goda gudinnan; i det gamla Rom: kyskhetens och fruktsamhetens gudinna, hvars tempel ingen man fick beträda, men hvilket snart blef skådeplatsen för de vildaste utsväfningar.
**Dēūteragonīst** och **Dēvt-**, m., gr. (af *dēūteros*, den andre, och *agonistās*, kämpe), på forngrekiska skådebanan: den andre skådespelaren, som vanl. utförde roller af andra rang; jmf. **Protagonist** och **Tritagonist**. — **Dēvterogamī**, f., (gr. *gāmos*, bröllop), andra äktenskap, omgifte. — **Dēvterogamīst**, m., en, som ingår sitt andra äktenskap, en omgift. — **Dēvterokanōnisk**, (jmf. *Kanon*), om några af bibelns böcker: af underordnad kanonisk rang, som först sednare blifvit i kanon upptagen. — **Dēvteronomī**, f., (gr. *nōmos*, lag), andra lagstiftning med afseende på en föregående. — **Dēūteronōmion** (dāvt-) el. **-nōmium**, n., egentl. den andra lagen; benämning på femte Mosebok. — **Dēvteropathī** och **-patī**, f., (gr. *pāthos*, lidande), eftersjukdom, sjukdom, som uppträder som följd af en annan. — **Dēvteropātisk**, uppträdande som följd af en sjukdom. — **Deuterōsis** (dävt-), f., upprepande; pl. **devterōser**, (judarnes), sägner el. muntligt fortplantade bestämmelser och derefter inrättade skick och bruk; förklaringar och tillsatser till den skrifna lagen, jmf. **Talmud**. — **Dēvteroskopī**, f., (gr. *skopēīn*, se), egentl. den andra synen; förmågan att se, hvad som icke finnes, ett slags såsom en verkan af störd och öfverspänd nervverksamhet uppträdande andeskåderi; jmf. **Second-sight**. — **Dēvteroskōp**, m., andeskådare, isht. i Skottland.
**Deux** (döh), fr. (af lat. *dūo*), två; **deux à deux** (döh-s-a döh), två och två, parvis; **deux-battānts** (- battäng) el. **döbattänger**, pl., två halfdörrar.
**Devaluēra** (orikt. **Devalvēra**), fr. (jmf. *Valera*), nedsätta värdet af ett mynt, indraga ett mynt ur allmänna rörelsen. — **Devaluatiōn**, f., nedsättning af ett mynts värde, äfv. dess fullkomliga indragande.
**Devancēra** (dövangsēra), fr. (*devancēr*, af *de-rānt*, framför), förekomma; omhinna, gå om: öfverträffa. — **Devanciēr** (dövangsieh), m., företrädare; pl. **-ciērs** (-sieh), förfäder. — **Devantière** (-tjähr'), f., fruntimmers ridrock.
**Devaporatiōn**, f., nylat. (af *de*, se d. o., och *vāpor*, ånga), egentl. afdunstning; dunsternas el. ångornas förvandling till vatten.
**Devastēra**, lat. (*devastāre*, af *de*, se d. o., och *vāstus*, öde), ödelägga, förhärja. — **Devastatiōn**, f., ödeläggelse, förhärjning.
**Developpēra**, fr. (*développer*, af lat. *de*, se d. o., och *volvere*, hvälfva), uppveckla, upplösa, upptaga; fig. utveckla, förklara; afslöja, yppa; )( **Enveloppera**. — **Developpābel**, som kan utvecklas. — **Développement** (dehv'-lopp'mäng), n., utveckling; förklaring; byggn.k.

byggnads framställande i grundritning till alla dess delar.

**De verbo ad verbum**, se under **Verbum**.

**Deversōrium**, n., pl. **-sōria**, lat. (af *devērti*, taga in), herberge, värdshus.

**Devestēra**, lat. (*devestīre*, af *de*, se d. o., och *vestīre*, kläda, af *vēstis*, klädnad), egentl. afkläda; beröfva en prest, isht. en biskop, sitt embete, )( **Investera**. — **Devestitūr**, f., prests, isht. biskops, afsättande från sitt embete.

**Devēx**, lat. (*devēxus*, af *devēhere*, föra nedåt), lutande, sluttande nedåt. — **Devexitēt**, f., lutning, sluttning nedåt.

**Deviēra**, nylat. (af lat. *de*, se d. o., och *vīa*, väg), afvika från rätta vägen, råka vilse. — **Deviatiōn**, f., en kropps afvikelse från dess bana el. riktning; förändring i kompassnålens ställning (jmf. **Declinatiōn**) på grund af i närheten befintlig större mängd jern; astron. fixstjernornas skenbara, genom jordaxelns vackling (jmf. **Nutation**) sig företeende rörelse; fig. villfarelse, afväg, falsk riktning.

**Devirginēra**, lat. (*devirgināre*, af *de*, se d. o., och *vīrgo*, genit. *vīrginis*, jungfru), beröfva mödomen, lägra en mö. — **Devirginatiōn**, f., mödoms beröfvande, mös lägring.

**Devīse**, f., och **Devīs**, m., fr. (m.lat. och sp. *devīsa*, ital. *divīsa*, delning, särskilningstecken, af lat. *divīdere*, dela, skilja), valspråk, isht. förbundet med en sinnebild (jmf. **Emblem**); tänkespråk, jmf. **Motto**; liten papperslapp med ett deruppå tryckt tänkespråk, som antingen inbakas i konfekt el. fästes utanpå sådan.

**De visu**, se under **Visum**.

**Dévoilēra** (dehvåal-), fr. (*dévoilēr*, af *de*, se d. o., och *voile*, lat. *vēlum*, slöja), afslöja, afhölja.

**Devōīr** (dövååhr), m., fr. (af lat. *debēre*, böra, vara skyldig), pligt, skyldighet.

**Devolution**, se följ.

**Devolvēra**, lat. (*devōlvere*, af *de*, se d. o., och *vōlvere*, hvälfva), afvältra, skjuta från sig på en annan; gå i arf till en annan; efterlemna i arf. — **Devolutiōn**, f., nylat., hemfall, ärftlig öfvergång af hemfallet gods el. rättighet till en annan; **devolutiōnsrätt**, hemfallsrätt, arfsrätt, till följe hvaraf vid ena makens död hela den efterlemnade förmögenheten tillfaller barnen, så att den efterlefvande maken endast bibehåller nyttjanderätten dertill.

**Devorēra**, lat. (*devorāre*, af *de*, se d. o., och *vorāre*, sluka), uppsluka, förtära. — **Devoratiōn**, f., nylat., uppslukande, förtärande.

**Devōt**, lat. (*devōtus*, invigd, tillegnad, af *devovēre*, lofva, inviga, helga), Gud hängifven, andäktig, from; vördnadsfull, ödmjuk; fromlande, skenhelig. — **Devotiōn**, f., ursprungl. hos de gamla romarne: frivillig uppoffring af lifvet, för att dermed försona de underjordiska gudarne; andakt, fromhet, gudaktighet; ödmjukhet, underdånighet; fromleri, skenhelighet. — **Devouemēnt** (dehvuh'mäng), n., hängifvenhet, oinskränkt tillgifvenhet, uppoffring. — **Dévouērad** och **Devuēr-**, fr. (*devoué*), hängifven, blindt tillgifven.

**Dévouement, Dévouerad**, se föreg. — **Devteragonist, Devterogami, Devteronomi, Devteropati, Devteroskopi**, m. fl., se **Deut-**. — **Devuerad**, se under **Devot**.

**Dēwa**, m., sanskr. (jmf. *Deus*), gud, isht. benämning på de tre stora indiska gudarne: Brahma, Wischnu och Schiwa. — **Dewadāsi**, f., (sanskr. *dâsî*, tjenarinna, slafvinna), tempeltjenarinna; äfv. glädjeflicka. — **Dewārschis**, pl. (sanskr. *rischi*, med vokalstegring *arschi*, vis, helig), gudomlig dyrkan åtnjutande vise och helige i Indien. — **Dēwatas**, pl., (af sanskr. *dēwata*, gudom), andeverldens alla goda väsen i himmelen.

**Dēxiographī** och **-grafī**, f., (af *dexiōs*, höger, och *grāphein*, skrifva), skrifning ifrån venster till höger. — **Dēxiogrāfisk**, skrifven ifrån venster till höger.

**Dēxter, -ra, -rum**, lat., ital. **dēstro**, höger, äfv. skicklig, händig; — **dēstra**, f., ital., högra handen; **cōlla dēstra**, tonk. med högra handen. — **Dexteritēt**, f., lat., skicklighet, färdighet, händighet. — **Dextrāl**, hörande till höger sida, höger-. — **Dextrīn**, n., stärkelsegummi, så benämdt, emedan dess lösningar starkt vrida den derigenom gående polariserade ljusstrålen åt höger.

**Dey** el. **Dei**, m. (af arab. *dâi*, kalla, sammankalla), egentl. uppropare; ford. titel för styresmannen öfver Algier.

**Di-**, gr., se **Dis- (1)**.

**Di-**, lat., se **Dis- (2)**.

**Di-**, gr., se följ.

**Diā**, grek. förord med betyd.: genom, igenom, förmedelst; vanligt i sammansättningar, hvilka det meddelar bibegreppet af ett genomgående, en fortsättning, en fullbordan, en åtskilnad, en vexelverkan o. a. d.

**Diābasis**, f., el. **Diabās**, m., gr. (af *diabāīnein*, af *diā*, se d. o., och *bāīnein*, gå, vandra), genomgång, öfvergång. — **Diabētes** el. **-bēt**, m., häfvert; rör; taskspelarbägare; läkek. ihållande, i hög grad förökad urinafsöndring; **diabētes mellītus**, sockersjuka. — **Diabētisk**, som lider af oförmåga att hålla sitt vatten; äfv. som är behäftad med sockersjuka.

**Diāble** (diābl'), m., fr. (sp. *diāblo*, portug. *diābo*, ital. *diābolo*, af lat. *diābolus*, gr. *diābolos*, egentl. bakdantare, tvedrägtsstiftare, af *diabāllein*, förtala), djefvul; **un bon diāble** (öng bång -), en beskedlig karl; **un pāūvre d.** (- påhvr' -), en fattig satan. — **Diablemēnt** (diābl'mäng), förbannadt. — **Diablerī**, n., djefvulskap, djefvulsstreck, hexeri; skådespel, isht. under medeltiden, och äfv. berättelse, hvaruti djefvulen spelar den förnämsta el. åtminstone en mycket framstående roll; äfv. liten svart teckning, föreställande djefvulen. — **Diablēsse** (-bläss'), f., djefvulsqvinna. — **Diablotīns** (-blåtäng), pl., egentl. smådjeflar; ett slags små, öfversockrade schokladkulor. — **Diabolisēra**, bete sig, fara fram som en djefvul. — **Diabōlisk**, djefvulsk. — **Diābololatrī**, f., (gr. *latrēūein*, dyrka, ära gudarna genom offer), djefvulsdyrkan. — **Diābolologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om djefvulen.

**Diabolisera, Diabololatri**, m. fl., se föreg.

**Diabōtanum**, n., nylat. (af gr. [*ēmplastron*: plåster] *diā botanōn*, af örter [beredt]), läkek. örtplåster.

**Diabrōsis**, f., gr. (af *diabibrōskein*, genomfräta), sönderfrätande genom skarpa vätskor. — **Diabrōtisk**, sönderfrätande, förtärande.

**Diachorēsis**, f., gr. (af *diachorēīn*, af *diā*, se d. o., och *chorēīn*, gifva rum, vika undan),

läkek. öppning, stolgång. — **Diachorētisk** och **Diakor-**, som befordrar stolgång; **diakorētiska orgāner**, pl., de menniskokroppens verktyg, som göra tjenst vid uttömning.

**Diachȳlon**, n., gr. (af *diā chylōn*, af växtsafter [beredt]), läkek. uppmjukande plåster.

**Diacodium**, se **Diakodion**. — **Diaconus**, m. fl., se **Diak-**.

**Diadēlphia** och **-delphīa**, pl., gr. (af *dis*, se d. o., och *adelphōs*, broder), tvåkönade blommor med ståndaresträngarne hopväxta i två stammar, bildande 17:de klassen i Linnés växtsystem. — **Diadēlphisk** och **-dēlfisk**, egentl. som tillhör el. har afsende på tvenne bröder; som hör till el. har afseende på 17:de klassen i Linnés växtsystem.

**Diadēm**, n., gr. (*diādäma*, af *diadēin*, och detta af *diā*, se d. o., och *dein*, binda), pannband, pannsmycke; kunglig hufvudbindel, kunglig hufvudprydnad; af fruntimmer begagnad hårprydnad; fig. krona, herravälde, kunglig värdighet. — **Diademātisk**, som hör till, har afseende på el. formen af ett diadem.

**Diadēxis** och **Diadōche**, f., gr. (af *diadēchesthai*, öfvertaga, öfvergå, följa den ene på den andra), läkek. sjukdoms öfvergång el. förvandling till en annan. — **Diādochus**, m., pl. **-chi**, latinis., och **diadōker** (-qer), efterföljare, tronföljare; arfvinge; lärjunge; **diadōker**, isht. Alexander den stores efterföljare i de särskilta delarne af hans rike.

**Diādosis**, f., gr. (af *diadidōnai*, fördela sig), läkek. näringsämnenas fördelning i kroppen; förminskning el. upphörande af en sjukdom.

**Diadūmenos**, m., gr. (jmf. *Diadem*), den sig (med segerbindeln) bekransande (benämning på en berömd staty af Polykletos).

**Diaeresis**, se **Diäresis**.

**Diaf-**, se **Diaph-**.

**Diaglyfik**, m. fl., se följ.

**Diaglȳpter**, pl., gr. (af *diā*, se d. o., och *glȳphein*, urhålka, ingräfva), i en yta inskurna el. urhålkade figurer; )( **Anaglypher**. — **Diaglȳphisk** och **-glȳfisk**, utarbetad med fördjupning. — **Diaglyfīk**, f., konsten att gravera.

**Diagnōsis** el. **Diagnōs**, f., gr. (af *diaginōskein*, särskilja, noga pröfva, känna; jmf. *Dia* och *Gnosis*), i allmnht. det i ord klädda inbegreppet af ett tings särskiljande kännemärken; läkek. utforskande och angifvande af en sjukdom efter dess väsendtliga kännetecken el. yttringar. — **Diagnosēra**, i korthet angifva ett tings, isht. en sjukdoms, kännetecken. — **Diagnostīk**, f., i allmnht. den konst el. vetenskap, som lärer att skilja mellan liknande el. beslägtade ting; läkek. konsten att ifrån hvarandra skilja liknande sjukdomar och riktigt angifva hvar och en. — **Diagnōstiker**, m., sjukdomskännare. — **Diagnōstisk**, betecknande; särskiljande; läkek. tjenlig till utforskande och bestämmande af en sjukdom; diagnōstiska tecken, läkek. tecken, som antyda sjukdomens beskaffenhet och ögonblickliga tillstånd.

**Diagomēter**, m., gr. (af *diāgein*, föra igenom, leda, och *metrēin*, mäta), af Rousseau uppfunnet redskap till mätning af kroppars förmåga att leda elektricitet.

**Diagonāl**, lat. (*diagonālis*, af gr. *diagōnios*, af *diā*, se d. o., och *gonīa*, vinkel), sned, på tvären löpande, tvär-; subst. f., tvärlinie, rät linie, som ifrån en fyrhörnings ena hörn drages till det motsatta, och som sålunda sammanbinder de två motstående vinklarne, äfv. **diagonāllīnie**, f.; ett slags fint rödt fodertyg.

**Diagraf, Diagrafik**, se följ.

**Diagrāmma** el. **Diagrām**, n., gr. (af *diagrāphein*, afteckna, göra utkast, af *diā*, se d. o., och *grāphein*, skrifva, teckna), geometrisk figur, i allmnht. utkast; tonk. den af fem notlinier bildade notplanen; jmf. **Partitur**; hos gnostikerna: tvenne i hvarandra försänkta trekanter med ett mystiskt namn på det högsta väsendet, och hvilka buros som amulett. — **Diagrāph** och **-grāf**, m., redskap, hvarmedelst man på det noggrannaste kan afteckna hvarje föremål i hvilkensomhelst förminskad måttstock. — **Diagrafīk**, f., teckning med tillhjelp af diagraf; konsten att göra utkast el. teckna före.

**Diagraph**, se föreg.

**Diakaustīk** el. **Diakāūstisk līnie**, f., gr. (af *diakāīein*, och detta af *diā*, se d. o., och *kāīein*, bränna), brännlinie, i hvilken de genom en genomskinlig bugtig yta brutna ljusstrålarne skära hvarandra.

**Diāklasis**, f., gr. (af *diaklāein*, genombryta), brytning, ljusets brytning. — **Diaklāstisk**, uppkommen genom brytning, hörande dertill el. hafvande afseende derpå; bruten.

**Diaklerōsis**, f., gr. (af *diaklärōein*, lotta, skifta, af *diā*, se d. o., och *klāros*, lott), lottning; val genom lottkastning.

**Diaklȳsis**, f., gr. (af *diaklȳzein*, renskölja, af *diā*, se d. o., och *klȳzein*, skölja), sköljning, gurgling. — **Diaklȳsma**, n., läkek. gurgelvatten.

**Diakōdion** el., latinis., **-cōdium**, n., gr. (af *diā kodiōn*, af vallmoknoppar, af *kodīa*, hufvud, isht. vallmoknopp), läkek. af pressade vallmoknoppar beredd bröstsaft.

**Diākonus**, m., pl. **-ni**, el. **Diakōn**, m., pl. **-kōner**, gr. (*diākonos*, tjenare), ursprungl. förvaltare af gemensam egendom; sederm. kyrkotjenare och medhjelpare vid gudstjensten, hjelpprest. — **Diakonāt**, n., kyrkotjenares el. hjelpprests embete, värdighet el. boning. — **Diakonēra**, förrätta en diakons syssla, isht. förrätta altartjensten. — **Diakōnikon** el., latinis., **-cōnicum**, n., kort bön, som diakonen inom grekiska kyrkan afsjunger. — **Diakonīssa**, f., i allmnht. kyrkotjenarinna, inom äldsta kristna kyrkan: benämning på ålderstigna qvinnor, som dels hade vården om fattiga och sjuka, dels äfven voro anbetrodda uppsigten öfver församlingens qvinliga medlemmar; sederm. i klostren: altartjenarinna; nu inom den evangeliska kyrkan: barmhertighetssyster, som egnar sin verksamhet åt sjukas skötande, små barns vård o. s. v.

**Diākope**, f., gr. (af *diakōptein*, sönderhugga), läkek. sönderskärning, sönderhuggning; på sneden gående huggsår på hufvudskallen; benbrott, som går längs det skadade benet.

**Diākrisis**, f., el. **Diakrīs**, m., gr. (af *diakrīnein*, skilja, särskilja), bedömande, särskiljande, isht. af sjukdomar. — **Diakrītisk**, som ligger till grund för bedömande el. sär-

skiljande; diakrītiska tecken, skrifttecken, som tjena till att underlätta antingen bokstäfvers el. ords riktiga uttal el. ock deras riktiga uppfattning.

**Diakustīk,** f., gr. (af *diakūein*, höra allt igenom, höra till slut; jmf. *Akustik*), läran om ljudets fortplantning, då det går igenom kroppar, t. ex. luft, vatten o. s. v. — **Diakūstisk,** som hör till el. har afseende på läran om ljudets fortplantning.

**Dialēkt,** m., gr. (*diālektos*, samtal, af *dialēgesthai*, samspråka), det afvikande uttal, den olika form och utbildning, som ett folks språk antager ibland dess olika stammar el. i landets olika delar: munart. — **Dialektīk,** f., (gr. *dialektikā*, näml. *tēchnā:* konst), egentl. konsten att föra ett samtal; hos de gamla filosoferna: konsten att riktigt ordna sina tankar såsom grund för retoriken; under medeltiden: konsten att genom falskt användande af logiska former förvilla sin motståndare, spetsfundighet; i nyare tider: vetenskapen om formerna för tänkandet, slutledningskonst, bevisningskonst; konsten att anföra skäl och grunder; bevisningsförmåga. — **Dialēktiker,** m., en, som är väl hemmastadd i dialektiken; spetsfundig ordryttare el. pennfäktare. — **Dialēktisk,** som hör till el. har afseende på dialektiken. — **Dialēktolōg,** m., en, som sysselsätter sig med forskningar öfver el. äger stor insigt i ett el. flera språks munarter. — **Dialēktologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om munarter; samling af anmärkningar angående ett språks särskilta munarter.

**Dialēmma,** n., pl. **-lēmmata,** gr. (*diāleimma*, af *dialēīpein*, lemna ett mellanrum el. en mellantid), lucka, afbrott, mellanrum, mellantid; isht. läkek. den feberfria tiden.

**Diallēle,** f., el. **Diallēlos,** m., gr. (af *diā allālon*, genom hvarandra), kretsbevis, oriktig slutledning, hvarvid den sats, som skall bevisas, tillika förutsättes som bevisningsgrund; jmf. **Circulus in probando.**

**Dialōg,** m., gr. (*diālogos*, af *dialēgesthai*, samtala; jmf. *Dialekt*), samtal, jmf. **Monolog;** samtalsstil, samtalsform. — **Dialogēra,** införa flera personer talande. — **Dialogisēra,** framställa samtalsvis, inkläda i samtalsform. — **Dialōgisk,** som hör till, har afseende på el. är affattad i form af samtal. — **Dialogīsmus** el. **-gīsm,** m., samtalsdiktning.

**Diālysis** el. **Dialȳs,** f., gr. (af *dialȳein*, upplösa), upplösning; läkek. krafternas uttömning, utmattning; äfv. språkv. = **Asyndeton** och **Diäresis,** se d. o. — **Dialȳtisk,** upplösande, afmattande, förstörande; dialȳtisk kikare, af Littrow uppfunnen kikare, som äger förmåga att upphäfva färgerna, äfv. **Dialȳt,** m.

**Diamagnetīsmus** el. **-tīsm,** m., gr. (se *Dia* och *Magnetismus*), efter Faraday: den tilldragningskraften motsatta el. bortstötande kraften hos magneten. — **Diamagnētisk,** som hör till, har afseende på el. egenskapen af diamagnetism.

**Diamānt,** i högre stil ofta **Demānt,** m., fr. (*diamānt*, provenç. *diamān*, ital. *diamānte*, af lat. *ādamas*, genit. *adamāntis*, gr. *adāmas*, genit. *adāmantos*, hårdaste jern, stål, egentl. okuflig, obetvinglig, af nekande part. *a* och *damān*, kufva), af kol i dess renaste skick bestående, oftast genomskinlig ädelsten, den hårdaste och dyrbaraste af alla sådana, egentligen kommande från Ostindien och Brasilien, vanligen färglös och vattenklar, men stundom grå, gul, grön, brun, röd, svart, blå, med mycket stark glans och strålbrytning, och som först genom slipning erhåller sin i det lifliga färgspelet bestående skönhet; benämning på minsta sorten boktryckarstil; fig. något högst värdefullt, ögonsten; diamāntbröllop, högtid i anledning af 60 års äktenskap. — **Diamantēra,** besätta med diamanter. — **Diamantīne** (-tīhn'), f., ett slags kypradt ylletyg med figurer.

**Diamastigōsis,** f., gr. (af *diā*, se d. o., och *māstix*, genit. *māstigos*, gissel, piska), genomprygling, gisslande (uppfostringsmedel hos de gamla spartanerna för öfning i ståndaktighet).

**Diāmeter,** ofta, ehuru orikt., **Diamēter,** m., pl. **diāmetrar,** gr. (*diāmetros*, genommätande, af *diā*, se d. o., och *metrēīn*, mäta), genomskärning; rät linie, som delar en cirkel i två lika stora hälfter, el. en rät linie, som, dragen emellan tvenne punkter på periferien el. omkretsen, går igenom medelpunkten; axel i ett klot el. den räta linie, som går ifrån ena ytan till den andra, tvärlinie. — **Diametrāl,** nylat., som tillhör el. har afseende på diametern; som går rakt tvärs igenom; äfv. **Diamētrisk;** — **diametrālt,** rakt midt emot hvarannan; rakt af, snörrätt, helt och hållet, äfv. **e diāmetro,** lat., el. **diamétralemēnt** (diamehtral'mäng), fr.

**Diamorphōsis,** f., gr. (af *diā*, se d. o., och *morphā*, form, skapnad), utbildning till en bestämd form.

**Diāna,** f., lat., mytol. jagtens, månens (Luna, Selene) och jungfrulighetens gudinna, hvars hjelp äfv. anropades vid förlossningar, dotter af Jupiter och Latona, samt tvillingssyster till Apollo, motsvarande grekernas **Artemis;** sjöt. dagvakten el. tiden ifrån kl. 4 till 8 om morgonen; astron. af Luther 1863 upptäckt asteroid; kem. beteckning för silfver, som utmärkes med månens tecken (☾), äfv. **Luna,** se vidare d. o.; diānasköttt, skott, som i en del hamnar och vid örlogsflottor aflossas i dagningen, äfv. **Diāne** (-āhn'), f., fr., jmf. **Reveille;** diānaträd, silfverträd, växformigt nederslag af i salpetersyra upplöst silfver.

**Dianāssologī,** f., gr. (af *dianāssein*, uppstoppa, och *lōgos*, lära), läran om uppstoppning af djurkroppar.

**Diāndria** och **Diandrīa,** pl., gr. (af *di-*, två gånger, och *anār*, genit. *andrōs*, man), tvåmänningar el. växter med tvenne ståndare, bildande 2:dra klassen i Linnés växtsystem. — **Diāndrisk,** som har tvenne ståndare, tvåmanna-. — **Diandrīst,** f., till 2:dra klassen i Linnés växtsystem hörande växt.

**Diane,** se under **Diana.**

**Dianoea,** se **Dianöa.**

**Diānthus,** m., pl. **dianthēer** och **-tēer,** nylat. (af gr. *dianthās*, och detta af *di-*, två gånger, och *ānthos*, blomma, sål. egentl. som har två blommor), neglika.

**Diāntre** (djangtr'), fr. (eufem. förändring för *diāble*), fan anamme!

**Dianōa,** f., gr. (*diānoia*), tankekraft, tankeförmåga, förstånd. — **Dianōologī** och **Dianēol-,** f., (gr. *lōgos*, lära), efter Schopenhauer: tankelära.

**Diapāsma,** n., gr. (af *diapāssein*, strö mellan, beströ), ströpulver af välluktande örter och hartser, och som isht. begagnas till rökning i rum.

**Diapāson,** n., gr. (af *diā*, se d. o., och *pas*, all, hvarje, sål. egentl. genom alla, näml. tonerna el. strängarna), hos de gamla grekerna: benämning på oktaven; nu: rösts el. instruments tonomfång; hos fransmännen: stämgaffel.

**Diapedēsis,** f., gr. (af *diapädān*, tränga, sippra igenom), läkek. blodets framträngande genom ådrornas hud till följe af blodkärlens svaghet, blodsvettning, blodsvett.

**Diapēnte,** f., gr. (af *diā*, se d. o., och *pēnte*, fem.), tonk. gående genom fem toner, den rena qvinten.

**Diaphān** och **-fān,** gr. (*diaphanās*, af *diaphāinein*, låta skina igenom), genomskinlig; diafānbilder, taflor af biscuit med tjockare och tunnare ställen, hvarigenom bilder vid ljusets genomträngande framstå; diafānglās, förgyllda, med en glasyr öfverdragna glasvaror. — **Diafanitēt,** f., genomskinlighet. — **Diafanomēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), genomskinlighetsmätare, redskap till att bestämma graden af luftens genomskinlighet. — **Diaphanorāma** och **-fan-,** n., (gr. *horān*, se), genomskinlig målning; jmf. **Transparent.**

**Diaphonēsis,** äfv. **Diaphonī** och **-fonī,** f., gr. (af *diaphonēīn*, ljuda i sär), tonk. missljud; jmf. **Dissonans,** )( **Symphoni;** fig. misshällighet, oenighet; under början af medeltiden: diskant; i nyare tonk. ofta: tvåstämmig tonsats, jmf. **Diphoni.** — **Diafonīk,** f., se **Diakustik.** — **Diafōnisk,** missljudande.

**Diāphora,** f., gr. (af *diaphērein*, bära i sär, vara olik, af *diā*, se d. o., och *phērein*, bära), olikhet, åtskilnad; oenighet, tvist; retor. upprepande, i en och samma sats, af ett ord i olika betydelse.

**Diaphorēsis,** f., gr. (af *diaphorēīn*, utbreda, sönderdela, fördunsta), genomsippring; läkek. fördelning, afsöndring genom svett, utdunstning. — **Diaphorēticum,** n., pl. **-rētica,** svettdrifvande medel. — **Diaphorētisk** och **Diafor-,** svettdrifvande, fördelande.

**Diaphrāgma** och **Diafr-,** n., gr. (af *diā*, se d. o., och *phrāssein*, inhägna, innesluta, omgifva), i allmnht. mellanvägg, skiljevägg; isht. anat. nästan cirkelrund platt muskel, som utgör skiljeväggen emellan bröstet och bukhålan: mellangärdet; opt. benämning på små, ogenomskinliga, med större el. mindre öppningar försedda skifvor, hvilka på bestämda afstånd insättas i tuber och mikroskoper, för att afstänga de färgade kantstrålarna, som eljest skulle göra bildens gränser otydliga. — **Diafragmalgī,** f., (gr. *ālgos*, smärta), läkek. värk i mellangärdet. — **Diaphragmatītis** el. **-phragmītis,** f., läkek. brand i mellangärdet.

**Diāphthora,** f., gr. (af *diaphtheirein*, förderfva), läkek. förskämning; förruttnelse; aftynande. — **Diaphthoroskōpium,** n., (gr. *skopein*, se), redskap till undersökning af luftens förskämning.

**Diāphysis** el. **Diafȳs,** f., och **Diaphȳma,** n., gr. (af *diaphȳein*, växa genom och emellan), i allmnht. mellanväxt; isht. anat. mellanstycket på hvarje af de långa el. rörformiga benen.

**Diāplasis,** f., gr. (af *diā*, se d. o., och *plāssein*, bilda), egentl. utbildning; läkek. vrickad el. ur led gången kroppsdels återförsättande i dess rätta läge. — **Diaplāsma,** n., läkek. grötomslag, jmf. **Kataplasma;** baddning el. ingnidning af någon viss kroppsdel el. af hela kroppen.

**Diapnōika,** pl., gr. (af *diapnēīn*, utdunsta, af *diā*, se d. o., och *pnein*, blåsa, andas), läkek. lindrigt svettdrifvande medel.

**Diaporēsis,** f., gr. (af *diaporēīn*, det förstärkta *aporēīn*, vara i brist, ovisshet, förlägenhet, tvifvel, af nekande part. *a* och *pōros*, utväg), förlägenhet, obeslutsamhet, tvifvel; jmf. **Apori.**

**Diāptosis,** f., gr. (af *diapīptein*, falla igenom), läkek. oförmodad händelse, tillfällighet.

**Diarchī** och **-arkī** (-qī), f., gr. (af *di-*, tvåfaldt, och *ārchein*, herrska), tvevälde, regering af två personer med lika myndighet i en och samma stat; )( **Monarchi** och **Polyarchi.** — **Diārk,** m., en af tvenne samtidigt och med lika myndighet regerande.

**Diārium,** n., pl. **diāria** och **-rier,** lat. (af *dīes*, dag), egentl. det dagliga; hos de gamla romarne: daglig kost, isht. för husfolket; nu: dagbok, isht. läkares el. resande köpmans; kladd; register, som embets- el. tjensteman förer öfver dagligen förefallande händelser och göromål. — **Diāria** (näml. **fēbris**), f., läkek. feber, som blott varar en dag.

**Diarrhē** och **-rē,** m., gr. (*diārrhoia*, af *diarrhēīn*, flyta igenom), utsot.

**Diarthrōsis** el. **Diartrōs,** f., gr. (af *diarthrūn*, fullständigt leda, af *ārthron*, led), ledfogning, ledernas förbindelse till åstadkommande af rörelseförmåga. — **Diartrōtisk,** som hör till, har afseende på el. bildar led el. ledfogning.

**Diāschisis,** f., el. **Diaschīsma,** n., gr. (af *diaschīzein*, klyfva), läkek. klyfning, åtskiljande.

**Diaskevāst** (-sqev-), m., gr. (af *diaskeuāzein*, anordna, tillreda), kritisk ordnare och bearbetare af en skrift el. ett verk; isht. benämning på ordnare och bearbetare af Homers skrifter, jmf. **Chorizonter.**

**Diasostīk,** f., gr. (af *diasōzein*, rädda), läkek. läran om helsans bibehållande, sundhetslära, jmf. **Diätetik.** — **Diasōstika,** pl., sundhetsmedel. — **Diasōstisk,** förebyggande; räddande; bibehållande; jmf. **Preservativ.**

**Diaspāsma,** n., gr. (af *diaspāein*, draga i sär), åtskilnad, mellanrum; paus emellan tvenne strofer af en sång.

**Diāspora** el. **Diāsper,** f., gr. (af *diaspēīrein*, förströ, kringströ), kringspridning; skingring; olika hemort; isht. i Nya testam.: sammanfattningen af de utom Palestina kringspridda judar och judekristne.

**Diastāltisk,** gr. (af *diastēllein*, skilja, aflägsna), löpande i sär, skiljande sig; utvidgande, åtskiljande, afsöndrande.

**Diāstasis,** f., gr. (af *diīstānai*, stå i sär), onaturlig öppning på brutet ben el. brosk. — **Diastās,** m., på sednare tiden upptäckt eget ämne i mältadt korn, i groende frön af de öfriga sädesslagen, samt i ögonen på potates, och

som är vigtigt genom sin egenskap att förvandla stärkelse i socker. — **Diastēma**, n., mellanrum, afstånd; mellantid; tonk. = **Intervall**, se d. o. — **Diastemātisk**, tonk. länge ihållande med mellanrum. — **Diastimēter**, riktig. **Diastēmatomēter**, m., (gr. *metrēin*, mäta), afståndsmätare: af Rommershausen uppfunnet redskap att mäta ett föremåls afstånd och storlek, derigenom att man inpassar sigtlinierna till föremålets yttersta punkter emellan tvenne trådar, af hvilkas afstånd sins emellan och från ögat man kan beräkna föremålets afstånd, om storleken är bekant, och tvärtom.

**Diastema, Diastematisk, Diastimeter**, se föreg.

**Diāstole**, f., gr. (af *diastéllein*, draga i sär, dela), uttänjning, förlängning; hjertats och pulsådrornas utvidgning i det ögonblick de fyllas med blod, )( **Systole**; i grekiska språkl.: skiljetecken. — **Diastolīk**, f., tonk. läran om förbindelsen emellan tongångarna el. de musikaliska perioderna.

**Diāstylon**, n., gr. (af *diā*, se d. o., och *stȳlos*, sul), byggn.k. byggnad med långt ifrån hvarandra, egentl. med ett afstånd af tre sulers genomskärningslängd, stående suler.

**Diasȳrm**, m., gr. (*diasyrmōs*, af *diasȳrein*, göra narr af), spott, hån; isht. ret. öfverdrifvet förringande af ett föremål; )( **Hyperbel**. — **Diasȳrtisk**, hånande.

**Diatēssaron**, n., gr. (af *diā*, se d. o., och *tēssares*, fyra, sål. egentl. genom fyra [toner]), tonk. den rena qvarten.

**Diathēke**, f., gr. (af *diatithēnai*, anordna), förbund; det gamla och nya testamentet. — **Diāthesis** el. **Diatēs**, f., anordning, inrättning, författning, beskaffenhet, isht. läkek. sjukdomsanlag; jmf. **Constitution** och **Disposition**; — pl. **diathēses**, de s. k. grundsjukdomarne el. sjukdomsanlagen.

**Diathermān** och **-term-**, gr. (af *diā*, se d. o., och *thermāinein*, värma), som låter värmestrålarna gå igenom, värmeledande; )( **Atherman**. — **Diatermanitēt**, f., egenskapen hos vissa kroppar att vara värmeledande.

**Diathesis**, se under **Diatheke**.

**Diatōm**, gr. (*diātomos*, sönderskuren, af *diā*, se d. o., och *tēmnein*, skära), miner. lätt att dela i en riktning. — **Diatomāceer**, pl., de mest ofullkomliga växter, bildande öfvergångsslägtet till stenriket.

**Diatōnisk**, gr. (*diātonos*, af *diā*, se d. o., och *tōnos*, ljud), tonk. som stiger upp el. ned på tonstegen; framskridande i hela och halfva toner; **diatōnisk skāla**, f., skala, deri tonerna fortskrida i stora hela och halfva tonsteg.

**Diatrēsis**, f., gr. (af *diatritān*, genomborra), läkek. genomborrning.

**Diatrīb**, m., gr. (*diatribā*, af *diatrībein*, sönderrifva; sysselsätta sig med), vidlyftig afhandling el. skrift; lärd, äfv. skolfuxaktig afhandling; isht. bitter granskningsskrift; ställe i skrift, tidningsartikel o. s. v. af häftigt el. smädligt innehåll. — **Diatrīmma**, n., läkek. afskafning, isht. hudens vid gående el. ridt, hudlöshet.

**Diatritārius**, m., pl. **-tārii**, gr. (af *diā*, se d. o., och *trītos*, tredje, af *treis*, tre), läkare, som velat bota alla sjukdomar genom att låta den sjuke äta endast hvar tredje dag.

**Diatypōsis**, f., gr. (af *diatypūn*, utbilda, gestalta, forma), bildlig framställning, åskådliggörande genom bilder el. förebilder; jmf. **Hypotyposis**.

**Diavolētti** el. **Diavolīni**, pl., ital. (demin. af *diāvolo*, djefvul, jmf. *Diable*), egentl. smådjeflar; ett slags hetsigt och könsdriften retande sockerbakverk; öfversockrade anisfrön.

**Dibaptīster**, pl., gr. (af *di-*, två gånger, och *baptīzein*, doppa ned), anhängare af en grekisk sekt i 9:de årh., som förrättade dopet två gånger.

**Dibrachys**, m., gr. (af *di-*, två gånger, och *brachȳs*, kort), versfot, bestående af två korta stafvelser: ⏑ ⏑; jmf. **Pyrrhichius**.

**Dicacitēt**, f., lat. (*dicācitas*, af *dīcax*, talande hånfullt), bitande qvickhet; bitterhet i uttryckssätt.

**Dicasterium**, se **Dik-**.

**Dic cur hic?** lat.: säg, hvarför är du här? tänk på din bestämmelse!

**Dicentārius**, m., m.lat. (af lat. *dīcere*, tala), pratmakare. — **Dicēntier**, pl., tomma ord, prat.

**Dicephālisk** och **-fāl-**, gr. (af *di-*, två gånger, och *kephālā*, hufvud), tvåhöfdad, som har tvenne hufvuden. — **Dicephālium**, n., pl. **-phālia**, missfoster med tvenne hufvuden.

**Dicērium**, n., gr. (af *dīkeros*, tvåhornad, af *di-*, dubbelt, och *kēras*, horn), i grekiska kyrkan: tvåarmad ljusastake, som skall antyda Kristi båda naturer.

**Dichogamī** och **Dikog-**, f., gr. (af *dīcha*, tudelad, och *gāmos*, äktenskap), egentl. tvegifte; bot. beteckning för den befruktning hos växterna, hvarvid han- och honblommorna ej samtidigt utvecklas.

**Dichophyī** och **Dikofyī**, f., gr. (af *dīcha*, tudelad, och *phȳein*, varda, blifva till), läkek. hårsjukdom, bestående deri, att hårstråen klyfva sig i spetsen.

**Dichōrdium**, n., gr. (af *di-*, två gånger, och *chordā*, sträng), tonredskap med tvenne strängar. — **Dichōrdisk** och **Dikōrd-**, tvåsträngad.

**Dichotomī** och **Dikot-**, f., gr. (af *dīcha*, i två delar, och *tēmnein*, skära), tudelning, jmf. **Dualismus**; om månen: synlighet till hälften, halfmåne. — **Dikotōmisk**, tvådelad; om månen: synlig till hälften.

**Dichroīsmus** och **Dikroīsm**, m., gr. (af *dīchroos*, tvåfärgad, af *di-*, två gånger, och *chrōa*, färg), egenskap hos dubbelbrytande kristaller att insuga den ena ljusstrålen i starkare grad än den andra. — **Dikromātisk**, tvåfärgad.

**Dīcis cāūsa** el. **Dīcis grātia**, lat., för att hafva sagt något; för syns skull; jmf. **Pro forma**, under **Form**.

**Dicta**, se under **Dictus**.

**Dictamen, Dictando, Dictat, Dictator**, m. fl., se följ.

**Dictēra** och **Dikt-**, lat. (*dictāre*, upprepade gånger säga, af *dīcere*, säga), föresäga, förestafva någon, hvad han skall skrifva; fig. förestafva, föreskrifva, ingifva; — **dictāndo**, genom förestafning. — **Diktāmen**, n., pl. **diktāmina**, förestafning; hvad som blifvit skrifvet efter förestafning. — **Diktātor**, lat. **dictātor**, m., hos de gamla romarne: person,

som, då någon svår fara hotade republiken, för någon viss tid bekläddes med oinskränkt makt; titel, som i sednare tider styresmän i vissa stater och vid vissa tillfällen antagit; **dictātor perpētuus**, diktator på lifstid. — **Diktatōrisk**, som hör till el har afseende på en diktator; oinskränkt befallande, våldsherrskande, egenmäktig. — **Dictātum**, n., pl. **dictāta**, el. **Diktāt**, n., pl. **-tāter**, hvad som nedskrifvits efter förestafning. — **Diktatūr**, f, (lat. *dictatūra*), diktators embete el. värdighet; tiden för diktators maktutöfning. [se följ.

**Dicterium, Dicti, Diction, Dictum**, m. fl.,

**Dīctus**, m., pl. **dīcti**, lat. (partic. af *dīcere*, säga), den nämde, den förut nämde; — **dīcti ānni**, under besagda år; **dīcti valōris**, af bemälta värde; — **dīcto dīe**, på besagda dag; **dīcto lōco**, på bemälta ställe; — **dīctum**, n., pl. **dīcta**, egentl. det sagda; språk; skriftställe, bibelställe; utsaga; **dīctum clāssicum**, hufvudsakligt ställe el. språk i en skrift; **dīctum prōbans**, bevisställe i en skrift; **dīctum de ōmni et nūllo**, log. slutledning ifrån det allmänna till det enskilta; **dīctum fāctum**, sagdt, gjordt, som sagdt, så gjordt; **dīcta probāntia**, pl., bevisställen i en skrift; **dīcta tēstium**, vittnens utsago. — **Dictērium**, n., stickord, pik; pl. **dictēria** och **diktērier**, stickord; qvicka infall. — **Diktiōn**, f., en författares språk och skrifsätt, sätt att uttrycka sina tankar och känslor i skrift; uttal. — **Diktionār**, m., (nylat. *dictionārium*), fr. **dictionnāire** (diksiånnähr'), f., ordbok; jmf. **Glossarium, Lexicon, Vocabularium; dictionnāire de pōche** (- dö påsch'), fickordbok.

**Didaktīk**, f., gr. (af *didaktikōs, -kā, -kōn*, hörande till undervisning, undervisande, af *didāskein*, undervisa), lärokonst, undervisningslära el. läran om undervisningens anordning och ledning såsom medel för andlig utveckling. — **Didāktiker**, m., en, som är hemma uti el. känner lärokonsten; äfv. lärodikts författare. — **Didāktisk**, undervisande, lärorik, läro-. — **Didaskālia**, f., undervisning, lära, anvisning; — **didaskālier**, pl., undersökningar, underrättelser; hos de gamla grekerna: förteckningar och omdömen öfver uppförda skådespel. — **Didaskālisk**, undervisande; bevisande, ovederlägglig, jmf. **Apodiktisk**.

**Didaskalia, Didaskalisk**, se föreg.

**Didēlphys**, f., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Delphys*), läkek. dubbel lifmoder.

**Didicīsse fidēliter ārtes emōllit mōres**, lat., sann vetenskaplig bildning befordrar sedlighet.

**Didrāchma** och **-drākma**, f., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Drachma*), dubbeldrakma.

**Didrik**, se **Dietrich**.

**Didūcēra**, lat. (*didūcere*, af *dis*, i sär, och *dūcere*, föra), aflägsna från hvarandra, sönderdela, skilja. — **Diductiōn** och **-dukt-**, f., utvidgning; sönderdelning.

**Didym**, se följ.

**Didȳmisk**, gr. (*dĭdymos*), dubbel, tvåfaldig; tvillings-. — **Dīdymos**, m., tvilling, tvillingbroder. — **Didȳmium** el. **Didȳm**, n., af Mosander 1839 i cerit upptäckt metall, som å ena sidan gränsar intill Cerium och å den andra till Lanthan.

**Didynāmia** el. **-namīa**, pl., gr. (af *di-*, dubbelt, och *dȳnamis*, kraft), egentl. tvevåldiga: växter med tvenne längre och tvenne kortare ståndare i tvåköniga blommor, bildande 14:de klassen i Linnés växtsystem. — **Didynāmisk**, tvevåldig; som hör till el. har afseende på ofvan nämda växter. — **Didynamīst**, f., växt, hörande till 14:de klassen af Linnés växtsystem.

**Die**, se under **Dies**.

**Dieces, Diecisk**, m. fl., se **Diöc-**.

**Diegēsis**, f., gr. (af *diegēisthai*, berätta), berättelse, sammanhängande förklaring. — **Diegētisk**, berättande, utvecklande.

**Diēgo**, m., sp. (uppkommet af *Sant Yago:* den helige Jakob), mansnamn = **Jakob**.

**Diem**, se under **Dies**.

**Dienst** (dihnst), m., t. (af *dīenen*, g.t. *dionôn*, tjena, af *diu*, dräng, piga), tjenst; **āūsser Dienst**, utur tjenst; med afsked; för detta.

**Dīes**, m. och f., pl. **dīes**, lat., dag; rättegångsdag; **dīes absolutiōnis**, långfredagen; **d. āter**, egentl. svart dag, olycksdag; **d. cinērum (sacrōrum)**, askonsdagen; **d. crīticus**, läkek. afgörande, vigtig dag i vissa sjukdomar, t. ex. den 7:de, 9:de, 11:te, 15:de, 21:sta dagen; **d. decretōrius**, den afgörande dagen (så benämnes i vestfaliska freden den 1:sta jan. 1624, emedan sekularisationerna redan denna dag trädde i kraft); **d. fāūstus**, lycklig dag; **d. intercalāris**, skottdag; **dīes īrae, dīes īlla**, vredens dag, den der dagen, begynnelseorden till en utaf Thomas af Celano författad, yttersta domen skildrande, kristlig hymn, som bildar en hufvuddel af reqviem; **d. legālis**, det af 24 timmar bestående borgerliga dygnet; **d. natālis**, födelsedag, äfven helgons dödsdag, såsom utgörande födelsedagen till ett högre lif; **d. n turālis**, den naturliga dagen, räknad ifrån solens uppgång till dess nedgång; **d. nefāstus**, olycksdag; **d. salutāris**, frälsningens dag, långfredagen; **d. solutiōnis**, lagf. förfallodag för en vexel, betalningsdag; **d. virīdium**, skärtorsdagen; **dīes dīem dōcet**, den ena dagen ger lärdomar åt den andra; — **ad dīem dīctam**, lagf. till den bestämda el. beramade dagen; **ānte dīem**, före dagen, före den rätta dagen, i förtid; — **dīe hodiērno**, af el. under innevarande dag; **de hodiērno dīe**, under innevarande dag; **a dīe**, från dagen (för inhändigandet, emottagandet o. s. v. räknadt); — **dīes caniculāres**, pl., hunddagarne, rötmånadens dagar; **d. sāncti**, heliga dagar, dagarne under fastan; **d. stationārii**, de bestämda fastedagarne: onsdag och fredag; **ad dīes vītae**, på lifstid. — **Diēter**, pl., m.lat. (*diēta*, dagspenning), penningar, som efter dag utbetalas till någon; årsbetalning, som en embetsman i stället för fast årslön el. ock såsom ersättning för utomordentliga förrättningar erhåller; ständerförsamling, valförsamling, landtdag o. s. v., äfvensom tiden för en sådan församlings sammanvaro, äfv. **Diēt**, fr. **diēte** (-äht'), f. — **Dietārius** el. **Dietīst**, m., m.lat., daglönare; tjenare el. embetsman, som för sitt arbete mottager betalning efter dag; inom kat. kyrkan: andlig, som förrättar morgongudstjensten. — **Dietārisk**, som hör till, har afseende på el. aflönas med dagspenning.

**Dīesis,** f., gr. (af *diiēnai*, släppa igenom), hos de gamla grekerna: benämning på hvarje delning af tonen, synnerligen hälften, tredje- och fjerdedelen af heltonen; nu: skilnaden emellan den stora och lilla halftonen, en fjerdedels ton; i allmnht. hvarje mindre tonförändring; äfv. benämning på det kors (♯), som höjer en not med en half ton. [**Dies.**

**Dietarisk, Diète, Dietist,** m. fl., se under **Diet, Dietetik** m. fl., se under **Diät.**

**Dietēris,** f., gr. (*dietărīs*, af *di-*, två gånger, och *ĕtos*, år), tidrymd af två år. — **Dietērisk,** tvåårig.

**Dīetrich** (dīhtrick) och **Dīdrik,** äfv. **Theōdorich** och **Teōdorik,** m., (af fornt. *diet*, folk, och *rîch*, herrskare), mansnamn med betyd.: folkbeherrskaren, folkfursten, den genom och i folket mäktige.

**Diēū** (djöh), m., fr. (af lat. *dĕus*), Gud; **Diēū et mon droit** (- eh mång drååh), Gud och min rätt (engelska kronans valspråk); **mon Diēū,** min Gud! **par Diēū,** vid Gud!

**Diffālco,** m., ital. (af *diffalcāre*, fr. *défalquēr*, göra afdrag, af *de*, se d. o., och ett antaget lat. verb. *falcāre*, af *falx*, lie), köpm.t. afdrag ifrån hufvudbeloppet.

**Diffamēra,** lat. (*diffamāre*, af *dis-*, i sär, och *fāma*, rykte), bringa i vanrykte, förtala, smäda. — **Diffamatiōn,** f., nylat., förklenande, vanryktande, ärerörigt förtal. — **Diffamātor,** lat., el. **Diffamatēūr** (-töhr), fr., m., bakdantare, lastare; utspridare af förklenande rykten; äreskändare. — **Diffamatōrisk,** förklenande, ärerörig. — **Diffamī,** f., ärekränkning, skymf.

**Differēra,** lat. (*differre*, egentl. bära åt olika håll), afvika, vara olika el. af olika tanke; uppskjuta, söla med. — **Différēnce** (diffehrängs'), fr., el. **Differēns,** lat. (*differēntia*), f., skilnad; olikhet; skilnad emellan tvenne storheter, öfverskott el. brist; missförstånd, tvist; **differēnsaffār,** m., handel med statspapper, hvarvid det endast är fråga om utbetalning af skilnaden emellan det vid köpets afslutande gällande priset och det vid en viss bestämd tidpunkt inträdande; **differēnstōn,** m., se **Combinationston.** — **Differēnt,** lat. (*dīfferens*), olik, afvikande, skiljaktig. — **Differentiāl,** f., nylat., mat. oändligt liten, föränderlig del af el. tillväxt till en ändlig, föränderlig storhet; **differentiālbaromēter,** m., förkortad barometer, som utvisar luftens täthet el. tryck genom höjden af en qvicksilfverpelare, hvilken sammanpressar en viss mängd innesluten luft; **differentiālkalkȳl,** m., en del af den högre matematiska analysen, då man af förhållandet emellan tvenne el. flera af hvarandra beroende variabla storheter får bestämdt förhållandet emellan deras oändligt små variationer (el. differentialer), äfv. differentiälräkning; **differentiāltermomēter,** m., värmemätare till utvisande af skilnaden emellan tvenne kroppars värme, el. som genom luftens utvidgning angifver mycket små förändringar i värmegraden; differentiälrörelser, rörelser, som ömsesidigt upphäfva hvarandra med undantag af en liten rest, som man just behöfver; differentiältūll, skilnaden emellan den vanliga tullsatsen och den pålagda lägre, då införsel af vissa varor medgifves emot nedsatt tullafgift. — **Differentiēra,** utveckla en oändligt liten del af en ändlig, föränderlig storhet. — **Differentīsmus** och **-tīsm,** m., se **Determinismus.**

**Diffession,** se under **Diffitera.**

**Difficīl,** lat. **diffĭcilis,** (af *dis-*, se d. o., och *făcilis*, lätt), svår; mödosam, besvärlig, tung; kinkig; knarrig; egensinnig; **diffĭcile est sātiram non scrībere,** det är (vid vissa tillfällen) svårt att afhålla sig ifrån att på ett qvickt och bitande sätt förlöjliga (jmf. **Satir**). — **Difficultēt** och **-kult-,** f., (lat. *difficūltas*), svårighet; betänklighet, hinder; invändning. — **Difficūlter,** lat., med svårighet, svårligen.

**Difficulter, Difficultet,** se föreg.

**Diffidēra,** lat. (*diffīdere*, af *dis-*, se d. o., och *fīdere*, förlita sig på), hysa misstroende, sakna förtröstan till el. hopp om, hysa tvifvel om. — **Diffidēns,** f., misstro, försagdhet. — **Diffidatiōn,** f., m.lat. (ital. *disfīda* el. *sfīda*), utmaning.

**Diffikultet,** se under **Difficil.**

**Diffindēra,** lat. (*diffīndere*, af *dis*, se d. o., och *fīndere*, klyfva), klyfva; äfv. lagf. uppskjuta. — **Diffissiōn,** f., klyfning; uppskof.

**Diffission,** se föreg.

**Diffitēra,** lat. (*diffitēri*, af *dis-*, se d. o., och *fatēri*, bekänna), icke vilja tillstå, förneka. — **Diffessiōn,** f., nylat., förnekande, laga förklaring af en urkunds el. a. d. ogiltighet el. oäkthet.

**Diffōrm,** nylat. (*diffōrmis*, fr. *diffōrme*, af lat. *dis-*, se d. o., och *fōrma*, skapnad), oformlig, vanskaplig; ful; jmf. **Deform.** — **Difformēra,** göra vanskaplig, göra oigenkännlig, vanställa. — **Difformitēt,** f., oformlighet, vanskaplighet; fulhet.

**Diffractiōn** och **-frakt-,** f., nylat. (af lat. *diffrīngere*, af *dis-*, se d. o., och *frāngere*, krossa; jmf. *Fraction*), ljusets brytning el. ljusstrålarnes afvikelse från deras raka riktning, när de nå en dunkel kropp.

**Diffundēra,** lat. (*diffūndere*, af *dis-*, se d. o., och *fūndere*, gjuta), utgjuta, utbreda; förslösa. — **Diffūs,** (lat. *diffūsus*), vidlyftig i tal och skrift. — **Diffusībel,** som lätt utbreder sig; delbar; flygtig. — **Diffusibilitēt,** f., egenskapen att lätt utbreda sig; delbarhet; flygtighet. — **Diffusiōn,** f., utbredande, utgjutelse; vidlyftighet i tal och skrift; fys. den långsamma blandning af tvenne olika gaser, som uppstår, då de genomgå en porös skiljevägg; värmestrålarnes diff., den oregelmessiga spridningen af värmestrålar, som återkastas ifrån en uppvärmd kropp; **diffusiōnstermomēter,** m., af Mitchell i Newyork uppfunnet redskap, bestående af tunna kautschukhinnor, för att dymedelst mäta hastigheten af gasers genomträngande.

**Diffus, Diffusibel, Diffusion,** se föreg.

**Diftong,** se **Diphthongus.** — **Difyiter, Difyllisk,** se **Diph-.**

**Digamī,** f., gr. (af *di-*, två gånger, och *gāmos*, äktenskap), gifte för andra gången; jmf. **Bigami.**

**Digāmma,** n., gr., dubbelgamma (*F*), bokstaf i det äldsta grekiska alfabetet, hvilken ljöd som v.

**Digerēra,** lat. (*digērere*, af *dis*, i sär, och *gērere*, bära), egentl. föra åtskils, fördela; upp-

lösa, smälta (mat o. s. v.); kem. upplösa vid jemn och lindrig värme; ordna, fullkomligt göra sig reda för. — **Digerēntia**, pl., läkek. fördelande medel. — **Digēsta** el. **Digēster**, pl., i särskilta afdelningar sönderfallande samling af skrifter; den af romerska kejsaren J u s t i n i a n föranstaltade och efter böcker, titlar och paragrafer indelade större samling af stycken ur äldre romerska rättslärdes skrifter, jmf. **Corpus juris** och **Pandekter**. — **Digestībel**, nylat., smältbar. — **Digestiōn**, f., lat., upplösning, näringsämnenas fördelning i kroppen, matsmältning; läkek. befordrande af varsättning; kem. upplösning i lindrig värme. — **Digestīv**, n., nylat., läkek. medel, som befordrar matsmältningen; äfv. medel, som befordrar varsättning; såsom adj. som hör till, befordrar el. har afseende på upplösning el. matsmältning.

**Digesta, Digestion**, m. fl., se föreg.

**Dīgger**, m., eng., gräfvare, isht. guldgräfvare i Australien o. s. v.

**Digitāl**, lat. (*digitālis*, af *digitus*, finger, tå), som hör till el. har afseende på finger el. tå; **digitālhārpa**, f., harpa, hvarpå halftonerna frambringas med fingrarna, ej genom pedalen. — **Digitalīn**, n., nylat., bitter, i vatten och alkohol lättlöslig alkaloid i f i n g e r b o r g s-b l o m m a n (**Digitālis**, f.), hvilken verkar kräkning, svindel, kramp, slagfluss o. s. v., men som i mindre satser, såsom läkemedel, nedstämmer pulsens verksamhet. — **Digitīgrada**, pl., (lat. *grădi*, stiga), tågångare, däggdjur, hos hvilka hälen el. hasleden är mycket smal och står upplyft öfver marken, så att de vid gåendet trampa blott på tårna.

**Digitigrada**, se föreg.

**Digladiēra**, lat. (*digladiāri*, af *dis*, i sär, och *glādius*, svärd), fäkta, strida. — **Digladiatiōn**, f., fäktning, strid.

**Diglȳph** och **-glȳf**, m., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Glyph*), byggn.k. dubbelskåra el. dubbelreffla såsom prydnad på den doriska frisen.

**Dignitēt**, f., lat. (*dīgnitas*, af *dīgnus*, värdig), värdighet, höghet; hedersembete, areställe; mat. produkten af ett med sig sjelft ett visst antal gånger multipliceradt tal, jmf. **Potens**. — **Dignitär**, m., nylat. **dignitārius**, en, som bekläder en värdighet el. ett äreställe; hög embetsman.

**Digōnisk**, gr. (af *di-*, dubbelt, och *gonīa*, vinkel), tvåvinklig, tvåhörnig.

**Di grado ascendente** och **Di grado descendente**, se under **Grad**.

**Digrediēra**, lat. (*digredi*, af *dis-*, i sär, och *grădi*, skrida, gå), gå åt olika håll; aflägsna sig, afvika från ämnet. — **Digressiōn**, f., (lat. *digressio*), afvikelse från ämnet i tal el. skrift; utflygt; astron., se **Elongation**.

**Digression**, se föreg.

**Digynī**, f., gr. (af *di-*, dubbelt, och *gynē*, qvinna), förhållandet att hafva tvenne hustrur. — **Digȳnisk**, som har tvenne hustrur; bot. som har blommor med tvenne honor el. pistiller el. också blott två oskaftade märken på hvarje fruktämne.

**Dii, Diis**, m. fl., se under **Deus**.

**Dijāmbus** el. **-jāmb**, m., gr. (af *di-*, två gånger, jmf. vidare *Jambus*), versl. dubbeljamb versfot, bestående af fyra stafvelser, en kort och en lång samt derpå åter en kort och en lång: ⏑ — ⏑ —: t. ex. *beklagansvärd*, *novembernatt*.

**Dijudicēra**, lat. (*dijudicāre*, af *dis-*, se d. o., och *judicāre*, döma), afdöma. — **Dijudicatiōn** el. **Dijudicatūr**, äfv. **-dikat-**, f., utslag, dom.

**Dikasterium**, se följ.

**Dīke**, f., gr. (*dīkē*), rätt, rättvisa; mytol. rättvisans gudinna, hufvudsakl. den rättvisas, som beror på domstols utslag; jmf. vidare **Themis**. — **Dikastērium**, n., pl. **dikastērier**, (*dikastērion*, af *dikāzein*, skipa lag), ting, landsting; öfverdomstol; jmf. **Tribunal**. — **Dīkäarchī** och **Dīkearkī**, f., (gr. *ārchein*, herrska), el. **Dikēokratī**, f., (gr. *kratēin*, herrska), en stats styrelse och förvaltning efter lag och rätt, ej efter godtycke; )( **Despoti**. — **Dikēologī**, f., (gr. *lŏgos*, ord, lära), rättslära. — **Dikēopolitīk**, f., (jmf. *Politik*), på rättens grundsatser bygd statsvetenskap.

**Dikerion**, se **Dicerium**.

**Diklīnier**, pl., el. **Diklīniska växter**, gr. (af *di-*, dubbelt, och *klīnē*, bädd), växter, hos hvilka ståndare och pistiller icke sitta tillsammans i en och samma blomma, utan skilda i olika blommor.

**Dikofyi**, se **Dichophyi**. — **Dikogami, Dikotomi**, se **Dicho-**.

**Dikōlon**, n., el. **Dikōlisk dikt**, gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Kolon*), dikt, som består af två versslag.

**Dikotyledōner**, pl., gr. (af *di-*, dubbelt, och *kotylēdōn*, hålighet, sugvårta), växter, hvilkas frön hafva två hjertblad. — **Dikotyledōnisk**, som har tvenne hjertblad.

**Dikroism, Dikromatisk**, se **Dichr-**.

**Dikrōtisk**, gr. (af *di-*, dubbelt, och *krotēin*, slå, klappa), om pulsen: dubbelslående.

**Diktal**, se **Duc d'Albe**.

**Diktat, Diktator, Diktera**, m. fl., se **Dictera**.

**Dikterier, Diktion, Diktionär**, se under **Dictus**.

**Diktyītis**, f., gr. (af *dīktyon*, nät), läkek. brand i ögats näthinna.

**Dikäarchi, Dikäologi**, m. fl., se under **Dike**.

**Dilacerēra**, lat. (*dilacerāre*, af *dis-*, se d. o., och *lacerāre*, sönderslita, jmf. vidare *Lacerera*), sönderrifva, sönderslita; söndersplittra. — **Dilaceratiōn**, f., sönderrifning, sönderslitning; söndersplittring.

**Dilapidēra**, lat. (*dilapidare*, af *dis*, i sär, och *lapis*, genit. *lapidis*, sten, alltså egentl. kasta en hög stenar hit och dit), förslösa, göra öfver med. — **Dilapidatiōn**, f., förslösande. — **Dilapidātor**, m., slösare.

**Dilapsiōn**, f., lat. (*dilāpsio*, af *dis*, i sär, och *labi*, falla), sönderfallande; förvittring.

**Dilatabel, Dilatation**, se följ.

**Dilatēra**, lat. (*dilatare*, af *dis-*, se d. o., och *latus*, bred), utbreda, utvidga, utsträcka. — **Dilatābel**, nylat., som kan utbredas, utvidgas el. utsträckas, uttänjbar. — **Dilatabilitēt**, f., utbredningskraft, utvidgningsförmåga. — **Dilatatiōn**, f., utbredning, utvidgning, utsträckning. — **Dilatātor**, m., el. **Dilatatōrium**, n., läkek.

redskap till att utvidga något med. — **Dilatomēter,** m., (gr. *metrēin*, mäta), utbredningsmätare, redskap till att utröna förhållandet vid tvenne vätskors blandning.

**Dilatiōn,** f., lat. **dilātio,** (af *differre*, skilja, uppskjuta), uppskof, anstånd, frist; **dilātio dilatōria,** onödigt uppskof; **dil. legālis,** laga frist; **dil. peremtōria,** sista uppskof; **dil. probatōria,** anstånd för bevisnings åvägabringande. — **Dilātor,** m., en, som uppskjuter, sölare. — **Dilatōrisk,** fördröjande, uppskjutande; som afser uppskof el. anstånd. — **Dilatōrium,** n., pl. **-tōria,** utslag, som meddelar uppskof el. frist, anståndsutslag.

**Dilēmma,** n., gr. (af *di-*, dubbelt, och *lambānein*, taga, fatta), vexelslutledning utaf tvenne satser, af hvilka hvar och en vederlägger motståndaren; äfv. falsk slutledning, hvarigenom motståndaren bringas i trångmål; svårt val, klämma, förlägenhet, isht. brydsamt val emellan tvenne obehagliga ting. — **Dilemmātisk,** som hör till, innehåller el. har formen af en vexelslutledning; kinkig, brydsam.

**Dilettēra,** ital. (*dilettāre*, af lat. *delectāre*, förnöja, roa), på ett behagligt sätt underhålla, roa; för sitt nöjes skull sysselsätta sig med en skön konst. — **Dilettānt,** m. och f., (ital. *dilettānte*), en, som för sitt nöjes skull, men icke såsom sin lefnads uppgift, utöfvar en skön konst; en, som med förkärlek, men utan anspråk på mästerskap idkar en skön konst; konstälskare, konstvän; understundom med ringaktande bibetydelse: ytlig konstidkare, fuskare, klåpare. — **Dilettantīsmus** och **-tīsm,** m., utöfning af skön konst för nöje och utan anspråk på mästerskap, konstkärlek; äfv. ofta ytlig konstfärdighet.

**Diligēnce,** f., och **Diligēns** (dilisjängs'), m., fr., lat. **diligēntia,** f., (af *dīligens*, aktsam, och detta af *dilīgere*, högt skatta, älska), egentl. sorgfällighet, flit; omtanka; större, täckt skjutsvagn för resande, som afgår på bestämda tider och till bestämda orter; **diligēntia quam quis in sūis (ādhibet),** lat., lika mycken uppmärksamhet, som man använder i och för sin egen förmögenhet; **con diligēnza,** ital., tonk. med omsorg, med sorgfällighet. — **Diligēnt** (dilisjäng, ofta -sjängt), sorgfällig; flitig; vaksam; flink.

**Dilogī,** f., gr. (*dilogīa*, af *di-*, dubbelt, och *lōgos*, ord), dubbelmening, tvetydighet; isht. vid uttolkning af skrifter: antagande af en sinnbildlig betydelse vid sidan af den egentliga. — **Dilōgisk,** som kan tagas i tvenne betydelser el. tolkas på tvenne sätt; tvetydig.

**Dilucida intervalla,** se under **Intervall.** — **Dilucidēra,** lat. (*dilucidāre*, jmf. *Lux*), belysa, upplysa; förklara. — **Dilucidatiōn,** f., nylat., upplysning, förklaring.

**Dilūdium,** n., lat. (af *lūdus*, lek), mellanspel; mellanakt; hvilotid; anstånd, frist.

**Diluēra,** lat. (*dilūere*, af *dis-*, se d. o., och *lūere*, tvätta, skölja, lösa), uppspäda, förtunna; afskölja, aftvå, utplåna, borttaga; vederlägga, gendrifva. — **Diluēndo,** ital., tonk. slocknande, förklingande, med småningom aftagande tonstyrka. — **Diluēntia,** pl., lat., läkek. blodförtunnande, utspädande medel. — **Dilutiōn,** f., nylat., förtunning; utplånande; gendrifvande.

**Dilution,** se föreg.

**Dilūvium,** n., lat. (af *dilūere*, jmf. *Diluera*), öfversvämning; isht. syndafloden. — **Diluviāl** och **Diluviānsk,** som härrör ifrån el. har afseende på öfversvämning, isht. syndafloden; diluviālbildningar, afsatser ur vatten, som kunna räkna sin härkomst ifrån tiden före menniskans uppträdande på jorden och således äro äldre än syndafloden.

**Dimānche** (dimängsch'), m., fr. (ital. *domēnica*, af lat. *domīnica* [näml. *dies*], Herrens dag), söndag.

**Dīme** (däjm), m., eng. (fr. *dīme*, af lat. *dĕcima*, [näml. *pars*], tiondedelen), amerikanskt silfvermynt = $\frac{1}{10}$ dollar och ungefärl. motsvarande 40 öre rmt.

**Dimensiōn,** f., lat. (*dimēnsio*, af *dimetīri*, uppmäta), uppmätning; en kropps utsträckning till längd, bredd och djuplek; mått, vidd, omfång. — **Dimētiens,** m., tvärmått, genomskärning; jmf. **Diameter.**

**Dīmeter,** m., gr. (*dīmetros*, af *di-*, dubbelt, och *mētron*, mått), dubbelmätare, vers, som består af två fötter el. af två verstakter.

**Dimetiens,** se under **Dimension.**

**Dimīdium,** n., el. **Dimīdia pars,** f., lat. (af *dis-*, se d. o., och *mēdius*, som är i midten, mellerst), hälft, halfpart; **ūltra dimīdium,** utöfver hälften. — **Dimidiēra,** (lat. *dimidiāre*), dela i två lika delar, halfvera. — **Dimidiatiōn,** f., nylat., itudelning, halfvering.

**Diminuendo, Diminuera, Diminution,** m. fl., se **Deminuera.**

**Dimission, Dimissorium,** m. fl., se följ.

**Dimittēra,** lat. (*dimīttere*, af *dis-*, se d. o., och *mīttere*, skicka, sända), lössläppa; bortsända; aftacka; afdanka, afskeda; sända från skolan till akademien. — **Dimissiōn,** f., (lat. *dimīssio*), entledigande, afsked; lärjunges entledigande från ett läroverk, isht. för att afgå till akademien; **dimissiōnsexāmen,** m., af och inför teologiska fakulteten vid ett svenskt universitet företagen kunskapspröfning, föregående prestexamen. — **Dimissionār,** m., nylat., en, som tager afsked el. nedlägger sitt embete; äfv. godsemottagare. — **Dimissoriāle,** n., el. **Dimissoriāles** (näml. **līterae**), pl., äfv. **Dimissōrium,** n., afskedsintyg; äfv. tillåtelsebevis, t. ex. för ett brudpar att låta viga sig i en annan socken. — **Dimittēnd,** m., lärjunge vid ett läroverk, som står i begrepp att afgå till universitetet.

**Dīmity** (dīmmiti), n., eng. (af gr. *dīmitos*, tvåtrådig), ett slags kypradt engelskt bomullstyg.

**Dimōrph** och **-mōrf,** gr. (*dīmorphos*, af *di-*, dubbelt, och *morphā*, gestalt), tvågestaltad. — **Dimorfī,** f., el. **Dimorphīsmus** och **-rfīsm,** m., tvågestaltighet, tveformighet: egenskap hos en del liflösa naturkroppar att, vid alldeles lika beskaffenhet af deras blandning el. förening, dock kunna hafva ett väsendtligt olika utseende el. afvikande skapnad.

**Dimotion,** se följ.

**Dimovēra,** lat. (*dimovēre*, af *dis-*, se d. o., och *movēre*, röra), bortskaffa, aflägsna. — **Dimotiōn,** f., nylat., bortskaffande, aflägsnande.

**Dīna,** f., hebr. qvinnonamn med betyd.: den fri förklarade, den oskyldiga.

**Dinanderīe** (-nangd'rīh), n., fr. (efter belgiska staden *Dinānt*), messingsvaror, messingskärl.
**Dinār,** m., pers. (*dinâr*, af lat. *denārius*, se d. o.), persiskt guldmynt af olika värde.
**Dindymēne,** f., gr., binamn på Cybele, som hade ett tempel på berget *Dīndymus* i Mysien.
**Dīnēr** (dinēh), **Dīnē** och **Dinē,** m., fr. (af *dīnēr*, spisa middag, prov. *dinār*, *disnār*, ital. *desināre*, *disināre*, trol. af lat. sammans. *decoenāre*, jmf. *De* och *Coena*), förnämsta måltiden under dagen, i Frankrike och äfv. annorstädes intagen först fram emot aftonen; middagsmåltid, isht. stor, festlig middagsmåltid; jmf. **Déjeûné.** — **Dinēra,** intaga den förnämsta måltiden under dagen; spisa middag; deltaga i en festlig middagsmåltid.
**Dinēro,** m., pl. **-ros,** sp. (af lat *denārius*, se d. o.), litet spanskt skiljemynt = $\frac{1}{2}$ sueldo.
**Dinika,** se under **Dinos.**
**Dīnnerpills,** pl., eng. (af *dīnner*, måltid, jmf. *Dīner*, och *pill*, piller), måltidspiller, ett slags piller, som en tid mycket togos, isht. i England, för att öka matlusten el. befordra matsmältningen.
**Dīnos,** m., gr. (*dīnos*, egentl. hvirfvel), läkek. svindel. — **Dīnika,** pl., medel emot svindel; jmf. **Antidinika.**
**Dinotherium,** se **Deinoth-,** under **Deinosis.**
**Dinumerēra,** lat. (*dinumerāre*, af *dis-*, se d. o., och *numerāre*, räkna), uppräkna, räkna. — **Dinumeratiōn,** f., uppräkning.
**Dīo,** m., ital. (af lat. *dēus*, se d. o.), Gud; **per Dīo,** vid Gud!
**Dioeces, Dioecia,** m. fl., se **Diöc-.**
**Diōgenes,** m., gr. (*Diogēnäs*, af *Zeus*, genit. *Diōs*, och roten *gēnein*, föda), mansnamn med betyd.: den ifrån Zevs härstammande; isht. berömd grekisk verldsföraktare och filosof af cyniska skolan, f. 414, d. 324 f. Kr.; fig. sträng och återhållsam man, verldsföraktare; bära Diōgenes lykta (efter en berättelse, huruledes *Diogenes* en gång på det af folk uppfyllda torget i Athen gick på ljusa dagen omkring med ljus och lykta för att söka »menniskor»), med aldrig af verkligheten tillfredsställd ifver begära menniskor och ting sådana, som de borde vara.
**Dionȳsiska ēran,** f., (jmf. *Aera*), den af abboten *Dionȳsius den lille* i 6:te årh. införda tideräkning efter Kristi födelse, hvilken sednare han fastställde till år 754 efter Roms grundläggning.
**Dionȳsius Corīnthi,** lat. (med afseende på *Dionȳsius den yngre* och hans lif i Korinth, der han, sedan han förslösat sina rikedomar, slutligen skall hafva dött i armod), högmod, lättsinne leder till fall.
**Diōnysos,** m., gr. mytol., se **Bacchus.** **Dionȳsier,** pl. (*dionȳsia*, näml. *hierā*, pl.: fest, af *hierós*, helig), fester till Dionysos' ära; dryckeslag.
**Dionāa,** f., gr. *Dionāia*), binamn på Venus, efter hennes moder *Diōne*; bot. flugfälla, i Nordamerika förekommande växt med äggrunda, i kanten med styfva hår försedda, ytterst känsliga blad, hvilka vid minsta beröring, såsom då en fluga sätter sig på dem, ögonblickligen hopvikas och fånga insekten liksom i en fälla.
**Diōpter,** m., gr. (*dīoptra*, af *diā*, genom, och *ōptein*, se), sigte, springa el. hål att se något igenom; **diōpterlineāl,** m., till mätningar begagnad messingslineal, försedd med en lodrät messingsskifva i hvardera ändan, och i den ena af hvilka skifvor (okulärdiōptern) finnes en smal öppning, genom hvilken man sigtar på föremålet mot en fin tråd (ett hår), som är spänd öfver en större öppning i den andra skifvan (objektīvdiōptern). — **Dioptrīk,** f., den del af optiken, som handlar om ljusets brytning, då det går igenom ett genomskinligt ämne in uti ett annat; äfv. **Anaklastīk,** f. — **Diōptrisk,** som hör till el. har afseende på dioptriken; äfv. genomskinlig; diōptriska färger, de färger, som uppstå genom ljusets brytning.
**Diorāma,** n., gr. (af *diorān*, af *diā*, igenom, och *horān*, se), af Daguerre uppfunnen, af Gropius förbättrad rundmålning, framställande en tafla med konstgjorda ljusverkningar i morgon-, middags-, afton- och månskensbelysning, understundom äfven med figurer, som framträda och försvinna; jmf. **Panorama.**
**Diorīsmus** och **-rīsm,** m., gr. (*diorismós*, af *diorīzein*, begränsa), begränsning; förklaring, begreppsbestämning. — **Diorīstisk,** bestämmande, förklarande.
**Diorīt,** m., gr. (af *diorīzein*, begränsa, särskilja), bergart, som består af en kristallinisk, kornig, stundom skiffrig blandning af natronfältspat och hornblende.
**Diorthōsis,** f., gr. (af *diorthūn*, göra rak, af *diā*, se d. o., och *orthōs*, rak), anordning, förbättring; läkek. vrickade el. ur led vridna lemmars återförsättande i deras rätta läge; uträtande af krokiga el. sneda lemmar. — **Diorthōtisk** och **-tōt-,** som hör till el. har afseende på iledvridning el. infogning.
**Dioskūrer,** pl., gr. (af *Zeus*, genit. *Diōs*, och *kūros*, *kōros*, gosse, son, sål. egentl. Zevs' söner), tvillingbröderna Kastor och Pollux, söner af Zevs och Leda, hvilka, såsom troget förenade bröder, deltogo i forntidens mest bekanta hjeltedater; fig. oskiljaktiga vänner; astron. stjernbilden tvillingarne, den tredje i djurkretsen.
**Diostōsis** och **-stōs,** f., gr. (af *osteon*, ben), läkek. benförskjutning, bens el. leders försättande ur deras riktiga läge.
**Dipetālisk,** gr. (af *di-*, dubbelt, och *pētalon*, blad), som har tvenne blom- el. kronblad.
**Diphonī** och **-fonī,** f., gr. (af *di-*, dubbelt, och *phonā*, stämma, ljud), tonk. tvåstämmig tonsats, jmf. **Diaphonesis.** — **Diphōnium,** n., tonstycke, satt för tvenne stämmor.
**Dīphthera,** f., gr. (*diphthēra*, af *dephein*, fukta, uppmjuka), beredd djurhud; jmf. **Pergament;** bokomslag; bok, urkund. — **Diphtherītis,** f., läkek. brand i någon hud, isht. i luftstrupens slemhinna.
**Diphthōngus** och **Diftōng,** m., gr. (*diphthongos*, af *di-*, dubbelt, och *phthōngos* el. *phthongā*, ljud), dubbelljud el. tvenne till en stafvelse förenade sjelfljud, t. ex. *au* i *augusti*. — **Diftongēra,** gifva egenskapen af dubbelsjelfljud. — **Diftōngisk,** dubbelljudande.
**Diphyīter** och **Difyīt-,** pl., gr. (af *diphyäs*, dubbelartad, som har dubbel natur), förstenin-

gar af skaldjur. — **Difȳisk,** som har dubbel natur.

**Diphȳllisk** och **Difȳl-,** gr. (af *di-*, dubbelt, och *phȳllon,* blad), bot. som har tvenne blad.

**Diplasiāsmus** och **-āsm,** m., gr. (af *diplāsios,* tvåfaldig), fördubbling, isht. af ett medljud; sjukdoms tilltagande. — **Diplāsion,** n., dubbelflygel, dubbelt pianoforte med tvenne midt emot hvarandra stående klaviaturer, af hvilka hvardera har sina egna strängar.

**Dīple,** f., gr. (*diplā,* sammandr. af *diplŏā*), dubbelhake, kritiskt tecken, liknande ett liggande V, dels för att antyda falska läsarter, dels äfv. för att fästa uppmärksamheten på betänkliga ställen i en dikt och isht. i ett drama, för att dymedelst varna skådespelaren för missgrepp i framställningen.

**Dipleidoskōp,** n., gr. (af *diplŏos,* tvåfaldig, *ēidos,* bild, och *skopēin,* se), astronomiskt redskap, genom hvilket man erhåller tvenne bilder af solen, och som tjenar till bestämmande af tiden.

**Diplōm,** n., gr. (*dīploma,* egentl. dubbelt hoplagd skrift, af *diplūn,* fördubbla), urkund, bref, isht. med underskrift och sigill bekräftad urkund, hvarigenom en värdighet med åtföljande fri- och rättigheter tilldelas någon; fullmakt, utnämnings-, kallelse-, frihets-, nådebref o. s. v. — **Diplomāt,** m., en i beskickningsväsendet el. konsten att leda underhandlingar emellan stater skicklig person, statsunderhandlare, statsmedlare; sändebud vid främmande hof, jmf. **Ambassadeur;** fig. verldsklok, slugt beräknande, äfv. ränkfull man. — **Diplomatārium,** n., nylat., samling af gamla urkunder. — **Diplomatī,** f., (efter den ford. mer än nu vid underhandling emellan staterna nödvändiga kännedomen om gamla urkunder), vetenskapen om staters inbördes förhållanden och särskilta intressen, beskickningsvetenskap; konsten att underhandla mellan stater, beskickningskonst; äfv. inbegreppet af alla vid en beskickning anställda personer. — **Diplomatīk,** f., (fr. *diplomatīque*), konsten att uttyda gamla, ofta handskrifna urkunder och undersöka deras äkthet samt tiden för deras affattande; understundom äfv. = **Diplomati.** — **Diplomātiker,** m., kännare af gamla urkunder. — **Diplomātisk,** urkundlig; som tillhör el. har afseende på en beskickning el. ett sändebuds göromål; fig. slug, fin, verldsklok, listigt beräknande, äfv. ränkfull; **diplomātisk kår,** m., se **Corps diplomatique;** d i p l o m ā t i s k n o g g r a n n h e t, strängt och äfv. i det minsta iakttagen noggrannhet (liknande den, som måste iakttagas vid afskrift af urkunder el. diplomer). — **Diplomatisēra,** underhandla mellan stater; fig. behandla en sak på ett listigt och beräknande sätt.

**Diplopī,** f., gr. (af *diplŏos,* dubbel, och *ops,* genit. *opōs,* öga), läkek. dubbelseende, dubbelsyn: ögonsjukdom, under hvilken alla föremål visa sig dubbla.

**Dipnomani** och **Dipnosophist,** se **Deipno-.**

**Dipodī,** f., gr. (af *di-*, dubbelt, och *pus,* genit. *podōs,* fot), versk. dubbelfot, sammansättning af två versfötter; äfv. läsning af vers efter två fötter. — **Dipōdisk,** dubbelfotad, i el. efter dubbelfötter.

**Dīpsacus,** m., gr. (*dīpsakos,* af *dīpsa,* törst), läkek. törstsjukdom; bot. kardtistel, växt, hvars blommor åtskiljas ifrån hvarandra genom långa, styfva, upprättstående, krokuddiga fjäll. — **Dipsōdisk,** äfv. **Dipsētisk,** törstig; som åstadkommer törst. — **Dipsomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), omåttligt begär efter starka drycker; fyllerigalenskap.

**Dīptera,** pl., gr. (af *di-*, dubbelt, och *pterōn,* vinge), insekter med tvenne hinnaktiga vingar: tvåvingar. — **Dīpterologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), läran om tvåvingarne. — **Dīpteros,** m., byggn.k. med en dubbel rad af suler omgifvet tempel. — **Dipterȳgisk,** tvåvingad.

**Diptōton,** n., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Ptosis*), språkv. ord, som endast har två böjningsformer.

**Dīptychon,** n., pl. **dīptycha,** gr. (af *dīptychos,* dubbelt hopvikt), dubbeltafla, dubbel skriftafla hos de gamla, bestående af tvenne med vax öfverdragna blad el. skifvor; kyrklig förteckning öfver döpta, döda o. s. v., kyrkobok.

**Dipyrēnisk,** gr. (af *di-*, dubbelt, och *pyrēn,* kärna), som har dubbel kärna.

**Dipyrrhīchius,** m., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Pyrrhichius*), dubbel p y r r h i c h i u s, versfot, bestående af fyra korta stafvelser: ◡ ◡ ◡ ◡; jmf. **Proceleusmaticus.**

**Diradiatiōn,** f., nylat. (af *diradiāre,* af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Radius*), strålarnes utbredning åt olika håll.

**Dīrae** (-räh) och **Dīrer,** pl., lat., egentl. de förskräckliga, hos skalderna förekommande benämning på f u r i e r n a.

**Dīre** (dihr'), m., fr., utsaga, berättelse; påstående, förklaring; mening; **au dīre de tout le mōnde** (åh - dö tuh lö mångd'), enligt det allmänna påståendet, enligt allas mening, efter hvad alla säga.

**Direct, Directe, Directeur, Directorium,** m. fl., se under **Dirigera.**

**Diremtion,** se under **Dirimera.**

**Direptiōn,** f., lat. (*dirēptio,* af *dirīpere,* plundra), plundring, rof.

**Direr,** se **Dirae.**

**Dirigēra** (uttalas stundom, i enl. med fr., dirisjēra), lat. (*dirīgere,* af *dis-*, se d. o., och *rēgere,* rikta, leda, styra, jmf. vidare *Regera*), gifva en viss riktning; leda, anföra; styra, förestå; hafva uppsigt öfver. — **Dirēct** och **-rēkt,** (lat. *dirēctus*), som går i rak riktning, rät, rak; som icke göres el. sker genom omvägar, utan rätt fram; omedelbar, )( **Indirect;** d i r ē k t s k a t t, omedelbar afgift, såsom förmögenhetsskatt o. s. v., som erlägges af hvarje skattskyldig; d i r ē k t t a l el. a n f ö r a n d e, tal el. anförande, som återgifves efter orden, sådant det af den talande hållits el. fällts, äfv. **Orātio dirēcta,** lat., f.; — **dirēcte** och **dirēkt,** adv., rakt fram, i rak riktning; utan omväg; utan omsvep, rätt fram, omedelbart; — **per dirēctum,** på raka vägen, rätt fram. — **Direktiōn,** f., riktning, kosa, led; styrelse, förvaltning, ledning, uppsigt; inbegreppet af samtliga ledamöter i en styrelse el. förvaltning. — **Direktīvnōrm,** m., (jmf. *Norm*), föreskrift, huruledes man skall förhålla sig. — **Dirēctor** och **-rēktor,** nylat., el. **Directēūr** och **Direktōr,** fr., m., styresman, le-

dare, föreståndare; **dirēctor mūsices**, lat., musikanförare; **directēūr de consciēnce**, (- dö kångschiängs'), fr., skriftefader. — **Direktorāt**, n., en styresmans embete, värdighet el. bostad. — **Directōrium**, n., ledning af en angelägenhet; utskott af personer, åt hvilket ledningen af en sak uppdrages; isht. benämning på den högsta myndigheten under första franska revolutionen, som, sedan skräckväldet blifvit störtadt, insattes genom författningen af 1795, och som 1799 upphäfdes af Napoleon; **directōrium divīni offīcii**, i katolska kyrkan: kyrkokalendern med anordningen af festdagarne o. s. v. — **Direktoriāl**, hvad som hör till, har afseende på el. härrör ifrån direktor, direktör el. directorium. — **Directrīce** och **Direktrīs**, f., fr., föreståndarska, ledarinna. — **Dirēctrix**, f., nylat., mat. den linie, utefter hvilken en annan tänkes glidande under sitt frambringande af en yta el. en kropp; riktningslinie vid krokiga linier. — **Dīrigens**, n., pl. **dirigēntia**, läkek. medel, som skall leda verkan till sjukdomens säte. — **Dirigēnt**, m., en, som leder förhandlingarna i en församling; jmf. vidare **Director**. — **Dirītta**, f., ital., tonk. tonskala; **ālla dirītta**, efter tonskalan, gradvis ifrån en ton till en annan. — **A dirittūra** el. **A drittūra**, ital., köpm.t. raka vägen, omedelbart, utan omlastning.

**Dirimēra**, lat. (*dirīmere*, taga i sär, af *dis-*, se d. o., och *īmere*, för *ēmere*, taga), skilja; bilägga, förlika. — **Dirimēntier**, pl., lat. **dirimēntia**, lagf. äktenskapshinder, genom hvilka ett dem till trots ingånget äktenskap göres ogiltigt. — **Diremtiōn**, f., afsöndring, afskiljande, upphäfvande.

**Diritta, Dirittura**, se under **Dirigera**.

**Dirk** (dörk), m., eng., ett slags dolk, som bäres af högskottarne; sjöt. tåg, som begagnas till att upphissa nedra ändan af en bom.

**Diruēra**, lat. (*dirūere*, af *dis-*, se d. o., och *rūere*, störta), krossa, förstöra. — **Dirutiōn**, f., (lat. *dirūtio*), förstörelse.

**Dirution**, se föreg.

**Dis**, m., lat., egentl. den rike: mytol. = **Pluto**.

**Dis-** el. **Di- (1)**, gr., i sammansättningar ofta förekommande biord med betyd.: dubbelt, två gånger, tu-.

**Dis-** el. **Di- (2)**, framför ett f: **Dif-**, lat. förstafvelse med betyd.: från hvarandra, i sär, åt olika håll; uttrycker äfv. i många sammansättningar motsatsen af stamordets begrepp.

**Dīsa**, f., fornnord. (af *dis*, gudinna, skyddsgudinna), qvinnonamn med betyd.: den gudomliga, skyddsgudinnan.

**Disaccordēra** och **-ackord-**, ital. (*disaccordāre*, jmf. *Accord*), icke öfverensstämma.

**Disaffectiōn** och **-fektiōn**, f., nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Affection*), missgunst, motvilja, vedervilja.

**Disāgio** (-ädjå), n., ital. (jmf. *Agio*), köpm.t. förlust på klingande mynt och papperspenningar, hvilkas pris står lägre än deras namnvärde.

**Disapprobēra**, ital. (*disapprovāre*, af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Approbera*), ogilla, icke godkänna. — **Disapprobatiōn**, f., ogillande.

**Disbōrso**, n., ital., egentl. penningars uttagande ur börsen; förskott.

**Discalceāter**, pl., lat. (af *dis-*, se d. o., och *cālceus*, sko), barfotamunkar.

**Discalēra** och **Diskal-**, fr. (*discalēr*, jmf. *Calera*), aftaga, blifva lättare. — **Diskalēring**, f., aftagande, förminskning, isht. i vigt.

**Discānt** och **Disk-**, m., m.lat. (*discantus*, af *dis-*, se d. o., och *cāntus*, sång, af *cānere*, sjunga), ursprungl. den falska el. konstlade höga stämman, jmf. **Falsett**; den högsta af de fyra hufvudstämmorna: högsta afdelningen i vårt tonsystem; den högre barn- el. qvinnorösten, jmf. **Sopran**; i pianomusik: det parti, som är skrifvet för högra handen; d i s k ä n t - s l ū t, den kadensformel, som en diskantstämma, i tondiktningar tillhörande den stränga stilen, vid ett fullkomligt tonslut har att iakttaga. — **Diskānta**, sjunga el. spela diskanten. — **Diskantīst**, m. och f., en, som spelar el. sjunger diskanten.

**Discedēra**, lat. (*discēdere*, af *dis-*, se d. o., och *cēdere*, vika), gå i sär, skiljas åt; afvika. — **Discēss**, m., (lat. *discēssus*), aftåg, afsked. — **Discessiōn**, f., skilsmessa, bortgång, aftåg; äfv. omröstning genom de röstandes fördelning i grupper.

**Disceptēra**, lat. (*disceptāre*, af *dis-*, se d. o., och *captāre*, åtrå, begära), tvista, undersöka, afhandla. — **Disceptatiōn**, f., tvist om hvilkensomhelst tvifvel underkastad, oafgjord sak; undersökning. — **Disceptātor**, m., skiljedomare.

**Discernēra**, lat. (*discērnere*, af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Cernera*), afsöndra, särskilja, bedöma; äfven blifva varse. — **Discernemēnt** (dissärn'māng), n., fr., urskilning; urskilningsförmåga, omdömeskraft. — **Discernībel**, (nylat. *discernībilis*), som kan särskiljas el. bedömas; märklig. — **Discernibilitēt**, f., skiljbarhet, märklighet.

**Discess, Discession**, se under **Discedera**.

**Discīpel**, m. och f., pl. **discīplar**, lat. **discīpulus**, m., pl. **-puli**, (af *discere*, lära), lärjunge, lärling. — **Disciplīn**, lat. **disciplīna**, f., den del af uppfostran, som består i ledningen och inskränkningen af dåliga böjelser och begär, hvarvid tvång isht. måste användas; tukt, ordning, som bör handhafvas i ett visst stånd el. yrke, skoltukt, manstukt, krigstukt; i kloster: gissling; lära, vetenskap, konst; **disciplīna arcāna** el. **disc. arcāni**, hemlig lära, isht. i religionssaker, lärdomar och bruk, som ännu måste hemlighållas för de oinvigde; **disc. ecclesiāstica**, kyrkotukt; **disc. flagēlli**, gissling, hudflängning. **Disciplinābel**, som låter upptukta och uppfostra sig; emottaglig för tukt och bildning, lärvillig. — **Disciplinārisk**, som angår el. har afseende på tukt och ordning. — **Disciplinärstrāff**, straff, som af förmän bestämmas för underordnads öfverträdelse af tukt och ordning. — **Disciplinēra**, vänja vid tukt och ordning; isht. införa krigstukt i en här.

**Disciter**, se under **Discus**.

**Disclamēra** och **Diskl-**, nylat. (af *dis-*, se d. o., och *clamare*, ropa), förneka, icke erkänna. — **Disklamatiōn**, f., förnekande.

**Dīscolor**, lat. (af *dis-*, se d. o., och *cōlor*, färg), brokig, olika färgad. — **Discolorēra** och **Diskol-**, beröfva färgen; skifta färg. — **Dis-**

**koloratiōn**, f., beröfvande af färgen; färgskiftning.

**Discont, Discontabel, Discontant,** se följ.

**Discontēra** och **Diskont-**, (af ital. *cōnto*, räkning), lemna lån emot afdrag, förskottsvis, af räntan till förfallotiden; inlösa vexlar el. andra kreditpapper emot afdrag i förskott af en viss ränta. — **Diskontābel,** som låter diskontera sig; utställd på ett så ansedt handelshus el. så godkänd person, att tvifvel ej finnes om ordentlig inlösen. — **Diskontānt,** m., den, som diskonterar. — **Discōnto** och **Diskōnt,** m., (fr. *décōmpte, escōmpte*, af nylat. *discōmputus*), afdrag, afräkning af vissa procent, isht. vid inlösen före förfallotiden af en vexel el. revers; hos oss äfv. inrättning, der penningar erhållas till låns emot vissa procents ränta, som på förhand afdrages; **diskōntreversāl,** n., den vid diskontlåns erhållande aflemnade skuldförbindelse. — **Diskontōr,** m., se ofvan: **Diskontant.**

**Discontinuitēt** och **Diskont-**, f., nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Continuitet*), brist på förbindelse el. sammanhang; afbrott. — **Diskontinuērlig,** osammanhängande, afbruten.

**Disconvenēra** och **Diskonv-**, lat. (*disconvenīre*, af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Convenera*), icke öfverensstämma, ej passa, stå i missförhållande; icke medgifva, förneka; äfv. icke anstå, vara obeqväm el. oläglig; vara af annan mening. — **Diskonveniēns,** nylat., el. **Disconvenānce** (disskångvönängs'), och **Diskonvenāns,** fr., f., brist på öfverensstämmelse, missförhållande; olikhet; olämplighet.

**Discordēra** och **Diskord-**, lat. (*discordāre*, af *dīscors*, oenig, och detta af *dis-*, se d. o., och *cor*, genit. *cōrdis*, hjerta, sinnelag), ej stämma tillsammans; afvika från rätta tonen, missljuda, ej stämma öfverens, vara oense. — **Diskordāns,** fr. **discordānce** (disskårdängs'), f., missljud, missklang; oenighet, misshällighet. — **Diskordānt,** icke stämmande, missljudande, förstämd, falsk; oenig. — **Discōrdia,** f., oenighet, tvedrägt; mytol. tvedrägtens gudinna, )( **Concordia,** jmf. **Eris.**

**Discourera, Discours,** se **Discurrera.**

**Discredīt** och **Diskr-**, m., nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Credit*), bristande förtroende, brist på kredit; dåligt rykte, vanfräjd. — **Diskreditēra,** (fr. *discréditēr*), beröfva förtroende el. aktning, bringa i vanrykte.

**Discrepēra** och **Diskr-**, lat. (*discrepāre*, af *dis-*, se d. o., och *crepāre*, knarra, prassla, skalla), vara olika, ej öfverensstämma, afvika. — **Diskrepāns,** f., (lat. *discrepāntia*), olikhet, brist på öfverensstämmelse, afvikelse; misshällighet. — **Diskrepānt,** afvikande, olika; motstridande.

**Discrēt** och **Diskrēt,** äfv. **-skrett,** lat. (*discretus*, af *discērnere*, skilja, urskilja), egentl. afsöndrad; betänksam, varsam i ord och handling; förståndig, klok; förtrogen; tystlåten; grannlaga; d i s k r ē t a  s t o r h e t e r, mat. storheter, hvilkas delar äro afsöndrade från hvarandra och blott sammanfattas i tanken. — **Diskretiōn,** f., nylat., fr. **discrétiōn** (disskrehsiäng), betänksamhet, försigtighet, varsamhet i ord och handling; urskilning, klokhet; tystlåtenhet, tillbakadragenhet; grannlagenhet; godtycke, godtfinnande; äfv. skänk, gåfva af erkänsla för någon bevisad tjenst, jmf. **Douceur;** d i s k r e t i ō n s å l d e r, ålder, då man har rätt att sjelf välja sin trosbekännelse; d i s k r e t i ō n s å r, myndighetsår; g i f v a  s i g  p å  d i s k r e t i ō n, gifva sig på nåd och onåd; **à discrétiōn,** efter godtfinnande, efter godtycke, på nåd och onåd. — **Diskretionār,** som är öfverlemnad till någons, isht. domares, godtfinnande. — **Discrēto** el. **Con discreziōne,** ital., tonk. försigtigt, med urskilning, med hänsyn till hufvudstämman och efter tonsättarens mening. — **Discretōrium,** n., i kloster: förening af munkar, som biträda vid styrelsen och uppsigten.

**Discrīmen,** n., lat. (sammandr. af *discērnimen*, af *discērnere*, jmf. *Discernera*), något åtskiljande, mellanrum; skilnad, olikhet; högsta fara, jmf. **Krisis.** — **Discriminēra** och **Diskr-**, (lat. *discrimināre*), skilja, söndra, särskilja. — **Diskriminatiōn,** f., nylat., söndring, skilnad.

**Discruciēra** och **Diskr-**, lat. (*discruciāre*, af *dis-*, se d. o., och *cruciāre*, korsfästa, pina, af *crux*, genit. *crūcis*, kors), grymt pläga.

**Disculpēra** och **Diskulp-**, nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., och *cūlpa*, skuld), urskulda, rättfärdiga. — **Diskulpatiōn,** f., urskuldande, rättfärdigande.

**Discurrēra** och **Diskur-**, lat. (*discūrrere*, af *dis-*, se d. o., och *cūrrere*, löpa, sål. egentl. löpa i sär, springa hit och dit), understundom äfv. **Discourēra** (diskuhr-), fr. (*discourīr*), tala hit och dit, samtala, muntligen underhålla sig med andra. — **Diskūrs,** m., (lat. *discūrsus*), fr. **discōūrs** (diskūhr), samtal, samspråk, ordbyte; prat; tal, föreläsning, föredrag. — **Diskursīv** och **-sīvisk,** som sker samtalsvis, under samtal, i förbigående; — **discursīve,** adv., samtalsvis, under samtal; i förbigående.

**Dīscus,** lat., el. **Dīskos,** gr., m., kastskifva, rund skifva af sten el. metall, som vid de gamles kämpaspel begagnades till kastning: sol- el. månskifva; tallrik, isht., i katolska kyrkan, den till kalken hörande tallrik, hvarpå h o s t i a n ligger, jmf. **Paten;** bot. blomkorgens midt, der de rörformiga blommorna sitta, hos de växter, som hafva strålblomstrig blomkorg: disk. — **Discīter,** pl., ett slags förstenade platta musselskal.

**Discussion, Discussiv,** se följ.

**Discutēra** och **Diskut-**, lat. (*discūtere*, egentl. slå i sär, sönderdela, af *dis-*, se d. o., och *quătere*, skaka, slå, stöta), noga undersöka, utveckla, samtalsvis afhandla och öfverväga, betrakta en sak ifrån alla sidor och anföra hvad som kan sägas för och emot. — **Diskussiōn,** f., undersökning, utveckling, noggrant öfvervägande; muntlig förhandling af el. meningsutbyte öfver ett omtvistadt föremål; ordbyte, ordstrid, ordvexling; läkek. fördelning. — **Diskussīv,** utvecklande, undersökande; fördelande. — **Discutiēntia,** pl., läkek. fördelande medel.

**Disdiāklasis,** f., gr. (af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Diaklasis*), dubbel brytning, dubbel strålbrytning.

**Disdiapāson**, n., gr. (af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Diapason*), tonk. intervall af två oktaver, dubbeloktav.

**Disērt**, lat. (*disērtus*, af *dissērere*, egentl. sätta i sär), behörigen utvecklad, ordnad, tydlig, klar; behörigen utvecklande, vältalig.

**Disētte** (disätt'), f., fr. (af lat. *desecāre*, afskära), brist, isht. på lifsmedel, fattigdom; hungersnöd.

**Diseūr** (disöhr), m., fr. (af *dire*, säga), en, som säger el. förtäljer, berättare; **diseūr de bons mots** (- dö bång möh), qvickhetsjägare; **dis. de nouvēlles** (- - nuhväll'), nyhetskrämare, sqvallerhaus; **dis. de riēns** (- - riäng), obetydlig pratmakare, sladderhans.

**Disfaveur**, se **Défaveur**.

**Disfigurātiōn**, f., nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Figur*), vanskapnad, missbildning, lyte.

**Disgrâce** (-grähs'), f., fr. (af nekande förstafvelsen *dis*, jmf. vidare *Grâce*), ogunst, onåd; äfv. motgång, olycka. — **Disgraciēra**, undandraga sin nåd el. välvilja; — **disgraciērad**, fallen i onåd. — **Disgraciōs**, oangenäm, obehaglig, vedervärdig, vidrig.

**Disgregēra**, nylat. (*disgregāre*, af lat. *dis-*, se d. o., och *grex*, genit. *grēgis*, hjord), afsöndra från hjorden; kringsprida. — **Disgregatiōn**, f., spridning, isht. ljusstrålarnes.

**Disgūsto**, m., ital. (af nekande förstafv. *dis*, jmf. vidare *Gustus*), äckel, vedervilja; misshag, förtretlighet; jmf. **Dégoût**. — **Disgustēra**, (ital. *disgustāre*), misshaga, vara motbjudande; gifva afsmak för, afskräcka; förnärma, stöta för hufvudet.

**Disharmonī**, f., lat.-gr. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Harmoni*), tonk. missljud, orsakadt af flera samljudande toner, som icke samstämma; brist på öfverensstämmelse, oenighet, tvedrägt. — **Disharmoniēra**, icke samstämma, missljuda; vara oense. — **Disharmōnisk**, missljudande, falsk; oense.

**Disinvōlto**, ital., tonk. otvunget, med ädel frihet.

**Disjēct** och **-jēkt**, lat. (*disjēctus*, af *disjīcere*, kasta i sär), kringspridd, kastad hit och dit.

**Disjungēra**, lat. (*disjūngere*, lösa, af *dis-*, se d. o., och *jūngere*, förena), bringa i sär, skilja, söndra; göra oense. — **Disjūnct** och **-jūnkt**, ej förbunden, åtskild. — **Disjūnctim**, lat., adv. enskilt; hvar för sig. — **Disjunktiōn**, f., (lat. *disjūnctio*), särskiljande, afsöndring; motsättning. — **Disjunktīv**, afsöndrande, åtskiljande; oförenlig; ömsesidigt uteslutande; **disjunktīva konjunktiōner**, pl., hvarandra ömsesidigt uteslutande bindeord; **disjunktīvt omdöme**, omdöme, hvaruti motsatta begrepp äro förbundna genom *antingen* — *eller*.

**Diskalera**, **Diskant**, **Disklamera**, **Diskolorera**, **Diskont**, m. fl., se **Disc-**.

**Diskos**, gr., se **Discus**. — **Diskobolī**, (gr. *bāllein*, kasta), skifkastning. — **Diskōbolos**, m., skifkastare; isht. benämning på tvenne grekiska bildstoder i Vatikanen. — **Diskoīdisk**, (gr. *eīdos*, bild), skif- el. tallrikformig.

**Diskredit**, **Diskret**, **Diskriminera**, **Diskurrera**, **Diskutera**, m. fl., se **Disc-**.

**Dislocēra**, nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Locera*), förflytta, förlägga, försätta till ett annat ställe; vricka, draga ur led, försträcka. — **Dislocatiōn** och **-lokat-**, f., flyttning, förflyttande till annat ställe, truppers förläggande på spridda ställen; vrickning, urledvridning, försträckning.

**Dismembrēra**, nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., och *mēmbrum*, lem), stycka; skilja, dela. — **Dismembratiōn**, f., styckning; delning.

**Dispāche**, f., och **Dispāsch**, m., fr., sp. **despācho** (däspäscho), ital. **dispāccio** (dispättjä), uträkning på beloppet af den skada, som åkommit mot sjöfara försäkrad egendom, äfvensom fördelningen deraf emellan fartygetsägare och en hvar af de särskilta lastägarne. — **Dispaschēra**, beräkna och fördela liden sjöskada. — **Dispacheūr** och **Dispaschōr**, m., fr., en, som verkställer sådan uträkning och fördelning, som ofvan omnämts.

**Dispandēra**, lat. (*dispāndere*, af *dis-*, se d. o., och *pāndere*, utsträcka), utsträcka, utbreda. — **Dispansiōn**, f., utsträckning.

**Dispansion**, se föreg.

**Disparāt**, lat. (af *disparāre*, skilja), egentl. frånskild; olikartad, oförenlig, motstridande, motsatt; orimlig; **disparāta begrepp**, begrepp, hvilka icke kunna underordnas under något gemensamt allmänt begrepp.

**Disparitēt**, f., nylat. (af lat. *dīspar*, olika), olikhet, skiljaktighet.

**Dispasch**, m. fl., se **Dispache**.

**Dispathī** och **-patī**, f., lat.-gr. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Pathos*), skiljaktighet el. olikstämmighet i sinnelag, känslor och handlingssätt.

**Dispendiōs**, lat. (*dispendiōsus*, af *dispēndium*, kostnad), dyrbar, förenad med stora kostnader, penningödande.

**Dispens**, **Dispensabel**, **Dispensation**, m. fl., se följ.

**Dispensēra**, lat. (*dispensāre*, af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Pensum*), utdela; i apoteken: tillreda och utdela läkemedel; frikalla, fritaga från en förpligtelse, bevilja eftergift el. undantag, efterskänka. — **Dispēns** (dispängs och -spänns), m., fr. **dispēnse** (dispängs'), f., utdelning; eftergift, frikallelse i ett särskilt fall ifrån en skyldighet el. föreskrift, från ett vilkor för en saks ernående; tillåtelse till något eljest förbjudet. — **Dispensābel**, som kan erhållas tillåtelse till, som kan efterskänkas. — **Dispēnsary** (dispänseri), n., eng., anstalt, hvarest fattiga utan betalning erhålla läkemedel. — **Dispensatiōn**, f., (lat. *dispensātio*), utdelning; läkemedels tillredning och utdelning; meddelande af frikallelse, eftergifvande af en laglig bestämmelse för något visst fall. — **Dispensātor**, m., en, som fritager ifrån en pligt el. skyldighet; förvaltare, skaffare, isht. i kloster. — **Dispensatōrium**, n., nylat., föreskrift för apotekare angående läkemedels tillredning; jmf. **Pharmakopé**.

**Dispergēra**, lat. (*dispērgere*, af *dis-*, se d. o., och *spārgere*, strö), kringströ, förströ; förskingra, förslösa. — **Dispersiōn**, f., nylat., spridning; förskingring; opt. strålbrytning, ljusets återstudsning, brytning el. färgspridning.

**Dispermātisk**, gr. (af *di-*, dubbelt, och *spērma*, frö), som har tvenne frön el. groddkorn.

**Dispersion**, se under **Dispergera**.

**Displantēra**, nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Plantera*), omplantera, omsätta, förflytta

träd el. växter. — **Displantatiōn,** f., omplantering, omsättning.

**Displicēra,** lat. (*displicēre,* af *dis-,* se d. o., och *placēre,* behaga), misshaga. — **Displicēns,** f., misshag.

**Dispondēus** och **-spondē,** m., gr. (af *di-,* dubbelt, jmf. vidare *Spondeus*), versfot, bestående af en dubbel spondé och således innehållande fyra långa stafvelser: — — — —.

**Disponēra,** lat. (*dispōnere,* af *dis-,* se d. o., och *pōnere,* sätta, ställa), egentl. sätta el. ställa i sär; ordna, anordna, inrätta, indela; förordna om; förfoga öfver, förvalta; öfvertala, förmå, beveka; **disponērad,** hågad, böjd, benägen för något, stämd till sinnes, vid lynne. — **Disponēnda** el. **-nēnder,** pl., ting, som ställas el. äro till någons förfogande; isht. bokh.t. till försäljning emottagna, men ej afsatta böcker, som derföre ställas till ägarens förfogande. — **Disponēnt,** m., anordnare; förvaltare, den som äger att förordna el. bestyra om något. — **Disponībel,** som man kan förfoga öfver, som kan el. får användas, förfogbar. — **Disponibilitēt,** f., egenskapen att kunna disponeras, användbarhet, förfogbarhet. — **Dispositiōn,** f., (lat. *dispositio*), anordning; förfogande; rätt att förfoga, att anordna; utkast; plan (till ett krigsföretag); anlag, fallenhet, isht. för sjukdom; befinnande, beskaffenhet, tillstånd; sinnesstämning, lynne; tonk. sammansättningen af ett orgelverks stämmor jemte uppgift på deras storlek och beskaffenhet. — **Dispositīv,** bestämmande; innehållande en föreskrift el. anordning; läkek. förberedande.

**Disposition, Dispositiv,** se föreg.

**Disposs-,** se **Deposs-.**

**Disproportiōn,** f., nylat. (af lat. *dis-,* se d. o., jmf. vidare *Proportion*), missförhållande, olikhet, oförhållningsmessighet. — **Disproportionāl** el. **-tionērad,** hvars delar icke stå i ett riktigt förhållande till hvarandra, oförhållningsmessig. — **Disproportionalitēt,** f., oförhållningsmessighet.

**Dispunction,** se följ.

**Dispungēra,** lat. (*dispūngere,* af *dis-,* se d. o., och *pūngere,* sticka), noggrant, punkt för punkt genomgå. — **Dispunctiōn** och **-punkt-,** f., (lat. *dispūnctio*), noggrant genomgående el. genomseende.

**Disput,** se **Dispute,** under följ.

**Disputēra,** lat. (*disputāre,* af *dis-,* se d. o., och *putāre,* anse), ordvexla, tvista; samtalsvis och ofta offentligt granska riktigheten af vissa uppgifna satser el. af en vetenskaplig afhandling. — **Disputābel,** stridig, som kan blifva föremål för tvist. — **Disputatiōn,** f., lat. **disputātio,** lärd strid, vetenskapligt meningsutbyte, isht. som sker offentligen och med en viss högtidlighet; äfv. vetenskaplig afhandling, som lägges till grund vid en högtidlig lärd strid; **disputātio pro grādu,** vetenskaplig afhandling, lärd stridsskrift till förvärfvande af akademisk lärdomsgrad; **disp. pro lōco,** vetenskaplig afhandling, lärd stridsskrift till erhållande af ett lärareembete vid ett universitet. — **Disputātor** el. **Disputānt,** m., lärd ordkämpe. — **Disputatōrium,** n., pl. **-tōria,** lärd stridsöfning, anvisning till lärda stridsöfningar. — **Dīsputax,** stridslysten, grälsjuk; **disputax animal,** se under **Animal.** — **Dispūte,** f., och **Dispȳt,** m., fr., ordvexling, ordstrid, tvist, käbbel.

**Dispyt,** se **Dispute,** under föreg.

**Disqvalificēra,** barb.lat. (af lat. *dis-,* se d. o., jmf. vidare *Qualificera*), göra olämplig el. oduglig. — **Disqvalificatiōn** och **-fikat-,** f., olämplighet, oduglighet.

**Disqvirēra,** lat. (*disquīrere,* af *dis-,* se d. o., och *quāerere,* söka, noga undersöka, uppmärksamt granska, utforska. — **Disqvisitiōn,** f., (lat. *disquisītio*), noggrann undersökning, lärd granskning.

**Disqvisition,** se föreg.

**Disrecommendēra** och **-rekom-,** lat.-fr. (af lat. *dis-,* se d. o., jmf. vidare *Recommendera*), illa anbefalla, tala illa om. — **Disrekommendatiōn,** f., dåligt förord.

**Disrefōrm,** m., lat.-fr. (af lat. *dis-,* se d. o., jmf. vidare *Reformera*), misslyckad förbättring, förändring till ett sämre.

**Disrenommēra,** lat.-fr. (af lat. *dis-,* se d. o., jmf. vidare *Renommera*), bringa i dåligt rykte. — **Disrenommēe,** f., och **-nommē,** n., vanrykte, vanfräjd, äfv. **Disreputatiōn,** f., (jmf. *Reputation*).

**Diss,** n., tonk. namnet på den med ett kors företecknade noten *d;* **dīss-mōll,** n., den tonart, som företecknas med sex ♯ och hvars första ton är diss.

**Dissecēra** och **Dissek-,** lat. (*dissecāre,* af *dis-,* se d. o., och *secāre,* skära), sönderskära, sönderstycka; sönderdela organiska kroppar, isht. lik, för att lära känna deras inre byggnad. jmf. **Anatomisera** och **Obducera.** — **Dissektiōn,** äfv., ehuru mindre rikt., **Dissekatiōn,** f., sönderdelning el. sönderskärning af organiska kroppar, isht. lik, till vetenskapligt ändamål. — **Dissēktor,** m., den, som till vetenskapligt ändamål sönderskär el. sönderdelar organiska kroppar, isht. lik.

**Disseminēra,** lat. (*disseminăre,* af *dis-,* se d. o., och *semināre,* så, af *sēmen,* genit. *sēminis,* frö), utså, utströ; kringsprida (rykten); isht. utbreda falska läror. — **Disseminatiōn,** f., såning; kringspridande; utbredande.

**Dissens, Dissension, Dissensus,** se följ.

**Dissentēra,** lat. (*dissentīre,* af *dis-,* se d. o., och *sentīre,* känna), vara af annan mening, hysa olika tänkesätt, tänka annorlunda. — **Dissensiōn,** f., (lat. *dissēnsio*), **Dissēnsus** och **Dissēns,** m., meningsskiljaktighet, meningsstrid; motsägelse; oenighet, tvist. — **Dissēnter,** m., pl. **dissēnters,** eng., egentl. olika tänkande, benämning på de engelska protestanter, som icke bekänna sig till den herrskande biskopliga kyrkan; äfv. **Independenter, Nonconformister, Presbyterianer.** — **Dissentimēnt** (dissangtimäng), n., fr., afvikande el. motsatt mening el. tänkesätt.

**Dissepimēntum** el. **Dissēptum,** n., lat. (af *dissepīre,* afskilja, inhägna), skiljevägg, mellanvägg; jmf. äfv. **Diaphragma.**

**Disserēra** och **Dissertēra,** lat. (*dissērere* och *dissertāre*), på ett lärdt sätt tala om el. afhandla något. — **Dissertatiōn,** f., lat. **dissertātio,** lärd, vetenskapligt undersökande afhandling el. stridsskrift; jmf. **Disputation.** — **Dissertātor,** m., författare till en lärd

afhandling el. vetenskaplig stridsskrift; smaklös berättare, som talar sirligt och konstladt, äfv. **Dissertateūr** (-tatöhr), m., fr.

**Dissidēra,** lat. (*dissidēre,* egentl. sitta åtskils, af *dis-*, se d. o., och *sedēre,* sitta), hylla olika åsigter, vara af olika mening, tänka olika. — **Dissidēns,** f., split, oenighet; isht. meningsskiljaktighet i trosfrågor. — **Dissidēnter,** pl., olika tänkande, afvikande i afseende på trosbekännelsen; särskilt i Polen: benämning på de trossamfund, som icke bekänna sig till den herrskande katolska kyrkan. — **Dissīdium,** n., oenighet, meningsskiljaktighet.

**Dissimilaritet, Dissimilation,** se följ.

**Dissimilār,** fr. (*dissimilāire,* jmf. lat. *Dis* och *Similis*), olika, olikartad. — **Dissimilaritēt,** f., olikhet. — **Dissimilatiōn,** f., nylat., förvandling utaf det ena af två lika medljud till ett annat olika, isht. en aspiratas förvandling till sin motsvarande tenuis, t. ex. *Bac-chus* i st. f. *Bach-chus, Sap-pho* i st. f. *Saph-pho;* jmf. **Assimilation.**

**Dissimulēra,** lat. (*dissimulāre,* af *dis-*, se d. o., och *simulāre,* låtsa), dölja, förtiga; ej låta märka; förställa sig. — **Dissimulatiōn,** f., fördöljande; förställning, hyckleri. — **Dissimulātor,** m., hemlighetsmakare; hycklare.

**Dissipēra,** lat. (*dissipāre* och *dissupāre,* af *dis-*, se d. o., och g.lat. *sipāre, supāre,* kasta), kringströ, förskingra; förslösa, göra öfver med; **dissipērad,** förströdd; tankspridd. — **Dissipābel,** som låter förskingra sig. — **Dissipatiōn,** f., förskingring, förslösande, slöseri; tankspriddhet; bortdunstning. — **Dissipātor,** m., nylat., förslösare; äfv. **Dissipateūr** (-töhr), m., fr.

**Dissociēra,** lat. (*dissociāre,* af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Socius*), skilja, söndra; upplösa en förbindelse. — **Dissociābel,** osällskaplig; oförenlig. — **Dissociabilitēt,** f., nylat., osällskaplighet, oförenlighet. — **Dissociatiōn,** f., lat., upplösning, isht. ett sällskaps.

**Dissolubel, Dissolut,** m. fl., se följ.

**Dissolvēra,** lat. (*dissōlvere,* af *dis-*, se d. o., och *sōlvere,* lösa), upplösa, smälta, åtskilja, fördela; skingra; — **dissōlve** el. **dissolvātur,** ofta förkort. **dissolv.,** (på recepter): upplös! det skall upplösas; — **dissolvēntia,** pl., läkek. upplösande, uppmjukande el. fördelande medel. — **Dissolūbel,** (lat. *dissolūbilis*), som kan upplösas el. smältas, upplöslig, smältbar. — **Dissolubilitēt,** f., upplöslighet, smältbarhet. — **Dissolūt,** (lat. *dissolūtus*), upplöst; tygellös, utsväfvande, liderlig, vild. — **Dissolutiōn,** f., upplösning, åtskiljande; tygellöshet, liderlighet, utsväfning. — **Dissolutīv,** upplösande. — **Dissōlving views** (- vjuhs), pl., eng., vexelbilder, dimbilder, taflor, som upplösa sig och åter ersättas, hvarvid en bild obemärkt öfvergår i en annan.

**Dissonēra,** lat. (*dissonāre,* af *dis-*, se d. o., och *sonāre,* ljuda), missljuda, icke samstämma, ljuda falskt; **dissonērande ackōrd,** n., hvarje af dissonerande intervaller sammansatt ackord. — **Dissonāns** (ofta -sonängs), f., tonk. förhållandet emellan tvenne el. flera toner, hvilkas samklang uppväcker en känsla af oro el. af längtan efter något följande tillfredsställande; missljud; )( **Consonans;** fig. misshällighet, oenighet.

**Dissvadēra,** lat. (*dissuadēre,* af *dis-*, se d. o., och *suadēre,* råda, intala), afråda, afstyrka. — **Dissvasiōn,** f., (lat. *dissuāsio*), afrådan, afstyrkande. — **Dissvasīv** och **Dissvasōrisk,** afstyrkande.

**Dissvasion, Dissvasorisk,** se föreg.

**Dissȳllabum,** n., pl. **-sȳllaba** och **-syllāber,** gr. (af *di-*, dubbelt, och *syllabā,* stafvelse), tvåstafvigt ord. — **Dissyllābisk,** tvåstafvig.

**Distānce** (distängs'), f., och **Distāns,** m., fr. (lat. *distāntia,* af *distāre,* vara skild el. aflägsen), afstånd, mellanrum; sjöt. den redan seglade el. ock återstående kursens el. vägens längd i mil: distānsmätare, redskap till bestämmande af ett föremåls afstånd, jmf. **Diastimeter.** — **Distansiērad,** kappl.t. säges om den häst, som i det ögonblick, då den segrande hästen når målet, ännu icke nått distanspålen, och som i heats (se d. o.) ej för andra gången får löpa om det utsatta priset. — **Distānt,** aflägsen, fjerran belägen.

**Distendēra,** lat. (*distēndere,* af *dis-*, se d. o., och *tēndere,* uttänja), läkek. utsträcka, uttänja, utspänna. — **Distensiōn** el. **Distentiōn,** f., uttänjning, utsträckning; omfång.

**Disterminēra,** lat. (*distermināre,* af *dis-*, se d. o., och *tērminus,* gräns), afsöndra, innesluta inom gränser.

**Distichī** och **-tikī** (-qī), f., gr. (af *di-*, dubbelt, och *stīchos,* rad, vers), läkek. dubbelrad, isht. af ögonhår. — **Distichīasis,** f., läkek. onaturlig bildning af en sådan dubbelrad. — **Distīkisk,** som består af tvenne rader el. verser. — **Dīstichon,** n., pl. **-cha,** dubbelvers: **elēgiskt dīstichon,** en hexameter tillika med en pentameter.

**Distillera,** m. fl., se **Destillera.**

**Distingvēra,** lat. (*distīnguere,* egentl. afsöndra genom punkter), afsöndra, åtskilja, göra skilnad emellan; bemöta med utmärkelse, utmärka framför andra; — **distingvērad,** noga åtskild ifrån andra; utmärkt; — **distinguēndum est īnter — et īnter,** man måste göra skilnad emellan — och emellan det och det. — **Distīnct** och **Distīnkt,** (lat. *distīnctus*), väl åtskild ifrån andra, tydlig, klar. — **Distinktiōn,** f., skilnad, olikhet; begreppsåtskilnad; bestämdhet, tydlighet; utmärkelse genom ära och anseende; utmärkt förtjenst el. värdighet; förnämhet, rang, stånd. — **Distinktīv,** nylat., åtskiljande, utmärkande.

**Distokī,** f., gr. (af *dis-*, se d. o., och *tiktein,* föda), läkek. dubbel barnsbörd, nedkomst med tvillingar.

**Distōmisk,** gr. (af *di-*, dubbelt, och *stōma,* mun), som har tvenne munnar.

**Distonēra,** ital. (*distonare*), komma ur den rätta tonen, angifva el. anslå falsk ton; jmf. **Detonera.**

**Distorqvēra,** lat. (*distorquēre,* af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Torqvera*), förvrida, vrida ur led, vricka. — **Distorsiōn,** f., (lat. *distōrtio*), urledvridning; förvrängning.

**Distorsion,** se föreg.

**Distrahēra,** lat. (*distrāhere,* af *dis-*, se d. o., och *trāhere,* draga), egentl. draga i sär; förströ, förvirra, störa; afleda uppmärksamheten.

göra tankspridd. — **Distrāction** och **-strākt-**, f., lat. **distrāctio**, egentl. sönderdelning; förvirring, tankspriddhet, äfv. **distrāctio ānimi**. — **Distrāit** (disträh), fr., tankspridd, förströdd.

**Distribuēra**, lat. (*distribūere*, af *dis-*, se d. o., och *tribūere*, tilldela), fördela, utdela; indela; bokh.t. ombesörja kringsändandet af ett arbete till de särskilta bokhandlarne. — **Distribuēnt**, m., den, som verkställer en utdelning el. ombesörjer kringsändandet af ett bokförlag. — **Distributiōn**, f., fördelning, utdelning, indelning; bokh.t. ett arbetes kringsändande till de särskilta bokhandlarne. — **Distributīv**, nylat., fördelande, utdelande; indelande; **distributīva advērb** el. **advērbia distributīva**, pl., språkv. fördelande el. indelande biord, såsom *dels* — *dels*, *än* — *än*, o. s. v.

**Districhīasis**, f., se **Distichiasis**.

**Distrīct** och **-strīkt**, n., m.lat. (*distrīctus*, myndighet öfver en viss landsdel, af lat. *distrīngere*, utsträcka, utspänna), område, landsträcka; domsaga; **distrīktchēf**, m., styresman öfver ett visst område.

**Distrīngas**, n., lat. (af *distrīngere*, utsträcka, utspänna), egentl. tvinga! nödga! lagf. stämning; äfv. fullmakt till utmätning.

**Dīstrophon**, n., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Stroph*), af tvenne strofer bestående dikt. — **Distrōphisk** och **-strōfisk**, som består af tvenne strofer.

**Disturbēra**, lat. (*disturbāre*, af *dis-*, se d. o., jmf. vidare *Turbera*), oroa, störa, förvirra, förhindra. — **Disturbatiōn**, f., förvirring, oro, rådlöshet; äfv. hinder.

**Disunēra**, ital. (*disunīre*, fr. *désunīr*), göra oense; söndra; **disunērad**, skild, afsöndrad. — **Disunion**, se **Désunion**.

**Disvestēra**, nylat. (af lat. *dis-*, se d. o., och *vestīre*, kläda), afkläda; afsätta, isht. andlige.

**Diteism**, se **Ditheismus**.

**Ditetraēder**, m., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Tetraeder*), dubbeltetraeder. — **Ditetraēdrisk**, som har formen af en dubbeltetraeder.

**Ditetrȳlgās**, m., gr., kem. hufvudsaklig beståndsdel i de oljebildande gasämnena.

**Ditheīsmus** och **Diteīsm**, m., gr. (af *di-*, dubbelt, och *theōs*, gud), tro på el. dyrkan af tvenne gudar; lära om en tvåfaldig gudom. — **Diteīst**, m., en, som tror på tvenne gudar.

**Dithyrāmbus** och **Dityrāmb**, m., gr. (*dithȳrambos*, egentl. binamn på Bacchus), hos de gamla: skaldestycke, som vid Bacchi fest afsjöngs till gudens ära och alltid andades en vild hänryckning, sederm. sådan sång, som afsjöngs äfv. till andra gudars och hjeltars ära; nu: lyriskt skaldestycke, hvari den högsta hänryckning är förenad med djerfhet i bilder, understundom äfv. med nyskapade ord och vårdslöshet i stil och meter. — **Dityrāmbisk**, hänförande, berusande; äfven högtrafvande, svulstig.

**Ditiōn**, f., lat. (*dītio* och *dīcio*, af *dīcere*, säga), makt, herravälde.

**Dito**, se **Detto**.

**Ditomī**, f., gr. (af *di-*, dubbelt, och *tēmnein*, skära), delning i tvenne hälfter, tudelning.

**Dītonus**, m., gr. (*dītonos*, af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Ton*), tonk. af två hela toner bestående intervall; den stora tersen.

**Ditriglȳph** och **-glȳf**, m., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Triglyph*), byggn.k. rummet emellan två tredubbla fördjupningar el. refflor på doriska suler.

**Ditrochāus** och **Ditrokē** (-qē), m., gr. (af *di-*, dubbelt, jmf. vidare *Trochäus*), dubbeltroké, versfot, bestående af fyra stafvelser, af hvilka den första och tredje äro långa, men de båda öfriga korta: — ◡ — ◡; t. ex. *föredömen*, *törnekrona*.

**Dītta**, f., ital. (jmf. *Detto*), köpm.t. underskrift, namn, hvarunder en rörelse drifves; jmf. **Firma**.

**Dittanāklasis**, f., gr. (af *dittōs*, dubbel, och *anāklasis*, ljusets och ljudets återstudsning; jmf. vidare d. o.), ett slags af Müller 1800 i Wien uppfunnet, upprättstående, pianoforte med två klaviaturer.

**Ditto**, se **Detto**.

**Dittopī**, f., gr. (af *dittōs*, dubbel), = **Diplopi**.

**Dityramb**, se **Dithyrambus**.

**Diurēsis**, f., gr. (af *diurēīn*, af *diā*; se d. o., och *urēīn*, låta sitt vatten), läkek. urinafsöndring. — **Diurēticum**, n., pl. **-rētica**, urindrifvande medel. — **Diurētisk**, urindrifvande.

**Diūrn**, lat. (*diūrnus*, af *dīes*, dag), daglig. — **Diurnāl(e)**, n., nylat., daglig bönebok för de katolska andlige, bestående af ett utdrag ur breviariet. — **Diurnalīst** och **Diurnīst**, m., en, som skrifver för dagspenning.

**Diuturnitēt**, f., lat. (*diutūrnitas*, af *diutūrnus*, länge ihållande, af *dīu*, länge), långvarighet.

**Div** el. **Diw**, m., pers. (*dew*), ond ande, demon, som vakar öfver förborgade skatter.

**Diva, Divae memoriae**, se under **Divus**.

**Divagēra**, lat. (*divagāri*, jmf. *Vagera*), ströfva omkring, stryka omkring. — **Divagatiōn**, f., kringstrykande; afvikande från ämnet.

**Dīvan** el. **Dīwan**, m., pers. (*dîwân*, arab. *daiwân*, enl. en arabisk förkl. = *dêwan*, pl. af *dêw*, djefvul; enl. ett annat antagande af arab. *diouân*, råd, samling af dikter), sultanens hemliga rådsförsamling, det turkiska statsrådet; österländsk låg och bred soffa med kuddar; samling af skrifter el. uppsatser, isht. af dikter.

**Divellēra**, lat. (*divēllere*), slita i sär, sönderslita.

**Divergēra**, nylat. (fr. *divergēr*, ital. *divērgere*, af lat. *dis-*, se d. o., och *vērgere*, böja sig), gå i sär, utbreda sig med städse växande mellanrum, alltmer aflägsna sig ifrån hvarandra; fig. vara af olika mening. — **Divergēns**, f., (fr. *divergēnce*, ital. *divergēnza*), tvenne liniers tilltagande aflägsnande ifrån hvarandra; stridighet i meningar. — **Divergēnt**, (nylat. *divērgens*), löpande i sär, städse aflägsnande sig ifrån hvarandra.

**Diverse, Diversion**, m. fl., se under **Divertera**. — **Diversorium**, se **Deversorium**.

**Divertēra**, lat. (*divērtere*, af *dis-*, se d. o., och *vērtere*, vända), skilja, afvända, aflägsna, afleda; roa, förlusta. — **Divērse**, åtskilligt, åtskilliga, hvarjehanda. — **Diversifōrm**, som är af olika el. vexlande gestalt. — **Diversiōn**, f., afledning, afvändning, förändrad riktning; krigsv. anfall på en punkt, der fienden icke väntat sig något sådant, och hvarigenom man åsyftar att leda hans uppmärksamhet ifrån en annan af honom hotad punkt samt tvinga honom att

dela sin makt, jmf. **Demonstration**; tvärstreck, streck i räkningen; afledning af ens uppmärksamhet åt annat håll. — **Diversitēt**, f., olikhet; mångfaldighet. — **Divertimēnto**, n., ital., tonk. lätt, angenämt tonstycke, som, utan att måla någon bestämd känsla, endast vill tjena till tidsfördrif. — **Divertissānt** (-tissāng och tissāngt), fr., underhållande, roande. — **Divertissemēnt** (- tiss'māng och -tissemēnt), n., nöje, förlustelse, tidsfördrif; dans och sång, inlagda i ett skådespel, el. ock bildande ett sjelfständigt för skådebanan afsedt helt; äfven = **Divertimento**.

**Dividēra**, lat. (*divīdere*), dela, sönderdela, indela; räknek. dela ett tal genom ett annat, undersöka, huru många gånger ett mindre tal (divisor) innehålles i ett större (dividend); **dividātur** (på recepter): det skall delas, man dele; **dīvide et īmpera**, söndra och herrska! gör dina fiender oense, så skall du få öfvermakten och segra! **dīvide in pārtes aequāles**, ofta förkort. **div. in part. aeq.** (på recepter): dela i lika delar! — **Dividēndus** (näml. **nūmerus**: tal), el. **Dividēnd**, m., räknek. tal, som skall delas; andel, som en delägare i ett företag erhåller af den gemensamma vinsten; andel af en konkursmassa, som, efter fälld dom, tillfaller hvar och en af borgenärerna, i förhållande till hans fordran; i allmnht. andel, utdelning. — **Divīduum**, n., något delbart. — **Dividualitēt**, f., nylat., delbarhet. — **Divīs**, m., boktr.t. bindstreck; stil, hvarigenom ett bindstreck frambringas i tryck. — **Divisībel**, delbar. — **Divisibilitēt**, f., delbarhet. — **Divisiōn**, f., (lat. *divīsio*), delning, indelning; räknek. taldelning, ett af de fyra grundräknesätten; krigsv. hufvudafdelning af en flotta el. af en här; afdelning af ett förvaltande, styrelse- el. embetsverk; divisiōnstecken (:), som utvisar, att ett tal el. en storhet skall delas. — **Divīsor**, m., delare; räknek. det tal, hvarigenom ett annat delas; jmf. äfv. **Divisorium**. — **Divisōrium**, n., delningsredskap; urm.t. delningsskifva; boktr.t. klyka af trä, hvarmed vid sättningen manuskriptet hålles fast vid tenaklet, äfv. **Divīsor**, m.

**Divīdivi**, pl., de fingerslånga, vanl. S-formiga fruktskidorna af ett i södra Amerika växande ärtblommigt träd (poinciāna coriāria), hvilka innehålla en betydlig mängd garfsyra och hos oss användas till färgning af svart, men i Amerika äfv. till garfning.

**Divīn**, lat. (*divīnus*, af *dīvus*, se d. o.), gudomlig, himmelsk; ypperlig, högst förträfflig. — **Divinisēra**, (fr. *diviniser*), förguda, egna gudomlig dyrkan. — **Divinitēt**, f., gudom, gudomlighet.

**Divination, Divinator**, se följ.

**Divinēra**, lat. (*divināre*, egentl. genom gudomlig ingifvelse uppfatta), gissa, ana, förutse, spå. — **Divinatiōn**, f., ingifvelse, aning, spådom; divinatiönsgåfva, siarförmåga. — **Divinātor**, m., nylat., spåman, siare. — **Divinatōrisk**, gissande, anande, spående.

**Divinisera, Divinitet**, se under **Divin**.

**Divīno**, m., litet skiljemynt i Abyssinien, ungefärl. motsvarande 3 öre rmt.

**Divis, Divisibel, Division, Divisor**, m. fl., se under **Dividera**. [äktenskapsskilnad.

**Divōrtium**, n., lat. (af *divērtere*, vända bort),

**Divotamēnte**, ital. (af *divōto*, lat. *devōtus*, jmf. *Devot*), tonk. med ett högtidligt, värdigt, andaktsfullt föredrag.

**Divulgēra**, lat. (*divulgāre*, af *dis-*, se d. o., och *vūlgus*, allmänhet), utsprida, göra allmänt bekant, isht. i dålig mening. — **Divulgatiōn**, f., utspridande (af en underrättelse, ett rykte, o. s. v.).

**Divulsiōn**, f., nylat. (*divūlsio*, af *divēllere*, sönderslita), sönderslitning. — **Divulsīv**, sönderslitande, lösslitande.

**Dīvus, -va, -vum**, lat. (gr. *dīos*, gudomlig, af *Diōs*, genit. af *Zeus*), gudomlig; — **dīvus**, m., under romerska kejsartiden hederstitel på de efter döden förgudade kejsarne: den gudomlige, den högstsalige; — **dīva**, f., den gudomliga; den saliga; hos italienska skalder äfv.: den älskade; — **dīvae memōriae**, i gudomlig el. salig åminnelse.

**Diw**, se **Div**. — **Diwan**, se **Divan**.

**Dīxi**, lat. (af *dīcere*, säga), de gamla romerska talarnes vanliga slutord: jag har talat, jag har slutat (mitt anförande), jag är färdig; **dīxi et ānimam (mēam) salvāvi**, jag har sagt el. tillstått det och räddat min själ (el. lugnat mitt samvete).

**Diāresis** och **Diēr-**, f., gr. (*diāiresis*, af *diairēin*, taga i sär, dela), språkv. ett dubbelsjelfljuds delning el. upplösning i tvenne sjelfljud; tecknet dertill (¨), som sättes öfver det sista sjelfljudet, äfv. **pūncta diaerēseos**, pl., lat.; läkek. söndersliting, isht. af blodkärl.

**Diāt** och **Diēt**, f., gr. (*dīaita*, lif, lefnadssätt, äfv. boningsort), lefnadsordning, ordning i mat och dryck; för helsa el. tillfrisknande tjenlig lefnadsordning i mat och dryck, sjukkost; hålla diēt, lefva enkelt och måttligt, iakttaga den för ett visst fall lämpligaste lefnadsordning i mat och dryck. — **Dietēter**, pl., i det gamla Athen: skiljedomare, som utvaldes af de stridande parterna sjelfva. — **Dietetīk**, f., (gr. *diaitätikā*, näml. *tēchnä*: konst), läran om helsans bevarande medelst en bestämd lefnadsordning, sundhetslära. — **Dietētiker**, m., en, som lagt sig vinn om el. är skicklig uti sundhetsläran; äfv. vän af ett ordnadt, måttligt lefnadssätt. — **Dietētisk**, som har afseende på el. hör till en lämplig lefnadsordning i mat och dryck; för helsan tjenlig i afseende på mat och dryck; måttlig, återhållsam.

**Diōcēs** och **Diecēs**, f., gr. (*diōikäsis*, egentl. hushållning, af *ōikos*, hus; sederm. äfv. förvaltning el. förvaltningsområde; efter Konstantins indelning af romerska riket i 14 dieceser: ståthållerskap; nu med afseende på kyrkoförvaltningen): biskopsdöme, stift; prestgäll, socken. — **Diecesān**, m., nylat., biskop; äfv. en, som hör till ett prestgäll el. en socken.

**Diōcia, Diōēcia** och **-cīa**, pl., gr. (af *di-*, dubbelt, och *oikos*, hus), tvåbyggare, växter, som hafva ständare och pistiller i särskilta blommor på olika stånd, bildande 22:dra klassen i Linnés växtsystem. — **Diōcisk** och **Diēc-**, som hör till el. har afseende på tvåbyggare; tvåbyggande.

**Djin**, se **Dschin**.

**Do,** se under **Dare.**
**Do,** n., ital., tonk. italienskt namn på tonen *c*.
**Doblēro,** m., sp. (af *dōble*, dubbel), litet skiljemynt på Majorca, ungefärl. motsvarande 2 öre rmt. — **Doblon,** se **Dublon.**
**Dōbra,** f., portugisiskt guldmynt = 15,000 reis och ungefärl. motsvarande 63 rdr rmt.
**Docēra,** lat. (*docēre*), lära, undervisa, hålla upplysande föredrag; i egenskap af docent undervisa vid en högskola; fig. tala med anspråk på öfverlägsen lärdom; **docēndo dīscimus,** genom att lära andra lär man sig sjelf, under det man meddelar undervisning, inhämtar man sjelf kunskaper. — **Dōcens** el. **Docēnt,** m., lärare, isht. underlärare vid en högskola, som ej åtnjuter någon lön och endast äger rättighet att meddela undervisning åt de studerande. — **Docīl,** (lat. *dōcilis*), läraktig; foglig, medgörlig, böjlig, lydig. — **Docilitēt,** f., läraktighet; foglighet, lydighet. — **Dōcte,** lat., adv., lärdt. — **Dōcti māle pīngunt,** lat., de lärde skrifva (vanligen) illa (hafva vanligen en dålig handstil). — **Dōctor,** m., pl. **doctōres,** och **Dōktor,** m., pl. **doktōrer,** egentl. lärare; titel för den, som vid en högskola tagit högsta lärdomsgraden i teologi (hos oss: af kunglig nådebevisning erhållit denna grad), lagfarenhet, läkekonst el. filosofi; isht. läkare; **doctor bullatus,** se under **Bulla; dōct. jūris** el. **jūris dōktor,** den, som vid högskola tagit högsta lärdomsgraden i lagfarenhet; **dōct. jūris utriūsque,** doktor i båda lagarna; **dōct. legītime promōtus,** den, som på lagligt sätt blifvit upphöjd till doktorsvärdighet; **dōct. medicīnae** el. **medicīne dōktor,** doktor i läkekonst; **dōct. misericōrdiae,** barmhertighetslärare, en, som antager, att hedningar, ja fördömda, kunna uppnå salighet; **dōct. mūsices,** den, som erhållit den högsta musikaliska lärdomsgraden; **dōct. (of) Divīnity,** eng., doktor i teologi; **dōct. philosōphiae** el. **filosofīe dōktor,** doktor i filosofi; **dōct. theolōgiae** el. **teologīe dōktor,** doktor i teologi; **dōktorsmīn,** allvarsam och djupsinnig min, som röjer anspråk på öfverlägsenhet i lärdom; **dōktorspromotiōn,** f., högtidlighet vid en högskola, då de, som aflagt godkända lärdomsprof, derför få sig doktorsvärdigheten tilldelad. — **Doctorāndus** el. **Doktorānd,** m., en, som står i begrepp att blifva doktor. — **Doktorāt,** n., nylat., doktorsvärdighet. — **Doktorēra,** göra till doktor; äfv. blifva doktor; utöfva läkekonsten; äfv. qvacksalva. — **Doktrīn,** f., (lat. *doctrīna*), lärdom; lära; undervisning i en vetenskap, isht. i kristna religionen; vetenskap, konst. — **Doctrināire,** m., pl. **-nāires** (-nāhr), el. **Doktrinār,** m., pl. **-nārer,** fr., benämning, under restaurationen, på anhängarne af ett politiskt parti i franska deputeradekammaren, som ville inrätta staten efter vetenskapliga teorier och stödde sig på filosofiska grunder, hvaremot deras motståndare åberopade erfarenheten; **doktrinār,** adj., nylat., lärd, vetenskaplig; fr. (*doctrināire*), som hör till el. har afseende på doktrinärernas politiska system.
**Dōchmius,** m., gr. (af *dōchmios*, gående på tvären), versk. femstafvig versfot, hvars första och fjerde stafvelser äro korta, de öfriga deremot långa: ⏑ — — ⏑ —.
**Docil, Docilitet,** se under **Docera.**
**Docimasi,** se **Dokimasi.**
**Dock,** n., pl. **docks,** eng. (måhända beslägtadt med gr. *dochā, dochēīon,* kar, vattenbehållare), skeppsdocka, skeppsvarf; inrättning, der fartyg byggas och lagas, och der de äfv. kunna lastas äfvensom lasten lossas, hvarföre dessa dockor antingen äro torra (dry docks), el. s. k. våta (wet docks), och alltid stå i förening med ett farvatten medelst portar, som kunna öppnas och tillslutas, och genom hvilka i de hamnar, der tidvatten förekommer, vattnet under ebbtiden tillbakahålles, så att skeppen kunna föras ifrån ett ställe till ett annat.
**Docte, Doctor, Doctrin, Doctrinaire,** m. fl., se under **Docera.**
**Documēnt** och **Dokum-,** n., lat. **documēntum,** n., pl. **-mēnta,** (af *docēre*, lära, undervisa, sål. egentl. hvad som tjenar till upplysning), urkund, skriftlig handling, isht. af vigtig beskaffenhet el. af offentlig natur; stats- el. domstolshandling, rättshandling; **documēntum privātum,** enskilt, icke af någon myndighet utfärdad urkund; **doc. pūblicum,** offentlig urkund. — **Dokumentatiōn,** f., bevisning, ådagaläggande genom grunder och upplysande skriftliga bilagor. — **Dokumentēra,** förse med erforderliga handlingar, bebrefva; bilägga, styrka med skriftliga handlingar.
**Dodan,** se **Dos d'âne.** — **Dodarium,** se **Dotarium,** under **Dos.**
**Dodekād,** m., gr. (af *dōdeka*, tolf), antal af tolf. — **Dōdekadāktylon,** n., (gr. *dāktylos*, finger, tum), = **Duodenum,** se d. o. — **Dodekadīk** el. **Dodekādiskt talsystēm,** n., det system, i hvilket man räknar 12 och 12 enheter, liksom vi uti det vanliga (dekadiska) räkna 10 och 10, och för betecknlngen af hvilket system man måste antaga tvenne nya enhetstecken, näml. för 10 och 11. — **Dōdekaēder,** m., (gr. *hēdra*, säte, grundyta), solid figur el. kropp, som begränsas af tolf ytor; **reguliēr dod.,** solid figur el. kropp, som begränsas af tolf reguliera, lika stora femsidingar. — **Dōdekaēmeron,** n., (gr. *hämēra*, dag), i grekiska kyrkan: tid af tolf dagar ifrån jul till trettondedagen. — **Dōdekafīdisk,** gr.-lat. (lat. *fīndere*, klyfva), tolffaldt klufven; som låter klyfva sig i tolf delar. — **Dōdekagōn,** m., (gr. *gonīa*, hörn), tolfhörnig figur. — **Dōdekagynī,** f., (gr. *gynā*, maka), tolfgifte. — **Dōdekagȳnia** och **-gynīa,** pl., bot. växter med tolf pistiller, bildande en ordning i Linnés växtsystem. — **Dōdekagȳnisk,** bot. som har tolf pistiller. — **Dodekāndria** och **-andrīa,** pl., (gr. *anār*, genit. *andrōs*, man), bot. tolfmänniga växter, som hafva tolf fria ståndare i samkönade blommor, bildande 11:te klassen i Linnés växtsystem. — **Dodekāndrisk,** bot. som har tolf ståndare. — **Dōdekapetālisk,** (gr. *pētalon*, blad), bot. som har tolf blom- el. kronblad. — **Dodekāpolis,** f., (gr. *pōlis*, stad, stat), förbund af tolf städer. — **Dodekarchī** och **-arkī** (-qī), f., (gr. *ārchein*, herrska), tolfherravälde, regering, bestående af tolf personer. — **Dodekārk,** m., medlem af en tolfmannastyrelse. —

**Dōdekatemōrion,** n., (gr. *mōrion,* del, lem), tolftedelen af en cirkel, båge af 30°; föråldr. benämning på djurkretsens tolf himmelstecken.

**Do, dico, dedico,** se under **Dare.**

**Dōdola,** f., pl. **dōdole** el. **dodōler,** i Servien: flickor, som under sommaren draga sjungande och dansande från hus till hus, endast klädda med löf och blommor.

**Dodonāīsk** och **-nēīsk,** gr. (*dōdonāīos*), som hör till el. har afseende på *Dodōna* i Epirus; **dodonēīska orāklet,** n., det äldsta grekiska oraklet i Epirus, der orakelsvar gåfvos i ett åt Zevs helgadt tempel, och der prestinnorna hörde gudens vilja i sorlet ifrån en vid foten af en helig ek upprinnande källa.

**Dōffel,** m., eng. (*dŭffel*), ett slags tjockt, långhårigt tyg; jmf. **Coating.**

**Dogāle,** f., ital., ford. praktklädnad, som bars af Venezias nobili.

**Dogāna,** f., ital., se **Douane.**

**Dōge** (dådje), m., ital. (af lat. *dux,* anförare), hertig, titel för högste styresmannen i de forna republikerna Venezia och Genova. — **Dogāt,** n., en doges embete el. värdighet. — **Dogarēssa** el. **Dogēssa** (dådjässa), f., en doges maka.

**Dogg,** m., eng. (*dog,* hund), hund med tjock nos, mycket tjocka och hängande läppar, starkt framstående ögonbryn, hängande öron och undersätsig kropp; fig. man med bister, ilsken uppsyn och buttert sätt.

**Dōgger,** m., holl., ett slags holländsk fiskarfarkost.

**Dōgma,** n., pl. **dōgmata,** el. **Dogm,** m., pl. **dōgmer,** gr. (af *dokēīn,* mena, tro), egentl. mening, lärosats; filosof. lärosats, som gör anspråk på allmän giltighet; isht. teol. trossats, troslära. — **Dogmatīk,** f., en filosofisk el. religiös skolas lärobyggnad; isht. den vetenskapliga framställningen af den kristna guda- el. troslärans satser med afseende på deras bibliska ursprung, kyrkliga utveckling och vetenskapliga sammanhang, samt med uteslutande af läran om pligterna el. moralen. — **Dogmātiker,** m., religionslärare, som på vetenskapligt sätt framställer troslärans grundsatser; i allmnht. anhängare af en strängt vetenskaplig, från principer utgående läroform, )( **Empiriker.** — **Dogmatisēra,** uppställa lärosatser, föredraga el. afhandla trosläror; tala i lärareton, tala i en afgörande ton, som ej vill veta af några invändningar; äfv. framställa falska el. farliga lärомeningar. — **Dogmātisk,** som hör till, har afseende på el. öfverensstämmer med kristna religionens lärosatser. — **Dogmatīsmus** och **-tīsm,** m., strängt vetenskaplig framställning af lärosatser; isht. filos. lärosätt, som stöder sig på grundsatser, hvilkas giltighet ej undersökts, utan godtyckligt antagits, och som ej fäster afseende vid menniskoförnuftets begränsning, )( **Kriticismus** och **Skepticismus.** — **Dogmatīst,** m., anhängare af dogmatismen. — **Dōgmatolatrī,** f., (gr. *latrēūein,* dyrka gudarna), i allmnht. blind hängifvenhet för vissa lärosatser; blindt och envist fasthållande vid vissa teologiska el. filosofiska läromeningar. — **Dōgmatologī,** f., (gr. *lōgos,* lära), läran om läro- el. trossatser.

**Dokēter,** pl., gr. (af *dokēīn,* synas, hålla före, mena), medlemmar af kristna sekter under de första århundradena, hvilka påstodo, att Kristus under sitt jordelif icke haft en verklig mensklig kropp, alldenstund materien vore det ondas säte, utan endast en skenkropp. — **Doketīsmus** och **-tīsm,** m., sammanfattningen af doketernas trosåsigter; filos. en till blott förmenande el. till det blott sannolika hängifven sinnesförfattning; jmf. **Dogmatismus.** — **Dokētisk,** hvilande på blott sken, förmenande el. irring.

**Dokimasī,** f., gr., lat. **docimācia,** (af *dokimāzein,* pröfva), undersökning, pröfning; i det gamla Athen: pröfning af sökandenas till ett statsembete medborgerliga egenskaper; isht. pröfning af metaller, proberkonst; **docimācia pulmōnum,** lat., läkek. noggrann undersökning af lungornas beskaffenhet på bröstsjuka. — **Dokimāstikon,** n., profskrifvelse, profskrift, som utan anlitande af yttre hjelpmedel skall utarbetas af en lärjunge, för att derefter bedöma hans kunskaper och begåfning. — **Dokimāstisk,** pröfvande.

**Doktor, Doktorand, Doktrin,** m. fl., se under **Docera.** — **Dokument, Dokumentera,** m. fl., se **Document.**

**Dōlce** (dōltje), ital. (lat. *dūlcis*), ljuf; tonk. ljuft, mildt; **dōlce far niēnte,** behagligt intetgörande, ljuf sysslolöshet; **dōlce nēlla memōria,** ljuft i hågkomsten, ljufligt att minnas (inskrift på amaranterordens ursprungliga ordenstecken). — **Dolcemēnte, Dolciāto** (doltjāto) el. **Con dolcēzza,** ital., tonk. ljuft, med ömhet. — **Dolciān** och **Dulciān,** m., (ital. *dolciāno*), på 16- och 1700-talet brukligt träblåsinstrument, snarlikt fagotten, men med endast två klaffar; äfv. äldre pedalrörverksregister i orgeln af 32, 16, 8 fots ton. — **Dolcīssimo** (doltjīs-), tonk. mycket mildt, med mycken ömhet.

**Doléāncer** (dåleängser), pl., fr. (*doléānces,* af lat. *dolēre,* känna smärta), beklaganden, jemmer, klagovisor; besvär.

**Dolentemēnte, Dolorosamēnte,** äfv. **Con dolōre** el. **Con duōlo,** ital. (af lat. *dolēre,* känna smärta), tonk. sörjande, sorgset, vemodigt, med klagande uttryck.

**Doliman,** se **Dollman.**

**Dōllar** (dållär), m., pl. **-lars,** eng. (af t. *thaler,* se d. o.), nordamerikanskt mynt, förr endast i silfver, sedan 1848 äfv. i guld = 3 rdr. 82 öre rmt.

**Dōllman** el. **Dōliman,** äfv. **Dōlman,** m., ung. (*dolmāny,* turk. *dōlāmān,* fr. *dolimān*), hos turkarne: rock, som bäres utanpå linnet och tillfästes med en gördel; hos ungrarne: lifrock, som fästes med en gördel, och utanpå hvilken de bära en pels; tätt åtsittande husarjacka med snören.

**Dollōndsk kikare,** äfv. endast **Dollōnd,** m., (efter uppfinnaren, engelsmannen *John Dollond,* d. 1761), synrör, som visar föremålen utan brokiga kanter och falska färger.

**Dolman,** se **Dollman.**

**Dōlmen,** m., (af armor. *dol* för *tōl,* bord, och *men,* sten), keltiskt stenaltare, hvars upprättande man tillskrifver druiderna; jmf. **Cromlech.**

**Dōlmetscher** el. **Dōlmesch,** m., r. (*tolmatsch,* af arab. *tardschama,* öfversätta), öfversättare, tolk.
**Dolo malo,** se under **Dolus.**
**Dolomīt,** m., (efter franska geognosten *Dolomieu,* d. 1802), kristalliniskt, kornigt, hvitgult el. gråaktigt, genomskinande el. ogenomskinligt mineral, som hufvudsakligen består af kolsyrad kalk och kolsyrad talk.
**Dōlor,** m., pl. **dolōres,** lat. (af *dolēre,* känna smärta), smärta; **dōlor est medicīna dolōris,** lat., ondt skall fördrifvas med ondt; **dolōres pārtus** el. **dol. parturiēntium,** pl., födslosmärtor. — **Dolōres,** f., sp. qvinnonamn med betyd.: den lidande, den sorgbundna. — **Dolorosa,** se **Mater dolorosa** — **Dolorosamēnte, Dolorōse** och **Con dolōre,** tonk. sörjande, smärtfullt.
**Dolos, Dolose,** se följ.
**Dōlus,** m., lat., bedrägeri, list, svek, isht. afsigt att skada; afsigtlig förolämpning; **dōlus bōnus,** lagf. god, d. v. s. oskyldig, tillåten, välment list; **dōl. ex propōsito,** afsigtligt svek; **dōl. mālus,** ond, skadlig list, illistighet; **dōl. manifēstus,** uppenbart bedrägeri; **dōlo mālo,** i ond afsigt, svikligen. — **Dolōs,** lat. **dolōsus,** bedräglig, svekfull, som har för afsigt att skada; — **dolōse,** adv., bedrägligt, svekfullt.
**Dom,** portug., se **Don.** — **Dom,** se **Dôme.**
**Domābel,** lat. (*domābilis,* af *domāre,* kufva), som kan tämjas el. kufvas.
**Domaīne** och **Domān,** m., fr. (m.lat. *domānium,* lat. *domīnium,* herravälde, af *dōminus,* herre), kronogods, benämning på sådan statens egendom, hvars afkastning användes till bestridande af regentens el. hans familjs behof, stundom äfv. till andra statsutgifter. — **Domaniāl,** som hör till el. har afseende på kronogods.
**Dôme** och **Dom** (dåhm), m., fr. (m.lat. *dōma,* hus, kyrka, af gr. *dōma,* hus), hvälfdt, kupigt tak öfver kyrkor och andra stora byggnader; domkyrka; **dōmdekānt,** m., den högste andlige i ett stift, jmf. **Dechant; dōmkapītel,** n., sammanträde af ledamöterna i ett konsistorium, till öfverläggning och afgörande af under dess domsrätt hörande ämnen; äfv. = **Consistorium.**
**Domesdaybook,** se **Doomsdaybook.**
**Domēsticus, -ca, -cum,** lat. (af *dōmus,* hus), som hör till el. har afseende på hem el. familj, huslig, hus-; **domēstica persōna,** f., en, som bor i ett hus jemte en annan, en till husfolket hörande; **domēsticum fūrtum,** n., husstöld. — **Domesticatiōn** och **-stikat-,** f., ett vildt djurs tämjande el. förvandling till husdjur. — **Domesticēra,** nylat., tämja, förvandla till husdjur. — **Domesticitēt,** f., egenskap af, ställning som medlem af ett hus el. en familj. — **Domestīk,** m. och f., pl. **-stīker,** fr. **domestīque,** m. och f., pl. **-stīques** (-stīck'), tjenstehjon, tjenare el. tjenarinna i ett hus; äfv. ett slags gröfre bomullstyg (i denna bemärkelse m.). — **Domēstisk,** till ett hus el. en familj hörande, huslig, hus-.
**Domicēlla,** f., m.lat. (ital. *donzēlla,* demin. af *dōmina,* herrskarinna; jmf. *Demoiselle*), stiftsfröken. — **Domicellār,** m., pl. **-cellārer,** el. **Domicēllus,** m., pl. **-cēlli,** ung stiftsherre, som ännu ej har säte och stämma i domkapitlet; **domicēllus,** f. **domicēlla,** pl. **-cēllae,** ford. titel för furstar och furstinnor, sedan för adliga personer.
**Domicīl(ium),** n., lat. (af *dōmus,* hus), hemvist, hem, bostad; köpm.t. den ort, hvarpå en vexel är utställd till betalning, det handelshus, på hvilket en vexel är dragen; **domicīlium orīginis,** födelseort. — **Domiciliēra,** nylat., bo, hafva sitt hemvist; äfv. göra bofast; köpm.t. anvisa en vexel, som egentligen borde betalas på ett ställe, som icke är vexelplats, till utbetalning på en sådan. — **Domicilāt,** m., köpm.t. den, på hvilken en domicilierad vexel är utställd till betalning. — **Domiciliānt,** m., den, som domicilierar en vexel.
**Domina, Domine, Dominera, Domini, Dominica,** m. fl., se under **Dominus.**
**Dominicāner** och **-nikān-,** m., munk af den, utaf *Dominicus de Guzman* 1215 i Toulouse stiftade, orden, hvars medlemmar äfv. kallas predikaremunkar ([frātres] praedicatōres).
**Dominicum, Dominium, Domino, Dominoterie,** m. fl., se följ.
**Dōminus,** m., pl. **dōmini,** lat. (af *dōmus,* hus), egentl. husägare; i allmnht. herre, egendomsherre, husbonde; **Dōminus ac Redēmtor nōster,** vår herre och frälsare, begynnelseorden af ett breve, utfärdadt af påfven Clemens XIV, hvarigenom han upphäfde jesuiterorden; äfv. sjelfva detta breve; **dōm. fēūdi,** m., länsherre; **Dōm. nōster,** vår Herre; **dōm. proprietātis,** egendomsherre; **Dōm. vobīscum,** Herren vare med eder (katolska prestens helsning ifrån altaret till församlingen, som svarar: **et cum spīritu tūo:** och med din ande); — **Dōmine,** (egentl. vokativ af *dōminus:* o herre!), m., herre, benämning på de protestantiska presterna, isht. kyrkoherdar, i Nederländerna; se äfv. **Requiem; Dōmine, fac sālve rēgem,** o Herre, gif konungen lycka, se **Missa solennis.** — **Dōmina,** f., fru, herrskarinna; stiftsföreståndarska, klosterföreståndarska, jmf. **Abbedissa** och **Priorinna.** — **Domināntt,** (lat. *dōminans*), herrskande; öfverlägsen, som har öfverhand; subst. m., herrskande ton, qvinten till den tonart, hvari ett stycke är satt. — **Dominatiōn,** f., (lat. *domināto*), herravälde, öfvermakt. — **Domināter,** m., herrskare, beherrskare. — **Dominātrix,** f., herrskarinna. — **Dominēra,** (lat. *domināre*), herrska, råda; befalla öfver, utöfva en afgörande inflytelse på; spela herre; beherrska, ha utsigt öfver; krigsv. hafva utsigt öfver en höjd, så att den kan beskjutas, bestryka. — **Domīnica,** f., (näml. **dies:** dag), Herrans dag, söndag; äfv. biskops boställe, herresäte, slott; **dom. de rōsa,** söndagen om rosen, rosensöndagen, benämning på midfastosöndagen, emedan påfven årligen på den dagen inviger en gyldene ros, hvilken han såsom en utmärkt hedersbevisning förärar åt någon, vanl. furstlig person; **dom. in ālbis (stōlis),** egentl. söndag i hvita skrudar, benämning, med anledning af presternas hvita drägter och altarens hvita omhöljen, på första söndagen efter påsk, jmf. **Quasimodogeniti; dom. palmārum** el. **dom. olivārum,**

palmsöndag; **dom. post trinitātis (fēstum)**, söndagen efter trefaldighetssöndag; **dom. trinitātis**, trefaldighetssöndag. — **Dominicāle**, n., pl. **-cālier** och **-kālier**, söndagsevangelium; den hvita nattvardsduk, som i katolska kyrkan hålles under de till skrift gående. — **Dominikāt**, n., nylat., herregård. — **Domīnicum**, n., en kyrkas förmögenhet, kyrkoskatt; ford. äfv. kyrka; nattvardsfest el. messa. — **Domīnium**, n., äganderätt, herravälde, egendom, jmf. äfv. **Territorium**; **dom. līberum**, fri, oinskränkt egendom; **dom. plēnum**, full äganderätt; **dom. pūblicum**, offentlig egendom. — **Dōmino**, m., ital., herre, isht. en andlig; ford. mantel, som de andlige brukade om vintern, och som endast betäckte hufvud och skuldror; ett slags maskeraddrägt, bestående i en lång sidenkappa med vida ärmar, till färgen i allmänhet svart; n., ett slags spel, som spelas med 28 pjeser, hvardera med två nummer, och hvilka skola sättas emot motsvarande nummer, hvarvid den, som först satt ut alla sina pjeser, vinner. — **Dominoterīe** (-rīh), n., handel med färgadt papper. — **Dominotiēr** (-nåtjēh), m., en, som handlar med färgadt papper.

**Domitiāna quāēstio**, f., lat., domitiansk fråga, d. v. s. ett orimligt, enfaldigt spörsmål, efter den romerska rättslärde *Domitius Labeo*, som frågade Jubentius Celsus, om den kunde anses för ett vittne, som, kallad att närvara vid ett testamentes nedskrifvande, äfv. efter nedskrifvandet medunderteeknat detsamma.

**Domkapitel**, se under **Dôme**.

**Domän**, se **Domaine**.

**Don**, sp., **Dom**, portug., m., (af lat. *dōminus*, se d. o.), herre; hedersbenämning för män af stånd i Spanien och Portugal, äfvensom för furstar, furstesöner och andlige i Rom och Neapel, hvilken dock alltid sättes endast framför dop- el. förnamnet, icke framför till- el. familjenamnet. — **Dōnna**, ital., **Doña** (dånja), sp., f., (af lat. *dōmina*), egentl. herrskarinna; fru; titel för fruntimmer af adligt stånd.

**Dona**, se under **Donum**. — **Doña**, se under **Don**. — **Donans**, se under **Donum**.

**Donārium**, n., pl. **-nāria** el. **-nārier**, lat. (af *dōnum*, skänk), offergåfva.

**Donāt**, m., (efter *Aelius Donatus*, en berömd romersk språklärare under 4:de årh.), latinsk språklära för skolor.

**Donatar, Donation**, se under **Donum**.

**Donatīster**, pl., medlemmar af en fanatisk kristen sekt under 4:de årh., som fordrade en oeftergifligt sträng kyrkotukt, förnyadt dop af de under förföljelserna affallna jemte bortvisande af alla fallna medlemmar, och hvilka till sin biskop valde *Donatus*, efter hvilken de uppkallats.

**Donativ, Donator, Donatrix**, se under **Donum**.

**Dōndo**, m., = **Albino**.

**Donera, Don gratuit**, se under **Donum**.

**Donjōn** (dångsjang), m., fr. (af m.lat. *dōmnio*, *dōmgio*, *dōnjo*), den innersta, starkaste och högst belägna delen af en fästning; slotts- el. fästningstorn; fängtorn; vakttorn.

**Don Juan**, m., allmän beteckning för hvarje oförvägen qvinnoförförare el. i allmnht. vällusting, efter den genom de fornspanska sagorna bekanta riddaren *Don Juan Tenorio* i Sevilla, som slutligen ändade sina bragder i helvetet, och hvilken ibland tondiktarne Mozart, ibland skalderna hufvudsakl. Byron, bidragit att göra allmänt bekant.

**Donna**, se under **Don**.

**Don Quixōte** el. **D. Quijōte** (-qischåte), sp., fr. **Don Quichōtte** (dång qischått'), m., namnet på den irrande riddaren ifrån La Mancha, hvars äfventyrliga öden Cervantes skildrat i sin mästerliga roman af samma namn; jmf. **El caballero de la trista figura**, under **Caballero**; fig. godtrogen svärmare, som, lefvande i en sagoverld, misskänner verkligheten; äfv. person, som inlåter sig i dåraktiga företag, narr. — **Donquixotiāder** el. **Donquichotterīer** (-qischått-), pl., äfventyrliga, dåraktiga företag, narrstreck. — **Donquichotīsm**, m., förkärlek för ett löjligt äfventyrarväsen; fix idé hos en äfventyrare; narraktighet.

**Dōnum**, n., pl. **dōna**, lat. (af *do*, jag gifver, af *dāre*, gifva), skänk, gåfva; **dōnum gratūitum**, n., lat., fr. **don gratuīt** (dång gratyīh), frivillig afgift, isht. af priviligierade stånder el. presterskap till landsherren vid utomordentliga tillfällen; — **dōna paraphernālia**, pl., brudgåfva, bröllopsskänker. — **Dōnans**, m., gifvare. — **Donata**, se nedan, under **Donatus**. — **Donatār(ius)**, m., en, som emottagit en gåfva; en, till hvilken något blifvit skänkt el. testamenteradt. — **Donāter**, pl., (lat. *donāta*, n., pl.), gåfvor till kloster; (lat. *donāti*, m., pl.), personer, som offra sin förmögenhet till ett kloster el. en andlig orden, utan att dock formligen blifva medlemmar deraf, jmf. **Oblater**. — **Donatiōn**, lat. **donātio**, f., skänk, gåfva, laga stadfästad begåfning; **donātio ad pīas cāūsas**, gåfva till fromt ändamål, skänk till milda stiftelser; **don. conditionāta**, vilkorlig skänk; **don. honōris cāūsa**, hedersskänk; **don. īnter vīvos**, gåfva med varm hand, som öfverlemnas af gifvaren egenhändigt el. under hans lifstid; **don. mōrtis cāūsa**, skänk i fall af dödligt frånfälle, men som, om döden ej följer, när som helst kan återkallas, jmf. äfv. **Testamente**. — **Donatīv**, n., se ofv.: **Donum gratuitum**. — **Donātor**, m., gifvare, en, som skänker el. borttestamenterar något. — **Donātrix**, f., gifvarinna. — **Donātus**, m., **Donāta**, f., munk el. nunna, som blott förrättar verldsliga sysslor och passar upp i kloster. — **Donēra**, (lat. *donāre*), gifva, bortgifva med laga stadfästelse å gåfvan.

**Doom** (duhm), m., eng. (af lat. *damnāre*, fördöma), dom, utslag; **dōōmsdāȳ** (dūhmsdāh), m., rättegångsdag; **dōōmsdaybōōk** (-būek), f., den stora engelska länsboken med förteckning öfver alla landets egendomar och dessas värde, upprättad efter föranstaltande af Vilhelm eröfraren.

**Dōppeleāgle** (-īhgl'), m., t.-eng., dubbelörn, nordamerikanskt guldmynt = 20 dollars.

**Dōppia**, f., ital., guldmynt af olika värde, ungefärl. motsvarande 14 rdr. 40 öre rmt. — **Dōppio**, tonk. dubbel; **dōppio ūso**, m., köpm.t. dubbel sigt el. förfallotid.

**Dōra,** f., qvinnonamn, förkortn. af **Dorothea** el. **Theodora,** se d. o.
**Dorade, Dorage,** se under **Dorera.**
**Dorado,** se **Eldorado.**
**Doreloterīe** (-rīh), n., fr. (af g.fr. *dorelōt*, sannol. af eng. *dear*, dyr, kär), allehanda bandvaror och fransar af tråd och silke.
**Dorēra,** fr. (*dorēr*, af lat. *de*, se d. o., och *aurāre*, förgylla, af *āurum*, fr. *or*, guld), förgylla; öfverdraga en hattfilt med fina hår. — **Dorāde,** f., och **Dorād,** m., guldfisk, en praktfull fisk i Atlantiska hafvet. — **Dorāge** (-räsj'), n., förgyllning; hattm.t. filtens öfverdragning med fina hår. — **Dorūre** (-rȳhr'), f., förgyllning; — pl. **dorūres** (-rȳhr'), allehanda dyrbara tyger, spetsar o. s. v.
**Dōris,** f., gr. qvinnonamn med betyd.: den rikt begåfvade; mytol. en hafsgudinna; astron. af Goldschmidt 1857 upptäckt asteroid.
**Dorīsm,** m., den kraftiga, hårda och sträfva munart, som talades af, och den liknande folkegendomlighet, som utmärkte dōrierna el. dōrerna, en forngrekisk folkstam; jmf. **Atticism** och **Jonism.** — **Dōrisk,** som har afseende på, egendomlig för dorierna; dōrisk ordning, den äldsta och enklaste af de grekiska byggnadsstilarna, som ej använde andra former än dem, hvilka strängt kunde härledas ifrån principen för pelare med jemnt kapitäl; dōrisk tonart, hos grekerna den andra autentiska tonarten, hvars grundton är *d*, och hvilken ägde ett allvarligt skaplynne, samt ännu begagnas i vår kyrkomusik.
**Dōrkings,** pl., eng., jättehöns, den största hönsras, som isht. uppfödes i närheten af engelska staden *Dorking*.
**Dormānt** (-mang), fr. (af *dormīr*, lat. *dormīre*, sofva), sofvande; äfv. orörlig, fast; — subst. m., skåderätt; ett slags prydlig borduppsats. — **Dormēnt,** n., m.lat., lång gång längs cellerna i ett kloster. — **Dormēūse** (-möhs'), f., nattmössa; liten hufvudkudde; beqväm resvagn, som man kan sofva uti. — **Dormitīv,** n., nylat., läkek. sömngifvande medel. — **Dormitōrium,** n., lat., sofrum, isht. ett för flera personer gemensamt, såsom i ett kloster; äfv. kyrkogård.
**Dorothēa** och **-tēa,** f., gr. (af *dōron*, skänk, gåfva, och *theōs*, gud), qvinnonamn med betyd.: Guds gåfva, den af Gud beskärda.
**Dorsal,** se under **Dorsum.**
**Dorsettēēn** (-tīhn), n., eng., ylletyg med inslag af silke.
**Dōrsum,** n., lat., rygg, bergsrygg; baksida; **in dōrso,** på baksidan, på sista sidan (af en vexel o. s. v.). — **Dorsāl,** som har afseende på ryggen el. baksidan. — **Dorsāle,** n., m.-lat., med förhängen afskild plats i en del katolska kyrkor utan korstolar, hvarest de andlige förrätta sin andakt; — pl. **dorsālia** el. **-sālier,** altarförhängen.
**Dorure,** se under **Dorera.**
**Dos,** f., lat. (genit. *dōtis*, af *do*, jag gifver, af *dāre*, gifva), hemgift, utstyrsel, brudskatt; **dos adventītia,** utstyrsel, skänkt af moder och vänner; **d. ecclēsiae,** en kyrkas förmögenhet; **d. profectītia,** hemgift, skänkt af fadren och dennes slägtingar. — **Dotāl,** (lat. *dotālis*), som har afseende på el. hör till hemgift; dotālbonde, bonde, som skattar till en andlig stiftelse; dotālgōds, gods, som tillhör en andlig stiftelse. — **Dotālium, Dotalītium** el. **Dotārium,** n., enkas lifgeding, enkegods, enkesäte. — **Dotatiōn,** f., utstyrsel; gåfva. — **Dotēra,** utstyra; skänka i hemgift; begåfva, försäkra om vissa inkomster.
**Dos** (dåh), m., fr. (ital. *dōrso*, *dōsso*, af lat. *dōrsum*, m.lat. *dōssum*, rygg), rygg; **dos à dos** (dåh-s-a dåh), rygg emot rygg; i fiendtlig sinnesstämning, i oenighet; **dos d'āne** (dåh dāhn'), äfv. **dodān,** m., egentl. åsnerygg; byggn.k. upptill i en spets sammanlöpande hvalfbåge.
**Dōsis,** f., och **Dos,** m., gr. (*dōsis*, af *didōnai*, gifva), gåfva; bestämd myckenhet af ett läkemedel, som för hvarje gång bör intagas; i allmnht. afmätt del, viss myckenhet. — **Dosiologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), läran om den myckenhet, hvari läkemedel böra föreskrifvas till användning.
**Dossēra** och **Dosēra,** fr. (af *dos*, rygg), slutta, luta; göra sluttande. — **Dossēring,** f., sluttning.
**Dotal, Dotation, Dotera,** m. fl., se under **Dos** (lat.).
**Dottōre,** m., ital., = **Doctor.** — **Dottorēllo,** m., (förklenande demin.), liten, obetydlig doktor; en som är uppblåst öfver sina obetydliga kunskaper.
**Douāīre** (duāhr'), m., fr. (provenç. *dotāire*, m.-lat. *dotārium*, af lat. *dotāre*, begåfva), det en enka tillförsäkrade underhåll; enkesäte. — **Douairiēre** (duährjāhr'), f., enka af högt stånd, som åtnjuter lifgeding.
**Douāne** (duāhn'), f., fr. (ital. *dogāna*, sp. och portug. *aduāna*, sannol. af pers.-arab. *diwân*, statsråd, tullkammare, jmf. *Divan*), tull, tullkammare; packhus; inbegreppet af alla tulltjenstemän; tullafgift. — **Douanīer** (duanjēh), m., tulltjensteman.
**Douar,** se **Duar.**
**Dōūble** (duhbl'), fr. (af lat. *dūplus*, tvåfaldig), dubbel; — subst. m., dubbelvinst; äfv. skådespelare, som vid en annans förfall spelar hans roll. — **Doublāge** (duhbläsj'), n., egentl. fördubbling; skeppsb.t. kopparförhydning på ett fartyg; äfv. skeppets inre brädbeklädning; boktr.t. dubbel sättning af ett el. flera ord, bröllop; tvinning af silke o. s. v. — **Doublēra** och **Dubl-,** fördubbla, taga dubbel; skådesp.t. besätta en roll dubbelt, äfv. spela den en annan tilldelade roll, när denne har förfall; fodra (en rock o. s. v.); sjöt. förbisegla, kringsegla; sjökrigsv. skjuta från begge sidor af skeppet; bilj.t. träffa en boll, så att den genom att törna emot vallen drifves tillbaka till en viss punkt; — **doublē** (duhblēh), m., bilj.t. stöt, hvarmed man gör bollen, sedan den stött emot den motsatta vallen. — **Dublētt** och **Dupl-,** m., (fr. *doublēt*), dubbelstycke, föremål, helt och hållet liknande ett annat och som gemenligen befinnes på samma ställe som detta; två stycken af samma slag; tvenne rum, som höra tillsamman; falsk ädelsten, dubbelsten af kristall, mellan hvars båda hälfter ett folium ligger; tonk. benämning på 2-fots principalstämman i orgeln, äfv. **Doublētte** (duhblätt'), f.; göra en dublētt, jagtt. med en dubbelbössa nedlägga tvenne djur efter hvarandra. — **Dōūblings** (dōbblings),

pl., eng., jagtt. den förföljda harens språng kors och tvärs; fig. knep, konstgrepp. — **Doublon**, se **Dublon**. — **Doublūre** (duhblȳhr'), f., ett slags groft, hvitt ylletyg ifrån Dieux, som begagnas dels till foder, dels till kragar, uppslag m. m. å uniformer.

**Douce, Doucement, Doucerette, Douceur**, se under **Doux**.

**Douche** (duhsch'), f., och **Dusch**, m., fr. (ital. *dōccia*, af *docciāre*, rinna, af ett antaget lat. *ductiāre*, freqvent. af *dūcere*, föra, leda), droppbad, regnbad, störtbad; inrättning, hvarmed ett sådant frambringas; **elēktrisk dusch**, utströmning af elektricitet mot en lidande kroppsdel. — **Douchēra** el. **Dūscha**, gifva el. taga droppbad, regnbad el. störtbad.

**Douillēte** (duhljätt'), f., fr. (af *douillēt*, veklig, bortskämd), kort, mjuk fruntimmerskappa; äfv. vadderad fruntimmerskappa.

**Do ut des**, se under **Dare**.

**Dōūte** (duht'), m., fr. (af *doutēr*, ital. *dottāre*, af lat. *dubitāre*, tvifla), tvifvel, betänklighet; **hors de dōūte** (håhr dö -), utom el. öfver allt tvifvel; **sans dōūte** (sang -), utan tvifvel, säkerligen. — **Doutēūx** (duhtöh), tvifvelaktig; otillförlitlig, tvetydig.

**Do ut facias**, se under **Dare**.

**Doux** (duh), fem. **dōūce** (duhs'), fr. (af lat. *dūlcis*, ljuf), söt; blid, mild, behaglig; vänlig; saktmodig, foglig, stilla; äfv. **Dus**. — **Doucemēnt** (duhs'mäng), ljuft, mildt; sakta, stilla, varsamt, utan buller. — **Doucerētte** (duhs'rätt'), f., qvinna, som spelar saktmodig och mild. — **Doucēūr** (duhsöhr), f., ljufhet, blidhet, mildhet, behaglighet; saktmod, foglighet; gåfva till erkänsla för visad tjenst, äfv. **Dusōr**, m.

**Douze-et-le-va**, se under **Paroli**.

**Dōwager** (dövädscher), f., eng., hedersnamn för adelsenkor el. i allmnht. enkor af stånd; **dōwager-queēn** (-qvīhn), f., enkedrottning.

**Doxāle**, n., m.lat., gallerverk emellan högkoret och hufvudskeppet i en kyrka.

**Doxologī**, f., gr. (af *dōxa*, mening; omdöme; ära, och *lōgos*, lära), Guds lofprisande, slutformel i alla gamla, isht. grekiska prediknin-gar, liksom i det evangeliska Fader vår: *ty riket är ditt och äran och herrligheten, i evighet;* äfv. inom katolska kyrkan: benämning på tvenne tonstycken, näml. den stora doxologīen (**doxolōgia māgna**) öfver engelns lofsång: *glōria in altīssimis* (el. *in excēlsis*) *Dēo, et in tērra pax, in homīnibus beneplācitum* (ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, och menniskorna en god vilje!) och den lilla doxologīen (**doxolōgia pārva**) öfver orden: *glōria Pātri et Fīlio et Spirītui sāncto in sēcula seculōrum* (ära vare fadren och sonen och den helige ande i all evighet!). — **Doxolōgisk**, lofprisande, förherrligande. — **Doxomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), äregirighet, häftig åtrå efter berömmelse. — **Doxosophī** och **-sofī**, f., (gr. *sophīa*, vishet), förment, inbillad visdom.

**Doyēn** (dåajäng), m., fr. (af lat. *decānus*), i allmnht. den äldste (efter tjensteålder); äfv. = **Decanus**.

**Drabānt**, m., ital. (*trabānte*, af t. *trāben*, springa), ledsagare, följeslagare; isht. lifvaktare, person, hörande till en furstes lifvakt, i äldre tider till fot, i sednare tider till häst; astron. himmelskropp, som rörer sig omkring en planet.

**Drāchme** och **Drākma**, f., gr. (*drachmā*, ursprungl. så mycket man kunde gripa med fingrarna, pris, af *drāssesthai*, gripa, fatta), hos de gamla grekerna: mynt och vigt af olika värde, vanl. = 6 oboler; numera: mynt i Grekland, ungefärl. = 65 öre; medicinalvigt = 3 skrupel el. 60 gran el. $\frac{1}{8}$ uns.

**Draconārius**, m., lat. (af *drāco*, genit. *dracōnis*, drake, orm, äfv. såsom fälttecken på fanor), fanbärare. — **Draconit**, se **Drakonit**. — **Dracūnculus**, m., läkek. tagelmask, mask emellan hull och skinn.

**Draft** el. **Draught** (draft), m., eng., köpm.t. utställd vexel; jmf. **Tratta**, under **Trassera**.

**Dragānt**, n., fr. (*dragānte*, t. *tragānth*, af gr. *trāgos*, bock, och *ānthos*, blomma), ett slags hvit el. gulaktig kåda, som fås af flera arter af slägtet astragalus ifrån Mindre Asien och Södra Europa; dragāntarbete, konstgjorda figurer, som tillverkas af i vatten upplöst hvitt dragant med tillblandning af strösocker.

**Dragēe** (drasjēh), m., fr. (ital. *treggēa*, m.lat. *drāgāta*, *tragēmata*, af gr. pl. *tragāmata*, läckerheter, af *tragēīn* el. *trōgein*, äta), sockrad frukt, sockrade kryddor; allehanda sockersaker. — **Drageōīr** (drasjååhr), m., dosa att förvara allehanda sockersaker uti.

**Dragomān** el. **Drogmān**, m., fr. (sannol. af arab. *tardschumān*, af *tardschuma*, kald. *targêm*, förklara, öfversätta), hos turkarne: tolk, isht. den, som är anställd, för att tjenstgöra vid samtal med främmande sändebud.

**Dragōn**, m., fr. (*dragōn*, ital. *dragōne*, af lat. *drāco*, genit. *dracōnis*, drake; benämningen sål. sannolikt uppkommen antingen af de pistoler med drakhufvuden liknande kolfvar, som fordom rytteriet bar, el. af drakarne i de första franska dragoners fanor), ursprungl. i Frankrike: benämning på fotsoldater, som blott betjenade sig af hästar till snabb fortkomst; nu: lätt ryttare; fig. stor och grof person med ohyfsadt sätt. — **Dragonād**, m., fr. **dragonnāde** (dragånnād'), f., ursprungl. protestanternas tvångsomvändelse till katolicismen under Ludvig XIV genom kringströfvande dragoner; i allmnht. soldatvåld, rå soldatbehandling; genom militäriskt öfvervåld utförd regeringshandling.

**Dragōn**, m., (fr. *estragōn*, lat. *dracūnculus*, egentl. liten drake), helsosam och välsmakande ört, hvars blad isht. hafva en angenäm kryddlukt och en förträfflig smak.

**Dragonīt**, m., bergkristall.

**Drain** (drähn), n., pl. **drains** (drähns), eng., afloppsrör; underjordisk, ofvantill betäckt vattenafledning. — **Draināge** (drēhnedsch), f., eng., afdikning af en mark förmedelst underjordiska afloppsrör. — **Drainēra** och **Drān-**, afdika en mark förmedelst underjordiska tegelrör el. s. k. täckta diken.

**Draisīne**, f., och **Dräsīn**, m., (efter uppfinnaren *K. v. Drais* [1817]), ilvagn; ett slags vagn, bestående af tvenne hjul bakom hvarandra, hvarmed man sjelf kan fortskaffa sig, jmf. **Vélocipède**; nu isht. ett slags mindre vagn, som på jernbanorna framdrifves genom vefning.

**Drakma,** se **Drachme.**
**Drākon,** m., ateniensisk lagstiftare i 7:de årh. f. Kr., hvars lagar till följe af deras ytterliga stränghet ej kunde blifva gällande; fig. sträng lagstiftare. — **Drakōnisk,** öfverdrifvet sträng, omenskligt grym.
**Drakonīt,** m., gr. (af *drākon*, drake) draksten, förstening med stjernformiga teckningar.
**Drāma,** n., pl. **drāmata,** och **Dram,** m., pl. **drāmer,** gr. (af *dran*, göra, handla), egentl. handling; skaldisk framställning inför oss såsom medlefvande vittnen af en handling till dess grund, utveckling och upplösning. — **Dramatīk,** f., konsten att för och på skådebanan framställa handlingar ur menniskolifvet, antingen historiska el. diktade, skådespelskonst. — **Dramātiker,** m., skådespelsdiktare. — **Dramatisēra,** förarbeta ett stoff till skådespel; framställa el. behandla i form af skådespel. — **Dramātisk,** som hör till, har afseende på el. formen af skådespel; som har afseende på skådespelskonsten; äfv. spännande, gripande, full af handling och lif. — **Drāmatomanī,** f., (gr. *manīa*, raseri), skådespelssjuka, öfverdrifven förkärlek för skådespel. — **Dramatūrg,** m., (gr. *ērgein*, göra, sål. egentl. en som författar skådespel), lärare i skådespelskonst, en, som känner och utvecklar reglorna för skådespelet och lärer att använda dem, skådespelskännare; hos oss isht. skådespelsdiktare, jmf. **Dramatiker.** — **Dramaturgī** och **-turgīk,** f., skådespelsdiktning; läran om reglorna för konsten att dikta skådespel och konsten att på skådebanan framställa dem; äfv. läran om sjelfva skådebanan, dess hjelpmedel, utvägar och fordringar. — **Dramatūrgisk,** som har afseende på skådespelsdiktning el. kännedom af skådebanan. — **Dramolēt** (-läh), m., fr., litet skådespel.
**Drap** (drah), n., fr. (ital. *drāppo*, m.lat. *drāppus*, af tyskt ursprung), kläde; äfv. benämning på åtskilliga slags siden- och andra dyrbara tyger; **drap d'argēnt** (-darsjäng), silfvertyg; **dr. de dāmes** (- dö dāhm'), egentl. fruntimmerskläde, ett slags lätt, fint halfkläde, till färgen vanl. svart; **dr. de soie** (- - sååh), tjockt sidentyg; **dr. d'or** (- dåhr), guldtyg, äfv. ett slags äplen; **dr. imperiāl** (- ängperjāl), kejsarkläde, ett slags mycket fint halfkläde. — **Drapēāū** (-påh), m., fana. — **Drapēra,** (fr. *drapēr*), bekläda; ordna en klädsel, ett förhänge o. s. v. så, att det faller i smakfulla veck; målark. framställa kläder och tyger i en målning, bekläda figurerna. — **Draperī,** n., beklädning; konstnärlig framställning af kläder, förhängen o. s. v., som tjena till prydnad; en klädnads el. ett tygs fallande i veck; äfv. tyg, som till prydnad blifvit ordnadt i veck.
**Drāstisk,** gr. (*drastikōs*, af *dran*, handla), starkt och kraftigt verkande, häftigt angripande. — — **Drāstika,** pl., läkek. kraftigt verkande medel, isht. starkt afförande medel.
**Dravīdiska språk,** språk, som af de försanskritska urfolken talades i det ostindiska höglandet (Dekan, sanskr. *drâvida*).
**Drāw-back** (dråhbäck), n., eng. (af *draw*, draga, och *back*, tillbaka), återbetalning ifrån statsverkets sida af erlagda umgälder för vissa inom landet tillverkade artiklar, då af vederbörande myndighet utfärdadt intyg ådagalägger, att ifrågavarande varor blifvit till utrikes ort utförda; afdrag vid kontant betalning, jmf. **Rabatt.**
**Drāwing-room** (dråhingruhm), n., eng. (saunol. af *drāwing*, för *withdrāwing*, af *wīthdraw*, draga sig tillbaka, alltså ett rum, dit man efter måltiden drager sig tillbaka), sällskapsrum med ett stort, rundt bord, hvarpå det nyaste inom tidnings- och bokpressen finnes framlagdt till genomläsning; stort sällskap vid hofvet, hoffest.
**Dressēra,** fr. (*dressēr*, ital. *dirizzāre*, *drizzāre*, af ett antaget lat. *directiāre*, af *dirīgere*, rikta), inöfva djur, isht. hundar och hästar; göra skicklig till någonting; öfverskära sammetstyger. — **Dressōīr** (-sååhr), m., skänkbord, köksbord; tallrikstege. — **Dressȳr,** f., inöfning, isht. af hästar och hundar; äfv. inöfvad färdighet.
**Drēssing-room** (-ruhm), n., eng. (af *dress*, påkläda, smycka, af fr. *dressēr*, sätta i ordning), påklädningsrum, rum, hvarest fruntimmer kunna ordna sin klädsel.
**Dressyr,** se under **Dressera.**
**Drimyphagī** och **-myfa-,** f., gr. (af *drimȳs*, genomträngande, skarp, och *phagēīn*, äta), förtärande af skarpa saker. — **Drimyfāg,** m., en, som äter skarpa saker.
**Drittura,** se under **Dirigera.**
**D:r M:r S:r,** på recepter, = **Dētur, miscētur** (el. **misceātur**), **signētur,** lat.: det må gifvas el. tillsättas, blandas och betecknas.
**Drog, Drogett, Drogist,** se **Drogue.**
**Drogman,** se **Dragoman.**
**Drōgue** (dråg'), f., och **Drog,** m., fr. (holl. *droog*, torr), det enkla råämne, hvaraf farmacevten bereder de mer sammansatta läkemedlen; äfv. rått färgstoft. — **Droguēt** (dråghäh) el. **Drogētt,** m., ett slags, vanl. blommigt, tyg, som väfves till hälften af ull, till hälften af silke, ofta äfv. af bomull el. lingarn. — **Droguīst** och **-gīst,** m., en, som handlar med droger.
**Droit** (drååh), f. **drōīte** (drååt'), fr. (ital. *drītto*, af lat. *dirēctus*, rak), rak; höger; — **droit,** subst. m., rätt, rättighet; afgift, skatt; **droit d'aubāīne** (- dåhbähn'), se **Albinagium; dr. d'épāve** (- dehpāv'), strandrätt, i allmnht. hemfallsrätt; **dr. de sauvement,** se under **Sauvement; dr. d'étāpe** (- dehtäp'), stapelrätt; **dr. du feu** (- dy föh), fyrafgift; **droits réunīs** (drååh reynīh), pl., förenade afgifter, i Frankrike: gemensam benämning på de under ett enda embetsverk hänhörande afgifterna för vin, öl, brännvin, salt, tobak, spelkort o. s. v.; **à bon droit** (- bång -), med skäl och fog; **à drōīte,** till höger, på höger hand, äfv. höger om! — **Droitemēnt** (dråaht'mäng), rätt fram, riktigt, ärligt, billigt. — **Droitūre** (-tȳhr'), f., rättframhet, redlighet, uppriktighet.
**Drōle** (drohl'), m., fr. (eng. *droll*, gyckelmakare, jmf. t. *drōllig*, tokrolig; enl. ett annat antagande af sv. *troll*), tok, lustig ture, skalk, spefogel; skälm; äfv. dummerjöns, drummel. — — **Drôlemēnt** (drohl'mäng), narraktigt, lustigt; skälmaktigt; äfv. drumligt. — **Drôlerīe** (-rīh), n., lustigt streck, narraktigt upptåg, skalkstycke; tokeri.

**Dromedār** och **-dārie**, m., nylat. (*dromedārius*, af gr. *dromās*, springande), egentl. snabblöpare, en ifrån Arabien härstammande art af kamelslägtet, som numera är det vigtigaste husdjuret för Afrikas ökeninvånare, och som skiljer sig ifrån kamelen derigenom, att den endast har en puckel på ryggen, är mindre och svagare än denna, men springer vida hastigare; äfv. snällseglande fartyg; fig. mycket stor, tung, trög och lunsig person.

**Drōmikon**, n., gr. (af *dromikōs*, lämplig till springande), kyrka af aflång form.

**Dront, Dōdo** el. **Dūdu**, m,. klumpig fågel af en svans storlek, på öarne Isle de France och Bourbon.

**Drōpax**, m., gr. (af *drȳptein*, slita, af *drȳpein*, *drēpein*, äfv. *drōpein*), beckplåster, becklufva. — **Dropacīsmus** och **-cīsm**, m., läkek. hårens utdragande förmedelst ett beckplåster el. en becklufva.

**Drops**, pl., eng., egentl. droppar, små bitar af smält socker.

**Drōschka** och **Drōska**, f., r. (*drōschki*, demin. af *drōgi*, ett slags fordon, egentl. pl. af *drōga*, drög), ryskt fyrhjuligt åkdon, med ett långt, stoppadt säte löpande längsefter, på hvilket den åkande sitter grensle, liksom till häst, och så lågt, att man kan uppstiga direkte från gatan; hos oss och annorstädes: ett slags lätt, än öppet, än halftäckt, fyrhjuligt åkdon.

**Drōsera**, f., gr. (egentl. den daggiga, af *drōsos*, dagg), daggört, växt, hvars runda blad i kanterna hafva långa, röda, glandelbärande hår, som utsippra en klibbig vätska, och som under medeltiden användes till beredning af ett undergörande guldvatten; jmf. **Rosoglio.**

**Droska**, se **Droschka.**

**Drosomēter**, m., gr. (af *drōsos*, dagg, och *metrēin*, mäta), daggmätare, redskap till att bestämma myckenheten af fallen dagg. — **Drosometrī**, f., daggmätning.

**Drots**, riktig. **Drōtset**, m. och n., fornnord. (*drótseti*, den, som hade uppsigt öfver anrättningarna vid kungens bord, af *drótt*, krigarfölje), i Sverige under medeltiden: rikets högsta civile embetsman, och den som på konungens vägnar hade uppsigten öfver vården af alla kronans gods, inkomster och dess fasta slott.

**Drott**, riktig. **Drōtten**, m., fornnord. (*dróttinn*, af *drótt*, skara, krigarfölje), ford. i Sverige: titel för konungarne före Dygve, samt för de tolf offerprester, som utgjorde Odins och hans efterträdares högsta råd.

**Druīd**, m., (lat. *drūidae* el. *drūides*, besl. med gr. *drys*, ek), den heliga ekens prest hos de keltiska folken i det forna Gallien och Britannien, som ägde att besörja offren, bevara de religiösa hemligheterna, förkunna tillkommande ting, afdöma tvister och vårda vetenskaperna. — **Druidīsm**, m., druidernas lära.

**Drūser**, pl., krigisk folkstam i Syrien, som talar en arabisk munart, och hvars religion, stiftad af Hamsa, Alis son, utgör en blandning af hedendom, muhammedanism och kristendom.

**Dryād**, f., gr. (*dryās*, af *drys*, ek, träd), trädel. skogsnymf; jmf. **Hamadryad** och **Nymph.** — **Dryīt**, m., förstenadt ekträ.

**Dränera**, se under **Drain.**

**Dräsin**, se **Draisine.**

**Dschahelījjah**, n., arab., egentl. okunnighet; hos araberna: tiden före Muhammed.

**Dschamī**, f., arab. (af *dschamāa*, församla), större turkiskt bönehus; jmf. **Mosché.**

**Dschēma**, f., arabisk by.

**Dschemādi**, m., arab. (*dschumâda'*, frostmånad, af *dschamada*, frysa), namn på femte och sjette månaderna i muhammedanska kalendern, som skiljas genom tillsatsen el-awwel (den förste) och el-acher (den andre).

**Dscherīd**, orikt. **Dschirīd**, m., arab., ett slags lans med böjlig spets, förfärdigad af palmträ; äfv. det kämpaspel till häst i Turkiet och Persien, hvarvid sådana lansar begagnas.

**Dschiggetāi**, m., pl. **-tāis**, mongol., egentl. långöra; halfåsna, ett i Mongoliet och på flera andra ställen i stora hjordar förekommande, skyggt och snabbfotadt djur af ett fårs storlek, till färgen brunaktigt med svart ryggrad och utan ränder, samt med svansen blott på ändan försedd med en hårtofs.

**Dschin** el. **Djin**, m., arab. (jmf. lat. *Genius*), hos araberna: ond ande.

**Dschonk**, m., ett slags klumpigt, kinesiskt handels- och krigsskepp med tvenne master och två segel af säf.

**Dsu'l-kade**, m., arab. (*dsû*, begåfvad med något), den elfte, och **Dsu'l-hedsche**, m., den tolfte månaden i den muhammedanska kalendern; den förra egentl. stillasittandets (*qa'deh* el. *qa'dat*) månad, emedan man då upphörde att resa och höll sig hemma, den sednare egentl. vallfartens (*hidschdscheh*) månad, emedan man då företog den fromma vandringen till Mekka.

**Duālis** el. **Duāl**, m., lat. (af *dūo*, två), i grekiskan samt i några österländska språk: dubbel- el. tvåtal, en egendomlig bildningsform för två förenade ting, el. den form af ett nomen, pronomen el. verb, som betecknar föremålets tvåfaldighet, el. att två personer uppträda såsom handlande el. lidande. — **Dualīsmus** och **-līsm**, m., nylat., tvåfaldighetslära; teol. den lära, att det ifrån evighet finnes tvenne eviga och nödvändiga väsenden, af hvilka det ena är grunden och orsaken till allt godt, det andra deremot till allt ondt, som sker i verlden; äfv. den åsigt, att några utvalda blifva saliga och alla andra fördömda; filos. antagande af tvenne olika grundämnen hos menniskan, ett andligt och ett kroppsligt; polit. en nations el. ett rikes söndring i två hvarandra motverkande delar; språkv. tillvaro af en form för tvåtalet. — **Dualīst**, m., anhängare och försvarare af dualismen i den ena el. andra bemärkelsen. — **Dualīstisk**, som grundar sig på en tudelning. — **Dualitēt**, f., tvåfaldighet, dubbelhet.

**Duār**, m., pl. **duārs**, arab. (*dūwārat*, af *duwār*, rund), i Nordafrika: krets af tält, inom hvilken de arabiska horderna ställa sina hjordar, för att sålunda skydda dem. se följ.

**Dubia, Dubier, Dubio, Dubitera**, m. fl., **Dūbium**, n., pl. **dūbia** och **dūbier**, lat., tvifvel; **in dūbio**, i tvifvel el. i tvifvelaktigt fall. — **Dubietēt**, f., tvekan, ovisshet. — **Dubitatiōn**, f., tvifvel; tvekan, villrådighet; retor. framkastande af ett tvifvel, en invändning, som talaren bemöter el. gendrifver; uttryck af talaren, liksom vore han villrådig om

hvad han borde el. ville säga. — **Dubitatīv**, som innehåller el. uttrycker ett tvifvel. — **Dubitēra**, (lat. *dubitāre*), tveka, vara villrådig; — **quod dūbitas, ne fēceris**, gör icke det, hvaröfver (öfver hvars moraliska riktighet) du är tveksam. — **Dubiōs**, tvifvelaktig, oviss, osäker.

**Dublera, Dublett**, se under **Double**.

**Dublōn**, m., sp. (*doblōn*, ital. *dublōne*, fr. *doublōn*, af lat. *dūplex* el. *dūplus*, dubbel), egentl. dubbelstycke; spanskt och italienskt guldmynt af olika värde, men i allmnht. gällande vid pass 14 à 16 rdr rmt.

**Duc** (dyck), fr., **Dūca**, ital., **Dūke** (djuhk), eng., m., (af lat. *dux*, anförare), hertig. — **Duchē** (dyschēh), n., fr., hertigdöme. — **Duchēsse** (dyschäss'), f., hertiginna.

**Ducāt** och **Dukāt**, m., (m.lat *ducātus*, ital. *ducāto*, af *dūca*, hertig, emedan en hertig af Ferrara i 6:te årh. först lät slå sådana), i flera länder förekommande guldmynt af ungefärl. 8 rdrs värde. — **Ducāto**, m., pl. **ducāti**, silfver- och skiljemynt af olika värde i Italien och Spanien. — **Ducatōn** (dykatång), m., fr., halfdukat, silfvermynt af ungefärl. 4 rdrs värde; holländskt guldmynt, gällande vid pass 22 à 24 rdr rmt.

**Duc d'Albe** och **Dykdālb**, förvr. **Diktāl**, m., (efter uppfinnaren, hertigen af Alba, fr. *duc d'Albe*), vid en kust el. i en hamn neddrifven förbindning af pålar, för att begagnas vid förtöjning och varpning.

**Duce et auspice**, se under **Dux**.

**Duché, Duchesse**, se under **Duc**.

**Duchobōrzy** el. **Duchobōrzer**, pl., r. (af *duch*, ande, och *bōrotjsja*, strida), egentl. andens stridsmän: medlemmar af en grekisk sekt i Ryssland, som förkastar treenigheten, ej har några kyrkor eller prester, och anser eden liksom krigstjensten för otillåtna.

**Ductīl** och **Duktīl**, lat. (*dūctilis*, af *dūcere*, föra, draga), tänjbar, seg; smidig. — **Duktilimēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), tänjbarhetsmätare. — **Duktilitēt**, f., nylat., tänjbarhet, seghet; smidighet. — **Dūctor**, m., lat., ledare; läkek. vägvisare, redskap, som banar väg för ett skarpt instrument, på det att detta ej skall åstadkomma skada. — **Dūctus**, m., egentl. ledning; gång, väg; skrift- el. penndrag; **dūctus aquōsi**, pl., små vattenrör el. gångar i organiska kroppar.

**Dudaīm**, pl., hebr., välluktande växt, som anses befordra fruktsamhet hos qvinnan.

**Dudu**, se **Dront**.

**Dūe**, ital. (lat. *dūo*), två; **dūe vōlte**, tonk. två gånger, jmf. **Bis**; **a dūe** el. **a dūe vōci** (- - vōtji), för två stämmor, tvåstämmig; **a due corde**, se under **Corda**; **con dūe dīta**, tonk. med två finger.

**Duēgne** (duānj'), f., fr., se **Dueña**.

**Duēll**, m., fr. (*duēl*, lat. *duēllum*, äldre form för *bēllum*, krig, ursprungl. söndring, af *dūo*, två), tvekamp, envig, isht. strid med ordentliga vapen, efter vissa reglor och efter förut träffad öfverenskommelse, mellan tvenne personer, till upprättelse för en liden förolämpning; **duēllplakāt**, n., ännu gällande förordning, som i Sverige år 1682 utfärdades, och hvarigenom dueller strängeligen förbjödos. — **Duellānt**, en, som har haft el. skall hafva ett envig (duell) med en annan; äfv. slagskämpe. — **Duellēra**, strida i envig (duell) med någon.

**Dueña** (duānja) och **Duēnna**, f., sp. (af lat. *dōmina*, herrskarinna; jmf. *Dōnna*), herrskarinna; i Spanien: bedagad qvinna, som har uppsigt öfver ett ungt fruntimmer och utgör dess sällskap; på slafmarknaderna i Österlandet: qvinna, som pröfvar slafvinnornas jungfrudom; i allmnht. kyskhetsväktarinna. — **Dueño** (-ānjo), m., herre; ägare.

**Duērn**, m., m.lat. (af lat. *dūo*, två), dubbelark, två ark papper, af hvilka det ena är lagdt inom det andra.

**Duētt**, ital. **duētto**, ital. och fr. **dūo**, m., (af lat. *dūo*, två), tonk. tonstycke för tvenne röster el. instrumenter. — **Duettīno**, m., ital., litet tonstycke för tvenne röster el. instrumenter.

**Due volte**, se under **Due**. — **Du jour**, se under **Jour**. — **Dukat**, se **Ducat**. — **Duke**, se **Duc**. — **Duktil**, m. fl., se **Ductil**.

**Dulcamāra**, f., nylat. (af lat. *dūlcis*, ljuf, och *amārus*, bitter), qvesved, villbär, trollbär; i läkekonsten använd växt (solānum dulcamāra), hvars qvistar, om de tuggas, först kännas beska, men sedan söta.

**Dulce est desipere in loco**, se under **Desipera**.

**Dulcian**, se under **Dolce**. — **Dulcification**, se följ.

**Dulcifiēra**, fr. (af ett antaget lat. *dulcificāre*, af *dūlcis*, ljuf, och *fācere*, göra), förljufva, försötma. — **Dulcificatiōn** och **-fikat-**, f., försötmande.

**Dulcinēa**, f., sp. (af lat. *dūlcis*, ljuf), efter Don Quixotes älskarinna, Dulcinea af Toboso, en lunsig landtlolla: med ringaktande bibetydelse: käresta; äfv. glädjeflicka.

**Dulī**, f., gr. (*dulēīa*, träldom), tillbedjan; isht. helgondyrkan.

**Dum spīro, spēro**, lat., så länge jag andas, hoppas jag; hoppet slocknar ej förr än med lifvet.

**Dūma**, f., r. (af *dūmatj*, tänka), rådsförsamling; stadshus, rådhus.

**Dunālma**, f., turk. (*donânma*, tillrustning, lustbarhet), turkisk folkfest, som offentligen under sju dagar och sju nätter firas efter en stor seger, en sultans uppstigande på tronen, efter en prins' födelse o. s. v.

**Dūnce** (döns), m., eng. (af tyskt urspr.), sannol. till en början ett öknamn, som Thomas af Aquinos lärjungar gåfvo dem, hvilka samlat sig omkring Joannes Duns Scotus, d. 1308; luns, dumhufvud. — **Dunciāde**, m., komisk hjeltedikt af Pope, utgörande ett förlöjligande af tidens dåliga rimmare.

**Dūne**, f., pl. **dūnes** (dyhn'), fr., eng. **down**, pl. **downs** (dāuns), se **Dyner**.

**Dūo**, lat., två; jmf. vidare **Duett**. — **Duodēcima**, f., tonk. tolfte tonen ifrån grundtonen; intervall af tolf toners omfång. — **Duodecimāl**, som hör till el. har afseende på talet 12; **duodecimālsystēm**, n., den indelning af mått, mål och vigt, då hvarje högre sort innehåller 12 enheter af den lägre. — **Duodecimole** (-detjīm-), f., ital., tonk. figur af 12 noter, hvilka blott gälla för 8 af samma beteckning. — **Duodēs**, m., (lat. in

duodēcimo), tolftedelsform; bokformat, då arket är indeladt i tolf blad; bok i sådant format.

**Duodēnum**, n., nylat. (af *duodēni*, tolf på hvar), tolftumstarmen, så kallad, emedan dess längd är ungefär 12 tum, och hvilken utgör början af den egentliga tarmkanalen och en omedelbar fortsättning af magsäcken; äfv. **Dōdekadāktylon**, n., gr. — **Duodenāl**, som hör till el. har afseende på tolftumstarmen. — **Duodenītis**, f., brand i tolftumstarmen.

**Duodes**, se under **Duo**. — **Duodi**, se under **Décade**. — **Duodrama**, se under **Melodrama**. — **Duolo**, se under **Dolentemente**.

**Dūpe** (dyp'), egentl. f., vanl. m., fr. (af *dūppe*, en enfaldig fågel, som lätt låter fånga sig), narrad el. lättnarrad person; enfaldig stackare, god tok; narr. — **Dupēra** och **Dyp-**, hafva till bästa, narra; föra bakom ljuset, bedraga. — **Duperīe** (dyperīh), n., bedrägeri.

**Duplett**, se under **Double**.

**Duplera, Duplicatum, Duplicera, Duplik, Duplo**, m. fl., se följ.

**Dūplum**, n., lat., det dubbla; **in dūplo**, dubbelt, i två afskrifter. — **Duplēra** (lat. *duplāre*), fördubbla. — **Duplicatiōn** el. **Duplicatūr**, äfv. **-plikat-**, f., fördubbling. — **Duplicātor**, m., fördubblare af en kraft, t. ex. elektricitet. — **Duplicātum** el. **Duplikāt**, n., något dubbelt, isht. en i två exemplar utfärdad skrift. — **Duplicēra**, (lat. *duplicāre*, af *dūplex*, tvåfaldig), fördubbla; lagf. ingifva den andra försvarsskriften (jmf. **Duplik**); **ad duplicāndum**, lagf. till besvarande af kärandens replik. — **Duplicitēt**, f., dubbelhet; ostadighet, falskhet; äfv. tvenne motverkande krafters sammanträffande i en punkt. — **Duplicīst**, m., anhängare af den mening, att sanningen, till följe af uppenbarelse, är och kan vara en annan, än den genom förnuftet funna; )( **Simplicist**. — **Duplīk**, m., en anklagads svar på kärandens replik.

**Dur, Dura, Durabel, Durante**, m. fl., se under **Durus**.

**Dūrbar**, m., pers. (*darbār*, boning, furstehof), morgonuppvaktning hos en indisk furste, jmf. **Lever**; statsråd, jmf. **Conseil**.

**Dūrchlāūcht** (dūrklāūkt), f., t., egentl. genomskinlighet, klarhet; titel, som tillkommer furstliga personer ända till rangen af en storhertig. — **Durchlāūchtig**, som hör till el. har afseende på durchlaucht.

**Dūrchmārsch** och **Dūrkm-**, m., t., en militärtrupps skyndsamma tåg, antingen till fots el. på åkdon, genom ett land till en bestämd ort.

**Durescera, Duritet**, m. fl., se under **Durus**.

**Dūrra**, f., arab. (*dūraw*), ett sädesslag, hirs, hvaraf bröd (tunnkakor) bakas i Arabien och Nordafrika.

**Dūrus, -ra, -rum**, lat., hård; **dura mater**, se under **Mater**; — döma **in dūrius**, el. **in pējus**, lagf. i en följande dom älägga en anklagad högre böter el. hårdare straff än i en föregående. — **Dur**, n., tonk. den hårda tonarten, hvari stora tersen är öfvervägande. — **Durābel**, varaktig. — **Durabilitēt**, f., varaktighet. — **Durānte**, (af *durāre*, egentl. härda; sederm. äfv. hålla ut), under, medan, t. ex. durānte lite, under rättegången, durānte vīta, under lifstiden. — **Duratiōn**, f., nylat., läkek. förhårdning; äfv. varaktighet. den tid, som något varar. — **Durescēra**, (lat. *durēscere*), hårdna. — **Duritēt**, fr. **duretė**, (dyr'tēh), f., hårdhet, känslolöshet; äfv. grofhet.

**Douche**.

**Dus**, se **Doux**. — **Dusch, Duscha**, se

**Dūssin**, n., fr. (*douzāine*, af *dōūze*, tolf), tolft, tolf stycken.

**Dusör**, se under **Doux**.

**Duūmvir**, m., pl. **duūmviri** el. **duumvīrer**, lat. (af *dūo*, två, och *vir*, man), hos de gamla romarne: benämning på hvardera af tvenne embetsmän, som tillsammans fullgjorde något uppdrag i statens tjenst. — **Duumvirāt**, n., tvåmannavälde; en duumvirs embete och värdighet, äfvensom tiden för hans maktutöfning.

**Dux**, m., lat. (genit. *dūcis*), anförare; hertig; tonk. hufvudsats i en fuga, jmf. **Thema**; **dūce et āūspice** (jmf. *Auspex*), under ledning och bistånd.

**Dyadik, Dyadisk**, se under **Dyas**.

**Dyārch** och **-ārk**, m., gr. (af *dÿo*, två, och *ārchein*, herrska), medlem af en tvåmannastyrelse; jmf. **Duumvir**. — **Dyarkī**, f., tvåmannavälde. — **Dyārkisk**, som hör till, har afseende på el. ledes af tvenne styresmän.

**Dyas**, f., gr. (af *dÿo*, två), tvåhet, tutal, par. — **Dyadīk**, f., el. **Dyādiskt tālsystēm**, n., det af Leibnitz föreslagna, enklaste sätt att beteckna tal, dervid man endast begagnar tvenne siffror (1 och 0).

**Dynamēter**, m., gr. (af *dÿnamis*, kraft, och *metrēīn*, mäta), förstoringsmätare, redskap till mätning af förstoringskraften hos synglas.

**Dȳnamis**, f., gr.; kraft, verkande förmåga. — **Dynamīk**, f., den del af mekaniken, som handlar om lagarna för kroppars rörelse. — **Dynāmisk**, sjelfverkande, verkande genom en inre lefvande kraft, )( **Mechanisk**; som har afseende på krafter el. förmögenheter. — **Dynāmiker** el. **Dynamīst**, m., anhängare af dynamistiken; )( **Atomistiker**. — **Dynamistīk**, f., den lära, enl. hvilken materien betraktas såsom ursprunglig, sjelfverkande kraft och naturföreteelserna härledas ur krafter. — **Dynamīt**, m., af ingeniören Alfr. Nobel i Stockholm upptäckt sprängämne, som utgöres af nitroglycerin i fast form och vid antändning visar en oerhörd kraft. — **Dȳnamologī**, f., (gr. *lógos*, ord, lära), läran om de enskilta naturkrafterna. — **Dȳnamomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), kraftmätare, redskap, bestående i en stålfjäder, den man genom härdning gifvit den grad af fjäderkraft, att han vid den spännande vigtens borttagande återtager sin ursprungliga form, och hvarmedelst betydande krafter pröfvas och bestämmas: se äfv. **Dynameter**.

**Dynāst**, m., gr. (*dynāstās*), maktinnehafvare, herrskare; hos de gamle = **Despot**; i Tyskland under medeltiden: adelig herre, som hade rätt och stämma på landtdagen och med full landshöghet innehade sitt område. — **Dynastī**, f., herravälde; isht. herrskarstam, regentföljd af samma ätt. — **Dynāstisk**, som hör till, har afseende på el. ansluter sig till en dynasti; **dynāstiska intrēssen**, pl., allt,

som öfverensstämmer med en regentfamiljs fördel, dess verkliga el. förmenta rättigheter.

**Dȳner**, pl. (jmf. *Dune*), sandreflar vid hafsstränder, sandbankar; sandkullar och sandslätter, som i närheten af hafsstranden bildas genom den af hafvet uppvräkta sanden; isht. sandhöjderna vid Flanderns kust emellan Dünkirchen och Nieuwport; äfv. den stora redden på östra kusten af grefskapet Kent i England, jmf. **Down**, under **Dune**.

**Dyophysīter** och **Dyofys-**, pl., gr. (af *dȳo*, två, och *phȳsis*, natur), medlemmar af en kristen sekt, som hos Kristus antogo tvenne naturer; )( **Monophysiter**.

**Dypera**, se under **Dupe**.

**Dys-**, grekisk förstafvelse, som i sammansättningar, liksom det svenska *o-*, *miss-*, *van-*, betecknar en brist, en oriktighet, en ofullkomlighet el. ett urartande o. s. v. af hufvudbegreppet.

**Dysarthrītis**, f., gr. (af *dys-*, se d. o., jmf. vidare *Arthritis*), läkek. oregelbunden gikt. — **Dyscholī** och **Dyskolī**, f., (gr. *cholā*, galla), läkek. dålig beskaffenhet af gallan och dess afsöndring. — **Dyschylī** och **Dyskylī**, f., (gr. *chylōs*, näringssaft), läkek. dålig beskaffenhet af näringssaften. — **Dyselkī**, f., (gr. *hēlkos*, böld), läkek. svår läkning af bölder; bölders elakartade beskaffenhet. — **Dysemi**, se **Dyshämi**. — **Dysenterī**, f., (gr. *ēnteron*, tarm, inelfva), läkek. elakartad utsot; rödsot. — **Dysentērisk**, som har afseende på el. beskaffenheten af rödsot; som lider af rödsot. — **Dysgalaktī**, f., (gr. *gāla*, genit. *gālaktos*, mjölk), läkek. dålig el. svag mjölkafsöndring. — **Dysgenesī**, f., (jmf. *Genesis*), läkek. sjuklig aflingsförmåga. — **Dyshämī** och **-hemī**, f., (gr. *hāīma*, blod), läkek. blodets dåliga beskaffenhet. — **Dysidrī**, f., (gr. *hidrōs*, svett), läkek. oregelbunden, sjuklig, isht. med svårighet framkallad svettning.

**Dȳsis**, f., gr. (af *dȳein*, gå ned), sjunkande, nedgång.

**Dyskinesī**, f., gr. (af *dys-*, se d. o., och *kinēīn*, sätta i rörelse, röra), läkek. styfhet i lederna, svårighet att röra sig. — **Dyskrasī**, f., (gr. *krāsis*, blandning), läkek. dålig blandning af kroppens vätskor, sjuklig förändring i el. förskämning af kroppsvätskorna. — **Dyskrātisk**, dåligt blandad, tjockblodig. — **Dyslalī**, f., (gr. *lalēīn*, tala), läkek. svårighet att tala. — **Dysmenī**, f., el. **Dysmenorrhē**, m., (gr. *mān*, genit. *mānōs*, månad, och *rhein*, flyta), läkek. felaktig, undertryckt månadsrening. — **Dysmnesī**, f., (gr. *mnāsis*, minne), läkek. minnessvaghet. — **Dysmorphī** och **-morfī**, f., (gr. *morphā*, skapnad), läkek. missbildning, vanskaplighet. — **Dysodī**, **Dysodmī** el. **Dysosmī**, f., (gr. *ōzein*, lukta), stank. — **Dysopī** el. **Dysopsī**, f., (gr. *ops*, syn), läkek. svagsynthet. — **Dyspathī** och **-patī**, f., (af gr. *pathēīn*, *pāschein*, lida), läkek. oro och ängslan hos den sjuke. — **Dyspepsī**, f., (af gr. *pēptein*, smälta, koka), läkek. dålig matsmältning. — **Dyspēptisk**, som uppkommer af el. har afseende på dålig matsmältning; som är svår att smälta, hårdsmält. — **Dyspēptiker**, m., en, som lider af dålig matsmältning. — **Dysphagī** och **-fagī**, f., (af gr. *phagēīn*, äta), läkek. svårighet att svälja. — **Dyspnōe**, f., (af gr. *pnein*, andas), läkek. svårighet att andas. — **Dystokī**, f., (af gr. *tīktein*, föda), läkek. svår barnsbörd. — **Dystōkologī**, f., (gr. *lōgos*, lära), läkek. läran om svåra förlossningar. — **Dysurī** och **Dysurēsis**, f., (af gr. *urēīn*, kasta sitt vatten), läkek. svårighet att låta sitt vatten. — **Dysämi**, se **Dyshämi**.

**Dādalus**, m., gr. (*Dāīdalos*), berömd bildhuggare, tillhörande den grekiska sagotiden, hvilken äfven skall hafva uppbygt labyrinten på Kreta, och sökt, tillika med sin son Icarus, att medelst konstgjorda vingar undkomma fångenskapen hos konung Minos dersammastädes; under forntiden: inbegreppet af all konstfärdighet. — **Dädālisk** och **Ded-**, konstnärlig, konstrik. — **Dädalēum**, n., en af två roterande cylindrar bestående inrättning till förklaring af företeelserna vid ljusets inverkan.

**Dāmon** och **Demōn**, m., gr. (*dāīmon*), myt. under hedniska forntiden: än godt, än ondt, andligt mellanväsen emellan Gud och menniskorna och förmedlare mellan båda; hos de kristne isht. ond ande, plågoande, djefvul; jmf. **Agathodämon** och **Kakodämon**. — **Demōnisk**, upprörd af en dunkel öfvermakt; besatt af djefvulen; hemskt gripande, vildt storartad; ursinnig. — **Dämonīacus**, m., en af en ond ande besatt. — **Dämonīsmus** och **Demonīsm**, m., tron på andar. — **Dämonārch** och **Demonārk**, m., (gr. *ārchein*, herrska), andefurste. — **Dēmonolatrī**, f., (gr. *latrēūein*, dyrka), andedyrkan; djefvulens tillbedjande. — **Dēmonologī**, f., (gr. *lōgos*, lära), andelära. — **Dēmonomagī**, f., (jmf. *Magi*), trolldom med andars tillhjelp. — **Dēmonomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), vanvett på grund deraf, att den sinnesrubbade tror sig besatt af en ond ande; äfv. tron på spöken. — **Dēmonomantī**, f., (gr. *mantēīa*, spådom), spådom förmedelst en inneboende ande.

**Döbattanger**, se **Deux-battants**, under **Deux**.

# E.

(Ord, som saknas under **E**, sökes under **Ä** el. **Ö**).

**E**, ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på femte myntningsorten i ett rike; så på franska mynt i *Tours*, på österrikiska i *Karlsburg*, på preussiska i *Königsberg*.
**E**, ssm. kemiskt tecken, = **Erbium**, se d. o.
**E**, på kompassen, = **Est**, fr., öster.
**E.** = **Elektricitet**, se d. o.
**E.** och **eg.** = **ergo**, se d. o.
**e. c.** el. **e. g.** = **exempli causa** el. **exempli gratia**, se under **Exempel**.
**e. c.** äfv. = **ex commissione**, se under **Commission**.
**Ed.** el. **Edit.** = **Editio**, se **Edition**. — **ed.** = **edidit**, se under **Edera**. — **edd.** = **ediderunt**, se under **Edera**.
**Eff.**, på börsanslag, = **Effectiv**, se d. o.
**e. g.** = **exempli gratia**, se under **Exempel**.
**ej.** el. **ejusd.** = **ejusdem**, se d. o.
**El.** = **Elector**, se d. o.
**Elix.** = **Elixir**, se d. o.
**Emin.** = **Eminens**, se d. o.
**e. o.** = **ex officio**, se under **Officium**; äfv. = **extra ordinarie**, se **Extraordinarie**.
**eod.** = **eodem**, se d. o.
**Ep.** = **Epistola**, se **Epistel**; äfv. = **Episcopus**, se d. o.
**e. p.** = **en personne**, se under **Person**.
**Eq.** = **Eques**, se d. o.
**Esq.** = **Esquire**, se. d. o.
**etc.** el. **et cet.** (**&c.**) = **et cetera**, se under **Ceterus**.
**et s. p.** = **et sic pōrro**, lat., och så vidare.
**Exc.** = **Excellens**, se under **Excellera**.
**exc.** = **excipe**, se under **Excipera**; äfv. = **excudit**, se d. o.
**excl.** = **exclusive**, se under **Excludera**.
**Exod.** = **Exodus** el. **Exodi**, se **Exodus**.
**ex S. D.** = **ex senātus decrēto**, lat., efter rådets beslut.
**Extr.** = **Extract**, se under **Extrahera**; äfv. = **Extra**, se d. o.
**Extraord.** = **Extraordinarie**, se d. o.

---

**E**, lat. förord, se **Ex**. *Sammanställningar med* **E**, *såsom* **E contrario**, **E diametro**, **E profundis**, *m. fl., sökas under sammanställningens hufvudord, således under* **Contrarius**, **Diameter**, **Profund**.
**E**, n., tonk. namnet på tredje tonsteget i den normala durskalan; **ē-dūr**, n., den tonart, som företecknas med fyra ♯, och hvars första ton är *e*; **ē-möll**, n., den tonart, som företecknas med ett ♯, och hvars första ton är *e*; ē-sträng, första strängen på violinen, jmf. **Chanterelle**; fjerde strängen på kontrabas.
**Ēāgle** (ihgl'), m., eng. (af fr. *āigle*, lat. *āquila*, örn), egentl. örn; nordamerikanskt guldmynt = 10 dollars och ungefärl. motsvarande 38 rdr. 20 öre rmt.
**Ea lege**, se under **Lex**.
**Earl** (ärl), m., pl. **earls**, eng. (beslägt. med vårt *jarl*), grefve, ford. den första, nu den tredje adliga värdigheten i England, efter följden: duke, marquis, earl, viscount o. s. v.
**Eau** (åh), f., pl. **eaux** (åh), fr. (af lat. *āqua*, se d. o.), vatten; **eau admirāble** (- -mirābl'), egentl. underbart vatten, ett af giftblanderskan markisinnan af Brinvilliers tillredt gift; **eau bénīte** (- behnīt'), vigvatten; **eau cosmétīque** (- -tīk'), smink- el. skönhetsvatten; **eau de beautē** (- dö båhtēh), skönhetsvatten; **eau de bouquēt** (- - buhqäh), bukettvatten; **eau de cerīses** (- - s'rihs'), körsbärsvatten; **eau de Colōgne** (- - kålånj'), kölnervatten, vida berömdt, af J. A. och J. M. Farina förfärdigadt luktvatten; **eau de Colōgne dōūble** (- - - duhbl'), dubbelt kölnervatten; **eau de fleurs d'orānge** (- - flöhr dårängsj'), af pomeransblommor beredt luktvatten; **eau de Javēlle** (- - sjaväll'), blekvatten, fläckvatten; **eau de lavānde** (- - lavängd'), lavendelvatten; **eau de Lūce** (- - lyhs'), efter uppfinnaren, en apotekare *Luce* benämdt, starkt luktvatten; **eau de noyāūx** (- - nåajåh), nötkärnsvatten; **eau de sentēūr** (- - sangtöhr), luktvatten; **eau de vie** (- - vīh), lifsvatten, brännvin, jmf. **Aqua vitae**; **eau d'or** (- dåhr), guldvatten; **eau fōrte** (- fårt'), skedvatten; **eaux de sentēūr et d'odēūr** (åh dö sangtöhr eh dådöhr), pl., allehanda slags luktvatten.
**Ėbāūche** (ehbåsch'), f., fr. (af g.fr. *bāūche*, ett slags murbruk), utkast, första planen till ett arbete; jmf. **Abozzo**. — **Ebauchēra**, göra ett utkast, uppgöra en plan.
**Ēbbe**, m., och **Ēbba**, f., fornnord. mans- och qvinnonamn med betyd.: gubben, den knarrige, el. gumman, den vresiga.
**Ēbed**, m., hebr. och syr., tjenare, slaf, förekommer i många judiska och kristna namn: jmf. **Abd**.
**Ēbenhōlz** och **-hōls**, n., gr.-t. (gr. *ěbenos*, af hebr. *ēben*, sten, och t. *holz*, trä), egentl. stenträ; det svarta, ganska hårda och tunga virket af åtskilliga trädslag, kallade med ett gemensamt namn ebenträd. — **Ebenēra**, nylat., belägga med ebenhols; i allmänh. belägga (med fanér) och svartbetsa. — **Ebenīst**, m., snickare, som arbetar i ebenhols och andra hårda och dyrbara träslag, med inläggning af ädla stenar, perlemor, elfenben o. s. v., konstsnickare.
**Ebionīter**, pl., hebr. (af *ebjonīm*, de fattige, ursprungl. judarnes benämning på de kristne i allmänht.), medlemmar af en kristen sekt i Pale-

stina under 2:dra årh., hvilken iakttog den mosaiska lagen och tviflade på Kristi gudom.

**Eblouēra** (ebluēra), fr. (*éblouīr*, sannol. af g.t. *blôdi*, blöd, försagd), blända, förblända; förbluffa; förleda, förföra, bedåra. — **Éblouissānt** (ebluissāng och -sängt), bländande. — **Éblouissemēnt** (ebluiss'māng), n., bländande; förblindelse.

**Ebn,** m., arab. (*ebn, ibn*), son; (vanligt i sammansättningar framför ett annat namn, t. ex. *EbnAli*); jmf. **Ben.**

**Ebranchēra** (ebrangsch-), fr. (jmf. *Branche*), qvista. — **Ébranchemēnt** (ebrangsch'māng), n., qvistning.

**Ebranlēra** (ebrangl-), fr. (*ébranlēr*, af *branlēr*, skaka, jmf. vidare *Branlera*), skaka, göra vacklande. — **Ébranlemēnt** (ebrangl'māng), n., skakning, stöt.

**Ebreer,** se **Hebreer.**

**Ebrietēt,** f., lat. (*ebrīetas*, af *ēbrius*, drucken), rus, druckenhet. — **Ebriositēt,** f., omåttligt begär efter starka drycker.

**Ébrillāde** (ebriljäd'), f., fr. (af g.fr. *bridēl*, tygel), ridk. ryck med tygeln, för att tvinga hästen att göra en vändning.

**Ebulliēra,** lat. (*ebullīre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *būlla*, vattenblåsa), uppkoka, uppvälla; bubbla. — **Ebullitiōn,** f., uppkokning, uppvällning; bubbling; äfv. hettblemma.

**Ēbur,** n., lat. (af g.egypt. *ebur*, elefant), elfenben; **ēbur fossīle,** förstenad mammutstand; **ēb. ūstum,** brändt elfenben, bensvärta; i allmnht. pulveriseradt benkol till svartfärgning.

**Ecāillearbete** el. endast **Écāille** (ekälj'), f., fr. (ital. *scāglia*, fjäll, af g.t. *scāla*, skal), fjällartadt måleri på porslin och tapeter; äfv. sköldpaddskal till inläggning af prydnader o. s. v.

**Écart,** se följ.

**Ecartēra** och **Ekart-,** fr. (*écartēr*, ursprungl. *escartēr*, ital. *scartāre*, af *cārta*, kort), i kortspel: kasta kort, för att köpa andra; i allmnht. aflägsna, afsöndra, kringsprida. — **Écārt** (ekåhr), m., egentl. afvikelse, sidosprång; i kortspel: det el. de kastade korten, kastkort. — **Écartē,** n., kortspel, som spelas af 2 personer med 32 kort.

**Ecce hōmo,** lat., se hvilken man, se menniskan! (Joh. 19. 5); subst. n., målark. bild af den lidande Jesus vid det tillfälle, då Pilatus med dessa ord visar honom för judarne, äfv. **Eccehōmo;** jmf. **Crucifix.**

**Eccentricitet,** se **Excentr-.**

**Ecclēsia,** f., lat. (gr. *ekklāsīa*, egentl. folkförsamling), kyrka; **eccl. baptismālis** el. **eccl. baptismatis,** dopkyrka; **eccl. cathedrālis,** biskoplig kyrka; **eccl. fīlia** el. **filiālis,** dotterkyrka; **eccl. māter,** el. **mātrix,** moderkyrka; **eccl. metropolitāna,** hufvud- el. storkyrka, erkebiskoplig kyrka; **eccl. mīlitans,** den stridande kyrkan; **eccl. prēssa,** den förtryckta, den lidande kyrkan, ett trossamfund, som icke har fri el. åtminstone icke offentlig religionsöfning; **eccl. rēgnans,** den herrskande kyrkan; **eccl. triūmphans,** den segrande el. triumferande kyrkan. — **Ecclesiārch** och **Ecklesiārk,** m., (gr. *ārchein*, herrska), kyrkoföreståndare; i grekiska kyrkan: uppsyningsman öfver kyrkobyggnaderna och ordningen vid den offentliga gudstjensten. — **Ecklesiarkī,** f., kyrkovälde. — **Ecclesiāsticus** och **Ecklesiāst,** m., en andlig, kyrkotjenare. — **Ecklesiastīk,** f., kyrkolära; äfv. = **Ecklesiāstisk,** kyrklig, andelig, presterlig.

**Ecclisis, Eccrinologi, Eccrisis,** m. fl., se **Ekkr-.**

**Ēcco,** ital. (lat. *ēcce*), se der! se!

**Échafaudāge** (eschafådāsj'), n., fr. (af *échafāūd*, ställning), krigsv. ställningsverk el. ställningsbyggnader för uppförande af murar el. byggnader.

**Echampēra** (eschangp-), fr. (*échampīr*, *échampēr*, af *champ*, fält), mål. genom ljus och skuggor framhålla figurerna.

**Échancrūre** (eschangkrȳr'), f., fr. (af *échancrēr*, utskära), utskärning el. utklippning i cirkelform; krigsv. utuddning el. nedskärning i ett bröstvärn.

**Echangēra** (eschangsjēra), fr. (*échangēr*, jmf. *Changera*), byta, utbyta, utvexla. — **Échānge** (eschāngsj'), m., byte, utbyte, utvexling.

**Échantillōn** (eschangtiljång), m., fr. (demin. af *échantīl*, och detta af pref. *é*, för *es*, och g.fr. *cant*, hörn, bit), prof, proflapp; mönster.

**Echappēra** (eschapp-), fr. (*échappēr*, sp. och port. *escapār*, ital. *scampāre*), löpa bort, undfly, rymma; undgå, undkomma. — **Échappāde** (eschappād'), f., felsnitt, felstick, felskärning, då verktyget, som träsnidare el. kopparstickare begagnar, halkar; öfverilning. — **Échappemēnt** (eschapp'mang), n., undflyende, rymning; undkommande; urm.t. affall el. den del af ett ur, som återställer drifkraftens regelmessiga verkan, och som åstadkommes antingen genom ett med spiralfjäder försedt svänghjul, oron, el. genom en pendels svängning.

**Écharpe** (eschārp'), f., fr. (sp. *chārpa*, ital. *sciārpa*, af g.t. *schērbe*, ficka, påse), armbindel; skärp; gördel; ett slags smal schal af tunt tyg, långschal; **en écharpe** (ang-n-eschārp'), snedt, på sidan, i sned riktning. — **Echarpēra,** beskjuta, angripa, hugga i sned riktning.

**Echauffēra** och **Eschåff-,** fr. (*échauffēr*, provenç. *escalfār*, af lat. *calefācere*, göra varm), upphetta, uppelda. — **Échauffānt** (eschåffāng och -fängt), upphettande, uppeldande. — **Échauffemēnt** (eschåff'māng), n., upphettning, uppeldning.

**Échéance** (escheāngs'), f., fr. (m.lat. *excadēntia*: jmf. *Chance*), förfallotid, förfallodag.

**Échēc** (eschäck), m., fr., schack; fig. förlust, skada; pl. **échēcs** (eschä), schackspel, schackpjeser; hålla **en échēc,** (ang-n-eschäck), krigsv. hålla fienden i beständig klämma el. fruktan; hålla i overksamhet, hålla i schack. — **Échiquiēr** (eschickjēh), m., schackbräde; krigsv. schackbrädsformig truppställning, hvarvid de bakre afdelningarna stöta intill mellanrum mellan de främre; **en échiquiēr** (ang-n-eschickjēh), schackbrädsformigt.

**Échēlle** (eschäll'), f., fr. (provenç. och sp. *escāla*, ital. *scāla*, af lat. *scāla*, trappa, stege), stege, tonstege; äfv. måttstock, hvarefter en teckning är gjord; jmf. **Scala;** pl. **échēlles** (eschäll'), hufvudhandelsplatserna i Österlandet, isht. vid Medelhafvet. — **Échelōn** (esch'lång), m., stegpinne; steg; **en échelōn** (ang-n-esch'lång),

krigsv. en trupps trappformiga ställning, då den är ordnad så, att den främsta afdelningens front ej betäcker den efterföljande truppafdelningen o. s. v.

**Echīdna,** f., gr. mytol. rofgirigt vidunder, till hälften jungfru, till hälften orm, moder till Cerberus, Scylla, Chimära och andra vidunder.

**Echīnus,** m., gr. (*echīnos*), igel; byggn.k. på den doriska sulen: den låga, till en fjerdedels cirkel utsvällande delen emellan sjelfva sulskaftet och den under bjelklaget liggande platta skifvan el. abacus. – **Echinīt** och **Ekinīt,** m., förstenad sjöborre. — **Ēkinodērmer,** pl., (gr. *dērma*, hud), tagghudingar: första klassen ibland stråldjuren, som fått sitt namn deraf, att de flesta bland dem äro beklädda med en af taggar fullsatt hud, som dessutom är hård, ogenomskinlig, kalk- el. läderartad, och hvilka äro de enda bland stråldjuren, som fått förmåga att röra sig ifrån ett ställe till ett annat.

**Échiquier,** se under **Échec.**

**Ēcho,** f., gr. (*ächō*, skall), mytol. nymf, som af grämelse öfver sin obesvarade kärlek till Narcissus tärdes, tills hon endast blef en fläkt, som blott ägde stämman, och af den allena förmågan att svara, qvar; n., äfv. **Ēko,** upprepande af ett ljud, genljud, återskall; fig. person, som, utan att yppa någon sjelfständig mening, ständigt instämmer med den han el. hon för tillfället talar med; tonk. stycke, hvari korta slutsatser tidtals sakta omtagas, antingen af samma el. af andra stämmor; diktk. poetiskt skämt, hvarvid upprepandet af en el. flera stafvelser synes innehålla ett svar. — **Ekōdisk,** (gr. *ächōdäs*), äfv. **Ekōnisk,** genljudande. — **Ekomēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), ljudmätare, redskap till mätning af ljudets varaktighet; äfv. ett slags taktmätare. — **Ekometrī,** f., ljudmätning. — **Echoskōpium,** n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), = **Stethoskop.**

**Ēckhart, Ēckart** el. **Ēckard,** fornt. (af *ēcke*, *ēcke*, egg, svärd, och *hart*, hård), mansnamn med betyd.: den svärdfaste, den djerfve; en **getrēūer Ēckart** (ghetröjer -), en trogen Eckart; (efter den i forntyska hjeltesagan skildrade Dietrich ifrån Berns följeslagare): gammal och trogen vän.

**Ecklesiark, Ecklesiastik,** se under **Ecclesia.**

**Eclairēra** och **Eklärēra,** fr. (*éclairēr*, af pref. *é*, för *es*, och *clair*, klar), upplysa, belysa; ge dager åt (en målning). — **Éclairēūrs** (ekläröhr), pl., krigsv. förtrupper, spejare.

**Éclāt** (eklāh), m., fr. (af *éclatēr*, jmf. nedan: *Eclatera*), egentl. splint, flisa; knall, buller, larm; uppseende; rykte; glans, prakt, ståt. — **Eclatēra** och **Ekl-,** (fr. *éclatēr*, provenç. *esclatār*, af g.t. *slēīzan*, för *sklēīzan*, t. *schlēīszen*, klyfva), springa i stycken; knalla, smälla; blifva allmänt bekant; glänsa; göra uppseende; hos oss: göra bekant. — **Eklatānt** (ofta -tāngt), glänsande, i ögonen fallande, bjert, präktig; som väcker uppseende. — **Eclatānte** (eklatängt'), f., ett slags praktfull raket.

**Eclectiker, Eclips, Eclog,** m. fl., se **Ekl-.**

**E coitu damnato,** se under **Coitus.**

**Écōle** (ekål'), f., fr. (af lat. *schōla*, gr. *scholā*, hvilotid, tid, egnad åt andligt arbete), skola; **écōle militāire,** krigsskola; **éc. mutuēlle** (- mytyäll'), skola för vexelundervisning; **éc. polytechnīque** (- pålitäcknīck'), allmän konstskola, handtverkshögskola, högre slöjdskola i Paris; **éc. primāire** (- primähr'), skola för nybegynnare; **éc. vétérināire** (- -rinähr'), djurläkareskola.

**E continenti,** se under **Continera.**

**Ecorchēra,** fr. (*écorchēr*, ital. *scorticāre*, m.lat. *excorticāre*, af lat. *ex*, se d. o., och *cōrtex*, bark), afskala, flå; oegentl. preja, skinna; rådbråka (ett språk).

**Ecossāise** (ekåssähs'), f., fr. (af *Écosse*, Skottland), skotsk nationaldans i $\frac{2}{4}$ takt; sällskapsdans med korta turer, som uppkommit ifrån en skotsk dans; musik till en sådan dans.

**Écoūte** (ekūht'), f., fr. (af *écoutēr*, lyssna), lyssvrå. — **Écoutēz** (ekuhtēh), hör! — **Écoutīlle** (ekuhtīlj'), f., skeppslucka på däck.

**Ecrasēra** och **Ekr-,** fr. (*écrasēr*, besl. med vårt *krasa*), sönderkrossa, förtrampa, tillintetgöra. — **Ecrasé,** n., ett slags danssteg.

**Ecretēra** och **Ekr-,** fr. (*écrêtēr*, af *crête*, se d. o.), krigsv. nedskjuta öfra kanten af en fästningsmur.

**Écritōire** (ekritåāhr'), n., fr. (af *écrīre*, lat. *scrībere*, skrifva), skriftyg. — **Écritūres** (ekritȳhr'), pl., skrifter, handskrifter. — **Écrivaillēūr** (ekrivaljöhr), m., mångskrifvare; bläcksuddare. — **Écrivāīn** (ekriväng), m., skriftställare, författare.

**Ecstas,** se **Ekstas.**

**Écū** (eqȳ), m., fr. (sp. och portug. *escūdo*, ital. *scūdo*, af lat. *scūtum*, sköld), franskt guld- el. silfvermynt af vexlande värde, slutl. = 3 livres, se d. o.

**Écumēūr** (eqymöhr), m., fr. (af *écumēr*, afskumma, af g.t. *scûm*, skum), egentl. afskummare; tallrikslickare, snyltgäst; äfv. sjöröfvare, fribytare; skriftplundrare, tanketjuf, jmf. **Plagiarius.**

**Écussōn** (eqyssång), m., fr. (demin. af *écū*, se d. o.), vapensköld, hjertsköld. — **Écuyēr** (eqyjēh), m., sköldbärare, vapendragare; sederm. stallmästare.

**Edacitet,** se under **Edax.**

**Edatur,** se under **Edera.**

**Ēdax,** m., lat. (af *ēdere*, äta), storätare; fråssare. — **Edacitēt,** f., (lat. *edācitas*), glupskhet.

**Ēdda,** f., fornnord., egentl stammoder; benämning på tvenne, år 1643 af biskop Brynjulf Svendsen i Skalholt på Island återfunna. isländska fornskrifter, skildrande, enl. våra förfäders äldsta sånger och sägner, den fornnordiska guda- och hjeltesagan, och af hvilka den äldre, den poëtiska eddan, samlades och upptecknades af isländska presten Sämund den vise, d. 1133, hvaremot den yngre el prosāiska eddan bearbetades af Islands vidtfräjdade lagman Snorre Sturlason, d. 1241.

**Ēde, bībe, lūde** (el. **sālta**), lat.: ät, drick och skämta (el. dansa)!

**Edemati,** m. fl., se under **Ödema.**

**Ēden,** n., hebr., egentl. sällhet, fröjd; lustgård: den stora och sköna lustpark, som, enl. bibelns berättelse, till en början utgjorde det första menniskoparets boningsort; i allmnht behaglig och lycklig vistelseort; jmf. **Paradis.**

**Edentāta,** pl., lat. (af *e*, *ex*, se d. o., och *dens*, genit. *dēntis*, tand), tandlösa djur, grupp ibland de med tassar försedda däggdjuren, som ej

hafva några framtänder, men äro försedda med långa klor.

**Edēra,** lat. (*ēdere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *dāre*, gifva), utgifva, isht. ifrån trycket; göra bekant; utlemna; — **ēdidit,** (han el. hon) har utgifvit; **edidērunt,** (de) hafva utgifvit; — **edātur,** (den el. det) må utgifvas. — **Editiōn,** f., lat. **edītio,** utgifvande; upplaga (af en tidning, en skrift, en bok); äfv. utlemnande el. meddelande; **ēdītio prīnceps,** den första upplagan, isht. af gamla författare, efter boktryckerikonstens uppfinning; äfv. den bästa, förnämsta upplagan, hufvudupplaga. — **Ēditor,** m., utgifvare.

**Edīct** och **Edīkt,** n., lat. **edīctum,** n., pl. **-cta,** (af *edīcere*, kungöra), hos de gamla romarne: pretorns offentliga anslag beträffande hans embetsutöfning under det näst följande året; i allmnht. offentlig förordning; allmänt påbud; **edīctum peremtōrium,** oundgängligt påbud, som strax måste åtlydas; **ed. temporāle,** blott på viss, bestämd tid gällande förordning. — **Edictāle,** n., pl. **ediktālier,** äfv. **edictāles (līterae),** af en myndighet utfärdad offentlig kallelse; **per edictāles,** lagf. genom offentlig kallelse. — **Edictāliter,** genom offentlig kallelse från en myndighet.

**Ediderunt, Edidit,** se under **Edera.**

**Ēdifiānt** (-fjäng, äfv. fiängt), fr. (af *édifiēr*, af lat. *aedificāre*, jmf. *Edificera*), uppbygglig, trösterik.

**Edificēra,** lat. (*aedificāre*, af *āēdes*, byggnad, och *fācere*, göra), uppföra en byggnad, uppbygga; oegentl. med tröstegrunder uppbygga, stärka, lugna. — **Edificatiōn** och **-fikat-,** f., uppbyggande; uppbyggelse.

**Edikt, Ediktalier,** se **Edict.**

**Edīl,** m., lat. (*āēdīlis*, af *āēdes*, byggnad, tempel), hos de gamla romarne: benämning på öfverhetspersoner, som hade uppsigt öfver byggnader, folkförlustelser m. m., och hvilka voro fyra till antalet, näml. två plebējiska och tvenne patrīciska (**āēdīles curūles** el. **curūledīler).**

**Edition, Editor,** se under **Edera.**

**Ēdmund,** m., anglos. (af *ead*, besittning, och *mund*, skydd, värn), mansnamn med betyd.: egendomsvårdare, besittningsvärnare. — **Ēdvard,** m., (af anglos. *weard*, väktare), mansnamn med betyd.: egendomsväktare.

**Educēra,** lat. (*educāre*), uppfostra. — **Educatiōn** och **-dukat-,** f., uppfostran; bildning, lefnadsvett. — **Educātor,** m., uppfostrare.

**Edūct** el. **Edūkt,** lat. **edūctum,** n., (af *edūcere*, utföra el. utdraga), kem. utdrag, utdragen beståndsdel ur en sammansatt kropp; äfv. **Extract**; jmf. **Produkt.**

**Edulcorēra** och **Edulkor-,** m.lat. (af lat. *dūlcis*, ljuf), försätta med söta saker, i allmnht. göra söt; uttvätta. — **Edulkoratiōn,** f., försötmande, antingen genom borttagande af sura och saltaktiga delar el. genom tillsättning af söta ämnen; uttvättning.

**Edūlier,** pl., lat. (*edūlia*, af *ēdere*, äta), matvaror.

**Edulkorera,** se **Edulcorera.**

**E duobus malis minimum** (el. **minus) eligendum est,** se under **Malum.**

**Edvard,** se under **Edmund.**

**Efebi, Efektiker, Efemer,** m. fl., se **Eph-.**

**Efēndi,** m., turk. (uppkommet af gr. *authēntās*, oinskränkt herre, enl. nygr. uttal *avfēntis*), herre, titel för en turkisk embetsman och lärd, isht. för en rättslärd el. en lagens tolk; jmf. **Aga.** — **Rēis-Efēndi,** m., (af arab. *reyis*, *reis*, hufvud, öfverhufvud, den förste), i Turkiet: rikskansler och minister för utrikes angelägenheterna.

**Effacēra,** fr. (*effacēr*, af pref. *é*, för *es*, och *fāce*, lat. *fācies*, ansigte el. utseende, alltså egentl. vanställa ansigtet el. utseendet), utplåna, utstryka.

**Effēct** och **-fēkt,** lat. **effēctus,** m., (af *effīcere*, åstadkomma), verkan, intryck; stark verkan; **in effēctu,** fr. **en effēt** (ang-n-effāt), i sjelfva verket, verkligen; — pl. **effēkter,** (fr. *effēts*), lösörepersedlar, gods, varor; stātseffēkter, statspapper. — **Effektīv,** verkande; verklig; köpm.t. som på stället aflemnats el. bör aflemnas, jmf. **Loco**; äfv. i reda penningar, i klingande mynt; — **effektīvt,** äfv. **effectīve,** lat., el. **effectivemēnt** (-tiv'mäng), fr., verkligen, i sjelfva verket. — **Effektuēra,** (fr. *effectuēr*), åstadkomma, verkställa, fullborda, utföra, bringa till stånd.

**Effeminēra,** lat. (*effemināre*, af *fēmina*, qvinna), göra qvinlig el. veklig, förqvinliga, förvekliga. — **Effeminatiōn,** f., förqvinligande, förvekligande, veklighet, omanlighet.

**Effendi,** se **Efendi.**

**Effervescēra,** lat. (*effervēscere*, af *fervēre*, sjuda, brusa), sjuda upp, brusa upp; uppbrusa. — **Effērvescēns,** f., uppbrusande, jäsning. — **Effervescēnt,** uppbrusande.

**Effet,** se **Effect.**

**Efficacitet,** se följ.

**Efficiēra,** lat. (*effīcere*, af *ex*, se d. o., och *fācere*, göra, åstadkomma, verkställa, utföra; jmf. **Effectuera**; — **efficiens causa,** se under **Causa.** — **Efficiēns,** f., verksamhet. — **Efficiēnt,** verksam; subst. m., räknek. ett af flera tal, som divideras med hvarandra. — **Efficacitēt** och **-fikac-,** f., (lat. *efficācitas*), kraft, verkan, eftertrycklighet.

**Effīgies,** f., lat. (af *effingere*, framställa, af *ex*, se d. o., och *fingere*, bilda), bild, afbild; **in effīgie,** i afbild (t. ex. bränna, hänga el. eljest afdagataga någon).

**Effikacitet,** se under **Efficiera.**

**Efflatiōn,** f., nylat. (af *efflāre*, blåsa ut), uppstötning ifrån magen.

**Effleurēra** (efflör-), fr. (*effleurēr*, af *fleur*, lat. *flos*, blomma, oegentl. hvad som är ofvanpå, såsom mögel på vin, grädde på mjölk), lätt och ytligt vidröra; snudda vid; lösligt behandla, flygtigt omtala.

**Efflorescēra,** lat. (*efflorēscere*, af *ex*, se d. o., och *florēscere*, börja att blomstra, af *florēre*, blomstra), uppblomstra; slå ut (på huden); kem. anskjuta i kristaller. — **Efflorescēns,** f., nylat., bot. sammanfattningen af alla blommorna hos en växt, äfv. blomningstiden, likasom blommornas utslagning; kem. den egenskap hos vissa salter, att de vid kristallisation draga sig ut efter kärlets väggar; äfv. framträdande af saltkristaller ur ytan af fasta kroppar, såsom salpeterbildningen på väggar; läkek. hudutslag.

**Effluēra,** lat. (*efflūere,* af *ex,* se d. o., och *flūere,* flöda), utströmma; försvinna. — **Efflūvia** el. **-flūvier,** pl., (af sing. *efflūvium*), utflöden, utströmningar; utdunstande ämnen, utdunstningar. — **Effluxiōn,** f., nylat., utflöde, utströmning.

**Effluxion,** se föreg.

**Effodēra,** lat. (*effōdere*), utgräfva, uppgräfva. — **Effossiōn,** f., (lat. *effōssio*), utgräfning, uppgräfning.

**Efforcēra sig,** fr. (*s'efforcēr,* af *fōrce,* se d. o.), anstränga sig, bemöda sig. — **Effōrt,** m., pl. **effōrts** (effåhr), ansträngning, bemödande; kraft, eftertryck.

**Effossion,** se under **Effodera.**

**Effractiōn** el. **Effractūr,** äfv. **-frakt-,** f., nylat. (af *effrīngere,* uppbryta, af *ex,* se d. o., och *frāngere,* bryta, krossa), uppbrytning, inbrott; läkek. svår skada å hufvudskålen, i följd af fall, stöt el. a. d.

**Effrayēra** (effräjēra), fr. (*effrayēr,* provenç. *esfrayār, esfreidār,* af lat. *ex,* se d. o., och *frīgidus,* kall), förskräcka, skrämma, injaga fruktan. — **Effrayānt** (effräjäng och -jängt), förskräcklig, fruktansvärd.

**Effrenatiōn,** f., lat. (*effrenātio,* af *effrenāre,* gifva lösa tyglar, af *ex,* se d. o., och *frenāre,* tygla, tämja, af *frēnum,* tygel), tygellöshet. — **Effrenērad,** tygellös, fräck.

**Effrontē** (effrångtēh) el. **Effrontērad,** fr. (af lat. *ex,* se d. o., och *frons,* genit. *frōntis,* fr. *front,* panna), oförskämd, fräck, skamlös; äfv. dumdristig. — **Effronterīe** (-frångt'rīh), n., oförskämdhet, fräckhet.

**Effroyāble** (effråajābl'), fr. (af *effrayēr,* jmf. *Effrayera*), förskräcklig, afskyvärd, ryslig. — **Effroyablemēnt** (-mäng), förskräckligt, afskyvärdt.

**Effugēra,** lat. (*effūgere,* af *ex,* se d. o., och *fūgere,* fly), undfly, undgå.

**Effundēra,** lat. (*effūndere,* af *ex,* se d. o., och *fūndere,* gjuta), utgjuta, utströmma. — **Effusiōn,** f., (lat. *effūsio*), utgjutelse, utströmning, utbrott; förödelse.

**Effusion,** se föreg.

**Eforus, Efydriader,** m. fl., se **Eph-.**

**Egāl,** fr. (*égāl,* af lat. *aequālis,* lika), jemnlik, jemngod; likadan, enahanda; likgiltig; **celā m'est égāl** (s'läh mä-t-egāl), det är för mig det samma, det är mig likgiltigt, jag bryr mig ej derom. — **Egalēra** och **Egalisēra,** göra lika, göra jemngod; jemna; likna; vara jemngod. — **Egalisatiōn,** f., utjemning, jemkning till likhet. — **Égalité** och **-tēt,** f., likhet, öfverensstämmelse; jemnlikhet; **Égalitē,** under franska revolutionen: alla menniskors jemnlikhet, med upphäfvande af allståndsskilnad, till rättigheter och pligter, se vidare under **Liberté.**

**Égārd** (egāhr), m., fr. (af pref. *es,* och *gardēr,* vakta, hafva omsorg för), anseende, aktning, uppmärksamhet; afseende, hänsyn; **en égārd** (ang-n-egāhr), i betraktande af, i anseende till; **à tous égārds** (a tuh-s-egāhr), i alla afseenden.

**Egayēra** (egäjēra), fr. (*égayēr,* af pref. *é,* för *es,* och *gai,* glad), göra upprymd el. glad, roa, muntra.

**Egēria,** f., namn på en fornitaliensk källnymf, efter hvars ingifvelser Numa Pompilius, Roms andre konung, skall hafva utfärdat sina lagar; fig. en furstes el. i allmnht. en mans förtrogna och kloka rådgifvarinna.

**Egerminēra,** lat. (*egermināre,* af *e, ex,* se d. o., och *germināre,* framspira, af *gērmen,* genit. *gērminis,* frö, knopp), spira upp; slå ut.

**Egēst,** m., lat. (*egēstus,* af *egērere,* utföra, afföra), läkek. det afförda el. bortskaffade. — **Egestiōn,** f., läkek. uttömning, afförning genom stolgång.

**Egid,** se **Ägid.**

**Eglandēra,** nylat. (af *glāndula,* litet ollon, körtel, demin. af *glans,* genit. *glāndis,* ollon), läkek. utskära en körtel.

**Ēgo,** lat., jag; **alter ego,** se under **Alter.** — **Egoīsmus** och **-īsm,** m., sjelfviskhet, egennytta, sjelfkärlek; )( **Kosmopolitismus** och **Philanthropismus.** — **Egoīst,** m. och f., egennyttig och sjelfkär person. — **Egoīstisk,** sjelfvisk, egennyttig. — **Egoitēt,** f., nylat., filos. jaghet, sjelfhet. — **Egotheīsmus** och **-teīsm,** m., (gr. *theōs,* gud), jagets förgudande, sjelfförgudning.

**Egorgēra** (egårsjēra), fr. (*égorgēr,* af *gōrge,* strupe), egentl. afskära strupen; i allmnht. mörda, döda; fig. i grund förstöra, bringa i förderfvet.

**Egrēss,** m., lat. (*egrēssus,* af *ēgredi,* gå ut), utgång, utträdande; bortgång.

**Éguillētte** (eghiljätt'), f., fr., axelsnöre; jmf. **Aiguillette.**

**Égyptiēnne** (esjipsiänn'), f., fr. (af *Égyptien,* fem. *Égyptiēnne,* egyptisk), ett slags sidentyg med atlasränder; äfv. ett slags latinsk tryckskrift utan hårstreck.

**Eh biēn** (e bjäng), fr., nåväl! godt! välan! hur så?

**Eīdgenossenschāft** (äjdghen-), f., t. (af *eid,* ed, och *genōss,* deltagare, kamrat), bundsförvandtskap, isht. det schweiziska.

**Eidogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *eīdos,* bild, och *grāphein,* skrifva, teckna), bildtecknare, af prof. Wallace i Edinburg 1821 uppfunnen kopieringsmaskin.

**Eidōlon,** n., gr., = **Idol.**

**Eidurānion,** n., (af *eīdos,* bild, och *uranōs,* himmel), redskap, som framställer hela verldsbyggnaden i dess astronomiska förhållanden.

**Eileithȳia,** se **Ilithyia.**

**Einhērjar,** pl., fornnord. mytol. svärdfallna kämpar, som af Odin emottogos i Valhall och der förde ett öfvermåttan lyckligt lif.

**Ein mal ist kein mal,** tyskt ordspråk: en gång är ingen gång.

**Eirene,** se **Irene.**

**Eiromēter,** m., gr. (af *eīros,* ull, och *metrēin,* mäta), ullmätare.

**Eisagoge,** se **Isagoge.**

**Eisanthēma,** n., gr. (af *eis,* inåt, och *anthein,* blomstra), = **Enanthema.**

**Eisenfrēsser,** m., t. (af *eisen,* jern, och *frēssen,* sluka), storskrytare, lögnaktig skräflare.

**Ejaculēra** och **Ejakul-,** lat. (*ejaculāri*), utspruta. — **Ejakulatiōn,** f., nylat., utkastning; utsprutning (ifrån ådror el. andra kärl); äfv. kort bön, bönesuck.

**Ejalēt,** n., arab. (*ejālet, ijālat,* herravälde, af *awl,* herrska, styra), turkiskt ståthållarskap.

bestående af flera sandschaks, och förvaltadt af en beglerbeg af två el. tre hästsvansar.

**Ejection,** se följ.

**Ejiciēra,** lat. (*ejīcere,* af *e, ex,* se d. o., och *jăcere,* kasta), egentl. utkasta; utstöta, fördrifva från besittningen af något. — **Ejectiōn** och **Ejekt-,** f., (lat. *ejēctio*), utkastande, utstötande, våldsamt fördrifvande.

**Ejurēra,** lat. (*ejurāre*), edeligen el. formligen afsäga sig något; afsvärja.

**Ejūsdem (ānni** el. **mēnsis),** lat. (genit. af *īdem,* densamme), i el. under samma (år el. månad).

**Ek** el. **Ex,** grekiskt förord, vanligt i sammansättningar, der det har betydelsen af: ut, utur.

**Ekartera,** se **Ecart-.**

**Ĕkbasis,** f., gr. (af *ek,* se d. o., och *bāīnein,* skrida, gå), retor. kort afvikelse från hufvudämnet.

**Ekblēpharon,** n., gr. (af *blēpharon,* öga, af *blēpein,* se), konstgjordt öga.

**Ekbōlia** el. **Ekbōlika,** pl., gr. (af *ekbăllein,* utkasta), = **Abortiva,** se under **Abortus.**

**Ekbrāsma,** n., gr. (af *ekbrāzein,* af *ek,* se d. o., och *brāzein,* sjuda, brusa), läkek. plötsligt och häftigt utslag, isht. kring munnen.

**Ekchylōma,** n., gr. (af *ek,* se d. o., och *chylōs,* saft), utpressad växtsaft; jmf. **Extract.**

**Ekchymōma,** n., gr. (af *ek,* se d. o., och *chymōs,* saft, vätska), läkek. blodsvullnad, som uppkommit genom ur sina kärl utträngdt blod; blodsvulst, blodböld.

**Ekdārsis,** f., gr. (af *dērein,* flå), läkek. hudlöshet.

**Ekdēmiomanī,** f., gr. (af *ekdemīa,* utvandring, resa, och *manīa,* raseri), utvandringslust, oemotståndligt begär att resa.

**Ekinit, Ekinodermer,** se under **Echinus.** — **Ekipage,** se **Équipage.** — **Ekipera,** se **Equip-.** — **Ekivok,** se **Équivoque.**

**Ekkathārtika,** pl., gr. (jmf. *Katharsis*), läkek. afföringsmedel; reningsmedel, som verka genom huden.

**Ekklesia,** gr., se **Ecclesia.** — **Ekklesiastik,** se **Eckl-,** under **Ecclesia.**

**Ĕkklisis,** f., gr. (af *klīsis,* böjning, af *klīnein,* böja), läkek. benknotornas utträdande ur deras naturliga läge och sammanfogning; vrickning.

**Ĕkkope,** f., gr. (*ekkopă,* uthuggande, af *ek,* se d. o., och *kōptein,* hugga), läkek. skada, isht. på hufvudskålen, genom ett icke synnerligen djupt hugg.

**Ekkoprōtikon,** n., gr. (af *ek,* se d. o., och *kōpros,* orenlighet), läkek. mildt afförande medel. — **Ekkoprōtisk,** mildt afförande.

**Ekkrinologi,** se **Ekkrisiologi,** under följ.

**Ĕkkrisis,** f., gr. (jmf. *Krisis*), läkek. sjukdomsämnets afsöndring och utdrifvande genom svett, urin o. s. v. — **Ekkrisiologī,** f., (gr. *lōgos*), läran om menniskokroppens afsöndringar, utdunstningar el. uttömningar. — **Ekkrītisk,** som har afseende på el. åstadkommer afsöndring.

**Ekkyklēma,** n., gr. (af *ekkyklēīn,* utrulla), ett slags inrättning på de forngrekiska skådebanorna, hvarigenom scenen förändrades.

**Eklāmpsis** el. **Eklampsī,** f., gr. (af *eklāmpein,* plötsligt frambryta och visa sig i hela sin glans, kraft el. styrka), egentl. plötslig och stark framstrålning; läkek. kramp ryckningar, som plötsligt utbreda sig öfver hela kroppen, isht. hos små barn.

**Eklatera,** se under **Éclat.**

**Eklēktiker,** m., gr. (af *eklēgein,* utplocka, utvälja), egentl. utväljare, pröfvare, förnuftsgranskare, som ej håller sig till någon särskilt filosofisk skola, utan ifrån alla utväljer det, som han anser för det riktiga och bästa, )( **Systematiker;** konstt. benämning på Caracci's lärjungar el. anhängarne af bologneserskolan, )( **Naturalist.** — **Eklekticīsmus** och **-cīsm,** m., förkärlek för och sträfvan efter att utvälja, isht. ibland filosofiska åsigter, det riktiga och bästa; jmf. **Synkretismus.** — **Eklēktisk,** utväljande, utletande, pröfvande.

**Eklēpisis,** f., gr. (af *eklepīzein,* affjälla, af *lepīs,* fjäll), läkek. hudens affjällning.

**Eklesiastik,** se **Eckl-,** under **Ecclesia.**

**Eklīps,** m., gr. (*ēkleipsis,* uteblifvande, försvinnande, af *eklēīpein,* utelemna), förmörkelse af en himlakropp genom en annans mellankomst; läkek. svimning, vanmakt. — **Eklipsēra,** (fr. *éclipsēr*), fördunkla, förmörka; försvinna; smyga sig sin väg, rymma. — **Eklipsērion,** n., inrättning till åskådliggörande af sol- och månförmörkelser. — **Ekliptīk** el. **Eklīptika,** f., den storcirkel, hvilken solens medelpunkt synes under årets lopp beskrifva på himmelen (så kallad, emedan i närheten af denna cirkel sol- och månförmörkelserna inträffa).

**Eklōg,** m., gr. (*eklogă,* af *eklēgein,* utvälja), egentl. utvaldt stycke, isht. dikt; sederm., emedan Virgilii idyller utgåfvos under detta namn: herdedikt, herdeqväde, jmf. **Idyll.**

**Ĕklysis,** f., gr. (af *eklȳein,* upplösa), läkek. egentl. upplösning; svimning, vanmakt.

**Eklärera,** se **Eclairera.** — **Eko,** m. fl., se **Echo.** — **Ekonom** m. fl., se **Ök-.**

**Ekist, Ekografi, Ekonom, Ekoskopi,** m. [fl., se **Ök-.**]

**Ekphonēsis,** f., gr. (af *phonā,* ljud, stämma), retor. utrop.

**Ekphȳma,** n., el. **Ĕkphysis,** f., gr. (jmf. *Phyma*), läkek. utväxt; puckel.

**Ekplexī,** f., gr. (af *ekplēssein,* utslå), bedöfning.

**Ekpyēma,** n., gr. (af *ekpȳein,* upphöra att vara sig), läkek. varböld. — **Ekpyēsis,** f., varsättning.

**Ekpyrōsis** el. **-pyrōs,** f., gr. (af *ekpyrūn,* utbränna, uppbränna), förbränning, verldens undergång genom eld.

**Ekrasera,** se **Ecr-.**

**Eksarkōma** el. **-kōm,** n., gr. (af *sarx,* genit. *sarkōs,* kött), läkek. köttig utväxt; dödkött i sår.

**Ekstās** och **Extās,** m., gr. **ēkstasis,** fr. **extāse,** (jmf. *Stasis*), egentl. bortryckande från ett ställe; högre grad af hänförelse, hvarunder själen är nästan otillgänglig för yttre intryck, förståndets klarhet förmörkad och viljans frihet inskränkt; öfverspänning, djup hänförelse; **en extāse** (ang-n-äkstās'), fr., i hänryckning, utom sig. — **Ekstasiēra** och **Extas-,** försätta i extas; hänföra, förtrolla. — **Ekstātisk,** hänryckande, förtrollande; äfv. hänförd, svärmisk. — **Ekstātiker,** m., hänryckt prest, siare o. s. v.

**Ĕktasis,** f., gr. (af *ektēīnein,* uttänja), uttänjning, förlängning; jmf. **Diastole.**

**Ĕkthesis,** f., gr. (af *ektithēnai,* utlägga, förklara), utläggning, förklaring.

**Ekthlīmma,** n., gr. (af *thlībein,* trycka, pressa), läkek. hudens skadande genom tryck el. rifning. — **Ekthlīpsis,** f., el. **Ektlīps,** m., utstötning; läkek. förorsakande af sår genom tryck el. rifning; i latinska versl.: utstötning af *m* med föreg. sjelfljud, när näst följande ord börjas med sjelfljud; språkv. i allmnht. utstötning af en el. flera bokstäfver, jmf. **Elision.**

**Ekthȳma,** n., gr. (jmf. *Thyma*), läkek. hvarje slags utslag, som består i små blemmor.

**Ektōmias** el. **Ēktomos,** m., gr. (af *ektĕmnein,* utskära, omskära, snöpa), = **Castrat.**

**Ektrīmma,** n., gr. (af *ektrībein,* upprifva), läkek. hudlöshet genom gnidning el. rifning.

**Ektrōma,** n., **Ektrōsis,** f., el. **Ektrōsmus,** m., gr. (af *ek,* se d. o., och *titrōskein,* genomstinga), missfall; jmf. **Abortus.** — **Ektrōtika,** pl., = **Abortiva.** — **Ektrōtisk,** som har afseende på missfall.

**Ektrōpium,** n., gr. (af *ektrĕpein,* vända bort), läkek. utåtvändning, utåtböjning, isht. ögonlockens; )( **Entropium.**

**Ektrosis, Ektrosmus, Ektrotika, Ektrotisk,** se under **Ektroma.**

**Ektylōtika,** pl., gr. (jmf. *Tyloma*), läkek. medel emot vårtor, liktornar o. a. d.

**Ēktypon,** n., pl. **ēktypa,** el. **Ektȳp,** m., pl. **ektȳper,** (jmf. *Typus*), aftryck, isht. af skurna stenar; äfv. upphöjdt konstarbete i trä, marmor o. s. v. — **Ektȳpographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva), konsten att framställa enhvar skrift i trä-, sten- el. metallformar, så att den vid aftrycket återgifves upphöjd; äfv. = **Relieftryck.**

**Ekumenisk,** se **Ökum-.**

**Ekzēma** el. **Ekzēsma,** n., gr. (jmf. *Zema*), egentl. något genom hetta utdrifvet; läkek. hettblemma.

**El,** arab. artikel, se **Al.**

**Elabēra,** lat. (*elābi*), förflyta, glida hän (om tiden); smyga sig bort; — **elāpso tērmino,** efter anståndstidens förlopp.

**Elaborēra,** lat. (*elaborāre*), utarbeta, förfärdiga. — **Elaborāt,** n., det förfärdigade, arbete. — **Elaboratiōn,** f., utarbetning.

**Elaīn,** äfv. **Eleīn** el. **Oleīn,** n., gr. (af *ēlaion,* olja), oljeämnet i feta kroppar ur djur- el. växtriket.

**Ēlān** (eläng), m., fr. (af *élancēr,* kasta el. drifva med fart), hastig rörelse med ansträngning, språng; fig. hastig själsrörelse.

**Elangvescēra,** lat. (*elanguēscere,* af *languēscere,* blifva matt), blifva matt, uttröttas.

**Elapso termino,** se under **Elabera.**

**Elargēra** (elarsjēra), fr. (*élargir,* af *lārge,* lat. *lārgus,* bred), utvidga, utsträcka, göra vidlyftigare; äfv. lössläppa, försätta i frihet. — **Ėlargissemēnt** (elarsjiss'mäng), n., utvidgning, utsträckning; lössläppning, frigifvelse.

**Elāstisk,** fr. (*élastique,* nylat. *elāsticus,* af gr. *elān, elaunein,* drifva), spänstig (om kroppar, som återtaga sin förra skepnad, så snart det tryck, som förändrat den, upphör). — **Elasticitēt,** f., spänstighet, fjäderkraft; elasticitetsmätare, spänstighetsmätare, isht. redskap till att mäta ångans spänstighet, äfv. **Elāterometer,** m., (gr. *elatār,* egentl. pådrifvare, drifffjäder, och *metrein,* mäta); elasticitetsvisare, en på luftpumpen anbragt barometer, som skall utvisa trycket af den under luftpumpens klocka befintliga, förtunnade luft.

**Elatērium,** n., gr. (af *elatār,* egentl. pådrifvare, driffjäder), läkek. afföringsmedel; medel emot vattusot. — **Elaterometer,** se **Elasticitetsmätare.**

**Elatiōn,** f., lat. (*elātio,* af *effērre, elātum,* höja upp), sjelfupphöjelse, uppblåsthet, högmod.

**Elaȳlgās,** kem. oljebildande gas, lysgas.

**El caballero de la trista figura,** se under **Caballero.**

**Eldorādo,** n., sp. (egentl. *el dorādo,* det förgyllda, af art. *el* och *dorādo,* förgylld), fabelaktigt guldland i Sydamerika, med berg af guld; fig. land, ort el. ställe, hvarest allt, isht. guld el. penningar, finnes i öfverflöd.

**Eleāsar,** m., hebr. (förvr. af *Elieser*), mansnamn med betyd.: den, som Gud hjelper, el. Guds biträde.

**Eleāter,** pl., anhängare af den eleātiska skolan, en i staden *Elēa* i Nedre Italien af Xenophanes ifrån Kolophon stiftad filosofisk skola, som blomstrade emellan 560—460 f. Kr., och som lärde, att alltings väsende bestode endast af förståndsbegrepp och att det ena och oföränderliga vara't vore det sanna, men erfarenheten deremot endast bländverk, alldenstund blifva't vore obegripligt.

**Electiōn** och **Elekt-,** f., lat. (*elēctio,* af *elīgere,* utplocka, utvälja), val, utkorande; Guds nådeval, jmf. **Decretum (electionis) absolutum.** — **Elektīv,** nylat., som sker genom val el. urval. — **Elēctor** och **Elēktor,** fr. **électeūr** (eläktöhr), m., väljare, valman; äfv. kurfurste. — **Elektorāl,** som hör till el. har afseende på val; kurfurstlig; elektorālfår, egentl. kurfurstliga får, kursachsiska får, som lemna i hög grad utmärkt ull. — **Elektorāt,** n., kurfurstevärdighet; kurfurstedöme; valmannauppdrag. — **Ėlectrīce** (eläktrihs'), f., fr., kurfurstinna.

**Electricitet,** m. fl., se **Elektr-.**

**Electuārium,** n., pl. **-āria,** m.lat. (af lat. *elīgere,* utplocka, utvälja), läkek. mos.

**Eleemosynārius,** m., gr., = **Almosenier,** se under **Almosa.**

**Elegānt** (vanl. -gängt), fr. (lat. *ēlegans,* noggrann), fin, prydlig, smakfull; subst. m., fin herre, sprätt. — **Elegāns** (vanl. -gängs), f., finhet, prydlighet, smakfullhet. — **Elegānte, Elegantemēnte** el. **Con eleganza,** ital., tonk. med sirlighet, med smakfullhet.

**Elegī,** (ofta, efter fr. uttal, elesjī, annars eleghī), f., gr. (*elegēīa,* af *ēlegos,* klagan, suckan), ursprungl. sorge- el. klagodikt, klagosång; i mera vidsträckt bemärkelse: betraktande (kontemplativ) dikt, hvari en af vemod och njutning blandad känsla är öfvervägande; isht. sådan dikt i elegiskt versmått; tonk. musikstycke i djupkänslig, sörjande ton. — **Elēgisk,** klagande, rörande, vemodig; känslosamt betraktande; elegiskt versmått, versmått, bestående af regelbundet med hvarandra omvexlande hexametrar och pentametrar (hos de gamla grekerna och romarne utan afseende på diktens innehåll).

**Eleīson,** egentl. **Eleēson,** gr. (imper. af *ele-*

*ēīn*, hafva medlidande el. förbarmande), förbarma dig!
**Elektor, Elektoral**, m. fl., se under **Election.**
**Elektricitēt**, f., gr. (*ālektron*, se nedanför: *Elektron*), egenskapen hos vissa kroppar, såsom bernsten, harts, glas, m. fl., att, då de gnidas el. andra operationer med dem företagas, draga till sig lätta kroppar, och derpå stöta dem ifrån sig, lysa i mörkret, vid beröring gifva från sig sprakande gnistor, samt att låta känna en fosforartad lukt och en syrlig smak; det ovägbara ämne, hvarigenom elektriska verkningar uppkomma; **elektricitētsmaskīn**, m., särskildt inrättad maskin, hvarmedelst man med större beqvämlighet kan frambringa de elektriska verkningarna. — **Elektrisēra**, genom gnidning el. meddelning göra en kropps elektricitet verksam, bibringa elektrisk egenskap; fig. lifva med glädje, hopp o. s. v., gladt öfverraska, elda. — **Elĕktrisk**, som har afseende på elektricitet, som företer elektricitet, som har egenskapen att kunna elektriseras; frambringad el. verkande genom elektricitet; **elektrisk metronom**, se under **Metronom.** — **Elĕktrochemīsmus**, m., el. **Elĕktrokemī**, f., (jmf. *Chemi*), den af engelsmannen H u m p h r y D a v y först framställda och af B e r z e l i u s sedan utvecklade åsigten, att kemiska föreningar uppstå och fördelas genom elektriska krafter. — **Elĕktrocultūr** och **-kultūr**, f., (jmf. *Cultur*), förfaringssätt att genom elektrokemiens tillhjelp befordra växtligheten. — **Elĕktrodynamīk**, f., (jmf. *Dynamik*), läran om elektriska strömmars rörelse, styrka och verkningar. — **Elĕktrographī** och **-grafī**, f., (gr. *grăphein*, skrifva), frambringande af bilder genom en elektrisk ström. — **Elĕktrolȳs**, f., (gr. *lȳsis*, lösning), sönderdelning af de kemiska föreningarna i deras beståndsdelar medelst en elektrisk ström. — **Elĕktromagnetīsm**, m., (jmf. *Magnetism*), af H. C. Ö r s t e d 1820 upptäckt förbindelse mellan de elektriska och magnetiska företeelserna, i det den elektriska strömmen kan framkalla magnetism. — **Elĕktromagnētisk**, som tillhör, har afseende på, härrör af el. verkar genom elektromagnetismen. — **Elĕktrometeōr**, m., (jmf. *Meteor*), elektrisk luftföreteelse. — **Elĕktromēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), redskap, hvarmedelst elektricitetens styrka bestämmes — **Elĕktromōtor**, m., gr.-lat. (af lat. *movēre*, röra), elektricitetsframbringare. — **Ēlektron**, n., hos de gamla grekerna af vacklande betydelse: än bernsten, än en blandning af guld och silfver; understundom äfv. glänsande ädelsten. — **Elĕktronegatīv**, gr.-lat. (jmf. *Negativ*), kem. säges om de metaller, som företrädesvis bilda syror. — **Elektrophōr** och **-fōr**, m., (gr. *phērein*, bära), elektricitetsbärare, redskap, hvarmedelst för en längre tid bevaras den i detsamma frambragta elektriciteten. — **Elĕktropositīv**, gr.-lat. (jmf. *Positiv*), kem. säges om de metaller, som företrädesvis bilda saltbaser. — **Elĕktropunctūr** och **-punktūr**, f., gr.-lat. (af lat. *pūngere*, sticka), operation, som består deri, att en el. två metallnålar instickas uti kroppen och den ena el. begge polerna af en elektricitetsmaskin sättes i beröring med nålarna. — **Elĕktroskōp**, n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), se **Elektrometer.** — **Elĕktrostatīk**, f., (jmf. *Statik*), läran om lagarna för elektriciteten i hvila.
**Elemēnt**, n., lat. (*elemēntum*, pl. *-mēnta*), grundämne, grundbeståndsdel, enkelt ämne, d. v. s. sådant, som icke vidare kan fördelas i enklare ämnen; hvart och ett af de ford. antagna fyra grundämnena: eld, vatten, luft och jord; fig. sällskap, tidsfördrif, sysselsättning, som bäst öfverensstämmer med en persons böjelse, el. hvarförutan han icke trifves; pl. första grunderna utaf en vetenskap el. konst. — **Elementār-** el. **-tārisk**, som innehåller el. har afseende på grunderna af en vetenskap el. konst; som angår, har afseende på grundämnena, isht. de fyra, ford. antagna: eld, vatten, luft och jord; e l e m e n t ä r a n d e, benämning på ett slags andar, hvilka efter medeltidens föreställning och enl. folktron ansågos råda öfver de fyra elementerna och lefva i dem; e l e m e n t ä r k r ä f t, den naturkraft, som man föreställde sig hos hvarje af de fyra elementerna; e l e m e n t ä r l ä r o v e r k, skola, der undervisning lemnas i de första grunderna i vetandet, lägre undervisningsanstalt; e l e m e n t ä r s t ē n, den ädla opalen, som spelar uti fyra särskilta färger.
**Ēlemi, Ēlēmihārts** el. **Gūmmi ēlemi**, n., gult, genomskinligt, mjukt harts, som fås i Vestindien af a m y r i s e l e m i f e r a.
**Elēnchus**, m., gr. (*ēlenchos*), motbevis, vederläggning; beskyllning; förteckning; **elēnchus nominālis**, kyrkor. det predikanten förbjudna framkastandet af förebråelser el. utslungandet af beskyllningar emot namngifven person. — **Elenktīk**, f., vederläggningskonst; kyrklig stridslära.
**Eleodorisk, Eleografisk, Eleolit**, se **Eläo-.**
**Eleonōra**, f., gr. (antingen af *ēleos*, förbarmande, el., och med större sannolihet, förvr. af *Hāliodōra*, af *hālios*, sol, och *dōron*, skänk), qvinnonamn med betyd.: den medlidsamma, den barmhertiga, el.: den af solen skänkta, solens gåfva.
**Elephānt** och **-fānt**, m., (gr. och lat. *ēlephas*, lat. äfv. *elephāntus*), det största landtdäggdjuret, hörande till ordningen t j o c k h u d a d e (p a c h y d e r m a t a), uppnående en höjd af ända till 15 fot, med oformliga, pelare liknande, fötter, en blott här och der med tunna hår beklädd hud, 2 stora betar, af hvilka elfenben fås, samt en lång rörlig snabel, i hvars ända näsborrarne öppna sig, och som är försedd med en fingerlik tillsats, hvarmed djuret upphämtar sin föda; fig. ovanligt stor och klumpig menniska. — **Elephantīasis**, f., gr., läkek. i hög grad elakartadt utslag i Österlandet, hvarvid ben och fötter, stundom äfv. hela kroppen, öfverdrages med en, elefanthuden liknande, skorpa. — **Elephāntomācher** och **Elefāntomāker**, pl., elefantbekämpare, elefantdödare. — **Elefāntomakī**, f., (gr. *māchā*, strid), strid med, äfv. strid emellan elefanter. — **Elephāntophāg** och **Elefāntofāg**, m., (gr. *phagēīn*, äta), elefantätare.
**Eleusīnia** el. **Elevsīnska mystērier**, pl., gr., bland de gamla grekerna, i staden *Eleusis* i Attika, firad hemlig fest till D e m e t e r s ära.
**Eleutherīologī** och **Elevterīologī**, f., gr. (af *eleutherīa*, frihet, af *elēutheros*, fri, och *lŏgos*,

lära), frihetslära, läran om den menskliga viljans frihet. — **Elevterīomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), frihetssvindel, frihetsraseri. — **Elevterīonomī**, äfv. **Elēvteronomī**, f., (gr. *nōmos*, lag), den fria viljans lagstiftning; sedlig lagstiftning.

**Elev**, m. fl., se under följ.

**Elevēra**, lat. (*elevāre*), upplyfta, höja; upprätta, uppresa, uppföra; uppfostra; **elevēra protēsten**, köpm.t. ofördröjligen återsända en tillbakavisad (protesterad) vexel till den näst föregående endossenten. — **Elevatiōn**, f., upphöjning, höjd; riktning uppåt; astron. en stjernas höjd öfver horisonten, isht. polhöjd, polens höjd öfver horisonten; byggn.k. teckning af en byggnads framsida; i katolska kyrkan: hostians högtidliga upphöjande vid messan; fig. själslyftning, högsinthet; **elevatiōnsvīnkel**, m., krigsv. den vinkel, som axeln till ett eldvapens cylindriska lopp gör med horisonten. — **Élévatēūr** (-töhr), m., lyftmuskel; redskap, hvarmedelst något upplyftes el. upphissas. — **Elevatōrium**, n., nylat., läkek. häfredskap, isht. sådant, som tjenar till att åter höja intryckta delar af hufvudskålen. — **Elēv**, fr. **élēve** (elähv'), m. och f., lärjunge, lärling; ämnesven.

**Ēlfenbēn**, n., (t. *elfenbein*), benet af elefantens betar.

**Ēlfva**, f., pl. **ēlfvor**, se **Alf.**

**Ēlgin mārbles** (äldschin marb'ls), pl., eng., af lord Elgin ifrån Grekland till London hemsända och med Brittiska museet införlifvade forngrekiska konstverk, isht. ifrån frisen af Parthenon i Athén.

**Elīas**, m., hebr. (*Elijāh:* Jehovah är min Gud), mansnamn med betyd.: gudsdyrkaren.

**Eliciēra**, lat. (*elīcere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *lācere*, locka), utlocka, framlocka; uppväcka, förorsaka.

**Elidēra**, lat. (*elīdere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *lāēdere*, stöta), utstöta, bortkasta, utelemna, isht. bokstäfver för välljudets el. stafvelsemåttets skull. — **Elisiōn**, f., (lat. *elīsio*), språkv. bortkastande, utstötande af en bokstaf, isht. af ett sjelfljud i slutet af ett ord framför ett annat sådant i början af det näst följande, till undvikande af hiatus. — **Elisīv**, nylat., utstötande, bortkastande; utplånande.

**Eliēser**, m., hebr. mansnamn med betyd.: Guds hjelp, gudstjenaren.

**Eligēra**, lat. (*eligere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *lēgere*, plocka, läsa), utsöka, utvälja. — **Eligībel**, nylat., valbar. — **Eligibilitēt**, f., valbarhet.

**Eliminēra**, lat. (*elimināre*, egentl. utstöta från hemmet, af *e*, *ex*, se d. o., och *līmen*, tröskel), aflägsna, utstöta, utstryka, utplåna; förvisa, landsförvisa. — **Eliminatiōn**, f., nylat., aflägsnande, utstötande, utstrykning; landsförvisning; alg. bortskaffande af en obekant storhet ur ett eqvationssystem af flera obekanta.

**Eliqvēra**, lat. (*eliquāre*), göra flytande, smälta; rena. — **Eliqvatiōn**, f., förvandling till flytande form, smältning; rening.

**Elīsabeth** och **-bet**, förkort. **Elīse**, f., hebr. (*elischēba'*, den som svärjer vid Gud), qvinnonamn med betyd.: den sig åt Gud helgande, gudstjenarinnan.

**Elisé, Eliseisk**, se **Elysium.** — **Elision, Elisiv**, se under **Elidera.**

**Ēlīte**, f., och **Elīt**, m., fr. (af *élire*, lat. *eligere*, utplocka, utvälja), urval; kärnan, det bästa af något; valdt manskap; inbegreppet af de förnämsta, utvaldaste af ett samfund, ett sällskap, en kår o. s. v.; pl. **elīter**, utvalda soldater; **elītkār**, m., valdt manskap.

**Ēlivāgor**, fornnord. (af *él*, stormby, iling), mytol. de tolf häftiga etterströmmar, som ansågos utrinna från Hvergelme och flyta till Ginnungagap, der etterämnet, sedan det först hårdnat liksom slagg, som kommer ut ur elden, förvandlades till is.

**Elixatiōn**, f., nylat. (af lat. *elixāre*, utkoka), uppmjukning genom kokning.

**Elixīr**, n., arab. (*el-iksīr*, finaste utdrag af ett ämne, äfv. de vises sten), förd. ett af flera enkla läkemedel sammansatt afkok; benämning på flera läkemedel, bestående af vin el. vinsprit och åtskilliga hartsaktiga, beska växtämnen; jmf. **Tinctur.**

**Eljēn**, ung. helsningsrop: lefve! hell!

**Ellīps**, m., lat. **ellīpsis**, f., (af gr. *élleipsis*, af *elléipein*, utelemna, fattas), språkv. utelemnande af ett el. flera ord, som lätt förstås inunder, och i många uttryck för meningens fullständighet måste tänkas dertill, )( **Pleonasm**; matem. långrund figur, som uppkommer, då en kon skäres snedt emot basen, el. som uppritas, då man på en plan yta fäster tvenne stift, omkring hvilka en med ändan ringformigt sammanknuten tråd ligger, och sedan för ett blystift inom denna tråd så, att den beständigt hålles utspänd i form af en triangel. — **Ellīpsogrāph** och **-grāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), redskap till uppritande af en ellips. — **Ellipsoīd**, m., kropp, som beskrifves genom en ellips' rörelse kring en af sina axlar. — **Ellīptisk**, språkv. som innehåller en ellips; matem. som har formen af en ellips; bot. så kallas den bladform, hvars längd är dubbel emot bredden, och som är lika afrundad i spetsen och vid basen; **ellīptisk hypotēs**, m., astron. det Keplerska antagandet, att himlakropparna röra sig i elliptiska banor omkring sina hufvudkroppar, som befinna sig i ellipsernas ena brännpunkt. — **Ellipticitēt**, f., matem. den beskaffenhet, som är en följd af skilnaden emellan en ellips' stora och lilla axel; jordens s. k. afplattning; språkv. beskaffenheten af en elliptisk vändning, af ett talesätt, som beror på utelemnandet af ett el. flera ord.

**Ēlmsēld** (ofta **Sankt E.**), äfv. **Hēlenaēld (Sankt H.)**, (hvaraf det första anses vara förvr.), el. **Elīasēld (Sankt El.)**, elektriskt ljus, som, i mörkret och då luften är mycket elektrisk, synes vid uppstående spetsar, såsom tornspetsar, skeppsmaster, åskledare o. s. v., och hvilket uppkommer genom elektricitetens utströmmande ur dessa spetsar.

**Eloāh**, m., pl. **Elohīm**, hebr., Gud, Herren, alla gudars Gud.

**Elocutiōn** och **-lokut-**, f., lat. (*elocūtio*, af *eloqui*, uttala, i ord uttrycka), egentl. uttal; isht. en talares uttryck, tankarnes framställningssätt; föredrag, ett ämnes inklädande i ord. — **Elokutīv**, väl uttryckt; vältalig.

**Éloge, Elogiast,** se följ.
**Elōgium,** n., lat. (af gr. *lōgos*, tal), egentl. utsaga; inskrift, isht. på grafstenar; loftal, pris. — **Élōge** (elåsj'), m., fr., loftal, äreminne, pris, beröm; pl. **elōger** (elåsjer), lofprisningar. — **Elogiāst,** m., nylat., loftalare, rosare, smickrare; jmf. **Enkomiast** och **Panegyrist.**
**Elohim,** se **Eloah.** — **Elokution, Elokutiv,** se **Eloc-.**
**Elongēra,** nylat. (af lat. *lōngus*, lång), förlänga, uttänja, utsträcka. — **Elongatiōn,** f., förlängning, utsträckning; fys. den båge, som en svängande pendel beskrifver ifrån sitt lodräta läge till största utslaget å endera sidan; astron. en planets ifrån jorden sedda vinkelafstånd ifrån solen, äfv. **Digression.**
**Eloqvēnt,** lat. (*ēloquens*, af *ēloqui*, uttala, uttrycka i ord), vältalig. — **Eloqvēns,** lat. **eloquēntia,** f., vältalighet; **eloquēntia cōrporis** (jmf. *Corpus*), egentl. kroppens vältalighet; vördnadsbjudande yttre; äfv. skämtv. stor och dugtig kropp.
**Elpīstiker** el. **Elpīstiska filosōfer,** pl., gr. (af *elpīs*, hopp), anhängare af en forngrekisk filosofisk skola, hvilka förklarade hoppet för lifvets verkande och bibehållande kraft.
**Elucubrēra** och **Elukubr-,** lat. (*elucubrāre*, jmf. *Lucubrera*), utarbeta vid ljus el. nattetid. — **Elukubratiōn,** f., lärdt nattarbete.
**Eludēra,** lat. (*elūdere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *lūdere*, leka), undvika, på ett behändigt el. listigt sätt afvärja, kringgå, göra fruktlös; gäcka, bedraga. — **Elusiōn,** f., nylat., undvikande, listigt afvärjande, kringgående, undanflykt; bedrägeri. — **Elusīv,** undvikande, gäckande. — **Elusōrisk,** fruktlös, bedräglig.
**Elukubrera,** se **Eluc-.**
**Elūl,** m., hebr. (af *ālāl*, insamla, inberga), egentl. skörd; skördetid, sjette månaden af judarnes år, i det närmaste motsvarande september.
**Elusion, Elusiv, Elusorisk,** se under **Eludera.**
**Elutriatiōn,** f., nylat. (af lat. *elutriāre*, tvätta ut el. bort, skölja ur el. bort, af gr. *lutrōn*, tvätt), kem. försigtig afhällning, för att få en vätska så litet grumlig som möjligt; tvättning, urtvättning, för att rena något preparat ifrån sådana beståndsdelar, som ej böra ingå deruti; afsilning, klarning.
**Eluxatiōn,** f., nylat. (af *luxāre*, vricka), läkek. vrickning.
**Elȳsium,** n., gr. (*ēlȳsion*), äfv. **Elyseīska** el. riktig. **Elȳsiska fälten,** efter den forngrekiska sagan: de saligas vistelseort, lustängder; )( **Tartarus;** fig. leende trakt, förtjusande vistelseort. — **Élysēe** (elisē'), m., fr., se **Elysium;** n., i Champs élysées i Paris beläget palats, som beboddes af Louis Napoleon såsom franska republikens president; deraf: **elyseīska kabinēttet,** n., den franska republikanska regeringen ifrån 1849 till 1851. — **Elyseīsk** el. **Elȳsisk,** leende, förtjusande, himmelsk.
**Elytron,** n., gr., slida, läkek. moderslida. — **Elytrītis,** f., brand i moderslidan. — **Elytrocēle,** f., (gr. *kēlē*, svulst, bråck), bråck i moderslidan. — **Elytrōncus,** m., (gr. *ōnkos*, upphöjning, svullnad), svullnad i moderslidan. — **Elytroptōsis,** f., (gr. *ptōsis*, fall), moderslidans framfallande.
**Elzevīrer** el. **Elzeviriāna,** pl., af den berömda holländska boktryckare- och bokhandlarefamiljen *Elzevier* el. *Elsevier*, lat. *Elzevirius*, ifrån 1592 till 1680 i Leyden och Amsterdam med utmärkt omsorg tryckta böcker, isht. värderade upplagor af romerska klassiker, af Nya testamentet o. s. v.
**Eläodōrisk** och **Eleo-,** gr. (af *ēlaion*, olja), oljebesparande, oljeersättande; eleodōriskt vax, med fin oljefärg blandadt vax, som af de gamla användes till målningar, jmf. **Enkaustik** och **Puniskt vax.** — **Eläographī** och **Eleografī,** f., (af gr. *grāphein*, skrifva, teckna), oljeskrift, oljemålning. — **Eleogrāfisk,** skrifven el. målad i olja. — **Eläolīth** och **Eleolīt,** m., (gr. *līthos*, sten), oljesten; jmf. **Nephelith.** — **Eläosāccharum,** n. (gr. *sākcharon*, sockersaft), socker, som blifvit försatt med någon eterisk olja.
**Em-,** gr. och fr. förstafvelse i åtskilliga sammansättningar, se **En-.**
**Emacerēra,** lat. (*emacerāre*, jmf. *Macerera*), utmergla, uthungra. — **Emaceratiōn,** f., utmergling, uthungrande.
**Émāīl** och **Emālj,** m., fr. (provenç. *esmāūt*, sp. och portug. *esmālte*, ital. *smālto*, af fornt. *smelzan*, t. *schmēlzen*, smälta, gjuta), mer el. mindre genomskinlig, färgad glasmassa, hvarmed metallarbetens yta understundom till prydnad öfverdrages; hårdt, glänsande öfverdrag, hvarmed kronan på tänder är beklädd; ett slags glasyr, hvarmed inre ytan af jerngrytor o. d. öfverdrages; fig. rik och brokig blomsterprakt. — **Émaillēūr** och **Emaljōr,** m., en, som arbetar i emalj. — **Émaillūre** (emaljȳr'), f., emaljarbete. — **Emaljēra,** öfverdraga metallarbetens yta med emalj; fig. pryda, smycka.
**Émanateur, Emanation,** m. fl., se under **Emanera.**
**Emancipēra,** lat. (*emancipāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *mancipium*, äganderätt, slaf, jmf. vidare d. o.), frigifva, frigöra, lemna ur sitt våld; befria från beroende el. inskränkning; gifva lika rättigheter med andra medborgare; **emancipērad,** frigifven, befriad ifrån inskränkning el. beroende; om qvinnor: ej iakttagande qvinnors vanliga beteende, lefnadssätt, klädedrägt o. s. v.; skämtv. karlavulen, allt för fri i tal, åsigter och sätt. — **Emancipatiōn,** f., hos de gamla romarne: sonens formliga befrielse från fadrens välde; sederm. i allmnht. frigifvelse, frigörande, befrielse ur ett tillstånd af beroende el. inskränkning; tillerkännande af lika rättigheter med andra medborgare. — **Emancipationīst,** m., motståndare till negerslafveriet. — **Emancipātor,** m., befriare, förlossare.
**Emanēra,** lat. (*emanāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *manāre*, flyta), utflyta, utflöda; härröra, hafva sitt ursprung; utgå, utkomma (isht. om förordningar). — **Émanatēūr** (-tõhr), m., fr., egentl. utdunstare; **émanatēūr hygiénīque** (-isjienīck'), för sundheten afsedd utdunstare; se vidare **Boîte à goudron.** — **Emanatiōn,** f., utflöde, utströmmande, utdunstning; utgående, kungörande; emanatiōnslära, läran om alla väsendens uppkomst genom utflöde ur

alltings urgrund, med städse ökadt aflägsnande från den samma och i nedstigande linie; teol. läran om sonens och den helige andes utgående af fadren; fys., se följ.; **emanatiōnssystēm**, n., el. **emanatiōnsteorī**, f., äfv. **emissiōns-**, den af Newton uppställda åsigten om ljusets fortplantning, enl. hvilken en lysande kropp i alla riktningar utsänder en mycket fin, ovägbar materia; )( **Undulations-** el. **Vibrationsteori.** — **Emanatīstisk**, öfverensstämmande med emanationsläran.

**Emānuel**, m., hebr. (jmf. *Immanuel*), mansnamn med betyd.: Gud med oss.

**Emarginērad**, lat. (af *emargināre*, jmf. *Margo*), bot. utrandad (om kronblad).

**Emballēra** (angbal-), fr. (*emballēr*, af *bālle*, bal, varupacka), inpacka varor i vaxduk, segelduk el. a. d.; i allmnht. inpacka, förse med omslag. — **Emballāge** (angballāsj'), n., varors inpackning; omslag, hvari varor inpackas; packarlön. — **Emballēūr** (angballōhr), m., inpackare.

**Embārgo**, m., sp. (af *embargār*, hindra, tillspärra, af m.lat. *bārra*, fr. *bārre*, bom, regel), förbud för i en hamn liggande fartyg att löpa ut; beslag, qvarstad.

**Embarquēra** (angbarqēra) och **Embarkēra**, fr. (*embarquēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *bārque*, båt, jmf. *Bark*), inskeppa, inlasta; gå ombord. — **Embarquemēnt** (angbark'māng), n., inskeppning, inlastning; ombordstigande.

**Embarrās** (angbarrāh), m., fr. (af *bārre*, bom, skrank), egentl. hinder el. spärrning i vägen; förvirring, förlägenhet, bryderi; svårighet; oreda; **embarrās d'abondānce** (- dabångdängs') el. **emb. de richēsse** (- dö rischāss'), förlägenhet i följd af öfverflöd el. rikedom, kinkigt val emellan alltför många föremål. — **Embarrassānt** (angbarrassāng och -sängt), förvirrande, brydsam; besvärlig, hinderlig. — **Embarrassēra** (angbar-), sätta i förlägenhet, förvirra; intrassla; uppehålla, hindra.

**Embārrer**, pl., (turk. *embâr*, nygr. *ampāri*, spannmålsbod, förrådshus, af arab. *anbâr*, pl. af *nibr*, varulager), i Petersburg: stora förrådshus, isht. för hampa.

**Embatērier**, pl., gr. (*embatāria*, sing. *embatārion*, af *embāīnein*, inträda, marschera), marschsånger, krigssånger hos de gamla spartanerna i anapästiskt versmått.

**Embauchēra** (angbåschēra), fr. (*embauchēr*; jmf. *Debauchera*), med list städja el. värfva. — **Embauchēūr** (angbåschöhr), m., listig värfvare; själamäklare.

**Embellēra** (angbäl-), fr. (*embellīr*, af *em*, *en*, se d. o., och *beau*, f. *bēlle*, vacker), försköna, smycka, pryda; bli vacker; hos oss äfv. lägga på hullet, fetma. — **Embellissemēnt** (angbällis'mäng), n., försköning, utsmyckning, prydnad.

**Ēmbla**, f., fornnord. myt. den första skapade qvinnan.

**Emblēm**, n., gr. (*ēmblāma*, af *embāllein*, inlägga, insätta), fr. **emblēme** (angblāhm'), m., egentl. inlagdt arbete, prydnad; kännemärke, sinnebild, bild, som framställer ett helt genom en del af detta hela el. ock endast genom ett med detta i sammanhang stående tecken. — **Emblematisēra**, uttrycka, framställa genom sinnebilder. — **Emblemātisk**, sinnebildlig.

**Emboitēra** (angbåat-), fr. (*emboitēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *boîte*, ask), inskjuta, infoga. — **Emboitemēnt** (angbåat'māng), n., inskjutning, infogning; retor. inskjutning af en sats i en annan.

**Ēmbolus**, m., gr. (*ēmbolos*, af *embāllein*, insätta, inskjuta), tapp; kolf; sidogång i gamla grekiska kyrkor.

**Embonpoīnt** (angbångpāāng), m., fr. (af *en bon point*, i godt tillstånd), fetma, godt hull.

**Embouchemēnt** (angbuhsch'māng), n., el. **Embouchūre** (angbuhschȳr'), f., fr. (af *em*, *en*, se d. o., och *bōūche*, mun, mynning), mynning, utlopp, utgång, öppning; munstycke på blåsinstrumenter; tonk. beteckning för läpparnes ställning i och för frambringandet af toner ur något blåsinstrument.

**Emboursēra** (angbuhrsēra), fr. (*emboursēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *bōūrse*, penningpung), sticka i pungen, skrapa åt sig.

**Embranchēra** (angbrangschēra), fr. (*embranchēr*, af *em*, *en*, se d. o. och *brānche*, gren), sammangrena, sammanfläta; förena vägar el. gator; byggn.k. hopfoga bjelkar och sparrar med hvarandra. — **Embranchemēnt** (angbrangsch'-māng), n., sammangrening, hopflätning; förgrening; vägmöte; biväg; vexel på jernväg; bibana; byggn.k. bjelkars och sparrars hopfogning.

**Embrasēra** (angbr-), fr. (*embrasēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *brāīse*, kolglöd), antända, sticka i brand. — **Embrasūre** (angbrasȳr'), f., skottglugg; öppning i mur för dörr el. fönsterluft; fönstersmyg.

**Embrassēra** (angbr-), fr. (*embrassēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *bras*, arm), omarma, omfamna; kyssa; krigsv. bringa emellan två eldar. — **Embrassāde** (angbrassād'), f., el. **Embrassemēnt** (angbrass'māng), n., omarmning, omfamning.

**Embrasure**, se under **Embrasera**.

**Embrēgma**, n., **Ēmbrocha**, f., gr. (af *embrēchein*, fukta, väta), el. **Embrocatiōn** och **-brokat-**, f., nylat., läkek. droppbad, regndusch; baddning, ingnidning.

**Embrochēra** (angbråschēra), fr. (*embrochēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *brōche*, spett, syl, se vidare d. o.), fäktk. ränna värjan genom lifvet på sin motståndare.

**Embrouillēra** (angbruljēra), fr. (*embrouillēr*, af *em*, *en*, se d. o., och *brouillēr*, jmf. *Brouillera*), förvärra, bringa i oordning, intrassla. — **Embrouillemēnt** (angbrulj'mäng), n., förvirring, oreda.

**Embrunēra** (angbryn-), fr. (*embrunīr*, af *em*, *en*, se d. o., och *brun*, brun), måla brunt el. dunkelt; mörkna.

**Ēmbryo**, n., gr. (*ēmbryon*, af *brȳein*, uppspira), första ämnet till frukt el. foster; ofullgånget foster; jmf. **Foetus.** — **Ēmbryographī** och **-grafī**, (gr. *grāphein*, skrifva), el. **Ēmbryologī**, (gr. *lōgos*, lära), f., beskrifning öfver el. lära om lifsfrukten. — **Ēmbryoktonī**, f., (gr. *ktēīnein*, döda), lifsfruktens dödande. — **Ēmbryothlāst** och **-tlāst**, m., (gr. *thlāein*, krossa), redskap, hvarmed det döda fostrets benknotor i moderlifvet krossas, på det att det sålunda må kunna utdragas. — **Ēmbryotomī**, f., (gr. *tēmnein*, skära), fostrets sönderstyckning i mo-

derlifvet medelst instrumenter, för att kunna delvis uttaga det. — **Embryulkī**, f., (gr. *hélkein*, draga), läran om förlossningshjelp, förlossningslära.

**Embusquēra** (angbysqēra) **sig**, fr. (*s'embusquēr*, af *em*, *en*, se d. o., och provenç. *bosc*, af t. *busch*, buske, lund), lägga sig i bakhåll, för att lura på fienden. — **Embuscāde** (angbyskād'), f., bakhåll.

**Emendēra**, lat. (*emendāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *mēndum*, fel), förbättra, rätta, beriktiga; — **emendānda**, pl., hvad som i en skrift bör förbättras, rättelser, beriktiganden. — **Emēnda**, f., m.lat., skadeersättning, penningeböter, erlagda för en begången olaglig handling och till undvikande af större straff; jmf. **Amende**. — **Emendatiōn**, f., (lat. *emendātio*), förbättring, beriktigande, rättelse af skrifter el. enskilta skriftställen. — **Emendātor**, m., skriftförbättrare.

**Emerēra**, lat. (*emerēri*, af *e*, *ex*, se d. o., och *merēri*, förtjena, göra sig förtjent), uttjena, göra sig förtjent. — **Emēritus**, m., pl. **-riti**, en, som tjent ut; en, som innehaft en syssla så länge, att han vid afskedet får behålla full lön. — **Emeritēra**, nylat., förklara någon pro emērito, förklara någon värdig att med bibehållande af den innehafda sysslans förmåner hvila från sina embetsförrättningar.

**Emergēra**, lat. (*emērgere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *mērgere*, doppa, nedsänka), dyka upp; komma sig upp, blifva berömd, utmärka sig; — **emērgens**, m. och f., någon, som plötsligt kommer sig upp i verlden; n., något uppdykande, något skeende; **emērgens nōvum**, n., lagf. en ny (vigtig, färändrande) omständighet. — **Emergēns**, f., nylat., uppdykande; uppkomst, stigande i anseende och ära, berömmelse. — **Emersiōn**, f., uppdykande; framträdande; astron. en himlakropps framträdande ur en annan planets skugga, jmf. **Immersion**; **emersiōnsvīnkel**, m., den vinkel, under hvilken en snedt emot vatten el. a. d. kastad kropp återstudsar ifrån detsamma.

**Emeritera**, **Emeritus**, se under **Emerera**. — **Emersion**, se under **Emergera**.

**Emerveillēra** (-väljēra), fr. (*émerveillēr*, af pref. *é*, för *es*, och *mervēille*, under), förvåna, öfverraska.

**Ēmesis**, f., gr. (af *emēīn*, kräkas), läkek. kräkning. — **Emesī**, f., anlag för kräkning. — **Emēsma**, n., det uppkastade. — **Ēmetatrophi** och **-trofī**, f., (jmf. *Atrophi*), aftynande genom ofta återkommande kräkningar. — **Emēticum**, n., pl. **-ca**, kräkmedel; jmf. **Vomitorium**. — **Emetīn**, n., egendomligt växtämne i kräkrot (ipekakuanha), som är orsaken till dennas egenskap att framkalla kräkning. — **Emētisk**, som åstadkommer kräkning. — **Ēmetologī**, f., (gr. *lōgos*, lära), läran om kräkmedlen. — **Ēmetomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), en läkares alltför stora förkärlek för kräkmedel. — **Ēmetophobī** och **-fobī**, f., (gr. *phōbos*, fruktan), motvilja mot kräkmedel.

**Ēmēūte**, f., och **Emōt**, m., fr. (g. partic. *esmēū*, nu: *émū*, af *émouvōīr*, sätta i rörelse, uppröra), upplopp, uppresning, myteri.

**Emfas**, **Emfatisk**, se **Emphasis**. — **Emfraktisk**, se **Emphr-**. — **Emfysem**, m. fl., se **Emphysema**.

**Emigrēra**, fr., (*émigrēr*, lat. *emigrāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *migrāre*, gå, flytta), utvandra, lemna sitt fäderneslaud, för att annorstädes nedsätta sig. — **Emigrānt**, m. och f., utvandrare; under franska revolutionen: benämning på de fransmän, som af missnöje med el. farhåga för omstörtningen af de dittills bestående förhållandena lemnade sitt fädernesland. — **Emigratiōn**, f., utvandring.

**Ēmil**, m., och **Ēmili**, f., fr. (*Emīle* och *Emilīe*, af lat. *Aemīlius*, *-lia*, besl. med gr. *haimȳlos*, vänlig, inställsam), mans- och qvinnonamn med betyd.: den vänlige, den förbindliga.

**Eminēra**, lat. (*eminēre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *minēre*, framstå, höja sig), egentl. skjuta upp ur jorden; sticka fram; framstå, utmärka sig. — **Eminēns**, f., lat. **eminēntia**, framskjutande, upphöjning; utmärkthet, förträfflighet; sedan 7:de årh. titel för biskopar, sedan det 17:de för kardinaler, andliga kurfurstar och johanniterordens stormästare; **eminentiae via**, se under **Via**. — **Eminēnt**, framstickande; framstående, upphöjd, utmärkt, förträfflig.

**Emīr**, m., arab. (*emîr*, *amîr*, befälhafvare, af *amara*, befalla), herrskare; arabisk furste; titel, som gifves alla oberoende muhammedanska stamhöfdingar, äfvensom alla, som härstamma från Muhammed genom hans dotter Fatima; äfv. titel för befälhafvare i krig och ståthållare i eröfrade landskap; **Emīr-Achōr**, m., öfverstallmästare hos sultanen; **Emīr-Alēm**, m., riksfanbärare; **Emīr-al-Mumenīn**, m., de troendes beherrskare, allt sedan Omar titel för kaliferna; **Emīr-al-Muslemīn**, m., de troendes herrskare, titel, som de ford. i Spanien bosatta almoravidiska fursteätterna antogo; **Emīr-al-Omrā** el. **-al-Umarā**, m., befälhafvarnes befälhafvare, titel för förste ministern såväl hos kaliferna, som hos den indiske mogul; **Emīr-Bazār**, m., högste uppsyningsmannen öfver salutorgen; **Emīr-Hādschi**, m., hufvudanföraren för pilgrimsskarorna under vallfärden till Mekka.

**Emissa manu**, **Emissarius**, **Emission**, m. fl., se under följ.

**Emittēra**, lat. (*emīttere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *mīttere*, skicka, sända), utsända, utskicka, låta utgå, sätta i omlopp; — **emīssa mānu**, lagf. med framräckt hand, med handslag. — **Emissārius** och **-sārie**, lat., el. **Émissāire** och **-sār**, fr., m., en utskickad; hemlig budbärare; kunskapare, spejare; vattenbyggn.k. (i denna bemärkelse egentl. n., [lat. *emissārium*], men allmänt begagnadt såsom m.), sluss, vanl. underjordisk afloppsledning för en innesluten vattenmassa. — **Emissiōn**, f., (lat. *emīssio*), utskickande, isht. i hemligt uppdrag; utströmmande, utflöde; utsläppande, sättande i omlopp; **emissionssystem** el. **em.teori**, se **Emanations-**.

**Ēmma**, f., (fornt. äfv. *Īmma*, af provins. *īmme*, bi), qvinnonamn med betyd.: den trägna, den flitiga, den husliga.

**Emmagasinēra** (angmag-), fr. (*emmagasinēr*, af *em*, *en*, se d. o. och *magasīn*, förrådshus), bringa i förrådshus, upplägga i packhus. —

**Emmagasināge** (angmagasinäsj'), n., uppläggning i förrådshus; packhushyra.
**Emmanchemēnt** (angmangsch'māng), n., fr. (af *em, en*, se d. o., och *mānche*, lat. *mānica*, ärm, ital. *mānico*, skaft), konstt. det sätt, hvarpå lemmarne äro inbördes förbundna och fogade till kroppen.
**Emmēnier**, pl., gr. (*emmānia*, af *emmānios*, månatlig), månatligen firade fester; läkek. månadsrening, jmf. **Menstruation**. — **Emmēniagōga**, äfv., ehuru orikt., **Emmenagōga**, pl., (gr. *āgein*, föra, befordra), bloddrifvande, månadsreningen befordrande medel. — **Emmēnialogī**, f., (gr. *lōgos*, lära), läran om månadsreningen.
**Emmeublēra** (angmöbl-), fr. (*emmeublēr*, föråldr., jmf. *Meuble*), förse med bohag. — **Emmeublemēnt** (angmöbl'māng), n., inbegreppet af alla till ett rum el. en våning hörande möbler; bohag; jmf. **Ameublement**.
**Ēmmy**, f., eng., = **Emma**.
**Emolliēra**, lat. (*emollīre*, af *e, ex*, se d. o., och *mollīre*, göra mjuk, af *mōllis*, mjuk), uppmjuka, göra len; fördela; skämma bort; — **emōlliens**, n., pl. **emolliēntia**, läkek. lenande, uppmjukande, fördelande medel.
**Emolumēnt**, n., pl. **-mēnter**, lat. **emolumēntum**, n., pl. **-mēnta**, (af *emolīri*, af *e, ex*, se d. o., och *molīri*, sätta i rörelse, åstadkomma), fördel, vinst, nytta; inkomst för en syssla; äfv. biinkomst, sportler.
**Emotion**, se under **Emovera**.
**Emouchētte** (emuhschätt'), f., fr. (af *émouchēr*, bortjaga flugor, af *mōūche*, fluga), flugnät för hästar. — **Emouchōīr** (emuhschååhr), m., flugviska.
**Emovēra**, lat. (*emovēre*, af *e, ex*, se d. o., och *movēre*, röra), bortskaffa, rödja ur vägen; skaka, uppröra. — **Emotiōn**, f., nylat., häftig sinnesrörelse el. själsskakning; jäsning ibland folket, uppror.
**Empaillēra** (angpaljēra), fr. (*empaillēr*, af *em, en*, se d. o., och *pāīlle*, halm), inveckla, inpacka i halm; uppstoppa el. fylla med halm.
**Empaquetēra** (angpaqet-), fr. (*empaquetēr*, af *em, en*, se d. o., och *paquēt*, bundt, packa, se vidare d. o.), inpacka, slå in.
**Empāsma**, n., gr. (af *empāssein*, inströ), läkek. ströpulver.
**Empâtemēnt** (angpat'māng), n., fr. (af *empâtēr*, göra klibbig o. s. v., af *em, en*, se d. o., och *pâte*, deg), mål.k. tjock påläggning af färger, jmf. **Impastering**; kopparst.k. punkternas sammanblandning med strecken.
**Empathī** och **-tī**, f., gr. (*empātheia*), häftig sinnesrörelse; mottaglighet för sinnesrörelser; )( **Apathi**. — **Empātisk**, som är i häftig sinnesrörelse; som kan känna både glädje och smärta.
**Empechēra** (angpeschēra), fr. (*empêchēr*, ital. *impacciāre*, af lat. *impingere*, slå till någon, vara skadlig el. hinderlig för någon), hindra, afhålla; uppehålla, hejda. — **Empêchemēnt** (angpäsch'māng), n., hinder, motstånd; uppehåll.
**Emperēūr** (angp'röhr), m., fr. (ital. *imperatōre*, af lat. *imperātor*, öfverbefälhafvare), kejsare; **vīve l'emperēūr** (viv' langp'röhr), lefve kejsaren! — **Empīre** (angpīhr'), n., (lat. *impērium*), välde, makt; kejsardöme; **l'empīre c'est la paix** (langpīhr' sä la pāh), Napoleon III:s bekanta uttryck: kejsardömet är freden.
**Empestēra** (angp-), fr. (*empestēr*, af *em, en*, se d. o., och *pēste*, pest), förpesta, smitta, besmitta.
**Ēmphasis** och **Emfās**, f., gr. (af *emphāinein*, göra åskådlig), egentl. åskådlig framställning; retor. kraft, eftertryck på ett ord el. ställe i ett tal; uttryck, som innebär el. låter ana mer än som egentligen ligger i orden. — **Emfātisk**, eftertrycklig, kraftig, uttrycksfull.
**Emphraktisk** och **Emfr-**, gr. (af *emphrāssein*, förstoppa), läkek. förstoppande. — **Emphrācticum**, n., pl. **-ca**, stoppande läkemedel. — **Emphrāxis**, f., förstoppning.
**Emphysēma** och **Emfysēm**, n., gr. (jmf. *Physema*, under *Physa*), läkek. luftsvullnad, samling af luft under huden; i allmnht. hvarje hvit elastisk svulst, som uppstått genom luftens inträngande i kroppens väfnader; uppblåsthet; uppösning af sår; emfysēm i lungorna, lungornas onaturliga utvidgning till följd af otillräcklig sammandragningsförmåga. — **Emfysemātisk** el. **-matōs**, uppblåst; stolt; — **emphysemātical variolae**, pl., lat., vattenkoppor.
**Empirānce** (angpirängs'), f., fr. (af *empirēr*, försämras, af *em, en*, se d. o., och *pīre*, lat. *pējor*, sämre), mynts försämring till skrot och korn; förminskning af el. skada å ett fartygs last; sjöskada.
**Empire**, se under **Empereur**. — **Empirem**, se under följ.
**Empirī**, f., gr. (*empeirīa*, af *em, en*, se d. o., och *pēīra*, försök), erfarenhet, genom iakttagelser och försök förvärfvad kunskap, erfarenhetskunskap. — **Empirēm(a)**, n., lärosats, hvars sanning allenast beror på erfarenheten. — **Empīricus** el. **Empīriker**, m., en, som bestämmer sina handlingar efter erfarenheten; isht. läkare utan vetenskaplig underbyggnad, som stöder sig endast på erfarenhet, öfning och försök. — **Empīrisk**, som har afseende på el. grundar sig på erfarenhet, erfarenhetsmessig. — **Empirīsmus** och **-rīsm**, m., erfarenhetstro; den åsigt, att endast det, som stöder sig på erfarenheten, är sant och visst; erfarenhetskunskap; äfv. ovetenskapligt tänke- och handlingssätt. — **Empirīst**, m., erfarenhetslärare, en, som härleder all kunskap blott ifrån erfarenheten; jmf. **Empiriker**.
**Emplacēra** (angpl-), fr. (*emplacēr*, af *em, en*, se d. o., och *placēr*, jmf. *Placera*), anbringa, uppsätta, uppställa. — **Emplacemēnt** (angplas'māng), n., anbringande, uppställning; ställe, plats, tjenlig till bebyggande, tomt.
**Emplāstisk**, gr. (af *emplāssein*, öfversmörja, tillstoppa; jmf. *Plasma*), läkek. tilltäppande; betäckande. — **Emplāsticum**, n., pl. **-ca**, medel till att smörja och derigenom tilltäppa huden med. — **Emplāstrum**, n., pl. **-stra**, (gr. *ēmplastron*, riktig. *ēmplaston*), plåster; **emplāstrum adhaesīvum**, häftplåster; **empl. attractīvum**, dragplåster; **empl. canthāridum**, spanskflugeplåster; **empl. cērae**, vaxplåster; **empl. consōlidans**, läkeplåster; **empl. defensīvum**, fördelande plåster; **empl. hydrārgyri**, qvicksilfverplåster, äfv. **empl. mercuriāle**; **empl. pīcis**, beckplåster; **empl. plūmbicum** el. **empl. sa-**

**turnīnum,** blyplåster; **empl. saponāceum,** tvålplåster; **empl. stomāchicum,** magplåster. — **Emplastrēra** = **Oculera.**
**Emplētte** (angplätt'), f., fr. (provenç. *empleytār*, köpa), inköp, upphandling af varor.
**Emploi,** se under följ.
**Employēra** (angplåajēra) och **Emplojēra,** fr. (*employēr*, ital. *impiegāre*, af lat. *implicāre*, sål. egentl. inveckla el. inlägga i något), använda, bruka, sysselsätta; anbringa; anställa, gifva syssla. — **Employē** (angplåajēh) och **Emplojē,** m., en, som blifvit anställd, embets- el. tjensteman. — **Emplōī** (angplååh) och **Emplōj,** m., egentl. bruk, användning; anbringande, anställning, syssla, tjenst; äfv. roll i skådespel.
**Emplumēra** (angplym-), fr. (*emplumēr*, af *em, en*, se d. o., och *plūme*, fjäder, penna), befjädra.
**Empochēra** (angpåschēra), fr. (*empochēr*, af *em, en*, se d. o., och *pōche*, ficka), sticka i sin ficka.
**Ēmpolokratī,** f., gr. (af *empolā*, köpmansgods, handelsvinst, och *kratēīn*, herrska), handelsherravälde, handelsintressets öfvervägande inflytelse.
**Empōrium,** n., lat. (af gr. *empōrion*), handelsplats, stapelplats, upplagsställe.
**Emportēra** (angp-), fr. (*emportēr*), borttaga, bortföra; intaga, eröfra; — **emportērad,** uppbragt, förtörnad, vred. — **Emportemēnt** (angpårt'mäng), n., uppbrusning, häftighet, vrede, öfverilning.
**Emprēinte** (angprängt'), f., fr. (af *emprēīndre*, lat. *imprīmere*, intrycka, påtrycka), prägel, aftryck.
**Emprēsmomanī,** f., gr. (af *emprāthein*, antända, och *manīa*, raseri), brandraseri, brottsligt begär att anstifta eldsvådor.
**Empressēra** (angpr-) **sig,** fr. (*s'empressēr*, af *em, en*, se d. o., och *pressēr*, jmf. *Pressera*), skynda sig, anstränga sig, ifrigt bemöda sig; — **empressērad,** ifrig, nitisk, beställsam, beskäftig. — **Empressemēnt** (angpräss'mäng), n., ifver, nit; driftighet, beställsamhet, beskäftighet.
**Emprisonnēra** (angprisånn-), fr. (*emprisonnēr*, af *em, en*, se d. o., och *prisōn*, fängelse), taga i fängsligt förvar, häkta. — **Emprisonnemēnt** (angprisånn'mäng), n., häktning.
**Emprosthotonī** och **-stot-,** f., el. **Emprosthōtonus,** m., gr. (af *ēmprosthen*, framåt, och *tēīnein*, sträcka, spänna), läkek. kroppens hopdragning el. böjning framåt vid stelkramp.
**Emprūnt** (angprōng), m., fr. (af *empruntēr*, låna, ital. *improntāre*, af lat. *in prōmptu*, till hands, genast), lån; **emprūnt forcē** (- fårsēh), tvångslån. — **Empruntēra** (angpröngt-), låna, upptaga lån.
**Empsychōsis,** f., gr. (jmf. *Psychosis*), egentl. besjälning; själavandring.
**Empsȳxis,** f., gr. (af *psȳchein*, blåsa, afkyla), afkylning, uppfriskande.
**Emptio,** se **Emtio.**
**Empūsa** el. **Lāmia,** f., gr. mytol. nattfrun, af Hekate sändt skräckspöke med en åsnefot och ögon, som hon efter behag uttog och åter insatte.
**Empyēm(a),** n., gr. (af *pȳon*, var), läkek. invertes varsättning; varböld i bröstet el. lungorna. — **Empyēsis,** f., bildning af en varböld invertes. — **Empyētisk** el. **Empȳsisk,** lidande af varsättning invertes, isht. af varbölder i lungorna.
**Empyrēum,** n., och **Empyrē,** m., gr. (af *ēmpyros*, brinnande, af *pyr*, eld), hos de gamla naturfilosoferna: eldhimmelen, den allrahögsta delen af verldsalltet, der elden, såsom det renaste af elementerna, samlade sig, och hvaraf alla ljusföreteelser ofvan jord ansågos härleda sig; hos de kristna filosoferna: ljusets ursprungskälla, himmelen, de saliges hemvist. — **Empyrēīsk,** himmelsk. — **Empyrēūma** (-rävma), n., brandaktig lukt el. smak. — **Empyreumātisk** och **-revm-,** som luktar el. smakar rökig; som har brandlukt; vidbränd.
**Empyrī,** f., gr. (af *ēmpyron*, offereld), spådom af offerelden. — **Empyrōsis,** f., brand, förbränning.
**Ēmtio** (äfv. **Ēmptio**), f., lat., (af *ēmere*, köpa), köp; **ēmtio commentītia** el. **ēmt. imaginăria,** skenköp; **ēmt. spēi** el. **ēmt. in spem,** köp på hopp, förhoppningsköp, t. ex. af frukt före mognaden; **ēmt. per aversiōnem,** slumpköp, jmf. **Aversion; emtiōnis jūre,** efter köprätt; **emtiōnis lēge,** efter köpbetingelse, genom köp. — **Ēmtor,** m., köpare; **ēmtor bōnae fīdei,** köpare på god tro, köpare med full tro på säljarens goda besittningsrätt.
**Emulēra,** lat. (*aemulāri*), täfla. — **Emulatiōn,** f., täflan.
**Emulsiōn,** lat. **emūlsio,** pl. **emulsiōnes,** f., (af *emulgēre*, mjölka ut), flytande läkemedel af mjölklikt utseende, hvilket innehåller fint fördelade, olösliga ämnen, uppslammade i en vätska. — **Emulsīn,** n., kem. egendomlig kropp, som finnes i mandlar och som förmår att sönderdela den i bittra mandlar innehållna amygdalinen.
**Emunctōria,** pl., nylat. (af *emunctōrium*, ljussax, af lat. *emūngere*, snyta), läkek. afsöndringsredskap hos menniskokroppen.
**Emundēra,** lat. (*emundāre*, af *e, ex*, se d. o., och *mūndus*, ren), rena. — **Emundāntia,** pl., läkek. yttre medel till renande af sår och bölder. — **Emundatiōn,** f., rening.
**Emöt,** se **Emeute.**
**En** (ang), framför läppbokstäfver **Em-** (ang-), fr. förord med betyd.: i, till, på, vid, för, under det o. s. v. *Sammanställningar med* **En,** *såsom* **En abondance, En arrière, En avant, En blanc, En carrière, En détail, En famille, En suite,** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, sål. under* **Abondance, Arrière, Avant, Blanc, Carrière, Détail, Famille, Suite.**
**En-** framför *b, m, p, ph* och *ps:* **Em-,** framför *l:* **El-,** gr. förord med betyd.: i, på, vid, under, med, genom; vanligt i sammansättningar, der det antyder ett vistande, ett qvardröjande, en närhet o. s. v.
**Enāllage,** f., gr. (af *en-* se d. o., och *alāssein*, vexla, byta om), språkv. och retor. förvexling, utbyte af ett ord emot ett annat, utbyte af det bestämda uttrycket emot det obestämdare och mer allmänna; isht. utbyte af språkdelar, som till härstamning och form äro af enahanda slag; jmf. **Antimeri** och **Heterosis.**
**Enamorādo,** m., sp., en förälskad, älskare.

**Enanthēma** och **-tēm,** n., gr. (af *en-*, se d. o., och *anthēīn,* blomstra), läkek. utslag på slemhinnorna, isht. på tarmkanalens. — **Enantemātisk,** som har afseende på, som är behäftad med utslag på slemhinnorna.

**Enāntiodromī** el. **Enāntiotropī,** f., gr. (af *enantīos,* midt emot, och *drōmos,* lopp, el. *trōpos,* vändning), tingens beständiga motverkan mot hvarandra, hvarigenom något blifver till och annat förgås. — **Enāntiologī,** f., (gr. *lōgos,* lära), motsägelse, gendrifvande. — **Enantiōsis,** f., motsats, motsägelse, motsägning.

**Enargī,** f., gr. (*enārgeia*), ögonskenlighet, tydlighet, klarhet. — **Enārgisk,** ögonskenlig, tydlig, åskådlig, klar.

**Enarrēra,** lat. (*enarrāre*), berätta; förklara. — **Enarratiōn,** f., berättelse; förklaring.

**Enarthrōsis,** f., gr. (af *en-*, se d. o., och *ārthron,* led), läkek. rörlig ledgång, bildad genom ett afrundadt benhufvuds upptagande i en detsamma motsvarande fördjupning.

**Encadrēra** (angkadr-) och **Enkadr-,** fr. (*encadrēr,* jmf. *Cadre*), infatta, omgifva en målning med ram; äfv. ställa i led. — **Encadremēnt** (angkadr'māng), n., infattning i ram; i allmnht. infattning.

**Encanaillera,** se under **Canaille.**

**Encanthis, Encathisma, Encaustik,** m. fl., se **Enk-.**

**Encēīnte** (angsängt'), f., fr. (af *encēīndre,* omgjorda, innesluta, lat. *incīngere*), omfång, inhägnad; fästningsverk kring stad, läger o. d.; jagtt. inringning.

**Encēphalos,** m., el. **Encēphalum,** n., gr. (*enkēphalos,* hvad som är i hufvudet, af *en-*, se d. o., och *kephalā,* hufvud), hjerna. — **Encēphalalgī** och **-cefal-,** f., (gr. *ālgos,* smärta), läkek. hjernlidande. — **Encephalītis,** f., brand i hjernan. — **Encēfalologī,** f., (gr. *lōgos,* lära), läran om hjernan. — **Encēfaloskopī,** f., (af gr. *skopēīn,* skåda, se), undersökning af hjernan; äfv. = **Kranioskopi.** — **Encēfalotomī,** f., (af gr. *tēmnein,* skära), hjernsnitt; sönderstyckning af hjernan till vetenskapliga ändamål.

**Enchainēra** (angschänēra), fr. (*enchaînēr,* jmf. *Chaîne*), sammankedja; sammanbinda. — **Enchaînemēnt** (angschän'māng), n., sammankedning; sammanbindning.

**Enchantēra** (angschangt-), fr. (*enchantēr,* af lat. *incantāre*), förtrolla, intaga, förtjusa. — **Enchantemēnt** (angschangt'māng), förtrollning, förtjusning. — **Enchantēūr** (anschangtöhr), m., förtrollare, förtjusare.

**Enchassēra** (angschas-), fr. (*enchâssēr,* af *châssīs,* ram, båge), infatta. — **Enchâssūre** (angschassÿhr'), f., infattning, isht. af perlor och äkta stenar.

**Encheirīdion** el. **Enchir-,** n., gr. (af *encheirēīn,* lägga hand vid, af *cheir,* hand), handbok; kortfattad öfversigt af någon vetenskap el. hjelpreda i något läroämne.

**Enchelyoīder** och **Enkel-,** pl., gr. (af *ēnchelys,* ål), ålformiga djur. — **Enkelyoīdisk,** ålformig.

**Enchondrōma** och **Enkondrōm,** n., gr. (af *chōndros,* brosk; jmf. *Chondroma*), läkek. rund, ej knölig svulst af broskartad väfnad.

**Enchōrisk** och **Enkōr-,** gr. (*enchōrios,* inhemsk, af *chōra,* ställe, trakt), egen för en viss trakt el. ett visst ställe; e n k ō r i s k s k r i f t (hos egyptierna), = **Demotisk.**

**Enchrīsma,** n., gr. (jmf. *Chrisma*), salva.

**Enchrōnisk** och **Enkr-,** gr. (af *chrōnos,* tid), uppträdande på vissa tider, år el. årstider.

**Ēnchyta,** pl., gr. (af *en-*, se d. o., och *chȳein,* gjuta), läkek. insprutningsmedel.

**Enciērro,** m., sp., tjurarnes intåg vid tjurfäktningar.

**Enclāve** (angkläv'), f., pl. **enclāves** (angkläv'), och **Enklāv,** m., pl. **enklāver,** fr. (af *enclavēr,* provenç. *enclavār,* lat. *inclavāre,* innesluta, af *clāvus,* spik), del af en stats område, som ligger inom en annan stat och kringslutes af denna; på främmande område liggande besittning. — **Enklavēra,** innesluta, omfatta, omgifva med främmande område.

**Enclitica,** se **Enkl-.**

**Enclôtūre** (angklotÿhr'), f., fr. (af *enclōre,* lat. *inclūdere,* innesluta), inhägnad; infattning.

**Encolpium,** se **Enkolpion.**

**Encombremēnt** (angkångbr'māng), n., fr. (af *encombrēr,* tillspärra), tillspärrning; hinder; belamring.

**Encomium,** se **Enkomion.**

**En confiānce** (ang kångfjängs'), fr., = **En confidence,** se under **Confidera.**

**Encōre** (angkåhr), fr., ital. **ancōra,** (af lat. *ad hanc hōram,* ända till denna timma), ännu en gång, om igen!

**Encouragēra** (angkuhrasjēra), fr. (*encouragēr,* jmf. *Courage*), intala mod, uppmuntra, uppelda. — **Encourageānt** (angkuhrasjäng och -sjängt), uppmuntrande. — **Encouragemēnt** (angkuhrasj'māng), n., uppmuntran; uppeldande.

**Encrinit,** se **Enkr-.**

**Encȳklisk,** gr. (*enkȳklios,* jmf. *Cyklus*), kretslöpande. — **Encȳclica** (näml. **epistola:** bref), f., rundskrifvelse, isht. en sådan ifrån påfven till erkebiskopar och biskopar. — **Encȳklopädī** och **-pedī,** fr. **encyclopédie** (angsiklåpedīh), f., (gr. *enkyklopaidēīa,* riktig. *enkȳklios paidēīa:* uppfostran, undervisning), kort inbegrepp, kortfattad öfversigt af en vetenskap till alla dess delar; systematisk öfversigt af alla gjorda forskningar, upptäckter och rön på vetenskapernas område; **alfabētisk encyklopedī,** allmän sakordbok. — **Encyklopēdisk,** som har afseende på el. innefattar alla vetenskaper; e n c y k l o p ē d i s k o r d b o k, se ofvan: **Alfabetisk encyklopedi.** — **Encȳklopedīst,** m., författare af en encyklopedi; benämning på utgifvarne (D i d e r o t och d'A l e m b e r t) och medarbetarne (R o u s s e a u, G r i m m, V o l t a i r e, v o n H o l b a c h m. fl.) i den stora franska encyklopedien, som utgafs 1751—1772. — **Encȳklopedīsm,** m., encyklopedisk läroform; isht. inbegreppet af de franska encyklopedisternas filosofiska grundsatser och trosåsigter. — **Encȳklopōsī,** f., (gr. *pōsis,* drickande, dryck, af *pīnein,* dricka), drickande rundt kring laget.

**Endēcha** (ändētscha), f., pl. **endēchas,** sp., klagosånger, liksånger, bestående af fyrradiga strofer.

**Endekagon, Endekasyllabum,** se **Hend-.**

**Endemī,** f., gr. (af *ēndāmos,* inhemsk, af *dāmos,* folk), läkek. sjukdom, beroende af lokala förhållanden, följaktligen egen för vissa trakter.

der den härjar antingen hela året om el. blott på vissa tider af året; jmf. **Epidemi.** — **Endēmisk,** om sjukdomar: som särskildt tillhör en viss ort el. ett visst folk; inhemsk.

**Endermātisk** el. **Endērmisk,** gr. (af *dērma,* hud), läkek. som ligger i el. har afseende på huden; som anbringas på huden, isht. på underhuden. — **Endermātica,** pl., läkemedel, som anbringas på huden, isht. på underhuden. — **Endermatīsm(us),** m., användning af läkemedel på den ifrån öfverhud blottade underhuden.

**Endettēra** (angd-), fr. (*endettēr,* af *dētte,* skuld), skuldsätta.

**Endiadys,** se **Hend-.**

**Endiomēter,** m., gr. (af *ēndios,* middags-, och *metrēīn,* mäta), redskap att utmäta middagslinien.

**Endogēnisk** el. **Endogēn,** gr. (af *ēndon,* inuti, och *gīnesthai,* blifva till, uppstå), invändigt växande; inuti uppkommen, jmf. **Exogen.** — **Endokārdium,** n., (gr. *kardīa,* hjerta), läkek. den hinna, som bekläder insidan af hjertats håligheter. — **Endokardītis,** f., brand i endokardium.

**Endommagēra** (angdåmmasjēra), fr. (*endommagēr,* af *dommāge,* skada), tillfoga skada.

**Endos,** se **Endossement.**

**Endosmōsis** och **Endosmōs,** f., gr. (af *ēndon,* inuti, och falska formen *osmōsis,* för *osmāsis,* luktande), det egna slags insugning, som en mer koncentrerad vätska utöfvar på en svagare, oaktadt en emellan båda befintlig hinna; )( **Exosmosis.** — **Endosmomēter,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), redskap att mäta och undersöka ofvannämda slags insugning.

**Endossēra** (angdås- och ändås-), fr. (*endossēr*) el. **Indossēra,** ital. (*indossāre,* af *dōsso,* fr. *dos,* lat. *dōrsum,* rygg), köpm.t. genom anteckning å baksidan af en vexel öfverlåta den till en annan; **endossēra** el. **ind. in blānco,** göra sådan påteckning å en vexel, hvarvid endast endossenten, men icke endossaten, nämnes. — **Endossānt** (angdåssāng) el. **Endossēūr** (-söhr), äfv. **Endossēnt, Indossānt** el. **Indossēnt,** m., den, som öfverlåter en på honom utställd el. till honom afträdd vexel till en annan. — **Indossatārius** el. **Indossāt,** m., den, till hvilken en vexel öfverlåtes. — **Endossemēnt** (angdåss'māng), n., (stundom äfv. **Endōs** [angdåh], m.), fr., och **Indossemēnt** el. **Indōsso,** n., ital., vexelöfverlåtelse medelst anteckning på baksidan af vexeln; **end.** el. **ind. in blānco,** sådan påteckning å en vexel, hvarvid endast endossenten, men icke indossaten, nämnes.

**Endȳmion,** m., gr. mytol. skön herde el. jägare, son af Zevs och älskad af Diana.

**Enechēma** el. **Enekēm,** n., gr. (*enāchāma,* af *enāchēīn,* ljuda inuti), läkek. klingande el. susande i öronen. — **Enechēsis,** f., uppkomst af ett sådant brusande.

**Ēnema,** n., pl. **enēmata,** gr. (af *enīāsthai,* inkasta), läkek. insprutning; äfv. det insprutade, klistir.

**Energī,** fr. **énergie** (enärsjīh), f., gr. (*enērgeia,* af *energēīn,* åstadkomma), kraftfullhet, verksamhet, handlingskraft; eftertryck; eld. — **Enērgisk,** verksam, kraftfull, eftertrycklig, genomgripande. — **Energisēra,** göra kraftfull; verka eftertryckligt.

**Energūmenus,** m., pl. **-meni,** el. **Energumēn,** m., pl. **-mēner,** gr. (*energūmenos,* af *energēīn,* åstadkomma), en besatt, en vansinnig; svärmare. — **Energumēnisk,** rasande, vansinnig, svärmisk.

**Enervēra,** lat. (*enervāre,* af *e, ex,* se d. o., och *nērvus,* styrka, se vidare *Nerv*), göra kraftlös, utmergla, försvaga. — **Enervatiōn** el. **Enervēring,** f., utmergling, kraftlöshet.

**Enfānt perdū,** n., pl. **enfānts perdūs** (angfäng pärdȳh), fr., egentl. förloradt barn; ford. benämning på de soldater, som först skickades i elden; menniska, som synes gå sin undergång till mötes. — **Enfānt terrīble** (- tärrībl'), förskräckligt, bortskämdt barn; illasinnad, farlig menniska.

**Enfilēra** (angf-), fr. (*enfilēr,* af *fil,* tråd), träda på, träda upp (perlor o. a. d.); inveckla, indraga; krigsv. beskjuta längs efter, bestryka. — **Enfilāde** (angfilād'), f., och **Enfilād,** m., följd, rad; äfv. = **Enfilemēnt** (angfil'māng), n., krigsv. beskjutning ifrån sidan el. längs efter, bestrykning.

**Enfīn** (angfāng), fr. adv., ändtligen, slutligen, omsider; korteligen, med ett ord; hos oss äfv.: må så vara!

**Enflammēra** (angfl-), fr. (*enflammēr,* af *flāmme,* låga, flamma), upptända, antända, sätta i låga; uppelda, upphetsa.

**Enfoncēra** (angfångsēra), fr. (*enfoncēr,* af *fond,* grund, djup), slå in; inbryta, intränga; nedtrycka, nedsänka. — **Enfoncemēnt** (angfångs'māng), n., fördjupning; bakgrund på en målning.

**Enforcēra** (angf-), fr. (*enforcēr,* jmf. *Force*), förstärka, göra kraftigare.

**Enfumēra** (angfym-), fr. (*enfumēr,* af *fumée,* lat. *fūmus,* rök), röka, beröka, nedröka.

**Engagēra** (anggasjēra), fr. (*engagēr,* förpanta, af *gāge,* pant), intala, förmå; bjuda, förbinda, nödga; inveckla; antaga i tjenst. — **Engageānt** (anggasjāng och -sjāngt), intagande, förbindlig; inbjudande. — **Engageāntes** (anggasjāngt') el. **Engageānter** (anggasjāngter), pl., ford. ett slags stora fruntimmersmanschetter. — **Engagemēnt** (anggasj'māng), n., löfte, öfverenskommelse, förbindelse; ingående i tjenst, anställning; äfv. handgemäng, träffning.

**Engastrilōg** el. **Engastrimȳth** och **-mȳt,** m., gr. (af *en-,* se d. o., *gastār,* buk, samt *lōgos* el. *mȳthos,* tal), buktalare; jmf. **Ventriloqvist.**

**Ēngelbrēcht** och **-brēkt,** m., fornsv. mansnamn med betyd.: den lysande, himmelens sändebud.

**Englisera,** se **Anglisera.**

**Engonāder,** pl., gr. (af *gōny,* knä), konstt. knäböjande egyptiska figurer.

**Engourdēra** (angguhrd-), fr. (*engourdīr,* af *gourd,* stel, styf, lat. *gūrdus,* dum, tölpaktig), göra stel el. känslolös; bedöfva; insöfva. — **Engourdissemēnt** (angguhrdiss'māng), n., lemmarnes stelnande el. styfhet; bedöfning, insöfvande.

**Engraissēra** (anggräs-), fr. (*engraissēr,* af *grāīsse,* fett), göda. — **Engraisserīe** (anggräss'rīh), n., anstalt för gödande af slagtkreatur. — **Engraissēūr** (-söhr), m., en, som har till sitt yrke att göda slagtkreatur.

**Engrêlūre** (anggrelÿhr'), f., fr. (af *grêle*, hagel), vapenl. uddig kant.
**Engroist,** se under **Gros.**
**Engymēter,** m., gr. (af *engȳs*, nära och *metrēīn*, mäta), redskap, hvarmed ringa afstånd mätas. — **Engyskōp,** n., (af gr. *skopēīn*, skåda, se), förstoringsglas.
**Enharmōnisk,** gr. (*enharmonikōs*, jmf. *Harmoni*), tonk. hos de gamla grekerna: benämning på den tonföljd, som var sammansatt af tvenne ¼-dels tonsteg och en stor 3; enharmōnisk förvexling, den förvexling, som en ton undergår genom olika skrifsätt; **enharmōnisk skala,** f., följd af enharmoniska tonsteg; enharmoniskt tonsteg, det tonsteg, som utgör ¼-delen af heltonssteget, och hvars toner förete en så ringa skilnad i ljud, att man ansett desamma kunna i vår diatoniska och kromatiska skala återgifvas af en enda ton; **enharmōniska intervåller,** pl., tonafstånd, hvilka på tangentinstrumenter motsvaras af samma tangenter, men som hafva olika beteckningar; **enharmōniska tōner,** pl., de toner, hvilka äro ¼-dels tonsteg skilda från hvarandra, och hvilka på klavér, piano el. orgel motsvaras af en gemensam tangent.
**Enheriar,** se **Einherjar.**
**Enhydrīt,** m., gr. (af *hȳdor*, vatten), ett slags kalcedon, som stundom innesluter vattendroppar.
**Enigma,** se **Änigma.**
**Enitēra,** lat. (*enitēre*), framstråla, blifva berömd.
**Enivrēra,** (angnivr-), fr. (*enivrēr*, af *īvre*, lat. *ēbrius*, drucken), göra drucken, berusa; bedöfva, bedåra, förblända.
**Enjambemēnt** (angsjangb'mäng), n., fr. (af *enjambēr*, öfverskrida, af *jāmbe*, ben), öfvergång, öfverskridande; öfversteg ifrån ena versen i den andra, el. meningens fortsättande i den sednare.
**Enjēū** (angsjöh), m., fr. (af *jeu*, spel), spelinsats.
**Enkadrera,** se **Encadrera.**
**Enkānthis,** f., gr. (af *kanthōs*, ögonvrå), läkek. svulst i tårkörteln.
**Enkathīsma,** n., gr. (af *enkathīzein*, sätta in), läkek. sittbad; halfbad; sittångbad.
**Enkāūma,** n., gr. (af *kāūma*, brand, af *kāīein*, bränna), egentl. något inbrändt; läkek. djupt liggande svulst i hornhinnan. — **Enkāūsis,** f., inbrännande. — **Enkaustīk,** f., hos de gamla grekerna och romarne: konsten att med vax öfverdraga skriftaflor; sederm. benämning på ett slags målning med färger, hvilkas bindmedel bestod af vax; nu: inbränningskonst, vaxmålning; jmf. **Puniskt vax.** — **Enkāūstisk,** inbränd.
**Enkelyoider,** se **Enchel-.** — **Enklav,** se **Enclave.**
**Ēnklisis,** f., gr. (af *enklīnein*, stöda vid), språkv. tonvigtens öfverkastande från ett ord till det näst föregående. — **Enklītika,** f., el. **Enklītiskt ord,** ord, som kastar sin tonvigt tillbaka på det näst föregående; jmf. **Proklitika.**
**Enkōlpion,** n., gr. (af *en-*, se d. o., och *kōlpos*, barm), egentl. något på el. vid bröstet befintligt; en vid halsen buren liten dosa med reliker; äfv. kors, som biskoparne bära på bröstet.
**Enkōmion** el. **-mium,** n., gr. (af *kōmos*, festlig högtid), loftal. — **Enkomiāst,** m., loftalare; jmf. **Panegyrist.** — **Enkomiastīk,** f., konsten att hålla loftal. — **Enkomiāstikon,** n., lofsång. — **Enkomiāstisk,** lofprisande.
**Enkondrom,** se **Enchondroma.** — **Enkorisk,** se **Ench-.**
**Enkratī,** f., gr. (*enkrāteia*, af *kratēīn*, vara stark, herrska), återhållsamhet; sjelfbeherrskning. — **Enkratīt,** m., en återhållsam; medlem af en svärmisk, gnostisk sekt i 2:dra årh., som afhöll sig ifrån äktenskap och ifrån njutandet af kött och vin.
**Enkrinīt,** m., gr. (af *krīnon*, lilja), ett slags förstenadt hafsdjur med stjernformig kropp och förmedelst en lång, ledad stjelk fastvuxet vid hafsbottnen.
**Enkronisk,** se **Enchr-.**
**Enlaidēra** (anglähd-), fr. (*enlaidīr*, af *laid*, ful, led), göra ful el. led; vanställa.
**Enlevēra** (angl-), fr. (*enlevēr*, provenç. *enlevār*, af *en*, se d. o., och *levēr*, lyfta), bortrycka, bortröfva, bortföra. — **Enlèvemēnt** (angläv'mäng), n., el. **Enlevēring,** f., bortröfvande, bortförande med våld.
**Ēnnata,** pl., gr. (af *ennēa*, nio), i forntiden: offer på nionde dagen efter begrafningen; i grekiska kyrkan: böner för en afliden på nionde dagen efter frånfället.
**Ēnneagōn,** m., gr. (af *ennēa*, nio, och *gonīa*, hörn, vinkel), geom. niohörning, plan figur med nio sidor.
**Ēnnea(kai)dekaetēris,** f., gr. (af *ennēa*, nio, *kai*, och, *dēka*, tio, samt *ētos*, år), Metons 19-åriga cykel, en tid af 19 solår el. 235 lunationer, efter hvilkas tid månskiftena åter inträffa på samma månadsdagar.
**Ēnneāndria** och **andrīa,** pl., gr. (af *ennēa*, nio, och *anār*, genit. *andrōs*, man), niomänningar: växter, hvilkas blommor hafva 9 fria ståndare, bildande nionde klassen i Linnés växtsystem. — **Enneāndrisk,** som har 9 ståndare. — **Ēnneandrīst,** f., till 9:de klassen i Linnés växtsystem hörande växt.
**Ēnneapetālisk,** gr. (af *ennēa*, nio, och *pētalon*, blad), niobladig, som har nio blomblad.
**Ennoblēra** (angnåbl-), fr., = **Anobléra.**
**Ennuī** (angnyīh), m., fr. (sp. och port. *enōjo*, ital. *nōja*, af lat. *in ōdio*, i hat), ledsnad, leda; förtret, bekymmer. — **Ennuyānt** (angnyjäng och ännyjängt) el. **Ennuyēūx** (angnyjöh), ledsam, tråkig, odräglig; förtretlig. — **Ennuyēra** (angnyjēra och ännyjēra), åstadkomma ledsnad; uttråka; vara till besvär.
**Enodēra,** lat. (*enodāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *nōdus*, knut), upplösa, utveckla. — **Enodatiōn,** f., upplösning, utveckling.
**Enografi, Enologi, Enometer,** m. fl., se **Öno-.**
**Enomotī,** f., gr. (*enomotia*, af *enōmotos*, en, som har svurit), i allmnht. skara af edsvurna krigare; isht. hos de gamla spartanerna: krigarskara af 25 till 36 man. — **Enomotārchos** och **-ārk,** m., (af gr. *ārchein*, herrska), anförare för en sådan skara.
**Enoncēra** (enångsēra), fr. (*énoncēr*, lat. *enunciāre*), uttala, tillkännagifva.
**Enopot,** se **Önopot.**
**Enōptromantī,** f., gr. (af *ēnoptron*, spegel, och *mantēia*, spådom), spådom förmedelst speglar.
**Enōrm,** lat. (*enōrmis*, af *e*, *ex*, se d. o., och *nōrma*, regel, rättesnöre), egentl. afvikande från regeln, jmf. **Abnorm;** utomordentlig, öfver-

drifven, omåttlig; oerhörd; gräslig. — **Enormitēt,** f., öfvermått, öfverdrift, oerhörd storlek el. myckenhet.

**Enostōsis,** f., gr. (jmf. *Ostosis*), läkek. benutväxt invertes.

**Enquēte** (angqāt'), f., fr. (provenç. *enquēsta*, ital. *inchiēsta*, af lat. partic. *inquisīta*, af *inquīrere*, efterforska), laga undersökning, besigtning.

**Enragēra** (angrasjēra), fr. (*enragēr*, af *en*, se d. o., och *rāge*, raseri), göra rasande el. galen, bringa i raseri. — **Enragē** (angrasjēh), m., en rasande; vildhjerna; lidelsefull anhängare af ett politiskt parti.

**Enregistrēra** (angresjistr-), fr. (*enregistrēr*, af *en*, se d. o., jmf. vidare *Register*), införa i en förteckning, inskrifva. — **Enregistrement** (angresjistr'māng), införande i förteckning, inskrifning.

**Enhrumērad** (angrym-) och **Enrym-,** fr. (*enrhumé*, af *rhūme*, gr. *rhēūma*, snufva), behäftad med snufva.

**Enrhȳthmisk** och **-rȳtm-,** gr. (*ēnrhythmos*, jmf. *Rhythm*), affattad i takt, väl afmätt.

**Enrichēra** (angrischēra), fr. (*enrichīr*, af *en*, se d. o., och *rīche*, rik), rikta; försköna, pryda.

**Enrolēra** (angrol-) och **Enrollēra,** fr. (*enrôler*, af *en*, se d. o., jmf. vidare *Rôle*), inskrifva i rullan, antaga till krigstjenst. — **Enrôlemēnt** (angroll'māng), n., el. **Enrollēring,** f., inskrifning till krigstjenst.

**Enrymerad,** se **Enrhumerad.** — **Enrytmisk,** se **Enrhythmisk.**

**Ens,** n., pl. **ēntia,** lat. (af *ēsse*, vara), ting, väsende; **ens a se,** väsende, som är till endast genom sig sjelf (Gud); **ens ēntium,** väsendenas väsen, gudom; **ens ratiōnis,** tankeväsende, blott i föreställningen tillvarande ting, tanketing.

**Enseīgne** (angsänj'), f., fr. (g.sp. *ensēña*, ital. *insēgna*, af lat. *insīgnia*, pl. neutr. af *insīgnis*, påfallande, utmärkt), märke, tecken, kännetecken.

**Ensēmble** (angsängbl'), m., fr. (af lat. *in-sīmul*, tillsamman), ett helt, det af alla delarnes förening bildade hela, äfvensom dessas inbördes sammanhang och öfverensstämmelse; intryck, verkan af det hela; samklang; ensēmblestycke, i större tondiktningar, isht. i operor, förekommande sångstycke, deri flera än de fyra hufvudstämmorna hafva att utföra olika, till skaplynnet ifrån hvarandra skilda, partier.

**Ēnsifer,** m., lat. (af *ēnsis*, svärd, och *fērre*, bära), svärdbärare, ford. titel för kurfursten af Sachsen såsom tyska rikets erkemarskalk. — **Ensifōrm,** nylat., bot. svärdformig.

**Ensign** (änsäjn), m., eng. (fr. *enseīgne*, se d. o.), tecken; fana; fänrik, fanjunkare, lägsta officersgraden i England.

**Ensōph** och **-sōf,** m., gr. (*ēnsophos*, af *sophōs*, vis), i den kabbalistiska filosofien: det gudomliga väsendet.

**Ensuīte** (angsvīt'), fr. (af *en*, och *suite*, se d. o.), derpå, sedermera.

**Entablemēnt** (ängtabl'māng), n., fr. (af *en*, se d. o., och *tāble*, bord, bräde), byggn.k. det öfversta af en mur, hvarpå bjelklaget hvilar; hufvudkrans på en pelare; jmf. äfv. **Architrav.**

**Entamēra** (angt-), fr. (*entamēr*, provenç. *entamenār*, lat. *attamināre*, beröra, taga), begynna, inleda, öppna; företaga, bringa å bane.

**Ēntasis,** f., gr. (af *entēinein*, spänna ut), egentl. utspänning; byggn.k. sulernas utsvällning.

**Entelechī** och **-lekī,** f., gr. (*entelēcheia*, af *en tēlei ēchein*, hafva el. vara i fulländning), oafbruten, outtröttlig verksamhet, isht. själens; äfv. verklighet; hos Aristoteles: den högre, sig sjelf bestämmande energien el. den fria verksamhet, som har sitt ändamål i sig sjelf.

**Entēnte** (angtāngt'), f., fr. (af *entēndre*, lat. *intēndere*, förstå), betydelse, mening; förstånd; öfverensstämmelse; **entēnte cordiāle** (-kårdial'), hjertlig öfverensstämmelse, godt förstånd, isht. i politiska åsigter och planer emellan staters regeringar.

**Enteomani,** se **Entheo-.**

**Ēnteradēnographī** och **-grafī,** f., gr. (af *ēnteron*, tarm, inelfva, *adān*, körtel, och *grāphein*, skrifva), läkek. beskrifning på tarmkörtlarna. — **Ēnteradēnologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), läran om tarmkörtlarna. — **Ēnteralgī,** f., (gr. *ālgos*, smärta), smärta i tarmarna, tarmgikt. — **Entērisk,** som hör till el. har afseende på inelfvorna. — **Enterītis,** f., brand i inelfvorna. — **Ēnterocēle,** f., (gr. *kālä*, svulst, bråck), tarmbråck. — **Ēnterografī,** f., beskrifning öfver inelfvorna. — **Ēnterolīth** och **-līt,** m., (gr. *līthos*, sten), tarmsten. — **Ēnterologī,** f., läran om inelfvorna. — **Ēnteropathī** och **-patī,** f., (gr. *pāthos*, lidande), sjukdom i inelfvorna. — **Ēnterotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), tarmsnitt, uppskärning af en tarm.

**Ēnterlōōper** (änterlūper), m., holl., egentl. mellanlöpare; smyghandlare, smyghandlarfartyg.

**Entêtemēnt** (angtäht'māng), n., fr. (af *tête*, hufvud, se vidare d. o.), egensinnighet, halsstarrig envishet.

**Ēntheomani** och **Ēnteo-,** f., gr. (af *ēntheos*, gudaingifven, och *manīa*, raseri), trosvansinne, religionsraseri.

**Enthronīsticum,** n., gr. (af *enthronīzein*, upphöja på tronen, insätta), tillträdesafgift vid öfvertagandet af ett, isht. andligt, embete.

**Enthusiāsmus** och **Entusiāsm,** fr. **enthousiāsme** (angtusiāsm'), m., gr. (af *ēnthus*, sammandr. af *ēntheos*, uppfylld af Gud, af Gud ingifven, af *theōs*, Gud), hänryckning, själsrus; förtjusning, hänförelse; svärmisk ifver. — **Entusiasmēra,** hänrycka, förtjusa, uppelda, hänföra. — **Entusiāst,** m., en hänryckt; lidelsefull beundrare af något; svärmare. — **Entusiāstisk,** hänryckt, högsinnad, hänförd, lifvad af stora och ädla tänkesätt; svärmisk.

**Enthymēma** el. **Entymēm,** n., gr. (af *enthymēīsthai*, lägga på sinnet, af *thymōs*, sinne), egentl. det som bör behjertas, betraktelse; retor. ofullständig el. förkortad slutledning, som blott innehåller en försats, el. hos hvilken slutsatsen är utelemnad. — **Entymemātisk,** affattad i form af en förkortad slutledning.

**Entia, Entitet,** se under **Ens.**

**Ēntomon,** n., pl. **ēntoma,** gr. (af *ēntomos*, inskuren, af *entēmnein*, inskära), insekt. — **Ēntomogrāph** och **-grāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), insektsbeskrifvare. — **Ēntomografī,** f., insektbeskrifning. — **Ēntomogrāfisk,** som hör till el. har afseende på insektbeskrifning. — **Ēntomolīth** och **-līt,** m., (gr. *līthos*, sten), förstenad insekt. — **Ēntomolōg,** m., insekt-

kännare. — **Ēntomologī**, f., (gr. *lŏgos*, lära), insektlära. — **Ēntomolōgisk**, som hör till el. har afseende på läran om insekter. — — **Ēntomophāg** och **-fāg**, m., (gr. *phagēin*, äta), insektätare.

**Entonī**, f., gr. (af *entēinein*, spänna ut), spänning. — **Entōnisk**, spänd, öfverspänd.

**Entophthalmī** och **-oftalmī**, f., gr. (af *entōs*, inuti, och *ophthalmīa*, ögonsvaghet), läkek. brand i det inre af ögat.

**Entōpisk**, gr. (*entōpios*, af *en-*, se d. o., och *tŏpos*, ort), som finnes på platsen, inhemsk, inländsk.

**Entōptisk**, gr. (af *entōs*, inuti, jmf. vidare *Optisk*), tjenlig att titta uti.

**Entourage**, **Entourera**, se under följ.

**Entōūrs** (angtūhr), pl., fr. (jmf. *Tour*), omgifningar; jmf. **Environs**. — **Entourāge** (angtuhrāsj), n., omgifvande; infattning, prydnader, isht. på fruntimmerskläder. — **Entourēra** (angtur-), omgifva, innesluta, infatta.

**En tout cas** och **Entoutcās** (angtuhkāh), m., fr., egentl. för hvarje fall; ett slags större parasoll, som kan tjena både såsom regn- och solskärm; fig. menniska, som kan användas till allt.

**Ēntr'ākt** och **Ēntreākt** (angtr'-), m., fr., mellanakt, mellantiden emellan akterna i ett skådespel; tonk. instrumentalstycke, skrifvet för att uppföras emellan ett skådespels el. en operas akter.

**Entrata**, se **Intrad**.

**Entrainēra** (angträn-), fr. (*entraînēr*), släpa bort el. med sig; hänföra, hänrycka; förföra; medföra, ha i följe.

**Ēntre** (angtr'), fr. (lat. *īnter*), förord, vanligt i sammansättningar, och med betyd.: emellan, ibland, uti; **ēntre nous** (- nuh), oss emellan, i förtroende.

**Ēntrechāt** (angtr'schāh), n., fr. (af ital. *intrecciāto*, näml. *sālto:* ett med hopflätade fötter gjordt språng), ett slags konstigare danssteg; luftsprång.

**Entre chiēn et loup** (angtr' schiäng et luh), fr., = **Inter canem et lupum**, se d.

**Ēntre-colōnne** (ängtr'kålånn'), f., fr. (af *ēntre*, se d. o., jmf. vidare *Colonne*), byggn.k. mellanrummet emellan pelare.

**Ēntre-dēūx** (ängtr'döh), n., fr., egentl. emellan två; mellanrum, mellanstycke, skiljevägg; äfv. ett slags skärm.

**Entrēe** och **Entrē** (angtrēh), f., fr. (af *entrēr*, inträda), ingång; försal; inträde, intåg, tillträde; inledning; inträdesafgift; första rätten vid en festmåltid; tonk. en stämmas infallande; inledning, inledande stycke vid en opera; **entrē-biljētt**, m., inträdeskort.

**Ēntre-fīns** (ängtr'fäng), pl., fr., i franska klädeshandeln: benämning på mellansorterna af särskilta slags kläden.

**Entrelācs** (angtr'lāh), pl., fr. (af *ēntre*, se d. o., jmf. vidare *Lacs*), byggn.k. hopflätadt arbete; genombrutna prydnader; inbundet namn.

**Entremēs**, m., pl. **-mēses**, m., sp. (ital. *intermēzzo*), mellanspel, lustspel el. skämt emellan tvenne akter af ett skådespel.

**Entremēts** (angtr'māh), m., fr. (af *ēntre*, se d. o., och *mēts*, rätt, ital. *mīsso*, lat. *mīssus*, framsatt, uppburen), mellanrätt; birätt.

**Entremettēūr** (angtr'mättöhr), m., fr. (af *s'entremēttre*, lägga sig emellan), underhandlare, medlare. — **Entremīse** (-mīhs'), f., bemedling, mellankomst.

**Entre nous**, se under **Entre**.

**Entrepās** (angtr'pāh), n., fr. (af *ēntre*, se d. o., jmf. vidare *Pas*), ridt. lunk, half passgång.

**Ēntre-pilāstre** (ängtr'pilāstr'), m., fr. (af *ēntre*, se d. o., jmf. vidare *Pilaster*), byggn.k. mellanrummet emellan tvenne pilastrar.

**Ēntre-pōnt** (ängtr'pång), n., fr. (af *ēntre*, se d. o., och *pont*, bro, däck), mellandäck.

**Entreposeur**, se under följ.

**Entrepōt** (angtr'pōh), n., fr. (af *entreposēr*, upplägga på nederlag), nederlag, nederlagsplats; packhus, förrådshus; stapelplats. — **Entreposēūr** (-posöhr), m., uppsyningsman vid nederlagsplats.

**Entreprenēra** (angtr'pr-), fr. (*entreprēndre*), företaga; öfvertaga; åtaga sig att på vissa vilkor utföra, förestå, aflemna o. s. v. — **Entreprenād**, m., åtagande af ett arbetes utförande, af vissa varors anskaffande o. s. v. mot vissa öfverenskomna vilkor. — **Entreprenānt** (-prönäng och -prenängt), företagsam; tilltagsen, djerf. — **Entreprenēūr** och **-nōr**, m., en, som på vissa vilkor åtager sig utförandet af något, verkställare. — **Entreprīse** (-prīhs'), f., företag, tilltag.

**Entrēra** (angtr-), fr. (*entrēr*, lat. *intrāre*), inträda, ingå; begynna; inlåta sig i; tillträda; — **entrēz** (angtrēh), stig in!

**Ēntre-sōl** (ängtr'sål), m., fr. (af *ēntre*, se d. o., och *sol*, lat. *sōlum*, mark, grund), mellanvåning af rum, som äro betydligt lägre än de, hvilka äro under och ofvanpå densamma, halfvåning.

**Entretāille** (angtr'tälj'), f., fr. (af *ēntre*, se d. o., och *tāille*, snitt), finare streck emellan tvenne gröfre i kopparstick; äfv. ett slags danssteg.

**Entretenēra** (angtr'ten-), fr. (*entretenīr*), underhålla, försörja; samtalsvis underhålla, förskaffa underhållning. — **Entretenūe** (angtr'-tenȳ'), f., underhållen frilla.

**Entrevūe** (angtr'vȳ'), f., fr. (af *ēntre*, se d. o., jmf. vidare *Vue*), sammankomst, möte; samtal.

**Entrez**, se under **Entrera**.

**Entrīpsologī**, f., gr. (af *ēntripsis*, inrifning, ingnidning, och *lŏgos*, lära), läkek. lära om läkemedels ingnidning; jmf. **Anatripsologi**.

**Entrōpium**, n., gr. (af *entrēpein*, vända inåt), läkek. sådan ställning hos ögonlocket, att dess yta är vänd inåt ögat.

**Entusiasm**, m. fl., se **Enthus-**. — **Entymem**, **Entymematisk**, se **Enthymema**.

**Enudēra**, lat. (*enudāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *nūdus*, naken), blotta, afhölja. — **Enudatiōn**, f., blottande, afhöljande.

**Enumerēra**, lat. (*enumerāre*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Numerus*), uppräkna; öfverräkna, beräkna. — **Enumeratiōn**, f., uppräknande.

**Enunciēra**, lat. (*enunciāre*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Nuncius*), utsäga, uttala; förklara, förkunna. — **Enunciatiōn**, f., utsaga; uttal; förklaring; kungörelse. — **Enunciatīv**, utsägande, innehållande el. tillhörande en utsaga; förklarande. — **Enunciātum**, n., utslag, dom.

**Enurēsis**, f., gr. (af *enurein*), läkek. urinflöde, oförmåga att hålla sitt vatten.

**Envelōppe** (angvelåpp'), f., och **Envelōpp**, m., fr. (af *enveloppēr*, ital. *inviluppāre*, af *in*, se d. o., och en rot, som finnes i g.fr. *volepēr*, ital. *vilūppo*, packe), omslag; brefomslag, jmf. **Couvert**; ett slags ytterplagg för fruntimmer; krigsv. låg vall, utanverk kring en fästning, anbragt i grafven el. utanför densamma. — **Enveloppēra**, inveckla, inhölja, inslå; omgifva; dölja.

**Envērs** (angvåhr), m., fr. (af lat. *invērsus*, omvänd), afvigsida; **à l'envērs**, afvigt, bakfram, förvändt.

**Envī** (angvīh), m., fr. (för *envīe*, afund, begärelse, lat. *invīdia*), blott i sammanställningen: **à l'envī**, i kapp, täflingsvis.

**Envirōn** (angviråug), fr. (af *en*, se d. o., och g.fr. *virōn*, omkring), ungefär, vid pass. — **Envirōns** (angviråug), pl., och **Envirōnger**, omgifningar, kringliggande trakt.

**Envōī** (angvååh), m., fr. (af *envoyēr*, m.lat. och ital. *inviāre*, sp.. *enviār*, af lat. *vīa*, väg), sändning; försändning. — **Envoyē**, (angvåajēh), m., sändebud (af andra rangen) hos en utländsk makt; **envoyē extraordināire** (--årdinähr'), utomordentligt sändebud, jmf. **Ministre plénipotentiaire**. — **Envoyēra** (angvåajēra), skicka, sända.

**Enȳo**, f., gr. mytol. krigsgudinnan, tvedrägtsstiftarinnan, en syster till Mars; jmf. **Bellona**.

**Enypostasī**, f., gr. (af *en-*, se d. o., och *hypōstasis*, väsende), Kristi menskliga naturs tillvaro i den gudomliga.

**Ēnystron**, n., gr. (*ānystron*, af *anȳein*, fullborda), fjerde magen hos idislande djur, i hvilken näringsämnenas smältning fullbordas.

**Enzootī**, f., gr. (af *zōon*, djur), genom ortsförhållanden uppkommen sjukdom ibland boskap, inhemsk boskapssjukdom. — **Enzoōtisk**, som hör till el. har afseende på inhemsk boskapssjukdom.

**Eo animo**, se under **Animus**.

**Eōdem (āuno** el. **dīe)**, lat. (af *īdem*, densamme): under samma (år) el. på samma (dag).

**Ēo īpso**, lat., just derigenom; i följd af sådant förhållande.

**Eolsharpa**, se **Äols-**. — **Eon**, se **Äon**. — **Eonomanti**, se **Öonom-**.

**Ēos**, f., gr., = **Aurora**.

**Eo sensu**, se under **Sensus**.

**Ep**, se **Epi**.

**Epagōgisk**, gr. (af *epāgein*, tillföra), tilldragande, lockande; förledande; läkek. sjelfläkande.

**Epakmāstisk**, gr. (*epakmastikōs*, af *ep-*, se *Epī*, jmf. vidare *Akme*), läkek. tilltagande, stigande.

**Epākter**, pl., gr. (af *epaktōs*, tillsatt, tillagd, af *epāgein*, tillföra), tilläggs- el. öfverskottsdagar ifrån sista nymånen i det slutande året till den 1:sta jan. i det följande, d. v. s. skilnaden emellan ett vanligt solår och ett månår, hvilken utgör 11 dagar.

**Epanadiplōsis**, f., gr. (jmf. *Anadiplosis*), retor. fördubbling, förmedelst hvilken en sats slutar med samma ord, som inleder den; läkek. tätare återvändande af feberanfall; äfv. en enkel sjukdoms öfvergång till en sammansatt.

**Epanalēpsis**, f., gr. (af *ep-*, se *Epi*, och *analambānein*, omtaga), retor. återupptagande el. omtagande; ett ords upprepande, efter en längre mellansats, och ofta med starkare betoning; anbringande af samma ord, som afslutat en sats el. vers, i början af den näst följande; kedjerim.

**Epanastēma**, n., pl. **-stēmata**, gr. (af *epanīstasthai*, sticka i höjden), läkek. elakartad, köttig utväxt på ögat.

**Epanchēra** (epangschēra), fr. (*épanchēr*, af lat. *expāndere*, utbreda), utgjuta sig, öppna sitt hjerta. — **Épanchemēnt** (epangsch'mäng), n., utgjutelse af själens innersta tankar.

**Epānodos**, f., gr. (af *epī*, se d. o.. och *ānodos*, återväg), retor. återvändande till hufvudföremålet efter en afvikelse; ords upprepande i omvänd ordning.

**Epanorthōsis** och **Epanortōs**, f., gr. (*epanorthūn*, återupprätta), återställande till sitt förra läge; förbättring; retor. sjelfrättelse, beriktigande af det sagda genom ett mera sägande el. tydligare bestämmande uttryck; äfv. förmaning till det goda. — **Epanorthōtikon**, n., pl. **-thōtika**, förbättringsmedel. — **Epanortōtisk**, förmanande; upppmuntrande; uppbygglig.

**Epanouēra** (-nuēra), fr. (*épanouīr*, af g.fr. *espanīr*, lat. *expāndere*, utbreda), öppna sig, gifva sitt hjerta luft. — **Épanouissemēnt** (-nuiss'-mäng), n., utspryckning; utgjutelse.

**Epārch** och **-ārk**, m., gr. (*ēparchos*, af *ep-*, se *Epi*, och *archā*, herravälde), ståthållare; erkebiskop el. biskop i den grekiska kyrkan. — **Eparkī**, f., ståthållarskap; biskopsstift.

**Epargnēra** (eparnjēra), fr. (*épargnēr*, ital. *sparmiāre*, *sparagnāre*, månhända af t. *spāren* el. lat. *pārcere*, skona), spara; skona. — **Epargnānt** (eparnjäng och -jängt), sparsam; nidsk.

**Epārma**, n., gr. (af *epāīrein*, höja), upphöjning; läkek. svulst; utslag.

**Épaulētte**, f., och **Epålētt**, m., fr. (af *épāūle*, axel, skuldra), axelprydnad; axeltecken för militärer, betecknande genom vissa kännemärken de olika graderna inom arméen. — **Épaulemēnt** (epåhl'mäng), n., krigsv. ett slags bröstvärn af uppkastad jord, sandsäckar o. a. d.

**Épāve** (epäv'), f., fr. (egentl. som är utan herre, trol. af lat. *expāvidus*, förskrämd), i allmnht. något, som saknar ägare; strandfynd.

**Epēnthesis**, f., gr. (af *epī*, se d. o., och *ēnthesis*, insättning), språkv. inskjutning af en bokstaf el. stafvelse. — **Epenthētisk** och **-tētisk**, inskjuten; bifogad.

**Éperdū** (-dȳh), fr. (partic. af g. verbet *espērdre*, af pref. *es*, och *pērdre*, förlora, förstöra), förbluffad, utom sig. — **Éperdumēnt** (-dymäng), ytterst, i högsta grad.

**Éperōn** (ep'rång), m., fr. (ital. *sperōne*, af fornt. *spōro*, t. *sporn*, sporre), sporre; krigsv. litet framskjutande utanverk; byggn.k. pelare o. a. d. för att stöda en mur; isbräckare.

**Epexegēsis** el. **Epexegēs**, f., gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Exeges*), språkv. bifogad förklaring, förklarande tillsats; jmf. **Apposition**.

**Eph-**, se **Epi**.

**Ephēbe**, m., gr. (*ēphābos*, af *hābā*, manbarhet, ungdom), manbar yngling. — **Ephebī** och **Efebī**, f., manbar ynglingaålder.

**Ephēktiker** och **Efēkt-**, m., gr. (*ephektikōs*, af *epēchein*, hålla tillbaka), en, som återhåller sitt

omdöme och sitt bifall, binamn på skeptikerna. — **Efēktisk,** återhållande.

**Ephēlides,** pl., gr. (af *hālios*, sol), läkek. fräknar; äfv. lefverfläckar.

**Ephemēr** el. **Ephemērisk,** äfv. **Efem-,** gr. (*ephāmeros*, varande en dag, af *epī*, se d. o., och *hāmēra*, dag), som blott varar en dag; som är af kort varaktighet, flyktig. — **Ephēmera,** f., läkek. feber, som räcker en dag. — **Efemerīder,** pl., dagböcker, tidningar, tidskrifter; strödda, flyktiga anteckningar och uppsatser; dagsländor; anteckningar öfver väderleken för hvarje dag; astronomiska tabeller, hvari solens, månens och planeternas ställningar samt öfriga himlahvalfvets företeelser äro upptecknade.

**Ephēter** och **Efēter,** pl., gr. (*ephētai*, af *ephiēnai*, tillsända, öfverlemna), i det gamla Athén: de 51 brottmålsdomare, som voro befullmäktigade att döma öfver mord och dråp.

**Ephiāltes,** m., gr. (af *epī*, se d. o., och *hāllesthai*, springa, hoppa), egentl. en som kastar sig på; läkek. qväfvande tryckning under sömnen, mara.

**Ephidrōsis,** f., gr. (af *hidrūn*, svettas), läkek. svettning, svettens utbrott.

**Ephīppion** och **-pium,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *hīppos*, häst), hästtäcke; sadel; anat. sadelbenet.

**Ēphodus,** m., riktig. f., gr. (*ēphodos*, af *epī*, se d. o., och *hodōs*, väg), retor. vinnande el. intagande början af ett tal.

**Ēphorus,** m., pl. **ēphori,** och **Ēforus,** äfv. **Efōr,** pl. **efōrer,** gr. (*ēphoros*, af *ephorān*, hafva uppsigt öfver, granska), uppsyningsman; i Sparta: den högste öfverhetspersonen, som öfvervakade de båda konungarnes maktutöfning och ungdomens uppfostran; nu: uppsyningsman el. förste styresman af en offentlig anstalt, hufvudsakl. läroanstalt. — **Eforāt,** n., embete, som en eforus innehar, den myndighet, han utöfvar, äfvensom tiden för hans innehafvande af befattningen. — **Eforī,** n., det område el. den anstalt, hvaröfver en eforus har uppsigten och ledningen.

**Ēphraim,** m., hebr. (af *pârâh*, alstra, frambringa), mansnamn med bet.: den alstrande, den fruktsamme. — **Ephraimīter,** pl., underhaltiga mynt, som Fredrik II under sjuåriga kriget lät slå genom juden *Ephraim* i Leipzig.

**Ephydriāder** och **Efydr-,** pl., gr. (af *epī*, se d. o., och *hȳdor*, vatten), mytol. vattennymfer, källgudinnor.

**Epī,** i sammansättningar framför sjelfljud: **Ep-,** framför *h* el. *spiritus asper*: **Eph-,** gr. förord med betyd.: vid, på, i, emot, öfver o. s. v., hvarjemte det i sammansättningar meddelar hufvudordet bibegreppet af ett vistande på el. ett kommande till ett ställe, ett förnyande o. m. d.

**Epīala,** f., gr., läkek. elakartad feber; feberrysningar, afvexlande med hetta.

**Epialtes,** se **Ephialtes.**

**Epiblēma,** n., pl. **-blēmata,** gr. (af *epī*, se d. o., och *bāllein*, kasta), omhölje, täcke; tilllägg, tillsats.

**Epicarpium,** se **Epik-.**

**Epicēdion** el. **-dium,** n., gr. (af *epikādeios*, som hör till sorg, af *kādos*, sorg), sorgedikt, grafsång; liktal.

**Epicerāstika,** pl., gr. (*epikerastikā*, af *epī*, se d. o., och *kerān*, blanda), läkek. medel, som förtunna och mildra vätskorna.

**Épicerīe** (epis'rīh), n., fr. (jmf. *Speceri*), kryddhandel. — **Épiciēr** (episiē), m., kryddkrämare.

**Epicheirēma** el. **Epicherēm(a)** och **Epikerēm,** n., gr. (af *epicheirēīn*, lägga hand vid, företaga, af *epī*, se d. o., och *cheir*, hand), log. och retor. slutledning, i hvilken hvarje sats af talet tillika är försedd med sitt bevis. — **Epicheirēsis** el. **Epichirēsis,** f., handvidläggande; företag.

**Epichōrisk** och **Epikōr-,** gr. (*epichōrios*, af *chōra*, ort, land), inhemsk; jmf. **Endemisk.**

**Epicōēnum** (episōn-), n., gr. (*epīkoinon*, neutr. af *epīkoinos*, gemensam), språkv. ord, som tillhör både manliga och qvinliga könet.

**Epicȳklus** och **Epicȳkel,** m., gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Cyklus*), astron. bicirkel, bikrets, cirkel, hvars medelpunkt rörer sig kring en annan cirkels periferi. — **Epicȳklisk,** som bildar en bicirkel, som förhåller sig som en sådan. — **Epicykloīd,** f., den kroklinie, som beskrifves af en punkt på en cirkelperiferi, hvilken rullar framåt på yttre sidan af en annan cirkels periferi, som ligger i samma plan med den förra.

**Epidēīxis,** f., gr. (af *epideiknȳnai*, uppvisa), uppvisning, utställning; praktstycke; profstycke; prunkande tal. — **Epidēīktisk,** uppvisande, utställande; prunkande.

**Epidemī,** f., gr. (af *epidāmios*, inhemsk, af *epī*, se d. o., och *dāmos*, folk), farsot, hvarje sjukdom, som inom kort tid sprider sig till en större mängd af menniskor inom en viss trakt; i mera inskränkt bemärk. utifrån kommande och en tid bortåt härjande, men ej för landet egendomlig sjukdom; jmf. **Endemi.** — **Epidēmisk,** om en sjukdom: som utbreder sig i en hel trakt, allmänt gångbar. — **Epidēmiologī,** f., gr. (af *lōgos*, lära), läran om epidemier.

**Epidēndron,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *dēndron*, träd), på träd växande snyltväxt.

**Epidērmis,** f., gr. (af *dērma*, hud), öfver- el. ytterhuden, den hinna, som ligger öfver den egentliga huden. — **Epidērmisk,** som hör till el. har afseende på öfverhuden. — **Epidermoīd,** f., öfverhudsväfnad.

**Epidīdymis,** f., pl. **-didȳmides,** gr. (*dīdymoi*, tvillingar, de båda testiklarne), anat. bitestikel, en liten, aflång, grå kropp, som ligger längs efter testikelns öfra rand. — **Epididymītis,** f., brand i bitestikeln.

**Epidiktisk,** se **Epideiktisk.**

**Epīdosis,** f., gr. (jmf. *Dosis*), egentl. tillägg, tillskott; läkek. en sjukdoms tilltagande, äfv. ovanlig förstoring af en kroppsdel. — **Epidōt,** m., mineral, bestående af kiselsyrad lerjord, jern- och manganoxid, i förening med kiselsyrad kalkjord, talkjord, jern- och manganoxidul.

**Epif-,** se **Epiph-.**

**Epigamī,** f., gr. (af *gamēīn*, gifta sig), det andra äktenskapet; ömsesidig giftermålsrätt emellan tvenne staters medborgare; äfv. giftermål ur ett stånd i ett annat.

**Epigāstrium,** n., gr. (*epigastrion*, af *epī*, se d. o., och *gastēr*, buk), läkek. öfre delen af buken.

sträckande sig ifrån bröstbenets yttersta ända (det svärdformiga utskottet), till ungefär två tvärfingers bredd ofvanför nafveln. — **Epigāstrisk,** som hör till el. har afseende på öfre delen af buken.

**Epigēnesis,** f., gr. (af *epigīgnesthai*, blifva född efteråt), den småningom skeende utveckling, som äger rum hos alla organiska kroppar; uppkomst genom flera krafters gemensamma verksamhet. — **Epigenētisk,** som uppkommit genom efterhand skeende utveckling; uppkommen genom till samma ändamål förenade krafters verksamhet.

**Epiglōttis,** f., gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Glottis*), läkek. tunn, elastisk, nästan oval, platt valvel, sittande vid tungroten och vanligen uppåtstående, hvars ändamål är att vid sväljandet fullständigt tilltäppa öppningen af luftstrupen och dymedelst hindra matens inträngande i luftvägarna, tungspen. — **Epiglottītis,** f., brand i tungspenen.

**Epigōner,** pl., gr. (*epīgonoi*, af *epīgonos*, efteråt född), efterkommande, ättlingar; isht. de i första kriget emot Thebe fallna grekiska härförarnes efterlemnade söner, såsom Diomedes, Achmäon, Thersander, o. a., hvilka tio år sednare hämnades sina fäder och förstörde Thebe; äfv. barn, som äro födda i ett sednare gifte; fig. efterverld.

**Epigraf,** m. fl., se under följ.

**Epigrām(ma),** n., gr. (af *epigrāphein*, skrifva derpå), inskrift; hos de gamla grekerna: en af en tvåradig vers bestående inskrift på ett monument; sederm. benämning på hvarje dikt af samma slående korthet; nu i allmnht. en i innehållsrik korthet skaldiskt framställd tanke; kort dikt af skämtande el. bitande innehåll. — **Epigrammātisk,** som har ett epigrams egenskaper: kort, fyndig, bitande. — **Epigrammātiker** el. **Epigrammatīst,** m., författare af epigrammer. — **Epigrāmmatologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), samling af inskrifter; samling af epigrammer, äfvensom läran om sådana. — **Epigrāph** och **-grāf,** m., (gr. *epigraphă*, f.), öfverskrift, påskrift på en byggnad; inskrift; tänkespråk, jmf. **Motto.** — **Epigrafīk,** f., inskriftslära. — **Epigrāfisk,** som har afseende på inskrifter el. inskriftsläran; försedd med inskrift el. tänkespråk.

**Epikārpium,** n., gr. (af *karpōs*, framhand), läkek. pulsåderomslag el. -plåster; förbindning på handleden.

**Epikāūma,** n., gr. (af *epikāīein*, sveda på ytan), läkek. brännblåsa; svulst på ögats hornhinna.

**Epiker,** se under **Epos.** — **Epikerem, Epikorisk,** se **Epich-.**

**Epikrāsis,** f., gr. (jmf. *Krasis*), egentl. tillblandning; läkek. botande genom lindriga afföringsmedel.

**Epīkrisis** el. **Epikrīs,** f., gr. (jmf. *Krisis*), läkek. vetenskapligt bedömande, isht. af sjukdomar; slutligt afgörande.

**Epikurēer** el. **-kurē,** m., gr. egentl. anhängare af den filosofiska skola, som stiftades af *Epikur*, född 342, död 270 f. Kr., och hvilken ursprungl. lärde, att det i själens frihet ifrån oro och smärta bestående andliga välbefinnandet vore det högsta goda, en lära, som af hans anhängare snart förtyddes såsom en den sinnliga njutningens; deraf: en, som sätter lifvets högsta goda i sinnliga njutningar, vällusting, fråssare. — **Epikūrisk** el. **Epikurēīsk,** som tillhör el. har afseende på Epikurs lära; sinnlig, vällustig, fråssande. — **Epikurīsm(us),** m., Epikurs el. fastmer hans lärjungars lära och lefnadssätt; böjelse för sinnlighet och vällust.

**Epikyēma,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *kўäma*, af *kyēīn*, vara hafvande), egentl. andra lifsfrukt; läkek. ofullgånget, formlöst foster; köttklump, som vid barnsbörd följer efter ett fullgånget foster, månadskalf.

**Epilēmma,** n., gr. (af *lambānein*, taga; jmf. vidare *Lemma*), retor. invändning el. inkast, som talaren emot sig sjelf gör och besvarar.

**Epilepsī,** f., gr. (*epilepsīa*, egentl. angrepp, anfall, af *epilambānein*, fatta, gripa), fallandesot. — **Epilēptisk,** som har afseende på el. är behäftad med fallandesot. — **Epilēptika,** pl., medel emot fallandesot.

**Epīlogus** och **Epilōg,** m., gr. (*epīlogos*, jmf. *Epi* och *Logos*), eftertal, sluttal; på skådebanan: sluttal, slutscen, sluthandling; slutkapitel af en roman. — **Epilogēra,** hålla ett sluttal; äfv. tadla. — **Epilogīsm(us),** m., förnuftsslut ifrån bekanta omständigheter till ännu obekanta.

**Epilýtisk,** gr. (af *epilўein*, upplösa), upplösande; förklarande.

**Epimelēter,** pl., gr., egentl. ombesörjare; i det gamla Athén: uppsyningsmän.

**Epimēnier,** pl., gr. (*epimānia*, af *epī*, se d. o., och *mān*, månad), månatliga offerfester; äfv. = **Menstruation.**

**Epīmetron** el. **-metrum,** n., gr. (jmf. *Metrum*), öfvermått, tillägg.

**Epimýthium,** n., gr. (*epimўthion*, af *mўthos*, se d. o.), tillägg till en dikt el. saga, innehållande dess förklaring el. tillämpning.

**Épinēūx** (epinöh och -nōhs), fr. (af *épīne*, lat. *spīna*, törne), törnefull; kinkig, svår, betänklig, farlig. — **Epinositēt,** f., barb.lat., kinkighet, svårighet.

**Épīngle,** f., pl. **épīngles** (epängl'), fr., knappnål; kråsnål; **tirē à quātre epīngles** (- - katr' -), egentl. dragen på fyra knappnålar; stel, styf, tvungen; utstyrd.

**Epinīcium,** n., pl. **-nīcia, -nīkia** el. **-nīcier,** gr. (*epinīkion*, af *epī*, se d. o., och *nīkă*, seger), segerfest; segersång, isht. sådana som Pindarus och Simonides diktade vid de olympiska spelen.

**Epīnomis,** f., gr. (af *epī*, se d. o., och *nōmos*, lag), tillägg till en lag; i allmnht. tillägg.

**Epinositet,** se under **Épineux.**

**Epinýktides,** pl., gr. (af *epī*, se d. o., och *nyx*, genit. *nyktōs*, natt), läkek. nattkoppor, efterkoppor, som merendels om nätterna utbryta och äro mycket smärtsamma.

**Epinös,** se **Épineux.**

**Epiparoxýsm(us),** m., gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Paroxysmus*), läkek. förstärkt feberanfall.

**Epipāston,** n., gr. (af *epipāssein*, strö derpå), läkek. ströpulver.

**Epipedometrī,** f., gr. (af *epīpedon*, yta, och *metrēīn*, mäta), läran om ytors uppmätning.

**Epiphanīa,** f., gr. (*epiphāneia*, af *epiphāīnesthai*, synas), uppenbarelse, isht. gudauppenbarelse, äfvensom densammas minnesfest; i de första

århundradena: fest till minne af Kristi födelse, sedan till minne af Kristi dop; numera (med afseende på stjernan, som visade sig för de tre vise männen) inom katolska kyrkan: fest till minne af de tre konungarnes el. vise männens ifrån Österlandet besök hos den nyfödde frälsaren, trettondedagen.

**Epiphenomen,** se **Epiphän-.**

**Epiphonēma,** n., gr. (af *epiphonēīn*, tillropa), tillrop, utrop; retor. med kraft och eftertryck framställd slutsats el. sluttanke.

**Epīphora,** f., gr. (*epiphorā*, af *epiphērein*, tillföra, tillägga), retor. slut- el. eftersats; flera efter hvarandra följande satsers afslutande med samma ord; läkek. ögonens rinnande, surögdhet.

**Epīphysis** el. **Epifȳs,** f., gr. (af *epiphȳein*, växa derpå el. dertill), läkek. benartad utväxt, som är förenad med brosk vid ett rörbens mellanstycke, innan det hunnit dermed sammanväxa till ett ben; jmf. **Apophysis.**

**Epiphänōmenon,** n., pl. **-phänōmena,** el. **Epifenomēn,** n., pl. **-mēner,** gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Phänomen*), läkek. sednare tillstötande företeelse el. fall vid en sjukdom.

**Epiplāsma,** n., gr. (af *epiplāssein*, stryka på), läkek. omslag, salva; jmf. **Kataplasma.**

**Epiplerōsis,** f., gr. (af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Plerosis*), läkek. pulsådrornas öfverfyllnad med blod.

**Epiplēxis,** f., gr. (af *epiplāssein*, slå, tukta), tadel, förebråelse; straff. — **Epiplexī,** f., läkek. slag i ena sidan af kroppen.

**Epīploon,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *plein*, flyta), läkek. nätet öfver inelfvorna.

**Epirrhēma,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *rhāma*, ord, utsaga), bi- el. slutord; i gamla grekiska komedien: versgrupp, utgörande ett bihang till parabasen; språkv. förhållningsord, jmf. **Adverb.**

**Episcēnium,** n., gr. (af *epī*, se d. o., och *skänā*, egentl. tält, hydda, scen), öfra delen el. bakgrunden af skådebanan.

**Epīschesis,** f., gr. (af *epēchein*, hålla tillbaka), läkek. sjuklig svårighet vid uttömningar.

**Episcopal, Episcopus,** m. fl., se **Episk-.**

**Episēmasī,** f., gr. (af *episämāīnein*, beteckna), läkek. förebud till en sjukdom. — **Episemeīosis,** f., beteckning, kort utkast; innehållsförteckning.

**Episk,** se under **Epos.**

**Epīskopos,** el. latinis. **Epīscopus,** m., gr. (af *episkopēīn*, hafva uppsyn öfver, efterse), egentl. uppsyningsman, biskop; **epīscopus episcopōrum,** biskoparnes biskop (titel för påfven); **episc. in pārtibus (infidēlium),** biskop i otrognas (turkars och hedningars) land. — **Episcopāl,** biskoplig; episkopälkyrkan, biskopliga el. statskyrkan i England, högkyrkan; **episkopālsystēm,** n., den åsigt inom protestantiska kyrkan, som, till rättfärdigande af protestantiska furstarnes makt öfver och inflytande på sina landskyrkor, antager, att en sådan makt skulle vara på dem öfvergången ifrån de katolska biskoparna. — **Episkopāler,** pl., medlemmar af den biskopliga el. statskyrkan i England. — **Episkopalīster,** pl., de katoliker, som icke erkänna påfven ensam såsom kyrkans högsta målsman, utan först i förening med de på ett allmänt kyrkomöte församlade biskoparne; )( **Curialister.** — **Episkopāt,** n., biskopsdöme, en biskops embete och värdighet. — **Episkopisēra,** uppträda som biskop, spela biskop; sträfva efter biskopsvärdigheten. — **Epīskopokratī,** f., (gr. *kratēīn*, herrska), biskoparnes och i allmnht. de andliges herravälde i en stat.

**Episōd,** m., gr. (*epeisōdion*, n., egentl. utifrån inkommande), något inskjutet el. inflätadt; ursprungl. benämning på de mellan chorsångerna i de gamles skådespel vexlande samtalen; sederm. hvarje inflätning i en dikt, isht. ett drama el. epos, af en, vanligen ett litet helt för sig bildande, bihandling; i allmnht. bihandling, tillfällig berättelse i en dikt, ej egentl. till ämnet hörande tillsats i ett konstverk; afvikelse från ämnet i en berättelse, jmf. **Digression.** — **Episōdisk,** inskjuten, inflätad, mellan-, bi-; afvikande från hufvudämnet.

**Epispāstika,** pl., gr. (af *epispāein*, draga till, draga åt), läkek. dragmedel, dragplåster. — **Epispāstisk,** som tillhör el. har afseende på dragmedel, som uppdrager blåsor el. framkallar rodnad på huden.

**Epistāxis,** f., gr. (af *stāzein*, drypa), läkek. tät och ihållande drypning el. droppning; ihållande näsblod, stark blödning ur näsan.

**Epīstel,** m., pl. **epīstlar,** lat. **epīstola,** f., pl. **-lae,** (af gr. *epistolā*, något öfversändt, af *epistēllein*, tillsända), sändebref, skrifvelse, bref; i nya testamentet: benämning på apostlarnes sändebref till åtskilliga kristna församlingar; äfv. den del af ett apostlabref, som utgör aftonsångstexten på sön- el. högtidsdag; diktk. poetisk skrifvelse, skaldebref; oegentl. skriftligen öfversänd straffpredikan; **epīstolae obscurōrum virōrum,** pl., lat.: bref ifrån okända män; benämning på en samling bref, affattade på en barbarisk kökslatin, som med skoningslöst hån gisslade upplysningens fiender ibland skolastiker och munkar under 16:de årh., och af hvilka de vigtigaste anses vara författade af Ulr. von Hutten. — **Epistolārisk,** äfv. **Epistōlisk,** breflig, affattad i brefform. — **Epistolārium,** n., nylat., bok, hvari nya testamentets epistlar äro samlade. — **Epistōlium,** n., ett litet bref. — **Epīstolograph** och **-grāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), brefskrifvare. — **Epīstolografī,** f., brefskrifningskonst, anvisning till att skrifva bref; brefskrifning.

**Epistemōnisk,** gr. (af *epistāmā*, vetenskap), vetenskaplig. — **Epistemonārch** och **-ārk,** m., (jmf. *Monarch*), i grekiska kyrkan: andlig, som har att vaka öfver lärans och trons renhet.

**Epistolium, Epistolograph,** se under **Epistel.**

**Epistōmium,** n., gr. (*epistōmion*, af *stōma*, mun, öppning), egentl. tapp, plugg; läkek. af uppristadt fint linne hopvriden tapp el. vele för att nedstickas i ett sår.

**Epīstrophe,** f., och **Epistrōf,** m., gr. (*epistrophā*, af *epistrēphein*, vända om), läkek. förändring af en sjukdom ifrån bättre till sämre; återfall, jmf. **Recidiv;** retor. = **Epiphora,** se d. o. — **Epistrophēus,** m., anat. andra halsknotan; jmf. **Atlas.**

**Epistȳl,** m., gr. (af *stȳlos*, sul), byggn.k. den öfversta delen, knappen el. kransen af en sul el. pelare.

**Episyllogism(us)**, m., gr. (af *epi*, se d. o., jmf. vidare *Syllogismus*), log. följdslutledning, en slutledning såsom följd af en annan; nedstigande följd af förnuftsslut, då den föregående slutledningens följdsats göres till försats i den näst följande; jmf. **Prosyllogismus.**

**Epitāphium**, n., el. **Epitāf**, m., gr. (*epitāphion*, af *tāphos*, graf), grafskrift, minnesskrift; grafvård. — **Epitafīst**, m., författare af grafskrifter.

**Epītasis**, f., gr. (af *epitēinein*, spänna till), handlingens förveckling el. knuten i ett skådespel; läkek. en sjukdoms tilltagande.

**Epitelial, Epitem, Epites, Epitet**, m. fl., se **Epith-.**

**Epithalāmium**, n., pl. **epithalāmia** och **epithalāmier**, gr. (af *thālamos*, brudkammare [emedan det vanl. afsjöngs framför dörrn till densamma]), hos de gamla grekerna och romarne: bröllopssång; äfv. brölloppsmålning.

**Epithēlium**, n., gr. (af *thālā*, modersbröst, bröstvårta), läkek. slemhinnans och andra inre hinnors yttersta lager; isht. bröstvårtans fina hud. — **Epitheliāl** och **-tel-**, som hör till el. har afseende på epithelium.

**Epīthema** el. **Epitēm**, n., gr. (jmf. *Thema*, egentl. det derpå satta el. lagda), läkek. omslag, plåster, magplåster. — **Epīthesis** el. **Epitēs**, f., tillsats, tillägg; bisats. — **Epītheton**, n., pl. **epītheta** el. **Epitēt**, n., pl. **epitēter**, biord, bestämningsord; binamn; **epītheton ōrnans**, ett förskönande tilläggsord. — **Epitetisēra**, gifva binamn. — **Epithetīsmus** el. **-tetīsm**, m., betecknande genom ett bibegrepp, genom ett tilläggsord.

**Epithymī** och **-tymī**, f., gr. (*epithymīa*, af *thymōs*, sinne), läkek. lystenhet, häftigt begär efter vissa föremål, isht. födoämnen, hos hafvande qvinnor.

**Epītome**, n., gr. (*epitomā*, af *epitēmnein*, afskära), kort utdrag el. sammanfattning af något. — **Epitomēra**, utdraga, bringa i utdrag, i korthet sammanfatta. — **Epitomātor**, m., nylat., en, som verkställer utdrag.

**Epitōnier**, pl., gr. (af *epitēinein*, spänna till), strängstift, strängskrufvar.

**Epītritus** el. **Epitrīt**, m., gr. (*epītritos*, af *epī*, se d. o., och *trītos*, tredje, tredjedel), fyrstafvig versfot, bildad af en s p o n d é jemte en j a m b el. t r o k é, så att de båda stafvelsepar, i hvilka han sönderfaller, stå i taktförhållandet af 3 till 4, och som är af fyra slag: en kort och tre långa stafvelser: ⏑ — — — (första), en lång, en kort och två långa: — ⏑ — — (andra), två långa, en kort och en lång: — — ⏑ — (tredje), samt slutl. tre långa och en kort stafvelse: — — — ⏑ (fjerde epitrit).

**Epitrochāsmus** och **-trokāsm**, m., gr. (af *epitrochāzein*, skynda förbi), egentl. ytlig beröring; retor. hopande af många tankar i en p e r i o d.

**Epītrope**, f., gr. (*epitropā*, af *epitrēpein*, vända till, anförtro), egentl. anförtroende; retor. skenbart medgifvande.

**Epitymi**, se **Epithymi.**

**Epizēūxis**, f., gr. (af *epizeugnȳnai*, tillfoga, tillägga), retor. upprepande el. fördubblande med eftertryck af ett ord.

**Epizōon**, n., pl. **-zōa**, el. **-zōer**, gr. (af *zōon*, djur), djur, som lefva på yttre huden af andra djur, snyltdjur. — **Epizootī**, f., sjukdom, som hastigt angriper flera djur, boskapspest. — **Epizoōtisk**, som hör till, har afseende på el. egenskapen af boskapspest.

**Epōch** och **Epōk**, fr. **épōque** (epåk'), f., gr. (*epochā*, rastpunkt, hviloställe, af *epēchein*, hålla tillbaka), fasthållande el. hämmande; vigtig tidpunkt, från och med hvilken ett nytt tidehvarf begynner el. ifrån hvilken någon viss tideräkning tager sin början; tidegräns; tidsskilnad; sjelfva händelsen, som gör en tidpunkt vigtig, som bildar tidsskilnaden; tidrymd, tidehvarf; astron. tidpunkt i en himlakropps rörelse i sin bana, hvarifrån man vill utgå vid beräkningen af den väg, himlakroppen under någon viss tid, vanl. ett år, skall tillryggalägga; i allmnht. hvarje vigtig tidpunkt; g ö r a e p ō k, genom sin vigt bilda ett nytt tidehvarf; göra sig el. den tidpunkt, hvari man lefver, märkvärdig; väcka stort uppseende.

**Epōd**, m., gr. (*epodōs*, af *epī*, se d. o., jmf. vidare *Ode*), eftersång, slutsång; i de forngrekiska korsångerna: den på s t r o f e n och a n t i s t r o f e n följande slutsången; äfv. ett slags af H o r a t i u s införd lyrisk dikt, hvari vanligen en längre vers afvexlar med en kortare. — **Epōdisk**, eftersjungande; försedd med en eftersång. — **Epōdus**, m., en, som öfvar trolldom genom sång och besvärjelser; af missförstånd: magnetisk söfvare, jmf. **Magnetiseur.**

**Epok**, se **Epoch.**

**Epōmis**, f., gr. (*epomīs*, af *epī*, se d. o., och *ōmos*, skuldra), läkek. öfre delen af skuldrorna; nacke.

**Epomphālion**, n., gr. (af *epī*, se d. o., och *omphalōs*, nafle), läkek. nafvelplåster; nafveltrakten.

**Eponym**, se under följ.

**Epōnymus**, m., gr. (*epōnymos*, gifvande ett tillnamn, af *epī*, se d. o., och *ōnyma*, *ōnoma*, namn), den, som ger en sak ett namn, den, efter hvilken något uppkallas. — **Eponȳm** el. **-nȳmisk**, som har tillnamn, benämd efter något; äfv. som bär ett lämpligt namn. — **Eponymī**, f., tillnamn, binamn; uppkallande efter en person el. sak.

**Épopée**, se **Epos.**

**Epopsī**, f., gr. (af *epī*, se d. o., och *ōpsis*, syn), egen åskådning, öfversigt. — **Epōpt**, m., pl. **epōpter**, egentl. åskådare, ögonvittne; hos de gamla grekerna: benämning på den, som ägde rättighet att öfvervara de elevsinska mysteriernas hemligaste högtidsfester; äfv. svärmare, siare. — **Epoptīk**, f., läran om färgspelet.

**Ēpos**, n., gr. (egentl. ord, tal, berättelse), el. **Épopée** (-pēh), f., och **Epopé**, m., fr. (af *epopoiīa*, af *ēpos* och *poiēīn*, göra), hjeltedikt, större skaldestycke, som i berättande form framställer afslutade handlingar el. tilldragelser; i mera inskr. bemärk. berättelse, hvars innehåll är en poetisk händelse, som har afseende på verlden, menniskoslägtet, folkslags öden, och der menniskornas handlingar omedelbart bestämmas af i händelserna på ett afgörande sätt ingripande gudamakter. — **Ēpisk**, som hör till el. har afseende på hjeltedikt; **ēpisk**

poesī, f., hjeltediktning; i allmnht. berättande diktning, en af poesiens tre hufvudarter, jemte den lyriska och dramatiska; ēpisk versart, den klassiska hjeltediktens versart; hexametern. — **Ēpiker,** m., hjeltedikts författare; berättande skald.

**Épouvantāble** (epuhvangtābl'), fr. (af *épouvantēr*, skrämma), förfärlig, förskräcklig.

**Éprēūve,** f., pl. **éprēūves** (epröv'), fr., (af *éprouvēr*, profva, af pref. *é*, för *es*, och *prouvēr*, visa), prof, försök; **éprēūves d'artīste** (-dartīst'), konstnärsprof: de första, dyrbaraste aftrycken af kopparstick, utan öfver- el. underskrift; jmf. **Avant la lettre** och **Avec la lettre,** under **Lettre.**

**E profundis,** se under **Profund.**

**Ēpsomsālt,** engelskt salt, svafvelsyrad magnesia.

**Epulīs,** f., gr. (af *epī*, se d. o., och *ūlon*, tandkött), läkek. svampaktig utväxt på tandköttet.

**Epuloner,** se under **Epulum.**

**Epulōtikon** el. **-lōticum,** n., pl. **-ka,** el. **-ca,** gr. (af *epī*, se d. o., och *ulā*, ärr), läkek. sammandragande och torkande medel, som befordra läkning och ärrbildning.

**Ēpulum,** n., lat., gästabud, gille. — **Epulōner,** pl., (lat. *epulōnes*, af sing. *ēpulo*), i det gamla Rom: förening af prester, som ombesörjde offermåltiderna åt gudomligheterna; fråssare.

**Epurēra,** nylat. (af lat. *pūrus*, ren), rena, rensa; utvälja; afsöndra. — **Epuratēūr** (epyratōhr) och **Epuratōr,** m., fr., rensare, rensningsmaskin vid bomullsspinnerier. — **Epuratiōn,** f., nylat., rensning, afsöndring; jmf. **Purification.** — **Epuratīv** och **Epuratōrisk,** rensande, tjenlig till rensning.

**Equabilmēnte,** ital., tonk. likartadt, på samma sätt.

**Eqvāl,** lat. (*aequālis*), likadan, lika. — **Eqvalitēt,** f., likhet.

**Eqvanimitēt,** f., lat. (*aequanimitas*, af *āēquus*, jemn, lika, och *ānimus*, sinne), sinnesjemnvigt, själslugn.

**Eqvatiōn,** f., lat. (*aequātio*, af *aequāre*, göra lika), algebr. beteckning af likheten emellan tvenne algebraiska storheter, uppställda en på hvardera sidan om likhetstecknet (=). — **Eqvātor,** m., storcirkel, som tänkes dragen rundt omkring jorden på lika stort afstånd ifrån begge polerna, och delar jorden i tvenne halfvor: norra och södra halfklotet el. hemisferen; dagjemningslinie, linien; eqvātorshöjd, den vinkel, som eqvatorn bildar med horisonten.

**Eqvēra,** lat. (*aequāre*), göra lika, vara lika.

**Ēques,** m., pl. **ēquites,** lat. (af *ēquus*, häst), ryttare, riddare; i det gamla Rom, sedan Gracchernas tid: benämning på medlemmarne af en emellan senaten och det egentliga folket stående förmögen medelklass.

**Eqvidistānt,** lat. (*aequidīstans*), på lika långt afstånd.

**Eqvilaterāl,** lat. (af *āēquus*, lika, och *lātus*, genit. *lāteris*, sida), liksidig.

**Eqvilībrium,** n., lat. (af *āēquus*, jemn, lika, och *lībra*, våg), jemnvigt; sjelfva tungan el. balansen, som visar, att vågskålarne stå jemnt. — **Eqvilibrīst,** m., en, som förstår att hålla jemnvigten, lindansare. — **Eqvilibrīsm(us),** m., jemnvigtslära; i sedlig mening den lära, enligt hvilken menniskan endast vid fullkomlig jemnvigt emellan bevekelsegrunderna skall hafva sann frihet vid sina handlingar.

**Eqvinoctial,** se under **Aequinoctium.**

**Eqviparēra,** lat. (*aequiparāre*, af *aequipar*, fullkomligt lika), göra lika, jemna.

**Equipēra** och **Ekipēra,** fr. (*équipēr*, af *esquif*, skeppsbåt, julle), egentl. utrusta ett fartyg; utrusta, bekläda; förse med erforderliga förnödenheter. — **Equipāge** och **Ekipāsch,** n., restyg; hästar och vagn med nödig utrustning till en färd; tillbehör; redskap; rustning; besättning, manskap (på fartyg); skämtv. klädsel, utstyrsel. — **Ekipēring,** f., alla för en resa behöfliga tillbehör; utrustning, isht. fartygs.

**Eqvipollēnt,** lat. (*aequipōllens*, af *āēquus*, jemn, lika, och *pollēre*, förmå), lika gällande, lika betydande. — **Eqvipollēns,** f., nylat., liktydighet, likagällande.

**Eqvipōndium,** n., lat. (af *āēquus*, jemn, lika, och *pōndus*, vigt), jemnvigt, motvigt.

**Eqvitatiōn,** f., lat. (*equitātio*, af *ēquus*, häst), ridning, ridkonst.

**Eqvitēt,** f., lat. (*āēquitas*, af *āēquus*, jemn), billighet.

**Eqvivalēra,** nylat. (*aequivalēre*, af lat. *āēquus*, lika, jemn, och *valēre*, gälla), gälla lika, hafva samma värde. — **Eqvivalēns,** f., likhet till värde. — **Eqvivalēnt,** jemngod, fullt motsvarande.

**Équivōque** och **Ekivāk,** fr. (af lat. *aequīvocus*, af *āēquus*, jemn, lika, och *vox*, röst), tvetydig, obestämd; opålitlig; slipprig; subst. m., tvetydighet, tvetydigt uttryck; slipprighet.

**Era,** se **Aera.**

**Eradēra,** lat. (*erādere*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Radera*), utskrapa, utplåna.

**Eradiatiōn,** f., nylat. (af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Radiation*, under *Radius*), utstrålning, utströmning, isht. ljusstrålarnes ifrån en lysande kropp.

**Eradicēra,** lat. (*eradicāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *rādix*, genit. *radīcis*, rot), upprycka med roten; utrota. — **Eradicatiōn** och **-dikat-,** f., uppryckning med roten, utrotning.

**Ēranos,** m., gr. (sannol. af *erān*, älska), bidrag; måltid, hvartill hvar och en af deltagarne bidrager med penningar el. mat.

**Erāsmus,** m., gr. (af *erān*, älska), mansnamn med betyd.: den älskvärde.

**Ērato,** f., gr. (af *erān*, älska), kärlekssångens gudinna, en af de nio muserna.

**Ērbium,** n., metall, hvars egenskaper man föga känner, och som, enl. Mosanders upptäckt, förekommer tillsammans med ytterjord.

**Ērebus,** m., gr. (*Erebos*), mytol. mörkrets gud, son af Chaos och broder till Natten; underverlden, de dödas rike, helvetet. — **Erēbisk,** som hör till el. har afseende på underverlden; mörk, dyster, helvetisk. — **Ērebodiphōnter** och **-difān-,** pl., (gr. *diphān*, söka, uppsöka), mörkrets forskare.

**Erectit, Erection, Erectis digitis,** se under **Erigera.**

**Eremīt,** m., (lat. *eremīta*, gr. *erāmītās*, af *erāmos*, ensam), ensling, isht. en sådan, som lefver afskild ifrån menniskor, för att ostörd få egna sig åt andaktsöfningar; jmf. **Anachoret.** — **Eremitāge** (-tāsj'), n., en enslings boning;

namn på ett kejserligt vinterpalats i Petersburg; äfv. ett ädelt franskt vin; jmf. **Hermitage.** — **Eremitism(us),** m., enslingslif el. förkärlek för ett sådant.

**Ereption,** se under **Eripiera.**

**Erethisi** och **-tisi,** f., el. **Erithismus** och **Eritism,** m., gr. (af *erethizein*, reta), retning; läkek. sjukligt stegrad retlighet. — **Eretisk,** upprörd, orolig, förbunden med retning.

**Erga,** lat., emot; **erga schedam,** se under **Scheda.**

**Ergasterion** el. **-sterium,** n., gr. (af *ergazesthai*, arbeta), verkstad, arbetsrum; äfv. arbets- el. tukthus; kloster. — **Ergastik,** f., arbets- el. verksamhetslära. — **Ergastisk,** som hör till arbete, duglig till arbete; driftig, verksam.

**Ergo,** lat., följaktligen, derföre, alltså; **ergo bibamus,** låtom oss derföre dricka! — **Ergotera,** (fr. *ergoter*), ständigt slå omkring sig med alltså och följaktligen, i tid och otid vilja leda i bevis; tvista öfver hvarje småsak. — **Ergoterie** (-rih), n., fr., el. **Ergotism(us),** m., barb. lat., begär att alltid vilja hafva rätt; grälsjuka. — **Ergoteur** (-töhr) el. **Ergotist,** m., en, som beständigt vill hafva rätt; grälmakare.

**Ergot** (ärgåh), m., fr., mjölöka, mjöldryga. — **Ergotin,** n., giftigt verksam beståndsdel; mjöldryga. — **Ergotism,** m., sjukdom, som uppkommer genom förtäringen af mjöldryga.

**Ergotera, Ergoterie, Ergoteur,** se under **Ergo.** — **Ergotin,** se under **Ergot.** — **Ergotism,** se under **Ergo** och **Ergot.** — **Ergotist,** se under **Ergo.**

**Erica,** f., lat. (af gr. *ereikä*), ljung. — **Ericeer,** pl., ljungarter. — **Ericiter,** pl., stenar med naturliga teckningar, som likna ljung.

**Erigera,** lat. (*erigere*), uppresa; upprätta; upphöja; uppföra, bygga. — **Erectil** och **-rekt-,** som har förmåga att resa sig; jmf. **Erigibel.** — **Erektion,** f., resning, uppresning, upprättande; uppförande, byggande; stiftelse; upprest tillstånd, ansvällning, styfhet. — **Erectis digitis,** med uppsträckta fingrar. — **Erigibel,** som låter uppresa sig; jmf. ofvan: **Erectil.**

**Erih,** m., adeln på Sällskapsöarna.

**Erik,** m., fornnord. mansnamn med betyd.: den alltid rike.

**Erin,** n., (irl. *Erenn, Erend*), det gamla keltiska namnet på Irland, som af skalderna öfversättes med: den gröna el. grönskande ön.

**Erinnys,** f., pl. **erinnyer,** gr. (af *erinyein* el. *erinnyein*, vredgas, hämnas), mytol. hämdegudinnor; jmf. **Furier.**

**Eriometer,** m., gr. (af *erion*, ull, och *metrein*, mäta), ullmätare, redskap (förstoringsglas) till iakttagande och mätning af ullens finhet; jmf. **Eirometer.**

**Eripiera,** lat. (*eripere*), frånrycka, fråntaga, undandraga. — **Ereption,** f., (lat. *ereptio*), fråntagande; rof.

**Eris,** f., gr., strid, tvist, gräl; mytol. en till strid uppeggande krigsgudinna; sederm. i allmnht. tvistens och tvedrägtens gudinna, syster till **Mars**; jmf. **Discordia.** — **Eristik,** f., konsten att utkämpa en strid, isht. en lärd. — **Eristiker,** m., egentl. en grällysten; benämning på anhängarne af en forngrekisk filosofskola (den megäriska). — **Eristisk,** stridslysten; grälsjuk; äfv. stridig, tvistig.

**Erke-,** gr. (*ärchi*, af *ärchein*, börja, herrska), förstafvelse, som, ställd framför ett ord, betyder: den förste, den öfverste; jmf. **Archi-.**

**Ernst,** m., och **Ernestina** el. **-stine** (-stihn'), f., t. mans- och qvinnonamn med betyd.: den allvarlige, den faste, den betänksamme.

**Erodera,** lat. (*erodere*), afgnaga, bortfräta. — **Erodentia,** pl., läkek. frätmedel; jmf. **Kaustika.** — **Erosion,** f., (lat. *erosio*), söndergnagning, bortfrätning.

**Erogera,** lat. (*erogare*), utdela, fördela. — **Erogation,** f., lagf. utbetalning; fördelning. — **Erogator,** m., en, som utdelar; verkställare af någons sista vilja.

**Eroico, Eroicamente,** ital. (jmf. *Heroisk*), tonk. hjeltemodigt.

**Eros,** m., gr., kärlek; mytol. kärlekens gud, jmf. **Amor.** — **Eroter,** pl., kärleksgudar. — **Erotik,** f., konsten att älska; kärleksdiktning. — **Erotiker,** m., kärlekssångare; äfv. skriftställare, som med förkärlek skildrar den sinnliga kärleken. — **Erotisk,** som hör till el. har afseende på kärlek. — **Erotomani,** f., (gr. *mania*, raseri), kärleksyrsel, kärleksraseri.

**Erosion,** se under **Erodera.**

**Erotema,** n., gr. (af *erotan*, fråga), fråga; frågesats. — **Erotematik,** f., frågekonst, konsten att framställa lämpliga frågor. — **Erotematisk,** som sker genom frågor och svar.

**Erotik, Erotisk, Erotomani,** m. fl., se under **Eros.**

**Erpetologi,** se **Herpet-.** — **Errant,** se under följ.

**Errare humanum est,** lat., misstaga sig är menskligt, det är menskligt att fela. — **Errant,** irrande, kringirrande. — **Erratum,** n., pl. **errata,** fel, misstag, isht. tryckfel. — **Erratisk,** kringirrande, som förekommer här och der; som förirrat sig ifrån sitt ursprungliga hem, förlupen; jmf. äfv. **Atypisk;** erratiska block, stora stenar och klippor, som, fjerran ifrån sitt ursprungliga hem, ligga lösa på jordytan. — **Error,** m., villfarelse, misstag, fel, förseelse; **error calculi** el. **err. in calculo,** räknefel, fel i beräkningen; **err. facti,** ett sjelfva sakförhållandet beträffande misstag; **err. loci,** ett stället el. orten beträffande misstag; läkek. onaturlig utgjutning af vätskor i kroppsdelar, dit de ej höra; **err. non est imputabilis,** villfarelse är ej tillräknelig; — **errore ebrio,** under rusets yra; **salvo errore,** se under **Salvus.**

**Errhina,** pl., gr. (af *en*, uti, och *rhin*, näsa, alltså egentl. hvad man stoppar i näsan), läkek. medel, som reta till nysning, nysmedel.

**Error,** se under **Errare - -.**

**Erubescera,** lat. (*erubescere*), rodna; blygas. — **Erubescens,** f., nylat., rodnande; blygsel.

**Eructera** och **Erukt-,** lat. (*eructare*), rapa. — **Eruktation,** f., rapning, uppstigning af väder ifrån magen.

**Erudiera,** lat. (*erudire*, af *e*, *ex*, se d. o., och *rudis*, rå, obildad), utbilda, undervisa, lära. — **Erudit,** lärd. — **Erudition,** f., lärdom, lärd bildning.

**Eruera,** lat. (*eruere*), utgrunda, utforska.

**Eruktera**, se **Eruct-**.
**Erumpēra**, lat. (*erŭmpere*), utbryta, genombryta, framstörta. — **Eruptiōn**, f., (lat. *erūptio*), utbrott, isht. ett eldsprutande bergs; läkek. frambrytande, utflytande af blod, var el. vatten; utslag; krigsv. utfall. — **Eruptīv**, bildad genom ett eldsprutande bergs utbrott.
**Eruption, Eruptiv**, se föreg.
**Erysīpelas**, n., gr. (af *erythrŏs*, röd, och *pĕlla*, hud), läkek. ros, rosfeber. — **Erysipelatōs**, nylat., rosartad.
**Erythrēma** el. **Erythēma**, n., gr. (af *erythrōs*, röd), läkek. ros utan feber, sjuklig rodnad i huden. — **Erythrōsis** el. **Erythrämī** och **Erytremī**, f., alltför riklig blodberedning i lungorna.
**Esāīas**, se **Jesaias**.
**Ēsau**, m., hebr. mansnamn med betyd.: den ludne.
**Escādre**, f., och **Eskāder**, m., fr. (ital. *squādra*, sp. *escuādra*, egentl. en i fyrkant uppställd hop [*quarré*], af lat. *ex*, se d. o., och *quădra*, fyrkant), en del af en krigsflotta under särskilt befäl. — **Escadrīlle** (eskadrīlj'), f., liten eskader. — **Escadrōn** (eskadrång) och **Sqvadrōn**, m., (ital. *squadrōne*, sp. *escuadrōn*), benämning på en trupp rytteri, stående under en ryttmästare och vanl. innehållande omkr. 100 ryttare. — **Escadronēra** (fr. *escadronnēr*) och **Sqvadronēra**, uppställa ryttare, rida omkring, företaga rytterimanövrer; slå omkring sig; fig. skryta, skräfla.
**Escalāde** (eskalād'), f., fr. (af lat. *scāla*, stege), krigsv. bestigande och stormning med stormstegar. — **Escaladēra** och **Eskal-**, (fr. *escaladēr*), bestiga med stormstegar; uppklättra, öfverklättra.
**Escamotēra** och **Eskam-**, fr. (*escamotēr*, af sp. *camodār*, förvexla, sannol. af lat. *commutāre*, utbyta, förvexla), göra taskspelarknep; listigt bortsnatta, qvickt tillgripa. — **Escamotāge** (-täsj'), n., taskspelarknep; listigt tillgrepp. — **Escamotēūr** och **Eskamotōr**, m., taskspelare; listig tjuf; falsk spelare.
**Escampēra** och **Eskamp-**, fr. (*escampēr*, af pref. *es* och *camp*, lat. *cămpus*, fält), milit.t. rymma, fly, hemligen afvika.
**Escapāde** (eskapād'), f., fr. (ital. *scappāta*, af *scappāre*, fr. *échappēr*, undgå, undkomma), ridt. falsk sats el. falskt språng af en skolhäst; oeg. pojkstreck.
**Escārpe**, f., och **Eskārp**, m., fr. (sp. *escārpa*, ital. *scārpo*, af t. *scharf*, skarp), krigsv. den inre sluttningen i en fästnings el. ett fältverks graf. — **Eskarpēra**, göra brant. — **Escarpemēnt** (eskarp'mäng), n., brant sluttning.
**Escarpīns** (eskarpäng), pl., fr. (ital. *scārpa*, sko, *scarpīno*, liten sko), lätta skor, dansskor; **en escarpīns** (ang-n-eskarpäng), lätt och väl klädd på fötterna.
**Eschāra**, f., gr., egentl. eldstad, härd; läkek. ondskorf. — **Escharōtika**, pl., frät- el. brännmedel.
**Ēschatologī** och **Ēskato-**, f., gr. (af *ēschaton*, det yttersta, sista, och *lŏgos*, ord, lära), läran om de yttersta tingen: död, odödlighet, yttersta domen, verldens slut, salighet, fördömelse.
**Eschäffera**, se **Echauffera**.
**Esclavāge** (esklaväsj'), n., fr., slafveri, träldom; äfv. ett slags fruntimmershalssmycke.
**Escobardēra**, (efter spanska jesuiten *Escobar*, d. 1669), hyckla, tala tvetydigt, ljuga listigt.
**Escōmpte** (eskångt'), m., fr., = **Disconto**. — **Escomptēra** (fr. *escomptēr*, m.lat. *excomputāre*) = **Diskontera**.
**Escōrte**, f., och **Eskōrt**, m., fr. (ital. *scōrta*, af *scōrgere*, föra, ledsaga), betäckning, medfölje; skyddsvakt af militär.
**Escrōc** (eskråck), m., fr. (ital. *scrōcco*, snyltgäst, af fornt. *scūrgo*, skurk, bedragare, spetsbof, listig skälm. — **Escroquerīe** (-qerīh), n., bedrägeri, listig stöld, prejeri, rofferi.
**Escūdo**, m., sp. (egentl. sköld, vapensköld, af lat. *scūtum*), spanskt mynt af olika värde. — **Escudēro**, m., pl. **-dēros**, vapendragare; spansk adelsman af lägre rang.
**Esculēnt** och **Eskul-**, lat. (*esculēntus*, af *ēsca*, mat, af *ēdere*, äta), ätbar, som kan förtäras. — **Esculēnta**, pl., ätbara saker, matvaror.
**Escuriāl** el. riktig. **Escoriāl**, n., sp. kungligt lustslott vid Madrid; e s k u r i ā l ū l l, fin spansk ull.
**Ēsito**, m., ital. (af lat. *ēxitus*, utgång), utförsel; ē s i t o t ū l l, tull på varor, som föras ur landet.
**Eskader**, se **Escadre**. — **Eskaladera, Eskamotera, Eskampera**, m. fl., se **Esc-**. — **Eskarp**, se **Escarpe**. — **Eskatologi**, se **Eschato-**. — **Eskiss**, se **Esquisse**. — **Eskort, Eskulent**, se **Esc-**.
**Esculāp**, m., (lat. *Aesculāpius*, gr. *Asklēpios*), mytol. läkekonstens gud, son af A p o l l o; oegentl. läkare.
**Esnāfti**, m., turk. (af arab. *esnāf*, olika sorter, pl. af *sanf*, del, art), krämare i Turkiet.
**Ēsoche** el. riktig. **Ēsochas**, f., gr. (af *eisēchein*, sträcka sig inåt), läkek. värkande svullnad el. hemorrojdaltagg i stolgången.
**Esofag**, m. fl., se **Ösophagus**. — **Esop**, se **Äsop**.
**Esotērisk**, gr. (af *ēso*, inuti, *esōteros*, den inre), inre, hemlig, blott bestämd för vissa invigda; vetenskaplig, lärd; )( **Exotērisk**. — **Esotēriker**, m., en, som är invigd uti ett sällskaps hemligheter el. förtrogen med det inre af en vetenskap.
**Espadilla** (-dīlja), f., sp. (demin. af *espāda*, ital. *spāda*, värja, gr. *spătē*, bredt svärd), liten värja. — **Espadōn**, sp., el. (-dång), fr., m., stor värja, pamp, tveeggadt slagsvärd.
**Espāgne** (espänj'), f., fr. (lat. *Hispānia*), Spanien; **folie d'Espagne**, se under **Folie**. — **Espagnōl** (espanjål), **-nōle** (espanjal'), spansk: subst. m. och f., spanior, spaniorska; **espagnōl**, äfv. ett slags spansk snustobak; **espagnōle**, äfv. ett slags spansk dans; **à l'espagnōle**, på spanskt sätt och vis, efter spanskt bruk; **en espagnōl** (ang-n-espanjål), såsom spanjor, i spansk drägt. — **Espagnolāde** (espanjålād'), f., stortalighet, skryt, skräfvel. — **Espagnolētte** (espanjålätt'), f., ett slags fint ylletyg.
**Espaliēr** (espaljēh) och **Spaljēr**, m., fr. (ital. *spallièra*, egentl. axelstöd, af *spălla*, axel, skuldra), galler af trä, ståltråd el. dyl., för att dervid stöda fruktträd m. m.; **en espaliēr**, (ang-n-espaljēh), bunden vid ett galler el. i form af en solfjäder.

**Espēce** (espāhs'), f., fr. (af lat. *spēcies*), art, slag, sort; mynt- el. penningsort; klingande mynt; **en espēces** (ang-n-espāhs'), i klingande mynt, äfv. **en esp. sonnāntes** (- - sånnängt').

**Espérānce** (esperängs'), f., fr. (af *esperēr*, lat. *sperāre*, hoppas), hopp; **bōnne espérānce** (bånn' - -), godt hopp.

**Espērto,** m., ital. (lat. *expērtus*, jmf. *Expert*), en, som vet besked, en erfaren; äfv. en i ett politiskt sällskaps hemligheter invigd; **ab espērto,** af erfarenhet.

**Espiēgle** (äspiägl'), m., fr., (g.fr. *Ulespiegle*, af t. *Ulenspiegel*, den bekante skalkaktiga narren Eulenspiegel under 14:de årh.), skalk, gyckelmakare, gäck, putsmakare, spefågel. — **Espièglerīe** (-rīh), n., skalkstreck, puts, skälmaktighet.

**Espingōle** (espängål') el. **Espignōle** (espinjål), f., fr. (ital. *spingola*, af *spīngere*, stöta bort, drifva bort), ford. benämning på ett slags stora och tunga musköter (s. k. muskedundrar), med en grof pipa, som trattformigt vidgade sig utåt; nu: ett slags lätt kanon med tre el. flera pipor, hvilkas laddning antändes vid mynningen, hvarefter det ena skottet efter det andra aflossas, tills piporna äro tomma.

**Espiōn** (espiång), m., fr., se **Spion.** — **Espionnāge** (espiånnāsj'), n., spejeri.

**Esplanāde,** f., och **-nād,** m., fr., (*explanāda*, ital. *spianāta*, af lat. *plānus*, jemn), fri, öppen plats, plats framför stora byggnader el. fästningar.

**Espressīvo,** ital. (jmf. *Expressiv*), tonk. uttrycksfullt, med uttryck; äfv. **Con espressiōne.**

**Esprīt** (esprīh), m., fr. (provenç. *esperit*, af lat. *spīritus*), ande, hufvud, förstånd, qvickhet, skarpsinne, inbillningskraft o. s. v.; inbegrepp af själens förmögenheter; den väsendtligaste beståndsdelen af en skrift o. s. v.; i allmnht. finaste delen af något; **esprīt bornē,** inskränkt menniska, dumhufvud; **espr. d'arrangemēnt** (- darrangsj'mäng), anordningsförmåga; **espr. de corps** (- dö kåhr), allmän anda, samfundsanda, enighetsanda, tillgifvenhet för en förenings o. s. v. tänkesätt, rättigheter, bruk m. m., äfv. skråanda; **espr. d'escaliēr** (- deskaljēh), egentl. trappqvickhet, qvickhet, som först faller någon in på trappan, medan den bort aubringas inne i rummet, sål. qvickhet, som kommer för sent; **espr. des lois** (- däh lååh), lagarnes anda, andemeningen i lagarna; **espr. fort** (- fåhr), egentl. stark ande, fritänkare; **espr. publīc** (- pyblīck), allmän anda, samfundsanda; **présēnce d'esprīt** (presängs'-), sinnesnärvaro, fintlighet, rådighet; **les beaux esprīts se rencōntrent** (lä bå-s-esprīh sö rangkångtr'), goda hufvuden mötas, hafva samma infall.

**Esquīf** (esqïf), m., fr., liten båt, julle.

**Esquīre** (eskväjr el. skväjr), m., eng. (g.eng. *esquier*, uppkommet af fr. *écuyēr*, se d. o.), egentl. sköldbärare, väpnare; ursprungl. i England: hederstitel för alla dem, som, utan att vara pärer, baroneter el. riddare, voro berättigade att föra adligt vapen; nu: titel, som tillkommer den lägre engelska adeln och alla engelska statens embetsmän; höflighetstitel på utanskriften på bref (sättes efter namnet och förkort. vanl. till **Esq.**).

**Esquīsse** (esqīss'), f., fr., utkast, mönster; jmf. vidare **Skviz.** — **Esquissēra,** göra utkast.

**Ess,** n., tonk. namnet på den med ett ♭ företecknade noten *e;* **ēss-dūr,** n., tonart, hvars företecken utgöres af 3 ♭, och hvars första ton är *ess;* **ēss-mōll,** n., tonart, företecknad med sex ♭, och hvars första ton är *ess.*

**Essāī** (ässāh), m., fr., (eng. *essay*, ital. *sāggio*, af nylat. *exāgium*, jmf. *Examen*, försök, prof; äfv. afhandling, uppsats. — **Essayīst,** m., eng., författare af afhandlingar el. försök; jmf. äfv. **Publicist.** — **Essayīstisk,** som hör till el. har afseende på afhandlingar el. försök.

**Ēsse,** lat., att vara; subst. n., varande, väsen; vara i sitt ēsse, befinna sig väl, vara i sitt rätta, naturliga skick, vara i den ställning, det tillstånd, man mest tycker om, vara i sitt goda lynne; jmf. **À son aise,** under **Aise; ēsse, non vidēri,** vara, ej (endast) synas; **ad ēsse,** till tillvaro, till fortkomst, till att slå sig fram; **ad bēne ēsse,** till en behaglig tillvaro; **in ēsse,** i sitt varande el. i sitt (förra) tillstånd. — **Essēnce** (ässängs'), f., och **Essēns,** m., lat. **essēntia,** f., väsende; välluktande, fin olja, som destilleras ur vissa växter; **essēntia quinta,** se **Qvintessens.** — **Essentiēl** (ässangsiāl och ässäntsiāl), fr. nylat. **essentiālis,** väsendtlig, nödvändig; **in essentiāli,** i det väsendtliga, i hufvudsaken. — **Essentiālier,** nylat. **essentiālia,** pl., väsendtliga ting el. omständigheter; hufvud- el. grundbeståndsdelar; **essentiālia constitutīva,** grundväsendtliga egenskaper el. kännemärken; **essent. consecutīva,** väsendtliga egenskaper el. kännemärken, men härledda af de grundväsendtliga. — **Essentialitēt,** f., väsendtlighet, nödvändighet.

**Esseer,** se **Essäer.** — **Essence, Essentiel,** m. fl., se under **Esse.**

**Essito,** se **Esito.**

**Estacāde** (estakād'), f., fr. (sp. *estacāda*, ital. *staccāta*, af *steccāre*, förpåla, af *stēcca* el. *stēcco*, trästycke), pålverk, förpålning, för att spärra inloppet till en hamn, flod o. s. v.

**Estādo,** m., sp. (lat. *stātus*, egentl. en manslängd), längdmått af 6 fot.

**Estafētte** (-fätt'), se **Stafett.**

**Estamēnto,** m., sp. (m.lat. *stamēntum*, af *stāre*, stå), egentl. stånd; riks- el. ständerförsamling; pl. **estamēntos,** folkombudens begge kamrar i Spanien.

**Estaminēt** (-minäh), m., fr. (härledningen oviss), rökrum; tobaksklubb.

**Estāmpe** (estängp'), f., fr. (ital. *stāmpa*, af *stampāre*, t. *stāmpfen*, stampa), koppar- el. stålstick; aftryck af sigiller o. a. d.; stamp.

**Estāncia,** f., sp. (af *estār*, vara, vistas, uppehålla sig), i allmnht. boning, vistelseort; isht. landtgård i Södra Amerika.

**Estatūto reāl,** m., sp., kunglig grundlag, utfärdad af ministeriet Martinez de la Rosa 1834 på föranstaltande af regentinnan Kristina, och hvarigenom en inskränkt konstitutionel författning med två kamrar infördes.

**Est, est, est,** n., lat., benämning på ett slags muskatellervin, som odlas i trakten af Montefiascone (benämningen enl. den berättelsen,

att biskop Johan af Fugger vid en resa i Italien befallt en sin tjenare skynda förut, för att på de särskilta värdshusen pröfva vinerna, och derpå öfver hvarje sådant med godt vin sätta inskriften *est!* [finnes här], ett intyg, som tjenaren efter påträffandet af Montefiascones vin fann sig föranlåten att gifva det största eftertryck genom inskriften: *est, est, est!* Enl. samma berättelse fann ock biskopen sin tjenares omdöme så välgrundadt, att han af det förträffliga vinet drack sig till döds).

**Ėsther,** f., hebr. (besl. med gr. *astār*, 'stjerna), qvinnonamn med betyd.: stjernan, den lysande.

**Esthetik,** m. fl., se **Ästhetik.**

**Estimēra,** lat. (*aestimāre*), värdera, akta, skatta, högakta; mena, hålla före. — **Estīme,** f., och **Estīm,** m., fr., aktning, högaktning; sjöt. styrmansberäkning, bestick. — **Estimābel,** (fr. *estimāble*), aktningsvärd, skattbar. — **Estimatiōn,** f., lat., värdering, öfverslag.

**Estivālier,** pl., (m.lat. *aestivālia*, af lat. *aestivālis*, sommar-), sommarskor, sommarstöflar. — **Estivatiōn,** f., nylat., knoppningstid, blombladens läge före utspruckningen.

**Est modus in rebus,** se under **Modus.**

**Estocāde** (-kād'), f., fr. (ital. *stoccāta*, af *stōcco*, fr. *estōc*, käppvärja), egentl. värjstöt; närgången anhållan om lån; förnämt tiggeri; prejeri.

**Ėsto mīhi** och **Estomīhi,** m., lat., fastlagssöndagen, hvars latinska kyrkomessa börjar med orden *ēsto mīhi in Dēum protectōrem:* var min skyddsgud!

**Estōmpe** (estångp'), f., fr. (af t. *stumpf*, trubbig, slö), liten spetsig rulle af papper, skinn el. bomull, hvarmed torra färger fördrifvas, stomp; **à l'estōmpe,** gjord med stomp. — **Estompēra,** fördrifva, utbreda färgerna och derigenom åstadkomma ljus och skugga.

**Estrāde,** f., och **Estrād,** m., fr. (ford. gata, landsväg, liks. ital. *strāda*, af lat. *vīa strāta*, utjemnad, banad väg), upphöjning el. upphöjd plats på golfvet i ett rum; upphöjd afsats.

**Estragōn** (-gång), m., fr., kryddmalört; jmf. **Dragon.**

**Estrapāde** (-pād'), f., fr. (sp. *estrapāda*, ital. *strappāta*, af *strappāre*, våldsamt slita bort, af t. *strāpfen*, draga), vippning; vippgalge; råspringning; ett slags konstigt lindansarsprång, vippsprång.

**Estrātto,** m., ital. (lat. *extrāctus*, af *extrāhere*, jmf. *Extrahera*), dragning vid ett lotteri, enkel vinst.

**Estromani,** se **Östrom-.**

**Estropiēra,** fr. (*estropiēr*, ital. *stroppiāre* el. *storpiāre*, af *strōppio*, hinder; den vidare härledn. osäker), stympa, lemlästa; fig. konstt. vanställa, bortskämma, förfuska. — **Estropiē** (eståpjēh), m., krympling.

**Ėtablāge** (-blāsj'), n., fr. (af *étable*, lat. *stābulum*, stall), stallhyra; ståndpenningar; rummet emellan skaklarna på en enspännare.

**Etablēra,** fr. (*établīr*, af lat. *stabilīre*), grunda, anlägga, upprätta, stifta; fastställa, uppställa, bestämma; utstyra, försörja; etablēra sig, bosätta sig; sätta hushåll; öppna en handel, börja en näring; stadgas, uppkomma. — **Ėtablissemēnt** (-bliss'māng och -mēnt), n., anläggning, anstalt, stiftelse, inrättning; försörjning, utstyrsel; bosättning, anstalt för handel el. näringar.

**Etacīsm(us),** m., nylat., det af Erasmus införda uttalet af grek. bokstafven $\eta$ (ēta) såsom *ä;* )( **Itacismus.**

**Ėtāge** (etāsj'), n., fr. (provenç. *estatge*, *estage*, ital. *stāggio*, af en antagen form *stāticum*, af *stāre*, stå, vara fast), våning. — **Etagēre** (etasjāhr'), m., (fr. f.), litet bord el. lös hylla med flera afsatser, för att derpå ställa allahanda småsaker, isht. prydnader. — **Etagēra** (etasjēra), ordna, klippa o. s. v. i afsatser.

**Etalēra,** fr. (*étalēr*, af *étāl*, stånd, slagtardisk, provenç. *estal*, fornt. *stal*, ställe, stall), framlägga, utställa el. uthänga till salu; utställa till åskådning, utbreda, visa på skryt. — **Ėtalāge** (-lāsj'), n., utställning af varor, profutställning; sjelfva den utställda varan; utpyntning, grannlåt, isht. fruntimmersbjefs. — **Ėtalōn** (-lång), m., mönstermått, -mål och -vigt, hvarefter andra skola rättas, för att vara laggilda; rikslikare; i allmnht. mönster, efter hvilket något bör göras; äfv. (ital. *stallōne*, af *stălla*, stall), beskälare. — **Etalonnēra,** lagligen beriktiga mått, mål och vigt. — **Ėtalonnāge** (-lånnāsj'), n., lagligt beriktigande af mått, mål el. vigt; äfv. afgift derför.

**Etamēra,** fr. (*étamēr*, af *étāin*, lat. *stānnum*, tenn), förtenna, belägga med tenn. — **Ėtamāge** (-māsj'), n., förtenning. — **Ėtamēūr** (-möhr), förtennare.

**Etamīn(e),** n., (fr. *étamīne*, ital. *stamīgna*, af lat. *stamīneus*, bestående af trådar, af *stāmen*, tråd, ränning), hårduk, siktduk; flaggduk; äfv. ett slags lätt ylletyg.

**Ėtāng,** m., fr. (ursprungl. *estāng*, af lat. *stāgnum*, stillastående vatten), fiskdam; benämning på de stora insjövatten vid Frankrikes kuster, hvilka, bildade af kustfloder, utmynna i hafvet.

**Ėtāpe** (-tāp'), f., fr. (ford. *estāpe*, *estāple*, af t. *stāpel*), förrådshus, varuupplagsställe; rast- el. förplägningsställe: förrådshus på ett sådant ställe, hvaraf genommarscherande soldater förses med munförråd; äfv. den för en soldat fastställda andel af lefnadsmedel; **droit d'étape,** se under **Droit.** — **Ėtapiēr** (-pjēh), m., munförrådsmästare.

**Ėtāt** (etāh), m., fr. (ford. *estāt*, af lat. *stātus*), tillstånd, skick, läge, belägenhet, ställning; anslag, öfverslag, räkning, uppgift öfver en stats el. förvaltningsgrens inkomster och utgifter; lista öfver medlemmarna af ett visst stånd; stat; **l'étāt c'est moi** (- säh mååh), staten är jag (bekant uttryck af Ludvig XIV); — **étāts génērāūx** (etāh sjenerāh), pl., generalstaterna el. generalständerna, den utaf ombud ifrån adel, presterskap och borgare sammansatta ständerriksdagen i Frankrike från 14:de årh. till 1614.

**Et cetera,** se under **Ceterus.**

**Ėteignōīr** (etänjååhr'), m., fr. (af *étēindre*, lat. *exstinguere*, utsläcka), ljussläckare.

**Etendēra** (etangd-), fr. (*étēndre*), se **Extendera.** — **Ėtendūe** (etangdȳh), f., utsträckning, vidd, sträcka i tid och rum; varaktighet och omfång.

**Etēōstichon,** n., gr. (af *ētos*, genit. *ēteos*, år, och *stīchos*, rad, vers), se **Chronostichon.**

**Eternēl**, fr. (*éternēl*, af nylat. *aeternālis*, för *aetērnus*, evig), evig, oförgänglig, oupphörlig. — **Éternēlle** och **Eternēll**, f., evighetsblomma. — **Eternisēra**, föreviga; draga ut på längden.

**Eternēra**, lat. (*aeternāre*, af *aetērnus*, evig), föreviga. — **Eternitet**, f. evighet.

**Etēsier**, pl., gr. (*etäsīai*, af *ētos*, år), årliga under hunddagarna blåsande, svala vindar.

**Ether**, m. fl., se **Äther**.

**Ethīk** och **Etīk**, f., gr. (*ethikā*, af *äthos*, sed), sedelära, dygdlära; jmf. **Moral**. — **Ētiker**, m., dygd- el. sedelärare. — **Ētisk**, som hör till el. har afseende på dygd- el. sedelära; sedlig. — **Ēthikotheologī** och **Ētikoteo-**, f. (jmf. *Theologi*), på sedeläran grundad religionslära.

**Ethmoïdālisk** el. **Ethmōdisk**, äfv. **Etm-**, gr. (af *äthmōs*, såll), läkek. sikt- el. sållformig.

**Ethnārch** och **Etnārk**, m., gr. (af *ēthnos*, folk, och *ārchein*, herrska), folkherrskare; ståthållare, landshöfding. — **Etnarkī**, f., ståthållerskap. — **Ethnogrāph** och **Etnogrāf**, m. (gr. *grāphein*, skildra), skildrare af folkslag. — **Ethnografī**, f., folkbeskrifning, kännedom om de särskilta folkslagen. — **Etnogrāfisk**, som hör till el. har afseende på beskrifning af särskilta folkslag. — **Etnologī**, f. (gr. *lōgos*, lära), kännedom om de särskilta folkslagen. — **Ētnisk** (emedan hos medeltidens kristna skriftställare alla icke-kristne och icke-judar företrädesvis kallas *ēthnä*, lat. *gēntes*, folken), hednisk. — **Etnicīsm**, m., hedendom, tron på flera gudar. — **Ētniker**, m., hedning.

**Ēthos**, n., gr. (*āthos*), sed, sedlig sinnesart, hos de gamla grekerna isht. en menniskas fast grundade och stadigvarande egendomlighet, jmf. **Charakter**, )( **Pathos**. — **Ethognosī** och **Eto-**, f., (gr. *gnōsis*, kunskap), forskning efter och kunskap om särskilta folkslags seder och bruk. — **Ethographī** och **Etografī**, f. (gr. *grāphein*, skrifva, skildra), el. **Etologī**, f. (gr. *lōgos*, ord, lära), sedeskildring, framställning af ett folkslags seder och bruk; **etologi**, äfv. efterhärmning af andras beteende, åtbörder, handlingar, i ändamål att väcka löje. — **Etokratī**, f. (gr. *kratēin*, herrska), sede- el. dygdherravälde, statsförfattning, hvari sedligheten är den enda lagstiftarinnan och herrskarinnan.

**Ētiam si ōmnes, ēgo non**, lat., om äfven alla (gilla, göra o. s. v.) det, jag (gillar, gör o. s. v.) det icke.

**Etik**, m. fl., se **Ethik**. — **Etikett**, se följ. — **Etiologi**, se **Ätio-**.

**Ētiquēte**, f., och **Etikētt**, m., fr. (*estiquēte*, liten, tillspetsad träbit, af t. *stikke*), påskriftssedel, innehållspåskrift, användningspåskrift, lapp el. sedel, som utvisar, hvad något innehåller, hvarifrån något är o. s. v., eller huru något bör användas; på gammal häfd grundadt el. af bruket föreskrifvet umgängessätt i förnäma kretsar och isht. vid hof; hofskick, hoftvång; allmänt antagen el. påtvungen umgängessed, umgängestvång. — **Etikettēra**, förse med påskriftssedel.

**Etmoidalisk, Etmodisk**, se **Ethm-**. — **Etnark, Etniker, Etnografi**, m. fl., se **Ethnarch**. — **Etognosi, Etografi**, m. fl., se under **Ethos**.

**Ētonnānt** (etånnäng och —nängt), fr. (af *étonnēr*, g. fr. *estonēr*, af lat. *extonāre*, skaka liksom genom ett åskslag), förvånande, häpnadsväckande, underbar, förskräcklig.

**Etouffēra** (etuff-), fr. (*étouffēr*, ursprungl. *estouffēr*, af sp. *tūfo*, gr. *tȳphos*, ånga, dunst), qväfva; fig. dämpa, undertrycka, nedtysta. — **Étouffāde** (-fād'), f., stufning af kött i täppt kärl; äfv. sålunda tillredt kött. — **Ētouffānt** (-fāng och -fängt), qväfvande; ljum, qvalmig. — **Ētouffemēnt** (-tuff'mäng), n., svårighet att draga andan, andtäppa; qväfning.

**Etourdēra** (eturd-), fr. (*étourdīr*, it. *stordīre*), bedöfva, göra bestört, förbluffa; — **étourdī**, obetänksam, oöfverlagd, dumdristig; subst. m., obetänksam menniska, vildbasare; — **à l'étourdīe**, obetänksamt, dumdristigt, blindvis. — **Ētourderīe** (-d'rīh), n, obetänksamhet, dumdristighet, framfusighet, dumt streck. — **Ētourdissemēnt** (-diss'mäng), n., bedöfning, förvirring; yrsel, svimning.

**Ētrānge** (eträngsj'), fr. (ital. *strāno*, af lat. *extrāneus*, utländsk), främmande, sällsam, underbar, underlig. — **Ētrangemēnt** (etrangsj'-mäng), på ett sällsamt sätt, mot skick och sed.

**Être à son aise**, se under **Aise**.

**Ētrēnne** (ētrānn'), f., fr. (af lat. *strēna*, skänk), nyårsgåfva; handsöl.

**Etrōncus**, m., gr. (af *ātron*, underlif, jmf. vidare *Oncus*), läkek. svullnad, svulst i underlifvet.

**Et si omnes, ego non**, se **Etiam si** o. s. v.

**Ētūde**, f., och **Etȳd**, m., fr. (af lat. *stūdium*), tonk. och mål. öfningsstycke; jmf. **Exercice**, **Skizz** och **Studie**. — **Ētudiānt**, m., pl. **-ānts** (etydjäng), studerande, student; **étudiānt en bēlles lēttres** (- ang bäll' lättr'), en, som studerar de sköna vetenskaperna; **étud. en droit** (- - drååh), student i lagfarenhet; **étud. en médecīne** (- - sīhn'), en, som studerar läkekonst; **étud. en théologīe** (- - teålåsjīh), student i religionsvetenskap.

**Ētui**, n., fr. (sp. *estūche*, ital. *stūccio*, *astūccio*, m. lat. *estūgium*, af fornt. *stûcha*, ärm), bestick, fodral för allahanda småsaker.

**Etyd**, se **Étude**. — **Etymolog**, m. fl., se följ.

**Ētymon**, n., gr. (af *ētymos*, sann, alltså egentl. det sanna, deraf: den sanna, ursprungliga betydelsen), ett ords härledning och grundbetydelse. — **Ētymolōg**, äfv. **Ētymolōgiker** och **Ētymologīst**, m. (gr. *lēgein*, samla), ord- el. stamforskare, språkforskare, som hufvudsakl. sysselsätter sig med ordens härledning. — **Ētymologī**, f. (gr. *lōgos*, lära), ordens härledning, ordhärlednings- el. ordbildningslära, den del af språkvetenskapen, som omfattar ordens härledning och som, för att utröna deras sanna och ursprungliga betydelse, återför dem till deras rötter och stammar; orikt. formlära. — **Ētymolōgisk**, som hör till el. har afseende på ordens härledning. — **Ētymolōgikon** el. **Ētymolōgicum**, n., ordforskningsverk; afstamnings- el. härledningsordbok, ordbok öfver stamord. — **Ētymologisēra**, sysselsätta sig med ordgranskningar, efterforska ordens grundbetydelse och härstamning.

**Eu** (äv), gr. omständighetsord med betyd.: väl, godt, riktigt, lätt; vanligt i sammansättningar; )( **Dys**.

**Euanalēpsis**, f., gr. (af *eu*, se d. o., jmf. vidare *Analepsis*), läkek. lätt el. hastigt tillfrisknande. — **Euanalēptisk** och **Evana-**, som lätt kommer sig, lätt tillfrisknande.

**Euānthisk** och **Evāntisk**, gr. (af *eu*, se d. o., och *ānthos*, blomma), skönt blomstrande.

**Eubiotik** och **Evb-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *biūn*, lefva), = **Diätetik**, se d. o.; äfv. konsten att göra lifvet angenämt för sig.

**Eubulī** och **Evb-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *bulā*, råd), klokt beråd, klokt handlingssätt; insigt, klokhet.

**Eucharistī** och **Evkar-**, f., gr. (*eucharistīa*, af *eucharistēīn*, af *eu*, se d. o., och *chāris*, gunst, tack), egentl. tacksägelse, tacksamhet; tacksägelse och lofsång, som i de första kristna tiderna föregick åtnjutandet af den heliga nattvarden; sederm. den heliga nattvarden sjelf. — **Evkaristīk**, f., läran om ett värdigt firande och begående af nattvarden. — **Evkarīstisk**, som hör till el. har afseende på nattvarden.

**Euchēter** (ävqēter), pl., gr. (*euchētai*, af sing. *euchētäs*, af *euchā*, bön), bedjare, bönebröder; isht. medlemmar af en svärmisk sekt i 4:de årh., som genom bön trodde sig blifva delaktige af gudomlig uppenbarelse; jmf. **Messalianer.**

**Euchologium**, n., gr. (af *euchā*, bön, och *lēgein*, samla), bönebok; äfv. = **Agenda**, se d. o.

**Euchylī** och **Evkylī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *chylōs*, saft; jmf. *Chylus*), läkek. mjölksaftens goda beskaffenhet.

**Euchymī** och **Evkymī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *chymōs*, saft, vätska), läkek. god blandning af vätskorna i kroppen.

**Eudemoni**, m. fl., se **Eudäm-.**

**Eudiobiotīk** och **Evd-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *bīos*, lif), konsten att föra ett gladt lif; jmf. **Eubiotik.**

**Eudiomēter** och **Evd-**, m., gr. (af *eudīa*, godt, vackert väder, och *metrēīn*, mäta), af Priestley 1772 uppfunnet och sederm. af Volta förbättradt redskap till bestämmande af den mängd syre, som innehålles i luften. — **Evdiometrī**, f., mätning af luftens syrehalt. — **Evdiomētrisk**, som hör till el. har afseende på mätning af luftens syrehalt.

**Eudoxī** och **Evd-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *dōxa*, mening, rykte), godt rykte, andras goda mening om oss; äfv. godt, riktigt omdöme.

**Euduranion**, se **Eiduranion.**

**Eudynamī** och **Evd-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *dȳnamis*, kraft), läkek. kraftighet, kraftfullhet.

**Eudämonī** och **Evdemonī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *dāīmon*, ande; jmf. *Dämon*), lycksalighet, välbefinnande. — **Evdemonīsm**, m., el. **Evdēmonologi**, f. (gr. *lōgos*, lära), lycksalighetslära, den lära, som gör menniskans egen lycksalighet till hennes högsta uppgift och till förnämsta bevekelsegrunden för alla hennes pligter; jmf. **Epikurism** och **Hedonism.** — **Evdemonīst** el. **Evdēmonolōg**, m., lycksalighetsläräre, anhängare af lycksalighetsläran. — **Evdemonīstisk** el. **Evdēmonolōgisk**, som hör till, har afseende på el. är grundad uti lycksalighetsläran.

**Euepī** och **Evepī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., jmf. vidare *Epos*), välljud i uttalet; vältalighet.

**Euērgetes** el. **Evergēt**, m., gr. (*euergētäs*, af *eu*, se d. o., och *ērgon*, handling), mansnamn med betyd.: den välgörande; i allmnht. välgörare, en, som genom välgerningar gör sig förtjent om menniskorna. — **Evergēter**, pl., medlemmar af ett slags frimurareförbund i Schlesien från 1792 till 1795.

**Euexī** och **Evexī**, f., gr. (af *euēchein*, befinna sig väl), läkek. sundt, blomstrande utseende; välbefinnande.

**Euhemerīsmus** och **Evhemerīsm**, m., den forngrekiske filosofen *Euhemeros*' lära, hvilken förklarade de grekiska gudomligheterna för förgudade menniskor. — **Evhemerīst**, m., anhängare af Euhemeros' trosåsigt. — **Evhemerīstisk**, som hör till, har afseende på el. är grundad uti Euhemeros' trosåsigt.

**Euhämi**, se **Euämi.**

**Eukrasī** och **Evkr-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *krāsis*, blandning; se vidare d. o.), läkek. god blandning af vätskorna i kroppen, sund kroppsbeskaffenhet; )( *Dyskrasi*; äfv. lycklig sinnesbeskaffenhet.

**Eukratī** och **Evkr-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *kratēīn*, herrska), god förvaltning el. regering.

**Eulalī** och **Evl-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *lalēīn*, tala), vältalighet. — **Evlālisk**, vältalig.

**Eulogī** och **Evl-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *lōgos*, ord, tal), förnuftighet i tal och handlingar; sannolikhet, rimlighet; lofprisande; välsignelse, jmf. **Benediction**; äfv. den heliga nattvarden. — **Evlōgier**, pl., i grekiska kyrkan: invigda bröd, som tillsändas dem, hvilka ej kunna vara närvarande vid nattvarden. — **Evlōgisk**, förnuftig, ändamålsenlig; sannolik. — **Evlogīsm**, m., handlande efter sannolikhetens grunder vid olika åsigter. — **Evlogistī**, f., betänksamt tillvägagående. — **Evlogīstisk**, betänksam. — **Eulōgium**, n., den förnämsta ritualen för de kyrkliga förrättningarna i den grekiska kyrkan.

**Eumenīder** och **Evm-**, pl., gr. (*Eumenīdes*), mytol. egentl. de välvilliga gudinnorna, en mera skonande benämning på erinnyer el. furier. — **Evmenī**, f., välvilja, godhet.

**Eumētrisk** och **Evm-**, gr. (af *eu*, se d. o., och *mētron*, mått), som har godt, riktigt versmått; äfv. måttlig.

**Eumorphī** och **Evmorfī**, f., gr. (*eumorphīa*, af *eu*, se d. o., och *morphā*, form, gestalt), välskapnad, skönhet. — **Evmōrfisk**, välskapad, skön.

**Eumusī** och **Evm-**, f., gr. (*eumusīa*, af *eu*, se d. o., och *mūsa*, sånggudinna), insigt i sånggudinnornas konster; högre själsodling; skönhetskänsla, konstsinne; )( **Amusi.** — **Evmūsisk**, som är i besittning af högre själsodling; konstälskande.

**Eunōmia**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *nōmos*, lag), mytol. lagstiftningens gudinna; äfv. en 1851 af de Gasparis upptäckt asteroid. — **Eunomī** och **Evn-**, f., laglighet, lagligt tillstånd; väl ordnad statsförfattning. — **Evnōmisk**, lagenlig; som har goda lagar el. en god författning.

**Eunūch** och **Evnūk**, m., gr. (*eunūchos*, egentl. sängvaktare, af *eunā*, säng, bädd, och *ēchein*, hålla), snöping; i forntiden hos de asiatiska

furstarna: kammartjenare; nu i Österlandet: uppsyningsman el. väktare öfver qvinnorna i ett harem. — **Evnukisēra**, snöpa.

**Euodī** och **Evodī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *ózein*, lukta), vällukt. — **Evōdisk**, välluktande.

**Eupathī** och **Evpatī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., jmf. vidare *Pāthos*), välbefinnande, välbehag; god sinnesstämning; tålamod under lidanden.

**Eupatrīder** och **Evp-**, pl., gr. (*eupatrīdai*, af *eu*, se d. o., och *patār*, fader), afkomlingar af ädla fäder, folk af hög börd; isht. i det gamla Athen: medlemmar af en ärftlig adel; jmf. **Patricier.** — **Evpatrīdisk**, som är af ädel härkomst; adlig. — **Evpatridīsm**, m., adelns gynnande framför de andra stånden.

**Eupepsī** och **Evp-**, f. gr. (af *eu*, se d. o., jmf. vidare *Pepsis*), läkek. god matsmältning. — **Evpēptisk**, lättsmält.

**Euphemī** och **Evfemī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *phāmā*, tal, rykte), försköning genom mildrande uttryck. — **Evfemīsm**, m., mildrande, skonande uttryck, omskrifning för att undgå det hårda el. stötande i det egentliga uttrycket. — **Evfemīstisk**, förskönande; mildrande, skonande.

**Euphon**, se under följ.

**Euphonī** och **Evfonī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *phonā*, ljud, stämma), välljud, samklang. — **Euphōn** och **Evfōn**, n., af Chladni 1790 uppfunnet tonredskap, hvarpå tonerna framlockas genom strykning med i vatten fuktade fingrar längs efter glasskifvor, hvilka äro anbragta vid 40 horisontelt liggande cylindriska glasrör. — **Euphōnion**, n., tonverktyg, bestående af ett antal genom olika fyllning i riktigt förhållande stämda glas, hvarifrån tonerna framlockas genom strykning med fingrarna på glasens kanter. — **Evfōnisk**, välklingande, välljudande, mildrande.

**Euphōrbium**, n., gr. (af *eu*, se d. o., och *phorbā*, bete, foder), prustkåda, den i läkekonsten till yttre bruk använda mjölksaften af euphorbia officinarum, som droppat ur den sårade växten och sedan hårdnat i luften.

**Euphorī** och **Evforī**, f., gr. (*euphorīa*, af *eu*, se d. o., och *phērein*, föra, bära, tåla), förmåga att lätt bära smärtor; välbefinnande.

**Euphradī** och **Evfr-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *phrāzein*, tala), vältalighet.

**Euphrasī** och **Evfr-**, f., gr. (af *euphrāinein*, uppmuntra, roa), gladt sinne, munterhet. — **Euphrosȳne**, f., glädje, munterhet, glädtighet; glädjebringarinnan (en af de tre gracerna); qvinnonamn med betyd.: den glada, den muntra, äfv. **Evfrosȳn.**

**Euporī** och **Evp-**, f., gr. (*euporīa*, af *ēuporos*, som har en lätt gång), lätthet, skicklighet, färdighet; äfv. välstånd. — **Evporīstisk**, som lätt kan åstadkommas.

**Eurhythmī** och **Evrytmī**, f., gr. (*eurhythmīa*, af *eu*, se d. o., och *rhythmōs*, takt), riktigt och skönt förhållande; jemnvigt, skön öfverensstämmelse mellan de särskilta delarna hos ett helt; jmf. **Symmetri;** läkek. pulsens jemnhet. — **Evrȳtmisk**, väl ordnad.

**Ēuros**, gr., el. **Ēurus**, lat., m., sydostvinden; läkek. benröta.

**Eusarkī** och **Evs-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *sarx*, genit. *sarkōs*, kött), läkek. godt hull.

**Eusēbia** el. **Evsebī**, f., gr. (*eusēbeia*, af *eusebās*, from), fromhet, gudsfruktan, religion. — **Evsebiologī**, f. (gr. *lōgos*, lära), anvisning till ett gudfruktigt lefverne.

**Eusitī** och **Evs-**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *sītos*, mat), läkek. god matlust.

**Eustāchiska röret** (tūba Eustachiāna, f., lat.), anat. föreningskanalen emellan det inre örat och bakre delen af munnen (så benämdt efter den italienske läkaren *Bartol. Eustachio*, d. i Rom 1574).

**Eustȳlon**, n., gr. (af *eu*, se d. o., och *stȳlos*, sul), byggn.k. byggnad med vackra och väl ställda suler.

**Eutērpe**, f., gr., den roande (en af muserna); astron. af Hind 1853 upptäckt asteroid.

**Euthanasī** och **Evtan-**, f. gr. (af *eu*, se d. o., jmf. vidare *Thanatos*), lätt, lugn död, afslumrande.

**Euthymetrī** och **Evtym-**, f., gr. (af *euthȳs*, rak, och *metrēīn*, mäta), mätning af rätliniga figurer.

**Euthymī** och **Evtymī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *thymōs*, själ, sinne), själs- el. sinnesro, godt lynne, munterhet.

**Eutolmī** och **Evt-**, f., gr. af *eu*, se d. o., och *tōlma*, mod), beslutsamhet, mod; tillförsigt.

**Eutrophī** och **Evtrofī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *trēphein*, nära), fyllighet, godt hull; sund och riklig näring.

**Eutychiāner**, pl., gr. (af *eu*, se d. o., och *tychā*, öde, lycka), se **Jakobiter.**

**Euāmī** och **Evemī**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *hāima*, blod), läkek. blodets goda beskaffenhet.

**Euāsthesis**, f., gr. (af *eu*, se d. o., och *aisthānesthai*, känna), känslans goda beskaffenhet.

**Ēva**, f., hebr. (*Chavowâh*, egentl. lif), qvinnonamn med betyd.: den lif gifvande, de lefvandes moder, den först skapade qvinnan; äfv. i allmht. för: qvinna; isht. nyfiken, sinnligt lysten qvinna.

**Evacuēra** och **-vaku-**, lat. (*evacuāre*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Vacuum*), utrymma; uttömma; afföra. — **Evacuāntia**, pl. läkek. afförande medel. — **Evakuatiōn**, f. utrymning; uttömning; afföring. — **Evakuatīv**, uttömmande, afförande.

**Evadēra**, lat. (*evādere*), undkomma, undslippa; rymma; äfv. söka att undkomma, söka att undvika. — **Evasiōn**, f., nylat., afvikande, rymning; undanflykt. — **Evasīv** el. **Evasōrisk**, som tjenar till undanflykt och förevändning, undvikande.

**Evagēra**, lat. (*evagāri*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Vagera*), sväfva omkring med sina tankar; afvika från ämnet. — **Evagatiōn**, f., tankspriddhet; afvikelse från ämnet.

**Evakuera**, m. fl., se **Evacuera.**

**Evalescēra**, lat. (*evalēscere*), blifva större el. starkare, tilltaga, stiga i värde; taga öfverhand.

**Evaluēra** och **Evalvēra**, m. lat. (fr. *évaluēr;* jmf. *Valuera*), uppskatta, värdera, beräkna; beräkna olika myntsorters värde i jemförelse med hvarandra. — **Evaluatiōn**, f., uppskattning, prisbestämning å mynt och varor; beräkning af en myntsorts värde, då den förvandlas till en annan.

**Evān**, gr. (euān), bacchantinnornas jubelrop; äfv. binamn på Bacchus.

**Evanaleptisk,** se under **Euanalepsis.**
**Evanescēra,** lat. (*evanēscere*), försvinna. — **Evanescēns,** f., nylat., försvinnande; aftynande.
**Evangēlium,** n., gr. (*euangēlion*, af *eu*, se d. o., och *ăngelos*, bud, *angelīa*, budskap), egentl. glädjebudskap; isht. budskapet om hela verldens återlösning genom Kristus; hela den i Nya Testamentet uppenbarade läran; benämning på hvar och en af de fyra evangelisternas berättelser om Jesu lefnad, död och uppståndelse; **evangēlieharmonī,** f., de fyra evangeliernas öfverensstämmelse i utsagor; evangeliibok, en oftast i förening med psalmboken utgifven bok, innehållande de utdrag ur evangelierna och epistlarna, öfver hvilka på kyrkoårets alla sön- och högtidsdagar predikas, och derjemte de söndagliga bönerna. — **Evangeliārium, Evangēlicum** el. **Evangelistārium,** n., i kristna kyrkans äldsta tider: evangeliibok, samling af för sön- och helgdagar gjorda utdrag ur evangelierna. — **Evangēlisk,** egentl. glädjande, frälsning bringande; som öfverensstämmer med den i Nya Testamentet innehållna läran; isht. som erkänner den i Nya Testamentet uppenbarade läran såsom enda grundval för tron. — **Evangelīst,** m., egentl. en, som bringar ett gladt budskap; isht. benämning på Mattheus, Marcus, Lucas och Johannes, såsom författare till de i Nya Testamentet intagna evangelierna; i den äldre kristna kyrkan äfv. benämning på de kristna, som fortsatte apostlarnes undervisning.
**Evantisk,** se **Euanthisk.**
**Evaporēra,** lat. (*evaporāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *vāpor*, dunst, ånga), utdunsta, fördunsta, förflyga. — **Evaporābel,** nylat., som kan fördunsta. — **Evaporatiōn,** f. (lat. *evaporātio*), utdunstning, afdunstning, förflygande. — **Evaporātor,** m., nylat., redskap, hvarigenom fuktighetens afdunstning i saltpannorna påskyndas. — **Evaporatōrium,** n., redskap, hvarmed afdunstningens styrka mätes, afdunstningsmätare.
**Evasion, Evasiv, Evasorisk,** se under **Evadera.** — **Evbiotik, Evbuli,** se **Eub-.** — **Evdemoni,** se **Eudämoni.** — **Evdiometer, Evdoxi,** m. fl., se **Eud-.**
**Evectiōn** och **-vekt-,** f., lat. (*evēctio*, af *evēhere*, föra upp, bringa upp), uppstigande; astron. en af de rubbningar, som månen lider till följe af solens dragningskraft.
**Evellēra,** lat. (*evēllere*, af *vēllere*, afplocka, slita), upprycka, utslita.
**Événemēnt** (even'mäng), n., fr. (af lat. *evenīre*, hända, af *e*, *ex*, se d. o., och *venīre*, komma), händelse, tilldragelse; äfv. följd af en tilldragelse; **à tout événemēnt** (a tuh-t-even'mäng), i hvarje fall, för hvarje händelse; komme, hvad som vill!
**Éventāil** (evangtälj), m., fr. (af *éventer*, fläkta, vädra, af *vent*, vind), solfjäder; **en éventāil** (ang-n-evangtälj), i form af en solfjäder.
**Eventilēra,** lat. (*eventilāre*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Ventilera*), vädra. — **Eventilatiōn,** f., nylat., vädring.
**Evēntus,** m., lat. (af *evenīre*, hända), utgång, följd, verkan, händelse; **evēntus docēbit,** utgången skall visa det; **evēntus stultōrum magīster,** lat. ordspråk: utgången är de dårars läromästare, af skadan blir man vis; **in evēntum,** för inträffande fall; **in ōmnem evēntum,** i hvarje fall, för hvarje händelse. — **Eventualitēt,** f., möjligen inträdande fall; möjligen inträffande händelse. — **Eventuāliter,** i påkommande fall, tillfälligtvis, möjligen; äfv. för försigtighets skull; aftalsvis. — **Eventuēl** (äfv. **Eventuāl**), tillfällig; beroende af framtida händelser.
**Evepi,** se **Euepi.** — **Everget,** se **Euergetes.** — **Eversion, Eversiv,** se följ.
**Evertēra,** lat. (*evērtere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *vērtere*, vända), omvända, omkasta, omstörta, vända upp och ned på; tillintetgöra, göra ogiltig. — **Eversiōn,** f. (lat. *evērsio*), kullkastning, omstörtning; tillintetgörelse.
**Evertuēra sig,** fr. (*s'évertuēr*, af *vertu*, lat. *vīrtus*, mandom, kraft, tapperhet, dygd), anstränga sig, bemanna sig; genom öfning förvärfva sig skicklighet.
**Evestigēra,** lat. (*evestigāre*, af *e*, *ex*, se d. o., jmf. vidare *Vestigera*), utspörja, utforska. — **Evestigatiōn,** f., nylat., utforskning.
**Evēx,** nylat. (*evēxus*, af *evēhere*, vidga ut, höja), upptill afrundad, rundad uppåt, högrund.
**Evfemi, Evfoni, Evfori, Evfrasi,** m. fl., se **Euph-.**
**Eviction,** se under **Evincera.**
**Evidēnt,** lat. (*ēvidens*, af *vidēre*, se), ögonskenlig, i ögonen fallande, uppenbar, klar, handgriplig, obestridlig. — **Evidēns,** f., ögonskenlighet, uppenbar visshet, obestridlighet.
**Evincēra,** lat. (*evīncere*, egentl. helt och hållet öfvervinna), öfverbevisa, ådagalägga; beröfva någon besittningen af något. — **Evincēnt,** m., en, som på laglig väg bestrider någon besittningen af en sak. — **Evincībel,** bevislig, som kan öfverbevisas. — **Evictiōn** och **-vikt-,** lat. **evīctio,** f., godtgörelse; lagf. frånkännande genom laga dom af en rättighet, som man tror sig äga; **praestātio evictiōnis,** lagf. den ersättning, som en annan person (fångesman) är skyldig att lemna den, som genom eviktion förlorat en rättighet.
**Evirēra,** lat. (*evirāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *vir*, man), beröfva mandomen, snöpa. — **Eviratiōn,** f., snöpning.
**Evitēra,** lat. (*evitāre*, af *vitāre*, undvika), undvika, undfly. — **Evitābel,** som kan undvikas. — **Evitatiōn,** f., undvikande.
**Evīva** och **Evvīva,** ital., helsnings- och lyckönskningsrop: hell! lefve! Jmf. **Vivat.**
**Evkaristi, Evkymi,** se **Euch-.** — **Evkrasi, Evkrati,** se **Eukr.** — **Evlali, Evlogi,** m. fl., se **Eul.** — **Evmenider, Evmorfi, Evmusi,** m. fl., se **Eum-.** — **Evnomi, Evnuch,** m. fl., se **Eun.**
**Evocēra,** lat. (*evocāre*, af *e*, *ex*, se d. o., och *vocāre*, ropa, kalla), uppropa, framkalla; inkalla; stämma; besvärja, frammana. — **Evocābel** och **Evokābel,** nylat., som kan instämmas. — **Evokatiōn,** lat. **evocātio,** f., hos de gamle: besvärjningssång, hvarigenom en belägrad stads gudar uppfordrades att lemna densamma, innan man stormade den; stämning inför en främmande domstol; i allmänt. stämning, jmf. **Citation; evocātio inferōrum** el. **evocmānium** el. **mortuōrum,** de dödes besvärjande. — **Evocatōrium,** n., stämningsskrifvelse.

**Evodi, Evodisk,** se **Euodi.**
**Ĕvoe,** lat. (af gr. *euoi*), bacchantinnornas jubelrop; jmf. **Evan.**
**Evokabel, Evokation,** se under **Evocera.** — **Evolution,** se följ.
**Evolvēra,** lat. (*evōlvere,* af *e, ex,* se d. o., jmf. vidare *Volvera*), utveckla, utbreda; utbreda sig, öppna sig. — **Evolutiōn,** lat. **evolūtio,** f. utveckling; rörelse; krigsv. trupprörelse; tonk. stämmornas omvändning i dubbla kontrapunkten; **evolutionsteorī,** f., naturk. den lära, enligt hvilken man antager, att kropparna fortplanta sig genom sig sjelfva, och att redan i den första mennisko- el. djurkroppen fröen funnos till alla de efterföljande.
**Evomēra,** lat. (*evŏmere,* af *e, ex,* se d. o., jmf. *Vomera*), kräkas. — **Evomitiōn,** f., nylat., kräkning.
**Evpati, Evpatrider, Evpepsi, Evpori,** m. fl., se **Eup-.** — **Evrytmi,** se **Eurhythmi.** — **Evsarki, Evsiti,** se **Eus-.** — **Evtanasi, Evtymetri, Evtymi,** se **Euth.** — **Evtrofi,** se **Eutrophi.**
**Evulgēra,** lat. (*evulgāre,* af *e, ex,* se d. o., och *vūlgus,* allmänhet), utsprida, göra bekant. — **Evulgatiōn,** f., nylat., utspridning.
**Evulsiōn,** f., lat. (*evūlsio,* af *evĕllere,* jmf. *Evellera*), uppryckning, utslitning.
**Ex,** framför sjelfljud: **Ek,** gr. förord; — **Ex,** framför medljud: **E,** lat. förord, båda med betyd.: af, ur, från; vanligen i sammansättningar, der de ofta hafva bibetydelsen af härkomst el. ursprung, skilnad, fulländning o. s. v., hvarjemte **Ex** i titlar betyder: för detta. *Sammanställningar med* **Ex,** *såsom* **Ex abrupto, Ex aequo et bono, Ex capite, Ex jure, Ex officio,** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, sålunda under* **Abrupt, Aequus, Caput, Jus, Officium.**
**Exacerbēra,** lat. (*exacerbāre,* af *ex,* se d. o., jmf. vidare *Acerb*), förbittra, försämra. — **Exacerbatiōn,** f., nylat. förbittring; läkek. sjukdomens försämring.
**Exacervatiōn,** f., nylat. (af *ex,* se d. o., och *acervāre,* hopa), upphopning.
**Exāct** och **Exākt,** lat. (*exāctus,* af *exīgere,* bringa till stånd, sluta), noggrann, sorgfällig, punktlig, aktsam; samvetsgrann; exakta vetenskaper, de vetenskaper, som vid undersökningen af de uppgifter, de hafva att lösa, ej nöja sig med ungefärliga resultater, utan fordra noggranna definitioner och bindande bevis för hvarje uppställd sats. — **Exactitūde** (exaktityd'), f., fr., noggrannhet; punktlighet, riktighet.
**Exaggerēra,** lat. (*exaggerāre,* af *ăgger,* dam, vall), uppdämma, upphopa; sederm.: förstora, öfverdrifva. — **Exaggeratiōn,** f., öfverdrift. — **Exaggeratōrisk,** öfverdrifvande.
**Exagitēra,** lat. (*exagitāre,* af *ex,* se d. o., jmf. *Agitare*), egentl. utdrifva; skaka, uppröra; reta. — **Exagitatiōn,** f., nylat., skakning, rörelse; hån, gyckel.
**Exaltēra,** lat. (*exaltāre,* af *ex,* se d. o., och *ăltus,* hög), upphöja, upplyfta; öfverreta; göra öfverspänd; hänrycka, uppelda. — **Exaltādos,** pl., sp., medlemmarne af ett afgjordt demokratiskt parti i Spanien sedan 1820; )( **Moderados.** — **Exaltatiōn,** f., lat., upphöjning, upplyftning; isht. själslyftning, hänförelse, öfverspänning.
**Exāmen,** m., pl. **exāmina,** lat. (uppkommet af *exāgmen,* af *exāgere* för *exīgere,* utdrifva, undersöka), pröfning, undersökning; isht. offentligt förhör med lärjungar vid ett läroverk, till pröfning af deras kunskaper; **exāmen rigorōsum,** sträng pröfning; **exāmen tēstium,** lagf. vittnesförhör. — **Examinēra,** pröfva, undersöka, granska; pröfva någons kunskaper genom muntligt förhör. — **Examinăndus** el. **-nănd,** m., en, som skall undergå el. undergår muntlig pröfning el. förhör. — **Examinatiōn,** f., pröfning, undersökning; jmf. vidare **Examen.** — **Examinātor,** m., undersökare, granskare; person, som anställer muntlig pröfning el. förhör.
**Exănia,** f., nylat. (af lat. *ex,* se d. o., och *ānus,* stolgångsöppning), läkek. ändtarmens framfallande.
**Exanimēra,** lat. (*exanimāre,* af *ex,* se d. o., och *ănima,* själ), beröfva själ el. lif; göra modlös, skrämma. — **Exanimatiōn,** f., beröfvande af själ el. lif; modlöshet; läkek. medvetslöshet, djup vanmakt.
**Exanthēm** och **-tēm,** n., gr. (*exănthäma,* af *ex,* se d. o., och *ănthos,* blomma) läkek. utslag på huden. — **Exantemātisk,** som har afseende på hudutslag. — **Exantematologī,** f. (gr. *lŏgos,* ord, lära), läran om utslag. — **Exanthēsis,** f., utbrott af utslag.
**Exanthropī** och **-tropī,** f., gr. (af *ex,* se d. o., och *ănthropos,* menniska), menniskoskygghet. — **Exantrōpisk,** menniskoskygg. — **Exantrōp,** m., en, som är skygg för umgänge med menniskor.
**Exapotheōs** och **-teōs,** f., gr. (af *ex,* se d. o., jmf. vidare *Apotheos*), beröfvande af gudomlig rang.
**Exaratiōn,** f., lat. (*exarātio,* af *ex,* se d. o., och *arāre,* plöja), skriftlig utarbetning.
**Exārch** och **-ārk,** m., gr. (*ĕxarchos,* den börjande, den förste, den förnämste), föreståndare; ford. de byzantinske kejsarnes ståthållare i Öfre Italien; i grekiska kyrkan: patriarkens ombud, som bereser provinserna, för att visitera kyrkorna; ett slags högre erkebiskop. — **Exarkāt,** n., m. lat., den ofvannämde ståthållarens embete, värdighet och område (det nuvarande Romagna, kuststräckan ifrån Rimini till Ancona, trakten omkring Genua och hela Nedre Italien).
**Exarchiāter** och **-arkiāt-,** m., gr. (af *ex,* se d. o., jmf. vidare *Archiater*), underlifläkare; äfv. f. d. lifläkare.
**Exarmēra,** lat. (*exarmāre*), afväpna; jmf. **Desarmera.**
**Exarthrēma** el. **Exarthrōma,** äfv. **-trēm** el. **-trōm,** n., **Exarthrōsis,** f., gr. (af *ex,* se d. o., och *ărthron,* led), och **Exarticulatiōn,** äfv. **-artikul-,** f., nylat. (af lat. *ex* och *artīculus,* se d. o.), läkek. ledvridning, vrickning.
**Exasperēra,** lat. (*exasperāre,* af *ex,* se d. o., jmf. vidare *Asper*), egentl. göra rå el. sträf; reta, förbittra; förvärra ett ondt. — **Exasperatiōn,** lat. **exasperātio,** f., förbittring; förändring till ett sämre; **exasperātio pōēnae,** lagf. straffets skärpning.

**Exatmoskōpium**, n., gr. (af *ex*, se d. o., *atmōs*, dunst, ånga, och *skopēīn*, skåda, se, undersöka), utdunstningsmätare.

**Exauctorēra** och **-aukt-**, lat. (af *ex*, se d. o., och *auctorāre*, gå i god för), afsätta, skilja vid offentligt embete och anseende. — **Exauktoratiōn**, f., nylat., afsättning.

**Exāūdi**, lat., inom katolska kyrkan: benämning på sjette söndagen efter påsk, emedan gudstjensten då börjas med orden (Davids ps. 27, 7): *exāūdi, Dŏmine, vōcem mēam:* Herre, hör min röst!

**Exaugurēra**, lat. (*exaugurāre*), beröfva ett invigdt föremål dess helighet, vanhelga. — **Exauguratiōn**, f., beröfvande af helighet.

**Exauktorera**, se **Exauct-**.

**Ex bene placito**, se under **Placitum**.

**Excapitulēra** och **Exkap-**, nylat. (af lat. *ex*, se d. o., jmf. vidare *Capitulera*), hafva uttjent, vara fri från krigstjenst; äfv. begära sitt afsked. — **Exkapitulānt**, m., en, som har uttjent, som är fri från krigstjenst; äfv. en, som begär sitt afsked. — **Exkapitulatiōn**, f., frihet ifrån krigstjenst; begäran om afsked.

**Excarnatiōn** och **Exkarn-**, f., nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *cāro*, genit. *cārnis*, kött), flående. — **Exkarnificēra**, (lat. *excarnificāre*), plåga, pina; flå.

**Ex cathedra**, se under **Katheder**.

**Excavēra** och **Exkav-**, lat. (*excavāre*, af *ex*, se d. o., och *cāvus*, ihålig), urhålka. — **Exkavatiōn**, f., urhålkning, fördjupning, utgräfning.

**Excedēra**, lat. (*excēdere*, af *ex*, se d. o., och *cēdere*, skrida framåt), öfverskrida, gå för långt, utsväfva. — **Excedēnt**, m., utsväfvande menniska, slagskämpe. — **Excēss**, m., lat. **excēssus**, öfverskridande af en saks mått el. gränser, öfvermått; utsväfning; oordentlighet; våldsamhet, ofog; **excēssus in mōdo**, fel i utöfningen el. formen af en handling; fela **in excēssu**, fela genom öfvermått, genom att göra för mycket vid en sak. — **Excessīv**, nylat., omåttlig, öfverdrifven; utsväfvande; våldsam.

**Excellēra**, lat. (*excēllere*), vara förträfflig, utmärka sig, gå långt i något; öfverträffa. — **Excellēns**, fr. **excellēnce** (äksällängs'), ital. **eccellēnza** (ättjäll-), f., förträfflighet, herrlighet; titel, som i äldre tider tillades konungar och furstar, men numera tillägges endast de embetsmän, som innehafva statens högsta värdigheter, och dessutom i Italien hvarje adelsman; **par excellēnce**, fr., företrädesvis.

**Excelsitēt**, f., lat. (*excēlsitas*, af *excēlsus*, upphöjd, hög), höghet, upphöjdhet.

**Excēntrisk**, nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *cēntrum*, medelpunkt), belägen utom medelpunkten; som har olika medelpunkt; afvikande från sin bana; öfverspänd. — **Excentricitēt**, f., aflägsnande från medelpunkten; isht. brännpunktens afstånd ifrån medelpunkten hos krokiga linier el. förhållandet emellan detta afstånd och halfva storaxeln; fig. svärmeri, öfverspändhet.

**Exception, Excepter**, se under **Excipera**.

**Excernēra**, lat. (af *ex*, se d. o., och *cērnere*, afskilja, söndra), afsöndra, utstöta, förkasta.

**Excerpēra**, lat. (*excērpere*, af *ex*, se d. o., och *cārpere*, plocka), egentl. utplocka; göra utdrag ur en skrift, i korthet sammanfatta. — **Excērpt**, lat. **excērptum**, pl. **-cērpta**, utdrag.

**Excess** och **Excessiv**, se under **Excedera**.

**Exchānge** (ekstschändsch), m., eng. (jmf. *Change*), utbyte, byte; vexel; börsen i London: **bill of exchānge**, vexelbref.

**Exchēquer** (ekstschecker), m., eng. (g. fr. *eschequiēr*, nyfr. *échiquiēr*, schackbräde), ford. ett slags räknebord, till emottagande af skatter; i Normandie: högsta domstolen; nu: skattkammaren i England; **exchēquer-bīlls**, pl., invisningar på skattkammaren i England.

**Excidēra**, lat. (*excīdere*, af *ex*, se d. o., och *cāēdere*, hugga, skära), uthugga, utskära. — **Excisiōn**, f. (lat. *excisio*), utskärning. — **Excīsura**, f., nylat., utskärning.

**Excipēra**, lat. (*excīpere*, af *ex*, se d. o., och *căpere*, taga), undantaga; lagf. invända, göra invändning, framställa till sitt försvar; — **ēxcipe**, tag ifrån, gör ett undantag! — **excēpto** och **excēptis**, med undantag af; — **excēptis excipiēndis**, med undantag af det, som bör undantagas; — **ad excipiēndum** el. **ad excipiēndum et respondēndum**, lagf. till besvarande och vederläggande. — **Exceptiōn**, lat. **excēptio**, f., undantag; lagf. undanflykt, föregifvande, invändning; den anklagades försvarsskrift; **excēptio dilatōria**, invändning, som går ut på att åstadkomma uppskof; **exc. fōri incompetēntis** el. **exc. incompetēntiae**, invändning emot domstolens behörighet; **exc. peremtōria**, förstörande, tillintetgörande invändning, hvarigenom svaranden söker kullkasta sjelfva anklagelsegrunden och helt och hållet befria sig ifrån åtal; **exc. plūrium citandōrum**, invändning om flera personers stämmande; — **ābsque ōmni exceptiōne**, utan undantag, utan invändning; **nūlla rēgula sīne exceptiōne**, ingen regel utan undantag; **omni exceptiōne mājor**, upphöjd öfver hvarje undantag el. invändning, upphöjd öfver allt tadel. — **Exceptionābel**, nylat., stridig, omtvistad, underkastad invändningar. — **Exceptionēl**, innehållande el. utgörande ett undantag. — **Exceptīv**, innebärande ett undantag, uteslutande; — **exceptīve**, uteslutande, under förbehåll, med undantag af. — **Excēptor**, m., afskrifvare, snabbskrifvare.

**Excision, Excisur**, se under **Excidera**.

**Excitēra**, lat. (*excitāre*, förstärkningsord af *excīre*, ropa ut), uppväcka, uppröra; reta, uppmuntra, uppelda, uppfordra. — **Excitābel**, nylat., som kan uppväckas el. retas. — **Excitabilitēt**, f., retlighet. — **Excitāntia**, pl., lat., läkek. retande medel. — **Excitāt**, m., den uppfordrade; lagf. den, som afträdt sin egendom åt sina borgenärer. — **Excitatiōn**, retning; uppmuntring; uppfordring. — **Excitatīv**, nylat., upprörande, uppmuntrande, retande. — **Excitatōrium**, n., lagf. erinringsskrifvelse om att uppfylla sin pligt.

**Exclamēra** och **Exkl-**, lat. (*exclamāre*), utropa; ifra. — **Exklamatiōn**, f., utrop; exklamationstecken, utropstecken (!).

**Excludēra** och **Exkl-**, lat. (af *ex*, se d. o., och *clāūdere*, tillsluta), utesluta; afskilja; afsöndra. — **Exklusiōn**, f., (lat. *exclūsio*), uteslutning. — **Exklusīv**, äfv. **Exklusōrisk**

el. **Exklusivisk,** uteslutande; inskränkande; )( **Inclusiv;** — **exclusive,** uteslutande, med uteslutande af. — **Exclusiva sententia,** den uteslutningsrätt, hvarigenom Frankrikes, Österrikes och Spaniens regenter äga att vid påfveval göra invändning emot den el. den kardinalens uppsättande på förslaget. — **Exklusivitet,** f., egenskapen att vara utesluten el. kunna uteslutas.

**Excoctiōn** och **Exkokt-,** f., lat. (*excōctio*, af *excōquere*, utkoka), utkokning.

**Excogitēra** och **Exkog-,** lat. (*excogitāre*, af *ex*, se d. o., jmf. vidare *Cogitera*), uttänka, uppfinna, uppdikta. — **Exkogitatiōn,** f., uttänkande, uppdiktning.

**Excolēra** och **Exkol-,** lat. (*excōlere*, af *cōlere*, vårda, odla), bearbeta, uppodla, utbilda, förbättra, fullkomna.

**Excommunicēra** och **Exkom-,** nylat. (*excommunicāre*, af *ex*, se d. o., jmf. vidare *Communicēra*), utesluta från kyrkans gemenskap; bannlysa. — **Excommunicatiōn** och **Exkommunikatiōn,** f., uteslutning ur ett sällskap, utstötning; uteslutning ifrån kyrkans gemenskap, bannlysning.

**Ex composito,** se under **Componera.** — **Ex concessis,** se under **Concedera.**

**Excoriēra** och **Exkor-,** nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *cōrium*, hud), afflå skinnet; afskrubba huden; utpressa, utsuga. — **Exkoriatiōn,** f., skinnets afflående; skrubbsår; utpressning; utsugning.

**Excorticēra** och **Exkort-,** nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *cōrtex*, genit. *cōrticis*, bark), afbarka, afskala. — **Excorticatiōn** och **Exkortikatiōn,** f., afbarkning, afskalning.

**Excremēnt** och **Exkr-,** n., lat. (*excremēntum*, af *excērnere*, afsöndra), det afsöndrade el. frånskilda; pl. **exkrementer,** allt det för kroppen obrukbara, som hos menniskan och djuren afföres genom de dertill bestämda kanalerna, t. ex. träck, urin, svett o. s. v. — **Exkretiōn,** f., nylat., afsöndring; afförning.

**Excrescēra** och **Exkr-,** lat. (*excrēscere*, af *ex*, se d. o., och *crēscere*, växa), växa ut el. fram. — **Exkrescēns,** f., utväxt, puckel; vårta.

**Excretion,** se under **Excrement.**

**Excruciēra** och **Exkr-,** lat. (*excruciāre*, af *crux*, genit. *crūcis*, kors), plåga, pina, qvälja. — **Exkruciatiōn,** f., nylat., plågande, pinande; qval, pina.

**Excubatiōn** och **Exkub-,** f., lat. (af *excubāre*, sofva utom hemmet, hålla vakt), liggning utomhus; vakande, nattvaka; vakthållning.

**Excūdit,** lat. (af *excūdere*, utslå, uthugga), på kopparstick: han (el. hon) har stuckit det.

**Exculpēra** och **Exkulp-,** nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *cūlpa*, skuld), frikänna från skuld, rättfärdiga, frikänna, framställa som oskyldig; jmf. **Excusera.** — **Exkulpābel,** som kan rättfärdigas el. urskuldas; skuldfri. — **Exkulpatiōn,** f., rättfärdigande; frikännelse.

**Excurrēns** och **Exkur-,** f., nylat. (af *excūrrere*, löpa ut, göra ett utfall, gå ut öfver), öfverskott. — **Excursiōn** och **Exkurs-,** f., (lat. *excūrsio*) el. **Excūrsus,** m., lat., afvikelse; ströftåg; utflygt; utfärd, utvandring, isht. för att samla växter; **excūrsus** el. **exkūrs** äfv. i böcker: hufvudverket bifogad, utförlig undersökning af ett lärdt föremål; upplysande afhandling öfver enskilta ord el. ställen. — **Exkursīv,** afvikande.

**Exkurs, Exkursion, Exkursiv,** se föreg.

**Excusēra** och **Exkus-,** lat. (*excusāre*, af *ex*, se d. o., och *cāūsa*, sak, orsak, skuld), ursäkta, urskulda, tillgifva, hafva öfverseende med, skona; — **qui s'excūse, s'accūse** (qi säkskȳhs', sakqȳhs'), fr., den, som ursäktar sig, han anklagar sig. — **Exkusābel,** som kan ursäktas, urskuldas el. försvaras. — **Exkusatiōn,** lat., el. **Excūse** och **Exkȳs,** fr., f., ursäkt. — **Exkusatōrisk,** nylat., urskuldande.

**Excussion,** se följ.

**Excutēra** och **Exkut-,** lat. (*excūtere*, egentl. utskaka, utdrifva), genom laga åtgärd indrifva fordringar; genom laga undersökning utröna en gäldenärs betalningsförmåga. — **Exkussiōn,** f., nylat., lagf. laga indrifning af fordringar, äfvensom undersökning, om gäldenären ännu äger någon förmögenhet qvar.

**Ēxeat,** lat. (af *exīre*, utgå, bortgå), han gånge ut! han afträde! han aflägsne sig!

**Execrēra** el. riktig. **Exsecr-,** äfv. **-ekr-,** lat. (*exsecrāri*), förbanna. — **Exekrābel,** värd att förbannas; afskyvärd, usel. — **Exekratiōn,** f., förbannelse; afsky. — **Exekratōrisk,** förbannande.

**Executiōn** och **Exekut-,** lat. **execūtio,** f., (egentl. *exsecūtio*, af *ēxsequi*, utföra, fullgöra; jmf. *Exequera*), utförande, t. ex. af ett konststycke; verkställande, t. ex. af ett utslag el. en dom; utmätning, afsättning; milit.t. militäriskt besättande af ett land, för att sålunda genomdrifva fullgörandet af uppställda fordringar; **execūtio sentēntiae,** verkställande af en dom, isht. af en dödsdom, afrättning; börja **ab executiōne,** begynna med straffets tilllämpning före laga undersökning, begynna bakifrån. — **Exekutēra,** (fr. *exécutēr*), utföra; förrätta, verkställa; föredraga, t. ex. ett tonstycke; fullgöra en befallning; bedrifva genom laga tvångsåtgärder; äfv. afrätta. — **Exekutīv,** nylat., verkställande, utöfvande; lagf. som medför el. sker till följe af utmätning. — **Execūtor** och **Exekūtor,** m., i allmnht. verkställare; isht. laga verkställare af ett utslag, ett testamente o. s. v.; jmf. äfv. **Executeur; execūtor testamēnti,** verkställare af en aflidens sista vilja. — **Exécuteūr** (äkseqytöhr) och **Exekutōr,** m., person, som på något tonredskap utför ett musikstycke; jmf. äfv. **Executor.** — **Executoriāle** (fullständ. **Mandatum execut.**), och **Exekutoriāl,** n., äfv. **Executoriāles (līterae),** pl., utmätningsdom. — **Exekutōrisk,** indrifvande genom laga åtgärd.

**Exedēntia,** pl., lat. (af *exēdere*, förtära), frätmedel.

**Ēxedra,** f., gr. (jmf. *Hedra*), ford. biskoparnes plats i kyrkan; församlingssal, församling; jmf. **Session;** äfv. sidobyggnad vid en kyrka.

**Exēgesis** el. **Exegēs,** f., gr. (*exāgāsis*, egentl. utförande, af *exägēisthai*, utlägga, förklara), förklaring, utläggning; isht. utläggning och förklaring af de bibliska skrifterna. — **Exegesēra,** förklara, utveckla, utlägga. — **Exegēt,** m., (gr. *exägātās*), förklarare, skrifttolkare. —

**Exegetīk**, f., utläggningskonst, isht. den gren af den teologiska vetenskapen, som har utläggning och förklaring af de bibliska skrifterna till föremål. — **Exegētisk**, förklarande, som tjenar till tolkning och utläggning af en skrift.

**Exekrera, Exekution, Exekutor, Exekutör**, m. fl., se **Exec-**.

**Exelkȳsmus**, m., gr. (af *exelkȳein*, draga ut), läkek. utdragning el. uttagning, t. ex. af en benflisa.

**Exēmpel**, n., lat. **exēmplum**, n., pl. **exēmpla**, förebild, mönster, föresyn, efterdöme; ord el. sak, som hör till en gemensam klass och framställes till förtydligande af det hela el. af andra deremot hörande enskiltheter, uppgift, räknefråga; — **exēmpli cāūsa** el. **ex. grātia**, fr. **par exēmple** (äksängpl'), till förebild, till efterdöme, till exempel; **ad exēmplum**, till förebild, efter förebilden el. mönstret; — **exēmpla sunt odiōsa**, ordspr. anförande af exempel är vidrigt; **exēmpla non prōbant, sed illūstrant**, exempel äro ej egentliga bevis, men väl upplysningar. — **Exemplār**, n., (lat. *exēmplar*, egentl. mönster, förebild), hvarje enstaka föremål af flera, som äro hvarandra fullkomligt lika; aftryck af böcker, kopparstick o. d. — **Exemplārisk**, som kan tjena till mönster el. efterdöme, ovanlig, utmärkt. — **Exemplāriter**, sålunda, att det kan tjena till förebild, mönster, efterdöme el. varning. — **Exemplaritēt**, f., nylat. mönstergiltighet. — **Exemplificēra**, nylat., bevisa, ådagalägga genom anförda exempel. — **Exemplificatiōn** och **-fikat-**, f., upplysning, bevis genom exempel.

**Exempt** el. **Exemt, Exemtion**, se under **Eximera**.

**Exenterēra**, lat. (*exenterāre*, gr. *exenterīzein*, af *ēnteron*, innanmäte), uttaga inelfvorna ur en kropp. — **Exentērisis**, f., el. **Exenterīsm(us)**, m., inelfvornas uttagande ur en kropp.

**Exeqvēra**, lat. (*ēxequi*, el. rikt. *ēxsequi*, utföra, fullgöra), utföra, fullborda, fullgöra, verkställa; äfv. indrifva, utmäta; — **exequātur**, lagf. han el. man fullgöre el. verkställe! subst. n., bekräftelse el. tillåtelse till verkställande af en dom; landsherres bekräftelse af en påflig bulla; regerings erkännande af en främmande makts konsul. — **Exēqvier**, riktig. **Exsēqvier**, pl., likbegängelse, begrafning; i katolska kyrkan: själamessa.

**Exercēra**, lat. (*exercēre*), öfva, utöfva; inöfva, isht. öfva i vapenyrket; öfva sig, öfvas i vapenyrket. — **Exercīce** och **Exercīs**, m., fr., öfning i vapenkonst, vapenöfning; tonk. öfningsstycke, som har till ändamål att uppdrifva den mekaniska färdigheten, jmf. **Étude**. — **Exercītium**, n., pl. **-cītia** el. **-cītier**, lat., öfning, skolöfning, språköfning, krigsöfning; öfningsuppsats; kroppsöfning; exercitii- el. exercitiemästare, lärare vid ett universitet, som icke meddelar undervisning i någon vetenskap, utan i vissa färdigheter och konstarter; ford. äfv. lärare i de lefvande språken; **exercītium religiōnis**, (fri) religionsöfning; **exercītia spirituālia**, pl., andliga öfningar, andaktsöfningar; böner. — **Exercitatiōn**, f., öfning; lärd undersökning.

**Exergasī**, f., gr. (af *exergāzesthai*, utarbeta), utarbetning, utförande, fulländning.

**Exērgue** (äksärgh'), m., fr. (af gr. *ērgon*, verk, arbete), nedre delen af mynt, der vanligtvis årtalet och myntvärdet stå, och som ofta afskiljes ifrån öfra delen genom en grof linie.

**Ex est**, nylat., det är ute, det är förbi!

**Exeunt**, se under **Exit**.

**Exfoliēra**, lat. (af *ex*, se d. o., och *fōlium*, blad), afblada, fjälla sig; flagna; spjelka sig; afskafva foliet på en spegel. — **Exfoliatiōn**, f., läkek. affallning, affjällning; bensplittring. — **Exfoliatīv**, afbladande, fjällande sig, flagnande, spjelkande sig; subst. n., medel till att åstadkomma affjällning.

**Exhalēra**, lat. (*exhalāre*, af *ex*, se d. o., och *halāre*, andas), utandas, utdunsta, utånga. — **Exhalatiōn**, f., utandning, utdunstning, utångning; dunst, ånga.

**Exhaurēra**, lat. (af *ex*, se d. o., och *haurīre*, ösa), uttömma; uttrötta, utmatta. — **Exhaustatiōn**, f., uttömning, utmattning.

**Exheredēra**, lat. (*exheredāre*), göra arflös. — **Exheredatiōn**, f., någons el. någras förklarande för arflös el. arflösa.

**Exhibēra**, lat. (*exhibēre*, egentl. hålla utåt), utlemna, öfverlemna; inlemna, inhändiga; visa, förete. — **Exhibēnt**, m., inlemnare el. uppvisare af en skrift. — **Exhibitiōn**, f., förevisande, inlemnande, framläggande; utlemnande; exhibitiōnsklagan, klagomål, som rörer utlemnandet af en sak. — **Exhībitum**, n., inlemnad skrift; skriftlig föreställning.

**Exhilarēra**, lat. (af *ex*, se d. o., och *hīlaris*, munter), uppmuntra, roa. — **Exhilaratiōn**, f., nylat., uppmuntrande, förströelse.

**Exhortēra**, lat. (*exhortāri*, af *ex*, se d. o., jmf. vidare *Hortera*), anmana, uppmuntra, egga, påskynda. — **Exhortatiōn**, f, anmaning, förmaning; uppmuntran, eggelse. — **Exhortatīv**. uppmuntrande, tjenande till uppmuntran. — **Exhortatōrium**, n., pl. **-tōria**, förmanings skrifvelse.

**Exhumēra**, nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *humāre*, jorda), åter uppgräfva; draga fram ur glömskan. — **Exhumatiōn**, f., återuppgräfning (af ett lik).

**Exigēra**, lat. (*exīgere*, af *ex*, se d. o., och *āgere*, föra, drifva), egentl. ut- el. framdrifva; fordra, begära, kräfva. — **Exigeānt** (äksisjäng och -sjängt), fr., anspråksfull, oförnöjd. — **Exigēns**, f., nylat., tarf, förnödenhet, behof; nödfall. — **Exigēnt**, m., (lat. *ēxigens*), indrifvare. — **Exigībel**, hvad som med rätt kan begäras, som kan indrifvas. — **Exigibilitēt**, f., egenskapen att kunna indrifvas.

**Exīguus**, m., lat., den lille. — **Exiguitēt**, f., litenhet, obetydlighet, ringhet; äfv. småsinthet. svaghet.

**Exil**, se **Exilium**.

**Exilitēt**, f., lat. (*exīlitas*), magerhet; litenhet.

**Exīlium**, n., och **Exīl**, m., förvisning, landsflykt; äfv. förvisningsort; i mera inskr. bemärk. judarnes babyloniska fångenskap. — **Exilēra**, nylat., förvisa, göra landsflyktig.

**Eximēra**, lat. (*eximere*), undantaga, befria, frikalla. — **Exēm(p)t**, (lat. *exemptus*), befriad, fri, undantagen, tjenste- och skattefri, förskonad. — **Exem(p)tiōn**, f., undantag befrielse från en allmän pligt.

**Exinanitiōn**, f., lat. (*exinanītio*, af *ex*, se d. o., och *inānis*, tom), uttömning; läkek. blodkärlens och de lymfatiska kärlens tomhet el. brist på dithörande vätskor.

**Exīschion**, n., gr. (jmf. *Ischion*), läkek. framskjutande höft. — **Exīschios**, m., en, som har en fram- el. utskjutande höft.

**Existens, Existent**, se under **Existera**.

**Existimēra**, lat. (*existimāre*, af *aestimāre*, jmf. *Estimera*), hålla för; akta, värdera. — **Existimatiōn**, f., värdering, uppskattning; offentlig aktning, godt namn och rykte.

**Existēra**, lat. (*exīstere*, el. riktig. *exsīstere*, egentl. uppstå), vara, finnas till, lefva, bestå; hafva sin utkomst, jmf. **Subsistera**. — **Existēns**, f., nylat., fr. **existēnce** (äksistängs'), f., tillvaro, bestående, lif; verklighet; utkomst. — **Existēnt**, tillvarande, som verkligen finnes. — **Existentialitēt**, f., tillvarelsetillstånd. — **Existentiēl**, som har tillvaro, som hör till el. har afseende på tillvaro. — **Existībel**, som kan vara till, möjlig.

**Ēxit**, lat. (af *exīre*, utgå, bortgå), han el. hon går bort el. afträder; — **ēxeunt**, de gå bort, de afträda. — **Ēxitus**, m., utgång; slut, följd. — **Exītium**, n., undergång, förderf. — **Exitiāl** el. **Exitiōs**, som bringar olycka, förderflig.

**Exkapitulera, Exkarnation, Exkavera**, m. fl., se **Exca-**. — **Exklamera, Exkludera**, m. fl., se **Excl-**. — **Exkogitera, Exkommunicera, Exkoriera**, m. fl., se **Exco-**. — **Exkrement, Exkrescera, Exkruciera**, m. fl., se **Excr-**. — **Exkulpera, Exkursion, Exkusera**, m. fl., se **Excu-**. — **Exkys**, se **Excuse**.

**Ēxlex**, lat. (af *ex*, se d. o., och *lex*, lag), laglös, som ej aktar någon lag; äfv. som står utom lagen, fågelfri.

**Exmatriculēra** och **-trikul-**, nylat. (af lat. *ex*, se d. o., jmf. vidare *Matrikel*), utstryka ur förteckning; utesluta ifrån studenternas antal.

**Ex mera gratia**, se under **Gratia**. — **Exmissibel, Exmission**, se följ.

**Exmittēra**, nylat. (lat. *emīttere*, af *e*, *ex*, se d. o., och *mīttere*, skicka, sända), utkasta, fördrifva, beröfva besittningen af något. — **Exmissībel**, egnad till fördrifning el. utstötning. — **Exmissibilitēt**, f., egenskapen att kunna utstötas el. fördrifvas. — **Exmissiōn**, f., utkastning; fördrifvande från en egendom, vräkning.

**Ex nīhilo nīhil fit**, lat., af intet blir intet; jmf. **Nihil**.

**Ex nunc**, barb. lat., ifrån nu räknadt.

**Ēxoche** el. **Ēxochos**, f., gr. (af *exēchein*, framskjuta), läkek. större, framstående svulst i stolgången.

**Ēxodus**, f., gr. (af *ex*, se d. o., och *hodōs*, väg), egentl. utgång; benämning på andra Mose bok, emedan den isht. handlar om Israeliternas uttåg ur Egypten; äfv. irländarnes utvandring i massa. — **Exōdium**, n., utgång, slut.

**Exogēn** el. **-gēnisk**, gr. (af *ēxo*, utom, utanför, och *gīnesthai*, blifva till, uppstå), som är växt utanpå el. utvertes; som tillkommit utanpå jordens yta; )( **Endogen**.

**Exoidēsis**, f., gr. (af *exoidēīn*, ansvälla), läkek. svulst, svullnad, uppsvällning.

**Exolescēra**, lat. (*exolēscere*), föråldras, komma ur bruk. — **Exolēt**, föråldrad, isht. om ord.

**Exōmis**, f., gr. (*exomīs*, af *ex*, se d. o., och *ōmos*, skuldra), chiton utan ärmar, som lemnade högra armen och högra delen af bröstet helt och hållet fria till obehindrad rörelse, och hvilken utgjorde arbetarnes vanliga drägt.

**Exomologēsis**, f., gr. (af *homologēīn*, tillstå, bekänna), bekännelse, bikt.

**Exōmphalus**, m., gr. (af *ex*, se d. o., och *omphalōs*, nafvel), läkek. nafvelbråck, nafvelsvulst.

**Exonerēra**, lat. (*exonerāre*), befria från en börda, lätta. — **Exoneratiōn**, f., befrielse från en börda; lättnad.

**Exonkōma**, n., gr. (jmf. *Oncus*), upphöjning; läkek. hård svulst.

**Exophthalmī** och **-oftalmī**, f., gr. (af *ophthalmōs*, öga), läkek. ögonsjukdom, bestående i ögats onaturliga framskjutande ur sin håla.

**Exoptēra**, lat. (*exoptāre*), ifrigt önska. — **Exoptābel**, önsklig.

**Exorabel**, se under **Exorera**.

**Exorbitēra**, lat. (*exorbitāre*), egentl. vika ur banan el. spåret; öfverskrida måttet, öfverdrifva, gå för långt. — **Exorbitāns**, f., omåttlighet, ytterlighet. — **Exorbitānt**, omåttlig, utomordentlig, öfverdrifven, oerhörd; jmf. **Enorm**.

**Exorcisēra**, nylat. (*exorcizāre*, af gr. *exorkīzein*), besvärja onda andar, utdrifva djefvulen. — **Exorcīsm(us)**, m., djefvulsbesvärjning, den kyrkliga formel, hvarmed vid dopet djefvulen bjudes att öfvergifva den döpte. — **Exorcīst**, m., djefvulsbesvärjare, andebesvärjare.

**Exōrdium**, n., lat. (af *exordīri*, börja), början, inledning, förberedelse.

**Exorēra**, lat. (*exorāre*), bedja, bönfalla, anropa, beveka med böner. — **Exorābel**, som låter öfvertala, beveka el. förmildra sig genom böner.

**Exornēra**, lat. (*exornāre*, af *ex*, se d. o., jmf. vidare *Ornera*), utsmycka, pryda. — **Exornatiōn**, f., utsmyckning, prydnad.

**Exosmōsis** och **Exosmōs**, f., gr. (af *ex*, utåt, och falska formen *osmōsis*, för *osmāsis*, luktande), den utdunstning, hvarigenom en svagare lösning så länge afgifver vatten åt den starkare, tilldess båda fått samma blandning och tjocklek; )( **Endosmosis**.

**Exostōsis** och **Exostōs**, f., gr. (af *ex*, se d. o., och *ostēon*, ben), läkek. ett slags bensjukdom, öfverben; **exostōsis fungōsa**, ben- el. mergsvamp; **exost. malīgna**, fuktig benröta el. benkallbrand.

**Exotērisk**, gr. (af *exōteros*, yttre), yttre; oinvigd; icke egnad för de invigde, bestämd för de oinvigde; allmän, allmänfattlig; )( **Esoterisk**. — **Exotēriker**, m., oinvigd, som är okunnig om ett sällskaps högsta ändamål och hemligaste läror. — **Exōteromanī** el. **Exōtikomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), öfverdrifven förkärlek för allt utländskt. — **Exōtisk**, (gr. *exotikōs*), utländsk, främmande. — **Exōtika**, pl., utländska föremål. — **Exōtikudenī**, f., (gr. *udēneia*, ringa värde, obetydlighet), förakt för allt utländskt.

**Expandēra**, lat. (*expāndere*), utvidga, utspänna, utsträcka, utbreda. — **Expansībel**, nylat., uttänjbar, som kan utvidgas. — **Expansibilitēt**, f., uttänjbarhet, egenskapen att kunna

utvidgas. — **Expansiōn,** f., (nylat. *expānsio*), utvidgning, utbredning, utspänning; förtunning. — **Expansīv,** utvidgande, vidtomfattande.

**Expansibel, Expansion, Expansio,** se föreg.

**Expatriēra,** nylat. (af lat. *ex*, se d. o., och *pātria*, fäderneslaud), förvisa från fäderneslandet, landsförvisa; expatriēra sig, utvandra ur fäderneslandet. — **Expatriatiōn,** f., utvandring ur fäderneslandet.

**Expectēra** och **-pekt-,** lat. (*expectāre*, riktig. *exspectāre*, blicka ut i fjerran), vänta, afbida, hoppas. — **Expektāns,** f., väntan på erhållandet af en syssla; förväntningsrätt till en ledig blifvande syssla, jmf. **Survivance.** — **Expektānt,** m., en afvaktande, en förbidande, en, som väntar på el. har förväntningsrätt till en syssla o. s. v. — **Expektatīv,** stående i utsigt; afvaktande. — **Expektivēra,** ingifva hopp, trösta.

**Expectorēra** och **-pekt-,** lat. (*expectorāre*, af *ex*, se d. o., och *pēctus*, genit. *pēctoris*, bröst), egentl. aflägsna ur bröstet; läkek. upphosta el. uppspotta slem; expektorēra sig, öppet meddela sig, utgjuta sig, säga sitt hjertas tanke, tala rent ut. — **Expēctorans,** n., pl. **expectorāntia,** läkek. slemlösande, upphostning befrämjande medel. — **Expektoratiōn,** f., nylat., läkek. slems upphostning, den akt, genom hvilken slem och andra ämnen, som stänga luftvägarna, afföras; hjerteutgjutelse, utsägande af sin mening.

**Expediēra,** lat. (*expedīre*, af *ex*, se d. o., och *pes*, genit. *pēdis*, fot, egentl. lösgöra foten), affärda, befordra, afsända; utfärda; uträtta; bringa till slut, afgöra; göra slut på, skaffa ur verlden; — **expediātur,** det skall el. bör utfärdas. — **Expēdiens,** n., hjelpmedel; undanflykt, utväg. — **Expediēnt** el. **Expeditionār,** m., nylat., en, som utfärdar, t. ex. en skrift; afskrifvare. — **Expedīt,** lat., el. **Expeditīv,** nylat., hastig, hurtig, flink, rask, öfvad i förrättningar; **expedīt** äfv. subst. m., handelsombud. — **Expeditēūr** och **-tōr,** m., fr., utfärdare, afsändare; jmf. **Expedient;** se äfv. **Spediteur.** — **Expeditiōn,** f., (lat. *expeditio*), affärdande, afsändande, försändning; utfärdande, utfärdad handling; resa; krigståg till lands el. sjös; embetsrum, der domar o. s. v. utfärdas; **expeditiōnschēf,** m., förman för kansliet inom ett statsdepartement; **expeditiōnssekretērare,** m., embetsman, som uppsätter kongl. bref och skrifvelser.

**Expektera, Expektorera,** m. fl., se **Expect-.**

**Expellēra,** lat. (af *ex*, se d. o., och *pĕllere*, bortdrifva), utdrifva, förjaga, utstöta, förkasta, utesluta. — **Expellēntia,** pl., läkek. utdrifvande, renande medel.

**Expendēra,** lat. (*expĕndere*, egentl. afväga), utbetala, lägga ut. — **Expēnsae** (näml. **pecūniae**) el. **Expēnser,** pl., utgifter, omkostnader; isht. rättegångsomkostnader; döma **in expēnsas,** genom laga dom ålägga att betala rättegångsomkostnaderna; **compensātis expēnsis** (jmf. *Compensera*), under godtgörelse af omkostnaderna. — **Expensārium,** n., förteckning öfver omkostnaderna. — **Expensilatiōn,** f. (egentl. expēnsi lātio), en utgifts införande i utgiftsboken; låtsad utgift; jmf. **Acceptilation.** — **Expensiōn,** f., nylat., utbetalning. — **Expensīv,** förenad med omkostnader, dyr.

**Expensae, Expensarium, Expenser, Expension,** m. fl., se föreg.

**Experiēns,** f., lat. **experiēntia,** (af *experīri*, försöka, pröfva), erfarenhet, genom erfarenhet förvärfvad klokhet; **experiēntia est ōptima rērum magīstra,** erfarenhet är den bäste läromästare. — **Experimēnt,** n., rön, försök; fys., kem. och fysiol. förfaringssätt, hvarigenom naturforskaren framkallar verkningar af de naturkrafter, hvilkas lagar han vill finna och förklara. — **Experimentāl,** grundad på erfarenhet; som stöder sig på el. afser vetenskapliga försök el. rön. — **Experimentēra,** anställa försök, pröfva. — **Expērt,** lat. **expērtus,** erfaren, sakkunnig; **expērto crēdite,** tron den erfarne; **expērto crēde Rupērto,** lat. ordspråk: tro den genom erfarenhet kloke Ruprekt, tro en erfaren man. — **Expertīse** (-tīhs'), f., undersökning genom sakkunniga. — **Expertisēra,** låta undersöka genom sakkunniga.

**Expiēra,** lat. (*expiāre*), rena, försona, godtgöra. — **Expiābel,** nylat., som kan försonas. — **Expiatiōn,** f., försoning, tillfyllestgörande, syndautplånande, upprättelse. — **Expiatōrisk,** försonande, upprättande, tillfyllestgörande.

**Expilēra,** lat. (*expilāre*, af *ex*, se d. o., och *pilāre*, beröfva håren, plundra, af *pīlus*, hår), utplundra, bestjäla. — **Expilatiōn,** f., utplundring; förskingring, isht. af annans arf. — **Expilātor,** m., en, som förskingrar andras arf; stråtröfvare.

**Expingēra,** lat. (*expīngere*), utmåla, utförligen beskrifva; utsmycka med bilder.

**Expirera,** se **Exspirera.**

**Expiscēra,** lat. (af *ex*, se d. o., och *piscāri*, fiska, af *pīscis*, fisk), egentl. utfiska; utforska, utfråga, utleta.

**Explanēra,** lat. (*explanāre*), utlägga, förklara, göra tydlig. — **Explanatiōn,** f., utläggning, förklaring, uttydning. — **Explanatīv** och **Explanatōrisk,** nylat., förklarande, uttydande.

**Expleēra,** lat. (*explēre*), utfylla, göra fullständig el. fulltalig. — **Explemēnt,** n., utfyllningsmedel; tillsats till ett tal; mat. hvad som utfyller en vinkel el. båge till 360°; jmf. **Complement** och **Supplement.** — **Expletīv,** utfyllande, som gör fullständig el. fulltalig. — **Expletīv(um),** n., pl. **-tīv(a)** el. **-tīver,** språkv. fyllningsord.

**Explicēra,** lat. (*explicāre*), utveckla, utlägga, förklara, göra tydlig; tolka, öfversätta. — **Explicābel** och **Explikābel,** förklarlig, som låter tolka sig. — **Explikatiōn,** utveckling, förklaring, utläggning; tolkning, öfversättning. — **Explikatīv,** nylat., förklarande, upplysande. — **Explicit,** (måhända förkortadt af *explicitus est liber* el. *explicitum est volumen*: boken är slut, rullen är fullständigt upprullad el. uppvecklad), i gamla handskrifter och böcker: boken är slut. — **Explīcite,** tydligen, klart, uttryckligen, bestämdt, med tydliga ord.

**Explodēra,** lat. (*explōdere*), häftigt utbryta; springa sönder med en knall; smälla; hastigt förbrinna med en knall. — **Explosiōn,** f., (lat. *explōsio*), häftigt utbrott; sönderspringande el. hastigt förbrinnande med en knall; den

genom en temperaturförhöjning framkallade och af en knall åtföljda, våldsamma utvidgningen af gasformiga ämnen. — **Explosīv,** som äger förmåga att el. gerna vill springa sönder el. hastigt förbrinna med en knall.

**Exploīt** (äksplååh), m., fr. (af lat. *explĭcitum*, något utfördt, något uppnådt, något vunnet, af *explicāre*, utveckla), bragd, hjeltebragd. — **Exploitēra,** upptaga, bearbeta; draga oloflig fördel af.

**Explorēra,** lat. (*explorāre*), utforska, utspeja; noga undersöka, pröfva. — **Explorationōn,** f., utforskning, efterforskning; undersökning, pröfning. — **Explorātor,** m., redskap till utrönande af luftelektriciteten; jmf. **Elektrometer.** — **Exploratōrium,** n., = **Dokimastikon,** äfv. = **Sonde.** — **Explorateūr** (-tōhr), m., kunskapare, spejare.

**Explosion, Explosiv,** se under **Explodera.**

**Expolēra,** lat. (*expolīre*, af *ex*, se d. o., jmf. *Polera*), glätta, afputsa; utsmycka, försköna. — **Expolitiōn** el. **Expolitūr,** f., afputsning, utsmyckning, försköning.

**Exponēra,** lat. (*expōnere*, af *ex*, se d. o., och *pōnere*, sätta, ställa), utsätta, utställa till allmänt åskådande; gifva till pris, blottställa; utlägga, utveckla, förklara; äfv. öfversätta. — **Exponēnt,** m., alg. den lilla siffra el. bokstaf, som sättes ofvanföre till höger om en storhet, för att utvisa, huru många gånger den är tagen såsom faktor i en produkt. — **Exponentiāleqvatiōn,** f., (jmf. *Eqvation*), alg. eqvation, i hvilken den obekanta förekommer såsom exponent. — **Exponībel,** som kan förklaras el. uttydas. — **Exposē,** m., fr., anförande, uppgift, framställning, öfverblick, berättelse; dramat. se **Exposition.** — **Expositiōn,** lat. **expositio,** f., offentlig utställning; framställning, utveckling, förklaring, upplysning, utförlig berättelse; dramat. inledande framställning af det med handlingen i samband stående, som tilldragit sig före den tidpunkt, hvarmed handlingen begynner, äfvensom af tid och ställe för handlingen; äfv. **Exposé; expositio infāntum,** barns utsättande; **expos. Sanctissimi,** i romerska kyrkan: utställning af det allraheligaste. — **Expositīv,** nylat., undersökande, förklarande.

**Exportēra,** lat. (*exportāre*, af *ex*, se d. o., och *portāre*, bära), utföra, utskeppa varor till utländsk ort. — **Expōrt,** m., utförsel af varor till främmande land; äfv. varor, som sålunda utföras. — **Exportābel,** nylat., utförbar, som kan el. får utföras. — **Exportatiōn,** f., utförsel, utskeppning; exporthūs, handelshus, som egentl. blott gör affärer i utförsel af inhemska varor.

**Exposé, Exposition, Expositīv,** se under **Exponera.**

**Ex post** el. **Ex post fācto,** lat., efteråt, efter skedd gerning, när det är för sent; jmf. **Post festum.**

**Expostulēra,** lat. (*expostulāre*), fordra; besvära sig öfver något, gräla, kifvas; göra förebråelser; ställa till ansvar. — **Expostulatiōn,** f., besvär; ordvexling, träta.

**Exprès, Expression, Expressiv,** se följ.

**Exprimēra,** lat. (*exprĭmere*, af *ex*, se d. o., och *prĕmere*, trycka), uttrycka, beskrifva, framställa med ord el. i färger. — **Exprēs** (äkspräh), fr., el. **Exprēss,** lat. **exprēssus,** uttrycklig; enkom, för något visst ändamål; subst. m., för en särskilt angelägenhet afsänd budbärare, ilbud; **exprēssis vērbis,** lat., med uttryckliga el. tydliga ord; **per exprēssum,** lat., el. **par exprès,** fr. (ofta förkort. **p. expr.**), genom en särskilt budbärare. — **Expressībel,** som kan uttryckas. — **Expressiōn,** f., lat., ital. **espressiōne,** uttryck; mål.k. färgblandning, val af färger, färgton; **con espressiōne,** ital., tonk. med uttryck. — **Expressīv,** uttrycksfull, eftertrycklig.

**Exprobrēra,** lat. (*exprobrāre*), förehålla, förebrå, förevita. — **Exprobratiōn,** f., förebråelse, förevitelse.

**Expromission, Expromissor,** se följ.

**Expromittēra,** lat. (*expromĭttere*), befria någon ifrån en förbindelse genom öfvertagande af hans skuld. — **Expromissiōn,** f., nylat., öfvertagande af en främmande skuld, så att den egentliga gäldenärens betalningsskyldighet helt och hållet upphör. — **Expromīssor,** m., en, som öfvertager en annans skuld.

**Exproprièra,** nylat. (*expropriāre*, af *ex*, se d. o., och *prōprius*, egen), afhända egendom; isht. mot ersättning fråntaga enskilt person hans tillhörighet, för att till något allmänt behof användas. — **Expropriatiōn,** f., beröfvande af egendom; isht. den åtgärd, hvarigenom enskilt persons tillhörighet emot ersättning fråntages honom, för att användas till något allmänt behof.

**Expulsiōn,** f., lat. (*expūlsio*, af *expĕllere*, utdrifva), våldsam fördrifning, bortjagning. — **Expulsīv,** utdrifvande, fördrifvande, afförande.

**Expungēra,** lat. (af *ex*, se d. o., och *pūngere*, sticka), utskrapa, utstryka, utplåna. — **Expunction** och **-punkt-,** f., utstrykning, utplånande.

**Expurgēra,** lat. (*expurgāre*), rena; beriktiga, t. ex. ställen i en skrift; rättfärdiga, urskulda. — **Expurgatiōn,** f., rening; afföring; rättfärdigande; rättelse el. beriktigande af skrifter. — **Expurgatīv,** renande; rättande, beriktigande; rättfärdigande. — **Expurgatōrium,** n., el. **Īndex librōrum expurgandōrum,** m., i Rom: förteckning öfver böcker, som tarfva granskning.

**Exquis,** se under **Exqvirera.**

**Ex quocunque capite,** se under **Caput.**

**Exqvirēra,** lat. (*exquīrere*, af *ex*, se d. o., och *quaērere*, söka), utforska, efterforska, efterspörja; söka, utvälja. — **Exquīs** (äksqīh), fr. utsökt, utvald, ypperlig. — **Exqvisitiōn,** f., undersökning, efterforskning; utsökande, urval.

**Ēxrēx,** m., nylat. (af *ex*, se d. o., och *rex*, konung), en f. d. konung.

**Exscribēra** och **Exskrib-,** lat. (*exscrībere*), utskrifva, afskrifva.

**Ex senātus decrēto,** lat., efter rådets el. senatens beslut.

**Exsecēra** och **-sekēra,** lat. (*exsecāre*), utskära, afskära. — **Exsektiōn,** f., utskärning, afskärning.

**Exsecrabel, Exsecrera,** m. fl., se **Exsecrera.** — **Exsecution, Exsecutor, Exseqvera, Exseqvier,** m. fl., se **Exeqvera.**

**Exsiccēra** och **-sickēra**, lat. (*exsiccāre*), uttorka. — **Exsiccāntia**, pl., läkek. torkande medel. — **Exsickāt**, n., återstoden af en vätska el. annat dylikt, som man låtit afdunsta el. torka in; äfven torkad och pressad växt. — **Exsickatiōn**, f., nylat., uttorkande. — **Exsickatīv**, uttorkande. — **Exsiccātor**, m., redskap, hvarmed utan användning af värme vätskor bringas till fördunstning.

**Exsolution**, se följ.

**Exsolvēra**, lat. (*exsōlvere*), upplösa. — **Exsolutiōn**, f., (lat. *exsolūtio*), upplösning.

**Ex speciali gratia**, se under **Gratia**. — **Ex speciali mandato**, se under **Mandat**.

**Exspectans, Exspectativ, Exspectera**, m. fl., se **Expectera**.

**Exspirēra**, lat. (*exspirāre*, egentl. utblåsa), uppgifva andan, dö; förflyga; utlöpa, gå till ända, förfalla. — **Exspiratiōn**, f., utandning; död; lagf. förfallotid.

**Exspoliēra**, lat. (*exspoliāre*), utplundra, röfva, bestjäla. — **Exspoliatiōn**, f., utplundring.

**Exstas**, se **Ekstas**.

**Exstimulēra**, lat. (*exstimulāre*), sporra, uppreta.

**Exstincteur, Exstinction, Exstinctiv**, se följ.

**Exstingvēra**, lat. (*exstīnguere*), utsläcka; utplåna, tillintetgöra, afskaffa. — **Exstinctēūr** (äkstänktöhr), m., fr., släckare, ett slags eldsläckningsredskap. — **Exstinctiōn** och **-stinkt-**, f., (lat. *exstīnctio*), utsläckning, släckning, utplånande; utdöende. — **Exstinktīv**, nylat., utsläckande, tillintetgörande.

**Exstirpēra**, lat. (*exstirpāre*, af *ex*, se d. o., och *stirps*, stam, rot), utrota, ödelägga, tillintetgöra; utskära; i allmnht. bortskaffa. — **Exstirpatiōn**, f., utrotning, tillintetgörande; utskärning.

**Exstruēra**, lat. (*exstrūere*), upphopa; uppföra, uppbygga. — **Exstructiōn** och **-strukt-**, f. (lat. *exstrūctio*), upprättande; uppbyggande.

**Exsudēra**, lat. (*exsudāre*), läkek. utsvetta; utdrifva genom svett. — **Exsudāt**, n., det utsvettade, flytbara ämnet, svetten. — **Exsudatiōn**, f., nylat., utsvettning.

**Exsulera, Exsultera**, m. fl., se **Exul-**.

**Exsuperēra**, lat. (*exsuperāre*), framskjuta; öfverträffa. — **Exsuperāns**, f., förträfflighet.

**Exsuscitēra**, lat. (*exsuscitāre*), uppväcka; uppmuntra, uppelda. — **Exsuscitatiōn**, f., uppväckning; uppmuntran, uppeldande.

**Extas**, se **Ekstas**.

**Ex tempore**, se under **Tempus**. — **Extemporēra**, nylat., förrätta något utan förberedelse; tala, hålla föredrag, utan att dervid hafva något skriftligt uppsatt; jmf. **Improvisera**. — **Extemporāle**, n., pl. **-rālia**, en utan förberedelse affattad skriföfning el. uppsats. — **Extemporān** el. **Extemporār**, nylat., oförberedd, som göres utan förberedelse el. betänketid, som sker ögonblickligen, på stället.

**Extendēra**, lat. (*extēndere*), utsträcka, utvidga, gifva en mera omfattande tolkning; extendēra sig, utsträcka sig; ligga längs med något; utbreda sig vidlyftigt öfver en sak. — **Extensībel**, som låter utsträcka el. utvidga sig. — **Extensibilitēt**, f., förmågan att kunna utsträckas el. utvidgas. — **Extensiōn**, f. (lat. *extēnsio*), utsträckning, utvidgning; storlek, rymd, omfång. — **Extēnsiomēter**, m., lat.-gr. (gr. *metrēīn*, mäta), utvidgningsmätare; redskap, hvarmed kroppars genom värme förorsakade utvidgning bestämmes. — **Extensīv**, nylat., uttänjande; uttänjd; omfattande; som har afseende på utsträckning; )( **Intensiv**; — **Extensīve**, adv., med afseende på utsträckningen el omfattningen. — **Extēnsor**, m., nylat., anat. utsträckningsmuskel. — **Extēnsum**, n., lat., utförlig framställning, noggrann utveckling; — **in extēnso**, lat., utförligt, omständligen, i hela sin utsträckning, fullständigt.

**Extensibel, Extension, Extensiv**, m. fl. se föreg.

**Extenuēra**, lat. (*extenuāre*, af *ex*, se d. o., och *tēnuis*, tunn, svag), förtunna; utmergla, aftära, försvaga; nedsätta, göra föraktlig; äfv. försköna, mildra. — **Extenuāntia**, pl., läkek. förtunnande, utspädande medel. — **Extenuatiōn**, f., förtunning; utmergling, försvagande; förringning, förnedrande; äfv. förskönande, mildring.

**Extériēūr** (-terjöhr), m., fr. (lat. *extērior*, yttre, af *ēxter*, utanför befintlig), det yttre, utseende, utsida, yta; **à l'extériēūr**, till det yttre, efter skenet. — **Exterioritēt**, f., nylat., utsida, yta.

**Extermināra**, lat. (*extermināre*, af *ex*, se d. o., och *tērminus*, gräns), förjaga, landsförvisa; utrota, ödelägga, utplåna, förstöra. — **Exterminatiōn**, f., nylat., förjagning, landsförvisning; utrotande, ödeläggelse, förstöring.

**Extērn**, lat. (*extērnus*), yttre, utvertes; utländsk, främmande. — **Extērner**, pl., vid sjukhus: biträdande läkare, som ej bo inom sjelfva anstalten; vid uppfostringsanstalter: de utom anstalten boende lärjungarne, jmf. **Extraner**. — **Externīster**, pl., nylat., läkek. personer med någon utvertes skada, vanföra; äfv. sjuke, som, ehuru ej upptagne på sjukhuset, dock utan betalning erhålla läkemedel.

**Exterritoriāl**, nylat. (af *ex*, se d. o., jmf. vidare *Territorium*), som befinner sig el. ligger utom ett lands område, utländsk; som ej är underkastad landets lagar. — **Exterritorialitēt**, f., landsförvisning; sändebuds och dess följes rättighet att i främmande stater lefva efter sitt lands lagar, äfvensom deras befrielse från alla personliga afgifter och skatter.

**Extinction, Extinctiv, Extingvera**, m. fl., se **Exstingvera**.

**Extispīcium**, n., lat. (af *exta*, innanmäte, och *spēcere*, *spīcere*, skåda), i det gamla Rom: besigtning af offerdjurens inelfvor till upplysning om kommande ting. — **Ēxtispex**, m., pl. **extīspices**, prest i det gamla Rom, hvilken det ålåg att besigtiga offerdjurens inelfvor.

**Extollēra**, lat. (*extōllere*), framhålla, berömma.

**Extorqvēra**, lat. (*extorquēre*), med våld utpressa, aftvinga; utsuga. — **Extorsiōn**, f., nylat., våldsam utpressning, aftvingning; utsugning. — **Extōrtor**, m., utpressare, utsugare.

**Extorsion, Extortor**, se föreg.

**Ēxtra**, lat. (sammandr. af *ēxtera*, näml. *parte*: på yttre sidan), utom, utanför; särskilt, utomordentligt, utmärkt, utom det vanliga; bi-; i sammansättningar mest med betyd.: utom, särdeles, utom det vanliga, bi-, såsom: ēxtra fin,

särdeles fin; ēxtrablād, biblad; ēxtrapōst, för särskilt ändamål affärdad post; ēxtratåg, utom de vanliga tiderna för något särskilt ändamål afgående jernbantåg. *Sammanställningar med* **Extra,** *såsom* **Extra culpam, Extra lineam, Extra ordinem,** *o. a. d., sökas under sammanställningens hufvudord, sålunda under* **Culpa, Linea, Ordo.**

**Extract, Extraction, Extractiv,** m. fl., se under **Extrahera.**

**Extradēra,** nylat. (af lat. *ex,* se d. o., och *trādere,* lemna, öfverlemna), utlemna, uthändiga, öfverantvarda; köpm.t. göra utdrag ur handelsböcker. — **Extraditiōn,** f., utlemnande, uthändigande, öfverantvardande; äfv. utdrag ur handelsböcker.

**Ēxtradōs** (-dåh), m., lat.-fr. (af lat. *ēxtra,* se d. o., och fr. *dos,* lat. *dōrsum,* rygg), yttre rundningen af ett hvalf. — **Extradosērad,** rent bearbetad efter hvalfformen och synbar utåt.

**Ēxtra ecclēsiam nūlla sālus,** lat.: utanför kyrkan (näml. den katolska, som anser sig såsom den allena saliggörande) gifves ingen frälsning el. salighet.

**Extraessentiēl,** lat.-fr. (af *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Essentiel*), oväsendtlig.

**Extrahēra,** lat. (*extrāhere,* af *ex,* se d. o., och *trāhere,* draga), utdraga, göra ett utdrag; i korthet sammanfatta; utkoka; lagf. utverka. — **Extrahēnt,** m., en, som gör utdrag; lagf. en, som utverkar en befallning, uttager en stämning o. s. v. — **Extrāct** och **-trākt,** n., lat. **extrāctum,** n., pl. **extrācta,** fr. **extrāit** (äksträh), m., läkemedel, som erhålles genom växtdelars utpressning el. utdragning med något lösningsmedel och den dervid erhållna lösningens afdunstning till en viss stadga; äfv., i denna bemärk. riktig. m., nylat. **extrāctus,** utdrag ur skrifter, räkenskaper, böcker o. s. v.; **extrāctus actōrum,** lagf. utdrag ur förhandlingarna. — **Extraktiōn,** f., utdragning; härkomst, isht. god härkomst, i förening med uppfostran och bildning. — **Extraktīv,** utdragande, som låter utdraga sig ur andra kroppar; extraktīvämnen, benämning på de genom vatten och vinspiritus upplösliga delar, som låta utdraga sig ur växter och djurkroppar. — **Extrāctor,** m., se **Ventilator.**

**Extrait,** se **Extract.**

**Extrajudiciāl** el. **-judiciēl,** nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Judicium*), som icke erfordrar tillämpning af, som går ifrån vanlig rättegångsordning.

**Extrakt, Extraktion,** m. fl., se under **Extrahera.**

**Ēxtraliberāl,** nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Liberal*), särdeles frikostig; äfv. särdeles frisinnad.

**Extramundān,** lat. (af *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Mundan*), som icke hörer till verlden.

**Extrāneus,** m., lat. (af *ēxtra,* se d. o.), utländing, främling. — **Extrān,** utländsk, främmande. — **Extrāner,** m., lärjunge, som väl åtnjuter undervisning, men icke kost och bostad i en uppfostringsanstalt; jmf. **Externer;** )( **Pensionnaire.**

**Ēxtraordinārie,** lat. (*extraordinārius,* af *ēxtra,* se d. o., och *ōrdo,* genit. *ōrdinis,* ordning), ovanlig, som förefinnes utom den stadgade ordningen; om person: antagen utom det vanliga antalet; utomordentlig, äfv. **Ēxtraordinär; ēxtraordinārie** äfv. subst m., lat. **ēxtraordinārius,** lönlös tjensteman vid ett embetsverk, som, under afvaktan på någon ledigblifvande syssla, tills vidare biträder vid förefallande göromål.

**Ēxtraparochiāl** och **-parokiāl,** nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Parochi*), som ej hör till socknen.

**Extrapost,** se under **Extra.** — **Extraterritorīal,** se **Exterritorial.** — **Extratåg,** se under **Extra.**

**Ēxtrauteri,** f., nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., och *ūterus,* lifmoder), läkek. hafvandeskap utanför lifmodren. — **Ēxtrauterīn,** som ligger utanför lifmodern.

**Extravagēra,** nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., och *vagāri,* sväfva omkring), handla el. tala orimligt, gå till öfverdrift i ord el. gerning; galnas; svärma; lefva lättsinnigt. — **Extravagāns,** f., orimlighet, öfverdrift; dårskap; svärmeri; lättsinnighet. — **Extravagānt,** orimlig, gående till öfverdrift; dåraktig; svärmisk; lättsinnig, utsväfvande; — **extravagānter** el. **extravagāntes,** pl., de samlingar af Johan XXII:s och sednare påfvars dekretaler, som bifogats Corpus juris canōnici.

**Extravasēra,** nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., och *vas,* pl. *vāsa,* kärl), läkek. om kroppens vätskor: utträda ur sina vanliga kärl. — **Extravasāt,** n., blod el. någon annan vätska inom organismen, som utträdt ur det kärl, hvilket är bestämdt för dess emottagande. — **Ēxtravasatiōn,** f., blodets eller någon annan vätskas inom kroppen utträdande ur det för dess emottagande bestämda kärl, utådring.

**Extraversiōn,** f., nylat. (af lat. *ēxtra,* se d. o., jmf. vidare *Version*), egentl. utåtvändning; läkek. afsöndring af syror och salter.

**Extrēm,** lat. **extrēmus, -ma, -mum** (superl. af *exterior,* yttre, af *ēxter,* utanför befintlig), ytterst, sist, högst, utomordentlig, ytterlig, öfverdrifven; **ad extrēmum,** slutligen, till sist; **ad extrēma,** till det yttersta; **in extrēmo** el. **in extrēmis,** på det yttersta, i sista ögonblicket, i dödsstunden; — subst. m., fr. **extrême** (äksträhm'), det yttersta, slutpunkt, ända; det högsta, topp, högsta grad; ytterlighet; **les extrēmes se tōuchent** (lä-s-äksträhm' sö tuhsch'), fr., ytterligheterna beröra hvarandra, öfvergång ifrån en ytterlighet till en annan kan lätt ske. — **Extremitēt,** f., det yttersta, ända; yttersta förlägenhet, nöd el. fara; sista tillflykt; pl. **extremitēter,** de yttersta kroppsdelarne, isht. armar och ben, händer och fötter.

**Ex tripode dictum,** se under **Tripus.**

**Extrudēra,** lat. (*extrūdere*), utstöta, bortdrifva, förjaga. — **Extrusiōn,** f., nylat., utstötning, förjagande.

**Extrusion,** se föreg.

**Extuberēra,** lat (*extuberāre,* af *ex,* se d. o., och *tūber,* kärl, utväxt, svulst), uppsvälla. — **Extuberatiōn** el. **Extuberāns,** f., nylat., svulst, knöl, utväxt, puckel.

**Exuberēra,** lat. (*exuberāre,* af *ex,* se d. o., och *uberāre,* vara fruktbar, af *ūber,* fruktbar, riklig),

växa frodigt; finnas i öfverflöd. — **Exuberāns,** f., öfverflöd, öfvermått; retor. svulst. — **Exuberānt,** öfverflödig, onödig; riklig, yppig, alltför frodig, svulstig.

**Exudenīsm(us),** m., gr. (af *exudenīzein*, anse för ingenting, förakta, af *udēn*, ingenting), ret. motpartens tillintetgörelse, vederläggning med föraktfullt åsidosättande eller spotskt bemötande af motståndarens skäl.

**Exulant,** se under **Exulera.**

**Exulcerēra,** lat. (*ēxulcerāre*), förorsaka svulster; bulna; bringa till bulnad. — **Exulceratiōn,** f., bulnad, varsättning.

**Exulēra** och **Exsul-,** lat. (*exsulāre*, af *ēxsul*, landsförvisad), lefva i landsflykt; jmf. **Exilēra.** — **Exulānt,** m., landsflyktig.

**Exultēra,** lat. (*exultāre* el. egentl. *exsultāre*), hoppa och dansa i glädje; fröjdas, jubla; — **exūltet:** juble, begynnelseordet till en af den hel. Augustin författad hymn, som inom katolska kyrkan sjunges på långfredagen; sjelfva denna hymn. — **Exultatiōn,** f., fröjd, jubel.

**Exundēra,** lat. (*exundāre*, af *ex*, se d. o., och *ūnda*, våg), flöda öfver, träda öfver sina bräddar. — **Exundatiōn,** en flods trädande öfver sina bräddar.

**Ex ungue leonem,** se under **Unguis.**

**Exustiōn,** f., lat. (*exūstio*, af *ex*, se d. o., och *ūrere*, bränna), förbränning.

**Exutōrium,** n., nylat. (af *exūere*, af- el. utdraga), egentl. utdragningsmedel; läkek. med konst åstadkommen böld, för att utdraga och afleda skadliga vätskor. — **Exūvier,** pl. (lat. *exūviae*), afdragna kläder, i krigsbyte tagna rustningar el. vapen; djurs afkastade el. afflådda hud.

**Ēyrer,** m., ett slags holländskt fartyg, som begagnas till sillfiske.

**Ēzan,** m., arab., hos muselmännerna: upprop till bön.

**Ezēkiel,** m., hebr. (*Jescheskēl*, gr. *Jezekiāl*), mansnamn med betyd.: den i Gud starke; jmf. **Hezekiel.**

# F.

(Ord, som saknas under **F**, sökas under **Ph**).

**F,** ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats på sjette myntningsorten i ett rike; så på franska mynt i *Angers*, på österrikiska i *Hall* i Tyrolen, på preussiska i *Magdeburg*.

**F,** ssm. kemiskt tecken, = **Fluor,** se d. o.

**F,** ssm. fornromerskt taltecken, = 40.

**F** el. **F̄,** ssm. fornromerskt taltecken, = 40,000.

**F,** vid termometriska iakttagelser och uppgifter, = Fahrenheit.

**F,** vid engelska titlar, = **Fellow,** se d. o.

**F.** el. **f.,** tonk., = **Forte,** se d. o.

**F., f.** el. **fem.** = **Femininum,** se d. o.

**F.** el. **fil.** = **Filius,** se d. o.

**F.** el. **fol.** = **Folium, Folio,** se d. o.

**F.** el. **fut.** = **Futurum,** se d. o.

**f.,** tonk., = **fa,** fjerde tonen ifrån grundtonen *c*.

**f.,** på recepter, = **fac** el. **fiat,** se d. o.

**f.,** på ruckartaflan i engelska ur, = **faster,** hastigare.

**f.** = **fecit,** se d. o.

**Fac.** = **Facultas,** se **Facultet.**

**Fasc.** = **Fasciculus,** se **Fascikel.**

**F. C.** = **Formula Concordiae,** se under **Concordia.**

**Fe,** ssm. kemiskt tecken, = **Ferrum,** n., lat., jern.

**Febr.** = **Februari,** se d. o.

**fec.** = **fecit,** se d. o.

**fem.** = **femininum,** se d. o.

**F. F.** el. **Fr. Fr.** = **Fratres,** se under **Frater.**

**f. f.,** tonk., = **fortissimo,** se under **Forte.**

**ff.,** lagf., = **Pandekter,** se d. o.

**Fig.** = **Figur,** se d. o.

**Fin.** = **Finis,** se d. o.

**Fl.** el. **fl.** = **Floren,** se d. o.

**f. l. a.,** på recepter, = **fiat lege artis,** se under **Fiat.**

**F. M.** el. **f. m.,** (på recepter), = **Fiat mixtura,** se under **Fiat.**

**F. O. B.** el. **fob.,** på kabeltelegrammer, = **Free on board,** se d.

**fol.** el. **f$^{o}$.** = **folium, folio,** se under **Folium.**

**f$^{o}$. r$^{o}$.** = **folio recto,** se under **Folium.**

**f$^{o}$. v$^{o}$.** = **folio verso,** se under **Folium.**

**f. pill.,** på recepter, = **fiant pillulae,** se under **Fiat.**

**Fr.** = **Frater,** se d. o.

**fr.** = **franco,** se d. o.

**fr., frc.** el. **frcs.** = **franc, francs,** se **Franc.**

**f. r.** = **folio recto,** se under **Folium.**

**f. v.** = **folio verso,** se under **Folium.**

**f. s. a.,** på recepter, = **fiat secundum artem,** se under **Fiat.**

**fz.,** tonk., = **forzando,** se d. o.

**F**, n., tonk. namnet på fjerde tonsteget i den normala durskalan; namnet på den tangent, sträng, orgelpipa och i allmnht. på det ljud, som angifver tonen *f*; **f-dur**, n., den tonart, som företecknas med ett ♭, och hvars första ton är *f*; **f-moll**, n., tonart, som företecknas med fyra ♭, och hvars första ton är *f*.

**Fa**, italienarnes och fransmännens benämning på tonen *f*.

**Fabārii**, pl., lat. (af *fāba*, böna), egentl. bönätare; ford. skämtsam benämning på sångare, emedan de, för att bibehålla rösten ren, plägade äta mycket bönor.

**Fābel**, m., pl. **fābler**, lat. **fābula**, f., pl. **fābulae** (af *fari*, tala, säga), diktad berättelse; isht. särskilt diktart (efter dess förmente uppfinnare Äsopus vanl. kallad den äsopiska fabeln), hvari företrädesvis djur framställas såsom handlande och talande, stundom äfv. växter och allegoriska personer samt till och med menniskor, och som har till ändamål att framställa någon sedlig sanning el. någon användbar lefnadsregel; den fortlöpande tråden af händelser i en episk el. dramatisk dikt; fig. saga, dikt, lögn, osanning; allmänt talämne och derjemte föremål för allmänt ogillande el. åtlöje; fabellära, se **Mythologi**; — **fābula dōcet**, lat., fabeln lär, moralen häraf är, häraf lärer man. — **Fabliāū**, m., pl. **fabliāūx** (-bliåh), fr. (provenç. *fablel*), fransk sagodikt under medeltiden. — **Fabliērs** (-bljēh), pl., fr., författare till franska sagodikter under medeltiden. — **Fabulānt**, m., nylat., fabelmakare; sagokrämare; pratmakare, skräflare. — **Fabulēra**, lat., dikta el. berätta fabler; uppdikta, ljuga, prata i vädret. — **Fabulīst**, m., nylat., fabel- el. sagodiktare. — **Fabulōs**, fabelaktig, äfventyrlig, vidunderlig, uppdiktad, osannolik. — **Fabulositēt**, f., fabelaktighet.

**Fābrica**, f., lat. (af *fāber*, arbetare i trä och andra hårda ämnen, sål. egentl. verkstad, konst, tillverkning), om kyrkor och andliga stiftelser: byggnad, underhåll; den bank, hvaraf underhållskostnaderna bestridas; **pro fābrica**, till underhållskostnader. — **Fabrīk**, m. (fr. *fabrīque*, f.), verkstad; isht. större slöjdinrättning, hvarvid flera handtverks konstfärdighet erfordras, för att i stor myckenhet och med stor fullkomlighet tillverka vissa handelsvaror; tillverkning; jmf. **Manufactur**; (i sammansättningar nyttjas ordet stundom om varor af medelmåttig el. dålig beskaffenhet). — **Fabricānt** och **-kānt**, m., ägare af en slöjdinrättning; äfv. förfärdigare af sådana föremål, som göras i fabriker. — **Fabrikāt**, n., vara, tillverkad på en slöjdinrättning. — **Fabrikatiōn**, lat., äfv. **Fabrikatūr**, nylat., f., tillverkning (egentl. på slöjdinrättning), förfärdigande; varutillverkning. — **Fabricēra**, (lat. *fabricāri*), tillverka (egentl. på slöjdinrättning), förfärdiga; fig. uppdikta, uppspinna. — **Fabrikōr**, m., ägare af en slöjdinrättning, jmf. **Fabrikant**; titel, som ofta i dagligt tal gifves en handtverksmästare.

**Fabulant**, **Fabulōs**, se under **Fabel**.

**Façade**, se under **Face**.

**Facchīno** (fakqīno), m., ital. (trol. för *faschīno*, af lat. *fāscis*, *fascīna*, bundt, knippa), bärare.

**Face**, f., och **Fas**, m., fr. (ital. *fāccia*, af lat. *fācies*, se d. o.), ansigte; åsyn, utseende; yta; byggn.k. framsida af en byggnad; flat och grund list på en arkitrav; krigsv. utgående sida af en bastion el. annat verk; **en fāce** (ang fāhs'), framtill, framifrån, midtför; midt i ansigtet; )( **En profil**. — **Façāde**, f., och **Fasād**, m., framsida, hufvudsida af en större byggnad; ett orgelverks framsida, vanligen försedd med bildhuggeriarbeten och förgyllningar, samt med dels ljudande, dels icke ljudande pipor af poleradt engelskt tenn. — **Facētte**, f., och **Fasētt**, m., slipad, rutformig yta på ädelstenar, glasvaror o. a. d. — **Fasettēra**, skära el. slipa rutor på hårda kroppar.

**Facessēra**, lat. (*facēssere*), gifva att beställa, förorsaka bryderi, olägenhet, förtret.

**Facētier**, pl., lat. (*facētiae*), skämtsamma och qvicka infall. — **Facetiōs**, nylat., qvick, skämtsam, tokrolig.

**Facētte**, se under **Face**.

**Fach** och **Fack**, n., t., hylla; afdelning, rum i en låda el. ett skåp; flera öfver och bredvid hvarandra inrättade hyllor och draglådor; handtering, yrke, vetenskapsgren; boktr.t. liten afdelning i en stilkast.

**Fachēra**, fr. (*fâchēr*, provenç. *fastigār*, sp. *fastidiār*, af lat. *fastīdium*, vedervilja), förarga, förtörna, göra vred. — **Fâcherīe** (fasch'rīh), n., förtret, missnöje. — **Fâchēūx** (faschöh och -schöhs), förtretlig.

**Facial**, se under följ.

**Fācies**, f., lat. (af *fācere*, göra), gestalt; ansigte; **fācies Hippocrātica**, läkek. (efter den redan af den forngrekiske läkaren *Hippokrates* lemnade beskrifningen), dödsansigte, den märkbara förändring, som föregår i en på det yttersta liggande sjuks utseende; **in fāciem**, i ansigtet. — **Faciāl**, nylat., som hör till el. har afseende på ansigtet.

**Facīl**, fr. (*facīle*, lat. *fācilis*, lätt, af *fācere*, göra), lätt; eftergifven, foglig; böjlig; billig. — **Facilitēt**, f., lat., lätthet; eftergifvenhet, foglighet, böjlighet; vänlighet, artighet; billighet. — **Facilitēra**, nylat., lätta, befordra. — **Facilitatiōn**, f., underlättande, befordrande.

**Facilētt** el. **Facinētt**, m. (af ital. *fazzolētto*, halsduk), bäcken vid messoffret inom katolska kyrkan.

**Facīnora**, pl., lat. (af sing. *fācinus*, af *fācere*, göra), skändliga gerningar.

**Fācio ut des** el. **Facio ut facias**, lat., lagf. jag gör, på det du må gifva, el. jag gör, på det du må göra. — **Fācit**, n. (egentl. det gör), summa, det medelst räkning sökta och funna talet.

**Fack**, se **Fach**.

**Façōn** (fasång), f., och **Fasōn**, m., fr. (ital. *faziōne*, lat. *fāctio*), form, skapnad, gestalt; sätt, bruk, vis; hållning, sätt att gå el. röra sig, skick; pl. **façōns** (fasång), omständigheter, omsvep, krus; pl. **fasōner**, rörelser på kroppen, åtbörder, äfv. tillgjorda rörelser; **façon de parlēr** (- dö parlēh), talesätt, tomt prat, munväder; **sans façōn** (sang -), utan omständigheter, utan krus; — **sansfaçon**, m., oborstad menniska, tölp, drummel. — **Façonnēra** och **Fasonēra**, (fr. *façonnēr*), gifva viss form åt en sak, forma, bilda; gifva prydnad åt ett arbete; fasonērad, om tyger: väfd med blommor, figurer, ränder el. rutor. —

**Façonnēūr** (-nöhr), m., en, som gifver ett konstverk dess fulländning.
**Fac-simile** och **Facsīmile,** n., lat. (*fac sīmile*, gör liknande el. lika!), genom kopparstick, stentryck el. a. d. åstadkommen noggrann efterhärmning af en skrift el. namnteckning. — **Facsimilēra,** barb. lat., efterbilda en handskrift.
**Facta,** se under **Factum.**
**Factiōn** och **Faktiōn,** f., lat. (*făctio*, af *făcere*, göra, hålla med någon), anhang; sammangaddning; isht. politiskt anhang, vanl. med den dåliga bibetydelsen af något öfverspändt och olagligt; jmf. **Parti.** — **Faktionār** el. **Faktionīst,** m., nylat., upprorsmakare, partigängare. — **Faktiōs,** orostiftande, upprorisk. — **Faktiositēt,** f., uppror iskt tänkesätt, partianda.
**Factisk,** se under **Factum.** — **Factitīv** och **Fakt-,** nylat., verkande, åstadkommande. — **Factitīvum,** n., pl. **-tīva,** el. **Faktitīv,** n., pl. **-tīv(er)** el. **faktitīva verb,** språkbenämning på sådana härledda verb, hvilka uttrycka en verksamhet, hvarigenom föremålet för verksamheten försättes i det genom stamverbet betecknade tillståndet. — **Făctor** och **Făktor,** m., verkmästare; uppsyningsman öfver en handel, föreståndare för ett boktryckeri o. s. v.; en som emottager och besörjer uppdrag; räknek. hvart och ett af de tal, som skola hopmultipliceras; fig. hvar och en af de krafter, genom hvilkas samverkan ett helt framstår såsom produkt. — **Faktorī,** n., inrättning, der något tillverkas, verkstad; varunederlag på främmande ort, hvilket skötes af en handelsfaktor; europeiskt handelskontor på kusten af en främmande verldsdel. — **Faktorēra,** drifva affärer med ett främmande faktori.
**Facto,** se under **Factum.** — **Factor,** m. fl., se under **Factitiv.**
**Fac-tōtum** el. **Factōtum,** n., nylat., egentl. gör allt! en allt i allom, menniska, som inom en viss krets är den, på hvilken allt beror, som ombesörjer allt; högra hand, drifhjul.
**Făctum,** n., pl. **făcta,** lat. (af *făcere*, göra), det skedda; verklig händelse, tilldragelse; verkligt sakförhållande, sann och bevisad uppgift, erkändt rön; **făcto,** i el. genom gerningen; **de făcto,** i verkligheten, i sjelfva verket; genom handling, utan afseende på invändningar; **de făcto et ābsque jūre,** egenmäktigt och olagligt; **in făcto,** i sjelfva verket, verkligen; **species facti,** se under **Species.** — **Făktisk,** grundad på el. bevisad genom händelser; som verkligen tilldragit sig; verklig, afgjord.
**Factūra** och **Fakt-,** f., lat. (ital. *fattūra*, af lat. *făcere*, göra), förteckning öfver för andras räkning inköpta och afsända varor, jemte uppgift å deras pris; inköpsräkning; **faktūrbōk,** bok, hvari fakturor införas. — **Fakturēra,** nylat., aflägga omständlig räkenskap öfver sålda el. inköpta varor. — **Facturiēr** (faktyrjéh'), m., bokhållare, som för en fakturbok.
**Facultēt** och **Fakultēt,** f., lat. **facūltas** (sammandraget af *facĭlitas*, lätthet i handling), naturlig kraft, förmåga, naturgåfva, själsförmögenhet; läkek. den kraft, som leder förrättningarna i den lefvande kroppen; inbegreppet af samtliga till en viss art af vetenskaper hörande professorer och öfrige lärare vid en högskola; **facūltas testāndi,** ford. medgifvande för den, som var utan lifsarfvingar, att utan inskränkning af lagen efter godtfinnande i sitt testamente förfoga öfver sina ägodelar. — **Fakultatīv,** som är öfverlemnad till ens fria vilja; som man har rätt och befogenhet till; som gifver befogenhet till att handla så el. så; vilkorlig; äfv. som bemyndigar till en förrättning, ett embete o. s. v.
**Facunditēt** och **Fakund-,** f., lat. (*facūnditas*), vältalighet, talaregåfva.
**Fāde** (fad') och **Fadd,** fr. (af lat. *fătuus*), osmaklig, smaklös; matt, platt. — **Fadāise,** f., och **Fadās,** m., osmaklighet; platthet, dumhet.
**Fāeces,** pl., lat., fysiol. exkrementer i allmnht., mera särskilt tarmkanalens uttömningar; farm. den obrukbara återstoden vid läkemedels beredningar. — **Feculēnt** och **Fekul-,** grumlig. oklar.
**Faeton,** se **Phaeton.**
**Fagōtt,** m., ital. (*fagōtto*, knippa el. bundt, provenç. *fagōt*), under första hälften af 16:de årh. i Ferrara uppfunnet blåsinstrument af trä, bestående af ett dubbelt hopviket, längre rör, försedt med tonhål och klaffar, samt med ett, åt sidan utspringande, krokigt böjdt messingstycke, det s. k. *S*. — **Fagottīno,** m., ett fagotten liknande mindre tonredskap med högre ton. — **Fagottīst,** m., en, som blåser fagott.
**Fāible** (fäbl'), fr. (af lat. *flēbilis*, jemmerlig), svag. — **Faiblēra,** blifva svag; förlora modet. — **Faiblēsse** (-bläss'), f., svaghet, kraftlöshet, vanmakt.
**Faïence,** se **Fayence.** — **Faillible,** se **Fallibel.** — **Faillite,** se under **Fallera.**
**Fainéānt** (fähneäng), m., fr. (af *fāīre*, göra och *nēānt*, ital. *niēnte*, ingenting, af lat. *ne*, icke, och *ens*, genit. *ĕntis*, väsen, ting), odoga, lätting, dagdrifvare. — **Faineantēra** (fähneangt-), lättjas, slå dank. — **Fainéantīse** (-angtīhs'), lättja, dagdrifveri.
**Fāīr-plāy̆** (får-plä), eng. ärligt spel, uppriktigt handlingssätt; ärlig lek!
**Faisāble** (fähsäbl'), fr. (af *fāīre*, göra), görlig; äfv. tillåten, rådlig. — **Faisāncer** (fähsängser), pl., förpligtelser; isht. hvad en förpaktare förbinder sig att ge el. utgöra utom arrendesumman. — **Faisēūr** (fähsöhr), m., egentl. tillverkare; äfv. orostiftare, uppviglare; en, som arbetar för en annans planer; **faisēūr d'affāīres** (-daffähr'), en, som sysselsätter sig med olofliga el. osedliga förrättningar; **fais. d'esprīt** (- desprīh), qvickhetsjägare; **fais. de phrāses** (- dö fras'), tillgjord pratmakare.
**Faisanderīe** (fähsangd'rīh), n., fr., se **Fasaneri.**
**Faisserīe** (fäss'rīh), n., fr. (af *fāisse*, lat. och ital. *fāscia*, bindel, band), genombrutet korgarbete.
**Fait** (fäh), m., fr. (af *fāīre*, göra), gerning, förrättning; omständighet; händelse; jmf. **Factum;** **fait accomplī** (fäh-t-akkångplī), gjord gerning; **au fait** (åh -), till saken! i sjelfva verket.
**Fakīr,** m., arab. (*fakīr*, egentl. en fattig; muhammedansk tiggarmunk i Ostindien; jmf. **Derwisch.**

**Faktion, Faktisk, Faktor, Faktura,** m. fl., se **Fact-.** — **Fakultet, Fakunditet,** se **Fac-.**

**Fālak** el. **Falākah,** m., turk. (af arab. *falak, fĭläk,* spricka), klufvet el. med ett hål försedt trä med ett rep, hvarmed dens fötter sammanbindas, som skall undergå bastonad; äfv. = **Bastonnade.**

**Falang,** se **Phalanx.**

**Falbalā** el. **Falbolān,** m., fr., veckad garnering på fruntimmersklädningar.

**Falcāde** (falkād'), f., fr., ridt. bakbenens starka böjning på en skolhäst, hästens språng med en sådan böjning. — **Falquēra** el. **Falkēra,** göra en falcade.

**Falcifōrm,** nylat. (af lat. *falx,* genit. *fālcis,* skära, jmf. vidare *Form*), skärformig, bildad som en skära.

**Faldistōrium,** n., m.lat. (ital. *faldistōrio,* g.fr. *faudestueil,* fr. *fauteuil*), påfliga bärstolen vid processioner.

**Falērner,** m., lat., hos de gamla romarne berömdt vin ifrån falerniska området i Campanien.

**Falkenērare,** m., t. (m.lat. *falconārius,* ital. *falconiēre,* fr. *fauconniēr,* af lat. *fālco,* fr. *faucōn,* falk), en, som inöfvar falkar till jagt; falkjägare. — **Falkonerī,** n., falkjagt el. jagt med inöfvade falkar.

**Falkera,** se under **Falcade.**

**Falkonētt,** m. (g. fr. och eng. *falconet,* ital. *falconētto*), ett slags ford. bruklig mindre kanon; nu: liten kanon, fästad i en jerngaffel, hvars tapp sättes i ett hål på relingen så, att den kan vändas åt alla sidor.

**Falkoneri,** se under **Falkenerare.**

**Fallaciōs,** lat. (*fallaciōsus,* af *fāllax,* bedragande), bedräglig.

**Fallēra,** ital. (*fallīre,* af lat. *fāllere,* bedraga), el. vara **fallīt** (ital. *fallīto*), brista, slå fel, vara oförmögen att betala, icke kunna tillfredsställa sina borgenärer, inställa sina betalningar. — **Fallimēnt** (ital. *fallimēnto*), el. **Fallissemēnt** (falliss'mang el. fallissemänt), n., riktig. **Faillīte** (faljīt), f., fr. oförmåga att betala, en persons, ett bolags o. s. v. inställande af sina betalningar; egendoms afträdande till borgenärerna; jmf. **Banqueroute** och **Cession.** — — **Fallīt,** m. (ital. *fallīto*), en, som ej kan godtgöra sina fordringsägare.

**Fallībel,** nylat. (af lat. *fālli,* bedraga sig), el. **Faillīble** (faljibl'), fr., underkastad villfarelse, felbar. — **Fallibilitēt,** f., möjlighet att misstaga sig, felbarhet. — **Ni fāllor,** om jag ej misstager mig.

**Falliment, Fallissement, Fallit,** se under **Fallera.** — **Falquēra,** se under **Falcade.** — **Falsa, Falsarius, Falsett, Falsiloquium, Falso bordone,** m. fl., se följ.

**Fālsum,** n., pl. **fālsa,** lat. (af *fāllere,* bedraga), bedrägeri, förfalskning (af skrifter, dokumenter o. a. d.); underslef; fālsiräkning, se **Regula falsi.** — **Falsārius,** m., bedragare; förfalskare, isht. en, som efterapar andras namnteckning el. förfalskar skrifter och dokumenter. — **Falsatiōn** el. **Falsificatiōn,** äfv. **-fikat-,** f., förfalskning, skriftförfalskning. — **Falsēra,** (ital. *falsāre*), och **Falsificēra,** nylat., förfalska. — **Falsētt,** m. ital. (*falsētto*), tonk. omfånget af menniskoröstens högsta toner, som öfverstiga den naturliga höjden, och frambringas genom vokalbandens, i svängning försatta, främre fina kanter, och hvilka hafva en mindre stark och kärnfull klang än bröströstens. — **Falsettīst,** m., falsettsångare. — **Falsificātor,** m., förfalskare, bedragare. — **Falsilōquium,** n., lat., falsk utsaga, lögn. — **Falsimōnia,** f., bedrägeri, falskhet. — **Falsitēt,** f., falskhet, osanning. — **Fālso bordōne,** ital., el. **Fauxbourdōn** (fåhbuhrdång), m., tonk. hos äldre tonsättare: benämning på den sats, deri flera sextackorder följa hvarandra (så kallad, emedan den understämma, hvilken utgör en sådan sextföljds bas, icke är den egentliga el. den s. k. grundbasen); äfv. den entoniga sång, som de katolska presterna utföra vid messningen.

**Fāma,** f., lat. (gr. *phāmä,* af *phämī,* jag säger), saga, rykte; ryktets gudinna; **fāma crēscit eūndo,** ryktet växer under fortgåendet; **sālva fāma,** utan skada för det goda ryktet. — **Famōs** (lat. *famōsus*), el. **Famōs** (fr. *famēūx*), ryktbar, namnkunnig; mycket omtalad, beryktad. — **Famositēt,** f., berömdhet; äfv. dåligt rykte, vanrykte.

**Famīlj,** f., lat. **famīlia,** fr. **famīlle,** ursprungl. betjening (af lat. *fāmulus,* tjenare, se vidare d. o.), alla, under en husfaders styrelse stående personer, mest utom tjenarne; alla, som härstamma från en gemensam stamfader, slägt, ätt; naturk. en afdelning af det naturliga systemet, i hvilken sådane slägter af naturkroppar sammanställas, hvilka öfverensstämma i vissa gemensamma kännemärken; **en famīlle** (ang famīlj'), tillsammans med sina anhöriga; förtroligt. — **Familiäriter,** lat., el. **Familièremēnt** (familjär'mang), fr., förtroligt. — **Familiaritēt,** f., förtrolighet, nära bekantskap. — **Familjär,** förtrolig, förtrogen; väl bekant, hemmastadd, hvardaglig. — **Familiarisēra sig,** göra sig bekant el. förtrolig. — **Familīster,** pl., nylat., medlemmar af ett, omkr. 1575 af Henrik Niklas ifrån Münster stiftadt, religionsparti, som förenade sig till en familia caritatis (kärleksfamilj).

**Famos,** se under **Fama.**

**Fāmulus,** m., lat., tjenare, uppassare; medhjelpare; äfv. en lärds medhjelpare, isht. en högskoleprofessors; jmf. **Amanuens.** — **Fāmula,** f., tjenarinna, uppasserska. — **Famulānt,** m., tjenare; isht. tjenstgosse. — **Famulatūr,** f., handräckning, hjelp; en tjenares el. medhjelpares ställning el. åligganden. — **Famulēra,** tjena, passa upp, gå tillhanda; föreställa tjenare.

**Famös,** se under **Fama.**

**Fanāl,** m., fr. (ital. *fanāle,* m.lat. *fanārium,* af gr. *phanōs,* fackla, lykta), skeppslykta; fyrtorn, fyr; krigsv. larmstång.

**Fanār,** äfv. **Fanāl,** m. (nygrek. *fanāri*), det af grekerna bebodda qvarteret i Konstantinopel (benämdt efter det der belägna fyrtornet; jmf. *Fanal*). — **Fanariōter,** pl., i allmnht. de grekiska invånarne i Konstantinopels förstad *Fanar;* isht. medlemmarne af den grekiska börds- och förtjenstadel, som härstammar ifrån de vid Konstantinopels eröfring af turkarna förskonade adliga grekiska familjerna, och hvilka småningom uppstigit till makt och anseende.

**Fanātiker**, m., lat. (*fanāticus*, af gudomen ingifven, af *fānum*, helgedom, tempel), svärmare, ifrare: isht. religionssvärmare; en, som blindt omfattar vissa åsigter, isht. i religion, och förföljer annorlunda tänkande; galning, trosgalning. — **Fanatisēra**, svärma; göra svärmisk, uppegga, förleda till blindt svärmeri. — **Fanātisk**, svärmisk, rasande, trosgalen. — **Fanatīsm(us)**, m., svärmeri, trosraseri; blindt omfattande af vissa åsigter, isht. i religion, och hänsynslös ifver att söka påtruga andra dem; förföljelseanda mot annorlunda tänkande; trosgalenskap.

**Fanchōn** (fangschång), f., fr. (demin. af *Françoise*, Franciska), lilla Franciska; jmf. **Fanny**; liten trekantig el. afrundad fruntimmershalsduk, som knytes om hufvudet.

**Fāncyfair** (fänsifähr), n., eng. (af *fāncy*, fr. *fantaisīe*, jmf. *Phantasi*), grannlåtshandel; utställning och försäljning af qvinliga arbeten till välgörande ändamål.

**Fandāngo**, m., sp., spansk nationaldans i $\frac{3}{4}$ takt, vanligen utförd af tvenne personer under beledsagning af gitarr och kastanjetter, med melodien merendels satt i moll, och hvilken ifrån en mild och behaglig början öfvergår till en mera lidelsefull liflighet, samt slutar med en anstrykning af ystraste lättsinne.

**Fanēga**, sp., port. äfv. **Fānga**, f., spanskt och portugisiskt spannmålsmått, motsvarande ungefärl. 2,10 kubikfot; spanskt ytmått, ungefärl. = 7,2900 qvadratrefvar.

**Fanēr**, n., benämning på tunna träskifvor, som begagnas till inläggning. — **Fanēra**, inlägga möbler o. s. v. med tunna träskifvor.

**Fanfār**, m., fr. (*fanfāre*, f., antagl. uppkommet genom ljudefterbildning), kort, smattrande sats för trumpeter och pukor, använd i fält såsom signal till angrepp, på jagt el. vid högtidliga tillfällen. — **Fanfarōn** (fangfarång), m., storskrytare, storpratare. — **Fanfaronnāde** (fangfaråunād'), f., och **Fanfaronād**, m., ordskryt, storskryteri. — **Fanfaronēra**, skryta, skräfla.

**Fanfrelūche**, (fangfr'lysch'), f., fr. (ital. *fanfaluca*, af gr. *pomphōlyx*, vattenblåsa), glitter, bondprål.

**Fanitet**, se under **Fanum**.

**Fānny**, f., eng. förkortning af **Franciska**, se d. o.; jmf. **Fanchon**.

**Fanōn** (fanång), m., fr. (egentl. lapp, af fornt. *fano*, got. *fana*, ett stycke tyg), ett slags armbindel, utgörande en del af påfvens och vissa katolska presters drägt; pl. **fanōns** (-nång), tvenne hängande band på en biskopsmössa; spjälor till benbrott.

**Fant**, m., (ital. *fānte*, gosse, pojke, förkortn. af *infānte*, lat. *infans*, barn), ung, fjollig menniska. — **Fānti**, pl. ford. i Venezia: rättstjenare.

**Fantasī**, f., ital. (*fantasīa*, fr. *fantaisie*, jmf. *Phantasi*), tonk. musik, som endast efter ögonblickets ingifvelse omedelbart uppfinnes och utföres; benämning på större musikstycke, hvars motiver äro behandlade oberoende af den strängare formen, utan att det helas enhet derföre lidit intrång; jmf. vidare **Phantasi**. — **Fantisēra**, tonk. spela oförberedt, endast efter ögonblickets ingifvelse.

**Fanti**, se under **Fant**.

**Fantoccīni** (-tåttjini), pl., ital. (af *fantoccio*, docka), flyttbar dockteater; dockspel.

**Fānum**, n., lat. (af *fāri*, tala, sål. egentl. ett genom ord till helgedom invigdt ställe), ett åt gudomen invigdt rum; tempel. — **Fanitēt**, f., invigning, helgande.

**Faquīn** (faqäng), m., fr. (af ital. *facchīno*, se d. o.), träbild, hvaremot man ford. vid karusellåkning rände med lansen; skurk, hundsfott; äfv. gäck, narr. — **Faquinerīer** (faqiner-), pl., skurkstreck, skälmstreck; äfv. skryt. — **Faquinīsm(us)**, m., skurkaktighet.

**Farandōle** (farangdål') f., fr. (härledningen oviss). provençalisk dans i $\frac{6}{8}$ takt, deri de dansande bilda en kedja och draga, under utförande af åtskilliga turer, med spelmännen i spetsen genom stadens el. byns gator; äfv. tonstycke, satt till sådan dans.

**Fārce**, f., och **Fars**, m., fr. (ital., sp. och portug. *fārsa*, af lat. *farcīre*, fylla, fullproppa), teaterstycke, i hvilket det lägre komiska är rådande; gyckelspel. — **Farceūr** (farsöhr), m., skådespelare, som blott spelar farser el. som öfverdrifver komiska roler, pratmakare, gycklare; jmf. **Hanswurst**.

**Fardēra**, fr. (*fardēr*, af *fard*, smink), sminka, försköna; fördölja under skön yta, förställa.

**Faribōler**, pl., fr. (af sing. *faribōle*), sagor; lapprisaker; narrstreck.

**Farīna**, f., mjöl; äfv. renadt råsocker, sockerjord. — **Farinōs**, mjölig, mjölaktig; mål.k. hvitaktig, matt.

**Farm**, m., eng. (fr. *fērme*), förpaktarhemman, liten landtgård; i Amerika äfv. nyodling. — **Fārmer**, m., förpaktare; i Amerika: ägare af en liten landtgård.

**Far niente**, se under **Dolce**.

**Farōuche** (faruhsch'), fr. (af lat. *fērox*), vild, skygg, menniskoskygg; sträng, barsk.

**Farrāgo**, f., lat. (af *far*, säd), blandningsgods; brokigt allehanda. — **Farraginōs**, blandad, sammansatt af allehanda; oordnad, förvirrad.

**Fars**, se **Farce**.

**Fārthing**, m., eng. (*fōūrthing*, fyrdelning, fjerdedel), det minsta engelska skiljemyntet, utgörande $\frac{1}{4}$ penny; fig. något obetydligt el. värdelöst.

**Fas**, n., lat. (egentl. gudomlig dom, gudomlig rätt, af *fāri*, säga), det naturligt rätta, rätt och billighet; jmf. **Jus**; **fas et nēfas**, rätt och orätt; **per fas et nēfas**, på allehanda sätt, genom tillåtna och otillåtna, rättmätiga och orättmätiga medel.

**Fas**, **Fasad**, se **Face**.

**Fasān**, m., (gr. *phasianōs*, lat. *phasiānus*, af floden *Phasis* i Asien), slägte af hönsfåglarna, med tillspetsade, takformigt sig sammanböjande långa stjertfjädrar, näst påfåglarna det praktfullaste af alla fågelslägten. — **Fasanerī**, n., anstalt till fasaners uppfödande, fasangård.

**Fāsces**, pl., lat. (af sing. *fāscis*, bundt, knippa), spöknippor med en framstickande bila, som i det gamla Rom liktorerna buro framför höga öfverhetspersoner, isht. konsuler, till ett tecken af deras myndighet.

**Faschīn** och **Fascīn**, m., (ital. *fascīna*, fr. *fascine*, af lat. *fāscis*, bundt, knippa), risknippa, för att fylla grafvar, förbättra vägar, bekläda fältverk m. m.; fascinknif, större knif el. liten kort sabel, som hör till fotfolkets beväpning.

**Fāscia,** f., lat., bindel, band; anat. den hinna, som omgifver en el. flera muskler.
**Fascīkel,** m., lat. **fascĭculus,** (deminut. af *fāscis*, bundt), bundt, samling, häfte. — **Fascikulēra,** nylat., häfta el. binda tillsammans i en bundt.
**Fascinēra,** lat. (*fascināre*), förtrolla, förhexa, förblinda. — **Fascinatiōn,** f., förtrollning, förhexning; förblindelse.
**Fasētt, Fasettera,** se under **Face.**
**Fāshion** (fāschen), m., eng. (af fr. *façōn*), sätt; skapnad; lefnadssätt; god ton, mod, vedertagen plägsed inom den förnäma verlden; äfv. rang, stånd. — **Fāshionable** (fāschönäbl'), nymodig, fin, smakfull; subst. m., en man af verld; äfv. modnarr, gäck.
**Fassion,** se under **Fatera.**
**Fastāge** (fastāsj'), n., (förvrängn. af *fustāge*, af t. *fass*), stort laggkärl för vin, bränvin m. m.
**Faste** (fast'), m., fr. (af lat. *fāstus*, stolthet), prakt, ståt; högfärd. — **Fastuōs,** praktälskande, praktlysten; högfärdig. — **Fastōso, fastosamēnte,** ital., tonk. präktigt, högtidligt, storartadt.
**Fāsti** el. **Fāster,** pl., lat. (egentl. förteckning öfver rättegångsdagar: *dīes fāsti*), årsböcker; jmf. **Calendarium; fāsti majōres** el. **f. Capitolīni,** på Capitolium i Rom uppslagen marmortafla, hvarpå konsulernas och andra öfverhetspersoners namn, liksom de märkvärdigaste tilldragelserna, inhöggos.
**Fastidiōs,** lat. (*fastidiōsus*), tråkig, motbjudande, vämjelig, äcklig; ringaktande. — **Fastidiositēt,** f., nylat., stolt förakt.
**Fastīgium,** n., lat., gafvel, spets; högsta grad. — **Fastigatiōn,** f., gafvelformig tillspetsning. — **Fastigērad,** gafvelformig, tillspetsad.
**Fastosamente, Fastoso, Fastuōs,** se under **Faste.**
**Fat,** fr. (af lat. *fătuus*, osmaklig, dum), olidlig, sjelfkär, narraktig; subst. m., inbilsk narr. — **Fatuēra,** vara enfaldig. — **Fatuitēt,** f., (lat. *fatūitas*), dumhet, osmaklighet; narraktighet, förryckthet.
**Fata,** se under **Fatum.**
**Fāta,** f., m.lat. och ital., = **Fée; fāta Morgāna,** hägring: luftsyn, som under vissa förhållanden uppstår af solstrålarnas brytning emot uppstigna dunster, hvarigenom allehanda föremål varsnas i fjerran, och hvilken af vidskepelsen tillskrefs fata (feen) Morgana.
**Fatal,** m. fl., se under **Fatum.**
**Fatēra,** lat. (*fatēri*), bekänna, tillstå; angifva. — **Fassiōn,** f., bekännelse; uppgift, isht. öfver förmögenhet och inkomster.
**Fatigēra,** lat. (*fatigāre*) el. **Fatiguēra** (-ghēra), fr. (*fatiguēr*), uttrötta, utmatta; vara till börda el. besvär. — **Fatigānt,** mödosam, tröttande, besvärlig; tråkig. — **Fatigatiōn,** f., trötthet, utmattning, mattighet. — **Fatīgue** (-tīgh'), f., fr., möda, besvärlighet, tröttande ansträngning; trötthet.
**Fatīma,** sammandr. **Fātme,** f., arab. (*fâtimat*, af *fatama*, afvänja), qvinnonamn med betyd.: den barnafvänjande; särskilt namn på Muhammeds dotter. — **Fatimīter,** pl., en följd af kalifer i Egypten, som härstammade från Muhammeds dotter *Fatima* och hennes gemål Ali.
**Fatiscēra,** lat. (*fatīscere*), egentl. spricka sönder, remna, gistna; förvittra; blifva flytande genom luftens åverkan; kem. genom upphettning till kokpunkten beröfva en kropp dess kristallvatten och sålunda bringa den till söndersmulning i pulverform.
**Fattūra,** f., ital., se **Factura.** — **Fatuera, Fatuitet,** se under **Fat.**
**Fātum,** n., pl. **fāta,** lat. (af *fāri*, tala, säl. egentl. det af gudomen sagda, gudadom), öde, bestämmelse, skickelse; pl. tilldragelser, sällsamma äfventyr, motgångar; **sic ēunt fāta hōminum,** lat.: så utveckla sig menniskornas öden. — **Fatāl,** lat. **fatāles,** tillskickad af ödet, oundviklig; olycksbringande, olycklig, dålig; motbjudande, outhärdlig, förtretlig; — **fatālia** el. **fatālier,** pl., den i lag föreskrifna tid, inom hvilken en offentlig handling måste hafva ägt rum, såvida den skall vinna laga kraft. — **Fatalīsm(us),** m., tron på ett oundvikligt öde (fatum), d. v. s. en förutbestämmelse, i kraft af hvilken de skickelser, som möta en menniska, skulle ända in i de minsta drag vara så oföränderligt fastställda, att all frihet af eget val och all sjelfbestämmelse skulle vara henne betagna; isht. teol. läran om ovilkorlig förutbestämmelse till salighet el. fördömelse, jmf. **Predestination.** — **Fatalīst,** m., anhängare af tron på ett oundvikligt öde. — **Fatalīstisk,** som hör till el. har afseende på tron på ett oundvikligt öde. — **Fatalitēt,** f., oundvikligt öde; olycklig skickelse, missöde, otur.
**Faublās** (foblāh), m., fr., hjelten i en emot slutet af förra århundradet mycket berömd, slipprig, fransk roman af girondisten Louvet; deraf fig. lättsinnig man.
**Faubōūrg** (fobūhr), m., fr. (g.fr. *forbourg, forsbourg*, förstad, af lat. *foris*, utanför, och *bourg*, m.lat. *būrgus*, köping), förstad; isht. pariserförstaden St. Germain på venstra stranden af Seine, och den derefter uppkallade gamla aristokratien, hvaraf den hufvudsakligen bebos.
**Fauconniēr** (fokånnjēh), m., fr., se **Falkenerare.** — **Fauconnerīe** (fokånn'rīh), n., se **Falkoneri.**
**Faun,** m., lat. (*fāūnus*), rom. mytol. skogsgud med horn, bockfötter och svans; fig. en på sinnliga njutningar, isht. kärleksnjutningar, begifven man, vällusting; jmf. **Satyr.** — **Fāūna,** f., nylat., djurbeskrifning el. förteckning på de djur, som finnas inhemska i ett land el. på en viss del af jorden. — **Faunēsk** el. **Fāūnisk,** som liknar en skogsgud; sinnlig, otuktig; grof, rå. — **Faunīst,** djurkännare.
**Faussāīre** (fossāhr'), m., fr. (lat. *falsārius*), skrift- el. urkundförfalskare.
**Fausse,** m. fl., se under **Faux.**
**Faussēt** (fossāh), m., fr., = **Falsett,** se d. o.
**Faussēra** (foss-), fr. (*faussēr*, af *faux*, se d. o.), böja, kröka, t. ex. en klinga; söndervrida, förvrida.
**Faust,** m., lat. (af *fāūstus*, lycklig), mansnamn med betyd.: den lycklige.
**Fāūte** (fot'), f., fr. (g.fr. *faulte*, ital. *fălto*, af lat. *fāllere*, felas, brista), fel, brist; förseelse, felsteg; **fāūte de miēūx,** (-dö mjōh), i brist på bättre.

**Fautēūil** och **Fåtōlj,** m., fr. (af fornt. *faldstuol,* länstol), länstol; i Frankrike fig. en plats i akademien.
**Faux** (foh), f. **fāūsse** (foss'), fr. (af lat. *fālsus*), falsk, oäkta; **faux-bourdon,** se **Falso bordone,** under **Falsum; fāūx-brillānt** (-briljäng), m., oäkta ädelsten; i allmnht. falsk glans; **fāūx-cōūp** (-kūh), m., felstöt, felslag, feldrag; **fāūx-fēū** (-föh), klickning; bläukfyr; **fāūx-frāīs** (-fräh), pl., biomkostnader, utgifter för bisaker, oväntade utgifter; **fāūx-fuyānt** (-fyjäng), kryphål, smygväg; undanflykt, ogrundad undskyllan; **fāūx-jōūr** (-sjūhr), m., falskt ljus, oriktig belysning på målningar; fig. falskt sken; **faux-matadors,** se under **Matador; fāūx-pās** (-pāh), m., felsteg, förseelse; **fāūx-semblānt** (-sangbläng), falskt sken; påfund; — **fāūsse-alārme** (-alärm'), f., blindt allarm; larm, buller och deraf följande brådska utan någon orsak; **fāūsse-attāque** (-attäck'), f., låtsadt angrepp; **fāūsse-brāīe** (-brāh), låg vall framom hufvudvallen; betäckt gång emellan begge; **fāūsse-cōūche** (-kūsch'), f., missfall; **fāūsse-fenētre** (-fönätr'), f., blindfönster; **fāūsse-quēūe** (-qöh), vid biljardspel: felstöt.
**Favēte līnguis,** lat. (af *favēre,* gynna, vara bevågen, och *līngua,* tunga), varen gynnsamme med tungorna, d. v. s. befordren offret genom andäktig stillhet och undvikande af hvarje störande el. oheligt ord (de fornromerska presternas uppmaning till den omgifvande mängden vid begynnelsen af ett offer); stilla!
**Faveur,** m. fl., se under **Favor.**
**Favōnius,** m., pl. **favōner,** lat. (af *fovēre,* värma), aftonvind, vestvind; jmf. **Zephyr.**
**Fāvor,** m., lat. (af *favēre,* vara gynnsam) el. **Favēūr,** f., och **Favōr,** m., fr., gunst, ynnest, bevågenhet; gunstbevis, skydd, välvilja; kärleksprof; förmån; **in favōrem,** till gunst, till bästa; **à la favēūr,** under gynnande, under skydd, med tillhjelp af; **en favēūr,** till gunst, till bästa för; köpm.t. begärlig, efterfrågad; **par favēūr,** af gunst el. välvilja; taga favōr, köpm.t. om vexlar, statspapper o. a. d.: stiga i pris; — pl. **favēūrs** (-vöhr), ett slags smala silkesband; äfv. qvinliga ynnestbevis. — **Favorābel,** (lat. *favorābilis*), gynnsam, benägen, huld, bevågen; fördelaktig. — **Favorisēra,** fr. (*favorisēr*), gynna, visa välvilja för. — **Favorīt,** m., (ital. *favorīto,* fr. *favorī*), gunstling, älskling; i sammansättningar: älsklings-, lif-. — **Favorīte** och **-rīt,** sällan **Favoritīnna,** f., fruntimmer, som någon synnerligen omhuldar el. älskar; älskarinna. — **Favoritīsm(us),** m., svagheten att låta beherrska sig af gunstlingar; jmf. **Camarilla** och **Nepotismus.**
**Fax et tūba,** f., lat., egentl. fackla och trumpet; upphofsman, anförare, isht. för ett uppror el. a. d.
**Fayāl,** m., ett slags hvitt vin ifrån den azoriska ön af samma namn. — **Fayalīt,** m., på ön *Fayal* förekommande, af kiselsyra och jernoxidul bestående mineral.
**Fayēnce** el. **Faïēnce** (fajängs'), m., fr. (ital. *faēnza, porcellāna di Faēnza*), ett slags oäkta el. halfporslin af färgad el. hvit lera, benämdt efter uppfinningsorten *Faenza* i Italien; enl. andra uppkalladt efter köpingen *Fayence* vid Frejus i södra Frankrike, hvarest finnes en fayencefabrik; jmf. **Majolica.**
**Fazēnda** (fadsēnda), f., pl. **-das,** portug. (sp. *haciēnda,* se d. o.), stor landtgård el. större nybygge i Brasilien; **fazēnda reāl,** statsskatten, skattkammaren i Portugal. — **Fazendēīro** (-dēro), i Brasilien: ägare till en stor landtgård; i allmnht. jordbrukare.
**Fe,** se **Fée.**
**Fēber,** m., lat. **fēbris,** f., (för *fērbis,* af *fervēre,* sjuda, vara kokhet), läkek. sjukligt tillstånd, som utmärkes genom en på ökad inre förbränning beroende stegring af kroppens vanliga värmegrad, efter ett kortare el. längre stadium af kalla rysningar, och som åtföljes af pulsens ökade hastighet, mattighet och betydlig oordning i lifsförrättningarna; fig. stark sinnesrörelse, ytterlig grad af otålighet. — **Febricitēra,** hafva feber. — **Febricitānt,** m. och f., en febersjuk. — **Febrīfuga,** pl., feberstillande medel. — **Febrīl,** äfv. **Febrīlisk,** feberaktig.
**Februāri(us),** m., lat. (*februārius,* af den fornitalienska underverldsguden *Fēbruus,* åt hvilken denna månad, hvarunder de gamla romarnes renings- och försoningsfest [*fēbrua,* pl.] inföll, sannolikt var helgad), andra månaden i året, göjemånad. — **Februatiōn,** f., (religiös) rening, försoning.
**Febus,** se **Phöbus.** — **Fecialer,** se **Fetialer.**
**Fēcit,** ofta förkort. **Fec.,** lat. (af *fācere,* göra), på konstverk: han (hon) har gjort det.
**Feculent,** se under **Faeces.**
**Federāl,** nylat. (af lat. *fōēdus,* förbund), som hör till el. har afseende på ett statsförbund. — **Federalīsm(us),** m., förbundssystem. — **Federalīst,** m., anhängare af förbundssystem. — **Federalīstisk,** som angår federalismen el. är i dess anda. — **Federatiōn,** f., nylat., statsförbund. — **Federatīv,** förbundsmessig, förbunds-. — **Federēra,** förbinda.
**Fée** och **Fe,** f., fr. (g.fr. *feie, fae,* ital. *fata,* af nylat. *fāta,* af *fātua,* spåqvinna), efter den, isht. i Frankrike, England och Irland gängse folktron: qvinligt, med elfvorna beslägtadt väsen, som plägar förtroligt umgås med menniskorna, förutsäger deras öden o. s. v. — **Feerī,** n., trolleri; ett slags skådespel, som hufvudsakligen söker verka genom bländande sceniska anordningar.
**Fēinte** (fängt'), f., fr. (af *fēīndre,* låtsa), förställning, list, undanflykt; fäktk. fint.
**Felb,** se **Felp.** — **Felicitas,** m. fl., se under **Felix.** — **Felippo,** se **Filippo.**
**Fēlix,** lat., lycklig; mansnamn med betyd.: den lycklige; **fēlix mēritis,** egentl. lyckligt genom förtjenster, benämning på ett akademiskt sällskap i Amsterdam. — **Felīcitas,** f., hos de gamla romarne: den förgudade lycksaligheten. — **Felīciter,** lyckligen, äfv. lycka till! — **Felicitatiōn,** f., lyckönskning. — **Felicitēra,** lyckönska.
**Fēllah,** m., pl. **fēllahs,** arab. (*fallāh,* af *falah,* odla), landtbrukare, åkerbrukande arab, isht. i Egypten.
**Fēllow** (fällå), m., eng. (anglos. *felow,* af *feligean,* följa), följeslagare, kamrat, embetsbroder; med-

lem af ett lärdt sällskap, af en stiftelse o. s. v.; i sammansättningar: med-.

**Felonī**, f., fr. (*félonīe*, m.lat. *felonīa*, af *fēlo*, *fēllo*, en trolös, upprorsmakare, fr. *félōn*, ital. *fellōne*, af kelt. *feall*, bedrägeri, förräderi), öfverträdelse af länsrätten, (såväl å länsherrens, som å vasallens sida); grof förbrytelse; hos engelsmännen: brott, som är belagdt med lifvets förlust.

**Felp** och **Felb**, m., ital. (*fēlpa*, härledningen oviss), sammetsartadt, långhårigt tyg, som nyttjas till öfverdrag på felbhattar, och hvilket vanligen helt och hållet består af silke.

**Felūck**, f., (ital. *felūca*, fr. *felōūque*, af arab. *felūkah*, af *fulk*, skepp, af *falaka*, vara rund), litet krigsfartyg, inrättadt som en galér, hvilket förer både åror och segel, samt begagnas till kustkrig af turkar och sjöröfvare på afrikanska kusten.

**Feminīn**, lat. (*feminīnus*, af *fēmina*, qvinna), qvinlig, hörande till qvinliga slägtet el. könet; — **gēneris feminīni**, af qvinligt kön; — **feminīnum**, n., ord af qvinligt el. honkön. — **Feminisēra**, barb.lat., göra qvinlig, förqvinliga; språkv. göra ett ord till femininum.

**Fēmme de chāmbre** (famm' dö schangbr'), kammarjungfru; **fēmme de chārge** (- - scharsj'), hushållerska; **fēmme de mōnde** (- - mångd'), verldsdam, offentligt fruntimmer.

**Femorāl**, nylat. (af *fēmur*, lår), som hör till el. har afseende på höfterna.

**Fēncibles** (fänsibles), pl., eng. (af *fence*, inhägna, beskydda), i England: kustvaktare.

**Fenerēra**, lat. (*fenerāri*, af *fēnus* ränta), utlåna penningar emot ränta; ockra. — **Feneratiōn**, f., penningars utlånande mot ränta; ocker. — **Fenerātor**, m., en, som utlånar penningar emot ränta; ockrare. — **Feneratōrisk**, ockrande.

**Fenêtrāge** (fenetrāsj'), n., fr. (af *fenêtre*, lat. *fenēstra*, fönster), samtliga fönstren i ett hus; äfv. deras anordning.

**Fēnier**, m., (härledningen omtvistad; trol. af irl. *fiona*, *fena*, de ljusa, de hvita, de till Irland invandrade skottarne), ford. medlem af ett, efter hvad det uppgifves, redan i tredje årh. blomstrande brödraskap, som hade till uppgift att skydda landet emot inkräktare; nu: medlem af ett äfv. i Amerika utbredt hemligt förbund, som söker lösrycka Irland från England, för att bilda en irländsk republik. — **Fenianīsm(us)**, m., feniernas politiska system. — **Fenianīstisk**, som hör till el. har afseende på feniernas politiska system. — **Fēnisk**, som hör till el. har afseende på fenierna.

**Fenomen**, m. fl., se **Phänomen**. — **Feodal**, **Feodalitet**, m. fl., se under **Feudum**.

**Fer à chevāl**, (fä-r-a sch'vāl), m., fr., egentl. hästsko; krigsv. halfrundt utanverk vid en fästning.

**Feracitēt**, f., lat. (*ferācitas*, af *fērax*, fruktbar), fruktbarhet, bördighet.

**Fērcula**, pl., lat. (af *fērre*, bära, föra), ford. offerpenningar för de andlige vid vigsel.

**Ferēdsche**, f., arab., turkisk öfverklädnad.

**Fēretrum**, n., gr. (*phēretron*, af *phērein*, bära), bår; äfv. likkista.

**Fērier**, pl., lat. (*fēriae*), fridagar, hvilodagar; mellantid emellan lästiderna i en skola. — **Feriāl**, som hör till el. har afseende på fridagar.

**Fērik-Pāscha**, m., turk. (af arab. *ferīk*, afdelning), divisionsgeneral. — **Feriki-Barieh**, m., amiral.

**Ferīn**, lat. (*ferīnus*), egendomlig för de vilda djuren, djurisk. — **Feritēt**, f., vildhet; grymhet.

**Ferm**, fr. (*fērme*, af lat. *fīrmus*), fast, orubblig, stark, ståndaktig; kraftfull; hos oss mest: snabb, skicklig. — **Fermetē**, f., fasthet, orubblighet; sinnesstyrka, ståndaktighet; kraftfullhet; hos oss mest: snabbhet, skicklighet. — **Fērma** el. **Fermāta**, f., ital., tonk. hviloställe, som utmärkes genom tecknet 𝄐, hvilket antyder, att den dermed betecknade not el. paus skall förlängas utöfver sitt vanliga tidvärde. — **Con fermēzza**, ital., tonk. med fasthet.

**Fermage**, se under **Ferme**.

**Fermāīl** (-mālj), n., fr. (af *fermēr*, tillsluta, af lat. *firmāre*, fästa), vapenk spänna. — **Fermaillērad**, försedd med spännen.

**Fermān** el. **Firmān**, m., pers. (*fermân*, befallning), hvarje af storvisiren i sultanens namn utfärdad förordning el. befallning; resepass, fribref o. s. v.

**Fermata**, se under **Ferm**.

**Fērme** (färm'), f., fr. (af lat. *firma*, emedan hvarje sådan i början var befästad med murar), paktgods, arrendehemman; äfv. förpaktning, arrende. — **Fermiēr** (färmijēh), m., förpaktare; **fermiēr général** (- sjenerāl), öfverförpaktare, ford. i Frankrike: skatteförpaktare, förpaktare, förpaktare af statens inkomster. — **Fermāge** (färmāsj'), n., förpaktningsafgift.

**Fermēnt**, n., lat. (*fermēntum*, af *fervēre*, sjuda upp, jäsa), hvarje ämne, som användes att inleda jäsning. — **Fermentābel**, nylat., som kan försättas i jäsning. — **Fermentatiōn**, f., jäsning. — **Fermentatīv**, framkallande el. befordrande jäsning. — **Fermentēra**, jäsa.

**Fermēz la pōrte** (färmēh la pårt'), fr.: tillslut dörren (öfverskrift el. inskrift på dörrar, som ej skola stå öppna).

**Fermeté**, se under **Ferm**. — **Fermier**, se under **Ferme**.

**Fermōīr** (färmåāhr), m., fr. (af *fermēr*, tillsluta), [bokspänne.

**Fernambūk** el. **Fērnbōck**, m., (efter landskapet och staden *Fernambuco* el. *Pernambuco* i Brasilien), ett slags mörkbrunt trä från Brasilien, hvilket raspadt användes till färgning; äfv. **Brasilieträ**.

**Fērnissa**, f., fr. (*vernīs*), lösning af hartser, gummi o. d. i sprit, vatten el. oljor, som användes att gifva ytan af en kropp glans el. att skydda en kropp emot inverkan af luft och fuktighet.

**Ferōce** (ferōtje), ital. (af lat. *fērox*), tonk. vildt, stormande. — **Ferocitēt**, f., lat. (*ferōcitas*), vildhet, grymhet, råhet.

**Ferrāille** (färrālj'), f., fr. (af *fer*, lat. *fērrum*, jern), gammalt jernskräp. — **Ferraillēra**, egentl. under fäktning slå värjklingor emot hvarandra; söka tillfälle till tvist; gräla, träta. — **Ferraillēūr** (färraljōhr), m., en, som handlar med gammalt jern; slagskämpe, öfversittare.

**Ferrandīne** (färrangdīhn'), n., fr. (efter uppfinnaren *Ferrandin*), ett slags halfsidentyg.
**Ferronnière** (färrånnjähr'), f., fr. (egentl. jernkrämerska, efter en fransk jernhandlares vackra hustru — *la belle ferronnière* —, som var Frans I:stes älskarinna), pannsmycke för fruntimmer, vanligen förfärdigadt af metall och besatt med ädla stenar.
**Ferruginōs,** (nylat. af *ferrūgo,* rost), jernhaltig, jernaktig, rostfärgad. — **Ferruginōsa,** pl., läkek. jernhaltiga medel. — **Ferruginositēt,** f., jernhaltighet; egenskapen att vara rostfärgad.
**Fērrum,** n., lat., jern. — **Ferrūmen,** n., kitt, stenlim. — **Ferruminēra,** (lat. *ferrumināre*), hopkitta; sammanlöda, svetsa. — **Ferruminatiōn,** f., svetsning.
**Fertīl,** lat. (*fērtilis,* af *fērre,* bära), fruktbar, ymnig; fruktsam. — **Fertilisēra,** barb.lat. göra fruktbar; befrukta, göra hafvande. — **Fertilitēt,** f., fruktbarhet, ymnighet; fruktsamhet.
**Fērto,** n., lat. (egentl. imperativ af *fērre,* föra, bära), den del af sin förmögenhet, som en katolsk andlig i sitt testamente måste öfverlåta åt kyrkan.
**Fervēnt,** lat. (af *fervēre,* brusa upp, sjuda), ifrig; het, hetsig, flödande. — **Fervescēra,** (lat. *fervēscere*), uppglödga, göra het; blifva het, uppblossa, blifva vred. — **Fērvor,** m., lat., el. **Fervēūr** (-vöhr), f., fr., ifver, värma; hetsighet; isht. andaktsifver. — **Fervīd,** (lat. *fērvidus*), het, sjudande, häftig. — **Fervidor,** se **Thermidor.**
**Fes,** se **Fez.**
**Fescennīner,** pl., el. **Fescennīnska dikter,** lat. (*Fescennīni,* näml. *vērsus,* af en gammal stad *Fescēnnia* i Etrurien), ett slags fornromerska fria smädedikter.
**Fess,** n., tonk. *f*, sänkt en half ton.
**Festa, Festilog,** se under **Festum.**
**Festīn** (fästäng), m., fr. (af lat. *fēstum*), fest, stort gästabud. — **Festīno,** m., ital., maskeradbal.
**Festina lente, Festination,** se under följ.
**Festinēra,** lat. (*festināre*), skynda; påskynda; — **festīna lēnte,** skynda långsamt, skynda utan att fjeska! — **Festinatiōn,** f., hast, brådska, skyndsamhet.
**Festino,** se under **Festin.**
**Festīv,** lat. (*festīvus,* af *fēstum,* se d. o.), festlig. — **Festivitēt,** f., festlighet, högtidlighet. — **Festīvo** el. **Con festivitā,** ital., tonk. festligt, med högtidligt föredrag.
**Festōn** (fästång och fästōn), m., fr. (ital. *festōne,* af lat. *fēstum,* se d. o., alltså egentl. festprydnad), naturlig el. genom bildande konst framställd, hängande sammanflätning af blommor, löf, frukter o. d.; frukt- el. blomsterband; jmf. **Guirlande.** — **Festonnēra,** pryda med frukt- el. blomsterband.
**Fēstum,** n., pl. **fēsta,** lat., fest; **fēsta chōri,** inom romerska kyrkan: korfester, endast kyrkliga, icke derjemte borgerliga fester; **post fēstum,** efter festen, d. v. s. efteråt, för sent. — **Festilōg,** m., lat.-gr. (gr. *lōgos,* ord, lära), förteckning öfver festdagar, isht. helgonfester.
**Fēte** (fäht'), f., fr. (af lat. *fēstum,* se d. o.), fest, högtid; högtidsdag; jmf. **Festin; fēte-Dieū** (-djö), egentl. Guds fest el. gudafest; inom katolska kyrkan: Kristi lekamens fest. — **Fetēra,** fira, väl emottaga.
**Fetfah,** se **Fetwa.**
**Fetiālis,** m., pl. **-āles,** el. **Fetiāl,** m., pl. **-āler,** lat., i det gamla Rom: medlem af ett af Numa el. Ancus Martius instiftadt, presterligt, af 20 ledamöter bestående samfund, som hade att yttra sig öfver rättmätigheten af ett förestående krig, förkunna det, om motparten vägrade upprättelse, förrätta ceremonierna vid förbunds afslutande m. m.
**Fetīsch,** m., fr. (*fétīche,* af port. *feitiço,* trolleri, af lat. *factīcius,* frambragt genom konst), genom natur el. konst frambragt, mennisko- el. djurlikt ting, understundom väl äfv. hvarje föremål som helst, hvilket tillbedjes såsom afgud hos vilda, obildade folkslag. — **Fetischīsm(us),** m., fetischtjenst, ofvan beskrifna afgudadyrkan.
**Fetus,** se **Foetus.**
**Fētwa,** m., arab. (af *fatâ,* undervisa), en turkisk muftis skriftliga betänkande, isht. öfver krigsangelägenheter och fredsslut; äfv. storvisirens stadfästelse af en dödsdom.
**Feu** (föh), m., pl. **feux** (föh), fr. (af lat. *fōcus,* härd), egentl. eld; teat.t. flitpengar, särskilt betalning, som en skådespelare, utom den fasta lönen, erhåller för hvarje gång han uppträder.
**Feu** (föh), fr. (af lat. *fūnctus,* näml. *vīta*), död, salig.
**Fēūdum,** n., pl. **fēūda,** m.lat. (äfv. *feodum;* antingen af longobard. *fiu,* fornt. *fehu,* anglos. *feoh,* ursprungl. egendom, sederm. penningar, ränta, med inskjutet *d*; el. af samma ord och fornt. *ôd,* gods, egendom, hvaraf *feh-ôd,* egentl. räntegods), län, länsgods; **fēūdum antīquum,** gammalt stamgods; **fēūd. āūlicum,** hoflän; **fēūd. censuāle,** räntelän; **fēūd. commūne,** gemensamt län; **fēūd. ecclesiāsticum,** andeligt el. kyrkolän; **fēūd. ēxtra cōrtem,** utom länsherrens område liggande län; **fēūd. hereditārium,** ärftligt län; **fēūd. īntra cōrtem,** inom länsherrens område liggande län. — **Feudāl** el. **Feod-,** m.lat. **feudālis,** som hör till el. har afseende på län el. länsväsende; **cūria feudālis,** f., länsdomstol; feodālrätt, länsrätt; i allmnht. hvarje rätt, hvars ursprung kan återföras till under medeltiden herrskande tillstånd och förhållanden; **feodālsystēm,** n., länsinrättning: den stats- och samhällsorganisation, som uppkom vid det romerska enväldets upplösning genom de eröfrande tyska stammarna, hvilkas anförare belönade sina trogna genom att skänka el. förläna dem gods, som snart öfvergingo från far till son. — **Feudalīsm(us)** el. **Feod-,** m., länsväsende, förkärlek för sådant. — **Feudalīst** och **Feod-,** m., lärare i el. kännare af länsrätten. — **Feudalīstisk** och **Feod-,** som hör till el. har afseende på länsväsendet, grundad i förkärlek för detsamma. — **Feudalitēt** el. **Feod-,** f., länsförhållande, länsherrlighet och länspligt. — **Feudatārius,** m., en, som innehar en förläning, jmf. **Vasall.**
**Feu fichant,** se under **Fichera.**
**Fēūille** (följ'), f., fr. (af lat. *fōlium*), blad; **fēūillemōrte** (-mårt'), brungul, mörkgul, såsom vissnadt löf. — **Feuillāge** (följasj'), n., löf, löfverk, isht. skuret el. måladt. — **Feuillānt,** m., pl. **feuillānts** (följäng), egentl.

bladbärare; medlem af en fransk munkorden under den hel. Bernhards ordensregel; medlem af en förening hofsamma frihetsvänner under franska revolutionen, som samlades i dessa munkars kloster. — **Feuillantīne** (följangtihn'), f., nunna af en under den hel. Bernhards regel stående orden; äfv = **Feuilletāge** (följetāsj'), n., tårtdeg, bladbakelse. — **Feuillantīsm(us)**, m., barb.lat., feuillanternas hofsamma tänke- och handlingssätt. — **Feuilletēra** (följet-), bläddra, genombläddra; slå efter, slå upp (i en bok). — **Feuilletōn** och **Följetōng**, m., litet blad, flygblad; afskild plats i en tidning för vetenskapliga meddelanden, kritiker och isht. berättelser af större el. mindre omfång. — **Följetonīst**, m., en, som lemnar bidrag till en följetong.

**Fex**, m., = **Cretin**, se d. o.

**Fez**, m., turk. (efter ursprungliga tillverkningsorten, staden *Fez* i Afrika), mörkröd yllemössa med blå tofs, som bäres af turkiska trupperna, af greker o. a.

**Fiăcre** och **Fiāker**, m., fr. (efter skotska helgonet *Fiăcre* [*Fiăcrius*], emedan fransmannen Sauvage, som 1650 erhöll tillstånd till upprättande af ett hyrkuskverk i Paris, bodde i ett hus, som bar en skylt med den hel. *Fiacres* bild), hyrvagn; äfv. hyrkusk.

**Fiançāilles** (fjangsālj'), pl., fr., förlofning.

**Fiāsco**, m., ital. (m.lat. *flāsco*), flaska; n., en konstföreställnings ogynnsamma upptagande af publiken; göra fiāsco, helt och hållet misslyckas, misshaga; jmf. **Furore**.

**Fīat**, lat. (af *fieri*, blifva, ske), det må ske! medgifves! beviljas! **fīat applicātio**, man använde det; **fīat justītia et pēreat mūndus**, rättvisan må hafva sin gång, äfven om verlden derigenom skulle gå under; **fīat lēge ārtis** el. **fīat secūndum ārtem**, läkek. det må tillredas efter konstens föreskrift; **fīat mixtūra**, det må göras en blandning deraf, det må blandas; **fīant pīllulae**, häraf göras piller.

**Fībel**, m., (af gr. *biblos*, bok, el. af lat. *fībula*, bokspänne), abcbok.

**Fīber**, m., (af lat. *fībra*), benämning på de blott under mikroskopet synliga trådar, hvilka bildas genom celler och utgöra grundämnet för flera af organismens delar. — **Fibrīn**, n., trådämne, ägghviteskropp, som finnes i menniskans och djurens blod samt äfven i växter. — **Fibrōs**, trådig.

**Fībula**, f., lat., spänne; anat. vadbenet. — **Fibulation**, se **Infibulation**.

**Fichēra**, fr. (*fichēr*, provenç. *ficār*, ital. *ficcāre*, af lat. *figere*, häfta, fästa), med spetsiga ändan insticka, indrifva, inslå; krigsv. vinkelrätt bestryka; **feu fichānt** (föh fischāng), vinkelrätt bestrykande eld. — **Fīche**, f., och **Fisch**, m., spelmark.

**Fichū** (fischȳh), m., fr. (af lat. *fixus*, vidfästad, vidhängd, äfv. obetydlig), liten trekantig fruntimmershalsduk.

**Fictīl** och **Fikt-**, lat. (*fictilis*, af *fingere*, bilda, gestalta), som är af jord el. lera. — **Cum fictīli**, lat., på recepter: (utlemnas) med el. i en kruka.

**Fictiōn** och **Fikt-**, f., lat. (*fictio*, af *fingere*, bilda, jmf. *Fingera*), dikt, uppfinning, osanning, föregifvande; antagande af vissa omständigheter såsom förhandenvarande, utan att de äro det; inbillning. — **Fiktīv**, diktad; inbillad; förutsatt el. antagen för sann, utan att med säkerhet vara det.

**Fīcus**, f., lat., fikonträd; läkek. fikvårta; **fīcus religiōsa**, hinduernas heliga fikonträd, pagodträdet.

**Fidalgo**, **Fidalguia**, se **Hidalgo**. — **Fideicommiss**, **Fidejubera**, **Fidel**, **Fidera**, m. fl., se följ.

**Fīdes**, f., lat., tro, trohet; redlighet, trovärdighet; rom. mytol. trohetens gudinna; astron. en af Luther 1855 upptäckt asteroid; **fīdes carbonāria**, vidskeplighet; **fīd. documēnti**, en urkunds trovärdighet; **fīd. grāēca** el. **fīd. pūnica**, egentl. grekisk el. punisk (karthagisk) tro, trolöshet; **fīd. implīcita**, obetingad, blind tro; **fīd. pūblica**, offentlig trovärdighet, offentlig stadfästelse el. bekräftelse; — **bōna fīde**, i god tro, ärligt, uppriktigt, på heder och tro, utan svek, i god mening och afsigt, )( **māla fīde**, trolöst, bakslugt, i dålig afsigt; — **bōnae fīdei ēmtor**, m., köpare på god tro, som anser säljaren för rättmätig ägare af den vara, som säljes; **bonae fidei possessio** el. **possessor**, **malae fidei possessio** el. **possessor**, se under **Possedera**; — **in fīdem**, till bestyrkande af riktigheten el. trovärdigheten. — **Fideicommīss** och **-kommīss**, n., lat. (*fideicommīssum*, ursprungl. något, som blifvit anförtrodt åt troheten), stiftelse, hvarigenom viss stiftaren tillhörig egendom förklaras oförytterlig och ordningen bestämmes, efter hvilken medlemmarne af stiftarens ätt el. andra dertill kallade skola efterträda hvarandra i besittningen deraf; egendom, om hvilken på sådant sätt förordnas; stamgods. — **Fideikommissārie**, m., arfvinge till el. innehafvare af fideikommiss; stamgodsägare. — **Fideicommīttens**, m., stiftare af ett fideikommiss, stamgodsstiftare. — **Fidejubēra**, lat. (*fidejubēre*), gå i borgen. — **Fidejussīv(um)**, n., borgensförbindelse. — **Fidejūssor**, m., en, som går i borgen, borgesman. — **Fidēl**, trogen, trofast, trohjertad; lustig, munter; hos oss äfv. inställsam. — **Fidēles**, pl., troende; de kristna i allmnht.; i äldsta kristna kyrkan: lekmannamedlemmar, hvilka fingo deltaga i alla religionsöfningar, vara närvarande vid nattvardens utdelande, biträda vid kyrkoordnings bestämmande och upprätthållande o. s. v. — **Fidelīssimus**, m., den allratrognaste, titel för konungarne af Portugal. — **Fidelitēt**, f., trohet, trohjertighet; glädtigt väsende, gladlynthet. — **Fīdo**, m., ital., förtroende; jmf. vidare **Credit**; gifva fīdo, anförtro, skänka förtroende, gifva anstånd med betalning, äfv. **Fidēra**, (lat. *fidere*). — **Fidūcia**, f., lat., förtroende, tillit; sjelftillit, dristighet, djerfhet; — **con fidūcia** (- - dūtja), ital., tonk. med tillförsigt. — **Fiduciāliter**, nylat., med el. af tillförsigt. — **Fiducitēt**, f., förtroende, tillit.

**Fīdibus**, m., (förmodas vara sammandraget af lat. *fid*(*ēlibus*) (*frātr*)*ibus*: för trofasta (el. glada) bröder, påskrift på inbjudningssedlarne till de vid en del universiteter under någon tid förbjudna (hemliga) rök- och dryckessäll-

skap, hvilka sedlar sedan begagnades till pipornas tändande; enl. andra, förvrängning af fr. *fil de bois*, spjelksticka), hopviken pappersremsa, för att dermed påtända tobakspipor el. cigarrer.

**Fido, Fiducia**, m. fl., se under **Fides**. — **Fidus Achates**, se under **Achates**.

**Fief** (fjäff), m., fr. (g.fr. *fieu*, provenç. *feu;* jmf. *Feudum*), förläning; länegods. — **Fieffānt** (fjäffāng), m., länsherre. — **Fieffatāire** (-fatähr'), länsinnehafvare; jmf. **Vasall**.

**Fier** och **Fjär**, fr. (af lat. *fērus*, vild), stolt; modig; högmodig, öfvermodig, trotsig; hos oss mest: tvär, vresig, snäsig; **fier-à-bras** (-- bräh), m., storskrytare. — **Fieramēnte, Fiēro** el. **Con fierēzza**, ital., tonk. häftigt, vildt. — **Fierté**, f., fr., stolthet, öfvermod.

**Fiēra**, f., ital. (provenç. *feira*, fr. *foire*, af lat. *fēria*, pl. *fēriae*, festtid, emedan marknaderna höllos vid de stora helgonfesterna, då det staden besökande landtfolket företrädesvis gjorde sina inköp), marknad, messa. — **Fierānt**, m., köpman, som besöker marknader, marknadsfarande.

**Fieramente, Fiero, Fierté**, se under **Fier**. — **Fifre**, se **Piffaro**.

**Figāle**, f., indianskt enmastadt fartyg.

**Fīgaro**, m., namnet på en förslagen och fintlig barberare i Beaumarchais' lustspel: Barberaren i Sevilla och Figaros bröllop, samt i de derefter bearbetade klassiska operorna af Mozart och Rossini; sederm. fig. skicklig underhandlare och medhjelpare, isht. i kärleksangelägenheter; **à la figaro**, bilj.t. = **À la pyramide**, se under **Pyramide**.

**Figēra**, lat. (*fīgere*, fästa), göra en flytande kropp fast, bringa till att stelna.

**Figment**, se under **Fingera**.

**Figūr**, f., lat. (*figūra*, af *fingere*, bilda, forma), skapnad, gestalt, form, utseende; teckning, bild, afbildning; rymd, innesluten inom gränser; vapenl. enskilt del af bilden i en vapensköld; dansk. teckning, som föreställer de särskilta steg och rörelser, dansparen böra göra; tonk. hvarje inom en taktdel förekommande, af hastigare, enkla noter sammansatt tongrupp, som uppstått dels genom upplösandet af en väsendtlig not i flera mindre delar, dels genom ett ackords brytning (jmf. **Arpeggiato**), och dels genom bildandet af genomgående el. vexelnoters förening med den väsendtliga noten; retor. talesätt, vändning i talet, talbild; talprydnad. — **Figurābel**, nylat., bildbar, som kan gifvas skapnad el. form. — **Figurabilitēt**, f., bildbarhet, den egenskapen hos en kropp, att den kan gifvas en form. — **Figurāl**, försedd med figurer, som har figurer. — **Figurānt**, m., och **Figurāntska**, f., i skådespel: stum person, skådespelare el. skådespelerska, som endast har någon obetydlig roll, jmf. **Compars** och **Statist**; vid ballettdans: dansare el. danserska, som icke dansar ensam, utan i förening med andra. — **Figuratiōn**, f., bildning, formgifning; inbillning; tonsättningens upplifvande genom musikaliska figurer; talets upplifvande genom bildliga uttryck, ovanliga vändningar o. s. v. — **Figuratīv**, bildlig; förebildande. — **Figurēra**, forma, skapa; afbilda; göra åskådlig, föreställa genom sinnebild; upplifva, pryda; taga sig väl el. illa ut; göra uppseende; blott vara med, för att fylla en plats; framstå, spela en roll (i en berättelse el. dyl.); dansa emot någon; figurērad, om tyger: prydd med blommor; tonk. prydd med figurer; jmf. **Figural**. — **Figurīsm(us)**, m., teol. läran om förebilder el. den åsigt, att alla tilldragelser i Gamla testamentet endast äro förebilder för det Nyas, jmf. **Typologi**. — **Figurīst**, m., en, som bildar, målar, i allmänht. framställer allehanda figurer; dansare, som utför mera svåra danser, jmf. **Figurant**; anhängare af figurismen. — **Figūrlig**, bildlig, sinnbildlig, oegentlig. — **Figurōn**, m., sp., förste hjelteskådespelaren vid en teater.

**Fiktil, Fiktion**, se **Fict-**. — **Filadelfer**, m. fl., se **Philadelpher**.

**Filadière** (filadjähr'), f., flodfartyg med platt botten (på Garonne).

**Filagrām**, lat.-gr. (af lat. *fīlum*, tråd, och gr. *grāmma*, skrifttecken), vattenstämpel i papper.

**Filamēnt**, n., nylat. (*filamēntum*), fin tråd, tåga. — **Filamentārisk**, bestående af tågor. — **Filatōrium**, n., redskap till upprullande och tvinnande af silke och tråd. — **Filatrīce** (-trīhs'), f., ett slags halfsidensars. — **Filēt** (filāh), m., fr., tunn, fasonerad florsväfnad af siden; kokk. stekt ländryggstycke af ett nötkreatur; prydnad på bokryggar, såsom streck o. s. v., stämpel som begagnas att göra dylika prydnader, äfv. **Filētt**; **filēt de boeuf** (-dö böff), stekt ländryggstycke af en oxe.

**File** (fihl'), f., fr. (af *fil*, lat. *fīlum*, tråd), sträcka, rad, t. ex. af rum; led, rote. — **Filēra**, (fr. *filēr*), egentl. spinna, virka nätformiga prydnader, knyta; tonk. utspinna tonen, så länge andhämtningen tillåter det; filēra sina kort, småningom uppvisa dem.

**Filet** och **Filett**, se under **Filament**. — **Filia, Filial**, m. fl., se under **Filius**.

**Filifōrm**, nylat. (*filifōrmis*, af lat. *filum*, tråd, jmf. vidare *Form*), trådformig.

**Filigrāne** (-grāhn'), f., fr., hos oss förvr. till **Filigrāms**, n. (af lat. *filum*, tråd, och *grānum*, korn), fint, genombrutet guld- el. silfverarbete.

**Filīppo** el. **Fel-**, m., ital., under spanska konungarne Filip III, IV och V i Milano präglàdt mynt, ungefärl. motsvarande 4 rdr 5 öre rmt.

**Fīlius**, m., lat., son; **fīlius legītimus**, laglig el. äkta son; **fil. naturālis**, naturlig el. oäkta son; — **fīlia**, f., dotter; **fīlia legītima**, laglig el. äkta dotter; **fil. naturālis**, naturlig el. oäkta dotter. — **Filiāl**, sonlig, dotterlig; som utgått ifrån ett annat af samma slag; dotter-. — **Filialīst**, m., församlingsmedlem vid en dotterkyrka; äfv. den andlige, som har att upprätthålla gudstjensten vid en dotterkyrka. — **Filiāster**, m., styfson. — **Filiatiōn**, f., härstamning; barns förhållande till el. beroende af deras föräldrar; en dotterkyrkas förhållande till moderkyrkan; följd, förbindelse, sammanhang.

**Fille** (filj'), f., fr. (af lat. **fīlia**, dotter), flicka; **fille de joie** (-dö sjååh), glädjeflicka, offentlig sköka; **fille d'honneūr** (-dånnöhr), hederS- el. hoffröken.

**Filōche** (filåsch'), f., fr. (af *fil*, lat. *fīlum*, tråd), ett slags virkadt el. maskadt arbete.

**Filosof,** m. fl., se **Philosoph.**
**Filōū** (-lūh) och **Filūr,** m., fr. (härledningen omtvistad), listig bedragare, spetsbof, skälm (hos oss ofta i mindre sträng bemärkelse). — **Filoutēra** (filut-), listigt bestjäla, bedraga. — **Filouterīe** (-rīh), n., listigt bedrägeri; skurkstreck.
**Fīltrum,** n., m.lat. (*fīltrum, fēltrum,* ital. *fēltro,* fr. *fēūtre* och *fīltre,* af anglos. och eng. *felt,* filt), allt, hvarigenom något silas: sil, silduk, silpapper o. s. v. — **Filtrēra,** sila en vätska genom en porös kropp, såsom papper, för att afskilja i vätskan befintliga fasta kroppar. — **Filtratiōn,** f., silning. — **Filtrērstēn,** grof sandsten, hvarigenom man silar vatten.
**Filur,** se **Filou.**
**Fin** (fäng), f., fr. (lat. *fīnis,* slut), ända, slut, utgång; **à la fin,** slutligen, till slut.
**Fināl,** lat. (*fīnālis,* af *fīnis,* slut), som hör till el. har afseende på slutet; äfv. som beträffar el. uttrycker ändamålet; **fināla konjunktiōner,** pl., bindeord, som uttrycka ett ändamål; **finăl,** subst. m., tonk. slutsats; sista afdelningen i en större tondiktning, bestående af flera satser; flerstämmigt stycke i slutet af en opera el. en operas akter, oftast framställande en fortgående, afgörande handling, deri aktens tilldragelser nå sin höjdpunkt, och hvari hvarje stämma merendels har sin egen melodi och karakteristiska genomföring. — **Finalisēra,** barb. lat., sluta, afsluta. — **Fināliter,** slutligen, till slut.
**Finăncer** och **Finănser** (finängser), pl., fr. (sing. *finănce,* ital. *finănza,* m.lat. *finăncia,* inkomster, af m.lat. *finăre,* g. fr. *finēr,* betala skatt, ital. *finăre,* afsluta, af lat. *fīnis,* slut), statens inkomster och utgifter, penningeangelägenheter; förmögenhetstillstånd; **finănsminister,** m., förvaltare af statsinkomsterna och anordnare af utgifterna; riksskattmästare. — **Financiēr** (finangsiēh och -siär), m., embetsman vid finansverket; isht. betydande affärsman; hos oss, skämtv. penningskaffare. — **Finansiēl,** som hör till el. har afseende på statsinkomsterna; som angår förmögenhet el. i allmnht. penningeangelägenheter.
**Fīne,** ital. (lat. *fīnis*), slut; tonk. beteckning på ett tonstyckes fullkomliga slut; **al fīne,** tonk. till slutet.
**Finemĕnt** (fin'mäng), fr. (af *fin,* fin), fint, slugt; varsamt, fintligt. — **Finĕsse** och **Finĕss,** f., finhet, prydlighet; fin mening el. betydelse, sinnrikhet; svårighet, som fordrar fin urskilning (i språk, konst o. s. v.); slughet, listighet, förslagenhet; listigt streck, knep; grannlagenhet; noggrannhet och konstskicklighet i utarbetandet af en sak ända till de minsta delar.
**Fingēra,** lat. (*fīngere*), uppdikta, hopspinna, uttänka, hitta på; föregifva; antaga, föreställa sig. — **Fingībel,** nylat., diktad, inbillad; tänkbar. — **Figmĕnt,** n., något uppdiktadt; jmf. **Fiction.**
**Fīnis,** m., lat., slut, gräns; ändamål, afsigt; **fīnis corōnat ōpus,** ändan kröner verket, slutet godt, allting godt; **fīnis Polōniae,** egentl. Polens slut! (Kosciuszkos utrop i slaget vid Maciejowicz 1794); sederm.: nu är allt förloradt, det är förbi! **fīnis sanctīficat mēdia,** ändamålet helgar medlen (jesuiternas bekanta grundsats). — **Finītum,** lat., ändadt, afslutadt; **finitum non est capax infiniti,** se under **Capax.** — **Finīto,** m., ital., köpm.t. räkneafslutning. — **Finissāge** (-säsj'), n., fullbordandet af ett arbete. — **Finissēūr** (-söhr), m., en, som lägger sista handen vid ett arbete.
**Finīssimo,** ital., ganska fin, högst fin.
**Finito, Finitum,** se under **Finis.** — **Finochētto** (finoqättå), m., ital., = **Brighella,** se d. o.
**Fint,** m., ital. (*fīnta,* f., fr. *fēīnte,* af lat. *fīngere,* uppdikta, falskeligen föregifva), låtsadt utfall i fäktning; konstgrepp, list, knep.
**Fiōcchi** (fjåkqi), pl., ital. (af lat. *flōccus,* tofs), hufvudqvast för vagnshästar.
**Fiōco,** ital. (af lat. *flăccus,* vissen, slapp, matt), tonk. lätt, svagt.
**Fiol, Fiolin,** se **Viola.**
**Fiōr di Frāncia** (- - fräntja), n., ital., egentl. Frankrikes blomma; ett slags atlastyg.
**Fiorāra,** f., ital. (af *fiōre,* blomma), blomsterflicka, bukettbinderska.
**Fiorīno** el. **Florīno,** m., ital., sicilianskt mynt, jmf. **Floren;** äfv. toskanskt silfvermynt, ungefärl. = 1 rdr rmt.
**Fioritūr,** f., ital. (*fioritūra,* af *fiorīre,* blomstra), tonk. prydnad i sång, åstadkommen genom anbringande af driller; förslag, dubbelslag o. a. d.; jmf. **Coloratur.**
**Firēnki,** pl., turk. (*firēnk, frenk*), franker, turkarnes vanliga benämning på europeer.
**Firm,** lat. (*firmus*), fast; säker; duglig, skicklig, händig, jmf. **Ferm.** — **Fīrma,** f., ital., namnteckning, under hvilken ett handelshus el. bolag drifver affärer. — **Firmamĕnt,** n., lat. (*firmamēntum*), himlahvalfvet, stjernhimmelen. — **Firmamentāl,** nylat., som hör till el. har afseende på himlahvalfvet el. stjernhimmelen. — **Firmēra,** (ital. *firmăre*), köpm.t. underteckna ett handelshus' el. bolags namnteckning. — **Fīrmiter,** lat., fast, ståndaktigt. — **Firmitēt,** f., lat., fasthet, styrka, varaktighet; uthållighet.
**Firman,** se **Ferman.** — **Firmera, Firmiter, Firmitet,** se under **Firm.** — **Fisch,** se **Fiche,** under **Fichera.** — **Fiscal, Fiscarius,** se följ.
**Fīscus,** m., lat., egentl. korg, penningkorg; hos de gamla romarne: kejsarens enskilta kassa i motsats till statskassan; sederm. den statens kassa, till hvilken böter, viten, indragnings- och beslagsmedel o. a. d. ingå; i mera vidsträckt betyd.: räntekammare, statskassa. — **Fiscāl** och **Fiskāl,** m., allmän åklagare; tjensteman, som har sig uppdraget att tillse, att lagar efterlefvas, samt att åtala förbrytelser deremot. — **Fiskalāt,** n., en fiskals embete. — **Fiskalisēra** el. **Fiscāliter ātala,** ransaka, åklaga; **fiskalisēra,** äfv. speja, snoka. — — **Fiskālisk,** som hör till el. har afseende på statskassa el. offentlig åklagare; **fiskālisk aktiōn,** f., rättegång, som drifves af allmän åklagare, egentl. i brottmål. — **Fiscārius,** m., nylat., en statskassas gäldenär; äfv. förpaktare af statsinkomster.
**Fisolērer,** pl., ital., små snabba farkoster i Venezia.

**Fiss,** n., tonk. namnet på den med ett kors företeeknade noten *f*; **fīss-dūr,** n., den tonart, som företecknas med sex ♯, och hvars första ton är f i s s; **fīss-mōll,** n., tonart, som företecknas med tvenne ♯, och hvars första ton är f i s s. — **Fississ,** n., namnet på den med ett dubbelkors företeeknade noten *f*.

**Fissīl,** lat. (*fissilis*, af *fĭndere*, klyfva), som kan klyfvas; klufven. — **Fissilitēt,** f., klyfbarhet. — **Fissipēder,** pl. (lat. *fissĭpedes*, af *pes*, genit. *pēdis*, fot), djur med klufna klor el. hofvar. — **Fissūr,** f., spricka i kroppens fasta el. mjuka delar, som antingen uppkommit genom våld el. är medfödd), rispa; benbrott.

**Fissipeder,** se föreg. — **Fississ,** se under **Fiss.** — **Fissur,** se under **Fissil.**

**Fīstel,** m., lat. (*fĭstula*, f.), läkek. onaturlig kanal, som ifrån någon af kroppens inre delar leder till dess yta, och genom hvilken någon vätska, såsom tårar, spott, var, blod o. a. d., el. annat halffast ämne, såsom exkrementer, magsaft, afledes; tonk. = **Falsett.** — **Fistulōs,** röraktig, fistelartad.

**Fitz,** m., eng. (ursprungl. normann., af fr. *fils*, lat. *fīlius*), son, isht. oäkta son; vanligt i sammansättningar, såsom F i t z - C l a r e n c e, F i t z - W i l l i a m.

**Fix,** lat. (*fīxus*, af *fīgere*, fästa), fast, stadig, bestämd, orörlig, orubblig; eldfast; **fix idē,** f., falsk föreställning, som med en viss sjuklig hårdnackenhet vidhålles af en oftast i öfrigt frisk person; f ī x s t j e r n a, egentl. orörlig stjerna; benämning på de stjernor, som ford. ansågos bibehålla fullkomligt samma ställning till hvarandra. — **Fixēra,** fastställa, bestämma; fästa; göra fast, hård el. stadig, jmf. **Figera;** skarpt och oafbrutet betrakta; f i x ē r a n å g o n, hufvudsakl. i danskan och tyskan, men äfv. hos oss: göra narr af någon, gäckas, drifva med någon. — **Fixatiōn** och **Fixēring,** f., fastställande, bestämmande af priser o. a. d.; förvandling i fast form; kemiskt tillvägagående, hvarigenom kroppar, som annars afdunsta genom luftens, värmens o. a. d. inverkan, förändras sålunda, att de nu kunna uthärda den. — **Fixatīv,** fästande, fastgörande. — **Fixitēt,** f., bestämdhet, stadighet, fasthet; oföränderlighet; eldfasthet. — **Fīxum,** n., något fastställdt el. bestämdt; **fīxum salārium,** bestämd årlig inkomst.

**Fjär,** se **Fier.**

**Flabēllum,** n., lat. (demin. af *flābrum*, vindens blåsande), vifta, solfjäder. — **Flabellēra,** vifta.

**Flaccescēra,** lat. (*flaccēscere*), blifva slapp; vissna. — **Flaccescēns,** f., nylat., slapphet. — **Flaccīd,** lat., slapp; vissen. — **Flacciditēt,** f., slapphet, förvissnadt tillstånd. — **Flāccus,** m., lat. mansnamn med betyd.: slappörat.

**Flacōn** (flakång), m., fr. (ital. *fiāsco*, m.lat. *flāsco*), liten glasflaska.

**Flagēllum,** n., lat. (demin. af *flăgrum*, piska), gissel, straffverktyg, plågoris. — **Flagellēra,** gissla, piska. — **Flagellānt** el. **Flagellātor,** m., nylat., gisslare, gisselmunk, gisselbroder; medlem af en i 13:de årh. uti Italien uppkommen sekt, som i stora skaror dref landet omkring och vid bestämda tider till straff för sina synder offentligen gisslade sig. — **Flagellatiōn,** f., gissling, hudstrykning.

**Flageolēt** (flasjåläh) och **Flageolētt** (-lätt), m., fr. (provenç. *flautol*, *flaujol*, demin. af ital. *flajol*; jmf. *Flauto*), liten flöjt af elfenben, buxbom el. ebenhols, med munstycke och tonhål, samt ägande ett tonomfång af två oktaver: d — d; **flageolētt-toner,** klara, fina flöjttoner, hvilka frambringas på violinen medelst fingrets sakta tryckning emot en dallrande sträng, och hvilka toner klinga två oktaver högre än de skrifvas. — **Flageolettīst,** m., en, som blåser flageolett.

**Flagītium,** n., pl. **-tia,** lat., nidingsdåd, skurkstreck. — **Flagitiōs,** skändlig, nedrig.

**Flagornēra,** fr. (*flagornēr*, trol. af *flageolēr*, spela flageolett), smickra på ett lågt, krypande sätt. — **Flagornerīe** (-rīh), n., örontassleri, lismeri, krypande och äckligt smicker. — **Flagornēūr** (-nöhr), örontasslare, lismare, äcklig smickrare.

**Flagrēra,** lat. (*flagrāre*), brinna, glöda. — **Flagrāns,** f., (lat. *flagrāntia*), hetta, eld, lidelsefull häftighet, brinnande åtrå. — **Flagrānt,** lat. **flāgrans,** egentl. ännu brinnande; tydlig, ögonskenlig, uppenbar; **in flagrānti (crīmine),** lat., el. **en flagrānt délīt** (ang flagrāng d'līh), fr., på bar gerning, under utöfning af förbrytelsen.

**Flambēāū** (flangböh), m., fr. (af *flambēr*, flamma, blossa), fackla, bloss; stort vaxljus; äfv. hög ljusstake.

**Flāmberg,** m., fr.-t. (fr. *flambērge*, af fr. *flanc*, sida, och t. *bērgen*, betäcka, skydda), under medeltiden: ett slags långt svärd med vågformigt krökt klinga, pamp; i tysk diktkonst: svärd i allmnht.

**Flāmen,** m., pl. **flāmines,** lat., hos de gamla romarne: benämning på hvarje åt en gudomlighet uteslutande sig egnande prest.

**Flammēra,** lat. (*flammāre*, upptända), göra flammig, isht. snickart. förse en list, en kant el. a. d. med flamlika inskärningar.

**Flammētte** (-mätt'), f., fr. (egentl. liten låga, af *flāmme*, låga), snäppare, koppjern.

**Flanconnade,** se under **Flank.**

**Flanēll,** m., fr. (*flanēlle*, f., ital. *flanēlla*, af g. fr. *flāine*, prakttäcke på en säng, måhända af lat. *velāmen*, omhölje), mjukt, slätt el. skäftadt, ganska ringa valkadt, på rätan en gång ruggadt, och antingen alls icke el. blott en gång skuret tyg, hvari ketten består af kamullsgarn, bomull el. florettsilke.

**Flanēra,** nyfr. (*flānēr*, härledningen obekant), stryka sysslolös omkring, drifva omkring på gatorna, för att taga i betraktande, hvad som kan möta el. tilldraga sig. — **Flanēūr** och **Flanōr,** m., dagdrifvare; sysslolös glop.

**Flank,** m., fr. (*flanc*, ital. *fiānco*, veka lifvet el. sidan), sida; krigsv. sidan af en trupp, ställning el. befästning, flygel. — **Flankēra,** (fr. *flanquēr*), bestryka el. betäcka från sidan; förse med sidoverk; äfv. stryka omkring, svärma omkring. — **Flanconāde,** f., och **Flankonād,** m., fr., fäktk. sidostöt, sidohugg. — **Flanquēūr** och **Flankōr,** m., krigsv. ryttare el. soldat till tot, som utsändes, för att bespeja fienden och undersöka trakten; äfv. landstrykare

**Flattēra**, fr. (*flattēr*, stryka, jemna, af anglos. *flat*, flat, jemn), smickra, öfverdrifvet berömma; smeka; inge falska förhoppningar. — **Flatterīe** (-rīh), n., smicker; smek. — **Flattēūr** och **Flattōr**, m., smickrare.

**Flatulens, Flatulent**, se under följ.

**Flātus**, m., lat. (af *flāre*, blåsa), väder; äfv. rapning. — **Flatulēns**, f., väderstinnhet, vädersot. — **Flatulēnt**, nylat., uppblåst, väderstinn; äfv. fig. uppblåst, fåfäng. — **Flatulēntia**, pl., födoämnen, som förorsaka väderstinnhet.

**Flau**, t., köpm.t. utan efterfrågan, svåromsättlig; utbjuden (om varor); visande benägenhet att falla (om priser).

**Flāūto**, m., ital. (af lat. *flātus*, vind), se **Flöjt**; äfv. flöjtverksstämma i orgeln, vanligen af 4 fots ton; **flāūto amābile**, 8 fots orgelstämma af svag, mild intonation; **flāūto dōlce** (-dōltje), se **Flûte douce**; **flāūto pīccolo**, piccoloflöjt, liten flöjt, som står en oktav högre än den vanliga flöjten, se vidare under **Piccolo**; **flāūto travērso**, se **Flöjt**. — **Flautāndo**, ital., tonk. flöjtartadt, i flöjttoner. — **Flautīno**, m., se **Flageolet**. — **Flautōne**, m., stor flöjt.

**Flavescēra**, lat. (*flavēscere*, af *flāvus*, guldgul), blifva guldgul el. gulaktig. — **Flavescēnt**, öfvergående i gult, gulaktig.

**Flēbile**, ital. (*flēbilis*, af *flēre*, gråta), tonk. klagande, sorgset.

**Flèche** (fläsch'), f., fr. (af fornt. *flîzan*, strida, kämpa), pil; krigsv. pilskans, litet pilformigt utanverk med två sidor, som bilda en utspringande vinkel, och hvilket i fästningar lägges vid foten af glacin framför de inåtgående vapenplatserna; tornspira.

**Flectēra** och **Flekt-**, lat. (*flēctere*), böja; språkv. böja ett ord genom att förändra dess vokal el. tillägga en ändelse; **flectāmus gēnua**, lat., i katolska kyrkan: låtom oss knäböja; **flēctere si nēqueo Superos, Acherōnta movēbo**, ordspråk efter Virgilius: om jag himlen ej mäktar att röra, jag helvetet väcker. — **Flexībel**, böjlig, smidig, foglig; språkv. som kan böjas genom att förändra sin vokal el. antaga en ändelse. — **Flexibilitēt**, f., böjlighet, foglighet, smidighet. — **Flexiōn**, äfv. **Flexūr**, f., (lat. *flēxio*, *flexūra*), böjning, krökning; språkv. ordböjning, el. den formförändring hos ett ord, hvarigenom ett nytt förhållande uttryckes, och hvilken åvägabringas antingen genom förändring af dess sjelfljud el. tillägg af ändelse.

**Flēntes**, pl., lat. (af *flēre*, gråta), de gråtande; i den äldsta kristna kyrkan: den 1:sta af de 4 klasserna af botgörare; sederm. äfv. den 1:sta botstationen framför kyrkodörren, hvarest de botgörande anropade de förbigående om deras förböner.

**Fletrēra**, fr. (*fletrīr*, g. fr. *flaistrīr*, egentl. göra vissen, af *flaistre*, vissen, färglös), brännmärka; skymfa, vanära.

**Fleur**, f., pl. **fleurs** (flöhr), fr. (provenç., sp. och portug. *flor*, ital. *fiōre*, af lat. *flos*, genit. *flōris*), blomma, blomster; **à fleur**, jemns med, vågrätt; **à fleur d'eau**, i vattenbrynet, längs med vattenspegeln; pl. **fleurs** = **Menstruation**; **fleurs blānches** (- blangsch'), hvita flussen. — **Fleurēt** (flöräh), m., fäktvärja (namnet uppkommet af den blomlika knappen på spetsen), jmf. **Florett**; florettsilke; äfv. ett slags danssteg. — **Fleurētter** (flöhrätter), pl. (*fleurēttes*), egentl. småblommor; artigheter, smickrande grannlåter, inställsamma ordvändningar i samspråk med fruntimmer. — **Fleurīste** och **Flörīst**, äfv. **Florīst**, m. och f., blomstervän, blomsterkännare, blomsterodlare, tillverkare el. tillverkerska af konstgjorda blommor, blomsterhandlare, blomstermålare. — **Fleurōn** (flöhrång), m., byggn.k. blomsterverk, blomsterprydnad; äfv. en af allegoriska figurer sammansatt titelvinjett.

**Flexibel, Flexion, Flexur**, se under **Flectera**.

**Flibustiēr** (flibystjēh), m., fr. (af holl. *vrybuiter*, t. *freibeuter*, eng. *freebooter*, fribytare, af *vry*, *frei*, *free*, fri, och *boot*, byte, rof), medlem af ett franskt och engelskt sjöröfvarförbund, som ifrån senare hälften af 17:de årh. till de första åren af det adertonde beherrskade de vestindiska farvattnen; jmf. **Boucanier**.

**Flīnta**, f., eng. (anglos. *flint*, beslägt. med gr. *plīnthos*, tegel), gul till brun och svart stenart, hufvudsakl. bestående af kiselsyra, förorenad genom inblandade organiska och oorganiska ämnen, och som ford. användes till frambringande af eld; flīntglās, af kali, blyoxid och kiselsyra bestående, särdeles klar och tät glasart, som användes till förstorings- och fjerrglas, och som, i förbindelse med kronglas (se **Crown-glass**), återgifver helt och hållet färglösa bilder.

**Flip** (fleip), m., eng., engelsk dryck, tillredd af äggula, konjak, porter och stött socker.

**Flor, Flora, Floreal**, se under **Flos**.

**Florēn**, m.lat. (*florēnus*, af lat. *flos*, blomma), el. **Florīn** (flårāng), fr., m., gulden, guldmynt af en dukats storlek, som först präglades i Firēnze (Florens) i 11:te årh., betecknadt med stadens vapen: en lilja.

**Florēnce** (flårängs'), m., florentinertaft, fodertaft, den tunnaste af alla slags tafter.

**Florentīnska skolan**, de berömda målarne och bildhuggarne i *Florenz* (lat. *Florēntia*), allt ifrån 13:de årh., då de första konstnärerna från Grekland slogo sig ned dersammastädes.

**Florera, Florett, Florid, Florilegium, Floriman**, m. fl., se under **Flos**. — **Florin**, se **Floren**.

**Flos**, m., pl. **flōres**, lat., blomma, blomster; pl. sköna ord, bildliga uttryck; äfv. de finaste och ädlaste, ifrån torra kroppar afsöndrade delar el. ämnen; **flōres spārsi**, egentl. spridda blommor, samlade, utvalda ställen ur böcker; **in flōre** el. **in flōribus**, i blomstring, i blomstrande omständigheter, i vällefnad, i lyckliga förhållanden. — **Flor**, n., 1) blomstring, blomstrande tillstånd, välstånd; 2) ett slags mycket tunt och genomskinligt tyg af silke, ylle el. bomull, gas. — **Flōra**, f., lat., rom. mytol. blomstergudinnan el. vårens gudinna; samling af blommande växter; förteckning öfver de i ett land el. en trakt inhemska växter; astron. af Hind 1847 upptäckt asteroid. — **Floréāl**, m., fr., efter franska republikanska tideräkningen: åttonde el. blomstermånaden ifrån 20 april till 19 maj. — **Floreālier**, pl., blomsterfesten hos de gamla romarne. — **Flo-**

rēra, blomstra, vara i välstånd. — **Florescēns**, f., nylat., blomstring; sättet, hvarpå blommorna äro förenade såväl inbördes, som med hufvudstjelken el. -stammen; tiden, hvarunder en växt blommar. — **Florētt**, m., fäktvapen med knapp på spetsen; det öfre och gröfre silket på silkesmaskens väfnad; florettsilke, knappsilke, flocksilke. — **Florīd**, lat. (*flōridus*), blomstrande. — **Floriditēt**, f., blomstrande tillstånd. — **Flōrifer** (lat. *ferre*, föra, bära), blomsterbärande. — **Florilēgium**, n., (lat. *lĕgere*, plocka, läsa), blomsterplockning, blomsterskörd; samling af vackra ställen ur böcker el. läsestycken; jmf. **Anthologi**. — **Florimanī**, f., lat.-gr. (gr. *manīa*, raseri), blomsterraseri, blomstervurm. — **Florimān**, m., en, som lägger öfverdrifven vigt vid blommor och blomsterodling; blomsternarr. — **Florissānt** (-säng och -sängt), blomstrande. — **Florist**, se **Fleurist**. — **Flōskel**, m. (lat. *flōsculus*, demin. af *flos*), egentl. liten blomma; vältalighetsblomster, prydligt uttryck i tal el. skrift, isht. då det är sökt och svulstigt. — **Floskulēra**, utsmycka sitt tal med vältalighetsblomster. — **Floskulōs**, blomsterrik; sökt och svulstig.

**Flott**, flytande, lös, rörlig; adv. öfverdådigt, öfverflödigt. — **Flōtta**, f., ett, till ett bestämdt ändamål samladt, antal af skepp under en gemensam befälhafvare; en stats samtliga sjömakt. — **Flottēra**, (fr. *flottēr*), flyta på vattnet, bölja; vackla, vara villrådig; sväfva; flotterande skuld, sväfvande skuld. — **Flottīlle**, f., och **Flottīlj**, m., liten flotta.

**Flou** (fluh), fr. (af t. *flau*, svag, matt, dufven), mål.t. mildt öfvergående i hvartannat, matt, sammansmältande.

**Fluctuēra** och **Flukt-**, lat. (*fluctuāre*, af *fluctus*, strömning), bölja, svalla; stiga och falla; vackla, vara obeslutsam. — **Fluktuatiōn**, f. (lat. *fluctuātio*), svallning, sqvalpning; vacklande i beslut, ostadighet. — **Fluktuōs**, vågformig, böljande, sqvalpande; vacklande.

**Fluīd**, lat. (*flūidus*, af *flūere*, flyta), flytande; oegentl. otvungen. — **Fluiditēt**, f., egenskapen att vara flytande; lätthet i öfvergångar, otvungenhet i tal. — **Fluidīst**, m., anhängare af läran om ett eget fluidum såsom grunden till den djuriska magnetismen. — **Flūidum**, n., pl. **-da**, något flytande, vätska. — **Fluminēl**, m., nylat., förfalskad saflor.

**Fluktuation**, **Fluktuera**, **Fluktuōs**, se **Fluctuera**.

**Flūnky** (flönqi), m., eng., betjent, tjenare. — **Flunkokratī**, f., (gr. *kratein*, herrska), tjenarnes herravälde.

**Fluōr**, m., lat. (af *flūere*, flyta), enkelt ämne, som man ännu icke lyckats framställa i fritt tillstånd, emedan det angriper alla de kärl, i hvilka dess afskiljande försökes, och som är det enda ämne, af hvilket man icke känner någon förening med syre; **fluōrcālcium**, n., hvitt, rödt, gult, grönt, blått el. violett mineral, som består af fluss och calcium och ofta finnes kristalliseradt i kubiska former, äfv. **Flūss-spāth** och **Flūsspāt**, m.

**Flūss**, m., t. (*fluss*, flod, flytning), läkek. efter förkylning uppkommen smärta i muskulös kroppsdel med svullnad i den omgifvande cellväfven, lindrig rodnad och hetta; hvita flussen, qvinnosjukdom, bestående i flytning af en hvit materia från lifmodern; kem. benämning på åtskilliga ämnen, som användas vid metallers utsmältning, och som verka dels genom att bidraga till metallens reduktion, dels ock genom bildande af en slagg, som hindrar luftens tillträde till den upphettade metallen; färgad stenart, hvarmed man härmar ädla stenar. — **Fluss-spath**, se under **Fluor**.

**Flûte** (flyht'), f., fr. (provenç. och sp. *flauta*, portug. *flauta*, *frauta*, ital. *flauto*, se d. o.), se **Flöjt**; ett slags holländskt handelsskepp, i för och akter ganska bredt, med låga master och långsam fart, flöjtskepp; **flûte à bec**, egentl. snabelflöjt, numera ej bruklig flöjt med 8 hål; **flûte d'amōūr** (- damūhr), kärleksflöjt, som står en ters lägre än den vanliga flöjten; äfv. ett 4 fots orgelregister; **flûte dōūce** (- dūhs'), liten, numera ur bruk kommen flöjt med 8 hål; jmf. **Flûte à bec**; **flûte traversière** (- travärsiähr), tvärflöjt, se **Flöjt**.

**Fluviāl**, lat. (*fluviālis*, af *flŭvius*, flod), som hör till el. har afseende på flod, växande i floder el. i vatten, flod-, ström-. — **Fluxiōn**, f., (lat. *flūxio*), flytning; läkek. fluss; kem. metallers och andra kroppars förvandling till flytande tillstånd förmedelst eld; fluxionsräkning, af Newton uppfunnet räknesätt, som motsvarar hvad af Leibnitz sednare kallades differentialräkning. — **Flūxus**, m., flod, flytning; **flūxus mēnstruus**, månadsrening.

**Flux dē bouche** (fly dö bûhsch'), m., fr., egentl. munflöde, spottflytning; jmf. **Salivation**; fig. godt munläder, talträngdhet, ordsvall, ordflöde.

**Fluxion**, **Fluxus**, se under **Fluvial**.

**Flȳboat** (flējboht), m., eng., ilbåt, liten jakt.

**Flȳgel**, t. (*flügel*, vinge), krigsv. sidodel af en i slagordning uppställd krigshär el. flotta; byggn.k. mindre sidobyggnad, som bildar vinkel emot en hufvudbyggnad; befästn.k. benämning på de långa sidorna af ett horn- och kronverk, som bestrykas af hufvud- el. utanverket; hvarje af de rörliga halfvorna på en dubbeldörr; tonk. pianoforte med långsträckt, på bredden aftagande, vingformig skapnad, hvarå klaviaturen är anbringad på längsta bredsidan, och med strängarna löpande i rät vinkel emot tangentraden.

**Flöjt**, m., (fr. *flûte*, ital. *flauto*, se d. o.), blåsinstrument af buxbom, ebenhols el. elfenben, försedt med tonhål och klaffar och med tonomfång: d̄ — a, äfv. **Flōjttravār**, m., förvrängn. af flûte traversière; **flōjtdūs**, m., se **Flûte douce**.

**Flōjtskepp**, se **Flûte**. — **Flörist**, se **Fleurist**.

**Fo**, m., den som en gud dyrkade stiftaren af folkreligionen i Kina och Japan; jmf. **Buddha**.

**Focal**, se under **Focus**.

**Fock**, m., t., understa råseglet på främsta masten.

**Focus**, m., lat., egentl. härd; brännpunkt (hos brännglas och brännspeglar). — **Focāl** och **Fokal**, som hör till el. har afseende på brännpunkten; **fokāldistāns**, m., brännpunktens afstånd ifrån brännglaset el. brännspegeln.

**Fodrāl**, n., t. (*futterāl*), enkom gjord betäckning, vanligen af läder, till skydd för vissa

persedlar emot dam, regn o. s. v.; omhölje, täckelse, öfverdrag.

**Foenīculum,** n., lat. (egentl. demin. af *fōēnum,* hö), fenkål: de i läkekonsten och hushållet använda fröen af den i Orienten och södra Europa vildt växande anēthum foenīculum.

**Fōētus,** m., lat., lifsfrukt (som är öfver tre månader gammal); jmf. **Embryo.**

**Fogliētto** (fåljättå), m., ital. (demin. af *fōglio,* pappersblad, pappersask), tonk. första violinstämman, hvari de andra stämmornas soli finnas införda. — **Fogliētta,** f., (demin. af *fōglia,* blad, löf), vinflaska.

**Foi** (fååh), f., fr. (provenç., sp. och portug. *fe,* ital. *fēde,* af lat. *fīdes*), tro; trohet; trovärdighet; **foi de gentilhōmme** (- dö sjangtiljāmm'), på en adelsmans tro och ära; **foi d'honnēte hōmme** (- dhonnāht' åmm'), så sant jag är en hederlig man; på en hederlig mans tro; **foi d'honnēūr** (- dånnōhr), på heder och ära; **bōnne foi** (bånn' -), ärlighet; **de bōnne foi,** ärligt, uppriktigt; **ma foi** el. **par ma foi,** på min ära.

**Fokāra,** m., turk.-arab. (af arab. *fakara,* tänka), i Öfre Egypten: en lärd, d. v. s. en, som kan läsa koran och skrifva trollskrift.

**Folâtre** (fålātr'), fr. (af *fol,* tokig), skalkaktig, lättsinnig, öfverdådig. — **Folâtrerīe** (-rīh), f., skalkaktighet; lättsinnighet; lättfärdigt lefverne.

**Folia, Foliant, Foliation,** se under **Folium.**

**Folichōn** (fålischång), m., **Folichōnne** (fålischånn'), f., fr. (af *fol,* tokig), liten narr, liten toka.

**Fōlie,** se under **Folium.**

**Folīe** (fålīh), f., fr. (af *fol, fou,* narr, gäck), narraktighet, dårskap; oförnuft, vansinne; **foliēs d'Espāgne** (fålīh despānj'), egentl. spansk dårskap; gammal spansk, ford. flerstädes bruklig dans i ¾ takt, som dansades af en person; musiken till en sådan dans, vanligen satt i moll.

**Fōlium,** n., pl. **fōlia,** blad, sida i en handlandes räkenskapsbok o. s. v.; jmf. äfv. **Folie;** — **fōlio,** på den el. den sidan af en bok; subst. n., bokformat, som utgöres af hela arkets storlek, jmf. nedan **In folio; fōlio mēo,** egentl. på min ..... sida, på ..... sidan af den af mig begagnade upplagan; **fōlio rēcto,** på första el. främre bladsidan; **fōlio vērso,** på den omvända, på andra sidan af bladet; **in fōlio,** i helt arkformat; fig. i högsta grad, t. ex. en narr in fōlio, en i högsta grad narraktig menniska. — **Foliānt,** m., bok i arkstorlek el. i arkformat. — **Fōlie,** m., tunt valsadt tenn, guld, koppar m. m., som begagnas till underlag för en genomskinlig kropp, isht. spegelglas och infattade ädelstenar; fig. jemförelseföremål af ringare värde, som tjenar till att så mycket mer framhålla det andra; äfv. **Fōlium,** n., (båda formerna med pl. **fōlier**). — **Foliatiōn,** f., löfsprickning, bladutveckling; samtliga en växts blad; bladens ställning omkring stängeln. — **Foliār,** som hör till el. har afseende på blad, blad-. — **Foliēra,** förse en boks sidor med siffror, jmf. **Paginera;** belägga spegelglas med folie.

**Fōlli,** m., (m.lat. *fōllis*), turkiskt mynt, ungefärl. = 5 rdr. rmt.

**Follīa,** f., ital. och sp. (jmf. *Folīe*), tonk. muntert spanskt musikstycke med variationer.

**Folliculaire,** se följ.

**Fōllis,** m., lat., pung, ficka; **in fōlle,** egentl. i säcken, d. v. s. utan närmare granskning, i klump. — **Folliculāire** (fålliqylāhr'), m., fr., egentl. pratmakare, lögnare; gallsjuk tidningsskrifvare, i allmnht. dålig skriftställare.

**Fomēnt,** n., lat. (*fomēntum,* af *fovēre,* värma), varmt omslag; baddning; fördelnings- och lindringsmedel. — **Fomentēra,** badda; anbringa varma omslag. — **Fomentatiōn,** f., baddning. — **Fomentatīv,** nylat. baddande. — **Fomēnto,** m., sp., uppvärmning, understöd; **ministērio del fomēnto,** m., i Spanien: ministeriet för de inre angelägenheterna.

**Foncē** (fångsēh), fr. (af *fond,* grund, botten), mörk, t. ex. mörkröd, mörkblå; bemedlad; väl bevandrad, kunnig i något.

**Foncier,** se under **Fond.**

**Fonctionnāire** (fångsiånnāhr), m., fr. (af *fonctiōn,* jmf. *Function*), embetsman.

**Fond** (fång och fångd), m., fr. (af lat. *fūndus*), grund, botten; bakgrund, isht. på en målning el. en teater; det innersta el. väsendtliga af en sak; **à fond,** i botten, grundligen; **au fond** el. **dans le fond,** i sjelfva verket; se vidare nedan: **Fond** under **Fonds;** — pl. **fonds** (fång), äfv. **fond,** m., grundsumma, grundförmögenhet; det kapital, hvaraf årliga räntorna äro anslagna till något visst ändamål; **fonds,** äfv. **fōnder,** statspapper; fōnderna stiga el. falla, räntan på statspapperen blir högre el. lägre; spekulēra i fōnderna, köpa el. sälja statspapper med beräkning af vinst vid räntans fallande el. stigande. — **Fonciēr** (fångsiēh), f. **fonciēre** (fångsiāhr'), som hör till el. har afseende på jordegendom.

**Fōnda,** f., sp. (af lat. *fūnda,* penningpung, m.-lat. samlingsställe för köpmännen, hvarest deras gemensamma penningskatt fanns förvarad, börs), värdshus af första klassen.

**Fōndaco,** m., ital. (arab. *fondak, fondok,* och detta af gr. *pandokēīon,* värdshus), gemensamt varunederlag för främmande köpmän.

**Fondamēnto,** m., ital. (lat. *fundamēntum,* se under *Fundus*), tonk. grundbas, grundstämma.

**Fonderīe** (fångd'rīh), n., fr. (af lat. *fūndere,* smälta), gjuteri, smälthytta. — **Fondēūr** (fångdōhr), m., gjutare, smältare.

**Fonds,** se under **Fond.**

**Fōnduk,** m., turk. (af pers.-arab. *funduk,* hasselnöt), turkiskt guldmynt, ungefärl. = 9 rdr. rmt.

**Fontāine** (fångtāhn'), f., och **Fontān,** m., fr. (af lat. [*āqua*] *fontāna,* källvatten), brunn, springbrunn, källa, vattenkonst; vattenkanna med låstapp; fyrv.t. med gnisteld hårdt laddad hylsa, som blott i olika användning skiljer sig ifrån svärmare. — **Fontanēll,** m., anat. benämning på de ställen i hufvudet hos foster och späda barn, hvarest hufvudskålsbenen äro förenade medelst ett tunt brosk el. en hinna; läkek. ett på huden med konst frambragt sår, som medelst en ärta el. annan främmande kropp hålles öppet.

**Fontānge** (fångtängsj'), f., fr. (efter hertiginnan af *Fontanges,* Ludvig XIV:s mätress, som under ett jagtparti ersatte sin genom blåsten rubbade

hufvudbonad med löf), bandros, som fruntimmerna ford. buro på sin hufvudbonad.

**Fontinālier**, pl., lat. (*Fontinālia*, af *fons*, genit. *fōntis*, källa), hos de gamla romarne: käll- el. brunnsfest, som den 13 oktober firades till källnymfernas ära.

**Fontän**, se **Fontaine**.

**Foot** (fuht), m., eng., pl. **feet** (fiht), engelsk fot = 135,115 pariserlinier.

**Fop**, m., eng., narr, gäck.

**Fōrce** (fårs'), f., fr. (af *fort*, lat. *fōrtis*, stark), styrka, kraft, våld, tvång, eftertryck; äfv. ett fängelse i Paris; hafva sin fōrce i något, vara skicklig i något; vara någons fōrce, vara någons starka sida; **fōrce des chōses** (- dä schås'), omständigheternas tvång; **fōrce majēūr** (- masjöhr), egentl. större välde; i sjöförsäkringsväsendet: beteckning för hinder, som ett fartyg ej kan öfvervinna; **à tōūte fōrce** (- tuht' -), med all kraft, med all makt; **par fōrce**, med våld, (deraf parfōrcejägt, stor hetsjagt). — **Forcēra**, nödga, tvinga, anstränga; förstärka; öfverdrifva; öfverväldiga, öppna med makt, storma, taga med storm; spränga; jaga ihjel. — **Forçāge** (fårsāsj'), n., öfvervigt på ett mynt. — **Forçāt** (fårsāh), m., en, som blifvit dömd till tvångsarbete, galerslaf.

**Fōrceps**, m. och f., lat., läkek. förlossningstång.

**Fōreign ōffice** (fårren åffis), n., eng., i England: ministeriet för utrikes angelägenheterna.

**Forēnsis**, lat. (af *fōrum*, se d. o.), som hör till el. har afseende på rättegång, rätts-; **medicina forensis**, se under **Medicus**; subst. m., pl. **forēnses**, m.lat. (af lat. *fōris*, utanför, utomlands), lagf. utlänning, främling, isht. en sådan, som besitter jordegendom; i allmnht. främling, som i någon viss afsigt uppehåller sig i en främmande stat, isht. en köpman.

**Forestāgium**, n., m.lat. (af m.lat. *forēsta*, fr. *forêt*, skog, lat. *fōris*, utanför, sål. den öppet, utanför inhägnad liggande skogen), nyttjanderätten till skog, äfvensom den derför betingade betalningen.

**Forestiēre**, m., ital., främling, utlänning.

**Forfāit** (fårfāh), m., fr. (m.lat. *forefāctum*, af *fōris fācere*, handla utanför, utom [rätt och lag]), missgerning, förbrytelse, lagstridig handling; **à forfāit**, i klump, på beting. — **Forfanterīe** (fårfangt'rīh), n., storskryteri, skräfvel; äfv. (ital. *furfanterīa*), skälmstycke, skurkstreck.

**Fōrfeit** (fårfit), m., eng., egentl. förbrutet föremål; böter; kapplöpn.t. det belopp, som deltagaren i sweepstakes el. i en match (vad emellan två) har att erlägga, om han af en el. annan orsak icke låter sin häst löpa med.

**Fōris pōsiti**, pl., lat., de utanför sittande; i den äldsta kristna kyrkan: de bannlyste.

**Forlāne**, f., ital., munter allmogedans i Venezia, vanl. i $\frac{6}{8}$ takt.

**Form**, m., pl. **fōrmer**, lat. **fōrma**, fr. **fōrme** (fårm'), f., gestalt, skapnad, utseende; sätt, bruk; beskaffenhet; språkv. ett ords yttre kännemärken, hvarigenom det särskiljes ifrån andra; pl. ett föremåls gränslinier, äfv. pl. **fōrmar**, urhålkning, hvari något gjutes, hälles, för att deruti formas; boktr.t. benämning på de sammansatta stilkolumner, som tillhöra ena sidan af ett ark, hvilket skall tryckas; kloss, hvarefter något formas, jmf. **Modell**; **ad fōrmam . . . .**, i öfverensstämmelse med . . . .; **in amplīssima** (el. **ōptima**) **fōrma**, i yppersta el. bästa form och ordning; **in fōrma consuēta**, i vanlig form; **in fōrma patēnte**, genom offentligt anslag; **in fōrma probānte**, i bevisande el. laggill form; **pro fōrma**, lat., el. **pour la fōrme** (puhr - -), för syns skull. — **Formābel**, som kan bildas, bildsam. — **Formabilitēt**, f., bildsamhet. — **Fōrma**, bilda, skapa; gjuta, stöpa i form. — **Formāl**, lat., el. **Formēl**, fr., som hör till el. har afseende på en saks skapnad el. yttre beskaffenhet; )( **Materiel**; **formēl** äfv. formenlig, som angår el. rättar sig efter antaget yttre bruk. — **Formalisēra**, noga iakttaga de yttre omständigheterna, göra svårigheter vid saker af ringa vigt; formalisēra sig, visa sig förvånad, stött öfver formen el. sättet, hvarpå något sker; vidlyftigt utlåta sig öfver något. — **Formalīsm(us)**, m., blindt fasthållande vid yttre former, med förbiseende af allt innehåll, formväsende. — **Formalīst**, m., en, som uteslutande håller sig till formen, som noga fäster sig vid det yttre, vid det antagna bruket; äfv. en, som gör många omständigheter, som finner behag i formaliteter. — **Formāliter**, formligen, efter formen el. beskaffenheten; äfv. med iakttagande af brukliga former, uttryckligen — **Formalitēt**, f., yttre antaget bruk, som måste iakttagas vid en juridisk handling, för att den skall äga laga giltighet; i allmnht. antaget bruk, formlighet. — **Fōrmare**, m., arbetare i en pipfabrik, som med en smal ten genomborrar de af pipmassan bildade valsar ända till piphufvudet, och sedan inlägger dem i pipformen. — **Formārius**, m., **Formāria**, f., i kloster: munk el. nunna, som för sin stränga vandel framställes till mönster för de andra och äfven anförtros uppsynen öfver dem. — **Formāt**, n., storleken, längden och bredden af en bok, ett papper o. s. v. — **Formatiōn**, f., bildning, daning; geolog. den följd af lager, som bildat sig under en och samma period af jordens utveckling, och hvilka utmärkas genom sina försteningar. — **Formatīv**, bildande. — **Fōrmel**, m., lat. **fōrmula**, f., allmänt brukligt uttryck för något visst fall; matem. allmän algebraisk expression, som angifver de räknesätt, medelst hvilka den sökta storhetens värde finnes i alla likartade problemer; kem. sammanställning af de kemiska tecken, som utvisa en kropps beståndsdelar; **formula concordiae**, se under **Concordia**. — **Formēl**, se **Formal**. — **Formēra**, bilda, gestalta, frambringa, åstadkomma; uppgöra, anstifta, t. ex. en sammansvärjning; tillspetsa (en penna); formēra sig, krigsv. uppställa sig i en viss ordning. — **Formulārisk**, föreskriftsenlig. — **Formulārius**, m., se **Formalist**. — **Formulēra**, bestämdt uttrycka, skriftligen uppsätta. — **Formulār**, n., ordalag, som böra följas vid uppsättandet af en skrift, ett tal, en offentlig handling o. s. v.

**Formīca**, f., lat., myra. — **Formicatiōn** och **-mikat-**, f., läkek. myrkrypning, obehaglig känsla el. retning i huden, liksom kröpe myror på densamma.

**Formidābel,** lat. (*formidābilis*, af *formidāre*, frukta), fruktansvärd, förskräcklig, ryslig.

**Formōs,** lat. (*formōsus*), skön. — **Formositēt,** f., skönhet.

**Formula, Formulera, Formulär,** m. fl, se under **Form.**

**Fornicāria,** f., lat. (af *fornicāri*, begå hor, af *fōrnix*, hvalf, sederm. boningsort för offentliga flickor, sköka.

**Fōrnyrdalāg,** n., isl., det äldsta nordiska versslaget, med alliteration samt ofta fyra stafvelser i hvarje rad.

**Forsēte,** m., nord. mytol. egentl. försittaren, rättens föreståndare, domare; rättvisans gud, son till Balder och Nanna, som bor i borgen Glitne och förlikar alla saker.

**Fort** (fåhr), n., fr. (af *fort*, lat. *fōrtis*, fast, stark), litet fäste, skans

**Forte, Fortement, Fortes,** m. fl., se under [**Fortis.**

**Fortificēra,** lat. (*fortificāre*), befästa, förstärka. — **Fortificatiōn** och **-fikat-,** f., befästning, befästningsverk; befästningskonst. — **Fortifikatōrisk,** som hör till el har afseende på befästning el. befästningskonst.

**Fortīn** (fårtäng), m., fr. (jmf. *Fort*), krigsv. skyndsamt uppkastad fältskans.

**Fōrtis,** m. och f., **fōrte,** n., lat., stark, tapper; **fōrtes fortūna (ādjuvat),** lyckan står de modiga bi, friskt vågadt är half vunnet. — **Fōrte,** ital., tonk. starkt; **fōrte piāno,** först starkt, derpå svagt; **piu fōrte** (pju -), starkare; — **fōrtepiāno,** n., af orgelnisten Schröter i Nordhausen 1717 uppfunnet tonredskap, som till flera delar liknar klaveret, men är af betydligare storlek, och, till följd af sin mera sammansatta mekanik och sina tjockare strängar, af en egendomlig och ojemförligt starkare ton, och som äger ett tonomfång af omkring 7 oktaver, ifrån C till g; äfv. **Piānofōrte** el. **Piāno,** n., (namnet uppkommet af instrumentets egenskap att genom pedalen kunna dämpa ljudet el. låta detsamma fortvara, äfv. sedan fingret lemnat tangenten). — **Fortemēnt** (fårt'mäng), fr., starkt, eftertryckligt. — **Fortīssimo,** tonk. ganska starkt, så starkt som möjligt. — **Fōrtiter,** starkt, tappert, modigt; **fōrtiter in re, suāviter in mōdo,** fast i sak, men mildt i sätt.

**Fortūito,** lat. (af *fors*, slump), oförmodadt, tillfälligtvis.

**Fortūna,** f., lat. (af *fors*, slump), lycka; rom. mytol. tillfällets (den lyckliga el. olyckliga slumpens) gudinna (hos grekerna **Tyche**), som handlar af nyck i motsats till **Fatum,** som handlar af nödvändighet; ett slags sällskapsspel, som spelas med klot el. snurra och käglor, i en särskilt dertill inrättad ställning; **brūta fortūna; ad meliōrem fortūnam,** till bättre lott, i bästa omständigheter; **in meliōrem fortūnam,** ända till bättre omständigheter; — **fortūne** och **fortȳn,** f., fr., lycka, god framgång; tillfälle, öde, slump; förmögenhet; **à la fortūne,** på god lycka; **à la fortūne du pot** (- - - dy påh), egentl. på grytlycka; på husmanskost, på hvad huset för tillfället har att bjuda på; **bōnne fortūne** (bånn' -), god lycka och framgång; **de fortūne,** af en händelse. — **Fortunātus,** m., mansnamn med betyd.: den af lyckan gynnade; hjelten i en fordom mycket omtyckt folkroman.

**Fōrum,** n., pl. **fōra,** lat, torg, församlingsplats; hos de gamla romarne: offentlig plats, bestämd för torghandel, domstolssessioner, folkförsamlingar och offentliga lekar; domstol, domsaga, offentlig myndighet; **fōrum delīcti commīssi,** domstol, inom hvars område ett brott blifvit begånget; **fōr. domicīlii,** domstol, inom hvars område den, som skall stämmas, har sitt hemvist; **fōr. extērnum,** utländsk domstol; **fōr. intērnum,** inländsk domstol; **fōr. privilegiātum,** privilegierad domstol, domstol, under hvilken någon till följe af sitt embete el. sitt stånd hör; **fōr. suprēmum,** högsta domstolen; **in fōro,** inför domstol.

**Forzāndo,** ital. (af *rinforzāre*, förstärka), tonk. förstärkande. — **Forzāto,** (ital. *rinforzāto*), förstärkt.

**Fosfor,** m. fl., se **Phosphorus.**

**Fossīl,** lat. (*fōssilis*, af *fōssa*, graf, af *fōdere*, gräfva), uppgräfd ur jorden, förstenad; subst. n., pl. **fossīlier,** ur jorden uppgräfda oorganiska kroppar, jmf. **Mineral;** äfv. förstenade organiska fornverldslemningar, försteningar; jmf. **Petrificat.** — **Fossīliogrāph** och **-grāf,** m., en, som beskrifver el. afbildar fossilier. — **Fossīliografī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva), beskrifning och afbildning af fossilier. — **Fossīliogrāfisk,** som hör till el. har afseende på beskrifning och afbildning af fossilier — **Fossīliolōg,** m., kännare af fossilier. — **Fossīliologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), kännedom af, äfvensom läran om fossilierna. — **Fossīliolōgisk,** som hör till el. har afseende på kännedomen af el. läran om fossilierna. — — **Fossilīst,** m., nylat. = **Mineralog.** — **Fossiōn,** f., gräfning.

**Fotograf,** m. fl., se **Photograph.**

**Fou** (fuh), m., fr., narr, dåre.

**Fōūdre** (fuhdr'), f., fr. (af lat. *fūlgur*, blixt), ljungeld; äfv. såsom utrop: blixt och dunder! — **Foudroyēra** (fuhdråajēra), krossa, ihjelslå: krigsv. häftigt beskjuta; spruta eld och lågor; storma, utfara emot; äfv. förbanna, svära. — **Foudroyānt** (fuhdråajäng), dundrande, förskräcklig.

**Fouēts** (fuäh), pl., fr., ett slags engelska ridpiskor.

**Fougāde** (-gād') el **Fougāsse** (gāss'), f., fr. (af *fōūgue*, hetta, raseri, ital. *fōga*, af lat. *fōcus*, eldhärd, m.lat. eld), krigsv. liten mina, fladdermina. — **Fouguēūx** (fuhghö), hetsig, vild, uppbrusande.

**Foulārd** (fuhlāhr och fulārd), m., fr. (af *foulēr*, valka), ett slags tyg till näsdukar och klädningar, af rått otvinnadt silke, med inslag, oftast af florettsilke, och som, då det kommer ur väfstolen, kokas likom råsilke, hvarefter det färgas och tryckes.

**Fōūle** (fuhl'), f., fr. (ital. *fōlla*), hop, trängsel, myckenhet; äfv. den stora mängden, allmogen, folket; **en fōūle** (ang -), i mängd, hoptals.

**Fourāge** el. **Fourrāge** (furrāsj'), äfv. **Fur-,** n., fr. (af fornt. *fuotār*, t. *fūtter*, foder), foder för en trupps el. krigshärs dragare, isht. hästar. — **Furagēra** (furasjēra), anskaffa och hämta foder för en trupps hästar. — **Fouragēūr** (fuhrasjöhr), m., foderhämtare.

**Fōūrbe** (fuhrb'), m., fr. (ital. *fūrbo*, af fr. *fourbīr*, ital. *forbīre*, fornt. *furbên*, putsa, aftvätta, jmf. *Fripon*), bedragare, skälm, skurk. — **Fourberīe** (fuhrb'rīh), n., svek, bedrägeri, skurkstreck; skälmstycke.

**Fourchētte** (fuhrschätt'), f., fr. (demin. af *fōūrche*, tjuga, af *fourchēr*, klyfva sig, grena sig), gaffel; gevärsgaffel; brinkhake; **déjeûner à la fourchette,** se under **Déjeûné.**

**Fourgōn** (fuhrgång), m., fr. (af lat. *fūrca*, gaffel), eldgaffel, ugnsraka; enspännare, packvagn, trossvagn.

**Fourier,** se **Furir.**

**Fourierīsm** (fuhr-), m., *Fourier's*, född 1782, d. 1837, socialistiska system, som hufvudsakligen utmärkte sig derigenom, att det bibehöll äganderätten till lösegendom så till vida, som hvarje sådan anslogs till fond för en förening, samt genom att fästa afseende på menniskornas håg för vissa arbeten, hvarjemte arbetet skulle göras angenämt för de arbetande genom omvexling och förströelse; äfv. skulle enl. detsamma samhället fördelas i föreningar af 12—1800 personer hvardera (falanger), hvilken inrättning var ordnad och reglerad ända till de minsta detaljer.

**Fourmillēra** (fuhrmiljēra), fr. (*fourmillēr*, af *fourmī*, myra), hvimla, kräla; mala, sticka i huden. — **Fourmillemēnt** (fuhrmilj'mäng), n., se **Formication.**

**Fournēra** och **Furn-,** fr. (*fournīr*, ital. *fornīre*, provenç. *formīr*, *fromīr*, af fornt. *frumjan*, befordra, ombesörja), förse med något, anskaffa, förskaffa; lemna; tillsläppa, gifva. — **Fournissēūr** och **Furnissör,** m., en, som anskaffar el. förser med något. — **Fournitūre** (-tȳhr'), f., förråd. [**Furir.**

**Fourrage,** se **Fourage.** — **Fourrier,** se

**Fourrūre** (furrȳhr'), f., fr. (af *fourrēr*, fodra, sp. *forrār*, ital. *foderāre*, af ital. *fodero*, foder), pelsfoder, pelsverk; pels, pelskappa; vapenl. gråverk, hermelin; äfv. ett fartygs inre beklädnad.

**Fovēra,** lat. (*fovēre*), egentl. värma, lägga varma omslag på; gynna; vårda.

**Foyēr** (fåajeh), m., fr. (provenç. *foguier*, af lat. *focārius*, som har afseende på härd, af *fōcus*, härd), härd, brännpunkt, medelpunkt; i ett skådespelshus: värmningsrum, samlingssal för skådespelare (foyēr des artīstes [- dä-s-artīst']) el. åskådare (foyēr publīc [-pyblīck]).

**Fra,** m., ital., förkortning af **Frāte,** broder, ordensbroder, isht. framför ringare munkars namn, t. ex. fra Bartolomeo, fra Christoforo; **fra Diāvolo,** broder djefvul.

**Fracās** (frakāh), n., fr. (ital. *fracāsso*, af *fracassāre*, sönderbryta, sönderkrossa), sönderbrakande; brak, buller, larm, gräl; uppseende.

**Fractiōn** och **Frakt-,** f., lat. (*frāctio*, af *frāngere*, krossa), brytning, utbrytning; matem. bråk el. brutet tal; naturl. ljusstrålarnes brytning; liten del af ett större parti; äfv. del af ett politiskt parti, som afsöndrar sig ifrån detsamma. — **Fractūr** och **Fraktūr,** f., (lat. *fractūra*), läkek. benbrott; boktr.t. benämning på den kantiga, skarpa el. uddiga tyska stilen, )( **Antiqua;** skönskr. stor el. så kallad kanslistil. — **Frakturēra,** nylat., bryta, isht. sönderbryta i flera stycken. — **Fragīl,** lat. (*frāgilis*), skör; bräcklig, svag. — **Fragilitēt,** f., skörhet, bräcklighet, svaghet, förgänglighet. — **Fragmēnt,** n., (lat. *fragmēntum*), ett ur ett helt afskildt stycke, brottstycke; qvarlefva; isht. stycke af ett icke fulländadt el. i öfrigt förloradt literärt, mest gammalt klassiskt verk; jmf. **Aphorism.** — **Fragmentārisk,** afbruten, osammanhängande, i afbrutna stycken. — **Fragmentīst,** m., författare af fragmenter; utgifvare af smärre stycken ur större arbeten.

**Fragrānt,** lat. (*frāgrans*, af *fragrāre*, dofta), ljuft doftande, välluktande. — **Fragrāns,** f., doft, vällukt. — **Fragrāntia,** pl., välluktande ämnen.

**Fraiche, Fraicheur,** se följ.

**Frais** (fräh), m., f. **frāiche** (fräsch'), fr. (provenç. *fresc*, ital., sp. och portug. *frēsco*, fornt. *frisc*, frisk), sval; blomstrande, rödblommig. — **Fraîchēūr** (frähschöhr), f., friskhet, angenäm svalka; friskt utseende, frisk ansigtsfärg; mål. färgernas liflighet, färgglans; äfv. inbillningskraftens, stilens o. s. v. liflighet och friskhet.

**Frais** (fräh), pl., fr. (af m.lat. *fredum*, *fredus*, *fridus*, pris, penningböter, urspr. för fredsbrott, af fornt. *fridu*, fred), kostnad, omkostningar, utgifter; **faux frais,** se under **Faux; à peu de frais** (- pöh dö -), med obetydliga omkostningar, med ringa möda.

**Frāīse,** f., och **Frās,** n., (g.fr. *frese*, af *friser*, *fraiser*, krusa, utpynta), krusig fruntimmerskrage, pipkrage; krigsv. pålverk, stormpålar på vallar m. m. — **Fraisētte** (frähsätt'), liten halskrage.

**Fraktion, Fraktur,** se **Fract-.**

**Franc,** m., pl. **francs** (frang), fr., fransyskt mynt, sedan 1795 enheten i det franska myntsystemet, och ungefärl. = 72 öre rmt.; dess underafdelningar äro: 1) **Décīme** (desīhm'), m., tiondedelen af en franc, motsvarande 2 sous i gamla myntet; 2) **Centīme** (sangtīhm'), m., hundradelen af en franc, utgörande i gammalt mynt $2\frac{2}{5}$ deniers; 3) **Millīme** (millīhm'), m., tusendedelen af en franc, motsvarande icke fullt $\frac{1}{4}$ denier af gamla myntet.

**Français** (frangsäh), m., f. **françāīse** (frangsähs'), fr., fransysk; subst. m. och f., fransman, fransyska; **françāīse,** äfv. den franska arten af kontradansen, som sedermera öfvergått till andra länder; i allmnht. kontradans, äfv. **fransās,** m.; **à la françāīse,** efter fransysk art, sed, drägt.

**Frānc-archērs** (-arscheh), pl., fr., de 1448 upprättade franska friskyttekompanierna med båge, pil, rustning och svärd.

**Francatur,** se under **Franco.**

**Franceschīno** (frantjäsqīnå), m., ital., florentinskt silfvermynt = 5 paoli. — **Francescōne** (frantjäskåne), m., florentinskt silfvermynt = 10 paoli.

**Franchemēnt** (frangsch'mang), fr. (af *franc*, fri), fritt, frimodigt, rent ut, uppriktigt. — **Franchīse** (frangschīhs'), f., frihet ifrån något; rätt att vara el. lemna fristad; frimodighet, öppenhjertighet.

**Franciāde** (frangsiad'), f., fr., under franska revolutionen anbefalld jubelfest, som borde firas hvart fjerde år, räknadt ifrån republikens början.

**Franciscus**, m., **Francisca**, f., mans- och qvinnonamn med betyd.: den öppna, den frimodiga, den frie, den friborna. — **Franciscāner** och **-ciskān-**, pl., medlemmar af den, näst dominikanerna, allmännast utbredda och inflytelserikaste bland alla tiggarordnar, som 1208 stiftades af *Franciscus ifrån Assisi* och 1223 högtidligen stadfästades af påfven Honorius III, och bland hvars hufvudreglor voro: verldsföraktande armod, efterföljande af apostlarnes föredöme, och först och främst predikande för det lägre, försummade folket, äfv. **Minorīter.**

**Francisēra**, fr. (*franciser*), förfranska, göra fransk, gifva ett främmande ord fransk ändelse; härma el. efterapa franska seder och bruk. — **Francisatiōn**, f., nylat., egentl. förfranskning, antagande af franska seder.

**Franciskaner**, se under **Franciscus.**

**Franc-maçon** (frangmasāng), m., fr. (jmf. *Maçon*), frimurare. — **Franc-maçonnerīe** (frangmasånn'rīh), n., frimureri.

**Frānco**, ital. (fr. *franc*, af t.-lat. *frāncus*, frankisk, en franker), på bref; fritt, utan betalning af postafgift för emottagaren; **frānco di spēse**, fri från omkostningar. — **Frank**, fri, frimodig, öppen, rättfram. — **Francatūr** och **Frankatūr**, f., barb.-lat., frigörande; förutbetalning af postpenningarna för bref o. s. v. — **Frankēra**, (ital. *francāre*), göra fri, på förhand betala postafgift för ett bref.

**Francomanī**, f., lat.-gr. = **Gallomani.** — **Frank, Frankera**, se under **Franco.**

**Frānker**, pl., sannol.: de frie; förening af tyska folkstammar, som först i 3:dje årh. eft. Kr. uppträdde vid nedra Rhen; hos turkarne: allmänna benämningen på alla europeiska kristne, jmf. **Firenki.**

**Frans**, m., förkortn. af **Franciscus**, se d. o.

**Frappēra**, fr. (*frappēr*, egentl. slå, träffa, provenç. *frapar*), öfverraska, förvåna, göra intryck på. — **Frappānt** (frappāng, vanl. -pāngt), som gör starkt intryck, öfverraskande; träffande, påtaglig.

**Frāsco**, m., (egentl. flaska, m.lat. *flāsco*, ital. *fiasco*, fr. *flacōn*, se d. o.), våtvarumått i Rio de Janeiro, ungefärl. = 2 franska litres.

**Frasquēras** (frasqēras), pl., sp., flaskfoder.

**Frāter**, m., pl. **frātres**, lat., broder, isht. ordens- el. klosterbroder; **frāter consanguīneus**, halfbroder, som är helbror på fädernet; **frāter lāicus**, munk, som blott förrättar verldsliga sysslor och passar upp i kloster; **frāter uterīnus**, halfbror, som är helbror på mödernet; **frātres minōres**, se **Minoriter.** — **Fraternēl**, fr. (*fraternēl*), broderlig. — **Fraternisēra**, fr. (*fraternisēr*), förbrödra sig; umgås som bröder, lefva förtroligt och broderligt. — **Fraternisatiōn** el. **Fraternisēring**, f., förbrödring, broderlig förening. — **Fraternitēt**, lat. (*fratērnitas*), el. **Fraternitē** och **-tēt**, fr., f. broderlighet, brödraskap; broderlig kärlek och vänskap; **Fraternitē**, under franska revolutionen: alla menniskors förening i ett innerligt och kärleksfullt brödraförbund, se vidare under **Liberté.** — **Fratricīda**, m., lat., broder- el. systermördare. — **Fratricīdium**, n., broder- el. systermord.

**Frātser**, pl., t. (*frätze*, sliddersladder), tokerier, dårskaper; ord utan mening; lappri, onödigheter; grimaser o. s. v.

**Fraus**, f., lat., bedrägeri, svek; förorättande; **pīa fraus**, fromt, välmenande bedrägeri; **in fraūdem lēgis**, med lagens åsidosättande el. öfverträdelse. — **Fraudēra**, (lat. *fraudāre*), bedraga, narra; drifva smyghandel. — **Fraudatiōn**, f., bedrägeri, förorättande. — **Fraudātor**, m., bedragare. — **Fraudulēns**, f., bedräglighet. — **Fraudulēnt** el. **Fraudulōs**, bedräglig, svekfull. — **Fraudulēnter**, på bedrägligt sätt, svikligen.

**Frāxinus**, f., lat., ask. — **Fraxinīn**, n., nylat., i askens bark upptäckt kristallinisk, ganska bitter kropp.

**Frāy** (frāi) el. **Fraīle**, m., sp. (provenç. *fraire*, af lat. *frāter*), ordensbroder, munk; jmf. **Frey.**

**Frazāda**, f., sp., egentl. ylletäcke; ett slags mantel, som begagnas af männerna inom de lägre folkklasserna i Mexico.

**Fredōn** (fredāng), m., fr., drill. — **Fredonnēra**, (fr. *fredonnēr*), drilla; tralla, gnola. — **Fredonnemēnt** (fredånn'māng), n., drillande, gnolande; bins och flugors surrande; sorl ifrån en folkhop.

**Frēdrik**, m., och **Fredrīka**, f., t. (*Frīedrick* och *Friederīke*, fornt. *Frīdurīh*, got. *Frithareiks*), mans- och qvinnonamn med betyd.: den fridsälle, den fredliga.

**Frēdum**, n., (jmf. *Frais*), under medeltiden: det i en afträdessumma inberäknade belopp ($\frac{1}{3}$), som skulle betalas till konungens skattkammare.

**Frēēholder** (frīhåhlder), m., eng. (af *free*, fri, och *hold*, hålla), ägare till ett frälsegods; ⟩⟨ **Copyholder.**

**Free on board** (frih ånn bård), fritt (utan omkostningar) ombord.

**Frēēsoilers** (frīhsöjlers), pl., eng. (af *free*, fri, och *soil*, lat. *sōlum*, jord, mark); frijordsmän; anhängare af ett parti i Nordamerika, som fordrar, att statens obegagnade jord bör, för att förekomma ocker dermed, utan betalning utdelas åt nybyggare, dock endast till en storlek af 160 acres.

**Fregātt**, m., fr. (*frégāte*, ital. *fregāta*, sp. *fragāta*), tremastadt krigsfartyg af andra rang och af olika storlek, bestyckadt med 30 till 60 kanoner; fregāttfågel, simfågel i de tropiska hafven med mycket stora vingar och beundransvärdt lätt flygt; fregāttskēpp, skepp, som har märsar på alla tre masterna och rår på den aktersta, och som sålunda är bygdt som fregatt, utan att vara inrättadt till krigsskepp. — **Frégatōn** (fregatāng), m., liten fregatt; äfv. liten fiskarbåt utan segel.

**Freile**, se under **Frey.** — **Frej, Freja**, se **Freyr.**

**Frelatēra**, fr. (*frelatēr*), förfalska, isht. vin.

**Frenesī**, f., fr. (*frénésīe*, jmf. *Phrenesi*), ursinnighet; raseri; galenskap; yttersta grad af lidelsefullhet. — **Frenētisk**, ursinnig: rasande; ytterligt lidelsefull.

**Fréquence**, se följ.

**Frequēnt** och **-qvēnt**, lat. (*frēquens*), tidt och ofta inträffande; om städer och gator: folkrik, starkt besökt, liflig; freqvēnt puls, läkek. hastig puls. — **Freqventēra**, ofta besöka;

talrikt bivista. — **Freqventatiōn**, f., oftare umgänge med el. begagnande af. — **Frequentatīvum**, n., pl. **-tīva**, el. **Freqventatīv**, n., pl. **-tīv(er)**, nylat., språkv. upprepningsord; verb, som uttrycker ett ideligt upprepande af den verksamhet, det betecknar, t. ex. *hamra*, *klappa*. — **Freqvēns**, (lat. *frequēntia*), el. **Fréquēnce** (frekängs'), fr., f., talrik samling, mängd, tillopp, talrikt besök; tätare upprepande.

**Frēre**, m., pl. **frēres** (frähr'), fr. (lat. *frāter*), broder; klosterbroder, munk; **frēre terrīble** (- tärrībl'), frimurarbroder, som genom injagande af skräck pröfvade dem, som skulle inom orden upptagas; **mon frēre** (mång -), min bror! min käre bror! **frēres ignorantīns** (- injårangtäng), pl., se **Ignorantiner**.

**Frēsco**, ital., frisk; tonk. munter, liflig; subst. n., äfv. **Frēscomålning** el. **målning al frēsco**, målning på en frisk el. våt kalkvägg; **måla al frēsco**, måla på nyss pålagd, ännu våt kalkgrund; **frēscoanekdōt**, m., (jmf. *Anekdot*), färsk, ny, liten berättelse; liten berättelse, som har nyhetens behag.

**Frétēūr** (fretöhr), m., fr. (af *fret*, befraktning), skeppsredare.

**Frētta**, f., ital. (af *frettāre*, feja, af lat. *fricāre*, gnida, skubba, skafva), brådska, skyndsamhet; **con frētta**, **frettēvole** el. **frettolōso**, tonk. skyndsamt, hastigt.

**Frēy** (frēi) el. **Freīle**, m., sp. (af lat. *frāter*; provenç. *frāire*), ordensriddare, medlem af en andlig riddarorden; jmf. **Fray**.

**Freyr** och **Frö**, m., nord. mytol. Njärds son, Gerds make, den berömdaste el. herrligaste bland äserna, som råder för regn och solsken, för jordens gröda och menniskors lycka med gods, och som af gudarna i tidens begynnelse erhållit himlaboningen Alfhem som tandgåfva. — **Frēya** och **Frōja**, f., älskogsgudinnan, Njärds dotter, Frös syster, Ods maka, den berömdaste af gudinnorna och den yppersta näst Frigg, och som bor i Folkvång samt anropas isht. af män, liksom efter hennes namn mäktiga mäns hustrur kallas fruar (*frovor*, *husfreyjur*).

**Friābel**, lat. (*friābilis*, af *friāre*, sönderrifva), som lätt låter söndermala el. söndersmula sig. — **Friabilitēt**, f., egenskapen att lätt kunna söndersmulas.

**Friānd** (friāng), m., fr. (partic. pres. af *frīre*, steka i panna, med förändring af *t* till *d*), läckermun, läckergom, fin och kinkig matkännare; jmf. **Gourmand**. — **Friandīse** (friangdīhs'), f., smak för läckerheter; äfv., isht. pl. **friandīses** (-dīhs'), läckerheter.

**Fricandēāū** (frikangdōh), m., fr. (härledningen omtvistad; måhända af det got. *friks*, begärlig), späckadt och stufvadt kalfkött. — **Fricandēlles** (frikangdäll') och **Frikadēller**, pl., (sing. **frikadēll**, m.), små klimpar af kött, mjölk m. m. — **Fricassēe** (-seh), f., och **Frikassē**, m., maträtt af smått, sönderhugget kött, vanl. af kalf, med sås af den silade buljongen med ilagd citron och uppvispad äggegula. — **Frikassēra**, tillaga kött till frikassé; sönderhacka; äfv. förstöra egendom genom utsväfningar och slöseri.

**Frictiōn** och **Frikt-**, f., lat. (*frictio*, af *fricāre*, gnida), gnidning, ingnidning; nötning. — **Frictōrium**, n., ingnidningsrum vid badhus, isht. hos de gamla romarne.

**Frīgga** och **Frigg**, f., nord. mytol. Fjärgyns dotter och Odins hustru, den yppersta bland gudinnorna, äsers och äsynjors drottning, som med Odin sitter i Lidskälf och ser ut öfver alla verldar, samt känner menniskornas öden, ehuru hon ej sjelf säger något derom el. spår.

**Frigittōre** (friddjitåre), m., ital. (af *friggere*, lat. *frīgere*, halstra, rosta), italiensk gårkock.

**Frigīd**, lat. (*frigidus*, af *frigēre*, stelna af köld), kall, kallsinnig, likgiltig; hjertlös. — **Frigidārium**, n., afkylningsrum vid de gamles bad. — **Frigidēra**, nylat., afkyla, göra kall. — **Frigiditēt**, f., kyla, kallsinnighet, ovänlighet; känslolöshet, hjertlöshet; äfv. manlig oförmåga.

**Frikadeller**, **Frikassé**, se under **Fricandeau**. — **Friktion**, se **Frict-**.

**Frimāīre** (frimåhr'), m., fr. (af *frimās*, rimfrost), frostmånad, tredje månaden i den franska revolutionens kalender, ifrån den 21:sta november till den 20:de december.

**Fringēra**, fr. (*frīnguer*, skölja, bespola, härledningen obekant), skölja och starkt urvrida, t. ex. våta kläder el. färgtyg.

**Fripiēr** (fripjēh), m., fr. (af *fripēr*, m.lat. *fripāre*, förstöra), en, som handlar med gamla kläder, klädmäklare. — **Fripiēre** (fripjähr'), f., klädmäklerska. — **Friperīe** (frip'rīh), n., alla slags gamla kläder och möbler; klädmäkleri; klädmäklarebod el. -stånd. — **Fripōn** (fripång), m., skälm, skurk, spetsbof; skalk. — **Friponnēra**, snatta, bedraga; göra skälmstycken. — **Friponnerīe** (-pånn'rīh), n., bedrägeri, skurkstreck; skälmstycke.

**Fris**, **Frisage**, se under följ.

**Frisēra**, fr. (*frisēr*, sannolikt af tyskt ursprung), krusa, lägga i lockar, i allmnht. prydligt ordna håret; krusa luggen i långhåriga tyger, jmf. **Ratinera**. — **Fris**, m., (fr. *frise*), ett slags ylletyg, gröfre, tjockare och långhårigare än kläde, temligen hårdt valkadt, men föga ruggadt och obetydligt öfverskuret, och som för öfrigt kan vara slätt el. skäftadt; byggn.k. mellersta delen af ett entablement; den del af prydnaderna öfver en pelare, som ligger emellan arkitraven och karnisen, el. den del af ett listverk, som befinner sig emellan hufvudbjelken och kransen, och vanl. är prydd med löfverk, bas-reliefs o. s. v.; äfv. lång, smal list, som i horisontel riktning löper längs med en vägg, der denna sluter sig till taket; prydnader på kanoner, skepp o. s. v. — **Frisēūr** och **Frisōr**, m., hårkrusare, hårsmyckare. — **Frisūre**, f., och **Frisȳr**, m., krusning, lockning el. i allmnht. prydligt uppläggande af håret; krusadt el. lockadt hår.

**Frissonnēra**, fr. (*frissonnēr*, af *frisson*, frossa, rysning), skälfva, rysa, isht. af köld. — **Frissonnemēnt** (frissånn'mang), n., lätt rysning, skälfning.

**Frisyr** och **Frisör**, se under **Frisera**.

**Frīthiof** och **Frītiof**, m., fornn. (af *friðr*, fred, och *þjófr*, tjuf), mansnamn med betyd.: fredstjufven, fridsstörare.

**Fritte** (fritt), f., fr. (ital. *fritta*, af *friggere*, baka,

koka, af lat. *frīgere*, halstra, rosta), ämne, hvaraf glas blåses, glasmassa.

**Fritūre**, f., och **Fritÿr**, m., fr. (af *frīre*, steka i panna), smält smör, olja el. ister; stekning i panna; äfv. i panna stekt mat.

**Frivōl**, lat. (*frīvolus*), obetydlig, innehållslös, fåfäng; småaktig, obetänksam, lättsinnig, lättfärdig; fräck. — **Frivolisēra**, lättfärdigt behandla. — **Frivolitēt**, f., obetydlighet; småaktighet; lättsinnighet, lättfärdighet, fräckhet.

**Froidēūr** (fråadōhr), f., fr. (af *froid*, lat. *frīgidus*, kall), kyla, kallsinnighet.

**Fromāge** (fråmāsj'), m., fr. (ital. *formāggio*, af lat. *fōrma*, sål. egentl. någonting, som pressats i en form), ost.

**Frōnde** (frångd'), f., fr. (egentl. slunga, af lat. *fūnda*, med inskjutet *r*), parti i Frankrike under Ludvig XIV:s minderårighet, som uppträdde fiendtligt emot hofvet och kardinal Mazarin. — **Frondēra**, tadla, häckla; klandra regeringen i landet. — **Frondēūr** och **Frondōr**, m., anhängare af la fronde; i allmnht. en som klandrar regeringens åtgärder; tadlare, häcklare.

**Frondōs**, lat. (*frondōsus*, af *frons*, genit. *frōndis*, löf), löfrik. — **Frondositēt**, f., nylat., löfrikhet.

**Front** (frång, frångt och frånt), m., fr. (af lat. *frons*, genit. *frōntis*, panna), panna; framsida, framdel; krigsv. framsidan el. linien af en trupp; göra front emot fienden, ställa sig midt emot fienden, bjuda honom spetsen, angripa honom framifrån; **front à front** (frång-t-a frång), egentl. panna mot panna, man emot man, midt emot hvarandra; **de front** (dö -), midt framför; i bredd; på en gång; rakt på; utan skonsamhet; **en front** (ang -), på framsidan, i fronten. — **Frontāl**, nylat., som hör till el. har afseende på panna el. framsida. — **Frontāle**, n., lat., pannsmycke. — **Frontālier**, pl., omhängen kring högaltaret i en katolsk kyrka. — **Frontispīce** och **Frontispīs**, m., fr. (m.lat. *frontispīcium*, af lat. *spīcere*, *spēcere*, se, skåda), framsida af en byggnad; titelblad; kopparstick framför ett titelblad. — **Frontōn** (frångtång och fråntōn), m., gafvel öfver någon framskjutande del af en byggnad; prydnad öfver dörrar el. fönster.

**Frontignāc** el. **Frontignān** (frångtinjäck el. -jäng), m., ett slags franskt muskatvin, ifrån *Frontignan*, en stad i det forna Languedoc.

**Frontispice**, **Fronton**, se under **Front**.

**Frottēra**, fr. (*frottēr*, provenç. *fretār*, sp. *frotār*, *flotār*, g. fr. *froier*, af lat. *fricāre*, gnida), gnida, isht. kroppen el. någon del deraf, badda. — **Frottemēnt** (frått'mäng), n., gnidning, baddning. — **Frottēūr** (-tōhr), m., skurare, bonare. — **Frottēūse** (-tōhs'), f., qvinna, som biträder badande el. sjuklingar med gnidning.

**Frūctus**, m., lat. (af *frūi*, njuta), frukt; nytta; **frūctus prīmi ānni**, pl., första (embets-) årets inkomster. — **Fructidōr** (fryktidår), m., fr., fruktmånaden, 12:te månaden i franska revolutionens kalender ifrån den 18:de augusti till den 16:de september. — **Fructificēra** och **Frukt-**, nylat. (*fructificāre*), befrukta, bära frukt. — **Fructificatiōn** och **Fruktifikatiōn**, f., befruktning; fruktbildning. — **Fruktuositēt**, f., nylat. fruktbarhet. — **Fruktuōs**, lat. (*frūctuōsus*), fruktbar; indrägtig.

**Frugāl**, lat. (*frugālis*, af *frux*, genit. *frūgis*, frukt, sål. ursprungl. bringande frukt el. nytta), hushållsam, sparsam, tarflig, måttlig; knapp, nödtorftig, fattig. — **Frugalitēt**, f., förnöjsamhet, sparsamhet, tarflighet, måttlighet, torftighet.

**Frūgifer**, lat. (af *frux*, genit. *frūgis*, frukt, och *fērre*, föra, bära), fruktbärande.

**Fruktificera**, **Fruktuositet**, m. fl., se under **Fructus**.

**Frūstra**, lat., fåfängt, förgäfves. — **Frustrēra**, (lat. *frustrāri*), tillintetgöra; svika, bedraga. — **Frustratiōn**, f., tillintetgörande. — **Frustratīv**, nylat., tillintetgörande, bedragande.

**Frūstum**, n., lat., stycke, bit, del af något.

**Fräs**, se **Fraise**. — **Frö**, se **Freyr**. — **Fröja**, se **Freya**.

**Fuchs**, m., t., egentl. räf; i tyska studentspråket: nyligen till en högskola anländ och ej ännu bland de äldre studenterna upptagen student.

**Fuciter**, **Fucologi**, se under följ.

**Fūcus**, m., lat. (egentl. ett rödt färgande färggräs, deraf äfv. smink, gr. *phӯkos*), bot. hafstång. — **Fucīter**, pl., förstenade hafstångarter. — **Fucologī** och **Fuko-**, f., (gr. *lōgos*, lära), läran om hafsväxterna, beskrifning öfver tångarterna.

**Fuēros**, pl., sp. (sing. *fuēro*, provenç. *for*, lag, af lat. *fōrum*, se d. o.), vissa spanska provinsers, isht. de baskiska landskapens, urgamla företrädesrättigheter el. friheter.

**Fūga** (1), f., lat. (af *fūgere*, fly), flykt; **fūga vācui**, den skygghet för tomrum, som man ford. tillskref naturen, i det man iakttog, att densamma alltid sträfvade att fylla alla sådana. — **Fugacitēt**, f., nylat. (af *fūgax*, flyktig), flyktighet, förgänglighet, kort varaktighet. — **Fugitīv**, lat. (*fugitīvus*), flyktig; ytlig; ostadig; förlupen.

**Fūga** (2), f., ital. (fr. *fūgue*, sannol. af lat. *fūga*, flykt, emedan stämmorna tyckas jaga och undfly hvarandra), tonk. konstrikt, flerstämmigt tonstycke, ursprungl. afsedt för kyrkligt bruk, hvari en hufvudtanke (tema) först föredrages af en stämma och sedan efter vissa reglor med förändringar omtages af de öfriga, tilldess alla förena sig till en gemensam afslutning. — **Fugāto**, ital., skrifven i fugastil. — **Fugēra**, skrifva i fugastil, sätta i samma art som en fuga.

**Fugacitet**, se under **Fuga** (1). — **Fugato**, **Fugera**, se under **Fuga** (2). — **Fugitiv**, se under **Fuga** (1).

**Fūgit irreparābile tēmpus**, lat. ordspråk efter Horatius: tiden flyr oåterkalleligen, den tid, som flyr, kan aldrig ersättas.

**Fūimus Trōes**, lat. ordspråk, efter Virgilius: vi hafva varit trojaner, d. v. s. det är ute med vår herrlighet, det är förbi med oss. — **Fūit**, (han, hon, det) har varit, är icke mera, är förbi.

**Fulgēnt** och **Fulgīd**, lat. (af *fulgēre*, glänsa), glänsande, skimrande, strålande, bländande. — **Fulgēns**, f., glans, skimmer.

**Fulgurēra**, lat. (*fulgurāre*, af *fūlgur*, blixt, ljungeld), blixtra. — **Fulgurāl**, som hör till el. har afseende på ljungeld. — **Fulguratiōn**, f., blixtrande, ljungeld; kem. metallens

blickning i digeln. — **Fulgurīt,** m., nylat., blixtrör, glasartad, rörlik massa, som ej sällan träffas i jorden och uppkommer derigenom, att den elektriska eld, hvaraf blixten består, slår ned i qvartssand och, under sitt lopp nedåt, smälter de sandpartiklar, med hvilka den kommer i beröring, till en ihålig glasmassa.

**Fuliginōs,** lat. (*fuliginōsus,* af *fulīgo,* sot), sotaktig, sotfärgad. — **Fuliginositēt,** f., nylat., sotaktighet, egenskapen att vara sotfärgad.

**Full dress,** m., eng., hel el. fullständig embetsdrägt.

**Fūlmen,** n., pl. **fūlmina,** lat. (för *fūlgimen,* af *fulgēre,* blixtra), blixt, ljungeld; **fūlmen brūtum,** oftast pl. **brūta fūlmina,** egentl. slö blixt, slöa blixtar; ord utan verkan, tomma hotelser. — **Fulminēra,** blixtra, dundra; banna, hota; rasa, svära. — **Fulminānt,** ljungande, brakande; häftigt hotande, stormande af vrede. — **Fulminatiōn,** f., ljungande och brakande; knall, förpuffning; påfliga bannlysningens förkunnande, bannstråle. — **Fulminatōrisk,** ljungande, brakande; häftigt utfarande.

**Fumarōler,** pl., ital. (af lat. *fūmus,* rök), vattenaktiga, genom remnor i jorden uppstigande heta ångor.

**Fumera,** se under **Fumus.**

**Fumēt** (fymäh), m., fr. (af lat. *fūmus,* rök), behaglig lukt af vin, kaffe, kötträtter o. s. v., isht. den retande lukten af stekt villebråd.

**Fumigera, Fumist,** se under följ.

**Fūmus,** m., lat., rök, ånga. — **Fumēra** (fym-), fr. (*fumēr*), ryka, ånga, dunsta; röka, äfv. gödsla. — **Fumigēra,** lat. (*fumigāre*), röka, genomröka. — **Fumigatiōn,** f., rökning. — **Fumīst,** m., en, som bygger eldstäder, isht. en sådan, som lagar sådana, hvilka ryka in.

**Funambulīst,** m., nylat. (lat. *funāmbulus,* af *fūnis,* rep, och *ambulāre,* gå), lindansare.

**Functiōn** och **Funk-,** f., lat. (*fūnctio*), förrättning, beställning, verksamhet; embetsförrättning, syssla, embete, tjenst; en kroppsdels förrättning; mat. en af en annan beroende föränderlig storhet. — **Funktionēra,** nylat., el. **Fungēra,** utöfva embetspligter, förestå ett embete el. en tjenst, tjenstgöra; vara i verksamhet. — **Funktionär,** m., embetsman.

**Fund, Fundament, Fundator, Fundera,** m. fl., se under **Fundus.**

**Fundēra,** anglos. (*fundian,* söka att finna), djupt tänka på, begrunda något.

**Fundūllo,** m., egyptiskt mynt, ungefärl. motsvarande 10 rdr. 30 öre rmt.

**Fūndus,** m., lat., grund, botten; jordagods, landtegendom, och de deraf härflytande inkomster. — **Fund** (fönd), m., eng., grundsumma, hufvudstol, hufvudsumma; pl. **funds** (fönds), egentl. skatter till statsskuldens betäckande; statsskuld; statsskuldsbevis, jmf **Fonds.** — **Fundamēnt,** n., lat. (*fundamēntum*), grund, grundval, grundsten, grundmur; hufvudsak; pl. **fundamēnter,** grundvalar, grundbegrepp, grundreglor, grundkunskaper, förkunskaper, jmf. **Elementer.** — **Fundamentāl,** som hör till el. har afseende på grundval el. första början, grundläggande; grundande; väsendtlig, ursprunglig; grund-; **fundamentālbās,** m., tonk. ford. den besiffrade orgelstämman i kyrkomusik; nu: den basstämma, hvars toner blott utgöras af grundbasar. — **Fundatiōn,** f., grundläggande, stiftelse, första anläggning; stiftad inrättning. — **Fundātor,** m., grundläggare, stiftare. — **Fundātrix,** f., stiftarinna. — **Fundēra,** (lat. *fundāre*), grunda, stifta, upprätta; nedsätta, insätta (penningar).

**Funēbre** (fynäbr'), fr. (af lat. *fūnebris,* af *fūnus,* lik), som hör till el. har afseende på likbegängelse; lik-; sorglig, dyster, beklaglig.

**Funechōregraphī** och **Funekōregrafī,** f., lat.-gr. (af *fūnis,* rep, jmf. vidare *Choregraphi*), beskrifning öfver el. anvisning till lindansarkonsten. — **Funekoregrāfisk,** som hör till el. har afseende på lindansarkonst.

**Funeralier, Funeration, Funerera, Funest,** se under **Funus.** — **Fungera,** se under **Function.**

**Fungībel,** nylat., som förtäres genom förbrukning, och som kan ersättas genom ting af samma slag.

**Fungin, Fungit, Fungositet,** se under följ.

**Fūngus,** m., pl. **fūngi,** svamp; läkek. mjuk och svampartad köttutväxt på sår el. bölder. — **Fungīn,** n., svampämne, egendomligt i svamparna innehållet växtämne. — **Fungīt,** m., svamplik förstening. — **Fungositēt,** f., nylat., svampaktig beskaffenhet, svampaktig utväxt. — **Fungōs,** (lat. *fungōsus*), svampaktig.

**Fūnus,** n., pl. **fūnera,** lat. likbegängelse; lik. — **Funerēra,** (lat. *funerāre*), högtidligen jordfästa, begrafva. — **Funerālier,** pl., nylat. (fr. *funerāilles*), begrafningsanstalter och -omkostnader; likbegängelse. — **Funeratiōn,** f., begrafning, likbegängelse. — **Funēst,** sorglig, olycklig; skadlig, förderflig; olycksbringande.

**Fuocōso** el. **Focōso,** äfv. **Con fuōco,** ital. (af *fuōco,* eld, af lat. *fōcus,* eldstad, härd, m.lat. eld), tonk. eldigt, lidelsefullt.

**Fuōra,** ital. (af lat. *fōras,* ut, *fōris,* derute), utom, utanför; äfv. vid skådespelares inropning: fram! kom fram! **fuōra di bānca,** köpm.t. egentl. utom banken, i reda penningar; **fuōra di tēmpo,** i otid.

**Fur,** m., lat., tjuf. — **Furacitēt,** f., tjufaktighet.

**Furage, Furagera,** se **Fourage.** — **Fureur,** se **Furor.** — **Furfanteri,** se under **Forfait.**

**Furfuratiōn,** f., nylat. (af *fūrfur,* kli), läkek. skorf.

**Fūrie,** f., lat. (*fūria,* raseri, af *fūrere,* rasa), ursinnighet, raseri; mytol. en af de tre fūrierna (äfv. erinnyer och evmenider), fruktansvärda halfgudinnor till de ondas tuktande i underverlden, och hvilkas namn voro: Tisīphone, Megāra och Alēkto; fig. ytterligt argsint och hämdlysten qvinna. — **Furiōso,** ital., tonk. häftigt, stormigt, vildt. — **Furiōs,** (lat. *furiōsus,* fr. *furiēūx*), rasande, ursinnig; häftig; uppbrusande.

**Furīr,** m., t. (*fourier,* fr. *fourrier,* ital. *furiere,* m.lat. *fodrārius,* af *fōdrum,* foder), underofficer, som har att göra med manskapets inqvartering, lifsmedel m. m.

**Fūrlong** (förlång), m., eng. (*a furrow-long,* en fåras längd, anglos. *furlang,* af *fur,* fåra, och *lang,* lång), längdmått = ⅛ eng. mil.

**Furnera,** se **Fournera.**

**Furnologī**, f., lat.-gr. (af lat. *fūrnus*, ugn, spisel, kakelugn, och gr. *lōgos*, lära), läran om konsten att bygga ugnar, kakelugnar o. s. v.

**Fūror**, m, lat. (af *fūrere*, rasa), el. **Furēūr** (fyrōhr), f., fr., ursinnighet, raseri, galenskap; häftigt begär; **fūror amatōrius**, kärleksraseri; **fūr. poēticus**, skalderaseri; **fur. uterīnus**, läkek. moderraseri. — **Furōre**, n., ital., lifligt, bullrande bifall; utomordentlig hänförelse; )( **Fiasco**; göra furōre, uppväcka stormande hänförelse.

**Fūrtum**, n., pl. **fūrta**, lat. (af *fur*, tjuf), stöld; **fūrtum domēsticum**, husstöld, stöld, begången af någon till familjen el. huset hörande person; **fūrt. manifēstum**, uppenbar stöld. — **Fūrtim**, lat., adv. förstulet, i smyg, hemligen. — **Furtīv**, förstulen, hemlig, lönlig; — **furtīve**, lönligen, hemligen.

**Furūnkel**, m., lat. (*furūnculus*, egentl. liten tjuf), läkek. hård, smärtsam och svårartad svulst. [$\frac{1}{64}$ not.

**Fūsa**, f, ital., tonk. $\frac{1}{8}$ not. — **Fusēlla**, f.,

**Fūse**, lat. (af *fūndere*, utgjuta, utbreda), vidlyftigt, öfverflödigt.

**Fusēe** (fysēh), f., fr. (egentl. fullspunnen rulle el. spole, m.lat. *fusāta*, af lat. *fūsus*, provenç. *fus*, fr. *fusēāū*, spole), brandrör; löpeld på brännare; raket.

**Fusella**, se under **Fusa**.

**Fusīl** (fysīh), m., fr. (ital. *focīle*, *fucīle*, eldstål, af *fuōco*, eld, af lat. *fōcus*, eldstad), eldstål; elddon; flintlås, bössa. — **Fusiliēr** (fysiljēh), m., med musköt beväpnad lätt fotsoldat. — **Fusillēra** (fysiljēra), underhålla spridd gevärseld; jmf. äfv. **Arquebusera**.

**Fusiōn**, f., lat. (*fūsio*, af *fūndere*, gjuta), smältning, gjutning; oegentl. sammansmältning, nära förening, isht. af annars olika tänkande partier, till vinnande af ett gemensamt mål; i Frankrike: den i senare tider försökta föreningen i gemensamma intressen emellan den bourbonska och orleanska linien. — **Fusionīst**, m., anhängare af en sammansmältningspolitik. — **Fusionīstisk**, som går ut på, som afser sammansmältning.

**Fustage**, se under **Fusti**.

**Fustanēlla**, f., fr. (*foustanēlle*), kort, glänsande hvit underklädnad, albaneserskjorta.

**Fūsti**, n., ital. (egentl. pl. af *fūsto*, stjelk), köpm.t. allt, som afräknas för skada å el. orenande af en vara. — **Fustāge** (fustasj'), n., köpm.t. hvarje låda, tunna, fat, kärl el. a. d., som innehåller en handelsvara; jmf. **Fastage**.

**Fūstie**, f., barnet af en hvit och en mustie.

**Fustigēra**, m.lat. (*fustigāre*, af *fūstis*, käpp), piska, prygla; gifva spö. — **Fustigatiōn**, f., piskning; prygel; spöslitning.

**Futāille** (fytālj'), f., fr. (g.fr. *fustāille*, af lat. *fūstis*, käpp), stort fat, tunna; laggkärl.

**Futīl**, lat. (*fūtilis*, egentl. som är lätt att utgjuta, af *fūndere*, utgjuta), lumpen, obetydlig, usel, dålig. — **Futilitēt**, f., uselhet, lumpenhet; obetydlighet, lappri.

**Futūrus, -ra, -rum**, lat. tillkommande; **ad futūram memōriam**, till minne i framtiden, till framtida hågkomst; **in futūrum** el. **pro futūro**, för framtiden, hädanefter; — **futūr(um)**, subst. n., språkv. tillkommande tid, den form af verb, som uttrycker något tillkommande; äfv. **futūrum absolūtum** el. **fut. sīmplex**; **futūrum exāctum, fut. perfēctum** el. **fut. compōsitum**, tillkommande tid, som tänkes såsom redan förfluten; den form af ett verb, som uttrycker något, det der i en tillkommande tid skall hafva skett el. vara fullbordadt; jmf. **Tempus**. — **Futurībile**, barb.lat., hvad som under ett visst vilkor, som ej kommer till stånd, skulle hafva skett. — **Futuritiōn**, f., barb.lat., framtid, tillkommande tillvaro, blifvande.

**Fux**, m., t. (*fuchs*, se d. o), röd häst.

**Färs**, m., fr. (*fārce*, se d. o.), fyllning, i fågel, fisk o. s. v., af hackadt kött el. fisk, med rifvet bröd, ägg m. m. — **Färsēra**, fylla med färs.

**Fōlja**, f, nord. mytol. egentl. den åtföljande; afbild af menniskans väsen och henne ledsagande ande, som allt efter omständigheterna är än mild, än vred, än beskyddande och värnande, än förderfvande och förstörande, och som derför uppenbarar sig i olika gestalter, mest dock som qvinna, ehuru ofta äfven såsom djur, i det djurs gestalt, med hvars art menniskans har mesta likhet.

**Följetong, Följetonist**, se under **Feuille**.

**Förlībt**, t. (*verliebt*), förälskad, kär, mest i skämtsam stil.

---

# G.

**G**, ssm. beteckning på mynt, angifver, att myntet präglats, för franska mynt: i *Poitiers*, för österrikiska: i *Nagybanya*, i Ungern, för preussiska: i *Stettin*.

**G.**, ssm. fornromerskt taltecken, = 400.

**Ḡ.**, ssm. fornromerskt taltecken, = 400,000.

**Ga.**, officiel förkortning för nordamerikanska staten *Georgias* namn.

**gl. m.** el. **glor. mem.** = **gloriosae memoriae**, se d. o., under **Gloria**.

**Gr.** = **Grānum**, gran.

**Gr.** el. **Gram.** = **Grammatica**, se d. o.

**gran.** = **grānula**, korn.

**gr. m.** = **grosso modo**, se under **Gros**.

**G. T.** = **Genio tutelari**, se under **Genius**.

**gtt.** el. **gutt.**, på recepter, = **gūttae**, droppar.

**G,** n., tonk. namnet på femte tonsteget i den normala durskalan; **g-dūr,** n., tonart, som företecknas med ett ♯, och hvars första ton är *g;* **g-moll,** n., tonart, som företecknas med två ♭, och hvars första ton är *g.*

**Gabān,** m., (fr. *gabān,* ital. *gabbāno*), i Österlandet: regnkappa af filt el. groft kläde. — **Gabanōza,** f., turkiska sultanens dyrbara pels, om vintern fodrad med svarta räfskinn och om sommaren med zobel.

**Gabāre** el. **Gabārre** (-bāhr' el. -bārr'), f., fr. (af m.lat. *gabbarus,* ett slags hafskräfta, hummer), litet, platt och grundgående fartyg; vaktskepp; liktare.

**Gabēlla,** m.lat. och ital., **Gabēlle** (-bāll'), fr., f., (provenç. och sp. *gabēla,* af anglos. *gaful, gafol,* af *gifan,* got. *giban,* gifva), afgift, skatt, isht. på gods och penningar, som gå ut af landet; i Frankrike: saltskatt, saltnederlag, saltförrådshus.

**Gabiēr** (gabjēh), m., fr. (af *gabīe,* mastkorg, ital. *gābbia,* egentl. bur, af lat. *cāvea,* urhålkning, källare, bur), märsgast. — **Gabiōn** (gabjång), m., krigsv. skanskorg. — **Gabionnāde** (-ånnād'), f., förskansning af skanskorgar. — **Gabionnēra,** betäcka med skanskorgar.

**Gābriel,** m., hebr. mansnamn med betyd.: Guds man, Guds sändebud el. tjenare.

**Gachēra,** fr. (*gâchēr,* af fornt. *wasean,* tvätta), egentl. omröra (murbruk o. a. d.); måla illa, kludda; bortslumpa, sälja för underpris. — **Gâchēūr** (gaschöhr), m., dålig målare, plankstrykare; en, som slumpar bort el. säljer för underpris.

**Gachupīnos** (gatschup-), pl., sp., = **Chapetones,** se d. o. — **Gadolinit,** se **Ytterit.**

**Gagāt,** m., (gr. och lat. *gagātās,* af *Gāgas,* flod och stad i Mindre Asien, hvarest han förträdesvis anträffades), stenhårdt, svart, glänsande jordbeck.

**Gāge** (gasj'), m., fr. (ital. *gāggio,* af m.lat. *gādium, vādium,* lat. *vadimōnium,* borgen, pant), pant, underpant; isht. lön, sold; **gāge d'amitiē** (- damitjēh), vängåfva; **gāge d'amōūr** (- damūhr), kärleksskänk, kärlekspant.

**Gagliarde,** se **Gaillarde.**

**Gagnēra** (ganjēra), fr. (*gagnēr,* g.fr. *gaaignēr,* provenç. *gazanhār,* ital. *guadagnāre*), vinna, förtjena; — **gagné** (ganjēh), vunnen, vunnet; )( **Perdu,** se d. o. — **Gagnēūr** (ganjöhr), m., vinnare.

**Gaillārd** (galjāhr), m., fr. (provenç. *galhart,* sp. *gallārdo,* ital. *gagliārdo*), munter sälle; skans på ett fartyg; boktr.t. benämning på ett slags mycket liten stilsort. — **Gaillārde** (galjärd'), fr., el. **Gagliārde** (galjärde), ital., f., skämtsam folkvisa under 16:de årh.; förd. munter italiensk dans, i hastigt tempo och ¾ takt. — **Gaillardīse** (-dīhs'), f., munterhet, lustighet, skämt, tokprat.

**Gājo,** ital., och **Gaīmēnt** (gāhmäng), fr. (provenç. och fr. *gai,* af fornt. *gahi,* rask, kraftig), tonk. glädtigt, muntert.

**Gajūla,** f., arab., damsadel i Marokko.

**Gāla,** äfv. **Gālla,** f., sp. (härledningen oviss; sannol. härstammande från arab.), hofprakt, hoffest; praktklädnad, festdrägt; högtids-, fest-, prakt-; **en gāla** (ang -), i praktklädnad, i högtidsdrägt.

**Galaktit,** m., gr. (af *gāla,* genit. *gālaktos,* mjölk), mjölksten, mjölkjaspis. — **Gālaktographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva, beskrifva), beskrifning öfver mjölksafterna. — **Gālaktologī,** f., (gr. *lōgos,* lära), läran om mjölksafterna. — **Gālaktomēter,** m., (gr. *metrein,* mäta), redskap, som begagnas för att utröna, huru mycket fett och födande partiklar innehållas i mjölk. — **Gālaktophāg** och **-fāg,** m., gr. *phagēīn,* äta), menniska, hvars hufvudsakliga näring är mjölk. — **Galaktōphora,** pl., (gr. *phērein,* föra), medel, som befordra mjölkberedningen i qvinnobrösten. — **Gālaktoskōp,** n., (gr. *skopēīn,* skåda, se), mjölkmätare, redskap, hvarmed strax efter mjölkningen mjölkens gräddhalt kan angifvas. — **Gālaktotrophī** och **trofī,** f., (gr. *trēphein,* nära), närande med mjölk.

**Galān,** sp., el. **Galānt,** fr., m., (fr. *galānt,* jmf. *Gala*), älskare, fruntimmerskarl. — **Galānt,** fr. (ital. och sp. *galānte*), höflig, artig, förekommande, isht. emot fruntimmer; liderlig, utsväfvande i kärlek; duglig, pålitlig, hederlig, bra; galant sjukdom, se **Galanterisjukdom.** — **Galanterī,** n., artighet, fin belefvenhet, hyllning, som bevisas fruntimmer; kärlekshandel; grannlåt; äfv. liderlighet, utsväfning i kärlek; galanterihandel, nipperhandel; galanterisjukdom, venerisk sjukdom. — **Galanthōmme** (galangtåmm'), fr., ital. **galantuōmo,** m., en ärans man, hedersman; **rē-galantuōmo,** m., konungenhedersmannen, binamn på konung Viktor Emanuel af Italien sedan 1859. — **Galantīn** (galangtäng), m., söt, tillgjord herre. — **Galantīne** (-langtīhn'), f., mellanrätt af fett höns, kött utan ben o. s. v. — **Galantisēra,** göra sig söt, bete sig tillgjordt. — **Galantīsm(us),** m., barb.lat., skenvetande, skenlärdom, ytlig bildning.

**Galanga,** f., se **Galgant.** — **Galant, Galanthomme, Galantin,** m. fl., se under **Galan.**

**Galatēa,** f., grek. mytol. nereid, som erhöll kärleksanbud af cyklopen Polyfem, framför hvilken hon dock föredrog herden Acis, hvilken derföre af den svartsjuke medtäflaren krossades med ett klippstycke; astron. af Tempel 1862 upptäckt asteroid.

**Galaxī,** f., gr. (af *gāla,* mjölk), astron. mjölkgatan på himmelen.

**Gālbanum,** n., lat. (gr. *chalbānē,* sannol. af hebreiskt ursprung), ett slags gummiharts, som vid inskärning flyter ifrån stängeln af en ännu icke fullkomligt känd planta (*galbanum officinale*), och som hårdnar i luften samt, införd till oss ifrån Syrien, Persien, Arabien och Afrika, användes i läkekonsten.

**Gāleanthropī** och **-antr-,** f., gr. (af *galeē,* katt, och *ānthropos,* menniska), läkek. en menniskas inbillning att vara förvandlad till en katt.

**Galeas,** se under **Galère.** — **Galeatus prologus,** se **Prologus galeatus.** — **Galeja,** se **Galère.**

**Galēnica,** (näml. **remēdia:** botemedel), pl., lat., galeniska läkemedel, enkla, icke sammansatta läkemedel, el. af de sammansatta sådana, som blott fordra en enkel tillredning. — **Galenīsm(us),** m., den forngrekiske läkaren

*Galēni* grundsatser och förfarande i läkekonst; läkekonst, som, i likhet med Galeni, stöder sig på erfarenhet och förnuft. — **Galenīst,** m., anhängare af den forngrekiska läkaren *Galenus* och hans läkemetod; äfv. anhängare af en nederländsk vederdöparesekt i 17:de årh., benämd efter sin stiftare *Galenus Abrahamssohn de Haen,* äfv. **Galenīt,** m.

**Gālenok,** m., r. (af eng. *gāllon*), ryskt vinmått = ⅛ *wedro.*

**Gāleomachī** och **-makī,** f., gr. (af *galēā,* katt, och *māchesthai,* strida), kattkrig. — **Gāleomyomakī,** f., katt- och råttkriget, en batrakomyomakien efterbildad, skämtsam grekisk hjeltedikt, författad af Theod. Prōdromus.

**Galeon,** se under följ.

**Galēre** och **Galēr,** f., fr. (sp. och ital. *galēra,* provenç. *galea, galé, galēya,* m.lat. *galea, galeida*), numera sällan, och endast i Medelhafvet brukligt, beväpnadt fartyg med 3 master, som ros af vid tofterna fastlänkade slafvar el. förbrytare (galerslafvar). — **Galeās,** m., ett slags fartyg med 2 master, af hvilka den främsta, som är högst, har råtackling. — **Galeōn** el. **Galiōn,** m., sp. (*galeon,* ital. *galeōne,* fr. *galiōn,* m.lat. *gāleo, gālio*), stort, beväpnadt, spanskt skepp, som användes, för att hämta silfver och andra dyrbara varor ifrån Amerika; äfven utbyggnad å ömse sidor af förstäfven, med afträden för manskapet; bild, som pryder förstäfven af ett fartyg. — **Galeōt,** äfv. **Galiōtt,** m., (sp. *galeōte,* fr. *galiōt,* ital. *galeōtto*), liten galer med 10 till 20 roddare; äfv. större, rundgattadt fartyg, tackladt som galeas.

**Galerie,** se **Galleri.**

**Galērne** (galārn'), f., fr. (provenç. *galārna,* sp. *galērno,* af kelt. ursprung), kall nordvestvind i nordvestra Frankrike.

**Galeropī,** f., gr. (af *galerōs,* munter, och *ōptein,* se), läkek. öfverdrifven klarsynthet (såsom onaturlig verkan af en sjukdom).

**Galēts** (galäh), pl., fr., ett slags glasperlor el. glaskoraller.

**Galgānt,** m. (i senare grek. och lat. *galānga,* af arab. ursprung), arabisk planta och isht. dennas i läkekonsten såsom matsmältningen befordrande medel använda rot.

**Galimatias,** se **Gallimathias.** — **Galion,** se under **Galère.**

**Galiōndschi-āga,** m., turk., uppsyningsman el. befälhafvare öfver matroser.

**Galiot,** se under **Galère.**

**Galipōt,** m., fr., ett slags ljust, nästan hvitt harts, som erhålles af flera slags barrträd.

**Galivāter,** pl. ostindiska lastfartyg.

**Galla,** se **Gala.**

**Gallēgo** (galjēgo), m., sp., en galicier; deraf: den ifrån Galicien blåsande nordvestvinden, varm aftonvind.

**Gallerī,** n., (fr. *galerīe,* ital. *gallerīa,* m.lat. *galerīa,* sirlig byggnad, inbyggd gård, ursprungl. festsal, g.fr. glädjefest, af *gāle,* ståt, prakt; jmf. *Gala*), lång, betäckt, ofta på ena sidan öppen och med gallerverk försedd gång; mycket aflångt rum; bildsal, pelarsal; lång sal el. sträcka af rum, hvarest konstverk o. a. d. uppställas, tafvelsamling; i skådespelshus; de öfversta åskådarplatserna närmast taket; äfv. de framför logerna rundt omkring löpande platsraderna; med fönster försedd utbyggnad vid hvardera sidan af ett större örlogsfartygs akterskepp, som innehåller afträden för befälet, jmf. *Galion;* krigsv. i fästningar: lång, smal gång till utanverken.

**Galliāmbus,** m., pl. **galliāmber** el. **galliāmbiska vērser,** gr., verser el. sånger, hvilka *gālli,* Cybeles prester, sjöngo vid förrättandet af sina offer.

**Gallicīnium,** n., lat. (af *gāllus,* tupp, och *cānere,* sjunga), egentl. hanegäll; morgongryning.

**Gāllien,** n., lat. (*Gāllia,* f.), Frankrike. — **Gāllier** och **Gāller,** m., (lat. *Gāllus;* pl. *Gālli,* fr. *Gaulois*), egentl. benämning på Frankrikes äldsta (keltiska) bebyggare; sedermera i allmnht. fransman. — **Gallicānsk** och **-kānsk,** (blott brukligt om den katolska kyrkan i Frankrike): fransysk; annars: **Gāllisk.** — **Gallicīsm(us),** fransk språkegenhet el. ordvändning. — **Gallicīst,** m., anhängare af den fransyska litteraturen i Spanien; )( **Gongorist.** — **Gāllikomanī** el. **Gāllomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), öfverdrifven förkärlek för allt franskt, äfvensom begär att efterapa det. — **Gallomān,** m., öfverdrifven beundrare af allt franskt. — **Gallophīl** och **Gallofīl,** m., (gr. *philēīn,* älska), fransosvän; såsom adj. vänligt sinnad emot allt franskt.

**Gallimathīas** och **Galimatīas,** m., (uppkommet af de vid en fransk rättegång om en tupp och den latin talande sakföraren flera gånger begångna missägelsen *gālli mathīas* [tuppens Mathias] i st. f. *gāllus Mathīae* [Mathias' tupp]), oreda i ord och föredrag, osammanhängande tal, orimlighet, innehållslöst prat.

**Gallināceer,** pl., lat. (*gallināceae,* af *gallināceus,* hönsartad, af *gallīna,* höna), hönsartade foglar.

**Gallionīsm(us),** m., (benämningen utan tillräcklig grund uppkommen efter romerska prokonsuln *Gāllio* [Apostlagern. 18, 12 o. f.]), likgiltighet, beträffande olika trosmeningar; jmf. **Indifferentismus.** — **Gallionīst,** m., en, som ej fäster någon vigt vid olikhet i trosmeningar.

**Gallisēra,** efter *Galls* uppfinning förbättra sämre vinsorter genom tillsättning af socker och vatten.

**Gallīsm(us),** m., dr. *Galls* hjernlära; jmf. **Kraniologi** och **Phrenologi.**

**Gallofil, Galloman, Gallomani,** se under **Gallien.**

**Gāllon** (ghällönn), m., eng. (af g.fr. *galon, jalon,* m.lat. *gālo, galōna*), eng. rymdmått = 1,736 kanna.

**Galmēja,** f., (af gr. *kadmēīa, kadmīa,* lat. *cādmia*), benämning på tvenne mineralier, det ena kolsyrad, det andra kiselsyrad zinkoxid, och som begagnas för zinktillverkning.

**Galōche,** f., och **Galosch,** m., fr. (ital. *galoscia,* sp. *galōcha,* m.lat. *galochia,* af lat. *gāllica,* näml. *sōlea* el. *crēpida,* gallisk fotbeklädnad), ursprungl. träsko, sederm. yttersko af läder.

**Galōn,** m., fr. (ital. *galōne,* af *gāla,* se d. o.), band, snodd el. bård af guld- el. silfvertråd: guldbård, silfverbård. — **Galonēra,** besätta el. förse med guld- el. silfverbård.

**Galopin,** se under följ.

**Galōpp,** m., fr. (*galop,* ital. *galōppo,* af tyskt ursprung), en hästs snabba lopp, hvarvid begge

fram- och begge bakfötterna omvexlande upplyftas; dans i 2/4 takt och hastigt tempo; benämning på musiken till en sådan dans. — **Galoppēra**, springa i galopp el. fyrsprång; rida i fyrsprång; dansa galopp. — **Galoppād**, m., en hästs sätt att galoppera; ett slags hastig och rask dans. — **Galopīn** (-päng), m., springpojke, kökspojke; ordonnansofficer hos en general.

**Galvanīsm(us)**, m., den af prof. *Galvani* 1791 i Bologna upptäckta berörings-elektriciteten, som uppkommer genom blott beröring emellan olikartade ämnen. — **Galvanisēra**, utsätta en kropp för inflytelsen af galvanism. — **Galvānisk**, som hör till el. har afseende på galvanism; **galvāniskt batterī**, n., stapel af koppar- och zinkskifvor, som läggas skiftevis på hvarandra med en i utspädd svafvelsyra fuktad klädeslapp emellan hvarje, och hvars båda ändar förenas genom en metalltråd, hvarigenom den s. k. galvaniska strömmen uppstår. — **Gālvanoglyphī** och **-glyfī**, f., (gr. *glӯphein*, urhålka, skära i sten, metall, trä, för att sålunda frambringa figurer), af Ommeganck i Brüssel uppfunnen metod, att genom kemiska medel med tillhjelp af galvanism på en metallskifva frambringa teckningar el. kopparstick en relief. — **Galvānographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva), en metalls etsning medelst galvaniska strömmen på så sätt, att man öfverdrager en kopparskifva med etsgrund och ritar deruti, samt sedan begagnar skifvan såsom positiv pol, då kopparn upplöses, der den genom ritningen blifvit blottad. — **Galvānografisēra**, framställa bilder genom galvanism. — **Galvānogrāfisk**, som hör till, har afseende på el. uppkommit genom galvanografi. — **Galvānomēter**, m., (gr. *metrēin*, mäta), el. **Galvānoskōp**, n., (gr. *skopēin*, skåda, se), redskap för mätande af galvaniska strömmars styrka. — **Galvānoplastīk**, f., (jmf. *Plastik*), af Jacobi 1836 upptäckt konst att ur en metallösning utfälla metaller i sammanhängande form, antingen så, att metallen blir qvarsittande på det föremål, hvarå den blifvit utfälld (t. ex. förgyllning, försilfring el. dyl.), el. ock så, att den kan afskiljas derifrån och utgör ett i de minsta detaljer troget aftryck af detta föremål. — **Galvānoplāstisk**, som hör till, har afseende på el. uppkommit genom galvanoplastik. — **Galvānopunctūr** och **punktūr**, f., (jmf. *Punctur*), operation på menniskor el. djur, bestående deruti, att en el. två metallnålar instickas uti kroppen, hvarefter den ena el. begge polerna af en galvanisk stapel bringas uti beröring med dem; jmf. **Acupunctur.**

**Gamascher**, se **Kamascher.**

**Gāmba**, f., ital. **viōla di gāmba** (*gāmba*, fr. *jambe*, ben), knäfiol; ett förr nästan allmänt brukligt och omtyckt stråkinstrument, som vid spelningen hölls emellan knäen, hade sex strängar och i öfrigt liknade violoncellen, ehuru af svagare ton; mildt tonande, af tenn el. fin metall förfärdigadt 8-fots labialregister i orgeln. — **Gambīst**, m., en, som spelar gamba.

**Gambāde** (-bād'), f., fr. (af *gāmbe*, gammal form för *jambe*, ben), luftsprång, krumsprång, glädjesprång; äfv. hastigt beslut; narrstreck. — **Gambadēra**, göra luftsprång, begå narrstreck.

**Gambīt**, m., fr. (af ital. *gambētto*, käringkrok, krokben, af *gāmba*, fr. *jāmbe*, ben, jmf. *dare il gambētto*, sätta krokben för någon, försåtligt drag i schackspel, bestående deruti, att, sedan kungens el. drottningens bonde flyttats två steg, äfv. dess löpares bonde (gambītbonden) flyttas två steg: fig. fälla, snara.

**Gambrīnus**, m., till sagotiden hörande tysk konung, som skall hafva uppfunnit konsten att brygga öl; en Gambrini son, ölälskare, öldrickare. [ventyrare i Mexiko.

**Gambusīno**, m., pl. **-sīnos**, guldsökande äf-

**Gamēlion**, m., gr. (*gamäliōn*, af *gamēin*, gifta sig), sjunde månaden af det gamla attiska året ifrån den 10:de januari till den 6:te februari, under hvilken de flesta äktenskap ingingos.

**Gamīn** (gamäng), m., fr. (härledningen okänd), pojke, som hjelper åtskilliga handtverkare, såsom murare, kakelugnsmakare m. fl.; springpojke; isht. gatpojke. — **Gamīne** (-mihn'), f., skalkaktig och djerf flicka. — **Gaminerī**, n., gatpojkstreck.

**Gāmma**, n., gr. namnet på bokstafven *G* (*Γ*, *γ*): benämning på Guido's gamla tonsystem, hvars första ton hette *g*; äfv. tonledare, jmf. **Scala.**

**Gāmmarolīth** och **-līt**, m., gr. (*kāmmaros*, lat. *cammarus*, *gammarus*, m.lat. *gambarus*, sp. *gambaro*, ital. *gambero*, kräfta, och *lithos*, sten), kräftsten. — **Gāmmarologī**, f., (gr. *lōgos*, lära), läran om kräftorna.

**Gāmme** (gamm'), f., fr., se **Gamma.**

**Gamologī**, f., gr. (af *gāmos*, äktenskap, och *lōgos*, lära), lära el. afhandling om äktenskapet. — **Gamonomī**, f., (gr. *nōmos*, lag), lära om äktenskapets lagar, äfvensom kännedom af seder och bruk vid bröllopsfester.

**Ganāche** (ganäsch'), f., fr. (ital. *ganascia*, af lat. *gēna*, kind), underkäft på hästar; äfv. dumhufvud. [fråssare.

**Ganeōner**, pl., lat. (*ganeōnes*, af sing. *gāneo*),

**Ganera**, se under **Gano.**

**Ganerbiāt** el. **Ganerbināt**, n., fornt. under medeltiden och isht. i näfrättens tid: emellan flera tyska familjer ingången öfverenskommelse till gemensamt beskydd och försvar.

**Gānglion**, n., pl. **gānglier**, nervknut, nervfläta, nervförening inom en djurorganism; äfv. öfverben; **gāngliesystēm**, n., inbegreppet af alla de nerver, hvilka hafva sin föreningspunkt i underlifvets nervflätor. — **Gangliītis** och **Ganglionītis**, f., läkek. nervknutsbrand.

**Gangrān** och **-grēn**, f., gr. (*gangraina*), läkek. brand, hvarvid den lidande kroppsdelen ännu har känsel och värme; )( **Sphacelus**; brandsår, kräftsår. — **Gangrenescēns**, f., öfvergång till brand. — **Gangrenescēra**, öfvergå till brand. — **Gangrenōs**, angripen af brand.

**Gano**, fr. (ursprungl. väl det sp. *gano*, jag vinner, af *ganār*, vinna), i lomberspel: lemna mig sticket! — **Ganēra**, lemna sticket.

**Gānse** (gangs'), f., och **Gans**, m., vanl. pl. **gānser**, fr. (härledningen okänd), ett slags smala snören af silke, äfv. af tråd, kamelgarn, guld el. silfver.

**Gantelēt** (gangt'läh), m., pl. **-lēts** (-läh), fr. (af *gant*, ital. *guanto*, handske, m.lat. *vantus*, vante), stridshandske; förd. ett slags kirurgisk

handbindel. — **Ganterīe** (gangt'rīh), n., handskmakararbete; handskmakaryrke, handskmakarbod.

**Ganymēdes** el. **Ganymēd,** m., gr. mytol. en frygisk, utomordentligt skön yngling, som af Zevs' örn fördes till Olympen, der han blef Zevs' munskänk och älskling; fig. vacker yngling, som skänker i dryckesvaror.

**Gānzo,** m., och **Gānza,** f., ital. älskare, käresta.

**Garānt** (garāng och -rānt), m., fr. (ursprungl. *guarānt*, provenç. *guaran*, ital. *guarēnto*, af fornt. *wërên*, gå i borgen), löftesman, borgesman. — **Garantēra,** gå i borgen för, ansvara för; tillförsäkra. — **Garantī,** f., borgen, säkerhet; ansvar för annans skuld.

**Gārbo,** m., ital. och sp. (af fornt. *garawi, garwi,* smycke, af *garawan*, smycka), artighet, beleffenhet; **con gārbo,** tonk. med värdighet.

**Gārce** (gars'), f., fr. (m.lat. *gārcia*, ursprungl. flicka, tjensteflicka), sköka. — **Garçon** och **Garsōng,** m., (m.lat. *gārcio*, pojke), gosse, yngling; lärling; betjent; isht. kypare; äfv. ungkarl; e n  g l a d  g a r s ö n g, en lustig ture, en, som tar lifvet lätt; **garçōn de boutīque** (garsång dö buhtīck'), bodbetjent; **en garçōn** (-ång), såsom ungkarl, på ungkarlsvis. — **Garçonnière** (garsånnjähr'), f., ung flicka, som gerna är i gossars sällskap, pojkflicka; äfv. ung, liderlig flicka. — **Garçonnēra,** bedrifva otukt med gossar.

**Gārde,** n., fr. (ital. och sp. *guārdia*, af fornt. *wārta*, vakttorn, vakt), vakt, lifvakt; isht. en regents lifvakt; hos oss: benämning på trenne värfvade, s. k. rangregimenten, af hvilka ett är kavalleri; **gārde à chevāl** (gard' - sch'vāl), f., lifvakt till häst; **gārde avancée** (- avangsēh), f., förpost; **gārde à vous** (- - vūh), gif akt! **gārde d'honnēūr** (- dånnöhr), hedersvakt; **gārde du corps** (- dy kår), lifvakt, vanl. till häst; **en gārde** (ang -), fäktk. i den ställning med kroppen och värjan, då man både är betäckt och färdig till utfall; på sin vakt; **gārde-bonnēt** (- bånnäh), n., mössöfverdrag; **gārde-boutīque** (-butīck'), f., egentl. bodvaktare, förlegad vara i en handelsbod; **gārde-chāsse** (-schāss'), m., landtjägare, skogvaktare; **gārde-cōte** (- kåht'), m., kustbevakare, strandridare; **gārde-fēū** (-föh), n., eldgaller, spiselskärm; **gārde-fōū** (fūh), m., ledstång; **gārde-malāde** (-malād'), m. och f., sjukvaktare, sjukvakterska; **gārde-mānche** (-mānsch'), m., lösärm, som drages utanpå en annan, för att skydda denna; **gārde-mangēr** (-mangsjēh), m., spiskammare, handkammare; **gārde-mēūble** (-möbl'), m., husgerådskammare; **gārde-nāppe** (-näpp'), m., bordduksbevarare; bricka el. annat dyl., hvarpå fat, tallrikar m. m. ställas, för att skydda bordduken; **gārde-rōbe** (-råb') och **garderōb,** m., klädkammare, klädskåp; klädförråd; i skådespelshus: skådespelarnes påklädningsrum; vid hof: det rum, der betjeningen uppehåller sig; äfv. rum för nattstol, jmf. **Closet; gārde-vūe** (-vyh), m., ljusskärm. — **Garderobiēr** (-bjēh), m., och **Garderobière** (bjähr'), f., man el. qvinna, som, isht. vid en teater, har tillsyn öfver ett klädesförråd. — **Gardēra,** bevaka, beskydda, betäcka, bevara; **gardērad** el. **gardē,** hos oss ofta g a r d, betäckt genom ett el. flera lägre kort af samma färg, för hvilka man tror sig kunna erhålla spel; i schackspel, om en pjes: betäckt genom en el. flera pjeser, så att den icke, el. åtminstone blott genom en jemförelsevis stor förlust, kan tagas; — **gardēz** (gardēh), gif akt! tag er i akt! se opp! **gardēz la rēīne** (- - rāhn'), i schackspel: akta drottningen. — **Gardian,** se **Guardian.** — **Gardīst,** m., soldat el. ryttare, som tjenar vid ett garde.

**Gardīn,** m., (m.lat. och ital. *cortīna*, fr. *courtīne*, eng. *cūrtain*, af lat. *cortīna*, rundning), förhänge, isht. fönsterförhänge; omhänge, sängomhänge.

**Gardist,** se under **Garde.**

**Gāre** (gahr'), fr. (af *garēr*, provenç. *garār*, akta sig för, gå ur vägen för, undvika), se upp! ur vägen!

**Gargarisēra,** gr. (*gargarīzein*), läkek. gurgla. — **Gargarīsma,** n., gurgelvatten. — **Gargarīsm(us),** m., el. **Gargarisatiōn,** f., gurgling.

**Gargōte** (gargåht'), f., fr. (af g.fr. *gargotēr*, sjuda, koka, brusa), gårkök; tarfligt matställe, sämre värdshus. — **Gargotāge** (-tāsj'), n., osnygg måltid, illa tillagad mat. — **Gargotēra,** spisa på krogar; äta och dricka dåligt och orenligt. — **Gargotiēr** (-tjēh), m., och **Gargotière** (-tjähr'), f., gårkock, gårköksa; usel värdshusvärd el. -värdinna.

**Gargōūille** (gargūlj'), f., fr. (af *gargouillēr*, plaska), springbrunnsrör el. dropprör vid en takränna, gemenligen prydt med bilden af något djur. — **Gargouillētte** (-guljätt'), f., vattenkrus el. -flaska med lång, smal hals.

**Gāri,** m., ostindiskt mynt = 4000 r u p i e r.

**Gārmond** el. **Gāramond,** m., (efter stilgjutaren *Claude Garamond*, död i Paris 1561), ett slags boktryckarstil af medelstorlek.

**Garnācha** (garnātscha), f., sp., rödt, sött och starkt spanskt vin.

**Garnēra,** fr. (*garnīr*, ital. *guarnīre*, af anglos. *varnian*, fornt. *warnôn*, t. *warnen*, akta), förse, utrusta; kanta, besätta, bekläda; omgifva med något till prydnad; förse med veck; — **garnī,** m., f. **garnīe** (-nīh), besatt med, försedd; isht. försedd med nödiga husgeråd. — **Garnēring,** f., kantning, fodring, bräm; på ett fartyg: den plankbeklädnad, som betäcker inre sidan af dess timmer. — **Garnisōn,** f., trupp, som bestrider militärtjenstgöringen inom någon viss stad el. fästning; besättning; stad el. ort, der en trupp är förlagd såsom besättning. — **Garnisonēra,** ligga i stad el. fästning såsom besättning. — **Garnitūre,** f., och **Garnitȳr,** n., tillbehör, prydnad; fullständig samling el. sats af saker, isht. fruntimmersprydnader, som höra tillsammans; uppsättning.

**Garrōchon** (garråtschon), m., sp. (demin. af *garrōcha*, ett slags kastspjut el. lans med en liten hake, af *gārra*, klo, provenç. ben, af kelt. *gar*, ben, lår), liten lans, som begagnas vid tjurfäktningar.

**Garrōte,** sp., el. **Garrōt** (garråh), fr., m., (g.fr. *garrēt*, fr. *jarrēt*, knäveck, ital. *garrētto*, provenç. *gārrō*, ben), halsjern, snara, isht. såsom straffverktyg, hvarmed lifdömda förbrytare strypas; äfv. afrättning förmedelst strypning; kort käpp, hvarmed tågen på packgods el. annat dyl. tillvridas. — **Garrotēra,** strypa; sätta

en kafle i munnen på någon, knäfla; binda med starka rep; binda till händer och fötter. — **Garrottēūrs** (-tȭhr), fr., el. **Gārrotters**, eng., pl., tjufvar, som efter föröfvadt inbrott knäfla el. strypa husets invånare.

**Garrulitēt**, f., lat. (*garrūlitas*, af *gārrulus*, pratsam), pratsamhet, pratsjuka.

**Garsong**, se **Garçon**.

**Gārterōrden**, m., eng.-lat. (af eng. *gārter*, fr. *jarretière*, strumpeband, af *jarrēt*, knäveck), engelska strumpebandsorden.

**Gas**, m., fr. (*gaz*, ord, skapadt af flammändaren van Helmont, f. 1577, d. 1644, af flamm. *gest*, t. *geist*, ande), ford. benämning på sådana kroppar, som endast kunde finnas i luftformigt tillstånd och icke på något sätt kunde bringas i fast el. flytande form; nu: benämning på de kroppar, som vid vanlig temperatur och vanligt lufttryck antaga det luftformiga tillståndet; lysgas; **mefītisk gas**, sådan gas, som är dödande, då den inandas, äfv. **Mephitis**, se d. o.; (*gaze*, f.), tyg med korsad kett, af hvilken tvenne närbelägna kett-trådar ha, den ena alla inslagstrådar under sig, den andra alla öfver sig, florsduk. — **Gasochemī** och **-kemī**, f., (jmf. *Chemi*), den del af kemien, som afhandlar gasarterna. — **Gasomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), gasmätare, luftmätare, till att bestämma den rymd, luftarterna intaga, isht. vid förbrukning af lysgas; äfv. behållare, som består af en klocka af jernbleck, hvilken står i vatten, och hvari gasen inträuger, samlar sig öfver vattnet och lyfter klockan, som genom sin tyngd inpressar gasen i ledningsrören. — **Gazēūx** (gasöh), f. **gazēūse** (gasöhs'), gasartad.

**Gascōn**, m., pl. **gascōns** (gaskång), fr., gascognare, invånare i landskapet *Gascogne* i Frankrike; storskrytare, skräflare (efter ett fel, som man allmänt förebrår inbyggarne i Gascogne). — **Gasconnāde** (-nād'), f., skryt, skräfvel; storskryteri.

**Gasochemi, Gasometer**, se under **Gas**.

**Gassatīm**, (skämtvis bildadt af t. *gāsse*, med lat. ändelse), kring gator, gata upp och gata ned; gå gassātim, drifva omkring på gatorna, drifva sysslolös omkring.

**Gastaldus**, se **Guastaldus**.

**Gastēra**, t. (af *gāsten*, besöka som gäst el. främling), om konstnärer, isht. dramatiska: gifva gästroller, gästa.

**Gasteralgī** el. **Gastralgī**, f., gr. (af *gastār*, genit. *gastēros*, vanl. *gastrōs*, buk, mage, och *ālgos*, smärta), läkek. magvärk.

**Gastonādas**, m., sp., i handeln förekommande [kassonad.

**Gastrentērisk**, gr. (af *gostār*, genit. *gastrōs*, buk, mage, och *ēntera*, inelfvor), läkek. som hör till el. har afseende på magen och tarmarna. — **Gastrenterītis**, f., brand i magen och tarmarna. — **Gastrepātisk**, (gr. *hāpar*, lefver), som hör till el. har afseende på magen och lefvern. — **Gastrepatītis**, f., brand i magen och lefvern. — **Gastrilōg**, m. (gr. *lēgein*, tala), buktalare. — **Gastrilogī**, f., buktaleri. — **Gāstrisk**, läkek. som hör till, har afseende på el. härleder sig ifrån magen. — **Gastrītis**, f., brand i magen. — **Gastrolatrī**, f., (gr. *latrēīa*, af *latrēūein*, tjena, dyrka), egentl. buktjenst; fråsseri; öfverdrifven omsorg för magens välplägnad. — **Gastrolīth** och **-lit**, m., (gr. *lithos*, sten), magsten. — **Gastrologī**, f., (gr. *logos*, lara), lära el. afhandling om magens vård; jmf. äfv. **Gastronomi**. — **Gastromān**, m., fråssare, läckergom. — **Gastromanī**, f., (gr. *mania*, raseri), öfverdrifven omsorg för magens fordringar; vurmeri i kokkonsten. — **Gastromantī**, f., (gr. *mantēīa*, spådom), hos de gamla grekerna: ett slags spådom af bukiga, med vatten fyllda och med ljus omgifna flaskor el. glas; äfv. spådom medelst användande af buktalningskonsten. — **Gastronōm**, m., konstkock, kock för läckermunnar, grundlig kännare af finare matlagning; äfv. läckergom, fråssare; jmf. **Gourmand**. — **Gastronomī**, f., gr. (*nōmos*, lag), konsten att tillaga läckra rätter; fallenhet för läcker spis; fråsseri. — **Gastropathī** och **-patī**, f., (gr. *pāthos*, lidande), läkek. maglidande. — **Gastropōd**, m., (gr. *pus*, genit. *podōs*, fot), fotlöst djur, som krälar sig fram på buken, bukfoting. — **Gastrōsis**, f., läkek. magsjukdom i allmuht. — **Gastroskopī**, f., (gr. *skopēīn*, skåda, se), undersökning af underlifvet. — **Gastrosophī** och **-sofī**, f., (gr. *sophīa*, vishet), läran el. konsten att med måtta och klokhet njuta af bordets nöjen. — **Gastrotomī**, f., (gr. *tēmnein*, skära), läkek. buksnitt, uppskärning af underlifvet.

**Gat** och **Gatt**, n., holl. (eng. *gate*, got. *gatvô*, t. *gasse*, gata), liten, smal öppning; rund, med bly el. jern beklädd öppning el. afloppsrör i sidan på ett fartyg, hvarigenom regn-, sjö- och pumpvatten afledes ifrån däcket, spygatt; akterdelen af något, t. ex. af ett fartyg.

**Gâte-métiēr** (gaht'metjēh), m., fr. (af *gâtēr*, förderfva, förstöra, provenç. *guastār*, af fornt. *wastjan*, föröda, och *mētiēr*, handtverk), egentl. handtverksförderfvare; fuskare; bönhas.

**Gāūche** (gohsch'), fr. (härledn. omtvistad), venster; fig. skef, sned; tafatt, tölpig, bakvänd, oskicklig; **à gāūche**, till venster, på venster hand el. sida; bakvändt. — **Gaucherīe** (gohsch'rīh), n., tafatthet, tölpighet; dumt, tölpaktigt streck.

**Gāūchos** (gautschos), pl., sp. (af *gāucho*, ojemn. sned; jmf. vidare *Gauche*), de råa, nästan halfvilda bebyggarne af provinserna vid La Plata-floden, som till största delen bestå af mestizer och uteslutande sysselsätta sig med boskapsskötsel, samt för öfrigt äro kända såsom utomordentligt djerfva och skickliga ryttare.

**Gaudēra**, lat. (*gaudēre*), förlusta sig, vara glad; — **gaudeāmus** (begynnelseordet till en gammal studentvisa): låtom oss vara glade! subst. n., lustighet, förlustelse. — **Gāūdium**, n., förnöjelse, glädje; förlustelse.

**Gāūerer**, se **Geber**.

**Gaufrēra** och **Gofr-**, fr. (*gaufrèr*, af *gāufre*, våffla), trycka vissa figurer på tyger el. krusa dem medelst ett varmt jern.

**Gāūsapum**, n., lat. (gr. *gausāpos*), tjockt, lurfvigt ylletyg, äfvensom deraf förfärdigad vinterdrägt för de fornromerska qvinnorna.

**Gavētte** (-vātt'), f., fr., guldten, färdig att dragas till tråd.

**Gaviāl**, m., en art krokodil i Ostindien.

**Gavōtte**, f., och **Gavōtt**, m., fr. (efter *Gavots*, ett bergfolk i orten Cap i Frankrike), äldre dans i $\frac{4}{4}$ takt, som dansas af endast tvenne

personer, och utmärker sig genom glädtighet, förenad med behaglig värdighet; musiken till en sådan dans.

**Gāze,** f., och **Gas,** m., fr. (efter staden *Gaza* i Syrien, hvarifrån den ursprungligen hämtades), florsduk; jmf. vidare **Gas.**

**Gazēll,** f., fr. (*gazēlle*, sp. *gazēla*, ital. *gazzēlla*, af arab. *gazâl*, vild get), till antilopslägtet hörande djur, som för dess svarta, glänsande ögon, dess smärta växt samt den smidighet, lätthet och behag, hvarmed det rör sig, hos österlänningen sedan långliga tider gällt som en bild af qvinlig skönhet.

**Gazētte** (gasätt'), f., fr. (ital. *gazzētta*, af ett gammalt venetianskt skiljemynt *gazēta* el. *gazzētta*, ford. priset på ett italienskt tidningsnummer), tidning, tidningsblad. — **Gazetiēr** (gasetjēh), m., tidningsskrifvare el. -utgifvare; äfv. tidningsförsäljare.

**Gazeux, Gazeuse,** se under **Gas.** — **Gazi,** se **Ghazi.**

**Gazōn** (gasång), m., fr. (af t. *wasen*, fornt. *waso*, grästorfva), grästorfva; gräsvall. — **Gazonnēra,** belägga med grästorfvor.

**Gazophylācium,** n., gr. (af ursprungl. pers. *gāza*, f., kunglig skatt, och *phylāssein*, bevaka), skattkammare; under medeltiden: förvaringsställe i kyrkorna för de offrade gåfvorna.

**Gazūa,** f., arab. (port. *gazua*, *gazia*, arab. *gaza* el. *rgaza*; jmf. *Razia*), slafjagt i afrikanska staterna, isht. ifrån Egypten.

**Gea, Geïstik,** se **Gäa.**

**Gēber,** m., pl. **gēbrer,** (pers. *gabr*, af arab. *kafr*, *kâfir*, en otrogen), prest hos elddyrkarne; i allmnht. elddyrkare, anhängare af Zoroasters gammalpersiska religion; hos muhammedanerna: en otrogen, kättare.

**Gebīet** och **Gebīt** (ghebīt), n., t., område; lagsaga; herradöme, välde.

**Gebrer,** se **Geber.**

**Gedäckt** och **Gedākt** (ghed-), f., t. (för *gedēckt*, betäckt), täckt, af trä el. metall förfärdigadt flöjtverk i orgeln af 16, 8 el. 4 fots ton och med fyllig, men svag ton.

**Gedal,** m., turk., krig å Guds vägnar, d. v. s. emot de otrogne.

**Gedīegen** och **Gedīgen** (ghed-), af naturen frambragt oblandad, ren, utan tillsats, isht. om metaller; helgjuten; fast, tät; varaktig, stadig; äkta; utmärkt i sitt slag.

**Gedēkli,** pl., turk., sultanens hedersvakt till häst.

**Gēfion** och **Gēfjon,** f., nord. mytol. (en af åsynjorna, jungfrulighetens och kyskhetens gudinnor, som kände dolda öden, och om hvilken sagan för öfrigt berättar, att hon af Odin skickades, för att uppsöka land och, sedan hon af konung Gylfe i Svithiod erhållit löfte att få så mycket, som hon med sju oxar under en viss tid kunde plöja, förvandlat sina sju söner till oxar och med dem plöjt ön Seeland ur Mälaren samt flyttat den till sin nuvarande plats.

**Gehālt** (ghe-), m., t., den större el. mindre del af ädel metall, som en blandad massa innehåller; inre värde.

**Gehēim** (ghehājm), t., hemlig (numera endast brukligt i vissa förbindelser och isht. i titlar).

**Gehēnna,** n., hebr. (*gê hinnôm*), ursprungl. den åt Moloch till barnoffer helgade dalen Hinnom vid Jerusalem; sederm. i kristna kyrkospråket (gr. *gēenna*, lat. *gehēnna*), afgrund; plågorum.

**Gehāng,** n., t. (gehänge), rem el. bälte, hvari något hänger.

**Gehōr,** n., t., den hörselsinnets förmåga, genom hvilken man kan säkert uppfatta och återgifva en ton el. en melodi, som man hört, och bedöma, huruvida tonen är ren; mottaglighet för föreställningar el. böner.

**Geist** (gäjst), m., t., anda; snille, vett, qvickhet; själ; styrka, kraft, eld.

**Geïstik,** se under **Gäa.**

**Gējser,** m., isl., benämning på de på Island förekommande större varma springkällorna.

**Gelatīn** (sjel-), n., fr. (*gélatīne*, af *gelēr*, lat. *gelāre*, frysa), ett slags renadt fisklim, hvilket i mycket tunna och genomskinliga skifvor kommer i handeln och begagnas i hushållet. — **Gelatinisēra,** förvandlas till gelé. — **Gelatinōs,** geléartad. — **Gelēe** och **Gelé,** n., hvarje genomskinlig saft, som stannat till en dallrande massa; äfv. ett slags maträtt, bestående af dylik stelnad saft af kött el. annat djurämne; äfv. så beskaffad fruktsaft.

**Gelīke,** m. och f., t. (af *gleich*, lika), jemnlike.

**Geloskopī,** f., gr. (af *gelān*, skratta, och *skopēīn*, skåda, se, undersöka), utforskning af en menniskas sinnesbeskaffenhet af hennes skratt.

**Gelsōnimo** (djels-), m., ital., egentl. sprätt; karaktersroll på italienska skådebanan.

**Gemāk,** n., t., större, praktfullt rum.

**Gemebōndo** och **Gemēnte** (djem-), ital., tonk. smekande, klagande, med vemodigt föredrag.

**Gemelliōnes,** pl., lat., metallkärl till presternas handtvagning i katolska kyrkan.

**Geminēra,** lat. (*gemināre*), fördubbla. — **Geminatiōn,** f., fördubbling.

**Gēmma** el. **Gemm,** f., lat., egentl. knopp; ädelsten, isht. en sådan, som är prydd med inskurna bilder.

**Gemȳt** (ghem-), t. (*gemüth*), själ; lynne, sinnelag, hjerta; sinnesbeskaffenhet, isht. såvida den är öppen för lefvande, blidare känslor. — **Gemȳtlig,** som svarar emot, som öfverensstämmer med vår åtrå el. sinnesbeskaffenhet; lämplig att framkalla blida känslor el. en behaglig stämning; behaglig, angenäm, hemtreflig; godlynt. — **Gemytlighēt,** f., en för blidare känslor öppen och sådana väckande stämning; godlynthet; hemtreflighet.

**Gemål,** m. och f., t. (*gemāhl*), om höga el. furstliga personer: äkta make el. maka.

**Genant,** se under **Gêne.**

**Gendārme,** m., pl. **gendārmes** (sjangdārm'), och **Gendārm,** m., pl. **gendārmer,** fr. (ursprungl. *gens d'ārmes*, af *gens*, folk, och *ārmes*, vapen), soldat, tillhörande en trupp, hvars åliggande det är att vaka öfver allmänna säkerheten; stadssoldat, stadsvaktsoldat; polissoldat. — **Gendarmerīe** (sjangdarm'rīh), n., trupp af sådana soldater, polisvakt, skyddsvakt.

**Gēne** (sjähn'), f., fr. (sammandr. af *géhēnne*, jmf. *Gehenna*), egentl. pina, qval; besvär, olägenhet, tvång; medellöshet, penningbrist; **sans gēne,** utan tvång, olägenhet el. besvär; otvunget, rakt på saken. — **Genānt** (sjenāng och -nängt), besvärlig, oläglig, obehaglig, tryckande, plågsam. — **Genēra,** besvära, falla besvärlig, pålägga tvång, förorsaka olägenhet el. obehag,

sätta i förlägenhet; trycka, plåga, pina; genērad, besvärad, tryckt o. s. v.; isht. tvungen, förlägen; genēra sig, ålägga sig tvång; hysa betänklighet vid; ha försyn för.

**Genealogī**, f., gr. (af *geneā*, börd, slägt, och *lōgos*, ord, lära), vetenskap el. kunskap om framstående ätters el. slägters stamträd och slägtförhållanden, slägtlära; slägtledning, ättelängd, slägttafla, stamträd; äfv. härledning, härstamning, jmf. **Etymologi**. — **Genealōg**, äfv. **-logīst**, m., kännare af el. forskare i slägtledningar. — **Geneokratī**, f., (gr. *kratēin*, herrska), förnäma slägters, adliga familjers allt för stora inflytande på regeringen; jmf. **Aristokrati**.

**Gēnera**, se under **Genus**. — **Genēra**, se under **Gêne**.

**Generāl**, oftast **Generēl** (vanl. sjen-), lat. (*generālis*, af *gēnus*, slag, slägte), allmän, allmänt gällande, som innefattar allt, utsträcker sig till allt el. åtminstone till en mycket stor del; )( **Special**, jmf. **Individuel** och **Particulär**; i sammansättningar (efter m.lat. *generālis*, fr. *génērāl*), allmän-, öfver-, hufvud-; **en général** (ang sjenerāl), i allmänhet, i det hela, öfver hufvud; — **generāl**, subst. m., fr., öfverbefälhafvare, fältherre, anförare för en större härafdelning; öfverhufvudet för åtskilliga andliga ordnar; **general en chef** (- ang schāf), öfverfältherre; **generāladjutānt**, m., öfverbefälhafvarens närmaste biträde, den förnämste bland adjutanterna; **generāladvokāt**, m., i Frankrike: offentlig åklagare vid statsförbrytelser; **generālauditōr**, m., embetsman, som har uppsigten öfver allt, som rör härens rättsväsen, öfverfältdomare; **generālbās**, tonk. basstämma, öfver hvars noter besiffring är anbragt; läran om besiffringen samt om ackorderna, deras beståndsdelar och egenskaper; generālbefälhafvare, högste befälhafvaren öfver en viss del af krigshären; i Sverige: generalsperson, som är förordnad att inom hvarje militärdistrikt föra högsta befälet öfver alla inom distriktet befintliga stridskrafter till lands; **generālconto**, n., hufvudräkning; **gēneral-cōūrt** (dschēnneräl kōrt), m., eng., i de flesta nordamerikanska fristaterna = **Parlament**, se d. o.; generālfälttygmästare, militärperson, som förer befälet öfver artilleriets personal med den makt och myndighet, som enligt författningarna tillkommer en chef och inspektör; generālförpaktare, i Frankrike före revolutionen: medlem af ett sällskap, som fått öfvertaga en hel del af skatteuppbörden, t. ex. salt- el. tobaksskatten, och indrifva den för egen räkning, emot att det till kronan erlade en viss årlig summa; **generālinspektōr**, m., öfveruppsyningsman; **generālinspektiōn**, f., öfveruppsigt; **generālintendēnt**, m., en, som har högsta ledningen af el. uppsynen öfver något, isht. beträffande allt, som rör krigshärens aflöning, förplägning och beklädnad; **generālintendentūr**, f., en generalintendents embete; **generālkapītel**, n., församling af alla dem, som i en andlig orden, i ett stift el. ett kloster hafva säte och stämma; **generālkaptēn**, m., fältmarskalk; högste militärbefälhafvare i en provins, isht. i Spanien; **generālkārta**, f., karta öfver en hel verldsdel, ett helt land o. s. v.; **generāllöjtnant**, m., ursprungligen den, som under generalens sjukdom el. frånvaro trädde i hans ställe (jmf. *Lieutenant*): förste befälhafvare näst efter generalen; **generālmajōr**, m., andre befälhafvare efter generalen; **generālmārsch**, m., allmän el. hufvudmarsch till en härs uppbrott el. till en träffning; allmänt tecken, såsom trumslag el. alarmblåsning, för soldaterna att infinna sig på alarmplatserna; **generālpardōn**, m., af staten förkunnad allmän benådning för dem, som deltagit i en förbrytelse, jmf. **Amnesti**; **generālpāūs**, m., tonk. paus för alla instrumenter el. stämmor utan afbrott i taktrörelsen; **generālprocurēūr** (-pråqyrōhr), m., i Danmark: kronans juridiska biträde; **generālprokurātor**, m., kronans högsta juridiska ombud i Frankrike; generālqvartērmästare, m., öfverqvartermästare, som har att ombesörja alla en krigshärs angelägenheter beträffande undersökning af terrängen, lägerväsendet o. s. v.; **generālrepetitiōn**, f., sista och fullständigaste profvet före sjelfva uppförandet af en scenisk framställning, en konsert o. s. v.; **generālstāb**, m., inbegreppet af samtliga generaler vid en armé med deras adjutanter, generalqvartermästaren, generalauditören m. fl.; i mera inskränkt betydelse: de, som under fältherrens öfverledning, efter alla konstens reglor omhänderhafva härens anförande; **generālstāter**, pl., i f. d. Sju Förenta Provinsernas republik, sederm. konungariket Nederländerna: de deputerade, hvilka af provincialständerna skickades till den allmänna församling, som hade att afgöra republikens gemensamma angelägenheter; i det nuvarande Holland: lagstiftande makten, hvars medlemmar äro fördelade på 2 kamrar; **generālsuperintendēnt**, m., hög andlig embetsman, som har uppsigt öfver kyrkoväsendet inom ett land el. område; **generālsuperintendentūr**, f., en generalsuperintendents embete och bostad; **generālsupērior**, m., i romerska kyrkan: öfverhufvud för en munkorden; **generālvikārie**, m., i romerska kyrkan: en biskops medhjelpare el. embetsfullmäktig; **generālvikariāt**, n., en generalvikaries embete och värdighet. — **Generalāt**, n., nylat., fältherreembete och -värdighet; öfverbefäl. — **Généralemēnt** (sjeneral'māng), i allmänhet, öfver hufvud. — **Generālia**, pl., allmänna saker, saker af allmänt innehåll; allmänna omständigheter och förhållanden. — **Generalisābel**, som kan allmängöras. — **Generalisatiōn**, f., allmängörelse. — **Generalisera**, göra allmän; använda, tillämpa på alla. — **Generalīssimus**, m., nylat., högste befälhafvaren öfver en krigshär. — **Generalīst**, m., kristen, som ej vill tillhöra något af de bestående religionspartierna. — **Generāliter**, äfv. **Generātim**, i allmänhet, i det hela, öfver hufvud. — **Generalitēt**, f., nylat., allmänhet, )( **Specialitet**; inbegreppet af en armés samtliga generaler af alla grader. — **Generatim**, se **Generaliter**.

**Generation**, **Generativ**, **Generator**, se under **Generera**. — **Genere**, se under **Genus**. — **Generel**, se **General**.

**Generēra**, lat. (*generāre*, af *gĕnus*, se d. o.), afla, alstra, föda, frambringa. — **Generatiōn**, lat. **generātio**, f., afling, alstring, frambringande; afkomma; slägte (äfv. räknadt uppåt: föräldrar o. s. v.); samtida slägte, inbegreppet af de under en viss tid lefvande menniskor; mansålder, ett slägtes medellifstid (tidsrum af 30—33 år); **generātio aequīvoca, automātica, cōsmica, origināria, primitīva** el. **spontānea**, organiska väsendens uppkomst, afling el. frambringande utan föregående befruktning, utan frö el. fruktämne, sjelfafling. — **Generatīv**, som hör till el. har afseende på afling; fortplantande, aflande, frambringande. — **Generātor**, m., egentl. aflare; fader, stamfader. — **Generātrix**, f., geom. linie, som genom en tänkt glidande rörelse mot en annan linie frambringar en yta el. en kropp; jmf. **Directrix.**

**Gēnere semisērio** (djēn- -), m., ital., ett slags till hälften allvarligt, till hälften skämtsamt skådespel.

**Généreūx** (sjeneröh), fr., och **Generōs**, lat. (*generōsus*, ursprungl. af god och ädel börd, af *gĕnus*, se d. o.), ädelmodig; högsinnad; gifmild, frikostig. — **Générositē** (sjener-) och **Generositēt**, f., ädelmod; högsinthet; oegennyttighet, gifmildhet, frikostighet.

**Generis**, se under **Genus.**

**Genērisk**, nylat. (af lat. *gĕnus*, se d. o.), som hör till el. har afseende på slägte; slägt-.

**Générosité, Generositet**, se under **Généreux.**

**Generōso** (djen-), ital. (lat. *generōsus*, se *Generös*), tonk. ädelt, med storartadt föredrag.

**Generös**, se **Généreux.**

**Gēnesis**, f., gr. (af *gīnesthai*, blifva till, uppstå), afling, födelse, uppkomst; skapelse; benämning på 1:sta Mose bok, såsom innehållande en skildring af verldens och menniskornas skapelse; astrol. stjernornas ställning vid en menniskas födelse. — **Gēnesimantī**, f., (gr. *mantēia*, spådom), födelsespådom, förutsägelse af en menniskas öden utaf särskilta omständigheter vid hennes födelse. — **Genētisk**, som har afseende på, som utvecklar el. förklarar uppkomsten af el. ursprunget till något; ursprunglig.

**Genethlīakon** el. **-thlīacum**, n., gr. (af *genēthlios*, hörande till födelse el. födelsedag, af *genēthlā*, födelse), födelsedagsdikt; äfv. vaggvisa. — **Genethliologī** och **-netl-**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), spådom med anledning af en menniskas födelsetimma.

**Genetisk**, se under **Genesis.**

**Genētrix**, f., lat. (af *gĕnere*, *gīgnere*, afla, föda), föderska; binamn på Venus såsom stammoder för romerska riket ifrån Aeneas och som skyddsgudinna för den lagligt äktenskapliga kärleken, som åtrår att alstra afkomma.

**Genētte** (sjenätt'), f., fr. (sp. *ginēta*), ett slags turkiskt betsel; **à la genētte**, ridt med mycket korta stigbyglar.

**Genēvre** (sjenävr') el. **Geniēvre** (sjenjävr'), m., fr. (af lat. *junīperus*, enbärsbuske), enbärsbrännvin. — **Genevrētte** (-vrätt'), f., ett slags enbärsdricka.

**Geni**, se **Génie.** — **Genial**, m. fl., se under **Genius.**

**Génīe**, m., och **Genī** (sjenīh), n., fr. (af lat. *gĕnius*, skyddsande, ande, el. af *ingēnium*, medfödd förmåga, anlag; jmf. vidare *Genius*), naturen el. det egendomliga hos en person el. sak (vanl. **Genius**); medfödd själsgåfva, naturlig fallenhet; isht. snille, förmåga att bryta nya banor och frambringa något utomordentligt i vetenskap el. konst, sammanfattning af stora naturanlag; snillrik person; jmf. **Talent**; i fr. äfv.: befästningskonst, fältmätningskonst; **génīe-cōrps** och **genīkār**, m., fältmätningskår, befästningskår.

**Gēnier**, se under **Genius.** — **Geniēvre**, se **Genèvre.** — **Genio, Geniographi**, se under **Genius.**

**Genitālia** el. **-tālier**, pl., lat. (af *gĕnere*, *gīgnere*, supin. *gĕnitum*, afla, föda), födslodelar, könsdelar. — **Genitīvus**, se under **Casus**; **per genitīvum**, lat., genom giftermål. — **Gēnitor**, m., fader; pl. **genitōres**, föräldrar. — **Genitūr**, f., afling; födelse; den befruktande säden; äfv. spådom af stjernornas ställning vid födelsen, jmf. **Nativitet.**

**Gēnius**, m., pl. **gēnii** el. **gēnier**, lat. (af *gĕnere*, *gīgnere*, afla, föda), ursprungl. medskapad natur, inneboende anda; skyddsande, skyddsengel; andlig egendomlighet, anda, skaplynne, en saks inre, egendomliga väsen; jmf. **Génie**; i de sköna konsterna: andeväsende i skepnad af ett bevingadt barn; **gēnio tutelāri**, lat.: åt skyddsanden. — **Geniāl** el. **Geniālisk**, (lat. *geniālis*, som har afseende på afling; m.lat. och nylat. följande sin inneboende anda [*gĕnius*]), själfull; snillrik, som äger förmåga att skapa något nytt, stort el. skönt; qvick. — **Genialitēt**, f., andlig skaparkraft; andlig sjelfständighet och egendomlighet; snillrikhet. — **Gēniographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva), andebeskrifning, lära om skyddsandar.

**Gēnnah** (dsjênnah), n., arab. (egentl. en af palmer och andra träd beskuggad trädgård, af *dschanna*, vara betäckt), muhammedanernas paradis.

**Genōū**, m., pl. **genōūx** (sj'nūh), fr. (lat. *gĕnu*), knä; **à genōūx**, på knä.

**Genre**, se under **Genus.**

**Gens**, f., lat., slägt, stam; hos de gamla romarne: en samma slägtnamn förande, från samma stamfader härstammande, i särskilta familjer sönderfallande stam.

**Gens d'armes**, se **Gendarme.** — **Gens de lēttres** (sjang dö lättr'), pl., fr., lärde, vetenskapsmän, skriftställare. — **Gens de qualitē** (- - kalitē), förnämt folk.

**Gentiāna**, f., lat., örtslägte, hörande till fam. gentianeae, hvars talrika arter hafva merendels skönt blåa, sällan purpurröda el. gula blommor, och af hvilka många innehålla ett bittert ämne samt användas inom läkekonsten.

**Gentīl** (sjangtīh, vanl. -tīl), fr. (af lat. *gentīlis*, tillhörande en familj: *gens*, alltså egentl. som är af god familj), artig, belefvad, grannlaga; frikostig; fin, prydlig; sprättig. — **Gentillēsse** (sjangtiljäss'), f., artighet, belefvenhet, grannlagenhet; frikostighet; prydlighet; sprättighet. — **Gentilhōmme** (schangtiljämm'), ital. **gentiluōmo** (djent-), m., adelsman;

**gentilhōmme de la chāmbre** (- dö - schängbr'), kammarjunkare.

**Gentīles,** pl., lat., hos de gamla romarne: medlemmarne af en gens; sederm. främlingar; hos de kristna skriftställarne: hedningar. — **Gentilīsm(us),** m., hedendom. — **Gentīlisk,** som rör slägtmedlemmarna, slägt-.

**Gēntleman** (dschäntl'man), m., eng. (af *gēntle*, fr. *gentīl*, se d. o.), bildad man; man af heder och med ett belefvadt sätt; i England äfv. den, som till sin samhällsställning står emellan högadeln och de arbetande klasserna; såsom titel, isht. i pl., i st. f. det felande plur. af sir, herre; **gēntleman of the turf,** hvar och en, som ingår vad på kapplöpningsbanorna; — **gentlemanlīke** (-läjk), likt el. värdigt en hederns man, en belefvad man. — **Gēntry** (dschäntri), f., i England: sammanfattningen af alla de samhällsklasser, som stå öfver de handel och handtverk idkande borgrarne; uti mera inskränkt bemärk. den lägre adeln, till skilnad ifrån den högre, jmf. **Nobility.**

**Genuāl,** lat. (af *gēnu*, knä), som hör till el. har afseende på knäet. — **Genuflexiōn,** f., nylat. (af lat. *flēctere*, böja), knäböjning; tillbedjande på knä. — **Genuflectēntes,** pl., i den äldsta kristna kyrkan: katekumenerna före deras fullständiga upptagande i kyrkan.

**Genuīn,** lat (*genuīnus*, af *gēnere, gīgnere*, föda), medfödd, ursprunglig, naturlig; äkta, ren, oförfalskad. — **Genuinitēt,** f., äkthet; renhet.

**Gēnus,** n., pl. **gēnera,** lat. (af *gēnere, gīgnere*, föda, alltså egentl. födelse), slägte, slag (omfattande flera arter: species); isht. språkv. kön, som är trefaldigt: **gēnus masculīnum,** hankön el. manligt kön, **gēn. feminīnum,** honkön el. qvinligt kön, och **gēn. neūtrum,** detkön; **gēn. epicōēnum,** gemensamt kön, som med ett visst grammatikaliskt kön betecknar begge de naturliga könen; **gēneris masculīni, feminīni** el. **neutrīus,** af han-, hon- el. detkön; **gēneris commūnis,** af gemensamt, både af han- och honkön; **gēneris omnis,** af alla tre könen; **in gēnere,** i allmänhet, öfverhufvud. — **Gēnre** (sjangr'), m., fr., slag, art, sätt; gēnremålning, ursprungl. framställning af något särskilt föremål, som icke står i omedelbar förbindelse med någon handling, alltså ickehistorisk tafla med figurer, djurstycke o. s. v.; nu: den art af målarkonsten, som framställer scener ur hvardagslifvet, hvarvid figurerna framstå såsom typer.

**Geobiologī,** f., gr. (af *gēa*, sammandr. *gä*, jord, *bīos*, lif, och *lōgos*, lära), läran om jordens lif. — **Geoblāster,** pl., (gr. *blastōs*, fröämne, brodd, af *blastānein*, gro), växter, hvilkas fröblad vid groningen förblifva under jorden. — **Geocēntrisk,** (jmf. lat. *Centrum*), som hör till el. har afseende på jordens medelpunkt; betraktad ifrån jordens medelpunkt. — **Geochosī** och **-kosī,** f., (gr. *chonnȳnai*, ösa, hälla), läkek. jordbad, öfverhöljande med jord. — **Geocyklīk,** f., **Geocȳklon,** n., el. **Geocȳklisk maskīn,** m., (gr. *kȳklos*, krets, jmf. *Cykel*), redskap, som åskådliggör jordens omlopp kring solen och förklarar årstidernas omvexling m. m. — **Geodesi,** m. fl., se **Geodäsi.** — **Geodynamīk,** f., (gr. *dynamis*, kraft, verkan), läran om de inom jorden verkande krafterna. — **Geodäsī** och **-desī,** f., (af gr. *dāīein*, dela), jorddelning; landtmäteri; fältmätningskonst. — **Geodēt,** m., landtmätare. — **Geodētisk,** som hör till el. har afseende på fältmätning. — **Geognosī** el. **-gnostīk,** f., (gr. *gnōsis*, kännedom), kännedom om jorden, kunskap om jordskorpans sammansättning, äfvensom kännedom af bergarterna och mineralierna, så vidt de utgöra någon väsendtlig del af jordens massa, samt deras lagringssätt. — **Geognōst,** m., en, som har kunskap om jordskorpans och bergens beståndsdelar. — **Geognōstisk,** som hör till el. har afseende på kunskapen om jordskorpan och bergen. — **Geogonī,** f., (af gr. *gīnesthai*, blifva till, uppstå), läran om jordens uppkomst, daning och utveckling. — **Geogōnisk,** som hör till el. har afseende på jordens uppkomst och utveckling. — **Geogonīst,** m., kännare af läran om jordens uppkomst, daning och utveckling. — **Geogrāph** och **-grāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), jordbeskrifvare. — **Geografī,** f., jordbeskrifning, jordkunskap; matemātisk el. astronōmisk geografī, beskrifning öfver jorden, såsom en del af verldsalltet, såsom planet; fȳsisk el. fysikālisk geogr., jordbeskrifning med hänsyn till jordens naturliga beskaffenhet, hvilken betraktar jorden som en naturkropp, med bestämda, för densamma egna former och egenskaper, såsom underlaget för såväl den oorganiska som den organiska naturen; polītisk geogr., jordens beskrifning såsom boningsplats för menskligheten, såsom skådeplats för historien och de förändringar, hvilka under tidernas lopp åstadkommits ibland folken och staterna. — **Geogrāfisk,** jordbeskrifvande, som hör till el. har afseende på jordkunskap; geogrāfisk bredd, en orts afstånd ifrån eqvatorn emot norr el. söder (nordlig el. sydlig bredd); geogrāfisk längd, en orts afstånd emot öster el. emot vester (östlig el. vestlig längd) ifrån en viss middagslinie (vanl. ifrån den, som går igenom ön Ferro; ofta äfv. ifrån Greenwich och ifrån Paris); geogrāfisk mil, längdmått, hvaraf 15 gå på en grad af eqvatorn. — **Geohydrogrāf,** m., (gr. *hȳdor*, vatten), en, som beskrifver jordens land och vatten. — **Geohydrografī,** f., beskrifning öfver jordens land och vatten. — **Geohydrogrāfisk,** som beskrifver el. afbildar jordens land och vatten. — **Geolōg,** m., jordkännare, kännare af jordens bildning och beskaffenhet; jmf. **Geogonist.** — **Geologī,** f., (gr. *lōgos*, lära), läran om jorden, dess beståndsdelar, bildningsperioder o. s. v. — **Geolōgisk,** som hör till el. har afseende på jordkunskapen. — **Geomānt,** m., en, som förstår och utöfvar **Geomantī,** f., (gr. *mantēīa*, spådom), konsten att spå utaf vissa i sand, jord o. s. v. gjorda punkter och linier. — **Geomāntisk,** som hör till el. har afseende på konsten att spå af vissa i sand, jord o. s. v. gjorda punkter och linier. — **Geomēter,** m., (gr. *metrein*, mäta), fält- el. landtmätare. — **Geometrī,** f., den del af rena matematiken, som behandlar de s. k. sammanhängande storheternas (liniers, ytors, kroppars och vinklars) mätning, samt inbördes förhållande. — **Geomētrisk,** som hör till,

har afseende på el. är grundad uti mätningskonsten. — **Geomontografī**, f., af tysken Basserkeller uppfunnen konst att uti en mjuk, efteråt hårdnande pappersmassa, framställa mångfärgade reliefkartor. — **Geonōm**, m, en, som äger kännedom om jordarterna och deras användande. — **Geonomī**, f., (gr. *nŏmos*, lag), kunskap om jordarterna och deras användande. — **Geonōmisk**, som hör till el. har afseende på kunskapen om jordarterna och deras användande. — **Geophāger** och **-fāger**, pl., (gr. *phagēīn*, äta), jordätare. — **Geophysīk** och **-fysīk**, f., (jmf. *Physik*), kännedom el. läran om de fysiska företeelserna i jordens inre, t. ex. dess värme, täthet, utveckling och gasarter, jordbäfningar o. s. v. — **Geofȳsiker**, m., en, som har kunskap om jordens inre verksamhet och sysselsätter sig med forskningar för vidare utrönande af densamma. — **Georāma**, n., (gr. *horān*, se), öfversigtsbild af jorden, öfverskådlig bildlig framställning af jordklotet och dess utseende åt alla håll. — **Gēorg**, m. (gr. *geōrgōs*, af *gā*, jord, och *ĕrgon*, arbete), mansnamn med betyd.: landtbrukaren, åkermannen, odalmannen. — **Geōrgicum**, n., pl. **-ca** el. **-gikon**, n., pl. **-ka**, landtlig dikt, skrift om landthushållningen, isht. benämning på Virgilii böcker om åkerbruket. — **Georgīna** el. **-gīn**, f., efter prof. i Petersburg *Georgi* uppkalladt, i Mexiko inhemskt, hos oss allmänt odladt slägte af mångåriga, höga och prydliga växter med praktfulla blommor och vackert färgade blomhufvuden, hörande till fam. Synanthereae. — **Georgōphilos** el. **Georgofīl**, m., (gr. *phĭlos*, vän), älskare af åkerbruk el. landthushållning. — **Geoskōp**, m., (gr. *skopēīn*, skåda, se), vetenskaplig jordbetraktare el. jordiakttagare. — **Geoskopī**, f, jordundersökning, jordiakttagelse, isht. för kännedom om väderleken. — **Geostatīk**, f., (gr. *statikā*, jemnvigt), egentl. jordjemnvigtslära; läran om fasta kroppars jemnvigt. — **Geostātisk**, som hör till el. har afseende på fasta kroppars jemnvigt. — **Geothermomēter** och **-term-**, m., (jmf. *Thermometer*), ett slags termometer, som tjenar att mäta jordtemperaturen på mycket stort djup. — **Geotomī**, f., (gr. *tĕmnein*, skära), jorddelning.

**Gepārd**, m., fr. (*guépārd*), jagtleopard, rofdjur af kattslägtet, som lätt kan tämjas och derföre i Ostindien inöfvas till jagt på andra djur, isht. antiloper.

**Gerānium**, m., gr. (af *gĕranos*, stork), storknäf, talrikt växtslägte med några inhemska arter, af hvilka de allmännaste hafva röda, hvitaktiga el. rödvioletta blommor, samt ofta röd stjelk och röda blad.

**Gérānt** (sjeräng), m., fr. (af *gérēr*, lat. *gērere*, förvalta), handelst. affärsföreståndare, jmf. **Disponent**; ansvarig utgifvare af en tidning.

**Gērda** el. **Gerd**, f., fornnord. mytol. fager jättemö, som upptäckes af Frö, då han en gång satt sig i Lidskälf och derifrån skådat ut öfver jorden, samt slutligen blir hans maka.

**Gerēra**, lat. (*gērere*), föra, leda, ombestyra, förvalta; gerēra sig, uppföra sig som, bete sig, gifva sig ut för.

**Gērgo** (djērgo), n., ital. (jmf. *Jargon* [1]), tjufspråket i Italien.

**Geridon**, se **Gueridon**.

**Germān**, m., pl. **germāner**, (efter de gamla gallernas och romarnes benämning, lat. *Germāni*, i keltiska språket betydande grannarnes), benämning på de gamla tyskarne. — **Germānien**, n., lat. **Germānia**, f., det gamla Tyskland. — **Germānisk**, som hör till el. har afseende på Germanien, forntysk, tysk. — **Germanisēra**, göra tysk, förtyska. — **Germanīsm(us)**, m., tysk språkegenhet, isht. om den onödigtvis el. på ett felaktigt sätt inlägges i ett annat språk. — **Germanīst**, m., kännare af och lärare i tysk lagfarenhet; äfv. en, hvars hufvudsakliga studium är tyska språket. — **Germānia** (scherm-), f., sp, tjufspråket i Spanien — **Germanophōb** och **-fōb**, m., (gr. *phŏbos*, fruktan), en, som fruktar el. hyser afsky för tyskarna. — **Germanofobī**, f., fruktan el. afsky för tyskarna.

**Germāni**, pl., lat. (*germānus*, köttslig, äkta), köttsliga syskon. — **Germanitēt**, f., köttslig slägtskap.

**Germinēra**, lat. (*germināre*, af *gĕrmen*, brodd, skott), gro, knoppas, spricka ut. — **Germināl** (sjärm-), m., fr., knoppmånad, 7:de månaden i franska revolutionens kalender, ifrån den 21 mars till den 19 april. — **Germinatiōn**, f., (lat. *germinātio*), groning; knoppning; utspricknìng.

**Gerokomī** och **-komīk**, f., gr. (af *gāras*, ålderdom, och *komēīn*, pläga, vårda), läkek. gamla personers vård och skötsel; isht. den antagna möjligheten att föryngra ålderstigna medelst nära samlefnad med yngre. — **Gerōnt**, m., egentl. åldring; hos de gamla grekerna: benämning på de äldsta el. ädlaste bland folket, som vid konungens sida öfverlade om och ordnade statens angelägenheter; rådsherre, jmf. **Senator**. — **Gerōntokratī**, f, (gr. *kratēīn*, herrska), statsförfattning, hvarvid ett af de äldsta bildadt råd förer regeringen. — **Gerusī**, f., fr., (gr. *gerusīa*), i de doriska staterna, isht. Sparta: råd bestående af 30 medlemmar, de två presiderande konungarna inberäknade.

**Gerūndium**, n., lat. (af *gērere*, jmf. *Gerera*), språkv. ändamålsform, form af verbet, som tillkännagifver, att något bör el. skall göras. — **Gerundīv(um)**, n., ändamålsformen i passiv bemärkelse.

**Gerusi**, se under **Gerokomi**.

**Gēryon**, m., gr. mytol. trehöfdad jätte, som herrskade i Spanien, der han ägde sköna hjordar, men som ihjelslogs af Hercules.

**Gesāndt**, m, t., sändebud ifrån en stat el. en regering till en annan. — **Gesāndtskāp**, n., en gesandts embete, värdighet, ärende; en gesandt med hans följe.

**Geschwōrner**, m., t. (*geschwōren*), edsvuren person vid bergverk, som har uppsigt öfver grufvor och grufvebrytningar.

**Gesīms**, m., t., framstående, utarbetad rand, som löper utefter öfversta kanten af en byggnads mur el. af väggen i ett rum; murkrans; den öfversta randen på en pelareordning, som tjenar till att afsluta en yta.

**Gess,** n., tonk. den genom ett ♭ en half ton sänkta tonen *g;* **gēss-dūr,** n., den tonart, som förtecknas med sex ♭, och hvars första ton är gess.

**Gest,** se under **Gestion.**

**Gēsta,** pl., lat. (af *gĕrere,* förrätta, göra), bragder, bedrifter (samlingar af legender, sagor, historiska berättelser).

**Gestālt,** m., t., skapnad, skepnad, figur, form. — **Gestālta sig,** antaga viss form, visst utseende, viss beskaffenhet.

**Gestatiōn,** f., lat. (*gestātio,* af *gestāre,* bära på sig), bärning, kringbärning; hållning, drägtighetstid.

**Gester, Gesticulera,** m. fl., se under följ.

**Gestiōn,** f., lat. (*gēstio,* af *gĕrere,* bära, göra, förrätta), bestyrelse, förrättning; förvaltning. — **Gēstor,** m., en, som ombesörjer något, förvaltare. — **Gēste** och **Gest** (sjäst), m., fr. (lat. *gēstus*), egentl. sättet, huru man för sig; åtbörd, rörelse med armar och händer, för att dermed ge uttryck åt känslor och tankar. — **Gesticulēra** och **Gestikul-** (sjäst-), göra åtbörder, för att dermed uttrycka känslor och tankar. — **Gestikulatiōn** (sjäst-), f., uttryckande af känslor el. tankar genom åtbörder, hufvudsakl. med armarna och händerna. — **Gestikulātor,** m., en, som öfverdrifver sina åtbörder; äfv. gycklare. — **Gestikulatōrisk,** som uttryckes genom åtbörder; jmf. **Pantomimisk.**

**Gesvīnd,** t. (*geschwind*), hastig, snabb.

**Gettatōre** (djätt-), m., ital., se **Mal occhio.**

**Geumatīk** el. **Geustīk,** äfv. **Gev-,** f., gr. (af *gĕūesthai,* smaka), läran om det smakliga.

**Gēūser** (ghöser och ghöjser), pl. (af fr. *gueux,* tiggare), benämning på de missnöjda i Nederländerna, som 1566 reste sig emot spanska konungen Filip II och den af honom der införda inqvisitionen.

**Geustik,** se **Geumatik.**

**Gevāldiger,** m., t., lägre tjensteman vid polis el. fångvård.

**Gevālt,** f., t. (*gewālt*), makt; våld.

**Ghasēl** el. **Ghazēl,** m., arab. (egentl. kärleksdikt, af *ghazila,* föra kärligt tal), benämning på en hos perserna och turkarna mycket omtyckt form af lyrisk dikt, som består af 5 till 17 tvåradiga strofer.

**Ghāzi,** m., arab., hjelte, krigare, isht. en sådan, som bekämpar de otrogna. — **Ghazidschāh,** m., heligt krig el. fälttåg till de otrognas bekämpande.

**Ghētto,** m., ital., den af judar bebodda stadsdelen i Rom, äfvens. i flera andra italienska och österländska städer; judegata, judestad.

**Ghibelliner,** se under **Welfer.**

**Ghiribīzzi,** pl., ital. (sing. *ghiribīzzo,* i allmnht. nyck, infall), underliga infall, godtyckliga, öfverraskande språng och öfvergångar, isht. i tonkonsten.

**Ghun,** turkiskt blymynt.

**Giāllo** (djallå), n., ital. (af fornt. *gelo,* t. *gelb,* gul), gult; **giāllo antīco,** gammalgult: ett slags gulaktig marmor med röda strimmor, som blott anträffas på fornlemningar.

**Giangūrgulo** (djang-), m., ital., karaktersroll på italienska skådebanan, framställande en grof bonde.

**Giaur** el. **Ghiaur,** m., turk. (jmf. *Geber*), en otrogen, skymford på alla icke-muhammedaner.

**Gībbon** el. **Gōlok,** m., i Ostindien inhemsk, två alnar hög, mest upprättgående apa, med svartbrunt, nästan hårlöst ansigte och onaturligt långa armar.

**Gibbositēt,** f., nylat., puckelryggighet; puckel.

**Gibelliner,** se under **Welfer.**

**Gibelōtte** (sjib'lått'), f., fr., ett slags frikassé på unghöns, kaniner m. m.

**Gīga** (djīga), f., ital., se **Gigue.**

**Gigānt,** m., gr. (*gigas,* den af jorden födde), grek. mytol. benämning på de af Gäa födde jättar, hvilka reste sig emot Zevs och de öfriga gudarna, stormade olympen, men blefvo besegrade; rese, jätte; jmf. **Titan.** — **Gigāntisk,** jättelik, reslig, ofantlig. — **Gigāntographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva), jättebeskrifning el. -historia. — **Gigāntomachī** och **-makī,** f., (gr. *māchē,* strid), jättestrid. — **Gigāntosteologī,** f., (jmf. *Osteologi*), läran om jätteben.

**Gigg,** m., eng., lätt, öppet, tvåhjuligt åkdon för två personer; äfv. ett slags lätt farkost.

**Gigliāto** (djiljātå), m., ital. (af *gīglio,* lilja), florentinskt guldmynt, ungefärl. = 8 rdr 45 öre.

**Gigōt** (sjigåh), m., fr. (af *gīgue,* se d. o.), fårlår, pl. **gigōts** (sjigåh), upptill vida, nedtill snäfva ärmar på fruntimmerskläder.

**Gīgue** (sjigh'), f., fr. (provenç. och ital. *gīga*), gammal fransysk dans, af liflig och glad beskaffenhet, i $\frac{6}{8}$, $\frac{12}{8}$ el. $\frac{3}{8}$ takt; äfv. musiken till en sådan dans, som ford. ofta infördes i större tonstycken.

**Gilēt** (sjilāh), m., fr. (enl. någras uppgift efter en gycklare, vid namn *Gille,* som först bar en sådan, enl. andra efter den första tillverkaren: *Gille*), väst; lifstycke; **gilēt hydrostatīque** (- idråstatīck'), simgördel.

**Gīmle,** m., nord. mytol., allfaders eviga vistelseort, ett palats, större än alla andra och klarare strålande än sjelfva solen, der efter jordens och Valhalls förstöring de goda skola hos allfader upptagas.

**Gin** (dschinn), m., eng. (förkortn. af fr. *genèvre,* se d. o.), enbärsbrännvin.

**Ginēter,** pl., (sp. *ginēte*), ett slags lätta ryttare.

**Gīngang,** jap. (ginggang, förgå; förgänglig, förbleknande) el. **Ghīngam** (ghingämm), eng., m., slät väfnad af bomull, dels uteslutande, dels blott till vissa delar bestående af färgadt garn.

**Gīngerbeer** (dschindscherbihr), n., eng. (af *ginger,* ingefära, och *beer,* öl), med ingefära kryddadt öl.

**Gingham,** se **Gingang.**

**Gingibrāchium,** n., nylat. (orikt. bildadt af lat. *gīngiva,* tandkött, och *brāchium,* arm), läkek. skörbjugg i armarna — **Gingipēdium,** n., (lat. *pes,* genit. *pedis,* fot), skörbjugg i fötterna.

**Gīnnistan** (dschinn-), n., arab., pers. mytol., andarnes, isht. de onda andarnes land, vanl. framstäldt som en öken.

**Ginnūngagāp,** n., fornnord. (af *ginn,* vid, stor, tom; *ginnungr,* hök, fisk; *ginnungap,* luft, äfv. ishafvet), mytol. tomt rum emellan Muspelhem och Niflhem, i hvilket värme och köld, ljus och mörker sammanträffade och framalstrade jätten Yme.

**Gīnseng** (dschinsäng), m., kin., kraftrot, rot af kryddaktig smak och nervretande egenskap, och

som af kineserna, hvilka ford. uppvägde den med guld, tillskrifves förmågan att kunna förlänga lifvet. [Morra.

**Gioco alla mora** el. **morra,** se **Mora** el.

**Giocondamēnte, Giocondōso, Giocondēvole** el. **Con giocondēzza** (djokond-), ital. (af lat. *jucūndus*), tonk. angenämt, täckt, älskligt. — **Giocōso, Giocosamēnte** (djåkås-), **Giojōso** el. **Giojosētto** (djåjås-), (lat. *jocōsus*), tonk. skämtsamt, lustigt, spelande.

**Giorgīno** (djårdjīnå), m., ital., italienskt silfvermynt i Gēnua, ungef. = 30 öre.

**Giōvine Itālia** (djöv- -), f., ital., det unga, pånyttfödda Italien, benämning på ett hemligt sällskap, som arbetar på Italiens politiska pånyttfödelse och förening till en enda stat, helst under republikansk styrelseform.

**Gips,** se **Gyps.**

**Gique** (sjick'), f., fr., litet tonstycke till dans i $\frac{6}{8}$ el. $\frac{12}{8}$ takt.

**Girāff** (sjir-), m., fr. (*girafe*, ital. *girafa*, af arab. *zirâfah, zorâfeh*, egypt. *sor-aphē*, långhals), i norra Afrika lefvande, idislande däggdjur, framtill, med den mycket långa halsen, 18—19 fot högt, baktill 9 fot, och till färgen gulhvitt med mörkbruna fläckar.

**Girānde** (sjirängd'), f., fr. (af lat. *gӯrus*, krets, af *gyrāre*, ital. *girāre*, svänga omkring), springvatten med många rör, hvarigenom vattenstrålarne höja sig i luften; äfven stort eldhjul, hvarifrån en mängd raketer på en gång kastas ut i olika riktningar. — **Girandōle** (sjirangdåhl'), fr., el. **Girāndola** (djir-), ital., f., stor armljusstake; fyrverk. en mängd på en gång uppstigande raketer el. solar; isht. det berömda fyrverkeri, som understundom afbrännes på fästet Angelo i Rom, och hvarvid 1000 raketer på en gång skjuta upp i luften.

**Girant, Girat,** se under **Giro.**

**Girasōle** (djir-), ital., el. **Girasōl** (sjirasål), fr., m., (af ital. *girāre*, kretsa, och *sōle*, sol), solsten, ett slags halfädelsten.

**Gīro** (djirå), m., ital. (af lat. *gӯrus*, gr. *gӯros*, krets, omlopp), kretslopp, isht. penningeomlopp; skriftlig påteckning på en vexel, hvarigenom den öfverlåtes på en annan, jmf. **Endossement; girobank,** se under **Banco; gīro in biānco,** öfverlåtande af en vexel, hvarvid öppen plats lemnas för giratens namn; **gīrovalūta,** f., den vid bestämmandet af vissa vexelpris gängse värdeberäkning. — **Girānt** (djir-), m., den som öfverlåter en på honom utställd vexel på en annan. — **Girāt** (djir-), m., den, på hvilken en vexel öfverlåtes. — **Girēra** (djir-), skriftligen öfverlåta en vexel el. en fordran på en annan. [ett vapen.

**Girōn** (sjirång), m., fr., vapenl. trekantigt fält i

**Girōnde** (sjirångd'), f., fr., under franska revolutionen: hofsamt republikanskt parti, som krossades 1793, då 21 af dess medlemmars hufvuden föllo under guillotinen (benämndt efter franska departementet *Gironde*, hvarifrån dess ledare voro). — **Girondīster,** fr. **Girondīns** (sjirångdäng), pl., anhängarne af nyssnämda sansade parti. — **Girondīsm,** m., sammanfattningen af girondisternas politiska åsigter.

**Girouētte** (sjiruätt'), f., fr. (af ital. *girāre*, lat. *gyrāre*, svänga omkring), väderhane, flöjel; fig. i hög grad ostadig och ombytlig menniska. — **Girouetterīe** (sjiruätt'rīh), n., vankelmodigt väsen, ostadighet.

**Giss,** n., tonk. den genom ett kors en half ton höjda tonen *g*; **gīss-mōll,** n., den tonart, som betecknas med 5 kors, och hvars första ton är giss.

**Gitāno** (chitāno), m., sp. (af lat. *Aegyptiānus*, en egyptier), zigenare; äfv. listig menniska, bedragare. — **Gitāna,** f., zigenerska; zigenardans.

**Gitarr,** se **Guitarre.**

**Giūlio** (djūljo), m., ital., romerskt och florentinskt silfvermynt, ungefärl. = 35 öre rmt.

**Giūnta** (djūn-), f., ital., i det gamla Venezia: församling af senatorer, som vid vissa tillfällen förordnades såsom bisittare i tiomannarådet; jmf. **Junta.**

**Giūsto** (djūsto), ital. (af lat. *jūstus*), riktig, passande; tonk. beteckning, antydande, att utförandets hastighet skall bero af styckets karakter.

**Glāce,** f., och **Glass,** m., fr. (af lat. *glăcies*, is), is; konstgjord, ätbar is, fruktsaft, som man låtit stelna; **glace,** äfv. spegelglas, spegel. — **Glacēra,** (fr. *glacēr*), komma något att stelna el. frysa; öfverdraga med socker; göra glänsande; jmf. **Glasera; glacéhandskar** el. **glacērade h.,** glättade handskar, handskar, hvarå skinnet på yttersidan förlänats en märkbar glans. — **Glacerīe** (glas'rīh), n., spegelhandel, spegeltillverkning; konsten att göra spegelglas. — **Glaciēr** (glasiēh, äfv. glasiār), m., isfält på fjäll; isskred; jmf. **Gletscher.** — **Glaciēre** (glasiāhr'), f., iskällare.

**Glacialīst,** m., fr. (af *glaciēr*, gletscher), gletscherkännare.

**Glacīs** och **Glacī,** m., fr. (af m.lat. *glātia*, slätt), krigsv. fältvall; den yttre sluttning, som omgifver yttersta grafven af en befästning.

**Glaçon** (glasång), m., fr. (jmf. *Glace*), isstycke; prydnad i form af isstycken el. istappar på byggnader o. s. v.

**Gladiātor,** m., lat. (af *glădius*, svärd), hos de gamla romarne: fäktare, som efter omsorgsfull föregående öfning offentligen visade sin konst vid kämpaspelen, och hvartill merendels slafvar, fångar el. till döden dömde förbrytare togos, ehuru dock på senare tider äfv. fria personer emot betalning uppträdde såsom sådane. — **Gladiatōrisk,** fäktarlik, fäktar-.

**Glagolītiska språket,** (af slav. *glagōl*, ord, *glagolati*, tala), det gamla heliga slaviska språket.

**Glāndel,** f., lat. (*glāndula*, pl. *glāndulae*), körtel, isht. halskörtel. — **Glandulositēt,** f., nylat., körtelaktighet. — **Glandulōs,** lat. (*glandulōsus*), körtelaktig, full af körtlar.

**Glans,** f., lat., ollon; anat. den ett ollon liknande främsta delen af manslemmen. — **Glandifōrm,** (lat. *fōrma*, skapnad, form), ollonlik.

**Glasēra,** öfverdraga med något glasartadt el. i allmnht. glänsande ämne. — **Glasūr** el. **-sӯr,** f., glaslikt el. glänsande ämne, hvarmed ytan af ett föremål öfverdrages.

**Glass,** se **Glace.** — **Glasur** och **Glasyr,** se under **Glasera.**

**Glāūbersālt,** (efter upptäckaren, läkaren och kemikern *Glauber*, d. 1668), svafvelsyradt natron, än förekommande i naturen, än beredt med konst, och som användes inom läkekonsten såsom afförande medel.

**Glaucēdo**, f., nylat., se **Glaukoma**.
**Glāūcus** el. **Glāūkos**, m., gr. (egentl. den blåaktigt glänsande), mytol. hafsgud, som man tillmätte förmågan att förutsäga tillkommande ting.
**Glaukōma** och **-kōm**, n., gr. (af *glaukōs*, gråblå), läkek. sjuklig förändring af glaskroppen i ögat, förenad med minskad synförmåga och en grönaktig färg i pupillen; blå dunst, bedrägeri, bländverk, gyckelverk. — **Glaukomātisk** el. **-komatōs**, som är behäftad med el. lider af nyssnämda sjukdom.
**Glāȳmore** (glähmer), n., eng., bredt skottskt svärd.
**Glēba**, f., lat., jordtorfva, jordstycke; stycke, klump, massa: **glebae adscriptus**, se under **Adscribera**.
**Glētscher**, m., t. (fr. *glaciēr*, se d. o. under *Glace*), benämning på Alpernas höga, af evig snö och is betäckta toppar; i mer inskränkt bemärk. beteckning för de ismassor, som ifrån de snöbetäckta topparna draga sig ned i dalar och hålvägar.
**Gleukomēter** och **Glevk-**, gr. (af *glēūkos*, must, sött, ojäst vin, och *metrēīn*, mäta), el. **Glykomēter**, (gr. *glykȳs*, söt), m., söthetsmätare, af Chevalier i Paris 1804 upptäckt redskap, hvarmed vinsorternas sockerhalt bestämmes.
**Glissāde** (-säd'), f., fr. (af *glissēr*, glida), halkning; ett slags danssteg; fäktk. klingans halkning utefter motståndarens klinga. — **Glissānt** (-säng och -sängt), slipprig, hal, glatt; betänklig. — **Glissicāto**, ital., tonk. vid pianospelning: beteckning för det föredragningssätt, hvarvid man låter den föregående tonen likasom glida öfver i den följande, hvarigenom för hand svårliggande passager beqvämare kunna utföras.
**Glob, Globe, Globiform, Globositet**, m. fl., se följ.
**Glōbus** och **Glob**, m., lat., kula, klot; isht. konstgjordt, rörligt klot, vanl. af papp, på hvars yta jordklotet är afteckuadt, med alla sina delar utmärkta till lägen och storlek, el. himlahvalfvet med alla himlakropparna; — **glōbe de compressiōn** (glåb' dö kångprässiång), krigsv. ett slags af Belidor 1725 uppfunnen mina af fruktansvärd verkan. — **Globifōrm**, (lat. *fōrma*, form), klotlik. — **Globositēt**, f., klotformighet. — **Globulīn**, n., ägghvita liknande, svafvelhaltig proteinkropp, som utgör hufvudbeståndsdelen af blodkropparna och af kristallinsen i ögat. — **Glōbulus**, m., pl. **glōbuli**, liten kula; **glōbulus hystēricus**, läkek. sjukdomstillstånd hos hysteriska qvinnor, som yttrar sig liksom om en kula satte fast i halsen; **glōbuli martiāles**, pl., läkek. jernkulor, kulor, beredda af jernfilspån, renad vinsyra och vatten, som kokas tillsammans; **glōbuli sānguinis**, blodkulor. — **Globulōs**, klotformig, som består af småkulor.
**Gloire** (glååhr'), f., fr. (lat. *glōria*, se d. o.), ära, anseende, ryktbarhet, glans.
**Glomerider**, se följ.
**Glōmus**, lat. (genit. *glōmeris*; beslägt. med *glōbus*, se d. o.), nystan, klot; läkek. stopp el. tapp af linneskaf till att sätta i sår. — **Glomerīder**, pl., djur, liknande ett nystan el. klot.
**Glōria**, f., lat., ära, berömmelse, herrlighet, höghet, glans; det helgonsken, som på målningar o. s. v. omgifver helgonens hufvuden; målning, som föreställer himlen och dess invånare; fyrv.t. stor, stående sol: i katolska kyrkan: lofsång, som begynnes med orden: glōria in excēlsis Dēo: ära vare Gud i höjden; **glōria Pātri, Fīlio et Spirītui sāncto in sēcula seculōrum**, ära vare fadren, sonen och den helige ande i evighet, jmf. **Doxologi**; **in majōrem Dēi glōriam**, till större ära för Gud; **sic trānsit glōria mūndi**, så förgår all jordisk herrlighet — **Gloriēra sig**, lat. (*gloriārī*), skryta, berömma sig sjelf. — **Glorificēra**, nylat. (*glorificāre*), förherrliga. — **Glorificatiōn** och **-fikat-**, f., förherrligande, förklaring. — **Gloriōle** (-ål'), f., fr., berömmelse öfver lappri; småaktig fåfänga; tomt sken; helgonsken. — **Gloriōs**, lat. **gloriōsus**, (fr. *glorieūx*), ärorik, berömlig, prisvärd, glorvördig; förklarad, glansfull; äfv. skrytsam; **gloriōsae memōriae**, i berömligt el. ärofullt minne.
**Glosa**, se följ.
**Glōssa** och **Glōsa**, f., gr. (*glōssa* el. *glōtta*, tunga, språk), ursprungl. dunkelt, förklaring tarfvande ord; ord, uttryck ur ett främmande språk; anmärkning; förklaring; tadlande anmärkning, stickord; **glōssa**, äfv. diktk. ett slags poetisk lek, som består deri, att en, i ett tema gifven, tanke sålunda utvecklas i fyra decimer, att vid slutet af hvarje strof en vers af temat kommer att stå. — **Glōssalgī**, f., (gr. *ālgos*, smärta), läkek. ondt i tungan. — **Glossārium**, n., pl. **-sāria** och **-sārier**, förklarande ordbok öfver föråldrade, i allmnht. svårförstådda el. mindre bekanta ord i ett språk; jmf. **Dictionnaire** och **Vocabularium**; **glossārium etymolōgicum**, ordbok, som visar ordens uppkomst och härstamning; härledningsordbok. — **Glossātor**, m., ordförklarare; isht. under medeltiden i Bologna: uttolkare af corpus juris civilis. — **Glossēm**, n., (gr. *glossāma*), ord, som tarfvar förklaring; jmf. **Glossa**. — **Glossītis**, f., läkek. brand i tungan. — **Glossocēle**, f., läk. tungbråck. — **Glossodēsmus**, m., (gr. *desmōs*, band), läkek. tungband. — **Glossogrāph** och **-grāf**, m., glosskrifvare. — **Glossographīe** och **-grafī**, f., tungans beskrifning; äfv. skrifvande af randglosor, glosskrifning. — **Glossolalīe** och **-lalī**, f., se **Glottolalie**. — **Glossologīe** och **-logī**, f., afhandling om tungan; se äfv. **Glottologie**. — **Glossōlysis**, f., läk. lamhet i tungan. — **Glossomanīe** och **-manī**, f., se **Glottomanie**. — **Glossomantīe** och **-mantī**, f., sätt att spå af tungans beskaffenhet. — **Glossonomīe** och **-nomī**, f., gr., lagstiftning för språket, språklära. — **Glossoplegīe** och **-plegī**, f., tungans lamhet el. förslappning. — **Glossorrhagīe** (-raschī) och **-rhagi**, f., tungans blödning. — **Glossoscopīe** och **-skopī**, f., tungans undersökning. — **Glossospāsmus**, m., läk. tungkramp. — **Glossotomīe** och **-tomī**, f., anat. tungans dissektion. — **Glōttis**, f., (gr. *glottis*, flöjtmunstycke), anat. luftrörslucka. — **Glottīsmus**, m., läk. kramp i luftrörsluckan. — **Glottolalīe** och **-lalī** el. **Glossolalīe**, f., gr., talande på främmande tungomål. — **Glot-**

**tologīe** och **-logī**, f., gr., läran om språken, allmän språkteori. — **Glottomanīe** och **-manī**, f., gr., vurm att tala främmande språk.
**Glottis, Glottolalie**, m. fl., se föreg.
**Glūten**, n., lat., lim; kem. och bot. växtlim. — **Glutināntia**, pl., lat., läk. hopfogande, sammanläkande medel. — **Glutinatiōn**, f., hoplimning, hopdragning, hopläkning. — **Glutinatīv**, hopläkande, helande. — **Glutinōs**, limaktig, klibbig.
**Gloutōn** (glutång), m., fr. (af lat. *glūto*, slösare, rucklare), storätare, glupare, filfras. — **Gloutonnerīe** (glutånn'rī), f., glupande.
**Glycēria**, f., (af gr. *glykerōs*, *glykȳs*, söt), qvinnonamn: den ljufva, älskliga. — **Glycerīn**, n., kem. oljsocker; en färg- och luktlös, sötaktig vätska. — **Glycerīnkrūt**, sprängolja. — **Glycīn**, n., kem. berylljord, äfv. kallad **Glycerīnjōrd**. — **Glycyrrhīza**, f., lakritsrot. — **Glykyskōp**, n., instrument till utrönande af sockerhalten i ett ämne.
**Glykometer**, se **Gleukometer**.
**Glyphīk, Glyfīk** el. **Glyptīk**, f., (af gr. *glȳfein*), konsten att skära el. gravera i sten el. metall. — **Glyphographīe** och **Glyfografī**, f., (gr. *grāphein*, rista, ingräfva) el. **Glyphotypīe** och **Glyfotypī**, f., (gr. *tȳpos*, intryck, prägel), konsten att på galvanisk väg å metall el. trä åstadkomma s. k. matriser för afgjutning i stilmassa. — **Glyptognosīe** och **-gnosī**, f., kännedom om graverade stenar. — **Glyptographīe** och **-grafī**, beskrifning öfver antika graverade stenar; **glyptogrāfisk maskīn**, reliefkopiermaskin. — **Glyptothēk**, n., samling af graverade stenar.
**Glyptik**, m. fl., se föreg.
**Gnom**, m., (gr. *gnōmon*, kännare, af *gnōnai*, känna), jord- el. bergande, tomtegubbe, bergsrå. — **Gnom**, f., (gr. *gnōmā*), tänkespråk, kärnspråk. — **Gnōmiker**, tänkespråksförfattare. — **Gnōmisk**, beträffande tänkespråk; **gnōmisk diktare**, tänkespråksdiktare. — **Gnomologīe** och **-logī**, f., samling af tänkespråk. — **Gnōmon**, m., gr., solvisare; solhöjdmätningsinstrument. — **Gnomonīk**, f., konsten att göra solvisare. — **Gnōsis**, f., gr. (af *gnōnai*, känna), högre, hemlig kunskap, i synnerhet i religion; benämning på en af österländska lärosatser och grekisk filosofi sammansatt lära, under kristna kyrkans första tider. — **Gnōstiker**, pl., kristne, som hyllade denna lära. — **Gnosticīsm**, m., gnostikernes åsigter i religion. — **Gnōstisk**, som afser någon djup, hemlig kunskap.
**Gnu**, m., (hottentott. *gnu* el. *nju*), en art afrikansk antilop.
**Go ahēād** (gå ähädd), eng., framåt!
**Gōbelet** (gåb'läh), m., fr. (m.lat. *gobellus*, *gobeletus*, bägare, provenç. *cubel*, *cuba*, så, balja, *copa*, bägare, af lat. *cupa*, fat, tunna), taskspelarbägare.
**Gobelīns** (gåb'lāng), pl. el. **Gobelīntapēter**, pl., franska tapeter, med konstigt inväfda figurer, benämda efter uppfinnaren *Gobelin*.
**Gobemōūche** (gåb'mūsch), m., fr. (af *gobēr*, snappa), egentl. flugfångare; fig. jaherre; våp; drönare, dagdrifvare.
**God** (gådd), m., eng., Gud; **goddam** (-dämm), Gud fördöme! fördömdt! **God save** (- säv) **the king** el. **queen** (kvihn), Gud bevare konungen, drottningen!
**Gōdheim** el. **Gōdhem**, n., nord. myt. Asagudarnes boning, Asgård.
**God save the king**, se **God**.
**Goël**, m., hebr. (*goêl*, particip af *gâal*, återfordra, inlösa), blodshämnare.
**Goëlētt**, f., fr., ett slags litet snällseglande handelsfartyg, skonert.
**Goēt**, m., (gr. *gōēs*, pl. *gōētes*), trollkarl, andebesvärjare. — **Goētī**, f., konsten att besvärja andar.
**Gofrēra** el. **Gåfrēra**, fr. (*gaufrēr*), trycka figurer på tyg; krusa med ett varmt jern.
**Gog** och **Magog**, hebr., ett fruktansvärdt, förhärjande folk; obekanta, nordiska folk, hebreernas hyperboreer.
**Gojīm**, pl., hebr. (sing. *goj*), icke-judar, hedningar och kristna; **schabbes-goj**, en kristen, som hos judarna förrättar de dem på deras sabbater förbjudna göromål.
**Golf**, m., (fr. *gōlfe*, ital. *gōlfo*, sannol. af gr. *kōlpos*, barm, sköte, vik), hafsvik.
**Gōlgas**, m., turkisk flanell.
**Gōlgatha**, n., kald. (gr. *golgothā*, hebr. *gulgoltâ*, af *gulgôleth*, hufvudskål), hufvudskalleplatsen: afrättsplats vid Jerusalem.
**Gōliath**, m., namnet på den philisteernes reslige anförare, som David fällde till marken med en slungsten; fig. rese, jätte.
**Golubez**, m., en rysk nationaldans.
**Gomarīster**, pl., (efter prof. i Leyden *Frans Gomarus*, d. 1641), medlemmar af en sekt inom reformerta kyrkan.
**Gomōrrha**, n., hebr., stad i Palestina, som för sina synders skull tillika med Sodom förbrändes genom ifrån himlen regnande eld och svafvel; fig. en syndens och lasternas stad.
**Gomphiāsis**, f., **Gomphiāsmus** och **Gomfiāsm**, m., gr. (*gōmphos*, plugg, tränagel), läkek., känsla i tänderna, då de tyckas vara för långa.
**Gōnagra**, f., gr. (af *gōny*, knä), läkek. knägikt. — **Gonalgī** el. **Gōnatalgī**, f., (gr. *ālgos*, smärta), knävärk.
**Gondōl**, m., ital. (*gōndola*, f., demin. af *gōnda*), lång, smal och platt farkost på Venezias kanaler, med en el. tvenne roddare, hvilka stående sköta sina åror; båtlik tillbyggnad under en luftballong med platser för luftseglarne. — **Gondoliēr**, m., (ital. **gondoliēre**), gondolförare, gondolroddare. — **Gondoliēra**, f., sång el visa, vanl. af högtidligt klagande innehåll, som sjunges af gondolförarne i Venezia.
**Gonfalōn** (gångfalång), fr., ital. **gonfalōne**, m., (g.fr. och provenç. *gonfanon*, af fornt. *gundfano*, krigsfana, af *gund*, krig, och *fāno*, fana), den lilla fanan på en lans; äfv. kyrkofana. — **Gonfaloniēr** (gångfalånjēh), fr., **Gonfaloniēre**, m., ital., banérherre; ford. titel för öfverhufvudet i de italienska republikerna Lucca och San Marino; äfv. polisembetsman i Kyrkostaten.
**Gong** el. **Gonggōng**, m., malaj., bäcken af malm, som af hinduer och kineser brukas vid deras musik, och som anslås med en träklubba.
**Gōnga**, f., hos hinduerna: Gangesfloden som gudinna.

**Gongorīsm(us)**, m., den sökta och svulstiga stil, som i spanska litteraturen infördes af skalden *Góngora*, f. 1561, d. 1627. — **Gongorīst**, lärjunge, anhängare och efterhärmare af Góngora.

**Gōngros**, m., gr., läkek. rund, knottrig utväxt.

**Gōniomēter**, m., gr. (af *gonīa*, vinkel, och *metrēin*, mäta), vinkelmätare; redskap att mäta vinklar, hufvudsakl. på kristaller. — **Gōniometrī**, f., vinkelmätning; sammanfattningen af de matematiska satser och formler, som uttrycka förhållandet emellan vinklar och deras trigonometriska funktioner samt emellan dessa senare.

**Gonorrhēe** och **Gonorrhē**, f., (gr. *gonōrroia*, af *gonā*, sädesvätska, och *rhein*, flyta), egentl. sädesflytning; slemflytning ifrån urinröret, dröppel.

**Gonȳagra**, se **Gonagra**. — **Gonyalgī**, se **Gonalgi**.

**Gordier**, se under **Gordius**.

**Gōrdisk knut**, den på frygiske konungen *Gordii* vagn befintliga, konstrika knut, hvars upplösande troddes utlofva herraväldet öfver verlden, och hvilken Alexander den store sönderhögg med sitt svärd; fig. invecklad sak; svårighet, hvarur man tror sig icke el. blott med möda kunna reda sig.

**Gōrdius**, m., pl. **gōrdier**, nylat., ett slags trådmask, t. ex. nervmasken el. farenteit i Ost- och Vestindien, som ofta kryper under menniskans hud, isht. på lår och ben, och der, uppnående en längd af två alnar, förorsakar de svåraste bölder.

**Gōrge** (gårsj'), f, fr. (provenç. och ital. *gōrga*, svalg, ital. *gōrgo*, af lat. *gūrges*, hvirfvel), hals och bröst (hos oss endast då talet är om fruntimmer); pass emellan berg; krigsv. bakersta delen af en bastion; **gōrge de pigeōn**, - dö pisjång), skiftande färg, dufhalsfärg. — **Gorgerēt** (gårsj'räh), m., läkek. hålsond af trä, som i kirurgien begagnas isht. vid fisteloperationer i stolgången, för att på densamma föra knifven.

**Gōrgo** el. **Gorgōne**, f., gr. mytol. qvinlig skräckbild; qvinligt vidunder; pl. **gorgōner**, tre systrar, Eurȳale, Sthēno och Medūsa, med ormhår, oerhörda tänder och kopparklor, hvilkas anblick förstenade enhvar, som betraktade dem; jmf. **Medusa**. — **Gorgōnisk**, fruktansvärd, ryslig, förfärlig; äfv. förstenande, som öfverdrager med en stenskorpa.

**Gōrras**, n., ett slags groft ostindiskt kattun.

**Gorīlla**, f., benämning på största arten af afrikanska skogsapor, äfv. kallad Skogsmenniska.

**Gōrschi**, pl., persiska ryttare, som beständigt ligga i fält; **gōrschi-bāschi**, m., anförare för sådana persiska ryttare.

**Gōsi**, pl., ryska köpmän, som blott handla för hofvet.

**Gōspodi**, m., r., herre, Gud. — **Gospodār**, se **Hospodar**.

**Gōther** el. **Gōter**, pl., nordisk-germanisk folkstam. — **Gothīk**, f., den i medeltiden uppkomna, s. k. götiska byggnadskonsten, spetsbågestil. — **Gōtisk**, som hör till, har afseende på el. härrör ifrån göterna, utförd i den smak, som tillägges dem (isht. om byggnadskonstens verk).

**Gōttfried** och **-frid**, m., tyskt mansnamn med betyd.: den som har frid med Gud, den med Gud förbundne. — **Gōtthard**, m., tyskt mansnamn: den i Gud faste. — **Gōtthold**, m., tyskt mansnamn: den Gud tillgifne. — **Gōttlieb** och **-lib**, m., (fornt. *Gotleip*), den af Gud skyddade. — **Gōttlob**, m., tyskt mansnamn, egentl. Gudi vare lof!

**Gouāche** (guāsch'), f., fr., (ital. *guāzzo*, af *guazzāre*, skölja, löga), målningssätt, hvarvid färgerna, uppblandade med gummi, påläggas på så sätt, att de täcka hvarandra och således äfv. bottnen, och som användes på pergament, elfenben el. papper.

**Goudronniēre** (guhdrånnjähr'), f., fr. (af *goudrōn*, tjära), i Frankrike uppfunnen, för helsan afsedd tjärask; äfv. **Boite à goudron** och **Emanateur hygiénique**.

**Gōuffre** (guffr'), m., fr., afgrund, svalg, hafshvirfvel; äfv. ödemark.

**Goulārdsvatten** (guhlārds-), ett slags kylande och torkande läkevatten, som innehåller en blylösning (benämdt efter läkaren *Thomas Goulard*, som lefde omkr. 1750 i Montpellier).

**Goulū** (guhlȳ), m., fr. (af lat. *gūla*, svalg), glupsk fråssare.

**Goum**, arab., vapenpligtigt manskap ibland de med fransmännen förbundna arabstammarna.

**Gourgandīne** (guhrgangdīhn'), f., fr., offentlig qvinna, sköka.

**Gourmānd** (guhrmäng) och **Gurmānd**, m., fr. (jmf. dial. *gourmēr*, sörpla, *gourmachēr*, äta osnyggt), fråssare, läckergom; storätare; jmf. **Friand**. — **Gourmandīse**, f., fråsseri; smak för läckerheter; äfv. läckerbit. — **Gourmēt** (guhrmäh), m., vinkännare.

**Goût** (guh), m., fr. (af lat. *gūstus*), smak, välbehag; **chacun a son goût**, se under **Chacun; à son goût** (- säng -), efter sin smak. — **Goûtēr** (gutēh), m., aftonvard, sexa. — **Goutēra** och **Gūt-**, (fr. *goûtēr*), smaka; finna behag i något; gilla, bifalla.

**Gōutte** (gutt'), f., fr. (af lat. *gūtta*), droppe; smula; läkek. gikt; **gōutte à gōutte**, droppvis; **gōutte d'or**, egentl. gulddroppe, ett slags hvitt bourgognevin.

**Gouvernēra** och **Guv-**, fr. (af lat. *gubernāre*, egentl. styra ett fartyg), styra, beherrska, regera; förestå, förvalta, leda; vårda, ha uppsigt öfver. — **Gouvernānte** och **Guvernānt** (guvernängt), f., uppfostrarinna, hofmästarinna. — **Gouvernemēnt** (guhvärn'mäng) och **Guv-**, n., statsförvaltning, styrelse; ståthållarskap, höfdingedöme, förvaltningskrets. — **Gouvernēūr** och **Guvernōr**, m., uppfostrare; ledare af en ung furstes el. förnäm herres uppfostran; höfding, ståthållare, styresman. — **Govērno**, m., ital., förvaltning; köpm.l regel, föreskrift (hvarefter t. ex. en kommissionär har att rätta sig); **per govērno**, till efterrättelse, till iakttagande; **per grāto govērno**, till välvilligt beaktande. — **Governatōre**, m., ital., se **Gouverneur**. — **Goviērno**, m., sp., se **Gouvernement**.

**Graal**, se **Gral**.

**Grabōūge** (grabūhsj') el. **Grabūge** (-bȳsj'), f., fr. (provenç. *grabusa*, af kelt. *krabisa*, sönderkrafsa), egentl. träta, gräl; ett slags kortspel på två man hand.

**Grâce** (grahs'), f., (af lat. *grātia*), ynnest, gunst, nåd, bevågenhet; behag, täckhet, älsklighet; pl. **grâcer**, rom. och grek. mytol. behagens och den förtrollande täckhetens gudinnor, Veneris trenne ledsagarinnor: Aglaja, Thalia och Euphrosyne; **grâce à Dieu** (- a djöh), Gud vare tack! Gudi lof! **de grâce** (dö -), med gunst, med tillåtelse; för allt i verlden; **de bōnne grâce** (- bånn' -), med täckhet och värdighet; gerna; **de mauvāise grâce** (- mohvähs' -), ogerna; **par grâce**, genom gunst, af nåd; **par la grâce de Dieu**, genom el. af Guds nåd; **bōnnes grâces** (bånn' grahs'), pl., nåd, bevågenhet, välvilja. — **Graciōs** (fr. *graciēūx*), behagfull, intagande, täck; höflig; artig; gunstig, huldrik. — **Graciōso**, m., sp., i spanska lustspelet: upptågsmakare, komisk mask el. stående roll, som i lustspelets 3 arter förekommer under olika namn.

**Gracīl**, lat. (*grācilis*), smal, smidig. — **Gracilitēt**, f., smalhet, smidighet.

**Gracioso**, **Graciös**, se under **Grace**.

**Grad (1)**, lat. **grādus**, m., steg; bestämning af en beskaffenhets storlek; mått på ett tings egenskaper; steg i värdighet, i rang, på embetsmannabanan el. i krigstjenst; akademisk lärdomsvärdighet; mat. $\frac{1}{360}$ af en cirkel; hvarje jemn del af en skala, t. ex. termometerns, barometerns o. s. v.; språkv. benämning på de olika stegringar i uttrycket, som ett egenskapsord (adjektiv) kan undergå, och hvilka äro tre: positiv, komparativ och superlativ; disputēra **pro grādu**, vid en högskola offentligen försvara en afhandling (dissertation, disputation), el. vissa satser (teser), för erhållande af akademisk lärdomsgrad; **grādpassērare**, m., (jmf. *Passera*), en, som på föreskrifven, kortare tid går igenom de lägre tjenstegraderna i armén, för att blifva berättigad att taga officersexamen; **grādus ad parnāssum**, m., egentl. steg till parnassen: benämning på en bok, som begagnas till hjelpreda vid öfningar i författande af latinsk vers; **grād. cognatiōnis**, slägtskapsled; **grād. prohībitus**, förbjudet led, slägtskap, vid hvilken intet äktenskap får äga rum; **grad. admonitiōnis**, pl., de kyrkostraffen föregående varningar; **grad. poenitentiāles**, pl., de särskilta graderna af kyrkobot; **per grādus** el. **gradātim**, gradvis; steg för steg, småningom. — **Grādas**, pl., sp., sämsta platserna på spanska teatrar. — **Gradatim**, se ofvan: **Per gradus**. — **Gradatiōn**, f., (lat. *gradātio*), stigande, tilltagande gradvis; fortskridande; stegring; retor. tankens och uttryckets stegring, jmf. **Klimax**; målark. omärklig färgförändring. — **Gradatīv**, nylat., som innehåller el. angifver graden. — **Gradēra**, nylat., afdela i grader; gifva en högre grad, bringa till en högre grad af godhet, förädla; genom afdunstning, utan tillhjelp af eld, befria de i saltvatten upplösta saltdelarna från en del af deras öfverflödiga vatten; gradērhūs, gradērpanna, gradērverk, inrättningar vid saltverk för att kunna gradera. — **Gradiatiōn**, f., barb.lat., indelning efter grader. — **Gradīns** (-dāng) el. **Gradīner**, pl., fr. (af ital. *gradīno*, trappsteg), trappvis uppstigande bänkar i skådespelshus; afsatser i trädgårdar; äfv., upphöjda afsatser på altaren, bord o. s. v. — **Grādo**, m., ital., steg; tonk. grad, tonsteg; **di grādo ascendēnte**, i uppåt stigande tonsteg; **di grādo descendēnte**, i nedåt gående tonsteg. — **Graduāl(e)**, n., nylat., i katolska kyrkan: den mellansång, hvilken uppstämmes efter episteln, under det den mellansjungande presten uppstiger på trappstegen (*gradus*) till altaret; äfv. bok, som innehåller sådana sånger; **graduāldisputatiōn**, f., (jmf. *Disputation*), lärd stridskrift, för erhållande af en akademisk lärdomsvärdighet; äfv. sådan stridskrifts offentliga försvar till samma ändamål; **graduālpsālm**, m., (jmf. *Psalm*), i lutherska kyrkan: den psalm, som afsjunges, under det presten står vänd emot altaret, efter syndabekännelsens, men före epistelns uppläsande. — **Graduatiōn**, f., m.lat., afdelning i grader; språkv. stegring, jmf. **Comparatiōn**; tilldelande af akademisk lärdomsvärdighet. — **Graduēra**, nylat., afdela i el. efter grader; isht. tilldela akademisk lärdomsvärdighet; graduērad, beklädd med akademisk lärdomsvärdighet. [linie.

**Grad (2)**, t. (*gerāde*), rak, rät, som går i rak

**Gradatim**, **Gradation**, **Gradativ**, **Gradera**, m. fl., se under **Grad (1)**.

**Gradēvole**, ital., tonk. angenämt, täckt. — **Graditamēnte**, tonk. på angenämt sätt.

**Gradiation**, **Gradins**, se under **Grad (1)**. — **Graditamente**, se under **Gradevole**.

**Gradīvus**, m., lat. (af *grādi*, skrida, skrida fram), den framskridande, den framtågande, (binamn på Mars).

**Grado**, **Graduale**, **Graduera**, **Gradus**, m. fl., se **Grad (1)**.

**Grāēca**, pl., lat. (*grāēcus*, grekisk), grekiska skrifter el. verk; grekiska; **grāēca sunt, non legūntur**, lat.: det är grekiska och läses derföre icke (uttryck af okunniga lärare under medeltiden, när de påträffade grekiska satser och anföranden); deraf: det är för svårt och öfverhoppas derföre; — **graeca fides**, se under **Fides**; — dricka **grāēco mōre**, dricka först till gudarnas och sedan till vännernas ära; el. ifrån små glas öfvergå till större bägare. — **Graecīsmus** och **Grecīsm**, m., nylat., grekiskt språkbruk, för grekiska språket eget talesätt, vändning el. ändelse, isht. för såvidt det el. den förekommer i ett främmande språk. — **Grecisēra**, inblanda grekiska språkegenheter, tala på grekiskt sätt, göra till grekisk. — **Grecīst**, m., lärd kännare af det grekiska språket. — **Grecitēt**, f., grekiskhet, grekiskt skrif- och uttryckssätt; egendomlighet i grekiska språket och grekiska sederna; kännedom af grekiska språket. — **Grecomanī** och **Greko-**, f., (gr. *manīa*, raseri), öfverdrifven förkärlek för allt grekiskt, äfvensom begär att efterapa det. — **Grekomān**, m., öfverdrifven beundrare el. efterapare af allt grekiskt.

**Graffīto** el. **Graffiāto**, n., ital. (af *graffiāre*, skrapa, af *grāffio*, provenç. *grafiô*, klo, hake), ett slags freskomålning, hvarvid väggen grundas svart och derpå öfverdrages med hvitt, hvarefter ritningen anbringas derpå och det hvita borttages på konturerna; grått i grått.

**Grafik, Grafisk,** m. fl., se under **Grapheion.**

**Grain,** m., pl. **grains,** fr., korn; gran; pl. silkesmaskägg.

**Gral** el. **Graal,** m., (g.fr. *graal, gréal, grasal,* provenç. *grazal,* af lat. *crāter, cratēra,* m.lat. *crātus,* blandningskärl, skål), djup skål, fat; den heliga gral, i medeltidens poesi: underbart kärl, hvarur Kristus vid nattvarden ansågs hafva druckit, och i hvilket Josef af Arimathia skolat uppfånga det ur den korsfästes sida rinnande blodet, och hvilket kärl, af englarne fördt ned på jorden, brukades först af dessa, sedan af ett samfund af riddare under en konungs ledning.

**Gramāner,** pl., (sannol. en förvrängning af fr. *agréments,* allahanda prydnader på kläder och möbler), ett slags prydnader af guldmakeri- el. snörmakeriarbete.

**Grāmen,** n., pl. **grāmina,** lat., gräs; gräsart. — **Graminōs,** gräsrik.

**Grāmma,** n., gr. (af *grāphein,* ingräfva, skrifva), skrifttecken, bokstaf; skrift, inskrift; äfv. vigt af 2 attiska oboler, jmf. **Gramme.** — **Grammātika** el. **Grammatīk,** fr. **grammāire** (grammähr'), f., (gr. *grammatikā,* lat. *grammătica*), inbegreppet af lärorna för ett språks riktiga talande och skrifvande, språklära — **Grammāticus,** lat., el. **Grammātiker,** m., hos de gamla grekerna: lärare i konsten att tala, läsa och skrifva rätt, alltså i första grunderna till språkläran; språkforskare, språkkännare, språklärare; en, som skrifver språkläror, jmf. **Grammatist.** — **Grammatikālisk,** som hör till el. har afseende på språklära, språkriktig. — **Grammatikāster,** m., nylat., dålig, okunnig språklärare; skolfux. — **Grammatīst,** m., gr., lärare i **Grammatistīk,** f., konsten att riktigt tala, läsa och skrifva el. språklärans grundlinier. — **Grāmmatolatrī,** f., (af gr. *latrēūein,* tjena, dyrka), bokstafsdyrkan; öfverdrifven aktning för bokstaflig uttolkning, med åsidosättande af andemeningen. — **Grāmmatologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), anvisning till språklärors författande; äfv. lära om handskrifters inre beskaffenhet. — **Grāmmatolōgisk,** som hör till el. har afseende på grammatologi.

**Grāmme** (gramm'), m., fr. (af gr. *grāmma*), enheten för franska vigterna = vigten af 1 kubikcentimeter rent vatten vid dess största täthet el. 20,8 ass, och motsvarande vid pass 19 franska grains. — **Decagrāmme,** m., gr.-fr. (gr. *dēka,* tio), vigt af 10 grammer. — **Hectogrāmme,** m., gr.-fr. (gr. *hekatōn,* hundrade), vigt af 100 grammer. — **Kilogrāmme,** m., gr.-fr. (gr. *chīlioi,* tusen), vigt af 1000 grammer. — **Myriagrāmme** (miria-), m., gr.-fr. (gr. *mȳrioi,* tiotusen), vigt af 10,000 grammer. — **Décigrāmme,** m., lat.-fr. (lat. *decem,* tio), $\frac{1}{10}$ gramme. — **Centigrāmme,** m., lat.-fr. (lat. *cĕntum,* hundra), $\frac{1}{100}$ gramme. — **Milligrāmme,** m., lat.-fr. (lat. *mille,* tusen), $\frac{1}{1000}$ gramme.

**Grammīt,** m., gr. (af *grāmma,* se d. o.), ett slags tälg- el. skiffersten, som kan begagnas till att skrifva på.

**Gran,** n., lat. (*granum,* se vidare d. o.), egentl. korn; medicinalvigt = $\frac{1}{20}$ skrupel; guldvigt = $\frac{1}{12}$ karat; silfvervigt = $\frac{1}{18}$ lod.

**Granadin,** se under **Granat.**

**Granarius,** se under **Granum.**

**Granāt,** m., m.lat. (*granātus,* näml. *lăpis,* sten, af *grā-um,* korn, emedan den vanligen anträffas i form af små korn), liten mörkröd ädelsten; frukt af granatträdet (*punica granatum*); krigsv. ihålig, med krut fylld jernkula, som, pätänd, springer i luften, jmf. **Bomb.** — **Granadīn,** n., mannasocker, beredt af granatträdets saft.

**Grand** (grang), f. **grānde** (grangd'), fr. (af lat *grāndis*), stor, vigtig, förnäm; **grand-aumôniēr** (grang-t-ohmohnjēh), stor- el. öfveralmoseutdelare; **grand' mēre** (- māhr'), f. farmor, mormor; **grand mercī,** stor tack! **grand monde** (- mångd'), mycket folk: **grānde mōde** (- måd'), högsta mod, mycket bruklig, gängse; **grand-ōncle** (grang-t-ångkl'), m., fars el. mors farbror el. morbror; **grand-pēre** (- pāhr'), m., farfar, morfar; **grand-prévōt** (-prevōh), öfverprofoss, fältskarprättare; **grand-seignēūr** (- sänjōhr), stor, förnäm herre; den turkiske kejsaren; **grand' tānte** (- tāngt), f., fars el. mors faster el. moster; **en grānde tenūe** (ang - t'nyh), i festdrägt, i full ståt. — **Grānde,** m., pl. **grāndes,** och **Grand,** m., pl. **grānder,** sp., titel för personer af högadeln i Spanien. — **Grandēūr** (grangdöhr), f., fr., storhet; höghet, värdighet, herrlighet; äfv. titel för biskopar m. fl. — **Grandevitēt,** f., lat. (*grandāēritas*), lång lifstid. — **Grandēzza,** f., ital. (sp. *grandēza*), en grands värdighet; höghet, värdighet i sätt; stolthet; **con grandēzza,** ital., tonk. med värdighet, med höghet, med stolthet. — **Grandiflōrisk,** fr.-lat. (lat. *flos,* genit. *flōris,* blomma), storblomstrig. — **Grandifōlisk,** fr.-lat. (lat. *fōlium,* blad), storbladig. — **Grandiloqvēns,** f., fr.-lat. (lat. *lōqui,* tala), storталighet, skrytsamhet. — **Grandiloqvēnt,** stortalig, skrytsam. — **Grandiōs,** ital. (*grandiōso*), stor, upphöjd, storartad; högtrafvande. — **Grandiositēt,** f., barb.lat., storhet, upphöjdhet; storartadt manér el. stil. — **Grandīssimo,** ital., egentl. mycket stor, störst; subst. n., spelt. beteckning för ett sådant spel, hvarvid man bör göra alla sticken; )( **Nullissimo.**

**Grāndison** (grāndisen, vanl. grāndisån), m., eng., dygdehjelte, pedantiskt dygdemönster (efter namnet på hjelten i en roman af Richardson).

**Granera, Granit, Grano, Granulera,** m. fl., se under följ.

**Grānum,** n., lat., korn; pl. **grāna,** frön, bär; **grānum sālis,** ett litet korn salt; fig. en smula förstånd el. omdömesförmåga; **cum grāno sālis,** med eftertanke och förstånd, med varsamhet. — **Granārius,** m., kornskrifvare; isht. den andlige inom ett kloster, som för uppsigt och räkning öfver spanmålsförrådet. — **Granēra** el. **Granulēra,** lat., göra kornig, förvandla till små korn; granērad, kornig, prickig. — **Granīt,** m., kristalliniskt kornig bergart, som förnämligast består af fältspat, qvarts och glimmer; äfv. ett slags blandad stenart af utomordentlig fasthet; ett slags till hälften frusen dryck, vanl. tillredd af saft med små isstycken, äfv. **Granīto,** m., ital.; sinne-

bild för fasthet, klippa. — **Grāno,** m., ital., litet italienskt skiljemynt. — **Granulatiōn,** f., förvandling till små korn. — **Granulera,** se ofvan: **Granera.** — **Grānulum,** n., litet korn; **in grānulis,** i små korn. — **Granulōs,** kornformig, kornig.

**Grap,** m., ostindiskt fartyg med 2 till 3 master.

**Graphēīon, Graphēīdion** el. **Graphīdion,** n., gr. (af *grāphein,* skrifva), griffel; skrif- el. ritstift. — **Graphīk** och **Grafīk,** f., skrifkonst, teckningskonst; målningskonst. — **Grāfisk,** skriftlig, som hörer till el. har afseende på skrifkonsten; beskrifvande med figurer. — **Grafīt,** m., nästan rent kol, blandadt med litet jern, metallglänsande, färgande ifrån sig samt fett för känseln, och hvilket förekommer dels såsom små kristaller, dels i derba, fjälliga massor af grå el. svartgrå färg samt användes dels till ritpennor, dels till deglar. — **Grafodrōm,** m., (gr. *drōmos,* lopp), egentl. snabblöpare; mekanisk inrättning, som underlättar skrifning. — **Grafodromī,** f., snabbskrifningskonst. — **Grafomēter,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), skrift- el. teckningsmätare, benämning på åtskilliga matematiska redskap.

**Grāpter,** pl., gr. (*grāptoi*), egentl. tecknade, märkte; anhängare af bilderdyrkan, som under förföljelserna brännmärktes med vissa bokstafsfigurer.

**Graptolīth** och **-līt,** m., gr. (af *grāphein,* skrifva, teckna), sten med naturliga teckningar.

**Grassēra,** lat. (*grassāri,* af *grādi,* stiga), stryka omkring, gå i svang; isht. om sjukdomar: gripa omkring sig, herrska, rasa. — **Grassatim,** se **Gassatim.** — **Grassatiōn,** f., öfverhandtagande, herrskande; rasande, härjande.

**Gratia, Gratial, Gratis,** m. fl., se **Gratus.**

**Gratier, Gratiōs,** se **Grace.**

**Gratulation,** m. fl., se följ.

**Grātus, -a, -um,** lat., angenäm, behaglig, tacksam; **grāta quīes post exhāūstum sōlet ēsse labōrem,** efter slutadt arbete är hvilan ljuf. — **Grātia,** f., ynnest, gunst, huldhet, nåd; tacksamhet; behag; **bōna grātia,** med god vilja, med mycken tacksamhet; **ex mēra grātia,** af blott nåd; **ex speciāli grātia,** af synnerlig ynnest eller nåd; **mēa grātia,** mig till behag, för min skull; **grātias!** tack! bedja el. sjunga **gratias,** bedja, sjunga en tacksägelsebön, -sång. — **Gratiāl,** årlig nådegåfva. — **Gratificatiōn** och **-fik-,** f., skänk af ynnest, nådegåfva. — **Gratificēra,** tilldela nådegåfva. — **Gratiōla,** f., bot. jordgalla (ört). — **Grātis,** för intet, kostnadsfritt. — **Gratīst** el. **Gratuīst,** m., en, som erhåller kostnadsfri undervisning, el. som i allmänhet erhåller något för intet. — **Gratūitus,** kostnadsfri; **gratūita mēnsa,** fri kost. — **Gratuitēt,** f., oförskyllad kärlek el. nåd. — **Gratūito,** frivilligt; kostnadsfritt. — **Gratulānt,** m. och f., lyckönskare. — **Gratulatiōn,** f., lyckönskan. — **Gratulatōrisk,** lyckönskande. — **Gratulēra,** lat. (*gratulāri*), lyckönska.

**Grav, Gravamen, Grave, Gravera,** m. fl., se följ.

**Grāvis, grāve,** lat., tung, vigtig, allvarsam, tonk. djup; s. m. (sc. *accentus*), gram. djupt tontecken öfver en stafvelse. — **Grav,** adj. o. s. m., se föreg. ord. — **Gravāmen,** n., pl. **gravāmina,** besvärlighet, besvär, besvärsgrund, klagan; felsteg; **gr. contīnuum,** varaktigt besvär; **gr. de futūro,** besvär öfver något förmodadt, kommande ondt; **gr. irrēlevans,** besvär af föga vigt; **gr. succesīvum,** besvär öfver ständigt återkommande förtryck. — **Gravaminēra,** nylat., besvära sig, anföra besvär. — **Gravatiōn,** f., nylat., besvärande, belastande; skuldbelopp, för hvilket en egendom är intecknad; **gravatiōnsbevīs,** offentligt intyg, huruvida och till hvad belopp en egendom är behäftad med inteckningar. — **Grāve, Gravemēnte,** ital., tonk. allvarligt, med värdighet. — **Graveolēnt,** lat. (*graveolens,* af *gravis* och *olēre,* lukta), illaluktande, stinkande. — **Gravēra,** lat. (*gravāre*), besvära, trycka; göra skyldig, belasta; **gravāntia,** pl., lat., besvärande el. misstänkta omständigheter vid en anklagelse; **gravātus,** lat., misstänkt, anklagad, tilltalad; **gravērad,** belastad med intecknad skuld; **gravērande,** besvärande, belastande. — **Grāvida,** f., lat., (fem. af *grāvidus,* tung, full, af *grāvis*), hafvande. — **Graviditēt,** tyngd; hafvandeskap. — **Gravidēra,** göra hafvande. — **Gravimēter,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), tyngdvägare, sänkvåg. — **Gravīssimo,** ital., tonk. ganska allvarligt. — **Gravitatiōn,** f., tyngdkraft. — **Gravitēra,** fys. sträfva och tynga åt en viss punkt. — **Gravitēt,** f., allvarlighet, värdighet; tonk. djup; **con gravitā,** ital., tonk. med värdighet. — **Gravitētisk,** allvarlig, värdig, högtidlig; tillgjordt vigtig el. värdig.

**Gravera (1),** se under föreg.

**Gravēra (2),** fr. (*graver,* af t. *graben,* ingräfva), med grafstickel, el. genom etsning i plåtar af metall, åstadkomma inskurna el. fördjupade figurer till aftryckning; äfv. sticka el. utskära namn och figurer i sigill af metall el. ädelsten. — **Gravēūr** (-vöhr) och **Gravōr,** m., fr., koppar- el. stålstickare, sigill- el. pitscherstickare. — **Gravūre** (vyhr') och **Gravȳr,** f., fr., aftryck af stål- el. kopparstick.

**Grāves,** n., en sort hvitt och rödt Bordeauxvin ifrån distriktet Grave i departementet Gironde.

**Graviditet, Gravitation, Gravitet,** m. fl., se **Gravis.**

**Gravure, Gravör,** se **Gravera (2).**

**Grazie, Grazioso,** se **Grāce.**

**Gré,** fr. (af lat. *grātus,* angenäm), vilja, godtycke; **bon** (bång) **gré, mal gré,** med godo el. ondo, antingen man vill eller icke.

**Great** (greht), eng., stor; **Great Britain** (- britt'n), Storbritannien; **greatchārter** (-tschärt'r), engelsmännens *magna charta* af 1215 (jmf. **Charta**); **Great-Ēastern** (-īhst'rn), egentl. det stora östliga, benämning på ett ångskepp, det största i engelska handelsflottan.

**Grec,** m., f. **grecque** (gräck), fr. (af lat. *grāecus*), grekisk; **à la grecque,** på grekiskt vis. — **Greques** (gräck), pl., byggn.k. och modehandl. rätliniga, vinkliga ornamenter, prydnader, sirater. — **Grecism,** se **Graeca.**

**Gredelin,** se **Gridelin.**

**Grēēnpark** (grīhn-), m., eng., egentl. den gröna djurgården, en offentlig promenadplats i London. — **Grēēnroom** (grīhnruhm), n., eng.,

det gröna rummet; sällskapsrum för skådespelare, författare, konstvänner m. fl. vid engelska teatern, så kalladt, emedan ursprungl. ett slags löfsal tjente till detta ändamål.

**Greffiēr** (greffjēh'), m., fr. (m.lat. *greffērius*, skrifvare, af lat. *grăphium*, gr. *graphīon*, griffel), stads- el. rättsskrifvare, kanslist, notarie, sekreterare, aktuarie, registrator.

**Gregātim**, lat. (af *grex*, genit. *grĕgis*, hjord), skocktals, hoptals. — **Gregarīne**, f., nylat., ett slags parasitiskt infusionsdjur, som lefver i menniskans hår, isht. förekommande hos innebyggarne vid Volga.

**Gregōrius**, grekiskt mansnamn, förkort. **Grēger** el. **Grēgor**, (af gr. *grēgorēin*, vaka): den vaksamme; **Gregorianska kalendern** el. **tidräkningen**, se **Julianska kalendern**; **Gregorianska sången**, koralsången, sådan den af påfven *Gregorius* infördes i kyrkan.

**Grēierz-ost**, se **Gruyère**.

**Grenadiēr**, m., fr., ford. soldat, som kastade handgranater; nu: benämning på soldaterna af vissa rangregementen.

**Grenelēra**, fr. (*greneler*, af lat. *grānum*, korn, prick), bereda läder så, att det blir prickigt.

**Grenetīn**, n., renadt lim af bästa sort.

**Grève** (grähw'), fr. (g.fr. *grave*, provenç. *grava*, grus, urspr. keltiskt ord), jemn och sandig strandplats; **Grèveplatsen**, afrättsplats vid Seinefloden i Paris, under första franska revolutionen.

**Griblētte** och **-ētt**, f., fr., köksv. tunn skifva af hackadt kött, omlindad med små fläskremsor och stekt på halster. [färgad.

**Gridelīn** och **Gre-**, fr. (*gris de lin*), linblomme-

**Grīffer**, pl., (sannol. af sp. *grifo*, krushårig), afkomlingar af negrer och mulatter.

**Griffonnāge** (-näsjh'), n., fr. (af *griffōnner*, af *griffe*, klo, från fht. *grīfan*, gripa), oläslig handstil, klotter, kråkfötter; kludderi. — **Griffonnēūr** (-nöhr), m., klottrare, kluddare; dålig författare, skribler.

**Grillade**, **Grillage**, se följ.

**Grillēra** och **Griljēra**, fr. (*grillēr*, af *grille*, galler), förse med galler; steka på halster, halstra, rosta; **griljerad loge**, med gallerverk försedd loge på en teater eller bänk i en kyrka. — **Grillāde** (griljād), f., fr., halstrad mat. — **Grillāge** (griljäsjh'), m., fr., byggn.k. rustverk, gallerverk.

**Grimāce**, f., och **-mās**, m., fr. (af fornnord. och anglos. *grîma*, fht. *crîma*, larv, spöke), förvridning af ansigtsdragen, grin, ful min. — **Grimasēra**, göra grimaser, grina.

**Grippe** (gripp), fr. (af *gripper*, gripa), svårartad, allmänt gängse snufva, influensa.

**Grisaīlle** (-älj), f., fr. (af *gris*, grå), målning med grått i grått, målning med mörkare och ljusare färg af enahanda slag; blandning af grå och hvita hår i peruker; äfv. en sort sidentyg. — **Grisētte** och **-sētt**, f., fr. (af *gris*, grå), klädning af grått tyg, som glädjeflickor fordom i Frankrike måste bära; i sednare tider: klädning af simpelt grått tyg, som franska qvinnor af lägre stånd bruka; äfv. flicka el. ung hustru af lägre stånd; behagsjuk syjungfru; ung qvinna, som utom äktenskap lefver tillsammans med en ung man; glädjeflicka. — **Grisēttas**, pl., sp., oblekt, tunt, s. k. spanskt lärft.

**Grobiān**, m., (t. *grob* med latinsk ändelse), grof, rå, oborstad menniska, lurk, tölp. — **Grobianīsm**, grofhet, plumphet.

**Grogg**, m., eng. (*grog*), dryck af rom och kallt vatten, med el. utan socker.

**Grognēra** (gronjēra), fr. (*grognēr*), knota, brumma. — **Grognēūr** (gronjöhr), m., fr., brumbjörn, knarr.

**Gromatīk**, f., (af lat. *grōma*, mätstång), konsten att uppslå och befästa ett läger.

**Groom** (gruhm), m., eng., ridknekt.

**Grondēra** (grongdēra), fr. (*grondēr*, af lat. *grunnire*, g.lat. *grundire*, grymta), mumla, brumma, knorra, knota. — **Grondēūr** (grongdöhr), m., fr., knotande person, brumbjörn, knarr.

**Gros** (gråh), m., **grosse** (gross), f., fr. (af m.lat. *grossus*), tjock, stor, grof; **Gros**, n., största delen, det förnämsta el. hufvudsakligaste, t. ex. **le gr. d'armée**, hufvudhären; äfv. benämning på vissa fastare sidentyger, t. ex. **gr. de Berlīn** (gråh dö berläng), **gr. de Nāples** (--'nap'l), **gr. de Tōūrs** (--tūhr); **en gr.** el. **in grosso**, ital., handelst. i stort; **grosse aventure**, bodmeri. — **Gross**, tolf dussin af vissa handelsvaror; äfven en större mängd varor; **grosshandel** el. **handel en gros**, handel i stort. — **Grosserīe**, f., fr., grofsmedsarbete; äfv. grosshandel. — **Grossiēr** (grossjēh), m., fr. (egentl. marchand gr.) el. **Grossīrer**, t., grosshandlare, grossör. — **Grossēsse** och **Grossess**, f., fr., välsignadt tillstånd, hafvande tillstånd. — **Grossièretē**, f., fr., (af *grossier*, grof), grofhet. — **Grōsso**, m., ett italienskt och spanskt räknemynt, hvaraf (enl. Heyse) *Groschen*, ett tyskt, och *Groot* (grot), ett holländskt skiljemynt.

**Grottēsk**, vanligare **Grotesk**, fr. (*grotēsque*, ital. *grottēsco*; af ital. *grŏtta*, grotta, emedan man uti ruinerna af Titi palats i Rom, hvilka kallades grottor, fann allahanda sällsamma bilder), onaturligt öfverdrifven, förvriden, underlig, sällsam; **grotēskdansare**, dansör, som gör komiska språng. — **Grotēsker**, pl., onaturligt öfverdrifna, sällsamma figurer, underligt bildverk, hvari mennisko- och djurgestalter skenbart oregelbundet äro förbundna med löf- och blomverk.

**Grupp**, m., fr. (*groupe*, ital. *grūppo*, *grŏppo*, egentl. klump, knut, hop, hög), flera föremål, så sammanställda, att ögat uppfattar dem på en gång och som ett helt; flock, klunga. — **Gruppēra**, sammanställa i en grupp, ordna till ett helt.

**Gruyère** (gryjähr), m., fr., ett slags god schweizerost ifrån den i kantonen Freiburg belägna byn af samma namn, på tyska Greierz, hvaraf äfven benämningen **Greierz-ost**.

**Grȳllus**, m., lat., djurgåta: stenar, hvarpå åtskilliga djur, ssm. tupp, häst, orm, kanin m. fl. äro inskurna och sammanfogade till en underlig figur.

**Gryphīt**, m., ett slags förstenad mussla.

**Gryphōsis**, riktig. **Grypōsis**, f., gr. (af *grypos*, böjd, krökt), läkek. kloartad utväxning af naglarna.

**Grān**, se **Gran**.

**Guācho**, riktig. **Guāco**, m., sp., i Nya Granada förekommande växt, som utgör ett förträffligt motgift emot ormbett.

**Guajāk-trä** (sp. *guayāco*), veden af ett i Vestindien, isht. på Jamaica och Domingo, växande träd (*Guajācum officināle*), som mycket användes inom läkekonsten, isynnerhet emot veneriska åkommor.

**Guāno,** m., peruan. (*huāno*, dynga), ganska kraftig gödsel, bestående i fogelspillning, som sedan årtusenden tillbaka i hela lager är hopad på Chiloe-öarna och isht. på en ö nära staden Arica; fig. i lägre språket: något i sitt slag dåligt.

**Guardiān,** m., lat. (*guardiānus*), föreståndare för ett munkkloster.

**Guasch,** se **Gouache.**

**Gueridōn** (gheridång), m., fr., fotställning för ljusstakar; litet bord med en fot.

**Guerīlla** (gherīlja), f., sp. (af sp. *guerra*, krig), skärmytsling; **guerīllas,** pl., lätta krigare, ströftrupper.

**Guīde** (ghihd'), m., fr., vägvisare, ledsagare.

**Gūīldhall** (ghīldhåhl), m., eng., rådhuset i London.

**Guillochēra** (ghiljåschēra), fr. (*guillocher*, sannolikt efter uppfinnaren Guillot), slinga, fläta i hvartannat efter en viss symmetrisk ordning; medelst konstsvarfning pryda metalliska ytor, med finare el. gröfre, i dem inskurna linier.

**Guillotīne** (ghiljåtīhn'), f., fr., halshuggningsmaskin, i långliga tider brukad af italienarne, och under franska revolutionen äfven införd i Frankrike, men nu derstädes afskaffad; benämd efter läkaren Guillotin. — **Guillotinēra,** afrätta med guillotine.

**Guinē** (ghinē), m., eng. (*guinea*), engelskt guldmynt, ungefärl. = 17 rdr 33 öre rmt.

**Guirlānde** (ghirläng) el. **Girlānd,** m., fr., (ital. *ghirlānda*, af fht. *wiara*, krans), blomsterkrans; ädelstenar, frukter o. d., förenade i form af en blomsterkrans.

**Guitārre** el. **Gitārr,** m., fr. (af lat. *cithara*, gr. *kithara*), spanskt tonverktyg med sex strängar. — **Guitarrīst** och **Git-,** gitarrspelare.

**Gūmmi,** n., lat., (gr. *kōmmi*), växtämne, som löses i vatten till en slemmig, efter intorkning limmande vätska; **g. arābicum,** ett slags naturligt gummi, som fås af *Acacia vera* och *Acacia arabica*; **g. elāsticum,** se **Kautschuk; gūmmi-kopāl,** se **Kopal; gūmmi-dragānt,** se **Dragant; gūmmi-gūtta,** f., vacker gul färg, som utgör den stelnade saften af *Garcīnia Cambōgia*; **gūmmi-läcka,** f., saft, som utflyter ur indiska fikonträdet, och stelnad brukas till fernissor och lim. — **Gummēra,** öfverstryka el. tillblanda med gummi. — **Gummōs,** gummiartad, som liknar gummi.

**Gurkmeja,** se under **Curcuma.**

**Gūstus,** m., lat., smak; **de gūstibus non est disputāndum,** om smaken kan man ej disputera. — **Gustōso, con gūsto,** ital., tonk. med smakfullt föredrag.

**Gūtta,** f., lat., droppe; **g. cāvat lāpidem,** lat. ordspråk: vattendroppen urhålkar sjelfva stenen.

**Guttapērcha** och **-pērka,** f., lat. (af malaj. *guttāh*, gummi, och *percha*, ön Sumatra), läderaktigt ämne af en stelnad trädsaft.

**Gutturāl,** lat. (af *gūttur*, strupe), till strupen hörande; **gutturāl-bokstaf,** strupbokstaf: sådan bokstaf, som uttalas med tillhjelp af strupen; **gutturālton,** tonk. strupton; tjock ton.

**Guvernera, Guvernant, Guvernör,** se **Gouvernera.**

**Gymnāsium,** n., gr. (*gymnāsion*, af *gymnōs*, naken), offentligt ställe hos grekerna, hvarest ungdomen naken öfvade sig i springning, kappränning, kastning med discus och lansar, samt knytnäfskamp; utvidgades äfven sedermera till förståndsöfningar, så att undervisning der gafs af filosofer, retorer och lärare i andra vetenskaper; i nyare tider: offentligt högre läroverk, der lärjungar förberedas till universitetet. — **Gymnasiārk,** m., föreståndare för ett gymnasium. — **Gymnasīst,** m., yngling, som studerar vid ett gymnasium. — **Gymnāst,** m., lärare för de gymnastiska öfningarna hos de Gamle. — **Gymnastīk,** f., konsten att genom regelmessiga kroppsöfningar förskaffa kroppen vighet, styrka och helsa; institut för sådana öfningar. — **Gymnāstisk,** som har afseende på, tillhör, angår gymnastik.

**Gymnopōder,** pl., (af *gymnōs*, naken), barfotamunkar.

**Gymnosophīster** och **-fīster,** pl., ett slags forntida filosofer uti Indien, hvilka gingo nästan nakna, undveko alla njutningar och beqvämligheter, samt endast sysselsatte sig med djupsinniga betraktelser. — **Gymnospērmia,** pl., gr., blommor, med naket liggande frön.

**Gynāndria** och **-drīa,** f., gr. (af *gynā*, qvinna, och *anār*, genit. *andrōs*, man), bot. tjugonde klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med 1, 2 el. 6 ståndare, fästade utan sträng på pistillen. — **Gynandrīst,** f., växt, tillhörande klassen Gynandria.

**Gynäkologī,** f., (af gr. *gynā*, qvinna, och *lōgos* lära), läran om det qvinliga slägtets natur, könsförhållanden o. s. v. — **Gynäkolōg,** m., lärare i nyssnämda vetenskap.

**Gyps,** vanligare **Gips,** m., (gr. *gȳpsos*), ett mineral, som består af svafvelsyrad kalk med kristallvatten.

**Gyratiōn,** f., lat. (af *gȳrus*, gr. *gȳros*, ring, krets), läkek. yrsel, då den sjuke tycker, att alla honom omgifvande föremål gå rundt omkring i en krets. — **Gyromantī,** f., ett slags spådomskonst, hvarvid man går omkring i en krets.

**Gåfrera,** se **Gofrera.**

**Gäa** el. **Gēa,** f., gr. (*gāia*, *gā*), jorden; myt. jordens gudinna, Urani gemål, i fornnordiska gudaläran **Göja.**

# H.

## Förkortningar.

**H** (som rom. taltecken) = 200.
**H** (på franska mynt) myntningsorten *Rochelle;* (på österrikiska) *Günzburg.*
**H.** = **Hydrogenium,** se d. o.
**h.** = **hērba,** ört; **hōmo,** menniska; **hābet,** han har. [**Hoc.**
**h. a.** = **hoc anno** el. **hujus anni,** se under
**H. B.** el. **hb.** = **hērba,** lat. ört.
**h. e.** = **hoc est,** se under **Hoc.** [**Hoc.**
**h. l.** = **hoc loco** el. **hujus loci,** se under
**H. L. Q. C.** = **hora locoque consueto,** se under **Hora.**
**H. L. Q. S.** = **hora locoque solito,** se under **Hora.** [under **Mensis.**
**h. m.** = **hoc mense** el. **hujus mensis,** se
**h. s.** = **hoc sensu,** se under **Sensus.**
**H. s. e.** = **hic sītus est,** lat.: här hvilar.
**h. t.** = **hoc tempore,** se under **Tempus.**
**huj.** = **hujus** (näml. **mensis**), se under **Mensis.**
**Hydrarg.** = **Hydrargyrum,** se d. o.

---

**H,** tonk. namnet på 7:de tonsteget i den normala durskalan.

**Habarāh,** m., arab. (*hibarah,* randigt tyg, af *habara,* göra vacker, randa), af de förnäma qvinnorna i Cairo begagnad stor sidenmantel, som betäcker hela kroppen med undantag af en liten del af ansigtet.

**Hābeas-cōrpus-ākten,** m., lat. (af *habēre,* hafva, och *cōrpus,* kropp; jmf. **Akt**), en med orden *habeas corpus* (du må hafva din kropp [näml. fri]) började engelsk grundlag, stiftad 1679, enligt hvilken ingen engelsman får hållas fängslad längre än 24 timmar, innan han blifver förhörd, och hvarefter han äger fordra att emot borgen blifva ställd på fri fot, såvida han ej är anklagad för någon gröfre förbrytelse; **hābeas tībi,** lat.: det må du behålla för dig sjelf! det får du tillskrifva dig sjelf! **hābeat sībi,** det må han behålla för sig! det må han tillskrifva sig sjelf!

**Habenīchts,** m., t., en, som ingenting äger.

**Hab' und Gut,** n., t., samtlig förmögenhet, fast och lös egendom.

**Hābent sūa fāta libēlli,** lat.: böcker hafva sina (vexlande) öden; modet yttrar äfven sitt inflytande på litteraturen.

**Habīl,** fr. (*habile,* lat. *hābilis,* lätt att hålla och handtera, af *habēre,* hafva), skicklig, duglig. — **Habilitēt,** f., skicklighet, duglighet; medgörlighet. — **Habilitatiōn,** f., duglighetsförklaring.

**Habillemēnt** (abiljmäng), n., fr. (*habiller,* kläda, påkläda), klädsel, beklädnad.

**Habīt,** m., fr. (af lat. *hābitus,* jmf. d. o.), klädedrägt, klädsel; **h. habillē** (- abiljé), högtidsdrägt.

**Habitēra,** lat. (*habitāre*), bebo. — **Habitābel,** beboelig. — **Habitabilitēt,** f., beboelighet.

**Habituel,** se följ.

**Hābitus,** m., lat. (af *habēre,* hafva), yttre hållning, sätt att vara; inbegreppet af alla utvertes kännetecken; **hābitus non fācit mōnachum,** ordspr. drägten gör icke munken, klädseln gör icke menniskan. — **Habituēl,** fr. (*habituel*), genom vana gjord till egen. — **Habitȳd,** f., fr. (*habitude*), antagen vana, sedvana.

**Hac grātia,** se under **Gratia.**

**Hachīs** (haschīh'), m., fr. (*hacher,* g.t. *hakjan,* hacka), maträtt af fint hackadt kött eller fläsk.

**Haciēnda** (hatji-), f., sp. (provenç. *facēnda,* ital. *faccēnda,* syssla, förrättning, af lat. *faciēnda,* pl. af *faciēndum:* hvad som skall el. bör göras), landtgods, mejeri; isht. i Centralamerika en större, till boskapsskötsel bestämd landtegendom.

**Hac (vīa) ītur ad āstra,** lat., ordspr.: på denna (väg) kommer man till ära (egentl. går man till stjernorna).

**Hac lege** se under **Lex.** [vagn.

**Hāckney-cōāch** (häknikåtsch), m., eng., hyr-

**Hādes,** m., gr. mytol., underjorden, skuggornas el. de dödes rike.

**Hadsch,** m., arab. (af *hadschdscha,* skrida, gå), muhammedanernas pligtmessiga vallfart till Mekka. — **Hādschi** el. **Hāgi,** m., muhammedansk pilgrim, som för sig sjelf el., mot betalning, för andra gjort en vallfart till Mekka; äfv. en grekisk el. armenisk kristen, som vallfärdats till den heliga grafven i Jerusalem.

**Hadschīb,** m., arab. (partic. af *hadschaba,* betäcka, tillsluta), dörrvaktare; furstlig kammarherre; ford. kalifernas förste minister.

**Hadschisch,** se **Haschisch.**

**Haemagogisk, Haemapori, Haematik,** m. fl., se **Hem-.**

**Hāfi,** m., arab. (*hâfi,* barfota), en, som går barfota. — **Hāfis** el. **Hāfiz,** m. (af *hafisa,* lära utantill, behålla i minnet), egentl. en, som kan koranen utantill; hedersnamn för lärde muhammedaner. [gogor.

**Hāgan,** m., hebr., försångare i judarnes syna-

**Hāgar,** hebr. qvinnonamn (af *hāgar,* arab. *hadschara,* fly, lemna), den flyktiga.

**Hagi,** se **Hadschi.**

**Hagiogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *hágios,* helig, och *grāphein,* skrifva), en, som beskrifver helgons lefverne. — **Hagiōgrapha,** pl., alla sådana stycken af den heliga skrift, hvilka enligt judarnes uppfattning, icke höra till mosaiska lagen el. profeterna. — **Hāgiografī,** f., helgonalära, helgons lefvernesbeskrifning. — **Hagiolōg,** m., se **Hagiograf.** — **Hāgiologī,** f., se **Hagiografi.** — **Hāgiolatrī,** f., helgondyrkan. — **Hāgiolōgium,** n., helgon-

kalender. — **Hāgiopnevmatīk**, f., läran om de heliga andarna.

**Hahā**, n., fr., hvarje hinder, som stänger en väg; trädg.k. öppning uti inhägnaden kring en trädgård, med fri utsigt öfver nejden och med en djup graf framför.

**Hāīdut**, m., pl. **hāīduts**, turk. (*haidûd*, ford. ungersk infanterist; jmf. **Hejduk**), bandit, stråtröfvare.

**Haie** (häh') el. **Haj**, m., fr. (af t. *hag, gehege, hecke*, häck, af *hegen*, g.t. *hagan*, inhägna), enkel el. dubbel rad af personer, som i och för en ceremoni äro uppställda på en plats; **en haie** (ang häh), i dubbla rader, som en häck på ömse sidor om en väg.

**Haīk**, m., arab. (af *hâka*, väfva), stort stycke ull- el. bomullstyg, som morerne i det nordliga Afrika kasta öfver sig, när de gå ut.

**Hāīman**, m., fritt kringvandrande herde i Turkiet.

**Hākim** el. **Hakīm**, m., arab. (*hâkim*, partic. af *hakama*, herrska, veta), turkisk vis, äfv. läkare el. domare; **hākim-bāschi**, m., öfverläkare, hofläkare; **hākim-efēndi**, turkiska sultanens förste lifmedikus.

**Halali**, n., fr., jägarrop vid hetsjagt.

**Halcyōner**, pl., gr. (*halkyōn*, pl. *halkyōnes*), isfoglar. — **Halcyōnisk**, stilla, lugn (emedan hafvet är lugnt vid den tid, då ofvannämda foglar bygga sina nästen).

**Half-crown** (hahfkraun), eng., egentl. half krona; silfvermynt = $2\frac{1}{2}$ eng. *shilling* (se d. o.).

**Halfdress** (hahfdres), eng., egentl. half klädsel, husklädsel, hemdrägt; )( **Full dress.**

**Halieutīk**, f., gr. (af *haliēuein*, fiska), egentl fiskarkonsten; oegentl. konsten att fånga, genom öfvertalning vinna menniskor. — **Haliēūtika**, pl., dikt öfver fiske. — **Haliēūtisk**, beträffande, som har afseende på fiske.

**Halitēra**, lat. (*halitāre*, iterat. af *halāre*, andas) utandas, utdunsta.

**Hallelujāh** el. **-jā**, n., hebr. (af *hallal, hillêl*, prisa, lofva, och *jâh*, förkortning af *Jehovah*), lofver Herran! lofvad vare Gud! äfv. kyrkligt tonstycke, innefattande en lofsång till Herran, och der detta ord ofta upprepas.

**Hallōrer**, pl. (af kelt. *hallwr*, saltsjudare, af *hal*, salt), arbetarne vid saltverken i *Halle* vid *Saale*.

**Hallucinēra**, lat. (*hallucinări*, el. riktig. *allucinări*), se i syne, hafva synvillor; irra sig. — **Hallucinatiōn**, f., synvilla, hjernvilla, drömbild.

**Halochemī** och **-kemī**, f., gr. (af *hals*, salt), den del af kemien, som handlar om salters framställande på kemisk väg. — **Halogēn** (-schān), m. (af gr. *gīgnesthai*, blifva till, danas), kem. saltbildare. — **Haloīd**, m., el. **Haloīdsalt**, kem. salt, bildadt af en enkel kropps förening med en elektropositiv metall.

**Halōner**, pl., gr. (sing. *hālon* och *hālos*, egentl. gård), dunstkretsar kring solen och månen; ringar kring bröstvårtor el. koppor.

**Halorer**, se **Hallorer.**

**Haloskōp**, n., gr. (af *hals*, salt, och *skopēīn*, skåda), redskap till att bestämma vattnets egentliga vigt och dess blandning med saltdelar. — **Halotekni** och **Halurgī**, f., saltberedningslära.

**Haltērer**, pl., gr. (*haltāres*, springare, af *hāllesthai*, springa), jemnvigtskulor, balanserstänger, som användas af lindansare.

**Hāma**, gr., läkek. på en gång, tillika.

**Hamadryād**, f., gr. (af *hāma*, se d. o., och *drys*, ek, träd), grek. myt. träd- el. skogsnymf, som föddes, lefver och dör med det träd, hon bebor.

**Hamakromī**, f., gr. (af *hāma*, se d. o., och *chrōma*, färg), färgtryck, med flera färger på en gång, efter fransmannen *Monnots'* uppfinning.

**Hāmam**, arab. (*hâmmam*, varmt bad), offentliga bad. — **Hamāndschi-Bāschi**, m., uppsyningsman öfver de offentliga baden.

**Hāman**, n., fint, tätt, hvitt ostindiskt bomullstyg.

**Hamāsa**, f., arab. (egentl. tapperhet, af *hamâsa*, vara ståndaktig i religion och tapper i krig), en samling af mer än 800 gamla arabiska hjeltesånger.

**Hamaxōbier** el. **Hamaxobīter**, pl., gr. (*hamaxōbioi*, af *hāmaxa*, vagn, och *bīos*, lif), på vagn el. kärra kringflackande folkslag.

**Hamīlkar**, ett, isht. hos Karthagerna mycket allmänt manligt egennamn, med betyd.: den af Gud älskade.

**Hāmma**, n., gr. (af *hāptein*, knyta), band; läkek. bråckband; äfv. ett gammalt grek. längdmått af 40 alnar.

**Hammōnia**, f., lat., namn på staden Hamburg.

**Han** el. **Khan**, m., pers. (*khân, khâneh*, hus, herberge), i Turkiet: mindre, offentligt herberge för karavanerna; jmf. **Karavanseraj.** — **Hāndschi**, m., uppsyningsman öfver ett sådant herberge.

**Hanakisch**, m., ett slags dans, hvars melodi liknar polonaisens.

**Hānjar** el. **Hāndschar**, m., pers.-arab. (*chāndschar*), turkisk dolk, kort värja.

**Hānnibal**, hebr. (af *channâh*, nåd, förbarmande, och *báal*, herre, gud), feniciskt mansnamn med betyd.: Guds nåd; **Hānnibal ānte pōrtas**, lat. ordspråk: Hannibal (är) framför portarna (Roms)! fienden är öfver oss! här är fara å färde!

**Hānrej**, m., kelt. (*hānnerey*, hälften af något), man, hvars hustru är honom otrogen.

**Hānsa**, f., g.t. (egentl. skara, förbund), benämning på en i 13:de årh ingången handelsförbindelse mellan vissa nordtyska städer (*Hansestäder*). — **Hanseāter**, pl., innevånarne uti de trenne förnämsta hansestäderna: Hamburg, Lübeck och Bremen. — **Hanseātisk**, som tillhör el. har afseende på hanseförbundet.

**Hānswūrst**, m., t., benämning på en stående grotesk komisk roll på den forna tyska skådebanan; gyckelmakare.

**Hāpaxlegōmenon**, n., pl. **-mena**, gr. (af *hāpax*, en gång, och *lēgein*, säga), blott en gång sagdt, brukadt el. förekommande ord.

**Hāptisk**, gr (*haptikōs*, af *hāptein*, häfta vid, fatta), beträffande känseln.

**Haradsch**, se **Char-.**

**Harāi**, den skatt, som alla i Turkiet vistande icke-muhammedaner måste erlägga till Moslems.

**Harāng**, m., fr. (*harāngue*, af g.t. *hring*, ring, krets, ital. *arīngo*, rännarbana, talarestol, hvaraf *arīnga*, offentligt föredrag, tal), högtidligt tal, som hålles till en större samling af åhörare, till en furste, till trupper, o. s. v.; uttänjdt och svulstigt uttryck. — **Harangēra**, högtidligt tilltala; uttrycka sig grant och skrufvadt.

**Harār,** m., turk., afdelning af turkiska hären, omvexlande mellan 4 och 12,000 man.
**Harassēra,** fr. (*harasser*), utmatta.
**Harcelēra,** fr. (*harceler*, g.fr. *hercelēr*, af *herce*, *herse*, m.lat. *hercia*, egg), reta, bry, oroa.
**Hardī,** fr. (ital. *ardīto*, provenç. *ardit*, egentl. partic. af *ardīre*, *ardīr*, djerfvas), dristig, djerf, tilltagsen, beslutsam, oförskräckt. — **Hardiēsse** (-åss), f., dristighet, djerfhet, oförskräckthet; äfv. oförvägenhet, fräckhet.
**Hārem,** n., arab. (*hāram*, af *harama*, förbjuda, afhålla från något; deraf i allmnht. något förbjudet, otillgängligt, heligt), frustuga hos muhammedanerna; qvinnorna i en sådan frustuga.
**Haricōt** (harikåh), n., fr. (egentl. böna, af ital. *cāraco*, sp. *caracolīllo*, snäckböna, af sp. *caracol*, snäcka), ragu på hammel med morötter.
**Hariēro,** m., sp. (*arriēro*, hyrkusk.
**Hārlekin** el. **Hārlequin,** se **Arl-.**
**Harmāttan,** m., en ganska skadlig, qväfvande het vind, som stundom blåser på afrikanska kusten.
**Harmonī,** f., gr. (*harmonīa*, af *harmā* el. *harmōs*, sammanfogning, af *harmōzein*, passa ihop), samljud af två el. flera melodier, som äro förenade till ett helt, efter harmonilärans reglor, genom en grundton; välljud, t. ex. i vers och uttal; öfverensstämmelse mellan delarna utaf ett helt; fig. enighet, samdrägt, sämja; **harmonīa præstabilīta,** lat.: den förutbestämda öfverensstämmelsen; enl. *Leibnitz:* den från Gud ursprungligen utgående öfverensstämmelsen emellan alla ting och deras förändringar till ett och samma mål, hvarur äfven kroppens och själens öfverensstämmelse förklaras. — **Harmonīk** el. **Harmonīlära,** f., läran om tonernas samtidiga förening till ett välljudande helt. — **Harmōnika,** äfv. **Glasharmōnika,** f., instrument, uppfunnet af *Franklin*, hvarå tonerna frambringas genom stämda glasklockor el. jernstift. — **Harmoniēra,** stämma öfverens, sammanstämma; fig. lefva i god sämja, vara af lika lynne och tänkesätt. — **Harmonichōrd** och **-kōrd,** m., ett slags stränginstrument, uppfunnet af Kaufmann 1808; äfv. ett af Debain i Paris uppfunnet tonverktyg, som utgör en sammansättning af tangent- och stränginstrumenter. — **Harmonīmusīk,** f., musik af endast blåsinstrumenter. — **Harmōnikon,** n., ett af Meyer uppfunnet tonverktyg. — **Harmonisēra,** bringa i samklang, sätta i öfverensstämmelse. — **Harmōnisk,** som innehåller harmoni, välljudande; fig. öfverensstämmande, sammanstämmande. — **Harmonīst,** m., kännare af harmoniläran. — **Harmonomēter,** m. (*metrēīn*, mäta), välljudsmätare.
**Harmonīter,** pl., en af en würtembergare, vid namn Rapp, år 1803, i byn *Harmony* i Nordamerika stiftad svärmaresekt, som förkastade äktenskapet och predikade all egendoms gemensamhet.
**Harmonium,** n., se **Physharmonika.**
**Harmōst,** m., gr., ford. i Sparta: offentlig uppsyningsman; äfv. ståthållare.
**Harmotōm,** m., miner., korssten.
**Hārnesk,** n., t. (fr. *hārnois*, ital. *arnēse*), betäckning af stål för kroppen el. någon del deraf, till skydd emot vapen.

**Hārpa,** f., ital. (*ārpa*, g.t. *hārpha*, anglos. *hēārpe*, lat. *hārpa*), ett slags ganska gammalt stränginstrument, vanl. i trekantig form och försedt med ljudbotten; landthush. rissel; fig. gammal ful käring.
**Hārpagon** el. **Hārpax,** m., gr. (*hārpax*, rofgirig), en girigbuk. Benämningen Harpagon är hämtad ifrån en person i Molières lustspel: Den Girige.
**Harpēggio,** se **Arpēggio** (under **Arpa).**
**Harpōjs** el. **Harpōjts,** äfv. **Harpoēs,** m., kokt och med litet svafvel blandad gran- el. tallkåda.
**Harpōkrates,** m., gr. (af egypt. *harpechret*, barnet Horus, d. v. s. den uppgående solen), mytol. tystlåtenhetens gud.
**Harpsichōrd** och **-kōrd,** m., gr. (af *harpāzein*, gripa, och *chordā*, sträng), se **Spinett.**
**Harpolȳra,** f., ett slags harplik gitarr.
**Harpūn,** m., (t. *harpūne*, af fr. *harpōn*, provenç. *arpa*, klo, hake), ett vid hvalfiskfångst brukligt, med hullingar försedt kastspjut. — **Harpunēra,** kasta harpun emot hvalfisken.
**Harpȳer,** f., pl., gr. (*Harpȳiai*, af *harpāzein*, röfva), grek. och rom. mytol. qvinliga gudomligheter, afbildade som roffoglar med qvinnoansigten och stora klor.
**Harūspex,** m., lat. (sannol. af *harūga*, offervädur, och *spēcere*, skåda), romersk offerprest, som spådde af offerdjurens inelfvor.
**Hasard,** se **Hazard.**
**Haschīsch,** m., arab., en österländsk hampväxt; äfv. ett deraf beredt, lifvande och muntrande rusmedel.
**Hāsnadar,** m., turkiska sultanens skattmästare.
**Hāsta,** f., lat., spjut; rom. lagf. spjut, som uppsattes till tecken af auktion: **h. pūblica,** auktion; **ad hāstam pūblicam,** på auktion.
**Hātagan,** se **Jatagan.**
**Hati-scherif** el. **Hatscherif,** se **Khatti-scherif.**
**Hatschīerer,** m., pl., förbråkadt af ital. *arciēre*, bågskytt), kejserliga lifdrabanter till häst, i Wien.
**Haubīts,** m., (ford. *hauffnitz*, af böhm. *haufnice*, urspr. ett slags stenkastningsmaskin), mörsare, hvarmed granater kastas.
**Hausse** (håhss), f., fr. (af *haut*, hög), underlag; fig. stigande i värde, prisstegring; spekulera **à la h.,** på värdepapperens stigande; — **hausse-col,** ringkrage. — **Haussiēr** (håssjēh), m., köpm.t. fondspekulant.
**Haūstus,** m., lat. (af *haurīre*, tömma), läkek. dryck, som på en gång bör intagas.
**Haut** (håh), m., **haute** (håth), f., fr. (af lat. *altus*, hög), hög; upphöjd; högljudd; **à haute voix** (- - voā), med hög röst. — **Haut-Barsac,** m., en sort hvitt bordeauxvin. — **Hautbois** (håhboā), m., fr., el. **Ōboe,** m., gam. **Hobōja,** f., ett slags blåsinstrument. — **Hautboīst** el. **Oboīst,** m., oboeblåsare; i allmnht. fältmusikant. — **Haut-dessus** (-dessȳ), m., tonk. hög sopran. — **Haute-cōntre** (håht'kongtr'), m., tonk. altstämma. — **Haute-Cour** (-kur), f., öfverdomstol. — **Haute-lisse** (-liss'), f., fr. (af *lisse*, lat. *licium*, ranning i väf), ett slags fransysk tapetväfnad, vid hvars förfärdigande varpen är spänd upp och ned. )( Basse-lisse. — **Haute-tāille** (-talj'), f., tonk. förste tenor. — **Haute-volēe** (-vålēh), f., fr. (af *volēe*, flygt; stånd, rang), hofvet och högadeln; i

allmnht. de förnämsta i en stad el. krets. — **Haut-goût** (håhgūh), m., hög smak. — **Haut-relief,** se **Relief.** — **Haut-Sautērne** (-såtärn'), n., en sort hvitt bordeauxvin.

**Hāvamål** (-mål), ett fornnordiskt qväde, som innehåller hufvudsumman af fornskandinavernas vishetslära.

**Haverī,** n., (fr. *avarie*, holl. *hāvery*, af *haven*, hamn, alltså egentl. hamnpenningar), sjöskada å fartyg eller last.

**Hazārd** (hasāhr) och **Hasārd,** m., fr., (ital. *azzārdo*, sp. *azār*, felkast, af arab. *sehâr*, *sâr*, tärning), lyckträff, slump; äfventyr, fara; **par h.,** händelsevis; **à tout h.** (-tuh-), i hvarje händelse, det må gå hur det vill. — **Hasardēra,** våga, äfventyra. — **Hasārdspel,** n., vågspel.

**Hear** (hihr) el. **hear him!** eng. hör! hör honom! utrop i engelska parlamentet el. vid folkmöten, för att väcka uppmärksamhet på det af talaren yttrade, el. i allmnht. såsom bifallsyttring.

**Heautognosī,** f., gr., sjelfkännedom. — **Heautōntimorūmenos,** m., sjelfplågare.

**Hēbe,** f., gr. mytol. ungdomsgudinnan.

**Hebetēra,** lat. (*hebetāre*, af *hēbes*, slö), förslöa.

**Hebrāicus,** m.lat. (af *hebræus*, gr. *hebrāios*, hebré), kännare af och lärare i hebreiska språket. — **Hebraisēra,** hylla hebreernas religiösa åsigter och lärosatser; äfv. i stil bruka hebreiska språkegenheter. — **Hebraīsm(us),** m., hebreisk språkegenhet. — **Hebraīst,** m., kännare af hebreiska språket.

**Hectare,** se under **Are.**

**Hecticus, Hectisk,** se **Hektik.**

**Hectogramme,** se **Gramme.**

**Hectolitre,** se **Litre.**

**Hectomètre,** se **Mètre.**

**Hectostère,** se **Stère.**

**Hēdera,** f., lat., murgrön. — **Hederāceer,** pl., bot. murgrönsartade växter.

**Hedonīsm(us),** m., grekiska filosofen Aristippos' lära, som satte det högsta goda i sinlig njutning.

**Hēdschra** el. rättare **Hedschrāh,** enl. äldre franskt skrifsätt **Hegira,** f., arab. (egentl. utvandring, flykt), Muhammeds flykt ifrån Mekka till Medina d. 15 Juli 622 e. Kr. f., från och med hvilken dag muhammedanerne börja sin tideräkning.

**Hegemonī,** f., gr. (*hägemonīa*, af *hägēīsthai*, anföra), öfverherrskap, öfvervälde, isht. en mäktigare stats öfver svagare förbundsstater. — **Hegemōnisk,** förherrskande.

**Hegira,** se **Hedschra.**

**Heidūck** el. rättare **Haidūck,** i svenskan vanl. **Hējduck,** m., (ung. *hajdū*, jmf. **Haidut),** egentl. lätt beväpnad ungersk fotsoldat; reslig tjenare i ungersk drägt.

**Heimdallr,** m., nord. mytol. den ljusaste af Åserna, himmelens och bron Bäfrösts väktare.

**Heims-kringla,** f., (egentl. isl. *kringla hēimsins*), jordkretsen, jordens rund; benämning på de af isländaren Snorre Sturleson författade Norska Konungasagor, som börjas med dessa ord.

**Hēkate,** f., gr. mytol. en underjordens gudinna, trolldomsgudinna.

**Hekatōmb,** f., gr. (af *hekatōn*, hundra, och *bus*, oxe), egentl. offer af hundra oxar; stort offentligt offer af djur el. invigda skänker. — **Hekatontārk,** m., befälhafvare öfver 100 man.

**Hektīk,** f., gr. (*hektikā*, f. af *hektikōs*, egentl. som har el. som angår en egenskap), läkek. tvinsot, tärsot, tärfeber. — **Hēcticus** el. **Hēktiker,** m., läkek. en som lider af tärsot. — **Hēctisk** el. **Hēktisk,** som lider af tärsot; beträffande denna sjukdom.

**Hektoēdrisk,** gr. (af *hektōs*, sjette, och *hēdra*, säte, grundläge), sjusidig (om kristaller).

**Hēktor,** m., gr. (af *ēchein*, hafva, hålla), egennamn, som betyder: besittaren, herrskaren, och tillhörde konung Priamos' son, den af Homeros firade trojanska hjelten.

**Hel** el. **Hēla,** f., nord. mytol. dödsgudinnan.

**Hēlena** el. **Helēna,** f., (lat. **Helena** el. **Helene,** gr. *Helēnä*, fackla), grekiskt qvinnonamn, isht. den, genom sin skönhet berömda, konung Menelāos' gemål, som blef en orsak till trojanska kriget. — **Héléniēnne,** f., fr., en sort sidentyg. — **Helenīt,** m., gr. miner. en art hvit fältspat.

**Helēnium,** n., lat., bot. ålandsrot.

**Heliader, Helianthemum,** m. fl., se under **Helios.**

**Heliciform, Helicit,** m. fl., se under **Helix.**

**Hēlikon,** n., gr., berömdt berg i Böotien, Apollos och sånggudinnornas säte, hvilka sednare deraf benämdes **Helikonīder.**

**Hēlios,** m., gr., solen; äfv. solens gud; jmf. **Apollo** och **Phoebus.** — **Heliāder,** pl., mytol. Helios' döttrar; enl. andra, densammes sju söner, hvilka sysselsatte sig med skeppsfart och först indelade dagen i timmar. — **Heliānthemum,** n., bot. en art af örtslägtet Cistus. — **Heliānthus,** m., bot. solros. — **Helīasis,** f., se **Heliōsis.** — **Heliocēntrisk,** säges i astronomien om det ställe, der en planet skulle visa sig, sedd ifrån solens medelpunkt. — **Heliochromīe** och **-kromī,** f., fotografisk framställning af färgade ljusbilder. — **Heliodōr,** m., mansnamn med betyd.: solens gåfva. — **Heliognōster** el. **Heliognōstiker,** pl., egentl. solkunnige; soldyrkare. — **Heliographīe** och **-grafī,** f., solbeskrifning; se äfv. **Phototypie.** — **Heliogrāfisk,** tecknad el. framställd genom solens inverkan. — **Heliogravūr** och **-gravȳr,** f., nyligen uppfunnet sätt att använda fotografien till mångfaldigande af kartor. — **Heliolatrī,** f., soldyrkan. — **Heliolīth,** m., solsten, ett slags förstening. — **Heliomēter,** m., instrument att mäta solens el. himlakroppars diameter. — **Heliophōb** och **-fōb,** m., ljusskygg menniska, jmf. **Albino.** — **Heliophobī** och **-fobī,** f., ljusskygghet. — **Helioplastīk,** f., fotografisk framställning af reliefbilder. — **Heliōsis,** f., läkek. solbad; solstyng. — **Helioskōp,** n., solkikare, hvarmedelst solens bild uppfångas på en plan yta i ett mörkt rum el. på ett mattslipadt glas. — **Heliostāt,** m., egentl. ljuskastare, ett instrument att observera solen och de andra himlakropparna, hvarmedelst de liksom fästas i tuben, så att deras beständiga rörelse icke gör något hinder för observatorn. — **Heliothermomēter,** m., egentl. solvärmemätare, ett af

Saussure uppfunnet värmemätnings-instrument. — **Heliōtisk, Hēlisk** el. **Heliākisk,** som tillhör el. har afseende på solen; så kallas i astronomien en stjernas upp- el. nedgång, då solen är under horisonten just jemnt så mycket, att stjernan kan synas. — **Heliotrōpium** el. **Heliotrōp,** n., af Gauss uppfunnet instrument, hvarmedelst solljuset öfverflyttas till en långt aflägsen punkt; **heliotrōp,** m., miner. en artförändring af kalcedon, lökgrön med blodröda fläckar; **heliotrōp,** f., solros. — **Heliotȳpografī,** f., ett i Amerika uppfunnet sätt att begagna fotografien till aftryckning af handskrifter o. d.

**Hēlix,** f., gr., snäck-, spiral- el. skruflinie. — **Heliciform,** gr.-lat., snäckformig. — **Helicīt,** m., förstenad trädgårdssnäcka. — **Helikoïd,** f., snäcklinie. — **Helikometrī,** f., den del af den högre geometrien, som handlar om snäcklinier el. spiraler. — **Helikōn,** m., hos forngrekerna: ett slags fyrkantigt tonverktyg med nio strängar. — **Helikosofī,** f., konsten att draga spirallinier.

**Helkologī,** f., gr. (af *hēlkos,* sår), läkek. läran om sår. — **Helkōsis,** f., vargörning.

**Hēllas,** n., (gr. *hellās*), Forngrekland; i inskr. bem., mellersta Grekland, nu Livadien. — **Hellēner,** pl., greker. — **Hellēnika,** pl., hellenernes dater: ett historiskt verk af Xenophon. — **Hellenisēra,** ombilda på grekiskt sätt; bruka grekiska talesätt och ordvändningar. — **Hellenīsm,** m., se **Grecism.** — **Hellenīst,** m., kännare af forngrekiska språket; äfv. grekisk jude el. grek, som öfvergått till judendomen. — **Hellenīstisk,** hebreisk-grekisk, d. v. s. affattad på de judars grekiska munart, som voro födda bland grekerna. — **Hellenophīl,** grekvän.

**Hēllebard,** orikt. **Hīllebard** el. **Hīllebård,** m., (t. *hellebarte,* af *helm,* hjelm, och *barte,* yxa), ett slags fordom brukligt vapen, bestående af ett spjut med en yxa å ena sidan och en nedåt krökt spets å den andra.

**Hellēborus,** m., gr. (*hellēboros*), prustrot. — **Helleborīsmus,** m., läkek. rening el. afföring medelst prustrot.

**Hellener, Hellenist,** m. fl., se under **Hellas.**

**Hellespōnten,** m., gr. (*Hellespōntos*), geogr. sundet vid Dardanellerna.

**Helminthagōga** el. **Helmīnthica,** pl., gr. (af *hēlmins,* mask), läkek. maskdrifvande medel. — **Helminthagōgisk,** maskdrifvande. — **Helminthīasis,** f., sjukdom af mask. — **Helmīnthisk,** beträffande mask. — **Helmintholīth,** m., musselmarmor i lifliga färger; äfven förstenadt maskdjur. — **Helmintholōg,** m., en, som är kunnig i **Helminthologī,** f., lära och beskrifning om maskarna.

**Helōsis,** f., gr. (af *hēlein* el. *helījein,* vrida), läkek. skelande.

**Helōter,** pl., gr. (*heilōtai*), spartanska slafvar. — **Helotī,** f., träldom, slafveri. — **Helōtisk,** slafvisk.

**Help your self** (-jur-), eng., hjelp dig sjelf (amerikanskt valspråk).

**Helvētien,** n., (lat. **Helvētia,** f.), äldre benämning på Schweiz. — **Helvētica,** pl., skrifter rörande Schweiz; helvetica confessio, de reformertes schweiziska trosbekännelse enl. Zwingli och Calvin.

**Helvīn,** m., miner. tetraëdrisk, gul granat.

**Hema-, Hemato-, Hemo-,** el. **Haema-** etc., i sammansättningar: som har afseende på blod (af gr. *hāima,* genit. *hāimatos,* blod). — **Hemagōga** el. **hemagōgiska medel,** läkek. blodafförande medel. — **Hemālops,** m., el. **Hemalopī,** f., läkek. blodutgjutning i ögongloben. — **Hemānthus,** m., blodblomma, en praktväxt. — **Hemaporī,** f., blodbrist. — **Hematīk,** f., blodbildningslära. — **Hematīn,** n., blodets färgämne, blodrödt. — **Hematīnon,** n., ett slags praktfullt, blodrödt glas hos de gamle. — **Hematīsm** el. **Haematīsmus,** m., blödning, isht. näsblod. — **Hematīt(es),** m., miner. blodsten. — **Hematocēle,** f., läkek. blodbråck i scrotum. — **Hematochrōm,** n., blodrödt. — **Hematocystī** el. **-cȳstis,** f., läkek. blodutgjutning i urinblåsan. — **Hematographī** och **-grafī,** f., blodets beskrifning. — **Hematokratī,** f., blodsvälde, skräckregering. — **Hematologī,** f., blodbildningslära. — **Hematomantī,** f., förutsägelse af blodets beskaffenhet i sjukdomar. — **Hematopathīe** och **-patī,** f., sjukdom, som härrör af blodets sjukliga beskaffenhet. — **Hematopatologī,** f., läran om blodsjukdomar. — **Hematophobīe** och **-fobī,** f., blodskygghet, fruktan el. afsky vid anblicken af rinnande blod. — **Hematopoēsis,** f., blodbildning. — **Hematoptysī,** f., blodspottning. — **Hematorrhōēe,** el. **-rhȳsis,** f., se **Hemorrhœa.** — **Hematōsis,** f., blodbildning, näringssaftens förvandling i blod. — **Hematoskopī,** blodets undersökning. — **Hematostatīk,** f., läran om blodets rörelse i kropparna. — **Hematostātisk,** blodstillande. — **Hematoxylīn,** n., färgämnet i **Hematōxylon,** n., blåholz. — **Hematurī** el. **-rēsis,** f., blodpinkning. — **Hemodynamīk,** f., läran om kraften af blodets rörelse. — **Hemodynamomēter,** m., instrument till bestämmande af blodtrycket i pulsådrorna. — **Hemomēter,** m., blodmätare, verktyg till bestämmande af blodets tjockhet. — **Hemopatī,** f., sjukdom, föranledd af blodets sjukliga beskaffenhet. — **Hemopatologī,** f., läran om blodsjukdomar. — **Hemorrhagī** el. **Hemorrhœa,** f., blodflöde, blodgång, blodstörtning. — **Hemorrhōider** el. **Hemorrōider,** pl., (gr. *haimorroïdes,* af *hāima,* blod, och *rhēin,* flyta), gyllenåder. — **Hemorr(h)oidālisk,** som har afseende på gyllenådern. — **Hemorrhoskōp,** n., beteckning i gamla almanackan af de dagar, som förmentes vara lämpliga för åderlåtning. — **Hemostasī,** f., blodstockning; äfv. blodstämning. — **Hemostātika,** pl., blodstillande medel. — **Hemostātisk,** blodstillande. — **Hemurēsis,** f., se **Hematuri.**

**Hematin, Hematologi, Hematuri,** m. fl., se **Hema-.**

**Hemeralopī,** f., gr. (af *hēmera,* dag, och *ops,* öga), läkek. nattblindhet, el. det slags fel på synen, då synförmågan försvinner vid solens nedgång och återkommer först vid dagens inbrytande. — **Hemerocāllis,** f., bot. daglilja. **Hemerolōgium,** n., kalender. — He-

**meropatī**, f., sjukdom, som yttrar sig blott under dagens lopp.

**Hēmi**, gr., i sammansättningar, half. — **Hemicrānium** el. **-krānion**, n., läkek. halfsidig hufvudvärk, migrän. — **Hemicȳkel**, m., halfkrets. — **Hemicȳklisk**, halfkretsformig. — **Hemiopī** el. **-opsī**, f., läkek. synfel, hos en sjuk, då han urskiljer blott en del af föremålen. — **Hemiorāma**, n., halfkretsmålning. — **Hemiplegī** el. **-plexī**, f., läkek. slaganfall, som förlamar ena sidan. — **Hemīptera**, pl., halfvingade, skinnbaggar; en ordning af insekterna. — **Hemisphēr** och **-sfēr**, m., halfklot, hälft af jord- el. himmelsgloben, jordhalfva; äfv. hälft af hjernan. — **Hemisphērisk** och **-sfērisk**, halfklotformig. — **Hemispheroïd** och **-sfe-**, m., halfklotformig kropp. — **Hemistīchium**, **Hemistichon** el. **Hemistīk**, n., hälft af en heroisk el. alexandrinsk vers, halfvers. [ma-.

**Hemodynami**, **Hemorrojder**, m. fl., se **He-**

**Hendiadȳs**, f., gr. (egentl. *hen-dia-dyōin*, ett genom två), retor. ett föremåls beteckning med två substantiv, af hvilka det ena står i st. f. genitiv el. adjektiv.

**Henna**, se **Alhenna**.

**Henotīk**, f., gr. (af *henūn*, förena), föreningsel. försoningskonst. — **Henōtisk**, enande, förenande, isht. i trossaker.

**Henrī** (hangrī), m., fr., Henrik; **Henrī quatre** (- katt'r), Henrik den fjerde, konung i Frankrike; äfv. kort skäggspets nedom underläppen, pipskägg. — **Henrī d'or**, franskt guldmynt under Henrik II = en dukat. — **Henriāde** (hangriādh'), f., hjeltedikt öfver Henrik IV, af Voltaire. — **Henriquinquīster** (hangrikänghkīster), pl., det legitimistiska parti, som betraktar hertigen af Bordeaux, under namn af Henrik V, såsom rättmätig konung af Frankrike.

**Hep**, t. dial., get; äfv. herdars lystringsord till sina hjordar. — **Hep! Hep!** ett emot judarna i Tyskland och Danmark år 1819 begagnadt förföljelse-utrop.

**Hep!** eng., se **Hip**.

**Hepatalgī**, f., gr. (af *hēpar*, genit. *hēpatos*, lefver, och *algos*, smärta), läkek. lefversjukdom. — **Hepātica**, f., sing., blåsippa; pl., medel emot lefversjukdom. — **Hepatisatiōn** el. **-tifikatiōn**, f., lungans förvandling i en lefverlik massa. — **Hepātisk**, gr. (*hepatikōs*), beträffande lefvern el. dertill hörande; äfv. lefversjuk; **hepātiska medel**, medel emot lefversjukdomar; **hepātisk gas** el. **luft**, svafvelvätegas. — **Hepatisī**, f., lefverns förtäring, tvinsot. — **Hepatīt**, m., miner. lefversten. — **Hepatītis**, f., brand i lefvern. — **Hepatographī** och **-grafī**, f., lefverns beskrifning. — **Hepatologī**, f., läran om lefvern. — **Hepatoskopī**, f., lefverns undersökning; äfv. konsten att spå af lefverns utseende. — **Hepatotomī**, f., lefverns dissektion.

**Hēphaistos**, m., gr. mytol. eldens gud, Vulkan.

**Hēphata**, hebr. (af *patāh*, vara öppen), öppna dig!

**Hepp!** se **Hep**.

**Heptachōrd** och **-kōrd**, m., gr. (af *heptā*, sju, och *chordā*, sträng), tonk. septim-ackordet; äfv. lyra med sju strängar. — **Heptaēder**, m., sjusidig, solid figur. — **Heptaēmeron**, n., sju dagars verk, arbete; skapelsens sju dagar, skapelsevecka. — **Heptagōn**, m., sjuhörning. — **Heptāmeter**, m., sjufotad vers. — **Heptāndria** och **-drīa**, f., sjunde klassen af Linnés växtsystem. — **Heptangulār**, sjuvinklig. — **Heptārk**, m., medlem af en sjumannaregering. — **Heptarkī**, f., sjumannaregering; isht. Englands forna indelning i sju små anglosachsiska konungariken. — **Heptasyllābisk**, sjustafvig. — **Heptatēūch**, m., de sju första böckerna af Gamla Testamentet.

**Hēra** el. **Hēre**, f., gr. mytol. gudadrottningen, Zeus' gemål, hos Romarne Juno.

**Herākles**, m., se **Herkules**. — **Heraklīder**, pl., Herkules' afkomlingar.

**Heraklītos** och **Heraklīt**, m., berömd grekisk filosof, som, i motsats till Demokrit, gret öfver de menskliga dårskaperna.

**Heraldīk**, f., (af m.lat. *herāldus*, härold, egentl. häroldskonst), vapenkunskap, vapenlära. — **Herāldicus** och **-diker**, m., en, som är kunnig i vapenläran. — **Herāldisk**, som tillhör el. har afseende på vapenläran.

**Hērba**, f., lat., ört, planta, gräs; **lātet ānguis in hērba**, ormen ligger gömd i gräset. — **Herbarisēra**, **Herborisēra** el. **gå herbātim**, barb.lat., botanisera. — **Herbārium**, samling af torkade örter; **herbārium vīvum**, lefvande örtsamling. — **Herbārius**, m.lat., **Herbarīst** el. **Herborīst**, m., barb.-lat., örtkännare, örtsamlare, örthandlare. — **Herbescēra**, gro, skjuta skott. — **Herbescēnt**, örtartad.

**Hercules**, **Herculisk**, m. fl., se **Herkules**.

**Here**, se **Hera**.

**Hēres** el. **Hāēres**, m., lat. (pl. *herēdes*), arfvinge, arftagare; **heres ab intestāto**, **legītimus**, naturlig arfvinge; **h. ex āsse** el. **universālis**, ensam arftagare; **h. testamentārius**, arftagare i kraft af testamente. — **Hereditārius**, m., lat., arftagare. — **Herēditas** och **-ditēt**, f., lat., arfskap, arf, arfsrätt; **herēditas fideicommissāria**, fideikommiss. — **Hereditār**, ärftlig. — **Heritēra**, ärfva. — **Héritāge** (-tāhsj'), m., fr., arf, arfvedel.

**Heresī**, f., gr. (*hāiresis*, egentl. det valda, skola, sekt, af *hāirein*, taga, välja), kätteri, irrlära. — **Heresiārk**, erkekättare. — **Heresiolōgium**, n., kättarförteckning. — **Hæreticus** el. **Herētiker**, kättare. — **Herētisk**, kättersk, irrlärig.

**Heritage**, **Heritera**, se **Heres**.

**Herkotechnīk** el. **-tektonīk**, f., gr. (af *hērkos*, stängsel, hägnad, och *téchnā*, konst), befästnings- och förskansningskonst.

**Hērkules**, m., lat. (*Hercules*, gr. *Heraklās*), den ryktbaraste af alla Greklands förgudade hjeltar; fig. ovanligt stark man; insekt af skalbaggarnes ordning. — **Herkūlisk**, jättestor, jättestark; **herkuliskt arbete**, som fordrar nästan öfvermenskliga krafter.

**Hērman**, m., g.t. (*Hermann*, *Heriman*, *Hariman*, latinis. *Herimannus*, *Arimannus*, af *heri*, *hari*, här, och *man*, man), mansnamn med betyd.: härmannen, krigsmannen, den tappre.

**Hermandād**, f., sp. (af *hermāno*, lat. *germānus*, broder), brödraskap; **sānta hermandād**,

det heliga brödraskapet, i början en förening emellan Spaniens städer emot adelns makt och roflystnad, sedermera ett slags polis, som hade att vaka öfver säkerheten på landsvägarna.

**Hermaphrodīt** och **Hermafr-**, m., gr. (af *Hērmes* och *Aphrodīte*, hvars son den förstnämde skall hafva varit), menniska, som tillhör begge könen; sjöt. tvåmastadt fartyg, briggtackladt på främsta el. fockmasten och skonerttackladt på stormasten. — **Hermafrodītisk**, som tillhör begge könen, tveköuad. — **Hermafroditīsm**, m., egenskapen att tillhöra begge könen, tvekönsbildning.

**Hermelīn**, m., g.t. (*harmo, harmin, harmelin*, fr. *hermeline*, g.fr. *erme, ermine*, provenç. *ermini, ermin*, m.lat. *armelinus, hermellina*, äfv. *pellis arminia*, af landskapet *Armenien* i Asien, hvarifrån man ford. erhöll detta pelsverk), benämning på lekatten, sådan han befinnes om vintern, då han är hvit öfverallt, utom svansändan, som är svart; äfv. det afdragna, till pelsverk begagnade skinnet af detta djur; äfv. pelsverk af sådana skinn.

**Hermenēūt**, m., gr. (*hermeneutās*, af *hermenēūein*, utlägga, tolka), tolkare; tolk; isht. bibelöfversättare i äldsta kristna kyrkan. — **Hermeneutīk**, f., vetenskap, som lärer att tolka skriftställare: utläggningskonst. — **Hermenēūtisk**, som tillhör el. har afseende på hermeneutiken.

**Hērmes**, m., gr., egentl. understödjaren; jmf. **Merkur**. — **Hērmer** el. **Mercūrii-stoder**, pl., fornk. fyrkantiga pelare el. stoder med ett menniskohufvud uppå. — **Hermētisk**, som har afseende på *Hērmes Trismēgistos*, en egyptisk lärd, hvilken befattade sig med magi, och påstods genom magiska insegel kunna säkert förvara skatter el. tillsluta kärl; deraf uttrycket **hermetiskt tillsluten**, om ett glaskärl med trång mynning, då denna genom något smält ämne el. genom öfverstrykning med något dertill tjenligt ämne blifvit så väl tillsluten, att kärlets innehåll ej kan fördunsta, och luften samt hvarje yttre ämne äro fullkomligt utestängda.

**Hermīne**, f., (trol. af *Herman*), qvinnonamn med betyd.: den kraftfulla.

**Hermitāge** (ärrmitāhsj'), n., fr., ett slags fint och eldigt franskt vin, som växer på bergssträckan *Hermitāge* längs Rhône.

**Hermōder**, m., (fornnord. *Hermôdhr*, angels. *Heremôd*, g.t. *Herimuot*), den stridslystne; nord. mytol. en son af Odin och gudarnes budbärare.

**Hērnia**, f., gr., läkek. bråck. — **Herniographī** och **-grafī**, f., beskrifning om de olika slagen af bråck. — **Herniologī**, f., läran om bråck och deras botande. — **Herniotomī**, f., bråckskärning.

**Heroer, Heroid, Heroism**, m. fl., se under **Heros**.

**Herold**, se **Härold**.

**Hēros**, m., gr., pl. **herōer**, hos de gamla grekerna: förgudad hjelte, man af halft gudomligt, halft menskligt ursprung: hjelte; högst utmärkt menniska, som i något afseende gjort epok. — **Heroīd**, f., lyrisk epistel, hvaruti skalden ej talar i sitt eget namn, utan läter en diktad, mest historisk el. mytisk person, uttala sina känslor. — **Herōisk**, hjeltelik, hjeltemodig; ganska våldsam och farlig: **herōisk vers**, se **Hexameter**. — **Heroīsm**, m., hjeltemod.

**Herōstratus**, m., grekisk svärmare, som sökte föreviga sitt namn genom uppbrännandet af Dianas tempel i Ephesus.

**Herpetologī**, f., gr. (af *hērpein*, krypa, smyga, så småningom utbreda sig, och *lōgos*, ord, lära), läran om krälände djur. — **Herpetolōg**, m., en, som är kunnig i herpetologien.

**Hertha**, se **Nerthus**.

**Hērtig**, m., t. (*herzog*, egentl. härförare), ursprungl. höfding öfver en provins, ett slags civil- och militärguvernör, hvars värdighet sedermera blef ärftlig med alltmera utvidgad makt; högsta adliga titel i vissa länder, såsom England, Frankrike, Italien och Spanien; i Sverige titel, utan åtföljande makt, som vid födseln tillägges kungliga prinsar. — **Hertigīnna**, f., en hertigs gemål.

**Hesekiel**, se **Ezechiel**.

**Hesitēra**, lat. (*hæsitāre*), tveka, vara villrådig.

**Hēsperus**, m., gr. (*hēsperos*, afton), vester; äfv. aftonstjernan: planeten Venus. — **Hesperīder**, pl., mytol. gudomliga nymfer, nattens döttrar, hvilka på en ö vid jordens yttersta vestrand bebodde en trädgård med gyldene äplen, vaktade af en fruktansvärd drake, som dock dödades af Herkules. — **Hespērien**, n., egentl. vesterlandet: Italien, äfv. Spanien.

**Hestīa**, f., gr. mytol. den romerska Vesta: astron. en af Pogson 1857 upptäckt asteroid.

**Hetāīka**, färgadt ryskt lärft.

**Heterarkī**, f., gr. (af *hēteros*, annan, och *archā*, välde), främmande öfvervälde. — **Heterodōx**, irrlärig. — **Heterodoxī**, irrlärighet. — **Heterogēn** (-sjähn), olikartad, främmadartad: ⟩⟨ **Homogen**. — **Heterogenitēt**, f., olikartighet. — **Heterōklita**, gram. oregelbundet böjda ord. — **Heteroklītisk**, afvikande från regeln; gram. oregelbundet böjd; fig. sällsam, underlig. — **Heteropatī**, f., se **Allopati**. — **Heterusī**, f., teol. Jesu väsende, tänkt såsom särskildt ifrån Guds väsende.

**Hetman**, m., pol., el. **Ataman**, m., r. (*atamān*), hufvudman för flera kosackstammar el. horder: anförare för en skara kosacker.

**Hetār**, f., gr. (*hetāīra*, egentl. väninna, af *hetāīros*, vän), älskarinna; frilla. — **Hetārī**, f., benämning på en nygrekisk förening emot turkarna. — **Hetārīst**, m., medlem af nyssnämde förening.

**Hēūreka**, gr. (af *heurīskein*, finna), jag har funnit det! funnet! ursprungl. utrop af Archimedes, då han ändtligen, efter långvarigt grubblande, upptäckte ett af en guldsmed emot konung Hiero föröfvadt bedrägeri. — **Heuristīk**, f., uppfinningskonst. — **Heurīstisk**, uppfinnande; uppfinningsrik: **heurīstisk metōd**, lärosätt, som leder lärjungen till att sjelf uttänka lärosatserna.

**Hexachōrd** och **-kōrd**, m., gr. (af *hex*, sex, och *chordā*, sträng), tonk. stora sexten; äfv. benämning på den Guido tillskrifna skalan af 6 diatoniska steg, hvari 3:dje och 4:de stegen bilda halftonen. — **Hexaēder**, m., solid figur, som inneslutes af sex lika stora qvadrater, kub. — **Hexaēdrisk**, kubisk. — **Hexaēmeron**,

n., sexdagsarbete, verldens skapande på sex dagar, enl. första Mose bok. — **Hexagōn,** m., sexhörning. — **Hexagonāl** el. **Hexagōnisk,** sexhörnig. — **Hexagynīa,** enl. Linnés växtsystem, ordning, innehållande växter med sex pistiller. — **Hexāmeron,** n., en sexdagshistoria. — **Hexāmeter,** m., sexfotad vers, isht. hjeltediktens daktyliska versart. — **Hexāndria** el. **Hexandrīa,** f., sjette klassen i Linnés växtsystem. — **Hexangulār,** gr.lat., sexvinklig. — **Hēxapla,** n., pl., en af Origenes på sex språk utgifven bibelupplaga.

**Hezechiel,** se **Ezechiel.**

**Hiātus,** m., lat. (af *hiāre,* gapa), egentl. gapande; gram. missljud, som uppkommer af tvenne sammanstötande, likartade sjelfljud, det ena i slutet af ett föregående, det andra i början af ett efterföljande ord; äfv. lucka, afbrott i sammanhanget.

**Hibernāl,** nylat. (*hibernālis,* af *hīems,* vinter), vinterlig. — **Hibernatiōn,** f., vinterdvala (om vissa djur).

**Hibrid,** se **Hybrid.**

**Hic hāēret āqua,** lat. ordspr. egentl. här är vattnet stockadt (näml. i ett vattenrör); fig. häri består svårigheten, här ha vi knuten, häri ligger det.

**Hidālgo,** pl. **hidālgos,** sp., el. **Fidālgo,** pl., **fidālgos,** portug. (sammandr. af *hijo* el. *fijo* [lat. *filius*] *de ālgo,* d. v. s. son af något, af förmögenhet), lägre adelsman i Spanien och Portugal.

**Hidrōsis,** f., gr. (af *hidrōs,* svett), läkek. svettning. — **Hidrōtika,** pl., svettdrifvande medel. — **Hidrōtisk,** svettdrifvande.

**Hieracīt,** m. gr. (af *hiērax,* hök, falk), hök- el. falksten: ett slags sandsten, hvars yta visar figurer, liknande falkfjädrar. — **Hierācium,** n., bot. hökblomster.

**Hierārch** och **-ārk,** m., gr. (*hierārchās,* af *hierōs, -ā, -ōn,* helig, och *ārchon,* förman), anhängare af presteväldet; äfv. andlig öfverherde i grekiska kyrkan. — **Hierarchī** och **-arkī,** f., prestvälde. — **Hierārkisk,** som angår, hyllar presteväldet. — **Hierātisk,** presterlig; beträffande heliga bruk; **hierātisk skrift,** presterlig bokstafsskrift hos fornegyptierna; )( **demotisk,** se d. o. — **Hierāticum,** n., det ifrån skeppet skilda högkoret i en kyrka. — **Hierobōtanon,** n., botanisk flora, som upptager de i den heliga skrift omtalade växter. — **Hierochōrd** och **-kōrd,** m., instrument till ledning för koralsången i skolor och landtkyrkor. — **Hierodrāma,** andligt skådespel, hvars ämne är hämtadt ur den bibliska historien. — **Hierodūler,** pl., tempeltjenare, hos grekerna. — **Hieroglȳpher** och **-glȳfer,** pl., gr. (af *glȳphein,* inskära), bildskrift, fornegyptiernes heliga, sinnebildliga skriftspråk. — **Hieroglyphīk** och **-glyfīk,** f., läran om hieroglyfers tydning; äfv. konsten att skrifva hieroglyfer. — **Hieroglȳphisk** och **-glȳf-,** som angår hieroglyfer; svårtydig, gåtfull. — **Hierografī,** hemlig, helig skrift; äfv. beskrifning och förklaring af heliga bruk, skrifter o. d. — **Hierokrāt,** m., prestfurste. — **Hierokratī,** f., prestvälde. — **Hierologī,** f., beskrifning af andliga ting; afhandling om de olika religionslärorna; äfv. presterlig tjenste-förrättning. — **Hieromantī,** f., spådom af offren. — **Hierōnymus,** m., mansnamn med betyd.: den helignämde, den helige. — **Hieronymīter,** pl., eremiter af den hel. Hieronymi observans, i Spanien och Italien. — **Hierophānt** och **-fānt,** m., i allmnht. lärare i hvad som angick till gudstjensten hörande bruk hos greker och egyptier; isht. öfversteprest i Ceres' tempel och föreståndare för de eleusinska mysterierna. — **Hierophȳlax,** m., kyrkovaktare, klockare i grekiska kyrkan. — **Hierophylācium,** n., se **Sakristia.** — **Hierothēk,** n., helgonskrin.

**High Church** (hej-tschörtsch), f., eng., högkyrka, d. v. s. anglikansk el. episkopalkyrka. — **Highland** (hejland), n., eng., högland, isht. det skottska. — **High-life** (hej-leif), eng., förnämt lif, modeton. — **Highwayman** (hejoäman), m., eng. (af *high-way,* landsväg), stråtröfvare.

**Hilaritēt,** f., lat. (*hilāritas*), glädtighet.

**Hildebrandīsmus,** m., benämning på det påfliga systemet sedan Gregorius VII, hvars namn förut var Hildebrand.

**Hillebārd,** se **Hellebard.**

**Himātion,** n., gr., hvit öfverklädnad, som forngrekiska fruntimren buro.

**Himinbiōrg** el. **Himmelsberg,** nord. mytol. Heimdalls boning.

**Hinc īllæ lācrymæ,** lat. ordspr., egentl. häraf dessa tårar! häri ligger orsaken till sorgen; häraf skriket; här ligger hunden begrafven.

**Hīndu,** pl. **Hīndus,** äfv. **Gēntoo,** pl. **Gēntoo's,** m., inföding i Ostindien. — **Hindustāni,** n., hindostanska språket.

**Hinna,** se **Alhenna.**

**Hiob,** m., (*Ijjôb,* gr. *Iōb*), hebreiskt mansnamn: den af ödet förföljde.

**Hip!** interj., eng., hä! hör hit! hollah! hej! **hip, hip, hurrah!** (- - hörräh), utrop af engelsmännen, då de hurra för en föreslagen skål.

**Hippanthrōp** och **-trōp,** m., gr. (*hippānthropos,* af *hīppos,* häst, och *ānthropos,* menniska), hästmenniska, d. v. s. Centaur. — **Hippārch** och **-ārk,** m., befälhafvare för rytteri. — **Hippiād,** f., bildstod, som föreställer en qvinna till häst. — **Hippiāter,** m., hästläkare. — **Hippiatrīk,** f., hästläkekonst. — **Hippiātrisk,** beträffande hästläkekonst. — **Hippobōsk,** m., hästfluga. — **Hippocāstanum,** n., hästkastanjeträd. — **Hippocentaur,** se **Centaur.** — **Hippōdromos** el. **Hippodrōm,** m., rännarbana. — **Hippogrāf,** m., skriftställare i ämnen, som röra hästar. — **Hippogrȳph** och **-grȳf,** m., fabelaktig, bevingad häst med griphufvud. — **Hippokāmp,** m., fabelaktigt hafsdjur med hästhufvud och bugtad fiskstjert. — **Hippokōm,** m., ridknekt. — **Hippokrēne,** f., gr., en åt Apollo och sånggudinnorna helgad källa på berget Helikon, uppkommen genom ett hofslag af Pegasus. — **Hippolīth** och **-līt,** m., häststen, ett slags gulaktig sten, som stundom finnes i de inre delarna hos hästar. — **Hippolōg,** m., hästkännare. — **Hippologī,** f., vetenskaplig kunskap om hästar. — **Hippomachī** och **-makī,** f., fäktning till häst. — **Hippomān,** m., hästvurm. — **Hippomanī,** f., öfverdrifvet tycke för hästar. — **Hippo-**

**mantī,** spådom af hästars gnäggning. — **Hippopatologī,** f., läran om hästsjukdomar. — **Hippophāg** och **-fāg,** m., hästköttätare. — **Hippopōd,** m., mytol. menniska med hästfötter. — **Hippopōtamos** och **-mus,** m., flodhäst, nilhäst. — **Hipposandāler,** pl., hästskor utan söm, enl. Berjous och Gournay's uppfinning. — **Hippotomī,** f., hästars dissektion. — **Hippūris,** f., bot. hästsvans, ett örtslägte. — **Hippurīt,** m., ett slags förstenad snäcka i Hippuritkalk. — **Hippūrsÿra,** f., kem. hästurinsyra.

**Hippokras,** se **Hypokras.**

**Hippokrātiker,** pl., läkare, hvilka erkänna den berömda grekiska läkaren Hippōkrates såsom mönster och isht. erfarenheten såsom bästa grunden för deras vetande; **fācies hippocrātica,** den egendomliga prägel, som en nyss afliden menniskas anletsdrag förete.

**Hippokrene, Hippolith, Hippolog** m. fl., se under **Hippanthrop.**

**Hipponaktēisk vers,** benämd efter sin uppfinnare, grekiska skalden Hippōnax, se **Choliambus.**

**Hippopatologi, Hippopotamus, Hippursyra,** m. fl., se **Hippanthrop.**

**Hīrcus,** m., lat. bock. — **Hircīn,** n., kem. grundämnet i bocktalg. — **Hircīsmus,** m., bocklukt, lukt af armsvett. — **Hirculatiōn,** f., sjukdom hos vinträdet, då det endast drifver rankor. — **Hirquitālitas,** f., bockstämma.

**Hirsūt,** lat. (*hirsūtus*), luden, hårig.

**Hirūdo,** f., pl. **hirūdines,** lat., blodigel.

**Hiskīa,** egentl. **Chiskījjah,** m., hebreiskt mansnamn: Guds styrka.

**Hispānia,** f., lat. Spanien. — **Hispanīola,** f., egentl. lilla Spanien, d. s. s. Hayti. — **Hispanīsmus,** m., spansk språkegenhet. — **Hīspanoamerikān,** m., amerikan af spansk härkomst. — **Hīspanolusitānisk,** spanskportugisisk.

**Hispīd,** lat. (*hispidus*), sträfhårig, styfhårig.

**Histiodromī,** f., gr. (af *histīon*, väf, segel), seglation, skeppsfart.

**Histoire,** m. fl., se under **Historia.**

**Histogenī,** f., gr. (af *histōs*, väfstol, väf), f., läran om cellväfvens regelmessiga utbildning i mennisko- och djurkropparna, äfvensom hos växterna. — **Histografī,** den organiska cellväfvens beskrifning, i dess utbildade tillstånd. — **Histologī,** f., läran om cellväfven. — **Histonomī,** f., läran om orsakerna till och lagarna för cellväfvens utveckling och fortvarande bestånd.

**Histōria,** f., lat., (gr. *historīa*, fr. *hīstoire*), sannfärdig berättelse om menniskoslägtets, om ett folks, ett samhälles öden; kunskap härom; äfv. berättelse om någon enskilt persons händelser, el. om någon särskilt märklig händelse; äfv. diktad berättelse; dikt, lögn, osanning; **hīstoire scandalēūse,** se **Chronīque scandalēūse.** — **Historicitēt,** f., historiskhet. — **Histōricus** och **Histōriker,** m., historisk forskare el. skriftställare. — **Histōriemålning,** f., det slag af målarkonsten, som framställer historiska händelser och personer; äfv. så beskaffad målning. — **Historiētt,** f., liten glädtig berättelse. — **Historīk,** f., kort och enkel berättelse om händelser i deras ordningsföljd och sammanhang. — **Histōrikoteologī,** f., sätt att bevisa Guds tillvaro af historien. — **Historiogrāph** och **-grāf,** m., historieskrifvare, häfdatecknare. — **Historiographī** och **-grafī,** f., historieskrifning. — **Historiosophī** och **-sofī,** f., historiens filosofi. — **Histōrisk,** till historien hörande; verkligt sann; ur historien hämtad.

**Histriōn,** m., lat. (*hīstrio*), skådespelare, gycklare, hos romarne.

**Hivernāge** (ivernāhsj'), m., fr., fartygs öfvervintring i hamn.

**Hler,** se **Ler.**

**Hlidskjalf,** se **Lidskälf.**

**Hlodyn,** se **Lodyn.**

**Hnoss,** se **Noss.**

**Hoax** (hohks), m., eng. (af angels. *hucs, hux, husc, hôk, hoc,* hån, gäckeri, ironi, fht. *hosc, hôh, huoh*), puts, skälmstycke, gyckel, drift, narri, dåligt skämt, börslögn.

**Hobbesianīsmus,** m., den politiska absolutismen enl. eng. filosofen Hobbes' (1588—1679) system.

**Hoboe, Hoboja,** se **Hautbois.**

**Hoboist,** se under **Hautbois.**

**Hoc ānno** el. **hūjus ānni,** lat. (af *hic, hæc, hoc,* denne, detta), detta år (jmf. *Annus*); **hoc est,** det är, det betyder, det vill säga; **hoc hābet,** han har det (näml. *vulnus*, sår), utrop af åskådarne, när en romersk gladiator hade fått ett dödssår; fig. det är ute med honom: **hoc lōco,** på detta ställe; **hūjus lōci,** detta ställes (jmf. *Locus*); **hoc mēnse,** i denna månad; **hūjus mēnsis,** denna månads, dennes (jmf. *Mēnsis*); **hoc sēnsu,** i denna mening; **hoc tēmpore,** i denna tid, i närvarande tid (jmf. *Tempus*); **ad hoc,** till detta, till något särskilt, bestämdt ändamål.

**Hochepot** (håsjh'påh), m., fr. (af g.fr. *hocher*, sönderskära, och fr. *pot,* panna), sönderskuret lamkött, kokadt i täppt kärl med hvarjehanda grönsaker. [kortspel.

**Hock (1),** n., (fr. *hoc*, eng. *hoca*), ett slags

**Hock (2),** n., eng., för Hochheimer, i allmnht. för rhenskt vin.

**Hōcko,** m., en kalkonen liknande hönsfogel i Sydamerika, äfv. kallad Curasso.

**Hocopōco,** m., pl. **hocopōcos,** öknamn på det politiska återgångspartiet i Nordamerika; )( Demokrater el. Locofocos.

**Hōcuspōcus** el. **Hōkuspōkus,** m. el. n., (sannol. en förvrängning af **hoc est cōrpus,** hvilka ord i katolska kyrkan uttalades af presten vid hostians invigning och ofta missbrukades till signeri), formel, hvaraf taskspelare vid sina konststycken betjena sig; taskspeleri, taskspelarknep, skälmstycke.

**Hōdie,** lat. (*hoc die*), i dag; *hodie mihi, cras tibi!* i dag mig, i morgon dig! — **Hodiērnus, -a, -um,** som är el. sker i dag; **dies hodiērnus,** innevarande dag; **ab** el. **de hodiērno die,** från i dag.

**Hodomēter** el. **Odomēter,** m., gr. (af *hodōs*, väg, och *metrein*, mäta), vägmätare, instrument att mäta stegens antal, då man går.

**Hōgshead** (hoggshedd), m., eng. (egentl. svinhufvud), ett vin- och ölmått = 60 gallons.

**Hokuspokus,** se **Hocuspocus.**

**Holda,** se **Hulda.**

**Holländerī**, n., landtgods, der boskapsskötsel bedrifves i stort.
**Hōlmia**, f., latiniseradt namn för Stockholm.
**Holobrānchier**, pl., gr. (af *hōlos*, *-ā*, *-on*, hel, och *brāngchion*, gäl), nat.hist. en ordning af fiskarna, med fullkomliga gälar. — **Holograpphisk** och **-grāf-**, egenhändigt skrifven. — **Holocāūstum**, lat., (gr. *holōkauston*), brännoffer, som förbrändes helt. — **Holomeriāner**, pl., de af Spiritualisterna (se d. o.), som påstå, att anden existerar i ett visst rum, såväl i dettas helhet, som i hvarje särskilt af dess delar; )( Nullibīster. — **Holomēter**, m., se **Pantometer**. — **Holosērisk**, helsiden. — **Holosȳmphysis**, f., läkek. fullkomlig hopväxning. — **Holothūrier**, pl., nat.hist. helsvansar: benämning på första ordningen af stråldjuren, till hvilka bland andra höra Tripangerna, hvilka, torkade och rökta, i Kina och Japan förtäras såsom utmärkta läckerheter. — **Holotonī**, f., läkek. stelkramp.
**Holsātia**, f., latiniserad benämning för Holstein.
**Homagium**, se under **Homo**.
**Hombre**, se **L'hombre**.
**Homerīder**, pl., gr. (*Homärīdai*, af sing. *Homärīdäs*), egentl. den grekiske diktaren Homeros' afkomlingar; sedermera en sångarslägt på ön Chios, som genom öfverlemning fortplantade hans sånger el. diktade sådana i samma anda; äfv. benämning på dem, som föredrogo homeriska dikter; deremot **Homerīster**, Homers efterbildare, t. ex. Virgilius m. fl.
**Homicīdium**, se under **Homo**.
**Homīlia**, f., lat. (gr. *homilīa*, egentl. sammankomst, samtal), predikan. — **Homiliārium**, n., postilla. — **Homiletīk**, f., andlig vältalighetskonst, predikokonst. — **Homilētiker**, m., lärare i andlig vältalighet; äfv. predikant. — **Homilētisk**, till predikokonsten hörande.
**Hommage**, se under följ.
**Homo**, m. (genit. *hōminis*, pl. *hōmines*), lat., **homme** (åm'), fr., menniska, man; **ad hōminem**, lat., på menskligt vis, efter en menniskas särskilta tänkesätt, fattningsförmåga och lynne; disputera **ad hōminem**, vid disput bekämpa motståndaren med hans egna vapen; **hōmo aliēni jūris**, den, som står under en annans makt och myndighet, i motsats till **h. sūi jūris**, den, som är sin egen herre; **hōmo nōvus**, se **Novus**; **h. ōmnium horārum**, den, som vet att skicka sig i allt; **h. propōnit, Deus dispōnit**, lat. ordspr., menniskan spår, Gud rår; **h. trīum literārum**, egentl. en menniska med tre bokstäfver, d. v. s. en tjuf (*fur*); **homūncio, homūnculus**, liten, eländig menniska; i Göthes Faust: en genom kemisk process frambragt menniska; **hōmme d'affāīres** (åm'daffähr), m., fr. förvaltare af en annans angelägenheter, ombud; hofmästare; **homme de cour** (- dö kuhr), hofman; **homme de fortūne** (- - fårtyhn), en lyckans gunstling; **homme de lettres** (- - lätt'r), lärd, vitter man, pl. **gens de lettres** (sjang dö lätt'r), lärde, vittre män; **homme de main** (- - mängh), en handfast man; **homme de qualité** (- - kalitē), en man af stånd, en förnäm man; **homme d'esprit** (- desprīh), en man med godt hufvud; **homme d'état** (- detāh), statsman. — **Homāgium**, n., m.lat., el. **Hommāge** (åmāhsj'), m., fr., länspligt; hyllning af vasall; betygelse af underdånighet. — **Homicīdium**, n., lat. (af *homo*, menniska, och *cāēdere*, döda), dråp, mord; **h. dolōsum**, mord genom svek; **h. necessārium**, dråp af nödvärn.
**Homocēntrisk**, gr. (af *homōs*, *ā*, *ōn*, lik, och *kēntron*, medelpunkt), som har samma medelpunkt = koncentrisk. — **Homogēn** (håmåsjähn), gr. (*gēnos*, slag), likartad; )( Heterogen. — **Homogenitēt**, f., fullkomligt lika beskaffenhet. — **Homoiusī**, f., teol. väsenslikhet. — **Homolōg**, geom. motsvarig i särskilta figurer el. i viss ordning. — **Homologī**, fullkomlig motsvarighet. — **Homologūmena**, allmänt såsom äkta erkända böcker i den heliga skrift. — **Homomōrfisk**, likformig. — **Homonȳm**, säges om ord, som i uttalet hafva lika ljud: likljudande; s. n. likljudande ord. — **Homonymī**, f., ljudlikhet. — **Homōnymon**, pl. **homōnyma** el. **homonȳmer**, n., likljudande ord. — **Homophonī** och **-fonī**, f., tonk. likstämmighet, flera stämmors fortskridande i unison. — **Homousī**, f., teol. väsensenhet. — **Homöopāt**, m., anhängare af den homöopatiska läkemetoden. — **Homöopatī**, f., gr. (*homoiopathēia*, af *hōmoios*, enahanda, likartad, och *pāthos*, lidande), den metod af läkekonsten, enl. hvilken, för att häfva en sjukdom, sådana medel böra användas, hvilka hos en frisk menniska framkalla de sjukdomssymptomer, som tillhöra den för handen varande sjukdomen; )( **Allopati**. — — **Homöopatīk**, f., den af Hahnemann uppfunna homöopatiska läkemetoden. — **Homöopātisk**, som har afseende på homöopatien.
**Homuncio, Homunculus**, se under **Homo**.
**Hongroīse** (ångroāhs), f., fr. (af *hongrois*, ungersk), en ungersk dans.
**Honnētt**, fr. (*honnête*, g.fr. *honeste*, af lat. *honestus*), rättskaffens, hederlig; anständig; billig. — **Honnêtetē**, f., rättskaffenshet; ärbarhet; anständighet. — **Honnêtemēnt** (ånnätt'mäng), hederligt, rättsinnigt, anständigt.
**Honnēūr** och **Honnōr**, m., fr. (af lat. *hōnor*), heder, ära; ärebetygelse; i vissa kortspel: benämning på de högre trumfen; göra **les honnēūrs** (lä-s-ånnöhr), säges om en husfru, då hon med erforderlig uppmärksamhet bemöter sina gäster; **point d'honnēūr**, se **Point**; **ma parōle d'honnēūr** el. blott **parōle d'honnēūr** (parål dånnöhr), på mitt hedersord; **par honnēūr**, för hederns skull.
**Honnī soit, qui mal y pēnse** (honnī sååh khi mal-i-pängs), fr. (*honni*, hånad, af *honnir*, håna, provenç. *aunir*, ital. *onire*, g.t. *hōnjan*, got. *haunjan*), skam den, som tänker illa derom! (eng. strumpebands-ordens inskrift).
**Honnör**, se **Honneur**.
**Hōnor** el. **Hōnos**, m., pl. **honōres**, lat., heder; hedersbevisning; **honōris cāūsa**, för hederns skull; **ad honōrem**, till heder, för hederns skull; **honōres mūtant mōres**, ordspr.: hedersställen, värdigheter förändra sederna, uppförandet; **per honōr del gīro** (djīrå), säges i köpmansspråket, då en vexel infrias, icke af personlig skyldighet, utan för att skydda girantens (endossentens) underskrift;

**per honōr di lēttera,** då det sker för trassentens skull. — **Honorārium,** n., pl. **-rārier,** hedersskänk, hederslön: arvode, som lemnas skriftställare, läkare, m. fl. — **Honoratiōres,** pl., de mera ansedde i en stad, på en ort, inom ett samfund. — **Honoratīssimi,** pl., de mest ansedde i en stad, på en ort, inom ett samfund. — **Honorēra,** hedra, ära, högakta; betala, inlösa, infria.

**Hontēūx** (ongtöh), fr. (af *honte*, skam, af g.t. *hônida, hôna*, hån), blygselfull, blyg, blygsam; **pāūvres hontēūx** (påv'r -), fattiga ståndspersoner, som blygas att tigga offentligen.

**Hōnved,** m., pl. **hōnveds,** ung. (af *hon*, hem, fädernesland, och *ved*, skydd, försvar), ungerskt landtvärn.

**Hōōkah, Hōōka,** eng., el. **Hūka,** t., f. (hindost. *hukkah*, tobakspipa, af pers.-arab. *hukkah*, en liten rund ask och en flaska, hvarigenom tobaksröken går), indisk tobakspipa, med ett långt, elastiskt rör, i hvilket röken går genom en vattenflaska.

**Hopletīk,** f., gr. (af *hōplon*, vapen), vapenöfningslära. — **Hoplīt,** m., (gr. *hoplītēs*), tungt beväpnad krigare. — **Hoplomakī,** f., kamp i full rustning.

**Hōppelpoppel,** n., ryskt ord: en dryck af rom, äggula och socker med te eller kokhett vatten.

**Hōra,** f., lat. (äfv. gr. *hōra*, som dock urspr. betyder: årstid), timme; **hōra locōque consuēto** el. **hōra locōque sōlito,** på vanlig tid och ort; **hōræ,** sång- el. bönestunder i de katolska klostren; **hōræ canōnicæ** el. **regulāres,** föreskrifna bönestunder, för vissa timmar bestämda böner el. sånger i de katolska klostren; **hōra rūit,** tiden flyr, ilar. — **Hōrer,** pl., (gr. *Hōrai*, lat. *Hōræ*), mytol. de tre tidsgudinnorna, som rådde öfver årstider, dagar och timmar.

**Hord,** m., (t. *horde*), flock af kringvandrande folkstammar.

**Horebīter,** pl., ett parti af Hussiterna, så benämde efter deras församlingsort, ett berg i Böhmen, af dem uppkalladt efter det arabiska berget Horeb, egentl. *Chôreb*.

**Horer,** se under **Hora.**

**Horizōnt** och **-sōnt,** m., gr. (*horīzon*, begränsande), egentl. begränsande krets: synkrets, synrand, himlarand; fig. förståndskrets, fattningsgåfva — **Horisontāl** och **-tēl,** vågrät, vågjemn. — **Horisontalitēt,** f., vågräthet. — **Horisontālvåg,** f., vattenvåg, vattenpass.

**Hornīst,** m., t., hornblåsare, valdhornsblåsare.

**Hōrnpipe** (harnpeip), f., eng. (af *pipe*, pipa), ett slags blåsinstrument, isht. brukligt i Wales; äfv. en derefter benämnd engelsk nationaldans.

**Horographī** och **-grafī,** f., (jmf. **Hora**), konsten att göra solur, d. v. s. Gnomonik. — **Horolōgium,** n., lat. (gr. *horolōgion*), tidmätare, ur. — **Horomēter,** m., timmätare. — **Horometrī,** f., konsten att afmäta och indela tiden. — **Horoskōp,** n., (gr. *horoskopēīa*), iakttagelse af himlakropparnes ställning till hvarandra vid en menniskas födelse och deraf hämtad förutsägelse om dess lefnadsöden.

**Hōrror,** m., lat. (af *horrēre*, vara stel, rysa), **Horrēūr** (årrör), f., fr., fasa; afsky; rysligthet; **hōrror vācui,** fys. afsky för el. undvikande af tomrum, som man fordom tillskref naturen, för att derigenom förklara vissa företeelser, t. ex. vattnets uppstigande i pumparna; pl. **horrēūrs,** afskyvärda saker. — **Horrībel,** lat. (*horrībilis*), ryslig, förskräcklig; afskyvärd; **horrībile dīctu,** rysligt att omtala; **horrībile vīsu,** rysligt att skåda. — **Horriditēt,** f., sträfhet, borstighet; vildhet. — **Horripilatiōn,** f., nylat. läkek. feberaktig rysning, åtföljd af hårens resning.

**Hors** (håhr), fr. (af lat. *fōris*, derute, utanför, *fōras*, ut), utanför; utom, undantagande; **hors de combāt** (- d'konghbäh), utur striden, oförmögen till strid; **hors de la loī** (- loa), utom lagen, fågelfri; **hors d'icī!** bort härifrån! **hors de saisōn** (- säsöngh), i otid; **hors d'ōēūvre** (- döw'r), n., ett biverk, något umbärligt, öfverflödigt.

**Hortatiōn,** f., lat. (*hortātio*), uppmuntran, uppmaning. — **Hortatīv** el. **Hortatōrisk,** uppmuntrande, uppmanande.

**Hortēnsia,** f., nylat. (af *hōrtus*, trädgård), ett qvinligt förnamn med betyd.: älskarinna af trädgårdskonst; äfv. namnet på en ifrån Kina och Japan härstammande blomsterväxt. — **Hortikultūr,** f., trädgårdsskötsel, trädgårdskonst. — **Hortikulturīst,** m., konstträdgårdsmästare. — **Hortolōg,** m., en, som är kunnig i trädgårdars anläggning och vårdande. — **Hortologī,** f., läran om trädgårdskonst.

**Hōrus** el. **Or,** m., en egyptisk gud, son af Osiris och Isis, betecknande sommarsolen i dess fulla kraft.

**Hosēas** el. **Hosēa,** m., hebr. (*hoschēa*, räddning, hjelp), mansnamn med betyd.: hjelpare, räddare; en af de mindre profeterna i G. T.

**Hosiānna,** hebr., Herre, hjelp honom! välsignad vare han! lefve han!

**Hōspes,** m., lat., främling; gäst; värd; gästvän; **pro hōspite,** såsom gäst. — **Hospitāl,** adj. (lat. *hospitālis*), gästvänlig, gästfri; s. n., sjukhus, dårhus, fattighus; **hospitālfēber,** en egen elakartad feber, som stundom utbryter i större sjukhus, äfv. kallad Lasarettfeber. — **Hospitalīt,** m., sjuk, som vårdas på ett hospital. — **Hospitalitēt,** f., gästvänskap, gästfrihet. — **Hospitānt,** m., tillfällig åhörare af en föreläsning. — **Hospītium,** n., lat., el. fr. **Hospīce** (åsspihs'), n., herberge; isht. kloster till herbergerande af resande, t. ex. på alperna; äfv. dryckesgille hos studenter; **hospītium pūblicum,** se **Proxenia.**

**Hospodār,** m., (g.slav. o. r. *gospodarj*; jmf. *Despot*), herre: titel, som furstarne i Moldau och Wallachiet förde. — **Hospodarāt,** en hospodars värdighet och land.

**Hosterīa,** f., sp., **Osterīa,** ital., (af m.lat. *hōstis*, provenç. *hōste*, ital. *ōste*, gäst, värd, lat. *hōspes*), värdshus.

**Hōstia,** f., lat. (egentl. slagtoffer), nattvardsbrödet, i katolska kyrkan; jmf. *Oblat*. — **Hostiārium,** n., se **Monstrans.**

**Hostīl,** lat. (*hostīlis*), fiendtlig. — **Hostilitēt,** f., fiendtlighet.

**Hôtēl** (åtäll), n., fr. (g.fr. *hostel*, provenç. *ostal*, af m.lat. *hospitale*, gästhus), stort värdshus; palats; **hôtēl-Dieu** (- djöh), ett stort sjukhus i Paris; **hôtēl de ville** (- d'vihl), stadshus, rådhus; **hôtēl garnī,** värdshus med möble-

rade rum för resande. — **Hôtellerīe** (åtäl'rī), f., värdshus för resande; gästbyggning i kloster.

**Hōttentōtter,** pl. (holl. sing. *Hottentot,* på deras eget språk *Quaqua*), infödingarne på södra kusten af Afrika; fig. råa, obildade menniskor. — **Hottentottād,** f., hottentottsång.

**Hōūri** (hu-) el. **Hūri,** f., pl. **Hōūris** el. **Hūris,** arab. (egentl. pers. af arab. *hûr,* pl. af *ahvar,* gazellögd), evigt sköna jungfrur, de saliges sällskap i Muhammeds paradis.

**House of cōmmons** (haus åv kåmmöns), egentl. de meniges hus: underhuset i engelska parlamentet; **house of Lords** el. **Peers** (pihrs), lordernas hus, engelska öfverhuset.

**Hræsvelg,** se **Räsvälg.**

**Hrimfaxe,** se **Rimfaxe.**

**Hropt** el. **Hropter,** se **Ropt.**

**Hūbert, Hūgibert,** el. nylat. **Hubērtus,** m., forntyskt mansnamn: den snillrike; den helige Hūbert, alla jägares skyddshelgon. — **Hubertsorden,** en till jägeriets ära stiftad riddarorden.

**Hucker, Huker,** se **Hukert.**

**Huērta,** f., pl. **huērtas,** sp. (af lat. *hōrtus*), egentl. trädgård; benämning på stora fält i södra Spanien, som vattnas medelst vattenledningar.

**Hugenōtter,** pl., (fr. *Huguenots,* af *Hugōn, Hugō,* ursprungl. namnet på en kättare, och fr. *nuīt,* ital. *nōtte,* natt, emedan de först i Tours, der konung Hugos ande troddes spöka, blefvo benämde efter honom, af det skäl, att de nattetid höllo sina sammankomster), i början ett öknamn, sedermera en allmän benämning på de reformerte i Frankrike.

**Hūgo,** m., forntyskt mansnamn, förkortadt af Hugibert el. Hubert, se d. o.

**Hujus,** se **Hoc.**

**Huka,** se **Hookah.**

**Hūker** och **Hūkert,** m., (holl. *hōēker,* eng. *hōōker*), ett holländskt, bredt, rundgattadt, tvåmastadt fartyg med flat botten.

**Hūlda, Hōlda,** f., hos forntyskarna: äktenskapets och fruktsamhetens gudinna; äfv. qvinnonamn: den hulda, älskvärda.

**Humān,** lat. (*humānus,* af *hōmo,* menniska), mensklig, menniskoälskande, god, mild, fryntlig, vänlig, artig; **humānum est errāre,** ordspr. det är menskligt att fela; **humaniōra** el. **humanitētsstudier, humanīstiska stūdier,** bildande vetenskaper och sköna konster. — **Humanisēra,** egentl. göra mensklig, mild; hyfsa, bilda. — **Humanīsm(us),** m., uppfostrings- och undervisningssystem, som bygger den högre menniskobildningen företrädesvis på de gamla språkens lärande och på deras literatur; )( **Philanthropinismus.** — **Humanīst,** m., en, som besitter språk- el. skollärdom, är väl hemmastadd i humaniōra. — **Humanīstisk,** mensklig bildning och förädling beträffande; **humanīstiska stūdier,** se ofvan under **Human.** — **Humanitarīsm(us),** m., en sedan 1839 utvecklad kommunistisk riktning. — **Humanitēt,** f., menskliget, menniskokärlek, välvilja; hyfsning, vett, artighet. — **Humanitār,** som har afseende på menskligbetens väl.

**Humatiōn,** f., lat. (*humātio,* af *hūmus,* jord, mark), begrafning. — **Humble** (onghbl'), fr., (af lat. *hūmilis,* af *hūmus*), ödmjuk; **humble servitēūr** (- särvitöhr), ödmjuka tjenare.

**Humbug** (hömmbögg), m., eng., oförskämdt, illistigt, djerft och groft bedrägeri. Ordet uppgifves hafva tillkommit genom sammandragning af Hume of the bog, d. ä. Hume från träsket, namnet på en skottsk adelsman, som lefde mot slutet af 17:de årh. och var beryktad för sina knep, skälmstycken och skojerier.

**Humektēra,** lat. (*humectāre*), fukta.

**Humerāl,** nylat. (af lat. *hūmerus,* skuldra), skuldran beträffande el. dertill hörande. — **Humerāle,** n., ett kläde, som de katolska presterne bära öfver axlarna, under messkåpan.

**Humēūr** (ymōhr), f., fr. (egentl. fuktighet, af lat. *hūmor,* jmf. d. o.), lynne, sinnelag; dåligt lynne, vresighet; **bonne humēūr** (bånn ymōhr), godt lynne; **mauvāise humēūr,** (måvās -), dåligt lynne.

**Humīd,** lat. (*hūmidus*), fuktig, våt. — **Humiditēt,** fuktighet, väta.

**Humiliēra,** lat. (*humiliāre,* af *hūmilis,* låg, ödmjuk), förödmjuka. — **Humiliānt** (-äng och -ängt), fr., förödmjukande. — **Humiliatiōn,** f., förödmjukelse. — **Humilitēt,** f., ödmjukhet.

**Humin,** se under **Humus.**

**Hūmor,** m., lat., egentl. fuktighet; fig. godmodig, qvick och lekande framställning af de menskliga dårskaperna. — **Humorāl,** läkek. beträffande kroppens vätskor; deraf härflytande; — **humorālfeber,** flussfeber; **humorāl-patolōg,** läkare, som hyllar **humorāl-patologīen** el. **Humorīsm(us),** m., sjukdomslära, som härleder sjukdomarna från vätskornas förskämning; )( **Solidarpatologi.** — **Humorisēra,** på ett humoristiskt sätt framställa. — **Humorīst,** m., författare, som inlägger humor i sin stil; äfv. läkare, som hyllar humorālpatologien. — **Humorīstisk,** som besitter humor; äfv. som innehåller, vittnar om humor.

**Hūmus,** f., lat., jord, isht. matjord, svartmylla. — **Humīn,** n., kem. grundämnet i matjord.

**Hūnengräber,** pl., t. (af *hüne,* rese, jätte, fht. *hûni,* m.lat. *hunus,* en hunner), höga grafkullar efter de forna hedniska innebyggarne i norra Tyskland.

**Huri, Huris,** se **Houri.**

**Hurrāh!** ett urspr. tatariskt härskri el. jubelrop.

**Husār,** m., ung. (*huszār,* af *husz,* tjugu, emedan under ungerska konung Matthias I, i 15:de årh., 20 familjer måste uppsätta en ryttare), egentl. ungersk ryttare; lätt beväpnad och lätt klädd ryttare.

**Hussīter,** pl., anhängare och hämnare af den 1415 i Kostnitz på bål brända religionsläraren Johan Huss, som ifrade mot påfven och det katolska presterskapets rådande laster. — **Hussītisk,** beträffande hussiterna.

**Hvergelme,** m., nord. mytol., en midt uti Niflhem belägen brunn, hvarur strömma tolf floder.

**Hyacīnth** och **-cīnt,** m., gr. (*hyākinthos*), mytol. en skön yngling, som Apollo af våda råkade att döda med en kastskifva, och af hvars blod den likbenämda blomman (sannol. den blåa svärdsliljan el. riddarsporren) uppväxte; efter honom äfv. i forntiden en ädelsten af nämde hyacintblommas färg, sannol. vår safir; nu: en annan, mest pomeransgul el. eldfärgad ädelsten; äfv. namnet på en bekant vårlilja.

**Hyāder**, pl., gr. (*hyădes*, af *hȳein*, regna), sjustjernorna, hvilkas uppgång med solen fordom troddes bebåda regn.

**Hya-hya**, n., Mjölkträdet i Guyana, hvars mjölkartade saft de infödde begagna i st. f. mjölk.

**Hyalīth** och **-līt**, m., gr. (*hyalĭtăs*, af *hўalos*, glas), glassten, basalt- el. lavasten; äfv. ett slags färgad glasmassa. — **Hyalogrāph** och **-grāf**, m., ett slags verktyg till perspektivteckning. — **Hyalographī** och **-grafī**, f., en af bernsten, genomskinligt harts, glas och kristall bestående mosaik, äfv. d. s. s. **Hyalotypī**, f., den nyuppfunna konsten att inetsa teckningar på glasskifvor och aftrycka dem. — **Hyaloïdisk** el. **Hyalōdisk**, glasartad. — **Hyalurgī**, f., glasblåsarkonsten.

**Hybrīd** och **Hibrīd**, äfv. **Hybrīdisk**, fr. (*hybrīde*, af lat. *hȳbrida* el. *hībrida*, djur af blandad art el. ras, bländing), alstrad el. född af två särskilta arter; fig. blandad af olika slag; (om ord) sammansatt af ord, tillhörande olika språk.

**Hydarthrōsis** och **Hydarthrōs**, f., gr. (af *hȳdor*, genit. *hȳdatos*, vatten, och *ărthron*, led), läkek. ledvattensot. — **Hydatīt**, m., nat.hist. stjernkorall med vågformiga strålar. — **Hydatōsis**, f., vattensot. — **Hydatoskopī**, f., se **Hydroskopi**.

**Hȳdepark** (hëjd'park), m., eng. (af *hyde, hide*, hemman), en kunglig djurgård och lustpark i London.

**Hȳdra**, f., gr. (af *hȳdor*, vatten), vattenorm, isht. den l e r n ä i s k a h y d r a n, ett fabelaktigt, månghöfdadt vidunder, på hvilket, för hvarje hufvud som afhöggs, två nya växte i stället, och som dödades af Herkules; fig. ett ondt, som tillväxer, ju mer man söker att utrota det.

**Hydrāchne**, f., gr. (af *hȳdor*, vatten), läkek. vattenblåsa på huden el. i munnen. — **Hydrācidum**, n., kem., vätesyra. — **Hydragōga**, pl., el. **hydragōgiska medel**, läkek. vattendrifvande medel. — **Hydrāngium**, n., fysiol. lymfatiskt kärl. — **Hydrārchus**, m., ett till hvalslägtet hörande urverldsdjur. — **Hydrārgyrum**, n., qvicksilfver. — **Hydrargyrīasis** el. **-rōsis**, f., läkek. qvicksilfversjuka. — **Hydrārthron**, n., läkek. ledvattensot. — **Hydrāt**, n., kemisk förening af vatten med en syra el. en bas; **hydrātvatten**, sålunda bundet vatten. — **Hydraulīk**, f., läran om flytande kroppars rörelse och tryck, vattenledningskonst. — **Hydrāūlisk**, som hörer till, har afseende på hydrauliken; **hydrāūlisk kalk**, ett slags af trass el. tuff beredt murbruk, som hårdnar i vatten; **h. press**, se **Hydrostatisk press**; **hydrāūlicum horolōgium**, lat., vattenur. — **Hydrāūliker**, m., vattenbyggmästare. — **Hydrāūlon**, n., gr., **Hydrāūlicum**, äfv. **hydrāūlicum ōrganum**, n., lat., vattenorgel. — **Hydrāūlikostatīk**, f., läran om det tryck, som flytande vatten utöfvar på väggarna af en kanal. — **Hydraulīst**, en, som är kunnig i vattenbyggnadskonst. — **Hydreläon**, n., blandning af vatten och olja. — **Hydrēmesis**, f., läkek. vattenkolik. — **Hydrencephalītis**, f., läkek. hjernvattensot. — **Hydriād**, f., gr. (*hydriăs*), vattennymf. — **Hydrīasis**, f., läkek. vattenkur. — **Hydriasiologī**, f., läran om sjukdomars botande genom vatten. — **Hydriatīk**, f., vattenläkekonst, vattenkurmetoden. — **Hydrocēle**, f., läkek. vattenbråck i scrotum. — **Hydrocēphalus**, m., el. **-phalon**, n., läkek. hufvudvattensot. — **Hydrochemī** och **-kemī**, f., vattnets kemiska undersökning, isht. analys af mineralvatten. — **Hydrochlōrsyra**, f., kem. saltsyra. — **Hydrocoelī**, f., läkek. bukvattensot. — **Hydrocyānsyra**, f., kem. blåsyra. — **Hydrodērma**, n., läkek. hudvattensot. — **Hydrodynamīk**, f., läran om flytande ämnens rörelselagar. — **Hydroelēktrisk ström**, elektrisk ström, som utgår ifrån en af koppar och zink bestående, i någon sur vätska doppad galvanisk kedja, el. ifrån en galvanisk stapel. — **Hydrogāster**, m., läkek. bukvattensot. — **Hydrogēnium**, n., gr.-lat., **Hydrogène** (-sjähn), m., fr., el. **Hydrogèngas**, m., kem. vätgas. — **Hydrogenisatiōn**, f., kem. förening med väte. — **Hydrogeologī**, f., lära om jordytans bildning genom vatten. — **Hydrognomonī**, f., konsten att upptäcka källor. — **Hydrographī** och **-grafī**, f., beskrifning om haf, sjöar och vattendrag. — **Hydrogrāfisk**, vattenbeskrifvande; **h. karta**, sjökort. — **Hydrologī**, f., läran om vattnets natur och egenskaper. — **Hydromanī**, f., begär att kasta sig i vattnet; osläcklig törst; äfv. öfverdrifven tillgifvenhet för kallvattenkuren. — **Hydromantī**, f., spådom af vatten. — **Hydromēl**, n., gr., mjöd. — **Hydrometeōr**, m., vattenmeteor. — **Hydromēter**, m., vattenmätare, vattenvåg: redskap för att utröna flytande kroppars tyngd, täthet, kraft el. hastighet; jmf. **Areometer**. — **Hydrometrī**, f., konsten att mäta flytande ämnens tyngd, täthet, m. m. — **Hydropatī**, f., vattenläkekonst. — **Hydropātisk**, som har afseende på hydropatien. — **Hydrophān** och **-fān**, m., miner. ett slags opal, som blir genomskinlig i vatten. — **Hydrophobī** och **-fobī**, f., läkek. vattenskräck. — **Hydrophtalmī** och **-ftalmī**, f., läkek. ögonvattusot. — **Hydropisī**, (riktig. **Hydropsī**), f., vattusot. — **Hydrōpisk**, vattusiktig. — **Hydropneumātisk**, vatten och luft (gas) beträffande; **h. apparāt**, inrättning, hvarmedelst gaser kunna uppsamlas under vattnet. — **Hydropneumonī**, f., lungvattusot, vatten i lungorna. — **Hydrōptika**, pl., läkek. medel emot vattusot. — **Hydroskōp**, n., vattenur. — **Hydroskopī**, f., konsten att spå i vatten. — **Hydrostatīk**, f., läran om vattnets bärkraft och motstånd emot kroppar, som flyta derpå el. röra sig deruti, då det befinner sig uti hvila. — **Hydrostātisk**, som tillhör el. har afseende på hydrostatiken; **h. press**, en af grefve R e a l uppfunnen, af R o m m e r s h a u s e n förbättrad apparat, medelst hvilken genom vattentryck isht. vegetabiliska safter utpressas; **h. våg**, se **Hydrometer**. — **Hydrotechnīk** och **-teknīk**, f., vattenbyggnadskonst. — **Hydrotēknisk**, som har afseende på el. tillhör hydrotekniken. — **Hydrothōrax**, m., läkek. bröstvattusot.

**Hyēna** och **Hyāna**, f., gr. (*hyaina*, af *hȳs*, svin, för djurets likhet med detta djurslag), ett till hundslägtet hörande rofdjur i Asien och Afrika.

**Hyetoskōp** el. **Hyetomēter**, m., gr. (af *hyetŏs*, regn, af *hȳein*, regna), regnmätare: redskap att bestämma mängden af nederbörden; jmf. **Ombrometer**.

**Hygiēa**, äfv. **Hygēa** el. **Hygiēīa**, f., gr. (egentl. helsa, af *hygiās*, frisk), grek. myt. helsans gudinna, afbildad med en orm, helsans sinnebild, som hon låter dricka ur en skål; **Hygiēa**, äfv. en asteroid, upptäckt 1849 af Gasparis. — **Hygiēne**, f., sundhetslära.

**Hygrobaromēter**, m., gr. (*hygrōs*, våt, fuktig, jmf. **Barometer**), redskap till att mäta luftens fuktighet. — **Hygrologī**, f., läran om luftens fuktighet. — **Hygromēter**, m., el. **Hygroskōp**, n., redskap till att iakttaga förändringarna i luftens fuktighet; jmf. **Notiometer**. — **Hygrometrī**, f., konsten att mäta fuktighet.

**Hylōbier**, pl., gr. (af *hȳlä*, skog, byggnadsvirke, bränsle; i allmnht. ämne, urämne [isht. för de vises förmenta sten], och *bīos*, lif), skogsbor. — **Hylogenī**, **Hylogēnesis** el. **Hyloplastīk**, f., ämnesbildning. — **Hylonōmisk**, i skog betande eller lefvande. — **Hylotheīst**, m., den, som anser materien eller verlden vara d. s. s. Gud. — **Hylozoīsm(us)**, m., läran, att materien har ett eget, ursprungligt lif. — **Hylozoīst**, m., anhängare af denna lära. — **Hyläosāūrus**, m., gr. (af *sāūros*, ödla), ett af urverldens djur, tillhörande ödleslägtet.

**Hȳmen (1)**, m., gr. (*hymān*), mytol. äktenskapets gud, afbildad såsom en skön yngling med bröllopsfacklan i hand; fig. äktenskap, bröllop. — **Hymenāer**, pl., bröllopssånger; bröllopshögtidligheter.

**Hȳmen (2)**, m., gr. (*hymān*, nät, hinna, hud), jungfruhinna, förment mödomsmärke.

**Hymn**, m., gr. (*hȳmnos*, fr. *hymne*), lofsång, psalm; högtidssång. — **Hymnīst**, m., författare af lofsånger el. psalmer. — **Hymnolōg**, m., en, som sysselsätter sig med el. känner kyrkosångens historia och litteratur.

**Hypällage**, f., gr. (af *hypalāssein*, förvexla), retor. förvändning af den vanliga ordföljden.

**Hypapoplexī**, f., gr. (jmf. *Apoplexī*), läkek. lindrigare slaganfall.

**Hyper**, gr. (*hypēr*), prep. med betydelsen: öfver, vanlig i sammansättningar.

**Hypērbaton**, n., gr. (af *hyperbāīnein*, öfverskrida), grammatikalisk figur, bestående i en omflyttning af ordens naturliga ordning.

**Hypērbel**, m., gr. (*hyperbolā*, egentl. öfverkastning, af *hyperbāllein*, skjuta öfver målet), geom. en af de kroklinier, som uppkomma genom koniska afskärningar.

**Hyperbōl**, m., gr. (*hyperbolā*, egentl. öfverkastning, af *hyperbāllein*, öfverkasta, skjuta öfver målet), retorisk figur, bestående i ett öfverdrifvet upphöjande el. förringande af ett föremål. — **Hyperbōlisk**, som tillhör el. har afseende på en hyperbol; öfverdrifven. — **Hyperbolisēra**, öfverdrifva.

**Hyperborēer**, pl., gr. (*hyperbōreios* el. *hyperbōreos*), grek. mytol. egentl. boende uppom nordanvinden; de gamles benämning på alla obekanta folkslag i norden; nordboer. — **Hyperborēisk**, belägen el. boende högst upp i norden; yfverboren.

**Hyperdrāma**, n., gr. (jmf. *Drāma*), drama, som med bästa vilja dock icke kan uppföras.

**Hyperdulī**, f., gr. (af *hypēr*, se d. o., och *dulīa*, *dulēīa*, träldom), öfverdrifven dyrkan.

**Hyperēmesis**, f., gr., läkek. våldsam och ofta inträffande kräkning.

**Hypergermānisk**, gr.-lat., till öfverdrift tyskt [sinnad.

**Hyperīon**, m., gr., mytol. solguden.

**Hyperkatalēktisk**, gr., prosod. öfvertalig (om [vers).

**Hyperkathārsis**, f., gr., läkek. omåttlig afföring.

**Hyperkrīs**, f., gr., läkek. allt för häftig kris.

**Hyperkritīk**, f., gr. (jmf. *Kritik*), öfverdrifvet sträng granskning. — **Hyperkrītiker**, m., öfverdrifvet sträng granskare. — **Hyperkrītisk**, öfverdrifvet, strängt granskande.

**Hypermētrisk**, gr., prosod. öfvermätig (om vers).

**Hypernōīa**, f., läkek. sjukdom med stegrad själsverksamhet.

**Hyperorthodoxī** och **-orto-**, f., gr., öfverdrifven rättrohet, blind renlärighet, kolartro.

**Hyperoxīd**, m., gr., se **Superoxid**.

**Hyperoxygēn** (-sjähn), m., gr., kem. syre i öfvermått.

**Hyperpatī**, f., gr. (af *hypēr*, se d. o., och *pāthos*, lidande), öfverdrifven känslighet el. emottaglighet för sjukdomar. — **Hyperpātisk**, öfverdrifvet känslig.

**Hyperphȳsisk** el. **-fys-**, gr., öfversinlig, öfver- [naturlig.

**Hypersarkōsis**, f., gr., läkek. öfverdrifvet hull; äfv. svallkött.

**Hyperskepticīsmus**, m., öfverdrifven tvifvel- [sjuka.

**Hypersophī** och **-sofī**, f., gr., öfverklokhet.

**Hypersthēn**, m., gr., ett svart el. brunt mineral, med metallisk perlemorglans.

**Hyperstheni** och **-stenī**, f., läkek. öfvermått af krafter; sjukligt förhöjd lifskraft. — **Hypersthēnisk**, som har, yttrar el. utvisar ett öfvermått af kraft, en sjukligt stegrad lifskraft.

**Hypertonī**, f., gr., öfverspänning. — **Hypertōnisk**, öfverspänd.

**Hypertrophī** och **-trofī**, f., gr., läkek. onaturlig förstoring af någon inre kroppsdel; öfverdrifven kött- el. fettbildning; )( **Atrophi**. — **Hypertrōfisk**, som härrör af el. har sammanhang med hypertrofi.

**Hȳpnos**, m., gr., sömn; äfv. mytol. sömnens gud. — **Hypnobāt**, m., sömngångare. — **Hypnologī**, f., lära om sömnen. — **Hypnopathī** och **-patī**, f., sömnsjuka. — **Hypnōticum**, n., sömnmedel, sömndryck. — **Hypnōtisk**, söfvande, bedöfvande.

**Hypō**, framför ett sjelfljud **hyp-**, gr. prep. med betydelsen: under, nedanom befintlig, vanlig i sammansättningar, der den understundom betecknar en blandning och stundom äfv. något underordnadt, en ringare grad.

**Hypōbolon**, n., gr. (af *hypobāllein*, kasta, lägga under), en tillväxt el. ett tillägg till den af en hustru i boet medförda hemgift.

**Hypocaustum**, se **Hypokauston**.

**Hypochondrī** och **-kondrī**, f., gr. (*hypochōndria*, adj. pl., underlif, egentl. hvad som är nedanom hjertgropen, af *hypō*, under, och *chōndros*, bröstbrosk, hjertgrop), mjeltsjuka; tungsinthet. — **Hypokōndrisk**, som tillhör el. har afseende på mjeltsjuka; mjeltsjuk; tungsint. — **Hypokondrīst** och fr. **Hypocōndre** (-kångd'r), m., mjeltsjuk person.

**Hypocykloīd**, f., gr. (jmf. *Cykloīd*), mat. kroklinie, som beskrifves af en punkt på periferien af en cirkel, hvilken rullar fram på insidan af en annan cirkels periferi; jmf. äfv. **Epicykloīd**.

**Hypodermātisk,** gr. (af *hypō*, under, och *dērma*, hud), under huden befintlig.

**Hypodēsis,** f., el. **Hypodēsmus,** m., gr. (af *hypodēīn*), kir. underbindning.

**Hypodrōm,** m., gr. (*hypōdromos*, egentl. en ort till inlöpande, af *drōmos*, lopp, af *trēchein*, löpa), betäckt promenadplats.

**Hypogāstrium,** n., gr. (af *hypō*, under, och *gastār*, buk), underlifvet. — **Hypogāstrisk,** till underlifvet hörande.

**Hypōgramma,** n., gr., underskrift, isht. inskrift på foten af en pelare.

**Hypokāūston,** n., gr. (af *hypokāīein*, tända eld under), hos de gamle: hvalf med eldstad och rör, hvarmedelst uppöfver liggande rum uppvärmdes.

**Hypokondrī, Hypokondrisk,** m. fl., se **Hypoch-.**

**Hypokrās,** m., (fr. *hypocrās*, af gr. *krāsis*, blandning), kryddvin.

**Hypōkrisis** el. **Hypokrisī,** f., gr. (af *hypokrīnesthai*, svara; ssm. skådespelare tala och svara; spela en roll; förställa sig), förställning, hyckleri, skenhelighet. — **Hypokrīt,** m., hycklare, skrymtare. — **Hypokrītisk,** hycklande, skrymtande, skenhelig.

**Hypomnēma,** n., pl. **hypomnēmata,** gr., tillsats, tillägg.

**Hypomōchlion** el. **-mōchlium,** n., gr. (af *mochlōs*, häfstång), mek. en häfstångs hvilopunkt.

**Hypomorī,** f., gr. (af *hypō*, se d. o., och *morīa*, vansinne), en lindrigare grad af vansinne.

**Hypophorā,** f., gr. (af *hypophērein*, bära el. föra undan), läkek. fistelsvulst; retor. anförande af vederpartens påstående, för att genast försvaga det genom ett inkast.

**Hypoplexī,** f., gr. (jmf. *Hypo* och *Apoplexi*), en lindrigare grad af slagfluss; mindre slaganfall.

**Hyposcēnium,** n., gr. (*hyposkānion*), egentl. den nedre skådebanan; yttersta delen af den främre skådebanan.

**Hypospāsma,** n., gr., läkek. lindrig kramp, isht. i ögonlocken.

**Hypōstasis** el. **Hypostās,** f., gr. (jmf. *Stasis*), underlag, grundlag; väsende, ämne; substans; läkek. bottensats i urin. — **Hypostātisk,** väsendtlig, substantiel, sjelfständig, personlig.

**Hyposthenī** och **-stenī,** f., gr. (af *sthēnos*, kraft, styrka), läkek. kraftlöshet.

**Hypōstylon,** n., gr. (af *hypō*, under, och *stȳlos*, pelare), betäckt pelargång.

**Hypotenūsa,** f., gr. (*hypoteinūsa*, näml. *pleurā*, sida, af *hypotēīnein*, vara spänd under, sträcka sig under), geom. längsta sidan i en rätvinklig triangel.

**Hypothēk** och **-tēk,** n., gr. (*hypothāka*, egentl. underlag, af *hypotēīnai*, sätta under), pant, underpant; inteckning. — **Hypothecārius,** m., lat., pantägare, inteckningshafvare. — **Hypotisēra,** förpanta, pantsätta, låta intecknas.

**Hypōthesis, Hypothēs** och **-tes,** f., gr. (af *hypotithānai*, lägga el. ställa under); en såsom sann antagen sats, för att deraf förklara en sak; antagande, förslagsmening, betingning, förutsättning. — **Hypotētisk,** som grundar sig på en såsom sann antagen sats; hvad som, fastän obevisadt, dock antages såsom sant; log. **hypotētiskt omdöme,** sådant som består af för- och eftersats; **hypotētisk slutledning,** sådan, hvars öfversats är ett hypotetiskt omdöme.

**Hypotisera,** se under **Hypotek.**

**Hypōtrope,** f., och **Hypotriāsm,** m., gr. (af *hypō*, se d. o., och *trēpein*, vända), läkek. återfall, en sjukdoms återvändande. — **Hypotrōpisk,** som lätt återvänder.

**Hypotypōsis** el. **Hypotypōs,** f., gr. (af *hypotypūn*, afbilda, jmf. *Typ*), ret. åskådlig och liflig framställning af en sak.

**Hypozēūxis,** f., gr. (jmf. *Zeugma*), ret. sammanställande af hvarje talets del med ett tidsord, så att hela talet kommer att bestå utaf afsöndrade små satser.

**Hypsometrī,** f., gr. (af *hȳpsos*, höjd, och *metrēīn*, mäta), höjdmätning.

**Hȳstera,** f., gr. (*hystēra*, egentl. fem. af *hȳsteros*, sålunda den sista el. understa [af qvinnans inelfvor]), läkek. lifmoder; efterbörd. — **Hysteralgī,** f., (*ālgos*, smärta), moderplåga. — **Hysterī,** f., kronisk sjukdom hos fruntimmer, som härrör af nervsvaghet och yttrar sig genom ryckningar och kramp, med andtäppa och nästan fullkomlig sanslöshet. — **Hystērisk,** som härrör el. lider af hysteri. — **Hysterītis,** f., inflammation i lifmodern. — **Hysterolithīasis,** f., stenbildning i lifmodern. — **Hysteromanī,** f., läkek. moderraseri. — **Hysteropatī,** f., lifmoderslidande. — **Hysteroptōsis,** f., läkek. moderfall. — **Hysterotōm,** m., gr. (af *tēmnein*, skära), verktyg, som användes vid kejsarsnitt. — **Hysterotomī,** f., lifmoderns uppskärning: kejsarsnitt.

**Hȳsteron-prōteron** el. **Hysteroprōton,** n., gr. (af *hȳsteros*, den sednare, den följande, och *prōtos*, den första), det fel i tanke och framställning, att ordningen förvändes och det sista göres till det första.

**Häma-,** se **Hema.**

**Häresi,** se **Heresi.**

**Hārold,** m., t. (*Herold*, m.lat. *heraldus, haraldus*, fr. *héraut, hérault* för *héralt*, sp. *haraldo, heraldo*, ital. *araldo*, g.t. *hariwalt*, embetsman, anställd vid en här), ford. person, som skickades ifrån en stat till en annan, för att förklara krig; nu: embets- el. tjensteman, hvars befattning är att kungöra vissa högtidliga tillkännagifvanden; fig. förkunnare; uppsyningsman vid de forna tornerspelen.

**Hōder** el. **Hōdur,** m., nord. mytol., en af Aserna, som genom Lokes anstiftan blef Balders baneman.

# I.

**I** såsom taltecken (I) = 1.
**I** (på äldre franska mynt) betecknar myntningsorten *Limoges;* (på österrikiska) *Schemnitz* i Ungern.
**I. = Imperator,** se d. o.
**i. = in,** se d. o.
**ib.** el. **ibid. = ibidem,** se d. o.
**ICtus = Juris consultus,** se d. o.
**id. = idem,** se d. o.
**i. e. = id est,** se **Id.**
**I. H. S.,** de tre första bokstäfverna af *Jesus,* skrifvet med grekiska ljudtecken: *ΙΗΣΟΥΣ,* oriktigt uttydt, än med: **in hoc sālus,** d. ä.: i denne finnes frälsning, än med **Jēsus hominum salvātor,** d. ä.: Jesus, menniskornas frälsare, el. **Jēsus hortātor sanctōrum,** d. ä.: Jesus, helgonens förmanare.
**Ill.,** officiel förkortning för amerikanska staten **Illinois.**
**Imp. = Imperium, Imperator** el. **Imperativus.**
**incl.** el. **inclus. = inclusive,** se d. o.
**Ind. = Indiana,** i N. Amerika.
**Ind. = Indicativ.**
**I. N. D. = In nomine Dei** el. **Domini,** se under **Nomen.**
**Inf.** el. **Infin. = Infinitiv,** se d. o.
**inf. = infunde,** se under **Infundera.**
**I. N. J. = in nomine Jesu.**
**I. N. S. T. = in nomine Sanctæ Trinitatis,** se **Nomen.**
**inv. = invenit,** se d. o.
**i. q. = id quod** el. **idem quod,** det samma som.
**i. q. e. d. = id quod erat demonstrandum,** hvilket skulle bevisas.
**Ir.,** kemiskt tecken för **Iridium.**
**it. = item,** se d. o.

---

**Iatraliptīk,** f., gr. (af *iatrös,* läkare, och *alēiphein,* insmörja), vetenskap, som lärer att bota genom yttre medel. — **Iātrisk,** som tillhör el. har afseende på läkekonsten. — **Iatrochemī** och **-kemī,** f., (jmf. *Chemi*), den del af kemien, som står i närmare samband med läkekonsten. — **Iatrologī,** f., läran om läkekonsten. — **Iatrosofīst,** m., filosoferande läkare.
**Ibēria,** f., lat., **Ibērien** el. **Iberiska Halfön,** det forna Hispanien, d. ä. Spanien och Portugal.
**Ibīdem,** lat., dersammastädes, på samma ställe, i samma skrift, på samma sida, o. s. v.
**Ībis,** m., fogelslägte af Vadarne, med lång, tung näbb och mycket höga ben; uppehåller sig förnämligast i Egypten, der den i äldre tider dyrkades och betraktades såsom en sinnebild af *Thot,* se d. o.
**Iblis,** m., arab., djefvulen (hos Muhammedanerna).
**Ībrahim,** arab. = **Abraham,** se d. o.
**Ichnēūmon,** m., gr. (af *īchnos,* spår, af *ichnēūein,* spåra), ett mården liknande rofdjur, som af de forna egypterna dyrkades, emedan det troddes krypa in i gapet på den sofvande krokodilen och döda honom. — **Ichnogrāph** och **-grāf,** m., grundritare. — **Ichnographī** och **-grafī,** f., plan el. grundritning till en byggnad.
**Īchoglans** el. **Ītschoglans,** pl., turk. (egentl. ynglingar, tillhörande det inre, af *ītsch,* det inre, och *oglân,* ung man), adelsynglingar i storherrens palats, som undervisas i alla turkiska vetenskaper och kroppsöfningar.
**Ichōr,** m., gr., egentl. gudablod; den vätska, som enl. grek. mytol. uti gudarnes kroppar motsvarade blodet hos menniskan; läkek. blodvatten, sårvar.
**Ichthyodōnter** och **Ichtyod-,** pl., gr. (af *ichthȳs,* fisk), förstenade fisktänder. — **Ichthyografī** och **Iktyo-,** f., beskrifning öfver fiskarna. — **Ichthyolīth** och **Iktyolīt,** m., förstenad fisk; sten med aftryck af fisk el. fiskdel. — **Ichthyolōg** och **Iktyo-,** m., en, som är kunnig uti **Iktyologī,** f., lära om el. beskrifning öfver fiskarna. — **Ichthyomantī** och **Iktyo-,** f., konsten att spå af fiskarna, af deras rörelser, inelfvor, o. s. v. — **Ichthyophāg** och **Iktyofāg,** m., fiskätare. — **Ichthyosāūrus,** m., ett fornverlden tillhörande djurslägte, som var en mellanbildning af fisk och ödla.
**Icon-,** se **Ikon-.**
**Icterus,** se **Ikterus.**
**Īda,** n., ett berg invid Troja.
**Īda,** f., g.t. (*Idâ, Itâ*), qvinnonamn med betyd.: den gudomliga.
**Idālia,** f., gr., en af staden *Idālium* på Cypern sig härledande benämning för Venus.
**Idē,** f., gr. (*idēa,* af *idēin,* se; fr. *idée*), föreställning, begrepp; tanke; infall; plan; estet. tanke, som höjer sig öfver det alldagliga och vanliga; filos. föreställning om något föremål, som ligger utom sinneverldens område, d. v. s. hör till det oändligas, evigas; hvarje nödvändigt begrepp om något högst fullkomligt, emot hvilket intet föremål i erfarenheten svarar. — **Ideāl,** n., begreppet om en fullkomlighet, som öfverträffar all erfarenhet; urbild. — **Idealisēra,** medelst inbillningskraften så behandla verkliga föremål, att de närma sig ett ideal. — **Ideālisk** el. **Ideāl, Ideēl,** som blott finnes till i tanken el. föreställningen: inbillad; som tillhör, har afseende på el. egenskapen af ett ideal; — **ideālvärde,** inbilladt värde. — **Idealīsm,** m., filosofisk åsigt, enl. hvilken tingen utom oss betraktas blott såsom bilder, grundade allenast i menniskans egen föreställning, således utan all verklighet, hvilken endast tillägges sjelfva den betraktande. — **Idealīst,** m., en, som hyllar idealismen. —

**Idealitēt**, f., högsta tänkbara fullkomlighet. — **Ideēl**, se **Ideālisk**.

**Īdem**, lat., densamme el. detsamma; **īdem per īdem**, detsamma genom detsamma; en och samma mening uttryckt genom samma ord.

**Idēntisk**, fr. (*identique*, ital. *idēntico*, af lat. *idem*, se föreg.), enahanda, liktydig. — **Identitēt**, f., egenskapen hos tvenne ting att vara identiska. — **Identifiēra**, lat. (af *idem*, se d. o., och *făcere*, göra), innefatta två ting under ett begrepp; tänka sig, anse två olika föremål för ett och samma.

**Ideographī** och **-grafī**, f., gr. (af *idēa*, åskådning, och *grăphein*, skrifva), begreppsskrift, hvilken genom vissa skrifttecken återgifver hela begrepp i stället för de särskilta språkljuden. — **Ideokratīsm**, m., sträfvandet att ordna allt efter förnuftsbegrepp, tvärt emot bestående rättsförhållanden. — **Ideolōg**, m., en, som är hemma uti ideologien; äfv. drömmare, svärmare. — **Ideologī**, f., begreppslära, vetenskapen om allt vetandes grunder; jmf. **Metafysik**.

**Id est**, lat., det är, det vill säga.

**Idioelēktrisk**, gr. (af *īdios*, egen, egendomlig; jmf. **Elektrisk**), fys. som i sig sjelf är elektrisk. — **Idiogrāfisk**, egenhändig. — **Idiolatrī**, f., sjelfförgudning. — **Idiōm**, n., gr. (*idiōma*, egenhet), språkegenhet; språk; munart. — **Idiomātisk**, för ett språk eller en munart egendomlig, språkegen. — **Idiopathī** och **-patī**, f., läkek. sjukdomslidande, som inskränker sig till någon viss kroppsdel. — **Idiopātisk**, läkek. så kallas en sjukdom, som ej är symtom af en annan, utan utgår omedelbart ur sjukdomsorsakerna. — **Idiosomnambulīsm(us)**, m., gr.-lat., utan inverkan af en magnetisör uppkommen somnambulism. — **Idiosynkrasī**, f., gr. (af *sӯnkrasis*, sammanblandning), egentl. egendomlig blandning af organismens beståndsdelar; egendomlig, medfödd vedervilja el. afsky för vissa fysiska föremål el. verkningar, t. ex. för ormar, kattor o. s. v. — **Idiosynkrātisk**, beträffande en så beskaffad naturegenhet. — **Idiōt**, m., (gr. *idiōtäs*, egentl. en af lägre folkklassen, som var okunnig i statsangelägenheter el. derifrån utesluten), okunnig menniska, dumhufvud. — **Idiotīa**, f., läkek. förståndssvaghet. — **Idiōtikon**, n., ordbok för någon viss munart. — **Idiōtisk**, sinnesslö, litet vetande, förståndssvag. — **Idiotīsm(us)**, m., språkegenhet; äfv. egenhet hos en munart; se äfv. **Idiotīa**. — **Idiotropī**, f., läkek. den egna kroppsförfattning, som är hvar menniska medfödd.

**Idōl**, m., (lat. *idōlum*, n., af gr. *ēīdolon*, bild, af *ēidos*, gestalt), afgudabild, afgud. — **Idololāter**, m., afgudadyrkare. — **Idololatrī** el. **Idolatrī**, f., afgudadyrkan. — **Idolologī** el. **Idologī**, f., bildlära; se äfv. **Phenomenologi**.

**Idun** el. **Idūna**, f., nord. mytol. ungdomens gudinna, Brages gemål, som förvarade de gyllene äplen, hvilka förlänade gudarna evig ungdom.

**Idus**, pl., lat., i fornromerska månåret den dag, då fullmåne inföll; deraf, i rom. kalendern, 15:de dagen i månaderna Mars, Maj, Juli, Oktober; i de öfriga månaderna den 13:de.

**Idӯll**, f., gr. (*eidӯllion*, liten bild), herdeqväde. — **Idӯllisk**, till herdelifvet hörande, enkel och oskyldig.

**Ignām**, f., se **Yams**.

**Ignātius**, m., lat. (af *īgnis*, eld), ett mansnamn: den eldige. — **Ignatiāner**, pl., jesuiter (efter jesuiterordens stiftare Ignatius Loyōla). — **Ignātiibōna**, f., den bittra, bedöfvande, uti intermittent feber och i fallandesot verksamma kärnan i den päronformiga frukten af **Ignatiiträdet** på Filippinska öarna, benämd efter Ignatius Loyōla, emedan jesuiter först förde dessa bönor till Europa.

**Ignōbel**, fr. (*ignōble* [injåbl'], af lat. *ignōbilis*), oädel, dålig, låg, oberömd.

**Ignominiōs**, lat. (*ignominiōsus*, af *ignomīnia*, skymf), skymflig, neslig.

**Ignorēra**, lat. (*ignorāre*), vara okunnig om; äfv. ställa sig, som om man vore okunnig om något; **ignorāmus**, lagf., vi veta det icke, det är oss ej rätt klart. — **Ignorāns**, f., lat. (*ignorāntia*), okunnighet. — **Ignorānt**, adj., okunnig; subst. okunnig menniska. — **Ignorantīner**, pl., en munkorden, som sysselsätter sig med barnundervisning.

**Iguān**, f., en stor ätbar ödla i Sydamerika, äfv. kallad Leguan. — **Iguānodon**, äfv. **Iguanosāūrus**, m., (gr. *sāūros*, ödla), jätteödla, ett till urverldens fauna hörande djur af ödleslägtet.

**Ikārier** el. **Ikāriska Kommunister**, en förening af Socialister (se d. o.) i Frankrike, hvilka hylla de af Cabet i hans *Voyage en Icarie* (resa till Ikarien) utvecklade åsigter, och af honom 1849 förmåddes att företaga en utvandring till Amerika, der de upprättade den s. k. **Ikariska Republiken**, hvilket företag alldeles misslyckades.

**Ikōnisk**, gr. (*eikonikōs*, af *eikōn*, bild), fullkomligt lika efterbildad; äfv. bildartad, )( **Idealiserad**; **ikōnisk statӯ**, bildstod, som i alla afseenden, både till storlek, statur och drag, liknar den afbildade personen. — **Ikonobōrzer**, gr.-r., en bildstormande sekt i grekiska kyrkan. — **Ikonodulīa**, f., bilddyrkan. — **Ikonographī** och **-grafī**, f., beskrifning om målare- och bildhuggerikonstens alster, isht. sådana som tillhöra antiken; äfv. beskrifning i bilder, bildlig framställning. — **Ikonoklāst**, m., bildstormare. — **Ikonoklastī**, f., bildstormande. — **Ikonolāter**, m., bilddyrkare. — **Ikonolatrī**, f., bilddyrkan. — **Ikonolōg**, m., sinnebildstydare. — **Ikonologī**, f., sinnebildskunskap, förklaring öfver sinnebilder och gamla minnesmärken. — **Ikonomakī**, f., kyrkoh. bildstriden i Byzantinska riket. — **Ikonomanī**, f., vurm för bilder, målningar, gravyrer o. s. v.; äfv. oförnuftig dyrkan af helgonbilder.

**Ikosaēder**, m., gr. (af *ēikosi*, tjugu, och *hēdra*, säte, grundyta), en af 20 liksidiga trianglar innesluten kropp. — **Ikosāndria** och **-andrīa**, f., tolfte klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med 20 till flera ståndare, fästade på blomfodret.

**Īkteros**, gr., el. **Īcterus**, lat., m., läkek. gulsot; **īcterus ālbus**, hvitsot; **i. biliōsus**, gallsjuka; **i. niger**, svartsot; **i. ruber**, röd-

sot. — **Iktērisk** el. **Ikterītisk**, med gulsot behäftad, gulsiktig.

**il-**, lat., förstafvelse framför ord, som börja med l, = **in**, se d. o.

**il**, ital. artikel: den, det; **il dōppio movimēnto**, tonk. med fördubblad rörelsegrad; **il fine**, slutet.

**Īleus**, m., lat., (gr. *eileōs*), läkek. tarmvred.

**Iliād**, f., gr. (*īlias*, genit. *iliados*, af *Ilion*, Ilium el. Troja), Homers hjeltedikt om trojanska kriget.

**Ilīthyia**, f., gr. (*Eileīthyia*), mytol. barnaföderskors gudinna, egentl. den (till hjelp) kommande.

**Illacrimatiōn**, f., nylat. (af *illacrimāre*, gråta öfver något), läkek. tårflöde.

**Illatinīst**, m., barb.-lat., en, som ej förstår latin.

**Illatīv**, lat. (*illatīvus*), gram. betecknande en slutföljd; **illatīvsats**, slutföljdssats.

**Illaudābel**, lat. (*illaudābilis*), oberömlig.

**Illegāl**, m.lat., olaglig. — **Illegitīm**, (af *in*, se d. o., och *legītimus*, lagenlig), olaglig, olaga, orättmätig; oäkta. — **Illegitimitēt**, f., olaglighet, orättmätighet; oäkthet.

**Illegībel**, nylat (af *lēgere*, läsa), oläslig.

**Illesībel**, lat. (*illaesībilis*; jmf. *Ledera*), okränkbar. — **Illesibilitēt**, f., okränkbarhet.

**Illiberāl**, lat. (*illiberālis*; jmf. *Liberal*), oädel, låg, nedrig; ofrisinnad; trångsint, småaktig; snål. — **Illiberalīsm(us)**, m., se **Antiliberalism**. — **Illiberalitēt**, f., oädelt uppförande; frihetsfiendtlighet; karghet, snålhet.

**Illīcite**, lat., otillåtligt, olofligt; **res illīcita**, otillåten, förbjuden sak.

**Īllico**, lat. (af *in loco*), på stället, strax, genast.

**Illimitērad**, nylat. (jmf. *Limitera*), obegränsad, oinskränkt.

**Illiterāt**, m.lat. (*illitterātus*; jmf. *Litterātus*), olärd, ostuderad.

**Illitiōn**, f., nylat. (af lat. *illīnere*, insmörja), läkek. insmörjning med olja el. salva.

**Illōtis mānibus**, lat. (jmf. *Lotion*), med otvagna händer, d. v. s. oförberedt.

**Illudēra**, lat. (*illūdere*), egentl. leka med något; gäckas med; äfv. göra fruktlös, kringgå (t. ex. en lag). — **Illusiōn**, synvilla; villa, förblindelse, inbillning, drömbild, bländverk. — **Illusōrisk**, nylat., villande, bedräglig, inbillad, skenbar, fruktlös.

**Illuminēra**, lat. (*illumināre*, af *lūmen*, ljus), upplysa med ljus, lampor o. s. v., isht. till festlig prydnad; färglägga; skämtv. berusa. — **Illuminät**, m., (egentl. upplyst), medlem af den, till upplysningens utbredande, år 1776 af professor Weishaupt i Ingolstadt stiftade **Illuminaterorden**. — **Illuminatiōn**, f., festlig belysning; färgläggning; äfv. d. s. s. Inspiration, se d. o. — **Illuminērad**, festligt upplyst; färglagd; skämtv. berusad.

**Illusion, Illusorisk**, se **Illudera**.

**Illūstre** (illyst'r), fr. (af lat. *illūstris*, af *lustrāre*, upplysa), lysande, berömd, fräjdad; utmärkt; **illustrīssimus**, lat., högst berömd. — **Illustratiōn**, f., upplysning, förklaring; ärorik glans, förherrligande; i böcker: bild i kopparstick, stentryck, träsnitt o. s. v., till prydnad el. till ämnets åskådliggörande. — **Illustrēra**, (lat. *illustrāre*), upplysa, förklara; göra berömd, ryktbar el. ansedd; smycka, isht. böcker, med afbildningar, sirater o. d. (deraf illustrerad upplaga af en skald o. s. v.). — **Illustratīv**, nylat, förklarande, upplysande. — **Illustrātor**, m., förklarare.

**Illutatiōn**, f., nylat. (af *lūtum*, smuts, lera), läkek. ingnidning med gyttja vid varma bad.

**Im-**, lat. förstafvelse framför ord, som börjas med en läppbokstaf, = **in**, se d. o.

**Imaginēra** (imasji-), lat. (*imaginări*, af *imāgo*, bild, föreställning), föreställa sig, inbilla sig; upptänka. — **Imaginābel** (gi s. sji), upptänklig. — **Imaginatiōn** (gi s. sji), f., inbillningskraft; inbillning. — **Imaginār** (-sjinähr), inbillad, förment; orimlig.

**Imām**, m., arab. (*imâm*, af *amma*, föregå, förestå), herrskare, styresman, regent; äfv. turkisk prest och skriftlärd, föreståndare för en moské; **Imām-Efēndi**, öfverpresten i Seraljen. — **Imamāt**, n., föreståndarskapet för moskéerna.

**Imarēt**, m., arab. (*imārat*, af *amara*, bebygga, bebo), i allmnht. byggnad, isht. offentlig; äfv. i inskr. bem., i Turkiet, ett slags värdshus, der skolgossar och studerande spisa, och der lifsmedel utdelas åt fattiga och resande.

**Imbecīl** och **Imbecīll**, fr. (*imbécile* [ängbessīhl], af lat. *imbecīllis*, *imbecīllus*, svag till kropp och själ), oförmögen, svag till förståndet. — **Imbecillitēt**, f., förståndssvaghet.

**Imbibēra**, lat. (*imbībere*, af *bībere*, dricka), insuga, indraga; mål. blöta, fukta. — **Imbibitiōn**, f., nylat., insugning; blötning.

**Imborsēra**, ital. (*imborsāre*; jmf. *Börs*), inkassera

**Imbrahār-Bāschi**, m. (förvrängdt af turk. *emîri-âkhor*, vanl. *embrokhor*, stallmästare, och *basch*, uppsyningsman, förman), sultanens öfverstallmästare.

**Imbreviatūr**, f., nylat. (m.lat. *imbreviatūra*, af *breviāre*, förkorta, af lat. *brēvis*, kort), kort sammanfattning; jmf. **Abbreviatur**.

**Imbrōglio** (-bråljo), m., ital., förvirring, virrvarr.

**Imitēra**, lat. (*imitāri*, fr. *imitēr*), efterhärma, efterlikna, utföra något efter en viss förebild, efterbilda. — **Imitābel**, som kan, bör el. förtjenar att efterhärmas. — **Imitatiōn**, f., efterhärmning, efterbildning. — **Imitatīv**, nylat., efterbildande. — **Imitativum**, se under **Verbum**. — **Imitātor**, m., efterhärmare, efterbildare; **imitatōrum sērvum pēcus**, n., lat., efterbildarnes slafviska hop.

**Immakulāt**, lat. (*immaculātus*, af *maculāre*, nerfläcka, af *măcula*, fläck), obefläckad.

**Immanifēst**, lat. (af *in*, och *manifēstus*, öppen, klar), ej uppenbar, icke tydlig.

**Immanēra**, lat. (*immanēre*, af *manēre*, förblifva), innebo, häfta vid. — **Immanēnt**, inneboende. — **Immanēns**, f., nylat., inneboende; filos. enheten emellan princip och form hos ett filosofiskt system; teol. den gudomliga andens inneboende i naturen el. materien.

**Immanuel**, se **Emanuel**.

**Immarinera**, se **Marinera**.

**Immateriēl**, fr., (nylat. *immateriālis*, jmf. *Materia*), okroppslig. — **Immaterialisēra**, fr. (*immatérialiser*), göra okroppslig, förandliga. — **Immaterialitēt**, f., okroppslighet. — **Immaterialīsm**, m., läran om själens okroppslighet; jmf. **Spiritualism**; )( **Materialism**. — **Immaterialīst**, m., den, som antager, att själen är okroppslig.

**Immatrikulēra,** lat. (jmf. *Matrikel*), införa el. inskrifva i en matrikel, förteckning. — **Immatrikulatiōn,** f., inskrifning i en matrikel.
**Immatūr,** lat. (*immatūrus*), omogen, förtidig. — **Immaturitēt,** f., omogenhet.
**Immediāt,** nylat. (jmf. *Medium*), omedelbar; — **immediāte,** lat., el. **immédiatemēnt** (-at'-māng), omedelbart; — **immediāt-ständer, -stift,** i forna tyska riket, ständer, stift, som lydde omedelbart under kejsaren och riket. — **Immediatisēra,** göra riksomedelbar, fri.
**Immemorābel,** lat. (*immemorābilis;* jmf. *Memoria*), icke anmärkningsvärd, ej nämnvärd.
**Immēns,** lat. (*immēnsus,* af *in,* och *mēnsus,* mätt, af *metīri,* mäta), omätlig, oändlig. — **Immensitēt,** f., omätlighet. — **Immensurābel,** omätbar, som ej kan mätas. — **Immensurabilitēt,** f., omätbarhet.
**Immergēra,** lat. (*immērgere,* af *mērgere,* doppa), neddoppa, nedsänka. — **Immergēter,** pl., vederdöpare. — **Immersiōn,** f., neddoppning, nedsänkning, blötning; astron. en planets inträdande i en annans skugga.
**Immērito,** lat. (jmf. *Meritum*), oförtjent, oförskyldt.
**Immersion,** se **Immergera.**
**Immigrēra,** lat. (*immigrāre*), invandra. — **Immigratiōn,** f., invandring.
**Imminēnt,** lat. (particip af *imminēre,* öfverhänga), nära förestående, hotande.
**Immittēra,** lat. (*immīttere*), lagligen insätta i besittning af något. — **Immissiōn,** f., lagt. insättning i en annans egendom.
**Immobīl,** lat. (*immōbilis*), orörlig; milit. orustad, ej på krigsfot. — **Immobīlier** el. lat. **Immobīlia** (näml. *bōna*), pl., fast egendom, fastigheter. — **Immobilitēt,** f., orörlighet.
**Immoderāt,** lat. (*immoderātus*), omåttlig, öfverdrifven. — **Immoderatiōn,** f., omåttlighet. — **Immodēst,** lat. (*immodēstus*), oanständig, oblyg, obeskedlig, anspråksfull. — **Immodestī,** f., oanständighet, oblyghet, m. m.
**Immolēra,** lat. (*immolāre*), offra, uppoffra. — **Immolatiōn,** f., offring, uppoffring.
**Immorālisk,** nylat. (jmf. *Moral*), osedlig, sedeslös. — **Immoralitēt,** f., osedlighet, sedeslöshet.
**Immortēl,** fr. (lat. *immortālis*), odödlig. — **Immortēlle** (-täl'), f., fr., evighetsblomma, eternell.
**Immunitēt,** f., (lat. *immūnitas*), skattfrihet; undantagsfrihet; fri- och rättighet; fristadsrättighet.
**Immutābel,** lat. (*immutābilis*), oföränderlig. — **Immutabilitēt,** f., oföränderlighet.
**Impalpābel,** nylat. (jmf. *Palpābel*), så fin (t. ex. om ett pulver), att ingen partikel särskilt kan uppfattas af känseln.
**Impanatiōn,** f., nylat. (af lat. *pānis,* bröd), teol. Kristi lekamens närvaro i brödet.
**Īmpar,** lat., olika; udda; **īmpari Mārte** (jmf. *Mars*), egentl. med olika krigslycka, med olika krafter. — **Imparitēt,** f., ojemnhet, egenskapen att vara udda.
**Impardonnābel,** fr. (*impardonnāble*), oförlåtlig.
**Impass,** se **Inpass.**
**Impassābel,** barb.lat. (jmf. *Passera*), ofarbar, ogångbar, otillgänglig, oöfverstiglig.
**Impassībel,** senlat. (*impassībilis*), okänslig, kallsinnig, känslolös. — **Impassibilitēt,** okänslighet.
**Impastēra,** ital. (*impastāre,* egentl. knåda; jmf. *Pāsta*), mål. pålägga färgen tjockt, utan att för mycket utbreda den; i graveringskonsten: medelst streck förbinda de med grafstickeln el. etsnålen gjorda punkter.
**Impatībel,** lat. (*impatībilis*), olidlig, odräglig. — **Impatibilitēt,** f., odräglighet.
**Impayāble** (ängpehjāb'l), fr., obetalbar, oskattbar, ovärderlig.
**Impedimēnt,** n., lat. (*impedimēntum*), hinder; landtmät. hvarje naturföremål, som lägger hinder i vägen för mätningen af en yta.
**Impendēnt,** lat. (*impēndens*), nära förestående, hotande.
**Impendēra,** lat. (*impēndere*), bekosta. — **Impendiōs,** lat. (*impendiōsus*), kostsam. — **Impēnser,** pl., (lat. *impēnsae*), omkostnader.
**Impenetrābel,** lat. (*impenetrābilis*), ogenomtränglig; outgrundlig; vattentät. — **Impenetrabilitēt,** f., ogenomtränglighet m. m.
**Impenitēns,** f., lat. (*impoenitēntia*), obotfärdighet. — **Impenitēnt,** obotfärdig.
**Impenser,** se under **Impendera.**
**Imperatīv,** lat (*imperatīvus,* af *imperāre,* befalla), befallande, myndig och befallande; **imperatīv(us),** m., se under **Modus; imperatīv,** n., bud, befallning; **kategoriskt imperatīv,** filos. ovilkorligt förnuftsbud. — **Imperātor,** m., lat., öfverbefälhafvare för en krigshär, fältherre; kejsare. — **Imperatōria,** f., bot. mästerrot. — **Imperatōrisk,** fältherrlig; kejserlig. — **Imperiāl,** lat. (*imperiālis*), kejserlig; m., ett ryskt guldmynt = 10 rubel; äfv. ett slags dans: kejsardansen; äfv. en kylande dryck af vatten, socker, citronskal och crēmor tārtari; äfv. en sort boktryckarstil: n., benämning på flera sorter bomulls- och ylletyg med olika mönster; — **imperiāldukāt,** ett ryskt räknemynt om 5 rubel; **imperiālfår,** spanska merinofår, som härstamma från de kungliga schäferierna; **imperiālpapper,** en papperssort af största format; **imperiālspel,** ett slags kortspel på två man hand, som spelas med piketkort. — **Imperialīsm(us),** m., nylat., kejsarvälde; oinskränkt herrskarmakt, envåldsmakt, d. s. s. Despotismus. — **Imperialīst,** m., anhängare af kejsarmakten, kejserligt sinnad; isht. i Frankrike, d. s. s. Bonapartist, )( Royalist, se d. o. — **Imperialīstisk,** kejserligt sinnad. — **Impērium,** n., lat., öfvervälde, öfverherrskap: öfverbefäl; fältherrevärdighet; rike, kejsardöme. — **Imperiōs,** lat. (*imperiōsus*), herrsklysten, myndig, befallande.
**Imperceptībel,** nylat. (jmf. *Perceptibel*), oförnimbar, omärklig.
**Imperfēct** och **-fēkt,** lat. (*imperfēctus*), ofullkomlig, ofullständig. — **Imperfēctum** (näml. *praeterītum*) el. **Imperfēkt,** n., pl. **imperfēcta** och **imperfēkter,** gram., tidsform, som utmärker en ofulländad, fortgående handling i det förflutna. — **Imperfektībel,** oförmögen af fullkomning. — **Imperfektiōn,** f., ofullkomlighet.
**Imperforābel,** nylat. (jmf. *Perforera*), som ej kan genomborras.
**Imperial, Imperium,** m. fl., se under **Imperativ.**
**Impermeābel,** nylat. (jmf. *Permeabel*), ogenomtränglig.

**Impermutābel,** nylat. (jmf. *Permutera*), oförbytlig.
**Impersonēl,** fr. (*impersonnel*, lat. *impersonālis*), opersonlig; **impersonāle,** n., pl. **-nalia** el. **-nalier,** lat., gram. opersonligt tidsord; **impersonāl-cōnto,** räkensk. sakconto. — **Impersonalitēt,** f., opersonlighet.
**Impertinēnt,** nylat. (jmf. *Pertinent*), oförskämd, otidig, näsvis, stursk. — **Impertinēns,** f., nylat. (*impertinēntia*, fr. *impertinēnce*, l. ängpertinängs'), oförskämdhet, otidighet, näsvishet, närgångenhet. — **Impertinēntier,** pl., ting, som icke höra till en ifrågavarande sak, bisaker, biting.
**Imperturbābel,** senlat. (*imperturbābilis*, af *perturbāre*, störa), ostörbar, orubblig.
**Impestēra,** nylat. (af lat. *pēstis*, pest), förpesta.
**Impetīgo,** lat., läkek. kroniskt, blemartadt skorputslag, som ständigt håller sig vätskigt.
**Īmpetus,** m., lat, häftigt anfall, angrepp; **cum īmpetu,** häftigt. — **Impetuōs,** lat. (*impetuōsus*), häftig, våldsam. — **Impetuositēt,** f., häftighet, våldsamhet. — **Impetuōso, con īmpeto,** ital., tonk., uppbrusande, häftigt.
**Impietēt,** f., lat. (*impīetas*), brist på fromhet el. vördnad, gudlöshet. [pantning.
**Impignoratiōn,** f., nylat. (jmf. *Pignus*), för-
**Impitoyābel** (ängpitoajäb'l), fr. (*impitoyāble*), obarmhertig, känslolös, hård.
**Implacābel,** lat (*implacābilis*), oförsonlig.
**Implausībel,** nylat. (jmf. *Plausībel*), oantaglig, osannolik.
**Implicēra,** lat. (*implicāre*), inveckla, infläta; innebära. — **Implīcite,** lat., tillika inbegripet, inberäknadt.
**Implorēra,** lat. (*implorāre*), anropa, bönfalla.
**Implūvium,** n., lat. (af *implūere*, regna in), regncisternen och i allmnht. det öppna rummet i förSalen (*ātrium*) till ett fornromerskt hus; förhuset till en katolsk kyrka; läkek. regnbad.
**Impolī** (ängpålīh), fr. (jmf. *Polēra*), obelefvad, ohöflig. — **Impolitēsse** (ängpålitēss'), f., obelefvenhet, ohöflighet.
**Imponderābel,** nylat. (jmf. *Pondus*), ovägbar; — **imponderabīlier,** pl. (*imponderabīlia*), ovägbara ämnen. — **Imponderabilitēt,** f., ovägbarhet.
**Imponēra,** lat. (*impōnere*, fr. *imposēr*), egentl. pålägga; göra intryck; göra sig gällande; ingifva aktning, vördnad el. lydnad; **imponērande** el. fr. **imposānt** (ängposāngh o. imposāngt), vördnadsbjudande.
**Impopulār,** nylat. (jmf. *Populār*), folkfiendtlig, folkvidrig, för folket misshaglig; äfv. svårfattlig, dunkel.
**Importēra,** lat. (*importāre*), införa (utländska varor i ett land); betyda; vara af vigt. — **Impōrt,** m., införsel. — **Importābel,** till införsel tillåten. — **Importāns,** f., (fr. *importānce*, l. ängpårtängs'), vigt, betydenhet. — **Importānt,** vigtig, betydande. — **Importatiōn,** f., införsel (af varor). — **Importātor,** m., lat., el. **Importōr,** m., fr. (*importatēūr*), handlande, som inför (utländska varor).
**Importūn,** lat. (*importūnus*), oläglig, obeqväm; hinderlig, besvärlig.
**Imposant,** se under **Imponēra.**
**Impossībel,** lat. (*impossībilis*), omöjlig. — **Impossibilitēt,** f., omöjlighet.
**Impōst,** m., m.lat. (*impōstus*, af lat. *impōnere*, pålägga), pålaga, afgift; köpm.t. afgift el. accis, som en regering pålägger utförsvaror. — **Impōstor,** m., senlat., och fr. **Impostēūr** (ängpåstöhr), m., bedragare.
**Impotēns,** f., lat. (*impotēntia*), manlig oförmögenhet; äfv. oförmåga att kunna afla barn. — **Impotēnt,** lat. (*īmpotens*), oförmögen.
**Impracticābel** och **-praktikābel,** nylat. (jmf. *Practik*), overkställbar; ofarbar.
**Imprecatiōn** och **-kat-,** f., lat. (*imprecātio*), förbannelse.
**Impregnēra,** nylat. (jmf. *Pregnant*), befrukta; kem. mätta. — **Impregnatiōn,** f., befruktning; kem. mättning.
**Impresārio,** m., ital. (af *imprēndere*, företaga, *imprēsa*, företag), person, som emot vissa vilkor åtager sig att för andras räkning ombesörja vissa allmänna angelägenheter, förpaktare, mäklare o. s. v.: särskilt: person, som på viss tid och på vissa vilkor engagerar en skådespelare el. skådespelerska, tonkonstnär, sångare el. sångerska, att uppträda inför allmänheten.
**Impression,** m. fl., se **Imprimera.**
**Imprévoyance** (ängprehvoajängs'), f., fr. oförutseende.
**Imprimēra,** lat. (*imprīmere*, af *prēmere*, trycka), intrycka, påtrycka; trycka (böcker); **imprimātur,** egentl. det må tryckas; trycknings-tillstånd. — **Impressiōn,** f., intryck; äfv. tryckning (böckers). — **Impressīv,** fr. (*impressīf*), som gör intryck, intrycksfull. — **Impressībel,** emottaglig för intryck. — **Impressibilitēt,** f., emottaglighet för intryck.
**Improbābel,** lat. (*improbābilis*), osannolik. — **Improbabilitēt,** f., osannolikhet.
**Improbēra,** lat. (*improbāre*), ogilla, missbilliga, förkasta. — **Improbatiōn,** f., ogillande. — **Improbātur,** egentl. han ogillas: uttryck, hvilket begagnas om den, som vid en examen underkännes.
**Improbitēt,** f., lat. (*imprōbitas*), oredlighet.
**Improductīv** och **-duk-,** nylat. (jmf. *Productiv*), som ej frambringar någon nytta, ofruktbar.
**Improfitābel,** fr. (*profitāble*, jmf. *Profit*), icke lönande, utan vinst el. afkastning.
**Imprōmptu** (ängpronghtÿh), n., fr. (af lat. *in prōmptu*, i beredskap; jmf. *Prompt*), något som göres utan förberedelse, såsom tal, vers o. s. v.; tonk. utan förberedelse nedskrifvet tonstycke.
**Improportiōn,** f., nylat. (jmf. *Proportion*), missförhållande.
**Imprōprie,** lat. (jmf. *Prōprius*), oegentligt. — **Improprietēt,** f., oegentlighet.
**Improvidēns,** f., senlat. (*improvidēntia*), brist på förutseende. — **Improvīsus, -a, -um,** lat. (af *providēre*, förutse), oförutsedd, oförmodad; **ex improvīso,** oförsedt, oförmodadt. — **Improvisēra,** ital. (*improvisāre*, fr. *improvisēr*), utan förberedelse hålla tal, göra vers el. spela på ett instrument, endast öfverlemnande sig åt ögonblickets ingifvelse; för tillfället, tills vidare anordna, inrätta något. — **Improvisatiōn,** f., barb.lat., tals hållande el. versdiktning utan förberedelse; föredrag som utföres under ögonblickets ingifvelse. — **Improvisātor,** ital. **Improvisatōre,** el. fr. **Improvisatēūr** (ängprovisatöhr) och **-tōr,**

m., en som gör vers el. håller tal, föredrag under ögonblickets ingifvelse.
**Imprudēns**, f., lat. (*imprudēntia*), oklokhet. — **Imprudēnt**, lat. (*imprūdens*), oklok.
**Impudēns**, f., lat. (*impudēntia*), oförskämdhet, skamlöshet. — **Impudēnt**, oförskämd, skamlös.
**Impuissānce** (ängpyissängs'), f., fr., oförmåga, vanmakt; manlig oförmögenhet. — **Impuissānt** (ängpyissängh), fr., vanmäktig, oförmögen.
**Impūls**, m., el. **Impulsiōn**, f., lat. (*impūlsus, impūlsio*, af *impēllere*, pådrifva), pådrifning, påstöt; väckelse, eggelse; bevekelsegrund. — **Impulsīv**, pådrifvande, påstötande.
**Impūne**, lat. (af *poena*, straff), ostraffadt. — **Impunitēt**, f., strafflöshet.
**Impūr**, lat. (*impūrus*), oren. — **Impuritēt**, f., orenhet. — **Impurīsm(us)**, m., språkblandning. — **Impurīst**, m., en, som orenar ett språk genom inblandning af främmande ord.
**Imputēra**, lat. (*imputāre*), tillräkna. — **Imputābel**, tillräknelig. — **Imputabilitēt**, f., tillräknelighet. — **Imputatiōn**, f., tillräknande, beskyllning. — **Imputatīv**, tillräknande, innehållande en beskyllning.
**In**, i sammansättningar framför *l*: **il**, framför *b, m* och *p*: **im**, framför *r*: **ir**, är 1:o) en oskiljbar lat. och roman. nekande förstafvelse, liksom det svenska *o-*; 2:o) lat. och ital. prep. med betydelsen: i, till, på.
**In blanco, In cassa, In causa, In natura, In obscuro, In perpetuum** *och andra sammanställningar med* **In** *sökas under sammanställningens senare ord.*
**Inabordābel**, fr. (*inabordāble*, af *bord*, strand), otillgänglig.
**Inabrūpt**, lat. (*inabrūptus*, jmf. *Abrupt*), alltför vidlyftig.
**In abrupto necessitatis**, se under **Abrupt.**
**Inabstinēns**, f., lat. (*inabstinēntia*, af nekande *in* och *abstinēntia*, återhållsamhet), brist på återhållsamhet.
**In abstracto**, se under **Abstrahera.**
**Inabundāns**, f., barb.lat. (*inabundāntia*, af nekande *in* och *abundāntia*, öfverflöd), bristande tillgång, brist.
**Inacceptābel**, nylat. (jmf. *Acceptera*), oantaglig. — **Inacceptabilitēt**, f., oantaglighet.
**Inaccessībel**, senlat. (*inaccessībilis*; jmf. *Access*), otillgänglig, oåtkomlig.
**Inackommodābel**, nylat. (*inaccommodābilis*; jmf. *Ackommodera*), som icke kan biläggas.
**Inackordēra**, lat. (jmf. *Ackordera*), träffa aftal med en person, att någon emot viss öfverenskommen betalning får bo och spisa hos honom. — **Inackordābel**, oförenlig.
**Inackurāt**, nylat. (jmf. *Ackurat*), opålitlig, oordentlig.
**Inaction**, se **Inaktion.**
**Inadeqvāt**, nylat., olika, opassande, icke lämplig.
**Inadmissībel**, nylat., (jmf. *Admittera*), otillåtlig, oantaglig.
**Inadvertēns**, f., nylat. (*inadvertēntia*, af *in*, se d. o., och *advērtere*, vända, isht. uppmärksamheten till), oaktsamhet, vårdslöshet; försumlighet.
**In aeternum**, se under **Aeternus.**
**Inaffābel**, nylat. (jmf. *Affabel*), ej språksam, sluten, otillgänglig; osällskaplig.
**Inaffektatiōn**, f., nylat. (jmf. *Affektera*), otvungenhet; ledigt sätt.
**In agone**, se under **Agon.**
**Inaktiōn**, f., nylat. (*inactio*, af nekande *in* och *actio*, handling, vaksamhet), overksamhet, tröghet, hvila. — **Inaktīv**, overksam, lat. — **Inaktivitēt**, f., overksamhet.
**In albis**, se under **Albus.**
**Inalienābel**, nylat. (jmf. *Alienera*), oförytterlig, oafhändelig.
**Inalliābel**, fr. (*inalliāble*), oförenlig.
**Inalterābel**, nylat. (jmf. *Alterera*), oföränderlig. — **Inalterabilitēt**, f., oföränderlighet.
**In ambīguo**, lat., tvifvelaktigt, ovisst.
**Inamorāto** el. **Innamorāto**, m., ital. (af *amōre*. lat. *āmor*, kärlek), förälskad, älskare.
**Inamovībel**, nylat. (*inamovībilis*, af *in*, se d. o., och *movēre*, röra), oafsättlig; oåterkallelig. — **Inamovibilitēt**, f., en embetsmans oafsättlighet.
**In amplissima forma**, se under **Form.**
**In angustiis**, se under **Angustus.**
**Inanitiōn**, f., nylat. (*inanītio*, af *inanīre*, uttömma), uttömning, utmattning af brist på föda.
**In antecessum**, se under **Antecedera.**
**Inappellābel**, nylat. (jmf. *Appellera*), säges om något, som är af så ringa värde, att det ej bör genom vad dragas under högre domstol.
**Inappetēns**, f., nylat. (jmf. *Appetens*), brist på matlust.
**Inapplikābel**, nylat. (jmf. *Applicera*), oanvändbar, olämplig. — **Inapplikabilitēt**, f., oanvändbarhet, olämplighet.
**Inapprehensībel**, senlat. (*inapprehensībilis*; jmf. *Apprehendera*), obegriplig, ofattlig.
**Inappretiābel**, nylat. (af *in*, se d. o., och *prētium*, pris), ovärderlig.
**Inaptitȳd**, f., fr. (*inaptitūde*), odueglighet; oskicklighet.
**In armis**, se under **Arma.**
**Inartikulērad**, senlat. (*inarticulātus*; jmf. *Artikulera*), oförnimbart el. otydligt uttalad. — **Inartikulatiōn**, f., otydlighet i uttalet.
**Inattentiōn**, f., nylat. (jmf. *Attendera*), ouppmärksamhet, oaktsamhet.
**Inaugurēra**, lat. (*inaugurāre*; jmf. *Augur*), högtidligen inviga. — **Inauguratiōn**, f., högtidlig invigning.
**In barbam**, se under **Barba.**
**In bona pace**, se under **Pax.**
**Inca**, se **Inka.**
**Incalculābel** och **Inkalkulābel**, nylat. (jmf. *Calculus*), oberäknelig.
**Incamerēra**, nylat. (jmf. *Camera*), införlifva med påfliga kammargodsen.
**Incaminēra** el. riktig. **Incamminera**, ital. (*incamminàre*, af *cammino*, väg), sätta i gång, inleda; göra anhängig.
**Incandescēra**, lat. (*incandēscere*), blifva hvitglödande. — **Incandescēns**, f., hvitglödgning.
**Incantēra**, lat. (*incantāre*), förhexa genom sång. — **Incantatiōn**, f., besvärjningssång, besvärjning.
**Incapābel** och **-kap-**, fr. (*incapāble*), oförmögen, oduglig, oskicklig. — **Incapacitēt** och **-kap-**, f., oförmåga, oduglighet.
**In capita**, se **Caput.**
**Incarcerēra**, nylat. (jmf. *Carcer*), inspärra i fängelse.
**Incarnatiōn**, f., nylat. (*incarnātio*, af *in*, till, och *caro*, kött), teol. Christi mandoms-anammelse. — **Incarnērad**, förkroppsligad.
**Incāsso**, m., pl. **incāssi**, ital., köpm.t. inkassering.

**In casu**, se **Casus**.
**In causa**, se **Causa**.
**Incaute**, lat., ovarsamt.
**Incēndium**, lat., brand. — **Incendiär**, m., fr., (*incendiāire*), mordbrännare; fig. upprorsstiftare; adj., fig. upprorsstiftande.
**Inceratiōn**, f., blandning el. öfverdragning med vax; farm. ett torrt ämnes uppvekning till vaxets mjukhet genom tillblandning af någon passande vätska.
**Incēst(us)**, m., lat. (af *castus*, ren, kysk), blod-[skam.
**Inchoatīv(um)**, n., lat., äfv. **vērbum inchoatīvum**, gram. verb, som uttrycker början af en handling.
**Incidēns**, f., lat. (af *incīdere*, infalla), geom. en linies el. ytas sammanträffande med en annan linie el. yta. — **Incidēnt**, opt. infallande (om vinklar). — **Īncidit in Scȳllam, qui vult evitāre Charȳbdin**, lat. ordspr. den, som vill undvika Scylla, råkar ut för Charybdis, d. v. s. kommer ur askan i elden.
**Incinerēra**, nylat. (af *cīnis*, genit. *cīneris*, aska), förbränna till aska. — **Incineratiōn**, f., förbränning till aska.
**Incisīon**, f., lat. (*incīsio*), inskärning. — **Incisīv**, nylat., infrätande; fördelande, förtunnande. — **Incisūr**, f., inskärning. — **Incisōrium**, n., dissektionsknif; äfv. obduktionsbord.
**Incitēra**, lat. (*incitāre*), reta, egga, uppsporra; **incitāntia**, pl., läkek. retmedel. — **Incitābel**, läkek. retbar. — **Incitabilitēt**, f., retbarhet. — **Incitamēnt**, n., retelse, driffjäder. — **Incitatiōn**, f., retning, eggelse.
**Incivīl**, lat. (*incivīlis*), ohöflig; obelefvad. — **Incivilitēt**, f., ohöflighet; obelefvadt uppförande.
**Inclinēra** och **-kli-**, lat. (*inclināre*, luta), hafva håg, böjelse till något. — **Inclinatiōn** och **Ink-**, f., lutning; böjelse, tycke, kärlek; föremål för ens kärlek, käresta. — **Inclinatōrium**, n., instrument, som visar magnetnålens missvisningar på kompassen. — **Inclinomēter**, m., ett af Gillespie uppfunnet nivelleringsinstrument.
**Includēra** och **-klu-**, lat. (*inclūdere*), innesluta, innefatta. — **Inclusiōn**, f., inneslutning, inbegrepp. — **Inclusīv**, inneslutande, inberäknad. — **Inclusīve**, inberäknadt.
**Incōgnito** (inkånjito) och **-kog-**, ital. (af lat. *incōgnitus*, okänd), adv. utan att vara el. vilja vara känd; under främmande namn; subst. n., förhemligande af namn el. stånd.
**Incoherēnt** och **-koh-**, nylat. (jmf. *coherēra*), osammanhängande. — **Inkoherēns** el. **Inkohesiōn**, f., osammanhang.
**Incombustībel**, nylat. (af *comburēre*, förbränna), oförbrännelig.
**Incomestībel**, nylat. (jmf. *Comestibel*), oätlig.
**Incommensurābel** och **-kom-**, nylat. (jmf. *Commensurabel*), som ej kan mätas med något gemensamt mått; osammätig. — **Incommensurabilitēt**, f., egenskapen att ej kunna mätas med samma mått.
**Incommōd** och **-kom-**, lat. (*incōmmodus*), obeqväm, oläglig, besvärlig. — **Inkommodēra**, vara oläglig, till hinder el. skada; **inkommodānt**, oläglig, besvärande. — **Inkommoditēt**, f., obeqvämlighet, olägligliget, besvärlighet. — **Incōmmodum**, n., lat., något besvärande, besvär, last; tunga.
**In communi**, se **Commun**.
**Incommunicābel** och **-kom-**, nylat. (jmf. *Communicabel*, under *Commun*), omeddelelig; omeddelsam, sluten, fåordig.
**Incommutābel** och **-kom-**, lat. (*incommutābilis*), oföränderlig, oförbytlig. — **Inkommutabilitēt**, f., oföränderlighet; oqvald besittning.
**Incomparābel** och **-kom-**, lat. (*incomparābilis*), ojemförlig; **incomparabīlia**, gram. adjektiver, som ej kunna antaga komparativ. — **Inkomparabilitēt**, f., ojemförlighet.
**Incompatībel** och **-kom-**, fr. (*incompatīble*), oförenlig.
**Incompensābel** och **-kom-**, nylat. (jmf. *Compensēra*), oersättlig, som ej kan godtgöras.
**Incompetēnt** och **-kom-**, nylat. (jmf. *Competera*), obefogad, obehörig. — **Inkompetēns**, f., obefogenhet, obehörighet.
**Incomplaisānt** (ängkonghpläsängh), oartig. — **Incomplaisānce** (-sängs'), f., oartighet.
**Incomplētt** och **-kom-**, senlat. (*incomplētus*), ofullständig, ofulltalig.
**Incomprehensībel** och **-kom-**, lat. (*incomprehensībilis*), obegriplig, ofattlig. — **Inkomprehensibilitēt**, f., obegriplighet.
**Incompressībel** och **-kom-**, nylat. (jmf. *Comprimera*), osammantrycklig. — **Inkompressibilitēt**, f., osammantryckligliget.
**Inconciliābel**, nylat. (jmf. *Concīlium*), oförenlig, som ej kan förlikas. [scera).
**In concreto**, se **Concretum** (under *Concre-*
**Incondensābel** och **-kon-**, nylat. (jmf. *Condensēra*), oförtätbar.
**Incongruēnt** och **-kon-**, lat. (*incōngruens*), ej öfverensstämmande, regelstridig; opassande; oanständig, oskicklig. — **Inkongruēns** el. **Inkongruitēt**, f., oöfverensstämmelse, regelstridighet; oriktighet; språkfel; oanständighet.
**Inconseqvēnt** och **-kon-**, lat. (*incōnsequens*), följdstridig, följdvidrig; sjelfmotsägande, sjelfstridig. — **Inkonseqvēns**, f., lat. (*inconsequēntia*), följdstridighet, stridighet emellan grundsatser och yttranden eller handlingar, sjelfmotsägelse, sielfstridighet.
**Inconsiderābel** och **-kon-**, nylat. (jmf. *Considerera*), obetydande, ovigtig.
**Inconsistēnt** och **-kon-**, nylat., ohållbar, ej bestående, osammanhängande, motsägande. — **Inkonsistēns**, f., ohållbarhet, brist på enhet, osammanhang.
**Inconsolābel** och **-kon-**, lat. (*inconsolābilis*), otröstlig.
**Inconstānt** och **-kon-**, lat. (*incōnstans*), obeständig, föränderlig. — **Inkonstāns**, f., obeständighet, ostadighet.
**Inconstitutionēl** och **Inkonstitutionēll**, nylat. (jmf. *Constituēra*), grundlagsstridig, författningsvidrig. — **Inkonstitutionalitēt**, f., grundlagsstridighet, författningsvidrighet.
**Inconsūlte**, lat., oöfverlagdt.
**Incontestābel** och **-kon-**, nylat. (jmf. *Contestera*), obestridlig.
**Incontinēnt** och **-kon-**, lat. (*incōntinens*), oåterhållsam. — **Incontinēntia**, f., lat. läkek. organers oförmåga att qvarhålla de ämnen, som endast frivilligt borde utsläppas.
**In continuo**, se under **Continuum**.

**In contradictorio**, se under **Contradicera.**
**In contrarium**, se **Contrarius.** [fri.
**Incontribuābel**, nylat. (jmf. *Contribuera*), skatt-
**Incōntro**, ital., köpm.t. lägenhet, tillfälle.
**In contumaciam**, se under **Contumax.**
**Inconvenābel**, fr. (*inconvenāble*), opassande, obehörig, otillständig; oskicklig; oläglig. — **Inconveniēnt**, lat. (*inconvēniens*), opassande, otillbörlig. — **Inconveniēns**, f., senlat. (*inconveniēntia*), olägenhet; oskicklighet; otillbörlighet.
**Inconversābel**, barb.-lat. (jmf. *Conversera*), osällskaplig, fåordig.
**Incorporēra** och **-kor-**, lat. (*incorporāre*, af *cōrpus*, kropp), förena till ett, sammanslå med något annat, införlifva; köpm.t. antaga i bolag. — **Incorporatiōn**, f., införlifvande, upptagning (i förening, samfund, sällskap, bolag o. s. v.). — **Incorporīst**, m., m.lat. bokbindare.
**Incorrēct** och **-korr-**, lat. (*incorrēctus*), oriktig, felaktig. — **Inkorrēkthet**, f., oriktighet, felaktighet. — **Inkorrektiōn**, f., nylat., försummad rättelse. — **Inkorrigībel**, oförbätterlig. — **Inkorrigibilitēt**, f., oförbätterlighet.
**Incorrūpt** och **-korr-**, lat. (*incorrūptus*), oförderfvad, oförfalskad. — **Inkorruptībel**, obestickelig. — **Inkorruptibilitēt**, f., obestickelighet.
**Incourānt** (ängkuhrängh) och **Inkurānt**, fr. (jmf. *Courant*), icke gångbar (om mynt), ej afsättlig (om varor).
**Incredībel** och **-kre-**, lat. (*incredībilis*), otrolig, osannolik.
**Incremēnt(um)** och **-krem-**, n., lat., tillväxt.
**Incroyābel**, fr. (*incroyāble*, l. ängkroajābl'), otrolig; s. m., modenarr, sprätt, som affekterar något ovanligt i sin klädsel; äfv. öfvermåttan stor, trekantig hatt.
**Incrustēra** och **-kru-**, lat. (*incrustāre*, öfverdraga med skorpa), belägga ytan af ett föremål med skifvor af mer el. mindre dyrbara ämnen; äfv. öfverdraga med gips el. murbruk, el. med en stenskorpa (tuff). — **Inkrustāt**, n., inkrusterad kropp af djur- el. växtriket. — **Inkrustatiōn**, lat. (*incrustātio*), el. **Inkrustēring**, f., stenskorpa på ytan af en kropp; gipsning på en mur till alfrescomålning; inläggning med sten, marmor, stål o. s. v.; öfverdragning med guld- el. silfverbleck.
**Incubatiōn**, f., lat. (*incubātio*), liggning på ägg. — **Īncubus**, m., lat., mara.
**Inculpābel** och **-kulp-**, lat. (*inculpābilis*), oskyldig, ostrafflig, skuldlös.
**Incunābler**, pl., lat. (*incunābula*, af *cunābula*, *cūnae*, vagga), egentl. linda; fig. första början af något; isht. i boktryckarkonsten: de böcker, som allraförst blefvo tryckta, ifrån uppfinningen af denna konst till början af 16:de århundradet.
**Incurābel** och **-kur-**, nylat. (jmf. *Curera*), obotlig.
**In curia**, se **Curia.**
**Incuriositēt**, f., senlat. (*incuriōsitas*), brist på nyfikenhet el. vetgirighet.
**Incursiōn** och **-kur-**, f., lat. (*incūrsio*), fiendtligt infall, ströftåg.
**Incurvatiōn** och **-kur-**, f., lat. (*incurvātio*), krökning, böjning.

**Indecēnt**, lat. (*īndecens*), oanständig. — **Indecēns**, f., lat. (*indecēntia*), oanständighet.
**Indechiffrābel**, fr. (*indéchiffrāble*, l. ängdesjiffrābl'), som ej kan dechiffreras, oläslig, otydbar. Jmf. *Dechiffrera.*
**Indecīs**, nylat. (jmf. *Decidera*), oafgjord; obeslutsam, villrådig. — **Indecisiōn**, f., obeslutsamhet, villrådighet.
**Indeclinābel** och **-dekli-**, lat. (*indeclinābilis*), gram. oböjlig. — **Indeklinabilitēt**, f., oböjlighet. [sande.
**Indecōrum**, n., lat. (jmf. *Decōrum*), det opas-
**In defectu**, se **Defect.**
**Indefinīt**, lat. (*indefinītus*), obestämd. — **Indefinīte**, obestämdt.
**Indelicāt** och **-kāt**, nylat. (jmf. *Delicat*), ogrannlaga. — **Indelikatēss**, f., fr. (*indélicatēsse*), ogrannlagenhet.
**Indemnisēra**, fr. (*indemnisēr*), hålla skadeslös, godtgöra. — **Indemnisatiōn**, f., skadeslöshållande, godtgörande. — **Indemnitēt**, f., lat., skadestånd, ersättning; **indemnitēts-bill** el. eng. **bill of indēmnity**, i England: parlamentsakt, hvarigenom en minister frikallas ifrån ansvar för någon åtgärd, som han på eget bevåg funnit sig föranlåten att vidtaga. [lig.
**Indemonstrābel**, lat. (*indemonstrābilis*), obevis-
**Independēnt**, nylat. (jmf. *Dependera*), oafhängig, oberoende. — **Independēnter**, pl., oafhängige (näml. af episkopalkyrkan), en i slutet af 16:de årh. uppkommen protestantisk religionssekt i England och Holland. — **Independēns**, f., oafhängighet, oberoende.
**Indestructībel** och **-struk-**, nylat. (jmf. *Destruera*), oförstörbar. — **Indestruktibilitēt**, f., oförstörbarhet.
**Indeterminābel**, lat. (*indetermināabilis*), obestämbar. — **Indeterminērad**, obestämd; obegränsad; oafgjord; obeslutsam. — **Indeterminīsm(us)**, m., läran om menskliga viljans oberoende af hvarje yttre nödvändighet, d. v. s. om hennes oinskränkta frihet. — **Indeterminīst**, m., anhängare af denna lära.
**Indevōt**, lat. (*indevōtus*), andaktslös, ofrom. — **Indevotiōn**, f., brist på andakt; ofromhet.
**Īndex**, m., genit. **īndicis**, pl. **īndices**, lat., egentl. visare; innehållsförteckning (i en bok); i allmnht. förteckning; äfv. pekfinger; **īndex librōrum prohibitōrum** el. blott **Īndex**, förteckning på böcker, hvilka för deruti uppräknade irrläror af katolska kyrkan äro förbjudna; deraf **Īndex-Congregatiōn**, f., den andliga myndighet, hvars åliggande är att öfvervaka och pröfva litteraturen, ett af påfven Sixtus V förordnadt utskott af kardinaler, med biträde af några dominikaner. — **Indikatiōn**, f., lat. (*indicātio*), tillkännagifvande, anvisning; sjukdomstecken. — **Indikatīv**, lat. (*indicatīvus*), tillkännagifvande, anvisande; s. m., el. **mōdus indicatīvus**, gram., det modus, hvilket utmärker en handling såsom viss, bestämd, verklig. — **Indicātor**, lat., anat. pekfingrets sträckmuskel. — **Indikatōrisk**, tillkännagifvande, anvisande. — **Indīcium**, n., pl. **indīcia** och **indīcier**, lat., tecken till något, kännetecken, symtom; grund för att antaga, förmoda, misstänka något; omständighet, som föranleder att befara något; **indīcia fācti**, tecken till en förölvad gerning;

indīcia remōta, aflägsna tecken. — Indiktiōn, f., påbud om el. sammankallelse till ett stort kyrkomöte; äfv. d. s. s. Indiktiōns-cȳkel, tid af 15 år, hvarunder romerska kejsarne tre gånger, näml. hvart femte år, läto i provinserna uppbära en viss mantalsskatt.
**Indication, Indicativ,** m. fl., se föreg. ord.
**Indīcta cāūsa,** lat., i ohördt mål.
**Indicium, Indiction,** se **Index.**
**Īndier** el. **Īnder,** m., se **Hindu.** — **Indiān,** m., inföding i Vestindien och, i vidsträckt bem., i allmnht. en som tillhör Amerikas urbefolkning. — **Indiānsk,** som tillhör el. har afseende på denna befolkning. — **Indianīst,** m., fr. (*indianīste*), lärd, som sysselsätter sig med de indiska språken och indisk litteratur, isht. de äldre (sanskrit m. fl.). — **Īndicum,** n., lat. (redan hos *Plinius*), indigo, se d. o. — **Indiēnne,** f., fr., ostindiskt tryckt bomullstyg, fint kattun, sits. — **Indogermāner, indogermaniska** el. bättre **indo-europeiska** folk och språk, den utöfver en stor del af Asien och nästan hela Europa utbredda, till kaukasiska rasen hörande folk- och språkstam, som omfattar hinduer, perser, greker, romare, germaner, slaver och kelter.
**Indifferēnt,** lat. (*indĭfferens*), likgiltig, liknöjd. — **Indifferentīsm(us),** m., likgiltighet (isht. i religion, filosofi och politik). — **Indifferentīst,** m., en, som hyllar indifferentismen. — **Indifferēns,** lat. (*indifferēntia*), el. fr. **Indifférēnce** (ängdifferängs'), f., likgiltighet, liknöjdhet; **indifferēnspunkt,** naturl. den punkt emellan två motsatta poler, der de ömsesidigt upphäfva hvarandra.
**Indigenāt,** n., el. **Indigenātsrätt,** m., (nylat. *jus indigenātus*, af lat. *indīgena*, inföding), infödingsrätt.
**Indigēst,** lat. (*indigēstus*), osmält; hårdsmält, svårsmält; fig. illa ordnad el. utarbetad, ej genomtänkt. — **Indigestībel,** senlat. osmältbar. — **Indigestiōn,** f., dålig matsmältning.
**Indigēter,** pl., lat. (*indīgetes*, af *indīgena*, inföding), rom. mytol. infödda skyddsgudar, efter döden förgudade hjeltar.
**Indignēra,** lat. (*indignāri*), väcka ovilja hos, harma, förtryta; **indignērad,** harmsen, förtretad. — **Indignatiōn,** f., harm, ovilja, förtrytelse. — **Indignitēt,** f., ovärdighet, skändlighet, förolämpning.
**Īndigo,** m., sp. (g.sp. *ēndico*, ital. *indaco*, fr. *indigo* och *inde*, af lat. *īndicum* el. *īndicus cōlor*, indisk färg), ett blått färgämne, som beredes af åtskilliga ost- och vestindiska anīl- och indigoväxters blad. — **Indigotīn,** n., kem., kristalliseradt indigohvitt. — **Indigoterīe** (-trīh'), f., fr., indigoplantage.
**Indirēct** och **-rēkt,** lat. (*indirēctus*), ej rätt fram; som sker genom omvägar: medelbar; förtäckt. — **Indirēcte,** lat., på omvägar, genom omsvep; medelbart; förtäckt.
**Indisciplīn,** f., nylat. dålig manstukt.
**Indiscrēt** och **-krēt,** lat. (*indiscrētus*, oåtskild), oförsigtig, obetänksam; otidigt pratsam, pladdrande, ej tystlåten; påflugen. — **Indiskretiōn,** f., obetänksamhet; otidig pratsamhet.
**Indispensābel,** nylat. (jmf. *Dispensera*), oundgänglig, oeftergiflig.
**Indisponībel,** nylat. (jmf. *Disponera*), som ej kan disponeras, oförfogbar, oförytterlig. — **Indisponēra,** göra olustig, försätta i dåligt lynne; **indisponērad** el. fr. **indisposé** (äng-), olustig, ohågad, förstämd; opasslig. — **Indispositiōn,** f., olust, håglöshet, dåligt lynne, opasslighet.
**Indisputābel,** nylat. (*indisputābilis;* jmf. *Disputera*), obestridlig. — **Indisputabilitēt,** f., obestridlighet.
**Indissolūbel,** lat. (*indissolūbilis;* jmf. *Dissolvera*), oupplöslig; oskiljbar. — **Indissolubilitēt,** f., oupplöslighet.
**Indistīnkt,** lat. (*indistīnctus;* jmf. *Distinguera*), obestämd; otydlig, oredig, förvirrad. — **Indistinktiōn,** f., obestämdhet, otydlighet.
**Individuum,** n., pl. **individua,** och **Individ,** m., lat. (jmf. *Dividera*), egentl. något, som ej kan delas; en enda, viss person; enskilt föremål, exemplar. — **Individualisēra,** betrakta, framställa enskilt för sig. — **Individualitēt,** f., egenskapen att vara en individ; personliga egenskaper, egendomligt skaplynne, egendomlig natur. — **Individuēl,** som tillhör, har afseende på en person, ett föremål, såsom individer betraktade: personlig, egendomlig. — **Indivisībel,** odelbar.
**Indocīl,** lat. (*indōcilis*, af *in*, se d. o., och *dōcilis;* jmf. *Docera*), oläraktig. — **Indocilitēt,** f., oläraktighet.
**Indolēns,** f., lat. (*indolēntia*, af *in*, se d. o., och *dolēre*, smärta, göra ondt), okänslighet; bekymmerslöshet, sorglöshet, lojhet. — **Indolēnt,** egentl. fri från plågor; bekymmerslös; sorglös; loj.
**Indomābel,** lat. (*indomābilis*, af *domāre*, tämja), okuflig, obetvinglig.
**In dorso,** se under **Dorsum.**
**Indossant, Indossera,** m. fl., se **End-.**
**In dubio,** se under **Dubium.**
**Indubitābel,** lat. (*indubitābilis*, af *in*, se d. o., och *dūbium*, tvifvel), otvifvelaktig, tillförlitlig. — **Indubitabilitēt,** f., otvifvelaktighet.
**Inducēra,** lat. (*indūcere*, af *in*, se d. o., och *dūcere*, föra, leda), förleda, förföra, öfvertala; härleda, sluta, göra slutsats. — **Induktiōn,** f., log. slutsats ifrån det enskilta till det allmänna el. ifrån delarna till det hela; bevisa **per inductiōnem,** bevisa genom en mängd exempel el. sakförhållanden. — **Induktōrisk,** så kallas den metod, som grundar sig på Induktion. — **Induktīv,** nylat. förledande; log. slutande el. slutad af enskilta fall; **induktīva vetenskaper,** sådana som väsendtligen bero på induktion.
**In dulci jubilo,** se under **Jubel.**
**Indulgēra,** lat. (*indulgēre*, af *dūlcis*, söt), öfverse med; göra till viljes. — **Indulgēns,** f., öfverseende; aflat; **indulgēnsbref,** aflatsbref. — **Indulgēnt,** öfverseende, efterlåten, flat. — **Indūlt,** n., senlat. (*indūltus*, m. och *indūltum*, n.), beviljande, isht. af betalningsanstånd; nådebevisning el. rättighet, tilldelad genom en påflig bulla; äfv. af regering el. biskop utgifvet tillståndsbref. — **Indūlto,** m., sp., tull i Spanien på amerikanska varor.
**In duplo,** se **Duplum.**
**Induratiōn,** f., nylat. (*indurātio*, af *indurāre*, göra hård), läkek. förhårdning,

**Industrī**, f., lat. (*indūstria*), idoghet; flit och omtanka; näringsflit, konstflit; *de indūstria*, lat., med flit; — **industrī-expositiōn**, offentlig utställning af industriartiklar; **industririddare**, fr. **chevaliēr d'industrīe**, en man, som lefver af knep och skälmstycken. — **Industriēl**, beträffande näringsfliten. — **Industrialīsm(us)**, m., barb.lat., statshushållningssystem, enligt hvilket industrien är hufvudgrunden för ett samhälles lycka. — **Industriōs**, lat. (*industriōsus*), idog, näringsflitig.

**Inēdita**, pl., lat., outgifna skrifter.

**Ineffābel**, lat. (*ineffābilis*), outsäglig.

**Ineffectīv** och **-fektīv**, nylat., overksam.

**In effectu**, se **Effect.**

**In effigie**, se **Effigies.**

**Inegāl**, fr. (jmf. *Egal*), olik, ojemn. — **Inegalitēt**, f., fr. (*inégalité*), olikhet, ojemnhet.

**Inelegānt**, lat. (*inēlegans*), smaklös. — **Inelegāns**, f., lat. (*inelegāntia*), smaklöshet.

**Inēpt**, lat. (*inēptus*), oskicklig; dum, orimlig. — **Ineptīe** (inäpsī'), f., fr. (lat. *inēptia*), oskicklighet; dumhet, orimlighet; **inēptier**, orimligheter.

**Inērtia**, f., lat., overksamhet, tröghet; **vis inērtiae**, se under **Vis.**

**Inerudīt**, lat. (*inerudītus*), olärd.

**Ines** el. **Inez**, spanskt namn, motsvarande det tyska Agnes.

**In esse**, se **Esse.**

**In essentiali**, se under **Esse.**

**Inessentiēl**, barb.lat., oväsendtlig.

**Inestimābel**, fr. (*inestimāble*), ovärderlig, oskattbar.

**In eventum**, se **Eventus.**

**Inevidēnt**, nylat. (jmf. *Evidens*), otydlig, oklar. — **Inevidēns**, f., otydlighet.

**Inevitābel**, lat. (*inevitābilis*), oundviklig.

**Inexāct** och **-äkt**, nylat. (jmf. *Exact*), ej noggrann, ej punktlig, oriktig, felaktig, vårdslös. — **Inexactitūde** och **-aktitȳd**, f., fr., brist på noggrannhet, oriktighet, vårdslöshet.

**In excēlsis**, lat., i höjden, i himmelen.

**In excessu**, se under **Excedera.**

**Inexcusābel** och **-kus-**, lat. (*inexcusābilis*), oursäktlig.

**Inexigībel**, nylat. (jmf. *Exigera*), som ej kan utkräfvas.

**Inexistēnt**, nylat., icke tillvarande. — **Inexistēns**, f., icketillvaro.

**Inexorābel**, lat. (*inexorābilis*), obeveklig.

**In expensas**, se under **Expendera.**

**Inexperiēns**, f., senlat. (jmf. *Experiēns*), oförfarenhet.

**Inexpiābel**, lat. (*inexpiābilis*), som ej kan försonas, ej godtgöras.

**Inexplicābel** och **-plik-**, lat. (*inexplicābilis*), oförklarlig.

**Inexplorābel**, nylat. (jmf. *Explorera*), outforsklig.

**Inexpressībel**, nylat., el. **Inexprimābel**, fr. (*inexprimāble*), som ej kan uttryckas, obeskriflig, osäglig; **inexprēssibles** (-prēssib'ls), pl., eng., skämtvis för benkläder, egentl. de onämnbara.

**In extenso**, se under **Extendera.**

**In extremis**, se **Extrem.**

**In facto**, se **Factum.**

**Infallībel**, nylat. (jmf. *Fallībel*), ofelbar. — **Infallibilīst**, m., försvarare af påfvens ofelbarhet. — **Infallibilitēt**, f., ofelbarhet.

**Infām**, lat. (*infāmis*), ärelös, vanhederlig, skamlig, skändlig, nedrig, gemen, usel. — **Infāmia** och **Infamī**, f., lat., ärelöshet, skam, vanära; skändlighet, nedrighet; ärerörigt tillmäle, smädelse; **infāmia notātus**, för ärelös förklarad; **cum infāmia**, skymfligt. — **Infamēra**, illa berykta, skymfa, smäda, svärta, förklena. — **Infamatiōn**, f., förklarande för ärelös; vanärande; smädande, svärtande.

**Infānt**, m., sp. (*infānte*, af lat. *īnfans*, egentl. icke talande; deraf litet barn; isht. under medeltiden: son af en furste el. af en ädling), urspr. kunglig arfprins, kronprins; sedan i allmnht. en konungs son, kunglig prins i Spanien och Portugal; **infantīnna**, f., sp. (*infānta*), en konungs dotter, kunglig prinsessa i Spanien och Portugal. — **Infantādo**, m., ett åt en infant el. infantinna till underhåll anvisadt gods; deraf **infantādos** el. **infantādofår**, medelfina spanska får. — **Infanterī**, n., fr. (sp. o. ital. *infanterīa*, af sp. o. ital. *infānte*, *fānte*, barn, gosse, sven, sederm. dräng, knekt, isht. fotknekt, fotsoldat; af lat. *īnfans*, barn, med mycket utvidgad betydelse), fotfolk. — **Infanterīst**, m., fotknekt, fotsoldat. — **Infantīcida**, senlat. barnamördare, -erska. — **Infanticīdium**, n., barnamord.

**Infatigābel**, lat. (*infatigābilis*), outtröttlig, oförtruten.

**Infatuatiōn**, f., nylat. (af *infatuāre*), bedårelse.

**Infavorābel**, lat. (*infavorābilis*), ogynnsam, ogunstig.

**Infect**, **Infection**, m. fl., se **Inficiera.**

**Infelicitēt**, f., lat. (*infelīcitas*), olycka.

**Īnferus, a, um**, lat., inunder befintlig, undre; **īnferi**, pl., egentl. de undre, de underjordiske; de döde i underverlden; äfv. underverlden; *ad īnferos*, till de döda i underverlden; **infērior**, kompar., den underordnade, lägre, ringare; lärjunge i en lägre afdelning på ett gymnasium; **inferiōris conditiōnis**, af sämre beskaffenhet. — **Inferioritēt**, f., underlägsenhet, lägre, ringare, sämre stånd el. beskaffenhet.

**Infernāl(isk)**, lat. (*infernālis*), underjordisk, helvetisk, afgrunds-; **lāpis infernālis**, se **Lapis.**

**Infertīl**, nylat. (jmf. *Fertil*), ofruktbar. — **Infertilitēt**, f., ofruktbarhet.

**Infestēra**, lat. (*infestāre*), ofreda, fiendtligt anfalla; förhärja; plåga. — **Infestatiōn**, f., ofredande.

**Inficiēra**, lat. (*infīcere*), uppfylla med stank; förpesta, smitta; **inficiērad**, smittad af en sjukdom; äfv. illaluktande, stinkande. — **Infēct** och **-fēkt**, stinkande; smittad, förpestad. — **Infectiōn** och **-fekt-**, f., stank; besmittelse, smitta.

**Infidēl**, lat. (*infidēlis*), otrogen; opålitlig; **in pārtibus infidēlium**, i de otrognes, d. v. s. de icke-katolskes, område. — **Infidelitēt**, f., otrohet, otro.

**In fidem**, se **Fides.**

**Infiltrēra**, nylat. (jmf. *Filtrum*), insila; intränga, utgjuta sig. — **Infiltratiōn**, f., insilning, inträngande; läkek. utgjutning af lympha, blod, var o. s. v. i ett organs substans.

**In fine**, lat., i slutet.

**Infinīt**, lat. (*infinītus*), obegränsad, obestämd, oändlig, oräknelig; **infinītum**, det obestämda, oändliga; **ad** el. **in infinītum**, i oändlighet, utan ända. — **Infinitesimāl**, barb.-lat., fortgående i oändlighet; **infinitesimālräkning**,

räknesätt, hvars uppgift är att upplösa oändligt små storheter, en gemensam benämning för Differential- och Integral-räkning. — **Infinitīv**, m., el. **Modus infinitīvus**, lat., gram., det modus, som utmärker ett tidsords begrepp i dess abstrakta allmänlighet, el. som betecknar blotta handlingen i och för sig, utan bestämmande af person, numerus el. tempus. — **Inflnitorīst**, m., anhängare af evolutions-teorien (se d. o.), i läran om den organiska fortplantningen.

**Infīrm**, lat. (*infīrmus*), kraftlös, svag; sjuklig. — **Infirmatīv**, som gör kraftlös, upphäfvande. **Infirmitēt**, f., kraftlöshet, svaghet.

**In flagranti**, se **Flagrera.**

**Inflammēra**, lat. (*inflammāre*), läkek. upphetsa, verka brand i någon kroppsdel. — **Inflammābel**, eldfängd, brännbar; läkek. som kan angripas af brand; **inflammabīlia**, pl., lat., brännbara ämnen. — **Inflammatiōn**, f., läkek. brand el. öfverdrifven upphetsning i någon kroppsdel. — **Inflammatōrisk**, läkek. som verkar el. är åtföljd af brand; **i. feber**, hetsig feber.

**Inflatiōn**, f., lat. (*inflātio*, uppblåsning), läkek. uppdrifning af väder, väderstinnhet.

**Inflectēra** och **-flekt-**, lat. (*inflēctere*), gram. böja. — **Inflexībel**, oböjlig, obeveklig. — **Inflexibilitēt**, f., oböjlighet, obeveklighet. — **Inflexiōn**, f., böjning; opt. ljusstrålarnes afvikelse från sin riktning. — **Inflexioskōp**, n., ett instrument, hvarmed man kan iakttaga och bestämma solstrålarnes brytning.

**Infloresсēra**, lat. (*inflorēscere*), börja att blomma. — **Inflorescēns**, f., blomfästning.

**Influēra**, lat. (*inflūere*), inflyta, inverka, hafva inflytande på. — **Influēnza**, f., ital., gångbar, svårartad snufva med feber. — **Influxiōn**, f., lat. (*inflūxio*), inflytande; **influxiōnssystēm**, n., el. **Influxīsm(us)**, m., nylat., den åsigt, att själ och kropp utöfva ett så beskaffadt, ömsesidigt inflytande på hvarandra, att hvardera hos den andra frambringar sina egna motsvarande förändringar.

**In folio**, se **Folium.**

**Infōrm**, lat. (*infōrmis*), oformlig. — **Informitēt**, f., oformlighet.

**Informēra**, lat. (*informāre*), undervisa. — **Informatiōn**, f., undervisning. — **Informātor**, m., lat., enskilt lärare, huslärare.

**Īnfra**, lat., nedanföre; **ut īnfra**, såsom nedanföre, här nedan (säges, omförmäles o. s. v.).

**Infralapsārier**, pl., = **Sublapsārier**, se d. o.

**Infrequēnt**, lat. (*īnfrequens*), föga eller icke besökt, folktom. — **Infreqvēns**, f., brist på besökande, folktomhet.

**Īnfula**, f., lat., hvitt ylleband, som af romerska presterna bars omkring pannan; nu, hos katolikerna: abbots- el. biskopsmössa.

**Infundēra**, lat. (*infūndere*), ingjuta, begjuta, pågjuta; farm. slå vatten på djur- el. växtämne, för att upplösa det eller derur draga i vatten lösliga beståndsdelar; **infūnde**, på recept: gjut derpå, begjut med. — **Infusiōn**, f., pågjutning; äfv. pågjuten vätska, hvari växt- el. djurämne fått stå att lösas el. urdragas; **infusiōnsdjur** el. **Infusōrier**, pl., för blotta ögat oskönjbara smådjur i flytande ämnen. — **Infūsum**, n., pågjuten vätska, som fått stå och draga, infusion. — **Infusōrisk**, genom pågjutning uppkommen; som finnes, anträffas uti infusioner.

**In futurum**, se **Futurus.**

**In genere**, se **Genus.**

**Ingénieūr** (ängsjenjöhr, vanl. inschenjōr) och **Ingeniōr**, m., fr. (ursprungl. förfärdigare af krigsmaskiner; af m.lat. **ingēnium**, skarpsinnig uppfinning, konstig maskin, isht. krigsmaskin, sp. *ingēnio*, ital. *ingēgno*, g.fr. *engin*, eng. *engine*), fästnings- el. krigsbyggmästare; fält- el. landtmätare; **civil-ingeniōr** el. blott **ingeniōr**, civil byggmästare; **marīn-ingeniōr**, skeppsbyggmästare; **ingenieūr-corps** och **ingeniōrkår**, m., särskilt kår vid en krigshär, bestående af personer, kunniga i fästnings- och krigsbyggnadskonsten.

**Ingēnium**, n., lat. (af *ingēnere*, *ingīgnere*, inplanta, plantera uti), naturanlag, naturlig fallenhet; snille; i senlatinet äfv. snillrik uppfinning, m. m. (jmf. **Ingénieur**). — **Ingeniōs** (uttalas vanl. inscheniōs), (lat. *ingeniōsus*, fr. *ingéniēūx*, l. ängsjenjöh), sinnrik, fintlig, fyndig, skarpsinnig. — **Ingeniositēt**, f., sinnrikhet, fyndighet, skarpsinnighet.

**Ingerēra**, lat. (*ingērere*), inbringa, införa.

**Ingrāt**, lat. (*ingrātus*), otacksam. — **Ingrātitūde** (änggratitÿdh'), f., fr., otacksamhet.

**Ingrediēra**, lat. (*īngredi*), ingå såsom beståndsdel. — **Ingrediēns**, m., beståndsdel. — **Ingrēss**, m., lat. (*ingrēssus*), ingång, inledning, början.

**Ingress**, se föreg. ord.

**In grōsso**, ital., i stort, i gross.

**Inguināl**, lat. (*inguinālis*, af *īnguen*, ljumske), ljumsken beträffande el. dertill hörande; **inguinālbråck**, ljumskebråck.

**Inhabīl**, lat. (*inhābilis*), oskicklig. — **Inhabilitēt**, f., oskicklighet.

**Inhabitābel**, lat. (*inhabitābilis*), obeboelig.

**Inhalēra**, lat. (*inhalāre*), inandas. — **Inhalatiōn**, f., inandning, isht. af ångor och gaser, genom konstgjorda medel; — **inhalatiōnsapparāt**, m., apparat till inandning af läkemedel i flytande och ångform (för hals- och bröstlidande); **inhalatiōnskur**, m., sätt att bota genom inandning af gaser, ångor, o. s. v.

**Inherēra**, lat. (*inhaerēre*, af *haerēre*, hänga, sitta fast), hänga vid, vidlåda; vidblifva, fortfara i ett påstående. — **Inherēns**, f., nylat., oskiljaktig förening; fortsatt påstående, vidblifvande. — **Inherēnt**, oskiljaktigt förenad.

**Inhibēra**, lat. (*inhibēre*), inställa, återkalla, förbjuda; hämma. — **Inhibitiōn**, f., inställande; domares utslag, hvarigenom förbjudes att fortfara med något. — **Inhibitōrisk**, inställande, förhindrande, förbjudande. — **Inhibitōrium**, n., el. **Inhibitoriāles**, pl., nylat. af domstol utfärdadt förbud.

**In hoc casu**, se **Casus.**

**In hoc passu**, se **Passus.**

**In hoc signo**, se **Signum.**

**Inhonēst**, lat. (*inhonēstus*), vanhederlig. — **Inhonestēra**, vanhedra.

**In honorem**, se **Honor.**

**Inhonorābel**, lat. (*inhonorābilis*), vanhederlig.

**Inhospitāl**, lat. (*inhospitālis*), ogästfri, ogästvänlig. — **Inhospitalitēt**, f., ogästvänlighet.

**Inhumān**, lat. (*inhumānus*), omensklig; obildad, ohyfsad, oborstad, rå. — **Inhumanitēt**, f., omenskliget; råhet; grofhet.

**Inhumatiōn**, f., nylat., begrafning.

**Inigīter**, pl., d. s. s. Jesuiter, se d. o. (af sp. *Iñīgo* = *Ignācio*, Ignatius, Lojōlas förnamn).

**Inimaginābel**, nylat., oupptänklig, otänkbar.

**Inimicāl**, lat. fiendtlig. — **Inimīce**, lat. fiendtligt.

**Inimitābel**, lat. (*inimitābilis*), oefterhärmlig. — **Inimitabilitēt**, f., oefterhärmlighet.

**In infinitum**, se **Infinitus**.

**In instanti**, se **Instant**.

**In integrum**, se **Integer**.

**In ipso termino**, se **Terminus**.

**Inintelligībel**, nylat., obegriplig.

**Iniquitēt**, f., lat. (*inīquitas*), obillighet, orättvisa.

**Inītium**, n., lat., början; **ab inītio**, från början; **inītia**, pl., begynnelsegrunder, grundlinier. — **Initiāl**, hörande till början; **initiāler** el. **initiālbokstäfver**, pl., begynnelsebokstäfver. — **Initiēra**, lat. (*initiāre*), inviga i religionshemligheter; intaga (i ett samfund, en orden o. s. v.); göra bekant med, bibringa första grunderna utaf något. — **Initiatiōn**, f., invigning (i hemligheter, ordnar o. s. v.). — **Initiatīv**, n., nylat., första framställning af förslag i ett ämne; begynnelseåtgärd; rättigheten att föreslå lagar.

**Injectiōn** och **-jekt-**, f., lat. (*injēctio*, af *injicere*, inkasta); läkek. insprutning; vätska, som insprutas; **injektiōnspress**, m., d. s. s. Hydraulisk press.

**Injūrie**, f., lat. **injūria** (af *jus*, genit. *jūris*, rätt), oförrätt; förolämpning, skymf; ärerörigt tillmäle, ärekränkning, smädeord; — **reāl-injūrie**, el. **injūria reālis**, förolämpning i sak, genom handling; **verbāl-injūrie**, förolämpning i ord (muntligen el. skriftligen); **injūrieprocess**, rättegång, anställd för ärerörig beskyllning, för ärekränkning. — **Injuriēra**, angripa någons ära, skymfa, smäda; förorätta. — **Injuriōs**, ärerörig. — **Injuriōse**, ärerörigt, skymfligt.

**Injūste**, lat., orättvist. — **Injustīce** (ängsjystīhs'), f., fr., och **Injustis**, f., lat. (*injustītia*), orättvisa.

**Inka**, m., titel för de forna konungarna i Peru och prinsarna af den peruanska regentfamiljen, före rikets eröfring af spaniorerna.

**Inkapabel**, **Inkognito**, **Inkommod**, **Inkonseqvens**, **Inkorrekt**, **Inkrustera**, m. fl., se **Incapabel**, **Incognito**, etc.

**In litteris**, se **Littera**.

**In loco**, se **Locus**.

**In majorem gloriam**, se **Gloria**.

**In malam partem**, se **Pars**.

**In mandatis**, se under **Mandamus**.

**In manu**, se **Manus**.

**In margine**, se **Margo**.

**In materie**, se **Materie**.

**In medio**, se **Medium**.

**In mora**, se **Mora**.

**In mundo**, se **Mundus** och **Mundum**.

**Innamorato**, se **Inamorato**.

**Innatīv**, nylat., medfödd.

**In natura**, se **Natura**.

**Innavigābel**, lat. (*innavigābilis*), osegelbar. — **Innavigabilitēt**, f., osegelbarhet.

**In nexu**, se **Nexus**.

**Innocēnt**, lat. (*innocens*), oskadlig, oskyldig. — **Innocēntius** el. **Innocēns**, m., latinskt mansnamn: den oskyldige. — **Innocentamēnte**, ital., tonk., oskuldsfullt; anspråkslöst. — **Innocēnce** (innåsängs'), f., fr., och **Innocēns**, f., lat. (*innocēntia*), oskuld, menlöshet.

**In nomine**, se **Nomen**.

**Innominābel**, lat. (*innominābilis*), onämnbar. — **Innomināt**, lat. (*innominātus*), onämd; **innomināti**, ital., pl. (af sing. *innomināto*), de onämde: benämning på ledamöterna utaf akademien i Parma.

**Innormāl**, nylat. (jmf. *Norm*), som går ifrån regeln, regelstridig, naturvidrig.

**Innovēra**, lat. (*innovāre*), förnya, förändra; införa förändringar. — **Innovatiōn**, f., nyhet, förändring.

**In nuce**, se **Nux**.

**Innuēra**, lat. (*innuēre*), gifva vink om, antyda.

**Innumerābel**, lat. (*innumerābilis*), oräknelig. — **Innumerabilitēt**, f., oräknelighet.

**In obscuro**, se **Obscurus**.

**Inobservāns**, f., lat. (*inobservāntia*), uraktlåtenhet.

**In octavo**, se under **Octo**.

**Inoculēra** och **-okul-**, lat. (*inoculāre*, af *ōculus*, öga), ympa, inympa. — **Inokulatiōn**, f., ympning; läkek. inympning af verkligt koppgift, i motsats till **Vaccination** (se d. o.); äfv. inympning af annat sjukdomsgift. — **Inoculātor**, m., lat., ympare. — **Inokulīst**, m., förfäktare af koppympningen.

**Inoffensīv**, nylat, icke angripande, oförarglig, fredlig.

**Inopportūn**, lat. (*inopportūnus*), oläglig.

**In optima forma**, se **Forma**.

**In ordinem**, se under **Ordo**.

**In originali**, se under **Original**.

**Inortodōx**, lat.-gr., icke rättrogen.

**In pace**, se under **Pax**.

**In partibus infidelium**, se under **Pars**.

**Inpass**, n., fr. (*impāsse*, l. ängpāss, återvändsgränd), kallas i kortspel, då man sticker med ett lägre kort, i den förutsättning, att efterspelaren ej kan taga öfver.

**In perpetuam rei memoriam**, se under **Memoria**.

**In perpetuum**, lat., för beständigt

**In persona**, se **Persona**.

**In petto**, se **Petto**.

**In pleno**, se under **Plenus**.

**In poenam**, se under **Poena**.

**In pontificalibus**, se under **Pontifex**.

**In potestate**, se under **Potestas**.

**In praefixo termino**, se under **Termin**.

**In praesenti casu**, se **Casus**.

**In praxi**, se under **Praktik**.

**Inpregnera**, se **Impregnera**.

**In pristinum statum**, se under **Status**.

**Inpromptu**, se **Impromptu**.

**In puncto**, se **Punctum**.

**In puris naturalibus**, se under **Natur**.

**In quantum** etc., se under **Quantus**.

**Inquartatiōn**, f., fr., d. s. s. **Quartation**; se d. o.

**In quarto**, se **Quart**.

**Inquiēt** (ängkhiätt), fr. (af lat. *inquietus*), orolig, otålig. — **Inquietēra**, oroa, bekymra. — **Inquietūd** (ängkhietyd), f., fr. (*inquiétude*), oro.

**Inquirēra**, lat. (*inquīrere*, af *quāērere*, söka), efterforska, undersöka, ransaka. — **Inqvirēnt**, m., ransakningsdomare. — **Inqvisitiōn**, f.,

undersökning, sträng ransakning; en i vissa länder inrättad domstol för att ransaka och straffa dem, som afvika från katolska läran, kättardomstol. — **Inqvisītor,** m., ledamot af en inqvisitionsdomstol; **storinqvisītor,** högste förman för kättardomstolarna i Spanien. — **Inqvisitōrisk,** strängt el. godtyckligt undersökande, ransakande.

**In reatu,** se **Reatus.**

**In regula,** se **Regel.**

**In rem,** se **Res.**

**In rerum natura,** se under **Natur.**

**In residuo,** se under **Residera.**

**I. N. R. I.,** förkortning för: **Jesus Nazarēnus Rex Judaeōrum:** Jesus af Nazareth, Judarnes konung.

**Inrotulēra,** nylat. (af lat. *rōtulus*, litet hjul), ordna och förteckna, isht. rättegångshandlingar.

**Insalēra,** lat. (af *in*, se d. o., och *sal*, salt), insalta.

**Insalivatiōn,** f., nylat. (af *salīva*, spott), salivens blandning med maten, genom tuggningen; äfv. brist på saliv.

**Insalubritēt,** f., lat., osundhet, ohelsosamhet (isht. om orter).

**In salvo,** se under **Salvus.**

**In sano sensu,** se under **Sensus.**

**Insatiābel,** lat. (*insatiābilis;* jmf. *Satiabel*), omättlig. — **Insatiabilitēt,** f., omättlighet.

**Inscribēra** och **Inskr-,** lat. (*inscrībere*, af *in*, se d. o., och *scrībere*, skrifva), inskrifva; införa; tillegna. — **Inskriptiōn,** f., inskrift, öfverskrift, påskrift; inskrifning.

**In sedecimo,** se **Sedes.**

**Īnsekt,** m., lat. (*insēctum*, af *insecāre*, inskära), djur med hvit och kall blod, tvenne spröten el. känselverktyg i hufvudet och minst sex fötter, yrfä. — **Insektolōg,** m., (gr. *lōgos*, ord, lära), kännare af insektologien. — **Insektologī,** f., den del af naturalhistorien, som handlar om yrfän.

**Insensībel,** lat. (*insensībilis*), känslolös; omärklig. — **Insensibilitēt,** f., känslolöshet.

**Inseparābel,** lat. (*inseparābilis*), oskiljaktig. — **Inseparabilitēt,** f., oskiljaktighet.

**Inserēra,** lat. (*insērere*), infoga, inrycka, införa; **inserātur,** det må införas (i en skrift). — **Inserāt,** n., nylat., rättare **Insērtum,** n., lat., i en tidning införd uppsats; annons, tillkännagifvande i en tidning. — **Insertiōn,** f., införande (i en skrift).

**Insidiōs,** lat. (*insidiōsus*), försåtlig.

**Insīgnier,** pl., lat. (*insīgnia*), ett embetes hederstecken, makttecken.

**Insignifiānt** (ängsinjifjängh), fr., obetydande, af ringa vigt, intet sägande.

**Insinuēra,** lat. (*insinuāre*, insmyga), på fint sätt framställa, oförmärkt låta förstå, gifva vink om; **insinuēra sig,** insmyga sig; ställa sig in, innästla sig. — **Insinuānt** el. **Insinuatīv,** inställsam. — **Insinuatiōn,** f., fin, oförmärkt framställning, listigt bibringande af en mening, åsigt o. s. v., oförmärkt ingifvelse.

**Insipīd,** lat. (*insīpidus*), osmaklig, fadd, platt. — **Insipiditēt,** f., osmaklighet, faddhet.

**Insistēra,** lat. (*insīstere*), enträget yrka, påstå; envisas; stödja sig på.

**Insociābel,** lat. (*insociābilis*), sällskapsskygg; svår att komma öfverens med.

**Insolēnt,** lat. (*īnsolens*), öfvermodig, trotsig, oförskämd. — **Insolēns,** f., lat. (*insolēntia*), öfvermod, trotsighet, fräckhet, öfversitteri.

**Insolīd,** lat. (*insōlidus*), ej solid, ej fast, ovaraktig; svag, otillförlitlig.

**Insolūbel,** lat. (*insolūbilis*), olöslig; oupplöslig. — **Insolubilitēt,** f., olöslighet.

**Insolvābel,** fr. (*insolvāble*, l. ängsålvābl'), el. **Insolvēnt,** nylat. (*insōlvens*, icke betalande), oförmögen att betala. — **Insolvēns,** f., oförmåga att betala.

**Inspectēra** och **-spek-,** lat. (*inspectāre*), besigtiga; hafva uppsigt öfver. — **Inspektiōn,** f., besigtning; uppsigt, tillsyn. — **Inspēctor,** lat., el. fr. **Inspectēūr** (ängspäcktöhr), m., tillsyningsman, föreståndare; styresman; **inspectēūr aux revūēs** (- åh revÿh), fr., mönsterherre. — **Inspektōr,** m., gårdsfogde, bruksförvaltare. — **Inspektorāt,** n., öfveruppseende, tillsyn.

**Insperāta,** pl., lat., oförmodade händelser.

**Inspergēra,** lat. (*inspērgere*), farm., beströ. — **Inspersiōn,** f., beströende.

**Inspirēra,** lat. (*inspirāre*), ingifva (genom gudomlig inverkan); hänföra, lifva; inråda, intala; **inspirērad,** lifvad af högre ingifvelse, hänförd. — **Inspiratiōn,** f., ingifvelse; inrådan; hänförelse; **per inspiratiōnem,** genom ingifvelse.

**In spiritualibus,** se under **Spiritus.**

**Inspissēra,** nylat. (*inspissāre*, af *spīssus*, tjock), göra tjock genom afdunstning el. intorkning. — **Inspissatiōn,** f., förtjockning, förtätning.

**Instābel,** lat. (*instābilis*), ostadig. — **Instabilitēt,** f., ostadighet.

**Installēra,** lat. (*īnstallāre*, af t. *stall*, ställe), insätta i embete, inviga. — **Installatiōn** el. **Installēring,** f., insättning i embete, invigning.

**Īnstans,** lat. (particip af *instāre*, vara nära för handen), nära förestående; **in instānti,** för ögonblicket, ögonblickligt. — **Instāns,** f., lat. (*instāntia*), domstol, rätt, med afseende på ordningen af dess behörighet att upptaga ett mål.

**In statu,** se **Status.**

**Instaurēra,** lat. (*instaurāre*), åter upprätta, återställa, förnya. — **Instauratiōn,** f., återupprättande, återställande, förnyande. — **Instaurātor,** m., senlat., återställare.

**Instigēra,** lat. (*instigāre*), uppegga, intala (till något ondt). — **Instigatiōn,** f., uppeggande, intalan. — **Instigātor,** m. uppeggare, inrådare; anstiftare.

**Instillēra,** lat. (*instillāre*), indrypa. — **Instillatiōn,** f., indrypning.

**Instimulēra,** lat. (*instimulāre*), reta, hetsa.

**Instīnct** och **Instīnkt,** m., lat. (*instīnctus*), naturdrift. — **Instinktīv,** nylat., el. **Instīnktartad, Instīnktmessig,** som sker af instinkt, af naturdrift.

**Instituēra,** lat. (*institūere*), inrätta, anordna, stifta, instifta, förordna. — **Institūt,** n., lat. (*institūtum*), inrättning, anstalt; läroanstalt; **institūt de France** (ängstitÿh d'frangs'), fr., samfällt benämning för de fem i Paris bestående akademierna: Académie française, Académie des inscriptions et belles lettres, Académie des sciences, Académie des beaux arts och Académie

des sciences morales et politiques; **institūt nationāl des sciēnces et des arts** (- natsjonāl dä sjangs e dä-s-āhr), fransk nationalanstalt för vetenskaper och konster, stiftad 1795 och omfattande de fyra förstnämda akademierna, men 1816 åter upphäfd. — **Institutiōn**, f., inrättning, stiftelse (isht. af offentlig natur). — **Institūtor**, m., lat., el. **Institutēūr** (ängstitytöhr), m., inrättare, stiftare; lärare.

**Instruēra**, lat. (*instrūere*), undervisa, lära; underrätta; föreskrifva, gifva föreskrift el. förhållningsreglor, -order. — **Instructēūr** (ängstrycktöhr), m., fr., lärare, isht. hos furstar; officer, som undervisar rekryter i vapnens handterande.

**Instrumēnt**, n., lat. (*instrumēntum*), verktyg, redskap; tonverktyg; verktyg till kirurgiska förrättningar; skriftlig redogörelse för någon laga förrättning; **instrumēntum cessiōnis**, afträdelseskrift; **i. emtiōnis et venditiōnis**, köpeafhandling; **i. pācis**, fredsslut; **i. pūblicum**, offentlig urkund. — **Instrumentāl**, nylat., tjenande som medel el. verktyg; **instrumentāl aritmetīk**, sätt att räkna medelst mekaniska hjelpmedel, t. ex. räknemaskiner; **instrumentāl-musīk**, musik utan sång, endast med tillhjelp af tonverktyg, )( Vokalmusik; **instrumentāl-filosofī**, d. s. s. **Logik**, se d. o.; **instrumentālis** (casus), m., gram., kasus, hvarigenom svaras på frågan hvarigenom? hvarmed? — **Instrumentalitēt**, f., filos., förhållandet af en saks verkan såsom medel till ett ändamåls vinnande. — **Instrumentēra**, tonk., anordna ett tonstycke för flera särskilta instrument. — **Instrumentatiōn** el. **Instrumentēring**, f., ett tonstyckes anordning i nyssnämda afseende. — **Instrumentīst**, m., en som spelar ett musikinstrument, musikant, tonspelare.

**Insubordinatiōn**, f., nylat. (jmf. *Subordinera*), olydnad i tjensten, förgripelse mot förman.

**Insubstantiēl**, nylat. (jmf. *Substans*), oväsendtlig.

**Insuffisānt** (ängsyffisängh), fr., otillräcklig. — **Insuffisānce** (ängsyffisänghs), f., fr., otillräcklighet.

**Insulān**, m., lat. (*insulānus*, af *īnsula*, ö), öbo. — **Insulārisk** el. **Insulār**, som tillhör, afser, finnes eller bor på en ö.

**Insultēra**, lat. (*insultāre*, egentl. springa på, angripa), öfvermodigt förolämpa, skymfa, håna, bespotta. — **Insultatiōn**, f., lat. (*insultātio*), el. **Insūlt**, m., senlat. (*insūltus*), grof förolämpning, skymf.

**In summa**, se **Summa**.

**Insuperābel**, lat. (*insuperābilis*), oöfvervinnelig.

**In supplementum**, se **Supplementum**.

**Insupportābel**, fr., (*insupportāble*, l. ängsyppårtabl'), odräglig.

**Insurgēra**, lat. (*insūrgere*), göra uppror; äfv. reta, uppvigla till uppror. — **Insurgēnt**, m., i uppror stadd undersåte, upprorsman; **insurgēnter**, är äfven en benämning på ungerska landtvärnet, som sammankallas genom uppbåd. — **Insurrektiōn**, f., uppror, uppresning. — **Insurrektionēl**, upprorisk.

**Insusceptībel**, nylat. (jmf. *Susceptibel*), oemottaglig för intryck, okänslig.

**Intāct** och **Intākt**, lat. (*intāctus*), orörd, oskadd, obefläckad.

**Intāglio** (intālljå), m., ital. (af *intagliāre*, inskära), pl. **intāglier**, fördjupadt snidverk el. bildhuggararbete; sten, graverad med fördjupning; **intāglio d'ācqua fōrte**, etsad kopparplåt; aftryck deraf.

**In tantum**, se **Tantum**.

**Intarsiatūra**, f., ital. (jmf. m.lat. *tārsicus*, mångfärgad, af Tharsia, i Asien), med mångfärgadt trä och perlemor inlagdt arbete.

**Īnteger, īntegra, īntegrum**, lat. (för *īntager*, af *in* och *tāgere*, g. för *tāngere*, röra, beröra, alltså egentl. oberörd), oskadad, hel, ny, m. m.; **īntegra res**, oskadad sak. — **Īntegrum**, n., någonting oskadadt, helt; **de īntegro**, ånyo; restituera **in īntegrum**, återställa något i dess förra skick. — **Integrāl**, nylat., som utgör ett helt; subst., mat., en ändlig, föränderlig storhet, beräknad af någon sin oändligt lilla del (differential); **integrāl-fōrmel**, en vid integralräkning bruklig uppställning af vissa tal; **integrālräkning**, den del af infinitesimalräkningen (se d. o.), som lärer, att af en gifven eqvation emellan två eller flera föränderliga storheters differentialer finna en eqvation el. relation emellan sjelfva dessa storheter. — **Integralitēt**, f., fullständighet, helhet. — **Integrēra**, lat. (*integrāre*), göra fullständig; mat. beräkna en ändlig, föränderlig storhet af någon dess gifna, oändligt lilla del, d. v. s. finna integralen till en differential; **integrerande del**, till det hela väsendtligen hörande del. — **Integrānt**, m., något till det hela hörande. — **Integritēt**, f., lat. (*intēgritas*), orördt, oskadadt tillstånd, helbestånd, oskaddhet, fullständighet, upprätthållelse; redlighet, rättskaffenhet.

**Intellēctus**, m., lat. (af *intellīgere*, förstå), förstånd. — **Intellectuēl** och **-lektuell**, senlat. (*intellectuālis*), förståndet tillhörig el. beträffande, andelig, öfversinlig. — **Intellektualisēra**, nylat., upplösa i begrepp el. tankar. — **Intellectualīsm(us)**, m., el. **Intellectuāl-filosofī**, f., den åsigt, att förståndet är menniskans enda kunskapskälla, och att sinnenas förnimmelser endast äro ett sken. — **Intellectualīst**, m., anhängare af denna åsigt. — **Intellectualitēt**, f., menniskans kunskapsförmåga. — **Intelligēns**, f., förstånd; andlig bildning, insigt, kunskap; med förstånd begåfvadt väsende, förnuftsväsende. — **Intelligēnt**, förståndig; kunnig, insigtsfull. — **Intelligībel**, begriplig, fattlig. — **Intelligibilitēt**, f., begriplighet, fattlighet.

**Intemperānt**, lat. (*intēmperans*), omåttlig; oåterhållsam. — **Intemperāns**, f., lat. (*intemperāntia*), omåttlighet; oåterhållsamhet.

**Intempestīv**, lat. (*intempestīvus*), som kommer el. sker i otid, oläglig, otjenlig, olämplig.

**Intendēra**, lat. (*intendere*), rikta sin uppmärksamhet på; hafva uppsigt öfver; vara sinnad, betänkt, hafva för afsigt, ämna. — **Intendēnt**, m., person, som har öfverinseende öfver något, tillsyningsman, förvaltare, föreståndare, styresman. — **Intendentūr**, f., en intendents embete, syssla, befattning. — **Intensiōn**, f., lat. (*intensio*), graden af ett tings inre styrka eller kraft; kraftspänning, förhöjd verksamhet;

häftighet, våldsamhet. — **Intensitēt,** f., grad af styrka el. verksamhet; häftighet. — **Intensīv,** nylat., beträffande graden af ett tings inre kraft el. styrka; häftig, våldsam; **intensīvum** (verbum), se **Verbum.** — **Intēnso,** ital., tonk. förstärkt, kraftigt. — **Intentiōn,** f., lat. (*intēntio*), afsigt, syftemål; **intēntio principālis,** hufvudafsigt; **i. secundāria,** biafsigt.

**Inter,** lat., förord med betyd.: emellan, ibland, under m. m.; ingår i en mängd sammansättningar, som här nedan äro upptagna; **īnter ārma sīlent lēges,** under vapenbrak förstummas lagarne.

**Intercalāris,** lat. (af *intercalāre,* egentl. ropa ut, att något skall inskjutas emellan, tilläggas), inskjuten, tillagd utom vanliga ordningen; **i. ānnus,** skottår; **i. dīes,** skottdag; läkek. feberfri dag.

**Īnter cānem et lūpum,** lat., egentl. emellan hund och varg, d. ä. i skymningen.

**Intercedēra,** lat. (*intercēdere*), träda emellan, medla för, lägga sig ut för, fälla förbön. — **Intercessiōn,** f., lat. (*intercēssio*), mellankomst, medling, förmedling, bemedling, förbön, förord. — **Intercēssor,** m., lat., medlare, förespråkare.

**Intercostāl,** nylat. (jmf. *Costal,* under *Costa*), anat. emellan refbenen belägen.

**Intercutān,** nylat. (af lat. *cūtis,* hud), emellan hull och skinn befintlig.

**Interdicēra,** lat. (*interdīcere*), förbjuda, förmena. — **Interdīct** och **-dīkt,** n., lat. (*interdīctum*), förbud; kyrkobann, af påfven påbjuden uteslutning ifrån kyrkans gemenskap, för stad, landskap el. helt land. — **Interdictiōn** och **-dikt-,** f., lat. (*interdīctio*), förbud.

**Interēsse** och **Intrēsse,** n., (af lat. *interēsse,* vara angelägen, nyttig, gagna; angå), nytta, fördel, vinst; egennytta; andel; ränta; lifligt deltagande; ynnest, välvilja; egenskap att väcka deltagande, förmåga att underhålla, att roa; **per interēsse,** lat., el. fr. **par intérêt** (- ängteräh), af egennytta; **id quod īnterest,** lat., rättsv., nytta el. skada, som någon har af en annans handling el. af någon viss händelse; **iis quōrum īnterest,** dem, hvilka det angår; — **intrēsseräkning,** det slags räkningssätt, som har till föremål att uträkna räntorna på vissa gifna kapitaler, för viss tid och efter viss procent. — **Interessēra** och **Intressēra,** fr. (*intéressēr,* l. ängterässeh), göra till deltagare; väcka lifligt deltagande hos, fängsla eller spänna ens uppmärksamhet, nyfikenhet; roa, underhålla; röra, vidkomma, angå; vinna ens tillgifvenhet, ynnest, intaga, vinna; **intressera sig för någon,** deltaga i ens öde; hysa välvilja, lägga sig ut för någon; **intressera sig för något,** hysa deltagande, välönskningar för en saks framgång, söka att medverka dertill, ifra derför; **intresserad för någon,** deltagande i ens öde; **vara intresserad af, för** el. **vid en sak,** hafva fördel deraf; **intresserad i något,** delägare, deltagare deri. — **Interessānt** och **Intressānt,** fr. (*intéressānt,* l. ängterässangh, egentl. partic. af *intéresser*), som väcker lifligt deltagande, fängslar uppmärksamheten: underhållande, roande, tilldragande, intagande, fängslande. — **Interessēnt** och **Intressēnt,** m., delägare, deltagare (i företag o. s. v.).

**Interfoliēra,** nylat. (jmf. *Folium*), emellan bladen i en bok inhäfta hvita pappersblad.

**In tergo,** se **Tergum.**

**Intérieūr** (ängteriöhr) och **Interiōr,** m., fr. (af lat. *intērior,* inre), det inre, invändiga; inre angelägenheter och förhållanden; mål. tafla, som föreställer den inre perspektiven af en byggnad, ett rum, o. s. v.

**Īnterim,** lat., emellertid; subst. n., mellantid; något tills vidare gällande; det Augsburgska Interim, den trosföreskrift, som, uppsatt af trenne teologer, år 1548 af kejsar Karl V påbjöds att, till stillande af dåvarande religionsoroligheter, vara gällande, intill dess ett allmänt kyrkomöte blifvit sammankalladt; **ad īnterim,** under tiden, tills vidare. — **Interimīstisk,** tills vidare antagen el. gällande. — **Interimīsticum,** n., rättsv. tills vidare gällande anordning i en rättegångssak, med förbehåll af ytterligare ransakning och afgörande; jmf. **Definitivum.**

**Interjacēnt,** lat. (*intērjacens*), mellanliggande.

**Interjectiōn** och **-jekt-,** f., lat. (*interjēctio*), utrop. — **Interjektionēl,** som har egenskap af, brukas som utrop.

**Interlineār** och **-lineār,** nylat. (af *līnea,* se d. o.), mellanradig. — **Interlineatiōn,** f., skrifning emellan raderna.

**Interlocūt,** n. (*interlocūtum*), **Interlocutōrium,** n., nylat., el. **Interlocutiōn,** f., lat. (*interlocūtio*), äfv. **Interlokutōriedom,** m., förelöpande dom i ett rättegångsmål, rörande utredningen af vissa dertill hörande omständigheter. — **Interlocūtor,** m., nylat., el. **Interlocutēūr** (-kytöhr), m., talande person i en dialog; äfv. en, som faller andra i talet.

**Intermaxillār,** nylat. (af *maxīlla,* käft), anat. som har sitt läge mellan käftarna.

**Intermēdium,** n., nylat. (af lat. *intermēdius,* i midten befintlig), mellantid; naturl. medel, ämne, som förmedlar öfvergången emellan eller föreningen af tvenne andra. — **Intermediār,** nylat. (fr. *intermédiaire*), mellanvarande, mellanliggande.

**Intermēzzo,** n., pl. **intermēzzi,** ital., el. **Intermēd,** m. o. n., lat. (*intermēdium*), mellanspel emellan akterna af ett skådespel; mellanföreställning. — **Intermezzīst,** m., mellanspelare (Buffone el. Bouffon, se d. o.) på italienska skådebanan, som underhåller åskådarne endast med pantomim och sång.

**Intermināhel,** nylat. (*intermināhilis*), ändlös, oändlig, gränslös, obestämbar.

**Intermittēnt,** lat. (*intermīttens*), ojemn, afbruten (puls); återkommande efter vissa mellantider (om febrar). — **Intermissiōn,** f., afbrott, uppehåll.

**Intermontān,** nylat. (af *mons,* genit. *mōntis,* berg), emellan bergen belägen.

**Intermundān,** nylat. (af *mūndus,* verld), emellan verldskroppar befintlig.

**Intermusculār** och **-muskulār,** nylat., emellan musklerna belägen.

**Intērn,** lat. (*intērnus*), inre, invertes. — **Internāt,** n., nylat., uppfostringsanstalt, der eleverna bo och spisa; )( **Externat.** — **Internēra,** nylat., förvisa främlingar, flyktingar

m. fl. från gränsen till det inre af landet och ålägga dem att der uppehålla sig. — **Internīst,** m., nylat., läkek. en invertes sjuk.
**Internationēl,** nylat. (jmf. *Nation*), beträffande förhållanden emellan två el. flera folk inbördes; emellan nationer el. folk bestående.
**Internera, Internist,** se under **Intern.**
**Internūntius** och **-nūntie,** m., lat. (jmf. *Nuncius*), påfligt sändebud till utländskt mindre hof.
**Interoceānisk,** nylat., emellan två verldshaf belägen.
**Interpellēra,** lat. (*interpellāre*), egentl. falla någon i talet; affordra förklaring; i parlamentarisk stil: begära förklaring af regeringens ministrar el. rådgifvare rörande någon vigtig statsfråga. — **Interpellānt,** m., nylat., en, som interpellerar. — **Interpellatiōn,** f., affordring af förklaring (jmf. föreg.); äfv. invändning i tvistemål.
**Inter pocula,** se **Poculum.**
**Interpolēra,** lat. (*interpolāre*), genom inflickning förfalska. — **Interpolatiōn,** f., inflickning af ett el. flera ord i en handskrift, skriftförfalskning. — **Interpolātor,** m., en som genom inflickning förfalskar en skrift.
**Interpretēra,** lat. (*interpretāri*), tolka, uttyda, förklara, utlägga. — **Interpretatiōn,** f., lat. (*interpretātio*), tolkning, förklaring, utläggning; öfversättning. — **Interpretatīv,** nylat., tolkande, förklarande, utläggande. — **Interpretātor,** m., lat., uttolkare, förklarare.
**Interpunctēra** och **-punkt-,** nylat. (af lat. *interpūngere,* sätta punkt, prick emellan), afdela genom skiljetecken. — **Interpunctiōn,** f., (lat. *interpūnctio*), el. **Interpunctatiōn** och **-punkt-,** f., beteckning el. afdelning genom skiljetecken; **interpunktiōnstecken,** skiljetecken.
**Interrēgnum,** n., lat. (jmf. *Regnum*), mellanregering, tronledighet, riksföreståndarskap. — **Interrex,** m., regent under en tronledighet, riksföreståndare.
**Interrogēra,** lat. (*interrogāre*), fråga, förhöra. — **Interrogatiōn,** f., lat. (*interrogātio*), fråga; **interrogatiōnstecken** el. **signum interrogāndi,** frågtecken. — **Interrogatīv,** senlat. (*interrogatīvus*), frågande; **interrogatīv(um),** n., gram. frågeord. — **Interrogatōrium,** n., nylat., rättegångsförhör. — — **Interrogatōrisk,** frågande.
**Interrumpēra,** lat. (*interrūmpere*), afbryta, hindra, störa, falla i talet. — **Interrūpt,** lat. (*interrūptus*), afbruten, osammanhängande. — **Interruptiōn,** f., afbrott, hinder, störande. — **Interrūptor,** m.lat., en, som gör afbrott, störare.
**Intersectiōn** och **-sekt-,** f., lat. (*intersēctio*), genomskärning; afskärningspunkt.
**Inter spem et metum,** se **Spes.**
**Interstītium,** n., lat., mellanrum, mellantid.
**Intertrōpisk,** lat.-gr. (jmf. *Tropus*), emellan vändkretsarna belägen eller befintlig.
**Intervāll,** m., lat. (*intervāllum,* egentl. rummet emellan tvenne skanspålar, af *vāllus,* skanspåle), mellanrum; mellantid; läkek. feberfri mellantid; tonk. tonafstånd, det genom ett siffertal uttryckta afståndsförhållandet emellan tvenne toner; **per intervālla,** med mellantider, skoftals, tidtals; **dilūcida** el., vanligare, **lūcida intervālla,** ljusa mellantider, under hvilka en vansinnig har sitt förstånd; lugnare mellanskof i en sjukdom.
**Intervenēra,** lat. (*intervenīre*), mellankomma, träda emellan, lägga sig emellan, medla; köpm.t. såsom tredje man infria en vexel för utställarens eller en af endossenternas räkning; **intervenērad vexel,** på sådant sätt inlöst vexel; **tērtius intervēniens,** lat., en mellankommande tredje person. — **Intervenient,** m., lat. (*intervēniens,* partic. af *intervenīre*), mellankommande part, medlare, skiljeman; köpm.t. person, som honorerar en främmande vexel, för att undvika protest. — **Interventiōn,** f., lat. (*intervēntio*), mellankomst, bemedling; en persons uppträdande som mellankommande part i rättegångsmål; en stats inblandning i en annan stats angelägenheter; köpm.t. en vexels infriande af tredje person för utställarens el. en af endossenternas räkning. — **Interventīv,** nylat. mellankommande, förmedlande. — **Intervēntor,** m., en som träder emellan, förmedlare.
**Inter vivos,** se **Vivus.**
**Intestābel,** lat. (*intestābilis,* af *tēstis,* vittne), rättsv. förklarad oberättigad att få göra testamente, ej vittnesgill. — **Intestāt** el. **ab intestāto,** lat., utan testamente; **intestātus,** m., lat., en som dött, utan att hafva upprättat testamente.
**Intestīnum,** n., lat. (af *intestīnus, a, um,* invertes, af *intus,* se d. o.), tarm; pl. **intestīna,** inelfvor. — **Intestināl,** nylat., beträffande inelfvorna; **intestinālmask,** nat.hist. stråldjur, som lefver i det inre af andra djurs kroppar.
**In thesi,** se **Thesis.**
**Inthronisēra,** lat.-gr. (m.lat. *inthronizāre,* af gr. *thrōnos,* säte, stol), insätta en biskop i embetet. — **Inthronisatiōn,** f., biskops insättning i embetet.
**Intīm,** lat. (*intimus,* egentl. den innerste, superl. af *intērior*), innerlig, förtrogen. — **Intimitēt,** f., innerlighet, nära förtrolighet.
**Intimēra,** lat. (*intimāre,* af *intimus;* fr. *intimēr*), införa i tidning; stämma, kalla; kungöra, förständiga. — **Intimatiōn,** f., senlat. (*intimātio*), lagligt förständigande; kungörande, tillkännagifvande i tidning; stämning, kallelse.
**Intimidēra,** nylat. (fr. *intimidēr,* l. ängtimidēh; jmf. *Timid*), göra rädd, skrämma, afskräcka. — **Intimidatiōn,** f., skrämmande.
**Intimitēt,** se **Intim.**
**Intitulēra,** nylat. (jmf. *Titel*), åsätta titel, förse med påskrift.
**Intolerābel,** lat. (*intolerābilis*), odräglig. — **Intolerāns,** f., ofördragsamhet, isht. emot olika tänkande. — **Intolerānt,** ofördragsam. — **Intolerantīsm(us),** m., ofördragsamhetsanda.
**Intonēra,** lat. (*intonāre*), angifva någon viss ton, tonen till en melodi; äfv. (vid gudstjenst) sjunga för altaret. — **Intonatiōn,** f., sättet att angifva en ton genom röst el. instrument; äfv. sättet att gifva en orgelpipa lätt och hastigt anslag, samt att bestämma hennes klangfärg, renhet och styrkegrad; äfv. prestens sjungning för altaret.
**Intorquēra,** lat. (*intorquēre*), vrida omkring, vända om. — **Intorsiōn,** f., lat. (*intorsio*),

omvridning, omvändning; **intōrsio ūteri,** lat., läkek. lifmodrens vridning ur sitt läge vid svår barnsbörd.
**In totum** el. **in toto,** se **Totus.**
**In totum et tantum,** se **Totus.**
**Intoxicatiōn,** f., lat.-gr. (se *Toxicum*), förgiftning; berusning; förhexning.
**Īntra,** lat. (för *īnterā,* näml. *pārte,* af *īnterus, a, um,* invändig, invertes), inom.
**Intra biduum,** se **Biduum.**
**Intractābel** och **-trakt-,** lat. (*intractābilis*), omedgörlig, ohandterlig, oböjlig, svår att behandla. — **Intractabilitēt,** f., nylat., omedgörlighet, oböjlighet, halsstarrighet.
**Intrād,** f., (ital. *intrāta* el. *entrāta,* g.fr. *intrāde,* fr. *entrée,* se d. o.), tonk. inledning; kort prelud till en instrumentalsats, förberedande det egentliga stycket; äfv. tonstycke för pukor och trumpeter, hvarmed ceremonierna vid högtidliga tillfällen inledas; **intrāder,** pl., statsinkomster.
**Intrados,** se **Extrados.**
**Īntra fatālia,** lat., inom i lag föreskrifven tid.
**Intramundān,** nylat. (af lat. *mūndus,* verld), i verlden varande, befintlig, till verlden hörande.
**Intra muros,** se **Murus.**
**Intransitīv,** lat. (*intransitīvus, -a, -um,* jmf. *Transitīv,* under *Transitiōn*), gram. icke öfvergående på ett annat föremål; **vērbum intransitīvum** el. blott **Intransitīv(um),** n., äfv. **intransitīvt verb** el. **Intransitīv,** n., tidsord, som utmärker blott ett tillstånd, el. ock ett sådant slags verksamhet, som icke öfvergår till ett annat föremål.
**Intransportābel,** nylat. (jmf. *Transportera*), svår el. omöjlig att fortskaffa el. förflytta.
**Intrepīd,** lat. (*intrĕpidus*), oförskräckt. — **Intrepidamēnte** el. **Intrēpido,** ital., tonk., behjertadt, oförskräckt.
**Intresse, Intressant, Intressera,** m. fl., se **Interesse.**
**Intricāt** och **-kat,** lat. (*intricātus,* af *intricāre,* förvirra, intrassla, tillkrångla, af *trīcae,* streck, puts, ränker), intrasslad, krånglig; kinkig, betänklig; äfv. (i svenska talspråket) ränkfull. — **Intrīg,** f., fr. (*intrīgue,* ital. *intrīgo,* m.), listig el. invecklad anläggning; hemlig kärlekshandel; sammanknytning af händelserna i ett skådespel; **intrīger,** pl., ränker; **intrīgstycke,** ett skådespel, hvars hufvudsakliga intresse ligger uti intrigen och dess konstrika lösning. — **Intrigēra,** (fr. *intriguer,* l. ängtrigheh, ital. *intrigāre*), bruka ränker. — **Intrigānt,** fr. (*intrigānt, -ānte,* l. ängtrighängh, -ghänght'), ränkfull; subst. m. o. f., ränksmidare, ränkmakare, -erska.
**Intrinsèque** (ängträngsäck'), fr. (lat. *intrīnsecus,* som är inuti, invändigt), inre, invertes; köpm.t. ett mynts **intrinsēka** värde, dess inre värde i afseende på finhet el. vigt.
**In triplo,** se **Triplum.**
**Introducēra,** lat. (*introdūcere*), införa, inleda; insätta i embete; skaffa inträde; handleda, undervisa. — **Introductiōn** och **-dukt-,** f., lat. (*introdūctio*), införande, inledande; insättande i embete; inledning (i en bok); ital. (*introduziōne*), inledning till ett tonstycke.
**Intrōitus,** m., lat. (af *intro-īre,* ingå), ingång, inledning, förberedelse; tonk. benämning på den chorkomposition, hvarmed gudstjensten i katolska och på flera ställen äfven i protestantiska kyrkan, vid större högtidligheter, inledes.
**Intrusiōn,** f., nylat. (af lat. *intrūdere,* intränga), obehörigt inträngande i ett embete.
**Intūitus,** m., lat. (af *intuēri,* se), åsyn, anblick; **prīmo intūitu,** vid första anblick. — **Intuitiōn,** f., nylat., åskådning. — **Intuitīv,** åskådlig; **i. kunskap,** genom sinlig åskådning vunnen kunskap.
**Intumescēra,** lat. (*intumēscere*), svälla upp, svullna. — **Intumescēns,** f., nylat., uppsvällning, uppdrifning, svullnad, svulst.
**Inturgescēns,** f., lat., d. s. s. **Intumescens,** se föreg. ord.
**Intussusceptiōn,** f., nylat. (af lat. *intus,* inuti; jmf. *Susception*), fys. tvenne ämnens ömsisidiga insugning och försmältning i hvarandra; näringsämnenas insugning och spridning i organiserade kroppar; anväxning, tillsättning af nya delar inifrån; läkek. en tarms onaturliga inträngning i en annan.
**Īnula,** f., lat., ålandsrot. — **Inulīn,** n., stärkelsemjöl, som erhålles af ålandsrot m. fl.
**Inumbrēra,** lat. (*inumbrāre,* af *ūmbra,* skugga), beskugga. — **Inumbratiōn,** f., beskuggning.
**In una serie,** se **Series.**
**Inunctiōn** och **-unkt-,** f., lat. (*inūnctio*), insmörjning.
**Inundēra,** lat. (*inundāre*), öfversvämma. — **Inundatiōn,** f., öfversvämning.
**Inurbān,** lat. (*inurbānus*), ohyfsad, rå, grof, ohöflig. — **Inurbanitēt,** f., råhet, grofhet, ohöflighet.
**Inusitāte,** lat., obrukligt, ovanligt.
**In usu, In usum,** se **Usus.**
**Inutilitēt,** f., lat. (*inutīlitas*), onytta, ogagn.
**Invadēra,** lat. (*invādere*), göra infall i ett land. — **Invasiōn,** f., fiendtligt infall.
**Invalīd,** lat. (*invālidus,* fr. *invalīde,* l. ängvalīdh'), af lat. *in* och *vālidus,* stark, kraftig), kraftlös, svag; vanför, orklös; oförmögen till tjenst, isht. krigstjenst; äfv. som ej äger gällande kraft, ogiltig, kraftlös; subst. m., genom ålder, sår el. sjuklighet till vidare tjenst oduglig krigsman; **invalīdhus,** offentlig anstalt, der afskedade, gamla och orkeslösa el. sårade krigsmän njuta husrum, föda och kläder. — **Invalidēra,** nylat., göra ogiltig, förklara kraftlös. — **Invaliditēt,** f., kraftlöshet.
**Invariābel,** nylat. (jmf. *Variabel*), oföränderlig.
**Invasiōn,** se **Invadera.**
**Invectīv** och **-vekt-,** n., nylat. (fr. *invective,* f., af lat. *invectīvus, a, um,* angripande), skymford, smädeord, oqvädinsord, ovett.
**Invēnit,** lat. (af *invenīre,* påfinna), han har påfunnit det (på gravyrer, efter konstnärens namn, vanl. förkortadt till **inv.**). — **Inventārium** el. förk. **Inventār,** n., pl. **inventārier,** lat., förteckning å lösörepersedlar, varor, effekter; bouppteckning; samtliga persedlar, varor och effekter, hvaröfver förteckning blifvit upprättad. — **Inventēra,** uppfinna, uppdikta; upprätta inventarium. — **Inventiōn,** f., lat. (*invēntio*), uppfinning, uppfinningsförmåga; **inventiōnshōrn,** ett slags valdhorn, hvars rör kan genom ytterligare tillsatser förlängas. — **Inventiōs,** nylat. uppfinningsrik, fyndig. — **Invēntor,** m., lat., uppfinnare.
**Invergēra,** lat. (*invērgere*), luta till. — **Invergēns,** f., nylat., lutning.

**Invertebrāta,** pl., nylat. (af *vertēbra*, ryggknota), nat.hist. ryggradslösa djur.
**Invertēra,** lat. (*invērtere*), omvända, omflytta, omställa; **invērso ōrdine,** i omvänd ordning. — **Inversiōn,** f., lat. (*invērsio*), omvändning; gram. omflyttning af ordens naturliga ordning; krigsk. uppställning af en slagordning på annat sätt än det vanliga.
**Investēra,** lat. (*investīre*, egentl. ikläda), insätta i förläning el. embete.
**Investigēra,** lat. (*investigāre*), uppspåra, uppspana, efterforska, noga undersöka. — **Investigatiōn,** f., lat. (*investigātio*), noggrann efterforskning, undersökning. — **Investigātor,** m., lat., efterforskare. — **Investitūr,** f., m.lat. (*investitūra*), högtidlig insättning i län el. embete.
**Inveterēra,** lat. (*inveterāre*, af *vētus*, gammal), föråldras; inrota sig; **inveterērad,** föråldrad; inrotad.
**Inviābel,** nylat. (af lat. *vīa*, väg), ovägbar.
**Invidiōs,** lat. (*invidiōsus*), afundsam.
**Invincībel,** lat. (*invincībilis*), oöfvervinnelig. — **Invincibilitēt,** f., oöfvervinnelighet.
**Inviolābel,** lat. (*inviolābilis*), okränkbar, oantastlig. — **Inviolabilitēt,** f., okränkbarhet.
**Invisībel,** lat. (*invisībilis*), osynlig. — **Invisibilitēt,** f., osynlighet.
**Invita Minerva,** se **Minerva.**
**Invitēra,** lat. (*invitāre*), inbjuda; anmoda; uppmuntra. — **Invīt,** m., inbjudning; förtäckt tecken, hvarigenom någon inbjudes, anmanas, uppmuntras till något; (i vissa kortspel) uppmaning till medspelare, genom utspelandet af ett lägre kort, att uppdraga den spelade färgen. — **Invitatiōn,** f., inbjudning; uppmuntran. — **Invitātor,** m., lat., inbjudare. — **Invitatōrium,** n., nylat., högtidlig uppmuntringssång i katolska kyrkan.
**Invituperābel,** lat. (*invituperābilis*), oklanderlig.
**Invocēra,** lat. (*invocāre*), åkalla, anropa; **invocāvit,** namnet på första söndagen i fastan, så kallad af första ordet i den latinska sång, som då alltid i katolska kyrkan afsjunges. — **Invocatiōn** och **-kat-,** f., lat. (*invocātio*), åkallan, anropande. — **Invocatōrisk** och **-kat-,** nylat., åkallande.
**Involvēra,** lat. (*invōlvere*), inveckla, inlinda, insvepa; fig. innefatta, innebära; **involvēntia,** pl. (partic. af *invōlvere*) el. **involvērande medel,** farm. sådana medel, som tjena till omhöljen för andra, eller till att förtaga skärpan af vissa syror, el. att minska retligheten uti inelfvorna el. afföringsvägarna. — **Involūcrum,** n., lat., inhölje; omslag; bot. svepe. — **Involutiōn,** f., inveckling, insvepning; omslag, hölje; förveckling, trassel, oreda.
**Invulnerābel,** lat. (*invulnerābilis*), osårbar. — **Invulnerabilitēt,** f., osårbarhet.
**Io,** f., gr., egentl. den af Zeus älskade dottern till konung Inachos i Argos; en art dagfjäril; astron. en af Peters 1865 upptäckt asteroid.
**Iōd** el. **Jod,** äfv. **Iodīn,** n. (af gr. *īon*, violblomma, *iōdēs*, violett), kem. en metalloid, som räknas till de enkla kropparna, upptäckt 1811 af Courtois.
**Iōnicus,** m., gr. (*ionikōs*), prosod. jonisk versfot med 2 korta och 2 långa stafvelser: ◡ ◡ — —, *ionicus a majōri*, el. omvändt — — ◡ ◡, *ionicus a minōri*; ionisk dialekt, Ioniernas munart, som utmärkte sig för vekhet och mildt behag; äfv. **Ionīsm(us),** m., i allmnht. Joniernas folkegenhet; jmf. Dorismus; ionisk pelarordning, den andra i ordningen af de grekiska pelarordningarna; ioniska skolan, benämning på de äldsta grekiska filosoferna: Thāles, Anaximānder, Anaximenes, Heraklītos och Anaxāgoras, hvilka sökte tingens väsende i ett naturelement.
**Ipekakuānha,** f., brasil. (portug. *ipecacuānha*, l. -ānja, sp. *ipecacuāna*), kräkrot.
**Ir-,** latinsk förstafvelse framför ord, som börjas med **r**; jmf. **In.**
**Irascībel,** senlat. (*irascībilis*), argsint. — **Irascibilitēt,** f., argsinthet.
**Irēne,** f., gr. (*eirānā*), fred; qvinligt förnamn med betyd.: den fredliga; mytol. fredens gudinna; astr. en af Hind 1851 upptäckt asteroid. — **Irenāēus,** m., manligt förnamn: den fredälskande. — **Irēnisk,** fredstiftande, förmedlande.
**Iridium,** se följ. ord.
**Īris,** f., gr., regnbågen; mytol. gudarnes, isht. Junos, bevingade budbärerska; bot. svärdsliljan; astron. namnet på en af de mindre planeterna, upptäckt 1847 af Hind; — **īrisstenar,** vissa kristaller, isht. qvartser, som spela i regnbågens färger; **īristryck,** n., ett slags regnbågsskimrande tygtryck. — **Irīdium** el. **Irīd,** n., en 1803 af Tennant i platinasand upptäckt metall. — **Iridisēra** el. **Irisēra,** spela i regnbågens färger. — **Irītis,** f., läkek. inflammation i ögats regnbågshinna.
**Īrisk,** eng. (*īrish*, l. ējrisch), irländsk.
**Irminsāūle,** f., (g.sachs. *Irminsûl*), en af fornsachsarne dyrkad hög stod, ursprungl. en sinnebild af Gud el. af halfguden Irmin, sednare ansedd såsom en minnesstod åt Armīnius el. Herman.
**Ironī,** f., (lat. *ironīa*; gr. *eironēīa*, af *ēīron*, en som förställer sig i sitt tal), hånande beröm, spefullt tal; retor. figur, då man säger motsatsen af hvad man menar. — **Irōnisk,** spefull under sken af beröm; innebärande motsatsen af ordameningen. — **Ironisēra,** barb.-lat., gäcka under sken af lofordande.
**Irraisonnāble** (irräsonnābl') och **Irresonābel,** fr. (jmf. *Raison*), oförnuftig, obillig.
**Irrationēl,** lat. (*irrationālis*), förnuftsvidrig, oförnuftig; mat. som hvarken med hela tal eller bråk kan med sträng noggrannhet uträknas el. uttryckas. — **Irrationalīsm(us),** m., förnuftsvidrighet, uraktlåtenhet att rätt bruka sitt förnuft, isht. i trossaker. — **Irrationalitēt,** f., oförnuft, förnuftsvidrighet.
**Irreconciliābel,** nylat., oförsonlig.
**Irrecordābel,** senlat., oihågkommelig.
**Irrecuperābel,** lat. (*irrecuperābilis*), som ej kan återfås.
**Irrecusābel,** lat. (*irrecusābilis*), ovägerlig, oafvislig, ojäfvig.
**Irredimībel,** nylat., oåterlöslig.
**Irreducībel** el. **Irreductībel,** nylat., kir. som ej kan återföras i sitt rätta läge; alg. o. kem. som ej kan reduceras.
**Irreflexiōn,** f., nylat., oeftertänksamhet.
**Irreformābel,** senlat., oförbätterlig.
**Irrefragābel,** nylat., ovedersäglig, oomkullstötlig, obestridlig.

**Irrefutābel,** lat. (*irrefutābilis*), ovederlägglig.
**Irregenerābel,** nylat., som ej kan pånyttfödas. — **Irregēnitus,** m., nylat., teol. en opånyttfödd, oomvänd.
**Irreguliēr** och **-gulār,** (fr. *irrégulier*, l. -gyljēh, lat. *irregulāris*), oregelbunden, regellös, oordentlig, ojemn; **verba irregulāria,** oregelbundna verber. — **Irregularitēt,** f., oregelbundenhet, oregelmessighet, ojemnhet, oordning.
**Irrelatīv,** nylat. (jmf. **Relativ**), som ej har afseende på något annat.
**Irreligiositēt,** f., senlat. (*irreligiōsitas*; jmf. *Religion*), brist på religion, gudlöshet, ogudaktighet, religionsförakt. — **Irreligiōs,** gudlös, ogudaktig, religionsföraktande.
**Irremediābel,** lat. (*irremediābilis*), obotlig, ohjelplig.
**Irremissībel,** lat. (*irremissībilis;* jmf. *Remittera*), oförlåtlig.
**Irremonstrābel,** lat. (*irremonstrābilis;* jmf. *Remonstrera*), hvaremot intet kan invändas; obestridlig.
**Irremovībel,** nylat. (*irremovībilis;* jmf. *Removera*), som ej kan aflägsnas; oafsättlig; oföränderlig.
**Irremunerābel,** lat. (*irremunerābilis;* jmf. *Remunerera*), som ej kan vedergällas, belönas.
**Irreparābel,** lat. (*irreparābilis;* jmf. *Reparera*), som ej kan ersättas, oersättlig, ohjelplig, oupprättelig. — **Irreparabilitēt,** f., oersättlighet.
**Irreprehensībel,** lat. (*irreprehensībilis;* jmf. *Reprehendera*), ostrafflig, otadlig.
**Irrepressībel,** lat. (*irrepressībilis;* jmf. *Reprimera*), omöjlig att undertrycka.
**Irresistībel,** nylat. (fr. *irrésistible*), oemotståndlig. — **Irresistibilitēt,** f., oemotståndlighet.
**Irresolūt,** nylat. (*irresolūtus;* jmf. *Resolvera*), obeslutsam, vacklande; — **irresolūto,** ital., tonk. vacklande, mindre afmätt. — **Irresolutiōn,** f., obeslutsamhet.
**Irrespirābel,** senlat. (*irrespirābilis;* jmf. *Respirera*), otjenlig, oduglig att inanda.
**Irresponsābel,** nylat. (*irresponsābilis;* jmf. *Respondera*), oansvarig.
**Irreverēnt,** lat. (*irrēverens*), vanvördlig. — **Irreverēns,** f., lat. (*irreverēntia*), vanvördnad, sidvördnad.
**Irrevocābel** och **-vok-,** lat. (*irrevocābilis;* jmf. *Revocera*), oåterkallelig. — **Irrevokabilitēt,** f., oåterkallelighet.
**Irrevolutionār,** nylat. (jmf. *Revolution*), icke revolutionär, revolutionsvidrig.
**Irrigēra,** lat. (*irrigāre*), vattna, befukta. — **Irrigatiōn,** f., vattning, befuktning.
**Irritēra,** lat. (*irritāre*), reta, uppreta; egga; uppväcka; **irritāntia,** pl., lat., läkek. retmedel. — **Irritābel,** lat. (*irritābilis*), retlig, retbar. — **Irritabilitēt,** f., retlighet; fysiol. organisk kraft, till följe hvaraf musklerna, när de retas, draga sig tillsammans, men, när retelsen upphör, återtaga sin form. — **Irritamēnt,** n., lat. (*irritamēntum*), retelse, retmedel. — **Irritatiōn,** f., retande, retning; retadt tillstånd; förbittring. — **Irritatīv** el. **Irritatōrisk,** nylat., retande.
**Irrumpēra,** lat. (*irrūmpere*, af *in*, se d. o., och *rūmpere*, bryta), inbryta, fiendtligt infalla, intränga. — **Irruptiōn,** f., lat. (*irrūptio*), fiendtligt infall; öfversvämning.
**Irruption,** se föreg.
**Īsaak** och **Īsak,** m., hebr. (*Jis-châk*, af *sachâk*, bele), mansnamn med betyd.: glädjens barn, glädjens son.
**Isabēlla,** f., (sp. *Isabel*, *Isabela*, af hebr. *îsēbel*, af *î*, icke, och *sêbel*, köttslig beblandelse), qvinnonamn med betyd.: den orörda, den kyska; jmf. **Agnes.** — **Isabēll** el. **Isabēllfärgad,** hvitgul.
**Isagōge,** f., gr. (*eisagogā*), inledning i en vetenskap. — **Isagogīk,** f., inledande vetenskap, isht. hvad beträffar bibeln. — **Isagōgisk,** inledande.
**Īschion,** n., gr., läkek. höft, höftben. — **Ischiāgra, Ischialgī** och **Īschias,** f., gr., läkek. höftvärk. — **Ischiādisk,** till höftbenet hörande; **ischiādiska medel,** medel emot höftvärk.
**Ischoblennī,** f., gr. (af *īschein*, hålla tillbaka, hämma, och *blēnna*, slem), läkek. slemstockning. — **Ischurī,** f., läkek. urinstämma. — **Ischurētisk,** läkek. urindrifvande.
**Isegorī,** f., gr. (af *īsos*, lika, och *agorēūein*, tala offentligt), lika frihet och rättighet att offentligen tala och rösta i alla statsangelägenheter; öfverh. likhet i borgerliga rättigheter och friheter.
**Īsegrim,** m., (fht. *Isangrîm*, d. ä. jernhjelm, hvarmed man tänkte sig ulfven försedd), benämning på ulfven i tyska djurfabeln; fig. grym menniska; äfv. brumbjörn.
**Īsis,** f., egyptisk gudinna, gemål till Osiris, sinnebild af jordens alstrande kraft och dyrkad såsom uppfinnarinna af många konster; astron. en af Pogson 1856 upptäckt asteroid. — **Isēum,** n., gr. (*Isēīon*), Isis tempel. — **Isidōrus** och **Isidōr,** m., gr. (af *Isis* och *dōron*, gåfva), ett manligt förnamn.
**Īslam,** m., arab. (*islâm*, af *salama*, underkasta sig någon; hängifva sig, isht. åt Gud), egentl. fromhet, hängifvenhet till Gud el. den sanna tron; Muhammeds benämning på den af honom stiftade läran, hvilken äfv. kallas **Islamīsm.**
**Īsmaël,** m., hebr. (*Jischmaêl*, af *êl*, Gud, *jischmâ*, hör, af *schama*, höra), mansnamn, med betyd.: den af Gud hörde. — **Ismaëlīter,** pl. Abrahams sons, Ismaëls efterkommande, Araberne; äfv. en muhammedansk sekt i Persien och Syrien i 11:te och 12:te årh.
**Īsmag,** m., turk., qvinnoturban af kläden.
**Isodynamī,** f., gr. (af *īsos*, *ä*, *on*, lika, och *dýnamis*, kraft, styrka), likhet i styrka. — **Isodynāmisk,** lika kraftig, lika betydande.
**Isogōn,** m., gr. (af *gonīa*, hörn), likvinklig figur. — **Isogōnisk,** likvinklig. — **Isokrōnisk,** gr. (af *krōnos*, tid), liktidig, lika långvarig. — **Isokōlon,** n., de särskilta satsdelarnes likhet uti en talsats. — **Isomerī,** f., gr. (af *mēros*, del), kem. den egenskap hos tvenne el. flera kroppar, då atomernas antal är absolut detsamma, men deras relativa läge olika. — **Isomērisk,** kem., benämning på kroppar, som hafva nyssnämde egenskap. — **Isomōrf,** gr. (af *morphā*, gestalt), likgestaltad; **isomōrfa substānser,** olikartade ämnen, hvilka vid lika kristallform hafva den egenskapen, att kunna ersätta hvarandra i föreningar, utan att ändra sin kristallform.
**Isomeri, Isomorf,** se under **Isogon.**

**Isolēra**, lat. (*isolāre*, af *īnsula*, *īsula*, ital. *īsola*, ö, fr. *isolér*), afsöndra från beröring med omgifvande föremål; ställa enstaka eller fritt; försätta i ensam belägenhet; fys. afskilja en kropp ifrån all förbindelse med ledande kroppar; **isolērad**, enstaka; fristående; som lefver ensam eller för sig sjelf. — **Isolātor**, m., fys. kropp, som icke leder elektriciteten, och som begagnas till s. k. ledares elektrisering.

**Īsrael**, n., hebr. (*Jisraêl*, af *sarâh*, strida, och *êl*, gud), egentl. Guds stridsman; riket Israel; öfverh. hela judiska folket. — **Israelīt**, m., medlem af judiska folket, jude.

**Īsthmus**, m., gr. (*isthmōs*), egentl. hals, gap, trång ingång; landtunga mellan två haf; isht. korinthiska näset. — **Īsthmiska spel**, grekiska täflingslekar, som anställdes, i början hvart tredje, sedermera hvart femte år, på korinthiska näset.

**Īta est**, lat., så är det, så förhåller det sig.

**Itacīsm(us)**, m., gr., det af och efter *Reuchlin* antagna, med nygrekiskan öfverensstämmande, uttalet af gammalgrekiska bokstafven *η* såsom *i*; )( **Etacismus**.

**Itālisk**, italiensk; **itāliska skolan**, d. s. s. Pythagoreiska skolan. — **Italianisēra**, göra, ombilda till italiensk. — **Italianīsm(us)**, m., italiensk språkegenhet. — **Italiōt**, m., urinfödiug uti Italien. — **Italīque** (-līck'), f., fr., kursiv bokstil.

**Ītem**, lat., likaså, äfvenledes, jemväl.

**Īte, mīssa est**, lat., gån, hon (messan) är slutad: de ord, hvarmed efter slutad messa församlingen i katolska kyrkan affärdas.

**Iterēra**, lat. (*iterāre*, af *īterum*, åter), göra för andra gången, upprepa, förnya. — **Iteratiōn**, f., upprepande, förnyande. — **Iteratīvum**, n., se **Verbum**.

**Itinerārium**, n., lat. (af *īter*, genit. *itīneris*, väg), marschruta, vägvisare; en för de katolska andliga på resor föreskrifven bön.

**Itschoglans**, se **Ichoglans**.

**Ivan**, m., ryskt förnamn, d. s. s. Johan.

**Izari**, m., österländsk krapp. — **Izaries**, ostindiska bomullstyger.

# J.

**J**, kemiskt tecken för **Jod**.
**Jan.** = **Januarius**.
**J. H. S.**, se **I. H. S.**
**J. N. R. J.**, se **I. N. R. J.**
**Joh.** = **Johannes**.
**J. u. C.** = **Juris utriusque Candidat**, se under **Jus**.
**J. u. D.** = **Juris utriusque Doctor**, se [under **Jus**.
**J. u. L.** = **Juris utriusque Licentiat**, se under **Jus**.
**Jo.**, officiel förkortning för nordamerikanska staten **Jowa**.
**Jul.** = **Julius**.
**jun.** el. j:r = **Junior**, se d. o.
**Jun.** = **Junius**.

**Jacarānda** (schak-), f., bras. (*jacarandā*), peruanskt trädslag, som begagnas till finare arbeten.

**Jacēnt**, lat. (*jācens*, af *jacēre*, ligga), liggande; öfvergifven; som är utan herre el. ägare.

**Jacht** och **Jakt**, f., holl. (*jacht*, *jagt*, eng. *yacht*, d. *jagt*), litet snällseglande handelsfartyg el. en lustjakt, vanl. med blott en mast.

**Jack** (dsjäck), m., engelsk förkortning af **Johan**, se d. o.

**Jacob**, se **Jakob**.

**Jacobin, Jacobinism**, m. fl., se **Jakobin**, etc.

**Jaconnēt** (sjakånnäh), m., fr., ett slags ostindiskt, för det mesta glatt musslin.

**Jacquārdmaskīn** (sjakār-), m., en af Jacquard i Lyon uppfunnen väfstol till hastigare och lättare väfvande af sidentyger.

**Jacques**, se **Jaques**.

**Jacta est alea**, se **Alea**.

**Jactatiōn** och **Jakt-**, f., lat. (*jactātio*, af *jācere*, kasta), omkastning; läkek. den sjukes oroliga kastning af och an på sitt läger.

**Jāgo** (sjägo), m., sp. och portug., mansnamn, se **Jakob**.

**Jaguār** (sja-), m., brasil. (*jagoāra*), amerikansk [tiger.

**Jakāl**, se **Schakal**.

**Jākob**, m., hebr. mansnamn (af *âkêb*, häl), egentl. hälhållaren. — **Jakobīn**, m., (fr. *jacobīn*, l. sjakobäng), hist. medlem af det våldsamma folkpartiet under första franska revolutionen (namnet härleder sig deraf, att detta parti i början höll sina sammankomster i Jakobinerklostret i Paris): fig. en, som fanatiskt ifrar för frihet och jemnlikhet. — **Jakobinīsm**, m., hist. jakobinernas parti under första franska revolutionen; deras politiska system; fanatiskt ifrande för frihet och jemnlikhet; frihetsyra. — **Jakobīnsk**, som tillhör eller har afseende på jakobinernas parti, system o. s. v.; fanatiskt ifrande för frihet och jemnlikhet. — **Jakobīt**, m., anhängare af den helige *Jakob*, hvars religionsparti, isht. utbredt i Afrika, äfv. kallades **Monophysiter**; katolsk anhängare af den år 1688 fördrifne kon. *Jakob II* i England, liksom af hans till Frankrike flyktade son, *Jakob III*.

**Jakt**, se **Jacht**.

**Jalāppa**, f., sp. (*jalápa*, *xalápa*, af staden *Xalápa* i Mexiko), en i medicinen använd växt i Sydamerika; äfv. den starkt laxerande roten deraf.

**Jaloux** (sjalūh), fr. (provenç. *gelos*, ital. *gelōso*, *zelōso*, m.lat. *zelōsus*, af gr. *zālos*, ifver), afundsjuk; svartsjuk; rädd om. — **Jalousī**, (sjalusi), f., fr. (*jalousie*), svartsjuka; afund, missunnsamhet; skärm innanför ett fönster.

**Jamavās**, m., ostindiskt taft med inväfda guld- och silkesblommor.

**Jamb**, m., gr. (*iāmbos*, lat. *iāmbus*), egentl. slungaren, stormaren; prosod. versfot, som består af en kort och en lång stafvelse: ⏑ —; vers, sammansatt af sådana versfötter.

**James** (dsjähms), engelskt förnamn, d. s. s. *Jakob*.

**Jan** och **Janne**, förkortningar af *Johan*.

**Janīniplåster**, n., ett slags dragmedel, benämdt efter Janin, läkare i Lyon, och äfven kalladt Hannoversk fluga.

**Janitschār**, m., turk. (egentl. *jeñitschēri*, nya krigare), soldat, tillhörande den 1826 upplösta, privilegierade krigarklass, som fordom utgjorde turkiska arméns kärna; **janitschārmusīk**, turkisk krigsmusik.

**Jansenīsm**, m., den holländske biskopen Jansenii (✝ 1638) lära, som i vissa punkter skilde sig ifrån katolska läran. — **Jansenīst**, m., anhängare af denna lära.

**Jāntje**, m., holl., lilla Johan, Janne; i Holland allmän benämning på källarmästare och värdshusvärdar.

**Januārius** och **Januāri**, m., lat. (af *Jānus*, romersk gud, hvilken dyrkades såsom årets styrare), benämning på första månaden i året.

**Japanēra** (af *Japan*), på ytan af en pjes åstadkomma en tjockare, färgad och uthållig betäckning; jmf. **Lackera**. — **Japansk jord**, se **Kateku**.

**Jāphet**, m., hebr. (*Jepheth*, gr. *Iaphet*), mansnamn, med betyd.: den vidt utbredde.

**Japōns** (sjapōng), pl., fr., ostindiska sidentyger till kläder.

**Jaquenōtte** (sjak'nōtt'), f., en sort ostindisk [musslin.

**Jaques** (schack), m., fr., se **Jakob**.

**Jardīn des plāntes** (sjardāng däh plāngt'), fr. botanisk trädgård i Paris. — **Jardinière** (sjardinjähr'), f., blomsterbord, blomsterlåda, stor blomsterkorg.

**Jargōn** (sjargång), (1), m., fr. (ital. *gērgo*, *gergōne*, sp. *jērga*, *gerigōnza*, fr. *jars*, gås), rådbråkadt el. obegripligt språk; äfv. särskilt språk, som vissa menniskoklasser begagna.

**Jargōn** (sjargång), (2), m., pl. **jargōns**, fr., ett slags ädelsten af gul el. violett färg.

**Jasmīn** (sjasmäng, i svenskt uttal: sjasmīn), m., fr. (af arab.-pers. *jâsaman*, *jâsmîn*, *jâsamîn*, *jâsamûn*), en bekant blomväxt ifrån södra Asien.

**Jāspis**, m., (gr. *īaspis*, pers. *jaschp*, arab. *jascheb*, *jaschef*), ett slags halfädelsten af flera olika färger; **jāspisporslīn**, ett slags genomskinligt, af Wedgewood uppfunnet, ganska tunt porslin.

**Jatagan**, se **Yatagan**.

**Jean** (sjangh), m., fransyskt förnamn = *Johan*; **Jean Potāge** (- påtāhsj'), hanswurst, arlekin. — **Jeanne** (sjann'), fransyskt qvinligt förnamn, motsvarande *Johanna*; **Jeannētte** (sjannätt'), lilla Johanna; äfv. ett af fruntimmer om halsen buret, smalt, svart sammetsband, sammanhållet af ett litet guldlås och bärande ett kors el. annat smycke. — **Jeannēts** (sjannāh), pl., fr., en sort kyprade bomullstyger. — **Jeannōt** (sjannåh), m., fransyskt manligt förnamn = *Janne*.

**Jehovāh**, m., hebr. (af *hâvâh*, vara), den evigt varande: hebreernas benämning på Gud.

**Jēhu**, en af Israels konungar; fara som Jehu, fara med flygande fart.

**Jekaterīna**, ryskt qvinligt förnamn för *Katarina*.

**Jelisaveth**, ryskt qvinligt förnamn för *Elisabeth*.

**Je ne sais quoi** (sjö n' sä koā), fr., jag vet icke hvad, något oförklarligt.

**Jēnny** (dsjänni), f., engelskt qvinligt förnamn = *Johanna*; **jēnny-maskīn**, m., engelsk bomullsspinnerimaskin, af uppfinnaren Arkwright (ärkreit) benämd efter dess fru *Jenny*.

**Jerbōa**, f., arab. (*jerbūa*), nat.hist. en art springråtta.

**Jeremīas**, hebr. (*jirmejâh*, *jirmejâhu*, gr. *hieremīas*), mansnamn: den af Herren upphöjde; en af profeterna i G. T., som i de så kallade Klagovisorna begråter Jerusalems förstöring; deraf **Jeremiād**, f., klagosång, klagovisa.

**Jērichorōs**, f., (benämd efter staden *Jericho*, hebr. *jerêchô*, i det forna Judéen), en blomväxt i Egypten och Palestina.

**Jerōme** (sjeråhm'), fransyskt manligt förnamn = *Hierōnymus*.

**Jesāias**, hebr. (*Jeschajâhu*, af *jêscha*, hjelp, lycka, och *Jâhu*, Gud), mansnamn, med betyd.: Guds hjelp; en af profeterna i G. T.

**Jesīder**, vanl. **Jezīder**, pl., egentl. djefvulsdyrkare, en efter Muhammeds död i Mesopotamien, isht. bland Kurderna, uppkommen sekt, benämd efter dess stiftare, scheikh Jesid.

**Jesuit**, se under följ. ord.

**Jēsus**, m., hebr. (*jêschûa*, sammandr. af *jehôschua*), hebreiskt mansnamn, med betyd.: hjelpare, frälsare, förlossare; namnet på kristna religionens stiftare; **Jēsus hōminum salvātor**, lat., Jesus menniskornas frälsare; **Jēsus Nazarēnus Rex Judaeōrum**, Jesus af Nazareth, Judarnes Konung: den inskrift, som Pilatus lät uppslå på Christi kors. — **Jesuīt**, m., medlem el. anhängare af den år 1534 af Ignatius Loyōla, under namn af **Jesu** Sällskap, stiftade och 1540 af påfven Paul stadfästade andliga orden, 1773 af påfven Clemens XIV upphäfd, men 1814 af Pius VII återställd, i allmnht. benämd **Jesuīterorden**. — **Jesuitīsm**, jesuiternas lära, som hyllar den grundsats, att ändamålet helgar medlen; jesuitisk grundsats. — **Jesuītisk**, enlig med jesuiternas lära och grundsatser, tillhörande el. utmärkande jesuiterna.

**Jetōn** (sj'tōng), m., fr. (af *jetēr*, kasta), räknepenning; spelpenning; skådepenning.

**Jette** el. **Jettchen**, f., qvinligt förnamn, förkortning af *Henriette*.

**Jeu** (sjöh), m., fr. (af lat. *jōcus*, skämt), lek; spel; **jeu d'esprīt** (- desprīh), tankelek; snillelek; **jeu de commērce** (- d'kåmmärs'), sällskapsspel; **jeux florāūx** (sjöh flåråh), egentl. blomsterlekar: en i Toulouse sedan 1323 årligen firad fest, hvarvid guld- och silfverblommor utdelades såsom pris för de bästa af de täflande dikterna.

**Jeunēsse** (sjönēss'), f., fr., egentl. ungdom; ett bredt band, som fruntimmer binda om kindben och öron, för att skydda dem för köld.

**Jezider,** se **Jesider.**

**Jōachim,** m., hebr. (*Jehôjâkim* el. *Jô-jakîm*), ett mansnamn: den af Gud upprättade el. utkorade; **jōachimsthāler,** m., ett mynt, som mot slutet af 15:de årh. präglades af det vid bergverken i Joachimsthal i Böhmen vunna silfver, hvaraf sedermera genom förkortning thaler (daler) uppstod.

**Joailliēr** (sjoalljēh), m., fr. (af g.fr. *joël*, nu *joyāū*, smycke, juvel, af lat. *gaudiēllum*, dim. af *gāūdium*, glädje), juvelerare. — **Joaillerīe** (schoallj'rīh), f., juvelerarekonst, juvelhandel.

**Joāō,** m., spanskt manligt förnamn = *Johan.*

**Job,** se **Hiob.**

**Job** (dsjåbb), m., eng., litet, obetydligt arbete. — **Jōbber** (dsjåbb'r), m., ockrare, procentare; **stock-jobber** (jmf. *Stock*), aktiehandlare i England, som spekulerar på statspapperens fallande och stigande. — **Jobberī,** n., eng. (*jobbery*, l. dsjåbb'ri), ocker med statspapper.

**Jōckey** (dsjåcki), m., eng. (dimin. af *Jack*, se d. o.; sedan äfv. gosse, sven, dräng), rid- el. stallknekt; kapplöpningsridare; förridare; beridare; älskare af kappränningar. — **Jōckey-club,** m., slutet sällskap af kappränningsälskare.

**Jōcko,** m., skogsmenniska: en art afrikansk apa.

**Jocrīsse** (sjåkrīss'), m., namnet på en löjlig figur i det franska lägre lustspelet; fig. drummel, dummerjöns.

**Jōcus,** m., lat., skämt; jōci cāūsa, på skämt; īnter jōcos et sēria, under skämt och allvar; **jōcusstaf,** en med en bröstbild försedd staf, hvarmed glädjen betecknas. — **Jocōs,** lat. (*jocōsus*), skämtsam; **jocōsa,** pl., skämtsamma saker, lustigheter, roligheter.

**Jod, Jodin,** se **Iod.**

**Jodla,** t. (*jodeln*), ett bland schweizare, tyrolare och Österrikes bergsboer egendomligt sätt att sjunga, bestående i en hastig omvexling af bröströstens djupa och falsettens höga toner.

**Joēl,** hebreiskt mansnamn: den, hvars gud Jehovah är; en af de 12 mindre profeterna i G. T.

**Johānnes** el. **Jōhan,** förkort. **Hans,** hebr. (*Jehôchânân*, d. v. s. Jehovah skänker, el. är nådig, förbarmar sig), manligt förnamn: Guds gåfva; **johannēisk lära,** teol., den egendomliga, i Johannis evangelium innehållna kristuslära, som numera anses utbildad 100 år efter Kristus. — **Johānna,** qvinligt förnamn, bildadt efter *Johannes.* — **Johannīterriddare,** m., riddare af **Johannīterorden,** m., en tysk orden, som uppkom i Palestina under korstågen, och som hade till ändamål att skydda pilgrimer och försvara det heliga landet emot de otrogna, benämd efter sin skyddspatron, aposteln Johannes; ifrån Palestina flyttad till Cypern, derifrån till Rhodus, och slutligen till Malta, hvarefter den fick namn af Malteserorden. — **John** (dsjånn), m., engelskt mansnamn, d. s. s. *Johan;* **John Bull** (- böll), m., eng., egentl. Jan tjur el. oxe, skämtsam benämning på engelska folket i allmänhet, först af satirikern Swift, en infödd irländare, af nationalhat emot England, satt i bruk. — **Jōhnny** (dsjånni), dimin. af *John* = *Janne.*

**John,** m. fl., se föreg. ord.

**Jon,** se följ. ord.

**Jōnas,** m., hebr. (*jônâh*, egentl. dufva), manligt förnamn: den fridfulle, en judisk profet på Jerobeam II:s tid.

**Jōnathan,** m., hebr. (*Jônâthân*, egentl. *Jehônâthân*, d. ä. Gud gifver), ett mansnamn: den af Gud skänkte; fig. en trogen vän (efter konung Davids vän, Jonathan); **Brōther** (broder) **Jōnathan,** skämtsam benämning på amerikanska folket i allmänhet.

**Jonglēūr** (sjonghlōhr), m., fr. (g.fr. *jonglere*, *joglere*, *jogleor*, af lat. *joculātor*, gycklare), taskspelare, gycklare, konstmakare; **jonglēūrs** kallades äfv. hos provençalerna och i norra Frankrike spelmän och sångare af profession, till skilnad ifrån de lärda, och vid hofven upptagna, konstskalderna.

**Jonk,** se **Dschonk.**

**Jonquille** (sjonghkilj'), f., fr. (af *jonc*, lat. *jūncus*, för dess säflika blad), en art höggul narciss.

**Jōseph** och **Jōsef,** hebr. (*jôsêph*, egentl. han tillfogar), ett mansnamn: den tillkomne. — **Jōse** (dsjōse), spanskt namn = *Josef.* — **Josephīna** och **-fīna,** qvinligt förnamn, bildadt efter *Josef.*

**Josīa** el. **Josīas,** hebr. (*jôschijjâh*, *jôschijjâhû*), ett mansnamn: den af Gud helade.

**Jōsua,** hebr. (förk. af *Jehôschûa*, den hvars hjelp Gud är), ett mansnamn.

**Jōta,** n., grekernes benämning på bokstafven **i**; icke ett jota, icke det ringaste. — **Jotacīsm(us),** m., allt för tätt återkommande af jota; äfv. oförmåga att uttala jota, ett slags stammande.

**Jour** (sjūhr), m., fr. (ital. *giōrno*, m.lat. *jōrnus*, af lat. *diūrnum*, daglångt, n. af *diūrnus*, dag beträffande, af *dīes*, dag), dag; à jour, (om ädelstenar) infattad så, att dagen lyser igenom; vara **du jour** el. **de jour,** hafva dagen el. vakten, tjenstgöra för dagen (om officerare m. fl.); **jours de grâce** (sjuhr d'gras), pl. = *Respektdagar*, se d. o.; **jours complémentāires** (- konghplemangtähr'), de 5 el. 6 fyllnadsdagar, som tillades vid slutet af hvarje franskt kalenderår. — **Journāl** (sjuhrnāl) och **Jurnāl,** m., (ital. *giornāle*, m.lat. *jornāle*, egentl. adj. daglig), dagbok; daglista; dagblad, tidskrift. — **Journaliēr** (sjuhrnaljēh), m., **Journalière** (-ljähr), f., fr., egentl. olika allt efter dagen; ena dagen så, andra dagen så; föränderlig, ombytlig, nyckfull. — **Journalisēra,** införa i jurnal. — **Journalīsm(us),** m., barb.-lat., tidningsväsende. — **Journalīst** och **Jur-,** m., tidningsskrifvare. — **Journalistīk** och **Jur-,** f., tidningsskrifveri.

**Joviālisk,** fr. (*joviāl*, l. sjåviāl, ital. *gioviāle*, af lat. *joviālis*, d. v. s. *Jupiter*, g.lat. *Jōvis*, tillhörig, hvars stjerna, enl. stjerntydarne, tilldelar menniskorna ett glädtigt sinne), gladlynt, glädtig, munter, lustig. — **Jovialīst,** m., muntrationsråd, hofnarr. — **Jovialitēt,** f., gladlynthet, munterhet, lustighet.

**Jūan** (sjūan), m., sp. = **Johan,** se d. o.

**Jūbel,** m., lat. (*jūbilum*, af *jubilare*, från hebr. *jôbêl*, horn, trumpet), glädjeskri, jublande; *in*

dūlci *jūbilo*, i ljuft jubel, i glädje och fröjd. — **Jubilēra,** högt betyga sin glädje, uppgifva glädjerop; **Jubilāte,** tredje söndagen efter påsk. — **Jubilēum,** n., glädjefest, som efter 100 eller 50, stundom blott 25, års förlopp firas till minne af någon märkvärdig händelse.

**Jūda,** m., hebr. (*Jehûdâh*), mansnamn: den prisade; Jakobs fjerde son; äfv. hans stam; deraf **Jūde,** pl. **Jūdar,** (hebr. *Jehûdî*, pl. *Jehûdîm*), urspr. innebyggare i riket Juda, sedan gemensam benämning för alla bekännare af den mosaiska religionen. — **Judaism(us),** m., judendom. — **Judaisēra,** se **Hebraisera;** äfv. luta åt judendomen, t. ex. judaiserande irrläror.

**Jūdas,** m., hebr. (*Jehûdâh*), mansnamn; den apostel, som förrådde Jesus; fig. opålitlig, trolös, förrädisk vän; äfv. procentare; **judaskyss,** förrädarekyss, försåtlig ömhetsbetygelse.

**Jūdex,** m., pl. **jūdices,** lat., domare; **jūdex delegātus,** tillförordnad domare; **sub jūdice,** under domaren, ännu oafgjord; **Jūdicum** (liber), Domareboken i G. T. — **Judicēra,** lat. (*judicāre*, af *jus dicāre*, förkunna lag, skipa rätt), döma; afgöra; **Jūdica,** femte söndagen i fastan. — **Judīcium,** n., lat. (af *jūdex*, domare), dom, utslag; omdöme; omdömesförmåga. — **Judiciāliter,** rättsenligt, till följd el. i kraft af domstols beslut. — **Judiciōs,** nylat. (fr. *judicieūx*, l. sjydisiöh), som har godt omdöme, klok, förståndig.

**Jūdith,** f., hebr. (*Jehûdîth*, gr. *Judīth*), qvinnonamn, med betydelsen: Guds bekännarinna.

**Juft** eller **Jukt,** m., bulg. (*jūfti*, ett par; holl. *jucht, jugt*, r. *jūftji, jūchtj*), ett slags mjukt, starkt ryskt läder, ingnidet med björkolja, hvaraf det har en egen stark lukt.

**Jūge** (sjysch'), m., fr., (lat. *jūdex*), domare; **j. competēnt** (— kångpetäng), behörig domare. — **Jugemēnt** (sjysch'mäng), n., omdöme, mening; omdömesförmåga.

**Jugulār,** nylat. (af lat. *jūgulum*, strupe), strupen tillhörig eller beträffande. — **Jugulēra,** lat. (*jugulāre*), strypa. — **Jugulatiōn,** f., strypning.

**Jūlep,** m., fr. (ital. *giulebbe, giulebbo; sp. julepe;* barb.-lat. *julāpium;* af arab. *dschuleb, dschulâb*, från pers. *gulâb*, rosenvatten, af *gul*, ros, och *âb*, vatten), kylande dryck, läskedryck.

**Jūlius,** m., lat. (gr. *iūlos*, mjölkhår), mansnamn, med betydelsen: den mjölkhårige, ynglingen; äfv. årets sjunde månad, så kallad efter *Jūlius Cæsar*, och i dagligt tal benämd **Jūli.** — **Juliānska tidräkningen,** den af Julius Cæsar införda, förbättrade tidräkning, hvilken ännu, under namn af Gamla stilen, följes i Grekland och Ryssland; )( **Gregorianska tidräkningen.** — **Juliānus,** mansnamn, bildadt af *Julius*. — **Jūlia, Juliāna,** latinska qvinnonamn, med betyd.: den jungfruliga, på franska **Julīe** (sjyhlī') och **Juliētte** (sjyhljett').

**Jumpers** (dsjömp'rs), pl., eng. (af *jump*, springa, hoppa), tjufvar, som hoppa in genom fönster; äfv. en metodistsekt i Amerika.

**Jungēra,** lat. (*jūngere*), förbinda. — **Junctūr** och **Junktūr,** f., lat. (*junctūra*), förening, fogning, fog.

**Jūnior,** m., lat. (kompar. af *jūvenis*, ung, ungdomlig), den yngre.

**Jūnius,** m., lat. sjette månaden i året, uppkallad efter gudinnan Juno, och i dagligt tal förkortad till **Jūni.**

**Junk,** se **Dschonk.**

**Jūno,** f., rom. myt., den högsta af gudinnorna, Jupiters gemål; äfv. en 1804 upptäckt liten planet. — **Junōnisk,** lik Juno, hög, stolt, majestätisk. — **Junōnium,** en i Stäyermark funnen metall.

**Jūnta,** f., sp. (af lat. *jūnctus, a, um*, förenad, partic. af *jūngere*), förening, församling, isht. statsrådsförsamlingen i Spanien och Portugal; äfv. utskott, komité.

**Jūpiter,** m., genit. **Jōvis,** lat. (urspr. **Juve pater),** rom. mytol., den högste af gudarna, åskans gud; äfv. benämning på den största planeten i vårt solsystem. — **Jupitrisēra,** lefva utsväfvande.

**Jura,** se **Jus.**

**Jūraformatiōn,** f., fr.-lat., geol. en afdelning af sedimentär- eller flötsbergen, hvilken först blef känd i Jurabergen.

**Jure, Juris,** se **Jus.**

**Juridīk,** f., (af lat. *jurīdicus*, af *jus dicāre*), lagfarenhet, lagkunskap. — **Jurīdisk,** som tillhör eller angår lagfarenheten eller rättsväsendet, öfverensstämmande med lagen eller rättsformerna, rättsenlig, rättslig; **jurīdice,** lat., i rättsligt hänseende, rättsligt.

**Jurisconsūltus** eller **Jureconsūltus,** m., lat., lagklok, lagfaren. — **Jurisdictiōn** och **-dikt-,** f., lat. (*jurisdictio*), domsrätt, dom- eller lagsaga. — **Jurisprudēns,** f., lat. (*jurisprudēntia*), lagklokhet, lagfarenhet.

**Jurīst,** m., (m.lat. *jurīsta*, af lat. *jus*, genit. *jūris*), en lagklok, en rättslärd. — **Jurīstisk,** som tillhör, har afseende på eller är egendomlig för jurister; äfv. d. s. s. **Juridisk,** se d. o. under **Juridik.**

**Jurt,** f., (r. *jūrta;* jmf. pers. *jûrd, jûrdah, jûrdi*, kammare), siberisk hydda, kirgisiskt tält; äfv. kamtschadalernes vinterboning, bestående af en jordkula med tak öfver, i likhet med de ursprungliga skandinaviska backstugorna.

**Jūry** (dschöhri), f., eng., (fr. *jūry*, l. sjȳri, af lat. *jurāre*, fr. *jurēr*, svära), nämd af edsvurne. — **Jūryman,** m., medlem af en jury.

**Jus,** n., lat. (för *ju-us*, af *jūngere*, binda, sanskr. *ju;* således egentl. hvad som binder, band), rätt, lag; rättvisa; rättighet; **cōntra jus in thēsi,** lat.: tvärt emot en (i allmänhet) erkänd rättssats; **sūmmum jus sūmma injūria,** största rätt är ofta den största orättvisa; pl. **jūra,** lagar; rättigheter; lagfarenhet; **cōntra manifēsta jūra et veritātem,** mot uppenbar rätt och sanning; **jūra clēri,** presterskapets rättigheter; **jūra stōlæ,** egentl. prestrockens rättigheter, utskylderna eller pålagorna till en kyrkoherde; — **jūre,** eller **de jūre,** äfv. **ex jūre,** med rätta, med rätt och fog; **jūre divīno,** efter gudomlig rätt; **jūre hereditārio,** genom arfsrätt; **ōmni jūre,** med all rätt; **quid jūris,** hvad rätt är; vara **sūi jūris,** vara sin egen herre; )( vara **aliēni jūris,** vara en annans makt och myndighet underkastad; **jūris perītus,** lagfaren; **jūris studiōsus,** m., en, som studerar lagfarenheten; **jūris utriūsque candidātus,** m., kandidat i beggedera lagfarenheten: den

borgerliga och den andliga; **jūris utriūsque Dōctor,** m., doktor i beggedera lagfarenheten; **jūris utriūsque Licentiātus,** licentiat (se d. o.) i beggedera lagfarenheten: den borgerliga och den andliga; **jus abalienāndi,** föryttringsrätt; **j. abstinēndi,** rätt att inom viss tid afsäga sig ett arf; **j. aggratiāndi,** en furstes benådningsrätt; **j. albināgii,** se **Albinagium; j. bannārium,** bannlysningsrätt; **j. bēlli et pācis,** krigs- och fredsrätt; **j. cāmbii,** vexelrätt; **j. canōnicum,** andlig eller påflig lag; **j. civīle,** borgerlig lag; **j. civitātis,** borgarrätt; **j. cogēndi,** tvångsrätt; **j. commūne,** allmän rätt; **j. cōngrui,** naborätt; **j. connūbii,** äktenskapsrätt; **j. corōnæ,** kronans rätt; **j. crimināle,** brottmålslag; **j. denomināndi,** utnämningsrätt till ett embete; **j. divīnum,** gudomlig lag; **j. domīnii,** äganderätt; **j. ecclesiāsticum,** kyrkolag; **j. eligēndi,** vallag; **j. feudāle,** länsrätt; **j. gēntium,** folkrätt; **j. glādii,** rätt öfver lif och död; **j. hereditārium,** arfsrätt; **j. humānum,** mensklig lag; **j. in re,** sakrätt; **j. Justinianēum,** se **Corpus juris; j. manuārium,** näfrätten; **j. militāre,** krigsrätt; **j. municipāle** eller **municīpii,** stadsrätt; **j. natūræ,** naturrätt eller naturlag, )( **j. positīvum,** se nedanföre; **j. optiōnis,** valrätt; **j. pascēndi,** betesrättighet; **j. pātriæ potestātis,** fadersväldets rätt; **j. pātrium,** fäderneslandets lag; **j. patronātus,** patronatsrätt: rätt att tillsätta prest; **j. personāle,** personrätt; **j. pignorāndi,** panträtt; **j. positīvum,** inbegreppet af de lagar, som grunda sig på lagstiftarens godtfinnande, )( **j. natūræ,** se d. o.; **j. prīmæ nōctis,** ford. en landsherres rättighet att ligga första natten hos hvarje brud till någon af hans underhafvande; **j. prīmi occupāntis,** äganderätt, som förvärfvas genom att taga något i besittning, som är utan ägare; **j. primogenitūrae,** förstfödslorätt; **j. proponēndi,** förslagsrätt; **j. provinciāle,** landsrätt; **j. pūblicum,** allmän lag; **j. reformāndi,** statens rätt att bestämma kyrkliga inrättningar; **j. regāle,** kunglig eller i allmänhet landsherrlig rätt eller förrätt; **j. successiōnis,** arfsrätt; **j. taliōnis,** vedergällningsrätt; **j. venatiōnis,** jagträtt; **j. vicinitātis,** naborätt; **j. vītæ et nēcis,** rätt öfver lif och död.

**Jussiōn,** f., lat. (*jūssio*), befallning. — **Jūssu,** (abl. af lat. *jūssus*), på befallning. — **Jussīvus** eller **Jussīv** = **Imperativus,** se d. o.

**Jūssuf,** arabiskt och turkiskt mansnamn, d. s. s. *Joseph.*

**Jūste** (sjyst'), fr., (lat. *justus*), rättvis, billig, noga; **juste miliēū** (-miljöh), lagom, rätta medelvägen; äfv. öknamn på det moderata politiska partiet på sednare tiden i Frankrike. — **Justēra** (sjyst-), rätta, göra riktig; afmäta. — **Justīce** (sjystīhs) och **Justīs,** f., fr., (lat. *justītia*), rättvisa; domstol; lagskipning; domaremakt; **justīsmord,** en anklagad persons aflifvande efter fälld dom, utan att hans brottslighet blifvit fullt bevisad. — **Justificēra,** lat. (*justificāre*), rättfärdiga; teol. rättfärdiggöra. — **Justificatiōn** och **-fikat-,** f., rättfärdigande; teol. rättfärdiggörelse. — **Justifikatūr,** f., en räknings godkännande.

**Justinus,** se under **Justus.**

**Justitiārie,** m., lat. (af *justītia*, rättvisa), domhafvande vid åtskilliga lägre domstolar. — **Justitiariāt,** n., en justitiaries syssla. — **Justitie-kansler,** m., hög embetsman, som är konungamaktens juridiska ombud. — **Justītierād,** n., ledamot af konungens högsta domstol.

**Jūstus,** latinskt mansnamn: den rättvise. — **Justīnus** eller **Justīn, Justiniānus,** manligt förnamn med betyd.: den rättvise, rättrådige; **den justinianska codex,** se **Corpus juris.** — **Justīna,** qvinligt förnamn, bildadt efter *Justinus.*

**Jūte,** ett slags ostindisk hampa eller lin, som utföres ifrån Calcutta isynnerhet till England och Nordamerika, samt förarbetas till buldan, segelduk m. m.

**Jutta,** qvinligt förnamn, uppkommet af *Judith.*

**Juvēl,** m., fr. (*joyāū*, l. sjoajåh, sp. *joyel*, ital. *giojēllo*, eng. *jewel*, holl. *juweel*), slipad ädelsten; med ädelstenar eller perlor besatt smycke; något dyrbart; fig. iron., oordentlig, dålig menniska. — **Juvelērare,** m., en, som infattar juveler eller handlar dermed.

**Juvēnta** eller **Juvēntas,** f., lat., ungdom, ynglingaålder; rom. mytol. ungdomens gudinna. — **Juvenālier,** pl. (*Juvenālia*, af *juvenālis*, ungdomlig), fest hos romarne till ungdomsgudinnans ära.

**Jūxta,** lat., bredvid. — **Juxtapositiōn,** f., nylat., fys. en kropps tillväxande genom små partiklars ansättning utifrån.

---

# K.

De ord, som saknas under **K,** återfinnas under **C.**

**K,** såsom rom. siffra = 250.

**K** = 250,000.

**K,** på franska mynt: myntningsorten *Bordeaux*; i fr. beräkningar = **Kilogramme, Kilomètre,** se d. o.

**K,** kem. tecknet för *Kali.*

**K.** = **Kommendōr,** se d. o. (under *Commendera.*)

**K.** eller **Kal.** = **Calendæ,** se d. o.

**K. G.** = *Knight of the Garter*, eng., riddare af strumpebandsorden.

**K. T.** = *Knight of the Thistle*, eng., riddare af skottska Tistelorden.

**Ky.,** officiel förkortn. för staten *Kentucky* i Nordamerika.

**Kāaba,** f., arab. (*ka'bah,* egentl. fyrkantig byggnad, af *ka'b,* tärning), Muhammeds fyrkantiga tempel i Mekka.

**Kāāvy,** m., turk., dryck, som beredes af korn och majs.

**Kabādion,** n., nygr. (af *kabādi,* öfverklädnad), lång öfverrock, som begagnas af de grekiske andlige.

**Kabāk,** m., r., ölstuga el. krog, utskänkningsställe; äfv. handelsbod i Ryssland.

**Kabal, Kabalera,** m., fl., se **Cabal.**

**Kāban,** n., vigt på Moluckerna, ungefärl. motsvarande 5 skålpund.

**Kābbala** eller **-lāh,** f., hebr. (*kabbâlâh,* fortplantad lära, af *kâbāl,* arab. *kabala,* antaga, upptaga), judarnes muntligen fortplantade, hemliga lära, de judiska rabbinernes hemliga teologi, såsom motsats till Talmud eller den offentliga: judarnes religiösa traditioner; bland de kristna i medeltiden: missbruk af vissa bibelord till magiska ändamål; äfv. den föregifna konsten att, genom räkning och jemförelse af talstorheter, förutsäga det tillkommande; äfv. svartkonst, trolldom. — **Kabbalīst,** m., en, som studerat och är kunnig i kabbala. — **Kabbalīstisk,** som tillhör el. har afseende på kabbala; hemlighetsfull.

**Kābel,** m., holl. (eng. *cable,* fr. *câble,* g.fr. *chable,* sp. *cable, cabo,* af m.lat. *caplum, cāpulum,* af lat. *cāpere,* fatta), tåg, sammansnodt af tre trossar, som begagnas till varpning; i allmänhet hvarje kabelslaget tåg; — **kabelgatt,** n., förvaringsplats på fartyg, för block, tåg, m. m.; **kābellängd,** längd af 120 famnar. — **Kabellārium,** n., tåg eller ketting, som på örlogsfartyg begagnas att fästa ankartåget till gångspelet vid ankarets lättning.

**Kābeljau** eller **Kābeljo,** m., holl. (genom förvr. af sp. *bacalao, bacallao,* bask. *bacaillaba*), insaltad stortorsk.

**Kabinētt,** m. fl., se **Cabinēt.**

**Kabīr,** m., arab. (egentl. stor), mynt, ungefärl. motsvarande 30 öre.

**Kabīrer,** pl., gr. (*kābeiroi*), hemlighetsfulla gudomligheter, hvilka dyrkades i Egypten, Phenicien, Mindre Asien och Grekland samt föreställde hemliga naturkrafter.

**Kabriolett,** se under **Cabriole.**

**Kabȳler,** pl., en i norra Afrika boende folkstam.

**Kabȳss,** f., holl. (*kabuys*), kokrummet el. köket på ett fartyg.

**Kachexī,** f., gr. (af *kakōs,* dålig, och *hēxis,* tillstånd), läkek. osunda vätskor. — **Kachēktisk,** som har osunda vätskor.

**Kadans,** se **Cadence.**

**Kadaver,** se **Cadaver.**

**Kāddareh** eller **Kāddor,** m., turk., kort, rak sabel, som begagnas af Spahis.

**Kadens,** se **Cadence.**

**Kadett,** se **Cadet.**

**Kādi,** m., pl. **Kādis,** arab. (partic. af *kadaj,* besluta, afgöra, döma), domare, underdomare eller fredsdomare hos turkarna och de öfriga folken af muhammedansk trosbekännelse; **Kādi el Āsker** el. **Kadilaskier,** de båda högste turkiska öfverdomarne, näst under storveziren och mufti.

**Kādmia,** f., gr. (*kadmīa* eller *kadmēīa,* näml. *gä,* d. ä. kadmisk eller thebansk jord), galmeja. — **Kādmium,** n., en af Stromeyer 1817 i zink upptäckt metall.

**Kādri,** arab. (*kadrî* och *kadarîjat,* af *kâdr,* mäktig, af Gud bestämd), fanatisk religionssekt ibland muhammedanerna.

**Kadrilj,** se **Quadrille.**

**Kafé,** se **Café.**

**Kafēss,** n., turk. (af arab.-pers. *kafes, kafas,* bur, galler), statsfängelse för sultanens söner.

**Kaffa,** n., ett slags brokigt ostindiskt kattun.

**Kāffar** el. **Kāffaro,** n., turk. (af arab. *kafarah,* böter), tull; isht. den afgift, som i Turkiet bosatte kristna köpmän måste erlägga, när de sända varor ifrån Aleppo till Syrien; äfv. den inträdesafgift, som kristna pilgrimer måste till Turkarna erlägga i Jerusalem.

**Kāffas,** pl., arab. (*kaffah, kaffat* eller *kuffat*), af palmgrenar förfärdigade husgerådssaker i Österlandet.

**Kāffe,** n., arab. (*kahūah, kahōeh,* turk. *kāhweh,* vin, kaffedryck), bönorna af kaffeträdet; dryck, kokad på malda kaffebönor. — **Kaffeīn** eller **Koffeīn,** n., kem., en alkaloid, som innehålles i kaffebönan.

**Kaftān,** m., turk. (*kâftân,* rysk. *kaftān,* fr. *cafetan*), österländsk rock, liknande en kort nattrock, af bomulls- eller sidentyg, mest hvit med ljusgula blommor.

**Kaïk,** m., turk. (*kâïk,* nygr. *kaïki,* ital. *caïcco,* sp. *caïque,* fr. *caïc* eller *caïque*), litet turkiskt fartyg; galerslup. — **Kaïktschi,** m., roddare på ett dylikt fartyg.

**Kāīmakam,** m., turk. (*kâim-makâm,* af arab. *kâïm,* stående, och *makâm,* ort, ställe), ställföreträdare, isht. turkiska storvezirens ställföreträdare och handsekreterare.

**Kāïn,** hebreiskt mansnamn (af *kājin,* förvärf, lans). — **Kaïnīter,** pl., svärmisk sekt i 2:dra årh., hvars anhängare förde ett sedeslöst lefverne.

**Kaj,** se **Quai.**

**Kajāss,** ett slags turkiskt fartyg af medelstorlek.

**Kajepūtolja,** malaj. (af *kâjû,* träd, och *pûtih,* hvit), olja af löfven på det ostindiska **Kajeputträdet.**

**Kājuta,** f., holl. (*kajuit,* fr. *cahute,* g.fr. *chahutte* eller *cahuette,* hydda), hvarje i aktern af ett fartyg varande boningsrum för befälet.

**Kakadū,** f., malaj. (*kakâtûa*), en art af papegoja i Nya Holland och på Sydasiens öar.

**Kākao,** m., mexik. (*kakauatl*), bönorna eller fröen i **Kakaoträdets** frukt.

**Kākas,** m., ung. (af *kāka,* lins), rostade majskorn, en älsklingsrätt i Siebenbürgen.

**Kakerlāker,** pl., holl. (*kakkerlak,* sydamerik. *kakerlakki*), ett slags ljusskygga insekter i Sydamerika, som äfv. blifvit öfverförda till Europa och äro der mycket utbredda: äfv. ljusskygga menniskor, jmf. **Albino.**

**Kakistokratī,** f., gr. (*kākistos,* den sämste, superl. af *kakōs,* dålig), de sämstes herravälde; )( **Aristokrati.**

**Kakocholī,** f., gr. (af *kakōs,* dålig, och *chōlos,* galla), läkek. förskämd galla.

**Kakodāmon** och **-dem-,** m., gr. (af *kakōs,* dålig, ond, och *dāīmon,* ande), ond ande. — **Kakodāmonī,** f., olycksalighet; äfv. en menniskas tillstånd, då hon är besatt af onda andar, raseri.

**Kakofoni,** se **Kakophoni.**

**Kakografī,** f., gr. (af *kakōs*, dålig, och *grāphein*, skrifva), dåligt eller falskt, emot rättskrifningsreglorna stridande skrifsätt.

**Kakokratī,** f., gr. (af *kakōs*, dålig, och *kratēīn*, herrska), dålig regering.

**Kakomorfī** eller **Kakomorphōsis,** f., gr. (af *kakōs*, dålig, och *morphā*, gestalt, form), missbildning af organiska kroppsdelar.

**Kakophonī** eller **-fonī,** f., gr. (af *kakōs*, dålig, och *phonā*, röst, stämma), missljud; dåligt uttal. — **Kakofōnisk,** missljudande.

**Kakōskopos,** m., gr. (af *skopēīn*, se), inom grek. kyrkan: öfveruppsyningsmannen öfver de andra andliga under gudstjensten.

**Kalabalik,** se **Katabalik.**

**Kalaīt,** m., gr. (*kālaïs*), en blågrön ädelsten.

**Kālam,** m., gr. (*kālamos*), det af österlänningarna i stället för penna begagnade skriföret. — **Kalamīter,** pl., förstenade rörväxter.

**Kalāmaika,** f., en dans hos de karpathiska slaverna.

**Kalamānk** eller **Kalmānk,** m., (m.lat. *calamancus, calamantus*, nygr. *kamelaūkion*, klädnad af kamelhår, sp. *calamaco*, eng. *calamanco*, fr. *calmande*, holl. *kalmink*, *kallemink*), ett slags randigt ylletyg, kalmink.

**Kalamitēt,** f., lat. (*calāmitas*, af *cālamus*, rör), allmän olycka, landsplåga.

**Kalānd,** m. (af lat. *calēndæ*, den första dagen i hvarje månad), i 13:de årh., ett brödraskap af andäktiga personer, som sammankommo för att tjena Gud den första dagen i hvarje månad, men som sedermera utmärkte sig mer genom frässeri, än genom fromhet. — **Kalandēra,** hålla gästabud, kalasera, fråssa.

**Kalandrēra,** fr. (*calandrēr*, rulla, mangla, af *cālandre*, rulle, mangel, af lat.-gr. *cylīndrus*, vals), pressa tyg emellan valsar, för att gifva det släthet och glans.

**Kalānkas,** pl., en sort ostindiska, tryckta bomullstyger.

**Kalatscher,** se **Kolatscher.**

**Kalcedon,** se **Chalcedon.**

**Kalcinēra,** se under **Calx.**

**Kalebāss,** se **Calabass.**

**Kalefaktor,** se **Calefactor** (under **Calefacientia.**)

**Kaleidoskōp,** n., gr. (af *kalōs*, skön, *ēīdos*, bild, och *skopēīn*, skåda, se), synglas i form af en tub, uppfunnet 1817 af Brewster i Edinburg, hvilket visar deruti inlagda och omskakade småsaker i en oändlig mångfald af stjernformiga bilder; äfv. kalladt **Myriomorfoskop;** tonk. **fōniskt kaleidoskōp** el. **Kaleidophōn,** n., af Wheatstone uppfunnet instrument, hvarmedelst de till tonernas bildande erforderliga svängningar göras märkbara för ögat.

**Kalēnder,** se under **Calendæ.**

**Kalēsch,** se **Calèche.**

**Kalewāla,** n., namnet på Finnarnes af ungefärl. 23,000 vers bestående nationalepos.

**Kalfaktor,** se **Kalefaktor.**

**Kalfatra,** holl. (*kalefateren, kalfateren, kalfaten*, af fr. *calfatēr*, *calfeutrēr*, provenç. *calafatār*, port. *calafetār*, ital. *calefatāre*, nygr. *kalaphatizein*, af arab. *kalafa*, stoppa igen springor med mossa eller palmtrådar), göra ett skepp vattentätt, genom att med dref fylla alla öppningar emellan däck- eller bordläggningsplankorna, samt derefter tjära detsamma.

**Kāli,** n., arab. (af *kalaj*, baka i panna), alkali, som fås af de flesta växters aska, då den utlakas med vatten; **kāli carbōnicum,** kolsyradt kali; **k. hydrochlōricum,** saltsyradt kali; **k. nītricum,** salpeter; **k. sulphurātum,** svafvelkali; **k. sulphūricum,** svafvelsyradt kali. — **Kalihydrāt,** n., kemisk förening af kali med vatten. — **Kalīnisk,** innehållande kali el. pottaska. — **Kālium,** n., det af Davy 1807 upptäckta grundämnet i kali.

**Kalīber,** m., fr. (*calībre*, ital. *calībro*, sp. *calībre, calībo*, g.fr. *qualibre*, antingen af lat. *qua libra*, af hvilket skålpund, af hvilken vigt, el. af arab. *kalīb*, gjutform), tvärlinien af loppet på en gevärspipa, en artilleripjes, m. m.; tvärlinien af en kula; fig. en persons halt, värde, egenskaper. — **Kalībertolk** el. **Kalīberstock,** profkula, som begagnas, för att undersöka en gevärspipas kaliber. — **Kalibrēra,** (fr. *calibrēr*), mäta kalibern af något; gifva något behörig diameter.

**Kalibōgus** el. **Kalibōkus,** m., amerikansk dryck, bestående hufvudsakligen af rom.

**Kalif,** se **Khalif.**

**Kalkēra,** se **Calquera.**

**Kalkyl,** se **Calcul.**

**Kalliblēpharon,** n., gr. (af *kāllos*, skönhet, och *blēpharon*, ögonbryn), försköningsmedel för ögonbrynen.

**Kālliesthetīk,** f., gr. (af *kāllos*, skönhet; jmf. **Ästhetik**), läran om känslan af det sköna, undersökning om det välbehag, som skönhetens åskådande väcker.

**Kalligrāf,** m., gr. (*kallīgraphos*, af *kāllos*, skönhet, och *grāphein*, skrifva), skönskrifvare. — **Kalligrafī,** f., skönskrifning, skönskrifningskonst. — **Kalligrāfisk,** som har afseende på skönskrifning; välskrifven.

**Kalliko,** se **Calico.**

**Kallilogī,** f., gr. (af *kāllos*, skönhet, och *lōgos*, tal), vältalighet.

**Kalliōpe,** f., hjeltediktens sångmö; astron. en 1852 af Hind upptäckt asteroid.

**Kallipedī,** f., gr. (af *kāllos*, skönhet, och *pais*, gosse), konsten att afla el. uppföda vackra barn.

**Kalliteknīk,** f., gr. (af *kāllos*, skönhet, och *tēchnā*, konst), försköningskonst; läran om framställningens skönhet.

**Kallologī,** f., gr. (af *kāllos*, skönhet, och *lōgos*, ord, lära), läran el. vetenskapen om det sköna.

**Kallopīsm,** m., gr. (*kallopismōs*, af *kallopīzein*, smycka, putsa), konsten att kläda sig smakfullt.

**Kalmank,** se **Kalamank.**

**Kalmīnk,** n., r., en sort fasoneradt ylletyg; jmf. **Kalamank.**

**Kalmūck,** n., fr. (*calmouc*), en sort långhårigt ylletyg; äfv. en sort pelsfoder.

**Kālmus,** m., gr. (*kālamos*, lat. *cālamus*, rör, vass), vattenväxt med små gula blommor och isht. dess såsom krydda och läkemedel använda rot.

**Kalobiotīk,** f., gr. (af *kalōs*, skön, och *biūn*, lefva), konsten att föra ett angenämt, äfv. ett anständigt och i sedligt afseende berömligt lif; äfv. konsten att uppfatta lifvet så, att man kan betrakta det som en lycka.

**Kalokagathī,** f., gr. (af *kalōs,* skön, *kai,* och, *agathōs,* god), sedlig skönhet; själsgodhet; rättskaffenshet.
**Kālomel,** m., gr. (*kalōs,* skön, och *mēlas,* svart; enl. andra af *kalōs* och *mēli, mel,* honung), läkek. qvicksilfverchlorur.
**Kalometrī,** f., gr. (af *kalōs,* skön, och *mētron,* mått), konstt. skönhetsmått, skönhetsmätning: läran om skönhetens grader.
**Kalomni,** se **Calumni.**
**Kalorifer, Kalorimeter,** se under **Calor.**
**Kalospinthechromokrēne,** f., (af gr. *kalōs,* vacker, *spinthār,* gnista, *chrōma,* färg, och *krānā,* källa), en, genom belysning med det så kallade Drummondska kalkljuset, i de grannaste, mest mångskiftande färger spelande vattenkonst.
**Kalott,** se **Calotte.**
**Kalotypī,** f., gr. (af *kalōs,* skön, och *tȳpos,* af *tȳptein,* slå, sticka), ett slags daguerrotypi (se d. o.), hvarvid bilderna fixeras på prepareradt papper.
**Kālpa,** m., ind., en Brahmas dag och natt, motsvarande en tidrymd af 4,320 millioner år, efter hvilkas förlopp hela skapelsen skall tillintetgöras.
**Kālpak,** m., turk. (*kalpâk,* ung. *kalpag*), ett slags husarmössa af pelsverk.
**Kalumet,** se **Calumet.**
**Kalȳpso,** f., gr. mytol. en nymf på ön Ogygia, der hon upptog den derstädes skeppsbrott lidande Ulysses och i sju år underhöll honom; astron. en 1858 af Luther upptäckt asteroid.
**Kalyptrīter,** pl., en art förstenade snäckor.
**Kamāscher,** pl., fr. (*gamaches,* af g.fr. *gambe,* i st. f. *jambe,* ital. *gamba,* ben), ett slags benbeklädnad, som knäppes ofvanpå strumporna.
**Kāmbrick,** se under **Cambray.**
**Kamé,** se **Camée.**
**Kamēl,** m., gr. (*kāmälos,* hebr. *gâmâl,* kopt. *gamûl,* arab. *dschaml* el. *dscheml,* sanskr. *kramêla* och *kramêlaka*), ett bekant lastdragande, idislande djur i Asien och Afrika. — **Kamelopārd,** m., se **Giraff.**
**Kameleont,** se **Chamäleon.**
**Kamelopard,** se under **Kamel.**
**Kamelott,** se **Kamlott.**
**Kameralist, Kamererare,** m. fl., se under **Camera.**
**Kāmfer, Kamfin,** se **Campher.**
**Kamīchy** el. **Kamīschy,** m. (i Guyana: *camīchi;* i Brasilien: *anhîma*), en art sumpfågel i Sydamerika.
**Kamīn,** m., gr. (*kāminos,* lat. *camīnus,* af gr. *kāīein,* bränna), eldstad, spisel; skorsten.
**Kamisōl,** m., fr. (*camisōle,* f., ital. *camiciuōla,* af *camīcia,* skjorta), kort underklädning, som betäcker kroppens öfre del: tröja.
**Kāmlott,** m., fr. (*cāmelot*), tyg af kamelgarn, stundom blandadt med silke i varpen.
**Kammarolīt(h),** m., gr. (af *kāmmaros,* en kräftart, och *līthos,* sten), kräftsten.
**Kampānj,** se **Campagne.**
**Kampēra,** se under **Campus.**
**Kampeschetrā,** se **Campechetrā.**
**Kampher,** se **Campher.**
**Kampylogrammīk,** f., gr. (af *kampȳlos,* krokig), läran om kroklinier och om krokliniga storheter.
**Kamrerare** el. **Kamrer,** se **Kamererare.**
**Kamsin,** se **Chamsin.**
**Kānakas,** pl., de infödde på Sandwichsöarna.
**Kanal,** se **Canal.**
**Kanalje,** se **Canaille.**
**Kanapé,** se **Canapé.**
**Kandelaber,** se **Candelaber.**
**Kandera, Kandi,** se **Candera.**
**Kandidat,** se under **Candid.**
**Kandiōt,** m., innebyggare på ön Kandia; äfv. ett slags dans hos Nygrekerna.
**Kandschar,** se **Hanjar.**
**Kāndy,** m., ostindisk vigt, ungefärl. motsvarande 5 centner.
**Kanephōr** el. **Kanefōr,** f., gr. (*kanāphōros,* af *kanā, kāneon,* korg, och *phērein,* bära), korgbärerska: flicka, som, vid forngrekernas gudafester, i en korg på hufvudet bar skänker åt den firade gudomligheten; sedermera byggn.k. konstnärligt bildade qvinnogestalter, använda såsom arkitektoniska prydnader.
**Kanel,** se **Canel.**
**Kanfas,** se **Canevas.**
**Kangiar,** se **Hanjar.**
**Kanik,** se under **Kanon.**
**Kanīster,** m., sp. (*canīstro,* korg af rör el. säf), te-, socker- el. tobakskista.
**Kankrös,** se under **Cancer.**
**Kanoë,** se **Kanot.**
**Kannibal,** se **Cannibal.**
**Kānon,** m., gr. (*kānon*) el. **Cānon,** m., pl. **Cānones,** lat., regel, rättesnöre; kyrkostadga i katolska församlingen; tonk. ett slags fuga i sång; en sort grof boktryckarstil. — **Kanōnikus** el. **Kanīk,** m., lat. (*canōnicus*), ledamot af ett domkapitel hos katolikerna, domherre, stiftsherre. — **Kanonikāt,** n., en kaniks befattning. — **Kanonisatiōn** el. **Kanonisēring,** f., i katolska kyrkan: högtidligt upptagande bland helgonens antal. — **Kanonisēra,** i katolska kyrkan: högtidligt upptaga bland helgonens antal. — **Kanōnisk,** egentl. tjenande som rättesnöre; trovärdig; fullt tillförlitlig; enlig med kyrkostadgan; **kanōniska böcker,** de böcker i bibeln, hvilka, såsom innehållande föreskrifter för trosbekännelsen, voro upptagna i förteckningen på heliga böcker; **kanōniska lagen,** kyrkolagen i katolska församlingen; **kanōniska timmar,** se **Horae canōnicae.** — **Kanonīst,** m., en som känner el. meddelar undervisning i katolska kyrkorätten.
**Kanōn,** m., ital. (*cannōne,* fr. *canōn,* af lat. *cānna,* gr. *kānna,* rör), längre fältstycke med smalare lopp än mörsare; äfven ett slags fruntimmershårlockar. — **Kanonād,** m., (fr. *canonnāde,* f.), flera kanonskott, afskjutna på en gång el. efter hvarandra. — **Kanoniēr,** m., (fr. *canonniēr*), sjöartillerist.
**Kanonisation, Kanonisera, Kanonisk,** se under **Kanon.**
**Kanōpus,** m., pl. **kanōper,** egypt. (efter staden *Kanōpos* el. *Kanōbos* i Nedre Egypten), egyptiska afgudabilder i form af vida krus med hufvud och fötter.
**Kanot,** se **Canot.**
**Kansler, Kansli, Kanslist,** m. fl., se under **Cancell.**
**Kantarid,** se **Kanth-.**
**Kantat,** se **Cantate.**
**Kantele** el. **Kandele,** ett finskt tonverktyg

af violinens storlek och hvars strängar, under spelningen, knäppas med fingrarna.

**Kantharīd** och **Kantarīd,** f., gr. (*kānthari*s, namn på åtskilliga skalbaggar), spansk fluga: en glänsande grön skalbagge i mellersta och södra Europa. — **Kantharidīn,** n., det skarpa hartset i spanska flugor.

**Kantianīsm(us),** m., Kants filosofi. — **Kāntoplatonīsm(us),** m., det till idealism lutande, ur den kantiska och platonska filosofien framgångna, sätt att filosofera.

**Kantilj,** se under **Canna.**

**Kantin,** se **Cantine.**

**Kanton,** se **Canton.**

**Kantor,** se **Cantor.**

**Kāntschu,** m., slav. (pol. *kānczug,* böhm. *kāntschuch,* lith. *kanczūkas,* ung. *kanczūka,* serb. *kāmdschiga,* turk. *kāmtschi,* piska), straffpiska, flätad af läderremmar.

**Kaolīn,** m., kin. (*kao-ling*), porslinslera.

**Kaos, Kaotisk,** se **Chaos.**

**Kapabel,** se **Capable.**

**Kapacitēt,** se under **Capax.**

**Kapanītscha,** f., turk., gala- el. hedersdrägt af mård, hermelin och sobel. — **Kapanitschādschi,** m., förvarare af sultanens galapelsar.

**Kapell,** m. fl., se **Capell.**

**Kaphar,** se **Kaffar.**

**Kāpi-Āga,** m., turk. (af *kapû,* vanligare *kapî,* dörr, port, ottomaniska porten, och *aga,* herre), egentl. portherre; chefen för eunuckerna, motsvarande vår hofmarskalk el. öfverhofmästare; äfv. fordom, öfverbefälhafvaren för janitscharerna. — **Kapīdschi** el. **Kapūdschi,** m., dörrvaktare, portvaktare. — **Kapīdschi-Bāschi,** m., turkisk kammarherre.

**Kapillaritēt, Kapillär,** m. fl., se **Capillär.**

**Kapital, Kapitalist,** se **Capital.**

**Kapitel,** se **Capitel.**

**Kapiten** el. **Kapten,** se **Capitaine.**

**Kapitulera,** m. fl., se under **Capitel.**

**Kapitäl,** se under **Capital.**

**Kapläke,** m., holl. (*kaplaken,* egentl. kläde till en kappa), vissa procent af frakten för ett fartyg, hvilka tillfalla skepparen, på det han så mycket sorgfälligare må vårda lasten.

**Kaplan,** se **Kapellan.**

**Kapnomantī,** f., gr. (af *kapnōs,* rök, och *mantēīn,* spå), spådom af rök. — **Kapnomānt,** m., en, som spår af rök.

**Kaponier,** se **Caponnière** (under **Capon**).

**Kapott,** se **Capote.**

**Kapōtt** el. **Kapūtt,** fr. (*capot*), säges i piketspelet om en spelare, som ej får något stick.

**Kapriol,** se **Capriol.**

**Kapriciōs,** se under **Caprice.**

**Kapris,** se **Caprice.**

**Kāpsel,** m., lat. (*cāpsula,* dimin. af *cāpsa,* låda, kista), låda, liten ask; apot. litet redskap af messing el. horn, hvari pulver införes; bot. flerfröigt, flervalvigt frögömme, bildadt af kranssittande sammanväxta fruktblad, som vid mognaden på ett bestämdt sätt uppspringa; rundt frögömme hos ormbunkar; anat. broskaktig hinna, som betäcker benen vid en ledgång; omlöpande fyrverkeripjes, jmf. **Phantast.**

**Kapsōn,** m., fr. (*cavesson*), brems, som sättes på en ostyrig häst, för att styra honom vid skoning.

**Kapten,** se **Kapiten.**

**Kapucin,** m. fl., se under **Capuce.**

**Kapudan-Pascha,** se **Capudan-Pascha** (under **Capitaine**).

**Kapudschi,** se under **Kapi-Aga.**

**Kapūn,** m., ital. (*cappōne,* provenç. och sp. *capon,* fr. *chapon,* holl. *kapoen,* angels. *kapun,* af lat. *cāpo, cāpus,* gr. *kāpon*), utskuren tupp. — **Kapunēra,** snöpa, göra till kapun.

**Kapuschong,** se under **Capuce.**

**Kaputt,** se **Kapott.**

**Kāraba,** f., arab. (*kârib,* sp. *cāraba,* nygr. *kārabi,* r. *korābl,* skepp), ett slags fartyg, som mycket begagnas i Mindre Asien.

**Karāba,** m., arab.-pers. (arab. *kahrabâ,* af pers. *kahrubâ,* egentl. halmdragande, emedan upphettad bernsten drager halm, af pers. *kah,* gräs, halm, och *rubâ,* röfvande; nylat. *caraba, carabe,* sp. *cārabe*), läkek. bernsten.

**Karabēla** el. **Karabēlla,** f., pol. (af tatar. urspr.), kroksabel, som fordom de polske adelsmännen buro vid festliga tillfällen.

**Karabinier,** se under **Carabine.**

**Karaff** el. **Karaffin,** se **Caraffe.**

**Karag** el. **Karadsch,** se **Kharadsch.**

**Karaīter,** pl., hebr. (af *karaï,* pl. *karaīm,* skrifttrogne, rättrogne, af *kara,* läsa i skriften), judisk sekt, som förkastar Talmud och endast erkänner de mosaiska böckerna.

**Karāk** el. **Kerāk,** f., turk., enkel, åtsittande underklädnad för lägre turkiska embetsmän.

**Kārakal,** m., turk. (egentl. *kahrah-kulâk,* af *karah,* svart, och *kulâk,* öra; fr., sp. och eng. *caracal*), gulröd art af lodjuren i sydvestra Asien.

**Karakōr,** f., ett slags roddfartyg på Indiens insjöar och floder.

**Karakter,** m. fl., se **Character.**

**Karamēll,** m., fr. (*caramēl,* sp. *caramēlo,* af m.lat. *cānna mēlis,* honungsrör, sockerrör), halfbrändt och hårdnadt socker.

**Karamūssal** el. **Karamūzzal,** m., turk., ett slags turkiskt kofferdifartyg.

**Karānkas,** pl., tjocka, ostindiska sidentyger, inväfda med guld, silfver el. blommor.

**Karantän,** se **Quarantaine.**

**Karāt,** m., fr. (*carāt,* ital. *carāto,* g.portug. *quirāte,* nyportug. och sp. *quilāte,* af arab. *kirât, kirrat* = gr. *kerātion,* egentl. ett litet horn, sedermera vigten af en af johannisbrödets kärnor), liten guldvigt, $^1/_{24}$ af ett skålpund el. 12 gran; ord, hvarmed angifves guldets halt el. finhet; äfv. en vigt af 4 gran för perlor och diamanter.

**Karavān,** m., pers. (fr. *caravāne,* sp. *caravāna,* af arab. *kairawân,* af pers. *kârwân, kirwan,* resande genom många trakter), stort ressällskap, isht. af köpmän, i Orienten och Afrika. — **Karavanserāī,** n., (jmf. **Serajl**), herberge för resande i Österlandet. — **Karavān-tē,** n., te, som kommer med karavaner landvägen ifrån Kina.

**Karbās,** m., t. (*karbātsche,* pol. *karbācz, korbācz,* böhm. och r. *karbātsch,* serb. *korbātsch, korbātscha,* ung. *korbācs,* turk. *kyrbātsch,* fr. *cravāche*), piska af flätade läderremmar, med

skaft, öfverdraget med läder. — **Karbāsa,** piska med karbas.

**Karbin,** se **Carabine.**

**Karbūnkel,** m., lat. (*carbūnculus*, litet kol), ett slags körsbärsröd el. brunröd ädelsten; en högst elakartad spikböld, ofta af en knytnäfves storlek; skämtv. stor supfinne.

**Kardemūmma,** f., gr. (*kardamōmon*, arab. *kīrtim* el. *kūrtum*), bot. benämning på trenne särskilta slags kryddväxter i tropikländerna; äfv. frön af dessa växter, som nyttjas i medicin och matredning.

**Kardīaka,** pl., gr. (af *kardīa*, hjerta), läkek. hjertstärkande medel.

**Kardialgī,** f., gr. (*kardīa*, hjerta, och *ālgos*, smärta), läkek. hjertlidande; häftig sveda kring öfra magmunnen, vanligen förenad med hjertängslan och tung andedrägt.

**Kardinal,** se **Cardinal.**

**Kardiognōst,** m., gr. (*kardīa*, hjerta, och *gnōsis*, kännedom, kunskap), en, som studerat och känner hjertats byggnad och beskaffenhet.

**Kardiologī,** f., gr. (*kardīa*, hjerta, och *lōgos*, ord, lära), läran om hjertat.

**Kardītis,** f., gr. (*kardīa*, hjerta), inflammation i hjertat.

**Karduan,** se **Corduan.**

**Kardūs,** m., fr. (*cartōūche*), bössa af papp, trä el. bläck, innehållande krutladdningen för en kanon; paket af röktobak, som håller ett skålpund.

**Kare,** se **Kåre.**

**Karebarī,** f., gr. (af *kārä*, hufvud, och *barȳs*, tung), läkek. tryckande hufvudvärk.

**Karess,** se **Caresse.**

**Karēt,** m., t. (*carrēte*, ital. *carrēta*, fr. *charētte*, af lat. *cārrus*), gammal, dålig vagn.

**Karfunkel,** se **Karbunkel.**

**Karierad,** se under **Caries.**

**Karikatyr,** se **Caricatur.**

**Karkass,** se **Carcasse.**

**Karl,** m., (fht. *charal*, karl, man, latinis. *Cārolus*, fr. *Charles*, ital. *Cārlo*, sp. o. port. *Cārlos*, eng. *Chārly* el. *Chārlie*), tyskt manligt förnamn: den starke, kraftige, verksamme. — **Karlīst** el. **Carlīst,** m., i Frankrike: anhängare af f. d. konung Karl X; i Spanien: anhängare af Don Carlos; **Karlīsm,** karlisternes politiska åsigter. — **Karolīna** och **Car-,** qvinligt förnamn, bildadt efter *Karl;* äfv. d. s. s. **Caramboline,** se under **Carambole.** — **Karolīnger,** pl., Karl den Stores ättlingar såsom herrskare i Tyskland, Frankrike och Lothringen.

**Karmelīter,** m., (efter berget *Karmel* i Libanonskedjan), munk, tillhörande den af grefve B e r t h o l d af L i m o g e s kort efter första korståget stiftade **Karmeliterorden.**

**Karmīn,** m., fr. (*carmīn*, af arab. *kērmes*), ett slags fin, högröd färg, som förnämligast beredes af kochenill.

**Karmosāl,** m., turk. (jmf. **Karamussal**), ett slags litet turkiskt fartyg el. båt.

**Karmosin,** se **Carmesin.**

**Karnation,** se under **Carnal.**

**Karnaval,** se **Carneval.**

**Karneol,** se under **Carnal.**

**Karnis,** se **Corniche.**

**Karolina, Karolinger,** se under **Karl.**

**Karos,** m., gr., läkek. djup sömn. — **Karōsis,** f., läkek. sömnsjuka. — **Karōtika,** pl., sömngifvande medel.

**Karotika,** se under **Karos.**

**Karott,** se under **Carota.**

**Karpolīt(h),** m. gr. (af *karpōs*, frukt, och *līthos*, sten), förstenad frukt. — **Karpolōg,** m., gr. (af *lōgos*, ord, lära), fruktkännare. — **Karpologī,** f., läran om växternas frukter.

**Karpūs,** m., t. (*kapūze*, fr. *capūce*, lat. *capūtium;* jmf. **Kapuschong**), ett slags landtmannamössa, med på sidorna uppfästade klaffar, som kunna fällas ned vid fult väder.

**Karret,** se **Karet.**

**Karrikatyr, Karrikera,** se **Karik-.**

**Karronad,** se **Carronad.**

**Karrusell,** se **Carrousel.**

**Karta,** se **Charta.**

**Kartel,** se **Cartel.**

**Kartēsch,** m., fr. (*cartōūche*, ital. *cartōccio*, pappershylsa, patron), cylindrisk dosa, vanligtvis af jernbleck, hvari laddning af skrot för kanon hvarftals är inlagd.

**Karthusiāner,** m., (efter öknen *Carthūsia*, fr. *Chartrēūse*, l. sjartrōhs', vid Grenoble i Frankrike), munk, tillhörande den af den hel. B r u n o år 1086 stiftade **Karthusiānerorden.** — **Karthusiānerpulver,** ett läkemedel i pulverform, bestående af spetsglans, svafvel och pottaska.

**Kartong,** se **Carton.**

**Karūb,** f., algieriskt skiljemynt, motsvarande ungefärl. 8 öre.

**Karusell,** se **Karrusell.**

**Karyatīd,** f., gr. (*karyātides*, pl.), egentl. bjelkbärerska; ett slags pelare i qvinnogestalt, hvars hufvud tjenar till stöd för ett bjelklag.

**Kaschelott,** se **Cachelot.**

**Kāschemir** el. **Kāschmirschāl,** m., fr. (*cāchemir;* jmf. äfv. *Schal*), dyrbar ylleschal, väfd i Kaschmir uti Asien.

**Kasematt,** se **Casematt.**

**Kasērn,** m., fr. (*casērne*, f., ital. *casērma*, sannol. uppkommet af *casa d'arme*, vapenhus; enl. andra af lat. *casa*, hydda), gemensamt boningshus för soldater; fam. hus el. gård, der mycket folk bor. — **Kasernēra,** inqvartera i kasern.

**Kāsimir,** n., fr. (*cāsimir*, ital. och sp. *casimīro*, eng. *casimere*, *cassemere*, *kerseymere*, af sanskr. *kâçmîra*), ett slags fint, klädeslikt, kypradt tyg af spansk el. annan fin ull.

**Kask,** m., fr. (*casque*, af lat. *cāssis*), hjelm, [stormhatt.

**Kaskad,** se **Cascade.**

**Kaskarill,** se **Cascarilla.**

**Kaskett,** se under **Casque.**

**Kasōdi-Bāschi,** m., turk. (egentl. *chassodabaschi*), öfverstekammarjunkare vid turkiska hofvet.

**Kāsper,** m., pers. (*kandschwar*), skattmästare; äfv. ett mansnamn. — **Kāsperle,** m., arlekin i dock- el. marionettspel.

**Kassa,** m. fl., se **Cassa.**

**Kassabēh,** n., egyptiskt längdmått, motsvarande 1,618 pariser-linier.

**Kassation, Kassationsdomstol, Kassera,** se **Cassera.**

**Kassia,** se **Cassia.**

**Kassiopea,** se **Cassiopeja.**

**Kassiterīn,** n., (af gr. *kassīteros*, tenn), en metallblandning, hvars hufvudbeståndsdel är tenn.

**Kassūber**, pl., de forna Wendernas afkomlingar i nordöstra delen af Preussen.

**Kast**, m., sp. (*cāsta*, slag, slägte, egentl. något rent. oblandadt, af lat. *cāstus*, ren, utan fläck), hos Hinduerna: ståndsklass, hvartill man födes; i allmnht. ståndsklass.

**Kastālides** el. **Kastalīder**, pl., (efter källan *Kastalia* vid foten af sånggudinnornas berg, *Parnassos*, vid Delphi), sånggudinnorna.

**Kastānie**, m., lat. (*castānea*, ital. *castagna*, fr. *châtaigne*, gr. *kāstanon*, af grek. staden *Kāstana* i Mindre Asien), den bekanta, ätbara frukten af det vilda **Kastanjeträdet**.

**Kastanjett**, se **Castagnetter**.

**Kastēll**, n., lat. (*castēllum*, dimin. af *cāstrum*, förskansadt läger, befästad stad, fästning), liten fästning, som beskyddar en obefäst ort; befäst slott. — **Kastellān**, m., slottsfogde, borgfogde; ford. i Polen: guvernör i ett visst distrikt. — **Kastellanī**, n., ford. i Polen: en kastellans styrelsedistrikt.

**Kastōr**, lat. (*cāstor*, gr. *kāstor*, bäfver, af sanskr. *kastûrî*, mysk), i sammansättningar: bäfver-, tillverkad af bäfverhår, t. ex. kastōrhatt. — **Kastōreum** el. lat. **Castōreum**, n. (gr. *kastōrion*), bäfvergäll.

**Kāstor** och **Pōllux**, gr. mytol., tvenne tvillingbröder och oskiljaktiga följeslagare i alla öden, söner af Jupiter och Leda; fig. tvenne trogna vänner; astron. en stjernbild i djurkretsen Tvillingarne; sjöt. benämning på ett elektriskt sken, som efter storm plägar visa sig på skeppsmaster el. rår.

**Kastrat**, se **Castrera**.

**Kastrūll**, m., fr. (*casserōlle*, af g.fr. *casse*, ital. *cāzza*, panna med skaft, af lat. *cāpsa*, förvaringsrum), ett slags kokpanna med lock, men utan fötter.

**Kasuār**, m., malaj. (*kassawari*, *suwari*), stor fogel i Ostindien, som liknar strutsen.

**Kasuist**, m. fl., se under **Casus**.

**Katā**, framför vokaler och *h* **kat**, gr. prep., som förekommer i en mängd sammansättningar i betydelsen: ner, nedåt, i allmnht. med angifvande af rörelse el. riktning åt ett bestämdt mål, af hänsyftning, lämplighet, likhet, o. s. v.

**Katabalīk**, **Kabbalīk** el. **Kalabalīk**, m., gr. (*katabalikā*, näml. *téchnä*, af *katabāllein*, kasta omkull, nedgöra), egentl. brottnings- el. fäktningskonst; sedermera: sammandrabbning, strid, slagsmål.

**Katabāsion**, n., gr. (af *kata-bāinein*, gå nedåt), egentl. en nedåt ledande väg, ingång till en underjordisk håla: i grek. kyrkor: det ställe, midt under högaltaret, hvarest relikerna förvaras.

**Kathachrēsis**, f., gr., ret. bruk af ett ord i oegentlig betydelse. — **Katakrēstisk**, oegentlig, tvungen.

**Katadioptrīk**, f., gr. (af *katā*, se d. o., och *dioptron*, spegel; jmf. **Diopter**), läran om verkningarna af ljusstrålarnes återkastning och brytning; jmf. **Katoptrik** och **Dioptrik**. — **Katadiōptrisk**, som angår el. åstadkommer dessa verkningar.

**Katafālk**, m., fr. (*catafālque*, ital. *catafālco*, provenç. *cadafale*, sammandr. af roman. *catar*, skåda, af lat. *captare*, söka att ernå, söka att uppnå, näml. *ōculis*, med ögonen, och ital. *falco* el. *palco*, ställning), upphöjd ställning, hvarpå en förnäm persons likkista utställes till åskådning.

**Katāklasis**, f., gr. (af *klāein*, bryta), läkek. kramp i ögonnerverna.

**Kataklȳsma**, n., gr. (af *kataklȳzein*, öfversvämma, spola öfver), läkek. ändtarmens renande genom insprutning.

**Katakōmb**, m., gr. (af *katā*, se d. o., och *kȳmbä*, håla, fördjupning; ital. *catacōmba*, benämning på underjordiska hvalf, hålor och gångar, som i kristendomens första tider, isht i Egypten, Mindre Asien, Persien och Italien, begagnades till begrafningsplatser.

**Katakustīk**, f., gr. (af *katakūein*, lyssna, jmf. **Akustik**), läran om genljudet.

**Katalēkter**, pl., gr. (af *kata-lēgein*, urplocka, utvälja), samlade fragmenter; ofullständiga återstoder af gamla verk.

**Katalēktikos**, m., gr. (af *katalägein*, upphöra, sluta), prosod. en ofullständig vers, hvars sista versfot är en el. två stafvelser för kort; )( **Akatalektikos** och **Hyperkatalektikos**. — **Katalēktisk**, ofullständig, afbruten.

**Katalēpsis** el. **Katalepsī**, f., gr. (*katāläpsis*, egentl. fattande, gripande, sjukdomsanfall, af *kata-lambānein*, fatta, gripa), läkek. sällsynt anfall af slag, då den sjuke i ett ögonblick beröfvas känsel- och rörelseförmåga samt förblifver orörlig i samma ställning, som då slaget inträffade, men med fri andedrägt och oförändrad puls.

**Katalōg**, m., gr. (*katālogos*, af *kata-lēgein*, uppräkna, uppnämna), förteckning, bokförteckning. — **Katalogisēra**, upprätta ordnad förteckning öfver en samling af föremål, isht. böcker.

**Katalōtisk**, gr. (af *kat-aloān*, söndermala), söndermalande, nedtryckande; läkek. som utplånar ärr.

**Katālpa**, f. Trumpetträdet: ett stort trädslag i Nordamerika.

**Katālysis**, f., gr. (af *kata-lȳein*, upplösa; jmf. **Lysis**), upplösning af hela menniskokroppen el. af enskilta delar deraf. — **Katalȳtisk**, upplösande, till upplösning hörande.

**Katamēnier**, pl., gr. (*katamānia*, af *män*, månad); läkek. månadsrening.

**Kat'ānthropon**, gr. (af *katā*, se d. o., och *ānthropos*, menniska), efter menskliga förståndets fattning, i enlighet dermed; allmänfattligt.

**Kataphonīk**, f., gr. (jmf. *Phonik*), se **Katakustīk**.

**Katāphora**, f., gr. (af *katapherein*, draga nedåt), egentl. nedfallande, nedsjunkande; läkek. sömnsjuka, dödsdvala. — **Kataphōrisk**, behäftad med sömnsjuka, el. sådan förorsakande.

**Kataplāsma**, n., el. **Kataplāsm**, m., gr. (af *kataplāssein*, bestryka), omslag af kryddor el. plåster. — **Kataplasmēra**, pålägga omslag.

**Kataplēxis** el. **Kataplexī**, f., gr. (af *kataplāssein*, slå ner; förskräcka), läkek. plötslig förlamning genom slagfluss.

**Katapūlt**, m., lat. (*catapūlta*, gr. *katapēltäs*), ett slags krigsmaskin hos de gamle, med hvilken kastades stenar, stockar m. m., vallslunga, blida.

**Katarākt**, m., gr. (*katarrhāktäs*, m., lat. *catarācta*, f.), stort vattenfall.

**Katārktikon**, n., gr. (af *kat-ārchein*, börja), hvad som tjenar till inledning i en vetenskap.

**Katārrh** och **Katārr,** m., gr. (*katārrhus*, af *katarrhēīn*, flyta nedåt), läkek. fluss, snufva. — **Katarrhāl** och **-rāl** el. **Katarrhālisk** och **-rālisk,** flussaktig. — **Katarrhālfēber** och **-rāl-,** m., snufva med feber och hufvudvärk.
**Katāschesis,** f., gr. (af *katēchein*, uppehålla), läkek. god och sund kroppsbeskaffenhet.
**Katastrōf,** m., gr. (*katastrophā*, f., egentl. vändning, af *katastrēphein*, vända om), afgörande händelse; estet. sista, afgörande hufvudhändelsen i en dramatisk el. episk dikt; fig. ömklig ändalykt; skämtv. säte, bakdel.
**Kateches, Katechet,** m. fl., se **Katekes.**
**Katechu,** se **Kateku.**
**Katēder,** m., gr. (*kathēdra*, säte, stol, lat. *cāthedra*), lärare- el. talarestol i en lärosal, o. s. v. — **Katedrālkyrka,** stifts- el. domkyrka. — **Katedrālskola,** elementarläroverk i universitetsstäder.
**Kategorī,** f., gr. (*katägorīa*, egentl. angifvande, utsago, af *katägorēīn*, angifva, antyda; påstå), benämning på de högsta och allmännaste begreppen, hämtade från den sinliga inre och yttre erfarenheten; klass, hvarunder flera föremål kunna hänföras; tillstånd. — **Kategōrisk,** bestämd, ovilkorlig; **kategōriskt omdōme,** log. sådant omdöme, der förhållandet emellan subjekt och predikat är ovilkorligt; **kategorisk imperativ,** se **Imperativ.**
**Katekēs,** m., gr. (*katächäsis*, af *katächēīn*, egentl. gifva genljud, sederm. undervisa, lära), i frågor och svar uppställd undervisningsbok, isht. i kristendomen. — **Katekēt,** m. (gr. *katächätās*), lärare i kristendom. — **Kateketīk,** f., konsten att undervisa genom frågor och svar. — **Kateketisēra,** se **Katekisēra.** — **Katekētisk,** som sker genom frågor och svar. — **Katekisēra,** undervisa genom frågor. — **Katekumēn,** m. (gr. *katächūmenos*), i kristendomens första tider: den, som undervisades, för att sedermera mottaga dopet, under denna tid hade en särskilt plats i kyrkan, och icke fick närvara vid nattvardens utdelande; sederm. ung kristen, som beredes till sin första nattvardsgång.
**Katekū,** n., cochinkin. (*câycau*), läkek. ett slags sammandragande medel.
**Katēter,** m., pl., gr. (*kāthetos*, lodrät linie, af *kathīämi*, jag släpper ned), de tvenne sidorna, som omfatta den räta vinkeln i en rätvinklig triangel.
**Katēter,** m., gr. (*kathetär*, af *kathīämi*, jag släpper ned), läkek. böjdt rör för att undersöka urinblåsan, deri göra insprutningar eller aftappa urin.
**Kat'exochān,** gr. (af *katā*, se d. o., och *exochā*, företräde), företrädesvis, uteslutande.
**Katharīna** och **Kata-,** grekiskt qvinnonamn: den rena, kyska.
**Kathārsis,** f., gr. (af *katharōs*, ren), läkek. rening, tarmkanalens uttömning. — **Kathārtikon,** n., pl. **Kathārtika,** afförande medel.
**Katheder, Kathedral, Katheter,** se **Kate-.**
**Kathīnka,** ryskt qvinnonamn, d. s. s. Katharina.
**Kathīsmata,** pl, gr. (af *kathīzein*, sätta sig ned), inom grek. kyrkan: stycken ur bibeln el. sånger, hvarvid församlingen sätter sig.
**Katholicīsm** och **Katol-,** m., gr. (af *kātholos*, hel, samfält, sammandr. af *katā*, se d. o., och *hōlos*, hel, odelad), egentl. den allmänna tron; den påfliga trosläran. — **Katolīk,** m. och f., kristen, som bekänner sig till den påfliga läran. — **Katōlsk,** (gr. *kathōlikos*), som tillhör el. har afseende på påfliga läran, påflig; fig. som är ifrån förståndet. — **Kathōlikon,** n., något af allmän användbarhet; allmänt läkemedel.
**Katōche,** f., gr. (*katochā*, af *katēchein*, fasthålla), läkek. stelkramp; sömn med öppna ögon.
**Katolik, Katolsk,** se under **Katholicism.**
**Katoptrīk,** f., gr. (af *kātoptron*, spegel), läran om ljusets återstudsning. — **Katōptrisk,** som tillhör el. har afseende på katoptriken. — **Katōptromantī,** f., sätt att spå, genom betraktandet af en spegel.
**Katschu,** se **Kautschu.**
**Katt, Kātti, Kātta,** m. (malaj. och javan. *kāti*), en nästan i hela södra Asien, äfven på Kanarieöarna, bruklig vigt, motsvarande vid pass ett skålpund.
**Kattūn,** n., (af fr. *cotōn*, ital. *cotōne*, af arab. *koton*, bomull), tryckt bomullstyg.
**Kauderwālsch,** m., t. (af *kāūdern*, prata, pladdra), rotvälska.
**Kāuri,** m., ett slags små hvita porslinssnäckor, hvilka på vestra kusten af Afrika tjena som skiljemynt.
**Kaustīk** el. **Kaūstisk,** gr. (af *kāīein*, bränna), kem. frätande; fig. bitande. — **Kausticitēt,** f., frätande kraft; fig. bitande skämt. — **Kāūstika,** pl., frätmedel. — **Kautērium,** n., (gr. *kautērion*), bränn- el. frätmedel; äfv. brännjern. — **Kauterisēra,** barb.-lat., bränna med kaustikt medel.
**Kaution,** se **Caution.**
**Kaūtschu** el. **Kaūtschuk,** n., sydamerik. (fr. *caoutchouc, caoutchou, cachoutchou*), segt och ganska spänstigt gummi, som fås af åtskilliga i de södra länderna växande träd; kallas äfv. *Gummi elasticum.*
**Kavāj,** m., holl., ett slags sjömansrock.
**Kavaljer, Kavalkad, Kavalleri,** m. fl., se under **Cavall.**
**Kavāss,** m., turk. (*kawwâs*), turkisk gendarm, polissoldat.
**Kavera,** se **Cavera.**
**Kaviār,** m., ital. (*caviale*, fr. *caviar*, sp. *cabiar*, turk. *hâviâr*, r. *ikrā*; af tatariskt ursprung), insaltad rom af stör m. fl. slags fisk.
**Kavitet,** se **Cavitet.**
**Kazīk,** m., (sp. *cacīque*, af infödingarnes på Hayti språk), indiansk höfding.
**Kēbes,** pl., turk., sängtäcken af ylle.
**Keblah** el. **Kiblah,** arab. (*kiblah*, i allmnht. gent emot liggande trakt, isht. söder, af *kabala*, ligga gent öfver), riktning åt Mekka, hvaråt muhammedanerne vända ansigtet, när de bedja; äfv. det denna riktning utvisande koranskrank i hvarje moské.
**Kedis,** fint, hvitt lärft hos österlänningarna.
**Keepsāke** (kīhpseck), m., eng. kalender med vitterhetsstycken och planscher.
**Keimēlion,** n., pl. **keimēlia,** gr., klenod.
**Kelp,** n., (af arab. *kelb*, merg, saft), orent, kolsyradt natron, som erhålles genom förbränning af vissa tångarter.
**Kelt,** m., ett skottskt, groft ylletyg.
**Kemi,** se **Chemi.**

**Kenchrīt** el. **Kenchroït**, m., gr. (af *kĕnchros*, hirs), miner. hirssten.
**Kenna**, se **Alkanna.**
**Kenthorn**, n., t., ett med många klaffar försedt messings-blåsinstrument, liknande trumpeten, men betydligt vidare.
**Kentaur**, se **Centaur.**
**Kēpi**, arab., läger- el. fältmössa, urspr. brukad af de franska soldaterna i Afrika.
**Kerameutīk**, f., gr. (af *kĕramos*, lera), krukmakarkonst. — **Keramīk**, f., tegelslageri, tegelbränning. — **Keramographī** el. **-graphik**, äfv. **-graf-**, f, målning på lerkärl i det forna Grekland, isht. Athen. — **Keramogrāfisk**, på lera målad och inbränd.
**Keraphyllīt**, m., gr. (af *kĕras*, horn), miner. hornblende. — **Keratīn**, n., hornämne. — **Keratīt**, m., hornsten. — **Keratītis**, f., läkek., brand i hornhinnan. — **Keratolīt(h)**, m., förstenadt horn.
**Keräūnia**, pl., gr. (af *keraunŏs*, åskslag), blixtrör; jmf. *Fulgurit*. — **Keraunoskopī**, f., konsten att spå af åskans dunder. — **Keraunoskōpium** el. gr. **Keraunoskopēīon**, n., åskmaskin vid teatrar.
**Kērberos**, se **Cerberus.**
**Kērmes**, m., arab. (pers. *kirm*, mask), en art sköldlus i södra Europa; äfv. de bärformiga äggreden af denna insekt, som bilda sig på växters blad och insamlas, för att användas till flera slags röda färger, isht. karmosinrödt (arab. *kirmasî*), och äfv. brukas på apoteken till kermessyrup; **mineralisk kērmes**, ett slags läkemedel, beredt af svafvelantimon, soda och distilleradt vatten, äfv. kalladt Antimon-kermes.
**Kerographī** och **-grafī**, f., gr. (af *kāros*, vax, och *grăphein*, skrifva, teckna), vaxmåleri, vaxmålning.
**Kersey** el. **Kirsey**, m., eng. (skott. *carsaye*, holl. *karsai*, fr. *carisel*, *cariset*, *créseau*), en sort groft, kypradt ylletyg.
**Kerūb**, se **Cherub.**
**Khabīr**, m., arab. (af *khabara*, veta, vara kunnig, känna till), en, som vägleder resande genom öknen.
**Khakhān**, m., tatar. (jmf. **Khan**), khanernes khan (de mongoliske furstarnes titel).
**Khalīf**, m., arab. (*chalîfah*, af *chalafa*, följa efter), egentl. efterträdare, ståthållare; titel för Muhammeds efterträdare, såsom de troendes beherrskare och muhammedanska religionens öfverhufvuden. — **Khalifāt**, n., ståthållarskap, en khalifs rike el. välde.
**Khan**, m., tatar. och turk., tatarisk furste el. öfverhöfding; pers. offentligt herberge, jmf. **Han.** — **Khanāt**, n., en khans område.
**Khāndschar**, m., arab., turkisk dolk, kort värja.
**Kharādsch**, m., arab. (skatt, statsinkomst), mantalsskatt, kopfskatt i Turkiet.
**Khassēki**, f., turk., första sultaninna, tronföljarens moder.
**Khattischerif**, m., turk., egenhändig förordning af turkiska kejsaren, hvilken ögonblickligt måste verkställas; **khattischerifen** af Gülhane, den nya turkiska grundlagen.
**Khazīnedar-Āga**, m., turk. (pers. *khazineh*, skatt, arab. *khizaneh*), sultanens storskattmästare.
**Khedīv**, m., se följ. ord.
**Khidiver**, m., turk., en titel, af storsultanen förlänad åt vicekonungen af Egypten, — illustrissimus, durchlauchtigst.
**Khilat**, se **Chilat.**
**Khivas**, m., ostindisk vigt, omkr. 800 skålpund.
**Khōdscha**, m., pers. (*khodschah*, åldersman, herre), äretitel för ansedda köpmän, professorer, doktorer, m. fl.
**Kibītka**, f., r. (af arab. *kubbat*, hvalf, tält, solskärm), betäckning af mattor öfver vagnar o. s. v.; tält af djurhudar hos Tatarer och Kalmucker; lätt ryskt åkdon.
**Kiblah**, se **Keblah.**
**Kihāja-Beg**, m., turk., iurikes minister i Turkiet.
**Kilārdschi-Bāschi**, m., turk. (*kilārdschi*, källarmästare, af *hīlar*, källare), storsultanens öfverstemunskänk.
**Kīlo-** (af grek. *chīlioi*, tusen), betyder i sammansatta benämningar på franska mått och vigter: tusen, t. ex. *Kilogramme*, tusen grammes, se **Gramme**, *Kilomètre*, tusen mètres, se **Mètre**, o. s. v.
**Kimelier**, se **Cimelier.**
**Kīn**, n., ett slags kinesiskt stränginstrument af trä.
**King**, ett slags kinesiskt tonverktyg.
**Kings**, pl., Kinesernas fem äldsta och heligaste böcker.
**Kings-Bench** (kings-bentsch), n., eng., egentl. konungabänk; en öfverdomstol i London; ett större bysättningshäkte derstädes.
**Kinnor**, ett hebreiskt harpinstrument, hvartill begagnades plektrum.
**Kiōsk**, m., turk. (*kiuschk*, *kiöschk*, af pers. *kûschk*), lusthus med tälttak. [bärare.
**Kīrdar-Āga**, m., turk., storsultanens mantel-
**Kirurg**, m. fl., se **Chirurgus.**
**Kīslar-Āga**, m., turk. (af *kis*, pl. *kislar*, flicka, ung qvinna; jmf. vidare *Aga*), egentl. flickuppsyningsman; föreståndare för snöpingarna vid turkiska hofvet.
**Kitāb**, m., arab. (*kitâb*, af *kataba*, skrifva), bok, boken; isht. koranen.
**Kitai**, (af arab. *khatâi*, norra Kina), en sort kinesiskt siden- el. bomullstyg.
**Kithara**, se **Cithara.**
**Klāmmer**, pl., t. (*klāmmer*, hake), parentestecken; jmf. **Parentes.** — **Klammerī**, n., bryderi, brydsam belägenhet, gräl, träta.
**Klāppholz**, m., t., boktr. trä, hvarmed formen klappas jemn.
**Klarēra**, lat. (*clarāre*, göra klar), betala vissa afgifter för fartyg, såsom hamnpenningar, m. m.; fig. ordna, reda.
**Klarinett**, se under **Clarino.**
**Klass**, m. fl., se **Class.**
**Klaudera**, se **Claudera.**
**Klausul**, se under **Claudera.**
**Klav**, se **Clav.**
**Klaver**, se **Claver.**
**Klaviatur**, se under **Clav.**
**Klenōd**, m., t. (af *klein*, liten), dyrbarhet, smycke; fig. någonting af högt värde.
**Klephter** el. **Klepter**, pl., gr., egentl. röfvare; stridbara bergsboer i Grekland, som alltid hållit sig oberoende af Turkarnes öfvervälde.
**Kleresi** och **Klerokrati**, se **Klerus.**
**Klerk**, se **Clerc.**
**Klērus**, m., el. **Kleresī**, n., gr. (af *klāros*, lott, tilldeladt arfvegods), presterskap, andliga

ståndet. — **Klerokrati**, f., (gr. *kratein*, herrska), prestvälde.
**Kliënt**, se **Client.**
**Klimakterisk**, se **Klimax.**
**Klimāt**, n., gr. (*klīma*), himmelsstreck, luftstreck. — **Klimātisk**, beträffande luftstrecket. — **Klimatologī**, f., läran om olika luftstreck.
**Klīmax**, f., gr. (af *klīnein*, luta), egentl. trappa; ret. stegring i uttryck. — **Klimaktērisk**, gr. (*klimakterikōs*), egentl. som bildar en afsats; **klimakteriskt år**, hvart sjunde år af en menniskas lefnad.
**Klinīk**, f., gr. (*klinikā*, näml. *tēcknā*, konst), läkarevård, som egnas åt sängliggande sjuka; isht. praktisk undervisning i läkekonsten vid sjuksängen. — **Klīnisk**, som har afseende på sängliggande sjukes behandling; **klīniskt institūt**, sjukhus, der undervisning gifves i läkekonsten. — **Klinologī**, f., läran om sjuklägers ändamålsenligaste beskaffenhet. — **Klinoteknīk**, f., konsten att väl inrätta sjukläger.
**Klink**, t., bygdt på **klink** säges ett fartyg vara, då bordläggningsplankorna äro fastnaglade med sidokanterna öfver hvarandra.
**Klink, Klīnkert** el. **Klīnksten**, m., (t. och holl. *klīnker*), en sort hårdt bränd, grågul, holländsk mursten.
**Klinomēter**, m., gr. (af *klīnein*, luta), instrument, till bestämmande af malmlagrens sträckning uti grufvor.
**Klīo**, f., gr. (*Kleiō*), hjeltediktens och historiens gudinna; astron. en 1865 af Luther upptäckt asteroid.
**Klīpperskepp**, n., (eng. *clīpper*, egentl. genomskärare, af *clip*, afskära), i Nordamerika brukligt, ganska snällseglande köpmansskepp.
**Klistir**, se **Klystir.**
**Klītoris**, f., (gr. *kleitorīs*), anat. blygdtunga. — **Klitorīsm(us)**, m., sjuklig ansvällning af klitoris; missbruk af densamma för onaturligt tillfredsställande af könsdriften.
**Kloak**, se **Cloak.**
**Klor, Klorat, Klorid**, se **Chlor.**
**Klōtho**, f., gr. (af *klōthein*, spinna), egentl. spinnerska, en af de tre Parcerna, se d. o.
**Klothilda** el. **Klotilda**, se **Clothilda.**
**Klysopōmp**, m., fr. (*clysopompe*, af gr. *klȳsis*, sköljning, och fr. *pompe*, pump, spruta), apparat, hvarmedelst man, utan annan persons biträde, kan sätta lavemang på sig sjelf.
**Klystīr** och **Klistīr**, n., gr. (*klystār*, af *klȳzein*, skölja), flytande läkemedel, som insprutas i ändtarmen; äfv. insprutning deraf.
**Knapergall**, se **Knopper.**
**Knaster**, se **Canaster.**
**Knees, Knes, Knäs** el. **Kniäs**, m., (r. *knjas*, pol. *kniaź*), rysk eller polsk furste.
**Kneif** (neif), n., eng., ett slags mycket starkt bränvin, distilleradt af saften af åtskilliga palmarter.
**Kneph**, m., gr. (äfv. *Knuphis*, *Chnuphis*, *Chnubis*, *Chnumis*, egypt. *Hnum* el. *Knum*), en fornegyptisk gud, dyrkad såsom Nilöfversvämningens frambringare.
**Knight** (neit), m., eng. (t. *knecht*, urspr. ung man, sven, adelig yngling), riddare (i England); äfv. häst i schackspelet.
**Knittelvers**, t., parvis rimmade verser, utan bestämd meter.
**Knōpper**, f., t., äfv. **Knōppergall** el. (i svenskt tal förvridet) **Knāpergall**, benämning på böhmiska och ungerska galläplen, en sämre sort än den vanliga.
**Knownōthings** (nåhnådhsings), pl., egentl. intet vetande: ett före det sista borgerliga kriget i Nordamerika ganska talrikt politiskt parti, som sökte att förhindra invandringen ifrån Europa.
**Knut**, r. (*knut*, m.; goth. *knutô*), rysk straffpiska af läderremmar. — **Knuta**, afstraffa med en sådan piska.
**Koadjutor, Koagulera**, m. fl., se **Coagulera** etc.
**Kobolt**, m., (nylat. *cobāltum;* urspr. d. s. s. tyska ordet *kobold*, bergsrå, emedan bergsmännen i medeltiden trodde, att bergsrået gäckade dem, genom att låta dem träffa på de tunga, metallglänsande koboltmalmerna, hvilkas nytta då ännu icke var känd), en metall, hvaraf åtskilliga färgämnen beredas.
**Kochenill**, se **Coccionell.**
**Kocȳtus** el. **Kocȳt**, m., gr. (*Kōkytos*, tårström, af *kokȳein*, gråta), mytol. en af helvetesfloderna.
**Kodeīn**, n., (af gr. *kōdä*, vallmofrukt), kem. en alkaloid, som innehålles i opium.
**Kodilj**, se **Codille.**
**Koeffyr**, se under **Coëffera.**
**Koffein**, se under **Kaffe.**
**Koftān**, m., lång prestrock; jmf. **Kaftan.**
**Kogia**, se **Khodscha.**
**Kognat, Koherera, Kohort, Koincidera**, m. fl., se under **C.**
**Koh-i-Nur**, m., ind. (d. s. s. ljusglans), benämning på den dyrbaraste engelska kronjuvelen, skänkt till drottning Victoria af engelsk-ostindiska kompaniet.
**Koka**, n., de torkade bladen af den amerikanska buskväxten *Erythroxylon Coca*, som af infödingarna i Amerika begagnas till rökning.
**Kokard**, se **Cocarde.**
**Kokett**, m. fl., se **Coquet.**
**Kokkolīt(h)**, m., miner. en art Augit, se d. o.
**Kokong**, se **Cocon.**
**Kōkosnöt**, f., (jmf. gr. *kūki*, kokospalmen och dess frukt, samt *kōkkos*, kärna, bär), frukten af **Kokosträdet** eller **Kokospalmen**, en palmart, allmän på kusterna af Indiska Oceanen och på Söderhafvets öar.
**Kolātscher**, pl., slav. (af *kōlo*, krets), ett slags små fruktkakor.
**Kolatur**, se under **Colera.**
**Kōlbak**, m., turkisk pelsmössa.
**Koleītis**, f., gr. (af *koleōs*, skida), läkek. brand i moderslidan. — **Koleocēle**, f., läkek. moderbråck. — **Koleōptera**, pl., nat.hist. skalbaggar: en ordning af insekterna. — **Koleoptōsis**, f., läkek. moderfall.
**Kolera, Kolerin**, se **Cholera.**
**Kolerisk**, se **Cholericus.**
**Kōlibri**, m., (inhemskt sydamerikanskt namn), honungsfågel.
**Kolik**, se under **Kolon.**
**Koljé**, se **Collier.**
**Kollateral, Kollation, Kollega**, se under **C.**
**Kollekt**, m. fl., se **Collect.**

**Kollerett**, se **Collerette**.
**Kollēsis**, f., gr. (af *kollān*, limma, af *kōlla*, lim), läkek. skyndsam hopläkning af sår. — **Kollētisk**, läkek. skyndsamt helande. — **Kollētika**, pl., läkek. skyndsamt helande sårmedel.
**Kollett**, se **Collet**.
**Kollision**, se under **Collidera**.
**Kollodion**, se **Collodion**.
**Kollȳrium**, n., gr. (*kollȳrion*), läkek. ögonsalva.
**Kolofonium**, se **Kolophonium**.
**Kōlokol**, r., kyrkklocka. — **Kolokōlnik**, m., r., fristående klocktorn.
**Kolombīnröd**, se **Columbin** (under **Columba**.)
**Kōlon**, n., pl. *kōla*, gr., led, lem; afdelning i ett tal; ett af skiljetecknen (:); anatom. stortarmen. — **Kolīk**, f., gr. (*kolikā*, näml. *nōsos*, sjukdom, lat. *cōlica*), magref, bukref; **cōlica pituitōsa**, slemkolik; **c. saturnina**, blykolik. — **Kolītis**, f., brand i tarmarna.
**Koloni**, m. fl., se under **Colonus**.
**Kolonn**, m. fl., se **Colonne**.
**Kolophōn**, m., gr., egentl. spets; det yttersta, sista; deraf: slutet i gamla tryckta arbeten, innehållande uppgift om författaren, tryckort och tryckningsår; **Colophōnem āddere**, lat. ordspr. fullända en sak, gifva åt något sista handläggningen.
**Kolophōnium** el. **Coloph-**, **Kolof-**, n., stråkharts, benämdt efter staden Kolophon i Mindre Asien. — **Kolophonīt**, m., en med granaten beslägtad stenart.
**Koloquīnt**, m., gr. (*kolōkyntha*, lat. *colocȳnthis*, fr. *coloquīnte*), en apoteksväxt i orienten, isht. i trakten af Döda Hafvet; äfv. den laxerande frukten deraf.
**Kolorera**, m. fl., se under **Color**.
**Kolōrum**, n., larm, oväsen.
**Kolōss**, m., gr. (*kolossōs*, jättebildstod, isht. den 140 fot höga, åt solguden helgade, kopparstoden på ön Rhodos), jättestod; reslig gestalt; **kolosser**, pl., företrädesvis de båda 18 fot höga stoder, föreställande springande hästar, framför påfliga palatset i Rom. — **Kolossāl**, nylat. jättestor. — **Kolossēum**, se **Coliseum**.
**Kolpalgī**, f., gr. (af *kōlpos*, sköte, hålighet, och *algīa*, smärta), läkek. plåga i moderslidan. — **Kolpatresī**, f., förväxning af moderslidan. — **Kolpītis**, f., brand i moderslidan. — **Kolpocēle**, f., moderbråck. — **Kolpoptōsis**, f., moderfall. — **Kolporrhagī**, f., blödning ur moderslidan.
**Kolportera**, m. fl., se **Colportera**.
**Kolumborot**, se **Columborot**.
**Kolumn**, se **Columna**.
**Kolūrer**, pl., gr. (*kōluroi*, af *kōluros*, kortsvansig), geogr. de tvenne deklinationscirklar, som genom dagjemnings- och solståndspunkterna afdela solbanan i fyra lika delar.
**Kōma**, n., gr. (af *koimān*, insöfva), läkek. sömnsjuka, sömndvala. — **Komatōs**, sömnsjuk; försänkt i sömndvala.
**Kombabisera**, se **Combabisera**.
**Kombinera**, se **Combinera**.
**Komedi**, m. fl., se under **Komos**.
**Komēt**, m., gr. (*komētēs*, egentl. långhårig, näml. *astēr*, stjerna), svansstjerna, irrstjerna. — **Komētisk**, liknande en komet; oregelbunden, irrande. — **Kometografī**, beskrifning af kometer. — **Kometologī**, f., lära om kometer. — **Kometomantī**, f., spådom af kometers företeelse. — **Kometīter**, pl., geol. stjernstenar med långa strålar.
**Komfort**, m. fl., se **Confort**.
**Komīk**, **Komisk**, m. fl., se under **Komos**.
**Komite**, se **Comité**.
**Kōmma**, n., pl. **kōmmata**, gr. (af *kōptein*, afhugga), minsta afdelning af en period; skiljetecken emellan sådana afdelningar (,); tonk. en intervall, som blott förekommer vid beräkningen af proportionerna mellan de brukligaste intervaller. — **Kommatera**, afdela medelst skiljetecken.
**Kommando**, **Kommendera**, **Kommendör**, m. fl., se **Commendera**.
**Kommentarie**, **Kommentera**, m. fl., se **Commentera**.
**Kommers**, m. fl., se **Commerce**.
**Kommission**, **Kommittent**, m. fl., se under **Committera**.
**Kommitté**, se **Comité**.
**Kommod**, m. fl., se **Commod**.
**Kommun**, **Kommunicera**, **Kommunion**, m. fl., se **Commun**.
**Kōmos** el. **Komus**, m., gr., festligt gille med musik, sång och dans; mytol. de glada gillenas och skämtets gud. — **Komedī**, f., gr. (*komodīa*, af *kōmos*, och *odā*, sång, lat. *comoedia*) el. fr. **Comédie**, ital. **commēdia**, skådespel, isht. lustspel, skämtspel, )( **Tragedi**: **commēdia dell'ārte**, folklustspel med stående karaktersmasker. — **Komediānt**, m., (ital. *commediānte*, egentl. partic. af *commediāre*, uppföra lustspel, fr. *comédien*), skådespelare. — **Kōmikus** och **Kōmiker**, m., lustspelsskrifvare; komisk skådespelare; lustspelare; lustig person. — **Komīk**, löjlig, lustig. — **Kōmisk**, till lustspel hörande; skämtsam, lustig, löjlig.
**Kompakt**, se **Compact**.
**Kompanjon**, **Kompani**, m. fl., se **Compagnon**.
**Komparera**, m. fl., se **Comparera**.
**Kompars**, se **Compars**.
**Kompass**, se **Compass**.
**Kompendium**, **Kompetent**, **Komplement**, **Komplett**, **Kompliment**, **Komplott**, **Komponera**, **Komposition**, **Kompott**, **Kompromettera**, m. fl., se under **C**.
**Komtur**, se under **Commende**.
**Komus**, se **Komos**.
**Kon**, se **Konus**.
**Koncedera**, **Koncentrera**, **Koncept**, m. fl., se under **C**.
**Konchīt**, f., gr., (af *kōnchā*, lat. *cōncha*, mussla, sanskr. *çankha*), förstenad mussla. — **Konchoīd**, f., snäcklinie, kroklinie af fjerde graden. — **Konchȳlier** och **Konk-**, pl., gr. (sing. *konchȳlion*, n.), skaldjur, snäckor och musslor. — **Konchyliolōg**, m., en, som är kunnig i **Konchyliologī**, f., den del af naturalhistorien, som handlar om snäckor och musslor.
**Koncipera**, **Koncis**, **Kondemnera**, **Kondensera**, **Kondition**, **Konditor**, **Kondolera**, m. fl., se under **C**.
**Konduktör**, m. fl., se under **Conducera**.
**Kondylus**, m., gr. (*kōndylos*), anat. ledgångsknöl. — **Kondylōm**, m., läkek. mjuk, köttaktig, venerisk utväxt, utan värk.

**Konfession, Konfirmera, Konfiskera, Konfityr, Konflikt,** m. fl., se under **C.**
**Konfonium,** se **Colophonium.**
**Konfrontera, Konfundera,** m.fl., se under **C.**
**Kongestion,** se under **Congerera.**
**Kongregation, Kongress,** m. fl., se under **C.**
**Koniglob, Konisk,** m. fl., se under **Konus.**
**Koniin,** n., giftämnet i odört.
**Konisk,** se under **Konus.**
**Konjak,** se **Cognac.**
**Konjugera, Konjunktion, Konkav, Konklav, Konklusion, Konkordat, Konkret, Konkurrera, Konkurs,** m. fl., se under **C.**
**Konkylier,** se under **Konchit.**
**Konnessans,** m. fl., se **Connaissance.**
**Konnetabel,** se **Connétable.**
**Kōnrad,** tyskt mansnamn: den råd-djerfve, beslutsamme.
**Konselj,** se **Conseil.**
**Konsert,** se **Concert.**
**Konserv,** m. fl., se under **Conservera.**
**Konsiderera, Konsignera,** se under **C.**
**Konsistens, Konsistorium,** se under **Consistera.**
**Konsjonell,** se **Coccionell.**
**Konsol,** se **Console.**
**Konsort, Konspirera, Konstant, Konstituera, Konstitution, Konstruera, Konsul, Konsumera, Kontagiös,** m. fl., se under **C.**
**Kontakt,** se **Contactus.**
**Kontenans,** se **Conténance.**
**Konterfej,** se **Contrefait.**
**Kontext, Kontinent, Kontingent, Continuera, Konto,** m. fl., se under **C.**
**Kontrahera, Kontrakt,** se under **Contrahera.**
**Kontrasignera, Kontrast, Kontribuera,** [se under **C.**
**Kontroll,** m. fl., se **Contrôle.**
**Konträr,** se **Contrarius.**
**Kontumaciedom,** se under **Contumax.**
**Kontur,** se **Contour.**
**Kontusion,** se under **Contundera.**
**Kōnus,** m., gr. (*kōnos*) el. lat. **Cōnus,** m., kägla; nat.hist. kägelsnäcka. — **Kōnisk,** kägelformig; **kōnisk sektiōn,** kroklinie, som uppkommer, då en kon skäres af en plan. — **Konifērer,** pl., el. lat. **Conīferæ,** pl., bot. kottbärande träd, barrträd. — **Koniglōb,** m., el. **Coniglōbium,** n., stjernkägla. — **Konilīt(h),** m., kägelsten. — **Konimēter,** m., kägelmätare. — **Konīt,** m., förstenad kägelsnäcka. — **Konoīd,** m., matem. konisk figur med ellips till bas.
**Konvalescent, Konvent, Konversera, Konvex,** m. fl., se under **C.**
**Konvoj,** se **Convoi.**
**Konvolut, Konvulsion, Kooperera, Koordinera,** se under **C.**
**Kopaiva,** se **Copaiva.**
**Kopāl,** m., mexik. (*kopalli*), en bernsten liknande kåda, som fås af flera amerikanska träd, begagnad isht. till s. k. **Kopalfernissa.**
**Kopēk,** m., r. (*kopēīka*, af *kopjë*, lans, emedan detta mynt urpsrungligen hade i prägeln en med lans beväpnad ryttare), ett ryskt mynt = $\frac{1}{100}$ rubel.
**Kophōsis,** f., gr., läkek. döfhet.
**Kōphta,** m., öfverhufvud för ett hemligt förbund.
**Kopia,** m. fl., se **Copia.**
**Koprolīt(h),** m., gr. (af *kōpros*, träck, och *līthos*, sten), förstenad träck af urverldsdjur.
**Kōpter,** pl., (arab. *kibti*, pl. *kibt*, egypter, förvridet af lat. *Aegӯptius*, gr. *Aigӯptios*), de i Egypten spridda afkomlingarne af de forna egypterna; deraf koptiskt språk, koptiska kristne, m. m.
**Kōpu,** m., kines. (*pû*, tyg), ett kinesiskt, af ko-plantan förfärdigadt, tunt tyg.
**Kopulera,** m. fl., se under **Copula.**
**Kora,** f., arab., ett muhammedanskt bönehus; äfv. ett qvinnonamn med betyd.: bedjerska, prestinna.
**Kōrah,** m., hebr., en Levi's afkomling, som med sina anhängare anstiftade ett uppror emot Moses och derföre blef förtärd af eld ifrån himmelen; deraf bildl. Kōrah's anhang, en upprorisk hop.
**Koral,** m. fl., se under **Chor.**
**Korāll,** m., gr. (*korāllion*, pl. *korāllia*), den hårda skorpa, hvaraf somliga Koralldjur eller Polyper (se d. o.) äro betäckta; äfv. en deraf svarfvad, till prydnad begagnad kula eller perla. — **Korāllbank,** m., hafsbank, småningom danad af uppväxande korallförgreningar. — **Korallīt, Korallinīt** el. **Koralliolīt(h),** m., förstenad korall.
**Korān** el. **Alkorān,** m., arab. (*alkorân*, egentl. läsningen, boken, af *karaa*, läsa), den muhammedanska lag- eller religionsboken.
**Kordial,** se **Cordial.**
**Kordong,** se **Cordon.**
**Koreischīter,** pl., arab. (*kurāschi*, benämde efter stamfadern Koreisch, arab. *Kuraisch*), en ädel arabisk stam, af hvilken Muhammed utgick.
**Koriānder,** m., (lat. *coriāndrum*, gr. *koriannon*, af *kōris*, vägglus, i anseende till bladens lukt, som liknar den af vägglöss), ett örtslägte; äfv. dess frön, kända såsom brödkrydda.
**Korīnt(h)er,** pl., de små torkade bären af en art vindrufva, som först odlades i trakten af staden Korinth i Grekland. — **Korīnthisk,** som tillhör eller har afseende på staden Korinth; derifrån kommen, der uppfunnen o. s. v.; **korīnthisk malm,** en dyrbar metall af obekant sammansättning, hos de gamle; **korīnthisk pelarordning,** den tredje och prydligaste af de grekiska pelarordningarna.
**Kornak,** m., arab., elefantförare; äfv. skämtvis d. s. s. *Cicerone*, se d. o.
**Korporal, Korporation, Korpulent, Korrekt, Korrespondera,** m. fl., se under **C.**
**Korridor, Korrigera, Korrumpera, Korruption,** m. fl., se under **C.**
**Korsak,** m., pl. **korsaki,** tatar., en räfart på de asiatiska stepperna; äfv. dess skinn.
**Korsar,** se **Corsar.**
**Korsett,** se **Corset.**
**Korūnd,** m., ett slags ädelsten, äfven kallad Stjernsafir.
**Korybānter,** pl., gr. (*korӯbantes*, af sing. *korӯbas*), Cybeles prester, hvilka med larmande musik, i vild hänryckning, firade hennes fester. — **Korybāntisk,** lifvad af vild hänryckning. — **Korybantīsm(us),** m., läkek. sömn med öppna ögon; äfv. feberyrsel.

**Kōrydon,** m., gr., herdenamn i de gamla herdeqvädena; fig. suckande älskare.

**Koryfé,** se **Koryphé.**

**Korȳmb(us),** m., gr. (*kōrymbos*, lat. *corȳmbus*), hjessa; bot. fruktklasen på murgrönan; blomqvast. — **Korymbifērer,** pl., (lat. *corymbīferæ*), en familj af växterna, bestående af dem, hvilkas blomningssätt framställer formen af en qvast.

**Koryphē** och **Koryfē,** m., gr. (*koryphāīos*, af *koryphā*, hufvud, bergspets), egentl. anförare för kören vid grekernas skådespel; fig. hufvudman, ledare.

**Kosācker** el. **Kasācker,** pl., (r. *kosāk* eller *kasāk*, en med lans beväpnad soldat, äfv. en daglönare, turk. *kazāk*, lättbeväpnad soldat), de fria, d. v. s. obeskattade, alltid krigsfärdiga folkstammarne i de södra och östra trakterna af Ryssland. — **Kosācka,** en liflig rysk dans i $\frac{2}{4}$ takt.

**Kosmetīk,** f., gr. (af *kosmēīn*, ordna, pryda), försköningskonst. — **Kosmētika,** skönhetsmedel, isht. för huden, att göra den hvit, mjuk och len. — **Kosmētisk,** förskönande.

**Kōsmos,** m., gr., verld, verldsallt. — **Kosmārk,** m., gr., (af *ārchein*, herrska), verldsbeherrskare. — **Kosmarkī,** f., verldsvälde. — **Kōsmisk,** (gr. *kosmikōs*), som tillhör, angår verldsalltet, verldssystemet; äfv. som har sitt ursprung eller sker utom jorden och dess dunstkrets; e n  s t j e r n a s **kosmiska upp-** eller **nedgång,** som inträffar samtidigt med solens. — **Kosmognosī,** f., gr. (af *gnōsis*, kännedom), kunskap om verldsbyggnaden. — **Kosmogonī,** f., gr. (af *gīgnesthai*, blifva till), lära om verldens daning. — **Kosmogōnisk,** beträffande denna lära. — **Kosmogrāf,** m., verldsbeskrifvare. — **Kosmografī,** f., verldsbeskrifning. — **Kosmogrāfisk,** verldsbeskrifvande. — **Kosmokratī,** f., verldsvälde. — **Kosmologī** el. **Kosmīk,** f., läran om verlden i dess helhet. — **Kosmolōgisk,** beträffande denna lära; d e t  k o s m o l o g i s k a  b e v i s e t  f ö r  G u d s  t i l l v a r o, det bevis på tillvarelsen af ett högsta väsende, som grundar sig på verldens tillvaro. — **Kosmopolīt,** m., verldsborgare. — **Kosmopolitīsm(us),** m., åsigten, att hela menskligheten bör betraktas såsom ett samhälle af lika berättigade verldsborgare, utan afseende på nationalitet. — **Kosmopolītisk,** verldsborgerlig. — **Kosmopolitīsm,** m., verldsborgerlighet. — **Kosmorāma,** n., gr. (af *horān*, skåda), samling af målningar, föreställande utsigter af märkvärdiga ställen el. trakter, hvilka, sedda genom förstorinsglas, visa sig i naturlig storlek. — **Kosmoskopī,** f., verldsbetraktelse. — **Kosmotheīsm,** m., den åsigt, att Gud och verlden äro ett.

**Kostym,** m. fl., se **Costume.**

**Koteri,** se **Coterie.**

**Kothūrn,** m., gr. (*kōthornos*, lat. *cothūrnus*), halfstöfvel med hög sula, som grekiska och romerska skådespelare begagnade vid sorgespel; fig. sorgespelet; högtrafvande, svulstig stil.

**Kotlett,** se **Coteletté.**

**Kotyledōner,** pl., gr. (sing. *kotyledōn*, f., i allmnht. hålighet), bot. groddredningsdelar hos växterna, hjertblad. — **Kotyledoneer,** pl., bot. hjertbladsväxter.

**Kraal,** m., hottentottisk by.

**Krakōviak,** m., se **Cracovienne.**

**Krambāmbuli,** m., (jmf. böhm. *krampampule*, f., tillagadt bränvin), körsbärsbränvin ifrån Danzig; äfv. glödgadt vin el. bränvin, glödg.

**Krānion,** n., gr., el. **Crānium,** nylat., hufvudskål. — **Kraniolīt(h),** m., ett slags förstenad snäcka. — **Kraniolōg,** m., en, som är kunnig i **Kraniologī,** f., läran om utforskandet af själens egenskaper efter hufvudskålens olika form. — **Kraniolōgisk,** beträffande denna lära. — **Kraniomantī,** f., spådom af hufvudskålens bildning. — **Kraniopatī,** f., hufvudskålslidande. — **Kraniotōm,** m., instrument, hvarmed vid trepanering hufvudskålen genomborras.

**Kraschan,** se **Crachat.**

**Krāsis,** f., gr., egentl. blandning; läkek. safternas behöriga blandning; gram. två stafvelsers hopdragning till en. — **Krasiologī,** f., läran om safternas blandning i djurkroppar. — **Krāter,** m., gr. (*kratār*), egentl. bägare, hvari man enligt forngrekisk sed blandade vin med vatten; den öfra, trattformiga öppningen på ett eldsprutande berg.

**Kravāll,** m., (m.lat. *charavāllium*; jmf. *Charivari*), gatuupplopp; slagsmål; stormigt uppträde.

**Kravatt,** se **Cravate.**

**Krāvel,** (holl. *karveel*, eng. *caravel*, fr. *caravelle*, ett slags portugisiskt fartyg), b y g d t  p å **kravel** säges ett fartyg vara, då kanterna af dess bordläggningsplankor ligga invid hvarandra och formera nåt.

**Kreatīn,** n., gr. (af *krēas*, genit. *krēatos*, kött), kem. grundbeståndsdelen i kött af ryggradsdjur.

**Kreatur,** se under **Creation.**

**Kredensa,** se under **Credo.**

**Kredit,** m. fl., se under **Credo.**

**Kreera,** se **Creera.**

**Kreml** el. **Krēmlin,** m., r. (af *kremēnj*, kiselsten), i allmnht. inre fäste, citadell; isht. citadellet i Moskwa, hvarinom befinnas kejserliga slottet, arsenalen, skattkammaren, flera kyrkor och kloster, m. m.

**Kremzerhvitt,** n., en hvit färg i form af tunna kakor, som egentligen erhålles vid blyhvittstillverkning.

**Krenelera,** se under **Creneau.**

**Krenologī,** f., gr. (af *krānā*, källa, och *lōgos*, lära), läran om helsokällor.

**Kreol,** se **Creole.**

**Kreophagī,** f., gr. (af *krēas*, kött, och *phagēin*, äta), egentl. köttätande: en skymflig benämning på lutherska läran om d. h. nattvarden, af dess motståndare. — **Kreosōt,** n., gr. (af *sōzein*, bevara), ett eget ämne i rök och sot, som anses vara det egentligen verksamma vid djurämnens förvaring, upptäckt 1832 af R e i c h e n b a c h.

**Krepp,** se **Crêpe.**

**Krestomati,** se **Chresthomathi.**

**Krēthi** och **Plēthi,** hebr. (*krēthi*, egentl. skarprättare, af *kārath*, skära, afhugga; *plēthi*, kunglige ilbud, löpare, af *pālath*, fly), egentl. kon. Davids lifvakt; oegentl. allahanda folk.

**Kretin,** se **Cretin.**

**Krevera,** se **Crepera.**

**Kria,** se **Chria.**

**Kriminal,** m. fl., se under **Crimen.**

**Krinolin**, se under **Crinis**.
**Kris** el. **Kriss**, m., (malaj. o. javan. *kris, kres, kâris*), den inemot två fot långa, vanl. ormformiga dolk, som Malajerna på Sumatra och andra ostindiska öar begagna.
**Kris**, se **Krisis**.
**Krischna**, m., (af sanskr. *krischna*, svart, mörkblå), en indisk gudomlighet, verldsinkarnation af den store guden Wischnu, betecknande den eteriska himlarymden.
**Krisis** el. **Kris**, f., gr. (af *krīnein*, särskilja, urskilja), afgörande tidpunkt, vändpunkt; afgörande brytning i en sjukdom. — **Kritērium**, n., gr. (*kritārion*), pl. **kritēria** och **kritērier**, kännetecken. — **Kritīk**, f., gr. (*kritikā*, näml. *tēchnä*, konst), granskning, bedömande, klander. — **Krītikus** el. **Krītiker**, m., gr. (*kritikōs*, lat. *crīticus*), granskare, bedömare. — **Kritikāst(er)**, m., småaktig granskare, häcklare, ordryttare, tadelkonstlare. — **Kritisēra**, granska, bedöma; tadla, häckla. — **Kriticīsm(us)**, m., den af Kant införda art af filosofisk forskning, som grundar filosofien på en undersökning af menskliga kunskapsförmågan. — **Krītisk**, gr. (*kritikōs, ā, ōn*), afgörande; betänklig, farlig; granskande, pröfvande, bedömande. — **Kritomanī** el. **Kritikomanī**, f., öfverdrifven lust att kritisera, tadelsjuka.
**Kristall**, m. fl., se **Krystall**.
**Kristofer**, se **Christophorus**.
**Kriterium, Kritik, Kritisk**, m. fl., se under **Krisis**.
**Krōēsus**, m., (gr. *Krōīsos*), namnet på en mycket rik konung i Lydien i 6:te årh. f. Kr.; deraf i allmnht. en stenrik man.
**Krokodīl**, m., gr. (*krokōdeilos*), den största arten af ödlorna, vanlig i Afrikas större floder, isht. Nilen, samt i södra Asien; **krokodīltårar**, hycklade tårar.
**Krōkus**, m., gr. (*krōkos*, lat. *crōcus*), saffran. — **Krokomāgma**, n., läkek. saffransalva.
**Krom**, m. fl., se **Chrom**.
**Kromatisk**, m. fl., se under **Chrom**.
**Kronik, Kronisk**, m. fl., se **Chronik**.
**Kronolog, Kronometer**, m. fl., se under **Chronodistichon**.
**Krōnos**, m., gr. (egentl. tid), mytol. d. s. s. *Saturnus*; se d. o. — **Kronīden** el. **Kronīon**, m., mytol. Kronos' son, d. v. s. Zeus el. Jupiter.
**Krotōn**, m., gr. (egentl. hundlus, hvilken frukten af det derefter benämda trädet liknar), ett ostindiskt träd, hvars frön gifva den häftigt purgerande **Krotōnoljan**.
**Krucifix**, se under **Crux**.
**Kruditet**, se **Cruditet**.
**Krūstisk**, tonk. (af gr. *krūein*, slå), **krūstiska instrumenter**, sådana, hvilkas ton frambringas antingen genom omedelbart slag eller knäppning på den ljudande kroppen (klockspel, bäcken, trumma, puka, gitarr, cittra m. fl.) el. genom medelbart slag (klavér el. piano).
**Kryolīt(h)**, m., gr. (af *kryos*, frost, is, och *lithos*, sten), ett af fluoraluminium och fluornatrium bestående mineral. — **Kryophōr**, m., en af Wollaston uppfunnen apparat, hvarmedelst vatten genom afdunstning förvandlas till is.
**Krȳpta**, f., gr. (*krȳptä*, lat. *crȳpta;* af gr. *krȳptein*, dölja), underjordiskt kapell i gamla kyrkor. — **Krȳptisk**, förborgad, hemlig. — **Krypto-**, i sammansättn.: förborgad, lönnlig, hemlig, t. ex.: **Kryptocalvinīst**, hemlig Calvinist; **Kryptogamī**, f., lönngifte; **Kryptogāmia** el. **gamīa**, f., äfv. **Kryptogāmer** el. **-gamīster**, pl., bot. lönngifte, groddtrådsväxter, sista växtklassen enl. Linnés system; **Kryptogāmisk**, lönngift; **Kryptogēner**, pl., tarmlösa djur, som födas och lefva i andra djurs kroppar; **Kryptografī** el. **-grafīk**, f., skrift med hemliga skriftecken; **Kryptokārpisk**, bot., med dolda frukter; **Kryptokatolīk**, m. o. f., hemlig katolik; **Kryptonȳm**, som döljer sitt rätta namn.
**Krystāll** och **Kristāll**, m., gr. (*krȳstallos*, is), egentl. allt fruset, som är genomskinligt; mineralisk, reguliert bildad kropp med glänsande plana ytor, hvilken ofta uppkommer, då flytande ämnen öfvergå till fast form; äfv. d. s. s. Bergkristall och Kristallglas, finaste slags glas; **krystāll-lins**, m., linsen i ögat; **krystallsystēm**, n., inbegreppet af alla kristallformer, som kunna hänföras till samma grundform; **krystāllvatten**, det i många krystalliniska hydrater, salter m. m. innehållna vatten, som genom ringare frändskap är bundet vid dem. — **Krystallīnisk** el. **Krystāllisk**, kristallartad. — **Krystallisatiōn** el. **Krystallisēring**, f., kristallbildning. — **Krystallisēra**, låta anskjuta i kristallform; äfv. antaga sådan form. — **Krystallogenī**, f., kristallbildning. — **Krystallografī**, f., beskrifning om kristallerna, läran om kristallernas olika former. — **Krystalloīdisk**, kristallartad. — **Krystallologī** el. **Krystallogī**, f, läran om kristallernas bildning, former, m. m. — **Krystallomantī**, f., sätt att spå af kristall el. speglar. — **Krystallometrī**, f., konsten att bestämma kristallers form och vinklar. — **Krystallonomī**, f., läran om lagarna för kristallbildningen. — **Krystallotekni**, f., konsten att kristallisera salter, socker och andra ämnen. — **Krystallotomī**, f., kristallers sönderdelning.
**Kräts**, m., pl. **krätser**, t. (*krätze*, f.), affall af metall i verkstäder.
**Krönika**, se **Chronik**.
**Krösus**, se **Kroesus**.
**Kubeber**, se **Cubebae**.
**Kubik**, m. fl., se under **Kubus**.
**Kūbo**, m., den verldslige herrskaren i Japan.
**Kūbus**, vanligare **Kub**, m., gr. (*kȳbos*, lat. *cūbus*), tärning; geom. solid figur, som innesluts af sex lika stora qvadratytor. — **Kubēra**, mäta el. beräkna en kropps kubikinnehåll. — **Kubatiōn, Kubatūr** el. **Kubēring**, f., mätning el. beräkning af en kropps kubikinnehåll. — **Kūbisk**, (gr. *kybikōs*), tärningformig, lika lång, bred och tjock. — **Kubīk**, (gr. *kybikōs*), i sammansättningar: beräknad efter kubiskt innehåll, t. ex.: **kubīkfot**, sexsidig kropp, på hvilken hvarje sida utgör en qvadratfot; likaså **kubīkaln, kubīktum** m. fl.; **kubīkmått**, mått, beräknadt efter kubiskt innehåll; **kubīktal**, ett två gånger med sig sjelft multipliceradt tal; **kubīkrot**, det tal, som multipliceradt två gånger

med sig sjelft, bildar ett visst gifvet kubiktal. — **Kuboïdisk,** tärningformig.

**Kūddu,** m., en art små meloner i främre Asien, hos Usbekerna m. fl.

**Kūdu,** m., sydafrikan., en art antilop på Goda Hoppsudden (*Antilope strepsiceros*).

**Kūfisk,** beträffande el. benämd efter staden Kufa, i trakten af Bagdad; **k. skrift,** en af de äldsta formerna för arabisk skrift, utan skiljetecken; **kufiska mynt,** sådana, som blifvit slagna under arabiska kaliferna i Asien och äro försedda med kufisk inskrift.

**Kuguār,** m., se **Puma.**

**Kūhreihen** el. **Kūhreigen,** m., t. (af *kuh*, ko, och *reigen* el. *reihen*, ringdans), den bekanta schweizer-melodi, som alpherdarne sjunga el. blåsa på sina horn, under det de valla sina hjordar.

**Kujon,** se **Coïon.**

**Kūka,** turk., en med strutsfjädrar och ädelstenar besatt mössa, som furstarne i Moldau och Wallachiet samt janitscharernas befälhafvare voro berättigade att bära.

**Kukuruz,** m. (serb. *kukùrus*, r. *kukurūsa*, ung. *kokoricza*, turk. *kukurus*), turkiskt hvete i Ungern, Dalmatien och Slavonien.

**Kukussu** el. **Kuskussu,** se **Kuskus.**

**Kulan,** m., tatar., vildåsna, isht. i Tatariet, Persien och Indien; jmf. **Onager.**

**Kulbuk,** m., rajas' (se *Raja*) hufvudbonad i Turkiet.

**Kuliks,** pl., pol. (af *kulik*, fastlagssvärmande), godsägares lavinartade fastlagsbesök hos hvarandra på slättlandet i Polen, hvarvid en af dem med sin familj först gästar och kalasar hos någon af grannarna, sedermera i sällskap med denne och hans familj begifver sig till nästa adelsgård, och så immerfort, tills gästernas antal slutligen kan stiga till öfver hundra.

**Kūlis,** pl., hindost. (*kûli*, daglönare, arbetskarl, eng. *cooley;* jmf. turk. *kûl*, *kjûleh*, slaf), hinduer af lägsta kasterna, hvilka nu för tiden i stor mängd utflytta till brittiska kolonierna i Vestindien, och der användas såsom åkerbruks- och plantage-arbetare.

**Kuliss,** se **Coulisse.**

**Kūlkas,** m., en maträtt hos Araberna.

**Kulminera,** se **Culminera.**

**Kulōgli** el. **Kulugli,** m., turk. (d. s. s. son af en slaf), en halfturk.

**Kult, Kultur,** m. fl., se **Cultur.**

**Kulör,** se **Couleur.**

**Kumarin,** se **Cumarin.**

**Kumatsch,** m., r., randigt el. rutigt bomullstyg.

**Kumbarādschi,** m., turk. (af *kumbarah*, bomb), fyrverkare, bombardier.

**Kumīss,** m., mongol. (r. *kumȳs*), en rusgifvande dryck af stomjölk, hos de mongoliska tatarerna.

**Kummur,** m., ett slags skarpslipadt svärd hos Tscherkesserna.

**Kumulera,** se **Cumulera.**

**Kunigūnda,** f., (fht. *Chunigund*), ett qvinligt namn: stammens hjeltinna.

**Kūno,** m., (fht. *Kuono*, sannolikt af *kuoni*, djerf), mansnamn, med betyd.: den djerfve.

**Kunschut,** se **Sesam.**

**Kunz,** m., manligt förnamn, förkortn. af *Konrad.*

**Kupé, Kupera, Kupp,** m. fl., se **Coup.**

**Kuplett,** se **Couplet.**

**Kupol,** se **Coupole.**

**Kupong,** se **Coupon.**

**Kur,** m. fl., se **Cour.**

**Kur,** m. fl., se **Cura.**

**Kurage,** se **Courage.**

**Kurant,** se **Courant.**

**Kurator,** m. fl., se **Curator** (under **Cura**).

**Kurbaan-Beiram,** m., (af arab. *kurbân*, offer, jmf. *Beiram*), egentl. offerfesten: en stor religiös fest hos Turkarna.

**Kurbett,** m. fl., se under **Courbe.**

**Kurēter,** pl., (gr. *Kurḗtes*), ford. prester på ön Kreta, som uppförde larmande vapendansar.

**Kurfurste,** m., t. (*churfürst*, af fornt. *kören* el. *küren*, kora, utvälja), titel för dem af tyska rikets förnämsta furstar, som fordom hade rättighet att välja tysk kejsare; fig. dumdryg menniska.

**Kuriositet, Kurjös,** m. fl., se **Curios.**

**Kurir,** se under **Coureur.**

**Kurs,** m. fl., se **Cours.**

**Kurt,** m., manligt förnamn, förkortn. af *Konrad.*

**Kurtage,** se **Courtage.**

**Kurtin,** se **Courtine.**

**Kurtis,** m. fl., se under **Courtisan.**

**Kurvatur,** m. fl., se under **Curva.**

**Kusin,** m. fl., se **Cousin.**

**Kuskus, Kuskussu,** hos berberna **Suksu,** m., arab.; i Berberiet, Algier m. fl. länder: en af gryn el. majsmjöl med hammelfett, hönssoppa o. d. tillagad favoriträtt.

**Kustod,** se **Custos.**

**Kūtter,** m., eng. (*cutter*, af *cut*, skära, näml. hafvet), enmastadt, snällseglande fartyg, nästan lika tackladt som en jakt, men större och starkare.

**Kutūchta,** m., hos Mongolerna, ett andligt öfverhufvud el. öfversteprest, som lyder under Dalai-Lama i Tibet.

**Kutym,** se **Coutume.**

**Kuvert,** m. fl., se **Couvert.**

**Kvas** el. **Kvass,** m., slav. (egentl. syra, surdeg), en af malt, rågmjöl och vatten beredd syrlig, läskande dryck, vanlig hos det lägre folket i Ryssland.

**Kyanometer,** se **Cyanometer** (under **Cyan**).

**Kyēma,** n., gr. (af *kȳein*, vara hafvande), läkek. det begynnande fostret i moderlifvet.

**Kyophorī,** f., gr. (af *kȳos*, lifsfrukt), hafvandeskap. — **Kyotrophī,** f., fostrets närande i moderlifvet.

**Kypellomachī,** f., gr. (af *kȳpellon*, bägare), dryckeskamp.

**Kyphōm,** n., gr. (*kȳphoma*, af *kyphūn*, kröka), puckel.

**Kyrass,** se **Cuirasse.**

**Kȳrie eleēson,** gr., Herre, förbarma dig!

**Kyrtōma,** n., gr. (af *kyrtūn*, kröka), läkek. svulst; böld, puckel.

**Kysthītis,** f., gr. (af *kȳsthos*, blygd), läkek. brand i moderslidan.

**Kȳstis, Kȳste,** f., gr., el. **Cȳstis,** anat. urinblåsa. — **Kystalgī,** f., läkek. plåga i urinblåsan.

**Kåre,** m., fornnord. (*Kári*), i nordiska gudaläran: vindarnes gud.

**Känghūru, Kängūruh** el. **Kängūru,** m., ett pungdjur i Australien, af ett fårs storlek.

**Kö,** se **Queue.**

**Kör,** se **Chor.**

# L.

**L,** såsom rom. taltecken = **50**; såsom kemiskt tecken = **Lithium.**
**L.** (på franska mynt) betecknar myntningsorten *Bayonne.*
**l.** = **liber,** se d. o.
**La.,** officiel förkortning för nordamerikanska staten *Louisiana.*
**L. A. M.** = **Liberalium Artium Magister,** se **Magister.**
**L. B.** = **Lectōri benēvolo,** lat.: till den gunstige läsaren; äfv. **Liber Baro,** friherre.
**L. D.** = **laus Deo,** ära vare Gud!
**Ld.** = **Lord.**
**Lic.** = **Licentiat.**
**L. m.** = **Laeva manu,** tonk. med venstra [handen.
**(L. S.)** = **Loco Sigilli,** se **Locus.**
**l. a.** = **lege artis,** se under **Lex.**
**l. c.** = **loco citato,** se under **Locus.**

---

**La,** tonk. italiensk och fransk benämning på tonen **a.**
**Lābarum,** n., nylat. (af kelt. *lawar,* ord eller utsaga [näml. *doué,* guds]), den romerska krigsfanan sedan Konstantin den store; en af katolikerna vid högtidliga processioner buren fana, prydd med ett krucifix el. en helgonbild.
**Labēnt,** lat. (*lābens,* af *lābi,* falla), fallande, sjunkande, glidande.
**Labial, Labiatus,** m. fl., se under **Labium.**
**Labimēter,** m., gr. (af *labīs,* tång), i grek. kyrkan: den sked, hvarmed hostian räckes åt nattvardsgästen.
**Lābium,** n., pl. **lābia,** lat., läpp. — **Labiāl,** nylat., som angår läpparna; **labiālbokstäfver,** läppbokstäfver. — **Labiātus,** bot. läppformig. — **Labiodentāl,** hörande till läpparna och tänderna.
**Labīza,** n., ett slags välluktande amerikanskt [gummi.
**Laborēra,** lat. (*laborāre,* af *lābor,* arbete, möda), sysselsätta sig med kemiska försök och arbeten; **l. med,** arbeta, bråka med; äfv. vara behäftad med. — **Laborānt** el. **Laborātor,** m., en, som arbetar i en kemists el. apotekares verkstad. — **Laboratōrium,** n., en kemists, apotekares el. fyrverkares verkstad. — **Laboriōs,** arbetsam, mödosam. — **Laboriositēt,** f., sträng arbetsamhet.
**Labradōr, Labradorīt** el. **Labradōrsten,** m., miner. en art fältspat, som anträffas isht. på kusten af Labrador.
**Labyrīnt,** m., gr. (*labȳrinthos*), ursprungl. stor byggnad med många, hvarandra korsande gångar, så att man lätt deri kunde gå vilse; irrgång; fig. intrasslad sak; anat. benämning på fyra krokiga kanaler el. gångar i tinningbenet, genom hvilka ljudet fortplantar sig till hjernan. — **Labyrīntisk,** trasslig, förvirrad; dunkel.
**Lācca,** f., nylat., lack, se d. o.; **l. caerūlea,** lackmus; **l. globulāta,** kugellack; **l. sigillāta,** sigill-lack; **l. gummi,** se **Gummi lacka** (under **Gummi**).
**Lacerēra,** lat. (*lacerāre*), sönderslita, sarga. — **Laceratiōn,** f., sargning. — **Lacerativ,** sargande.
**Lacessēra,** lat. (*lacēssere,* af *lācere,* locka), reta, utfordra.
**Lâche** (lahsj'), fr. (af lat. *lāxus*), slapp, slö; trög; efterlåten, vårdslös; feg; nedrig. — **Lâchetē** (lasjh'tē), f., slapphet, slöhet; tröghet; efterlåtenhet; feghet, nedrighet. — **Lachēra,** släppa, gifva efter; på ett utspelt kort, som man kunnat taga öfver, spela ett lägre.
**Lāchesis,** f., gr. mytol., en af Parcerna, se d. o.
**Lachōrias,** ostindiskt ylletyg ifrån Patna.
**Lack,** (1), n., pl. **lacks,** (pers. och hindost. *lak, lâkh, laksch,* sanskr. *lakscha*), i Ostindien: ett antaget, fingeradt mynt = 100,000 rupier.
**Lack,** (2), n., fr. (*laque,* nylat. och ital. *lacca,* sp. och provenç. *laca,* pers. *lak,* sanskr. *lâkschâ, râkschâ,* af *randsch,* färga), ursprungl. hvarje glänsande rödt färgämne; ogenomskinlig fernissa, beredd af olika hartser och i olika färger; äfv. sigill-lack. — **Lack-dye** (-dei), n., eng. (af *dye* el. *die,* färga), ett af gummi lacca beredt rödt färgämne, isht. användt till färgning af ull. — **Lackēra,** öfverstryka med lackfernissa el. med färg, blandad med lackfernissa. — **Lackmus** och **Lacmus,** n., ett blått, i rödt skiftande färgämne.
**Laconisk, Laconism,** m. fl., se **Lak-.**
**Lācrima** el. **Lācryma,** f., lat., tår; **lācrymae Chrīsti,** lat., el. ital. **lāgrima Chrīsti,** egentl. Kristi tårar, en sort dyrbart, mörkrödt vin, som fordom växte vid foten af Vesuvius. — **Lagrimōso,** ital., tonk. klagande.
**Lactarīn,** n., nylat. (af *lac, lāctis,* mjölk), ett af tjärnmjölk beredt, af Pattison i Glasgow uppfunnet förtätningsmedel, som användes vid tygtryckning. — **Lactāt,** n., kem. mjölksyradt salt. — **Lactatiōn,** f., digifning; ett barns närande med mjölk. — **Lacteīn** el. **Lactolīn,** n., kem. mjölksocker. — **Lactescēnt,** som ger mjölksaft. — **Lactescērande,** som innehåller mjölksaft. — **Lacticīnier,** pl., af mjölk beredda ämnen, såsom ost, smör, m. m.; i kyrkligt språkbruk: all animalisk föda med undantag af kött; äfv. mjölkmat. — **Lactēra,** lat. (*lactāre*), gifva di; nära med mjölk. — **Lactāntius** och **Lactāntia,** manligt och qvinligt namn: den med mjölk närande. — **Lactisk feber,** mjölkfeber. — **Lactisūgium,** n., läkek. mjölksugare, mjölkpump. — **Lactolīn,** se här ofvan **Lactein.**
**Lactūk** och **Laktūk,** f., lat. (*lactūca,* af *lac,* mjölk), hufvudsalad: en köksväxt. — **Lactucārium,** n., nylat., den ur afskurna stänglar af laktuk utflutna och i luften hårdnade mjölksaft. — **Lactūcasyra,** f., kem. en i giftig

laktuk innehållen, egendomlig syra. — **Lactucīn,** n., kem. bitterämnet i lactucarium.

**Lacūn** och **Lakūn,** f., lat. (*lacūna*, egentl. graf, fördjupning), lucka, t. ex. i en bok; geol. fördjupning i marken, sjö, bäcken. — **Lacunār,** n., paneladt tak i rum, med fördjupade fält. — **Lacunōs,** som har luckor.

**Lādanum,** n., ett balsamiskt, österländskt gummiharts.

**Ladines** (lädeins), pl., mångfärgade, glänsande ylletyger från Norwich i England.

**Ladīno,** n., sp. o. portug. (af lat. *latīnus*, latinsk), benämning på en vidt förbredd, af judar bildad språkart (jargon). — **Ladīnos,** pl., sp. (af lat. *latīnus*), döpta indianer och halfindianer i Centralamerika, så kallade, emedan de bekänna sig till latinska kyrkan.

**Ladon,** se **Tarok.**

**Lādy** (lähdi), f., eng. (af angels. *hlaefdie, hlaefdige*, husfru, af *hlâf*, bröd, och *dige*, g.sv. *degja, deja*, förvalterska), titel för en engelsk lords, baronets el. riddares fru; benämning, som af artighet tillägges deras döttrar; i allmnht. fruntimmer af den fina verlden.

**Laedēra** och **Led-,** lat. (*lāēdere*), skada, förnärma, förorätta, förfördela. — **Laesiōn** och **Les-,** f., skada; förorättande.

**Laetāre,** lat. (imper. af *laetāri*, glädjas), midfastosöndag.

**Laetītia,** f., lat., glädje, glädtighet; ett qvinnonamn: den glada; astron. en af Chacornac 1856 upptäckt asteroid.

**Lāēva mānu,** lat., tonk. med venstra handen.

**Lagēna,** f., lat., en mindre vinflaska med trång hals och med öron. — **Lagenīt,** m., miner. flasksten.

**Lāgo,** m., ital. och sp. (lat. *lācus*), sjö. — **Lagūner,** pl., (lat. *lacūnae*), mindre sjöar, träsk, moras med små öar vid Adriatiska hafvets stränder.

**Lagophthalmī,** f., gr. (af *lagōs*, hare, och *ophthalmōs*, öga), harögdhet: fel på ögonlocken, att de ej kunna tillslutas.

**Lagrima Christi, Lagrimoso,** se under **Lacrima.**

**Laguner,** se under **Lago.**

**Lai** el. **Lay** (läh), pl. **lais** (läh), m., (af kelt. *llais, laoidh, lai*, ljud, melodi, sång), i gamla franska och engelska poesien ett slags episka och lyriska sånger, ursprungl. närmande sig till folkvisan, i motsats till konstmessig, lärd el. hofpoesi.

**Lāicus,** m., pl. **lāici,** senlat. (af gr. *laïkōs*, till folket hörande, af *laōs*, folk), ej prest, lekman.

**Laird** (lährd), m., skott., d. s. s. eng. Lord.

**Lāïs,** f., ford. i Grekland, en beryktad kurtisan i Korinth.

**Lakēj,** m., fr. (*laquāis*, l. lakäh), betjent i livré.

**Lakīster,** pl., eng. (*lakists, lākers*, af *lake*, sjö), sjödiktare: benämning på åtskilliga diktare, som bodde vid sjöarna i Westmoreland, isht. Wordsworth, Coleridge, Southey.

**Lakmus,** se **Lackmus** (under **Lack**).

**Lakōnisk,** gr. (*lākon, lakonikōs*), kort och innehållsrik (om uttryck eller skrifsätt), efter de forna Lakedemoniernes eller Spartanernes vana. — **Lakonisēra,** tala lakoniskt. — **Lakonīsm(us),** m., kort och kraftfullt uttryck; innehållsrik korthet i tal och skrift.

**Lākrits,** m., (af lat. *liquirītia*, för *glycyrrhiza*, gr. *glykȳrrhiza*, af *glykȳs*, söt, och *rhiza*, rot; jmf. *Glycyrrhiza*), den utpressade och inkokta, söta saften af lakritsväxtens rot.

**Laktuk,** se **Lactuk.**

**Lakun,** se **Lacun.**

**Lāma,** m., tibetan. (*blama*, uttalas *lama*, en öfre, öfverprest), tibetansk prest, öfverprest hos Buddhisterna; jmf. **Dalai Lama.** — **Lamāiska religionen** el. **Lamaīsm(us),** m., den religion, hvartill de buddhistiska tibetanerne och mongolerne bekänna sig, deraf kallade **Lamaīter** el. **Lamaīster.**

**Lāma** el. **Llāma,** m., peruan. (*llāma*, l. ljäma), peruanska fårkamelen.

**Lāmbda,** n., det grekiska namnet på bokstafven **l.** — **Lambdacīsm(us),** felaktigt uttal, då **r** uttalas såsom **l,** el. ett **j** höres efter **l.** — **Lambdoīdisk,** liknande lambda, vinkelformig (Λ).

**Lāmbert,** m., forntyskt mansnamn med betyd.: den landsfräjdade. — **Lambertsnötter,** pl., en sort stora hasselnötter ifrån Lombardiet uti Italien.

**Lamēll,** f., lat. (*lamēlla*, demin. af *lāmina*), tunn skifva, blad, bleck af metall. — **Lamellār,** bleckformig, skifrig, bladig. — **Lamellifōrm,** bildad såsom en tunn skifva, bladig.

**Lamentēra,** lat. (*lamentāri*), jemra sig, klaga. — **Lamentābel,** lat. (*lamentābilis*), jemmerlig, beklaglig. — **Lamentābile** el. **Lamentōso,** ital., tonk. klagande. — **Lamentatiōn,** f., jemmer, veklagan. — **Lamentīn,** m., nylat. o. fr., se **Manat.**

**Lāmia,** f., lat. o. gr., spöke.

**Laminēra,** nylat. (af *lāmina*, tunn plåt, bleck), utsmida el. utvalsa metall till tunna plåtar; i maskinspinneri: sträcka, t. ex. garn på laminērmaskin.

**Lamiodōnter,** pl., gr. (af *lāmia*, ett slags stor hafsfisk, och *odūs*, genit. *odōntos*, tand), fossila hajtänder med sågformig rand.

**Lamparīllas,** se **Nonpareille.**

**Lāmpas,** pl., (fr. *lampas, lampasse*), brocherade ostindiska och kinesiska sidentyger.

**Lampētt,** m., (demin. af *lāmpa*, med fransk ändelseform), ljusarm med spegelglas, att fästa vid en vägg. — **Lampaskōp,** n., laterna magica, inrättad att anbringas vid en kammarlampa. — **Lampiōn** (langhpjöngh), m., fr., liten lampa, illuminationslampa; papperslykta, som vid fackeltåg bäres på en stake. — **Lampīst,** m., lampfabrikant.

**Lāmprecht,** tyskt mansnamn = **Lambert.**

**Lamprēt,** m., (af m.lat. *lamprēta, lampētra*, egentl. stenslickare, af *lāmbere*, slicka, och *petra*, sten), stenbit, ett fiskslag.

**Lāna,** f., lat., ull; **l. caprīna,** getull; fig. lappri; **de l. caprina,** (tvista, disputera) om påfvens skägg; **l. philosōphica,** kem. zinkblommor.

**Lancāsterska lärometōden,** vexelundervisningssätt, uppfunnet af engelsmannen Bell 1790, och af Lancaster (länkäst'r) ytterligare utbildadt, hvarföre det äfven kallas den Bell-Lancāsterska metoden. — **Lancāsterskola,** skola, der denna metod användes.

**Lancette, Lancier,** se under **Lans.**

**Lāndjobber** (lānddsjobb'r), m., pl. **-s**, eng. (jmf. *Jobber*), jordmäklare, egendomshandlare i N. Amerika. — **Landlord**, m., godsägare, värdshusvärd.
**Landå**, m., fr. (*landāū*, l. langhdå, t. *landauer*), ett slags resvagn, som först nyttjades af kejsar Josef I, då han tågade mot Landau. — **Landålētt**, m., egentl. liten landå: en tvåsitsig, lätt vagn, uppfunnen af Brougham.
**Languēndo** el. rättare **Languēnte**, ital., tonk. smäktande uttryck.
**Lans**, m., (fr. *lance*, sp. *lānza*, af lat.-kelt. *lancea*), ett bekant anfallsvapen. — **Lansētt**, m., fr. (*lancētte*, l. langhsätt'), ett fältskärsverktyg, som nyttjas vid åderlåtningar, m. m.; äfv. grafstickel hos träsnidare. — **Lanciēr**, m., fr. (*lanciēr*, l. langhsjēh), lansryttare.
**Lanterna**, se **Laterna**. — **Lanternīn**, f., (af fr. *lantērne*, l. langhtärn', egentl. lykta), byggn.k. litet på sidorna öppet torn el. altan på tak, vanligtvis öfver en dôm; äfv. ett slags liten kupol med fönster, ofvanpå ett tak, till ett nedanunder beläget rums upplysande.
**Lanthān**, m., (af gr. *lanthānein*, vara dold), en 1839 af Mosander i Cerit upptäckt metall.
**Laōkoon**, m., gr. mytol. en Apollos prest, som vid Trojas belägring blef tillika med två sina söner omslingrad och qväfd af två ormar.
**Laokratī**, f., gr. (af *laōs*, folk, och *krātos*, makt, välde), folkvälde.
**Lāpis**, m., lat. (genit. *lāpidis*), sten; **lāpis āquilæ**, örnsten; l. **bezoārdicus**, bezoar; l. **calaminăris**, galmeja; l. **cāūsticus**, kalihydrat, kalilut; l. **hæmatītes**, blodsten; l. **infernālis**, helvetessten, frätsten; l. **lāzuli**, lazursten; l. **milliārius**, milsten; l. **philosophōrum**, de vises sten, hvarmed man troddes kunna bota alla sjukdomar och förvandla oädla metaller i guld; l. **speculāris**, marienglas; l. **terminālis**, gränssten. — **Lapidārskrift**, i sten huggen skrift, stenskrift; **lapidārstil**, stenstil, kort och innehållsrikt inskriftsspråk.
**Lappālier**, pl., t. (af *lappe*, med latiniserad form), lapprisaker.
**Lappé**, n., (egentl. fr. *la paix*, l. la päh, fred), dubbel vinst i faraospelet.
**Lāpsus**, m., lat. fall; fel; **lāpsus cālami**, skriffel; l. **līnguæ**, försägelse; l. **memōriæ**, minnesfel.
**Lārer**, pl., lat. (*lāres*, af sing. *lar*), husgudar, hos fornromarne.
**Larghetto**, se följ. ord.
**Lārgus, a, um**, lat., riklig; frikostig; **lārga mānu**, rikligt, frikostigt. — **Larghēzza**, f., ital., köpm.t. öfverflöd. — **Lārgo**, ital., tonk. det långsammaste tidmått; l. **assāi**, l. **di mōlto** och **larghīssimo**, ganska långsamt. — **Larghētto**, ital., tonk. mindre långsam rörelsegrad än Largo.
**Lari fari**, n., prat, snicksnack.
**Larmoyānt** (larmoajängh), fr., gråtande, tårmild.
**Lars**, se **Laurentius**.
**Larv**, m., lat. (*lārva*, spöke; ansigtsmask), fig. täckmantel, sken; nat.hit. en insekt i dess första förvandlingstillstånd såsom mask.
**Lārynx**, m., gr., luftstrupens öfre del, struphufvudet. — **Laryngīsm(us)**, m., läkek. periodisk andtäppa. — **Laryngītis**, f., läkek. brand i luftstrupen. — **Laryngotomī**, f., kirurgisk operation af luftstrupen.
**Lasarett**, m. fl., se under **Lazarus**.
**Lascīv**, lat. (*lascīvus*), lättfärdig, lösaktig, vällustig; fig. slipprig. — **Lascivitēt**, f., lättfärdighet, lösaktighet; slipprighet.
**Lasēra**, (af *lasur*; se *Lapis lazuli*), mål. lätt öfvermåla med genomskinliga färger. — **Lasūr**, f., lätt öfvermålning med en genomskinlig färg, så att grundfärgen synes igenom. — **Lasūrfärger**, färger, som dertill begagnas.
**Laskār**, m., pl. **laskārer**, (af pers.-hindost. *laschkarî*, soldat, *laschkar*, armé), ostindiska båtsmän, matroser, artillerister, kanonierer.
**Lasso**, se **Lazo**.
**Lastāge** (lastāhsj'), n. (bildadt af sv. *lasta*, med fransk ändelseform), in- och urlastning af skeppsvaror.
**Lasur**, se **Lasera**.
**Lasūrsten** eller **Lazūrsten**, m., (lat. *lāpis lāzuli*, m.lat. *lāzur*, *lazūrium*; jmf. *Azur*), en stenart af vacker blå färg, hvaraf **Lasurblått** eller ultramarin beredes.
**Latēnt**, lat. (partic. af *latēre*, dölja), dold, förborgad; kem. och fys., bunden, t. ex. **latēnt** värme; läkek. **latēnt feber**, smygfeber; **lātet ānguis in hērba**, lat. ordspr., egentl. en orm ligger gömd i gräset, d. v. s. det ligger något derunder, eller det är fara dervid; **bēne vīxit, qui bēne lātuit**, lat. ordspr., lycklig den, som lefver obemärkt.
**Lateral**, se under **Latus**.
**Laterān**, m., det till Johanniskyrkan gränsande påfliga palatset i Rom, benämdt efter en romersk slägt, som fordom var deraf i besittning; deraf **laterānska synōder**, de i den hel. Johannes' af Lateranen kyrka hållna kyrkomöten.
**Latērna**, f., lat. (*latērna*), lykta; **latērna māgica**, troll-lykta: optisk apparat, förmedelst hvilken små på glas målade figurer kunna, i mörkret, förstorade föreställas på en vägg. — **Laternisēra**, barb.-lat., hänga upp på en lyktpåle, såsom under första franska revolutionen.
**Latet anguis etc.**, se under **Latent**.
**Latīner**, pl., (lat. *Latīni*), innebyggarne uti landskapet Lātium uti Italien, der Rom är beläget; deraf **latīnska språket** el. **Latīn**, de forna romarnes språk. — **Latinisēra**, senlat. (*latinizāre*), gifva latinsk form eller böjning. — **Latinīsm(us)**, m., latinsk språkegenhet. — **Latinīst** el. **Latīnare**, m., kännare af latinska språket. — **Latinitēt**, f., (lat. *latīnitas*), latinska språket; kunskap deruti; latinskt uttryckssätt, isht. det rena latinska uttryckssättet.
**Latitūd**, f., lat. (*latitūdo*, af *lātus*, bred, vid), bredd; spelrum; afgöringsfrihet, inskränkt inom två bestämda gränser, isht. vid straffdomars fällande; **geogrāfisk latitūd**, ett ställes kortaste afstånd ifrån eqvatorn; **astronōmisk latitūd**, en himlakropps vinkelräta afstånd i båge från ekliptikan, åt norr eller söder. — **Latitudinārie**, m., nylat., en frisinnad, fritänkare; en, som har rymligt samvete, slappa grundsatser; föga sträng och mycket öfverseende religionslärare, )( Rigorist; isht. benämning på dem, som under de häftiga religionsstridigheterna i England ooh Skottland

i 17:de årh. ville medla mellan de särskilta partierna. — **Latitudinarīsm(us),** m., fritänkeri; slapp eller lättsinnig sedelära.

**Latōna,** f., lat., mytol. nattens gudinna, Apollos och Dianas moder.

**Latrīn,** f., lat. (*latrīna*, sammandr. af *lavatrīna*, sammanflöde af orenligheter, af *lavāre*, tvätta), aflopp för orenlighet; afträde; afträdesspillning; samlingsställe för orenlighet.

**Latūn,** n., (sp. *laton*, fr. *laitōn*, isl. *lātun*, messing, af ital. *lātta*, hvitt bleck), messingsbleck; trådband.

**Lātus,** n., pl. **lātera,** lat., sida; **ad lātus,** till sidan, till hjelp, till bistånd; **a lātere, de lātere,** från sidan, vid sidan; se **Legat.** — **Laterāl,** lat. (*laterālis*), till sidan hörande, sido-, t. ex. **laterāl-arfvinge,** sidoarfvinge, **laterāl-anförvandt,** sidoanförvandt.

**Latvērg,** m., fr. (*électuaire*, ital. *lattuārio*, af lat. *electuārium*, från *ekleiktōn*, läkemedel, som man sönderslickar, låter smälta i munnen, af *eklēīchein*, utslicka), medicinskt mos.

**Laudabel,** m. fl., se under **Laus.**

**Laudānum,** n., (lat. *lāūdanum*, af gr. *lādanon*, *lāūdanon*), ett af opium beredt, sömngifvande medel; se äfv. **Ladanum.**

**Laudatur,** se under **Laus.**

**Laudēra,** olja in, gifva glans åt pressadt kläde medelst bestrykning med bomolja.

**Lāūra,** ett qvinligt förnamn, uppkommet af Eleonora.

**Laureātus,** lat. (af *lāūrus*, lager), lagerkrönt; **poēta laureātus,** lagerkrönt skald.

**Laurēntius,** nylat., manligt namn, = **Lorens, Lorenz, Lorents, Lars,** fr. **Laurēnt** (lårängh), ital. **Lorenzo.** — **Laurēntia,** af Laurentius bildadt qvinnonamn, fr. **Laurēnce** (lårănghs').

**Laurētta,** qvinligt förnamn, deminutiv af Laura, fr. **Laurētte** (lårätt').

**Laus,** f., pl. **lāūdes,** lat., beröm, pris, lof; **cum lāūde,** med beröm: det näst högsta betyget vid en examen; **laus Dēo,** Gud vare lof! äfv. anmaningsbref till betalning, emedan man fordom af missbruk satte detta uttryck öfver sådana skrifvelser; **lāūdes,** pl., lofsånger; i katolska kyrkan isht. bön och sång näst efter ottesången; **lāūda,** f., ital., en lofsång vid slutet af aftonsången uti Italien. — **Laudābel,** berömvärd. — **Laudatīv,** prisande, lofvande. — **Laudātor,** m., lat., loftalare. — **Laudatōrisk,** senlat., beprisande, loftalande. — **Laudātur,** lat., egentl. han berömmes: det högsta af de fyra hufvudbetygen vid en examen.

**Laut,** t., köpm.t. enligt.

**Lautēra,** (af t. *laut*, ljud), uttala bokstäfverna utan något hjelpljud, efter deras naturliga ljud. — **Lautēringsmetōd,** metod att lära läsa inuti utan användning af bokstafvering.

**Lāva,** f., ital. (neapol. en gatorna öfversvämmande regnbäck, af *lavāre*, tvätta, skölja), den smälta, glödande massa, som utströmmar ur eldsprutande berg.

**Lavatiōn,** f., lat. (*lavatio*, af *lavāre*, tvätta), tvättning. — **Lavemēnt** (lav'mängh), n., fr. = Klystir, se d. o.

**Lavement,** se föreg. ord.

**Lavēndel,** m., (m.lat. *lavēndula*, *lavāndula*, ital. *lavēndola*, *lavānda*, fr. *lavānde*, f.; af lat. *lavāre*, tvätta, bada, emedan man använde denna ört vid bad), en bekant, välluktande trädgårdsväxt, af hvars blommor beredas Lavēndelvatten (fr. *eau de lavānde*, l. åh d'lavängdh'), Lavēndelolja och Lavēndelspīritus.

**Lavēra,** lat. (*lavāre*, tvätta), mål. med vatten fördrifva en pålagd färg; äfv. måla med en tunn, genomskinlig färg; måla med tusch. — **Lavīs** (lavīh), m., målning med en tunn och flytande vattenfärg, t. ex. tusch, bister, seppia o. s. v.; **au lavīs** (åh -), i lavis-maneret (om teckningar och kopparstick). — **Lavoir** (lavoāhr), m., (m.lat. *lavatōrium*), tvättfat, handfat.

**Lavērna,** f., lat., mytol. förvärfvets, äfv. tjufvars och bedragares, skyddsgudinna.

**Lavētt,** m., (t. *lafētte* el. rättare *laffētte*, af fr. *l'affūt*, lat. *fūstis;* jmf. *Affūt*), underlag för kanon, kanonvagn. — **Lavettāge** (lavättāhsj') m., hela förrådet af lavetter på ett skepp eller vid en artilleripark.

**Lavīn,** m., (t. *lawīne*, m.lat. *lavīna*, *labīna*, af lat. *lābi*, nedfalla, ital. *lavīgna*, fr. *lavanche*, *avalānche*, provenç. *lavānca*), snöras ifrån höga fjäll.

**Lavis, Lavoir,** se **Lavera.**

**Lax,** lat. (*lāxus*), vid; obestämd; slapp, lös, obunden. — **Laxīsm(us),** m., slapphet i sedliga grundsatser. — **Laxitēt,** f., slapphet. — **Laxēra,** lat. (*laxāre*, göra vid, lös, slapp), skaffa sig öppning genom afförande medel. — **Laxatīv,** n., el. **Laxerande medel, Laxērmedel,** afförande medel; **Laxāntia** el. **Laxatīva,** afförande medel.

**Lāzarus,** hebreiskt mansnamn = Eleāzar, Guds hjelp; isht. namnet på den i Jesu lefnadshistoria (Luc. 16: 20) omtalade fattiga, sjuka mannen, som sedermera blef upphöjd till skyddshelgon för alla sjuka. — **Lazarētt** och **Lasarētt,** n., (ital. *lazzerētto*, sp. *lazarēto*, fr. *lazarēt*), sjukhus; urspr. ett åt St. Lazarus helgadt hus för sårade, vid Jerusalem; **lazarēttfeber,** se **Hospitalfeber** (under **Hospes**). — **Lazarīster,** pl., en andlig orden i Frankrike, stiftad 1634 af den hel. Vincenz af Paula för missionär-verksamhet. — **Lazarōner,** pl., ital. (*lazzarōni*), en egen klass af menniskor uti Italien, isht. i Neapel, utan bestämdt yrke och hemvist, närande sig af tillfälliga arbeten och tiggeri, äfv. kallade Banchiēri, emedan många af dem sofva på träbänkarna under regntaken utanför husen.

**Lāzo** el. **Lāzzo** (lässo), m., pl. **lāzos,** sp. (af lat. *lāqueus*, snara), ett slags rännsnara, som innebyggarne i Sydamerika kasta med så stor skicklighet, att de dermed på jagt kunna fånga vilda bufflar.

**Lazur,** se **Lasursten;** deraf **Lazulīt(h),** m., miner. blåspath.

**Lāzzo,** m., pl. **lāzzi,** ital., mimiken under pauserna i dialogen vid de italienska lustspelen, isht. vid commēdia dell' arte.

**Lebensgrösse,** f., t., naturlig kroppsstorlek.

**Leckage,** se **Läckage.**

**Lection** och **Lek-,** f., lat. (*lēctio*, egentl. läsning, af *lēgere*, läsa), undervisning, föreläsning; undervisnings- el. föreläsningstimme; lexa; tillrättavisning; läsart; **lektiōns-katalōg,** m.,

förteckning på akademiska lärares lärotimmar och föreläsningsämnen. — **Lectiōnārium,** n., biblisk föreläsningsbok i katolska kyrkan. — **Lēctor** och **Lēktor,** m., lärare vid ett högre läroverk; **lēctor benēvole,** gunstige läsare. — **Lectorāt** och **Lek-,** n., lektorssyssla. — **Lectēūr** (läktöhr), m., fr., föreläsare. — **Lectrīce** (läktrīhs'), f., fr., föreläserska. — **Lectūre** (läktȳhr') och **Lektūr,** f., läsning; skrift, bok eller böcker att läsa, något att läsa.

**Lector, Lecture,** m. fl., se under **Lection.**

**Lēda,** f., mytol. den spartanske konungen Tyndareus' sköna gemål, i hvilken Jupiter, i skepnad af en svan, förälskade sig, då hon en gång badade; äfv. astron.: benämning på en af Chacornac 1856 upptäckt asteroid.

**Ledera,** se **Lædera.**

**Lēdum,** n., nylat. (af gr. *lādos, lādon,* en österländsk buskväxt), bot. sqvattram; l. **palūstre,** allmän sqvattram, getpors.

**Legāl,** lat. (*legālis,* af *lex,* genit. *lēgis,* lag), laglig, laga, laggild; lagenlig; **legāli mōdo,** på lagligt sätt; **legāl-inspectiōn,** rättsv. laga syn. — **Legāliter,** lat., på lagligt vis, lagenligt. — **Legalitēt,** f., nylat. laglighet. — **Legalisēra,** fr. (*legalisēr*), göra laggild, gifva laga kraft, stadfästelse. — **Legalisatiōn,** f., laga stadfästelse.

**Legat, Legation, Legatarius,** m. fl., se under **Legera.**

**Legatīne** (-tīhn'), f., fr., en sort halfsidentyg.

**Legato,** se **Ligato** (under **Ligera**).

**Legātur,** lat. (af *lēgere,* läsa), det bör läsas, man läse, läs.

**Legēnd,** f., t. (*legēnde,* af lat. *legēnda,* pl., hvad som bör läsas; i medeltiden, titel på en bok, som innehöll de till gudstjensten hörande läsestycken, af *lēgere,* läsa), helgonsaga; i allmnht. saga, dikt; randskrift kring mynt. — **Legendārium,** n., samling af helgonsagor. — **Legendārius,** m., legendskrifvare.

**Legēr** (lesjāhr), fr. (*léger,* ital. *leggiēro,* l. läddsjāro, af lat. *lēvis,* lätt), lätt, ledig, fri och otvungen; lättfärdig, flygtig; vårdslös; ytlig: obetydlig. — **Légèremēnt** (lesjär'mängh), fr., lätt, ledigt. — **Légèretē** (lesjär'tēh), f., fr., lätthet, ledighet; vighet; flygtighet, lättfärdighet; otvunget behag.

**Leges,** se under **Lex.**

**Legēra** (lesjēra), (1), ital. (*legāre,* af lat. *ligāre,* binda), blanda ädla metaller med andra af ringare värde, beskicka. — **Legēring,** f., blandning af olika metaller, beskickning; jmf. **Alligation.**

**Legēra,** (2), lat. (*legāre,* förläna, testamentera, af *lex,* lag), förordna, förläna, testamentera. — **Legātus** och **Legāt,** m., lat., hos romarne: en prokonsuls tillförordnade embetsbiträde; i senare tid: påfligt sändebud; ståthållare öfver en provins i kyrkostaten; **legātus a lātere,** en påflig ambassadör af första klassen, kardinalgesandt; äfv. ståthållare öfver en provins i kyrkostaten. — **Legatiōn,** f., lat. (*legātio*), beskickning, gesandtskap; äfv. en provins i kyrkostaten; **legatiōnsråd,** titel, som stundom tilldelas en **legatiōns-sekreterare,** sekreterare vid en beskickning till ett främmande hof. — **Legātum** och **Legāt,** n., lat., testamentariskt förordnande, testamente. — **Legatārius** och **Legatār,** m., lat., arfvinge genom testamente. — **Legātor,** m., lat., person, som gjort ett testamentariskt förordnande.

**Leggiēre, Leggiermēnte** el. **con leggerēzza** (leddsjer-), ital., tonk., ledigt.

**Legiōn,** f., lat. (*lēgio,* pl. *legiōnes,* af *lēgere,* samla), hos romarne: trupp af 3,000 till 6,000 man; fig. stor, obestämd mängd, skara, här; **legiōn d'honnēūr** (lesjōngh donnöhr), fr., hederslegionen, en fransk orden. — **Legionār,** m., lat. (*legionārius*), soldat, som tillhörde en legion; fr. (*légionnāire,* l. lesjonnāhr'), ledamot eller riddare af hederslegionen.

**Legis,** f., finaste persiska siden.

**Legislatiōn,** f., lat. (*legis-lātio*), lagstiftning, lagstiftande makt. — **Legislatīv,** nylat., lagstiftande; till lagstiftningen hörande. — **Legislātor,** m., lat., lagstiftare. — **Legislatūr,** f., lagstiftande församling eller makt. — **Legīst,** m., nylat., en lagkunnig, anhängare af rom. lagen i medeltiden, )( Dekretist.

**Legitīm,** lat. (*legītimus,* af *lex,* genit. *lēgis,* lag), laglig, lagenlig; rättmätig; äkta. — **Legitimēra,** nylat. (fr. *légitimēr,* l. lesjitimēh'), förklara laglig, rättmätig; lagligen bestyrka; berättiga till; förunna oäkta barn äkta barns rättigheter; visa äktheten eller behörigheten af något; **legitimēra sig,** ådagalägga sin behörighet. — **Legitimatiōn** el. **Legitimēring,** f., ett oäkta barns insättande i äkta barns rättigheter; en fullmakts godkännande; af öfverhet utfärdadt betyg om en persons namn, ålder, födelseort, stånd, yrke o. s. v. — **Legitimitēt,** f., fr. (*légitimité,* l. lesjitimitēh), laglighet; rättmätighet; äkta börd; isht. arfs- och tronföljdens rättmätighet i en monarki, bördsrätten såsom grund för regeringsmakten, i denna mening brukadt först 1814, på Wienerkongressen, af Talleyrand. — **Legitimīst,** m., anhängare och förfäktare af legitimitets-grundsatsen, d. v. s. att regeringen i ett land, likt andra enskilta rättigheter, är en ärftlig, af folkviljan oberoende rättighet; i Frankrike kallas **Legitimīster** det parti, som erkänner blott den äldre grenen af Bourbonerna, för närvarande hertigen af Bordeaux, af dem kallad Henrik V, såsom berättigad till regeringen. — **Legitimīstisk,** tillgifven legitimitets-grundsatsen. — **Legitimīsm(us),** m., legitimisternes läror och grundsatser.

**Lēgno** (lānjå), m., ital. (lat. *līgnum*), trä; tonk. *col lēgno,* med violinstråkens båge, icke med taglet.

**Légua,** f., sp. (portug. *lēgoa,* ital. *lega,* m.lat. *lēūca, lēūga, lēga,* fr. *lieue;* urspr. ett keltiskt ord, som betyder flat sten, milsten), en spansk mil = 6,666⅔ varas, öfver ¼ geografisk mil.

**Leguān,** m., (sp. *iguāna*), en stor, ätbar ödla i Sydamerika.

**Légūme** (lesjȳhm'), fr., skidfrukt. — **Legumīn,** n., nylat., kem. ett qväfhaltigt ämne i skidfrukter. — **Leguminōsae,** pl., nylat., bot. skidväxter.

**Lektion, Lektor, Lektur,** m. fl., se **Lection.**

**Lēmma,** n., gr. (egentl. det tagna, af *lambānein,* taga), ett antagande, en försats; en ifrån någon

annan vetenskap lånad hjelpsats; valspråk; äfv. titel, isht. ett till förklaring, i början af en artikel, anmärkning o. s. v., ställdt ord.

**Lēmnisk jord** (af grekiska ön Lemnos), = **Bolus**, se d. o.

**Lemositēt**, f., nylat., läkek. varsamling i ögonvrårna.

**Lēmur**, m., lat., gast, spöke; se äfv. **Maki.**

**Leniēntia**, pl., lat. (partic. af *lenīre*, lindra), läkek. lindrande, uppmjukande medel. — **Lenitīv**, n., nylat., lindrande medel; se äfv. **Palliativ.**

**Lentando, Lentement**, m. fl., se **Lento.**

**Lenticulār**, lat. (*lenticulāris*), opt. och bot. linsformig. — **Lentīgo**, f., lat., läkek. lefverfläck, fräkne. — **Lentiginōs**, fräknig.

**Lēnto**, ital. (lat. *lēntus*), tonk. långsamt; makligt; **lēnto assāi** och **lēnto di mōlto**, mycket långsamt; **lentāndo** och **lentānte**, småningom långsammare; **lentemēnt** (langht'-mängh), fr., långsamt, makligt.

**Leonhard** el. **Leonard**, lat.-t. (af lat. *lēo*, lejon, och t. *hard*, hjerta), ett mansnamn: lejonhjerta.

**Leonīnisk vers**, rimmad hexameter, i hvilken midten och slutet af hvarje vers rimma med hvarandra, benämd efter en poet i medeltiden, vid namn Leo.

**Leonōra**, ett qvinnonamn, d. s. s. **Eleonora.**

**Leontīasis**, f., gr. (af *lēon*, genit. *lēontos*, lejon), läkek. ett slags svullnad i ansigtshuden, hvarigenom ansigtet blir likt ett lejons.

**Lēopold**, forntyskt mansnamn, uppkommet af **Liutbold**, folkets tappre hjelte. — **Leopoldīna**, qvinnonamn, bildadt af Leopold.

**Lepidodēndron**, n., gr. (af *lepīs*, skal, fjäll, och *dēndron*, träd), ett urverldens flora tillhörande jätteträd. — **Lepidōptera**, pl., nat.-hist. fjällvingar, fjärilar. — **Lepidōsis**, f., läkek. fjällartadt utslag.

**Lēpra**, f., gr. och lat. (af gr. *leprōs*, för *leperōs*, fjällig, skorfvig, af *lēpos*, skal, hylsa, spetälska. — **Leprōs**, (lat. *leprōsus*), spetälsk. — **Leprōsis**, f., gr., läkek. spetälska.

**Ler** el. **Hler**, m., (jmf. kymr. *llyr*, haf), nord. mytol. hafvets beherrskare, hvars boning var ön Hlèsey, nu Læssöe (Hlers ö).

**Lernäiska ormen**, se **Hydra.**

**Lēsen**, f. (plur. af *lese*, insamling; stick i kortspel), de flesta sticken i piketspel, d. v. s. öfver sex.

**Lēsgis**, pl., turkiskt, lätt rytteri.

**Lesion**, se under **Lædera.**

**Letāl**, lat. (*letālis*, af *letum*, död), dödlig.

**Lethargī** och **Let-**, f., gr. (*lāthargia*, af *lathē*, glömska), sömnsjuka; dvala, försoffning. — **Lethārgisk**, sömnsjuk, försoffad.

**Lēthe**, f., gr. (*lāthä*), mytol. glömskans flod i underverlden, ur hvilken de aflidne drucko glömska.

**Lēto**, f., gr. mytol. d. s. s. **Latona**, se d. o.; äfv. namnet på en 1861 af Luther upptäckt asteroid.

**Lettera di cambio**, se **Cambio.**

**Letteralmēnte**, ital., tonk. bokstafligen, efter orden.

**Lēttra**, myntv. anbringa krusad rand på mynt; äfv. vid svarfning pryda godsets yta med åtskilliga intryck.

**Lettre** (lätt'r), f., fr. (af lat. *līttera*, bokstaf, pl. *lītterae*, skrift, bref) 1) bokstaf, skrift; deraf: **avant la** (el. **toute**) **lettre**, före skriften el. underskriften: antyder, i fråga om kopparstick, de första och bästa aftrycken, hvilka tagas, innan ännu underskrift blifvit åsatt; )( **avec la lettre**, då underskriften redan blifvit ingraverad; 2) bref; deraf: **lettre d'affāires** (- daffähr'), affärsbref; **l. d'avīs** (- davīh), avisbref; **l. de cachet** (- d'kasjäh), fordom i Frankrike, ett med konungens sigill förségladt och af en statssekreterare kontrasigneradt kungligt bref, hvilket innehöll någon hemlig order; **l. de change** (- - sjanghsj'), vexelbref; **l. de creānce** (- - kreänghs'), kreditiv för en minister; äfv. kreditbref, som en köpman ger en resande; **l. de grosse** (- - gråss'), bodmeribref; **l. de marque** (- - mark') el. **l. de represāilles** (- - reprehsālj'), kaparbref; **l. de rēpit** (- - repīh), jernbref; **l. de voitūre** (- - voatÿhr'), fraktbref, fraktsedel, forsedel; **l. patēnte** (- patänght'), öppet kungligt bref.

**Leucīt**, m., (af gr. *leukōs*, hvit), miner. hvit granat.

**Lēūdum**, n., m.lat. (angels. *leodgeld*, af *leod*, folk, man), länspligt.

**Leukangītis**, f., gr. (af *leukōs*, *ā*, *ōn*, hvit, blek, svag), läkek. brand i de lymfatiska kärlen. — **Leukolīt(h)**, m., se **Leucit.** — **Leukōm(a)**, n., läkek. hvit fläck på ögats hornhinna. — **Leukomorī**, f., svårmod, mjeltsjuka. — **Leukopat(h)ī**, f., bleksot, hvitsot. — **Leukophān**, m., ett slags mineral i Norge. — **Leukorrhé**, f., hvita flussen (fruntimmerssjukdom). — **Leukōthea**, f., mytol. en hafsgudinna; astron. namnet på en af Luther 1855 upptäckt asteroid.

**Leuteratiōn**, f., nylat. (af *leuterāre*, från t. *läutern*, luttra, klara, rena), rättsv. en ytterligare upplysande framställning af sak- och rättsförhållandet i ett mål, afgifven till en domare, som nyss förut fällt ett ogynnsamt domslut. — **Leuterēra**, betjena sig af detta rättsmedel. — **Leuterānt**, m., den, som afgifver en sådan upplysande framställning. — **Leuterāt**, den, emot hvilken den begagnas.

**Levānten**, ital. (*levānte*, m., i allmnht. öster, egentl. solens uppgång, partic. af *levāre*, höja, lyfta, *levārsi*, lyfta sig, uppstiga, uppgå), österlandet, isht. det asiatiska Turkiet. — **Levānters**, pl., häftiga vestanvindar vid syriska kusten. — **Levantīn**, m., afkomling af en i Egypten bosatt europé; s. m. o. n., ett slags ursprungligen österländskt sidentyg. — **Levāntisk**, österländsk.

**Levēra**, fr. (*lever*, lat. *levāre*, lätta, lyfta, upplyfta, af *levis*, lätt), köpm.t. protestera, genom notarius publicus uppmana trassaten att acceptera, och efter hans vägran upprätta protest. — **Levée** (l'vēh'), f., fr., insamling; uppbörd; värfning, uppsättning af trupper; stick i kortspel; **levēe en masse** (- angh mass'), resning i massa, landstorm. — **Lēvee** (levvi), eng., d. s. s. **Lever**, se följ. ord; i Nord-Amerika: aftonbesök, aftonsällskap. — **Levēr** (l'vēh'), m., fr., uppgång, uppstigning; uppstigningstid; morgonuppvaktning vid hof.

**Leverēra**, fr. (*livrer*, m.lat. *liberare*, lemna ur handen, öfverlemna, af lat. *liberare*, befria.

entlediga, af *līber*, fri), aflemna (varor); hålla (fältslag). — **Leverāns**, f., (bildadt efter franskan), aflemnande; anskaffande af varor o. d., vanligen på bestämd tid och till visst pris. — **Leverānt** el. **Leverantōr**, m., den, som åtagit sig en leverans.

**Lēvi**, hebr. (*lêvî*, af *lavah*, hänga sig fast vid någon, beledsaga, arab. *lavaj*, fläta, sno), hebreiskt mansnamn med betyd.: den tillgifne, trogne, el. äfv. den bekransade; isht. Jakobs son af Lea (deraf Leviter, se d. o.)

**Leviāthan**, m., hebr. (*livjâthân*, egentl. något snodt, af arab. *lavaj*, sno), stort hafsdjur, omtaladt i bibeln, och som i allmnht. antages för att hafva varit krokodilen.

**Levīt**, m., gr. (*levītās*, af hebr. *lêvî*; jmf. Levi), hos de forna judarna: benämning på medlemmarna af Levi slägt, hvilka det ålåg att förrätta gudstjensten; i katolska kyrkan: en prests medhjelpare. — **Levīticus** (näml. *līber*), m., benämning på tredje Mose bok, som handlar isht. om gudstjensten och leviternas förrättningar. — **Levīte** (levīth'), f., fr., ett slags ganska vid fruntimmersklädnad.

**Lēvkoja**, f., gr. (*leukō-ïon*, egentl. hvit viol, i anseende till dess lukt, som liknar violens), en bekant trädgårdsväxt med mångfärgade, viol-luktande blommor.

**Lex**, f., genit. *lēgis*, lat. (af *lēgere*, samla, läsa, el. af *ligāre*, binda), föreskrift, regel, förordning, lag, bud, vilkor; **hac** el. **ea lēge**, med det vilkor; pl. **lēges**, lagar, förordningar; **contra lēges**, emot lagarna; **lex agrāria**, åkerlag, agrarisk lag (se *Agrarisk*); **l. fundamentālis**, grundlag; **l. natūræ**, naturlag; **l. in cāsu**, tillfällighetslag, undantagslag.

**Lēxicon** och **Lēxikon**, n., pl. **lēxica**, gr. (*lexikōn*, näml. *biblīon*, bok, af *lēxis*, tal, uttryck, ord, från *lēgein*, tala, säga), ordbok. — **Lexīdion**, n., liten ordbok. — **Lexikālisk**, nylat. (*lexicālis*), hörande till eller beträffande en ordbok, i form af ordbok, ordboks-. — **Lexikogrāph** och **-grāf**, m., ordboksskrifvare. — **Lexikographī** och **-grafī**, f., ordboksskrifning. — **Lexikologī**, f., vetenskap, som handlar om ordens betydelse i ett språk.

**Leydnerflaska**, elektrisk laddningsapparat, uppfunnen af Cunäus i Leyden och Kleist i Kamin.

**L'hombre** (longhbr') och **Lomber**, m., fr. (ursprungl. spanskt ord, af *hombre*, man), ett kortspel, vanligen på tre man hand (*l'hōmbre à trois*, l. --troā), äfv. på två man hand (*l'hōmbre en deux*, l. -angh dōh), fyra (*l'hōmbre en quatre*, l. --kattr', el. *Quadrīlle*, l. kadrīlj'), och fem (*l'hōmbre en cinq*, l. --sängk, eller *Cinquīlle*, l. sängkhīlj'); äfv. den egentliga spelaren, eller den, som spelar emot de andra, kallas **L'hombre**.

**Li** el. **Ly**, m., kinesisk mil = omkr. $\frac{1}{20}$ sv. mil.

**Liaisōn** (liäsōngh), f., fr. (provenç. *liazô*; lat. *ligātio*, af *ligāre*, binda, fr. *liēr*), förbindelse; sammanhang, samband; pl. bekantskaper.

**Liān**, f., fr. (af *liēr*, binda), sling- eller klängväxt i de tropiska länderna.

**Lias** (lējas), m., eng., geol. svart Jura, se **Juraformation**.

**Libatiōn**, f., lat. (*libātio*, af *libāre*, smaka på, äfv. utgjuta), hos fornromarne: utgjutning af vin vid måltiden, till gudarnes ära, drickoffer.

**Libēll**, (1), m., lat. (*libēllus*, demin. af *līber*, bok, egentl. liten skrift), klagoskrift, bönskrift; vadeinlaga; nylat. äfv. smädeskrift, paskill; **libēllus famōsus** eller **diffamatōrius**, smädeskrift. — **Libellēra**, uppsätta och ingifva klagoskrift. — **Libellānt**, **Libellīst**, m., författare af smädeskrifter, nidskrifvare.

**Libēll**, (2), f., lat. (*libēlla*, demin. af *lībra*, våg, vågskål), vattenpass; äfv. ett slags insekt; **libellqvadrānt**, ett instrument, som begagnas vid riktningen af haubitser och mörsare.

**Līber**, m., lat., mytol. urspr. en fornitaliensk gud, som beskyddade planteringar; sedermera ett romerskt binamn för Bacchus, med betyd. sorgskingraren.

**Liberāl**, lat. (*liberālis*, af *līber*, fri), frisinnad, frihetsälskande; fördomsfri; ädelsinnad; frikostig; **en Liberāl**, en frisinnad, anhängare af fria statsförfattningar; **de Liberāle**, såsom politiskt parti, motsatsen till Conservative, Servile eller Absolutister; **Gammalliberāle**, nymodig benämning på det slags liberala, som blifvit stående på sin ursprungliga ståndpunkt, till skilnad ifrån Radikala, Nyliberala; **liberālium ārtium magīster**, se under **Magister**. — **Liberalisēra**, barb.lat. (fr. *libéralisēr*), göra liberal. — **Liberalīsm(us)**, m., frisinnade tänkesätt, tillgifvenhet för fria statsförfattningar. — **Liberalitēt**, f., frisinnighet; ädla tänkesätt; frikostighet.

**Liberātor**, m., lat. (af *liberāre*, befria), befriare. — **Libēria**, f., namnet på en fri negerrepublik i Afrika. — **Libertadōr**, m., sp., befriaren: en Bolivar tilldelad äretitel. — **Libērtas**, f., lat., el. **Libertēt**, fr. **Libertē**, f., frihet; **Libērtas** betyder äfven: frihetens gudinna; **liberté et égalité**, fr., frihet och jemnlikhet: den första franska revolutionens valspråk, hvartill 1848 års revolution ytterligare tillfogade: broderlighet.

**Libertīn**, m., fr. (*libertin*, l. libertängh, af lat. *libertīnus*, frigifven), liderlig, utsväfvande person, vällusting; fritänkare. — **Libertināge** (-nahsj'), m., utsväfning, liderlighet; sjelfsvåld, lättsinne; fritänkeri.

**Līberum arbītrium**, lat., viljans frihet, fritt val; **līberum veto**, se **Veto**.

**Libidinōs**, lat. (*libidinōsus*), lättfärdig, lösaktig. — **Libidinositēt**, f., lättfärdighet, lösaktighet.

**Libīdivi**, se **Dibīdivi**.

**Libitīna**, f., lat., mytol. likgudinnan, som vårdade sig om likbegängelser; äfv. ett Proserpinas (se d. o.) binamn.

**Lībitum** el. **Lūbitum**, n., lat. (af *lībet*, det lyster), välbehag, godtycke; **ad lībitum** el. **pro lībito**, tonk. efter behag.

**Lībra**, f., lat., skålpund; våg, vågskål; astron. stjernbilden Vågen.

**Librētto**, pl. **librētti**, m., ital., och **Librētt**, m., (demin. af *lībro*, bok), i allmnht. liten bok; isht. texten till en opera, operatext.

**Licens**, **Licent**, **Licentiat**, m. fl., se under följ. ord.

**Līcet**, lat., det är tillåtet, lofgifvet; **per me līcet**, för mig må det gerna ske. — **Licēns**, f., (lat. *licēntia*), frihet, tillåtelse; lof; sjelfsvåld;

frihet ifrån reglors tvång; hist. af en regering åt handelsskepp meddelad tillåtelse till fri handel; köpm.t. en af regeringen meddelad tillåtelse att, emot erläggande af särskilt afgift, få ifrån utländsk ort fritt införa vissa varor; **licēntia concionāndi,** beviljad tillåtelse att predika; **licēntia docēndi,** beviljad rättighet att undervisa, isht. att hålla föreläsningar vid en högskola; **licēntia poētica,** poetisk frihet. — **Licēnt,** m., köpm.t. afgift för varor, som, enligt af regeringen beviljad licens (se föreg.) införas ifrån utländsk ort; äfv. hvarje skatt på inhemska handelsvaror och viktualier; äfv. tull för utgående varor. — **Licentiāt,** m., (m.lat. *licentiātus*), studerande, som tagit högsta lärdomsgraden i teologiska, juridiska el. medicinska fakulteten och derigenom förvärfvat sig tillåtelse (licens) att promoveras till doktor och undervisa offentligt i sin vetenskap. — **Licentiēra,** m.lat. (*licentiāre*), meddela tillåtelse; förafskeda. — **Licentiōs,** sjelfsvåldig, tygellös.

**Līchen,** m., pl. **lichēnes,** lat. (gr. *leichān*), laf; **līchen Caragheen,** caragheen-mossa; **l. islāndicus,** islandsmossa; **l. parietīnus,** väggmossa. — **Lichenīn,** n., kem. ett eget ämne uti islandsmossa m. fl. — **Lichenīt,** m., miner. sten med aftryck af lafarter.

**Licitēra,** lat. (*licitāri*), försälja på auktion. — **Licitatiōn,** f., lat. (*licitātio*), försäljning till den mestbjudande af egendom, som skall utbrytas.

**Līctor,** m., lat., offentlig tjenare hos öfverhetspersonerna i det forna Rom.

**Lidskälf,** isl. **Hlidskialf,** nord. mytol. Odens högsäte, hvarifrån han skådar ut öfver all verlden.

**Līēbhāber** (lib-), t., en som tycker om, mycket älskar någon viss sak.

**Lienterī,** f., gr. (*leienterīa*, af *lēios*, glatt, och *ēntera*, tarm), läkek. ett slags durklopp, då näringsämnena bortgå osmälta eller nästan osmälta.

**Liēra,** fr. (*liēr*, provenç. *ligār*, lat. *ligāre*, binda), förbinda, förena; **liēra sig,** nära förbinda sig med någon; **liērad,** nära förbunden, förtrolig. — **Lié,** fr., tonk. bundet.

**Lieue** (ljöh'), f., fr. (jmf. *Lēgua*), en fransk mil = $\frac{2}{9}$ geogr. mil.

**Lieutenānt** (ljöt'nāngh, uttalas vanligen löjtnant), m., fr. (af *tenīr lieu*, l. t'nir ljöh, innehafva platsen, alltså efter orden: platsinnehafvare), ställföreträdare, löjtnant, officer, som står omedelbart under en högre befälhafvare och som i vissa fall intager hans plats; **lieutenānt du royāūme** (- dy roajåhm') el. **de l'empīre** (- d'langhpīhr'), riksföreståndare.

**Liga,** m. fl., se följ. ord.

**Ligēra,** lat. (*ligāre*, binda), fäktk. slå värjan ur handen på motståndaren. — **Līga,** sp. och ital. eller fr. **Līgue** (ligh'), f., (jmf. *Ligera*), förbund emellan flera stater; hemlig förbindelse mellan flera personer; **Līgan,** de katolska furstarnes förbund emot protestanternes Union, afslutadt i Würzburg 1610; äfv. det katolska partiets i Frankrike förbund, afslutadt 1576 af hertig Henrik af Guise emot konung Henrik III. — **Ligīst** el. **Liguīst,** m., medlem af en liga. — **Ligīstisk,** tillhörig eller beträffande en liga. — **Ligamēnt,** n., lat. (*ligamēntum*), anat. af fibrer och senor bestående ämne, som sammanhåller några af kroppens delar; läkek. förband; boktr. sammangjutna bokstäfver, dubbelbokstaf. — **Ligatiōn,** f., lat. (*ligātio*), kirurgisk förbindning. — **Ligāto,** ital., tonk. bundet ( ⁀ ). — **Ligatūr,** f., lat. (*ligatūra*), tonk. noters sammanbindning, antydd genom tecknet ⁀ ; kir. förbindning; bindel, förband, åderband.

**Ligist, Ligistisk,** se under **Ligera.**

**Ligne** (linj'), f., fr. (af lat. *līnea*), linie; **en ligne** (angh-), i linie, i rad; **l. de batāille** (- d'batalj'), bataljlinie.

**Līgnum,** n., lat., trä, ved; **līgnum fossīle,** fossilt, förstenadt eller förkoladt trä; **l. sanctum** el. **vītæ,** d. s. s. Guajakträ, se d. o. — **Lignīt,** m., brunkol. — **Lignōs,** träaktig, träig. — **Lignositēt,** f., träaktighet.

**Ligoriāner** el. **Lignoriāner, Ligorīster,** pl., en efter sin stiftare Alfonso Lignori (kanoniserad 1839) benämd, 1732 stiftad och 1749 af påfven Benedikt XIV stadfästad, andlig orden uti Italien och Österrike, i många delar liknande Jesuiterorden, äfv. Redemtorister kallade (se under **Redimera).**

**Ligue, Liguiste,** se under **Ligera.**

**Ligūstrum,** n., lat., bot. liguster, en tät buskväxt med hvita blommor, tjenlig till häckplantering; **ligūster-sphinx,** m., nat.hist. en fjäril, hvars larf lefver på liguster.

**Likör,** se **Liqueur.**

**Lilās** (lilāh), m., fr. (sp. *lilac*, eng. *lilac*, l. leiläk, af turk. *leīlâk;* jmf. pers. *līladsch*, indigoväxten), syrenträd, syrén; syrenfärgad. — **Lilacīn,** n., kem. ett bittert ämne i syrenträdets blad och bladknoppar.

**Līlium,** n., lat., lilja. — **Liljesten,** se **Enkrinit.** — **Liliāceer,** pl., (lat. *liliāceae*), bot. liljeväxter. — **Lilionèse,** f., ett skönhetsmedel, som påstås göra hyn liljehvit, men har en skadlig inverkan på densamma.

**Liliput,** n., ett i Gulliver's Resor af Swift omtaladt sagoland med tumslånga innebyggare, **Liliputerna;** deraf **Lilipūter** el. **Liliputāner,** spefull benämning på kroppsligt eller andligt små menniskor, föraktliga menniskor.

**Līlla, Līlli** el. **Līli,** qvinligt förnamn, förkortning af Karolina (Lina) eller Julie.

**Limacīt,** f., barb.-lat. (af *līma*, fil), ett slags förstenad mussla.

**Limān,** m., (r. *limān*, bugt, turk. *limân*, hamn, af gr. *limān*, hamn, bugt; jmf. gr. *limnā*, stående vatten, träsk, sjö), i södra Ryssland: en träsklik bugt, sumpig hafsvik, isht. den ofta till en bred hafsarm utvidgade mynningen af en flod, t. ex. Donaus, Dniesters, Dniepers, Bugs Limaner.

**Līmax,** m. och f., lat. (gr. *leimax*), nat.hist. snigel; **līmax agrēstis,** åkersnigel.

**Līmbus,** m., lat., remsa, kant, bräm; **l. infāntum,** enl. katolska tron, afsöndrad ort bredvid helvetet, för barn, som dö utan dop, och hvilka först der, renade från artsynden, blifva värdiga att intagas i himmelen; **l. pātrum,** dylik ort för gamla testamentets fäder före deras befrielse genom Frälsarens nedstigande till helvetet.

**Limitēra,** lat. (*limitāre*, af *līmes*, genit. *līmitis*, gräns), begränsa, inskränka; köpm.t. föreskrifva visst pris, hvarutöfver en kommissionär ej får gå. — **Limitatiōn,** f., begränsning, inskränkning; förbehåll. — **Limitatīv,** inskränkande, begränsande. — **Līmitum,** n., lat., **Līmito,** m., ital., el. **Limīte** (limīt'), f., fr., köpm.t. ett bestämdt, yttersta pris.

**Līmma,** n., gr. (*leīmma*), tonk. urspr. minsta pans; ett i musikteorien förekommande intervall.

**Limoktonī,** f., gr. (af *limōs*, hunger), hungersdöd. — **Limotherapī,** f., sjukdomars botande genom svält, svältkur.

**Limonād,** m., fr. (*limonāde*, ital. *limonāta*, af *limōn*, ett slags citron), en kylande dryck af citronsaft, vatten och socker; **limonāde gazēūse** (-nādh' gasöhs'), skummande limonad, som innehåller mycket kolsyra. — **Limonadiēr** (-djēh), m., **Limonadière** (-djähr'), f, person, som tillreder och försäljer limonad samt andra läskande drycker. — **Limonīn,** n., ett bittert ämne, som innehålles i citronkärnor.

**Limonīt,** m., gr. (af *leimōn*, äng), myrmalm.

**Limotherapi,** f., se **Limoktoni.**

**Limpīd,** lat. (*līmpidus*), klar. — **Limpiditēt,** f., klarhet.

**Lin,** se **Lyn.**

**Līna,** förkortning af Karolina.

**Linamēnt,** n., lat. (*linamēntum*, af *līnum*, lin), linneskaf. — **Lināria,** f., bot. gul sporreblomma. — **Linarīn,** n., en till större delen af provençeolja bestående vätska, medelst hvilken man kan pröfva, om en linneväfnad är fri från tillblandning.

**Līnea,** f., lat. (urspr. en tråd af lin, af *linum*, lin), d. s. s. **Linie,** se d. o.; **a līnea,** ny rad (i skrift och tryck); **extra līneam,** utom raden. — **Lineāl,** m., i kanten fullkomligt linierät skifva af trä eller metall, efter hvilken linier kunna uppdragas. — **Lineamēnter,** pl., lat. *lineamēnta*, af sing. *lineamēntum*), ansigtsdrag; linier i handen. — **Lineār,** (lat. *lineāris*), el. **Lineārisk,** utsträckt i linie, linieformig; — **lineār-distāns,** f., astron. det verkliga afståndet emellan två verldskroppar; **lineār-perspectīv,** se **Perspektiv; lineārtaktīk,** f., krigsk. truppers uppställning i långa linier; **lineār-teckning,** teckning medelst linier, konturteckning.

**Lineal, Linear,** m. fl., se föreg. ord.

**Līngam,** m. (sanskr. *lingga*, *linggam*, n., urspr. ett tecken, af *ling*, måla), uti Indien, manslemmen såsom sinnebild af naturens alstringskraft, = Phallos hos Grekerna.

**Lingēttes** (länghsjätt'), pl., fr. (demin. af *līnge*, linne), tunt sars (se d. o.); fin, engelsk flanell.

**Linguāl,** nylat. (af lat. *līngua*, tunga, språk), tungan beträffande eller dertill hörande; **linguāles,** pl. (näml. *litterae*), tungbokstäfver, tungljud. — **Linguifōrm,** tungformig. — **Linguīst,** m., språkkännare, språkforskare, språklärd. — **Linguistīk,** f., språkvetenskap. — **Linguīstisk,** språkvetenskaplig. — **Līngula,** f., lat., egentl. liten tunga; anat. en tungmuskel. — **Lingulīt,** m., nylat. förstenad tungmuskel.

**Līnie,** f., (lat. *līnea*, jmf. d. o.; fr. *ligne*), rad, streck; matem. längd utan bredd; $\frac{1}{10}$ af en decimaltum; krigsk. rad af trupper eller skepp utmed hvarandra; äfv. i allmnht. den stående hären, de regelmessiga trupperna, med undantag af garderna, deraf **līnie-militār, līnie-infanterī, -kavallerī, līnie-trupper; līnie** el. **slägtlīnie,** följd af slägtleder; **līnieskepp,** största slag af krigsskepp om 50 till 110 kanoner, och hvilka i ett sjöslag läggas i linie utmed hvarandra; **līniesystēm,** n., tonk. notplan. — **Liniēra,** uppdraga eller förse med linier.

**Linimēnt,** n., lat. (*linimēntum*, af *linīre*, bestryka, smörja), ingnidningsmedel, salva.

**Linōn** (linōngh), m., fr. (af *lin*, lat. *līnum*, lin), ett slags fin linneväfnad.

**Lipōma** el. **Lipōm,** n., gr. (af *līpos*, fett), läkek. fettsvulst, isterböld.

**Lipopsychī,** gr. (af *leīpein*, lemna, och *psychā*, själ), el. **Lipothymī,** gr. (af *thymōs*, sinne), f., läkek. vanmakt, dåning. — **Lipopyrī,** f., läkek. feber med invertes hetta och utvertes kyla.

**Lippitūdo,** f., lat. (af *līppus*, surögd), läkek. surögdhet.

**Liquatiōn,** f., lat. (*liquātio*, af *liquāre*, göra flytande), smältning; kem. förrättning, hvarigenom man vid sakta värme skiljer en lätt smältbar metall ifrån en annan mindre lättsmält, afdrifning, segring. — **Liquefactiōn,** f., smältning. — **Liquescēnt,** smältande. — **Liquescēra,** blifva flytande, smälta.

**Līquet,** lat. (af *liquēre*, vara flytande, klar), det är klart, tydligt; **non līquet,** det är icke tydligt, låter sig icke afgöra.

**Liquēūr** (likŏhr), f., och **Likōr,** m., fr. (af lat. *līquor*, se d. o.), en fin, af sprit eller bränvin med tillsats af socker och kryddor, samt med eller utan distillering, beredd dryck.

**Liquīd,** lat. (*līquidus*), egentl. flytande; i räkensk. klar, ostridig (om skuldfordran); **līquida,** f., (näml. *līttera*), flytande konsonant (l, m, n, r), i motsats till Muta, halfvokal. — **Līquidum,** n., pl. *līquida*, lat., flytande ämne, vätska. — **Liquīd,** m., i svenskan oriktigt för Liquidation, se här nedan. — **Liqvidāmbar,** m., nylat. storax, se d. o. — **Liquidēra,** nylat. (*liquidāre*), göra klar, bringa i ordning, utreda; betala. — **Liquidānt,** m., lagsökande fordringsägare. — **Liqvidāt,** m., lagsökt gäldenär. — **Liquidatiōn,** f., utredning af räkenskaper; betalning, uppgörelse af skuld; sluträkning. — **Liquidātor,** m., utredningsman. — **Liquiditēt,** f., lat. (*liquīditas*), flytighet, flytbarhet.

**Liqvirītia,** f., lakritsrot; jmf. **Lakrits.**

**Līquor,** m., lat. (af *liquēre*, vara flytande), droppbart flytande ämne, vätska; farm. droppar; se äfv. **Liqueur; līquor ammonīaci succinātus,** stinkspiritus, äfv. kallad eau de luce; **l. ammōnii,** hjorthornsspiritus; **l. anōdynus,** Hoffmans droppar, benämde efter uppfinnaren. — **Liquorīst,** m., likörfabrikant.

**Līra,** f., pl. **līre,** ital. (= fr. *livre*, lat. *lībra*, alltså egentl. skålpund), italienskt skiljemynt = 12 soldi.

**Lirac,** m., en sort rödt franskt vin.

**Lis,** f., pl. **lītes,** lat., tvist, rättegång; **lis pēndens** eller **lis sub jūdice,** anhängig, ännu oafgjord rättegångssak; **adhuc sub jūdice lis est,** saken är ännu oafgjord; **līte**

**pendēnte,** innan dom ännu fallit i ett tvistemål.

**Līsa, Līsbeth, Līsen, Lisētt,** qvinnonamn = **Elisabeth.**

**Lissēra,** fr. (*lissēr*), glätta, glanska.

**L'istēsso tēmpo** el. **Lo stēsso tēmpo,** ital., tonk. samma tidmått.

**Litanīa,** f., gr. (*litanēīa*, af *litanēūein*, bedja, hos katolikerna: kyrkobön till Guds, den heliga jungfruns och helgonens ära; hos protestanterna: allmän kyrkobön, som på böndagar, eller vid tillfällen af allmän nöd, vexelvis läses af presten och sjunges af församlingen; fig. lång och klagande berättelse, lång ramsa.

**Lit de justīce** (li d'sjystīhs'), m., fr. (af *lit*, säng, läger), egentl. tron i franska parlamentet, der konungen satt, då han var närvarande; äfv. högtidlig parlamentssession, som konungen bivistade; **lit de parāde** (- - parādh'), paradsäng.

**Līter,** se **Litre.**

**Litera,** se **Littera.**

**Litēwka,** f., kort polsk öfverrock af egendomlig snitt; äfv. den nu brukliga tyska vapenrocken.

**Lithagōga,** pl., gr. (af *līthos*, sten), läkek. stendrifvande medel. — **Lithānthrax,** m., stenkol. — **Lithārgyrum,** n., silfverglitt. — **Lithīasis,** f., läkek. blåsesten, stenpassion. — **Līthion,** n., kem. ett 1817 af Arvedson upptäckt alkali. — **Līthium,** n., kem. den år 1818 upptäckta metalliska basen i lithion. — **Lithochromī,** f., (af *chrōma*, färg), konsten att med oljefärger måla på sten och sedermera taga aftryck deraf på duk; äfv. färglagdt stentryck. — **Lithodēndron,** n., förstenadt trä. — **Lithoglӯph** och **Litoglӯf,** m., stensnidare. — **Lithoglyphīk,** f., stensnidarkonst. — **Lithoglyphīt,** m., bildsten, figurerad sten. — **Lithogrāph** och **Litogrāf,** m., stenritare, stentryckare. — **Lithographī** och **Litografī,** f., konsten att rita på sten; den af Senefelder i München 1799 uppfunna konsten att medelst press mångfaldiga på sten gjorda teckningar; äfv. aftryck af ritning i sten, stentryck. — **Lithographiēra** och **Litografiēra,** rita på sten; taga aftryck af ritning på sten. — **Lithographīk** och **Litografīk,** f., stentryckarkonst. — **Lithogrāphisk** och **Litogrāfisk,** som tillhör, beträffar stentryckarkonsten; framställd genom stentryck; **litogrāfisk sten,** till stentryck använd skifrig kalksten. — **Lithōgraphon,** n., stenskrift. — **Litholatrī,** f., stenars tillbedjande, ett slags fetischism. — **Litholōg,** m., en, som är kunnig i **Lithologī,** f., läran om de olika stenarterna. — **Lithomantī,** f., konsten att spå af vissa stenars olika beskaffenhet. — **Lithomārga,** f., gr.-lat., miner. stenmerg. — **Lithophāg,** m., stenätare. — **Lithophagī,** f., stenätande. — **Lithophanī,** f., konsten att i sten eller någon stenartad massa, t. ex. porslin, åstadkomma en genomskinlig bild; äfv. sådan bild. — **Lithophӯth** och **Litofӯt,** m., stenväxt, t. ex. korall; äfv. förstenad växt. — **Lithōstratum,** n., gr.-lat., el. **Lithostrōton,** gr., golfmosaik. — **Lithotōm,** m., kir. stenskärnings-instrument. — **Lithotomī,** f., kir. stenskärning. — **Lithotomīst,** m., blåsestensoperatör. — **Lithotripsī,** f., kir. stenkrossnings-operation. — **Lithotrīptika,** läkek., medel, som krossa eller upplösa blåsesten. — **Lithotrīptor,** m., kir. stenkrossnings-instrument. — **Lithotritī,** f., gr.-lat., kir. stenkrossnings-operation. — **Lithotrītor,** el. fr. **Lithotritēūr** (-töhr), m., kir. stenkrossnings-instrument. — **Lithotritīst,** m., kir. blåsestens-operatör. — **Lithotypographī** och **Lito—fī,** f., mångfaldigande af bokstafstryck genom stentryck förmedelst det förras öfverflyttning på sten, efter ett af bröderna Dupont i Paris uppfunnet förfarande. — **Lithōxylon,** n., förstenadt trä. — **Lithozōon,** n., pl. **-zōa,** nat.hist. stendjur, koralldjur. — **Lithurgī,** f., stenhuggeri: äfv. mineralisk kemi, stenkemi. — **Lithurgīk,** f., konsten att bearbeta stenar. — **Lithurī,** f., läkek. sjukdom, då grus afgår med urinen.

**Litorāl** el. **Littorāl,** lat. (*litorālis*, af *lītus* el. *līttus*, hafsstrand, pl. *līttora*), beträffande strand eller kust. — **Litorāle,** n. och m., kustland, isht. det Österrike tillhöriga kustland vid Adriatiska hafvet, eller Triest-gebitet.

**Litōtes,** f., gr. (af *litōs*, ringa), retor. mildring, isht. ett skenbart förringande uttryck, för att desto mer framhålla en sak, t. ex. det är icke dåligt, i st. f. förträffligt.

**Litre** (litr') och **Līter,** m., fr. (af gr. *lītra*, f., ett slags vigt och ett slags mynt), enheten för det nya franska rymdmåttet = en kub, hvars sidolinie utgör $\frac{1}{10}$ meter; **Decalītre,** ett mått om 10 litres; **Hectolītre** = 100 litres; **Kilolītre** = 1,000 litres; **Decilītre** = $\frac{1}{10}$ litre; **Centilītre** = $\frac{1}{100}$ litre; **Millilītre** = $\frac{1}{1000}$ litre. — **Litromēter,** m., instrument till att bestämma flytande ämnens specifika vigt.

**Lītschi,** f., en oförlikneligt välsmakande stenfrukt i Kina och Tonkin.

**Līttera** el. **Lītera,** f., lat. (sammandr. af *licitera* [*lictera*], af sanskr. *likh*, skrifva, måla med bindevokalen i och suffixet *tera*), bokstaf; **sub līttera,** under bokstafven etc.; **līttera scrīpta mānet,** det, som är skrifvet, är vida mera bindande och bevisande, än det muntliga ordet; **lītterae,** pl., bokstäfver; något skriftligt; skrifvelse, bref; skrifter; vetenskaplig bildning, lärdom, kunskaper; **in lītteris,** i lärdom, i vetenskaper, i kunskapsväg, i litteratur; **per lītteras,** genom bref, skriftligen; **lītterae accusatōriae,** anklagelsebref; **l. cambiāles,** vexelbref; **l. commendatītiae** el. **commendatōriae,** rekommendationsbref; **l. credentiāles,** kreditiv; **l. moratōriae,** jernbref; **litterārum comparātio,** handskrifters jemförelse. — **Litterāl,** senlat. (*litterālis*), skriftlig, bokstaflig; **litterālmetōd,** m., bokstafveringsmetod, mots. Lautirmetod. — **Litteralīsm(us),** m., blindt fasthållande vid bokstafven, med förbiseende af andan. — **Litteralīst,** m., ordryttare. — **Litterāt,** lat. (*litteratus*), akademiskt bildad, studerad, lärd, vitter. — **Litterātor,** m., bokkännare, skrift- eller språklärd. — **Litteratēūr** (-öhr) och **-tōr,** m., fr., vitterhets- eller vetenskapsidkare, skriftställare. — **Litteratūr,** f., (lat. *litteratura*, bokstafsskrift, undervisning i läsa och skrifva, språkundervisning, språkvetenskap.

lärdom), inbegreppet af vitterhets-, lärdoms- och vetenskapsskrifter, i allmänhet eller på något särskilt språk; vitterhet; skriftställeri; **litteratūr-histōria,** berättelse om litteraturens öden, antingen i allmänhet eller hos något visst folk, i något visst tidehvarf; **litteratūr-tidning,** lärd, vetenskaplig tidning, ämnad till bedömande af bokhandelns alster. — **Litterēra,** nylat. beteckna med bokstäfver; äfv. lefva och verka såsom skriftställare. — **Litterār,** lat. (*litterārius*, fr. *littérāire*, l. -rähr'), boklig, lärd, vitter, vetenskaplig. — **Litteromanī,** f., skrifklåda.

**Littoral,** se **Litoral.**

**Litūrg,** m., gr. (*leiturgōs*, en statens tjenare, af *lēitos*, folket beträffande, offentlig, och *ērgein*, verka, arbeta), underordnad prest såsom föresångare m. m. vid grekisk-katolska gudstjensten. — **Liturgī,** f., gr. (*leiturgīa*), urspr. statsembete; kyrkotjenst; kyrkoordning; isht. den del af allmänna gudstjensten, som föregår predikan; äfv. kyrkohandbok. — **Litūrgicum,** n., en kyrkohandbok i grekiska kyrkan, som innehåller tre liturgier, näml. den helige Basilii, Chrysostomi och den helige Gregorii den stores så kallade Dialogus. — **Liturgīk,** f., läran om den offentliga gudstjenstens inrättning. — **Litūrgisk,** hörande till eller beträffande den offentliga gudstjensten, kyrkobruklig, kyrkotjenstlig.

**Liūto,** m., ital., tonk. luta.

**Livīd,** lat. (*līvidus*), blyfärgad, svartblå. — **Lividitēt,** f., blåblekhet, blyfärg.

**Livraisōn** (livräsōngh), f., fr. (lat. *liberātio*, befrielse, af *liberāre*, befria, fr. *livrēr*, leverera, lemna), häfte af något litterärt arbete, planschverk o. d., som utlemnas i bokhandeln.

**Livre** (livr'), m., fr. (af lat. *līber*), bok; **à livre ouvērt** (a livr' uvähr), vid första läsningen; utan förberedelse; på fri hand; extempore, t. ex. spela, sjunga à livre ouvert, efter noter, utan förberedelse.

**Livre** (livr'), pl. **livres,** f., fr., (af lat. *lībra*), skålpund; äfv. franskt mynt = Franc, se d. o.; i England: **livre sterling,** pund sterling, se **Sterling.**

**Livrēe,** f., och **Livrē,** n., fr. (af *livrēr*, öfverlemna; ital. *livrēa*, sp. *librēa*, egentl. lemnad klädning), betjentdrägt; samtliga tjenstefolket hos ett herrskap.

**Lixīvia,** f., el. **Lixīvium,** n., lat. — **Lixiviatiōn,** f., utlutning, utlakning.

**Llama,** se **Lama.**

**Llāno** (ljāno), m., pl. **llānos,** sp. (i allmnht. slätt, af lat. *plānus*, plan, slät, jemn), benämning på vidsträckta gräsöknar i Sydamerika. — **Llanēros,** pl., herdar, som bebo dessa öknar.

**Lloyd** (löjd), m., el. **Lloyd's,** n., ryktbara, i London och Triest inrättade anstalter till fartygs försäkrande mot sjöfara och inhämtande af sjöfartsunderrättelser, benämda efter Lloyd's Kaffehus i London, der i förra årh. skeppsmäklare m. fl. sammankommo, emedan detta ställe låg i närheten af börsen.

**Local, Location,** m. fl., se under **Locus.**

**Locānda,** f., ital. (af ital. och lat. *locāre*, hyra), värdshus el. herberge för resande uti Italien och Grekland.

**Loco,** m. fl., se under **Locus.**

**Locofōco,** m., pl. **locofōcos,** anhängare af fortskridningspartiet i Nordamerikanska Förenta Fristaterna, = Demokrater, sedan 1835 så kallade deraf, att de vid tillfälle af en valförsamling, då motpartiet utsläckte gaslågorna, åter medelst tändstickor (eng. locofoco matches) upplyste salen.

**Locomobil, Locomotiv,** m. fl., se under följ. ord.

**Lōcus,** m., lat., ort, ställe; **lōcus a quo,** köpm.t. platsen, der en vexelgifvare vistas; **lōcus ad quem,** platsen, der en vexel skall betalas; **lōco,** på stället eller i stället för; köpm.t. på försäljningsorten; **in lōco,** på ort och ställe; på samma ställe, ort; äfv. här, härstädes, på platsen; **lōco citāto,** på anförda stället; **L. S.** el. **lōco sigīlli,** i stället för sigill; **locohandel,** den handel, hvarvid man inskränker sig till sin boningsplats; **hoc lōco,** på denna ort; **hūjus lōci,** denna ortens; **ad hunc lōcum,** till denna ort; **lōcum tēnens,** m., ställföreträdare, ståthållare. — **Locāl** och **Lokāl,** lat. (*locālis*), ortlig, som tillhör viss ort och ställe; subst. läge; ett till något visst ändamål inrättadt rum; våning, lägenhet. — **Lokalisēra,** lämpa till någon viss ort. — **Lokalitēt,** f., senlat. (*locālitas*), ett ställes egna beskaffenhet, ortlighet, ortsbeskaffenhet. — **Locēra,** (lat. *locāre*), ställa eller sätta på en ort; uthyra; ordna borgenärerna i en konkurs. — **Locatiōn,** f., anvisning af plats; uthyrning, utarrendering; borgenärernas i en konkurs ordnande. — **Locofīx,** fästad på ett ställe. — **Locomobīl,** flyttbar; subst. m. och n., flyttbar maskin. — **Locomobilitēt,** f., flyttbarhet. — **Locomotiōn,** f., ortförändring, flyttning. — **Locomotīv** och **Lok-,** rörlig, flyttbar; äfv. verkande rörelse eller ortförändring, fortskaffande; deraf såsom subst. **Lokomotīv,** n., ångmaskin, som sätter vagnar i rörelse, ångvagnsmaskin.

**Locutiōn** och **Lok-,** f., lat. (*locūtio*), talesätt, eget uttryck. — **Locutōrium,** n., språkrum, samtalsrum i kloster.

**Lodyn** el. **Hlódyn,** f., nord. mytol. jordens gudinna.

**Löfn,** f., nord. myt. gudinnan för äktenskapliga förbindelser.

**Logarīthm** och **-rītm,** m., gr. (af *lōgos*, förhållande, och *arithmōs*, tal), matem. benämning på sådana tal, som stå i en aritmetisk progression, då de tal, som de motsvara, stå i en geometrisk. — **Logaritmīk,** f., den del af aritmetiken, som handlar om logaritmer. — **Logarītmisk,** som har afseende på räknesättet med logaritmer.

**Lōge** (låhsj'), m., fr. (ital. *lōggia*, m.lat. *lōgia*, *lōgea*, af fht. *lauba*, *louba*, *loubja*, löfhydda, urspr. betäckt rum eller gång), liten kammare, hydda; portvaktarrum, portvaktarstuga, grindstuga; litet afdeladt rum i rad med flera andra för åskådarne i en teatersalong; klädrum för skådespelare; frimurares församlingssal, -rum, -plats, -ort; särskilt afdelning af frimurarorden; sammankomst af en sådan afdelnings medlemmar; hytt på skepp; cell på dårhus. — **Logemēnt** (låsj'mängh), boning, herberge; inqvartering; krigsk. en af belägrande eröfrad och befästad post; köpm.t. **logera kredit,** öppna

kredit för någon. — **Logēra** (låsjēra), fr. (*logér*, m.lat. *logiāre*), hafva herberge, boning, qvarter hos någon; herbergera, inhysa, inqvartera. — **Logīs** (låsjīh), n., fr. m., (m.lat. *logicium*), boning, bostad, herberge.

**Logera,** se föreg. ord.

**Logg,** m., eng. (*log*, i allmnht. träblock), redskap till bestämmande af fartygs hastighet eller fart genom vattnet, bestående af ett stycke trä i form af en ¼ el. ⅙ cirkel (loggspån, skädda), fästadt vid en lång lina (logglina). — **Logga,** medelst logg utröna, huru många knop ett fartyg gör i timmen. — **Loggbok,** anteckningsbok öfver loggningen, skeppsjurnal.

**Lōggia** (låddja), f., ital., = **Loge,** se d. o.; isht. betäckt gång kring öfre våningen af ett hus, galleri, svale, i Schweiz: Laube.

**Logik, Logisk,** m. fl., se **Logos.**

**Logis,** se under **Loge.**

**Lōgos,** m., gr., ord, tal; tankeförmåga, förnuft; förnuftsgrund; lära; vishet; i nya testamentet: Ordet, den gudomliga visheten. — **Logīk,** f., (gr. *logikā*, näml. *tēchnā*, konst, lat. *lōgica*), vetenskapen om lagarna för tänkandet, tankelära, förnuftslära. — **Lōgicus** el. **Lōgiker,** en, som är bevandrad i logiken. — **Lōgisk,** till logiken hörande eller densamma beträffande, med tankelagarna öfverensstämmande, förnuftsenlig. — **Logīsm(us),** m., gr. (*logismōs*), förnuftsslut. — **Logīst,** m., räknare, isht. bokstafsräknare, algebraist. — **Logistīk,** f., bokstafsräkning, algebra; krigsk. den vetenskap, hvilken lärer att beräkna tid och rum, som äro nödiga för utförandet af en taktisk rörelse. — **Logīstisk,** dertill hörande, isht. d. s. s. algebraisk. — **Logogrāph** och **-graf,** m., (gr. *logogrāphos*), benämning på de äldsta grekiska historieskrifvarne. — **Logographī** och **-grafī,** f., den äldsta grekiska historieskrifningen. — **Logogrīph** och **-grīf** el. **-grӯph,** m., gr. (af *grīphos*, gåta), bokstafsgåta, bestående deruti, att bokstäfverna i ett ord omflyttas så, att de bilda ett annat, af hvilket man bör gissa sig till rätta ordet. — **Logologī,** f., läran om Logos el. Ordet i N. T. — **Logomachī** och **-makī,** f., ordstrid. — **Logophōr,** m., språkrör, bildadt af vågräta rör, nedlagda i jorden. — **Logothēt,** m., skriftställare; snabbskrifvare; hist. kansler vid byzantinska hofvet. — **Logotypī,** f., aftryck af i trä utskurna eller galvanoplastiskt bildade tryckformar, hvilka innehålla hela ord eller stafvelser: **Logotӯper.**

**Lointāin** (loänghtängh), m., fr. (af *loin*, långt, af lat. *longus*, lång), aflägsen; subst. bakgrund i en målning.

**Lojal,** m. fl., se **Loyal.**

**Lojera,** se **Legera** (1) och **Alligera.**

**Lokal,** m. fl., se under **Locus.**

**Lokāo,** n., ett sedan 1856 bekant, kinesiskt, grönt färgämne.

**Loke** el. **Loki,** m., nord. mytol. en af asagudarna, förstörelsens gudomlighet, utmärkt genom list och bedrägeri.

**Lokomobil, Lokomotiv,** m. fl., se under **Locus.**

**Lollhärder** el. **Lollārder,** pl., (af nedert. *lollen*, *lullen*, småsjunga, gnola), benämning på åtskilliga fromma gillen af lekmän, sedan 14:de årh., hvilka egnade sig åt sjukvård och liksvepning, så kallade, emedan de under en sakta sång beledsagade liktågen; äfv. öknamn på Wickl*e*fs anhängare i England.

**Lombārd** (longhbāhr), m., fr. af Lombarderna, innebyggarne uti Lombardiet i öfre Italien [uppkommet af Longobarder, se d. o.], hvilka såsom Ghibellinernes anhängare måste flykta till Frankrike och der i början af 13:de årh. först inrättade sådana anstalter., pantlåneinrättning, lånebank.

**Lomber,** se **L'hombre.**

**Longanīm,** lat. (af *lōngus*, lång, och *ănĭmus*, sinne), långmodig. — **Longanimitēt,** f., långmodighet. — **Longīmanus,** den långhände. ett persiska konungen Artaxerxes' tillnamn. — **Longimetrī,** f., längdmätning, en del af geometrien. — **Longitūd,** f., lat. (*longitūdo*), längd, utsträckning i längd; **geografisk longitūd,** ett ställes vinkelräta afstånd ifrån första meridianen, räknadt i grader; **astronomisk longitūd,** en himlakropps vinkelräta afstånd i båge från ekliptikan åt norr eller söder, räknadt i grader. — **Longitudināl,** nylat., utsträckt på längden, längd-; **longitudinālgrad,** längdgrad.

**Longobārder,** pl., en tysk folkstam, som ursprungligen bodde vid nedra Elben, men till sist i öfre Italien.

**Lopt** el. **Lōpter,** ett tillnamn på Asaloke med betyd.: den ilande.

**Loquacitēt,** f., lat. (*loquācitas*), talträngdhet, pratsamhet, pratsjuka.

**Lord,** m., eng. (förmodas vara sammansatt af angels. *hlâf*, bröd, och *ord*, upphof, upphofsman, föreståndare, el. *véard*, vårdare, väktare; jfr. *Lady*), vid tilltal: **Mylord** (af *my*, min), en äretitel för manliga medlemmar af högadeln i England; äfv. titel, som tillkommer vissa högre statsembetsmän och biskoparna af engelska kyrkan, hvilka sednare kallas Lords spirituals, d. ä. andliga lorder; **Lord-High-Steward,** se **Steward; Lord-Lieutenant** (- līvt'nnent), titel för vice-konungen af Irland; **Lord-Mayor** (- māhr), titel för förste borgmästaren i London; **Lord-Provost,** titel för förste borgmästaren i Edinburgh. — **Lordship** (lordsjip), lordskap, herrlighet, en lords tilltalstitel.

**Lora,** förkortning af **Eleonora,** se d. o.

**Lorens, Lorents, Lorenzo,** se **Laurentius.**

**Lorētt,** f., fr. (*Lorētte*), kurtisan af den s. k goda tonen i Paris; benämningen hämtad af kyrkan Notre Dame de Lorette, i hvars grannskap de flesta af denna fruntimmersklass bo.

**Lorgnēra** (lornjēra), äfv. **Lornjera,** fr. (*lorgnér*, af medelhögt. *lūren*, nyhögt. *lauern*, lura), förstulet betrakta, snegla på; bekika med **Lorgnette** (lornjätt), äfv. **Lorgnētt** och **Lornjett,** fr., litet synglas, som bäres vid ett smalt snöre om halsen, för att vid behof sättas för ögat. — **Lorgnēūr** (lornjöhr), äfv. **Lorgnōr** och **Lornjōr,** m., en, som lorgnerar; sneglare, bekikare. — **Lorgnōn** (lornjōngh), lorgnett med blott ett glas.

**Lōri,** m., (hindost. och malaj. *lūri* el. *nūri*, javan. *nōri*; sp. *loro*, portug. *louro*, är benämning på alla större papegojarter), en art praktfull, stor papegoja från Moluckerna.

**Lōris** el. **Lōri,** m., en art Maki (se d. o.) på Ceylon, af ekorrens storlek och färg; äfv. en sort vackra schalar.
**Lōro,** ital., deras; i köpmansspråket, t. ex.: **cōnto lōro,** deras räkning.
**Lothar,** se **Luther.**
**Lotiōn,** f., lat. (*lōtio*), vaskning, sköljning; tvagning, badning, bad.
**Lotophager,** se under **Lotus.**
**Lotta** och demin. **Lotten,** förkortningar af **Charlotta.**
**Lōtto, Lōttospel,** (af ital. *lōtto;* goth. *hláuts,* fornhögt. *hlôz,* lott), el. **Lotteri,** (fr. *loterīe,* l. lot'rīh'), n., ett slags vågspel, offentligt eller enskilt, med flera vinster, hvilka bestämmas genom dragning af ett visst antal lottnummer.
**Lōtus** el. **Lōtos,** m., gr. (*lotōs*), en i norra Afrika vildt växande buske med välsmakande frukter, liknande små gula plommon; äfv. benämning på flera sjö- och vattenblommor. — **Lotophāg,** m., en, hvars hufvudsakliga näring är Lotusbuskens frukt; L o t o p h ā g e r, hos Homer: benämning på en folkstam i Norra Afrika.
**Louis** (luīh), m., fr., mansnamn, = L u d v i g; i nyaste tid äfv.: kopplare; spjufver. — **Louisblanc** (- blang), ett franskt silfvermynt under Ludvig XIII; **Louisd'or** (luidåhr), m., ett franskt guldmynt, = omkr. 16 rdr 50 öre riksmynt. — **Louīse** (luīs'), f., qvinligt förnamn, bildadt efter L o u i s, = L o v i s a.
**Loup** (luh), m., fr. (lat. *lūpus*), varg; äfv. sammetsmask till ansigtets skyddande i sträng köld. — **Loupe** (lup') el. **Lupe,** f., (egentl. flenhus, kretsformig svulst under huden, jfr. *Lupia,* under *Lupus;* sedan, för likhet i form), konvexo-konvext synglas, lins, solglas, mikroskop af enklaste slag.
**Louvre** (luvr'), m., fr., (benämningen antages hafva uppkommit af m.lat., *lupara,* alldenstund på stället ursprungligen skall hafva varit ett menageri för vargar, hvilka användes vid de kungliga jagterna; tornet L u p a r a byggdes 1204), det gamla kungliga slottet i Paris.
**Lovisa,** se **Louise.**
**Loxodromī,** f., gr. (af *loxōs,* sned, och *drōmos,* lopp), el. **Loxodrōmisk linie,** ett fartygs afdriftslinie; äfv. linie, som man tänker sig dragen omkring jorden på det sätt, att den skär alla dess meridianer under en och samma sneda vinkel, jfr. **Orthodromi; loxodrōmiska tabeller,** tabeller för bestämmande af ett fartygs kurs med afseende å afdriften. — **Loxokōsmos,** m., en inrättning till åskådliggörande af jordens lopp kring solen och jordens vridning kring sin axel.
**Loyāl** och **Lojāl,** fr., (af lat. *legālis,* laglig, af *lex, lēgis,* lag, fr. *loi*), laglig, laga, rättsenlig, rättmätig, laglikmätig, lagenlig; äkta, oförfalskad; pligttrogen, redlig, rättskaffens, ärlig, uppriktig; trogen. — **Loyalitēt** och **Loj-,** fr. **Loyauté** (loajotéh), f., laglighet; rättskaffenshet, redbarhet, heder, trofasthet, trohet. — **Loyalīst** och **Loj-,** m., egentl. en trogen, trofast man, isht. en af hofpartiet i England, äfv. en konungens anhängare under det nordamerikanska frihetskriget.
**Loyalit,** se **Jesuit.**
**Lubitum,** se **Libitum.**
**Lubricitēt,** f., fr. (*lubricité,* af lat. *lūbricus,* slipprig), slipprighet; lösaktighet, lättfärdighet.
**Lucas,** se **Lukas.**
**Lucērn** el. **Luzērn,** m., fr. (*luzerne;* af keltiskt ursprung; jfr. armor. *lūzu, lūzuen,* gräs, ört), en i södra Europa allmän foderväxt.
**Lucia, Lucianus,** se under **Lucius.**
**Lucīd,** lat. (*lucīdus,* af *lux,* genit. *lūcis,* ljus; fr. *lucīde,* l. lysīd'), ljus, klar, lysande; **lūcida intervalla,** se **Intervall.** — **Luciditēt,** f., nylat. klarhet.
**Lucie,** se under **Lucius.**
**Lūcifer,** m., lat. (af *lux,* genit. *lūcis,* ljus, och *ferre,* föra, bringa), egentl. ljusbringare; morgonstjernan, planeten Venus; äfv. djefvulen eller mörkrets furste (till följd af en allegorisk förklaring af Jesaias 14, 12, enligt hvilken den med morgonstjernan der förliknade konungen af Babylon tydes på djefvulen). — **Lucimēter,** m., ljusmätare, = P h o t o m e t e r. — **Lucīna,** f., lat., egentl. ljusbringerskan eller snarare den i ljuset bringande: binamn för Diana eller Juno, såsom skyddsgudinnor för barnaföderskor. — **Lucīnda,** f., qvinnonamn: den lysande.
**Luciodōnt,** m., lat.-gr. (af lat. *lūcius,* gädda, och gr. *odūs,* genit. *odōntos,* tand), fossil gäddtand.
**Lūcius** och **Lūcia,** lat., el. fr. **Lucīe** (lysi'), m. o. f., (af lat. *lux,* genit. *lūcis,* ljus), manligt och qvinligt förnamn: den upplyste, den vid soluppgången eller dagsljus födde. — **Luciān(us)** och **Luciāna,** m. o. f., manligt och qvinligt förnamn.
**Lucrativ,** se under **Lucrum.**
**Lucrētia,** f., lat. (af *lūcrum,* vinst?), qvinnonamn med betyd.: den vinnande; isht. namnet på romaren Tarquinii Collatini kyska maka, som tog lifvet af sig, sedan konung Tarquinii Superbi son hade våldfört henne; deraf: en kysk och dygdig qvinna.
**Lūcrum,** n., lat., vinst, fördel; **lūcrum cēssans,** upphörande eller bristande vinst eller fördel; **lūcri cāūsa,** för vinst skull, af egennytta. — **Lucratīv** och **Luk-,** (lat. *lucratīvus),* vinstgifvande, lönande, inrägtig.
**Luctuōs,** lat. (*luctuōsus,* af *lūctus,* sorg), beklaglig, sorglig.
**Lucubrēra,** lat. (*lucubrāre,* af *lux,* ljus), arbeta nattetid, vid ljus eller lampa —**Lucubratiōn,** f., lat. (*lucubrātio*), nattarbete vid ljus eller lampa. — **Luculēnt,** lat. (*luculēntus*), klar som dagen, ögonskenlig, påtaglig.
**Lucūllisk,** i högsta grad yppig, fråssande; efter den rike och yppigt lefvande romaren L u c u l l u s, omkr. 75 f. Kr. födelse.
**Lūcus,** m., lat., en åt gudarna helgad lund, i allmnht. skog; ordspr. **lūcus a non lucēndo,** egentl. skog af icke vara ljus: spefullt skämt, syftande på de filologer, som göra sig möda att uppsöka och bevisa de orimligaste ordledningar.
**Ludimagīster,** m., lat. (af *lūdus,* lek; skola), skollärare, skolmästare.
**Lūdolph,** rättare **Lūdolf,** m., g.t. (*Hlūdolf,* af *hlud, hlut,* ära, rykte, och *wolf,* goth. *vulfs,* ulf, varg), forntyskt manligt namn: den ärelystne. — **Lūdvig,** m., g.t. (*Hludwig,* g.frank. *Chlōdowîch, Chlōdwig;* af *hlud,* och *wic, wîg,* krig, strid), manligt förnamn: krigsfräjdad, äro-

rik kämpe; nylat. **Ludovīcus**, fr. **Louis**; deraf **Ludovīca, Louise**, qvinliga namn.

**Lūes**, f., lat., smitta, farsot; l. **pēcorum**, boskapspest; l. **venērea**, venerisk sjuka.

**Lugdūnum Batavōrum**, n., lat., Leyden; **L. Gallōrum**, n., lat. Lyon.

**Lūgger**, el., efter uttalet, **Logger**, m., eng. ett litet tremastadt fartyg.

**Lugūbre** (lyghȳbr'), fr. (af lat. *lūgubris*, af *lugēre*, sörja), sorglig, bedröflig, dyster. — **Lugubritēt**, f., sorglighet.

**Lūkas**, m., mansnamn: den lysande, berömde; en af evangelisterna.

**Lumbāgo**, f., lat. (af *lūmbus*, länd), läkek. ländvärk, höftsjuka.

**Lūmbricus**, m., lat., daggmask. — **Lumbricīt**, m., stenvandling med figurer, liknande daggmaskar.

**Lūmen**, n., lat., ljus; fig. lysande snille. — **Luminōs**, ljus, klar.

**Lūna**, f., lat., måne; kem. silfver; mytol. månens gudinna. — **Lunār** el. **Lunārisk**, som har afseende på el. tillhör månen. — **Lunārium**, n., ett ur, som visar månens gång omkring jorden. — **Lunāticus**, lat., el. **Lunambulīst**, m., nylat., underkastad månens inflytelse; nattvandrare; **lunāticus mōrbus**, månadsraseri, fallandesjuka. — **Lunātisk**, månadsrasande. — **Lunatiōn**, f., tiden af ett månens omlopp kring jorden, eller den tid, som förflyter emellan tvenne nytändningar. — **Lunētte** (lynätt), f., fr., synglas, kikare, tub; ringen, hvari ett urglas sitter fästadt; fortif. litet fältverk med flanker och faser; se äfv. **Ravelin**; **lunētter**, pl. glasögon.

**Lunch** (lönsch) el. **Luncheon** (lönsch'n), m., eng., egentl. stort stycke (bröd, mat); mellanmål.

**Lunēl** el. **Muscāt-Lunēl**, m., ett franskt sött vin, benämdt efter staden L u n e l i Languedoc.

**Luōgo**, m., ital., ställe; tonk. på stället.

**Lupe**, se **Loupe**.

**Lūpulus**, m., lat., humle. — **Lupulīn**, n., det pulveraktiga ämne, som fås af humle; kem. det bittra ämne, som deruti innehålles.

**Lūpus**, m., lat. varg; läkek. öppet kräftsår; elakartad reform; ordspr. **lūpus in fābula**, när man talar om trollet, är det icke långt borta.

**Lusiāder**, pl., d. ä. sönerna af Lusus, Portugisen (jmfr. *Lusitanien*), namnet på C a m o e n s berömda portugisiska epos, hvars ämne är Vasco de Gamas upptäcktsresa till Indien.

**Lusingāndo**, ital. (*lusingāre*, skämta, provenç. *lauzengār*, af *lauzār*, lat. *laudāre*, berömma), tonk. skämtande, smekande.

**Lusitānien**, n., (lat. *Lusitānia*, f.), en del af det forna Hispania, det nuvarande Portugal. — **Lusitānisk**, portugisisk.

**Lūstre** (lystr'), m., fr. (af lat. *lūstrum*, glans, af *lustrare*, göra klar, skinande), glans, prakt; anseende; ljuskrona; armstake. — **Lustrīne** (lystrihn'), f., fr., ett slags glänsande sidentyg, glanstaft. — **Lustratiōn**, f., lat. (*lustratio*), rening.

**Lūstrum**, n., pl. **lūstra**, lat., tid af fem år hos de forna romarne, efter hvars förlopp af censorerna anställdes ett högtidligt renings- och försoningsoffer för hela folket.

**Lutētia**, f., lat., namn för Paris; astron. en af G o l d s c h m i d t i Paris 1852 upptäckt asteroid.

**Lutēra**, lat. (*lutāre*), kem. tilltäppa med kitt; beslå eller öfverdraga kärl med ett eldhärdigt ämne. — **Lutatiōn**, f., kem. lutering, d. ä. kärls tilltäppning med kitt.

**Lūther**, (g.t. *Hlothar*, *Lothar*, *Chlothar*, af tht. *hlut*, frank. *chlud*, rykte, och *hari*, *heri*, frank. *chari*, herre), mansnamn: den ryktbare härföraren. — **Lutherān**, m., anhängare el bekännare af doktor Martin Luthers lära. — **Lutheranīsm**, m., luthersk lära.

**Lux**, f., lat., ljus; **ānte lūcem**, före dagens inbrott.

**Luxatiōn**, f., lat. (af *luxāre*, vrida ur led), ledvridning, ledbrytning, förränkning; vrickning.

**Luxe** och **Lyx**, m., fr. (lat. *lūxus*), yppighet, slöseri, öfverflöd; isht. praktlystnad, prakt, onödig kostnad, förbrukning, njutning eller grannlåt. — **Luxuriōs**, (lat. *luxuriōsus*), yppig, öfverflödig, slösande, fråssande, prunkande, praktälskande, praktfull.

**Luzern**, se **Lucern**.

**Lycēum**, n., gr. (*lykēīon*, en offentlig kampplats vid Athen, så kallad efter *Lykēīos*, binamn för Apollo), högre lärdomsskola, lärosäte.

**Lȳdia**, ett grekiskt qvinnonamn: den lydiska, d. ä. från Lydien härstammande. — **Lydisk sten**, (lat. *lāpis lȳdius*), probersten, benämd efter Lydien i Mindre Asien.

**Lykantrōp**, m., gr. (af *lȳkos*, varg, och *ānthropos*, menniska), varulf. — **Lykantropī**, f., läkek. ett slags vansinne, då den sjuke tror sig förvandlad till varg.

**Lȳmpha**, f., lat., blodvattnet i djurs och menniskors kroppar. — **Lymphātisk** och **Lymf-**, blodvattnet beträffande eller dertill hörande; **lymfātiska kärl**, blodvattenskärl, sugådror.

**Lyn** el. **Lin**, f., nord. mytol. en af asyniorna, hvilken i synnerhet beskyddade Friggas gunstlingar.

**Lynchlag**, (eng. **lynchlaw**, l. linschlåh), ett missbruk af folkmakten, isht. uti Amerika, då förbrytare, hvilka af folket anses hafva fått en nog mild dom, egenmäktigt af det bestraffas; benämningen hämtad ifrån J o h n L y n c h, som emot slutet af 16:de århundradet, beklädd af sina medborgare med oinskränkt makt, ytterst strängt lät bestraffa förrymda slafvar och förbrytare.

**Lȳra**, f., gr., det äldsta stränginstrument hos grekerna; fig. sinnebild af skaldekonsten. — **Lyrīk**, f., el. **lȳrisk poesī**, det slag af skaldekonst, hvarigenom skalden omedelbart framställer sina egna känslor. — **Lȳrisk**, lämplig för musik och sång; **lyrisk dikt**, känslodikt, sångdikt; sång, qväde; **lyrisk poet, diktare**, den som tager blott sina egna känslor till ämne för sin diktning, i motsats till E p i k e r och D r a m a t i k e r.

**Lytēria**, f., gr., läkek. förebud till en lycklig vändning uti en farlig sjukdom.

**Lyx**, se **Luxe**.

**Lyāus**, m., gr. (*lyaios*, af *lyein* lösa), mytol. sorgskingraren, ett binamn för Bacchus.

**Läckage** (läckahsj'), m., af sv. *läck*, l. *leck*, med fransk ändelseform, köpm t. förlust, uppkommen genom kärls otäthet; afs. afdrag eller afräkning för sådan förlust.

**Löjtnant**, se **Lieutenant**.

# M.

**M.**, såsom rom. taltecken = 1,000.
**M.**, = 1,000,000.
**M.**, såsom beteckning på mynt, antyder myntningsorten: för Frankrike, *Toulouse;* för Spanien (med krona öfver), *Madrid;* för Italien, *Milano;* för Mexico (med ett o öfver), *Mexico.*
**M.**, på romerska inskrifter, = **Magister,** se d. o., och **Marcus,** se d. o.
**M.**, i fransk skrift, = **Monsieur,** se d. o.
**M.**, i engelsk skrift, = **Master,** se d. o.
**m.** = **masculinum,** se d. o.
**m.**, på recepter, = **misce,** blanda, el. **misceātur,** det må blandas.
**Mag.** = **Magister,** se d. o.
**M. A.** = **Magister artium,** se under **Magister.**
**man.** el. **mp.** = **manipulus,** se d. o.
**masc.** el. **mask.** = **masculinum,** se d. o.
**Mass.**, officiel förkortning för staten **Massachusets** i Nordamerika.
**m. c.** och **M/C** = **mio conto,** se under **Conto.**
**m. d.** = **mano destra.**
**Md.** = officiel förkortning för staten **Maryland** i Nordamerika.
**M. D.** = **Medicinae Doctor,** se under **Doctor.**
**M. d.** (**m/d**), = månaders dato.
**Mde** el. **Mdme,** i fransk skrift, = **Madame,** se d. o.
**Mdes.**, i fransk skrift, = **Mesdames,** se **Madame.**
**m. d. s.**, på recepter, = **misce, da, signa:** blanda, gif, påteckna.
**Me.**, officiel förkortning för staten **Maine** i Nordamerika.
**Messrs.** = **Messieurs,** se **Monsieur** och **Master.**
**mf.** = **mezzo forte.**
**m. f. plv.**, på recepter, = **misce, fiat pulvis.**
**Mg.** = **Magnificus.**
**Mgr.** = **Monseigneur,** se d. o.
**Minn.**, officiel förkortning för staten **Minnesota** i Nordamerika.
**Miss.**, officiel förkortning för staten **Missisippi** i Nordamerika.
**mixt.** = **mixtur.**
**M. L.** = **Medicinae Licentiat.**
**Mlle.**, i fransk skrift, = **Mademoiselle,** se d. o.
**MM.**, såsom rom. taltecken = 2,000.
**m. m.** el. **mut. mut.** = **mutatis mutandis,** se under **Mutera.**
**Mo.**, officiel förkortning för staten **Missouri** i Nordamerika.
**M. (o) P.**, se **Member of Parliament.**
**m. pp.** el. **m. pr.** = **manu propria,** se under **Manus.**
**Mr.**, i fransk skrift, = **Monsieur,** se d. o.; i engelsk skrift, = **Master,** se d. o.
**Mrs.** = **Messieurs;** i engelsk skrift = **Mistress.** [se d. o.
**M. S.**, **Ms.** el. **Mscrpt.** = **Manuscript,**
**M. s.** = **mano sinistra.**
**MSS.** = **Manuscripta,** se **Manuscript.**
**Mssrs.** = **Messieurs.**
**m. s.** el. **m. sin.** = **mano sinistra.**
**M. v.** = **mezza voce.**

Kemiska tecken äro:

**M** = **Magnesium.**
**Mn** = **Manganium,** mangan.
**Mo** = **Molybdaenum,** molybden.

---

**Maasch,** f., arab., ett slags bred, tung båt till färder på Nilfloden.
**Maat** och **Mat,** m., holl. och eng. (*mate*), kamrat; underordnad medhjelpare på skepp.
**Mac** (mäck), m., gael. och ers.: son; förkort. framför skottska namn: **M'**.
**Macadamisēra,** belägga gator el. vägar med stenflisor på ett af amerikanen *Mac Adam* uppfunnet sätt.
**Macão,** m., en art långsvansad brasiliansk papegoja.
**Macaroni,** se **Maccaroni.**
**Macāssar-olja,** (så benämd efter konungariket *Macāssar* på ön Celebes), ett slags medel till hårväxtens befrämjande, vanl. beredt af Alkannarot med tillsats af oljor.
**Maccarōni, Macarōni** och **Makrōner,** pl., venez. (af gr. *makarīa,* högst läcker spis, egentl. sällhet, af *mākar, makārios,* säll), ett slags italienska, af fint turkiskt hvetemjöl, ost och andra ämnen tillverkade gryn, vanligen i form af rör el. stänger. — **Macarōniska verser,** ett slags skämtsamma verser, sammansatta af ord, hämtade från flera särskilta språk.
**Macchiavellīsm,** m., (efter namnet på en utmärkt florentinsk statsman, *Macchiavēlli,* † 1527), bakslug, svekfull, listig statskonst; svekfullt, arglistigt uppförande. — **Macchiavellīst,** m., anhängare af macchiavellismen. — **Macchiavellīstisk,** enlig med macchiavellismen, svekfull, arglistig.
**Macerēra,** lat. (*macerāre*), kem. utsätta en fast kropp någon tid för åverkan af en vätska, vid luftens vanliga temperatur. — **Maceratiōn,** f., uppmjukning, urlakning; fig. köttets späkande med fastor.
**Machārion,** n., och **Machāris,** f., gr. (*machāirion* och *machairīs,* demin. af *māchaira,* knif), läkek. knif, som användes vid kirurgiska operationer.
**Machetīk,** f., gr. (af *māchā,* strid), läran om brottnings- och fäktkonsten.
**Māchina,** f., lat., **Machin, Machineri,** m. fl., se **Maskin; Dēus ex māchina,** se **Deus;**

**māchinas post bēllum ādfert,** lat. ordspråk, motsvarande vårt: kasta jästen i ugnen, sedan brödet är bakadt. — **Machinatiōn,** f., listigt anslag; ränksmideri. — **Machinalemēnt** (masjinal'mängh), fr., maskinmessigt, handtverksmessigt.

**Machlosȳne,** f., gr. (af *māchlos*, kättjefull), se **Nymphomani.**

**Mācies,** f., lat. (af *macēre*, vara mager, af *mācer*, mager), läkek. onaturlig magerhet.

**Măckintosh** (mäckintosch), m., eng., ett slags vattentätt tyg eller deraf gjord ytterrock, benämd efter uppfinnaren († 1843).

**Maçon** (masōngh), m., fr. (m.lat. *macio, machio, mattio, marcio, macerio*, af lat. *macēria*, trädgårdsmur), murare, isht. frimurare. — **Maçonnerīe** (masonn'ri'), f., murararbete; frimureri. — **Maçonnērad,** herald. (om fälten på vapensköldar) indelad i form af murtinnar.

**Macrobiotik,** se **Makrob-.**

**Mācte,** lat.: bra! lycka till! hell!

**Macuba,** se **Makuba.**

**Mācula,** f., lat., fläck. — **Makulēra,** fläcka, besudla; smutsa; göra till makulatur. — **Makulatūr,** f., (m.lat. *maculatūra*), smutsadt el. på annat sätt skadadt papper, som endast kan användas till omslag.

**Madāme** (-dāhm'), f., pl. **mesdāmes** (mähdāhm'), fr. (jfr. *Dame*), min fru, fru; ford. titel, som tillkom endast förnämare fruntimmer, numera för hvarje gift qvinna; äfv. (under Bourbonernas tid) benämning på franska konungens äldsta dotter.

**Madapolam,** m., (fr. *madapolāme*), en sort [liko. ka-

**Madarōsis** el. **Madēsis,** f., gr. (af *madān*, upplösa sig; falla af [om hår]; *madarūn*, göra kal; *madarōs*, kal, skallig), läkek. hårets affallande; flintskallighet.

**Madefactiōn** och **-faktiōn,** f., nylat. (af lat. *madefācere*, göra våt, fukta, *madēre*, vara våt), befuktande.

**Madēira,** portug., el. **Madēra,** sp., f., omtyckt vinsort ifrån ön af samma namn.

**Madelāine** (mad'lähn'), f., fr. = **Magdalena,** se d. o.

**Madelōn** (mad'lōngh), f., fr., demin. af **Madelaine.** — **Madelonētter,** pl., (fr. *madelonēttes, magdelonēttes*), i kloster botgörande glädjeflickor, så kallade efter den botfärdiga Magdalena i N. T., jfr. **Magdalena;** äfv. kloster, hvari sådana botgörerskor vistas.

**Mademoisēlle** (mad'moasäll'), f., pl. **mesdemoiselles** (mäd'moasäll'), fr., förkort. **Mamsēll,** min fröken; i Frankrike ford. konungens äldsta brorsdotter; hos oss: ogift fruntimmer af medelklassen.

**Madesis,** se **Madarosis.**

**Madōnna,** f., ital. (jmf. **Donna),** egentl. min herrskarinna, min fru; den heliga jungfrun; Mariebild; **madonna di Rēggio** (-räddjå), f., ett italienskt skiljemynt. — **Madonnīna,** f., genuesiskt skiljemynt med den heliga jungfruns bild.

**Mādras,** m., (af staden *Mādras* på kusten *Koromāndel* i Ostindien), ett slags tunt tyg af silke och bomull; isht. madrashalsduk af silke och bomull.

**Madrāss,** m., t. (*matrātze*, ital. *materāsso* el. *materāssa*, fr. *matelas*, m.lat. *matrātium, matarātium, matrītium*, arab. *matrāh*, sopställe, sopvrå), underbädd i en säng, af bolstervar el. säckväf, och stoppad med hår, tagel, spån o. d.

**Madrepōr,** m., fr. (*madrepōre*, ital. *madrepora*, egentl. de små öppningarnas moder, af *mādre*, moder, och *pōro*, öppning), stjernkorall. — **Madreporīt,** m., förstenad stjernkorall.

**Madrigāl,** m., fr. (ital. *madrigāle, madriāle*, af *māndra, māndria*, boskapshjord), egentl. herdesång; mindre, lyriskt skaldestycke af 4 till 16 verser, uttryckande någon nätt, sinnrik tanke, hvars föremål vanl. är kärlek.

**Madrilēña** (-länja), f., sp. (af *Madrīd*, egentl. innevånarinna i Madrid), en spansk nationaldans.

**Madrēra,** om falkar: fälla fjädrarna.

**Madūsa,** f., (antagl. förbråkning af **Medusa,** se d. o.), bland svenska allmogen vanligt uttryck, för att beteckna en mycket stor och ful el. argsint qvinna.

**Maeānder,** m., gr. (*Maiāndros*), en för sina sällsamma krökningar bekant flod i Mindre Asien. — **Maeāndrisk,** ormlikt slingrande.

**Maecēnas,** m., kejsar Augusti minister och gunstling samt Horatii och Virgilii gynnare och beskyddare. — **Mecenāt,** m., en som beskyddar och främjar vitterhet, vetenskap och konst.

**Maenād** el. **Menād,** f., lat., (*māēnas*, gr. *mainās*, pl. *mainādes*, af *māīnesthai*, rasa), en Bacchi prestinna, rasande bacchant; vild, ursinnig qvinna.

**Maeonīden,** m., (gr. *Maionīdes*), ett Homers binamn, af Maeōnien (Maionīa), ett landskap i Lydien. — **Maeonīder,** pl., benämning på sånggudinnorna. — **Maeōnisk,** homerisk.

**Maëstōso,** ital. (fr. *majestuēūx*), tonk. majestätiskt.

**Maëstro,** m., ital. (lat. *magīster*), mästare, lärare; isht. stor tonsättare; äfv. musiklärare; herre, herrskare, förman; **m. di cāmera,** påflig finansminister; **m. di capēlla,** kapellmästare.

**Maëstrāl,** m., (sp. *maëstrāl*, fr. *maëstral, mestral, mistral*, lat. *magistrālis*), alltså egentl. den väldiga, herrskande vinden; nordvestvinden på Medelhafvet.

**Ma foi** (-foāh), fr., på min heder! sannerligen!

**Magasīn,** n., fr. (*magazīn, magasīn*, ital. *magazzīno*, sp. *magacēn, almagacēn, almacēn*, af arab. *machsān, almachsān*, lada, förrådshus, och detta af prefixet *ma*, som antyder orten för något, och *chasana*, samla, förvara i förrådshus), hus, ställe, rum, der hvarjehanda förråder, varor, o. s. v. förvaras; förråd, lager, nederlag; fig. samling af skriftliga uppsatser; äfv. titel på vissa periodiska skrifter; jäg.t. det ställe i varggård eller på jagtplats, der äteln är utlagd; på bösslås: förvaringsrum för fängkrutet. — **Magasināge** (-nāhsj'), m., fr., inläggning i förrådshus, upplag; tid el. afgift derför. — **Magasinēra,** upplägga i förrådshus.

**Magdalēna,** f., hebr., egentl. den ifrån staden *Magdala* (hebr. *migdal-el*, Guds torn) bördiga Maria Magdalena, den ångerfulla botgörerskan i N. T.; qvinnonamn med betyd.: den ån-

gerfulla synderskan; **Magdalenahem,** tillflykts- och förbättringshus för fallna qvinnor. — **Magdaleniter,** pl. botgörande glädjeflickor; jmf. **Madelonetter.**

**Magdālia,** f., gr., egentl. inkrom, malle i bröd; läkek. piller. — **Magdelōner,** pl., träformar, hvaruti det smälta svaflet gjutes till stänger.

**Mager,** pl., se **Magus.**

**Māggio** (māddjå), m., ital., sädes- och saltmått i Livorno.

**Maggiolāta** (maddjål-), f., ital. (af *māggio*, lat. *Mājus*, maj), egentl. dikt till våren, vårsång; kärlekssång, som älskare uti Italien sjunga under den älskades fönster.

**Maggiordōmo** (maddjård-), m., ital. (lat. *mājor dōmus*, se d. o.), öfverhofmästare, hofmarskalk vid påfliga hofvet.

**Maggiōre** (maddjåre), ital. (fr. *majēūr*, l. masjöhr, lat. *mājor*, större), tonk. stor ters el. hård tonart; )( **Minore,** se d. o.

**Magi, Magier, Magiker, Magisk,** se under [**Magus.**

**Magīster,** m., lat., egentl. förman, läromästare; en, som tagit graden i filosofiska fakulteten vid ett universitet (*Filosofie Magister*); i tilltal och dagligt tal: lärare vid en lärdomsskola, utan afseende på, om han tagit filosofiska graden el. icke; **magīster ēquitum,** hos de gamla Romarne: öfverbefälhafvaren för rytteriet; **m. infirmōrum,** i kloster: uppsyningsman öfver de sjuka; **m. sācri palātii,** den af påfven till granskning af alla nya böcker utsedde dominikanern; **m. scholārum,** öfveruppsyningsman vid en klosterskola; **magīstrum non praecēdat discīpulus,** lat. ordspråk: lärjungen är icke förmer än mästaren; — **magīster-diplōm,** n. (jmf. *Diplom*), diplom, hvilket af universitetsstyrelse tilldelas den, som i behörig ordning blifvit promoverad till filosofie magister; **magīster-promotiōn,** f., högtidlig ceremoni, hvilken äger rum vid universitet, då studerande, som aflagt nödiga prof, offentligen förklaras för magistrar. — **Magistērium,** n., läroembete; i alkemien: mästerpulver el. den pulverformiga samlingen af de förnämsta delarna i en massa. — **Magistrāl,** m., viss mängd rostadt svafvel och kopparkis, hvilken tillsättes silfvermalmen vid dennes smältning. — **Magistrāl-fōrmel,** se **Formula magistralis.** — **Magistrānd,** m., studerande, som söker att blifva magister. — **Magistrēra,** taga magistergraden.

**Magistrāt,** m., lat. (*magistrātus*, öfverhet, af *magistrāre*, förvalta en förmans embete), styrelse öfver en stad, bestående i Sverige af borgmästare och rådmän; **magistrātspersōn,** öfverhetsperson, medlem af en magistrat. — **Magistratūr,** f., öfverhetspersons embete el. värdighet.

**Māgma,** n., gr. (af *māssein*, knåda), läkek. hopknådad massa; bottensatsen af ett urlakadt ämne, af en saft, salva o. s. v.

**Magna Charta,** se under **Charta.**

**Magna mora,** se under **Mora.**

**Magnanīm,** lat. (*magnānimus*, af *māgnus*, stor och *ānimus*, sinne), högsinnad, själsstor. — **Magnanimitēt,** f., själsstorhet.

**Magnāt,** m., (ital. och sp. *magnāte*, m.lat. *māgnas*, af lat. *māgnus*, stor), stor och mäktig man, en af rikets store; hög adelsman i Ungern och Polen.

**Magnēsia,** f., gr. (af landskapet *Magnēsia* i Thessalien), kem. ett slags hvit jordart, som utgör en beståndsdel af talksten; talkjord, bitterjord. — **Magnesīt,** m., en af bitterjord och kolsyra bestående hvit stenart.

**Magnēt,** m., gr. (*līthos magnāthes* el. *magnāsios*), askgrå el. svartaktig jernmalm, som har den egenskapen att draga till sig jern och några andra metaller, samt att, i form af en nål, upphängd på en tråd el. sväfvande på en spets, vända ena ändan åt norr och den andra åt söder; fig. skämtv. person, som utöfvar på en annan en viss dragningskraft. — **Magnetisēra,** meddela (en kropp) magnetens kraft; genom strykning el. vidrörande med händerna, fixerande med ögonen o. s. v., uppväcka hemliga krafter i menniskokroppen och derigenom bota vissa sjukdomar. — **Magnētisk,** som tillhör, har afseende på el. härrör af magnetismen el. animal-magnetismen; som har egenskap af magnet; fig. tilldragande. — **Magnetīsm,** m., den egenskap hos åtskilliga jernmalmer, att de på visst afstånd draga till sig jern och jernhaltiga kroppar, samt, när de hänga fritt, alltid antaga en bestämd riktning emot jordens poler; egenskapen hos metalliskt jern att framför andra kroppar dragas af magneten och att äfv. sjelft blifva magnetiskt; **animālmagnetīsm,** den underbara, till en del inbillade kraft af magnetisk art, som förefinnes i den djuriska och isht. den menskliga organismen, till följe hvaraf en menniska anses kunna frambringa ett betydande inflytande på en annans vilja, liksom äfven på hennes kroppsliga tillstånd. — **Magnetisōr,** m., en, som söker att bota sjukdomar genom animal-magnetismen el. derigenom försätta i clairvoyance, se d. o. — **Magnetologī,** f., läran om magneten och magnetismen. — **Magnetomēter,** m., magnetmätare, redskap till mätande af magnetens kraft.

**Magnīficat,** n., lat. (af *magnificāre*, prisa, berömma, af *māgnus*, stor, och *fācere*, göra), i katolska kyrkan: lofsång till jungfru Marias ära, början med orden: *magnīficat ānima mēa dōminum*, min själ prisar Herren (Luc. 1, 46). — **Magnificēnce** (manjifisänghs') el. **Magnificēns,** f., herrlighet; titel för universitets-rektorer. — **Magnīficus,** lat., herrlig; **rector magnificus,** se under **Rector.** — **Magnifīk,** (fr. *magnifīque*, l. manjifick), präktig, ståtlig; förträfflig, ypperlig.

**Magnificence, Magnificus, Magnifik,** se föreg.

**Māgnhild,** f., g.t. (af *magne*, stark, modig, och *hild*, strid), qvinnonamn, med betyd.: den i strid modiga, sköldmön.

**Māgnus,** m., lat., egentl. stor; mansnamn med betyd.: den mäktige, den höge.

**Magniloquēns,** f., lat. (*magniloquēntia*, af *magnīloquus*, skrytsam, och detta af *māgnus*, stor, och *lōqui*, tala), skryt, skräfvel.

**Magnōlia,** f., bot. Tulpanträdet i N. Amerika

**Magōt** (- gåh), m., fr. (sannolikt af grek. *magodōs*, ett slags pantomim, som i qvinnodrägt utförde mansroller), skråpukansigte; stor apa; förborgad skatt.

**Magrēbis,** pl., arab., beridne beduiner i norra Afrika.
**Māgus,** m., lat., pl. *māgi*, och **Mager** el. **Māgier,** (gr. *māgos*, arab. *madjûs*, urspr. af persisk upprinnelse), egentl. fornpersiska elddyrkare, isht. desses prester, hvilka voro i besittning af åtskilliga kunskaper, som den tiden ansågos för öfvernaturliga; numera äfv. trollkarl, svartkonstnär. — **Magī,** f., fr. (*magīe*, l. masjī'), trollkonst, svartkonst, hexeri. — **Māgiker,** m., trollkarl, svartkonstnär, hexmästare. — **Māgisk,** som innebär eller har afseende på magi, trolsk; fig. förtrollande, förtjusande.
**Magyārer** (*madjārer*), pl. ungrare.
**Maha-,** ind. och pers., ofta förekommande i sammansättningar och betydande: stor.
**Mahabhārata,** n., ind., egentl. den stora bharatiska dikten (benämd efter ind. konungen *Bharatas*), hinduernes största episka dikt, omfattande ungefär 100,000 verser.
**Mahadēva,** m., ind., egentl. den store guden; binamn på indiska guden Siva.
**Mahagōni, Mahagōny** el. **Mahōgny,** n. (eng. *mahogany*; fr. *bois d'acajōu*, brasil. *acajaiba*), det fina, rödbruna virket af det i Södra Amerika växande **Mahognyträdet.**
**Maharādscha,** m., ind., egentl. den store konungen; öfverkonung i Ostindien; titel, som Sihkernes öfverhufvud i Pendschab tillegnade sig.
**Mahbub,** se **Zerimahbub.**
**Mahis,** se **Mais.**
**Māhmil,** m., arab. (af *hamala*, bära), den heliga kamel, som årligen bär sultanens skänker till Mekka och påstås härstamma i rak linie från den, på hvilken Muhammed under sina resor plägade rida.
**Māhon,** m., el. **Mahona,** f., (fr. *mahōn*, sp. *mahona*, sannolikt af g.fr. *mahon*, Muhammed), ett turkiskt fartyg, ett slags galeas.
**Mahrātter,** pl., ett folk på vestra ostindiska halfön (benämdt efter landets namn: sanskr. *mahârâschtra* el. det stora riket, af *mahâ*, stor, och *râschtra*, rike).
**Maidān** el. **Meidān,** m., arab. (af *mâda*, sättas i rörelse), namnet på gamla kapprännarbanan i Konstantinopel; äfv. torgplats; jmf. **Basar.**
**Maigrēūr** (mägröhr), f., fr., magerhet.
**Mail** (malj), (1), m., fr. (ital. *māglio*, lat. *māl-leus*), maljspelet.
**Mail** (mehl), (2), m., eng. (fr. *malle*, se d. o.), ridande post i England; **māilcoach** (mehlkotsch), m., brefpostvagn i England.
**Main** (mängh), f., fr. (lat. *mānus*) hand; **en main** (angh mängh), i handom; **main mōrte** (mängh mårt') egentl. död hand; jordegendom, som ej får afyttras; tonk. **main droite** (-droāt'), med högra handen; **main gauche,** (-gåhsj'), med venstra handen.
**Maintenēra** (mängt-), fr. (*maintenīr*, af *main*, hand, och *tenīr*, hålla), bibehålla, bevara; förfäkta. — **Maintenābel** (mängt-), hållbar; som kan försvaras, rättfärdigas.
**Māire** (mähr'), m., fr. (af lat. *mājor*, större), i Frankrike: stadsdomare, borgmästare. — **Mairīe** (mähríh'), f., en maires värdighet, embete eller boställe.
**Mais,** se **Majs.**
**Māison** (mähsongh), f., fr. (af lat. *mānsio*, vistelseort, bostad, och detta af *manēre*, förblifva, vistas), hus; **m. de campāgne** (-d' kanghpänj'), landtställe; **m. de correctiōn** (-d' kårreksiōngh), tukthus; **m. de vīlle** (-d' vihl'), stadshus, rådhus.
**Maītre** (mäht'r), m., fr. (af lat. *magister*, ital. *maēstro*), mästare, läromästare, herre, herrskare; **m. de chapēlle** (-d' sjapäll'), kapellmästare; **m. de musīque** (-d' mysīck'), musikdirektör; **m. de plaisir** (-d' pläsihr), hofembetsman, som hade sig uppdraget att ordna alla festligheter; i allmnht. anordnare af nöjen. — **Maitrēsse** och **Mätrēss,** f., fr., egentl. herrskarinna; älskarinna; frilla.
**Maj,** se **Majus.**
**Māja,** f., lat. (af gr. *Māīa*, egentl. moder), mytol. Atlas' dotter och Mercurii moder; uti indiska mytol. en qvinlig gudomlighet, som uppträder tillsammans med verldens skapare (af sanskr. *mâjâ*, sken, villa); äfv. vanlig förkortning af **Maria,** se d. o.
**Majestāt,** n., lat. (*majēstas*, af *mājus* = *māgnus*, stor), storhet, höghet hos styrande, som bjuder vördnad; storhet hos person el. sak, egnad att väcka beundran och vördnad; titel, som gifves kejsare, konungar och deras gemåler; **majestātsbrott,** förbrytelse mot statens öfverhufvud. — **Majestātisk,** som har egenskap af majestät: hög, stor, vördnadsbjudande.
**Majeur,** se **Maggiore.**
**Mājken,** demin. af **Maria,** se d. o.
**Majo,** se **Mayo.**
**Majōlica,** f., ital. (af g.ital. *Majōlica*, i st. f. *Majōrca*, som var tillverkningsorten), kärl af fin lera med hvit glasyr och konstmessig målning, isht. i 16:de årh., då till och med de förnämsta målare sysselsatte sig med dylika arbeten; jmf. **Fayence.**
**Mājor,** m., lat. (*mājor*, neutr. *mājus*, kompar. af *māgnus*, stor), den större; den äldre af två bröder; jmf. **Senior;** log. öfversatsen i en slutledning; jmf. **Praepositio major; mājor dōmus,** m., lat. (jmf. *Domus*), öfverhofmästare; hos de forna frankiska konungarna: titel för den förnämste hofembetsmannen; **majōra** (näml. **vōta**), de flesta (rösterna), röstöfvervigt; jmf. **Pluralitet; per majōra,** genom de flesta rösterna; genom röstöfvervigt. — **Majoral,** se **Mayoral** (under **Mayor**). — **Majorāt,** n., äldste sonens och hans efterkommandes förmånsrätt till arf, enligt länsrätten, ännu i vissa länder bibehållen för adliga familjer; äfv. gods, som alltid uteslutande öfvergår till äldste sonen. — **Majorēnn,** myndig. — **Majorennitēt,** f., myndighetsålder. — **Majoritēt,** f., flertalet af röster i en rådplägande församling, jmf. **Pluralitet;** parti uti en rådplägande församling, som vanligtvis har öfvervigten vid omröstningar.
**Majōr,** m., lat. (*mājor*, större, sp. *mayor*, fr. *majōr*, l. masjåhr), regementsofficer, i rang näst öfver kapten.
**Majorān,** m., (ital. *majorāna*, m.lat. *majoraca*, förvridet af lat. *amāracus*), mejram.
**Majs,** m., (fr. *maïs*, sp. *maiz*, från det nu utdöda språk, som talades på Hayti, i hvilket ordet heter *mahis* el. *mahiz*), turkiskt hvete.

**Majorat, Majorenn, Majoritet,** se under **Major.**
**Majus,** i vanligt språkbruk **Maj,** m., lat. (efter gudinnan *Māja*), femte månaden i året, blomstermånad.
**Majūskelskrift,** (lat. *majūscula*, näml. *līttera*, bokstaf, af *majūsculus*, något större, demin. af *mājor*, *majus*, större), skrift, tryckt med idel stora el. begynnelsebokstäfver, dock af mindre form, så kallade KAPITÄLER; )( **Minuskler.**
**Makāme,** f., arab. (*makâmeh*, egentl. församling, af *kâma*, stå, dröja), historiska dikter, berättelser i en egendomligt konstrik, halft poetisk form, af den arabiska skalden Hariri.
**Makārios** el. **Makārius,** grekiskt mansnamn: den lycklige. — **Makarīsmerna,** pl., gr. (*makarismōs*, saligprisande), de sju saligheterna i Jesu bergspredikan (Matth. 5, 3 ff.)
**Makassarolja,** se **Mac-.** [mur.
**Māki,** m., ett djurslägte af Halfaporna, lat. **Le-**
**Makrōbier,** pl., gr. (sing. *makrōbios*, af *makrōs*, lång, och *bīos*, lif), egentl. de långlifvade, ett fabelaktigt folk hos de forna grekiska skriftställarne. — **Makrobiōsis,** f., långt lif. — **Makrobiotīk,** f., konsten att förlänga lifvet, sundhetslära. — **Makrobiōtisk,** som angår konsten att förlänga lifvet. — **Makrokōsmos,** m., den yttre verlden, verldsbyggnaden, jmf. *Mikrokosmos*. — **Makrokosmologī,** f., läran om de yttre tingen. — **Makrologī,** f., vidlyftigt ordande. — **Makronosī,** f., långvarig sjukdom.
**Makrōn,** m., (af ital. *macarōne*; fr. *macarōn*), ett slags ugnskonfektur af mandeldeg.
**Makrongryn,** se **Maccaroni.**
**Makūba,** f., en fin snussort med lukt af violrot, benämd efter en ort på ön Martinique, hvarifrån den ursprungligen förskrifver sig.
**Makukava,** m., (brasil. *macucaua*, *macuco*), en sumpfågel i södra Amerika.
**Malachīt** och **Malakīt,** m., (af gr. *malāchä*, malva, kattost, i anseende till den gröna färgen), miner. ett slags grön, kolsyrad kopparmalm.
**Malacī** el. **Malakī,** f., gr. (*malakīa*, af *malakōs*, vek), läkek. lystnad hos hafvande qvinnor.
**Malāde** (malādh'), fr. (ital. *malāto*, g.fr. *malabde*, provenç. *malapte*, af lat. *male āptus*, illa passande, jmf. sv. *opasslig*), sjuk, opasslig, illamående. — **Maladīe** (-dīh'), f., fr., sjukdom, illamående, opasslighet; **maladīe imaginâire** (-imasjinähr'), inbillad sjuka.
**Maladrēsse** (-drēss'), f., fr. (jmf. *Adresse*), oskicklighet, tölpaktighet. — **Maladrōīt** (-droāh), oskicklig, tölpaktig.
**Mala fide,** se under **Fides.**
**Mālaga,** f., en sort spanskt sött vin ifrån staden Malaga i Spanien.
**Malāgma,** n., gr. (af *malāssein*, uppmjuka), läkek. uppmjukande plåster eller omslag.
**Malāīse** (malāhs'), f., fr. (jmf. *Aise*), illamående, obehag.
**Malaki,** se **Malaci.**
**Malakolīt(h),** m., gr. (af *malakōs*, mjuk, och *līthos*, sten), en med Augit beslägtad stenart. — **Malakologī** el. **Malakozoologī,** f., läran om blötdjuren.
**Malandrīno,** m., ital. (af lat. *mālus*, ond, dålig, och gr. *anār*, genit. *andrōs*, man), stråtröfvare; skälm.
**Mal à propos,** se **à propos,** under **Proponera.**
**Malāria,** f., ital. (egentl. *māla āria*, dålig luft), osund sumpluft och deraf alstrad febersjukdom på vissa orter uti Italien.
**Malaxēra,** lat. (*malaxāre*, af gr. *malāssein*, göra mjuk), läkek. uppmjuka. [missnöjd.
**Malcontēnt** (malkonghtängh), fr. (jmf. *Content*),
**Mal de Naples** (-d' napl'), fr., egentl. neapolitanska sjukan, benämning på venerisk smitta.
**Māle,** lat., illa, dåligt. — **Maledicēra,** lat. (*maledīcere*, egentl. illa tala), smäda; förbanna. — **Malediction** och **-dikt-,** f., smädelse; förbannelse. — **Malefāctor,** m., lat. illgerningsman, förbrytare. — **Malefīcium,** n., lat., illgerning, förbrytelse. — **Malevolēnt,** lat. (**malēvolens**; jmf. *Volo*), illvillig.
**Malekīter,** pl., anhängare af Maleks lära, en af Islams fyra rättrogna imams.
**Malencōntre** (malanghkōnghtr'), f., fr., (af *mal*, illa, och *encontre*, sammanträffande), olycksöde, missöde. — **Malentendū** (-anghtanghdȳ), m., fr. (jmf. *Entente*), missförstånd. — **Malfaçōn** (-fasōngh), f., fr. (jmf. *Façon*), fel på arbete; dåligt uppförande, svekfullhet. — **Malfaisānce** (-fäsänghs'), f., fr. (af *faire*, göra), elakhet. — **Malfaisānt** (-fäsāngh), elak, ondskefull. — **Malhabīl,** fr. (*mal habile*; jmf. *Habil*), oskicklig. — **Malhabiléte,** f., oskicklighet. [föreg.
**Malevolent, Malfaisance, Malfaisant,** se
**Malgré,** se **Mal gré** (under **Gré**).
**Malhabil,** se under **Malencontre.**
**Malhēūr** (malōhr), m., fr. (g.fr. *maleur*, af lat. *malum augūrium*, olycksbådande spådom; jmf. *bonne heure* (under *Bon* och *Augur*), olycka, missöde, ofall, ledsamhet, förtret; **par malhēūr,** olyckligtvis. — **Malheurēūx** (malörōh), fr., olycklig.
**Malhonnētt,** fr. (*malhonnête*; jmf. *Honnett*), oanständig, ohöflig, oskicklig; oredlig; oädel, dålig. — **Malhonnêteté** (malonnätetē), f., fr., oanständighet; oredlighet; dåligt uppförande.
**Malīce** och **Malīs,** f., fr. (lat. *malītia*, af *malus*, ond, elak), ondska, elakhet, arglistighet; skalkaktighet; elakt puts. — **Malitiōs,** fr. (*malicīēūx*, l. malisjōh', lat. *malitiōsus*), ondskefull, elak, arglistig; skalkaktig, skälmsk; försmädlig.
**Malīgn,** lat. (*malīgnus*), elakartad (om sjukdomar). — **Malignitēt,** f., (lat. *malīgnitas*), ondska, elakhet, skadeglädje; elakartad beskaffenhet; förderflighet.
**Mālin,** förkortning af **Magdalena.**
**Malinconīa,** f., ital., tonk. melankoli, svårmod. — **Malinconicamēnte,** ital. tonk. melankoliskt, svårmodigt.
**Malis, Malitiös,** se **Malice.**
**Mālla,** förkortning af **Amalia.**
**Malleābel,** nylat. (af lat. *mālleus*, hammare), smidbar. — **Malleabilitēt,** f., smidbarhet.
**Mal' ōcchio** (-ōckjå), m., ital. (af lat. *mālum ōculum*), ondt öga, giftig, ondskefull blick.
**Malpīghisk hinna, Malpīghiska nätet,** anat., slemhinna, näthinna eller menniskokroppens mellersta hudlager.
**Malplacēra,** (af fr. *mal*, illa; jmf. *Placera*), sätta eller ställa på orätt plats, ställe; illa använda.

**Malprōpre** (-pråpr'), fr. (jmf. *Propre*), orenlig, osnygg, snuskig. — **Malpropreté**, f., osnygghet.

**Maltesorriddare**, se **Johanniterriddare.**

**Maltraitēra** (malträ-), fr. (*maltraitēr*, af lat. *male tractāre;* jmf. *Tractera*), illa handtera, misshandla, förfördela.

**Malus, a, um**, lat., ond, elak, dålig; **māla fīde**, se **Fides; malae fidei possessio**, se under **Possedera;** — **mālum**, n., pl. **māla**, ondt, olycka, skada; äfv. sjukdom, plåga, åkomma; **e duōbus mālis mīnimum** (el. **mīnus**) **eligēndum est**, af två onda ting bör man välja det minsta; **mālum hypochondrīacum**, se **Hypochondri; m. inveterātum**, inrotadt ondt; **m. mōrtuum**, läkek. kräftskada; äfv. skorfvigt utslag, isht. på höfterna; **m. neapolitānum**, se **Syphilis; m. necessārium**, nödvändigt ondt.

**Mālva**, f., lat., stockros. — **Malvacēer**, pl., (lat. *malvāceae*), bot. malvaväxter.

**Malvāglia** (malvālja), n., en sort italienskt vin.

**Malvasīr**, n., (t. *malwasīer*, ital. *malvagīa*, *malvasīa*), en sort gult, balsamiskt, sött vin, ursprungligen ifrån trakten af Nāpoli di Malvasīa på halfön Morea; äfv. ett med konst beredt franskt muskatvin.

**Malversēra**, fr. (*malversēr*, af lat. *māle versāre*, illa bedrifva), göra underslef, försnilla. — **Malversānt** (-angh), m., en, som begår underslef. — **Malversatiōn**, f., otrogen förvaltning, underslef.

**Malvīna**, f., kelt. (gael. *Malmhina*, uttalas *Malvīna*), qvinligt namn, med betyd.: den mildt blickande, den saktmodiga; enligt Ossians sånger: Oskars maka och den blinde svärfadern Ossians vårdarinna.

**Māmber-gēt**, f., syrisk eller indisk get, ifrån berget Mamber i Syrien.

**Mamelūk**, rättare **Mamlūk**, vanligen **Mamlūck**, m., (ital. *mammalūcco*, af arab. *mamlûk*, part. pass. af *malaka*, besitta, beherrska; alltså: en beherrskad, slaf), egentl. en af kristna föräldrar född, i muhammedanska religionen uppfostrad slaf; sedermera: soldat, som tillhörde en uti Egypten i 13:de årh. af sådana slafvar bildad härskara, hvilken intill 1517 beherrskade landet, men då besegrades af sultan Selim och underkastades turkisk öfverhöghet; nu äfven d. s. s. trosaffälling (Renegat).

**Māmma**, f., lat., qvinnobröst; äfv. moder. — **Mammālia** el. **Mammālier**, pl., nylat. (af lat. *mammālis*, bröstet beträffande), nat.hist. däggdjur. — **Mammaliologī**, f., den del af naturalhistorien, som handlar om däggdjuren. — **Mammīferae**, f., pl., lat., nat.hist. däggdjur.

**Māmmon**, m., kald. (gr. *mammōnâs*, kald. *māmôn*, *mammôn*, af hebr. *matmôn*, underjordisk skatt, rikedom, af *tâman*, förborga, nedgräfva), rikedomens gud; fig. jordiska ägodelar och rikedomar. — **Mammonīst**, m., mammonsträl, girigbuk.

**Mammut** el. **Mammuth**, m., (af r. *mâmont*, *mâmant*, från tatar. *mamma*, jorden, emedan Tunguser och Jakuter tro, att djuret liksom en mullvad gräfde sig fram under jorden), ett fornverlden tillhörigt däggdjursslägte af ofantlig storlek.

**Mamoudi** el. **Mahmudi**, m., ett skiljemynt i Persien, = $\frac{1}{100}$ toman.

**Mamsell**, se **Mademoiselle.**

**Manāti** el. **Manāt**, m., (från infödingarnes på Hayti språk), sjöko.

**Mancāndo**, ital. (af *mancāre*, brista, fattas; jmf. *Manquera*), tonk. aftagande i styrka.

**Mānceps**, m., pl. **māncipes**, lat. (af *mānus*, hand, och *cāpere*, taga; jmf. *Mancipium*), den, som förvärfvar en egendom genom köp; äfv. statsförpaktare.

**Manchēster** (mäntschäst'r), m., (af engelska staden *Manchester*, uppfinningsorten), en sort bomullssammet.

**Manchētt** och **-schētt**, m., fr. (*manchētte*, f., demin. af *manche*, ärm, lat. *mānica*, af *mānus*, hand), krås, fästadt vid handlinningen af en skjorta; fam. darra på **manchētten**, vara mycket rädd; **la manchētta** (-mantschētta), f., sp., en spansk nationaldans.

**Mancīpium**, n., lat. (af *mānus*, hand, och *cāpere*, taga, alltså egentl. handtag el. handslag; jmf. *Manceps*), lagenligt köp; äganderätt till en sak; egendom; genom köp förvärfvad lifegen, slaf. — **Mancipēra**, (lat. *mancipāre*), öfverlåta såsom egendom, sälja. — **Mancipatiōn**, f., en saks öfverlemnande såsom egendom; tillegnande; underkastelse.

**Mānco**, m., ital. (af lat. *māncus*, stympad, ofullständig), köpm.t. brist, det felande, förminskning i varor.

**Mandamento**, se följ.

**Mandāmus**, n., lat. (egentl. vi förordne, af *mandāre*, bjuda, befalla), befallning, utgången ifrån Kings- el. Queensbench-domstolen i London, i konungens el. drottningens namn. — **Mandānt**, (lat. *māndans*), el. **Mandātor**, m., en, som ger i uppdrag, som ger fullmakt åt en annan att handla i hans namn. — **Mandatārius** el. **-datār**, m., en, som fått i uppdrag att handla i en annans namn; ombud, fullmäktig; **mandatārio nōmine** el. **qua mandatārius**, lat., såsom fullmäktig, enl. erhållen fullmakt; **per mandatārium**, genom fullmäktig. — **Mandāt**, n., (lat. *mandātum*), uppdrag, fullmakt; af öfverheten utfärdadt påbud; äfv. under franska revolutionen: ett slags pappersmynt, som skulle ersätta assignaterna, se d. o.; **ad mandātum** el. **ex mandāto**, på befallning, på uppdrag; **ex speciāli mandāto**, på särskilt befallning; **mandātum cum lībera**, oinskränkt fullmakt; **mandātum sine clāūsula**, befallning utan vilkor, obetingad befallning. — **Mandemēnt** (mangd'mängh), n., fr., mer förmanande, än egentl. befallande uppmaning, isht. herdabref inom katolska kyrkan i Frankrike. — **Mandamēnto**, m., ital., distrikt, tillhörande en provins i konungariket Italien.

**Mandant**, se föreg.

**Mandarīn**, m. (portug. *mandarīm*, sanskr. *mantrin*, rådgifvare, af *mantra*, råd, och detta af *man*, tänka, veta), högre embetsman i Kina; större tekopp af porslin; ett slags små, goda apelsiner ifrån Malta; äfv., och i denna bemärkelse fem., med pelsbräm garnerad öfverrock för fruntimmer.

**Mandat, Mandator, Mandatarius,** m. fl., se under **Mandamus.**

**Mandelād,** m. (af t. *māndel*), mandelmjölk, blandad med i socker starkt arbetad ägg-gula samt kryddad med kanel och vanilj.

**Mandement,** se under **Mandamus.**

**Mandībel,** m., lat. (*mandībula* och *mandībulum*), käk, tandlåda, käft; äfv. (någon gång, ehuru sällan, då frågan gäller fiskar) gäl; **mandībler,** pl., kallas det öfre käftparet uti insekters mun.

**Mandiok,** se **Maniok.**

**Mandolīn,** m., fr. (*mandolīne, mandōle, mandōre, pandōre,* ital. *mandōla, mandōra, pandōra, pandūra,* af gr. *pandūra*; jmf. *Bandola*), ett vanligtvis med fyra stål- och messingssträngar försedt instrument, som till formen liknar lutan, men är mindre och stämmes som violinen.

**Mandragōra,** f., lat. (gr. *mandragōras*), trollrot, alrunerot, tvåklufven rot, som har någon likhet med en menniskogestalt, och hvilken man fordom tilldelade trollkraft.

**Mandrīll,** m., sp. (*mandrīl*), skogsdjefvul: en art babian på Guinea, vid Cap, m. fl. orter.

**Manducabel, Manducation,** se följ.

**Mandūcus,** m., lat (egentl. storätare), buse att skrämma barn med. — **Manducābel,** som kan tuggas, ätbar. — **Manducatiōn,** f., lat. (af *manducāre, māndere,* tugga), brödets emottagande i den heliga nattvarden.

**Manēge** (manähsj'), m., fr. (ital. *manēggio*, handhafvande, behandling, m.lat. *manāgium*, af lat. *mānus*, hand), ridbana, ridhus, ridskola.

**Manequin,** se **Mannequin.**

**Māner,** pl., lat. **mānes,** de aflidnes andar, vålnader, skuggor.

**Manēr,** n., fr. (*manière,* ital. *maniēra*, egentl. behandling, af lat. *mānus*, hand), sätt, vis; i pl. en persons vanliga sätt att uppföra sig, skick, sätt att vara; konstt. uttrycket af en konstnärs hela skaplynne i alla dess skiftningar; äfv. konstnärsvana, som öfvergått till stel enformighet eller tillgjordhet vid konstens utöfning; förkonstling; öfverdrift; tonk. ett slags melodisk prydnad. — **Manērlig,** som har goda manér, som vet att skicka sig med folk; böjlig, smidig; medgörlig. — **Maniēra,** handtera; styra, leda, behandla; **maniērad,** konstt. konstlad, tvungen, sökt. — **Manierīst,** m., konstnär eller skriftställare, som genom enformigt, konstladt, egendomligt behandlingssätt vid utöfningen af sin konst eller i sitt författarskap aflägsnar sig ifrån den naturliga uppfattningen och framställningen af ämnet.

**Mānfred,** m., g.t. (*Manfrid, Maginfrid,* af *maghin*, mycken, och *frid*, frid), mansnamn med betyd.: den mycket fredlige, den fridsamme.

**Mānga,** f., sp, (egentl. ärm; lat. *mānica*; jmf. *manchett*), en mexikans mantel.

**Mangān,** m., nylat. (*manganēsium*, förvrängning af *magnes*, magnet), en gråhvit, mycket spröd och svårsmält metall.

**Manganēūt** (-nävt), m., gr. (*manganeutās,* af *manganēūein,* bedraga genom trollmedel, och detta af *mānganon,* trollmedel), trollkarl, svartkonstnär; taskspelare; qvacksalvare.

**Māngo,** m., pl. **mangōner,** (lat. *mangōnes*), i allmnht. en, som fejar upp sina varor, för att gifva dem utseende af att vara bättre, än de i verkligheten äro; hästbytare, hästskojare; slafhandlare; bedragare i handel och vandel; taskspelare, qvacksalvare, marktschreier, charlatan. — **Mangonī,** f., förfalskning af varor, isht. läkemedel.

**Māngo-träd,** ett högt ostindiskt träd (*mangīfera īndica*), med guldfärgade, ganska välsmakande frukter.

**Manī,** f., gr. (*manīa,* af *māinesthai,* rasa), raseri, förryckthet, galenskap; vurm, lidelsefull förkärlek. — **Manīacus,** m., en vansinnig; vurmare.

**Maniābel,** fr. (*maniāble,* af *maniēr,* handtera, [jmf. *Maniera*], och detta af lat. *mānus,* hand), handterlig, böjlig, smidig.

**Maniacus,** se under **Mani.**

**Manichēer** och **Manikēer,** pl., (m.lat. *Manichāēus*), anhängare af de irläror, som den i 3:dje årh. uppträdande persern *Manes* eller *Mani* predikade, hvilken antog två gudomliga urväsenden, ett godt och ett ondt. — **Manicheīsm,** m., Manes' och hans anhängares irrläror.

**Manichord,** se **Clavichord,** under **Clavis.**

**Maniemēnt** (manimāngh), n., fr. (af *maniēr,* handtera; jmf. *Maniera*), handterande; handlag, handgrepp; förvaltning; mål. målarens sätt att föra penseln.

**Maniera, Manierist,** m. fl., se under **Manér.**

**Manifēst,** n., m.lat. (*manifēstum,* af *manifēstus, a, um,* handgriplig, påtaglig, och detta åter af *mānus,* hand), af högsta statsmakten eller ett parti afgifven offentlig förklaring, hvari redogöres för dess rättsåsigter och bevekelsegrunder i någon vigtig angelägenhet; sjöt. skeppsdokument, innehållande laddningsafsändarens och emottagarens namn, varornas märke och innehåll, fraktens belopp, m. m. — **Manifestatiōn,** f., uppenbarande, bekantgörande, kungörelse. — **Manifestēra,** uppenbara, göra bekant, tillkännagifva.

**Manihot,** se **Maniok.**

**Manikeer,** se **Manicheer.**

**Manīlla-** el. rättare **Manīla-cigarrer,** spanska cigarrer ifrån filippinska ön Manila.

**Manīlle** (manīlj') och **Manīlj,** f., fr. (sp. *manīlla,* egentl. armband, af lat. *manīle,* halsband; efter det af tjurfäktare till en dams ära burna armband), högsta trumfen i lomberspelet, näst spadiljen.

**Maniōk** el. **Manihōt,** m., (af portug. och brasil. *mandioca*), tropikväxt, hvars rot innehåller ett stärkelseämne, i verldshandeln kalladt Tapioka, hvaraf beredes ett sundt och välsmakande bröd, benämdt Cassava, rättare Casave el. Cazave (i språket på Hayti *kasabi*).

**Manīpel** el. lat. **Manīpulus,** m., (af *mānus,* hand, och *plēre,* fylla), ett kompani soldater hos de forna romarne; på recepter: en hand full, göpen, t. ex. af kryddor eller blad. — **Manipulēra,** nylat., med händerna behandla, bereda eller bearbeta, förrätta något med vissa dertill hörande handgrepp; vid magnetisering: göra stryknigar med händerna. — **Manipulatiōn,** f., i allmnht. konstmessig behandling med händerna, användande af riktiga hand-

grepp; strykning med händerna, vid magnetisering. — **Manīpulum,** n., nylat., i grekiska kyrkan: en handduk till händernas och de heliga kärlens aftorkning, hvilken subdiakonen bar öfver venstra axeln: äfv. den öfver alba (se under *Albus*) liggande del af messhaken.

**Mankera,** se **Manquera.**

**Mankīll,** m., (af eng. *man*, menniska, man, och *kill*, döda), ett af hvalfiskben flätadt vapen med en i ändan innesluten blykula.

**Mānna,** f. och n., (lat. och gr. *mānna*, hebr. *mân*, sannol. urspr. del, gåfva, skänk, arab. *mann*, af hebr. *mânâh*, arab. *manna*, tilldela, skänka), israëliternes näringsmedel i öknen, enligt 2 Mos. 16; äfv. en gulaktig, seg, sötaktig och lindrigt afförande saft, som utrinner ur åtskilliga trädslag, isht. ur en tamarisk-art på Sinai och ur manna-asken i södra Europa, samt uppsamlas i små genomskinliga korn. — **Mannagryn,** de skrädda fröen af mannagräset (*Festūca flūitans*). — **Mannīt,** m., mannasocker: hufvudbeståndsdelen i manna.

**Manneh,** m., en sinnebildligt ordnad blomqvast hos österlänningarna.

**Mannequīn** (-kängh), m., fr. (af t. *männchen*, nedert. *männeken*, g.holl. *mannekin*), menniskofigur med rörliga leder, som målare och bildhuggare begagna, att derefter formera draperier; fig. karakterslös menniska.

**Mannit,** se under **Manna.**

**Mānnus,** m., mytol. de forna tyskarnes gud och stamfader, Tuiscos son.

**Māno,** f., ital. (lat. *mānus*), hand; tonk. *māno dēstra* el. *drītta*, högra handen; *māno sinīstra*, venstra handen.

**Manōēūvre,** f., fr., och **Manōver,** m., (m.lat. *manōpera*, af lat. *mānus*, hand, och *ōpera*, arbete), handhafvande, förrättning, förfaringssätt, hand- eller konstgrepp; rörelse, som trupper på ett slagfält eller en exercisplats verkställa; äfv. hvar och en särskilt rörelse, som verkställes med ett fartyg, jemte dertill nödiga arbeten; fig. förfarande; **manōvern,** benämning på den vetenskap, som lär att, med eller utan seglens eller vindens tillhjelp, med fördel regera ett fartyg vid alla förefallande händelser. — **Manövrēra,** (fr. *manoeuvrēr*), göra rörelser med ett fartyg, en trupp eller en krigshär; fig. förfara, bedrifva, träffa anstalter; stämpla; drilla (en sak).

**Manomēter,** m., el. **Manoskōp,** n., gr. (af *manōs*, tunn, och *metrēīn*, mäta, el. *skopēīn*, skåda), en apparat till bestämmande af gasarters spänstighet och till utrönande af ångans tryckningskraft vid en viss gifven temperatur.

**Ma non trōppo,** ital., tonk. men icke allt för fort.

**Manquēra** och **Mankēra,** fr. (*manquēr*, ital. *mancāre*, sp. *mancār*, af lat. *māncus*, stympad, ofullständig), fela, fattas, brista; slå fel; underlåta, försumma; fela, förse sig, förgå sig. — **Mānque** (mangk'), m., brist, fel; **manque de touche** (-d'tuhsj'), felstöt i biljardspel. — **Manquement** (mangk'mängh), m. o. n., fel, uraktlåtenhet, förseelse.

**Mansārde,** f., (efter uppfinnaren Mansärd, en fransk byggmästare, död 1666), brutet byggnadstak; äfv. vindskupa, vindskammare under ett sådant tak.

**Manschett,** se **Manchett.**

**Mantēāū** (manghtåh), m., fr. (g.fr. *mantel*, af lat. *mantēllum*), mantel, kappa. — **Mantelēt** (manght'läh), m., fr., (demin. af *mantēl*, *mantēāū*), liten mantel eller kappa; läderskärm på vagnar; storm- eller skärmtak, som skyddar belägrande för de belägrades gevärseld; äfv. lucka för en styckeport. — **Mantelētte** (manght'-lätt'), f., liten mantel eller kappa. — **Mantelīne** (manght'lihn), f., liten kappa fordom brukad af bondqvinnor. — **Mantīlla** (-tilja), f., sp. (demin. af *mānta*, ylletäcke, *mānto*, slöja, mantel, förkort. af lat. *mantēllum*), lång slöja, som räcker ned till midjan, och hvarmed spanska fruntimren betäcka hufvudet och en del af ansigtet. — **Mantīlle** (manghtīlj'), f., fr., och **Mantīlj,** m., ett slags liten fruntimmerskappa.

**Mantelet, Manteleffe,** se föreg. ord.

**Mantīk,** f., gr. (*mantikē*, af *māntis*, spåman), spådomskonst.

**Manteau.** [ ]

**Mantilla, Mantille** och **Mantilj,** se under

**Mantīssa,** f., lat. (egentl. tillökning), matem. decimalsiffrorna i en logaritm.

**Manu,** nomin. **Manus,** m., ind. (af engelsmän oriktigt: Menu), i indiska sagan menniskoslägtets stamfader, hvilken hinduernes äldsta, på sanskrit skrifna, lagbok tillskrifves.

**Manual, Manubiae, Manufactur,** m. fl., se und. följ. ord.

**Mānus,** f., lat., hand; **mānus fīrma,** egentl. fast hand: skriftlig försäkran; **m. mōrtua,** se under **Mortuus; mānu armāta,** med vapen i hand, med vapenmakt; **m. brēvi,** genast, utan vidare; **m. fōrti,** lagt. med våld; **m. prōpria,** egenhändigt; **m. stipulāta,** med handslag; **in mānu,** i handom, vid hand; **mānum de tābula,** egentl. handen ifrån taflan! d. v. s. rör icke; ordspr. **mānus mānum lāvat,** den ena handen tvättar den andra. — **Manuāle,** n., och **Manuāl,** m., (af lat. *manuālis*, som har afseende på händerna), handbok; köpm.t. bok, hvaruti inkomster och utgifter införas under olika titlar; se äfv. **Memorial;** äfv. det i en orgel befintliga särskilta verk, hvars tangenter spelas med händerna; äfv. sjelfva klaviaturen; — **manuālkirurgī,** läran om de kirurgiska handgreppen; **manuāl-lēxikon,** handordbok. — **Manuāliter,** nylat., i orgelmusik: utan pedal. — **Manūbiae,** pl., lat. (af *manūbius*, fienden fråntagen, af *mānus*, hand), krigsbyte; lösen för krigsfånge. — **Manūbrium,** n., lat., handtag, isht. handtaget på ett registerdrag i orgeln. — **Manufactūr** och **-faktūr,** f., nylat. (*manufactūra*, fr. *manufactūre*), skråfri, större slöjdinrättning, hvarvid flera handtverks konstfärdighet erfordras, för att i stor myckenhet tillverka vissa varor af ämnen, som tillhöra växt- och djurriket; äfv. större inrättning för metallers förädling, dels med maskiner och handarbete tillika, dels med blott handhammare; **manufaktūrvaror,** varor, som tillverkas genom manufaktur. — **Manufakturīst,** en, som tillverkar manufakturvaror. — **Manuscrīpt** och **-skrīpt,** n., (af lat. *manu scriptum*, handskrifvet), handskrift. — **Manustupratiōn,** f., se **Onani.**

**Manzel,** m., el. **Manzille,** f., arab. (*manzil*, af *nazala*, stiga utaf), herberge för resande, i Persien m. fl. länder.

**Marabūplym,** m., fin, ullartad, hvit fjäder, hvilken af fruntimmer bäres som prydnad på hattar, och fås af **Marabu-storken** eller Adjutanten, en fågelart uti Indien.
**Marabūt** el. **Marabōūt,** m., arab. (*marbût,* bunden, af *rabata,* binda), muhammedansk, af löfte om enslighetslif bunden, eremit i norra Afrika; äfv. ett muhammedanskt andaktskapell.
**Maramēll,** m., fr. (*maramēlle*), insyltad, japansk qvitten.
**Maraner,** se **Marraner.**
**Marāsmus,** m., gr. (*marasmōs,* af *marāīnein,* utsläcka, göra kraftlös), aftyning i följd af ålderdomssvaghet.
**Marasquīn** (maraskängh) el. **Marasquīno,** m., (ital. *maraschīno,* af *marāsca, amarāsca,* surt körsbär, af lat. *amārus,* bitter), ett slags fin körsbärslikör.
**Maratter,** rättare **Mahratter,** se d. o.
**Maraudeur,** se **Marodeur.**
**Maravēdi,** m., (efter den fordom i Spanien herrskande Moravidernes slägt, arab. *marâbitin,* de ståndaktiga), ett spanskt mynt, **maravēdi de vellōn** (- - veljōn), af koppar, **maravēdi de plāta,** af silfver = 2 kopparmaravedi.
**Marcāndo** och **Marcāto,** ital. (af *marcāre,* beteckna), tonk. med accentueradt föredrag.
**Marcasīt,** m., (ital. *marcassīta,* sp. *marcasīta,* af arab. *markaschîtzâ,* kiselsten), svafvelkis; se äfv. **Vismuth.**
**Marcāto,** ital., tonk. med accentueradt föredrag.
**Marcellīne** (-līhn'), f., fr., en sort tunt sidentyg.
**Marche,** se **Marsch.**
**Marchese** (markēse), m., ital., d. s. s. **Marquis,** se d. o.
**Marcipān** el. **Marzipān,** m., (nylat. *Mārci pānis,* egentl. Marcusbröd; ital. *marzapane,* sp. *mazapan,* fr. *massepain,* eng. *marchpane*), ett slags mandelbakelse.
**Marcomānner,** pl., (lat. *Marcomānni, Marcomāni,* af g.t. *Marcaman, Marachaman,* af *marca, maracha,* gräns), egentl. gränsmän, gränsboer: en forntysk folkstam emellan Donau och Rhen, sednare i nuvarande Böhmen.
**Mārcus,** romerskt mansnamn med betyd.: den stridbare, manlige (antingen af *marcus,* slägga, el. för *Māricus,* af *mas, māris,* man).
**Mardī gras** (mardīh grah), m., fr. (*mardī* af lat. *mārtis dīes,* Mars' dag), fettisdagen.
**Maréchāl** (maresjäll) m., fr. (g.t. *marscalc,* af *marah,* märr, häst, och *scalc,* tjenare, m.lat. *marescālcus,* egentl. stalltjenare, hofslagare), i Frankrike, en titel för vissa officerare af olika grader, t. ex.: **maréchal de camp** (- d'kangh), generalmajor: **m. des logīs** (- dä låsjīh), regements-qvartermästare, äfv. hofqvartermästare.
**Marēmmer,** pl., ital. (sing. *marēmma,* hafstrakt, g.fr. *marēnne,* af lat. *marītima,* näml. *lōca*), sumpiga och osunda trakter uti Italien, isht. landremsan vid hafskusten ifrån floden Cecinas utlopp till Orbitello.
**Margarēta, Margarētha** och **Margrēta,** förkortadt **Greta,** qvinligt förnamn med betyd.: perla (af lat. *margarīta,* gr. *margarītās*); **margarīta,** f., läkek. en perlemorfärgad fläck på hornhinnan i ögat; **margarītae,** pl., i katolska kyrkan: litet stycke af en vigd hostia för sjuka; **margarīta,** f., el. **margarītum,** n., i grekiska kyrkan: kärl, hvaruti den vigda hostian förvaras. — **Margaritīner** el. fr. **Marguerītes,** pl., fina glasperlor. — **Margarīn** el. **Margarīnsyra,** kem. ett slags fet syra, som erhålles af palmolja, menniskofett, m. m.
**Mārgo,** m. och f., lat. (genit. *mārginis*), **Mārgine** (märdjine), ital., **Marge** (marsjh'), fr., och **Marg,** m., oskrifven eller icke tryckt brädd af en skrifven eller tryckt sida; **ad mārginem** el. **in mārgine,** lat., i brädden, i kanten. — **Margināl,** m., nylat. (*marginālis,* beträffande brädden eller kanten), brädd på skrifven eller tryckt sida, d. s. s. **Marg; marginālier** eller **margināl-anmärkningar,** randglosor. — **Marginēra,** lemna marginal i skrift.
**Marīa** el. fr. **Marīe,** qvinnonamn, med betyd.: den motsträfviga, kärfva (i grek. N. T. *Marīa,* af hebr. *Mirjâm,* arab. *Marjam,* egentl. motspänstighet, bitterhet, af *mârâh,* vara bitter). — **Marialatrī,** f., den hel. jungfruns dyrkan, mariædyrkan. — **Marienglas,** storbladig glimmer, hvilken kan begagnas som glas. — **Mariāna,** fr. **Mariānne** (-ānn'), qvinnonamn, bildadt af Maria-Anna. — **Mariāner,** pl., d. s. s. Tyska riddare.
**Mariāge** (marjāhsj'), m., giftermål, äktenskap; bröllop; äfv. ett kortspel; **mariāge d'amōūr** (- damūhr), äktenskap, ingånget af kärlek; **m. de consciēnce** (d'konghsjänghs'), äktenskap, som ingås utan iakttagande af de lagliga formerna; **m. de raison** (d'rāsongh), äktenskap af beräkning.
**Mariana, Marienglas,** se under **Maria.**
**Marikina,** f., amerik., en liten silkeshårig apa i Brasilien.
**Marīne,** f., fr., och **Marīn,** m., (af lat. *marīnus, a, um,* hafvet, *māre,* beträffande), sjöväsende; sjömakt; deraf marīnmålare, marīnmålning, m. m. — **Marinēra,** (fr. *marinēr*), egentl. lägga i hafsvatten; insalta; inlägga i ättika och kryddor; **marinērad,** insaltad, inlagd i ättika; äfv. skadad af hafsvatten. — **Marināde** (- nādh'), f., insaltad, inlagd maträtt.
**Marinīsm(us),** m., det konstlade, svulstiga skrifsätt, som utmärkte den italienska diktaren Marīno el. Marīni (död 1625). — Marinīster, pl., anhängare af hans manér.
**Mariōler,** pl., (ital. *mariōlo, mariuōlo,* skälm, skurk), röfvarpack i Neapel.
**Marionētte,** f., fr., och **Marionētt,** m., (af *Mariōn,* demin. af *Marīe,* således egentl. lilla Marie), leddocka, som genom mekanik eller trådar efterhärmar menniskors rörelser; fig. lättsinnig eller karakterslös menniska, som låter sig ledas af andra; **marionētt-teāter,** dockteater.
**Maritīm,** lat. (*marītimus,* af *māre,* haf), till hafvet hörande, skeppsfart, sjömakt, sjöväsende beträffande.
**Mārjo,** qvinnonamn, förkortadt af **Maria.**
**Mark,** f., 1:o (fht. och goth. *mārka, mārcha,* gräns, isl. *mark,* gräns, tecken), gräns för ett land, ett område, ett distrikt; äfv. sjelfva landet, området; 2:o (mht. *marke, marc,* m.lat. *marca,* $\frac{1}{2}$ skålpund, fr. *marc,* ital. *marco,* m.), en guld- och silfvervigt = 16 lod silfver, 24 karat guld; 3:o (fr. *marque,* sp., portug. och

ital. *marca*), märke, tecken; räknepenning i spel, mark. — **Markēra,** (fr. *marquēr*), märka, åsätta märke, beteckna; antyda, utvisa; genom spelmarker beteckna, huru ett spel står; **markānt,** (fr. *marquānt*, l. -kängh), utmärkt; **markērad,** skarpt betecknad, tydligt utpräglad, karaktersfull. — **Markōr,** m., (fr. *marqueūr*, l. -köhr), en, som räknar och antecknar ett spels gång, isht. i biljard.

**Markasit,** se **Marcasit.**

**Marketēntare,** m., **Marketēnterska,** f., (af ital. *mercatānte*, handlande, köpman, af ital. *mercatāre*, idka handel, och detta af ital. *mercāto*, handel, lat. *mercātus*, af *merx*, handelsvara), en, som håller handel eller värdshusrörelse i fält.

**Markis, Markisat, Markisinna,** se **Marquis.**

**Markus,** se **Marcus.**

**Mārlborough** (måhlböro), f., berömd fransk folkvisa, som handlar om den store engelska fältherren med detta namn († 1722).

**Mārli** el. **Mārly,** m., fr., en galler- eller nätformig, något styf väfnad till brodering, brodértyg; äfv. en sort halfsiden, benämdt efter byn **Marli-la-Machine,** der detta tyg först tillverkades.

**Marmelād,** m., fr. (*marmelāde*, portug. *marmelāda*, af gr. *melīmālon*, honungsäple), fruktmos.

**Marmitōn** (-mitōngh), m., fr. (af *marmīte*, gryta), kökspojke.

**Marmolīt(h),** m., gr. (jmf. *Marmor*), bladig serpentinsten.

**Mārmor,** m., lat. (gr. *mārmaros*, af *marmāīrein*, skimra, glänsa), finkornig kalksten, som begagnas till bildhuggare-arbeten, m. m. — **Marmorēra,** gifva ett föremål marmorlik anstrykning på ytan.

**Marmōtt,** m., ital. (*marmotta*, af lat. *mus montānus*, bergsråtta), murmeldjur.

**Marodēra,** fr. (*maraudēr*, af *marāūde*, plundring), under marsch hålla sig efter hufvudtruppen, för att plundra; äfv. genom föregifven sjukdom söka undandraga sig tjenstgöring. — **Marodōr,** m., (fr. *marodeūr*, l. -döhr, af lat. *morātor*, sölare), soldat, som olofligen går ut på plundring, eftersläntrare, ströfvare.

**Marōn-nēger,** m., fr. (*marrōn*, l. marōngh, förkort. af sp. *cimarron*, förvildad, deraf *nēgro cimarron*, förrymd neger), till ödemarken undflydd neger.

**Maronīter,** pl., kristna församlingar på berget Libanon, så kallade efter deras stiftare M a r o n.

**Maroquīn** och **Marokāng,** n., fr. (sp. *marroquī*, ital. *marrochīno*), af bock- eller gethudar på åtskilligt sätt beredt, fint och på ena sidan färgadt läder, urspr. från *Marocco* i Afrika, således egentl. m a r o c c a n s k t l ä d e r.

**Marqueterīe** (market'rī'), f. fr., (af *marquētte*, demin. af *marque*, se **Mark**), inlagdt arbete af olika färgade träslag, hvaraf man sammansätter hela taflor. — **Marquetēra,** göra sådant inlagdt arbete.

**Marqueur,** se under **Mark.**

**Marrāner,** pl. (sp. *Marrānos*, af *marrāno*, bannlyst; m.lat. *Marrāni*, *Marrones*), de döpta, men i hemlighet sin förra religion trogna judarne och morerna i Spanien.

**Mars** el. **Māvors,** genit. *Mārtis*, m., lat., krigsgudens namn hos de gamle Romarne; en af planeterna; kem. jern; **Martis söner,** fig. krigare. — **Martiālisk,** (lat. *martiālis*), krigisk, stridbar, modig, morsk; **martiāllag,** krigslag, hvarefter upprorsmän dömas vid ständrätt, utan iakttagande af vanliga rättegångsformer. — **Martialitēt,** f., krigiskt väsende, stridbarhet. — **Mārtius,** lat. i vanligt språkbruk **Mars,** m., Mars' månad, vårmånad.

**Marsch,** m., fr. (*marche*, f.), en trupps gående i takt; kommandoord till en trupp, då den skall börja att marschera; tåg af soldater, af en trupp, en armé, till gemensamt mål; fam. skock af menniskor eller djur, som gå efter hvarandra; kort tonstycke af hurtig karakter, i rask takt och med afmätt tidmått, isht. bestämdt för trupper att marschera efter; **marche funēbre** (- fynābr'), sorgmarsch; **marche triomphāle** (- trionghfāl'), triumfmarsch. — **Marschēra,** gå i viss takt och ordning. — **Marschlīnie,** f., den rad eller ordning, i hvilken en trupp uppställes till marsch. — **Marcherōūte** (- rūtt') el. **Mārschruta,** f., (fr. *route*, l. rutt', väg), den väg, som tågande trupp el. en resande följer; på förhand uppgjord lista, som upptager stationerna för tågande trupp el. för resande.

**Mārschland,** t., lågländt, genom vid öfversvämningar afsatta ämnen fruktbart blifvet land.

**Marseillāisen** (marsäljähsen), f., fr. (af stadsnamnet *Marseille*), marseiller-sången, en till frihetskamp uppmanande folksång ifrån första franska revolutionens tid, diktad och satt i musik af dåvarande ingeniör-officern R o u g e t d e l'I s l e 1791, och hvars begynnelseord är: »Allons enfants de la patrie»; se **Allons.**

**Mārskalk,** m., fr. (*maréchal*, m.lat. *marescālcus*, g.t. *mar-scalc*, af *mara*, märr, och *scalc*, dräng, tjenare), urspr. stallknekt; ford. konungens stallmästare; sederm. betecknande en allt högre värdighet; slutligen hög embetsman, som stod i spetsen för en furstes krigs- och hofstat; i nuvarande tid äfven: stafbärare, uppsyningsman och anförare vid allmänna högtidligheter, t. ex. vid bröllop; **hofmarskalk,** embetsman, som har högsta inseendet öfver hushållningen vid ett hof och öfver hofbetjeningen; **fältmarskalk,** högste befälhafvaren öfver en krigshär, öfverfältherre.

**Martellāto,** ital., tonk. i violinmusik: stackeradt föredrag.

**Martēllos,** pl., ital. (*mārtulus*, *mārculus*, demin af *mārcus*, hammare), benämning på de hvälfda, runda torn på kusterna af Sardinien och Corsica, hvilka voro uppförda till skydd emot sjöröfvare.

**Mārtha,** f., qvinnonamn, med betyd.: husfrun, herrskarinnan i huset; enligt andra: den bedröfvade.

**Martialisk,** se under **Mars.**

**Martingalēūr** (martängalöhr), m., fr., i faraospelet: spelare, som fördubblar sin insats, antingen hans kort vinner eller icke.

**Martinīster,** pl., anhängare af den mystiska svärmaren Louis Claude de St. M a r t i n (f. i Amboise i Frankrike 1743, d. 1803).

**Martius,** se under **Mars.**

**Martȳr,** m., gr. (*martyr*, blodvittne, *martys*, vittne), en, som med sitt blod lider för den

kristna läran; i allmnht. en, som lider för religion, dygd, rätt och sanning. — **Mārter,** m., pina, plåga; pinande. — **Martēra,** pina med pinoredskap; fig. pina, plåga. — **Martȳrium,** n., lat., martyrdöd; äfv. ställe i en kyrka, der en martyrs graf befinner sig. — **Martyriolōgium,** n., martyrbok, förteckning på blodsvittnen och troshjeltar jemte deras historia. — **Martyrisēra,** göra till martyr.

**Marzipan,** se **Marcipan.**

**Marāng,** m., fr. (*meringue*, l. meräṅgh'), ett slags bakelse af ägghvita, socker m. m.

**Mas,** m., (fr. *masse*), smalare cylindrisk biljardkäpp, i hvars ena ända är anbragt en liten klots.

**Mascarēt** (-rāh), m., ytterst häftig uppsjö på Dordognefloden i Frankrike.

**Mascarōn** (-rōngh), m., fr. (af ital. *mascarōne*, *mascherōne*, stor, ful ansigtsmask), byggn.k. grinande hufvud öfver dörrar, fönsteröppningar och isht. brunnar.

**Mascarpōni,** pl., ital., ett slags italiensk gräddost ifrån Lombardiet.

**Masch Allāh,** arab. (*mâchâ allāh*, hvad Gud vill), Guds verk, Turkarnes benämning på opium.

**Machin,** m. fl., se **Maskin.**

**Mascovad,** se **Moskovad.**

**Mascutīnum** och **Maskulīn,** lat. (neutrum af *masculīnus*, tillhörande manliga könet, af *māsculus*, demin. af *mas*, man), ord af manliga könet; adj. som tillhör det manliga könet.

**Masēgno** (masänjå), m., ital., hvit kalksten ifrån Verona, som användes till gatläggning.

**Mask,** m., fr. (*masque*, m.lat. *māsca*, *māscara*, ital. *māschera*, sp. *māscara*, af arab. *maskhara*, narrstreck, puts, upptåg, och deraf pickelhäring med ansigtsmask, uti italienska folklustspelet, slutligen sjelfva masken; af *sachira*, bele), betäckning för ansigtet, för att göra sig oigenkännelig, skråpukansigte, lösansigte; äfv. person med sådan betäckning; fig. täckmantel; **en masque** (angh mask'), maskerad. — **Maskēra,** fr. (*masquēr*, l. maskēh), sätta mask för ansigtet; förkläda, göra oigenkännelig; fig. dölja, skyla; bemantla; **maskēra sig,** sätta mask för sitt ansigte; förkläda sig, göra sig oigenkännelig; fig. dölja sina tankar; **maskērad,** (fr. *masqué*, l. maskēh), med mask för ansigtet; förklädd; fig. förborgad, dold, förtäckt; **maskēradt batteri,** batteri, som ända till det ögonblick, då det skall träda i verksamhet, förblir undandoldt af något föremål. — **Maskerād,** m., fr. (*mascarāde*, f., ital. *mascherāta*, af *mascherāre*, maskera), förklädning under mask; samling, sällskap eller dans af maskerade personer.

**Maskīn,** m., fr. (*machīne*, l. masjīhn', f., lat. *māchina*, gr. *mechanā*; jmf. *Machina*), hvarje redskap, hvarmedelst kroppars rörelse beverkas eller underlättas och ett stort motstånd, med jemförelsevis ringa användning af kraft, besegras; fig. viljelöst redskap; fam. förkastlig, dålig menniska. — **Maskinerī,** n., inre sammansättningen af en maskin; flera till ett ändamål förenade maskiner. — **Maskinīst,** m., person, som sköter ett maskineri. — **Maskīnmessig,** som göres, förrättas efter gammal vana, utan att förståndet dervid behöfver vara verksamt.

**Maskopī,** f., t. (*maskopēī*, holl. *maatschappy*, *maatschap*, nedert. *maatschaft*, af *maat;* jmf. *Mat*), egentl. handelsförbindelse, handelssällskap, som delar vinst och förlust; i allmnht. hemlig förbindelse för något olofligt ändamål, hemligt aftal i och för utförandet af något bedrägeri; skojarliga; jmf. **Clique.**

**Maslasch,** m., unger. (*māslās*, vin af halft urpressade drufvor), en sort ungerskt vin af medelgodhet.

**Masorēter,** pl., fornjudiske lärde el. rabbiner, hvilka, till att förekomma hvarje förfalskning af den hebreiska bibeln, gjorde en samling af kritiska och förklarande anmärkningar till densamma, hvilken samling de kallade *Masōra* (rabbin. *massôrâh* el. *massôreth*, öfverlemnande, af *mâsār*, öfverlemna); deraf **masoretisk text,** se **Talmud.**

**Mass,** se under *Förkortningarna.*

**Māssa** (mässä), m., i vestindiska negrernes språk: herre, husbonde.

**Māssa,** f., lat. (fr. *māsse*), den myckenhet af materia, som en kropp af viss rymd innehåller och som beror af materiens täthet; stor mängd; myckenhet af något; **māssa bonōrum,** lat. all en persons el. slägts egendom, hela förmögenhet; **māssa concūrsus,** lat., konkursmassa; **m. hereditātis,** allt, som hörer till ett arf, hela qvarlåtenskapen; **m. pillulārum,** läkek. deg, hvaraf piller skola formas. — **Massīv,** (lat. *massīvus*, fr. *massīf*), fast, tät, tjock; ej ihålig; äfv. inuti fylld med ett ämne af ringare värde; äfv. helt och hållet af guld eller silfver; fig. stark; grof. — **Massivitēt,** f., (fr. *massiveté*), fasthet, täthet; eldfast beskaffenhet; grofhet.

**Massācre** och **-sāker,** m., fr. (m.l. *mazācrium*, af t. *metzgen*, *metzgern*, slagta boskap), blodbad, stort nederlag. — **Massakrēra,** (fr. *massacrēr*), nedgöra, nedhugga, slagta; **massacrēz la canāille** (massakrēh la kanālj'), fr., hugg ner packet!

**Massage,** se under **Massera.**

**Massaker, Massakrera,** se **Massacre.**

**Māsse** (mass), f., fr. (lat. *māssa*), massa, se d. o.; äfv. stor hammare el. klubba, som bildhuggare begagna; bilj.t. mas: redskap, hvarmed bollen mera skjutes, än stötes fram; **en māsse,** (angh māss), fr., i massa, i stor mängd.

**Māssel,** jud. (rabb. *massâl*, härledt af *nâsāl*, flyta, nedstiga, isht. ifrån himlen, derföre äfv. himlens el. stjernornas inflytande på menniskornas öden), lycka, öde.

**Massēra,** fr. (*massēr*, lat. *massāre*, gr. *māssein*), på österländskt vis, medelst rifning, valkning o. s. v., behandla kroppen efter bad. — **Massāge** (massāhsj'), m., fr., handlingen, då man masserar. — **Massēūr** och **-sōr,** m., person, som masserar.

**Masserīa,** f., ital. (af *māssa*, sp. *māsa*, g.fr. *māse*, m.lat. *māssa*, *mānsa*, afvelsgård, och detta af *manēre*, bo, vistas), arrendegods; afvelsgård.

**Massēter,** m., gr. (af *māssāma*, tuggande, och detta af *massāsthai* el. *masāsthai*, tugga), anat. tuggmuskel. — **Massetērisk,** som hör till el. har afseende på tuggmuskel.

**Masseur,** se under **Massera.**

**Massicot** (-kåh), m., fr., gul blyoxid, som användes vid porslinsglacering.

**Massil**, se **Masil**.
**Massiv, Massivitet**, se under **Massa**.
**Massolēra**, fr. (*massolēr*,' af *massūe*, g. portug. *massua*, *massuca*, stor hammare, klubba; jmf. **Masse**), döda med klubba, ett ford. i Italien och Spanien brukligt dödsstraff.
**Mastalgi**, f., gr. (af *mastōs*, bröst, isht. qvinnobröst, och *ālgos*, smärta), läkek. bröstlidande (om qvinnobröst). — **Mastatrophī** och **-trofī**, f., qvinnobröstens aftagande el. borttynande. — **Mastītis**, f., brand i qvinnobrösten. — **Mastodynī**, f., smärta i qvinnobrösten. — **Mastōnkus**, m., svullnad på qvinnobröstens sugvårtor. — **Mastorrhagī**, f., stark blödning ur qvinnobröst.
**Mastatrophi**, se föreg.
**Mastēllo**, m., pl. **mastēlli**, ital., rymdemått i Ferrara och Venedig, ungefärl. motsvarande 4,000 parisiska kubiktum.
**Māster**, 1) (māhster), m., eng. (af lat. *magīster*, se d. o.), mästare, herre, lärare; tilltalsord (af tjenstefolk) till adliga ynglingar; **m. of arts** = **Magister**, se d. o.; 2) (mīster), förkort. **Mr.**, pl. **Messrs**. (för fr. *Messieurs*, som här uttalas meschūhrs), herre, tilltalsord framför mansnamn.
**Masticatiōn** och **-katiōn**,' f., lat. (*masticātio*, af *masticāre*, tugga), tuggning. — **Masticatōrium**, n., pl. **-tōria**, läkek., läkemedel, som tuggas.
**Mastigadōūr** (-dūhr), m., fr., tuggtrens: betsel, försedt med kulor el. ringar, som göra, att hästen fradgar och sålunda håller munnen frisk.
**Mastitis**, se under **Mastalgi**.
**Māstix**, m., m.lat. (af gr. *mastīchā*, af *masāsthai*, tugga, emedan man, för ämnets vällukts skull, tuggade det; fr. *mastic*, ital. *māstice*), ett ljusgult, klart harts, som nyttjas till rökelse, och erhålles af ett i Orienten och södra Europa växande träd, *Pistācia lentīscus*.
**Mastodologī, Mastologī** el. **Mastozōologī**, f., gr. (af *mastōs*, bröst, bröstvårta, och *lōgos*, ord, lära), läran om däggdjuren.
**Māstodon**, n., pl. **-dōnter**, gr. (af *mastōs*, bröst, bröstvårta, och *odūs*, gen. *odōntos*, tand), ett urverlden tillhörande, nu endast fossilt förekommande, jättedjur med fyra betar eller huggtänder.
**Mastologi**, se **Mastodologi**.
**Mastonkus**, se under **Mastalgi**.
**Mastorrhagi**, se under **Mastalgi**.
**Mastozoologi**, se **Mastodologi**.
**Mastupration** el. **Masturbation**, se **Manustupration** (under **Manus**).
**Masulipātnams**, pl. (af *Masulipātam*, regeringsområde och stad i Indien), fina ostindiska näsdukar.
**Masūrka**, el. **Maz-**, f., (rysk. *mazūrka*, pol. *mazurek*, så kallad efter *Mazurerna* el. *Masurerna*, invånarne i det forna hertigdömet *Masovien*), polsk nationaldans i $\frac{3}{8}$ takt.
**Mat**, se **Maat**.
**Matabis**, pl., ostindiska sidentyger, genomväfda med silfverlan.
**Matadōr**, m., sp. (af *matār*, lat. *mactāre*, offra, slagta, döda, hvaraf *mactator*, dödare), vid spanska tjurfäktningar den, som gifver djuret dödsstöten; numera oegentl.: genom anseende, makt el. rikedom utmärkt man; äfv. stolt man, som förhäfver sig öfver sin lycka; i vissa kortspel: benämning på några af de högsta trumfen. — **Faux-matadōrs** (fåh matadåhr), fr., egentl. falska matadorer; i lomberspelet: trumf, som ifrån maniljen följa på hvarandra.
**Mātalan**, m., liten flöjt, med hvars toner bajadererna i Indien beledsaga sin dans.
**Matasānos**, m., sp. (af *matār*, döda, och *sāno*, frisk, sund), egentl. en, som dödar friskt folk; qvacksalvare.
**Matassīn** (-sängh), m., fr. (sp. och g.eng. *matachin*), utklädd gyckeldansare; **matassīns** (-sängh), pl. gyckeldans, utförd af såsom pickelhäringar utklädda dansare, försedda med träsvärd. — **Matassinäder**, pl., upptåg af gyckeldansare; löjliga åtbörder. — **Matassinēra**, gyckla, göra upptåg; dansa gyckeldansar.
**Matatān**, m., stor trumma, som begagnas af Indianer och Negrer.
**Mât de Cocagne**, se under **Cocagna**.
**Maté** el. **Matenīta**, m., en tesort, som beredes utaf de torkade bladen af det i Sydamerika och sydöstra Asien allmänt förekommande trädet *Īlex paraguayēnsis*, och af hvilket teslag tillagas en af sydamerikanerna synnerligen omtyckt dryck; jmf. **Paraguay-te**.
**Matematik, Matematisk**, m. fl., se **Mathema**.
**Matelōt** (mat'låh), m., fr. (för *materot*, *materos*, lat. *mattārius*, en, som sofver på en matta, af *mātta*, matta, groft täcke), matros; **matelōts** (uttalas vanl. mat'låhs), sjömansbyxor. — **Matelotāge** (mat'låtåhsj'), m., matroslön. — **Matelōte** (mat'låht'), f., en fransk fiskrätt; matrosdans; **à la matelōte**, på sjömansvis.
**Māter**, f., lat., pl. **mātres**, moder; moderkyrka, moderförsamling; )( **Filial**; **ālma māter**, hög, ärevördig moder (hederstitel för universiteter); **dūra māter**, anat. tjock hinna under hufvudskålen; **māter dolorōsa**, egentl. den af smärta nedtryckta modren, en bild af den vid sonens kors i sorg försjunkna jungfru Maria; **māter pīa**, anat. en tunnare hinna under hufvudskålen; **m. famīlias**, husmoder; **mātres lectiōnis**, pl., egentl. läsemödrar; i hebreiska språkläran: till lättnad vid läsningen inskjutna hebreiska bokstäfver. — **Matērna**, pl., mödernearf. — **Maternitētsprincīp**, m., lagf. den rättssats, att ett oäkta barn skall njuta underhåll af sin moder.
**Matēria**, f., lat., och **Matērie**, en kropps innehåll, hvarmed den fyller rummet; kroppsligt ämne; var i sår; **matēria chirūrgica**, lära el. kunskap om yttre kroppsskadors botande; **m. mēdica**, lära el. kunskap om läkemedlen och deras verkningar; **m. mōrbi** el. **m. pēccans**, sjelfva sjukdomsämnet; **in matērie**, i det väsendtliga, hvad saken sjelf beträffar. — **Materiāl**, n., pl. **materiālier**, ämne, hvaraf något förfärdigas el. sammansättes; **materiālvaror**, råvaror ur sten- och växtriket. — **Materialīsm**, m., den filosofiska lära, som förnekar alla andliga väsens tillvaro, endast anser kroppar finnas till, och bestrider själens okroppsliga natur. — **Materialīst**, m., en, som hyllar materialismen; äfv. en, som handlar med materialvaror. — **Materialisēra**, betrakta såsom kroppslig. — **Materialitēt**, f., egenskap af kroppsligt väsende. — **Materiāliter**, efter sitt väsende, till sitt innehåll; )( **Formaliter**.

— **Materiēl,** som tillhör, har afseende på el. egenskap af materia; kroppslig, lekamlig; sinlig; väsendtlig, saklig, )( **Formel;** s. m., sammanfattningen af flera beståndsdelar eller förnödenheter; allt hvad som erfordras för något visst företag; äfv. alla de pjeser, med tillbehör, som tillhöra ett artilleri.
**Materna,** se under **Mater.**
**Māthāma,** n., gr. (af *mathēīn, manthānein,* lära), undervisningens föremål, kunskap, vetenskap, konst. — **Mathematīk** och **Matem-,** f., (gr. *mathāmatikā,* näml. *tēchnä,* konst) el. **Mathēsis,** f., läran om storheter i allmänhet, så väl geometriska som aritmetiska; **mathēsis applicāta,** använd matematik el. läran om storheter, tillämpad på andra vetenskaper; **m. pūra,** ren matematik, som betraktar storheterna i och för sig sjelfva. — **Matemātiker,** m., en, som är kunnig i matematiken. — **Matemātisk,** till matematiken hörande el. som i denna vetenskap fordras; fig. oomkullstötlig, viss, afgjord. — **Matesiologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), läran om vetenskaperna, vetenskapslära.
**Mathesis,** se **Mathematik** (under **Mathāma).**
**Mathīlda** och **Matīlda,** f., g.t. (*Machthilt, Mechthild, Mahthilda,* af *maht,* makt, och *hilta, hiltja,* strid) qvinnonamn, med betyd.: den väldiga sköldmön, hjeltinnan.
**Mathuriner,** se **Trinitarier.**
**Matilda,** se **Math-.**
**Matīn** (matängh), m., fr. 1) (provenç. *mati,* ital. *mattīno,* af lat. *matutīnum,* näml. *tempus:* tidigt, morgontid), egentl. morgon; äfv. ett slags morgonrock; 2) (fr. *mâtin,* provenç. och sp. *mastin,* ital. *mastīno,* gårdvard), vall- el. slagtarhund; äfv. såsom skällsord: lymmel, odugling. — **Matinēe,** f., fr., och **Matiné,** egentl. morgontid, förmiddag; sedermera: morgonunderhållning, förmiddagssamqväm; numera vanl. förmiddagsnöje i allmänhet; musiktillställning på morgonen eller före middagen.
**Matres lectionis,** se under **Mater.**
**Matrīkel,** m., lat. (*matrīcula,* f., förminskn.-ord af *mātrix,* se d. o., offentlig förteckning), inskrifningsbok, namnförteckning på medlemmarna utaf ett stånd, en embetsmannaklass el. ett sällskap.
**Matrimōnium,** n., lat. (af *māter,* moder), äktenskap, äkta stånd; **matrimōnium ad morganāticam,** se under **Morganatica; m. illegītimum,** olagligt äktenskap; )( **m. legītimum,** lagligt äktenskap. — **Matrimoniāl,** som har afseende på äktenskapet, äktenskaplig; **matrimoniālia** el. **matrimoniālier,** pl., saker, som röra äktenskapet.
**Matrīs,** se under följ. ord.
**Mātrix,** f., lat. (af *māter,* moder), moder; lifmoder; stam; upphof, ursprung; förteckning, lista, längd. — **Matrīs,** f., fr. (*matrīce*), form, i hvilken stilar gjutas.
**Matrōna,** f., lat. (af *māter,* moder; gift fruntimmer, isht. af högre stånd), ansedd, allvarsam och ärbar, äldre hustru. — **Matronālia** el. **Matronālier,** pl., fest, som i det gamla Rom af matronorna firades den första maj.
**Matrōs,** m., holl. (*matroos,* af fr. *matelot*), person, som genom sjöfart förvärfvat sig kännedom i allt slags sjömanskap, sjöman.
**Matruēlis,** m., pl. **Matruēles,** lat. (näml. *frāter,* broder; af *māter,* moder), morbrorsbarn; slägting på mödernet.
**Matthāēus, Matthēus, Matthīas** el. **Mathīas,** m., hebr. (*Matthai,* af *nâthán,* gifva), mansnamn, med betyd.: den skänkte, Guds gåfva.
**Maturēra,** lat. (*maturāre,* af *matūrus,* mogen), bringa till mognad; påskynda; **maturāntia,** pl., läkek. medel, som befordra bölders mognad. — **Maturatiōn,** f., mognande, mognad. — **Maturatīv,** nylat. åstadkommande, befordrande mognad. — **Maturescēra,** mogna. — **Maturitēt,** f., mognad; moget omdöme; **maturitēts-exāmen,** pröfningsförhör med ynglingar, som ifrån ett läroverk skola afgå till universitetet.
**Matutīn,** f., lat. (*matutīna,* näml. *hōra,* timma; af *matutīnus,* tidig, af *māne,* morgon), morgonmessa i katolska kyrkan. — **Matutināl,** senlat. (*matutinālis*), tillhörande morgonen; ganska tidig.
**Matzer,** se **Mazzer.**
**Maund** (mahnd), n., eng. (af hindost. och pers. *man*), ostindisk vigt, vexlande mellan 25 och 80 skålpund, i Mokka omkr. 2 skålpund.
**Māurer** och **Mōrer,** pl., lat. (*Māūri*), muhamedansk folkstam i nordvestliga Afrika, af arabiskt ursprung. — **Maurītius,** m., mansnamn, med betyd.: den mörklagde; jmf. **Moritz.**
**Mausolē,** m., lat. (*mausolēum,* af gr. *mausōleion*), grafkor el. grafhus af utmärkt prakt, till minnesvård för någon stor man, sådant som drottning Artemisia lät bygga till minne af sin aflidne gemål Mausōlus, konung i Karien.
**Maussaderīe** (måssad'rīh'), f., fr. (af *maussāde,* lat. *māle sāpidus,* illa smakande, vämjelig, oangenäm), buttert, vresigt väsende
**Mauvaise humeur,** se under **Humeur.**
**Mauvāisplaisānt** (måhvähplähsāngh), m., fr. (af *mauvāis,* dålig, och *plaisānt,* skämtsam), osmaklig skämtare.
**Mauvais sujet,** se under **Sujet.**
**Mavors,** se **Mars.**
**Max,** m., förkortn. af **Maximilian,** se d. o.
**Maxīll,** f., lat. (*maxīlla*), nat.hist. nedre käftparet uti insekters mun. — **Maxillār,** lat. (*maxillāris*), nat.hist. som hör till el. har afseende på käken el. käften.
**Maxīm,** m., fr. (*maxīme,* af m.lat. *māxima,* näml. *rēgula,* högsta regel, högsta grundsats), grundsats, grundregel, driffjäder, hvarefter man handlar.
**Maxima,** se under **Maximus.**
**Maximīlian,** m., lat. (af *māximus,* störst), mansnamn, med betyd.: den allrastörste.
**Māximus, a, um,** lat. (superl. af *māgnus,* stor), störst, högst. — **Māxima,** f., tonk. den största el. längsta noten, gällande åtta hela takter, i gamla musikstycken. — **Māximum,** n., det högsta el. största; högsta priset; högsta grad, som något kan nå.
**Māya** (māja), f., sp., majdrottning, ung flicka, som, på sön- och helgdagar i maj, smyckad på bästa vis, sättes på ett slags tron ute på gatan, omringad af unga flickor, som af de förbigående utbedja sig penningar till gemensam förlustelse. — **Māyo** (mājo), m., sp., sprätt af

medelklassen = Dandy; i Lissabon: ett sädesmått = 15 fanegas.

**Mayonnāise** (majonnähs'), f., fr., ett slags salad, tillredd med kall fogel el. fisk.

**Mayor** (mähr), m., eng. (af lat. *mājor*, den större; jmf. **Maire**), borgmästare; jmf. **Lord-Mayor**. — **Mayorāl**, m., sp. öfverherde för en merino-hjord; föreståndare för ett mejeri. — **Mayordōmo**, m., sp. (lat. **major domus**, se d. o.), hofmästare; förvaltare på ett gods; öfveruppsyningsman.

**Mays**, se **Majs**.

**Mazētta**, f., ital., påfvens axelkrage, förfärdigad af rödt sammet el. moiré.

**Māzzer**, pl., hebr. (af *mazzâh*, något sött el. osyradt), osyrade påskbröd, hos judarna.

**Mé-, Més-**, fr. förstafvelse (af lat. *minus*, mindre), miss-, fel-, o-.

**Mea gratia**, se under **Gratia**.

**Mea memoria**, se under **Memoria**.

**Meander**, se **Maeander**.

**Mecenat**, se under **Maecenas**.

**Méchanceté**, se under **Méchant**.

**Mechanik** och **Mek-**, f., gr. (*mächanikā*, näml. *tēchnä*, konst, af *mächanä*, hjelpmedel, verktyg), läran om lagarna för yttre krafters inverkan på kroppar; äfv. en maskins, ett konstverks sammansättning; konstig inrättning, hvarigenom något sättes i rörelse. — **Mechānicus, Mekānikus** el. **Mekāniker**, m., en, som är kunnig i mekaniken; en, hvars yrke är att förfärdiga konstbyggnader el. maskiner. — **Mekānisk**, till mekaniken hörande; som göres, förrättas efter gammal vana eller utan att förståndet dervid behöfver vara verksamt, handtverksmessig, maskinmessig. — **Mekanīsm**, m., en maskins el. ett konstverks inre sammansättning. — **Mekanografīk**, f., mekaniskt måleri. — **Mekanogrāfisk**, till mekanografiken (se d. o.) hörande. — **Mekanologī**, f., läran om maskiners byggnad. — **Mekanurgī**, f., konsten att bygga maskiner; äfv. den del af fältskärskonsten, som inbegriper all mekanisk handräckning.

**Mechānt** (meschängh), fr. (g.fr. *mescheant*, partic. af *mescheoir*, falla illa, af *mes* = lat. *minus*, mindre, och *cheoir*, *choir* = lat. *cādere*, falla), dålig, elak, ond, illasinnad. — **Mechancetē** (meschangs'tēh), f., elakhet, dålighet, dålig handling.

**Mechitarīster**, pl., en förening af armeniske kristne på ön St. Lazaro i närheten af Venedig, stiftad 1701 af armeniern *Mechitar* till upplifvande och utbredning af armeniska språket och litteraturen.

**Mechoacāna**, f., (sp. **mechoacān**, l. metsjo-; af mexikanska provinsen Mechoacan el. rättare Michuacan, d. ä fiskarlandet), en växt i södra Amerika, hvars rot nyttjas såsom afförande medel, äfv. kallad Hvit Jalappa.

**Mécompte**, (mekōngt'), m., fr. (af *mé*, miss-, och *compte*, se d. o.), räknefel, misstag.

**Meconium**, se **Mekonion**.

**Mécontēnt** (mekongtāngh), fr. (af *mé*, miss-, och *contēnt*, se d. o.), missnöjd; jmf. **Malcontent**.

**Medāille** och **Medālj**, m., fr. (ital. *medāglia*, sp. *medālla*, m.lat. *medālla*, *medālia*, *medālia*, en half denar, af lat. *mediālis*, *mēdius*, half; ordet härledes äfv. af några från lat. *metāllea*, af *metāllum*, metall), skådepenning, minnespenning; prispenning. — **Medaljīst**, m., (fr. *médaillīste*,), medaljkännare; myntsamlare. — **Medaillōn** och **Medaljōng**, m., fr., större skåde- el. minnespenning; större el. mindre, rund el. äggrund figur, inneslutande en målning el. ett bildhuggeriarbete; infattningen af en sådan målning el. ett sådant arbete; **en médaillōn** (angh medaljōngh), fr., i form af skåde- el. minnespenning. — **Medaljōr**, m., (fr. *medaillēūr*), en, som graverar bilder, för att afpräglas på medaljer; numera äfv. person, som erhållit en medalj för ådagalagda förtjenster.

**Medēa**, f., gr. (*Mädēia*), mytol. konung Äätes' i Kolchis dotter, ryktbar för sin skönhet, sin trollkunnighet och sin grymhet, i det hon, för att hämnas sin gemål Jasons otrohet, mördade sina egna barn; fig. grym, onaturlig moder.

**Medesimo tempo**, se under **Tempo**.

**Medesimo modo**, se under **Modo**.

**Mēdia** (näml. *līttera*, bokstaf), f., pl. **mēdiae**, lat. (af *mēdius*, mellerst, som befinner sig i midten, midt emellan), språkv. mellanljud: de veka medljuden b, d, g, hvilka de grekiske grammatikerne ansågo såsom mellanljud emellan de hårda: p, t, k, och de aspirerade: ph, th, kh. — **Mediāl**, som befinner sig i midten; **mediāl-līnie**, midtellinie. — **Mediān**, (lat. *mediānus*), medelmåttigt stor; **mediānpapper**, en sorts papper af medelstort format. — **Mediānt**, m., tonk. tredje tonen ifrån grundtonen el. stora tersen (såsom medelton emellan grundtonen och qvinten). — **Mediānte**, medelst, förmedelst; **mediānte juramēnto**, lat. förmedelst ed. — **Mediāt**, medelbar. — **Mediatiōn**, f., bemedling. — **Mediatisatiōn**, f., (i tyska riket), en sjelfständig stats förvandling till afhängig. — **Mediatisēra**, (i tyska riket) fråntaga en ståndsherre dess riksomedelbarhet, så att han och hans undersåter underkastas en större stats lydnad. — **Mediātor** el. **Mediatōr**, m., medlare. — **Mediēra**, dela midt itu; medla, bemedla.

**Mediastīnum**, n., nylat. (af *mēdius*, i midten befintlig), anat. mellangärde, mellangård: tjockare hinna, som afdelar brösthålan uti tvenne lika stora delar. — **Mediastinītis**, f., läkek. brand i brösthinnan. — [under **Media**.

**Mediat, Mediatisera, Mediator**, m. fl., se

**Medicabel, Medicament, Medicin**, m. fl., se under **Medicus**.

**Mediceiska Venus**, se **Venus**.

**Mēdicus**, m., lat., pl. **mēdici** (af *medēri*, hela, läka), läkare. — **Medicābel**, som kan botas. — **Medicamēnt** och **Medik-**, n., läkemedel, botemedel. — **Medicāster** och **Medik-**, m., qvacksalvare. — **Mēdice**, lat. efter läkares föreskrift. — **Medicīn**, f., (lat. *medicīna*), läkekonst, läkarevetenskap; läkedom, läkemedel; **medicīna forēnsis**, lat., läkekonsten i sin användning för polisundersökningar; **m. mēntis**, läkekonsten i sin användning på sinnessjukdomar; **medicīnae dōctor**, en, som vid ett universitet tagit graden i medicinska fakulteten: läkare, som aflagt de erforderliga kunskapsprofven. — **Medicināl** (endast i sammansättningar), till läkekonsten hörande; **medicināl-kollēgium**, n., sundhets-kollegium: embetsverk, bestående af läkare (**Medicinalråd**),

hvilka hafva att ombesörja sundhetsärenden; **medicināltāxa**, f., fastställd taxa för priset på läkemedel; **medicinālvigt**, särskilt vigt, hvarefter apotekare väga sina läkemedel. — **Medicinēra**, begagna läkemedel. — **Medicīnsk**, som tillhör el. har afseende på läkekonsten; helande, läkande. — **Mediko-filosōfisk exāmen**, filosofisk examen, som de, hvilka ämna studera medicin, förut måste undergå. — **Mēdikolegāl besigtning**, förrättning, hvarigenom läkare undersöker dödsorsaken hos personer, hvilkas död är föremål för laga pröfning.

**Mediera**, se under **Media**.

**Medietas linguae, Medietet**, se under **Medium**.

**Medikabel, Medikament, Medikolegal**, m. fl., se under **Medicus**.

**Medīmn**, m., gr. (*mēdimnos*), forngrekiskt målkärl, innehållande vid pass 1,944 parisiska kubiktum.

**Medio**, se under **Medium**.

**Mediōcre** och **Mediōker**, fr. (af lat. *mediōcris*, af *mēdius*, mellerst, i midten, midt emellan befintlig), medelmåttig, måttlig; **mediōcre**, och **mediōcriter**, lat., adv., medelmåttigt, temligen. — **Mediokritēt**, f., medelmåtta.

**Médisance, Médisant**, se följ.

**Medisēra**, fr. (*médisēr*, af *mé*, se d. o., och *dire*, säga), baktala, förtala. — **Médisānce** och **-sāns** (-sānghs'), f., förtal; smädelystnad. — **Medisānt** (-sāngh), baktalande; smädelysten.

**Meditation, Meditativ**, se följ.

**Meditēra**, lat. (*meditāri*, fr. *méditer*), begrunda, eftertänka, anställa betraktelser, öfverväga; göra fromma betraktelser. — **Meditatiōn**, f., begrundande, betraktelse; begrundande andakt. — **Meditatīv**, begrundande, försänkt i djupa betraktelser, tankfull.

**Mediterrān**, lat. (*mediterrāneus*, af *mēdius*, midt emellan befintlig, och *tērra*, land, jord), medelländsk.

**Meditrīna**, f., lat. (af *medēri*, läka), mytol. läkekonstens gudinna. — **Meditrināl̄ia**, pl., en i det gamla Rom till ära för läkekonstens gudinna firad fest.

**Mēdium**, n., lat. (af *mēdius*, mellerst, midt emellan befintlig), det mellersta, medelväg, midt; hjelpmedel, mellanlänk, förmedlingslänk, (isht. i fråga om animal-magnetism, bord-dans o. a. d.); språkv. de grekiska verbernas medelform, hvilken, stående midt emellan den aktiva och passiva formen, uttrycker en verksamhetens återgång på subjektet; jmf. **Verbum reflexivum**; **mēdium tenuēre beāti**, lat.: lyckliga de, som hålla medelvägen, lagom är bäst; **mēdium āēvum**, n., medeltiden: tiderymden från 5:te ända till slutet af 15:de århundradet; **in mēdio āēvo**, under medeltiden; **mēdio** el. **in mēdio**, i midten, t. ex. **mēdio Jūnii**, i midten af juni; **mēdio tutīssimus ībis**, lat. ordspråk: egentl. i midten skall du gå tryggast, d. v. s. medelvägen är den säkraste; **mēdio**, ital. isht. köpm.t., i midten, isht. i medlet af månaden; **per mēdio**, i medeltal; på vexlar: antyder, att betalning bör ske den 15:de i månaden; **mēdius tērminus**, se under **Terminus**; **in mēdias res**, se under **Res**. — **Medietēt**, f., (lat. *medīetas*), medelbarhet; matem. proportion, hvars mellanleder äro lika stora; **medīetas līnguae**, lat., i England: benämning på en, till hälften af irländare, till hälften af utlänningar bestående domstol.

**Medōc**, m., fr., ett slags rödt Bordeaux-vin ifrån landskapet och staden af samma namn i Frankrike.

**Medrēsse** el. **Medrīssa**, f., arab. (*madras* el. *medres*, *madrasat* el. *medreseh*, *midrâs*, af *darasa*, genomläsa, lära sig, inöfva), muhammedansk högre skola.

**Medschid**, se **Metsched** och **Moské**.

**Medūlla**, f., lat. (af *mēdius*, mellerst, i midten befintlig), kärna, merg (i ben och växter); **medūlla spinālis**, ryggmerg. — **Medullār** (lat. *medullāris*), mergfull; till ryggmergen hörande. — **Medullīn**, n., mergämne: ett ur åtskilliga växter, isht. fläder, utdraget ämne. — **Medullītis**, f., lat.-gr., läkek. brand i ryggmergen. — **Medullōs**, (lat. *medullōsus*), mergfull.

**Medūsa**, f., gr. mytol. en af de tre Gorgonerna (se under **Gorgo**), som ville täfla med Minerva i skönhet, hvarföre denna förvandlade hennes lockiga hår till ormar och gaf hennes ögon den förfärliga kraften att i sten förvandla hvar och en, som såg henne. Perseus öfvervann henne, afskar hennes fruktansvärda hufvud och öfverlemnade det till sin skyddsgudinna Minerva, som satte det på sin sköld, hvilken derföre äfv. kallas M e d u s a el. M e d u s e h u f v u d e t; fig. afskräckande ful qvinna; nat.-hist. manet: ett slägte af hafsnässlorna.

**Mēēting** (mīhting), n., eng. (af *meet*, möta, påträffa; komma tillsamman), i England och Nordamerika: sammankomst, församling, hufvudsakligen för politiska el. kyrkliga angelägenheter; **mēētings-hōūses** (-hāūses), pl., bönehus (för religionssekter i England).

**Méfiānce** (mefjānghs') och **Mefiāns**, f., fr. (af *méfiēr*, af *mé*, se d. o., och *fiēr*, förlita sig på), misstroende. — **Mefiānt** (mefjāngh), misstrogen.

**Megaera**, se **Megära**, under **Furie**.

**Megalegorī**, f., gr. (af *mēgas*, *megālā*, *mēga*, stor), skryt. — **Megalogrāf**, m., målare, som framställer sina bilder i kroppsstorlek. — **Megalografī**, f., i målning: förstorande framställning af vigtigare föremål, isht. hjeltar. — **Megalomēter**, m., storhetsmätare: ett af C h a r n i è r e uppfunnet redskap till mätande af månens afstånd ifrån fixstjernorna. — **Megalofonī**, f., välljudande och stark stämma. — **Megalofōnisk**, som har stark stämma. — **Megalopsykī**, f., själsstorhet; ädelmod. — **Megalosāūrus**, m., jätteödla: ett urverldens fauna tillhörigt djur, liknande krokodilen och af ända till 50 fots längd. — **Megaskōp**, n., ett af C h a r l e s uppfunnet optiskt redskap, hvarigenom man, medelst ett föremåls närmande till brännpunkten af ett konvext synglas, kan erhålla allt större bilder af detsamma. — **Megathērium**, n., ett ganska stort djurslag, tillhörande urverldens fauna och räknadt till sengångarnes slägte.

**Megārde** (megārdh'), f., fr. (af *mé*, miss-, och *garde*, se d. o.), oaktsamhet, vårdslöshet; **par mégarde**, oförvarandes.

**Megalosaurus**, se under **Megalegori**.

**Megāriker**, m., gr., en, som tillhörde den **Megāriska skolan**: en forngrekisk filosofskola, stiftad af den ifrån Mĕgara bördige Euklides, en Sokrates' lärjunge; jmf. **Eristiker** (under **Eris**).

**Megaskop, Megatherium,** se under **Megalegori.**

**Megära,** se under **Furie.**

**Mehmendār** el. riktigare **Mihm-**, m., pers. (af *mihmân*, gäst, främling, och *dâr*, hålla), egentl. gästgifvare; embetsman vid turkiska hofvet, hvilken det åligger att emottaga, herbergera och beledsaga främmande sändebud och andra förnäma resande.

**Meidan,** se **Maidan.**

**Meigingjārd,** nord. mytol. Thors starkhetsbälte.

**Meilīgma,** n., pl. **meilīgmata**, gr. (af *meilīssein*, stilla, lugna), lugnande, äfv. muntrande läkemedel.

**Meiōsis,** f., gr. (af *meiūn*, förminska, af *mēīon*, mindre). läkek. sjuklig förminskning af någon kroppsdel.

**Meiram,** se **Majoran.**

**Mekanik, Mekanisk,** m. fl., se **Mechanik.**

**Mēkkabālsam,** m., (af arab. staden *Mekka*; jmf. *Balsam*), en som läkemedel berömd balsam, hvilken fås af trädet *Balsamodendron gileadense* i Syrien och Arabien.

**Mekomēter,** m., gr. (af *mākos*, längd), längdmätare; isht. ett redskap att mäta fostrets längd i moderlifvet. — **Mekometrī**, f., längdmätning.

**Mekōnion,** gr., el. **Mecōnium**, lat., n. (af gr. *mākon*, vallmo), vallmosaft, opium; äfv. en egendomlig syra, som finnes i opium: mekōn-syra; barnbeck: de första, sega, svarta exkrementerna ifrån nyfödda barn. [isht. elementarskola.

**Mēkteb,** n., turk.-arab. (af *kataba*, skrifva), skola,

**Melāmmed,** m., jud. (af hebr. *lâmād*, lära sig, *limmad*, undervisa), lärare.

**Melancholī** och **Melank-**, f., gr. (*melancholīa*, af *mēlas*, *mēlaina*, *mēlan*, svart, och *chōlos*, el. *cholā*, galla), läkek. ett slags själssjukdom, som ger sig tillkänna genom en vemodig sinnesstämning och tankarnes uteslutande riktning på sorgliga, oro och ångest väckande föremål, samt folkskygghet eller menniskohat; i allmänhet: vemod, svårmod. — **Melanchōlicus** och **Melankōliker**, m., en, som lider af melankoli. — **Melankōlisk**, läkek. som lider af el. är fallen för melankoli; i allmnht. vemodig, svårmodig. — **Melancōlico**, ital., tonk. vemodigt.

**Mélange,** se under **Melera.**

**Melānia,** gr., el. **Melanie**, f., fr. (af gr. *mēlas*, *mēlaina*, *mēlan*, svart), qvinnonamn, med betyd.: den mörklagda.

**Melanīt,** m., gr. (af *mēlas*, svart, och *līthos*, sten), miner. svart granat. — **Melanōsis** el. **Melanōs**, f., gr. (af *mēlas*, svart, och *nōsos*, sjukdom), svartsot: sjukdom, under hvilken inelfvorna el. lunghinnorna antaga en svartaktig färg. — **Melanōtisk**, som har afseende på melanos, el. som lider deraf. — **Melanotypī**, f., konsten att åstadkomma en fotografisk bild på jern.

**Melankoli, Melankoliker,** m. fl., se **Melancholi.**

**Melāsma,** n., gr. (af *mēlas*, svart, mörk fläck, som visar sig på giktknölar.

**Melāss,** m., fr. (*melasse*, f., sp. *melāza*, portug. *melaço*, lat. *mellaceum*, af *mel*, honung), den bruna sirap, som afflyter vid beredning af råsocker.

**Melatrophī** och **-trofī**, f., gr. (af *mēlos*, lem, och *atrophia*, se *Atrophi*), läkek. en kroppsdels aftynande.

**Mēlchior,** m., hebr. (af *mēlech*, konung, och *ôr*, ljus), mansnamn, med betyd.: ljusets konung. — **Melchisēdek**, m., hebr. *Malki-zedek*, mansnamn, med betyd.: rättvisans konung. — **Melchīter**, pl., egentl. kunglige: i 6:te och 7:de årh. benämning på de österländska kristne, som, i enlighet med kejsarens önskan, underkastade sig chalcedoniska kyrkomötets beslut.

**Mēle,** f., gr., läkek., d. s. s. Sond, se d. o. — **Melōsis**, f., undersökning med sond, sondering.

**Mêlée,** se under **Melera.**

**Melekēt,** f., öfver fem fot lång krigstrumpet hos egypter och abyssinier.

**Melesīgenes,** m., gr., den vid *Meles* (flod i Jonien) födde: ett Homers binamn.

**Melēra,** fr. (*mêler*, g.fr. *mesler*, provenç. *mesclar*, m.lat. *misculāre*, af lat. *miscēre*), blanda, hopblanda; inblanda; **melērad**, med blandad färg, prickig, fläckig. — **Mélange** (-langhsj'), m., blandning. — **Mêlée** (-lēh'), f., handgemäng; sammandrabbning; häftig träta.

**Meliānthus,** m., gr. (af *mēli*, honung, och *ānthos*, blomma), honungsblomma: en praktväxt med flera arter. — **Melikrāt**, n., honungsvatten. — **Melilīt(h)**, m., egentl. honungssten: en honungsgul, med granaten beslägtad, vulkanisk stenart. — **Melilōtus**, m., melilot: en apoteksört; **melilōtenplåster**, i dagligt tal **melōnplåster**, ett slags fördelande plåster.

**Melicērta,** f., lat. (af *mel*, gr. *mēlis*, honung, och *cērtus*, viss; trogen, säker, tillgifven), qvinnonamn med betyd.: den ljufva och svekfria.

**Meliēr** (meljēh), m., fr., vindrufva af utmärkt beskaffenhet i provinsen Poitou i Frankrike.

**Melikrat, Melilith, Melilotus,** se under **Melianthus.**

**Mēlimēli** el. **Melom-**, n., lat. (af gr. *mālon*, äple, qvitten, och *mēli*, honung), med honung tillsatt qvittensaft.

**Meliorēra,** lat. (*meliorāre*, af *mēlior*, bättre), förbättra, upphjelpa, förkofra. — **Melioratiōn**, f., förbättring, ändamålsenligare bearbetning.

**Mēlis,** m., fr. (af *mel*, honung), en art toppsocker, sämre än raffinad.

**Melisēnda,** f., fornt. (af lat. *mel*, honung), qvinnonamn med betyd.: den ljufva.

**Melisk jord,** ett slags alunjord, som nyttjas till målarfärger, benämd efter grekiska ön Melos; se äfv. **Kadmium.**

**Melisk,** se under **Melos.**

**Mēlisma,** n., gr. (af *melīzein*, stycka), egentl. sång; tonk. i fördelning af toner bestående musikalisk prydnad. — **Melismātisk**, som är af sådan beskaffenhet, att flera toner sjungas på en stafvelse af texten: )( **Syllabisk.**

**Melīss,** f., (af gr. *melissa*, bi, af *mēli*, honung), ett örtslägte, hvaraf arten **Citronmeliss** nyttjas till åtskilliga tillredningar.

**Mēlius est praevenīre, quam praevenīri,** lat. ordspråk: bättre förekomma, än förekommas.

**Mellīt,** m., (af *mel*, honung), en honungsgul stenart.

**Melodī**, f., gr. (*melodīa*, sammandraget af *mēlos* och *ōdä*, se *Ode*), följd af enkla toner utaf olika höjd och djup, som genom sammanhang och rytm bilda ett musikaliskt helt. — **Melodīk**, f., läran om bildandet och sammansättandet af enkla, regelmessiga tonföljder. — **Melōdika**, f., af Stein år 1770 uppfunnet orgelverk, i form af en liten flygel. — **Melōdikon**, n., ett af Riffelsén i Köpenhamn 1803 uppfunnet tonverktyg, bestående af stålstafvar, stämda i chromatisk följd, och hvilka medelst tangenter anslås af läderbeklädda hammare. — **Melōdion**, n., ett af Diets 1806 uppfunnet tangentinstrument. — **Melōdisk** el. **Melodiōs**, sångbar, välljudande. — **Melōdium**, n., se **Physharmonika**. [under **Melos**.

**Melodrama, Melograf, Meloman**, m. fl., se

**Melodrāmma**, tonk. d. s. s. **Opera Seria**, se d. o.

**Melomeli**, se **Melimeli**.

**Melōn**, m., ital. (*mellōne*, fr. *melōn*, lat. *mēlo*, gr. *mālon*, äple), den stora, runda, saftiga och välsmakande frukten af melonväxten.

**Melōnkos** el. **Melōncus**, m., gr. (af *mālon*, kind), läkek. kindsvulst, ett slags påssjuka.

**Mēlos**, n., gr. (egentl. lem), sång, sångsätt. — **Mēlisk**, sångbar, t. ex. mēlisk diktkonst, = lyrisk poesi. — **Melodrāma**, n., och **Melodrām**, m., skådespel, hvaruti det deklamatoriska föredraget omvexlar med instrumentalmusik. — **Melodramātisk**, som har egenskap af melodram. — **Melogrāf**, m., notskrifningsmaskin, som, fästad vid ett klaverinstrument, aftrycker punktligt allt, hvad derpå spelas. — **Melografī**, f., notskrifning. — **Melomān**, m., lidelsefull musikvän, musikvurm. — **Melomanī**, f., lidelsefull kärlek till tonkonsten, musikvurmeri. — **Méloplāste** (-plāst'), fr., en af Galin uppfunnen metod för undervisningen i musikens elementer. — **Melopōīa**, f., hos grekerna: konsten att sammansätta en sång; äfv. sjelfva sången. — **Melothēt**, m., tonsättare. — **Melotypī**, f., af Duquet i Paris gjord uppfinning att trycka noter med rörliga typer.

**Melosis**, se under **Mele**.

**Melotypi**, se under **Melos**.

**Melpōmene** och **Melpomēne**, f., gr., en af de nio muserna, sorgspelets sånggudinna; astron. en af Hind 1852 upptäckt planetoid.

**Mel rōsae** el. **Mel rosātum**, n., lat., rosenhonung.

**Melusīna**, f. (af kelt. *mēlus*, *mēlys*, honungssöt, af *mel*, honung), qvinnonamn med betyd.: den honungssöta, den ljufva.

**Membran**, se följ.

**Mēmbrum**, n., pl. **mēmbra**, lat. lem, medlem; **mēmbrum genitāle**, födslolem; **m. honorārium**, hedersmedlem; **m. virīle**, manslem. — **Membrān**, f., (lat. *membrāna*), hinna; äfv. pergaments-handskrift; **membrānfoliānt**, foliant (se d. o.), inbunden i pergament. — **Membranōs**, hinnformig. — **Membrātim**, led för led. — **Membratūr**, f., lemmarnes bildning hos fostret. — **Membrēra**, (senlat. *membrāre*), bilda lemmar; )( **Dismembrera**.

**Memēnto**, lat. (imper. af *mēmini*, jag minnes), kom ihåg! såsom subst. n., minnestecken, påminnelse, minnesregel; **memēnto mōri**, tänk på döden! såsom subst. n., målning, som erinrar om döden.

**Mēmnon**, m., egypt.-gr. mytol. en son af Tithōnos och Eos, som af Achilles dödades vid Trojas belägring.

**Memoīre** och **Memoār**, vanl. pl. **memoīrer** och **memoārer**, fr., m., (af lat. *memōria*, minne), minnesskrift, bestående af strödda anteckningar angående märkliga händelser och karaktersdrag hos historiska personer, som hufvudsakligen författaren under loppet af sin lefnad haft tillfälle att bevittna el. samla.

**Memōria**, f., lat. (af *mēmor*, minnesgod, fr. *la mémoire*), minne; **memōria locālis**, ortminne; **m. verbālis**, ordminne; **mēa memōria**, i min hågkomst, så vidt jag kan minnas; **pīae memōriae**, i from, vänlig hågkomst; **ad** el. **in perpētuam rēi memōriam**, till ständig hågkomst af en sak; **post hōminum memōriam**, i mannaminne. — **Memorābel**, minnesvärd; **memorabīlia**, pl., tänkvärdigheter. — **Memorāndum**, n., promemoria. — **Memorēra**, (lat. *memorāre*, erinra), lära utantill. — **Memoriāl**, n., inlaga, ansökning; anmälan, anteckning; köpm.t. den bok, hvari de ur särskilta kladdar för dagen sammandragna posterna upptagas, för att, ytterligare sammandragna, införas i hufvudboken; äfv. d. s. s. kladd. — **Memorialīst**, m., författare af memoarer eller memorialer.

**Memphīt**, m., svart- och hvitstrimmig afart af onyx, benämd efter staden Memphis i Egypten.

**Menacēra**, fr. (*menacēr*, af *menāce*, hotelse, provenç. *menassa*, ital. *minăccia*, lat. *minăciae*, hotelser), hota.

**Menad**, se **Maenad**.

**Menāge** (menāhsj'), m., fr. (g.fr. *mesnage*, m.lat. *mansionāticum*, *manāgium*, d. s. s. *mānsio*, boning, af *manēre*, förblifva, stanna qvar), hushåll; hushållning; hushållsaktighet, sparsamhet; **menāge-trāīn** (- trängh), m., fältkök. — **Menagēra** (menasjēra), hushålla med, fara varsamt fram med, skona, skonsamt behandla; **menagera sig**, vara rädd om sin person el. helsa, gå varsamt till väga. — **Menagerīe** (- sj'rīh'), f., fr., och **Menagerī**, n. samling af sällsynta utländska djur. — **Menagēūx** (- nasjöh), hushållsaktig, sparsam.

**Mendacitēt**, f., lat. (*mendācitas*, af *mēndax*, lögnaktig, från *mentīri*, ljuga), lögnaktighet.

**Mendicānt**, m., lat. (*mendīcans*, af *mendicāre*, tigga), tiggare; tiggarmunk. — **Mendicatiōn**, f., tiggeri. — **Mendicitēt**, f., tiggeri, tiggararmod.

**Menelāos** el. **Menelāus**, m., gr. (af *mēnos*, kraft, styrka, och *laōs*, folk), mansnamn med betyd.: den mäktige folkherrskaren.

**Mēnestrel** el. **Ménétriēr** (- triēh), m., pl. **Mēnestrels** el. **Ménétriērs**, fr. (eng. *minstrel*, af m.lat. *ministeriāles*, jmf. *Minister*), benämning på sångare vid medeltidshofven, hvilka satte melodier till trubadurernes dikter.

**Mēne Thēkel**, el. fullständigt: **Mēne Mēne Thēkel Upharsīn**, kald.: räknadt, räknadt, vägdt och deladt, el. räknat, räknat, vägt och delat: ord, som enl. Dan. 5. 25 på ett öfvernaturligt sätt blefvo skrifna på väggen i kon.

Belzazars gästabudssal kort före hans död (539 f. kr.).

**Menetrier,** se **Menestrel.**

**Mēngel,** m., ett slags gul målarefärg, basisk blyoxid, äfven kallad engelskt eller mineralgult.

**Mēninx,** f., gr., anat. hjernhinnan. — **Meningītis,** f., läkek. brand i hjernhinnan.

**Mennonīter,** pl., en svärmisk sekt af vederdöparne, uppkallad efter deras lärare, Menno Simonis, d. ä. Simons son (f. 1496 i Friesland), som år 1537 stillade deras uppror emot den verldsliga öfverheten.

**Mēno,** ital. (lat. *mīnus*), tonk. mindre; **mēno fōrte,** mindre starkt; **mēno piāno,** mindre svagt.

**Menolōgium,** n., gr. (af *män*, månad), en efter månadsdagarna ordnad helgonhistoria. — **Menorrhagī,** f., läkek. öfverdrifvet stark månadsrening. — **Menorrhōēa,** f., månadsrening. — **Menostasī,** f., hämmad månadsrening.

**Mens,** f., lat., förstånd; mening; **mens lēgis,** lagens rätta mening; **mens sāna in cōrpore sāno,** en sund själ i en sund kropp; **bōna mēnte,** i god afsigt; **mēnte cāptus,** svagsint. — **Mentāl,** nylat. (*mentālis*), som föregår blott i tankarna, men ej uttalas; jmf. **Reservatio mentalis.**

**Mēnsa,** f., lat. bord; **m. Dōmini,** Guds bord, den heliga nattvarden; **m. gratūita,** fribord, fri kost; **m. episcopālis,** biskopsbord, d. ä. de oförytterliga gods och inkomster, som äro anslagna till en biskops underhåll. — **Mensāle,** n., handduk. — **Mensālgods,** gods, hvilkas inkomster äro anslagna till andliga furstars taffel.

**Mense, Menses,** se följ.

**Mēnsis,** m., lat., månad; **hoc mēnse,** i denna månad; **hujus mēnsis,** denna månads, i denna månad, förkort. dennes; **mēnse mēdio,** i medlet af månaden; **mēnses,** pl., månadsrening; **mēnses apostōlici** el. **papāles,** apostoliska eller påfliga månader, under hvilka påfven, enligt öfverenskommelse med kejsar Fredrik III, ägde att bortgifva andliga sysslor, näml. januari, mars, maj, juli, september och november; de öfriga månaderna i året kallades **m. capitulāres** el. **episcopāles,** emedan domkapitlen då hade utnämningsrätten. — **Mensuāl,** månatlig.

**Mēnstruum,** n., vanligen i pl. **mēnstrua,** lat. (af *mēnstruus, a, um*, månatlig, af *mēnsis*, månad), månadsrening, regler; äfv. kem. upplösningsmedel (som man fordom ofta lät verka en hel månad igenom); **mēnstruum universāle,** universalmedicin. — **Menstruatiōn,** f., d. s. s. **Katamenier,** se d. o. — **Menstruāl,** lat. (*menstruālis*), beträffande månadsrening; **menstruāl-kolīk,** kolik, som åtföljer månadsrening. — **Menstruēra,** lat. (*menstruāre*), hafva sin månadsrening.

**Mensūr,** f., lat. (*mensūra*, af *metīri, mēnsus*, mäta), egentl. mått, storhetsförhållande; tonk. den matematiska indelning, som bestämmer proportionerna mellan ett instruments väsendtligaste delar; äfv. det tidmått, som fordom var bestämdt för hvarje notvärde; bildh. ram med nedhängande blyvigter till mätning af distanserna på en bildstod; äfv. afmätt afstånd vid dueller; apot. mått med märken för underafdelningarna; **ad mensūram,** efter mått och vigt. — **Mensurāl,** lat. (*mensurālis*), till mätning hörande eller tjenande; **mensurāl-musik,** den ifrån början af taktväsendets uppkomst till dess fulländning i 16:de och 17:de århundradet rådande musik, som utfördes i ett efter bestämda notvärden indeladt tempo, strängt rättande sig efter stafvelsemåttet. — **Mensurēra,** lat. (*mensurāre*), tillskära orgelpiporna efter deras tonhöjd. — **Mensurābel,** mätbar. — **Mensurabilitēt,** f., mätbarhet. — **Mensuratiōn,** f., lat. (*mensurātio*), mätning.

**Mental,** se under **Mens.**

**Mēntha** el. **Mēnta,** f., lat. (gr. *mīntha, mīnthā*), [mynta (ört).

**Mentiōn,** f., lat. (*mēntio*), omtalande, omnämnande; **mentiōn honorāble** (manghsjōngh onoräbl'), fr., omtalande med beröm: utmärkelse, som tillägges en täflingsskrift, hvilken vunnit hvarken pris eller accessit; äfv. lägsta utmärkelsegraden vid offentliga utställningar. — **Mentionēra,** nylat. (fr. *mentionnēr*), omtala, omnämna, erinra.

**Mēntor,** m., gr., namnet på Ulysses' förtrogne vän och Telemaks lärare; fig. en ynglings handledare eller rådgifvare.

**Menu,** se **Manu.**

**Menū** (m'nyh), fr., liten, tunn, smal, fin, små; subst. m., matsedel; **menū peuple** (-pöpl'), ringa folk, småfolk; **menūs plaisirs** (m'ny pläsīhr), smånöjen; äfv. penningar dertill, handpenningar; fordom i Frankrike: utgifter af konungens handkassa, för vissa behof, såsom ceremonier, fêter, hofspektakler o. d.

**Menuētt,** m., fr. (*menuēt*, l. m'nyäh, ital. *menuētto*, af lat. *minūtus*, fr. *menu*, liten, i anseende till de små dansstegen), en ursprungligen fransysk nationaldans i långsam ¾ takt; äfv. ett dertill satt tonstycke. [klöfver.

**Menyānthes,** m., gr. (*mēnanthos*), bot. vatten-

**Meo voto,** se under **Votum.**

**Mephistōpheles,** äfv. förkort. **Mēphisto,** m., (sannolikt af gr. *me*, miss-, icke, *phos*, genit. *photōs*, ljus, och *phīlos*, älskande, således: den icke ljusälskande, den ljusskygge), djefvulen, mörkrets furste.

**Mephītis,** f., lat., skadlig, pestaktig utdunstning, genom kolsyra o. d. förorenad luft; mytol. gudinna, som beskyddade mot osunda dunster. — **Mephītisk** och **Mefītisk,** (lat. *mephīticus*), stinkande, qväfvande, pestilentialisk (om luft, ångor, dunster). — **Mephitisēra,** barb.-lat. (fr. *méphitisēr*), göra mefitisk, stinkande, förpesta. — **Mephitīsm(us),** m., egenskapen att utveckla pestaktiga dunster, gaser eller ångor.

**Meratrophi,** se **Melatrophi.**

**Mercantīl** och **Merkantīl,** nylat. (*mercantīlis*, fr. *mercantile*, af lat. *merx*, handelsvara), handeln tillhörig eller beträffande; **merkantīl-systemet,** statsekonomiskt system, enligt hvilket handel och näringar böra framför jordbruket uppmuntras, och som sätter ett folks rikedom i möjligast största massa af guld och silfver. — **Mercantilīsm(us),** d. s. s. merkantil-systemet; äfv. köpmansanda, krämaranda. — **Mercantilīst,** m., anhängare af merkantilsystemet.

**Mercenār,** fr. (*mercenāire*, af lat. *mercenārius*, af *mērces*, lön), besoldad, legd, hyrd, köpt;

fal; vinningslysten; subst. m., legohjon; legoknekt.

**Mercī**, fr. (af lat. *mĕrces*, lön), tack!

**Mercūrius**, **Merkūrius** och **Merkūr**, m., lat., mytol. gudarnes budbärare, vältalighetens, handelns, äfv. bedrägeriets och tjufvarnes gud; astron. den af planeterna, som är solen närmast; kem. qvicksilfver; **mercūrius cosmēticus**, hvitt qvicksilfver-precipitat (såsom smink); **m. sublimātus corrosīvus**, chlor-qvicksilfver med större chlorhalt; **m. vīvus**, flytande qvicksilfver. — **Merkuriāl** (i sammans.) el. **Merkuriālisk**, lat. (*mercuriālis*), qvicksilfver beträffande; qvicksilfverhaltig, af qvicksilfver, t. ex. **merkuriālmedel** el. **merkuriālier**, **merkuriālpiller**, m. m. — **Mercuriāle** (märkyriāhl'), f., fr., ford. franska parlamenternas sammankomst på första onsdagen (*dīes Mercūrii*) efter de stora ferierna; de på denna dag hållna tal kallades **Mercuriāles** och handlade om missbruk i lagskipningen, hvaraf **Mercuriāle** slutligen äfven fick betydelsen: tilltal, snubbor, skrapa, sparrlakanslexa. — **Mercurialīsmus**, m., nylat., el. **Merkuriālsjuka**, qvicksilfversjuka el. långsam förgiftning genom bruk af qvicksilfver. — **Mercurificatiōn**, f., förening med qvicksilfver; äfv. metallers utdragning genom qvicksilfver.

**Merīdies**, m., lat. (af *medidies*, d. ä. *mĕdius dīes*), middag; **ānte merīdiem**, före middagen. — **Meridiān**, m., (lat. *meridiānus*, näml. *cīrculus*), middagslinie; **meridiāngrad**, breddgrad. — **Meridionāl**, senlat. (*meridionālis*), sydlig.

**Merīnos**, pl., (sp. *ovējas merīnas*, af *merīno*, distriktsdomare, uppsyningsman öfver de vandrande fårherdarna, äfv. finulligt, vandrande får, finullig, af m.lat. *merīnus*, uppkommet af *majorīnus*, d. ä. *mājor vīllae*, = fr. *maire*), en finullig, spansk får-ras; äfv. tyger, förfärdigade af **merino-ull**, d. v. s. ull af merinos.

**Mēritum**, n., lat., **Merīte** (merīt'), fr., och **Merīt**, m., (af lat. *merēri*, förtjena), förtjenst; **pour le mérite** (pur l'merīt'), fr., för förtjensten; benämning på en orden: förtjenstorden; **bēne mēritus**, lat., väl förtjent. — **Meritēra**, förtjena, vara eller göra sig värd, förtjent. — **Meritōrisk**, förtjenstfull.

**Merlīn** (märlängh), m., en berömd, fabelaktig hexmästare, efter uppgift son af en dämon och dottren till en konung af England, en medlem af konung Artus' tafelrund i 6:te århundradet.

**Merovīnger**, pl., den äldsta franska konungaätten, som härstammade från konung M e r o v i g el. M e r v i g, på latin M e r o v a e u s.

**Mērula**, f., lat., trast; äfv. ett orgelregister.

**Mervēille** (märvälj'), f., fr. (af lat. *mirabīlia*, pl. af *mirābile* [se *Mirabilis*]; g.ital. *mirabīglia*, nu *meravīglia*, *maravīglia*), underverk, under; **à mervēille**, beundransvärdt, högst förträffligt, underskönt. — **Merveillēūx** (märväljö el. -jōs), underbar; beundransvärd; oförliknelig.

**Mēsa**, f., sp. (af lat. *mēnsa*) egentl. bord; i södra Amerika: en långsträckt, takformigt stupande bergsrygg i Andeskedjan.

**Mesalliēra sig**, fr. (*mésalliēr*; jmf. *mé*, *més*, och *Alliera*), gifta sig under sitt stånd. — **Mésalliānce** (mesalljänghs'), f., giftermål med en person af ringare stånd.

**Mesānmast**, (ital. *mezzāna*, se *Mēzzo*; fr. *misāīne*, l. misähn', eng. *mizen*), aktersta masten på ett fartyg. — **Mesān**, m., ett gaffelsegel på mesanmasten.

**Mesdames**, se under **Madame**; **Mesdemoiselles**, se under **Mademoiselle**.

**Mesdsdschid** se **Moské**.

**Mēse**, m., ital. (lat. *mēnsis*), månad; **per mēse**, köpm.t. för månad, månatligen; **mēse cadēnte**, se **Cadēnte**.

**Mesentērium**, n., gr. (*mesentērion*, af *mēsos*, i midten befintlig, och *ēnteron*, inelfva), tarmkäx. — **Mesenteriāl** och **Mesentērisk**, till tarmkäxet hörande. — **Mesenterītis**, f., brand i tarmkäxet.

**Mesmerīsm(us)**, m., sjukdomars botande genom animal-magnetism, så kalladt efter uppfinnaren, M e s m e r (död 1815).

**Mesodmītis**, f., gr. (af *mēsos*, *ŏ*, *on*), läkek. brand i mellangärdshinnan. — **Mesokōlon**, n., anat. stortarmskäxet. — **Mesokrānium**, n., anat. hjesse. — **Mesolīt(h)**, m., miner. en art zeolit. — **Mesopotāmisk**, belägen emellan två floder; äfv. som tillhör eller har afseende på **Mesopotāmien**, landet emellan floderna Euphrat och Tigris. — **Mesorēctum**, n., anat. ändtarmskäxet. — **Mesostȳlon**, n., byggn.k. rummet emellan två kolonner. — **Mesotȳp**, m., miner. strålig zeolit.

**Mesquīn** (meskängh), fr. (ital. *meschīno*, sp. *mezquīno*; af arab. *meskīn*, af *sakana*, vara lugn, arm, olycklig), dålig, usel, erbarmlig; karg, nidsk. — **Mesquinerīe** (meskin'rīh'), f., småaktighet; nidskhet, knussel.

**Mesra**, f., arab. (af *sraj*, färdas nattetid), Muhammeds nattliga himmelsfärd.

**Mess**, m., eng. (af g.fr. *mez*, nu *mets*, maträtt, spis, ital. *mĕsso*, af lat. *mīssum*, det uppdukade), bordsällskap, isht. engelska officerares gemensamma middagsbord.

**Mēssa**, f., (fr. *messe*, ital. *mēssa*, sp. *mīsa*, af senlat. *mīssa*, entledigande = *mīssio*, uppkommet af messprestens ord: *īte, mīssa est*, näml. *ecclēsia* el. *cōncio*, d. ä. gån, församlingen är upplöst, hvarmed den allmänna gudstjensten för en hvar, som ej ville taga del i nattvarden, var slutad), urspr. den h. nattvardens begående; i katolska kyrkan: den vid nattvardens begående brukliga bönen för altaret; äfv. brödets och vinets helgande; äfv. ett andligt tonstycke, ämnadt att uppföras under messan (i 6 afdelningar: *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, *Benedictus* och *Agnus Dei*); äfv. gudstjenst i allmänhet; i vår allmänna gudstjenst: prestens sång ifrån altaret, hvilken besvaras af församlingen eller af kören ifrån orgelläktaren; äfv. årsmarknad för handelsaffärer, urspr. vid någon helgonfest. — **Messkatalōg**, m., förteckning på de vid hvarje bokmessa nyutkomna böcker.

**Mēssa di vōce** (- - vâtje), ital. (*mēssa*, egentl. sättning, af *mettere*, sätta; *vōce*, röst), tonk. sångtonens småningom till- och aftagande i styrka.

**Messālianer**, pl., syr. (af *zala*, bedja, kald. *zelâ*, arab. *sallâ*), en i Mesopotamien sedan 4:de årh. uppkommen svärmisk, pietistisk sekt, äfven kallad E u c h ē t e r; se d. o.

**Messalīna**, f., romerske kejsaren C l a u d i i tredje gemål, beryktad för sina utsväfningar; deraf i allmnht. liderlig qvinna.

**Messāpier**, pl., de ursprungliga innebyggarne på Calabriska halfön.
**Messeigneurs**, pl., af **Monseigneur**, se d. o.
**Mēssenger** (mèssentscher), m., eng., budbäraren: namn på flera engelska tidningar.
**Messīas**, m., hebr. (*mâschiâch*, smord med olja, af *mâschâch*, smörja med olja), en smord konung; isht. den af Judarna väntade frälsaren eller förlossaren; Kristus. — **Messiāden**, f., bekant andlig hjeltedikt af Klopstock, till Jesu förherrligande. — **Messiānsk**, som har afseende på Messias eller ifrån honom härleder sig. — **Messianīsm(us)**, m., Messias' värdighet eller lära. — **Messianitēt**, f., Messiās' varande, väsende och verkande.
**Messidōr**, m., fr., (af lat. *mēssis*, skörd), skördemånad, tionde månaden i den första franska republikens kalenderår, från 19 juni till 18 juli.
**Messieurs**, se **Monsieur**.
**Messīre** (-sīhr'), m., fr. (ital. *messēre*, = *mīo sīre*, min herre, af g.fr. *sire*, *sendre*, ital. *ser*, *sere*, *sire*, herre, af lat. *sēnior*, den äldre, ärade), nådig herre, numera ersatt af **Monseigneur**.
**Messolān**, m., (af ital. *mezzolāna*, halfylle, af *mēzzo*, i midten befintlig, half), en sort tyg af halfylle.
**Mestangs** el. **Mustangs**, pl., indianernas halfvilda hästar i de nordamerikanska gräsöknarna.
**Mestīz**, m., sp. (*mestīzo*, g.fr. *mestis*, nyfr. *mētīs*, af nylat. *mixtītius*, från lat. *mīxtus*, blandad), afkomling af en hvit och en indianska eller af en indian och en hvit qvinna.
**Mēsto** el. **Mestōso**, ital. (lat. *mōēstus*), tonk. sorgbundet.
**Mēsua**, f., ett ostindiskt trädslag med ganska hårdt virke, deraf äfven kalladt **Jernträdet**.
**Mesumi**, m., hvit, fin yllemantel hos Beduinerna.
**Mesūre** (mesȳhr'), f., fr., och **Mesȳr**, m., (af fr. *mesurēr*, mäta), mått, versmått; tonk. takt; fig. försigtighetsmått, mått och steg. — **Mesurābel**, mätbar.
**Mesusāh** el. **Mesuso**, hebr., hos judarna, sedel, hvarpå ett tänkespråk är skrifvet, och som fästes vid dörrposten, för att tjena som amulett.
**Meszēly**, ett ungerskt mått.
**Mēta**, f., lat., kappränningsmål.
**Metā**, f., ital. (fr. *moitiē*, g.fr. *meited*, af lat. *medīetas*, af *mēdius*, i midten varande), hälft; **a metā**, köpm.t. till hälften, med lika vinst och förlust.
**Meta-**, framför vokaler och *h*: **met**, grekiskt förord i många sammansättningar; betyder i allmänhet: med, emellan, efter, till, och uttrycker isht. ofta en öfvergång eller en förändring.
**Metābasis**, f., gr. (af *metabāīnein*, öfvergå), öfvergång, isht. i talekonsten, äfv. i läkekonsten; deraf: inblandning i ett tal af hvad som ej hör till ämnet.
**Metabolē** el. **Metabolī**, f., och **Metabolīsm(us)**, m., gr. (af *metabāllein*, egentl. omkasta), läkek. förändring i sjukdomsförhållanden; retor. sammanställning af motsatser i omvänd ordning.
**Metacarpium**, se **Metakarpium**.
**Metachromatȳper**, pl., gr (af *metā*, emellan, *chrōma*, färg, och *tȳpos*, bild), färglagda bilder, som medelst litografi åstadkommas på dertill beredt papper.
**Metachronīsm(us)**, m., gr. = **Anachronism**, se d. o.
**Metafor**, m. fl., se **Metaphora**.
**Metafysik**, m. fl., se **Metaphysik**.
**Metagnostīk**, f., gr. = **Metaphysik**, se d. o.
**Metagogī**, f., gr. (af *metāgein*, öfverföra), retor. upprepande af samma ord.
**Metagrāmm(a)**, n., gr. (af *metagrāphein*, omskrifva), afskrift, öfversättning. — **Metagrammatīk**, f., språklärans filosofi.
**Metakārpium**, n., gr. (*metakārpion*, af *karpōs*, handlofve), den del af handen, som är emellan fingrarna och handleden.
**Metakritīk**, f., gr. (jmf. *Kritik*), granskning af en kritik.
**Metālepsis**, f., gr., retorisk figur, hvarigenom det till tiden sednare sättes i stället för det föregående, t. ex. grafven i st. f. döden.
**Metāll**, m., (gr. *mētallon*, lat. *metāllum*), enkel, vägbar, ogenomskinlig och smältbar kropp med ett eget slags glans och olöslig i vatten; (i inskränktare betyd.) brons, malm; fig. (om rösten) klang. — **Metāllisk**, som tillhör, har afseende på, utmärker metaller, eller har egenskap af, består af metall. — **Métallīques** (-līck'), pl., fr., statspapper, som lyda på silfver- (ej på pappersmynt). — **Metallisēra**, fr. (*metallisēr*), kem. reducera en metalloxid till metalliskt tillstånd; äfv. göra fastare, hårdare, t. ex. trä genom porernas fyllning med jernvitriol och sodasolution. — **Metallochromī**, f., galvanisk metallfärgning. — **Metallografī**, f., beskrifning öfver metallerna; äfv. den af Zach i München 1850 uppfunna konsten att på preparerade metallplåtar, likt träsnitt, upphöjdt framställa och aftrycka teckningar. — **Metallografiēra**, utöfva denna konst. — **Metalloīd**, m., gr. (af *ēīdos*, likhet), egentl. metall liknande kropp; kem. enkel, vägbar, icke metallisk kropp; enl. några kemister, benämning på de lätta metallerna. — **Metalloīdisk**, metall liknande, metallartad. — **Metallokemī**, f., den del af kemien, som handlar om metallerna. — **Metalloteknīk**, f., jernbyggnadskonst. — **Metallurgī**, f., gr. (af *ērgon*, verk, handling), konsten att utdraga och rena metaller, bergsvetenskap. — **Metallūrg** och **Metallurgīst**, m., en, som är kunnig i bergsvetenskapen. — **Metallūrgisk**, bergsvetenskaplig.
**Metallagē** el. **Metallāxis**, f., gr. (af *metallāssein*, förbyta), förändring, vexling.
**Métalliques**, **Metallisk**, m. fl., se under **Metall**.
**Metamatematīk**, f., gr., matematikens filosofi.
**Metamērisk**, gr. (af *mēros*, del), kem. **metameriska** kallas de kroppar, som väl hafva samma enkla beståndsdelar i lika antal, men i hvilka dessa äro på ett skiljaktigt sätt sins emellan förenade, och som derföre vid sammanträffande med vissa ämnen blifva på olika sätt upplösta; beslägtade med isomeriska kroppar, se d. o.
**Metamōrphosis** och **Metamorfōs**, f., gr. (af *metamorphūn*, förvandla, och *morphā*, gestalt), förvandling. — **Metamorfosēra**, förvandla. — **Metamorfōtisk**, förvandlande, vanställande. — **Metamorfopsī**, f., ett fel på synen, hvar-

igenom föremålens gestalt och storlek framställa sig förändrade.

**Metaphōr** och **-fōr**, f., gr. (*metaphorā*, af *metaphērein*, öfverföra), retorisk figur, bestående deri, att ett ord nyttjas i annan bemärkelse än den egentliga. — **Metafōrisk**, oegentlig, bildlig, förblommerad.

**Metāphrasis, Metaphrās** och **-frās**, f., gr. (af *metaphrāzein*, öfversätta), öfversättning efter orden, isht. ett skaldestyckes på prosa. — **Metaphrāst** och **-frast**, m., bokstaflig öfversättare. — **Metaphrāstisk** och **-frastisk**, bokstafligt öfversättande.

**Metaphysīk** och **-fysīk**, f., gr. (af *metā*, derutöfver, och *physikā*, naturliga ting; jmf. *Physik*), öfversinlighetslära, den vetenskap, som handlar om de yttersta grunderna för menniskans kunskap om tingen. — **Metaphȳsicus, -fȳsikus** och **-fȳsiker**, m., en som är kunnig i metafysiken. — **Metaphȳsisk** och **-fysisk**, till metafysiken hörande, öfversinlig.

**Metaplāsm(us)**, m., gr. (jmf. *Plasma*), förändring, t. ex. af en ordform; gram. en kasusform, som förutsätter en obruklig nominativ.

**Metapōdium**, n., gr. (af *pūs*, genit. *podōs*, fot), fotblad; äfv. skenbart aftryck af jättefötter i sten.

**Metapolitīk**, f., gr. (jmf. *Politik*), den rent filosofiska statsläran.

**Metāptosis** och **Metaptōs**, f., gr. (af *metapīptein*, slå om, kasta om), äfv. **Metaschematīsm(us)**, m., gr. (jmf. *Schema* etc.), läkek. en sjukdoms öfvergång till en annan.

**Metarsiologī**, f., gr. (af *metārsios*, i luften upphöjd, af *metāīrein*, upplyfta), vetenskapen om förändringarna i jordens dunstkrets, = Meteorologi.

**Metaschematismus**, se **Metaptosis**.

**Metāstasis** och **Metastās**, f., gr. (jmf. *Stasis*), läkek. en sjukdoms förflyttning till en annan kroppsdel. — **Metastātisk**, härrörande af en sjukdoms flyttning till annan kroppsdel.

**Metatārsus**, m., gr. (af *tarsōs*, fotblad), = **Metapodium**, se d. o.

**Metāthesis** och **Metathēs**, f., gr. (jmf. *Thesis*), omställning af bokstäfver i ett och samma ord.

**Metempsȳchosis** och **Metempsychōs**, f., gr. (af *metā*, se d. o., och *empsychūn*, besjäla; jmf. *Psyche*), själens flyttning ur en kropp i en annan, själavandring. — **Metempsychosīter**, pl., anhängare af läran om själavandringen.

**Meteōr**, m., (gr. *metēoron*, neutr. af *metēoros*, i luften befintlig, af *metā*, se d. o., och *eōra* el. *aiōra*, sväfning, flygande, af *aēīrein*, lyfta, höja, från *aār*, luft), luftföreteelse, lufttecken, luftsyn; **meteōrjern, meteōrsten**, se **Meteorit; meteōrstål**, med nickel förbundet stål; **meteōrvatten**, regnvatten. — **Meteorīk**, f., väderlekslära. — **Meteōrisk**, beträffande luft- och väderleksförändringar; **meteoriska växter**, sådana, som i hänseende till blommornas öppnande eller tillslutande rätta sig efter luftens beskaffenhet, solsken o. s. v. — **Meteorīsm(us)**, m., läkek. bukens onaturliga uppsvällning (i rötfeber). — **Meteorīt** el. **Meteorolīt(h)**, m., luftsten, månsten, d. ä. ur luften nedfallen stenartad eller metallisk massa, antingen bestående af en förening af kiselsyra, talkjord, jernoxidul och några andra ämnen (Meteōrsten), eller innehållande nästan rent jern med något nickel (Meteorjern); = Aërolith. — **Meteorognosī**, f., vetenskaplig väderlekslära; äfv. väderlekens förutsägande på grund af vetenskapliga beräkningar. — **Meteorognōst**, m., en, som förstår sig på och kan förutsäga väderlekens förändringar. — **Meteorogrāf**, m., ett instrument, som angifver luft- och väderleksförändringarna. — **Meteorografī**, f., beskrifning af väderleksförhållanden. — **Meteorolīth**, se **Meteorit**. — **Meteorolōg**, m., en, som ger akt på luftföreteelser och väderleksförhållanden. — **Meteorologī**, f., läran om luftföreteelserna och väderleken, väderlekslära. — **Meteorolōgisk**, beträffande meteorologien; **meteorologiska observationer**, väderleksiakttagelser. — **Meteoromānt**, m., väderleksspåman. — **Meteoromantī**, f., väderleksspådom; förutsägelse af väderleken. — **Meteorophȳter**, pl., förmenta växtartade nederslag ur luften. — **Meteoroskōp**, n., instrument till väderleksiakttagelser. — **Meteoroskopī**, f., iakttagelse på väderleksförhållanden.

**Meter**, se **Mètre**.

**Methōd** och **Metōd**, m., (gr. *mēthodos*, egentl. efterföljande, af *metā*, efter, och *hodōs*, väg, lat. *mēthodus*), efter vissa grunder och i viss ordning regleradt förfaringssätt, sätt att gå till väga, läro- eller föredragningssätt; **mēthodus socrātica**, det sokratiska lärosättet, d. v. s. genom samtal. — **Methodīk**, f., (gr. *methodikā*, näml. *tēchnā*, konst), = **Methodologi**, se d. o. — **Methōdicus** och **Metōdiker**, m., den, som strängt följer någon viss gifven metod. — **Methōdisk** och **Meto-**, som göres, förrättas, utföres med metod; reglerad efter vissa grundsatser och i viss ordning, regelmessig, ordningsmessig, planmessig, föreskriftsenlig; skol- eller läroriktig; vetenskapligt ordnad; konstmessig. — **Methodīsmus** och **Metodīsm**, m., strängt regleradt, konstmessigt lärosätt; isht. Metodisternes (se d. o.) lära och lefnadssätt; strängt kyrklig fromhet. — **Methodīst** och **Metod-**, m., i allmnht. = **Metodiker**, isht. en vetenskapligt, konstmessigt förfarande läkare; **Metodīster**, pl., en svärmisk kristen sekt, isht. i England och norra Amerika, stiftad omkr. 1720 af John Wesley i Oxford, och så benämd, emedan man om dem sade, att de hade uppfunnit en ny metod för ett kristligt lefverne; i äldre tid, franska skriftställare, hvilka i 17:de årh. genom nya dialektiska metoder sökte att förkorta striden med protestanterna. — **Metodīstisk**, enlig med metodisternes lära. — **Methodologī**, f., anvisning till ett metodiskt läro- eller föredragningssätt, metodlära. [ämne.

**Methōl**, n., kem., ett i träspiritus innehållet olj-

**Methusalēm**, hebr. (egentl. *Methuschēlach*, gr. *Mathusala*, af *m'thû*, man, och *schēlach*, kastvapen), mansnamn, med betyd.: pil- eller spjutmannen; i G. T. namnet på en af patriarkerna, som skall hafva uppnått en ålder af 969 år.

**Methȳl**, n., gr. (af *metā* och *hȳlā*, trä, ved), kem. grunddämnet i trä-ättika. — **Methȳloxid**, m., träether.

**Métiēr** (metjēh'), m., fr. (g.fr. *mestier*, provenç. *mestier*, *menestier*, af lat. *ministērium*, tjenst, förrättning; m.lat. äfv. för verktyg, isht. väfstol), handtverk, yrke, handtering, kall; **par métier**, på dragande kall.
**Metis**, se **Mätis**.
**Metis**, se **Mestiz**.
**Metod, Metodisk, Metodist**, m. fl., se **Method** etc.
**Metonomasī**, f., gr. (af *metonomāzein*, gifva annat namn), egentl. namnförändring; öfversättning af ett egennamn ifrån ett språk till ett annat, t. ex. Sylvander i st. f. Skogman, Melander i st. f. Svartman, o. s. v.
**Metonymī**, f., gr. (*metonymīa*, af *ōnyma*, vanl. *ōnoma*, namn), retor. trop, hvarigenom orsaken sättes i st. f. verkan, delen i st. f. det hela, innehållet för det innehållna, o. s. v., eller tvärtom.
**Mētra**, f., gr. (af *mātär*, moder), läkek. lifmoder. — **Metralgī**, f., plågor i lifmodern. — **Metrālgisk**, som har afseende på, som lider af plågor i lifmodern. — **Metratonī**, f., förslappning hos lifmodern. — **Metrītis**, f., inflammation i lifmodern. — **Metrocēle**, f., lifmoderbråck. — **Metrokarcinōma**, n., kräfta i lifmodern. — **Metromanī**, f., d. s. s. **Nymphomani**, se d. o. — **Metropolȳp**, m., lifmoderpolyp. — **Metroptōsis**, moderfall. — **Metrorrhagī**, f., blodflöde ur lifmodern, blodgång. — **Metrorrhēxis**, f., lifmoderbristning. — **Metroskōp**, n., instrument till undersökning af lifmodren. — **Metroskopī**, f., undersökning af lifmodern. — **Metrotomī**, f., kejsarsnitt.
**Mètre** (mät'r) och **Mēter**, m., fr. (lat. *mētrum*, gr. *mētron*; jmf. **Metrum**), fransyskt längdmått, motsvarande en tiomilliondel utaf afståndet emellan nordpolen och eqvatorn eller 3 pariserfot 11 $\frac{1}{2}$ linier; **Decimètre**, = 10 centimètres; **Centimètre**, = 10 millimètres; **Millimètre** = $\frac{1}{1000}$ mètre; **Decamètre** = 10 mètres; **Hectomètre** = 100 mètres; **Kilomètre** = 1000 mètres; **Myriamètre** = 10,000 mètres; en **metrisk centner** = 100 kilogrammer.
**Metrik**, se under **Metrum**.
**Metriopatī**, f., gr. (af *mētrios*, som har det rätta måttet, af *mētron*, mått; jmf. **Metrum**), lidelsernas kufvande, sinneslugn.
**Metritis, Metrocele, Metrokarcinoma**, se under **Metra**.
**Metrographik, Metrologi, Metrometer, Metronom**, se under **Metrum**.
**Metromani**, se under **Metra**.
**Metronom**, se under **Metrum**.
**Metronȳmikon**, n., pl. **-nȳmika**, gr. (af *mātär*, moder, och *ōnyma*, vanl. *ōnoma*, namn), af moders namn härledt namn; jmf. **Patronymikon**. — **Metronȳmisk**, uppkallad, benämnd efter moders namn.
**Metrōpolis** och **Metropōl**, f., gr. (af *mātär*, moder, och *polis*, stad), egentl. moderstad i förhållande till dotterstäder el. kolonier; hufvudstad; stad, hvarest en **Metropolīt**, d. ä. biskop el. erkebiskop inom grekiska kyrkan har sitt säte. — **Metropolitān**, erkebiskoplig; såsom subst. m., högre evangelisk andlig.
**Metropolyp, Metrorrhagi, Metroskopi, Metrotomi**, m. fl., se under **Metra**.

**Mētrum**, n., och **Mēter**, m., lat. (gr. *metron*, af roten *met* i lat. *metīri*, sanskr. *mâ*, mäta), i allmnht. mått; isht. stafvelsemått, versmått. — **Metrīk**, f., (gr. *metrikā*, näml. *technā*, konst), läran om de allmänna lagarna för versmåttet samt om de olika versslagen; läran om reglorna för verskonsten. — **Mētriker**, m., en, som känner lagarna för versmåtten och versslagen; skriftställare, som sysselsätter sig med behandlingen af reglorna för verskonsten. — **Mētrisk**, skrifven, författad efter versmått, i versform. — **Metrographīk** och **-grafīk**, f., konsten att skrifva vers med iakttagande af metrikens lagar. — **Metrologī**, f., måttlära. — **Metromanī**, f., vurm att göra vers, rimsjuka. — **Metromēter, Metronōm**, m., tonk. af *Mälzl* i München år 1817 uppfunnen taktmätare.
**Metsched**, m., arab. (*medschid*, af *sadschada*, buga sig), muhammedanskt tempel; jmf. **Moské**.
**Mētta**, f., förkortn. af **Margaretha**.
**Mētte**, f., g.t. (*mettīna*, lat. *matutīna*, näml. *hōra*, timme, således egentl. morgonstund), ottesångsgudstjenst i romersk-katolska kyrkan; äfv. aftongudstjenst qvällen före en större kyrkofest.
**Mettēūr en pāges** (mättöhr angh pāhsj'), m., fr. (af *mettre*, sätta, lägga, *en*, in, och *page*, sida), boktr. den, som ordnar (ombryter) de af sättare uppsatta styckena i kolumner och formar.
**Mēūble** och **Mōbel**, m., fr. (lat. *mōbile*, något flyttbart; jmf. **Mobil**), bohagsting, hvarmed för nytta, beqvämlighet el. prydnads skull ett rum förses; husgerådssak. — **Möblēra**, förse med möbler. — **Möblemāng**, n., se **Ameublement**.
**Mēum et tūum**, n., lat. mitt och ditt.
**Mēūte** (möht'), f., fr. (m.lat. *mōvita*, rörelse, af *movēre*, röra), ett antal jagthundar, bestående minst af ett dussin.
**Mexicāīne** (metschikhän), f., fr. (af *mexicāin*, mexikansk), ett slags ylletyg.
**Mezelīne** (meselīhn'), f., fr. (af ital. *mēzzo*, half), finare fransk linneväfnad, som mest begagnas till öfverdrag.
**Mezetēne**, f., turk. gränsskatt på varor, som införas i Turkiet, utgörande mellan 8 och 10 proc. af varans värde.
**Mēzza-Līra**, f., ital. (af *mēzzo*, half, och *lira*, se d. o.), en half lira, skiljemynt i Kyrkostaten, motsvarande ungefärligen 23 öre. — **Mēzza mānica**, ital., tonk. half applicatur, vid violinspel. — **Mezzatīnta**, f., el. **Mezzatīnto**, m., mål. medelfärg, som bildar sig genom öfvergången af en färg i en annan; i kopparstickning: svartkonstmaneret. — **Mezzanīn**, f., (ital. *mezzanīno*, m.), byggn.k. halfvåning (jmf. *Entresol*); äfv. halffönster, litet fyrkantigt fönster uppöfver ett större.
**Mezzāro**, m., ital. slöja, som begagnas af qvinnorna i Genua.
**Mezza voce**, se under **Voce**.
**Mezzo forte, Mezzo piano, Mezzo relievo, Mezzo soprano** *och andra sammanställningar med* **Mezzo** *sökas under sammanställningens andra ord.*
**Mezzo-tērmino**, m., ital., medelväg.
**Mi**, tonk. italienskt och fransyskt namn på tonen **e**.
**Mīa**, f., förkortn. för **Maria**, se d. o.

**Miāsma,** m., riktigare n., gr. (af *miāīnein,* färga, nerfläcka, besudla), smittämne, isht. sådant, som alstras i sjelfva luften eller genom densamma meddelar sig. — **Miasmātisk,** som innehåller i sjelfva luften alstradt eller genom densamma sig meddelande smittämne.

**Micatiōn** och **Mik-,** f., nylat. (af lat. *micāre,* dallrande röra sig af och an), läkek. blodets hastiga omlopp inom kroppen.

**Mīchaël** och **Mīkael,** m., hebr. (af *mî,* hvem, *ka,* såsom, och *êl,* Gud), mansnamn med betyd.: hvem är som Gud?

**Mīdas,** m., frygisk konung, hvars öron Apollo enl. gr. myt. förvandlade till åsneöron, då han, vald till skiljedomare vid en täfling i tonkonst emellan Apollo och Pan, tilldömde den sednare priset; fig. dumhufvud, åsna; **Mīdasöron,** långa eller åsneöron.

**Midgård,** m., (isl. *Midgárdr*), nord. mytol. jorden; **Midgårdsormen,** verldshafvet.

**Mīdshipman** (midschipmän), m., eng., kadett på engelska krigsskepp.

**Migliājo** (milljäjå), m., ital. (af lat. *milliārium,* tusental, af *mille,* tusen), handelsvigt i Venezia och Livorno, motsvarande ungefärl. 5 centner. — **Mīglio** (mīlljå), m., ital., pl. **mīglie,** en italiensk mil.

**Mignārd** (minnjähr), fr. (jmf. *Mignon*), nätt, näpen; äfv. tillgjord. — **Mignardēra** (minnjard-), skämma bort, förklema; förkonstla.

**Mignōn** (minnjöngh), fr. (jmf. *Mignard*), nätt, näpen, täck; såsom subst. m. (beslägtadt med g.t. *minne,* af *minnôn,* älska), älskling, gunstling. — **Mignōnne** (minnjånn'), f., älskarinna, käresta; boktr. ett slags mycket fin boktryckarstil. — **Mignonnēttes** (minnjånätt') eller **Mignonētter** (minnjån-), pl., ett slags halsdukar af bomull, tryckta i brokiga mönster; äfv. små brefoblater. — **Mignotēra** (minnjåt-), smeka; skämma bort.

**Migrāīne** och **Migrān,** f., fr. (af gr. *hämīkranon,* halfva delen af hufvudet), läkek. värk i ena sidan eller en viss del af hufvudet; äfv. bästa sort bourgognevin.

**Migrera, Migration, Migratorisk,** se **Emigr-.**

**Miguelīster,** pl., anhängare af portugisiska kronpretendenten *Dom Miguel* och motståndare till **Pedroisterne,** se d. o.

**Mihmandar,** se **Mehmendar.**

**Mikado,** m., det andliga öfverhufvudet i japanska riket.

**Mikrakūstisk,** gr. (jmf. *Mikroskop*), lomhörd; äfv. benämning på redskap, som tjena till hörselns förstärkande.

**Mīkro,** gr. (af *mikrōs,* liten), i sammansättningar förekommande ord, som uttrycker en förminskning af hufvudordets begrepp. — **Mīkroelēktromēter,** m., se **Condensator.** — **Mīkrogālvanomēter,** m., af Merechaux uppfunnet redskap för att iakttaga den djuriska elektriciteten, äfven i dess allra obetydligaste företeelser. — **Mikrografī,** f., beskrifning öfver små, under förstoringsglaset observerade föremål. — **Mikrokārp,** m., liten frukt, svamp. — **Mikrokōsmos,** m., den lilla verlden el. verlden i smått: menniskan. — **Mikrokōsmisk,** som beträffar, har afseende på mikrokosmos. — **Mikrokōsmologī,** f., läran om verlden i smått, om menniskan; jmf. *Anthropologi.* — **Mikrologī,** f., jägtande efter lapprisaker; grillfängeri. — **Mikrolōg,** m., en, som jägtar efter lapprisaker; hårklyfvare. — **Mikrolōgisk,** småaktig. — **Mikrōmegas,** m., en menniska, som, oaktadt sin litenhet, gerna vill i något afseende synas stor. — **Mikromēter,** m., astronomiskt instrument att mäta stjernornas diametrar eller små afstånd dem emellan; äfv. redskap att mäta graden af ulls finhet. — **Mikrometrī,** f., konsten att begagna mikrometern. — **Mikromātisk,** småögd. — **Mikropetālisk,** som har små blomblad. — **Mikrophtalmī** och **-ftalmī,** f., läkek. ett slags ögonsjukdom, bestående deri, att ögonstenen småningom sammankrympar och minskas. — **Mikropsykī,** f., klenmodighet. — **Mikropsȳkisk,** klenmodig. — **Mikrōptera,** pl., zool. de minsta yrfän bland insekterna. — **Mikroskōp,** n., konvext slipadt glas, hvarigenom föremålen visa sig förstorade för ögat: förstoringsglas. — **Mikroskopī,** f., konsten att använda mikroskopet och läran derom. — **Mikroskōpisk,** som sker genom förstoringsglas; synlig blott genom förstoringsglas. — **Mikrosphyxī,** f., svag puls. — **Mikrostōmisk,** som har liten mun. — **Mikrotrophī,** f., klen näring.

**Miktologī,** f., gr. (af *miktōs,* blandad, af *mignȳnai,* blanda), läran om sammansatta kroppar.

**Milanāīse** (-nähs'), f., fr. (af *Milan,* Milano), guldbroderi från Milano.

**Mile** (mejl), m., en engelsk mil, omkr. $\frac{1}{5}$ geografisk mil.

**Mīles,** m., lat., soldat; mansnamn, med betyd: krigare.

**Miliāria,** f., lat. (af *miliārius, a, um,* af *mīlium,* hirs), läkek. frisel.

**Milīce,** f., fr., och **Milīs,** m., (lat. *milītia,* af *mīles,* soldat), hos de gamle: krigskonst; krigsväsende; nu: landtvärn, vargering. — **Militār,** till krigsväsendet hörande; såsom subst. m., person, anställd vid arméen, krigsman; krigsväsende, krigsstånd; väpnad styrka. — **Militārisk,** beträffande krigsväsendet; krigisk, soldatlik, enlig med krigsbruk.

**Miliēū** (milljöh), m., fr., medelpunkt, midt; medelväg; midtelpartiet af en biljard emellan de tvenne mellersta plyserna; **jūste miliēū** (sjyst milljöh), rätta medelvägen; i politisk mening: medelvägsparti, den fraktion, som vill stå väl på alla håll.

**Militär, Militärisk,** se under **Milice.**

**Mīlle,** lat., tusen; **pro mīlle,** eller ital. **per mille,** för eller på tusendet: af tusen. — **Millefiōri,** pl., ital., egentligen: tusen blommor: ett slags brokig glasmosaik, som fordom tillverkades uti Italien. — **Millefōlium,** n., lat., bot. rölleka, backhumla: vildt växande ört, som mycket användes inom läkekonsten. — **Millenārier,** se **Chiliast.** — **Millēnium,** riktigare **Millēnnium,** n., årtusende; det tusenåriga riket. — **Millepōrer,** pl., nat.-hist. punktkoraller. — **Milliād,** f., tid af tusen år, årtusende. — **Milliārd,** m., tusen millioner. — **Milligramme,** se under **Gramme.** — **Millilitre,** se under **Litre.** — **Millimètre,** se under **Mètre.** — **Milliōn,** m., tusen gånger tusen. — **Millionār,** m., ägare

af en eller flera millioner; ganska rik person. — **Millistèr,** se **Stère.**

**Milmils,** hindost. (*malmal*, nätteldnk, musselin), en sort ostindiskt kattun.

**Milord,** rättare **Mylord,** se **Lord.**

**Milreis** el. **mille reis,** ett portugisiskt räknemynt = 1,000 reis el. realer (se *Real*).

**Mimānsa,** f., (sanskr. *mîmângsâ*, af *mân*, tänka), ett indiskt filosofiskt system, hvilket anser allt det varandes mångfald för blott sken och substansen för det enda sanna och verkliga.

**Mimar-Aga,** m., arab. (af *mimâr*, byggmästare, af *amara*, bygga, och *Aga*, se d. o.), turkisk öfverintendent öfver allmänna byggnader.

**Mīmer,** m., (isl. *mimir*), nord. mytol. vishetens gud, som öser ur Mimers brunn.

**Mimik, Mimisk,** m. fl., se under **Mimus.**

**Mimōsa,** f., nylat. (af sp. och portug. *mimōso*, öm, ömtålig, veklig, af *mimār*, älska, förklema), f., ett utländskt växtslägte af flera arter, hvars blad sammanlägga sig, när de vidröras. — **Mimosīt,** m., en stenart, äfven kallad Dolerit.

**Mīmus,** m., pl. **mīmer,** lat. (gr. *mīmos*), härmare, gycklare; i allmnht. skådespelare; **mīmer,** pl., äfv. en egendomlig, dramatisk diktningsart hos de forna greker och romare, framställd genom min- och åtbördsspel. — **Mīmäsis,** f., (af *mimēisthai*, härma), efterhärmning af en annans åtbörder. — **Mimētisk,** härmande. — **Mimīk,** f., konsten att genom åtbörder uttrycka eller härma känslor och tankar; åtbörder och minspel. — **Mīmiker** eller **Mīmikus,** (lat. *mīmicus*), den, som har öfning i denna konst. — **Mīmisk,** (gr. *mimikōs*), till mimiken hörande; härmande, härmnings-. — **Mimogrāph** och **-grāf,** m., författare af mimiska skådespel. — **Mimographī** och **-grafī,** f., diktande af mimiska skådespel. — **Mimologī,** f., efterhärmning af en persons tal och åtbörder.

**Mīna,** (1), f., lat. (gr. *mnā*), en forngrekisk vigt = 100 drachmer el. 28 lod; äfv. ett mynt = 100 drachmer.

**Mīna,** (2), f., ital. (provenç. *mina*, *emina*, fr. *mine*, g.fr. *emīne*, af lat. *hemīna*, gr. *hemīna*, ett mått, hälften af en sextarius), ett våtvarumått i Mailand; äfv. ett sädesmått i flera italienska stater.

**Mīna,** (3), f., (fr. *mine*, l. mihn', ital. *mīna*, af m.lat. *mināre*, fr. *menēr*, föra, bedrifva, sätta i verket), bergv.schakt; grufva; bergverk; krigsk. gräfd jordhåla, hvaruti krut lägges, för att genom dess antändande spränga i luften, hvad derofvan befinnes; fig. hemligt anslag. — **Minēra,** (fr. *minēr*), undergräfva; anlägga minor. — **Minēūr** (minöhr), fr., **Minēro,** sp., och **Minōr,** m., skansgräfvare. — **Minerāl,** n., pl. *minerālier* (fr. *minéral*, m.lat. *minerāle*, pl. *minerālia*), hvarje oorganisk kropp, sådan den i naturen befinnes; bergart, stenart; **minerāliekabinett,** samling af mineralier. — **Minerālisk,** som innehåller mineral; **minerālkälla,** helsobrunn; **minerālvatten,** vatten, hvari ett eller flera mineraliska ämnen finnas upplösta; **minerālbad,** mineraliskt helsobad; **minerālblått,** en nyligen uppfunnen, vacker, ljusblå färg; **minerālgrönt,** ett slags grön färg, bildad af koppar och kolsyra; **minerālriket,** stenriket; **minerālteorī,** f., Liebigs teori, enligt hvilken växterna nära sig af de uti jorden befintliga, lösliga mineral-beståndsdelar. — **Mineralisēra,** gifva en metall mineralisk form. — **Mineralisatiōn,** f., metallers förening med mineraliserande ämnen. — **Mineralogī,** f., läran om mineralierna eller de oorganiska kropparna; äfv. d.s.s. Oryktognosi, se d. o. — **Mineralōg,** m., en, som är kunnig i mineralogien. — **Mineralōgisk,** som tillhör eller har afseende på mineralogien. — **Minerographī** och **-grafī,** f., beskrifning om mineralierna.

**Mina,** (4), f., qvinnonamn, förkortning af Wilhelmina.

**Minacciōso** (minatsjåså), eller **Minaccēvole** (minatsjēvåle), ital. (af *mināccia*, l. minātsja, hotelse), tonk. hotande.

**Minarēt,** f. och n., pl. **minarets** och **minarēter,** arab. (*menâret*, egentl. ljusets ort, lykttorn, af *nâra*, glänsa, *nâr*, eld), ett invid en moské uppbygdt, smalt, rundt torn, hvarifrån dygnets timmar angifvas och folket kallas till bön.

**Minaudēra** (minå-), fr. (*minaudēr*, af *mine*, ansigtsmin), göra söta miner.

**Minēllo,** m., [jmf. *Mina* (2)], ett spannmålsmått i Verona.

**Minera, Mineral, Mineralisk, Mineralogi,** m. fl., se under **Mina** (3).

**Minērva,** f., lat., rom. mytol. vishetsgudinnan, fredens, konsters och vetenskapers gudinna; **cālculus Minērvae,** se **Calculus; invīta Minērva,** egentl. emot Minervas vilja, d. ä. emot natur och anlag, utan naturlig kallelse.

**Minervāl,** m. (senlat. *minervālis*), lärjunge af lägsta graden uti Illuminaternes orden.

**Mineur,** (1), se under **Mina** (3).

**Minēūr** (-nöhr), (2), fr., tonk. moll; se **Minore.**

**Miniatūre** (-tyhr') och **-tūr,** f., fr. (ital. *miniatūra*, af lat. *miniāre*, färga med *minium*, mönja), urspr. det slags måleri, som i medeltiden utöfvades af Miniatorerna, för det mesta munkar, hvilka utsirade handskrifterna med fina målerier; fin vattenmålning med gummifärger, hvilka blott med penselspetsen påsättas eller punkteras; målning eller ritning i mycket förminskad storlek; i allmnht. förminskad storlek; **en miniature** (angh-), i smått, i liten skala; **miniatūrmålning,** ett målningssätt med vattenfärg, hvilket endast begagnas till helt små taflor; äfv. en sålunda utförd målning; **miniatūrmålare,** målare, som företrädesvis sysselsätter sig med miniatyrmålning.

**Miniégevär,** ett slags skjutgevär med ganska betydlig skottvidd, benämda efter uppfinnaren, franska brigadgeneralen Minie.

**Mīnimus, a, um,** lat. (superl. till kompar. *mīnor*, se d. o.), den, det minsta, ringaste; **mīnima,** tonk. fordom benämning på den not, som gällde en half takt; **mīnimum,** det minsta, det ringaste; minsta mått eller grad, )( Maximum; **mīnimer,** pl. (*minimi*), egentl. de minsta (bröderne): en ganska sträng munkorden, stiftad i 15:de årh. af Frans af Paula, deraf äfv. kallade Pauliner el. Paulaner.

**Minīster,** m., lat. (af *minus*, mindre, ringare, likasom *magister*, af *magis*, mer; fr. *ministre*, l. minīstr'), urspr. tjenare, hjelpare, biträde;

hög embetsman, som står i spetsen för någon afdelning af de allmänna ärendena; äfv. sändebud af andra rangen ifrån en regering till en annan; **minīster săcri offīcii,** själasörjare, prest; **minīstre plenipotentiāire,** befullmäktigadt sändebud; **minīster-residēnt,** sändebud af lägre rang. — **Ministeriăt,** n., en ministers embete, post, värdighet. — **Ministeriēl,** fr. (*ministériēl,* m.lat. *ministeriālis*), som angår en ministère, af ministrar besörjes o. s. v.; äfv. som hyllar den varande ministèren, gillar dess styrelsesystem; **ministeriella mål,** (i Sverige) sådana mål, som angå rikets förhållande till främmande makter; **ministeriāles,** pl., prester, som hafva säte och stämma i konsistorium; under medeltiden äfv.: medlemmar af den ur hof- och furstetjensten utgångna adeln, till skilnad ifrån den äkta, dynastiska adeln; **ministeriāles,** pl., (näml. *līttĕrae*), ministeriella skrifvelser; **ministeriālparti,** parti, som håller med ministèren. — **Ministērium,** n., lat. (fr. *ministère,* l. -ståhr'), egentl. tjenst, syssla; en statsministers embete, förvaltning el. embetstid; alla statsministrarne tillsammans, betraktade som ett helt; äfv. under en statsminister stående styrelse af någon viss förvaltningsgren (t. ex. krigs-, finans-ministère); äfv. samtliga presterskapet i ett land el. stift; äfv. predikoembete, t. ex. **candidātus (reverēndi) ministērii,** förkort. **cand. (r.) m.,** prestkandidat; **săcri ministērii adjunkt,** pastors biträde i själavården; **pro ministērio,** för prestembetet eller för pastorskallet; **ministère publīc** (- pyblīck), en statsministers embete, departement, förvaltning. — **Ministrēra,** (lat. *ministrāre*), förrätta en tjenst, isht. biträda vid gudstjenstens förrättande. — **Ministrānt,** m., mess- eller kyrkotjenare. — **Ministratiōn,** f., tjenstförrättning; biträdande dervid. — **Ministratīv,** biträdande vid tjenstförrättning. — **Ministrātor,** m., tjenstebiträde.

**Mīnium,** n., lat. mönja. [mina.

**Mīnna,** f., qvinnonamn, förkortning af Wilhel-

**Mīno,** m., hindost. (*mina, mainâ,* javan. *mĕncho*), en mycket omtyckt kammarfågel i Ostindien, *Grăcula religiōsa.* [sången.

**Minōna,** ett keltiskt qvinnonamn: den ljufva

**Mīnor** (neutr. *mĭnus*; kompar. till *pārvus,* liten), lat. mindre, ringare; **mīnor** (näml. *nātu*), m., den yngre; **mīnor** (näml. *tĕrminus*), m., undersatsen i en slutledning; **minōre,** ital., tonk., fr. **minēūr** (-nöhr), = Moll. — **Minorāt,** n., den yngres förrätt el. arfföljdsrätt; )( Majorat. — **Minorēnn,** (m.lat. *minorēnnis,* d.ä. *minor annis,* yngre till åren), minderårig. — **Minorennitēt,** f., minderårighet, omyndighet. — **Minorīst,** m., en lägre andlig. — **Minoritēt,** f., (m.lat. *minŏritas*), mindre antal, fåtal; ringare rösteantal. — **Minorīter** eller **frātres minōres,** pl., egentl. ringare bröder (benämningen häntydande på ödmjukhet), d. s. s. Franciskaner, se d. o.

**Mīnos,** m., gr., en i forntiden berömd, genom sträng rättvisa utmärkt konung och lagstiftare på ön Kreta. — **Minotāūrus,** m., ett fabelaktigt vidunder, hälften menniska och hälften tjur, enligt sagan son af Minos' gemål, Pasiphaë, och en tjur, af den yngre Minos, den förres brorson, instängd i labyrinten, der han fodrades med menniskokött; jmf. **Theseus** och **Ariadnetråd.**

**Minstrel,** m., eng. = **Menestrel,** se d. o.

**Minuetto,** se **Menuett.**

**Mīnus,** lat. (jmf. *Minor*), mindre; aritm. beteckning för negativa storheter; med afdrag af; äfv. tecknet —, som utmärker, att ett tal skall subtraheras ifrån ett annat; (i fråga om temperatur) under noll el. fryspunkten; subst. n., brist, deficit. — **Minuēnd,** m., räknek. ett tal, från hvilket ett annat skall dragas. — **Minutiōn,** f., (lat. *minūtio*), förminskning. — **Minūt,** m. (af lat. *minūtus, a, um,* minskad, liten; *minūta,* näml. *pars*), sextiondedelen af ett helt, isht. af en timme eller af en geografisk grad; fig. ögonblick; mål. ett litet längdmått för menniskokroppen = $\frac{1}{48}$ af ett hufvuds längd; byggn.k. $\frac{1}{30}$ af en modell; **minūtglas,** ett litet sandur på fartyg, hvilket utrinner på en minut; **minutīssimum,** det minsta, det ringaste; pl. **minutīssima,** de allra minsta omständigheter, t. ex. af en händelse; **minūta,** f., äfv. skriftlig uppsats; **minutānt,** m., den, som uppsatt en skrifvelse, vanligare Concepist; **alla minūta** el. **al minūta,** ital., i smått, )( i parti; **alla-minūta-handel** el. vanl. **minūt-handel,** handel i minut, i smått. — **Minutēra,** sälja el. utlemna i små partier. — **Minutīst** el. **Minutōr,** m., minuthandlare, = Détailleur. — **Minūtier,** pl. (lat. *minūtiae*), småaktigheter, bagateller. — **Minutiōs,** (fr. *minutiēūx*), småaktig.

**Minör,** se under **Mina** (3).

**Mīo cōnto,** ital., köpm.t. min el. på min räkning; äfv. **per mīo,** för min räkning, för mig.

**Miquelēts** (mik'lāhs), pl., fr. (sp. *miquelētes*), krigiska och rofgiriga bergsboer i södra Pyreneerna, hvilka äro utmärkt skickliga skyttar och derföre användas som ett slags landtvärn.

**Miquelōt** (mik'lāh), m., fr., landstrykare, som går omkring och tigger, under förevändning af en pilgrimsvandring till St. Michael.

**Mirabēller,** pl., en sort små, rödbruna el. gula, runda plommon af förträfflig smak, benämda efter staden Mirabeau, lat. *Mirabēlla.*

**Mirābilis, e,** lat. (af *mirāri,* undra), undransvärd, underbar; **mirābile audītu,** underbart att höra; **m. dīctu,** underbart att omtala; **m. vīsu,** underbart att skåda; **mirabīlia,** pl., underbara saker. — **Mirabilitēt,** f., underbarhet. — **Mirākel,** n., (lat. *mirăculum*), under, underverk; äfv. benämning på andliga skådespel, isht. i Frankrike och England. — **Miraculōs** och **Mirak-,** nylat. (*miraculōsus,* fr. *miraculēūx*), underbar, undransvärd.

**Miradsch,** n., arab. (*m'irâdsch,* af *'aradscha,* uppstiga), Muhammeds himmelsfärd; äfv. den till dess minne firade fest.

**Mirāge** (mirāhsj'), m., fr. (af *mirēr,* spegla), luftspegling, hägring, = Fata Morgana.

**Mirakel, Mirakulös,** se under **Mirabilis.**

**Miramolin,** förvrängdt af Emir al Mumenin, se d. o. [delolja.

**Mirbān-essēns** el. **Mirbanolja,** bitterman-

**Mirliflore** (-flåhr'), m., fr. (egentl. blomsterbeundrare, af g.fr. *mirēr,* beundra, *li,* den, det, och *flor,* blomma), sprätt, sprätthök.

**Mirmiran,** m., pers. herrars herre: titel för turkiska ståthållare.

**Mirotōn** (-töngh), m., fr., raguseradt kött med i mjölk kokadt ris, äggulor m. m.; äfv. bultadt kalflår med fläsk, tryffel, äggulor och i grädde uppmjukadt inkrom af semlor.

**Mīrza,** m., pers. (*mīrzā*, el. fullständigare *mīrzâdeh*, af *mīr*, furste, och *zâdeh*, son), en furste-el. herreson, prins; i allmht. förnäm man; framför mansnamn d. s. s. herre, t. ex. Mirza-Schaffy, en nyare turkisk diktare från Georgien.

**Misanthrōp** och **-trōp,** m, gr. (af *misēin*, hata, och *ānthropos*, menniska), menniskohatare, folkskygg menniska. — **Misantropī,** f., menniskohat, folkskygghet. — **Misantrōpisk,** menniskohatande, folkskygg; knarrig, vresig.

**Misce, Miscellanea,** m. fl., se under **Miscera.**

**Mischmisch,** m., arab., en sort aprikoser, isht. torkade, en af de förnämsta handelsartiklarna för innevånarne i Damascus i Syrien.

**Mischna,** se **Talmud.**

**Miscēra,** lat. (*miscēre*), blanda; *mīsce*, lat., på recepter: blanda! **mīsce, da, sīgna,** blanda, gif, påteckna! **mīsce, fīat pūlvis,** blanda, gör till pulver! **misceātur,** det må blandas! — **Miscellānea** eller **Miscēlla,** pl., lat., blandade uppsatser, blandade ämnen. — **Mischmasch,** n., t., blandning, röra, smörja.

**Mise** (mihs'), f., fr. (af *mettre*, sätta), insats, utsats, insättning (i spel, vid handelsaffärer o. s. v.); **mise en scène** (- angh sähn), ett teaterstyckes uppsättning till spelning.

**Miserābel,** lat (*miserābilis*, af *miserāri*, ömka, af *mīser*, arm, olycklig), jemmerlig, ömklig, eländig; dålig. — **Miserabilitēt,** f., ömklighet, jemmerlighet. — **Miseratiōn,** f., ömkande, förbarmande. — **Misère** (misähr'), f., fr. (af lat. *misēria*), elände, uselhet, nöd; ömklighet, jemmerlighet, erbarmlighet; lappri, obetydlighet; i bostonspelet: spel, då man icke bör göra något stick; **misère forcée,** spel, då den tappar, som har de flesta sticken. — **Miserēre,** n., lat. (imperativ af *miserēri*, förbarma sig), Davids 57:de psalm, som på latin börjas med orden: *Miserēre mei Dōmine!* Herre, förbarma dig öfver mig; tonk. flerstämmig sångkomposition öfver denna text; läkek. tarmvred. — **Misericōrdia,** f., lat. (egentl. barmhertighet), i kloster: hvad som i strid med ordensreglorna gifves munkarna; **misericōrdia dōmini,** egentl. Herrens barmhertighet: benämning på andra söndagen efter påsk, så benämnd efter den med dessa ord började mess-sången, Davids 89:de psalm.

**Misla,** ett slags dryck, som indianerne i Amerika bereda af platanernes frukt.

**Misogām,** m., gr. (af *misein*, hata, och *gamos*, äktenskap), äktenskapshatare. — **Misogamī,** f., afsky för äktenskap. — **Misogȳn,** m., (af *gynā*, qvinna), qvinnohatare. — **Misogynī,** f., qvinnohat. — **Misogȳnisk,** qvinnohatande, fruntimmersskygg. — **Misolōg,** m., en, som hatar lärdom och vetenskaper. — **Misologī,** f., hat till lärdom och vetenskaper.

**Miss,** f., eng. (förkortn. af Mistress, se d. o.), fröken, mamsell (urspr. titel för den lägre adelns döttrar i England)

**Missa,** f., lat., messa (se d. o.); **mīssa pro defūnctis,** själamessa; **mīssa solēmnis** el. **solēnnis,** en vid katolska gudstjensten för festdagar bestämd messa, som, jemte de i den vanliga messan förekommande hymner, äfven upptager: Offertōrium; O Salutāris hōstia och Dōmine sālvum fac regem. — **Missāle** el. **Missāl,** n., benämning på alla de vid katolska gudstjensten brukliga, af påfven Gregorius fastställda sånger; äfv. boken, hvari dessa sånger finnas upptecknade; **missāl,** en sort grof boktryckarstil, hvarmed fordom messböckerna trycktes.

**Misscredīt** och **-kred-,** m. (af *miss* och *Credit*, se d. o. under *Credo*), dåligt rykte, dåligt anseende. — **Misskreditēra,** sätta i misskredit

**Missīlier,** pl., lat. (*missīlia*, af *mīttere*, sända, kasta), saker, som äro gifna till spillo, t. ex mynt, som utkastas vid högtidliga tillfällen.

**Missiōn,** f., lat. (*mīssio*, af *mīttere*, sända m. m.), beskickning; beskickningsärende, uppdrag, kall; beskickning till hedningars omvändelse eller kristnas undervisning; **missiōns-collēgium,** se **Congregation.** — **Missionār,** m., fr. (*missionnāire*, nylat. *missionārius*), person, utsänd till hedningars omvändelse eller kristnas undervisning. — **Missīv,** n., (nylat. *missivum*, m.l. *missīva*, fr. *missīve*), sändebref; lägre prestmans förordnande af konsistorium att biträda vid pastoralvården i någon viss församling.

**Misteriōso,** ital., tonk. hemlighetsfullt.

**Mistrāl,** m., fr. (= *Maëstral*, se d. o.), nordvestvinden på Medelhafvet.

**Mistress,** f., eng. (= g.fr. *maistresse*, nu *maitresse*, s. d. o.), egentl. herrskarinna: *a*) (uttalas: missis) tilltalsord för fruar (= fr. madame), men brukligt endast i förbindelse med tillnamnet; *b*) (uttalas: mistriss), samqvinna, frilla, mätress.

**Mithra** och **Mithras,** m., den persiske solguden eller det under solens bild dyrkade högsta väsendet hos de äldsta Perserna.

**Mithridāt,** n., ett slags motgift, benämdt efter konungen i Pontus, Mithridates (omkr. 120 f. Kr.), som, till säkerhet för förgiftning, vande sig vid att förtära åtskilliga slags gift; äfv. ett fordom högt ansedt, af inemot femtio olika ingredienser sammansatt universal-läkemedel.

**Mitigēra,** lat. (*mitigāre*), mildra, lindra, sakta — **Mitigānt** el. **Mitigatīv,** (senlat. *mitigatīvus*), lindrande; **mitigāntia,** pl., läkek. lindrande medel; lagf. mildrande omständigheter. — **Mitigatiōn,** f., (lat. *mitigātio*), mildring, lindring.

**Mītra,** f., gr. och lat., urspr. i allmnht. bindel: gördel; vanl. hufvudbindel, mössa, hufva; isht. biskopsmössa; **mītra Hippōcratis,** egentl. Hippocrates' mössa: ett kirurgiskt förband för hufvudet. — **Mitrāl,** nylat., mössformig; **mitrālvalvel,** anat. mössformig klaff el. ventil i hjertat.

**Mitrāille** (mitralj'), f., fr. (med inskjutet r för g.fr. *mitaille*, ett litet kopparmynt, gammalt jernskräp, af g.fr. *mite*, holl. *mijt*, m.lat. *mita*, ett litet flandriskt kopparmynt; urspr. något ganska litet), egentl. allahanda gammalt jern- och kopparskräp; krigsk. skrot, druíhagel; skrotkappa, karteschskott. — **Mitraillēra** (mitralj-), skjuta, nedskjuta med kartescher. —

**Mitraillēūse** och **Mitraljōs,** f., fr., revolverkanon för kartescher, äfv. Gatlingkanon, Kulspruta, kallad; **lokomotīv-mitraljōs,** nyligen uppfunnen kulspruta af ofantlig kaliber, och som utan uppehåll utsprutar kulor.

**Mitral,** m. fl., se under **Mitra.**

**Mīxolȳdisk,** tonk. Så kallas den autentiska kyrkotonart, hvars grundton är **g.**

**Mixpickles** (-pickl's), pl., eng. (egentl. *mixed pickles,* af *mix,* blanda, och *pickles,* se d. o.), med ättika, peppar, m. m. inlagda gröna frukter och grönsaker af olika slag; jmf. **Achia.**

**Mixtiōn,** f., lat. (*mīxtio,* af *miscēre,* blanda), blandning. — **Mīxtum,** n., (af *mīxtus, a, um,* blandad, partic. af *miscēre*), någonting blandadt. — **Mixtūr,** f., (lat. *mixtūra*), blandning; läkek. medicinsk tillblandning; tonk. i allmnh. hvarje flerchorigt orgelregister, hvars största pipa är 4, ofta blott 2 fot.

**Mjolner** el. **Mjölner,** m., nord. mytol. Thors hammare, blixten.

**Mnemonīk** el. **Mnemoneutīk,** f., gr. (*mnämonikä,* näml. *tēchnä,* konst, af *mnāmon,* ihågkommande), konsten att genom vissa hjelpmedel understödja minnet, minneskonst, erinringskonst. — **Mnemōnisk,** beträffande minneskonsten. — **Mnemosȳne,** f., gr. erinring, minne; mytol. minnets gudinna, moder till de nio muserna; astron. en 1859 af Luther upptäckt asteroid. — **Mnemotechnīk,** f., d. s. s. **Mnemonik,** se här ofvan.

**Moāllakat,** f., arab. (*al-muallakat,* den upphängda dikten, af *'alika,* hänga), benämning på sju arabiska dikter, hvilka för sin förträfflighet skull blifvit upphängda uti templet i Mecka.

**Mob,** eng., i svenskt språkbruk **Mobb,** m., (förkortadt af lat. *mōbile,* näml. *vūlgus,* den rörliga hopen, menigheten), pöbeln, det sämre folket.

**Mobīl,** lat. (*mōbilis,* af *movēre,* röra), rörlig; flyttbar; ostadig; krigsk. (om trupper) ställd på rörlig fot, på krigsfot, färdig att tåga i fält; **mobīla kolonner,** truppafdelningar, som genomströfva ett land på sidan om hufvudvägarna, för att uppfånga marodörer; **mōbile perpētuum,** drifkraft, maskin, som tänkes vara i beständigt fortfarande verksamhet eller rörelse, utan behof af yttre understöd: något, som många sökt att utfinna, men som anses omöjligt att tillvägabringa; **mobīlgarde,** franskt landtvärn; **mobīlier** el. **möbler,** pl., se **Meuble.** — **Mōbile,** ital. tonk. rörligt. — **Mobiliēr** (måbiljēh), m., fr. (nylat. *mobiliāre*), husgeråd, bohag, lösören. — **Mobilisēra,** gifva fast egendom natur af lösegendom; krigsk. (om trupper) ställa på rörlig fot, på krigsfot. — **Mobilitēt,** f., (lat. *mobīlitas*), rörlighet; flygtighet, ostadighet; krigsk. en trupps befinnande på krigsfot.

**Mocassīner,** pl., (i algonquinspråket: *makisin*) ett slags kängor af oberedda hudar, som Nordamerikas indianer nyttja.

**Mocca-, Moccha-,** se **Mokha.**

**Moccolētti,** pl., ital. (af sing. *moccolētto,* demin. af *mōccolo,* stump), kort ljus vid karnevalen i Rom.

**Mock-Turtle-Soup** (-törtl'suhp), eng. (af *mock,* efterapa, *turtle,* sköldpadda, och *soup,* soppa), oäkta, af andra beståndsdelar tillagad sköldpaddsoppa.

**Modāl,** nylat. (*modālis,* af *mōdus,* se d. o.), af förhållanden betingad eller deraf beroende, vilkorlig; **modālis,** m., gram. en kasus, som uttrycker sätt och vis eller huru. — **Modalitēt,** f., filos. varelsesätt, den större eller mindre visshet, hvarmed förståndet tänker sig begreppens förening i ett omdöme, yttrande sig på trefaldigt sätt, näml. som möjlighet, verklighet eller nödvändighet.

**Mode** (måd', i allmnht. mod') och **Mod,** f. och n., fr., bruk, sätt, sed, vis, isht. föränderligt bruk, beroende af tidens eller dagens tycke och nyck; **à la mode,** på modet, i enlighet med nyaste modet; **modeartīkel,** modevara; **modejurnāl,** tidskrift, som lemnar upplysning om de för dagen rådande moder. — **Modērn,** (fr. *moderne,* ital. *modērno,* senlat. *modērnus*), enlig med nyaste modet eller bruket, nymodig; i estetiskt hänseende: som har den nya, d. v. s. den kristna tidens karakter, i motsats till Antik. — **Modernisēra,** göra modern, förändra till öfverensstämmelse med en nyare smak. — **Modernīsm(us),** m., barb.-lat., den nya tidens smak; tillgifvenhet för densamma. — **Modīst,** m. och f., en, som förfärdigar och säljer modeartiklar för fruntimmersklädseln, modehandlerska, nipperhandlerska; äfv. benämning på skönskrifvarne före boktryckarkonstens uppfinning.

**Modēll,** m., (ital. *modēllo,* fr. *modèle,* af lat. *mōdulus,* demin. af *mōdus*), förebild, mönsterbild; gjutform; bildh. och byggn.k. af lera, vax o. d. formad mönsterbild i mindre storlek; mål. och bildh. naken mans- eller qvinsperson, efter hvilken konstnären målar eller bildar en figur; se äfv. *Mannequin;* fig. mönster, efterdöme. — **Modellēra,** forma en modell till något arbete. — **Modellerare, Modellēūr** (-lōhr), fr. och **Modellōr** el. **Modellmakare,** m., tillverkare af modeller.

**Moderēra,** lat. (*moderāre*), göra mindre häftig, sakta, mildra, lindra, jemna, dämpa; lämpa; inskränka. — **Moderāt,** lat. (*moderātus*), återhållsam, hofsam, sansad; måttlig; **moderāta tutēla,** lat., rättsv. tillåtet nödvärn. — **Moderāto,** ital., tonk. måttligt; lagom: tempo, hvars rörelsegrad ligger emellan andantino och allegretto. — **Moderādos,** pl., sp., de sansade: benämning på ett spanskt politiskt parti, )( Exaltados. — **Moderāmen,** n., lat., ledning, styrelse; mildring, måtta; **moderāmen inculpātae tutēlae,** tillåtligt sjelfförsvar, lofligt nödvärn. — **Moderantīsm(us),** m., moderat regeringssystem, moderata grundsatser i politik. — **Moderantīst,** m., den, som hyllar moderata åsigter i politik. — **Moderatiōn,** f., (lat. *moderātio*), återhållsamhet, hofsamhet, måtta, sansning; jemkning, mildring. — **Moderātor,** m., ledare, styrare; en, som söker hopjemka stridiga tänkesätt; pjes, som afpassar en maskins rörelse, så att den blir lagom.

**Modern,** m. fl., se under **Mode.**

**Modēst,** lat. (*modēstus, a, um,* af *mōdus,* mått), blygsam, anspråkslös, saktmodig, sedesam, ärbar; **modēster,** pl., skämtord för benkläder. — **Modestī,** f., (lat. *modēstia,* blygsamhet, anspråkslöshet, saktmod, sedighet.

**Modificēra** och **Modifiēra**, lat. (*modificāre*, af *mŏdus*, mått, och *făcere*, göra), gifva något dess rätta mått, behörigt afmäta, afpassa till lagom, jemka, inskränka, sakta, mildra, lindra; delvis förändra, närmare bestämma; gifva viss form och skick. — **Modificatiōn** och **-fik-**, f., lat. (*modificātio*), afpassning till lagom, behörig afmätning, jemkning, inskränkning, mildring, lindring; närmare bestämning; förändring i en kropps varelsesätt.

**Modist**, se under **Mode**.

**Modo**, se under **Modus**.

**Modūl**, m., lat. (*mōdulus*, demin. af *mōdus*, mått), måttstock för byggnadsarbeten, isht. pelare. — **Modulēra**, lat. (*modulāri*), tonk. låta de olika ackorderna inom en tonart omvexla med hvarandra. — **Modulatiōn**, f., (lat. *modulātio*), tonk. sättet att låta de olika ackorderna inom en tonart omvexla med hvarandra; öfvergång ifrån en tonart till en annan, utvikning.

**Mōdus**, m., pl. **mōdi**, lat., mått; sätt, vis; tonk. tonart; gram. det olika sätt, hvarpå ett verb uttrycker handling, lidande eller tillstånd, näml. I n d i c a t ī v u s (M o d u s), el. I n d i k a t ī v, det modus, hvilket utmärker en handling såsom viss, bestämd, verklig; C o n j u n c t ī v u s eller K o n j u n k t ī v, det modus, som utmärker vilkorlighet eller önskan; O p t a t ī v (u s), det, som uttrycker önskan; I m p e r a t ī v (u s), det befallande; I n f i n i t ī v (u s), se under **Infinit**; — **est mōdus in rēbus**, allt har sitt mått; **mōdus mājor**, tonk. dur; **m. mīnor**, moll; **m. procedēndi**, förfaringssätt; **bono mōdo**, på godt sätt; **ōmni mōdo**, på allt sätt; **quocūnque** el. **quōvis mōdo**, på hvad sätt som helst; **mōdo ponēnte**, log. antagningsvis; **mōdo tollēnte**, genom förnekande; **ad mōdum**, efter något visst sätt; på sätt; **per mōdum**, förmedelst.

**Moeda**, se **Mueda**.

**Moed'or** eller **Moyd'or**, m., (sammandrag. af portug. *mōeda de ouro*, guldmynt), ett portugisiskt och brasilianskt guldmynt.

**Mogg**, m., en sort engelskt bomullstyg, som liknar P i q u é.

**Mōggia** (måddja), f., ital., ett ytmått uti Italien. — **Mōggio** (måddjå), m., (sp. *mōyo*, fr. *muid*, af lat. *mōdius*, skäppa), ett spannmålsmått uti Italien; äfv. ett ytmått.

**Mogilos** el. **Mogīller**, pl., (pol. och r. *mogīla*, grafkulle), mongolernas gamla grafhögar på södra Rysslands stepper.

**Moguette** (måghētt'), f., en sort sammetslikt matttyg af ylle, med inväfda figurer.

**Mōgul**, **Mōgol** el. **Stora Mōgol**, m., titel för de mongoliska beherrskarne af Hindostan sedan 1525, så kallade för deras härkomst ifrån M o n g o l e r n a.

**Mōhabuts**, pl., ostindiska, färgade bomullstyger.

**Mohagrīn**, pl., arab. (egentl. *mohādschir*, pl. *mohadschirūna*, af *hadschara*, vandra ut ifrån hemmet), egentl. flyktingarne: Muhammeds anhängare, som i Medinah slöto sig till honom.

**Mohammed**, m. fl., se **Muhammed**.

**Mohārrem**, m., arab. (af *harama*, förbjuda), första månaden af arabiska tideräkningen, så benämd, emedan under densamma allt krigförande var förbjudet.

**Mōhatra**, f., el. **Contrāctus mōhatrae**, m., m.lat. (af arab. *muchātarah*, fara, vågstycke, af *chatara*, sälja en sak, som man ej äger), ett emellan tvenne parter blott för syn skull afslutadt fördrag, mest för att derigenom dölja ett annat lagstridigt sådant.

**Mōhel**, m., hebr. (af *mûl*, omskära), omskärare.

**Mohikāner**, pl., en numera utdöd indianstam.

**Mohōūt**, m., ind. (*mahout*, *mahāwat*), elefantförare i Ostindien.

**Moīre** (moāh'r), f. och n., fr. (g.fr. *mouaire*, *mohère*, eng. *mohair*, ital. *moerre*, *amoerre*, sp. *muer*, *mué*, sannolikt af österländskt ursprung), ett slags vattradt sidentyg. — **Moiré antīque** (moarēh anghtīck'), n., ett slags dyrbart, efter äldre metod tillverkadt, vattradt sidentyg. — **Moirēra** (moar-), vattra. — **Moirētte** (moarätt'), f. och n., en sort halfsiden, väfdt som moire.

**Moitiē** (moatjēh), f., fr. (provenç. *meitat*, ital. *medietà*, af lat. *medīetas*, midt, hälft), hälft, halfpart; äkta hälft, maka; i dans: den, med hvilken man dansar.

**Mōkha-** eller **Mōkka-kāffe**, n., äfv. endast **Mōkka**, f., arabiskt kaffe (från den vid Arabiska viken belägna staden *Mokka*).

**Mōla** el. **Mōla cārnea**, f., lat., läkek. månkalf, oformlig köttklump, som understundom bildas i lifmodern.

**Molāsse** (målāss'), f., schweiz. (af fr. *mollāsse*, vek, mjuk), lös sandsten, isht. i Alperna och Jura; **molāsse-formatiōn**, f., geol., lös sandstensbildning eller aflagring.

**Mole** (måhl'), m., fr., se **Molo**; äfv. ett tjockt, rundt torn med kupol.

**Molecūles** (mål'khȳl') el. **Molekyler**, pl., fr. (af lat. *moles*, massa), ytterst små partiklar af materien, isht. de röda, klotformiga smådelar, af hvilka blodet i djurkropparne består; i kemien antingen liktydigt med *Atomer* eller beteckning af de utaf atomer bildade primära sammansättningarna; **molekylar-kraft**, den hos molekylerna inneboende kraften att ömsesidigt draga hvarandra till sig el. stöta hvarandra från sig.

**Mōles**, f., lat., tung, tryckande kraft, börda, svårighet, besvärlighet. — **Molēst**, besvärlig, mödosam, påkostande; förarglig; tröttande; subst. börda, tunga, besvär. — **Molestēra**, besvära, plåga, oroa; uttrötta. — **Molestīe** (-stīh'), f., fr. (lat. *molestia*), besvär, omak; last, börda.

**Molēta**, portug., el. **Molētte** (målätt'), f., fr., (af lat. *mōlere*, sönderrifva, mala), löpare, hvarmed målare på en skifva af sten eller glas rifva sina färger.

**Molinīsmus** eller **Molinīsm**, m., af spanska jesuiten *Molina* på 1500-talet förkunnad lära, att endast de, som deraf visa sig värdige, blifva delaktige af den gudomliga nåden. — **Molinīst**, m., anhängare af molinismen.

**Moll**, se under **Mollis**.

**Mōlla**, m., arab. (*maula*, turk. *mevla*, af *walaj*, regera), i allmht. herre; turkisk öfverdomare i en större stad.

**Mōllis**, **mōlle**, lat. (fr. *mou*, *mol*, *molle*), mjuk, vek. — **Moll**, tonk. tonart, hvilken som karakteristiskt kännetecken har liten ters; jf **Dur**. — **Moll**, m., en sort klädeslikt ylletyg.

— **Mollescēra,** blifva vek, mjuk, mjukna. — **Mollēsse** (-läss'), f., vekhet, mjukhet; svaghet; flathet; mildhet. — **Molliēntia,** pl., lat., läkek. uppmjukande, lenande medel. — **Mollificēra,** uppmjuka, lindra. — **Mollifikatīv,** uppmjukande, lindrande. — **Mollūsker,** pl., blötdjur.

**Mollesse, Mollientia, Mollificera, Mollusker,** m. fl., se föreg. [ria, se d. o.

**Mōlly,** f., eng., qvinnonamn, uppkommet af *Ma-*

**Mōlo,** m., ital. (lat. *mōles*, fr. *mole*), förskansning vid inloppet till en hamn; fördämning; vågbrytare.

**Mōloch,** m., hebr. (*molech*, konung), hos ammoniter och moabiter en afgud, som betecknade solen, och åt hvilken menniskor offrades.

**Molōssus** el. **Molōss,** m., gr. (*molossōs*, näml. *pus*, fot, efter landskapet *Molossia* i *Epirus*), versfot, som består af tre långa stafvelser: — — —

**Mōlto,** ital. (lat. *mūltum*), mycket, ganska, i hög grad; **molto allegro,** se under **Allegro; molto andante,** se under **Andante; non mōlto,** icke mycket.

**Molybdēn,** n., gr. (*molybdāīna*, blykula, af *mōlybdos*, bly), vattenbly: en först 1782 fullständigt upptäckt metall. — **Molybdāt,** n., molybdensyradt salt. — **Molybdomantī,** f., ett sätt att spå af smält bly.

**Momēnt,** n., lat. (*momēntum*, af *movimentum*, från *movēre*, röra), tidpunkt; punkt el. mindre afdelning; väsendtlig beståndsdel el. omständighet; mek. **stātiskt momēnt** el. blott **momēnt,** en krafts storlek, multiplicerad med dess direktionslinies vinkelräta afstånd ifrån en gifven punkt; (uttaladt: måmängh) handvändning, ögonblick; **au momēnt** (å måmängh), fr., på ögonblicket, strax. — **Momentāl,** mek. som sker blott ögonblickligt, ryckvis, stötvis. — **Momentān,** (senlat. *momentāneus*), ögonblicklig. — **Momentatīvum,** n., tidsord, som betecknar en hastigt öfvergående rörelse.

**Mōmus,** m., gr. (*mōmos*, tadel, spe), mytol. tadlets och åtlöjets gud.

**Mōnachus,** m., gr. (*mōnachos*, en, som lefver ensam, af *mōnos*, ensam), munk; jmf. **Eremit.** — **Mōnacha,** f., nunna. — **Monachīsm** och **-kīsm,** m., munklefnad, munkväsende. — **Monachologī** och **Monakol-,** f., läran om munkväsendet. — **Monachomachī** och **Monakomakī,** f., bekämpande af munkväsendet.

**Monad, Monadologi,** se under **Monas.**

**Monadēlphia,** pl., gr. (af *mōnos*, ensam, och *adelphōs*, broder), sextonde klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med fem till flera ståndare, hvilka hafva strängarne sammanväxta omkring pistillen.

**Monāndria** och **Monandrīa,** pl., gr. (af *mōnos*, ensam, och *anār*, man), första klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med en fri ståndare i samma blomma som pistillen.

**Monārch** och **Monārk,** m., gr. (*monārchās*, af *mōnos*, ensam, och *ārchein*, vara den förste, herrska), egentl. envåldsherrskare; sedan i allmnht. regent i en monarki, konung, kejsare. — **Monarkī,** f., envälde: det slags regeringssätt, då en enda person utöfvar högsta makten; en stat med sådant regeringssätt. — **Monarkisk,** som tillhör el. har afseende på monarki. — **Monarkisēra,** spela envåldsherrskare. — **Monarkīsm,** m., allenastyrandets system och tillgifvenheten för detsamma. — **Monarkīst,** m., anhängare af monarkiskt regeringssätt.

**Mōnas** el. **Monād,** f., gr. (*monās*, pl. *monādes*, af *mōnos*, en enda, ensam), odelbar beståndsdel af materien, jmf. **Atom;** hos Plato: förnuftsidé, hvilken måste tänkas såsom enhet; enligt Leibnitz: absolut enkel substans med föreställningsförmåga; naturk. djur, hvilket genom mikroskop synes litet som en punkt, mikroskopiskt djur. — **Mōnadologī,** f., läran om monaderna.

**Monastērium,** n., lat. (af gr. *monastārion*, egentl. ort, hvarest man lefver ensam, af *monastār*, en, som lefver ensam), kloster, klosterkyrka; jmf. **Münster.**

**Mon bijou,** se under **Bijou.**

**Mon cher,** se under **Cher.**

**Mōnde** (mongd'), m., fr. (lat. *mūndus*), verld; folk, sällskap; den fina verlden, godt sällskap, äfv. verldsvana, lefnadsvett; **beau monde,** se under **Beau.**

**Mondejārer** (-sjärer), pl., de morer i Spanien, som efter Granadas eröfring kommo under de kristnes herravälde.

**Mon Dieu,** se under **Dieu.**

**Monemērisk,** gr. (af *mōnos*, ensam, och *hämēra*, dag), som varar blott en dag.

**Monent,** se följ.

**Monēra,** lat. (*monēre*), påminna, erinra; göra erinringar, förmana; klandra. — **Monēnt,** m., en, som påminner; en, som förmanar. — **Mōnitum,** n., pl. **mōnita,** erinran, påminnelse; förmaning; varning. — **Monitiōn,** f., anmaning; påminnelse, varning. — **Mōnitor,** m., förmanare, påminnare; benämning på ett af John Ericsson uppfunnet tornfartyg, som framdrifves med ångkraft och är bestyckadt med svåra kanoner. — **Monitōrium,** n., anmaningsbref; påminnelseskrift; förmaningsskrifvelse. — **Monitōr,** m., (fr. *monitēūr*), egentl. förmanare, påminnare; i vexelundervisningsskolor: lärjunge, tillsatt att undervisa ett visst antal af sina medlärjungar. [mynt.

**Monēta,** f., lat., mynt. — **Monetāl,** beträffande

**Monferīno,** m., en italiensk sällskapsdans.

**Mongōler,** pl., en folkstam i mellersta Asien.

**Mōngos** el. **Mōngus,** m., den ulliga Maki, ett med apan beslägtadt djur på Madagaskar.

**Monīsmus** el. **Monīsm,** m., gr. (af *mōnos*, ensam), enhetslära, läran om det ideala och reala identitet. [nera.

**Monition, Monitor, Monitör,** se under **Mo-**

**Monōceros,** m., gr. (af *mōnos*, ensam, och *kēras*, horn; egentl. enhörning), ett hvalfisken liknande djur i norra delen af atlantiska oceanen; jmf. Narhval. — **Monochōrdium** el. **Monochōrd,** n., gr. (af *chordā*, sträng), tonmätare: tonverktyg med en sträng, hvarpå tonernas förhållanden uträknas och bestämmas. — **Monochrōma** el. **Monokrōm,** n., gr. (af *chrōma*, färg), enfärgad målning. — **Monochroīsm,** m., enfärgighet. — **Monochronīstisk** och **Monokrōn-,** gr. (af *chrōnos*, tid), samtidig. — **Monōēcia,** pl., gr. (af *oikēīn*, bo, vistas), tjuguförsta klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med ståndare och pistiller i särskilta (enkönade) blom-

mor, men på samma stånd. — **Monodī**, f., gr. (*monodia*, af *mŏnos*, ensam, och *ōdă*; jmf. *Ode*), enstämmig sång (solo). — **Mōnodon**, n., se **Narhval**. — **Monodrāma**, n., och **Monodrām**, m., tonk. melodram, hvari blott en deklamerande person uppträder, till skilnad ifrån Duodram, hvari tvenne personer uppträda. — **Monogamī**, f., gr. (af *gămos*, gifte), engifte; bot. ordning af växter, som hafva ståndare och pistiller i samma blomma. — **Monogāmisk**, till monogamien hörande. — **Monogrāmma** el. **Monogrām**, n., gr. (af *grămma*, bokstaf), namnteckning, bestående af de sammanbundna begynnelsebokstäfverna till föroch tillnamn. — **Monographī** och **-grafī**, f., gr. (af *grăphein*, skrifva), beskrifning af ett enda föremål, af en enda naturkropp till alla dess egendomligheter, af en enda historisk händelse, o. s. v. — **Monogynī**, f., gr. (af *gynă*, qvinna), bot. enqvinnade: första ordningen i de tolf första växtklasserna, enligt Linnés system. — **Monokōrd**, se **Monochōrdium**. — **Monokārpisk**, gr. (af *kărpos*, frukt), som blott har en frukt. — **Monokeros**, se **Monoceros**. — **Monokōlon**, n., **monokōlisk dikt** (jmf. *Kolon*), dikt, som har blott ett versslag; )( Dikolon. — **Monokotyledōner**, pl., gr. (af *kotylēdōn*, sugvårta), bot. växter med blott ett hjertblad. — **Monokrāt**, m., gr. (af *kratēīn*, herrska), envåldsherrskare. — **Monokratī**, f., envälde. — **Monolīt(h)**, m., (af *līthos*, sten), arbete, gjordt af en enda sten. — **Monolōg**, m., (af *lōgos*, ord, tal), tal, som en person håller för sig sjelf eller i ensamhet. — **Monolōgisk**, som har egenskap af monolog. — **Monomachī** och **-makī**, f., envig, tvekamp. — **Monomān**, m., (jmf. *Mani*), en, som vurmar blott på en enda sak. — **Monomanī**, f., vansinne, som är riktadt blott på ett enda föremål; jmf. fix idé. — **Monomēter**, m., (jmf. *Metrum*), en versrad, som består blott af ett enda versmått. — **Monomorphī** och **-morfī**, f., egenskapen att hafva blott en form. — **Monopathī** och **-patī**, f., (af *pathēīn*, lida), lidande blott i en enda kroppsdel. — **Monopetāl** och **-petālisk**, (jmf. *Petalon*), bot. enbladig (om blommor). — **Monophyllisk**, (jmf. *Phyllon*), bot. enbladig (om blomfoder). — **Monophysīter**, pl., (af *phȳsis*, natur), en kristen sekt i 5:te årh., som i Kristi person antog blott en natur. — **Monopōlium** och **Monopōl**, n., (af *polēīn*, handla), rättighet att ensam handla med en vara eller att ensam idka någon viss näring, uteslutande handels- eller näringsidkande, enhandel, enslöjd. — **Monopolīst**, m., en, som har monopol. — **Monospērmisk**, (af *spērma*, frö), bot. enfröig. — **Monōstichon**, n., (af gr. *stīchos*, rad, vers), vers, som består blott af en enda rad. — **Monosyllabum**, n., pl. **-syllaba** el. **-syllaber**, (jmf. *Syllaba*), enstafvigt ord. — **Monot(h)eïsm(us)**, m., (af gr. *theŏs*, gud), tron på en enda Gud, )( **Polytheismus**. — **Monot(h)eïst**, m., den, som tror på en enda Gud. — **Monot(h)eïstisk**, som har afseende på läran om en enda Gud eller derpå grundad; troende på en enda Gud. — **Monothelēter**, pl., (af gr. *thĕlein*, vilja), en kristen sekt i 7:de årh. hvilken antog blott en vilja hos Kristus. — **Monotheletīsm(us)**, m., monotheleternas lära. — **Monotōn**, (af gr. *tonos*, ton, ljud), entonig; enformig. — **Monotonī**, f., entonighet; enformighet.

**Mōnroe-doctrīn** (mōnro-), f., den af James Monroe, president i nordamerikanska Förenade Staterna, år 1823 uppställda grundsats, att man aldrig mera borde tillåta någon europeisk makt få fast fot i Amerika, och att man borde bekämpa hvarje europeisk makts försök att inverka på Amerikas förhållanden.

**Mons**, m., lat., **Mont** (mongh), fr., **Mōnte**, ital. och sp., berg; **mons pietātis**, lat., **mōnte di pietā**, **mōnte pīo**, ital., el. **mont de piété** (mongh d'pietēh), fr., egentl. fromhetens berg, benämning på välgörande stiftelser, isht. pantlåneinrättningar uti Italien; **mons Vēneris**, se **Venusberg** (under *Venus*); **mont perdū** (- perdȳ), högsta spetsen af Pyreneerna. — **Montāgne** (monghtänj'), f., fr., berg, bergstrakt; äfv. benämning på bergpartiet i franska nationalförsamlingen af 1792 och 1848, så benämdt, emedan dess anhängare hade sina platser i församlingssalen längst till venster på de högsta sätena; **montāgnes rūsses** (monghtänj' ryss'), pl., egentl. ryska berg: rutschbana; **montāgne-viner**, åtskilliga sorter fina champagneviner. — **Montagnārd** (monghtanjähr), m., bergsbo; äfv. en medlem af det så kallade Montagne eller Bergpartiet (se här ofvan). — **Montān**, lat. (*montānus*), bergig. — **Montānus**, m., lat., mansnamn, med betyd.: bergsbo. — **Montanīster**, pl., anhängare af Montānus, biskop i Pepuza i Phrygien, en kristen sekt i 3:dje och 4:de årh., äfv. Pneumātici, d. ä. andligt sinnade, Pepuzianer eller Phrygier kallade. — **Montanīstisk**, tillgifven Montāni lära; se föreg. ord. — **Montēro**, sp., egentl. bergsbo; lifjägare hos k. Filip II. — **Montīst**, m., kapitalist, som utlånar penningar emot inteckning i fast egendom.

**Monseigneūr** (monghsänjöhr), m., fr. (jmf. *Seigneur*), nådig herre! — **Monsieūr** (mossjöh), m., fr. (jmf. *Sieur*), min herre; äfv. fordom titel, som tillkom franska konungens äldsta broder; pl. **Messieūrs** (messjöh'), mine herrar!

**Monsoon** (monsūhn), m., eng., = Mousson, se d. o.

**Monster**, se under **Monstrum**.

**Monstrāns**, m., (m.lat. *monstrantia*, f., af lat. *monstrāre*, visa), hos katolikerna: ett praktfullt förvaringskärl för hostian.

**Mōnstrum**, n., pl. **mōnstra**, lat., **Monstre** (monghstr'), m., fr., **Mōnster**, m., eng., vidunder; missfoster, odjur; **monstre**, fr., äfv. minsta slag af saxar med mycket små skänklar, men oformligt stora handtag; **mōnster**, eng., betecknar i sammansättningar någonting ofantligt, omätligt, oerhördt, t. ex. mōnster-adrēss, en adress med otaliga underskrifter; **monster-konsert**, jättekonsert; monster-meeting (-mihting), ett oerhördt stort folkmöte; monster-petition, en petition med oerhördt många underskrifter; monster-process, en ytterst vidlyftig och långvarig process. — **Monstrōs** el. **Monstruōs**, (lat. *monstrōsus*, *monstruosus*, fr. *monstrueux*), vidunderlig, oform-

lig; afskyvärd. — **Monstrositēt,** f., vidunderlighet, oformlighet, vanskaplighet.
**Mont, Montagnard, Montagne, Montanist,** m. fl., se under **Mons.**
**Montefiascōne,** m., (efter orden: flaskberget), ett italienskt muskatellvin ifrån den likbenämda staden i f. d. Kyrkostaten.
**Montero,** se under **Mons.**
**Monteur,** se under **Montera.**
**Montgolfière** (monghgolfjähr'), f., luftballong, så benämd efter dess uppfinnare, bröderna M o n t g o l f i e r.
**Montēra,** (fr. *montēr*, l. monghtē, af *mont*, se under *Mons*, egentl. stiga uppföre, bestiga; upplyfta, förhöja), fördiggöra, förse med nödigt tillbehör, utrusta, iståndsätta; hopsätta; bestycka (skepp); göra en ryttare beriden; bekläda (soldater); putsa upp, pryda; infatta (en juvel); **montēra** e n k a n o n, förse den med lavett; äfv. lägga den på lavetten eller plantera den på batteriet. — **Montering,** färdiggörande, hopsättande, infattning. — **Montēūr** och **Montōr,** m., en som hopsätter, iordningställer ett mekaniskt arbete, maskiner o. d. — **Monture** (monghtȳhr') och **Montūr,** f., fr., tillbehör, ställning, beslag; infattning; stockning, m. m.
**Montist,** se under **Mons.**
**Mont-rachet** (mongh-rasjēh), m., fr., ett af de bästa hvita bourgognevinerna från trakten af Beaune.
**Montur,** se under **Mons.**
**Monumēnt,** n., (lat. *monumēntum*, af *monēre*, påminna), minnesmärke, minnesvård. — **Monumentāl,** (lat. *monumentālis*), som tillhör eller har afseende på en minnesvård.
**Moquant,** se under **Moquera.**
**Moquēra sig** (mockēra), fr. (*se moquēr*, af gr. *mokān*, bespotta, från *mōkos*, spe), håna, förhåna, bespotta, visa förakt, trotsa, med spotskhet sätta sig öfver. — **Moquānt** (mokāngh), spefull, gäckande, hånande. — **Moquerīe** (mok'rīh'), f., fr., spe, hån, spotskt gäckeri. — **Moquēūr** (mokōhr), m., fr., spefågel.
**Moquētte** (mokätt'), f., fr., el. **Mokāde,** f., plysch, schagg.
**Moqueur,** se under **Moquera sig.**
**Mor** el. **Mohr,** pl. **mōrer** el. **mōhrer,** (lat. *māūrus*), en folkstam af arabiskt ursprung, i norra Afrika.
**Mōra** (1), f., ital. (fr. *mourre*, af kelt. *meur*, finger), **ālla mōra** (näml. *giuocāre*, l. djuokāre), ett slags italienskt fingerspel.
**Mōra** (2), f., lat., dröjsmål, uppskof; **sīne mōra,** utan uppskof, ofördröjligen; **māgna mōra,** långt uppskof; **periculum in mora,** se **Periculum.** — **Morāndo,** ital., tonk., dröjande. — **Moratōrium,** n., af regering utfärdadt skyddsbref för borgenärers kraf, till en viss tid, anståndsbref, jernbref.
**Morabīter,** pl., arab. (*murâbitîn*, pl. af *murâbit*), namnet på en arabisk stam, som i 11:te och 12:te årh. herrskade i Spanien, äfven M o r a v i d e r, A l m o r a v i d e r kallade; jmf. **Maravedi.**
**Morāl,** f., (lat. *morālis doctrīna; morālis*, sedlig, af *mos*, genit. *mōris*, sed), sedelära; sedlighet; sedlig lärdom; **morālphilosōph** och **-filosōf,** m., sedelärare, som behandlar sedeläran systematiskt; **morālphilosophī** och **-filosofī,** f., vetenskaplig sedelära, = E t h i k; **morālprincīp** (-pränghsīp), m., sedlighetsgrund. — **Moralisēra,** nylat. (*moralizāre*, fr. *moralisēr*), anställa betraktelser öfver sedelärans föreskrifter; gifva någon moraliska lärdomar; läsa lagen för någon, lexa upp. — **Morālisk,** sedeläran eller sedligheten beträffande, derpå grundad, sedlig; andlig (motsats: f y s i s k). — **Moralīst,** m., sedelärare. — **Moralitēt,** f., sedlighet; **moralitēter,** pl., (fr. *moralités*), i sednare medeltiden: ett slags andliga skådespel, hvilka, i motsats till M y s t e r i e r n a, åskådliggjorde, genom uppfunna exempel, i dramatisk form, enskilta sedliga lärdomar, hvarvid,förutom verkliga personer i bibliska historien, äfven uppträdde dygder och laster samt andra personifikationer af allmänt sedliga egenskaper och förhållanden.
**Morando, Moratorium,** se under **Mora** (2).
**Morbīd,** fr. (*morbīde*, af lat. *morbidus*, egentl. sjuk af frukt), mål. och bildh.k. mjuk och len i köttpartierna af en målning eller ett bildhuggararbete. — **Morbidēzza,** f., ital., mjukhet och lenhet i köttpartier.
**Morblēū** (mårblō), fr. (uppkommet af *mordieu*, d. ä. *par la mort de Dieu*, vid Guds död!), fördömdt! för tusan! anfäkta!
**Mōrbus,** m., lat., sjukdom; *m. pāllidus*, bleksot; *m. rēgius*, egentl. kunglig sjukdom, gulsot; *m. solstitiālis*, solstyng. — **Morbōnia,** f., mytol. sjukdomsgudinnan hos romarne. — **Morbositēt,** f., (lat. *morbōsitas*), sjuklighet.
**Mordacitēt,** f., lat. (*mordācitas*, af *mōrdax*, bitande), frätande egenskap; fig. bitterhet, skärpa. — **Mordānt** (mårdāngh), fr., el. **Mordēnte,** ital., m., äfv. **Mordēnt,** (af fr. *mordre*, ital. *mordere* = lat. *mordēre*, bita), tonk. ett slags prydnad, som användes till melodiens försköнande.
**More,** se under **Mos.**
**Morēll,** m., (ital. *morēllo*, svartbrun, g.fr. *morel*, nu *moreāū*, af m.lat. *morus*, morisk, svartaktig, och detta af lat. *māūrus*, maurisk, mauritanisk; se *Maurer*), en sort stora, svarta eller mörkröda, syrliga körsbär.
**Morēndo** el. **Moriēnte,** ital. (af *morīre* = lat. *mōri*, dö), tonk. bortdöende, aftynande.
**Mores,** se under **Mos.**
**Morēsker,** pl., (af ital. *morēsco*, morisk, = sp. *morisco*, se *Moriscos*), = A r a b e s k e r och G r o t e s k e r. — **Morēsca,** ital., el. fr. **Morēsque** (mårāsk'), f., morisk dans.
**Morfin,** se **Morphin.**
**Morgāgnisk fuktighet** (l. mårganjisk), anat. den klara vätskan emellan ögats kristall-lins och den omgifvande håligheten; **morgagniska muskler,** musklerna i öfre delen af näsan, benämda efter läkaren och anatomen M o r g a g n i (död 1771).
**Morgana,** se **Fata Morgana.**
**Morganātica,** f., m.lat. (vanställdt af fht. *morgangeba*), morgongåfva; **morganātiskt äktenskap** el. **matrimōnium ad morganāticam,** giftermål till venster, emellan en furste, grefve o. s. v. och ett icke jemnbördigt fruntimmer, hvarvid för henne viss morgongåfva bestämmes, men barnen endast äga att ärfva modrens namn och förmögenhet.

**Morgue** (mårgh'), f., fr. (af *morguēr*, med spotsk min betrakta, af kelt. *meur*, *mawr*, *mor*, stor, stolt, högmodig), allvarsam, spotsk, trotsig min; äfv. benämning på allmänna bår- eller likhuset i Paris.

**Moriān**, m., (gr. *maurōs*, mörk), neger.

**Morīn** (1), n., nylat., kem. färgämnet i gulholz.

**Morīn** (2) (mårāngh), m., fr., en sort franskt vin ifrån trakten af Saumur.

**Morīsker**, pl., (sp. *morīsco*, sing., egentl. morisk, af *mōro*, en mor; jmf. *Mor*), de afkomlingar af Moierna i Spanien, som på Karl V:s befallning tvingades att låta sig döpas.

**Moritz**, se **Mauritz**.

**Morlācher** el. **Morlāker**, pl., (ital. *Morlācchi*, d. ä. hafswalacker, af serb. *more*, haf, och *wlach*, walack), benämning på de slaviska innebyggarne på kustlandet vid Adriatiska hafvet i Kroatien och Dalmatien.

**Morlāix** (mårlāh), m., el. **Morlāīse** (mårlāhs'), f., tjockt, starkt huslärft ifrån staden Morlaix i norra Frankrike.

**Mormōner**, pl., eller den yttersta dagens Helige (eng. Latter-Day-Saints), en ny religionssekt, som grundar sin lära på föregifna under och uppenbarelser, stiftad 1827 i N. Amerika af Joseph Smith (född 1805), och enligt deras egen uppgift benämd efter en deras föregifne profet Mormon, som skulle lefvat omkr. 420 e. Kr. och skrifvit den s. k. Mormonbibeln. — **Mormonīsm(us)**, m., mormonernes lära.

**Mormorāndo, Mormorēvole, Mormorōso**, ital., tonk. brummande, sorlande, brusande.

**Mornēll**, m., (sp. *morinēlo*), citronfågel.

**Mōrning**, m., eng., morgon; deraf namnen på de engelska tidningarna: **Mōrning-Chrōnicle** (- krōnikl'), egentl. Morgonkrönikan: engelska whigpartiets organ; **M.-Hērald**, Morgonhärolden: en sjelfständig, frisinnad tidning; **M.-Journal**, Morgonbladet: en ultratoryistisk tidning; **M.-News** (- njus), Morgonnyheter.

**Moromōro**, m., sp., en afart af Lama; se d. o.

**Morositēt**, f., (lat. *morōsitas*), vresighet.

**Mōrpheus**, m., gr. (af *morphā*, form, gestalt; egentl. bildare), mytol. sömnens och drömmarnes gud. — **Morphīn** och **Morfīn**, m., el. **Mōrphium**, n., kem. den alkaliska beståndsdelen i opium.

**Mors**, f., lat. (genit. *mōrtis*), död; **m. appārens** el. **spūria**, läkek. skendöd; **m. civīlis**, borgerlig död.

**Morsēller**, pl. nylat. (*mōrsuli*, m.lat. *morsēlli*, demin. af *mōrsus*, bett), små kakor af socker och kryddor.

**Mortadēll**, m., (ital. *mortadēlla*, f.), ett slags italiensk metvurst.

**Mortalitēt**, f., lat. (*mortālitas*, af *mortālis*, dödlig, från *mors*, död), dödlighet; antal af dödsfall; **mortalitētslista**, förteckning på dem, som dött under loppet af ett år, i en församling.

**Mortifiēra**, senlat. (*mortificāre*, af *mors*, död), göra mör (om kött); fig. späka, döda, korsfästa (sitt kött o. s. v.); förödmjuka, smärta, förtreta. — **Mortificatiōn** och **-katiōn**, f., kötts utsättande för luftens åverkan, för att göra det mört; läkek. köttets bortfrätning till följd af sjukdom; fig. teol. köttets korsfästande, späkning; förödmjukelse, harm, förtret.

**Mōrtuus, a, um**, lat. (af *mōri*, dö), död; **manūs mōrtua**, egentl. död hand; rättsv. oförytterligt kyrkogods; **de mōrtuis nil nīsi bēne**, lat. ordspr. om de döda bör man icke tala annat än godt.

**Morän**, se **Murän**.

**Mos**, m., lat., sed, bruk; pl. **mōres**, seder; deraf lära någon mōres, tillrättavisa, lexa upp; **ex mōre**, efter sed eller bruk, sedvanligt; **mōre consuēto** el. **sōlito**, på vanligt sätt; **mōre majōrum**, efter förfädernas sed.

**Mosaīk**, m., el. **Musīvarbete**, (fr. *mosaïque*, provenç. *mozaic*, sp. och portug. *mosāico*, ital. *musāico*; nygr. *musaïkon*; lat. *musīvum*, näml. *ōpus*; gr. *musēīon*), konstarbete af hopkittade, mångfärgade sten-, glas- eller marmorbitar, så sammanlagda, att de på afstånd likna en målning. — **Mosaīst**, m., konstnär, som utför mosaikarbete. — **Musīvguld**, målarguld, oäkta musselguld af tenn, qvicksilfver, svafvel och salmiak. — **Musīvsilfver**, oäkta silfver af tenn med vismut och qvicksilfver.

**Mosaismus, Mosaisk**, se under **Moses**.

**Moscādo**, m., en sort italienskt muskatvin.

**Moschata**, se under **Moschus**.

**Moscholatrī**, f., gr. (af *mōschos*, kalf, och *latrīa*, dyrkan), en kalfs tillbedjande, isht. den gyldene kalfvens tillbedjande af israeliterna i öknen.

**Mōschus** el. **Mysk**, m., (m.lat. *mōschus*, *mōscus* el. *mūscus*, arab. *musk*, *misk*, pers. *muschk*, af sanskr. *muschka*, kodde, pung), ett välluktande ämne, som erhålles af myskdjuret (se *Bisam*); **mōschus artificiālis**, konstgjord mysk, som erhålles genom bernstensoljas behandling med salpetersyra; **mōschus-essēns**, en ganska fin och kostbar, aromatisk dryck. — **Moschāta**, pl., nylat. tillredningar, som innehålla mysk.

**Moscovād** el. **Moskovād**, m., (fr. *moscouāde*, f., ital. *moscovāta*, portug. *assūcar mascabādo*, det råaste sockret, af *mascabār*, försämra), råsocker, äfven kalladt Cassonade.

**Mōses**, hebr. (*Moschēh*, af *mâschâh*, uttåga, men enl. Josephus af egyptiskt ursprung), mansnamn med betyd.: den ur vattnet räddade; namnet på Israeliternes lag- och religions-stiftare. — **Mosāīsk**, af Moses stiftad, inrättad, införd. — **Mosaīsm(us)**, m., Moses' lära, den mosaiska eller judiska religionen.

**Moské**, m., arab. (egentl. *Mesdschid*; ital. *moschea*, fr. *mosquée*; se *Metsched*), muhammedanskt bönehus, turkiskt tempel af andra rangen; jmf. **Dschami**.

**Moskovīter**, pl., egentl. innevånarne i staden Moskau; ford. benämning på ryssarna.

**Moslēm**, m., pl. **Moslemīn**, arab. (af *salama*, undergifva sig Gud; jmf. *Islam*), vanl. förvridet till Muselmän, d. ä. rättrogne, el. troende på Muhammeds lära, Muhammedaner.

**Mosquīto** (- kītå), sp., pl. **mosquītos**, i svenskt språkbruk vanl. **Muskīt**, m. (af sp. *mosca*, lat. *mūsca*, fluga), ett slags plågsam mygg uti Indien och andra heta länder. — **Mosquitēro**, m., sp., myggtjäll, myggnät, flugnät.

**Mōsso**, ital. (partic. af *muōvere*, röra = lat. *movere*), tonk. något litligare än andante.

**Motētt**, m., (m.lat. *motetum*, fr. *motet*, ital. *mottetto*, af *mōtto*, ord, språk, se d. o.), ett flerstämmigt andeligt sångstycke, bestående af en

cantus firmus, vanligen en koral, ackompanjerad af figurerade stämmor och slutande med en fuga.

**Motiōn,** f., lat. (*mōtio*, af *movēre*, röra), rörelse; kroppsrörelse; förslag, framstäldt i en rådplägande församling af någon bland dess medlemmar; gram. könsböjning, ett ords förändring efter kön. — **Motionēra,** gifva kroppsrörelse; väcka förslag i en rådplägande församling; **motionēra sig,** taga motion. — **Motionär,** m., en som väcker förslag i en rådplägande församling. — **Motīv,** n., m.lat. (*motīvum*, ital. *motīvo*, fr. *motif*), driffjäder, bevekelsegrund; skäl, anledning; tonk. den grundtanke, som genomgår ett tonstycke; i skön konst: ett på en viss verkan beräknadt konstmedel; i poesi: ledande tanke; grunddrag, hufvuddrag i en dikt. — **Motivēra,** anföra skäl för något; tjena såsom skäl till; estet. förbereda, följdriktigt utveckla. — **Mōto,** ital., se under **Motus.** — **Mōtor,** m., lat. en, som sätter i rörelse. — **Motōrisk,** (lat. *motōrius*), som frambringar rörelse, t. ex. motoriska nerver.

**Mōtrix vis,** se **Vis.**

**Mōtto,** n., ital. (= fr. *mot*, ord, m.lat. *mūttum*, af lat. *muttīre*, tala sakta), tänkespråk, valspråk (utan åtföljande bild; i olikhet med Devis, se d. o.); ställe ur en författare, begagnadt såsom öfverskrift till en afhandling, till ett kapitel o. s. v., för att antyda innehållet eller syftningen.

**Mōtus,** m., lat. (af *movēre*, röra), rörelse; tonk. ord, som antyder stämmornas fortskridande relativt till hvarandra; **mōtus peristālticus,** läkek. inelfvornas masklikt krälande rörelse; **mōtu prōprio,** af egen drift. — **Mōto,** ital., tonk., se **Mosso; m. precedēnte,** d. s. s. **l'istesso tempo; m. prīmo,** samma rörelsegrad som vid början.

**Mouchārd** (musjāhr), m., fr. (af *mouche*, fluga), kunskapare, spejare, spion.

**Mouche** (muhsj'), f., fr., och **Musch,** m., (af lat. *mūsca*, fluga), egentl. fluga; liten lapp af svart taft, hvarmed fruntimmer fordom täckte finnar i ansigtet, eller som fästes der, till att förhöja hyns hvithet, skönhetsplåster; **mouches volāntes** (-vålāngt'), läkek. ett slags ögonsjukdom.

**Moufētte** (mufätt'), äfv. **Mofētte, Muffētte,** f., fr. (jmf. ital. *mŭffo*, mögel), skadlig, qväfvande dunst, som uppstiger ur jorden, isht. i grufvor, källarluft; äfv. = **Viverre,** se d. o.

**Mouillēra** (muljēra), fr. (*mouillēr*, l. muljēh, provenç. *molhār*, egentl. uppmjuka, af lat. *mōllis*, mjuk, vek), blöta, fukta; gram. muljera **l** el. **ll,** uttala **l** el. **ll** såsom **lj.**

**Moulūre** (mulȳhr'), f., fr. (af *moule*, l. muhl', modell, form), byggn.k. sims, list; äfv. allahanda sirater på bildhuggeri- och snickararbeten.

**Mousquet, Mousqueton,** se **Musköt.**

**Mousselin,** se **Musselin.**

**Moussēra** (mussēra), fr. (*moussēr*, l. mussēh, af *mousse*, mossa, skum), skumma sig, fradgas. — **Mousseūx** (mussöh), fr., skummande.

**Moussōn** (mussōngh), m., fr., = **Monsoon** (portug. *monçāō*, sp. *monzon*, malaj. *mûsim*, tid, årstid, passadvind, ostind. *mausim*, *mausam*, af arab. *mausim*, bestämd tid, årstid, af *wasama*, beteckna), en regelmessigt vexlande vind, som är rådande i norra delen af indiska oceanen emellan kusterna af Afrika och Asien.

**Moustāche,** fr., f., och **Mustāsch,** m., (ital. *mostāccio*, l. måstätsjå, af gr. *mȳstax*, öfverläpp), skägg på öfverläppen.

**Mouton** (mutōngh), m., fr., egentl. får; öknamn på medlemmarna utaf franska hemliga polisen.

**Mouvement,** se följ. ord.

**Movēra,** lat. (*movēre*), röra; **movēra sig,** sätta sig i rörelse; taga motion; blifva orolig; **mōvens,** n., lat. (partic. af *movēre*), rörelse el. hjelpmedel; **movēntia,** pl., rättsv. lösegendom med sjelfrörelse, t. ex. boskap (skiljaktigt ifrån Mobilier). — **Mouvemēnt** (muv'māugh), m. och n., fr. (af *mouvoir*, l. muvoāhr, lat. *movēre*), rörelse; oro, jäsning i sinnena; upprorisk rörelse. — **Movimēnto,** m., ital., tonk. rörelse, tidmått.

**Moxa** (mochsja), f., sp. (egentl. örten gråbo), läkek. en grå, ullig sudd, som i Kina m. fl. länder beredes af bladen och spetsarna utaf gråbo (*artemīsia vulgāris*) och användes utvertes såsom botemedel emot gikt och podager, på det sätt, att densamma rullas ihop till en tumslång kägla, fästes med spott vid huden och antändes, hvaraf uppkommer ett brännsår, som öfvergår till vargörning. — **Moxibustiōn,** f., barb.-lat., läkek. bränning med moxa.

**Moydor,** se **Moedor.**

**Moyēn** (moajāngh), fr., m., och **Mojēng,** n., (af lat. *mediānum*, af *mēdium*), medel, utväg; tillfälle, läglighet; pl. **moyēns,** äfv. förmögenhetsomständigheter, penningmedel, tillgångar, förmögenhet.

**Mōyo,** m., sp. (= lat. *mōdius*, mått, skäppa; jmf. *Mōggio*), ett sädesmått, ungefär = en Almud; äfv. ett våtvarumått i Madrid, = 16 cāntaros, i Galicien = 8 cāntaros.

**Mozāraber,** m., (sp. *mozārabe*, af arab. *mustarab* el. *mustarib*, d. ä. en araberna lik vorden främling), benämning på kristna af morisk härkomst i Spanien och Afrika.

**Mozzētta,** f., ital. (af *mozzo*, afstubbad, från t. *mutzen*, stubba), kort rock utan ärmar, som begagnas af de högre katolska andlige uti Italien.

**Mūcus,** m., lat. (gr. *mȳkos*), äfv. **Mucāgo** el. **Mucilāgo,** f., nylat., läkek. slem; äfv. slemmig lösning såsom läkemedel; **mucilāgo gūmmi arābici,** gummislem. — **Mucāter,** pl., slemsyrade salter. — **Mucōs,** (lat. *mucōsus*), el. **Mucilaginōs,** slemmig. — **Muculēnt,** (senlat. *muculēntus*), slemmig, slemaktig.

**Muēda,** f., portug. (egentl. *moeda* = *moneta*, se d. o.), ett portugisiskt mynt = 10 crusader.

**Muēzzin,** m., arab. (af *azana*, höra, tillkännagifva, af *uzn*, öra), den, som i de muhammedanska länderna utropar bönstunderna från moskeernes minareter.

**Muffette,** se **Moufette.**

**Mūfti,** m., arab. (partic. af *fata*, fälla dom), turkisk öfversteprest och tillika öfverdomare.

**Mūhamed,** rättare **Muhāmmed,** m., arab. (partic. pass. af *hamida*, prisa; egentl. den högt prisade), stiftaren af den efter honom benämda religion. — **Muhammedān,** m., anhängare af denna religion. — **Muhammedanīsm(us),** m., Muhammeds lära, d. s. s. Islam. — **Muhammedānsk,** som tillhör eller har afseende på denna lära.

**Muharram,** se **Moharrem.**

**Muīd** (myīh), m., fr. (= lat. *mōdius;* jmf. *Moggio*), ett i Frankrike fordom brukligt mått både för torra och våta varor, af olika storlek på olika orter.

**Mulātt, Mulāttska,** (sp. och portug. *mulāto, mulāta*, urspr. mulåsna, aflad af hingst och åsninna, fr. *mulâtre*; af lat. *mūlus*, mulåsna), afkomling af en hvit fader och en negrinna eller tvärtom af en neger och en hvit qvinna.

**Muliēbria,** n. pl., (af lat. *muliēbris*, qvinlig, af *mūlier*, qvinna), de qvinliga könsdelarne; läkek. månadsrening.

**Muljera,** se **Mouillera.**

**Mull,** m., en sort fin musslin, som först kom ifrån Ostindien; äfv. sämsta sort krapp.

**Mullah,** m., armenisk prest.

**Mūlsum,** n., lat. (näml. *vīnum*, vin, af *mūlsus*, blandad med honung, af *mulcēre*, mildra, göra söt), vin, blandadt med honung, vinmjöd.

**Mūltus, a, um,** lat., mycken, mång; *mūlta*, pl., mångahanda, **mūltum,** mycket; deraf: **non mūlta, sed mūltum,** icke mångahanda, men mycket, el. icke mycket, men väl. — **Multangulār,** nylat. (lat. *multāngulus*), månghörnig. — **Mūltiplex,** lagt. mångfaldig. — **Multiplicēra,** (lat. *multiplicāre*), mångfaldiga; räknek. af två gifna tal addera det ena med sig sjelft så många gånger, som det andra har enheter; **multiplikānd,** m., det tal, som skall multipliceras med ett annat; **multiplikātor,** m., det tal, hvarmed man multiplicerar ett annat; **elektromagnētisk multiplikātor,** ett af Schweigger uppfunnet instrument till att mäta de finaste grader af galvanism. — **Multiplikatiōn,** f., det räknesätt, då man multiplicerar ett tal med ett annat. — **Multiplikatīv,** mångfaldigande. — **Multiplicitēt,** f., mångfald. — **Multīpel,** m., (lat. *mūltiplum*, n.), tal, som jemnt innehåller ett annat tal ett visst antal gånger.

**Mūmie,** m., (g.fr. *mumie*, nu *momie*, f., ital. *mūmmia*, pers. *mûmijâ*, af *mûm* el. *môm*, vax, mjukt, balsamiskt harts, hvarmed perser och babylonier öfverdrogo de aflidnes kroppar), balsameradt och förtorkadt lik hos de forna egypterna; äfv. genom naturverkning förtorkadt lik; **mineralisk mumie,** ett slags kostbar, välluktande och sårläkande bergbalsam i Persien, som de forna egypterne använde vid balsamering. — **Mumifiēra,** göra till mumie.

**Mundera,** se följ. ord.

**Mūndum,** n., lat. (*mūndus, a, um*, ren), ren afskrift, renskrift, )( Koncept. — **Mundēra,** (lat. *mundāre*), rena; skrifva ren; snygga; bekläda (soldater). — **Mundēring,** f., soldatbeklädnad. — **Mundatōrisk,** (lat. *mundatōrius*), renande. — **Mundificāntia** el. **Mundificatīva,** pl., nylat., läkek. renande läkemedel.

**Mūndus,** m., lat., verld; **mūndus vult dēcipi, ergo decipiātur,** verlden vill bedragas, derföre må den ock bedragas; *a mundo cōndito*, från verldens skapelse.

**Mungo,** se **Ichneumon.**

**Municīpium,** n., pl. **municīpia** el. **municīpier,** lat. (af *munus*, pligt, embete m. m., och *căpere*, taga, emottaga), hvarje främmande stad, som åtnjöt romersk borgarrätt och hade egen, sjelfvald öfverhet. — **Municipāl,** (lat. *municipālis*), beträffande en stadsstyrelse; **municipālråd,** stadsråd; **municipālrätt,** stadsrätt. — **Municipalitēt,** n., stadsråd.

**Munitiōn,** f., fr. (af lat. *munīre*, befästa), krigsförråd, krigsförnödenheter.

**Munk,** se **Monachus.**

**Münster,** n., vanligen, men mindre riktigt m., (af lat. *monastērium*, se d. o.), stiftskyrka, domkyrka.

**Murāine** och **Morān,** f., fr. (*morāine*, egentl. ull af fallna får), genom en glacier framdrifven massa af klippblock, stenar, grus o. s. v.

**Murēn,** f., (lat. *murāēna*, gr. *mўraina*, af *mўros*, en art hafsfisk), en ganska välsmaklig art af hafsål, isht. vid Sardinien; äfv. en välsmaklig laxart i Pommern; äfv. en sillen liknande hvitfisk i sjöarna uti Mark Brandenburg, Schlesien och Pommern.

**Muratīstisk,** tillgifven Napoleon I:s general, sedermera konungen af Neapel, Murat eller hans familj.

**Murchisonīt,** m., miner. fältspat, benämd efter eng. geologen Murchison.

**Mureīn,** n., anilingrått: en glänsande grå färg: jmf. Anilin.

**Muriāt,** n., nylat. (af lat. *mūria*, saltlake), kem. saltsyradt salt. — **Muriāticum** (näml. *ācidum*), n., lat., saltsyra. — **Muriātisk,** saltsyrad; **muriātiskt pulver,** en krutet liknande blandning, som i st. f. salpeter innehåller chlorsyradt kali.

**Muricīt,** m., fossil spikklubbesnäcka.

**Murrha,** f., lat., en metallglänsande, högt skattad stenart hos de gamla Romarne; deraf: **murrhīnska kärl** (lat. *vāsa murrhīna*), ett slags ytterst kostbara och skönt arbetade kärl hos de gamle.

**Mūrus,** m., lat., mur; pl. **mūri; extra mūros,** utanför murarna; **intra mūros,** inom murarna. — **Murāles,** pl., murväxter, på murar växande örter. — **Muratōrer,** pl., nylat., frimurare.

**Mūsa,** f., lat. och gr., pl. *mūsae*, lat., i svenskt språkbruk **Mūser,** mytol. sånggudinnor, sångmör, de nio skyddsgudinnorna för de sköna konsterna och för vetenskaperna, äfv. kallade Camoenae, Camener, lat., och Pierider, gr., näml. Klio, föreställd med en bokrulle, för historien; Kalliope, med griffel och vaxtafla, för hjeltedikten; Melpomene, med den tragiska masken, för sorgspelet; Thalia, med herdestaf och komisk mask, för lustspelet; Erato, för skämt- och kärlekssånger; Euterpe, med flöjten, för tonkonsten; Terpsichore, med lyran, för dansen; Polyhymnia, för den lyriska dikten och vältaligheten, samt Urania, med himmelsgloben, för stjernkunskapen; oegentl. de sköna konsterna och vetenskaperna, isht. diktkonsten; **mūsen-ālmanach,** årssamling af dikter. — **Musagēt,** m., (gr. *Musagētās*, egentl. sånggudinnornas anförare), ett Apollos och Herkules' binamn; fig. gynnare och beskyddare af konst och vetenskap. — **Musēum,** n., lat. (gr. *museion*, af *museios*, muserna tillhörig), ett musernas tempel eller en åt lärdom, konst och vetenskap helgad ort, t. ex. ett studerrum, en bok-, naturalie- eller konstsamling; äfv en vetenskap-

lig tidskrift af blandadt innehåll. — **Museografī**, f., beskrifning öfver konstsamlingar och deras märkvärdigheter. — **Musomanī**, f., lidelsefull konstkärlek, isht. musikvurmeri.

**Musaget**, se under föreg. ord.

**Muscat, Muscatell**, se under **Muscus** (2).

**Muschīk**, m., pl. **muschīks**, r. (af *musch*, man), bonde, tillförene lifegen i Ryssland.

**Muschirāt**, n., turk.-lat., distrikt, landområde. — **Muschir-Pascha**, m., (arab. *muschîr*, rådgifvare, minister, af *schâra*, råda, rådslå), pascha af tre hästsvansar.

**Muscovado**, m., se **Moscovad**.

**Musculär, Musculös**, se under **Muskel**.

**Mūscus**, (1), m., lat. mossa; pl. **mūsci**, mossor; **mūscus islāndicus**, islandsmossa; **mūscusfärg**, mossfärg, ett slags brunröd färg. — **Muscōsae**, lat., bot., mossväxter.

**Mūscus**, (2), m., lat., el. fr. **Musc** (mysk), i svenskt språkbruk **Mysk**, äfv. **Muskus**, se **Moschus**. — **Muscadīn** (myskadängh), m., fr., myskdoftande sprätt. — **Muscātvin** och **Musk-**, äfv. blott **Muskat**, (af lat. *moscātus*, myskluktande), benämning på flera söta, franska och italienska viner. — **Muskatēll**, (ital. *moscatēllo*, *moscadēllo*, m.lat. *muscatēllum* el. *muscadēllum*, näml. *vinum*, vin, af *muscatēllus*, muskottlik, demin. af *moscātus*, myskluktande), en sort sött vin, som har mycken likhet med muskat. — **Mūskott**, n., (fr. *muscāde*, sp. *moscāda*, ital. *nōce moscāda*, m.lat. *muscāta*, näml. *nux*, nöt, af *muscātus*, myskluktande), den såsom krydda använda kärnan af muskotträdets frukt; **muskottblomma**, den nötlika, såsom krydda använda hinna, hvilken omgifver **muskottnöten**, nöten i muskott-trädets frukt.

**Muselman**, se **Musulman**.

**Muser**, se **Musa**.

**Musētte** (mysätt'), f., fr. (demin. af g.fr. *muse*, pipa, flöjt), mindre säckpipa; äfv. en landtlig dans i Frankrike.

**Museum**, se under **Musa**.

**Musīk**, f., gr. (*musikā*, näml. *tēchnä*, konst, egentl. i allmnht. hvarje sånggudinnornas konst, isht. ton-, dikt- och talekonst; lat. *mūsica*, fr. *musīque*, l. mysick), tonkonst; tonvetenskap, tonlära; tonspel, tonlek; tonalster, tonstycken; **mūsica da cāmera**, ital. kammarmusik; **m. di chiēsa**, kyrkomusik; **musīk-akademī**, f., hvarje offentlig af tonkonstnärer och tonvänner bestående förening, som har till uppgift tonkonstens befrämjande och fullkomning, dels genom uppförandet af större mästerverk, dels genom undervisnings meddelande i alla konstens grenar; **musīk-direktōr**, anförare för en trupp af tonidkare, tonkonstnärer; **musīk-instrumēnt**, tonverktyg, bestämdt till utförande af musik; **musīk-litteratūr**, ett tidehvarfs, folks eller lands, i tryckta eller handskrifna böcker eller afhandlingar framställda verksamhet inom tonkonstens område. — **Musikālier**, pl., tryckta eller handskrifna tonstycken. — **Musikālisk**, som angår tonkonsten; äfv. som älskar och utöfvar den; äfv. välljudande, välklingande; **musikāliskt instrumēnt**, tonverktyg. — **Musikānt**, m., den, som idkar musik handtverksmessigt, utan högre uppfattning af tonkonstens väsende, spelman. — **Mūsicus, Mūsikus** och **Mūsiker**, m., den, som af böjelse och anlag gjort tonkonsten till sitt hufvudstudium och lefnadsyrke; **mūsico**, ital., musiker; benämning, som italienarne gifva kastrater. — **Musicēra**, nylat. (ital. *musicāre*), utföra musik, tonspela, tonleka.

**Musivarbete, Musivguld, Musivsilfver**, se under **Mosaik**.

**Mūskel**, m., (lat. *mūsculus*, egentl. liten råtta, af *mus*, råtta), pl. **muskler**, knippe af köttfibrer, fästadt medelst senor vid ben eller brosk, köttåga; **muskel-systēm**, n., inbegreppet och sammanhanget af en kropps samtliga muskler. — **Musculār, Muskulār** el. **Muskulār**, musklerna beträffande eller för dem egen; **muskulārfjäder**, fjäder, som sätter en automats muskler i rörelse. — **Muscularitēt** och **Musk-**, f., muskelkraft; musklernas verksamhet. — **Musculīt**, m., fossil snäcka af slägtet *Mytilus*. — **Muskulōs**, (lat. *musculōsus*), full af muskler, köttig, muskelstark.

**Musket**, se **Musköt**.

**Muskit**, se **Mosquito**.

**Muskott**, se under **Muscus** (2).

**Muskulös**, se under **Muskel**.

**Muskus**, se **Muscus** (2).

**Muskōt** och **Muskēt**, m., (fr. *mousquēt*, ital. *moschētto*, sp. *mosquēte*; g.fr. *mouschēte*, *mouchētte*, m.lat. *muschēta*, *muschētta*, ett slags kastpil), soldatbössa. — **Musketērare** el. **Musketōr**, m., (fr. *musquetāire*, l. mysk'tähr'), med musköt beväpnad soldat.

**Musomani**, se under **Musa**.

**Mūspelhem**, n., nord. mytol. den södra, ljusa och heta delen af verlden, der Muspel och hans söner eller eldsandarne hade sitt tillhåll: eldsverlden, )( Niflheim.

**Musselīn** el. **Musslīn**, m. och n., (fr. *mousselīne*, ital. *mussolīno* och *mūssolo*), nättelduk ifrån turkiska staden Mossul vid Tigris (m.lat. *Mūssula*, arab. *Mauzil*, *Maussil*, syr. *Mauzol*, *Muzol*, *Mosul*), der det först tillverkades; **musselīnglas**, taffelglas med genomskinligt mönster på matt grund.

**Mussera**, se **Moussera**.

**Mussēring**, f., den brokiga utsirningen på baksidan af spelkort. — **Mussīvform**, form af päronträ, hvarmed densamma påtryckes.

**Mūstafa**, m., turk., egentl. den utvalde (af arab. *safâ*, vara ren, välja), Muhammeds binamn.

**Mostangs**, se **Mestangs**.

**Mustasch**, se **Moustache**.

**Mūstie**, f., (jmf. *Fustie*), dotter af en hvit och en mulattska.

**Mūsulman** och **Mūselman**, m., (fr. och sp. *musulman*, ital. *musulmāno*, m.lat. *musulmānus*, förvridet af arab. *moslemûna*, pl. af *Moslem*, se d. o.), rättrogen, bekännare af Muhammeds lära.

**Musurgīa**, f., (gr. *mousourgīa*), hos forngrekerna: idkande af *mousikā*, d. v. s. spelande, sjungande, diktande.

**Mūta** (näml. *līttera*), f., lat. (af *mūtus, a, um*), gram. stumt medljud (g, d, b; k, t, p). — **Mutīsm(us)**, m., barb.-lat., stumhet; stillatigande.

**Mutabel, Mutation**, m. fl., se under **Mutera**.

**Mutazileh** el. **Mutazalīter**, pl., arab. (*mu'tazilah*, skilda, afvikande, af *āzala*, förvisa, draga sig tillbaka), en af de äldsta muhammedanska sekterna, hvilken förkastade dogmen om förut-

bestämmelsen och trodde på menskliga viljans frihet.

**Mutēra,** (lat. *mutāre*), förändra, ombyta; **mūta,** ital., tonk. man ombyte, omstämme; **mutātis mutāndis,** med nödiga förändringar. — **Mutābel,** (lat. *mutābilis*), föränderlig. — **Mutabilitēt,** f., föränderlighet. — **Mutatiōn,** f., förändring. — **Mutātor,** m., lat., egentl. förändrare: ett af Jacobi uppfunnet instrument, medelst hvilket man hastigt efter hvartannat kan öppna och tillsluta en elektrisk ström.

**Mutilēra,** lat. (*mutilāre*, af *mūtilus*, stympad), stympa; förfalska. — **Mutilatiōn,** f., stympning.

**Mutīn** (mytāngh), m., fr., upprorsmakare. — **Mutinerīe** (mytin'rīh'), f., fr., myteri, isht. bland soldater.

**Mutismus,** se under **Muta.**

**Mutualister, Mutualitet, Mutuel,** se under [**Mutuum.**

**Mūtulus,** m., lat., byggn.k. kragsten.

**Mūtuum,** n., lat. (af *mūtuus, a, um*, lånad, ömsesidig), penninglån; **mūtuus consēnsus,** ömsesidigt samtycke. — **Mutuēl,** (nylat. *mutuālis*, fr. *mutuēl*, l. mytyāl'), inbördes, ömsesidig. — **Mutualitēt,** f., barb.-lat., ömsesidigt förhållande, ömsesidighet. — **Mutualīster** el. **Mutuellīster,** pl., medlemmar af det hemliga sällskapet för jemnlikhet i menskliga rättigheter, stiftadt 1833 i Lyon.

**Myacit,** se **Myit.**

**Mycetologī,** f., gr. (af *mȳkäs*, pl. *mȳkätes*, svamp), den del af botaniken, som handlar om svamparna. — **Mycetophāg,** m., svampätare.

**Myelalgī,** f., gr. (af *myelōs*, merg), läkek. ryggmergslidande. — **Myelītis,** f., brand i ryggmergen. — **Myelospōngus,** m., ryggmergssvamp.

**Myiologī,** f., gr. (af *mȳia*, fluga), den del af zoologien, som handlar om flugorna.

**Myīt,** m., se **Musculit** (under **Muskel).**

**Mykologī,** f., se **Mycetologi.** — **Mykophthalmī,** f., läkek. svampaktig ögoninflammation. — **Mykōsis,** f., slempolyp. — **Mykothānaton,** n., ett kemiskt preparat till utrotande af svamp i boningshus.

**Myktēres,** pl., gr. (af *mȳzein*, fnysa), näsborrar. — **Mykterophonī,** f., talande i näsan.

**Mylādy** (milāhdi), f., eng. (se *Lady*), min nådiga fru eller fröken. — **Mylord,** m., eng. (se *Lord*), min nådige herre.

**Mynhēer,** m., holl., min herre; spenamn på holländarne.

**Myodynī,** f., gr. (af *mys*, muskel), läkek. d. s. s. Röjmatism. — **Myografī,** f., beskrifning öfver muskelsystemet. — **Myologī,** f., läran om musklerna. — **Myopatī,** f., muskellidande. — **Myotomī,** f., den del af anatomien, som handlar om musklerna.

**Myopī,** f., gr. (af *mȳops*, närsynt), närsynthet. — **Myopodiorthōtikon,** n., en af professor Berthold i Göttingen 1840 uppfunnen operation, till afhjelpande af närsynthet. — **Myōsis,** f., läkek. sjuklig sammandragning af ögonstenen.

**Myosōtis,** f., gr. (af *mȳs*, råtta, och *ūs*, genit. *otōs*, öra), örten och blomman förgätmigej.

**Myotomi,** se under **Myodyni.**

**Myriād,** f., gr. (*myriās*, af *mȳrios*, ganska mycken, otalig, pl. *mȳrioi*, tiotusen), antal af tiotusen; fig. otalig mängd. — **Myriagrāmme,** se **Gramme.** — **Myrialitre,** se **Litre.** — **Myriamètre,** se **Mètre.** — **Myriārch** och **-ārk,** m., gr., befälhafvare öfver 10,000 man; i nuvarande Grekland: divisionsgeneral. — **Myriare,** se **Are.** — **Myriastère,** se **Stère.** — **Myriomorphoskōp,** n., d. s. s. **Kaleidoskop,** se d. o. — **Myriophȳllum,** n., se **Millefolium.** — **Myriopōd,** f., tusenfot (insekt). — **Myriorāma,** n., en inrättning, hvarmedelst af några få landskapsmålningar kan sammansättas en mängd sådana.

**Myrīca,** f., lat. (gr. *myrīkä*), tamarisk (se d. o.); äfv. vaxträdet. — **Myricin,** n., kem., en beståndsdel i vax.

**Myriomorphoskop, Myriopod, Myriorama,** se under **Myriad.**

**Myrīsma,** n., gr. (af *myrīzein*, smörja, *myron*, salva), salva. — **Myrīsm(us),** m., ingnidning med salva. — **Myrīstica,** f., muskott-träd.

**Myrmidōn,** m., gr. (efter *Myrmidon*, Zeus' son och Achilles' stamfar, el. af gr. *mȳrmäx*, myra, emedan *Myrmidonerne* i Thessalien, enligt en sägen, skulle hafva uppkommit af myror), pyssling; liten sjelfkiok och anspråksfull menniska.

**Myrobālanus,** f., pl. **-balāner,** gr. (*myrobālanos*, af *mȳron*, salva, och *bālanos*, ekollon), ett slags torkad, plommonlik frukt ifrån Ostindien, hvilken begagnas dels såsom konfekt, dels äfv. i läkekonsten såsom afförande medel.

**Myrolōg,** m., gr. (af *mȳron*, salva, och *lōgos*, ord, lära), en, som har kännedom om salvor eller bereder sådana.

**Myrōma,** n., gr., se **Myrisma.**

**Myrōsis,** f., gr., se **Myrismus.**

**Myropōla,** m., gr., en, som handlar med salvor.

**Mȳrrha** el. **Myrrhen,** f., gr. (*mȳrrha*, hebr. *môr*, arab. *murr*, af hebr. *mar*, bitter, arab. *marra*, vara bitter), bittert, välluktande och i läkekonsten användt gummiharts, som erhålles af det i lyckliga Arabien växande trädet *Balsamodendron Myrrha.*

**Myrza,** se **Mirza.**

**Mȳrsen,** n., i mindre Asien benämning på sjöskum, som hufvudsakligen hämtas vid Kiltschick.

**Mȳrten,** m., gr. [*mȳrtos*, lat. *mȳrtus*, f., af pers. *mūrd*), myrtenträdet; ett i södra Europa inhemskt, ständigt grönskande träd.

**Myrtīllus,** f., lat., blåbär.

**Mysk,** m., se **Moschus.** — **Myskēra,** sätta mysklukt på något, parfymera med mysk.

**Mystagog,** se under **Mystisk.**

**Mȳstax,** m., gr., rummet emellan näsan och öfverläppen; äfv. skägg, som växer på detta ställe; jmf. **Moustache.**

**Mystère, Mysterium, Mystifiera, Mysticism,** m. fl., se följ.

**Mȳstisk,** gr. (*mystikōs*, af *myein*, sluta sig, tillsluta, isht. ögon och mun), hemlig, dunkel; hemlighetsfull. — **Mystīk,** f., hemlighetsfull vishet, hemligheter, isht. i religion; äfv. sträfvan efter, böjelse för det hemlighetsfulla, obekanta och dunkla. — **Mȳstiker,** m., hemliglighetsvän, hemlighetskrämare; en, som söker att genom inre åskådning fatta det öfversinliga. — **Mysticīsm,** m., lära om el. böjelse för det hemlighetsfulla, okända och dunkla; tron på möjligheten af en omedelbar förening med

det gudomliga väsendet, och det lidelsefulla sträfvandet efter denna förening. — **Mystagōg,** m., egentl. hemlighetslärare; en, som inviger i hemligheter; hemlighetskrämare. — **Mystère,** fr., och **Mystēr,** m., hemlighet, religionshemlighet. — **Mystērium,** n., pl. **mystēria** el. **mystērier,** (gr. *mystārion*), hemlighet; hos forngrekerna: för folket hemlighållna, med allahanda bruk och högtidligheter förbundna religionsöfningar, isht. de **Eleusinska mysterierna** i Athen (se **Eleusis);** under medeltiden: ett slags andliga skådespel, som framställde bibliska tilldragelser. — **Mysteriosofī,** f., hemlig vishet. — **Mysteriōs,** hemlighetsfull, dunkel, förborgad; sluten, inbunden. — **Mystifiēra,** gr.-lat. (*mystificāre*, fr. *mystifiēr*), missbruka någons lättrogenhet; drifva med någon. — **Mystifikatiōn,** f., missbrukande af en persons lättrogenhet, för att roa sig på hans bekostnad; drift.

**Mȳstriosāūrus,** m., gr. (af *mystrīon*, liten sked, och *sāūros*, ödla), ett fornverldens fauna tillhörigt, krokodilen liknande, djur af ända till 40 fots längd och med ett platt, skedformigt hufvud, hvaraf namnet.

**Mytacīsm,** m., gr. (*mytakismōs*, af *my*, grekiska benämningen på bokstafven *m*), felaktigt hopande af *m* vid uttalet af ord, hvari denna bokstaf förekommer.

**Mȳthos, Myth** el. **Myt,** m., gr. (*mȳthos*, egentl. tal; berättelse), saga, berättelse om någon af de gamles gudar och hjeltar: gudasaga, hjeltesaga. — **Mȳtisk,** (gr. *mythikōs*), som har egenskap af myt; sagolik, uppdiktad, otrolig. — **Mytogrāf,** m., en, som skrifver eller berättar sagor. — **Mytolōg,** m., en, som är kunnig i mytologien. — **Mytologī,** f., sagolik berättelse om forntidens gudar, halfgudar och förgudade hjeltar; vetenskap om eller tolkning af forntidens hemlighetsfulla, mytiska berättelser. — **Mytolōgisk,** som tillhör eller har afseende på mytologien. — **Mytologisēra,** tyda, förklara såsom myt, i mytisk mening. — **Mythopoea,** f., gr. *mythopoīīa*), sagodiktning, poetisk behandling af gudasagan. — **Mȳtoteologī,** f., förbindning eller sammansmältning af sagan med den rena gudaläran.

**Mytulīter,** pl. (af gr. *mytīlos*, lat. *mȳtilus*, *mȳtulus*, mussla), ett slags förstenade musslor.

**Myūrisk,** gr. (*mȳuros*, af *mȳs*, råtta, och *urā*, svans), som har en svans, lik råttornas. — **Myūrus pūlsus,** m., lat., läkek. svag, men ganska snabb puls.

**Måns,** m., fornsvenskt mansnamn, förkortadt af *Mogens* = **Magnus.**

**Mårten,** m., fornsvenskt mansnamn, lat. **Martinus.**

**Mäandrisk,** se under **Maeander.**

**Märta,** f., fornsvenskt qvinnonamn, d. s. s. **Margaretha.**

**Mätis,** f., grek. mytol. klokheten, dotter af Oceanus och Tethys, samt Zeus' första gemål: astron. en af Graham 1848 upptäckt asteroid.

**Möbel,** m. fl., se **Meuble.**

---

# N.

**N,** såsom romerskt taltecken = 90, understundom äfv. = 900.

**N̄,** såsom romerskt taltecken = 90,000, understundom äfv. = 900,000.

**N,** på franska mynt, betecknar myntnings-orten *Montpellier.*

**N.** = **Neutrum,** se d. o.

**N.** = **Nomen,** se d. o.

**N.** = **Nominativus,** se d. o.

**N.** = **Numerus,** se d. o.

**N.** = **Nitrogenium,** se d. o.

**Na.** = **Natron,** se d. o.

**Nb.** = **Niobium,** se d. o.

**N. B.** el. **NB.** = **Nota bene,** se under **Nota.**

**N. C.** = **Nuovo conto;** äfv. = **Nostro conto,** se under **Conto.**

**Ni.** = **Niccolum,** nickel.

**N. L.** = **Non liquet,** se under **Liquet.**

**N. N.** = **Nomen nescio,** se under **Nomen.**

**N. N.** = **Notetur nomen,** se under **Notera.**

**No., Nr.** el. **Nro.** = **Numero,** se d. o.

**Nom.** = **Nominativus,** se d. o.

**Not. publ.** = **Notarius publicus,** se under **Notarius.**

**Nov.** = **November,** se d. o.

**N. T.** = **Novum testamentum,** se under **Testamente.**

**nto.,** äfv. **N:to** el. **n.** = **Netto,** se d. o.

**Num.** = **Numerus,** se d. o.

**N. Y.,** officiel förkortning för staten **New-York** i N. Amerika.

---

**Nabī** el. **Nabhī,** m., hebr., se **Prophet.**

**Nabōb,** m., arab. (egentl. *nawāub*, af pl. *nuwwâb*, sing. *nâjib*, ställföreträdare, ståthållare, af *nâba*, träda i ens ställe; jmf. **Naïb),** indisk ståthållare, befälhafvare i Ostindien; rik embetsman i engelsk-ostindiska kompaniets tjenst; fig. ofantligt rik man, isht. den, som förvärfvat sin förmögenhet i Ostindien.

**Nacarāt** (nakarā'), n., fr. (sp. och portug. *nacarādo*, af *nacār*, perlemorsnäcka, perlemorfärg, af arab. *nakîr*, urhålkad, *nukrat*, liten rund urhålkning, af *nakara*, urhålka), ljusröd, stötande i pomeransgult.

**Naczēlnik** (natschēlnik), m., slav. (*na*, uti, och *czōlo*, spets), anförare, befälhafvare, fältherre.

**Nadīr,** arab. (*nadîr*, *nazîr*, midt emot liggande, af *nazara*, betrakta; egentl. det midt emot zenith liggande), den punkt på himlahvalfvet, som är midt emot zenith, d. v. s. midt under våra fötter; )( **Zenith,** se d. o.

**Nadiri,** m., persiskt mynt, värdt omkr. 1 rdr 75 öre.

**Naëma, Naëmi,** f., hebreiskt qvinnonamn, med betyd.: den älskliga.

**Nagor,** m., en art vackra antiloper i Afrika

**Nahīa,** f., pl. **nahīas,** arab., område, distrikt, uti Montenegro.

**Nāhum,** m., hebreiskt mansnamn: egentl. tröstaren; en af de tolf mindre profeterna i gamla testamentet.

**Naïb,** m., turk. (af arab. *nâyib*, se *Nabob*), en, som är förordnad att sköta en turkisk prest- eller domare-syssla.

**Naïde,** f., pl. **naïder,** gr. (*naīs*, = *naïās*, se *Najad*), en art små vattenmaskar.

**Naissance** (nässänghs'), f., fr., (*naître*, af lat. *nāsci*, födas), födelse, börd, härkomst.

**Naīv,** fr. (*naïf*, *naïve*, m.lat. *naïvus*, af lat. *nativus*, medfödd), naturlig, okonstlad, öppenhjertig; enfaldigt öppenhjertig, menlöst uppriktig. — **Naïveté,** f., fr., och **Naivetēt,** naturlighet, öppenhjertighet; barnslig enfald, menlöshet.

**Najād,** f., gr. (*naïās*, pl. *naïādes*, af *nāein*, simma), mytol. käll-, flod- eller sjö-nymf, se *Nymf*.

**Nākara,** f., pers. (*nâkarah;* arab. *nâkîr*, *nâkûr*, trumpet, af *nakara*, urhålka), turkisk puka af trä.

**Namaz,** n., pers. (*namâz*, bön, af sanskr. *namas*, bugning, tillbedjan, af *nam*, buga sig), muhammedanernas bön, som de fem gånger om dygnet måste förrätta, nämligen vid solens uppgång, middagen, aftonen, solens nedgång, och kl. 2 på natten.

**Nānkin(g),** n., ett urspr. kinesiskt bomullstyg, merendels af gul färg, uppkalladt efter den liknämda staden i Kina. — **Nankinētt,** n., oäkta nankin.

**Nanna,** f., (af isl. *nenna*, våga), fornnordiskt qvinnonamn: den djerfva, modiga; nord. mytol. en af asynjorna, Balders maka.

**Nannētte** el. **Nannōn** (-nōngh), f., fransk, liksom **Nānny** engelsk, deminutivform af A n n a.

**Nāphta,** f., gr. (af chald. *naphtha*, arab. *nafth*, *nifth*, af *nafatha*, koka upp), bergolja; äfven ether; **n. acētica,** ättik-ether; **n. vitrīoli,** svafvel-ether. — **Naphtalīn,** n., kem. stenkolskamfer, ett stearinlikt kolväte, som utgör hufvudsakliga beståndsdelen af stenkolstjära och begagnas vid färgberedning.

**Napīster,** pl., öknamn på dem ibland nygrekerna, som äro ryssvänner.

**Napōleon,** m., gr. (af *nāpos*, *nāpä*, skogsdal, och *lēon*, lejon), mansnamn: dalens lejon; **napoleond'ōr** (-onghdåhr), m., ett franskt guldmynt = 20 francs, 14 à 15 rdr rmt. — **Napoleonīd,** m., afkomling af el. slägting till Napoleon. — **Napoleonīsm(us),** m., fr., Napoleons politiska system. — **Napoleonīst,** m., anhängare af Napoleon, = B o n a p a r t i s t.

**Napolitāine** (-tähn'), f., fr. (af *napolitāin*, neapolitansk; ital. *Nāpoli*, Neapel), ett i Rheims tillverkadt ylletyg.

**Nappēūse** (-öhs'), f., fr., en kardmaskin vid ullspinnerier.

**Narcīss(us),** m., gr. (*nārkissos*, af *narkān*, stelna, bedöfvas, i följd af blommans bedöfvande doft; jmf. pers. *nargis*, arab. *nardschis*, *nardschisch*, narciss), mytol. namnet på en skön yngling, som vid anblicken af sin i vattnet afspeglade bild blef så förälskad i sig sjelf, att han dog af sjelfkärlek, och af gudarna blef förvandlad till den efter honom uppkallade blomman N a r c i s s; fig. en i sig sjelf förälskad menniska, egenkär narr.

**Narcōticum,** se **Narkoticum.**

**Nārdus,** m., gr. (*nārdos*, lat. *nārdus*, hebr. *nērd*, arab. *nardîn*, *nârdîn*, pers. *nard*, *nârd*, fornpers. *narda*, af sanskr. *nalada*, egentl. den doftgifvande, af *nala*, doft, och *da*, gifvande af *dâ*, gifva), gemensamt namn för åtskilliga välluktande örter, isht. lavendel och bergbaldrian; deraf: **nardus-olja.**

**Narghilēh,** m., turk., den orientaliska vattenrökpipan, urspr. förfärdigad af en kokosnöt, (turk. *nargil*); jmf. *Hookah*.

**Nārhval,** m., (isl. *náhvalr*, eng. *narwhale*, fr. *narval*, t. *narwall; nar* är antingen det isl. *nár*, *ná*, lik, i följd af djurets hvitaktiga hudfärg, eller sammandr. af grönl. *a-nar-nak*, en art af samma slägte), ett hvaldjuren tillhörande slägte, utmärkt för sina ur den öfre käken framskjutande två långa betar, af hvilka det likväl vanligen afbryter den ena.

**Narkōsis,** f., gr. (af *narkān*, göra stel, döfva), läkek. känslolöshet, bedöfning, domning, dvala. — **Narkōticum** och **Narcōticum,** n., pl. **narcōtica,** bedöfvande, sömngifvande medel. — **Narkotīn,** n., kem. den hufvudsakliga beståndsdelen uti opium = **Opiān.** — **Narkōtisk,** bedöfvande, sömngifvande. — **Narkotisēra,** söfva, bedöfva, genom narkotiska medel. — **Narkotīsm(us),** m., en genom narkotiska medel åstadkommen dvala, bedöfning.

**Narrāta,** pl., lat. (*narrāre*, berätta), det som blifvit berättadt, berättelser eller de anförda närmare omständigheterna vid en händelse; **narrāta rēfero,** jag säger blott, hvad man berättat mig; jmf. **relata refero.** — **Narratiōn,** f., lat. (*narrātio*), berättelse. — **Narratīv,** senlat., berättande, i berättande stil. — **Narrātor,** m., lat. berättare.

**Narstrand,** se **Nastrand.**

**Nasāl,** nylat. (*nasālis*, af lat. *nāsus*, näsa), i sammansättningar: som hör till näsan, näs-; **nasāl** el. **nasārd** (nasåhr'), n., fr., ett orgelregister; **nasālia,** pl., läkek. nysmedel.

**Nasaras** och **Nasarīnker,** pl., små fyrkantiga, turkiska silfvermynt.

**Nasard,** se **Nasal.**

**Nascēns,** f., lat. (*nascēntia*, af *nāsci*, födas), födsel, uppkomst. — **Nascitūrus,** m., barb.-lat., ofullgånget, ännu i moderlifvet varande foster; **nascitūrus pro jam nāto habētur,** rättsv. lifsfrukt anses (i rättsligt hänseende) som redan född menniska.

**Nasir,** m., arab. (*nâzir*, partic. af *nazara*, betrakta, besörja; jmf. *Nadir*), en turkisk embetsman; moské-föreståndare.

**Nassib,** n., turk. (af arab. *nasib*, del, öde, af *nasaba*, fastställa), öde, skickelse = **Fatum.**

**Nāstrand** el. **Nārstrand,** m., fornnord. (isl. *nárströnd*, af *ná* eller *nár*, lik, och *strönd*, strand), mytol. egentligen dödsstranden, ort i **Niflhem,** den nordiska mytologiens helvete.

**Natagai,** m., en tatarernas gud, hvilken dyrkas som jordens och alla varelsers skapare och herre.

**Natāl,** lat. (*natālis, e,* af *nāsci,* födas), i sammansättningar: hörande till födsel, födelse-; **natāles** (näml. *dīes*), pl., lat., födelsedagar; (i romersk-katolska kyrkan) helgonens och martyrernas dödsdagar. — **Nat(h)ālia,** f., qvinnonamn: den lefnadsglada (sannolikt urspr. den på julaftonen födda).

**Natatiōn,** f., lat. (*natātio,* af *natāre,* simma), simning. — **Natatōrii** el. **Natatōres,** pl., simfoglar.

**Natchitōches** (nätschitåtsch's, vanl. ehuru orätt: nackitåsch), en fin snussort ifrån staden af samma namn, belägen i provinsen Louisiana, i N. Amerika.

**Nāthan,** m., hebr. (af *nâthān,* gifva), mansnamn: gåfva (näml. Guds), den af Gud skänkte. — **Nathānaël,** m., hebr. (*êl,* Gud), mansnamn af samma betydelse som Nathan.

**Natiōn,** f., lat. (*nātio,* egentl. födelse, af *nāsci,* födas; sedermera slägt etc.), folk, folkslag. — **Nationāl,** nylat. (*nationālis,* fr. *nationāl*), ett folk tillhörig eller egen; (brukas mest i sammansättningar) folk-, lands-, stats-; — **nationāl-convēnt** el. **-konvēnt,** n., den församling af folkets ombud i Frankrike, som den 21 Sept. 1792 förklarade Frankrike för republik; **nationāl-ekonomī,** f., statshushållning; **nationāl-församling,** församling af folkombud i och för allmänna angelägenheter; **nationāl-gārde,** n., borgarebeväpning, landtvärn; **nationāl-litteratūr,** f., ett lands hela litteratur; **nationāl-teāter,** m., teater, der uteslutande eller hufvudsakligen gifvas inhemska stycken. — **Nationalisēra,** fr. (*nationalisēr*), införlifva med ett folk, göra till ett folks tillhörighet, = **Naturalisera,** se d. o. — **Nationalitēt,** f., ett folks egendomlighet; **nationalitēts-princīp,** m., den grundsats i nyare politiken, att staterna borde vara bildade efter folkstammar.

**Natīv,** lat. (*natīvus,* af *nāsci,* födas), medfödd, naturlig; infödd; kem. i naturen fullbildad förekommande; **nātives** (nēhtivs), pl., eng., de infödde uti Nordamerika i motsats till de invandrade; anhängare af ett politiskt parti i Nordamerika, som hade till syfte att skydda de infödes rättigheter; de vid Themsens och några andra engelska floders utlopp växande små fina ostror, i motsats till kanalostrorna. — **Nativitēt,** f., lat. (*natīvitas*), födelse, födelsestund; astrol. stjernornas ställning vid en menniskas födelse såsom bestämmande dess öde; ställa någons nativitet, af stjernornas ställning vid en persons födelsestund förutsäga hans lefnadsöden; se **Horoskop.**

**Natōlien,** n., (nygr. *anādoli,* af gr. *anatolā,* uppgång, öster), Mindre Asien; jmf. **Levanten.**

**Nātron,** lat. **Nātrum,** n., (fr. och eng. *nātron,* arab. *natrūn, nitrūn,* af lat. *nītrum,* gr. *nītron*), mineraliskt lutsalt el. alkali; **nātrum acēticum,** ättiksyradt natron; **n. bicarbōnicum,** tvefaldt kolsyradt natron; **n. carbōnicum,** kolsyradt natron; **n. caūsticum,** kaustikt natron, natronlut; **n. sulfūricum,** svafvelsyradt natron, glaubersalt. — **Nātrium** el. **Sōdium,** n., den ur natron reducerade metallen, en af de enkla kropparna. — **Natrolīt(h),** m., miner., en natronhaltig art af Zeoliten.

**Natūr,** f., lat. (*natūra,* af *nāsci,* födas, uppkomma), ursprunglig el. medfödd beskaffenhet, ett tings väsende; sammanfattningen af alla egenskaper, som ursprungligen tillhöra ett lefvande väsende eller skapadt ting; äfv. sammanfattningen af allt, som är skapadt; fig. tingens första orsak, den skapande kraften, skaparen; **cōntra natūram,** emot naturen, emot dess lagar; **in rērum natūra,** i tingens natur, i verlden; **in natūra,** i naturligt tillstånd (säges, då man lemnar en sak i dess naturliga tillstånd, utan att lösa den med penningar); **natūra ārtis magīstra,** naturen är konstens lärarinna, naturen öfvergår konsten; **n. non fācit sāltum** el. **non sāltat,** naturen gör intet språng, allt sker gradvis i naturen; **natūram expēllas fūrca, tāmen ūsque recūrret,** ordsp. egentl. du må köra ut naturen med en högaffel, den kommer dock tillbaka, d. v. s. ingen kan förändra sin natur; — **natūra-räkning,** köpm.t., räkning emellan köpmän öfver varor, som de låna af hvarandra och sedermera återställa in natura; **naturdyrkan,** dyrkan af naturen såsom en allting skapande kraft; **naturhistoria,** f., beskrifning af den förändring, jorden och de på henne befintliga varelser och ting under tidernas lopp undergått; jmf. **naturalhistoria; naturlära,** f., se **Physik; naturphilosophī** och **-filosōfī,** f., läran om den materiella verldens yttersta grunder och lagar = **naturforskning; naturpoesī,** f., ett ännu outbildadt folks första poetiska försök; **naturpoēt,** m., skald utan studier, som diktar af naturlig ingifvelse; **naturprodūkt,** m., naturalster: **naturreligiōn,** f., den kunskap om Gud, hvartill menniskan af sitt blotta förnuft kan komma; **natursystēm,** n., vetenskapligt system för en ordnad uppställning af naturkropparna. — **Naturālia,** pl., lat. (af *naturālis,* naturlig), naturliga ting; **naturālia non sunt tūrpia,** ordspr. naturliga ting äro ej skamliga; **in pūris naturālibus,** i naturtillståndet, utan beklädnad, naken; **naturāliekabinētt,** n., samling af naturalster, isht. sällsynta; **naturāl-historia,** f., den vetenskap, som handlar om naturkropparna. — **Naturalisēra,** nylat. (fr. *naturalisēr*), göra inhemsk, = Nationalisera; äfv. upptaga en annans barn såsom eget; (om växter) vänja vid ett främmande luftstreck. — **Naturalīsm(us),** m., = Naturreligion, se d. o.; )( **Supranaturalism(us);** äfv. utöfvandet af en konst el. vetenskap efter medfödda anlag, utan kunskap af reglor; (i de sköna konsterna), sträfvande efter det naturtrogna med uteslutande af det ideella. — **Naturalīst,** m., bekännare af naturreligionen, som icke antager någon uppenbarelse; äfv. en naturmenniska, olärd konstnär, som utan undervisning uppöfvat sina naturliga anlag; konstnär, som uteslutande sträfvar efter det naturtrogna. — **Naturēl** (natyräll), fr. (*naturēl*), naturlig; **n.-coulēūr** (-kylöhr), f., fr., ullens naturliga färg.

**Naumachī** (nav-), f., gr. (*naumachīa,* af *māchā,* strid), sjöslag; äfv. lek, efterhärmande ett dylikt.

**Nauruz,** m., pers. (af *nau, nû,* ny, och *rûz,* dag), persernas nyårsdag, som infaller vid vårdagjemningen.

**Nāūsea**, f., lat. (gr. *nausia*, af *naus*, skepp), sjösjuka; **ad naūseam ūsque**, ända till äckel.

**Nauskōp**, n., gr. (af *naus*, skepp, och *skopēin*, skåda), instrument, hvarmedelst man kan upptäcka aflägsna fartyg af den skugga, de gifva vid horisonten. — **Nautīk**, f., gr. (*nautikā*. näml. *tēchnä*, konst, af *nautikōs*, *ā*, *ōn*, hörande till sjöfart, af *naūtās*, sjöman, och detta af *naus*, skepp), skeppsväsende; läran om skeppsväsendet; seglingskonst. — **Naūtiker**, m., en, som är kunnig i skeppsväsendet, sjöman. — **Naūtilus**, m., gr. (*nautīlos*), ett snäckslägte. — **Nautilīt(h)**, m., förstenad Nautilus-snäcka. — **Naūtisk**, gr. (*nautikōs*), hörande till sjöväsendet. — **Nautomanī**, f., ett slags vattuskräck.

**Navāl**, lat. (*navālis*, *e*, af *nāvis*, skepp), hörande till skeppsfart, sjö-; **navālkrig**, sjökrig. — **Navigābel**, lat. (*navigābilis*, af *navigāre*, segla), segelbar. — **Navigatiōn**, f., lat. (*navigātio*), skeppsfart; **navigatiōnsskola**, f., skola för sjömän. — **Navigatōr**, m., sjöman.

**Navrānt** (-rāngh), fr. (*navrēr*, såra, provenç. *nafrār*, af t. *näber*, g.t. *nabagêr*, isl. *nafar*, nafvare, borr), hjertslitande.

**Nazarēner**, pl., (af *Nāzareth*, Jesu föräldrars boningsort), fordom benämning på de kristna, som gafs dem af deras motståndare; isht. en kristen sekt i Palestina, i 2:dra århundradet, hvilken trodde sig böra förena den judiska ceremoniallagen med Jesu bud.

**Nebrīs**, pl. **nebrīder**, f., gr. (*nebrīs*, pl. *nebrīdes*, af *nebrōs*, hjortkalf), hjorthud, såsom beklädnad åt Bacchus och Bacchanterna.

**Nēbula**, f., lat., moln, töcken. — **Nebulīst**, m., nylat., töckenmålare. — **Nebulōsa**, f., astron., samling af en mängd ytterst små himlakroppar, visande sig som en ljus fläck på himlahvalfvet. — **Nebulōs**, lat. (*nebulōsus*), töcknig, dimmig. — **Nēbulo**, m., lat., odoga; skurk.

**Necatiōn**, f., nylat. (*necātio*, af *necāre*, mörda), dödande, mord; **necātio hypercinētica**, genom öfverretning åstadkommen död; **n. privatīva**, genom umbäranden (t. ex. af luft, föda, m. m.) åstadkommen död.

**Necessār**, f., fr. (*nécessāire*, af lat. *necessārius*, *a*, *um*, nödvändig), egentl. det nödvändiga; isht. ett litet fodral eller skrin, innehållande de på en resa mest nödiga artiklar, resschatull.

**Necessitēt**, f., lat. (*necēssitas*, af *necēsse*, nödvändig), nödvändighet; **in cāsum necessitātis**, i händelse af nöd, i nödfall; **necēssitas absolūta**, ovilkorlig nödvändighet; **n. grāvis** el. **ūrgens**, trängande nödvändighet; **necēssitas est dūrum tēlum**, egentl. nödvändighet är ett hårdt vapen, d. v. s. det är påkostande att nödgas vika för nödtvång; **necēssitas non hābet lēgem** eller **cāret lēge**, ordspr. nöden har ingen lag.

**Nec plus ūltra**, lat., = **non plus ultra**, se d. o.

**Necro-**, se **Nekro-**.

**Nectar**, se **Nektar**.

**Ne ēxeat rēgno**, lat., han (hon) må ej utgå ur riket: en med dessa ord begynnande engelsk lag, som förbjuder att lemna konungariket utan öfverhetens tillåtelse.

**Nēfas**, n., lat. (jmf. *Fas*), det orätta, brott; **per nēfas**, med orätt, genom orättrådiga medel.

**Negāndo**, lat., rättsv. nekande. — **Negatiōn**, f., lat. (*negātio*, af *negāre*, neka), förnekande: äfv. vägran. — **Negatīv**, lat. (*negatīvus*), nekande; upphäfvande, )( positiv; **negatīv elektricitēt**, se **Elektricitet**; **negatīv**, m., fotogr. ljusbild, på hvilken det ljusa är återgifvet mörkt och tvärtom.

**Nēger**, m., fr. (*nègre*, sp. och ital. *nēgro*, af lat. *nīger*, svart), svart man; **negrīnna** och **negrēss**, f., svart qvinna (i eller från Afrika). — **Negerhead**, m., en sort tuggtobak. — **Negrophīl**, m., halfgr., negervän, som önskar negerslafvarnes frigifvande.

**Negligēra** (neglisjēra), fr. (af lat. *neglīgere*), försumma, vårdslösa, icke akta, underlåta. — **Neglīgé** (-sjēh), m., fr., nattklädning, morgonklädning. — **Negligēnce** (-sjänghs'), f., fr., vårdslöshet, försumlighet. — **Negligēnt** (-sjāngh), fr., vårdslös, försumlig. — **Negligēnte** (-djēnte), ital., tonk. vårdslöst, utan eftertryck.

**Negociēra**, fr. (*négociēr*), och **Negotiēra**, lat. (*negotiāri*), underhandla; köpm.t. försälja, isht. i stor skala; anskaffa (penningar). — **Negociābel**, fr. (*négociāble*), lätt att omsätta (om vexlar, statspapper etc.) — **Negotiānt**, m., lat., och **-ciānt** (sjāngh), m., fr., köpman, handlande, isht. i stort, grosshandlare. — **Negociatōr**, m., fr. (*négociatēūr*), underhandlare, mäklare, isht. i statsangelägenheter. — **Negociatrīce** (-trīhs'), f., fr., feminina formen till föregående. — **Negotiatiōn**, f., lat. (*negotiātio*), och **Negociatiōn**, f., fr., handelsaffär; underhandling, bemedling, isht. i statsangelägenheter; köpm.t. försäljning af vexlar (ännu ej förfallna); kontrakt angående handelsföretag, penningelån o. s. v.

**Negress**, se under **Neger**.

**Negrētti** el. **Negrēttifår**, (sannolikt uppkallade efter en grefve Negretti, som först gjorde dem bekanta), en art får af Merinoracen i Spanien.

**Negrīllo**, m., (af sp. *negrīllo*, svartaktig, demin. af *nēgro*, lat. *nīger*, svart), en svart snussort ifrån Holland.

**Negrīto**, pl. **Negrītos**, m., en med negrerna beslägtad folkstam i Australien, Australnegrer, äfv. Papuas, se d. o. — **Negrophil**, se under **Neger**. — **Nēgros**, pl., sp., ett politiskt parti = Communeros, )( Blancos.

**Nēgus**, m., 1) den krönte, en af kejsarens i Abyssinien titlar; 2) eng. (mhgöss), en dryck, som beredes af vin, vatten, socker, citroner och muskott (uppkallad efter uppfinnaren, en engelsk öfverste Negus).

**Nehemīa** el. **Nehemīas**, m., hebr. (*nechemjāh*, af *nachām*, hysa medlidande, trösta), mansnamn: Guds tröst, den af Jehovah tröstade.

**Nei**, n., pers., i allmnht. rör; en rörflöjt hos Turkarna.

**Neïth(a)**, f., en egyptisk gudomlighet, som synes hafva betecknat den verlden ordnande, gudomliga anden, af grekerna jemförd med deras **Athene**.

**Nekrolōg**, m., gr. (af *nekrōs*, död, *lōgos*, ord, berättelse; fr. *nécrologue*), lista på döde; lefnadsteckning öfver någon nyligen afliden; äfv. samling af dylika lefnadsteckningar; äfv. den, som

skrifver sådana. — **Nekromantī,** f., gr. (*nekromantēia*, af *nekrōs* och *mantēia*, spådom), andebesvärjning, trollkonst, svartkonst. — **Nekromānt,** m., gr. (*nekrōmantis*), andebesvärjare, svartkonstnär.

**Nekrōsis** el. **Nekrōs,** f., gr. (af *nekrūn*, döda, från *nekrōs*, död), läkek. benröta.

**Nēktar,** m., gr. (*nēktar*, n.), gudadryck, gudavin, gudarnes dryck enligt grekernas mytologi; fig. välsmakande, läskande dryck; vinsort ifrån ön Scio. — **Nektārisk,** (om drycker) smakande som nektar. — **Nektārium,** n., pl. **nektārier,** honungsgömme hos blommorna.

**Nēl, Nēll** eller **Nēlly,** eng. fruntimmersnamn, förkortningar af Helena eller Eleonora.

**Nel tempo,** se **Tempo.**

**Nemāūsa,** f., astron. en asteroid, upptäckt 1858 af Laurent i Nimes (lat. *Nemausus*).

**Nēmesis,** f., gr., egentl. ovilja, harm öfver något orätt; gr. mytol. hämdens eller vedergällningens gudinna. — **Nemēsius,** m., mansnamn: hämnaren.

**Nemet,** ungersk öfversättning af tysk, ofta förekommande i sammansatta, ungerska ortnamn.

**Nēmo,** lat., ingen; **nēmo ānte mōrtem beātus,** ordspr. ingen må anses lycklig före sin död; **nēmo jūdex, nēmo tēstis idōneus in prōpria cāūsa,** ingen är lämplig domare uti egen sak; **nēmo prophēta in pātria,** ordspr. ingen är profet i sitt eget land; **nēmo sāltat sōbrius,** ingen dansar nykter; **nēmine contradicēnte,** då ingen säger emot, utan motstånd; **nēminem laede,** såra ingen; **nēminem tīme,** frukta ingen.

**Nemolīt(h),** m., gr. (*nēmos*, lat. *nēmus*, lund), miner. stenart med träd- eller växtlika figurer på ytan = Dendrit, se d. o. — **Nemorōs,** lat. (*nemorōsus*), skuggrik.

**Nems,** egypt.-arab., se **Ichneumon.**

**Nenuphar** el. **Nuphar,** m., (antingen efter pers. *nufar*, *naufar*, *nīlfar*, *nīlpar*, egentl. blåglänsande eller blått blad; eller ombildadt af gr. *nymphaia*; se *Nymphēa*), näckros.

**Neodamōd** el. **neodemōd,** m., gr. (af *neōs*, ny, *dāmos*, dor. *dāmos*, folk), den, som nyligen hade vunnit medborgarrätt hos Spartanerna. — **Neogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *grāphein*, skrifva), en, som i rättstafningen afviker ifrån allmänna bruket. — **Neolōg,** m., gr., (af *lēgein*, läsa), en, som bildar eller använder nya ord; äfv. en, som med afseende på en gammal beståndande grundsats uppträder med nya läror. — **Neologī,** f., bildande eller användande af nya ord; äfv. d.s.s. **Neologīsm(us),** m., ny lära; sträfvande efter nyhet uti läran; jmf. **Heterodoxi.** — **Neophȳt,** m., gr. (*neō-phytos*), en nyomvänd, den som nyligen antagit en religionslära. — **Neorāma,** n., gr. (af *horān*, se), en förening af Panorama och Diorama, som framställer det inre af någon byggnad, i hvars midt åskådaren befinner sig; uppfanns 1827 af fransmannen Allaux (allåh). — **Neotērisk,** gr. (*neoterikōs*, egentl. som tillkommer, anstår en yngre, af *neōteros*, yngre), nylärig, lysten efter nya läror eller i allmänhet efter något nytt. — **Neoterīsm,** m., gr. (af *neoterīzein*, förnya), nylärighet, begär efter det som är nytt; äfv. bruk af nya ord och talesätt.

**Nepēnthes,** f. och n., gr. (af nekande partikeln *nä*, och *pēnthos*, lidande), smärtstillande, sorgskingrande medel; isht. en växt i Indien, hvars till en bägarformig hylsa i spetsen utvidgade stängel innehåller klart vatten.

**Nephālier,** pl., gr. (*näphālia*, af *nāphein*, vara nykter), dryckesoffer utan vin, bestående af mjölk, honung, vatten etc.; måttlighets-, nykterhetsfester.

**Nephelīn** el. **Nephelīth,** m., gr. (af *nephēlä*, moln, töcken), molnsten, en stenart, hvars genomskinliga kristaller i salpetersyra blifva molniga; äfv. Eläolit, se d. o. — **Nephēlion** och **Nephēlium,** n., läkek. molnig fläck på hornhinnan i ögat; äfv. hvit fläck på naglarna. — **Nepheloīdisk,** molnig. — **Nephelologī,** f., läran om molnen och deras bildning.

**Nephralgī,** f., gr. (af *nephrōs*, njure), läkek. njurlidande, höftvärk. — **Nephratonī,** f., svaghet i njurarna. — **Nephrelkōs(is),** f., svulst, böld i njurarna. — **Nephremphrāxis,** f., förstoppning af njurkärlen. — **Nephrīt,** m., miner. njursten: lökgrön stenart af talkslägtet, isht. förekommande i Egypten, äfven kallad Jade. — **Nephrītika,** pl., läkek. botemedel emot njursjukdomar. — **Nephrītis,** f., läkek., njurinflammation. — **Nephrītisk,** som har afseende på njurarna, njur-. — **Nephrocēle,** f., njurbråck. — **Nephrōdium,** n., bot. växtslägte, hörande till ormbunkarna. — **Nephrologī,** f., njurbeskrifning, lära om njurarna.

**Nēphthys,** f., en egyptisk gudomlighet, Typhons (se d. o.) syster och gemål; betecknar Röda hafvets ofruktbara kuster.

**Nepotīsm(us),** m., nylat. (af lat. *nēpos*, son- el. dotterson, pl. *nepōtes*), slägtgunst, slägtynnest; urspr. påfvarnes böjelse att, med tillbakasättande af andra förtjenta män, upphöja och rikta sina slägtingar; fig. sträfvandet att befordra sina närmaste slägtingar, isht. till embeten.

**Neptūn,** äfv. **Nēptun,** m., lat. (*Neptūnus*), mytol. = Grekernas Poseidon, hafvets gud och beherrskare; astron. den ifrån solen aflägsnaste planeten, upptäckt den 23 Sept. 1846 af Galle, på grund af föregående beräkningar af Leverrier; — **nēptuns-manchētt,** nat.-hist., ett slägte af punktkorallerna; **nēptuns-post,** underrättelsers meddelande genom att stoppa bref i buteljer eller dylikt, hvilka vid skeppsbrott kastas i hafvet och af vågorna föras i land. — **Neptunīsm(us),** m., den vetenskapliga åsigt, att jorden erhållit sin nuvarande form genom vattnets verkningar. — **Neptunīst,** m., anhängare af denna åsigt, )( Vulkanist, som anser elden vara enda orsaken till jordens skapnad.

**Nēquam,** m., lat. odoga, odugling.

**Ne quid nīmis,** se **Nimis.**

**Nequītier,** pl., lat. (*nequītiae*, af *nēquam*, oduglig), pojkstreck.

**Nēreus,** m., gr. mytol. en af hafvets lägre gudomligheter, fader till 50 döttrar, **Nereīderna,** (se *Nymf*); **Nereīd,** f., nat.-hist. lysmask, en art små vattenmaskar, som lysa nattetid.

**Nerīt,** f., gr. (*nerītäs*, m.), nat.-hist. seglarsnäcka. — **Nerītiter,** pl., förstenade arter af föregående slägte.

**Nēro antīco,** m., ital., egentl. gammalt svart, en art svartaktig marmor.

**Nēroli-olja,** ital. och fr., pomeransblomolja.

**Nēro,** en genom sin grymhet beryktad fornromersk kejsare (från 54 till 68 e. Kr.); deraf fig. grym furste. — **Nerōnisk,** grym som Nero.

**Nerterologī,** f., gr. (af *nērteros* el. *enērteros*, inunder befintlig), lära om underjordiska kroppar.

**Nerthus,** f., fornt. mytol. jordens gudinna.

**Nerv,** m., lat. (*nērvus*, gr. *neūron*, *neurā*), känsel- och rörelseorgan hos lefvande varelser; fig. kraft, eftertryck; **nērvus probāndi,** lat., bevisningskraft, -grund; **n. rērum gerendārum,** driffjedern till alla handlingar eller företag (nämligen penningen); — **Nervmask,** se **Gordius; nervsubstāns,** f., ämne, hvaraf nerverna bestå; **nervsystēm,** n., nervbyggnad. — **Nervīna,** pl., nylat., nervstärkande medel. — **Nervōs,** lat. (*nervōsus*), egentl. nervfull, kraftig; äfv. som angår nerverna, t. ex. n e r v ö s a  l i d a n d e n; äfv. som lider af svaga nerver, nervsvag.

**Nēscio,** lat., jag vet icke; **nescīre,** icke veta; **a nescīre ad non ēsse,** i logiken: det oriktiga uti att sluta från icke-vetandet till icke-varandet. — **Nesciēns,** f., (senlat. *nesciēntia*), okunnighet.

**Neskhi** el. **Neschi,** n., arab. (*nas-chi* el. *nes-chi*, af *nasacha*, skrifva af), den vanliga flytande arabiska kursivstilen.

**Nesologī,** f., gr. (af *nāsos*, ö), den del af fysiska geografien, som handlar om öarna. — **Nesolōgisk,** hörande till eller beträffande densamma.

**Nessing,** m., en holländsk snussort.

**Nestīa,** f., gr. (*nästēïa*, af *nästēūein*, fasta), fasta, svält. — **Nestiatrī** el. **Nestotherapī,** f., svältkur.

**Nēstor,** m., gr., namnet på en vis, gammal konung i Pylos, som deltog i trojanska kriget; fig. vis, erfaren gubbe; den äldste och erfarnaste bland sina likar.

**Ne sus Minērvam,** se **sus Minērvam; ne sūtor ūltra crēpidam,** se under **Crepida.**

**Net,** fr., **Nētto,** ital., köpm.t. efter afdrag af allt, som bör afdragas, af alla omkostnader, )( **Brutto;** i sammansättningar: ren, verklig, t. ex. **nētto provenū** (pråvenӯ), behållningen, som köpmannen har öfrig, sedan han försålt en vara; **n. vinst,** ren vinst; **n. vigt,** en varas verkliga vigt, sedan förpackningens vigt blifvit afdragen.

**Nettūno,** ital., (egentl. = lat. *Neptūnus*, se **Neptun**), ett färgadt, tunt tyg till fruntimmerskläder.

**Neuf,** fr., ny; i sammansättningar, t. ex. N e u f- c h â t e a u (nöhfschatåh), egentl. nyslott.

**Neuralgī** el. **Nevralgī,** f., gr. (af *nēūron*, sena, nerv), läkek., nervlidande. — **Neurīticum** el. **Neurōticum,** n., nervstärkande medel. — **Neurītis,** f., nervfeber. — **Neurobāt,** m., lindansare. — **Neurōptera,** pl., nat.hist., en afdelning af insekterna, insekter med fyra nätådriga vingar. — **Neurōs(is),** f., nervsjukdom.

**Neurūz,** = *Nauruz*, se d. o.

**Nēutrum,** n., lat. (af *nēuter*, *neutra*, *nēutrum*, ingendera, intetdera), gram. sak-genus, det-kön, se **Genus;** äfv. ett ord, som tillhör detta genus; **vērbum nēutrum** el. **intransitivum,** se **Verbum; nēutro-passīvum,** n., pl. **-passīva,** latinska verber med aktiv betydelse, hvilkas tempora praeterita hafva passiv form, de öfriga aktiv. — **Neutrāl,** lat. (*neutrālis*), som ej tillhör något parti; gram. som har egenskap af ett verbum neutrum; tillhörande sakgenus; kem., som hvarken reagerar surt eller alkaliskt. — **Neutralitēt,** f., opartiskhet, det tillstånd, då man ej tillhör någotdera partiet. — **Neutralisēra,** (m.lat. *neutralisāre*, fr. *néutralisēr*), göra neutral, förlama, försätta i overksamhet; kem. mätta, upphäfva tvenne kroppars egendomliga egenskaper genom deras förening i vissa förhållanden. — **Neutralisatiōn** el. **Neutralisēring,** f., försättande i neutralt tillstånd; kem. mättning, föreningen af en syra och en bas till ett salt, i hvilket begges egenskaper äro upphäfda. — **Neutralīst,** m., den, som ej tillhör någon bestämd religion, fritänkare. — **Neutralīsm(us),** m., fritänkeri.

**Neuvāine** (nöhvähn'), f., fr. (af *neuf*, nio = lat. *nōvem*), nio dagars bön, som till firande af något helgon hålles i katolska kyrkan.

**Nevādo,** m., sp. (*nevādo*, snöbetäckt, af *nevār*, snöa), snö- el. isberg i sydamerikanska Cordillererna.

**Nevō,** m., fr. (*nevēū*, l. n'vōh), g.fr. *nepveu*, af lat. *nēpos*), bror- el. systerson.

**Nevralgi, Nevriticum,** m. fl., se **Neuralgi, Neuriticum,** etc.

**Nēwgate** (njūhgeht), n., eng. (egentl. ny port), det stora fängelset i London.

**Newkerry** (njūhkerri), eng. en sort bomull ifrån Surinam, af ringa värde.

**Nēxus,** m., lat. (af *nēctere*, knyta), sammanhang, förening, band; **causāl-nēxus,** se under **Causa; nēxus feudālis,** länsförbindelse, länsband; v a r a **ex nexu** m e d  n å g o n, ej hafva någon förbindelse, ej hafva räkning med honom (om köpmän); )( **in nexu.**

**Niais** (niāh), m., fr. (ital. *nidiace*, provenç. *nizaic*, *niaic*, m.lat. *nidāsius*, af lat. *nīdus*, fr. *nid*, bo, näste), egentl. fogelunge, som ej lemnat nästet; fig. oerfaren, enfaldig menniska; såsom adj., dum, enfaldig, tafatt. — **Niāise** (niāhs'), f., fr., fam. enfaldigt fruntimmer, gås. — **Niaiserīe** (niähs'rīh), f., enfald, dumhet.

**Nibelungenlied,** en forntysk hjeltedikt ifrån början af 13:de århundradet.

**Nicēīska mötet,** det berömda kyrkomöte, som år 325 af Konstantin d. St. hölls uti N i c a e a i Bithynien, till biläggande af de arianska stridigheterna, och på hvilket arianismen fördömdes, samt den **Nicenska trosbekännelsen** antogs.

**Nicēphorus,** egentl. **Nikēphoros,** m., gr. (af *nikē*, seger, och *phērein*, bära, bringa), mansnamn: segerbringaren.

**Nicht,** n., t. (egentl. intet), frömjölet af mossväxten N i c h t l u m m e r, hvilket användes vid fyrverkerier och skådespel till artificiella blixtar.

**Nicotiāna,** f., nylat. (*herba nicotiana*), tobak, tobaksplantan, uppkallad efter fransmannen J e a n  N i c o t (nikåh), som i medlet af 16:de århundradet först öfverförde den till Frankrike. — **Nicotianīn** och **Nicotīn,** n., ett ur tobak framställbart giftigt växtämne.

**Nictatiōn,** f., lat. (*nictātio*, af *nictāre*, blinka med ögonen, af *nicāre*, vinka), läkek., ofrivilligt, krampaktigt blinkande med ögonen.

**Nicus,** = **Negus,** se d. o.

**Nièce** (niähs'), f., fr. (g.fr. *niepce*, af lat. *nĕptis*, med fingerad biform *neptia*), brors- eller systerdotter.

**Niēllo,** pl. **niēller,** n., ital. (sannolikt af lat. *nigĕllus*, svartaktig, jmf. *Nigella*), egentl. svartplåt, d. v. s. metallplåt, på hvilken en teckning blifvit ingraverad, hvars alla linier äro fyllda med svart emalj. — **Niellēra,** ital. (*niellāre*), gravera i metall och utfylla linierna med svart emalj, en af florentinska guldarbetare under medeltiden uppfunnen konst. — **Niellering,** f., konstarbete af dylik art.

**Niēnte,** ital., ingenting.

**Ni fāllor,** lat., se under **Fallibel.**

**Niflhem,** n., (isl. *Niflheimr*), nord. mytol. dimmornas verld, underjorden, Hels boning.

**Nigāūd** (nigåh), m., fr., dum, tölpaktig, drumlig; såsom subst., drummel, tölp.

**Nigēlla,** f., nylat. (af lat. *nigēllus, a, um*, svartaktig, demin. af *nīger*, svart), ett örtslägte.

**Nīger, nīgra, nīgrum,** lat., svart; **nīgrum,** n., egentl. det svarta, innehållet af en skrift; **nigrum ŏculi,** det svarta i ögat = Pupillen. — **Nigrescēra,** lat. (*nigrēscere*), blifva svart, stöta i svart. — **Nigrescēnt,** lat. (*nigrēscens*), svartaktig, gråsvart. — **Nigrīn,** m., svartsten = Rutil. — **Nigrītien,** n., negerlandet Sudan i Afrika. — **Nigromānt,** m., lat.-gr. svartkonstnär. — **Nigromantī,** f., (förvridning af gr. *nekromantēïa*, i det att lat. *niger*, svart, inträdt i stället för *nekrōs*, död), svartkonst, trollkonst.

**Nigua,** f., sp. (ur språket på Hayti), = Chica, [se d. o.

**Nīhil** el. **Nil,** lat., ingenting; **nīhil** el. **nil** (*fācit*) **ad rem,** det gör ingenting till saken, har ingenting att betyda; **nīhil habēnti nīhil dēest,** den, som ingenting äger, har ingenting att förlora; **nil admirāri,** man bör aldrig beundra eller förundra sig öfver något; **nīhil desperāndum,** man bör aldrig misströsta, uppgifva hoppet; **nīhil humāni a me aliēnum pūto,** ingenting menskligt är mig främmande; **nīhil prōbat, qui nīmium prōbat,** den, som bevisar för mycket, bevisar ingenting; **nīhilum ālbum,** egentl. hvitt intet, zinkblomma, hvita, lätta flingor af zinkoxid; **nīhilum grīseum,** n., egentl. grått intet, den gråa massa, som återstår vid zinkmalmers nedsmältande, = Tutia, se d. o. — **Nihilīsm(us),** m., nylat., intet; frånvaro eller brist på all tro. — **Nihilīst,** m., en, som ej tror på något. — **Nihilitēt,** f., värdelöshet.

**Nikarāgua-trä,** n., (uppkalladt efter provinsen och staden Nikaragua på Central-Amerikas vestkust) = **Campēche-trä,** se d. o.

**Nīke,** f., gr. (nīkä), mytol. segern, segerns gudinna = Romarnes Victoria. — **Niketērier,** pl., gr. (*nikätāria*), segerpris; segerfester. — **Nikodēmus** och **Nikolāus,** m., gr. mansnamn: folkbesegraren, folkbeherrskaren; det senare ofta förkortadt till **Niklas, Nils** och **Klas.**

**Nil,** se **Nihil.**

**Nillas,** pl., en sort ostindiskt halfsidentyg.

**Nilomēter,** m., gr., nilmätare, graderad pelare för att mäta Nilens öfversvämningar. — **Niloskōp,** n., gr., nilvisare, se föreg. — **Nilhäst,** m., se **Hippopotamos.**

**Nīmbus,** m., lat. (*nīmbus*, urspr. stormmoln, regnmoln; i senlat. helgongloria; äfv. en pannbindel, som begagnades af fruntimmer), helgongloria, strålkrans; fig. glans, skimmer, som omgifver utmärkta personer.

**Nīmis** el. **Nīmium,** lat., för mycket; **ne quid nīmis,** ordspr., egentl. icke något för mycket; allt med måtta; **ōmne nīmium nōcet,** ordspr., egentl. allt, som är för mycket, skadar; för mycket och för litet skämmer allt.

**Ninōn** (ninōngh), f., fr., förkort. af **Anna.**

**Nīnsing** el. **Nīnsirot,** nylat. (*sium ninsi*, japan. *nindsin, ninsji*), en för sin läkedomskraft berömd växt i Kina och Japan.

**Niōbe,** f., gr. mytol., den thebanske konungen Amphions gemål och moder till 7 söner och 7 döttrar, hvilken, till straff derför, att hon hade förhäfvit sig öfver Latona, som blott hade två barn, Apollo och Diana, blef af dessa beröfvad alla sina barn, hvilka, det ena efter det andra, nedskötos med pilar, hvarefter sorg och förtviflan förvandlade den olyckliga modren i en sten. — **Niōb(ium),** n., nylat. en af Rose i Tantalit (se d. o.) nyupptäckt metall.

**Niord** el. **Njord,** m., nord. mytol. en af asarna, fruktbarhetens gud och de sjöfarandes beskyddare.

**Nīpper,** pl., fr. (*nippes*, l. nipp), prydnader, isht. af guld eller silfver, som höra till klädseln.

**Nīsan,** m., hebr. (*nîsân*, trol. i stället för *nîzân*, af *nêz, nizzah*, blomma), en vårmånad, efter judiska kalendern, motsvarande sista hälften af mars och första hälften af april i vår kalender.

**Nisch,** m., fr. (*nīche*, ital. *nīcchia*, egentl. en musselformig fördjupning i muren, af *nīcchio*, mussla, från lat. *mȳtilus*, en musselart), fördjupning i en mur (för bildstod, fönster, o. d.).

**Nischāndschi,** m., turk. (af pers. *nischân*, tecken, bref af en furste), turkiska sultanens statssekreterare. — **Nischān Iftichār,** m., arab. (*iftichâr*, ära, rykte, af *fachara*, öfvergå i rykte), äretecken, en af Mahmud II stiftad turkisk orden.

**Nīsi,** lat., om icke; ett **nisi,** ett om eller men, [hinder, vilkor.

**Nīsus,** m., lat. (af *nīti*, anstränga sig), ansträngning, sträfvande; **nīsus formatīvus,** bildningsdrift, sträfvande efter bildning; **nītimur in vētitum,** ordspr. egentl. vi sträfva efter det förbjudna; förbjuden frukt smakar alltid bäst.

**Nit,** m., tysk. (*niete*, holl. *niet*, egentl. ingenting, jmf. ital. *niente*), nolla; feldrag; i lotteri, nummer eller lottsedel, som ej utkommit med vinst.

**Nitīd,** lat. (*nītidus*, glänsande, af *nitēre*, glänsa), glänsande, fin. — **Nītor,** m., och **Nitiditēt,** f., glans, skimmer, prydlighet.

**Nītrum,** n., lat. (af gr. *nītron*; jmf. *Natrum*), salpeter, se d. o. — **Nitrāt,** n., salpetersyradt salt. — **Nitratīn,** n., i naturen förekommande natronsalpeter, chilisalpeter. — **Nitrīt,** n., salpetersyrligt salt. — **Nitrogēn(ium),** n., gr., egentl. salpeterbildande; qväfve. — **Nitro-,** i sammansättningar, utmärker, att den antydda basen är förenad med salpetersyra, t. ex.: **Nitrobenzīd, Nitrobenzīn** el. **Nitroben-**

**zoӯl,** n., en genom benzins behandling med rökande salpetersyra uppkommen olja med bittermandellukt = Mirbanolja; **Nitroglycerīn,** n., ett genom glycerins behandling med salpetersyra framstäldt ämne, hvilket af Nobel i Hamburg blifvit användt som sprängämne; äfv. kalladt **Nobels Sprängolja.**

**Nivēāū** (nivåh) och **Nivā,** m., fr. (urspr. *livēāū*, provenç. *livel*, *nivel*, ital. *livēllo*, af lat. *libēlla*, se *Libell*, 1), vattenvåg, vattenpass; vågrät yta; jemnhöjd; **au nivēāū, de nivēāū,** (å-, d'-), vågrät, i jemnhöjd. — **Nivellēra,** afväga efter vattenpass, göra ett plan vågrätt. — **Nivelleur** och **Nivellōr,** m., fr., en som förrättar afvägningar.

**Nivētte,** f., fr. ett slags aflånga persikor.

**Nivōse** (nivåhs'), f., fr. (af lat. *nix*, genit. *nīvis*, snö), snömånad, från 21 Dec. till 19 Jan., i forna franska republikens kalender.

**Nix antimōnii,** f., lat., egentl. spetsglans-snö, spetsglansblomma: hvit pulverformig antimonoxid.

**Nizam** el. **Nisam,** m., arab. (*nizâm*, anordning, af *nazama*, anordna), titel på en af England beroende furste i främre Indien, uti Golkonda: Nizam af Dekan. — **Nizām-Dschedīd,** n., arab. (*dschedîd*, ny; egentl. den nya anordningen), det först af Selim III efter europeiskt mönster inrättade turkiska krigsväsendet.

**No,** eng., nej.

**Noach** el. **Noah,** m., hebr. (*nôach*, hvila, af *nuach*, nedsätta sig, hvila), mansnamn: den hvilande. — **Noachīder** el. **Noachīter,** pl., den bibliske Noachs söner, Sem, Ham och Japhet samt deras ättlingar.

**Noatun,** nord. mytol. Njords gudaborg.

**Nōbel,** fr. (*nōble*, l. nåbl', af lat. *nōbilis*, *e*), ädel, ädelmodig; adelig, förnäm; **nōbile par frātrum,** se **par nobile fratrum** (under **Par**); **nōbel, nōble,** m., ett antaget skiljemynt i England = $\frac{1}{3}$ pund sterling el. ungef. 6 rdr rmt; **nōbili,** pl., ital., fordom: adliga slägter i Venedig, som deltogo i regeringen. — **Nobilitēt,** f., adlig värdighet; ädelhet, högsinthet. — **Nobilitēra,** adla, upphöja i adligt stånd. — **Nobīlity,** (-bīlliti), f., eng. högadeln i England till skilnad ifrån Gentry (djēntri), landtadeln. — **Noblēss(e)** (nåbläss'), f., fr., adel, adelskap; ädelhet; **noblēsse oblīge** (-åblīhsj'), egentl. adelskap förpligtar, förmåner medföra pligter.

**Nōbody** (nåbådi), m., eng. (af *no*, icke, och *bōdy*, kropp, person), ingen; en nolla, obetydlig person.

**Noch,** t., ännu; **noch einmal,** ännu en gång.

**Noctambūl,** m., nylat. (af lat. *nox*, genit. *nōctis*, natt, och *ambulāre*, gå, vandra), nattvandrare, jmf. **Somnambul.** — **Noctambulatiōn,** f., och **Noctambulīsm,** m., nattvandring. — **Noctūrnus,** m., lat. (af *noctūrnus*, nattlig, näml. *cāntus*), nattlig sång i klostren. — **Noctūrne** (nåktȳhrn'), m., fr. (ital. *nottōrno*, *nottūrno* och *notturnino*, af lat. *noctūrnus*, nattlig), nattlig kyrkosång; musikstycke för två eller flera röster, af en mild, klagande karakter.

**Nod(us),** m., läkek., knut, hård svulst i en ledgång; **n. gōrdius,** gordiska knuten; **nōdum in scīrpo quaērere,** lat. ordspr., egentl. söka en ledknut hos säfstrået, d. v. s. söka, tro sig finna svårigheter, der inga finnas, eller göra sig grundlösa bekymmer (enär, såsom bekant, säfstråen ej hafva några ledknutar); **nōdi articulāres,** pl., led- eller giktknölar.

**Noēl,** m., fr. (af lat. *natālis*, näml. *dies*, födelsedag, näml. Kristi), julhögtiden; äfv. julsång, julhymn.

**Noēma,** n., gr. (af *noeīn*, varseblifva, tänka, af *nōos*, förstånd), tanke. — **Noēsis,** f., förståndsverksamheten, tänkandet.

**Noētis,** n., ett i Ungern omtyckt bakverk, som beredes af hvetekorn, hvilka, sedan de grott i vatten, stötas till en deg och, blandade med socker och kryddor, gräddas i en panna.

**Noir** (noåhr), fr. (af lat. *nīger*), svart; subst., svärta; isht. i st. f. **vin noir,** ett mörkrödt vin ifrån trakten af Blois, hvilket brukas att färga andra viner; **noir d'Allemagne** (- dall'mānj), n., (egentl. tyskt svart), frankfurter koppartrycksvärta; **n. de cerf** (- d' sähr), n., (egentligen hjorthornssvärta), bensvärta; **n. de terre** (- - tähr), svartkrita.

**Noleggio,** se **Nolis.**

**Nōlens vōlens,** lat. (partic. af *nōlle*, icke vilja, och *vēlle*, vilja), viljande eller icke viljande, med godo eller ondo. — **Nōli me tāngere,** egentl. låt bli att röra mig, namn på åtskilliga känsliga växter (se **Mimosa**); en öppen kräftartad böld; tremulant-registret i orgelverk; framställning af scenen, då Kristus stiger ur grafven och säger till Magdalena: rör mig icke; fig. i allmnht. en sak, som man ej bör röra vid, tala om o. s. v.

**Nolis** (nålīh), **Nolissemēnt** (nåliss'mānġh), n., fr. (urspr. *naulis etc.*, äfv. *naulage*, af gr. *naūlon*, fraktpengar, af *nāūs*, skepp; ital. **nōlo** och **nolēggio** (-lēddjå), förhyrande eller befraktning af ett köpmansfartyg, isht. i italienska handelsstäderna vid Medelhafvet. — **Nolisēra,** fr. (*nolisēr*), förhyra, befrakta ett fartyg.

**Nom de guerre** (nongh d'gāhr'), m., fr., egentl. krigsnamn, som soldaterna ofta antaga; falskt namn.

**Nōma,** f., gr. (*nomā*, egentl. bete; af *nēmein*, beta, äfv. äta omkring sig), läkek., kräftartad böld, vattenkräfta. — **Nomāder,** pl., gr. (*nomādes*, af *nomās*, genit. *nomādos*, kringströfvande, betande), herdefolk utan fasta boningsplatser. — **Nomādisk,** kringströfvande på herdefolks sätt, saknande egentligt hemvist. — **Nomadisēra,** kringvandra och beta sina hjordar såsom herdefolken.

**Nomantī,** f., barb.-gr. (jmf. *Mantik*), namnspådom, konsten att af bokstäfverna i en persons namn förutsäga hans lefnadsöden.

**Nomarch, Nomarchi, Nomer,** pl., gr., se **Nomos** (1).

**Nōmen,** pl. **nōmina,** n., lat., namn, benämning; **nōmen est ōmen,** namnet är ett förebud, en betydelse, d. v. s. i namnet ligger ofta en hög betydelse; **nōmen et ōmen** (jmf. *Omen*), namnet och dess betydelse (en person heter t. ex. Becker, Müller, o. s. v., och utöfvar tillika handtverket eller har de egenskaper, som betecknas af namnet, »bagare», »mjölnare», o. s. v.); **nōmen nēscio,** jag känner ej namnet, namnet är mig obekant; **in**

**nōmine**, i namn; **in nōmine Dei, Dōmini, Jēsu**, i Guds, Herrens, Jesu namn; **in n. prīncipis**, i furstens namn; **in n. Sanctae trinitātis**, i den heliga treenighetens namn; **nomine mandatario**, se **Mandatarius**; **nōmen**, gram. benämningsord, i sig innefattande hufvudord och biord, eller **nōmina substantiva** och **adjectiva**, se **Substantiv** och **Adjektiv**; **n. appellativum**, se **Appellativum**; **n. collectīvum** eller **Collectīv, Kollektīv**, samlingsord, som i sig innefattar en mängd särskilta föremål, t. ex. folk, här, hjord; **n. gentīle**, folkslags namn, t. ex. tysk, svensk; **n. materiāle**, ämnes namn, t. ex. vatten, sten, jern; **n. prōprium**, lands-, orts- eller person-namn o. s. v.; **n. patronȳmicum**, en persons af sin fader ärfda tillnamn; **nōmen**, köpm.t. penningpost, skuldpost, skuld; **nōmina actīva**, rättsv. utestående penningar, fordringar; **n. inexigibīlia**, osäkra fordringar, som ej kunna indrifvas; **n. passīva**, skulder; **nōmina sunt odiōsa**, se under **Odiōs**. — **Nomenclatūr**, f., lat. (*nomenclatūra*), förteckning på de uttryck, som särskilt höra till någon vetenskap. — **Nominal**, beträffande namnet, )( Real, beträffande sjelfva saken; brukas mest i sammansättningar.

**Nominativ**, se **Casus**. — **Nominēl**, som är blott till namnet, ej i verkligheten.

**Nōmos**, (1), m., pl. **nōmer**, gr. (*nomōs*, egentl. betesplats, boningsort, af *nĕmein*, beta), landområde, isht. i gamla Egypten. — **Nomārch** och **-ark**, m., landshöfding, ståthållare. — **Nomarchī** och **-arkī**, f., ståthållarskap, höfdingdöme.

**Nōmos**, (2), m., gr. (*nŏmos*, egentl. det tilldelade, af *nĕmein*, fördela, tilldela), bruk, sed; lag; tonk. tonart; isht. en egendomlig urgammal ton- och sångart utan motstrof och återupprepning, begagnad till någon gudomlighets ära; deraf: **nōmisk**, enlig med denna tonart. — **Nomogrāph** och **-grāf**, m., gr., lagskrifvare, lagförfattare, lagstiftare. — **Nomographī** och **-grafī**, f., lagstiftning. — **Nomokratī**, f., el. **Nomokrātisk regering**, lagstyrelse, statsförfattning, enligt hvilken lagen herrskar, såsom hos de gamla Israeliterna. — **Nomologī**, f., lagstiftningskonst, -lära. — **Nomophȳlax**, m., lagvårdare. — **Nomoteletīk**, f., kyrkotukt. — **Nomothesī**, f., lagstiftning. — **Nomothēt**, m., lagstiftare. — **Nomothetīk**, f., lagstiftningsrätt.

**Nompareīlle**, se **Nonp-**.

**Nōn**, lat., **Non** (nongh), fr., icke, nej; **nonaccēpt**, m., lat., köpm.t. uttryck, som betecknar, att en vexel icke accepteras; **non-liqvīd, non-pagamēnto**, då den icke infrias; **nonāvenu, non. līquet**, och andra ej här upptagna sammanställningar, ses under det efterföljande ordet.

**Nōna**, f., lat. (af *nōnus, a, um*, den, det nionde), tonk., den nionde tonen ifrån grundtonen; (i kloster, *nona*, näml. *hora*) nionde timmen på dagen, kl. 3 e. m., den femte af de kanoniska timmarna (se *horae canonicae*); äfv. sången vid denna timma; **nonae**, pl., lat., i romerska kalenderräkningen, den nionde dagen räknadt tillbaka från och med Idus, som var den 15:de i mars, maj, juli och oktober, men i de öfriga månaderna den 13:de, hvadan nonae uti nämda månader infaller på den 7:de, i de öfriga på 5:te dagen. — **Nonagenārius**, m., lat., nittioåring. — **Nonāgium**, n., m.lat., niondedel; nionde, som de andliga under medeltiden ägde rätt att uppbära af folket, för att använda till fromma stiftelser. — **Nonagōn**, m., lat.-gr., niohörning. — **Non-ackōrd**, n., tonk., femklang, bestående af grundton, ters, qvint, septima och nona. — **Nonētt(o)**, m., ital., tonstycke för nio concerterande instrumenter.

**Non bis in īdem**, lat., icke två gånger till detsamma, d. v. s. man kan ej två gånger komma i alldeles samma läge, en lärosats af grekiska filosofen Heraklit.

**Nonchalānt** (nonghsjalāngh), fr., (af föråldr. *chaloir*, ital. *calēre*, bekymra sig om något), försumlig, vårdslös, bekymmerslös. — **Nonchalānce** (-langhs'), f., fr., vårdslöshet, försumlighet, bekymmerslöshet.

**Nonconformīster**, pl., se **Dissenters**.

**Non cuīvis hōmini contīngit adīre Corīnthum**, lat., icke hvarje menniska lyckas det att komma till Korinth, d. v. s. icka alla hafva tur.

**Nonētt(o)**, se under **Nōna**.

**Nonexistēns**, f., nylat. (jmf. *Existera*), icke tillvaro, ickevarande.

**Non ex quōvis līgno fit Mercūrius**, lat., man kan ej tillyxa en Merkurius af hvarje träkubbe, d. v. s. icke alla kunna blifva lärde.

**Nonidi**, se under **Décade**.

**Nōnius, Nōnie**, m., äfven kallad **Vernier** (vernjēh), ett instrument att mäta en båge ytterst noga, graddelare; uppfanns år 1631 af fransmannen Peter Vernier, ehuru den vanligen uppkallas efter Peter Nonius eller Nuñez, hvilken likväl dog redan år 1577.

**Non numerānda, sed ponderānda argumēnta**, lat., man skall ej räkna, utan undersöka (egentl. väga) grunderna.

**Nonpareīlle** (nonghparēlj'), f., fr. (af *parēil, parēille*, lika, af ital. *parecchio*, från lat. *par*), utan like, oförliknelig; det finaste af åtskilliga varor; ett slags boktryckarstil emellan perlstil och colonel; biord för åtskilliga odlade blomväxter, för att utmärka blommornas finhet.

**Non passée** (nongh passēh), fr. (af *non*, icke, och *passēr*, förbigå), ej förbigången! ett fel i biljardspelet.

**Non-plus-ūltra**, lat., det oöfverträffliga yttersta, högsta, bortom eller utöfver hvilket man ej kan komma.

**Non pōssumus**, lat., vi kunna ej: påfvens nekande svar på en begäran.

**Non qua ītur sed qua eūndum est**, lat., icke på den väg, man går, utan på den, man måste gå, d. v. s. man måste gå den rätta vägen, ej den orätta, om den ock är aldrig så vanlig; **non quam dīu, sed quam bēne vīxeris, refert**, lat., det beror ej på, huru länge, utan huru väl, dygdigt, du lefvat; **non schōlae sed vītae discēndum est**, lat., ej blott för skolan, utan för lifvet måste man lära, förvärfva sig kunskaper.

**Nōnsens**, n., eng. (*nōnsense*, fr. *nonsēns*, l. nongh-sängh, af lat. *non*, icke, och *sēnsus*, sinne), egentl. oförstånd, dumt prat, tomt pladder.

**Non tānto, Non trōppo**, ital., tonk. ej för mycket.

**Nōnum premātur in ānnum**, lat., (jmf. *Nova*), den (skriften, boken o. d.) må hvila ända till nionde året, d. v. s. man bör ej öfverila sig med att utgifva ett arbete, utan förut länge och noga granska det.

**Non vōlat in būccas tūas āssa colūmba**, lat., ordspr. vänta ej, att stekta hjerpar skola flyga dig i munnen.

**Noochirī**, f., gr. (af *nōos*, *nūs*, förstånd, och *cheir*, hand), våldsamt anfall på en persons själskrafter, förbrytelse mot någons andliga lif. — **Noogonī**, f., läran om begreppens uppkomst. — **Noologī**, f., läran om de rena förnuftsbegreppen. — **Noologīst**, m., anhängare af denna lära. — **Noosterēsis**, f., gr. (*sterēīn*, beröfva), läkek. beröfvandet af förståndet eller medvetandet, genom döfvande medel.

**Nopāl** (amerik. Nopalli), = Opuntia, se d. o.

**No-popery** (nåh-påperi), eng. intet påfvevälde, ingen påfviskhet, de Episkopales (se d. o.) lösen emot hvarje försök att införa påfveväldet i England.

**Nopp**, n., nedertyska (*nobbe*, *nubbe*, holl. *nop*, beslägtadt med t. *knobbe*, *knubbè*, *knopf* etc.), små knutar, garnändar på kläde; äfv. maskor vid sammetsväfnad, hvilka uppskurna gifva det håriga på sammet. — **Noppa**, utrycka noppet af kläde.

**Nōra**, qvinnonamn, förkortning af *Eleonora*.

**Nordpol**, se **Pol**.

**Nōria**, f., sp. (portug. *nora*, g.sp. *anoria*, af arab. *nā'ūrah*, *al-nā'ūrah*, så kallad af ljudet, som den frambringar, af *na'ara*, fnysa, utandas häftigt genom näsan), vattningsbrunn, vattenuppfordringsmaskin att bevattna fälten i Spanien.

**Nōrium**, n., en af Svanberg upptäckt metall.

**Nōrki**, pl., r. (jmf. *nōrnik*, ung räf, som ännu är qvar i kulan, *norā*, demin. *nōrka*, och *norka*, utter), pelsverk, beredt af unga räfvars skinn.

**Norm**, f., lat. (*nōrma*), regel, rättesnöre, föreskrift; boktr. en boks förkortade titel längst ned på första sidan af hvarje ark, signatur; **ad nōrmam**, efter föreskrift. — **Normāl**, lat. (*normālis*), föreskriftsenlig, regelmessig; (i sammansättn.) mönster-; **normāl**, f., matem. linie, som i en kroklinies tangeringspunkt drages vinkelrätt emot tangenten; **normālvigt**, noga afmätt vigt, som förvaras af myndigheterna, och efter hvilken alla öfriga bestämmas; **normāl-år**, år, som tages till utgångspunkt för vissa bestämningar, t. ex. 1624, emedan i Westphaliska freden (1648) afgjordes, att den religion, som nämda år herrskade uti ett tyskt land, äfven framgent skulle der förblifva rådande; **normāl-rätt**, natur-rätt, förnufts-rätt; **normālskola**, f., mönsterskola; **normāl-ton**, mönsterton, stämton, vanligen *a*; **normāl-skala**, den diatoniska skala, efter hvilken bildas alla öfriga skalor af samma art. — **Normalitēt**, f., nylat. regelriktig, föreskriftsenlig beskaffenhet.

**Nornor**, pl., fornnord. (*norn*, pl. *nornir*), mytol. tidens och ödets tre gudinnor: Urd, det förflutna, Verdandi, det närvarande, och Skuld, det tillkommande.

**Nosce te ipsum**, lat., lär känna dig sjelf.

**Noselī**, f., gr. (*nosēlēia*, af *nōsos*, sjukdom), läkek. sjuklighet: äfv. sjukvård; läkemedel. — **Nosodōchium**, n., sjukhus. — **Nosogenī**, f., en sjukdoms uppkomst. — **Nosogeografī**, f., framställning af sjukdomarnes geografiska eller klimatiska utbredning. — **Nosografī**, f., sjukdomars beskrifning. — **Nosokōm**, m., sjukvaktare. — **Nosokomī**, f., sjukvård. — **Nosokōmium**, n., sjukhus, lasarett. — **Nosolōg**, m., **Nosologī**, f., **Nosolōgisk**, = **Patholog**, **Pathologi**, **Pathologisk**, se d. o.

**Nostalgī** el. **Nostomanī**, f., gr. (af *nōstos*, hemkomst, hemfärd), hemlängtan, hemsjuka.

**Nōstoc**, **Nōstoch** el. **Nōstok**, m., bot. himmelsblomma, skyfall, en lafvarna tillhörande egendomlig, geléartad växt, som, i torr väderlek nästan omärklig, efter starkt regn plötsligt visar sig på ängar och sandiga vägar (*Tremēlla nōstoc*).

**Nostrāt**, m., lat. (*nōstras*, genit. *nostrātis*, af *nōster*, *nōstra*, *nōstrum*, vår, vårt), en af de våra, af vårt folk, en landsman. — **Nostrificēra**, göra till en af de våra; göra inhemsk.

**Nota**, lat., och **Not**, f., tecken, kännetecken; skriftlig anteckning, anmärkning, till förklaring af ett ställe i en bok; köpm.t. kort räkning, uppsats på mottagna varor; sedel, förskrifning, t. ex. banknot; diplomatisk skrifvelse, från en regering till en annan, jmf. Depesch; tonk. tontecken; äfv. sjelfva tonen; **nōta caratterīstica**, ital., utmärkande kännetecken; tonk. den not, som utmärker, i hvilken tonart ett musikstycke går; **nōter**, pl., = Musikalier, se d. o.; **nōtplān**, m., **nōtsystēm**, n., tonk., de fem linier, på hvilka noterna skrifvas; **interiōris nōtae**, lat. af utmärkt godhet, af bästa slag (först användt om vin af Horatius); taga något **ad nōtam**, lägga något på minnet, anmärka; **cum nōtis**, med anmärkningar; **cum notis variōrum**, med anmärkningar af flera personer.

**Nota bene**, **Notabel**, se under **Notera**.

**Notalgī**, f., gr. (af *nōtos*, rygg), rygglidande.

**Notārie**, m., lat. (*notārius*, urspr. snabbskrifvare, som skrifver med tecken (*nōtae*), sedermera skrifvare i allmänhet), tjensteman, hvilken det åligger att betjena allmänheten med laga handlingars uppsättande m. m., hos oss vanligen kallad *Notārius pūblicus*; äfv. skrifvare vid ett embetsverk. — **Notariāt**, n., m.lat. (*notariatus*), notariesyssla; **notariāts-instrumēnt** el. **notariēlt instrument**, n., dokument, utfärdadt af notarius publicus.

**Notel**, **Notul**, se **Notula**.

**Notera**, lat. (*notāre*), bemärka, anmärka, anteckna; uppskrifva; **nōta bēne**, märk väl; subst., anmärkning; **quod bēne notāndum**, något som bör noga märkas; **notētur nōmen**, namnet bör antecknas. — **Notābel**, lat. (*notabilis*), märkvärdig, anmärkningsvärd; betydande. — **Notabilitēt**, f., nylat., märkvärdighet; **notabilitēter**, pl., de anseddaste, utmärktaste personerna i ett land, en stad, o. s. v. — **Notāt**, n., anmärkning. — **Notatiōn**, **Notēring**, f., antecknande, upp-

skrifning; tonk. notskrifning. — **Notīst,** m., nylat., tonk., notskrifvare, som utskrifver de särskilta stämmorna efter ett partitur.

**Nōthus,** m., gr. (*nōthos*), oäkta son, född utom äktenskapet, bastard, naturlig son. — **Nōthia,** pl., rättsv., oäkta barns arfvedel, den del af fadrens förmögenhet, som efter lag vid hans död tillfaller dem.

**Notificēra,** lat. (*notificāre*, af *nōtus*, känd, och *ficāre*, i st. f. *fācere*, göra, jmf. *Notis*), göra kändt, bekant, kungöra, tillkännagifva. — **Notificatiōn** el. **-katiōn,** f., m.lat. (*notificātio*), tillkännagifvande, meddelande af en underrättelse.

**Notiologī,** f., **Notiolōgisk,** gr. (af *nōtios, a, on*, fuktig, våt), = Hygrologī, Hygrolōgisk, se d. o. — **Notiomēter,** m., se **Hygrometer.**

**Notiōn,** f., lat. (*nōtio*, af *nōscere*, lära känna), begrepp (logisk term).

**Notīs,** f., lat. (*notītia*, af *nōtus*, känd, *nōscere*, lära känna), kännedom, kunskap, underrättelse; anmärkning, prisuppgift, torgpris (mest i plur.); taga eller få notīs om något, derom inhämta underrättelse; **notīsbok,** f., anmärknings-, anteckningsbok.

**Notogrāph** och **-graf,** m., lat.-gr., notskrifvare, ett af Schmeil i Magdeburg uppfunnet instrument, som omedelbart uppskrifver noterna till ett på piano speladt tonstycke.

**Notōrisk,** lat. (*notōrius*, egentl. kungörande, tillkännagifvande, af *nōtor*, kännare, *nōscere*, lära känna), allmänt bekant, verldsbekant, uppenbar.

**Notre Dāme** (nåttr'dām'), f., fr., vår fru, benämning på jungfru Maria; namnet på den stora katedralkyrkan i Paris.

**Nottōrno, nottūrno, notturnīno,** se **Nocturne** (under **Noctambule**).

**Nōtula, Notul** el. **Nōtel,** f., lat. (demin. af *nōta*), liten anmärkning, liten räkning; kort uppsats, tillägg till en redan skrifven handling, vanligen af inskränkande innehåll, = Clausul, se d. o.

**Notus,** m., lat. (af gr. *nōtos*), sunnanvind eller, riktigare, sydvestvind.

**Nougat** (nugāh), m., fr. (af lat. *nux*, genit. *nūcis*, nöt; fordom begagnades nötter i st. f. mandlar), ett slags kanderad kaka af mandel eller valnötter.

**Noūmenon,** n., gr. (af *noēīn*, tänka), tanketing, öfversinligt väsende, t. ex. Gud, ande etc.; )( Phaenomen, se d. o.

**Nourrīce** (nurīhs'), f., fr. (af lat. *nūtrix*, af *nutrīre*, nära), amma; **nourriciēr** (nurrisjēh), en ammas man, fosterfader. — **Nourritūre** (nurityhr'), f., näring, underhåll; födoämne.

**Nouvautés** (nuvåtēh), pl., fr. (af *nouveāū*, *nouvēlle*, af lat. *novēllus*, demin. af *nōvus*, ny), nyheter; nyss inkomna varor, isht. modeartiklar; nyss utkomna böcker, m. m.

**Nova, Novation,** etc., se under **Novus.**

**Novatiāner,** pl., anhängare af romerska presten Novatiānus, som påstod, att de, hvilka affallit ifrån kristendomen, icke borde återupptagas i församlingen, äfven om de ångerfullt bönfölle derom.

**Novell, Novellist,** se under **Novus.**

**Novēmber,** m., lat. (af *novem*, nio), den elfte månaden i kalendern (efter fornromerska beräkningen den nionde). — **Novēna,** f., ital., nio dagars andakt. — **Novenāria,** pl., (af lat. *novenārius*, bestående af nio), nio dagars fasta och bön, nio dagars själamessa. — **Novenōle,** f., ital., tonk., grupp af nio sammanbundna toner, egentl. bestående af tre förenade trioler, se d. o.

**Nōvus, a, um,** lat., ny; **homo nōvus,** uppkomling, nyadlad, den förste i en familj, som uppstigit till högre rang; **nōvum,** något nytt; **nōva,** pl., = **Novitēter,** se d. o.; **de nōvo,** ånyo; **nōvum testamēntum,** nya testamentet; **nōvae fundatiōnis,** af ny stiftelse, som nyligen blifvit stiftad; **novīssime,** nyligen, för ganska kort tid sedan. — **Novatiōn,** f., lat. (*novātio*, af *novāre*, förnya), förnyelse, isht. förnyelse eller omsättning af ett lån o. d.; förändring. — **Novēll,** f., ital. (*novēlla*, af lat. *novēllus, a, um*, demin. af *nōvus*, ny), nyheter, tidningar, nya underrättelser; liten historisk berättelse eller roman, till hvilken ämnet ursprungl. var hämtadt ur verkliga lifvet, ej diktadt; rättsv. Justiniani nya förordningar och lagar, efter offentliggörandet af den andra codex, en del af *Corpus juris;* i allmnht. förnyelser uti och tillägg till lagen. — **Novellētt,** f., ital. (*novellētta*), liten berättelse, liten lustig historia. — **Novellīst,** m., ital. (*novellīsta*), författare af noveller; nyhetsälskare, nyhetskrämare, tidningsskrifvare. — **Novīs,** m. och f., lat. (*novītius, a, um*, af *nōvus;* fr. *novīce*), nybegynnare, nyläring; person, som undergår pröfvotid för upptagande i en klosterorden. — **Noviciāt,** n., pröfvotid för upptagande i en klosterorden. — **Novilūnium,** n., nylat., nymåne, nytändning. — **Novitēt,** f., lat. (*nōvitas*), nyhet; pl. **novitēter,** = **nōva,** nyheter; köpm.t. nyss inkomna varor; bokhandl. nyss utkomna böcker.

**Nox,** f., lat. (*nox*, genit. *nōctis*, natt, af gr. *nyx*), rom. mytol. nattens gudinna.

**Nōxa,** f., lat. (af *nocēre*, skada), skada; skuld, förbrytelse; isht. rättsv. skada, åverkan med deraf uppkommen penningeförlust (genom en i rättsligt hänseende otillräknelig varelse, t. ex. en slaf, ett djur). — **Noxālklagan,** f., rättsv. yrkande på ersättning för dylik skada af ägaren till den slaf eller det djur, som varit orsak dertill; ägaren kan likväl fria sig ifrån vidare ersättningskraf genom att öfverlåta slafven eller djuret till den klagande; detta öfverlåtande kallas då **noxae dātio.**

**Noyāde** (noajādh'), f., fr. (af *noyēr*, dränka, provenç. *negār*, af lat. *necāre*, döda, m.lat. dränka), dränkning; **noyāder,** pl., egentl. dränkningar: ett slags afrättning, som användes under första franska revolutionen.

**Nuānce** (nyānghs') och **Nyāns,** f., fr. (egentl. omtöckning, dämpande af ljuset, af *nue*, moln, lat. *nūbes*), öfvergångsfärg; färgskiftning; mål. fördrifning; fig. fin, omärklig skilnad, skiftning; fint drag, uttryck, t. ex. i en skådespelares spel, i ett tonstyckes utförande o. d. — **Nuancēra** och **Nyansēra** (nyanghsēra), skugga; åstadkomma färgskiftningar; mål. fördrifva; med fina drag eller uttryck utföra något. — **Nyansēring,** d. s. s. **Nyans.**

**Nubēcula,** f., lat. (litet moln, demin. af *nūbes*, moln), = **Nephelion,** se d. o. (under **Nephelin**).

**Nubīl,** lat. (*nūbilis,* af *nūbere,* gifta sig), giftvuxen, manbar. — **Nubilitēt,** f., manbarhet.

**Nubilēra,** lat. (*nubilāre,* af *nūbilum,* sky, från *nūbes,* moln), göra molnig omtöckna. — **Nubilōs,** senlat. (*nubilōsus*), molnig, töcknig.

**Nūces,** pl. af **Nux,** se d. o.

**Nūcleus,** m., lat. (i st. f. *nucūleus,* af *nux,* nöt), kärna. — **Nucleolīt(h)er,** pl., lat.-gr., kärnstenar, ett slags förstenade vatteniglar.

**Nūdus, a, um,** lat., blott, naken; **nūda caūtio,** rättsv. ett blott löfte, utan ed, borgen eller pant; **nūdis vērbis,** med blotta ord; **nūde crūde,** egentl. naket och rått, rätt och slätt, utan omständigheter; **nudāta,** pl., (af *nudāre,* blotta, uppenbara), uppenbara, påtagliga saker. — **Nuditēt,** f., lat. (*nūditas*), nakenhet; naken menniskofigur. — **Nudipedāler,** pl. (af lat. *nūdi-pes,* barfotad), ett samfund af mähriska religionssvärmare i 16:de århundradet.

**Nūgae,** pl., lat., barnsligheter, prat, joller, pladder. — **Nugacitēt,** f., lat. (*nugācitas*), prat, barnsligt joller

**Nuisance** (njūhsens), eng (af fr. *nuisānce,* l. nyisänghs', skada, lat. *nocēntia,* af *nocēre,* fr. *nuīre,* skada), förnärmande, oförrätt.

**Nuīts** (nyīh), m., fr., ett fint bourgognevin ifrån den liknämda staden i distriktet Beaune (båhn').

**Nūllus, a, um,** lat., ingen, intet; **null** el. **noll,** n., ingenting, intet; räknek. en siffra (0), som utmärker frånvaron af en talstorhet; af noll och intet värde, fullkomligt ogiltig; **null-bröder** el. **Nullāni,** pl., = Franciskanermunkar, se d. o.; **nollpunkt,** öfvergångspunkten ifrån en skala till en annan; på termometern, öfvergångspunkten ifrån värme- till köld-skalan; **nūlla dīes sīne līnea,** egentl. ingen dag (må förgå) utan linie eller penseldrag, d. v. s. utan att man gjort något nyttigt, — målaren Apelles' valspråk; **nūlla ratiōne,** på intet vis; **nulla rēgula sīne exceptiōne,** se under **Regel; nullīus momēnti,** af ingen betydelse, ovigtig, obetydande. — **Nullibīster,** pl., (af senlat. *nūllibi,* ingenstädes), de spiritualister (se d. o.), som påstå, att anden, i egenskap af okroppsligt väsende, ej kan finnas till uti en rymd, )( Holomerianer, se d. o. — **Nullificēra,** senlat. (*nullificāre*), omintetgöra, upphäfva; ringakta. — **Nullifikatiōn,** f., nylat., förintande, upphäfvande; isht. sträfvandet hos ett parti i Nordamerika, **Nullifiers** (nöllifejers), eng., att upphäfva förbindelsen med Sydstaterna. — **Nullīssimo** och **Nollīssimo,** n., nylat., i vissa kortspel, det slags spel, då man ej får göra ett enda stick. — **Nullitēt,** f., m.lat (*nūllitas*), ogiltighet; domvilla; **nullitētsklagan,** f., rättsv. yrkande på upphäfvandet af något; **nullitētssystēm,** n., en egendomlig lära om de rättsliga hjelpmedlen emot ett ofördelaktigt testamente.

**Nūmerus,** m., pl. *nūmeri,* lat., tal, siffra, nummer; äfv. antal, mängd; retor. afmätt välljud i prosa, jmf. **Rhytmus;** gram. den ordform. som i nomina och verber utmärker antalet; tonk. d. s. s. Rhytmus, se d. o.; **nūmero,** till antal, till siffran; **sub nūmero,** under viss nummer eller siffra, numrerad, t. ex. förkort. **s. n. 12,** under numero 12, numrerad med talet 12; **al nūmero,** ital., till antalet (skildt ifrån **al marco, al peso); nūmerus rotūndus,** lat., rundt tal, som lätt kan ihågkommas eller delas, isht. ett tal, som slutas på en eller flera nollor, t. ex. 100 i st. f. 97 eller 103 o. s. v.; **nūmeri,** pl., egentl. talen, benämning på Mose fjerde bok, emedan den innehåller en uppräkning af de tolf Israels slägter. — **Numerāle,** pl. **numerālia,** n., gram., räkneord. — **Num(e)rēra,** lat. (*numerāre*), beteckna med tal eller siffror. — **Numērisk,** som har afseende på räkning, som kan räknas, bestämbar eller bestämd genom siffror; **numēriskt förhållande,** talförhållande. — **Numerār,** nylat., grundad på tal, räkne-; subst. m., antal; penningstock, reda penningar i banker. — **Numerātor,** m., räknek. täljaren i ett bråk.

**Numismatīk,** f., lat. (af gr. *nōmisma,* lat. *numisma,* n., och *nūmus* eller *nūmmus,* m., mynt), vetenskapen om gamla mynt och medaljer, myntvetenskap. — **Numismātikus** el. **-tiker,** m., myntkännare. — **Numismātisk,** som har afseende på gamla mynt och medaljer. — **Numismatographī** och **-grafī,** f., beskrifning af gamla mynt och medaljer. — **Nummulīt,** m., nylat., penningsten, = **Phacit,** se d. o.

**Nūncius, Nūntius** el. **Nūntie,** m., budbärare, sändebud, isht. påfvens (deraf äfven kallad *nūntius apostōlicus*). — **Nunciēra,** lat. (*nunciāre*), förkunna, anmäla, inberätta. — **Nunciatiōn,** f., nylat. (*nunciātio*), förkunnande. — **Nunciatūr** el. **Nuntia-,** f., påflig beskickning, ett påfligt sändebuds embete och värdighet.

**Nuncupēra,** lat. (*nuncupāre,* uppkommet af *nōmine căpere*), benämna; rättsligt förklara (isht. för arfvinge).

**Nunna,** f., senlat. (gr. *nōnna,* g.t. *nūnna;* sannol. af egypt.-kopt. *nane, nanu,* god, skön, d. v. s. kysk), qvinna, som tillhör en andlig orden, klosterjungfru.

**Nuntie, Nuntius,** se **Nuncius.**

**Nuovo conto,** se under **Conto.**

**Nuphar** se **Nenuphar.**

**Nupta,** f., lat. (af *nūbere,* gifta sig), gift qvinna, maka. — **Nūptiae,** pl., bröllop, äktenskap; **ad secūndas nūptias** el. **ad secūnda vōta,** gifta sig för andra gången, (egentl. skrida till sitt andra giftermål); **nuptiae clandestīnae,** hemligt giftermål; **n. nefāriae,** otillåtet, förbjudet äktenskap, isht. emellan blodsförvandter. — **Nuptiāl,** lat. (*nuptiālis*), äktenskaplig, äktenskaps-; **nuptiālia pācta,** pl., äktenskapfördrag, giftermålskontrakt.

**Nurāger,** pl., gamla grafkullar ifrån Romarnes tid, på Sardinien.

**Nutation,** se under **Nutus.**

**Nutriēntia,** pl., lat. (af *nutrīre,* nära), läkek. närande medel. — **Nutrimēnt,** n., lat. (*nutrimēntum*), näring, näringsmedel. — **Nutritiōn,** f., nylat., näring, den animaliska kroppens upptagande af näringsmedel och dessas vidare behandling för kroppens uppehållande och stärkande. — **Nutritiv,** närande. — **Nūtrix,** f., amma.

**Nūtus,** m., lat. (af obrukl. *nuere,* nicka, vinka), vink; **ad nūtum,** på någons vink. — **Nutatiōn,** f., lat. (*nutātio,* af *nutare,* nicka), nickning, vickning; astron. periodisk vickning, rö-

relse af jordaxeln, som föranledes af månens dragningskraft; äfv. växternas lutning emot solen.

**Nux,** f., lat. (genit. *nūcis*, pl. *nūces*), nöt; **in nūce,** egentl. i en nöt, d. v. s. kortfattadt, i korthet; **nux vōmica,** egentl. kräknöt, räfkaka, den giftiga, i små doser kräkning verkande, frukten af *Strȳchnos nux vōmica*, ett träd i Ostindien.

**Nyktalopī,** f., gr. (*nyx*, genit. *nyktōs*, natt), nattseende, dagblindhet, en ögonsjukdom. — **Nyktalōps** el. **Nyktalōp,** m., en, som ser bättre om natten, än om dagen, )( Hemeralops, se d. o. — **Nyktogrāf,** m., redskap att skrifva i mörkret. — **Nyktografī,** f., konsten att skrifva i mörkret. — **Nyktophȳter,** pl., nattväxter.

**Nymf,** f., gr. (*nȳmphä*, urspr. ung fru, i allmnht. flicka); mytol. benämning på ungdomliga gudinnor af lägre rang, som beherrska och besjäla naturföremålen, af hvilka de hafva sina namn: Auloniäder, dalnymfer; Dryäder och Hamadryäder, träd- och skogsnymfer; Leimoniäder, ängsnymfer; Limnäder, sjö- och träsknymfer; Najäder och Potamīder, källoch flodnymfer; Napäer, dal- och lundnymfer; Nereīder och Oceanīder, vatten- och hafsnymfer; Oreäder, bergnymfer; **Nymf,** betyder äfven: ett smärt, lättfotadt, behagligt väsende; fig. glädjeflicka; nat.hist. insektpuppa; äfv. trollslända; **nymfer,** pl. (*nȳmphae*), anat. blygdläpparne hos qvinnan. — **Nymphāēa,** f., näckros. — **Nymphomanī,** f., läkek. lifmoderraseri, = Andromanī, se d. o. — **Nymphonanī,** f., (jmf. *Onani*), qvinlig sjelfbefläckelse.

**Nysa,** f., lat., en af nymferna på berget Nysa i Boeotien, som uppfostrade Bacchus; astron. en asteroid, upptäckt 1857 af Goldschmidt.

**Nystāgmus,** m., el. **Nystāxis,** f., gr. (af *nystāzein* nicka), egentl. nickande, inslumrande; läkek. krampaktig ryckning, blinkning med ögonlocken, ögonkramp.

---

# O.

**O,** såsom rom. taltecken, = 14.

**O** (på franska mynt) betecknar myntningsorten *Riom*; (på österrikiska) *Oravicza* i Ungern; (på nordamerikanska) *New-Orleans*.

**O** (i kemien) = **Oxygen,** se d. o.

**O,** officiel förkortning för staten **Ohio** i Nordamerika. [t. **von:** af.

**O'** (framför irländska namn) = eng. **of,** fr. **de,**

**O. A. (M.) D. G.** = **Omnia ad (majorem) Dei gloriam,** se under **Gloria.**

**Oct.** = **October,** se d. o.

**Op.** = **Opus,** se d. o.

**op. cit.** = **opus citatum** el. **operis citati.**

**Opp.** = **Opera,** se **Opus.**

**op. posth.** = **opus posthumum.**

**opp.** el. **oppos.** = **oppositum,** motsatt.

**ord.** = **ordinär** el. **ordinarius,** se d. o.; (på recept) **ordinator,** förordnaren (namnet på den läkare, som ordinerat läkemedlet).

**Os.** = **Osmium.**

---

**Oārion,** n., gr. (demin. af *oōn*, ägg), mycket litet ägg; äggstock; jmf. **Ovarium.** — **Oariōncus,** m., läkek. svulst el. svullnad i äggstockarna. — **Oarītis,** f., brand i äggstockarna.

**Oars** (åhrs), pl., eng. (af *oar*, åra), liten tvåroddarbåt på Themsen.

**Oās,** f., gr. (*ōasis*, kopt. *ouahe*, *ouahsvi*), fruktbar, med friskt vatten försedd ort midt i någon af de stora afrikanska sandöknarna.

**Ob,** lat. prep., för skull; mot, emot. Förekommer i en mängd sammansättningar, hvaruti den framför ett *c* blir: **oc,** framför *f*: **of,** framför *p*: **op.**

**Obāng,** m., det största guldmyntet i Japan = 3 *Kopang*, och motsvarande ungefär 63 rdr 50 öre rmt.

**Obcōnisk** och **Obk-,** nylat. (jmf. **Konisk,** under **Konus),** omvändt kägelformig.

**Ob defectum,** se under **Defect.**

**Obducēra,** lat. (*obdūcere*, egentl. öfverdraga, betäcka; öppna; äfv. skada), öppna och besigtiga (lik). — **Obducēnt,** m., en, som öppnar och besigtigar (lik). — **Obductiōn** och **-dukt-,** f., af läkare företagen liköppning.

**Obdurēra,** lat. (*obdurāre*, af *ob*, se d. o., och *dūrus*, hård), göra hård, göra halsstarrig; äfv. hårdna. — **Obduratiōn,** f., förhärdning; stockning af vätskor; äfv. halsstarrighet, obotfärdighet, förstockning.

**Obediēns,** f., lat. (*obediēntia*, af *obedīre*, lyda), lydnad; isht. klosterlydnad; tillstånd eller befallning för munk eller nunna till någon resa eller att flytta i ett annat kloster; äfv. befattning i kloster; **obediēntia canōnica,** f., den lydnad, som, inom katolska kristenheten, såväl andlige som lekmän anses vara skyldige den biskop, under hvilken de lyda. — **Obedientiārius,** m., egentl. tjenstgörande; den, som i ett klosters namn förestår ett kapell.

**Obelīsk,** m., gr. (*obelīskos*, demin. af *obelōs*, spjut), hög, fyrkantig, på en låg fotställning upprest, uppåt afsmalnande och i en liten pyramid ändande pelare med bildverk i upphöjdt arbete (egentl. hieroglyfer), till minne af någon vigtig händelse.

**Ōberon,** m., (uppkommet af fr. *Auberon*, af *Auberi*, *Aubri*, provenç. *Albaric*, *Albric*, ital. *Alberico*, af g.t. *Alberīch*, *Albrîch*, d. ä. elfvornas beherrskare), elfkonung.

**Obesitēt,** f., (lat. *obēsitas*, af *obēsus*, fet), öfverdrifven fetma, dästhet.

**Obi,** m., ett slags fetisch eller trollmedel på vestra kusten af Afrika; deraf **Obi-män,** trollkarlar hos de vestindiska negrerna.

**Ōbiit,** lat. (af *obīre,* se *Obitus*), han el. hon dog, har dött.
**Ōbiter,** lat. (egentl. under resan, af *īter,* resa), i förbigående.
**Ōbitus,** m., lat. (af *obīre,* gå under, dö), undergång; död; *per ōbitum,* genom dödsfall; *dīes ōbitus,* begrafningsdag.
**Objēct** och **Objēkt,** n., lat. (af *objīcere,* kasta emot), föremål; språkv. föremålsord. — **Objektīv,** som har afseende, grundar sig på föremål, på sak; afseende allmänna förnuftsgrunder, )( **Subjektiv,** se d. o.; **objektīv-glas,** det glas i en tub, som är närmast vändt emot det föremål, hvilket skall betraktas. — **Objektivitēt,** f., en saks betraktande i och för sig sjelf; åskådlighet. — **Objektiōn,** f., (senlat. *objēctio*), invändning, inkast. — **Objektivēra,** göra objektiv, framställa såsom något yttre; äfv. betrakta såsom objekt. — **Objektivitēt,** f., egenskap af objekt, af föremål, beskaffenheten af något såsom utom oss varande.
**Oblāt,** n., lat. (af *offērre,* frambära, erbjuda), egentl. det framsatta brödet, hvilket de äldste kristne medförde till sina kärleksmåltider; brödet i nattvarden; munlack.
**Oblatōrium,** n., pl. *oblatōrier,* lat., köpm.t. en vanligast tryckt underrättelse, som köpmän gifva sina affärsvänner om upprättandet af en handelsrörelse, förändringen af en firma, o. s. v.
**Obligat,** se följ. ord.
**Obligēra** (åbblisjēra), fr. (*obligēr,* af lat. *obligāre,* binda vid), förbinda, förpligta; göra förbunden; nödga. — **Obligāt,** (ital. *obligāto*), tonk. (om en stämma el. ett instrument) som ensam el. jemte andra utför hufvudstämman. — **Obligatiōn,** f., förbindelse, pligt, åliggande; skuldförbindelse, skuldsedel, förskrifning. — **Obligēnce** (åbblisjänghs), f., förbindlighet, artighet. — **Obligeānt** (åbblisjängh, uttalas vanl. åbblisjängt), förbindlig, artig. — **Obligatōrisk,** som medför förbindande kraft. — **Ōbligo,** ital. (egentl. *ōbbligo*), köpm.t., uttryck, som begagnas, då ett vexelbref på räkning uppföres eller godkännes af aktning för utgifvaren.
**Oblīquus, a, um,** lat. (af *līquis,* skef), skef, sned; **cāsus oblīqui,** se **Casus.** — **Obliquitēt,** f., skefhet, snedhet; lutning.
**Oblōng,** lat. (*oblōngus*), aflång.
**Ōboē,** n., fr. (*hautbois,* m.), ett blåsinstrument af buxbom, utbildadt ifrån skalmejan, och bestående af ett rakt, af trenne delar sammansatt, med munstycke, tonhål och klaffar försedt rör, som slutar sig i ett klockstycke. — **Oboīst,** oboeblåsare.
**Ōbolus** och **Obōl,** m., gr. (*obolōs*), ett litet forngrekiskt mynt = 46 drachmer.
**Obotrīter,** pl., en wendisk eller fornslavisk folkstam i nuvarande Mecklenburg.
**Obovāl,** nylat. (jmf. *Oval*), oval, men vidare uppåt.
**Obrogēra,** (lat. *obrogāre*), delvis upphäfva en gammal lag genom nya lagstadganden.
**Obrūssa,** f., lat. (jmf. gr. *ōbryzos,* ren [om guld]), eldprof för guld, guldets renande genom eld.
**Obscēn,** lat. (*obscoēnus,* sannol. af *coēnum,* träck, smuts), groft oanständig; **obscoēna,** pl., lat., groft oanständigt tal. — **Obscenitēt,** f., grof oanständighet.
**Obscūr** och **Obskūr,** (lat. *obscūrus*), mörk; dunkel, otydlig; föga känd, obekant, ringa, obemärkt; lefva **in obscūro,** lefva i stillhet, föra ett obemärkt lif. **Obscurānt** och **Obsk-,** m., hatare af allmän upplysning, en ljusets fiende. — **Obskurantīsm,** m., hat till allmän upplysning. — **Obskuratiōn,** f., fördunkling, t. ex. hornhinnans i ögat. — **Obskuritēt,** f., mörker, dunkel, dunkelhet; otydlighet; ringa samhällsställning; obemärkt lefnad.
**Obsecrēra** och **Obsekr-,** lat. (*obsecrāre,* af *sacrāre,* helga åt en gudomlighet, af *sācer,* helig), bönfallande anropa, besvärja. — **Obsekratiōn,** f., anropande, besvärjande.
**Obsedēra,** fr. (*obsédēr,* af lat. *obsidēre*), belägra; besätta; bestorma med böner o. s. v. — **Obsidiōn,** f., (lat. *obsīdio*), belägring; **obsidionāl-mynt,** nödmynt, som slås i belägrade städer eller fästningar.
**Obseqvēra,** lat. (*ōbsequi,* af *sēqui,* följa), lyda, hörsamma, foga sig efter, vara eftergifven. — **Obsequēns,** f., nylat., hörsamhet, villfarighet, eftergifvenhet. — **Obsequēnt,** (lat. *ōbsequens*), hörsam, villfarig, villig; eftergifven; undergifven. — **Obsequiōs,** (lat. *obsequiōsus*), se föreg. ord.
**Observēra,** (lat. *observāre,* af *servāre,* akta, bevara), iakttaga, med uppmärksamhet följa, gifva akt på; varseblifva; anmärka; göra rön; efterlefva; **observānt,** m., lat., munk, isht. franciskanermunk, som iakttager de gamla stränga ordensreglorna; **observānda,** pl., lat., saker, som böra iakttagas. — **Observābel,** (lat. *observābilis*), som kan skönjas; **observabilia,** pl., lat., sinligt förnimbara, åskådliga föremål. — **Observāns,** f., (lat. *observāntia;* ital. *osservānza*), iakttagande, isht. af religionslag eller af andlig ordensregel; andlig ordensstadga, klosterstadga; rättsbruk i oväsendtliga ting; **con osservānza,** ital., tonk. med uppmärksamhet. — **Observatiōn,** f., (lat. *observātio*), iakttagande; iakttagelse; anmärkning; rön; **observātions-armé,** m., armé, hvars hufvudsakliga ändamål är att gifva akt på fiendens företag. — **Observātor,** m., lat., en, som gör iakttagelser, anställer rön och försök; iakttagare, anmärkande åskådare; **astronomisk observātor,** stjernkikare. — **Observatōrium,** n., byggnad, bestämd för astronomiska iakttagelser, stjernkikeri.
**Obsidiān,** m., (lat. *obsidiānus lāpis,* efter romaren Obsīdius, som först förde denna stenart ifrån Ethiopien till Rom), miner. en vulkanisk produkt, vanligen svart, glasglänsande och musslig i brottet. — **Obsidiānporfȳr,** m., miner. obsidian med inblandade hvita fältspatkorn.
**Obsidionalmynt,** se **Obsedera.**
**Obsolēt,** lat. (*obsolētus,* af *obsolēre,* komma ur bruk), föråldrad, kommen ur bruk (isht. om ord och talesätt).
**Obstākel,** n., (lat. *obstāculum,* af *obstāre,* emotstå), hinder, motstånd; svårighet.
**Obstetrīcisk,** lat. (*obstetrīcius,* af *obstetrix,* barnmorska), beträffande barnförlossningskonsten (*ars obstetrīcia*), — **Obstetrīk,** f., (fr. *obstetrique*), barnförlossningskonst.

**Obstināt,** (af lat. *obstināre*, förstocka), halsstarrig, tredsk, gensträfvig. — **Obstinatiōn,** f., halsstarrighet, tredska, gensträfvighet.
**Obstipatiōn,** f., (nylat. *obstipātio*, af lat. *stipāre*, stoppa), förstoppning, hårdt lif.
**Obstringēra,** (lat. *obstrīngere*), förbinda, göra förbunden. — **Obstrīct,** (lat. *obstrīctus*), förbunden, pligtig, förpligtad. — **Obstrictiōn** och **-ktiōn,** f., förbindelse, förpligtelse.
**Obstruēra,** lat. (*obstrūere*), förstoppa; **obstruērad,** förstoppad; **obstruēntia,** pl., lat., läkek. stoppande läkemedel. — **Obstruktiōn,** f., lat. (*obstrūctio*), förstoppning. — **Obstruktīv,** nylat., förstoppande.
**Obtemperēra,** lat. (*obtemperāre;* jmf. *Temperare*), lyda, efterkomma, villfara, foga sig. — **Obtemperatiōn,** f., lat. (*obtemperātio*), åtlydnad, villfarighet.
**Obtestēra,** lat. (*obtestāri;* jmf. *Testera*), bedyra; enständigt bedja, besvärja. — **Obtestatiōn,** f., lat. (*obtestātio*), enständig bön, besvärjande.
**Obtinēra,** lat. (*obtinēre*), erhålla; ernå.
**Obtrectēra,** lat. (*obtrectāre*, af *tractāre*, handtera), förklena, svärta, lasta, smäda, baktala. — **Obtrectatiōn,** f., lat. (*obtrectātio*), förklenande, lastande, smädelse, förtal. — **Obtrectātor,** m., lat., baktalare, äreskändare.
**Obtūs,** lat. (*obtūsus*), trubbig; slö. — **Obtusangulār,** trubbvinklig.
**Obvolutiōn,** f., lat. (*obvolūtio*), läkek. omveckling med bindlar.
**Ōca,** f., peruan. och sp., en växt i Sydamerika med ganska välsmakande och närande rötter, dervarande indianers förnämsta näringsmedel.
**Occasiōn,** f., lat. (*occāsio*, af *occīdere*, förefalla, tilldraga sig, af *ob* och *cādere*, falla), tillfälle, lägenhet; anledning; **per occasiōnem** el. fr. **par occasiōn** (- ockasjōngh), tillfälligtvis. — **Occasionalīsm(us),** m., nylat., el. **Occasionāl-systēmet,** den åsigt, enligt hvilken Gud omedelbart verkar öfverallt och betjenar sig af menniskans vilja och djurens instinkt blott såsom medel till verkning. — **Occasionalīst,** m., anhängare af denna lära. — **Occasionēra,** (fr. *occasionnēr*), föranleda, förorsaka. — **Occasionēl,** (fr. *occasionnēl*), tillfällig, föranledande.
**Occidēnt,** m., lat. (*ōccidens*, af *occīdere*, falla, gå under, nedergå), solens nedgång; vester; vesterlandet, )( Orienten. — **Occidentāl** el. **Occidentālisk,** vestlig; vesterländsk; **occidentāl-ur,** sol-ur, hvars skifva är vänd emot vester.
**Ōcciput,** n., lat. (af *ob* och *căput*, hufvud), bakdelen af hufvudet, bakhufvud, nacke. — **Occipitāl,** hörande till eller beträffande bakdelen af hufvudet.
**Occitaniska språket,** (*langue d'oc*, af *oc*, som i detta språk betyder ja, bildadt af lat. *hoc*, detta), provençaliska eller sydfranska språket.
**Occorrenza,** se under **Occurrens.**
**Occūlta,** pl., lat. (af *occūlere*, förborga), förborgade ting, hemligheter; **occūlte,** lat., hemligen, i löndom; **occūlti mōrbi,** hemliga sjukdomar. — **Occultēra,** lat. (*occultāre*), fördölja, förborga. — **Occultatiōn,** f., lat. (*occultātio*), fördöljande; astron. en stjernas eller planets bortskymmande af månen. — **Occultātor,** m., lat., fördöljare (isht. af ett brott).

**Occupēra** och **Ock-,** lat. (*occupāre*, af *căpere*, taga), taga i besittning; bemäktiga sig, intaga, besätta; sysselsätta; **ockupērad,** intagen, besatt; sysselsatt. — **Occupatiōn** och **Ock-,** f., lat. (*occupātio*), besittningstagande; intagande, besättande; sysselsättning, göromål.
**Occurrēns,** f., nylat. (af lat. *occŭrrere*, möta), förefallande omständighet, tilldragelse, händelse, tillfällighet; **all'occorrēnza,** ital., köpm.t. vid tillfälle, efter lägenhet, när det faller sig lägligt, efter omständigheterna.
**Oceān,** m., lat. (*ocēanus*, af gr. *okēanos*, antingen af sanskr. *ogha*, mängd, myckenhet, stark flod, *okh*, stark, mäktig, eller af semit. *chok*, gräns), verldshaf; fig. någonting obegränsadt, oändligt, o. s. v.; **Ocēanus** el. **Okēanos,** mytol. verldshafvets beherrskare, gemål åt Tethys, floders och hafsnymfers moder; **Oceanīder** el. **Oceanitīder,** pl., mytol. Oceani döttrar, hafsnymferna, se **Nymf.** — **Oceānien,** benämning på Australien och Polynesien. — **Oceānier,** pl., de infödde öboerne i Sydhafvet. — **Oceānisk,** till verldshafvet eller till Sydhafvets överld hörande; **oceāniska språk,** de språk, som talas af Söderhafvets öboer, äfv. polynesiska språk kallade. — **Oceanografī,** f., beskrifning öfver de särskilta delarna utaf verldshafvet.
**Ochavo,** m., ett spanskt skiljemynt af olika värde i särskilta provinser.
**Ochlokratī,** f., gr. (af *ŏchlos*, folkhop, och *kratēīn*, herrska), pöbelvälde. — **Ochlokrāt,** m., pöbelanförare, pöbelledare. — **Ochlokrātisk,** till pöbelväldet hörande.
**Ochroït,** m., gr. (af *ochrōs*, gulaktig), miner. d. s. s. **Cererit,** se d. o.
**Ocka,** rättare **Oka,** se d. o.
**Ockra,** f., (t. *ocher*, *oker*, af gr. *ochrōs*, *a*, *on*, gulaktig), allmän benämning på flera färgande metalloxider, såsom jernockra, gulockra, m. fl.
**Octachord, Octaēder, Octandria,** m. fl., [se **Okt-.**
**Ōcto,** lat., åtta. — **Octāngel,** m., åttahörning. — **Octangulār,** åttkantig. — **Octānt** och **Oktānt,** m., lat. (*ōctans*, åttondedel), ett astronomiskt instrument, som innehåller en åttondedel af en cirkelomkrets; äfv. en stjernbild på den södra himmelen. — **Ōctapla,** pl., bibel på åtta språk. — **Octāv** och **Oktāv,** m. (af lat. *octāvus*, åttonde), det bokformat, då arket är viket i åtta blad; tonk. intervall, omfattande åtta diatoniska tonsteg; äfv. åttonde diatoniska tonen ifrån en antagen grundton; **in octāvo,** i oktavformat (om böcker); **octāva,** f., flöjtverk i orgeln, som klingar en eller flera oktaver högre än principalen. — **Octāvius** och **Octāvia,** mans- och qvinnonamn: den åttonde. — **Octavōner** el. **Ochāvos** (otsch-), pl., (fr. *octavon*, sp. *octavo*, *ochavo*), barn af en europé och en quarteronska (se *Quarteron*). — **Octētt,** m., se **Ottētt.** — **Octidī,** m., åttonde dagen i en Decade, se d. o. — **Octīduum,** n., åtta dagars tid; **intra octīduum,** inom åtta dagar. — **Octilliōn,** m., en million septillioner = 1 med 48 nollor efter sig. — **Octōber** och **Oktōber,** m., lat., i de gamla Romarnes äldsta kalender den åttonde, hos oss den tionde månaden i året, slagtmånad. — **Octochord,** se **Okta-**

chord. — **Octodēs** och **Oktodēs**, m., (af lat. *octōdecim*, aderton), det slags bokformat, då arket är viket i 18 blad. — **Octogon**, se **Oktogon**. — **Octonārius**, m., se **Tetrameter**. — **Ōctunx**, f., lat., en vigt af 8 uns.

**Octostylon**, se **Oktostylon**.

**Octrōī** (oktroā), fr., och **Octrōy**, **Oktrōj**, m., (m.lat. *auctōrium*, = *auctōritas*, se *Auktoritet*), uteslutande handelsrättighet, jmf. *Privilegium;* af regering åt enskilt man eller bolag beviljadt tillstånd att på viss tid, med andras uteslutande, idka någon handels- eller näringsrörelse; äfv. beviljande af någon inrättning med låne- och inkomstfonder. — **Octroyēra** och **Oktrojēra**, bevilja oktroj, o k t r o j e r a  e n  l a g, e n  f ö r f a t t n i n g, af landsherrlig maktfullkomlighet gifva en lag, en statsförfattning, en grundlag gällande kraft, utan folkrepresentationens lagenliga samtycke.

**Octunx**, se under **Octo**.

**Ōculus**, m., lat., öga; äfv. knopp; **ōculus mūndi**, se **Hydrophan; ōculi**, pl., tredje söndagen i fastan, så kallad af begynnelseorden i messan: ō c u l i  m ē i  s ē m p e r  a d  D ō m i n u m  e t c. — **Oculār**, **Oculār** och **Okulār**, (lat *oculāris*), beträffande ögonen, ögon-; **oculārglas**, det glas, som i en tub är vändt emot ögat; **oculār-inspektiōn**, besigtning genom åskådande. — **Oculēra** och **Ok-**, nylat. ympa. — **Oculatiōn** och **Ok-**, ympning. — **Oculīst** och **Ok-**, ögonläkare; ympare.

**Od**, n., (af isl. *odr*, sinne, känsla), en af K. v. R e i c h e n b a c h antagen egendomlig naturkraft, för hvilken blott känsliga personer äro emottagliga.

**Oda**, f., turk., ett kompani soldater. — **Odabaschi**, m., kompanichef, kapiten.

**Odalīsk** el. rättare **Odalīk**, f., turk. (*ôdalik*, af *ôda*, stuga, kammare, alltså egentl. kammarkamrat), slafvinna i turkiska kejsarens seralj, hvilken hvarken födt någon son eller vunnit rang af sultaninna; äfv. en sort ylletyg.

**Ode**, f. o. n., gr. (*odā*, i allmnht. sång, sammandr. af *aoidā*, af *aēidein*, sjunga), hos greker och romare: lyrisk dikt, som företrädesvis lämpade sig för sång; i nyare tider: lyrisk dikt, i hvilken vigtiga ämnen med poetisk hänförelse besjungas; **ōde-symfonī**, f., fr. (*odesinfonīe*, l. åd'sänghfonī'), en först af F e l. D a v i d genom tonstycket »Öknen» 1844 införd diktart med tonmålande orkester-beledsagning. — **Odēum**, n., lat., el. **Odēon**, gr. (*odēion*), pl. **Odēer**, sång- och läsesal; hos de gamle: sång- eller musikhus, der poetiska och musikaliska täflingar anställdes; i nyare tider: benämning på en samling af lyriska dikter.

**Oden** el. **Odin**, m., nord. myt. den förnämste af asagudarna, egentl. krigets gud.

**Oder**, se **Odur**.

**Ōderint, dum mētuant**, lat. (af *ōdi*, jag hatar), ordspr. må de gerna hata, blott de frukta mig, — kejsar Caligulas valspråk, enligt andra kejsar Neros. — **Ōdium**, n., lat., hat, fiendskap; **o. implacābile**, oförsonligt hat; **o. theolōgicum**, presthat, oförsonligt, fanatiskt hat. — **Odiōsus**, lat., förhatlig; **odiōsa**, pl., förhatliga, vidriga, förtretliga saker; **nōmina sunt odiōsa**, lat. ordspr. namn äro förhatliga, d. ä. straffpredikningar och offentliga förmaningar böra ej vara personliga. — **Odiōs**, fr. (*odiēūx*, l. ådjöh, af lat. *odiōsus*), förhatlig. vidrig, besvärlig. — **Odiositēt**, f., förhatlighet.

**Ode-symfoni**, **Odeum**, se under **Ode**.

**Odēūr** (ådöhr), f., fr. (af lat. *ōdor*), lukt, isht. vällukt.

**Odium**, **Odiōs**, se under **Oderint**.

**Odo**, äfv. **Udo**, g.t. (*Uodo*, *Odo;* af *ôtag*, rik, *ôt*, egendom), mansnamn: den rike, lycklige, = **Otto**.

**Odometer**, se **Hodometer**.

**Odōntagra**, f., gr. (af *odūs*, genit. *odōntos*, tand), läkek. gikttandvärk. — **Odontalgī**, f., tandvärk. — **Odontālgika** el. **Odōntika**, pl., medel emot tandvärk. — **Odontīn**, n., el. **Odontīne**, f., ett slags medel emot tandvärk. — **Odontītis**, f., inflammation i tandköttet. — **Odontolīt(h)**, m., fossil tand. — **Odontōlithos**, m., vinsten på tänderna. — **Odontolithīasis**, f., vinstensbildning på tänderna. — **Odontologī**, f., den del af anatomien, som handlar om tänderna. — **Odontōsis**, f., tandsprickning. — **Odontosmēgma** el. **Odontotrīmma**, n., tandpulver. — **Odontotechnī**, f., konsten att bibehålla tänderna friska och att med löständer ersätta de förlorade. — **Odontotherapī**, f., tandläkekonst.

**Ōdor**, m., lukt; elak lukt, stank; pl. **odōres**, vällukter; välluktande specerier; **odor hircīnus**, egentl. bocklukt; lukt af svett. — **Odoramēnt**, n., (lat. *odoramēntum*), rökverk. — **Odorānt** el. rättare **Odorāt**, (af lat. *odorāre*, göra välluktande), välluktande, doftande; **odorāta**, pl., välluktande saker.

**Odschāk**, m., turk. (af *ōda*, stuga, kammare), egentl. sällskapsförening; janitschartrupp; garnisonstrupper i en gränsfästning.

**Odur**, **Oder** el. **Ōder**, m., nord. mytol. Freyas gemål, som drog bort till främmande land, hvaröfver hon otröstlig ofta bittert gret, då hennes tårar voro af klaraste guld.

**Odyssée** och **Odyssé**, f., Homers hjeltedikt om O d y s s e u s' el. U l y s s e s' hemfärd ifrån Troja.

**Oeconom**, m. fl., se **Oekonom**, etc.

**Oedēm(a)**, n., gr. (*oidama*, af *oidān*, svälla), läkek. lokal vattensvulst. — **Oedematī**, f., allmän hudsvullnad. — **Oedemātisk** el. **Oedematōs**, behäftad med vattensvulst; vattensvulstartad. — **Oedephōn**, n., gr., ett af V a n d e r b u r g uppfunnet tonverktyg, hvars toner frambringas genom en cylinder af metallstafvar och en klaviatur.

**Oedīpus**, m., gr., namnet på en konung i Thebae i Grekland, som löste sphinxens gåta; deraf i allmnht. en lycklig och skicklig gåtlösare; jmf. D a v u s.

**Oeil** (ölj), m., fr., (lat. *ŏculus*), öga; **oeil de boeuf** (-d' böff), oxöga, rundt eller ovalt fönster; ford. förmaket till stora audiensrummet i Versailles; i ett skådespelshus: loge med s. k. oxöga; **oeil de perdrix** (--perdrīh), m., egentl. rapphönsöga: en sort ljusrödt champagnevin af utsökt smak; äfv. ett slags fransk likör af samma färg. — **Oeillāde** (öljadh'), f., fr., förstulen blick, sidoblick, blinkning åt någon.

**Oekīst,** m., gr. (*oikistās*, af *oikīzein*, bebygga), grundare af en koloni, nybyggare.

**Oekographī** och **-grafī,** f., gr. (af *ōikos*, hus), byggnadsbeskrifning. — **Oekonōm,** äfv. **Oeconōm** och **Ekonōm,** m., gr. (af *nēmein*, utdela), hushållare, husförvaltare, en som sköter hushållningen; sparsam person; **statsekonōm,** statshushållare. — **Oekonomī,** äfv. **Oecon-** och **Ekon-,** f., hushållning; hushållskonst; hushållsaktighet; anordning, ändamålsenlig inrättning; **statsekonomī,** statshushållning, statshushållningslära, -vetenskap. — **Oekonōmisk,** äfv. **Oecon-** och **Ekon-,** beträffande hushållning; hushållsaktig, sparsam. — **Oekonomisēra,** äfv. **Oecon-** och **Ekon-,** hushålla, lefva sparsamt. — **Oekonomīst,** **Oecon-** och **Ekon-,** m., anhängare af det p h y s i o k r a t i s k a s y s t e m e t, se d. o. — **Oekoskopī,** f., (gr. *oikoskopēïa*), spådom af tillfälliga händelser uti eller vid ett hus.

**Oekumēnisk** och **Ekumēnisk,** gr. (*oikumenikōs, ā, ōn*, af *oikēïn*, bebo), beträffande hela den bebodda jorden (*oikumēnä*, näml. *gä*, jord), allmännelig; **oekumeniskt** k y r k o m ö t e, (lat. *concīlium oecumenicum*), för hela kristenheten allmänneligt kyrkomöte.

**Oenānth-ēther,** m., gr. (af *ōïnos*, vin, *ānthos*, blomma, och lat. *āēther*, se *Äther*), egentl. vinblommesprit: det i viner innehållna ämne, som ger dem deras egendomliga lukt; **oenānthsyra,** f., kem. ett slags syra, som utvecklar sig ur jästa drycker, t. ex. vin. — **Oenographī** och **-grafī,** f., beskrifning om viner. — **Oenolōg,** m., vinkännare. — **Oenologī,** f., läran om vinodling samt om viners beredning och ytterligare behandling. — **Oenomanī,** f., galenskap, förorsakad af för mycket vindrickande. — **Oenomantī,** f., spådom af vin, isht. offervin. — **Oenomēter** el. **Oinomēter,** m., vinmätare, ett af B e r t h o l o n uppfunnet instrument till att bestämma graden af vinets styrka. — **Oenopot,** m., vindrickare.

**Oenōtrier,** pl., (lat. **Ōenotri**), det sydvestra Italiens äldsta bebyggare.

**Oeonomantī,** f., gr. (*oionomantēïa*, af *oionōs*, ensam flygande fågel, stor fågel, roffågel), spådom af fåglars flygt och läten.

**Oesōphagus** el. **Oesophāg,** m., gr. (*oisophāgos*), anat. matstrupe. — **Oesophagītis,** f., läkek. brand i matstrupen. — **Oesophagotomī,** f., kir. inskärning i matstrupen, för att uttaga någon främmande kropp.

**Oestromanī,** f., gr. (af *ōïstros*, styng, gadd, häftig drift), omåttlig brånad, kättja.

**Oeuvre** (övr'), m., fr. (af lat. *ōpera*), verk, arbete; **oeuvres,** pl., litterära arbeten, verk, skrifter.

**Offendēra,** lat. (*offēndere*), angripa, förolämpa. — **Offensiōn,** f., angrepp, anfall; förolämpning. — **Offensīv,** nylat. (fr. *offensīf*), anfallande; till anfall tjenlig; anfalls-; **offensīvalliāns,** anfallsförbund; **offensīv-krig,** anfallskrig; **offensīv-ställning,** krigsk. anfallsställning, d. v. s. sådan ställning, hvarigenom antingen ett anfall förberedes eller man vill förleda fienden till ett sådant; subst. s t ä l l a s i g på **offensīven,** bereda sig till anfall; g r i p a t i l l **offensīven,** öfvergå till anfall.

**Offerēra,** lat. (*offērre;* fr. *offrīr*), tillbjuda, erbjuda, hembära, offra. — **Offērt,** m., (fr. *offērte*, f.), tillbud, anbud, förslag. — **Offertōrium,** n., nylat. urspr. offer, som i äldre tider af församlingen, under nattvardsceremonierna, nedlades på altaret; vid katolska messan: upphöjandet och framvisandet af den i monstransen förvarade heliga hostian; äfv. sång, som vid katolska messan uppföres emellan körerna C r e d o och S a n c t u s, under hostians invigning.

**Officēr,** m., (fr. *officiēr*, i allmnht. tjensteman, af *office*, lat. *officium*, se d. o.), befälhafvare af alla grader; i schackspelet: alla pjeser utom kungen och bönderna.

**Officia, Official, Officiant, Officiel,** m. fl. se under **Officium.**

**Officīn,** f., lat. (*officīna*, sammandr. af *opificīna*, af *ōpifex*, verkmästare), verkstad, isht. apotek och boktryckeri. — **Officināl** el. **Officinēl,** på apotek färdigberedd, gängse och bruklig, till läkemedel tjenlig; **officināalia,** apotekssaker, läkemedel.

**Offīcium,** n., lat., pl. **offīcia,** tjenst, embete; pligt, tjenstepligt; åliggande; embets- el. tjensteförrättning, det h e l i g a O f f ī c i u m, trosinqvisitionen; **bōna offīcia,** goda tjenster; vänlig, välvillig bemedling; **ex offīcio,** af tjenste- eller embetspligt, på tjenstens eller embetets vägnar; **offīcium divīnum,** den offentliga gudstjensten, isht. i katolska kyrkan; **o. humanitātis,** menskligheltspligt; **o. perfēctum,** fullkomlig el. tvångspligt; **o. suprēmum,** sista äretjensten. — **Officiāl,** m., senlat. (*officiālis*), kyrkotjenare, kyrkoföreståndare; i katolska kyrkan: af biskop tillförordnad vice ordförande i en andelig domstol; **officiālia,** embets- eller tjensteförrättningar. — **Officiānt,** m., (m.lat. *offīcians*), en tjenstförrättande. — **Officiēl,** fr., utgången, utfärdad af eller meddelad i kraft af uppdrag ifrån erkänd myndighet; af styrelse kungjord; å embetes vägnar tillkommen, afgifven, meddelad, embets-; **officiēl berättelse,** embetsberättelse; **officiēl tidning,** som utgifves af en styrelse eller embetsmyndighet. — **Officiēra,** förrätta tjenst, tjenstgöra. — **Officiōs,** tjenstaktig, tjenstvillig: halft officiel. — **Officiositēt,** (senlat. *officiōsitas*), tjenstaktighet, tjenstvillighet.

**Ogre** (åg'r), m., fr. (sp. *ōgro*, ital. *ōrco*, angl. sax. *orc*, afgrundsande, helvete, af lat. *Ōrcus*, underverlden), varulf. — **Ogrēsse** (ågräss'), f., elak qvinna, mara.

**Oidema,** se **Oedema.**

**Oinografi,** m. fl., se **Oenogr-.**

**Oisophagus,** m. fl., se **Oesoph-.**

**Oīdium,** n., nylat., en på växter och djurkroppar såsom sjukdomsorsak förekommande, ganska liten svamp.

**Oisian,** se **Ossian.**

**Oka,** turk., en vigt af 400 drachmer i Georgien, på Morea, i Turkiet och Ungern; äfv. ett våtvarumått i Moldau och Wallachiet.

**Okeanos,** se **Oceanus.**

**Oktachōrd** el. **Oktochōrd** och **-kōrd,** m., gr. (af *oktō*, åtta), ett tonverktyg med åtta strängar. — **Oktaēder,** m., matem. en af åtta liksidiga trianglar innesluten solid figur. — **Oktāndria** och **Oktandrīa,** f., åttonde klassen i L i n n é s växtsystem, innefattande

växter med åtta fria ståndare i samma blomma som pistillen. — **Oktogōn,** m., åttkant. — **Oktogōnisk,** åttkantig. — **Oktōstylon,** n., byggnad med åtta pelare på framsidan.

**Oktant, Oktav, Oktober, Oktodes, Oktroj,** m. fl., se **Oct-.**

**Okydrōm,** m., gr. (af *okȳs*, snabb), snabblöpare. — **Okygrafī,** f., se **Tachygrafi.**

**Olaf** el. **Oslaf,** m., af angl.sax. *os*, = fornnord. *as*, gud), ett mansnamn: den ifrån en gud härstammande.

**Olaus** el. **Olavus,** se **Olof.**

**Oleaginös,** se under **Oleum.**

**Oleānder,** m., nylat. (fr. *oléāndre*, ital. *oleāndro*, m.lat. *lorāndrum*, förvridet af lat. *rhododēndrum*, gr. *rhododēndron*), blomväxten *Nerium Oleander*.

**Oleāster,** m., lat. (af *ōlea*, oliv), vildt oljeträd.

**Oleat, Olein, Oleometer,** se under **Oleum.**

**Olerāceer,** pl., nylat. *olerāceae*, af lat. *ōlus*, genit. *ōleris*, kål), kålväxter, köksväxter.

**Ōleum,** n., pl. **ōlea,** lat., olja; **ōleum et ōperam pērdidi,** jag har förspillt både oljan och mödan, d. ä. jag har sträfvat, arbetat förgäfves; **ōleum amygdalōrum,** mandelolja; **o. animāle,** animalisk olja; **o. cōrnu cērvi,** hjorthornsolja; **o. foenīculi,** fenkålsolja; **o. lavēndulae,** lavendelolja; **o. līni,** linolja; **o. olivārum,** olivolja; **o. ovōrum,** äggolja; **o. pālmae,** palmolja; **o. papāveris,** vallmoolja; **o. pīni,** beckolja; **o. pētrae,** se **Petroleum; o. rosārum,** rosenolja; **o. terebīnthinae,** terpentinolja; **o. vitrīoli,** vitriololja, svafvelsyra. — **Oleāt,** n., nylat. oljesyradt salt. — **Oleīn,** n., el. fr. **Oleïne,** f., oljeämet i talg = **Elaïn;** deraf Oleīnsåpa. — **Oleōsa,** pl., lat., oljiga läkemedel. — **Oleomēter,** m., redskap till pröfning af oljas godhet.

**Olga,** f., r. (*Oljga*, af *Oleg*, fornryskt hjeltenamn, jmf. fornnord. *Helge*), ryskt qvinnonamn: den upphöjda. — **Olgatīn,** n., ylletyg med persiska mönster.

**Olībanum,** n., m.lat. (fr. *oliban*, ital. *olībano*, af gr. *lībanos*, hebr. *lebônâh*, arab. *lubân*), virak, rökelse.

**Olifānt,** m., (g.fr. och armor. *olifant*, elefant, elfenben, af lat. *elephāntus*, gr. *ēlephas*, elefant), litet valdhorn af elfenben, hvarmed vandrande riddare utmanade sin fiende; **olifānt-papper** el. blott **olifānt,** en mycket stor papperssort, som först tillverkades i Holland och hade till stämpel en elefant.

**Oligarchī** och **-arkī,** f., gr. (af *olīgos, ä, on*, ringa, *olīgoi*, få, och *ārchein*, herrska), regering af få personer, fåvälde. — **Oligārk,** m., medlem af en sådan regering. — **Oligārkisk,** till fåväldet hörande. — **Oligochrōnisk,** korttidig. — **Oligochronomēter,** m., ett af del Negro uppfunnet instrument till afmätande af små tidsdelar. — **Oligotrophī,** f., läkek. bristande matlust, fastande. — **Oliguresī,** f., sjukligt förminskad urinafsöndring. — **Oligāmī,** f., blodbrist.

**Olīnda,** f., pl. **Olīnder,** fin värjklinga från staden Olinda i Brasilien.

**Olīv,** m., lat (*olīva*, f., fr. *olive*, ital. *ulīva*), frukten af Olivträdet el. oljeträdet; **olīvkoppar** el. **Olivenīt,** m., nylat. en olivgrön kopparmalm. — **Olivēte** (ålivät'), f., fr., en efter olivskörden i Provence öflig dans. — **Olivētter,** pl., ett slags olivformade koraller. — **Olivīn,** n., nylat. kem. eget ämne, som erhålles genom urkokning af olivblad. — **Olivīt,** m., miner. basaltartad eller vulkanisk chrysolit.

**Ōliver,** eng., **Oliviēr,** fr., ett mansnamn, med betyd.: oljeträdsplanterare, -odlare; deraf qvinnonamnet **Olīvia.**

**Olivetāner,** pl., benediktiner (se d. o.) från Monte Oliveto uti Italien.

**Olivetter, Olivin,** m. fl., se under **Oliv.**

**Ōlla,** f., lat., gryta; **ōlla** (ōlja) **podrīda,** f., sp. (af *ōlla*, panna, gryta, och *podrīr* = lat. *putrēre*, ruttna), en älsklingsrätt hos spaniorerna, bestående, hos de rika, af småskuret, starkt kryddadt kött af olika slag, med grönsaker och buljong, men hos de fattiga af öfverlefvor utaf kött, fisk, grönsaker, m. m.; äfv. flera slags välluktande, torkade örter och blommor, blandade i en kruka eller urna, till boningsrums parfymering; äfv. titel på böcker, som innehålla hvarjehanda olikartade ämnen.

**Olof,** nordiskt mansnamn, d. s. s. **Ulf;** jmf. äfven **Olaf.**

**Olōnne** (ålånn'), f., en sort starkt buslärft ifrån den liknämda franska köpingen.

**Olympia, Olympiad,** se följ. ord.

**Olȳmpos** och **Olȳmp,** m., gr., ett ryktbart berg i Thessalien (nu Lacha), enl. mytologien Zeus' och de himmelska gudarnes hemvist. — **Olȳmpisk,** till Olympen hörande, himmelsk; **olȳmpiska spel,** kämpaspel, som fordom hvart fjerde år höllos, till Zeus' ära, i staden Olympia uti Grekland. — **Olympiād,** f., den tid af fyra år, som förflöt emellan tvenne på hvarandra följande olympiska spel. — **Olȳmpia,** qvinnonamn: den himmelska.

**Omalgī,** f., gr. (af *ōmos*, skuldra), värk i skuldran.

**Ōmar,** arab. (af *'amara*, bebygga, länge lefva), mansnamn: den långlifvade.

**Ombre** (ongbr'), f., fr. (lat. *ūmbra*), skugga; **ombres chinōīses** (ongbr' sjinoäs'), kinesiskt skuggspel. — **Ombrēra,** tr., (*ombrēr*, l. onghbrē), mål. skugga; **ombrērad,** (om tyg) omärkligt öfvergående från mörk till ljus färg.

**Ombrīt,** m., gr. (af *ōmbros*, regn), sten, som uppgifves hafva vid störtregn nedfallit ur luften, regnsten. — **Ombromēter,** m., = **Hyetometer,** se d. o.

**Omega,** n., gr. (af *mēgas*, stor), sista bokstafven i grekiska alfabetet: **alpha och omega,** se **Alpha.**

**Omelētte** (åm'lätt'), f., fr. (uppkommet af *oeufs mêlés*, hoprörda ägg), äggkaka: **tant de bruit pour une omelētte** (tangh d'bryīh pur yhn åm'lätt), ordspr. sådant väsen för en pannkaka! d. ä. mycket väsen för ingenting!

**Ōmen,** n., pl. **ōmina,** lat. (för *obmen*, af gr. *ōptein*, se), förebådande tecken, förebud: **ōmen fāūstum,** lyckligt förebud. — **Ominēra,** förespå. — **Ominōs,** lat. (*ominōsus*), förebådande, betydelsefull; olycksbådande.

**Omēntum,** n., lat., läkek. nätet omkring tarmarna. — **Omentītis,** f., brand i denna nätlinna.

**Ominera, Ominös,** se under **Omen.**

**Omittēra,** lat. (*omittere*), utelemna, förbigå. — **Omissiōn,** f., lat. (*omissio*), uraktlåtande, för-

summelse; **peccātum omissiōnis,** lat., el. **omissiōnssynd,** uraktlåtenhetssynd.

**Ommani,** n., (indiskt ord), groft, i vatten kokadt majsmjöl.

**Ōmnis,** n. **ōmne,** lat., all, allt; pl. **ōmnes,** n. **ōmnia; āliquid in ōmnibus et nīhil in tōto,** något i allt och intet i det hela; d. v. s. ytliga insigter i mångahanda ämnen; **ōmnibus,** subst. m., nyfr. (af lat. dat. pl. *ōmnibus*, för alla), hyrvagn för flera personer, hvilken på bestämda tider går emellan vissa ställen i en stad. — **Omniparitēt,** f., allmän likhet. — **Omnipotēns,** f., allmakt. — **Omnipotēnt,** allsmäktig. — **Omnipresēns,** f., allestädesnärvarelse. — **Omnisciēns,** f., allvetenhet. — **Omnīvorus,** lat., allt slukande eller ätande; **omnīvora,** pl., nat.-hist. (näml. *animālia*), djur, som hämta sin föda både ur djur- och växtriket.

**Omoalgi,** se **Omalgi.**

**Omophāg,** m., gr. (af *omōs*, rå), en, som äter rått kött.

**Omphalelkōsis,** f., gr. (af *omphalōs*, nafle), läkek. nafvelsvulst. — **Omphalītis,** f., inflammation i nafveln. — **Omphalocēle,** f., nafvelbråck. — **Omphalōncus,** m., hård nafvelsvulst. — **Omphaloneūron,** n., nafvelsträng. — **Omphalōptron,** n., linsformigt slipadt förstoringsglas, lins. — **Omphalorrhagī,** f., blodflöde ur nafveln. — **Omphalotomī,** f., nafvelsträngens afskärning.

**Omra** el. rättare **Omrah,** arab. (af *'amara*, besöka), musulmäns vallfart till Mekka.

**Onanī,** f., (efter *Ōnan*, 1 Mos. 38: 9, benämd), sjelfbefläckelse. — **Onanīst** el. **Onanīt,** m., sjelfbefläckare.

**Onbeschlik,** m., ett turkiskt skiljemynt = 15 paras.

**Ōncia** (åntsjia), f., ital., **Ōnza, Ōnca,** f., ett skiljemynt på Malta och Sicilien = 2½ scudi; äfv. en vigt och ett längdmått uti Italien. — **Oncētta** (åntsjētta), f., ett guldmynt i Neapel.

**Oncle** el. **Onkel,** m., fr. (g.fr. *uncle*, af lat. *avūnculus*), farbror el. morbror.

**Ōncus,** m., gr. (*ōnkos*, urspr. bog, upphöjning), läkek. hård svulst, böld. — **Onkotomī,** f., böldskärning.

**Ondine,** se **Undine.**

**On dit** (ongh dih), egentl. man säger; såsom subst., sägen, rykte. [**Undulazione.**

**Ondulation, Ondulazione,** se **Undulation,**

**Oneirodynī,** f., gr. (af *ōneiros*, dröm), läkek. elak dröm. — **Oneirokrīt** el. **Oneirolōg,** m., drömtydare. — **Oneirokritī** el. **Oneiromantī,** f., drömtydning. — **Oneirologī,** f., läran om drömmar. — **Oneiroskopī,** f., aktgifvelse på drömmar. [**Onus.**

**Onera, Onerera, Onerös,** m. fl., se under

**Onkel,** se **Oncle.**

**Onkotomi,** se **Oncus.** [paras.

**Onlik,** m., ett turkiskt mynt = 10 (turk. *on*)

**Onokrōtalus,** m., gr. (af *ōnos*, åsna, och *krōtalon*, klocka, bjellra), nat.-hist. pelikan. — **Onolatrī,** f., åsnedyrkan.

**Onomāstikon,** n., namn- eller ordförteckning, ordnad efter sakförhållanden, ej i alfabetisk ordning; äfv. namnsdagsdikt. — **Onomatīk** el. **Onomatologī,** f., läran om namns betydelse och bildning. — **Onomatopōēa,** f., ordbildning efter naturljud, ett ords bildning efter ljudet af hvad det betecknar. — **Onomatopoiētisk,** efterhärmande ett naturljud. — **Onomatothēt,** m., uppfinnare af nya ord.

**Ontologī,** f., gr. af *ōn*, genit. *ōntos*, varande, och *lōgos*, ord, lära), läran om tingens allmänna egenskaper, en del af metafysiken; kallas äfv. **Ontosophī,** f. — **Ontolōgisk,** beträffande ontologien el. dertill hörande. — **Ontotheologī,** f., läran om Gud, såsom grundad på tingens väsende.

**Ōnus,** n., pl. **ōnera,** lat. börda, last, besvär; pålaga, skatt, afgift; åliggande, förbindelse; **ōnus personāle,** personel afgift; **o. probāndi,** bevisningsskyldighet; **o. reāle,** afgift för egendom, grundskatt. — **Onerēra,** (lat. *onerāre*), betunga, belasta. — **Onerōs,** (lat. *onerōsus*), betungande, tung, tryckande, besvärlig, mödosam. — **Onerositēt,** f., (senlat. *onerōsitas*), tunga, besvärlighet, besvär.

**Onȳx,** m., gr. (*ōnyx*, genit. *ōnychos*), egentl. fingernagel; ett slags ädelsten, benämd efter fingernaglarnes färg, och som slipas till kaméer och gemmer. — **Onychokritī** el. **Onychomantī,** f., konsten att bedöma en menniskas karakter efter hennes fingernaglar.

**Ōnza,** f., sp., uns (vigt); äfv. ett guldmynt (o n z a d e o r o) = 16 pesos; äfv. ett neapolitanskt mynt.

**Oolīth** och **-līt,** m., miner. råmsten; **oolīthformatiōn = Jura-formatiōn,** se d. o. — **Oologī,** f., läran om fågelägg och fågelbon. — **Oomantī** el. **Ooskopī,** f., spådom af ägg. — **Oonīn,** n., kem. ägghvitämne. — **Oophorītis,** f., läkek. brand i äggstockarna.

**Opāk,** lat. (*opācus*, fr. *opāque*), dunkel, ogenomskinlig. — **Opacitēt,** f., dunkelhet, ogenomskinlighet.

**Opāl,** m., (lat. *ōpalus*, gr. *opāllios*, af sanskr. *upala*, sten, ädelsten), en halfgenomskinlig ädelsten med ett matt, men vexlande färgskimmer. — **Opalisēra,** skimra likt opalen.

**Ōpe et consīlio,** lat., med råd och dåd.

**Ōpera,** (1), f., (af ital. *ōpera*, i allmnht. verk, konstverk, motsatsen till extemporeradt spel), musikaliskt-dramatiskt konstverk, hvars hufvuduppgift är att, genom en i bunden form affattad, och med instrumental- och sångmusik införlifvad dramatisk text, gifva ett musikaliskt uttryck af menskliga passioner och yttre tilldragelser; **ōpera-būffa,** ital., lågt komisk opera: **ōpera lyrīque** (lirīck'), fr., lyrisk opera; **ōpera comīque** (komīck'), fr., komisk opera; **ōpera sēria,** ital., stor opera, hvari sceneriet, genom ballett och dekorationer, utgör en vigtig beståndsdel; **ōpera semisēria,** opera, hvari texten är halft komisk, halft allvarlig. — **Operētt,** f., (ital. *operētta*), opera i mindre stil med omvexlande tal och sång. — **Operīst,** m., operasångare.

**Ōpera,** (2), pl., lat., se under **Opus.**

**Ōpera,** (3), f., lat., arbete, möda; tjenst; **ōpera et stūdio,** genom möda och flit. — **Operōs,** (lat. *operōsus*), mödosam. — **Operositēt,** f., mödosamhet.

**Operateur, Operation,** se under **Operera.**

**Operett,** se under **Opera** (1).

**Operēra,** lat. (*operāri*, af *ōpus*, se d. o.), verka; uträtta, tillvägabringa; (om läkemedel) göra

verkan; milit. utföra krigsoperationer; äfv. förrätta något, hvartill fordras visst handlag, öfning, vana, såsom i fältskärskonst, kemi, aritmetik, m. m. — **Operatiōn,** f., verkning; förrättning; företag; förfarande; krigsrörelse, som har till föremål att vinna någon fördel öfver fienden; kir. fältskärs-förrättning, verkställd på en mennisko- eller djurkropp, för att bota någon åkomma genom skärning, bränning o. s. v.; **krigsoperatiōn,** krigsföretag; **operatiōnsbas,** en rad af fästningar, hvarifrån krigsförråd och manskap kunna, i händelse af behof, dragas till en i fält liggande armé; **operatiōnslinie,** hela den landsträcka, inom hvilken de krigsrörelser utföras, som, sammantagna, utgöra någon viss krigsoperation; **operatiōnsplan,** planen för en armés operationer. — **Operatēūr** och **-tōr,** m., fr., en, som förrättar fältskärsoperationer. — **Operatīv,** nylat., verkande, verksam; opererande; **operatīv läkekonst,** = **Kirurgi.**

**Operist,** se under **Opera** (1).

**Opermēnt** el. rättare **Auripigmēnt,** n., gul svafvelarsenik.

**Operös,** m. fl., se under **Opera** (3).

**Ophianer,** se under följ. ord.

**Ophīdia** el. **Ophīdier,** pl., gr. (af *ōphis,* orm), ormlika djur. — **Ophikleīd,** m., ett år 1806 uppfunnet, med tonhål och klaffar försedt messingsblåsinstrument, som begagnas företrädesvis vid militärmusik. — **Ophioglōssum,** n., bot. ormtunga, ett ormbunkslägte. — **Ophiolatrī,** f., ormdyrkan. — **Ophiologī,** f., den del af zoologien, som handlar om ormarna. — **Ophiophāg,** m., ormätare. — **Ophiosāūrus,** m., ormödla. — **Ophīt,** m., se **Serpentin.** — **Ophīter** el. **Ophiāner,** pl., en gnostisk sekt ifrån 2:dra till 6:te århundradet, som dyrkade ormar.

**Ophir,** n., ett i bibeln omtaladt land, antagligen Arabien eller Indien, hvarifrån Hebreerne hämtade guld, perlor, ädla stenar och andra kostbara varor.

**Ophthalmalgī,** f., gr. (af *ophtalmōs,* öga, och *ālgos,* smärta), läkek. värk i ögonen. — **Ophthalmī,** f., ögonsjukdom, inflammation i hvitögat. — **Ophthalmiāter,** m., ögonläkare. — **Ophthalmiatrī,** f., ögonläkekonst. — **Ophthālmisk,** ögonen beträffande; nyttig för ögonsjukdomar. — **Ophthalmographī** och **-grafī,** f., ögats beskrifning. — **Ophthalmolōg,** m., ögonläkare. — **Ophthalmologī,** f., läran om ögats byggnad. — **Ophthalmonōsologī,** f., ögonläkekonst. — **Ophthalmorrhōēa,** f., ögonfluss. — **Ophthalmoskopī,** f., sjuka ögons undersökning. — **Ophthalmospāsmus,** m., kramp i ögat. — **Ophthalmotherapī,** f., ögonläkekonst. — **Ophthalmotomī,** f., ögats dissektion.

**Opian, Opiat,** se under **Opium.**

**Opinānt,** m., lat. (*opīnans,* af *opinari,* mena), en, som yttrar sin mening, åsigt, vid en öfverläggning. — **Opinēra,** lat. (*opināri*), yttra sin mening, säga sin tanke, afgifva sin röst. — **Opiniōn,** f., lat. (*opīnio*), yttrad tanke, mening, förmodan; **opiniōnsnämd,** en af svenska riksdagen utsedd nämd, som äger att yttra sig, huruvida högsta domstolens ledamöter gjort sig förtjenta af att bibehållas vid sina embeten. — **Opinionīst,** m., en, som dömer efter blotta meningar eller förmodanden.

**Opiniâtre** (åpinjātr'), m.lat. (*opiniāster,* af lat. *opīnio,* mening), envis, egensinnig. — **Opiniâtretē,** f., envishet, egensinnighet.

**Opinion,** m. fl., se under **Opinant.**

**Opisthokrānion,** n., gr. (af *ōpisthe,* bakåt, och *kranion,* hufvudskäl), läkek. bakdelen af hufvudet. — **Opisthōtonos,** m., stelkramp, som drar lemmarna bakåt.

**Ōpium,** n., lat. (af gr. *ōpion,* demin. af *opōs,* saft), den hårdnade saften ur fröhusen af hvit vallmo; **ōpium depurātum,** renadt opium. — **Opiān,** n., se **Narcotin.** — **Opiāt,** n., af opium beredt läkemedel. — **Opiophāg,** m., opii-ätare.

**Opobalsam,** m., gr. (*opobālsamon,* balsamsaft, af *opōs,* saft), ett slags välluktande balsam af trädslaget *Āmyris gileadēnsis* i Arabien, äfv. benämnd Mekkabalsam el. Balsam ifrån Gilead. — **Opodēldoc,** n., (af Teophrastus Paracelsus så benämd), giktsalva, en geléartad salva af tvål, kamfer och rosmarinspiritus. — **Opōpanax,** m., el. Panaxgummi, n., (af gr. *pānax* el. *panākäs,* egentl. allhet, helhet), ett gummiharts ur roten af en art palsternacka (*Pastināca opōpanax*), nyttjadt i läkekonsten.

**Opodeldoc, Opopanax,** se föreg. ord.

**Oporīne,** f., gr., mytol., höstens tidsgudinna (hora). och Fara.

**Opōssum,** n., pungråtta, äfv. kallad Philander

**Opponēra,** lat. (*oppōnere,* af *pōnere,* sätta, ställa), motsätta, motsäga, bestrida; äfv. vara opponent vid en disputation; **opponēra sig,** sätta sig emot; **opponēnt,** m., den, som vid en disputation anför skäl emot de uppställda satserna; **oppōsitum,** n., pl. **oppōsita,** motsats. — **Oppositiōn,** f., motsättning, motstånd; motsägelse, stridighet; parti, som uppträder emot en regerings system och åtgärder, äfv. **oppositiōns-partī;** astron. tvenne himlakroppars ställning midt emot hvarandra, med afseende på en tredje mellan dem belägen.

**Opportūn,** lat. (*opportūnus*), läglig, i rättan tid, för tillfället passande. — **Opportunitēt,** f., läglighet. — **Opportunīst,** m., den, som förstår att begagna sig af tillfället.

**Opposition, Oppositum,** se **Opponera.**

**Opprimēra,** lat. (*opprīmere,* af *premere,* trycka), undertrycka. — **Oppressiōn,** f., undertryckande; förtryck. — **Oppressīv,** undertryckande, förtryckande.

**Ops,** f., rom. mytol. Saturni syster och gemål, = gr. Rhea.

**Opsomanī,** f., gr. (af *opson,* kokt mat), öfverdrifven begifvenhet på läcker mat, fråsseri. — **Opsophāg,** m., läckermun, fråssare.

**Optābel,** lat. (*optabilis,* af *optare,* önska), önskvärd. — **Optatiōn,** f., önskan. — **Optatīv,** (lat. *optativus, a, um*), önskande, innehållande eller uttryckande en önskan; **Optatīvus** el. **Optatīv,** se **Modus.**

**Optīk,** f., gr. (*optikä,* näml. *technä,* konst, af *optein,* se), läran om ljuset och synen, samt lagarne derför. — **Ōpticus, Ōptikus** eller **Ōptiker,** m., en, som är kunnig i optiken. — **Ōptisk,** till optiken hörande; **ōptisk villa,** synvilla; **ōptiska glas,** synglas; **ōptisk vinkel,** synvinkel. — **Optilōgion,**

egentl. ögontalare: ett verktyg att göra sig förstådd af döfstumma. — **Optomēter,** m., verktyg till att bestämma graden af en persons synförmåga.

**Ōptimus, a, um,** lat. (superlativ till *bŏnus*, god), den, det bästa; **ōptime,** bäst, ganska godt, förträffligt; **ōptimus māximus,** den bäste, störste: ett Jupiters binamn. — **Optimāter,** pl., (lat. *optimātes*), de förnämste, anseddaste. — **Optimatī,** f., nylat., = **Aristokrati,** se d. o. — **Optimīsm(us),** m., den (leibnitziska) läran, att allt, hvad som sker, är det bästa; böjelsen att se allt ifrån den bästa sidan. — **Optimīst,** m., anhängare af denna lära; en, som är nöjd med allt, tycker att allt är förträffligt; )( **Pessimist.** — **Optimīstisk,** som tillhör, har afseende på, utmärker, hyllar optimismen. — **Optimitēt,** f., senlat. (*optīmitas*), högsta förträfflighet.

**Optēra,** lat. (*optāre*), välja; önska. — **Optiōn,** f., (lat. *ōptio*), val, fritt val; valrätt.

**Optisk, Optometer,** se under **Optik.**

**Opulēns,** f., lat. (*opulēntia*), stor rikedom, öfverflöd. — **Opulēnt,** lat. (*opulēntus*), mycket rik.

**Ōpus,** n., genit. **ōperis,** pl. **ōpera,** lat. verk, arbete (isht. om böcker och skrifter); konstverk, musikaliskt verk; **ōpera ōmnia,** samtliga verk eller skrifter; **ōpera misericōrdiae,** barmhertighetsverk; **ōpera pōsthuma,** efterlemnade arbeten, skrifter; **ōpera selēcta,** utvalda arbeten; **ōpus Hercūleum,** herkulesarbete; **o. musīvum,** d. s. s. Mosaik; **o. operātum,** verk eller gerning, som verkställes blott för att kunna säga, att det blifvit gjordt, utan afseende på huru eller hvarföre; **o. supererogatiōnis,** öfverloppsverk. — **Opūsculum,** n., pl. **opūscula,** litet verk, liten skrift.

**Or,** (1), m., se **Horus.**

**Or,** (2), m., ett persiskt skiljemynt = $\frac{1}{10}$ toman.

**Ōra,** lat. (imper. af *orāre*, tala, bedja, af *os*, genit. *ōris*, mun), bed! **ōra et labōra,** bed och arbeta! **ōra pro nōbis,** bed för oss! **orāte,** bedjen; **orēmus,** låtom oss bedja.

**Orākel,** n., lat. (*orāculum*, af *orāre*, tala), afgudasvar; ställe, der sådana gåfvos; gudomlighet, som meddelade sådana svar; fig. vist och afgörande råd eller utslag; vis rådgifvare; **orakelmēssig,** gåtlik, hemlighetsfull.

**Orāl,** nylat. (*orālis*, af *os*, genit. *ōris*, mun), muntlig. — **Orāle,** n., ett slags stor slöja, som tillhörde den påfliga skruden.

**Orānge** (årånghsj'), (1), f., fr. (ital. *arāncia, arāncio*, m.lat. *arāngia, aurāntia*, venet. *narānza*, sp. *narānja*, af arab.-pers. *nârandsch* el. *nârang*, i nylat. ombildadt till *pōmum aurāntium*, guldäple), pomerans; äfv. pomeransträd; äfv. pomeransgul, brandgul färg; **orāngespindel** el. **Curaçao-spindel,** en art ytterst giftig spindel. — **Orangeāde** (åranghsjåhd'), f., pomeransvatten. — **Orangeāt** (åranghsjåh), m., insyltade pomeransskal i torr form. — **Orangelētte** (åranghsj'lätt'), f., torkad pomeranskart. — **Orangerīe** (åranghsj'rīh), f., egentl. växthus för citron- och pomeransträd; äfv. i allmnht. växthus, drifhus.

**Orānge** (årånghsj'), (2), el. **Orānien,** n., fordom ett litet furstendöme i Frankrike, som ifrån 11:te till 16:de århundradet hade egna furstar; i närvarande tid förer äldste sonen af konungen i Nederländerna titeln prins af Oranien. — **Orangīst,** m., anhängare af huset Oranien i Nederländerna; äfv. medlem af protestanternes politiska parti uti Irland (eng. *Orangemen*, så kallade efter Wilhelm III, Oraniern, som underkufvade det Stuartarna tillgifna Irland), hvilkas sammankomster man kallar Orange-loger.

**Orāng-Utāng,** m., (malay. *orâng-utan*, af *ôrang*, menniska, och *ûtan*, skog, egentl. skogsmenniska), en art ganska stark, vanligen upprätt gående apa på Borneo.

**Oratiōn,** f., lat. (*orātio*, af *orāre*, tala), tal; **orātio domīnica,** Herrans bön, fader vår. — **Oratiūncula,** f., litet tal. — **Orātor,** m., talare. — **Oratorīk,** f., nylat. talekonst. — **Oratōrisk,** lat. (*oratōrius*), beträffande talekonsten. — **Oratōrium,** n., pl. *oratōrier*, bönrum, bönhus; tonk. ett endast för musikuppförning beräknadt drama, hvars text behandlar någon biblisk tilldragelse.

**Orbiculār,** lat. (*orbiculāris*, af *orbīculus*, demin. af *ōrbis*, krets), kretsformig, ringformig, rund.

**Ōrbis pīctus,** m., lat. (af *ōrbis*, krets, rund, jordkrets, verld), målad bilderverld: en först af Comenius författad barnbok; *ōrbis terrārum*, jordkretsen, jorden, verlden.

**Ōrbita,** f., lat. (af *ōrbis*, krets), kretslopp, bana, isht. planeters.

**Orcan,** se **Orkan.**

**Orchesiografī,** f., gr. (af *ōrchäsis*, dans, af *orchēīsthai*, dansa), konsten att notera stegen i dans; äfv afhandling, innehållande beskrifning på olika slags danser, med bifogade figurer. — **Orchēster** och **Orkēster,** m., gr. (*orchāstra*, f.), hos de forna grekerna: den del af skådebanan, der choren sjöng och utförde sina dansar; hos romarne: den plats framför skådebanan, der senatorerna sutto; numera: plats för tonspelarne i en teatersalong, på baler eller konserter; äfv. samtliga tonspelarne; äfv. samtliga de i konsert-, kyrko- och teatermusik brukliga stråk-, blås- och slaginstrumenter; **orkēsterton,** d. s. s. kammarton. — **Orchestīk,** f., tonkonst. — **Orchestrala kompositioner,** sådana som äro skrifna för orkester. — **Orchēstrion,** n., en af abbé Vogler uppfunnen portativ orgel, äfv. Orga-nochōrdium kallad; äfv. ett af Kunz i Prag 1791 uppfunnet pip- och stränginstrument; äfv. ett af Kaufmann i Dresden 1851 uppfunnet storartadt, sjelfspelande tonverktyg.

**Ōrchis,** m., gr., pungsten; äfv. ett örtslägte. — **Orchidalgī,** f., värk i testiklarna. — **Orchidēer,** pl., bot. orchisartade växter. — **Orchītis,** f., läkek. inflammation i testiklarna. — **Orchitomī** el. **Orchotomī,** f., snöpning.

**Ōrcus,** m., lat., underverlden, dödsriket, = Tartarus.

**Ordāl,** n., pl. **Ordālier,** m.lat. (*ordālium*, angl.-sax, *ordâl*, nedertyska *ordeel* = *urtheil*, dom), Guds dom, oskuldsprof (under medeltiden, t. ex. eld- och vattenprofvet).

**Ōrden,** m., (af lat. *ōrdo*, se d. o.), förening af personer, hvilka förbundit sig att lefva efter vissa reglor el. ordningsstadgar, och som genom något antaget yttre tecken skilja sig ifrån andra; äfv. utmärkelsetecken, som tillhör en riddar-

orden; **ōrdens-generāl,** högste styresman i en andlig orden; **ōrdens-kapītel,** se **Capitel; ōrdens-insīgnier,** ordenstecken.

**Ōrdo,** m., genit. **ōrdinis,** lat., rad; ordning; afdelning, klass; stånd; pl. **ōrdines,** prestvigning; **ōrdines impērii,** riksständer; **ōrdines provinciāles,** landtständer; **extra ōrdinem,** utom ordningen. — **Ordināle,** n., pl. **ordinālia,** gram. ordningstal. — **Ordināle,** n., nylat., kyrkbok i anglikanska kyrkan. — **Ordinārie,** (lat. *ordinārius*), ordentlig, på stat anställd (embets- eller tjensteman), )( extraordinarie; **ordinārio,** ital., tonk. på vanligt sätt; **ordinārius,** m., lat. (näml. *professor*), ordinarie professor vid en högskola; i allmnht. ordinarie tjensteman, lärare; i katolska kyrkan: en biskop såsom den egentlige styresmannen i sitt stift. — **Ordinār,** (lat. *ordinārius*), vanlig. bruklig, alldaglig; medelmåttig. — **Ordinēra,** (lat. *ordināre*), förordna, föreskrifva; inviga till prestembetet. — **Ordināndus** el. **Ordinānd,** m., en, som skall prestvigas. — **Ordinānt,** m., biskop, som förrättar prestvigning. — **Ordināns,** f., se **Ordonnans.** — **Ordināta** el. **Ordināt,** f., pl. **Ordināter,** matem., de från abscissan till en viss punkt på en kroklinie dragna, sins emellan parallela linier. — **Ordinatiōn,** f., (lat. *ordinātio*), förordnande, föreskrift; prestvigning.

**Ordonnēra,** fr. (*ordonnēr*, lat. *ordināre*), förordna, påbjuda. — **Ordonnānce** (årdånnānghs'), fr., och **Ordonnāns,** f., egentl. förordnande, föreskrift, m. m.; s. m., soldat, som är anställd hos en officer, för att uträtta hans befallningar; **ordonnāns-officēr,** officer, anställd hos en öfverbefälhafvare, för att öfverföra hans order o. s. v. — **Ordonnatōr,** m., (fr. *ordonnatēūr*), anordnare.

**Ordre,** fr., f., och **Ōrder,** m., (g.fr. *ordene*, *ordine*, af lat. *ōrdo*, genit. *ōrdinis*, ordning), muntlig eller skriftlig befallning, gifven af befälhafvare eller förman; anvisning till utbetalning; person, på hvilken en skuldsedel o. s. v. öfverlåtes; uppdrag att göra uppköp; **ordres** (årdr'), köpm.t. ombud, rättsinnehafvare; **par ordre,** på befallning; **ordre de batāille** (- d'batālj'), slagordning; **ordre du jour** (- dy sjuhr), dagordning.

**Oreād,** f., gr. (*oreiās*, pl. *oreiādes*, af *ōros*, berg), bergsnymf.

**Orēra,** lat. (*orāre*), tala, hålla tal.

**Orēst(es),** m., enl. forngrekiska sagan, en son af Agamemnon, konung i Mycenæ, och Klytemnestra; hämnade sin fader, som hade blifvit dödad af Klytemnestra och hennes älskare, Aegisthos, i det han dödade sin moder, men förföljdes derpå af Eumeniderna, som gjorde honom vansinnig. Är en af hufvudhjeltarna i den grekiska tragedien och berömd för sin innerliga vänskap med Pylades, se d. o.

**Orexī,** f., gr. (*ōrexis*, af *orēgein*, utsträcka), läkek. onaturlig matlust, ätsjuka; äfven halsbränna. magsyra.

**Orgān,** n. och m., gr. **Ōrganon** (af *ērgon*, verk), sjelfverksam del af något helt; verktyg för lifskraften, lifsverktyg, sinnesverktyg, språkverktyg; röst, stämma; fig. person, som talar, skrifver eller uträttar något för en annan; verktyg, redskap; **organo,** m., italiensk benämning på orgel; **ōrganon,** en särskilt benämning på Aristoteles' Logik, såsom gifvande de menskliga kunskaperna en inre hållning; äfv. framställning af ett vetenskapligt ämne med inre, liksom organiskt sammanhang; **ōrganum hydrāūlicum,** lat., vattenorgel; **ōrganum pneumāticum,** väderorgel. — **Orgānisk,** försedd med organer eller lifsverktyg; med lif begåfvad; bildande ett slutet, ordnadt. sammanhängande helt; för lefvande varelser egendomlig; hörande till det inre lifvet, till ett tings grundväsende, anordning, inrättning; **orgānisk naturlag,** sådan naturlag, som gäller för organiska kroppar; **orgānisk kemī,** den del af kemien, som sysselsätter sig med föreningarna af de sammansatta grupperna i växter och djur eller de af dem uppkomna kroppar; **orgāniska lagar,** rättsv. lagar, genom hvilka statens inre lif ordnas, äfven i allmnht. vigtiga, genomgripande lagar. — **Organisēra,** barb.-lat. (fr. *organisēr*), förse med organer, lifva; efter något visst system bilda, inrätta, ordna; milit. bilda en armé och göra den färdig att tåga i fält. — **Organisatiōn** el. **Organisēring,** f., inre anordning, inrättning, författning; organiskt sammanhang. — **Organīsm,** m., inre anordning, organisk byggnad, en kropps lifsverktyg betraktade såsom ett helt; kroppsbyggnad; sammanhang emellan de särskilta delarna och det hela; öfverensstämmelse i anordningen af det hela och dess delar. — **Organīst** och **Ōrgnist,** m., (m.lat. *organīsta*), orgelspelare. — **Organochōrdium,** n., ett af instrumentmakaren Bachwitz i Stockholm, efter abbé Voglers anvisning, 1798 förfärdigadt tonverktyg, bestående af ett vanligt piano och en dermed förbunden mindre orgel. — **Organogenī,** f., organbildning; läran om organiska väsendens uppkomst. — **Organognosī,** f., kännedomen om organiska kroppars beskaffenhet. — **Organografī,** f., organiska naturkroppars beskrifning; äfv. beskrifning om tonverktyg. — **Organologī,** f., organlära; äfv. lära om tonverktyg; äfv. lära om barnförlossnings-instrumenter. — **Organomī,** f., läran om lagarna för det organiska lifvet. — **Organoplastīk,** f., organbildning. — **Organoskopī,** f., konsten att af organbildningen hos en menniska sluta till dess böjelser.

**Organdīn** el. **Orgāndy,** m., (fr. *organdis*), en sort ostindiskt bomullstyg, liknande musselin eller linong.

**Organisk, Organisera, Organism, Organist, Organochordium,** m. fl., se under **Organ.**

**Organsin,** n., (fr. *organsīn*, ital. *organzīno*), el. **Organsīnsilke,** en sort tvinnadt silke till varp.

**Orgāsmus,** m., gr. (af *orgān*, svälla), lakek. vallning i blodet eller andra vätskor; retning i kroppsdelarna, isht. fortplantningsorganerna.

**Ōrgel, Ōrgor, Ōrgelverk** el. **Ōrgverk,** (af gr. *ōrganon*, verktyg), ett allmänt bekant tonverktyg, hvars toner frambringas genom sammanpressad luft, medelst en s. k. klaviaturregering, inledd i pipor af olika dimensioner; — **ōrgelpunkt,** en under flera takter hvilande ton, vid orgelspelning; **ōrgelstamma,** se **Register; ōrgelton,** se **Korton** (under

Chor); **orgue de Barbarīe** (årgh' d'barbarī'), fr., vefpositiv; **orgue expressīve,** fr., se **Physharmonica.** — **Orgelharmōnika,** f., **Orgelharmōnium,** n., se **Physharmonika.** — **Orgelnist,** se **Organist** (under Organ).

**Ŏrgier,** pl., gr. (*ŏrgia*), i allmnht. hemliga religionsbruk; isht. de i vildt rus firade Bacchi fester; oegentl. nattliga dryckesgillen, fråssande gästabud, åtföljda utaf osedliga utsväfningar.

**Orgōsis,** f., gr., se **Orgasmus.**

**Oriēnt,** m., lat. (*ŏriens*, näml. *sol*, den uppgående solen; af *orīri*, uppgå, uppstå, m. m.), öster; österländerna. — **Orientālisk,** (lat. *orientālis*), östlig; österländsk. — **Orientalīsm(us),** m., österländsk språkegenhet. — **Orientalīst,** m., kännare af österländska språken, isht. de semitiska. — **Orientalitēt,** f., österländsk beskaffenhet, egendomlighet, natur. — **Orientēra sig,** (fr. *s'orientēr*), egentl. vända sig åt öster, för att sålunda finna de öfriga väderstrecken; fig. göra sig bekant med en orts läge och förhållanden; göra sig hemmastadd med ett ämne.

**Oriflāmme** (årīflämm'), f., fr., (m.lat. *auriflamma*, af lat. *āūrum*, guld, och *flămma*, låga, m.lat. liten fana, vimpel), den forna franska riksfanan; urspr. en lans af förgylld koppar med en vimpel af eldrödt siden, som ändades i tre spetsar, hvardera försedd med en guldtofs; ursprungligen baner för abbotstiftet St. Denis.

**Origināl,** lat. (*originālis*, af *orīgo*, ursprung), el. **Originēl** (årisjinäll), fr., ursprunglig, egendomlig, uregen; äfv. sällsam, underlig, afvikande från det vanliga; **origināl,** subst., n., något ursprungligt, urbild, urskrift, )( Copia; originel, egen, sällsam, underlig person; — **originālgenī,** på ett ursprungligt, egendomligt sätt skapande snille; **originālspråk,** det språk, hvarpå något ursprungligen blifvit författadt; **originālupplaga,** den af rättmätiga förläggaren utgifna upplagan af ett verk, )( eftertryck. — **Originalitēt,** f., nylat. (fr. *originalité*), ursprunglighet, egendomlighet, egenhet; sällsamhet, besynnerlighet. — **Origīne** (årisjīhn'), f., fr., ursprung, upphof; början; härkomst. — **Originār,** senlat. (fr. *originaire* l. årisjinähr), ursprunglig; medfödd.

**Orignāl** el. **Orignac** (årinj-), m., fr. (sannolikt ifrån språket i Canada), nordamerikanska elgen.

**Orillon** (åriljōngh), m., fr. (af *orēille*, öra), krigsk. rundt eller fyrkantigt bröstvärn för kanonerna i den tillbakadragna flanken af en bastion; byggn.k. hörnsirat.

**Orīon,** m., gr., astron. namnet på en stor, glänsande stjerna på södra delen af himlahvalfvet, benämd efter en af sagan omtalad jättelik hjelte och stor jägare.

**Orkān,** m., (ital. *oragāno*, *uracāno*, fr. *ouragan*, sp. *huracan*, eng. *hurricane*, ifrån språket på Hayti), vild storm med en hastighet af 100—120 fot på en sekund.

**Orlāndo,** italienskt mansnamn, se **Roland**; **Orlāndo furiōso,** berömd hjeltedikt af Ariosto.

**Orleāna,** f., ett vackert, brandgult färgämne af hinnan, som omger de ärtlika fröen i amerikanska orleanaträdets (*bīxa orellāna*) fröhus, äfv. kallad Roucou, Ruku el. Uruku.

**Orléanīst,** m., anhängare af huset Orléans i Frankrike, isht. af konung Ludvig Filip (sedan 1830) och hans familj. — **Orléanīsm,** m., det politiska system, furstarne af huset Orléans hyllat; äfv. orleanisternas politiska läror och grundsatser; äfv. deras parti.

**Ŏrmuzd,** m., fornpers. (uppkommet af *ahura mazda*, högvis herrskare), den gudomlighet, som råder öfver första dagen af det forna persiska solåret; enl. Zoroasters lära, urljuset eller det goda grundväsendet, i motsats till Arihman, mörkrets och det ondas urväsen.

**Ornēra,** lat. (*ornāre*), pryda, sira, smycka. — **Ornamēnt,** n., lat. (*ornamēntum*), el. fr. **Ornemēnt** (årn'mängh), m., prydnad (isht. i rum och på byggnader); **sēnza ornamēnti,** ital., tonk. utan prydnader. — **Ornamentīk,** f., läran om ornamenter och deras användande. — **Ornamentēra,** barb.-lat., förse med ornamenter. — **Ornamentīst,** m., en, som förfärdigar byggnadsornamenter o. d. — **Ornāt,** m., lat. (*ornātus*), prydnad; isht. embetsdrägt, embetsskrud; högtidsdrägt. — **Ornatamēnte,** ital., tonk. med prydnader. — **Ornatiōn,** (lat. *ornātio*), och **Ornatūr,** (senlat. *ornatūra*), f., beprydande, utsmyckning.

**Ornithocēphalus,** m., gr. (af *ŏrnis*, genit. *ŏrnithos*, fågel, och *kephalā*, hufvud), ett fossilt slägte af reptilierna. — **Ornithografī,** f., fåglarnes beskrifning. — **Ornitholīt(h),** m., fossil eller förstenad del af en fågel. — **Ornitholōg,** m., en, som är kunnig i **Ornithologī,** f., den del af zoologien, som handlar om fåglarna. — **Ornitholōgisk,** beträffande ornithologien. — **Ornithomantī** eller **Ornithoskopī,** f., spådom af fåglars flygt. — **Ornithorrhȳncus,** m., nyholländska näbbdjuret. — **Ornithotropī,** f., konsten att utkläcka fågelägg och uppföda fåglar.

**Orognosī,** f., gr. (af *ōros*, berg, och *gnōsis*, kunskap), kunskapen om bergen och bergarterna. — **Orognōstisk,** som tillhör eller angår orognosien. — **Orografī,** f., beskrifning om berg. — **Orogrāfisk,** som derpå har afseende, t. ex. **Orogrāfisk karta,** bergskarta. — **Orologī,** f., lära eller afhandling om berg.

**Oronōco,** m., en sydamerikansk tobakssort ifrån det liknämda landskapet i Venezuela.

**Orphanī,** f., gr. (af *orphanōs*, fader- och moderlös), fader- och moderlöst tillstånd. — **Orphanotrōphium,** n., barnhus.

**Orphārion,** n., (sannolikt efter Orpheus), ett forntida stränginstrument, ett slags citra.

**Ŏrpheus,** m., gr., en berömd sångare och lyrspelare i grekernes sagoålder, som med de ljufva tonerna af sin lyra förtrollade allt; deraf **Orphēon,** n., namnet på en manssångförening, bestående af flera tusen medlemmar, hvilka kalla sig **Orpheonīster**; **Orphēum,** n., musiksal, konsertrum; **Ŏrphica,** f., ett af Röllig uppfunnet stränginstrument, med tonen af en luta.

**Orrėry,** m., el. **Orrērium,** n., = **Planetarium,** se d. o.; efter grefve Orrery, åt hvilken den första inrättning af detta slag tillegnades.

**Orrhos,** m., gr. (*orrhōs*), den vattenaktiga beståndsdelen i mjölk och blod, mjölkvatten, blodvatten. — **Orrhochesī,** f., diarrhé, då afföringen är tunn som vatten.

**Orsēille** (årsälj'), f., fr. (ital. *oricēllo, roccēlla*, nylat. *lichen roccella;* af fr. *roc*, ital. *rōcca*, klippa, berg), en laf, hvaraf beredes ett vackert blått, i violett skiftande färgämne.

**Orsoysilke**, se **Organsin**.

**Orthobiotīk**, f., gr. (af *orthōs, ā, ōn*, rät, rätt, och *biūn*, lefva), konsten att lefva rätt och ändamålsenligt. — **Orthoceratīt**, m., (af *kēras*, horn), ett slägte af fossila snäckor. — **Orthodidaktīk**, f., riktigt lärosätt. — **Orthodōx** och **Ortodōx**, (gr. *orthōdoxos*, af *dōxa*, mening, tro), renlärig, rättrogen; strängt tillgifven den gamla antagna kyrkoläran. — **Orthodoxī** och **Orto-**, f., renlärighet. — **Orthodoxogrāph**, m., renlärig skriftställare. — **Orthodoxographī**, f., renlärigt skriftställeri. — **Orthodromī**, f., ett skepps fart i rak riktning, utan afdrift; )( Loxodromi. — **Orthoēpī** och **Orto-**, f., (af *ēpos*, ord), uttalslära. — **Orthoēpīk**, f., uttalslära; tonk. läran om ordens rätta uttal under sång. — **Orthoēpisk**, rätt uttalande; beträffande uttalsläran. — **Orthoēpographī**, f., uttals- och rättskrifningslära. — **Orthogōn**, m., matem. rätvinklig figur. — **Orthogonāl** el. **Orthogōnisk**, rätvinklig. — **Orthogrāph** och **Ortogrāf**, m., rättskrifvare, kännare af och lärare i rättskrifning. — **Orthographī** och **Ortografī**, f., rättskrifning, rättstafning, rättskrifningslära; äfv. konsten att på en plan yta föreställa resningen af ett föremål eller att perpendikulärt upprita det till alla dess delar; äfv. sådan ritning. — **Orthogrāphisk** och **Ortogrāfisk**, som angår eller öfverensstämmer med rättskrifningsläran; beträffande ett föremåls perpendikulära uppritning. — **Orthokeratīt**, se **Orthoceratīt**. — **Orthoklās**, m., miner. en art fältspat. — **Orthokōlon**, n., läkek. ett slags ledstyfhet, då en kroppslem, som blifvit beröfvad sin rörelseförmåga, förblifver i oförändrad utsträckt ställning. — **Orthologī**, f., språkriktighet. — **Orthometrī**, f., rättmätning. — **Orthomorphī**, f., regelbunden bildning; läkek. konsten att återgifva en kroppsdel dess normala form. — **Orthomōrphisk**, regelbundet bildad. — **Orthonȳmisk**, rätt benämd. — **Orthopaedī** och **Ortopedī**, f., (af *paidēūein*, uppfostra, bilda), konsten att förekomma eller afhjelpa kroppsliga missbildningar eller snedheter, isht. hos barn. — **Orthopēdisk** och **Ortop-**, beträffande ortopedien; **ortopēdiskt institūt**, anstalt, der kroppsliga missbildningar och snedheter afhjelpas, äfv. kallad **Orthopāēdium**. — **Orthophonī**, f., se **Orthoēpi**. — **Orthophonīk**, f., rättskrifningslära. — **Ortopnōēa**, f., läkek. andtäppa, då man endast i stående eller sittande ställning kan draga andan. — **Orthōptera**, pl., nat.-hist. rätvingar: en ordning af insekterna. — **Orthosomatīk**, f., se **Orthopaedi**. — **Orthotonī**, f., ordens riktiga betoning.

**Ortolān**, m., (ital. *ortolāno*, fr. *ortolān*, af lat. *hortulānus*, af *hōrtus*, trädgård, nylat. *emberiza hortulāna*), ortolansparf, hvilken, isht. gödd, anses såsom en stor läckerhet.

**Orvietān**, n., ett slags motgift, benämdt efter staden Orvieto i f. d. Kyrkostaten.

**Ory**, m., ett persiskt mynt.

**Oryktochemī** och **-kemī**, f., den del af kemien, som sysselsätter sig med mineralier. — **Oryktogenī**, f., stenbildning. — **Oryktognosī**, f., kunskap om alla de mineralier, som jorden bär i sitt sköte. — **Oryktognōstisk**, beträffande denna vetenskap. — **Oryktografī**, f., beskrifning om de alster, som jorden bär i sitt sköte. — **Oryktologī**, f., d. s. s. Mineralogi, se d. o; äfv. läran om försteningarna och deras tillkomst. — **Oryktolōgisk**, som angår oryktologien. — **Oryktozoologī**, f., den del af zoologien, som handlar om de fossila djuren.

**Orȳza**, f., gr., sädesslaget ris. — **Oryzēer**, pl., bot. risartade växter.

**Os**, (1), n., lat. (genit. *ōris*, pl. *ōra*), mun; **uno ōre**, med en mun, enstämmigt.

**Ōs**, (2), n., lat. (genit. *ōssis*, pl. *ōssa*), ben; se vidare **Ossa**.

**Osānna**, ital., d. s. s. **Hosianna**, se d. o.

**Ōsbert**, m., forntyskt mansnamn (angl.sax. *Osbeorht*, af *os*, fornn. *áss*, gud), med betydelsen: den gudomligt glänsande, den gudasköne.

**Oscar**, se **Oskar**.

**Oscillēra**, lat. (*oscillāre*), svänga, göra svängningar. — **Oscillatiōn**, f., (lat. *oscillātio*), svängning; tonk. se **Vibration**. — **Oscillatōrisk**, svängande.

**Ōsculum**, n., lat. (demin. af *os*), egentl. liten mun; kyss; **o. caritātis**, kärlekskyss; **o. pācis**, fridskyss, isht. den, som kardinalerne få af den nyvalde påfven. — **Osculēra**, (lat. *osculāri*), kyssa; matem. beröra, tangera. — **Osculatiōn**, f., kyssning; matem. en kroklinies eller ytas nära beröring med en annan.

**Osger**, m., se **Oskar**.

**Osīris**, m., egypt. mytol. solens gud. Isis' gemål och broder.

**Ōskar**, ett forntyskt mansnamn (angl.sax. *Ôsgâr*, af *ôs*, fornn. *áss*, gud, och *gâr*, spjut), med betyd.: Guds spjut.

**Oslaf**, se **Olaf**.

**Osmāner**, **Osmānlis**, pl. turkar. — **Osmānisk**, se **Ottomanisk**.

**Osmazom**, se **Osmozom**.

**Osmin**, m., (r. *osmīna*, f., af *osmj*, åtta), ett ryskt sädesmått, = 4 tschetveriks.

**Ōsmium**, n., gr. (af *osmā*, lukt, af *ōzein*, lukta), en 1803 i platinasand upptäckt svart metall. benämd af dess egendomligt stinkande lukt. — **Osmozōm**, n., (af *zomōs*, köttsoppa), grundämnet i muskelkött, användt till beredning af Osmozom-chokolad. [skyddade.

**Osmund**, forntyskt mansnamn: den af Gud beskyddade.

**Osphyalgī**, f., gr. (af *osphys*, höft), läkek. höftvärk. — **Osphȳtis**, f., läkek. brand i höftleden.

**Ōssa**, pl., lat. (af *ōs*, n., genit. *ōssis*), ben: **ōssa sēpiae**, hvalfiskfjäll: ryggsköldarne af en art bläckfisk. — **Ossārium** el. **Ossuārium**, n., benhus. — **Ossatūr**, f., benbyggnad. — **Ossificatiōn** och **-fikat-**, f., läkek. hårdnande eller förvandling till ben, benbildning, förbening. — **Ossifiēra**, förbena. — **Ossilēgium**, n., bensamling. — **Ossivōr**, läkek. benfrätande.

**Ossēter**, pl., ett i vestra trakterna af Kaukasus boende folk af den iraniska stammen.

**Ōssian** el. rättare **Ōisian** (oshjan), ett gaeliskt mansnamn, med betyd.: den hänförande läraren.
**Ostāgra,** f., gr. (af *ostēon*, ben), kir. bentång. — **Ostalgī** el. **Ostealgī,** f., läkek. värk i ben och knotor. — **Ostalgītis,** f.. inflammation i ben och knotor.
**Ostara,** se **Ostera.**
**Ostensībel,** nylat. (af lat. *ostēndere*, visa), som kan och får visas eller yppas, förtjenar att visas; förvexlas äfv. ofta med **Ostensīv,** blott och bart förevisande (ej förklarande), t. ex. ostensīv metōd; åskådlig, ögonskenlig, handgriplig; prunkande, prålande, skrytsam. — **Ostensōrium,** n., d. s. s. Monstrans, se d. o. — **Ostentatiōn,** f., (lat. *ostentātio*), prål, skryt, fåfänga. — **Ostentatiōs,** prålande, prunkande, skrytsam, fåfäng. — **Ostentēra,** (lat. *ostentāre*), förevisa, framhålla till åskådning; pråla, prunka, skryta.
**Osteocēle,** f., gr. (af *ostēon*, ben), läkek. benbrott. — **Osteochemī,** f., läran om benens kemiska natur. — **Osteodērmer,** pl., nat.-hist. broskfiskar med benaktiga knottror på huden. — **Osteodynī,** f., värk i benen. — **Osteogangrāēna,** f. inflammation i benen. — **Osteogenī** el. **Osteogenesī,** f., läran om benens bildning. — **Osteografī,** f., beskrifning om benen i menniskokroppen. — **Osteōklasis,** f., benbrott. — **Osteolīt(h),** m., fossilt ben. — **Osteolōg,** m., den, som är kunnig i **Osteologī,** f., läran om benen i mennisko- eller djurkropp. — **Osteolōgisk,** beträffande osteologien. — **Osteomalacī,** f., benens mjuknande i engelska sjukan. — **Osteōncus,** m., bensvulst. — **Osteonekrōs,** f., benröta. — **Osteopathologī,** f., läran om benens sjukdomar. — **Osteophthorī,** f., benröta. — **Osteōphyma,** n., mjuk bensvulst. — **Osteophȳt,** m., benutväxt. — **Osteoporōsis,** f., benens tillhårdnande. — **Osteosarkōsis,** f., benens förvandling i en köttlik massa. — **Osteoscīrrhus,** m., benutväxt. — **Osteosklerōsis,** f., benens förhårdning. — **Osteotōm,** m., kir. bensåg. — **Osteotomī,** f., den del af anatomien, som har benens dissektion till föremål.
**Ōstera** el. **Ōstara,** f., vårens gudinna hos de forna sachsarne.
**Ostēria,** f., ital. (jmf. *Hosteria*), värdshus uti [Italien.
**Ostināto,** ital. (lat. *obstinātus*), tonk. ihärdigt, uthålligt.
**Ostītis,** f., gr. (af *ostēon*, ben), läkek. beninflammation. — **Ostōma,** n., benväxt. — **Ostōsis,** f., förbening.
**Ostiāker,** pl., ett den altaiska folkstammen tillhörigt folkslag i de siberiska provinserna Tobolsk och Tomsk.
**Ostrakīsmos, Ostracīsmus** och **Ostracīsm,** m., gr. (af *ōstrakon*, skärfva, snäckskal, m. m.), i det forna Athen, en allt för mäktig medborgares landsförvisning på tio år, genom allmän folkomröstning, hvarvid de röstande skrefvo sina vota på skärfvor eller musselskal. — **Ostracīt,** m., fossilt ostronskal.
**Ōstrea edūlis,** f., lat., ostra. — **Ostreīt,** m., se **Ostracit.** — **Ostreopectinīt,** m., fossil kammussla.
**Ōsvald,** forntyskt mansnamn: Guds makt.
**Ōsvin,** forntyskt mansnamn: Guds vän.

**Ōtagra,** f., gr. (af *ūs*, genit. *otōs*, öra), läkek. örsprång. — **Otakustīk,** f., konsten att stärka hörseln. — **Otalgī,** f., öronvärk. — **Otālgika** el. **Otālgiska medel,** medel emot öronvärk. — **Otēnchyta,** f., öronspruta. — **Otiāter,** m., öronläkare. — **Otiatrī,** f., öronläkekonst. — **Otiātrisk,** beträffande öronläkekonsten. — **Ōtika,** pl., medel emot öronvärk. — **Otītis,** f., öroninflammation. — **Otodynī,** f., öronvärk. — **Otōglyphis,** f., och **Otōglyphon,** n., örslef. — **Otografī,** f., örats beskrifning. — **Otologī,** f., läran om örats byggnad och hörseln. — **Otophōn,** m., hörselverktyg för döfva. — **Otoplastīk,** f., örats bildning. — **Otorrhagī,** f., blödning ur örat. — **Otorrhōēa,** f., öronfluss. — **Otoskōp,** n., redskap till örats undersökning. — **Ototomī,** f., örats dissektion.
**O tempora, o mores!** se under **Tempus.**
**Otfried,** forntyskt mansnamn: egendoms beskyddare.
**Otiatri, Otika, Otitis,** m. fl., se under **Otagra.**
**Othēllo,** m., moren i Venedig, i Shakespeare's likbenämda sorgspel; fig. svartsjuk äkta man.
**Ōtium,** n., lat., frihet ifrån göromål, ledighet, sysslolöshet; **ōtia,** pl., lediga stunder; **ōtia dant vītia,** fåfäng gå lärer mycket ondt.
**Otmar,** se **Ottomar,** under **Otto.**
**Otodyni, Ototomi,** m. fl., se under **Otagra.**
**Ottāva,** f., ital. (af *ottāvo, a*, den åttonde), tonk. **all' ottāva,** i oktaven, en oktav högre; **alta ottāva, alt' ottāva,** en oktav högre, än noten anger; **ottāve rime,** åttaradiga verser, italienska stanser. — **Ottavīna,** f., ital., liten oktav. — **Ottētt,** f., (ital. *ottētto*, m.), vanligare **Octētt** el. **Oktētt,** f., åttstämmigt tonstycke.
**Ōtto,** forntyskt mansnamn, äfv. **Ōdo:** den rike, den lycklige. — **Ottīlia,** forntyskt qvinnonamn, bildadt efter Otto. — **Ōttokar,** böhmiskt-tyskt mansnamn: den egendomsskyddande. — **Ōttomar** el. **Ōtmar,** forntyskt mansnamn: den för sin rikedom namnkunnige.
**Ōttoman,** rättare **Ōsman,** namnet på stiftaren af det turkiska riket, år 1300. — **Ottomān,** f., turkisk hvilsoffa. — **Ottomāniska** el. **Osmāniska riket,** turkiska riket; **ottomāniska** el. **osmāniska porten,** äfv. **den höga porten** el. blott **Porten,** det turkiska kejserliga hofvet (efter hufvudporten, som leder till kejserliga palatset).
**Oubliētter** (ubl-), pl., fr. (*oubliēttes*, l. ubliätt; af *oubliēr*, förgäta, från lat. *oblivīsci*, glömma), fängelsehålor med blindlucka, hvarigenom de personer nedstörtades, som man i hemlighet ville göra sig af med.
**Ourang-Outang,** se **Orang-Utang.**
**Outrēra** (utr-), fr. (*outrēr*, l. utrēh; provenç. *ultrār*, af lat. *ūltra*, se d. o.), öfverdrifva, drifva till ytterlighet.
**Ouvert, Ouverture,** se under följ. ord.
**Ouvrēra** (uvr-), fr. (*ouvrīr*, l. uvrīh), öppna, yppa; börja; **ouvērt** (uvähr), öppnad, öppen; upplagd; uppenbar. — **Ouvertūre** (uvertȳhr'), f., öppning, början; tonstycke, som utgör inledningen till ett större musikaliskt helt, t. ex. en opera, ett oratorium o. s. v., inledningsstycke.

**Oval, Ovarium,** se under **Ovum.**
**Ovatiōn,** f., lat. (*ovātio*), den mindre triumfen hos Romarne; fig. hedersbevisning af flera församlade personer, då de under vivatrop och andra hyllningstecken beledsaga en person.
**Overlander,** m., ett slags holländskt fartyg på Maas och Rhen.
**Oviparer, Ovologi,** m. fl., se följ. ord.
**Ovum,** n., pl. **ōva,** lat. ägg; **ab ōvo,** egentl. från ägget, d. v. s. från första början; **ab ōvo ūsque ad māla,** egentl. från ägget ända till äplena, d. v. s. från början ända till slutet (forntromarnes måltider började vanligen med ägg och slutades med frukt). — **Ovāl,** nylat., äggrund; subst. m., äggrund figur; ägglinie. — **Ovarītis,** f., läkek. brand i äggstockarna. — **Ovārium,** n., äggstock; pl. **ovāria,** äggstockar; bot. fruktämne. — **Ovāt,** (lat. *ovātus*), äggformig. — **Ovāto-oblōng,** barb.-lat., mera lång än äggrund. — **Ovifōrm,** äggformig. — **Ovipārer,** pl., (lat. *ovīpara*, näml. *animālia*, djur), nat. hist., äggläggande djur. — **Ovoīdisk,** äggformig. — **Ovologī,** f., lat.-gr., se **Oologi.**
**Ōxalis,** f., gr., bot. harsyra; **oxālsyra,** kem. en egen syra, som innehålles i denna ört. — **Oxalāt,** n., oxalsyradt salt.
**Oxīd,** m., gr. (af *oxȳs*, skarp, sur), kem. syrsatt kropp, isht. andra syrsättningsgraden. — **Oxidēra,** syrsätta. — **Oxidābel,** syrsättlig. — **Oxidabilitēt,** f., syrsättlighet. — **Oxidatiōn** el. **Oxidering,** f., syrsättning. — **Oxidhydrāt,** n., förening af en oxid med vatten. — **Oxidūl,** m., lägsta syrsättningsgrad. — **Oxidulēra,** förena med syre i lägsta syrsättningsgraden.
**Oxyd,** m. fl., se föreg. ord.
**Oxygène** (oxisjähn') och **Oxygēn,** m. och n., gr. (af *oxȳs*, skarp, sur), kem. syre. — **Oxygenera** (-sje-), syrsätta. — **Oxygōn,** m., matem. spetsvinklig figur. — **Oxygōnisk,** spetsvinklig. — **Oxymēl,** n., ättikhonung — **Oxymēter,** m., syremätare. — **Oxynītron,** n., salpetersyra. — **Oxyopī,** f., (af *ōptein*, se), skarpsynthet; läkek. det slags svaghet hos synsinnet, då man ser bättre i mörker eller vid svagt ljus, än vid klart. — **Oxyphonī** och **-fonī,** f., gr., klar, klingande stämma. — **Oxyregmī,** f., läkek. magsyra — **Oxyrrhodīn,** n., rosenättika. — **Oxysācharum,** n., ättiksocker. — **Oxȳtonon,** n., ord med skarpt betonad slutstafvelse.
**Ozelōt,** m., mexik., en art tiger i Brasilien och Mexiko.
**Ozokerīt,** m., (af gr. *ōzein*, lukta, och *kerōs*, vax), ett slags välluktande, vaxartadt jordbeck i Moldau, Galizien m. fl. orter, som ett svenskt-engelskt bolag nyligen börjat använda till ljusfabrikation.
**Ozōn,** n., gr. (af *ōzein*, lukta, stinka), ett genom inverkan af elektriska gnistor eller fuktig fosfor verkadt allotropiskt tillstånd hos syre, i hvilket det utmärker sig genom en egendomlig lukt, starkare syrsättningskraft m. m. — **Ozonizēra,** förvandla (syre) till ozon. — **Ozonomēter,** m., redskap. hvarmed luftens ozonhalt mätes.
**Ozāna,** f., gr. (*ōzaina*), läkek. stinkande näsböld.

---

# P.

**P,** i franska kursuppgifter, = **Papier,** papper; )( **Argent,** se d. o.
**P,** såsom g.rom. taltecken, = **400.**
**P̄** = **400,000.**
**P.** el. **Publ.** (på g.rom. inskrifter) = **Pūblius** [(namn).
**P,** på franska mynt: myntningsorten **Dijon.**
**p.** (tonk.) = **Piano,** se d. o.
**p.,** på målningar, = **pīnxit,** lat.: har målat den el. det. [rest den.
**p.,** på minnesvårdar, = **pōsuit,** lat.: har upp-
**p.** el. **pag.** = **pāgina,** lat. sida (i bok eller skrift). [skrift).
**pagg.** = **pāginæ,** pl., lat.: sidorna (i bok el.
**P.** = **Papa, Pastor, Pater, Père, Professor,** s. d. o.
**p. a.** = **par ami,** se under **Ami.**
**p. a.** = **pro anno,** se under **Annus.**
**P. aeq.,** på recepter, = **Pārtes aequāles,** lat., pl., lika delar.
**Part.** el. **Partic.** = **Participium,** se d. o.
**Part.** el. **Partik.** = **Partikel,** se d. o.
**Pass.** = **Passivum,** se d. o,; **pass.** = **passīve,** lat.: i passiv betydelse.
**P. c.** = **par couvert,** se under **Couvert.**
**P. C.** = **Poēta Cæsāreus,** lat.: kejserlig skald. [efter Kristi födelse.
**p. Chr. n.** = **post Chrīstum nātum,** lat.:
**p. compl.** = **par complaisance,** fr.: af artighet.
**p. d.** el. **per del.** = **per deliquium.**
**p. e.** = **par exemple,** se under **Exempel.**
**p. expr.** = **per exprēssum,** lat.: förmedelst ett särskilt bud.
**Perig.** = **Perigāēum,** se d. o.
**p. f.** (tonk.) = **poco forte** el. **più forte,** se d. o.
**P. f. aa. ff.** = **Pāstor fīdus animārum fidēlium,** lat.: de trogna själars trogne herde.
**p. f. v.** = **pour faire visite** (purr fähr' visitt'), fr.: för att aflägga besök, för att göra sin uppvaktning.
**p. gr. go.** = **per grāto govērno,** ital.: till benägen efterrättelse.
**pl.** el. **plur.** = **Pluralis,** se d. o.
**P. L.** = **Pāstor Lōci,** lat.: ställets pastor.
**P. L.** = **Poēta laureātus,** lat.: krönt skald.
**P. L.** = **Profēssor Lōgices,** lat.: professor i tankelära.

**P. L. C.** = **Poëta Laureātus cæsāreus,** lat.: kejserlig krönt skald.

**p. m.** = **post merīdiem,** se under Meridies.

**p. m.,** på minnesvårdar, = **piæ memoriæ,** se under Memoria.

**p. m.** = **per mēse,** ital.: i månaden.

**p. M.** och **P. M.** = **Pro Memoria,** se Promemoria.

**P. M.** = **Pontifex Maximus,** se under Pontifex.

**P. M.** = **pīis mānibus,** lat.: med fromma händer.

**P. N.** = **pro notītia,** lat.: till underrättelse.

**P. O.** = **Professor ordinarius,** se under Professor.

**p. occ.** = **par occasion,** se under Occasion.

**Pomp.** = **Pompējus** (g.rom. namn).

**Pont. Max.** = **Pontifex maximus,** se under Pontifex.

**P. P.** = **Professor publicus,** se under Professor.

**P. P.** = **Pastor primarius,** se under Pastor.

**P. P.** och **Pr. Pr.** = **Praemissis praemittendis,** se under Premittera.

**p. p.,** äfv. **pp.** (tonk.) = **più piano;** äfv. = **pianissimo,** se under Piano.

**p. p. c.** = **pour prēndre congé** (purr prangdr' konghsjēh), fr.: för att taga afsked.

**P. P. O.** = **Professor publicus ordinarius,** se under Professor.

**p. pr.** = **pour présenter** (purr presanghtēh), fr.: för att föreställa, presentera.

**P. R.** = **Pōpulus Romānus,** lat.: Det romerska folket.

**p. R. c.** = **post Rōmam cōnditam,** lat.: efter Roms grundläggning.

**p. r. v.** = **pour rēndre visīte** (purr rangdr' visītt'), fr.: för att göra återbesök.

**Præf.** = **Præfātio,** lat.: företal.

**Prep.** = **Preposition,** se d. o.

**Pres.** = **Presens,** se d. o.

**Pret.** el. **Preterit.** = **Præteritum,** se d. o.

**Pres. R. S.** = **President (of the) Royal Society,** ordförande i kungl. vetenskapssamfundet (i England).

**pro cop.** = **pro copia,** se under Copia.

**Prof.** = **Professor,** se d. o.

**Pron.** = **Pronomen,** se d. o.

**Prov.** = **Proverbium,** se d. o.

**P. S.** = **Postscriptum,** se d. o.

**p. t.** = **pro tempore,** se under Tempus.

**p. t.** = **praemisso titulo,** se under Titulus.

**p. t.** el. **pl. tit.** = **pleno titulo,** se under Titulus.

**p. Tr.** = **post Trinitatem,** se under Trinitas.

**publ.** = **pūblice,** lat: offentligen.

**p. u. c.** = **post ūrbem cōnditam,** lat.: efter stadens (Roms) grundläggning.

**Pulv.** (på recepter) = **Pulvis,** se d. o.

**Ps.** = **Psalm,** se d. o.

---

**Pāātwerk,** n. (af plattyska *paten,* plantera), lefvande häckar i Slesvig, till rågångars utmärkande.

**Pacatiōn,** f., senlat. (*pacātio*), fredande, fredsstiftning.

**Pācco,** m., ital. (af t. *pack*), köpm.t. packe.

**Pace,** se under **Pax.**

**Pachomēter,** m., gr. (af *pāchos,* tjocklek, och *metrēin,* mäta), redskap att mäta tjockleken af belagdt spegelglas. — **Pachydērmata** el. **Pachydērmer,** pl., (af *dērma,* hud), nat.-hist. djur med tjock hud. — **Pachythērium,** n., ett fornverldens fauna tillhörigt däggdjur.

**Pacifiēra,** fr. (*pacifiēr,* lat. *pacificāre,* af *pax,* genit. *pācis,* fred, och *fācere,* göra), stifta fred, bilägga, förlika; lugna. — **Pacificātor** el. **Pacifikatōr,** m., fredsstiftare. — **Pacifikatiōn,** f., fredsstiftande, biläggning.

**Packet,** se **Paket.**

**Packfōng** el. **Pakfōng,** m., en kinesisk, hvit, smidig metallblandning af koppar, nickel, zink och jern, = Argentan.

**Pāco,** m., äfv. **Paco-Kamel,** dverglama, en mindre art af den peruanska laman, med kostbar, fin ull, **Paco-hår,** numera i England förarbetadt såsom kamull.

**Pacotīlle** (-tīlj'), f., fr. (demin. af *paquēt,* packe), förning på fartyg; skeppslast af köpmannavaror; äfv. varor af sämre beskaffenhet.

**Pactōlus,** m., (gr. *Pactolōs;* jmf. *Midas*), en flod i Lydien, som förde guldsand.

**Pāctum** och **Pāktum,** n., lat. (egentl. partic. af *pacīsci,* förlikas), öfverenskommelse; aftal, äktenskapsförord; **ex pācto,** lat., efter aftal; **pāctum antenuptiāle,** äktenskapsförord; **p. addictiōnis in dīem,** handelsfördrag, hvarigenom öfverenskommes, att ett afslutadt köp återgår, ifall säljaren inom viss tid får högre anbud från annat håll; **p. familīæ,** familjefördrag; **p. hereditārium,** arfsfördrag; **p. successōrium,** arfföljdsfördrag; **p. uniōnis prōlium,** fördrag emellan äkta makar vid ett senare äktenskap, hvarigenom bestämmes, att barnen af föregående äktenskap skola äga lika arfsrätt med dem, som derefter födas. — **Pactiōn,** f., (lat. *pāctio*), öfverenskommelse, aftal.

**Pāddy,** (1), i Ostindien: oskrädt ris (sädesslag).

**Pāddy,** (2), m., öknamn på Irländarne, i England och Nordamerika, en förvrängning af namnet Patrik, Irländarnes skyddshelgon.

**Padischāh,** m., pers. (*pâdischâh, pâdschâh, bâdschâh,* af *pâd,* beskyddare, af sanskr. *pati,* herre, från *pâ,* herrska, och *schâh,* konung; jmf. *Pascha*), egentl. konungars herre, storherre: turkiska kejsarens vanliga titel.

**Padogger,** pl., se **Batoggi.**

**Padrōne,** m., ital. (= lat. *patrōnus,* se *Patron*), herre, husbonde; skeppsherre, redare; gynnare, beskyddare.

**Paean, Paeōn,** m., gr. (*Paiān, Paiōn*), mytol. gudarnes läkare: Apollos binamn, såsom läkekonstens gud; äfv. lofsång åt Apollo; i allmnht. högtidlig, mångstämmig sång, segersång, jubelsång. — **Pæōnisk konst,** läkekonst.

**Paedagōg** och **Pedagōg,** m., gr. (*paidagogōs,* af *pais,* genit. *paidōs,* barn, gosse, och *āgein,* föra, leda), barns handledare, uppfostrare, skolmästare, skollärare. — **Pedagogī,** f., upp-

fostringsanstalt; skollärarcsyssla. — **Pedagogīk,** f., uppfostringslära, -konst. — **Pedagōgiker,** m., vetenskapligt bildad skollärare. — **Pedagōgisk,** som angår barnuppfostran. — **Pederāst,** m., (af *erān*, älska), drängaskändare. — **Pederastī,** f., drängaskänderi. — **Pedeutīk,** f., undervisning i dygdeläran, af Pythagoras så benämd. — **Pediāter,** m., barnläkare. — **Pediatrīk,** f., barnläkekonst. — **Pedotrophī** och **-trofī,** f., barns uppfödande, barnavård.

**Paederast, Paedeutīk,** m. fl., se **Pederast** etc., under **Paedagog.**

**Paganīsm,** m., lat. (af *pagānus*, urspr. landtman, sedan hedning), hedendom.

**Pāge** (pahsj'), m., fr. (m.lat. *pāgius*, ital. *pāggio*, longobard. *pahis*, *pais*, tjenare, af gr. *pais*, gosse; jmf. dan. *pog*, sv. *pojke*), adelig yngling, som betjenar furstliga personer.

**Pāgina,** f., lat., sida i bok el. skrift. — **Paginēra,** med siffror beteckna sidorna i bok el. skrift.

**Pagliaccio** el. **Pagliazzo,** se **Pajazzo.**

**Pagōd,** f., (hindost. och pers. *but-kadah*, af pers. *but*, afgudabild, och *kadah*, hus, tempel), afgudatempel el. äfv. afgudabild hos Hinduerna och andra hedniska folkslag i Södra Asien; kinesisk porslinsdocka, liten figur med rörligt hufvud, nickdocka. — **Pagodīt** el. **Pagodīn,** m., kinesisk späcksten, bildsten.

**Pagoplexī,** f., gr. (af *pāgos*, is, köld), lamhet till följd af förkylning.

**Paille** (palj'), f., fr. (ital. *pāglia*, af lat. *pālea*, strö), halm; **paille-gul,** halmgul. — **Paillētte** (paljätt'), f., (demin. af *Paille*), liten tunn skolla af guld, silfver o. s. v., som till prydnad fästes på tyg, flitter.

**Pair** (pähr), fr. (lat. *par*), lika, jemn; jemngod; **pair et impair** (- etänghpähr) el. **pair ou non** (- u nongh), udda el. jemnt; **au pair** (å pähr), = ital. **al pari,** se under **Pari.**

**Pair** (pähr), fr., eng. **Peer** (pihr), m., (af lat. *par*, genit. *pāris*, lika, jemngod); pl., fr. **pairs,** eng. **peers,** i svensk skrift vanligen **Pär, pārer,** egentl. jemngod: i Frankrike fordom: titel för medlemmarna af första kammaren el. Pärskammaren; i England: titel för ledamöterna af öfverhuset. — **Pairīe** (pärīh'), f., fr., pärskap. — **Peeress** (pihress), f., eng., en pärs gemål.

**Paisīble** (päsībl'), fr. (af *paix*, lat. *pax*, fred), fredlig, lugn, saktmodig, stillsam.

**Paixhans** (pähsäng), m., fr., ett slags långa 80:pundiga mörsare, benämda efter uppfinnaren, franska öfversten Paixhans.

**Pajāzzo** el. **Pājas,** m., ital. (*pagliāccio*, *pagliāzzo*, el. *pagliājo*, egentl. ströhalm), komiskt förklädd person i det italienska, isht. neapolitanska folklustspelet, föreställande den fattiga stackaren, som måste ligga på halm.

**Pakēt,** n., fr. (*paquet*, eng. *packet*), packa, bunt; **pakētbåt** el. blott **pakēt,** m., fartyg, som på vissa tider regelbundet afgår till någon bestämd hamn med fraktgods och passagerare.

**Pakfong,** se **Packfong.**

**Pako,** se **Paco.**

**Paladīn,** m., m.lat. (*palatīnus*), riddare, under Karl den Stores tid; vandrande riddare.

**Palāēmon,** m., gr. (*Palāimon*), mytol. en skeppsbrutne hjelpande hafsgud, hos romarne Portumnus.

**Palaeodoxī** el. **Paläo-, Paleo-,** f., gr. (af *palaiōs*, *ā*, *ōn*, gammal), tro, som öfverensstämmer med det gamla föreställningssättet. — **Palaeographī** och **Paleografī,** f., kännedom om de forna folkens skrifkonst. — **Paleogrāfisk,** som angår foratida skrifkonst. — **Paleolōg,** m., en, som hyllar den gamla tron, läran; **Paleolōger,** pl., den sista regentätten i östromerska riket. — **Paleologī,** f., gammaldagstro, lära, (≠ Neologi. — **Paleontografī,** f., beskrifning öfver urverldens fossila lemningar. — **Paleontologī,** f., den vetenskap, som handlar om urverldens organiska varelser och deras fossila lemningar. — **Paleontolōgisk,** som angår urverldens varelser och förhållanden. — **Paleophytologī,** f., läran om urverldens fossila växtlemningar. — **Paleothērion,** n., pl. **paleothērier,** urverldsdjur; isht. en urverlden tillhörig djurart, som bildar en mellanlänk emellan tapir och noshörning. — **Paleotȳper,** pl., d. s. s. Incunabler, se d. o. — **Paleozōon,** n., urverldsdjur. — **Paleozōisk,** urverldsdjuren beträffande. — **Paleozoologī,** f., läran om urverldens djur.

**Palāēstra,** f., lat. (gr. *palāistra*, af *palaistās*, brottare, af *palāīein*, brottas), kamp- eller fäktbana hos de gamla greker och romare. — **Palaestrīk,** f., fäktkonst.

**Palāīs** (palāh), m., fr. (af lat. *palātium*), palats, slott; praktbyggnad; **palāīs royāl** (- roajāl), ford. kungligt palats i Paris.

**Palankīn,** m. (portug., fr. och eng. *palanquin*, hindost. *pâlkî*), ett slags bärstol i Ostindien.

**Palatāler,** pl., lat. (af *palātum*, gom), bokstäfver, som uttalas i gomen.

**Palatīn,** m., fr. (*palatīne*, f.), pelsverk, som fruntimren bära om halsen vintertiden.

**Palatīnus,** m., lat. (näml. *cōllis* el. *mons*), palatinska kullen i Rom; den på nämda kulle uppförda kejsarborg, *palātium*, palats; äfv. pfalzgrefve (*cōmes palatīnus* el. *palātii*); äfv. vice konung i Ungern. — **Palatināt,** n., pfalzgrefskap.

**Palemon, Paleodoxi,** m. fl., se **Palaemon, Palaeodoxi,** etc.

**Pāles,** f., rom. mytol., herdarnes skyddsgudinna; astron. en 1857 af Goldschmidt upptäckt asteroid. — **Palīlia,** pl., årlig fest till Pales' ära.

**Palestra,** se **Palaestra.**

**Paletōt** (pahl'tāh), m., fr. (g.fr. *paletoc*, sp. *paletoque*), mansöfverrock, som icke sluter sig efter kroppen, utan sitter lös och ledig kring lifvet, säckrock.

**Palētt,** m., fr. (*palette*, f., ital. *palētta*, af lat. *pala*, spade), litet bräde, hvarpå malare utbreda sina färger, färgbräde.

**Pāli,** n., (sanskr. *pāli*, mått, måttstock, regelspråk), det språk, hvarpå Buddhas heliga religionsböcker äro skrifna.

**Palikārer,** pl., (nygrek. sing. *palikāri*, yngling, ung man, krigare), oregelmessiga trupper, frivilliga soldater hos nygrekerna.

**Palilia,** se under **Pales.**

**Palimbāchius,** m., gr. (af *pālin*, åter, och *bāccheios*; jmf. *Bacchius*, under *Bacchus*), versk.

trestafvig versfot, bestående af två långa stafvelser och en kort (— — ⏑), äfv. Antibacchius. — **Palimpsēst**, m., gr. (af *psāein*, skafva), manuskript, hvarpå en senare skrift blifvit utplånad, för att återställa den derunder varande äldre skriften. — **Palindrōm**, m., gr. (*palīndromos*, af *trēchein*, löpa), gåta öfver ett ord, hvilket, läst rätt fram el. baklänges, har olika betydelse, t. ex. stol, lots; äfv. vers el. prosa, som äfv. kan läsas bakfram med samma mening. — **Palindromī**, f., gr., läkek. osunda vätskors kastning på de ädlare kroppsdelarna; återkomst af en sjukdom; jmf. **Recidiv**. — **Palingenesī**, f., gr. (af *gēnesis*, födelse), återfödelse, pånyttfödelse. — **Palingrafī**, f., gr. (af *grāphein*, skrifva), den af Kamphausen i Cöln uppfunna konsten att troget på sten öfverflytta kopparstick, träsnitt, o. d. — **Palinodī**, f., upprepande af en sång; rättsv. återkallelse af hvad man förut yttrat,

**Palisanderträ**, se **Palixanderträ**.

**Palissād**, m., fr. (*palissāde*, f., provenç. *palissāda*, *palīza*, ital. *palizzāta*, m.lat. *palissāta*, *palītium*, pålverk, af lat. *pālus*, påle), pålverk; skampåle; häck. — **Palissadēra**, förpåla; omgifva med häckar.

**Palixānder-** el. **Palisānderträ**, ett violblått träslag ifrån Brasilien och Guiana, hvilket ändrar sin färg i luften.

**Paljett**, se **Paillette** (under **Paille**).

**Palladium**, se följande ord.

**Pāllas**, f., gr. myt., äfv. **Athānā**, grekernas *Minerva*, vishetens, de sköna konsternas, tapperhetens och klokhetens gudinna; äfv. en af D:r Olbers 1802 upptäckt planet. — **Pallādium**, n., (gr. *pallādion*, Pallas' bild, af hvilken, enligt sagan, staden Trojas öde berodde), skyddshelgedom; skyddsbild; frihetsvän; en till färg, glans och hårdhet platina liknande, i platinasanden förekommande metall, upptäckt 1803.

**Pallāsch**, m., (g.fr. *palāche* och *palānche*, ital. *palāscio*, pol. *palāzz*, ung. *pallos*), tungt, bredt och långt svärd för ryttare.

**Palliativ**, se under **Pallium**.

**Palliditēt**, f., lat. (af *pāllidus*, blek), blekhet.

**Pallisad**, se **Palissad**.

**Pāllium**, n., lat. (af *pālla*, lång fruntimmerskappa), kappa, mantel; biskopsmantel (sedan 4:de årh. af romerska kejsaren tilldelad de högre biskoparna såsom tecken till deras andeliga makt). — **Palliatīv**, n., nylat. (af lat. *palliātus*, beklädd med mantel), läkek. medel, som väl för ögonblicket lindrar, men ej hjelper det onda; fig. hjelp för ögonblicket.

**Palm**, f., lat. (*pālma*), träd i de varmare länderna, utan grenar och qvistar, hvilket blott i toppen har blad och frukter; **palmārum** (egentl. genit. plur. af *pālma; dies* el. *domīnica palmārum*, palmdagen), palmsöndag. — **Palmacīter**, pl., förstenade palmstammar. — **Palmārium**, n., lat., gåfva till sakförare, som vunnit en process. — **Palmett**, f., byggn.k. prydnad på pelare i form af ett palmblad. — **Palmīt**, n., kem. palmmjöl. — **Palma-Christi-olja**, se **Ricinolja**. — **Palma-rosa-olja**, ett slags etherisk olja.

**Pālma**, f., lat. (gr. *palāmä*), flata handen; **pālma**, **pālmo**, ital., sp. och portug., en hands bredd. — **Palmār**, till flata handen hörande; **palmār-manipulatiōn**, strykning med händerna, vid magnetisering. — **Palmestrī**, f., nylat. = **Chiromanti**, se d. o. — **Palmīpedes**, pl., lat. (sing. *pālmipes*, bredfotad), nat. hist. simfåglar.

**Palmōs**, f., gr. (af *pāllein*, svänga, springa), läkek. hjertats klappning, pulsslag. — **Pālmoskopī**, f., (af *skopēīn*, skåda, undersöka), aktgifvelse på pulsslagen och derpå grundad förutsägelse.

**Palmsect**, m., en sort sött vin ifrån canariska ön Palma.

**Palpāble** (pallpābl') och **Palpābel**, fr., handgriplig, tydlig och klar. — **Palpabilitēt**, f., handgriplighet.

**Palpebrāl**, lat. (*palpebrālis*, af *pālpebra*, ögonlock), som tillhör ögonlocken.

**Palpitēra**, lat. (*palpitāre*), klappa, slå, spritta, hafva ryckningar. — **Palpitatiōn**, f., tät och hastig rörelse, hjertklappning.

**Paläodoxi**, **Paläolog**, **Paläontologi**, m. fl., se **Palaeodoxi**, etc.

**Pamēla**, f., dygdehjeltinna (efter engelsmannen Richardsons roman af samma namn).

**Pāmpas**, pl., peruan. (*pampa*, slätt), stora gräsrika slätter i södra Amerika.

**Pamphlētt** och **Pamflētt**, m., fr. (*pamphlēt*, af lat. *pālma*, hand, och *fōlium*, egentl. blad, som man lätt håller i handen), flygskrift, flygblad; smädeskrift. — **Pamphlettīst**, m., smädeskribent.

**Pamplegī**, f., gr. (af *pan*, allt, helt och hållet, och *plāgā*, slag), läkek. allmän förlamning.

**Pan**, (1), m., slav., herre.

**Pān**, (2), m., gr. mytol. herdarnes och hjordarnes gud, bergens och betesmarkernas beskyddare; **pānisk förskräckelse** el. **Panīk**, f., häftig och ogrundad förskräckelse, blindt allarm. — **Panāulon**, m., ett slags flöjt, som står en qvint lägre än den vanliga flöjten, äfv. kallad G-flöjt. — **Panflöjt**, **Panpipa**, ett urgammalt blåsinstrument, bestående af sju små vassrör af olika storlek, ordnade efter skalans toner. Kallas äfven Syrinx.

**Panacē**, m., fr. (*panacée*, f., af gr. *pan-ākeia*, af *pān*, allt, och *akēīn*, bota), botemedel emot alla sjukdomar; **Panacēa**, mytol. tillfriskningens gudinna, Aesculapii dotter; **panacēa mercuriālis**, se **Kalomel**.

**Panāche** (panāhsj'), m., fr. (sp. *penācho*, ital. *pennāchio*, af lat. *pēnna*, fjäder), fjäderbuske, hjelmbuske.

**Panamerikansk**, (af gr. *pan*, allt), hela Amerika beträffande.

**Panathenāer**, pl., gr. (*Pan-athānaia*), folkfest i det forna Athen till Athenes ära.

**Panāūlon**, se under **Pan** (2).

**Panchrēst(um)**, n., gr. (af *pān*, allt, och *chrāstōs*, *ōn*, nyttig), läkek. läkemedel, som kan användas emot alla sjukdomar.

**Pancreas**, se **Pankreas**.

**Pandēkter**, pl., gr. (af *pandēktās*, allt omfattande), benämning på en romersk lagsamling, företagen på kejsar Justiniani befallning.

**Pandemī**, f., gr. (af *pan*, allt, och *dāmos*, folk), läkek., allmän farsot. — **Pandēmisk**, som rörer hela folket, allmännelig, allmänt utbredd.

**Pandemōnium**, n., gr. (jmf. *Dämon*), helvetets diktade hufvudstad, der satan föreställes hafva sitt residens, och alla onda andars samlingsort; äfv. samling af elaka menniskor.

**Pandōra**, f., gr. (af *pan*, allt, och *dōron*, gåfva), mytol. en af Vulkan skapad skön flicka, som i en ask, den Epimētheus öppnade, förvarade alla menskliga olyckor.

**Pandōra**, rättare **Pandūra**, se **Mandolin**.

**Pandūr**, m., ungersk soldat till fots, så benämd, emedan de ursprungligen kommo från en by Pandur och närgränsande bergstrakt i nedra Ungern.

**Panegyrīk**, f., gr. (af *panāgyris*, allmän folkförsamling), offentligt loftal. — **Panegȳriker** el. **Panegyrīst**, m., loftalare. — **Panegȳrisk**, loftalande, prisande.

**Panēlle** (panäll'), f., fr. (portug. *panela*), råsocker ifrån Sydamerika och Vestindien.

**Panera**, se under **Panis**.

**Panflöjt**, se under **Pan** (2).

**Pangermanīsm**, m., (af gr. *pan*, allt), de tyska folkstammarnes sträfvande till sammanslutning och förening i ett helt. — **Panharmōnikon**, n., ett af Mälzl i Wien uppfunnet tonverktyg, som uti sig förenar flera blåsinstrumenter. — **Panharmōnisk**, fullkomligt harmonisk.

**Panik**, se under **Pan**.

**Pānis**, m., lat., bröd; **pānem et Circēnses**, bröd och skådespel på Circus! (folkets lösen i det forna Rom). — **Panēra**, (fr. *panēr*), kok. beströ med rifvet bröd.

**Panisk**, se under **Pan**.

**Pānkreas**, n., gr. (af *pan*, allt, helt och hållet, samt *kréas*, kött), anat. magkörteln, magkröset. — **Pankreatalgī**, f., läkek. smärta i magkörteln. — **Pankreatītis**, f., brand i magkörteln. — **Pankreatōncus**, m., magkrösets uppsvällning.

**Panmelōdion**, n., gr., ett nyligen uppfunnet tonverktyg, på hvilket tonerna medelst kuggar på en vals frambringas genom metallstafvar.

**Pannationāl**, gr.-lat. (af gr. *pan*, allt, och *nātio*, folk), ett helt folk beträffande.

**Panochī**, f., lat.-gr. (af lat. *pānus*, gr. *pēnos*, körtelsvulst), läkek. ljumskeböld.

**Panopēa**, f., en 1861 af Goldschmidt upptäckt asteroid.

**Panorāma**, n., gr. (af *pan*, allt, och *horān*, se), rundmålning: tafla, föreställande en stad eller landstrakt, i hvars midt åskådaren befinner sig, så att han har utsigt åt alla håll.

**Panpipa**, se under **Pan** (2).

**Panslavīsm**, m., samtliga de slaviska folkens sträfvande till förening under en enda gemensam regering. — **Panslavīst**, m., anhängare af panslavismen. — **Panslavīstisk**, beträffande densamma.

**Pāntalon** el. **Pantāleon**, n., benämning på det äldsta, ofullkomliga, af Pantaleon Hebenstreit 1718 uppfunna klaver.

**Pāntalon** (pänghtalongh), m., fr., el. **Pantalōne**, ital. (af *Pantaleone*, Venetianernes skyddspatron, efter hvilken de ofta uppkallades i dopet, hvarföre de fingo öknamnet *Pantaloni*; helgonets namn är det grekiska *pantaleon*, helt och hållet lejon), en maskroll i det italienska folklustspelet: en slug, rik, girig och svartsjuk, ofta förälskad venetiansk köpman, merendels familjefader, gammal och mager, i pantoffler, som ingen annan af de spelande bär: sedan i allmnht. pickelhäring, gycklare, putsmakare; af Pantalones vida benkläder, i Venedig hörande till den vanliga drägten, kommer ordet **Pantalōnger**, pl., (fr. *pantalōns*), långbyxor. — **Pantalonnād**, f., gyckleri, narrspel.

**Pantalonger**, se under föreg. ord.

**Pantelegrāph** och **-grāf**, m., (jmf. *Telegraph*), en af Caselli i Florens 1856 uppfunnen telegraf, hvarmedelst telegram-afsändarens egna skriftdrag kunna återgifvas.

**Pantheīsm(us)**, m., gr. (af *pan*, allt, och *theōs*, Gud), den filosofiska åsigt, som anser Gud och verlden för ett; jmf. **Deism**. — **Pantheīst**, m., anhängare af denna åsigt. — **Pantheīstisk**, beträffande denna lära. — **Pantheologī**, f., läran om alla hedendomens gudar. — **Pāntheon**, n., ett åt alla gudar helgadt tempel i det forna Rom; sedermera, under påfvedömet: en kyrka, helgad åt jungfru Maria och alla helgon; äfv. Rotonda; **Pāntheon** i Paris, den heliga Genovevas forna kyrka, hvarest under revolutionen och intill 1814 store mäns stoft förvarades.

**Pantōffel**, m., (tyskt ord, uppkommet af Bandtafel, träsula med ett läderband uppöfver, fr. *pantoufle*), toffel.

**Pantogrāph** och **-grāf**, m., gr. (af *pan*, genit. *pantōs*, allt, och *grāphein*, skrifva), ett instrument till ritningars och kartors afkopiering i förminskad skala. — **Pantografī**, f., konsten att med tillhjelp af detta instrument öfverflytta ritningar m. m. — **Pantokratī**, f., allvälde. — **Pantokrātor**, m., allherrskare. — **Pantomēter**, m., höjd-, längd- och vinkelmätningsinstrument. — **Pantomīm**, m., (af gr. *pantōmimos*, allt efterhärmande), åtbördsskådespelare; (fr. *pantomīme*, f.), spel, som utföres med miner och åtbörder, åtbördsspel, åtbördsspråk. — **Pantomimīk**, f., åtbördsspelets konst. — **Pantomīmisk**, tillhörande eller beträffande pantomimen; uttryckt genom miner och åtbörder; blandad med pantomim, t. ex. **pantomimisk dans**.

**Panūrg**, m., gr. (*pan-ūrgos*, allt görande), en, som är i stånd till allt, skälm, spetsbof.

**Paōlo**, m., ital. (= *Paulus*), ett skiljemynt i Toscana och Rom.

**Pāpa**, m., lat. (gr. *pāppas*, fader), ansedd kyrkolärare, biskop, isht. påfve. — **Papāl**, påflig; **papāl-systēmet**, påfvens öfverherrskap inom kyrkan. — **Papīsm**, m., påfveläran, katolska läran. — **Papīst**, m., bekännare af katolska läran; en påfvens anhängare. — **Papisterī**, n., tillgifvenhet för påfveläran. — **Papīstisk**, påflig.

**Papagāllo**, m., ital., papegoja; äfv. ett slags fisk, som liknar lax och, insaltad i tunnor, kommer till Europa från New-foundland.

**Papal**, se under **Papa**.

**Papāver**, m., lat., vallmo. — **Papaverāceae**, pl., bot. vallmoartade växter. — **Papaverīn**, n., nylat., se **Opian** och **Narkotin**.

**Papaya**, f., peruan., melonfrukten. — **Papayaträdet**, melonträdet.

**Papelīne** el. **Popelīne,** f., fr., en sort halfsiden.
**Papelītas,** pl., sp. (af *papel*, papper), pappers-[cigarrer.
**Papeterīe** (-t'ri'), f., fr. (af *papier*, papper), pappershandel; pappers- och pappvaror.
**Papēto,** m., ett skiljemynt i Rom = 2 paoli.
**Pāphia,** f., gr., Veneris binamn, af staden Paphos på Cypern, der hon hade ett praktfullt tempel.
**Papiermaché** (papjehmasjēh), m. o. n., fr. (af *machēr*, tugga), pappersmassa till dosor, askar o. s. v.
**Papīlio,** m., lat., fjäril. — **Papilionacēer,** pl., bot. växter med fjärillika blommor.
**Papīll,** f., lat. (*papīlla*), vårtlik bildning, isht. bröstvårta. — **Papillifōrm,** vårtformig. — **Papillōs,** anat. vårtig, knottrig.
**Papillōn** (papiljōngh), m., fr. (af lat. *papīlio*), fjäril. — **Papillōte,** f., fr. och **Papiljōtt,** m., papperslapp, hvarmed man upprullar håret, för att göra det lockigt. — **Papiljottēra,** uppveckla håret.
**Papinsgryta,** en af fransmannen Papīn (papängh) 1681 uppfunnen, lufttätt tillsluten gryta, som begagnas till beredning af bengelé m. m.
**Papism, Papist,** m. m., se under **Papa.**
**Paprika,** m., spansk peppar (*cāpsicum ānnuum*) ifrån Ungern.
**Papūas,** pl. (af malay. *papûah*, javan. *papuwah*, ullhårig), de krushåriga, svarta infödingarne på Nya Guinea, och i allmnht. negerstammen i Australien, austral-negrer (jmf. *Negritos*).
**Papȳrus,** m., gr. (*pāpyros*), fornegyptiskt papper, beredt af Papperssäf (*Cyperus Papyrus*), en växt i Egypten och på Sicilien.
**Paquītta** (pakītta), f., sp., papperscigarr för fruntimmer.
**Par,** (1), prep., fr. (af lat. *per*), genom, af, med, till, m. m. Sammanställningar sådana som: **par accident, par acclamation,** ses under det sednare ordet.
**Par,** (2), lat., lika; såsom subst. n., par; deraf **par nōbile frātrum,** ett ädelt brödrapar! ironiskt uttryck om tvenne män, som likna hvarandra i dålighet; **par et īmpar,** udda och jemnt, ett slags vågspel; **pāri pāssu,** med jemna steg: **pāres,** jemngoda, jemnlikar, jemnbördiga, ståndslikar, jmf. **Pair; judīcium pārium,** pärsdomstol; **pāria vōta,** lika många röster (vid omröstning).
**Parā,** m., (af pers. *pârah* el. *pâreh*, stycke), ett skiljemynt i Turkiet och på Krim = $\frac{1}{40}$ piaster.
**Parā-,** framför vokaler **par-,** grekiskt förord i många sammansättningar; betyder urspr. vid, hos; sedan: hän, till; der förbi, derutöfver; deraf isht. ett förfelande, något felaktigt, irrigt; öfverskridande, öfverträffande; motsträfvande, = mot-, emot-; ändtligen: förändring, förvandling, = om-.
**Parabānsyra,** f., kem. en af Wöhler och Liebig upptäckt syra, som utvecklar sig ur salpetersyra och urinsyra, då de upphettas med hvarandra.
**Parābel,** f., gr. (*parabolā*, sammanställning), retor. liknelse i form af berättelse, liknelsetal; geom. krooklinie, som uppkommer, då en plan skär en kon parallelt med dess sida. — **Parabōlisk,** som innehåller liknelser, framställd i liknelser; geom. som har formen af en parabel. — **Parabolisera,** tala i liknelser. — **Paraboloīd,** f., geom. solid figur, som uppkommer, då en parabel roterar omkring sin axel.
**Parāblepsis,** f., gr. (af *parablēpein*, förbise), läkek. sjukdomstillstånd, hvarunder man skådar föremålen i oriktigt skick.
**Parabolisk, Parabolisera,** se **Parabel.**
**Parabrāhma,** m., ind., det högsta väsendet.
**Parachrōnisk,** gr. (af *chrōnos*, tid), som innebär en **Parachronīsm,** m., tidräkningsfel, då en händelse förlägges sednare i tiden, än den verkligen passerat.
**Paraclet,** se **Paraklet.**
**Parāde,** f., fr., och **Parād,** m., (af fr. *parēr*, pryda, från lat. *parāre*, bereda), framvisning, uppvisning, utställning till åskådande; prakt; mönstring af trupper, som skola gå på vakt; fäktk. parering; **parādhäst,** vacker häst, som brukas vid högtidliga tillfällen; **parādsäng,** praktfull ställning, på hvilken furstar och högt uppsatta personer efter döden utställas till allmänt åskådande. — **Paradēra,** prunka, ståta: (om trupper) vara uppställde på linie, för att göra militärisk honnör för någon hög furstlig eller befälhafvande person.
**Paradīgm(a),** n., gr. (*parā-deigma*, af *paradeiknȳnai*, ställa bredvid eller såsom exempel), öfningsexempel för ords böjning. — **Paradigmātisk,** undervisande genom exempel. — **Paradigmatisēra,** undervisa genom uppställda exempel. — **Paradigmatīk,** f., konsten att förfärdiga bildverk af gips.
**Paradīs,** n., (af lat. *paradīsus*, gr. *parādeisos*, från fornpers. *paradaêsos*, sanskr. *paradêsa*, bästa, skönaste land; hebr. *pardês*, pers. och arab. *firdaus*, pl. *farâdîs*, lustgård), lustpark, lustgård; det första menniskoparets vistelseort före syndafallet; fig. utmärkt skön ort; de saliges hemvist efter döden; skämtv. öfversta raden i en teatersalong; **paradīsfikon,** se **Bananas; paradīsfågel,** en ovanligt skön fågel på N. Guinea m. fl.; **paradīskorn,** de såsom krydda värderade fröen af växten *Amōmum grāna paradīsi.* — **Paradīsisk,** utomordentligt skön eller njutningsrik, herrlig.
**Paradōx,** gr. (*parādoxos*, af *parā*, emot, och *dōxa*, mening), stridande mot allmänna meningen; sällsam, underlig, besynnerlig; subst. m., sats, som strider emot allmänna meningen, sällsam mening, besynnerlighet. — **Paradoxī,** f., sällsamhet, underlighet (af en yttrad tanke, mening, lära), sällsam mening, lära. — **Paradoxologī,** f., talande eller skrifvande i paradoxer. — **Paradoxomanī,** f., öfverdrifvet tycke för paradoxer.
**Paraffīn,** n., (fr. *paraffīne*, f., af gr. *parā*, emot, och lat. *affīnis*, befryndad, i anseende till ämnets brist på frändskap med de flesta kroppar, isht. alkalier och syror), kem. ett hvitt, fettglänsande ämne, som erhålles hufvudsakligen af brunkol och användes vid ljustillverkning.
**Parafōūdre** (-fūhdr') el. **Paratonnērre** (-tonnāhr), m., fr., åskledare; äfv. regnskärm, försedd med åskledare.
**Parageusī,** f., gr. (af *gēuein*, smaka), läkek. förderfvad, skämd smak med deraf följande matleda.

**Parāgium**, n., m.lat. (af lat. *par*, lika), rätt till delaktighet i ett länegods.
**Paraglōsse**, f., fr. (af gr. *glōssa*, tunga), läkek. tungans framfallande; äfv. brand i tungmusklerna.
**Paragōge**, f., gr. (af *parāgein*, föra på sidan), gram. tillsats af en bokstaf eller stafvelse i slutet af ord. — **Paragōgisk**, gram., tillsatt i slutet.
**Paragōn** el. fr. **Parangōn**, m., (ital. *paragone*, sp. *paragon*, af sp. *para con*, i förliknelse med), egentl. mönster; ett slags boktryckarstil emellan text och tertia; äfv. probersten; svart italiensk marmor.
**Paragrām(ma)**, n., gr. (af *grāmma*, det skrifna, af *grāphein*, skrifva), tillsats, inflickning i en skrift, bokstafs- eller sifferförändring; skriftförfalskning; äfv. d. s. s. **Anagram**, se d. o. — **Paragrāph** och **-grāf**, m., (gr. *parāgraphos*, egentl. tecken i brädden), mindre afdelning af en skrift; äfv. afdelning, försedd med **paragrāftecken** (§); äfv. sjelfva tecknet.
**Paragrêle**, m., fr. (af *grêle*, hagel), ett slags anstalt att skydda säd för hagel.
**Paraguātan-bark**, den till färgning använda barken af amerikanska trädet *Condamīnea tinctōria*.
**Paraguay-Roux**, m., ett slags tinktur emot tandvärk. — **Paraguay-te**, se **Maté**.
**Paraiba-bomull**, en sort sydamerikansk bomull ifrån floden Paraiba i Brasilien.
**Paraklēt**, m., gr. (*parā-klētos*, kallad till hjelp), rådgifvare, hjelpare, tröstare, hugsvalare, förespråkare, medlare; äfv. namnet på det kloster vid Troyes i Frankrike, som var den berömde Abelards tillflyktsort (i 12:te årh.). — **Paraklētisk**, tröstande, hugsvalande.
**Parakopē**, f., gr. (af *para-kōptein*, slå bredvid, förfalska), läkek. feberyra.
**Paralāmpsis**, f., gr., läkek., en hvit, glänsande fläck på ögats hornhinna.
**Paralipōmena**, pl., gr. (af *paraleīpein*, utelemna), benämning på Krönikeböckerna i bibeln, betraktade såsom fyllnad till Samuels och Konungaböckerna.
**Parallagē**, f., gr. (af *par-alāssein*, afvexla), afvexling, förvexling; läkek. sinnesförvirring. — **Parallāx**, f., (gr. *par-āllaxis*), astron. den vinkel, som formeras af två räta linier, dragna från en stjernas medelpunkt, den ena till jordens medelpunkt, den andra till jordens yta. — **Parallāktisk**, en stjernas parallax beträffande.
**Parallēl**, gr. (*par-allālos*, *on*, egentl. belägen bredvid hvarannan), jemnlöpande; **parallela linier, ytor**, som aldrig kunna råkas, ehuru långt de än utdragas; subst. m., (fr. *parallèle*), granskande jemförelse; parallel linie; fortif. kommunikationsgraf emellan löpgrafvarna; på orgverk: hvartdera af de tunna, efter längden rörliga, smala bräden, som befinnas emellan pipstocken och väderlådan; äfv. d. s. s. **parallēlcirkel**, krets, som på jord- eller himmelsgloben drages parallel med eqvatorn. — **Parallelipipēd**, m., geom. solid figur, som innesluts af sex parallelogrammer. — **Parallelisēra**, barb.-lat., likställa, jemförande sammanställa. — **Parallelīsm**, m., parallelt läge; likformighet, öfverensstämmelse; likhet emellan särskilta ställen i bibeln. — **Parallelogrāt**, m., se **Rastral**. — **Parallelogrām**, m., geom. fyrsidig plan figur, hvars motstående sidor äro parallela. — **Parallēltrapēz**, n., geom. fyrsidig plan figur, i hvilken två motstående sidor äro parallela, de andra icke.
**Paralogī**, f., gr. (jmf. *Logos*), läkek. talande i yrsel. — **Paralogīsm**, m., felaktig slutsats. — **Paralogisēra**, göra felaktiga slutledningar. — **Paralogistīk**, f., se **Sophism**.
**Paralysī**, f., gr. (*parālysis*, upplösning, af *paralȳein*), läkek. lamhet. — **Paralysēra**, göra lam; fig. förlama, hämma. — **Paralȳtisk**, förlamad, lam.
**Paramagnetisk**, säges om kroppar, som dragas af magneten.
**Parāmeter**, m., gr. (af *parā*, vid, och *mētron*, mått), geom. en rak linie, hvaraf man betjenar sig till krokiga liniers mätning och till förklaring af kägelafskärningars egenskaper.
**Pāramo**, m., sp., hed, öken; isht. de med alpgräs bevuxna högslätterna på Andiska bergen i Sydamerika, äfv. Pazonāles kallade.
**Paramȳthier**, pl., gr. (*para-mythīa*, f., tilltal, uppmuntran, förmaning), lärorika berättelser i form af fabler, poetiska berättelser.
**Parangārier**, pl. = **Angarier**, se d. o.
**Parangon**, se **Paragon**.
**Paranomī**, f., gr. (jmf. *Nomos*, 2), lagstridighet.
**Paranthīn**, = **Skapolith**.
**Paranȳmph(us)**, m., gr. (af *nymphā*, brud), brudförare, brudledare; bröllopsmarskalk.
**Parapēt**, n., (fr. *parapēt*, l. -päh, m., af ital. *parapētto*, af *parāre*, fr. *parēr*, afhålla, skydda, och ital. *pētto*, lat. *pēctus*, bröst), bröstvärn, skuldervärn; låg mur vid kanten af en bro, kaj o. s. v.
**Parāphe, Parāph** och **Parāf**, m., fr. (sammandr. af gr. *parāgraphos*; jmf. *Paragraph*), märke eller penndrag bakefter namnteckningar, bomärke; namnmärke, namnstämpel.
**Paraphernālier**, pl., el. **Paraphernāl-egendom**, (af gr. *parā-pherna*, allt hvad en brud förer i boet utom hemgiften, af *parā*, jemte, och *phernā*, hemgift), en hustrus egendom, utom sjelfva hemgiften.
**Paraphimōsis**, f., gr. (jmf. *Phimosis*), läkek. spanska kragen: ett slags venerisk sjukdom.
**Paraphonī**, f., gr. (af *phonā*, ljud, stämma), fel i rösten hos en sångare; äfv. samsjungning (i kör). — **Paraphonīst**, m., medsjungare, korsångare; äfv. försångare.
**Paraphorā**, f., gr. (af *paraphērein*, föra ifrån rätta vägen), sinnessvaghet, fånighet.
**Parāphrasis, Paraphrās** och **-frās**, f., gr. (af *paraphrāzein*, tillägga till ett tal), förklarande omskrifning; förklarande öfversättning af en text. — **Paraphrasēra** och **Parafr-**, förklara genom omskrifning. — **Paraphrāst** och **-frāst**, m., utläggare af en text, tolkare genom omskrifning.
**Paraphrenesī** el. **Paraphrenītis**, f., gr. (af *phrān*, genit. *phrenōs*, mellangärde), läkek. inflammation i mellangärdet och deraf följande vansinne.
**Paraphrōnesis** el. **Paraphrosȳne**, f., gr. (jmf. *Phronesis*), periodiskt svagsinne.
**Paraplegī** el. **Paraplexī**, f., gr. (*paraplāgīa* el. *paraplāxia*, af *para-plāssein*, slå på sidan),

läkek. lamhet i ena sidan efter slag. — **Paraplēktisk,** delvis af slag förlamad.
**Parapleurītis,** f., gr. (jmf. *Pleuritis*), läkek. lindrigare inflammation i brösthålan.
**Paraplūie,** m., fr., och **Paraplȳ,** m. o. n., (af *parēr*, afhålla, och *pluie*, regn), regnskärm.
**Parapōntisk stol,** gr. (*para-pōntios*, vid hafvet varande), ett slags simstol, uppfunnen i Paris af en tysk.
**Parapoplexī,** f., gr. (jmf. *Apoplexi*), lindrigare art af slagfluss.
**Pararrhȳthmus,** m., gr. (jmf. *Rhytmus*), läkek. ovanlig, onaturlig puls.
**Parasāng,** m., gr. (*parasāngās*, af pers. *farsang*), persisk mil, hvaraf 22 ½ utgöra en grad af eqvatorn.
**Parascēnium,** n., gr. (*paraskānion*; jmf. *Scen*), plats på begge sidor om skådebanan, hos forngrekerna.
**Parascēve** el. **Paraskēūe,** f., gr. (*paraskeuā*, tillredelse, af *skeuā*, rustning), förberedelse till sabbaten hos judarna; förberedelsen i en predikan; **fēstum parascēves,** lat., långfredagen.
**Parāscher,** pl., hebr. (*pârâschâh*, af *pârâsch*, skilja, stycka), stycken ur Mose böcker, som på sabbaten föreläsas i synagogorna.
**Paraselēne,** f., gr. (jmf. *Selene*), vädermåne.
**Parasīt,** m., gr. (*parā-sitos*, af *parā*, se d. o., och *sītos*, spis), snyltgäst, tallrikslickare; äfv. växt eller djur, som hämtar sin näring af andra. — **Parasītisk,** snyltande. — **Parasitīsm(us),** m., matsnuggeri, snylteri.
**Parasōl,** m., fr. (ital. *parasōle*, af *parāre*, fr. *parēr*, afhålla, och ital. *sōle*, lat. *sol*, fr. *solēīl*, l. sålälj, sol), solskärm. — **Parasolētt,** m., liten solskärm.
**Parastat,** m., gr. (af *para-statās*, bredvid stående), byggn.k. bipelare.
**Parastichon,** n. = **Akrostichon,** se d. o.
**Parāstremma,** n., el. **Parastrophē,** f., gr. (jmf. *Stroph*), läkek. krampaktig förvridning af munnen, ryckningar i munnens och ögonens muskler.
**Parāt,** (lat. *parātus*), beredd, färdig, rustad.
**Parathymī,** f., gr., (af *thymōs*), läkek. dyster sinnesstämning.
**Paratonī,** f., gr. (jmf. *Ton*), läkek. sjuklig öfver- [spänning.
**Paratōnnerre,** se **Parafoudre.**
**Parātrimma,** n., gr. (*parā-trimma*, af *paratrībein*, gnida vid), läkek. hudlöshet emellan benen.
**Paratrophī** och **-trofī,** f., gr. (af *trophā*, näring), läkek. onaturlig, oordentlig näring.
**Parbleu** (parblöh), fr. (uppkommet af *par Dieu*, vid Gud; jmf. *Morbleu*), sannerligen! för tusan! kors!
**Par bricole,** se **Bricole.**
**Parcēll,** f., pl. **parcēller,** fr. (*parcēlle*, m.lat. *parcēlla*, af lat. *pars*, del), liten del af ett helt, smådel, stycke, isht. af en jordegendom. — **Parcellēra,** stycka (jordegendom) i små delar.
**Pārcer,** pl., lat. (*Pārcae*), mytol. de tre ödets gudinnor, som spinna menniskornas lifstråd: K l ō t h o, som håller spinnstolen och anknyter tråden, L ä c h e s i s, som spinner, och Ā t r o p o s, som afklipper tråden.
**Pardōn** (fr. pardōngh, sv. pardōn), m., fr. (af m.lat. *perdonāre*, tillgifva, af *per* och *donāre*, gifva), förlåtelse, nåd, benådning; **sans pardōn,** utan nåd, utan förskoning. — **Pardonera,** (fr. *pardonnēr*), förlåta; benåda; skona till lifvet. — **Pardonnābél,** förlåtlig, ursäktlig.
**Parēnchym,** n., gr. (af *parenchēīn*, ingjuta dertill), läkek. hvarje inelfvas egna beståndsämne; bot. den mjuka, svampaktiga väfnaden i blad, stjelkar och frukter.
**Parenētisk,** gr. (*parainetikōs*), uppmuntrande till dygd, förmanande.
**Parentālia** el. **Parentālier,** pl., lat. (af *parēntes*, föräldrar), fest hos romarne till förfädernas ära. — **Parentēra,** lat. (*parentāre*), hålla liktal. — **Parentatiōn,** f., liktal. — **Parentātor,** m., en, som håller ett liktal. — **Parentēl,** f., lat. (*parentēla*), slägtskap; slägtlinie.
**Parēnthesis, Parenthēs** och **-tēs,** f., gr. (af *par-enthēīnai*, ställa bredvid), mellansats, skild ifrån hufvudsatsen genom tecknen ( ) eller [ ]; äfv. sjelfva dessa tecken; **in parēnthesi,** lat., i parentes, i förbigående.
**Parentera,** se under **Parentalia.**
**Parēra,** (1), fr. (*parēr*, af lat. *parāre*, bereda, sedan i de romaniska språken: afhålla, undvika), fäktk. afböja en stöt eller ett hugg.
**Parēra,** (2), lat. (*parēre*), lyda: iakttaga inställelse.
**Parēra,** (3), fr. (*pariēr*, af senlat. *pariāre*, göra lika, af *par*, lika), hålla vad om, hålla; hålla för eller emot någon af spelare, täflande o. s. v. — **Parī,** n., fr., m., vad; beloppet af ett vad.
**Parēre,** n., ital., köpm.t. ett af köpmän gifvet utlåtande vid tvistiga handelsförhållanden, då, i brist af lagliga bestämmelser, bruket måste afgöra dem.
**Pāresis,** f., gr. (af *pariēnai*, nedsläppa), läkek. lindrig lamhet; vanmakt.
**Parēsse** (parāss), f., fr. (sp. *pereza*, ital. *pigrēzza*, af lat. *pigrītia*), lättja. — **Paressēux** (parässöh), lat; subst. lätting; **paressēuse** (parässöhs'), f., lat qvinna; ett slags beqväm fruntimmershufva; soffkudde; fruntimmerslifstycke.
**Parfāīt** (parfäh), fr. (af lat. *perfectus*), fullkomlig; **parfāīt-amoūr** (-amūhr), en sort fint brännvin. — **Parfaitemēnt** (parfäht'mängh), fullkomligt.
**Par force, Parforcejagt,** se under **Force.**
**Parfūm** (parfōngh), m., fr., och **Parfȳm,** (af fr. *par* = lat. *per*, genom, och lat. *fūmus*, rök, doft; alltså genomträngande doft), vällukt; välluktande ämne; rökelse. — **Parfymēra,** (fr. *parfumēr*), sprida vällukt (i rum), göra välluktande. — **Parfymerī,** n., förråd af välluktande ämnen; **parfymerīvaror,** välluktande varor; **parfymerīhandlare,** en, som handlar med välluktande saker. — **Parfumēūr** och **-fymōr,** m., en, som tillverkar eller handlar med välluktande saker. [i Finland.
**Pargasīt,** m., miner. hornblende från P a r g a s
**Parhēlios,** m., pl. **parhēlier,** gr. (jmf. *Helios*), bisol, vädersol, solvarg.
**Pāri** el. **Al pāri,** ital. (= lat. *par*, fr. *pair*), köpm.t. af lika värde (om myntsorter).
**Pāriah** el. **Pāria,** m., pl. **Pāriahs, Pārias,** äfv. **Pareyēras,** (af tamuliska *pareyer*, eller af hindost. *pâhârijâ*, bergsboer, emedan urinbyggarne af de sanskritiska stammarna till-

bakaträngdes till bergstrakterna), en af hinduerna såsom oren afskydd kast, Indiens födda slafvar; fig. fattig, eländig, lägsta folkklassen tillhörig menniska.

**Parian,** m. el. n., ett slags oglaseradt, gult porslin, liknande parisk marmor.

**Pāris,** m., trojanske konungen Priami son, som afgjorde tvisten om skönhetspriset emellan gudinnorna Juno, Minerva och Venus, till den sistnämdas förmån och genom Helenas bortröfvande blef en orsak till det trojanska kriget.

**Parisiēnne** (-sjänn'), f., fr., en fransysk folksång, den s. k. Pariser-hymnen, som år 1830 under juli-revolutionen författades af Casimir Delavigne; äfv. ett slags fin boktryckarstil; äfv. en sort fin kattun.

**Pārisk marmor,** den hvita, utmärkt vackra marmor, som fås ifrån ön Paros i grekiska arkipelagen.

**Parīsthmia,** pl., gr. (jmf. *Isthmus*), läkek. körtlarne på begge sidor af halsen, mandlarne; inflammation i mandlarna.

**Parisyllābisk,** lat.-gr. (jmf. *Syllaba*), innehållande lika många stafvelser.

**Paritēt,** f., (lat. *pāritas*), likhet i rättigheter och inför lagen, politisk likställighet, isht. olika trosbekännares.

**Parkesīn,** n., ett af engelska kemisten Parkes uppfunnet, gummilikt, af vulkaniseradt bomullskrut framstäldt ämne.

**Parkett,** se **Parquet.**

**Parkum,** n., en sort tjockt bomullstyg.

**Parlamēnt,** n., (fr. *parlemēnt*, l. parl'mängh; eng. *pārliament*, l. pärliment; m. lat. *parlamēntum*, af *parlāre*, fr. *parler*, tala; jmf. *Parlera*), i Frankrike fordom: öfverdomstol i en provins; i England: riksförsamlingen, som utgöres af öfver- och underhuset. — **Parlamentārisk,** öflig eller passande vid öfverläggningar i en riksförsamling; **parlamentārisk regering** el. **monarkī,** statsförfattning, då regeringsmakten är delad emellan regeringen och riksförsamlingen. — **Parlamentēra,** (fr. *parlementēr*), underhandla, dagtinga. — **Parlamentār,** m., (fr. *parlementāire*, l. parl'manghtähr'), person, som i krig skickas att underhandla om vapenhvila, en fästnings uppgift, o. s. v.; **parlamentār-fartyg,** fartyg, som skickas i och för underhandling med fienden; **parlamentār-flagg,** hvit flagg, som hissas på ett fartyg, då man önskar fiendtligheternas inställande, för att kunna underhandla.

**Parlando, Parlatorium,** se följ. ord.

**Parlēra,** (ital. *parlāre*, fr. *parlēr*; jmf. *Parole*), tala, prata; **parlāndo** el. **parlānte,** ital., tonk. med ett föredrag, mera liknande tal än sång. — **Parlatōrium,** n., m. lat., el. **Parloir** (parloar), m., fr., språkrum i kloster. — **Parlēūr** och **Parlōr,** m., fr., pratmakare; äfv. samling af talesätt på ett främmande språk. — **Pārlour** (parl'r), m., eng., samtalsrum, salong, förmak.

**Parmesānost,** en sort välsmakande italiensk ost ifrån trakten af Parma och Milano.

**Parnāss,** m., gr. (*Parnassós*, lat. *Parnassus*), ett åt Apollo och sånggudinnorna helgadt berg i Phocis uti Grekland; fig. skaldskap, vitterhet; **bestiga Parnassen,** försöka sig i skaldekonsten.

**Parochīa,** rättare **Paroecīa,** f., lat. (af gr. *par-oikīa*, nabolag), kyrkoförsamling, socken, pastorat. — **Parochiālkyrka,** moderkyrka; **parochiālskola,** sockenskola.

**Parodī,** f., gr. (*par-odīa*; jmf. *Ode*), förlöjligande efterbildning af en allvarsam dikt eller af någon del deraf; jmf. **Travestering;** äfv. i allmnht. gycklande efterhärmning. — **Parodiēra,** på ett förlöjligande sätt efterbilda, göra en parodi af ett skaldestycke, jmf. **Travestera;** gycklande efterhärma. — **Parōdisk,** som innehåller eller har afseende på en parodi, på ett gycklande sätt efterbildande, hafvande egenskap af parodi. — **Parodīst,** m., författare af parodier, gycklande efterbildare eller efterhärmare.

**Parōle,** f., fr., och **Parōll,** (ital. *parōla*, provenç. *paraula*, af m. lat. *parābola* = gr. *parabolā*, sammanställning, jemförelse, jmf. *Parabel*; af *parōla* bildades det romaniska *parlāre*, fr. *parlēr*, se *Parlera*), urspr. lärorikt tänkespråk, sedan i allmnht. tal, ord; isht. löfte, hedersord; igenkänningsord i fält; **parōle d'honnēūr** (-dånnöhr), på mitt hedersord, på heder och ära.

**Pāroli,** n., sp. o. fr. i faraospelet m. fl.: fördubbling af första vunna insatsen; veck på kortet till tecken deraf.

**Paronomasī,** f., gr. (*par-onomasīa*, af *ōnoma*, namn), ljudlikhet hos ord af olika betydelse; äfv. ordlek, grundad på sammanställning af sådana ord. [geltrång.

**Paronychī,** f., gr. (af *ōnyx*, nagel), läkek. na-

**Paronȳmer,** pl., gr. (af *ōnyma* = *ōnoma*, namn), beslägtade ord, stamförvandter. — **Paronymīk,** f., läran om ordens härledning; äfv. kunskapen om likljudande, men till skrifsätt och betydelse skiljaktiga ord.

**Parōpsis,** f., gr. (af *parā* och *ops*, öga), läkek. skelande, fel på synen.

**Parōptesis,** f., gr. (af *par-optān*, steka på sidan), läkek. svettbad i het aska eller sand.

**Parorchīdium,** n., gr. (jmf. *Orchis*), läkek. ljumskeböld.

**Parosmī,** f., gr. (af *osmā*, lukt), läkek. luktens sjukliga förändring.

**Parōtis,** f., pl. **parōtides,** gr. (af *ūs*, genit. *otōs*, öra), läkek. öronkörtel, öronmandel. — **Parotītis,** f., brand i öronmandlarna.

**Paroxȳsm,** m., gr. (af *paroxȳnein*, skärpa), häftigt anfall af en sjukdom; häftig, feberaktig sinnesretning.

**Parquēt** (parkäh), fr., och **Parkētt,** m., egentl. rummet inom skranket i en domsal; plats för åskådarne i en teatersalong, emellan orkestern och parterrn.

**Parricīda,** m., (sammandr. af *patricīda*, af *pāter*, fader, och *cǣdere*, döda), fader- el. modermördare; kungamördare.

**Pars,** f., lat., och **Part,** m., del, andel; hvar och en, som har rättegångstvist med en annan; — **skeppspart,** andel i skepp; **motpart, kontrapart,** vederdeloman; — **pars advērsa** el. **contrāria,** lat., motpart; **ex pārte,** till en del; **ad pārtem,** delvis, styckevis; **in mālam pārtem,** till det onda, till det värsta, illa, ofördelaktigt; — **pārtes,** pl., allt hvad man har att tala eller göra, roll, förrättning, åliggande; **pārtes constitutīvae,** bestånds-

delar; **p. genitāles,** födslodelar; **p. infidēlium,** se **Infidel; p. oratiōnis,** talets delar. — **Partiāl,** nylat. (*partiālis*), el. **Partiēl,** fr., som utgör del af ett helt; som är eller sker delvis; endast omfattande vissa delar; **partiāl-toner,** se **Aliqvot-toner** (under **Aliqvot).** — **Partialīst,** m., partiman. — **Partialitēt,** f., partiskhet. — **Participēra,** lat. (*participāre*), deltaga uti, vara delaktig af; **participānt,** m., delhafvare, deltagare, delägare. — **Participatiōn,** f., (lat. *participātio*), deltagande, delaktighet; **participatiōns-cōnto,** n., el. **-räkning,** köpm.t. de enskilta bolagsmännens i en firma räkningar och bestämmandet af dem tillkommande vinst eller förlust. — **Particīpium,** lat., och **Particīp,** n., pl. **participīer,** gram. verbform med egenskap både af verb och nomen. — **Partisk,** gynnande ena parten på den andras bekostnad.

**Pārser** el. **Pārsi,** pl., se **Geber.** — **Pārsi,** n., det persiska hofspråket intill rikets underkufvande af perserna, en dialekt af Zend.

**Part,** se **Pars.**

**Partāge** (partāhsj'), m., fr. (af m. lat. *partāgium,* af lat. *pars,* del), delning; lott, andel. — **Partagēra** (-sjēra), fr. (*partagēr*), dela, fördela, skifta.

**Partērre** (partāhr'), fr., och **Partērr,** m., (sammandr. af *par terre,* på marken), blomsterplan i trädgård o. s. v.; plats nedanför amfiteatern i en teatersalong; samteliga åskådare på denna plats; äfv. en sort damast med inväfda blommor och guirlander.

**Partes,** se under **Pars.**

**Partheni,** f., gr. (af *parthēnos,* mö), jungfrudom; **parthēnier,** pl., mödomsmärken. — **Parthēnier,** spartaner, som, födda af spartanska jungfrurs äktenskap med heloter, under första messeniska kriget utvandrade till Italien och grundade Tarent. — **Parthēnios,** f., gr. (näml. *nōsos,* sjukdom), jungfrusjuka, bleksot. — **Pārthenon,** n., gr. (*parthenōn*), jungfrubur; Minervas tempel i Athen. — **Parthēnope,** den förnämsta af sirenerna; en af Gasparis i Neapel 1850 upptäckt asteroid; **parthenopeiska republiken,** benämning på konungariket Neapel, förvandladt till fristat af de franska republikanerna.

**Partī,** (1), fr., m., i svenskt språkbruk n., (af lat. *pars tūa,* din del), förening af flera personer emot andra, som hafva motsatta åsigter eller syften; i fält: för något visst ändamål utskickad trupp af krigsfolk; beslut; fördel, nytta; gifte; — **partīanda,** böjelse för partistrider; **partīgängare,** deltagare uti eller anförare för ett ströfparti i fält; äfv. ifrig deltagare i partistrider.

**Parti,** (2), se **Partie.**

**Partial, Participant, Participera, Participium,** m. fl., se under **Pars.**

**Partīcula,** f., lat. (demin. af *pars,* del), eller vanligare **Partīkel,** m., liten del, smådel; gram. oböjligt småord. — **Particulār,** lat. (*particulāris*), el. **Particuliēr,** fr. (*particuliēr,* l. partikyljēh), äfv. **Partik-,** särskilt; egen; sällsam, besynnerlig; subst. m., enskilt person, som lefver af sin förmögenhet, ränteägare, kapitalist; **partikuliērt haverī,** köpm.t. enkelt haveri; **partikuliēr-accēpt,** accepterande af blott en del utaf en trasserad summa; **partikuliēr-konkūrs,** den konkurs, som till följd af särskilta lagliga bestämmelser kan hållas öfver en gäldenärs egendom på annan plats än den, under hvars domsrätt han egentligen hör; äfv. konkurs, som ett fartyg underkastas, då redaren icke kan underhålla det med nödig proviant; — **particulāria** el. **partikulārier, partikularitēter,** särskilta omständigheter, särskiltheter, enskiltheter. — **Partikularisēra,** (fr. *particularisēr*), särskilja; omständligt framställa, berätta, beskrifva. — **Partikularīsm,** m., egenhet, besynnerlighet; egendomlig åsigt, lära, ishl. judarnes mening, att Gud vårdar sig uteslutande om dem och låter blott dem komma i åtnjutande af den eviga saligheten; äfv. läran om den s. k. synnerliga nåden, eller att Kristus lidit och dött blott för några, och att endast desse blifva salige; i politiken: den åsigt, som sätter några vissa samhällsmedlemmars fördel framför det allmänna bästa. — **Partikularīst,** m., anhängare af dessa och dylika åsigter. — **Particulātim,** lat., el. fr. **en particuliēr** el. **Particulièremēnt** (partikyljähr'māngh), särskilt, i synnerhet.

**Partīe,** f., fr., och **Partī,** n., (ital. *partīta,* af lat. *partīri,* dela), del, stycke; antal, mängd af varor; stämma i musik; äfv. roll; i kortspel och andra spel: så mycket som spelas hvarje särskilt gång, för att afgöra, hvem som vunnit; öfverenskommelse mellan flera personer om något gemensamt nöje; äfv. sjelfva detta nöje; äfv. samteliga personer, som deruti deltaga; äfv. post i en räkning; **partīes hontēūses** (partīhonghtōhs'), födslodelarne; **partīe morte,** krigs.k. obestruken vinkel.

**Partiel,** se under **Pars.**

**Partikel,** se **Particula.**

**Pārtim,** lat. (af *pars,* del), delvis; till lika delar, af hvar sort lika mycket; dels; då och då, understundom.

**Partimēnto,** m., ital. (egentl. delning, indelning, af *partīre,* dela), tonk. besiffrad basstämma; **partimēnti,** pl., öfningsstycken med besiffrade löpningar.

**Partisān** (-āngh), m., fr. (af *partī;* ital. *partigiāno*), anhängare; partigängare. — **Partisān,** m., (ital. *partigiāna;* fr. *pertuisāne;* sannolikt urspr. det vapen, partigängare vanligen förde), d. s. s. **Bardisan,** se d. o.

**Partisk,** se under **Pars.**

**Partitiōn,** f., lat. (*partītio*), delning, fördelning, sönderdelning; tonk. d. s. s. **Partitur,** se här nedan. — **Partitiv,** nylat., betecknande en del af ett helt, uttryckande ett delbegrepp; subst. n., del- eller delningsord. — **Partīto,** ital., tonk. fördeladt i stämmor. — **Partitūr,** n., nylat., tonk. uppställningen af alla till ett tonstycke hörande olika stämmor, hvar och en på sitt särskilta notplan, den ena stämman ofvanöfver den andra, med takterna i motsvarande följd.

**Pārtner,** m., eng., delhafvare, bolagsman; meddansare, medspelare, spel- eller danskamrat.

**Partōūt** (partūh), fr., öfverallt, allestädes; hvar som helst; alldeles, helt och hållet.

**Parturiēnt,** lat. (*partūriens,* af *parturīre,* föda), födande; **partūriunt mōntes et nāscitur**

ridīculus mus, lat. ordspr. bergen föda och en löjlig råtta kommer till verlden, d. v. s. af den eller det, som lofvar stort, blir ofta ingenting. — **Parturitiōn**, f., födande, födsel. — **Pārtus**, m., lat., födsel, barnsbörd, nedkomst; **p. abortīvus**, förtidig nedkomst.

**Parūlis**, f., gr. (af *ūlis*, tandkött), läkek. svullnad i tandköttet.

**Pārum rēfert**, lat., derpå ligger föga vigt.

**Parūre** (parȳhr'), f., fr. (af *parēr*, pryda), prydnad, grannlåt.

**Paruri**, f., gr. (af *parā* och *urēin*, kasta sitt vatten), läkek. sjuklig afsöndring af urin.

**Parvenū** (parv'nȳh), m., fr. (af *parvenīr;* framkomma, uppnå), uppkomling.

**Parvitēt**, f., lat. (*pārvitas*, af *pārvus*, liten), litenhet.

**Pas** (pah), m., fr. (af lat. *pāssus*), steg; isht. konstigt danssteg; **p. seul** (-söhl), solodans; **p. de deux** (-d'dö), **p. de trois** (-d'troā), dans af två, af tre personer på teatern; tonk. **p. redoublé**, snabbmarsch.

**Pasan, Pasen** el. **Paseng**, m., bezoarget.

**Pāscha**, äfv. **Bāssa**, m., (pers. *bâschâ*, förkortadt af *bâdischâh;* jmf. *Padischah*), i Turkiet: ståthållare öfver en provins; öfverbefälhafvare i krig. — **Pāschalik**, äfv. **Paschalikāt**, n., en paschas område eller värdighet.

**Pascha**, se **Passa**.

**Pasen, Paseng**, se **Pasan**.

**Pasigraphī** och **-grafī**, el. **Pasigrafīk**, f., gr. (af *pās*, *pāsa*, *pān*, all, och *grāphein*, skrifva), konsten att bilda ett för alla folk begripligt skriftspråk. — **Pasilalī, Pasilogī** el. **Pasiphrasī**, f., ett för alla folk gemensamt talspråk, sådant som Leibnitz, Wolke, Wilkins, Siccard och Kalmar föreslagit. — **Pasitelegrafī**, f., telegrafering, hvars tecken skulle vara begripliga för alla folk.

**Pasquīno**, m., ital., smädare, spefågel; egentl. och urspr. namnet på en qvick spefågel, en skoflickare i Rom; sedan namnet på en stympad bildstod i hörnet af palatset Orsini, der tillförene denne skoflickare hade haft sin bod och på hvilken smädeskrifter plägade anslås. — **Pasquināt**, f., ital. (*pasquināta*), smädeskrift, mera qvickt än elakt skämt. — **Pasquīll** och **Paskīll**, n., ital. (*pasquīllo*), smädeskrift. — **Pasquillānt** och **Pask-**, m., smädeskribent.

**Pāssa** el. **Passah**, äfv. **Pāscha**, hebr. (*pēsach*, af *pâsâch*, gå förbi, förskona), judarnes påska eller påskfest.

**Passabel**, se **Passera**.

**Passacāille** el. **Passecāille** (-kälj'), f., fr., och **Passacāglio**, m., el. **Passacāglia** (-kälja), f., ital. (af sp. **Pasacālle** (-kälje), m.; af *pasār*, passera, och *cālle* = lat. *cāllis*, gata; således en gatstrykare), sång med beledsagande af guitarr, hvarunder man genomtågar gatorna; äfv. ett slags långsam dans med behagliga rörelser; äfv. musiken dertill.

**Passāde** och **Passād**, f., fr. (af *passēr*, se *Passera*), genomresa, genomfart; ridk. hästens lopp fram och tillbaka, på samma längd i banan; **passādvind**, vind, som under en viss tid af året bläser beständigt i en och samma riktning, och under den öfriga tiden i motsatt. — **Passāge** (pasāhsj'), m., fr., genomfart. öfverfart; afgift derför; förbifart, genomtåg, genomväg; tonk. snabb tongång genom flera takter; skala eller brutet ackord i hastigt tempo, stundom genomlöpande flera oktaver, tonlöpning. — **Passagēr** (passasjēh), m., **passagère** (-sjāhr'), f., fr., snart öfvergående, flygtig, ovaraktig. — **Passagērare** (passasjē-), m., fr. (*passagēr*), vägfarande, sjöfarande, resande, isht. med post, diligens, på jernbana eller fartyg.

**Passah**, se **Passa**.

**Passant**, se **Passera**.

**Passarīller** el. **Pasarīller**, pl., (fr. *passarīlles*, l. -rīlj, af lat. *uva pāssa*, torkad vindrufva, russin, af *passus, a, um*, torkad, part. pass. af *pāndere*, utbreda; sp. *pasa, uva pasa*, portug. *passa*, russin), soltorkade russin ifrån Spanien och Frankrike.

**Passāto**, förkort. **pass:o**, m., ital. (af *passāre*, se *Passera*), köpm.t. sistlidne (månad, år).

**Passeparole, Passepartout, Passepasse, Passepoil, Passetemps**, m. fl., se under följande ord.

**Passēra**, fr. (*passēr*, ital. *passāre*, af lat. *pāssus*, steg), gå, fara (in, igenom, förbi, öfver); (om tid) förflyta, förgå; tilldraga sig, hända, förefalla; duga, gå an, vara tillåtlig, antaglig eller bruklig; aktivt: tillbringa; bereda, garfva; **passērläder**, smorläder; **passērsedel**, frisedel, pass för varor; **en passānt** (angh passāngh), i förbigående. — **Passābel**, fr. (*passāble*), som kan gå an, passera. — **Passablemēnt** (passabl'māngh), drägligt, medelmåttigt, temligen, så der. — **Passeparōle** (passparāhl'), m., muntlig order, som går man och man emellan, ifrån en armés front till eftertruppen. — **Passe-partōūt** (-partūh), m., hufvudnyckel, dyrk. — **Passe-passe**, m., fr., och n., taskspelarkonst, volt, hokuspokus. — **Passe-pied** (-pjeh), m., fr., en fordom bruklig, menuetten liknande dans, men lifligare. — **Passe-poil** (-poāl), m., fr., list i sömmarna på kläder. — **Passe-port** (-pāhr), m., fr., respass; sjöpass; lejdebref; fribref till obehindradt fortsättande af en resa, passersedel. — **Passe-temps** (-tängh), m., fr., tidsfördrif. — **Passe-volant** (-vålängh), m., fr., understucken karl vid mönstring. — **Passevolāns** (-vålänghs), m., (bildadt af föregående ord), viss fastställd afgift för något, som måste utgöras till krigsmaktens underhållande; **passevolāns-kontrākt**, skriftligt fördrag om ömsesidiga rättigheter och skyldigheter vid fullgörandet af en passevolans. — **Passevolantōr**, m., den, som åtagit sig passevolans.

**Passībel**, senlat. (*passībilis*, af *pāti*, lida), känslig. — **Passibilitēt**, f., känslighet.

**Passiflōra**, f., barb.-lat., växtslägte, hvartill passionsblomman hörer.

**Passiōn**, f., lat. (*pāssio*, af *pāti*, lida), lidande; pinsam sjukdom; lidelse; häftig kärlek; stark böjelse, öfverdrifvet tycke för något; föremål derför; ifver, häftighet; Kristi sista lidande och den till minnet deraf bestämda tid af året: — **passiōns-blomma**, blomväxten *Passiflora;* **passiōns-historia**, berättelse om Kristi lidande och död; **passiōns-oratōrium** el. **passiōns-musik**, oratorium, hvars text behandlar Kristi lidande; **passiōns-predikan**,

predikan, som hålles under fastlagen öfver Kristi lidande, fastlagspredikan; **passiōnsvecka,** dymmelvecka, påskvecka; — **con passiōne** el. **passionāto,** ital., tonk. med lidelsefull känsla. — **Passionāl,** m., nylat., samling af kristliga legender under medeltiden, hufvudsakligen om Kristus, Maria och apostlarna, så kallad, emedan Kristi lidande utgjorde kärnan deri. — **Passionēra sig,** råka i passion, förifra sig; **passionērad,** lidelsefull, häftig, ifrig; häftigt kär. — **Passionīster,** pl., medlemmar af det heliga korsets eller Kristi lidandes sällskap, ett andligt brödraskap uti Italien.

**Passīv,** lat. (*passīvus,* af *pāti,* lida), lidande; overksam, trög; **passīv handel,** då en nation låter sina förnödenheter tillföras sig och sina produkter utföras af andra nationer; **passīva,** pl., el. **passīv skuld,** skulder, dem man sjelf måste betala; **verbum passīvum** el. blott **passīvum, passīvt verb** el. blott **passīv,** n., gram. det slags verb, som betecknar emottagandet af en verkan. — **Passivitēt,** f., (senlat. *passīvitas*), lidande tillstånd, overksamhet; det själens tillstånd, då hon blott emottager intryck.

**Pāsso,** m., ital. (af lat. *pāssus,* d. s.), steg (såsom längdmått); äfv. ett ytmått i Venedig.

**Pāssula** el. **Pāssola,** f., ital. (jmf. *Passarīller*), russin. — **Passulāt,** m., nylat., läkek. inkokt russinsaft, drufhonung.

**Passus,** m., lat., fall; **in hoc passu,** i detta fall.

**Pāsta,** f., och **Past,** m., (ital., sp. och m. lat. *pāsta,* fr. *paste, pâte,* deg, af lat. *pistus,* knådad), konfektmassa af olika slag; mål. aftryck af gemmer i glas, lack, svafvel, gips, m. m.; **pāsta althēae,** althépasta, jungfruskinn; **p. amygdalārum,** mandelpasta; **p. liquirītiae,** lakritspasta, käringskinn. — **Pastēj,** m., (m. lat. *pastāta,* fr. *pâté*), ett slags bakverk med fyllning af hackadt kött eller fisk. — **Pastēll,** m., (ital. *pastēllo,* fr. o. sp. *pastel*), kritartadt färgdegsstift; målning dermed; **pastēllfärg, pastēllkrita,** kritfärg, som användes torr till målning; **en pastēl** (angh -), fr. med pastellfärger. — **Pastīccio** (pastītsjå), ital., el. **Pastīche** (pastīhsj'), m., fr., egentl. pastej, blandmat; målning, hvari någon viss utmärkt mästares manér efterbildas, och som utgifves för hans arbete; tonk. tonstycke, hvars särskilta satser äro lånade ur arbeten af olika mästare; i litteratur, arbete, hvari någon viss ryktbar författares stil efterbildas. — **Pastīlle,** f., fr., och **Pastīll,** m., (lat. *pastīllus*), liten kaka af ett slags sockerdeg, tillblandad med kryddor o. s. v.; äfv. rökelsekaka, rökljus; **pastīlles du serāil** (pastīlj' dy s'rälj), uti Indien, af katechu, socker, kanel och välluktande ämnen beredda pastiller, som man låter smälta i munnen. — **Pastīlla,** pl. **pastīllas,** rysk inkokt och pressad fruktsaft. — **Pastillāges** el. **Pastel-** (-iljahsj' el. -elj-), pl., prydnader af sockermassa, hvarmed fat garneras, som bjudas omkring vid desserten.

**Pāstor,** m., lat. (egentl. herde, af *pāscere,* beta), själaherde, själasörjare, kyrkoherde; **p. lōci,** kyrkoherde i församlingen; **p. primārius,** förste kyrkoherde, öfverkyrkoherde. — **Pastorāl,** (lat. *pastorālis*), som angår herdelifvet eller en kyrkoherdes embete; **pastorālia** el. **-lier,** pl., presträttigheter; — **pastorāl-exāmen,** förhör, som en prest måste undergå, för att kunna blifva pastor i en församling; **pastorāl-teologī,** f., läran om prestembetets utöfning; **pastorālvård,** själavård i en församling. — **Pastorāle,** n., lat., och **Pastorāl,** m., herdedikt, herdeqväde; sångspel, hvari personerne föreställa herdar och herdinnor, herdespel; tonk. karakteriserande tempobefattning, antydande ett enkelt, uti idyllisk anda hållet föredrag; äfv. tonstycke, satt i denna stil. — **Pastorāt,** n., kyrkoherdebeställning; området för en kyrkoherdes embetsutöfning. — **Pastorēla,** f., sp., och **Pastorēlle,** f., fr., ett slags herdeqväde af skämtsamt innehåll och med liflig melodi. — **Pastorēllo,** m., liten herdedikt, litet herdespel.

**Patāca,** f., el. **Patacōn,** m., ett spanskt silfvermynt; **patāca,** äfv. ett brasilianskt mynt = 320 reis.

**Patagōner** el. **Patagōnier,** pl., en folkstam i Sydamerika, af ovanlig kroppsstorlek.

**Patas,** m., den röda apan i Afrika, isht. i Senegambien.

**Patāt,** se **Batat.**

**Patavinitēt,** f., lat. (*patavīnitas,* af *Patāvium,* Padua), innevånarnes i den italienska staden Padua munart; isht. det, enligt de gamle, något oromerska skrifsättet hos den i Padua födde historieskrifvaren Livius.

**Pātcholi** el. **Pātchouli** (pātscholi, pātschuli), n., en starkt luktande ört i Nya Holland; äfv. ett deraf beredt luktämne, som nyttjas, för att afhålla mal ifrån ylle.

**Patelīn** (pat'längh), m., fr. (af *Pathelin,* namnet på hufvudpersonen i en, emot slutet af 15:de årh., af Pierre Blanchet författad komedi), lismande skälm.

**Patēlla,** f., lat., skål; nat. hist. skålsnäcka. — **Patellīt,** m., förstenad skålsnäcka. — **Patēn,** m., m.lat. (*patēna,* lat. *patīna,* f., skål), oblattallrik (vid nattvardsgång).

**Paten,** se föreg.

**Patēnt,** n., (m. lat. *pātens, patēnta,* af lat. *pātens*, öppen, af *patēre,* vara öppen), öppet bref, isht. ett af behörig myndighet utfärdadt öppet bref, hvarigenom en person erhåller uteslutande rätt, på viss tid, att tillverka och försälja af honom uppfunna eller förbättrade varor, hvilka deraf kallas **patentvaror,** så t. ex. patent-knappar, -papper, -strumpor o. s. v. — **Patentēra,** meddela patent.

**Pāter,** m., pl. **pātres,** lat., fader; kyrkofader (under kristendomens första århundraden); titel för munkar; **p. familias,** husfader, husbonde; **p. pātriae,** fäderneslandets fader; **p. peccāvi,** fader, jag har syndat; **ad pātres,** (gå, skicka) till sina fäder, d. v. s. dö, skaffa ur verlden; **pātres conscrīpti** el. blott **pātres,** hedersnamn för de fornromerska senatorerna; **p. apostōlici,** apostoliska fäder; **p. ecclesiāstici,** kyrkofäder; — **patērna bōna,** fädernegods, fäderne; **patērna herēditas,** fädernearf. — **Paternēl,** fr., faderlig. — **Paternitēt,** f., (lat. *patērnitas*), faderlighet, faderskap, fadersvälde. — **Paternōster,** n., (af lat. *pāter nōster,* vår fader), bönen fader vår; äfv. rosenkrans, radband; äfv. byggn.k.

ett slags prydnad på gesimser; **paternöster-verk**, ett slags vattenuppfordringsmaskin.

**Patetico, Patētisk**, m. fl., se under följ. ord.

**Pāthos**, n., gr. (af *pathēīn*, lida, emottaga intryck, äfv. i allmnht. befinna sig i något visst tillstånd), lidande, isht. själens; lidelse, liflig sinnesrörelse; isht. det djupt rörande hos en talare eller skald, det lidelsefulla och derjemte upplyftande språket i dramat, isht. i sorgspelet, och öfverhufvud hvarje högre uttryckssätt. — **Pathētisk** och **Patēt-**, (gr. *pathetikōs*), känslofull; uttryckande starka sinnesrörelser, hjertrörande och upplyftande. — **Pathogenī**, f., läkek. läran om sjukdomars uppkomst. — **Pathognomīk**, f., läran om sjukdomars kännetecken och deras riktiga bedömande. — **Pathographī**, f., beskrifning af sjukdomsformer. — **Patholog** och **Patolōg**, m., en, som är kunnig i **Pathologī, Pat-**, f., sjukdomslära el. läran om sjukdomars olika arter (Nosologi, äfv. Phoenomenologi), deras orsaker (Aetiologi), samt deras tecken och yttringar (Symptomatologi). — **Patholōgisk** och **Patol-**, beträffande patologien.

**Patiēnt**, m., (lat. *pātiens*, af *pāti*, lida), en af sjukdom lidande, en sjuk. — **Patiēntia**, f., lat., och **Patiēnce** (pasjänghs'), f., fr., tålamod, tålighet; **patiēntia vīncit ōmnia**, tålamod öfvervinner allt; **patiēntia**, äfv. en bekant köksväxt; **patiēnce** och **patiēns**, äfv. tidsfördrif med kortläggning af blott en person; **patiēnce**, äfv. nunnors scapulier. — **Patientēra sig**, gifva sig till tåls.

**Patira**, f., sp. (från ett sydamerikanskt språk), muskussvinet.

**Patisserīe** (patiss'rīh'), f., fr. (af *pâte*, deg, *pâté*, pastej; jmf. *Pasta*), finare bakverk, pastejer o. d. — **Patissiēr** (patissjēh), m., pastejbagare. [sidentyg.

**Patissoie** (-soā), f., en sort tjockt kinesiskt

**Patois** (-toā), m., (af lat. *pāgus*, by), bondspråk, rotvälska; provinsspråk, munart.

**Patrāque** (-träk), f., fr., gammalt skräp. Deraf förmodligen sv. Patrask.

**Pātres**, se under **Pater**. — **Pātria**, f., lat., fäderneslánd; **in pātria**, i fäderneslandet; **pro pātria**, för fäderneslandet; **pātria potēstas**, fadersvälde.

**Patriārch** och **-ārk**, m., gr. (*patriārchās*, af *patriā*, slägt, stam, och *archā*, ursprung, början), stamfader; familjöfverhufvud och stamfader hos judarna, isht. före syndafloden; titel för vissa öfverbiskopar i första kristna församlingen, samt i nuvarande katolska och grekiska; fig. ärevördig åldersman, som lefver i skötet af en talrik och lycklig familj. — **Patriarkālisk**, öfverensstämmande med de forna patriarkernes enkla seder; **patriarkālkyrka**, hufvudkyrka. — **Patriarkāt**, n., en patriarks embete och värdighet; äfv. det under honom lydande andliga område.

**Patrīcier**, m., lat. (*patrīcius*, af *pāter*; se d. o.), adelig, från rådsherrarna härstammande, borgare i det forna Rom; )( **Plebej**. — **Patrīcisk**, stadsadelig. — **Patriciāt**, n., borgaradel, stadsadel. — **Patrīcius**, m., tyska kejsarens titel såsom Roms skyddsherre.

**Patrimōnium**, n., lat. (af *pāter*, fader), fädernearf; arfgods; **patrimōnium Pētri**, den hel. Petri föregifna arfvedel el. staden Rom med dess närmaste område, som kejsar Konstantin den store i 4:de årh. säges hafva skänkt påfven till everdelig egendom. — **Patrimoniāl**, senlat., ärfd på fädernet; **patrimoniālgods**, fädernegods.

**Patriōt**, m., m.lat. (*patriōta*, af gr. *patriōtās*, landsman, af *pātrios*, faderlig), fosterlandsvän. — **Patriōtisk**, fosterländskt sinnad, fosterländsk. — **Patriotīsm**, m., fosterlandskärlek. — **Patrīs**, m., (af lat. *pāter*, fader), upphöjd stil i stål, förmedelst hvilken matriser (se d. o.) utstampas. — **Patristīk**, f., gr., (jmf. **Pater**), kunskapen om kyrkofäderna, deras skrifter och lärosatser.

**Patrocīnium**, n., lat. (af *patrōnus*, beskyddare), beskydd af gynnare, af skyddsherre; rättegångsbistånd. — **Patrocinēra**, beskydda.

**Patrōn**, m., lat. (*patrōnus*), beskyddare, gynnare; skyddsherre; skyddshelgon; herre, husbonde; ägare af ett bruk, en fabrik, ett skepp, en handelsrörelse, en större landtegendom, o. s. v.; godsägare, som innehar rättigheten att tillsätta prest i sin församling; skämtv. menniska, karl (t. ex. en lustig patron). — **Patronāt**, n., (lat. *patronātus*), egenskap af patron, en skyddsherres värdighet; äfv. d. s. s. **patronāt-rätt**, se **Jus patronātus**, under **Jus**. — **Patronēl** (om presterliga lägenheter), som bortgifves af godsägare med patronaträtt. — **Patronēssa**, f., beskyddarinna; ägarinna af ett gods med patronaträtt; en brukspatrons eller större godsägares fru; fruntimmer, som åtagit sig bestyret vid någon offentlig tillställning, varuutställning o. s. v., till förmån för nödlidande.

**Patrōn**, m., (fr. o. sp. *patrōn*; m. lat. [i bildlig användning] *patrōnus*, se föreg. ord; ital. *padrōna*), form, mönster, modell; stock på en svarfstol, hvarmed pjeserna fasthållas; pappershylsa, som innehåller ett afmätt skott krut för laddning af soldatgevär; **patrōnkök** el. **patrōntaska**, en soldats skjutväska.

**Patronȳmikon**, gr., el. **Patronȳmicum**, lat., n., (af gr. *patār*, fader, och *ōnyma* el. *ōnoma*, namn), från fader eller stamfader ärfdt namn, slägtnamn, familjenamn. — **Patronȳmisk**, benämnd efter faders eller stamfaders namn.

**Patrūll**, m., fr. (*patrōūille*, l. patrūlj', f., g. fr. *patōūille*, af *patrouillēr*, g. fr. *patouillēr*, ströfva omkring i smuts och dy), nattvakt af soldater eller borgare i en stad; liten trupp, som i krig utskickas, för att visitera vedetter m. m.; rörlig bevakning. — **Patrullēra**, göra nattvakt; fig. kringströfva för att speja.

**Patt**, kallas i schackspelet en spelare, som ej har annan pjes än kungen att flytta, men ej kan flytta denne, utan att blifva schackmatt.

**Paul**, se **Paulus**.

**Paulātim**, lat., adv., smäningom.

**Pauliciāner**, pl., lemningar af Manicheer och Gnostiker i Armenien sedan 8:de årh., benämnde efter en sekthufvudman Paulus. — **Paulīner** el. **Paulāner**, pl., se **Mīnimer**. — **Paulinīsm(us)**, m., apostelen Pauli egendomliga lära, i motsats till den s. k. judekristendomen och andra egna åsigter, hyllade af apostlarna Petrus och Johannes.

**Paulīt**, m., se **Hypersthen**.

**Paulūn,** m., (fr. *pavillōn,* se d.), upptill sammanrynkad sänggardin, hängande ned ifrån sängtaket eller fästad vid en liten stång emot ryggafveln.

**Pāulus** el. **Paul,** latinskt mansnamn (af *pāulus, a, um,* = gr. *pāūros,* liten, ringa), med betyd.: den lille, ringe; deraf bildade qvinnonamn äro **Paulīna** och **Paulīska.** — **Paulōwitsch** och **Paulōwna,** ryska: Pauls son, dotter.

**Pāūper,** lat., fr. **pāūvre** (påvr'), fattig, arm; eländig, usel, ömklig; **pauvres hontēūx,** se **Honteux.** — **Pauvreté** (påvr'tēh), f., fr. (lat. *paupēries*), fattigdom, armod; elände; **paupertātis testimōnium,** fattigdomsbevis. — **Pauperīsm,** m., (nybildadt ord), näringslöst och utfattigt tillstånd; äfv. klass af näringslösa och utfattiga personer i ett land.

**Pāus,** m., lat. (*pāūsa,* af gr. *pāūsis,* af *pāūein,* upphöra), uppehåll, afbrott, hvila, tystnad, isht. i musik; äfv. tystnadstecken. — **Pausēra,** göra uppehåll, hålla upp.

**Pauvre,** se **Pauper.**

**Pavāme,** m., fr., = **Sassafras.**

**Pavāne,** f., fr. (sp. *pavāna,* af *pavon, pavo,* lat. *pavo,* påfågel), en mycket allvarsam och högtidlig spansk dans.

**Paviān,** m., ital. (*bubbuīno,* sp. *babuīno,* fr. *babouīn,* eng. *baboon,* m. lat. *pāpio*), babian: en art kortsvansade, vilda apor uti Afrika.

**Paventāto,Paventōso,** ital., tonk. uppskrämdt.

**Paviljōng,** m., fr. (*pavillōn,* af lat. *papīlio,* fjäril), spetsigt tält; fyrkantig byggnad med spetsigt tak; flygelbyggnad; lusthus; flagg.

**Pax,** f., lat., fred, sämja; rom. mytol. fredens gudinna; såsom utrop: fred! håll! stilla! **pax impērii,** riksfred; **pax pūblica,** landsfred; **pax Dōmini vobīscum,** Herrans frid vare med eder! **in pāce, in bōna pāce,** i fred, i god ro; **pāce tūa,** med din tillåtelse; **pācem,** en liten fredsbild, som katolska presten efter messan framräcker åt allmänheten, för att kyssas.

**Payānne,** f., en sort råsilke från Neapel. — **Paya,** m., en sort levantiskt silke; äfv. groft bomullsgarn ifrån Aleppo.

**Pays** (päi), m., fr., land; **p. de cocagne,** se **Cocagna.** — **Paysāge** (päisāhsj'), m., landskap, — **Paysagīst,** m., landskapsmålare.

**Pazonales,** se **Paramos.**

**Pecari,** se **Pekari.**

**Peccātum,** n., lat. (af *peccāre,* fela), fel; synd; **p. commissiōnis,** verksynd; **p. omissiōnis,** underlåtenhetssynd; **p. orīginis,** arfsynd. — **Peccadīlle** (-dīlj'), f., fr., försyndelse, förseelse.

**Pēcco,** n., en fin kinesisk tesort.

**Pechurīm fāba,** f., bot. kryddböna.

**Pechȳagra,** f., gr. (af *pāchys,* armbåge), läkek. armbågegikt.

**Pecorale,** se **Pecus.**

**Pēcten,** m., lat. (egentl. kam), kammussla. — **Pectinīt,** m., förstenad kammussla.

**Pectīn,** n., (af gr. *pektōs,* fast, tjocknad), kem. växtgelé-ämne.

**Pēctus,** n., lat. (genit. *pēctoris*), bröst, hjerta. — **Pectorāle,** n., pl. **pectorālia,** bröstsköld på öfversteprestens skrud hos judarna; bröststycke, som romersk-katolska presterne vid högtidliga tillfällen bära; läkek. bröstmedikament, bröstmedel.

**Pecūlium,** n., lat. (af *pēcus,* boskap), el. **Peculiär-förmögenhet,** egendom, som en son eller en slaf sjelf förvärfvat, och hvari fader eller husbonde har ingen del. — **Peculiaritēt,** f., nylat., egendomlighet, egenhet.

**Pecūnia,** f., lat. (af *pēcus,* boskap), egendom, förmögenhet; penningar; **p. depōsita,** i förvar nedsatt penningsumma; **p. numerāta, parāta,** kontanta penningar; **p. pupillāris,** omyndig persons penningmedel. — **Pecuniär** och **Pek-,** penningar beträffande, penning-.

**Pēcus,** n., lat. (pl. *pēcora*), fä; boskap; fig. dum el. rå menniska. — **Pecorāle,** n., pl. **pecorālia** el. **pekorālier,** nylat., handling, yttrande eller skriftlig uppsats, som röjer ovanlig dumhet.

**Pedagōg,** m., gr. (*paidagogōs,* af *pais, paidōs,* gosse, och *āgein,* föra, leda), barnauppfostrare, barnalärare, skollärare. — **Pedagogī,** f., uppfostringsanstalt; skolläraresyssla. — **Pedagogīk,** f., uppfostringslära, -konst. — **Pedagōgisk,** beträffande barnauppfostran el. barnaundervisning. — **Pederāst,** m., gr. (af *erān,* älska), drängaskändare. — **Pederastī,** f., drängaskänderi. — **Pedeutīk,** f., af Pythagoras så benämd undervisning i dygdeläran. — **Pedēūtisk,** dygdelärande. — **Pediāter,** m., barnläkare. — **Pediatrīk,** f., barnläkekonst.

**Pedāl,** m., lat. (*pedālis, e,* foten beträffande, af *pes,* genit. *pēdis,* fot), fotklaviatur på orgverk; trampa på piano; **pedālharpa,** harpa, försedd med pedal, medelst hvilken man kan höja alla oktaver en half ton.

**Pedānt,** m., (fr. *pédānt,* ital. *pedānte,* urspr. uppfostrare, hofmästare, af gr. *paidēūein,* uppfostra; jmf. *Pedagog*), skolfux, gräl, glosmagister; småaktigt envis och fördomsfull menniska, kältring, snobb. — **Pedanterī,** n., el. **Pedantīsm,** m., skolfuxeri, skolgräl, skolgriller; småaktig, löjlig envishet, kältringaktighet, snobberi. — **Pedāntisk,** skolfuxaktig, kältringaktig, småaktigt noga.

**Pedēll,** m. (m.lat. *pedēllus, bedēllus, bidēllus,* ital. *bidēllo,* sp. *bedell,* fr. *bédēāū,* af g.t. *putil, petil,* stadsvakt, fångvaktare, bödel), vaktmästare vid en högskola.

**Pederast,** m. fl., se under **Pedagog.**

**Pedialgī,** f., lat.-gr. (af lat. *pes,* fot, och gr. *ālgos,* smärta), läkek. nervös värk i fötterna.

**Pediculāris,** f., lat. (af *pediculus,* lus), bot. stafört; **pediculāris mōrbus,** lussjuka.

**Pedilāvium,** n., lat. (af *pes,* fot, och *lavāre,* tvätta), fotbad; fottvagning (hos katolikerna).

**Pedomēter,** m., gr., = **Hodometer,** se d. o.

**Pēdro,** spanskt mansnamn = Peter. — **Pedroīster,** pl., anhängare af kejsar Dom Pedro, hvilka 1833 genom Miguelisternes fördrifvande banade honom vägen till Portugals besittningstagande. — **Pedro-Ximenes,** ett förträffligt hvitt, spanskt vin ifrån trakten af Granada. — **Pedrolīno,** ital., förminskningsord af Pedro, en komisk karaktersroll på italienska teatern.

**Pēdum,** n., lat., en fornromersk herdestaf; **p. episcopāle,** biskopsstaf, kräkla.

**Peer, Peeress,** se **Pär.** — **Peerage** (pīhredsch), m., eng., pärskap.

**Pēgasus** och **Pegās**, m., (gr. *Pāgasos*, af *pāgā*, källa), mytol., en bevingad häst, som med ett hofslag öppnade sånggudinnornas källa; sadla el. rida **Pēgasus**, försöka sig som skald, göra vers. — **Pegasīder**, pl., sånggudinnorna.

**Pegmatīt**, m., (af gr. *pāgnȳnai*, göra fast), miner. skriftgranit.

**Pehlevi** el. **Pehlvi**, n., vestra Persiens fornspråk, en blandning af persiska och semitiska med persisk grammatik.

**Pehlivān**, rättare **Pehluvān**, m., pers. (af *pehlu*, stark, dristig), turkisk kämpe, hjelte.

**Peignoir** (pänjoār), m., fr. (af *peignēr*, kamma), puderskjorta, puderrock; badkappa; vid fruntimmers-morgonrock.

**Pejorēra**, (senlat. *pejorāre*, af *pējor*, sämre), försämra; försämras. — **Pejoratiōn**, f., försämring.

**Pekan**, m., en art stenmård i Canada; äfv. dess dyrbara skinn.

**Pekāri**, m., nat.hist., muskussvin, äfv. Tajassu kalladt.

**Pekēsch** el. **Bekiesch**, se **Pigesch**.

**Pekin**, se **Pequin**.

**Pēkmes**, turk., till siraps tjocklek inkokad drufsaft.

**Pektin**, se **Pectin**.

**Pekul**, m., en vigt i Kina och Indien.

**Pelagiāner**, pl., en kristen sekt, anhängare af brittiske munken Pelāgius, som förnekade arfsynden och påstod, att menniskan af egen kraft kan blifva salig. — **Pelagianīsm(us)**, m., Pelagii lära.

**Pelāgisk**, gr. (af *pēlagos*, haf), geol. bildad uti hafvet, isht. om Jura- och kritbildningar. — **Pelagoskōp**, n., en af engelsmannen Collins uppfunnen vattenkikare, medelst hvilken man på visst djup kan undersöka hafsbottnen.

**Pelams**, **Pelangs** el. **Pelings**, pl., kinesiska och ostindiska siden- eller atlaslika tyger.

**Pelargōnium**, n., gr. (af *pelargōs*, stork), ett talrikt örtslägte med mer än 300 arter.

**Pelāsger**, pl., Greklands urinnebyggare, innan Hellenerne invandrade.

**Pelegrim**, se **Pilgrim**.

**Pêle-mêle** (pähl'-mähl'), fr. (sannolikt af *pelle*, l. pähl, skofvel, och *mêler*, blanda), huller om buller, om hvartannat.

**Pelerin**, m., (fr. *pèlerīne*), ett slags fruntimmerskrage till yttre betäckning öfver hälften af bröst, rygg och armar.

**Pelikān**, m., (lat. *pelecānus*, gr. *pelekān* el. *pelekās*, ursp. hackspett; af *pelekān*, hacka), namnet på en art simfågel, något större än en svan; äfv. ett slags kemiskt distillerkärl; tång till tänders uttagning; ett slags fordom bruklig sexpundig kanon.

**Pelīsse**, f., fr., och **Pelīs**, m., (ital. *pellīccia*, af lat. *pellīceus*, gjord af skinn, från *pēllis*, skinn, pels), pelsfodrad fruntimmerskappa.

**Pēllagra**, f., gr. (af *pēlla*, hud), en smärtsam, reformartad utslagssjukdom, isht. den s. k. mailändska rosen eller lombardisk skabb.

**Pellucīd**, lat. (*pellūcidus*, för *perlūcidus*, af *lūcidus*, ljus), genomskinlig. — **Pelluciditēt**, f., genomskinlighet.

**Pelōpium**, n., (af *Pelops*), en af H. Rose nyligen i tantalit upptäckt metall.

**Pelotāge** (-tāhsj'), m., fr., fina kamelhår; äfv. en sämre sort vigogna-ull.

**Pēlta**, f., gr. (*pēltā*), liten rund sköld hos forngrekerna. — **Peltāst**, m., lätt beväpnad krigare, som bar sådan sköld.

**Pēmmikan** el. **Pēmmekin**, n., torkadt och bultadt, koncentreradt kött af bisonoxen, begagnadt såsom näringsmedel för jägare och resande i norra delarne af Amerika.

**Pēmphigus**, m., nylat., el. **Pēmphix**, f., gr. (egentl. fläkt, luft, luftblåsa), läkek. blåsartadt hudutslag, nässelfeber.

**Penalism**, se **Pennalism**.

**Penalitēt**, f., barb.-lat. (fr. *pénalité*, af lat. *poenālis*, till straff hörande, af *pōēna*, straff), straffbarhet; straffbestämmelse; **code pénal**, m., franska strafflagen.

**Penāter**, pl., lat. (*penātes*, af *pēnitus*, i det innersta), rom. mytol. husgudar; fig. hus och hem.

**Pence**, se **Penny**.

**Penchānt** (panghsjängh), m., fr. (af *penchēr*, luta), böjelse, tycke.

**Pendānt** (panghdängh), m., fr. (af *pēndre*, lat. *pendēre*, hänga), motstycke, sidostycke; person, som liknar eller har något gemensamt med en annan. — **Pendel**, m., (af lat. *pēndulus*, hängande), tyngd, så upphängd, att den, satt i rörelse, fritt svänger fram och tillbaka; svängstång på ur. — **Pendūle** (panghdȳhl'), f., fr., och **Pendȳl**, m., väggur, bordur.

**Pēnelope**, f., gr., Ulysses' maka, berömd för sin äktenskapliga trohet emot sin tjugu år frånvarande man.

**Penetrēra**, (lat. *penetrāre*), genomtränga; intränga uti; utgrunda, utforska. — **Penetrānt**, genomträngande; skarpsinnig; **penetrāntia**, pl., lat., genomträngande, starka läkemedel. — **Penetrābel**, som kan genomträngas, utforskas. — **Penetrālier**, pl., det innersta af något. — **Penetratiōn**, f., (lat. *penetrātio*), genomträngande förstånd, skarpsinnighet.

**Penguin**, se **Pinguin**.

**Penīa**, f., gr. mytol. armodets gudinna.

**Penībel**, fr. (*penīble*, af lat. *pōēna*, straff), mödosam, plågsam, besvärlig.

**Penīche** (penīhsj'), f., kanonslup.

**Penīnsula**, f., (lat. *paenīnsula*, af *pāēne*, nästan, och *īnsula*, ö), halfö. — **Peninsulārisk**, halfö beträffande; som har skapnad af en halfö.

**Pēnis**, m., lat., manslem.

**Penitens**, m. fl., se under **Poena**.

**Pēnna**, f., lat., fjäder, penna; skrifpenna. — **Pennāl**, m., fordom ett öknamn på nykomna studenter; i nuvarande tyska studentspråket: skollärling. — **Pennalīsm(us)**, m., det med skymflig behandling förenade, beroende tillstånd, hvari de till läroverken nykomne någon tid höllos af de äldre, innan de af dessa betraktades som kamrater.

**Pennsylvaniska straff-** el. **fängelsesystemet**, d. s. s. Isoleringssystemet, af Qväkarne först infördt i Pennsylvanien.

**Pēnny**, m., pl. **pence** (pänns), eng., egentl. penning, ett engelskt silfvermynt, nära 8 öre; **pēnny-bank**, sparbank för de fattiga i London; **pēnny-post**, stadspost i London.

**Penombre**, se **Penumbra**.

**Pensa**, se **Pensum**.

**Pensée** (panghsē'), f., fr. (af *pensēr*, tänka, från lat. *pensāre*, väga, afväga, öfverväga), tanke, betraktelse, mening; styfmodersblomma; i rödbrunt skiftande violett färg. — *Pensīv*, (fr. *pensīf*, l. panghsīff), tankfull.

**Pensiōn** (panghsjōngh, i svenskt språkbruk: pangschōn), f., fr. (af lat. *pēnsio*, afvägning, betalning, afgift), betalning för husrum och kost, inackordering; ställe, der man inackorderat sig; enskilt uppfostringsanstalt för barn, isht. flickor; lärjungarne i en sådan uppfostringsanstalt; årligt underhåll för afskedad tjensteman o. s. v. — **Pensionēra**, tilldela pension. — **Pensionār**, m. o. f., (fr. *pensionnāire*), lärjunge i en pension; person, som åtnjuter pension.

**Pēnsum**, n., pl. **pēnsa**, lat. (egentl. det tillvägda, af *pēndere*, väga), visst förelagdt arbete; visst föreskrifvet kunskapsmått, som fordras i någon examen.

**Pentachōrd**, m., gr. (af *pēnte*, fem, och *chordā*, sträng), tonverktyg med fem strängar; äfv. namn på den fem-tons-följd, hvari forngrekerne indelade sitt tonsystem. — **Pentadekagōn**, m., femton-hörning. — **Pentaēder**, m., femsidig solid figur. — **Pentaglōtt** el. **Pēntapla**, f., bok, isht. bibeln, på fem olika språk. — **Pentagōn**, m., fem-hörning. — **Pentagrām(ma)** el. **Pentālpha**, n., drudenfot, alfkors, trollfot. — **Pentagȳnia**, pl., bot., växter med fem pistiller. — **Pentakosiārk**, m., anförare för femhundra man. — **Pentakrōstichon**, n., femradig namndikt. — **Pentāmeter**, m., femfotig vers. — **Pentamētrisk**, femfotig. — **Pentāndria**, pl., el. **Pentandrīa**, f., sing., femte klassen i Linnés växtsystem, bestående af växter med fem fria ståndare i samma blomma som pistillen, fem-männingar. — **Pentangulār**, femvinklig. — **Pentapetālisk**, bot., som har fem blomblad. — **Pentaphȳllisk**, bot. fembladig. — **Pentapla**, se **Pentaglott**. — **Pentāpolis**, f., distrikt med fem städer. — **Pentārch** och **-ārk**, m., medlem af en femmansregering. — **Pentarkāt**, n., el. **Pentarkī**, f., femmannavälde, femmansregering. — **Pentāstichon**, n., femradig dikt. — **Pentastȳlon**, n., byggnad med fem pelarrader. — **Pentasȳllabum**, n., femstafvigt ord. — **Pentatēūchus** el. **-tēūch**, m., (af *tēūchos*, redskap, äfv. bok), de fem Mose böcker. — **Pentāthlon**, n. = **Quinquērtium**, se d. o. — **Pentekontachōrdon**, n., ett ur bruk kommet klaverinstrument. — **Pentekontārch** och **-ārk**, m., anförare för femtio man. — **Pentekōste**, f., (af gr. *pentekostōs*, *ā*, *ōn*, den, det femtionde), pingst, egentl. femtionde dagen efter påsk. — **Penthēmeron**, n., tid af fem dagar. — **Penthemīmeris**, f., (af *hemimerās*, halfdelad), vers, bestående af fem halfva versfötter.

**Pentekoste**, **Penthemeron**, m. fl., se under föreg. ord.

**Penūltima**, f., lat. (af *pēne*, näst intill, och *ūltimus*, den siste), näst sista stafvelsen i ett ord. — **Penūmbra**, nylat. (af *ūmbra*, skugga), el. fr. *Penōmbre* (-ōngbr'), f., halfskugga; mål. skuggning, som omärkligt öfvergår till dager.

**Pepāstisk**, (af gr. *pepāinein*, mogna), läkek. som befordrar mognad.

**Peperīn** el. **Peperīno**, m., en grå vulkanisk stenart i trakten af Rom.

**Pēplos**, m., gr., el. **Pēplum**, n., en vid, i veck fallande praktklädning hos greker och romare; äfv. slöja; omhänge.

**Pēpsis**, f., gr. (af *pēptein*, koka), läkek. matsmältning. — **Pepsīn**, n., ett af Wasmann och Schwann af maghinnornas slem beredt ämne, som fullkomligt upplöser de i magen nedkomna näringsmedlen. — **Pēptika**, pl., medel, som befordra matsmältningen.

**Pepuziāner**, se **Montanister**, under **Mons.**

**Pequin** el. **Pekin** (pekängh), m., fr., pl. **pequīns**, kinesiska randiga sidentyger, från den liknämda staden i Kina; äfv. = Philister, i motsats till militärer.

**Per**, lat., genom; på; för; i sammansättningar äfven = af-, för-, genom-, m. m.; ital. köpm.t. för, t. ex. per centner, för centner.

**Perālta**, m., en spansk vinsort ifrån Peralta i Navarra.

**Percale**, se **Perkal.**

**Perche** (pärsch'), f., en sort fransyskt lärft ifrån den liknämda provinsen.

**Percipēra**, lat. (*percīpere*, af *cāpere*, taga, fatta), uppfatta. — **Perceptībel**, nylat., förnimbar, märkbar. — **Perceptibilitēt**, f., förnimbarhet, märkbarhet. — **Perceptiōn**, f., (lat. *percēptio*), förnimmelse, uppfattning. — **Perceptīv**, nylat., förnimmande, uppfattande. — **Perceptivitēt**, f., förnimmelseförmåga.

**Percussiōn** och **Perkussiōn**, f., (lat. *percūssio*, af *percūtere*, slå, stöta), stöt, slag; bultning; sammanstötning; läkek. bultning på patientens kropp, för att af ljudet kunna sluta till ett organs tillstånd; **perkussiōnslås**, slagkrutslås på skjutgevär; **perkussiōnsgevär**, gevär med sådant lås; **perkussiōnsinstrumēnt**, tonverktyg, som anslås med någon hård kropp, slaginstrument, t. ex. puka, trumma.

**Perdēndo** el. **perdēndosi**, ital., tonk. småningom bortdöende, sakta försvinnande.

**Per dīo**, ital., vid Gud!

**Perdū** (-dȳh), fr. (af *pērdre*, förlora), förlorad.

**Perduēllio**, f., lat. (af *duēllum*, krig, strid), högförräderi.

**Perdurābel**, nylat. (af lat. *perdurāre*, fortvara), ganska varaktig.

**Père** (pähr), m., fr. (lat. *pāter*), fader; **père noble** (- nåbl'), skådespelare, som vanligen har fadersroller i sorgspelet och den högre komedien.

**Pēreat**, lat. (af *perīre*, omkomma), må han (hon) omkomma! ned med honom (henne)! död öfver honom! o. s. v.

**Peregrīnus**, m., lat. (af *pēregre*, öfver land, genom landet, af *per*, och *āger*, åker, land), främling. — **Peregrinēra**, (lat. *peregrinări*), lefva eller resa utomlands. — **Peregrinatiōn**, f., utländsk resa. — **Peregrinomanī**, f., vurm för utländska resor.

**Peremptiōn**, f., lat. (*perēmptio*, af *perīmere*, tillintetgöra), egentl. tillintetgörande; rättsv. fataliers försummande. — **Peremptōrisk** el. **Peremt-**, slutligt och bestämdt afgörande en gång för alla.

**Perēnn**, lat. (*perēnnis*, af *per* och *ānnus*, år), flerårig (om växter). — **Perennēra**, (om

växter) öfvervintra. — **Perennitēt,** f., flerårighet.

**Perētte** (perätt'), f., fr. (af ital. *pēra*, päron), en sort små, ljusgula, söta, päronformiga citroner.

**Perfect, Perfection,** m. fl., se under följ. ord.

**Perficiēra,** lat. (*perficere*, af *per* och *fācere*, göra), fullkomna, fullborda, fullända. — **Perfēct** och **-fēkt,** (lat. *perfēctus*), fullkomlig, fulländad; **perfēctum,** lat., och **Perfēct** el. **-fēkt,** n., gram. den tidsform af verbet, som uttrycker en fullbordad handling. — **Perfectībel,** som kan fullkomnas. — **Perfectibilitēt,** f., egenskapen att kunna fullkomnas. — **Perfectibilīsm(us),** m., läran om och tron på menniskoslägtets fortskridande till fullkomlighet. — **Perfectibilīst,** m., anhängare af denna lära. — **Perfectiōn** och **Perfekt-,** f., lat. (*perfēctio*), fullkomlighet; fullkomnande, fulländning. — **Perfectionēra,** (fr. *perfectionnēr*), fullkomna, fullkomliga.

**Perfīd,** lat. (*pērfidus*), trolös, förrädisk. — **Perfiditēt,** f., trolöshet, förräderi.

**Perforēra,** lat. (*per-forāre*), genomborra. — **Perforatiōn,** f., nylat. genomborrning, genomstingning.

**Perfusiōn,** f., lat. (*perfūsio*, af *perfūndere*, begjuta), begjutning, öfvergjutning.

**Pergamēnt,** n., (lat. *pergamēna*, näml. *chārta*, papper ifrån staden Pērgamus i mindre Asien, der man tillverkade detta slags papper i ersättning för papyrusbladen, hvilkas utförsel ur Egypten hade af de afundsjuka Ptolemeerna blifvit förbjuden, då äfven konung Eumenes II i Pergamus började att samla ett bibliotek), en sort papperslik tillverkning af särskilt beredda djurshudar; äfv. skrift eller urkund på sådant papper.

**Pērge** el. **Pērgas,** lat., fortfar! vidare!

**Peri,** m. o. f., pl. **peris,** pers. (af *peri*, bevingad, från *per*, vinge), mytol. ett slags andeväsenden, som förmenas vara menniskornas skyddsenglar.

**Peri,** grekiskt förord, som betyder: om, omkring; öfver; för, m. m.; betecknar i sammansättningar isht. omgifning, utbredning, äfv. fulländning af ett kretslopp, = om-, kring-; vidare ett öfverskridande, öfverträffande, en stegring eller förstärkning, = öfver-, för-.

**Perialgī,** f., gr. (af *ālgos*, smärta), läkek. värk i hela kroppen.

**Periānthium,** n., gr., bot. blomhålk.

**Perībrosis,** f., gr., läkek. frätsår på ögonlocken.

**Pericardium,** se **Perikardion.**

**Pericarpium,** se **Perikarpion.**

**Pericholī,** f., gr. (af *chōlos* el. *cholā*, galla), läkek. öfvermått af galla.

**Perichōndrium,** n., gr. (af *chōndros*, brosk), broskhinna.

**Periclitera,** se under **Periculum.**

**Pericranium,** se **Perikranion.**

**Perīculum,** n., lat. fara; **perīculum in mōra,** det är med fara förbundet att dröja. — **Periclitēra,** (lat. *periclitāri*), löpa fara; äfventyra.

**Peridōt,** m., fr. = Chrysolith.

**Peridrōm,** m., gr. (af *drōmos*, lopp), galleri eller pelargång omkring en byggnad.

**Periferi,** se **Peripheri.**

**Perigāēum,** n., gr. (*perī-gaion*, af *gā*, jord), en planets minsta afstånd ifrån jorden.

**Periglōttis,** f., gr. (jmf. *Glōssa*), tunghinna.

**Perigōnium,** n., gr. (af *gonā*, alstring), bot. blomkalk.

**Perigōrd** (-gåhr) el. **Periguēūx** (-gōh), m., ett slags brunsten, benämd efter provinsen af samma namn i Frankrike. — **Perigourdīne** el. **Peregourdīne,** f., en fransysk dans i 3/8 takt, liknande menuetten.

**Perihēlium,** n., gr. (af *hālios*, sol), en planets minsta afstånd ifrån solen.

**Perikārdion,** n., gr. (af *kardīa*, hjerta), hjertsäck. — **Perikārdisk,** till hjertsäcken hörande. — **Perikardītis,** f., läkek. brand i hjertsäcken.

**Perikārpion,** n., gr. (af *karpōs*, frukt), fröhus, frögömme, frökapsel.

**Perīklasis,** f., gr. (af *peri-klāein*, afbryta), läkek. benbrott.

**Perikopē,** f., pl. *periköper*, gr. (af *perikōptein*, afskära), stycke ur den heliga skrift, utvaldt för att uppläsas och förklaras vid gudstjensten å någon viss helgedag, söndagsevangelium.

**Perikrānion,** n., gr. (jmf. *Kranion*), anat. hufvudskålshinna.

**Perīmeter,** m., gr. (*perī-metros*), omkrets.

**Perimȳsium,** n., gr. (af *mȳs*, råtta, muskel), anat. muskelhinna.

**Perināēum** el. **Perinēum,** n., gr. (*perīnaion* el. *perīneon*), anat. mellangården, skrefvet.

**Perinȳktides,** pl., gr., läkek. = **Epinyktides,** se d. o.

**Periōd,** m., gr. (*perīodos*, egentl. omväg, af *perī*, och *hodōs*, väg), astron. omloppstid; tidr. cykel; tidehvarf, tidrymd; läkek. hvarje tidrymd, som en sjukdom måste genomlöpa; äfv. månadsrening; språkv. sats af flera delar, hvilkas förening bildar ett fullständigt, för sig afslutet helt; tonk. de, vanligast af 8 motiver bildade tvenne satser, hvilka sluta med en hel eller half kadens. — **Periodicitēt,** f., periodisk vexling, bestämdt omlopp; återkomst inom vissa tidrymder. — **Periōdisk,** på vissa tider regelbundet återkommande; omvexlande; öfvergående; **periōdiska skrifter,** tidskrifter.

**Periodynī,** f., gr. (af *odȳnä*, smärta), läkek. häftig smärta i hela kroppen.

**Perioptrīk,** f., gr. (af *ops*, syn), läran om ljusstrålarnes återstudsning.

**Periorāma,** n., gr. (af *periorān*, kringskåda), rundmålning.

**Periōsteum,** n., gr. (af *ostēon*, ben), anat. benhud, benhinna. — **Periostītis,** f., läkek. brand i benhinnan.

**Peripatēticus** el. **Peripatētiker,** m., gr. (af *peripatēīn*, spatsera omkring), anhängare af Aristoteles' filosofiska lära (benämningen hämtad deraf, att Aristoteles plägade hålla föredrag på en promenadplats vid Lyceum i Athen). — **Peripatētisk,** tillhörande Aristoteles' lära och skola, aristotelisk.

**Peripetī,** f., gr. (*peripēteia*, af *peripīptein*, falla omkull), lyckans plötsliga omkastning, oväntad förändring; knutens lösning i romaner, skådespel, o. s. v.

**Peripherī** och **Perif-,** f., gr. (*periphēreia* af *periphērein*, kringföra), omkrets (en cirkels el.

annan kroklinig figurs). — **Periferisk**, som befinner sig vid omkretsen.

**Periphrās** och **Perifrās**, f., gr. (*perīphrasis*), förklaring med flera ord; omskrifning; jmf. **Parafras**. — **Perifrasēra**, tala vidlyftigt och med omsvep.

**Periphrixis**, f., gr. (af *phrīssein*, rysa), läkek. frossrysning.

**Periplerōma**, n., gr., fyllnad.

**Perīploce**, f., gr. (*periplokā*, af *periplēkein*, omveckla), retor. omsvep, förtäckt tal.

**Periplus**, m., gr. (*perīploos*), kringsegling; kustbeskrifning.

**Peripneumonī**, f., gr. (jmf. *Pneumonia*), läkek. [lunginflammation.

**Perīpsyxis**, f., gr. (af *psȳxis*, afkylning), läkek. stark afkylning öfver hela kroppen, gåshud.

**Perīpteros**, m., gr. (egentl. bevingad rundt omkring, af *pterōn*, vinge), byggnad med pelarrader rundt omkring.

**Perīscii**, pl., gr. (*perī-skioi*, af *skiā*, skugga), de, som bo så nära polerna, att deras skugga, under den årstid, då solen icke går ned, flyttar sig rundt omkring dem.

**Periskōpisk**, gr. (af *periskopēīn*, skåda rundt omkring), kringskådande; **periskōpiska glas**, af Wollaston uppfunna konvexo-konkava synglas, så beskaffade, att man ser lika tydligt och klart vid kanterna som i midten.

**Perispērmium**, n., gr. (af *spērma*, frö) = **Perikarpion**, se d. o.

**Perissologī**, f., gr. (af *perissōs*, öfvermätig, öfverflödig), onödig vidlyftighet i ord eller fraser.

**Peristāltisk**, gr. (af *peristēllein*, omfatta, omkläda), läkek. masklikt krälande (om tarmarnes rörelse).

**Peristātisk**, gr. (af *perīstasis*, kringstående omständigheter), omständlig, utförlig.

**Peristērion**, n., gr. (demin. af *peristerā*, dufva), ford. en öfver altaret sväfvande konstgjord dufva, hvaruti hostian (nattvardsbrödet) förvarades.

**Peristil**, se **Peristyl**.

**Peristolē**, f., gr. (jmf. *Peristaltisk*), läkek. tarmarnes masklikt krälande rörelse.

**Perīstoma** el. **Peristōmium**, n., gr. (af *stōma*, mun, öppning), läkek. munnens rand, mynning.

**Peristȳl** el. **Peristȳlium**, n., i svenskt språkbruk vanligare **Peristīl**, m., gr. (*perīstylon*, af *stȳlos*, stod, pelare), gång med fristående pelare kring en gård eller byggnad, pelarsal.

**Perisystolē**, f., gr. (jmf. **Systole**), läkek. tiden emellan tvenne pulsslag.

**Peritonāēum**, n., gr. (*peritōnaion*, af *peritēīnein*, öfverspänna), läkek. tarmsäck.

**Perītus**, lat., erfaren; **perītus ārtis**, konstförfaren; **p. jūris**, lagfaren, lagkunnig.

**Perizōma**, n., gr. (af *perizonnȳnai*, omgördla), läkek. nafvelbråckband; äfv. mellangärde.

**Perjūrium**, n., lat. (af *jurāre*, svärja, gå ed), mened. — **Perjurēra**, svära falskt, begå mened. — **Perjuriōs**, menedig.

**Perkāl**, n., en sort fint bomullstyg, ursprungligen ifrån Ostindien.

**Perkan**, se **Bercan**.

**Perkinīsm**, m. (efter nordamerikanska läkaren Perkins), sätt att bota vissa sjukdomar genom att korsvis stryka de lidande delarna med två nålar af olika metall.

**Pērla**, f., m.lat. (äfv. *Pērula*), perla; läkek. en mjölkhvit, perllik fläck på ögats hornhinna. — **Perlemor** (uttalas vanl. pärlemo), m., (t. *perlmutter*), perlmusslans kalkartade skal.

**Perlusōrisk**, lat. (*perlusōrius*), skenbar, dårande; jmf. **Illusorisk**.

**Perlustrēra**, lat. (*perlustrāre*), genomse, noga genomgå och syna. — **Perlustratiōn**, f., genomseende, besigtning.

**Permanēns**, f., lat. (*permanēntia*), fortfarande, varaktighet. — **Permanēnt**, lat. (af *permanēre*, förblifva, framhärda), fortvarande, beständig, oafbruten.

**Permeābel**, lat. (*permeābilis*, af *permeāre*, genomgå), genomtränglig. — **Permeabilitēt**, f., genomtränglighet.

**Per mille**, se under **Mille**.

**Permittēra**, lat. (*permīttere*, fr. *permēttre*), tillåta, bevilja; för någon tid befria från tjenstgöring. — **Permissiōn**, f., tillåtelse, lof; tjenstledighet; pl. **permissiōner**, skämtv. benkläder; **avec permissiōn** (aväck pärrmisiōngh), fr. med permission, med tillåtelse, med förlof. — **Permīssgeld**, n., lat. o. t., köpm.t. uttryck, hvarmed förstås, att i vexelbref någon viss myntsort är bestämd.

**Permovēra**, lat. (*permovēre*, af *movēre*, röra), röra; uppröra; reta; beveka.

**Permutēra**, lat. (*permutāre*, af *mutāre*, förändra), bortbyta, utbyta; förvexla. — **Permutābel**, som kan förbytas. — **Permutatiōn**, f., byte, ombyte, utbyte; omställning; omflyttning.

**Pernambuk**, se **Fernambuk**.

**Pernegēra**, lat. (*pernegāre*, af *negāre*, neka), alldeles förneka; helt och hållet bestrida.

**Perniciōs**, lat. (*perniciōsus*, af *pernīcies*, förderf), förderflig; elakartad (om sjukdomar).

**Pernoctēra**, lat. (*pernoctāre*, af *per* och *nox*, natt), hvila öfver natten.

**Per occasionem**, se under **Occasio**.

**Perodēll**, m., en ljusgul och grå topas i Brasilien.

**Perorēra**, lat. (*perorāre*), hålla tal. — **Peroratiōn**, f., slutet af ett tal; jmf. **Epilog**; offentligt föredrag, skol- eller öfningstal.

**Peroxid**, se under **Oxid**.

**Perpendīkel**, m., lat. (*perpendīculum*, af *pendēre*, hänga), lodrät linie; sänklod, vattenpass; svängstång på ur; jmf. **Pendel**. — **Perpendikulār**, lodrät. — **Perpendikularitēt**, f., lat. lodrätt läge, lodrätthet.

**Perpetrēra**, lat. (*perpetrāre*), fullborda, bringa till slut. — **Perpetratiōn**, f., fullbordande.

**Perpetuēl**, fr., stadigvarande, oupphörlig, beständig. — **Perpētuus, a, um**, lat., oafbruten, beständig; **in perpētuum**, för beständigt; **perpētuum mōbile**, se **Mobile perpetuum**. — **Perpētuum** el. **Perpētuo**, adv. för beständigt.

**Perplēx**, lat. (*perplēxus*), förvirrad, förbryllad; häpen, bestört. — **Perplexitēt**, f., förvirring; bestörtning.

**Per procuratiōnem**, se under **Procuratio**.

**Per procuratorem**, se under **Procurator**.

**Perqvirēra**, lat. (*perquīrere*, af *quāērere*, söka), undersöka, efterforska, efterspana. — **Perqvisitiōn**, f., undersökning, efterforskning, ransakning (af domstol).

**Per risum multum**, se under **Risus**.

**Perrōn** (pärrōngh), m., fr., stor och prydlig trappa af sten utanför ett hus; plats till in- eller utstigande vid en bangård.
**Perrotīne,** f., en af Perrot i Rouen uppfunnen tygtryckningsmaskin, hvarmed tre färger på en gång kunna tryckas.
**Pērry,** eng., päronmust; äfv. en sort rödt champagnevin.
**Persan** (-sāngh), m., fr., byggn.k. bjelkbärande bildstod.
**Perscrutēra,** lat. (*perscrutāri*), genomforska, genomsöka, noga undersöka. — **Perscrutatiōn,** f., noggrann undersökning.
**Per se,** lat., i och för sig; af sig sjelf.
**Persecution,** se under **Perseqvera.**
**Persēdel,** m., (ford. *parcēl*, af fr. *parcēlle*, från lat. *partīcula*), ting, sak för sig, isht. om varor, kläder, husgerådssaker, m. m.; fig. fam. dålig menniska.
**Perseqvēra,** lat. (*pērsequi*, af *sēqui*, följa efter), förfölja; besvära, plåga. — **Persecutiōn,** f., förföljelse, efterhängsenhet, besvärlig enträgenhet.
**Perseverēra,** lat. (*perseverāre*), framhärda. — **Perseverāns,** f., ihärdighet.
**Pērsico,** m., ital. (af *pērsica*, persika, sp. *pērsigo*; af lat. *pērsicum*, egentl. persisk frukt; fr. *persicot*), persiko-likör.
**Persiēnne** (pärrsjänn'), f., fr. fönsterskärm af träribbor; äfv. en sort fin persisk sits.
**Persiflēra,** fr. (*persiflēr*, egentl. uthvissla, af *sifflēr*, lat. *sibilāre*, hvissla), förhåna, bespotta, gäcka, bele, förlöjliga. — **Persiflāge** (pärrsifflāhsj'), m., bespottelse, gäckeri. — **Persiflōr,** m., bespottare.
**Persimon,** m., virginiska Lotusträdet, med stora blad och purpurröda blommor.
**Persistēra,** lat. (*persīstere*), vidblifva, stå fast vid. — **Persistēns,** f., (fr. *persistānce*), ihärdighet, ihållighet.
**Persōna,** f., lat. (egentl. ansigtsmask; fr. *persōnne*), person, menniska (i motsats till sak); **in persōna,** fr. **en persōnne** (angh pärrsånn'), i egen person, personligen; **pro persōna,** för el. på person, på hvar; **persōna morālis,** moralisk personlighet, d. v. s. förening af flera enskilta personer, hvilka i något afseende inför lagen betraktas såsom en; **p. pūblica,** offentlig person; glädjeflicka, sköka; **p. suspēcta,** misstänkt person. — **Personāl,** m., (fr. *personnēl*), antal af personer, anställda vid ett embetsverk, o. s. v.; se äfv. **Personel.** — **Personālier,** pl., personligheter; äfv. en afliden persons lefnadsomständigheter. — **Personāliter,** lat., el. **Personnellemēnt** (pärsånnäll'mängh), fr., personligen, i egen person, sjelf. — **Personalitēt,** f., personlighet. — **Personēl,** i sammans. **Personāl,** (lat. *personālis*), personlig; **personāl-uniōn,** tvenne eller flera i öfrigt sjelfständiga staters förening under en furstes eller en dynastis regering; **pronōmina personālia,** lat., gram. person-pronomina; **personāl-cōnto,** n., köpm.t. räkning, som lyder på viss person. — **Personifiēra,** framställa allmänna egenskaper o. s. v. såsom handlande personer. — **Personifikatiōn** el. **Personifiēring,** f., figur, hvarigenom åt liflösa ting, oförnuftiga varelser el. blotta begrepp och egenskaper tillägges menniskans känslo- och handlingssätt äfvensom talförmåga. — **Personnāge** (pärrsånnāhsj'), m., fr., person (vanligen i bespottande mening): person i ett skådespel.
**Personifiera, Personīfikation, Personnage,** se föreg.
**Perspectīv** och **Perspektīv,** m. o. n., fr. *perspectīve*, af lat. *perspīcere*, skåda igenom), konsten att på en yta så afbilda föremål, att målningen i afseende på afstånden frambringar samma verkan i ögat, som sjelfva de naturliga föremålen; målning, som föreställer träd, byggnader m. m., sedda på afstånd, och som sättes vid ändan af ett galleri el. en trädgårdsallé, för att på ett behagligt sätt villa synen; utsigt af olika föremål, sedda på afstånd, ifrån en och samma punkt; fig. utsigt för framtiden. — **Perspektīvisk,** som framställer ett föremål, sedt på afstånd. — **Perspektīv-lära,** läran om perspektiven. — **Perspektīv-snäcka,** en utmärkt vacker art hvirfvelsnäcka.
**Perspicacitēt** och **-kacitēt,** f., lat. (*perspicācitas*, af *perspīcere*, se igenom), skarpsinnighet. — **Perspikuitēt,** f., lat. (*perspicūitas*), genomskinlighet; tydlighet.
**Perspirēra,** lat. (*perspirāre*, af *spirāre*, andas), utdunsta, utsvettas. — **Perspiratiōn,** f., utdunstning, svett.
**Persvadēra,** lat. (*persuadēre*, af *suadēre*, tillråda), öfvertala. — **Persvasiōn,** f., öfvertalande. — **Persvasōrier,** pl., skäl och grunder, som tjena till medel för öfvertalande.
**Persvasion, Persvasorier,** se föreg.
**Per testamentum,** se under **Testera.**
**Pērte,** f., fr., el. **Pērdita,** f., ital. (af fr. *perdre*, ital. *pērdere*, förlora), köpm.t. förlust, isht. vid vexelbetalning.
**Pērtinax,** m., lat. (af *tēnax*, fasthållande), envis, hårdnackad person. — **Pertinacitēt,** f., hårdnackenhet, halsstarrighet.
**Pertinēnt,** lat. (*pērtinens*, af *pertinēre*, höra till), behörig, passande, lämplig. — **Pertinēntier,** pl., tillhörigheter, isht. mindre jorddelar, som tillhöra en större egendom; **cum pertinēntiis,** lat. med tillhörigheter.
**Perturbēra,** lat. (*perturbāre*, af *per* och *turbāre*, oroa, störa), förvirra, störa, oroa. — **Perturbatiōn,** f., förvirring, bestörtning; sinnesoro.
**Pērubalsam,** m., (jmf. **Balsam**), ett slags flytande kåda, som utrinner ur den sårade barken af balsamträdet *Myrospērmum frutēscens* i Sydamerika.
**Perūk,** m., fr. (*perrūque*), betäckning för hufvudet, bestående af en hufva med vidfästadt löshår.
**Per unanimia,** se under **Unanim.**
**Peruviēnne,** (-viänn'), f., fr. en sort blommigt sidentyg.
**Perversion, Perversitet,** se följ.
**Pervertēra,** lat. (*pervērtere*, jmf. **Vertera**), förvända, förderfva, förleda. — **Perversiōn,** f., förderfvande, försämring. — **Perversitēt,** f., vrånghet, ondska, sedeförderf.
**Per viam,** se under **Via.**
**Pervigīlier,** pl., (lat. *pervigīlia*, nattvak), nattliga fester, hos de gamle.

**Pervulgēra,** (lat. *pervulgāre*; jmf. *Vulgus*), göra allmänt bekant, utsprida. — **Pervulgatiōn,** f., utspridande, kungörande.

**Pes,** m., pl. **pēdes,** lat., fot, isb. versfot; **pes equīnus,** hästfot, klumpfot; **per pēdes,** till fots; **per pēdes apostolōrum,** mēd apostlahästarna.

**Pesād,** f., fr. (*pesāde*, af *pesēr*, väga), ridk. framfötternas upplyftande, utan att röra bakfötterna. — **Pesānte,** ital., tonk. ganska långsamt och med värdighet. — **Pesatōri,** pl., köpm.t: vågpenningar.

**Pēschito,** f., syr. (egentl. den enkla, trogna), benämning på den äldsta syriska öfversättningen af gamla och nya testamentet.

**Pesēta,** f. (demin. af *Pēsa*), ett spanskt silfvermynt = ¼ piaster.

**Pēso dūro,** ital., spansk piaster, ungefärl. = 92 öre rmt.

**Pessimīsm,** m., lat. (af *pēssimus*, superl. af *pējor*), åsigten, att verlden öfverhufvud taget är ond; den politiska åsigt, att det onda i samhället endast kan botas genom sin egen öfverdrift; )( **Optimism.** — **Pessimīst,** m., en, som hyllar pessimismen; )( **Optimist.**

**Pest,** m., el. **Pestilēns,** f., lat. (*pēstis*, *pestilēntia*), hastigt dödande, smittsam sjukdom, som består i feber med bölder och fläckar på huden; fig. förderflig, skadlig sak; något i hög grad plågsamt. — **Pestēra,** fam. svärja och regera. — **Pestilentiālisk,** pestartad.

**Petalism,** se följ.

**Pētalum,** n., lat., pl. **pētala,** blad, isht. blomblad. — **Petalīsm,** m., femårig landsförvisning ifrån det forna *Syracusa*, hvartill folket dömde genom allmän omröstning, då rösterna afgåfvos på olivelöf. — **Petalīt,** m., miner. en art fältspat.

**Petārd,** m., fr. (*pétard*, af *petēr*, prutta, oegentl. braka, lat. *pēdere*; ital. och sp. *petārdo*), med krut fylld jernmaskin, hvarmed man spränger fästningsportar och murar.

**Peter,** se **Petrus.**

**Petīolus,** m., lat. (egentl. liten fot, af *pes*), bot. bladskaft.

**Petīt** (p'tih), fr. (måhända af lat. *petītum*, något som tigges, småsak), liten, ringa; obetydlig; äfv. en sort mindre boktryckarstil. — **Petitēsse** (-titåss'), f., litenhet; småsak; småaktighet. — **Petit-māītre** (p'tih-mātr'), m., fr. (af *maître*, herre), sprätt.

**Petitiōn,** f., lat. (*petītio*, af *pētere*, begära, söka, eftersträfva), ansökning, ansökningsskrift, böneskrift; **petitiōnsrätt,** medborgares på lag grundade rätt att inkomma med petitioner till regeringen. — **Petitionēra,** inkomma med ansökning eller böneskrift. — **Petitionār,** m., ansökande; en, som deltager uti och undertecknar en petition.

**Petrefact,** se under följ.

**Petrificēra,** nylat. (af *pētra*, sten, och *fācere*, göra; fr. *pétrifier*), förstena. — **Petrifikāt** el. **Petrefāct,** n., förstenad kropp, förstening, stenvandling. — **Petrificatiōn,** f., förvandling i sten, förstening.

**Petrīner,** pl., ett slags hälften andliga, hälften verldsliga katoliker, hvilka, icke tillhörande någon viss munkorden, emot viss betalning förrätta gudstjensten i hof- och huskapell.

**Petrographī** och **-grafī,** f., gr. (af *pētra*, sten, och *grāphein*, skrifva), stenarternas beskrifning. — **Petrōleum,** n., bergolja. — **Petrologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om de olika stenarterna. [följ.

**Petronella, Petrowitsch, Petrowna,** se

**Pētrus,** lat. (af gr. *Pētros*, sten, klippa), ett mansnamn med betyd.; den klippfaste; sv. *Peter*, *Per*, fr. *Pierre*, ital. *Pietro*, sp. *Pedro*. — **Petronēlla,** qvinligt namn, bildadt af Petrus. — **Petrōwitsch** och **Petrōwna,** ryska: Peters son, dotter.

**Pētto,** m., ital. (af lat. *pēctus*), bröst, barm, hjerta; **in pētto,** inom sig; **hafva något in p.,** hafva något som man påtänker, i beredskap, umgås med en plan.

**Petulānce** (petylänghs'), f., fr. (lat. *petulāntia*), sprittande liflighet; framfusighet, påflugenhet, näsvishet. — **Petulānt,** alltför liflig, sprittande; näsvis, påflugen, framfus.

**Petuntse,** n., i Kina; hvit fältspat, som användes till porslinstillverkning. [hand.

**Peu à peu** (pö a pö), fr., småningom, efter

**Pfalz,** n., t. (lat. *palātium*, m.lat. *palāntia*), urspr. slott, palats, isht. ett kejserligt palats, der en Pfalzgrefve var domare och högste embetsman; äfv. det till ett tyskt kejserligt palats hörande, under kejsaren omedelbart lydande, område; deraf Rheinpfalz, öfre Pfalz i Bäjern m. m.

**Pfīfficus,** m., (tyskt ord med latinsk ändelse), fiffig menniska, slughufvud.

**Phacīt,** m., gr. (af *phakā*, ärt), läkek. inflammation i ögonpupillen.

**Phaenomēn, Phänomēn, Phenomēn** och **Fenomēn,** n., gr. (*phainōmenon*, af *phainesthai*, blifva synlig; egentl. något, som blir synligt), företeelse, isht. luft- eller himmelstecken, naturföreteelse; äfv. sällspord händelse, sällsamhet. — **Phāēnomenogenī,** f., fenomeners uppkomst. — **Phāēnomenogonologī,** f., läran om naturföreteelsers uppkomst; äfv. lära om besynnerliga sjukdomsförhållanden. — **Phāēnomenografī,** f., beskrifning öfver naturföreteelser. — **Phāēnomenologī,** f., läran om naturföreteelser; äfv. lära om andens yttringar, krafter o. s. v. i deras utveckling och sammanhang, fenomenlära. — **Phāēnomenoskopī,** f., aktgifvande på naturföreteelser.

**Phāēton,** m., gr. (af *phaēthein*, lysa), egentl. den lysande; gr. mytol. en son af Helios och Klymene, som styrde solvagnen så illa, att jorden nästan blef förbränd, hvarföre han af Zeus dödades med en åskstråle. — **Phaétōn** (faetōngh), m., fr., ett slags hög, lätt, öppen vagn.

**Phagāēna,** f., gr. (*phāgaina*, af *phagēīn*, äta), läkek. onaturlig hunger, öfverdrifven matlust, ätsjuka.

**Phai-nung,** guld- och silfvervigt i Siam.

**Phālakra,** f., gr. (af *phalakrōs*, kal), läkek. skallighet. — **Phalakrōma,** n., skalligt hufvud, flintskalle. — **Phalakrōsis,** f., hårets affallande.

**Phālanx** och **Falāng,** f., gr., och m., en i en tätt sluten fyrkant uppställd slagordning hos grekerna, ursprungligen 4,000 man stark, af Filip i Macedonien fördubblad, och sedan ännu ytterligare förökad; i allmnht. tät och manstark hop af soldater; skara; kärntrupp; **Phā-**

lanx, äfv. kommunistsamhälle af 400 familjer enligt franska socialisten Fouriers († 1837) system. — **Phalanstērium**, n., barb.-lat. el. fr. **Phalanstère** (falangstähr'), f., gemensam boningsort och arbetsanstalt för en phalanx (se föreg.).

**Phāllos** el. **Phāllus**, m., gr. (*phallōs*), manslemmen, hos forngrekerna en sinnebild af naturens alstringskraft, hvars bild i högtidligt tåg kringbars vid Bacchi fester; **phāllus**, äfv. ett svampslägte. — **Phallalgī**, f., läkek. smärta i manslemmen. — **Phallītis**, f., inflammation i manslemmen.

**Phanerogāmer** och **Fan-**, pl., gr. (af *phanerōs*, synbar, och *gāmos*, äktenskap), bot. växter med hjertblad och tydliga könsdelar.

**Phansigārer** el. **Phansegūrer**, pl., = Thugs, se d. o.

**Phantasī** och **Fantasī**, f., gr. (*phantasīa*, egentl. synligblifvande, af *phantāzein*, göra synbar), inbillningskraft; bildningskraft; uppfinningsförmåga, diktningsgåfva; inbillning; infall, grill, nyck, hugskott; feberdröm; jmf. **Fantasi.** — **Phantaskōp**, n., trollykta, laterna magica. — **Phantāsma**, n., inbillad syn, gyckelbild, luftbild, skenbild, hjernspöke. — **Phantasmagorī**, f., konsten att genom optisk illusion framställa menniskolika figurer. — **Phantasmatīk**, f., förklaring af de yttre företeelserna. — **Phantasmatīst**, m., se **Phantomīst.** — **Phantōm** och **Fantōm**, n., se **Phantasma**; äfv. spöke, vålnad; äfv. en af läder förfärdigad artificiel efterbildning af det qvinliga bäckenet och de qvinliga födslodelarna, till lättnad vid undervisningen i barnförlossningskonsten. — **Phantomīst**, m., drömmare, svärmare, andeskådare, grillfängare; äfv. drömtydare. — **Phantasmoskopī**, f., ett slags vansinne, då den sjuke tycker sig se spöken. — **Phantāst** och **Fantāst**, m., svärmare, drömmare, grillfängare. — **Phantāstisk** och **Fantāstisk**, svärmisk, drömmande; sällsam, underlig; narraktig. — **Phāntasus**, m., gr. mytol. drömmarnes gud, Morphei broder. — **Phantisēra** och **Fantisēra**, öfverlemna sig åt fantasien, låta inbillningskraften fritt sväfva omkring, svärma, drömma; yra (i sjukdomar); se f. ö. **Fantisera** (under **Fantasi**).

**Phārao** och **Fārao**, m., (hebr. *paroh*, kopt. *pouro*, af *ouro*, konung, med den maskulina artikeln *p*; gr. *pharaō*), det bibliska namnet på konungarna i det forna Egypten; — **fārao-fikon**, se **Paradisäple**; **fārao-rātta**, se **Ichneumon**; **phārao-spelet**, el. förkort. **fārao**, ett slags hasardspel med kort.

**Pharisé** och **Farisé**, m., gr. (*pharisāios*, pl. *pharisāioi*, rabbinska *parûschîm*, sing. *pârûsch*, af hebr. *pârāsch*, skilja, afsöndra), egentl. afsöndrad. Fariséerne voro en sekt ibland de forna judarna, som lade mera vigt på den utvertes än invertes gudstjensten och iakttog mosaiska lagen genom en mängd vilkorliga lefnadsreglor, fastor, böner, botöfningar o. d.; deraf fig. d. s. s. hycklare, skrymtare. — **Fariseēisk**, som tillhör eller har afseende på fariseerna och deras läror; skrymtande, hycklande, skenhelig. — **Fariseīsm**, m., skrymteri, skenhelighet, hyckleri.

**Pharmacēūt** och **Farm-**, m., gr. (*pharmakēūs*, af *phārmakon*, läkemedel), en, som tillreder läkemedel, apotekare. — **Pharmaceutīk** el. **Pharmacī** och **Farm-**, f., konsten att tillreda läkemedel, apotekarkonst. — **Pharmacēūtisk** och **Farm-**, som tillhör eller har afseende på farmacien. — **Pharmacītes**, m., kryddvin. — **Phārmakochemī**, f., den del af kemien, som handlar om tillredning af läkemedel och om deras beståndsdelar. — **Phārmakodynamīk**, f., kunskapen och läran om läkemedlens egenskaper, krafter och verkningar. — **Phārmakognosī** el. **Phārmakognostīk**, f., kunskapen om läkemedel. — **Pharmakolīt(h)**, m., arseniksyrad kalk. — **Phārmakologī**, f., läran om läkemedels tillredning. — **Phārmakomanī**, f., öfverdrifvet bruk af läkemedel. — **Pharmakopé** och **Farm-**, f., (gr. *pharmakopoiïa*), bok, som lemnar undervisning om alla läkemedels tillredning. — **Pharmakopōla**, m. (gr. *pharmakopōläs*), apotekare. — **Pharmakopōlium**, n., apotek. — **Pharmakothēk**, n., hus- eller reseapotek.

**Phāros** el. **Phārus**, m., gr. (urspr. namnet på en ö utanför Alexandria, der ett fyrtorn var uppfördt, som räknades till verldens underverk), fyrtorn, fyrbåk.

**Phārynx**, m. o. f., gr. (af *phārein*, klyfva), svalg, matstrupe. — **Pharyngītis**, f., läkek inflammation i struphufvudet. — **Pharyngospāsmus**, m., kramp i matstrupen. — **Pharyngotomī**, f., kirurgisk operation, hvarigenom främmande ämnen upptagas ur svalget, svullna svalgkörtlar scarifieras, eller svulster, som der bildat sig, öppnas.

**Phas**, f., gr. (*phāsis*, syn, företeelse, af *phāinesthai*, blifva synlig, visa sig), månens och planeternas olika utseende allt efter deras olika ställning till jorden; i allmnht. regelbunden vexling, skede; vexlande öde, skifte.

**Phasēolus**, m., lat. (gr. *phāsälos*, *phasāolos*, f.), ett bönslägte, hvartill kryp- och störbönan höra. — **Phaseolīt(h)**, m., bönsten.

**Phatagin**, m., fr. (af gr. *phattāgäs*, myrkott), den långsvansade och fyrfingrade myrkotten i Asien.

**Phelloplastīk**, f., gr. (af *phellōs*, kork), konsten att i bark utskära byggnadsmodeller.

**Phenix**, se **Phoenix.**

**Phenōl**, n., nylat. (af gr. *phāinein*, skina, och lat. *ōleum*, olja), isht. **phenōl sodīque** (-sådīck), m., fr., ett nyare universalmedel, framför allt emot kolera, uppfunnet af franska kemisten Boboeuf.

**Phenomen**, m. fl., se **Phaenomen.**

**Pherekrātisk vers**, en sjustafvig trokeisk-daktylisk vers, benämd efter den grekiska diktaren Pherēkrates.

**Phial**, se **Phiol.**

**Philadēlpher**, pl., gr. (af *phīlos*, vän, och *adelphōs*, broder), egentl. broderälskande, en i franska arméen sedan 1803 existerande hemlig förening, hvars syfte var att störta kejsaren och återinföra republiken. — **Philadelphī**, f., broderskärlek. — **Philadēlphisk**, broderälskande; **philadelphiska sällskaper**, som hafva välgörenhet till ändamål. — **Phila-**

**lēth(es)**, m., sanningsvän. — **Philander**, se **Opossum**. — **Philanthrōp** och **Filantrōp**, m., menniskovän. — **Philanthropī** och **Filantropī**, f., menniskokärlek. — **Philanthropinīsm**, m., Basedows och hans vänners uppfostrings- och undervisningssystem, enligt hvilket den rena menniskonaturen och de ursprungliga, rent menskliga förhållandena borde läggas till grund. — **Philanthrōpisk** och **Filantrōpisk**, menniskoälskande. — **Philanthropomanī**, f., svärmisk menniskokärlek. — **Philautī**, f., sjelfkärlek, egenkärlek, sjelfviskhet. — **Philēmon**, grekiskt mansnamn: den älskande; **Philēmon** och **Bāūcis**, gr. mytol. ett äkta par, som utmärkte sig genom sin trogna kärlek ända in i den höga ålderdomen. — **Philharmōnisk**, musikälskande. — **Philhellēn**, m., grekvän; en, som gynnade och understödde den grekiska frihetskampen.

**Philīppus**, lat., **Phīlip** och **Fīlip**, m., (gr. *phīlippos*, at *phīlos*, vän, och *hīppos*, häst), ett grekiskt mansnamn med betyd.: hästvän; deraf bildade qvinnonamn äro **Filippa** och **Filippina**. — **Philīppica**, f., lat. (näml. *orātio*), vanligare **Philippīk** och **Fil-**, häftigt och satiriskt tal eller skrift emot en person, liknande de tal, som Demōsthenes höll, för att afråda grekerna att underkasta sig konung Filip af Macedonien. — **Philippīster**, pl., anhängare af Philip Melanchton, hvilka man beskyllde för krypto-calvinism. — **Philippōner**, pl., en rysk sekt, som ej erkänner något andligt öfverhufvud eller den heliga synoden, och förkastar de ryska andliges prestvigning, benämd efter Philip Pustoswiät, som 1700 förde dem ur Ryssland till polska Lithauen.

**Philīster** el. **Philistēer**, äfv. **Fil-**, pl., (hebr. sing. *Plischthî*, pl. *Plischthîm*, af *pālāsch*, ströfva omkring, vandra, invandra; jmf. *Palestina*), israeliternes forna grannar i sydvestra delen af Palestina; vid universiteter, isht. tyska: benämning på alla dem, som icke äro studenter, isht. borgare; kälkborgare, bracka. — **Philisterī**, n., kälkborgerlighet.

**Philodoxī**, f., gr. (*philodoxīa*, af *phīlos*, vän, och *dōxa*, mening, rykte), ärelystnad. — **Philofēnier**, m., en Feniernes anhängare. — **Philogȳn**, m., fruntimmersvän. — **Philogynī**, f., tycke för det täcka könet. — **Philolōg** och **Fil-**, m., (af *lōgos*, ord, tal, språk), språkforskare. — **Philologī** och **Fil-**, f., språkvetenskap. — **Philolōgisk** och **Fīl-**, språkvetenskaplig. — **Philomathī**, f., lärgirighet. — **Philomēle**, f., namnet på konung Pandions i Athen dotter, som blef förvandlad i en näktergal, för att undandraga henne den thraciska fursten Tereus' förföljelser; deraf äfv. benämning på näktergalen.

**Philōnium**, n., lat. (af gr. *philōnion*, näml. *phārmakon*, läkemedel), ett smärtstillande medel, benämdt efter uppfinnaren, grekiska läkaren Philon.

**Philosōph** och **Filosōf**, m., gr. (*philōsophos*, af *phīlos*, vän, och *sophīa*, vishet), vishetsvän; verldsvis; lefnadsvis; stiftare af ett filosofiskt system. — **Philosophānt**, m., nylat. filosofpedant. — **Philosophāster**, m., en, som vill gifva sig sken af att vara filosof. — **Philosophēm**, n., (gr. *philosophāma*), filosofisk fråga eller sats. — **Philosophēra**, vanligare **Filosofēra**, tänka i filosofiska ämnen. — **Philosophī** och **Filosofī**, f., vishetslära, verldsvishet; den vetenskap, som utgör grunden för allt menskligt vetande, vetenskapernas vetenskap; lefnadsvishet. — **Philosōphisk** och **Filosōfisk**, till filosofien hörande. — **Philosophīsm**, m., falsk filosofi, sofisteri. — **Philosophīst**, m., skenfilosof, sofist.

**Philotechnī**, f., gr. (af *phīlos*, vän, och *tēchnä*, konst), konstkärlek. — **Philotēchnisk**, konstälskande.

**Phīltrum**, n., lat. (gr. *phīltron*, af *philēīn*, älska), kärleksdryck. — **Philtromanī**, f., kärlek, framkallad genom en kärleksdryck.

**Phīmosis**, f., gr. (af *phimūn*, tillsnöra), läkek. förhudens hopsnörpning; **phīmosis feminārum**, moderslidans förträngning.

**Phiōl**, f., (lat. *phīola*, af gr. *phiālä*, skål), bukig glasflaska med lång hals, som brukas på kemiska laboratorier.

**Phlebītis**, f., gr. (af *phlebs*, genit. *phlebōs*, blodåder), läkek. blodåderinflammation. — **Phlebographī**, f., blodådrornas beskrifning. — **Phlebologī**, f., läran om blodådrorna. — **Phleborrhagī** el. **Phleborrhēxis**, f., blodåderbråck. — **Phlebotomī**, f., åderlåtning. — **Phlebotomīst**, m., åderlåtare. — **Phlebotomomanī**, f., öfverdrifven böjelse för åderlåtning.

**Phlēgethon**, m., gr. (af *phlegēthein*, brinna), gr. mytol. en af helvetesfloderna, som i stället för vatten fortdref eldströmmar med glödande klippstycken.

**Phlēgma**, n., gr. (af *phlēgein*, brinna; urspr. brand, låga), läkek. slemmighet i blodet, vassla i blod och mjölk; slemblodighet, kallblodighet; naturlig tröghet; kem. det vattenaktiga, smak- och luktlösa ämne, som återstår efter distillation af sprithaltiga ämnen. — **Phlegmagōgica**, pl., läkek. slemdrifvande medel. — **Phlegmāticus**, lat., el. **Phlegmātiker** och **Flegm-**, m. (gr. *phlegmatikōs*), kall, trög, oretbar menniska. — **Phlegmātisk** el. **Flegm-**, slemblodig; kall, trög och oretbar. — **Phlegmatorrhagī** el. **Phlegmatorrhōēa**, f., läkek. slemflytning.

**Phlegrēisk**, gr. (*phlegrāīos*, af *phlēgein*, brinna), egentl. brinnande; **phlegrēīska fälten**, en svafvelrik slätt vid Cumae i nedre Italien.

**Phlōgiston**, n., gr. (af *phlogīzein*, förbränna, af *phlox*, låga), ett af Stahl och hans anhängare antaget brännbart grundämne i kropparna, hvarigenom man sökte förklara förbränningens fenomener, brännämne. — **Phlogistīk**, äfv. **Phlogochemī**, f., läran om brännbara kroppar. — **Phlogisticēra**, förena med phlogiston. — **Phlogīstisk**, brännbar, uppfylld med brännämne. — **Phlogōsis**, f., läkek. lokal inflammation; äfv. flyghetta i ansigtet. — **Phlogoskōp**, n., en af Thilorier 1801 uppfunnen rökförbrännande besparingsugn; äfv. ett instrument, som anger höga värmegrader.

**Phōca**, f., lat., skäl, skälhund. — **Phocācea**, pl., skäldjur.

**Phocāēa**, f., en stad i Jonien, hvarifrån Marseille har sitt ursprung; äfv. en asteroid, upptäckt 1853 af Chacornac i Marseille.

**Phōēbus**, m., gr. (*Phōībos*, den lysande), ett Apollos binamn; fig. svulstigt skrifsätt, bombast. — **Phōēbe**, f., gr. (*Phoibā*, den lysande), ett binamn för mångudinnan, Artemis eller Diana.

**Phōēnix, Phōnix, Phēnix** el. **Fēnix**, m., gr. (*phōīnix*, den purpurröde), myt. en underfågel, som troddes lefva i 500 år, derefter förbränna sig sjelf och föryngrad åter uppstå ur sin aska: sinnebilden af någonting sällsynt förträffligt och oförgängligt; **phōēnix-kompanī**, benämning på flera försäkringsanstalter i Tyskland och England; **phōēnix-periōd**, m., en tidrymd af 500 år.

**Pholād**, f., gr. (*pholās*, af *pholēīn*, nedkrypa och gömma sig), nat.-hist. stenborrmussla. — **Pholadīt**, f., fossil stenborrmussla.

**Phonētisk** och **Fon-**, gr. (af *phonēīn*, ljuda), beträffande ljudet, isht. språkljudet; **phonētisk skrift**, som öfverensstämmer med uttalet. — **Phonīk**, f., ljud- eller tonlära. — **Phōnisk**, ljudande; beträffande rösten, ljudet; **phōniska tecken**, ljudtecken; **phōnisk punkt**, ekopunkt, eller det ställe, der vid enkelt eko den ropande måste befinna sig. — **Phonognomīk**, f., konsten att af en menniskas röst eller tonen i hennes tal sluta till dess karakter. — **Phonographī**, f., ljudskrift. — **Phonographīk**, f., ljudens framställning genom skriftecken. — **Phonogrāphisk**, skrifvande efter ljudet; **phonogrāphisk skrift**, som fullkomligt öfverensstämmer med uttalet. — **Phonokāmptisk**, ljudbrytande; **phonokamptisk medelpunkt**, det ställe, hvarifrån ljudet vid ett eko återkastas. — **Phonoklāstisk**, som bryter röstens ljud (isht. i fråga om eko). — **Phonolīt(h)**, m., klingsten, porfyrskiffer, en blandad stenart. — **Phonologī**, f., ljudlära. — **Phonomēter**, m., ljudmätningsinstrument. — **Phonometrī**, f., ljudmätning. — **Phonosynaktēr**, m., hörlur. — **Phonurgī**, f., läran om ljudet, om eko, och om menniskorösten.

**Phōrminx**, f., gr., ett slags cittra, de forngrekiska sångarnes äldsta stränginstrument.

**Phoromēter**, m., gr. (af *phērein*, föra, bära), en inrättning till bestämmande af bryggors, hvalfs o. s. v. bärighet. — **Phorometrī**, f., läran om kroppars förmåga att bära tyngder, en del af den högre mekaniken. — **Phoronomī**, f., läran om fasta och flytande kroppars rörelse, en del af den högre mekaniken.

**Phosgène-gas** (fåsjähn'-), m., gr. (af *phōs*, ljus, och *gēnein*, alstra), kem. ett slags gas, bildad genom solstrålarnes inverkan på en blandning af kolsyregas och chlor. — **Phōsphor** och **Fōsfor**, m., (af gr. *phosphōros*, ljusbringande, af *phērein*, föra, bära, bringa), ett 1669 upptäckt, icke metalliskt grundämne; äfv. benämning på åtskilliga ämnen, som hafva den egenskapen att lysa i mörkret, t. ex. bolognesisk fosfor, m. fl. — **Phosphāt**, n., kem., fosforsyradt salt. — **Phosphīt**, n., kem., fosforsyrligt salt. — **Phosphorescēns** och **Fosf-**, f., naturl. egenskapen hos vissa kroppar eller ämnen, att lysa i mörkret utan att gifva värme eller förbrännas. — **Phosphorescēra** och **Fosf-**, naturl. lysa i mörkret, utan att gifva värme eller förbrännas, t. ex. lysved. — **Phosphōrisk** och **Fosf-**, som liknar eller har egenskap af fosfor; beredd af fosfor. — **Phosphorīster** och **Fosf-**, pl., benämning på de svenska vitterhetsidkare, som, med Atterbom i spetsen, uppträdde mot det gustavianska tidehvarfvets vittra smak. — **Phosphorīstisk** el. **Fosf-**, som derpå har afseende. — **Phosphorīt**, m., miner. fosforsyrad kalk, en art apatit. — **Phosphornekrōs**, f., en vid arbeten med fosfor uppkommande sjukdom i kroppens benbyggnad, isht. i kindknotorna. — **Phōsphorsyra** och **Fosf-**, f., kem. mineralsyra, bildad genom förening af fosfor med syre; **fōsforsyrad**, förenad med fosforsyra.

**Photochalkographī**, f., gr. (af *phōs*, genit. *photōs*, ljus, *chalkōs*, koppar, och *grāphein*, skrifva), åstadkommande af phototyper (se d. o.) på metall. — **Photochromī**, f., färgers återgifvande medelst photographi. — **Photogalvanographī**, f., åstadkommande af tryckplåtar förmedelst fotografi och galvanoplastik. — **Photogène** (fåtåsjähn') och **Fotogèn**, m., gr. (af *gēnein*, alstra), en lysvätska, som erhålles af rektificerad bergolja (petroleum). — **Photogēnisk**, frambringad genom ljusets verkan. — **Photographī** och **Fotografī**, f., ljusteckning, ljusmåleri: förfarandet att medelst solljusets inverkan på ämnen, som af det samma upplösas, framställa bilder af föremål, hvilka utstråla ljus; äfv. en ljusbild (= Phototyp); äfv. en ljusbild på papper (skiljaktig ifrån Daguerrotypi). — **Photogrāph** och **Fotogrāf**, m., en, som verkställer fotografiska afbildningar. — **Photographiēra** och **Fotograf-**, framställa i ljusbild; jmf. **Photographi**. — **Photogrāphisk** och **Fotogrāfisk**, ljusbildlig, i ljusbild framställd; äfv. tjenlig till ljusbilder, t. ex. fotografiskt papper. — **Photographomēter**, m., ett af Claudet uppfunnet instrument att mäta kemiskt verkande solstrålars täthet. — **Photokāmpsis**, f., ljusstrålarnes brytning. — **Photolithographī**, f., phototypers återgifvande på sten; **photolithogrāphiska kartor**, efter upphöjdt arbetade gipskartor fotografierade och genom stentryck mångfaldigade kartor. — **Photologī**, f., ljuslära. — **Photomagnetīsm**, m., genom ljusets inverkan uppväckt magnetism. — **Photometeōr**, m., lysande luftföreteelse. — **Photomēter**, m., ljusmätare, instrument att mäta ljusets styrka. — **Photometrī**, f., konsten att mäta ljusets styrka. — **Photophobī**, f., ljusskygghet (ögonsjukas). — **Photophōbisk**, ljusskygg. — **Photophobophthālmus**, m., läkek. ljusskygg person. — **Photophobophtalmī**, f, ögoninflammation, förbunden med stark ljusskygghet. — **Photopsī**, f., skimrande för ögonen (af fel på synen). — **Photorrhēxis**, f., se **Photokāmpsis**. — **Photosculptūr**, f., gr.-lat., mekanisk användning af fotografi för plastiska ändamål, t. ex. till förfärdigande af byster, bildstoder o. s. v., uppfunnen af Villème i Paris. — **Photoskiaterīk**, f., läran om ljus och skugga. — **Photoskōp**, n., optiskt förfarande, hvarigenom man låter bilderna af mikroskopiska föremål framställa sig i förstoradt mått på en glasskifva. — **Photosphēr**, m., den solen omgifvande ljuskrets. — **Phototechnīk**, f., belysningskonst. — **Phototȳp**, m., genom daguerrotypi åstadkommen ljusbild. — **Photo-**

typī, f., konsten att åstadkomma sådana bilder. — **Phototypīst,** m., en, som utöfvar denna konst. — **Photoxylographī,** f., sådana bilders framställande på trä. — **Photozinkographī,** f., öfverflyttning af en fotografi på en zinkplåt.

**Phras,** vanligare **Fras,** f., gr. (*phrāsis*, af *phrāzein*, tala), talesätt; äfv. klingande, tomt talesätt. — **Phraseologī** och **Fras-,** f., samling af talesätt.

**Phrenesī** och **Frenesī,** f., (lat. *phrēnesis*, fr. *frénésie*), och **Phrenītis,** f., gr. (af *phrān*, urspr. mellangärdet, sedan själ, sinne, förstånd), ursinnighet, galenskap, raseri. — **Phrenētisk** och **Fren-,** ursinnig, rasande. — **Phrenologī** och **Fren-,** f., läran om hjernans organer. — **Phrenopathī,** f., sinnessjukdom.

**Phrygien,** n., fordom namnet på ett landskap i Mindre Asien. — **Phrygisk** och **Frygisk,** i Phrygien inhemsk eller derifrån härstammande; **phrygisk mössa,** en hufvudet omslutande, framåt öfverhängande mössa på gamla konstverk; äfv. en röd mössa af denna form, brukad såsom frihetens sinnebild under första franska revolutionen, frihetsmössa; **phrygisk sten,** ett slags till rödfärgning begagnad svampig sten; **phrygisk tonart,** tonk. den authentiska kyrkotonart, hvars hufvudton är e.

**Phryne,** f., gr., namnet på en ryktbar sköka i det forna Athen; fig. förförisk, lättsinnig och fräck qvinna.

**Phtha,** m., gr., el. **Phthas,** nylat. (hieroglyfiskt **Ptah),** en egyptisk gud, framställd med tjock buk, stor mun, stora öron och ögon, dyrkad i det forna Memphis, af grekerna förliknad med H e p h ä ī s t o s (se d. o.) såsom en symbol af naturelden.

**Phthiriasis,** f., gr. (*phtheiriasis*, af *phtheir*, lus), läkek. lussjuka.

**Phthīsis,** f., gr. (af *phthīein*, aftyna), läkek. tvinsot, tärsot, trånsjuka; **phthīsis abdominālis,** tvinsot till följd af förstörd matsmältning; **p. hepātica,** tvinsot till följd af lidande i lefvern; **p. pulmonālis,** lungsot; **p. uterīna,** tvinsot till följd af moderpassion. — **Phthīsisk,** beträffande tvinsot; trånsjuk. — **Phthisiologī,** f., afhandling om tvinsot. — **Phthisiopneumonī,** f., inflammatorisk lungsot med vargörning. — **Phthisiurī,** f., se **Diabetes.**

**Phthorā,** f., gr. (af *phthēirein*, förstöra), förstörelse, förderf. — **Phthōricum,** n., läkek. afförande medel.

**Phyganthropī,** f., gr. (af *phēūgein*, fly, sky, och *ānthropos*, menniska), menniskoskygghet, folkskygghet.

**Phylax,** m., gr. (af *phylāssein*, bevaka), väktare; brukas numera endast såsom hundnamn. — **Phylaktērium,** n., (gr. *phylaktārion*), vaktpost, vakthus; förvaringsmedel; amulett; tänksedel, på hvilken de tio budorden stå skrifna, och som de rättrogne judarne bära på pannan, bröstet eller utanpå kläderna. — **Phylāktisk,** bevakande, beskyddande.

**Phyllis,** m. fl., se under följ. ord.

**Phyllon,** n., gr., blad, löf. — **Phyllis,** f., den blomstrande; namnet på en den thraciska konungen Sithons dotter, som älskade Demophoon och dog af sorg, då denne icke besvarade hennes kärlek, hvaraf detta namn en tid mycket brukades i herdedikter såsom benämning på en kärlekssjuk herdinna. — **Phyllīt,** m., förstenadt växtblad eller löf. — **Phyllostōm,** m., nat. hist. bladnos: ett slägte af flädermössen.

**Physa** el. **Physalis,** f., gr. (af *physān*, blåsa), egentl. fläkt, väder; läkek. blåsa, vattenblåsa. — **Physāgogum,** pl. **physāgoga,** n., läkek. väderdrifvande medel. — **Physalīt(h),** m., förstenad blåssnäcka; en art topas. — **Physema,** n., el. **Physesis,** f., läkek. väderstinnhet, trumsjuka. — **Physeter,** m., kaschelott: en art hvalfisk. — **Physharmōnika,** f., ett belginstrument, försedt med metalltungor och tangenter.

**Physiāter,** m., gr. (af *phȳsis*, natur), naturläkare, d. v. s. en sådan, som hufvudsakligast förlitar sig på naturens läkande förmåga. — **Physiatrī,** f., naturens läkekraft. — **Physiātrisk,** sjelfläkande.

**Physīk** och **Fysīk,** f., gr. (*physikā*, af *phȳsis*, natur, och detta af *phȳein*, frambringa, låta växa), naturlära, naturvetenskap; kroppsbeskaffenhet; **experimentāl-fysīk,** den del af naturläran, som grundar sig på gjorda rön och iakttagelser, d. v. s. på ren erfarenhet. — **Physicus, Fysikus** och **Fysiker,** m., naturforskare; **physicus** el. **fysikus,** äfv. af öfverheten tillsatt läkare i stad, s t a d s f y s i k u s. — **Physicānt,** m., handtverksmessig naturlärare. — **Physicālisk** och **Fysik-,** som angår naturläran. — **Physikomatemātisk,** beträffande på en gång både naturläran och matematiken. — **Physikotheologī,** f., läran om nödvändigheten af Guds tillvaro, hämtad af betraktelsen öfver naturens visa inrättning. — **Physisk** och **Fysisk,** (gr. *physikōs*), i naturen grundad eller som derpå har afseende, naturlig, sinlig, kroppslig.

**Physiogeni,** se **Physiogoni.**

**Physiognōm** el. **Physiognomīst,** m., gr. (*physiognōmon*, af *phȳsis*, natur, och *gnōmon*, kännare, bedömare), en, som af anletsdragen slutar till menniskors själsegenskaper. — **Physiognomī** och **Fysionomī,** f., anletsdragen i sin helhet, ansigtsbildning; ansigte; utseende; de kännemärken, hvarigenom ett föremål skiljes ifrån andra, karakter. — **Physiognōm, Physiognomīst** och **Fys-,** m., en, som förstår att bedöma menniskor efter anletsdragen. — **Physiognomīk,** rättare **Physiognomonīk** el. **Physiognomonī,** äfv. **Fys-,** f., konsten att af anletsdragen sluta till en menniskas själsegenskaper. — **Physiognōmisk** el. **Physiognomōnisk,** beträffande denna konst. — **Physiognosī,** f., naturkännedom, naturforskning. — **Physiognotyp** el. **Physionotyp,** m., ett nyligen uppfunnet verktyg till snabb afformning af ett ansigte; äfv. ett verktyg till hufvudskålens afmätning.

**Physiogonī** el. **Physiogenī,** f., gr. (af *phȳsis*, natur, och *gīnesthai*, blifva, uppkomma), naturhistoria. — **Physiogrāph,** m., naturbeskrifvare. — **Physiographī,** f., naturbeskrifning. — **Physiogrāphisk,** naturbeskrifvande. — **Physiokeramīk,** f., konsten att framställa medaljongbilder efter fotografier. — **Physiokrat** el. **Fys-,** m., anhängare af det fysio-

kratiska systemet. — **Physiokratī,** f., naturkraften. — **Physiokrātisk** och **Fys-,** naturkraften beträffande eller deruppå grundad; det physiokrātiska systemet, äfv. agrikultūr-systēmet, statshushållningslära, som utgår ifrån den grundsats, att åkerbruket är enda källan för ett folks välstånd; )( merkantilsystem. — **Physiokratīsm(us),** m., den filosofiska åsigt, enligt hvilken naturen är den högsta verkande orsaken. — **Physiolōg** och **Fys-,** m., (gr. *physiolōgos*), en, som är kunnig i fysiologi. — **Physiologī** och **Fys-,** f., läran om lifvets företeelser och lifsverktygens (organernas) förrättningar hos djur eller växter, isht. i menniskokroppen. — **Physiolōgisk** och **Fys-,** som tillhör eller har afseende på fysiologien. — **Physionomī,** f., (af gr. *nōmos,* lag, rättesnöre), läran om naturlagarna. — **Physiophilosōph,** m., naturfilosof. — **Physiophilosophī,** f., naturfilosofi. — **Physioplastīk,** f., naturlig formbildning; kirurgisk återbildning. — **Physioskōp,** n., en apparat, hvarmedelst lefvande väsenden afbildas i stark förstoring på ett förhänge. — **Physiosophī,** f., naturvishet. — **Physioteleolōgisk,** grundad på naturens ändamålsenliga inrättning; **physioteleolōgiska trosgrunder,** sådana trosgrunder, som hämtas ifrån naturens ändamålsenlighet. — **Physiotȳp,** se **Physionotyp.**

**Physisk,** m. fl., se under **Physik.**

**Phytobiologī,** f., gr. (af *phytōn,* planta, växt, *bīos,* lif, och *lōgos,* ord, lära), läran om växtlifvet. — **Phytochemī,** f., växtkemi. — **Phytochlorāīnon,** n., se **Chlorophyll.** — **Phytogèn,** n., växtämne; **phytogèner,** pl., af växter uppkomna mineralier, t. ex. torf, stenkol. — **Phytogēnisk,** af växter alstrad, bildad, uppkommen. — **Phytogeografī,** f., växtgeografi. — **Phytoglȳph,** m., sten med växtaftryck. — **Phytognomonīk,** f., konsten att bedömma växterna efter deras yttre beskaffenhet. — **Phytognosī,** f., växternas naturhistoria. — **Phytogrāph,** m., växtbeskrifvare. — **Phytographī** el. **Phytologī,** f., växtbeskrifning. — **Phytogrāphisk,** växtbeskrifvande. — **Phytolīt(h),** m., förstenad växt. — **Phytologī,** se **Phytographi.** — **Phytomōrph,** m., sten med växtlika teckningar. — **Phytonomī,** f., läran om lagarna för växtlifvet. — **Phytonymī,** f., växtbenämning. — **Phytopaläografī,** f., beskrifning om urverldsväxter. — **Phytopathologī,** f., lära om växternas sjukdomar. — **Phytophāg,** m., växtätare. — **Phytophylācium,** n., växthus. — **Phytophysiologī,** f., läran om växtlifvets företeelser och lifsförrättningar. — **Phytosāūrus,** m., växtödlan, ett numera utdödt ödleslägte. — **Phytotherapī,** f., läran om växtsjukdomars behandling. — **Phytotomī,** f., växtanatomi. — **Phytotopologī,** f., läran om växternas växtorter. — **Phytotrophī,** f., växternas näring. — **Phytotypolīt(h),** m., sten med växtaftryck. — **Phytozōon,** n., växtdjur. — **Phyturgī,** f., växtodlingskonsten.

**Phänomen,** m. fl., se **Phaenomen.**

**Phönix,** se **Phoenix.**

**Pi,** grekiska namnet på bokstafven p.

**Pia causa,** se **Causa.**

**Piacēre** (pjatschēre), ital. (= lat. *placēre*), behaga; **a** el. **al piacēre,** el. **a** el. **ad piacimēnto** (pjatschim-), äfv. blott **piacimēnto,** tonk. efter behag; **piacēvole** (pjatschēvole) el. **piacevolmēnte,** tonk., angenämt, behagligt.

**Pia desideria,** se **Desiderium.**

**Piae memoriae,** se **Memoria.**

**Piaffēra,** fr. (*piaffēr*), ridk. (om hästar), hvilande på bakfötterna, lyfta framfötterna mycket högt och häftigt nedsätta dem på samma ställe.

**Pia fraus,** se **Fraus.**

**Pia mater,** se **Mater.**

**Piangēvole** el. **Piangevolmēnte,** ital., tonk. klagande.

**Pianīno, Pianist,** m. fl., se under följ.

**Piāno,** ital. (= lat. *plānus,* plan, jemn), tonk. svagt; s. n. el. **Piānofōrte,** se **Fortepiano** (under **Fortis**); **pianīssimo,** mycket svagt, ytterst sakta; **piāno fōrte,** måttligt starkt; **piāno pianīssimo,** ytterst svagt. — **Pianīst,** m. o. f., pianospelare, -erska. — **Pianīno,** n., ett mindre slags kabinettpiano. — **Piāno droit** (-droā), n., upprättstående piano.

**Piassāva,** f., en ifrån Antillerna kommande säfart, som isht. begagnas till qvastar.

**Piāster,** pl., en gammal polsk regentfamilj, afkomlingar af Piast, som i 9:de årh. skall hafva blifvit upphöjd till hertig af Polen.

**Piāster,** m., (ital. *piāstra,* egentl. metallplåt; m. lat. *plāstra*), ett mynt i åtskilliga länder och af olika värde. — **Piastrīno,** m., ett silfvermynt i Toscana.

**Piāzza,** f., ital. (af lat. *plātea,* gata, från gr. *platēīa,* bred), offentlig plats uti Italien, torg, bred gata.

**Pibroch** (peibrock), m., eng., bergskottarnes fältmusik på säckpipa; äfv. en skottsk krigssång med ackompanjemang af detta instrument.

**Pic,** se **Pico.**

**Picadōr,** m., sp. (egentl. stickare, af *picār,* sticka), en med lans beväpnad ryttare vid spanska tjurfäktningar.

**Pical,** m., ett mynt på kusten Koromandel.

**Picārder,** pl., se **Adamianer.**

**Picāro,** m., sp. (g. ital. *piccāro*), skälm, spetsbof; picāriska romaner, sådana romaner, i hvilka skälmar, banditer och röfvare äro hjeltarne.

**Piccānte,** m., ital. (egentl. skarpt, stickande, af *piccāre,* sticka), en sort italienskt vin ifrån trakten af Pavia.

**Piccolēto** el. **Piccolēt,** m., ital., vin ifrån Friaul eller trakten af Görz.

**Pīccolo, Piccolīno,** ital. (af *picco,* sp. *pico,* wales. *pig,* spets), liten. — **Pīccoloflöjt,** liten flöjt, hvars stämning står en oktav högre än den vanliga flöjtens. — **Pīccolo,** äfv.

**Piccīolo,** m., ett mynt i Venedig och på Sicilien. [en aln.

**Pīchi,** f., nygr., ett längdmått i Grekland, omkr.

**Pickles** (pickels), pl., eng., i ättika och salt inlagda, starkt kryddade, ätliga växtämnen.

**Picknīck,** m., fr. (*piquenīque*), måltid, anställd genom sammanskott af hvarje deltagare; äfv. sålunda tillstäldt dansnöje.

**Pickpocket,** m., pl. **pickpockets,** eng. (af *pick,* plocka, bestjäla, och *pocket,* ficka), ficktjuf.

**Pīco,** m., sp. (ital. *pīcco,* fr. *pic*), egentl. spets; högt, spetsigt berg.

**Picōte** el. **Picōtte,** f. (sannolikt af fr. *picotēr,* pricka), en sort neglika med enfärgade, fina sidostrimmor i bladkanterna, och med hvit eller gul grund; äro strimmorna flerfärgade, kallas neglikan **Picott-Bizard.**

**Picotēra,** fr. (*picotēr,* af *piquēr,* sticka), sätta uddar på spetsar eller galoner.

**Picrinsyra,** se **Pikrinsyra.**

**Picro-,** se **Pikro-.**

**Pictographī,** f., lat.-gr. (af lat. *pīctus,* målad, och gr. *grāphein,* skrifva), skriftmåleri. — **Pictūr,** f. (lat. *pictūra,* egentl. målning), handstil.

**Pièce** (pjäs'), fr., f., i svenskt språkbruk **Pjes,** m., (ital. *pēzza, pēzzo,* m. lat. *pēcia,* af keltisk upprinnelse, armor. *pez,* gael. *pios,* stycke, del), stycke, del; myntstycke; fältstycke, kanon; vitterhetsstycke; teaterstycke; tonstycke; liten skrift, flygskrift; figur i schackspelet.

**Pied** (pjeh), m., fr. (af lat. *pes*), fot; **à pied,** till fots. — **Piedestāl,** m., (urspr. *pied-estal,* af *estal,* ställning; ital. *piedestāllo*), fotställning (under kolonner o. s. v.).

**Piēno,** ital. (= lat. *plēnus,* full), tonk. fullstämmigt; **pieno ōrgano,** med hela (org)verket; **con suono piēno,** fulltonigt; **cōro piēno,** hela kören.

**Pierīder,** pl., gr., benämning på sånggudinnorna, efter berget Pieros i Thracien.

**Piēro,** m., italienskt mansnamn = Peter; på italienska teatern: en enfaldig tjenares roll, jmf. Pierrot.

**Pierre,** fransyskt mansnamn = Peter. — **Pierrot** (pjerrå), m., (egentl. lilla Peter), löjlig och dum, ofta genompryglad betjent i den lägre franska komedien, dummer Jöns.

**Pierutschade** el. **Pirutschade,** f., i Wien: festligt kringfarande i praktvagn.

**Pietēt,** f., lat. (*pīetas,* af *pīus,* se d.), fromhet; ömhet för föräldrar, maka, m. m.; sorgfällighet i behandlingen af ett arbete i vitterhet eller skön konst; **pietā,** ital., framställning af Kristi lekamen, nedtagen af korset och hvilande i den gråtande modrens sköte. — **Pietīsm,** m., el. **Pietisterī,** n., fromleri. — **Pietīst,** m., person, böjd för fromleri; medlem af en protestantisk sekt, som håller enskilta sammankomster för andaktsöfningar. — **Pietīstisk,** som tillhör eller har afseende på pietism, utmärker pietister. — **Pietōso,** ital., tonk., mildt; fromt.

**Piezomēter,** m., gr. (af *piēzein,* trycka), ett verktyg till bestämmande af graden af flytande ämnens sammantrycklighet.

**Piffèro,** m., el. **Piffera,** f., ital. (*pīfaro,* äfv. *pīfara,* af t. *pfeifer,* pipare), ett blåsinstrument af trä, snarlikt piccoloflöjten, äfv. kalladt schweizer- el. fältpipa; äfv. ett orgelregister. — **Pifferīno,** m., liten fältpipa. — **Pifferāri,** pl., säckpipblåsare.

**Pigēsch,** egentl. **Pekēsch** el. rättare **Bekiēsch,** m., (pol. *bekiesza,* unger. *bekes*), polsk eller ungersk pelsrock, prydd med snören och tofsar.

**Pigmēnt,** n., (lat. *pigmēntum,* af *pīngere,* måla), färgämne; anstrykning med färg, smink; **pigmēntum īndicum,** se **Indigo.** — **Pigmentēra,** färga, sminka.

**Pīgnus,** n., pl. **pīgnora,** lat., pant, underpant. — **Pignorēra,** (lat. *pignorāri*), förpanta. — **Pignoratiōn,** f., förpantning.

**Pikant,** se **Piquant** (under **Piquera**).

**Piket,** se **Piquet** (under **Piquera**).

**Pikrīnsyra,** (af gr. *pikrōs,* bitter), äfv. **Pikrīnsalpetersyra, Nitrophenȳlsyra,** kem., ett gult, bladigt, kristalliniskt, lätt exploderande färgämne, framstäldt ur indigo, tjära, salicin m. fl. — **Pikrochōlisk,** (gr. *chōlos,* galla), gallsjuk. — **Pikroglȳcion,** n., (af gr. *glykȳs,* söt), kem. grundämnet i besksötsolan (*Solānum dulcamāra*). — **Pikrolīt(h),** m., bittersten, en art serpentin. — **Pikromēl,** n., kem., ett eget ämne i oxgalla. — **Pikrotoxīn,** n., kem., egentl. bittergift, en utomordentligt bitter växtbas i kockelkärnor.

**Pikul,** m., malay. (egentl. börda, af *pikul,* bära), en handelsvigt i Madras, Kina m. fl. = 100 kati's, d. ä. 125 holländska skålpund.

**Pilāster,** m., (fr. *pilāstre,* sp. *pilāstra*), byggn.k. fyrkantig väggpelare.

**Pilātus,** latinskt mansnamn: den spjutbeväpnade (af *pīlum,* kastspjut).

**Pilau** el. **Pilaw,** m., pers. o. turk. (pers. *pilāw*), ris, kokadt med kött, isht. fårkött.

**Pīlgrim** el. **Pelegrīm,** m. o. f., (ital. *pellegrīno* el. *peregrīno,* af lat. *peregrīnus,* främmande, utländsk), vallfärdare till någon helig ort.

**Pillau,** se **Pilau.**

**Pilositēt,** f., nylat. (af lat. *pilōsus,* hårig), hårighet.

**Pilōt,** m., (fr. *pilōte,* ital. *pilōto, pilōta,* sannolikt af tyskt ursprung; jmf. nedert. *pilen, peilen,* pejla, och *loth,* sänklod), styrman, lots; äfv. en liten fisk, som åtföljer hajen och tyckes visa honom vägen till hans rof. — **Pilotēra,** lotsa. — **Pilotāge** (-tāhsj'), m., lotsning; byggn.k. pålverk till underlag för en vattenbyggnad.

**Pīlula,** f., pl. **pīlulae,** lat. (demin. af *pīla,* boll, kula), piller.

**Pimelīt(h),** m., gr. (af *pimelā,* fett, och *līthos,* sten), mineral. fettsten.

**Pimēnt,** n., fr. (sp. *pimiēnta,* peppar; m.lat. *pigmēntum,* krydda, kryddvin, lat. färgämne, örtsaft, och deraf någonting kryddaktigt eller välluktande; jmf. *Pigment*), jamaicapeppar, spansk peppar. — **Pimēntolja,** en deraf beredd etherisk olja.

**Pimpernēll,** f., bot. örten *Potērium sanguisorba.*

**Pimpinēlla,** f., nylat. (m.lat. *bipinnēlla,* för *bipīnnula,* d. ä. dubbelfjädrad), bot. apoteksväxten *Pimpinēlla saxīfraga.* — **Pimpinēllros,** blomman af en art lågväxt rosenbuske.

**Pimpleïder,** pl., gr., binamn för sånggudinnorna, efter den åt dem helgade källan och bergstaden Pimpla i landskapet Pieria i Grekland.

**Pinakothēk,** n., gr. (af *pīnax,* tafla, målning, och *thākä,* förvaringsrum), byggnad eller konstsal för målningar, bilder o. s. v., isht. en dylik i München.

**Pināng,** m., malay. = **Areka,** se d. o.

**Pinas,** m., en sort ostindiskt tyg af bast eller af ananasbladens fibrer.

**Pinäss,** f., fr. (sp. *pinäza,* ital. *pinässa, pinäzza,* eng. *pinnace;* af lat. *pīnus,* fur, fartyg af furu), ett slags litet kustfartyg med skonerttackling; äfv. litet fartyg, tillhörande ett krigsskepp, för officerarnes behof.

**Pināster,** m., lat. (af *pīnus,* tall), martall.

**Pincé** (pänghsēh), fr. (af *pincēr,* knipa), tonk. fransk benämning på Mordent, se d. —

**Pince-nez** (pänghs-nēh), m., fr. (af *nez*, näsa), egentl. näsklämma: ett slags glasögon utan bågar, som genom en stålfjäder hållas fast på näsan. — **Pincētte** (pänghsätt'), f., liten fältskärstång.

**Pinchbeck**, se **Pinschback**.

**Pindarisēra**, barb.-lat. (fr. *pindarisēr*), efterhärma den forngrekiska diktaren Pīndaros' (död 441 f. Kr.) höga skrifart. — **Pindārisk**, till stil och skaldeart liknande Pindaros' oden. — **Pindarīsm**, m., efterbildning af Pindaros' skrifart.

**Pīndus**, m., gr. (*Pīndos*), försvenskadt **Pīnden**, ett åt Apollo och sånggudinnorna helgadt berg i det forna Grekland.

**Pineol**, se under **Pinie**.

**Piney-talg**, m., eng. (*piney-tallow*, l. peinitallo), ett hvitgult, angenämt luktande växtfett af *Valēria īndica*.

**Pingst**, se **Pentecoste**.

**Pīnguis, e**, lat. fet. — **Pinguīn**, m., simfågeln *Aptenodȳtes magellānica*. — **Pinguīt**, m., miner. fettsten.

**Pinhoën-olja**, f., en starkt afförande olja från Brasilien.

**Pīnie**, f., (fr. *pignon*, l. pinjōngh; af lat. *nūx pīnea*, af *pīnus*, tall), kärnan af Pinieträdets kottar; äfv. sjelfva trädet. — **Piniōl** el. **Pineōl**, m., piniekärna, -nöt. — **Pinīn**, n., kem. tallkåda. — **Pinīnsyra**, kem. en egen syra i tallkåda, beståndsdel i kolofonium.

**Pink**, f., eng. (fr. *pinque*), ett lågt, stort lastskepp med lång och hög akter; i Östersjön, ett tremastadt skepp med råsegel och hög akter; äfv. ryskt örlogsfartyg med 18—24 sexpundingar.

**Pīnschback**, **Pīnsback** el. **Pīnchbeck** (pinsch-), m., ett slags metallblandning, som har någon likhet med guld.

**Pint** (peint), m., eng. (af sp. *pinta*, mål, tecken, ett våtvarumått, af *pintār*, mäta), ett vinmått i England och Skottland, något öfver ett stop. — **Pīnta**, f., ital., ett våtvarumått i Alessandria, Genua och Milano. — **Pīnte** (pängt'), f., fr., ett våtvarumått i Frankrike, äfven i Nederländerna.

**Pintādos**, pl., sp. (*pintādo*, målad, af *pintār*, måla), målade eller tryckta ostindiska lärfter eller bomullstyger.

**Pīnxit**, lat. (af *pīngere*, måla), ord, som på kopparstick och stentryck följer näst efter namnet på den, som målat originalet, och betyder: (N. N.) har målat det.

**Pīnus**, f., lat., tall; **pīnus cēmbra**, cedertall.

**Pionniēr**, m., (fr. *pionniēr*, l. pjonnjēh, af *piōn*, l. pjongh, fotgängare, af lat. *pes*, *pēdis*, fot), skansgräfvare; i Sverige: fästningsfånge af en egen klass, hvilken lyder under krigsartiklarna.

**Pipāla**, f., ostind. (*pipal*, m.), det heliga fikonträdet (*Ficus religiōsa*) uti Indien, och äfven frukten deraf.

**Piperīn**, n., nylat. (af *pīper*, peppar), kem. grundämnet i svartpeppar.

**Pīpping**, m., (eng. *pippin*, g. holl. *pipping*), en sort välsmakande äplen.

**Piquenique**, se **Picknick**.

**Piqué**, se under följ.

**Piquēra** och **Pikēra**, fr. (*piquēr*), sticka; göra tyger uddiga i kanterna, med ett dertill enkom begagnadt krusigt jern; fig. reta till vrede, sticka, förarga; vara piquērad, vara förargad; piquēra sig af något, berömma sig af, göra sig en ära af, vilja gå, gälla för något. — **Piquant** (pikāngh, i svenskt talbruk vanl. pikāngt) och **Pikānt**, fr., stickande, retande; fig. som gör ett lifligt intryck. — **Piqué** och **Piké**, m., (fr. *coton piqué*), en sort bomullstyg. — **Piquet** (pikäh), m., fr., och **Pikēt**, fältvakt; äfv. ett slags kortspel på två man hand. — **Piquētte** (pikätt'), f., en sämre, sur, dålig vinsort, i franska handeln. — **Piqueūr** (pikōhr), m., fr., jagtdräng; beridare; förridare.

**Pirāt**, m., lat. (*pirāta*, gr. *peiratās*, af *peirān*, försöka, gå ut på äfventyr), sjöröfvare; äfv. (hos oss) fruntimmers sypåse. — **Piratīk**, f., el. **Piraterī**, n., sjöröfveri. — **Pirātisk**, sjöröfvande.

**Pirōg**, f., fr. (*pirōgue*, sp. *pirāgua*) el. **Pirōk**, f., (ett urspr. amerikanskt ord), indiansk båt i Sydamerika, urhålkad af en trädstam, samt större och högre än en kanot.

**Pirouētte** och **Piruētt**, f., fr. (egentl. snurra, af *pied*, fot, och *roue*, hjul, alltså *rouētte*, litet hjul), i danskonsten: svängning rundt omkring på ena tåspetsen; ridk. en hästs kringsvängning på samma ställe.

**Pīrum**, (af tysk upprinnelse), berusad.

**Pis-aller** (pisallēh), fr. (af *pis*, sämre, *le pis*, sämst, värst, och *allēr*, gå), det värsta, som kan inträffa; **au pis-aller**, i värsta fall.

**Pisāng**, m., malay., se **Bananas**.

**Pisolīt(h)**, m., (af gr. *pīson*, ärt), miner. ärtsten.

**Pissasphālt**, m., gr. (af *pīssa*, beck, och *āsphaltos*, asfalt), bergbeck.

**Pissoir** (pissoāhr), m., fr., kur, der man kastar sitt vatten.

**Pistācie**, f., (gr. *pistakē*, af pers. *pīstah*, arab. *fustak* el. *fustuk*), frukten af **Pistacieträdet** i orienten och södra Europa. — **Pistacīt**, m., miner. grön epidot.

**Pistīll**, m., lat. (*pistīllum*, af *pīnsere*, sönderstöta), stamp; mortelstöt; bot. det qvinliga verktyget för befruktningen hos blommorna.

**Pistōl**, m., (fr. *pistōle*, f.), ett franskt och spanskt guldmynt, omkr. 11 rdr 30 öre riksmynt; (fr. *pistolēt*, m.), kort skjutvapen att hålla och afskjuta med en hand; **par pistolēt** (- pistolāh), ett spelsätt i biljard, då man icke begagnar något stöd för biljardkäppen. — **Pistolētt**, m., liten pistol.

**Pistōn** och **Pistōng**, m., fr. (ital. *pestōne*, stamp, af *pestāre*, lat. *pisāre*, stöta, stampa), pumpstång; kolfven, som går upp och ned i cylindern på en ångmaskin.

**Pīto**, n., af majs brygdt öl i det inre af Afrika.

**Pitoyāble** (pitoajābl'), fr. (af *pitié*, medlidande = lat. *pietas*), ömklig.

**Pitprop**, pl. **pitprops**, m., eng. (af *pit*, grufva, och *prop*, stöd, stolpe), grufstötta, grufstolpe.

**Pitschāft**, n., (t. *petschaft*) och **Pitschēr**, n., (egentl. *petschier*, af böhm. *petschet*, r. *petschatj*), signet, sigill.

**Pittakall**, n., gr. (af *pitta*, beck, och *kallos*, skönhet), ett af Reichenbach 1833 ur tjärolja framställdt, vackert, blått färgämne.

**Pittizīt**, m., (af gr. *pittizein*, likna beck, af *pitta*, beck), svafvel- och arseniksyradt jern.

**Pittorēsk**, (fr. *pittorēsque*, ital. *pittorēsco*, af lat. *pictor*, målare, från *pingere*, måla), målande skön, målningsvärd, målande.

**Pituīta**, f., lat., läkek. slem. — **Pituitōs**, (lat. *pituitōsus*), slemmig.
**Pityrīasis**, f., gr. (af *pitȳron*, kli), läkek. ett slags fjälligt utslag.
**Più** (pjuh), ital. (= lat. *plus*), tonk. mer; **p. allēgro**, fortare; **p. fōrte**, starkare; **p. lēnto**, långsammare; **p. mōto**, **p. mōsso**, rörligare; **p. prēsto**, fortare; **p. strētto**, mera sammanträngdt; **p. piāno**, saktare; **p. tōsto**, fastmer, snarare som.
**Pīus, a, um**, lat., from; **Pīus**, ett mansnamn: den fromme; **pīus ūsus**, se **Usus**; **pīa cāūsa**, se **Causa**; **pīum desidērium**, se **Desidērium**.
**Pizēte**, m., en guldvigt i Ungern och Siebenbürgen.
**Pizzicāndo** el. **Pizzicāto**, ital. (af *pizzicāre*, från t. *pfitzen*, knipa), tonk. kort, stötande; vid violinspelning: strängens knäppning med fingret.
**Pjatāk**, m., r. (af *pjatj*, fem), femkopekstycke.
**Pjes**, se **Pièce**.
**Placābel**, lat. (*placābilis*), försonlig. — **Placabilitēt**, f., försonlighet.
**Placāge** (plakāhsj'), m., fr. (af *plaquēr*, belägga, *plaque*, plåt; nedert. *placken*, holl. *plakken*, beslå, *plak*, f., träskifva), inlagdt träarbete. — **Placārd** (plakāhr), m., prydligt snickararbete uppöfver en dörrpost; äfv. d. s. s. **Placāt**, **Plakāt**, n., (m.lat. *placātum*, af *placāre*, fastslå), offentligt anslag; adj. alldeles berusad, blixtfull.
**Place** (plās'), f., fr. (provenç. *plāssa*, ital. *piāzza*, sp. *plāza*, af lat. *plātea*, gata, från gr. *platēīa*, bred), plats, isht. offentlig; **place d'armes** (plas' därm), f., vapenplats; **placemajor** (fr. *major de place*), officer, som i en fästning sköter tjenstens småbestyr under kommendantens öfverinseende. — **Placēra**, (fr. *placēr*), ställa, sätta, lägga på en viss plats, anvisa plats; anbringa, använda på sitt ställe; förskaffa tjenst, befattning; utsätta penningar emot ränta eller nedlägga dem i något företag, hvarigenom de göras fruktbärande.
**Placēnta**, f., lat. (af gr. *plakūs*, flat kaka), kaka; läkek. moderkaka; bot. frökaka.
**Placera**, se under **Place**.
**Plācet**, lat., det behagar, det beviljas; s. n., nylat. = Placitum; **quāntum plācet**, så mycket man behagar, efter behag.
**Plācido** el. **Placidamēnte** (platsji-), ital., tonk. lugnt, stilla. — **Placiditēt**, f., (lat. *placīditas*), saktmod.
**Plācitum**, n., pl. **plācita**, lat. (af *placēre*, behaga), vilja och behag, godtfinnande; förklarande af ens vilja; förordning.
**Plafond** (plafōngh), m., fr. (uppkommet af *plat fond*, slät grund, slät utfyllning emellan takbjelkarna), platt eller hvälfdt tak af gips eller snickararbete, stundom prydt med målningar; takmålning. — **Plafonnēra**, bekläda ett innantak med gips eller snickararbete.
**Plagālisk**, tonk. benämning på den kyrkotonart, hvari melodien rör sig inom gränserna af dominanten och dess oktav med toniken till slutton.
**Plagiarius, Plagiat**, se under **Plagium**.
**Plagionīt**, m., ett af svafvelbly och svafvelantimon bestående mineral.
**Plāgium** el. **Plagiāt**, n., lat., lagf. menniskors bortröfvande; vanl. oegentl., stöld ur andras skrifter. — **Plagiārius**, **Plagiārie** el. **Plagiātor**, **Plagiatōr**, m., lagf. menniskoröfvare; vanligare: en, som stjäl ur andras skrifter och utgifver det stulna för sitt eget, bokplundrare. — **Plagiārisk**, bokplundrande; utskrifven ur andras skrifter.
**Plaid** (plädd), m., eng. (af gael. *plaide*, sängtäcke, groft ylletyg, sammandr. af *peallaid*, fårskinn), mantel af rutigt ylletyg, som bergskottar bruka.
**Plaidēra** och **Plädēra**, fr. (*plaidēr*, l. plädēh; af *plaid* = lat. *plācitum*, se d. o.; m.lat. *placitāre*, *plaitāre*), utföra en sak inför rätta, processa, sakföra, advocera. — **Plaidēūr** (plädöhr), m., fr., sakförare.
**Plain chant**, se **Cantus firmus**, under **Canto**.
**Plaisant** (pläsāngh), fr. (af *plaire*, lat. *placēre*, behaga), behaglig; rolig, lustig, skämtsam; löjlig, sällsam. — **Plaisanterīe** (pläsangt'rīh), f., skämt, narri; **plaisanterīe à part** (- appāhr), för att tala utan skämt, allvarsamt taladt. — **Plāīsir** (pläsihr), nöje; välbehag.
**Plakat**, se under **Placage**.
**Plan**, lat. (*plānus*), jemn och slät; **de plāno**, lagf. utan omständigheter, utan omsvep; s. m., (lat. *plānum*), jemn yta; jemn och slät plats; grundteckning; fig. utkast; förslag; afsigt; **plānum inclinātum**, lutande plan. — **Plan-concāv** och **-konkāv**, plan på ena sidan och konkav på den andra. — **Planconvēx** och **-konvēx**, plan på ena sidan och konvex på den andra. — **Planēra**, (fr. *planēr*), jemna, släta, glätta; bokb. blöta tryckpapper i limvatten, blandadt med alun, limdränka; fig. i hemlighet arbeta för uppnåendet af ett syfte. — **Planēūr** (-nöhr), m., polerare. — **Planiglōbium**, n., och **Planisphēr**, m., (jmf. *Globus* och *Spher*), karta öfver jord- eller himmelsgloben på plan yta. — **Planimēter**, m., ett af Ernst i Paris uppfunnet instrument till bestämmande af plana figurers ytmått. — **Planimetrī**, f., konsten att mäta plana ytor.
**Planche** (planghsj'), fr., f., och **Plansch**, m., (provenç. *plānca*, *plāncha*, af lat. *planca*, t. *planke*, bräde), graverad plåt; kopparstick, stålstick. — **Planchētte** (planghsjētt'), fr., f., och **Planschētt**, m., liten plåt, skifva eller skena i snörlif.
**Planconcav, Planconvex, Planera**, m. fl., se under **Plan**.
**Planēt**, m., gr. (*planētās*, af *planāsthai*, irra omkring), mörk himmelskropp, som rörer sig i en nästan cirkelrund bana omkring solen och af henne erhåller sitt ljus, flyttstjerna. — **Planetārisk**, som tillhör eller har afseende på planeterna; **planetariskt år**, en planets omloppstid. — **Planetārium**, n., el. **Planētmaskin**, m., ett slags konstigt astronomiskt urverk, som visar planeternas rörelse omkring solen. — **Planetoīd**, m., se **Asteroīd**. — **Planetolābium**, n., ett slags fordom brukligt astronomiskt instrument.
**Planeur, Planiglob, Planimetri, Planispher**, m. fl., se under **Plan**.
**Plānta**, f., lat., planta, växt, ört; **plānta pēdis**, fotblad. — **Plantāge** (planghtāhsj'), m., fr. (af *plantēr*, plantera), plantering; ställe, der någon viss växt odlas i stort. — **Plantārium**, n., lat., plantskola. — **Plantēūr**

(planghtōhr), m., fr., planterare; plantageägare. — **Plantigrād**, nylat. (af lat. *gradīri*, gå), nat.hist. hälgångare.

**Plantagenet** (pläntädschenet), m., eng. (af lat. *plānta genīsta*, ginst), binamn för det i England 1154—1399 regerande huset Anjou, benämdt efter den ginstqvist, som Henrik II (1154—1189) bar på sin barett.

**Plantage**, se under **Planta.**

**Plantāgo**, f., lat., bot. groblad. — **Plantagineer**, pl., grobladsväxter. [**Planta.**

**Plantarium, Plantera, Planteur**, se under

**Planulīt**, m., nat.hist. fossil vindelsnäcka.

**Planurī**, f., gr. (af *plānos*, irrande, och *ūron*, urin), läkek. ett slags sjukdom, då urinen afgår på ovanliga vägar.

**Plāque** (plāk'), f., fr. (jmf. *Placage*), plåt, bleck, skifva af metall; ordenskraschan. — **Plaquēra**, (fr. *plaquēr*), plätera. — **Plaqué**, m., fr., pläteradt arbete.

**Plāsma**, n., gr. (af *plāssein*, bilda), bild, bildverk. — **Plastīk**, f., el. **Plastisk konst**, gr. (af *plāssein*, bilda), bildformningskonst, bildkonst. — **Plāstiker**, m., bildande konstnär. — **Plāstisk**, (gr. *plastikōs*), till bildkonsten hörande; bildande; bildbar; åskådlig; (om former och rörelser) afrundad; **plāstisk lȳmpha**, en vid inflammationer eller ur sår utsipprande vätska, som stelnar och antager organisk form. — **Plasticitēt**, f., bildbarhet. — **Plasticīsm**, m., bildningsdrift. — **Plastografī**, f., förfalskad skrift.

**Plāta**, f., sp. (egentl. metallplåt, af gr. *platȳs*, bred), myntv. silfver.

**Platān**, f., (lat. *plātanus*, gr. *plātanos*, af *platȳs*, bred), ett lönnen liknande trädslag i de södra länderna.

**Platēāū** och **Platā**, m., fr. (af *plat*, platt), vågbräde; tebräde; flat ställning midt på ett matbord, på hvilken uppställas åtskilliga prydnader; upphöjd plan; högslätt. — **Platebānde** (plaht'bänghd'), f., fr., rabatt, list; platt. — **Platefōrme** (plaht'förm'), f., fr., och **Plattfōrm**, m., platt byggnadstak; kanonbäddning; med konst upphöjd och planerad plats. — **Platfond**, se **Plafond.**

**Platiāsmus**, m., gr. (af *platȳs*, bred), bredt uttal.

**Platīlles** (platīlj'), pl., fr. (sp. *platīllas*), flera sorter schlesiska och böhmiska, äfv. franska och engelska lärfter.

**Plātina**, f., sp. (af *plāta*, silfver, se d. o.), en af de ädla metallerna, upptäckt 1736 i Brasilien. — **Plātina-amālgama**, n., platinaqvicksilfver, som begagnas att **platinēra**, d. v. s. öfverdraga med platina, plätera.

**Platitūde** och **Platitȳd**, f., fr. (af *plat*, platt), platthet.

**Platmenāge**, m., egentl. **Plat de menāge** (plah d' menāhsj'), fr. (af *plat*, flat, platt skifva), bordställ, i Frankrike vanligare Surtout.

**Platōniker**, m., anhängare af Platos filosofiska system. — **Platōnisk**, som angår Plato eller hans lära; dermed öfverensstämmande; platonisk kärlek, från all sinlighet ren kärlek; platōnisk republīk, mönsterstat efter Platos utkast. — **Platonisēra**, filosofera i enlighet med Platos lärosystem; älska andligt eller platoniskt. — **Platonīsm(us)**, m., Platos lärobyggnad och tillgifvenheten derför; isht. kyrkofädrens sträfvande att bringa Platos filosofi i förbindelse med kristna läran.

**Platā**, se **Plateau.**

**Plāūdite!** lat. (af *plāūdere*, klappa), klappen händerna! yttren edert bifall! isht. betecknande slutet af ett skådespel. — **Plausībel**, (lat. *plausībilis*, som synes förtjena bifall), skenbar, sannolik. — **Plausibilitēt**, f., skenbarhet, sannolikhet. — **Plāūsus**, m., lat., bifallsyttring.

**Plebs**, f., lat. (genit. *plēbis*), det ringare folket. — **Plebēj**, m., (lat. *plebēius*), borgare i det forna Rom, som icke tillhörde senatorernes och riddarnes stånd, )( Patricier: fig. en man ur hopen. — **Plebējisk**, tillhörande plebejernas stånd (i det forna Rom); oadelig, ofrälse; pöbelaktig. — **Plebiscīt(um)**, n., folkbeslut. — **Plebokratī**, f., pöbelvälde.

**Plēctrum**, n., lat., el. **Plēktron**, n., gr., staf af elfenben, trä eller metall, hvarmed citterspelare fordom slogo cittrans strängar.

**Plein pouvoir** (plängh puvoāhr), m., fr., fullmakt.

**Plejāder**, pl., (gr. *pleiādes*, af *plēīn*, segla, emedan segelfarten tog sin början vid dessa stjernors uppgång och upphörde vid deras nedgång), sjustjernorna; enligt fabeln, de af Zeus ibland stjernorna försatta sju sköna döttrarne af Atlas och Pleione.

**Plektrum**, se **Plectrum.**

**Plēnus, a, um**, lat. full; **plēnum**, s. n., fulltalig församling eller sammankomst; **in plēno**, i fulltalig sammankomst; **plēna potēstas**, se **Plenipotēns**; **plēna proprīetas**, se **Proprietet**; **plēnum domīnium**, se **Dominium**, under **Dominus**; **plēnus vēnter non stūdet libēnter**, med full mage går det illa att studera; **plēno chōro**, tonk. med full kör, med alla stämmorna; **plēno jūre**, med full rätt. — **Plenārie**, nylat., fullkomligt, fullständigt. — **Plenārförsamling**, f., el. **Plenārkongress**, m., fulltalig församling. — **Plenilūnium**, n., lat., fullmåne. — **Plenipotēns**, f., nylat., fullmakt. — **Plenipotentiāire**, m., fr., befullmäktigad; s. m., befullmäktigad minister. — **Plenīst**, m., anhängare af den åsigten, att i naturen intet tomrum gifves.

**Pleonāsm(us)**, m., gr. (*pleonasmōs*, i allmnht. öfverflöd), ret. felaktigt användande af öfverflödiga ord och satser i ett tal, öfverflödsord; läkek. en kroppsdels alltför starka utbildning eller öfvertalighet. — **Pleonāst**, m., miner. svart spinell. — **Pleonāstisk**, som innehåller en pleonasm, öfverflödsordig.

**Pleorāma**, n., gr. (af *plēīn*, segla, och *hōrama*, åskådning, syn, bild), tafla, föreställande en strand eller ett sjöparti, och som oförmärkt framflyttas, så att åskådaren tycker sig stå på däcket af ett fartyg och segla förbi allt det, som småningom framträder för hans öga.

**Plēroma**, n., gr. (af *plerūn*, fylla), egentl. fullhet; enligt Gnostikernes lära, det så kallade ljushafvet, Guds boning, allt det godas urkälla. — **Plērosis**, f., gr., läkek., återställelse till krafter, efter en sjukdom.

**Plesiosaūrus**, m., gr. (egentl. ödlan nära stående, af *plāsios*, nära, och *saūros*, ödla), ett

till fornverldens fauna hörande djur af ödleslägtet från 5—25 fots längd, med mycket lång hals och litet hufvud.

**Plethi**, se **Krethi**.

**Plethōra**, f., gr. (*pläthōrä*, af *pläthein*, fyllas), läkek. blodfullhet.

**Pleuralgī**, f., gr. (af *pleurā*, sida), läkek. smärta i sidan. — **Pleuresīe** (plöresīh), f., fr., el. **Pleurītis**, f., gr., läkek. håll och styng. — **Pleurītisk**, beträffande håll och styng; lidande deraf. — **Pleurodynī**, f., röjmatisk värk i sidan. — **Pleuropneumonī**, f., inflammation i brösthinnan och lungorna. — **Pleurospāsmus**, m., bröstkramp.

**Pleurēūse** (plöröhs), f., fr., och **Plörōs**, m., pl. **plörōser**, (af *pleurēr*, lat. *plorāre*, gråta), hvita batistremsor, som fästas på rockuppslagen under de första dagarna af en djup sorg.

**Pleuritis**, m. fl., se under **Pleura**.

**Plēxus**, m., lat. (af *plēctere*, fläta), läkek. nervfläta, nerfknut; **plēxus solāris**, den fläta eller knut, i hvilken ganglienerverna förena sig.

**Pli**, m., fr., (af *pliēr*, lat. *plicāre*, vecka), egentl. veck; fig. vana, skick; hållning. — **Pliēra**, vika, böja, hoplägga.

**Plīca**, f., nylat. (fr. *plique*, af *plicāre*, vecka), läkek. polska martofvan, ett slags sjukdom, då håret tofvar ihop sig. — **Plicābel**, böjlig.

**Plint**, m., gr. (*plīnthos*, f., egentl. tegelsten), byggn.k. fyrkantig, platt skifva på basen eller under kapitälet af en kolonn.

**Plomb** (plongh), m., fr. (af lat. *plūmbum*, bly), bly; blylod, vattenpass; blyvigt; **à plomb**, efter lodsnöre, efter vattenpass; lodrät; **plomb**, vanligare **plombe**, f., blystämpel. — **Plombēra** (plongb-), belägga, betäcka med bly; förse med blystämpel; fylla (ihåliga tänder) med bly. — **Plombāge** (plonghbāhsj'), m., fr., plombering: blystämpels påsättande, m. m. — **Plomberīe** (plonghb'rīh), f., fr., blystöpning; blyarbeten; blyarbetarverkstad.

**Plongēra** (plonghsjēra), fr. (*plongēr*, l. plonghsjēh, provenç. *plombār*, ital. *piombāre*, nedfalla lodrätt, af lat. *plūmbum*, bly), dyka; doppa, nedsänka; rikta nedåt (en kanon o. s. v.) — **Plongēūr** (plonghsjōhr), m., fr., dykare.

**Ployēra** (ploajēra), fr. (*ployēr*, l. ploajēh, af lat. *plicāre*), böja, kröka, vika; hoplägga.

**Pluche**, se **Plysch**.

**Plumage**, se under **Plume**.

**Plūmbum**, n., lat., bly; blysigill, blystämpel; **p. ālbum**, tenn (hos de gamla romarne); **p. fūlminans**, knallbly. — **Plumbāgo**, f., se **Graphit**.

**Plume** (plyhm), f., fr. (lat. *pluma*), fjäder, isht. till prydnad, hattfjäder, fjäderbuske. — **Plumēt** (plymāh), m., plym på uniformshatt. — **Plumage** (plymāhsj'), m., befjädring på en fågel; fjäderbuske.

**Plumpudding**, eng. (af *plum*, russin), russinpudding.

**Pluralis, Pluralitet**, m. fl., se under **Plus**.

**Plurān**, m., en af *Osann* i uralisk platina upptäckt metall.

**Plus** (genit. *plūris*), lat., mer; räknek. med tillägg af; subst. n., öfverskott; tillägg; räknek. tecknet +, som utmärker, att ett tal skall läggas till ett annat; **plus minus**, mer eller mindre; **plus offerēnti**, till den mestbjudande. — **Plusquamperfēctum** och **-perfēkt**, n., lat. (egentl. mer än fullbordadt), gram., tempus, som utmärker, att något hade förut skett, då något annat hände. — **Plurālis**, lat. (*plurālis nūmerus*), och **Plurāl**, m., gram., flertalsform, flertal; **plurāle tāntum**, ett ord, som brukas allenast i plural. — **Plurāliter**, gram., i plural, i flertalsform, såsom plural. — **Pluralitēt**, f., lat. (*plurālitas*), större antal, större mängd; största rösteantal. — **Plurima vota valent**, se under **Votum**.

**Plusch**, se **Plysch**.

**Plūto**, m., lat. (gr. *Pluton*, äfv. *Hades*), mytol. underjordens Gud. — **Plutonīst**, m., anhängare af den åsigten, att jorden uppkommit af glödande massor. — **Plutōnisk**, frambragt genom underjordisk eld, = Vulkanisk. — **Plutōnium**, n., kem. = **Barium**.

**Plutōn**, m., (fr. *pelotōn*, l. p'lotōngh), liten trupp soldater, vanligtvis $\frac{1}{6}$ eller $\frac{1}{8}$ af en bataljon.

**Plūtos**, gr., el. **Plūtus**, lat., m., mytol. rikedomens gud.

**Pluviāl**, m., (lat. *pluviāle*, af *pluviālis*, regn beträffande, från *plūvia*, regn), hos katolikerna: regnkappa, som prester fordom brukade vid sockenbud o. d. tillfällen; ett slags stor korkåpa, som kantorn och underdiakonus bära under messan och aftonsången, samt officianten, då han upptänder rökelsen. — **Pluviomēter**, m., regnmätare = Hyetometer, se d. o. — **Pluviōse** (plyviåhs'), m., fr., regnmånad: femte månaden i det forna franska kalenderåret, från 20 Januari till 18 Februari. — **Plūvius**, m., lat., regngifvaren: ett Jupiters binamn.

**Plym**, se **Plume**.

**Plysch** och **Plys**, m., (eng. *plush*, fr. *pelūche*, ital. *pelūccio*, af lat. *pīlus*, hår), tyg af ull, silke, bomull o. s. v., som på ena sidan är långhårigt.

**Plädera**, se **Plaidera**.

**Plāter**, m., (t. *plattīrte arbeit*, af sp. *plāta*, silfver), koppar, öfverdragen med silfver. — **Plätēra**, (t. *plattīren*), öfverdraga en sämre metall med en ädlare och dyrbarare.

**Plöresi**, se **Pleuresie**.

**Plörös**, se **Pleureuse**.

**Pnēūma**, n., gr. (af *pnēīn*, andas), andedrägt; luft; vind, väder; ande; teol. den helige ande. — **Pneumātici**, pl., se **Montanister**. — **Pneumatīk** och **Pnevm-**, f., läran om luft- eller gasarternas tyngd, tryck och rörelse; äfv. andelära. — **Pneumātisk** och **Pneum-**, beträffande andedrägten eller luften; **pneumātisk apparāt**, samlingen af de instrumenter, som behöfvas till försök med gaser; **p. jernbana**, en, vanligen underjordisk, isht. paketer genom lufttryck befordrande jernbana; **pneumatisk orgel**, väderorgel; **pneumatiskt elddon**, ett sådant, som tänder genom luftens sammantryckning; **pneumatisk maskin**, luftpump; **pneumatisk skola**, läkare i forntiden, hvilka förklarade alla lifsföreteelser genom kroppen genomträngande luft. — **Pneumatīsmus**, m. = Spiritualismus, se d. o. — **Pneumatocēle**, f., läkek. väderbråck. — **Pneumatochemī**, f., den del af kemien, som sysselsätter sig med luftarterna. — **Pneumatochōrd**, m., väderharpa, eolsharpa. —

**Pneumatōdes** el. **Pneumatōdisk,** trångbröstad. — **Pneumatologī,** f., andelära. — **Pneumatomāch,** m., en, som bestrider den helige Andes personlighet eller gudom. — **Pneumatomachī,** f., denna läromening; äfv. förnekandet af menniskans andlighet. — **Pneumatophobī,** f., spökrädsla. — **Pneumatōsis,** f., läkek. väderspänningar i underlifvet.

**Pneumomēter,** m., gr. (af *pneūmon*, lunga, från *pnēūma*, andedrägt, se d. o.), ett af Kentish uppfunnet och af Himly förbättradt verktyg till bestämmande af lungornas rymlighet för emottagande af luft, i friska och sjuka tillståndet. — **Pneumonalgī,** f., läkek. lunglidande. — **Pneumonemphrāxis,** f., lungornas öfverfyllning med slem och andra ämnen. — **Pneumonī,** f., lungsjukdom. — **Pneumōnica,** pl., läkemedel emot lungsiktighet. — **Pneumōnisk,** lungan beträffande; nyttig för lungorna; lungsiktig. — **Pneumonītis,** f., lunginflammation. — **Pneumonocēle,** f., lungbråck. — **Pneumonogāstrisk,** beträffande lungorna och magen. — **Pneumonographī,** f., lungans beskrifning. — **Pneumonolithīasis,** f., lungstensbildning. — **Pneumonologī,** f., läran om lungorna. — **Pneumonomalacī,** f., lungans sjukliga förmjukning. — **Pneumonomantī,** f., spådom af lungans utseende. — **Pneumonomēter,** m., se **Pneumometer.** — **Pneumonoparālysis,** f., lungslag, lungans förlamning. — **Pneumonopatī,** f., lungsjukdom. — **Pneumonopātisk,** lidande af lungsjukdom. — **Pneumonophthīsis,** f., lungsot. — **Pneumonopleurītis,** f., inflammation i brösthinnan eller lungorna. — **Pneumonorrhagī,** f., blodstörtning. — **Pneumonorrhē,** f., blodhostning, blodspottning. — **Pneumonoscīrrhus,** m., lungförhårdning. — **Pneumonospāsmus,** m., lungkramp.

**Pocal,** se **Pokal.**

**Poche** (påhsj'), f., fr. (eng. *poke, pocket*, angl.-sax. *poca*, m.lat. *pochia*, isl. *poki*, påse), ficka, kjortelsäck; **dictionnāire de poche** (diktsjonnähr d' -), eng. **pocket-dictionary** (pōcköt dīckschönäri), fickordbok. — **Pochētte** (påsjätt'), f. (ital. *poccētta*), liten ficka, kjortelsäck; violin, som kan bäras i fickan, stockfiol.

**Pochīssimo,** se under **Poco.**

**Pocket-dictionary,** se under **Poche.**

**Pōco,** ital. (= lat. *pāūcum*), tonk. något litet; **a pōco a pōco,** småningom; **un pōco,** något litet; **un pōco allēgro,** el. **pōco allēgro,** något hastigt, lifligt; **pōco fōrte,** något starkt; **pōco lēnto,** något långsamt; **pōco piāno,** något svagt; **pōco piū, pōco mēno,** litet mer, litet mindre; **pōco piū lēnto,** litet långsammare; **pōco prēsto,** något fort; **pocchīssimo,** ganska litet.

**Pōculum,** n., pl. **pōcula,** lat. bägare, pokal; **īnter pōcula,** under drickande, i dryckjom, mellan skål och vägg; **pōculum hilaritātis,** glädjebägare; **pōculum vomitōrium,** bägare af spetsglans, fordom bruklig, då man ville åstadkomma kräkning. — **Poculēra** och **Pok-,** dricka om i dryckeslag; öfva dryckjom.

**Podāgra,** f., gr., och **Podāger,** m., (af *pūs, podōs*, fot), fotgikt. — **Podāgrisk,** beträffande fotgikt eller dermed behäftad, giktsjuk. — **Podagrīst,** m., en, som lider af fotgikt. — **Podalgī,** f., nervös fotvärk; äfv. podager.

**Podestā,** äfv. **Podestāt,** m., ital. (af *podestà*, f. = lat. *potēstas*, makt), stadsdomare, borgmästare uti Italien.

**Pōdex,** m., lat. (af *pēdere*, fjerta), säte, stuss.

**Podologī,** f., gr. (af *pūs, podōs*, fot, och *lōgos*, ord, lära), läran om fotens bildning och byggnad. — **Podomēter,** m., stegmätare, vägmätare.

**Poēm,** n, gr. (*pōiäma*, verk, dikt, af *poiēīn*, göra), dikt, skaldestycke.

**Pōēna,** f., lat. (gr. *poinā*), straff; **p. capitālis,** dödsstraff; **p. cōrporis afflictīva,** kroppsstraff, kroppsplikt; **p. ecclesiāstica,** kyrkostraff, kyrkobot; **p. pecuniāria,** penningplikt, böter; **sub pōēna,** vid straff, vid vite. — **Poenāl,** beträffande straff; **poenāl-cōdex,** strafflagbok, straffcodex; **poenāl-lag,** strafflag. — **Poenitēns** och **Penitēns,** f., (lat. *poenitēntia*, fr. *pénitēnce*, l. penitänghs'), ånger, bot och bättring; botgöring, syndabot. — **Penitēnt,** m., botgörare. — **Penitentiāle,** n., nylat., hos katolikerna: botgöringsbok, kyrkobok, som handlar om bikt, bot och aflat. — **Poenitentiārius** och **Penitentiārie,** m., botprest, biktfader; äfv. prest, af biskop förordnad att meddela aflösning i vissa fall.

**Poesī,** f., (lat. *poēsis*, af gr. *pōiäsis*, af *poiēīn*, göra, dikta), diktkonst, skaldekonst, skaldskap; skaldeslag; hög skönhet eller känsla i tankar och uttryck; anlag för skaldekonst; arbete på vers; ett lands skaldelitteratur. — **Poēt,** m. (lat. *poēta*, gr. *poiätās*), diktare, skald; **poēta laureātus,** lagerkrönt skald. — **Poetāster,** m., versmakare, rimsnidare. — **Poetasterī,** n., versmakeri, rimsnideri. — **Poetīk,** f., skaldskapslära, diktkonstens teori. — **Poētiker,** m., en, som känner skaldskapsläran, lärare i diktkonst. — **Poetisēra,** göra vers. — **Poētisk,** som hör till eller öfverensstämmer med skaldekonsten; som har anlag, sinne, känsla för skaldekonsten; som väcker upphöjdt sköna tankar eller känslor, skaldisk. — **Poetīssa,** f., diktarinna, skaldinna.

**Poi segue,** ital., tonk. härpå följer.

**Point** (poängh), m., (af lat. *punctum*), punkt; öga på kort eller tärning; viss öfverenskommen enhet för vinst- och förlustberäkningen i vissa spel; fig. punkt, fråga, omständighet; epigrammatisk udd; grad; **p. d'appui** (- dappyi), stödpunkt, hvilopunkt; **p. d'attāque** (- datäck'), anfallspunkt; **p. de directiōn** (- d' direksjöngh), riktningspunkt; **p. de ralliemēnt** (- d' rallimängh), samlingspunkt; **p. de réuniōn** (- d' reyhnjöngh), återföreningspunkt; **p. de vue** (- d' vyh'), synpunkt; **p. d'honnēūr** (- dånnöhr), hederspunkt, hedersfråga, hederssak, hederskänsla; **p. du tout** (- dy tuh'), alldeles icke, för ingen del. — **Pointe** (poänght'), f., fr., spets, udd. — **Pointillēūx** (poänghtiljöh), småaktigt kitslig.

**Pōitos,** pl., sp., indianska slafvar.

**Pōjas,** m., r. (pol. *pas*), lifgördel, hos den högre adeln vanligen invirkad med guld.

**Pokāl,** m., (fr. o. sp. *bocāl*, ital. *boccāle*, m.lat. *baucalis*, af gr. *bāīkalis*, afkylningskärl, enl. andra af ital. *bōcca*, mun), bägare; remmare.

**Pokulera**, se under **Poculum**.
**Pol**, m., (lat. *pōlus*, gr. *pōlos*, axel, af *pēlein*, vrida), ändpunkt af jord- eller verldsaxeln; hvardera ändan af en magnet, der den har största kraften; **nordpol** el. **arktisk pol**, yttersta punkten af jordaxeln emot norden; **sydpol** el. **antarktisk pol**, den motsatta polen emot söder; **pōlcirkel**, cirkel på jordgloben, parallel med eqvatorn, på ett afstånd af 23½ ⁰ ifrån närmaste pol; **polstjerna**, nordstjernan. — **Polār** el. **Polārisk**, beträffande polerna; belägen i grannskapet af en pol; **polārcirkel**, på jord- eller himmelsgloben hvarje cirkel, som föreställes dragen genom polerna; **polārdistāns**, polens aflägsenhet ifrån ett visst läge; **polārländer**, de länder, som äro belägna närmast intill polerna, inom polcirklarna; **polārmenniskor**, innebyggare i polarländerna; **polārström**, hafsvattnets rörelse från polerna mot eqvatorn. — **Polarisēra**, meddela eller antaga polaritet. — **Polarisatiōn** el. **Polarisēring**, f., meddelande eller antagande af polaritet. — **Polaritēt**, f., magnetnålens egenskap att vända sig mot polerna; i vidsträckt bem.: tvenne polers tillvaro med motsatta egenskaper (hos en kropp, ett ämne), deraf magnetisk och elektrisk polaritet; i allmnht. en krafts söndring i två motsatta och till återförening sträfvande yttringar.
**Polācca**, f., ital., se **Polonaise**.
**Polācker**, m., (fr. *polācre*), ett slags tremastadt lastskepp på Medelhafvet.
**Polar**, **Polarisera**, **Polaritet**, se **Pol**.
**Polemārch** och **-ārk**, m., gr. (af *pōlemos*, krig), krigsöfverste, fältherre, öfverfältherre. — **Polemarkī**, f., en öfverfältherres värdighet. — **Polemīk**, f., skriftlig tvist, isht. af lärd, vetenskaplig eller vitter beskaffenhet. — **Polēmiker**, m., en, som polemiserar, pennfäktare. — **Polemisēra**, föra polemik. — **Polēmisk**, som angår polemik.
**Polēnta**, f., ital., gröt af kastaniemjöl eller annat rostadt mjöl med smör, olja, flott och rifven parmesanost, en älsklingsrätt uti Italien.
**Polēra**, lat. (*polīre*, fr. *polīr*), genom gnidning göra slät och glatt, glätta; fig. hyfsa; **polērad**, fr. **polī**, glättad, glansslipad; fig. hyfsad, höflig, artig, belefvad. — **Politēsse**, f., fr., belefvadt sätt att vara, belefvenhet. — **Politūr**, f., glatthet, glans, glansslipning.
**Polīce**, fr., och **Polīs**, f., (lat. *politīa*, gr. *politēia*, statsförfattning), den myndighet, som har sig uppdraget att öfvervaka den allmänna ordningens och säkerhetens upprätthållande; äfv. ordningsstadga i ett sällskap; äfv. (eng. *policy*, sp. *poliza*, m.lat. *polētum*, *polēticum*, *polēcticum*, vanställdt för senlat. *polȳptychum*, *polȳptycha*, räkningsbok, förteckning, af gr. *polȳptychon*, hafvande många blad, af *polȳs*, mång, och *ptychā*, veck, lag, blad, från *ptȳssein*, vika, vecka), försäkringsbref. — **Polisēra**, anmäla i polisen; anteckna i polisens diarier.
**Polichinel** (pålisjinäll), fr. (*polichinēlle*), el. **Pulcinēlla** (pultschinēlla), m., ital., en lustig personage uti italienska, isht. neapolitanska, gyckelspel, enligt uppgift efter namnet på en missbildad neapolitansk, lustig bonde Paolo Ciniello, el. enl. andra Puccio d'Aniello; men sannolikt urspr. ett smekord, motsvarande det svenska »pulla», af *pulcina*, *pulcino*, unghöna, kyckling.
**Poliklinīk**, f., gr. (af *pōlis*, stad), sjukvård i stad; de sjukas behandling i deras bostäder; läkarepraktik i städer.
**Polīn**, n., en af Osann i uralisk platinamalm upptäckt metall.
**Polis**, se **Police**.
**Polisanderträ**, se **Palixanderträ**.
**Polisera**, se under **Police**.
**Polissōn** (polisōngh), m., gatpojke, tjufpojke; i svenskt språkbruk äfv. liktydigt med kindskägg, i denna bemärkelse vanligen skrifvet **Polisong**.
**Politesse**, se under **Polera**.
**Politī**, f., (t. *polizēī*, af lat. *politīa*, gr. *politēia*, jmf. *Polis*), sammanfattningen af de för en stat gällande författningar, rörande innebyggarnes säkerhet, lugn, beqvämlighet m. m.; **politīlik**, lik, hemfallet till polisen, såsom t. ex. sjelfspilling, död straffånge, m. fl.
**Politīk**, f., gr. (*politikā*, näml. *tēchnā*, konst, af *pōlis*, stad, stat), statsvetenskap, statslära; statskonst, statsklokhet; slughet, slug beräkning, illfundighet. — **Polītica**, pl., lat. (af *polīticus*, *a*, *um*, statlig, politisk), statsärender; **in polīticis**, i politiken. — **Polīticus**, **-tikus** och **Polītiker**, m., (gr. *politikōs*), statsman; en, som är fallen för att politisera; slug man. — **Politikāster**, m., politisk kannstöpare. — **Politisēra**, tala om statsangelägenheter; kannstöpa. — **Polītisk**, som har afseende på statskonsten; statsklok; slug, slipad, listig.
**Politur**, se **Polera**.
**Polixanderträ**, se **Palixanderträ**.
**Pōlka**, f., en folkdans, som 1830 uppfanns af en böhmisk tjensteflicka i Elbteinitz; enl. andra härstammande från Polen, af *polka*, polska.
**Pōllen**, m., lat. frömjöl. — **Pollenīn**, n., kem., ett eget ämne i frömjöl.
**Pollētt**, m., (af lat. *pōllet*, det gäller), litet kort, som gäller för inträde på ett ställe, o. s. v.
**Pollicitēra**, lat. (*pollicitāri*), lofva, utlofva.
**Pollutiōn**, f., (lat. *pollūtio*, af *pollūere*, befläcka), ofrivillig sädesutgjutelse under sömnen.
**Pollux**, se **Kastor**.
**Polonāise** (-nähs'), f., fr. (af *polonais*, polsk), en polsk nationaldans i ¾ takt, af högtidligt allvar och ridderlig värdighet.
**Polōnico**, m., ital. (af nylat. *polōnicus*, polsk), ett sädesmått i Triest = 1245 pariser kubiktum.
**Poltina**, r., en half rubel el. 50 kopek. — **Poltinnik**, halfrubelstycke.
**Poltrōn** (poltrōngh), m., fr., och **Pultrōn**, (ital. *poltrōne*, lathund, af *pōltro*, lat. *poltrīre*, ligga i sängen och lata sig, från fht. *polstar*, bolster, kudde), feg stackare, mes, kruka. — **Pultronerī**, n., (fr. *poltronnerīe*), feghet.
**Poltura**, **Polturak**, ett skiljemynt i Ungern och Österrike.
**Polūschka**, f., ett ryskt kopparmynt, = ¼ kopek.
**Polyadēlphia**, pl., och **-adelphīa**, f., sing., gr. (af *polȳs*, mång, och *adelphōs*, broder), bot. mångkullige: växtrikets 18:de klass enligt Linnés system. — **Polyandrī**, f., gr. (af *anār*, man), månggifte. — **Polyāndria**, pl., och **-andrīa**, f., sing., bot. mångmänningar: 13:de klassen i Linnés växtsystem. — **Polyanthēa**, f., blomstersamling, samling

af vitterhetsstycken. — **Polyarchī** och **-arkī**, f., mångvälde. — **Polyārkisk**, mångherrskande, mångväldig. — **Polyautographī**, f., konsten att mångfaldiga teckningar, skrifter m. m., genom aftryck på marmorskifvor o. s. v.; äfv. d. s. s. stentryckningskonst.

**Polycārpus**, m., gr. (af *polȳs*, *ȳ*, mycken, och *kārpos*, frukt), manligt förnamn med betyd.: den fruktrike.

**Polycholī**, f., gr. (af *polȳs*, *ȳ*, mycken, och *chōlos*, galla), läkek. öfverflöd på galla. — **Polychōrd(on)**, n. o. m., gr. (af *chordā*, sträng), ett af Hilmer 1799 uppfunnet stränginstrument. — **Polychrēst** el. **Polychrēstisk**, (af *chrestōs*, brukbar), till mycket nyttig, t. ex. polychrēstpiller, polychrēstsalt. — **Polychroīn**, n., el. **Polychroīt**, m., det gula färgämnet i saffran. — **Polychromātisk**, (af *chrōma*, färg), mångfärgad. — **Polychrōm**, n., kem., fosforsyradt bly. — **Polychromī**, f., gamla byggnads- och bildverks målning med flera färger. — **Polychylī**, f., läkek. öfverflöd på chylus (se d. o.). — **Polychȳlisk**, som har öfverflöd på chylus. — **Polychymī**, f., (jmf. *Chymus*), läkek. blodfullhet. — **Polydaktȳlisk**, mångfingrig. — **Polydipsī**, f., onaturlig törst. — **Polydōr**, m., **Polydōra**, f., (af *dōron*, gåfva), mans- och qvinnonamn: den frikostige. — **Polydynamī**, f. (af *dȳnamis*, kraft), kraftfullhet. — **Polyēder**, m., (gr. *polȳedron*, af *hēdra*, säte, grundval), mångsidig, solid figur. — **Polyēdrisk**, mångsidig. — **Polygalaktī** el. **-galī**, f., (af gr. *gāla*, genit. *gālaktos*, mjölk), läkek. öfverflöd af mjölk. — **Polygamīa**, f. sing., (af gr. *gāmos*, gifte), månggifte; bot. 23:dje klassen i Linnés växtsystem, innefattande växter med ståndare och pistiller, dels i samma blomma (tvåkönade), dels åtskilda i enkönade blommor. — **Polygāmisk**, månggift. — **Polygamīst**, m., förfäktare af månggifte; äfv. växt, tillhörande polygamia. — **Polygāstrica**, pl., en art infusionsdjur. — **Polyglōtt**, m., (jmf. *glōssa*), bok, isht. en bibel, på flera språk; **polyglōtt-lexikon**, n., ordbok för flera språk. — **Polyglōttisk**, skrifven eller tryckt på flera språk. — **Polygōn**, m., (af *gōnos*, hörn, vinkel), månghörning. — **Polygonāl** el. **Polygōnisk**, månghörnig. — **Polygonometrī**, f., läran om mätning af rätliniga figurer med mer än tre sidor. — **Polygrām**, m., mångsidig figur. — **Polygrammātisk**, mångbokstafvig. — **Polygrāf**, m., författare, som skrifver i mångahanda ämnen, mångskrifvare; äfv. kopiermaskin. — **Polygrafī**, f., mångskrifveri; äfv. konsten att skrifva med flera slags chiffer. — **Polygrāfisk**, mångskrifvande. — **Polygynī**, f., bot. mångqvinnade: en ordning i växtriket. — **Polyhidrī**, f., läkek. onaturligt ymnig svettning. — **Polyhīstor**, m., (af *hīstor*, kunnig man), en mångkunnig lärd. — **Polyhistorī**, f., mångkunnighet. — **Polyhistōrisk**, mångkunnig, mång
lärd.

**Polyhȳmnia** el. **Polȳmnia**, f., gr. (af *polȳs*, mången, och *hȳmnos*, festsång), en af de nio muserna (se d. o.); äfv. namnet på en af Chacornac 1854 upptäckt planetoid.

**Polykarp**, se **Polycarpus**.

**Polykotyledōner**, pl., gr. (af *polȳs*, mången; jmf. *Kotyledoner*), bot. växter med många hjertblad. — **Polykrāt**, m., mäktig; äfv. medlem af en regering, som består af många personer. — **Polykratī**, f., mångvälde. — **Polylalī**, f., buktaleri. — **Polylalēūs**, m., buktalare. — **Polylogī**, f., språksamhet. — **Polymāth**, m., en, som lärt mycket, mångIärd. — **Polymathī**, f., mångkunnighet. — **Polymerī**, f., (af *mēros*, del), kem. förhållandet, då två eller flera föreningar väl hafva ett relativt lika, men absolut olika, antal kemiskt likartade atomer. — **Polymērisk**, bestående af många delar. — **Polymerīsm**, m., öfvertalighet af någon viss kroppsdel. — **Polymēter**, m., mångfotig vers; äfv. ett instrument, som på en gång är kompass, vinkelmätare, vattenpass m. m. — **Polymetrī**, f., mångfald af mått, isht. af stafvelsemått. — **Polymētrisk**, innehållande många stafvelsemått.

**Polymnia**, se **Polyhymnia**.

**Polymōrphisk**, gr. (af *polȳs*, mången, och *morphā*, form, gestalt), mångformig, mångegestaltad. — **Polymorphī**, f., el. **Polymorphīsm**, m., egenskapen att kunna antaga flera olika former, utan att förändra natur. — **Polymythī**, f., öfverdrifven mångfald af händelser i ett episkt eller dramatiskt poem.

**Polynēsien**, n., (af gr. *polȳs*, mången, och *nāsos*, ö), d. s. s. Australien, se d. o.; äfv. = Oceanien. — **Polynēsisk**, tillhörande eller beträffande Polynesien eller Söderhafsöarna.

**Polynōm** el. **Polynōmisk**, gr. (af *polȳs*, mången, och *nōmos*, lag), räknek. bestående af flera termer, förenade genom tecknen plus (+) el. minus (—). — **Polynōmium**, n., el. **Polynōm**, m., räknek. sålunda mångdelad talstorhet. — **Polyopī** el. **Polyopsī**, f., fel på synen, då man ser föremålen mångdubblade. — **Polyōpter**, m., glas, hvarigenom föremålen synas mångfaldigade, men i förminskad storlek.

**Polȳp**, m., (gr. *polȳpus*, af *polȳs*, mången, och *pūs*, fot), egentl. mångfot eller mångarm: ett slägte af blötdjuren; äfv. benämning på sjelfva djuret i djurväxterna; läkek. köttväxt i någon af kroppens håligheter. — **Polypārium**, n., nylat., nat.hist. polyphus. — **Polypīt**, m., se **Korallit**. — **Polypōs**, polypartad.

**Polypetāl**, (af gr. *polȳs*, mången, och *pētalon*, blad, löf), som har många blomblad. — **Polyphāg**, m., storätare. — **Polypharmacī**, f., öfverdrifvet bruk af läkemedel. — **Polyphārmakon** el. **-cum**, n., ett mycket sammansatt, äfv. mycket begagnadt läkemedel. — **Polypōdium**, n., bot. stensöta.

**Polyphēm**, m., gr. (*Polȳphāmos*, af *polȳs*, mycken, och *phāmā*, rykte), ett mansnamn: den vidtberömde; mytol. en af Cykloperna (se d. o.), omtalad i Odysséen.

**Polyphilī**, f., gr. (af *polȳs*, mången, och *phīlos*, vän), vänsällhet. — **Polyphonī**, f., mångtonighet, mångstämmighet. — **Polyphōn(isk)**, mångstämmig. — **Polyphȳllisk**, bot. mångbladig. — **Polypionī**, f., läkek. öfverdrifven fetma. — **Polypit**, **Polypodium**, se under **Polyp**. — **Polyposī**, f., läkek. osläcklig törst. — **Polȳptera**, pl., nat.hist. mång-

vingade insekter. — **Polȳptoton,** n., ret. figur, då ett ord upprepas med annan ändelse. — **Polypös,** se under **Polyp.** — **Polysarkī** el. **Polysarkōs,** f., läkek. öfverdrifven köttfullhet. — **Polyschemātisk,** (jmf. *Schema*), mångformig, månggestaltad; polyschemātiska verser, verser af skenbart regelstridig form. — **Polyskōp,** n., synglas, som mångfaldigar föremålen. — **Polysomatī,** f., öfverdrifvet starkt hull. — **Polyspāst,** m., häftyg med flera block. — **Polyspermī,** f., öfverflöd af säd; förikedom hos växter. — **Polyspērmisk,** mångfröig. — **Polȳstoma,** n., ett slags intestinalmask. — **Polystȳlisk,** som har många kolonner. — **Polysȳllabum,** n., mångstafvigt ord. — **Polysyllābisk,** mångstafvig. — **Polysȳndeton,** n., ret. figur, då bindeord hopas i en mening; )( Asyndeton. — **Polysynodī,** f., kollegialsystem i statsförvaltningen. — **Polysynthētisk,** mångfaldigt sammansatt. — **Polytechnīk,** f., slöjdvetenskap, slöjdlära. — **Polytēchnicus** el. **-niker,** m., en, som har insigt i många kunskaper. — **Polytēchnisk** el. **-tēknisk,** omfattande många särskilta konster och vetenskaper; polytēknisk eller polymāthisk skola, förberedande läroanstalt för ynglingar, som skola ingå i specialskolor för artilleri, genicorpsen, bergverken, skeppsbyggeri m. m., högre slöjdskola. — **Polytheīsm(us)** och **-teīsm,** m., mångguderi, )( Monotheism. — **Polytheīst** och **-teist,** m., månggudadyrkare. — **Polytōpisk,** mångortig; polytōpiskt ur, ur, som på en gång visar tiden för flera orter. — **Polythrophī,** f., för mycken och för stark föda. — **Polytypī,** f., tryck med sirater, vignetter, o. s. v. — **Polyuresī,** f., läkek. stark urinafsöndring.

**Pomāda,** f., (fr. *pommāde,* ital. *pomāta,* af fr. *pomme,* ital. *pōmo,* äple, emedan den fordom bereddes med tilsats af äplen), hårsalva. — **Pomadēra,** smörja med hårsalva.

**Pomerāns,** m., (af ital. *pomarāncia,* nylat. *pōmum aurāntium,* d. ä. guldäple; jmf. *Orange*), frukten af **Pomerānsträdet,** *Cītrus aurāntium.*

**Pommāde,** f., fr. (af *pomme,* sadelknapp), ridk. språng öfver en häst, i det man med ena handen håller tag i sadelknappen.

**Pomme** (påm'), f., fr. (af lat. *pōmum*), äple; **pomme d'amōūr** (-damūhr), kärleksäple, el. frukten af *Solānum lycopērsicum*; äfv. en sort syrliga äplen på Krim och i södra Ryssland; **pomme de Chine** (-d'sjihn') el. **Sine,** apelsin.

**Pomolōg,** m., lat.-gr. (af lat. *pōmum,* äple, och gr. *lōgos,* ord, lära, kunskap), fruktkännare. — **Pomologī,** f., fruktkännedom. — **Pomolōgisk,** beträffande fruktkännedom. — **Pomōna,** f., lat., mytol. trädfrukternas gudinna; astron. en af Goldschmidt 1854 upptäckt planetoid.

**Pomp,** m., (lat. *pōmpa,* af gr. *pompā,* sändning), ståt; fig. fåfänglighet; ordprål. — **Pompōs,** (senlat. *pompōsus,* fr. *pompēūx*), ståtlig, präktig; högtrafvande; *pompōso,* ital., tonk. ståtligt, präktigt.

**Pompadōūr** (ponghpadūhr), m., en liten stick- el. sypung för fruntimmer, benämd efter markisinnan af Pompadour, Ludvig XV:s mätress; äfv. en purpurröd fågel med hvita fjädrar i Amerika.

**Pompelmūs** el. **-mōs,** m., (holl. *pompelmoes,* eng. *pumplemoos*), en sort ostindiska apelsiner, stora som ett litet menniskohufvud.

**Pōmpholyx,** f., gr. (*pomphōlyx,* = *pomphōs,* vattenblåsa), tutia, el. sublimerad zinkoxid, som afsätter sig i smältugnar.

**Pompōn** (ponghpōngh), m., fr., och **Pompōng,** (af *pompe,* pomp, ståt, prakt), ett slags prydnad på fruntimmers hufvudbonader; äfv. tofs, knopp eller vippa af ull, silke eller guld på soldathattar.

**Pompona,** f., sp., en sämre eller medelsort af vanille.

**Pomposo,** se under **Pomp.**

**Pomptinska träsken,** se **Pontinska.**

**Pompös,** se under **Pomp.**

**Pōmum,** n., lat., trädfrukt, isht. äple; **pōmum Adāmi,** adamsäple, strupknöl; **p. aurāntium,** pomerans.

**Poncēāū** (ponghsåh), m., fr. (af lat. *pūnīceus,* gr. *phoinīkeos,* purpurröd) åkervallmo; bjert, högröd färg.

**Poncēra** (pongsēra), fr. (*poncēr,* af *ponce,* ital. *pomice* = lat. *pūmex,* pimsten), glätta med pimsten; äfv. punsa, d. ä. med punspåse öfverfara en teckning, hvars drag man genomstungit med en nål, för att öfverföra teckningen på papper, pergament o. s. v.

**Pōncho** (påntsjå), m., sp. (från chileniska eller araucaniska språket), ett slags grof mantel, bestående af ett fyrkantigt stycke tyg eller kläde med en öppning i midten, hvarigenom man sticker hufvudet, bruklig isht. i Peru och Chili.

**Ponderabel, Ponderoso,** se under **Pondus.**

**Pondīchery** (ponghdīscheri), en sort halfsiden ifrån den liknämda franska besittningen i Ostindien.

**Pōndus,** n., pl. **pōndera,** lat., tyngd; vigt; **p. medicināle,** medicinalvigt. — **Ponderābel,** vägbar; **ponderabīlia,** vägbara ämnen. — **Ponderabilitēt,** f., vägbarhet. — **Ponderatiōn,** f., (lat. *ponderātio*), afvägning; jemnvigt; mål. jemnvigt i en figurs ställning och rörelse. — **Ponderēra,** (lat. *ponderāre*), afväga; öfverväga. — **Ponderomēter,** m., tyngdmätare. — **Ponderōso,** ital., tonk. med eftertryck. — **Ponderositēt,** f., tyngd. — **Ponderōs,** (lat. *ponderōsus*), tung, vigtig, eftertrycklig.

**Ponēra,** (lat. *pōnere*), antaga, förutsätta.

**Ponerologī,** f., gr. (af *ponārōs,* elak, dålig, ond), läran om det onda i menniskans natur.

**Pons asinōrum,** lat., egentl. åsnebrygga, d. v. s. ett handtverksmessigt hjelp- eller lättnadsmedel för de okunniga och dumma.

**Pōntac** el. **Pōntak,** m., en sort franskt, mörkrödt vin ifrån en ort af samma namn i södra Frankrike.

**Ponte de' sospīri,** ital. (af *pōnte,* lat. *pons,* bro, och *sospīro,* suck), suckarnes bro i Venedig, öfver hvilken de lifdömde fordom måste vandra till afrättsplatsen.

**Pontīcēllo** (pontitsjēllå), m., ital. (demin. af *pōnte* = lat. *pons,* bro), tonk. stall på stränginstrument; **sul pontīcēllo,** med stråken nära intill stallet.

**Pōntifex**, m., pl. **pontīfices**, lat., öfverprest hos de forna romarne; **pōntifex māximus**, öfversteprest; påfve. — **Pontificālia**, pl., biskopsskrud; **in pontificālibus**, i full biskoplig ornat. — **Pontificāt** och **-kāt**, n., en öfversteprests värdighet; påfvevärdighet.

**Pontīnska** el. **Pomptīnska träsken**, (lat. *palūdes pontīnae* el. *pomptīnae*, i st. f. *pometīnae*, af staden *Pomētia*, den mäktigaste af de 33 städer, som fordom voro i denna trakt belägna), en morasig landsträcka om tre qvadratmil, söder om Rom.

**Pōntius**, gr. (af *pōntos*, haf), ett mansnamn med betyd.: hafsmannen. — **Pōntia**, f., ett Vēneris binamn, såsom född af hafvets skum.

**Pōnto**, (1), (fr. *pōnte*, l. ponght, sp. *pūnto*, af lat. *pūnctum*, jmf. *Point*), i lomberspelet: hjerter- eller ruteress såsom fjerde högsta trumfen, då man spelar i dessa färger.

**Pōnto**, (2), m., pl. **pōnti**, ett mynt på Sicilien = $\frac{1}{180}$ scudo.

**Pōnto d'ārco**, ital., tonk. stråkspets.

**Pontōn**, m., (fr. *pontōn*, l. ponghtōngh, af lat. *pons*, bro), flottbro till skepps kalfatring, till muddringsarbete m. m.; äfv. brobåt (till underlag för bryggor, som slås i krig). — **Pontoniēr**, m., (fr. *pontoniēr*, l. ponghtonjēh), broläggare, brobyggare (i fält).

**Pōntus**, m., lat. (gr. *pōntos*), haf; isht. = Svarta hafvet, **Pōntus Euxīnus**.

**Pōny**, m., eng. (af gael. *ponaidh*, liten häst), liten skottsk ridhäst, klippare.

**Ponzīn**, m., ital. (*limōne ponzīno*, af lat. *punīceus*, purpurröd), mörkröd apelsin; äfv. en artförändring af citron.

**Pop**, m., r. (af nygrek. *papās*, prest, af gr. *pāppas*, fader), prest af grekiska kyrkan i Ryssland.

**Populāce** (påpyläss'), f., fr. (af lat. *populāceus*, pöbelaktig, af *pōpulus*, folk), pöbel. — **Popularisēra**, (fr. *populariser*), göra populär, omtyckt af folket; göra fattlig för allmänhetens begrepp. — **Popularitēt**, f., folklighet; folkgunst; lättfattlighet. — **Populatiōn**, f., befolkning, folkmängd, folkstock. — **Populēra**, (fr. *peuplēr*), befolka. — **Populōnia**, f., mytol. ett af Junos binamn. — **Populositēt**, f., folkrikhet. — **Populār**, (lat. *populāris*, fr. *populāire*), folklig; folkkär; lättfattlig. — **Populōs**, (lat. *populōsus*), folkrik.

**Populīn**, n., (af lat. *pōpulus*, poppel), kem. ett eget ämne i darrpoppeln.

**Pōpulo**, n., el. **Pōpulusvin**, (af lat. *pōpulus*, folk), ett slags kryddvin, af rhenskt och spanskt vin med socker, kanel, kryddneglikor m. m.

**Populōnia**, **Populōs**, m. fl., se under **Populace**.

**Porcelāine** (pors'lähn), f., och **Porslīn**, n., oriktigt **Postlin**, (ital. *porcellāna*, urspr. namnet på porslinssnäckan, lat. *porcellāna*, efter hvilken porslin för sin mjölkhvita glans benämdes), ett slags hvit lera, formad till kärl o. d., samt bränd och glaserad.

**Pōrer**, pl., (af gr. *pōros*, genomgång; lat. *pōrus*, pl. *pōri*), de små, mer eller mindre omärkliga öppningar eller mellanrum, som finnas uti alla kroppar; svetthål, dunsthål. — **Porositēt**, f., pipighet, hålighet. — **Porōs**, pipig, hålig.

**Porphȳr** och **Porfȳr**, m., (af gr. *porphyritās*, purpurlik, af *porphȳra*, purpur), en ytterst hård, med qvarts eller hornblende blandad jaspisart. — **Porphyrīsma**, n., läkek. skarlakansfeber. — **Porphyrīt**, m., en art marmor med purpurröda strimmor. — **Porphyrogēnitus**, m., gr.-lat., den i purpur födde: en äretitel för kejserliga prinsar i byzantinska riket, efter Konstantin d. St.

**Porporīno**, m., ital., en konstgjord, purpurfärgad stenmassa, fordom uti Italien mycket använd till kyrkoprydnader.

**Porslin**, se **Porcelaine**.

**Portābel**, lat. (*portābilis*, af *portāre*, bära), och **Portatīv**, nylat. (fr. *portatīf*), som kan bäras, lätt eller beqväm att bära. — **Portāge** (portāhsj), m., fr., bärande, förande; bärarlön, forlön. — **Portamēnto**, m., ital., äfv. **portamēnto di vōce** (- - vātsje), tonk. röstens uthållning under omvexlande crescendo och diminuendo.

**Portāl**, m., (g.fr., provenç. o. sp. *portāl*, nyfr. *portāīl*, m.lat. *portāle*, af lat. *pōrta*, port), hufvudingången till en större byggnad.

**Portamento**, **Portativ**, m. fl., se under **Portabel**.

**Porte-chāīse** (portschāhs') och **Portschās**, m., (fr. *chaise à porteurs*), bärstol. — **Porte-crayōn** (pårtkräjōngh), m., fr., fodral till blyertspenna eller ritstift. — **Porte-épée** (pårtepēh), m., fr., värjgehäng; sabel- eller värjtofs af guld, silfver, läder eller yllegarn. — **Portefēūille** och **Portfōlj**, m., fr., pappersväska, brefväska; en ministers embetsbefattning. — **Porte-lettres** (-lättr'), m., brefväska. — **Portemantēāū** (-manghtāh), m., kappsäck. — **Portemonnāīe** (-månnāh), m., fr., liten penningväska, penninggömma. — **Portēūr** (pårtōhr), m., fr., bärare; innehafvare; **au portēūr**, ställd på innehafvaren.

**Pōrter**, m., eng., ett slags starkt och beskt, i England uppfunnet öl, benämdt deraf, att det i början ansågs bäst passande för bärare (*porters*).

**Portērad**, (fr. *porté*), böjd, hågad, fallen (för).

**Porteur**, se under **Porte-chaise**.

**Portfölj**, se under **Porte-chaise**.

**Portīk**, m., (fr. *portīque*, lat. *pōrticus*, af *pōrta*, dörr), pelargång, öppet galleri.

**Portiōn**, m., (lat. *pōrtio*, f.), lott, andel, afmätt del; viss myckenhet af mat, som vid en måltid tilldelas hvar och en af de spisande. — **Portiūncula**, f., lat., liten del, lott.

**Portique**, se **Portik**.

**Portlāk**, f., (lat. *portulāca*), en köksväxt, som brukas till soppor och salad.

**Pōrto**, m., pl. **pōrti**, ital., bärarlön, forlön, frakt, isht. postpenningar; **pōrto-frānco**, ital., **franc de port** (frangh d' påhr), fr., eller **Pōrtofri**, fri för postafgift.

**Pōrto-frānco**, m., ital. (*pōrto*, lat. *portus*, hamn, och *frānco*, fri), frihamn; **pōrto-mōrto**, hamn, i hvilken det är köpmansfartyg förbjudet att inlöpa (egentl. död hamn).

**Portrāīt** (pårtrāh), m., fr., och **Porträtt**, n., (g.fr. *portraict*, egentl. particip af *portrāire*, afbilda, af lat. *protrāhere*, *protrāctum*, d. ä. framdraga, bringa i ljuset), målning, som afbildar någon viss persons anletsdrag; fig. skildring.

— **Porträttēra,** taga porträtt af en person. — **Porträttōr,** m., porträttmålare.

**Portschäs,** se **Porte-chaise.**

**Portugalēs,** m., ett portugisiskt guldmynt af olika värde.

**Portūmnus** el. **Portūnus,** m., (af lat. *pōrtus,* hamn), mytol. hamnarnes skyddsgud.

**Portvin,** en sort portugisiskt rödt vin ifrån staden Porto eller Oporto.

**Porös,** se under **Porer.**

**Posāda,** f., sp. (af *posār,* slå sig ned, hvila ut, af lat. *pausāre,* hålla upp, göra uppehåll), värdshus, gästgifvaregård i Spanien.

**Poseidōn,** m., grekernes benämning på hafvets gud, lat. Neptunus.

**Positiōn,** f., lat. (*posītio,* af *pōnere,* sätta, ställa), ställning; läge, belägenhet; tonk. tonläge på violinen; versk. tvenne eller flere konsonanters sammanstötande, hvarigenom i grekisk och latinsk vers en stafvelse blir lång; **positiōnskrig,** försvarskrig; **positiōnskanon,** grof kanon. — **Positīv,** (lat. *positīvus*), viss, bestämd; verklig; uttrycklig, befallande; jakande, )( Negativ; **positīv lag,** stiftad lag (i motsats till naturlag, naturrätt); **positīv religion,** uppenbarad religion; subst. n., liten orgel med 4 fots principal och stundom med vidhängd eller flyttbar pedal; **positīv** el. **positīvus,** subst. m., gram. adjektivets enklaste ställning, eller då det icke är kompareradt. — **Positivīsm,** m., filosofiskt system, som antager endast positivt bevista satser. — **Positivīst,** m., filosof, som hyllar detta system. — **Positivitēt,** f., egenskapen att vara positiv, )( Negativitet. — **Pōsito,** lat., antaget, förutsatt. — **Positūr,** f., (lat. *positūra*), ställning; kroppsställning.

**Posologī,** f., gr. (af *pōsos,* huru mycken), se **Dosiologi** (under **Dosis**).

**Pōsse,** lat. (sammandr. af *pōtis ēsse,* vara mäktig), kunna, förmå; **a pōsse ad ēsse,** log. (sluta) från en saks möjlighet till dess verklighet; **ūltra pōsse nēmo obligātur,** ingen kan förpligtas att göra mer än han förmår. — **Possībel,** (lat. *possībilis*), möjlig. — **Possibilitēt,** f., (senlat. *possibīlitas*), möjlighet.

**Possession, Possessiv,** m. fl., se under **Possidera.**

**Possibel,** m. fl., se under **Posse.**

**Possidēra,** lat. (*possidēre,* af *po,* för *pōne,* hos, vid, och *sedēre,* sitta), besitta, innehafva. — **Possessiōn,** f., (lat. *possēssio*), besittning, innehafvande; åtnjutande; pl. besittningar; **possēssio bōnae fīdei,** besittning, som ägaren sjelf tror vara rättmätig; **p. mālae fīdei,** medvetet orättmätig besittning. — **Possessionāt,** m., (bildadt i svenskan af *possession*), godsägare. — **Possessīv,** (lat. *possessīvus*), gram. som utmärker ett ägande; **pronōmen possessīvum,** eller blott **possessīvum, possessīv,** s. n., ett sådant pronomen. — **Possēssor,** lat., el. fr. **Possesseūr** (-söhr), m., ägare, innehafvare; **possēssor bōnae fīdei,** innehafvare på god tro; **p. mālae fīdei,** medvetet orättmätig innehafvare.

**Possierlig** el. **Pussērlig,** (t. *possierlich*), putslustig

**Post,** (1), m., (fr. *pōste,* f., ital. *pōsta,* af lat. *pōnere,* sätta, ställa); vaktställe, vaktplats; vakt; embete, tjenst, beställning, syssla; parti af varor; hvarje i räkning upptagen särskilt vara, varusort, arbete o. s. v., med derför utsatt penningebelopp; offentlig inrättning för afsändning af bref, tidningar, m. m.; äfv. bref och tidningar, som derigenom fortskaffas; person, som förer post; äfv. utländsk skjutsinrättning; **pōste restānte** (post' restănght'), att qvarligga på postkontoret, tilldess afhämtning sker (påskrift utanpå bref). — **Postālisk,** posten beträffande. — **Postiliōn** (postiljōngh), m., fr., och **Postiljōn,** postförare; kusk på en postvagn; **postillōn d'amōūr** (- damūhr), öfverbringare af kärleksbref, kärleksbud. — **Postēra,** ställa på post, utställa.

**Post,** (2), lat., bakom, efter.

**Postamēnt,** n., barb.-lat. (af lat. *pōnere,* sätta, ställa), fotställning.

**Postdatēra,** (fr. *postdatēr,* af lat. *post,* efter, och fr. *datēr,* datera), åsätta sednare datum än det verkliga.

**Postdiluviānsk,** efter syndafloden (lat. *dilūvium*) skedd eller uppkommen.

**Postera, Poste restante,** se under **Post** (1).

**Pōsterus, a, um,** lat., efterföljande; **pōsteri,** efterkommande; **postērius,** det sednare; **a posteriōri,** från det sednare, från följden, d. v. s. sluta från verkningen till orsaken, eller bevisa på erfarenhetsgrunder; **postērior tērminus,** eftersats; **posteriōra,** det sednare, det efterstā; bakände. — **Posterioritēt,** f., nylat., egenskapen att vara sednare, yngre eller lägre i rang. — **Posteritēt,** f., lat. (*postēritas*), efterkommande, efterverld.

**Postexistēns,** f., tillvaro efter detta.

**Post festum,** se **Festum.**

**Pōsthumus,** rättare **Pōstumus,** m., (superl. af *pōsterus*), och **Pōsthuma,** f., lat., en, som är född efter fadrens död; **ōpus pōsthumum,** ett efter författarens död utgifvet arbete; pl. **ōpera pōsthuma,** el. fr. **oeuvres posthūmes** (övr' postŷhm'), efterlemnade verk, skrifter.

**Postīche** (postīhsj'), fr. (ital. *postīccio,* sp. *postīzo,* af lat. *appōnere, appōsitum,* ställa åt sidan), understucken, eftergjord, falsk, oäkta, lös (om hår, tänder, o. s. v.).

**Postīlla,** f., m.lat. o. ital. (af lat. *post īlla,* näml. *verba,* efter dessa ord, d. v. s. de utur bibeln såsom predikotext upplästa ord), samling af predikningar öfver årets sön- och högtidsdagsevangelier. — **Postillēra,** förklara bibeln. — **Postillānt,** m., bibelförklarare.

**Postillon,** se under **Post** (1).

**Postlin,** se **Porcelaine.**

**Postlūdium,** n., nylat. (af lat. *lūdus,* spel), efterspel: det tonstycke, som orgelnisten efter slutad gudstjenst spelar, under det församlingen aflägsnar sig ur kyrkan.

**Post nūbila Phōēbus,** lat. ordspr. efter regn låter Gud solen skina.

**Pōsto,** n., ital. (af lat. *pōnere,* sätta, ställa), fast ställning, stånd.

**Postponēra,** lat. (*postpōnere*), sätta efter, tillbaka, akta ringare. — **Postpositiōn,** f., nylat., eftersättande, tillbakasättande; gram. förhållningsord (preposition), hängdt efter hufvudordet.

**Postscēnium,** n., lat. (jmf. *Scen*), rummet bakom skådebanan, hos de forna greker och romare.

**Postscriptum** och **Postskrīpt,** n., (af lat. *postscrībere*, skrifva efteråt), hvad som tillägges i ett bref, efter dess afslutande och namnunderskriften.

**Postulēra,** (lat. *postulāre*), fordra, yrka, påstå. — **Postulānt,** m., sökande till en syssla, till intagning i kloster, m. m. — **Postulāt,** n. (lat. *postulātum*), pl. **postulāta** el. **postulāter,** geom. enkel uppgift, hvars lösning icke tarfvar bevis.

**Postuma, Postumus,** se **Posthumus.**

**Postūr,** f., (ital. *postūra*), se **Positur** (under *Position*).

**Potāge** (påtāhsj'), m., fr. (af *pot*, kruka, panna), soppa; **Jean Potage,** se under **Jean.**

**Potamīder,** pl., (af gr. *potamōs*, flod), mytol. flodnymfer. — **Potamografī,** f., beskrifning om floder.

**Potāssa,** f., barb.-lat. (fr. *potāsse*, från tyskan), pottaska. — **Potāssium,** n., barb.-lat. = **Kalium.**

**Potatiōn,** f., lat. (*potātio*, af *potāre*, dricka), dryckeslag.

**Potēns,** f., lat. (*potēntia*, af *pōtens*, mäktig), förmåga, kraft, makt; alg. storhet, multiplicerad med sig sjelf en eller flera gånger; filos. grad af det oändligas utveckling i det ändliga. — **Potēnt,** (lat. *pōtens*), mäktig. — **Potentāt,** m., (m.lat. *potentātus*), regerande furste, regent, krönt hufvud. — **Potentiālis,** m., (näml. *mōdus*), gram. ett modus, hvilket angifver något såsom möjligt eller sannolikt. — **Potentiēl,** fr., kraftigt verkande; (om läkemedel) verkande icke omedelbart, utan först långt efteråt. — **Potentiēra,** gifva ökad kraft, högre rang eller värde, förstärka. — **Potentīlla,** f., nylat. bot. fingerört.

**Potichomanī** och **Potichinomanī** (ch s. sch), f., fr.-gr. (af fr. *potīche*, måladt kinesiskt porslinskärl), konsten att genom fasthäftning af färgadt papper, teckningar, blomstermålningar o. s. v., gifva glaskärl utseende af äkta kinesiskt porslin.

**Potīn** (påtāngh), m., fr., ett slags metallblandning af koppar, bly, tenn och galmeja.

**Potiōn,** f., lat. (*pōtio*, af *potāre*, dricka), dryck.

**Potniāder,** pl., gr. (*Potniādes*), benämning på bacchantinnorna och eumeniderna.

**Potografī,** f., gr. (af *potōn*, dryck), beskrifning om drycker. — **Potologī,** f., afhandling om drycker. — **Potomanī,** f., fyllerisjuka.

**Pot-pourrī** (påhpurrī), m., fr. (af *pot*, kruka, panna, och *pourrīr*, ruttna), anrättning af flera slags köttmat; flera slags välluktande torkade örter och blommor, blandade tillsammans i ett kärl; fig. arbete af blandadt och osammanhängande innehåll; tonk. instrumentalstycke, hvaruti valda melodier, dels ur ett enda, dels ur flera verk, blifvit sammanfogade till ett helt.

**Pottkäs,** m., (t. *pottkäse*), krukost.

**Poudre** (pudr'), f., fr. (af lat. *pūlvis*, genit. *pulveris*), stoft, pulver, strösand, puder. — **Poudrētte** och **Pudrētt,** f., fr., pulveriserad menniskospillning.

**Poulāīn** (pulāngh), m., fr. (egentl. fålunge, af lat. *pūllus*, djurunge), venerisk ljumskböld.

**Poulān** (pulāngh) och **Pulāng,** m., fr., i kortspel: insats för hvarje vunnet spel, till kortpenningar.

**Poulārde** (pulārd'), f., fr. (af *poule*, höna, från lat. *pullus*, unge, isht. kyckling), kapun.

**Pound** (paund), eng., skålpund; äfv. pund sterling, se **Sterling.** — **Poundage** (pāundetsch), m., eng., köpm.t. skeppsafgift i England efter varornas värde; äfv. engelska handelsaffärer.

**Pour** (pur), fr. (af lat. *pro*), för; för att; **pour acquit,** se **Acquit; pour faire visite,** se **Visite; pour félicitēr** (-felisitēh), för att lyckönska; **pour la bonne bouche,** se **Bouche; pour le mérite,** se under **Meritum; pour moi** (-moā), hvad mig angår, för min del; **pour passer le temps** (-passēh lötāngh), att fördrifva tiden; **pour prendre congé,** se under **Congé.**

**Pourpre françāīse** (purpr' franghsāhs'), en af stenkolstjära beredd karminröd vätska.

**Poussēra** och **Pussēra,** fr. (*poussēr*, l. pussēh; provenç. *polsar*, sp. *pulsār*, af lat. *pulsāre*), stöta, drifva, skjuta; fig. befordra, framhjelpa; tekn. förfärdiga bilder i halft eller helt upphöjdt arbete; **pussēra sig,** bringa sig upp.

**Pouvōīr** (puvoār), m., fr. (af verbet *pouvoir*, kunna, sp. *podēr*, ital. *potēre*, från lat. *posse*), makt, förmåga; **p. exécutīf,** verkställande makt; **p. législatif** (-lesjis-), lagstiftande makt.

**Pozzolana,** se **Puzzolana.**

**Practica,** se **Pratica.**

**Practik, Practisk,** m. fl., se **Praktik,** etc.

**Prādo,** m., sp. (egentl. äng, = lat. *prātum*), benämning på förnämsta promenadplatsen i Wien.

**Prae,** lat. förord, betyder: före, framför. Skrifves i de uti svenska språket förekommande sammansättningar vanligen **pre,** med undantag af följande:

**Praeadamīter,** pl., menniskor, som antagas hafva lefvat före Adam. — **Praeadamītisk,** beträffande praeadamiterna; äfv. som skett eller varit till före Adam.

**Praeāmbulum,** n., lat., tonk. se **Preludium,** under **Preludiera.**

**Praebende, Praecavera,** m. fl., se **Prebende, Precavera,** etc.

**Praeceptor, Praeceptum,** se under **Precipiera.**

**Praecessor,** se under **Precedera.**

**Praecipitat,** m. fl., se **Prec-.**

**Praecōrdia,** pl., lat., anat. o. läkek. trakten omkring hjertat, hjertgropen, magtrakten. — **Praecordiāl,** till magtrakten hörande.

**Praedecēssor,** m., senlat. (af lat. *decēssor*, föregångare), företrädare i embete.

**Praedestinera, Praedeterminera, Praedicament,** m. fl., se **Pred-.**

**Praegnant,** se **Pregnant.**

**Praemium,** se **Premie.**

**Praenōmen,** n., lat., förnamn.

**Praenumerando,** se under **Prenumerera.**

**Praepōsitus,** lat. (af *praepōnere*, föresätta), förman, föreståndare; prost.

**Praepūtium,** n., lat., förhud.

**Praesens,** m. fl., se **Presens** etc.

**Præses, Praesidium,** m. fl., se **Preses.**

**Praestabilīsm(us),** m., (af lat. *prae* och *stabilīre*, fastställa), läran om en af Gud gjord förutbestämmelse.
**Praestanda,** m. fl., se under **Prestera.**
**Praetēritum** och **Pret-,** n., lat. (af *praeterīre*, gå förbi), det förflutna; gram. den tidsform, som utmärker, att en handling försiggått i en redan tilländalupen tid.
**Praetexta toga,** se under **Toga,**
**Prāētor,** m., lat. (uppkommet af *prāēitor*, af *praeīre*, gå förut), urspr. anförare i krig; sedan öfverdomare, hufvudman för lagskipningen i Rom. — **Praetoriāner,** pl. (*praetoriāni*) el. **praetoriānsk kohōrt,** de fornromerska kejsarnes lifvakt, som utmärkte sig genom öfvermod och våldsamheter. — **Praetōrium,** n., lat., hos romarne: en fältherres tält; stället, der en praetor skipade rättvisa; en praetors embetshus; palats; kejserlig lifvakt. — **Praetūra,** f., lat., och **Praetūr,** en praetors embete.
**Pragmātisk,** gr. (*pragmatikōs*, af *prāgma*, göromål, handling, från *prāssein*, göra, handla), egentl. driftig, verksam; allmännyttig, lärorik; **pragmātisk histōria,** som anställer betraktelser öfver händelsernas orsaker och följder samt deraf drager nyttiga lärdomar; **pragmātisk sanktiōn,** ett allmännyttigt lagstadgande i andliga och verldsliga angelägenheter; isht. kejsar Karl VI:s stadgande af år 1713, hvarigenom arfsföljden i hans stater bestämdes. — **Pragmatīk,** f., verksamhet; sakkunskap; allmännyttighet. — **Pragmatīsm(us),** m., historiens pragmatiska behandling.
**Prairial,** se under följ.
**Prairīe** (prärīh), f., fr. (provenç. *pradāria*, sp. *pradēria*, ital. *pratēria*, m.lat. *pratāria*, *pratēria*, ängsstycke, af lat. *prātum*, äng, fr. *pré*), ängsmark; grässlätt i Nordamerika. — **Prairiāl** (präriāl), m., fr., ängsmånad: den nionde månaden i forna franska republikanska kalenderåret, ifrån 20 Maj till 18 Juni.
**Prakrīt,** n., (af sanskr. *prâkrita*, allmän, vanlig), benämning på de särskilta provins-dialekterna uti Indien, ursprungligen utgångna af sanskrit, men mycket förändrade och försämrade.
**Praktīk,** f., m.lat. (*prāctica*, af gr. *praktikōs*, *ā*, *ōn*, verksam, utöfvande, af *prāssein*, göra, handla), utöfning, utförande, verkställighet; verksamhetskrets; förfaringssätt; erfarenhet; öfning; tilllopp af kunder (isht. för läkare och sakförare); **prāktika,** vanligare **bondpraktika,** samling af erfarenhetsrön i hushålls- och landtmannavärf, för beräknandet af blifvande väderlek, m. fl. ämnen af nytta för jordbrukare; **praktīker,** pl., listiga anslag, ränker, stämplingar. — **Praktikābel,** görlig, verkställbar. — **Praktikabilitēt,** f., verkställbarhet. — **Prācticus, Prāktikus** el. **Prāktiker,** m., den, som utöfvar en konst eller ett yrke och deri har erfarenhet: äfv. person, hvars kunskaper grunda sig på erfarenhet och öfning, erfarenhetslärd. — **Praktisēra,** (m.lat. *practicāre*), utöfva; följa något antaget bruk; utöfva en konst eller ett yrke (isht. om läkare och sakförare); oförmärkt och behändigt förflytta. — **Prāktisk,** utöfvande; tillämplig för allmänna lifvet; som äger förmåga att i allmänna lifvet använda och tillämpa, hvad som blifvit inhämtadt; **praktiska förnuftet,** förnuftet såsom stiftande lagar för viljan. — **Prāxis,** f., gr. (egentl. handling, verksamhet, göromål), utöfning; vedertaget sätt, bruk; **in prāxi,** i utöfning eller användning, i tillämpningen.
**Prao,** m., malay. (jav. *prau*, båt), ett slags ganska lång och smal båt på Sundaöarna.
**Prāser,** m., (gr. *prāsios*, lökgrön, af *prāson*, lök), miner. en lökgrön varietet af qvarts. — **Prasopāl,** m., äpelgrön, vanlig opal.
**Prāter,** m., (af lat. *prātum*, äng), en offentlig lustpark och promenadplats vid Wien.
**Prātica,** f., ital. (egentl. = *praktik*, utöfning), en af karantänschef gifven tillåtelse för ett fartyg att hafva fri kommunikation med land; äfv. sundhetsbetyg.
**Pravitēt,** f., lat. (*prāvitas*, af *prāvus*, egentl. krokig), dålighet, elakhet, vrånghet, ondska, förderf.
**Praxis,** se under **Praktik.**
**Preadamiter,** se **Praeadamiter.**
**Prealābel,** (fr. *préalāble*, af *pré* = lat. *prae*, och *allēr*, gå), föregående, förelöpande.
**Préambūle** (preanghbȳhl'), m., fr. (af lat. *praeambulāre*, gå förut), företal, inledning, förord.
**Prebēnde,** n., m.lat. (*praebēnda*, af lat. *praebēre*, öfverlemna), årligt löneanslag åt en andlig person; i Sverige: hemman el. pastorat, anslaget till löneförbättring åt en biskop, en akademisk lärare, m. fl. — **Praebendārius** och **Prebendārie,** m., innehafvare af ett prebende.
**Précāīre** och **Prekār,** fr. (lat. *precārius*, af *precāri*, bedja), som innehafves eller åtnjutes af gunst och nåde; beroende på andras behag; osäker, oviss; **précaire-handel,** köpm.t. den handel, som drifves emellan tvenne fiendtliga nationer genom en neutral, med dennas fartyg, under dess namn och flagg.
**Precavēra,** (lat. *praecavēre*), se sig före, taga sig i akt för, afvända, förebygga. — **Precautiōn,** f., försigtighet, varsamhet; försigtighetsmått.
**Precedēra,** (lat. *praecēdere*), gå framför eller förut, hafva försteget, företrädet. — **Précédēnce** (presedānghs'), fr., och **Precedēns,** f., försteg, företräde, högre rang. — **Precedēntier,** pl., föregående fall, rättsfall el. domslut. — **Precessiōn,** f., förutgående; astron. fixstjernornas skenbara ortsförändring genom dagjemningspunkternas tillbakaskridande. — **Praecēssor** och **Precēssor,** m., företrädare i embete.
**Precellēra,** (lat. *praecēllere*), öfverträffa, utmärka sig i något.
**Preceptiv,** m. fl., se under **Precipiera.**
**Precession, Precessor,** se under **Precedera.**
**Précieux,** se **Pretiös** (under *Pretium*).
**Précipīce** och **Precipīs,** m., fr., (lat. *praecipītium*, af *prāēceps*, brant), brådjup, brant; afgrund. — **Precipitēra,** (lat. *praecipitāre*), störta ned; fig. brådstörta med något, brådska öfverdrifvet; kem. fälla till bottnen, fälla; **praecipitāndo,** lat., **precipitāndo,** ital., äfv. **precipitāto, precipitamēnte** och **precipitōso,** ital., tonk. brådstörtadt, i ilande fart; **praecīpitans,** n., pl. **praecipitāntia,** kem. fällningsmedel. — **Precipitāt,** n., kem. bottenfällning, fällning, bottensats. — **Pre-**

**cipitatiōn,** f., (lat. *praecipitātio*), brådska; förhastande, öfverilning; kem. fällning.

**Precipiēra,** (lat. *praecīpere*, af *căpere*, taga, fatta), föreskrifva, gifva föreskrifter. — **Praecēptor** och **Prec-,** lat., **Preceptēūr** och **-tōr,** fr., m., lärare, läromästare, informator; stordignitär i vissa riddarordnar. — **Preceptorāt,** n., läraresyssla. — **Praecēptum,** n., pl. **praecēpta,** lat., bud, befallning, föreskrift.

**Precipitamente, Precipitando, Precipitato,** m. fl., se under **Précipice.**

**Precipitat, Precipitation, Precipitera,** se under **Précipice.**

**Précīs,** lat. (*praecīsus*, af *praecīdere*, afskära), noga afpassad, träffad eller bestämd; på pricken riktig; ytterst noggrann, punktlig. — **Précisement** (precis'mängh), fr., och **Precīst,** bestämdt på punkten, på pricken riktigt, alldeles, just. — **Precisēra,** noga bestämma. — **Precisiōn,** f., (lat. *praecīsio*), noggrannhet, fullkomlig riktighet.

**Preciös,** se **Pretiös.**

**Precludēra,** (lat. *praeclūdere*, af *clāūdere*, tillsluta), utestänga; rättsv. förklara någon sin talan förlustig. — **Preclusiōn,** f., rättsv. utlåtande, hvarigenom någon förklaras sin talan förlustig. — **Preclusīv,** uteslutande; **preclusīv dom,** dom, hvarigenom någon förklaras sin talan förlustig.

**Précocité,** f., fr. (af lat. *prāēcox*), brådmogenhet.

**Precogitēra,** (lat. *praecogitāre*), förut betänka.

**Preconsumera,** (lat. *praeconsūmere*), på förhand förbruka.

**Precordia,** se **Praecordia.**

**Precursōrisk,** (lat. *praecursōrius*, af *praecūrrere*, löpa förut), förelöpande, föregående.

**Predamnatiōn,** f., senlat. (*praedamnātio*), förut bestämd fördömelse.

**Predatōrisk,** (lat. *praedatōrius*), sköflande, plundrande.

**Predecessor,** se **Praedecessor.**

**Predeliberēra,** nylat. (jmf. *Deliberera*), förut öfverväga.

**Predestinēra,** (lat. *prædestināre*), förutbestämma, på förhand utvälja, utkora. — **Predestinatiōn,** f., (lat. *praedestinātio*), förutbestämmelse; teol. förutbestämmande till evig lycksalighet eller olycksalighet. — **Praedestinatiāner,** pl., kyrkoh. de, som hylla läran om nådavalet.

**Predeterminēra,** nylat. (jmf. *Determināre*), på förhand besluta, förutbestämma. — **Predeterminatiōn,** f., förutbestämmelse. — **Praedeterminīsm(us),** m., förutbestämmelseläran, eller den tros-sats i religionen, att menniskan är på förhand bestämd till dygd och last, till salighet eller förtappelse. — **Predeterminīst,** m., den, som hyllar denna lära. — **Predeterminīstisk,** öfverensstämmande med denna lära eller derpå grundad.

**Predicābel,** (lat. *praedicābilis*, af *praedicāre*, förkunna), som gemensamt kan sägas om eller tilläggas flera föremål. — **Predicabilitēt,** f., nylat., egenskapen att kunna sägas om flera föremål. — **Predicamēnt** och **Predik-,** n., klass, ordning, hvartill person eller sak kan hänföras; egenskap, som kan tilläggas en person eller sak; tillstånd, ställning; läge. — **Predikānt,** m., en, som predikar; äfv. benämning på innehafvarne af vissa presterliga befattningar. — **Predikāt,** n., (lat. *praedicātum*), log. o. gram. det, som säges om subjektet i en sats.

**Predictiōn** och **Predik-,** f., (lat. *praedictio*, af *praedīcere*, förutsäga), förutsägelse.

**Predikament, Predikat,** se under **Predicabel.**

**Predilektiōn,** f., nylat. (af lat. *dilēctio*, kärlek, af *dilīgere*, älska), förkärlek.

**Predisponēra,** lat. (*praedispōnere*; jmf. *Disponera*), förut anordna, inrätta eller föranstalta; på förhand göra böjd, benägen eller mottaglig för (t. ex. en sjukdom). — **Predispositiōn,** f., förberedande; föregående benägenhet, böjelse; mottaglighet; sjukdomsanlag.

**Predominēra,** nylat. (jmf. *Dominera*, under *Dominus*), vara rådande, hafva öfverhand; **predominānt,** herrskande, rådande. — **Predominatiōn,** f., öfverherrskap, öfvervälde.

**Preeminēns,** f., (senlat. *praeeminēntia*, af lat. *praeeminēre*, framstå), företräde, högre rang, företrädesrättighet. — **Preeminēnt,** lat., framstående, högst utmärkt; öfverlägsen, öfverträffande.

**Preemtiōn,** f., nylat. (af lat. *ēmtio*, köp), förköp.

**Preexistēra,** nylat. (jmf. *Existera*), vara till förut. — **Preexistēns,** f., föruttillvarelse; isht. själens tillvarelse före detta lifvet. — **Preexistentiāner,** pl., de, som hylla den åsigten, att menniskosjälarne haft tillvaro redan före detta lifvet. — **Preexistentianīsm(us),** m., denna lära eller åsigt.

**Prefatiōn,** f., (lat. *praefātio*), företal. — **Praefatiūncula,** f., litet företal.

**Prefēct** och **-fēkt,** m., (lat. *praefectus*), ståthållare, höfding; i Frankrike: styresman i ett departement, landshöfding. — **Prefectūr** och **-fektūr,** f., ståthållarskap.

**Preferēra,** (lat. *praefērre*, fr. *préférēr*), föredraga, gifva företräde, högre akta. — **Preferābel,** (fr. *préférable*), som förtjenar företräde. — **Préférēnce** (preferänghs'), fr., och **Preferēns,** f., företräde; förmånsrätt; äfv. ett kortspel på fyra man hand; **de préférēnce,** företrädesvis, hellre; **par préférēnce,** företrädesvis.

**Prefigēra,** (lat. *praefigere*, fästa förut), tillfoga. sätta förut, i början af ett ord, t. ex. en stafvelse; förut bestämma, utsätta. t. ex. en dag. — **Prefixiōn,** f., förutbestämmande, utsättande; föreläggande af viss dag, anständstid. — **Praefīxum,** pl. **praefīxa,** lat., och **Prefīx,** pl. **prefīxer,** n., gram. stafvelse, som sättes framför ett ord, försättningsstafvelse; **praefīxo tērmino,** på utsatt tid.

**Prefigurēra,** senlat. (*prae-figurāre*), förebilda. — **Prefiguratiōn,** f., förebildning.

**Prefix, Prefixion,** se under **Prefigera.**

**Pregnānt,** fr. *prégnant*, lat. *prāēgnans*), hafvande, drägtig. — **Pregnatiōn,** f., hafvandeskap, drägtighet.

**Prejudicāt** och **-kāt,** n., (lat. *praejudicātum*), förut fälld dom i något lika beskaffadt mål.

**Préjudīce** (presjydihs'), m., fr. (lat. *praejudīcium*, egentl. föregående dom), förfång, skada, intrång, oförrätt, orätt. — **Prejudiciāl,** (senlat. *praejudiciālis*), el. **Prejudiciēl,** (fr. *préjudiciēl*, l. presjy-), som måste undersökas och afdömas före hufvudsaken; **prejudiciālsak,**

tvistefråga, som måste afgöras förr, än hufvudfrågan företages till afgörande, och som på denna har ett väsendtligt inflytande. — **Prejudicēra,** (lat. *praejudicāre*), skada, förnärma, förorätta, förfördela; **prejudicerad,** kallas i köpmansspråket en vexel, då regressen går förlorad.

**Prekär,** se **Précaire.**

**Prelāt,** m., (af lat. *praelātus*, föredragen, mer ansedd), innehafvare af hög andelig värdighet. — **Prelatēnsisk,** som tillhör eller har afseende på det högre presterskapet. — **Prelatūr,** f., en prelats värdighet.

**Prelibēra,** (lat. *praelibāre*), förut smaka på. — **Prelibatiōn,** f., länsherres rättighet att sofva första natten hos en vasalls brud.

**Preliminār,** nylat. (*praeliminārius*, af *prae līmine*, framför tröskeln), förelöpande, förberedande, inlednings-; **preliminärer,** pl., el. **preliminār-artiklar,** allmänna punkter, hvarom man vid ett fredsslut på förhand öfverenskommer, innan de särskilta frågorna afgöras.

**Preludiēra,** lat. (*praelūdere*), göra inledande förspel till ett tonstycke. — **Prelūdium,** n., nylat. (*praelūdium*), och **Prelūd,** m., förspel; inledning på orgeln till koralsången; fig. inledning, förberedelse.

**Premeditēra,** lat. (*praemeditāri*), förut betänka, förut begrunda. — **Premeditatiōn,** f., föregående öfverläggning med sig sjelf.

**Prēmie,** m., el. **Prēmium,** n., pl. **prēmier,** lat. (*prāēmium*), hederslön, pris, belöning; försäkringsafgift; bivinst i lotteri- och flera dylika spel; köpm.t. i vissa stater en belöning för utförandet af utländska produkter; **premiehandel,** köp af statspapper på leverans och till bestämd kurs, hvarvid köparen förbehåller sig att vid förfallotiden antingen taga papperen till dagens kurs eller, emot erläggande af premien, afstå från handeln; **prēmienthaler,** dubbel sachsisk speciethaler; **prēmiesedel,** skriftlig förbindelse att erlägga försäkringsafgift.

**Premiēr** (premjēh), fr. (af lat. *primārius*, den förste, förnämste), först, främst, förnämst; **premiēr-minīster,** förste minister.

**Premittēra,** lat. (*praemīttere*), förutskicka; **praemīssis praemittēndis,** förk. **P. P.,** d. ä. efter förutskickande af hvad som bör förutskickas (brukligt i bref i st. f. titel); **praemīsso tītulo,** med förutskickad titel. — **Premīss,** m., (lat. *praemīssa*), försats i en slutledning.

**Premium,** se **Premie.**

**Premonēra,** (lat. *praemonēre*), varna, erinra på förhand. — **Premonitiōn,** f., varning på förhand.

**Premonstratēnser,** pl., munkar af en andlig orden, som den helige Norbert (förut eremit, sedan erkebiskop i Magdeburg) 1120 stiftade, och som benämdes efter den, enligt hans uppgift, af himmelen honom visade äng (fr. *pré montré*, g. fr. *pré monstré*, lat. *prātum monstrātum*) i skogen vid Coucy, der ordens första kloster skulle byggas.

**Premunēra,** lat. (*praemunīre*), förut befästa, på förhand förvara, skydda, varna. — **Premunitiōn,** f., förskansning; förvaring på förhand.

**Prenotiōn,** f., lat. (*praenōtio*), förberedande kunskap, förkunskap.

**Prenumerēra,** nylat. (af lat. *numerāre*, räkna), på förhand erlägga betalningen för något, isht. ännu icke utkomna böcker och tidningar; **praenumerando,** genom på förhand erlagd betalning. — **Prenumerānt,** m., en, som prenumererar. — **Prenumeratiōn,** f., betalning på förhand.

**Preoccupēra,** lat. (*praeoccupāre*), förut intaga, bemäktiga sig; förut sysselsätta; ingifva fördom; vara **preoccuperad,** hafva en förutfattad mening om en sak, vara intagen af fördom. — **Preoccupatiōn,** f., förutintagning; förutfattad mening, fördom.

**Preopinānt,** m., nylat. (af *opināri*, mena), den, som vid en öfverläggning först afgifver sin röst eller yttrar sin mening.

**Preparēra,** (lat. *praeparāre*), bereda, tillreda, tillaga. — **Preparānt,** m., (lat. *praepārans*), den, som tillreder läkemedel på ett apotek. — **Preparāt,** n., (lat. *praeparātum*), något för visst ändamål och på särskilt sätt tillredt; tillredt läkemedel; **anatomiskt preparāt,** afsöndrad del af en mennisko- eller djurkropp, så beredd, att den kan förvaras; **kemiskt preparat,** tillredd blandning af flera ämnen för en kemisk operation. — **Preparatiōn,** f., förberedelse, tillredning. — **Preparatōrisk,** (senlat. *praeparatōrius*), förberedande. — **Preparatōrier,** pl., förberedande åtgärder.

**Preponderānce** (preponghderänghs), f., fr., och **Preponderāns,** öfvervigt.

**Prepositiōn,** f., lat. (*praepositio*, af *praepōnere*, sätta framför), språkv. partikel, som sättes framför ett nomen eller pronomen, för att bestämma dess förhållande till andra ord i satsen, förhållningsord.

**Prepōsitus,** se **Praep.**

**Prepotēnt,** lat. (*prāēpotens*), öfvermäktig.

**Prerogatīv,** n., (fr. *prérogative*, f., af lat. *praerogāre*, fordra såsom förrätt), företrädesrättighet.

**Prēsbyter,** m., senlat. (af gr. *presbȳteros*, den äldre), egentl. en äldste; kyrkoföreståndare, ansedd, icke presterlig, kyrkotjenare hos de förste kristne, hvilken valdes af församlingen. — **Presbyteriāner,** pl., protestanter i England, hvilka icke erkänna biskopsstyrelse i församlingen; jmf. **Dissenters.** — **Presbyterianīsm,** m., presbyterianernas lära. — **Presbyteriāt,** n., en presbyters syssla och värdighet. — **Presbytērium,** n., kyrkoråd.

**Presciēns,** f., (lat. *praesciēntia*), förutvetande (Guds).

**Prescribēra** och **Preskrib-,** lat. (*praescrībere*, af *prāē*, se d. o., och *scrībere*, skrifva), föreskrifva, förordna. — **Preskriptiōn,** f., jur. viss föreskrifven tid, inom hvilken ett åtal bör ske el. ett anspråk göras gällande; förlust af en rättighet, emedan man icke inom föreskrifven tid gjort bruk deraf; äfv. fördel, som genom sådan uraktlåtenhet tillskyndas någon. — **Preskriptībel,** som innebär en rättighets förlust, till följd deraf, att man försummat dess begagnande.

**Prēsens,** lat. (*prāēsens*, närvarande), gram. tidsform, som utmärker en närvarande tid; **praesēntes,** pl., de närvarande; **pro praesēnti,** för det närvarande. — **Praesēntia,** lat., el. **Présence** (presänghs'), fr., f., närvaro; **in praesēntia,** i närvaro (af); för det närva-

rande, nu; **présence d'esprīt** (- desprīh), sinnesnärvaro. — **Presēnt**, m., fr. (*présent*, l. presängh), skänk, gåfva. — **Presentēra**, (lat. *praesentāre*, fr. *présentēr*), framvisa, framte, uppvisa; framräcka, bjuda; föreställa en person för en annan; presentera sig, visa sig; taga sig väl el. illa ut; **presentānt**, köpm.t. förevisaren af en vexel antingen till accept eller betalning. — **Presentābel**, som kan presenteras; hygglig till utseende. — **Presentatiōn**, f., uppvisande; en persons föreställande för en annan. — **Praesentātum**, n., påskrift, att en handling blifvit uppvisad.

**Preservēra**, nylat. (*praeservāre*, af lat. *servāre*), förvara, skydda, bevara. — **Preservatiōn**, f., förvaring, bevarande. — **Preservatīv**, förvarande, bevarande; subst. n. förvaringsmedel, skyddsmedel.

**Prēses**, m., lat. (*prāēses*, genit. *prāēsidis*, af *praesidēre*, sitta främst), ordförande i en rätt; äfv. den, som utgifvit teserna vid en disputation och försvarar dem i sista rummet emot opponenterna, med rättighet att sitta i katedern. — **Presidēnt**, m., lat. (part. pres. af *praesidēre*), ordförande i öfverrätt eller kollegium; **presidēntskap**, n., el. **Presidentūr**, f., nylat., en presidents embete. — **Presidēra**, lat. (*praesidēre*), sitta främst, föra ordet; från katedern försvara teserna vid en disputation. — **Praesīdium** och **Pres-**, n., lat., ordförandeskap. — **Presīdio**, m., pl. **presīdios**, m., sp. (af lat. *praesīdium*), liten fästning, hvari en besättning är förlagd.

**Presomption**, se **Presumption**.

**Pressant**, se under **Pressera**.

**Pressentiment** (pressanghtimängh), m., fr., o. n., (af *pressentīr*, lat. *praesentīre*, känna förut), förkänsla, aning.

**Pressēra**, fr. (*pressēr*, af lat. *pressāre*, förstärkningsord af *prēmere*, trycka), pådrifva; hårdt ansätta, ligga öfver, jägta; enträget yrka, bedja eller fordra något af en person. — **Pressānt** (pressängh, i svenskt språkbruk: pressänght), brådskande, trängande; enträgen. — **Pressiōn**, f., tryck; tvång.

**Prestabel**, **Prestation**, m. fl., se under följ.

**Prestēra**, lat. (*praestāre*), fullgöra; förrätta. — **Prestābel**, som kan fullgöras, utgöras, förrättas. — **Praestāndum**, n., pl. **praestānda**, lat. (part. pass. af *praestāre*), hvad man är pligtig att fullgöra, åliggande; **prestera praestānda**, fullgöra lagliga föreskrifter. — **Prestatiōn**, f., (lat. *praestātio*), fullgörande, utgörande, erläggande; åstadkommande; hvad som erlägges eller åstadkommes; konstförevisning; utförande af en roll, af ett eller flera tonstycken, konststycken o. s. v.; **praestātio dāmni**, skadeersättning, skadestånd; **praestatiōnes pūblicae**, allmänna utlagor.

**Prestīge** (prestīhsj'), m., fr. (af lat. *praestigiae*, svek, ränker, bedrägeri), bländverk, gyckelspel; trolleri; taskspelarknep. — **Prestigiōs**, bländande, tjusande, förtrollande.

**Prestituēra**, (lat. *praestitūere*, af *statūere*, fastställa), på förhand fastställa, föreskrifva.

**Prēsto**, ital. (provenç. *prest*, fr. *prêt*, af lat. *prāēstus*, *prāesto*, till hands, i beredskap), tonk. hastigt; **prestīssimo**, ganska hastigt; **prēsto prestīssimo**, ytterst hastigt.

**Presumēra**, lat. (*praesūmere*), förutsätta, förmoda. — **Presumābel**, nylat. (fr. *présumable*), som kan förutsättas, förmodas, antaglig, förmodlig. — **Presumtiōn**, (lat. *praesūmtio* el. bättre *praesūmptio*), fr. **Présomption** (-songhsjōngh), f., förutsättning, förmodan; inbilskhet, sjelfklokhet. — **Presumtīv**, nylat., förmodad; **presumtīv arfvinge**, slägtinge, som är närmast att ärfva. — **Presumtuōs**, (fr. *présomptueux*), inbilsk, sjelfklok.

**Presupponēra**, nylat. (jmf. *Supponera*), på förhand antaga, förutsätta. — **Presuppositiōn**, f., förutsättande.

**Pretendēra**, lat. (*praetēndere*, egentl. framsträcka, framhålla), göra anspråk på, fordra, yrka, påstå. — **Pretendēnt**, m., (fr. *prétendānt*), en, som gör anspråk på något; isht. prins, som gör anspråk på en tron, hvilken innehafves af en annan. — **Pretentiōn** (pretanghsjōn), f., fr. (*prétention*), anspråk, yrkande, fordran, påstående. — **Pretentiōs** (pretanghsjōs), fr. (*prétentieux*), anspråksfull, inbilsk.

**Preteritum**, se **Praeteritum**.

**Preternaturāl**, nylat. (af lat. *naturālis*, naturlig), naturvidrig.

**Pretēxt**, m., lat. (*praetēxtus*, af *praetēxere*, egentl. väfva före; fig. förevända), förevändning; sub praetēxtu, under förevändning. — **Pretextēra**, nylat. (fr. *prétextēr*), förevända, förebära, föregifva.

**Prētium**, n., pl. **prētia**, lat. värde, varupris; lön, belöning; **prētium affectiōnis**, det värde, som man sätter på en sak, icke för dess egen skull, utan för gifvarens eller gifvarinnans, eller ock för minnet af någon älskad, värderad eller vördad person, med hvars minne den är förbunden. — **Pretiōsa**, pl., lat., dyrbarheter. — **Pretiositēt**, f., (lat. *pretiōsitas*), dyrbarhet, kostbarhet; tillgjordhet. — **Pretiōs**, (lat. *pretiōsus*), el. **Preciōs**, (fr. *préciēūx*, l. presjōh), dyrbar, kostbar, värdefull; äfv. konstlad, tillgjord.

**Pretor**, m. fl., se **Praetor**.

**Prevalēra**, lat. (*praevalēre*), vara öfverlägsen, hafva öfverhand; **prevalēra sig**, köpm.t. draga fördel af; äfv. låta betäcka sig för värdet af en vexel. — **Prevalēns**, f., senlat. (*praevalēntia*), öfverlägsenhet, öfvermakt, öfvervigt.

**Prevaricatiōn**, f., lat. (*praevaricātio*, af *praevaricāri*, egentl. gå på tvären, gå snedt), uppsåtlig trolöshet, uppsåtlig öfverträdelse af embetsed, pligtförgätenhet, förräderi. — **Praevaricātor**, m., lat., en, som handlar emot embetspligt och ed, oredlig embets- eller tjensteman, trolös sakförare.

**Prevenēra**, lat. (*praevenīre*, fr. *prévenīr*), förekomma; förebygga, hindra; **prevenēra på**, förbereda på; **prevenērad**, förberedd, förut underrättad. — **Prévenānce** (prevenänghs'), f., fr., förekommande artighet. — **Prevenānt** (prev'nängh), fr., förekommande, förbindlig. — **Preventiōn** (prevanghsjōng, i svenskt talbruk: prevangtschōn), f., fr., förekommande; förutfattad, ogynnsam tanke om person eller sak, fördom; **preventiōns-teorīen**, den åsigt i läran om straffrätten, enligt hvilken straffet bör hafva till syfte att göra förbrytaren oskadlig för framtiden. — **Preventīv**, förekommande, förebyggande.

**Prevet**, se **Privet**.

**Previgīlier**, pl., (jmf. *Vigilier*), dagen före högtidsaftonen till någon större kyrkofest i katolska kyrkan.
**Previsiōn**, f., nylat. (af lat. *praevidēre*, förutse), förutseende.
**Prévôt** (prevåh), m., fr. (ital. *prevōsto*, af lat. *praepōsitus*, föresatt), fordom i Frankrike: titel, som gafs åt åtskilliga embets- och tjenstemän; föreståndare; fogde; ordningsman; prost; profoss. — **Prevotāl-domstol**, en utomordentlig brottmålsdomstol i Frankrike, före första franska revolutionen.
**Prévoyānce** (prevoajänghs), f., fr. (af *prévoir*, förutse), förutseende, föreseende; omtanka, omtänksamhet, försorg. — **Prévoyānt** (prevoajängh), förutseende, omtänksam.
**Prīapus**, lat., el. **Prīapos**, gr., m., mytol. trädgårds- och vingårdsguden (afbildad med en oformligt stor manslem); deraf fig., otuktig mansperson. — **Priāpisk**, beträffande Priapus; kättjefull, otuktig, liderlig; **priāpiska sånger** el. **Priapēia**, pl., lat., otuktiga visor. — **Priapīsm(us)**, m., sjukdom, bestående i manslemmens beständiga och plågsamma erektion. — **Priapītis**, f., inflammation i manslemmen. — **Priapolīt(h)**, m., gr., stenvandling, som liknar en manslem.
**Priemgeld**, n., t., köpm.t. se **Kaplake**.
**Prima**, **Primarius**, **Primas**, **Primitiv**, **Primo**, m. fl., se under följ.
**Prīmus, a, um**, lat. (superl. till *Prior;* se d. o.), den förste, den, det första; **prīmus**, s. m., den förste, den öfverste, isht. i läroverksklasser; **prīmus ōmnium**, den förste af alla; **prīmus īnter pāres**, den förste bland sina likar; **prīma**, s. f., (näml. *clāssis*), första klassen eller afdelningen i en skola; boktr. den sidan af ett ark, som först tryckes, sköntryck; tonk. första diatoniska tonen i skalan; i kloster: första bönstunden på dagen (kl. 6 på morgonen); **prīma fācie**, lat., vid första påseende; **prīma vīce**, lat., första gången; **prīma elemēnta**, **prīma princīpia** el. **rudimēnta**, pl., lat., första grunderna, elementerna, t. ex. af en vetenskap; köpm.t **prīma sōrte**, ital., första, bästa sort; **prīma nōta**, en affärs första upptecknande i kladden; äfv. d. s. s. kladd; **prīma vīsta** el. **a prīma vīsta**, ital., genast efter förevisningen (om vexlars betalning); tonk. vid första påseende, utan förberedelse; **prīma-vexel**, första vexel, som utfärdas (till skilnad ifrån secunda); **prīma dōnna**, ital., första skådespelerskan eller sångerskan vid en teater; **prīma vōlta**, ital., tonk. första gången; **ālla prīma**, (målad) med ens, utan föregående grundning; **prīmae līneae**, första linierna, grundlinierna, grunddragen; **prīmae vīae**, läkek. första vägarne (för afsöndringarna ur kroppen), näml. magen och tarmarne; **prīmo**, ital., den förste, t. ex. **violīno prīmo**, första violin; **prīmo cantānte**, förste sångare, förste tenorist vid en opera, äfv. **prīmo uōmo**, d. v. s. egentl. förste man; **prīmo amorōso**, tenorsångare, som vanligen spelar första älskareroll; **prīmo** el. **pro prīmo**, lat., för det första; **prīmo intūitu**, vid första anblick; **prīmum mōbile**, första bevekelsegrund; astron. himlahvalfvets dagliga (skenbara) rörelse omkring jorden på 24 timmar. — **Prim**, m., fäktk. första ställningen, som en fäktare antager, sedan han dragit värjan; s. f., se **Prīma**, tonk. — **Primāge** (primåhsj'), m., fr., köpm.t. viss procent, som en sjökapten äger att uppbära af frakten. — **Primān**, m., (lat. *primānus*), lärjunge i första klassen. — **Primārius**, lat., den förste, förnämste, t. ex. **pāstor primārius**, förste kyrkoherde; tonk. den person, som i flerstämmig instrumentalmusik utför första stämman. — **Prīmas**, m., lat., pl. **primāter** (*primātes*), egentl. den förnämste; förste erkebiskopen i ett rike. — **Primāt**, n., förste erkebiskops embete. — **Primātisk**, beträffande primas eller primatet. — **Primicērius**, m., förman i ett embetsverk; senior i ett domkapitel. — **Primiceriāt**, n., chefskap; seniorat. — **Primītier**, pl., lat. (*primītiae*), förstlingar; en ung prests första messa; förstlingsarbete, förstlingsskrift o. s. v. — **Primitīv**, (lat. *primitīvus*), som är först, ursprunglig; som utgör stam, ursprung; **vērbum primitīvum** el. blott **primitīvum**, lat., och **primitīv**, n., gram., stamord; **primitīv-nērver**, nervstammar, som omedelbart utgå från hjernan. — **Primogēnitus**, lat., förstfödd. — **Primogenitūr**, f., nylat., förstfödslorätt. — **Primōrdium**, n., lat., pl. **primōrdia**, första början. — **Primordiāl**, (senlat. *primordiālis*), ursprunglig; först, äldst; först i ordningen. — **Prīmtal**, räknek. tal, som icke utan rest kan divideras med något annat tal än sjelfva enheten. — **Primār**, fr. (*primaīre*, lat. *primārius*), som kommer först i ordningen, ursprunglig; **primārform**, grundform; **primār-formatiōn**, geol. grundbildning, ursprungsbildning, bergart, som endast genom eldens inverkan undergått förändringar; **primār-skola**, skola, der första undervisningen meddelas åt ungdomen; **primārförsamlingar**, alla statsborgares sammankomst till val, o. s. v.
**Prince**, se under följ.
**Prīnceps**, m., lat. (af *prīmus*, den förste, och *cāpere*, taga), den förste, förnämste; öfverhufvud, anförare; furste. Deraf fr. **Prince** (pränghs), ital. **Prīncipe** (prīntschipe), sv. **Prins**, m., fursteson; furste; en, som tillhör ett regerande hus; deraf fr. **Princēsse** (pränghsäss'), ital. **Principēssa** (printsch-), sv. **Prinsēssa**, f., furstedotter, furstinna. — **Principāl**, lat. (*principālis*), hufvudsaklig, förnämst; subst. hufvudperson, hufvudman; husbonde; förnämsta stämman i ett orgverk; **principālstämma**, hufvudstämman i en flerstämmig komposition. — **Principalitēt**, f., öfverherrskap, herravälde; förmanskap. — **Principāt**, n., första rummet i staten eller hären, högsta makten; högsta befäl; högsta myndighet; furstlig värdighet. — **Prinsmetāll**, m., en metallblandning af zink och koppar, benämd efter uppfinnaren, prins Robert af Pfalz (d. 1682).
**Princesse**, **Principal**, **Principat**, **Principe**, **Principessa**, m. fl., se under föreg. ord.
**Princīpium**, n., lat. (af *prīnceps*, se d. o.), början, ursprung, upphof; grundämne; grundbegrepp, m. m.; **princīpium cognoscēndi**, kunskapsgrund. — **Princīp**, m., (fr. *princīpe*, l. pränghsīp'), grundsats, grundregel, grund-

sanning. — **Principiēl,** beträffande grundsats eller grundsatser, grundsatslig.

**Prins, Prinsessa,** se under **Princeps.**

**Prīor, prīus,** lat., förre, förra; **prīus,** n., pl. **priōra,** det förra, det föregående; **a priōri,** af förnuftsgrunder, utan att anlita erfarenheten, )( a posteriori. — **Prīor,** m., pl. **priōrer,** i kloster: förman näst efter abbot; föreståndare för ett kloster, der ingen abbot finnes; **priorīnna,** föreståndarska för ett nunnekloster, der ingen abbedissa finnes. — **Priorāt** el. **Priorī,** n., en priors eller priorinnas embete och värdighet. — **Priorītēt,** f., företräde (i afseende på tid); förmånsrätt. — **Prioritērad,** som har förmånsrätt; **prioriterade fordringar** el. **prioritēts-fordringar,** sådana fordringar i konkurs, som utgå med förmånsrätt.

**Priskurant,** se under **Courant.**

**Priscilliāner,** pl., en kristen sekt i 4:de århundradet.

**Prīsma,** n., pl. **prīsmata** och **prīsmer,** gr. (af *prīzein,* såga), geom. solid figur, innesluten af parallelogrammer (tre eller flera) emellan tvenne lika stora, likformiga och parallela baser; naturl. **glasprīsma,** ett aflångt, tresidigt, finslipadt glas, som bryter ljuset i sju olikfärgade strålar. — **Prismātisk,** som har formen af ett prisma; för prismat egendomlig eller derigenom verkad; **prismātiska färger,** de sju grundfärger, som visa sig vid ljusets brytning genom ett glasprisma, regnbågsfärger. — **Prismoīd,** m., geom. solid figur med parallela rätliniga ytor, som hafva lika många sidor, men äro olika stora.

**Prius,** se under **Prior.**

**Privāt,** lat. (*privātus,* af *privāre,* beröfva; afsöndra, isht. ifrån förbindelse med samhället), enskilt; **privāt-docēnt,** m., vid tyska universitet d. s. s. docent vid de svenska; **privāt-föreläsning,** enskilt föreläsning af akademisk lärare mot särskilt betalning; **privāt-korrespondēns,** enskilt brefvexling; **privātlifvet,** det enskilta lifvet; **privātpersōn,** el. blott **privāt,** s., enskilt person; **privātrātt,** den del af rättsläran, som handlar om det enskilta lifvets rättsförhållanden. — **Privātim,** lat., enskilt; **privatīssime,** alldeles allena, i största hemlighet; **privatīssimum** (näml. *collēgium*), föreläsning för en enda eller högst få åhörare. — **Privatisēra,** barb.-lat., lefva som enskilt. — **Privēt,** oriktigt **Prevēt,** n., (fr. *privé,* m., m.lat. *privāta*), afträdeshus, afträde. — **Prīvy council** (privvi kaunsil), eng., hemliga konseljen.

**Privatiōn,** f., (lat. *privātio,* af *privāre,* beröfva), beröfvande, afhändande; saknad, brist. — **Privatīv,** lat. (*privatīvus*), beröfvande; uteslutande; gram. nekande; **privatīv rätt,** uteslutande rätt. — **Privatīve,** uteslutande, med uteslutande rätt.

**Privet,** se under **Privat.**

**Privilēgium,** n., pl. **privilēgia** el. **privilēgier,** lat. (af *prīvus,* enskilt, och *lex,* lag), enskilt och uteslutande rättighet; företrädesrätt, förmånsrättighet; äfv. rättighet i allmänhet; pl. **privilēgier,** fri- och rättigheter; **cum privilēgio,** med särskilt tillåtelse, beviljande; **privilēgium exclusīvum,** uteslutande privilegium. — **Privilegiēra,** nylat., tilldela privilegium; **privilegiērad,** som åtnjuter privilegium.

**Privy Council,** se under **Privat.**

**Prix** (prih), m., fr. (provenç. *pretz,* ital. *prēzzo,* sp. *prēcio,* af lat. *prētium*), pris; **à prix fixe** (- - fix), till bestämdt pris; **à tout prix** (a tuh -), till hvad pris som helst, kosta hvad det vill; äfv. till lägsta pris, till hvad som kan fås i betalning.

**Pro,** grekiskt förord, som i sammansättningar betyder: för; fram; mer, bättre, hellre, m. m.

**Pro,** latinskt förord, som betyder: för; fram; enligt; i stället för; i anseende till, för skull, m. m.; **pro et cōntra,** för och emot.

**Proapōdosis,** f., gr. (af *proapodidōnai,* förut återgifva), retor. en ordfogning, hvaruti samma ord både börjar och slutar satsen.

**Proba, Probabel, Probat, Probation,** m. fl., se under följ.

**Probēra,** lat. (*probāre*), profva, pröfva; — **probērkonst,** konsten att probera guld och silfver; **probērnål,** nål, hvarmed guld och silfver proberas; **probērsten,** en art trapp (stenart), hvarmed guld och silfver proberas; **probērugn,** ugn, som begagnas till guld- och silfverprof; **probērur,** säkert gående ur, efter hvilket andra kunna rättas; **probērvigt,** vigt, hvarmed bestämmes halten af ädel metall i en legering; **probērvåg,** ett slags tvåarmad, ganska känslig våg; — **probāt,** (lat. *probātus,* part. pass. af *probāre*), pröfvad och godkänd; **probātum est,** det är bepröfvadt, godkändt. — **Prōba,** f., lat., prof; äfv. fängelse vid läroverk. — **Probābel,** (lat. *probābilis*), sannolik, liklig, trolig, antaglig. — **Probabilitēt,** f., (lat. *probabīlitas*), sannolikhet, trolighet. — **Probabilīsm(us),** m., filos., sannolikhetsläran, enligt hvilken ingen fullkomligt viss kunskap gifves, utan sannolikhet är det högsta, hvartill menniskan kan komma; äfv. den förderfliga åsigt, att redan blotta sannolikheten, det en handling är god och rättmätig, är tillräckligt giltig grund för att företaga densamma. — **Probabilīst,** m., anhängare af probabilismen. — **Probatiōn,** f., (lat. *probātio*), pröfning, prof.

**Probitēt,** f., (lat. *prōbitas,* af *prōbus,* redlig, rättskaffens), redlighet, rättskaffenshet.

**Problēm,** n., gr. (*prōblēma,* något förelagdt, uppdrag, af *probāllein,* framkasta, förelägga), uppgift eller fråga, som framställes till lösning eller besvarande; geom. uppgift, som fordrar bevis, sedan den blifvit verkställd. — **Problemātisk,** tvifvelaktig, obevisad, oafgjord, oviss.

**Prōbrachys,** m., gr. (af *pro,* framför, och *brachȳs,* kort), prosod. versfot, som består af en kort och fyra långa (⏑ — — — —).

**Probst,** se **Prost.**

**Procacitēt,** f., (lat. *procācitas,* af *prōcax,* fräck, näsvis), fräckhet, näsvishet, oförskämdhet, påflugenhet; äfv. skalkaktighet, yr lustighet, uppsluppenhet.

**Procancellārius,** m., nylat., och **Prokansler,** en kanslers ställföreträdare.

**Procedēra,** lat. (*procēdere,* framgå, fortgå), förfara, gå till väga; skrida till, företaga; **procēdere,** s. n., förfaringssätt; rättegångssätt, rättegångsordning. — **Procedūre** (-dyhr'), f.,

fr., och **Procedūr,** m., rättegångssätt, rättegångsordning; äfv. (endast i svenskt språkbruk), sätt att gå till väga, förfaringssätt. — **Procēss,** m., lat. (*procēssus*), fortgång, utvecklingsgång, förlopp; förfaringssätt, förfarande; rättegångsförfarande, rättegångssätt, rättegångsordning; rättegång, rättsstrid, rättstvist; **procēssus summārius,** lat., förkortadt rättegångs-förfarande; **procēssus verbālis,** fr. **procès** (pråsäh) **verbāl,** el. **Verbāl-procēss,** m., muntligt förhör vid domstol; rättegångsprotokoll; **procēss-ordning,** rättegångsordning. — **Procēssa,** hafva eller föra en process. — **Processiōn,** f., (lat. *procēssio*, egentl. framtågande, fortskridande), högtidligt tåg; **processiōnsfjäril,** nattfjärilen *Bōmbyx processionēa*, hvars larver skrida fram i regelbundna tåg. — **Processuālisk,** beträffande rättegång, rättegångssätt, -ordning, -väsende, rättegångs-.

**Proceleusmāticus,** m., gr. (af *prokelēuein*, genom tillrop pådrifva), versk. versfot, bestående af fyra korta stafvelser (⏑ ⏑ ⏑ ⏑).

**Procellāria,** f., nylat. (af lat. *procēlla*, storm), stormfågel.

**Procēnt,** m., (förkort. af lat. *pro cēntum*, för hundrade), årlig ränta för hvarje hundradetal af utlånta penningar, beräknad i vissa hundradedelar. — **Procēnta,** ockra. — **Procēntare,** m., ockrare. — **Procenterī,** n., ocker.

**Prōceres,** pl., lat., egentl. de förnämste i en stad eller ett land; benämning på medlemmarna utaf första kammaren i spanska riksförsamlingen.

**Process, Procession,** m. fl., se under **Procedera.**

**Prochronīsm(us),** m., gr. (af *pro*, före, och *chrōnos*, tid), tidräkningsfel, då en händelse förlägges längre tillbaka i tiden, än den verkligen passerat.

**Proclamēra** och **Prokl-,** lat. (*proclamāre*, af *clamāre*, ropa), utropa, göra offentligt bekant. — **Proclāma,** n., nylat., offentlig kallelse å borgenärer i en konkurs. — **Proclamatiōn** och **Prokl-,** f., lat. (*proclamātio*), offentligt utropande, allmänt kungörande.

**Procōnsul,** m., lat. (jmf. *Consul*), hos de forna romarne: en f. d. konsul, som var ståthållare öfver en provins. — **Proconsulārisk,** beträffande proconsul; af proconsul styrd. — **Proconsulāt,** n., en proconsuls embete och värdighet.

**Procrastinēra,** lat. (*procrastināre*, egentl. uppskjuta till morgondagen, af *cras*, i morgon, *crāstinus*, morgondags-), uppskjuta, fördröja. — **Procrastinatiōn,** f., (lat. *procrastinātio*), lagt. uppskof.

**Procreēra** och **Prokr-,** lat., frambringa, afla, alstra, fortplanta. — **Prokreatiōn,** f., lat. (*procreātio*), frambringande, aflande, alstrande, fortplantning.

**Proctagra,** se **Proktagra.**

**Prōcul,** lat., fjerran, långt borta; **prōcul ābsit,** vare långt derifrån! bort det! **prōcul a Jōve, prōcul a fūlmine,** ordspr., egentl. fjerran ifrån Jupiter, fjerran ock ifrån blixten, d. v. s. i det obemärkta, långt bort ifrån makten och högheten, lefver man lyckligast.

**Procurēra** och **Prok-,** lat. (*procurāre*), besörja, förvalta, sköta, bestrida; anskaffa, utverka, tillskynda. — **Procūra,** f., nylat., el. **Procuratiōn** och **Prok-,** f., lat. (*procurātio*), besörjande, förvaltning; anskaffande; sakförvaltning, fullmäktigskap, ombudsmannaskap; köpm.t. fullmakt af föreståndaren för ett handelshus åt någon annan att teckna handelshusets firma; **per procuratiōnem,** lat., el. **per procūra,** genom ombud. — **Procurānt, Procurīst** och **Prok-,** köpm.t. befullmäktigadt handelsombud. — **Procurātor,** lat., och **Prok-,** fr. **Procureūr** (pråkyrōhr), sp. **Procuradōr,** m., sakförvaltare, sakförare, fullmäktig, ombudsman, syssloman; advokatfiskal; ford. hög embetsman i vissa italienska republiker; ståthållare i de romerska provinserna (af f. d. Kyrkostaten); **procuradōres,** i Spanien: medlemmar af andra kammaren, bestående af valda folkombud. — **Procuratōrium,** n., nylat., särskilt fullmakt för en fullmäktig. — **Procuratūra,** f., sakförvaltning.

**Prōcyon,** m., gr. (egentl. förhunden, emedan denna stjerna går upp strax före Sirius), en stjerna af första storleken i Lilla Hundens stjernbild.

**Prodigalitēt,** f., lat. (*prodigālitas*), slöseri, slösaktighet.

**Prodigiōs,** lat. (*prodigiōsus*, af *prodīgium*, under, vidunder), underbar, förvånande; vidunderlig, oerhörd.

**Ároditiōn** 

**Proditiōn,** f., lat. (*prodītio*, af *prōdere*, förråda), förräderi. — **Proditōrisk,** förrädisk.

**Prōdromus,** m., gr. (*prōdromos*, förelöpande), inledning, företal till ett lärdt arbete; läkek. sjukdomsförebud.

**Producēra,** lat. (*prodūcere*, af *dūcere*, föra), frambringa, alstra; genom odling eller tillverkning åstadkomma, odla, tillverka; framvisa, uppte, förete, framte (vid domstol o. s. v.); genom tidning offentliggöra. — **Producēnt,** m., lat. (*prodūcens*), den, som åstadkommer någon produkt, producerar; frambringare, odlare, alstrare, tillverkare; rättsspr. en, som framter eller uppvisar något (bevisning, vittnen, en skrift o. s. v.). — **Producībel,** nylat., som kan produceras, frambringas, företes. — **Prodūct** och **-dūkt,** m., lat. (*prodūctum*), alster (af natur, konst o. s. v.); tillverkning; verk, arbete af författare o. s. v.; afkastning; räknek. det tal, som uppkommer genom en multiplikation; **prodūkthandel,** handel med ett lands naturprodukter. — **Productiōn** och **-dukt-,** f., lat. (*prodūctio*), frambringande, framalstring; tillverkning; något, som blifvit produceradt, produkt; rättsspr. framställande, företeende, framteende, uppvisande; **produktiōns-termīn,** m., rättsspr. förelagd tid för anskaffande af bevis. — **Productīv** och **-dukt-,** nylat., frambringande, framalstrande; fruktbar, fruktsam. — **Productivitēt** och **-dukt-,** f., alstringsförmåga, alstringskraft, fruktbarhet, fruktsamhet, skaparkraft.

**Proëminēnt,** nylat. (jmf. *Eminēre*), framstående, utmärkt.

**Profān,** lat. (*profānus*, af *pro*, framför, och *fānum*, tempel, således egentl. framför eller utanför templet varande), oinvigd; ohelig, vanhelgande; oandlig, icke kyrklig, verldslig. — **Profanēra,** (lat. *profanāre*), vanhelga, ohelga, oskära; missbruka (något dyrbart). — **Profanatiōn,** f., (senlat. *profanātio*), vanhelgande, ohelgande. — **Profanitēt,** f., ohelighet, verldsligt sinne.

**Professiōn,** f., (lat. *profēssio*, egentl. offentlig förklaring, bekännelse, af *profitēri*, offentligen förklara, bekänna), yrke, handtering, handtverk, näringsfång. — **Professionēl,** nylat., handtverksmessig. — **Professionīst,** m., yrkesidkare, handtverkare. — **Ex profēsso,** lat. (af *profēssus*, part. pret. af *profitēri*), såsom, i egenskap af verklig yrkes-, konst- eller vetenskapsidkare. — **Profēssor,** m., lat., offentlig lärare, som håller föreläsningar vid en högskola; äfv. titel, som gifves utöfvarne af vissa konststycken; **professēūr de musīque** (-söhr d' mysīck), fr., el. **professōre di mūsica,** ital., titel, som i allmänhet gifves musiklärare i Frankrike och Italien. — **Professūr,** f., el. **Professorāt,** n., nylat., en professors embete.

**Profet, Profetera, Profetia,** m. fl., se **Prophet,** etc.

**Profīl,** m., fr. (ital. *profilo*, sp. *perfil*, af lat. *fīlum*, tråd, fig. omkrets, gestalt, form, bildning), figur eller ansigte, sedda från sidan; sidoporträtt, sidoteckning, sidoritning; byggn.k. perpendikulär genomskärning eller profīlritning af en byggnad; äfv. konturen af någon arkitektonisk del; **en profil** (angh -), fr., i profil: sedt ifrån sidan; i genomskärning. — **Profilēra,** framställa, afteckna, afrita i profil.

**Profīt** (pråfīh, i svenskt språkbruk: profīt), m., fr. (provenç. *profieg*, ital. *profītto*, af lat. *profēctus*, framsteg, framgång, förkofran), vinst, fördel, gagn, nytta; **profīt tout clair** (pråfīh tu klär), ren vinst. — **Profitēra,** (fr. *profitēr*), vinna, förtjena; draga fördel, nytta, hafva gagn (af). — **Profitābel,** (fr. *profitāble*), vinstgifvande, båtande, lönande, indrägtig; fördelaktig, nyttig.

**Pro fōrma,** lat., (jmf. *Form*), för syn skull; för brukets skull, af gammal sedvana; **pro-fōrma-vexlar,** köpm.t., sådana vexlar, som ikläda endast formen af en trasserad vexel, ehuru ingen verklig vexelaffär ligger till grund derför.

**Profōss,** m., (g.fr. *provos*, *provost*, *prevost*, nyfr. *prévôt*, provenç. *prebost*, sp. *prebōste*, ital. *prevōsto*, *prepōsto*, *prepōsito*, af lat. *praepōsitus*, egentl. tillsatt öfver, föreståndare), ford. embetsman, som var åklagare i krigsrätt, polisuppsyningsman i läger och fångvaktare vid arméen; nu: rättsbetjent och afstraffare vid ett regemente.

**Profūndus,** lat., djup; **de profūndis,** ur djupet (egentl. ur djupen): början af en katolsk botpsalm. — **Profundimetrī,** f., lat.-gr., djupmätning. — **Profunditēt,** f., (lat. *profūnditas*), djuphet; grundlighet.

**Profusiōn,** f., (lat. *profūsio*, af *profūndere*, utgjuta), slöseri, stort öfverflöd, ymnighet.

**Progenerēra,** lat. (*progenerāre*; jmf. *Generera*), frambringa, framalstra. — **Progeneratiōn,** f., framalstring.

**Prognōsis** el. **Prognōs,** f., gr. (jmf. *Gnōsis*, under *Gnom*), förutsägelse, isht. om gången och utgången af en sjukdom. — **Prognōst** el. **Prognōstiker,** m., förutsägare. — **Prognostīk,** f., konsten att på grund af vetenskapliga rön och egna iakttagelser igenkänna en sjukdom och orsakerna till densamma samt deraf sluta till dess sannolika gång och utgång. — **Prognōstikon,** n., gr., förebådande tecken, förebud; förutsägelse; äfv. d. s. s. **Baroskop,** se d. o.

**Pro gradu,** se under **Grad.**

**Progrām,** n., gr. (*prōgramma*, offentlig och skriftlig kungörelse eller befallning, af *prográphein*, skrifva före), inbjudningsskrift till någon offentlig högtidlighet, isht. till någon högtidlig akt vid ett universitet eller ett gymnasium; vanligen tryckt uppsats, innehållande förteckning på de musiknummer, som vid en konsert komma att utföras, på de särskilta stycken, som skola förekomma vid en konstförevisning, o. s. v.; i politiken: framläggande af ett politiskt partis eller en ministères grundsatser. — **Programmatārius,** m., nylat., den, som utfärdar ett program, vid ett läroverk.

**Progrediēra,** lat. (*prōgredi*), fortskrida, fortgå, göra framsteg. — **Progrēss,** m., (lat. *progrēssus*), framsteg, tillväxt, förkofran; framgång; framskridande. — **Progressiōn,** f., (lat. *progrēssio*), framskridande, fortskridande, fortgående; räknek. följd af tal eller storheter, som till- eller aftaga efter vissa gifna lagar; **aritmetisk pr.,** då skilnaden är lika mellan alla närstående tal, t. ex. 1, 4, 7, 10; **geometrisk pr.,** då hvarje efterföljande tal eller storhet alltid blir lika många gånger större eller mindre än näst föregående, t. ex.: 3, 6, 12, 24. — **Progressīst,** m., anhängare af politiskt framskridande; **progressīster,** ett politiskt parti uti Spanien sedan 1842, hvilket yrkar ett sådant framskridande. — **Progressīv,** (fr. *progressīf*), framskridande, fortgående, tillväxande.

**Proh** el. **Pro!** interj., lat., o! ack! **proh dōlor!** o ve! **proh pūdor!** o, hvilken skam!

**Prohibēra,** lat. (*prohibēre*), förbjuda; **prohībita,** förbjudna ting, saker. — **Prohibitiōn,** f., (lat. *prohibītio*), förbjudande, förbud, inställande. — **Prohibitīv,** nylat., förbjudande, grundad på förbud; **prohibitīv-systēm,** den åsigt i statshushållningsläran, som yrkar förbud för in- och utförsel af vissa varor, eller ock höga tullafgifter. — **Prohibitionīst,** m., anhängare af prohibitiv-systemet. — **Prohibitōrisk,** (lat. *prohibitōrius*), se **Prohibitiv.** — **Prohibitōrium,** n., förbud för in- eller utförsel af varor.

**Project, Projectera,** m. fl., se under följ.

**Projiciēra,** (lat. *projīcere*), framkasta; äfv. göra utkast. — **Projēct** och **Projēkt** (prosjēckt), n., nylat. (fr. *projēt*, l. pråsjäh), utkast; förslag, plan; **projektmakare,** förslagsmakare. — **Projectēra** och **Projēkt-,** (fr. *projetēr*, l. pråsj'tēh), göra utkast till; uppgöra förslag till, föreslå; uppgöra planer. — **Projectīl** och **Projektīl** (prosjektīhl), m., kastad kropp; kastkropp, kastvapen. — **Projectiōn** el. **Projek-,** f., (lat. *projēctio*), mek. kastning; planritning, uppritning, en kropps föreställning på en plan yta, efter vissa geometriska reglor; ritning af landkartor.

**Prokansler,** se **Procancellarius.**

**Prokrūstessäng,** bildligt uttryck, hvarmed betecknas en godtycklig form, i hvilken något med våld intvingas. Benämningen är hämtad af Prokrustes, enligt sagan en röfvare i Attika, som hade två sängar, en lång och en

kort, och som, då han fick en kortväxt gäst att herbergera, förde honom till den långa sängen och der sträckte ut honom, tills han uppgaf andan, men deremot, om gästen var lång, lade honom i den korta sängen och afstympade så mycket af benen, att kroppen blef lika lång med sängen.

**Prōktagra,** f., gr. (af *proktōs,* säte, stuss), läkek. giktartadt lidande i stolgången. — **Proktalgī,** f., värk i sätet eller ändtarmen. — **Proktītis,** f., inflammation i stolgången. — **Proktocēle,** f., ändtarmens utfallande. — **Proktodynī,** f., smärta i stolgången. — **Proktōncus,** m., svullnad i stolgången. — **Proktophantasmīst,** m., den, som till följd af underlifslidanden, har andesyner eller ser spöken (i Göthes Faust). — **Proktoptōma,** n., ändtarmens utfallande. — **Proktorrhagī,** f., blodflöde ur stolgången. — **Proktorrhēūma,** n., röjmatiskt lidande i stolgången. — **Proktostenōsis,** f., förträngning af ändtarmen.

**Prolābium,** n., pl. **prolābia,** nylat., den röda ytterkanten af hvardera läppen.

**Prolāpsus,** m., nylat. (af lat. *prolābi,* falla fram), läkek. en mjuk kroppsdels utträngande ur sitt naturliga läge, t. ex.: **pr. āni,** ändtarmens utfallande; **pr. ūteri,** moderfall.

**Prolatiōn,** f., lat. (*prolātio*), uppskof; tonk. ett tidvärdes förlängning.

**Prolegāt,** m., (jmf. *Legat*), påflig ståthållare i en provins af den forna Påfvestaten.

**Prolegōmena,** pl., gr. (af *prolēgein,* säga förut), förberedande inledning till ett lärdt eller vetenskapligt arbete, o. s. v.

**Prolēpsis,** f., gr. (*prōlāpsis,* af *prolambānein,* förekomma), retor. vederläggning på förhand af ett möjligt inkast; läkek. ett feberanfalls inträffande före den tid, då de förra infunnit sig.

**Proletār,** m., fr. (*prolétāire,* af lat. *proletārius,* en fattig, som var fritagen ifrån skatt till staten), utfattig och näringslös person. — **Proletariāt,** n., utfattig och näringslös folkklass i ett samhälle.

**Pro libito,** se under **Libitum.**

**Prolifīk,** nylat. (*prolĭficus,* af *prōles,* afvel, och *fācere,* göra), afvelsam. — **Prolifikatiōn,** f., befruktning, aflelse. — **Prolificērande** frukter el. blommor äro sådana, som på en särskilt stjelk framväxa ur midten af andra

**Prolīx,** lat. (*prolīxus,* af *pro* och *lāxus,* vid, rymlig), vidlyftig. — **Prolixitēt,** f., vidlyftighet, mångordighet.

**Prōlogus,** lat., och **Prolōg,** m., (gr. *prōlogos;* jmf. *Logos*), företal; isht. ett före uppförandet af ett skådespel uppläst tal till åskådarne; **prōlogus galeātus,** lat., egentl. ett med hjelm utrustadt företal, d. v. s. ett sådant, hvaruti någon försvarar sig emot en motståndares invändningar.

**Prolongēra,** nylat. (*prolongāre,* fr. *prolongēr*), förlänga, utdraga på tiden, uppskjuta. — **Prolongābel,** som kan förlängas, medgifver uppskof. — **Prolongatiōn,** f., förlängning.

**Pro lubito,** se under **Libitum.**

**Promemōria,** f., pl. -rier, (af lat. *pro,* för, och *memōria,* minne), minnesanteckning.

**Promenēra,** fr. (*promenēr,* ledsaga på promenad, *se promenēr,* promenera, egentl. föra sig framåt, af lat. *prominăre,* drifva framför sig, från *mināre,* pådrifva), spatsera, lustvandra; göra en liten lustfärd eller lustridt. — **Promenād,** m., (fr. *promenāde,* f.), lustvandring; lustfärd, lustridt; ställe, der man promenerar; väg, som tillryggalägges under en lustvandring o. s. v. — **Promenēūr** (-nöhr), m., spatserande, lustvandrare.

**Promēss,** m., fr. (*promēsse,* f., af *promēttre,* = lat. *promĭttere,* lofva), löfte; förbindelse, förskrifning, skuldsedel; förbindelse vid statslån, som bortlottas och betalas under formen af ett lotteri, innehållande nummern eller serien af en lott, jemte försäkran, att innehafvaren, i händelse nummern och serien drages, erhåller den derpå fallande vinsten; äfv. af lotterikollektör utgifven attest på, att innehafvaren köpt lott till en viss dragning.

**Promētheus,** m., gr. mytol. titanen Japeti son, uppfinnaren af många konster, isht. de bildande; formade af lera och vatten den första menniskan, till hvars lifvande han stal elden ifrån himmelen, hvarför Jupiter till straff lät fastsmida honom vid en klippa på Kaukasus, der en gam hackade hans beständigt återväxande lefver, tilldess Herkules slutligen befriade honom; fig. stor konstnär, isht. bildhuggare.

**Pro mille,** se under **Mille.**

**Promīscue,** lat. (af *promiscēre,* bortblanda), om hvart annat, utan ordning eller åtskilnad.

**Promontōrium,** n., lat. (af *mōns,* genit. *mōntis*), förberg, udde.

**Promotion, Promotorial,** m. fl., se under följ.

**Promovēra,** lat. (*promovēre*), befordra; isht. tilldela högsta lärdomsgraden i någon fakultet vid ett universitet; **promovēndus,** en, som skall offentligen promoveras till doktor eller magister; **promōtus,** en, som blifvit promoverad till sådan värdighet. — **Promotiōn,** f., den högtidliga akt, hvarvid högsta lärdomsgraden i någon fakultet vid ett universitet tilldelas ett antal dertill berättigade. — **Promōtor,** m., den, som förrättar en promotion. — **Promotoriāl,** n., erinrings- eller handräckningsskrifvelse från öfverdomare till en underdomare; skrifvelse från en exekutionsdomstol till en annan, med begäran om en förfallen skuldfordrans utsökning för enskilt persons räkning.

**Prompt** el. **Promt,** (lat. *prōmpte,* af *prōmptus,* färdig, i beredskap, af *prōmere,* framtaga), genast, strax, ofördröjligen. — **Promptitūd,** f., skyndsamhet. — **Promptuārium,** n., anteckningsbok för ärenden, som fordra en skyndsam handläggning.

**Promulgēra,** (lat. *promulgāre*), offentligen kungöra. — **Promulgatiōn,** f., offentligt kungörande.

**Pronāos,** m., el. **Pronāon,** n., gr. (af *naōs,* tempel), förrum eller förgård till ett tempel; anat. främre delen af moderslidan.

**Pronōmen,** n., pl. **pronōmina,** lat. (af *pro,* för, och *nōmen,* namn), gram. ord, som sättes i stället för ett nomen, företrädande begreppsord, företrädesord. — **Pronomināl,** som har afseende på ett pronomen; **pronominālia,** ordformer, hvilka i vissa språk tjena till antydande af föremåls qvantitet eller qvalitet, storhet eller antal. — **Pronominatiōn,** f., undvikande att nämna ett namn genom angifvande af någon utmärkande omständighet, t. ex. segraren vid Rossbach i st. f. Fredrik II.

**Prononcera**, m. fl., se följ.
**Pronunciēra**, lat. (*pronunciāre*), el. **Prononcēra**, fr. (*prononcēr*), uttala, utsäga; mål. väl markera, uttrycka, utmärka; **prononcēra sig**, uttala sig, förklara sig, yppa sitt uppsåt, sitt tänkesätt; **prononcērad**, tydligt uttryckt, skarpt utpräglad. — **Pronunciābel**, senlat., utsäglig, uttalelig. — **Pronunciamēnto**, n., sp. offentlig förklaring, offentligt tillkännagifvande, isht. upprorsförklaring. — **Pronunciatiōn**, (lat. *pronunciātio*), el. fr. **Prononciatiōn** (prononghsjatsjōngh, i svenskt språkbruk: = siatschōn), f., uttalande, uttal; äfv. offentligt förkunnande.
**Proōēmium**, n., lat. (af gr. *proōīmion*, af *ōīmos*, väg), inledning, företal.
**Propagēra**, lat. (*propagāre*), fortplanta, föröka; utbreda, utvidga. — **Propagānda**, f., nylat., (egentl. congregātio de propagānda fīde), ett af påfven Urban VIII 1623 i Rom grundadt samfund till katolska lärans utbredande; i allmnht. hvarje sällskap eller förening till utbredande af vissa lärosatser och grundsatser, isht. religiösa och politiska; göra propagānda, verka för utbredandet af en åsigt, främjandet af en plan, genom bemödandet att stämma allmänna meningen till dess fördel o. s. v. — **Propagandīsm**, m., en propagandas grundsatser och handlingssätt, ifver att utbreda vissa läror, åsigter. — **Propagandīst**, m., ledamot eller anhängare af en propaganda. — **Propagatiōn**, f., lat. (*propagātio*), fortplantning; utbredande. — **Propagātor**, m., lat., fortplantare; utbredare.
**Propatī**, f., gr. (jmf. *Pāthos*), läkek. förkänning af en sjukdom.
**Propātria**, (lat. *pro pātria*, för fäderneslandet), namnet på ett med fosterländskt syfte stiftadt ordenssällskap i Stockholm; **propātria-papper**, en papperssort med orden *pro pātria* i vattenstämpeln.
**Propaedeutīk** el. **Propedeutīk**, f., gr. (jmf. *Paedeutik*), förberedande kunskap, tjenande som inledning till konst eller vetenskap. — **Propedēūtisk**, förberedande.
**Propēller**, m., eng. (af *propēl*, lat. *propēllere*, framdrifva), egentl. något framdrifvande; deraf = screw-propeller (af *screw*, l. skrjuh, skruf), den arkimediska skrufven, använd såsom drifkraft på ångfartyg.
**Propensiōn**, lat. (*propēnsio*), el. **Propensitēt**, f., (af lat. *propendēre*, hänga fram), benägenhet, böjelse.
**Prōphasis**, f., gr. (af *prophāinein*, visa fram), förevändning, undflykt; läkek. aflägsen eller dold sjukdomsorsak.
**Prophēt** och **-fēt**, m., gr. (*prophātās*, af *prophānai*, förutsäga), siare, spåman; hos judiska folket: religionslärare; äfv. titel, som muhammedanerne gifva Muhammed. — **Prophetēra** och **Prof-**, (gr. *prophātēuein*), förutsäga, förutspå, förut förkunna; (i bibelspråket) hålla religiösa föredrag. — **Prophetīa** och **Prof-**, förutsägelse, spådom. — **Prophetīssa** och **Prof-**, f., sierska, spåqvinna. — **Prophētisk** och **Prof-**, förutsägande, förutspående; aningsfull.
**Prophylaktīk**, f., gr. (*prophylaktikā*, näml. *tēchnā*, konst, af *prophylāssein*, bevara för), vetenskapen om sjukdomars förekommande, sundhetslära. — **Prophylāktisk**, tjenlig till helsans bevarande; **prophylāctica**, skyddsmedel, isht. emot sjukdomar.
**Propitiābel**, lat. (*propitiābilis*, af *propitiāre*, blidka), försonlig. — **Propitiatiōn**, f., blidkande, försoning. — **Propitiatōrisk**, försonande.
**Prōplasma**, n., gr., modell af lera för bildhuggare.
**Propoetīder**, pl., gr. (*Propōītides*, lat. *Propōētides*), mytol. unga flickor i Amathus på ön Cypern, hvilka förnekade Aphrodites gudamakt, och derföre af henne försattes i blygsellöst kärleksraseri, samt ändtligen förvandlades i sten; fig. fräcka, liderliga qvinnor.
**Propōlium**, n., nylat. (af gr. *pro-polēīn*, köpa förut), förköp, förköpsrätt. — **Propolīst**, m., förköpare.
**Proponēra**, lat. (*propōnere*), föreslå; **proponēnt**, en, som gör förslag. — **Propositiōn**, (lat. *proposītio*), f., förslag, tillbud; framställning; log. o. gram. sats; **proposītio mājor**, försats i en slutledning; **pr. mīnor**, eftersats. — **Propōs** (pråpå), m., fr., (lat. *propōsitum*), yttrande, utlåtelse; utlåtande; förslag; **à propōs**, i rättan tid, väl till pass, lägligt, lämpligt, tjenligt; i anledning af; (i samtal, såsom öfvergång) i anledning deraf, medan vi äro inne på detta ämne; **à propōs de bottes**, se under **Botte**; **mal-à-propōs**, i otid, olägligt.
**Proportiōn**, f., lat. (*propōrtio*, af *pro*, och *pōrtio*, lott, andel), förhållande, mån; jemnmått, förhållningsmessighet, öfverensstämmelse; matem. förhållande mellan tvenne storheter; likhet i förhållande mellan tvenne storheter; tonk. bestämningen af tvenne olika tonhöjder efter de tongifvande kropparnes storlek, eller efter antalet af deras toners vibrationer inom en bestämd tid. — **Proportionāl**, lat. (*proportionālis*), förhållningsmessig; subst. f., matem. en af storheterna i en proportion; **proportionāl-storheter**, storheter, som stå i lika förhållande till hvarandra. — **Proportionāliter**, lat., i förhållande efter något annat, i proportion, förhållningsmessigt. — **Proportionalitēt**, f., likhet i förhållanden, förhållningsmessighet. — **Proportionēl**, lat. (*proportionālis*), förhållningsmessig. — **Proportionēra**, bringa i behörigt förhållande, afpassa, jemka så, att ett riktigt förhållande uppkommer. — **Proportionerad** el. **Proportionērlig**, som har riktiga proportioner; hvars delar stå i ett riktigt förhållande till hvarandra; väl afpassad, väl afmätt, väl ordnad, väl inrättad; välväxt.
**Propos, Proposition**, m. fl., se under **Proponera**.
**Propre** (pråpr') och **Prōper**, fr. (af lat. *prōprius*), egentl. egen; vanligen för: snygg, ren, städad, nätt, fin, putsad. — **Propretē**, f., fr., snygghet, renlighet, nätthet.
**Proprie, Proprietet, Proprietär**, m. fl., se under följ.
**Prōprius, a, um**, lat., egen, egendomlig; egentlig; **prōprie**, adv., egentligt, i egentlig mening; **prōprium**, det egna, egendomliga; egendom; **prōpria laus sōrdet**, ordspr. eget beröm luktar illa; **prōpria auctoritāte**, af egen makt och myndighet; **prōpria mānu**,

egenhändigt; **prōprio Mārte**, med egen kraft, utan hjelp; **prōprio mōtu**, af egen drift, frivilligt. — **Prōprie**, (lat. *prōprius*), egen, t. ex. borgen som för proprie skuld; **prōprie borgen**, borgen, hvilken medför samma förbindelse som för egen skuld; **prōprie handel**, handelsrörelse för egen räkning och i eget namn, )( kommissions- och bolagshandel. — **Proprietēt**, f., egendom, äganderätt. — **Proprietār**, m., senlat. (*proprietārius*), egendomsherre, godsägare.

**Propst**, se **Prost**.

**Propulsēra**, (lat. *propulsāre*), fördrifva. — **Propulsatiōn**, f., fördrifvande.

**Propylēer**, pl., gr. (*propȳlaia*, af *propȳlaios*, framför porten, *pȳlä*, befintlig), förgårdar till ett tempel, praktingång till en stor byggnad, isht. till Parthenon i det forna Athen; deraf äfv. inledande uppsatser, t. ex. till en konstsamling.

**Pro rata parte**, se under **Pars**.

**Prorēctor** el. **-rēktor**, m., nylat. (jmf. *Rector*), rektors ställföreträdare vid universitet.

**Prorogēra**, lat. (*prorogāre*), uppskjuta. — **Prorogatiōn**, f., (lat. *prorogātio*), uppskjutande, uppskof. — **Prorogatīv**, uppskjutande.

**Pros**, grekiskt förord, som betyder: till, emot, åt; vid, hos, bredvid; dertill, derjemte, utomdess.

**Prōsa**, f., lat. (af *prōrsa*, näml. *orātio*, egentl. det framåt riktade talet, d. v. s. som går rakt på saken, är utan prydnader), obunden skrifart, obunden stil, )( Poesi, Vers; i medeltiden äfven: ett slags latinsk kyrkosång, = **Sequens**, se d. o. — **Prosāiker** el. **Prosaīst**, m., författare, som skrifver på prosa. — **Prosāīsk**, författad på prosa, i obunden stil; fig. hvardaglig, platt, torr. — **Prosaīsm(us)**, m., nylat., uttryck, som tillhör den obundna stilen.

**Proscēnium**, n., lat. (af gr. *pro-skānion*; jmf. *Scen*), främre delen af skådeplatsen på en teater.

**Proscribēra** och **-skrib-**, lat. (*proscrībere*, egentl. offentligen utskrifva), förklara biltog, i akt; landsförvisa; **proskribērad**, biltog, fridlös, fågelfri, landsförvist. — **Proscriptiōn** och **-skript-**, f., förklaring i akt, landsförvisning. — **Proskriptīv**, landsförvisande.

**Prosēctor** och **-sekt-**, m., lat. (af *pro-secāre*, skära före), en professors biträde vid undervisning i anatomien.

**Proselȳt**, m., gr. (*prosēlytos*, tillkommen, af *pros-ērchesthai*, tillkomma), nyomvänd, ny anhängare af en religionslära, af en religionssekt, ett politiskt parti o. s. v.; **proselȳtmakare**, en, som ifrigt och på allt sätt söker att värfva nya anhängare för en lära eller ett parti; **proselȳtmakeri** el. **Proselytīsm(us)**, m., ifrigt bemödande att göra proselyter.

**Prosērpina**, f., lat., el. **Persēphone**, f., gr., mytol. dotter af Ceres och Jupiter, Plutos gemål och drottning i underverlden; astron. en af Luther 1853 upptäckt planetoid.

**Prōsit!** lat. (af *prōsum*, *prodēsse*, vara till nytta), väl bekomme!

**Prosodī**, f., gr. (*prosodīa*, egentl. sång till, af *pros*, till, och *odā*, sång; deraf urspr. stafvelseton, accent, sedan äfv. tontecken, m. m.), läran om stafvelsernas accentuation eller tonvigt. — **Prosodīk**, f., stafvelsemått- och betoningslära. — **Prosōdisk**, beträffande prosodien.

**Prosopalgī**, f., gr. (af *prosōpon*, ansigte, person), läkek. ansigtsvärk. — **Prosopologī**, f., lära om ansigtet, jmf. *Physiognomik*. — **Prosopopōēa** och **Prosopopé**, f., (gr. *prosopopoiïa*), retor. framställning af någonting opersonligt eller liflöst såsom handlande och talande person.

**Prospect**, se under **Prospiciera**.

**Prōsper**, lat., lycklig; ett mansnamn: den lycklige. — **Prosperēra**, (lat. *prosperāre*), ha lycka eller framgång. — **Prosperitēt**, f., (lat. *prospēritas*), lycka, medgång, framgång.

**Prospiciēra**, lat. (*prospīcere*), blicka framåt, förese; draga försorg, träffa åtgärder, taga sina mått och steg. — **Prospēctus**, m., lat., föregående anmälan, hvari uppgifves planen för en bok, för en tidning, en bolagsrörelse o. s. v., innan de utgifvas eller sättas i verket; **prospēct** el. **prospēkt**, m., utsigt; teckning, som föreställer utsigten af en byggnad o. s. v.

**Prōssimo** (*mēse*), ital. (= lat. *prōximus*, se d. o.), köpm.t. nästa månad; **prōssimo passāto**, nästlidne månad; **prōssimo ventūro**, nästkommande månad.

**Prost**, urspr. **Probst** el. **Propst**, m., (af lat. *praepōsitus*, tillsatt öfver), pastor, som har öfveruppseende öfver presterna i ett mindre distrikt, ett härad o. s. v.

**Prostasī** el. **Prōstasis**, f., gr. (af *proïsthānai*, stå framför), företräde i rang, föreståndarskap. — **Prōstata**, f., lat. (näml. *glāndula*), anat. benämning på hvardera af tvenne körtlar i öfre delen af urinröret. — **Prostatalgī**, f., läkek., smärta i prostata. — **Prostatītis**, f., läkek. inflammation i prostata.

**Prosternēra**, (lat. *prostērnere*), nedslå, nederkasta; **prosternēra sig**, kasta sig till jorden, göra knäfall för någon. — **Prosternatiōn**, f., barb.-lat., nedkastning, knäböjning, knäfall, fotfall.

**Prōsthesis**, f., gr. (af *prostithānai*, tillsätta), gram. en bokstafs tilläggning i början af ett ord.

**Prosthētis**, f., gr. (af *stāthos*, bröst), läkek. köttsvulst framtill på bröstet hos män med mycket stark kroppsbyggnad; äfv. valk på händer och fötter vid nedra delen af tummen och stortån.

**Prostituēra**, lat. (*prostitūere*, ställa fram, ut), offentligen prisgifva, blottställa för allmän vanära, hålla fal till otukt. — **Prostitutiōn**, f., öfverlemnande till otukt, djup förnedring genom otukt; fig. vanärande, förnedrande missbruk, falhet.

**Prōstylon**, n., och **Prostȳl**, m., gr. (af *stȳlos*, stod, kolonn), byggn.k. port eller ingång, med pelare på framsidan.

**Prosyllogīsm(us)**, m., gr. (jmf. *Syllogism*), log. syllogism, hvari slutsatsen tillika blifver försats till en ny slutledning.

**Prōtasis**, f., gr. (egentl. spänning, af *protēinein*, utspänna, utbreda), förelagd fråga; gram. försats i en period; äfv. första delen af ett skådespel.

**Prōtea**, f., nylat., bot. silfverträdet, benämndt efter Proteus (se d. o.), emedan flere af dess arter hafva sammetslika, färgskiftande blad. — **Proteāceer**, pl., bot. silfverträdsarter.

**Protegēra** (-sjēhra), fr. (*protegēr*, af lat. *protēgere*), beskydda, försvara; **protegé** (-sjēh), m., fr., skyddling. — **Protectiōn** och **-tekt-**, f., senlat. (*protēctio*), beskydd. — **Protektionīst**, m., barb.-lat., förfäktare af höga tullsatser till skydd för inhemska näringar. — **Protēctor**, m., lat., skyddsherre, beskyddare, isht. Oliver Cromwells titel efter konungadömets afskaffande i England. — **Protektorāt**, n., skyddsherrskap, skyddsvälde, beskyddarskap.

**Proteīn**, n., nylat. (*proteīnum*, af gr. *prōtos*, den förste), kem. grundämnet i ägg- och fröhvita, i ost- och trådämne samt urin.

**Protestēra**, lat. (*protestāri*, egentl. betyga, offentligen förklara), förklara missnöje, formligen bestrida; **protestēra en vexel**, köpm.t. vägra att betala en vexel, återskicka den med protest; äfv. förklara en sålunda protesterad vexel bindande för giranterna. — **Protēst**, m., nylat. (ital. *protēsto*), formligt bestridande, insaga; köpm.t. en i laga form gifven förklaring, att en förfallen vexel icke blifvit inlöst, och att presentanten i detta hänseende förbehåller sig alla anspråk, som kunna göras på trassaten; äfv. en skeppares anmälan (med förvarande af alla sina anspråk) om skada, som drabbat skepp och last, jemte uppgifvande af alla dermed sammanhängande omständigheter. — **Protestānt**, m., (af lat. partic. *protēstans*, en som protesterar), gemensam benämning på lutheraner och reformerta, emedan de protesterade mot riksdagsbeslutet i Speier 1529. — **Protestantīsm**, m., protestanternes lära. — **Protestāntisk**, tillhörande eller beträffande denna lära. — **Protestatiōn**, f., (lat. *protestātio*), d. s. s. Protest, se d. o. — **Protestatōrium**, n., offentligt afgifven förklaring, hvarigenom man bestrider vissa anspråk.

**Prōteus**, m., gr. mytol. en hafsgud, som med siaregåfvan förenade förmågan att förskapa sig i allahanda skepnader; fig. en menniska, som uppträder i mångfaldiga skiftande karakterer och namn; i alkemien: qvicksilfret.

**Protevangēlium**, n., gr. (af *prōtos*, förste; jmf. *Evangelium*), det första evangeliet, d. v. s. första budskapet om Messias, 1 Mos. 3, 15, enligt teologernes antagande.

**Prothesis**, se **Prosthesis**.

**Protiāter**, m., gr. (af *prōtos*, först, och *iatrōs*, läkare), förste läkare, öfverläkare.

**Protocoll**, se **Protokoll**.

**Protogāēa**, f., gr. (af *prōtos*, först, och *gāēa*, jord), jordens urgestalt (enligt Leibnitz), urjord. — **Protogēnisk**, förstfödd, förstbildad. — **Protografī**, f., första teckning, utkastteckning. — **Protoklēpht**, m., nygr. (jmf. *Klephter*), röfvaranförare.

**Protokōll**, n., (m.lat. *protocōllum*, sednare grek. *protōkollon*, af gr. *prōtos*, den förste, och *kollān*, limma, klistra, alltså egentl. det först eller framtill vidhäftade, eller första bladet, som innehöll en kronologisk uppgift och icke fick saknas vid notariatsurkunder), skriftlig uppsats, rörande förhandlingarna vid en domstol, ett sammanträde, en laga syn o. s. v.; taga eller anteckna **ad protocōllum**, anteckna i protokollet; **in fīdem protocōlli**, till bestyrkande af protokollets riktighet: **ex protocōllo**, (utdrag) ur protokollet; **protokōllsekretērare**, tjensteman i konungens kansli, som för protokoll inför konungen i statsrådet. — **Protokollēra**, föra protokollet; intaga i protokoll. — **Protokollīst**, m., en, som för protokoll.

**Protomārtyr**, m., gr. (*prōtos*, den förste, och *mārtyr*, egentl. vittne), kristendomens förste martyr eller bodsvittne, Stephanus. — **Protomēdicus**, m., förste läkare. — **Protonotārie**, m., förste notarie vid hofrätt eller kollegium. — **Prōton psēūdos**, egentl. första lögnen; en falsk försats i en slutledning eller ett bevis. — **Protophȳter**, pl., de först skapade växter. — **Protoplāsma**, n., urbild. — **Protoplāster**, pl., urmenniskor. — **Protoplāstisk**, urbildlig, först bildad eller skapad, urmensklig. — **Protopōp**, m., rysk öfverprest. — **Protoprēsbyter**, m., domprost. — **Protosecretārius**, m., förste sekreterare. — **Protosenātor**, m., förste senator. — **Protosȳndicus**, m., förste syndikus, öfverdomare. — **Prototȳp**, m., (jmf. *Tȳpus*), urbild, mönsterbild; urskrift, original; första aftryck. — **Prototȳpisk**, urbildlig. — **Protoxīd**, m., = **Oxidul**, se d. o. — **Protozōon**, n., ursprungsdjur, begynnelsedjur, eller ett sådant, som står lägst ibland de organiska varelserna.

**Protrahēra**, lat. (*protrāhere*), uppskjuta, fördröja. — **Protractiōn** och **-trakt-**, f., fördröjande, uppskof.

**Protuberēra**, lat. (*protuberāre*, af *tūber*, svulst), svälla upp, utväxa. — **Protuberāns**, f., nylat., läkek. böld, utväxt, knöl.

**Protutēl**, f., lat. (*protutēla*), vice förmynderskap. — **Protūtor**, m., lat., vice förmyndare.

**Protypogrāfisk**, gjord före uppfinningen af boktryckarkonsten.

**Prōveles**, pl., ital., en sort neapolitansk ost af buffelkors mjölk.

**Provençāler** (provanghsāler), pl., el. **provençaliska diktare**, de ridderliga diktarne i södra Frankrike (Provence m. fl. orter) och nordöstra Spanien, under 12:te och 13:de århundradet, äfv. benämde romaniska diktare och Troubadourer; **provençaliska språket**, det egendomliga språket i södra Frankrike, nu en folkmunart, fordom sjelfständigt skriftspråk.

**Provenū** (pråv'nyh), m., fr. (af lat. *provenīre*, komma fram), afkastning, inkomst.

**Provērbium** och **Provērb**, n., pl. **provērbia** och **provērbier**, lat. (af *vērbum*, ord), ordspråk; äfv. litet lustspel, som grundar sig på ett ordspråk. — **Proverbiāl**, **Proverbiālisk** el. **Proverbiōs**, innehållande ordspråk, ordspråks-. — **Proverbiāliter**, ordspråksvis.

**Proviānt**, m., (ital. *proviānda*, *provēnda*, m.lat. *provēnda*, *providēnda*, af *providēre*, sörja för, anskaffa), munförråd. — **Proviantēra**, anskaffa, förse med lifsmedel, med proviant.

**Provicarius**, m., nylat. undervikarie. — **Provikariāt**, n., undervikariat.

**Providēns**, f., lat. (*providēntia*, af *providēre*, förese), försyn (Guds). — **Providēnt**, lat. (*prōvidens*), förutseende, förtänksam. — **Providentiēl**, nylat., af försynen förfogad. —

**Provisiōn**, f., lat. (*provīsio*), förråd; kommissionärs-arfvode. — **Provisionēl** el **Provisōrisk**, som tillsvidare är, sker, beslutes eller göres. — **Provisionāliter**, nylat., tills vidare. — **Provīsor**, m., lat., föreståndare på apotek. — **Provīsta**, f., ital., köpm.t., värdet, hvarmed ett vexelbref betalas.

**Provīns**, f., lat. (*provīncia*, urspr. eröfradt landskap), landskap; i katolska kyrkan: erkebiskopsstift; **provīnsros**, en artförändring af törnrosen. — **Provinciāl** el. **Provinciēl**, (lat. *provinciālis*), som tillhör ett landskap; **provinciāl**, subst. m., uppsyningsman öfver flera till samma orden hörande kloster inom ett visst område. — **Provincialāt**, n., en provincials embete och värdighet. — **Provincialīsm(us)**, m., landskapsord.

**Provision**, **Provisor**, **Provisorisk**, m. fl., se under **Providens.**

**Provocēra**, lat. (*provocāre*), utmana, utfordra; uppmana, uppfordra; reta, egga. — **Provokānt**, m., rättsv. den, som uppfordrar till klagomål. — **Provokatiōn**, f., (lat. *provocātio*), utmaning, utfordran; uppmaning, uppfordran. — **Provokatīv**, nylat., utmanande, uppfordrande.

**Prōximus, a, um**, lat., den, det närmaste; **prōximo** (näml. *mēnse*), köpm.t. nästkommande månad; **prōxima**, närmaste tid, som en vexeltrassent bestämmer. — **Proximitēt**, f., närhet, grannskap; nära skyldskap.

**Prozymīter**, pl.. gr. (af *zȳmā*, surdeg), benämning, som af de latinska kristne gafs åt de grekiska, emedan de vid nattvarden begagnade syradt bröd.

**Prude** och **Pryd**, fr. (g.fr. *prod*, af lat. *probus*, sedligt god, med tillblandning af lat. *prūdens*, klok), tillgjordt blygsam, sipp. — **Pruderīe** (pryd'rī'), f., tillgjord blygsamhet, sipphet.

**Prudēns**, f., (fr. *prudēnce*, l. prydānghs', lat. *prudēntia*), klokhet. — **Prudēntlig**, småklok; smånätt, behändig.

**Prurīgo**, f., el. **Prurītus**, m., lat. (af *prurīre*, klia), läkek. klåda.

**Prussiacum ācidum**, n., nylat. (af *Prūssia*, Preussen), kem. blåsyra. — **Prussiāt**, n., blåsyradt salt. — **Prussiēnne**, se **Peruvienne**. — **Prussīn** el. **Prussiān**, n., kem. en radikal i berlinerblått. — **Prussophīl**, m., lat.-gr., preusservän.

**Prytān**, m., gr. (*prȳtanis*), i det forna Athen, ledamot af ett utskott af 50 rådsherrar, som hade försätet i rådet och folkförsamlingen. — **Prytanēum**, n., (gr. *prytanēīon*), offentlig byggnad i Athen, der prytanerne spisade och der tillika af staten förtjente män njöto lifstids underhåll; äfv. en stor krigsskola i Paris för på statens bekostnad uppfostrade barn.

**Psalm**, m., gr. (*psalmōs*, knäppning eller spelande på ett stränginstrument), urspr. sång, beledsagad af stränginstrument; hvarje af konung Davids andliga sånger, som innehållas i G. Testamentet; i sednare tider: andelig uppbyggelsesång, högtidlig sång till Guds ära. — **Psalmīst** el. **Psalmogrāf**, m., gr., psalmförfattare. — **Psalmodī**, f., psalmsång. — **Psalmōdikon**, n., gr., en monochord (se d. o.), hvarpå medelst stråke spelas psalmmelodier, till ledning för deras inöfvande. — **Psāltare**, m., (gr. *psaltārion*, ett slags triangelformigt stränginstrument), ett harpan liknande stränginstrument hos hebreerna; äfv. gemensam benämning på den samling af psalmer, som finnes i bibeln.

**Pseudo-** el. **Pseud-**, gr. (af *psēūdos*, lögn, dikt), utmärker i sammansättningar någonting falskt, oäkta, föregifvet, skenbart, förstäldt; framför personnamn en person, som gifvit sig ut för att vara en annan, vanligen märkvärdig person, t. ex. **Pseudodemētrius**, den falske Demetrius. — **Pseudiāter**, m., (af gr. *iatrōs*, läkare), qvacksalvare. — **Psēudoapōstel**, m., falsk apostel. — **Pseudochrīst**, m., skenkristen. — **Pseudogrāf**, m., skriftförfalskare. — **Pseudografī**, f., skriftförfalskning. — **Pseudo-Isidōr**, m., den falske Isidor, författaren till en påflig dekretalsamling (de P s e u d o - i s i d o r i s k a D e k r e t a l e r n a, emellan 829 och 857), under namn af den hel. I s i d o r u s, erkebiskop i Sevilla (död 636). — **Pseudōkrisis**, läkek. falsk eller ofullständig sjukdomskris. — **Pseudomānt**, m., lögnprofet. — **Pseudonȳm**, m., (af gr. *ōnyma* = *ōnoma*, namn), författare, som utgifvit en bok eller skrift under diktadt namn; (om böcker) utgifven under diktadt författarenamn; subst. m., antaget, diktadt namn; äfv. författare, som utgifvit en bok under diktadt författarenamn. — **Pseudonymitēt**, f., diktadt författarenamn. — **Pseudoparasīt**, m., smådjur el. växt, som väl lefver på andra organiska kroppar, men ej af dem hämtar sin näring. — **Pseudofilosōf**, m., oäkta filosof. — **Pseudoprofēt**, m., lögnprofet. — **Pseudoskōp**, n., en af W h e a t s t o n e 1852 uppfunnen optisk apparat, hvarigenom föremålens utseende alldeles förändras.

**Psīlosis**, f., gr., läkek. hårlöshet.

**Psōra**, f., gr. (af *psāein*, klia), läkek. skabb, skorf. — **Psōrica**, pl., medel emot skabb. — **Psoromiāsma**, n., skabbsmittämne. — **Psorophthalmī**, f., kliande i ögonen eller ögonlocken.

**Psȳche**, f., gr. (*psychā*, urspr. andefläkt, af *psȳchein*, andas), menniskans själ; äfv. en fjäril, såsom sinnebild af lifvet och själens odödlighet; mytol. en skön, med fjärilsvingar föreställd flicka, som älskades af Amor; ett slags större toalettspegel för fruntimmer; astron. en 1852 af G a s p a r i s upptäckt asteroid. — **Psȳchisk** och **Psȳkisk**, som angår själen. — **Psychagogī**, f., lifsandarnes uppehållande. — **Psychāgoga** och **Psychagōgika**, pl., läkek. medel emot skendöd och vanmakt. — **Psychentonī**, f., öfverdrifven själsansträngning. — **Psychentōnisk**, själsansträngande. — **Psychiāter**, m., läkare för sinnessjukdomar. — **Psychiatrī**, f., den del af läkekonsten, som har till föremål sinnessjukdomar. — **Psychiātrisk**, beträffande psychiatrien. — **Psychīsm(us)**, m., den filosofiska lära, att själen är någonting materielt, ett slags fluidum; äfv. den lära, att själen är något rent andligt, öfversinligt. — **Psychognosī**, f., läran om själsförmögenheterna. — **Psychogrāf**, m., ett slags inrättning, hvarigenom man tros kunna komma i korrespondens med andeverlden och erhålla svar på framställda frågor. — **Psycholōg** och **Psyk-**, m., en, som är kunnig

i **Psychologī** el. **Psyk-,** f., läran om själen, om dess natur, krafter, förändringar och verksamhet. — **Psycholōgisk** och **Psyk-,** som angår själen och läran om densamma. — **Psychomānt,** m., andebesvärjare. — **Psychomantī,** f., andebesvärjning. — **Psychonomī,** f., kunskapen om lagarna för själslifvets utveckling. — **Psychonosologī,** f., läran om själssjukdomar. — **Psychophysīk,** f., läran om sambandet emellan själ och kropp. — **Psȳchosis,** f., besjälande; äfv. sinnesrubbning.

**Psychromēter,** m., gr. (af *psychrōs*, kall, och *metrēin*, mäta), köldmätningsinstrument. — **Psychrometrī,** f., köldmätning. — **Psychrophobī,** f., afsky för köld, isht. för kallt vatten. — **Psychrophōb,** m., en, som lider af detta slags sjukdom.

**Ptārmicum,** n., pl. **ptārmica,** (af gr. *ptāīrein*, nysa), nysmedel. — **Ptārmisk,** retande till nysning.

**Pterodāktylus,** m., gr. (af *pterōn*, vinge, och *dāktylos*, finger), = Ornithocēphalus, se d. o. — **Pteroīdisk,** vingformig. — **Pteropūs,** m., pl. **pteropōder,** nat.-hist. den flygande hunden, en art stora flädermöss i Ostindien.

**Ptisān,** se **Tisan.**

**Ptolemāēus,** (gr. *Ptolemāīos*, af *ptōlemos* = *pōlemos*, krig), ett mansnamn: den krigiske.

**Ptōsis,** f., gr. (af *pīptein*, falla), läkek. nedfallande (t. ex. ögonlockens).

**Ptyalāgoga,** pl., gr. (af *ptȳalon*, spott), läkek. spottdrifvande medel. — **Ptyalīn,** n., kem., spottämne. — **Ptyalīsm(us),** m., läkek. ymnig spottning.

**Pu,** ett kinesiskt vägmått = ½ tysk mil.

**Pūbes,** f., lat., blygselhår; manbarhet. — **Pubertēt,** f., (lat. *pubērtas*), manbarhet.

**Pūblicus, a, um,** lat., och **Publīk,** (fr. *publīc*, *publīque*), urspr. folket beträffande, allmän, offentlig; **pūblica,** ett neapolitanskt mynt; **pūblicum,** n., lat., el. **Publīk,** m., det allmänna; allmänheten, isht. den läsande, åskådande eller åhörande; **pūblice,** lat., offentligen. — **Publikān,** m., (lat. *publicānus*), hos de forna romarne: förpaktare af statsinkomster, t. ex. af tullmedel. — **Publicēra,** (lat. *publicāre*), offentliggöra, kungöra; utsprida; utgifva (böcker). — **Publicatiōn** och **Publik-,** f., offentliggörande, offentligt förkunnande; kungörelse; utgifvande (af böcker, skrifter); **publicātio bonōrum,** lat., konfiskation. — **Publicīst,** m., skriftställare, som afhandlar ämnen, hvilka tillhöra statsrätten; i svenskt språkbruk äfven: tidningsskrifvare. — **Publicistīk,** f., statsrätten. — **Publicīstisk,** statsrättslig; tidningsväsendet beträffande. — **Publicitēt,** f., offentlighet.

**Puce** (pyhs'), f., fr., loppa; **coulēūr de puce,** loppbrun.

**Pucēlle** (pysäll'), f., fr. (m.lat. o. provenç. *pucēlla*, lat. *puēlla*), flicka, jungfru, mö; **P. d'Orléans,** jungfrun af Orléans. — **Pucelāge** (pys'lāhsj'), m., fr., jungfrudom; mödom; sällskap af ungmör; en art porslinssnäcka; ett halsband af sniljor med framtill nedhängande tofsar.

**Pud,** n., en rysk vigt om 38½ skålpund.

**Pūdding,** m., eng. (nedert. *pudden, budden*; jmf. fr. *boudin*), egentl. i linneduk kokt klimp; äfv. ett slags fin, i form gräddad maträtt; **puddingsten,** en stenart, hvars grundmassa utgöres af grågul sandsten.

**Pūddla,** eng. (*puddle*, af nedert. *puddeln* el. *buddeln*, slamma), färska jern i flamugn.

**Pūddy,** n., ett ostindiskt mått för olja och mjölk, i Madras.

**Pudēnda,** pl., lat., födslodelar. — **Pudicītia,** f., lat., blygsamhet; mytol. kyskhetens gudinna.

**Puder, Pudrett,** ss **Poudre.**

**Puerīl,** lat. (*puerīlis*, af *pūer*, gosse), barnslig, pojkaktig; **puerīlia,** pl., lat., barnsligheter. — **Puerilitēt,** f., barnslighet.

**Puērpera,** f., lat. (af *pūer*, gosse, och *pārere*, föda), barnaföderska. — **Puerperālfeber,** barnsängsfeber.

**Puff,** m., eng. (egentl. någonting uppblåst, uppöst, i likhet med t. *puff*), ett i flera rynkor veckadt tygstycke, som nyttjas till garnering; fig. öfverdrifvet beröm, hvarmed i en tidning person eller sak utbasunas. — **Puffa för,** med öfverdrifvet beröm utbasuna.

**Pugilātus,** m., lat. (af *pūgil*, kämpe), knytnäfvekamp, boxning. — **Pugilīst,** m., knytnäfvekämpe, boxare.

**Pulcinēlla** (pultschi-), m., ital., se **Polichinel.**

**Pulgāda,** f., sp., en tum, $\frac{1}{12}$ fot.

**Pulk,** m., (rys. *polk*, turk. *būluk*; måhända beslägtadt med *folk*; jmf. fornnord. *fylki*), en trupp beridna kosacker; äfv. i allmnht. kår, regemente.

**Pullāner,** pl., frankernes, under korstågens tid, i Palestina födda afkomlingar.

**Pullomantī,** f., lat. gr. (af lat. *pūllus*, kyckling, och gr. *mantēūein*, spå), spådom af höns.

**Pulmonāl** el. **Pulmonār,** lat. (*pulmonārius*, af *pūlmo*, genit. *pulmōnis*), lungan beträffande eller dertill hörande; äfv. nyttig emot lungsjukdomar. — **Pulmonāria,** f., bot. lungört. — **Pulmonī,** lungsot. — **Pulmōnisk,** lungsiktig.

**Pūlpa,** f., lat., köttet i frukt; apot. fruktmos. — **Pulpōs,** lat. (*pulpōsus*), köttig, mergig. — **Pulpositēt,** f., köttighet.

**Pulpēt,** m., (af lat. *pūlpitum*, talarestol), skrifbord med lutande skifva; läsställning; notställning.

**Pulpös,** se under **Pulpa.**

**Pūlque** (pūlke), m., sp., en allmänt omtyckt söt dryck i Mexiko, af den jästa saften utaf Agave. — **Pulquerīa,** f., bod, der denna dryck säljes.

**Puls,** m., (lat. *pūlsus*, af *pēllere*, drifva, slå), hjertats och pulsådrornas slag; ställe på kroppen, der en pulsåder kännes slå. — **Pulsēra,** (lat. *pulsāre*), slå (om pulsen). — **Pulsatīlla,** f., bot. backsippa. — **Pulsatiōn,** f., (lat *pulsātio*), läkek. hjertats eller pulsens slående, klappning; **p. āūrium,** bultning i öronen; **p. cāpitis,** bultning i tinningarna; **p. cōrdis,** hjertklappning. — **Pulsimantī,** f., spådom af blodet, vid åderlåtning. — **Pulsimēter,** m., pulsmätare: instrument, som anger graden af pulsens hastighet och oregelmessighet. — **Pulsiōn,** f., (lat. *pūlsio*), fys. den vågformiga rörelsen hos flytande och elastiska ämnen.

**Pultron, Pultroneri**, se **Poltron.**

**Pūlvis**, m., lat. (genit. *pūlveris*), pulver; **p. dentifrīcius**, tandpulver; **p. fūlminans**, knallpulver; **p. tormentārius**, krut. — **Pulverisēra**, (fr. *pulvérisēr*), bringa ett ämne i pulverform. — **Pulverisatiōn**, f., pulverisering.

**Pūma**, m., (peruanskt ord), amerikanska lejonet eller röda tigern, äfven Kuguar kallad.

**Pumpernīckel**, m., det vanliga grofva brödet i Westphalen. Benämningen uppgifves vara en förvrängning af en fransk ryttares yttrande om detta bröd: »*bon pour Nickel*», godt för Nickel, hvarmed han menade sin häst, som hade detta namn.

**Punch** (pönsch), m., eng. (förkortadt i st. f. *punchinēllo*, af ital. *pulcinēlla*, se d. o.), narren i engelskt dockspel; äfv. namnet på en engelsk skämttidning; se äfv. **Punsch.**

**Pūnctum**, n., pl. *pūncta*, lat. (af *pūngere*, sticka), eller förkortadt **Punct, Punkt**, m., prick; språkv. skiljetecken, som sättes vid slutet af en fullständig mening el. period (se d. o.), när den icke innefattar ett utrop el. en direkt fråga; äfv. sats, mening, period, som börjas efter och slutas med en punkt; i hebr. vokaltecken; stycke, afdelning, artikel; omständighet; fråga, ämne, föremål för öfverläggning; ögonblick, bestämd tid; ort, ställe; tillstånd, läge, omständighet; grad; geom. yttersta, odelbara gränsen af en linie; i notskrift: tecken, som, då det står efter en not, utmärker, att dess valör ökas med hälften; då det står uppöfver en not, att den skall spelas helt kort; **pūnctum lītis**, lat., sjelfva hufvudfrågan, hvarom tvistas; **in pūncto**, beträffande, i fråga om; **pūnto d'ārco**, ital., tonk. i violinmusik: antydan, att utförandet skall ske med yttersta stråkspetsen. — **Punktēra**, nylat., beteckna, utmärka med punkt, punkter eller prickar; i gravering: arbeta med prickar; i miniatyrmålning: påsätta färgen prickvis; spelt. hålla mot bankören i farao och andra hasardspel; spå af vissa i sand gjorda punkter eller linier; köpm.t. (vid dubbla bokhålleriet) jemföra hufvudboken med journalen och för rättelses skull med punkter beteckna de redan undersökta posterna. — **Punktērmanēr**, n., det manér, i kopparstickarkonsten, då man punkterar. — **Punktiōn**, f., (lat. *pūnctio*), stickning, styng. — **Punktuatiōn**, f., konsten el. sättet att begagna skiljetecken i skrift. — **Punktuēl**, (fr. *ponctuēl*), punktlig. — **Punktualīst**, m., en mycket punktlig menniska. — **Punktualitēt**, f., punktlighet. — **Punktūr**, f., (lat. *punctūra*), boktr. liten skifva af jern, som, försedd i ändan med en spets, fastskrufvas vid däckeln till en tryckpress och tjenar till att åstadkomma register (se d. o.). — **Punktōr**, m., en, som punkterar i hasardspel.

**Pundit**, m., en brahmansk skriftlärd uti Indien.

**Pund Sterling**, se **Sterling.**

**Punisk**, lat. (*pūnicus*), d. s. s. Phoenicisk, isht. Kartaginensisk; **fides punica**, se under **Fides.**

**Puns**, m., fr. (*ponce*), liten stålstång, hvarmed intryck el. fördjupningar och upphöjningar åstadkommas i metallarbeten.

**Punsch**, m., eng. (*punch*), dryck, tillagad af arack el. rom med socker, vatten och citron. — **Pūnscha**, dricka punsch.

**Pupīll**, m., lat. (*pupīllus, pupīlla*, demin. af *pūpus*, gosse, *pūpa*, flicka), myndling; ögonsten. — **Pupīll-kollēgium** (jmf. *Kollegium*), n., förmyndarekammare. — **Pupillaritēt**, f., minderårighet.

**Pur**, lat. (*pūrus*), ren, oförfalskad, äkta; fig. idel, lutter, bara. — **Pūre**, köpm.t. utan förbehåll eller inskränkning.

**Purée** (pyrēh), f., fr. (af *purēr*, afskumma, från lat. *pūrus*, ren), silad soppa af ärter eller andra skidfrukter, grönsoppa.

**Purgēra**, lat. (*purgāre*, af *pūrus*, ren), rena, afföra. — **Purgatiōn**, f., läkek. afföring. — **Purgatīv**, afförande; subst. n., afföringsmedel. — **Purgatōrium**, n., skärselden, enl. katolikernas tro.

**Purifiēra** el., ehuru sällan, **Purificēra**, lat. (af *pūrus*, ren, och *fācere*, göra), rena, luttra. — **Purifikatiōn**, f., rening. — **Purīsm**, m., öfverdrifven ifran för språkets renhet. — **Purīst**, m., en, som öfverdrifvet ifrar för språkets renhet. — **Puritēt**, f., (lat. *pūritas*), renhet.

**Pūrim**, hebr. (af pers. *pûr*, lott; jmf. pers. *pârâh*, stycke, del), en af judarnes förnämsta fester, som af dem firas i Mars månad till minne af befrielsen ifrån *Hamans* förtryck.

**Purism, Purist**, m. fl., se under **Purifiera.**

**Puritāner**, pl., lat. (af *pūrus*, ren), benämning på de strängare presbyterianerna i England, emedan de berömde sig af att bekänna den renaste religionsläran. — **Puritanīsm**, m., puritanernes sekt och lära.

**Pūrpur**, m., lat. (*pūrpura*, f., af gr. *porphȳra*, egentl. purpursnäcka), dyrbar röd färg, som bereddes isht. af en saft af purpursnäckan; tyg, som hade denna färg; äfv. kläder af sådant tyg; fig. höghet, makt, isht. regeringsmakt, furstlig höghet; **pūrpura**, f., läkek., fläckfeber, frisel; **purpurkorn**, se **Kermes.** — **Purpurēra** el. **Pūrpra**, meddela purpurfärg; gifva ett purpurrödt sken. — **Purpurīn**, n., nylat., kem. krapprödt. — **Purpurīno** el. **Porporīno**, m., ital., ett slags med koppar färgad, rödbrun, ogenomskinlig glasfluss. — **Purpurīt**, m., nylat., förstenad purpursnäcka. — **Purpursȳra**, f., kem., en animalisk syra, framställd ur urin.

**Pūrra**, t. (*purren*), sjöt., väcka.

**Purulēnt**, lat. (*purulēntus*, af *pūs*, genit. *pūris*, var), varartad, varig; **purulēnta**, pl., läkek. vargörande medel. — **Purulēns**, f., (senlat. *purulēntia*), varbildning.

**Puseyīsm** (pjuseīsm), m., eng. den lära, som bekännes af ett utaf prof. Pusey i Oxford 1833 stiftadt religionsparti, hvilket erkänner de kyrkliga traditionerna, vill åter införa fastor, kyrkobot, messan o. d., hvarigenom det söker närma den engelska högkyrkan till den katolska, och sträfvar att bekämpa den rationalistiska protestantismen. — **Puseyīter** el. **Puseyīster**, pl., anhängare af denna lära, äfv. kallade **Tractariāner** (eng. Tractarians), emedan Pusey först framträdde i de sedan 1853 utgifna Tidstraktater, *Tracts for the times.*

**Pusillanīm**, lat. (*pusillănimis*, af *pusīllus*, liten, och *ănimus*, ande, själ), klenmodig. — **Pusillanimitēt**, f., klenmodighet.

**Pussera**, se **Poussera**.

**Pusserlig**, se **Possierlig**.

**Pustulōs**, lat. (*pustulōsus*, af *pūstula*, varblemma, hettblemma), läkek. åtföljd af hettblemmor.

**Pūssta**, f., ungersk gräsöken.

**Put**, n., indisk vigt, ungefärl. = 1 ½ engelskt skålpund; äfv. ett slags mynt af tenn.

**Putreficēra** el. **Putrefiēra**, lat. (af *pūter*, rutten, och *făcere*, göra), röta, bringa till förruttnelse. — **Putrefaktiōn**, f., röta, förruttnelse. — **Putrescēra**, (lat. *putrēscere*), öfvergå till förruttnelse. — **Putrescēns**, f., nylat., ruttnande, röta. — **Putrescībel**, underkastad röta. — **Putrīd**, rötaktig. — **Putriditēt**, f., röta.

**Puzzolāna** el. **Pozzolāna**, f., ital., en vulkanisk jordart, hvaraf beredes ett hydrauliskt cement, och som isht. ymnigt förekommer vid Pozzūoli el. Puzzūolo uti Italien.

**Pȳesis**, f., gr. (af *pȳein*, rötas), läkek. vargörning.

**Pygmē**, m., gr. (*pygmăīos*, näfvehög, af *pygmā*, näfve), pyssling, dverg; mytol. **pygmēer**, pl., ett dvergfolk, som sagan förlade till öfra Nilen, och som skall hafva blifvit utrotadt af tranorna.

**Pygmălion**, m., gr. mytol., en konung på Cypern, derjemte skicklig bildhuggare, hvilken, då han ej kunde finna någon flicka efter sitt tycke, förfärdigade en qvinnobild af elfenben, i hvilken han så förälskade sig, att han anropade Venus att gifva densamma lif; gudinnan hörde hans bön, och den lifvade bilden blef hans gemål.

**Pyknīt**, m., gr. (af *pyknōs*, tät, tjock, fast), en art topas. — **Pyknoskōp**, n., en af Zemeck uppfunnen apparat till bestämmande af fasta, pulverformiga kroppars specifika vigt.

**Pyknōstylon**, n., gr. (af *stȳlon*, pelare), byggn.k. byggning med tjocka pelare, som stå tätt intill hvarandra.

**Pylădes**, m., gr. mytol. *Orestes'* (se d. o.) trogne vän och oskiljaktige följeslagare.

**Pylōn**, m., pl. *pylōner*, gr. (af *pȳlä*, port), stor port, portal; portbyggnad, isht. hög, fast, tornlik byggnad vid ingången till fornegyptiska palats eller tempel. — **Pylōrus**, m., (gr. *pylorōs*, egentl. dörrvaktare), anat. nedre magmunnen.

**Pyocēle**, f., gr. (af *pȳon*, etter, var), läkek. varbildning i underlifvet. — **Pyocenōsis**, f., varuttömning. — **Pyocȳstis**, f., varböld, etterböld. — **Pyogēnesis** el. **Pyogenī**, f., varbildning. — **Pyohemī**, f., varbildning i blodet. — **Pyophthalmī**, f., ögoninflammation med varbildning. — **Pyorrhagī**, f., varflytning. — **Pȳosis**, f., varbildning, isht. en ögonböld.

**Pyramīd**, m., gr. (*pyramīs*, f., af egypt. *piromi*), hos egypterna: stor, hög byggnad af sten, hvars fyra sidor löpa snedt uppåt i en spets; geom. solid figur, med en rätlinig plan yta till bas, från hvars sidor plana trianglar sammanlöpa i en spets. — **Pyramidālisk**, som har formen af en pyramid. — **Pyramīdion**, n., pyramidformig spets på en pyramid.

**Pȳramus** och **Thīsbe**, gr., ett älskande par i Babylon, hvilkas hvarken af föräldrarne el. ödet gynnade kärlek tog ett olyckligt slut.

**Pyraulīk**, f., gr. (af *pȳr*, eld, och *aulōs*, rör), läran om eldens rörelse och förmåga att genomtränga kroppar.

**Pȳrethrum**, n., (gr. *pȳrethron*), bot. bertramsrot. — **Pyrethrīn**, n., kem. ett eget ämne i denna ört.

**Pyrētika**, pl., gr. (af *pyretōs*, feberhetta, feber, från *pȳr*, eld), läkek. medel emot feber. — **Pyrētisk**, feberaktig. — **Pyretogenī** el. **Pyretogenesī**, f., en febers uppkomst, feberbildning. — **Pyretografī**, f., feberbeskrifning. — **Pyretologī**, f., lära om febrar. — **Pyrexī**, f., feberanfall.

**Pyrheliomēter**, m., gr. (af *pyr*, eld, *hālios*, sol, och *mētron*, mått), solvärmemätare.

**Pyrīa**, f., gr. (af *pȳr*, eld), läkek. torrt imbad el. svettbad (t. ex. sandbad, löfbad). — **Pyrīt**, m., (gr. *pyrītās*), svafvelkis. — **Pyrītisk**, eldgifvande. — **Pyritologī**, f., beskrifning om kisarterna. — **Pyrituōs**, kisartad. — **Pyroballīst**, m., fyrverkare. — **Pyroballistīk** el. **Pyrobolīk**, f., fyrverkerikonsten. — **Pyrodynamīk**, f., läran om eldens verkningar. — **Pyroelektricitēt**, f., den genom eld och värme utvecklade elektricitet. — **Pyroelēktrisk**, elektrisk blifven genom värme. — **Pyrogenesī**, f., eldens uppkomst. — **Pyrogenētisk**, frambringande eld. — **Pyrogēnisk** el. **Pyrogēn**, uppkommen genom eld. — **Pyrolāter**, m., elddyrkare. — **Pyrolatrī**, f., elddyrkan. — **Pyrologī**, f., lära om elden. — **Pyromanī**, f., ett slags sinnessjukdom, hvarunder man drifves af ett oemotståndligt begär att anlägga eld. — **Pyromantī**, f., förment konst att spå af eld. — **Pyromēter**, m., eldmätare: instrument af eldfast lera, hvarmedelst högre grader af hetta kunna mätas. — **Pyrometrī**, f., eldmätningslära. — **Pyrophāg** och **-fāg**, m., eldätare. — **Pyrofagī**, f., eldätande. — **Pyrophōr** och **-fōr**, m., (gr. *pyrōphoros*, frambringande eld, af *pȳr*, eld, och *phērein*, föra), ämne, som sjelftänder sig i fria luften, t. ex. fosfor. — **Pyrōsis**, f., läkek. halsbränna; ansigtsros. — **Pyroskāph**, m., ångfartyg. — **Pyroskōp**, n., se **Pyromēter**. — **Pyrotechnī** el. **Pyrotechnīk**, och **-teknī** el. **-teknīk**, f., gr. (af *tēchnä*, konst), fyrverkerikonst. — **Pyrotēknisk**, till fyrverkerikonsten hörande. — **Pyrotelegrāph** och **-grāf**, m., eldtelegraf (t. ex. vårdkasar). — **Pyrōtisk**, gr. (*pyrotikōs*, af *pyr*, eld), brännande, frätande; **pyrōtika**, pl., läkek. frätmedel. — **Pyroxēn**, m., se **Augit**. — **Pyroxylīn**, n., bomullskrut.

**Pyrrha**, se **Deukalion**.

**Pyrrhīchius**, m, gr. (af *pyrrhīchä*, vapendans, äfv. sången dertill), versfot af två korta stafvelser: ◡ ◡.

**Pyrrhonīsm**, m., den grekiske filosofen Pȳrrhos lära, enligt hvilken man borde tvifla på allt, för att derigenom slutligen komma till sanningens utforskande; deraf i allmnht. tvifvelsjuka; jmf. **Scepticism**.

**Pyrrhotīn**, m., gr. (af *pyrrōtäs*, eldfärg, af *pyr*, eld), magnetkis.

**Pythāgoras**, m., gr., berömd grekisk filosof (omkr. 600 f. Kr.). — **Pythagorē**, m., an-

hängare af Pythagoras' filosofiska system. — **Pythagorēisk,** från Pythagoras härrörande eller enlig med hans lära.

**Pȳthia,** f., gr. (*Pythīa*), Apollos prestinna i Delphi, som utdelade orakelsvar; fig. spåqvinna. — **Pȳthisk,** d. s. s. Delphisk, se d. o.; **pȳthiska spelen,** festliga spel och kämpalekar, som hvart fjerde år höllos i Delphi. — **Pȳthon,** m., gr., en fabelaktig, förfärlig orm eller drake, af hvars dödande Apollo skall hafva erhållit namnet Pythius. — **Pythonīssa,** f., spåqvinna.

**Pȳxis,** f., gr., dosa; **p. nāūtica,** sjökompass.

**Påfve,** m., lat. (af *pāpa*, fader), benämning på katolska kyrkans andeliga öfverhufvud.

**Påsk,** m., hebr. (jmf. *Passa*), fest hos judarna till minne af deras utvandring ur Egypten; äfv. fest hos de kristne, till minne af Kristi uppståndelse.

**Päan,** se **Paean.**

**Pär,** m., fr. (*pair*, eng. *peer*, af lat. *par*, jemngod), i Frankrike ford.: titel för medlemmarna utaf första kammaren el. Pärskammaren; i England: titel för ledamöterna utaf öfverhuset.

**Pōbel,** m., (fr. *peuple*, l. pöpl', af lat. *pōpulus*, folk), lägsta klassen af statsborgarne, då den utmärker sig genom brist på bildning, förakt för det skickliga och anständiga, samt trots emot lagarna.

# Q.

**Q,** såsom taltecken = 500.

**Q̄,** såsom taltecken = 500,000.

**Q,** på romerska inskrifter = **Quintus, Quaestor, Quartus, que** och **Quinquennalis,** se d. o. [*Perpignan.*

**Q,** på franska mynt, betecknar myntningsorten

**Q,** på spanska bomullsbalar, betecknar **Quārta,** fjerde sort; jmf. **Quartus.**

**Q. B. F. F. S. = Quod bonum, felix, faustumque sit,** hvad godt, lyckligt och välsignelsefullt är. [se under **Deus.**

**Q. D. B. V. = Quod Deus bene vertat,**

**Q. E. = Quinta Essentia,** se **Quintessens.**

**Q. E. D. = Quod erat demonstrandum,** se under **Demonstrera.**

**Q. L. = Quantum libet,** så mycket man tycker, efter behag.

**Q. P.** el. **Q. Pl. = Quantum placet,** så mycket som behagas.

**Q. S.** el. **q. s. = Quantum satis,** se under **Sat.**

**Q. S.** el. **q. s. = Quantum sufficit,** se under **Sufficit.**

**Q. V. = Quantum vis,** så mycket du vill.

**Quaest.** el. **quaest. = Quaestionis.**

---

**Qua,** lat., såsom, så till vida, i egenskap af; **qua tālis,** såsom sådan.

**Quaas,** se **Kvas.**

**Quacamāyas,** m., ett slags papegoja, hvars hemland är Mexiko.

**Quacksalvare,** m., (af t. *quacksalbern*, qvacksalva), en, som, utan att äga nödiga kunskaper, befattar sig med sjukdomars botande.

**Quācquero,** m., ital., qväkare.

**Quāder,** pl., de sydöstligaste sveviska folken, som i första till fjerde årh. bodde i nuvarande Mähren.

**Quādersten,** (af lat. *quādra*, fyrkantigt stycke, af *quādrus*, fyrkantig), fyrkantig, huggen sten.

**Quadernārio,** m., ital. (af lat. *quaternārius*, fyrfaldig), versk. den fyrradiga strofen i sonnetten; jmf. **Quatrain.**

**Quadragēna,** nylat. (af lat. *quadragēni*, fyratio på hvar, af *quadragīnta*, fyratio), hos katolikerna: botöfning af fyratio dagar; äfv. syndaförlåtelse för fyratio dagar. — **Quadragenārius,** m., en man om fyratio år.

**Quadragēsima,** f., lat. (af *quadragēsimus*, den fyrationde), sjette söndagen före påsk; jmf. **Invocavit** (under *Invocera*). — **Quadragesimāle,** n., hos katolikerna: den under fyratio dagar varande fastan före påsk.

**Quadrāngulum,** n., lat. (jmf. *Angulus*), någonting fyrvinkligt, fyrhörning. — **Qvadrangulēra,** göra fyrkantig; äfv. innesluta ord i en fyrkant. — **Qvadrangulār,** fyrahörnig, fyrkantig.

**Qvadrānt,** m., lat. (*qvādrans*, fjerdedel), astronomiskt instrument, som bildar en vinkel af nittio grader och som isht. användes till att mäta stjernornas höjd på himlahvalfvet.

**Qvadrāt,** m., lat. (*quadrātum*, af *quadrāre*, göra fyrkantig), geom. rätvinklig och liksidig, fyrkantig figur; aritm. produkten af ett tal, multipliceradt med sig sjelft; boktr. liten fyrkantig stil, lägre än bokstafstilarne, och som vid tryckning icke bör lemna märke på papperet; **qvadrāt-tabēll,** m., räknek. systematisk förteckning på alla de qvadrater, som uppstå af olika qvadratrötter.

**Quadratus homo,** se under **Qvadrera.**

**Quadratūra cīrculi,** se **Cirkelns qvadratur,** under följ.

**Qvadrēra,** lat. (*quadrāre*, af *quādrus*, fyrkantig), matem. förvandla en gifven yta till en dermed lika stor qvadrat; aritm. multiplicera ett tal el. en storhet med sig sjelf; äfv. passa, svara emot, fullkomligt öfverensstämma; **quadrātus hōmo,** lat. (jmf. *Homo*), kort, undersätsig man. — **Qvadratūr,** f., (lat. *quadratūra*), en gifven ytas förvandling till en dermed lika stor qvadrat; **cirkelns qvadratūr,** cirkelns förvandling till en lika stor qvadrat; oegentl. (eme-

dan den ofvan nämda uppgiften ej står att lösa) något omöjligt, hjernvilla.

**Quadriēnnium**, n., lat. (af *quātuor*, fyra, och *ānnus*, år), tid af fyra år. — **Qvadriennāl**, fyraårig. — **Qvadrifīd**, delad i fyra delar. — **Quadrifīnium**, n., senlat. (jmf. *Finis*), ställe, hvarest fyra gränser sammanstöta. — **Qvadrifōlisk**, fyrbladig.

**Quadrīga**, f., (sammandr. af *quadri-juga*; jmf. *Biga*), fyrspann vid festliga tåg; äfv. plastisk afbildning af sådant. — **Qvadrigālisk**, fyrspänd. — **Quadrigārius**, m., vid kappkörningar: kusk på en fyrspänd vagn. — **Qvadrilaterāl**, fyrsidig.

**Quadrīlle**, f., fr., och **Kadrīlj**, m., ett slags fransk dans af minst fyra par; vid riddarspel och ringränning: afdelning af riddare, som höra tillsammans; äfv. lomberspelet, då det spelas på fyra man hand.

**Qvadrimaner**, se **Qvadrumaner**.

**Qvadrīn**, m., sp., ett litet skiljemynt af koppar.

**Qvadrinōmisk**, lat.-gr. (af *quātuor*, fyra, och *nōmos*, se d. o.), som består af fyra delar el. leder; jmf. *Binomisk*. — **Quadrinōmium**, n., storhet, som består af fyra delar.

**Qvadripartēra**, lat. (*quadripartīre*, af *quātuor*, fyra, och *pars*, del), dela i fyra delar. — **Qvadripartitiōn**, äfv. **Qvadrisektiōn**, f., fyrdelning.

**Qvadrirēm**, f., lat. (*quadrirēmis*, af *quātuor*, fyra, och *rēmus*, åra), fartyg, försedt med fyra rader af roddarbänkar.

**Qvadrisektion**, se **Qvadripartition**, under **Qvadripartera**.

**Qvadrisyllābisk**, nylat. (af *quātuor*, fyra, och *sўllaba*, stafvelse), fyrstafvig. — **Quadrisўllabum**, n., fyrstafvigt ord.

**Quadrīvium**, n., lat. (af *quātuor*, fyra, och *vīa*, väg), ställe el. plats, der fyra gator el. vägar stöta tillsammans.

**Quādro**, m., ital., byggn.k. tärningen på ett pelarpostament; jmf. äfv. **Qvartett**.

**Quadrōōn** (-drūhn), m., eng., se **Quarteron**.

**Qvadrumān**, m., lat. (*quādrimana* el. *quādrumana*, af *quātuor*, fyra, och *mānus*, hand), djur med fyra händer, isht. apa.

**Qvadrupēd**, m., lat. (*quādrupes*, af *quātuor*, fyra, och *pes*, genit. *pēdis*, fot), djur med fyra fötter.

**Quādruplum**, n., el. **Qvadrūpel**, m., lat. (af *quādruplus*, fyrfaldig), fyrfaldigt tal, fyrfaldig storhet. — **Qvadrūpel-alliāns**, m., förbund emellan fyra makter. — **Qvadruplicitēt**, f., fyrfaldighet. — **Qvadruplicēra** el. **Qvadruplēra**, fyrdubbla. — **Qvadruplikatiōn**, f., fyrdubbling.

**Quae nōcent, dōcent**, lat. ordspråk: hvad, som skadar, ger lärdom; af skadan blir man vis.

**Quae, quālis, quānta**, lat.: hvilken, hur beskaffad, huru stor? (de tre hufvudfrågorna för att utröna ett tings beskaffenhet).

**Quāēritur**, lat. (af *quāērere*, söka), det frågas, den frågan uppstår.

**Quāgga**, f., hottent. (*quagga* el. *guacha*), sydafrikanskt djur, som liknar zebran, men dock är något mindre.

**Quai** (käh') el. **Kaj**, m., fr. (holl. *kaai*, af kelt. ursprung), strandbro, hamnplats, stig el. gång längs utmed ett vattendrag; hamnmur; lastnings- och lossningsplats för fartyg.

**Quālibet ex re**, lat., af allahanda ting.

**Qvalificera, Qvalifikation**, m. fl., se följ.

**Quālis, quāle**, lat., sådan, af sådan beskaffenhet som; **quālis rex, tālis grex**, ordspr.: sådan herden, sådan hjorden; sådan herre, sådan dräng; **quālis vir, tālis orātio**, ordspr.: sådan mannen, sådant talet, på talet kännes mannen. — **Qvalificēra**, bestämma till art och beskaffenhet; gifva rubrik, titel af, benämna; gifva de egenskaper, som äro nödiga i något visst afseende; **quālificeradt brott, straff**, brott, straff af svårare beskaffenhet. — **Qvalifikatiōn**, f., bestämmande af art, egenskap, titel, rubrik. — **Qvalifikatīv**, som bestämmer art, egenskap, titel, rubrik. — **Qualificātor** el. **-kātor**, m., referent vid brottmålsdomstolar. — **Qvalitatīv**, som har afseende på en saks beskaffenhet. — **Quāliter, tāliter**, huru som helst. — **Qvalitēt** el. fr. **Qualitē** (kalitēh), f., beskaffenhet; filos. bestämning, hurudant ett ting är; böjelse, fallenhet; stånd, anseende, värdighet; titel; **gens de qualitē** (sjangh dö kalitēh), fr., folk af verld, förnämt folk.

**Qua mandatarius**, se **Mandatarius**, under **Mandamus**.

**Quamāsch**, m., eng., den ätbara och af Nordamerikas innebyggare till födoämne rostade roten af växten *Anthēricum esculēntum*.

**Quan**, m., ett mynt i Cochinchina.

**Quandōque bōnus dormītat Homerus**, någon gång sofver äfven den gode Homerus, d. v. s. äfven den bäste kan fela.

**Quang** el. **Quoan**, m., kines. benämning på ett slags lägre mandarin i Kina.

**Quanta, Qvantitet, Quantum**, m. fl., se under följ.

**Quāntus, a, um**, lat., huru stor, huru mycken; så stor, så stor som; **quānta discrēta**, diskreta storheter (se under *Discret*). — **Quāntum**, n., myckenhet; ting, som har en viss qvantitet; storhet *in concreto* (jmf. *Konkret*, under *Concrescera*); **quāntum est, quod nescīmus**, huru mycket sakna vi ej kännedom om! **quāntum in me**, i hvad på mig beror, så mycket jag förmår; **quāntum sātis** el. **quāntum sūfficit**, så mycket som är tillräckligt; **in quāntum**, så vida; så till vida; **in quāntum de jūre**, så vida lagen det tillåter; **quānti** (näml. **prētii**), till hvad pris? hvad kostar det? — **Qvantitatīv**, som har afseende på qvantiteten. — **Qvantitēt**, f., myckenhet, mängd, storhet; filos. det hos ett ting, hvarigenom bestämmes, huru många gånger enheten måste läggas till sig sjelf, för att utgöra tinget, el. den tingets beskaffenhet, i följd hvaraf det genom delars tilläggning el. fråntagning kan ökas eller minskas.

**Quarantāine** (karanghtähn') och **Karantān**, f., fr. (ital. *quarantīna*, m.lat. *quadragintana*, af lat. *quadraginta*, fyratio, fr. *quarānte*, ital. *quarānta*), egentl. antal af fyratio; den tid, ursprungligen af fyratio dagar, under hvilken ett skepp, som kommer ifrån en pestsmittad ort el. för pestsmitta misstänkt hamn, icke får hafva någon gemenskap med den ort, dit det anländt.

**Qvarderonēra**, fr. (*quarderonnēr*), byggn.k. afrunda hörnen på plankor och bjelkar.
**Quarrē** (karrēh), se **Carrē**.
**Qvart**, m., lat. (af *quārtus*, den fjerde), fjerdedel; fjerdedels timma; tonk. den fjerde diatoniska tonen i skalan; bokformat, då arket är viket i fyra delar, således innehållande åtta sidor; bok i qvartformat; i tärningspel: den sida af en tärning, som är tecknad med fyra prickar; äfv. tärningkast, då man får upp denna sida af tärningen; i piketspel: fyra på hvarandra följande kort af samma färg; fäktk. fjerde sättet att gifva en stöt med värja eller florett; **quart de soupīr** (kahr d'supīr), fr., tonk. $\frac{1}{16}$ paus. — **Qvārta**, f., fjerde klassen i en skola. — **Qvartān**, m., skolgosse i fjerde klassen; tredjedags frossa. — **Qvartāl**, n., fjerdedels år; aflöning, inkomst, utbetalning o. s. v. för ett fjerdedels år. — **Qvartāliter**, qvartalsvis, hvarje fjerdedels år, hvar tredje månad. — **Quārto**, lat., för det fjerde; **in quārto**, i qvartformat.
**Qvārter** och **Qvartēr**, n., fr. (*quārtier*, af lat. *quārtus*, den fjerde), 1) *qvārter*: en åttondedels kanna el. fjerdedelen af ett stop; 2) *quartēr*: fjerdedels aln; fjerdedel af månens lopp omkring jorden, räknadt ifrån nytändning; mindre afdelning af en stad; alla, som bo i en sådan afdelning; sjöt. afdelning af vakthafvande manskapet på ett örlogsfartyg; fyrkantigt trädgårdsland, omgifvet af rabatter; ett regementes stånd; herberge, isht. för soldater; jmf. äfv. *Pardon*. — **Qvartērmästare**, officer el. underofficer, som har bestyr med räkenskapsföringen för ett regemente el. någon afdelning deraf: lägste underofficer på ett örlogsfartyg. — **Qvartērsman**, m., underuppsyningsman öfver timmermännen el. andra handtverkare på ett skeppsvarf.
**Qvartēra**, nylat. (af lat. *quārtus*, fjerde), skilja guld ifrån silfver genom silfrets upplösning i salpetersyra.
**Quartēro**, m., ett spanskt rymdmått.
**Qvarterōn** (karteräng), m., fr., afkomling af en hvit fader och en mulattska.
**Qvartētt**, m., ital. (*quartētto*, af lat. *quātuor*, fyra), tonstycke för fyra sjelfständiga stämmor; äfv. sångare af fyra olika stämmor i deras musikaliska samverkan. — **Quartettīno**, m., liten qvartett.
**Quartīllo**, m., spanskt kopparmynt, i värde motsvarande en fjerdedels real.
**Quartirōlo**, m., ital., ett fruktmått i Bologna.
**Quarto**, se under **Qvart**.
**Quārto**, m., sp. och ital., egentl. en fjerdedel; skiljemynt af olika värde i Spanien, Marocco och Mexiko; våtvarumått i Barcelona; äfv. spanmålsmått i Italien.
**Qvarts**, m., en stenart af silikaterna, genomskinlig, hård och starkt eldande för stål.
**Quas**, se **Kvas**.
**Quāsi**, lat. likasom; nyttjas hos oss mest i sammansättningar och betyder då: så godt som, på visst sätt, i visst hänseende, i oegentlig bemärkelse o. s. v., t. ex. **qvasikonung**, konung blott till namnet; **qvasipossessiōn**, besittning af okroppsliga ting; **quāsi re bēne gēsta**, lat., liksom vore allting väl beställdt. — **Quasimodogēniti**, f., första söndagen efter påsk, som erhållit denna benämning ifrån begynnelseorden uti den messa, hvilken då inom katolska kyrkan afsjunges. — **Quāsiususfrūctus**, m., lagf. den åt någon lemnade rättigheten att efter godtfinnande begagna en sak, men på vilkor att en gång återställa den i samma fullgoda skick, som den bekommits, eller ock dess fulla värde.
**Quāssia**, f., lat. buskartadt träd, som växer vildt i Surinam samt odladt i Brasilien, Guyana och Vestindien; äfv. den raspade beska veden deraf. — **Quassiīn**, n., kem., det bittra grundämnet i quassia.
**Quatēmber**, m., m.lat. (*quatēmpora*, af *quātuor tēmpora*), ett fjerdedels år.
**Qvatērn**, m., lat. (af *quatērni*, fyra på hvar), fyra numror, som i en och samma dragning vid ett lotteri utkomma på en lottsedel; äfven fyra ark papper, lagda inom hvarandra. — **Quatērnio**, m.; ett af fyra delar bestående helt; isht. i gamla handskrifter och böcker: fyra inom hvarandra lagda dubbelblad. — **Quaternār**, lat. (*quternārius*), fyrfaldig, bestående af fyra; **quaternär formation**, geol. fjerde och sista jordformationen.
**Quaterōōn**, se **Quarteron**.
**Quātre** (kattr'), fr., fyra; **en quatre couleūrs** (angh kattr' kulōhr), i fyra färger; **à quatre ėpingles** (a kattr' epängl'), egentl med fyra kråsnålar; fig. sprättig, utstyrd; **à quātre mains** (a kattr' mångh'), (spela) fyrhändigt, för fyra händer; **quātre mendiānts** (kattr' manghdiängh), egentl. fyra tiggare; fig. åtskilliga slags frukter efter den egentliga måltiden, isht. russin, mandel, nötter och fikon, el. s. k. studenthafre. — **Quatremāin**, m., pl. **quatremāīns** (kattr'mångh), tonstycke, satt för fyra händer. — **Quatretōūr** (kattr'-tūhr), f., ett parti biljard, hvari fyra spelare deltaga. — **Quatrāin** (katrångh), m., poetiskt stycke af fyra verser; strof af fyra rader.
**Quatricīnium**, n., nylat., tonk. fyrstämmigt tonstycke för harmonimusik.
**Quatrīduum**, n., lat. (af *quātuor*, fyra, och *dīes*, dag), tid af fyra dagar.
**Quāttro**, ital. fyra; **a quāttro** el. **a quāttro vōci** (- - våtsji), tonk. (tonstycke) för fyra stämmor. — **Quattrocentīst** (kvattrotjäntīst), m., italiensk skriftställare under 15:de århundradet. — **Quattrīno**, m., litet italienskt skiljemynt af olika värde, i allmänhet motsvarande fyra **Denari**, se **Denaro**.
**Quātuor**, lat., fyra; äfv. = **Qvartētt**, se d. o. — **Quatuōrvir**, m., medlem af ett fyramannaråd i det forna Rom.
**Quatuor species**, se under **Species**.
**Quay**, se **Quai**.
**Que**, latinsk suffix, betyder: och, t. ex.: **Senātus populūsque Romānus**, romerska senaten och folket.
**Queens-bench** (kwihnsbäntsch), m., eng. (af *queen*, drottning; egentl. drottningens bänk), drottningens domstol: benämning på en öfverdomstol i London; jmf. **Kings-bench**. — **Queens-metall** (kwihnsm-), metallblandning af tenn, bly, spetsglans och vismuth. — **Queens-pipe** (kwihns-päip), f., egentl. drottningens pipa; nederlagsplats i London, hvarest alla i beslag tagna varor förvaras.

**Quei,** n., gammalt kinesiskt mynt i form af en aflång fyrkant med ett hål i midten.

**Quēlque chōse** (khälk schåhs), fr., någon sak, något. — **Quelquechoserīer,** pl., småsaker, korta varor.

**Quemadēro,** m., sp. (af *quemār,* lat. *cremāre,* förbränna), den plats, hvarest, under spanska inqvisitionens dagar, de till bålet dömde förbrändes.

**Quem Dēus vult pērdere, demēntat,** lat. ordspr. den Gud vill förgöra, beröfvar han förståndet.

**Quercitrōn,** m., färgämne, bestående af den inre, finare, malna barken af *Quērcus tinctōria.*

**Quērcus,** f, lat., ek, ekträd.

**Querēla,** f., lat., klagan, besvär, klagomål; **querēla nullitātis,** lagf. nullitetsklagan (besvär öfver domvilla); äfv. tvist om en obetydlighet. — **Querēlle** (kheräll'), f., fr., tvist, gräl; käbbel. — **Qverulānt,** m, en, som är fallen för att klaga; grälmakare. — **Qverulēra,** nylat. (af lat. *quērulus,* klagande), gerna klaga, anföra besvär utan grundade skäl.

**Querulant, Qverulera,** se föreg.

**Questiōn,** f., lat. (*quāēstio*), fråga, undersökning; **quāēstio jūris,** rättsfråga. — **Qvestionēra,** (fr. *questionnēr*), fråga, utfråga; förfölja med närgångna frågor.

**Queue,** f., fr., och **Kö,** m., (g.fr. *coe,* provenç. *coa,* ital. *coda,* af lat. *cāūda*), svans, stjert; bakdel, bakände; eftertrupp; biljardkäpp; uppställning af personer i rad, den ene bakom den andre, för att kunna, hvar i sin ordning, utan trängsel gå förbi och beskåda någonting el. framgå och köpa något, såsom t. ex. teaterbiljetter.

**Quībble** (kwībbel), m., eng., ordlek, qvick omkastning af ord; tvetydighet.

**Quīchua** (kītschua) el. **Kēchua** (kētschua), n., sp., det språk, som infödingarne i Peru talade under Inkas' (se d. o.) tid, och hvaraf kännedomen ännu qvarlefver hos en del spaniorer.

**Quid,** lat. (neutr. af *quis,* hvem), hvad? **quid ad me?** hvad angår det mig? **quid ad te?** hvad angår det dig? **quid faciēndum?** hvad är att göra? **quid faciēmus nos?** hvad skola, hvad böra vi nu göra? **quid hoc sībi vult?** hvad vill detta säga? **quid jūris,** hvad rätt och lagenligt är; **quid jūvat amīsso claūdere sēpta grēge?** hvartill tjenar det att stänga fähuset, när korna äro borta? **quid jūvat aspēctus, si non concēditur ūsus?** hvartill hjelper det att se på en sak, om man ej kan få något med deraf? hvartill gagnar det att se, om man ej får röra? **quid nōvi?** hvad nytt? **quid rei?** hvad står på? **quiproquō** el. **quidproquō,** någon el. något i st. f. en annan el. ett annat: misstag, förvexling; **quīdquid āgis, prūdenter āgas et rēspice fīnem,** hvad du än gör, så handla med försigtighet och tänk på ändan; **quidquid delīrant rēges, plectūntur Achīvi,** konungarnes dårskaper få Achaeerne (folken) umgälla.

**Quīdam,** m., lat., någon, någon viss.

**Quīdditas** el. **Qviddītēt,** f., barb.-lat. (af *quid,* hvad), skol. filos. hvad en sak är i och för sig, el. det abstrakta begreppet af ett påstående, att en sak är något.

**Quid faciendum, Quid hoc sibi vult,** *med flera andra sammanställningar med* **Quid,** *sökas under detta ord.*

**Qui dōrmiunt libēnter, sīne lūcro et cum dāmno quiēscunt,** lat. ordspr.: de, som gerna sofva, göra det ofta till sin skada och förlust.

**Quidproquo,** se under **Quid.**

**Qviescent,** se följ.

**Qviescēra,** lat. (*quiēscere,* af *quīes,* hvila), vara lugn; lugna sig. — **Qviescēnt,** m., en, som hvilar; såsom adj., om bokstäfver, som ej uttalas. — **Qvietīst,** m., vän af lugn; medlem af en svärmisk kristlig sekt i 17:de årh., stiftad af spanska presten Michael Molinos. — **Qvietīsm,** m., qvietisternes lära: sträfvande efter högsta möjliga sinneslugn genom själens försänkande i Gud. — **Quiēto,** ital., tonk. lugnt, stilla.

**Quīlibet fortūnae sūae fāber,** lat., hvar och en är sin egen lyckas smed.

**Quīlibet praesūmitur bōnus, dōnec probētur contrārium,** lat., man bör anse hvarje menniska för god, till dess att motsatsen bevisas; )( **Quīlibet praesūmitur mālus, dōnec probētur contrārium,** man må anse hvarje menniska dålig, till dess att motsatsen bevisas.

**Quīlo,** m., ital., florentinskt skiljemynt, svarande i värde mot 15 denari och 5 soldi, se **Denaro** och **Soldo.**

**Quīlting,** m., eng., se **Piqué.**

**Quīmos** (khi-), pl., madag. (*anachimūsse,* dverg), föregifvet dvergfolk på Madagaskar; jmf. *Cretin.*

**Quīna** el. **Quinaquīna,** se **China;** jmf. äfv. *Quinquina.* — **Qvināt,** n., chinasyradt salt.

**Quincaillerīe** (khänghkaljerīh), f., fr. (af *quincāille,* småsak), korta varor; äfv. jernkram.

**Quīncunx,** m., lat. (af *quīnque,* fem, och *uncia,* se *Uns*), vigt af fem uns: formen af ett romerskt V; träds plantering i form af en tärningsfemma; sålunda planterad plats; **in quincūncem,** i form af en tärningsfemma, i korsform: ⁙⁙⁙

**Qvindecagōn** och **Qvindek-,** m., lat.-gr. (af lat. *quīndecim,* femton, och gr. *gonīa,* vinkel), femtonhörning; femtonhörnig plan eller figur.

**Qui nimium probat, nihil probat,** se under **Nihil.**

**Quinētte** (kinätt'), f., fr., (sp. *quinete*), en sort kamlott.

**Quinīn,** n., lat., kinasalt.

**Quinoa,** f., sp. (*quinōa,* peruv. *kenua*), ett hos oss nästan obekant sädesslag med små, runda korn, hvilket i Chilis och Perus högländer odlas i mycket stor skala.

**Quīnola** (khin-), f., sp., ett spanskt kortspel med fyra kort.

**Qui non laborat, non manducet,** se under **Laborera.**

**Quinquagenarius, Quinquagesima, Qvinqvangulär,** m. fl., se följ.

**Quīnque,** lat., fem. — **Quinquagenārius,** m., (af *quinquagīnta,* femtio), femtioåring. — **Quinquagēsima,** f., fastlagssöndag. — **Quinquāngulum,** n., femhörning. — **Qvinqvangulār,** femvinklig, femhörnig. — **Quinquecentīster** (-tjänntister), pl., nylat. (ital. *cinquecentisti*), italienska skriftställare under 16:de

århundradet. — **Quinquēnnium**, n., tid af fem år. — **Qvinqvennāl**, (lat. *quinquennālis*), femårig, som sker eller ombytes hvart femte år. — **Qvinqvilliōn**, m., en million gånger en qvadrillion eller femte potensen af en million. — **Qvinqverēm**, f., (lat. *quinquerēmis*, af *rēmus*, åra), fartyg, som har fem rader af roddarbänkar. — **Quinquērtium**, n., lat. (= gr. Pentathlon), de fem slags kampöfningar hos de gamle, näml.: språng, discuskastning, kapplöpning, brottning och knytnäfvekamp, i hvilka alla de, som ville vinna priset, måste segra. — **Quinquevir**, m., en af bisittarne i ett femmannaråd.

**Qvinqvilion**, se föreg.

**Quinquīna**, f., sp. (*quinaquina*), egentl. barkarnes bark: amerikanska benämningen på kinabark.

**Qvint**, m., lat. (af *quīntus*, femte), tonk. den femte diatoniska tonen i skalan, jmf. **Dominant**; finaste strängen på en violin; fäktk. femte ställningen; i piketspel: fem på hvarandra följande kort af samma färg.

**Quinta**, se under **Quintus**.

**Quintāl** (khängtāhl), m., fr. (sp. *quintāl*, af arab. *kintâr*, vigt af 100 skålpund, från lat. *centenārius*, bestående af hundra, jmf. **Centner**), i Frankrike, Spanien, Portugal och Brasilien: vigt af hundra skålpund.

**Qvintern, Qvintessens, Qvintett, Qvintol**, m. fl., se under **Quintus**.

**Qvīntin**, n., vigt af ett fjerdedels lod.

**Qvintinīster**, pl., anhängare af den genom sitt fritänkeri och sin osedlighet illa beryktade skräddaren Jean Quintin ifrån Picardie, i 16:de årh.

**Quīntus, a, um**, lat., femte. — **Quīnta**, f., femte klassen i en skola. — **Qvintān**, m., skolgosse i femte klassen. — **Qvintāna**, f., fjerdedagsfrossa. — **Qvintērn**, ital. **Quintērnio**, m., fem inuti hvarandra lagda pappersark; äfv. fem numror på en och samma lottsedel, som i en dragning utkomma på ett lotteri. — **Qvinterōn**, m., afkomling af en hvit och en qvinlig qvarteron. — **Qvintessēns**, f., (fr. *quintessēnce*, lat. *quīnta essēntia*), egentl. den genom fem distilleringar utdragna finaste delen af ett ämne; det allrafinaste extraktet af en kropp; fig. det bästa, det finaste; kraften, musten, mergen af något. — **Qvintētt**, m., femstämmigt musik- eller sångstycke; äfv. fem personer, som spela olika stämmor, i deras musikaliska samverkan. — **Quintille**, se **Cinquille**. — **Quīnto**, n., en guld- och handelsvigt på Afrikas vestkust. — **Quintōl**, m., tonk. notfigur, bestående af fem toner, hvilka gälla lika med fyra toner af samma valör. — **Quīntuplum**, n., det femdubbla. — **Qvintūpel-alliāns**, f., förbund emellan fem makter.

**Qvinār**, lat. (*quinārius*, innehållande fem), som kan delas med fem, bestående af fem, femfaldig.

**Quīpos** el. **Quīppos** (kui-), pl., peruv. (*kuipu*, knut), knutskrift: peruvianernes sätt att, i st. f. skriftecken, uttrycka sina tankar medelst olikfärgade trådar samt på dessa slagna knutar.

**Qui pro quo**, se under **Quid**.

**Quirīnus**, m., lat. (af sabin. *quīris* el. *cūris*, spjut), fornromerskt mansnamn med betyd.: den spjutbeväpnade; den krigiske; den tappre. — **Quirinālen**, det påfliga palatset på den likbenämda kullen (collis Quirinālis) i Rom. — **Quirinālia**, pl., en Romulus till ära firad fest i det forna Rom. — **Quirīter**, pl., (lat. *Quirītes*), hedersnamn för de romerska medborgarne, isht. i offentliga tal, allt sedan Sabinerne hade förenat sig med dem.

**Quīsque, quaēque, quōdque**, lat., hvar och en; **quīsque sībi prōximus**, lat. ordspr.: hvar och en är sig sjelf närmast; **quīsque suōrum verbōrum ōptimus intērpres**, ordspr.: enhvar tolkar bäst sjelf sina ord; **quīsque praesūmitur bōnus** (el. **mālus**), **dōnec probētur contrārium**, se under **Quilibet**.

**Qvisqvīlier**, pl., lat. (*quisquīliae*), affall; orenlighet; lumpor.

**Qvitt**, fr. (*quitte*, provenç. *quìti*, sp. *quīto*, af lat. *quiētus*, lugn), befriad ifrån skuld; befriad ifrån person eller sak; förlustig; **quītte ou dōūble** (khitt u dubl'), qvitt eller dubbelt, med vilkor, att skulden antingen fördubblas eller också alldeles afqvittas. — **Qvittēns** el. **Qvītto**, n., skriftligt intyg, som lemnas en person deröfver, att han betalt en skuld eller aflemnat något; jmf. **Recepisse**. — **Qvittēra**, meddela skriftligt intyg, att en skuld blifvit betald.

**Qui-va-lā** (khi va lā) el. **Qui vīve** (khi vīvv), fr., hvem der? (utrop af skildtvakter, då någon närmar sig); jmf. **Wer da**.

**Qui vivrā verrā** (khi - värrāh), fr. ordspr.: den, som lefver, får väl se; framtiden skall väl utvisa det.

**Quōad**, lat., beträffande, vidkommande, rörande; **quōad tōrum et mēnsam**, (i fråga om skilsmessa mellan äkta makar) från säng och bord, till säng och säte.

**Quocunque modo**, se under **Modus**.

**Quod**, lat., (neutr. af *qui*), hvad; **quod bene notandum**, se under **Notera**; **quod Deus bene vertat**, se under **Deus**; **quod dubitas, ne feceris**, se under **Dubium**; **quod erat demonstrandum**, se under **Demonstrera**.

**Quōdlibet**, n., lat. (egentl. *quod lībet*, hvad som behagas), allt som är sammanfördt utan ordning och sammanhang, eller åtminstone med synbart godtycke; tonk. se **Potpourri**; äfv. teaterstycke med kända melodier.

**Quod vult Deus**, se under **Deus**.

**Quōmodo**, lat., huru, på hvad sätt.

**Quōndam**, lat., fordom, en gång.

**Quos ego** . . . ., lat.: hvilka jag . . . . (näml. skall tukta); hotelseformel, som den fornromerske skalden Virgilius i sin Eneid låter Neptunus uttala till vindarna, hvilka mot hans vilja rasat och drifvit Aeneas till Karthago i Afrika.

**Qvot**, m., lat. (af *quōtus*, huru mycken), andel, som står i riktigt förhållande; behörig andel; aritm. det tal, som uppkommer genom ett tals dividerande med ett annat; kallas äfv. (i sednare bemärk.) **Qvōtient**, m.

**Quot capita, tot sensus**, se under **Caput**.

**Quota**, se under **Pro**.

**Qvotidiān** el. **Qvotidiēnn**, lat. (*quotidiānus*, af *quotīdie*, daglig, af *quot*, huru många, och *dies*, dag), daglig; **quotidiāna vilēscunt**, det dagliga blir snart alldagligt, blir snart utan värde; **quotidiānus tȳpus**, läkek. en sjuk-

doms dagliga (punktliga) återkomst; **qvotidiān-fēber**, hvardagsfrossa.
**Qvotient**, se under **Qvot.**
**Quo titulo**, se under **Titulus.**
**Quoūsque tāndem**, lat., huru länge (skall du missbruka vårt tålamod)? — begynnelseorden i den fornromerske vältalaren Ciceros första offentligen hållna tal emot upprorsstiftaren Catilina.
**Quovis modo**, se under **Modus.**
**Qvākare**, m., eng. (*quaker*, egentl. en, som darrar, af *quake*, darra), medlem af en, utaf skomakaren Georg Fox år 1650 i England stiftad, religionssekt, hvars hufvudlära är, att hvar och en, som allvarligen söker Guds anda, blir delaktig af omedelbara gudomliga uppenbarelser, hvartill menniskosjälen bär fröet inom sig sjelf. Benämningen uppkom deraf, att under första tiden af sektens tillvaro dess medlemmars gudomliga uppenbarelser föregingos af häftiga darrningar, som ofta öfvergingo till våldsamma konvulsioner.

---

# R.

**R**, såsom taltecken, = **80.**
**R̄**, såsom taltecken, = **80,000.**
**R.**, i rom. handskrifter, = **Roma, Romanus, Regia, Regnum, Restitutor**, se d. o.
**R.**, på franska mynt, betecknar myntnings-orten *Orléans.*
**R.**, i musiknoter, = **Ripieno**, se d. o.
**R.**, på portugisiska mynt, betecknar den forna myntningsorten *Rio de Janeiro.*
**R.** och **Rec.**, på recepter, = **Recipe**, se **Recipiera.**
**R.**, i verk, som handla om mynt, = **Rarus**, se d. o.
**Rall.** = **Rallentando**, se d. o.
**R. D.** = **Reverendus Dominus.**
**R⁰. D⁰.** = **Reverendo Domino.**
**Rec.** = **Recensent**, se under **Recensera.**
**Ref.** = **Referent**, se under **Referera.**
**Resp.** = **Respondeatur**, se under **Respondera.**
**Resp.** = **Respective** och **Respektiv**, se under **Respekt.**
**Rf** el. **rfz** = **Rinforzando**, se d. o.
**R. I. P.** = **Requiescat in pace**, hvile (han, hon) i frid.
**R. M.** = **Reverendum Ministerium**, presterembetet.
**R. M. C.** = **Reverendi ministerii Candidatus**, se under **Ministerium.**
**R. R.** = **Reservatis reservandis**, se under **Reservera.**

---

**Rabāb**, n., arab., ett slags arabiskt instrument.
**Rabānn**, f., ett slags trumma hos negrerna på Slafkusten.
**Rabarber**, se **Rhabarber.**
**Rabātt**, m., ital. (af *rabāttere*, slå af), nedsättning, eftergift i bestämdt pris på en vara; afdrag, afkortning; **rabātt-cōnto**, n., afdragsräkning. — **Rabattēra**, göra afdrag, slå af.
**Rābbi** el. **Rabbīn**, m., hebr. (af *rab*, mycken, stor, äldre; den öfverste, förnämste), egentl. min mästare; judisk skriftlärd eller lagkunnig. — **Rabbinīsm**, m., nylat., den judiska skrifteller religionsläran. — **Rabbīnska språket**, den genom rabbinerna utbildade hebreiskan, isht. det vetenskapliga skriftspråk, som begagnades af de judiska skriftställarne allt sedan 10:de årh. — **Rabbiniter**, se **Talmud.** — **Rabbōth**, pl., den gamla judiska tolkningen af de bibliska böckerna, isht. af Mose böcker. — **Rabbūni**, m., vår herre och lärare (lärjungarnes tilltalsord till Jesus).
**Rābies**, f., lat., raseri, galenskap; **rābies canīna**, hundgalenskap.
**Rabulīst**, m., nylat. (af lat. *rābula*), lagvrängare; upprorsmakare; krångelmakare. — **Rabulisterī**, n., lagvrängning; krångel; uppstudsighet emot regering, upproriskt tal eller skriftställeri, upproriska demonstrationer.
**Racahoūt** (rakahūt), turk., ett af kraftmjöl och chokoladpulver med allahanda tillsatser beredt stärkande näringsämne för sjuka.
**Racāille** (rakālj'), f., fr. (antingen af gr. *rākos*, lump, el. af fornnord. *racki*, hund, racka), pöbel, pack, utskott, afskum, jmf. **Canaille.**
**Raccōlta**, f., ital. (af *raccōgliere*, samla), skörd.
**Raccommodēra**, fr. (*raccommodēr*, af *re* och *accommodēr*, jmf. *Accommodera*), förbättra, upputsa, åter sätta i stånd, åter göra duglig. — **Raccommodāge** (rackåmmådāhsj'), m., förbättring, upputsning. — **Raccommodemēnt** (rackåmmåd'mängh), m., förbättring; äfv. försoning.
**Raccordēra**, fr. (*raccordēr*, af *re* och *accordēr*, jmf. *Accord*), åter stämma tonverktyg; åter förena, försona; åter instämma; åter förlikas; mål. förbättra målningar, jmf. **Renovera.** — **Raccordemēnt** (rackård'mängh), m., återförening; isht. mål. förbättring af dagrarna, så att de öfverensstämma med hvarandra.
**Raccrochēra**, fr., (*raccrochēr*, af *re* och *accrochēr*, jmf. *Accrochera*), åter hänga sig vid eller på; oegentl. åter sluta sig till.
**Race** och **Ras**, f., fr. (provenç. och sp. *rāza*, ital. *rāzza*, af g.tysk. *reiza*, linie, streck), stam, slag, art, slägt.
**Racematiōn**, f., lat. (af *racemāri*, hålla efterskörd, från *racēmus*, drufva), efterskörd.

**Rācha,** hebr. (egentl. *râkâ*, sannol. beslägtadt med *rak*, tunn, torr, mager), ett hebreiskt skymford, för att beteckna en föraktlig, nedrig menniska.
**Rachāt** (rasjāh), m., fr. (af *rachetēr*, återköpa, af *re* och *achetēr*, köpa), återköp.
**Rachel,** se **Rahel.**
**Rachitis,** se **Rhachitis.**
**Rack,** se **Arack.**
**Raddolcēndo** (-dålltjēndo), ital. (af *raddolcīre*, förljufva), tonk. mildt, älskligt.
**Raddoppiāto,** ital. (af *raddoppiāre*, fördubbla), tonk. fördubbladt. — **Raddoppiamēnto,** m., fördubbling.
**Radegāst,** m., rys. (*Radogastj*, af *rad*, vänlig, förnöjd, och *gostj*, gäst, alltså: gästfrihetens gud), hos de gamla slaverna, en gud, åt hvilken hästen var helgad.
**Radesȳge,** f., dan. (af g. *rade*, häftig, elakartad, och *sȳge*, sjuka, sjukdom), en ganska långvarig och elakartad utslagssjukdom i Norge, Sverige och på Island.
**Radial, Radiarier, Radiater, Radiation, Radiolith, Radiōs,** m. fl., se under **Radius.**
**Radical, Radicera,** se under **Radie.**
**Radēra,** lat. (*rādere*), skafva, skrapa, utskrapa, bortskrapa; etsa; **radērjern,** kirurgiskt instrument, som brukas vid trepanering; **radērfernissa,** etsfernissa; **radērgrund,** etsgrund; **radērkonst,** etsningskonst; **radērnål,** etsnål; **radērknif,** skrapknif; **radērpulver,** pulver till glättande af skrapade ställen på ett papper; **radērvatten,** etsvatten.
**Rādius,** m., pl. **rādii** el. **rādier,** lat. stråle; geom. hälften af en diameter (se d. o.). — **Radiāl,** strålig, som hör till eller har afseende på radier. — **Radiārier,** pl., förstenade strål-djur. — **Radiāter,** pl., stråldjur. — **Radiatiōn,** f., strålning, utstrålning, strålkastning; äfv. öfverstrykning af en post i räkning. — **Radiōs,** strålande; munter, glad. — **Radiolit(h),** m., förstenadt stråldjur, jmf. **Radiarier.** — **Radiomēter,** m., strålmätare.
**Rādix,** f., pl. **radīces,** lat., rot; ursprung, stam; alg. rottal, rot, jmf. **Potens;** språkv. rot, rotform, rotord, rotstafvelse, den till grund för en hel ordfamilj liggande urbeståndsdelen af ett ord. — **Radicāl** och **-kāl,** nylat., egentl. inrotad, ursprunglig, grundlig, djup, medfödd, naturlig, grund-; subst. m., kem. grundämne eller grundlag för syror; kropp, som äger förmågan att i förening med en annan bilda en syra eller en bas; **radikālkur,** grundligt eller fullkomligt återställande till helsan, )( **Palliativkur; radikālättika,** möjligast ren, koncentrerad ättika; **radikālord,** grundord, rotord; **radikāltecken,** rottecken; **radikāle** kallas inom protestantiska kyrkan de, som ifrån grunden vilja återställa den rena kristendomen; **radicāl-refōrmers,** pl., medlemmar af ett folkparti i England och några andra länder, hvilka sträfva att i grund förändra statsförfattningen i den mest frisinnade riktning, äfv. blott **radikale.** — **Radikalīsm,** m., sammanfattningen af de radikales grundsatser och sträfvanden. — **Radicāliter,** lat., grundligen, ifrån roten, från grunden. — **Radicēra,** slå rot, fatta rot, fatta fast fot; återföra till sitt ursprung; äfv. grunda, fastställa, jmf. **Fundera; radicērad,** djupt rotad, grundad. — **Radicānd,** m., (lat. *radicāndus*), alg. det tal eller uttryck, hvarur roten till en viss grad skall dragas.
**Radomontad,** se **Rodom-.**
**Radotēra,** fr. (*radotēr*, g. fr. *redotēr*, af g. holl. *doten*, eng. *dote*, sladdra), prata dumheter; skräfla, sladdra, pladdra. — **Radotāge** (radåtāhsj'), m., fr., el. **Radoterī,** n., enfaldigt, osammanhängande prat, pladder. — **Radotēūr** och **-tōr,** m., en, som pratar dumheter, pratmakare.
**Radoucēra** (-dusēra), fr. (*radoucīr*, af *re* och *adoucīr*, jmf. *Adoucera*), mildra, stilla, lindra; betaga en metall dess sprödhet, göra den smidig.
**Radscha,** se **Raja.**
**Raffinēra,** fr. (*raffinēr*, af *re* och *affinēr*, jmf. *Affinera*), rena, förfina; **raffinērad,** förfinad, renad; listig, illslug. — **Raffināge** (raffināhsj') el. **Raffinād,** m., sockers rening; äfv. renadt, fint socker. — **Raffinerī,** n., förfining, rening; sockersjuderi, sockerberedning; fig. tillgjordhet. — **Raffinēūr** (-nöhr), m., fr., förfinare, renare; isht. sockerrenare, sockersjudare.
**Rafflēsia,** f., jätteblomma, en af Arnold år 1818 på Sumatra upptäckt växt, hvars blomma har tre fot i genomskärning.
**Rafraichēra** (rafräschēra), fr. (*rafraîchir*, af *frais, fraîche*, frisk), uppfriska, afkyla, vederqvicka; lifva, förnya. — **Rafraîchissānt** (-sångh, i svenskt talbruk -sängt), uppfriskande, svalkande. — **Rafraîchissemēnt** (rafräsjiss'-mängh), m., uppfriskning, vederqvickelse, svalkning.
**Rāge** (rāhsj'), f., fr. (af lat. *rābies*), raseri, häftig vrede, ursinnighet.
**Ragiōne** (radsjåne), f., ital. (af lat. *rātio*, förnuft, skäl, orsak, räkning, förhållande), handelssällskap, jmf. **Firma;** förnuft, skäl, jmf. **Raison; ragiōnbok,** en i större handelsstäder på börsen eller rådhuset öppen liggande bok, i hvilken hvarje handelshus inskrifver sin firma.
**Ragnarók** och **Ragnarök,** m., (egentl. makternas skymning), nord. mytol. verldens förstörelse.
**Ragōūt** och **Ragū,** m., fr. (af *ragoûtēr*, ånyo gifva någonting smak, åter gifva matlust, af lat. *re, ad*, se d. o., och *gustāre*, smaka, af *gūstus*, fr. *goût*, smak), uppvärmd och kryddad kötträtt, blandrätt; oegentl. blandning, mischmasch; **ragoût fin** (-fångh), fin blandrätt, bestående af kött, vildt, ostron o. d., som vanligen serveras i musselskal. — **Ragoutera** (-gutēra), uppväcka matlust.
**Ragusīno,** m., skiljemynt i Ragusa.
**Rāhel,** f., hebr. (*râchêl*, tacka), qvinnonamn med betydelsen: den tålmodiga.
**Rail** (rähl), m., eng. (af angl. sax. *raegel*, fornt. *rigil*, regel), regel; skena; pl. **rails** (rähls), jernskenor, som användas vid jernbanor, och på hvilka vagnshjulen rulla fram; **rail-roads** (-råhds) el. **rail-ways** (-uähs), pl., skenvägar, jernspår, jernvägar.
**Raillēra** och **Raljēra,** fr. (*raillēr*, antingen sammandr. af m.lat. *ridiculāri*, förlöjliga, af *ridīculus*, löjlig, el. = sp. *rallār*, portug. *ralār*, rifva, oegentl. besvära, lat. *radiculāre*, af *rādere*, skafva, skrapa), skämta; göra sig lustig öfver,

gäckas, drifva med någon. — **Raljerī**, n., skämt, drift, gyckel; **par raillerīe**, på skämt, på gyckel. — **Raillēūr** (ralljöhr), m., gyckelmakare.

**Raisōn** (räsöngh), f., fr., och **Resōn**, m., (af lat. *rātio*, förnuft), förnuft, insigt, kännedom, kunskap; förnuftig föreställning, förnuftsgrund; orsak, grund, skäl; rätt; förhållande; köpm.t. = **Firma** (se d. o.), jmf. **Ragione; taga resōn**, erkänna framställda förnuftsskäl; **bringa någon till resōn**, förmå någon att taga sitt förnuft till fånga, förmå någon till förnuftig öfverläggning och förnuftigt handlingssätt; **à raisōn**, efter förhållande, i förhållande, i proportion. — **Raisonnāble** el. **Resonābel**, förnuftig, billig, anständig, måttlig, ordentlig; ädel, frikostig. — **Resonēra**, efter förnuftsgrunder undersöka och bedöma något; anföra skäl och grunder; i mer föraktlig bimening: prata, pladdra; göra invändningar och onödiga anmärkningar, orda, prata. — **Raisonnemēnt** och **Resonemāng**, n., bedömande; förnuftig tankeföljd, förnuftsslut, tankekedja, slutledningskedja; anförande af skäl och grunder. — **Raisonnēūr** (räsånnöhr), m., pratmakare, en, som resonnerar i tid och otid.

**Rājah** el. **Rāja** (rādsja), m., sanskr. (*râdschan*, nom. *râdschâ*, konung, lat. *rex*), ostindisk stamfurste eller infödd furste bland hinduerna, numera vanligen beroende af europeerna.

**Rājas**, pl., arab. (*ra'ijah*, betande hjord, undersåte; af *ra'a*, beta, bevaka), i Turkiet: skattskyldiga undersåter, som icke bekänna sig till den muhammedanska religionen, isht. de under turkarna lefvande kristne.

**Raka**, se **Racha**.

**Rake** (rähk), m., eng., liderlig vällusting, = fr. **Roué**, se d. o.

**Rakēt**, m., ital. (*rocchētto*, slända, eng. *rŏcket*, liksom i fr. *fusée*, raket och tråd på sländan, af *fusēāū*, slända), fyrverkeripjes, bestående af en med gnisteld fylld pappershylsa, som, fästad vid en smal stång, uppstiger i luften, sedan den blifvit antänd; **signāl-rakēt**, raket, som antändes till signal eller underrättelse.

**Rakēt**, m., ital. (*racchētta*, fr. *racquētte*, af lat. *rēte*, nät), bollnät, slagnät vid fjäderbollspel, sällträ.

**Rāky**, m., slav. (jmf. rys. *rakā*, fördroppar vid distillering af brännvin, och *Arak*), ett slags brännvin i Slavonien, plommonbrännvin.

**Raljera, Raljeri, Raljör**, se **Raillera**.

**Rallentāndo**, ital. (*rallentāre*, af *lēnto*, lat. *lēntus*, långsam), tonk. dröjande, småningom aftagande i hastighet.

**Ralliēra**, fr. (*ralliēr*, af *re* och *alliēr*, jmf. *Alliera*), återförena, sammandraga. — **Ralliemēnt** (ralli'mängh), m., fr., krigsk. återförenande, sammandragande af trupper, som blifvit skingrade af fienden.

**Ralph**, engelskt mansnamn = **Rudolf**.

**Ramadān** el. **Ramasān**, äfv. **Ramazān**, m., arab. (*ramadân*, af *ramida*, vara ganska het), egentl. den heta månaden (emedan, då namnet infördes, denna månad inföll under den hetaste årstiden), fastemånad, den 9:de månaden i arabiska kalendern, under hvilken muhammedanernes fasta infaller; turkarnes stora fasta.

**Ramājana**, ind., Rama's (en indisk konungasons) vandel och lefnadsöden; namnet på en stor, på sanskritspråket affattad, episk dikt om ungefär 25,000 vers.

**Ramassēra**, fr. (*ramassēr*, af *re* och *amassēr*, jmf. *Amassera*), samla, hoprafsa; **ramassērad**, egentl. samlad; nervfull, stark; undersätsig, groflemmad.

**Ramazan** (efter fransk stafning med *z*, uttaladt som *s*) = **Ramadan**, se d. o.

**Rambouillet** (ranghbuljēh), m., fr., en hvit, rödstrimmig äplesort ifrån den liknämda staden i franska departementet Seine et Oise (Sähn' e Oähs'); äfv. en persikosort.

**Rāmex**, m., lat. (pl. *rāmices*, af *rāmus*), gren; läkek. bråck, kroppsskada. — **Ramificatiōn**, f., förgrening.

**Ramollissānt** (-sāngh), fr. (af *ramollīr*, åter uppmjuka; jmf. *Mollis*), uppmjukande. — **Ramollitīv**, n., barb.-lat., uppmjukande medel.

**Ramp**, m., fr. (*rampe*, af *rampēr*, krypa, g. fr. klättra), byggn.k. ett sluttande plan i st. för en trappa; trappa mellan tvenne afsatser; lamprad vid framsidan af en teater.

**Ramponērad**, ital. (*rampognāre*, tadla, håna, af *rampōne*, hake; jmf. g. fr. *ramponēr*, håna, sticka), sönderbruten, krossad, skadad (säges om varor o. d.).

**Ran**, f., fornnord. mytol. hafvets gudinna, Aegirs gemål.

**Rāna** och demin. **Rānula**, f., lat., egentl. groda, liten groda; läkek. grodsvulst, benämning på ett slags lungsvulst; **rana in fābula**, egentl. grodan i fabeln, d. v. s. högmodig såsom grodan i fabeln, hvilken, för att uppnå storleken af en tjur, blåste upp sig, tills hon slutligen sprack.

**Ranchēros** (rantsjēros), pl., sp. (egentl. de, som bebo en *rāncho*, enstaka hus), mexikanskt landtfolk, af spansk-indiansk härkomst, hvilka äro förträffliga ryttare och jägare samt utgöra största delen af landets beridna trupper.

**Rancūne** (ranghkyhn'), f., fr. (g. fr. *rancūne*, *rancūre*, *rancōre*, *rancōr*, m.lat. *rancūra*, *rancūna*, af lat. *rāncor*, härskhet; fig. gammalt hat), djupt inrotadt hat, groll, agg.

**Rang**, m., fr. (af mht. *ring*, ring, krets), rad, ordning; areställe, plats, stånd, värdighet. — **Rangēra** (rangschēra), fr. (*rangēr*), ordna, ställa i ordning; reda, utreda; föra till en viss klass eller ordning; **rangēra sig**, ordna sina affärer, husliga angelägenheter; **rangērad** (-schērad), en, som har rangerat sig, är i goda omständigheter.

**Ranger** (rāhndscher), m., eng. (af *range*, vandra omkring), skogvaktare, skogsuppsyningsman; spårhund.

**Rāni** el., efter eng. skrifsätt, **Ranee**, f., hindost. (*râni*), indisk prinsessa eller drottning.

**Ranimēra**, fr. (*ranimēr*; jmf. *Animera*), åter lifva, uppmuntra, uppfriska (en färg).

**Ransōn**, m., fr. (*rançon*, nedert. *rancun*, g. ital. *ranzōne*, af lat. *redēmtio*), lösepenning, lösen (för fånge, uppbringadt skepp o. d.); nyttjas i sjömansspråket orätt i st. f. **Ration**, se d. o. — **Ransonēra**, fr. (*rançonnēr*), utlösa.

**Ranula**, se under **Rana**.

**Ranūnkel**, m., lat. (*ranūnculus*), egentl. liten groda, grodört, örtslägtet *Ranunculus*.

**Ranz des vaches** (rangs dä väsjh'), m., fr. = **Kuhreihen**, se d. o.
**Raoul** (raūhl), fr., mansnamn = **Rudolf.**
**Rāpax,** lat., rofgirig; subst. m., en rofgirig man. — **Rapacitēt,** f., lat. (*rapācitas*), rofgirighet.
**Rāpert,** m., ett slags lavett för skeppskanoner.
**Rāphaël,** m., hebr. (af *rapha*, hela, läka), mansnamn med betyd.: Gud har botat; isht. en af de tre erkeenglarna (Raphaël, Gabriel och Michaël).
**Raphani,** se **Rhaphani.**
**Rapīd,** lat. (*rāpidus*, fr. *rapīde*, af lat. *rāpere*, rycka), snabb; häftig, strid. — **Rapidamēnte** och **Rāpido,** ital., tonk. raskt, påskyndande, lifligt. — **Rapiditēt,** f., lat. (*rapīditas*), snabbhet, hastighet; häftighet. — **Rapīder,** pl., fr. (*rapīdes*, eng. *rapids* [räppids]), små vattenfall, hvirflar, isht. i de amerikanska floderna.
**Rapiēr** el. **Rappiēr,** m., t. (fr. *rapière*, f., urspr. af t. *rappen*, *raffen*), lång värja, plit, pamp; fäktvärja.
**Rappahānock,** m., (efter en liknämd ort och flod), ett slags bladtobak i Nord-Amerika.
**Rappēll** el. **Rappēl,** m., fr. (*rappēl*, af *rappelēr*, kalla tillbaka, af *re-* och *appeler*; jmf. *Appell*), återkallelse; milit. förgaddring, tecken med trumma eller trumpet att trupperna skola samla sig; mål. ljusets återstrålning. — **Rappellēra,** återkalla.
**Rappier,** se **Rapier.**
**Rappīster,** pl., en af tysken Rapp grundad socialistisk-pietistisk förening vid Pittsburg i Nord-Amerika.
**Rappōrt,** m., fr. (af *rapportēr*, återbringa, af *re-* och *apportēr*; jmf. *Apportera*), egentl. återbringande; berättelse, anmälan; äfv. förhållande, afseende; öfverensstämmelse. — **Rapportēra,** berätta, anmäla; förhålla sig, hafva afseende. — **Rapportēūr** och **-tōr,** m., en, som afgifver rapport; föraktl. sqvallrare, sqvallerbytta; äfv. vinkelmätare (Transportör, se d. o.); urmakares riktcirkel.
**Rapsodi,** se **Rhapsodi.**
**Rāptim,** lat. (af *rāpere*, rycka, slita; röfva), skyndsamt, hastigt. — **Rāptus,** m., lat., rof, röfvande, jmf. *Crimen raptus;* äfv. hänryckning, hänförelse; anfall af raseri, galenskap, koller.
**Rārus** och **Rar,** lat. (*rārus*, *a*, *um*, egentl. gles, tunnsådd, enstaka), sällsynt; dyrbar; **rāra āvis,** egentl. sällsynt fågel; någonting ovanligt, sällsynt; **rarīssime,** ytterst sällan. — **Raritēt,** f., sällsynthet; äfv. sällsynt ting, dyrbarhet, märkvärdighet; **rāritas dēntium,** läkek. tändernas gleshet; **pour la rareté du fait** (pur la rar'tēh dy fäh), för det ovanliga i saken. — **Rarefaciēntia,** pl., läkek. medel, som utvidga porerna. — **Rarefactiōn,** f., porernas utvidgning; luftens förtunning genom värme.
**Ras,** m., ett piemontesiskt längdmått = ½ pariseraln, jmf. **Raso.**
**Ras,** f., se **Race.**
**Rask,** m., eng. (*rash*, fr. *ras*, ital. *rāso;* sannol. af lat. *rāsus*, fr. *ras*, ital. *rāso*, skuren, glatt), en sort glatt, mjukt ylletyg, äfven siden, från staden Arras i Frankrike.
**Rasēra,** fr. (*rasēr*, sp. *rasār*, ital. *rasāre*, af lat. *rādere*, *rāsum*, skafva), raka; i grund nedrifva, jemna med marken; artil. bestryka.
**Raskolnīker,** pl., rys. (*raskōl'nik*, affällig, af *raskolōtj*, *raskōlywatj*, skilja), rysk-grekiska sekterister, som strängt vidhålla den gamla tron och söndrat sig ifrån den herrskande kyrkan.
**Rāso,** m., ital. (af *rāso*, fr. *ras*, slät), längdmått i Alessandria, Cagliari och Nizza, jmf. *Ras;* äfv. atlastyg.
**Raspūter,** pl., hinduer, som tro på själavandringen.
**Rassurānt** (-syrängh), fr. (*rassurēr*, egentl. åter göra säker, af *re-* och *assurēr*), lugnande.
**Rastrāl,** m., nylat. (af lat. *rāstrum*, räfsa), linierstift, hvarmed notsystemets 5 linier på en gång kunna uppdragas; kallas vanligen, ehuru orätt, **Rostrāl.**
**Rasūr,** f., lat. (*rasūra*, af *rādere*, skafva, skrapa, se *Radēra*), radering i skrift; raderadt ställe; hos de katolska andlige: hårets högtidliga afrakande; något afskafvet; filspån; **rasūra,** farm. små afskrapade delar af vissa droguer.
**Rāta,** f., lat. (*rātus*, *a*, *um*, uträknad, af *rēri*, räkna; deraf *rāta*, näml. *pars*), det bidrag, en person bör lemna, i förhållande till hans andel; **pro rāta (pārte),** i förhållande.
**Ratāfia, Ratāffia** el. **Tāffia,** f., (sp., ital., fr., eng. *ratāfia;* af malay. *arak*, [se *Arack*] och *tâfia*, ur sockerlag utdragen spirithaltig vätska; deraf sp. och fr. *tafīa*, sockerbrännvin, rom), ett slags likör af fruktsaft, kryddor och socker.
**Ratānhia,** (sp. *ratanīa*), f., ett slags rot i Amerika af starkt sammandragande smak, använd som blodstillande medel.
**Ratapoīl** (-poāhl), m., fr. (sammandr. af *rat à poīl*, råtta med hår), ett af franska skämttidningar uppfunnet ord, för att beteckna en anhängare af Napoleon III, inbiten Bonapartist.
**Ratatūlla** (-tūlja), f., sp., soppa på bröd, örter och rötter.
**Rat de cāve** (rah d' cāv'), m., fr., egentl. källarråtta; spion; ett slags lykta.
**Rateliēr** (rateljēh), m., fr. (af lat. *rastēllus*, liten hacka, fr. *ratēāu*, l. ratåh), gevärsställ, vapenställ i vakt- och tyghus; äfv. klädhängare; äfv. en sats löständer.
**Rati-cōātings** (-kåthings), pl., eng., ylletyger.
**Ratificēra,** nylat. (jmf. *Ratus;* fr. *ratifiēr*), bekräfta, stadfästa; **ad ratificāndum,** till stadfästelse. — **Ratificatiōn** el. **-fik-,** f., lat., stadfästelse.
**Ratīn,** n., fr. (*ratīne*, af g. fr. *ratīn*, ormbunke, ett, rask liknande, kypradt ylletyg. — **Ratinēra,** fr. (*ratinēr*), frisera kläde till ratin.
**Rātio,** f., lat. (af *rēor*, *rātus sum*, *rēri*, egentl. räkna; tro, döma), räkning, räkenskap; förhållande; öfverläggning; mening; förnuft; regelmessig inrättning; måtta; grund, orsak; **cōntra ratiōnem,** emot förnuftet, förnuftsvidrig; **rātio lēgis,** lagens grund; äfv. lagens syftemål; **r. suffīciens,** tillräcklig grund, orsak; **ratiōne,** i anseende (till), i betraktande (af), för skull; **r. consciēntiae,** för samvetets skull; **r. offīcii,** för embetets skull, å embetes vägnar. — **Ratiōn,** f., fr. (*ratiōn*, l. rasiōngh), förhållande; bestämd daglig qvantitet af mat eller foder för manskap eller hästar, jmf. *Ranson.* — **Ratiocīnium,** n., och **Ratiocinatiōn,** f., lat., log., egentl. beräkning, förnuftigt eftersinnande; förnuftsslut, slutledning. —

**Ratiolatrī**, f., lat.-gr., förnuftsdyrkan. — **Rationābel**, vanl. **Rationāl**, lat. (*rationābilis* och *rationālis*), äfv. **Rationēl**, fr., förnuftig, förnuftsenlig; grundad på vetenskaplig forskning, byggd på logiska grunder; matem. som fullkomligt noggrant kan uträknas eller bestämmas, )( Irrationel. — **Rationalīsm(us)**, m., nylat., förnuftets användande på allt, som är menniskan gifvet i erfarenheten, för att derefter bedöma det; kyrkohist. grundsatsen att ej utan förnuftig pröfning antaga någon lärosats; öfvertygelsen, att förnuftet är högsta skiljedomaren i religionssaker; förnuftstro, förnuftsreligion, )( Supranaturalīsm, se d. o. — **Rationalīst**, m., anhängare af rationalismen. — **Rationalīstisk**, som tillhör, utmärker eller har afseende på rationalismen. — **Rationalitēt**, f., förnuftighet; förnuftsenlighet; matem. egenskapen att kunna noga beräknas.

**Ratis**, m., en ostindisk diamant- och perl-vigt, = $3\frac{1}{2}$ gran eller $\frac{7}{8}$ karat.

**Ratt**, m., dan. (*rat*), drillhjul på större fartyg, hvilket tjenar till att vrida roret.

**Rattenēndo**, **Rattenūto**, ital., tonk. återhållande, dröjande.

**Rattrappēra**, fr. (*rattrapēr*, af *re* och *attrapēr*, jmf. *Attrappēra*), åter fånga; upphinna; återfå, återbekomma.

**Rātus, a, um**, lat. (particip af *rēor*, *rātus sum*, *rēri*, räkna; hålla för), egentl. uträknad; fastställd, giltig, beslutenì; **rātum**, äfv. **de rāto**, beslutet, antaget; **rātum et grātum**, bekräftadt och antaget; **pro rāto et grāto**, (anse) för bekräftadt och antaget; **rātum**, n., det antagna, giltiga; äfv. det bestämda, utsatta; cavera (se d. o.) **de rato**, gå i borgen för antagandet; **sub spe rāti**, under hopp om, förutsättning af antagande.

**Raucēdo**, f., nylat., och **Raūcitas**, f., lat. (af *rāucus*, hes), läkek. heshet.

**Ravāge** (ravāhsj'), m., fr. (af lat. *rāpere*, röfva), förhärjning, ödeläggelse, plundring. — **Ravagēra** (-sjēra), förhärja, ödelägga, plundra. — **Ravageur** (-sjöhr), m., ödeläggare, förhärjare.

**Ravaudāge** (ravådāhsj'), m., fr. (af *ravaudēr*, flicka, lappa, af lat. *re* och *vālidus*, frisk, stark, m.lat. *validāre*, göra rund, stark, fr. *validēr*), lappning; lappverk. — **Ravaudeūr** (-dōhr), m., flickare.

**Ravelin** (rav'långh), m., fr., fortif. ett framför en courtine (se d. o.) liggande ytterverk, halfmånskans.

**Raviggiuōlo** (-viddjuōlo), ett slags liten fet getost, ifrån trakten omkring Brescia.

**Ravīn** (ravängh), m., fr., ränna, urhålkad genom ymniga vattenflöden; hålväg.

**Rāvis**, f., lat. = **Raucedo**, se d. o.

**Ravissement** (raviss'mångh), m., fr. (af *ravīr*, = lat. *rāpere*, rycka), hänryckning, förtjusning.

**Ravitaillēra** (-taljēra), fr. (*ravitaillēr*; jmf. *Avitaillēra*), krigsk., åter förse med lifsmedel.

**Rayas**, se **Rajas**.

**Rayōn** (räjōngh), m., fr. (ital. *rāggio*, sp. *rāyo*, af lat. *rādius*), stråle; hjuleker; radie i en cirkel; en fästnings rayōn: det område, som ligger inom skotthåll för dess kanoner.

**Raypour**, n., en sort ostindiskt siden.

**Rāzia** el. **Rāzzia**, f., arab. (*rgazā*, *rgaziā*, strid, fälttåg, isht. Muhammedanernes emot de otrogne, af *rgezā*, strida, angripa), plundringståg, ströftåg (urspr. af de franska trupperna i Nord-Afrika).

**Re**, italiensk och fransk benämning på tonen **d**.

**Re-**, lat. och roman. prefix (ital. äfven *ri-*), som i sammansättningar betyder: tillbaka, emot, åter, ånyo.

**Re galantuomo**, se under **Galan**.

**Reagēra**, nylat. (af *re* och *āgere*; jmf. *Agera*), återverka, tillbakaverka; motverka, göra motstånd. — **Reagēns**, n., pl. **reagēntia** och **-ier**, återverkande medel; kem. ämnen, som genom de förändringar, de sjelfva undergå eller frambringa, tjena till pröfning af beståndsdelarna uti andra kroppar. — **Reactiōn** och **Reaktiōn**, f., fr. (*réactiōn*), återverkan, tillbakaverkan, motverkan; läkek. den genom yttre inverkan på en kroppsdel hos densamma framkallade normala verksamhet; en politisk rörelses eller riktnings tillbakaträngande, ett politiskt partis återkommande till makten, politiska idéers och lärors återvunna insteg. — **Reaktionār**, återverkande, tillbakaskridande; subst., en, som hyllar tillbakaskridandet.

**Readoptiōn**, f., nylat., återupptagande. — **Readoptēra**, åter upptaga, jmf. *Adoptera*.

**Reāl**, (1), m., sp. och portug. (af *reāl* = lat. *regālis*, kunglig), pl. portug. **Reis** (jmf. *Milreis*), ett skiljemynt i åtskilliga länder och af olika värde, isht. i Spanien, der en Real de plata eller silfverreal gäller omkring 30 öre, en real de vellon (--veljōn) eller kopparreal omkring 15 öre rmt; i Mexiko är en real = 40 öre rmt.

**Reāl**, (2), m., boktr., se **Regal**, 1.

**Reāl**, (3), nylat. (*reālis*, af lat. *res*, sak), mest i sammansättningar: som angår sak, )( Verbal och Personel; äfv. verklig, sann, för handen varande, )( Ideel, jmf. *Reel*; **reāl-definitiōn**, f., sakförklaring; **reāl-encyklopedī**, f., inbegrepp, sammanfattning af sakvetenskaper; **reāl-injūrie**, f., rättsv. förolämpning genom handling; **reāl-kunskap**, sakkunskap; **reāl-lēxikon**, n., sakordbok, som mera sysselsätter sig med sak- än namnförklaringar; **reāl-rätt**, se **Jus in re**; **reāl-skola**, läroanstalt, der undervisning meddelas uti moderna språk, matematik, naturvetenskap etc., i st. f. i gamla språk; **reāl-uniōn**, f., två länders sammansmältande till ett, )( Personal-union; **reāl-värde**, sakvärde, verkligt värde; (mynts) verkliga halt, )( Nominal-värde. — **Reālier**, pl., lat. (*reālia*), saker, sakinnehåll; verkliga ting, )( Verbalier; äfven sakkunskap. — **Realisēra**, fr. (*réalisēr*), förverkliga, verkställa, utgöra; förytttra, förvandla i penningar; äfv. omsätta papperspenningar i klingande mynt. — **Realisatiōn** och **Realisering**, f., förverkligande, verkställande; förvandling i penningar eller klingande mynt. — **Realīsm(us)**, m., verklighetslära, filosofisk lära, som tillskrifver de yttre tingen ett af våra föreställningar oberoende, verkligt väsende, )( Idealism. — **Realīst**, m., anhängare af denna lära. — **Realitēt**, f., verklighet. — **Reāliter**, verkligen, i sanning, sannerligen.

**Realgār,** n., arab. (fr. *réalgar*, *réalgal*, sp. *rejalgār*, ital. *risigāllo*, *risagāllo*, nylat. *risigāllum*), röd svafvelarsenik, jmf. *Arsenik*.

**Realier, Realisera, Realism, Realitet,** etc., se under **Real, 3**.

**Reappellēra,** nylat. (jmf. *Appellera*), åter anropa.

**Rear-Admiral** (rīhr-ädmiräl), m., eng. (af *rear* = fr. *arrière*), engelsk contre-amiral, så kallad, emedan han för befälet öfver rear, d. v. s. flottans efterlinie.

**Rearmēra,** nylat. (jmf. *Armera*), åter beväpna; åter utrusta (skepp).

**Reassecurēra** el. **Reassurēra,** nylat. (jmf. *Assecurera*), återförsäkra, ånyo försäkra. — **Reassecurāns** el. **Reassurāns,** f., återförsäkring, dubbelförsäkring, d. v. s. då en assuradör låter hos en annan försäkra den af honom öfvertagna risken.

**Reāt(us),** m., lat. (af *rēus*, anklagad), anklagelsetillstånd; brott, brottsligt tilltag. — **In reātu,** under tilltal.

**Rebāb** el. **Rubāb,** n., arab. (*rabâb*, pers. *rubāb;* jmf. *Rabab*), ett turkiskt musikinstrument med högst tre strängar.

**Rebebe,** n., ett sädesmått i Alexandria.

**Rebec,** m., fr. (ital. *ribēca*, portug. *rabēca*, provenç. *rabey*, jmf. *Rebab*), ett gammalt tresträngigt musikinstrument, som under medeltiden företrädde violinens ställe.

**Rebecka,** f., hebr. (*Ribkâh;* af chald. *rebāk*, binda, göda, arab. *ribkat*, rännsnara); qvinnonamn: den feta, välfödda, eller den (genom sin skönhet) fängslande.

**Rebēll,** m., lat. (*rebēllis*, egentl. den som förnyar ett krig, af *bēllum*, krig; fr. *rebēlle*), upprorsman, upprorsmakare. — **Rebēllisk,** upprorisk; trotsig. — **Rebellēra,** göra uppror. — **Rebelliōn,** f., uppror.

**Rebī,** m., arab. våren; namn på tredje och fjerde månaden i arabiska kalendern: r.-el-ewwel (den första R.) och r.-el-acher (den sista R.).

**Rebūlla,** m., en sort vin ifrån grefskapet Görz.

**Rēbus,** m., fr. (af lat. *rēbus*, abl. plur. af *res*, sak), således egentl. genom saker, d. v. s. en tanke, uttryckt genom saker eller bilder i st. f. genom skriftecken, bildgåta, teckengåta.

**Rebus sic stantibus,** se under **Res**.

**Rebut** (rebȳh), m., fr. (jmf. *Debut*), afvisning, afslående svar; utskott, skräp, förderfvad vara (isht. hos köpmän). — **Rebutēra** (rebyhtēra), fr. (*rebutēr*), afslå, förkasta; afskräcka. — **Rebutānt** (rebytāngh), afskräckande, nedslående, motbjudande, vidrig.

**Recadēns,** f., nylat. (af *recādere*, för *recīdere*, återfalla), återfallande, hemfallande, t. ex. af en rättighet till dess förra innehafvare.

**Recambio,** se **Ricambio**.

**Recapitera, Recapito,** se **Ricapito**.

**Recapitulēra** och **Rek-,** nylat. (*recapitulāre*; jmf. *Capitel*), ånyo genomgå något efter hufvudpunkterna eller hufvudinnehållet, upprepa kort och punktvis. — **Recapitulatiōn** och **Rek-,** f., kort upprepande af hufvudinnehållet, isht. vid slutet af ett tal, för att kraftigare inverka på åhörarne.

**Recedēra,** lat. (*recēdere*, jmf. *Cedera*), åter afstå eller afträda.

**Recensēra,** lat. (*recensēre*, jmf. *Censēra*), omsorgsfullt genomgå och granska, isht. bedöma, granska en bok, en teaterföreställning o. d., samt afgifva berättelse derom. — **Recensēnt,** m., en, som har uppdrag att recensera böcker, teaterföreställningar o. d., granskare. — **Recensiōn,** f., lat. (*recēnsio*), undersökning, granskning, bedömande, isht. af en bok, teaterföreställning o. d.

**Recēnt,** lat. (*rēcens*, genit. *recēntis*, fr. *récēnt*), ny, färsk. — **Recentiōrer,** pl., lat. (*recentiōres*), de nyare, isht. nyare skriftställare; äfv. nyligen inskrifna studenter.

**Recepisse, Recept,** etc., se under **Recipiera**.

**Recēss,** m., lat. (*recēssus*, egentl. återgång, återtåg; af *recēdere*, se *Recedera*), fördrag, förlikning och uppsats deröfver; riksdagsbeslut; köpm.t. qvarstod, försummad betalning, återstående skuld.

**Recētt** (resätt), m., fr. (uppkommet af g.fr. *recepte*), inkomst; isht. åt en skådespelare el. skådespelerska anslagen inkomst af en teaterföreställning.

**Rechangēra** (r'sjanghsjēra), fr. (*rechangēr*, jmf. *Changera*), åter ändra eller vexla. — **Rechānge,** m., köpm.t. återvexling, utbyte af en protesterad vexel; afgift derför.

**Rechaūd** (resjåh), m., fr. (af *re-* och *échaudēr*, värma), kolbäcken, fyrfat; kamin; tallriksvärmare.

**Recherchēra** (resjärsjēra), fr. (*recherchēr*, af *cherchēr*, söka, jmf. *Cherche*), egentl. åter, oupphörligt söka; eftersöka, efterforska, undersöka; **recherchērad,** sökt, tillgjord. — **Rechērche** (r'sjärsjh'), f., eftersökande, efterforskning; undersökning; utforskad sanning; eftersträfvande, bemödande; tillgjordhet.

**Recidīv,** n., lat. (*recidīvus*, af *recīdere*, återfalla), nytt anfall af en sjukdom, återfall.

**Recief,** holl., och **Recīf** (resīff), fr., m., emottagningsbevis = Recepisse, se d. o.; äfv. intyg att varor blifvit emottagna och inlastade i ett fartyg = Connaissement, se d. o.

**Recipiēra,** lat. (*recīpere*, af *re-* och *cāpere*, taga), egentl. återtaga, antaga; intaga, upptaga (i sällskap eller orden). — **Recipiāngulum** n., el. **Recipiāngel,** m., lat., ett af Tobias Mayer uppfunnet vinkelmätnings-instrument, jmf. *Transportör*. — **Recipiēnd,** m., lat. (*recipiēndus*), en, som skall intagas i en orden, i ett sällskap. — **Recipiēnt,** m., lat. (*recipiens*), emottagare; kem. förlag, ett kärl att upptaga och samla flygtiga ämnen; äfv. glasklocka, som begagnas vid luftpumps-försök. — **Recepīsse,** n., (lat. infinitiv. *recepīsse*, att hafva emottagit), skriftligt erkännande att man emottagit något som skall återställas, emottagningsbevis. — **Recēpt,** n., föreskrift för tillredandet af en rätt o. d., isht. af läkemedel. — **Rēcipe,** lat., (på recepter), tag. — **Receptāculum,** n., kärl för upptagande och behållande af vatten eller andra vätskor; bot. den del af en växt, der befruktnings-organerna finnas. — **Receptārius,** m., nylat. en, som å större apotek ombesörjer recepturen, se d. o. — **Receptibilitēt** och **Receptivitēt,** f., emottaglighet, förmåga, böjelse att an- eller upptaga något. — **Receptiōn,** f., intagning i

orden eller sällskap. — **Receptūr,** f., egentl. emottagning; tillredande och utlemnande af läkemedel.

**Reciprōk,** lat. **Recīprocus, a, um,** (fr. *réciprōque*), ömsesidig, inbördes, motsvarig; **reciprōkt vērbum** el. **vērbum recīprocum,** gram., verb, som uttrycker en vexelverkan. — **Reciprocēra,** köpm.t. motsvara, besvara. — **Reciprocitēt,** f., nylat., (fr. *réciprocité*), ömsesidighet, motsvarighet; ömsesidigt förhållande.

**Recitēra,** lat. (*recitāre*), ur minnet uppläsa, föredraga; berätta; **recitāndo** (retji-), ital., tonk. bör föredragas såsom recitativ. — **Recitatiōn,** f., föresjungande, föreläsande, föredrag. — **Recitatīv,** n., nylat. (ital. *recitatīvo*), musikaliskt föredrag, bildande öfvergången ifrån det patetiska talet till sången och mindre bindande sig vid takten än vid reglorna för deklamationen; **recitatīvo parlānte,** talande recitativ; **r. sēmplice** (-sāmplitsje), enkelt recitativ; **r. obbligāto,** instrumenteradt recitativ. — **Recitatīvisk,** som har formen af ett recitativ. — **Recitērande,** talande; **recitērande skådespel,** skådespelet i allmänhet, i motsats till O p e r a och B a l l e t t.

**Reclamēra** och **Rekl-,** lat. (*reclamāre*, egentl. skrika emot, af *clamāre*, skrika, ropa; fr. *réclamēr*), högt återfordra, göra anspråk på. — **Reclamatiōn,** f., lat. (*reclamātio*), återfordran, anspråk; lagf. besvär öfver något. — **Reclāma,** sjöt. assuradörer och försäkringstagare åliggande åtgärder för att befria ett uppbringadt fartyg. — **Reclāme,** f., fr., lofordande anmälan, öfverdrifvet berömmande uppsats i en tidning; jäg. lockpipa.

**Reclinēra,** lat. (*reclināre*, af *clināre*, böja), böja tillbaka. — **Reclinatiōn,** f., nylat., tillbakaböjning; läkek. ett slags starr-operation. — **Reclinatōrium,** n., plats att lägga sig på, hvilobädd.

**Recludēra,** lat. (*reclūdere*, af *claūdere*, stänga), öppna, uppläsa; äfv. innesluta, inspärra. — **Reclusiōn,** f., nylat., inspärrning, häktning; afsöndring, tillbakadragenhet.

**Recognoscēra** och **Rek-,** lat. (*recognōscere*, jmf. *Cognoscera*), åter lära känna; erkänna, förklara riktig, efter förutgången pröfning; krigsk. speja, kunskapa; bese, undersöka, mönstra. — **Recognitiōn,** f., lat. (*recognītio*), igenkänning; rättsligt erkännande af en person eller sak för hvad den utgifves vara; pröfvande och förbättrande genomseende af ett arbete, en skrift, etc. — **Recognoscēring,** f., krigsk. ströftåg, för att speja eller kunskapa.

**Recollectiōn,** f., nylat., tankarnes samlande, isht. för andliga betraktelser; deraf **Recollēcter,** pl. (fr. *recollēts*), en munkorden, medlemmar af F r a n c i s k a n e r - o r d e n (M i n o r i t e r, se d. o.), hvilka gå barfota i träskor.

**Recommendēra** och **Rek-,** fr. (*recommandēr*), anbefalla; förorda, prisa; r e k o m m e n d e r a  e t t  b r e f, särskilt anbefalla det i vederbörandes vård och, genom betalning af en viss afgift, ikläda dem ansvarsskyldighet derför. — **Rekommendābel,** (fr. *recommandāble*), som kan förordas, prisvärd. — **Rekommendatiōn,** f., förordande; förord; **rekommendationsbref,** bref, hvarigenom någon anbefalles till en persons bevågenhet.

**Recomparatiōn,** f., nylat. (af lat. *comparāre*, förvärfva, förskaffa), återförvärfvande; återköp.

**Recompensēra** (rekonghpanghsēra), fr. (*récompensēr*), ersätta, godtgöra, vedergälla, belöna. — **Recompēns** (rekonghpänghs), f., ersättning, godtgörelse, vedergällning, belöning.

**Recomplettēra,** nylat. (jmf. *Complettera*), åter göra fullständig.

**Recomponēra,** lat. (*recompōnere*), åter sammansätta, omarbeta; kem. åter sammansätta en sönderdelad kropp. — **Recomponīst,** m., nylat., el. **Recompositōr,** m., fr. omarbetare. — **Recompositiōn,** f., nylat., kem., ny sammansättning af sönderdelade kroppar.

**Reconciliēra,** lat. (*re-conciliāre*), återförena, förlika, försona. — **Reconciliābel,** nylat. försonlig. — **Reconciliatiōn,** f., lat. (*reconciliātio*), återförening, förlikning, försoning; en botfärdig kättares återupptagande i församlingen; högtidligt renande af något oskäradt kyrkokärl; ny invigning af en vanhelgad kyrka.

**Reconfrontēra,** nylat. (jmf. *Confrontēra*), åter konfrontera. — **Reconfrontatiōn,** f., förnyad konfrontering.

**Reconnaissānce** (r'kånnässanghs'), f., fr. (af *reconnaître*, igenkänna, erkänna), igenkännande, erkännande; erkänsla, tacksamhet; köpm.t. emottagningsbevis; **reconnaissānce de liquidatiōn** (-d' likidasiōngh), ett slags franska statspapper. — **Reconnaissānt** (-nässängh), erkännsam, tacksam.

**Reconstitutiōn,** f., nylat. (jmf. *Constituera*), återställande; äfv. öfverflyttande af ett lån, af en lifränta o. d. på annan person.

**Reconstruēra** och **Rek-,** nylat. (jmf. *Construera*), egentl. åter uppbygga, återställa; åter i dess ursprungliga form sammansätta ett helt af dess delar. — **Reconstructiōn** och **Rek-,** f., återuppbyggande, återställande; upplösning af egendomligheter, isht. af ett språks egendomliga ordföljd.

**Reconvalescēra,** nylat. (jmf. *Convalescera*), tillfriskna. — **Reconvalescēnt,** m., en tillfrisknande. — **Reconvalescēns,** f., tillfrisknande, bättringstillstånd.

**Reconvenēra,** nylat. (af lat. *convenīre aliquem*, anklaga någon; fr. *reconvenīr*), rättsv. bemöta en anklagelse med en annan. — **Reconventiōn,** f., anklagad persons yrkande af ansvar å anklagaren för otillbörlig anklagelse.

**Recopiēra,** fr. (*recopiēr*, jmf. *Copiēra*), åter afskrifva.

**Recōrd** (rikåhrd), m., eng. (af m.lat. *recordum*, fr. *recōrd*, vittnesmål, erinran, af lat. *recordāri*, ihågkomma, g.fr. *recordir*, förhöra vittnen), en vid domstol (*court of record*) förvarad urkund angående någon rättslig förhandling, för att sedermera vid behof kunna tjena till intyg eller bevis. — **Recōrder,** m., rättsperson, som förvarar och vid behof tillhandahåller dylika urkunder (= *Registrator*).

**Recours,** se **Recurs.**

**Recrastinatiōn,** f., m.lat. (af lat. *cras*, i morgon, *crāstinus*, beträffande morgondagen), en saks uppskjutande till morgondagen.

**Recreation, Recreativ,** se under **Recreera.**

**Recreditīv**, n., nylat. en regerings återkallelsebref till något sändebud, hvarigenom dess creditiv (se d. o.) upphäfves.

**Recreēra**, lat. (*recreāre*, af *creāre*, skapa, frambringa; fr. *récréēr*), egentl. åter skapa, omskapa; vederqvicka, läska; muntra, roa. — **Recreatiōn**, f., lat. (*recreātio*), vederqvickelse, stärkande; förlustelse. — **Recreatīv**, nylat. (fr. *récréatīf*), vederqvickande, stärkande, uppfriskande; lustig, roande.

**Recremēnt(um)**, n., lat. (jmf. *Excrement*), läkek. vätska, som afsöndrar sig ur blodet, blodvatten.

**Recrescēra**, lat. (*recrēscere*, af *crēscere*, växa), återväxa.

**Recriminēra**, nylat. (fr. *récriminēr*; jmf. *Criminera*, under *Crimen*), tillbaka beskylla, göra motbeskyllningar; skymfa tillbaka; svara på oqvädinsord. — **Recriminatiōn**, f., motbeskyllning, genklagan; återgäldande af skymfer eller smädelser.

**Recta**, **Rectangulum**, **Recte**, **Rectificera**, etc., se under **Rectus**.

**Rectiōn**, f., lat. (*rēctio*, af *rēgere*, jmf. *Regera*), gram., sammanbindningen af styrande och styrda ord i en sats; ett ords kraft att i satsföljden styra ett annat. — **Rēctor** och **Rēktor**, m., egentl. ledare, förare; i allmnht. föreståndare, isht. för en skola; i England: kyrkoherde; **rector magnīficus**, se **Magnificens**. — **Rectorāt** och **Rekt-**, n., nylat. rektors embete; äfv. rektors boställe. — **Rēctory** (räktori), f., kyrkoförsamling, som en rector förestår, pastorat.

**Rectus, a, um**, lat. (egentl. particip. af *rēgere*, leda, styra; jmf. *Regera*), rak; rätt, riktig; **rēcta** (näml. **vīa**), raka vägen, d. v. s. rakt på saken, utan omsvep; **rēcto(fōlio)**, lat. på den rätta, d. v. s. första eller främre sidan af ett blad; **rēctum** (näml. **intestīnum**), n., läkek. ändtarmen; **rēcte** och **rēcte bēne**, riktigt, rätt, väl. — **Rectāngel**, m., äfv. **Rekt-**, nylat., rätvinklig fyrhörning. — **Rectangulār**, rätvinklig. — **Rectascensiōn**, f., (jmf. *Ascension*), astron. en stjernas ifrån eqvatorns och ekliptikans skärningspunkt österåt mätta läge. — **Rectificēra**, beriktiga, förbättra; matem. jemföra en kroklinie med en rät linie eller bestämma dess längd; kem. rena en redan distillerad vätska genom ytterligare distillering; rectificerad sprit, högst renad, mycket stark sprit. — **Rectificatiōn**, f., beriktigande, förbättring; matem. längdbestämning af kroklinier; kem. högre rening, vattenfrihet, upprepad distillering, äfv. Rectificering, Concentrering. — **Rectificātor**, m., instrument till rektificering.

**Reçū** (r'ssȳ), fr. (af *recevoir*, = lat. *recīpere*), emottagen; subst. m., emottagningsbevis.

**Recūeil** (r'kölj'), m., fr., samling. — **Recueillēra** (r'köljēra), fr. (*recueillīr*, af lat. *recollīgere*), samla.

**Recul** (r'kyl), m., fr. återstudsning, återstöt af en kanon efter skottets aflossande. — **Reculēra** och **Rek-**, (fr. *reculēr*, provenç. och sp. *reculār*, ital. *rinculāre*, af lat. *cūlus*, bakdel, fr. och provenç. *cul*, ital. och sp. *cūlo*), studsa, stöta tillbaka; vika, draga sig tillbaka. — **À reculōns** (-kylōngh), baklänges.

**Recūrs**, fr. **Recōūrs** (r'kūhr), m., (af lat. *recūrsus*, af *re-* och *cūrrere*, springa, löpa), återgång; tillflykt; ersättningsfordran; appellation (se d. o.) till högre myndighet eller domstol; se äfv. **Regress**.

**Recurvirōstrae**, pl., nylat. (af lat. *recūrvus*, tillbakaböjd), fågel af vadarne, med uppåtböjd näbb.

**Recusēra**, lat. (*recusāre*), vägra, afslå, icke antaga, förkasta. — **Recusābel**, senlat. (*recusābilis*), förkastlig, oantaglig. — **Recusānter**, pl., lat. (*recusāntes*), anhängare af ett parti i England i 17:de årh. som vägrade att aflägga religionseden och att förena sig med episkopalkyrkan; i Frankrike: motståndare till bulla unigenitus, se d. o. — **Recusatiōn**, f., lat. (*recusātio*), vägran, afslag.

**Redaktion**, **Redaktör**, se under **Redigera**.

**Redān** (redāngh), m., fr. (af lat. *dens*, genit. *dēntis*), krigsk. sågverk, = Flèche, se d. o.

**Redatēra**, nylat. (jmf. *Datera*, under *Datum*), tillbakaflytta datum, gifva en skrifvelse tidigare datum än det rätta, fördatera.

**Redditiōn**, f., lat. (*reddītio*, af *rēddere*, återlemna), återlemning; angifvande af skäl.

**Redecīlla** (redesīlja), f., sp. (demin. af *red*, lat. *rēte*, nät; jmf. *retīculum*), ett slags nätlik hufvudbetäckning i Catalonien, hårnät.

**Redemtion**, **Redemtor**, se under **Redimera**.

**Redevābel**, fr. (*redevāble*, af *redēvoir*, ännu vara skyldig; jmf. *Devoir*), egentl. ännu skyldig, gäldbunden; förbunden, förpligtad. — **Redevānce** (-vānghs'), f., fr., jordränta, grundränta.

**Redhibitiōn**, f., (lat. *redhibītio*), återlemnande; köpm.t. klagomål öfver en erhållen vara, som ej motsvarar profvet, med yrkande att emot dess återställande utbekomma köpesumman.

**Redigēra** (-sjēra), lat. (*redīgere*, af *re-* och *āgere*, egentl. drifva eller föra tillbaka), sammanföra, samla, ordna (skriftliga uppsatser); ombesörja utgifvandet och tryckningen deraf. — **Redacteūr** (-töhr) och **Redaktōr**, m., samlare och utgifvare af skriftliga uppsatser; isht. utgifvare af en tidskrift, tidning o. d., hvari flera personer äro medarbetare. — **Redactiōn** och **Redakt-**, f., handlingen att redigera; samteliga med utgifvandet af en tidskrift eller tidning sysselsatta personer.

**Redikyl**, se **Réticule** (under **Reticulum**).

**Redimēra**, lat. (*redīmere*, af *re-* och *ēmere*, köpa), återköpa, friköpa, återlösa. — **Redemtiōn**, f., lat. (*redēmtio*), befrielse, återlösning. — **Redēmtor**, m., lat., befriare, återlösare. — **Redemtorīster** el. **Redempt-**, pl., ledamöter af den heliga Återlösare-orden, = Ligorianer, se d. o.

**Redingōte** (r'dängåt'), f., fr., (af eng. *Rīding-coat*, l. rejdingkåt, af *ride*, rida, och *coat*, rock), egentl. ridrock, lång öfverrock.

**Redintegrēra**, lat. (*re-integrāre*; jmf. *Integrera*), återställa, förnya. — **Redintegratiōn**, f., återställning, förnyelse; upprepande af ett och samma ord, för mera eftertryck skull.

**Rēditus**, m., lat. (af *redīre*, återkomma), återkomst, hemkomst; **rēditus**, pl., inkomster; **r. ānnui**, årliga inkomster.

**Redivīvus, a, um**, lat. (jmf. *Vivus*), återupplifvad, återuppväckt, återuppstånden.

**Redondīlier**, sp. **Redondīllas** (-dīljas), pl. (af *redōndo*, lat. *rotūndus*, rund), en spansk och portugisisk versform, bestående af sex- eller åttastafviga rimmade verser; sedermera i allmnht. sex- eller åttastafviga verser.

**Redoppēra**, fr., ridk. vända hästen medelst en half volt.

**Redoute**, se **Redutt**.

**Redoutēra** (redutēra), fr. (*redoutēr*, af lat. *dubitare*, tvifla, fr. *doutēr*), frukta, sky. — **Redoutābel**, fr. (*redoutāble*), fruktansvärd, förskräcklig.

**Redowaska**, f., en böhmisk dans i omvexlande $\frac{3}{4}$ och $\frac{2}{4}$ takt; jmf. *Regdowa*.

**Redressēra**, fr. (*redressēr*; jmf. *Dressera*), åter ställa till rätta; återställa, förbättra; äfv. göra om intet, upphäfva

**Redruthīt**, m., kopparglans, så kallad efter Redruth i Cornwallis.

**Redscheb**, m., arab. (urspr. dyrkan, af *radschaba*, frukta), namn på sjunde månaden i muhammedanska kalendern, emedan under denna månad all strid är förbjuden.

**Reducēra**, lat. (*redūcere*, af *dūcere*, föra), återföra, återbringa; nedsätta, förringa, förminska, t. ex. ett mynt (till värdet); inskränka, indraga; tonk. reducera ett partitur, sammanföra många instrumenters harmoni på några få; aritm. förvandla ett tal till uttryck i annan sort; köpm.t. förvandla en större penningsort till mindre delar deraf eller tvärtom; kem. framställa ren metall ur dess föreningar med syre, svafvel eller något annat elektronegativt ämne; **reducēr-ugn**, ugn, der metallerna utsmältas ur sina naturliga föreningar, malmerna. — **Reductiōn** och **-duktiōn**, f., återförande till ett förutvarande tillstånd; förminskning, förringning, nedsättning, t. ex. truppers (till antalet), ett mynts (till värdet), o. s. v.; ett tals förvandling till uttryck i annan sort; kem. framställning af ren metall ur dess föreningar med syre, svafvel o. d.; **reduktiōns-tabell**, tabell för jemförande af olika mått, mål och vigt; äfv. tabell för reduktion i sorter.

**Redundēra**, lat. (*redundāre*, egentl. återflöda, af *re*, och *undāre*, flyta, af *ūnda*, våg), öfverflöda; sväfva ut, vara vidlyftig (i framställningen af en sak). — **Redundāns**, f., lat. (*redundāntia*), öfverflöd, öfvermått; vidlyftighet.

**Reduplicēra**, senlat. (*re-duplicāre*; jmf. *Duplicēra*, under *Duplum*), åter fördubbla; gram. fördubbla eller upprepa bokstäfver eller stafvelser. — **Reduplikatiōn**, f., gram. bokstafs- eller stafvelse-fördubbling.

**Redūtt**, m., fr. (*redoute*, af lat. *redūcta*, fem. af *redūctus*, egentl. tillbakadragen, af fr. *redūcere*, jmf. *Reducera*), 1) fältskans, liten fyrkantig förskansning; 2) maskeradbal (af ital. *ridotto*, egentl. samlingsplats); sedermera dansnöje i allmänhet; äfv. ställe, der man dansar.

**Redūvia**, f., lat. nagelrot.

**Reel** (rihl), m., eng., egentl. garnhärfvel; namn på en liflig skottsk och irländsk dans.

**Reēl**, fr. (*réel*; jmf. *Real*), verklig, väsendtlig; grundlig; trovärdig, redbar.

**Reemtiōn**, f., nylat. (jmf. *Emtio*), återköp.

**Reexekutiōn**, f., nylat. (jmf. *Exekution*), återställande af utmätt egendom.

**Reexportēra**, nylat. (jmf. *Exportera*), åter utföra (varor, som förut blifvit införda). — **Reexportatiōn**, f., återutförsel af dylika varor.

**Refaktiōn**, f., fr., el. **Refāktie**, f., holl. köpm.t. godtgörelse; betalningsafdrag på priset för skadade varor, = *Fusti*, se d. o.; tullafdrag i vigten på varor, som blifvit våta.

**Refaits** (r'fäh), pl., fr. oafgjorda spel i *Trente et quarante* eller *Rouge et noir*.

**Refection, Refectorium**, se under **Reficiera**.

**Refellēra**, lat. (*refēllere*, af *re*, och *fāllere*, bedraga), vederlägga.

**Referēra**, lat. (*refērre*, egentl. bära, föra tillbaka; fr. *référēr*), berätta, afgifva berättelse; föredraga; hänskjuta, hemställa. — **Referāt**, n., nylat., af referent afgifven berättelse. — **Rēference** (-ens), f., eng. köpm.t. bref, som innehåller närmare upplysningar om en efterfrågad sak; äfv. rekommendation af ett aktadt handelshus. — **Referēnt**, m., lat. (*rēferens*), en, som afgifver berättelse om innehållet af handlingarna i ett från lägre till högre rätt inkommet mål, = **Referendārie**; sedermera i allmnht.: den, som afgifver berättelse (i tidningar o. s. v.) om förloppet af någon offentlig akt, m. m.

**Reficiēra**, lat. (*refīcere*, af *fācere*, göra; egentl. åter göra), återställa, förbättra; upprätta; vederqvicka; **reficiēntia**, pl., läkek. stärkande, vederqvickande medel. — **Refectiōn** el. **-fekt-**, f., förbättring; vederqvickelse; hos katolikerna: en måltid under fastan och i klostren. — **Refectōrium**, n., nylat. matsal i kloster.

**Refin** (-fängh), fr., el. **Refīno**, sp., m., (egentl. utmärkt fin), den finaste spanska ullen och deraf förfärdigade tyger.

**Reflectēra** el. **Reflekt-**, lat. (*reflēctere*, egentl. böja tillbaka), återkasta; återstråla; eftersinna, eftertänka; reflektēra öfver, betänka, begrunda, öfverväga. — **Reflēktor**, m., nylat., egentl. strålkastare; ett spegelinstrument, hvarmedelst nattsignaler göras mera märkbara, spegel-teleskop. — **Reflēx**, m., återsken, afspegling. — **Reflexiōn**, f., lat. (*reflēxio*), återstrålning; återsken, afspegling; fig. begrundande, betraktelse, öfvervägande; förmåga att begrunda eller anställa betraktelser. — **Reflexībel**, nylat. som kan återkastas, afspeglas. — **Reflexibilitēt**, f., strålars egenskap att kunna återkastas. — **Reflexīvt pronōmen**, gram. pronomen, hvilket åsyftar samma person eller sak, som utgör meningens subjekt; **verbum reflexīvum, reflexīvt verb**, verb, som genom ett åtföljande reflexivt pronomen uttrycker verkningens återgående på det verkande subjektet.

**Refluēra**, lat. (*reflūere*, af *flūere*, flyta), flyta tillbaka; verka tillbaka. — **Reflūx(us)**, m., nylat. återflöde, blodets tillbakaflödande till hjertat ifrån den öfriga kroppen; äfv. ebb.

**Refōnte** (-fonght'), f., fr. (af *refōndre*, smälta om), omsmältning, omgjutning.

**Reform, Reformation**, se under **Reformera**.

**Reformidābel**, nylat. (af *reformidāre*, högeligen frukta), fruktansvärd, förskräcklig.

**Reformēra**, lat. (*reformāre*, jmf. *Formera*), ombilda, omgestalta, omskapa, ändra; förbättra, rensa från missbruk; **reformērte**, pl., äfv.

Calvinister och Zwinglianer, anhängare af den genom Calvin och Zwingli förbättrade och renade kristna trosläran. — **Refōrm,** m., nylat. (fr. *réfōrme*), ombildning, förbättring; äfv. **Reformatiōn,** f., lat. (*reformātio*), isht. kyrkoförbättring, trosrening, återställande af den rena kristna läran (genom Luther och hans medhjelpare). — **Reformātor,** m., lat., ombildare, förbättrare, isht. religionsförbättrare. — **Refōrmbill,** m., i England: hvarje bill (se d. o.), som åsyftar en reform. — **Refōrmer** el. **Reformīst,** m., eng., anhängare af det politiska parti, som sträfvar efter grundliga samhällsförbättringar, )( Conservativ, se d. o.; i Frankrike: den, som hufvudsakligen afser förbättring af den arbetande klassens ställning.

**Refractiōn** och **-frakt-,** f., nylat. (jmf. *Fraktion*), ljusstrålarnes brytning, strålbrytning. — **Refrāktor,** m., egentl. strålbrytare; ett fjerrglas, som genom strålbrytning åstadkommer förstoring, dioptriskt fjerrglas. — **Refractīv,** strålbrytande.

**Refraichera, Refraichissement,** rättare **Rafraichera, Rafraichissement,** se d. o.

**Refrāin** (r'frängh) el. **Refräng,** m., fr. (*refrāin*, provenç. *refrānh*, *refrīm*, af m.lat. *refrāngere*, i st. f. *refrīngere*, oupphörligt bryta, g.fr. *refrāindre*), strof, som upprepas vid slutet af hvarje vers, omqväde; fig. talämne, som en person alltjemt bringar å bane, gammal trall.

**Refrangībel,** nylat. (af lat. *frāngere*, bryta; jmf. *Refraction*), fys. som kan brytas. — **Refrangibilitēt,** f., ljusstrålars egenskap att kunna brytas.

**Refrenēra,** lat. (*refrenāre*, af *frēnum*, tygel), tygla. — **Refrenatiōn,** f., tygling.

**Refrigerēra,** lat. (*refrigerāre*, af *frīgus*, n., köld), el. **Refroidēra** (r'froadēra), fr. (*refroidēr*), afkyla, uppfriska, äfv. kyla, beröfva värme. — **Refrigerāntia,** pl., kylande medel, kylmedel. — **Refrigeratiōn,** f., lat. (*refrigerātio*), el. **Refroidissemēnt** (r'froadiss'-mängh), m., fr., afkylning. — **Refrigerātor,** m., nylat., kylkärl, kylare; kylrör, kylkar. — **Refrigeratōrium,** n., kylfat.

**Refräng,** se **Refrain.**

**Refūgium,** n., lat. (af *refūgere*, fly tillbaka, fly bort, af *fūgere*, fly; *fūga*, flykt; fr. *refūge*), tillflykt, tillflyktsort; äfv. undanflykt, förevändning. — **Réfugié** (refyschjēh), m., fr., flykting, isht. den, som flyktat för sin trosbekännelses skull; benämning på de under Ludvig XIV 1685 ur Frankrike flyktade reformerta trosbekännarne.

**Refulgēns,** f., senlat. (*refulgēntia*, af *refulgēre*, återglänsa; jmf. *Fulgent*), återsken; klart sken, strålande skimmer, glans.

**Refundēra,** lat. (*refūndere*, egentl. återgjuta, utgjuta, af *fūndere*, gjuta), återgifva, återbetala, återgälda; **refūsis expēnsis,** rättsv. efter återbetalning af omkostnaderna; äfv. under vägran att utbetala dem, i förhoppning att de skola drabba motparten. — **Refusiōn,** f., lat. (*refūsio*, utgjutande), återlemnande, återgifvande; **refūsio expensārum** el. **sūm(p)tuum,** rättsv. återbetalning af omkostnader, godtgörande derför; äfv. vägran att godtgöra dem.

**Refusēra** (refys-), fr. (*refusēr*, provenç. *refusār*, ital. *rifusāre*, af lat. *recusāre*, vägra, under förblandning med *refutāre*, visa tillbaka), afslå, neka, vägra, afböja; icke vilja, försmå. — **Refūs** (r'fȳh), m., fr. vägrande svar, afslag, korg.

**Refutēra,** lat. (*refutāre*, egentl. visa tillbaka), vederlägga. — **Refutatiōn,** f., lat. (*refutātio*), vederläggning; äfv. uppsägning af en förläning.

**Regāl,** (1), m., m.lat. (*rēga*, g.t. *rīga*, *rīge*, nedert. *riege*; i st. f. *reihe*, rad), hylla, ställ, isht. i boktryckerier, till förvarande af stilar, formar, o. s. v.; äfv. bok- eller pappershylla el. ställ; äfv. ett föråldradt, mest af rörstämmor bestående pedalverk i orgeln.

**Regāl,** (2), lat. (*regālis*, af *rex*, genit. *rēgis*, konung), kunglig; **regāl-papper,** en sort papper af stort format till kartor, stentryck o. d., jmf. *Imperial-papper*. — **Regāl** el. **Regāle,** pl. **regālier,** konungens eller kronans rättighet till uteslutande åtnjutande af vissa förmåner; **regālier,** pl., äfv. den kungliga maktens kännetecken; **regāl,** boktr.k. en stor stilsort, som följer näst efter Imperialstilen; **regālia,** f., en cigarrsort af synnerlig storlek. — **Regalitēt,** f., nylat., rätt till regering, rätt att innehafva regalierna.

**Regalēra,** fr. (*régalēr*, ital. *regalāre*, sp. *regalār*, sannolikt af *gala*, som äfv. betyder: det utsöktaste, fullkomligaste, visad ärebetygelse; enligt andra af goth. *gailgan*, fröjda; måhända under inblandning af lat. *regālis*, kunglig, således egentl. kungligt undfägna eller beskänka), kostligt undfägna, gifva en präktig undfägnad; äfv. beskänka.

**Regardēra,** fr. (*regardēr*, af *gardēr*, akta, jmf. *Garde*), beskåda, betrakta; göra afseende på, akta på, hafva hänsyn till; beträffa, angå; **regardez-moi** (-dēh-moā), n., ett slags pannsmycke för fruntimmer; — **Regārd** (r'gāhr), m., fr., beskådande, betraktande; afseende, hänsyn; aktning, vördnad; äfv. fruktan; mål. två mot hvarandra vända porträtt; **en regārd** (angh -), i afseende på, med hänsyn till; af aktning, vördnad för någon.

**Regātta,** f., ital. (*regātta* och *rigātta*, af *riga*, rad, g.t. *rīge*, *rīga*, nedert. *riege*; jmf. sp. *regāte*, m., undanflykt, *regateār*, ro i kapp), kapprodd med gondoler (se d. o.), urspr. på stora kanalen i Venedig, med stor prakt anställd till främmande furstars ära; sedermera bruklig äfven på andra orter.

**Rēgdowa,** vanl. **Rādowa,** f., böhm. (*regdowāk* och *reydowāk*, beslägtadt med t. *reihen*), en böhmisk dans, ett slags vals. — **Regdowāika,** f., böhm. (*reydowātschka*), en variation af denna dans.

**Regel,** f., lat. (*rēgula*, fr. *règle*), rättesnöre, föreskrift; grundsats; äfv. = Menstruation; **in rēgula,** enligt regeln, i allmänhet, vanligen; **nūlla rēgula** (*est*) **sīne exceptiōne,** ingen regel (är) utan undantag. — **Regula de tri** (egentl. *regula de tribus*, näml. *tērminis* el. *nūmeris*, regeln om de tre talen), aritm. läran om sättet att till tre proportionela storheter finna den fjerde. — **Reglēra,** senlat. (*regulāre*), efter reglor inrätta, ordna; förordna, stadga, fastställa. — **Regularīst,** m., nylat., en, som uppställer reglor. — **Regularitēt,** f., regelmessighet, riktighet; iakttagande af

reglor. — **Regulātor,** m., ordnare; inriktare; riktskifva, ställskifva, t. ex. i urverk; äfv. ett slags säkert gående ur; i Nordamerika: en genom val tillsatt rättsperson, som på en gång är domare, gendarm (se d. o.) och verkställare af domar.

**Regemente,** se under **Regera.**

**Regēnce** (resjänghs'), f., fr. (jmf. *Regera*), regering, riksförvaltning, isht. hertig Filips af Orléans för sin sedeslöshet beryktade regering.

**Regenerēra,** lat. (*regenerāre*; jmf. *Generera*), pånyttföda, förnya, omskapa. — **Regenerātiōn,** f., senlat. (*regenerātio*), pånyttfödelse, ny födelse, förbättring. — **Regenerātor,** m., nylat., el. **Régénératēūr** (resjeneratöhr), m., fr., återställare.

**Regent,** se under **Regera.**

**Regēra,** (af lat. *rēgere*, fr. *régīr*), egentl. rikta; leda, styra; herrska, beherrska; gram. fordra viss kasus. — **Regēring,** f., styrelse, ledning; förvaltning, utöfning af högsta makten; äfv. sammanfattningen af de personer, som jemte regenten utöfva regeringsmakten; **regeringsform,** lag, som bestämmer, huru högsta makten i ett land skall handhafvas. — **Regēnt,** m., lat. herrskare, högste styresman i ett rike; riksföreståndare. — **Régīme** (resjīhm'), m., fr., statsförvaltning, regering; äfv. = D i e t, se d. o.; **anciēn régīme** (anghsjängh -), fr., den gamla, förutvarande statsförfattningen, isht. i Frankrike före revolutionen; äfv. förgången lefnadsordning. — **Regemēnte,** n., senlat. (*regimēntum*, fr. *régimēnt*, ital. *reggimēnto*, sp. *regimiēnto*), regering; krigsk. en större afdelning af krigsmanskap, vanligen bestående af omkring 1000 man, under befäl af en öfverste. — **Regīssōr** (-sjissōr), m., förvaltare, föreståndare; teaterv. en person, som utdelar rollerna och ombesörjer deras inöfvande.

**Rēgia majēstas,** f., lat. kunglig höghet.

**Regicīdium,** n., nylat. (fr. *régicīde*, af lat. *rex*, konung, och *cāēdere*, nedhugga, döda), kungamord. — **Régicīde** (resjisīdh'), m., kungamördare, isht. benämning på dem, som röstade för Ludvig XVI:s afrättning. — **Regifūgium,** n., konungamaktens afskaffande i Rom, 509 f. Kr.

**Regīna,** f., lat., drottning; fruntimmersnamn: drottningen, herrskarinnan.

**Regiōn,** f., lat. (*rēgio*, fr. *régiōn*), trakt, område, landskap; trakt på himlahvalfvet; luftlager.

**Regissōr,** se under **Regera.**

**Regīster,** n., fr. (*regīstre*, ital. och sp. *regīstro*, portug. *regīsto*, af m.lat. *regīstrum*, äfv. *regēstrum*, *regestōrium*, af *regēstum*), ord- eller sakförteckning, innehållsförteckning; äfv. följd af likartade ting; en viss, vid registerdraget i orgeln namngifven stämma, R e g i s t e r s t ä m m a; äfv. viss afdelning af menniskorösten. — **Registrēra,** m.lat. (*registrāre*), inskrifva, införa i register. — **Registrātor,** m., tjensteman vid ett embetsverk, som emottager och inregistrerar alla inlemnade handlingar i en särskilt bok, benämd **Registratūr.**

**Rēgius mōrbus,** lat. egentl. den kungliga sjukdomen; gulsot.

**Reglemēnte,** n., fr. (*règlemēnt*, af *réglēr*, ordna), stadga, föreskrift, isht. med afseende på tjensteförrättningar. — **Reglementārisk,** som innehåller stadgar eller grundar sig derpå.

**Réglīsse** och **Réglīse,** f., fr. (provenç. *regalīcia*, *regulēcia*, ital. *regolīzia*, *legorīzia*, sp. och portug. *regalīz*, af lat. *liquirītia*, *glycyrrhīza*, gr. *glykȳrrhiza*, sötrot, af *glykȳs*, söt, och *rhīza*, rot; jmf. *Lakrits*), ett af lakritsrot beredt bröstmedel, hvilket i dagligt tal kallas J u n g f r u s k i n n eller K ä r i n g s k i n n, allt efter det till färgen är hvitt eller gulbrunt.

**Rēgnum,** n., lat., rike; **rēgnum natūrae,** naturriket; **r. animāle,** djurriket; **r. vegetābile,** växtriket; **r. minerāle,** sten- eller mineral-riket.

**Regrediēra,** lat., och **Regressēra,** nylat. (af lat. *rēgredi*, af *grădi*, gå), återgå. — **Regrediēns,** f., nylat, och **Regrēss,** m., lat., återgång; tillflykt; utväg; rättsv. ersättningsfordran, -anspråk; (vid vexelaffärer) den siste vexelinnehafvarens rättighet att, om han ej erhållit betalning af trassaten, söka skadeersättning hos sina förmän (endossenterna) eller hos utställaren. — **Regressīv,** nylat., återgående, verkande tillbaka; r e g r e s s i v - m e t ö d, = a n a l y t i s k, se d. o.

**Regrettēra,** fr. (*regrettēr*, af *re*, och lat. *queritāri* = *quēri*, klaga), sakna; ångra. — **Regrēt** (r'grăh), m., saknad, smärta, bekymmer; ånger; **à regrēt,** med saknad, ogerna. — **Regrettābel,** fr. (*regrettāble*), beklaglig, beklagansvärd.

**Rēgula,** se under **Regel.**

**Rēgulus,** m., lat. (demin. af *rex*, konung), egentl. liten konung; nat.hist. kungsfågeln, den minsta af våra svenska fåglar; kem. fullkomligt ren, från främmande beståndsdelar befriad metall, t. ex. **rēgulus antimōnii,** ren antimon; **r. arsēnici,** ren arsenik. — **Regulīnisk,** fullkomligt ren, renad.

**Rehabilitēra,** nylat. (jmf. *Habilitera*, under *Habil*), återgifva någon dess förra värdighet, rättighet eller stånd; åter upprätta ens anseende, återgifva allmän aktning. — **Rehabilitatiōn** och **Rehabilitering,** f., återinsättning i embete, värdighet, o. s. v.; upprättelse.

**Rehaussēra** (rehåssēra), fr. (*rehaussēr*, af *haussēr*, höja; jmf. *Hausse*), mål. förhöja, göra framstående. — **Rehāūts** (r'håhs), pl., upphöjningar, ljusa, klara ställen på målningar.

**Reimportatiōn,** f., nylat. (jmf. *Importation*), återinförsel.

**Reimprimēra,** nylat. (jmf. *Imprimera*), åter trycka eller upplägga (en bok). — **Reimprimātur,** n., tillåtelse att omtrycka en bok. **Reimpressiōn,** f., omtryck, aftryck, ny upplaga.

**Reine** (rähn'), f., fr. (af lat. *regīna*), drottning, t. ex. i schackspelet. — **Reine-Claude** (rähn'-klåd'), f., egentl. drottning Claudia, en art särdeles saftiga gröna plommon (troligen uppkallade efter Frans den förstes gemål *Claudia*, hvilken tyckte mycket om denna fruktsort). — **Reinētte** (rähnätt'), drottningsäple, el. **Rainētte,** f., (af *raine*, *rainētte*, löfgroda: med afseende på färgen), en rostfärgad, finsmakande, urspr. fransk äplesort.

**Reinhard,** m., (af g.t. *Raginhart*), ett tyskt mansnamn: slug rådgifvare. I den gamla djurfabeln hade räfven detta namn (deraf fr. *renard*).

**Reinhold**, se **Reinwald**.
**Reinmar**, sednare **Reimer**, m., (g.t. *Raginmâr*), ett tyskt mansnamn: den för sin rådighet berömde.
**Reinstallēra**, nylat. (jmf. *Installera*), återinsätta i ett embete. — **Reinstallēring** el. **Reinstallatiōn**, f., återinsättning i ett embete.
**Reintegration**, se **Redintegration**, under **Redintegrera**.
**Reinwald** el. **Reinhold**, m., (af g.t. *Raginolt, Raginald, Reginwalt*), ett tyskt mansnamn: den starke, kraftige herrskaren (deraf fr. *Regnault*).
**Reis**, pl. af **Real**, se d. o.
**Reis** (re-is), m., turk. (af arab. *rēis, rēes*, hufvud, hufvudman), kapiten på ett turkiskt fartyg, turkisk sjökapiten, isht. sjöröfvarkapten; **Reis-Efendi**, se under **Efendi**.
**Reiterēra**, nylat. (*re-iterāre*, jmf. *Iterera*), upprepa, förnya. — **Reiteratiōn**, f., upprepande, förnyande.
**Rei vindicatio**, se undes **Res**.
**Rejiciēra**, lat. (*rejīcere*, af *jăcere*, kasta), kasta tillbaka; förkasta, afslå. — **Rejectiōn**, f., lat. (*rejēctio*), förkastande, afslag. — **Rejetōn** (resj'tōngh), m., fr. (af *rejetēr*), aflägg, telning; äfv. fig. telning, ättling.
**Rejouissānce** (resjuissānghs'), f., fr. (af *réjouīr*, fröjda), lustbarhet; spelterm: kort, på hvilket spelarne i landsknekt göra sina insatser.
**Rejuvenescēns**, f., lat. (af *juvenēscere*, blifva ung, från *jŭvenis*, ung), blifvande barn på nytt.
**Rekiet**, se **Rikat**.
**Rekrȳt**, m., fr. (*recrūe*, f., ungskog; äfv. nyvärfvadt manskap, af *re-croître* = lat. *recrēscere*; ital. *reclūta*), nyvärfvad soldat. — **Rekrytēra**, fr. (*recrutēr*, ital. *reclutāre*), göra fulltalig; värfva manskap.
**Relabēra**, lat. (*re-labi*; jmf. *Labent*), återfalla. — **Relāpsus**, m., nylat., återfall; äfv. en, som återfaller i sitt förra tillstånd.
**Relachēra** (relasjēra), fr. (*relâchēr*; jmf. *Lachera*), nedspänna, göra slapp; slappas, mattas. — **Relâche** (-lāhsj'), m., afbrott (i arbete), rast, hvila. — **Relâchemēnt** (-lahsj'māngh), m., förslappning, slapphet.
**Relāis** (r'läh), m., fr. (af *relayēr*, aflösa i arbete), hästombyte; plats, der hästombyte verkställes; fig. rastställe, hvila från arbete; i fästningar: väg mellan vallen och grafven; vid elektriska telegrafer: apparat, hvarmedelst strömmen på lokalbatteriet vid en telegrafstation hämmas.
**Relancēra** (relangsēra), fr. (*relancēr*), jäg.t. åter uppdrifva ett undkommet villebråd.
**Relapsus**, se under **Relabera**.
**Relargēra** (relarsjēra), fr. (*rélargīr*, af *large*, bred), utvidga.
**Relāta rēfero**, lat. (af *rĕfero, rĕtuli, relātum, refĕrre*, jmf. *Referera*), jag berättar hvad som blifvit mig berättadt (jmf. *Narrata*). — **Relatiōn**, f., lat. (*relātio*), egentl. återförande; berättelse; förhållande, afseende; förbindelse. — **Relatēra**, fr. (*relatēr*), berätta, omtala. — **Relatīv**, senlat. (*relatīvus*), hänsyftande, som syftar, har afseende på någon eller något; **relativa begrepp**, sådana begrepp, som endast kunna uppkomma genom att jemföra ett föremål med ett annat, )( a b s o l u t a b e g r e p p; **relativt värde**, ett värde, som beror på omständigheterna, )( a b s o l u t v ä r d e; **relativt pronomen**, sådant pronomen, som har afseende på något föregående; **relatīve, relatīvt**, i förhållande till, med hänsyn till.
**Relaxēra**, lat. (*relaxāre*; jmf. *Laxera*), göra slapp eller lös; utvidga; lösa; befria; lätta, lindra, mildra. — **Relaxāntia**, pl., läkek., slappande, lösande läkemedel. — **Relaxatiōn**, f., lat. (*relaxātio*), lössläppning, befriande; förslappning; utvidgning; lindring, mildring; **relaxātio arrēsti**, rättsv. upphäfvande af qvarstad; **r. juramēnti**, frikallelse från uppfyllande af ett (aftvunget) edligt löfte; **r. jūris**, en lags i vissa fall icke gällande kraft.
**Relegēra**, lat. (*relegāre*), bortskicka, aflägsna, förvisa (isht. från läroverk). — **Relegatiōn**, f., (lat *relegātio*), förvisning, isht. från läroverk; **relegātio cum infāmia**, skymflig förvisning ifrån ett läroverk, hvilken vanligen hindrar inträde vid ett annat; **r. in perpētuum**, förvisning för alltid.
**Relevēra**, lat. (*relevāre*, fr. *relevēr*), egentl. återhöja, underlätta; befria från en börda eller frikalla från ett löfte; förhöja, göra framstående; lyda, höra under någon myndighet. — **Relevatiōn**, f., befriande; lättnad.
**Relīcta**, f., lat. (*relīctus, a, um*, partic. af *relinquere*, efterlemna), den efterlemnade (näml. hustrun), enka.
**Reliēf** (reljēff), m., fr. (af ital. *riliēvo*, af *rilevāre* = lat. *relevāre*, upphöja), upphöjning, utsprång; upphöjdt arbete i marmor, metall o. d.; **bas-relief** (bahreljēff), halfupphöjdt arbete, då figurerna blott obetydligt höja sig öfver grunden; **haut-relief** (håhreljēff), helt upphöjdt arbete, då de mera framstå ur grunden.
**Religiōn**, f., lat. (*relīgio*, fr. *religiōn*), i allmnht. kunskapen om och dyrkandet af en Gud: 1) såsom vetenskap: gudalära, tros- och dygdelära, äfv. t e o r e t i s k r e l i g i o n, religionslära eller religionsvetenskap; äfv. bestämd trosform, tro, t. ex. den judiska religionen; 2) såsom tanke och utöfning: p r a k t i s k r e l i g i o n eller r e l i g i o s i t e t, gudsfruktan; äfv. och isht. i sammansättningar, t. ex. r e l i g i ō n s - ö f n i n g, gudstjenst; r e l i g i ō n s - e d i k t, påbud, som rör religionssaker, m. fl. — **Religiōs**, lat. (*religiōsus*, fr. *religiēux*), gudfruktig, andäktig, from; samvetsgrann; äfv. hörande till gudstjensten. — **Religiosamēnte** och **Religiōso** (-djos-), ital., tonk. andäktigt.
**Rēliqua**, pl., lat. egentl. det öfriga = o. s. v.
**Relīquie**, f., och **Relīk**, m., lat. (*relīquiæ*, pl., af *rēliquus*, återstående, öfrig, af *relīnquere*, qvarlemna), återstod, lemning, isht. efter ett helgon, i romersk-katolska kyrkan; lemningar efter redskap, hvarmed frälsaren eller något helgon marterades.
**Rellianīster**, pl., anhängare af J o h a n n a R e l l y i England i 18:de årh., hvilken ansåg sakramenten för sinnebilder. — **Rellianism(us)**, m., denna lära.
**Relocatiōn**, f., nylat. (af *re-locāre*, åter uthyra), återuthyrning, förlängning af hyrestid.
**Reluēra**, lat. (*re-lūere*), åter inlösa; **reluēndi jus**, rättsv., inlösningsrätt. — **Reluitiōn**, f., nylat., återinlösning af en pant.
**Rem acu tetigisti**, se under **Res**.

**Remanēnt**, lat. (*rēmanens*, af *remanēre*, blifva öfrig), återstående, öfverblifven.

**Remarkēra**, fr. (*remarquēr*), bemärka, varseblifva; anmärka; gifva akt. — **Remārk**, m., anmärkning. — **Remarkābel**, anmärkningsvärd, märkvärdig.

**Rembarkēra** (rangbarkēra), fr. (*rembarquēr*, af *re-embarquēr*, jmf. *Embarquera*), åter inskeppa.

**Rembourséra** (rangbursēra), fr. (*remboursēr*, jmf. *Emboursera*), köpm.t. återbetala; godtgöra, ersätta; betäcka; insända eller anvisa betalning för en trasserad eller infriad vexel. — **Rembourseménṭ** (-burs'mangh), **Rembōūrs** (-būr), m., fr., och **Rimbōrso**, m., ital., återbetalning, godtgörelse, ersättning för kostnader eller förskott; äfv. dertill betald eller ärnad summa.

**Remēdium**, n., lat. (af *medēri*, bota), pl. **remēdia** el. **remēdier**, medel, botemedel; hjelpmedel; myntv. det vid präglingen af mynt tillåtna afvikandet i skrot och korn ifrån den bestämda myntfoten; **remēdium devolutīvum**, åtgärd, hvarigenom en rättslig frågas afgörande hänskjutes till en högre rätt eller domstol; **pīngue remēdium**, egentl. ett fett, d. v. s. kraftigt, verksamt hjelpmedel; **remēdium suspensīvum**, rättsmedel, hvarigenom en tvistefråga i något visst afseende tills vidare lemnas oafgjord.

**Remercimēnt** (-simāngh), m., fr. (*remerciēr*, tacka), tacksägelse.

**Remessa**, se under **Remittera**.

**Rēmiges**, pl., nylat. (af lat. *rēmex*, roddare), flygpennor (i fåglarnes vingar).

**Remigrēra**, lat. (*remigrāre*, jmf. *Migrera*), återvandra, återflytta.

**Remingtonīt**, m., ett mineral, som förekommer i serpentin, uppkalladt efter grufveintendenten Edvard Remington i Maryland.

**Reminīscere**, lat. (imper. af *reminīsci*), andra söndagen i fastan, så benämd efter begynnelseorden af Ps. 25, 6. i latinska bibeln: *reminīscere, Dōmine* etc. — **Reminiscēns**, f., senlat. (*reminiscēntia*), påminnelse, erinran; uttryck, vanligen omedvetet, lånadt ur andra författares arbeten; tonk. motiv eller tankegång, som påminner om dylik tankegång i en annan tonsättares verk.

**Remīs** (remīh), m., fr. (af *remēttre*), spelt. säges, då ingendera spelaren kan vinna. — **Remīse** (remīhs'), f., fr., uppskof; dröjsmål; vagnslider; jäg. plats, der en kull rapphöns slagit ned.

**Remīss**, se under **Remittera**.

**Remittēra**, lat. (*remīttere*), skicka tillbaka; åter tillställa, öfverlemna; köpm.t. öfverskicka penningar eller vexlar; efterskänka något af en fordran. — **Remittēnt**, m., lat. (*remīttens*), öfversändare, köpm.t. vexelköpare, vexeltagare — **Remīss**, m., el. ital. **Remēssa**, **Rimēssa**, f., köpm.t. sändning af penningar el. vexlar; inköp och öfversändande af vexlar till en annan såsom betalning. — **Remissiōn**, f., lat. (*remīssio*), återsändning; eftergift (i skatt), mildring. — **Remissoriāles**, (näml. *litterae*), pl., nylat., skrifvelse, hvarigenom en process återförvisas ifrån en högre rätt till lägre. — **Remissionār**, m., nylat. (fr. *rémissionnāire*), en benådad.

**Rémolāde** el. **Rémoulāde** (-mulād'), f., fr. (af lat. *mōlere*, fr. *moūdre*, mala), ett slags kryddsås, lagad af senap, socker och citronsaft; läkek. salva för hästar.

**Remolliēntia**, pl., lat. (af *remollīre*, åter uppmjuka), läkek. uppmjukande medel.

**Remonstrēra**, nylat. (*remonstrāre*, af *monstrāre*, visa, bevisa), göra föreställningar, invända. — **Remonstrānter**, pl., ett religionsparti af reformerta kyrkan i Skottland, som år 1609 till ständerna öfverlemnade en remonstration, innehållande de fem hufvudsatserna af deras troslära; äfven kallade Arminianer, efter partiets grundläggare Jakob Arminius (f. 1560, d. 1609). — **Remonstratiōn**, f., föreställning, invändning; varning.

**Remontēra** (-mongtēra), fr. (*remontēr*), i allmnht. åter inrätta, upphjelpa, göra fullständig; förse ett hästregemente med nya hästar i st. f. de kasserade. — **Remōnte** (-mōnght'), f., ett hästregementes förseende med nya hästar. — **Remontoir** (r'monghtoāhr), m., en särskilt inrättning på ur, för att uppdraga och ställa dem.

**Remorāl**, m., nylat. (af lat. *rēmus*, åra), uppsyningsman öfver galerslafvarna, som ro en galer.

**Removēra**, lat. (*removēre*), aflägsna, undanrödja: afsätta; **remōtis ārbitris**, rättsv. sedan vittnena aflägsnat sig; utan vittnen; emellan fyra ögon. — **Remotiōn**, f., lat. (*remōtio*), aflägsnande, undanrödjande; afsättning (ifrån embete o. d.).

**Rempaquēra** (rangpakēra), fr. (*rempaquēr*, af *paquēr*, packa sill i tunnor; jmf. *Paket*), ompacka något, isht. sill.

**Rempaquetēra** (-pak-), fr. (*rempaqueter*), åter inpacka, ompacka.

**Remparēra** (rangparēra), fr. (*remparēr*, *s'emparēr*, bemäktiga sig, provenç. och sp. *emparār*, *amparār*, gripa, taga i besittning, beskydda, m.lat. *amparāre*, beskydda, af lat. *parāre*, bereda, rusta), förskansa. — **Rempārt** (ranghpāhr), m., fr. förskansning, vall.

**Remphan** (apostlagern. 7, 43), sannolikt solen, hvilken Israeliterne, i likhet med de afgudadyrkande egypterna, dyrkade under namn af himladrottningen.

**Remplacēra** (rangplasēra), fr. (*remplacēr*), ersätta; inträda i en annans ställe, intaga en annans plats; omsätta penningar. — **Remplaçant** (ranghplasāngh), m., ställföreträdare.

**Remployēra** (rangploajēra), fr. (*remployēr*), åter använda; åter taga i tjenst.

**Remunerēra**, lat. (*remunerāri*, af *munerāri*, skänka), vedergälla, belöna. — **Remunerābel**, nylat., värd att belönas. — **Remuneratiōn**, f., lat. (*remunerātio*), vedergällning, belöning. — **Remunerativ**, nylat. vedergällande, belönande.

**Renaissānce** (r'nässānghs'), f., fr. (af *renaître*, åter födas, åter uppstå), egentl. återfödelse, återupplefvande; isht. en viss tidrymd af franska konsthistorien, ifrån Frans I; äfv. den tidens konstsmak.

**Renāl**, lat. (af *ren*, njure), som har afseende på njurarna; mest i sammansättningar. t. ex. renāl-artērer, njur-arterer.

**Renātus**, m., lat. (af *renāsci*, pånyttfödas), ett mansnamn: den pånyttfödde, fr. René. — **Renāta**, f., qvinnonamn: den pånyttfödda.
**Rencontrēra** (rangkongtrēra), fr. (*rencontrēr*, af föråldr. *encontre*, till mötes, möte, af lat. *contra*), träffa, påträffa, möta, sammanstöta med; köpm.t. i räkenskapsbok, med uppgift om nummern. hänvisa till annan pagina. — **Rencōntre** (ranghkōnghtr'), m., tillfälligt möte, oförmodadt sammanträffande; plötsligt uppkommen tvist; skärmytsling; tillfälligt envig; äfv. tillfälle, lägenhet.
**Rencouragēra** (rangkurasjēra), fr. (*rencouragēr*), åter uppmuntra.
**Rendēra** (rangdēra), fr. (*rēndre*, ital. *rēndere*, af lat. *rēddere*, återgifva, med inskjutet *n*), återgifva, gifva i afkastning eller vinst, afkasta.
**Rendez-vous** (rānghdevū), n., fr. (egentl. begif er dit, inställ er, af *se rendre*, begifva sig, inställa sig), aftaladt möte; äfv. mötesplats; samlingsplats.
**René**, se **Renatus.**
**Renegēra**, nylat. (*renegāre*), åter förneka, afsvärja. — **Renegāt**, m., trosförnekare, isht. en kristen, som afsvärjer sin tro och öfvergår till muhammedanska läran.
**Renegrīda**, f., sp. (af *renegrīdo*, ganska svart, af *nēgro*, svart, och den förstärkande för-stafvelsen *re*), soltorkad och i följd deraf brunröd kochenill.
**Renette** = **Reinette**, se d. o.
**Renforcēra** (rangforsēra), fr. (*renforcēr*, jmf. *Force*), förstärka. — **Renforcés** (rangforsēh's), en sort taftband. — **Renfōrt** (ranghfåhr), m., förstärkning, hjelp.
**Reniēra**, fr. (*reniēr* = lat. *renegāre*), förneka, afsvärja; affalla. — **Reniābel**, som kan förnekas.
**Renifōrm**, nylat. (*renifōrmis*, af *ren*, njure, jmf. *Renal*), bot. njurformig (om blad).
**Renitēra**, lat. (*renīti*, af *nīti*, stödja sig), sätta sig emot, göra motstånd. — **Renitēnt**, motsträfvig, motspänstig. — **Renitēns**, f., motstånd, motspänstighet, motsträfvighet.
**Renommēra**, fr. (*renommēr*, egentl. oupphörligt nämna, af *re* och *nommēr*, nämna), göra berömd, ryktbar; äfv. berykta; **renommērad**, (fr. *renommé*), berömd; beryktad. — **Renommēe**, f., fr. rykte, anseende; **par renommée**, efter ryktet, till namnet.
**Renoncēra** (renongsēra), fr. (*renoncēr*, af lat. *renunciare*, jmf. *Renunciera*), afsäga sig, afstå från; i kortspel: icke bekänna en färg, icke hafva den på hand. — **Renōnce** (renōnghs'), f., fr., i kortspel: brist på kort af en viss färg isht. brist på trumf; sedermera i allmnht.: brist; vara renonce på, lida brist på, ej hafva.
**Renovēra**, lat. (*renovāre*, af *nōvus*, se d. o.), förnya, återupprätta; upphjelpa, förbättra; renovera en vexel, förnya den, framflytta förfallotiden. — **Renovatiōn**, f., förnyande; förbättring. — **Renovātum**, n., något, som blifvit förnyadt, förbättradt eller upphjelpt. — **Renovatūr**, f., förnyad förteckning på och beskrifning af en egendom medföljande lägenheter och inventarier.
**Renseignement** (ranghsänj'mānghh), m., fr. (af *renseignēr*, ånyo visa, af *enseignēr*, undervisa, sp. *ensenār*, ital. *insignāre*, af lat. *sīgnum*, tecken), anvisning; anmälan, underrättelse.
**Rentiēr** (ranghtjēh), m., fr. (af *rente*, ränta, m.lat. *renda*, ital. *rēndita*, af *rēndere*, fr. *rēndre*, lat. *rēddere*; jmf. *Rendera*), person, som lefver af sina räntor, kapitalist.
**Rentoilēra** (rangtoalēra), fr. (*rentoilēr*, af *re*, och *entoilēr*, af *toīle*, linne), förflytta en oljefärgsmålning ifrån en gammal duk på en ny.
**Rentrēra** (rangtrēra), fr. (*rentrēr*), egentl. åter ingå, återvända; hopsy ett tyg så, att man icke kan se sömmen.
**Renuēra**, lat. (*renūere*), afböja, afslå.
**Renumerēra**, lat. (*re-numerāre*), åter räkna, åter utbetala inkomna penningar. — **Renumeratiōn**, f., återräkning, efterräkning; återutbetalning.
**Renunciēra**, lat. (*renunciāre*; jmf. *Nunciera*, under *Nuncius*), återföra svar; uppsäga; afsäga sig, afstå från, jmf. Renoncera. — **Renunciatiōn**, f., lat. (*renunciātio*), berättelse; uppsägning; afsägelse, afstående; **renunciatiōnsakt**, afsägelse af tillkommande rättigheter, isht. konung Filips V af Spanien akt, hvarigenom han afsade sig arfsföljden i Frankrike.
**Renversēra** (rangversēra), fr. (*renversēr*, af *re*, och *envers* = lat. *invērsum*, omvändt), omvända, omstörta; bringa i oordning.
**Renvī** (ranghvīh), m., fr. (af *envī* uti *à l'envī*, i kapp, af *envīe*, lat. *invīdia*), öfverbjudande i spel.
**Renvoī** (ranghvoā), m., fr., återsändning; hänvisning (i böcker, m. m.). — **Renvoyēra** (rangvoajēra), fr. (*renvoyēr*), hänvisa; afdanka, afskeda; förvisa.
**Reoccupēra**, nylat. (jmf. *Occupera*), åter eller ånyo besätta eller intaga. — **Reoccupatiōn**, f., återbesättning.
**Reordinēra**, nylat. (af lat. *ordināre*, ordna; jmf. *Ordinera*), åter ordna eller förordna; ånyo viga till prest. — **Reordinatiōn**, f., förnyad prestvigning.
**Reorganisēra**, barb.-lat. (fr. *réorganisēr*; jmf. *Organisera*, under *Organ*), ånyo inrätta; ombilda, omgestalta. — **Reorganisatiōn**, f., ombildning, omgestaltning.
**Repandēra** (-panghd-), fr. (*répāndre*, af lat. *pāndere*, utbreda), utgjuta; utbreda, förbreda.
**Reparēra**, lat. (*reparāre*, af *parāre*, bereda), återställa, ersätta, godtgöra; laga, förbättra. — **Reparābel**, lat. (*reparābilis*), som kan lagas; som kan godtgöras. — **Reparatiōn**, f., lat. (*reparātio*), återställande, ersättning, godtgörelse; lagning, förbättring; upprättelse; **reparātio dāmni**, skadeersättning.
**Repartēra**, nylat. (fr. *répartīr*), fördela. — **Repartitiōn**, f., fördelning. — **Repartisēra**, lika fördela utgifterna för ett nöje o. d. på deri deltagande personer.
**Repartīe** (-partīh'), f., genmäle, svar.
**Repās** (repāh), m., fr. (urspr. *repast*, m.lat. *repāstus*, af lat. *pāscere*, beta, föda), måltid, mål.
**Repassēra**, fr. (*repassēr*; jmf. *Passera*), återresa, återkomma; åter genomgå; bryna, stryka, slipa (knifvar).
**Repatriatiōn**, f., nylat. (af lat. *repatriāre*, återvända till fäderneslandet), återkomst till fäderneslandet.

**Repeal** (ripīhl), m., eng. (af *peal*, skall, larm, rop, af fr. *appēl*, rop, från *appelēr*, ropa; fr. *rappēl*, återkallelse, af *rappelēr*, återkalla; jmf. *Appellera*), återkallelse, upphäfvande, isht. af föreningen emellan England och Irland. — **Repēaler** (ripīhler), de irländska medlemmar af engelska parlamentet, som yrka upphäfvandet af föreningen emellan England och Irland.

**Repellēra,** lat. (*re-pēllere*, af *pēllere*, slå, stöta, drifva), tillbakadrifva, afvisa. — **Repellēntia,** pl., läkek. fördrifvande medel.

**Repentīna,** pl., lat. (af *repentīnus*, plötslig), rättsv. trängande saker, isht. tvistefrågor, som fordra snar behandling.

**Repercutēra,** lat. (*re-percūtere*), stöta eller kasta tillbaka; återkastas, studsa tillbaka. — **Repercussiōn,** f., lat. (*repercūssio*), tillbakakastande; återstudsning (t. ex. ljudets, ljusstrålars o. d.).

**Repertoīr** (repertoāhr), m., fr. (*répertoīre*, af senlat. *repertōrium*, från *reperīre*, finna), förteckning på roller, som en skådespelare eller sångare instuderat; äfv. förteckning på skådespel, som under en speltermin äro ämnade att på en teater uppföras; äfv. förteckning på teaterpjeser, som under den kommande veckans lopp äro ämnade att uppföras; äfv. samling af de kompositioner, en artist inöfvat, för att dermed vid tillfälle uppträda.

**Repetēra,** lat. (*repētere*), upprepa, omsäga; slå (om fickur); **repetērur,** fick-slagur. — **Repetitiōn,** f., lat. (*repetītio*), upprepande, omsägning; inöfning (af en teaterpjes o. d.); äfv. omtagning af en musiksats; **repetītio est māter studiōrum,** lat., upprepandet är studiernas moder, d. v. s. vid studerandet af en vetenskap bör man ofta åter genomgå dess delar. — **Repetitōrium,** n., föreläsning, hvarvid det hufvudsakligaste af det förut föredragna i korthet sammanfattas; lärobok, som i kort sammandrag framställer det hufvudsakliga af en vetenskap. — **Repetitōr,** m., lärare, som vid högre läroverk förhör lärjungarna; äfv. den person, som inöfvar korsången vid någon opera.

**Répit** (repīh), m., fr. (urspr. *respīt*, provenç. *respeit*, ital. *rispītto*, rast, hvila, tid att återhämta krafter; af lat. *respēctus*, hänsyn; undseende; eftergift; af *respīcere*), eftergift, uppskof, anstånd.

**Replacēra** (replasēra), fr. (*replacēr;* jmf. *Placera*), sätta, ställa eller lägga tillbaka på sitt förra ställe.

**Replatrēra,** fr. (*replâtrēr*, af *plâtre*, gips, g. fr. *plāstre, plāīstre, emplāstre, emplāīstre*, med gips öfverdragen grundyta, plåster på sår, m.lat. *plāstrum, amplāstrum*, af lat. *emplāstrum*, gr. *ēmplastron*, plåster, salva, af *emplāssein*, smörja, stryka på), betäcka med gips, gipsa; fig. bemantla, ursäkta. — **Replatrāge** (-tāhsj'), m., fr., gipsning; fig. bemantling.

**Replicēra,** senlat. (af lat. *replicāre*, af *re-* och *plicāre*, vika; fr. *répliquēr*), lagf. svara, genmäla; **si rēplica,** ital., tonk. upprepas, man upprepe; **replicāto,** upprepadt, omtaget. — **Replīk,** m., m.lat. (*rēplica;* fr. *réplīque*), svar, genmäle; rättsv. kärandens påminnelse på svarandens förklaring; tonk. en musikstämmas upprepande af en musiksats; en skådespelares sista ord, innan en annan faller in.

**Repliēra,** fr. (*repliēr*), åter hoplägga, åter lägga i veck; krigsk. draga sig tillbaka, vika tillbaka; äfv. stödja sig på något. — **Replī,** m., stödjepunkt; äfv. vid en stödjepunkt sig uppehållande trupper, vanligen till ett mindre antal.

**Replik,** se under **Replicera.**

**Replumbēra,** barb.-lat. (af *plūmbum*, bly), rena silfver från bly.

**Repolōn** (-lōngh), m., fr., ridk. half volt, volt i fem tempi, se *Volt.*

**Reponēra,** lat. (*repōnere*, af *pōnere*, sätta, lägga), lägga tillbaka; lägga å sido; läkek. återföra en framfallen del, t. ex. ett bråck, i dess ursprungliga läge; återföra en vrickad lem i led.

**Reportēra,** lat. (*reportāre*, af *portāre:* fr. *reportēr*), återbära, återbringa; sqvallra. — **Repōrt** (ripåhrt), eng., rättsv., berättelse; i franska statspappershandeln: skilnaden emellan en obligations värde vid slutet af en månad och dess värde vid följande månads slut. — **Repōrter** (ripåhrter), m., eng., en, som afgifver berättelse; åhörare och upptecknare af de engelska parlamentstalen.

**Repōs** (r'påh), m., fr. (af lat. *re-* och *pausāre;* jmf. *Pausera*), hvila; hviloplats; **mon repōs** (mongh -), min hvila, min hviloplats (namn på åtskilliga lustslott). — **Reposoīr** (-soåhr), m., fr., hviloaltar, hvilket uppföres på gatorna under Kristi lekamensfest, för att derå nedlägga och liksom uthvila den heliga hostian.

**Reposcēra,** lat. (*re-pōscere*), återfordra.

**Repoussēra** (repuss-), fr. (*repoussēr;* jmf. *Poussera*), stöta tillbaka; drifva tillbaka, fördrifva, tränga tillbaka. — **Repoussābel,** som kan drifvas eller trängas tillbaka. — **Repoussoīr** (repussoåhr), m., mål. mörk förgrund, hvarigenom föremålen synas mer aflägsna.

**Reprehendēra,** lat. (*reprehēndere*, egentl. återhålla, af *prehēndere*, fatta, hålla), tadla; anklaga, beskylla. — **Reprehensībel,** senlat. (*reprehensībilis*), tadelvärd. — **Reprehensiōn,** f., lat. (*reprehēnsio*), tadel, beskyllning, förebråelse. — **Repressālier,** pl. (fr. *représaīlle*, sp. *represālia*, g. fr. *reprehensaīlle*, m.lat. *reprensāliae*, egentl. återtagande, af lat. *reprehēndere, reprehēnsum*, återtaga), sjelftagen skadeersättning; hämd, som en stat utöfvar emot en annan eller emot dess medborgare, när den märker, att dess egna medborgare af de förra behandlas i strid med folkrätten eller åtminstone obilligt; **repressālie-bref,** en landsherres bref, hvarigenom tillåtelse meddelas att med våld besvara våldsamheter af en annan stats undersåter.

**Representēra,** lat. (*repraesentāre:* jmf. *Presentera*, under *Praesens*), framställa, framvisa; företräda en annans person, vara dess ombud; upprätthålla sitt embetes värdighet genom att föra ett deremot svarande lefnadssätt. — **Representānt,** m., ställföreträdare, ombud; isht. för ett område, en stad, o. s. v., vid riksmöte, m. m. — **Representatiōn,** f., lat. (*repraesentātio*), framställning, afbildning; teatralisk föreställning, uppförande af skådespel; församling af en nations ombud, riksförsamling; **representatiōns-kostnader,** de kostnader, som uppkomma för höga embetsmän till följd af det lysande lefnadssätt, de måste föra, för att upprätthålla sitt embetes värdighet. — **Representatīv,** nylat., representerande, före-

ställande; grundad på val af ombud; bestående af valda ombud; representativt system eller representativ statsförfattning, den statsförfattning, då folket representeras genom ombud.

**Repressalier,** se under **Reprehendera.**

**Repression,** se under **Reprimera.**

**Réprimānde** (-primänghd'), f., fr. (af lat. *reprīmere*, fr. *réprimēr*, se *Reprimera*), tillrättavisning, förebråelse, tadel, snäsa. — **Reprimandēra,** tadla, tillrättavisa, banna.

**Reprimēra,** lat. (*reprimēre*, af *prēmere*, trycka), undertrycka, dämpa; hämma; tygla. — **Repressiōn,** f., nylat., undertryckande, hämmande. — **Repressīv,** fr. (*répressīf*), hämmande, hindrande.

**Reprīs,** m., fr. (*reprīse*, f.), tonk. omtagning; äfv. sjelfva den afdelning af ett stycke, som omtages; uppbringadt fartyg, som blifvit återtaget.

**Reprobēra,** lat. (*reprobāre*, af *probāre*, gilla), ogilla, förkasta. — **Reprobatiōn,** f., senlat. (*reprobātio*), ogillande, förkastande.

**Reprochēra** (-pråsjēra), fr. (*reprochēr*, af *proche*, nära, lat. *prōpe*), förebrå, förevita. — **Reprochābel,** fr. (*reprochāble*), tadelvärd, straffvärd. — **Reprōche** (r'pråhsj'), m., förebråelse, tadel.

**Reproducēra,** nylat. (jmf. *Producera*), ånyo frambringa, åter framställa, återskapa; återställa, ersätta; **reproducerande konst,** den konst, som framställer något redan skapadt, t. ex. skådespelarkonsten, )( producerande; **reproducera sig,** ånyo visa eller förete sig. — **Reproduktiōn,** f., återframbringande, återalstring; frambringande af nya i st. f. skadade delar hos djuren, isht. de lägre, och hos växterna; **reproduktions-kraft,** återalstringskraften hos djur och växter, som verkar skadade delars återväxande. — **Reproduktīv,** åter frambringande, åter alstrande. — **Reproduktivitēt,** f., = Reproduktionskraft.

**Repromettēra,** lat. (*repromīttere*), gifva en motförsäkran. — **Repromissiōn,** f., lat. (*repromīssio*), motförsäkran.

**Reproselȳt,** m., gr. (jmf. *Proselyt*), en återomvänd.

**Reprotestēra,** nylat. (jmf. *Protestera*), göra invändningar emot en annans protest och förklara den för ogiltig.

**Reptīlier,** pl., lat. (*reptīlia*, af *rēpere*, krypa), kräldjur.

**Republīk,** f., fr. (*répúblīque*, af lat. *res pūblica*), en statsförfattning, genom hvilken högsta makten antingen är anförtrodd åt ett utskott af ansedda medlemmar (aristokrati), eller utöfvas af folket genom dess valda ombud (demokrati). — **Republikān,** medborgare i en republik, fristatsborgare; anhängare af denna statsform. — **Republikanisēra,** förvandla till republik. — **Republikanīsm,** m., barb.-lat., hyllande af republikanska tänkesätt. — **Republikānsk,** som har afseende på republik.

**Repudiēra,** lat. (*repudiāre*, af *pudēre*, blygas), afslå, försmå; skiljas (om makar), upplösa äktenskapet. — **Repudiatiōn,** f., lat. (*repudiātio*), äktenskapsskilnad.

**Repugnēra,** lat. (*repugnāre*, af *pugnāre*, kämpa), motsätta sig, sträfva eller strida emot; vara motbjudande, stöta. — **Repugnāns,** f., lat. (*repugnāntia*), och **Repugnatiōn,** f., lat. (*repugnātio*), motsträfvighet; motvilja, afsky. — **Repugnānt,** motsträfvig, motstridig.

**Repūls,** m., lat. (*repūlsus*, m., och *repūlsa*, f., af *repēllere*, tillbakadrifva), afvisande, afslag, vägran, nekande svar, jmf. *Refus.* — **Repulsiōn,** f., senlat. (*repūlsio*), tillbakastötande, återstötning. — **Repulsīv,** tillbakastötande. — **Repulsēra,** stöta tillbaka, vägra, afslå; afvisa, gifva nekande svar.

**Repurgēra,** lat. (*repurgāre*; jmf. *Purgera*), åter rena.

**Reputatiōn,** f., fr. (*réputatiōn*, af *réputēr*, hålla före, anse, akta; lat. *reputātio*, beräkning, öfvervägande), rykte, isht. godt, anseende, ära. — **Reputābel** och **Reputērlig,** berömlig, ansedd, som har godt rykte.

**Requet** (rekäh), m., en sort hvitt linne, som tillverkas i Bretagne.

**Requête** (rekāt'), f., fr. (g. fr. *requēste*, af m.lat. *requēsta* för *requisīta*, af lat. *requīrere*, fr. *requérir*, ansöka, begära), böneskrift; ansökan.

**Rēquiem,** n., lat. (egentl. ackus. af *rēquies*, hvila), katolsk själamessa, bön för en afliden; tonstycke dertill (uppkalladt efter begynnelseorden, *rēquiem aetērnam dōna ēis, Dōmine* etc., gif dem den eviga hvilan, o Herre!) — **Requiescēra,** lat. (*requiēscere*), hvila, lugna sig; **requiēscat in pāce,** hvile (han, hon) i frid! (på grafstenar o. s. v.).

**Requinterōn,** m., son af en Qvinteron (se d. o.) med en europeiska eller tvärtom.

**Reqvirēra,** lat. (*requīrere*, af *quāērere*, söka), åter söka eller forska; begära, fordra; beställa, tinga; milit. utskrifva för trupper behöfliga förnödenheter; **reqvirēnt,** m., en, som reqvirerar; **requisītus, a, um,** beställd, fordrad; **requisītum,** n., pl. **-a,** någonting som erfordras, behöfves, är nödvändigt. — **Reqvisitiōn,** f., lat. (*requisītio*), begäran; beställning; utskrifning af för trupper behöfliga förnödenheter; äfv. det i följd af dylika utskrifningar lemnade; reqvisitiōns-skrifvelse, en skrifvelse från en myndighet till en annan med begäran om handräckning; reqvisitiōns-systēm, det krigföringssätt, då en fältherre söker att underhålla sina trupper medelst utskrifningar i det fiendtliga landet. — **Requisitōrium** el. **Reqvisitoriāl,** n., = Reqvisitions-skrifvelse, se här ofvan.

**Res,** f., lat. (genit. *rei*, pl. *res*), sak, ting; förmögenhet, egendom, m. m.; **rei vindicātio,** klagan, hvarigenom anspråk på äganderätten till en sak fullföljes; **re vēra,** i sjelfva verket, i sanning; **rem ācu tetigīsti,** du har berört saken med nålen, d. v. s. träffat spiken på hufvudet, du har gissat rätt; **ad rem** eller **e re,** till saken, nyttig, tjenlig; passande; **e** eller **pro re nāta,** efter sakens natur, efter omständigheternas beskaffenhet; **in rem,** till saken; **in mēdias res,** midt uti händelserna, midt i ämnet, midt i ärenderna; **rēbus sic stāntibus,** då sakerna stå sålunda, d. v. s. då förhållandet är sådant, i så fatta omständigheter; **rērum divīsio,** sakindelning; **rērum permutātio,** sakbyte; rättsv. **res accessōria,** bisak = Accessorium; **r. aliēna,** främmande egendom; **r. alienābilis,** förytterligt ting; **r. allodiālis,** fritt arfvegods; **r. altiōris indāginis,** en sak, som behöfver

vidare utforskas; **r. commūnis,** gemensam, allmän egendom; **r. controvērsa,** tvistefråga; **r. decīsa,** afgjord sak; **r. dūbia,** tvifvelaktig sak; **r. ecclesiāsticae,** pl., kyrkogods; **r. fācti,** verklig händelse, faktum; **r. familiāris,** hushållning; förmögenhet; **r. fīsci,** kronans eller statens egendom; **r. indecīsa,** oafgjord sak; **r. mērae facultātis,** alldeles likgiltig sak, som kan behandlas efter godtycke; **r. naturāles,** naturliga ting; **r. nullīus,** sak, som icke har någon ägare; **r. nullīus cēdit (prīmo) occupānti** eller **est (prīmo) occupānti,** en sak, hvilken saknar ägare, tillfaller den, som (först) sätter sig deraf i besittning; **r. praeternaturāles,** pl., öfvernaturliga ting; **r. pūblica,** det allmänna bästa; staten, se äfv. Republik; **r. pūblicae,** pl. statsegendom; **r. rēdit ad triārios,** egentl. saken kommer till triarierna (benämning på tredje ledets soldater i den fornromerska slagordningen); ordspr. nu gäller det, saken är drifven till det yttersta; **r. sācrae, r. religiōsae,** pl. kyrkosaker; **r. spirituāles,** pl., andliga ting och angelägenheter.

**Resacrēra,** nylat. (*resacrāre*, fr. *resacrēr*), åter inviga; befria från bannlysning. — **Resacratiōn,** f., nylat. återinvigning; befrielse från bannlysning.

**Resalutēra,** lat. (*salutāre*), besvara en helsning, helsa tillbaka. — **Resalutatiōn,** f., återhelsning.

**Rescontrēra,** ital. (*rescontrāre*), köpm.t. afräkna. — **Rescōntra,** f., ital. räkenskapsbok, hvilken lemnar öfversigt af räkningarnes förhållande med hvarje enskilt handelskund; äfv. motbok; **död r.,** innehåller varuräkningar; deremot **lefvande r.,** personalräkningar.

**Rescribēra,** lat. (*re-scrībere*), skrifva tillbaka, svara; gifva besked eller befallning; äfv. ånyo beskrifva. — **Rescrīpt** och **Reskr-,** n., lat. (*rescrīptum*, pl. *rescrīpta*), svar, besked; befallning, förordnande. — **Rescriptiōn,** f., senlat. (*rescrīptio*), befallning; köpm.t. skriftlig anvisning på en penningsumma; **rescriptiōner,** pl., fr. (*rescriptiōns*), franska statspapper, införda under revolutionen, för att betala assignaterna.

**Resēda,** f., lat. (af *resedāre*, åter stilla, lugna, emedan denna växt fordom användes som smärtstillande medel), en bekant välluktande ört, urspr. ifrån Egypten.

**Reservēra,** lat. (*reservāre*, af *servāre*, iakttaga, vakta), uppehålla, spara, bevara; försäkra, förbehålla, betinga. — **Reservāndo,** lat., med förbehåll; **reservātis reservāndis,** med förbehåll af hvad som måste förbehållas, med nödigt förbehåll. — **Reservāt,** n., lat. (*reservātum*), något förbehållet eller betingadt; äfv. = **Reservatiōn,** f., nylat., förbehåll, vilkor; undantag; **cum reservatiōne,** med förbehåll; **reservātio mentālis,** tyst förbehåll. — **Resērv,** m., fr. (*réserve*, f.), understöd, hjelp; krigsk. trupp, som vid fältslag hålles i beredskap till understöd för de i linien uppställda trupperna; äfv. trupper, bestämda att i nödfall understödja en arméafdelning eller ersätta lidna förluster. — **Réservoīr** (-voåhr), m., fr., behållare, förvaringskärl.

**Residēra,** lat. (*residēre*, *sedēre*, sitta; fr. *résidēr*), bo, uppehålla sig, hafva sin boningsplats, sitt hufvudsäte. — **Residēns,** n., nylat. (fr. *résidēnce*), en furstlig persons vistelseort eller boningsplats; äfv. i allmnht. vistelseort, boningsplats. — **Residēnt,** m., en regerings befullmäktigade ombud hos en annan regering, sändebud af lägre rang. — **Resīduum,** n., lat. (*resīduus, a, um*, återstående), rest, återstod; bottensats; **in resīduo,** i återstod, i behållning, ännu öfrig.

**Resignēra,** lat. (*resignāre*, af *signāre*, beteckna, besegla; jmf. *Signera*), egentl. bryta sigillet; fig. bryta, göra ogiltig; nedlägga sitt embete; resignera sig, foga sig i sitt öde; **resignērad,** undergifven i sitt öde. — **Resignatiōn,** f., tålamod, sjelfförsakelse, undergifvenhet; ett embetes nedläggande.

**Resīlla** (-sīlja), f., sp., och **Résīlle** (-sīlj'), f., fr. (af sp. *redecīlla*, se d. o.), nät af silke, band o. d., som begagnas af fruntimmer till prydnad för hufvudet, isht. i Andalusien.

**Resīna,** f., lat., harts; **r. ālba,** hvitt harts; **r. cāūtschuk** el. **elāstica,** se Gummi elasticum; **r. pīni** el. **commūnis,** kåda af barrträd. — **Resinēra,** nylat., hartsa, öfverdraga med harts; hänga ett stycke harts i vin, för att gifva detta en pikantare smak. — **Resinōs,** lat. (*resinōsus*), hartsig.

**Resipiscēns,** f., senlat. (*resipiscēntia*, af *resipīscere*, åter besinna sig, åter komma till sans), återkommande till sans efter vanmakt; sinnesförändring, omvändelse, förbättring.

**Resistēra,** lat. (*resīstere*), motstå, motsätta sig; fördraga, hålla ut, uthärda. — **Resistānce** (-stānghs'), f., fr., motstånd, motsträfvighet; hinder, svårighet.

**Resolvēra,** lat. (*resōlvere*), upplösa, sönderdela; besluta sig; (om öfverhet) besluta; **resolvērad,** beslutsam; ståndaktig, behjertad. — **Resolutiōn,** f., lat. (*resolūtio*), upplösning, sönderdelning; förslappning; nylat. (fr. *résolutiōn*), beslut, besked; beslutsamhet, ståndaktighet; **resolūtio domīnii,** rättsv., upphäfvande af äganderätt; **r. nervōrum,** läkek., nervslappning, nervlamhet; **r. pīgnoris,** rättsv., upphäfvande af förpantningsrätt.

**Reson,** se **Raison.**

**Resonēra,** lat. (*resonāre*, af *sonāre*, ljuda), återskalla, återljuda. — **Resonāns,** f., lat. (*resonāntia*), återskall, återklang, förstärkt återljud; **resonānsbotten,** tunn skifva, vanligen af gran, öfver hvilken strängarne äro spända på musikinstrumenter. — **Resonānt,** återljudande, genljudande.

**Resonnēra,** se under **Raison.**

**Resorbēra,** lat. (*resorbēre*, af *sorbēre*, insuga), åter uppsuga.

**Respēkt,** m., lat. (*respēctus*, egentl. tillbakaseende), hänsyn, afseende; vördnad, högaktning; **respēktdagar** el. **respītdagar,** köpm.t. uppskofsdagar, hvilka kunna efter en vexels förfallodag förflyta, innan man är berättigad att protestera, eller för acceptanten att betala vexeln. — **Respektēra,** vörda, högakta; hafva hänsyn till; skona. — **Respektābel,** nylat. (fr. *respectāble*), ansenlig; vördnadsbjudande, vördnadsvärd. — **Respektīv,** hvar och en särskilt beträffande; ärad, aktad. — **Re-**

**spectīve,** lat., med särskilt afseende på hvar och en eller på hvart och ett. — **Respektuös,** vördnadsfull, aktningsfull.

**Respirēra,** lat. (*respirāre*, af *spirāre*), andas; hämta andan, hvila sig. — **Respirābel,** tjenlig eller duglig att inandas. — **Respiratiōn,** f., andedrägt, andhämtning; **respiratiōns-muskler, respiratiōns-organer,** för andedrägten nödvändiga muskler, organer. — **Respirātor,** m., ett redskap till återställande af hämmad andedrägt; äfv. en inrättning till att hindra den omedelbara inandningen af kall eller för öfrigt skadlig luft.

**Respit,** se **Répit.**

**Respitdagar,** se **Respektdagar** (under **Respekt**).

**Respondēra,** lat. (*respondēre*, egentl. gifva ett motlöfte, af *spondēre*, lofva), svara, genmäla, besvara; vederlägga; **respondeātur,** man svare. — **Respondēnt,** m., lat. (*respōndens*), besvarare, försvarare (af en afhandling, mot hvilken inkast göras af opponenter, se d o.). — **Responsāler,** pl., nylat., andliga sändebud, isht. i 4:de årh. — **Respōnsum,** pl. **respōnsa,** n., skriftligt svar af myndighet på enskilt persons förfrågan; isht. = **Respōnsum jūris,** af juridiska fakulteten vid ett universitet afgifvet skriftligt utlåtande med afseende på en tvifvelaktig fråga. — **Responsābel,** nylat. (m.lat. *responsābilis*, af lat. *responsāre*, fr. *responsāble*), ansvarig. — **Responsabilitēt,** f., ansvarighet. — **Responsōrium,** n., lat., församlingens eller körens svar på prestens messning vid altaret; se äfv. **Antienne** och **Antiphoni.**

**Ressemblānce** (ressanghblānghs'), f., fr. (af *ressemblēr*, vara lik, af *semblēr*, synas, från lat. *simulāre*, *simulāre*, göra lik, af *sīmilis*, lik), likhet. — **Ressemblānt** (-blāngh), lik; **ce qui se ressēmble s'assēmble** (s'ki s'rassānghbl' s'assānghbl'), ordspr. det likt är samlar sig tillhopa, d. v. s. lika barn leka bäst.

**Ressentimēnt** (ressanghtimāngh), m., efterkänning; harm; groll, agg; aning.

**Ressort** (ressåhr), pl. **ressōrts,** i svenskt språkbruk äfv. **ressårer,** m., fr. (af *ressortīr*, åter utgå, af *sortīr*, utgå), fjäder, springfjäder, drifffjäder; fig. hjelpmedel, förmåga; område, gebit, distrikt, domsaga.

**Ressōūrce** (resūrs'), f., och **Resūrs,** m., fr. (af *source*, källa), hjelpkälla, hjelpmedel, utväg, tillgång.

**Rest,** m., fr. (*reste*, ital. *rēsto*, af lat. *restāre*, återstå), det öfriga, återstod, lemning, öfverskott; **reste pour le chancelier** (rest pur l'sjangseljēh), fr., i kortspel: rest för mig (egentl. för kansleren); **au reste** (å-) och **du reste** (dy-), fr., för öfrigt. — **Restēra,** vara öfrig, återstå. — **Restāntier,** pl., innestående, obetalta fordringar.

**Restaurēra,** lat. (*restaurāre*), återställa, förbättra; uppfriska, stärka. — **Restaurānt** (restårāngh), m., fr., värdshus. — **Restauratiōn,** f., senlat. (*restaurātio*), återställande; upphjelpande af gamla konstverk; återinsättning af en genom revolution eller usurpation fördrifven regentätt, isht. af Bourbonerna i Frankrike 1814 och af Stuartska ätten i England 1660; förfriskning; värdshus, spisqvarter för lägre folkklassen. — **Restaurātor,** lat., och **Restauratēūr** (räståratöhr), fr., el. **Restauratōr,** m., återställare; en, som upphjelper skadade konstverk, isht. målningar; värdshusvärd, spisvärd.

**Restiēre,** m., ital., ett spannmålsmått i Cagliari (caljari) = 7413 paris. kub.-tum.

**Restituēra,** lat. (*restitūere*, af *statūere*, jmf. *Statuera*), återställa, ånyo iståndsätta; återlemna, återgifva; **ad restituēndum,** egentl. till att återställa, d. v. s. till vedergällning. — **Restitutiōn,** f., lat. (*restitūtio*), återställande; ersättning, godtgörelse, vedergällning; återlemnande; **restitūtio expensārum,** kostnadsersättning; **r. in integrum,** en persons återinsättande i dess förra stånd, egendom; **restitutiōns-edikt,** ett påbud af kejsar Ferdinand II år 1629, att protestanterna skulle återlemna till katolikerna alla efter Passaufördraget (1552) indragna stift och kyrkogods.

**Rēsto,** m., ital. = **Rest.**

**Restringēra,** lat. (*restrīngere*, af *strīngere*), egentl. draga tillbaka; inskränka, begränsa; (om läkemedel) sammandraga, stoppa. — **Restrictiōn** och **-strikt-,** f., senlat. (*restrīctio*), inskränkning, förbehåll. — **Restrictīv** och **-strikt-,** inskränkande.

**Resūl-Allāh,** m., arab. (*resûl*, sändebud, af *rasala*, sända; jmf. *Allah*), Guds sändebud (ett Muhammeds tillnamn).

**Resultēra,** lat. (*resultāre*, egentl. hoppa, studsa tillbaka, af *saltāre*, hoppa; fr. *résultēr*), härröra, följa, uppstå, uppkomma. — **Resultānt,** f., el. resulterande kraft, storhet, linie etc., den, genom sammansättning af flera gifna krafter, storheter, linier o. s. v., uppkomna kraft, storhet, linie etc. — **Resultāt,** n., nylat. (fr. *résultat*), slutlig utgång, påföljd.

**Resumēra,** (-sy-), lat. (*resūmere*, egentl. återtaga, af *sūmere*, taga; fr. *résumēr*), i korthet sammanfatta. — **Résumé** (-sy-), m., sammanfattning, kort öfversigt af hufvudpunkterna. — **Resumtīv,** senlat. (*resumtīvus, a, um*, af *resūmere*), läkek. uppfriskande, stärkande; subst. n., stärkande medel.

**Resupinatiōn,** f., nylat. (af lat. *resupināre*, böja tillbaka), tillbakaböjning.

**Resurgēra,** lat. (*resūrgere*, af *sūrgere*, resa sig), återuppstå. — **Resurrectiōn,** f, återuppståndelse, uppståndelse från de döda; äfv. tafla, som föreställer densamma. — **Resurrectiōnister** el. **Resurrectiōnsmän,** pl., liktjufvar i England, hvilka till anatomer sälja de stulna liken.

**Retāble** (retābl'), m., fr. (af lat. *tabula*, bräde, tafla, fr. *table*), dörrar framför en altartafla; äfv. tafvelram med dylik inrättning.

**Retablēra,** fr. (*rétablīr*, af m.lat. *restabilīre*), återställa, återupprätta; återinsätta. — **Rétablissemēnt** (-māngh), m., fr., återställande; återinsättning.

**Retaliēra,** lat. (*retaliāre*), vedergälla, betala lika med lika.

**Retardēra,** lat. (*retardāre*, fr. *retardēr*), fördröja, försinka; draga sig efter (om ur). — **Retardāt,** n., fördröjd betalning. — **Retardatiōn,** f., fördröjning, försinkning; tonk. förhållning. — **Retārd** (r'tāhr), m., beteckning på ställskifvan i franska fickur, för att utvisa

det håll, åt hvilket man bör flytta dertill hörande visare, för att uret må gå långsammare. — **Retardemēnt** (r'tard'mängh), m., fr., uppskof, dröjsmål.

**Retaxēra,** nylat. (jmf. *Taxera*), ånyo värdera, ånyo uppskatta.

**Retenera, Retention, Retentiv, Retenuto,** se under **Retinera.**

**Retentissemēnt** (r'tanghtiss'mängh), m., fr., genljud, återskall.

**Retepōrer,** pl., gr. (af lat. *rēte*, nät, och gr. *pōros;* jmf. *Porer*), nätkoraller.

**Retiārier,** lat. (*retiārius*, pl. *retiārii*, af *rēte*, nät), nätfäktare: fäktare hos Romarne, hvilka begagnade sig af ett nät, för att deri insnärja sina motståndare.

**Reticēra,** lat. (*reticēre*, förtiga, af *tacēre*, tiga), förtiga, förbigå under tystnad. — **Reticēns,** f., förtigande.

**Reticulum,** n., lat. (demin. af *rēte*, nät), läkek. litet nät. — **Réticūle** (-kȳhl), m., fr., och **Ridikȳl,** fruntimmers sypåse eller syväska. — **Reticulār,** nätformig. — **Retīna,** f., näthinnan i ögat. — **Retinītis,** f., nylat., inflammation i näthinnan.

**Retinēra,** lat. (*retinēre*, af *tenēre*, hålla), och **Retenēra,** fr. (*retenīr*), återhålla, qvarhålla: behålla, bevara; beställa, hyra, t. ex. en vagn, en plats. — **Retentiōn,** f., lat. (*retēntio*), återhållande; förbehåll; **retēntio ālvi,** förstoppning; **r. mēnsium,** månadsrenings uteblifvande; **r. urīnae,** urinstämma. — **Retentīv,** nylat., återhållande; sammandragande. — **Retenūto** och **Ritenūto,** ital., tonk. långsamt, dröjande.

**Retinitis,** se under **Reticulum.**

**Retirēra,** fr. (*se retirēr*, af *tirēr*, draga), draga sig tillbaka; sätta sig i ro; **retiré,** lefvande tillbakadraget, afsöndradt, för sig sjelf.

**Retor, Retorik,** m. fl., se **Rhetor.**

**Retorquēra,** lat. (*retorquēre*), egentl. vrida tillbaka; vända någons ord eller tal emot honom sjelf, vederlägga sin motståndare med hans egna skäl; hämnas lidna förolämpningar.

**Retōrt,** m., fr. (*retōrte*, af lat. *retōrtus, a, um*, tillbakaböjd, partic. af *retorquēre*, fr. *retōrdre*), kem. distilleringskärl af glas med böjd hals.

**Retouchēra** och **Retuschēra,** fr. (*retouchēr*, af *touchēr*, beröra), egentl. åter beröra; åter genomgå, öfverse, genomse ett arbete, förbättra, lägga sista hand vid; uppfriska en målning; borttaga de ljusa punkterna och öfriga fel på en fotografi; gravera upp en nött plåt; tonk. pryda ett tonstycke med koloraturer; **retuschēr-pensel,** pensel, hvarmed målaren lägger sista hand vid sitt arbete.

**Retoūr** och **Retūr,** m., fr. (jmf. *Tour*), återresa, hemresa; återkomst; **retōūrer,** pl., köpm.t. tillbakasändningar af varor; **retūrbiljett,** biljett, som äfven gäller för hemfärden; **retūrbref,** ett genom posten till afsändaren återkommande bref; **retūrfrakt,** återfrakt; **retūrhandel,** byteshandel, då en köpman, i stället att betala emottagna varor, återsänder andra till utbyte; **retūrräkning,** se **Ritratto; retūrvexel,** = Ricambio, se d. o. — **Returnēra,** fr. (*retournēr*), återvända, återkomma; återskicka, skicka tillbaka.

**Retracēra,** fr. (*retracēr*, af *tracēr*, teckna), ånyo teckna, ånyo afteckna; åter berätta, åter påminna om.

**Retract, Retraction, Retractera** etc., se under följ.

**Retrahēra** el. **Retractēra,** lat. (*retrāhere*, *retractāre*, af *trāhere*, draga), draga tillbaka; taga tillbaka, återkalla, återtaga sitt ord. — **Retrāct** och **Retrākt,** m., (lat. *retrāctus*), återköp, bördande; äfv. ett lagförslags återtagande. — **Retractatiōn,** f., återkallelse (af hvad man sagt). — **Retractiōn,** f., läkek. sammandragning. — **Retrāctor,** m., lat., anat. tillbakadragande muskel. — **Retractōrisk** och **Retrakt-,** nylat., bergsv. **r. jernmalm,** som drages af magneten, utan att sjelf utöfva dragande kraft. — **Retrāīte,** f., fr., och **Retrātt,** m., återtåg; afsöndring ifrån umgänge; återgång till lugnet; stillhet, enslighet; tillflykt; tillflyktsort, fristad.

**Retranchēra** (retrangschēra), fr. (*retranchēr;* jmf. *Tranchera*), afskära, afsöndra; förminska, inskränka; förskansa. — **Retranchemēnt** (retranghsch'mängh), m., fr., förskansning, skans.

**Retribuēra,** lat. (*re-tribūere*), återgifva; vedergälla. — **Retributiōn,** f., senlat. (*retribūtio*), återlemning; vedergällning, lön.

**Rētro,** lat., (vanligen i sammansättningar) åter, tillbaka; **ut rētro,** egentl. såsom tillbaka, d. v. s. såsom på omstående sidan af bladet. — **Retroagēra,** lat. (*retroāgere*, af *āgere*, drifva), tillbakadrifva; omintetgöra; återverka. — **Retroaktīv,** återverkande. — **Retroaktiōn,** f., återverkan. — **Retroaktivitēt,** f., återverkande kraft. — **Retrocedēra,** lat. (*retrocēdere;* jmf. *Cedera*), vika tillbaka; åter afträda. — **Retrocessiōn,** f., nylat., återafträdande. — **Retrogrād,** lat. (*retrōgradus*), återgående, tillbakaskridande; **retrōgrado,** ital., tonk. allt långsammare. — **Retrogradēra,** lat. (*retrōgradi*), gå tillbaka, gå baklänges, gå kräftgången. — **Retrospectiōn,** f., nylat. (af *retrospīcere*, blicka tillbaka), tillbakaseende, återblick. — **Retrovenditiōn,** f., nylat., återförsäljning. — **Retroversiōn,** f., läkek. tillbakaböjning.

**Retroussēra** (retrussēra), fr. (*retroussēr*), uppvika, uppskörta (kläder o. d.).

**Retrātt,** se under **Retrahera.**

**Retundēra,** lat. (*retūndere*, af *tundere*, stöta), stöta tillbaka, tillbakadrifva.

**Retuschera,** se **Retouchera.**

**Reunēra,** nylat. (af lat. *unīre*, förena, fr. *réunir*), åter förena; försona, förlika. — **Reuniōn,** f., fr. (*réuniōn*), återförening; försoning, förlikning; äfv. förening i och för vissa ändamål; ett slags spel med tyska kort, emellan tre personer; **reuniōns-kamrar,** af Ludvig XIV upprättade domstolar, för att undersöka, hvilka områden förut hört till Frankrike och derföre borde ånyo förenas dermed.

**Rēus,** m., lat., anklagad person.

**Reussēra** (reyssēra), fr. (*réussir*, af g. fr. *ussir*, *eissir*, = ital. *uscire*, *escire*, utgå, utkomma, af lat. *exīre*), lyckas, hafva framgång, komma till stånd. — **Réussīte** (reyssit'), f., lycklig utgång, framgång.

**Revalēra,** nylat. (af lat. *valere*, vara frisk, gälla; ital. *rivalēre*), köpm.t. göra sig åter betalt, godtgöra sig. — **Revalēnta arābica,**

egentl. arabiskt sundhetsmedel: ett för en tid prisadt läkemedel, som utgafs för att bota alla sjukdomar.

**Revalidēra,** nylat. (jmf. *Validera*), göra åter gällande, förklara ånyo giltig. — **Revalidatiōn,** f., förnyad giltighetsförklaring.

**Revānche** (revänghsj'), f., fr. (af lat. *revindicātio,* närmast af lat. *vindīcta;* verb. *revanchēr,* g. fr. *revengēr,* af *vengēr,* hämna, lat. *vindicāre;* jmf. *Vindicera*), hämd, vedergällning; ersättning, skadestånd; nytt spelparti, för att återvinna, hvad man tappat. — **Revanchēra,** fr., vedergälla, hämnas.

**Revêche** (revähsj'), f., fr. (*revêche,* kärf, rå, g. fr. *revois,* af lat. *revērsus,* omvänd, ital. *rivēscio, rovēscio*), groft, tunt, flanellartadt ylle till foder, foderflanell.

**Réveīl** (revälj), fr., och **Revēlj,** m., (af *réveillēr,* uppväcka, af *re-* och *éveiller,* väcka, från lat. *evigilāre*), trumslag eller blåsning, såsom signal till väckning i fältläger, tidigt på morgonen; **réveīl du peuple** (revälj dy pöpl'), egentl. folkets uppvaknande: en fransk, af Gavaux komponerad folksång, som efter Robespierre's fall trädde i Marseillaisens (se d. o.) ställe.

**Revelēra,** lat. (*revelāre,* af *velāre,* hölja), afslöja, uppenbara, upptäcka, förråda. — **Revelatiōn,** f., senlat., upptäckande, uppenbarande; uppenbarelse.

**Revelj,** se **Reveil.**

**Revenēra,** lat. (*revenīre,* af *venīre,* komma, fr. *revenīr*), återkomma; åter komma till sans; gå igen. — **Revenānt** (rev'nängh), m., gengångare, spöke. — **Revenū,** fr., och **Revenȳ,** m., (pl. *revenūs*), inkomst, afkastning.

**Revēnter,** m., = **Refectorium,** se d. o., under **Reficiera.**

**Re vera,** se under **Res.**

**Reverberēra,** lat. (*reverberāre*), tillbakaslå; återkasta ljusstrålar. — **Reverberatiōn,** f., nylat., återstrålning, återspegling, återsken. — **Reverbēr,** m., fr. (*réverbère*), spegel eller blank metallplåt, som, anbragt bakom en ljuslåga, återkastar skenet förstärkt; äfv. lampa eller lykta, försedd med dylik spegel eller plåt; **reverbērugn,** en dragugn, så ställd, att endast lågan af det inlagda bränslet kan träffa de ämnen, som skola upphettas.

**Reverēndus, a, um,** lat. (af *reverēri,* ära), ärevördig, isht. såsom titel för andlige; **reverēndus dōminus,** ärevördig eller högvördig herre; **reverēndo dōmino,** åt eller till den ärevördige eller högvördige herren; **reverendīssimus,** högvördigst. — **Reverēns,** f., lat. (*reverēntia*), vördnad; vördnadsbetygelse; helsning, bugning, nigning. — **Reverēnter,** vördsamt.

**Rêverīe** (räv'rih), f., fr. (af *rêvēr,* drömma), drömmeri, svärmeri; grubbleri; tankfullhet; äfv. musikstycke af svärmisk karakter. — **Rêvēūr** (-vöhr), m., drömmare, svärmare; grubblare.

**Revērs,** m., nylat. (af lat. *revērsus,* af *revērtere,* vända om; fr. *revērs*), ett mynts baksida, på hvilken vapen, sinnebild eller skrift är präglad, )( Avers; skuldförbindelse, skuldsedel, förskrifning. — **Reversāl,** n., handling, som tjenar till stöd för en föregående; äfv. skuldförbindelse; kameral. skriftlig uppsats, innehållande, för hvad slags räntor och afgifter en leverering sker, summan, för hvilket år, och af hvem medlen lemnas; **reversālier,** pl., försäkringsbref, uttrycklig försäkran af den, som mottager något, att han ej har någon rättighet dertill, utan att han blott af gunst och nåd erhållit det. — **Reversiōn,** f., lat. (*revērsio*), en egendoms hemfallande till dess rätta ägare. — **Reversēra sig,** förbinda sig genom revers.

**Reversīno** el. **Revērsi,** n., ett slags kortspel emellan fyra personer.

**Revetēra,** fr. (*revêtīr*), bekläda, öfverkläda med gips, marmor, tegel o. d. — **Revetēring,** f., beklädning med gips m. m.

**Rêvēūr,** se under **Rêverie.**

**Revidēra,** lat. (*revidēre,* af *vidēre,* se), åter genomse, granska. — **Revisiōn,** f., senlat. (*revīsio*), genomseende, granskning; granskning af rättegångshandlingar; granskning och ändring af lagar, fördrag o. d. — **Revīsor,** m., en, som genomser och granskar något efter en annan, isht. räkenskaper; tjensteman i ett embetsverk med dylikt åliggande.

**Reviēr,** n., (mht. *rivier, riviere,* af g. fr. *riviēre,* strand, kuststräcka, flod, ital. *riviēra,* strand, kustland, trakt, provenç. *ribeira,* m.lat. *ripāria,* af lat. *ripārius,* vid kusten befintlig, af *ripa,* strand), område, skogsdistrikt, jagtområde o. d.; bergverksdistrikt; del af en segelbar flod eller ström, der man kan ligga för ankar.

**Review** (rivjūh), f., eng. (af fr. *revūe,* se *Revy*), mönstring, granskning; isht. litterär, kritisk tidskrift, t. ex. *The Monthly Review, The Quarterly Review.*

**Revindicēra,** nylat. (jmf. *Vindicera*), återfordra; åter tillegna sig något, som man förlorat. — **Revindicatiōn,** f., tillbakafordring; återbekommande.

**Revision, Revisor,** se under **Revidera.**

**Revocēra,** lat. (*revocāre,* af *vocāre,* ropa), ropa tillbaka; taga tillbaka, återtaga (sitt ord). — **Revocābel,** lat. (*revocābilis*), som kan återtagas. — **Revocatiōn,** f., lat. (*revocātio*), återkallelse, upphäfvande.

**Revoīr** (r'voåhr), fr. (af *voir* = lat. *vidēre,* se), återse; **à** el. rättare **au** (å) **revoīr,** (farväl) tills vi råkas!

**Revōlt,** m., fr. (*révōlte,* af lat. *revōlvere,* omhvälfva), uppror, uppresning. — **Revoltēra,** fr. (*révoltēr*), förmå till uppror, uppvigla; göra uppror, resa sig.

**Revolvēra,** lat. (*re-vōlvere*), återvälta, återkasta, t. ex. beskyllningar. — **Revōlver** (rivålver), m., eng. (af *revōlve,* vrida), pistol, som har flera pipor, hvilka efter hvart lossadt skott genom en särskilt mekanism vridas så, att genast en ny pipa blifver skjutfärdig; ofta har den blott en pipa, men i så fall flera krutkamrar, på hvilka sednare den nyss omnämda mekanismen verkar; **revōlver-kanōn,** en på samma sätt konstruerad kanon. — **Revolutiōn,** f., senlat. (*revolūtio*), omhvälfning, plötslig förändring; isht. statshvälfning; äfv. en mindre himlakropps rörelse omkring en större. — **Revolutionēra,** fr. (*révolutionnēr*), åstadkomma en statshvälfning. — **Revolutionār,** som har afseende på eller är böjd för statshvälfningar.

**Revūe,** f., fr., och **Revȳ,** m., (af fr. *revoir,* återse, genomse), öfversigt, mönstring; litterär

kritisk tidskrift (= eng. *review*, och deraf), granskning; **veckorevȳ,** veckoöfversigt, veckogranskning.

**Rex,** m., lat. (gen. *rēgis*, pl. *rēges*), konung; **rex apostŏlicus,** den apostoliske konungen (af Ungern); **rex cathŏlicus,** den katolske konungen (af Spanien); **r. christianīssimus,** den allrakristligaste konungen (af Frankrike); **r. fidelīssimus,** den allratrognaste konungen (af Portugal).

**Rez de chaussée** (rehd'sjåssēh), m., fr. (af *rez*, g. fr. *raiz*, *res*, *ras*, vågrät yta; såsom preposition: tätt invid, af lat. *rāsus*, partic. af *rādere*, raka, skafva; stryka, beröra, och *chaussée*, se d. o.), jordvåningen i ett hus.

**Rhabārber,** och **Rabārber,** m., gr. (*rhā*, ellre *rhāon*, nylat. *rheum*, *rha* eller *rheum pŏnticum*; af floden *Rha*, Wolga, och gr. *bārbaron*, främmande), en bekant växt, hvars rot användes i läkekonsten. — **Rhabarbarīn,** n., äfv. **Rheïn-**el. **chrysophān-syra,** den hufvudsakliga beståndsdelen i rabarber, rabarberämne.

**Rhachīagra,** f., gr. (af *rhāchis*, ryggrad), läkek. rygg-gikt. — **Rhachialgī,** f., ryggmergslidande. — **Rhachialgītis,** f., inflammation i ryggmergen. — **Rhachītis,** f., ryggradskrökning, engelska sjukan. — **Rhachītisk,** som lider af nyssnämda sjukdom.

**Rhaphanī,** f., gr. (af *rhaphanīs* el. *rhāphanos*, rättika; emedan man trodde, att här ifrågavarande sjukdom förorsakas af sädens uppblandning med rättikfrön), läkek. dragsjuka.

**Rhāphe,** f., gr. (*rhaphā*, af *rhāptein*, sy), läkek. söm, fogning. — **Rhapsōd** och **Rapsōd,** m., gr. (*rhapsodōs*, pl. *rhapsodōï*, af *rhāptein*, sy, och *odā*, sång), pl. **rapsoder,** hos forngrekerna kringvandrande sångare, hvilka samlade de spridda homeriska sångerna till ett sammanhängande helt och föredrogo dem offentligen. — **Rhapsodī** och **Raps-,** f., gr., en af rapsoder föredragen dikt, isht. en afdelning af de homeriska dikterna; lösryckt stycke af en större dikt; skrift af sammanrafsadt innehåll. — **Rhapsōdisk** och **Raps-,** lösryckt, sammanrafsad, osammanhängande.

**Rhēa,** f., gr. (= *ēra*, jord), gr. mytol. en af Titaniderna (se d. o.), gemål till Kronos eller Saturnus och moder till Zeus (jmf. Cybele); **Rhea Sȳlvia,** f., rom. mytol. konung Numitors af Alba dotter, som, häfdad af Mars (se d. o.), födde tvillingarna Romulus och Remus, Roms grundläggare.

**Rhēgma,** n., el. **Rhegmōs,** m., gr. (af *rhāgnȳnai*, bryta, rifva), läkek. kramp.

**Rheīn-syra** = **Rhabarbarin,** se d. o.

**Rheophōr,** m., gr. (af *rhēos*, flod, och *phērein*, bära, föra), ledningstråd vid galvaniska batterier.

**Rhētor** och **Rētor,** m., gr. (*rhātor*, af *rhēein*, tala), talare; lärare i talekonsten, vältalare. — **Retorīk,** f., gr. (*rhātorikā*), talekonst, vältalighetslära. — **Retōrisk,** som hör till talekonsten. — **Retorīsm,** m., ordprål.

**Rheum,** n., = **Rhabarber,** se d. o. — **Rheumīn** = **Rhabarbarin,** s. d. o.

**Rheumatīsm(us),** gr., och **Röjmatīsm,** m., (af *rhein*, flyta), genom förkylning åstadkommen inflammation i musklerna, förenad med häftig värk. — **Rheumātisk** och **Röjmātisk,** som har afseende på eller lider af röjmatism.

**Rhinalgī,** f., gr. (af *rhis*, pl. *rhīnes*, näsa), läkek. smärta i näsan. — **Rhinōceros,** m., gr. (*rhino-keros*, af *kēras*, horn), noshörning. — **Rhinoplastīk,** f., (jmf. *Plastik*), läkek. konsten att återbilda förlorade eller stympade näsor.

**Rhodān,** n., kem., svafvelcyan.

**Rhodelāon,** n., gr. (af *rhōdon*, ros, och *ēlaion*, olja), rosenolja. — **Rhodīter,** pl. korallförsteningar i rosform. — **Rhōdium,** n., en år 1804 af Wollaston i platinamalm upptäckt metall, hvars salter äro rosenröda. — **Rhodostāgma,** n., rosenvatten.

**Rhomb** och **Romb,** m., gr. (*rhōmbos*, krets, hjul, af *rhēmbein*, vrida eller svänga i krets; eng. *rhumb*, fr. *rumb*, sp. *rūmbo*, ital. *rōmbo*), streck på kompassen; geom. liksidig och snedvinklig fyrhörning, spetsruta; **ad rhōmbum,** egentl. efter rutan, d. v. s. skickligt. — **Rhōmbisk,** som har form af en rhomb. — **Rhombīter,** pl., försteningar af rhombisk form. — **Rhomboēder,** m., gr. (af *hēdra*, säte), en af sex lika stora rhomber begränsad figur, snedtärning. — **Rhomboīd,** m., snedvinklig fyrhörning med två längre och två kortare, lika stora sidor. — **Rhomboīdisk,** som har formen af en rhomboid.

**Rhopālisk,** gr. (*rhopalikōs*, *ā*, *ōn*, af *rhōpalon*, kil), kilformig; som nedtill växer i omfång; rhopāliska verser, sådana, i hvilka hvarje följande ord är en stafvelse längre än det föregående.

**Rhus,** m., gr. = **Sumach,** se d. o

**Rhūsma,** se **Rusma.**

**Rhȳthmus, Rȳthm(us)** och **Rytm,** m., gr. (*rhytmōs*), i allmnht. likformigt afmätt rörelse, jemnmått; tonk. och skaldek. tidmått, det bestämda måtts- och tonförhållande, hvarefter satsen fortskrider, versmått, taktmått, jmf. *Numerus* och *Takt*. — **Rhythmisk** och **Rytm-,** gr. (*rhythmikōs*, *ā*, *ōn*), afmätt, versmessig, välordnad; **rytmisk sång,** = koralsång. — **Rhythmīk** och **Rytmīk,** f., läran om rytmen, taktlära. — **Rhythmomēter** = **Metronom,** se d. o.

**Ri-,** ital. förstafvele = **re-,** se d. o.

**Riāla-** el. **Rialeh-Bey,** m., turk. (lånadt ifrån ital. *reāle*, eller *galēra reāle*, förnämsta galeren, amiralskeppet), tredje befälhafvaren i den turkiska flottan, konter-amiral.

**Ribadāvia** el. **Rivadāvia,** m., en sort hvitt spanskt vin ifrån den liknämda orten i Galicien.

**Rības** el. **Rībes,** m., ett rödt spanskt vin ifrån Ribas i Catalonien.

**Ribāsso,** m., ital., köpm.t., = **Rabatt,** se d. o.

**Ribbonmen** (ribb'nmen), pl., eng. (af *ribbon*, band, och *men*, män), en hemlig politisk förening uti Irland, numera äfven utbredd öfver England och Skottland, äfven kallad **Ribbon-Society** (-såsējiti).

**Ribetīllos** (ribetīljos), pl., sp. (af *ribēte*, bräm), siden- och sammetsband, på Amerikas vestkust.

**Ribōlla,** m., en vinsort ifrån Istrien.

**Ribs,** pl., eng. (af *rib*, refben), en sort bomullstyg, hvars ränning består af tvinnadt watertvistgarn.

**Ricāmbio,** m., ital. (jmf. *Cambio*), äfv. **Ricōrs-** el. **Retoūr-vexel** och **Rechānge,** fr., köpm.t. motvexel, som, då en trasserad vexel återkommit med protest, af presentanten utställes på trassenten.

**Ricāvio,** m., ital. (*ricavāre,* uttaga, draga nytta), köpm.t. den rena vinsten af en försåld vara.

**Ricercāre,** n., och **Ricercāta** (ritjerka-), f., ital., egentl uppsökande; tonk. förspel på orgel, jmf. *Preludium.*

**Richard,** m., fr. och t. (fht. *Rihhart, Richart,* nyhögt. *Reichard*), ett mansnamn: den starke och mäktige.

**Ricochet** (rikåschēh), m., fr., en kastad stens o. d. återstudsning mot vattenytan. — **Ricochetēra,** återstudsa.

**Ricognitōri** (-kånj-), pl., ital. (af nylat. *recōgnitor,* jmf. *Recognoscera*), uppsyningsmän vid påfveval.

**Ricōrso,** m., ital. (= lat. *recūrsus*), köpm.t. = Recurs och Ricambio, se d. o.

**Ricos hōmbres,** pl., sp. (af *rīco,* rik, och *hōmbre,* man), de store, de högadlige i Spanien.

**Ricōtta,** f., ital. (af *ricōtto,* partic. af *ricuōcere,* af *ri,* och *cuōcere,* koka), ett slags fin, söt ost; **ricōtta fōrte,** får- eller get-ost ifrån Otranto.

**Ricōvero,** m., ital. (af *ricoverāre,* = lat. *recuperāre,* återfå), återfående; köpm.t. = **Regress** och **Recurs,** se d. o.

**Rideāū** och **Ridā,** m., fr. (sannolikt af *ridēr,* vecka), förhänge, förlåt; krigsk. rad af små kullar; äfv. skyddsgraf.

**Ridēndo dīcere vērum,** lat. (af *ridēre,* skratta), småleende säga sanningen.

**Ridikyl,** se under **Reticulum.**

**Rīdingcoat,** se **Redingote.**

**Ridōtto,** m., ital. (= lat. *redūctus*), afskild ort, tillflyktsort; spellokal under karnavalen för maskerade personer; jmf. *Redoute;* tonk. arrangeradt.

**Rienīst,** m., (af fr. *rien,* något, intet, från lat. *rem,* ackus. af *res,* sak), = **Nihilist.**

**Rifiorimēnti,** pl., ital., tonk. godtyckliga prydnader i föredraget.

**Rīfle** (reifl'), eng. (af t. *riefe,* reffla; *riefen, riefeln,* förse med refflor), reffelbössa. — **Riflemen,** pl., skarpskyttar.

**Rigaudon,** se **Rigodon.**

**Right-Boys** (rejhtbåjs), pl., eng. (af *right,* rätt, och *boy,* pojke), egentl. de rätta pojkarne, = Whiteboys, se d. o.

**Right of petition** (rejht åv pitīsch'n), = Petitionsrätt, se d. o.; **right of search** (- - sörtsch), undersöknings-rättighet.

**Rigīde** (risjīd'), fr. (af lat. *rīgidus,* af *rigēre,* styfna, stelna), stel, styf; sträng, skarp; oböjlig, obeveklig. — **Rigidīster,** pl., ett strängare parti af Jansenisterna, se d. o. —

**Rigiditēt,** f., lat. (*rigīditas*), stelhet; äfv. = Rigor, se d. o.

**Rigodōn** el. **Rigaudōn** (rigådōngh), m., fr. (sannolikt af refrängen i en gammal danssång: *ric-din-don*; jmf. likväl det ital. *rigodēre,* åter fröjdas), en uti Italien och södra Frankrike bruklig dans; äfv. musiken dertill.

**Rigōle,** f., fr. (af kelt. wallis. *rhigol,* fåra, liten graf, af *rhig,* inskärning), ränna, afloppsgraf.

**Rīgor,** m., lat., el. **Riguēūr** (rigöhr), f., fr., och **Rigōr,** m., stränghet, hårdhet, skärpa, obeveklighet; **rīgor,** äfv. förfrysning; **rigōre jūris** el. **de r. j.,** efter sträng rätt; **al rigōre di tempo,** ital., tonk., i sträng takt. — **Rigorīsm(us),** m., nylat., ytterligt sträng sedelära. — **Rigorīst,** m., ytterligt sträng sedelärare; en, som har allt för stränga grundsatser. — **Rigorōs,** nylat. (*rigorōsus,* fr. *rigoureūx*), ytterligt sträng, hård; **rigorōso,** ital., tonk. i sträng takt.

**Rikat** el. **Rekiet,** m., turk.-arab. (af arab. *rakaa,* buga), bugning under bönen.

**Rikiābdar** el. **Rikiābdar-Aga,** m., turk.-arab.-pers. (af arab. *rikiab,* stigbygel, och pers. *dār,* hållande), tjenare, som vid sultanens stigande till häst håller stigbygeln åt honom.

**Rilasciāndo** (rilasjāndo), ital. (af *rilasciāre* = fr. *relâcher*), tonk. småningom långsammare, aftagande.

**Rilē,** m., (rys. *ryljē*), den enkla lyran hos det ryska bondfolket.

**Rimaillēūr** (rimaljöhr), m., fr. (af *rimaillēr,* göra dålig vers, från *rime,* rim), rimsnidare, versmakare.

**Rimborsēra, Rimbōrso,** ital., köpm.t., se **Remboursera.**

**Rimēsse,** f., pl., ital., = **Remiss,** se d. o.

**Rimfaxe,** m., nord. mytol. en af nattens hästar.

**Rināldo,** ital. mansnamn = Reginald, Reinhold.

**Rinconāda,** f., sp. (af *rincon,* vinkel), sydamerikansk guldsand.

**Rinforzāndo** el. **Rinforzāto,** ital. (af *rinforzāre* = fr. *renforcēr*), tonk. förstärkande, förstärkt, kraftigare.

**Rinfrānco,** m., ital., köpm.t. ersättning för penningar, som blifvit utlagda eller skola utläggas.

**Rinfūso,** ital., blandad; **alla rinfūsa,** oredigt, om hvartannat, utan åtskilnad.

**Rīo,** m., sp. och portug. (af lat. *rīvus*), flod, ström, t. ex. *Rio de la Plāta,* sp., egentl. silfverfloden; **Rio de Janeīro** (riu de sjanejro), portug., Januariifloden.

**Rions** (riångh), m., fr., en sort hvitt franskt vin ifrån den liknämda staden i departementet Gironde.

**Ripiēno,** m., ital. (af *piēno* = lat. *plēnus,* full), tonk. i orkestermusik: benämning på hvarje dubbelt eller flerfaldigt besatt stämma; äfv. hvarje tillfällig förstärkning af harmonien; ripiēnstämma, fyllnadsstämma eller förstärkningsstämma, som blott medverkar vid tutti (se d. o.).

**Ripōso,** m., ital. (= fr. *repos,* se d. o.), ro, stillhet; mål. = stilleben, se d. o.

**Ripōst,** m., fr. (*riposte*), snabbt och träffande svar; fäktk. återstöt. — **Ripostēra,** snabbt och träffande besvara; fäktk. sedan man parerat en stöt af motståndaren, gifva honom en återstöt.

**Riprēsa,** ital. = **Repris,** se d. o.

**Ripuārier,** pl., lat. (af *rīpa,* strand), strandbyggare, fornromersk benämning på de franker, som bodde vid Rhenstranden ifrån Lahn till Lippe.

**Rischi,** m., ind. (af sanskr. *rischi,* vis, helig), vis och helig man, isht. benämning på konunga-

söners uppfostrare; benämning på en klass af Brahma (se d. o.) först skapade väsenden (9—10), hvilka i följd af sin helighet fingo kraft att frambringa gudar, menniskor och djur.

**Riscontrera**, se **Rescontrera**.

**Risentīto**, ital. (af *risentīre*, känna), tonk. uttrycksfullt, känslofullt.

**Rīsico**, ital., **Risque**, fr., och **Risk**, m., (sp. *riēsgo*, af *rīsco*, brant klippa, således egentl. den skeppen ifrån klippor och skär hotande faran), fara, våda; vågstycke, äfventyr; köpm.t. de faror, för hvilka en assurerad sak är utsatt under sjöresa. — **Riskēra**, äfventyra, våga, sätta på spel. — **Riskābel**, äfventyrlig. vådlig.

**Risk, Riskera**, se ander **Risico**.

**Risolūto**, ital. (jmf. *Resolvera*), tonk. beslutsamt; kraftigt.

**Rispōsta**, f., ital., se **Ripost**.

**Rissole** (-såhl'), f., fr. (af *rissolēr*, brunsteka), liten köttpastej.

**Ristornēra** el. **Ritornēra**, ital., köpm.t. besvara en skrifvelse; afföra en oriktigt införd post och bokföra den på rätt ställe; upphäfva ett sjöassurans-kontrakt; återbetala en uppburen assurans-premie eller betala en del af den, för att upphäfva ett assurans-kontrakt. — **Ristōrno** el. **Ritōrno**, m., ital. afförande af en oriktigt införd post (se föreg.); upphäfvande af ett sjöassekurans-kontrakt; minskning eller återbetalning af försäkringssumman, då den är för högt tilltagen eller assuransen upphäfves; äfv. den sålunda skeende godtgörelsen på ett assurans-kontrakt.

**Rīsus**, m., lat. (af *ridēre*, skratta), skratt; **rīsus sardōnius**, se sardoniskt skratt; **rīsum teneātis amīci!** återhållen ert skratt, vänner! skratten icke! — ett vanligt utrop vid något löjligt yttrande; **per rīsum mūltum dēbes cognōscere stūltum**, lat. ordspr. mycket skratt förråder narren.

**Risvegliāto** (risveljåto), ital. (af *risvegliāre*, uppväcka), tonk. uppväckt, lifligt; glädtigt.

**Ritardāndo, Ritardāto**, ital. (af *ritardāre*, fördröja; jmf. *Retardera*), tonk. dröjande, aftagande i hastighet.

**Rīte**, lat. (jmf. *Ritus*), efter vederbörligt religionsbruk; formligt, lagligt, på behörigt, öfligt sätt.

**Ritenūto**, ital. (af *ritenēre* = lat. *retinēre*; jmf. *Retenuto*, under *Retinera*), tonk. dröjande, uthållet, med aftagande hastighet.

**Ritōrno**, m., ital. (af *ritornāre* = fr. *retournēr*; jmf. *Retour*), se **Ristōrno**, under **Ristornera**. — **Ritornēll**, m., ital. (*ritornēllo*), och **Riturnēll**, m., fr. (*ritournēlle*), tonk., sats, som förekommer såväl i vokal- som instrumentalmusik, antingen såsom inledning till sjelfva temat, eller som en afslutande sats efter det samma.

**Ritrātto**, m., ital., se **Retur-räkning**.

**Rītus**, m., lat., bruk, isht. kyrkobruk. — **Rituāl**, m., (af *rituālis*, *e*, beträffande kyrkobruken), föreskrift för vissa ceremonier och bruk inom kyrkan, kyrkohandbok, messbok; äfv. inbegreppet af alla formler och handlingar, som höra till frimureriet. — **Ritualīst**, m., nylat., kännare af kyrkobruken; äfv. förfäktare af dem. — **Ritualistīk**, f., läran om kyrkobrukens anordnande.

**Rivadavia**, se **Ribadavia**.

**Rivāl**, m., fr. (af lat. *rivālis*, egentl. den, som har en bäck, *rivus*, gemensam med en annan och ofta kommer i strid med honom derom), medtäflare, medsökande, isht. med afseende på en persons kärlek, medälskare. — **Rivalisēra**, täfla, tvista om företrädet. — **Rivalitēt**, f., täflan, medtäflan; afundsjuka.

**Rivalēra**, ital. (*rivalēre*), köpm.t. att för en protesterad vexel tillika med omkostnaderna göra sig betald genom en tratta. — **Rivālso**, m., på sådant sätt rivalerad tratta.

**River** (rīvver), m., eng. (af fr. *rivière*, f., lat. *rivēra*, *rivēria*, *ripāria*; jmf. *Revier*), flod (i geografiska namn), t. ex. *the Red River*, den röda floden, etc.

**Riviēra**, f., ital. (jmf. *Revier*), strandområde, kusttrakt.

**Rivērso**, ital. (af *rivērtere*, omvända), el. **Rivēscio** (-vēsjå), ital. (af *rivesciāre*, omkasta; jmf. *Revêche*), tonk. omvändt, i omvänd ordning.

**Rivolgimēnto** (-djimēntå), m., ital. (af *rivōlgere*, omvända = lat. *revōlvere*), stämmornas förvexling eller omvändning.

**Revoltāto**, ital., se **Riverso**.

**Roastbeef** (råstbihf), eng., och **Rostbiff**, m., (af eng. *roast*, steka, och *beef*, nötkött), rostadt eller halfstekt nötkött.

**Robber**, (eng. *rubber*), och **Robbert**, m., vinst för utgången (i kortspelen whist och träkarl).

**Rōbe** (råb'), f., fr. (af t. *raub*, fht. *roup*; jmf. angl.-sax. *reaf*, m.lat. *rauba*, byte, klädnad, samt fr. *dérobēr*, beröfva), lång fruntimmersklädning; tyg, som åtgår dertill; äfven lång klädning, som begagnas af de rättslärde i Frankrike; deraf äfv. benämning på domareståndet, rättslärde i allmnht.; **robe de chambre** (råb' d' sjanghbr'), nattrock, morgonrock. — **Roberōnde** (råb'ranghd'), f., ett slags sidt och vidt öfverplagg för fruntimmer.

**Rōbert, Rūpert, Rūprecht** och **Rūdbert**, forntyska mansnamn (fht. *Hruodbert*, *Hruodpert*, af *Hruod*, rykte, och *pert* etc., glänsande), som betyda: den ryktesglänsande, vidtberömde.

**Robillārd** (robiljāhr), m., fr., ett slags efter uppfinnaren benämdt parisersnus.

**Robīn** (-bängh), m., fr. (jmf. *Rōbe*), föraktlig benämning på en rättslärd.

**Robin Hood** (röbbin hudd), m., eng. (*Robin*, eng. förändring af Robert), namn på en fordomdags berömd röfvarhöfding; **Robinhood-Societies** (-såsējitis), ölklubbar i England, hvilka, utan afseende på medlemmarnes stånd, samlas på värdshusen och språka om statsangelägenheter och religion.

**Robinēt** (-nāh), m., fr., kran till ett fat o. d.

**Robinsonād**, f., (efter engelsmannen Foe's berömda, 1719 utkomna, roman: Robinson Crusoe), en Robinson-historia, sagolik berättelse.

**Roborēra**, lat. (*roborare*, af *robur*, egentl. stenek, fig. hårdhet, styrka), stärka, styrka. — **Roborāntia**, pl., stärkande medel. — **Roborātiv**, n., stärkande medel. — **Robūst**, lat. (*robūstus*), stark, kraftig, kraftfull.

**Roc**, se **Rok**.

**Rocaïlle** (rokälj'), f., fr. (af *roc*, klippa, ital. *rōcca, rōccia*, af lat. *rūpes*, klippa), grottarbete af muslor, koraller, stenar o. d.
**Rocambōle,** f., fr. (af t. *rockenbolle*), schalottenlök (*ällium scorodōprasum*); fig. det bästa, utmärktaste af eller vid en sak.
**Roccēlla** (råttjälla), f., ital., bästa hvetesorten uti Italien; nylat. äkta lackmuslaf.
**Rocchetta** (råckätta), f., ital. (af *rōcca*, klippa; jmf. *Rocaille*), klippfäste.
**Rochus,** mansnamn: den upphöjde.
**Rockera,** fr. (*roquēr*, af *roc*), i schackspelet: flytta kungen två steg till höger eller venster samt tornet ifrån hörnrutan till rutan på andra sidan om kungen.
**Roco,** ital. (= lat. *rāūcus*, hes), tonk. dof't, dämpadt.
**Rococō** (råkåkå), fr. (af *rocaïlle*), smycken, möbler etc., från Ludvig XIV:s tid, hvilka ånyo kommit i modet; deraf r o c o c ō - s m a k, r o c o c ō - s t i l, m. fl. sammansättningar.
**Rodomōnte,** ital., och **Rodomōnt** (-mönghi), m., fr. (egentl. *rodamōnte*, bergbortvältaren, af ital. *mōnte*, berg, och lombard. *rodāre*, rulla, af lat. *rōta*, hjul), namnet på en skrytsam hjelte uti Ariostos *Orlāndo furiōso;* sedermera i allmnht. storskrytare, skräflare. — **Rodomontāde** (-monghtäd'), f., fr., skryt, skräfvel.
**Rogāte,** lat. (imper. af *rogāre*, bedja), bönsöndagen eller söndagen näst före Kristi Himmelsfärdsdag, benämd efter början af latinska bibeltexten: *rogate etc.*, bedjen etc., Joh. 16, 14. — **Rogatiōn,** f., lat. (*rogātio*), bön, böneskrift; förbön; bönefest för att afvända svåra olyckor, böndag; äfv. lagförslag.
**Rogatīster,** pl. en kristen sekt i 4:de och 5:te årh., benämd efter dess stiftare R o g a t u s.
**Rok, Roc** och **Rokh,** m., arab. och pers., en fabelaktig fågel af ofantlig storlek och styrka, i de arabiska sagorna.
**Roland,** fornt. (*Ruland, Rudland, Hruodland*, af fornt. *hruod*, isl. *hrôdr*, rykte), ett mansnamn: den ärorike, vidtberömde, ital. *Orlāndo*.
**Rôle** (råhl'), fr., och **Roll,** m., parti af en teaterpjes, som utföres af en skådespelare eller skådespelerska; fig. sättet, hurn man vid vissa tillfällen handlar i det verldsliga lifvet.
**Rom,** se **Rum.**
**Romaīka,** f., nygr. (*rhomaika*, af *rhomaikos*, nygrekisk), en nygrekisk folkdans.
**Romān,** m., fr. (*romān*, ital. *romānzo*, eng. *romance*, urspr. allt, som är skrifvet på ett r o m a n i s k t språk, af lat. *romānicus*, adv. *romānice*, romersk, romerskt), diktad berättelse på prosa, hvaruti menniskors seder, lidelser o. s. v. framställas; kärlekshistoria; s p e l a e n r o m a n, hafva en kärlekshandel. — **Romānce,** f., fr., och **Romāns,** m., en i lyrisk versart affattad och i romantisk anda hållen, enkel berättelse af svärmiskt innehåll, satt i musik för röst med accompagnement. — **Romancēro,** m., sp., samling af romanser, visbok. — **Romanēsk,** fr. (*romanēsque*), liknande en roman; romanartad, äfventyrlig; öfverspänd. — **Romānisk** el. **Romānsk,** lat. (*romānus*, romersk), (om folk och språk) af latinskt eller fornromerskt ursprung. — **Romāntisk,** fr. (*romantique*), egentl. författad på ett romaniskt språk; i allmnht. enlig med den kristna medeltidens smak, )( a n t i k, k l a s s i s k, m o d e r n; äfv. skön som beskrifningarne i dikten, poetiskt skön, förtjusande, t. ex. en romantisk trakt. — **Romantīk,** f., barb.-lat., den kristna medeltidens af sednare diktare och konstdomare åter upptagna smak i litteratur och konst. — **Romāntiker,** m., anhängare af denna smak.
**Romanēsco,** m., ital. (egentl. romersk), namnet på en god vinsort ifrån Kyrkostaten.
**Romānisk,** se under **Roman.** — **Romanīsm(us),** m., nylat., romersk-katolska religionen. — **Romanīster,** pl., anhängare af den romersk-katolska religionen; anhängare och förfäktare af den romerska rätten, )( g e r m a n i s t e r; äfv. kännare af de romaniska språken. — **Romāns, Romantīk, Romāntisk,** se under **Roman.**
**Romb, Romboid, etc.,** se **Rhomb.**
**Romāner** el. **Rumāner,** pl. (*Romēni, Romūni*), inhemskt namn på W a l a c h e r n a, hvilket de antagit på grund af sin r o m e r s k a härkomst.
**Ronde** (ronghd'), f., fr., kringvandring, kretsgång; rundtur; runddans; milit. rund; ett slags fransk skrifstil, )( c o u l é e; tonk. helnot. — **Rondēāū** (ronghdå), m., fr., och **Rōndo,** n., ital., tonstycke, i hvilket hufvudtemat ofta upprepas; slutsats i en sonat. — **Rondīno** el. **Rondolētto,** n., ital. tonk. mindre r o n d o; i sångmusik: rundsång. [Odens binamn.
**Ropt(er)** el. **Hropt(er),** m., nord. mytol., ett
**Roquelāūre** el. **Roquelāūr** (råcklåhr), m., fr., en res- el. regnrock, benämd efter uppfinnaren, hertigen af R o q u e l a u r e.
**Rorāte,** lat. (af *rorāre*, töa, drypa), egentl. töen; benämning på en under adventstiden i katolska kyrkor hållen messa, efter dess begynnelseord: *rorāte cāēli dēsuper*, I himlar, drypen dagg, Es. 45, 8.
**Rōsa,** f., lat. ros; **sub rōsa,** under rosen (förtrolighetens bild), d. v. s. i förtroende, i hemlighet. — **Rosālba,** nylat. (af lat. *rōsa alba*, hvit ros), qvinnonamn: den hvita rosen. — **Rosālia,** pl., nylat. läkek. messling. — **Rosalie** och **Rosalinda,** qvinnonamn: den rosiga, den rosenkindade; tonk. upprepande af en tonfigur eller kort melodisk sats i högre eller lägre ton. — **Rosārium,** n., lat., egentl. rosengård; rosenkrans; **rosārii fratērnitas,** f., rosenkrans-brödraskapet. — **Rosenōbel,** m., egentl. ädel ros, ett ifrån 1328 till 1649 präglad engelskt guldmynt med en ros och ett skepp i prägeln, ägande ett värde af ungef. 16 rdr rmt. — **Rosētt,** m., fr. (*rosētte*, f.), liten ros; prydnad i form af en ros; bandros; ställskifva i fickur. — **Rosīna,** qvinnonamn: den rosenröda, den blomstrande.
**Rosinānte** el. **Rozinānte,** m., sp. (*rocinānte*, fr. *rossinānte*, af sp. *rocin*, fr. *rosse*, dålig häst, af t. *ross*), mager och dålig häst, skinkmärr, isht. och urspr. D o n Q u i x o t e ' s eländiga ridhäst, af honom sjelf så kallad.
**Roskōlnik,** pl. **Roskōlniker,** m., rys. (*rasskolnik*, af *rasskōl*, remna, spricka), irrlärige, som icke höra till den rättrogna grekiska kyrkan = S e p a r a t i s t e r, S c h i s m a t i k e r.
**Rosmarīn,** m., lat. (*ros marīnus*), egentl. hafsdagg, en bekant välluktande växt i Orienten och södra Europa.

**Rosōlio** el. riktigare **Rosōglio** (råsåljå), m., ital., rosenbrännvin, ett italienskt kryddbrännvin, satt på rosenblad; enligt några har namnet uppkommit af *ros sōlis* (daggört), emedan man tillförene använde denna växt till en dylik spritdryck; jmf. *Drosera* och *Rossoli.*

**Rōsso antīco,** m., ital. (egentl. gammalt rödt; *rōsso* röd, af lat. *rūssus*), rödaktig marmor.

**Rossōli** el. rättare **Rossolis,** m., fr., ett fint kryddbrännvin, isht satt på daggört (lat. *ros sōlis*).

**Rostbiff,** se **Roastbeef.**

**Rōstra,** pl., lat. (af *rōstrum,* näbb), egentl. bogspröten; talarestolen på torget i gamla Rom, så benämd af de från fiender tagna skeppens der uppställda bogspröt; deraf *pro rōstris,* egentl. framför bogspröten, d. v. s. från eller på talarestolen, offentligt (näml. tala).

**Rostral,** se **Rastral.**

**Rota,** f., nord. mytol. namnet på en af Valkyriorna.

**Rotang,** fr., i svenskt språkbruk **Rōtting,** m., (sp. *rōta,* eng. *rotan*; af malay. *rôtan*), det ostindiska eller s. k. spanska röret, en palmart.

**Rotatiōn,** f., lat. (*rotātio,* af *rotāre,* rulla, af *rōta,* hjul), kretslopp, rund; en kropps (t. ex. jordens) kretsformiga rörelse omkring sin axel. — **Rotēra,** lat. (*rotāre*), hvälfva sig omkring sin axel.

**Rotel,** se **Rotulus.**

**Rotten-boroughs** (rått'n börros), pl., eng. (af *rotten,* rutten), förfallna engelska köpingar, i hvilka rättigheten att välja parlamentsledamot hade kommit i händerna på några få fastighetsägare, och hvilka genom parlaments-reformen af år 1832 beröfvades sin valrätt.

**Rotting,** se **Rotang.**

**Rōtulus** och **Rōtel,** m., m.lat. (för *rōtula.* demin. af *rōta,* sål. ett litet hjul; deraf något sammanveckladt, en rulle), samtliga de mål, som vid lottning inom domstolarna falla på hvarje särskilt föredragande, att af honom handläggas.

**Rotūnda,** f., lat. (af *rotūndus, a, um,* rund), rundbyggnad, ofta såsom lusthus; hvarje både ut- och invändigt rund byggnad, isht. det berömda Pantheon (se d. o.) i Rom.

**Roturiēr,** m, fr. (af m.lat. *ruptuārius,* en som bryter åker), borgerlig, icke adlig person; en, som saknar bildning, grof, rå person.

**Rotvälska,** f., (af ziguen. *rot,* tiggare, och t. *wälsch,* främmande), ett sammanblandadt och förvändt språk, som talas af ziguenare, spetsbofvar och tiggare, tjufspråk.

**Roué** (ruēh), m., fr. (af *rouēr,* rådbråka; sål. egentl. rådbråkad eller som förtjenar att blifva det), galgfågel; person utan grundsatser; äfv. vedernamn på förnäma vällustingar = Libertin, se d. o.

**Rouge** (ruhsj'), fr. (af lat. *rūbeus* = *rūber, rūbidus*), röd; subst. rödt smink, röd färg; **rouge et noir** (ruhsj' e noāhr), rödt och svart, ett franskt hasardspel med kort; **rouge végétāl** (- vesjetāl), växtrödt, portugisiskt smink, beredt af safflor.

**Roulēra** och **Rulēra,** fr. (*roulēr,* provenç. *rotlār,* ital. *rotolāre,* lat. *rotulāre,* af *rōtulus, rōtula,* litet hjul), rulla; vara i gång, i omlopp. — **Roulāde,** f., fr., och **Rulād,** m., egentl. något rulladt; hoprullade kött- eller fiskskifvor med fyllning; tonk. hastig löpning i säng, isht. på en stafvelse. — **Roulānce** (rulānghs, vanligen, ehuru oriktigt, ruljānghs), f., fr., och **Rulāns,** m., omlopp af penningar, penningeomsättning. — **Roulētte** (rulätt'), f., fr., och **Rulētt,** m., rullskifva, rullhjul, ett kopparstickarverktyg; äfv. ett hasardspel, bestående af en uti en rund ask kringlöpande, i många ömsevis svarta och röda fält afdelad snurra, på hvilken, sedan den blifvit satt i gång, en liten kula släppes, då vinsten bestämmes af det fältets färg, på hvilket kulan ligger, sedan snurran stannat.

**Round-heads** (raund-hädds), pl., eng. rundhufvuden, spenamn på puritanerna eller konung Karl I:stes af England politiska motståndare, så kallade för sitt rundt omkring hufvudet kortklippta hår.

**Rout** (raut), m., eng., egentl. rote, skara; folkskockning, trängsel; ett af förnäma personer talrikt besökt aftonnöje, tesällskap.

**Route** (rutt'), f., fr. (af lat. *rupta,* näml. *via,* bruten, banad väg), väg, resväg, landsväg. — **Routīne** (rutīn'), fr., f., och **Rutīn,** m., genom vana förvärfvad skicklighet. — **Routinerad** och **Rut-,** fr. (*routiné*), som har rutin, öfvad, erfaren.

**Rovesciamēnto** (-vesja-), m., ital. (af *rovesciāre,* omkasta; jmf. *Riverso*), tonk. stämmornas förvexling och omvändning i kontrapunkten. — **Rovescio,** se **Riverso.**

**Royāl** (roajāl), fr. (af lat. *regālis,* af *rex*), kunglig; jmf. Regal, (2). — **Royalīsm** och **Rojalīsm,** m., tillgifvenhet för konungen eller det kungliga partiet. — **Royalīst** och **Roj-,** m., fr. (*royalīste*), en som är rojalistisk (se följ.). — **Royalīstisk** och **Roj-,** konungen eller det kungliga partiet tillgifven. — **Royauté** (roajåtēh), f., kunglig värdighet, konungamakt.

**Rub,** m., arab. (*rub,* en fjerdedel, af *arba,* fyra), ett turkiskt mynt = $\frac{1}{4}$ piaster eller 10 paras, ungefär 32 öre rmt.

**Rubāto tēmpo,** ital., tonk. rubbadt tidmått.

**Rubefaciēntia,** pl., lat. (*rubefācere,* göra röd), rodnad och hetta åstadkommande läkemedel.

**Rūbel,** m., rys. (*rubl,* urspr. afhugget stycke, af *rubītj,* klippa, hugga), ett ryskt silfvermynt = 100 kopek, med ett medelvärde af 2 rdr 80 öre rmt; äfv. kalladt silfverrubel, till skilnad ifrån pappersrubel, som gäller föga mer än fjerdedelen deraf.

**Rūbia,** f., lat. (af *rūbeus,* röd), krapp, krapprödt.

**Rubicēll,** se **Rubin.**

**Rubīdium,** n., nylat. (af lat. *rūbidus,* röd), en af Bunsen och Kirchhoff upptäckt alkalimetall, uppkallad efter två röda linier, som visa sig i dess spektrum.

**Rūbikon,** m., en liten flod i öfre Italien, nu Pisatello, bekant genom Caesars öfvergång, hvarmed han gaf tecknet till borgerliga krig; deraf gå öfver Rubikon, taga det sista, afgörande steget; jmf. *Alea.*

**Rubīn,** m., ital. (*rubīno,* sp. *rubīn, rubī,* provenç. *robin,* fr. *rubis,* af m.lat. *rubīnus* = lat. *rūbeus,* röd), en genomskinlig, röd ädelsten, den hårdaste och dyrbaraste näst diamanten, skönast på Ceylon, i Pegu etc.; den skönaste högröda

heter **Almadīn**, **Almandīn** eller **Karbūnkel**, emedan den liknar ett glödande kol (*carbo*); den rödvioletta: **Spinēll**; den blekröda: **Balais** (se d. o.), äfven **Ballas**, och den rödgula: **Rubicēll**, hvilken skattas lägst.

**Rubrīk**, m., lat. (*rubrīca*, för *rubērica*, af *rūber*, röd; rödkrita, rödfärg), öfverskrift, titel (hvilka fordom tecknades med röda bokstäfver). — **Rubricēra**, senlat. (*rubricāre*, rödfärga), förse med (egentl. röd) öfverskrift, beteckna, gifva viss titel.

**Rudbert**, se **Robert**.

**Rude** (ryd'), fr. (af lat. *rūdis*), rå, grof, ohyfsad. okunnig, oerfaren. — **Rudimēnta** och **Rudimēnter**, pl., lat. första grunderna, första undervisning i konst eller vetenskap. — **Rūdis indigēstaque mōles**, en rå, oordnad massa, först brukadt hos Ovidius, om Chaos (se d. o.).

**Rüdiger**, fornt., el. **Rogēr**, roman. (af fht. *Hruodgâr*, *Hrôdgêr*), mansnamn: den för sin spjutkastning berömde.

**Rudimēnta**, se under **Rude**.

**Rūdolph** och **Rūdolf**, t. (fht. *Hruodolf*, *Hruodulf*, af *Hruodwolf*, egentl. den berömde vargen, jmf. *Robert*), mansnamn: den högtberömde, den berömde hjelten.

**Ruff**, m., holl. (*roef*, l. ruhf, egentl. tak, nedert. *roof*, eng. *roof*), ett afskildt rum på fartyg, vanligen för besättningen.

**Rūfus** och **Rufīnus**, m., lat. (af *rūfus*, röd), mansnamn: den röde, den rödhårige.

**Rūgier**, pl., en germanisk folkstam, förmodligen urspr. boende vid Odermynningen och på ön Rügen.

**Ruīn**, m., lat. (*ruīna*, fr. *ruīne*), lemning efter förstörda byggnader, städer o. d. (nyttjas i denna bemärkelse mest i plural.); fig. förstöring, undergång, förderf. — **Ruinēra**, nylat. (fr. *ruiner*), förstöra, förderfva, störta i förderf.

**Rule Britānnia** (ruhl britånnia), en omtyckt engelsk folksång, så benämd efter de två första orden af refrängen (se d. o.), hvilken fullständigt lyder: *Rule Britannia, Britannia rule the waves! Britons never shall be slaves!* herrska, Britannia, Britannia, beherrska vågorna! Britterna skola aldrig blifva slafvar! Den är skrifven af Thomson, **Årstidernas** skald.

**Rum** och **Rom**, m., eng. (sannol. af amerikanskt ursprung), sockerbränvin, ursprungl. beredt af sockerrörets saft.

**Ruminēra**, lat. (*rumināre*, af *rūmen*, strupe), idisla; fig. moget öfvertänka, begrunda. — **Rumināntia** (*sc. animālia*), pl., idislande djur.

**Rumōr**, n., (närmast af ital. *rumōre*, af lat. *rūmor*), larm, buller, rop, stoj.

**Runa**, f. (goth. *rûna*, hemlighet; fht. *rûna*, angl.sax., *rûn*, hviskning, af fht. *rûnên*, hviska), skriftecken, som begagnades af de germaniska folken, innan de lärde känna det latinska alfabetet.

**Runot**, pl., (sing. *runo*; beslägtadt med *runa*, se d. o.), finska folksånger, hvilka sjungas till det med fem metallsträngar försedda nationalinstrumentet, Kantele. — **Runolainen**, **Runottaja**, **Runoseppä**, **Runoniekka**, **Runoja**, en, som sjunger dessa sånger.

**Rupert** och **Ruprekt**, se **Robert**.

**Rūpie**, m., (hindost. och pers. *rûpiyah*, af sanskr. *rûpya*, skön, skönhet; deraf silfver, isht bearbetadt), ett ostindiskt och persiskt mynt, i guld ungefärl. = 27 rdr, i silfver = 1 rdr 80 öre rmt.

**Ruptūr**, f., fr. (*ruptūre*, af lat. *rūmpere*, *rūptum*, bryta), egentl. sönderbrytning; fig. brytning af fred, vänskap o. d.

**Rurāl**, lat. (*rurālis*, af *rus*, *rūris*, land, landsbygd), landtlig.

**Rusētte**, f., fr. (*roussētte*, af *roux*, *rousse* = lat. *rūssus*, röd), den flygande hunden, ett slags stora flädermöss = **Pteropus**.

**Rūsma** el. oriktigt **Rhūsma**, n., af österländingar och judar brukad salva, för att hindra hårets växande, bestående af 1 del **realgar** (se d. o.) och 6—8 delar kalk.

**Rūspo**, m., ital. (såsom adjektif: rå, hel, ny), ett toskanskt mynt af guld = **Zekin**, se d. o. — **Ruspōno**, **Ruspōne**, m., ett guldmynt i Toscana = 40 lire, ungefär 28 rdr rmt.

**Russiēnne** (ryssjänn'), f., fr. (af *Russie*, Ryssland), den ryska kappan, en liten pelskappa med armhål.

**Russīner**, äfv. **Russniāker**, **Ruthēner** el. **Små-Ryssar**, pl., en ifrån ryssarna skild slavisk folkstam i Galizien, norra Ungern, Podolien, Wolhynien och Litthauen. — **Ruthēnien**, n., det område, som bebos af denna folkstam.

**Rūsticus**, lat., och **Rustīk**, (af lat. *rus*, land; fr. *rustīque*), bondaktig, tölpaktig, grof, dum, ohyfsad; **rūstico**, ital., tonk. landtligt; bondaktigt.

**Rūta cāēsa**, pl., lat. (egentl. *rūta et cāēsa*, d. v. s. hvad som kan bortryckas och afslås, af *rūere*, rifva, och *cāēdere*, hugga), rättsv. allt, som icke är jord- eller väggfast, på egendomar, i byggnader m. m., allt flyttbart, lösören.

**Rūtger**, se **Rüdiger**.

**Ruth**, f., hebr. (måhända sammandraget af *reûth*, utseende, skönhet, af *raāh*, se), qvinnonamn, enligt den anförda härledningen betydande: den för sitt utseende, för sin skönhet bekanta, den sköna.

**Ruthener**, **Ruthenien**, se under **Russiner**.

**Ruthenium**, n., en af **Claus** 1845 i platinamalm upptäckt metall.

**Rutīl**, m., nylat. (af lat. *rūtilus*, rödaktig), ett i qvadratiska prismer kristalliserande, af titansyra bestående brunrödt mineral. — **Rutilīt**, m., brun granat.

**Rutin**, se **Routine**.

**Ruyter** (röjter), m., holländskt guldmynt, ungefärl. 20 rdr rmt.

**Ryakolīth**, m., glasartad fältspat, ett med **Labrador** beslägtadt mineral.

**Ryksdāālder**, m., holl., ett mynt i Batavia = $2\frac{2}{5}$ gulden.

**Rȳno**, m., kelt. (gäel. *Raoinne*, af *raon*, fält, slätt), mansnamn: fält- eller slätt-bebyggaren.

**Rytm(us)**, se **Rhytmus**.

**Ryut**, m., indisk bonde, landtman.

**Räsvälg**, m., nord. mytol. (egentl. likslukaren), en ofantlig örn, som sitter vid nordpolen och med sina vingslag förorsakar stormarna.

**Röjmatism**, m. fl., se **Rheumatism**.

# S.

**S**, såsom taltecken = **90.**
**S̄**, såsom taltecken = **90,000.**
**S.**, på romerska inskrifter, = **sācer, sānctus, senātus, sīgnum, salūtem.**
**S.**, på engelska ur, = **slower**, långsammare.
**S.**, i tonkonsten, = **solo**, se d. o.
**S.**, såsom mynttecken, utmärker: på spanska mynt, myntningsorten *Sevilla;* på franska: *Rheims*, och med krona öfver: *Troyes*; på österrikiska: *Schmöllnitz;* på preussiska: *Schwabach.*
**s.** = **seu** el. **sīve, sīgna** el. **signētur.**
**S., St.** el. **Sct.** = **Sanct**, se **Sanctus.**
**s. a.**, i läkekonsten, = **secūndum ārtem**, se under **Secundus.**
**sacch.** = **sāccharum**, se d. o.
**S. C.** = Södra Carolina i N. Amerika.
**sc.** = **scilicet**, se d. o.
**sc.** el. **sculps.** = **scūlpsit**, se d. o.
**S. C. M.** = **sācra caesārea majēstas**, se under **Sacra.**
**S. D. G.** = **sōli Dēo glōria**, se under **Solus.**
**s. e. c.** = **sālvo errōre cālculi**, se under **Salvus.**
**sec.** = **sēcans, secānt**, se d. o.
**s. e. e. o.** = **sālvo errōre et omissiōne**, se under **Salvus.**
**sem.** = **sēmen**, se d. o.
**sen.** = **sēnior**, se under **Senil.**
**sequ.** el. **sq.** = **sēquens**, se d. o.
**sf.** el. **sfz.** = **sforzando**, se d. o.
**s. h.** = **sālvo honōre**, se under **Salvus.**
**Sh.** = **shilling**, se d. o.
**sign.** = **signātum**, se under **Signum.**
**S. J.** = **societas Jēsu**, se under **Socius.**
**Sin.** = **Sīnus**, se d. o.
**Sing.** = **Singulāris**, se d. o.
**s. l.** = **sūo lōco**, på sitt ställe.
**Sld.** = **Sāldo**, se d. o.
**s. l. e. a.** = **sīne lōco et ānno**, se under **Sine.**
**s. m.** = **sālvo meliōre**, se under **Salvus.**
**s. o.** = **sērvus observatīssimus**, se **Servus**, el. **sūmma observāntia**, se under **Summus.**
**solv.** = **sōlve** el. **solvātur**, se under **Solvera.**
**S. P. Q. R.** = **senātus populūsque Romānus**, se under **Senat.**
**s. q.** = **suffīciens quāntitas**, tillräcklig myckenhet.
**S. S.** el. **S. Scr.** = **sācra scriptūra**, se under **Sacra.**
**s. s. n.** = **sīgna sūo nōmine**, se under **Sīgnum.**
**S. T.** = **sālvo tītulo**, se under **Salvus.**
**stacc.** = **staccāto**, se d. o.
**Sterl.** = **Stērling**, se d. o.
**s. v.** = **sālva vēnia** el. **sub vōce.**

Kemiska tecken äro:

**S** = **Sūlphur**, svafvel; **Sb** = **Stībium**, antimon; **Se** = **Selēnium**; **Si** = **Silīcium**, kisel; **Sn** = **Stannum**, tenn; **Sr** = **Strontium.**

---

**Saā**, n., arab. (af *saā*, mäta), ett sädesmått i österländerna, isht. i Tunis.
**Sabadīlla** och **Sabadīll**, f., en mexikansk växt. — **Sabadillīn**, n., se **Veratrin.**
**Sābbat**, m., hebr. (*schabbâth*, af *schâbâth*, hvila från arbete; benämnes af judarna vanligen Schabbes), helig hvilodag, helgedag (hos judarna lördagen); **sabbatsår**, hos judarna hvart sjunde år, som af dem hölls heligt. — **Sabbathiāner, Schabbatiāner** el. **Schābsis**, pl., en, isht. i Ryssland blomstrande, judekristen sekt. — **Sabbatīrer**, pl., stränga iakttagare af sabbaten.
**Sabēer**, pl., 1) (lat. *Sabǣi*), ford. innebyggarne i nuvarande provinsen Jemen i Arabien, hvilkas hufvudstad hette Saba; 2) (af hebr. *zâbâ*, här, isht. den himmelska härskaran, englar och stjernor), stjerndyrkare; se äfv. **Zabier.** — **Sabeīsm**, m., stjerndyrkan, isht. solens och månens tillbedjande, den forna religionen i Arabien, Egypten, m. fl.
**Sabelliāner**, pl., en kristen sekt, anhängare af afrikanska biskopen Sabellius i 3:dje årh., hvilken antog blott *en* person i gudomen. — **Sabellianīsm(us)**, m., Sabellii lära.
**Sabier**, se **Zabier.**
**Sabīna**, lat., qvinnonamn, egentl. sabinsk qvinna, el. tillhörande sabinernes fornitalienska folkstam.
**Sabīna**, f., lat., bot. säfvenbom (trädslag).
**Sabon**, m., en sort grof boktryckarstil till titlar, m. m.
**Sabūrra**, f., lat. (af *sābulum*, sand), läkek. orenlighet i tarmkanalen. — **Saburrāl**, deraf härrörande, t. ex. **Saburrāl-kolik.**
**Saccāto**, m., ital., ett arealmått i Toscana.
**Sāccharum**, n., lat. (gr. *sákchar*, egentl. den ur bamburörets ledknutar utsipprande saft; sanskr. *çarkarâ*, grus, socker), socker; **s. lāctis**, mjölksocker; **s. Satūrni**, blysocker — **Saccharāt**, n., nylat., kem. saltartad förening af rörsocker med åtskilliga baser. — **Saccharificatiōn**, f., kem. sockerbildning. — **Saccharīn**, n., kem. sockerämne; **saccharīna**, pl., sockerhaltiga läkemedel. — **Saccharomēter** el. **Saccharimēter**, m., sockermätare. — **Saccharometrī**, f., bestämmande af sockerhalten hos sockerrör, hvitbetor m. fl.
**Sācco**, m., ital. (= lat. *sāccus*, säck), ett sädesmått uti Italien; äfv. ett saltmått på Corfu

och Paxo; äfv. ett vedmått uti Italien och Schweiz.

**Sacēllum,** n., lat. (af *sācer,* helig), litet kapell, uppbygdt till ett helgons ära. — **Sacellān,** m., nylat. = **Kapellan,** se d. o. (under **Capell).** — **Sacellanī,** n., komministersyssla. — **Sacellārius,** m., kyrko-skattmästare; isht. en af påfvens förnämsta tjenare.

**Sāchem,** m., anförare, höfding: hederstitel för stamhöfdingarna och de förnämste hos Indianerna uti Nordamerika.

**Sacki,** m., ett slags mynt i Samarkand.

**Sācra,** pl., lat. (af *sācer, sācra, sācrum,* helig), heliga ting, helgedomar; religions- eller kyrkoförrättningar, t. ex. administrera sacra, verkställa de till den yttre gudstjensten hörande förrättningar, näml. att döpa och utdela nattvarden; **sācra caesārea majēstas,** heligt kejserligt majestät; **sācra scriptūra,** den heliga skrift; **sācrum os,** anat. korsbenet. — **Sacrāl,** nylat., som angår heliga förrättningar; korsbenet beträffande. — **Sacramēnt** och **Sakr-,** n., lat. (*sacramēntum,* pl. — *a,* egentl. ett medel, hvarigenom man förbinder sig sjelf eller någon annan, t. ex. en ed; fr. *sacremēnt*), högtidlig religionshandling, nådemedel; i inskränktare betydelse: den heliga nattvarden; **sakramēntsstrid,** striden emellan lutheraner och reformerta rörande Kristi lekamens närvarelse i nattvarden. — **Sacramentāler,** pl., de, som betyga en anklagad persons oskuld medelst på sakramenten aflagd ed. — **Sacramentāl(isk),** nylat., el. **Sakramentērlig,** beträffande sakrament eller dertill hörande. — **Sacramentālier,** pl., i katolska kyrkan: alla de heliga förrättningar, som ej äro sakramenter. — **Sakramentārier,** pl., anhängare af Calvins åsigt i sakramentsstriden (se ofvan). — **Sacramentārium,** n., hos katolikerna: bok, innehållande anvisning till utdelande af sakramenterna. — **Sacrifīcium,** n., lat., el. fr. **Sacrifīce** (sakrifiss'), m., offer, uppoffring. — **Sacrilēgium,** n., lat., kyrkorån, helgerån; gudlöshet. — **Sacrīlegus,** m., lat., tempelskändare, helgerånare, kyrktjuf; gudsförsmädare. — **Sacristān** och **Sakr-,** m., m.lat. (*sacristānus*), klockare. — **Sākristia,** f., m.lat. särskilt rum i en kyrka, der dyrbarare lösöresedlar förvaras, och der presterne uppehålla sig under den tid af gudstjensten, då de icke uppträda inför församlingen.

**Sadducēer,** pl., (hebr. *zaddukīm,* antagligen efter stiftaren, Zadôk, lärjunge af Antigonus Sachaeus, i 2:dra årh. f. Kr.), en sekt hos de forna judarna, som förkastade den muntliga traditionen och läran om själens odödlighet. — **Sadduceīsm,** m., sadduceernes lära.

**Sadi,** pl., turkiska munkar, utan varaktig bostad, mycket vidskeplige och bedräglige.

**Safer** el. **Safar,** m., arab. (*safar*), andra månaden i muhammedanska kalendern.

**Saffiān,** m., (pol. och böhm. *safian,* r. *safjan,* walach. *saftian,* turk. *sachtian,* arab. *sichtijan,* pers. *sachtijan,* af *sacht,* hård, fast, tjock), = Maroquin, se d. o.

**Safflōr** och **Saflōr,** m., (af *saffran* och lat. *flos, flōris,* blomma), ett rödt färgämne, som utgöres af de torkade blomkronorna af växten *Cārthamus tinctōrius.*

**Sāffran,** m., (fr. *safran,* sp. *azafran,* ital. *zafferāno,* af arab. och pers. *za'farān*), bekant krydda, som utgöres af märkena på stiften i blommorna af *Crōcus satīvus.*

**Safir,** se **Saphir.**

**Saga,** f., historiens gudinna hos fornskandinaverna.

**Sagacitēt,** f., lat. (*sagācitas,* af *sāgax,* skarpsinnig), skarpsinnighet.

**Sagadis,** m., (fr. *sagatis*), en sort ylletyg.

**Sagāj,** m., (fr. *sagāie,* sp. och port. *zagāya,* af arabiskt ursprung), långt spjut hos negrer, kaffrer och hottentotter.

**Sagapēn** el. **Sagapēngummi,** n., (lat. *sacopēnium, sagapēnum,* gr. *sagāpenon*), ett slemharts af växten *Fērula persica.*

**Sagenīt,** m., (af gr. *sagānä,* nät), miner. nålformig titanschörl el. Rutil, se d. o.

**Sāggio** (säddjå), m., en vigt i Venedig = $\frac{1}{6}$ uns.

**Saghalīn,** n., ett ifrån den liknämda japanska ön infördt tvättpulver och fläckreningsmedel.

**Sagittārius,** m., lat. (af *sagītta,* pil), bågskytt; skytten i djurkretsen. — **Sagittāria,** f., nylat., bot. pilört.

**Sāgo** el. **Sāgu,** m., (malay. och javan. *sâgu*), den närande mergen af Sagoträdet och flera andra palmarter.

**Sāgum,** n., lat., krigsmantel hos de forna romarne.

**Sah,** en persisk vigt = 50 skålpund.

**Sahāra,** f., arab. (*sahrâ,* vid slätt, pl. *sahāra;* af *sahara,* vara vidt utsträckt), namnet på den stora sandöknen i norra Afrika.

**Saime,** ett mynt i Algier, = 50 asper.

**Saimēni,** pl., turkiska beridna bågskyttar med tiger- och panter-hudar öfver skuldrorna.

**Sainēte,** sp. (egentl. liten smula fett, fig. läckerbit), efter- eller mellanspel med musik och dans.

**Saint, sainte** (sängh, sänght'), fr. (af lat. *sānctus, a, um*), helig, den helige, den heliga; **Saint-Gilles** (-schill'), m., en sort rödt franskt vin ifrån Cette; **St. Simonīsm(us),** m., (efter stiftaren, grefve Claude Henri St. Simon), läran om menniskornas förening till ett stort moraliskt-politiskt samfund.

**Saisōn** (säsōngh), f., fr. (af lat. *sātio,* såning; provenç. *sazon*), årstid, isht. badtid, kurtid; tiden för vinternöjen; skådespelstid; **saisōn morte,** egentl. död tid, affärslös tid, stillestånd i affärerna; **hors de saisōn,** i otid.

**Saiura,** f., ett slags lyra i Ostindien.

**Sāizi,** pl., rys., hvita harskinn.

**Sajetta,** f., en dryck, beredd af Mauritiapalmens frukt.

**Sakali-Scherif,** turk. (af *sakâl,* skägg, och arab. *scherif,* ädel, helig), hår ur Muhammeds skägg, hvilka en gång hvarje år högtidligt förevisas folket i Konstantinopel.

**Sakar,** m., arab. (af *sakara,* brinna starkt), ett af muhammedanernes sju helveten, bestämdt för trollkarlar och gebrer.

**Saki,** n., 1) en af ris beredd, omtyckt rusdryck hos japaneserna; 2) (af arab. *sakai,* vattna), en vattenledning i Egypten; 3) andra sorten af arabiskt kaffe.

**Sakkā**, m., arab. (af *sakai*, vattna), vattenbärare i österlanden.

**Sal**, m. o. n., lat., salt; **s. acetosēllae**, acetosellsalt, harsyresalt, bläckpulver; **s. amārum**, bittersalt; **s. ammonīacum**, salmiak; **s. cathārticum**, bittersalt; **s. cōrnu cērvi**, hjorthornssalt; **s. culināre**, koksalt; **s. digestīvus Sīlvii**, äfv. **s. febrīfugus Sīlvii**, digestivsalt, chlorkalium; **s. essentiāle tārtari**, ren vinstenssyra; **s. gēmmae**, kristallsalt; **s. Mārtis**, jernvitriol; **s. microcōsmicus**, fosforsyradt ammoniaksalt; **s. mirābilis Glaubēri**, glaubersalt, svafvelsyradt natron; **s. nītri** el. **pētrae**, salpeter; **s. polychrēstus Glasēri**, duplikatsalt, neutralt svafvelsyradt kali; **s. polychrēstus Seignētti**, seignettesalt, se d. o.; **s. sedatīvum Hombērgii**, sedativsalt; **s. tārtari**, vinstenssalt. — **Salificatiōn**, f., nylat., saltbildning. — **Salīn**, f., lat. (*salīna*), saltverk. — **Salīnisk**, saltaktig, saltartad.

**Sala**, rättare **Salah**, arab. (*salah*, af *sala*, bedja), turkarnes morgonbön.

**Salacitēt**, f., lat. (*salācitas*), kättja.

**Saladēro**, m., sp. (egentl. ort, der man insaltar kött, af *salār*, insalta), fängelse i Madrid för statsförbrytare. — **Saladēros**, pl., de stora slagterierna i Buenos-Ayres.

**Saladière** (saladjähr'), f., el. rättare **Saladiēr** (saladjēh), m., fr. (af *salāde*, salat), salattallrik, salatfat.

**Salam**, se **Selam**.

**Salamānder**, m., (gr. o. lat. *salamāndra*, sanskr. *salamāndala*), en art ödla, som fordom troddes kunna lefva i elden; deraf äfv. eldsande; äfv. en sort neglika. — **Salamandrīn**, f., salamanderödla (*lacērta salamandrīna*).

**Salamānie**, f., turkisk rörflöjt.

**Salamīne**, f., en sort enfärgadt, tjockt franskt siden.

**Salampōre**, n., en sort ostindiskt sidentyg, benämdt efter staden S a l a m p o r e på Coromandel.

**Salangān** el. **Salāng**, f., (af ön S a l a n g vid halfön Malacca), ostindisk svala, bekant för sina ätbara bon.

**Salārium**, n., lat. (urspr. saltpenningar, af *sal*, salt), arbetslön, arvode. — **Salariēra**, nylat. (fr. *salariēr*), löna, besolda.

**Salband**, n., t. (af g.t. *sahl*, utsträckning på längden), bergsv. en föga mäktig sköl af någon främmande bergart, som ligger emellan bergarterna och gångarna.

**Saldēra**, (ital. *saldāre*, af lat. *solidāre*, fastställa, göra fullständig, af *sōlidus*, fast), köpm.t. afsluta (en räkning). — **Sāldo**, n., ital. en räknings afslutande; äfv. hvad som, efter afslutad räkning, återstår att betala på ena eller andra sidan.

**Saleb**, se **Salep**.

**Salem** el. **Selam**, rättare **Salam**, m., arab. (*salâm*, egentl. frid), fridshelsning; kärlekens engel (hos K l o p s t o c k); äfv. blomsterspråket eller konsten att genom en bukett af naturliga blommor uttrycka tankar, isht. känslor, en förströelse för fruntimmer i ett harem; **salem-alek** el. **salam-alek**, turk.-arab. helsningsformel: frid vare med eder!

**Sālep** el. **Sāleb**, m., arab. (*sahleb*, turk. *salleb*), rotknölarne af flera orkisarter och det deraf beredda mjöl, som, kokt med vatten, ger en slemmig, närande dryck, isht. hos turkarna mycket bruklig.

**Salernitanska skolan**, (lat. *schōla salernitāna*), det 1150 stiftade, i medeltiden berömda medicinska läroverket i S a l e r n o uti Italien; äfv. de af läkarne i Salerno gifna föreskrifter till helsans bevarande.

**Sālgan**, m., pl. **salgāner**, r. (af *sālo*, talg), de stora talgsjuderierna uti och omkring Odessa samt på stepperna i södra Ryssland.

**Salicīn**, n., nylat. (af lat. *sālix*, genit. *sālicis*, pil), kem. en alkaloid, som innehålles i barken af jolster och flere andra pilarter. — **Salicinēer**, pl., bot. pilarter. — **Salicīt**, m., miner. en stenart med aftryck af pilblad. — **Salicȳl**, **Saligenīn**, **Saliretīn**, n., kem., särskilta, af salicin beredda ämnen.

**Salicōrnia**, f., nylat., bot. saltört, sodaört. — **Salicor**, m., soda, beredd af salicornia.

**Sālier**, pl., lat. (*Sālii*, af *salīre*, hoppa), hos de forna romarne: Mars' prester, hvilka årligen den 1 Mars uppförde krigsdansar.

**Salification**, **Salin**, **Salinisk**, m. fl., se under **Sal**.

**Saliretin**, se under **Salicin**.

**Salisatiōn**, f., lat. (*salisātio*, af *salīre*, hoppa), läkek. musklernas sprittande rörelse.

**Sāliska lagen**, (lat. *lēges sāliae*), en i femte årh. föranstaltad samling af S a l i e r n e s eller S a l f r a n k e r n e s (en tysk folkstam) rättsbruk, den äldsta samling af tyska lagar; isht. 62:dra artikeln af denna lag, i kraft hvaraf döttrar äro uteslutna från arf och tronföljd; **saliska gods**, sådana, som öfvergå i arf endast på manliga efterkommande.

**Salīt**, m., (af staden S a l a i Sverige), miner. en art augit, se d. o.

**Salīv**, m., (lat. *salīva*, f.), spott. — **Salivēra**, (lat. *salivāre*), spotta, afsöndra mycken spott; äfv. rena kroppen genom spottkur; **salivāntia**, pl., lat., läkek. spottdrifvande medel. — **Salivatiōn**, (senlat. *salivātio*), el. **Salivēring**, f., spottflytning; läkek. spottkur.

**Sally**, engelskt qvinnonamn, förkortning af Rosalie.

**Sālma**, f., ital., i allmnht. last, börda; isht. en vigt af 25 skålpund; äfv. ett våtvarumått i Messina, Palermo, Neapel, Calabrien, Gallipoli, af 4,416—15,360 paris. kubiktum; äfv. ett spannmålsmått i Barcelona, Malta och Messina.

**Salmiāk**, m., (lat. *sal ammonīacum*), saltsyrad ammoniak; **salmiāk-spīritus**, kaustik ammoniak.

**Sālome**, se under följ.

**Sālomo** el. **Sālomon**, m., hebr. (*Sch'lomôh*, af *schâlôm*, lycka, frid), mansnamn med betyd.: den fridsamme, fredsälle; i allmnht. en vis herrskare eller domare; **Salomos nyckel**, (lat. *clavīcula Salomōnis*), en urspr. på hebreiska affattad och konung Salomo falskeligen tilllagd kabbalistisk svartkonstbok. — **Sālome**, f., hebreiskt qvinnonamn: den fridsamma. — **Salomōnisk**, beträffande konung Salomo, vis som han; **salomonisk dom**, vist, skarpsinnigt, fyndigt domslut i en tvistefråga.

**Salonīchi,** n., ett i den liknämda staden i Macedonien tillverkadt ofärgadt ylletyg.
**Salōpp,** m., (fr. *salōpe*, osnyggt fruntimmer; jmf. eng. *sloppy*, smutsig, kelt. *slaopach*, smutsig, *slaib*, smuts), fordom bruklig fruntimmersmorgonkappa, urspr. måhända till betäckning af smutsiga morgonkläder.
**Sālpeter,** m., (af lat. *sal pētrae*, egentl. stensalt, emedan den anskjuter på fuktiga murar och väggar af sten), salpetersyradt kali; **sālpetersyra,** mineralisk syra, som fås af salpeter, genom distillering med svafvelsyra.
**Sālsola,** f., nylat. (af lat. *sal*, salt), bot. en ört, som växer på hafsstränder, och af hvars arter brännes sodasalt.
**Saltarēlla,** f., el. **Saltarēllo,** m., ital. (af lat. *saltāre*, hoppa, dansa), en romersk, lifiig folkdans.
**Sāltus,** lat. (af *salīre*, hoppa), och **Sālto,** ital., m., hopp, språng; **sālto mortāle,** ital., (egentl. dödligt, lifsfarligt språng), halsbrytande språng af lindansare, konstberidare m. fl.; fig. stort vågstycke.
**Salubritēt,** f., (lat. *salūbritas*), sundhet.
**Sālus,** f., genit. **salūtis,** lat., helsa, sundhet; välfärd; mytol. helsans gudinna; **sālus pūblica,** det allmänna bästa; **salūtem** (ackus. af *sālus*), näml. **dīco,** jag önskar er helsa, lycka (helsningsformel). — **Salūt,** m., (fr. *salūt*, l. salÿh), helsning medelst kanonskott, truppers trädande under gevär, skyldring, trumslag, flaggning, råmanning, o. s. v. — **Salutēra,** (lat. *salutāre*), helsa, isht. med militärisk hedersbevisning; jmf. **Salut.** — **Salutatiōn,** f., (lat. *salutātio*), helsning; **salutātio ecclesiāstica,** kyrklig, presterlig helsning genom afsjungning af orden: Dōminus vobiscum, d. ä. Herren vare med eder! — **Salutatōrium,** n., helsnings- eller samtalsrum i kloster; äfv. kapell, hvari biskopen före predikan emottages.
**Salva,** se under **Salve** och **Salvus.**
**Salvagarde, Salvation, Salvator,** m. fl., se under **Salvera.**
**Sālve,** lat. (imperativ af *salvēre*, vara frisk, må väl), var helsad! god dag! — **Sālva,** f., (fr. *sālve*), egentl. helsnings- eller fröjdeskott med kanoner; fig. liktidigt affyrande af flera kanoner eller handgevär.
**Salvēra,** senlat. (*salvāre*, af lat. *sālvus*, se d. o.), sätta i säkerhet, rädda, berga. — **Salvatiōn,** f., nylat. räddning, frälsning; **salvatiōnsskrift,** försvarsskrift. — **Salvātor,** m., senlat., räddare, frälsare; **salvātors-orden,** Frälsarens orden. — **Salvagārde,** n., (ital. *sālva guārdia*, fr. *sauvegārde*, l. såv'gård'), skyddsvakt; äfv. = **Salvatōrium,** n., skyddsbref, säkerhetsbref, lejdebref.
**Sālvia** (uttalas vanligen salvīa), f., lat., en bekant, välluktande ört. — **Salviāti,** m., fr., en sort sockersöta, saftiga sommarpäron.
**Sālvus, a, um,** lat., oskadd, säker, helbregda, i behåll; **sālvus condūctus,** lejd; **a sālvo,** köpm.t., oskadt; **in sālvo,** i säkerhet; **sālvo errōre cālculi,** med förbehåll af möjligen förekommande räknefel; **sālvo errōre et omissiōne,** med förbehåll af möjliga misstag och förbiseenden; **sālvo honōre,** med förlof; **sālvo jūre,** (min, hans o. s. v.) rätt oförkränkt; **sālvo meliōre** el. **sālva meliōri sentēntia,** intill dess bättre upplysning vinnes; **sālvo tītulo** el. **sālvo plēno tītulo,** titeln oförkränkt (förkortas vanligen till S. T. och sättes utanpå bref, då man icke vill utsätta titeln); **sālva consciēntia,** med fredadt samvete; **sālva fāma,** med fredadt namn och rykte; **sālva vēnia,** med förlof.
**Sam (Uncle),** se **Samuel.**
**Sāmadan,** m., den nionde månaden hos araberna.
**Samanēer** el. **Saniāssi,** pl., indiska botgörare och helige.
**Sāmar,** m., ett fruktmått i Georgien.
**Samarīter,** pl., de judar, som vid babyloniska fångenskapen qvarblefvo i Palestina och uppblandades med inkomna hedningar, i hög grad hatade af de ur fångenskapen återkomna judarna.
**Sambos,** se **Zambo.**
**Sambūca,** f., lat. (gr. *sambȳkä*), ett slags trekantigt stränginstrument; äfv. ett slags belägringsredskap af dettas form, stormbrygga.
**Sambūcus,** m., lat., bot. fläder.
**Samet,** m., r., snöstorm på stepperna i södra Ryssland.
**Sāmiel,** m., 1) = **Samum,** se d. o.; 2) rättare **Sāmael,** en ond ande, enligt österländingarnes åsigt, en engel, som förförde menniskorna och derföre nedstörtades ifrån himmelen; hos judarna: djeflarnes öfverste.
**Samisk jord,** mergeljord ifrån grekiska ön Samos.
**Samita,** f., en söt dryck i Berberiet, af honung och vatten.
**Sāmkin** el. **Sāmukin,** m., ett slags turkiskt kustfartyg.
**Sammelsūrium,** n., (tyskt ord af *sammeln*, samla, med skämtvis vidhängd latiniserad ändelseform), hopprörd blandning, röra, smörja, hackmat.
**Samnīt,** f., (af lat. *Sāmnis*, *Samnītis*, från Samnium i det forna Italien), en fruntimmers hvardagsklädning med styf krage.
**Samojēd,** m., pl. **Samojēder,** ett den altaiska folkstammen tillhörigt folkslag i norra Siberien. — **Samojēd,** f., ett slags fruntimmers öfverplagg med långa, vida ärmar.
**Samovar,** se **Ssamovar.**
**Samschu,** n., en af ris beredd, starkt rusande dryck i Kina.
**Sāmuel,** m., hebr. (*Sch'muêl*, af *schamā'*, höra, och *êl*, gud), ett mansnamn: den af Gud hörde. — **Sam,** engelsk förkortning för **Samuel; Uncle Sam** (öngkl' sämm), skämtsam benämning på nordamerikanerna och deras regering.
**Samukin,** se **Samkin.**
**Sāmum,** m., arab. (*samûm*, af *sāmma*, förgifta, *samm*, gift), el. **Sam-Yeli,** (*Samiel*, af turk. *yel*, vind), äfv. **Chamsin, Kamsin,** m., en qvafhet, ofta dödande vind, isht. i södra Asien och i Afrika.
**San,** ital. o. sp., förkortning för *Sānto*, helig, helgon.
**Sanas,** m., en sort ostindiskt bomullstyg.
**Sanbenito, Sambenito,** äfv. **Sacbenito,** m., sp. (af lat. *sāccus benedīctus*, välsignad säck), en gul, med ett rödt andreaskors samt

med eldslågor och djeflar utmålad skjorta, hvarmed de af spanska inqvisitionen till bålet dömde bekläddes.

**Sānctus, a, um,** lat., el. **Sanct,** helig, förkort. **S., Sct.** el. **St.,** t. ex. Sct. el. St. Paulus, den helige Paulus; **o sāncta simplīcitas!** o fromma enfald! (utrop af Huss på bålet, då han såg en bonde komma bärande med en knippa ved, för att öka lågan); **sānctum offīcium,** egentl. det heliga embetet: benämning på spanska kättardomstolen. — **Sanctificēra,** senlat. (*sanctificāre*), helga, förklara helig. — **Sanctificatiōn,** f., helgande, helgelse. — **Sanctiōn** och **Sankt-,** f., (lat. *sānctio*), stadfästelse. — **Sanctionēra** och **Sankt-,** (fr. *sanctionnēr*), stadfästa. — **Sanctīssimum,** n., lat. (det allra heligaste), hos katolikerna: den vigda hostian. — **Sānctitas,** f., lat., helighet: biskoparnes, isht. påfvens titel. — **Sanctuārium,** n., lat., det allra heligaste i fornjudarnes tempel; det inre koret i kyrkor; rummet omkring högaltaret; förvaringsställe för reliker och helgedomar; helig skyddsort, fristad.

**Sāncus,** m., en fornitalisk gudomlighet.

**Sandāl,** pl. **sandāler,** m., gr. (*sāndalon*, pers. *sandal*), 1) hos forngrekerna: ett slags sko med höga sulor af lätt trä, kork eller läder, som fästades med remmar om foten; sednare: ett slags fin fruntimmerssko; äfv. med guld och perlor stickad prakttoffel för högre katolska andlige, vid högtidliga tillfällen; snörsula af läder, munksko; 2) (pers. *sandal*), ett slags afIastningsfartyg i Medelhafvet. — **Sandalīn,** n., en sort venetianskt ylletyg.

**Sāndarak** el. **Sāndrak,** m., (gr. *sandarāchā*, pers. *sandar*, sanskr. *sindūra*), ett slags harts af nordafrikanska barrträdet *Thūia articulāta*.

**Sāndel,** m., (nylat. *sāntalum*, arab. *sandel*, af sanskr. *tschandana*), den röda, gula eller hvita veden af åtskilliga trädslag, brukad dels till färgning, dels som rökelse.

**Sāndie,** f., den sydamerikanska vattenmelonen.

**Sandschak,** m., turk. (*sandschâk*), egentl. fana; ståthållarskap i ett litet turkiskt landskap; **sandschak-bey,** ståthållare i ett sådant; **sandschak-scherif,** m., (af arab. *scherif*, helig), Muhammeds heliga fana i Konstantinopel, hvilken i krigstider offentligen uthänges.

**Sāndwich** (sānduitsch), m., köttskifvor, lagda mellan tvenne smörgåsar; benämningen efter grefve Sandwich, som uppgifves först hafva infört detta bruk.

**Sanfedīster,** pl., ital. (af *sānto*, helig, och *fēde*, tro), tillförene en politisk och religiös förening i Kyrkostaten, till befästande af påfvens makt, och som alltid uppträdde mot Carbonari (se d. o.).

**Sanguificatiōn,** f., (af lat. *sānguis*, blod, och *fācere*, göra), mjölksaftens förvandling till blod. — **Sanguinārisk,** (lat. *sanguinārius*), blodtörstig. — **Sanguinatiōn,** f., blödning. — **Sanguīniker,** m., nylat., sangvinisk menniska. — **Sangvīnisk,** blodfull, lättblodig, af en liflig och hetsig natur, mycket öppen för alla sinliga känslor, lätt försatt i passion; eldig; äfv. lättsinnig, fallen för att göra sig stora förhoppningar.

**Sanhedrin,** se **Synedrium.**

**Saniassi,** se **Samaneer.**

**Sanitēt,** f., lat. (*sānitas*, af *sānus*, sund), sundhet; **sanitēts-kollēgium,** sundhetsråd; **sanitēts-kompanī,** vid en armé, de soldater, som sköta de sjuka; **sanitēts-polīs,** sundhetspolis. — **Sanitār,** fr. (*sanitāire*), som angår helsans bevarande.

**Saniōs,** lat. (*saniōsus*), läkek. varig, gårig.

**Sans** (sangh), fr. (g.fr. *sens*, g.sp. *sines*, af lat. *sīne*), utan; **sans cérémonie** och **s. complimēnts** (-konghplimāngh), utan omständigheter, utan krus; **s. façon,** se under **Façon; s. nuānce** (-nyānghs'), en sort tjockt, guldblommigt siden; **s. parēil** (-parälj'), utan like; benämning på en sort äplen; **s. phrase** (-fras'), utan prat, utan omsvep, rent ut; **s. rime et s. raison** (- - - - räsōngh), utan rim och reson. — **Sans-culōtte** (sanghkylått'), fr., och **Sanskulōtt,** m., (jmf. *Culotte*, under *Culot*), egentl. byxlös: benämning på jemnlikhetsifrarne under första franska revolutionen. — **Sansculotterīe** (sanghkylått'rī'), f., och **Sansculottīsme, Sanskulottīsm,** m., tillgifvenhet för sanskulotternas parti och grundsatser, frihetsyra. — **Sansculottisēra,** göra någon till sanskulott, till ursinnig frihetsifrare, till röd republikan. — **Sans-peine** (sanghpähn'), fr. (egentl. utan möda), en sort bomullstyg. — **Sans-soucī** (sanghsusī), n., fr. (egentl. utan bekymmer, af *soucī*, bekymmer), namnet på ett kungligt lustslott vid Potsdam.

**Sanskrit, Sanskrita,** f., (egentl. utarbetad, fullkomlig), i urspråket **Sanskritam,** d. ä. det fullkomliga (klassiska) språket: benämning på braminernes forna språk i Hindostan, på hvilket deras religions- och lagböcker, äfvensom deras gamla skaldeverk, äro författade.

**Sans-nuance, Sans-souci,** m. fl., se under **Sans.**

**Santa casa, Santiago,** se under **Santo.**

**Santalin,** se **Sandel.**

**Santé** (sanghtēh'), f., fr. (af lat. *sānitas*), egentl. sundhet, helsa; äfv. maggördel.

**Sānto, Sānta,** sp. o. ital. (= lat. *sānctus*), helig, den helige; ett fint guldgult vin ifrån trakten af Venedig; **sānta cāsa,** f., sp. (*cāsa*, hus), inqvisitions-palatset i Madrid; **santa hermandad,** se **Hermandad; sānto offīcio,** sp. = **sanctum officium,** se d. o. (under *Sanctus*). — **Santon,** m., sp. (intensivform af *santo*), turkisk munk, dervisch.

**Santonīn,** n., kem., alkaloid, som innehålles i maskfrö-ört (*Santonicum*).

**Santorīn,** m., en vulkanisk jordart på den grekiska ön af samma namn.

**Saoria,** f., en abyssinisk växt, nyttjad som medel emot binnikemask.

**Sapaju,** m., en liten apart i Sydamerika.

**Sapāntrā,** sp. (*sapan*), ett slags ostindiskt Brasilieträd.

**Sape,** f., fr., och **Sapp,** m., (ital. *zāppa*, sp. *zāpa*, wallach. *sapë*, skofvel; jmf. wallach. *sapu*, jag gräfver), skansgräfning, belägringsarbete, hvarvid skanskorgar begagnas; äfv. början till en löpgraf, egentl. det stycke af 16 fots längd, som uppgräfves af fyra sappörer (en sappörbrigad). — **Sappēra,** fr. (*sapēr*), fortif. göra sapper. — **Sappōr,** m., fr. (*sapeūr*), skansgräfvare.

**Saphēna** (näml. *vēna*), f., nylat. (af gr. *saphās*, uppenbar, tydlig), anat. rosenådern, den största blodådern i foten.

**Saphīr** och **Safīr**, m., (af gr. *sāppheiros;* hebr. *sappir*, arab. *safîr*), en högt skattad ädelsten af himmelsblå färg.

**Sāpiens**, lat., vis, klok, förståndig; **sapiēnti sat** el. **sat sapiēnti**, nog för den vise! nog för den, som har förstånd.

**Sāpo**, m., lat., tvål, såpa; **s. ālbus hispānicus**, silkestvål; **s. amygdālinus**, mandeltvål; **s. medicinālis**, tvål till medicinskt bruk. — **Saponāria**, f., nylat., bot. såpört. — **Sapīndus**, m., bot. tvålträdet på vestindiska öarna. — **Saponificēra**, förvandla till tvål eller såpa. — **Saponificatiōn**, f., tvålbildning. — **Saponīn**, n., kem., eget ämne i såpört. — **Saponīt**, m., miner. tvålsten.

**Sapōta**, f., el. **Sapotīllträd**, nylat. (mexik. *cochit-zapotl*), ett sydamerikanskt träd med mjölksaftrika frukter.

**Sapp**, se **Sape**.

**Sappar**, se **Cyanit**, under **Cyan**.

**Sāpphisk vers**, en efter den grekiska skaldinnan Sappho (omkr. 600 f. Kr.) benämd versart: ´– ⏑ – ⏓ | ´– ⏑ ⏑ | ´– ⏑ | ´– ⏓; **den sapphiska strofen** består af tre sådana verser och en adonisk. — **Sāppho**, f., en asteroid, upptäckt 1864 af Pogson.

**Sara**, hebr. (*sârâh*, af *sârār*, herrska), qvinnonamn med betyd.: herrskarinna, furstinna; enl. andra: den fruktsamma.

**Sarabānd**, f., (fr. *sarabānde*, sp. *zarabānda*), en spansk, allvarlig, menuettlik nationaldans.

**Sarabārer**, pl., (lat. o. gr. *sarābara*, tatar. *schalavar*, ung. *salawari*), de långa, vida benkläder, som äro i bruk hos perser och meder.

**Saracēner**, pl., (lat. *Saracēni*, fr. *Sarrasins;* af arab. *scharki*, österländsk, af *scharaka*, uppgå), österlänningar; urspr. benämning på araberna i Europa; sedan i allmänhet för muhammedaner, turkar, och alla icke kristna folk, mot hvilka korståg företogos.

**Sarafān**, m., r. (gr. *sārapis*, hvit persisk klädning med purpurremsor), långrock utan ärmar, som brukas af ryska bondqvinnor.

**Sarcasmus**, **Sarcepiplocele**, m. fl., se **Sarkasmus**. — **Sarco-**, se **Sarko-**, under **Sarkasmus**.

**Sard**, **Sārder** el. **Sardachāt**, m., (gr. *sārdion*, el. *sārdios*, näml. *līthos*, d. ä. sardisk sten, af *Sārdes*, hufvudstad i Lydien), miner. en art gul, brun eller olivfärgad karneol.

**Sardanapāl**, m., namnet på den sista och vällustigaste af Assyriens konungar; fig. yppig, qvinlig och vällustig furste.

**Sardēll** el. **Sardīn**, m., (fr. *sardēlle* el. *sardīne*, f., ital. *sardīna*, *sardēlla*, sp. *sardīna*, gr. *sardīnä*, lat. *sardīna*, *sārda*, benämd efter ön Sardinien), en liten art af sillslägtet, som fångas i Medelhafvet; **sardīnes à l'huile**, fr., i olja inlagda sardeller; **s. à mixed pickles**, fr.-eng., sardiner, inpackade med salt och kryddor.

**Sārder**, m., se **Sard**.

**Sārder**, pl., innebyggarne på ön Sardinien eller i konungariket Sardinien.

**Sardin**, se **Sardell**.

**Sardōniskt skratt**, (lat. *rīsus sardōnius*, urspr. gr. *sardānios gēlos*, måhända af *sāīrein*, skära tänderna), tvunget, krampaktigt, bittert skratt; äfv. en skrattlik, krampaktig förvridning af ansigtsmusklerna, åstadkommen genom verkan af *herba sardōnia*, en giftig växt på ön Sardinien. — **Sardonīasis** el. **Sardīasis**, f., läkek. hundkramp.

**Sardonȳx**, m., (sammandr. af *sārdios*, och *onyx;* jmf. *Sard* o. *Onyx*), ett slags ädelsten, som utgör en blandning af karneol och kalcedon.

**Sargāssum**, n., nylat. (portug. *sargāsso*, *sargaço*, sp. *sargāzo*), hafsgräs, hvilket på atlantiska hafvet bildar stora fält af flera tusende qvadratmils vidd, kallade Sargassobankar, Sargassohaf, Gräshaf, Hafsängar.

**Sarge**, se **Serge**.

**Sargon**, se **Zirkon**.

**Sarkāsm**, m., gr. (*sarkasmōs*, af *sarkāzein*, sarga, bita sig i läppen, af *sarx*, *sarkōs*, kött), bitande skämt, stickord. — **Sarkāstisk**, bittert hånande, bitande, bitter. — **Sarkocēle**, f., läkek. hård köttsvulst på scrotum. — **Sarkoēpiplocēle**, f., nätbråck med köttväxt. — **Sarkokōlla** el. **Sarc-**, f., ett slags växtlim, som erhålles af den afrikanska buskväxten *Penāēa sarcocōlla*. — **Sarkologī**, f., den del af anatomien, som handlar om kroppens köttiga delar. — **Sarkōm(a)**, n., köttväxt. — **Sarkomatōs**, behäftad med köttväxt. — **Sarkōmphalon**, n., gr., nafvelbråck med köttväxt. — **Sarkophāg**, m., (gr. *sarkōphagos*, af *phāgein*, äta; således egentl. köttätare), hos de gamle: likkista af ett slags kalksten, som snart förtärde de deri lagda liken; i allmnht. praktlikkista af sten, grafvård i form af en likkista; **sarkōphaga**, pl., läkek. frätmedel.

**Sarmāter**, pl., (gr. *Sauromātai*, *Sarmātai*, lat. *Sarmātae*), i forntiden, de slaviska folkslag, som bebodde Sarmatien, d. v. s. nordöstra Europa och de angränsande delarna utaf Asien; sarmātiska sjukan, polska martofvan.

**Sars**, se **Serge**.

**Sarsaparill**, se **Sassaparill**.

**Sarsenēt**, m., (g. fr. *sarcenet*, m.lat. *saracēnicum*, urspr. af saracenerna väfdt tyg), enfärgadt foderkattun.

**Sāschen**, m., ryskt famnmått.

**Sasd**, f., cittra, hvarmed armeniska och tatariska sångare beledsaga sin sång.

**Sāssafras**, m., (sp. *salsafras*, *salsifragia*, *saxifragia* = lat. *saxīfraga*, s. d.), den som läkemedel begagnade roten af Sassafrasträdet i N. Amerika.

**Sat** el. **Sātis**, lat., nog, tillräckligt; **sat sapienti**, se under **Sapiens**; **quāntum sātis**, så mycket som är tillräckligt; **sat prāta bibērunt**, egentl. ängarne ha druckit nog; fig. skämtv. jag har nog, nog nu.

**Satan**, m., hebr. (*sâtân*, af *sâtān*, arab. *schatana*, vara motspänstig), egentl. fiende; fallen ond engel, isht. djeflarnes öfverste; fig. elak menniska. — **Satanāsso** el. **Satanīno**, m., ital., liten satan, smådjefvul, satunge. — **Satānisk**, djefvulsk, elak i högsta grad. — **Satanīsm(us)**, m., nylat., sataniska tänkesätt, satanisk karakter.

**Satellīt**, m., (af lat. *satēlles*, genit. *satēllitis*, fr. *satellīte*), lifvakt, drabant; astron. biplanet (drabant).

**Satiābel**, nylat. (af lat. *satiāre*, mätta), som kan mättas, mättlig, mättbar. — **Satiabilitēt**, f., mättbarhet. — **Satietēt**, f., (lat. *satīetas*), mätthet.

**Satīn** (satängh, i svenskt talbruk: satīn), m., fr. (ital. *setīno*, af ital. o. m.lat. *seta*, silke, urspr. *sēta sērica*, d. ä. silkeshår, af lat. *sēta*, styft hår, borst; deraf provenç. o. sp. *seda*, fr. *soie*, t. *seide*), en sort fint, slätt och glänsande siden. — **Satinād**, m., en sort halfsiden. — **Satinēra**, ge glans och utseende af satin; glätta (papper). — **Satinētt**, m., en sort randigt halfsiden.

**Satīr**, m., (af lat. *sātira*, g. lat. *sātura*, af *sātur*, mätt, full; urspr. näml. *lanx*, en med allahanda frukter fylld fruktskål; deraf en blandning af allahanda, dikt af blandadt innehåll), skaldedikt, som förlöjligar menniskornas laster och dårskaper; häckeldikt, gisseldikt; äfv. i allmnht. bitande tal eller skrift. — **Satīricus** el. **Satīriker**, m., författare af satirer; satirisk person, dårskapsgisslare. — **Satirisēra**, barb.-lat., (fr. *satirisēr*), på ett qvickt och bitande sätt förlöjliga, gissla.

**Satis**, se **Sat**. — **Satisfactiōn** och **-fakt-**, f., (lat. *satisfāctio*), tillfredsställelse; godtgörelse, upprättelse. — **Satisfiēra**, (lat. *satisfācere*), tillfredsställa, förnöja, godtgöra.

**Satrāp**, m., gr. (*satrāpäs*; urspr. pers. *sitrab*), ståthållare eller landshöfding hos de forna perserna; fig. yppig, öfvermodig och herrsklysten man. — **Satrapī**, f., en satraps höfdingdöme. — **Satrapisēra**, herrska och lefva som en satrap.

**Saturēra**, lat. (*saturāre*, af *sātur*, mätt), kem. mätta. — **Saturāntia**, pl., läkek. medel emot magsyra. — **Saturatiōn**, f., kem. mättning.

**Satūrnus**, m., lat., mytol. enligt romerska sagan, den förste konungen i Latium, sedan dyrkad såsom åkerbrukets och det ordnade menskliga samhällets gud; sednare = gr. Krōnos, tidens gud, son af Uranus och Jupiters fader, före denne sednare himmelens beherrskare, under hvars regering guldåldern eller den saturniska tiden var; astron. den störste af vårt solsystems planeter näst Jupiter; kem. bly. — **Saturnālia**, pl., lat., el. **Saturnālier**, en romersk folkfest, som firades i december till Saturni ära, och hvarunder man genom allmänna förlustelser och frikostiga skänker, samt en till alla utsträckt jemnlikhet och frihet, sökte att liksom försätta sig tillbaka i guldålderns dagar. — **Satūrnia**, ett Junos binamn, såsom dotter af Saturnus; äfv. poetisk benämning på Italien, emedan Saturnus der fordom skall hafva herrskat. — **Saturnīnsk**, kem. innehållande bly. — **Satūrnisk**, (lat. *satūrnius*), uråldrig, fornåldrig; enkel, lycklig, oskyldig. — **Saturnīt**, m., nylat. brun blyspat.

**Sātyr**, lat., och **Satȳr**, m., (gr. *Sātyros*), mytol. en skogsgud med bockfötter, små horn och svans, en bild af den råa, groft sinliga, halft djuriska menniskonaturen; äfv. = Orang-Utang. — **Satȳr**, m., se **Satir**. — **Satyrīasis**, f., läkek. häftig brånad.

**Sauce** (sås'), f., fr. (m.lat., provenç., ital. o. sp. *sālza*, egentl. saltspad), sässpad, sås. — **Saucière** (såsiähr'), f., såsskål. — **Saucīsse** (såsīss'), f., fr. (ital. *salsīccia*, sp. *salchicha*). **Saucissōn** (såsissōngh), m., fr. siskonkorf.

**Sauf-conduīt** (säffkonghdyīh), m., fr. (= lat. *sālvus condūctus*), lejd, lejdebref.

**Saul**, hebr. (scha'ūl), mansnamn: den utkorade.

**Sāūrier**, pl., gr. (af *sāūra*, ödla), nat. hist. ödlearterna.

**Sautērnes** (såtärn'), m., fr., en sort fint, franskt, hvitt vin ifrån köpingen af samma namn i departementet Gironde.

**Sauvēra** (såv-), fr. (*sauvēr*, lat. *salvāre*), rädda, berga, bevara; **sauvera apparencerna**, se **Apparence**. — **Sauvegārde**, f., fr. (af *sauvēr* och *garde*, vakt), skydd, skyddsvakt. — **Sauvemēnt** (såv'mängh), m., fr., räddning, bergning; **droit de sauvement** (droā - -), m., bergningsrätt.

**Savānn**, f., pl. **savānner**, (sp. *savāna*, från språket på Hayti), stora grässlätter eller skogsängar i N. Amerika.

**Savoir-faire** (savoahrfär'), m., fr. (egentl. veta att göra), skicklighet, affärsklokhet, praktiskt förstånd. — **Savoir-vivre** (savoahrvīvr'), m., fr. (egentl. veta att lefva), lefnadsvett, belefvenhet.

**Savōn** (savōngh), m., fr. (af lat. *sāpo*), tvål, såpa. — **Savonnerīe**, f., fr., egentl. såpsjuderi; en fabrik i Paris för tillverkning af persiska tapeter, i ett hus, som ursprungligen hade varit såpsjuderi; **savonnerie-tapeter**, persiska tapeter.

**Savoyārd**, m., fr., innebyggare i Savoyen; äfv. grof, rå menniska; äfv. lådkrämare.

**Saxoniēnne**, f., fr., en sort enfärgadt sidentyg.

**Sayētte**, f., fr. (af lat. *sāga*, *sāgum*, mantel), en sort sars.

**Sbirr**, m., ital. (*sbīrro*), stadsvakt, polisbetjent uti Italien.

**Scabellōn** (-lōngh), m., fr. (af lat. *scabēllum*, bänk), ett slags postament för bröstbilder.

**Scābies**, f., lat. skabb. — **Scabiōsa**, f., lat., bot. örtslägtet vädd. — **Scabiōs**, (lat. *scabiōsus*), skabbig.

**Scabrōs**, lat. (*scabrōsus*, af *scāber*, rå), sårande för anständigheten, grof, anstötlig.

**Scāla** och **Skala**, f., lat. (egentl. stege, trappa, af *scāndere*, klifva), graderad måttstock på vissa instrumenter; äfv. graderad linie på kartor, o. s. v.; tonk. följd af toner, som fortskrida i ordning ifrån de lägre till de högre, tonstege, tonledning.

**Scalpēra** och **Skalp-**, lat. (*scālpere*), afdraga hufvudsvålen, efter att med en knif hafva gjort en skärning rundt omkring hufvudet (säges om de nordamerikanska vildarna). — **Scalp** och **Skalp**, m., (eng. *scalp*), afdragen hufvudsvål. — **Scalpēll** och **Sk-**, m., (lat. *scalpēllum*), fältskärsknif.

**Scammōnium**, n., lat., den afdunstade och intorkade mjölksaften af växten *Convōlvulus scammōnia*, brukad i medicin.

**Scandal**, m. fl., se **Skandal**, etc.

**Scandēra** och **Skand-**, lat. (*scāndere*, egentl. klifva, uppstiga), afmäta en vers efter dess versmått; äfv. uppläsa en vers med iakttagande af stafvelsernas qvantitet. — **Scansiōn** och **Skans-**, f., afmätning af vers, versmätning. — **Scansōres**, pl., nat. hist. klätterfåglar.

**Scapin**, m., ital. (*Scapino*, af *scarpino*, g. fr. *escarpīn*, socka, lätt sko, af *scārpa*, sko; skämtsam benämning), slug betjent, slipad ränkma-

kare, betjentroll, stående karaktersroll på italienska skådebanan.

**Scapulalgī**, f., lat.-gr. (af lat. *scāpula*, skulderblad, och *ālgos*, smärta), läkek. värk i skuldran. — **Scapulier**, (nylat. *scapulāre* el. *scapulārium*), ett slags messhake, som katolska ordensandlige bruka; äfv. rosenkrans; kir. axelband, som fasthåller en på kroppen anlagd bindel.

**Scarabēus** el. **Scarabāēus**, lat., och **Skarabé**, m., (gr. *kārabos*, egypt. *cheper*), nat. hist. tordyfvel; äfv. benämning på fornegyptiska, helighållna, skurna stenar, som på den upphöjda sidan hafva formen af en tordyfvel, men uti insänkningen en liten gudabild.

**Scaramōūche** (-mūsch'), m., fr. (ital. *scaramūccia*, l. -muttscha, sp. *escaramuza;* urspr. namnet på en berömd italiensk komisk skådespelare; jmf. fr. *escarmōūche*, ital. *scaramūccia*, skärmytsel), feg storskrytare, en stående karaktersroll på den gamla italienska och franska skådebanan, alldeles svartklädd, i spansk drägt.

**Scarificēra** och **Skar-**, lat. (*scarificāre*), koppa; göra inskärning med lansett. — **Scarificatiōn** och **Skarifikatiōn**, f., (lat. *scarificātio*), inskärning, koppning. — **Scarificātor**, m., nylat. ett kirurgiskt instrument, med hvilket man gör inskärningar i huden; koppsnäppare; åkerbr. knifharf.

**Scarlatīna**, f., nylat., skarlakansfeber.

**Scemāndo**, ital. (af *scemāre*, förminska, m.lat. *simāre*, urspr. halfvera, af lat. *sēmis*, half), tonk. aftagande, försvinnande.

**Scène** (sähn' el. sehn'), f., fr. (lat. *scena*, af gr. *skänā*, egentl. tält, hydda), skådeplats, skådebana; afdelning af en akt i ett skådespel, uppträde; stället för handlingen i ett skådespel; fig. skådespel, uppträde. — **Scenerī**, n., det hela af dekorationerna för ett skådespel eller för någon afdelning deraf; fig. utsigten af ett landskap eller en nejd. — **Scēnisk**, (lat. *scēnicus*), skådebanan beträffande eller dertill hörande. — **Scenīter**, pl., gr. tältbebyggare. — **Scenogrāf**, m., ett verktyg, som lättar den perspektiviska affattningen af ett föremål. — **Scenografī**, f., perspektivmålning; konsten att måla teaterdekorationer. — **Scenografisk**, se **Perspektivisk**.

**Scēpter**, n., (lat. *scēptrum*, af gr. *skāptron*, staf), herrskarstaf; spira,

**Scepticismus**, **Sceptiker**, **Sceptisk**, se **Skepticismus**, etc. (under **Skepsis**).

**Schabān**, m., arab., åttonde månaden i muhammedanska kalendern, från medlet af Maj till medlet af Juni.

**Schābbes**, jud., d. s. s. Sabbath, se d.: **schabbes-goï**, m., kristen tjenare, hvilken på sabbaten förrättar sådana göromål, som det är judarna förbjudet att på denna dag sjelfve förrätta.

**Schablōn**, m., (vanstäldt af fr. *échantillōn*, prof, mönster), formbleck, formpapp, formbräde; byggnadsmönster; modell. — **Schablonēra**, använda formbleck, formpapp eller formbräde, för att efterbilda något föremål, eller frambringa ett sådant efter ett gifvet mönster. — **Schablōnjern**, särskilt smidt stångjern till böss- eller gevärspipor.

**Schabrāk**, n., (af turk. *tschaprak*), prydligt sadeltäcke.

**Schabsis** = **Sabbathianer**, se d. o.

**Schacharith** el., fullständigt, **Tephillath Schacharith**, (af hebr. *schāchar*, morgon, och *tephillāh*, bön), morgonbön i judiska skolor.

**Schack**, n., (t. *schach*, ital. *scācco*, fr. *échec*, af pers. *schâh*, konung), benämning på konungen i Persien; äfv. kungsspelet, ett bekant spel med svarfvade pjeser; äfv. kungens ställning i detta spel, då han genom något motspelarens drag kommer i fara att tagas; **säga schack**, med detta ord (s c h a c k!) gifva motståndaren tillkänna, att hans kung är i fara; **schacka**, flytta en pjes så, att motspelarens kung kommer i fara.

**Schackra**, (t. *schachern*, af hebr. *sachār*, vandra omkring; såsom subst. förvärf genom handel), idka handel med småsaker, genom utbjudning i hus och gårdar, på torg och gator; **schackerjude**, jude, som idkar sådan handel.

**Schagräng**, se **Chagrain**.

**Schah**, se **Schack**.

**Schahnāmeh**, pers. (jmf. *Schack*), egentl. konungaboken: en på nypersiska skrifven, stor, episk sång af 170,000 verser, hvilken behandlar Persiens äldsta fabelaktiga historia, författad af skalden F i r d u s i, omkr. 1000 e. Kr.

**Schakāl**, m., (pers. *schagâl* el. *schigâl;* sanskr. *srigâla;* jmf. hebr. *schuâl*, räf), guldvargen i Asien och Afrika.

**Schakt**, n., (t. *schacht*), en efter malmstrecket insprängd gång i en grufva.

**Schal**, se **Shawl**.

**Schalong**, se **Chalon**.

**Schalottenlök**, (fr. *escalōtte*, *échalotte;* ital. *scalogna*, sp. *escalona*, lat. *cepa ascalōnia*, af staden A s c a l o n i Palestina), lökarten *Allium ascalōnicum*.

**Schamad**, se **Chamade**.

**Schamān**, m., (af sanskr. *schama*, medlidande med andra och uppmärksamhet på sig sjelf), i Tatariet och Mongoliet: buddhistisk prest af lägsta klassen, på en gång läkare, trollkarl och besvärjare.

**Schamarrera**, se **Chamarrera** (under **Chamarre**).

**Schampān**, m., kinesisk båt.

**Schampinjon**, se **Champignon**.

**Schamplūn**, m., se **Schablon**. — **Schamplunera**, **Schamplunjern**, se **Schablonera**, **Schablonjern**.

**Schan**, m., en siamesisk vigt, = 2 till 3 skålpund.

**Schāpka**, f., r. (af turk. *schābka*, hatt), pelsmössa.

**Scharivari**, se **Charivari**.

**Scharlakan**, se **Skarlakan**.

**Scharnēr**, n., (fr. *charnière*), gångjern på dosor.

**Scharpi**, se **Charpie**.

**Schartēk**, n., (af lat. *chārtae thēca*, pappersomslag, el. af ital. *scartāta*, utskott, af *scartāre*, förkasta; jmf. äfv. *cartāccia*, dåligt, onyttigt papper), skrift af intet värde, dålig bok.

**Schaschka**, f., tscherkessernes svärd.

**Schattēra**, (t. *schatten*, af *schatte*, skugga), i målarkonsten: att skugga en målning. — **Schattēring**, skuggning.

**Schatūll**, n., (m.lat. *scātula*, ital. *scātola;* t. *schachtel*), litet skrin, hvari förvaras penningar, vigtiga handlingar och diverse.

**Schavōtt**, m., (t. *schafōt*, fr. *échafaud*, eng. *scaffold*, sp. *cadafālso*, m.lat. *escafāldus*, ital. *catafālco*, jmf. *Katafalk*), ställning, på hvilken en brottsling undergår lifs- eller kroppsstraff, eller utställes att skämmas.

**Schebat** el. **Schebath**, m., hebr., elfte månaden i judiska kalendern, motsvarande Februari.

**Schebēck**, f., (fr. *chebec*, m., eng. *shebeck*, sp. *xabeque*, portug. *xabeco*, ital. *sciabecco*, *zambecco*, af turk. *sumbeki*, ett slags asiatiskt skepp, pers. *sumbuk*, arab. *sumbûk*, litet fartyg), ett slags långt, smalt, tremastadt krigsskepp, brukligt på Medelhafvet.

**Schēda** el. demin. **Schēdula**, f., lat., sedel; **erga schēdam** el. **schēdulam**, emot sedel eller tillståndsbevis (läsa eller köpa förbjudna böcker).

**Schediāsma**, n., gr. (af *schediāzein*, göra något på höft, ytligt), flygtigt utkast.

**Schedula**, se **Scheda**.

**Schegar**, m., benämning på regenten i riket Tombuktu i Afrika.

**Scheïch** el. **Scheik**, m., arab., egentl. gubbe; äldste, öfverhufvud, höfding för en arabisk hord; **scheik-al-Islam** (el. **scheïch-ül-islam**), se **Mufti**.

**Schellack**, m., t., en sort gummilacca.

**Schēma**, n., pl. *schēmata*, gr. (af *schein* el. *ēchein*, hafva, förhålla sig), mönster, utkast; retor. o. gr. figur; **schēma genealōgicum**, stamträd. — **Schematisera**, uppställa schema af något, framställa i form af schema; framställa bildligt, försinliga. — **Schemātisk**, uppställd i form af schema, framställd såsom mönster. — **Schematīsm(us)**, m., (gr. *schematismōs*), egentl. skick, hållning; utkast, mönster; förmåga och fallenhet att schematisera; förebildligt förklaringssätt; i några länder: statskalender; retor. utsmyckning med figurer. — **Schematografī**, f., form- eller bildteckning. — **Schematopōēa**, f, pantomimens konst. [verld.

**Scheōl**, m., hebr., dödsriket, hebreernas under-

**Scherbet**, se **Sorbet**.

**Scherīf**, m., arab. (*scherīf*, egentl. ädel, helig), = **Emir**: titel för Muhammeds efterkommande.

**Scherōma**, se **Xeroma**.

**Schērzo** (skärtså), m., ital. (af t. *scherz*, skämt), tonk. lifligt, skämtsamt tonstycke. — **Scherzāndo** och **Scherzōso** (skärts-), ital., tonk. skämtande, skämtsamt.

**Schevvāl**, m., arab., tionde månaden i muhammedanska kalendern, från den 7:de Juli.

**Schibōleth**, n., hebr. (*schibbôleth*, ax), igenkänningsord, igenkänningstecken, lösen; se Dom. B. 12. 6.

**Schibuk**, se **Tschibuk**.

**Schiētto**, **Schiettamēnte** (ski-), ital. (af t. *schlicht*, slät), tonk. enkelt, utan prydnader.

**Schiffer**, se **Chiffer**.

**Schiïter**, pl., en muhammedansk sekt, hvilken blott erkänner koran såsom grund för läran, men förkastar muntliga traditioner.

**Schi-king**, d. ä. sångernas bok, ett af den äldre kinesiska litteraturens vigtigaste minnesmärken.

**Schilling**, se **Skilling**.

**Schimpanse**, se **Orang-Utang**.

**Schism**, m., (gr. *schīsma*, af *schīzein*, klyfva), söndring (vanligen i fråga om religion), trosvist. — **Schismāticus** el. **Schismātiker**, m., en, som skiljer sig ifrån den allmänna trosbekännelsen. — **Schismatisēra**, söndra i trossaker. — **Schismātisk**, skiljaktig i trosbekännelse. — **Schīstus**, m., (gr. *schistōs*, klufven, klyfbar), miner. lerskiffer.

**Schiva**, se **Siva**.

**Schlarāff**, m., t. (fordom äfv. *schlauraffe*, af g. t. *slûren*, högt. *schlauren*, slå dank, och *affe*, apa), en sorglös, blott på njutning tänkande menniska; **Schlaraffenland**, d. s. s. **Utopia**, se d. o.

**Schoenobāt**, m., gr. (*schoinobātās*, af *schōinos*, säf, rep, lina, och *bāīnein*, gå), lindansare. — **Schoenobatīk**, f., lindansarkonst.

**Schokolad**, **Schoklad**, se **Chocolade**.

**Scholāris**, m., lat. (af *schōla*, skola), skolgosse. — **Scholārch**, m., gr. (*scholārchās*), föreståndare för en skola. — **Scholāster**, m., m.lat. lärare vid en katolsk domkyrkoskola. — **Scholāstica**, f., lärarinna i ett nunneklosters skola. — **Scholastīk**, f, skolvishet, isht medeltidens, = scholastisk filosofi. — **Scholāstiker**, m., (m.lat. *scholāsticus*), skollärd, skolvis; kristen filosof i medeltiden, som med Aristoteles' och Platos filosofi sökte att befästa kristna kyrkans lärosatser; föraktl. ordkrämare, hvars kammarlärdom är beräknad mera för skolan än lifvet. — **Scholāstisk**, skolmessig, skolriktig; spetsfundig; **scholāstisk filosofī** el. **Scholasticīsm(us)**, m., scholastikernes lärobyggnad, åsigter och grundsatser. — **Schōlion**, n., gr., pl. **schōlier**, (gr. *schōlia*), lärd utläggning, förklarande anmärkning, kort ordförklaring, förklaringssats; isht. de forna grammatikernes förklarande anmärkningar till grekiska och latinska skriftställare. — **Scholiāst** och **Scholiogrāph**, m., en som skrifvit scholier till någon gammal grekisk eller latinsk skriftställare.

**Schout-by-Nacht** (schaut-bei-nacht), m., holl. (af *schout*, fogde, tillsyningsman, domare), konteramiral.

**Schuit** (schöjt), f., holl. (plattyska *schüte*, eng. *scout*, isl. *skuta*), litet fartyg utan mast och segel till öfverfart på de holländska floderna: treckschuit, kanalfartyg i Holland, som drages af menniskor eller hästar.

**Schu-king**, en af kinesernes fem äldsta och heligaste böcker, som innehåller den äldsta kinesiska historien.

**Schäs**, se **Chaise**.

**Sciagraphī**, m. fl., se **Skiagraphi**.

**Scībile**, n., senlat. (af *scīre*, veta), hvad som kan vetas, blifva föremål för mensklig kunskap: **in ōmni scībili**, i alla vetandets grenar. — **Sciēnce** (sianghs'), f., fr. (lat. *sciēntia*), vetenskap. — **Scientifīk**, fr. (*scientifique*, l. sianghtifick'), vetenskaplig.

**Scīlicet**, lat. nämligen; äfv. på spe: kan tänka! åh bevars!

**Scīlla**, f., lat. (gr. *skīlla*), sjölök. — **Scillitīn**, n., nylat., kem. ett eget bittert ämne i sjölök. — **Scillītisk**, innehållande sjölöksaft.

**Scintillēra**, lat. (*scintillare*, af *scintilla*, gnista), gnistra, tindra.

**Sciōlto** (sjaltå), ital., tonk. fritt, ledigt: **con scioltēzza**, med ledighet, ledigt, otvunget.

**Scirōcco** (sji-) el. **Sirōcco,** m., ital. (provenç. o. fr. *siroc*, af arab. *schoruk*, af *schark*, öster), en brännande sydostvind på Medelhafvet.

**Scīrrhus** och **Scirrh,** äfv. **Skirrh,** m., gr. (*skīrrhos*), läkek. kräftartad hård svulst. — **Scirrhōs,** som har egenskap af scirrhus, beträffande scirrhus eller fallen derför.

**Scissiōn,** f., (lat. *scīssio*, af *scīndere*, söndra), söndring. — **Scissionīster,** pl., kallades fordom i Polen de, som söndrade sig ifrån konungens parti. — **Scissūr,** f., lat. (*scissūra*), spricka, rispa; skåra, skårsa.

**Scōnto,** ital. = **Disconto,** se d. o.

**Scontrēra** och **Rescontrēra** el. **Risc-,** ital. (*scontrāre, riscontrāre*, egentl. möta, af s = lat. *ex*, och *cōntra*, emot), köpm.t. jemna, qvitta; liqvidera fordringar sins emellan, hvarvid man antingen gör en afräkning (*scōntra*) af hvad man på en annan affär är skyldig gäldenären, eller genom dennes anvisning (*riscōntra*) erhåller fordran hos en tredje.

**Scorbūt,** m., (nylat. *scorbūtus*, fr. *scorbūt*, t. *scharbock*, eng. *scurf*), skörbjugg. — **Scorbūtisk,** af skörbjugg angripen; skörbjuggsartad.

**Scordāto,** ital., tonk. förstämdt.

**Scōrdium,** n., lat. (gr. *skōrdion*), bot. gamander (ört).

**Scōrtum,** n., lat., sköka. — **Scortatiōn,** f., skörlefnad, otukt.

**Scōrzo,** m., ital., ett spannmålsmått i Rom.

**Scorzonēra,** f., ital. (af *scorzōne*, svart orm, sp. *escorzon*, padda), bot. ormört.

**Scotīsm(us),** m., nylat., skottsk språkegenhet.

**Scotīster,** pl., anhängare af D u n s S c ō t u s, en kristen sekt emot slutet af 13:de århundradet.

**Scrība,** m., lat. (af *scrībere*, skrifva), skrifvare. — **Scribēnt** och **Skrib-,** m., skriftställare. — **Scriblēr** och **Skrib-,** m., dålig skriftställare, bläcksuddare. — **Scrīptor,** m., pl. **scriptōres,** lat., skriftställare, författare. — **Scrīptum,** n., pl. **scrīpta,** lat., skrift, skrifvelse, skriftlig uppsats; skriftlig skolöfning, skriföfning. — **Scriptūr** och **Skr-,** f., lat. (*scriptūra*), skrifning; skrifsätt, stil; skrift; **scriptūra sācra,** den heliga skrift. — **Scripturīst,** m., nylat. skriftforskare, skriftlärd; deraf **Scripturīster,** pl., en sekt af vederdöpare, hvilka endast och allenast trodde på det, som stod klart och tydligt att läsa i bibeln.

**Scrōphler** och **Skrōfler,** pl., (lat. *scrōphula* el. *scrōfula*, af *scrōfa*, sugga, emedan svinkreatur ofta äro behäftade dermed), en sjukdom, som yttrar sig hufvudsakligen genom halskörtlarnes uppsvullnande.—**Scrophulāria,** f., bot. flenört. — **Scrophulīsm,** m., naturligt anlag för skrofler. — **Scrophulōs** och **Skrof-,** nylat., behäftad med eller som har anlag för skrofler; äfv. som utmärker denna sjukdom.

**Scrōtum,** n., lat., testikelpung. — **Scrotocēle,** f., lat.-gr., pungbråck.

**Scrūpel** och **Skrūpel,** m., 1) (lat. *scrūpulum* el. *scrīpulum*, af *scrībere*, skrifva; egentl. streck, linie), apoteksvigt = $\frac{1}{3}$ drakma; såsom längdmått, en tiondedel af en linie; äfv. $\frac{1}{60}$ grad (en minut); 2) (lat. *scrūpulus*, spetsig sten), tvekan, betänklighet, samvetstvifvel. — **Skrupulēra,** nylat., tveka, hysa betänkligheter. — **Skrupulōs,** (lat. *scrupulōsus*, fr. *scrupulēūx*), full af betänkligheter; ytterst samvetsgrann eller noggrann. — **Skrupulositēt,** f., betänksamhet; ytterlig samvetsgrannhet, ängslig noggrannhet.

**Scūdo,** m., pl. **scūdi,** ital. (egentl. sköld, af lat. *scūtum*, d. s.), ett italienskt guld- eller silfvermynt af olika värde i olika stater.

**Scūlpsit,** lat. (af *scūlpere*, bilda genom stickning, skärning eller huggning), har stuckit eller graverat det (på kopparstick o. d. näst efter konstnärens namn). — **Skulptēra,** (lat. *scūlpere*), göra bildhuggararbete. — **Skulptūr,** f., (lat. *sculptūra*), bildhuggararbete. — **Skulptōr,** m., bildhuggare.

**Scurrīl,** lat. (*scurrīlis*, af *scūrra*, putsmakare, spefågel), putslustig, spefull, groft skämtande. — **Scurrilitēt,** f., putslustighet, groft skämt.

**Scȳlla,** f., lat. (gr. *Skȳlla*), en farlig klippa i Medelhafvet, vid Messina, midt emot hafshvirfveln C h a r y b d i s; i grekiska fabeln föreställd såsom ett qvinligt vidunder, hvilket uppslukade de förbifarande; deraf latinska ordspråket: **īncidit in Scȳllam, qui vult evitāre Charȳbdin,** den, som vill undvika Charybdis, råkar ut för Scylla.

**Scȳther,** pl., (lat. *Scȳthae*, gr. *Skȳthai*, måhända af fornt. *skiutan*, skjuta, således egentl. skyttar; dock sannolikare = nomader, af kelt. *scuite*, *sguit*, vandrare, kringströfvare), i forntiden: nomadiska folkslag norr om Svarta och Kaspiska hafven, djupt in uti östra Asien.

**Sdegnōso** (sdänjōso), äfv. **con sdēgno, con isdēgno,** ital. (af *sdēgno*, förakt, harm, = fr. *dédain*), tonk. harmset, trotsigt.

**Séance** (seänghs'), f., fr. (af *seoir* = lat. *sedēre*, sitta), sittning, sammanträde (session), sammankomst.

**Seapoys** (sipöjs), eng., se **Sipoys.**

**Sebaptīster,** pl., lat.-gr. (af lat. *se*, sig, och gr. *baptīzein*, döpa), sjelfdöpare: ett parti af vederdöparne i 17:de årh., som omdöpte sig sjelfva.

**Sebāstian,** m., gr. (*Sebastianōs*, af *sebastōs*, vördnadsvärd), ett mansnamn: den vördnadsvärde, den upphöjde.

**Secāle,** n., lat., råg; **s. cornūtum,** mjölöka, mjöldryga.

**Secānt** och **Sekānt,** f., lat. (*sēcans*, af *secāre*, skära), geom. den linie, som uppkommer, då den ena af de räta linier, hvilka omfatta en cirkelsektor, utdrages, tills den råkar en rät linie, som tangerar cirkeln i den andra liniens ändpunkt.

**Sēcchia,** f., ital. (af lat. *sītula*), ett våtvarumått uti Italien, som håller 500—750 paris. kubiktum.

**Sēcco,** ital. (fr. *sec*, af lat. *sīccus*), torr; tonk. hårdt, kort anslag; **vino sēcco,** torkande, starkt vin; m å l a **al sēcco,** måla på torr grund, )( a l f r e s c o.

**Seceders** (sesihders), pl., eng. (af *secede*, söndra sig), en sekt i Skottland, som 1733 skilde sig ifrån den herrskande presbyterianska kyrkan och sedan 1744 sönderfaller i B u r g h e r s och A n t i b u r g h e r s.

**Secessiōn,** f., (lat. *secēssio*, af *secēdere*, träda afsides, skilja sig), söndring. — **Secessionīster,** parti eller sekt, som afsöndrat sig ifrån hufvudpartiet eller hufvudläran.

**Sechir** el. **Chequis**, en turkisk vigt.

**Secōnd** (s'kongh), fr. (lat. *secūndus*), andre; **secōndo**, m., ital., tonk. andra violinen; **secōnda dōnna**, ital., andra sångerskan vid en teater; **second-sight** (sikkönd seiht), eng., se **Deuteroskopi** (under **Deuteragonist**). — **Secondār** och **Sek-**, se **Sekundär** (under **Secundus**).

**Secrēt** och **Sekr-**, lat. (*secrētus*, afskild), hemlig; subst. hemligt sigill; en furstes sigill; **sekrēt utskott**, hemligt utskott. — **Secretērare** och **Sekr-**, förk. **Sekretēr** och **Sektēr**, m., (fr. *secrétāire*, lat. *secretārius*), handskrifvare; protokollsförare; handlingsskrifvare; titel för åtskilliga embets- och tjenstemän. — **Secretariāt** och **Sekr-**, n., sekreterare-befattning. — **Secretārium**, n., lat., afskildt rum, isht. för hemliga förhörs anställande. — **Secretēss**, f., hemlighet. — **Secretiōn** och **Sekr-**, f., (lat. *secrētio*), afsöndring. — **Secretīst**, m., en, som afsöndrat sig ifrån en lära eller sekt; äfv. i fabriker: arbetare, som har sig anförtrodt att bevara någon viss hemlighet vid tillverkningen. — **Secretār** och **Sekr-**, m., (fr. *secrétāire*), skrifbyrå.

**Sect**, m., (förvridet af fr. *sec*, från ital. *vīno sēcco*, jmf. *Secco*), af torra drufvor pressadt, kostligt vin ifrån Spanien, Italien m. fl.; allmän benämning på de söta vinerna från Spanien och Canariska öarna; deraf Canarie-Sect, Palm-Sect (från ön Palma), o. s. v.

**Sect** och **Sekt**, f., (lat. *sēcta*, näml. *vīa*, egentl. beträdd väg, af *secāre*, skära, genomlöpa m. m.; sedan handlings- och lefnadssätt; parti, anhang), samteliga bekännare af en afvikande religionslära. — **Sektērisk**, som tillhör, utmärker en sekt, söker utbreda en sekts läror. — **Sekterīsm**, m., sträfvandet att åstadkomma söndring i religionssaker. — **Sekterīst**, m., sektanhängare.

**Sectiōn** och **Sekt-**, f., lat. (*sēctio*), skärning; geom. afskärning; fig. afdelning, underafdelning; läkek. **sēctio mariāna** (efter en viss Mariānus Sanctus de Barletta i 16:de årh.) el. blott **sēctio**, stenskärnings-operation; **sēctio caesārea**, kejsarsnitt. — **Sēctor**, m., lat., geom. del af en cirkel, hvilken innesluts af tvenne radier och den båge af periferien, som desse omfatta.

**Sēculum** el. **Sāēculum**, pl. **sēcula**, lat., och **Sēkel**, n., århundrade; i allmnht. lång tidrymd; i medeltiden: verlden, det verldsliga. — **Sekulār**, **Sekulārisk** el. **Sekulār**, (lat. *seculāris*), som sker eller infaller hvart hundrade år, hundraårig; **sekulārfest**, fest, som firas hvart hundrade år. — **Sekularisēra**, nylat. (fr. *séculariser*), förvandla ett kyrkan tillhörigt område till verldsligt. — **Sekularisatiōn**, f., andliga besittningars förvandlande till verldsliga eller deras indragning. — **Sekularitēt**, f., en kyrkas eller ett klosters domsrättighet i verldsliga mål.

**Secūndus, a, um**, lat. (af *sēqui*, följa), den andre; **pro secūndo**, för det andra; **sekūnd-chef**, m., andre chef; **sekūnd-löjtnant**, m., andre löjtnant. — **Secūnd** och **Sekūnd**, m., lat. (*secūnda*, näml. *pars* el. *divīsio*, alltså i allmnht. ett mått, som uti en indelning intager andra rummet efter ett annat), $\frac{1}{60}$ af en minut; tonk. intervall, omfattande tvenne diatoniska tonsteg; fäktk. andra sättet att stöta; **sekūnd-ur**, ur, som visar sekunder; **sekūnd-pendel**, pendel, hvars svängning varar en sekund; **sekūnd-visare**, urvisare, som utvisar sekunder. — **Secūnda** och **Sek-**, f., lat. (näml. *clāssis*), andra klassen i en skola; boktr. den sidan af ett ark, som sist tryckes eller der andra kolumnen befinnes; **sekūnda-vexel**, kopia af en primavexel, ämnad att begagnas, i händelse denna skulle förkomma; **sekūndaull**, ull af andra qvalité. — **Secundān** och **Sek-**, m., skolgosse i andra klassen. — **Secundānt** och **Sek-**, en, som sekunderar någon, t. ex. vid duell. — **Secundēra** och **Sek-**, (lat. *secundāre*), hjelpa, understödja, bistå, isht. i duell; tonk. spela eller sjunga andra stämman, beledsaga på ett instrument. — **Secundogenitūr**, f., andre sons rättigheter. — **Secūndum**, lat., till följd af; enligt; **s. ārtem**, läkek. enligt konstens reglor; **s. ōrdinem**, efter tur. — **Secundār** och **Sek-**, (lat. *secundārius*, fr. *secondāire*), af andra rangen; efterföljande; underordnad; **sekundāra berg**, geol. öfvergångs- och flötsberg.

**Securitēt**, f., lat. (*secūritas*), säkerhet; **secūritas pūblica**, allmänna säkerheten.

**Sedāntia**, pl., lat. (af *sedāre*, stilla), läkek. stillande, rogifvande medel. — **Sedatīv**, nylat. stillande; **sedatīv-salt**, lugnande, smärtstillande salt.

**Sēdes**, f., lat. (af *sedēre*, sitta), säte, boningsort; **sēdes apostōlica**, påfvestolen; pl. **sēdes**, läkek. stolgång, öppning. — **Sedentār**, (lat. *sedentārius*), stillasittande. — **Sedimēnt**, n., (lat. *sedimēntum*), bottensats, fällning (i en vätska). — **Sedimentār**, nylat., som har egenskap af fällning. — **Sedimentōs**, nylat. grumlig.

**Sedēs**, m., (förkort. af lat. *sedēcimus*, den sextonde, af *sēdecim*, sexton), det bokformat, då arket är viket i sexton blad.

**Sediment**, m. fl., se under **Sēdes**.

**Seditiōn**, f., lat. (*sedītio*), uppror, myteri. — **Seditiōs**, (lat. *seditiōsus*), upprorisk. — **Seditiositēt**, f., upproriskhet.

**Seductiōn**, f., (lat. *sedūctio*), förledande, förförelse. — **Séduisānt** (sedyisāngh), fr., förledande.

**Sēdum**, n., lat., bot. bergknopp; **s. ācre**, fetknopp.

**Seelenverkooper**, m., holl., se **Crimp**.

**Segmēnt**, n., lat. (*segmēntum*, af *secāre*, skära), afskärning; geom. del af en cirkel, som innesluts af en chorda och den cirkelbåge, hvilken af henne upptages.

**Sēgno** (sēnnjå), m., ital. (lat. *signum*), tonk. tecken.

**Segregēra**, lat. (*segregāre*, af *grex*, hjord), afskilja, afsöndra. — **Segregatiōn**, f., afsöndring.

**Sēgue**, ital. (af *seguīre*, lat. *sēqui*, följa), tonk. följer. — **Seguidilla** (seghidilja), f., sp. (demin. af *seguida*, följd, tonk. fuga), en egendomlig spansk sång i strofer af fyra afvexlande sju- och femstafviga, assonerande verser med dans i $\frac{3}{4}$ takt och beledsagning af guitarr eller kastanjetter. — **Seguidillēra** (seghidiljēra), f., sp., fruntimmer, som sjunger eller dansar seguidilla.

**Seïd**, m., pl. **seïder**, arab. (egentl. furste, herrskare, profeten Muhammeds efterkommande).

namnet på en af Muhammeds slafvar, som i sin fanatiska ifver blef fadermördare; fig. blindt verktyg för trosnit eller politiskt våld.

**Sēidlitzersalt,** d. s. s. bittersalt, hvilket erhålles af mineralvatten från Seidlitz uti Böhmen.

**Seignebref** (sänjbref) el. **Seynbref,** köpm.t. signalbref.

**Seignēttesalt** (sänjëtt-), vinsyradt kali-natron, ett lindrigt afförande salt, benämdt efter uppfinnaren, fransmannen Seignette i Rochelle (1672).

**Seignēūr** (sänjöhr), m., fr. (sp. *señor*, portug. och provenç. *senhor*, ital. *signōre;* af lat. *sēnior*, egentl. den äldre, sedan föreståndare, öfverhufvud), länsherre, arfherre, godsherre; hög herre, nådig herre. — **Seigneurīe** (sänjörī), f., fr., herregods.

**Seismogrāf,** m., gr. (af *seismōs*, skakning, och *grāphein*, skrifva), ett instrument till anställande af iakttagelser vid jordbäfningar. — **Seismomēter,** m., jordbäfningsmätare, ett för samma ändamål af Salsāno i Neapel 1784 uppfunnet instrument.

**Sejōūr** (sesjūhr), m., fr., vistelse; vistelseort; tid för vistelse på ett ställe.

**Sekret, Sekreterare,** m. fl., se **Secret.**

**Sekund, Sekunda, Sekundant, Sekundera,** m. fl., se under **Secundus.**

**Sela** el. **Selah,** (af hebr. *sâlâh*, hvila, tiga), ett hebreiskt tontecken, som förekommer i Davids psalmer, vanligen vid slutet af någon liten sångafdelning, och betyder enligt somliga mellan- eller efterspel, enligt andra förändring i rytmen eller rösten.

**Sēladon** el. **Cēladon,** m., sp. (*Seladōn*, fr. *Céladon*, ett i romanen *Astrée* af d'Urfé förekommande herdenamn), smäktande, suckande, hjertnjupen älskare; **sēladongrönt** och **cel-,** sjögrönt (färgen på herdarnes klädnad i 17:de årh:s herdaspel).

**Selam,** rättare **Salem,** se d. o.

**Selamlik,** m., arab.-turk. (af arab. *selâm*, se *Salem*, och turkiska substantivändelsen *lik*), helsningsrum, sällskapssal, audiensrum.

**Seldschūker,** pl., en ifrån Buchariet härstammande, efter sin stamfader Seldschuk benämd turkisk slägt, som i 11:te och 12:te årh. stiftade flera riken i Asien: seldschukiska dynastier.

**Selēcta,** pl. (af lat. *selēctus*, utvald), utvalda stycken, skrifter, arbeten.

**Selen,** se under följ.

**Selēne,** f., gr. (*selǟnä*, af *sēlas*, glans), månen; mytol. månens gudinna. — **Selēnium** el. **Selēn,** n., nylat., kem. en af Berzelius 1817 upptäckt metalloid. — **Seleniāt,** n., kem. selensyradt salt. — **Selenīt,** m., måninvånare; äfv. månsten. — **Selenītisk,** gipsartad. — **Seleniāsis** el. **Selenogamī,** f., läkek. sömnvandring. — **Selenografī** el. **Selenologī,** f., månbeskrifning. — **Selenolābium,** n., se **Lunarium** (under **Luna).**

**Selfgovernment,** m., eng., sjelfstyrelse.

**Seliktar-Aga,** se **Silihdar.**

**Selim,** m., arab. (*selîm*, hel, fullständig; mild, fredlig), mansnamn: den milde, fridsamme.

**Selīnda,** f., (fornt. *Sigilint*, segerorm), qvinnonamn: segrarinnan.

**Selleri,** n., (fr. *céleri*, af lat. *selīnum*, gr. *sēlinon*), köksväxten *Apium gravēolens.*

**Sēlma,** f., kelt., qvinnonamn: den besittningsrika, lyckliga.

**Sem,** m., hebreiskt mansnamn.

**Semaphōr,** m., gr. (af *sāma*, tecken, och *phērein*, föra; fr. *sémaphore*), sjötelegraf.

**Semeiographī** el. **Semiographī** och **-grafī,** f., gr. (af *sāmeion*, tecken, och *grāphein*, skrifva), tonk. läran om samtliga tontecknen; tonteckneus beskrifning.

**Sēmele,** f., gr. mytol. konung Cadmi dotter och Bacchi moder; astron. en 1866 af Tietgen upptäckt asteroid.

**Sēmen,** n., pl. **sēmina,** lat., frö, sädeskorn; sädesvätska. — **Seminārium,** n., lat. (egentl. trädskola), bildningsanstalt för blifvande prestmän, lärare eller lärarinnor. — **Seminarīst,** m. o. f., nylat. lärjunge i ett seminarium.

**Semēster,** m., lat. (af *semēstris, e*, sex månader lång, af *sex*, sex, och *mēnsis*, månad), sex månaders tjenstgöring eller tjenstledighet.

**Semi-,** lat. (= gr. *hēmi*, d. s.), half; i sammansättningar, t. ex.: **Semibrēvis,** f., nylat., tonk. hel taktnot; **Semicīrculus,** m., lat., halfcirkel; **Semicrōma,** ital., tonk. $\frac{1}{16}$ not; **Semidiāmeter,** m., lat.-gr., half diameter, cirkelradie; **Semidōctus,** lat., halflärd; **Semifūsa,** f., nylat., tonk. $\frac{1}{16}$ not; **Semikōlon,** n., lat.-gr. (jmf. *Kolon*), skiljetecken, betecknadt medelst komma med punkt (;).

**Semiariāner,** pl., nylat. (jmf. *Semi*), anhängare af Eusebius ifrån Nikomedia, som påstod, att Kristus icke vore jemnlik med, utan blott lik Gud.

**Semilor,** se **Similor.**

**Seminarium,** m. fl., se under **Semen.**

**Semiographi,** se **Semeiographi.**

**Semiologī** el. **Semiotīk,** f., gr. (af *sāmeion*, tecken, *sämeiūn*, beteckna), läkek. läran om sjukdomars tecken eller symtomer.

**Semipelagiāner,** pl., nylat. (jmf. *Semi*), en kristen sekt i 5:te årh., som lärde, att arfsynden bestode blott i en viss medfödd svaghet, den menniskan förmår öfvervinna.

**Semīramis,** n., en sort tunt sidentyg till fruntimmerskläder, benämdt efter Semiramis, drottning i Assyrien.

**Semīter,** pl., de från Sem (en af Noaks söner) härstammande österländska folk af kaukasisk ras; deraf **semītiska språk,** dessa folkslags språk, isht. hebreiska, syriska, kaldeiska, arabiska.

**Semitōn,** m., lat. (jmf. *Semi*), tonk. halfton. — **Semivokāl,** m., (lat. *semivocālis*), halfvokal.

**Sēmper,** lat., alltid; **sēmper īdem,** alltid densamme; **s. vīrens,** alltid grönskande. — **Sempervīvum,** n., (egentl. alltid lefvande), bot. taklök. — **Sempiternēll,** n., en sort groft, kypradt tyg.

**Sēmplice** (sāmplitsche), ital. (lat. *simplex*), tonk. enkelt.

**Sēmpre,** ital. (jmf. *Sēmper*), tonk. alltid, beständigt.

**Senāt,** m., (lat. *senātus*, af *sēnex*, gubbe), egentl. de gamles råd; rådsförsamling; stadsråd; statsråd; **senātus populūsque Romānus,** romerska senaten och folket; **senātus acadēmicus,** domstol, hvarunder alla till en akademi hörande personer lyda; **senātus-**

**consūltum** el. **senātus-consūlt,** n., rådsbeslut. — **Senātor,** m., rådsherre.
**Send,** se **Zend.**
**Senēcio,** m., lat., bot. boört.
**Sēnega,** roten af den i N. Amerika växande örten *Polўgala sēnega.* — **Senegīn,** n., kem. det skarpa grundämnet i senega.
**Seneschāl,** m., (fr. *sénéchal,* ital. *siniscālco,* fornt. *senescalc,* m.lat. *seniscālcus, siniscālcus,* af tyska stammen *sin,* som betecknar kraft, ålder m. m., och *scalc,* tjenare; alltså egentl. äldste eller högste hustjenare), fordom i Frankrike och England, en hög hof- och riks-embetsman, som hade öfverinseendet öfver hofekonomien; sedan äfv. öfverdomaren och anföraren för ridderskapet i en provins.
**Senetsblad,** se **Sennetsblad** (under **Senna).**
**Senhōr** (sänjår), portug., **Señōr,** sp., m., (af lat. *sēnior,* se d. o.; jmf. *Seigneur*), herre. — **Senhōra,** portug., och **Señōra** (sänjåra), sp., f., fru. — **Senorīto,** m., ung förnäm herre. — **Señorīta,** f., fröken.
**Senīl,** lat. (*senīlis,* af *sēnex,* gubbe), ålderdomen tillhörig eller utmärkande, gubbaktig. — **Sēnior,** m., (egentl. kompar. af *sēnex,* gammal), den äldre (t. ex. af tvenne bröder); den äldste af en korporation, i ett stånd, t. ex. seniorn bland presterskapet i ett stift. — **Seniorāt,** n., en seniors värdighet; rättsspr. den äldstes i en familj företrädesrätt i arfssaker (ett slags majorat).
**Sēnna,** f., el. **Sennetsblad,** (ital. o. sp. *sena,* fr. *séné;* af arab. *senâ*), de såsom laxermedel begagnade bladen af Sennabusken el. Sennaträdet.
**Se non è vero, è bene trovāto,** ital., är det icke sant, så är det åtminstone väl påhittadt.
**Señor, Señora,** m. fl., se **Senhor.**
**Sensāl,** m., köpm.t. mäklare. — **Sensārie,** mäklararvode.
**Sensation,** se under **Sensus.**
**Sensībel** (sangsībel), fr. (*sensīble,* af lat. *sensībilis,* från *sentīre,* känna), känslig, lättrörd, ömtålig. — **Sensibilité** (sangsi-), f., fr., känslighet, känslofullhet, lättrördhet, ömtålighet.
**Sensitiv, Sensitiva, Sens-moral, Sensorium, Sensuel,** m. fl., se under följ.
**Sēnsus,** m., lat. (af *sentīre,* känna), fr. **Sens** (sangh), känsla; sinne; mening; **sēnsus commūnis,** sunda förnuftet; **ēo sēnsu,** i den mening, afsigt; **hoc sēnsu,** i denna mening; **sēnsu bōno,** i god mening; **sēnsu mālo,** i elak mening; **sēnsu latiōri,** i vidsträcktare bemärkelse; **sensu strictiōri,** i inskränktare bemärkelse; **sens morāl,** fr., moralisk mening, lärdom. — **Sensatiōn,** f., nylat., sinlig förnimmelse, intryck; uppseende. — **Sensitīv,** nylat. (fr. *sensitif*), sinlig; känslig. — **Sensitīva,** f., växten *Mimōsa sensitīva,* som hopdrager sina blad, då man rör vid den; fig. ett ganska känsligt fruntimmer. — **Sensitivitēt,** f., känslighet. — **Sensōrium,** n., lat., den del af hjernan, som antages vara medelpunkten för alla sinliga förnimmelser; **sensōrium commūne,** centralpunkten i hjernan för alla sinliga förnimmelser. — **Sensuāl,** senlat. (*sensuālis*), och **Sensuēl,** fr., sinlig; vällustig. — **Sensualīsm,** m., nylat., böjelse att handla efter känslans ingifvelser; äfv. den filosofiska åsigt, som söker sanningens och tingens väsende i de sinliga förnimmelserna, intrycken och känslorna. — **Sensualīster** el. **Sensuālfilosofer,** pl., de, som hylla denna sednare åsigt. — **Sensualīst,** m., sinlig menniska; vällusting. — **Sensualīstisk,** sinlig; vällustig. — **Sensualitēt,** f., (senlat. *sensuālitas*), sinlighet.
**Sentēns,** f., lat. (*sentēntia,* fr. *sentēnce,* l. sanghtänghs'), minnesvärdt yttrande, tänkespråk, sedespråk. — **Sententiōs,** (lat. *sententiōsus*), rik på tänkespråk; sinnrik; som vanligen yttrar sig i tänkespråk.
**Sentēra** (sangtēra), fr. (*sentīr,* lat. *sentīre*), känna, förnimma, uppfatta. — **Sentimēnt** (sanghtimāngh), m., fr. känsla; känslofullhet; sinnesrörelse; tanka, mening; **con sentimēnto,** ital., tonk. med känsla. — **Sentimentāl,** barb.-lat., känslofull, känslig; känslosam. — **Sentimentalitēt,** f., känslofullhet, känslighet; känslosamhet; estet. öfvervigten af det subjektiva öfver det objektiva.
**Sēnza,** ital. (= lat. *sīne*), utan; tonk. **s. ornamēnti,** utan prydnader; **s. replica,** utan omtagning; **s. tēmpo,** tonk. utan bestämdt tidsmått.
**Separēra,** lat. (*separāre*), afskilja, afsöndra. — **Separābel,** lat. (*separābilis*), skiljbar, åtskiljelig. — **Separāt,** lat. (*separātus*), afsöndrad; särskilt; **separāt-fred,** särskilt afslutad fred, utan andra bundsförvandters deltagande deri; **separāti,** vederdöpare i 17:de årh., som helt och hållet afsöndrade sig ifrån verlden. — **Separātim,** särskilt, hvart för sig. — **Separatiōn,** f., (lat. *separātio*), åtskiljande, afskiljande; afsöndring, söndring; skilsmessa. — **Separatīsm,** m. afsöndringsanda i trossaker. — **Separatīst,** m., en, som hyllar en afvikande troslära, afsöndrar sig ifrån den allmänna gudstjensten och förrättar sin andakt i särskilta sammankomster af liktänkande. — **Separatīstisk,** afvikande i trossaker; jmf. **Separatist.** — **Separatīv,** senlat. (*separatīvus*), afsöndrande, afskiljande. — **Separatōrium,** n., nylat., kem. ett slags filtrerkärl.
**Sēpia,** f., gr. (*sēpia,* bläckfisk), en svartbrun färg, som beredes af bläckfiskens vätska och användes till lavering.
**Sepoys,** se **Sipoys.**
**Sēpsis,** f., gr. (*sēpsis,* af *sēpein,* vattna), förruttnelse, röta. — **Sēptisk,** (gr. *sēptikós*), rötande; **sēptika,** pl., läkek. frätmedel. — **Septochymī,** f., förskämning af kroppsvätskorna. — **Septopўra,** f., rötfeber.
**Sēptem,** lat., sju. — **Septangulār,** sjuhörning. — **Septēmber,** m., lat., höstmånaden, efter äldsta romerska kalendern den sjunde, hos oss den nionde månaden af året. — **Septemvīr,** m., medlem af ett septemvirat. — **Septemvirāt,** n., sjumannaregering; äfv. embete, som sköttes gemensamt af sju personer. — **Septēnnium,** n., (af *septem* och *annus,* år), tidrymd af sju år. — **Septennāl,** sjuårig. — **Septennalitēt,** f., sjuårighet. — **Septēntrio,** m., lat. (egentl. *septem triōnes,* de sju plogoxarne, benämning på sjustjernorna vid nordpolen), norden, norr. — **Septentrionāl,** (lat. *septentrionālis*), nordlig. — **Septētt,**

nylat. (ital. *settētto*), el. fr. **Septuor,** m., sjustämmigt tonstycke. — **Septidī,** m., fr., sjunde dagen i veckan efter franska republikanska kalendern; jmf. **Decade.** — **Septilaterāl,** sjusidig. — **Septilliōn,** m., en million sextillioner. — **Sēptima,** f., lat. (af *sēptimus, a, um,* sjunde), sjunde klassen: tonk. sjunde diatoniska tonen i skalan; **sēptima-ackōrd,** ackord, bestående af grundtonen, ters, qvint och septima. — **Septimāna,** f., senlat., vecka; **s. in ālbis,** veckan efter påsk; **s. māgna** el. **sāncta,** veckan före påsk, dymmelveckan.

**Septisk, Septika,** m. fl., se under **Sepsis.**

**Septuagesima,** se under följ.

**Septuagīnta,** lat. sjuttio; deraf de sjuttio uttolkare, eller den grekiska öfversättning af gamla testamentet, som på egyptiska konungen Ptolemæi Philadelphi befallning skall hafva blifvit gjord i Alexandria (200 f. Kr.) af 72 lärda judar, äfv. kallad den alexandrinska versionen. — **Septuagēsima,** f., (af *septuagēsimus,* den sjuttionde), nionde söndagen före påsk; egentl. 70:de dagen före påsk, så benämd till minne af den babyloniska fångenskapen; men då denna söndag infaller blott 64 dagar före påsk, kallas den noggrannare **dominīca in septuagēsima** el. **infra septuagēsimam.**

**Septuor,** se under **Septem.**

**Sepulcrāl,** lat. (af *sepūlcrum,* graf), hörande till eller beträffande en graf, en grafvård eller en begrafning.

**Sēquens,** lat. (af *sēqui,* följa), den, det följande; pl. **sequēntes, sequēntia,** de följande. — **Sequēns,** f., (lat. *sequēntia*), följd, ordningsföljd, svit; tonk. följd af likformiga harmonier eller af melodiska figurer; **seqvēnskort,** svit af kort i piketspelet. — **Sēquitur,** lat., följer.

**Sequēster,** m., senlat. (*sequēstrum* el. *sequēstre,* fr. *séquēstre*), qvarstad, beslag. — **Sequestrēra,** (senlat. *sequestrāre*), belägga med qvarstad. — **Sequestratiōn** (*sequestrātio*) el **Sequestrēring,** f., beläggande med qvarstad.

**Sequitur,** se under **Sequens.**

**Seraf,** se **Seraph.**

**Serālj,** m., fr. (*serāil,* ital. *serrāglio,* egentl. stängd ort, sedan för pers. *serāi,* palats), el. turk.-pers. **Serāi,** m., turkiska kejsarens palats; äfv. en österländsk stor herres och hans fruntimmers boningshus, hvaraf Harem (frustugan) blott utgör en del. — **Serāi-Agasi,** m., turk. öfveruppsyningsmannen öfver seraljen.

**Serāph** och **Serāf,** m., pl. **seraphīm,** i svenskt språkbruk **serāpher** och **serāfer,** hebr. (af *sârāph,* förbränna), elds- eller ljusengel, engel med sex vingar, benämning på de tjenande andar, som, enligt judiska föreställningar, stå omkring Guds tron; **serafīmer-orden,** den förnämsta af de svenska riddarordnarna. — **Seraphīna,** qvinnonamn: den seraflika, himmelska. — **Serāfisk,** englalik, himmelsk; **serāfisk orden** el. **Seraphīner-orden,** franciskaner-orden.

**Serāpis,** m., en gudomlighet hos de forna egypterna, sinnebild af den fruktbarheten befordrande Nilen; sednare dyrkad äfven uti Italien under namn af Jupiter Serapis. — **Serapēum,** n., lat. (gr. *Serapēīon* och *Serapiēīon*), ett Serapis tempel.

**Seraskier** el. bättre **Seriasker** och **Serasker,** m., turk. (pers. *ser'asker,* af *ser,* hufvud, och arab. *asker,* herre), turkisk pascha, som för befälet öfver trupperna i en provins; i allmnht. öfverfältherre, generalissimus.

**Serbet,** se **Sorbet.**

**Serdar,** se **Sirdar.**

**Serenād,** m., fr. (*sérénāde,* ital. *serenāta,* f., af ital. *sēra,* fr. *soir,* afton, från lat. *sērus,* sen), afton- eller nattmusik eller -sång, som gifves i fria luften till en persons ära, utanför dess boning. — **Serenāda,** f., ital., tonk. kantat, för hvilken ett dramatiskt ämne ligger till grund.

**Serēnus,** lat., klar; **serenīssimus,** egentl. den klaraste, titelord för furstar, på tyska durchlauchtigst; **serēno,** ital., tonk. glädtigt.

**Serge** (sersch'), f., fr., och **Sars,** n., (ital. *sārgia,* provenç. *sērga,* m.lat. *sārgia, sārgium,* af lat. *sēricus,* siden-; urspr. en sort siden), en sort tunnt, kypradt, icke valkadt ylletyg.

**Sergeānt** (särrschänt, m., (fr. *sergēnt,* l. särrsjängh, af lat. *sērviens,* tjenande), förste underofficer vid ett kompani, fältväbel; *sergeant at arms* (särrdschänt ät -), m., eng., stafbärare i engelska parlamentet; **s. at law** (- - låh), advokatfiskal.

**Sergi-Emini,** m., turk., skattmästare vid turkiska flottan.

**Seria,** se under **Serius.**

**Sēricus,** lat., egentl. kinesisk; siden-; **sēricum,** n., siden, taft; **sēricum adhaesīvum,** engelskt häftplåster; **sēricum epispāsticum,** dragtaft.

**Sēries,** lat., och **Sērie,** f., rad; följd; räknek. följd af tal eller storheter, som ökas eller minskas i viss gifven proportion.

**Serinētte** (-nätt'), f., fr. (af *serīn,* kanariefågel), fågelpositiv.

**Sērius, a, um,** lat., allvarsam; **sēria,** pl., allvarsamma saker. — **Sērio, Seriōso,** ital., tonk. allvarligt, högtidligt. — **Seriōs,** (fr. *sérieux*), allvarlig, allvarsam.

**Sermōn,** m., (lat. *sērmo,* fr. *sermōn,* l. särrmōngh), tal, predikan, isht. liktal.

**Sēro,** lat. (af *sērus,* sen), sent; **sēro sāpiunt Phrȳges** el. **Trojāni,** Phrygerne (Trojanerne) blifva (för) sent kloka; **sēro veniēntibus ōssa,** de, som komma för sent, få gnaga benen.

**Serositet,** se under **Serum.**

**Serpēnt** (särrpängh), m., fr. (egentl. orm, af lat. *sērpens,* d. s.), vid fältmusik, ett ormformigt blåsinstrument för djupaste basen. — **Serpentīst,** m., musikant, som blåser detta instrument. — **Serpentārius,** m., nylat., astron. ormkarlen: en nordlig stjernbild. — **Serpentīn,** m., en vanligen grön, ormlikt fläckad talksten; äfv. en fordom bruklig 24-pundig kanon. — **Serpentīnska verser,** sådana verser, som begynna och sluta med samma ord. — **Serpentōs,** m., fyrv. ett slags svärmare.

**Serpīgo,** f., nylat. (af lat. *sērpere,* krypa, utbreda sig), läkek. ett slags reformsartadt hud-

utslag. — **Serpiginōs**, dermed behäftad el. så artad. (bot. backtimjan.
**Serpȳllum**, n., lat. (gr. *hērpyllos*; fr. *serpolet*).
**Serra**, f., portug. = **Sierra**, se d. o.
**Sertulāria**, f., nylat. (af *sērtulum*, demin. af *sērtum*, krans, blomqvast), nat.hist. riskorall.
**Sērum**, n., lat., vassla; **s. lāctis**, ostvassla; **s. sānguinis**, blodvassla, blodvatten. — **Serōs**, nylat. (fr. *séreux*), blandad med blodvatten. — **Serositēt**, f., beskaffenhet af blodvatten.
**Servāl**, m., nat.hist. tigerkatt.
**Servānt** (särrvāngh), fr. (af lat. *servīre*, tjena), tjenande; **servānte** (särrvānght'), f., tjenarinna, piga; äfv. litet skänkbord vid måltider.
**Servēra**, (fr. *servir*, lat. *servīre*, tjena), (vid måltid) lägga före; hälla uti; bära omkring (maträtter, vin o. s. v.); iordningställa (ett bord) till en måltid. — **Servīce**, fr., och **Servīs**, m., (af lat. *servītium*), betjening, uppassning, handräckning; betalning för uppassningen på värdshus; fullständig samling af kärl för ett mat-, kaffe- eller tebord; en kanons skötande vid skjutning; tillbehör och manskap dertill. — **Serviētte**, fr., f., och **Serviētt** el. **Servēt**, m., liten drällsduk, som på måltidsbord framlägges för hvarje gäst. — **Servīl**, (lat. *servīlis*, af *sērvus*, slaf), slafvisk, krypande; **de servīle**, såsom politiskt parti = Absolutister, se d. o. — **Servilīsm**, m., el. **Servilitēt**, f., nylat., slafviskhet, kryperi; äfven d. s. s. **Absolutism**, se d. o. — **Servitēūr** (-töhr), m., fr., tjenare. — **Servitūt**, f., (lat. *sērvitus*), tjenstskyldighet, besvär, som, grundadt på lag, åtföljer en egendom, och hvilket ägaren måste underkasta sig.
**Servet**, se under föreg.
**Service, Serviette, Servil, Servilitet, Servis, Serviteur, Servitut**, m. fl., se under **Servera**.
**Sērvus**, m., lat., tjenare; **s. observantīssimus**, hörsammaste tjenare; **s. servōrum Dei**, Guds tjenares tjenare (ett påfvens binamn).
**Serōs**, se under **Serum**.
**Sēsam**, m., gr. (*sēsamon*, arab. *simsim*), den tropiska skidväxten **Sēsamum orientāle**; **sēsam-olja**, en deraf pressad, klar och söt olja, som i österländerna nyttjas i stället för olivolja.
**Sessiōn**, f., lat. (*sēssio*, af *sedēre*, sitta), sittning (en domstols o. s. v.).
**Sestērtie**, m., lat. (*sestērtius*, näml. *nūmmus*, af *sestērtius*, *a*, *um*, af *sēmis*, half, och *tērtius*, tredje), ett silfvermynt hos de forna romarne = 2½ ass, fjerdedelen af en denarius.
**Sestetto**, se **Sextett**.
**Sestīn**, f., ital. (*sestīna*), en hos provençalerna af Dan. Arnaud först införd italiensk och spansk diktform, bestående af sex sexradiga strofer och en treradig, med ganska konstigt rimningssätt.
**Seth**, hebreiskt mansnamn, med betyd.: telning rotskott; ättling. — **Sethīter**, pl., Seths efterkommande; äfv. en gren af den gnostiska Ophitsekten.
**Sēttlement** (sättl'ment), n., eng. (af *sēttle*, fastsätta, bosätta sig), nybygge, koloni. — **Settlers**, pl., eng., nybyggare.

**Seu** el. **Sive**, lat., eller.
**Sevathērion**, n., gr. (af *seūein*, drifva, jaga, och *thērion*, vildt djur), ett fornverldens fauna tillhörigt djur af utomordentlig storlek.
**Sevēr**, lat. (*sevērus*), sträng, allvarsam. — **Severitēt**, f., stränghet, allvarsamhet.
**Sévigné** (sevinjēh), m., ett bröstsmycke för fruntimmer, benämdt efter den berömda franska författarinnan, markisinnan de Sévigné (i 17:de årh.).
**Sevresmanufaktūr**, f., porslins- och glastillverkningar ifrån Sèvres nära Paris; äfv. der tillverkade tyger.
**Sex**, lat., sex. — **Sexagēsima**, f., (af *sexagēsimus*, sextionde; egentl. sextionde dagen), åttonde söndagen före påsk, äfven kallad **dominica in sexagēsima** el. **īnfra sexagēsimam** (jmf. *Septuagesima*). — **Sexagōn**, m., lat.-gr., sexhörning. — **Sexangulār**, sexhörnig. — **Sexēnnium**, n., lat. (af *ānnus*, år), tid af sex år.
**Sexta, Sextant, Sextern, Sextett**, m. fl., se under följ. ord.
**Sēxtus, a, um**, lat., sjette. — **Sēxta**, f., (näml. *clāssis*), sjette klass; **sēxta** el. **sēxt**, tonk. sjette diatoniska tonen i skalan; **sext**, i kortspel, följd af sex kort af samma färg. — **Sextānt**, m., (lat. *sēxtans*), astronomiskt instrument, som upptager sjettedelen af en cirkelbåge eller sextio grader. — **Sextērn**, m., (lat. *sextērni*, sex i sender), sex pappersark inlagda inuti hvarandra. — **Sextētt**, nylat., el. **Sestētto**, ital., **Sextuor**, fr., m., tonk. sexstämmigt tonstycke. — **Sextidī**, m., fr., sjette dagen i veckan efter franska republikanska kalendern; jmf *Decade*. — **Sextilliōn**, m., en million quinqvillioner. — **Sextōl**, f., nylat., tonk. nottigur af sex toner, hvilka tillsammans hafva lika tidvärde med fyra af samma slag. — **Sextūpel**, sexfaldig.
**Sēxus**, m., lat., kön. — **Sexuāl** el. **Sexuēl**, könet beträffande, köns-; **sexuāl-systēm**, n., växternas indelning efter deras könsdelar. — **Sexualīst**, m., anhängare af sexualsystemet. — **Sexualitēt**, f., slägtlif.
**Sfer**, m. fl., se **Spher**.
**Sforzāndo** el. **Sforzāto**, ital. (af *sforzare* fr. *efforcēr*, anstränga), tonk. förstärkt, starkare.
**Sgraffīto**, m., ital. (af *sgraffiāre*, kratsa), målning på våt kalk- eller gipsgrund.
**Shākers** (schākers), pl., eng. (af *shake*, skaka, darra), en sekt af qväkare i N. Amerika.
**Shawl** (schahl), m., eng. (af pers. *schal*), egentl. en sort finaste ylletyg, tillverkadt i österländerna af håret utaf en i Tibet inhemsk getart; sedan äfven ett i Kaschmir deraf tillverkadt tyg, kaschmir-shawl el. turkisk shawl; äfv. i allmänt. fruntimmers- eller herrschal. — **Shawlētt** och **Schalētt**, m., mindre schal.
**Sherīff** (scherriff), m., eng. (af angl.sax. *scirgerefa*, *scire-gerefa*, af *scir*, *scire*, eng. *shire*, landskap, och *gerefa*, eng. *reeve*, grefve, egentl. förvaltare, fogde), öfverdomare i ett grefskap i England.
**Sherry** (scherri), n., eng., en sort vin ifrån staden Xeres i Andalusien.
**Shilling** (sch-), m., engelskt mynt = $\frac{1}{20}$ pund sterling.

**Shire** (schihr), m., eng. (angl.sax. *scir*, *scire*, af *sceran*, skära, dela), engelskt grefskap.
**Shirting** (schörrting), m., eng. (af *shirt*, skjorta), en sort skjortlärft.
**Shrāpnels** (schräpnels), pl., eng., granater, fyllda med gevärskulor, och med en stark sprängladdning i midten, benämda efter uppfinnaren, artilleriöfversten Shrapnel (död 1842).
**Si**, italiensk och fransk benämning på tonen **h.**
**Sialāgoga**, pl., gr. (af *sīalon*, spott), läkek. spottdrifvande medel.
**Sibar**, m., nionde månaden i judiska kalendern.
**Siberiēnne**, f., fr., ett kalmuck liknande tyg till öfverrockar.
**Siberīt**, m., miner. röd, siberisk schörl.
**Sibilānt**, m, lat. (*sībilans*, af *sibilāre*, hväsa), gram. hväsljud. — **Sibilatiōn**, f., el. **Sibilīsmus**, m., nylat = **Syrigmus**, se d. o.
**Sibȳlla**, f., lat. (gr. *Sībylla*, enligt uppgift, af doriska *Siōs boiā* = *Diōs bulā*, d. ä. Zeus' rådslut), hos forntidens greker och romare: förkunnarinna af gudarnes beslut, profetissa sierska, spåqvinna; skämtv. gammal hexa. — **Sibyllīnsk**, innehållande spådom eller spådomar; **sibyllinska böckerna**, tre spådomsböcker, hvilka af en sibylla från Cumae berättas hafva blifvit sålda åt konung Tarquinius Superbus, och som, då fara hotade staten, rådfrågades; **sibyllinska orākel**, under kristna tiden, af hedningar, judar och äfven af kristna författade spådomar emot hedendomen.
**Sic**, lat., så; **sic!** såå! så står det verkligen! (vanl. i recensioner, för att fästa uppmärksamheten på sällsamma, besynnerliga, oriktiga eller orimliga uttryck).
**Siccāntia**, pl., lat. (af *siccāre*, torka), läkek. torkande medel. — **Siccatīv**, (lat. *siccatīvus*), torkande; subst. n., torkmedel, som användes af målare.
**Sic eunt fata hominum**, se under **Fatum.**
**Sicht**, t., köpm.t. se **à Vista.**
**Siciliāno**, m., ital., **Siciliēnne**, f., fr., siciliansk herdedans; tonk. melodien dertill; **ālla siciliāna**, ital., på sicilianska sättet.
**Sic itur ad astra**, se under **Astrum**; **sic transit gloria mundi**, se under **Gloria**; **sic volo, sic jubeo**, se **Volo**; **sic vos, non vōbis**, lat. ordspr. så verken I, men icke för eder sjelfva (utan till andras nytta).
**Siderāl**, lat. (*siderālis*), el. **Sidērisk**, (af lat. *sīdus*, genit. *sīderis*, pl. *sīdera*, stjerna) stjernorna beträffande eller af deras lopp bestämd, stjern-; **sideriskt år**, stjernår: tiden för solens skenbara omlopp ifrån det hon passerar en viss fixstjerna, till dess hon synes återkomma till densamma; **siderisk månad**, stjernmånad: månens sanna omloppstid omkring jorden, eller 27 dagar, 7 timmar och 43 minuter; **siderāl-ljus**, ett nytt belysningssätt, medelst knallgas (hydrooxygengas), uppfunnet i London af Beale; **siderāl-magnetīsm**, stjernornas magnetiska inflytelse på sjuka. — **Sideratiōn**, f., (lat. *siderātio*), stjernornas ställning; läkek. slag; kallbrand. — **Siderīsm(us)**, m, nylat. läran om stjernornas inflytelse, tron derpå.
**Siderīsmus**, m, gr. (af *sīdāros*, jern), en egendomlig, magnetisk behandling af sjukdomar, hvarvid jern användes. — **Siderīt**, m., miner. en af fosforsyradt jern blåfärgad qvarts. — **Siderocalcīt**, m., jernkalk. — **Siderografī**, f., stålstick. — **Siderolīth**, m., en af stenpulver bränd massa till kärl. — **Sideromantī**, f., sätt att spå af halmstråns förbrinnande på glödhett jern. — **Sideroskōp**, n., ett verktyg, hvarmedelst äfven det ringaste spår af jern hos kroppar kan upptäckas, af Baillif uppfunnet samt af Becquerel och Saigey förbättradt. — **Siderotechnīk** el. **Siderurgī**, f, bergsvetenskap.
**Sidi**, arab. (*sajjid*; nyarab. *sejjid*, *seïd*; jmf. *Seid*), herre, såsom titel för stamhöfdingar, furstar, ståthållare, m. fl.
**Si Diis placet**, se under **Deus.**
**Siegfried, Siegmund**, se **Sigfrid, Sigmund.**
**Siērra**, f., sp. (provenç., portug. o. g.ital. *sērra*, egentl. såg, = lat. *sērra*, kelt. *searr*; deraf bergspets, med hänseende till tandformen), i Spanien: berg, bergskedja; **Siērra Morēna**, den bruna bergskedjan; **Siērra Nevāda**, snöberget (i Spanien).
**Siēsta**, f., sp. (portug. *sēsta*, af lat. *sēxta*, näml. *hōra*, alltså egentl. den sjette timmen på dagen, näml. efter solens uppgång, således middagsstunden), middagshvila, middagssömn, under starkaste solhettan i Spanien och Italien; middagslur.
**Sieur** (sjöhr), m., fr. (förkort. af *Seigneur*, se d. o.; jmf. äfv. eng. *Sir*), herre, godsherre, länsherre (jmf. *Monsieur*).
**Sif**, f., nord. mytol. Thors maka och Ullers moder.
**Sifflēra**, fr. (*sifflēr*, af lat. *sibilāre*), uthvissla.
**Sigfrid**, m., (t. *Siegfried*, fornt. *Sigufrid*, fornnord *Sigurdh*), ett tyskt mansnamn: en, som genom seger återför fred.
**Sigillāria**, f., lat., benämning på ett urverldens flora tillhörigt trädslag, med sigill-lika bladfästen på stammen.
**Sigīllum**, lat., och **Sigīll**, n., (demin. af lat. *sīgnum*, tecken), insegel; namnstämpel; **lōco sigīlli**, i stället för sigill; **sub sigīllo volānte**, säges om ett bref, som sändes till tredje man att läsas, förseglas och tillställas den, till hvilken det är adresseradt. — **Sigillātim**, bekräftadt med sigill; uttryckligen.
**Sigismund**, se **Sigmund.**
**Sīgler**, pl., (lat. *sīgla*, af sing *sīglum*, sammandr. af *sigīlum*), förkortningstecken.
**Sīgma**, n., det grekiska Σ (ς el. C). — **Sigmatīsmus**, m., nylat. bortkastning af *s* i slutstafvelserna *is* och *us* framför konsonanter, hos de äldre romerska skalderna. — **Sigmātisk**, slutande på *s* (om ordstammar).
**Sīgmund** el. **Sīgismund**, m., (t. *Siegmund*, fornt. *Sigimunt*, *Sigismunt*), ett tyskt mansnamn: den genom seger skyddande.
**Signa**, m. m., se under **Signum.**
**Signāl**, m., fr. (af lat. *sīgnum*, m.lat. *signāle*), visst aftaladt tecken, för att på afstånd gifva något tillkänna; **signālcōdex**, m., förteckning på sjösignaler; **signālflagg**, flagg, hvarmed signaler gifvas. — **Signalemēnt** (sinjal'mängh, i svenskt språkbruk: signalemängh), m., fr., o. n., noggrann beskrifning på en persons yttre (i pass o. s. v.). — **Signalēra** el. **Signalisēra**, genom signal eller signaler till-

kännagifva. — **Signalīst,** m., en, som signalerar; signalblåsare.

**Signatur, Signera, Signet,** m. fl., se under **Signum.**

**Signification, Significera,** m. fl., se under **Signum.**

**Signōre** (sinjåre), el. förkort. **Signōr,** m., ital. (af lat. *sēnior*, jmf. *Seigneur*), herre. — **Signōra** (sinjåra), f., fru. — **Signōria** (sinjåria), f., herrskap, herrlighet (isht. såsom tilltalsord till förnäma eller ståndspersoner).

**Sīgnum,** n., pl. **sīgna,** lat., tecken, märke: vink; **sub sīgno,** under eller med märke, tecken; **sīgnum exclamāndi** el. **exclamatiōnis,** utropstecken (!); **s. interrogāndi,** frågtecken (?); **s. repetitiōnis,** återupprepnings- el. omtagningstecken (:,:); **in hoc sīgno vīnce** el. **vīnces,** med detta tecken skall du segra: inskriften på det flammande kors, som visade sig på himmelen för romerska kejsaren Konstantin d. St. — **Signēra,** lat. (*signāre*), teckna, beteckna, märka; underteckna; stämpla; **sīgna** el. **sīgnetur,** beteckna, må det betecknas; **sīgna sūo nōmine,** beteckna med dess namn; **signātum,** (på urkunder o. s. v.), undertecknadt och besegladt; deraf **signāt,** n., förordning, urkund. — **Signatūr,** f., (lat. *signatūra*), underskrift, namnteckning, namnskrift; påskrift (på apoteksflaskor o. d.), tonk. benämning på de tecken och siffror, hvilka i generalbasskrift sättas öfver eller under basstämman. — **Signēt,** n., (m.lat. *signētum*), sigill. — **Significēra,** (lat. *significāre*), tillkännagifva, antyda. — **Significānt,** (lat. *signīficans*), el. **Signifiānt** (sinjifjāngh), fr., och **Significatīv** el. **-katīv,** (senlat. *significatīvus*), betecknande, betydelsefull, uttrycksfull. — **Significatiōn** och **-katiōn,** f., betydelse, bemärkelse, mening (ett ords).

**Sigt,** se **Sicht.**

**Sigurd,** se **Sigfrid.**

**Sigyn,** f., nord. mytol. Lokes maka.

**Sikel,** m., (hebr. *schekel*), en vigt och ett mynt hos de forna judarna.

**Sikhs,** enligt engelsk ortografi äfven **Seikhs,** pl., hindost. (*sikh*, af sanskr. *sikscha*, lärjunge), ett i 16:de årh. af Yānak och Rānak stiftadt religionssamfund i norra Indien, hvilket i Pendschab grundade en egen stat, som sedan 1849 lyder under indo-brittiska riket.

**Silēnus,** lat., och **Silēn,** m., (gr. *Seilānōs*), mytol. Bacchi fosterfader och ledsagare, vanligen föreställd med stor buk, skallig, drucken och ridande på en åsna, en bild af ruset.

**Silēntium,** n., lat., stillatigande, tystnad. — **Silentiārier,** pl., ett slags höga embetsmän vid grekiska kejsarens hof; äfv. munkar, som förpligtat sig till ett beständigt stillatigande, t. ex. Trappisterne. — **Silentiōs,** (lat. *silentiōsus*), tystlåten.

**Silhouētte** (siluätt), f., fr., och **Silhuētt,** m., profilporträtt, skuggporträtt (för sin billighet så benämdt efter den sparsamma franska finansministern Etienne de Silhouette, i 18:de årh.). — **Silhouettēra,** aftaga i profil. **Silhouettēūr** och **Silhuettōr,** m., en, som aftager i profil, skuggporträttör.

**Silīcium,** n., nylat. (af lat. *silex*, kisel), kem. metalloid, som utgör radikalen i kiselsyra, tillförene kallad kiseljord. — **Silīcium-oxīd,** m., kiselsyra eller kiseljord. — **Silicāt,** n., kiselsyradt salt.

**Silihdār** el. **Silikdār, Silikdār-Aga,** m., turk. (af arab. *silâh*, vapen, och pers. *dâr*, hållande), turkiska sultanens vapendragare eller sabelbärare.

**Sillabub** (silläböbb), m., eng., en söt dryck af mjölk, vin, rom och socker.

**Sillery** (siljerīh), m., fr., hvitt champagnevin af första qualité, från vingårdarna vid Versenay, Mailly etc., hvilka tillförene tillhörde markis de Sillery.

**Silūrisk formatiōn,** geol. en efter Silurierues forna rike i Britannien af engelska geognosten Murchison benämd öfvergångsformation med blott sparsamt förekommande försteningar af djurrikets lägre klasser och aftryck af säflika växter, de äldsta öfverlefvorna af den organiska urverlden.

**Silvānus,** lat., och **Silvān** el. **Sylvān,** m. lat. (af *sīlva*, skog), mytol. skogarnes och herdarnes gud. — **Silvēster** el. **Sīlvius,** äfv. **Sylv-,** nylat. mansnamn med betyd.: skogsbo, skogsvän. — **Sīlvia,** f., qvinnonamn: den skogälskande; astron. en 1866 af Pogson upptäckt asteroid.

**Simārra,** f., (fr. *simārre* el. *cimārre*; ital. *zimārra*; sp. *zamārra*, fårpels, af arab. *sammûr*, sobel, sobelpels; jmf. *Chamarre*), ett slags fordom bruklig fruntimmersklädning med släp: äfv. lång underrock, som bäres i Frankrike af presidenter och prelater.

**Simarūba,** f., ett utländskt växtslägte af flera arter. Af det höga Simaruba-trädet på Jamaica fås qvassia; af en annan art i Cayenne, på Jamaica etc., simarubaträ och den mycket bittra, läkedomskraftiga simarubabarken.

**Simbipuri,** se **Kauri.**

**Simeon,** se **Simon.**

**Sīmilis, sīmile,** lat., lik; **sīmilis sīmili gāūdet,** ordspr. lika barn leka bäst; **simīlia simīlibus curāntur,** lika botas med lika (homöopaternes grundsats). — **Similōr,** m., fr. (af lat. *sīmilis*, lik, och fr. *or*, guld), ett slags metallblandning af koppar och zink. — **Similār,** likartad.

**Sīmon** el. **Sīmeon,** m., hebr. (*schimân*, bönhörelse, af *schâmā'*, höra), mansnamn: den bönhörde. — **Simonī,** f., nylat. handel med andeliga embeten (efter den i bibeln omtalade kaldeiska magern Simon). — **Simonīacus,** m., den, som köper eller på annat obehörigt sätt, genom mutor, ränker o. s. v. förskaffar sig ett andligt embete.

**Simonīster** el. **St. Simonīster,** pl., anhängare af **Simonīsmen,** en religiös-politisk sekt i Frankrike, benämd efter den numera aflidne grefve St. Simon.

**Sīmpel,** (lat. *sīmplex*), enkel, oprydd; ringa, menig; passande endast för menige man, för folk af lägre stånd; äfv. låg, föraktlig; **simplīcia,** enkla läkemedel. — **Simplīciter,** lat., el. **Simplemēnt** (sängp'lmängh), enkelt; helt enkelt, endast och allenast. — **Simplicitēt,** f., (lat. *simplīcitas*), enkelhet; enfald. — **Simplificēra,** förenkla. — **Simplificatiōn,** f., förenkling.

**Sīmson**, hebr. (*Schimschôn*, beslägtadt med *schēmesch*, sol), mansnamn: den lysande.

**Simulaker**, se under följ.

**Simulēra**, lat. (*simulāre*, egentl. göra lika, af *sīmilis*, lik), låtsa; förställa sig, gifva sig sken af. — **Simulatiōn**, f., (lat. *simulātio*), förställning. — **Simulācre** (simyläckr'), fr., och **Simulāker**, m., nylat. (*simulācrum*, skenbild), för öfning tillställd, låtsad strid emellan särskilta afdelningar utaf en sammandragen truppstyrka.

**Simultān**, nylat. (*simultāneus*, af lat. *sīmul*, på en gång, tillsammans), liktidig. — **Simultāneum**, n., någonting gemensamt, isht. olika trosförvandters gemensamma begagnande af en och samma kyrka: **simultān-kyrka**, **simultān-skola**, sägas i samma betydelse. — **Simultaneitēt**, f., gemensam tillvaro, liktidigt inträffande, liktidighet.

**Sin al fīne**, ital., tonk. ända till slutet.

**Sīna**, n., Kina. — **Sinolōg**, m., kännare af kinesiska språket och litteraturen.

**Sināpis**, f., (lat. *sināpi*, gr. *sīnapi*), senap. — **Sinapīsm(us)**, m., lat. (gr. *sinapismōs*), senapsdeg.

**Sincērus, a, um**, lat., uppriktig. — **Sinceritēt**, f., (lat. *sincēritas*), uppriktighet.

**Sīnciput**, n., lat. (af *semi-caput*, egentl. halfva hufvudet), framdelen af hufvudet.

**Sīndon**, lat., f., (gr. *sindōn*), en sort fin indisk kammarduk.

**Sīne**, lat. utan; **sīne ānno**, utan utsatt årtal; **sine lōco et ānno**, utan utsatt tryckningsort och årtal; **sine Cērere et Bāccho frīget Vēnus**, egentl. utan Ceres och Bacchus fryser Venus, d. v. s. utan vin och bröd är kärleken död; **sine dūbio**, utan tvifvel: **sīne īra et stūdio**, utan vrede och förkärlek, d. ä. opartiskt, med oväld; **sine mōra**, utan uppskof; **sine qua non**, se under **Conditio**. — **Sinecūre**, eng., och **Sinecūr** el. **-kȳr**, f., (af lat. *sīne cūra*, utan omsorg), embete, tjenst, syssla el. blott titel med lön, utan åtföljande arbete.

**Sinfonia**, se **Symphonie**.

**Singhalēser**, pl., innebyggarne på ön Ceylon.

**Singulāris**, m., lat., och **Singulār**, lat. (af *singulāris*, enskilt, med underförstådt *nūmerus*), gram. entalsform, ental; **singulāre tāntum**, brukligt endast i ental. — **Singulārisk**, entalsformig. — **Singulāriter**, i entalsform. — **Singularitēt**, f., (senlat. *singulāritas*), besynnerlighet; egenhet. — **Singulārium**, n., läkek. specifikt medel emot någon viss sjukdom. — **Singuliēr** (sänghyljēh, i svenskt talbruk: singuljär), fr. (af lat. *singulāris*), synnerlig; sällsynt; sällsam, besynnerlig.

**Sinīster, sinīstra, sinīstrum**, lat. venster; olycksbådande, olycklig; **cōlla sinīstra**, ital., tonk., med venster hand.

**Sinolog**, se under **Sina**.

**Sinōpel**, m., (af staden *Sinope* vid svarta hafvet), herald. den gröna färgen: äfv. jernkisel, jaspis och jernhaltig hornsten.

**Sīnto**, de vises lära i Japan eller Con-fu-tse's religion.

**Sinūmbra-lampa**, (af lat. *sīne ūmbra*, utan skugga), ett slags i England uppfunna lampor, som ej kasta någon skugga.

**Sīnus**, m., lat. (i allmnht. halfrund krökning inåt, vik, sköte), geom. linie, som går ifrån en cirkels periferi vinkelrätt emot en radie. — **Sinuōs**, lat. (*sinuōsus*), bugtig, inböjd, slingrande, vågformig. — **Sinuositēt**, f., nylat., bugtighet.

**Siofn**, f., nord. mytol. en af Fröjas fyra disor, som tänder den första kärleksgnistan.

**Sipahi**, se **Spahi**.

**Siphōn** (sifōngh) och **Sifōn**, m., fr. (jmf. *Syphon*), sugrör, häfvert; skydrag. — **Siphōnia**, nylat. kautschuträdet.

**Siphylis**, se **Syphilis**.

**Sipoys**, pl., (eng. *seapoys* och *sepoys*; af pers. *sipâhi*, soldat, af *sipâh*, här, = turk. *spahi*), af infödda hinduer bildade trupper i engelsk-ostindiska regeringens tjenst. Jmf. **Spahi**.

**Sir** (sörr), eng. (af fr. *sieur*, se d. o.), herre! nådig herre! (tilltalsord till manspersoner af den bildade klassen); brukas framför egennamn endast då, när den tilltalade är riddare.

**Sirdār**, rättare **Serdār**, m., pers. (egentl. hufvudhållare, af *sar*, *ser*, hufvud, och *dâr*, hållande), höfding, befälhafvare, ståthållare i Turkiet och Ostindien.

**Sire** (sihr'), fr. (af lat. *sēnior*, likasom *sieur* och *seigneur*, se d. o.), aller nådigste herre! (tilltalsord till kejsare och konungar).

**Sirēn**, f., pl. **sirēner**, (gr. *Seirān*), mytol. hafsnymfer, som med sin förtrollande sång lockade sjöfarande till sig, för att döda dem; fig. förtrollande sångerska; förförerska; äfv. ett af Caguiard-Latour uppfunnet verktyg till förklaring af tonernas uppkomst och till mätning af ljudsvängningarnes antal.

**Si rēplica**, ital., tonk. upprepas, omtages.

**Sirīasis**, se under följ.

**Sīrius**, m., lat. (af gr. *Seīrios*, af *seirōs*, brännande), den mest glänsande och till utseendet största af alla fixstjernorna, äfv. kallad Hundstjernan. — **Sirīasis**, f., läkek. solstyng, inflammation i hjernan och hjernhinnan.

**Sirkār**, m., (af pers. *sarkâr*, uppsyningsman, af *sar*, *ser*, hufvud, och *kâr*, sanskr. *kâra*, göra, arbete), uppsyningsman, slaffogde i Ostindien.

**Sirocco**, se **Scirocco**.

**Sirsācas**, en sort ostindiskt randigt halfsiden.

**Sirup** el. **Sirop**, äfv. utan grund **Syrup**, i svenskt språkbruk vanligen **Sirap**, m., (fr. *sirop*, ital. *sirōppo*, eng. *sirup*; nylat. *sȳrupus*; sp. *xarabe*; af arab. *scharâb*, dryck, af *schariba*, dricka), den tjocka, bruna sockersaft, som afflyter, när socker raffineras; apot. en med socker inkokt saft af örter.

**Sirvēnte**, pl. **sirvēntes**, provenç. (af *servīr*, *sirvīr*, lat. *servīre*, tjena; ital. *serventese*; egentl. tjenstdikt, urspr. en andlig, i helgonens och jungfru Marias tjenst, sedan äfv. en verldslig, i furstars, damers o. s. v. tjenst, i början prisande, sedan äfven bittert tadlande), en art lyriska trubadursånger, dels af prisande och klagande innehåll, dels krigssånger, dels bestraffande.

**Sismograf, Sismometer**, se **Seismograf, Seismometer**.

**Sīstrum**, n., lat., och **Sīster**, m., (af gr. *sēistron*, från *sēiein*, skaka), ett slags klapprande tonverktyg vid Isisgudstjensten i det forna

Egypten; äfv. ett sjusträngigt, guitarren liknande tonverktyg.

**Sisymbrium**, n., lat. (gr. *sisymbrion*), bot. källkrasse.

**Sīsyphus**, m., gr. (*Sisyphos*), en af den grekiska fabelns hjeltar, grundläggare af och konung i Korinth, en beryktad våldsverkare, som för sina många brott blef i underverlden dömd att vältra en tung sten uppför ett brant berg, hvarifrån densamma alltid åter nedrullade, då han måste börja samma arbete om igen; deraf Sīsyphi-arbete el. sisyphiskt arbete, ett tungt arbete, som aldrig tar ända.

**Sitakratī**, f., gr. (af *sitos*, spis, och *akratī*, se d. o.), läkek. magens oförmåga att behålla intagen föda. — **Sitologī**, f., läran om näringsmedlen. — **Sitomēter**, m., ett af Weissenbach i Dresden uppfunnet och af mekanikus Lubisch dersammastädes förfärdigadt verktyg till spannmåls vägning.

**Situatiōn**, f., fr. (af lat. *situs*, belägen), belägenhet, läge, ställning, tillstånd; hafvande tillstånd; (i en dram, hjeltedikt eller roman) ett ögonblicks handling, som väcker lifligt intresse; **situatiōnsbok**, köpm.t. bok, hvari man genast kan öfverse ställningen af sin rörelse. — **Situērad**, belägen.

**Sit venia verbo**, se under **Verbum**.

**Sitverrot**, se **Zedoaria**.

**Si vis pācem, pāra bēllum**, lat. vill du hafva fred, så rusta dig till krig.

**Siwa** el. **Schiwa**, m., (sanskr. *Siwa*, egentl. lycklig, enligt nuvarande bengaliska uttalet *Schiwa*), en af Hinduernes högsta gudomligheter, sannolikt föreställande elden, såsom på en gång lifvande och förstörande verldsalltet.

**Skala**, se **Scala**.

**Skalēnisk**, gr. (*skalēnos*, egentl. haltande), skef; oliksidig (om trianglar).

**Skalmeja**, se **Chalumeau**.

**Skalpera**, se **Scalpera**.

**Skandāl**, m., (senlat. *scandalum*, af gr. *skāndalon*, giller, snara), anstöt, obehagligt uppseende, förargelse. — **Skandalisēra**, (senlat. *scandalizāre*), väcka förargelse, göra obehagligt uppseende, gifva anstöt. — **Skandalōs**, förargelseväckande, anstötlig.

**Skandera**, m. fl., se **Scandera**.

**Skandinavien**, n., (härledningen omtvistad), de tre nordiska rikena Sverige, Norge och Danmark. — **Skandinavīsm**, m., sträfvandet att förena dessa trenne riken.

**Skapolīth**, m., gr. (af *skāpos*, staf, lat. *scāpus*, stängel), miner. en med fältspat beslägtad stenart.

**Skarificera**, m. fl., se **Scarificera**.

**Skarlakan**, n., (ital. *scarlātto*), en bjert röd färg, sammansatt af rödt och gult; äfv. tyg af denna färg.

**Skatull**, se **Schatull**.

**Skelētt**, n., (gr. *skeletōn*, näml. *sōma*, uttorkad kropp, mumie), benrangel. — **Skelettēra**, borttaga de mjuka delarna från en död kropp, så att endast benstommen qvarstår.

**Skenografi**, m. fl., se under **Scène**.

**Skēpsis**, f., gr., tvifvel, tvifvelsjuka. — **Skēptiker**, m., (gr. *skäptikōs*, egentl. fallen för betraktelse eller undersökning), tviflare, tvifvelsjuk; äfv. benämning på de forntida filosofer, som yttrade sig med tvifvel om allting. — **Skepticīsm(us)**, m., skeptikernes lära (jmf. Pyrrhonism), tvifvelsjuka. — **Skēptisk**, tviflande på allt, tvifvelsjuk.

**Skepter**, se **Scepter**.

**Skiagraphī** el. **Skiographī** och **-grafī**, f., gr. (af *skiā*, skugga), skuggritning; grundritning, plan; äfv. konsten att bestämma tiden efter solens skugga.

**Skirrh**, se **Scirrhus**.

**Skizz**, m., (af ital. *schizzo*, fr. *esquisse*), flygtigt utkastad ritning, utkast. — **Skizzērad**, (ital. *schizzāre*), göra utkast till något. — **Skizzīst**, m., mål. artist, som inskränker sig till karakteristiska grundlinier, konturer, utan att befatta sig med ett sorgfälligare utförande.

**Sklerīa** el. **Sklerīasis**, f., gr (af *sklērōs*, torr, hård), läkek. hård svulst, valk, dalk, liktorn. — **Sklerītis**, f., inflammation i ögats hornhinna. — **Sklerōma**, n., förhårdning. — **Sklerométer**, m., ett af Grailich och Pekarek uppfunnet verktyg till kristallers mätning. — **Sklerophthalmī**, f., förhårdning eller svulst på ögonlocken. — **Sklerosarkōma**, n., hård köttsvulst. — **Sklerōsis**, f., förhårdning. — **Sklerōtika**, f., anat. hornhinnan i ögat; pl läkek. torkande medel. — **Sklerōtisk**, torkande.

**Skōlion**, n., pl. **skōlia** och **skōlier**, gr. (af *skoliōs*, krokig), bordvisa, rundsång hos de forna grekerna och romarne.

**Skolopēnder**, f., gr. (*skolōpendra*, f.), nat.hist. mångfota.

**Skorbut**, se **Scorbut**.

**Skorodīt**, m., gr. (af *skōrodon*, hvitlök), ett grönt mineral, som för blåsröret ger en hvitlöksartad lukt och består af arseniksyradt jern

**Skorpiōn**, m., (lat. *scōrpio*, gr. *skorpios*), ett kräftlikt spindelkräk; ett af de tolf himmelstecknen i djurkretsen; äfv. en i forntiden bruklig krigsmaskin, som användes vid belägringar; äfv. ett slags ytterst smärtande gissel.

**Skribent, Skribler**, m. fl., se under **Scriba**.

**Skrofler**, m. fl., se **Scrophler**.

**Skrupel, Skrupulōs**, m. fl., se **Scrupel**.

**Skuld**, f., nord. mytol. den af de tre nornorna, som rådde för det tillkommande.

**Skulptera**, m. fl., se under **Sculpsit**.

**Skyther**, se **Scyther**.

**Skärp**, se **Echarpe**.

**Slam**, n., eng. *slam*, släm, af *slam*, nedgöra, döda, alla stickens intagande, i vissa kortspel.

**Slargāndo**, ital. (af *slargāre* = fr. *élargir*, utvidga), tonk. bortdöende.

**Slāver**, pl. (af *slāva*, rykte; enl. andra af *slovo*, ord; sannolikt urspr.: de sjelfständige, frie), en stor, isht. i östra Europa utbredd folkstam, till hvilken ryssar, polackar, lithauer, wender m. fl. höra. — **Slavisēra**, förvandla till slaver. — **Slavīsm**, m., sammanfattningen af allt det karakteristiska hos slaverna; se äfv. **Panslavism**. — **Slavomān**, m., en, som ifrar för de slaviska folkens öfverherrskap. — **Slavomanī**, f, ifrande för de slaviska folkens öfverherrskap.

**Slēēper** (sliper), m., eng., upphalningsbädd för fartyg, som skola repareras; syll; bjelke till underlag, isht. för jernväg.

**Sleipner,** m., nord. mytol. Odens åttafotade häst.
**Slentāndo,** ital., tonk. slocknande.
**Slentriān,** m., (t. *schlēndrian*, af *schlēndern*, slentra, slå dank), förfarande efter vedertagen sed, efter länge iakttagna bruk och vanor.
**Slivoviza,** slav. (af rys. o. pol. *sliva*, plommon), plommonbrännvin.
**Slobōd,** f., rys. (*slobodā*), stor by med blott en enda gata.
**Slovāker,** pl., de slaviska innebyggarne i norra delen af Ungern. — **Slovēner, Slovēnzer** el. **Slovīnzer,** pl., de i Steiermark, Kärnthen och Krain boende slaviska folkstammarne.
**Smack,** m., (holl. *smak*, eng. *smack*, fr. *semāque*), ett galeastackladt fartyg med rund akterspegel.
**Smack,** m., se **Sumack.**
**Smāla,** f., arab. (*semalah*, *samalat*, skara, familj), en arabisk emirs eller höfdings familj och hushåll, arabisk tältby, en höfdings lägerstad.
**Smalt** el. **Smalts,** m., (t. *smalte* el. *schmalte*, eng. *smalt*, af ital. *smālto*, sp. *esmālte*, fr. *émail*, m.lat. *smāltum*, af t. *schmelz*), en blå färg, beredd af kobolt.
**Smaniōso** el. **con smānia,** ital. (af *smānia*, raseri, från gr. *mania*, se *Mani*), tonk. rasande, ursinnigt, med uttryck af vansinne.
**Smarāgd,** m., (lat. *smarāgdus*, gr. *māragdos*, *smāragdos*, grön kristall, af pers. *sumurrud*, *sumrud*, sanskr. *marakata* och *marakta*), en grön, genomskinlig, glasglänsande ädelsten. — **Smaragdopāl,** m., grönaktig opal. — **Smarāgd-praser,** se **Plasma.** — **Smaragdīt,** m., kornig strålsten ifrån Corsica.
**Smērgel,** m., (ital. *smeriglio*, sp. *esmeril*, fr. *émeri*, g.fr. *émeril*; af gr. *smīris*, *smyris*), ett slippulver af svårsmält jernmalm eller diamantspat.
**Smīlax,** m., gr., benämning på åtskilliga växter, se Sassaparill. — **Smilacīn,** n., kem. ett alkali af sassaparillrot.
**Smīlodon,** n., ett fornverldens fauna tillhörigt djur af kattslägtet.
**Smīntheus,** m., gr. (*Sminthēūs*), ett Apollos binamn, den Sminthiske, af Sminthä, en stad inom Trojas område.
**Sminuēndo, Sminuīto,** ital., tonk. aftagande.
**Smorēndo,** ital. (af *smorīre*, = lat. *emōri*, dö), tonk. bortdöende.
**Smorfiōso,** ital., tonk. sökt; anspråksfullt.
**Smorzāndo** el. **Smorzāto,** ital. (af *smorzāre*, utslockna, från *morīre*, dö), tonk. bortdöende.
**Snau,** f., (t. *schnau* el. *schnaue*), ett slags tvåmastadt, briggtackladt fartyg utan märsar.
**Snilja,** f., se **Chenille.**
**Snobb,** m., (eng. *snob*), egentl. en, som vill spela fin herre, utan att dertill äga hvarken anlag, bildning eller nödiga medel.
**Snotra,** f., nord. mytol. klokhetens, blygsamhetens och kyskhetens gudinna.
**Soāve** el. **Suāve,** äfv. **Soavemēnte,** ital. (af lat. *suāvis*), tonk. ljuft.
**Sōbre** (såbr'), fr. (af lat. *sōbrius*), nykter; måttlig, tarflig. — **Sobrietēt,** f., nykterhet; måttlighet, tarflighet.
**Sociabel, Social, Societet,** m. fl., se under **Socius.**
**Sociniāner,** pl., anhängare af Laelius och Faustus Socīnus, hvilka (i 16:de årh.) förnekade Kristi gudom. — **Socinianīsm,** m., deras lära. — **Sociniānsk,** dermed öfverensstämmande.
**Sōcius,** m., pl. **sōcii,** lat., bundsförvandt, sällskapare, kamrat, deltagare, bolagsman. — **Sociābel,** (lat. *sociābilis*), sällskaplig, umgängsam; **sociāble** (sosjābl'), m., fr., ett slags öppen, fyrsitsig promenadvagn. — **Sociabilitēt,** f., sällskaplighet, umgängsamhet. — **Sociāl,** (lat. *sociālis*), samhällelig, samhälls-, samfunds-; **sociāl-demokratī,** f., en på socialismen grundad, demokratisk regeringsform. — **Socialīsm(us),** m., nylat., politisk lära, som yrkar samhällets ombildning, till öfverensstämmelse med grundsatsen om arbetets gemensamhet och inkomsternas fördelning i behörigt förhållande. — **Socialīst,** m., anhängare af socialismen; äfv. medlem af en religiös förening i England för filantropism och nationalism. — **Socialīstisk,** enlig med socialismen eller derpå grundad. — **Socialitēt,** f., samhällelighet. — **Sociatīvus,** m., nylat., i vissa språk, t. ex. böhmiskan: kasus, som antyder sällskap, beledsagning. — **Sociēra,** (lat. *sociāre*), förena, förbinda. — **Sociétāire** (sosjetähr), m., fr., sällskapsmedlem, bolagsman. — **Societēt,** (lat. *societas*), el. fr. **Société,** f., sällskap, samfund, förening (t. ex. af vetenskapsmän, handlande, handtverkare), bolag; umgänge; sällskapskrets; **socīetas Jēsu,** Jesu sällskap, jesuiterorden; **societēts-spektakel,** skådespel, som gifves inom ett slutet sällskap.
**Sockel,** m., (fr. *socle*; af lat. *sōcculus*, demin. af *sōccus*, sko), fotställning under pelare, byster, vaser, m. m.
**Sōda,** f., fr. *soude*, ital., portug. o. sp. *sōda*, saltört, saltaska, af lat. *sālsus*, saltad, saltaktig; nylat. *sālsola*, saltört, demin. af *sālsus*; m.lat. *salsa*, ört = angl.sax. *sure*), kem. orent kolsyradt natron; **sodasalt,** renad soda; **sodavatten,** ett slags genom kompression beredt, artificielt mineralvatten. — **Sodaört,** örten *Salicōrnia herbācea*, hvaraf soda genom bränning erhålles. — **Sodalīt(h),** m., en natronhaltig stenart. — **Sōdium,** n., nylat., kem. = Natrium, se d. o.
**Sodālis,** m., lat., kamrat. — **Sodalitēt,** f., (lat. *sodālitas*), kamratskap, broderskap.
**Sōdom,** n., en i bibeln omtalad stad vid Döda hafvet, hvars innevånare voro kända för en högst lastbar lefnad; fig. en stad, der djupt sedeförderf är rådande; **sodomsäple,** benämning på äplen, som enligt uppgift anträffas i trakten af Döda hafvet, och hvilka, förtorkade på stammen, äro inuti fulla af stoft; se äfv. Koloqvint. — **Sodomīt,** m., en, som bedrifver **Sodomiterī,** onaturlig tillfredsställelse af könsdriften, sådan som den bedrefs i Sodom (enl. 1 Mos. 19).
**Soffa,** f., (sp. o. ital. *sōfa*, pers. *sôfah*, af arab. *soffah*, af *saffa*, ställa i ordning), allmänt bekant möbel att sitta på.
**Soffīt,** m., (fr. *soffite*, m., ital. *soffitta*, f., o. *soffitto*, m., egentl. något underfästadt, af *fitto*, fästad, vidhäftad, och detta af *figgere* = *figere*, fästa, häfta), plafond, utsirad med rutor, listverk, bladverk, o. s. v.; isht. löstak öfver en teater.
**Sofi,** se **Sufi.**

**Sofia, Sofist,** m. fl., se **Sophia.**
**Sofrädschi,** m., turk. (af arab. *sufrat*, reskost, bord), taffeltäckare vid turkiska sultanens hof.
**Soi-disānt** (soadisāngh), fr., så kallad.
**Soigneux** (soänjöh, i svenskt talspråk: sääнjös), fr. (af *soin*, l. soāngh, omsorg), omsorgsfull, sorgfällig, mån. — **Soignēra,** (fr. *soigner*, m.lat. *soniare*; sannolikt af moes. g. *siuns*, syn), besörja, sköta, vårda. — **Soin** (soāngh), m., fr., omsorg, sorgfällighet, omvårdnad.
**Soirée** (soarēh'), f., fr. (af *soir*, ital. *sēra*, afton, af lat. *sērus, a, um*, sen), aftonsällskap, aftonnöje, aftonunderhållning.
**Soja** el. **Soya,** f., ett slags steksås, som beredes af **Sojabönan,** frukten af **Sojaväxten,** *Sōja hīspida*.
**Sōkrates,** m., (gr. *Sokrātäs*), bekant grekisk filosof. — **Sokratīk,** f., Sokrates' lärosätt. — **Sokrātiker,** m., en Sokrates' lärjunge. — **Sokrātisk,** som tillhör, har afseende på Sokrates och hans lära; **sokrātisk metōd,** se **Sokratik; sokratiska skolor,** från Sokrates' filosofi utgångna filosofiska skolor i forntiden.
**Sol,** (1), fransk och italiensk benämning på tonen **g.**
**Sol,** (2), franskt mynt, se **Sou.**
**Sol** (såll), (3), f., lat., solen; kem. guld. — **Solār** el. **Solārisk,** (lat. *solāris*), till solen hörande eller densamma beträffande; **solār-maskīn,** en af kapiten John Ericson nyligen uppfunnen maskin, med uppgifvet ändamål att uppsamla solvärmet, för att begagna det såsom drifkraft; **solār-mikroskōp,** mikroskop, hvarigenom mycket små, af solen belysta föremål på en vägg eller någon annan slät yta i en mörk kammare framställas i hög grad förstorade; **solār-olja,** en af brunkol vunnen olja, som har stark lyskraft. — **Solstītium,** n., lat., äfv. **Solstitiālpunkt,** solstånd.
**Sola,** f., se **Solus.**
**Solānum,** n., lat., bot. ett växtslägte med många arter; **s. nīgrum,** trollbärsört; **s. tuberōsum,** potatesväxten; **s. dulcamāra,** besksötsolan, qvesved. — **Solaneer,** pl., växter, som tillhöra solanslägtet. — **Solanīn,** n., kem. en alkoloid, som fås af Solanum.
**Solar, Solarisk,** se under **Sol, 3.**
**Solavexel,** se under **Solus.**
**Soldāt,** m., (ital. *soldāto*, fr. *soldāt*, m.lat. *soldātus*, egentl. besoldad, af lat. *sōlidus*, näml. *nummus*, mynt), besoldad krigsman, soldknekt, legoknekt, landsknekt. — **Soldatēsk,** m., (fr. *soldatēsque*, ital. *soldatēsca*), krigsfolk (isht. med bibegreppet: tygellöst), soldathop.
**Sōldo,** m., ital. (af lat. *sōlidus*, se d. o.; jmf. *Sou*), italienskt mynt = $\frac{1}{20}$ lira; äfv. sold, lön.
**Solenīt,** m., (af gr. *solān*, rör), fossil mussla af slägtet *Solen*.
**Solēnn,** lat. (*solēnnis* el. *solēmnis*), **Solennel** el. **Solemnel,** fr., högtidlig, festlig. — **Solennitēt,** f., fr., (lat. *solēnnitas*), högtidlighet, festlighet. — **Solennisēra,** barb.-lat., festlighålla, fira. — **Solennisatiōn,** f., firande.
**Solfanāria** och **Solfatāra,** f., ital. (af *sōlfo* = lat. *sūlfur*, svafvel; fr. *soufrière*, af *soufre*, svafvel), ställe, der svafvelaktiga dunster uppstiga ur jorden, och der svafvel afsätter sig. — **Sōlfi,** pl., ital., aftryck i svafvel af gemmer.
**Solfēggier,** pl., ital. (*solfēggi*, l. sålfäddji, el. *solfeggiaménti*, af *solfa*, skala, bildadt af de italienska tonbenämningarna *sol, fa* och *sol, mi*: jmf. *ut, re* etc.), tonk. öfningar för sång utan text. — **Solfeggiēra** el. **Solfiēra,** (ital. *solfeggiāre*), sjunga efter not med utsägande af tonernas namn, öfva sig i tonträffning. — **Solmisatiōn,** f., barb.-lat., skala-sång, sångöfningar. — **Solmisēra,** se **Solfiera** (här ofvan).
**Solfi,** se under **Solfanaria.**
**Solicitor,** se under **Sollicitera.**
**Solīd,** lat. (*sōlidus*, fr. *solīde*), fast, stadig; hård, tät; varaktig; redbar, säker, pålitlig; grundlig; geom. **solīd figur,** som har längd, bredd och höjd eller djup; **in sōlidum,** solidariskt (se här nedan). — **Solidārisk,** nylat. (fr. *solidāire*), som förbinder en för alla och alla för en; **solidār-patologī,** f., lat.-gr., sjukdomslära, hvilken betraktar kroppens fasta delar, isht. nerverna, såsom grundlag för sjukdomarna, i motsats till Humoral-patologi, se d. o.; **solidār-patolōg,** läkare, som hyllar denna åsigt. — **Solidāriskt,** med ansvar en för alla och alla för en. — **Solidaritēt,** f., förbindelse, som gäller en för alla och alla för en. — **Solidēra,** göra fast, befästa. — **Soliditēt,** f., fasthet, stadighet; varaktighet; redbarhet, pålitlighet; grundlighet.
**Solidarisk,** se under föreg.
**Soli Deo gloria,** se under **Solus.**
**Soliditet,** se under **Solid.**
**Solilōquium,** n., lat. (af *sōlus*, allena, och *lōqui*, tala), samtal med sig sjelf.
**Solist,** se under **Solo.**
**Solitūde** (sålitȳd), f., fr. (af lat. *solitūdo*), ensamhet, enslighet; enslig ort.
**Solitār,** m., fr. (*solitāire*, af lat. *solitārius*, ensam), ensling, enstöding; ensam infattad större diamant; en stjernbild på södra himmelen emellan jungfrun och vågen.
**Sollēcito** (-tsjito), ital. (af lat. *sollīcitus*), tonk. bekymradt, oroligt, ängsligt. — **Sollecitāto,** ital., tonk. ihärdigt.
**Sollicitēra,** lat. (*sollicitāre*), enträget anhålla, göra ansökan om; **sollicitānt,** m., (lat. *sollīcitans*), en, som enträget anhåller om något, ingifver ansökan eller bönskrift; ansökande, supplikant; rättsökande. — **Sollicitatiōn,** f., enträgen anhållan, ansökning, bön eller begäran. — **Solīcitor** (sälissitr), m., eng., sakförvaltare, advokat; **s. gēneral** (-dschenneräl), m., general-advokat.
**Solmisera, Solmisation,** se und. **Solfeggier.**
**Sōlo,** ital. (af lat. *sōlus*, allena), ensam; subst. n. spel, sång eller dans af en enda person; äfv. benämning på ett slags kortspel emellan fyra personer; **solo-partī,** del af ett tonstycke, hvilken utföres blott af en stämma; **solo-sångare** el. **solīst,** m., en, som sjunger solo.
**Soloecīsm(us),** m., lat. (af gr. *soloikismos*), språklig oriktighet, språkfel, isht. fel i uttalet eller emot språkets renhet, benämningen hämtad ifrån staden Soli (gr. *Soloi*) i Cilicien, hvars innevånare talade en dålig grekiska.
**Solotnik,** m., en rysk handelsvigt = $\frac{1}{4}$ lod.
**Solstitium,** m. fl., se under **Sol, 3.**
**Solubel, Solubilitet,** se under **Solvera.**

**Sōlus, a, um,** lat., allena, ensam; **sōli Dēo glōria!** Gudi allena äran! **sōlavexel,** köpm.t. vexel, som utställes ensam.

**Solution,** m. fl., se följ.

**Solvēra,** lat. (*sōlvere*), lösa, upplösa; **sōlve** el. **solvātur,** betala; må betalas; (på recepter) lös el. upplös, må lösas el. upplösas; **sōlvens,** läkek. lösande; pl. **solvēntia** el. **solutīva,** lösande medel; **solvēnt,** (lat. *sōlvens*), och **solvēndo** (näml. *idōneus*), lat., el. **solvāble** (sålväbl'), fr., i stånd att betala, vederhäftig; **in solūtum,** lat., köpm.t. i vederlag, i stället för redbar betalning. — **Solvēns,** f., nylat., el. **Solvabilitēt,** f., (fr. *solvabilité*), betalningsförmåga, vederhäftighet. — **Solūbel,** senlat. (*solūbilis*), löslig. — **Solubilitēt,** f., nylat., löslighet. — **Solutiōn,** f., lat. (*solūtio*), upplösning, lösning.

**Somātisk,** gr. (*somatikōs*, af *sōma*, genit. *sōmatos*, kropp), kroppslig. — **Somatīst,** m., = **Materialist,** se d. o. — **Somatologī,** f., läran om menniskokroppens byggnad, delar och krafter. — **Somatomimīk,** f., framställning af själens intryck och stämning förmedelst kroppsrörelser. — **Somatotomī,** f., = **Anatomī,** se d. o.

**Sombre** (songbr'), fr. (jmf. sp. *sōmbra*, skugga; af lat. *ūmbra*, med föresatt, af lat. *sub* uppkommet *s*), mörk, dunkel, dyster, hemsk; svårmodig.

**Sommīt,** m., (af första fyndorten, berget Somma vid Neapel), se **Nephelin.**

**Sommitēter,** pl., (af lat. *sūmmitas*, fr. *sommité*), de högste, förnämste.

**Somnambul, Somnambulism,** se under **Somnus.**

**Somniatiōn,** f., nylat. (*somniātio*, af lat. *somniāre*, drömma, från *sōmnium*, dröm), magnetisk sömn.

**Sōmnus,** m., lat., sömn. — **Somnambūl,** m. o. f., fr. (*somnambūle*, af lat. *ambulāre*, gå), sömngångare, -erska. — **Somnambulīsm,** m., sömnvandring. — **Somnīfera,** pl., lat., sömngifvande medel. — **Somnolēnt,** senlat. (*somnolēntus*), sömnig.

**Sonānte,** ital. (af lat. *tonāre*, ljuda), klingande. — **Sonāt,** m., fr. (*sonāte*, sp. *sonāta*), tonk. större tonstycke, vanligen för ett enda instrument, och bestående af flera satser med olika karakter och tempo. — **Sonatīne,** f., fr. (ital. *sonatīna*), tonk. en liten sonat, vanligen blott af två satser. — **Sonnētt,** m., fr. (*sonnēt*, ital. *sonētto*), smärre lyrisk dikt, bestående af fjorton lika långa verser, indelade i två fyrradiga och två treradiga strofer med qvinliga rim. — **Sonnettīst,** m., sonnettdiktare.

**Sōnchus,** m., lat. (af gr. *sōnchos*), bot. mjölktistel.

**Sond,** m., fr. (*sonde*, l. songhd', sp. o. portug. *sōnda*, f.), fältskärsinstrument, hvarmed någon inre del af menniskokroppen undersökes, sökare. — **Sondēra,** (fr. *sondēr*, sp. o. portug. *sondār*, af ett antaget lat. *sub-undāre*, dyka, af *sub* och *ūnda*, våg), undersöka med sond; fig. utforska, söka att utröna, känna sig före.

**Sonett,** se **Sonnett.**

**Sōnica,** f., fr., säges i farao- och bassettspelet om ett kort, som vinner eller tappar i samma ögonblick det utlägges; **sōnica sōlo,** helt allena; **helt sōnica,** helt enkelt.

**Sonna, Sonniter,** se **Sunna, Sunniter.**

**Sonnett,** se under **Sonante.**

**Sonomēter,** m., lat.-gr., (af lat. *sōnus*, ljud, ton, och gr. *metrēīn*, mäta), tonmätare: instrument att mäta förhållandet emellan harmoniska intervaller, jmf. **Monochord;** äfv. ett af Wakley uppfunnet verktyg att bestämma graden af döfhet hos en person. — **Sonōr,** sällan **Sonōrisk,** (lat. *sonōrus*), klangfull, fulltonig, klingande, välljudande, klar; **sonōro** el. **sonoramēnte,** ital., tonk. klingande. — **Sonotȳp,** m., en af Delsarte uppfunnen stämningsapparat för pianoinstrumenter.

**Sopha** el. **Sofa,** se **Soffa.**

**Sophi,** m., pers. (jmf. *Sufismus*), en vis; deraf persiska konungens titel.

**Sophīa,** gr., och **Sofīa,** f., (egentl. vishet, af *sóphōs*, vis), ett qvinnonamn: den visa, förståndiga. — **Sophīsm** och **Sofīsm,** m., (gr. *sōphisma*, af *sophīzesthai*, vara klok, slug, listig, klyftig), skenbart sann slutledning. — **Sophīst** och **Sof-,** m., urspr. filosof, lefnadsvis; sednare och nu uteslutande: en, som förvillar med klyftiga och falska slutledningar. — **Sophistīk,** f., el. **Sophisterī** och **Sof-,** n., bevisning genom skenbara slutledningar; ordklyfveri, spetsfundighet. — **Sophistisēra** och **Sof-,** söka att förvilla genom skenbara slutledningar. — **Sophīstisk** och **Sof-,** som innebär en sofism, innehåller sofismer, brukar sådana, ordklyftig, spetsfundig.

**Sōpor,** m., lat., djup sömn, dvala. — **Soporatīv,** nylat. söfvande, bedöfvande. — **Soporīfera,** pl., lat., söfvande medel. — **Soporōs,** som befinner sig uti eller förorsakar dvala.

**Sōpra,** ital. (= lat. *sūpra*), köpm.t. öfver; **sōpra āgio,** se under **Agio; sōpra tāra,** se under **Tara.** — **Soprān,** m., ital. (*soprāno*, egentl. den öfversta), tonk. högsta sångstämman.

**Sōra,** f., (af arab. ursprung), läkek. ett slags nässelfeber.

**Sōrber,** pl., ett wendiskt folk af slaviskt ursprung.

**Sorbēt** el. **Scherbet,** m., (fr. *sorbet*, sp. *sorbete*, ital. *sorbētto*, eng. *sherbet*, af arab. *scherbet*, *schōrbet*, egentl. dryck, af *schariba*, dricka), 1) hos turkarna: en läskande dryck af vatten, sönderstötta russin, citronsaft, socker, ambra m. m.; 2) uti Italien: fruktglass.

**Sorbōnne,** f., fr., urspr. teologiskt läroinstitut i Paris, grundlagdt af Robert Sorbon; sedan benämning på hela teologiska fakulteten vid högskolan i Paris.

**Sordiditēt,** f., nylat. (af lat. *sōrdes*, orenlighet), smutsighet; nedrighet, lumpenhet, snikenhet, gnideri.

**Sōrdo,** ital. (af lat. *sūrdus*, döf), tonk. dämpadt. — **Sordīn,** m., ital. (*sordīno*, fr. *sordīne* el. *sourdīne*), dämmare på vissa tonverktyg; **à la sourdīne,** fr., dämpadt; hemligt, förstulet; **con sordīno,** ital., dämpadt; med sordin. — **Sordūner,** pl., dämpade orgelpipor.

**Sōrghum,** n., (ind. *sōrghi*), bot. sädesslaget hirs.

**Sorītes,** m., gr. (*sorītās*, egentl. något hopadt, af *sorōs*, hög, hop), log. kedjeslut.

**Sors,** f., lat. (genit. *sōrtis*), lott, andel; skickelse, öde; **sōrte** el. **per sōrtem,** genom lottning. — **Sort,** m., (fr. *sorte*, f., m.lat. o. ital. *sōrta*), art, slag, beskaffenhet. — **Sortēra,** (fr. *assortīr*), särskilja, indela eller ordna efter olika

sorter; äfv. (fr. *ressortīr*), lyda under (en domsaga, ett embetsverk o. s. v.); **sortēra sig,** förse sig med alla sorter af något. — **Sortimēnt,** oriktigt **Sortamēnt,** n., förråd af sorterade varor, väl försedt varulager: **sortimēntsböcker,** böcker af främmande förlag; **sortimēntshandel,** handel med sådana böcker.

**Sortera,** se föreg.

**Sortīe** (sårtīh'), f., fr. (af *sortīr*, utgå, af lat. *sortīri*, lotta), utgång; utfall; utfallsport. — **Sortīta,** f., ital., tonk. den inträdesaria, en förste sångare har att i sin första scen utföra.

**Sortiment,** se under **Sors.**

**Sospīro,** m., pl. **sospīri,** m., ital. (fr. *soupīr*, af lat. *suspīrium*), egentl. suck; tonk. hvilopunkt, andhämtning i sång; fjerdedels taktpaus. — **Sospirāndo, Sospirānte, Sospirēvole, Sospirōso,** ital., tonk. suckande, klagande.

**Sostenūto,** ital. (af *sostenēre* = lat. *sustinēre*, upprätthålla), tonk. uthålligt.

**Soterologī,** f., gr. (af *sotār*, frälsare, och *lōgos*, lära), läran om Kristus såsom menniskornas frälsare. — **Sotērisk,** (gr. *sotārios*), frälsande, räddande; **soteriska mynt,** mynt med korset och Kristi bild, sådana som de sednare grekiska kejsarne läto prägla.

**Sōtnia,** f., r. (*sotnja*, af *sto*, hundra, genit. pl. *sot*), hundratal, kompani. — **Sōtnik,** m., befälhafvare för en sotnia, kapiten.

**Sottīse,** fr., och **Sottīs,** f., (af fr. *sot*, l. såh, dum, m.lat. *sōttus*, sp. *zote*, af rabbin. *schoteh*, dåraktig), dumhet, dum handling, dumt yttrande.

**Sōtto vōce** (-våhtsje), ital., tonk. med låg, half röst, sakta.

**Sou** (suh), urspr. **Sol,** m., pl. **sous** (suh), fr. (af lat. *sōlidus*, se d. o. = ital. *sōldo*, sp. *sueldo*), ett franskt skiljemynt = $\frac{1}{20}$ franc el. 5 centimer.

**Soubassemēnt** (subass'mångh), m., fr., byggn.k. grundmur; pelarfot.

**Soubrētte** (subrätt'), f., fr. (af *sobre*, lat. *sōbrius*, nykter, förståndig, klipsk), sällskapsmamsell, kammarjungfru; äfv. kammarjungfruroll på skådebanan; ränkfull qvinna af arbetsklassen.

**Soufflēra** (suffl-) och **Sufflēra,** fr. (*soufflēr*, provenç. o. g. sp. *suflār*, = lat. *sufflāre*, pusta, blåsa), sakta föreläsa, för att underhjelpa minnet hos en person, som skall framsäga något utantill; tillhviska; lägga någon orden i munnen. — **Soufflēūr,** fr., och **Sufflōr,** m., person, som sufflerar vid en teater.

**Soulagēra** (sulahsjēra), fr. (*soulagēr*, sp. *soliviār*, af lat. *subleviāre*, underlätta, af *sub* och *lēvis*, lätt), lätta från en börda, lindra, lugna, trösta, hugna, vederqvicka. — **Soulagemēnt** (sulahsj'mångh), m., och (i svenskt språkbruk) n., lättnad, lindring, tröst, hugnad, lisa.

**Soumission** (sumissjōngh), f., fr. = **Submission,** se d. o.

**Soupçon** (suppsōngh), m., fr. (g. fr. *soupeçon*, provenç. *sospeisô*, af lat. *suspīcio*), misstanke: förmodan, gissning. — **Soupçonnera** (suppsånnēra), fr. (*soupçonnēr*), misstänka; förmoda, gissa.

**Soupēr** el. **Soupé,** fr., och **Supé,** m., (af fr. *la soupe*, soppan, provenç. o. sp. *sopa*, af fornn. *saup*, fht. *sauf*, soppa; beslägtadt med *supa*), aftonmåltid, qvällsvard. — **Soupēra** och **Supēra,** spisa qvällsvard.

**Soupīr** (supīhr), m., fr. (af lat. *suspīrium*), suck: tonk. $\frac{1}{4}$ paus: **s. de croche** (--kräsch'). $\frac{1}{8}$ paus; **s. de double croche,** $\frac{1}{16}$ paus; **s. de triple croche,** $\frac{1}{32}$ paus.

**Souple** (suppl'), fr. (af lat *sūpplex*, knäböjande), böjlig, mjuk, smidig. — **Souplēsse** (supläss'), f., fr., böjlighet, smidighet.

**Sourdine,** se **Sordin.**

**Sous** (suh), fr. (i sammans., äfv. blott *sou-*, af lat. *sūbtus*, och äfv. för *sub*, *sus-*), under; t. ex. **sous bande** (-bangd'), under korsomslag; **souslieutenānt,** m., underlöjtnant.

**Soutenēra** och **Sutenēra,** fr. (*soutenīr*, af lat. *sustinēre*), underhålla, bibehålla, vidmakthålla; försvara, förfäkta; föda, nära. — **Soutenāble** (sut'nābl'), fr., hållbar, försvarbar. — **Soutiēn** (sutjängh), m., fr., stöd, understöd, bistånd, försvar; stödpunkt.

**Souterrāin** (suterrängh), m., fr. (af lat. *subterrāneus*, underjordisk), underjordisk byggnad eller gång, underjordiskt hvalf, källare.

**Souvenīr** (suv'nīr), fr., och **Suvenīr,** m., (af lat. *subvenīre*, komma till hjelp), hågkomst, minne, åminnelse.

**Souverāīn** (suv'rängh), fr., och **Suverān,** (ital. *sovrāno*, af m.lat. *superānus*, *suprānus*, från lat. *sūpra*, öfver), öfverst, högst; högstrådande; oinskränkt, enväldig; ofelbar; subst. m. regerande furste, monark. — **Souverainetē** (suv'ränetē), fr., och **Suveränetēt,** oriktigt **-nitēt,** f., oinskränkt makt, envälde.

**Sovereign** (sövverin), m., eng. (egentl. = fr. *souverain*), ett engelskt guldmynt = 1 pund sterling.

**Sowas,** (javanska *suwâsa*, malay. *swâsa*), en metallblandning af guld och japanesisk koppar, som genom anstrykning med ett slags blå eller svart färg får ett värde, motsvarande det af finaste guld.

**Soya,** se **Soja.**

**Spadīlle** (spadilj'), f., fr. (af sp. *espadīlla*, demin. af *espāda*, värja, jmf. *Espadilla*; enl. andra af gr. *spāthula*, liten spade), spaderess i lomberspelet.

**Spādo,** m., lat. (gr. *spādon*), snöping.

**Spagnolētt** (spanjålätt), f., (sp. *españolēta*), jernstång för dörr eller fönsterluckor; äfv. ett slags spansk menuett.

**Spahi,** m., pl. **spahis,** 1) (jmf. *Sipoys*), turkiska ryttare; nu äfv. i Algier, en till större delen af infödda bestående corps af rytteri, äfv. benämd Mamlucker och, för närvarande, **chasseurs d'Afrique,** afrikanska hästjägare; 2) innehafvare af ett turkiskt kronogods.

**Spalier,** se **Espalier.**

**Spalt,** m., (t. *spalte*, af *spalten*, klyfva), boktr. afdelning af en tryckt sida uppifrån ända ned medelst en rak linie eller mellanslag.

**Spāniel,** m., (fr *épagneul*, nylat. *hispaniolus*, af Hispaniola el. Hayti), vaktelhund.

**Sparāgmus,** m., gr. (*sparagmos*, af *sparassein*, rycka), läkek. häftig kramp. — **Sparagmōdisk,** deraf lidande eller fallen derför.

**Spārge,** (af lat. *spargere*), på recept: beströ. — **Spārsim,** lat., här och der.

**Spartān,** m., lat. (*Spartānus*: gr. *Spartiātās*), innevånare i Sparta i det forna Grekland. — **Spartānsk,** spartanerna tillhörig eller egen: fig. sträng, hård, t. ex. spartanska seder.

**Spartīto,** m., ital., tonk. = Partitur; hos italienarne i allmnht. = komposition, tonstycke.

**Spasm,** m., (gr. *spasmōs*), läkek. kramp. — **Spasmātisk,** lidande af kramp. — **Spasmōdisk,** krampaktig: plågad af kramp; krampstillande.

**Spātel,** m., (lat. *spātula*, f., demin. af *spātha*, gr. *spāthä*, spade), färgspade; plåsterspade.

**Spātium,** n., pl. **spātia** el. **spātier,** lat., rymd; mellanrum; tidrymd; tonk. rummet emellan tvenne notlinier; **s. deliberāndi** el. **deliberatiōnis,** rådrum, betänkningstid. — **Spatiōs,** (lat. *spatiōsus*), rymlig, vid, omfattande, uttänjd. — **Spatsēra,** (lat. *spatiāri*, egentl. tillryggalägga en rymd), lustvandra.

**Speaker** (spihkr'), m., eng. (af *speak*, l. spihk, tala), ordförande, talman i engelska parlamentet.

**Specerī,** n., (fr. *épicerie*, ital. *spēzie*, *speziēria*, af lat. *spēcies*, art, sort, isht. af örter, kryddor o. d.), kryddvara; **specerīer,** kryddvaror i allmänhet äfvensom andra frön och frukter samt socker, honung, te och kaffe; **specerīhandlare,** kryddkrämare.

**Spēcies,** f., lat. (af *spēcere* el. *spīcere*, se), egentl. anblick, utseende; art; äfv. myntsort; isht. klingande mynt; läkek. groft sönderskurna växtdelar till te, dekokt, omslag o. s. v.; **quātuor spēcies,** de fyra ursprungliga, enkla räknesätten (addition etc.); **ad spēciem,** för sken skull; **in spēcie,** i synnerhet; **sub spēcie,** under gestalt, skepnad, sken (af); **sub una spēcie,** endast med brödets anammande (såsom katolikerne begå nattvarden); **sub utrāque spēcie** el. blott **sub utrāque,** med både bröd och vin; **spēcies fācti,** berättelse om förloppet vid en handling, isht. en laga handling; sammanfattning af allt hvad till ett mål hörer; **spēcies emolliēntes,** uppmjukande kryddor, omslagskryddor; **spēcies pectorāles,** bröstkryddor, bröstte; **spēcies resolvēntes,** fördelande kryddor. — **Speciāl** el. **Speciēl,** (lat. *speciālis*), särskilt, synnerlig, särdeles; subst. m., köpm.t. räkenskapsbok öfver mera enskilta eller särskilta ämnen; **speciālfullmakt,** fullmakt för någon särskilt angelägenhet; **speciāl-karta,** karta öfver något särskilt land eller landskap, öfver en stad, o. s. v.; **speciālia** el. **specialiōra,** de särskilta, närmare omständigheterna; **specialīssima,** de minsta, obetydligaste omständigheter; **specialīssime,** på det nogaste, med alla de minsta omständigheter. — **Specialisēra,** barb.-lat., angifva, uppgifva, anteckna styckevis, allt hvart för sig. — **Speciāliter,** i synnerhet, särskilt. — **Specialitēt,** f., särskilt beskaffenhet eller omständighet, särskilthet, enskilthet; äfv. särskilt fack, hvaråt någon uteslutande egnar sig, som då kallas **Specialīst.** — **Specīfice,** stycke för stycke, styckevis. — **Specificēra,** (fr. *spécifiēr*), utförligt och omständligt, styckevis uppteckna, uppräkna eller bestämma. — **Specificatiōn** el. **-kat-,** f., omständlig förteckning eller uppräkning. — **Specīficum,** pl. **specīfica,** nylat., eget, säkert och ändamålsenligt medel för någon viss sjukdom. — **Specifīk,** nylat. (*specīficus*, fr. *spécifique*), särskilt eller synnerligen tjenlig till något visst ändamål; fullständigt upptagande hvar sak för sig; **specifīk vigt,** en kropps vigt i jemförelse med den af en lika volym vatten.

**Spēcimen,** n., pl. **specīmina,** lat. (af *spēcere*, se, skåda), profstycke, prof, lärdomsprof. — **Speciminēra,** aflägga prof, isht. lärdomsprof (genom offentlig disputation). — **Speciōs,** (lat. *speciōsus*), skenbar.

**Spectākel** och **Spekt-,** n., (fr. *spectācle*, lat. *spectāculum*), skådespel; föremål för allmän uppmärksamhet; buller, larm, oväsen; spe, åtlöje. — **Spectatēūr** (-töhr), m., fr. (lat. *spectātor*), åskådare. — **Spectātor,** m., lat., åskådare, betraktare; äfv. (som titel på vissa engelska tidskrifter) granskare. — **Spectatōrium,** n., samling af åskådare.

**Spēctrum,** n., pl. **spēctra,** nylat. (af lat. *spēcere*, se, skåda; *spēctrum*, en bild i själen, föreställning; fr. *spectre*, l. späcktr', spöke), företeelse, andesyn, spöke; äfv. ett begränsadt ställe i rummet eller på en yta, på hvilket ett strålande, ovägbart fluidum liksom afbildar sig, t. ex. ett färg-, sol-, ljus-, värme-spectrum o. s. v.; isht. färgbilden eller färgränderna af det genom ett glasprisma brutna och spridda ljuset; **spēctra oculōrum,** synvillor. — **Spectrāl-analȳs,** f., den af Bunsen och Kirchhoff 1860 införda kemiska undersökning af ämnen förmedelst de dem egendomliga, färgade linier, som de, i eld förflygtigade samt genom prisma och teleskop undersökta, förete i färgspectrum.

**Speculēra** och **Spek-,** (lat. *speculāri*, egentl. se sig omkring), tänka djupt, grunda, forska; uppgöra handelsplaner. — **Speculānt** och **Spek-,** m., el. fr. **Spèculatēūr** (spekylatöhr), den, som spekulerar i handel eller har för afsigt att bjuda på något, som är till salu. — **Speculatiōn** och **Spek-,** f., senlat. (*speculātio*), djup begrundning; handelsberäkning; handelsföretag. — **Speculatīv** och **Spek-,** nylat., djupt begrundande; klokt beräknande (i affärer); **speculatīv filosofi,** som, oafhängig af erfarenheten, endast och allenast genom tankens forskning söker sanningen, )( empirisk filosofi.

**Spēculum,** n., lat. spegel; kir. benämning på verktyg, som tjena till att hålla öppna eller utspärra vissa delar af menniskokroppen för lättandet af deras undersökning.

**Spediēra,** (af ital. *spedīre*, från lat. *expedīre*), afsända (varor för andras räkning). — **Speditēūr,** fr., och **-tōr,** m., person, som emot arfvode ombesörjer varors fortskaffande. — **Speditiōn,** (ital. *speditiōne*), f., varuafsändning; **speditiōns-handel,** emottagande och afsändande af varor för andras räkning; **speditiōns-cōnto,** räkning öfver afsända varor; **speditiōns-provisiōn,** en speditörs arfvode.

**Spektakel, Spektatör, Spekulera, Spekulant, Spekulation,** m. fl., se **Spectakel,** etc.

**Spendēra,** t. (*spendiren*, af lat. *expēndere*, ital. *spēndere*), påkosta, gifva till bästa.

**Spens,** m., kort och tätt åtsittande tröja, benämd efter uppfinnaren, lord Spencer.

**Spērma,** n., gr. (genit. *spērmatos*; af *spēirein*, utströ, så), frö; sädesvätska. — **Spermacēti,** n., gr.-lat. (*spērma cēti*, egentl. hvalfiskens säd), hvalraf. — **Spermātisk,** innehållande eller

alstrande sädesvätska; **spermātiska kärl**, sädeskärl. — **Spermatorrhōēa**, f., sädesflytning. — **Spermozōon** el. **Spermatozōon**, n., pl. **-zōer**, sädesdjur (i manlig sädesvätska).

**Spes**, f., lat., förhoppning, hopp; **in spe**, i förhoppning; **īnter spem et mētum**, emellan hopp och fruktan.

**Spēser**, pl., (ital. *spēse*, af lat. *expēnsae*), köpm.t. omkostnader.

**Sphācelus**, m., gr. (*sphākelos*), läkek. kallbrand.

**Spher** och **Sfer**, m., (lat. *sphāēra*, af gr. *sphāīra*), klot; isht. himmels- eller verldsklot; en himlakropps omloppsbana; fig. verkningskrets, synkrets, kunskapskrets, o. s. v.; **sphāēra armillāris**, se **Armillārsfer** (under *Armīlla*); högre sferer, öfverjordiska verldar; sferernas musik el. harmoni, den musik, som Pythagoras föreställde sig uppkomma genom de då ännu blott kända sju planeternas kretsande genom verldsrymden. — **Sphērisk** och **Sfērisk**, klotformig, klotrund. — **Sphericitēt**, f., klotformighet. — **Spheroīd**, m., solid figur, som närmar sig formen af ett klot. — **Spheroidicitēt**, f., sträfvande att antaga klotform. — **Spheroīdisk**, som har formen af en spheroid.

**Sphinx**, f., gr. mytol. diktadt vidunder med lejonkropp, men bröst och hufvud af en qvinna, stundom äfv. afbildadt med vingar, hvilket hade sitt tillhåll på en klippa vid Thebae, der det uppgaf en gåta för de förbigående och uppslukade hvar och en, som icke lyckades att lösa den. Oedipus löste den slutligen, hvarpå sphinxen störtade sig ned utför klippan. Betraktas än såsom en sinnebild af landets fruktbarhet, än såsom en sinnebild af naturens vishet och hemligheter. I Egypten var den af en lejonkropp och ett menniskohufvud sammansatta gestalten en sinnebild af landets konung. I naturalhistorien: benämning på en aftonfjäril; fig. en gåtlik, outforsklig menniska.

**Sphragīd**, m., gr. (af *sphragīs*, sigill), sigilljord, bolus. — **Sphragistīk**, f., kunskap om sigiller. — **Sphragīstisk**, beträffande denna kunskap.

**Spianāto**, ital. (af *spianāre*, = lat. *explanāre*, förklara), tonk. betecknar en bred, utvidgad anläggning vid utförandet af tonfigurerna.

**Spiauter**, m., holl. (fr. *spiāūtre*, eng. *spelter*, *pewter*), zink.

**Spiccāto**, ital. (af *spiccāre*, framsticka), tonk. tydligt, betonadt.

**Spīna**, f., lat., ryggrad. — **Spināl**, (lat. *spinālis*), till ryggraden hörande.

**Spinēll**, m., (fr. *spinelle*), se **Rubin**. — **Spinellān**, m., en svartbrun, med lazursten beslägtad stenart. — **Spinellīn**, m. = **Titanit**.

**Spinētt**, m., (fr. *épinette*, sp. *espinētta*), ett slags mindre klaver, hvars strängar anslås med gäspennspetsar.

**Spinozīsm**, m., det af Spinoza, en judisk lärd i Amsterdam (f. 1632), uppställda filosofiska system, isht. den dit hörande panteistiska grundsatsen, att Gud och verlden äro ett. — **Spinozīst**, m., anhängare af denna lära.

**Spīnthrier**, pl., lat. (*spīnthria* el. *spīntria*, otuktig man), mynt eller skurna stenar, som föreställa otuktiga föremål.

**Spintisēra**, t. (*spintisiren*, måhända af *spinnen*, spinna), grubbla, grunda, påfinna klyftigheter.

**Spiōn**, m., (ital. *spiōne*, fr. *espiōn*, af *épiēr*, ital. *spiāre*, speja), spejare, kunskapare. — **Spionāge** (-nāhsj'), m., fr. (*espionnāge*), och **Spionerī**, n., spejande. — **Spionēra**, (fr. *espionnēr*), speja, kunskapa.

**Spirāēa**, f., lat (af gr. *speiraia*), bot. kassöta (ört); **s. ulmāria**, elggräs.

**Spirāl**, nylat. (af lat. *spīra*, gr. *spēīra*, ringling), snäckformigt vriden; subst. f., snäcklinie.

**Spirānt**, m., lat. (*spīrans*, af *spirāre*, flåsa), gram. flåsljud (*f*, det skarpa *s* och *ch*, samt mellanljuden *sch* och *sjh*).

**Spirānte**, ital. (af *spirāre*, = lat. *expirāre*, förlöpa), köpm.t. tilländalöpande (månad eller år); **spirāto**, förliden (månad eller år).

**Spīritus**, m., lat. (egentl. pust, fläkt), ande, lif; kraft; sprit; **s. āsper** och **s. lēnis**, det skarpa (ʽ) och det lena (ʼ) h-ljudet i grekiska språket; **s. cōrnu cērvi**, hjorthorns-spiritus; **s. familiāris**, skyddsande, tjensteande; **s. frumēnti**, sädesbrännvin; **s. lavēndulae**, lavendel-spiritus; **s. rēctor**, den lifgifvande anden, den andliga lifgifvande kraften; äfv. luktämnet hos växterna; **s. sānctus**, den helige ande; **s. vīni**, vinsprit; **s. vīni gāllicus**, franskt brännvin, konjak. — **Spirituēl**, fr., (lat. *spirituālis*), andlig; anderik, sinnrik, qvick; **spirituālia**, pl., lat., andliga, kyrkliga angelägenheter, trossaker, själavård; **in spirituālibus**, i andliga, kyrkliga mål, frågor, ärenden. — **Spiritualisēra**, oegentl. lifva; äfv. gifva en andlig, from riktning, förandliga; gam. kem. utdraga spirituösa vätskor ur fasta eller flytande kroppar. — **Spiritualisatiōn**, f., förandligande; utdragning af sprithaltiga vätskor. — **Spiritualīsm**, m., andelära; äfv. den filosofiska åsigt, att allt är ande, och att det kroppsliga utgår af anden; )( Materialism. — **Spiritualīst**, m., anhängare af spiritualismen. — **Spiritualīstisk**, denna lära tillhörig eller beträffande. — **Spiritualitēt**, f., andlighet, andlig natur. — **Spirituōsa**, pl., starka drycker, spritdrycker. — **Spirituōso** el. **Spiritōso**, äfv. **Con spīrito**, ital., tonk. med lif och värma, eldigt, lifligt, själfullt.

**Spiromēter**, m., lat.-gr. (af *spirāre*, andas, och *metrēīn*, mäta), andedrägtsmätare: ett af Hutchinson uppfunnet verktyg till mätning af luftkonsumtionen i lungorna.

**Spitāl**, n., förkortning af **Hospital**.

**Splanchnographī** och **-grafī**, f., gr. (af *splānchnon*, pl. *splānchna*, inelfvor, och *grāphein*, skrifva), läkek. beskrifning om inelfvorna. — **Splanchnologī**, f., läran om inelfvorna. — **Splanchnopatī**, f., lidande uti inelfvorna. — **Splanchnoskopī**, f., undersökning af inelfvorna. — **Splanchnotomī**, f., inelfvornas dissektion.

**Spleen** (splihn), m., eng. (af lat. *splen*, gr. *splēn*, mjelte), läkek. mjeltsjuka, svårmod, ett slags hypokondri (se d. o.), som ofta medför ledsnad vid lifvet och för det mesta är en verkan af ledsnad. — **Splenalgī**, f., mjeltlidande. — **Splenelkōsis**, f., mjeltböld. — **Splenemphrāxis**, f., mjeltförstoppning. — **Splenētika** el. **Splēnika**, pl., medel emot

mjeltsjukdomar. — **Splenētiker,** m., en mjeltsjuk. — **Splenītis,** f., mjeltinflammation. — **Splenocēle,** f., mjeltbråck. — **Splenografī,** f., mjeltens beskrifning. — **Splenologī,** f., läran om mjelten. — **Splenōncus,** m., mjeltsvulst. — **Splenotomī,** f., mjeltens dissektion.

**Splendēūr** (splanghdöhr), fr., och **Splendōr,** f., (= lat. *splēndor*, af *splendēre*, glänsa), glans, prakt, herrlighet. — **Splendīd,** (lat. *splēndidus*), glänsande, präktig.

**Splenetika,** m. fl., se under **Spleen.**

**Spōdium,** n., lat. (af gr. *spōdion*, från *spodōs*, aska), metallaska, = Tutia; äfv. bensvärta (*spōdium nīgrum*). — **Spodomānt,** m., en, som spår af aska. — **Spodomantī,** f., spådom af aska. — **Spodumēn,** m., gr. (*spodūmenon*, af *spodūn*, förbränna till aska), en grön, perlemorglänsande stenart, som förbränd liknar aska.

**Spōlium,** pl. **spōlia,** n., lat., byte, rof; **spōlia opīma,** vapenrustning, som en fornromersk fältherre hade fråntagit en af honom sjelf nedlagd fiendtlig anförare. — **Spoliēra,** (lat. *spoliāre*), plundra, roffa. — **Spoliatiōn,** f., plundring.

**Spondēra,** lat. (*spondēre*, egentl. högtidligt lofva), gå i borgen. — **Spōnsa,** f., lat., trolofvad, fästmö. — **Sponsālia,** pl., lat., förlofningsfest. — **Sponsiōn,** f., (lat. *spōnsio*), högtidligt löfte, borgen. — **Spōnsor,** m., lat., löftesman, borgen.

**Spondēus,** lat., och **Spondē,** m., (af gr. *spondēīos*, hörande till *spondā*, dryckoffer, hvilka beledsagades af långsamma, allvarliga melodier), versfot af två långa stafvelser (— —). — **Spondāicus** el. **Spondīacus,** m., versk. hexameter, hvars femte fot är en spondé.

**Spondylalgī,** f., gr. (af *spōndylos* el. *sphōndylos*, ryggkota), läkek. värk i ryggraden. — **Spondylītis,** f., inflammation i ryggraden. — **Spondylozōer,** pl., nat. hist. hvirfveldjur.

**Spōngia,** f., lat. (gr. *spongiā*), svamp; **s. officinālis** el. **marīna,** vanlig svamp, fönstersvamp, badsvamp; **s. cerāta,** vaxsvamp. — **Spongīt** el. **Spongiolīt(h),** m., förstenad svampkorall. — **Spongiōs,** svampaktig. — **Spongōsis,** f., läkek. ledsvamp. — **Spongozōer,** pl., nat.-hist. svampdjur.

**Sponsa, Sponsalia, Sponsion,** m. fl., se under **Spondera.**

**Spōnte,** el. rättare **Sūa spōnte,** lat., frivilligt, af egen drift. — **Spontān,** (lat. *spontāneus*), frivillig. — **Spontaneitēt,** f., nylat. frivillighet, sjelfverksamhet, sjelfbestämning.

**Spontōn,** m., fr. (ital. *spontōne* el. *spuntōne*, af *spuntāre*, afspetsa, från lat. *pūngere*, sticka), handpik.

**Sporāder,** pl., gr. (*Sporādes*, af *sporās*, strödd, från *spēīrein*, utströ, så), strödda öar, isht. i grekiska arkipelagen. — **Sporādisk,** strödd; lefvande enstaka, utan sällskap; **sporādiska sjukdomar,** som angripa blott enskilta menniskor, icke hela länder eller trakter, )( epidemisk.

**Spōrco,** ital. (= lat. *spūrcus*), oren (isht. vid karantän); köpm.t. varors vigt med fastage och omslag.

**Sport,** eng. (fordom äfv. *disport*, af g. fr. *desport*, *deport*, provenç. *deport*, ital. *diporto*, förlustelse, nöje), benämning i England på landtliga nöjen och tidsfördrif, isht. alla slags kroppsöfningar och nöjen, som fordra skicklighet, kraft och djerfhet, såsom jagt, ridt, kappränning, m. m.

**Spōrtel,** m., lat. (*spōrtula*, egentl. korg, hvaruti gåfvor utdelades åt klienter), laglig biinkomst af embete, tjenst, syssla.

**Sprit,** m., (= *Spīritus*), en flygtig och stark vätska, uppkommen genom distillering; isht. omdistilleradt brännvin af minst 50 graders styrka.

**Squamōs,** lat. (*squamōsus*, af *squāma*, fjäll), fjällig, fjällformig, betäckt med fjäll.

**Square** (skvähr), m., eng. (af g. fr. *esquarre*, fyrkant, från lat. *quādra*, d. s.), qvarter i en stad; isht. en vanligen fyrkantig, ofta äfven rund, af hus omgifven, med galler kringstängd samt med gräsplaner och trädgrupper prydd plats i större engelska städer.

**Squatter** (skvätter), eng. (af eng. *squat*, huka sig ned, g. fr. *esquachier*, ital. *quātto*, nedhukad, böjd, af lat. *coāctus*, sammantryckt), i vestra delen af Nordamerikanska Förenta Fristaterna, en nybyggare, som utan laga tillstånd sätter sig ned på ännu oodlad jord; i Australien den, som utom gränserna för redan uppmätt och skattlagd jord arrenderar betesmark, för att derå idka boskapsskötsel. Jmf. Backwoodsman.

**Squaw** (skvåh), f., indiansk qvinna i Nordamerika.

**Squelette,** se **Skelett.**

**Squilla,** se **Scilla.**

**Squire,** se **Esquire.**

**Ssalgan,** m., r. (af *salo*, talg), talgsjuderi, isht. uti och omkring Odessa samt på södra Rysslands stepper.

**Ssamovār,** äfv. **Samovār,** m., r. (egentl. sjelfkokare, af *sam*, sjelf, och *varītj*, koka), tekök, tekokare af koppar.

**Stābat māter,** lat. (egentl. Jesu) moder stod (vid korset), en med dessa ord begynnande katolsk kyrkokantat.

**Stābel** el. **Stabīl,** lat. (*stābilis*, af *stāre*, stå), stadig, varaktig, beståndande. — **Stabiliēra,** (lat. *stabilīre*), göra varaktig, befästa, stadga, stadfästa, fastställa. — **Stabilīst,** m., anhängare af det bestående. — **Stabilitēt,** f., (lat. *stabīlitas*), stadighet, stadga, varaktighet, bestånd; **stabilitētssystēm,** det politiska system, som yrkar, att allt bör förblifva vid det bestående.

**Staccāto,** ital. (af *staccāre*, *distaccāre*, fr. *détacher*, lossa, lösgöra), betecknar i tonkonsten, att anslaget skall ske kort, spetsigt, liknande knäppning.

**Stadhouder,** m., holl., ståthållare.

**Stādium,** n., lat. (af gr. *stādion*), ett längd- eller vägmått af 125 steg eller 600 grek. och 625 romerska fot (40 stadier = 1 geogr. mil); äfv. kappränningsbana hos forngrekerna; fig. hvarje särskilt utvecklingstid i fortgången af en handling eller en verkning, t. ex. i en sjukdom.

**Stafett,** se **Staffett.**

**Staffera,** t. (af *stoff*, ämne), egentl. förse med tillbehör; mål. förse en tafla med bifigurer. — **Staffāge** (-fåhsj), m., mål. bifigurer på en tafla, isht. på en landskapsmålning.

**Staffētt** och **Stafētt,** f., ital. (*staffētta*, fr. *estafētte*, af ital. *stăffa*, stigbygel, från fht. *staph*, *stapho*, steg), ridande postbud, ilbud, kurir.

**Stafflētt,** m., och **Stafflī,** n., (t. *staffelei*, fr. *chevalet*), målarställning.

**Stage-coach** (städsch-kåtsch), m., eng. (af *stage*, station, och *coach*, vagn), postvagn, diligens.

**Stagiriten** benämdes grekiske filosofen Aristoteles, efter hans födelseort, staden Stagira i Macedonien.

**Stagnēra,** lat. (*stagnāre*, af *stāgnum*, stillastående vatten), stå stilla, ej hafva aflopp (isht. om vatten). — **Stagnatiōn,** f., stillastående, stockning.

**Stājo,** m., ital., ett spannmålsmått i Venedig, Toscana, Modena, Sardinien och Corsica.

**Stalagmīt,** m., gr. (af *stalāzein*, drypa), skorpsten: ett slags droppsten. — **Stalaktīt,** m., droppsten.

**Stāltisk,** gr. (*staltikōs*), läkek. sammandragande; **stāltika,** sammandragande medel.

**Stāmbul,** n., turkiskt namn på Konstantinopel (sammandr. af gr. *eis tän pōlin*, till staden); äfv. ett turkiskt guldmynt. — **Stambul-Efendi-Baschi,** m., högste domaren i Konstantinopel.

**Stāmen,** n., pl. **stāmina,** lat., bot. ståndare.

**Stance,** se **Stans.**

**Standār,** n., (eng. *stāndard*, provenç. *estandārt*, *estendārt*, sp. *estandārte*, g.fr. *estendārd*, fr. *étendārd*, ital. *stendārdo*, af lat. *extēndere*, utbreda), urspr. det kejserliga riksbaneret; ryttarfana. — **Standert,** m., trekantig flagg, hvilken å stortoppen af ett fartyg föres såsom distinktionstecken af en befälhafvare för flera örlogsfartyg.

**Stanislaus,** m., (pol. *Stanislaw*, af *stan*, stånd, stat, och *slava*, rykte, ära), polskt mansnamn: statens ära. [kosackby.

**Stanīza,** f., rys. (af *stan*, ståndort, läger),

**Stanniol,** se under följ.

**Stānnum,** n., lat., tenn. — **Stanniōl,** m., nylat. (ital. *stagnuōlo*, af *stāgno*, tenn), tennfolium. — **Stannīt,** m., miner. tennkis.

**Stans,** m., ital. (*stānza*, af lat. *stāre*, stå, uppehålla sig; egentl. uppehållsort, boningsrum), 1) väggmålning i ett boningsrum, isht. Rafaels berömda väggmålningar i vatikanen uti Rom; 2) versstrof, isht. den åttaradiga italienska strofen (*ottave rime*), bestående af åtta femfotiga jambiska versrader, hvaruti två rim tre gånger vexla med hvarandra och sedermera sluta med två parade; äfv. ett litet versstycke af sinnrikt innehåll, bestående af åtta sålunda ordnade versrader; 3) en prägelform af stål till framställande af upphöjda figurer på metallbleck; äfv. en stålcylinder till utskärning af metallstycken af olika form medelst tryckkraft; äfv. liten stålstång, som brukas till metallers drifning.

**Stānte,** ital. (af lat. o. ital. *stāre*, stå), köpm.t. innevarande (månad eller år); **stānte pēde,** lat., på stående fot, på stället, genast.

**Stapēlia,** f., nylat., en drifhusväxt ifrån södra Afrika med vackra blommor, men en högst vidrig lukt, benämd efter holländska läkaren Bodeus Stapel (d. 1616). Asblomma.

**Staphylōma,** n., gr. (af *staphylā*, drufva), läkek. drufsvulst: en ögonsjukdom.

**Stāro,** m., ital. (sammandr. af *sestaro*, från lat. *sextārius*), ett spannmålsmått i Rom, Bologna och Triest.

**Starōst,** m., (af slav. *star*, gammal), egentl. en äldste; i Polen: guvernör i en provins, ståthållare, landshöfding; i Ryssland: byfogde. — **Starostī,** f., polskt ståthållarskap, landshöfdingdöme. — **Starovērzer,** pl., se **Roskolniker.**

**Stāsis,** f., gr., läkek. stockning af kroppsvätskor.

**Statēr,** m., gr. (*statār*), ett silfvermynt i det forna Athen 4 drachmer; äfv. ett guldmynt af olika värde; äfv. ett judiskt silfvermynt.

**Stathmīk,** f., gr. (af *stathmōs*, våg, vigt), läran om vigter och vågskålar.

**Statīk,** f., gr. (af *statikōs*, ställande, af *stānai*, stå), läran om fasta kroppars jemnvigt, tyngdlära. — **Stātisk,** som derpå har afseende.

**Statiōn,** f., lat. (*stātio*, af *stāre*, stå), i allmnht. ståndort, stånd, uppehållsort; hviloställe (på resa, marsch, o. s. v.); ställe, der skjutshästar ombytas; afstånd emellan sådana ställen; ställe, der en flotta o. s. v. är förlagd; vid mätningar och afvägningar: ståndpunkt, utgångspunkt; äfv. anställning, beställning, syssla; tonk. hviloställe, uppehåll; vid katolska kyrkoprocessioner: ställe, der man stannar, för att bedja; **jernbanstatiōn,** ställe på en jernbana, der tågen stanna, för att afsläppa och upptaga gods och passagerare. — **Stationēra,** nylat. anvisa en station, post; gifva anställning, anställa; förlägga. — **Stationār,** senlat. (*stationārius*, fr. *stationnāīre*), stillastående; fastställd, beständig, fortvarande; subst. en, som gör bön framför en helgonbild.

**Statisk,** se under **Statik.**

**Statīst,** m., nylat. (af *stāre*, stå), person, som på teatern utför en stum roll och blott behöfver stå eller gå, hvaremot en Compars (se d. o.) måste, ehuru med stumt spel, deltaga i handlingen.

**Statistīk,** f., nylat. (af *stātus*, tillstånd; i medeltiden äfv.: stat), vetenskap, som afhandlar staters samhällsskick och inre förhållanden. — **Statīstiker,** m., en, som är kunnig i statistiken; skriftställare i denna vetenskap. **Statīstisk,** till statistiken hörande eller densamma beträffande; **statīstisk byrå,** ett af staten inrättadt embetsverk, som sysselsätter sig med utrönande och sammanställning af statistiska förhållanden.

**Statīv,** n., (af lat. *statīvus*, fastående), fast ställning till underlag.

**Stat pro ratione voluntas,** se under **Voluntas.**

**Stat sūa cuīque dīes,** lat. (hos Virgilius), en hvar har sin dag bestämd, måste en gång dö.

**Statūe,** fr., f., och **Statȳ,** m., (af lat. *stātua*), bildstod; **stātua equēstris,** ryttarstod; **st. pedēstris,** fotstod. — **Statuārius,** m., lat., bildhuggare, statygjutare. — **Statuētte** och **Statyētt,** f., fr., liten bildstod.

**Statuēra,** lat. (*statūere*), stadga, fastställa, förordna; **statuēra ett exempel,** gifva ett exempel till varning. — **Statūt,** n., lat. (*statūtum*, något stadgadt), stadga, isht. för ett sam-

fund; förordning. — **Statuārisk,** nylat., enlig med statuterna, med stadgan.

**Statūr,** f., lat. (*statūra*, af *stāre*, stå), kroppsställning, växt.

**Stātus,** m., lat. (af *stāre*, stå), tillstånd, stånd, beskaffenhet, läge, belägenhet, författning; **stātus in stātu,** en stat i staten; **s. actīvus et passīvus,** tillgångar och skulder; **s. affinitātis,** svågerskap; **s. cognatiōnis,** slägtskap; **s. conjugālis,** äkta ståndet; **s. controvērsiae,** stridspunkternas beskaffenhet och närmare bestämmande; **s. dignitātis,** värdighet; **s. insolvēntiae,** oförmåga att betala; **s. personārum,** persontillstånd; **s. ūti possidētis,** hittills varande besittningstillstånd (vid fredsslut): **in stātu quo,** i hittills varande, oförändradt tillstånd; **in stātu quo ānte,** i samma tillstånd som förut.

**Statut, Statuarisk,** se under **Statuera.**

**Staurolīt(h),** m., en med granater beslägtad stenart, äfv. kallad Granatit.

**Steamboat** (stihmbåth), m., eng. (af *steam*, ånga, och *boat*, båt), ångbåt, ångfartyg, ångare.

**Stearīn,** rättare **Steatīn,** n., gr. (af *stēar*, genit. *stēatos*, talg), kem. det fasta ämnet i talg, genom pressning renad talg; **stearīnsyra,** talgsyra. — **Stearoptēn,** n., kem., fast etherisk olja. — **Steatīt,** m., miner. späcksten. — **Steatōm,** m., läkek. späcksvulst.

**Steeplechase** (stihpl'tschäs), m., eng. (af *steeple*, kyrkstapel, och *chase*, jagt), ett slags engelsk kappränning med vad, hvarvid ett kyrktorn eller något annat högt föremål tages till mål, det man på genaste väg, rätt fram öfver stock och sten, diken, häckar, gärdsgårdar o. s. v., söker att nå. Hinderridt.

**Steganographī** och **-grafī,** f., gr. (af *steganōs, ā, ōn*, förtäckt, förborgad, af *stēgein*, betäcka), konsten att skrifva med chiffer och att tyda chifferskrift; äfv. läran om schackspelet. — **Steganogrāfisk,** beträffande steganografi.

**Stelechīt,** m., gr. (af *stēlechos*, stamändan af ett träd), ett slags inkrustation på trädrötter i sandjord.

**Stellīt,** m., nylat. (af lat. *stēlla*), förstenad sjöstjerna.

**Stenogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *stenōs*, trång, och *grāphein*, skrifva), snabbskrifvare. — **Stenografī,** f., snabbskrifningskonst; snabbskrift. — **Stenogrāfisk,** snabbskrifvande: som innehåller eller är skrifven med förkortningstecken. — **Stenokardī,** f., läkek. trångt bröst, bröstbeklämning. — **Stenotypī,** f., stenografiskt tryck.

**Stentāndo,** ital. (af *stentāre*, dröja; från lat. *abstentāre* för *abstinēre*, återhålla), tonk. dröjande, uthållande. — **Stentāto,** ital., tonk. långsamt; tungsint, vemodigt; mål. ängsligt, tvunget, stelt, tungt.

**Stēntor,** m., namnet på grekernes härold vid Trojas belägring, ryktbar för sin starka röst, hvarmed han öfverröstade femtio man; deraf **Stēntorsröst, Stēntorsstämma,** ovanligt stark röst.

**Stēphanus,** lat., och **Stēphan** el. **Stēfan,** m., (gr. *stēphanos*, krans, krona), ett mansnamn: den bekransade; deraf qvinnonamnet **Stephānia,** fr. **Stéphanie.**

**Stepp,** m., rys. (*stepj*), torr sandhed i Ryssland och vissa delar af Asien.

**Stercoranīster,** pl., (af lat. *stērcus*, genit. *stērcoris*, dynga), en kristen sekt i 9:de årh., som påstod, att Kristi uti nattvarden anammade lekamen blefve smält i magen, liksom födoämnena, och öfverginge till exkrementer, hvaraf de stercoranistiska striddigheterna uppstodo. — **Stercorīt,** m., kem. en ur guano af Ichaboe framställd krystallinisk kropp.

**Stère** (stähr'), m., fr. (af gr. *stereōs*, hård, fast), enheten för nya franska rymdmåttet för torra varor, svarande mot kuben af en mètre = 38,209 sv. kubikfot; **Decastère,** ett mått om 10 stères; **Hectostère,** 100 stères; **Kilostère,** 1,000 stères; **Myriastère,** 10,000 stères; **Decistère,** $\frac{1}{10}$ stère; **Centistère** (sangtistähr'), $\frac{1}{100}$ stère; **Millistère,** $\frac{1}{1000}$ stère.

**Stereochromī,** f., gr. (af *stereōs*, hård, fast, och *chrōma*, färg), ett af Fuchs i München, under medverkan af Kaulbach och Schlotthauer, 1846 uppfunnet sätt för väggmålning, som, i öfrigt likt frescomålning, deruti öfverträffar denna, att färgerna erhålla samma varma och djupa ton som oljefärger. — **Stereografī,** f., konsten att föreställa solida figurer på en plan yta. — **Stereometrī,** f., läran om solida kroppars mätning. — **Stereoskōp,** n., ett slags dubbelkikare, förmedelst hvilken två särskilta bilder af samma föremål förbindas till enhet för ögat. — **Stereotomī,** f., läran om solida kroppars genomskärningsfigurer; byggn.k. stenhuggning, stenskärning, stensågning. — **Stereotȳp,** m., tryckform af i ett helt sammangjutna stilar, tryckform med stående eller orörliga stilar, uppfunnen af Didot den yngre i Frankrike. — **Stereotypēra,** göra och aftrycka stereotyper. — **Stereotypī,** f., konsten att gjuta stereotyper; **metallogrāfisk stereotypī,** ett nytt förfaringssätt, hvarmedelst tryckt skrift öfverflyttas på metallplåtar, hvilka sedan etsas med syror. — **Stereotȳpisk,** tryckt med stående stil; fig. beständigt lika, oföränderlig.

**Sterīl,** lat. (*stērilis*), ofruktbar, mager, torr, haltlös. — **Sterilitēt,** f., ofruktbarhet, m. m.

**Sterlētt,** m., rys. (*stērliadj*), den minsta arten af stör, i Kaspiska hafvet och floden Wolga, berömd för sitt läckra kött och sin fina kaviar.

**Stērling,** eng. (ordets upprinnelse omtvistad), urspr. ett forntida engelskt silfvermynt, som konung Richard I omkr. 1190 först lät pregla; numera allenast ett räknemynt, **pund sterling** = 20 shilling sterling eller omkring 18 rdr svenskt riksmynt.

**Sternutatiōn,** f., lat. (*sternutātio*, af *sternutāre*, nysa), läkek. nysning. — **Sternutatōrium,** n., nylat., nysmedel. — **Sternutatīv,** retande till nysning.

**Stēso mōto,** ital. (*stēso*, uttänjd, af *stēndere* = lat. *extēndere*), tonk. långsamt.

**Stethoskōp,** n., gr. (af *stēthos*, bröst, och *skopēīn*, skåda), läkek. ett slags verktyg, hvaraf läkare betjena sig, för att af ljudet ifrån bröstets inre delar kunna sluta till deras tillstånd.

isht. lungornas. — **Stethoskopī**, f., bröstundersökning genom nyssnämnde medel, = Auscultation.

**Steward** (stjuärd), m., eng. (isl. *stivardr*, angl.-sax. *stiward*, af *stedeward*, ställföreträdare), förvaltare, hofmästare; på fartyg: proviantmästare, köksmästare, taffeltäckare, uppassare.

**Stheni**, f., gr. (af *sthēnos*, kraft), läkek. till öfvermått stegrad lifsverksamhet. — **Sthēnisk**, deraf härrörande.

**Sthēno**, f., gr. (*Sthēīno*), mytol. en af Gorgonerna, se d. o.

**Stībium**, n., lat. (gr. *stībi*, *stīmmi*), spetsglans, antimon.

**Stichometrī**, f., gr. (af *stīchos*, rad, vers), versmätningskonst.

**Stiblētt**, m., (t. *stiefelētte*, af *stiefel*, med fransk deminutiv ändelse), halfstöfvel; äfv. = damask, se **Kamascher**.

**Stīgma**, n., pl. **stīgmata**, gr. (af *stīzein*, sticka), styng; brännmärke; bot. märke på pistill, se d. o. — **Stigmatisēra**, (gr. *stigmatīzein*), brännmärka.

**Stil** el. **Styl**, m., (lat. *stīlus*, af gr. *stȳlos*, egentl. stod, påle; griffel, skrifstift), skrifsätt, skrifart; lyckligt uttryckssätt; det hvarje konstnär egna framställningssätt; egen smak, egen framställningsform; isht. ett rent, ädelt, okonstladt, natur- och sakenligt framställningssätt; )( Manér; tidräkning; boktr. gjuten bokstaf; olika sort af gjutna bokstäfver; aftryck af bokstil; **stīlus cūriae**, se Kurialstil (under *Curia*). — **Stilisēra**, barb.-lat., affatta, framställa i ord. — **Stilīst**, m., skriftställare, med afseende på skrifsättet; äfv. skriftställare, som har ett lyckligt uttryckssätt. — **Stilistīk**, f., konsten att uttrycka sig väl i skrift. — **Stilīsticum**, n., föreläsning öfver denna konst; äfv. stilöfning; **stilīstica**, hvad som hör till läran om en god stil. — **Stilīstisk**, beträffande stilen; hörande till en god stil. — **Stilētt**, m., (fr. *stilēt*, ital. *stilētto*), ett slags fin, vanligen treeggad dolk; äfv. ett slags kirurgiskt instrument.

**Stilett**, **Stilist**, m. fl., se under föreg.

**Stīmulus**, m., lat. (egentl. udd, tagg), retning, eggelse. — **Stimulēra**, (lat. *stimulāre*), reta, egga; mana, uppsporra; **stīmulans**, pl. **stimulāntia**, äfv. **stimulerande medel**, retmedel. — **Stimulatiōn**, f., (lat. *stimulātio*), retning.

**Stipēndium**, n., pl. **-dia** och **-dier**, lat. (sammandr. af *stipipēndium*, af *stips*, genit. *stipis*, penningbidrag, och *pēndere*, betala), för viss tid anslaget årligt understöd (åt fattiga studerande, konstnärer, yrkesidkare, o. s. v.). — **Stipendiārius**, **-ārie**, lat., el. **Stipendiāt**, nylat., m., en, som åtnjuter stipendium.

**Stipulēra**, lat. (*stipulāre*), betinga, aftala; bestämma genom kontrakt, fördrag; **stipulānt**, m., en, som bestämmer vissa vilkor. — **Stipulatiōn**, f., (lat. *stipulātio*), beting, bestämmelse genom kontrakt, genom fördrag.

**Stōa**, f., gr., egentl. pelare; vanl. pelaregång eller galleri med pelare på ena sidan; pelarsal; isht. den brokigt målade pelarsal (*stoā poikīlē*) i Athen, der filosofen Zeno och hans efterföljare lärde; äfv. d. s. s. **stōiska skolan** el. **Stoīkerne** (gr. *Stoīkoi*, lat. *Stoīci*), den af Zeno grundade forngrekiska filosofskola, som utmärkte sig genom sträng dygd, förnekande af alla vekare känslor, förakt för smärtan och jemnmod i alla lifvets skiften; deraf oegentl. **Stōiker**, en sträng, ståndaktig, orubblig och känslolös man. — **Stoicīsm(us)**, m., nylat., stoikernes lära; fig. stoisk stränghet eller ståndaktighet. — **Stōisk**, hörande till eller utmärkande Stoikerna eller deras lära; fig. strängt dygdig; känslolös för lidandet, orubbligt ståndaktig.

**Stock**, eng. (af t. *stock*), summan af i omlopp varande statsskuldsbref; **stockbrōker**, m., eng., mäklare i statspapper; **stockjōbber**, m., (jmf. *Jobber*), en, som spekulerar på fondpapper, fondspekulant; **stockjōbbery**, f., olaglig handel med statspapper.

**Stoechiogenī** el. **Stoechiogonī**, f., gr. (af *stoichēīon*, urspr. staf, stift; bokstaf; och deraf pl. *stoichēīa*, oegentl. för enklaste beståndsdelar, grundämnen; första grunder), grundämnenas, elementernas bildning och uppkomst. — **Stoechiologī**, f., grundämneslära, = Chemi, se d. o. — **Stoechiometrī**, f., läran om de kemiska proportionerna. — **Stoechiomētrisk**, beträffande denna lära; **stoechiomētriskt tal**, proportionstal vid de kemiska föreningarna, äfv. kalladt Atomvigt el Eqvivalent.

**Stoicismus**, **Stoiker**, **Stoisk**, se under **Stōa**.

**Stōla**, f, lat. (af gr. *stolā*, rustning, beklädnad), lång fruntimmersklädning hos de forna romarne; nu: bredt band, som fruntimmer bära omkring halsen, utanpå klädningen; äfv. bredt band eller skärp, som af de katolska presterna, när de äro klädde i full presterlig skrud, bäres omkring halsen och nedhänger på bröstet; **jūra stōlae**, presträttigheter.

**Stoliditēt**, f., lat. (*stolīditas*, af *stōlidus*, dåraktig), dåraktighet.

**Stoltsēra**, (t. *stolzīren*, af *stolz*, stolt), högmodas, prunka, yfva sig.

**Stomachāle**, n., nylat. (af lat. *stōmachus*, gr. *stōmachos*, mage), läkek. magstärkande medel; **stomachāldroppar**, magdroppar. — **Stomachalgī**, f., magplåga. — **Stomāchika**, pl., magmedel.

**Stomākace** el. **Stomalgī**, f., gr. (af *stōma*, mun), läkek. ondt i munnen, isht. munröta. **Stomātika**, pl., medel, tjenliga emot munnens sjukdomar. — **Stomatītis**, f., inflammation i munnen. — **Stomatorrhagī**, f., munnens blödning. — **Stomografī**, f., munnens eller munhålans beskrifning.

**Stomp**, se **Estompe**.

**Stone** (ståhn), m., engelsk vigt, isht. för ull.

**Stop** (ståpp)! eng. håll! stanna!

**Stōrax**, lat., el. gr. **Stȳrax**, m., ett välluktande harts, som fås af **Storaxträdet**, *Stȳrax officinālis*.

**Stornēra**, ital. (*stornāre*, egentl. afvända, bringa att vika), köpm.t. d. s. s. Ristornera, se d. o. — **Stōrno**, m., se **Ristorno**.

**Stotsbaschi**, m., d. s. s. *Taikun*, se d. o.

**Strābo**, m., lat. (af gr. *strabōn* el. *strabōs*), en skelögd. — **Strabīsmus**, m., gr. (*strabismōs*), el. **Strabositēt**, f., nylat., läkek. skelögdhet. — **Strabītisk**, skelögd.

**Stracchīno**, m., ital., en sort fet, utmärkt god, italiensk ost, isht. i Lombardiet.
**Stradiōt**, m., (ital. *stradiōtto*, af gr. *stratiōtäs*), under medeltiden: lätt albanesisk eller grekisk ryttare (ifrån Morea), isht. i venetiansk tjenst.
**Strait** (stråht), eng., hafssund.
**Stramālj**, m., fr. (jmf. *Stramīn*), ett slags glest tyg att brodera på.
**Stramīn**, m., (af lat. *strāmen*, ital. *strāme*, halm, strö; alltså egentl. underlag, något underbredt), se **Stramalj**; äfv. en sort tjockt bomullstyg till tofflor, m. m.
**Stramōnium**, n., lat., bot. spikklubba (ört).
**Strangalī**, f., gr. (*strangaliā*, sträng, streck, snara, af *strāngein*, snöra), läkek. ett bråcks hopsnörpning; deraf uppkommen förhårdning. — **Strangalīder**, pl., mjölkknutar i qvinnobröst. — **Stranguri**, f., gr. (*stranguria*, af *urēīn*, kasta sitt vatten), urinstämma.
**Strangulēra**, lat. (*strangulāre*, fr. *étrangler*, gr. *strangalīzein*, *strangalūn*, af *strangālä*, sträng, streck; jmf. föreg. o. t. *strang*, sv. *sträng*), strypa. — **Strangulatiōn**, f., strypning.
**Stranguri**, se under **Strangali**.
**Strapāts**, orikt. **Strapās**, m., (af ital. *strapāzzo*), tröttande ansträngning; svår möda. — **Strapatsēra**, orikt. **Strapasēra**, **Strapsēra**, (ital. *strapazzāre*, egentl. ytterligt narra, af *stra*, lat. *ēxtra*, utomordentligt, och *pāzzo*, dåraktig, narr), i hög grad anstränga, möda.
**Strascicāndo** el. **Strascināndo**, ital. (af *strascicāre*, *strascināre*, släpa, sannolikt af lat. *trāhere*, draga), tonk. släpande.
**Strass**, m., en lättflytande, färglös glasmassa, som, genom tillsats af metalloxider m. m., bildar färgade glasflusser och konstgjorda ädelstenar, benämd efter uppfinnaren.
**Strata**, se under **Stratum**.
**Stratārch**, m., gr. (*stratārchäs*, af *stratōs*, här, och *ārchein*, herrska), öfverbefälhafvare, fältherre. — **Stratēg**, m., härförare. — **Strategēm**, n., (icke Stratagem; gr. *stratāgäma*, af *stratägēīn*, anföra en här), krigslist; fig. list, konstgrepp. — **Strategī**, **Strategīk** el. **Strategetīk**, f., härförarkonst, fältherrevetenskap. — **Stratēgisk** el. **Strategētisk**, beträffande härförarkonsten. — **Stratografī**, f., krigsväsendets historia. — **Stratokratī**, f., soldatregering, militärvälde, sabelvälde. — **Stratopedī** el. **-pedīk**, f., (gr. *stratopedēïa*, uppslående af läger), konsten att slå läger.
**Strātum**, n., pl. **strāta**, lat., (af *stērnere*, *strāvi*, *strātum*, utbreda), hvarf, lager. — **Stratificēra**, lägga hvarftals, i lager. — **Stratificatiōn**, f., lagring.
**Strāzza**, f., ital., köpm.t. = Brouillon, se d. o. (under *Brouillera*).
**Strelītzer**, pl., rys. (*strieljzū*, sing. *strieliēz*, af *strielā*, pil), de ryska czarernes lifvakt ifrån sednare hälften af 16:de årh. till Peter d. stores regering.
**Strenuitēt**, f., lat. (*strenūitas*, af *strēnuus*, käck, hurtig), hurtighet.
**Strepitōso**, **Con strēpito**, **Con istrēpito**, ital. (af *strēpere*, sorla), tonk. larmande, bullersamt.
**Strētto**, ital. (= lat. *strīctus*), trång; köpm.t. knapp; tonk. kort, hastig; **alla strētta**, tonk. hastigare tempo.
**Strict**, m. fl., se under **Stringēra**.
**Strīdor**, m., lat., gnisslande: **s. dēntium**, tandagnisslan.
**Strignēndo**, se under **Stringera**.
**Strīke** (sträjk), m., eng. (af landskapsordet *strike*, stryka omkring, gå och stryka), arbetsinställelse i massa af arbetare, för att tilltvinga sig högre arbetslön.
**Stringēra**, lat. (*strīngere*), sammandraga, affatta i korthet; **strignēndo** (strinjēndo), ital., tonk. förkortande, något hastigare. — **Strict** och **Strikt**, (lat. *strīctus*), sträng, noga, punktlig; **strīcto sēnsu**, i sträng mening, strängt taget; **strictīssimo sēnsu**, i strängaste mening. — **Strīcte**, lat., strängt, noga, punktligt; **strictīssime**, lat., i strängaste mening, på det nogaste. — **Strictūr** och **Striktūr**, f., (lat. *strictūra*), läkek. sammandragning, förträngning af någon naturlig kanal, t. ex. tarmkanalens, isht. urinrörets.
**Strisciāndo** (strisjāndo), ital. (af *strisciāre*, stryka), tonk. glidande, med ett tonerna sammansmältande föredrag.
**Strobīlus** el. **Strōbilus**, m., lat. (gr. *strōbilos*, af *strobēīn*, häftigt kringdrifva), snurra; hvirfvel; gran- eller tallkott. — **Strobiloīdisk**, kottformig. — **Stroboskōp**, n., ett af Stampfer uppfunnet optiskt lekverk, bestående i en skifva med derå stående bilder, hvilka medelst skifvans kringvefning tyckas vara lefvande och röra sig rundt omkring; **stroboskōpiska skifvor**, så inrättade skifvor.
**Strof**, se **Stroph**.
**Strombīt**, m., gr. (af *strōmbos*, snurra, hvirfvel), förstenad hvirfvelsnäcka.
**Stromentāto**, ital. tonk. instrumenteradt.
**Strontiān**, m., el. **Strontiānjord**, en 1790 upptäckt, egendomlig jordart, som med kolsyra förbunden förekommer i **Strontianīt**, m., (benämd efter första fyndorten Strontian i Skottland), och med svafvelsyra förbunden i Coelestin. — **Strōntium**, n., den metalliska radikalen i Strontian.
**Stroph** el. **Strof**, m., gr. (*strophā*, vändning, af *strēphein*, vända), en af flera versrader bestående afdelning af ett skaldestycke; äfv. stycke af en sång eller visa; tonk. förändradt återupprepande af melodien. — **Strophīk**, f., versindelningen i G. Testamentets poetiska böcker.
**Structūr** och **Struktūr**, f., (lat. *structūra*, af *strūere*, sammanfoga, bygga), byggnadssätt; sammansättning; anordning, inrättning.
**Strychnīn**, n., gr. (af *strȳchnos*, qvesved), kem. en egendomlig, ganska giftig beståndsdel uti Ignatiibönan och flera strychnos-arter.
**Stūcco**, ital., el. **Stuck**, m., (fr. *stuc*, eng. *stuck*, af fht. *stucchi*, stycke, skorpa), ett slags murbruk af hvit, pulveriserad marmor, blandad med gips, till prydnader i upphöjdt bildhuggeriarbete. — **Stuccatūr**, m., arbete af stuck. — **Stuccatōr**, m., en, som arbetar i stuck.
**Studēra**, lat. (*studēre*, bemöda sig, sträfva), vinnlägga sig om att genom böckers läsning eller muntlig undervisning inhämta kunskaper; äfv. söka att utforska, utgrunda, göra sig bekant med något. — **Studēnt**, m., (lat. *stūdens*, part. af *studēre*), studerande yngling vid ett universitet. — **Studiōsus**, m., lat., stude-

rande. — **Stūdium,** n., lat., (egentl. bemödande, flit), lärd eller vetenskaplig ansträngning, sysselsättning eller forskning; begrundning; ifrigt bemödande, diktan, traktan; **språkstūdium,** språk-forskning; pl. **stūdia** och **stūdier,** studering; inhämtade kunskaper; lärdom; öfningar i en konst, isht. i måleri.

**Stupefaciēntia,** pl., lat. (af *stupefācere,* sätta i förvåning, bedöfva), läkek. bedöfvande medel. — **Stupefactiōn,** f., nylat., bedöfning; stum häpenhet. — **Stupīd,** (lat. *stūpidus,* fr. *stupīde*), mycket dum, slösinnad, inskränkt till förståndet, trånghufvad. — **Stupiditēt,** f., hög grad af dumhet, slöhet.

**Stūprum,** n., lat., hor, otukt.

**Stȳgisk,** se under **Styx.**

**Stȳl,** se **Stil.**

**Stylīt,** m., (gr. *stylītäs,* af *stȳlos,* stod, pelare), pelarhelgon: kristne eremiter och svärmare, som fordom till botöfning tillbragte största delen af sin lefnad uppe på toppen af en pelare; den förste af detta slag var en syrisk munk Simeon i 5:te årh. — **Stylobāt,** m., pelarfot.

**Stymphalīder,** pl., gr. mytol. vidunderligt stora med näbbar och klor af koppar försedda roffåglar, hvilka uppehöllo sig i skogarna vid sjön Stymphālis i Arkadien och der gjorde mycken skada, sluteligen dödade af Herkules.

**Stȳpsis,** f., gr. (af *stȳphein,* sammandraga, förtäta), läkek. sammandragning, förstoppning. — **Stȳptisk,** (gr. *styptikōs*), sammandragande, stoppande, blodstillande; **stȳptica,** sådana medel.

**Styrax,** se **Storax.**

**Styx,** m., rättare f., gr. (egentl. den förhatade, afskydda, af *stygēïn,* hata), mytol. en af underverldens floder. — **Stȳgisk,** (gr. *stȳgios*), beträffande Styx; hörande till underverlden; kem. frätande (med afseende på det giftiga och frätande vattnet i floden Styx, nu Mavronero, i Arkadien). — **Stȳgius,** m., den Stygiske: ett Apollos binamn.

**Ständchen,** n., t., tonk. se **Serenad.**

**Suāda** (svāda), f., lat. (af *suadēre,* öfvertala), vältalighet; öfvertalningsgåfva; flödande talegåfva; munvighet, godt munläder; mytol. vältalighetens gudinna.

**Sua sponte,** se **Sponte.**

**Suave,** ital., se **Soave.**

**Sub,** lat. prep., under; vid; emot; om; förekommer i många sammansättningar, då det framför *c* vanligen öfvergår till *suc,* framför *f suf* och framför *p sup.*

**Subactiōn,** f., lat. (*subāctio,* af *subāgere,* genomarbeta), läkek. matens blandning och förarbetning i magen.

**Subah,** m., pers., ett af flera områden bestående landskap (provins); **subah-dar,** m., ståthållare eller vice konung i en provins, isht. uti Indien.

**Subaltērn,** m., lat. (*subaltērnus,* fr. *subalterne,* af *sub* och *ālter, altērnus,* en annan: alltså: under en annan stående), underordnad; subst. m., underordnad officer eller tjensteman; **subaltērn-officer,** hvarje officer uppifrån kapiten nedåt, )( stabsofficer. — **Subalternitēt,** f., underordnadt förhållande.

**Subaerāter,** pl., lat. (*subaerātus,* som innunder är af koppar, af *aes, āēris,* koppar), försilfrade kopparmynt.

**Subārktisk,** nylat., under polen, d. ä. i den kalla zonen förekommande.

**Subconrēctor,** m., nylat., konrektors biträde vid en lärdomsskola.

**Subcutān,** nylat. (af *sub,* under, och *cūtis,* hud), närmast under huden befintlig.

**Subdelegēra,** nylat. (jmf. *Delegera*), förordna till fullmäktig i en annans ställe; **subdelegērad** el. **Subdelegāt,** m., befullmäktigad i en annans ställe. — **Subdelegatiōn,** f., förordnande till fullmäktig i en annans ställe; äfv. del af en provins.

**Subdiāconus,** m., lat.-gr. (jmf. *Diaconus*), andre biträdande prest.

**Subdividēra,** lat. (*subdivīdere,* jmf. *Dividera*), underafdela. — **Subdivisiōn,** f., underafdelning.

**Sub dīvo, Sub dīo** el. **Sub Jōve,** lat., under bar himmel.

**Subdominānt,** f., lat., tonk. underdominant.

**Suberāt,** n., nylat. (af lat. *sūber,* kork), kem. korksyradt salt. — **Suberōs,** korkartad.

**Subferrāter,** pl., nylat. (*subferrātus,* af *sub* och *fērrum,* jern), försilfrade mynt af jern.

**Sūbito, Subitamēnte,** lat. o. ital., tonk. hastigt, fort.

**Subjekt, Subjektiv,** m. fl., se under följ.

**Subjiciēra,** lat. (*subjīcere,* af *jācere,* kasta), underkasta, underlägga, underställa; ingifva. — **Subjēct** och **Subjēkt,** n., lat. (*subjēctum,* af *subjīcere*; egentl. något underlagdt), gram. o. log. det begrepp i en sats, hvarom något jakas eller nekas; äfv. person (i motsats till objekt, sak, föremål); äfv. menniska, med afseende på skicklighet eller duglighet till någon (underordnad) förrättning; isht biträde på ett apotek; äfv. menniska (i föraktlig mening brukadt). — **Subjectiōn** och **-jekt-,** f., lat. (*subjectio*), underkastelse. — **Subjectīv** och **-jekt-,** senlat. (*subjectīvus*), som har sin grund i sjelfva personen, icke i saken, )( objektiv; deraf äfven: ensidig, partisk. — **Subjektivēra,** fr., göra subjektiv. — **Subjektivitēt** och **-jekt-,** f., nylat. en persons egendomliga karakter och föreställningssätt; själens sjelfmedvetande; tillvaro i en persons föreställning och kunskapsförmåga. — **Subjectivīsm,** m., den rena personlighetens, jagets, den personliga meningens förherrskande, inbilskhet.

**Sub Jove,** se **Sub divo.**

**Subjugāl-ton,** nylat. (af lat. *subjugare,* underkufva), tonk. underordnad ton.

**Subjungēra,** lat. (*subjungere*), underordnande förbinda, förena, anknyta. — **Subjunctiōn** och **-junkt-,** f., nylat., bifogande, anknytning. — **Subjunctīvus,** lat., och **Subjunctīv** el. **-junkt-,** m., gram. = Conjunctiv, se under **Modus.**

**Sublapsārier** el. **Infralapsārier,** pl., barb.-lat. (af *lāpsus,* fall), det parti bland Calvinisterna, som antager, att Gud blott under förutsättning af synd förut bestämt en del menniskor till fördömelse; )( Supralapsarier.

**Sublevēra,** lat. (*sub-levāre*), understödja, underlätta, bistå, biträda (isht. i embete). — **Sublevāmen,** n., nylat. understöd. — **Suble-**

**vatiōn,** f., lat. (*sublevātio*), understöd; biträde i embete.
**Subligēra,** lat. (*sub-ligāre*, underbinda), förbinda. — **Subligāculum,** n., lat., förband, bråckband. — **Subligatiōn,** f., lat. (*subligātio*), underbindning.
**Sublīm,** lat. (*sublīmis*, fr. *sublīme*), hög, upphöjd; upplyftande. — **Sublimitēt,** f., lat. (*sublīmitas*), höghet, lyftning. — **Sublimēra,** lat. (*sublimāre*), kem. genom hetta afdrifva och uppsamla de finare delarna utaf en kropp, hvarvid dessa delar antaga fast form. — **Sublimāt,** n., lat. (*sublimātum*), kem. hvad som uppkommit genom sublimering, produkt af **Sublimatiōn,** f., nylat., kem. sublimering.
**Sublunārisk,** nylat. (af *sub*, under, och *lūna*, måne), under månen befintlig, jordisk.
**Subluxatiōn,** f., nylat. (jmf. *Luxation*), läkek. ofullkomlig urledvridning, vridkning.
**Submarīn,** nylat. (af *sub*, under, och *māre*, haf), under hafvet befintlig.
**Submersiōn,** f., (senlat. *submērsio*), nedsänkning i vatten, öfversvämning, fördränkning.
**Submissiōn,** f., (lat. *submīssio*, fr. *soumissiōn*), undergifvenhet, ödmjukhet, underdånighet, hörsamhet, lydnad.
**Subordinēra,** nylat. (af lat. *sub*, under, och *ordināre*, ordna), underordna; ställa någon under en annans befäl, lydnad, förmanskap; äfv. vara underordnad, underlydande. — **Subordinatiōn,** f., underordnad ställning, beroende af förman; lydnad, som man är befälhafvare eller förman skyldig. — **Subordinatiāner,** pl., en kristen sekt i 4:de århundradet, anhängare af **Subordinatianīsmen,** i kyrkohistorien den lära, enligt hvilken i treenigheten sonen är underordnad fadren och den helige ande underordnad både fadren och sonen.
**Suboxīd,** m., lat.-gr. (jmf. *Oxid*), kem. benämning på lägsta syrsättningsgraden.
**Subplumbāter,** pl., nylat. (af *sub*, under, och *plūmbum*, bly), försilfrade mynt af bly.
**Subprīor,** m., nylat. (jmf. *Prior*), en priors biträde i tjensten.
**Sub reātu,** se **Reatus.**
**Subrēctor** och **-rekt-,** m., nylat. (jmf. *Rector*), tredje lärare i en lärdomsskola. — **Subrectorāt** och **-rekt-,** n., en subrektors befattning.
**Subrett,** se **Soubrette.**
**Subrevisiōn,** f., nylat., efteråt ytterligare anställd granskning.
**Subrogēra,** lat. (*subrogāre*), sätta person eller sak i stället för en annan. — **Subrogatiōn,** f., nylat., förordnande, insättande, antagande i annans ställe.
**Sub rōsa,** lat., egentl. under rosen; fig. i förtroende, under tysthetslöfte; köpm.t. under tysthetsförbehåll.
**Subscribēra** och **-skrib-,** lat. (*subscrībere*), underskrifva, underteckna; anteckna sig som deltagare i ett företag, som afnämare af en till utgifning annonserad bok, o. s. v. — **Subskribēnt,** m., en, som subskriberar. — **Subskriptiōn,** f., en persons anteckning af sitt namn på en **Subskriptiōnslista,** såsom skriftlig förbindelse att deltaga i ett företag, köpa en utkommande bok, o. s. v.
**Subsīdium,** n., lat. (af *subsidēre*, sätta sig ned, lägga sig i bakhåll), bistånd, hjelp, understöd; pl. **subsīdier,** (lat. *subsīdia*), penningeunderstöd, som en stat lemnar en annan, isht. till förande af ett krig; **subsidie-traktāt,** fördrag. rörande subsidier. — **Subsidiārisk,** (lat. *subsidiārius*), och **Subsidiār,** (fr. *subsidiāīre*), understödjande.
**Subsistēra,** lat. (*subsīstere*), fortvara, bestå; hafva sitt uppehälle, lifnära sig. — **Subsistēns,** f., nylat., bestånd; uppehälle, bergning, utkomst.
**Sub sōle,** lat., under solen; **sub sōle nīhil perfēctum,** under solen ges ingenting fullkomligt.
**Sub specie,** se under **Species.**
**Substāns,** f., lat. (*substāntia*, af *substāre*, bestå), sjelfständigt väsende eller ämne; grundväsende, grundämne; fig. kärna, merg; väsendtligt innehåll, hufvudinnehåll; äfv. bläckpulver; pl. **substānser,** grundämnen, beståndsdelar. — **Substantiēl,** äfv. **Substantiōs,** nylat. o. fr., väsendtlig; kraftig, kärnfull, närande. — **Substantiāliter,** nylat., väsendtligt. — **Substantialitēt,** f., väsendtlighet. — **Substantīvum,** n., pl. **substantīva,** el. **Nōmen substantīvum,** lat., och **Substantīv,** n., gram. sakord; )( Attributiv, Adjektiv; **substantīvum verbāle,** se **Verbal-substantiv.** — **Substantīv,** adj., senlat., gram. som har egenskap af sakord. — **Substantīve,** senlat., och **Substantīvt,** gram., såsom sakord.
**Substituēra,** lat. (*substitūere*), sätta, ställa, lemna eller skaffa i stället; lagt. insätta någon till arftagare efter eller i brist på annan arftagare. — **Substitūt,** m., (lat. *substitūtus*), en, som är satt i en annans ställe, förrättar tjensten för en annan. — **Substitutiōn,** f., senlat. (*substitūtio*), persons eller saks sättande i en annans ställe; lagt. utnämning till arfvinge efter eller i st. f. en annan.
**Substrāt,** n., lat. (*substrātum*, af *substērnere*, breda under), underlag; till grund liggande ämne eller föremål; filos. substansen såsom underlag för accidenser.
**Substructiōn,** f., lat. (*substrūctio*, af *substrūere*, underbygga), en byggnads grundval under jord.
**Subsumēra,** nylat. (*subsūmere*, af *sūmere*, taga), innefatta eller inbegripa flera enskiltheter under något allmänt. — **Subsumtiōn,** f., underordnande af flera enskiltheter under något allmänt.
**Subtangēnt,** f., nylat. (jmf. *Tangent*), matem. den af tangenten och ordinatan begränsade del af abscissan.
**Subtīl,** lat. (*subtīlis*), fin, tunn, smal; fig. fin, klyftig, spetsfundig. — **Subtilisēra,** barb.-lat. (fr. *subtilisēr*), förfina, förtunna; sysselsätta sig med spetsfundigheter, hårklyfva. — **Subtilisatiōn,** f., förfining, förtunnande; hårklyfveri. — **Subtilitēt,** f., (lat. *subtīlitas*), finhet, tunnhet; fin list, fint knep; hårklyfveri.
**Subtrahēra,** lat. (*subtrāhere*), räknek. draga ett tal ifrån ett annat, fråndraga, afräkna; **subtrahēndus,** m., lat., och **subtrahēnd,** tal, som drages ifrån ett annat. — **Subtractiōn** och **-trakt-,** f., nylat., fråndragning, afräkning; det räknesätt, hvarigenom finnes skilnaden emellan tvenne tal. — **Subtractīv** och **-trakt-,** som kan afdragas; räknek. säges

om storheter, som hafva subtraktionstecken (—), eller äro negativa.
**Subtrōpisk,** under troperna (jmf. *Trop*), i de heta zonerna befintlig, förekommande.
**Subūrbium,** n., lat., förstad. — **Suburbān,** m., (lat. *suburbānus*), innevånare i en förstad.
**Subventiōn,** f., nylat. (*subvēntio*, af lat. *subvenīre*, komma till hjelp), bistånd, understöd.
**Subvertēra,** lat. (*subvērtere*), kullkasta, öfverändakasta, omstörta. — **Subversiōn,** f., senlat. (*subvērsio*), omstörtning; **subvērsio stōmachi,** läkek. våldsam kräkning. — **Subversīv,** nylat. omstörtande.
**Succād, Succāt** och **Suckāt,** m., (ital. *succāda*, af lat. *sūccus*, saft), inkokt frukt- eller bärsaft; insyltade frukter, rötter, m. m., i våt eller torr form; insyltade citronskal.
**Succedēra,** lat. (*succēdere*, af *sub* och *cēdere*, egentl. gå, komma under något), efterträda; lyckas, ha framgång; **succedēnt,** efterträdare. — **Succēss,** m., (lat. *succēssus*; fr. *succès*), lycklig utgång, framgång. — **Successiōn,** f., (lat. *succēssio*), efterträdelse, arfsföljd, tronföljd; oafbruten ordningsföljd; qvarlåtenskap, arf; **succēssio ab intestāto,** naturlig arfsrätt, i kraft af lag, utan testamente; **successiōns-ordning,** grundlag, som bestämmer tronföljden i ett land; **successiōns-pulver,** giftpulver, så benämdt, emedan det fordom ofta gafs, för att få ärfva eller efterträda någon i regeringen. — **Successīv,** senlat. (*successīvus*), i oafbruten ordning efter hvarandra eller hvart annat följande. — **Successīve,** lat., och **Successīvt,** i oafbruten ordning efter hvartannat, småningom, efter hand. — **Succēssor,** lat., efterträdare, tronföljare.
**Sūccinum,** n., lat. (af *sūccus*, saft), bernsten. — **Succināt,** n., nylat., kem. bernstensyradt salt. — **Succinīt,** m., miner. gul granat.
**Suckat,** se **Succad.**
**Succulent,** se under **Succus.**
**Succurrēra,** (lat. *succūrrere*, af *sub* och *cūrrere*, löpa), komma till hjelp, understödja, bistå. — **Succūrs** och **Suckūrs,** m., nylat., hjelp, bistånd; isht. hjelpmanskap, undsättning, förstärkning. — **Succursāl,** f., lat. (*succursālis*, näml. *ecclēsia*), lydkyrka, filialkyrka.
**Sūccus,** m., lat., saft; **s. intestinālis,** tarmsaft; **s. gāstricus,** magsaft. — **Succulēnt,** (lat. *succulēntus*), saftfull.
**Sudatōrium,** n., lat. (af *sudāre*, svettas), svettbad; äfv. rum i ett badhus, der man tager svettbad. — **Sudorīfera** el. **Sudorīfica,** pl., nylat., läkek. svettdrifvande medel.
**Sūdra,** m., sanskr. (*sûdra*), pl. **Sūdras,** den fjerde eller lägsta kasten hos hinduerna, bestående af handtverkare.
**Suēldo,** m., sp. (= ital. *sōldo*, fr. *sou*, af lat. *sōlidus*), ett spanskt mynt, = 12 dineros, men af olika värde; äfv. ett guldmynt, ungef. = en dukat.
**Suffēter,** pl., (hebr. *schôfetim*, sing. *schôfēt*, af *schâfāt*, herrska), benämning på statens styresmän i det forna Karthago.
**Sūfficit,** lat. (af *sufficere*, räcka till), det är tillräckligt; **quāntum sūfficit,** så mycket som är tillräckligt. — **Sufficiēns,** f., (senlat. *sufficiēntia*), tillräcklighet. — **Sufficiēnt,** (lat. *sufficiens*), tillräcklig. — **Suffisānce** (syffisänghs'), f., fr., sjelftillräcklighet; sjelfklokhet, hög tanke om sig sjelf, högdragenhet, dryghet. — **Suffisānt** (syffisängh, i svenskt talbruk: syffisängt), sjelftillräcklig, sjelfklok, inbilsk, sjelfkär, egenkär, dryg, högdragen.
**Suffigēra,** lat. (*suffīgere*), underfästa. — **Suffīx,** n., lat. (*suffixum*, af *suffīgere*), gram. ord eller stafvelse, som tillsättes i slutet af ett ord.
**Suffisance, Suffisant,** se under **Sufficit.**
**Sufflera, Sufflör,** se **Souffler a.**
**Sufflētt,** m., fr. (*soufflēt*), vagnskur, så inrättad, att den kan fällas ned.
**Suffocēra,** lat. (*suffocāre*, af *sub* och *faux*, genit. *fāucis*, svalg), qväfva. — **Suffocatiōn,** f., (lat. *suffocātio*), qväfning.
**Suffrāgium,** n., lat. (egentl. stenskärfva, hvarmed forngrekerne röstade i folkförsamlingarna; fr. *suffrāge*, l. syffrāhsj'), omröstning, valröst; **suffrāgia sanctōrum,** helgonens förböner; **suffrāge universēl,** allmän valrätt, den af Napoleon III folken tillerkända och af honom sjelf flerfaldigt använda rätt, att genom allmän omröstning sjelfva bestämma sitt regeringssätt. — **Suffragēra,** (lat. *suffragāri*), omrösta; **suffragānt,** m., den, som har rättighet att deltaga i en omröstning. — **Suffragān,** m., röstberättigad ledamot af ett andligt kollegium; **suffragān-biskop,** lydbiskop, underbiskop.
**Sūfi** el. **Sōfi,** m., pers. (af arab. *sûfi*, klädd i ylle, af *sûf*, ull), en muhammedansk mystiker, anhängare af **Sufīsmus** el. **Sofīsmus,** den mystiska lära, som af ett religionsparti i Österlandet, isht. uti Persien och Indien, hyllas, enligt hvilken menniskan är ett utflöde (jmf. *Emanation*) af Gud och sträfvar till återförening med honom.
**Suggerēra,** lat. (*suggērere*, af *sub* och *gērere*, egentl. underbringa), ingifva, bibringa. — **Suggestiōn,** f., (senlat. *suggēstio*), hemlig eller elak ingifvelse, inrådan, tillstyrkan.
**Sugillatiōn,** f., (lat. *sugillātio*, af *sugillāre*, slå blåmärke, af *sub* och *cīlium*, ögonhår), blånad efter slag eller stöt, blåvite; fig. förolämpning.
**Sui juris,** se under **Jus.**
**Suisse** (sviss'), schweizisk; subst. schweizare; äfv. portvakt, lifvakt, emedan fordom i Frankrike schweizare läto lega sig till sådan tjenst; **à la suisse,** på schweiziska sättet.
**Suite,** f., fr., och **Svit,** m., (af *suivre*, följa = lat. *sēqui*), följe, medfölje; följd, rad; påföljd, följd.
**Sujēt** (sysjäh), fr. (af lat. *subjēctus*, underkastad), fallen el. böjd (för någonting); subst. n., fr. m., (lat. *subjēctum*), ämne, föremål; tonk. hufvudsats, = Thema.
**Sukmana,** f., pol. (af *sukno*, tyg), bondrock af groft tyg, i Polen och Galizien.
**Suksu,** m., se **Kuskus.**
**Sulamith,** hebr. (af *schâlôm*, frid), qvinnonamn; den fridsamma.
**Sūlfur** el. **Sūlphur,** n., lat., svafvel; **s. citrīnum,** gult stångsvafvel; **s. depurātum,** svafvelblomma; **s. natīvum,** naturligt svafvel, jungfrusvafvel; **s. praecipitātum,** utfäldt svafvel. — **Sūlfas,** m., el. **Sulfāt,** n., kem., svafvelsyradt salt; **sūlfas ferrōsus,** jernvitriol. — **Sulfīd** el. **Sulphīd,** m., kem., förening af svafvel med vissa metaller och metalloider. — **Sulfīt,** m., kem. svafvelsyrligt

salt. — **Sulfurātor,** m., liten maskin till att beströ växter med fint fördelad svafvelblomma. — **Sulfurīd,** m., kem. svafvelförening, isht. svafvelmetall. — **Sulfurēra,** svafla. — **Sulfurōs** el. **Sulphurōs,** lat. (*sulfurōsus*), svafvelaktig, svafvelartad, svafvelhaltig. — **Sulfuratiōn,** f., (lat. *sulfurātio*), kem. förening med svafvel.

**Sulhidscheh,** m., tolfte eller sista månaden af turkiska månåret.

**Suliōter,** pl., en af illyrier och greker blandad, kristen folkstam i södra delen af provinsen Janina, i bergstrakten vid Suli.

**Sulkadeh,** m., elfte månaden af turkiska månåret.

**Sulphur, Sulphid,** se **Sulfur,** etc.

**Sultan,** m., arab. (*sultân*, egentl. häftighet, af *salita*, vara hård, häftig, utöfva makt; vidare: makt, isht. kunglig; konung, furste), turkiska kejsaren, äfv. **Storsultan** kallad; **Sultan Achmed, Sultan Mehemed, Sultan Selim,** tre de förnämsta moskeerna i Stambul (Konstantinopel); **sultān-fikon, sultān-russin,** en sort stora fikon, russin. — **Sultāna** el. **Sultaninna,** f., benämning på turkiska kejsarens gemåler och döttrar; **sultāna assāki,** se **Khasseki; sultāna valide** (turk. *vâlideh sultân*, af arab. *vâlideh*, moder, af *valada*, föda), den regerande sultanens moder; äfv. benämning på en af de förnämsta moskéerna i Stambul; **sultāna** betyder äfven: turkisk fruntimmersklädning, lik sultaninnornas drägt; äfv. en fjäderbuske, fjäder; äfv. ett turkiskt krigsskepp. — **Sultanīn,** m., (arab. *sultâni*), ett turkiskt guldmynt. — **Sultānisk,** storherrlig.

**Sumach, Sumack** el. **Smack,** m., arab. (fr. och provenç. *sumac*, sp. *zumaque*, ital. *sommaco*, af arab. *summâk*, af *samaka*, vara hög, lång), ett slags garf- och färg-ämne, bestående af de groft malna eller sönderstampade bladen, bären, qvistarna, rötterna och barken af åtskilliga arter utaf trädet *Rhus*, isht. *R. coriāria*, hvilken ock derföre får samma benämning.

**Summa, Summarium, Summarisk, Summera,** m. fl., se under följ.

**Sūmmus, a, um,** lat. (superl. af *sūperus*, öfre), den, det öfversta, högsta, största, förnämsta; **sūmma observāntia,** med största högaktning; **in sūmmo grādu,** i högsta grad; **ad sūmmum,** till det högsta, högst; **sūmmum bŏnum,** det högsta goda; **sūmmum jus, sūmma injūria,** se under **Jus; sūmmus epīscopus,** högsta biskop (i evangeliska stater: landsherren). — **Sūmma,** f., lat. (näml. *res*, hufvudsak, det hela af något), hela beloppet af flera sammanräknade tal; fig. i korthet sammanfattadt innehåll; **in sūmma,** i det hela, öfver hufvud taget, sammantaget; **sūmma summārum,** af flera summor sammanlagd summa, hela beloppet af flera sammanslagna summor, allt i allt. — **Summārisk,** nylat., som innehåller hufvudpunkterna af något, sammandragen, i korthet affattad; **summārisk process,** afkortadt rättsligt förfarande; **summārio procēssu,** utan iakttagande af alla föreskrifna formaliteter. — **Summārium,** n., lat., kort innehåll af en skrift; äfv. korkåpa, messhake. — **Summepiscopāt,** n., högsta biskopsvärdighet. — **Summēra,** nylat., sammanräkna. — **Summatiōn, Summēring,** f., sammanräkning. — **Summitēt,** f., (lat. *sŭmmitas*, fr. *sommité*), högsta höjd; fig. högst utmärkt person.

**Sūmtus,** rättare **Sūmptus,** m., lat. (af *sūmere*, taga), kostnad. — **Sumptuōs** och **Sumt-,** (lat. *sumptuōsus*), kostsam; kostbar, präktig. — **Sumptuositēt** och **Sumt-,** f., (senlat. *sumptuōsitas*), kostsamhet; kostbarhet, prakt.

**Sunna, Sunnat** el. **Sunnet,** f., (arab. *sunnah*, lag, af *sanna*, inrätta, såsom lag föreskrifva), samlingen af alla underrättelser rörande Muhammeds lefnad, muntliga läror och handlingar, hvilken för de deraf benämda S u n n i t e r n a gäller näst koranen såsom gudomlig lag. Jmf. **Schiiter.**

**Suomi** el. **Suomen-maa,** n., (sammandr. af *suomiehenmaa*, af *suome*, kärr, *mies*, genit. *miehen*, man, och *maa*, land), Finlands inhemska benämning. — **Suomalainen,** m., finne, finländare.

**Supé,** se **Souper.**

**Super,** lat. prep., öfver; förekommer med denna betydelse i många sammansättningar.

**Supērb,** lat. (*supērbus*, fr. *supērbe*, l. sypārb'; egentl. stolt), präktig, ståtlig, kostbar.

**Supercārgo,** sp., och **Superkārg, Superkargōr,** m., köpm.t. person, som sändes med ett fartyg, för att ombesörja lastens förmånliga försäljning och inköp af returlast.

**Supererogatiōn,** f., (lat. *supererogātio*, af *supererogāre*, egentl. utgifva eller betala för mycket), utgörande af mer än skyldighet kräfver; **ōpus supererogatiōnis,** pl. **ōpera s.,** lat., hos katolikerna: helgonens öfverloppsgerningar.

**Superfīcies,** f., lat., yta. — **Superficiēl,** fr. (lat. *superficiālis*), ytlig, löslig.

**Superfīn,** lat.-sv., öfverfin, utomordentligt fin.

**Supērfluum,** n., pl. **supērflua,** lat. (af *superflūere*, flyta öfver), något öfverflödigt, för mycket; **supērflua non nōcent,** bättre för mycket än för litet.

**Superfoetatiōn** el. **Superfoecundatiōn,** f., nylat. (af *sūper* och *fōētus*, foster, eller *foecūndus*, fruktsam), öfverbefruktning; äfv. öfverdrifvet rik växtlighet.

**Superiēūr,** m. fl., se under **Superior.**

**Superimpraegnatiōn,** f., nylat. (jmf. *Impregnera*), öfverbefruktning.

**Superintendēnt,** m., nylat. (af *superintēndere*, hafva uppsigt öfver), öfveruppsyningsman, isht. högre andlig person, som har uppsigt öfver kyrko- och skolväsendet inom något visst område.

**Supērior,** lat. (kompar. af *sūperus*, som är öfver), fr. **Supériēūr** (syperiöhr), den öfre, högre, förnämligare; öfverträffande; subst. m., föreståndare, ish. klosterföreståndare; **supērior,** äfv. lärjunge i högre afdelningen af ett gymnasium. — **Superioritēt,** f., nylat. (fr. *supériorité*), öfverlägsenhet, öfvermakt, öfvervigt, företräde.

**Superkarg, Superkargör,** se **Supercargo.**

**Superlatīvus** och **Superlatīv,** lat. (näml. *grādus*), som är något i högsta grad; subst. m., gram. högsta jemförelsegraden hos ett adjektiv.

**Supernaturalīsm** el. **Supranat-,** m., nylat. (af *sūper*, öfver, och *natūra*, natur), tron på

en omedelbar och öfvernaturlig, gudomlig uppenbarelse af religionen; )( Naturalism och Rationalism. — **Supernaturalīst,** m., anhängare af supernaturalismen; )( Naturalist och Rationalist.

**Supernumerār,** senlat. (jmf. *Numerus*), öfvertalig.

**Superoxīd,** m., (jmf. *Oxid*), kem. högsta syrsättningsgrad.

**Superpurgatiōn,** f., nylat. (jmf. *Purgēra*), öfverdrifven afföring.

**Superstitiōn,** f., (lat. *superstitio*, af *superstāre*, blifva stående öfver eller vid något), vidskepelse. — **Superstitiōs,** (lat. *superstitiōsus*), vidskeplig.

**Superstructiōn,** f., nylat. (af lat. *superstrūere*, öfverbygga), öfverbyggnad.

**Supīnum,** lat., och **Supīn,** n., (af *supīnus, a, um*, vidöppen), gram. form af ett verb, hvilken tillsammans med hjelpverbet Hafva bildar former för fullbordad handling.

**Suppleant, Supplement,** m. fl., se under följ.

**Supplēra,** lat. (*supplēre*; fr. *suppléēr*), fylla, ersätta hvad som brister; företräda en annans ställe. — **Suppléānt** (syppleāngh), fr., och **Suppleānt,** m., en, som vid någon förrättning fyller en annans plats i dess frånvaro, ställföreträdare. — **Supplemēnt,** n., lat. (*supplemēntum*), fyllnadstillägg, bihang. — **Supplementār** el. **Supplementār,** nylat. (*supplementārius*, fr. *supplémentāire*), som tjenar till eller utgör fyllnad, bihang, ersättning; tillagd, ytterligare.

**Supplicēra,** lat. (*supplicāre*, egentl. knäböja), bönfalla; ingifva böneskrift. — **Supplicānt** och **-kānt,** m., lat. (*sūpplicans*), bönfallande; ingifvare af böneskrift. — **Supplicatiōn,** f., (lat. *supplicātio*), bönfallande; äfv. d. s. s. **Supplīk,** f., (fr. *supplīque*, l. sypplīck), böneskrift.

**Supponēra,** lat. (*suppōnere*), förutsätta, antaga, förmoda. — **Suppositiōn,** f., (lat. *suppositio*), förutsättning, antagande; förmodan. — **Suppositōrium,** n., lat., läkek. stickpiller, stolpiller.

**Supportābel,** fr. (*supportāble*, l. sypportābl'), dräglig.

**Suppōrto,** m., ital., köpm.t., ränta på vexel för månad och dag; **suppōrto-räkning,** den beräkning, som bankirer göra öfver räntorna af erhållna kapitaler, hvilka räntor specificeras och beräknas omedelbart efter det strax före hufvudrubriken utförda beloppet af de efter hand erhållna kapitalerna.

**Supposition, Suppositorium,** se **Supponera.**

**Supprimēra,** lat. (*supprīmere*, af *sub* och *prēmere*, trycka), undertrycka; hålla inne med, förtiga. — **Suppressiōn,** f., (lat. *supprēssio*), undertryckande; förtigande.

**Suppurēra,** lat. (*suppurāre*, af *pus*, genit. *pūris*, var), vara sig, bulna; **suppurāntia** el. **Suppuratīva,** pl., och sing. **Suppuratīv,** n., nylat., varbildning befordrande medel. — **Suppuratiōn,** f., (lat. *suppurātio*), varbildning, vargörning, bulning.

**Sūpra,** lat., ofvan; **ut sūpra,** som ofvan.

**Supralapsārier,** pl., barb.-lat., ett religionsparti bland Calvinisterna, hvilket trodde, att Gud redan före syndafallet hade förut bestämt menniskorna till salighet eller fördömelse. Jmf. **Sūblapsarier.**

**Suprēmus, a, um,** lat. (superl. af *sūperus*, som är öfver), den öfverste, högste. — **Supremāt,** n., nylat., el. **Supremati,** f., fr. (*suprématie*), öfvervälde, öfverherrskap, högsta rådande makt, isht. påfvens öfverinseende öfver de katolska biskoparna och hela den katolska kyrkan; **supremāt-ed,** fordom i England en ed, som aflades till konungen såsom kyrkans öfverhufvud, och hvarigenom man högtidligen måste frisäga sig ifrån Roms andliga öfverherrskap, införd af Henrik VIII och afskaffad 1791.

**Sura** el. **Suri,** malabar., en spirituös dryck, beredd af kokosnötsaft.

**Sura,** f., arab. (egentl. tecken, spår; grad), afdelning eller kapitel i koranen.

**Surcoup** (syrkūh), m., fr. (af *sur*, öfver, och *coup*, hufvud), öfverstickning i kortspel. — **Surcoupera** (syrkup-), sticka öfver.

**Surd,** lat. (*sūrdus*, döf), matem. säges om rötter, som ej kunna med bestämd noggrannhet uträknas eller uttryckas. — **Surditēt,** f., lat. (*sūrditas*), döfhet.

**Surfāce** (syrfāhs), f., fr. (jmf. *Face*), yta, yttersida.

**Surnumerār** (syr-), fr. (*surnumérāire*), öfvertalig (isht. om tjenstemän).

**Suron** (syrōngh), m., fr. (jmf. sp. *sera*, *seron*, stor varukorg), ogarfvad oxhud till inpackning af torra varor (t. ex. mandel, indigo, m. m.); äfv. sålunda inslagen varupacke; äfv. flätkorg; äfv. ett slags ridrock.

**Surplīs** (syrplīh), m., fr. (för *surpelis*, = nylat. *super-pellīceum*), mess-skjorta, som begagnas af det katolska presterskapet.

**Surplūs** (syrplȳh), m., fr. (af *sur*, öfver, och *plus*, mer), öfverskott.

**Surprenēra** (syr-), fr. (*surprēndre*), öfverraska, göra bestört; **surprēnerad,** öfverraskad; **surprenānt** (syrpr'nāngh, i svenskt talbruk: syrprenāngt), öfverraskande, förvånande. — **Surprīse** (syrprīhs'), f., öfverraskning.

**Surra,** f., turkiska kejsarens signet.

**Surrah-Emini,** m., turk.-arab. (af arab. *surrah*, penningpung, och *emîn*, uppsyningsman), skattmästare för en karavan, stadd på pilgrimsfärd till Mekka.

**Surrogēra,** lat., rättare **Subrogēra,** se d. o., sätta person eller sak i stället för en annan. — **Surrogāt,** n., nylat., sämre vara, som brukas i stället för en annan bättre.

**Surtōūt** (syrtūh, i svenskt talbruk: syrtūt), m., fr. (af *sur*, öfver, och *tout*, all, hel), öfverrock; äfv. bordställ med flaskor för ättika, olja, peppar, m. m.

**Surtur,** m., nord. mytol. (af isl. *surtr*, svart), en med ett flammande svärd beväpnad jätte, som herrskar i Muspelhem och är en oförsonlig fiende till Asarna, en bild af urelden; **surturbrand,** verldens förstöring af Surtur (eld); äfv. ett slags på Island funnet fossil (brunkol).

**Surveillānce** (syrveljānghs'), f., fr., öfvervakande, öfveruppsigt; isht. polisuppsigt.

**Survivānce** (syrvivāngs'), fr. (af *survīvre*, öfverlefva), och **Survivāns,** f., rättighet till, eller erhållen försäkran om, efterträdelse i någon syssla; jmf. **Expectans** (under **Expectera**).

**Sus Minērvam dōcet,** lat. ordspr., egentl. svinet vill lära Minerva, d. v. s. ägget vill lära hönan värpa.
**Susānna,** (hebr. *schûschân, schûschannâh,* lilja), qvinnonamn: den liljerena.
**Susceptībel,** nylat. (fr. *susceptīble*), emottaglig, fallen (för); känslig, retlig. — **Susceptibilitēt,** f., emottaglighet; känslighet, retlighet.
**Susētte** el. **Suzētte,** fransyskt qvinnonamn, d. s. s. Susanna.
**Suspēct,** lat. (*suspēctus*), misstänkt. — **Suspiciōs,** lat. (*suspiciōsus*), misstänksam.
**Suspendēra** (syspangdēra), fr. (*suspēndre,* l. syspānghdr', egentl. upphänga), uppskjuta; för viss tid afsätta från tjenst; **in suspēnso,** oafgjordt, ovisst, tvifvelaktigt. — **Suspensiōn,** f., nylat., uppskof; afsättning för viss tid ifrån tjenst. — **Suspensīv,** som medför uppskof eller hinder för verkställighet. — **Suspensōrium,** n., lat., och **Suspensoir** (syspanghsoāhr), m., fr., läkek. bråckband; äfv. hängsle till testikelpungens uppbärande.
**Suspiciōs,** se under **Suspect.**
**Sussurāndo,** ital., tonk. sorlande, susande.
**Sustentēra,** lat. (*sustentāre*), understödja, underhålla, lifnära, försörja. — **Sustentatiōn,** f., lat. (*sustentātio*), underhållande, underhåll.
**Sutenera,** se **Soutenera.**
**Sūtra,** sanskr. (*sûtra,* tråd, rad, regel, lag), en af hinduernas heliga böcker.
**Suttieh,** f., pl. **sutties,** (af sanskr. *satî,* den goda, dygdiga hustrun, af *sat,* sann, god), i Ostindien, en enka, som frivilligt låter förbränna eller lefvande begrafva sig tillika med sin mans lik.
**Sutūr,** f., lat. (*sutūra,* af *sūere,* sy), kir. söm.
**Sūus, a, um,** lat., sin; **sūum cuīque,** hvarjom och enom sitt; åt hvar och en, hvad honom med rätta tillkommer; **sūus cuīque mos,** en hvar har sin sed.
**Suva,** m., jagtens gud hos japaneserna.
**Suvenir,** se **Souvenir.**
**Suverän,** se **Souverain.**
**Svāddlers** (svāddlers), pl., eng., tjockhufvuden: föraktlig benämning på metodisterna uti Irland.
**Svanboj,** m., eng. (*swanboy*), en sort engelsk, ganska mjuk och fin boj.
**Svanhilda,** f., ett forntyskt qvinnonamn: stridens svan.
**Svantevit** el. **Svantovit,** m., slav. (jmf. pol. *svienty,* helig, och *vid,* syn, uppenbarelse), solens och krigets gud, fordom hos slaver och wender.
**Svegliāto** (sveljātå), ital. (af *svegliāre,* uppväcka, muntra), tonk. lifligt, muntert.
**Svēlto,** ital., tonk. fritt; obundet.
**Svicēnt,** m., en sort röktobak ifrån vestindiska ön S:t Vincent.
**Svit,** se **Suite.**
**Swita,** f., en af brun fårull virkad tjock mantel med hufva, som bäres af herdarna i södra Ryssland.
**Swod,** r. (egentl. sammanställning, öfverensstämmelse, af *swodītj,* sammanställa, jemföra), den 1835 påbjudna, nya, ryska lagboken.
**Syamsia,** ett slags tresträngig guitarr hos japaneserna.
**Sybarīt,** m., gr. (*Sybarītās*), egentl. innevånare i den för sin yppighet och sitt fråsseri beryktade staden Sy̆baris i nedra Italien; deraf i allmnht. vekling, vällusting, fråssare. — **Sybarītisk,** yppig, veklig, vällustig, fråssande.
**Syenīt,** m., miner. en af fältspat och hornblende blandad, kornig stenart, benämd efter staden Syene i öfra Egypten.
**Sykomantī,** f., gr. (af *sy̆kon,* fikon, och *mantēūein,* spå), ett sätt att spå af fikonlöf. — **Sykomōr,** m., (gr. *sykōmoron,* af *sy̆kon,* fikon, och *mōron,* mulbär), vildt fikonträd. — **Sykophānt** och **-fānt,** m., gr. (*sykophāntās,* af *phāīnein,* påvisa, angifva), egentl. angifvare af dem, som öfverträdde förbudet om fikons utförande ur Attika; i allmnht. hemlig angifvare, baktalare. — **Sykofantī,** f., en hemlig angifvares karakter och roll. — **Sykofāntisk,** som har afseende på, innebär hemlig angifvelse.
**Sylf, Sylfid,** se **Sylph, Sylphid.**
**Sy̆llaba,** f., lat. (gr. *syllabā*), stafvelse. — **Syllabārium,** n., nylat., abcbok. — **Syllabēra,** bokstafvera, stafva. — **Syllābisk,** (gr. *syllabikōs*), som angår eller tillhör stafvelser, stafvelse-; **syllābisk sång,** tonk. sång, deri hvarje not motsvaras af en stafvelse. — **Sy̆llabus,** m., (gr. *sy̆llabos,* egentl. boktitel), kort begrepp, utdrag, öfversigt, förteckning; isht. den af påfven Pius IX d. 8 Dec. 1864 offentliggjorda sammanfattning af vår tids hufvudsakligaste irrläror i religiöst, politiskt och socialt afseende.
**Sy̆llepsis,** f., gr. (af *syllambānein,* sammantaga), retor. flera begrepps sammanfattning i ett enda ord; gram. två stafvelsers sammandragning till en.
**Syllogīsm,** m., gr. (*syllogismōs,* af *syllogīzesthai,* sammanräkna), slutledning, förnuftsslut. — **Syllogistīk,** f., gr., slutledningslära. — **Syllogīstisk,** som tillhör eller har afseende på förnuftsslut.
**Sylph** och **Sylf,** m., manlig luftande. — **Sylphīd** och **Sylfīd,** f., qvinlig luftande.
**Sylvester,** m. fl., se under **Silvanus.**
**Symbōl,** m., (lat. *sy̆mbolum,* gr. *sy̆mbolon,* af *symbāllein,* hopkasta, sammanföra, jemföra), sinnebild; trosbekännelse (*sy̆mbolum fidei*); **sy̆mbolum apostōlicum,** den apostoliska trosbekännelsen; **sy̆mbolum Athanasiānum,** se under **Athanasi.** — **Symbolīk,** f., läran om de forntida folkens religiösa symboler; konsten att framställa religiösa idéer genom motsvarande symboler; pröfning och förklaring af kristna kyrkans lärosatser; läran om ett religionspartis bekännelseskrifter. — **Symbolisēra,** barb.-lat., försinliga, sinnebildligt framställa eller föreställa. — **Symbōlisk,** sinnebildlig; beträffande **symbōliska böcker,** d. ä. trosbekännelseböcker. — **Symbololatrī,** f., sinnebildsdyrkan; öfverdrifven vördnad för de symboliska böckerna.
**Symfoni,** m. fl., se **Symphoni.**
**Symmetrī,** f., gr. (*symmetrīa,* af *syn,* se d. o., och *mētron,* mått), delarnes riktiga förhållande sins emellan och till det hela, jemnmått. — **Symmētrisk,** som har symmetri, afpassad efter ett riktigt förhållande mellan delarna och det hela.
**Sympathī** och **-patī,** f., gr. (*sympātheia,* af *sympathās,* medlidsam), inbördes hemlig, naturlig, öfverensstämmelse eller böjelse; likstämmighet i lynnen, känslor, intryck, o. s. v.,

själsförvandtskap, samkänsla, medkänsla, deltagande; förment hemlig kraft hos vissa kroppar att verka på andra; )( Antipati, se d. o.; **sympatīkur,** se **Sympatetisk kur.** — **Sympathētisk** och **-patētisk,** medkänslig, samkänslig, likkänslig, deltagande; verkande på ett hemligt och oförklarligt sätt; **sympatētisk kur,** sjukdomskur, som beverkas, icke genom läkemedel, utan genom en förment hemlighetsfull kraft hos vissa kroppar; **sympatētiskt bläck,** sådant bläck, som vid skrifning icke blir synligt på papperet, utan dertill fordrar vissa förändringar (t. ex. genom värme eller genom doppning i någon vätska). — **Sympathisēra** och **Sympat-,** (gr. *sympathēīn*, fr. *sympathisēr*), känna på lika sätt, öfverensstämma i känslor och böjelser. — **Sympāthisk** och **-pātisk,** (gr. *sympathās*), läkek. deltagande i en annan kroppsdels, lidanden eller intryck.

**Symphonī** och **Symf-,** f., gr. (*symphonīa*, af *syn*, se d. o., och *phonā*, ton, ljud, stämma), i storartad stil hållet tonstycke för en hel orkester, bestående af flera satser. — **Symphōnisk,** sammanljudande. — **Symphōnion,** n., ett af Kaufmann uppfunnet flöjtverk med beledsagning af klaver. — **Symphonīst** och **Symf-,** m., en, som komponerar symfonier.

**Sȳmphysis,** f., gr. (af *symphȳein*, växa ihop), läkek. sammanväxning; benfogning. — **Symphȳtisk,** sammanväxande; befordrande sammanväxning. — **Sȳmphytum,** n., bot., vallört.

**Sympiesomēter,** m., (af gr. *sympiēzein*, sammantrycka), lufttryckmätare, ett slags barometer.

**Sympōsion,** m., gr. (af *sympīnein*, dricka tillsammans), el. lat. **Sympōsium,** n., dryckeslag, dryckesgille. — **Symposiārch,** m., värd vid dryckeslag.

**Symptōm** och **Symtōm,** n. o. m., gr. (*sȳmptoma*, af *sympīptein*, sammanfalla, inträffa), tecken, kännetecken, förebud, isht. sjukdomstecken, sjukdomsyttring. — **Symptomātisk,** beträffande eller tillhörande en sjukdoms kännetecken; äfv. af dålig betydelse; **symptomātisk behandling,** riktad emot sjukdomens symptomer, ej emot orsakerna. — **Symptomatografī,** f., beskrifning af sjukdomstecken. — **Symptomatologī,** f., läran om sjukdomstecknen (en afdelning af Patologien).

**Syn-,** framför *l* **syl-,** framför *b, m, p* **sym-,** framför *s* och *z* **sy-,** grekiskt förord i många sammansättningar; betyder: med, tillsamman, tillika, gemensamt (= lat. *cum, con-*).

**Synagōga,** f., gr. (*synagogā*, af *synāgein*, sammanföra), judisk församling, judisk kyrka. — **Synāktika,** pl., läkek. sammandragande medel.

**Synalōēphe** el. **-lēphe,** f., gr. (*synaloiphā*, af *syn-alēiphein*, sammanflyta), gram. tvenne vokalers eller diftongers sammansmältning i slutet af ett föregående och början af ett efterföljande ord.

**Synānche,** f., gr. (af *syn* och *ānchein*, sammansnöra), läkek. strupinflammation, strypsjuka.

**Synarchī,** f., gr. (af *syn-ārchein*, medherrska), samregering.

**Synaeresis,** se **Syneresis.**

**Synchronīsm** och **Synkr-,** m., gr. (*synchronismōs*, af *sȳnchronos*, liktidig, af *chrōnos*, tid), samtidighet; liktidiga historiska händelsers sammanställning. — **Synchronīstisk** och **Synkr-,** liktidig, samtidig; **synkronīstiska tabeller,** tabeller, i hvilka liktidiga historiska händelser äro sammanställda.

**Sȳndesmos,** f., gr. (af *syn-dēein*, sammanbinda), anat. ligament. — **Syndesmologī,** f., läran om ligamenterna.

**Sȳndicus** och **Sȳndikus,** m., lat. (af gr. *sȳndikos*, egentl. rättegångsbiträde, af *syn*, och *dīkä*, rätt), befullmäktigadt ombud för ett samhälle, ett samfund, en korporation, ett skrå, ombudsman. — **Syndicāt** och **-kāt,** n., nylat., ombudsmans syssla.

**Synēdrium,** n., gr. (*synēdrion*, af *sȳnedros*, sammansittande, från *hēdra*, säte), egentl. rådsförsamling; isht. det af 72 ledamöter bestående judiska höga rådet i det forna Jerusalem, äfven Sanhedrin kalladt.

**Synekdochē,** f., gr. (*synekdochā*, af *synekdēchesthai*, uppfatta med el. tillika), egentl. medförstående; retor. figur, då man nämner det mindre för det större, delen för det hela, arten för slägtet m. m., eller tvärtom.

**Synēresis,** f., gr. (*synāīresis*, af *synāīrein*, sammanfatta), gram. tvenne stafvelsers i ett ord sammandragning till en.

**Synergētisk,** gr. (af *synergēīn*, medverka), medverkande. — **Synergīsm(us),** m., läran om menniskans fria medverkan till sin bättring och salighet. — **Synergīst,** m., anhängare af denna lära. — **Synergīstisk,** grundad på denna lära eller den samma beträffande, deraf härledd.

**Syngenesīa** el. **Syngēnesis,** f., gr. (af *syngīgnesthai*, tillsammans uppstå eller vara), liktidig uppkomst. — **Syngenēsia,** pl., o. **Syngenesīa,** f., sing., bot. nittonde klassen af Linnés växtsystem, innefattande de växter, som hafva ståndarne sammanvuxna med knapparna, samgifte. — **Syngenesīst,** f., växt, som tillhör denna klass. — **Syngenētisk,** liktidigt uppkommen.

**Sȳnkope,** f., gr. (*synkopā*, af *syn-kōptein*, sammanslå; förkorta, sammandraga), gram. en vokals eller en stafvelses bortkastande inuti ett ord; tonk. en nots förlängande in i nästa takt; läkek. krafternas plötsliga sjunkande.

**Synkretīsm,** m., gr. (*synkretismōs*), tvenne stridiga partiers förening emot en tredje fiende; isht. olika religionspartiers förening. — **Synkretīst,** m., en, som söker att medla mellan olika religionspartier och sammanjemka deras läror och åsigter. — **Synkretīstisk,** sträfvande till ett sådant mål, sammanjemkande skildra trosåsigter.

**Synkronism,** m. fl., se **Synchronism.**

**Synōd,** m., (lat. *synodus*, gr. *sȳnodos*, af *syn* och *hodōs*, väg), kyrkoförsamling, kyrkomöte, prestmöte; äfv. kyrklig styrelsemyndighet; **den heliga synōden,** den högsta ryska kyrkomyndigheten, som har sitt säte i Petersburg. — **Synodāl,** (senlat. *synodālis*), beträffande kyrko- eller prestmöte, eller derifrån utgående; **synodāl-dekrēt,** en kyrkoförsamlings beslut; **synodāl-** och **presbyteriāl-författning,** fri kyrkoförfattning, bestående i de kyrkliga ärendernas förvaltning genom föreningar af både andeliga och verldsliga medlemmar. — **Synōdisk,** som angår synod; **synōdisk månad** (af gr. *synōdion*, månens konjunktion

med solen vid nytändning), tiden ifrån en nytändning till den nästföljande, eller 29 dygn, 12 timmar och 44 minuter, jmf. Siderisk månad; månens synōdiska omloppstid, tiden för tvenne på hvarandra följande ny- eller fullmånar.

**Synonȳm,** gr. (*synōnymos*, af *syn* och *ōnyma*, = *ōnoma*, namn), liktydig; subst. m., liktydigt ord, liktyding, begreppsförvandt. — **Synonymī,** f., liktydighet, begreppsförvandtskap. — **Synonymīk,** f., samling och förklaring af synonymerna i ett språk, synonym-lexikon.

**Sȳnopsis,** f., gr. (*sȳnopsis*, egentl. öfversigt), kort begrepp af en vetenskap; sammanställning af flera skrifter öfver samma ämne; deraf evangeliernas synopsis, sammanställning af de tre evangelierna utaf Matthaeus, Marcus och Lucas, hvilka berätta Jesu lefnad temmeligen lika. — **Synōptisk,** öfversigtlig, kortfattad; **de synōptiska evangelierna,** Matthaei, Marci och Lucas' evangelier. — **Synōptiker,** pl., de tre första evangelisterne, hvilkas berättelser låta sammanordna sig till ett öfversigtligt helt.

**Synōvia,** f., gr.-lat. (af gr. *syn* och lat. *ōvum*, ägg), ledvatten.

**Sȳntaxis,** gr., och **Syntāx,** f., (af *syn-tāssein*, sammanordna), ordfogningslära.—**Syntāktisk,** till syntaxen hörande.

**Sȳnthesis,** gr., och **Synthēs,** f., (af *syntithānai*, sammansätta), sammansättning, begreppsförbindning; sammanfattning af något mångfaldigt till enhet; fortgående från det enkla till det sammansatta; )( Analys. — **Synthētisk,** som förbinder ett för medvetandet gifvet mångfaldigt till enhet, )( Analytisk; **synthētisk metōd,** lärometod, som ifrån grunderna leder till följderna, äfv. **Synthetīsm,** m.; **synthētisk sats,** en sats, hvars predikat icke innehålles i subjektet, utan är dermed på annat sätt förknippadt.

**Synusiāster,** pl., gr. (sing. *synusiastās*, egentl. sällskapare, af *synusiāzein*, vara tillsammans), en kristen sekt, som antog begge naturernas blandning hos Kristus.

**Sȳphilis,** f., gr. (bildadt i medeltiden af gr. *sȳs*, svin, och *phīlos*, vän), läkek. venerisk sjuka. — **Syphilītisk,** till veneriska sjukan hörande eller dermed behäftad. — **Syphilīder,** pl., veneriska hudsjukdomar. — **Syphilido-clinicum,** n., el. **Syphilido-klinik,** f., kurhus. — **Syphilidologī,** f., gr., läran om veneriska sjukdomar.

**Syrīasis,** f., = Elephantiasis, se d. o.

**Syrīgmus,** m., (gr. *syrigmōs*, hvissling), läkek. susning i öronen. — **Sȳrinx,** f., gr. (genit. *sȳringos*), rörpipa, herdepipa, herdeflöjt, Pans pipa eller flöjt; mytol. en najad, som flydde undan för Pan (se d. o.) och blef förvandlad i ett vassrör; läkek. fistel. — **Sȳringa,** f., nylat., bot. syren. — **Syringotomī,** f., läkek. fistelskärning. — **Syringotōm,** m., fistelknif.

**Syrjāner,** pl., en tillförene mycket utbredd folkstam i ryska guvernementerna Wologda, Perm, Tobolsk, Archangel och Wjatka.

**Syrt,** m., gr. (*sȳrtis*, f., af *sȳrein*, släpa, vaska, spola), sandbank, bestående af qvicksand; isht. två farliga sandbankar vid nordafrikanska kusten, Stora och Lilla Syrten.

**Syrup,** se **Sirup.**

**Systēm,** n., (gr. *sȳstāma*, af *synistānai*, sammanställa), ett efter en allmän regel ordnadt, af många delar bestående helt; sammanfattning af särskilta delar, som verka till samma resultat; lärobyggnad, tankebyggnad; plan eller grundsats, hvarefter man handlar; nat. hist. naturföremålens sammanställning efter deras likhet och slägtskap; **verldssystēm,** verldsbyggnad; **solsystēm,** en sol eller fixstjerna, tänkt tillsammans med de himmelskroppar, som hafva sina banor omkring densamma; **notsystēm,** de fem linier, som begagnas till notskrifning. — **Systematisēra,** ordna, sammanställa till ett system. — **Systemātisk,** ordnad till ett system, vetenskapligt ordnad; planmessig. — **Systematīsm,** m., systematisk uppställning och anordning; konsten att systematisera; böjelse derför. — **Systematologī,** f., läran om vetenskaplig anordning. — **Systematomanī,** f., öfverdrifven böjelse för att systematisera.

**Sȳstole,** f., gr. (*systolā*, af *systēllein*, sammandraga), fysiol. hjertats naturliga och regelmessiga hopdragning, )( Diastole.

**Sȳstylon,** n., gr. (af *syn* och *stȳlos*, pelare), pelarsal, der pelarne endast stå två pelardiametrar ifrån hvarandra.

**Szekler,** pl., ung. (*szēkely*, af *szēkel*, sitta, *szēk*, säte, stol), en ungersk folkstam i Siebenbürgen, sannolikt en lemning från Hunnernes invandring.

**Säsong,** se **Saison.**

---

# T.

**T,** såsom grekiskt taltecken = **300.**

**T,** såsom romerskt taltecken = **160.**

**T,** på franska mynt, betecknar myntningsorten *Nantes*, på ungerska *Telkibanya*, på spanska kopparmynt *Tarragona*.

**T.,** såsom förkortningstecken = **Titus, Tertius, Tribun, Testamente, Tom.**

**t.** = **tenor, titulo, tutti.**

**tab.** = **tabula,** se d. o.

**Tenn.** = **Tennessee** i Nordamerika.

**Test.** = **Testamente,** se d. o.

**Tex.** = **Texas** i Nordamerika.

**T. F.,** inbrändt på franska straffångars axlar, = **travail forcé,** tvångsarbete.

**t. t.** = **titulo toto,** se **Titel.**

**Tit.** = **Titulus** el. **Titulo,** se **Titel.**

Kemiska tecken äro:

**Ta** = **Tantalum, Tantal.**

**Tb** = **Terbium.**

**Te** = **Tellurium, Tellur.**

**Th** = **Thorium.**

**Ti** = **Titanium, Titan.**

**Tl** = **Thallium.**

**Tābacum,** n., nylat., se **Tobak.**

**Tābala,** f., (arab. *tabl*, stor trumma), trumma hos negrerna.

**Tabardēte** el. **Tabardīllo,** m., sp., skarlakansfebern i Sydamerika.

**Tabāxir** (tabäschir), n., portug. (urspr. pers.), ostindiskt bambusocker, rörhonung.

**Tabēll,** m., (af lat. *tabēlla*, f., demin. af *tābula*, bräde, bord, träskifva), lätt öfverskådlig sammanfattning af flerahanda läroämnen eller uppgifter, i ordnad följd sammanförda på ett stort pappersblad eller en tafla; **tabēllverk,** offentlig inrättning, hvars uppgift är att i tabellarisk form uppställa folkmängdens antal i ett land jemte åtskilliga andra statistiska förhållanden. — **Tabellārisk,** nylat., uppställd i tabellform. — **Tabellarisēra,** uppställa i tabellform.

**Tabērn,** f., lat. (*tabērna*), värdshus. — **Tabernākel,** n., (lat. *tabernāculum*), fordom hos israeliterna: det tält, hvari förbundets ark under vandringen genom öknen förvarades, stiftshyddan; hos katolikerna: litet altarskåp i form af ett tempel, hvari patén och kalk förvaras.

**Tābes,** f., lat., läkek. aftyning, aftäring; **t. abdominālis,** aftyning, som härrör af lidande i underlifvet; **t. dorsālis,** ryggmergslidande; **t. pulmonālis,** lungsot.

**Table** (tabl'), f., fr. (af lat. *tābula*, egentl. bräde), bord, taffel; **table d'hôte** (tabl'dåht), allmänt bord på värdshus, der man spisar utan matsedel, mot bestämdt pris för hvarje måltid; **table rase** (tabl'rās'), slät, ograverad plåt, sten, skifva, o. s. v; göra table rase, göra tomt bord (vid spisning, dryckeslag o. s. v.), göra rent hus; **table-ronde** (-rongd'), konung Arthurs taffelrund. — **Tablēāū** (tablåh), m., fr., tafla, målning; fig. skildring; kort öfversigt; mindre afdelning af ett skådespel; **tablēāū vivānt** (-vivāngh), lefvande tafla eller framställning af en målning genom lefvande personer. — **Tablētte** (tablätt'), f., fr., hylla; skriftafla; apot. kaka.

**Tābor,** n., hebr. (*thâbôr*, egentl. sten), ett berg i Galileen; deraf, i böhmiska och ungerska språken, en befästad höjd, vagnborg, läger; isht. den af Ziska till vapenplats för hussiterna inrättade bergfästningen i Böhmen, hvaraf de äfven benämdes Taboriter; äfv. folkförsamling på höga berg i Böhmen.

**Tabu,** n., hos öboerna i Söderhafvet: hvarje heligt, fridlyst föremål, vare sig person, ting eller ort.

**Tābula,** f., lat., bräde, tafla, isht. skriftafla; **tābula Pythagōrica,** additions-tabellen; **t. nīgra,** svart anslagstafla, vid universiteter; **t. rāsa,** slätstruken vaxtafla; slät, ograverad plåt, sten, skifva; rent, oskrifvet blad; **t. votīva,** se **Votīvtafla.** — **Tabulārium,** n., = **Archiv,** se d. o. — **Tabulatūr,** f., nylat., noggrannaste ordning och regelmessighet; tonk. ford. inbegreppet af alla musiktecknen; äfv. sånglagarne i Mästersångarnes skolor; fig. efter gamla tabellaturen, på gamla viset.

**Taburētt,** m., fr. (*tabourēt*, l. taburāh; demin. af g. fr. *tabour*, *tabor*, nu *tambour*, trumma, i anseende till likheten dermed), kullerstol; fig. statsrådsembete.

**Tāce!** lat. (af *tacēre*, tiga), tig! tyst! **si tāce** (-tātsje), ital., tonk. man pauserar; **tacēndo,** lat., under tystnad; **tācet,** tonk. är tyst, pauserar; **qui tācet, consēntit,** den, som tiger, han samtycker. — **Tācitus, a, um,** lat., tyst, stillatigande; **tācitus consēnsus,** tyst samtycke; **tācite,** lat., adv., i tysthet, med tystnad.

**Tachīn,** n., en fet, seg, af sesamfrön pressad massa, som isht. under fastan begagnas till spis.

**Tachomēter,** m., gr. (af *tāchos*, hastighet), instrument att mäta hastigheten af en maskins rörelser.

**Tachydrōm,** m., gr. (af *tachȳs*, snabb, och *drōmos*, lopp), snabblöpare. — **Tachygrāph** och **-grāf,** m., en som vid skrifning brukar förkortningstecken, snabbskrifvare. — **Tachygrafī,** f., snabbskrifning, snabbskrifningskonst. — **Tachygrāfisk,** snabbskrifvande, snabbskrifnings-.

**Tadschiks,** pl., pers., de med främmande blod uppblandade afkomlingarna af de forna perser, meder och bactrier, i motsats till de herrskande tatariska stammarna.

**Tael,** se **Tail.**

**Tāēnarus,** m., lat. (af gr. *Tāinaros*), och **Tenāren,** egentl. en stad och bergsudde i Lakonien med en håla, som troddes varn nedgången till underjorden; deraf underverlden, dödsriket, skuggornas land.

**Tāēnia,** f., lat., band, hårband; bandmask, bennikemask.

**Tafia** el. **Taffia,** se **Ratafia.**

**Tagāler,** pl., en malayisk folkstam på Filippinerna.

**Taifun,** m., kines, se **Typhon.**

**Taikun,** m., den verldslige herrskaren i Japan.

**Tail** el. **Tael,** m., malay. o. javan., en guldvigt om 16 mas; äfv. ett ostindiskt räknemynt af olika värde.

**Taille** (talj'), f., fr. (af *taillēr*, skära, ital. *tagliāre*, m.lat. *talare*, *talliāre*, *taleāre*, af lat. *tālea*, afskuret ris), skärning, klippning; tillskärning; växt, kroppsställning; lif på en klädning; i vissa hasardspel: bankhållning; tonk. tenor; äfv. altfiol. — **Taillēūr** (taljöhr), m., skräddare; bankhållare (i vissa hasardspel).

**Taim,** n., ett längdmått i Birma = 18 eng. tum.

**Taïpings,** pl., kinesisk benämning på de sedan 1850 i uppror emot Mandschu-dynastien stadda rebellerna.

**Taï-tsing,** m., den sedan 1644 i Kina herrskande Mandschu-dynastien.

**Tajassū,** m., (brasil. *tayaçū*, svin), se **Pekari.**

**Takamahak,** n., ett ifrån Ost- och Vestindien kommande helsosamt, välluktande harts.

**Taklidi-Seïf,** n., turk. (af arab. *taklid*, omgjordning, och *seïf*, sabel, svärd), den turkiska sultanens sabel-omgjordning, hvilken ceremoni svarar emot andra regenters kröning.

**Takos,** m., ett räknemynt i Surate.

**Taktīk,** f., (gr. *taktikā*, egentl. anordningskonst, af *tāssein*, ordna), läran om sättet att använda trupper och verkställa rörelser med en krigshär; fig. sätt att gå till väga, förfaringssätt. — **Tāktiker** el. **Tāktikus,** m., en, som är kunnig i denna konst. — **Tāktisk,** hörande till taktiken.

**Talang,** se **Talent.**

**Talapoin,** m., en Buddhas eller Fo's (se d. o.) prest, hos siameserna; äfv. en art mycket liten ostindisk apa.
**Talār,** m., (af lat. *talāris,* räckande ned till fotknölen, *tālus*), lång, fotsid högtidsdrägt, konungamantel; lång öfverrock för andeliga. — **Talārier,** pl., (lat. *talāria*), Mercurii fotvingar.
**Talāssus** el. **Talāssius,** mytol. äktenskapets gud hos romarne.
**Talbotypī,** f., (efter uppfinnaren, engelsmannen Fox Talbot), d. s. s. **Photographi,** se d. o.
**Tālcium,** n., nylat. = Magnesium.
**Taleb,** m., turk. (arab. *tâlib,* af *talaba,* söka), studerande; lärd; i Berberiet: juris licentiat.
**Talēnt,** m., (lat. *talēntum,* af gr. *tālanton,* egentl. våg, vigt), 1) hos de forna grekerna: dels en bestämd vigt, dels en penningsumma, olika på olika orter; en attisk talent gällde omkr. 4000 rdr rmt; en talent i guld var lika med 10 silfvertalenter; 2) (uttalas alltid: *talāng,* enl. uttalet af fr. *talēnt,* och skrifves äfven ofta så), fig. utmärkt färdighet, isht. i skön konst; äfv. person med sådan färdighet.
**Talēth,** rättare **Tallith,** hebr. (rabbin. *tallîth,* af judarna vanligen uttaladt *tallis,* från hebr. *tâlāl,* betäcka), den fyrkantiga duk, hvarmed judarne vid böngöring i synagogan öfvertäcka hufvud och hals, judisk bönslöja; äfv. dödsdrägt, likskjorta.
**Tālio,** f., lat. (af *tālis,* sådan), vedergällning; **jus taliōnis,** vedergällningsrätt.
**Tālis, e,** lat., sådan; **qua tālis,** såsom sådan; **tāliter quāliter,** så och så, så der, någorlunda, medelmåttigt.
**Tālisman** och **Talismān,** m., fr. o. sp. *talisman,* ital. *talismāno,* af arab. *ʿtilism, ʿtilsam,* trollbild, från m.gr. *telesma,* invigning, förtrollning, trollformel, = gr. *tēlos*), ett under någon viss konstellation med vidskepliga ceremonier förfärdigadt trollmedel, underbart skyddsmedel emot trollerier, m. m.; trollbild, jmf. **Amulett;** hos turkarna, en andlig, som tjenar vid en moské.
**Talk,** m., (fr. *talc,* sp. *tālco,* m.lat. *tālcus,* af arab. *talq*), en stenart, bestående af kalk- och talkjord.
**Tallipottrād,** (fr. *tallipot,* portug. *talaga,* ceyl. *talgala,* malay. *saribu,* nylat. *corypha*), skärmpalmen, ett ganska stort träd, isht. på Ceylon, med utomordentligt stora blad.
**Talmud,** m., hebr. (rabbin. *thalmûd,* egentl. muntlig lärdom, undervisning), den emellan 2:dra och 6:te årh. föranstaltade samling af judiska traditioner och lagar, hvilken för de nyare judarna gäller såsom religionslag. — **Talmudīst,** m., äfv. **Rabbinit,** jude, som antager Talmuds auktoritet; )( Karaït, se d. o.
**Talōn,** fr., och **Talōng,** m., i vissa kortspel: de vid gifning aflagda köpkort; äfv. den pappersremsa, från hvilken räntekuponger afklippas; jmf. **Coupon.**
**Talpatsch,** se **Tolpatsch.**
**Talpot,** se **Tallipottrād.**
**Tamāndu** el. **Tamāndua,** m., (brasil. *tamanduā,* portug. *tamandūa,* sp. *tamandōa*), en art myrslok.
**Tamarīnd,** f., (ital. o. sp. *tamarindo,* nylat. *tamarīndus indica;* af arab. *tamr-hindi,* d. ä. indisk dadel, af *tamr,* torkad dadel), ett tropiskt trädslag; äfv. dess frukt.
**Tamarīsk,** f., (lat. *tamarīscus, tāmarix, tamarīce,* gr. *myrīkä*), en buskväxt i orienten och södra Europa, hvars saltrika aska i Frankrike användes vid garfning och färgning.
**Tambour** (tangbūhr), fr., och **Tambur,** m., (ital. *tambūro,* portug. *tambor;* sp. *tambor, atambor;* af arab. o. pers. *tumbûr, timbâr, tambûr,* ett slags cittra, äfv. trumma; jmf. arab. *tabl, tebl,* pers. *tambal,* trumma), egentl. trumma; vanl. trumslagare; förskansning af tätt intill hvarandra fogade palissader; äfv. litet förrum; äfv. stickbåge, sybåge; **tambour de basque** (- d' bask), m., ett slags liten trumma, bestående af blott ett spändt skinn, hvars ram är behängd med klockor och messingsbitar; **tambour-major** (- masjåhr), m., regements-trumslagare. — **Tambourīn** (tanghburängh), fr., och **Tamburīn,** m., (ital. *tamburīno* el. *tamburēllo*), handtrumma med klockor; äfv. en munter spansk och sydfransk dans, för blott en person, hvarvid den dansande slår takten på tamburin.
**Tamfāna** el. **Tanfāna,** f., hos germanerna, enligt Tacitus, eldens och den husliga härdens gudinna, motsvarande romarnes Vesta.
**Tamperdagar,** förvridet af **Quatemberdagar,** (lat. *jejūnia quātuor tēmporum*), i Sverige, under medeltiden: de fyra årstidernas fastor.
**Tamtam,** m., en kinesisk eller indisk handtrumma af koppar, i form af en cymbal, och som anslås med en liten klubba.
**Tamūler,** pl., (på det inhemska språket *tamil*), ett folkslag i Ostindien af dravidisk eller dekanisk stam; jmf. Dravidiska språk.
**Tanacētum,** n., lat., bot. renfana.
**Tanfana,** se **Tamfana.**
**Tangēra,** (lat. *tāngere*), vidröra, beröra, nåka; matem. säges om en rät linie, som vidrör en krokig, utan att skära densamma. — **Tangēnt,** m., (lat. *tāngens,* particip. af *tāngere*), anslagsspån på vissa tonverktyg, t. ex. på piano; matem. rät linie, som råkar en kroklinie allenast i en punkt, utan att, äfven om hon utdrages, skära densamma. — **Tangentiālkraft,** den kraft, förmedelst hvilken planeterna sträfva att fortgå i tangenten af sin bana, eller att hålla sig aflägsnade från solen; )( Centripetalkraft. — **Tangībel,** (senlat. *tangībilis*), berörlig; känslig. — **Tangibilitēt,** f., berörlighet; känslighet.
**Tani,** finaste bengaliska silke.
**Tannīn,** n., fr., (af *tannēr,* garfva, af *tan,* bark), kem. garfämne.
**Tānsimat** el. **Tānzimat,** m., arab. (*tansîm,* anordning, pl. *tansîmât,* af *natsama,* nyarab. *nasama,* anordna), den af sultan Abdul Medschid 3 Nov. 1839 utfärdade khattischerif af Gülhane eller den nya turkiska grundlagen.
**Tāntalus,** m., lat. (gr. *Tāntalos*), en fabelaktig konung i Phrygien, Pelopidernes stamfader, hvilken genom öfvermod, förräderi och grymhet emot sin egen son hade förtörnat gudarna, och derföre till straff måste i underverlden plågas af en olidlig hunger och törst, oaktadt han stod i vatten ända till halsen och läskande frukter hängde ned öfver hans hufvud, emedan de, vid hvarje försök att åtkomma dem, drogo sig undan. — **Tantalisēra,** barb.-lat., låta någon lida Tantali qval. — **Tantālisk,** liknande Tantali qval, förgäfves hungrande eller törstande, förgäfves längtande efter, åtrående nå-

got; **tantālisk hunger, törst, tantāliska qval**, liknande Tantali. — **Tāntalum**, n., nylat., och **Tantāl**, m., kem. en 1801 upptäckt metall. — **Tantalāt**, n., kem. tantalsyradt salt. — **Tantalīt**, m., ett svart, metalliskt fossil, bestående af tantalsyra, mangan- och jernoxidul.

**Tante** och **Tant**, f., fr. (med framför tillsatt *t* af g.fr. *ante*, provenç. *amda*, af lat. *āmita*; eng. *aunt*), faster eller moster.

**Tāntum**, lat. så mycket; **non tānto**, ital., icke så mycket, icke för mycket.

**Tānya**, f., ung. enstaka stående hus, herberge, bondgård.

**Tanzimat**, se **Tansimat**.

**Taotse**, pl., anhängarne af Tao-religionen i Kina.

**Tāpa**, f., ett af växttågor förfärdigadt tyg på Sandwichs-öarna.

**Tapekong**, m., kin. afgudabild.

**Tapēt**, m., (af gr. *tāpäs*, genit. *tāpätos*; lat. *tapēte*; fr. *tapis*; sp. och portug. *tapete*, *tapiz*; urspr. måhända af pers. *tabseh*), täcke, duk, matta; isht. väggbeklädnad af tyg eller papper; **bringa på tapeten**, göra till föremål för ett samtal, bringa till tals; **vara på tapeten**, vara under afgörande, i görningen. — **Tapisserī**, n., (fr. *tapisserīe*), väggbeklädnad; äfv. utsydt arbete på gles duk.

**Tapioka**, f., mjöl af maniokrot, jmf. *Maniok*.

**Tapīr**, m., ett djurslägte i Sydamerika, det största af dervarande landdjur.

**Tapissendis** (-sangdi), m., fr., en sort kattun, lika på ömse sidor.

**Tapsel**, en sort groft, randigt, ostindiskt kattun.

**Taptō**, n., (holl. *taptoe*, egentl. tappen till eller i [näml. tunnan]; benämningen härleder sig ifrån tyska trettioåriga kriget), tecken med trumma eller trumpet för trupper att gå till hvila (hvarefter urspr. all utskänkning af marketentare var förbjuden).

**Tāra**, f., ital., sp. och provenç. (fr. *tare*, af arab. *'tarah*, egentl. aflägse, fjerran, af *'taraha*, bortkasta, aflägsna), köpm.t. afdrag på vigten af en vara för emballaget; **sōpra tāra**, köpm.t. det afdrag på vigten utöfver det vanliga, som beviljas köparen af en vara. — **Tarēra**, väga kärl eller omslag, hvari en vara skall inpackas.

**Tarabūka**, f., turk., liten handtrumma med klockor eller bjellror.

**Tarāi** el. **Tarjāni**, pl., högst osunda morastrakter, med den rikaste växtlighet, vid Himalaya.

**Tarāntel**, m., (af ital. *tarāntola*), en giftig spindel i de varma länderna, isht. vid staden Taranto (Tarent) uti Italien. — **Tarantēlla**, f., ital., en nationaldans med sång på Sicilien och i Calabrien, benämd efter staden Taranto. — **Tarantīsmus**, m., nylat., bett af taranteln och den deraf förment uppkomna danssjukan eller St. Veits dans. — **Tarāntola**, f., en sort blått tyg, som tillverkas i Neapel.

**Tarāxacum**, n., nylat. (af gr. *tarāssein*, upp-röra, reta), bot. lejontand (ört).

**Tārbusch**, m., turk. (af pers. *sar-pûsch*, hufvudbonad, af *sar*, hufvud, och *pûsch*, klädnad), i Egypten, röd yllemössa med mörkblå tofs, = turk. **Fez**, se d. o.

**Tardēra**, lat. (*tardāre*), fördröja. — **Tardāndo** el. **Tardāto**, ital., tonk. dröjande. — **Tārdo**, ital. (= lat. *tārdus*), tonk. långsamt.

**Targūm**, m., chald. (egentl. förklaring, af *targēm*, förklara, tolka; jmf. *Dragoman*), de gamla öfversättningarne af G. Testamentets böcker på chaldeiska språket.

**Tari**, m., palmbrännvin ifrån Ostindien.

**Tarīff**, m., (fr. och eng. *tarīf*; ital. *tarīffa*, sp. *tarifa*, af arab. *ta'rif*, förklaring, underrättelse, af *'arafa*, känna, lära känna), varu- och prislista; tulltaxa. — **Tarifēra**, efter tariff bestämma, i tariff införa afgifter för varor.

**Tarlatan**, m., en sort fint, ursp. ostindiskt musslin.

**Tarōk** el. **Tarōck**, äfv. **Tarōckspel**, ett slags kortspel, hvartill begagnas ett eget slags kort, med 72 i hvarje lek, af hvilka 22 äro trumf och kallas **Taroks**, de öfriga benämnas **Ladons**; **tarōck-kort**, så beskaffade kort, som till detta spel användas; **tarok-hombre**, ett af tarock och lomber sammansatt spel.

**Tarōkan**, se **Kakerlak**.

**Tarri**, ett spannmålsmått i Algier.

**Tarro** el. **Taro**, en af innebyggarne på Sandwichs-öarna odlad vattenväxt, af hvars rotknölar de bereda sitt hufvudsakliga näringsmedel, benämdt **Pōe**.

**Tars**, se under **Tarsus**.

**Tarschisch**, m., hebr., ett slags ädelsten, turkos, chrysolit eller topas.

**Tarsia**, f., inlagdt arbete, trämosaik.

**Tārsus**, m., lat. (gr. *tarsōs*, i allmnht. bred yta), anat. fotblad, fotsåla; **tars**, (fr. *tarse*), tredje fotleden på fåglar och insekter.

**Tartāglia** (-tālja), m., ital. (af *tartagliāre*, stamma), en karaktersmask i det neapolitanska folklustspelet.

**Tartān**, m., en sort skottskt rutigt ylle- eller sidentyg; äfv. skottsk mantel, = **Plaid**, se d. o.

**Tartān**, f., (ital. och sp. *tartāna*, fr. *tartāne*; af arab. *tarrādun*, ett isht. till transport af hästar tjenligt fartyg), ett slags odäckadt fartyg, som brukas på Medelhafvet; äfv. ett slags tvåhjulig, öppen resvagn i Spanien.

**Tartar**, se **Tatar**.

**Tārtarus**, m., lat., och **Tartāren**, (af gr. *Tārtaros*), mytol. dödsriket, underverlden, äfv. **Orcus**; isht. den afgrund i underjorden, der Titanerne och de fördömde bestraffades, helvetet, )( **Elysium**; **tārtarus**, kem., vinsten. — **Tartarisēra**, barb.-lat., rena med vinsten. — **Tartarīt** el. **Tartrāt**, n., vinstensyradt salt.

**Tartūff**, m., (fr. *Tartūfe*, af ital. *tartūfo*, tryffel, Tartuffs favoriträtt), skrymtare, hycklare, skenhelgon; egentl. namnet på en skenhelig hycklare, som är hufvudpersonen i ett berömdt lustspel af **Molière**. — **Tartufferī**, n., hyckleri. — **Tartuffisēra**, hyckla.

**Tass**, m., (af fr. *tasse*, f., ital. *tazza*, sp. *taza*, af arab. *'tâs*, *tass*, skål, af *'tassa*, doppa), kopp till varma drycker, isht. te.

**Tast**, m., pl. **taster**, (af ital. *tastāre*, från senlat. *taxāre*, beröra), tangent på orgel, piano, m. fl. — **Tastatūr**, f., (ital. *tastatūra*), samtliga tangenterna på ett instrument (jmf. **Claviatur**, **Manual** och **Pedal**). — **Tastiēra**, f., ital., tonk., gripbräde; **sulla tastiēra**, betecknar, att stråken skall strykas öfver strängarna långt uppifrån stallet.

**Tatār**, m., oriktigt **Tartār**, pers.-turk. (*tâtâr*, *tatār*, *tatar*), under medeltiden kallades de kri-

giska horderna i mellersta Asien med ett gemensamt namn **Tatārer**; i nuvarande tid benämnes så en med turkarna beslägtad folkstam i länderna norr om Svarta hafvet, bekant för sina snabba hästar och sin ortkännedom, hvarföre de i Turkiet begagnas som kurirer; äfv. i folkspråket för Ziguenare, då uttaladt **Tattare**; **tatarkhān**, tatarernes furste, regent. — **Tatārisk**, tatarerna tillhörande, egen, utmärkande. — **Tatarīet**, tatarernes land.

**Tatianīster**, pl., en gnostisk sekt i 2:dra årh., stiftad af Tatiānus ifrån Syrien, äfv. kallad Severianer och Enkratiter.

**Tatū**, m., bras. och portug. (sp. *tato*), bälta (ett djurslägte).

**Tatuēra**, (fr. *tatouēr*, eng. *tattoo*; af polynesiskt ursprung; på Tonga-språket *tattau*, marquesiska *tatu*, tahitiska *tatau*, hvilket i allmnht. betyder: tecken, teckning, skrift, måleri, och, liksom det nyzeländska *tatau*, äfv. räkna), måla eller inrista åtskilliga figurer i huden, såsom vissa vilda folkslag hafva för sed.

**Taurat**, m., hebr., gamla testamentet hos judarna.

**Taureadōr**, m., (af gr. *taurēa dorā*, läderpiska, af *tāūros*, lat. *tāūrus*, tjur, och *dorā*, hud), piska, gissel; tjurfäktare till häst. — **Tauromachī**, f., tjurfäktning.

**Taut**, se **Thot**.

**Tautochronīsm**, m., (af gr. *tautō*, sammans. af *to autō*, det samma), liktidighet. — **Tautogrām**, n., poem, hvari alla ord eller rader börja med samma bokstaf. — **Tautologī**, f., onödigt upprepande af samma sak med förändrade ord. — **Tautolōgisk**, som innehåller tautologi. — **Tautometrī**, f., enformigt upprepande af samma versmått. — **Tautophonī**, f., fortsatt upprepande af samma ton.

**Tavērn**, se **Tabern**. — **Tavērnicus**, m., magnaternes ordförande i Ungern.

**Taxa**, f., (fr. *taxe*, m.lat. *tāxa*, af lat. *taxāre*, uppskatta), bestämdt, af laglig myndighet åsatt pris för vissa saluartiklar; viss föreskrifven afgiftsberäkning; afgift, pålaga. — **Taxēra**, (lat. *taxāre*), åsätta taxa; värdera, uppskatta; belägga med afgift; beskylla. — **Taxatiōn**, f., prisbestämning; taxas åsättande; uppskattning, värdering; beskattning. — **Taxātor**, m., lat., den, som taxerar.

**Tāxodon**, n., gr., ett urverldens fauna tillhörigt djur af elefantens storlek, funnet i Afrika.

**Tāxus**, f., lat. (gr. *tāxos*), idegran.

**Tazētt**, f., (ital. *tazzētta*, liten skål), en art narciss i södra Europa.

**Te**, se **Thée**.

**Teak-trä**, (eng. *teak-wood*, l. tihk-uådd; malabar. *theka* el. *tekka*), ett ganska fast och varaktigt skeppsbyggnadsvirke, som fås af det jättelika, ostindiska **Teak-trädet** (*Tectōnia grāndis*).

**Teater**, m. fl., se **Theater** etc.

**Teatōtaler** el. **Teatōtaller**, pl. **-tallers** (tihtåtelers), eng. (af *tea*, te, och *tōtal*, hel och hållen, alltså efter orden: te helt och hållet, blott te), benämning på nykterhetsvänner eller medlemmar af nykterhetsföreningar uti Irland, hvilka hafva afsagt sig alla starka drycker och endast dricka te.

**Teberāras**, pl., pers. tiggarmunkar i Persien, ett slags dervischer.

**Tebēth**, m., fjerde månaden i det borgerliga året hos hebreerna, motsvarande vår December.

**Technīk** och **Teknīk**, f., (gr. *technikā*, af *tēchnā*, konst), yttre konstfärdighet; läran om den regelriktiga behandlingen af de bildande konsternas yttre (materiella) del, konstlära; äfv. konstspråk, konstordlära. — **Tēchniker** och **Tekn-**, m., kännare och utöfvare af de yttre konstreglorna. — **Tēchnisk** och **Tekn-**, (gr. *technikōs*), som tillhör eller har afseende på tekniken, hörande till det mekaniska af konsten, konstmessig; som tillhör konstspråket; **tekniska termer**, konstuttryck, konstord. — **Technicīsm**, m., nylat., konstmessig behandling. — **Technoglӯph**, m., konstnärligt skuren sten. — **Technolīt(h)**, m., konstgjord stenmassa. — **Technologī** och **Tekn-**, f., den vetenskap, som handlar om konster och slöjder i allmänhet, slöjdvetenskap; afhandling, lärobok deri. — **Technolōgisk** och **Tekn-**, som tillhör eller angår teknologien.

**Tectūr**, f., nylat. (af *tēgere*, betäcka), betäckning.

**Tedēsco**, ital., tysk; **ālla tedēsca**, tonk., på tyskt vis.

**Te Dēum**, n., lat. (af de latinska begynnelseorden *Te Dēum laudāmus, etc.*, o Gud! vi lofve dig etc.), den såkallade ambrosianska lofsången, författad i 4:de årh. af den hel. Ambrosius, biskop i Milano, och öfversatt af Luther.

**Tediōs**, (fr. *tédiēūx*, lat. *taediōsus*), ledsam, tråkig.

**Tefterdar**, se **Defterdar**.

**Tegēra**, (lat. *tēgere*), täcka, öfvertäcka, öfverskyla. — **Tegumēnt**, n., (lat. *tegumēntum*), betäckning; bot. hinna, svepe, fröbetäckning.

**Teifun**, m., kin., = Typhon, se d. o.

**Teint** (tängh), m., fr. (af *teindre* = lat. *tingere*, färga), färg, isht. ansigtsfärg, hy. — **Teinte** (tänght'), f., färgskiftning; färgton; fig. anstrykning. — **Teintūre** (tänghtӯhr'), f., färgvätska, färg; fig. ytlig kunskap, lätt anstrykning (af något).

**Teknik**, **Teknisk**, **Teknologi**, m. fl., se **Technik** etc.

**Tektonīk**, f., gr. (*tektonikā*, af *tēkton*, egentl. snickare, timmerman, byggmästare, sedan i allmnht. handtverkare), konsten att på trä eller metall anbringa bildverk.

**Telamōn**, m., gr., bärrem; förband; byggn.k. **telamōner**, manliga, ett bjelklag bärande bildstoder, = Atlanter.

**Telegraf**, m. fl., se under följ.

**Telegrām**, n., gr. (af *tāle*, fjerran, långt bort, och *grāphein*, skrifva), underrättelse, meddelad genom telegraf (se följ.), fjerrskrift. — **Telegrāph** och **-grāf**, m., inrättning, hvarmedelst man på långt afstånd och på kort tid kan, genom vissa på förhand öfverenskomna eller föreskrifna tecken, meddela underrättelser, fjerrskrifnings-inrättning; **telegrafverk**, offentlig inrättning i och för befordrande af telegrammer. — **Telegrafēra**, meddela underrättelser genom telegraf. — **Telegrafī**, telegrafering. — **Telegrafīk**, f., konsten att telegrafera. — **Telegrāfisk**, beträffande telegrafer eller konsten att telegrafera; som erhålles eller med-

delas genom telegraf. — **Telegrafīst**, m., en vid ett telegrafverk anställd tjensteman. — **Teleïkonographī**, f., konsten att upptaga bilder af ganska aflägsna föremål. — **Teleskōp**, n., gr. (af *skopeīn*, skåda), instrument, hvarmedelst man betraktar aflägsna föremål, vare sig på jorden eller på himlahvalfvet, fjerrglas, spegelkikare. — **Teleskopī**, f., den del af optiken, som handlar om teleskop. — **Teleskōpisk**, teleskoper beträffande; äfv. endast genom teleskop synbar.

**Teleologī**, f., gr. (af *tēlos*, mål, ändamål), läran om tingens ändamål och om verldsinrättningens ändamålsenlighet; ändamålslära. — **Teleolōgisk**, beträffande denna lära.

**Teleosāūrus**, m., gr. (jmf. *Saurier*), ett urverldens fauna tillhörigt djur, liknande krokodilen, men mycket större.

**Teleskop**, m. fl., se under **Telegram**.

**Telinga**, se **Telugu**.

**Tēllus**, f., lat. (genit. *tellūris*), jordklotet; jordens gudinna, jmf. *Gäa*. — **Tellūr**, m., el. **Tellūrium**, n., en 1782 upptäckt metall. — **Tellurēt**, m., kem. tellurs förening med en elektropositiv metall; **Tellurīd**, m., dess förening med en elektro-negativ metall. — **Tellūrisk**, nylat., jordisk, jordklotet tillhörig, utgående från dess kraft och verksamhet. — **Tellurīsmus**, m., jordens byggnad, jordens naturkraft; äfv. d. s. s. Animal-magnetism. — **Tellūrium**, n., en maskin till åskådliggörande af jordens och månens rörelser.

**Telugu** el. **Telinga**, n., ett ostindiskt språk af den dravidiska språkstammen.

**Tema**, se **Thema**.

**Temeritēt**, f., (lat. *temēritas*), förmätenhet, öfverdådighet. — **Temerār**, (lat. *temerārius*, fr. *téméraīre*), förmäten, öfverdådig.

**Tēmpel**, n., (af lat. *tēmplum*, urspr. afskild, helig ort), en åt gudstjensten invigd byggnad (isht. i fråga om hednisk och judisk gudstjenst); äfv. en stor, af Tempelherrarna 1222 uppförd byggnad i Paris, der Ludvig XVI hölls fången. — **Tempelherrar**, (m.lat. *Templārii*), medlemmar af en under korstågen stiftad andelig riddarorden, benämd efter judiska templet i Jerusalem, i hvars grannskap den ägde en af konung Balduin II skänkt byggnad.

**Temperament**, m. fl., se under följ.

**Temperēra**, lat. (*temperāre*), mildra, lindra, sakta, jemka; äfv. genom glödgning emellan kolstybb och benaska betaga gjutgods dess sprödhet, d. s. s. Adoucera; **temperērad**, mildrad, måttligt varm; **temperāntia**, pl., lat., läkek. kylande, stillande medel. — **Temperamēnt**, n., (lat. *temperamēntum*), sammanfattningen af de menniskans böjelser, som grunda sig på hennes kropps egna beskaffenhet och dess förbindelse med själen, skaplynne, sinnelag, lynne. — **Temperāns**, f, (lat. *temperāntia*), måttlighet. — **Temperatūr**, f., (lat. *temperatūra*), värmegrad; tonk. afvikning i tonernas fullkomliga renhet, på det att intervallerna i hvarje särskilt tonart må stå i behörigt förhållande.

**Tempēsta**, m., en komisk figur på italienska teatern. — **Tempestōso**, ital., tonk. stormande, vildt.

**Tempestīv**, lat. (*tempestīvus*), som sker i rätt tid, tidsenlig, läglig.

**Tēmpo**, n., pl. **tēmpi**, ital. (af lat. *tēmpus*), tonk. och dansk. tidmått; vid fäktning m. m.: handgrepp; **hålla tempo**, hålla takt; **à tēmpo**, ital., **à temps** (tangh), fr., **de tēmpore**, lat., tidigt, tidsenligt, i rättan tid; **al tēmpo** el. **al rigōre di tēmpo**, ital., tonk. i sträng takt; **nel tēmpo**, efter tidmåttet; **t. di bāllo**, danstakt; **t. di mārcia**, marschtakt; **t. di menuētto**, menuett-takt; **t. giūsto**, lagom takt.

**Temporāl**, lat., 1) (*temporālis*, af *tēmpus*, pl. *tēmpora*, tinning), anat. till tinningarna hörande; 2) se under **Tempus**.

**Temporel**, **Temporär**, m. fl., se följ.

**Tēmpus**, n., pl. **tēmpora**, lat., tid; gram. ett verbs olika form i afseende på tidsbegrepp, tidsform; **ad tēmpus**, för en tid, en tid bortåt, tills vidare; **ad tēmpus vītae**, för eller på lifstid; **de tēmpore**, tidigt, tidsenligt, i rättan tid; **ex tēmpore**, genast, utan förberedelse; **hoc tēmpore**, för närvarande; **omni tēmpore**, i all tid; **pro tēmpore**, för närvarande; **o tēmpora, o mōres!** o tider, o seder! (klagorop öfver tidens seder); **tēmpora mutāntur et nos mutāmur in īllis**, tiderna förändras och vi med dem. — **Temporāl**, (lat. *temporālis*), verldslig. — **Temporālier**, pl., verldsliga fördelar, inkomster, som de andeliga åtnjuta. — **Temporēl**, fr., verldslig, timlig. — **Temporisēra**, (fr. *temporisēr*, m.lat. *temporizāre*), draga ut på tiden i afvaktan på gynsammare tillfälle, förhala. — **Temporisatiōn**, f., utdragande på tiden, förhalande. — **Temporār**, (lat. *temporārius*, fr. *temporāire*), inskränkt till en viss tid, tillfällig.

**Tenacitet**, **Tenaculum**, **Tenakel**, **Tenalj**, se under **Tenax**.

**Tenaren**, se **Taenarus**.

**Tēnax**, lat. (af *tenēre*, hålla), fasthållande; uthållig, ihållig, ihärdig, envis; ståndaktig; seg; karg. — **Tenacitēt**, f., uthållighet, ihärdighet, ståndaktighet; seghet; karghet. — **Tenāculum**, lat., och **Tenākel**, n., boktr.k. inrättning, hvarmedelst en sättare har manuskriptet fästadt vid kasten; apot. ram till linneduk vid silningar; äfv. ett slags kirurgiskt instrument, isht. för att fasthålla bölder, som skola öppnas. — **Tenāīlle**, fr., f., och **Tenālj**, m., (provenç. *tenālha*, ital. *tanāglia*, af lat. *tenāculum*, af *tēnax*, fasthållande), tångverk: ett slags befästningsverk.

**Tendens**, m. fl., se under **Tendera**.

**Tēnder**, m., eng. (af *tend* = *attend*, fr. *attēndre*, uppvakta, betjena, beledsaga), ett mindre örlogsfartyg, som åtföljer ett linieskepp, för att öfverbringa order och underrättelser m. m.; kolvagn, som åtföljer ett jernbanslokomotiv.

**Tendēra**, (lat. *tēndere*), sträfva, syfta, hafva till mål, hafva någon viss riktning, benägenhet. — **Tendēns**, f., nylat. (fr. *tendānce*), sträfvande; riktning, syftning; benägenhet, böjelse. — **Tendentiōs**, riktad till ett visst mål; som innebär någon viss afsigt, afsigtsfull. — **Tensiōn**, f., (lat. *tēnsio*), spänning.

**Tendre** (tanghdr'), fr. (af lat. *tēner*), späd, klen; ömtålig; öm, ömhjertad, ömsint. — **Ten-**

**drēsse** (tanghdräss'), ömhet, hjertlig tillgifvenhet. — **Tēnero** el. **Teneramēnte**, äfv. **Con tenerēzza**, ital., tonk., ömt, med ömhet.
**Tenēsmus**, m., lat. (af gr. *tenesmōs*, af *tēinein*, spänna), läkek. stoltränga, stoltvång.
**Tēnor**, m., lat. (af *tenēre*, hålla), hållning, fortvarande; köpm.t. innehållet af ett bref eller annan skrift; **ūno tenōre**, oafbrutet, allt i ett. — **Tenōr**, m., (af ital. *tenōre*, egentl. visa, melodi), tonk. den högre mansrösten; äfv. d-strängen på en violin. — **Tenorīst**, m., tenorsångare.
**Tension**, se under **Tendera**.
**Tenson**, se **Tenzone**.
**Tentacula**, se under följ.
**Tentēra**, lat. (*tentāre*, känna på, försöka), pröfva, undersöka; fresta; på förhand pröfva någon, som skall undergå examen; äfv. undergå en sådan pröfning; **tentāre līcet**, det går an att försöka. — **Tentāmen**, n., föregående pröfning till en examen. — **Tentatiōn**, f., frestelse. — **Tentātor**, m., den, som tenterar någon, hvilken skall undergå examen. — **Tentatīv**, frestande. — **Tentācula**, pl., nat.-hist. trefvare.
**Tēnuis**, f., pl. **tēnues**, lat. (*tēnuis*, tunn, näml. *līttera*), gram. hårdt medljud (p, t, k). — **Tenuitēt**, f., (lat. *tenūitas*), tunnhet; magerhet; armod.
**Tenūta**, f., ital. (af *tenēre*, hålla), tonk. hvilopunkt; ton, som uthålles. — **Tenūto**, ital., tonk. uthålligt.
**Tenzōne**, f., (ital. *tenzōne*, *tenza*, provenç. *tenson*, *tensa*, g.fr. *tenson*, *tence*, strid, stridsdikt, af provenç. *tensār*, g.fr. *tencer*, strida, försvara, från lat. *tenēre*, *tēntum*, fasthålla), ett slags sinnrik, poetisk lek hos de provençaliska diktarne.
**Teocalli**, m., mexik., tempelbyggnad hos de forna Aztekerna i Mexiko.
**Teodicé**, **Teognosi**, **Teogoni**, **Teokrati**, **Teologi**, **Teorb**, **Teorem**, **Teori**, **Teosofi**, m. fl., se **Theodicé**, etc.
**Teorb**, **Teorem**, **Teori**, m. fl., se **Theorb**, etc.
**Tephillim** el. **Thephillim**, pl., rabbin. (af hebr. *tephillāh*, bön), smala, svarta läderremmar, hvilka judarne binda om hufvud och armar, då de vilja bedja, bönremmar.
**Tepidārium**, n., lat. (af *tēpidus*, ljum), rum i ett badhus, för ljumma bad; äfv. växthus, der en temperatur af 5—9° R. underhålles.
**Terapi**, m. fl., se **Therapi**, etc.
**Teratologī**, f., gr. (af *tēras*, pl. *tērata*, underverk), läran om de i bibeln omtalade underverk; läkek. läran om missbildningar i moderlifvet och om missfall; naturk. läran om missbildningar inom växt- och stenriket.
**Tērbium**, n., en af M o s a n d e r upptäckt metall.
**Tercerōn**, m., sp. (af *tercēro*, tredje), afkomling af en europé och en mulattska.
**Terebinthina**, se **Terpentin**.
**Terēdo**, f., lat. (af gr. *terādōn*), skeppsmask.
**Terella**, se **Terrella** (under **Terra**).
**Tērgum**, n., lat., **Tērgo**, m., ital., rygg; baksida; **in tērgo**, på baksidan (af en vexel, o. s. v.). — **Tergiversēra**, lat. (*tergiversāri*), söka undanflykter, svinka, krångla. — **Tergiversatiōn**, f., svinkande, krångel.
**Teriak**, se **Theriak**.
**Term**, **Termin**, **Terminera**, **Terminologi**, m. fl., se under följ.
**Tērminus**, m., lat., gräns; mål; gränsguden hos fornromarne; gränspunkt i tiden, bestämd tidpunkt; noga begränsadt, bestämdt uttryck, isht. konstord, konstuttryck; **in tērmino**, **in īpso t.** el. **in t. praefīxo**, på bestämd, utsatt tid; **tērminus a quo**, den tidpunkt, ifrån hvilken man räknar något, begynnelsetid; **t. ad quem**, den tidpunkt, till hvilken man räknar något, sluttid; **mēdius tērminus**, mellanlemmen i en slutledning; **tērminus tēchnicus**, pl. **tērmini tēchnici**, teknisk term, konstord, konstuttryck. — **Term**, m. (fr. *terme*, gräns, mål, af lat. *tērminus*), gränspelare, gränsbild (hos fornromarne), ord, uttryck, talesätt; log. sats (i en slutledning); räknek. hvarje storhet i en proportion eller progression; äfv. hvarje storhet i en algebraisk expression, hvilken är skild ifrån en annan genom tecknet + el. —. — **Termīn**, (lat. *tērminus*), bestämd tid, tidpunkt; förfallotid; bestämd tid under årets lopp, då någon viss årligen återkommande sysselsättning äger rum, t. ex. l ä s e t e r m i n vid ett läroverk, s p e l t e r m i n vid en teater, o. s. v. — **Terminēra**, (lat. *termināre*), begränsa; **terminānte**, ital., köpm.t. tilländalöpande (månad eller år). — **Terminatiōn**, f., begränsning; gram. ändelse (ett ords). — **Terminīsm(us)**, m., den läran, att Gud skulle bestämt en viss nådetid för hvarje menniska, efter hvars förlopp hon ej hade att vänta förlåtelse, om hon ej dessförinnan bättrat sig. — **Terminīst**, m., anhängare af denna lära. — **Terminologī**, f., sammanfattning och förklaring af de brukliga konstorden i en vetenskap o. s. v. — **Terminolōgisk**, hörande till konstspråket, beträffande konstord.
**Termīt**, m., (fr. *termīte*, af lat. *tērmes*, genit. *tērmitis*, trädmask), hvit myra i de tropiska länderna.
**Termometer**, m. fl., se **Thermometer**.
**Tern**, m., (fr. *terne*, ital. *tērno*, af lat. *tērni*, tre i sender), tre ark papper, lagda inuti hvarandra; tre lotterinumror, i en dragning utkomna på en och samma lotteriinsats. — **Ternār**, (lat. *ternārius*, fr. *ternāire*), trefaldig; d e n t e r n ä r a p e r i o d e n, geol. jordbildningens tredje och yngsta period.
**Terpentīn**, m. (af lat. *terebīnthina*, näml. *rēsina*; pers. *termentīn*), den flytande kådan af vissa barrträd.
**Terpōdion**, n., gr. (af *tērpein*, förnöja, roa, och *odā*, sång), ett af B u s c h m a n n 1813 uppfunnet tonverktyg, som genom trästafvars gnidning emot en genom trampning i omsvängning satt vals frambringar flöjt-, horn- och fagotttoner.
**Terpsīchore**, f., gr. (af *tērpein*, roa, och *chorōs*, dans), mytol. danskonstens gudinna; astron. en 1864 af T e m p e l upptäckt asteroid.
**Tērra**, f., lat., jord, land; **t. fīrma**, fast land; **t. incōgnita**, okändt land; **t. japōnica**, se **Kateku**; **t. sigillāta**, se **Bolus**; **tērra cōtta**, f., ital. (af *cōtta* = *cōcta*), bränd lera; äfv. bildverk, statyetter, krukmakar-arbeten af detta ämne. — **Terrāīn**, fr., och **Terrāng**, m., mark, grund; fältet, hvarpå tvenne fiendtliga

armëer operera mot hvarandra. — **Terralīt(h)**, m., benämning på ett slags fint krukmakargods. — **Terrāsse**, fr., f., och **Terrāss**, m., jordvall, upphöjd afsats (i trädgård, park, framför en stor byggnad, o. s. v.); af gallerverk omgifven upphöjning på ett tak; geogr. landsträcka, som bildar en naturlig afsats på jordytan. — **Terrassēra**, (fr. *terrassēr*), uppkasta jordvallar, den ena öfver den andra; äfv. kasta till marken. — **Terrāzzo**, m., ital., venetiansk golfbeläggning af sten. — **Terrēlla**, f., nylat. (demin. af *tērra*), en kulformig magnet till åskådliggörande af jordmagnetismen. — **Terre-neuve** (tähr-növ'), nytt land, nyupptäckt land, isht. = New-foundland. — **Terrēstrisk**, (lat. *terrēstris*), jordisk.

**Terrēūr** (terröhr), f., fr. (lat. *tērror*, af *terrēre*, förskräcka), förskräckelse, skräck; skräcktiden under franska revolutionen; **tērror pānicus**, lat., **terrēūr panīque** (-panïck), fr., panisk förskräckelse (se under *Pan*). — **Terrībel**, (lat. *terrībilis*, fr. *terrīble*), förskräcklig, skräckfull. — **Terrorisēra**, injaga skräck; medelst skräckåtgärder bedämpa, kufva, hålla i tvång och undergifvenhet. — **Terrorīsm**, m., nylat., skräckregering, skräckvälde, skräcksystem. — **Terrorīst**, m., medlem eller anhängare af en skräckregering; en, som hyllar skräcksystemet. — **Terrorīstisk**, som injagar skräck.

**Terrīn**, m., (fr. *terrīne*, af *terre*, jord, lera), soppskål.

**Territōrium**, n., lat. (af *tērra*, jord, land), område. — **Territoriāl**, lat., tillhörig eller omfattande ett område; **territoriāl-politīk**, den statskonst, som söker att utvidga eget område och förhindra andra staters förstorande; **territoriāl-rätt**, landsherrlig rätt; ford. i Tyskland: en landsherres rätt gent emot kejsaren och riket; **territoriāl-systēm**, den åsigt, enligt hvilken kyrkan, såsom en del af staten, är densamma fullkomligt underordnad.

**Terrorism, Terrorist**, m. fl., se under **Terreur**.

**Ters, Tersett, Tertia, Tertian**, m. fl., se under **Tertius**.

**Terserol**, se **Terzerol**.

**Tērtius, a, um**, lat., tredje; **tērtius intervēniens**, en tredje mellankommande part; skiljedomare; **tērtium tāntum**, köpm.t. hvad som öfverstiger **ālterum tāntum** eller hundra procent; **tērtium**, n., det tredje; **pro tērtio**, för det tredje; **tērtium non dātur**, ett tredje gifves icke. — **Ters** och **Terz**, m., (ital. *tērza*, lat. *tērtia*), en sextiondedel af en sekund; tonk. tredje diatoniska tonen ifrån grundtonen; fäktk. tredje sättet att stöta; i piketspelet: tre efter hvarandra följande kort af samma färg. — **Tērtia**, f., lat., tredje klassen i en skola; äfv. en sort boktryckarstil; tonk. tredje diatoniska tonen ifrån grundtonen. — **Tertiāl**, m., el. **Tertiāl-tionde**, den tredjedel af tionden, som svenska presterskapet af församlingarna uppbär till sitt underhåll. — **Tertiān**, m., lärjunge i tredje klassen af en skola; äfv. benämning på en orgstämma; **tertiān-feber**, annandagsfrossa. — **Tertiār**, (lat. *tertiārius*, egentl. innehållande tredje delen), intagande tredje platsen i en följd; geol. hörande till tredje bildningsperioden. — **Terzētt** och **Tersētt**, m., ital. (*terzētto*), trestämmigt tonstycke, isht. för sång. — **Terzīn**, m., pl. **terzīner**, (ital. *terzīne*), treradiga, genom rimslutet sammanbundna strofer, bestående af femfotiga jamber.

**Tertūlia**, f., i Spanien: gallëri på en teater; äfv. aftonsällskap, slutet sällskap, klubb. (I medlet af 17:de seklet benämde man så de loger, som tillhörde öfra raden på de begge förnämsta teatrarna i Madrid, och i hvilka företrädesvis den bildade delen af åskådarne samt de andlige togo plats. Det var den tiden på modet att studera kyrkofadren Tertulliani skrifter, och presterne plägade att pryda sina predikningar med ställen ur dessa, hvadan man på skämt kallade dem Tertulianter och deras plats Tertulia).

**Terz**, se under **Tertius**.

**Terzerōl**, m., (ital. *terzeruōlo*), fickpistol, puffert.

**Terzett, Terzin**, se under **Tertius**.

**Tes**, se **Thesis**.

**Test**, (1), m., (af lat. *testum*, *testa*, lerkärl), kem. ett slags stor kapsel till silfverprof och afdrifning af silfver.

**Test**, (2), m., eng. (af lat. *testari*, betyga), en engelsk religionsed, hvarigenom hvar och en, som tillträder ett embete, måste afsvärja påfven och betyga, att han icke är hemlig katolik; **testakten**, den lag, som föreskrifver denna embetsed.

**Testacēer**, pl., lat. (*testācea*, af *tēsta*, musselskal), skaldjur, snäckor och musslor. — **Testacīt**, m., förstenadt skaldjur.

**Testamente, Testamentera, Testator**, m. fl., se under följ.

**Testēra**, lat. (*testāri*), intyga, betyga, bekräfta. — **Testamēnte**, n., (lat. *testamēntum*), arfsförordnande, en persons sista vilja angående arfvet af hans efterlemnade egendom; äfv. benämning på hvardera af bibelns två stora hufvudafdelningar: **gamla testamentet**, de böcker af bibeln, som äro författade före Kristi födelse; **nya testamentet**, de derefter skrifna; **testamēntum recīprocum**, inbördes testamente. — **Testamentārie**, m., testamentstagare. — **Testamentārisk**, (lat. *testamentārius*), som angår eller innehåller en persons yttersta vilja. — **Testamentēra**, gifva genom testamente. — **Testātor**, m., den, som upprättar ett testamente, testamentsgifvare. — **Testatōrisk**, af testamentsgifvare förordnad. — **Testātrix**, f., testamentsgifverska.

**Testificēra**, lat. (*testificāri*), betyga, intyga, med vittne styrka. — **Testificatiōn**, f., (lat. *testificātio*), betygande, intygande, styrkande med vittnen.

**Testīkel**, m., (lat. *testīculus*), pungsten.

**Testimōnium**, n., lat. (jmf. *Testis* och *Testera*), vittnesbörd, betyg; **t. mōrum**, fräjdbetyg; **t. paupertātis**, fattigdomsbetyg; **t. vitāe**, betyg öfver lefnadssätt och uppförande.

**Tēstis**, m., lat., vittne; **t. aurītus**, öronvittne; **t. jurātus**, edsvuret vittne; **t. oculāris**, ögonvittne.

**Tētanus**, m., lat., el. **Tētanos**, m., gr. (af *tetanós*, spänd, från *teínein*, spänna), läkek. halsstyfhet; äfv. stelkramp, dödskramp.

**Tête** (tät'), f., fr. (g.fr. *teste*, provenç., ital. och sp. *tēsta*, af lat. *testa*, lerkärl, panna, hufvudskål), hufvud; främsta plats, spets; **à la tête,** i spetsen; **tête à tête,** möte eller samtal emellan två personer, mellan fyra ögon.

**Tetrachōrd,** m., gr. (*tetrāchordon*, af *tēssares* el. *tēttares*, n. *tēssara* el. *tēttara*, fyra, och *chordā*, tarmsträng), fyrsträngadt tonverktyg; äfv. ackord af fyra toner, fyrklang; äfv. den fyratonsföljd, hvari forngrekerne indelade sitt tonsystem. — **Tetradaktȳlisk,** fyrfingrad. — **Tetradynāmia,** pl., och **Tetradynamīa,** f., sing., gr. (af *dȳnamis*, kraft), 15:de klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med fyra långa och två korta ståndare. — **Tetraēder,** m., gr. (af *hēdra*, säte, grundyta), geom. solid figur, som inneslutes af fyra liksidiga trianglar. — **Tetragōn,** m., fyrhörning. — **Tetragrāmmaton,** n., ett af fyra bokstäfver bestående ord, isht. Guds namn, emedan det på flera språk består af fyra bokstäfver. — **Tetragynīa,** f., bot. växtordning, bestående af växter, hvilkas blommor hafva fyra pistiller. — **Tetrāmeter,** m., versk. fyrmätig vers. — **Tetrāndria,** pl., och **Tetrandrīa,** f., sing., bot. 4:de klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med fyra ståndare, lika långa eller af obestämd längd. — **Tetrapetālisk,** bot. som har fyra blomblad. — **Tetraphȳllisk,** bot. fyrbladig. — **Tētrapla,** f., Origenes' bibel, innehållande fyra särskilta öfversättningar af G. Testamentet. — **Tetrārch** och **-ārk,** m., (gr. *tetrārchäs*, af *ārchein*, herrska), fjerdingsfurste. — **Tetrarchī** och **-arkī,** f., el. **Tetrarchāt** och **-arkāt,** n., en fjerdingsfurstes värdighet eller område. — **Tetrāstichon,** n., fyrradig dikt, strof. — **Tetrāstylon,** n., byggnad med fyra kolonner. — **Tetrasȳllabon,** n., fyrstafvigt ord. — **Tētrodon,** m., gr. (af *odūs*, genit. *odōntos*, tand), taggbuk (fiskslag).

**Teurg,** m. fl., se **Theurg,** etc.

**Teut,** m., namnet på en fabelaktig, förgudad krigshjelte hos forntyskarna, jmf. *Tuisco*. — **Teutōner,** pl., en forntysk folkstam. — **Teutōnisk,** forntysk. — **Teutomanī,** f., tyskeri.

**Text,** m., (lat. *tēxtus*, egentl. väfnad, af *tēxere*, väfva), den sammanhängande ordfogningen af ett tal eller en skrift; en författares egna ord (i motsats till anmärkningar, förklaringar o. s. v.); stycke ur bibeln, såsom ämne för en predikan; ett slags boktryckarstil; orden till ett sångstycke, till en tondikt (i motsats till musiken); läsa texten för någon, strängt och allvarligt förehålla någon hans skyldigheter. — **Tēxta,** skrifva utsirade bokstäfver. — **Textūr,** f., (lat. *textūra*), väfnad; fig. anordning af delar, som utgöra ett helt.

**Thaboriter,** se **Taboriter** (under **Tabor**).

**Thāler,** m., ett tyskt mynt af olika värde i olika tyska stater.

**Thalīa,** f., 1) (gr. *thalīa*, egentl. blomstring), mytol. en af gratierna; 2) (gr. *Thalēia*), skådespelets sångmö; Thalias tempel, teater, skådespelshus; astron. en 1852 af Hind upptäckt asteroid.

**Thāllium,** n., nylat. (af gr. *thallōs*, grön gren), en af Crookes 1861 upptäckt ny metall, som i spectrum visar två gröna linier.

**Than,** m., (skott. *Thane;* angl.-sax. *thēgen*, *thēgn*, *thēn*, konungatjenare, riddare, adelsman, motsvarande det fornnordiska *thignarman*), en adelstitel i Skottland; äfv. ståthållare, länshöfding.

**Thānatos,** m., gr., döden; mytol. dödsguden, nattens son.

**Thara,** se **Tara.**

**Thaumatologī,** f., gr. (af *thāūma*, pl. *thāūmata*, underverk), läran om underverk. — **Thaumatūrg,** m., undergörare. — **Thaumaturgī,** f., förrättande af underverk. — **Thaumatūrgisk,** undergörande.

**Thaut,** se **Thot.**

**Thé** och **Te,** n., (fr. *thé*, ital. *tè*, sp. *té*, eng. *tea*, rys. *tschai;* af kin. *tschâ*, enl. sydlig munart *the*), buskväxten *Thēa chinēnsis*; äfv. de afplockade och torkade bladen deraf; äfv. afkok af dessa blad; **thé dansānt** (-danghsängh), tesällskap med dans. — **Theīn,** n., kem., grundämnet i te.

**Theāter** och **Teāter,** m., (af gr. *thēatron*, egentl. skådeplats, af *theāsthai*, se, skåda), skådebana, skådeplats; skådespelshus; skådespelskonst; **coup de théâtre** (kuh d' teätr'), m., fr., öfverraskande ögonblick eller händelse i ett skådespel; **thēatrum anatōmicum,** anatomisal; **thēatrum mūndi,** verldsteater, en liten teater med tillbehör, på hvilken framställas hela landskap med städer och deras innevånare. — **Teatrālisk** och **Teatr-,** beträffande skådebanan eller skådespel; skådespelsmessig; gyckelaktig. — **Theatīk,** f., läran om synen.

**Theatīner,** pl., medlemmar af en katolsk munkorden, hvars uppgift är att predika emot kättare, besörja själavården och sköta sjuka, stiftad 1524 af den hel. Cajetan, samt den sedermera blefne påfven Paul IV, då varande biskop i Theate el. Chieti.

**Thebaīn,** m., kem. en vegetabilisk saltbas i opium.

**Thein,** se **Thé.**

**Theīsm,** m., gr. (af *theōs*, Gud), tron på en Gud. — **Theīst,** m., den, som tror på en Gud.

**Thekaträdet,** se **Teak-trädet.**

**Thekla,** sengr. (af *theoklās*, Guds ära), ett qvinnonamn.

**Thēma,** n., pl. **thēmata,** gr. (egentl. det satta, uppställda, af *tithānai*, sätta, ställa), grundtanken i ett tal; ämnet för en uppsats, en afhandling; uppgift för en öfversättning till öfning vid läroverk; tonk. den sats, som utgör hufvudtanken för en komposition.

**Thēmis,** f., gr., mytol. rättvisans gudinna.

**Theodicé** och **Teodicé,** f., gr. (af *theōs*, Gud, och *dīkä*, rättvisa), försvar för Guds försyn i anledning af det onda i verlden.

**Theodolīt,** m., gr. (sannolikt af *theāsthai*, se, skåda, och *dolichōs*, lång), ett landtmätarinstrument till höjdmätning.

**Theodōr,** vanl. **Thēodor,** m., gr. (af *theōs*, Gud, och *dōron*, gåfva), mansnamn med betyd.: den gudaskänkte; häraf qvinnonamnet **Theodōra.**

**Theōdorich** el. **Theōdorik,** lat. **Theodoricus,** forntyskt mansnamn = **Dietrich,** se d. o.

**Theodōsius,** m., gr. (af *theōs*, Gud, och *dōsis*, gåfva), ett mansnamn: Guds gåfva; häraf qvinnonamnet **Theodōsia.**

**Theognosī**, f., gr. (af *theōs*, Gud, och *gnōsis*, kunskap), kunskap om Gud. — **Theogonī**, f., (gr. *theogonīa*), gudarnes uppkomst och härstamning: namnet på en dikt af Hesiodos. **Theokratī**, f., (gr. *theokratīa*, af *kratēīn*, herrska), regering af prester såsom Guds omedelbara tjenare, t. ex. hos de forna judarna. — **Theokrātisk**, som har beskaffenheten af, tillhör, utmärker en theokrati. — **Theolōg** och **Teolōg**, m., en, som är kunnig i **Theologī**, äfv. **Teol-**, f., läran om Gud och gudomliga ting, religionsvetenskap. — **Theologisēra** och **Teol-**, tala lärdt om Gud och de gudomliga tingen, agera teolog. — **Theolōgisk** och **Teol-**, som angår teologien. — **Theomanī**, f., religiöst vansinne. — **Theomantī**, f., spådom genom gudomlig ingifvelse. — **Theophanī**, f., (gr. *theophāneia*, af *phāinesthai*, visa sig), gudauppenbarelse i hedendomen; Guds uppenbarelse i G. Test.; äfv. trettondedagen, = Epiphania. — **Theophānt**, m., en, som berömmer sig af gudomliga uppenbarelser. — **Theōphilus**, m., gr. (af *phīlos*, vän), ett mansnamn: den Gud tillgifne el. den af Gud älskade; häraf qvinnonamnet **Theōphila**. — **Theophobī**, f., (af gr. *phōbos*, fruktan), fruktan för Gud. — **Theophrōn**, m., mansnamn: den gudligt sinnade. — **Theoplastīk**, f., (jmf. *Plastik*), framställning af gudomligheten genom bildverk. — **Theophlegī** el. **-plexī**, f., (af gr. *plāssein*, slå), läkek. ett plötsligt dödande slag. — **Theopneustī**, f., (jmf. *Pneuma*), gudaingifvelse, gudomlig ingifvelse. — **Theosōph** och **Teosōf**, m., (jmf. *Sophīa*), den, som föreger sig genom gudomliga uppenbarelser hafva erhållit en högre kunskap om Gud. — **Theosophī** och **Teosofī**, f., föregifven högre kunskap om Gud, genom gudomlig uppenbarelse meddelad vissa utvalde. — **Theosōphisk** och **Teosōfisk**, beträffande teosofien.

**Theōrb** och **Teōrb**, f., (fr. *théorbe*, sp. *teorba*, ital. *tiorba*), stor basluta med 14 till 16 strängar, numera kommen ur bruk.

**Theorēm** och **Teorēm**, n., gr. (*theōrāma*, egentl. det åskådade, betraktade, af *theorēīn*, betrakta), matem. en genom begrundning funnen sats, som kan bevisas, lärosats. — **Theoremātisk**, bestående af lärosatser. — **Theorī** och **Teorī**, f., (gr. *theorīa*), vetenskaplig lära i och för sig, utan tillämpning; vetenskaplig grundlära, lära (i motsats till *Praxis*, se d. o.). — **Theorēticus** och **Theorētiker**, m., den, som äger blott teori, sysselsätter sig med blotta teorier. — **Theoretisēra** och **Teor-**, uppgöra eller grubbla på teorier. — **Theorētisk** och **Teor-**, (gr. *theorātikōs*), som angår teori, vetenskaplig. — **Theorīst** och **Teor-**, m., en, som är kunnig i teorien.

**Theosoph**, m. fl., se under **Theognosi**.

**Therapī** el. **Therapeutīk** och **Ter-**, f., gr. (*therapēīa*, tjenst, skötsel, vård, af *therapēūein*, tjena, vårda), läran om sjukdomars behandling och de sjukes vård. — **Therapēūt**, m., (gr. *therapeutās*), egentl. tjenare, vårdare; hos de forna judarna = Essäer, se d. o.; praktiserande läkare, äfv. **Therapēūtiker**. — **Therapēūtisk**, som angår therapien.

**Therēsia**, fr. **Therèse**, f., (af gr. *tharān*, jaga), qvinnonamn: den jagtälskande, jägarinnan.

**Thēriak** och **Tēriak**, m., gr. (*thāriakōn*, näml. *antīdoton*, egentl. ett medel emot djuriskt gift, af *thārīon*, vildt djur), urspr. ett motgift emot bett af giftiga djur; sedermera ett fordom mycket användt, ganska sammansatt och isht. opium innehållande universalläkemedel, som isht. bereddes i Venedig. — **Theriakālisk**, gr.-lat., som innehåller eller liknar theriak. — **Theriāki**, pl., opii-ätare i österländerna. — **Theriakologī**, f., läran om beredning af motgifter. — **Theriotomī**, f., = **Zootomi**, se d. o.

**Thērmer**, pl., (lat. *thērmae*, gr. *thērmai*, af sing. *thērmä*, värme, från *thermōs*, varm), varma källor, varma bad, och isht. hos romarne de till deras begagnande uppförda praktfulla byggnader. — **Thermidōr**, m., värmemånad: elfte månaden i det forna franska republikanska kalenderåret, ifrån d. 22 Juli till d. 22 Aug. — **Thermobaromēter**, m., värme- och lufttrycksmätare. — **Thermochemī**, f., läran om förhållandena mellan värmet och de kemiska fenomenerna. — **Thermoelektricitēt**, f., genom värme väckt elektricitet. — **Thermoelēktrisk**, beträffande värmeelektricitet eller deraf härrörande. — **Thermogène** (tärmåsjähn'), m., fr., värmeämne, värmet. — **Thermolāmp**, m., (fr. *thermolāmpe*), besparingsugn, hvarmedelst man på en gång värmer, upplyser, samt håller maskiner i gång. — **Thermologī**, f., läran om varma mineralkällor och om bad i allmnht. — **Thermomagnetīsm**, m., genom uppvärmning framkallad magnetism. — **Thermomēter** och **Term-**, m., äfv. **Thermoskōp**, n., gr., värmemätnings-instrument, värmemätare. — **Thermomētrisk**, beträffande termometern, dermed förrättad. — **Thermometrogrāph**, m., en termometer till iakttagande af luftens högsta och lägsta värmegrader: äfv. ett slags värmemätare, som på ett pappersblad angifver alla luftvärmens förändringar. — **Thermophōr**, m., en af Möller och Walter uppfunnen apparat till ångbildning, hvarigenom man är tryggad för explosion. — **Thermopōlium**, n., lat. (af gr. *thermopōlion*, af *polēin*, sälja), ford. ställe, der varma drycker höllos till salu. — **Thermoskop**, se **Thermometer**. — **Thermoxygène** (-schän'), m., kem. förening af värmeämne och syre.

**Thersītes**, m., namnet på den fulaste af alla greker, som drogo till Trojas belägring, pratmakare, smädare och storskrytare, slagen af Ulysses och dödad af Achilles, som han hade förolämpat; deraf i allmnht. en ful, smädelysten storskrätlare.

**Thes**, se **Thesis**.

**Thesāūrus**, m., lat. (af gr. *thesaurōs*), skatt; skattkammare; fig. lärdomsskatt, språkskatt, innehållsrik ordbok, stort samladt verk. — **Thesaurēra**, samla skatter.

**Thēseus**, m., en af den forngrekiska sagans berömdaste hjeltar, son af Aegeus, konung i Athen.

**Thēsis**, gr. och lat., f., och **Thes** el. **Thes**, m., pl. **thēses** och **thēser**, (af gr. *tithānai*, sätta, ställa), egentl. sättning, ställning; sats;

isht. en sats, som framställes, för att med argumenter bestridas och försvaras, t. ex. vid en disputation; tonk. nedslag vid markering i början af en takt; den accentuerade eller starka taktdelen; **in thēsi**, såsom 'allmän sats, i allmnht. taget, i regeln. — **Thetīk**, f., inbegrepp af lärosatser, isht. af trosdogmer. — **Thētisk**, uppställande som sats, positiv (se d. o.).

**Thetik, Thetisk**, se under föreg.

**Thētis**, f., gr. mytol. en hafsnymf, Nerei dotter, Peleus' gemål och moder åt Achilles.

**Theūrg** och **Teūrg**, m., gr. (*theurgōs*, af *theōs*, Gud, och *ĕrgon*, verk), undergörare (med gudomlig tillhjelp), trollkarl, andeskådare, andebesvärjare. — **Theurgī**, f., (gr. *theurgīa*), trollkonst med tillhjelp af andar, andebesvärjning. — **Theūrgisk**, undergörande, andeskådande, andebesvärjande.

**Thibet**, se **Tibet**.

**Thīsbe**, f., se under **Pyramus**; astron. en 1866 af Peters upptäckt asteroid.

**Thoman**, se **Toman**.

**Thōmas**, m., (hebr. *theôm*, tvilling, från *thāām*, vara dubbel), ett mansnamn, med betyd.: tvilling; namnet på en af Jesu apostlar, hvilken icke trodde på hans återuppståndelse, förrän han såg och vidrörde honom; deraf uttrycket: en otrogen Thomas för en klentrogen; **Thomaskristne**, till Nestorianerna hörande kristne på kusten Malabar i Ostindien, dit aposteln Thomas uppgifves hafva öfverfört evangelium. — **Thomīster**, pl., anhängare af Thomas af Aquino i 13:de årh.; )( Scotister.

**Thōnfisk**, fiskslaget *Scŏmber Thȳnnus*, i Atlantiska och Medelhafvet.

**Thor**, m., nord. mytol. åskans och styrkans gud, näst Oden den mäktigaste af de skandinaviska gudarna.

**Thora**, f., hebr. (*thôrâh*, lära, undervisning, lag, af *jârâh*, kasta, uträcka handen, visa, lära), Mose lag el. Pentateuchen (de fem Mose böcker).

**Thōrax**, m., gr., bröstharnesk; anat. bröst. — **Thorācica**, pl., läkek. bröstmedel.

**Thorīt**, m., ett i Norge upptäckt mineral, benämndt efter guden Thor. — **Thōrium**, n., kem., den af Berzelius upptäckta metalliska radikalen i **Thorjord**, en egen jordart, som innehålles uti Thorit.

**Thot, Thaut** el. **Taut**, m., vishetens och vetenskapens gud samt skrifkonstens uppfinnare hos fornegypterna.

**Thrēni**, pl., (gr. *thrēnoi*, af sing. *thrēnos*, veklagan), klagosånger, isht. profeten Jeremias' klagovisor.

**Thugs** (thöggs), pl., (af hind. *thag*, skälm, röfvare), hemliga brödraskap af röfvare och mördare uti Indien, hvilka af religiösa grundsatser, enligt föreskrift af gudinnan Bhavani, som äskar menniskooffer, öfverfalla och strypa resande. — **Thuggīsm**, m., dessa ostindiska strypares metodiskt bedrifna handtverk.

**Thuiskon**, se **Tuisco**.

**Thummim**, se **Urim**.

**Thyāder**, pl., (gr. *thyādes*, af sing. *thyās*, från *thȳein*, rasa), = Maenader, Bacchantinnor.

**Thȳmus**, m., lat. (gr. *thȳmos*, af *thȳein*, bränna [rökelse), timjan.

**Thȳrsus**, lat., och **Thyrs**, m., (gr. *thȳrsos*), den med murgrön och vinrankor omlindade staf, som bacchantinnorna buro i handen vid Bacchusfesterna.

**Tiār**, f., gr. (*tiāra*), fornpersernas egendomliga hufvudbonad, isht. de forna persiska konungarnes hufvudprydnad; äfv. den tredubbla påfliga kronan eller mössan, betecknande påfvens trefaldiga regering öfver den stridande, lidande och triumferande kyrkan, eller öfver själarna på jorden, i skärselden och i himmelen.

**Tibet**, m., en sort fint och tätt ylletyg.

**Tic**, m., fr., krubb-bitning (hästars); fig. löjlig ovana; **tic douloureux** (- dulurōh), nervös ansigtskramp.

**Tien**, kin., himmel; himmelens herre, Gud.

**Tiers-étāt** (tjärsetāh), m., fr. (af *tiers*, tredje, och *état*, stånd), ford. i Frankrike: tredje ståndet, bestående af borgare och bönder.

**Tikal**, m., ett mynt i Siam; äfv. en vigt i Birma och Pegu.

**Tilbury** (tilbörri), m., eng., ett lätt, öppet enbetsåkdon på två hjul.

**Timār**, m., ett turkiskt kronogods, förlänadt åt en militär på det vilkor, att han för hvarje 3,000 asper (se d. o.) årlig inkomst ställer en ryttare och sjelf tågar i fält. — **Timariōt**, m., innehafvare af ett sådant gods.

**Timbre** (tänghbr'), m., fr. (af lat. *tȳmpanum*, gr. *tȳmpanon*, bäcken, handpuka), tonk. den egendomliga klangen hos menniskorösten eller ett tonverktyg, tonklang, klangfärg.

**Times** (tejms), pl., eng. (egentl. tiderna), namnet på Englands största politiska tidning.

**Timīd**, (fr. *timīde*, lat. *tīmidus*), rädd, skygg, blyg. — **Timiditēt**, f., (fr. *timidité*, lat. *timīditas*), räddhåga, skygghet, blyghet. — **Timorosamēnte** el. **Timorōso**, ital. (af lat. *tĭmor*, fruktan), tonk. fruktande, skyggt, blygt.

**Timokratī**, f., gr. (*timokratīa*, af *timā*, heder, anseende, och *kratēīn*, herrska), en stat, der embeten och äreställen tilldelas blott åt de förmögna.

**Timon**, m., gr., namnet på en Atheuare vid tiden för det peloponnesiska kriget, som genom sina vänners trolöshet blef menniskohatare; deraf i allmnht. en man af menniskofiendtligt lynne. — **Timōnisk**, menniskofiendtlig.

**Timoroso**, se under **Timid**.

**Timōtheus**, m., gr. (af *timān*, ära, och *theōs*, Gud), ett mansnamn: den Gud ärande.

**Tīmpano**, m., ital. (af lat. *tȳmpanum*, se d. o.), puka; pl. **tīmpani**, pukor.

**Tinctur**, se under följ.

**Tingēra**, lat. (*tīngere*), färga. — **Tinctūra**, lat., och **Tinctūr**, **Tinktūr**, f., i allmnht. färgad lösning; i inskränkt bemärkelse: partiel sprit- eller etherlösning. — **Tint**, m., (ital. *tinta*), mål. genom konst frambragt eller sammansatt färg, som efterhärmar ett föremåls naturliga färg. — **Tīnto**, m., sp. och ital. (egentl. *vīno tīnto*, af *tīnto*, färgad), rödt spanskt vin. — **Tintīllo** (-tīljo), m., rödt vin ifrån trakten af Sevilla.

**Tinkal**, m., malay. (*tingkal*), oren borax.

**Tint, Tinto**, se under **Tingera**.

**Tirāde**, f., fr., och **Tirād**, m., (ital. *tirāta*, af *tirār*, fr. *tirēr*, draga, från moes.g. *tāiran*), stycke, strof ur ett skaldestycke, en bok, o. s. v.;

stycke i en teaterpjes, som måste reciteras utan afbrott; vidlyftig, reflekterande strof, som har endast ett aflägset sammanhang med ämnet, ofta med afsigt att skymfa; tonk. tvenne toners sammanbindning genom en löpning, som genomgår alla de mellanliggande.

**Tiraljēra,** (fr. *tiraillēr*, l. tiraljēh, af *tirēr*, skjuta, egentl. draga), pluttra med skjutgevär, blänkra; fäkta i spridd ordning; köpm.t. säges om trasserade vexlar, som komma till många ofta långt ifrån hvarandra aflägsnade endossenter, hvarigenom accepten fördröjes och onyttiga kostnader förorsakas. — **Tiraljōr,** m., pl. **tiraljōrer,** (fr. *tiraillēūr*), ryttare eller soldater, som fäkta i spridd ordning, blänkare, skarpskyttar.

**Tirañа** (tirānja), f., sp. (af *tirana*, en egendomlig hufvudbonad), ett slags dans, liknande fandango.

**Tirāss,** m., (fr. *tirāsse*), rapphönsnät.

**Tirēsias,** gr. (*Teiräsīas*), i forngrekiska sagan: en berömd, blind spåman i Thebe.

**Tīro,** m., lat., och **Tirōn,** pl. **tirōner,** ford. nybegynnare i krigskonsten, ung soldat; äfv. i allmnht. nybegynnare i studier, vetenskaper, konster, o. s. v. — **Tirocīnium,** lat., urspr. första tjenstgöring i fält; lärospån; läroprof; läroår; lärobok för nybegynnare.

**Tiroir** (tiroāhr), m., fr. (af *tirēr*, draga), draglåda.

**Tisān,** f., (gr. *ptisānä*, af *ptīssein*, afskala korn, gröpa), medicinsk dryck, dekokt eller infusion på korn, lakritsrot, m. m.

**Tischri,** m., hebr. (chald. *scherâ'*, öppna, börja), första månaden af judarnes borgerliga år, men den sjunde i judiska kyrkoåret, motsvarande i vårt år sednare hälften af September och den första af Oktober.

**Tisīphone,** f., gr. (af *tīein*, hämna, och *phōnos*, mord), mytol. en af de tre furierna.

**Titān,** m., pl. **Titāner,** gr. mytol. jättarne, en äldre gudaslägt, söner af Uranus och Gäa, hvilka stormade Olympen, men slungades af Zeus ned i Tartaren; **Titan,** äfv. särskilt benämning på titanen Hälios: solens gud, solen. — **Titanīd,** f., qvinna af titanernes slägte. — **Titānium,** n., och **Titān** el. **Titānmetall,** en 1791 af Gregor och af Klaproth 1794 upptäckt metall. — **Titānia,** f., elfdrottningen, Oberons gemål (se *Oberon*).

**Tītel,** lat. **tītulus,** m., påskrift; öfverskrift; rubrik; embets- eller hedersbenämning; rättsgrund, anspråk; förevändning; **Tītulus,** vanl. förkortadt till **Tit.,** nyttjas i bref m. m., i st. f. namnet eller titeln på den person, till hvilken man skrifver; **quo tītulo?** med hvilken rättsgrund? äfv. under hvilken förevändning? **sālvo tītulo,** se **Salvo; tītulo tōto,** med hela titeln; **tītulo speciōso,** under skenbar förevändning. — **Titulatūr,** f., samteliga en persons titlar, fullt utsatt titel. — **Titulēra,** benämna med någon viss titel. — **Titulomanī,** f., titelsjuka. — **Titulār,** som förer titel af en värdighet, utan att i verkligheten bekläda densamma, blott titulerad.

**Titillatiōn,** f., lat. (*titillātio*, af *titillāre*, kittla), läkek. kittling.

**Titulatur, Titulera, Titulus, Titulār,** se under **Titel.**

**Tītus,** lat., ett mansnamn med betyd.: den ärade; **titushufvud,** ett hufvud med kortklippt, krusigt hår, såsom kejsar Titus brukade.

**Tīvoli,** n., egentl. en stad i närheten af Rom vid Teverone el. Anio, belägen på ett berg. omgifven af olivträd och många landtställen; deraf ett, först i Neapel, sedan i Paris, Wien, Berlin och andra hufvudstäder begagnadt namn för en förlustelseplats med park, der offentliga nöjen, isynnerhet på aftnarne, med skådespel, lindansning, rutschbanor, fyrverkeri m. m., gifvas.

**Tmēsis,** f., gr. (af *tēmnein*, skära), gram. ett sammansatt ords åtskiljande genom ett annat, som sättes emellan sammansättnings-delarna. — **Tmētika,** pl., läkek. fördelande medel.

**Toast** (tåhst), m., eng. (af lat. *tōstus*, rostad), egentl. rostadt tebröd; tal, som hålles vid en större måltid, då någon välgångsskål föreslås. — **Tōāsta,** hålla tal vid skåldrickning.

**Tōbak,** m., (fr. *tabac*, sp. *tabāco*, ital. *tabācco*), en bekant, till rökning, snusning och tuggning nyttjad växt, benämd efter provinsen Tabaco på St. Domingo, der den först blef funnen.

**Tobīas,** m., hebr. (*Tōbijjâh*, af *tōb*, god, och *Jehovah*), ett mansnamn: Guds godhet el. Gudi täck; **tobiasfisk,** vanl. **tobis,** sandål.

**Toccāta,** f., ital. (af *toccāre*, beröra), tonk. tonstycke för piano eller orgel, hvari strängt genomföres en viss figur eller ett visst spelmaner. — **Toccategli** (tockatēlji), ital., vanligare **Toccatīlle** (tockatīlj') el. **Tockadilj,** ett italienskt brädspel. — **Toccatīna,** f., ital., tonk. en toccata (se ofvan) af mindre omfång.

**Toccāto,** m., ital., tonk. den fjerde eller grundstämman i trumpetkörer.

**Toccolīno,** m., ital., en sort italiensk bergolja af utmärkt beskaffenhet.

**Tock,** m., (fr. *toque*, sp. *tōca*, ital. *tōcca*; af keltiskt ursprung), ett slags rundt omkring veckad hatt med platt kull och smala brätten, af sammet, satin o. d.; äfv. ett slags fruntimmershufvudbonad.

**Tockadilj,** se under **Toccata.**

**Tōddy,** m., eng. (af hind. *târi*), urspr. vinpalmsaft, hvaraf arrack beredes; äfv. en dryck af varmt vatten, socker och rom eller arrack.

**Toel,** m., ett ostindiskt silfvermynt = 1 rupie.

**Toffana,** se under **Aqua.**

**Tōga,** f., lat., vid och lång öfverrock af hvitt ylletyg, som under fredstid bars af de forna romarne; **tōga praetēxta,** en toga med purpurbräm, som bars af högre romerska embetsmän samt af patriciers söner ända till 17:de året; **toga pūra, virīlis,** enfärgad toga, som de sednare efter 17:de året anlade och buro.

**Toilētte,** f., fr., och **Toalētt,** m. (af *toile*, l. toāl', linne, lat. *tēla* för *tēxela*, af *tēxere*, väfva; deraf egentl. bordduk, bordtäcke, isht. duk på ett bord för klädseln), nattduksbord; tillbehör derpå; klädsel; klädrum; göra sin toalett, kläda sig; **en grande toilētte** (angh grangd' -), i paraddrägt.

**Tokāyer,** m., bästa sort ungerskt vin ifrån kopingen Tokay.

**Tokologī,** f., gr. (af *tokos*, födsel, och *lōgos*, ord, lära), barnförlossningskonst.

**Tōlag,** m., (t. *zulage*), afgift till stadskassan af varor, ankomna å fartyg, som i stad lägga till (egentl. vid dess bryggor).

**Tolerabel, Tolerans, Tolerant,** se under följ.

**Tolerēra,** lat. (*tolerāre*), fördraga, hafva fördrag med, tåla, öfverse med. — **Tolerābel,** (lat. *tolerābilis*), dräglig. — **Tolerāns,** f., (lat. *tolerāntia*), fördragsamhet, isht. i trossaker. — **Tolerānt,** (lat. *tōlerans*), fördragsam.

**Tōlpatsch** el. **Tālpatsch,** m., unger. (*talpacs*, l. talpatsch, bred- el. plattfot, af *talp*, fotsåla), öknamn på de ungerska fotsoldaterna; deraf rå, ohyfsad menniska; äfv. grof öfversko af hår.

**Toltēker,** pl., en före Aztekerna i Mexiko invandrad folkstam.

**Tolubalsam,** m., ett slags gulbrun balsam, som fås af trädslaget *Myrospērmum toluīferum.*

**Tom,** (1), se **Tomus.**

**Tom,** (2), eng., förkortning af Thomas, se d. o.

**Tōmahawk** (tåmahåk), m., indisk stridsyxa.

**Tōman,** m., pers. (*tômân*, tio tusen), ett räknemynt om 10,000 arabiska silfverdrakmer, i Arabien, Bassora, Persien m. fl. orter; äfv. ett distrikt, som kan ställa 10,000 man i fält.

**Tombak** el. **Tomback,** m., (fr. *tombac*, portug. *tambaca*, af malay. *tambâga*, koppar), en metallblandning af fin koppar, fint tenn och något zink.

**Tōmbola,** f., ital. (af *tombolāre*, tumla, falla), ett uti Italien mycket omtyckt lotterispel.

**Tōmus,** lat., och **Tom,** m., (af gr. *tŏmos*, skärning, afdelning, af *tĕmnein*, skära), band, el. del, af en bok. — **Tomotokī,** f. läkek. kejsarsnitt.

**Ton,** (1), m., (lat. *tŏnus*, af gr. *tŏnos*, från *tĕīnein*, spänna), ljud, hvars höjd eller djup kan af örat uppfattas; ljudet af menniskans röst eller af fåglars sång; tonart, melodi; gram. röstens höjning eller sänkning på en stafvelse; fig. visst uttryck i rösten, då man talar; sätt att tala och skicka sig; mål. förhållande, blandning och öfverensstämmelse af färger; äfv. hufvudfärg i en målning; **tonsystēm,** n., hela omfånget af i viss följd ordnade musikaliska toner, som i musik äro antagna. — **Tōnica,** f., nylat., och **Tonīk,** tonk. första tonen inom den för tillfället rådande tonartens skala. — **Tōnisk,** (gr. *tonikŏs*), läkek. stärkande; **tōniska medel** el. **tōnica,** pl., stärkande medel; tonk. **tōnisk treklang,** ackordet på den för tillfället rådande tonartens hufvudton. — **Tonogrāf,** m., en 1841 i Petersburg uppfunnen notskrifningsmaskin. — **Tonologī,** f., tonlära. — **Tonomēter,** m., en af Chladni och Vogler uppfunnen tonmätare. — **Tonometrī,** f., tonmätning. — **Tonōtika,** pl., läkek. stärkande medel.

**Ton** (tånn), (2), m., eng. tunna = 20 centner.

**Tonadīlla** (-dīlja), f., sp. (demin. af *tonādo*, sång, af *tŏno*, ton), hos spaniorerna d. s. s. Intermezzo, se d. o.

**Tonca-** el. **Tonkabōna,** frukten af sydamerikanska trädslaget *Dīpterix odorāta*; deraf **Tōnca** el. **Tōnka,** spanskt snus, blandadt med malna tonkabönor.

**Tonica, Tonisk,** m. fl., se under **Ton,** 1.

**Tonnāge** (tånnāhsj'), m., fr., (af *tonne*, tunna, från irl.-gael. *tunna*), ett fartygs rymd; äfv. dess drägtighet; afgift för fartyg, hvilka inlasta sitt gods per ton; lastpenningar.

**Tonologi, Tonometer,** m. fl., se under **Ton,** 1.

**Tonsīller,** pl., (lat. *tonsīllae*), halskörtlar.

**Tonsūr,** f., lat. (*tonsūra*, klippning, af *tondēre*, klippa), hos katolikerna: förelöpande ceremoni för inträde i det andeliga ståndet, hvarvid biskopen, under böners läsande, afskär håret i en krets på kandidatens hjessa; äfv. ställe på en andelig persons hufvud, der håret blifvit afrakadt (presterlig krona).

**Tontīn,** f., fr. (*tontine*, ital. *tontīna*), ett slags lifränta, hvars belopp ökas i den mån delägarne dö ut, benämd efter uppfinnaren Lorenzo Tonti, i 17:de årh. — **Tontiniēr,** m., delägare i en tontin.

**Tōnus,** m., lat. (jmf. **Ton,** 1), läkek. spänning, styrka, kraft.

**Topās,** m., (gr. *topāzos*, af sanskr. *tapus*, eld), en gul, genomskinlig ädelsten; äfv. skämtvis: punsch med liten tillsats af konjak.

**Topchāna,** f., turk. (af turk. *top*, boll, kula, kanon, och pers. *chanāh*, hus), styckgjuteri; tyghus; namnet på en förstad i Konstantinopel.

**Topige, Topidschi,** = **Toptschi,** se d. o.

**Topīk,** f., gr. (*topikā*, af *tōpos*, ställe, ort), konsten att finna och använda bevisgrunder och allmänna satser för retoriskt bruk; läran om bevis och bevisställen; gram. ordföljdslära; **tōpica,** pl., skrifter, hvari beviskällor finnas samlade och angifna; deraf namnet på ett dylikt arbete af Cicero. — **Tōpisk,** (gr. *topikōs*), ortlig; **tōpiska medel** el. **Tōpika,** läkek. lokala el. yttre medel, plåster o. d.; **tōpisk metōd,** det predikosätt, hvarmedelst, efter en kort förklaring af texten, någon så kallad allmän sats (*lōcus commūnis*) afhandlas. — **Topogrāf,** m., ortbeskrifvare. — **Topografī,** f., ortbeskrifning. — **Topogrāfisk,** ortbeskrifvande. — **Topologī,** f, ortlära.

**Tōptschi,** m., pl. **toptschilar,** turk., artillerist. **Tōptschi-Bāschi,** m., artilleriofficer. — **Toptschilar-Aga,** m., general vid artilleriet.

**Toque,** se **Tock.**

**Tora,** se **Thora.**

**Toreadōr,** m., sp. (af *toreār*, hålla tjurfäktning, af *tōro* = lat. *tāūrus*, tjur), tjurfäktare till häst. — **Torēro,** m., sp., tjurfäktare till fots.

**Tories,** pl. af **Tory,** se d. o.

**Tormentīlla,** f., nylat. (af *tōrmen*, pl. *tōrmina*, tarmplågor), blodrot, i läkekonsten mycket använd emot rödsot.

**Tornādo,** m., pl. **tornādos,** sp. (af *tornār*, urspr. vrida, m.lat. och ital. *tornāre*; jmf. *Torno*, *Tournera*), häftig hvirfvelvind, isht. fruktansvärda orkaner under regntiden emellan vändkretsarna.

**Tornēra,** (fr. *tournēr*, vrida, vända sig, sp., portug. och provenç. *tornār*, ital. *tornāre*, m.lat. *turnāre*; jmf. *Turnus*), bryta lans vid **Tornerspel,** fordom öfligt riddarspel, ringränning.

**Tornīst,** m., (jmf. unger. *tarisznya*), läderrensel, isht. soldaters i fält; äfv. foderpåse.

**Torpēdo,** m., sp., el. **Torpille** (torpīlj'), f., fr. (egentl. darrocka), undervattensmina.

**Torpīd,** (lat. *tōrpidus*), försänkt i dvala, domnad, bedöfvad, känslolös. — **Torpiditēt,** f., nylat., el. **Tōrpor,** m., lat., läkek. stelhet i lederna, känslolöshet, dvala, domning.

**Torquēra,** lat. (*torquēre*, egentl. vrida, sno), martera, plåga. — **Torsiōn,** f., (senlat. *tōrsio*),

vridning, drejning, snoende. — **Torticōllis,** m., nylat., fr. **torticolis,** (af lat. *tōrtus*, vriden, particip. af *torquere*, och *cōllum*, hals), halsvred. — **Tortūr,** f., (lat. *tortūra*, egentl. vridning), pinande på sträckbänken, pinlig ransakning; marter, pina. — **Tortuōs,** (lat. *tortuōsus*, fr. *tortueūx*), slingrande, slingrig.

**Torsion,** se under föreg.

**Tōrso,** m., ital. (egentl. kålstock, stubbe; sp. o. portug. *trozo*, af lat. *thȳrsus*, gr. *thȳrsos*, stängel, skott), bål af en stympad bildstod, isht. den berömda bålen af en staty af Herkules i Vatikanen.

**Tort** (tår), m., fr. (ital. *tōrto*, af lat. *tōrtum*, vrängdt; jmf. *Torquera*), orätt; skada; förolämpning; förargelse, ledsamhet, förtret.

**Tōrta** el. **Tårta,** f., (fr. *tourte*, ital. o. sp. *tōrta*, af lat. *tōrtus, a, um*, vriden, jmf. *Torquera*; urspr. ett ringformigt, vridet bakverk), ett slags bakverk af mandelmassa, smördeg eller marsipandeg m. m.

**Torticollis,** se under **Torquera.**

**Tortūga,** f., sp. (fr. *tortūe*, af m.lat. *tortūca*, af *tōrtus*, vriden), sköldpadda, isht. en flodsköldpadda i Sydamerika, så kallad för sina krokiga, liksom vridna fötter.

**Tortur, Tortuōs,** se under **Torquera.**

**Tory** (tårri), m., pl. **Tories** (tårris), eng., anhängare af det aristokratiska partiet (fordom hofpartiet) i England. I de Nordamerikanska Förenta Fristaterna förstår man dermed Demokraterna. Ursprungligen ett af motpartiet, Whigs, gifvet öknamn, såsom det uppgifves, af irl. ordet *tory*, röfvare. — **Toryīsm,** m., Tories' grundsatser eller åsigter. — **Toryīstisk,** som angår, utmärker Tories.

**Tost,** se **Toast.**

**Tōtus, a, um,** lat., hel, hel och hållen; **tōtum,** n., det hela; **in tōtum,** på det hela; **in tōto,** i det hela, öfver hufvud; **in tōtum et tāntum,** i ett och allt. — **Totāl,** nylat. (fr. *totāl*), hel och hållen, fullkomlig. — **Totāliter,** lat., fr., och **Totālt, Totalemēnt** (total'māngh), helt och hållet, fullkomligt, alldeles. — **Totalitēt,** f., helhet, det hela.

**Toucan,** se **Tukan.**

**Touchant, Touche,** se under följ.

**Touchēra** (tuschēra), fr. (*touchēr*, ital. *toccāre*), beröra, vidröra; fig. röra, beveka; **touchānt** (tusjāngh, i svenskt talbruk: tusjangt), rörande, bevekande, beveklig. — **Touche** (tusch'), f., fr., och **Tusch,** m., (egentl. beröring), tonk. anslaget vid klaverspelning; beskaffenheten af ett klaverinstruments tangent-mekanik; (hos fransmännen) tangent; gripbrädet på violininstrumenter; mål. sätt att måla, färganläggning; penseldrag.

**Toupēt** (tupēh), fr., och **Tupé,** m., (demin. af g. fr. *top*, tofs, fornnord. *toppr*, lock, hårtofs, lugg), tofs; lugg, pannhår (på menniskor och hästar); uppkammadt och friseradt pannhår.

**Touquēt** (tukäh), m., fr. = **Toccāto,** se d. o.

**Tour** (tuhr), fr., och **Tur,** m., (m.lat. *turnus*, se d. o.), omlopp, hvarf, omgång; utflygt, resa; lopp, körning, omkring eller fram och tillbaka; ordning; framgång, lycka; hvarf, omgång i spel; i svenskt talbruk äfven: löshår; figur i dans; **tour à tour,** i tur; **tour de force** (- d' fårs'), maktstreck, våldstreck. — **Touriste,** fr., och **Turīst,** m., en, som reser omkring för sitt nöje eller sin bildning.

**Tourbillon** (turbiljōngh), m., fr., egentl. hvirfvel; ett slags kringlöpande fyrverkeripjes.

**Touriste,** se under **Tour.**

**Tournēra** och **Turnēra,** fr. (*tournēr*, sp., portug. o. provenç. *tornār*, ital. *tornare*, m.lat. *turnāre*; jmf. *Turnus*), vrida, vända; vända omkring, omvända; gifva en vändning; krigsk. kringgå en armé, trupp; i kortspel: byta kort af talongen, hvarvid det öfversta slås upp till trumf; **tournēra à conto,** medföra beräknad vinst. — **Tourné** och **Turné,** m., fr., i vissa kortspel: omvändning- eller uppslagning af ett kort. — **Tournée** (turné), f., fr., rundresa. — **Tourniquēt** (turnikäh, i svenskt talbruk: turnikätt'), m., fr., ett slags kirurgiskt instrument, hvarmed vid vissa operationer ådrorna tilltryckas. — **Tournure** (turnȳhr'), f., fr., vändning; kroppsställning, skick, hållning; vändning i tal eller skrift, ordvändning.

**Tournois** (turnoāh), fr., ford. ett i staden Tours i Frankrike prägladt litet mynt; äfv. benämning på det, efter myntfoten i Tours, eller uti staden Tours, slagna mynt, hvilket hade ¼ mindre värde än det, som var slaget i Paris, t. ex. **livre tournois.**

**Tout** (tuh), fr. (af lat. *tōtum*), allt; det hela; **en tout** (angh -), i allo, i det hela; **tout ensēmble** (tut anghsānghbl'), alltsammans; **tout,** helt och hållet, fullkomligt; deraf **tout à fait** (tutafäh), helt och hållet, alldeles; **tout à l'heure** (tutalöhr'), strax, i ögonblicket; **tout comme chez nous** (tuh kåmm schäh nuh), alldeles som hos oss; **tout de suite** (tuh d'svit'), genast.

**Tower** (tau'r), m., eng. (af fr. *la tour*, ital., sp., portug. och provenç. *tōrre*, af lat. *tūrris*, torn), ett under Wilhelm Eröfrarens regering anlagdt och småningom utvidgadt fast slott i London, urspr. konungens boning, sedermera statsfängelse, tyghus, m. m.

**Township** (tāūnschip), eng., stadsområde, distrikt; i Nordamerikanska Förenta Staterna: en underafdelning af grefskap eller provins (county).

**Tōxicum,** n., pl. **tōxica,** lat. (af gr. *toxikōn*, till skjutning tjenligt, af *tōxon*, pilbåge, skott), egentl. ett gift, hvarmed man beströk pilar; sedan i allmuht. gift, giftmedel, förgift. — **Toxicatiōn,** f., förgiftning. — **Toxikodēndron,** n., gr., giftträdet. — **Toxikolōg,** m., giftkännare. — **Toxikologī,** f., läran om gifterna.

**Trabūcco,** m., ital. (sp. *trabūco*, ital. *trabōcco*), ett längdmått i Turin, ungefär 10 fot. — **Trabūco,** m., sp. (ital. *trabocco*, af sp. och provenç. *trabucār*, fr. *trébuchēr*, slå till marken, af provenç. o. g. fr. *buc*, bål, från fht. *būh*, isl. *búkr*, buk, skrof), kort bössa med vid mynning, studsare; äfv. en sort cigarrer. — **Trabucārios,** pl., med studsare beväpnade spanska smuglare.

**Tracassēra** och **Trak-,** fr. (*tracassēr*, af *tracas*, larm, bråk, villervalla), oroa, störa, besvära, pläga med krångel, bråk och ledsamheter. — **Tracasserīe,** f., fr., och **Trakasserī,** n., krångel, bråk, besvär, gräl, ledsamheter.

**Trachēa** el. **Trachīa,** f., lat. (näml. *artēria*, af gr. *trachēia*, fem. af *trachȳs*, ojemn), anat. luftstrupe. — **Tracheāl,** nylat., till luftstrupen hörande eller densamma beträffande. — **Tracheītis,** f., gr., läkek. inflammation i luftstrupen. — **Tracheocēle,** f., luftstrupsbråck. — **Tracheorrhagī,** f., blodflöde ur luftstrupen. — **Tracheotomī,** f., kirurgisk operation i luftstrupen.

**Tractarianer,** pl., se **Puseyiter.**

**Tractēra** och **Trakt-,** lat. (*tractāre*, af *trāhere*, draga; fr. *traitēr*), behandla, handtera; bemöta; afhandla; undfägna, förpläga. — **Tractamēnte** och **Trakt-,** n., (nylat. *tractamēntum*), förplägning, undfägnad; äfv. kostpenningar. — **Tractāt** och **Traktāt,** m., (lat. *tractātus*), afhandling; fördrag emellan stater. — **Tractōr** och **Traktōr,** m., (fr. *traitēūr*, l. trätōhr), spisvärd.

**Tradēra,** lat. (*trādere*), öfverlemna; muntligen fortplanta. — **Traditiōn,** f., (lat. *tradītio*), muntligen fortplantad öfverlemning ifrån forna tider, fornsägen, folkminne; äfv. genom sägner fortplantad lära; **per traditiōnem,** genom muntlig öfverlemning ifrån slägte till slägte. — **Traditionēl,** fr., el. **Traditīv,** grundad på tradition. — **Trāditor,** m., lat., benämning på dem, som, vid förföljelserna emot de kristne under Diocletiani regering, utlemnade till hedningarna de heliga böckerna och kyrkans kärl

**Trāders** (trähders), pl., eng. (af *trade*, handel), handelsombud, handelsexpediter; i engelska Nordamerika: Hudsonsbay-kompaniets öfver hela dess område fördelade handelsagenter.

**Traducēra,** lat. (*tradūcere*), öfversätta till annat språk. — **Traductiōn,** f., (lat. *tradūctio*), öfversättning. — **Traduciāner,** pl., anhängare af **Traducianīsmen** el. **Traductiōnssystemet,** läran, att föräldrarnes själar fortplantas på barnen.

**Trafīk,** m., fr. (*trafic*, ital. *trāffico*, sp. *trāfico*, m.lat. *trāfficum*, *trāfica*; af lat. *tra* = *trans*, och *fācere*, göra), handels- eller näringsrörelse; samfärdsel; rörelse på gator och torg i en stad. — **Traficānt** och **-kānt,** m., (fr. *trafiquānt*, ital. *trafficānte*), handlande, köpman; näringsidkare. — **Trafikēra,** (fr. *trafiquēr*, ital. *trafficāre*), idka handel eller näringsrörelse; begagna de allmänna samfärdsmedlen.

**Trāgala,** f., spaniorernes frihetssång.

**Traganth,** se **Dragant**

**Tragedī,** f., (gr. *tragodīa*, af *tragodōs*, se här nedan), sorgspel; fig. sorglig händelse. — **Trāgiker,** m., sorgspelsförfattare; skådespelare i sorgspel. — **Tragikomedī,** f., sorglustspel; på en gång ömklig och löjlig händelse. — **Tragikōmisk,** sorglustig. — **Trāgisk,** (gr. *tragikōs*), hörande till eller utmärkande sorgspel, sorgspelsartad; sorglig. — **Tragōd,** m., (lat. *tragōēdus*, af gr. *tragodōs*, sammansatt af *trāgos*, bock, och *odā*, sannolikt emedan skådespelarne vid de ursprungliga sorgspelen voro klädda i bockskinn), sorgspelsförfattare; äfv. tragisk skådespelare.

**Train,** fr., och **Träng,** m., (ital. *traīno*, provenç. *trahī*, af lat. *trāhere*, draga), följe, medfölje, tross; artilleritillbehör; vagnståg på jernbanor. — **Trainēra** och **Trän-,** (fr. *traînēr*, ital. *traināre*, af lat. *trāhere*, draga), dressera (hästar), isht. till kapplöpning; äfv. uppöfva, inlära (boxare, jockeyer och dykare), göra företrädesvis skicklig till något. — **Traînēūr** (tränöhr), m., eftersläntrare, marodör.

**Trampolīn,** m., (fr. *tremplīn*, l. tranghplängh), springbräde, hvarifrån luftspringare taga fart.

**Tranchēra** (tranghschēra), fr. (*tranchēr*, sp. *trinchār*, ital. *trinciāre*; sannolikt af lat. *truncāre*, afskära), skära; skära före; **tranchērknif,** förskärarknif. — **Tranche** (tranghsch'), f., fr., afskuret tunt stycke, skifva (af bröd, kött o. s. v.); boksnitt; rand eller randskrift på mynt. — **Tranchée** (tranghschē), f., fr., löpgraf. — **Tranchēūr** (tranghschöhr), m., förskärare.

**Trankil,** m. fl., se under följ.

**Tranquīlle** (tranghkīlj'), fr., och **Trankīl,** (lat. *tranquīllus*), lugn, stilla, sorgfri. — **Tranquillamēnte, Tranquīllo,** ital., tonk. lugnt. — **Tranquilisēra** och **Trankil-,** (fr. *tranquillisēr*), lugna. — **Tranquillitēt** och **Trankil-,** f., (lat. *tranquīllitas*, fr. *tranquillité*), lugn, ro, stillhet.

**Trans,** lat. prep., på andra sidan, öfver, om m. m.; förekommer i många sammansättningar, och antyder då ofta en öfvergång ifrån ett tillstånd till ett annat, samt förkortas stundom till **tra-.**

**Transactiōn** och **-akt-,** f., senlat. (*transāctio*, af *transīgere*, se *Transigera*), öfverenskommelse; afhandling, förhandling; köpmansaffär; skriftligt fördrag; eng. **transāctions** (tränsäckschens), lärda sällskaps afhandlingar.

**Transalpīnsk,** på andra sidan Alperna varande, belägen.

**Transatlāntisk,** på andra sidan Atlantiska hafvet varande, eller som underhåller förbindelsen med länderna på andra sidan Atlantiska hafvet.

**Transcendent,** se **Transscendent.**

**Transcolatiōn,** f., nylat., genomsilning.

**Transcorporatiōn,** f., nylat., själavandring.

**Transcriptiōn,** f., fr., tonk. ett sångstyckes arrangering för något instrument.

**Trānsept** (tränsept), n., eng. (af lat. *trans*, och *sēptum*, inhägnad, af *sepīre*, inhägna), korsflygel i stora byggnader, t. ex. kyrkor, d. v. s. flygel, som går tvärs igenom skeppet och hufvudflygeln.

**Transferēra,** lat. (*transfērre*), öfverföra, öfverflytta.

**Transfigurēra,** lat. (*transfigurāre*), omskapa, förvandla. — **Transfiguratiōn,** f., lat. (*transfigurātio*), omskapning, förvandling; Kristi förklaring.

**Transformēra,** lat. (*transformāre*), ombilda, omskapa, förvandla. — **Transformatiōn,** f., senlat. (*transformātio*), ombildning, omskapning.

**Transfundēra,** lat. (*transfūndere*), gjuta ur ett kärl i ett annat; läkek. låta blod flyta omedelbart ur en mennisko- eller djurkropp i en annan. — **Transfusiōn,** f., (lat. *transfūsio*), utgjutning ur ett kärl i ett annat; läkek. omedelbar aftappning af blod ur en kropp i en annan.

**Transgrediēra,** lat. (*trānsgredi*), öfverskrida. — **Transgressiōn,** f., öfverträdelse. — **Transgrēsso,** m., ital., köpm.t. en kommissionärs öfverträdande af kommittentens order.

**Transigēra,** lat. (*transīgere*), träffa öfverenskommelse, underhandla.

**Transitiōn**, f., lat. (*transītio*), el. **Trānsitus**, m., lat. (af *transīre*, öfvergå), öfvergång; **in trānsitu**, i förbigående. — **Trānsito**, m., ital., förkort. **Trānsit**, varuförsel genom ett land till ett annat; **trānsito-handel**, handel med varor, som komma utifrån och, emot erläggande af **trānsito-tull**, gå genom ett land till ett annat. — **Transitīv**, (senlat. *transitīvus*), öfvergående; gram. **transitīvt verb** el. **transitīvum** och **transitīv**, n., verb, som utmärker en verksamhet, hvilken öfvergår ifrån ett föremål till ett annat. — **Transitōrisk**, lat. (*transitōrius*), egnad till öfvergång eller genomgång; öfvergående; förgänglig, flygtig.

**Translatiōn**, f., lat. (*translātio*), öfverförning, öfverflyttning; öfversättning. — **Translatēra**, (fr. *translatēr*), öfverflytta, öfverföra; öfversätta. — **Translātor**, lat., el. fr. **Translatēūr** (tranghslatöhr), m., öfversättare. — **Translatōrisk**, fortryckande; planeternas translatoriska rörelse, deras omlopp kring solen.

**Transleithānien**, n., de österrikiska länderna på andra sidan om floden Leith, d. v. s. bortom de tyska kronländerna.

**Translocatiōn**, f., nylat., öfverflyttning till annan ort eller ställe.

**Translucēnt**, lat. (*translūcens*), genomskinande.

**Translunārisk**, nylat. (af *trans*, och *lūna*, måne), bortom månen varande.

**Transmarīn(isk)**, lat. (*transmarīnus*), på andra sidan hafvet varande, belägen.

**Transmigrēra**, lat. (*transmigrāre*), utvandra, emigrera, utflytta (om ett folk eller ett större antal). — **Transmigratiōn**, f., (senlat. *transmigrātio*), utvandring, utflyttning.

**Transmission**, se under följ.

**Transmittēra**, lat. (*transmīttere*), öfversända, öfverskicka, öfverlemna, öfverlåta. — **Transmissiōn**, f., (lat. *transmīssio*), öfversändning; öfverlemnande, öfverlåtelse, afträdelse; öfverflyttande, fortplantning; **transmīssio hereditātis**, arfsrätts öfverlåtelse på annan person; **transmissiōns-förmåga**, kroppens förmåga att genomsläppa värme; **transmissiōns-redskap**, drifmedel hos en maskin, t. ex. kugghjul, remmar, snören, häfstänger, m. m. — **Transmissībel**, nylat., som kan öfverflyttas, öfverlåtas, öfverflyttbar, öfverlåtlig. — **Transmissibilitēt**, f., öfverflyttbarhet, öfverlåtlighet.

**Transmontān**, lat. (*transmontānus*), på andra sidan bergen (Alperna) varande, = ultramontan, se d.

**Transmutēra**, lat. (*transmutāre*), förvandla, ombyta, bortbyta. — **Transmutābel**, nylat., som kan förvandlas. — **Transmutabilitēt**, f., egenskapen att kunna förvandlas. — **Transmutatiōn**, f., lat. (*transmutātio*), förvandling, ombildning; gram. bokstäfvers omflyttning.

**Transpadānisk**, lat. (*transpadānus*, af *Padus*, floden Po uti Italien), på andra sidan om Po befintlig eller belägen.

**Transparēnt**, nylat. (af *trans* och *parē.e*, synas; fr. *transparēnt*, l. tranghsparängh), genomskinlig; subst. m., målning på oljadt papper o. d., som upplyses genom bakom ställda ljus. — **Transparēns**, el. fr. **Transparēnce** (tranghsparänghs'), f., genomskinlighet.

**Transpiration**, m. fl., se **Transspirera**.

**Transplantēra**, senlat. (*transplantāre*; fr. *transplantēr*), omplantera; omflytta, förflytta; kir. aflossa en hudlapp och fästa den på ett annat ställe, för att fastväxa. — **Transplantatiōn**, f., nylat., omplantering; omflyttning, förflyttning; kir. en förlorad kroppsdels ersättande genom en från annat ställe förflyttad.

**Transponēra**, lat. (*transpōnere*), flytta, omflytta, omsätta, omställa; tonk. öfverflytta i annan tonart. — **Transpositiōn**, f., nylat., omflyttning; tonk. ett tonstyckes eller en tonsats öfverflyttning i annan tonart.

**Transport, Transportabel**, m. fl., se under följ.

**Transportēra**, (lat. *transportāre*), flytta, förflytta, öfverflytta, fortskaffa; öfverlåta på annan man. — **Transpōrt**, m., nylat. (fr. *transpōrt*, l. tranghspåhr), fortskaffande, förflyttning, öfverförsel, forsling, fraktning; förflyttning till annan tjenst, syssla; öfverlåtelse på annan man; i räkenskaper: öfverflyttning af en summa från slutet af en sida till början af en annan. — **Transportābel**, som kan transporteras, förflyttas, öfverlåtas. — **Transportatiōn**, f., lat. (*transportātio*), transportering, förflyttning, öfverlåtelse. — **Transportēūr**, fr., och **Transportōr**, m., vinkelmätare, gradmätare, gradbåge; instrument, hvarmedelst man kan kopiera en teckning i förminskad skala.

**Transposition**, se under **Transponera**.

**Transrhenānsk**, lat. (*transrhenānus*, af *Rhenus*, Rhenströmmen), på andra sidan Rhenströmmen belägen eller varande.

**Transscendēnt** och **Transscendentāl**, nylat. (af lat. *transscēndere*, öfverstiga, af *scāndere*, klifva, stiga), filos. som går utom det sinligas, utom erfarenhetens gränser, öfversinlig; matem. ej genom en algebraisk eqvation bestämbar.

**Transscribēra**, lat. (*transscrībere*, af *scrībere*, skrifva), omskrifva, utskrifva, förflytta ur en bok till en annan, gifva annan form, afskrifva, kopiera; skriftligen öfverflytta på en annan, t. ex. en skuldfordran. — **Transscriptiōn**, f., afskrifning, kopiering; skriftlig öfverflyttning på annan man; tonk. ett sångstyckes arrangering för något instrument.

**Transsept**, se **Transept**.

**Transspirēra**, nylat. (af *trans* och *spirāre*, andas, utdunsta; fr. *transpirēr*), utdunsta; svettas; fig. utspridas, komma ut ibland allmänheten, förljudas, blifva kunnig. — **Transspiratiōn**, f., utdunstning, svettning.

**Transsubstantiatiōn**, f., m.lat. (jmf. *Substans*), teol. brödets och vinets förvandling i nattvarden till Kristi lekamen och blod.

**Transsudēra**, nylat. (af lat. *sudāre*, svettas), genomsippra. — **Transsudatiōn**, f., genomsippring.

**Transsumēra**, lat. (*transsūmere*, af *sūmere*, taga), göra utdrag af en handling genom att afskrifva vissa punkter. — **Transsūmt** el. **Transsūmpt**, n., (lat. *transsūmptum*), så beskaffadt utdrag.

**Transsylvānien**, (lat. med svensk ändelse), Siebenbürgen (egentl. landet på andra sidan skogen).

**Transtevere, Transteveriner**, se **Trastevere**.

**Transversāl**, nylat. (lat. *transversārius*), som går tvärs öfver, snedt öfver; subst. f., linie

eller yta, som genomskär ett system af linier eller ytor: naturl. **transversāl-svängningar,** sådana svängningar, hvilka omvexlande röra sig åt båda sidor och äga rum hos extensibla kroppar, t. ex. strängar.

**Trapēzium,** lat., el. **Trapēz,** n., gr. (*trapēzion*, egentl. litet bord, demin. af *trāpeza*, bord), pl. **trapēzia** och **trapēzier,** geom. fyrsidig figur, hvars motstående sidor icke äro parallela, oliksidig fyrhörning.— **Trapezoēder,** m., geom., solid figur med 24 oliksidiga fyrhörningar. — **Trapezoīd,** m., geom., trapezium med tvenne parallela sidor.

**Trapp,** m., t., miner. äldre benämning på åtskilliga blandade stenarter, isht. basalt, dolerit, äfv. grönsten.

**Trāpper,** m., eng. (af *trap*, fälla, giller, fr. *trappe*, m.lat. *trāppa*, af fht. *trāpa*, snara), falldörrvaktare i kolgrufvor; äfv. nordamerikansk vildjägare, isht. en som sätter ut giller, fällor och snaror för bäfrar och uttrar

**Trappīst,** m., munk af klosterorden **la Trappe,** stiftad i 17:de årh. af franska abboten Rancé, benämd efter det i en öde trakt belägna abbotstiftet la Trappe, och bekant för ordensregelns ytterliga stränghet samt ordensbrödernes afgifna förpligtelse till beständigt stillatigande.

**Trass** el. **Tarrass,** m., (måhända efter fr. *terrāsse*), en vulkanisk produkt, begagnad som murbruk vid vattenbyggnader.

**Trassēra,** (ital. *trassāre*, af lat. *trāhere*, draga), köpm.t. utställa eller draga vexel på någon. — **Trassāt,** m., den, på hvilken en vexel blifvit dragen. — **Trassēnt,** m., den, som drager eller utställer en vexel. — **Trātta,** f., ital., trasserad, dragen vexel. — **Trattarēlla,** f., ital., tratta-vexel på en obetydlig summa.

**Trastevēre,** n., ital. (af *tras* = *trans*, och *Tevere*, Tiberfloden), det på andra sidan, d. v. s. öster om Tiberfloden belägna gebit. — **Trasteverīner,** (ital. *Trasteverīno*, pl. —*i*), en, som bor i den öster om Tibern belägna del af staden Rom.

**Tratta,** se under **Trassera.**

**Traumātica,** pl., lat. (gr. *traumātika*, af *trāūma*, sår), läkek. sårläkande medel. — **Traumātisk,** beträffande sår; sårig. — **Traumaticīn,** n., läkek., en lösning af guttapercha i chloroform.

**Travāde** (travād), f., fr. (af sp. *trabādo*, stark, senfull, af lat. *trabs*, bjelke), åskby.

**Travāīl** (travālj), m., pl. **travāūx** (travåh), fr. (provenç. *trabalh*, portug. *trabālho*, sp. *trabājo*, ital. *travāglio*, plåga, tvång, nödspilta, arbete, af provenç. *travar*, sp. *trabar*, hämma, fjettra, af lat. *trabs*, bjelke), arbete, möda; **travail forcé** (- fårsēh), tvångsarbete. — **Travaillēra** (travaljēra), fr. (*travaillēr*), arbeta, isht. med ansträngning.

**Travērs,** f., fr. (*travērse*, af lat. *transvērsus*, tvär, sned), tvärslå, tvärbjelke, tvärträ, tvärrigel; tvärgång; fortif. tvärvall. — **Traversēra,** (fr. *traversēr*), gå tvärs öfver, korsa. — **Traversière** (traversjähr'), f., fr., (egentl. *flûte traversière*), flöjtraver, tvärflöjt.

**Travertīn,** m., ital. (*travertīno*, *tibertīno*, *tiburtīno*, lat. *lāpis Tiburtīnus*, af *Tībur*, en uråldrig stad i Latium vid Anio, nu Tivoli), en genom fällning ur kalkhaltiga, varma källor bildad hård tuffsten, af hvilken tempel och kolonner uti Italien äro uppförda.

**Travestēra,** ital. (*travestīre*, af *tra* = *trans*, och *vestīre*, kläda; fr. *travestīr*), förkläda; af hufvudämnet i en allvarsam dikt skapa en skämtsam.

**Trēma,** n., gr. (af *trān*, *titrān*, genomborra), gram. två punkter öfver en vokal, till tecken, att han ej bör läsas som diftong tillsammans med föregående vokal.

**Tremāndo, Tremolāndo,** ital. (af *tremāre*, demin. *tremolāre*, darra), tonk. darrande.

**Tremolīt(h),** m., miner. hvitt, stråligt hornblende.

**Tremplin,** se **Trampolin.**

**Tremulēra,** nylat. (*tremulāre*, ital. *tremolāre*, af lat. *trēmulus*, darrande, af *trēmere*), darra, isht. om menniskorösten och musiktoner. — **Tremulānt,** m., (ital. *trēmolo*), tonk. darrton; sångare, som tremulerar; ett orgelregister, som gifver en darrande ton. — **Tremulatiōn,** f., darrning; darrande rörelse.

**Trente et quarānte** (traught' e karānght'), egentl. trettio och fyratio: ett vågspel med kort.

**Trepān,** m., (m.lat. *trēpanum*, af gr. *trȳpanon*, borr), ett kirurgiskt instrument till hufvudskålens genomborrande. — **Trepanēra,** (fr. *trépaner*), genomborra hufvudskålen. — **Trepanatiōn** el. **Trepanēring,** f., hufvudskålens genomborrning.

**Trepang,** malay., se **Holothurier.**

**Trepidēra,** lat. (*trepidāre*), darra af fruktan eller förskräckelse. — **Trepidatiōn,** f., (lat. *trepidātio*), darrning, ängslig oro.

**Tresālvo,** m., sp., son af en mestis och en indianska eller tvärtom.

**Tress,** m., (fr. *tresse*, f., ital. *trēccia*, af gr. *trīcha*, trefaldigt), platt fläta, gjord af smala snodder utaf silke, hår, o. s. v.; guld- eller silfverbård; perukm. hårfläta. — **Tressa,** förfärdiga sådana flätor.

**Treuga Dei,** f., m.lat. (ital. o. sp. *tregua*, fr. *trève*, vapenstillestånd, egentl. säkerhet, af t. *treue*), under medeltiden: Guds fred, d. v. s. inställelse af fejder och röfverier ifrån fredagen till måndagen.

**Triad,** se under följ.

**Triāndria,** pl., och **Triandrīa,** f., sing., gr. (af *trēīs*, *trīa*, i sammans. *tri-*, tre, och *anār*, man), tremänningar: tredje klassen af Linnés växtsystem, innefattande växter med tre ståndare. — **Triāngel,** m., lat. (*triāngulus* el. *triāngulum*, af *āngulus*, vinkel), trehörning; äfv. ett instrument, tillhörande den s. k. turkiska musiken, bestående af en i form af en liksidig triangel böjd stålstaf; **triangelmätning,** ett lands uppmätning och indelning i trianglar, för vetenskapligt ändamål. — **Triangulēra,** anställa triangelmätningar. — **Triangulār,** trevinklig. — **Triarchī** och **-arkī,** f., gr., tremannavälde. — **Triārier,** pl., lat., benämning på de äldsta, bäst bepröfvade soldaterna af de forna romerska legionerna, så kallade, emedan de voro uppställde i tredje ledet. — **Trīas** el. **Triād,** f., (gr. *trīās*, genit. *triādos*), tretal, trehet, treenighet; **trīas harmōnica,** tonk., treklang.

**Trianōn** (trianōngh), m., fr., paviljong eller fristående byggnad i en lustpark; **stora Trianōn,** ett kungligt lustslott i parken vid Versailles;

lilla **Trianōn**, drottning Marie Antoinettes favorit-lustslott.

**Tribād**, f., gr. (*tribās*, pl. *tribādes*, af *trībein*, gnida), qvinna, som drifver otukt med sig sjelf eller med andra af sitt kön. — **Tribadīsm**, m., detta slags otukt.

**Trībrachys**, m., gr. (af *tri-*, tre, och *brachys*, kort), versfot, bestående af tre korta stafvelser (◡ ◡ ◡).

**Tribun, Tribunal**, se under följ.

**Trībus**, lat., viss afdelning, isht. af romerska folket; folkstam. — **Tribūn**, m., lat. (*tribūnus*, urspr. förman för en tribus; i allmnht. anförare, befälhafvare, chef; **tribūnus mīlitum**, fältöfverste; **tribūnus plēbis**, folktribun. — **Tribunāl**, n., (lat. *tribūnal*, den upphöjda plats, på hvilken, hos Romarne, prætorn satt, när han skipade lag), domstol, rätt. — **Tribunāt**, n., en tribuns syssla. — **Tribūne**, fr., f., och **Tribūn**, m., (af lat. *tribūnal*, se här ofvan), talarestol; hög, upprest ställning för åskådare; äfv. altan eller balkong på offentlig byggnad, hvarifrån man talar till folket eller utdelar prisbelöningar.

**Tribūt**, m., lat. (*tribūtum*, n., af *tribuere*, tilldela), skatt, utlaga; gärd, skyldighet. — **Tributār**, lat. (*tributārius*), skattskyldig.

**Tricēnnium**, n., lat. (af *tricēni*, trettio i sender, och *ānnus*, år), tidrymd af trettio år. — **Tricennāl**, trettioårig.

**Trichīasis** el. **Trichōsis**, f., gr. (af *thrix*, genit. *trichōs*, hår), läkek. ett slags sjukdom, då ögonhåren växa inåt i stället för utåt. — **Trichīn**, m., (lat. *trichīna spirālis*), ett slags hårfin mask, som befinner sig i muskelfibrerna hos åtskilliga djur, isht. svin, upptäckt 1835 af Gilton och af Owen först beskrifven. — **Trichinīasis** el. **Trichinōsis**, äfv. **Trichinōs**, f., trichinsjuka. — **Trichinōs**, med trichiner behäftad. — **Trichologī**, f., lära eller afhandling om håret.

**Trichōrd**, m., gr. (*trīchordos*, tresträngig), en tresträngig liten luta eller mandolin.

**Trichorrhōēa** och **Trichōrrhysis**, f., gr. (af *thrix*, genit. *thrichōs*, hår), hårets affallande, hårfällning. — **Trichōschisis**, f., ett slags hårsjukdom, då håret klyfver sig i ändarna.

**Trick**, m., eng., hvarje stick i whistspelet. utöfver sex.

**Triclīnium**, n., lat. (af *tri-*, tre, och gr. *klinē*, läger) fornromersk matsal med tre omkring ett bord ställda soffor, på hvilka vid måltiderna de spisande lågo, tre på hvar soffa.

**Trīcolor**, nylat. (af *tri-*, och *cōlor*, färg), trefärgad. — **Tricolōre** (trikålähr'), f., fr., den trefärgade (hvit-blå-röda) franska kokarden, fanan eller flaggan, de tre franska färgerna.

**Tricōt** (trikāh), m., fr. (af *tricotēr*, sticka), stickadt arbete, sticktyg; **tricōter** och **trikåer** (i svenskt språkbruk), pl., tätt åtsittande strumpbyxor. — **Tricotāge** (trikåtāhsj'), m., sticktyg.

**Trictrac**, fr., ett slags brädspel, = Toccategli.

**Trīdens**, lat., och **Tridēnt**, m., (af *tri-*, tre, och *dens*, tand), Neptuns treudd. — **Tridī**, m., fr., tredje dagen af tiodygnsveckan under första franska revolutionen; se **Decade**. — **Triēdrisk**, gr. (af *hedra*, säte, grundyta), tresidig. — **Triēnnium**, n., lat. (af *ānnus*, år), tid af tre år. — **Triennāl**, treårig — **Trifōlium**, n., lat. (af *fōlium*, blad), bot. väpling, klöfver: **t. aquāticum**, vattenklöfver. — **Triglȳph** och **-glȳf**, m., gr. (af *glyphos*, skåra på ett pilskaft), byggn.k. ett slags prydnad på frisen till doriska kolonner. — **Trigōn**, m., gr. (af *gōnos*, vinkel), trehörning. — **Trigonāl** el. **Trigōnisk**, trehörnig. — **Trigonometrī**, f., den del af geometrien, som lärer att, när vissa sidor och vinklar i en triangel äro bekanta, beräkna de öfrigas samt ytans storlek. — **Trigonomētrisk**, som hörer till trigonometrien. — **Trigȳnia**, pl., och **Trigynīa**, f., sing., bot. treqvinnade: ordning af växter, hvilkas blommor hafva tre pistiller. — **Trilaterāl**, nylat. (af lat. *lātus*, genit. *lāteris*, sida), tresidig.

**Triktrak**, se **Trictrac**.

**Trilliōn**, m., (lat. *trīllio*, fr. *trilliōn*, l. triljŏngh), tusen gånger tusen billioner.

**Trīllo**, m., ital. (af *trillāre*, drilla), tonk. drill.

**Trilobīt**, m., gr. (af *tri-*, tre, och *lobōs*, flik), förstening af ett till urverlden hörande skorpdjur. — **Trilogī**, f., gr. (jmf. *Logos*), hos forngrekerna: tre, ett sammanhängande helt bildande, skådespel af samma författare. — **Trimēster**, m., lat. (af *trimēstris* tremånatlig), tre månaders tid, ett fjerdedels år. — **Trīmeter**, m., lat. (af gr. *trīmetros*, af *mētron*, mått), versk. tremätig eller sexfotad vers, isht. jambisk sexfotad vers. — **Trimōrphisk** och **Trimōrf-**, gr. (af *morphā*, gestalt, form), som kan antaga tre olika former. — **Trimorphīsm** och **-morfīsm**, m., ett ämnes egenskap att kunna antaga tre olika former.

**Trimurti**, m., (sanskr. *trimûrti*, af *tri*, tre, och *mûrti*, kropp), treenigheten, framställd hos hinduerna genom Brahma, Wischnu och Siva.

**Trinitēt**, f., senlat. (*trīnitas*, af *trīni*, tre och tre), treenighet, trefaldighet: **trinitātis-sōndag**, trefaldighetssöndag: första söndagen efter pingst — **Trinitārier**, pl., nylat., treenighetsbekännare: äfv. en 1198 i Spanien stiftad munkorden, hvars uppgift var att samla almosor till lösen för kristna fångar, i Frankrike Mathuriner benämde.

**Trinōmisk**, gr. (jmf *Binomisk*), bestående af tre delar. — **Trinōmium**, n., algebraisk storhet, som består af tre delar.

**Trīo**, n., ital., trestämmigt tonstycke: äfv. andra afdelningen af en marsch, ett scherzo, o. s. v.: fig. tre personer, som för tillfället befinna sig tillsammans; äfv. tre genom vänskap, intressen, verksamhet eller lika tänkesätt nära förenade personer: äfv. tretal i allmänhet.

**Trioecīa**, f., gr. (af *oikos*, hus), bot. trebyggare: tredje ordningen i 23:dje växtklassen, enligt Linnés system.

**Triōl**, m., ital., tonk. grupp af tre lika stora noter eller tidsdelar, hvilka skola utföras på samma tid som tvenne delar af samma slag. — **Triolētt**, m., fr. (*triolet*, l. triålah), en åttaradig konstdikt, i hvilken första raden upprepas efter den fjerde och de två första efter den sjette.

**Triōner**, pl., lat. (*triōnes*), stjernbilderna Stora och Lilla Björn.

**Trip**, m., eng., kort resa, tur, utflygt.

**Tripang**, se **Holothurier**.

**Trīpel**, se under **Triplum**.

**Tripetāl,** gr. (af *pētalon,* blomblad), bot. som har tre blomblad. — **Triphthōng** el. **Triftōng,** m., gr. (jmf. *Diphthongus*), tre till en stafvelse förenade sjelfljud. — **Triphthōngisk,** som utgör en triftong. — **Triphȳllisk,** gr. (af *phȳllon,* blad), bot. trebladig.

**Triplera,** se under **Triplum.**

**Triplīk,** f., nylat. (af lat. *trīplex,* trefaldig), rättsv. svar på en duplik; se d. — **Triplicēra,** (lat. *triplicāre*), trefaldiga; rättsv. ingifva en triplik. — **Triplicāta,** f., lat., och **Triplikāt,** n., tredje afskrift af en akt. — **Triplicitēt,** f., trefaldighet.

**Trīplum,** n., lat. (af *trīplus, a, um,* gr. *triplūs,* trefaldig), det trefaldiga; **in trīplo,** trefaldigt, i tre afskrifter. — **Trīpel,** (fr. *triple,* af lat. *trīplex*), trefaldig; subst. m., trefaldigt tal eller storhet; **trīpel-allians,** förbund emellan trenne makter; **trīpeltakt,** tonk. benämning på den ojemna taktarten. — **Triplēra,** tredubbla.

**Tripōd,** m., gr. (*tripūs,* genit. *trīpodos,* af *tri-,* tre, och *pūs,* genit. *podōs,* fot), trefot, isht. den gyllene trefot, ifrån hvilken Apollos prestinnor i Delphi gåfvo sina orakelsvar; **ex** el. **de trīpode dīctum,** orakel- eller maktspråk, något orakelmessigt.

**Trīppel,** m., (fr. *trīpoli,* nylat. *tērra tripolitāna,* benämd efter staden Tripolis i Afrika), en grågul stenart, som brukas till polering.

**Trirēm,** m., lat. (*trirēmis,* näml. *nāvis,* af *tri-,* tre, och *rēmus,* åra), treroddarfartyg.

**Trisectiōn,** f., nylat. (af lat. *tri-,* tre, och *sēctio,* afdelning, af *secāre,* skära), delning i tre lika stora delar (isht. om vinklar).

**Trisētt** el. **Tresētt,** n., (af ital. *tre setti,* tre sjuor; fr. *tré-sept*), ett slags sällskapsspel med kort.

**Trismegīst(us),** m., gr. (*trismēgistos,* af *tris,* tre gånger, och *mēgistos,* störst), den trefalt störste: ett binamn för den egyptiska Hermes eller Mercurius; äfv. ett slags stor bokstil.

**Trist,** lat. (*trīstis,* fr. *triste,* ital. *trīsto*), sorgsen, bedröfvad; dyster, ödslig. — **Con tristēzza,** ital., tonk. sorgset.

**Trīstichon,** n., gr. (af *tri-,* tre, och *stīchos,* rad), treradig dikt eller versstrof. — **Trisȳllabum,** n., lat. (af *sȳllaba,* stafvelse), trestafvigt ord.

**Tritheīsm(us),** m., gr. (af *tri-,* tre, och *theōs,* gud), tron på tre gudar; isht. antagandet af tre gudar i treenigheten. — **Tritheīst,** m., en, som bekänner tre gudar. — **Tritheīstisk,** som bekänner tre gudar.

**Trīton,** m., gr. mytol. en hafsgud, Neptuns son och följeslagare; **Tritōner,** lägre hafsgudar.

**Tritōnia** och **Tritogenēia** el. **Tritogenīa,** f., gr., ett gudinnan Athenes el. Minervas binamn, efter floden Triton, der hon skall hafva sprungit upp ur Jupiters hufvud, eller ock af den libyska sjön Tritonis.

**Triturēra,** senlat. (*triturāre,* tröska), rifva smått eller till pulver, sönderstöta, mala. — **Triturābel,** nylat., som kan rifvas, sönderstötas, malas. — **Trituratiōn,** f., rifning, sönderstötning, malning, isht. matens söndermalning emellan tänderna.

**Triūmph** och **Triūmf,** m., (af lat. *triūmphus,* gr. *thrīambos,* urspr. ett festtåg till Bacchi ära samt en dervid afsjungen högtidssång), hos de forna romarne: en fältherres segerintåg i Rom efter en vunnen vigtig seger; deraf i allmnht.: segertåg, segerfiring; seger, lysande framgång; segerglädje. — **Triumphālisk** och **Triumfāl-,** som tillhörde eller utmärkte en triumf i det forna Rom. — **Triumphātor,** m., romersk fältherre, som höll ett segerintåg i Rom; segerherre. — **Triumphēra** och **Triumf-,** (lat. *triumphāre*), hålla segerintåg; segra; jubla öfver vunnen seger eller lysande framgång.

**Triūmvir,** lat., och **Triumvīr,** m., (af lat. *tres,* genit. *trīum,* tre, och *vir,* man), pl. **triūmviri,** lat., och **triumvīrer,** egentl. treman; så kallades, hos romarne, vissa embetsmän, som tre tillsammans utöfvade någon del af statsförvaltningen; äfven sedermera de tre personer, hvilka tre särskilta gånger i förening tillvällade sig republikens styrelse. — **Triumvirāl** el. **Triumvirālisk,** (lat. *triumvirālis*), beträffande triumvirer, af triumvirer bestående, förvaltad eller förd. — **Triumvirāt,** n., en triumvirs embete eller embetstid; äfv. förening af tre män (triumvirer), som bemäktigat sig högsta makten i staten, tremanskap, tremannavälde.

**Trīvium,** n., lat. (af *tri-,* tre, och *vīa,* väg), egentl. korsväg, der tre vägar stöta tillsammans; i medeltiden benämning på de tre skolvetenskaperna: grammatik, retorik och dialektik (jmf. *Quadrivium*). — **Triviāl,** (lat. *triviālis,* egentl. på allmän väg att finna), hvardaglig; **triviāl-skola,** förberedande lärdomsskola. — **Trivialitēt,** f., alldaglighet, platthet.

**Trocār, Troikār** el. **Troiscārt** (troakåhr), m., fr. (af *trois-quarts,* tre fjerdedelar), ett kirurgiskt instrument att sticka hål med, vid aftappning af blod- eller vattensamlingar. — **Trocarēra,** med trocar genomsticka och aftappa.

**Trochāēus,** lat., och **Troché** el. **Troké,** m., (gr. *trochāīos,* af *trōchos,* lopp, från *trēchein,* löpa), versfot, bestående af en lång och en kort stafvelse (— ◡). — **Trochāēisk** och **Trokēisk,** (gr. *trochaīkōs*), bestående af sådana versfötter. — **Trochīsker,** pl., (gr. sing. *trochīskos,* litet hjul), små medikamentskakor, pastiller. — **Trochīt,** m., fossil tornsnäcka. — **Trochoīd,** m., = Cykloid, se d. o. (under *Cyclus*).

**Trofé,** se **Trophé.**

**Troglodȳt,** m., gr. (*troglodȳtās,* af *trōglā,* håla, och *dȳein,* dyka ned, krypa ned uti), en, som bor i en bergshåla eller jordkula, grottinvånare; **troglodȳter,** en i jordhålor boende etiopisk folkstam; sednare: irrläriga kristne, som församlade sig i grottor.

**Troikar,** se **Trocar.**

**Trōmba,** f., ital., trumpet. — **Trombōne,** m., ital., basun.

**Trop,** se **Tropus.**

**Trophé** och **Trofé,** m., (fr. *trophée,* af lat. *tropāēum,* gr. *tropāion,* af *tropā,* vändning, slående på flykten), segertecken.

**Trophologī,** f., gr. (af *trophā,* näring, och *lōgos,* ord, lära, kunskap), läran om en ändamålsenlig lefnadsordning i afseende på mat och dryck.

**Trophōnius,** m., gr. (*Trophōnios*), den fabelaktige uppbyggaren af delphiska Apollotemplet, hvilken skall hafva blifvit uppslukad af jorden

och, efter sin död dyrkad såsom heros, gaf orakelsvar i en jordhåla uti Boeotien.

**Tropik, Tropisk,** m. fl., se under **Tropus.**

**Trōppo,** ital. (fr. *trop;* af m.lat. *trōppus,* provenç. *trop,* hjord, skock, trupp), allt för mycket; **non trōppo,** tonk. icke för mycket.

**Trōpus,** lat., och **Trop,** m., (gr. *trōpos,* af *trēpein,* vända), talfigur, då ett ord nyttjas att beteckna något annat, än hvad det egentligen betyder; oegentligt, figurligt eller bildligt uttryck. — **Tropīk,** m., (lat. *trōpicus,* näml. *cīrculus,* af gr. *tropikōs,* näml. *kȳklos*), vändkrets; **trōpicus cāncri,** kräftans vändkrets; **trōpicus capricōrni,** stenbockens vändkrets; **tropīk-fågel,** simfågeln *Phāëton aethēreus.* — **Trōpisk,** (gr. *tropikōs,* lat. *trōpicus*), tillhörande den del af jorden, som ligger emellan vändkretsarna; äfv. oegentlig, figurlig, bildlig. — **Tropologī,** f., läran om figurliga, bildliga uttryck. — **Tropolōgisk,** framställd i bildspråk, figurlig, bildlig.

**Trottoir,** fr., och **Trottoār,** m., (af fr. *trottēr,* trafva), gångbana på sidan af en gata.

**Troubadour,** fr., och **Trubadūr,** m., (provenç. *trobaire,* cas. obliq. *trobadōr,* ital. *trovatōre,* egentl. uppfinnare, af provenç. *trobār,* ital. *trovāre,* fr. *trouvēr,* finna), provençalisk skald i medeltiden.

**Trouvère** (truvähr') el. **Trouvēūr** (truvöhr), m., fr. (jmf. *Troubadour*), benämning på de nordfranska diktarne under medeltiden, hvilka isht. författade sagoberättelser (*fabliaux*), romaner, m. m.

**Trud,** se **Druid.**

**Truffaldīno,** m., (af ital. *truffāre,* lura, narra), gycklare på italienska teatern.

**Trumēāū** (trymåh), m., fr. (egentl. bog- eller lårstycke af en oxe, g. fr. *trumel,* af t. *trumm,* stycke, ände), smal vägg emellan två fönster; väggspegel emellan två fönster.

**Trumpēt,** m., (fr. *trompētte,* sp. *trompēta,* ital. *trombētta*), ett blåsinstrument af messing med skarp ton; äfv. ett i orgeln befintligt rörverk; **trumpēt-marīn,** ett föråldradt stråkinstrument af trä, vanligtvis triangelformigt.

**Trutatōrer,** pl., ungerska diktare, som vid fester och i läger besjöngo sina furstars eller hertigars dater.

**Tryffel,** m., (eng. *truffle,* fr. *truffe,* fr. dial. *tartoufle,* venet. *tartufola,* demin. af ital. *tartufo,* af lat. *tērrae tuber,* jordknöl), ett slags ätlig svamp.

**Trymå,** se **Trumeau.**

**Tschaīk** el. **Saīk,** m., (r. *tschāika,* egentl. fiskmås, turk. *schaïka;* jmf. *Schebeck*), ett slags lätt och snabbt roddfartyg, som ungrare, turkar och kosacker bruka på floderna Donau och Dniester.

**Tschako,** se **Czako.**

**Tschapka,** se **Czapka.**

**Tschausch** el. **Tschiaus,** m., turk. (*tschàùsch*). polisbetjent; hofkurir; turkisk lifgardist till häst; nu äfv. sergeant eller rotmästare. — **Tschausch-Baschi,** m., chef för turkiska lifgardet till häst; nu äfv. sergeant-major.

**Tschecher,** se **Czecher.**

**Tschetverik,** m., ett ryskt spannmålsmätt, ungefär lika med en halfspann. — **Tschetvērka,** f., en fjerdedels spann. — **Tschetvert,** m., ett ryskt spannmålsmätt. = 8 tschetverik.

**Tschiaus,** se **Tschausch.**

**Tschibūk,** m., turk. (egentl. staf, rör), turkisk tobakspipa.

**Tschik,** se **Chique.**

**Tschūder,** pl., de i ryska riket förbredda finska folkslagen, isht. en nästan utdöd, med esterna nära beslägtad folkstam i trakten af sjön Peipus.

**Tub,** se **Tubus.**

**Tūba,** f., lat., krigstrumpet hos de forna romarne; nu: ett blåsinstrument af messing, försedt med ventiler, det djupaste af alla basinstrumenter; **t. stentōrea,** språkrör; **t. Fallōpii,** anat. modertrumpet.

**Tubērculum,** n., lat. (demin. af *tūber,* knöl), och **Tubērkel,** m., läkek. utväxt på ben; knölig svulst, isht. i lungorna; **tubērcula pulmōnum,** lungbölder. — **Tuberkulōs,** nylat., knölig, knottrig; som lider af tuberkler, lungsiktig. — **Tuberōs,** f., (af lat. *tuberōsus,* knölig), ostindiska hösthyacinten, en lökväxt med hvita, välluktande, liljeformiga blommor. — **Tuberositēt,** f., knölighet, knottrighet. — **Tuberōs,** (lat. *tuberōsus*), knölig, knottrig.

**Tūbus,** lat., och **Tūb,** m., rör; isht. synrör, fjerrglas, kikare. — **Tubipōr,** m., lat.-gr., pipkorall. — **Tubiporīt,** m., förstenad pipkorall. — **Tubulēra,** (af lat. *tūbulus,* litet rör), kem. sätta en flaskhals på kulan af en retort eller kolf.

**Tudor** (tjudör), eng. (förbråkadt af *Theodor*), namnet på en engelsk konungaätt fr. 1485—1603. hvilken ledde sitt ursprung ifrån Owen Theodor; **tudorstil,** öfverlastad sengötisk byggnadsstil.

**Tuff,** m., (t. *tuf* el. *tuff*), ett askgrått mineral af vulkaniskt ursprung; äfv. = **Tuffsten,** en fällning ur källvatten, som hålla kolsyrad kalk upplöst.

**Tuilerierna** (tyljer-), pl., (fr. *tuileries,* af sing. *tuilerie,* tegelbruk, af *tuile,* tegel, ital. *tēgola,* af lat. *tēgula,* från *tēgere,* täcka), f. d. kejserliga palatset i Paris, bygdt på en plats, der fordom varit tegelbruk.

**Tuisco, Thuiscon** el. **Tuisto,** äfv. **Teut, Tot** el. **Theot,** m., fornt. mytol., en af jorden född gud, forntyskarnes stamfader (enl. Tacitus).

**Tukān,** m., (fr. *toucān,* sp. *tucā, tulcān,* portug. *tucāno,* urspr. amerikanskt ord: vid Amazonfloden *tulcān,* i Guyana *tucā,* i Brasilien *tucāno*), en fågel i S. Amerika med vidunderligt stor näbb.

**Tulametall,** m., en af silfver, argentan, bly och svafvel sammansmält massa, som inbrännes på fint graverade silfverdosor (s. k. Tuladosor), äfvensom på knif- och gaffelskaft af silfver, skedar m. m., benämd efter staden Tula i Ryssland, der den först uppfunnits.

**Tulpān,** m., (nylat. *tūlipa,* fr. *tulipe,* ital. *tulipano,* af turk.-pers. *tulban, tulbend, dulbend,* turban; i anseende till blommans likhet med denna hufvudbonad), bekant blomväxt af liljorna. **Tulpomanī,** f., nylat.-gr., vurm för tulpanodling, isht. hos holländarne.

**Tuman,** se **Toman.**

**Tūmor** och **Tumōr,** m., lat. (af *tumēre,* svälla), läkek. svullnad, svulst; **t. ālbus,** ledsvamp, isht. vid knäet; **t. arthrīticus,** giktknöl;

**t. cȳsticus** el. **saccātus**, påssvulst; **t. sanguīneus**, blodsvulst; **t. sarcomatōsus**, köttsvulst. — **Tumescēra**, (lat. *tumēscere*), svälla. — **Tumescēns** el. **Tumefactiōn**, f., ansvällning. — **Tumīd**, (lat. *tūmidus*), svullen. — **Tumiditēt**, f., (senlat. *tumīditas*), svullenhet, svulst.

**Tumūlt**, n., lat. (*tumūltus*), larm, oväsende; upplopp. — **Tumultuārisk**, (lat. *tumultuārius*), larmande, bullersam; upprorisk. — **Tumultuānt**, m., orostiftare.

**Tūnica**, lat., och **Tunīk**, f., lifrock eller tröja af ofärgadt ylle, som de forna romarne buro under togan på blotta kroppen; äfv. en underklädnad, som de katolske andlige bruka; äfv. ett slags kort fruntimmersdrägt.

**Tunkins-nästen**, (af *Tunkin*, på östra indiska halfön), indiska fågelbon.

**Tūnnel** (tönnel), m., eng. (egentl. tratt, af *tun*, tappa på tunnor), en genom ett berg eller under en flod anlagd, utgräfd eller utsprängd väg, i allmnht. underjordisk väg eller gång.

**Tupé**, se **Toupet**.

**Tur**, se **Tour**.

**Turacīn**, n., ett slags rödt färgämne, som erhålles af fågelarten Turaco's eller Pisangätarens fjädrar.

**Turāniska folk**, finsk-turkisk-tatariska folkstammar, benämda efter Turan, det asiatiska höglandet norr om Persien.

**Turbān**, m., (pers. *dulbend*, *tulbend*, egentl. musslin), ett eget slags hufvudbonad hos turkarna m. fl. österländska folk.

**Turbēra**, (lat. *turbāre*), oroa, störa, förvirra. — **Turbatiōn**, f., störande, rubbning, oroande, förvirring. — **Turbulēns**, f., (senlat. *turbulēntia*), bullersamhet. — **Turbulēnt**, (lat. *turbulēntus*), bullersam.

**Turbiljon**, se **Tourbillon**.

**Turbīn**, m., (fr. *turbīne*, f., af lat. *tūrbo*, genit. *tūrbinis*, hvirfvel, snurra), horisontelt vattenhjul; **turbīntjärna**, ett slags i Sverige, af major Stjernsvärd, uppfunnen smörtjärna. — **Turbinīt**, m., förstenad hvirfvelsnäcka. — **Turbinolīt(h)**, m., förstenad madrepor.

**Turbuka**, f., turkisk puka.

**Turco**, m., pl. **Turcos**, franska trupper, klädda på turkiskt sätt.

**Turgescēra**, (lat. *turgēscere*), uppsvälla. — **Turgescēns**, (nylat. *turgescēntia*), el. **Turgēns**, f., uppsvällning.

**Turībulum**, n., lat. (af *tus*, genit. *tūris*, rökelse), rökelsekärl i katolska kyrkor.

**Turk**, m., (turk. *türk*, egentl. röfvare, ital. o. sp. *Turco*, fr. *Turc*), innebyggare i Turkiet; fig. grym menniska, barbar; **ālla tūrca**, tonk., i turkisk smak. — **Turkīn**, f., en artförändring af pomeransträdet. — **Turkophāg**, m., turkfrätare, ifrig fiende till turkarna. — **Turkophīl**, m., turkvän. — **Turkopōler**, pl., afkomlingar af turkar och grekinnor. — **Turkōs**, m., (fr. *turquoise*, ital. *turchese*, af *Turco*, turk, emedan detta slags ädelstenar först kommo från Turkiet), **minerālisk turkōs**, en halft genomskinlig, himmelsblå ädelsten; **animālisk** el. **fossil turkōs**, en blågrön, stenhård kropp, bestående af färgade tänder och knotor af djur.

**Turlupīn** (tyrlypängh), m., fr., grof skämtare, plumphuggare, (efter en berömd muntergök på Ludvig XIII:s tid, Henri Legrand, med binamnet Turlupin, hämtadt ifrån den i 14:de årh. uppkomna Turlupinernes sekt, som utmärkte sig genom sina skamlösheter). — **Turlupināde** (-nādh'), f., fr., groft skämt. — **Turlupinēra**, (fr. *turlupinēr*), skämta plumpt; bespotta med groft skämt.

**Turmalīn**, m., (ital. *turmalīno*, fr. *tourmalīne;* sannolikt af indisk upprinnelse, enär denna sten först 1703 af en holländare fördes ifrån Ceylon till Europa), miner. asksten, askdragare: ett slags ädelsten, som upphettad drager till sig aska.

**Turnikett**, se **Tourniquet** (under **Tournera**).

**Turnip** (törnip), m., pl. **turnips** (törnips), eng. foderrofva.

**Tūrnus**, m., m.lat. (ital. *tōrno*, fr. *tour*, af lat. *tōrnus*, gr. *tōrnos*, svarfjern), viss ordning, i hvilken något af flere efter hvarandra förrättas, tur; häraf Tornera, Tornerspel, se d. o.

**Tusch**, m., (fr. *touche*, anstrykning med färg), ett slags svart, kinesisk vattenfärg. — **Tuscha**, lavera med tusch.

**Tusculānum**, n., lat., Ciceros berömda villa nära staden Tūsculum (nu Frascati), i det forna Latium, der han tillbragte sina lyckligaste, lediga stunder; deraf fig. en namnkunnig lärd mans eller en statsmans landtställe, dit han drager sig undan ifrån verldsbullret.

**Tussilāgo**, f., lat., bot. hästhof (ört).

**Tutanēgo** el. **Tuttanēgo**, m. el. n., (fr. *toutenague;* jmf. *Tutia*), en kinesisk metallblandning af tenn och vismut.

**Tutēl**, f., lat. (*tutēla*, af *tūtus*, trygg, säker, från *tuēri*, försvara, skydda), förmynderskap. — **Tutelār(isk)**, (lat. *tutelāris*), beskyddande. — **Tūtor**, m., lat., och **Tutēūr** (tytöhr), m., förmyndare.

**Tūtia**, f., pers. (*tûtijâ;* m.lat. *tūtia;* fr. *tutie*), sublimerad zink, som afsätter sig i smältugnar.

**Tutor**, se under **Tutel**.

**Tūtti**, pl., ital. (af *tūtto*, hel, all, = lat. *tōtus*, fr. *tout*), tonk. alla stämmorna; **tūtti frūtti**, ital., egentl. alla slags frukter; glacépudding med sylter och frukter uti; fig. = potpourri, se d. o.

**Twist**, m., eng. (af *twist*, fläta, spinna), engelskt, maskinspunnet bomullsgarn; äfv. ett slags tuggtobak; äfv. ett slags dryck af konjak eller brännvin, öl och äggulor.

**Tyburn** (teibörn), m., afrättsplatsen i London.

**Tȳche**, f., gr. (*tychă*), mytol. lyckans gudinna. — **Tȳcho**, m., mansnamn: den lycklige.

**Tyfus** och **Tyfōs**, se **Typhus**.

**Tyll**, m., (fr. *tulle*), ett slags tunn, lätt, florsartad väfnad af bomull eller silke, benämd efter staden Tulle i Frankrike, der den först tillverkades.

**Tylōma**, n., el. **Tylōsis**, f., gr. (af *tylūn*, hårdna, af *tȳlos*, dalk, valk), läkek. förhårdning, valk, dalk, liktorn. — **Tylōtisk**, valkig, dalkig, behäftad med liktornar.

**Tȳmpanum**, n., lat. (af gr. *tȳmpanon*, uppkommet af *tȳpanon*, från *tȳptein*, slå), handpuka hos greker och romare; hackbräde; byggn.k. väggnisch för en bildstod; äfv. gafvelfält; anat. trumhinnan i örat. — **Tympanītis**, f., gr., läkek. trumsjuka, vädersot. — **Tympanītisk**, vädersjuk.

**Tyndarīder,** pl., gr. (*Tyndaridai*), mytol. Kastor och Pollux, söner af Tyndareus och Leda; se vidare Kastor.
**Typ, Typer,** se **Typus.**
**Typhlōsis,** f., gr. (af *typhlūn*, göra blind, af *typhlōs*, blind), läkek. blindhet.
**Typhomani,** se under **Typhus.**
**Tȳphon,** m., gr. (*typhōn* och *typhōs*; arab. *tûfân*, som äfv. betyder stor öfversvämning, allmänt härjande farsot, kin. *teï-fun*), häftig hvirfvelvind, isht. på Indiska hafvet och längs kusterna utaf Kina; framställd af fornegypterna såsom en illasinnad gud, af grekerna åter såsom ett vidunder, det Jorden hade aflat med Tartarus, och ifrån hvilket allt ondt och förderfligt i naturen härrörde.
**Tȳphus** och **Tȳfus,** m., lat. (gr. *tȳphos*, egentl. ånga, rök, qvalm, af *tȳphein*, ånga, röka), läkek. ett slags hetsig, smittsam feber med en känsla af utomordentlig matthet och rubbning i lifsförrättningarna; **amerikansk tȳphus,** gula febern; **orientalisk tȳphus,** pesten. — **Typhomanī,** f., yrseldvala vid nervfebrar. — **Typhōs** el. **Tyfōs,** som har karakter af typhus. — **Typhophtalmī,** f., den egyptiska ögonsjukan, ögonpest. [följ.
**Typik, Typisk, Typograph,** m. fl., se under
**Tȳpus,** lat., och **Typ,** m., (gr. *tȳpos*, egentl. slag, af *tȳptein*, slå), prägel, bild på mynt; urbild, förebild; boktr. gjuten bokstaf; fig. karakter, hos hvilken någon viss själsriktning finnes utpräglad i hela sin fullhet; **tȳper,** pl., förebilder; boktryckeristilar, m. m. — **Typīk,** f., se **Typologi.** — **Tȳpisk,** förebildande, förebildlig, urbildlig, mönstergiltig, innehållande eller utgörande en grundform; hafvande rena slägt- eller artmärken. — **Typogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *grāphein*, skrifva), boktryckare. — **Typographī** och **-grafī,** f., boktryckerikonst. — **Typogrāphisk** och **-grāfisk,** till boktryckerikonsten hörande. — **Typolit(h),** m., sten med aftryck af växter eller djur. — **Typolōg,** m., en, som är kunnig i **Typologī,** f., förebildslära; äfv. kunskapen om trycktyper. — **Typometrī,** f., konsten att sätta och trycka landkartor på samma sätt som böcker; äfv. den matematiskt noggranna bestämningen af boktryckeristilars höjd och storlek. — **Typotelegrāf,** m., en af Bonelli 1863 uppfunnen telegraf, som genast nedskrifver orden i telegrammen. — **Typothēt,** m., sättare på ett boktryckeri.
**Tyr,** m., fornnord. (angl.-sax. *Tir*, goth. *Tius*, fht. *Zio*), krigets gud, hos fornskandinaverna.
**Tyrānn,** m., (gr. *tȳrannos*, lat. *tyrānnus*, envåldsherrskare i en förut fri stat), egenmäktig, förtryckande och grym herrskare; grym, blodtörstig menniska, barbar. — **Tyrannī,** n., (gr. *tyrannīs*), grym, förtryckande regering; grymt handlingssätt, grymhet. — **Tyrannicīd,** m., tyrannmördare. — **Tyrannicīdium,** n., tyrannmord. — **Tyrannisēra,** med grymhet beherrska; grymt behandla. — **Tyrānnisk,** våldsam, grym och förtryckande.
**Tyroliēnne,** f., fr., tyrolsk folkvisa, tyrolskt sångstycke.
**Tyrrhēner,** pl., ett fornitalienskt, med pelasgerna beslägtadt folk, som idkade sjöröfveri. — **Tyrrhēniska hafvet,** den del af Medelhafvet, som gränsar till Italiens vestkust.
**Tyrtāēus** el. **Tyrtāus,** m., (gr. *Tyrtāīos*), namnet på en berömd, grekisk skald, som i 7:de årh. f. Kr. genom sina lifvande krigssånger förhjelpte Spartanerna att vinna seger öfver sina fiender Messenierna. — **Tyrtäisk,** i Tyrtaei maner, lifvande, hänförande, uppmuntrande till hjeltemod.
**Tzako,** se **Czako.**

# U.

**U,** såsom romerskt taltecken = **V.**
**U,** såsom mynttecken: på franska mynt (under Napoleon I), *Turin*; på ungerska, *Ujbanya.*
**u,** på latinska inskrifter, mynt, o. s. v., se under **V.** [grundläggning räknadt.
**u. c.** = **ūrbis cōnditae,** från stadens (Roms)
**ult.** = **ūltimo,** se d. o.
**u. s.** = **ut supra,** se under **Supra.**
**ung.** = **unguentum,** se d. o.
**U. S.** = **United States.**
**U,** såsom kemiskt tecken = **Uranium,** uran.

**Uānos** el. **Hānos,** pl., stora, trädlösa slätter i S. Amerika.
**Ubertēt,** f., lat. (*ubērtas*, af *ūber*, fruktbar, rik), fruktbarhet, ymnighet, rikedom.
**Ūbi,** lat., hvarest, hvar; **ūbi bēne, ībi pātria,** lat. ordspr. hvarest det går mig väl, der är mitt fädernesland. — **Ubīque,** allestädes, öfverallt. — **Ubiquitēt,** f., barb.lat., allestädesnärvarelse; isht. den af Luther påstådda Kristi lekamens allestädesnärvarelse uti brödet i den heliga nattvarden. — **Ubiquīst,** m., en, som finner sig väl eller flackar omkring öfverallt; äfv. teologie doktor, som ej hörde till något visst kollegium i Paris; **Ubiquīster, Ubiquitīster** el. **Ubiquitārier,** de, som tro på Kristi lekamens allestädesnärvarelse i nattvardsbrödet.
**Uhlan,** se **Ulan.**
**Uistīti,** m., nat.hist. en art af aporna.
**Ukās,** m., rys. (egentl. det utsagda, förkunnade, af *kasatj*, säga, och förordet *u*), kejserlig rysk förordning.

**Ulān** el. **Uhlān**, m., (pol. *ulan*, *hulan*, af turk. *oghlân*, ung man, sven), lansryttare (urspr. först i Polen infördt lätt kavalleri af tatariskt ursprung). — **Ulānka**, f., en ulans vapenrock.
**Ulcerera**, se under följ.
**Ūlcus**, n., lat., pl. **ūlcera**, läkek. etterböld, rötsår; **u. arthrīticum**, giktböld; **u. venēreum**, venerisk böld. — **Ulcerēra**, (lat. *ulcerāre*), vara sig, bulna. — **Ulcerationˉ**, f., vargörning, bulning. — **Ulcerōs**, (lat *ulcerōsus*), varig, ettrig; full med sårnader.
**Ūlema** el. **Ūlemas**, pl., (arab. *ulemâ*, pl. af *alîm*, lärd, af *alima*, veta, känna), en klass af turkiska rättslärde, hvilka tillika äro utläggare af koran och derföre betraktas såsom andlige.
**Ulla**, se **Ulrika.**
**Uller**, m., jagtens gud, hos fornskandinaverna.
**Ulrich** och **Ulrik**, ett urspr. tyskt mansnamn: den odalrike; deraf qvinnonamnet **Ulrika**, förk. **Ulla**: den odalrika; enl. några: den huldrika.
**Ūltimus, a, um**, lat., (superl. af *ūlter*, yttre), den ytterste, den siste; **magīster ūltimus**, den, som fått andra hedersgraden vid en magister-promotion; **ūltimo**, på sista dagen i en månad, t. ex. **ūltimo Januarii**, sista Januari; **ūltima**, subst. f., sista stafvelsen i ett ord; **ūltimum**, s. n., det yttersta, det sista; **ad ūltimum**, till sist, ändtligen. — **Ultimātum**, n., nylat., sista vilkor, sista oåterkalleliga beslut; sista förslag; slutförklaring. — **Ultimatīssimum**, n., barb.-lat., dipl. allra yttersta vilkor, beslut.
**Ūltra**, lat., på andra sidan; vidare, ytterligare; betecknar i sammansättningar något öfverdrifvet; **ūltra pōsse nēmo obligātur**, ingen är skyldig att göra mer än han förmår; **ūltra**, subst. m., pl. **ūltras**, nylat., den, som går till öfverdrift i politiska åsigter och sträfvanden; deraf: **ultrademokrāt, ultraliberāl, ultrarevolutionār, ultraroyalīst**, o. s. v.; uti inskränkt bemärkelse menas med **Ūltras** d. s. s. Ultraroyalister el. Absolutister (se d. o.), )( Liberale. — **Ultraīsm**, m., ytterlighet i politiska åsigter eller sträfvanden. — **Ultraīstisk**, öfverdrifven (i fråga om politik). — **Ultramarīn**, m., (af lat. *ūltra*, på andra sidan, och *māre*, haf), en vacker himmelsblå färg, som beredes af lapis lazuli, och har sitt namn deraf, att den ursprungligen fördes öfver hafvet ifrån Asien, isht. ifrån Kina. — **Ultramarīnsk**, på andra sidan hafvet varande eller belägen. — **Ultramonarkīst**, m., lat.-gr., fanatisk anhängare af en oinskränkt konungamakt. — **Ultramontān** och **-montānsk**, nylat. (af *mons*, berg, pl. *mōntes*), på andra sidan bergen, isht. Alperna, varande eller belägen; deraf vanligen: som har afseende på eller öfverensstämmer med påfvestolens makt, anda, grundsatser, politik o. s. v.; **ultramontāner**, försvarare och ifriga anhängare af kyrkans oinskränkta makt och påfvens ofelbarhet. — **Ultramontanīsm**, m., ultramontanernas lära och grundsatser. — **Ultramundān**, lat. (*ultramundānus*, af *mūndus*, verld), öfverjordisk. — **Ultraservīl**, nylat., (jmf. *Servil*), som syftar eller sträfvar till fullkomligt envälde, med undertryckande af allt slags frihet.
**Ulȳsses**, m., lat. (gr. *Odȳsseus*), konung på Ithaka, en för sin tapperhet och slughet berömd grekisk hjelte.
**Umbēlla**, f., lat., solskärm; blomskärm. — **Umbellāter**, el. lat. **Umbellīferae**, pl., bot. växter med parasollblommor.
**Ūmbra**, f., lat. (egentl. skugga), ett gulbrunt eller svartbrunt, organiskt mineral, hvaraf finaste sorten begagnas som målarfärg.
**Ūmbrer**, pl., ett fornitaliskt mäktigt folk, som 308 f. Kr. underkufvades af Romarne.
**Unanīm**, lat. (*unānimus*, af *ūnus*, en, och *ānimus*, sinne), enhällig. — **Unanimitēt**, f., (lat. *unanīmitas*), enhällighet. — **Unanīmiter**, lat. enhälligt, enstämmigt.
**Unau**, m., brasil., nat. hist., tvåfingrade sengångaren.
**Uncial-bokstäfver**, (af lat. *ūncia*, tolftedel; äfv. tum; *unciālis*, en tums, tumsbred), boktr. stora, tumshöga begynnelsebokstäfver.
**Uncle Sam**, se under **Samuel.**
**Unctiōn** och **Unktiōn**, f., lat. (*ūnctio*, af *ūngere*, smörja), smörjning, smörjelse; **ūnctio extrēma**, sista smörjelsen: ett af katolikernes sju sakrament.
**Undīn**, f., (fr. *ondīne*, l. onghdīhn', af lat. *ūnda*, våg), vatten-ande, sjö-jungfru. — **Undīna**, f., astron., en 1867 af Peters upptäckt asteroid. — **Undulēra**, (fr. *ondulēr*, af lat. *ūnda*, våg), röra sig i vågor, vågformigt, hafva vågig rörelse, bölja. — **Undulatiōn**, f., vågig rörelse; dallring; **undulatiōns-teorien**, läran om ljusets vågformiga rörelse; **undulaziōne**, ital., tonk. dallrande toner. — **Undulatōrisk**, vågformig, böljande. — **Undulīster**, pl., mål. de, som, i motsats till Charakteristiker, mest älska veka drag utan karakter, våglinier, såsom uttryck af det sköna.
**Undulera**, m. fl., se under föreg.
**Unguēntum**, n., lat. (af *ūngere*, smörja), salva; **u. canthāridum**, spanskflugesalva; **u. hydrārgyri**, qvicksilfversalva; **u. rosāceum**, rosensalva.
**Ūnguis**, lat., nagel; klo; **ad ūnguem**, på nageln, med nagelprof, d. ä. ganska noga; **ex ūngue leōnem**, lat. ordspr. på klorna känner man igen lejonet; **ūnguibus et rōstro**, med näbb och klor. — **Ūngula**, f., lat. (demin. af *ūnguis*), klo, hof. — **Ungulāta**, pl., lat. (näml. *animālia*, af *ungulātus*, försedd med hofvar), nat. hist. hofdjur. — **Unguliculāta**, pl., nylat. (af lat. *unguīculus*, demin. af *ūnguis*), nat. hist. däggdjur med naglar på fötterna.
**Ūnicum**, n., lat. (af *ūnicus*, ensam), något, som är det enda i sitt slag; isht. något, hvaraf finnes blott ett enda exemplar.
**Uniera, Unierad**, se under **Union.**
**Unifōrm**, lat. (*unifōrmis*, af *ūnus*, en, och *fōrma*, form), likformig, likstämmig; subst. m., likformig militär-, embets- el. tjenstemannadrägt. — **Uniformēra**, bekläda med uniform. — **Uniformīster**, pl., de, som önska, att alla stater och kyrkor måtte få lika former. — **Uniformitēt**, f., lat. (*unifōrmitas*), likformighet, likställighet, öfverensstämmelse; **uniformitēts-akten**, en af engelska parlamentet 1562 utgifven förordning, i kraft hvaraf alla andlige måste förklara sig instämma med episkopalkyrkans liturgi eller ock nedlägga sina

embeten. — **Unigēnitus**, senlat. (af *gēnitus*, född), den enfödde (Guds son); **bullan unigēnitus**, en med detta sednare ord begynnande Bulla (se d. o.) af påfven Clemens XI år 1713 emot Jansenisterna. — **Unilaterāl**, (jmf. *lātus*), ensidig; **unilaterāl-kontrakt**, sådant kontrakt, som hufvudsakligen förpligtar blott ena parten.

**Uniōn**, f., senlat. (*ūnio*, af *ūnus*, en; fr. *uniōn*, l. ynjōngh), förening, förbund; hist. det förbund, som 1608 af ett stort antal tyska protestantiska stater ingicks och framkallade den katolska ligan; nu: de Nordamerikanska Förenade Fristaterna; äfv. den 1817 först i Preussen inträdda förening emellan lutheraner och reformerta. — **Unionīst**, m., anhängare af en union; kyrkoh. den, som söker att verka förening emellan särskilta religionspartier; i nordamerikanska inbördes kriget, anhängare af nordstaterna emot de Konfedererade. — **Unionīstisk**, förenande, sträfvande till förening. — **Uniēra**, lat. (*unīre*; fr. *unīr*), förena; **unierade greker**, med romersk-katolska kyrkan förenade greker, hvilka erkänna påfven för kyrkans öfverhufvud; **United States of North-America** (juneited stähts öv northsämērika), de Nordamerikanska Förenade Staterna; **unītis vīribus**, med förenade krafter. — **Unitīv**, förenande.

**Unipetāl**, lat.-gr. (af lat. *ūnus*, en, och gr. *pētalon*, blomblad), bot. med blott ett blomblad.

**Unipolār**, nylat., naturl. som leder blott ett slags elektricitet.

**Unīque** (ynīck), fr. (af lat. *ūnicus*), den ende i sitt slag.

**Unisexuāl** el. **Unisexuēl**, nylat. (af *ūnus*, en, och *sēxus*, kön), bot. enkönig.

**Unisōn**, (ital. *unīsono*, af lat. *ūnus*, en, och *sōnus*, ljud, ton), entonig, liktonig; subst. m. el. ital. *Unīsono*, tonk. samklang af två eller flera toner af samma höjd; **al unīsono**, ital., i enklang, i samklang.

**Unitārie**, m., lat. (*unitārius*, af *ūnitas*, enhet), den, som antager blott en person i gudomen.

**United, Unitiv**, se under **Union**.

**Unitēt**, f., lat. (*ūnitas*, af *ūnus*, en), enhet.

**Univērsus, a, um**, lat., allmän, hel; **univērsum**, subst. n., verldsalltet; verldsbyggnaden, verlden, skapelsen. — **Universāl**, (lat. *universālis*), el. **Universēl**, fr., det hela beträffande, allt omfattande, allmännelig, allmän; duglig till eller kunnig, skicklig i allt, allsidig; **universāl-arfvinge**, arfvinge till hela qvarlåtenskapen efter en afliden person; **universāl-genī**, allsidigt snille; **universāl-medicīn**, läkemedel, som hjelper för allt; **universāl-monarkī**, monarki, som tänkes omfatta alla eller största delen af jordens länder. — **Universāl**, n., lat. (*universāle*), allmän förordning. — **Universālier**, pl., allmänna ting, föremål; i skol. filos.: det allmänna i våra föreställningar, isht. slägten och arter. — **Universalisēra**, barb.-lat. förallmänliga. — **Universalīsmus**, m., nylat., läran, att Guds nåd sträcker sig till alla menniskor. — **Universalīst**, m., en, som hyllar denna lära. — **Universalitēt**, f., nylat., allmänlighet, helhet. — **Universitēt**, n., (lat. *univērsitas*), en högsta vetenskapliga läroanstalt, högskola.

**Univōk**, senlat. (*univocus*, af *unus*, en, och *vox*, röst), entydig, enstämmig; äfv. likljudig, men med olika bemärkelse. — **Univocatiōn**, f., entydighet, enstämmighet, liktydighet, likbenämning.

**Unktion**, se **Unction**.

**Un poco**, se **Poco**.

**Uns**, (1), n., (lat. *ūncia*, egentl. en tolftedel), en medicinalvigt = $\frac{1}{12}$ libra.

**Uns**, (2), m., (nylat. *fēlis ūncia*), ett till kattslägtet hörande rofdjur.

**Unter uns**, t., oss emellan.

**Ūnus, a, um**, lat., en, ett; **ūnus post ālterum**, den ene efter den andra; **ad ūnum** (*omnes*), hvar enda en; **ūnum idēmque**, ett och samma.

**Upas**, ind., det hårda, rödbruna, giftiga extraktet af indiska *Upasträdets* saft.

**Urāca** el. **Urrāca**, f., palmvin.

**Uralīt(h)**, m., miner. en art hornblende från Ural.

**Uran, Urania, Uranografi**, m. fl., se under följ.

**Ūranus**, m., lat. (gr. *uranōs*), himmel; mytol. himmelens gud, den äldste af gudarna, Gäas, d. ä. jordens son; astron. en af Herschel 1781 upptäckt planet. — **Urānia**, den himmelska: mytol. stjernkunskapens gudinna; astron. en 1854 af Hind upptäckt asteroid. — **Uranīdes, Uranīden**, m., Urani son, ett Saturni binamn. — **Urānikon**, n., egentl. det himmelska: ett af v. Holbein i Wien 1806 uppfunnet tonverktyg, bestående af två förenade harpor, hvilkas strängar anslås af tangenter. — **Urānium**, n., el. **Urān**, m., kem. en af Klaproth 1789 upptäckt metall. — **Uranographī** och **-grafī**, f., stjernhimmelens beskrifning. — **Uranolatrī**, f., himlakropparnes tillbedjande, stjerndyrkan. — **Uranologī**, f., läran om stjernhimmelen. — **Uranolōgisk**, densamma beträffande. — **Uranometrī**, f., den del af astronomien, som handlar om himlakropparnes mätning och afstånden dem emellan. — **Uranorāma**, n., framställning af stjernhimmelen eller af planetsystemet med omgifning af himmelsgloben. — **Uranoskōp**, m., stjernkikare; äfv. ett af Böhm i Prag uppfunnet himmelsteleskop; äfv. ett hafsfiskslägte. — **Uranoskopī**, f., stjernkikeri.

**Urāri**, n., ett af växtsafter beredt giftämne, hvarmed indianerne i Brasilien förgifta sina pilar.

**Urāt**, n., gr. (af *ūron*, urin), kem., urinsyradt salt.

**Urbān**, lat. (*urbānus*, af *urbs*, stad), egentl. stadslik; städad, hyfsad, artig, belefvad. — **Urbanisēra**, barb.-lat., hyfsa, städa, göra belefvad. — **Urbanitēt**, f., städning, hyfsning, belefvenhet.

**Urbariāl-lag**, (af g.t. *urbar*, afkastning af jord, bergverk, m. m.), en sedan 1836 i Ungern gällande lag, som bestämmer förhållandena mellan godsägarne och deras underhafvande.

**Urd** el. **Urda**, f., nord. mytol., den äldsta af de tre nornorna, den som råder för det förflutna.

**Urēter**, m., el. **Urēthra**, f., gr. (*urāthra*, af *urēin*, låta sitt vatten), anat. urinrör; **uretērer**, pl., anat., uringångar. — **Uretērisk**, beträffande urinröret. — **Ureterītis**, f., läkek. inflammation i urinröret. — **Urethrāl**, nylat.,

urinröret tillhörig. — **Urethralgī,** f., smärta i urinröret. — **Urethrītis,** f., inflammation i urinröret. — **Urētisk,** (gr. *uretikōs*), el. **Uretical,** gr.-lat., urinen beträffande, urindrifvande. — **Urētika,** pl., urindrifvande medel.

**Urgēra,** lat. (*urgēre*, tränga, trycka på), enständigt yrka, påfordra. — **Urgēnt,** (lat. *ūrgens*), trängande, högst angelägen.

**Ūrian** el. **Herr Ūrian,** t., skämtsam benämning på djefvulen eller en föga aktad person.

**Ūrias,** f., gr. (af *ūron*, urin), läkek. fistel i urinröret. — **Ūrisk,** kem., urinsyrad.

**Urīas,** m., hebr. (*Urijjâh*, af *ûr*, låga, och *Jehovah*, Gud), ett hebreiskt mansnamn: Guds låga; **urīas-bref,** förrädiskt bref, farligt för öfverbringaren (så benämdt efter det bref, som konung David med Urias öfversände till Joab, 2 Sam. II). — **Ūriel,** m., (hebr. *Urîêl*), namnet på en af erkeenglarna: Guds eld eller den af Gud upplyste. — **Ūrim** och **Thūmmim,** hebr. (pl. af *ûr*, eld, och *thôm*, fullkomlighet, oskuld), ljus och rätt; judiska öfversteprestens bröstsköld, bestående af tolf ädelstenar eller, enligt andra, af två bilder, hvilka på ett obekant sätt tjente såsom medel till orakelspråk.

**Urīn,** m., lat. (*urīna*, f.), den vätska, som genom urinröret afsöndras ur kroppen. — **Urināl,** n., nylat., uringlas. — **Urinēra,** låta sitt vatten. — **Urinōs,** urinartad.

**Ūrna,** f., lat., askkruka; kärl med dylik form; kärl, hvari voterings- eller lottsedlar läggas.

**Urocȳstis,** f., gr. (af *ūron*, urin), anat. urinblåsa. — **Urodynī,** f., smärta, då man låter sitt vatten. — **Uromantī,** f., spådom af urin.

**Ūrsula,** f., qvinnonamn (af lat. *ūrsus*, björn), med betyd.: den lilla björninnan. — **Ursulīner-nunna,** medlem af den i 16:de årh. till den hel. Ursulas ära stiftade **Ursulīner-orden,** hvars hufvudföremål var unga flickors uppfostran och sjukas skötande.

**Urticāria,** f., nylat. (af lat. *urtīca*, nässla), läkek. nässelfeber. — **Urticatiōn,** f., piskning med brännässlor såsom medel emot förlamning.

**Uruku,** se **Orleana.**

**Usāge** (ysāhsj'), m., och **Usānce** (ysānghs'), f., fr. (af lat. *ūsus*, se d. o.), vedertaget bruk; **Usānce,** el. ital. **Ūso,** m., köpm.t., handelsbruk, vexelbruk, öflig betalningstid för vexlar; **a ūso,** ital., el. **à usānce,** fr., såsom (handels)platsens bruk är; äfv. enligt den vanliga tiden, hvilken är tillåten att förflyta från en vexels presentation till dess betalning bör ske, så vida den icke är dragen på viss tid; **a ūso dōppio,** ital., el. **à deux usānces** (- döhs ysānghs'), då nämde tid fördubblas; **halft ūso,** då den minskas till hälften.

**Usbēker,** pl., en stor tatarisk folkstam, benämd efter en af sina khaner, vid namn Usbek.

**Usquebah** (össkvibäh) el. **Usquebaugh** (össkvibåh), m., eng. (af keltiskt ursprung, egentl. lifsvatten, af irl. *uisge*, vatten, och *beatha*, lif; häraf uppkom genom förvrängning småningom ordet Whisky, se d. o.), ett slags irländskt kryddbrännvin.

**Ustiōn,** f., lat. (*ūstiō*), läkek. bränning. — **Ustulēra,** (lat. *ustulāre*), rosta, hårdt torka. — **Ustulatiōn,** f., rostning.

**Usucapion, Usuel, Usufructus,** m. fl., se [under **Usus.**

**Usurpēra,** lat. (*usurpāre*, af *ūsu*, genom bruk, och *rāpere*, röfva), med våld tillskansa sig; inkräkta, våldkräkta. — **Usurpatiōn,** f., våldkräktning; orättmätig besittning. — **Usurpātor,** lat., och **Usurpatēūr** (ysyrpatöhr), fr., m., orättmätig innehafvare, våldskräktare, tronröfvare.

**Ūsus,** m., lat., bruk, nyttjande; plägsed, sedvana, vana, bruk; **ūsus fōri,** rättegångsbruk; **ūsus loquēndi,** språkbruk; **pīus ūsus,** fromt, gudligt bruk; **ad** el. **in ūsum,** till bruk, till nytta; **ex ūsu,** genom öfning och vana; **in ūsu,** i bruk, bruklig, vanlig; **in ūsum Delphīni,** till bruk för Dauphin (franska kronprinsen; fordom på titelbladet till franska böcker); **in ūsum tirōnum,** till bruk för nybegynnare. — **Usucapiōn,** f., (lat. *usucāpio*), rättsv. förvärfnings- eller besittningsrätt genom gammal häfd. — **Usuēl,** fr. (senlat. *usuālis*), bruklig, vanlig. — **Ususfructus,** m., lat. (af *ūsus et frūctus*), innehafvande och nyttjande af annans egendom; nyttjanderätt. — **Usufructuār,** senlat. (*usufructuārius*), som medför blott nyttjanderätt.

**Utensīlier,** pl., lat. (*utensīlia*, af *utēnsilis*, brukbar, från *ūti*, bruka), husgerådssaker; verktyg och redskap.

**Ūterus,** m., lat., lifmoder, qved. — **Uterīn,** (lat. *uterīnus*), född af samma moder, men ej af samma fader, samqveda. — **Uterīna,** pl., läkek. medel emot lifmodersjukdomar. — **Uterināl,** hörande till eller beträffande lifmodern.

**Ūtilis, e,** lat. (af *ūti*, bruka), brukbar, nyttig; **ūtile,** subst. n., det nyttiga; **ūtile dūlci,** (förena) nytta och nöje. — **Utilitēt,** f., (lat. *utīlitas*), nytta, gagn; äfv. skådespelare, användbar till mindre vigtiga roller; **utīlitas privāta,** enskilt fördel; **utīlitas pūblica,** allmänt väl, det allmänna bästa. — **Utilisēra,** barb.-lat. (fr. *utilisēr*), göra nyttig. — **Utilitārie,** m., nylat. (fr. *utilitāire*), en, som bedömer allt blott efter nyttan och framgången, nyttighetsmenniska. — **Utilitarīsm,** m., (fr. *utilitarīsme*), en af Bentham grundad teori i statsläran, enligt hvilken allmän nytta måste ställas högre än bestående rätt och lag.

**Utōpia,** f., el. **Utōpien,** n., (af gr. *ū*, icke, och *tōpos*, ort), diktadt lycksalighetsland (först af Thomas Morus 1516 beskrifvet och benämdt); fig. **utopī,** drömd, inbillad lycksalighet. — **Utōpisk,** beträffande ett diktadt lycksaligt land; blott inbillad, drömd (i fråga om fullkomlig sällhet). — **Utopist,** m., den, som öfverlåter sig åt drömmar om en fullkomlig lycka för menniskorna i denna verlden; politiker, som sysselsätter sig med overkställbara förbättringsplaner.

**Utraquīster,** pl., nylat., det moderata parti bland Hussiterna, som yrkade nattvardens begående under begge formerna (*sub utrāque spēcie*, med både bröd och vin).

**Ut, re, mi, fa, sol, la, si,** benämning, i Frankrike och Italien, på de sju tonerna i den diatoniska skalan; **ut,** tonen **c.**

**Utrera,** se **Outrera.**

**Utriūsque,** lat. (genit. af *utērque*, beggedera), beggederas; **utriūsque dōctor** el. **jūris utriūsque dōctor,** doktor i både kanoniska och romerska lagen.

# V.

**V**, såsom romerskt taltecken = **5**.
**V**, betecknar, på franska mynt, myntningsorten *Troyes*; på lombardisk-venetianska, *Venedig*; på savoyiska, *Vercelli*.
**V**, såsom kemiskt tecken = **Vanadium**.
**V.**, i musik, = **Violino, Voce, Volti**, se d. o.
**V.** = **vide, versus, verte, vice**, se d. o.; på inskrifter: **vivus, vixit, victoria, vale**, se d. o.
**Va.** = Virginien i N. Amerika.
**V. C.** = **vostro conto**, se **Vostro**.
**v. c.** = **verbi causa**, se under **Verbum**.
**v. D.** = **volente Deo**, om Gud så vill.
**V. D. M.** = **verbi divini minister**, guds ords tjenare.
**v. gr.** = **verbi gratia**, se **Verbum**.
**Vt.** och **Verm.** = Vermont i N. Amerika.
**V. T.** el. **vet. Test.** = **vetus testamentum**, se **Vetus**.
**vid.** = **vide** el. **videatur**, se d. o.
**viz.** = **videlicet**, se under **Vide**.
**vol.** = **Volumen**, volym.
**v. s.** = **volti subito**, vänd hastigt.
**vdt., vt.** = **vidit**, se under **Vide**.
**v. v.** = **vice versa**, se d. o.

**Vacānce** (vakānghs'), fr., och **Vacāns** el. **Vakāns**, f., (af lat. *vacāre*, vara ledig), ledighet; den tid, hvarunder en tjenst icke är besatt. — **Vacānt** el. **Vakānt**, (lat. *vācans*), ledig, obesatt. — **Vācat**, lat. (af *vacāre*, vara ledig), är ledig, obesatt; såsom subst., den tomma sidan näst efter titelsidan till en bok. — **Vacatiōn**, f., (lat. *vacātio*), frikallelse från en förpligtelse.
**Vaccīn** (vacksīn), m., nylat. (*vaccīna*, f., näml. *varīola*, af lat. *vaccīnus*, kor tillhörig, från *vācca*, ko), kokoppvar, ympvar. — **Vaccinēra**, inympa kokoppor, för att skydda mot naturliga koppor. — **Vaccinatiōn** el. **Vaccinēring**, f., skyddskoppympning. — **Vaccinatōr**, m., (fr. *vaccinatēūr*), skyddskoppympare.
**Vacillēra**, lat. (*vacillāre*), vackla; vara vankelmodig; **vacillānte** (vatsj-), el. **vacillāndo** (vatsj-), ital., tonk. vacklande. — **Vacillatiōn**, f., (lat. *vacillātio*), vacklande, vankelmodighet.
**Vācuum**, n., lat. (af *vācuus*, tom, ledig), tomrum. — **Vacuīst**, m., den, som antager ett tomrum i naturen. — **Vacuitēt**, f., (lat. *vacūitas*), tomhet.
**Vade**, köpm.t. andel i en affär; skeppspart.
**护Vademēcum**, n., nylat. (af lat. *vāde mēcum*, gå med mig!), något, som man ständigt bär på sig; handbok, fickbok; daglig och stundlig hjelpreda; tänksedel.
**Vadimōnium**, n., nylat. (af lat. *vas*, genit. *vādis*, löftesman), borgen.
**Vae**, lat., ve! **vae mīhi!** ve mig! o jag olycklige! **vae mīsero!** ve den olycklige! **vae vīctis!** ve de besegrade!
**Vag**, (lat. *vāgus*), ostadig, sväfvande; obestämd. — **Vagabōnd** (-bōngdh), m., fr., (lat. *vagabūndus*), lösdrifvare, landstrykare. — **Vagabondāge** (-bonghdāhsj'), m., fr., kringstrykande, lösdrifveri.
**Vagīna**, f., lat., balja, skida; anat. moderslida. — **Vagināl**, nylat., hörande till moderslidan.
**Vakans, Vakant**, se **Vacance**.
**Vala**, f., fornnord. (jmf. *Velleda*), sierska, spåqvinna.
**Va la banque**, se **Banque** (under **Banco**).
**Valborg**, se **Walpurga**.
**Vale**, m., nord. mytol. ljusets och vårens gud. Höders (mörkrets) baneman.
**Vale!** lat. (imper. af *valēre*, vara frisk, kraftig, förmå, gälla), lef väl! farväl! **valēte!** lefven väl! — **Valēt**, n., (af lat. *valēte*, lefven väl!), afsked, farväl. — **Vālentin**, m., ett mansnamn: den starke, mäktige. — **Valentiniāner**, pl., en gnostisk sekt, anhängare af alexandrinern Valentini (i 2:dra årh.) sinnrika system. — **Valērius** och **Valeriānus**, mansnamn: den starke, mångkraftige. — **Valeriāna**, f., bot., ett örtslägte, vanl. Baldrian kalladt, d. s. s. vänderot.
**Valēt, Valēte**, se under **Vale**.
**Valēt** (valāh), m., fr. (ital. *valētto*, m.lat. *varolētus*, af *vāssus*, tjensteman; se *Vasall*), tjenare, betjent; **v. de chambre** (- d' sjangbr'), kammartjenare.
**Valetudinār**, m., (fr. *valetudināire*, af lat. *valetudinārius*), en sjuk, sjukling.
**Valeur**, se **Valōr**.
**Valhall**, nord. mytol. det ställe, der Oden gästade dem, som hade fallit i strid.
**Valīd**, lat. (*vālidus*, stark, kraftig, af *valēre*, förmå, gälla), rättsgiltig, som har laga kraft, gällande. — **Validēra**, nylat. (fr. *validēr*), göra gällande; köpm.t. vara gällande, gälla för god betalning. — **Validatiōn**, f., godkännande. — **Validitēt**, f., senlat. (*valīditas*), giltighet, gällande kraft.
**Valide**, se under **Sultan**.
**Validera**, se under **Valid**.
**Valkȳrior**, pl., nord. mytol. stridsgudinnor, dem Oden utsände, för att kora dem, som skulle falla.
**Valläck**, m., (t. *wallach*), utskuren hingst (så benämnd, emedan de första kommo från Wallachiet och Ungern). — **Vallacka**, utskära en hingst.
**Vallatiōn**, f., lat., förskansning.
**Valūta**, f., ital. (af lat. *valēre*, gälla), köpm.t. värde; beloppet, värdet af en vexel; äfv. sjelfva myntsorten.

**Vālvel**, f., pl. **vālvler**, lat. (*vālvula*, demin. af *vālva*, dörrflygel), anat. hinnaktig fällucka, som hindrar blodets och vätskornas tillbakaflytande.
**Valvēra**, (fr. *valuēr*), se **Evaluera**. — **Valvation**, f., se **Evaluation**.
**Valōr**, m., (fr. *valēūr*, lat. *vālor*, af *valēre*, gälla), värde; tonk. tidvärde.
**Vampȳr**, m., (ital. *vampīro*, fr. *vampīre*, serb. *wampir*), enligt folktron i vissa länder: en afliden, som nattetid uppstiger ur sin graf och suger blodet ur lefvande menniskor; fig. blodsugare, prejare; nat. hist. en stor sydamerikansk art af flädermössen, som uppgifves suga bloden af sofvande menniskor och djur. — **Vampyrīsm**, m., öfverdrifven åderlåtning.
**Vanadin**, se under följ.
**Vanadīs**, f., nord. mytol. ett Freyas binamn, egentl. vanernas (wendernas) gudinna. — **Vanadīn** el. **Vanādium**, n., kem., en af Säfström 1830 upptäckt metall.
**Vanahem**, n., nord. mytol. vanagudarnes hem eller verld.
**Vandāler**, pl., en tysk-gothisk folkstam, som sedan 3:dje årh. e. Kr. bekrigade romarne vid Rhen, sednare bosatte sig i Pannonien (Ungern), i 4:de årh. förhärjade Gallien, Spanien och Italien, år 455 i fjorton dagars tid plundrade Rom och förstörde alla der befintliga konstverk; deraf i allmnht. för råa, förstörelselystna barbarer. — **Vandālisk**, som tillhör, har afseende på, utmärker vandalerna; fig. fiendtlig emot konst och vetenskap. — **Vandalīsm**, m., rått förstörelseraseri, riktadt emot konstverk.
**Vāner**, pl., ett folk, som, enligt Edda, fordom bodde i trakten af Svarta hafvet; nord. mytol. vissa af de skandinaviska gudarna, som uppgåfvos härstamma från detta folk.
**Vanīll** och **Vanīlj**, m., fr. (*vanīlle*, af sp. *vainilla*, egentl. liten skida, emedan fröen af denna växt äro inneslutna i små skidor, af *vaina* = lat. *vagīna*, balja, skida), en rankväxt i Ost- och Vestindien samt dess kryddaktiga, skidformiga frökapsler.
**Vanitēt**, f., (lat. *vānitas*), fåfänga, flärd; **vānitas vanitātum**, fåfänga öfver all fåfänga.
**Vapēūr** (vapöhr), f., fr. (af lat. *vāpor*), dunst, ånga; **vapōrer**, pl., (fr. *vapēūrs*), läkek. uppstigningar. — **Vaporēra**, (lat. *vaporāre*), dunsta, ånga. — **Vaporatiōn**, f., (lat. *vaporātio*), se **Evaporation**. — **Vaporimēter**, m., ett verktyg till bestämmande af alkoholhalten i flytande ämnen. — **Vaporisēra**, (fr. *vaporisēr*), förflygtiga genom afdunstning. — **Vaporisatiōn**, f., fördunstning. — **Vaporōs**, senlat. (*vaporōsus*), dunstig, dimmig; som förorsakar vapörer.
**Vaporera**, **Vaporös**, **Vopörer**, m. fl., se under föreg.
**Vara**, f., alnmått i Spanien och Portugal.
**Vara** el. **Vör**, f., nord. mytol. en af Freyas fyra disor, som hör och bevakar älskandes eder samt straffar deras öfverträdande.
**Varec**, m., fr. (af arab. *warak*, blad, löf), se **Soda**.
**Vāria**, pl., lat. (af *vārius*, åtskillig), hvarjehanda. — **Variābel**, (senlat. *variābilis*, fr. *variāble*), föränderlig, ostadig. — **Variānt**, m., (lat. *lēctio vārians*), afvikande läsart. — **Variatiōn**, f., (lat. *variātio*), förändring, afvikelse, ombyte; tonk. förändring af ett gifvet tema; **variātio delēctat**, lat., ombyte förnöjer; **con variaziōni**, ital., tonk., med variationer. — **Variēra**, lat. (*variāre*), förändra, ombyta, omskifta; förändra sig, skifta, omvexla; **variāto**, ital., tonk., förändradt. — **Varietēt**, f., (lat. *varīetas*), skiljaktighet; artförändring, afart.
**Variceller**, se under **Varioloider**.
**Vārinas**, m., röktobak ifrån amerikanska staden Varinas i Quito.
**Varioloīder**, pl., (af lat. *varīolae*, koppor, af *vārius*), en lindrigare art af kopporna. — **Varicēller**, pl., vattenkoppor. — **Variolīt(h)**, m., miner. koppsten.
**Varnāccio** (-nātsjå), m., ital., en sort godt, hvitt vin ifrån ön Sardinien.
**Varsoviēnne** (-vjänn'), f., fr. (från Warschau), en polsk nationaldans.
**Vārtias**, pl., ostindiska munkar.
**Vās**, m., (fr. *vase*, lat. *vas*, genit. *vāsis*, pl. *vāsa*), kärl, kruka, som begagnas till prydnad; **vāsa**, pl., lat., kärl; **vāsa sācra**, heliga kärl; fysiol. **vāsa chylīfera**, mjölksaftkärl; **vāsa lāctea**, mjölkkärl; **vāsa lymphātica**, lymfatiska kärl. — **Vāsculum**, n., lat., litet kärl, åder. — **Vasculär**, (fr. *vasculāīre*), som tillhör eller har afseende på blodkärl; **vasculārsystem**, lymfatiskt system. — **Vasculōs**, nylat. (fr. *vasculēūx*), uppfylld eller bildad af blodkärl.
**Vasāll**, m., m.lat. (*vasāllus*, *vassāllus*; fr. och eng. *vassal*; af kelt. ursprung: wallis. *gwasawl*, tjenande, *gwâs*, ung man, tjenare, m.lat. *vassus*; jmf. *Valet*), länstagare, länspligtig person; kronoarrendator, kronobonde, frälsebonde. — **Vasallāgium**, n., m.lat., länsed.
**Vasculum**, m. m., se under **Vas**.
**Vaticān** och **-kān**, m., (ital. *vaticāno*), påfliga palatset i Rom, på vaticanska berget (lat. *mons Vaticānus*); äfv. fig., den påfliga regeringen, = *curia Romana* (se d. o.); äfv. påfveväldet. — **Vatikānsk**, Vatikanen tillhörande eller beträffande, der befintlig.
**Vaticinēra**, lat. (*vaticināri*, af *vātes*, siare, spåman), spå. — **Vaticīnium**, n., lat., spådom, profetia.
**Vau**, (t. *wau*), en färgväxt, hvarmed färgas gult.
**Vaudevīlle** (våd'vīhl'), m., fr. (uppkommet af *Vau* el. *Val de Vire*, d. ä. Vire-dalen i Normandie, der i slutet af 14:de årh. Olivier Vasselin diktade sina muntra visor), egentl. folkvisa, gatvisa; komiskt sångspel med kupletter, som afsjungas på allmänt kända, enkla melodier.
**Vauriēn** (vårjängh), m., fr. (af *vaut-rien*, duger icke), odugling, odåga.
**Vauxhall** (våhxåhl), m., eng. (fordom en by vid London, benämd efter ägarinnan Jane Vaux, 1615), en stor lustgård i London; äfv. i allmänhet församlingsplats för offentliga nöjen.
**Veda**, m., vanl. pl. **Vedas**, (sanskr. *vêda*, egentl. kunskap, förklaring, af *vid*, veta), de indiska braminernes fyra heliga böcker, de äldsta minnesmärkena af sanskritisk litteratur.
**Vedētt**, m., (fr. *vedētte*, af ital. *vedētta*, vakt, från *vedēre* = lat. *vidēre*, se), skildtvakt eller utpost till häst; skyllerkur på en fästningsvall.

— **Vedūta**, f., ital., utsigt af landskap eller stad.
**Vēga**, f., sp. (portug. *veiga*, af arab. *bak'âh*, sank mark, *bakâ'*, högslätt), fruktbar slätt.
**Vegetēra**, nylat. (af lat. *vēgetus*, liflig, qvick, *vegetāre*, lifva), växa (om träd och örter); fig. föra ett overksamt och tanklöst lif. — **Vegetabīlier**, pl., (af senlat. *vegetābilis*, lifvande), växter; födoämnen af växtriket. — **Vegetabīlisk**, hörande till växterna, växtartad; beredd af växter; innehållande växtdelar. — **Vegetabilitēt**, f., växternas egendomlighet, växtnatur. — **Vegetariāner**, pl., menniskor, som uteslutande lefva af växtrikets alster. — **Vegetarianīsm**, m., uteslutande sådan näring. — **Vegetatiōn**, f., (senlat. *vegetātio*), växtlighet. — **Vegetatīv**, till växtlifvet hörande, växtlif.
**Vehīkel**, n., (lat. *vehīculum*, egentl. fordon, af *vĕhere*, föra), befordringsmedel, hjelpmedel, underlättande medel; farm. medel, hvarmed ett medikament försättes, för att lätta intagning.
**Veit**, nylat. **Vitus**, m., (= *Guido*), ett forntyskt mansnamn; **Veits** el. **St. Veits-dans** (*chorēa sāncti Vīti*), dans af religionssvärmare (1374—1418), hvilka ansågos för besatta af djefvulen, och för hvilka man anropade St. Veit; deraf benämning på ett slags nervkramp.
**Vel**, lat., eller.
**Veleda**, se **Velleda**.
**Velīn** (velängh), m., (nylat. *chārta vitulīna*, af lat. *vĭtulus*, kalf, alltså egentl. kalfskinnspergament), en sort fint och glatt, pergamentlikt papper. — **Velōt** (velåh), m., fr., pergament af ofödda eller nyfödda lams och kalfvars skinn.
**Velīter**, pl., (lat. *vēlites*), lätt beväpnade soldater.
**Vellēda** el. **Velēda**, f., (jmf. *Vala*), en forntysk sierska af Bructerernas folkstam, i första årh. e. Kr.
**Velleitēt**, f., nylat. (af lat. *vĕlle*, vilja; fr. *velléité*), kraftlös, svag vilja.
**Velōce** (velåtje), ital. (af lat. *vēlox*, snabb), el. **con velocitā** (- -tsjtā), ital. (af lat. *velōcitas*, snabbhet), tonk. hurtigt; snabbt; **velocīssimo**, ganska fort. — **Velocifère** (velåsifähr'), m., fr., snällvagn. — **Velocipēd**, m., ett slags lätt fortskaffningsredskap med två eller tre hjul, hvilket af den åkande sjelf med fötternas tillhjelp sättes i rörelse. — **Velocipedīst**, m., en, som åker på en sådan maskin. — **Velocitēt**, f., (lat. *velōcitas*), snabbhet.
**Velot**, se under **Velin**.
**Vēna**, f., pl. **vēnae**, lat., blodåder, )( Arteria; **vēna poētica**, skaldeåder. — **Venōs**, (lat. *venōsus*), till blodådrorna hörande.
**Venāl**, lat. (*venālis*), fal. — **Venalitēt**, f., (senlat. *venālitas*), falhet.
**Venatiōn**, f., (lat. *venātio*, af *venāri*, jaga), jagt — **Venatōrisk**, (lat. *venatōrius*), jagt el. jagare beträffande.
**Vendānge** (vanghdänghsj'), f., fr. (af lat. *vindēmia*), vinskörd. — **Vendemiāire** (vanghdemjähr'), vinskördsmånad: första månaden i forna franska republikanska kalenderåret, från 22 September till 21 Oktober.
**Vendētta**, f., ital. (af lat. *vindicta*, hämd), slägt- och blodshämd, isht. på ön Corsica.
**Vendidad**, sjette afdelningen af Zend-Avesta (se d. o.), innehållande zendfolkets borgerliga och kyrkliga lagbok. — **Vendidad-sade**, (af *zâdah*, född, son), de för liturgiska ändamål sammanskrifna tre zendböckerna: Yaçna, Vispered och Vendidad.
**Venerēra**, lat. (*venerāri*), vörda, dyrka. — **Venerābel**, (lat. *venerābilis*), vördnadsvärd. — **Veneratiōn**, f., (lat. *venerātio*), djup vördnad: vördnadsbetygelse.
**Venerisk**, se under **Venus**.
**Vēnia**, f., lat., tillstånd, lof, tillåtelse: **cum vēnia**, med tillåtelse; **sit vēnia vērbo**, med förlof sagdt; **vēnia concionāndi**, tillåtelse att predika; **vēnia docēndi**, tillstånd att hålla föreläsningar vid ett universitet. — **Veniēl**, (lat. *veniālis*, fr. *véniel*), tillåtlig, förlåtlig, ursäktlig.
**Vēni creātor spīritus**, lat. (af *venīre*, komma), kom, helge Ande! en med dessa ord begynnande gammal kyrkosång. — **Vēni, vīdi, vīci**, jag kom, jag såg, jag segrade: Cæsars bekanta uttryck, sedan han helt hastigt hade besegrat konung Pharnaces i Pontus.
**Venitiēnne** (venisjänn'), f., fr., venetiansk gondolsång.
**Vēnta**, f., sp. (egentl. försäljning, försäljningsort), enstaka, vid landsvägen beläget värdshus i Spanien. — **Ventarīlla** (-rīlja), f., litet sådant värdshus.
**Vēnter**, m., lat., buk, underlif, mage. — **Ventrāl**, buken tillhörande. — **Ventrīculus**, m., (demin. af *vēnter*), mage. — **Ventriloquēns**, f., nylat., el. **Ventriloquīe** (vanghtrilåkī'), f., fr., buktaleri. — **Ventriloquīst**, el. fr. **Ventrilōque** (vanghtrilåck'), m., buktalare.
**Ventīl**, m., (m.lat. *vēntile*, af *vĕntus*, vind), väderlucka, väderklaff, klappert; säkerhetslucka på ångpannor; klaff, som qvarhåller luften i ett blåsinstrument eller i ett orgelverks väderrör eller väderlåda; äfv. vridhane; **ventīlhorn** el. **ventīltrumpēt**, valdhorn eller trumpet med ventiler. — **Ventilēra**, lat. (*ventilāre*), egentl. lufta; skärskåda, undersöka. — **Ventilatiōn**, f., (lat. *ventilātio*), luftvexling, luftning, vädring: skärskådning, undersökning. — **Ventilātor**, m., luftvexlingsmaskin.
**Ventôse** (vanghtåhs'), m., fr. (af lat. *ventus*, vind), stormmånad: sjette månaden i forna franska republikanska kalendern, ifrån 19:de Februari till 18:de Mars.
**Ventre-bleu** (vanghtr'-blöh), **Ventre-saint-gris** (- sängh grih), fr., för tusan! för hin i våld! anamma och regera!
**Ventriculus**, **Ventriloquens**, m. fl., se under **Venter**.
**Vēnus**, f., lat. (genit. *Vĕneris*), mytol. skönhetens och kärlekens gudinna, hos grekerna Aphrodite; fig. sinlig kärlek, skönhet och behag; äfv. vällust, otuktighet; astron. en af vårt solsystems planeter: Mediceiska Venus, en bildstod, föreställande gudinnan Venus, ett af de skönaste minnesmärken af de gamles bildhuggarkonst, fordom förvarad i storhertigarnes af Florens (af Mediceernes slägt) konstkabinett; **Vēnus vulgīvaga**, umgänge med skökor; **Vēnusberg**, anat. blygselbenet; **Venussnäcka**, porslinssnäcka. — **Venērisk**, (lat. *venereus*), alstrad genom köttslig beblandelse; äfv. behäftad med eller uppkommen af **venērisk sjuka**, ett slags smittsam sjukdom.

som fortplantas genom köttslig beblandelse. — **Venulīt**, m., nylat., förstenad venussnäcka.

**Venös**, se under **Vena**.

**Veracitēt**, f., nylat. (af lat. *vērax*, sannfärdig), sannfärdighet.

**Verānda**, f., eng. (af portug. *varanda*, sp. *baranda*; malay. *bâranda*, sanskr. *waranda*, hindost. och pers. *bar-âmadah*, af pers. *bar*, på, upp, och *âmadah*, kommen, af *âmadan*, komma), öppet galleri längs ett hus, svale.

**Verātrum**, n., lat., bot. prustrot. — **Veratrīn**, m., kem., en besk, giftig växtbas i prustrot.

**Verba**, **Verbal**, se under **Verbum**.

**Verbāscum**, n., lat., bot. kongsljus.

**Verbēna**, f., lat., bot. jernört.

**Verbi causa**, **Verbotim**, m. fl., se under följ.

**Vērbum**, n., pl. **vērba**, lat., ord; gram. tidsord; **v. transitīvum**, se **Transitiv**; **v. intransitīvum** el. **Neutrum**, se **Intransitīv**; **v. passīvum**, se **Passiv**; **v. recīprocum**, se **Reciprocus**; **v. anōmalon**, se **Anomalon**; **v. auxiliāre**, hjelpverb; **v. defectīvum**, verb, som saknar någon af de vanliga formerna; **v. depōnens**, se **Deponens**; **v. desiderativum**, verb, som uttrycker en längtan; **v. factitīvum**, se **Factitīv**; **v. frequentatīvum** el. **iteratīvum**, se **Frequentativum**; **v. imitatīvum**, verb, som utmärker en härmning; **v. impersonāle**, opersonligt verb; **v. inchoatīvum**, se **Inchoativum**; **v. intensīvum**, verb, som uttrycker en stegring i begreppet; **vērbi cāūsa** el. **grātia**, till exempel; **vērbi divīni minīster**, Guds ords tjenare, prest; **jurāre in vērba magīstri**, obetingadt, blindt tro på lärarens utsago, på framställda lärosatser; **vērba formālia**, ordalydelsen i tal eller skrift, i motsats till ordameningen eller innehållet. — **Verbāl**, (lat. *verbālis*), bestående af ord; beträffande ord, ordlig, i motsats till Real; bokstaflig, återgifven ord för ord, ordagrann; gram. härledd af verb; **verbāl-injūrie**, se under **Injurie**; **verbālprocēss**, process, som afhandlas muntligen; (i vissa länder) protokoll; **verbāl-substantīv** el. **substantīvum verbāle**, sådant substantiv, som omedelbart härleder sig ifrån ett verb, isht. ifrån infinitiv och particip deraf. — **Verbāliter**, lat., i el. genom ord, muntligt; bokstafligt, ord för ord. — **Verbalisēra**, barb.-lat., muntligen afhandla, orda; prata, pladdra. — **Verbalitēt**, f., nylat., bokstaflighet, ordalydelse, ordaförstånd. — **Verbōs**, (lat. *verbōsus*), ordrik, mångordig, vidlyftig. — **Verbositēt**, f., (senlat. *verbōsitas*), mångordighet. — **Verbōtenus**, nylat., och **Verbōtim**, lat., efter orden.

**Verdandi**, nord. mytol. den andra af nornorna, hvilken råder för det närvarande.

**Vērde antīco**, m., ital. (af *vērde* = lat. *vīridis, e*, grön), grön porfyr ifrån Grekland; **vērde di Cōrsica**, en art hvit fältspat; **v. d'Egītto** (- dehsjīttå), en sort cipollinmarmor.

**Vergēra**, lat. (*vērgere*), luta, vetta; fig. luta åt ett håll, hafva benägenhet för.

**Verificēra**, nylat. (af lat. *vērus*, sann, och *fācere*, göra), medelst bifogade handlingar bestyrka riktigheten af något, bekräfta. — **Verificatiōn** och **-kat-**, f., bestyrkande af en saks riktighet; bestyrkande bilaga.

**Vēritas**, f., lat. (af *vērus*, sann), sanning; riktighet; **v. documēnti**, en urkunds sanning eller äkthet; **v. forēnsis** el. **jurīdica**, rättslig sanning, riktighet; **en vérité** (angh veritēh), i sanning. — **Veritābel**, (fr. *véritāble*), verklig, äkta, oförfalskad.

**Verkēhren** (färkāhrän), n., t., brädspel.

**Verliēbt** (färlībt), t., förälskad.

**Vermeil**, se under följ.

**Vērmis**, m., lat., mask. — **Vermēīl** (värmälj), m., fr. (portug. *vermēlho*, ital. *vermīglio*, af lat. *vermīculus*, liten mask, näml. kermes [se d. o.], som ger skarlakan), högröd färg; förgyldt silfver. — **Vermicēller** el. ital. **Vermicēlli** (värmitsjälli), pl., (egentl. små mask), en sort fina makrongryn. — **Vermiculār**, nylat., maskformig. — **Vermīfuga**, pl., nylat. (näml. *remēdia*), läkek. maskdrifvande medel. — **Vermillōn** (värmiljōngh), m., fr., skarlakansmasken, kermes (se d. o.), äfv. finrifven cinnober. — **Verminatiōn**, f., lat. (*verminātio*), läkek. masksjukdom. — **Verminōs**, (lat. *verminōsus*), lidande af mask.

**Verōnica**, nylat. ett qvinnonamn (nygr. *Beronīkä*, af macedon. *Berenīkä*, för gr. *Pherenīkä*), den segerbringande; den heliga Verōnica, enligt legenden en from qvinna, som åt den korset bärande Jesus lemnade sin svettduk, på hvilken, vid svettens aftorkning, Frälsarens ansigtsdrag aftryckte sig; bot. ärenpris (ört).

**Vers**, m., (af lat. *vērsus*, egentl. vändning, af *vērtere*, vända), rad af ord, så sammanställda, att de bilda en viss takt; äfv. en af flera sådana rader bestående afdelning af ett skaldestycke; äfv. liten afdelning af ett kapitel i bibeln; äfv. (i sing. indef.) bunden stil; **vērsus memoriālis**, lat., minnesvers. — **Versētter**, pl., tonk., mellanspel. — **Versifiēra**, lat. (*versificāre*), författa, skrifva på vers. — **Versificātion** och **-kat-**, f., (lat. *versificātio*), versbildning, versbyggnad, versform. — **Versificātor**, lat., el. **Versificatēūr**, fr., och **-katōr**, m., en, som skrifver vers, versskrifvare, versmakare.

**Versāler**, pl., nylat. (af *vērsus*, egentl. rad), boktr. stora begynnelsebokstäfver.

**Versatīl**, lat. (*versātilis*, af *versāre*, vända om), föränderlig, ombytlig, ostadig, vankelmodig. — **Versatilitēt**, f, föränderlighet, ostadighet, vankelmod.

**Versetter**, **Versifiera**, **Versifikation**, m. fl., se under **Vers**.

**Version**, m. fl., se under **Vertera**.

**Versērad**, (fr. *versé*, af lat. *versāri*, vistas, sysselsätta sig med), erfaren, hemmastadd, väl bevandrad; städad, belefvad.

**Verso**, se under **Vertera**.

**Verst**, se **Werst**.

**Verte**, se under **Vertera**.

**Vertebrāl**, nylat. (af lat. *vērtebra*, ryggkota), anat. hörande till ryggkotorna; **vertebrāl-djur**, ryggradsdjur; **vertebrāl-systēm**, den ifrån ryggmergen utgående del af nervsystemet. — **Vertebrērad**, nat. hist. försedd med ryggrad.

**Vertēra**, lat. (*vērtere*), vända, omvända; öfversätta, tolka; **vertātur** el. **vērte**, vänd om

(blad, isht. notblad); **vērso fōlio**, på andra sidan (sedan bladet blifvit vändt); **vērso**, köpm.t. andra sidan af bladet. — **Versiōn**, f., (lat. *vērsio*, egentl. vändning), öfversättning; sätt, hvarpå en händelse framställes, berättas; **vērsio interlineāris**, mellanradig öfversättning; **vērsio vulgāta**, se **Vulgata** (under **Vulgus**).

**Vērtex**, m., lat. (genit. *vērticis*), hvirfvel, hjessa, topp, spets. — **Verticāl** och **-kāl**, nylat., lodrät; **vertikāl-cirkel**, den storcirkel på himmelsgloben, som går genom zenith och nadir; **vertikāl-vinklar**, de vinklar, som, då tvenne räta linier skära hvarandra, stå med spetsarna vända mot hvarandra.

**Vertīgo**, f., lat., svindel. — **Vertiginōs**, (lat. *vertiginōsus*), besvärad af svindel, svindlig.

**Vertūmnus**, m., lat. (af *vērtere*, vända), rom. mytol. årstidernas och trädgårdarnes gud.

**Verve** (värrv'), f., fr. (af senlat. *vērva*, gumshufvud; enl. andra, af lat. *fērvor*, värme, hetta), inbillningskraftens liflighet, eld, hänförelse (hos skalder, talare eller konstnärer).

**Vesīca**, lat., blåsa, isht. urinblåsan. — **Vesicāl**, anat. tillhörande eller beträffande urinblåsan; **vesiculār-artērer**, pl., pulsådrorna i urinblåsan. — **Vesicāntia**, pl., nylat., läkek. blåsdragande medel, dragmedel. — **Vesicatōrium**, n., pl. **vesicatōria**, dragmedel, dragplåster.

**Vēsper**, m., (lat. *vēsper*, m., och *vēspera*, f.), egentl. afton, eftermiddag; eftermiddags-gudstjenst, aftonsång, aftonbön; i katolska kyrkan: näst den sista af de sju *hōrae canōnicae* (jmf. *Hora*).

**Vēsta**, f., lat., mytol. den husliga härdens gudinna, sinnebild af huslig sällhet, sedlighet och kyskhet, hos grekerna Hestia, en dotter af Saturnus och Rhea; astron. en af Olbers 1807 upptäckt planet. — **Vestāl**, f., pl. **vestāler**, (lat. *Vestāles*, näml. *vīrgines*), en Vestas prestinna; fig. qvinna, som utmärker sig genom exemplarisk kyskhet.

**Vestibūle** (-byhl'), fr., och **Vestibūl**, m., (lat. *vestībulum*), förstuga.

**Vestīgium**, n., pl. **vestīgia**, lat., spår; **vestīgia me tērrent**, fotspåren afskräcka mig, näml. ifrån att gå vidare (räfvens ord till det sjuka lejonet, i fabeln).

**Vestitūr**, f., nylat. (af *vestīre*, kläda), påklädning, isht. af en embetsdrägt.

**Vesūvius**, m., eldsprutande berg vid Neapel. — **Vesuviān**, m., nylat., en med granaten beslägtad stenart ifrån Vesuvius.

**Veterān**, m., lat. (*veterānus*, af *vētus*, genit. *vēteris*, gammal), gammal bepröfvad krigare; fig. den, som är gammal och erfaren i utöfningen af embete, konst, vetenskap o. s. v.

**Veterinār**, (lat. *veterinārius*, af *veterina*, näml. *animālia*, dragdjur, sannolikt sammandr. af *vehiterinus*, af *vĕhere*, föra, draga), som angår djurläkekonsten; subst. m., djurläkare; **veterinār-vetenskap**, djurläkekonst; **veterinār-inrättning**, inrättning, der sjuka husdjur vårdas; **veterinār-skola**, djurläkareskola.

**Vēto**, lat., (infin. *vetāre*), jag förbjuder, jag bifaller icke: uttryck, hvarmed de fornromerska folktribunerne förkastade ett senatsbeslut; subst. n., förbud, afslag; äfv. rättighet att förbjuda eller afslå; **absolūt vēto**, fullständigt, ovilkorligt veto; **suspensīvt vēto**, gällande endast för tillfället, tills vidare; **līberum vēto**, fri, oinskränkt förvägringsrätt.

**Vettūra**, f., ital. (af lat. *vectūra*, fora), forverk: skjutsvagn. — **Vetturīno**, m., en, som håller skjuts tillhanda åt resande uti Italien.

**Vētus testamēntum**, lat., gamla testamentet.

**Vexēra**, lat. (*vexāre*), förtrycka, preja, plåga, gäcka, förfölja. — **Vexatiōn**, f., (lat. *vexātio*), förtryck, prejeri, utpressning; förföljelse; gäckeri, gyckel, drift.

**Vezīr** el. rättare **Vesīr**, äfv. **Visīr**, m., arab. (*wesīr*, *wasīr*, egentl. stöd, lastdragare, af *wasara*, bära), statsminister i Turkiet; **storvezīr**, (turk. *wesîri asem*), förste minister derstädes.

**Vezzosamēnte** el. **Vezzōso**, ital., (af *vezzo*, ovana, sjelfsvåld, smekning, smek, sp. *vezo*, *vicio*, af lat. *vītium*, fel), tonk. ömt, intagande.

**Vi**, se under **Vis**.

**Vīa**, f., lat., väg; medel, sätt; på bref eller respass: öfver, genom (viss uppgifven ort); **via grātiae**, på nådeväg; **in vīa**, genom, medelst, t. ex. **in vīa jūris**, genom laga åtgärd, på laglig väg; **per vīam**, förmedelst, t. ex. **per vīam supplicatiōnis**, förmedelst böneskrifts ingifvande. — **Viadūct**, m., nylat. (*viaedūctus*), konstväg, stor vägbyggnad, vägledning öfver en dal, öfver ett träsk, o. s. v. — **Viāticum**, n., lat., reskost, respenningar; nattvarden, gifven åt en döende.

**Vibrēra**, lat. (*vibrāre*), (om en sträng) svänga, dallra; **vibrāto**, ital., tonk., dallrande, darrande. — **Vibratiōn**, f., senlat. (*vibrātio*), svängning, dallring.

**Vibūrnum**, n., lat., bot. olvonbuske.

**Vicārius**, lat., och **Vicārie**, **Vikārie**, m., (af lat. *vice*, se d. o.), en, som förrättar tjensten för en annan, ställföreträdare; **v. apostōlicus**, påfvens vikarie på en ort, der ingen biskop finnes. — **Vicariēra** och **Vik-**, förrätta tjensten för en annan, förvalta en annans embete, vara i en annans ställe. — **Vicariāt** och **Vik-**, n., nylat., en vikaries syssla; föreståndarskap; äfv. biskoplig öfverrätt, som dömer i biskops eller erkebiskops namn.

**Vīce**, lat. (af ett obrukl. lat. nomen *vicis*, omvexling, ombyte, skifte); egentl. i en annans ställe; utmärker i sammansättningar en person, som förrättar tjensten för en annan, t. ex. **vice amiral**, underamiral; **vice konung**, den, som för regeringen i konungs ställe; **vice rector**, underrektor; **vice borgmästare**, tjenstförrättande borgmästare, o. s. v.; **vīce vērsa**, tvärtom, i motsatt fall.

**Vicēnnium**, n., lat. (af *vicies*, tjugu gånger, och *ānnus*, år), tidrymd af tjugu år.

**Vicināl**, lat. (*vicinālis*, af *vicinus*, granne), naboelig; **vicināl-väg**, biväg, byväg.

**Viciös**, se **Vitiös** (under **Vitium**).

**Vicomte** (vikonght'), m., fr. (uppkommet af *vice-comte*, m.lat. *vicecomes*, eng. *viscount*), egentl. vice grefve; adelig titel i Frankrike (mellan grefve och baron).

**Vīctor**, m., lat. (af *vīncere*, segra), ett mansnamn: segrare. — **Victōria**, f., seger; äfv. ett qvinnonamn: segrarinna; mytol. segrens

gudinna; astron. en 1850 af Hind upptäckt asteroid; **Victōria rēgia,** den för sin skönhet, storlek och vällukt märkvärdigaste arten af vattenliljorna, benämd efter drottning Victoria af England. — **Victorisēra,** barb.-lat., segra. — **Victoriōs,** (lat. *victoriōsus*), segerrik. — **Vīctrix,** f., lat., segrarinnan: ett Veneris binamn, emedan hon af Paris blef förklarad för den skönaste af gudinnorna och således besegrade Juno och Minerva.

**Vīctus,** m., lat. (af *vīvere*, lefva), lefnadssätt; lifsmedel, underhåll. — **Victuālier** och **Vikt-,** pl., (senlat. *victuālia*), lifsmedel, matvaror; **Victuāliebröder, Vitāliebröder,** förvrängdt **Fetāliebröder,** el. **Vitaliāner,** pl., fruktade sjöröfvare i 14:de och 15:de årh., på Östersjön och Nordsjön, urspr. borgare från Rostock och Wismar, hvilka på sin hertigs befallning utrustade skepp och affordrade mötande fartyg victualier, för att tillföra deras i Stockholm belägrade landsmän.

**Vicuna,** se **Vigogna.**

**Vidar,** m., nord. mytol. Odens son, en af asagudarna, äfv. «den tyste Asen» benämd.

**Vīde** el. **Videātur!** lat. (af *vidēre*, se), se! se efter! må man se efter! må (anförde ställe i en bok) efterses! **vīdeant cōnsules, ne quid respūblica detrimēnti cāpiat,** må konsulerne tillse, att staten icke tager någon skada: hos romarne den vanliga formeln vid ett senatsbeslut, hvarigenom i tider, fulla af faror, konsulerne utrustades med större makt; numera en uppmaning till försigtighet; **vidēlicet,** (uppkommet af *vidēre līcet*, d. ä. man kan se), såsom lätt inses; nämligen; **vidētur,** det synes: såsom subst. mening, omdöme; examensbetyg; **vīdi,** jag har sett, påsett, genomsett det; **vīdit,** han har sett, genomsett det; **vīdimus,** vi hafva sett, genomsett, granskat det. — **Vidimēra,** barb.-lat. (fr. *vidimēr*, af lat. *vīdimus*), bestyrka en afskrifts likhet med originalet. — **Vidimatiōn,** f., jemförelse och bestyrkande af en afskrifts likhet med originalet.

**Vidi, Vidimus, Vidimera, Vidit,** m. fl., se under föreg.

**Vielfrass,** t., och **Filfras,** m., (fin. *fjallfrass*, egentl. fjällkatt, bergkatt, af *frass*, katt), järf: ett rofdjursslägte i de nordliga länderna; fig. storätare, glupare.

**Vigilēra,** (lat. *vigilāre*, af *vīgil*, vaken), vaka, vara vaksam; i svenskt språkbruk särskilt: verka, arbeta för en sak; anskaffa penningar. — **Vigilāns,** f., (lat. *vigilāntia*, fr. *vigilānce*, l. visjilānghs'), vaksamhet: verksamhet, drift; i svenskt språkbruk särskilt: ifrigt bemödande för en sak, t. ex. för penningars anskaffande. — **Vigilānt,** (lat. *vīgilans*), vaksam, omtänksam, driftig. — **Vigīlier,** pl., (lat. *vigīliae*, af sing. *vigīlia*, vakande, nattvakt), hos katolikerna: dagen före vissa helgedagar; själamessor, nattliga böner för en afliden innan dess begrafning.

**Vignētte** (vinjätt'), fr., f., och **Vignētt,** m., (af fr. *vigne*, l. vinj', ital. *vīgna*, l. vīnja, vinberg, landtställe, af lat. *vīnea*, näml. *tērra*, från *vīnum*, vin), liten prydnad på titelbladet, vid början eller slutet af en bok, fordom vanligen föreställande en vinranka.

**Vigōgna** (vigånja), f., (fr. *vigogne*, l. vigånj', sp. *vicuña*, l. vikūnja), peruanskt får, fårkamel.

**Vīgor,** lat., m., el. fr. **Vigūēūr** (vigōhr), f., och **Vigōr,** m., (af lat. *vigēre*, lefva, vara liflig), lifskraft, liflighet, styrka, raskhet. — **Vigorōs,** nylat. (fr. *vigourēūx*, l. vigurōh), lifskraftig, rask, kraftfull; **vigorōso, vigorosamēnte** el. **con vigōre,** ital., tonk., kraftfullt, med eftertryck.

**Vikarie, Vikariera,** m. fl., se **Vicarius.**

**Viktualier,** se under **Victus.**

**Vilhelm,** m., (fht. *Wilihelm*, af *willo*, vilja, och *helm*, hjelm), eng. **William,** ett mansnamn: egentl. den viljekraftige hjelmen, d. v. s. den starke beskyddaren; deraf qvinnonamnet **Vilhelmina.**

**Vīlla,** f., lat. (demin. af *vīcus*, by, alltså egentl. liten by, gård), prydligt landthus i närheten af en stad; i Spanien (l. vīlja), köping.

**Villanēlla,** f., ital. (af *villāno*, landtlig), sydeuropeisk dans med sång. — **Villeggiatūra** (villedsjatūra), f., ital. (af *villeggiāre*, lefva på landet; jmf. *Villa*), landtställe, sommarnöje.

**Vin** (vängh), m., fr. (af lat. *vīnum*), vin; **v. brûlé,** vinglödg; **v. de bourgōgne** (- d' burgånj'), Bourgognevin, o. s. v. — **Vināīgre** (vinägr'), vinättika; **v. des quatre volēūrs** (- dä kattr' vålōhr), röfvarättika.

**Vinalier,** se under **Vinum.**

**Vīncens,** nylat. **Vincēntius,** m., (af lat. *vīncere*, segra), ett mansnamn: den segrande.

**Vindemiaire,** se **Vendemiaire.**

**Vindicēra,** lat. (*vindicāre*, egentl. hämna, straffa), tillvinna; återvinna; hägna, förfäkta, försvara; hämnas. — **Vindicatiōn,** f., (lat. *vindicātio*), hämnande; försvarande; tillegnande; tillvinnande. — **Vindicatīv,** nylat., hämnande, straffande; hämdgirig.

**Vingt-un** (vänghtōngh), fr., tjuguett; äfv. ett bekant vågspel (egentl. med franska kort).

**Vinification,** m. fl., se under följ.

**Vīnum,** n., lat., vin; **v. missāle,** messvin; **vīno grēco,** ett italienskt ädelt vin, som odlas i trakten af Vesuvius; **vīno sēcco,** vin af torkade drufvor (jmf. *Sect*); **vīno tīnto,** se **Tīnto.** — **Vinālier,** pl., (lat. *vinālia*), vinskördsfesten hos fornromarne, d. 22 April och 19 Augusti. — **Vinificatiōn,** f., vinberedning, vintillverkning. — **Vinificātor,** m., nylat. (egentl. vinberedare), en af Gall i Coblenz uppfunnen, rörformig bleckapparat till sluten jäsning af drufsaft. — **Vinomēter,** m., vinprofvare. — **Vinophobī,** f., afsky för vin.

**Viol,** se **Viola,** 2.

**Vīola,** (1), f., lat. (ital. *viōla*), violblomma; **v. trīcolor,** styfmorsblomma. — **Violētt,** (ital. *violētto*, fr. *violēt*), violblå; violblå färg. — **Violīn,** n., kem., ett eget, laxerande ämne i flera arter af violblommornas slägte.

**Viōla,** (2), f., ital. (fr. *viōle*, m.lat. *vītula*, af lat. *vitulāri*, dansa som en kalf, vara lustig, deraf lat. *Vītula*, glädjens, triumfens gudinna), i allmnht. benämning på flera slags stråkinstrumenter; isht. = **viōla di (a) brāccio** (brätschå), äfv. **v. ālta** el. **Ālta Viōla,** alt-fiol; **v. di (a) gāmba,** se **Gamba; v. d'amōre,** el. fr. **viōle d'amōūr** (viåhl damūhr), ett föråldradt stråkinstrument med 12 till 14 tarm-

och metallsträngar. — **Violētta,** f., ital., liten fiol. — **Violīn,** m., (ital. *violīno,* fr. *violŏn*), det minsta af nu brukliga violininstrumenter. — **Violinīst,** m., violinspelare. — **Violōn** (viålångh), m., fr., violin. — **Violōne,** m., ital., se **Contrabas.** — **Violonīst,** m., en, som spelar basfiol. — **Violoncēll,** m., (fr. *violoncēlle,* l. viålånghsäll', ital. *violoncēllo*), liten basfiol. — **Violoncellīst,** m., violoncellspelare.

**Violation,** se under **Violera.**

**Violēra,** lat. (*violāre*), våldföra, kränka. **Violatiōn,** f., (lat. *violātio*), våldförande, kränkning.

**Violetta, Violin, Violon, Violoncell,** m. fl., se under **Viola,** 2.

**Virgīnia,** lat., och **Virginīe** (virschinī'), f., fr. (af lat. *vīrgo,* jungfru, genit. *vīrginis*), ett qvinnonamn: den jungfruliga; **Virgīnia,** astron. en af Ferguson 1857 upptäckt asteroid. — **Virginitēt,** f., (lat. *virgīnitas*), jungfrulighet, jungfrudom, mödom.

**Vīrgula,** f., lat. (demin. af *vīrga,* qvist, spö), litet spö; litet streck; **v. mercuriālis,** slagruta.

**Virīl,** lat. (*virīlis,* af *vir,* man), manbar, manlig. — **Virilitēt,** f., manbarhet; manlighet.

**Vīrtus,** f., lat. (genit. *virtūtis,* af *vir,* man, egentl. manlig kraft), i allmnht. verkande kraft, dugtighet, tapperhet; dygd. — **Virtuōs,** m., (ital. *virtuōso*), mästare i en konst, isht. musik. — **Virtuositēt,** f., mästerskap i utöfningen af en konst.

**Virulēnt,** lat. (*virulēntus,* af *vīrus,* var), läkek. som härrör af eller innehåller sjukdomsgift, ettrig, varig.

**Vis,** f., lat., kraft, makt, våld; **vis inērtiae,** se **Inertia; vi,** med våld, i kraft af; **vi vōcis,** i ordets egentligaste bemärkelse.

**Vis-à-vis** (visavīh), fr., ansigte mot ansigte, midt emot; såsom subst. person, som är midt emot en annan i dans eller vid bordet; äfv. liten vagn med blott tvenne platser midt emot hvarandra; äfv. ett slags dubbelpiano med två klaviaturer, hvarvid de spelande sitta midt emot hvarandra, uppfunnet af Hoffmann 1779.

**Viscācha** (viskātscha), f., sp., ett haren liknande djur i Sydamerika, högt värderadt för sitt kostbara skinn.

**Vīscera,** pl., lat., inelfvor. — **Viscerāl,** nylat., hörande till eller beträffande inelfvorna; äfv. (om läkemedel) stärkande inelfvorna.

**Viscin,** se under **Viscus.**

**Viscount** (viskaunt), m., eng., se **Vicomte.**

**Vīscus** el. **Vīscum,** n., lat., fågellim. — **Viscīd,** (senlat. *vīscidus*), klibbig. — **Viscīn,** n., kem., ett klibbigt växtämne i fågellim. — **Viscositēt,** f., nylat., klibbighet; segt slem.

**Visēra,** (fr. *visēr,* af lat. *vidēre,* se), genomse och granska en handling samt påteckna bevis deröfver.

**Visībel,** lat. (*visibilis,* fr. *visible*), synlig, synbar. — **Visibilitēt,** f., (senlat. *visibīlitas*), synlighet, synbarhet.

**Visiōn,** f., lat. (*visio,* af *vidēre,* se), syn, uppenbarelse, andesyn; fantasibild, drömbild, inbillningsfoster. — **Visionār,** m., (fr. *visionnāire*), andeskådare, svärmare, drömmare.

**Visir,** (1), m., se **Vezir.**

**Visīr,** (2), n., (ital. *visiera,* f., fr. *visiere,* af lat. *vidēre,* se), fällgaller på en hjelm, hjelmgaller; korn eller sigte på skjutgevär; se äfv. Diopter; **visīrlinie,** sigtlinie; **visīrkonst,** konsten att bestämma innehållet af ett kärl; **visīrskott,** skott, som i visirlinien träffar målet; **visīrstaf,** måttstock till beräknande af kärls innehåll.

**Visīt,** m., (fr. *visīte,* f., af lat. *visitare,* besöka), besök, påhelsning, uppvaktning. — **Visitēra,** lat. (*visitāre,* af *vidēre,* se), besigtiga, syna, noga undersöka. — **Visitatiōn,** f., besigtning, noggrann undersökning. — **Visitātor,** nylat. el. **Visiteūr** (visitōhr), fr., m., besökare, tullbesökare.

**Vismuth** el. **Vismut,** m., (nylat. *bismuthum;* fht. *wesemôt,* det afmejade gräset på en äng, ur hvilket blommor här och der sticka fram, och hvarmed bergsmännen förliknade vismut, för att beteckna den brokiga anlöpningen derpå), en rödaktigt hvit, mycket spröd och lättflytande metall. — **Vismuthglans,** m., naturlig svafvelvismuth.

**Visōrium,** n., nylat. (af lat. *vidēre,* se), se **Tenakel.**

**Vist, Vista,** se **Whist, Whista.**

**Vīsta,** f., ital. (af lat. *vidēre,* se), egentl. åsyn, anblick; köpm.t. uppvisande, uppvisning (vexlars); **a vīsta,** vid uppvisandet (af en vexel); **a prīma vīsta,** tonk. utan förberedelse, vid första påseende, från bladet; köpm.t. vid första uppvisning.

**Vīta,** f., lat., lif, lefnad, lefverne; **vīta brēvis, ars lōnga,** lifvet är kort, men konsten lång, d. v. s. fordrar lång öfning; **v. sedentāria,** stillasittande lif. — **Vitāl,** (lat. *vitālis*), till lifskraften hörande; lefvande, lifskraftig; lifvande. — **Vitalianer, Vitaliebröder,** se **Viktualiebröder** (under **Victus**). — **Vitalīsm(us),** m., läran om liflösa tings skenbara lifaktighet genom uti dem verkande andar, t. ex. borddans, klappandar, m. m. — **Vitalīst,** m., anhängare af denna lära. — **Vitalitēt,** f., lifskraft, lifaktighet, lif.

**Vitēsse** (vitäss'), f., fr. (af *vite,* ital. *visto,* flink, rask), hastighet, snabbhet.

**Vītium,** n., lat., pl. **vītia,** fel, förseelse, last; **v. natūrae,** naturfel. — **Vitiōs,** (lat. *vitiōsus,* fr. *viciēūx*), felaktig, oriktig; lastbar. — **Vitiositēt,** f., (lat. *vitiōsitas*), felaktighet; lastfullhet, ondska, sedligt förderf.

**Vitrescera, Vitrificera,** m. fl., se under **Vitrum.**

**Vitriōl,** m., (fr. o. provenç. *vitriol,* sp. *vitriolo,* m.lat. *vitriolum, vitreolum,* af lat. *vitreolus, vitreus,* glasartad, af *vitrum,* glas), svafvelsyradt salt, isht. af jern-, koppar- eller zinkoxid; **vitriōlkis,** m., enkelt svafveljern; **vitriōl-olja,** svafvelsyra; **vitriōl-spiritus,** blandning af en del engelsk svafvelsyra med åtta delar vatten; **vitriōlsyra,** svafvelsyra. — **Vitriolescēra,** barb.-lat., förvandlas till vitriol.

**Vītrum,** n., lat., glas. — **Vitrescēra,** nylat., förglasas. — **Vitrescībel,** som kan förglasas. — **Vitrescibilitēt,** f., egenskapen att kunna förglasas. — **Vitrificēra,** smälta till glas, förglasa. — **Vitrificatiōn,** f., förglasning. — **Vitromēter,** m., lat.-gr., strålbrytnings-mätare. — **Vitrotypī,** f., konsten att åstadkomma ljusbilder på glas.

**Vituperēra,** (lat. *vituperāre*), tadla, lasta. — **Vituperābel,** tadelvärd. — **Vituperatiōn,** f., (lat. *vituperātio*), tadel.
**Vivace, Vivacitet,** m. fl., se under **Vivus.**
**Vīvat!** lat. (af *vīvere*, lefva), el. ital. **vīva!** han (hon, det) lefve! **vīvant!** må de lefva! **vīxi,** jag har lefvat; **vīxit,** han har lefvat.
**Vivērra,** f., lat., nat. hist. skunk.
**Vivification, Viviparer, Vivisection,** se under **Vivus.**
**Vivre** (vivr'), n., fr. (af lat. *vīvere*, lefva), föda, lifsuppehälle; **vivres** (vivr'), pl., lifsmedel, munförråd.
**Vīvus, a, um,** lat. (ital. *vivo*, fr. *vif*), lefvande; liflig. — **Vivāce** (vivāhtsche), äfv. **Vīvo, Vivamēnte,** och **con vivēzza,** ital., tonk. lifligt; **vivacīssimo,** mycket lifligt — **Vivacitēt,** f., (lat. *vivācitas*, fr. *vivacité*), liflighet, lif, munterhet. — **Vivārium,** n., djurgård. — **Vivificatiōn,** f., senlat. (*vivificātio*, af *vivificāre*, göra lefvande, lifva), lifgifvande, lifvande. — **Vivipārer,** pl., (senlat. *vivīpari*, af *pārere*, föda), djur, som föda lefvande ungar. — **Vivisectiōn,** f., nylat. (af lat. *secāre*, skära), dissekering af lefvande djurkroppar.
**Vixi, Vixit,** se under **Vivat.**
**Vizir,** se **Vezir.**
**Vlādika,** m., (af slav. *wladati*, r. *wladiētj*, herrska), titel för Montenegrinernes furste.
**Vocabulārium,** n., och **Vokabulār,** m., nylat. (af lat. *vocābulum*, ord, från *vocāre*, kalla, nämna), ordbok. — **Vocabulīst** och **Vok-,** m., ordboks-författare.
**Vocāl** och **Vokāl,** (lat. *vocālis*, af *vox*, röst, stämma), som tillhör, angår röst, sång; **vokālkonsērt,** konsert, der endast sångstycken gifvas; **vokālmusīk,** konstnärlig sång, antingen flerstämmig eller med beledsagning af tonverktyg, )( instrumental-musik. — **Vocāl** och **Vokāl,** m., (lat. *vocālis*, näml. *līttera*), sjelfljudande bokstaf, sjelfljud. — **Vocālisk** och **Vok-,** sjelfljudande. — **Vocalisatiōn** el. **Vocalisering,** f., hebreisk skrifts beteckning med vokaltecken. — **Vocalisēra,** tonk. utföra sångöfningar endast på vokaler. — **Vocalīsm(us),** m., samteliga sjelfljud jemte deras beskaffenhet och förhållanden.
**Vocātio,** f., lat. (af *vocāre*, kalla), och **Vokatiōn,** f., kallelse; **vocātio intērna,** inre kallelse. — **Vocatīvus,** lat. (näml. *cāsus*), och **Vocatīv** el. **Vok-,** m., gram. tilltalsfall, tilltalsställning.
**Vōce** (våttsje), f., ital. (af lat. *vox*, genit. *vōcis*), röst, stämma; **v. di pētto,** bröströst; **v. di tēsta,** hufvudröst; **a v. sōla,** för en stämma allena.
**Vogue** (vågh), f., fr. (af *voguēr*, ital. *vogāre*, ro), egentl. vaggande rörelse; bruk, rop, anseende; **en vogue** (angh -), i ropet.
**Vojvōd,** m., pol. o. rys. (*wojewōda*, af rys. *woi*, här, och *wodītj*, föra), egentl. härförare, hertig; ford. titel för fursten i Moldau och Wallachiet; äfv. ståthållare i det forna konungariket Polen; äfv. i Turkiet: förpaktare af kronoskatterna inom något visst område.
**Vokal, Vokalisk,** m. fl., se **Vocal.**
**Vokation, Vokativ,** se **Vocatio.**
**Volābel,** nylat. (af lat. *volāre*, flyga), flygtig. — **Volabilitēt,** f., nylat., flygtighet. — **Volāille** (vålālj'), f., fr., fjäderfä. — **Volānt** (vålāngh), fr., och **Volāng,** m., fjäderboll. — **Volānte** (vålānght'), f., lång, flygande, lätt fruntimmersklädning; äfv. lätt, ofodrad fruntimmersöfverrock. — **Volatīl,** (lat. *volātilis*), som lätt förflyger, flygtig. — **Volatilisēra,** barb.-lat. (fr. *volatilisēr*), förflygtiga. — **Volatilisatiōn,** f., förflygtigande. — **Volatilitēt,** f., nylat., flygtighet.
**Volcan,** se **Vulcan.**
**Volée** (vålēh), f., fr. (af *volēr*, flyga), flygt; fågelsvärm; fig. rang, stånd; **haute volée** (håht' -), förnämt folk.
**Volente Deo,** se under **Volo.**
**Volière** (våljähr'), f., fr. (af *volēr*, flyga), fågelhus, dufslag.
**Volkan,** se **Vulcan.**
**Vōlo,** lat., jag vill; **sic vōlo, sic jūbeo,** så vill, så befaller jag; så är min vilja, mitt bud (utan afseende på skäl eller rätt); **volēnte Dēo,** om Gud vill; med Guds vilja; **volēnti non fit injūria,** ingen orättvisa sker den, som sjelf vill lida orätt.
**Volontār,** m., (fr. *volontāire*, af lat. *voluntārius*, frivillig), frivillig soldat.
**Volscer** och **Volsker,** pl., ett fornitaliskt folk.
**Voltairīsm** (*ai* s. *ä*), el. **Voltariāsm,** m., nylat., Voltaire's lättsinniga, materialistiska och epikureiska tänkesätt och åsigter.
**Voltas stapel,** en af zinkskifvor och silfver- eller kopparskifvor, med våta papp- eller läderskifvor emellan, sammanlagd stapel, hvarmed galvaniska fenomener åstadkommas, benämnd efter uppfinnaren, prof. Volta.
**Volte,** f., fr., och **Volt,** m., (ital. *vōlta*, af lat. *volūtus, a, um*, hvälfd, kringvänd, af *vōlvere*, hvälfva), svängning; ridning i krets på en ridbana; fäktk. rörelse för att undvika motståndarens hugg; äfv. konstgrepp vid kortblandning, hvarigenom något visst kort kommer att ligga på en viss plats i leken; **slå volt,** göra ett sådant konstgrepp. — **Vōlti,** ital., (på musiknoter) vänd! **vōlti sūbito,** vänd hastigt!
**Voltīge** (våltīhsj'), f., fr., dans på slak lina; äfv. konsten att lätt springa upp på en häst, utan att begagna stigbyglarna. — **Voltigēra** (våltisjēra), fr. (*voltigēr*), dansa på slak lina; göra språng upp på en trähäst; med ledighet hoppa upp på en häst, utan att begagna stigbyglarna; i allmnht. göra svåra konstsprång. — **Voltigēūr** (-tisjöhr), m., lindansare på slak lina; luftspringare; **voltigēūrer,** lätt fotfolk, som användes till snabba rörelser.
**Volūbel,** lat. (*volūbilis*), lättrörlig, ostadig. — **Volūbile, Volubilmēnte,** ital., tonk. flygtigt. — **Volubilitēt,** f., lättrörlighet, ostadighet.
**Volūme,** fr., och **Volȳm,** m., (lat. *volūmen*, n., pl. *volūmina*), vidd, omfång; bunden del af en bok, bokband. — **Voluminōs,** nylat. (fr. *voluminēūx*), vidlyftig, omfångsrik; (om böcker) bestående af många delar eller band; äfv. som har stort arktal.
**Voluptuōs,** lat. (*voluptuōsus*, af *volūptas*, nöje, vällust; fr. *voluptuēūx*), vällustig.
**Voluspā,** f., fornnord. (af *vala*, sierska, och *spá*, spådom), Valas spådom eller förutsägelse.
**Volūt,** f., (lat. *volūta*, af *vōlvere*, hvälfva, rulla, vrida, veckla), byggn.k. snäckverk på kapitäler af den joniska och den sammansatta ordningen.

**Vomēra,** lat. (*vomere*, fr. *vomir*), kräkas. — **Vomitīv,** n., nylat., (fr. *vomitif*). och **Vomitōrium,** n., lat. (af *vomitōrius*, förorsakande kräkning), kräkmedel.

**Voracitēt,** f., lat. (*vorācitas*, af *vōrax*, glupsk, från *vorāre*, sluka), glupskhet.

**Vōstro,** ital., eder; köpm.t. **vōstro cōnto,** på eller för eder räkning.

**Vōtum,** n., pl. **vōta,** lat. (af *vovēre*, göra löfte, helga, egna åt), egentl. löfte: önskan; deraf: röst (vid omröstningar); **cum vōto,** med rösträttighet; **ex vōto,** till följe af gjordt löfte; efter önskan; **vōtum castitātis,** kyskhetslöfte; **vōtum decisīvum,** afgörande röst; **vōta majōra** el. **plūrima,** pl., de flesta rösterna; **plūrima vōta vālent,** de flesta rösterna äro gällande; **per vōta majōra,** genom öfvervägande röstantal. — **Votēra,** nylat. (ital. *votāre*, fr. *votēr*), afgifva sin röst, rösta; afgöra eller besluta genom omröstning. — **Votānt,** m., voterande, röstande. — **Votatiōn,** f., röstning. — **Votīv,** lat. (*votīvus*), som gifves eller sker till uppfyllande af ett heligt löfte; **votīv-tafla,** hos de forna romarne: löftestafla (i anledning af räddning ur sjönöd).

**Vox,** f., lat. (genit. *vōcis*), röst, stämma; äfv. ord; **vox humāna,** menniskoröst; äfv. benämning på ett orgelregister, hvars toner likna menniskorösten; **vox pōpuli, vox Dei,** lat. ordspr., folkets röst, Guds röst; **viva vōce,** muntligen.

**Vue** (vyh'), fr., och **Vy,** f., (af fr. *voir*, l. voåhr), syn, anblick; utsigt; tafla, kopparstick eller teckning, som föreställer en utsigt.

**Vulcān** och **Vulkān,** m., (lat. *Vulcānus*), mytol. eldens och smedernas gud; äfv. eldsprutande berg (i denna bemärkelse skrifves äfven: **Volcan** och **Volkan**). — **Vulkānisk,** eldsprutande; härrörande från eldsprutande berg; äfv. som innesluter eld. — **Vulkanisēra,** barb.-lat., fig., sätta i eld och låga; **vulkanisera kautschuk,** medelst upplöst eller smält svafvel gifva kautschuk större elasticitet och mjukhet. — **Vulcanīsm(us),** m., vulkanisk verksamhet; äfv. den underjordiska eldens väsende eller orsaken till de vulkaniska företeelserna. — **Vulcanīst,** m., se under **Neptun.** — **Vulcanīstisk,** enlig med vulcanisternes åsigt eller derpå grundad. — **Vulcanitēt,** f., vulkaniskt ursprung; äfv. genom eldens inverkan förorsakad beskaffenhet.

**Vulgata,** m. fl., se under **Vulgus.**

**Vūlgus,** m. o. n., lat., menige man, folket, hopen; **vūlgo,** i allmänhet. — **Vulgaritēt,** f., (senlat. *vulgāritas*), gemenhet, låghet, plumphet, råhet, pöbelaktighet. — **Vulgāta,** f., lat. (egentl. *versio vulgāta*), den af tridentinska kyrkomötet såsom riktig erkända, allmänna latinska bibelöfversättning, hvaraf katolikerne betjena sig. — **Vulgār,** lat. *vulgāris*, fr. *vulgaire*), hopen tillhörande eller utmärkande, alldaglig, låg, pöbelaktig.

**Vulkan,** m. fl., se **Vulcan,** etc.

**Vulnerabel,** m. fl., se under följ.

**Vūlnus,** n., pl. **vūlnera,** lat., sår. — **Vulnerābel,** (senlat. *vulnerābilis*), sårbar. — **Vulnerabilitēt,** f., nylat., sårbarhet.

**Vūlva,** f., lat., qvinnoblygd.

**Vurst,** se **Wurst.**

**Vör,** se **Vara.**

---

# W.

**W,** såsom kemiskt tecken = **Wolframium,** Volfram.

**W,** på franska mynt, betecknar myntningsorten *Lille*; på österrikiska, *Wien*; på schlesiska och preussiska, *Wratislavia*, d. ä. Breslau; på Cleveska och Trierska, *Wesel*.

**Wisc.** = **Wisconsin** i Nordamerika.

**Waggon** (wägg'n), pl. **waggons,** m., eng., vagn, lastvagn, forvagn; isht. jernvägsvagn.

**Wahabi** el. **Webabi,** äfv. **Wahabiter** och **Wechabiter,** pl., arab. (*Wahâbi*), en muhammedansk religiös sekt, uppkallad efter scheik Mohamed, Abd-el Wahab's son, som lefde i 18:de årh. och blott delvis antog koranens föreskrifter.

**Waisjas,** pl., sanskr., medlemmar af tredje kasten uti Indien, omfattande borgare och bönder.

**Waldemar,** m., (fht. *Waldomâr*), ett forntyskt mansnamn: den ärorike herrskaren.

**Waldenser,** pl., anhängare af Petrus Waldus, en borgare i Lyon; enl. andra egentl. dalfolk, dalbyggare, af lat. *vāllis*, fr. *vallée*, dal), ett i 12:te årh. uppkommet, stilla och sedligt strängt religionsparti uti Frankrike.

**Wallack,** se **Vallack.**

**Wallōner,** pl., (af g. t. *walah*, fornnord. *val*, främling, utlänning; deraf *walisc*, välsk, främmande), innebyggare i södra delen af Nederländerna, hvilka tala en munart af franskan.

**Walpūrga** el. vanligare **Walpūrgis,** f., ett forntyskt qvinnonamn, (egentl. dödsborgen, af

*wal*, fornnord. *valr*, hop af slagna, slagfält, och *purag*, borg), ett katolskt helgon, beskyddarinna mot hexors trollkonster, i svenska språket **Valborg**; deraf **Valborgsmessa, -dag, -afton**.

**Wampum**, ett slags bälte, som nordamerikanska vildarne bära, sammansatt af olika färgade och formade snäckskal.

**Was ist das?** t., hvad är det? hvad vill det säga?

**Waterclōset** (uåht'rklåhset), eng., ett afträde, hvars afloppsrör ständigt renspolas af vatten.

**Waynāngs**, pl., kinesiska skådespel med dans.

**Wechabiter**, se **Wahabi**.

**Weda**, m., (= *Wodan*, se d. o.), en krigsgud hos de forna Frieserna; se äfv. **Veda**.

**Wēdgewood** (vädschwudd), engelskt stenporslin, benämdt efter dess uppfinnare Josiah Wedgewood (1730—1795).

**Wedro**, m., en rysk åm.

**Wender**, pl., en gren af slaverna, sedan 6:te årh. bosatte i norra och östra delarna af Tyskland.

**Wer da?** t., hvem der? (utrop af skiltvakter, då någon närmar sig).

**Werschok**, m., ett ryskt längdmått = $\frac{1}{16}$ arschin (se d. o.).

**Werst**, m., (r. *werstā*), rysk mil = omkr. $\frac{1}{10}$ svensk mil.

**Wesir**, se **Vezier**.

**Whig** (uigg), m., pl. **Whigs**, eng. (af skottska *whig* el. *wigg*, vassla, såsom varande de lägre folkklassernas i Skottland dryck; el. af *whiggam*, ett skottskt anmaningsrop till hästar, *whiggamor*, forman, emedan en hop sådant folk 1648 under anförande af markisen af Argyle tågade till Edinburg, för att göra konungen motstånd; enligt andra, af begynnelsebokstäfverna till *we hope in God*, vi hoppas på Gud, ett valspråk för den klubb, ur hvilken whigpartiet framgick), benämning på ett politiskt parti uti England, hvars anhängare, i motsats till Torys, ursprungligen hyllade frisinnade regeringsgrundsatser; i de Nordamerikanska Förenade Fristaterna förstår man med **Whigs** aristokraterna eller regeringspartiet; jmf. **Tory**. — **Whiggīsm**, m., eng., whigs' grundsatser och åsigter.

**Whīsky** (uīski), m., (jmf. *Usquebah*), i Högskottland och Irland: ett slags kornbrännvin; i England: ett slags enspännigt, öppet åkdon med höga hjul och hög sits.

**Whist**, m., ett ursprungligen engelskt kortspel på fyra man hand (af eng. *whist*, tyst! emedan det fordrar mycken uppmärksamhet); äfv. en dryck af te, socker, citroner och rödt vin.

**Whiteboys** (ueitböjs), pl., eng. (af *white*, hvit, och *boy*, gosse, pojke, alltså egentl. ljusa pojkar), ett partinamn på de fattigare katolska folkklasserna uti Irland, hvilkas förbundstecken den hvita färgen är.

**Wiādro**, m., ett polskt rymdmått = 20 kannor.

**Wiclefīter**, pl., anhängare af den engelska teologen Joh. Wiclef, egentl. Wiclyffe, en reformationens föregångare i 14:de årh., som ifrade mot de kyrkliga missbruken, yrkade på lärans förbättring och i mycket afvek ifrån de katolska lärobegreppen.

**Wigwam**, m., pl. **wigwams**, (från algonkinspråket), indiansk hydda eller tält, i Nordamerika.

**Wilhelm**, se **Vilhelm**.

**Wischnu**, m., ind., namnet på hinduernes uppehållande, beskyddande gudom (egentl. den genomträngande, sannolikt ethern, såsom verldsalltets lifvande princip). Jmf. Krischna och Siva.

**Wismuth**, se **Vismuth**.

**Witz**, m., t., ordqvickhet, ordlek, infall.

**Wladika**, se **Vladika**.

**Wodan**, nedertyska, **Wuotan**, fornhögtyska, m., den af alla tyska folkstammar dyrkade öfvergud, som förlänar seger, Skandinavernes Oden.

**Wodka**, pol. o. rys. (*wōdka*, uttalas på polska: vudka, demin. af *woda*, vatten), brännvin.

**Wohlthāter**, m., t., egentl. välgörare; i svenskt språkbruk: den, som på ett offentligt ställe bjuder på förfriskning, betalar för en eller flere andra, hvad de förtärt.

**Wojwod**, se **Vojvod**.

**Wolfram**, m., 1) ett forntyskt mansnamn (uppkommet af *Wolfraban*, vargkorp); 2) en af Scheele 1781 upptäckt metall (af *wolf*, varg, och *ram*, sot, alltså vargsot; emedan den betager metaller deras smidighet); äfv. ett slags mineral, hvari denna metall utgör en beståndsdel.

**Woodsört** (wuhds-), bot. ormbunkslägtet *Woodsia*.

**Wootz** el. **Wooz**, n., en sort utmärkt ostindiskt stål ifrån Bombay.

**Wulock**, se **Orang-Utang**.

**Wuotan**, se **Wodan**.

**Wurali**, se **Urari**.

**Wurst**, t., ett slags långvagn med längs gående säten på båda sidor, brunnsvagn; **Hans Wurst**, se **Hanswurst**.

**Wychuchol**, se **Desman**.

---

# X.

**X**, såsom romerskt taltecken = 10.

**X.**, såsom förkortning i romersk skrift = 10 ass eller en denar.

**x**, i matematik, betecknar en obekant storhet.

**Xaca,** m., en afgud hos japaneserna. — **Xaco,** m., den högste af bonzerna (se d. o.) i Japan.

**Xācara** el., efter nuvarande rättskrifning, **Jācara,** (*x* och *j* uttalas som *sch*), f., sp. (af arab. *schakara*, tacka, lofprisa), ett slags romans; melodien dertill; äfv. en dans efter denna melodi.

**Xaenōrphica,** f., gr. (af *xāīnein*, stryka, och *Orphica*, se d. o.), ett af Röllig uppfunnet tonverktyg.

**Xanthin,** m. fl., se under följ.

**Xanthīppa,** f., gr. (af *xanthōs*, gul, och *hīppos*, häst), namnet på Sokrates' trätgiriga hustru; fig. grälig, trätgirig, ondsint hustru. — **Xanthīn,** n., krappgult. — **Xanthogèn** (*g* s. *sch*), n., kem. ett i blad och blommor innehållet ämne, som i förening med alkalier blir gult. — **Xanthophȳll,** n., bladgult: det ämne, som om hösten utbildas i växterna och färgar deras blad gula.

**Xēnion,** n., gr., pl. **xēnia** el. **xēnier,** (af gr. *xēnos*, främling, gäst), gästskänk, vängåfva; äfv. ett slags epigram. — **Xēnios** el. **Xēnius,** m., gästvänners beskyddare. — **Xenokratī,** f., främlingars öfvervälde i ett land. — **Xenomanī,** f., förkärlek för allt, som är utländskt. — **Xenomisī,** f., hat till främlingar. — **Xenophilī,** f., tycke för främlingar. — **Xenotāphium,** n., gr. (af *tāphos*, graf), främlingsgraf; grafmonument öfver en främling.

**Xeresvin,** se **Sherry.**

**Xīnto,** en af de tre hedniska religionerna i Japan; jmf. Sinto.

**Xīphias,** m., gr. (af *xīphos*, svärd), nat. hist. svärdfisken. — **Xiphodōnter,** pl., gr. (af *odūs*, genit. *odōntos*, tand), svärdtänder, ett slags däggdjursförsteningar ifrån urverlden.

**Xylobālsamum,** n., gr.-lat. (af gr. *xȳlon*, trä), balsamträ. — **Xyloglȳph,** m., gr. (af *glȳphein*, skära, snida), träsnidare. — **Xyloglyphīk** el. **-glyptīk,** f., träsniderí. — **Xylogrāph** och **-grāf,** m., träsnidare. — **Xylographī** och **-grafī,** f., träsniderí; träsnitt; äfv. konsten att öfverflytta träsnitt på andra föremål. — **Xylographiēra,** se **Decalquera.** — **Xylolatrī,** f., träbelätens dyrkande. — **Xylologī,** f., lära om eller beskrifning af de olika träslagen. — **Xylophōn** el. **Xylharmōnikon,** n., ett 1810 af orgelbyggaren Uthe uppfunnet tonverktyg, hvars tangenter sätta i rörelse små hammare, hvilka anslå motsvarande, ljudet frambringande, trästafvar. — **Xylōrganon** el. **-ōrganum,** n., (jmf. *Organ*), stråfiol: ett af torra, med halmrullar förbundna, stafvar sammansatt tonverktyg, hvilket anslås som ett hackbräde.

**Xȳstos** (gr. *xystōs*, näml. *drōmos*, egentl. jemnad bana), el. lat. **Xȳstus,** m., en betäckt pelargång eller pelarsal, der om vintern athleterne öfvade sig, äfven begagnad såsom promenadplats.

---

# Y.

**Y,** såsom kemiskt tecken = **Yttrium.**

**Y,** på franska mynt, betecknar myntningsorten *Bourges*, på engelska *York*.

**y,** i matematik, betecknar den andra obekanta storheten.

---

**Yacht,** eng., se **Jacht.**

**Yack** el. **Yak,** m., nat. hist. grymtoxen (*bos grūnniens*) i Tibets bergstrakter samt i mellersta Asien, hos mongoler, kalmucker, m. fl.

**Yams,** m., (vestind. *ihame*), växten *Dioscorēa satīva*, hvars rötter i Ost- och Vestindien begagnas som födoämne.

**Yankee** (jänkih), m., pl. **Yankees,** eng. (jmf. *Jonathan*), öknamn i Amerika på innebyggarne uti de under namnet Nya England inbegripna nordamerikanska staterna, och i Europa på nordamerikaner i allmänhet, för att beteckna deras dåliga egenskaper, uppkommet af ordet *English* (engelsmän), hvilket indianerne felaktigt uttala som Jengis, Jengli, o. s. v.; **Yankee-Doodle** (-duhd'l), Nordamerikanska Förenta Staternas folksång med en ganska munter, originel melodi, komponerad af en doktor Schackberg, och först begagnad såsom segersång efter slaget vid Bunkershill (17 Juni 1775), sedan såsom triumfmarsch, då engelska arméen vid Saratoga (16 Okt. 1777) sträckte gevär.

**Yard,** m., engelsk aln, ett mått om 3 fot.

**Yassa,** tatarernes lagbok.

**Yatagan,** m., ett slags turkiskt, föga krökt svärd med handtag utan parerstång.

**Yeoman** (jöhmän), m., en engelsk, icke adlig, godsägare, odalman; äfv. kunglig drabant. — **Yeomanry** (yöhmänri), en af yeomen bildad, beriden trupp till dämpande af oroligheter, o. s. v.; äfv. en kunglig lifvakt af vid pass 250 man.

**Yerba Mate,** (sp. *yerba*, ört = lat. *hērba*), paraguay-te, se **Matė.**

**Yeridis,** pl., djefvulsdyrkare i Kurdistan, Armenien och södra Kaukasus, hvilka väl erkänna Allah såsom Gud, men tillbedja djefvulen.

**Ymer,** m., nord. mytol. den af dropparna från den smälta rimfrosten i Ginnungagap tillkomne och lifvade första manskepnad, som var stamfader för Hrimtursa-ätterna.

**Ynka**, se **Inka**.

**Yo**, indiskt namn på flöjten.

**Yokola**, kamtschadalernes fiskbröd.

**Yonk**, se **Dschonk**.

**Ȳpsilon**, n., (gr. *y psilōn*, egentl. det blotta, icke aspirerade *y*), grekiska bokstafven **y**.

**Ytterīt**, m., en af Gadolin upptäckt stenart, benämd efter Ytterby i Sverige, der den först anträffades, äfven kallad Gadolinit. — **Ytterjord**, en egen jordart, som finnes uti Ytterit. — **Yttrium**, n., kem. den metalliska radikalen i Ytterjord.

**Yucca** el. rättare **Yuca**, f., sp. (från infödingarnes på Hayti språk), en praktfull nordamerikansk växt af flera arter; äfv. roten af Maniok, se d. o.

**Yung**, hos kineserna: ett bäckenlikt instrument, hvarmedelst genom slag med en trähammare dagens timmar tillkännagifvas.

---

## Z.

**Z**, på franska mynt, betecknar myntorten *Grenoble*.

**Zn**, såsom kemiskt tecken, = **Zincum**, zink.

**Zr** = **Zirconium**.

---

**Zaar**, se **Czaar**.

**Zābier**, pl., äfv. **Sabier**, (jmf. *Sabeer*), anhängare af en religionssekt i österländerna, som bildade sig af Johannes Döparens lärjungar och icke öfvergick till kristendomen. — **Zabäism**, se **Sabeism** (under **Sabeer**).

**Zachāēus**, m., (hebr. *sakkai*), ett hebreiskt mansnamn: den rene, fromme, oskyldige.

**Zacharīas**, m., (hebr. *Secharjâh*, af *sachar*, ihågkommen, och *jâh*, Jehova), hebreiskt mansnamn: den af Gud ihågkomne.

**Zaffer** el. **Zaffra**, m., (fr. *zafre, safre, saffre*, sp. *zafra*, ital. *zăffera*), bokad och rostad koboltmalm, som begagnas till beredning af smalts.

**Zagāl**, m., sp. (egentl. ungersven, af arab. *za'ila*, vara munter), ett biträde åt mayoralen eller postiljonen å en spansk postdiligens.

**Zaid**, m., **Zaide**, f., arab. (af *zâda*, föröka sig, tillväxa), mans- och qvinnonamn: den växande.

**Zaïre**, f., arab. (af *zāra*, besöka), ett österländskt qvinnonamn: den besökande.

**Zāmbo**, m., sp., pl. **zāmbos**, afkomling af en neger och en mulattska, eller af en mulatt och en negrinna; äfv. afkomling af en amerikan och en negrinna.

**Zambuks**, pl., små fraktfartyg på grekiska arkipelagen.

**Zampogna** (-önja), f., ital., skalmeja, herdeflöjt.

**Zannētta**, f., ett neapolitanskt mynt, = ½ carlino.

**Zānni**, m., gycklare uti italienska komedien.

**Zar**, se **Czaar**.

**Zārbat**, m., arab. (af *zaraba*, slå), ett slags klappra, hvarmed de österländska kristne kallas till bön.

**Zarf**, m., presentertallrik vid kaffedrickning, i Turkiet.

**Zarzuēla**, f., sp., teaterpjes af blott två akter, tvåaktspjes.

**Zebaōth**, hebr. (*zebâôth*, pl. af *zâbâ*, krigshär, från verbet *zâbâ*, framgå, tåga ut till strids), de himmelska härskarorna, d. ä. alla himlakropparne tillsammanstagne, stjernorna, verldsalltet; deraf **Jehovah Zebaoth**, härskarornas Gud.

**Zēbra**, f., sp. o. portug. (ital. *zēbro;* egentl. sydafrikanskt ord), ett till hästslägtet hörande djur i södra Afrika.

**Zebu**, m., den ostindiska puckeloxen, med en fettpuckel på ryggen, af hinduerna dyrkad såsom helig.

**Zechīn** och **Zekīn**, m., (ital. *zecchīno*, af *la Zecca*, mynthuset i Venedig, der dessa mynt år 1280 först präglades; *zecca* åter är af arabiskt ursprung, af *sekkah*, prägladt mynt), ett guldmynt af olika värde, uti Italien, Berberiet, Arabien, Egypten, m. fl. länder.

**Zedekīa**, m., hebr. (*Zidkijjâhu*, af *zēdek*, rättvisa, och *Jâhu*, förkortning af *Jehovah*), ett hebreiskt mansnamn: Guds rättvisa.

**Zedoāria**, f., nylat. (fr. *zédoaire*, eng. *zedoary;* arab., pers. o. hindost. *dschadwâr*), växten *Cūrcuma zedoāria;* **zedoāriarot**, den kryddaktiga roten af denna växt, i svenskt språkbruk äfven kallad Gurkmeja.

**Zefir**, se **Zephyr**.

**Zekin**, se **Zechin**.

**Zelōso** el. **con zēlo**, ital. (af gr. *zālos*, ifver), tonk. eldigt, med eftertryck. — **Zelōt**, m., gr. (*zälotās*), ifrare, nitälskare. — **Zelotīsm**, m., nitälskan.

**Zēma**, n., gr. (*zēma*, af *zēein*, koka), afkok, dekokt.

**Zembo**, se **Zambo**.

**Zend**, se under följ.

**Zend-Avēsta**, f., fornpers. (af *zend*, lefvande, lif, *zind*, själ, och *wastā, âbastâ*, eld; egentl. det lefvande ordet), **Zendfolkets**, d. ä. fornpersernes och deras afkomlingars, parsernes, gauernes och gebernes heliga bok eller religionsbok, hvilken innehåller Zoroasters (se d.) läror. — **Zendspråket** el. blott **Zend**, det fornpersiska språket, på hvilket dessa böcker äro affattade.

**Zenīth**, n., (af arab. *semt*, väg, stig; deraf fullständigt: *semt-urrâs*, hufvudets väg, hjesstrakten,

af *râs*, hufvud), hjesspunkt, d. ä. högsta punkten på himmelen. midt öfver ens hufvud; jmf. *Nadir*. — **Zenithāl**, i zenith befintlig.

**Zenōbius**, m., **Zenōbia**, f., gr. (egentl. den genom Zeus lefvande), ett mans- och qvinnonamn: den lifskraftige.

**Zeolīt(h)**, m., benämning på en grupp af mineralier, bestående hufvudsakligen af kiselsyrad lerjord; **zeolit-stenpapp**, ett slags eldfast takpapp.

**Zēphyr, Zēphir**, el. **Zefīr, Sefīr**, m., (gr. *zēphyros*, i allmnht. vest- el. nogare nordvestvind), en sval, mild vestan- eller aftonvind; **zefīrgarn** el. **sefīrgarn**, fint, mjukt ullgarn; **zefīrschalar** el. **sefīrschalar**, små, fyrkantiga schalar. — **Zephȳrisk**, sakta blåsande, mildt fläktande. — **Zephyrīna**, f., qvinnonamn: den milda, hulda.

**Zepter**, se **Scepter**.

**Zerimahbub** el. blott **Mahbub**, m., turk. (af pers. *zer*, guld, och arab. *mahbûb*, älskad, älsklig; alltså egentl. älskligt, skönt guld), renaste guld; ett guldmynt i Egypten och Turkiet, ungefär af lika värde med en zechin.

**Zezarewitsch**, se **Czarewitsch** (under **Czaar**).

**Zēūgma**, n., gr. (af *zeugnȳnai*, sammanbinda), retor. förening af tvenne satser eller substantiver genom ett tidsord, som passar endast för den eller det ena af dem.

**Zeus** el. **Zevs**, m., gr. mytol. öfverguden, gudars och menniskors fader, son af Kronos och Rhea, hos romarne Jupiter.

**Zibeth**, m., (ital. *zibētto*, m.gr. *zapētion*, fr. *civētte*, eng. *civet*, af pers. *zabâd*, arab. *zubâd*, skum), ett hvitaktigt, starkt välluktande fett af **Zibethkatten** (äfv. Desmanskatt) i södra Asien och norra Afrika.

**Zierbengel**, m., t., sprätt.

**Ziguenare** el. **Zigenare**, (ital. *zingani* el. *zingari*; böhm. *cykani*; unger. *czigāny*; redan i 15:de årh. kallade Zigani el. Zingani, sannolikt ett indiskt namn; jmf. de nuvarande Tschinganerna vid utloppet af floden Indus), ett i flera länder förströdt, flockvis kringvandrande folkslag, ursprungligen härstammande från Indien och i Sverige allmänt kalladt Tattare.

**Zigzag**, fr., flere sammanhängande räta linier, som med hvarandra formera ömsom in- och utgående vinklar.

**Zimarra**, se **Simarra**.

**Zingalēser**, pl., de ursprunglige innebyggarne på ön Ceylon.

**Zingāra** el. **Zingarēsca**, f., ziguenarsång.

**Zink**, m., (fht. *zinko*; sannolikt beslägtadt med t. *zinn*, tenn), en hvitblå metall, som aldrig förekommer gedigen, utan i förening med syre eller svafvel, såsom galmeja eller zinkblende; **zīnkblende**, ett slags zinkmalm; **zīnkhvitt**, ett slags hvit målarfärg, bestående af zinkoxid. — **Zinkogrāf**, m., en, som utöfvar **Zinkografī**, f., konsten att gravera på zinkplåtar. — **Zinkografiēra**, utöfva denna konst.

**Zinnober** el. **Cinnober**, se **Cinnabaris**.

**Zīon**, n., hebr. (*zijjôn*, urspr. kulle), i det forna Jerusalem ett berg, hvarpå Davids borg var belägen; fig. den rättrogna kristna församlingen.

**Zirkōn**, m., ett slags rödbrun adelsten; **Zirkōnjord**, en 1789 af Klaproth i zirkon upptäckt egen jordart. — **Zircōnium**, n., kem. den metalliska radikalen i zirkonjord.

**Zitwer, Zitwerrot**, se **Zedoaria**.

**Zloty**, m., pol., en gylden.

**Zmala**, se **Smala**.

**Zoanthropī**, f., gr. (af *zōon*, djur, och *ānthropos*, menniska), läkek. inbillningen att vara förvandlad till ett djur.

**Zōbel** och **Sōbel**, m., (af ryss. *sōbolj*), en art vessla i Siberien, som lemnar ett det dyrbaraste pelsverk.

**Zodiāk**, m., gr. (*zodiakōs*, näml. *kȳklos*, af *zōdion*, demin. af *zōon*, djur), djurkretsen. — **Zodiakāl**, hörande till djurkretsen; **zodiakāl-ljuset**, en hvit, upptill i en spets utlöpande ljusstrimma, hvilken stundom, synnerligast vid dagjemningstiderna, kort före solens uppgång och kort efter hennes nedgång, utbreder sig ifrån solen uppåt genom en del af djurkretsen.

**Zoïāter**, m., gr. (af *zōon*, djur, och *iatrōs*, läkare), djurläkare. — **Zoïatrī** el. **Zoïatrīk**, f., djurläkekonst.

**Zōilus**, m., en grekisk lärd (omkr. 270 f. Kr.), som med ilskefull bitterhet kritiserade Homeri dikter; deraf i allmnht. en bitter och elak häcklare, tadlare, granskare.

**Zon**, f., (gr. *zonā*, lat. *zōna*, bälte), jordbälte; luftstreck; **zōna frīgida**, lat., den kalla zonen; **z. temperāta boreālis**, den norra tempererade zonen; **z. temperāta austrālis**, södra tempererade zonen; **z. tōrrida**, den heta zonen.

**Zoochemī**, f., gr. (af *zōon*, djur), djurkemi. — **Zoodynamī**, f., djurisk lifskraft. — **Zoogenī**, f., läran om djurens alstring. — **Zoogēnion**, n., el. **Zogène** (sochän), m., ett slags bengelé, uppfunnet af spanska naturforskaren Gimbernat. — **Zoogeografī**, f., den del af geografien, som handlar om djurarternas utbredningskretsar på jordens yta. — **Zoogrāf**, m., djurbeskrifvare. — **Zoografī**, f., djurbeskrifning. — **Zoogrāfisk**, djurbeskrifvande. — **Zoolāter**, m., djurdyrkare. — **Zoolatrī**, f., djurdyrkan. — **Zoolīt(h)**, m., förstenadt djur, förstenad del af djur. — **Zoolōg**, m., en, som är kunnig i **Zoologī**, f., djurens naturalhistoria. — **Zoolōgisk**, som angår zoologien. — **Zoomagnetīsm**, m., animalisk magnetism. — **Zoomōrpher**, pl., djurlika bildningar. — **Zoonomī**, f., den vetenskap, som handlar om lagarna för det djuriska lifvet. — **Zoonosologī** el. **Zoopathologī**, f., läran om djurens sjukdomar. — **Zoophāg**, m., köttätande djur. — **Zoophagī**, f., köttätande. — **Zoophaenomenologī**, f., läran om djurens lifsföreteelser i det friska och sjuka tillståndet. — **Zoopharmakologī**, f., kunskapen om läkemedel för djur. — **Zoophysiologī**, f., den del af physiologien, som handlar om djuren. — **Zoophȳt**, f., gr. (af *phytōn*, växt), djurväxt. — **Zoophytolīt(h)**, m., förstenad djurväxt. — **Zoophytologī**, f., läran om djurväxterna. — **Zooplāst**, m., en, som efterbildar djur. — **Zooplāstisk**, sådana efterbildningar beträffande eller innehål-

lande; **zooplāstiskt kabinētt,** samling af uppstoppade djur. — **Zootherapī,** f., djurläkekonst. — **Zootīnsalt,** nativt salpetersyradt natron. — **Zootomī,** f., djuranatomi. — **Zootypolīt(h),** m., sten, som visar aftryck af ett djur.

**Zōppo,** ital., tonk. haltande, ojemnt.

**Zoroāster** el. pers. **Zerduscht,** (fornpers. *Zarathustra,* d. ä. gyldene stjerna), en vishetslärare i det forna Persien (omkr. 600 f. Kr.) och förbättrare af folkreligionen, hvars lära ända tills nu bibehållit sig ibland geberna (se d. o.) i Persien och Indien; jmf. Zend-Avesta.

**Zuāver,** pl., egentl. innebyggarne uti distriktet Zuavia af provinsen Constantineh i Algerien, hvilka gerna för sold gingo i krigstjenst hos regenterna i Algier, Tunis och Tripolis; deraf benämning på de arabiskt klädda fotsoldater i Algeriet, som fransmännen värfvade bland de infödda och förenade med franska soldater.

**Zuleika,** f., arab. (*zuleïchâ, zelîchâ*), ett österländskt qvinnonamn. [i Ostindien.

**Zumburucks,** pl., kamelkanoner hos sikherna

**Zwingliāner,** pl., anhängare af den lära, som schweiziska reformatorn Ulrik Zwingli samtidigt med Luther predikade.

**Zyma** el. **Zyme,** f., gr. (*zȳmä*), jäsningsämne, jäst. — **Zymologī,** f., läran om jäsningsprocessen. — **Zymōma,** n., jäsningsmedel. — **Zȳmosis,** f., jäsning. — **Zymosiomēter,** m., jäsningsmätare. — **Zymoskōp,** n., jästprofvare. — **Zymotechnī** el. **Zymotechnīk,** f., bryggeri- och brännerikonsten. — **Zymotēchniker,** m., en, som är kunnig i bryggeri- och brännerikonsten. — **Zymōtisk,** som åstadkommer jäsning.

**Zȳmbel,** bot. örtslägtet *Serapias.*

**Zȳthos,** m. och n., gr., öl. — **Zythōgala,** n., gr. (af *gāla,* mjölk), ölost. — **Zythopoïa,** f., ölbryggning. — **Zythotechnī** el. **-technīk,** f., konsten att brygga öl.

## Å.

**Ås,** m., pl. **Āser,** nord. mytol. benämning på de af fornskandinaverna dyrkade gudamakter, vanligen **Asar** kallade.

## Ä.

**Ägir,** m., nord. mytol. hafvets gud.

**Ägrett,** se **Aigrette.**

**Äōn, Aeōn** och **Eōn,** m., gr. (*aiōn,* evighet), hos gnostikerna: andeväsende, dels godt, dels ondt; äfv. idé; i bibeln: andeverld.

**Ädōa,** pl., gr. (*aidōïa,* af *aidōs,* blygsel), födslodelar. — **Ädōographī** och **Edēografī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva), beskrifning öfver födslodelarna. — **Edēologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), läran om födslodelarna. — **Edēotomī,** f., (gr. *tēmnein,* skära), sönderdelning af födslodelarna.

**Ägīd** och **Egīd,** f., gr. (*aigīs*), Jupiters och Minervas sköld; fig. skydd, beskärm, försvar.

**Ägineter,** se **Aegineter.**

**Ämabel,** se **Aimable.**

**Änīgma,** n., gr. (*āīnigma*), gåta. — **Änigmātisk** och **En-,** gåtlik. — **Enigmatisēra,** tala i gåtor.

**Äolus** och **Ēolus,** m., lat. (gr. *Āiolos*), mytol. vindarnes gud. — **Ēolsharpa,** f., tonverktyg, bestående af en fyrkantig furulåda, öfver hvars ena långsida äro spända flera unisont ställda strängar, hvilka bringas att ljuda, när instrumentet utsättes för motdrag.

**Äser,** pl. af **Ås,** se d. o.

**Äsōp** och **Esōp,** m., (lat. *Aesōpus,* gr. *Äisopos*), qvick och, som det uppgifves, puckelryggig slaf ifrån Phrygien i 6:te årh., hvilken gäller som upphofsman till djurfabeln, som efter honom kallas esōpisk fabel.

**Ästhetīk** och **Esthetīk** el. **Estetīk,** f., gr. (af *aisthānesthai,* förnimma), vetenskapen om det sköna, skönhetslära. — **Ästhētisk** och **Esthētisk** el. **Estetisk,** till skönhetsläran hörande, vitter smak beträffande.

**Äsymnēt** och **Es-,** m., gr. (*aisymnätās*), i Greklands äldre historia: till biläggande af partistrider vald fredsstiftare, skiljedomare.

**Äther, Ēther** el. **Ēter,** m., gr. (*aithār*), ren luft, himmelsluft, luften i verldsrymden; äfv. en fin, spritlik, flygtig vätska, som fås genom distillering af en syra, blandad med sprit. — **Etrioskōp,** n., (gr. *skopēīn,* skåda, se), se **Aktinometer.**

**Ätiologī** och **Et-,** f., gr. (*aitiologīa,* af *aitīa,* orsak, och *lōgos,* ord, lära), läran om en saks el. ett tings orsaker; läkek. se **Pathologi.** — **Etiolōgisk,** grundad i, som är orsak till.

## Ö.

**Ödema,** m. fl., se **Oedema.**

**Ökonom,** m. fl., se **Oekonom,** (under **Oekographi**).

**Ökumenisk,** se **Oekumenisk.**

**Önologi, Önometer,** m. fl., se **Oenologi,** (under **Oenanth-ether**).

**Öonomanti,** se **Oenomanti.**

**Ösophag,** m. fl., se **Oesophagus.**

**Östromani,** se **Oestromani.**

# Tillägg.

De af klamror inneslutna siffrorna hänvisa till den sida af arbetet, hvarest det framför stående ordet är att finna. (T.) efter ett ord antyder, att detta sednare är upptaget i tillägget.

---

## A.

**Ab antīco,** ital. (jmf. *Antik* [47]), af ålder, från urminnes tider.

**Abbonēra,** ital. (*abbonāre*), förbättra; iståndsätta; köpm.t. erkänna en räkning. — **Abbonamēnto,** n., förbättring; lagning; iståndsättning; isht. erkännande af en räkning.

**Abderisēra,** (jmf. *Abderit* [3]), tala el. handla enfaldigt el. kälkborgerligt. — **Abdērologisēra,** (gr. *lōgos*, ord, tal), tala fjolligt, prata dumheter.

**Ābdite,** lat. (af *ābdere*, gifva bort, skaffa undan, gömma), adv. hemligt, förtäckt. — **Abditīv,** döljande, gömmande.

**Abida,** m., namn på en kalmuckisk gudomlighet.

**Abjēcte,** lat. (jmf. *Abjicera* [4]), försumligt; lågt; svagt; föraktligt.

**Abjuratōrisk,** nylat. (jmf. *Abjurera* [4]), afsvärjande; afstående ifrån, försakande.

**Ablāta,** pl., lat. (jmf. *Ablation* [4]), hvad som blifvit borttaget el. stulet. — **Ablatīv,** nylat., borttagande.

**Ābnepos,** m., och **Abnēptis,** f., lat. (= *āvi nēpos* och *āvi nēptis*, af *āvus*, farfar, och *nēpos*, *nēptis*, barnbarn), barnbarns barnbarn.

**Abolescēra,** lat. (*abolēscere*, af *ab* [2] och *alēscere*, frodas), småningom försvinna, aftaga; dö bort; föråldras.

**Abolītio,** f., lat., jmf. **Abolition** [5]; **abolītio crīminis,** nedläggande af en undersökning, frikallelse från straff; **ab. infāmiae,** återställande af förlorad ära.

**Abōlla,** f., lat., tjock mantel, som af de gamla romarne begagnades vid oblid väderlek.

**Abrachī** och **-brakī,** f., gr. (af nekande part. *a-* [2] och *brachīon*, arm), armlöshet.

**Abrivēnt** (-väng), n., fr. (af *abri* [6] och *vent*, vind), vaktkur; i allmnht. skydd emot väder och vind.

**Abrūpte,** lat. (jmf. *Abrupt* [6]), plötsligt, brådstörtadt, med ens.

**Abscīse,** lat. (jmf. *Abscindera* [6]), afskuret; kort.

**Absistēra,** lat. (*absīstere*), afstå, draga sig tillbaka; släppa efter.

**Absolūte,** lat., jmf. **Absolument** [6].

**Absorbābel,** nylat. (jmf. *Absorbera* [6]), som kan insugas, upplösas, förtäras. — **Absorbabilitēt,** f., egenskapen att kunna insugas el. upplösas. — **Absorbēnt,** lat., insugande, upptagande, förtärande.

**Absque omni exceptione,** se under **Excipera** [298].

**Abstractīv** och **-traktīv,** nylat. (jmf. *Abstrahera* [7]), frånskiljande, afsöndrande; subst. n. genom destillation erhållen vätska.

**Abt,** m., t. (jmf. *Abba* [3]), föreståndare för ett munkkloster. — **Abtēī,** n., (t. f.), område för en abts myndighet. — **Āēbtin** och **Aebtīssin** (äbt-), f., föreståndarska för ett nunnekloster.

**Abundānter,** lat. (af *abundāre*, jmf. *Abondera* [5]), rikligen, i öfverflöd, fullt upp.

**Accademia della crusca,** se under **Crusca** [197].

**Accīpitres,** pl., lat. (sing. *accīpiter*, af *accīpere*, mottaga), roffåglar.

**Acclīv** och **Acklīv,** lat. (*acclīvis*), lindrigt stigande, sluttande. — **Acklivitēt,** f., markens lindriga stigning.

**Acescēns,** f., nylat. (jmf. *Acescent* [10]), syrlighet; benägenhet att blifva syrlig.

**Acetabulōs,** lat. (jmf. *Acetabulum* [10]), bägarlik, skålformig.

**Achirī** och **Akirī,** f., gr. (af nekande part. *a-* [2] och *cheir*, hand), saknad af händer.

**Achronyktisk,** se **Akron-** [23].

**Aciesis,** se **Akyesis** [24].

**Acomās** el. **-māt** (-mäh), n., fr., ett slags trä från Antillerna, som användes inom snickeriet och skeppsbyggeriet.

**Ācta,** pl., lat., jmf. **Actum** [12]; **ācta currēntia,** löpande förhandlingar; **act. inrotulāta,** inhäftade handlingar; **act. privāta,** enskilta papper; **act. repōsita,** i förvar lagda handlingar; **act. transmīssa,** (till en myndighet) öfversända handlingar.

**Āctio,** f., lat., jmf. sid. 11; **āctio criminālis,** brottmålsåtal; **āct. ēmti,** åtal angående köp; **āct. ex pācto,** åtal beträffande uppfyllande af ett fördrag; **āct. fidejussōria,** åtal angående borgen; **āct. hypothecāria,** åtal angående pant; **āct. nōndum dāta** (el. **nāta),** ännu icke moget åtal. — **Aktionābel,** som kan anklagas, straffbar.

**Ad cāptum vūlgi,** lat. (jmf. *Captus* [121] och *Vulgus* [632]), efter mängdens fattningsförmåga.

**Adcorporation,** se **Accorp-** [9].

**Adespōtisk,** gr. (jmf. *Adespota* [14]), icke despotisk, som utöfvar ett inskränkt herravälde.

**Ad īncitas redāctus,** lat., bragt till tiggarstafven.

**Adligera, Adloquium, Adluvion,** m. fl., se **All-** [28. 29].

**Administeriāl,** nylat. (jmf. *Administrera* [15]), hörande till förvaltningen. — **Administrābel,** som låter förvalta sig.
**Admirabīliter,** lat. (jmf. *Admirera* [16]), på ett beundransvärdt sätt. — **Admiratīv,** nylat., som uttrycker beundran.
**Admonitōrium,** n., lat. (jmf. *Admonera* [16]), minnestecken, kännemärke. — **Admōnitrix,** f., förmanerska.
**Admortificatiōn** och **-fikat-,** f., nylat. (af *ad* [13] och *mortificāre*, jmf. *Mortifiera* [448]), öfverlemnande af verldsligt gods under andlig domvärjo.
**Admortisatiōn,** f., nylat. (af lat. *ad* [13] och *mors*, genit. *mōrtis*, död), allmän egendoms förvandling till enskilt.
**Ad multos annos,** se under **Annus** [42].
**Ad nauseam usque,** se under **Nausea** [456].
**Adnectera, Adnihilera, Adnuera,** m. fl., se **Ann-** [41, 42].
**Adnomen,** se **Agnomen** [21].
**Ad oculos** el. **Ad oculum,** se under **Oculus** (T.).
**Adonisēra,** (jmf. *Adonis* [16]), göra vacker.
**Adoptānt,** m., lat. (jmf. *Adoptera* [16]), den, som upptager el såsom eget erkänner ett barn.
**Adoratīv,** nylat. (jmf. *Adorera* [16]), tillbedjande, förgudande. — **Adoratōrium,** n., pl. **-tōria,** afgudatempel.
**Adornānt,** nylat. (jmf. *Adornera* [16]), prydande, smyckande. — **Adornātor,** m., en, som pryder el. utsmyckar. — **Adornīst,** m., ornamentmålare.
**Adossemēnt** (adåss'māng), n., fr. (jmf. *Ados* [16]), sluttning, lutning.
**Adoucissāge** (aduhsissāsj'), n., fr. (jmf. *Adoucera* [16]), mål. mildring af färger. — **Adoucissemēnt** (aduhsiss'māng), n., mildring, lindring; färgers fördrifning, sammansmältning.
**Adpetens,** se **App-** [55].
**Ad pondus omnium,** se under **Pondus** (T.).
**Ad prōximam (sessiōnem),** lat., till nästa sittning.
**Ad ratificandum,** se under **Ratificera** [539].
**Ad rem nil fācit,** lat., det gör ingenting till saken.
**Ad replicāndum,** lat. (jmf. *Replicera* [550]), till genmälande.
**Adscendera,** m. fl., se **Asc-** [65].
**Adsens, Adsentera, Adsessor, Adsidue, Adsignera, Adsimilera,** m. fl., se **Ass-** [67].
**Adspect, Adspergera, Adspersion, Adspirera,** m. fl., se **Asp-** [66].
**Ādsum** el. **Āssum,** lat. (af *adēsse*, vara tillstädes), jag är närvarande, jag är här.
**Ad sūmmam,** lat., i det hela, öfver hufvud taget, sammanlagdt. — **Ad summum,** se under **Summus** [595].
**Ad superiōrem jūdicem,** lat., (vädja) till högre domare.
**Adumbrātim,** lat. (jmf. *Adumbrera* [17]), i utkast, ungefär.
**Ad unguem,** se under **Unguis** [621].
**Advokatōrisk,** nylat. (jmf. *Advocera* [17]), som hör till el. har afseende på rättegångars utförande; isht. full af svepskäl och spetsfundigheter.
**Aebtin, Aebtissin,** se under **Abt** (T.).
**Āēger** (äg-), lat., sjuk; **āēger amōre,** kärlekskrank; **āēg. ānimo,** sinnessjuk; **āēgri sōmnia,** en sjuks drömmar, underliga inbillningar.
**Aerārium** (är-), n., pl. **-ria,** lat. (af *aes*, genit. *āēris*, koppar), skattkammare; statskassa; **aer. pūblicum,** statskassa; **aer. sācrum,** kyrkokassa.
**Aërēra,** fr. (*aérēr*, af lat. *aër* [18]), vädra, utsätta för luftens inverkan. — **Aërimant, Aërimetri,** se **Aërom-** [18]. — **Aërīn,** nylat., himmelsblå. — **Āërognosī,** f., (gr. *gnōsis*, kunskap, kännedom), kännedom om luften och dess förhållanden. — **Āërophobī** och **Āërofobī,** f., (gr. *phobēīn*, injaga skräck), fasa för luften. — **Āërofōbisk,** luftskygg. — **Āërophōnisk** och **Āërofōn-,** (gr. *phonā*, ljud), högt ljudande. — **Āërophōrisk** och **Āërofōr-,** (gr. *phērein*, föra, bära), som innehåller luft; luftledande. — **Āërostātisk,** (jmf. *Aërostat* [18]), som hör till, som har afseende på luftsegling. — **Aërostiēr** (-stjēh), m., fr., luftseglare.
**Aestuārium** (äst-), n., lat. (af *āēstus*, svallning), sumpigt ställe, som af hafvet under flodtiden sättes under vatten; pl. **aestuāria,** ångskåp, ångbad.
**Affānier,** pl., lat. (*affāniae*), undanflykter; tomt prat.
**Affettuosissamēnte, Affettuosīssimo,** ital. (jmf. *Affettuosamente* [18]), tonk. med största innerlighet; i högsta grad känslofullt.
**Affidāt,** m., nylat. (jmf. *Affidation* [19]), läntagare.
**Affiōne,** n., ital., med ambra och saffran beredt opium.
**Affiquēts** (-qēh), pl., fr., småsaker till fruntimmersprydnad.
**Affirmānt,** m., nylat. (jmf. *Affirmera* [19]), en, som bekräftar något, vittne.
**Affluēnt,** lat. (jmf. *Affluera* [19]), tillflödande, riklig. — **Afflūx(us),** m., **Affluxiōn,** f., tillflöde, tillopp.
**Affouāge** (-fuāsj'), n., fr. (senlat. *affoāgium*, af *affocāre*, och detta af lat. *ad* [13] och *fōcus*, härd, eldstad), rätt till vedfång.
**A fortiori,** se under **Fortior** (T.).
**Afrikānder,** m., gr., ättling af en europé och en hottentottska.
**Agāda,** f., abyssinisk flöjt.
**Āgalma,** n., gr., hvarje föremål, som gläder eller hedrar; gudabild och dess prydnader; tempelprydnad.
**Agāstrisk,** gr. (jmf. *Agastria* [19]), som saknar mage.
**Āgathoergōī,** pl., gr. (af *agathōs*, god, och *ērgon*, arbete), i Lakedämon: de fem äldsta riddarne, hvilka årligen utvaldes ur desses klass och isht. användes till beskickningar i statens angelägenheter.
**Agatisēra,** fr. (*agatisēr*, jmf. *Agat* [19]), förvandla till agat.
**Agēnisk,** gr. (jmf. *Agenesi* [19]), som ej förråder tillväxt, som saknar tecken till förkofran.
**Agenouillōir** (asj'nuljåāhr), m., fr. (af *à* [2] och *genōū* [337]), knädyna.
**Ageometrī,** f., gr. (jmf. *A-* [2] och *Geometri* [338]), okunnighet i geometri; afvikelse från geometriens reglor.
**Agiatamēnte** (adjat-), ital. (af *agiāto*, beqväm), tonk. makligt, rörlig; tvifvelaktig.
**Agitābel,** lat. (*agitābilis*, jmf. *Agitera* [20]), lättrörlig; tvifvelaktig.
**Āgligak,** m., grönländskt kastspjut.
**Aglōssisk,** gr. (jmf. *Aglossi* [20]), som saknar tunga.

**Āgni** el. **Āgnis**, m., indiskt namn på eldguden.
**Agōmphisk** och **Agōmfisk**, gr. (jmf. *Agomphiasis* [21]), tandlös.
**Agonāl** el. **-nālisk**, lat. (jmf. *Agon* [21]), som hör till eller har afseende på kämpaspel. — **Agonīsm(us)**, m., täflingsstrid, täflan. — **Agōnographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), beskrifning på kamp eller strid. — **Agōnogrāfisk**, som beskrifver kamp eller strid. — **Agonothēt** och **-tēt**, m., (gr. *tithēnai*, ställa, lägga; bestämma), stridsdomare.
**Agōnisk**, gr. (af nekande part. *a-* [2] och *gonīa*, vinkel), som saknar vinklar, som ej har hörn.
**Agrammatīst**, m., gr. (jmf. *A-* [2] och *Grammatist* [346]), en olärd, en okunnig.
**À grands courānts** (a grang kuräng), fr., i långa drag.
**Agricōlisk** och **Agrikōl-**, nylat. (jmf. *Agricola* [21]), åkerbrukande.
**Agrimensatiōn**, f., nylat. (af lat. *āger*, åker, och *metīri*, mäta), landtmätning. — **Agrīmensor**, m., lat., landtmätare. — **Agrimensūr**, f., nylat., landtmäterikonst.
**Agrypnōtika**, pl., gr. (jmf. *Agrypni* [21]), läkek. medel emot sömnsjuka.
**Aguādor**, m., sp., vattendragare och vattenhandlare i Spanien.
**Aguardiēnte di cānna**, m., port., brännvin, beredt af sockerrör.
**Āguas caliēntes**, pl., sp., heta källor, varma bad.
**Āgua va**, sp., vattnet kommer! ur vägen!
**Agȳnisk**, gr. (jmf. *Agyni* [21]), bot. som saknar pistill.
**Aīde** (ähd'), m., fr., se sid. 22; **aīde majōr** (- masjår), regementsadjutant; **aīde d'artillerīe** (- -till'rīh), styckjunkare.
**Aidoio-**, se **Ädöo-** [637].
**Aīles** (ähl'), pl., fr. (af lat. *āla*, vinge), vingar; långsidorna på befästningars hornverk; **aīles de pigeōn** (- dö pisjång), egentl. dufvingar; ett slags hårklädsel under Ludvig XV; komiskt danssteg.
**Ajoutoir**, se under **Ajutage** (T.).
**Ajūpa**, f., ind., hydda.
**Ajutāge** (asjytāsj'), n., **Ajutōir** (asjytåähr) el. **Ajoutōir** (asjutåähr), m., fr. (af *ajoutēr*, tillägga), öfversta röret på en vattenkonst.
**Akālepha** och **Akalēfer**, pl., gr., sjöstrålar.
**Ākalis**, pl., de odödlige: högsta medlemmarne af en andlig orden (Sikhs) i Ostindien.
**Akārdisk**, gr. (jmf. *Akardi* [22]), som saknar hjerta eller kärna.
**Akarpī**, f., gr. (af nekande part. *a-* [2] och *karpōs*, frukt), ofruktbarhet. — **Akārpisk**, som ej bär frukt, ofruktbar.
**Akāūlisk**, gr. (af nekande part. *a-* [2] och *kaulōs*, stjelk), som ej har stängel eller stjelk.
**Akāūstisk**, gr. (af nekande part *a-* [2] och *kāīein*, bränna), oförbrännelig.
**Akefalī**, f., gr. (jmf. *Acephali* [10]), hufvudlöshet.
**Akomī**, f., gr. (af nekande part *a-* [2] och *kōmā*, hår), hårlöshet, flintskallighet.
**Akotyledōnisk**, gr. (jmf. *Akotyledoner* [23]), som saknar hjertblad.
**Akrātisk**, gr. (jmf. *Akrati* [23]), oförmögen att beherrska sig eller äfv. att uträtta något; obändig, vild; svag.
**Akromōnosyllābika**, pl., gr., verser, som börja med föregående versens slutstafvelse.
**Alabāma**, f., ett slags nordamerikansk bomull.
**A latere**, se under **Latus** [406].
**Albatōza**, f., sp., litet däckadt fartyg.
**Ālbo cōrvo rārior**, lat., mera sällsynt än en hvit korp.
**Albuminōs**, nylat. (jmf. *Albumen* [25]), ägghvitartad; slemmig.
**Alcahest**, se **Alk-** [26].
**Aleatōrisk**, (jmf. *Aleator* [25]), som hör till eller har afseende på tärningspel; beroende på lyckträff.
**Aliēnum est**, lat. (jmf. *Alienus* [26]), det hör ej hit.
**Alkalīnisk**, se **Alkalisk** [27].
**Allēz vīte** (allēh vīt'), fr., skynda! spring!
**Allolalī**, f., gr. (af *āllos*, annan, olika, och *lalēīn*, prata), felaktigt talande; missägning.
**All right** (- räjt), eng., allt i ordning! allt klart!
**Almarāda**, f., sp., treeggad dolk.
**Āltum silēntium**, n., lat., djup tystnad.
**Alvīn**, lat. (jmf. *Alvus* [31]), som hör till eller har afseende på underlifvet; äfv. som är behäftad med durklopp.
**Ambagiōs**, lat. (jmf. *Ambages* [32]), full af omsvep; vidlyftig.
**Ambassadrīce** och **-drīs**, f., fr. (jmf. *Ambassad* [32]), en ambassadörs fru; qvinna, åt hvilken en beskickning blifvit uppdragen.
**Amēnomanī**, f., lat.-gr. (af lat. *amōēnus*, angenäm, och gr. *manīa*, raseri), lustigt vansinne.
**Amī**, m., fr., större halsduk; jmf. **Amict** [33].
**Amortissābel**, nylat. (jmf. *Amortera* [33]), om lån, skulder o. a. d.: som kan utplånas genom årlig afbetalning.
**Ampac**, n., ett slags indiskt gummi.
**Amphimētores**, pl., gr. (af *amphi* [34] och *mētēr*, moder), halfsyskon, som hafva samma far, men olika mödrar.
**Amphipātores**, pl., gr. (af *amphī* [34] och *patēr*, fader), halfsyskon, som hafva samma mor, men olika fäder.
**Amplipēnnisk**, nylat. (af lat. *āmplus*, riklig, och *pēnna*, fjäder), som har stora eller breda vingar.
**Amygdalēer**, pl., gr. (af *amygdālā*, mandel), mandelartade träd, mandel-, persiko-, aprikos-, plommon- och körsbärsträd. — **Amygdalīnisk**, blandad med mandel.
**Amȳthisk** och **Amȳtisk**, gr. (af nekande part. *a-* [2] och *mȳthos*, tal, berättelse), som icke har egenskap af saga; som saknar sagor el. myter.
**Anacōnda**, se **Anakonda** [36].
**Anaglȳphisk**, äfv. **-glȳfisk**, el. **Anaglȳptisk**, gr. (jmf. *Anaglypher* [35]), halfupphöjd (om arbetet å bildverk).
**Anagōge**, f., gr. (*anagogā*), upp- eller återkommande; sinnebildlig tolkning; blodspottning.
**Anakreontīsm(us)**, m., (jmf. *Anakreon* [36]), anakreontiskt uttryckssätt.
**Anakȳklisk**, gr., som äfv. kan läsas baklänges.
**Anāl**, lat. (af *anus* [50]), som hör till eller har afseende på öppningen af ändtarmen.
**Analeptīk**, f., gr. (jmf. *Analepsis* [36]), sundhetslära.
**Analōgice**, lat. (jmf. *Analog* [36]), likstämmigt, i öfverensstämmelse med.

**Anaphōrisk** och **Anafōr-**, gr. (af *anaphērein*, hämta upp), som är inrättad efter solens uppgång; som spottar blod. — **Anaphorīsmus** och **Anaforīsm**, m., blodspottning. — **Anaforīst**, m., en, som spottar blod.
**Anatīn**, lat. (af *ānas*, and, anka), som hör till eller har afseende på and eller anka.
**Anātisk**, gr. (jmf. *Ana* [35]), som består af lika delar.
**Anātta**, f., se **Anotto** (T.).
**Ancillārisk**, nylat. (af lat. *ancīlla*, piga), som tillkommer, som är egendomlig för pigor.
**Andrōmeda**, f., gr. mytol., dotter af konung Cepheus och gemål till Perseus, som räddade henne, då hon, fängslad vid en klippa, skulle uppoffras åt ett hafsvidunder; stjernbild på nordliga himlen, utmärkt genom 3 klara, nästan i en linie och på lika afstånd ifrån hvarandra befintliga stjernor af andra storleken.
**Andropetālisk**, gr. (af *anār*, genit. *andrōs*, man, och *pētalon*, blad), som har bladlika ståndare.
**Anēkdota**, pl., gr. (jmf. *Anekdot* [39]), outgifna, gamla skrifter.
**Anēmisk**, gr. (jmf. *Anämi* [50]), läkek. som hör till, har afseende på eller lider af blodbrist. — **Anemīst**, m., en, som lider af blodbrist.
**Anemōne**, f., gr. (af *ānemos*, vind), sippa. — **Anemonīn** el. **Anemōnium**, n., ur *anemone* erhållen kamfer.
**Anentērisk**, gr. (af nekande part. *an* och *ēnteron*, tarm, inelfva), som saknar inelfvor.
**Angīoskopī**, f., gr. (af *āngos*, *angēīon*, blodkärl, och *skopēīn*, skåda, se), undersökning af blodkärlen.
**Anglophobī** och **Anglofobī**, f., nylat.-gr. (af *āngli*, angler, engelsmän, och *phōbos*, fruktan), fruktan eller afsky för engelsmän och allt engelskt. — **Anglofōbisk**, som hyser fruktan eller afsky för engelsmän och allt engelskt.
**Angūiform** och **Angvi-**, nylat. (af *ānguis*, orm, och *fōrma*, gestalt, skepnad), ormformig. — **Angvīn**, som hör till, har afseende på eller formen af orm.
**Angulārsystēm**, n., lat.-gr. (af lat. *āngulus*, vinkel; jmf. äfv. *System* [599]), ett slags befästningssystem genom tångverk. — **Angulēra**, förse med vinklar eller kanter.
**Angustifōlisk**, nylat. (af lat. *angūstus*, trång, smal, och *fōlium*, blad), som har smala blad.
**Animalisatiōn**, f., nylat. (jmf. *Animal* [41]), förvandling till ett djur eller något djuriskt. — **Animalīst**, m., anhängare af den åsigt, att det djuriska embryot bildas af sädesdjur; jmf. **Animalkulist** och **Animalkuloovist**.
**Ānimam dēbet**, lat. (jmf. *Anima* [41] och *Debet* [211]), egentl. han är bortskyldig sin själ; han har skulder upp öfver öronen.
**Ankologī**, f., gr. (af *ānkos*, bergsklyfta, och *lōgos*, ord, lära), lära om de uddar eller inskärningar, som större landsträckor och vatten bilda emot eller i hvarandra. — **Ankolōgisk**, som hör till, har afseende på eller afbildar uddar, vikar, dalar eller dalgångar.
**Annullābel**, nylat. (jmf. *Annullera* [42]), som kan utplånas, upphäfvas eller förklaras ogiltig. — **Annullabilitēt**, f., egenskapen att kunna utplånas, upphäfvas eller förklaras ogiltig.
**Ānnulus**, m., lat., se sid. 42; **ānnulus horārius**, solur; **ann. palātii**, kunglig signetring. — **Annulārisk**, ringformig.
**Anomphālisk** och **-omfāl-**, gr. (af nekande part. *an* och *omphalōs*, nafle), som saknar nafle.
**Anōtto**, n., ital., brandgult färgämne; se vidare **Orleana** [475].
**Anserīn**, lat. (af *ānser*, gås), som hör till, har afseende på eller liknar gås.
**Antennifōrm**, nylat. (jmf. *Antenna* [44] och *Form* [322]), som liknar antenner. — **Antennīst**, m., djur, som har antenner.
**Anthophōr** och **Antofōr**, m., gr. (af *ānthos* blomma, och *phērein*, föra, bära), blomsterbärare, blomsterhållare. — **Antofōrisk**, som bär blommor.
**Anthrōpofōrm** och **Antr-**, gr.-lat. (af gr. *ānthropos*, menniska, och lat. *fōrma*, gestalt, skepnad), som har skapnad af menniska. — **Antrōpologēt**, m., menniskoförsvarare.
**Anticardium**, se **Antikardion** [47].
**Anticipatōrisk**, nylat. (jmf. *Anticipera* [46]), som på förhand upptager, njuter eller gör något; som går i förväg.
**Ānticoncīlium**, n., gr.-lat. (jmf. *Anti* [45] och *Concilium* [164]), kyrkomöte, som sammanträdt för att motverka ett annat sådant.
**Antiorgāstika**, pl., gr. (jmf. *Anti* [45] och *Orgasmus* [474]), läkek. medel emot blodets vallning. — **Antiorgāstisk**, som stillar blodets vallning.
**Antispāstika**, pl., gr. (jmf. *Antispasis* [50]), läkek. afledande, fördelande medel.
**Antispēctrologī** och **-spēktr-**, f., gr.-lat. (jmf. *Anti* [45], *Spectrum* [585] och *Logos* [414]), vetenskapligt bekämpande af tron på spöken.
**Antitheatrālisk** och **-teatr-**, gr. (jmf. *Anti* [45] och *Theater* [607]), som ej lämpar sig för skådeplatsen.
**Antizelōt**, m., gr. (jmf. *Anti* [45] och *Zelot* [635]), fiende till all öfverdrifven nitälskan, hatare af alla opåkallade ifrare.
**Antorgastika**, se **Antiorg-** (T.).
**À peu de frais**, se under **Frais** [324].
**Aphrodītogrāphisk** och **Afrodītogrāfisk**, gr. (af *Aphrodite* [52] och *grāphein*, skrifva), som skildrar kärlekens föremål.
**Āphthae** och **Āfter**, pl., gr. (*āphthai*, af sing. *āphtha*), skörbjugg. — **Aftōs**, som lider af eller som liknar skörbjugg.
**Apobatērion**, n., gr. (jmf. *Apobat* [52]), afstigningsställe; afskedssång.
**Apocynēer**, pl., gr., mjölksaft innehållande, till största delen giftiga buskar och träd inom tropikerna.
**Apokārpisk**, gr., som bär frukt utan stjelk.
**Apopēmptikon**, n., gr., afskedssång (af den, som aflägsnar sig).
**Apostematiōn**, f., nylat. (jmf. *Apostem* [54]), bulnande. — **Apostematōs**, böldartad.
**Appellatōrisk**, nylat. (jmf. *Appell* [55]), som innehåller ett vädjande från lägre domstol till högre rätt. — **Appellatīv**, som tillkommer eller är egendomlig för ett visst slag eller slägte.
**Applicatōrisk** och **-plikat-**, nylat. (jmf. *Applicera* [55]), användande, utöfvande.

**Apprehensībel,** lat. (jmf. *Apprehendera* [56]), som låter fatta sig; begriplig. — **Apprehensibilitēt,** f., nylat., egenskapen att kunna fattas; begriplighet.

**Approbatīv** och **-tōrisk,** nylat. (jmf. *Approbera* [56]), godkännande, gillande.

**A prīma aetāte,** lat., allt ifrån tidigaste barndomen.

**Aptābel,** nylat. (jmf. *Aptera* [56]), användbar.

**Aquātisk** och **Aqvāt-,** lat. (af *āqua*, vatten), vattenblandad; sumpig.

**Aquilīn** och **Aqvil-,** lat. (af *āquila*, örn), som hör till eller har afseende på örn, örn-.

**Ārabo tedēsco,** n., ital., byggn.k. blandning af morisk och götisk stil.

**Aratōrisk,** nylat. (af *arāre*, plöja), som hör till eller har afseende på åkerbruk.

**Arborīst,** m., lat. (af *ārbor*, träd), trädodlare.

**Ārchiōkonōm** och **Ārkiekonōm,** m., gr. (jmf. *Archi* [58] och *Oekonom* [469]), förvaltare af kyrkogods.

**Argousīn** (-guhsäng), m., fr. (ital. *aguzzīno*, trol. förvr. af sp. *alguacīl*), uppsyningsman öfver galerslafvar.

**Arnatta, Arnotto,** se **Anatta** och **Anotto** (T.).

**Arondēlle** (arångdäll'), f., fr. (af *arōnde*, föråldrad benämning på svala: *hirondēlle*), lastfartyg af medelstorlek.

**Ārte et Mārte,** lat. (jmf. *Ars* [63] och *Mars* [426]), med konst och makt; med list och våld.

**Articulōs** och **-tikul-,** lat. (*articulōsus*, jmf. *Articulus* [64]), som är rik på leder.

**Arvāler,** pl., lat., **Arvālbröder** el. **Arvāliska bröder,** (af *ārvum*, åkerfält), i det gamla Rom: tolf till ett c o l l e g i u m förenade prester, hvilkas åliggande hufvudsakligen hade afseende på landtbruket och biläggande af gränsetvister.

**Āsinus,** m., lat., åsna; se vidare sid. 65; **āsinus Buridānus,** B u r i d a n s åsna, som, i samma grad hungrig och törstig, står obeslutsam och orörlig emellan vattnet och fodret.

**Assentimēnt** (assangtimäng), n., fr. (af lat. *assentīri*, jmf. *Assentera* [67]), samtycke, gillande.

**Assermentēra** (-särmangt-), fr. (*assermenter*, af *à* [2] och *sermēnt*, ed), beediga: **assermentērade prester,** prester under franska revolutionen, som aflagt ed på författningen.

**Assum,** se **Adsum** (T.).

**Assūm(p)sit,** lat. (jmf. *Assumera* [68]), han har antagit; subst. n. muntligen åtagen skyldighet.

**Asteroīdisk,** gr. (jmf. *Aster* [69]), stjernformig.

**Astrostatīk,** f., gr. (af *āstron*, stjerna; jmf. vidare *Statik* [588]), lära om stjernornas lägen och rörelser.

**Atheniēnne** (atenjänn') och **Ateniēnn,** f., fr., atheniskt kärl, praktvas; hos oss: ett slags med hyllor försedd möbel, för att derå uppställa mindre konstverk och andra prydnader.

**Atschārja,** m., sanskr., i Ostindien: lärare af unga braminer.

**Attenuāntia,** pl., lat. (af *attenuāre*, göra tunnare), läkek. förtunnande, uppspädande medel.

**Auf Wiēdersēhen** (-vīhders-), t., till återseende; jmf. **À revoir.**

**Aumentāndo,** ital., tonk. = **Crescendo** [195].

**Āūrula,** f., lat., vindflägt; nylat., grundmur till en pelarställning.

**Autoschediāsma,** n., pl. **-āsmata,** gr (af *auto-schediāzein*, göra något oförberedd), tal, dikter o. a. d. utan förberedelse. — **Autoschediāst** och **Avtoskediāst,** m., en, som utan förberedelse håller tal, diktar o. s. v.: jmf. **Improvisator** [369]. — **Avtoskediāstisk,** som är gjord utan förberedelse.

**Autrefōīs** (åhtr'fååh), fr., fordom, förr.

**Avānt-chemīn** (aväng-sch'mäng), m., fr., befästn.k. betäckt väg vid foten af glacin.

**Ayacūchos** (ajakūtschos), pl., sp., öknamn på de fordom i Amerika befäl hafvande spanska generalerna, uppkommet efter kapitulationen af *Ayacucho* (Peru).

---

# B.

**Bābax,** m., gr., en, som blifvit besatt af en gudom (Bacchus); äfv. pratmakare, skräflare.

**Babiōler,** pl., fr., (ital. *bābbole*, sannol. af roten *bab*), leksaker, småsaker.

**Baccalāūreus,** m., m.lat., se sid. 79; **ārtium baccalāūreus,** baccalaureus i de fria konsterna.

**Bacchārium,** n., nylat., kyrkokärl, hvari vin och vatten förvaras. — **Bacchettōne** (bacqätt-), m., ital., hycklare.

**Badymēter,** m., gr. (*bathys*, djup, och *metrēin*, mäta), redskap till att mäta djup. — **Badymetrī,** f., djupmätning.

**Bāgpipe,** (bägpäjp), f., eng., säckpipa.

**Bāja,** m., i Ostindien: man af börd.

**Baklāwa,** f., turk., ett slags söt mjölrätt.

**Balistrārium,** n., m.lat., skottglugg.

**Ballōtta,** f., ital. (jmf. *Ballot* [82]), kokad kastanie; valkula, lottkula.

**Bamlīt,** m., genomskinlig kiselart.

**Bandānas,** pl., ostindiska näsdukar af silke eller bomull.

**Bānkers nōtes** (bänkers nots), pl., eng., af engelska bankirer på innehafvaren utställda och vid uppvisandet betalbara vexlar.

**Bārathron,** n., gr., i Athen: afgrund, hvari förbrytare nedstörtades; håla, uppfylld med qväfvande luft.

**Barbarōssa,** m., ital., rödskägg.

**Barchētta** (barqètta), f., ital. (jmf. *Barca* [84]), liten farkost.

**Barophōn** och **Barofōn,** m., gr. (af *baros*, tyngd, och *phonā*, ljud, stämma), en, som har en djup eller grof stämma.

**Bartholomēusnātt,** blodsnatt (efter hugenotternas mördande i Paris och Frankrike, natten till den 24:de aug. 1572 vid det s. k. parisiska blodbröllopet).

**Bas empīre** (ba-s-angpīhr'), n., fr. (m.lat. *bāssum impērium*), östromerska riket under de byzantinska kejsarne.

**Basilagōg,** m., gr. (af *basilēūs*, konung, och *āgein*, föra, leda), kungaledare; konungs eller furstes illasinnade gunstling och ledare. — **Basileolāter,** m., (*latrēūein*, dyrka gudarna), kungatillbedjare. — **Basileolatrī,** f., kungatillbedjande, öfverdrifven beundran för allt furstligt, furstekryperi.

**Bassōtti,** pl., ital., ett slags nudelgryn; jmf. **Maccaroni** [417].

**Bātscha,** m., ung., smeknamn: far lilla.

**Bāūcis,** f., gr. mytol., Philemons [499] hustru, hvilken ända in i den högsta ålderdomen utmärkte sig genom sin trogna kärlek; fig. vänlig gumma.

**Bāva,** f., ital., finaste sort af italiensk halm till flätning.

**Bēārskins** (bārsqins), pl., eng., egentl. björnhudar; af lumpor förfärdigade tjocka ylletyger.

**Benzīn,** n., nylat. (jmf. *Benzoë* [91]), egendomlig oljaktig kropp, som uppkommer genom behandling af benzoësyra med kalk.

**Bewīndhebber,** m., holl. (af *bewind*, förvaltning, uppsigt), befälhafvare, öfveruppsyningsman eller ledare af en holländsk skeppsutrustning eller ett handelsföretag.

**Bicōque** (bikåck'), f., fr. (ital. *bicōcca*, sp. och m.lat. *bicōca*), liten svag fästning; eländig liten stad; näste, håla.

**Biduāna,** pl., m.lat. (jmf. *Biduum* [93]), tvenne dagars fasta.

**Biennālier,** pl., lat. (jmf. *Biennium* [93]), tvååriga växter.

**Bier** (bihr), n., t. (ght. *bior*, mht. *bier*, enl. några af lat. *bībere*, dricka, men sannol. af anglos. *bere*, korn), öl; **bīērhālle,** f., ölstuga.

**Bletonīsm(us),** m., gr. (af *bāllein*, kasta, träffa), egentl. känslan af någon plötslig inverkan; förmågan att af ett bestämdt intryck på känseln upptäcka underjordiska källor; jmf. **Rhabdomanti** (T.). — **Bletonīst,** m., uppletare af underjordiska källor.

**Blunks** (blönks), pl., eng., bomullskläden ifrån Skottland.

**Bōcca,** f., ital., mun; se vidare sid. 97; **bōcca chiūsa** (-qiūsa), tonk. sluten mun.

**Bock,** m., t. (ght. *po(c)ch*, mht. *boc*), bock; äfv. mindre flaska vin; isht. mugg med öl; **bōckbier** (-bīhr), n., (jmf. *Bier* [T.]), öl, som hälles ifrån fatet i muggar, till motsats emot sådant, som först tappats på flaskor.

**Boīs durcī** (bååh dyrsī), n., fr., egentl. hårdnadt trä; af fransmannen Latry uppfunnet och till allahanda föremål användbart material af sågspån, som pulveriserats, fuktats med utspädd blod och torkats, för att sedan i formar stampas till det önskade föremålet.

**Borūssophobī** och **-fobī,** f., lat.-gr. (af *Borussia* [100] och *phōbos*, fruktan), fruktan eller afsky för Preussen och allt preussiskt. — **Borussofōbisk,** som hyser fruktan el. afsky för allt preussiskt.

**Botārga,** f., sp., af fiskråm tillredd maträtt, liknande kaviar.

**Botteliēr** (båttäljēh), m., fr. (m.lat. *botellārius*, af *botēllo*, flaska), uppsyningsman öfver munförråden på ett fartyg.

**Bōūche de dāmes** (būhsch' dö dām'), fr. (jmf. *Bouche* [101]), egentl. fruntimmersmun; benämning på ett slags små med grädde fyllda bakelser; **bōūche que veux tu** (-qö vö ty), egentl. mun, hvad vill du ha? beteckning för allahanda maträtter.

**Bouillānts** (buljāng), pl., fr. (jmf. *Bouilli* [101]), varma köttpastejer.

**Braciēre** (bratjēre), m., ital., koleld, glödande kolpanna till uppvärmning af rum; jmf. **Brasero** [103].

**Brancardiēr** (brangkardjēh), m., fr. (jmf. *Brancard* [103]), bårbärare: sjukbärare i Napoleons armé.

**Brigānti,** pl., ital. (jmf. *Brigant* [104]), röfvare; anhängare af Bourbonerna i Italien.

**Briōche** (briåsch'), f., fr. (af *broyēr*, sönderstöta), ett slags kaka el. bakelse af mjöl, smör och ägg.

**Brīscola,** f., ital., ett slags kortspel.

**Broker,** m., eng., mäklare.

**Brontophobī** och **-fobī,** f., gr. (af *brontā*, åska, och *phōbos*, fruktan), fruktan för åska. — **Brontofōbisk,** som hyser fruktan för åska.

**Buēn-Cārlo,** m., sp., ett slags sött spanskt vin.

**Bukanier,** se **Boucanier** [101].

**Būnkal,** m., guldstoftsvigt i Ostindien = 48—53 gram.

**Burlāndo, Burlescamēnto** och **Burlēsco,** ital. (jmf. *Burlesk* [108]), tonk. skämtsamt.

**Buvētte** (byvätt'), f., fr. (af *buvānt*, part. pr. af *boire*, dricka), förfriskningsrum vid Rätterna i Paris; måltid, intagen af förtroliga vänner.

**Bäfrast,** f., fornnord. (af *bifa*, bäfva, och *röst*, *rast*, ett längdmått), egentl. den bäfvande, gungande vägen; myt. våra förfäders benämning på regnbågen, som ansågs bilda vägen till himlen och vaktas af Hemdal, Odins son.

---

# C.

**Cābin** (qābbin), n., kajuta; bod, hydda; **cābinbōy,** m., skeppspojke.

**Cadūca bōna,** pl., lat., till kronan hemfallande länegods.

**Cahiz,** se **Cafis** [112]. — **Cahizāda,** f., sp., ytmått i Valencia = 12 fanegas [310].

**Caīncarōt,** roten af en i Brasilien vildt växande buske, och hvilken användes emot ormbett och bröstvattusot.

**Calānca,** f., ital., el. **Calancārd** (kalangkåhr), m., fr., ett slags linne liknande bomullstyg ifrån Ostindien.

**Calessārer**, pl., ital., gatpojkar i Neapel, som betjena resande.
**Califourchōn** (kalifuhrschång), m., fr. (senlat. *calofūrcium*), vurm, käpphäst; **à califourchōn**, grensle.
**Cāllo**, m., ital., benämning på svärdfiskens insaltade flottfenor.
**Calonière** (kalånjähr'), f., fr., fläderbössa (en barnleksak).
**Cāmwood** (qåmvudd), n., eng. (sannol. förkort. af *campeachy-wood*), ett slags rödt färgträ af ett vid Sierra Leones kust växande träd.
**Canalētto**, m., ital., binamn på den berömde venetianske arkitekturmålaren Antonio Canale, f. 1697, d. 1768; äfv. benämning på hans målningar.
**Canētte** (kanätt'), f., fr. (demin. af *cāne*, andel. ankhona), vapenl. anka utan fötter och näbb; äfv. fågel, framställd utan fjädrar; knäck (ett barnspel).
**Canōri**, pl., lat. (af *cānere*, sjunga), sångare, sångfåglar.
**Canzonāccia** (-nättja), f., ital. (jmf. *Canzone* [118]), gatvisa, slagdänga.
**Capelīne** (kap'lihn'), f., fr. (senlat. *capellīna*, af *cāpa*, regnhufva), ford. hatt, prydd med fjädrar och juvelsmycken, som qvinnorna buro till jagtdrägt; nu: ett slags solhatt för fruntimmer; äfv. ett slags fältskärsbindel.
**Capitēgium**, n., m.lat. (af lat. *cāput*, genit. *cāpitis*, hufvud), hufvudbetäckning för qvinnorna i klostren.
**Capoēīros**, pl., port., mördareband i Brasilien, hvilka tillfredsställa sin mordlusta genom att boxas med hufvudena.
**Capuck**, se **Capoc** [120].
**Carabānzes**, pl., sp., kikärter, i Spanien och Portugal, använda till mat och derjemte såsom ersättning för kaffe.
**Carabīn** (karabång), m., fr. (sannol. af *calabrīnus*, en, som är ifrån Calabrien, hvarifrån ifrågavarande slags rytteri infördes i Frankrike), under 16:de årh.: lätt beväpnad ryttare; jmf. **Carabinier** [121]; fig. försigtig spelare; äfv. öknamn på de franska studenter, som egna sig åt läkekonsten.
**Cariōs**, se under **Caries** [122].
**Carrāco**, sp., fördömdt!
**Carrāda**, f., m.lat., ett foder (360 kannor) vin.
**Cartomanti**, se under **Charta** [136].
**Catilinīsm(us)**, m., nylat., stämplingar i likhet med Catilinas, hvilken var samtidig med Cicero.
**Catināt** (-nah), m., fr., ett slags tryckt halflinnetyg.
**Catīno**, m., ital., bäcken; **catīno sānto**, den heliga, i Genua förvarade skål, hvari Jesu blod skulle hafva upphämtats.
**Catōnisk**, nylat. (jmf. *Cato* [127]), sedligt sträng.
**Caudebēc** (kåd'bäck), m., fr., ett slags finare hatt af ull och gethår.
**Cāva**, f., ital., stenbrott.
**Cazuēla** (kasvēla), f., sp., åskådarplats för fruntimmer på de spanska teatrarna.
**Cereōstata**, pl., stakar för vaxljus vid kyrkliga högtidligheter.
**Cēssim**, lat., baklänges, bakåt.
**Cēssus**, m., nylat., gäldenär, hvars skuld af fordringsägaren öfverlåtes på en annan.
**Chāīre** (kājre), gr., var helsad och välkommen! äfv. lef väl!
**Chājim**, jud., lefve du!
**Chamōtte** (schamått'), f., fr. (måhända efter uppfinnarens namn), pulveriserad massa, som beredts af lerkapslar, hvari porslin blifvit brändt, och hvilken användes till förfärdigande af eldfasta chamottestenar.
**Champonēra** (schamp-), perukm.t. på ett särskilt sätt, medelst borstning och tvättning, behandla håret och hufvudskålen, för att borttaga mjell o. a. d.
**Chatēāūbriānt** (schatåbriāng), m., fr., ett slags finare biffstek, hos oss vanligen tillredd med smör och persilja.
**Chaufferētte** (schåff'rätt'), f., fr. (af *chauffēr*, värma, upphetta), fyrfat, glödpanna att värma fötterna med; äfv. glödpanna i form af en stor bok, och som isht. användes på resor.
**Cheir** . . ., se **Chir** . . . [139, 140].
**Chīragra**, f., gr., gikt i händerna.
**Chitōppa**, f., sp., luta.
**Chlōracetāt** och **Klōr-**, n., gr. (jmf. *Chlor* [140]), klorsyradt salt. — **Chlorcālcium**, n., förbindelse af klor med kalk, klorkalk. — **Klorīt**, m., lökgrön talksten. — **Kloromēter**, m., redskap till utrönande af klorhalten.
**Chōlera**, f., gr., se sid. 140; **chōlera nōstras**, inhemsk kolera; **chōl. orientālis**, från Österlandet härstammande kolera.
**Chrismārium** el **Chrismatārium**, n., gr. (jmf. *Chrisam* [142]), inom den katolska kyrkan: kärl, hvari den heliga oljan förvaras.
**Chusīna** (tschus-), f., sp., manskap på galerer.
**Ci-gīt** (si-sjih), fr., härunder ligger begrafven, här hvilar.
**Circāda**, f., m.lat., arvode för undersökning (visitation) af kyrkor och kloster.
**Coamātor**, m., lat., medälskare.
**Cocīn**, n., lat., ämne, erhållet af kokosolja.
**Cōckscomb**, m., eng., narr; rädd stackare, mes.
**Cōde**, m., fr., se sid. 151; **cōde pénāl**, franska strafflagen.
**Cōffer**, m., eng., sprängkista; förstörelsemaskin för fartyg.
**Cōffre** och **Kōffert**, m., fr. (provenç. och sp. *cōfre*, ital. *cōfano*, af lat. *cophinus*, gr. *kophinos*), kista; kappsäck; boktr.t. presskärra; befästn.k. kammaren i en mina.
**Collegatārius**, m., lat., medarfvinge, delägare i ett testamentariskt förordnande.
**Collyrīt** och **Kol-**, m., gr., med kisel blandad, hård lerart.
**Committimus**, lat., vi tillåta: subst. n. nådebref med tillåtelse att vädja till högre rätt.
**Compēsce līnguam**, lat., hejda din tunga! tig!
**Complètement** (kångplät'mang), fr. (jmf. *Complement* [161]), fullkomligt, fullständigt, helt och hållet.
**Complētum ens**, n., lat., ett i och för sig bestånd ägande väsen.
**Complūvium**, n., pl. **-via**, lat. (af *complūere*, regnande sammanflyta), egentl. regnplats, för regn utsatt plats; öppen förgård vid de gamle romarnes byggnader.

**Concommissārius** och **Konkommissārie,** m., nylat. (jmf. *Con* [163] och *Commissarius* [158]), medbefullmäktigad.
**Concūssor,** m., pl. **-cussōres,** och **Konkūssor,** pl. **-kussōrer,** lat. (jmf. *Concussion* [166]), en, som prejar vid indrifning af skatter o. d.; blodsugare.
**Condiscīpel** och **Kon-,** m., lat. (jmf. *Con* [163] och *Discipel* [246]), medlärjunge.
**Condōm** (kångdång), m., fr., af lams ändtarmar beredd hylsa el. öfverdrag för manslemmen, för att vid samlag förekomma smitta eller hafvandeskap.
**Cōnte,** m., pl. **cōntes** (kångt'), fr. (provenç. *conte, comte,* sp. *cuēnto,* ital. *cōnto,* af *contāre,* lat. *computāre,* göra öfverslag), berättelse, saga; **cōnte d'enfānts** (- dangfäng), barnsaga, käringsaga; **cōntes,** särsk. benämning på trubadurernas romantiska dikter; **cōntes morāūx** (- måråh), sedolärande berättelser.
**Correārius,** m., m.lat., ford. biskops el. klosters tjensteman el. sändebud.
**Corūndum** och **Korūnd,** m., nylat. (ursprungl. ind.), hufvudsakligen af lerjord bestående äplegrön ädelsten.
**Cōtte** (kått'), f., fr. (provenç. *cot* och *cota, cotha, quota,* sp. o. portug. *cota,* ital. *cotta,* trol. af anglos. *coat,* klädnad), kjortel; kåpa; **cōtte mōrte** (- mårt'), en munks qvarlåtenskap.
**Crag** (krägg), m., eng., tertiär stenart med försteningar af skal- och däggdjur.
**Crinōs** och **Krin-,** nylat. (jmf. *Crinis* [196]), försedd med hår, hårig.
**Cuique suum,** se under **Suus** [597].
**Cultivābel** och **Kult-,** nylat. (jmf. *Cultus* [199]), som låter uppbruka el. odla sig; som är i stånd att emottaga utbildning, förädling, förfining.
**Cum annēxo petīto,** lat., med bifogad ansökan.
**Cum sēde** (el. **sessiōne) et vōto,** lat., med säte och stämma.
**Cur,** lat., hvarföre?
**Czēber** (tschēb-), m., ung. (*cseber, csöbör*), våtvarumått, ungefärl. = 75 kannor.

---

# D.

**Dagōp,** m., ind., grafvård med reliker efter Buddha.
**Dāina,** f., pl. **-nos,** litthauisk folkvisa.
**Dais** (däh), m., fr., tronhimmel, altarhimmel; äfv. bord, hvarvid abboten i ett kloster spisar.
**Dāja,** f., ind., gammal qvinna; ägarinna till bajaderer.
**Damaschētto** (-sqētto), m., ital. (jmf. *Damast* [20]), venetianskt tyg med guld- el. silfverblommor.
**Damesānas,** pl., sp. (jmf. *Damejeanne* [207]), stora, med korg omflätade flaskor.
**Dānaë,** f., gr., Zevs älskarinna, till hvilken han nalkades i form af ett guldregn; fig. skön, för guld fal qvinna.
**Darīdas,** pl., ind., taftartade tyger af växttrådar.
**Dātscha,** f., r., landthus, isht. sommarboning på öarna vid Petersburg.
**Debāter** (debäter), m., eng., ledare af en debatt.
**Deconvenābel** (dekångv-), fr., oläglig, olämplig, icke passande.
**Dēērskins** (dīhrsqins), pl., eng., hjorthudar, pelslika, af lumpor beredda ylletyger.
**De facto et absque jure,** se under **Factum** [308].
**De la moutārde après le dinēr** (dö la muhtärd' apräh lö dinēh), fr., senap efter måltiden; mycket för sent; jmf. **Post festum** [314].
**Del cuōre,** ital., af hjertat, hjertligen.
**Delibāl,** m., turk. (af *deli,* tokig, och *bâl,* honung), giftig el. bedöfvande honung, som bien samla af daphne pontica vid Svarta hafvet.
**Delūbrum,** n., lat., tempel med en gudabild.
**De non praejudicāndo,** lat. (jmf. *Prejudicera* [517]), utan intrång i en annans rätt.
**Dēntagra,** n., lat.-gr., tandgikt. — **Dentōs,** försedd med tänder.
**Dēo favēnte,** lat., med Guds hjelp.
**Depensīv** (depangs-), fr. (jmf. *Depense* [227]), förenad med kostnader; kostsam.
**Dermatōser,** pl., gr. (jmf. *Derma* [229]), läkek. hudsjukdomar.
**Desātir,** pl., pers. (egentl. arab. bildad pl. af pers. *dustur,* mönster), föreskrifter; en, efter hvad det uppgifves, urgammal samling af 16 heliga skrifter af de 15 fornpersiska profeterna.
**Desmalgī,** f., gr. (af *dēsma* el. *desmōs,* band, och *ālgos,* smärta), läkek. värk i senorna.
**Devārschis,** pl., ind., vise el. helgon, som egnats gudomlig dyrkan.
**Diazōma,** n., gr., gördel; kring de gamles teater löpande pelargång.
**Didāskalos,** m., gr. (jmf. *Didaskalia* [240]), lärare; isht. en sådan, som med skådespelarne inöfvade ett till uppförande antaget drama (vanl. skalden sjelf); inom grekiska kyrkan: andlig af tredje ordningen, som vid gudstjensten förklarar evangeliet och psaltaren.
**Diplōsis,** f., gr. (af *diplūn,* fördubbla), fördubbling af sjukdomsfall.
**Donāndi ānimo,** lat., (jmf. *Donera* [256] och *Animus* [41]), i afsigt att göra en gåfva.
**Donnerwētter,** n., t., åskväder; ed: blixt och dunder!
**Dschūngel,** n., ind. (*dschangal,* öde), med bambus och gräs tätt beväxt sumptrakt i Indien.
**Duab,** m., ostind., i Indien: hvarje mellan två sammanflytande floder beläget land, isht. landet emellan Ganges och Dschumna.
**Dusack,** m., (slav. *tusack*), ford. brukligt kort, bredt och krokigt svärd med en öppning i stället för handtag.

# E.

**Ecclesiāstica,** pl., lat., (jmf. *Ecclesia* [265]), kyrkosaker; kyrkoärender.
**Edhemīter,** pl., (efter stiftaren Ibrahim Edhem), muhammedanska predikaremunkar, lefvande dels i kloster, dels i ödemarker.
**Egrotēra,** lat. (*aegrotāre*), vara sjuk, vara krasslig; skolt. för sjukdom försumma undervisningen. — **Egrotānt,** m., sjukling; en, som för sjukdom försummar undervisningen.
**Ekphrāktisk** och **Ekfr-,** gr. (af *ekphrāssein*, öppna tilltäppta gångar, af *phrāssein*, tillsluta), läkek. medförande öppning, som upphäfver förstoppning. — **Ekphrāktika,** pl., lösande medel. — **Ekphrāxis,** f., uttömning; uppspädning af safter, som stockat sig i kroppen.
**Elaidīn,** n., (jmf. *Elain* [270]), fettartadt ämne, som tjenar till åtskiljande af torkande från icke torkande oljor.
**Elaphebōlion,** m., gr., vårmånad hos de gamla athenarne, under hvilken Artemis fest (*Elaphebolia:* hjortjagt) inföll.
**Embryonāl,** gr.-lat. (jmf. *Embryo* [274]), som hör till el. har afseende på embryo.
**Emigrāndi jus,** n., lat. (jmf. *Emigrera* [275] och *Jus* [387]), utvandringslag.
**Eneorema,** se **Enäorema** (T.).
**Engāreb,** n., arab., ett slags hvilobädd el. soffa i Orienten, bestående utaf en ram af fast trä med ett deröfver spändt elastiskt nät af oxhudsremmar, hvarpå en matta blifvit utbredd.
**Enghil,** m., turk., nya testamentet i koranen, liksom Taurat (lagen) är det gamla.
**En grānde tenūe** (ang grangd' t'nyh), fr., i full ståt, i festdrägt.
**Enkymoplāsma,** n., gr., afbildning af lifmodern i hafvande tillstånd och af lifsfruktens blodomlopp genom teckningar, som kunna läggas öfver hvarandra.
**Ennaetēris,** f., gr. (af *ennēa*, nio, och *ētos*, år), tidrymd af 9 el. egentl. 8 år; hos de gamla grekerna: cykel för vissa fester, som återkommo hvart nionde år.
**En ōrdre de batāille** (ang-n- årdr' dö batälj'), fr., i slagtordning.
**Enorem,** se **Enäorema** (T.).
**En petīte tenūe** (ang p'tit' t'nyh), i öfningsi marschkläder; i släpmundering. — **En quātre coulēūrs** (- katr' kulöhr), i fyra färger.
**Enrôlēūr** (angrolöhr), m., fr. (jmf. *Enrolera* [281]), värfvare.
**Entanthema,** se **Enanthema** [278].
**Entonnōīr,** m., fr. (af *entonnēr*, dricka mycket), tratt, den efter sprängningen af en mina uppstående trattformiga fördjupningen.
**Entrebāndes** (angtr'bängd') el. **Entrebāttes** (angtr'bätt'), pl., salband, kanter, lister på tyger o. d.
**Enäorēma** och **Eneorēm,** n., gr. (*enaiōrāma*, det deri sväfvande, af *aiorēīn*, sätta i svätvande rörelse), läkek. sky i urinen.
**Epagnēūl** (epanjöhl), m., fr., långhårig spansk hund.
**Epanthem,** se **Exanthem** [297].
**Ependȳma,** n., gr. (af *ependȳein*, draga ihop deröfver), den fina hud, som är dragen öfver hjernhålorna.
**Ephod,** m., hebr., öfversteprestens lifrock och gördel.
**Epibatērion,** n., gr., offer och fest vid återkomsten ifrån en sjöresa.
**Epimētheus,** m., gr. (egentl. den efteråt tänkande), den dåraktige brodern till den förtänksamme Prometheus, hvilken, ehuru varnad af denne sednare, gifte sig med Pandora, hvarigenom alla olyckor kommo i verlden; jmf. **Prometheus** [523] och **Pandora** [482].
**Epīmone,** f., gr. (*epimonā*, af *epimēnein*, stanna), dröjande (i talet) vid ett föremål, för att närmare utreda detsamma.
**Epinōche** (epinåsch'), m., fr., bästa sorts vestindiska kaffe.
**Epiphlogīsma,** n., gr. (jmf. *Phlogiston* [499]), läkek. inflammeradt ställe af huden.
**Episkēnion,** n., gr., se **Episcenium** [286].
**Epispāsmus,** m., gr. (af *epispāein*, draga till, draga öfver), vid judeförföljelserna under romerska kejsartiden, för att förneka judisk härkomst: framdragande af den omskurna förhuden.
**E re** och **E re nata,** se under **Res** [551].
**Escarbālle** (-båll') och **Escarbēīlle** (-bålj'), f., fr., elefanttand af 20 skålpunds vigt och derunder.
**Espārto,** m., sp., ett slags gräs (stipa tenacissima), som användes till korgar, tåg o. a. d.
**Estopīlla** (-pilja), f., sp. (demin. af *estopa*, groft linne, lat. *stuppa*), slöja.
**Excalceātus,** m., pl. **excalceāti** och **-āter,** lat. (af *excalceāre*, aftaga fotbeklädnaden), barfotamunkar; jmf. **Discalceater** [246].
**Ex capite,** se under **Caput** [121]; **ex cāpite adultērii,** för äktenskapsbrott; **ex cāp. dēbiti,** för skuld; **ex cāp. fūrti (reiterāti),** för (upprepad) stöld; **ex cāp. hereditātis,** för arf; **ex cāp. homicīdii,** för mord; **ex cāp. incēndii,** för mordbrand; **ex cāp. incēstus,** för blodskam; **ex cāp. infanticīdii,** för barnamord; **ex cāp. lāēsae majestātis,** för majestätsbrott; **ex cāp. procurāti abōrtus,** för fördrifning af lifsfrukten.
**Exclāv** och **-klāv,** m., nylat., en af främmande område innesluten och sålunda från hufvudlandet afskild landsdel.
**Ex līngua stūlta vēniunt incōmmoda mūlta,** lat., af en dåraktig tunga komma många olägenheter.
**Ex pācto et convēnto,** lat., efter aftal och öfverenskommelse.
**Ey,** m., kines., längdmått, motsvarande 240 steg.

# F.

**Fabēlla,** f., lat. (jmf. *Fabel* [307]), liten berättelse el. saga, liten fabel.

**Fāber,** m., lat., hvarje handtverkare, som arbetar i hårdt material.

**Facciāta,** f., ital. (jmf. *Façade* [307]), framsida, sida i handelsbok.

**Facinorōs,** lat., (jmf. *Facinora* [307]), brottslig.

**Facūltas,** f., lat., se **Facultet** [308]; **facūltas concionāndi, docēndi, legēndi,** medgifvande att predika, undervisa, hålla föreläsningar på högskolor.

**Fagīn,** n., nylat. (af lat. *fāgus*, bok), bittert växtämne ur bokollon.

**Fāldage** (fåhldedsch), n., eng. (m.lat. *faldāgium*, af anglos. *fald, fold*, fårfålla), betesrätt.

**Fallācia,** f., lat. (af *fāllax*, bedräglig), bedrägeri el. svek; äfv. falsk el. förvänd slutsats; **fallācia ōptica,** synvilla.

**Falsārium,** n., pl. **-sāria** och **-sārier,** lat. (jmf. *Falsum* [309]), förfalskning, isht. af namnteckning, skrifter och dokumenter.

**Fālstaff,** m., eng., humoristisk person i flera af Shakspeares arbeten; fig. goddagspilt, odoga, skräflare.

**Fanchōn** (fangschång), f., fr., se sid. 310; äfv. bildad, ur ringhet uppdragen qvinna, som förblifvit sedesam och anspråkslös.

**Farnēsisk,** ital., om bildverk: som härstammar ifrån *Villa Farnese* i Rom.

**Ferālia** el. **Ferālier,** pl., lat. (af *ferālis*, hörande till underjorden), i det gamla Rom: den fest, som årligen i februari firades till de hädangångnes minne, alla dödas fest.

**Fer aut fēri, ne feriāris, fēri,** lat.: fördrag (underkasta dig) el. slå, vill du ej blifva slagen, så slå.

**Fiāto,** m., ital., andedrägt, fläkt; **a fiāto,** tonk. blåsinstrumenterna skola falla in.

**Fīde, sed cūi, vīde,** lat., hys förtroende, men se väl till, för hvem!

**Fin' al sēgno** (-- sånjō), ital., tonk. ända till tecknet.

**Fīnes hērbes** (fin-s-ärb'), pl., fr., egentl. fina örter, örter till sallad; äfv. ett slags maträtt, bestående af rifven och i smör rostad lök tillika med andra köksväxter.

**Flamboyānt** (flangbåajāng), fr. (jmf. *Flambeau* [318]), flammande, blixtrande; **flamboyāntstīl,** byggn.k. för sednare götiska byggnader i Frankrike egendomlig art af prydnader i låg- el. vågform; — **flamboyānte** (flangbåajängt'), f., fyrverkeripjes, som har utseende af en komet, svansraket.

**Flūmen dicēndi,** lat., ordflöde.

**Fluorescēns,** f., nylat. (jmf. *Fluor* [320]), egenskap hos vissa genomskinliga kroppar, t. ex. flusspat, att förändra färgen på de ljusstrålar, som falla på dem.

**Fool caps** (fuhl qäps), pl., eng., egentl. narrkåpor; ett slags engelskt skrifpapper.

**Fōrtior,** lat. (kompar. af *fortis* [323]), starkare; **a fortiōri,** af el. från den el. det starkare.

**Fransōs,** m., fransman; pl. **fransōser** äfv. benämning på en af de mest smittande veneriska sjukdomar; ett slags boskapssjuka.

**Fusillāde** (fysiljād'), f., fr. (jmf. *Fusil* [329]), spridd gevärseld.

# G.

**Gaillāc** (galjäck), m., fr. (efter den i Languedoc belägna staden af samma namn), i Holland vanligt rödt och hvitt vin.

**Galimafrēe** (-frēh), f., fr. (härledn. okänd), ett slags af köttöfverlefvor tillredd rätt; plockmat; fig. förvirradt tal, meningslöst prat.

**Garamond,** se **Garmond** [333].

**Garbelāge** (garb'läsj'), n., fr., i Frankrike: utförselstull för varor, isht. sådana, som äro bestämda för Levanten.

**Gāre** (gahr'), f., fr. (af *garēr*, bringa i skydd), hamn; nederlagsplats vid jernvägar; bangård.

**Garosmantī,** f., gr. (sannol. förvr. af *Gastromanti* [334]), spådom medelst flaskor.

**Gastricīsm(us),** m., gr. (af *gastār*, mage), läkek. maglidande.

**Geīn,** n., gr. (jmf. *Gäa* [349]), svartbrunt grundämne i åkerjord. — **Geistīk,** f., lära el. kunskap om jorden; beskrifning öfver de fasta landmassorna på jordens yta.

**Gelīd,** lat. (*gēlidus*, af *gēlu*, iskyla), iskall, frusen. — **Geliditēt,** f., stark kyla.

**Gemāra,** f., hebr., andra delen af Talmud, innehållande förklaring öfver första delen.

**Genouillière** (sj'nuhljähr'), f., fr. (af *genōū*, lat. *gēnu*, knä), knästycke till ett harnesk; äfv. ett slags knäbetäckning, isht. för resor.

**Gēsta Romanōrum,** pl., lat. (jmf. *Gesta* [340]), romarnes bragder; benämning på en samling berättelser, som tilldraga sig under romerska kejsartiden, men hvilka blifvit affattade först under 12:te el. 13:de årh.

**Getto,** se **Ghetto** [340].

**Gēvstisk,** gr. (jmf. *Geustik* [340]), som hör till el. har afseende på smaken.

**Ghīlams,** pl., kinesiska sidentyger.

**Giardinētto** (djard-), m., ital. (egentl. liten trädgård, af *giardīno*, trädgård), ett slags efterrätt, bestående af åtskilliga slags frukter.

**Gīt,** se **Ci-gît** (T.).

**Glis,** m., pl. **glīres,** lat., gnagare.

**Globosīter,** pl., nylat. (jmf. *Globus* [342]), klotrunda, vridna snäckförsteningar.

**Glykōnisk vers,** (efter sin uppfinnare, en för öfrigt obekant skald Glykon), forngrekiskt lyriskt versslag, bestående af en troké el. spondé, en daktyl och en amfimaker el. daktyl: — ⏓ — ⏑ ⏑ — ⏑ ⏑.

**Glyph** och **Glyf,** m., gr. (*glyphīs*, f., af *glȳphein*, ingräfva, inskära), byggn.k. reffla, skåra. — **Glȳphanon,** n., grafstickel, mejsel. — **Glȳfisk,** skuren, inristad. — **Glȳpter,** pl., i metall el. sten stuckna el. graverade figurer: graverade stenar.

**Gnathalgī** och **Gnatalgī,** f., gr. (af *gnāthos*, kindben, och *ālgos*, smärta), läkek. värk i kindbenen.

**Godmichē,** n., fr., redskap af gummi, som qvinnor begagna för att tillfredsställa sin vällust.

**Godrōn** (godrång), m., fr. (härledn. okänd), runda veck på bröstkrås, vissa qvinnohufvudbonader m. m.; äggformig prydnad kring kanterna af silfverkärl. — **Godronnēra,** göra runda veck på, krusa; göra runda prydnader på kanten af kärl.

**Gods,** pl., eng. (af *god*, gud), gudarne, skämtsam benämning på innehafvarne af de öfversta platserna i engelska skådespelshus, emedan dessa ofta afgöra nyuppförda styckens öden.

**Golok,** se **Gibbon** [340].

**Gōvernor,** m., eng. (jmf. *Gouvernera* [344]), egentl. ordnare, ledare; af Sam. Clegg i England uppfunnen inrättning i gasledningars hufvudrör, för att ordna gasens tryck och åstadkomma en jemn förbränning hos lågorna. — **Gouvernementāl** och **Guv-,** som utgår ifrån el. har afseende på regeringen.

**Gradīn** (gradäng), m., fr., upphöjd afsats, isht. på altaren, bord m. m.; jmf. vidare **Gradins** [345].

**Grātia,** se sid. 347; **grātia grātiam pārit,** välvilja alstrar välvilja, den ena ynnesten är den andra värd; **in grātiam,** till gunst, till behag. — **Gratioso titulo,** se under **Titulus** (T.).

**Greluchōn** (grelyschång), m., fr. (af *grelū*, fattig, eländig, usel), en gift qvinnas hemligen gynnade älskare.

**Grēmio,** m., ital., skrå; sp. äfv. handelssällskap.

**Griffonnēra,** fr. (*griffonnēr*, jmf. *Griffonnāge* [348]), kludda, klottra; hoprafsa; plumpt och groft göra utkast till något.

**Grīphi** el. **Grīfer,** pl., gr. (*grīphos*, egentl. nät, pl. *grīphoi*), gåtor och andra tankelekar; jmf. **Logogriph** [414]. — **Grifologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), talande i gåtor; äfv. samling af gåtor.

**Grōsso mōdo,** (ofta förkort. **gr. m.**), nylat., på recepter, groft stött el. skuret.

**Grumōs,** nylat. (af lat. *grūmus*, något stelnadt), tjock, stelnad, klumpig.

**Guastāldus,** m., m.lat., hos longobarderna: landshöfding. — **Guastāldia,** f., en landshöfdings embete.

**Guāzzo,** n., ital., se **Gouache** [344].

**Guelpher,** se **Welfer** (T.).

**Guērre** (ghärr'), f., fr. (provenç., ital. o. sp. *guērra*, af g.t. och anglos. *wērra, wērre*, virrvarr, uppror, krig, af ght. *werran,* förvirra), krig; **à la guērre,** på krigsvis; krigsspel: ett slags biljardspel, hvari flere än tvenne personer deltaga.

**Gūide-māīn** (ghīhd' mǟng), m., fr. (af *gūide*, vägvisare, ledare, och *main*, hand), handledare: af Kalkbrenner för undervisningen på piano uppfunnet redskap. — **Guidōn** (ghidång), m., en gendarmtrupps fana; äfv. fanjunkare vid en sådan trupp; tonk. = **Custos** [202].

**Guinguētte** (ghänghǟtt'), f., fr. (af *guinguēt* el. *ginguēt*, dåligt vin), litet värdshus utanför en stad; liten landtgård, malmgård: äfv. ett slags fordon i omgifningarna kring Paris.

**Guipūre** (ghipȳhr'), f., fr. (af *guipēr*, öfverspänna med silke, af ght. *wifjan*, t. *wēben*, väfva), öfverstickning med guld- el. silfvertrådar; med silke öfverspunnen spets.

**Gurmand,** se **Gourmand** [344].

**Gussjanki,** pl., r., långa farkoster, som begagnas på Oka och Volga.

**Gūstaf,** m., fornnord. (*guðstafr*, af *guðr*, *gunnr*, strid, och *stafr*, staf), dopnamn med betyd.: stridsstafven, krigaren, hjelten.

**Guttātim,** lat. (jmf. *Gutta* [349]), läkek. droppvis.

**Guvernemental,** se under **Governor** (T.)

**Gȳges,** m., grek. mytol. konung i Lydien, som förmedelst en ring, hvilken hade egenskapen att kunna göra den, som bar den, osynlig, skall hafva svingat sig upp ifrån herdeståndet till kungatronen: äga Gyges' ring, vara lycklig, se alla sina önskningar uppfyllas.

**Gȳmnisk,** gr. (af *gymnōs*, naken; jmf. *Gymnasium* [349]), som hör till el. har afseende på de gamla grekernas kroppsöfningar.

**Gynäkokratī** och **Gyneko-,** f., gr. (af *gynē*, genit. *gynaikōs*, qvinna, och *kratēin*, herrska), qvinnovälde. — **Gynekomanī,** f., gr. *manīa*, raseri), utsväfvande kärlek till qvinnokönet. — **Gynekomān,** m., qvinnonarr; qvinnojägare; en som hyser lidelsefull kärlek till qvinnor.

## H.

**Habituē** (abityēh), m., fr. (af *habituer*, vänja), stamgäst; hemmastadd påhelsare; daglig gäst el. besökare.

**Hābitus,** m., lat., se sid. 350; **per hābitum infūsum,** på egen drift el. inrådan.

**Hachē** (haschēh), m., fr., se **Hachis** [350].

**Hagiāsm(us),** m., gr. (*hagiasmos*, af *hagiāzein*, helga), helgelse: den verksamhet af den helige anda, som i menniskans själ väcker det oaflåtliga sträfvandet efter det goda; äfv. inom katolska kyrkan: vigvattnets helgande. — **Hāgioglȳpta** el. **-glȳpter,** pl., (gr. *glyphein*, inskära), äldre, heliga ämnen framställande bildverk.

**Hall** (håhl), n., eng. (jmf. *Halle* [T.]), egentl. förhus, pelargång, sal; äfv. i England: skol- el. universitetsstiftelse.
**Hālle**, f., pl. **hālles** (hall'), fr. (af ght. *hālla*, förgård, tempel), betäckt plats, pelargång; hall el. offentlig betäckt försäljningsplats; **dames de la halle**, se under **Dame** [207].
**Halographī** och **-grafī**, f., gr. (af *hals*, salt, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), beskrifning öfver salter och saltverk. — **Halomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), saltmätare, saltvåg.
**Hāmlet**, m., (efter hjelten i Shakspeares sorgespel af samma namn), fig. skenbart virrig, djupsinnig grubblare.
**Harcelēūr** (hars'lōhr), m., fr. (jmf. *Harcelera* [352]), plågoande; gyckelmakare.
**Hasan** el. **Chasan**, m., jud., föresångare i synagogan.
**Hāsne**, f., arab. (*chasneh*, skatt, af *chazana*, förvara i skattkammare), sultanens enskilta skattkammare.
**Hāsta**, f., lat., se sid. 352; sälja **sub hāsta**, offentligen försälja till den mest bjudande.
**Hāte** (haht'), f., fr. (af t. *hast*), hast, brådska, skyndsamhet; **à la hāte**, brådstörtadt, hals öfver hufvud; öfveriladt; **en hāte** (ang -), fort, i hast.
**Hatelētter**, pl., fr. (*hâtelēttes*, g. fr. *hastelēttes*, af *hāste*, lat. *hāsta*, spjut), små stekar el. köttbitar, stekta el. rostade på spett. — **Hâtereāū**, m., pl. **hâtereāūx** (haht'råh), stekt lefver; rostade lefverskifvor.
**Hāto**, m., pl. **hātos**, sp. (portug. *fāto*, egentl. bundt, hjord), afvelsgård på Anderna i Sydamerika.
**Haudēgen**, m., t., egentl. huggvärja; fig. snäsig, häftig menniska, bitvarg.
**Haupt**, n., t. (got. *haubith*, lat. *cāput*), hufvud; **bemōōstes haupt** (bemöhst -), egentl. mossbeväxt hufvud; vid de tyska universiteterna: gammal student, öfverliggare; jmf. **Fuchs** [327]; **hāūptmānn**, m., hufvudman, kapten.
**Haut** (hoh), fr., se sid. 352; **de haut en bas** (d' hoh-t-ang bā), uppifrån nedåt; föraktligt; **en haut** (ang -), högt uppe; ofvanpå; uppåt.
**Hāve**, se **Ave** [77]; **hāve pīa ānima**, såsom inskrift på grafstenar: lef väl, fromma själ!
**Hebdomadāl**, lat. (*hebdomadālis*, af gr. och lat. *hebdomas*, egentl. sjutal, vecka), som hör till el. har afseende på en vecka; som sker, som återkommer i hvarje vecka.
**Hēbe**, f., gr., se sid. 353; äfv. den sköna gudinna, som kredensade gudarnes bägare; fig. ung och skön qvinna, som skänker i dryckesvaror.
**Hēdvig**, f., fornt., qvinnonamn med betyd.: den lyckliga hjeltinnan.
**Hējduck** och **-duk**, m., se sid. 353; äfv. föraktl. handtlangare, viljelöst redskap, rå tjensteande.
**Hēmdal**, se **Heimdallr** [353].
**Herculāniska fornlemningar**, uppgräfda fornsaker ifrån staden *Herculānum* el. *Herculāneum* i närheten af Neapel, som år 79 efter Kr. begrafdes vid ett utbrott af Vesuvius.
**Hērkules stoder**, (jmf. *Herkules* [355]), sundet vid Gibraltar, på hvars ömse sidor *Herkules* skulle hafva upprest tvenne stoder såsom gränsstenar för hans vandringar emot vester.
**Hērpes**, f., gr. (*hērpäs*, af *hērpein*, krypa, smyga, småningom utbreda sig), läkek. reform. — **Herpētisk**, reformsartad; skabbig, skorfvig. — **Hērpetographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), beskrifning öfver reformar.
**Hēterobīographī** och **-grafī**, f., gr. (af *hēteros*, annan; jmf. vidare *Biograph* [94]), lefnadsbeskrifning, författad af en annan än den, hvars öden skildras; )( **Autobiographi** [75]. — **Hēterogrāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), en, som använder el. söker införa en ny rättskrifning. — **Hēterogrāfisk**, som afviker ifrån den vanliga rättskrifningen, ovanligt skrifven. — **Hēteronomī**, f., (gr. *nōmos*, lag), främmande lagstiftning; beroende af främmande lagar; menniskoförnuftets osjelfständighet; )( **Autonomi** [76]. — **Heterōscii**, pl., (gr. *heterōskioi*, af *skiā*, skugga), bebyggarne af de tempererade luftstrecken, hvilka vid middagstiden alltid kasta sin skugga åt en och samma sida, antingen emot söder el. emot norr.
**Hēūre** (öhr'), f., fr. (provenç. *hōra*, *ōra*, lat. *hōra*), timme; **à la bōnne hēūre** (- - bånn' -), i rättan tid, lägligt; nåväl! godt!
**Heureusemēnt** (öhröhs'mäng), fr. (af *heurēūx*, *heurēūse*, lycklig), lyckligtvis.
**Hibērnia**, f., lat., benämning på Irland. — **Hibernicīsm(us)**, m., irländsk språkegenhet.
**Hic, haec, hoc**, lat. pron., den, den, det; **ad hoc**, just härtill, uttryckligen.
**Hic Rhōdus, hic sālta**, lat., (efter en uppmaning, som i det gamla Rom skall hafva riktats till en person, som skrutit öfver den gymnastiska färdighet, han på Rhodus ådagalagt): här är Rhodus, dansa här! visa din skicklighet här på stället, om du vill blifva trodd.
**Hiemāl**, lat. (*hiemālis*, af *hiems*, vinter), vinterlik. — **Hiemānter**, pl. (af lat. *hiemāre*, vara stormig), i gamla kristna kyrkan: besatte af djefvulen.
**Hīeroskopī**, f., gr. (af *hierōs*, helig, och *skopēīn*, skåda, se), beskådning och tydning af offerdjuren.
**Hilārier**, pl., lat. (*hilāria*, af *hīlaris*, gr. *hilarōs*, munter), glädjefester, jubelfester.
**Hinc īnde**, lat., härifrån och derifrån; isht. lagk. från el. å ena och andra sidan el. partiet.
**Hīnten**, t., bak, bakefter; baktill; **von hīnten**, bakifrån; spela en boll von hinten, bilj. t. spela sin boll emot en så belägen vall, att den vid återstudsningen träffar motspelarens boll bakifrån; **vorn und hīnten**, fram och bak.
**Hīrschfānger**, m., t., lång jagtknif, jagtdolk; skämtv. gammal stor knif el. sabel, pamp.
**Hōbbler**, m., pl. **-blers**, eng., egentl. stympare, klåpare; strandridare till smyghandels förekommande.
**Hoch**, t., egentl. hög, högt; lefve!
**Hōdie mīhi, cras tībi**, lat., i dag (gäller det) mig, i morgon dig!
**Hōmeros**, gr., **Homērus**, lat., och **Homēr**, m., den äldste och mest berömde bland de grekiska skalderna och den episka diktkonstens fader (omkr. 260 år efter Trojas förstöring); fig. skald utan like. — **Homērisk**, som hör till el. har afseende på Homer och hans diktning.
**Hōmo**, m., lat., se sid. 359; **antīquus hōmo** (antīqvus -), man med gammaldags seder; ärlig,

rättfram menniska; **hōmo sum, humāni nīhil a me aliēnum pūto,** (efter Terentius): jag är en menniska, och anser intet menskligt främmande för mig.

**Homōiusiāner, Homōus-** och **Homēus-,** pl., gr. (af *hōmoios*, lika, och *usīa*, väsen), i kyrkohistorien: anhängarne af den åsigten, att Jesus icke var af samma, utan endast af lika väsen med Gud.

**Honēst,** lat. (*honēstus*), anständig, aktningsvärd, hederlig; **honestīssimus** (såsom titel), högst aktningsvärd. — **Honēstas,** f., hederlighet; aktningsvärdhet; **honēstas pūblica,** offentlig anständighet; godt rykte.

**Hōnor** el. **Hōnos,** m., lat., se sid. 359; **hōnos hābet ōnus,** ära medför besvär; **in honōrem,** till ära, för hederns skull; **ad honōres,** efter rang och värdighet.

**Hostīl,** lat. **hostīlis,** fiendtlig; **hostīli ānimo,** i fiendtlig afsigt.

**Hōtspur** (hōtspör), m., eng., hetsporr, urspr. binamn på den i Shakspeares Henrik IV uppträdande hetlefrade Henrik Percy; fig. brushufvud.

**Huāca,** f., pl. **huācas,** benämning på urinvånarnes i Peru grafställen, bildande fyrkantiga byggnader af sten el. jord, hvari de döde bisattes i sittande ställning.

**Humidēra,** nylat. (fr. *humidēr* och *humidiēr*, jmf. *Humid* [361]), göra fuktig, fukta.

**Hūnter,** m., eng. (af *hunt*, jaga), jägare; äfv. engelsk jagthäst, isht ifrån Yorkshire och Irland.

**Hūrricanedāck,** (eng. *hūrricane*, orkan), däcksöfverbyggnad, hvarunder sjöresande vid hårdt väder kunna finna tillflykt.

**Hūstings** (höstings), pl., eng. (af g. fr. *hustin*, gräl, tvist, oväsen), egentl. rådstugurätt; talarestol, hvarifrån vid parlamentsval kandidaterna hålla tal till valmännen; äfv. i allmnht. samlingsställe vid parlamentsval.

**Hvergēlme,** m., fornnord. (*galm*, stark blåst, drag), mytol. i Niflhem belägen brunn, hvarifrån tolf floder (elivågor) utströmmade, utaf hvilkas etterdroppar, då de stannat och hårdnat, den första jätten uppkom.

**Hȳetographī** och **-grafī,** f., gr. (af *hyetōs*, regn, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), egentl. regnbeskrifning; afhandling öfver ett lands regnförhållanden.

**Hȳksos,** pl., herdekonungar af semitiskt ursprung, som omkr. 2000 f. Kr. kommo till Egypten och sedan herrskade der till 1548 f. Kr.

**Hylārch** och **-ārk,** m., gr. (af *hȳla*, skog, i allmnht. ämne, urämne, och *ārchein*, herrska), egentl. stoffbeherrskare; verldsande, verldssjäl.

**Hymenītis,** f., gr. (jmf. *Hymen* (2) [363]), läkek. brand i inelfvornas fina hinnor. — **Hȳmenographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), hudbeskrifning. — **Hȳmenotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), sönderstyckning af hud el. hinnor.

**Hymnārium,** n., pl. **-āria** och **-ārier,** nylat. (jmf. *Hymn* [363]), andlig sångbok. — **Hymnogrāph** och **-grāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), författare el. diktare af lofsånger; jmf. **Hymnist** [363].

**Hyp-,** se **Hypo** [363].

**Hypāktika,** pl., gr., el. **Hypāktiska medel,** läkek. lindrigt afförande medel.

**Hyperkatalēktikos,** el. riktig. **-katalēktos,** m., gr. (jmf. *Katalektikos* [394]), vers, till hvars sista, fullständiga fot tillfogats ännu en öfvertalig stafvelse.

**Hypōchyma,** n., el. **Hypōchysis,** f., gr. (af *chēein*, gjuta), läkek. grå starr.

**Hypogāum** el. **Hypogēīon,** n., pl. **hypogāer** och **-gēer,** gr. (af *gāia*, *gä*, jord), underjordiskt rum; grift, graf; jmf. **Katakomb** [394].

**Hypophēt** och **Hypofēt,** m., gr. (*hypophḗtis*, af *phämī*, jag säger), en förkunnare; tolkare, uttydare, isht. af den gudomliga viljan; orakeltydande prest.

**Hypopsālma,** n., gr. (jmf. *Psalm* [527]), korens el. församlingens svar vid katolska gudstjensten.

**Hypōthesis,** f., gr., se sid. 364; **ex hypōthesi,** till följe af el. i enlighet med förutsättningen; **in hypōthesi,** i tillämpning på förevarande fall. — **Hypothesēra** och **-tes-,** förutsätta, våga förutsättningar.

**Hypsologī,** f., gr. (af *hȳpsos*, höjd, och *lōgos*, ord, lära), lära om det upphöjda (det sublima). — **Hypsomēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), höjdmätare; af Regnault uppfunnet redskap till höjdmätning förmedelst temperaturen hos kokhett vatten.

**Hypāthron,** n., gr. (*hȳpaithron*, af *hypō*, under, och *aithār*, luft), obetäckt rum.

**Hȳsteroskopī,** f., gr. (af *hystera* [364] och *skopēīn*, skåda, se), läkek. undersökning af lifmodern förmedelst lifmoderspegeln (speculum uteri), till upptäckande och läkande af mångahanda sjukdomar.

---

# I.

**Iākchos,** m., gr., mystiskt namn på Bacchus; äfv. jubelskri el. jubelsång vid hans fester.

**Īce-crēam** (äjs-krihm), m., eng., se **Glace** [341].

**Ichorōs** och **Ikor-,** gr. (jmf. *Ichor* [365]), varig, varblandad.

**Īchthyotomī** och **Īktyo-,** f., gr. (af *ichthȳs*, fisk, och *tēmnein*, skära), sönderstyckning, för vetenskapliga ändamål, af fiskar.

**Īctus,** m., lat. (af *īcere*, slå, stöta), slag, stöt, hugg; eftertryck i rösten; höjning af tonen; jmf. **Arsis** [64].

**Ideassociation,** se under **Associera** [67 o. 68].

**Idemīst,** m., barb.-lat. (jmf. *Idem* [366]), en som säger ja till allt, jabroder, jaherre.

**Idiōmata,** pl., gr. (jmf. *Idiom* [366]), egenheter; äfv. egenskaper; teol. de inre förhållandena mellan de tre personerna i gudomen; jmf. **Communicatio idiomatum** [159].

**Ignorans,** lat. **ignorāntia,** f., se sid. 366; **ignorāntia crāssa,** grof okunnighet; **ignor. fācti,** obekantskap med ett sakförhållande el. en tilldragelse.

**Ignōti nūlla cupīdo,** lat. ordspr., hvad man ej känner, har man ingen åtrå efter.

**Ikārisk flygt,** (efter fabeln om *Ikarus,* hvars vingar voro fastsatta med vax och derföre också lossnade), i egentl. och fig. bemärkelse: misslyckad flygt.

**Iliacos intra mūros peccātur et ēxtra,** lat.: det felas både inom och utom Iliums (Trojas) murar; felet ligger el. det är fel å ömse sidor, på alla håll. — **Īlias malōrum,** f., egentl. en iliad af olyckor, en mängd af olycksfall och vedervärdigheter, missöde på missöde; — **Īlias post Homērum,** egentl. en iliad efter den af Homer författade, d. v. s.: något umbärligt, något öfverflödigt, något, som kommer för sent el. hvartill man förr sett bättre motstycke.

**Illegalisēra,** m.lat. (jmf. *Illegal* [367]), förklara för olaglig, göra lagstridig. — **Illegalitēt,** f., olaglighet, lagstridighet.

**Īllis, quōrum meruēre labōres,** lat.: åt dem, hvilkas mödor förtjenat det.

**Imballera, Imbargo,** se **Emb-** [274].

**Immanitēt,** f., lat. (*immānitas,* af *immānis,* vild, rå, grym), grymhet, vildhet, omensklighet.

**Impācco,** m., ital. (af *pācco,* bundt, packa), köpm.t. inpackning; **per impācco,** med inpackning; väl inpackad el. förvarad.

**Impartialitēt,** f., nylat. (jmf. *Partialitet* [487]), opartiskhet, rättvisa.

**Impēāchment** (-pīhtschmänt), n., eng. (af *impeach,* anklaga, urspr. hindra, fr. *empêchēr,* jmf. *Empechera* [276]), anklagelse, isht. emot embetsmän, inför parlamentet.

**Impēgno** (-pānjo), m., ital. (af *impegnāre,* pantsätta, af *pēgno,* lat. *pīgnus,* pant), deltagande med ansvarighet i ett osäkert företag. — **Impegnērad,** inveckland i ett ovisst företag, medansvarig.

**Imponēnte,** ital. (jmf. *Imponera* [369]), tonk. myndigt, befallande. — **Impōsito silēntio,** (jmf. *Silentium* [578]), med anbefalld el. efter ålagd tystnad.

**Impōt,** m., pl. **-pōts** (ängpōh), fr. (af *imposēr,* lat. *impōnere,* pålägga), pålaga, skatt. — **Impostōres dōcti,** pl., lat., lärde bedragare, lärde, som afsigtligt tillskrifva andra uppdiktade skrifter, använda falska citater, mot bättre vetande försvara falska lärosatser o. s. v.

**Imprimerīe** (ängprim'rīh), f., fr. (af *imprimēr,* jmf. *Imprimera* [369]), boktryckeri. — **Imprimēūr** (ängprimōhr), m., boktryckare.

**Impūbes,** m. och f., pl. **impūberes,** lat. (jmf. *Pubes* [528]), en, som icke är manbar, en omyndig, minderårig, som icke tillåtes att ingå äktenskap. — **Impubertēt,** f., ännu icke uppnådd manbarhet, omyndighet.

**Inanitiōn,** f., nylat., se sid. 370; äfv. teol. Kristi förnedringstillstånd.

**Incarceratiōn** och **Inkarc-,** f., nylat. (jmf. *Incarcerera* [370]), inspärrning i fängelse, häktning.

**Incarnāt** och **Inkar-,** nylat. (af *cāro,* genit. *cārnis,* kött), köttfärgad; rosenröd; högröd.

**In casu(m) contraventionis,** se under **Contravenera** [179]. — **In casum necessitatis,** se under **Necessitet** [456]. — **In casum succumbentiae,** se under **Succumbera** (T.).

**Incensārium** el. **Incensōrium,** n., m.lat. (af lat. *incēnsum,* något antändt, rökelse), rökelsefat.

**Inclinatiōn** och **Inkl-,** f., lat., se sid. 371; äfv. lutningsvinkel, t. ex. magnetnålens emot horisonten. — **Inclinatōrium,** n., pl. **-tōria,** nylat., se sid. 371; äfv. stol för gamla och bräckliga andliga i kyrkans kor.

**Inconvertībel** och **Inkon-,** senlat. (*inconvertībilis,* jmf. *Convertera* [183]), som ej låter omvända sig; oföränderlig; oförbätterlig; köpm.t. som ej låter utbyta sig emot något annat. — **Inkonvertibilitēt,** f., egenskapen att ej låta omvända sig; oföränderlighet; oförbätterlighet; teol. den egenskap hos Kristus, att ingendera af hans båda naturer kan förvandlas till den andra.

**Inconvincībel** och **Inkon-,** nylat. (jmf. *Convincera* [183]), som ej låter öfvertyga el. öfverbevisa sig.

**Incredibilitēt** och **Inkr-,** f., lat. (*incredibīlitas;* jmf. *Incredibel* [372]), otrolighet, osannolikhet.

**Incumbēra** och **Inkumb-,** lat. (*incūmbere,* af *cūmbere,* lägga sig, af *cubāre,* ligga), beflita sig om, lägga sig vinn om; äfv. åligga. — **Incūmbent** (inqōmbänt), m., eng., innehafvare af ett prestgäll.

**Incunābula,** pl., lat., se **Incunabler** [372]; **ab incunābulis,** från vaggan, från barndomen, från begynnelsen.

**Incūria,** f., lat. (af *cūra,* omsorg, vård), sorglöshet, ovarsamhet, vårdslöshet; **ex incūria,** af ovarsamhet, af vårdslöshet.

**Indecisīv,** nylat. (jmf. *Indecis* [372]), icke afgörande.

**Indefectībel** och **-fekt-,** barb.-lat. (jmf. *Defect* [216]), oupphörlig; felfri; ofelbar. — **Indefektibilitēt,** f., evig varaktighet; ofelbarhet.

**Indefensībel,** nylat. (jmf. *Defendera* [217]), som ej kan försvaras; ohållbar.

**Indefinībel,** nylat. (jmf. *Definiera* [217]), som ej låter bestämma sig, oförklarlig; gåtfull.

**Indelibilitēt,** f., lat. (jmf. *Delera* [220]), outplånlighet.

**In Dēo consīlium (est),** lat.: hos Gud finnes råd.

**Indīgena,** m., pl. **indigēner,** lat. (af *īndu, in,* i, och *gēnere, gīgnere,* föda), inföding.

**Indiscernībel,** nylat. (jmf. *Discernera* [246]), som icke kan särskiljas; omärklig.

**Indivisibīlia,** pl., senlat. (jmf. *Indivisibel* [373]), odelbara kroppar. — **Indivisibilitēt,** f., odelbarhet.

**Indoeuropeisk, Indogermaner, Indogermanisk,** se under **Indier** [373].

**Īndra,** m., ind. (af sanskr. *ind,* herrska, el. af *indh,* låga, lysa), mytol. den högste guden hos de gamla hinduerna: luftens och vädrets gud; sedermera fursten för de lägre gudarna.

**Induresćēra,** lat. (*indurēscere;* jmf. *Induration* [373]), hårdna.

**Inexcitābel,** lat. (*inexcitābilis;* jmf. *Excitera* [298]), som ej låter väcka el. reta sig.

**Inexponībel,** nylat. (jmf. *Exponera* [303]), oförklarlig, oöfversättlig.

**Inextensībel,** nylat. (jmf. *Extendera* [304]), som ej låter uttänja el. utsträcka sig.

**Īnfants' schools** (īnfänts squhls), pl., eng. (jmf. *Infant* [374]), i England: småbarnskolor.

**Infelīciter,** lat. (af *infēlix*, olycklig; jmf. *Felix* [312]), olyckligtvis.

**Infērier,** pl., lat. (*infēriae;* jmf. *Inferus* [374]), offer till de underjordiska makterna för de hädangångnas själar.

**Infirmārius,** m.lat., **Infirmiēr** (ängfirmjēh), fr., el. **Infirmiēre,** ital., m., (jmf. *Infirm* [375]), andlig sjukvaktare; sjukvårdare i kloster.

**Inflatīlia** (näml. **instrumēnta),** pl., lat. (jmf. *Inflation* [375]), tonk. blåsinstrumenter.

**Informātrix,** nylat., el. **Informatrīce** (ängfårmatrīhs'), f., fr. (jmf. *Informera* [375]), lärarinna.

**Ingēnium,** n., lat., se sid. 375; **ingēnium acūtum,** skarpsinnigt hufvud; **ing. cāpax,** godt hufvud; **ing. clārum,** ljust hufvud, begåfvad ande; **ing. divīnum,** ypperligt hufvud; **ing. prāēcox,** brådmogen ande; **ing. stūpidum,** dumhufvud; **ing. tārdum,** trögt hufvud, slö ande. — **Ingénū** (ängsjenȳh), fr. (af lat. *ingĕnuus*, egentl. infödd, friboren, frisinnad, ädel), öppenhjertig, uppriktig; okonstlad, naturlig. — **Ingenuitēt,** f., lat. (*ingenūitas*), hos de gamla: en friborens rätt (i motsats till slafvarnes och de frigifnes); frimodighet; öppenhet, uppriktighet; naturligt, okonstladt väsen.

**In māgnis (rēbus) voluīsse sat (est),** lat.: i vigtiga el. svåra fall är allaredan viljan eller försöket nog.

**In medias res,** se under **Res** [551].

**In mundo,** se under **Mundus** och **Mundum** (T.).

**Inn,** n., pl. **inns,** eng., värdshus; ford. hus, hvari studenter erhöllo mat och undervisning; nu: högre skola, hvari undervisning meddelas i engelsk lagfarenhet.

**Innascībel,** nylat. (af lat. *nāsci*, födas), som icke kan aflas el. födas. — **Innascibilitēt,** f., teol. den egenskap, som tillagts Gud fader och den helige ande, att icke vara födda.

**In naturalibus,** se **In puris naturalibus,** under **Natur** [455].

**Innervatiōn,** f., nylat. (af lat. *nērvus*, jmf. *Nerv* [458]), nervsystemets inflytelse på de kroppsliga organernas verksamhet; äfv. frambringande af tankar och föreställningar genom nervernas inverkan.

**Inns,** se **Inn** (T.).

**In omnem eventum,** se under **Eventus** [296]. — **In omnibus aliquid, in toto nihil,** se under **Omnis** [471]. — **In omni scibile,** se under **Scibile** [570]. — **In ōmnium ōre,** lat., i allas mun, allmänt samtalsämne.

**Inoperābel,** nylat. (jmf. *Operera* [471]), som icke kan opereras.

**Inopināta,** pl., lat. (af *inopinātus*, oförmodad, af *opinārī*, mena, förmoda), oförmodade tilldragelser.

**Inoptābel,** senlat. (*inoptābilis;* jmf. *Optabel* [472]), icke önskvärd.

**Inquēst,** n., eng. (jmf. *Inquirera* [376]), undersökning; isht. af edsvurne i en jury.

**Inrāmo,** m., ital. (egentl. lat.: *in rāmo* [ännu] på grenen), köpm.t. rå bomull ifrån Levanten.

**Inserēndum,** n., pl. **-rēnda,** lat (jmf. *Inserera* [377]), underrättelse el. tillkännagifvande, som bör införas.

**Insigniori cum laude,** se under **Laus** (T.).

**Insolvēnt,** nylat., se sid. 377; **pro insolvēnte,** (förklara) för oförmögen att betala.

**Instāns,** lat. **instāntia,** f., se sid. 377; **ad instāntiam,** efter ansökan, på begäran; absolvēra **ab instāntia,** lagk. frikänna den anklagade från all skyldighet att vidare inlåta sig i svaromål med anledning af det emot honom väckta åtal; i förväg frikänna; uppskjuta en undersökning; af brist på bevis förklara en brottmålsundersökning upphäfd; **absolūtio ab instāntia,** den anklagades frikännande från skyldigheten att vidare inlåta sig i svaromål med anledning af det emot honom väckta åtal; den anklagades frikännande på förhand eller tills vidare.

**Īnstar ōmnium,** lat. (*īnstar*, utkast, bild), så god som allt el. alla af samma slag, i stället för alla andra, som kan tjena el. gälla för allt annat; **ad īnstar,** på samma sätt som; liksom.

**In sui memoriam,** se under **Memoria** (T.).

**Īnteger vītae scelerīsque pūrus,** lat. (efter Horatius), oförvitlig i sin vandel och fri från brott.

**Intercedēndo,** lat. (jmf. *Intercedera* [379]), genom bemedling, genom förbön el. anbefallning.

**Intercolūmnium,** n., lat., se **Entre-colonne** [282].

**Interconfessionēl** och **Interkon-,** nylat. (jmf. *Confession* [167]), som hör till el. har afseende på de särskilta trosbekännelsernas förhållande till hvarandra.

**Interdictiōn,** lat. **interdīctio,** f., se sid. 379; **interdīctio āquae et īgnis,** beröfvande af vatten och eld: landsförvisning.

**Interferēns,** f., nylat. (fr. *interférènce*, af *interférēr*, komma emellan, stöta på hvarann): ljusets interferens, naturk. ljusstrålarnas ömsesidiga inverkan på hvarandra vid deras sammanträffande, tillika med färgernas fördunkling el. förändring.

**Īnterim,** lat., se sid. 379; **īnterim āliquid fit,** emellertid sker något: något kommer väl i vägen, det blir väl ingenting af; **per īnterim,** emellertid.

**Īnter jōcos et sēria,** lat., under skämt och allvar.

**Interlūdium,** n., nylat. (af lat. *interlūdere*, af *inter* [379] och *lūdere*, leka, spela), tonk. mellanspel.

**Interlūnium** (näml. **tēmpus),** n., lat. (jmf. *Inter* [379] och *Luna* [416]), egentl. mellanmåne; det tidrum, då månen är emellan jorden och solen och ej visar sig, nymåne. — **Interlūnisk,** som hör till eller har afseende på nymåne.

**Intermēzzo,** n., ital., se sid. 379; äfv. komiskt mindre sångspel, ämnadt att fylla den tid, som icke upptages af den för tillfället gifna större sceniska föreställningen.

**Intermurāl,** lat. (*intermurālis;* jmf. *Inter* [379] och *Murus* [450]), befintlig emellan murarna; omgifven af murar.

**Internōdium,** n., pl. **-nōdia** el. **-nōdier,** lat. (jmf. *Inter* [379] och *Nodus* [460]), bot. rummet emellan tvenne knutar på gräsens strån.

**Inter os et ōffam,** lat., emellan munnen och munsbiten, emellan läppen och bägarranden; på kort tid, i hast.

**Interprēt,** m., lat., se **Interpretator** [380]. — **Interpretābel,** senlat., som låter tolka, öfversätta eller förklara sig.

**Intertrīgo,** f., lat. (af *tĕrere,* sup. *trītum,* skafva), läkek. isht. hos barn förekommande lindrig brand med hudrodnad å tvenne ytor, hvilka stå i omedelbar beröring med hvarandra.

**Intervertebrāl,** nylat. (jmf. *Vertebral* [627]), anat. som ligger emellan ryggkotorna.

**Introversiōn,** f., nylat. (af lat. *īntro,* in uti, och *vĕrtere,* vända), böjning el. vändning inåt.

**Inūtile pōndus tērrae,** n., lat.: en onyttig börda för jorden, odugling.

**Invariabilitēt,** f., nylat. (jmf. *Invariabel* [381]), oföränderlighet.

**In verba magistri,** se under **Verbum** [627].

**Inveteratum malum,** se under **Malus** [422].

**Īpse,** m., **īpsa,** f., **īpsum,** n., lat., sjelf; **īpse concēpit,** han sjelf har gjort utkastet; **īpse dīxit,** han sjelf har sagt det, se vidare **Autos epha** [76]; **īpse fēcit,** han sjelf har gjort det; **īpso fācto,** genom sjelfva gerningen el. handlingen, egenmäktigt; **īpso jūre,** genom sjelfva lagen, med rätta, af sig sjelf, i och för sig. — **Ipsīsm(us),** m., barb.-lat., sjelfviskhet, sjelfkärlek; jmf. **Egoismus** [268].

**Īra,** f., lat., vrede; **īra fūror brēvis est,** vreden är ett kort raseri (beröfvar den uppbrusande för en stund den fulla sansen). — **Irātus,** lat., vredgad, vred; **ab irāto (hōmine),** af en vred (menniska); käromål **ab irāto,** lagk. käromål, som afser att upphäfva ett testamente, förestafvadt af vrede eller hat till den lagliga arfvingen.

**Irenārch** och **-ārk,** m., gr. (af *eirānä,* fred, jmf. *Irene* [382], och *ārchein,* herrska), fredsfurste, fredsdomare. — **Irenarkī,** f., en fredsdomares embete. — **Irēnisk,** fredstiftande, försonande, förlikande. — **Irenāer** och **-nēer,** pl., fredssånger.

**Īris,** f., gr., se sid. 382; äfv. regnbåghinnan i ögat.

**Irridēra,** lat. (*irridēre,* af *ridēre,* le), utskratta, håna. — **Irrisiōn,** f., utskrattande, bespottelse. — **Irrisīv,** utskrattande, hånande.

**Īrus,** m., (gr. *Iros*), i Homers Odyssé: namn på en tiggare på Ithaka; sedermera fig. en utfattig.

**Irvingiānare,** pl., anhängare af en i England och Preussen utbredd religiös sekt, stiftad af skotten Edvard Irving (död 1834), hvilka anse menniskoslägtet kunna räddas ifrån dess syndfullhet endast genom Kristi återkomst.

**Ischariotīsm(us),** m., hebr.-lat. (efter *Judas Ischariot,* Jesu förrädiske lärjunge), falt förräderi.

**Ischwarschik,** m., r., hyrkusk.

**Is fēcit, cūi prōdest,** lat.: den har gjort det, som har gagn deraf.

**Isīter,** pl., anhängare af Isa-Merdard, som förnekade koranens gudomliga ursprung.

**Isobaromētriska līnier,** pl., gr. (af *īsos, -ä, -on,* lika; jmf. vidare *Barometer* [85]), linier, dragna genom orter, hvarest de årliga barometriska förändringarna äro lika stora. — **Isochromātisk** och **Isokr-,** (gr. *chrōma,* färg), likafärgad, som har samma färg. — **Isochronīsmus** och **Isokronīsm,** m., (gr. *chrōnos,* tid), lika tidslängd, lika lång varaktighet. — **Isoklīnisk,** (gr. *klīnein,* luta), som har samma lutning el. samma, från den vertikala linien afvikande, riktning; **isoklīniska līnier,** linier, dragna genom orter, på hvilka samma inklination hos magnetnålen visar sig. — **Isophōnisk** och **Isofōn-,** (gr. *phonā,* ljud, stämma), som har likadan stämma, som har en stämma af samma omfång, lika ljudande. — **Isōpsepha,** pl., (gr. *psāphos,* liten sten till räkning, siffra), ord eller verser, hvilkas bokstäfver, betraktade som siffror, bilda ett och samma tal; äfv. **Isopsēfiska ord** el. **verser.**

**Isprawnik,** m., r., föreståndare för ryska landtpolisen.

**Ītala,** f., lat., den äldsta latinska (egentl. *italienska*) bibelöfversättningen, ur hvilken sedermera vulgata uppstod.

**Italianīssimo,** m., pl. **-mi,** ital. (af *italiāno,* italiensk), benämning på de ifrigaste och i sina fordringar på Italiens frihet längst gående italienarne.

**Ītio in pārtes,** f., lat., egentl. gående el. delning i partier; omröstning genom att träda öfver till sidan af den, hvars mening man delar; de forna tyska riksständernas rätt att bilda två särskilta partier, såsom sådana sammanträda och fatta beslut.

**Ivrōgne** (ivrånj'), m., fr. (af *īvre,* lat. *ēbrius,* drucken), supare, fyllbult.

**Ixīon,** m., gr. mytol. konung af Thessalien, hvilken, emedan han missbrukade Zevs' gästfrihet, blef till straff med ormar fastsmidd vid ett i underjorden af stormen beständigt kringdrifvet hjul.

---

# J.

**Jachmak,** se **Jaschmak** (T.).

**Jacquerie,** se **Jaqu-** (T.).

**Jaculatiōn** och **Jakul-,** f., lat. (*jaculātio,* af *jaculāri,* kasta, slunga), kastande, slungande. — **Jaculātor,** m., pl. **-tōres,** och **Jakulātor,** pl. **-tōrer,** hos de gamla romarne: krigare, beväpnad med ett kastspjut (*jaculum*); slungare, spjutkastare. — **Jaculatōrium,** n., nylat., kort, innerlig bön, hjertesuck.

**Jagory,** n., ostind., af batater [88] beredd rusande dryck i Ostindien.

**Jakūt,** n., (efter den turkiskt tatariska folkstammen *jakuter*), af trä förfärdigad och med läder öfverdragen farkost i Ostsiberien.

**Jalonnēra** (sjalånn-), fr. (af *jalōn*, landtmätarestång), utstaka med landtmätarstång; krigsv. utstaka, utsticka; utbuska (vägar). — **Jalonnemēnt** (sjalånn'māng), n., utstakning; utstickning.

**Jalousīe** (sjalusīh), f., fr., se sid. 385; **jalousīe de métiēr** (- dö metjēh), yrkesafund.

**Jambētte** (sjangbätt'), f., fr. (af *jāmbe*, ben), fällknif; körsn.t. pelsverk utaf skinnet på sobelns ben.

**Jāmbo**, m., pl. **jāmbos**, sp., barn af en amerikanare och en qvinlig mestiz [436].

**Jānus**, m., lat., hos de gamla romarne: urgammal gudomlighet, som dyrkades såsom den högste guden, styrde året och menniskornas öden samt herrskade öfver krig och fred, och hvilken vanligen afbildades med två ansigten, ett ungdomligt och ett åldrigt.

**Jaquerīe** (sjack'rīh), n., fr. (efter öknamnet *Jaques bonhōmme:* Jakob, den narren, hvarmed franska adelsmännen betecknade bönderna), det på förfärliga grymheter rika bondeuppror, som rasade i norra Frankrike 1358, och som hade till ändamål att utrota adeln; sedermera i allmnht. beteckning för ett folkuppror.

**Jaquētte** (sjaqätt'), f., fr. (demin. af *jāque*, jacka, sp. *jāco*, *jāca*, kort och trång jacka, pansarskjorta), liten jacka, kolt.

**Jardiniēre** (sjardinjähr'), f., fr., se sid. 385; äfv. ett slags broderi på manschetter och bröstkrås; maträtt af flera slags grönsaker.

**Jargōn** (sjargång), m., fr., se sid. 385; äfv. pratförmåga; utan skäl antagen och i tid och otid uttalad åsigt. — **Jargonnēra** (sjargånn-), fr. (*jargonnēr*), rådbråka ett språk; tala illa, felaktigt; tala rotvälska; pladdra; äfv. skräfla. — **Jargonnēūr** (sjargånnöhr), m., en, som talar illa; pladdrare; storpratare, skräflare.

**Jarretiēre** (sjarr'tjähr'), f., fr. (af *jarrēt*, knäveck, g. fr. *garrēt*, ital. *garrētto*), strumpeband.

**Jāschmak**, m., turk., af turkiska qvinnorna begagnad slöja, som döljer hals och hufvud ända till ögonen.

**Jāson**, m., gr. mytol. thessalisk konungason, hvilken såsom anförare för argonauterna [60] hämtade det gyldene skinnet ifrån Kolchis.

**Jean** (sjang), m., fr., se sid. 385; **Jean-lōrgne** (-lårnj'), m., (af fr. *lorgnēr*, bekika med lorgnett), en, som gapar på allting; **Jean qui rit, Jean qui plēūre** (- qi rīh, - qi plöhr'), egentl. Johan som skrattar, Johan som gråter; beteckning på spelarne i de franska och tyska spelhålorna.

**Jerūsalem**, n., hebr. (*jerûschâlaim*, sedn. *jerûschâlajim*, egentl. *jerûsch-schâlêm*, fridens boningar), hufvudstaden i Judeen; det nya el. himmelska Jerusalem, kyrkospr. himlen.

**Jesus**, m., hebr., se sid. 385; **la compagnīe de Jésūs** (- kångpanjīh dö sjesȳh), Jesu sällskap, jesuiterorden; **de la comp. de Jés.** (dö - - - -), af Jesu sällskap, tillhörande jesuiterorden.

**Jettatore = Gettatore**, se **Mal'occhio** [421].

**Jeunēsse** (sjöhnäss'), f., fr. (af *jēūne*, ung), ungdom; bredt band, som qvinnor knyta om kindben och öron, för att skydda sig emot köld; **la jeunēsse dorēe**, egentl. den förgyllda ungdomen; beteckning för den klass af ungdom i Frankrike, isht. i Paris, som föredesvis utmärker sig genom sitt yppiga och slösaktiga lefnadssätt.

**Joint trade**, se under **Trade** (T.).

**Jolī** (sjålī), fr. (ital. *giulīvo*, lustig, förnöjd), täck, nätt, söt, behaglig, vacker.

**Josefīnos**, pl., sp., anhängare af Napoleon den förstes broder Josef, konung af Spanien ifrån 1808 till 1813; jmf. **Afrancesados** [19].

**Jouaillerie**, se **Joaillerie** [386].

**Jouissānce** (sjuissängs'), f., fr. (af *jouīr*, njuta, ital. *godēre*, lat. *gaudēre*, glädja sig), njutning, tillfredsställelse; åtnjutande; nyttjande rätt; äfv. slipprig dikt.

**Joujoū** (sjuhsjūh), n., fr. (af *jouēr*, spela, leka, lat. *jocāri*, skämta), leksak.

**Journaliēre** (sjuhrnaljähr'), f., fr. (jmf. *Jour* [386]), post, som dagligen går emellan tvenne orter. [belfest.

**Jubilār(ius)**, m., nylat., en, som firar sin ju-

**Jucunditēt** och **Jukund-**, f., lat. (*jucūnditas*, af *jucūndus*, angenäm), behaglighet.

**Jūdex**, m., pl. **jūdices**, lat., se sid. 387; **jūdex a quo** (näml. **appellātur)**, underdomare, från hvilken man vädjar; **jūd. ad quem (appellātur)**, öfverdomare, till hvilken man vädjar; **jūd. compromissārius**, af parterna sjelfva utsedd domare; **jūdices in pārtibus**, pl., biskopar, som till följe af påflig utnämning döma och besluta i påfvens namn. — **Judicatūr** och **Judikat-**, f., nylat., domareembete. — **Judīcium**, se sid. 387; **in honōrem judīcii**, (inställa sig) af aktning för domstolen.

**Jūge** (sjysj'), m., fr., se sid. 387; **jūge de paix** (- dö pāh), fredsdomare.

**Juīve** (sjyīv'), f., fr. (af m. *juīf*, jude), egentl. judinna; ett slags kort fruntimmerskappa.

**Juniorāt**, n., nylat. (jmf. *Junior* [387]), den yngstes inom den yngsta linien arfsföljd.

**Jūpe** (sjyp'), f., fr. (m.lat. *jupa*, *juppa*, provenç. *jupa*, ital. *giūbba*, sp. *aljuba*, af arab. *dschubbah*, underklädning af bomull), jacka; lifstycke; äfv. kjortel. — **Jupōn** (sjypāng), m., underkjortel, stubb.

**Juratōrium**, n., pl. **-tōria**, lat. (af *jurāre*, svärja), edligt löfte; äfv. löfte i eds ställe. — **Juratōrisk**, edlig.

**Jus**, n., pl. **jūra**, lat., se sid. 387 och 388; **jus cruentatiōnis**, (jmf. *Cruentation* [197]), el. **jus sandāpilae**, (jmf. *Sandapile* [T.]), ett slags pinligt förhör, hvarvid den för mord misstänkte måste beröra den mördades sår, som då, om den misstänkte vore skyldig, troddes skola blöda på nytt; **jus de non evocāndo**, rättigheten att inställa sig för domstol endast der, hvarest man verkligen är undersåte; **jus emigrāndi**, utvandringslag; **jus peregrīni**, främlingsrätt; **jus pontifīcium**, påflig rätt; **jus stāpulae**, stapelrätt, vissa handelsstäder tillkommande rättighet, enligt hvilken varor, som föras genom dem, måste en tid qvarligga till försäljning, innan de få fraktas vidare; **jus vocāndi**, vädjorätt, rättighet att vädja till högre domstol; **candidātus jūris** el. **jūris kandidāt**, m., (jmf. *Kandidat* [117]), en, som aflagt de för akademisk lärdomsgrad i lagfarenhet föreskrifna kunskapsprof; — **jūra cēssa**, rättigheter, som man afsagt sig el. afstått ifrån; **jūra con-**

**trovērsa,** omtvistade rättigheter; **ērga jūra cēssa,** emot afträdande af alla rättigheter.

**Jusqu' icī** (sjysq'isī), fr., härtill, ända hitintill.

**Justificēra,** lat., se sid. 388; **ad justificāndum,** till beriktigande; till granskning och rättfärdigande; till bevis.

**Justītium,** äfv. **Juristītium,** n., pl. **-tia,** lat. (*jurisstītium,* af *jus,* genit. *juris,* rätt, lag, och *sīstere,* stanna, hämma), stillestånd el. uppehåll i rättskipningen.

**Jūstus, -a, -um,** lat., riktig, rättmätig; behörig, tillbörlig, rättvis; **jūsto tēmpore,** i rättan tid; **jūsto tītulo,** under rättmätig förevändning, på lagligt sätt; **jūstum necāre rēges Itāliae,** det är rätt att döda Italiens konungar (carbonaris [121] lösen).

**Juvāntia,** pl., lat. (af *juvāre,* hjelpà, understödja), läkek. förstärkningsmedel, läkemedel, som tillsättas för att förstärka andra.

---

# K.

**Kabīn,** n., arab.-pers., hos turkar och perser: för en kortare tid ingånget äktenskap; äfv. underhåll för en turkisk paschas enka.

**Kadiner,** se under **Kadun** (T.).

**Kādmos,** m., gr. (sannol. af hebr.-fenic. *kédem,* österland, arab. *kidm,* forntid), mytol. fenicisk furste, som uppbyggde Thebe och införde bokstafsskriften i Grekland. — **Kādmisk seger,** se **Cadmea victoria** [111].

**Kaducera, Kaducitet, Kaduk,** se **Caduc** [111].

**Kadūn** el. **Kadīn,** pl. **kadīner,** turk., en af sultanens sju älsklingsslafvinnor, i rang emellan khassekis [396] och odalisker [468].

**Kaīd,** m., arab., se **Alcaid** [25].

**Kaimān,** m., i Guianas språk = **Alligator** [28].

**Kajak,** m., grönländsk fiskarbåt.

**Kakēmphaton,** n., gr. (*kakōs,* dålig, och *emphāīnein,* göra åskådlig), illa valdt, felaktigt, isht. oanständigt el. tvetydigt uttryck. — **Kakestes,** se nedan: **Kakāsthesis.** — **Kakochylī** och **Kakokylī,** f., (gr. *chylōs,* saft), läkek. mjölk- el. näringssaftens dåliga beskaffenhet. — **Kakodoxī,** f., (gr. *dōxa,* mening; rykte), dåligt rykte. — **Kakogamī,** f., (gr. *gamēīn,* äkta), dåligt, opassande giftermål. — **Kakologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), illa valdt uttryck; förtal. — **Kakolōgisk,** illa uttryckt. — **Kakosȳntheton,** n., (gr. *syntithānai,* sammansätta), felaktigt sammansatt ord. — **Kakozelī,** f., (gr. *zālos,* ifver), blind, dåraktig, vilseledd ifver; efterhärmning af dåliga mönster. — **Kakozēlon,** n., smaklöshet i efterhärmning af dåliga förebilder; äfv. tillgjordhet; jmf. **Affectation** [18]. — **Kakozēlos,** m., olycklig el. smaklös efterhärmare. — **Kakāsthesis** och **Kakestēs,** f., (gr. *aisthānesthai,* förnimma), sjuklig, obehaglig känsla.

**Kalad, Kaladon,** se **Calade** [112].

**Kalamāndertrā,** ytterst hård och vacker, men sällsynt träsort på ön Ceylon.

**Kalcider, Kalcit,** m. fl., se under **Calx** [114]. — **Kaldeer,** se **Chaldeer** [133].

**Kalē,** turk. (ofta förekommande i början el. slutet af namn på turkiska platser vid Svarta hafvet) fästning.

**Kalēndri,** pl., pers., medlemmar af en i Persien och Turkiet utbredd, af den helige *Kalenderi* stiftad orden af derwischer [229], hvilken utmärker sig för sina stränga seder.

**Kāli,** n., arab., se sid. 390; **kāli acēticum,** ättiksyradt kali; **k. borūssicum,** berlinerblått [91]; **k. cāūsticum,** kalihydrat [390].

**Kalkant,** se **Calcant** [112]. — **Kalikå,** se **Calico** [113]. — **Kalidukt,** se **Caliduct** [113].

**Kalkēra,** fr., se **Calquera** [114]; äfv. på en afbildning, som man vill hafva eftergjord, lägga ett genomskinligt eller ett s. k. kalkerpapper och på detta, med tusch, blyerts, svartkrita el. a. d., afteckna det derunder liggande originalet.

**Kalkograf, Kalkotypi,** m. fl., se under **Chalkos** [133].

**Kallistheni** och **-stenī,** f., gr. (af *kāllos,* skönhet, och *sthēnos,* kraft), kraft, förbunden med skönhet. — **Kallistenīk,** f., konsten att utföra kroppsrörelser med behag; anvisning till kroppsöfningar, isht. för det täcka könet, och hufvudsakl. afseende kraftens och skönhetens höjande.

**Kallös,** se under **Callositet** [114]. — **Kalmant,** se under **Calmera** [114]. — **Kalybograf,** se **Chalybograph** [133].

**Kambiera, Kambist,** se under **Cambio** [115]. — **Kamit,** se **Chamit** [133]. — **Kamomill,** se **Chamomilla** [133]. — **Kampaniform, Kampanologi,** se under **Campana** [116].

**Kampelogī,** f., gr. (af *kampā,* böjning, och *lōgos,* ord, lära), läran om böjningar el. krökningar. — **Kampemēter,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), redskap till mätning af bugter eller krökningar.

**Kampestrisk,** se under **Campus** [116].

**Kanarieträd,** se **Canarium** [117]. — **Kannelera, Kannelyr,** se under **Canna** [118]. — **Kannelkol,** se **Candlekol** [117].

**Kānon,** gr., lat. **cānon,** ital. **cānone,** m., se sid. 391; tonk. två-, tre- el. flerstämmig sats, hvari stämmorna, som hafva samma melodi, i oafbruten ordning inträda efter hvarandra; **cānone sciōlto** (- schålto), tonk. obunden, icke strängt efter reglorna utarbetad kanon. — **Canōnicus,** m., pl. **canōnici,** lat., se **Kanonikus** [391]; **canōnici regulāres,** efter gifna ordensreglor i kloster sammanlefvande dom- el. stiftsherrar; **canōnici seculāres,** ej i klosterlig gemenskap, utan fritt för sig lefvande dom- el. stiftsherrar, som låta besörja sina klostersysslor genom vikarier.

**Kapitation,** se under **Caput** [121]. — **Kapuck,** se **Capoc** [120]. — **Kaprifikation,** se under **Caprificera** [120].

**Karaiber,** pl., (jmf. *Cannibal* [118]), krigiska och menniskoätande indianer i Sydamerika, isht. på de små, vestindiska öarne; fig. vilda, råa menniskor.

**Karcinologi, Karcinom,** se under **Carcinit** [122].

**Kardbenedikt,** se **Cardobenedict** [122].

**Kārdiopathī** och **-patī,** f., gr. (*kardīa*, hjerta, och *pathēīn*, lida), hjertlidande. — **Kārdiotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), sönderstyckning, för vetenskapliga ändamål, af hjertat.

**Karīber,** se **Karaiber** (T.).

**Karientism,** se under **Charis** [135]. — **Karikera,** köpm.t., se under **Carico** [122]. — **Karitativ,** se under **Caritas** [122]; se äfv. under **Charitas** [135].

**Karmisēra,** äfv. **Karmos-** och **Karmus-,** infatta, isht. omgifva en större ädelsten med en rand af mindre.

**Karnificera, Karnifikation,** se under **Carnifex** [123].

**Karolīn,** m., (jmf. *Karl* [393]), guldmynt, motsvarande ungefär 9—10 rdr rmt, äfv. **Chārles do'r** (scharl' dåhr); hos oss: guldmynt, gällande 10 francs el. 7 rdr 20 öre; äfv. benämning på Karl XII:s krigare.

**Karon,** se **Charon** [136]. — **Karotin,** se under **Carota** [123].

**Karphologī** och **Karfo-,** f., gr. (af *kārphos*, strå, flinga, och *lēgein*, plocka, samla), läkek. gripande, under yrsel el. vanvett och isht. under dödskampen, efter små föremål, såsom dun o. a. d.; jmf. **Crocidismus** [197]; äfv. småaktig granskning, häcklande. — **Karfolōg,** m., en, som under yrsel o s. v. griper efter dun o. a. d.; småaktig granskare, häcklare.

**Karrier,** se **Carrière** [123]. — **Kartamin,** se **Carthamin** [124]. — **Kartera, Kartograf, Kartularier,** m. fl., se under **Charta** [136]. — **Kartusch,** se **Cartouche** [124]. — **Karunkel,** se **Caruncula** [124]. — **Kārus,** m, gr., se **Karos** [393].

**Kasmak,** m., slöja, som cirkassiskorna bära.

**Kasmodi,** se under **Chasma** [136]. — **Kassett,** se **Cassette** [125]. — **Kassör,** se under **Cassa** [125]. — **Kastificera, Kastitet,** se **Castitas** [126]. — **Kasual,** m. fl., se under **Casus** [126].

**Katāgma,** n., gr., benbrott. — **Katagmātisk,** som hör till, har afseende på el. läker benbrott.

**Katapāsma,** n., gr. (af *katapāssein*, beströ), läkek. ströpulver till sår och bulnader; jmf. **Diapasma** [238].

**Katapēpsis,** f., gr. (jmf. *Pepsis* [493]), fullständig matsmältning. — **Katapēptisk,** som hör till, har afseende på el. befordrar fullständig matsmältning.

**Kataphrākt** och **Katafr-,** m., gr. (*kataphrāktäs*, af *kataphrāssein*, bepansra), bröstharnesk; läkek. ett slags förband för brutna refben.

**Kataplēktisk,** gr. (jmf. *Kataplexis* [394]), som hör till el. har afseende på, som har anlag för el. härrör af slagfluss.

**Katarākt** (rikt. **Katarrhākt** och **-rrākt),** m., gr., se sid. 394; äfv. läkek. grå el. hvita starren. — **Katarāktisk,** som hör till, har afseende på el. lider af grå el. hvit starr.

**Katarrhēxis,** f., gr. (jmf. *Rhegma* [556]), egentl. våldsamt sönderslitande: läkek. häftigt durklopp.

**Katasārka,** f., gr. = **Anasarka** [38].

**Katastāltisk,** gr. (af *katastēlein*, uppehålla, hämma), läkek. hejdande, tillbakadrifvande. — **Katastāltika,** pl., sammandragande, isht. blodstillande medel.

**Katāstasis** el. **Katastās,** f., gr., läkek. = **Constitution** [174]; estet. den del af ett drama, hvari den uti epitasis [287] åstadkomna förvecklingen når sin höjdpunkt, för att slutligen lösas i katastrofen [395].

**Katechīsmus,** m., se **Katekes** [395]. — **Katekisatiōn,** f., nylat., undervisning, isht. religionsundervisning under form af samtal.

**Kategorisēra,** gr. (jmf. *Kategori* [395]), ordna efter klasser.

**Katenarisk, Katenera, Katenulerad,** se under **Catena** [126].

**Kathārsis,** f., gr., se sid. 395; äfv. andlig och sedlig rening, luttring. — **Katharīsmus** och **Katarīsm,** m., språkrening, språkreningsifver; jmf. **Purism** [529]. — **Katartīk,** f., reningslära, andlig reningskonst. — **Katartīn,** n., nyupptäckt afförande ämne i jalappa [384] och andra lösande medel.

**Kathēder,** m., gr., lat. **cāthedra,** f., se sid. 395; **ex cāthedra (Pētri),** (förkunna) från (Petri) lärostol, med användande af maktspråk. — **Kathedrāticum,** n., afgift för undervisning vid en högskola; i Danmark och Tyskland: afgift, som af prester erlägges till biskop el. högskola; särsk. i preussiska Rhenprovinserna: afgift till fortsättning af domkyrkans i Köln färdigbyggande.

**Katheterisēra** och **Katet-,** gr. (jmf. *Kateter* (2) [395]), afleda urinen med tillhjelp af ett böjdt rör (kateter). — **Kateterīsm,** m., urinens aftappning medelst kateter. — **Katetomēter,** m., (jmf. *Kateter* (1) [395]; vidare af gr. *metrēīn*, mäta), redskap till att på afstånd mäta det lodräta afståndet emellan tvenne punkter.

**Kathōlikos,** m., gr. (af *kāthōlos*, hel, samfäld; jmf. vidare *Katholicism* [395]), titel för den förnämste biskopen inom armeniska kyrkan. — **Katholisēra** och **Katol-,** göra rättrogen, omvända till katolska läran.

**Kathypnī,** f., gr. (jmf. *Hypnos* [363]), läkek. djup sömn.

**Kathāresis,** f., gr. (af *kathairēīn*, förringa, tillintetgöra), läkek. nedstämning, försvagande. — **Kathārētika,** pl., försvagande medel, medel, som nedsätta krafterna; dödande medel; äfv. frätmedel.

**Kati,** se **Katt** [395].

**Katophōnisk** och **Katofōn-,** gr. (af *kāto*, nedåt, och *phonā*, ljud, stämma), ljudande nedåt.

**Katotērisk,** gr. (*katoterikōs*), läkek. afförande. — **Katotērika,** pl., afförande medel.

**Kattos,** m., oformligt siamesiskt silfvermynt, ungefärl. motsvarande 133 rdr rmt.

**Kātzenjāmmer,** m., t., egentl. kattjemmer; det illamående, som plägar följa på ett rus, jmf. **Crapula** [193]; äfv. usel musik, olåt, kattmusik.

**Kaukāsisk,** som hör till el. härstammar ifrån berget *Kaukasus;* den kaukāsiska rasen, den hvita menniskostammen.
**Kausal, Kausativ,** se under **Causa** [127]. — **Kautel,** se under **Caute** [127].
**Kavernös,** se under **Caverna** [128].
**Kazan** el. **Kasan,** m., hebr. (*chasan,* jmf. *Hasan* [T]), föresångare i judiska tempel.
**Kefalalgi, Kefalologi, Kefalopoder,** m. fl., se under **Cephalaea** [130].
**Keilalgi,** se **Cheil-** [137].
**Kellek,** n., pers. (*kalak*), ett slags rörflotte på Euphrat och Tigris, buren af med luft fyllda lädersäckar.
**Kelologī,** f., gr. (*chālā,* bråck, och *lōgos,* ord, lära), läkek. lära om bråck. — **Kelotomī,** f., (gr. *tēmnein,* skära), läkek. bråcksnitt.
**Kelonit, Kelonofager,** se under **Chelys** [137].
**Kēlpie** el. **Kēlpy** (qällpi), m., sk., flodande, som enligt folktron uppträder än som jätte, än som en hvit häst.
**Kenotaf,** se **Cenotaphium** [129].
**Keräūnion,** n., gr. (jmf. *Keraunia* [396]), i gamla handskrifter: nedåt vändt pilformigt tecken, för att antyda förderfvade ställen; i nya testamentet: tecken, att stället är hämtadt ur profeterna; i Plato: tecken, att ett bevis låter grunda sig på det anmärkta stället.
**Kērer,** pl., gr. (*kāres*), mytol. dödsgudinnorna, ödets gudinnor, som isht. bringa våldsam död; äfv. i allmnht. olycksgudinnor.
**Kerkoper,** se **Cercoper** [131].
**Keromantī,** f., gr. (af *kārōs,* vax, och *mantēia,* spådom), spådom medelst vax. — **Keroplastīk,** f., (gr. *plāssein,* bilda), konsten att af vax forma bilder o. a. d.
**Keryktīk,** f., gr. (af *kerӯssein,* ljudeligt förkunna, utropa), predikokonst.
**Ketmir,** m., arab. hund, som under trehundra år bevakade de i en håla inneslutna sju sofvarne, och hvars namn muhammedanerna skrifva tre gånger bredvid sigillet på sina bref.
**Khanar,** m., arab. (*khamr,* vin och i allmnht. rusande dryck, af *khamara,* jäsa), i Österlandet: vin; jmf. **Sahba** (T.).
**Kiafir,** m., pl. **kuffar,** turk. (arab. *kâfir*), otrogen, kättare, isht. såsom skymford emot de kristne.
**Kiasm,** se under **Chiasma** [138].
**Kiliad,** se **Chil-** [139].
**Kiliare,** se under **Are** [59].
**Kiliark, Kiliasm, Kiliast, Kiliogon,** se under **Chiliad** [139].
**Kilt,** m., sk. (jmf. *Kelt* [395]), kort skört el. kjortel, som bergskottarne bära i st. f. benkläder.
**Kines,** se under **China (2)** [139].
**Kīnesis,** f., gr. (af *kinēīn,* röra), rörelse. — **Kinesiatrīk,** f., (gr. *iatrikā,* läkekonst), gymnastisk läkemetod. — **Kinetīk,** f., rörelselära, rörelsekonst.
**Kinīn,** n., se under **China (1)** [139].
**Kiragon, Kirapsi,** se **Chir-** [139]. — **Kirke,** se **Circe** [145]. — **Kirism,** se **Chirisis** [139]. — **Kirografarisk,** se under **Chirographum** [139]. — **Kirologi, Kiromant, Kirometer, Kironomi, Kiroplast,** se **Chir-** [139 och 140]. — **Kiropterer,** se **Chiroptera** [140]. — **Kirotesi,** se **Chirothesi** [140]. — **Kirotoni,** se **Chir-** [140].

**Kīseh** el. **Kīzeh,** m., (pers. *kīseh,* penningpung), pung med guldmynt, som sultanen plägar gifva åt sina gunstlingar.
**Kivik,** n., litet ryskt flodfartyg med fjorton roddare.
**Kizeh,** se **Kiseh** (T.).
**Klas,** se **Claes** [147]. — **Klamös,** se under **Clamor** [148]. — **Klakör,** se under **Claque** [148]. — **Klarin,** se **Clarino** [148]. — **Klausur,** se under **Claudera** [148]. — **Klavikord,** se **Clavichord** [149]. — **Klavikular,** se under **Clav** [149].
**Klēpsydra,** f., gr. (af *klēptein,* förstulet göra något, och *hӯdor,* vatten), vattenur; hos de gamle: tidmätare, bestående af ett kärl med trång hals, i likhet med våra timglas. — **Klēptisk,** förstulen; tjufaktig.
**Klērus,** m., gr., se sid. 396. — **Klēriker,** lat. **clēricus,** m., en andlig, prest, en skriftlärd; jmf. **Clerc** [149]; **clēricus clēricum non dēcimat,** den ene presten tar icke tionde af den andra. — **Klērika** el. **Clērica,** f., = **Tonsur** [611]. — **Klerikāl,** senlat. (*clericālis*), andlig; som hör till el. har afseende på det andliga ståndet. — **Klerikāt,** n., andligt stånd.
**Klīniker,** m., gr. (jmf. *Klinik* [397]), lärare i läkekonsten vid sjuksängen. — **Klīnikum, Clīnicum,** lat., n., el. **Klīniskt institūt,** (jmf. *Institut* [377]), sjukhus, hvarest läkekonsten inhämtas genom utöfning; äfv. i allmnht. anstalt till behandling af sängliggande sjuka.
**Klīseomēter,** m., gr. (af *klīsis,* böjning, lutning, af *klīnein,* böja), läkek. redskap till mätning af det qvinliga bäckenet.
**Klōnisk,** gr. (af *klōnos,* kramp), krampaktig.
**Kloroform,** se **Chlor-** [140]. — **Klorofyll,** se **Chlorophyll** [140]. — **Kloros,** se **Chlorosis** [140]. — **Klorur,** se **Chlorur** [140].
**Klubb,** m., eng. (*club*), sluten förening, slutet sällskap. — **Klubbīst,** m., medlem af ett slutet sällskap.
**Koaktion, Koaktiv,** se **Coaction** [150]. — **Koalisera, Koalition,** se under **Coalescera** [150].
**Kobāng,** m., japanskt guldmynt, motsvarande ungefärl. 16 rdr 80 öre rmt.
**Kockelkärnor,** se **Cocculi indici** [150].
**Kockīm,** m., japanskt mynt, ungefärl. = 5 rdr 33 öre rmt.
**Kodicill, Kodifikation,** m. fl., se under **Codex** [151].
**Koffardī** och **Kofferdī,** n., holl. (*koopvaardij*), handelssjöfart.
**Koffert,** se **Coffre** (T.).
**Koilometrī,** f., gr. (af *kōīlos,* ihålig), och *metrēīn,* mäta), läran om mätning af ihåliga kärl.
**Koinologī,** f., gr. (af *koinōs,* gemensam, och *lōgos,* ord, lära), gemensam rådplägning, isht. läkares.
**Koj,** m., holl. (*kooi,* egentl. bur, af lat. *cāvea,* urhålkning, af *cāvus,* ihålig), med bräder afstängdt sofställe i ett fartyg.
**Kokes,** se **Coaks** [150]. — **Kokliter,** se **Cochliter** [150]. — **Koktion, Koktur,** se **Coct-** [151].
**Kolagogisk,** se under **Cholagoga** [140].
**Kolaptīk,** f., gr. (af *kolāptein,* uthugga, mejsla), bildhuggeri med mejsel.

**Kolein, Kolelogi,** se **Chol-** [140].
**Koleopteriter,** pl., gr. (jmf. *Koleoptera* [397]), förstenade skalbaggar el. delar af sådana.
**Koleriker,** se **Cholericus** [141]. — **Koliamb,** se **Choliambus** [141]. — **Kollaborator,** se under **Collaborera** [153]. — **Kollatur,** se under **Collation** [153]. — **Kollegial, Kollegiat, Kollegium,** m. fl., se under **Collega** [154]. — **Kolliqvativ, Kolliqvescent,** se under **Colliquation** [154]. — **Kollokution,** se under **Colloquera** [155]. — **Kollusion, Kollusorisk,** se under **Colludera** [155]. — **Kolonat,** se under **Colonus** [155]. — **Kolportör,** se under **Colportera** [155].
**Kombustibel, Kombustion,** se under **Comburera** [156]. — **Komitat,** se under **Comes** [156]; se äfv. under **Comitera** [157]. — **Kommanditär, Kommanditist,** se under **Commandite** [157]. — **Kommensal,** se **Commensalis** [157]. — **Kommentation, Kommentator, Kommentera,** se under **Commentarie** [157]. — **Kommiscibel,** se under **Commiscera** [158]. — **Kommiss,** se **Commis** [158]; se äfv. under **Committera** [158]. — **Kommissarie,** m. fl., se under **Committera** [158]. — **Kommixtur,** se under **Commiscera** [158]. — **Kommodor,** se **Commodore** [158]. — **Kommonition,** se under **Commonera** [159]. — **Kommotion,** se under **Commovera** [159]. — **Kompakt,** se under **Compaciscera** [159]; se äfv. **Compact** [159]. — **Komparabel, Komparation, Komparativ,** se under **Comparera (1)** [160]. — **Komparens, Komparent, Komparition,** se under **Comparera (2)** [160]. — **Kompartiment,** se under **Compartera** [160]. — **Kompassibel, Kompassion, Kompatibel, Kompatissant,** m. fl., se under **Compatera** [160]. — **Kompläsant,** se under **Complaisance** [161]. — **Komplex, Komplexion,** se under **Complectera** [161]. — **Komplikation,** se under **Complicera** [161]. — **Komposition, Kompositör, Kompost,** se under **Componera** [162]. — **Komprehensibel, Komprehension, Komprehensiv,** se under **Comprehendera** [162]. — **Kompress,** m. fl., se under **Comprimera** [162]. — **Kompromiss,** m. fl., se under **Compromettera** [162]. — **Kompunktion,** se **Compunction** [162].
**Konak,** m., turk., stor byggnad, palats.
**Koncentricitet, Koncentrisk,** se under **Concentrera** [163]. — **Koncept,** m. fl., se under **Concipera** [164]. — **Koncessibel, Koncession, Koncessiv,** m. fl., se under **Concedera** [163]. — **Kondiktion,** se under **Condicera** [166]. — **Kondolens,** se under **Condolera** [166]. — **Kondrologi,** se under **Chondrogenesis** [141]. — **Konduit,** se **Conduite** [167].
**Kondylomatōs,** gr. (jmf. *Kondylom,* under *Kondylus* [398]), som liknar el. som är behäftad med kondylomer.
**Konfekt,** se **Confect** [167]. — **Konfidens, Konfidentiel,** se under **Confidera** [167]. — **Konfiskabel, Konfiskation,** se under **Confiscera** [168]. — **Konfitent,** se under **Confitera** [168].
**Konfusion, Konfys,** se under **Confundera** [168]. — **Kongruens, Kongruera, Kongruist,** m. fl., se under **Congruus** [169].
**Konfutsē,** egentl. **Kong-fu-tsö,** vanl. **Confūcius,** m., en omkr. 500 år f. Kr. lefvande religions- och sedolärare i Kina, der hans läror ännu med värma omfattas.
**Konisēctor** och **-sēktor,** m., gr.-lat. (af gr. *kōnos,* kägla, och lat. *sēctor,* af *secāre,* skära), redskap till skärning af käglor.
**Konjektur,** m. fl., se under **Conjicera** [169]. — **Konjunktion, Konjunktiv, Konjunktur,** m. fl., se under **Conjungera** [170]. — **Konkiform,** se under **Concha** [164]. — **Konklav,** se **Conclav** [164]. — **Konklusion, Konklusiv,** se under **Concludera** [164]. — **Konkordabel, Konkordans, Konkordat, Konkordera,** m. fl., se under **Concordia** [165]. — **Konkrement, Konkret,** m. fl., se under **Concrescera** [165]. — **Konkurrens, Konkurrent, Konkurs,** se under **Concurrera** [165]. — **Konnektiv,** se under **Connectera** [170]. — **Konnessement, Konnessör, Konnessös,** se under **Connaissance.** — **Konnex,** m. fl., se under **Connectera** [170]. — **Konnivens,** se under **Connivera** [170].
**Konopēion,** n., gr. (af *kōnops,* mygga), myggnät el. myggslöja; bädd med förhängen af tunt tyg till myggornas utestängande; jmf. **Canapé** [116].
**Konqvester,** se under **Conquerera** [171]. — **Konrektor,** se **Conrector** [171]. — **Konsangvinisk, Konsangvinitet,** se under **Consanguineus** [171]. — **Konscientiös,** se under **Consciens** [171]. — **Konsekution, Konsekutiv,** se under **Consequera** [171]. — **Konsens,** m. fl., se under **Consentera** [171]. — **Konsept,** se under **Concipera** [164]. — **Konseqvens, Konseqvent,** se under **Consequera** [171]. — **Konsertion,** se under **Conserera** [172]. — **Konsiliarisk, Konsiliation,** se under **Concilium** [164]. — **Konsiliera,** se under **Concilium** [164]; se äfv. under **Consilium** [173]. — **Konskription,** se under **Conscribera** [171]. — **Konspekt, Konspikuitet,** se under **Conspicera** [173]. — **Konstapel,** se **Constabel** [173]. — **Konstituent, Konstitution, Konstitutiv,** m. fl., se under **Constituera** [174]. — **Konstriktion, Konstriktiv,** se under **Constringera** [174]. — **Konstruktion, Konstruktiv, Konstruktör,** se under **Construera** [174]. — **Konsultation, Konsultativ, Konsultera,** m. fl., se under **Consul** [175]. — **Konsumtibilier, Konsumtion, Konsumtiv,** se under **Consumera** [175]. — **Kontagion, Kontagiositet, Kontagiös,** se under **Contactus** [175]. — **Kontant,** se under **Compte** [162] och **Conto** [177]. — **Kontemtibel, Kontemtion,** se under **Contemnera** [175]. — **Kontenter,** se under **Contentum** [176]. — **Kontentiös,** se under **Contention** [176]. — **Konteramiral,** se **Contre-amiral** [179]. — **Konterapproscher,** se **Contre-appro-**

cher [179]. — **Konterbatteri,** se **Contrebatterie** [179]. — **Kontering,** se under **Conto** [177]. — **Konterskarp,** se **Contrescarpe** [180]. — **Kontinens, Kontinent,** m. fl., se under **Continera** [176]. — **Kontinuation, Kontinuera, Kontinuitet,** m. fl., se under **Continuum** [176 och 177]. — **Kontist,** se under **Conto** [177]. — **Kontor,** se under **Compte** [162]. — **Kontorsion, Kontort,** se under **Contorquera** [177]. — **Kontraalt,** se **Contralto** [178]. — **Kontrabalans,** se **Contrebalance** [179]. — **Kontraband,** se **Contrebande** [179]. — **Kontradans,** se **Contredanse** [180]. — **Kontradiktion, Kontradiktorisk,** se under **Contradicera** [177]. — **Kontrafaktion,** se under **Contrafacient** [177 och 178]. — **Kontrafraktur,** se under **Contrafissur** [178]. — **Kontrafuga,** se **Contre-fugue** [180]. — **Kontraindikation,** se under **Contraindicera** [178]. — **Kontrakautionist,** se **Contracaut-** [177]. — **Kontramandera,** se **Contremandera** [180]. — **Kontramark,** se **Contre-marque** [180]. — **Kontramarsch,** se **Contremarche** [180]. — **Kontramina, Kontraminera,** se **Contre-mine** [180]. — **Kontramärke,** se **Contre-marque** [180]. — **Kontraparti,** se **Contre-partie** [180]. — **Kontraposition, Kontrapost,** se under **Kontraponera** [178]. — **Kontrarevolution,** se **Contre-révolution** [180]. — **Kontrarund,** se **Contre-ronde** [180]. — **Kontrasalut,** se **Contre-salut** [180]. — **Kontrasignal,** se **Contre-signal** [181]. — **Kontravenient, Kontravention,** se under **Contravenera** [179]. — **Kontravisit,** se **Contre-visite** [181]. — **Kontribution, Kontributiv,** se under **Contribuera** [181]. — **Kontubernal,** se under **Contubernium** [181]. — **Kontumacera,** se under **Contumax** [181]. — **Konvalje,** se **Convallaria** [182]. — **Konvenabel, Konveniens, Konvent, Konvention,** m. fl., se under **Convenera** [182]. — **Konversabel, Konversation,** se under **Conversera** [182]. — **Konversion, Konvertibel,** se under **Convertera** [183]. — **Konviktion, Konviktiv,** se under **Convincera** [183]. — **Konvivialitet,** se under **Convict** [183]. — **Konvolvulin,** se under **Convolut** [183]. — **Konvulsivisk,** se under **Convulsion** [183].

**Kopāng,** m., japanskt mynt, ungefärl. motsvarande 22 rdr 20 öre rmt.

**Kopernikānska vērldssystēmet,** n., (jmf. *System* [599]), lärobyggnad, som uppställdes af Nicolaus Copernicus, f. 1473, d. 1543, enligt hvilken jorden och de öfriga planeterna röra sig omkring solen.

**Kopiera,** se under **Copia** [184].

**Kopiopī,** f., gr. (af *kōpos,* mattighet, af *kōptein,* slå, och *ōpsis,* synförmåga, öga), läkek. ögonsvaghet.

**Kopist,** **Kopiös,** se under **Copia** [184]. — **Koppel,** se **Copula** [184].

**Korag,** se under **Chor** [141]. — **Korbiskop,** se **Chorepiscopus** [141]. — **Korda,** se **Chorda** [141]. — **Kordiform,** se under **Cordial** [185]. — **Kordometer,** se under **Chorda** [141]. — **Koregi, Koreografi,** m. fl., se under **Chor** [141]. — **Korevtik,** se **Choreutik** [141]. — **Koriamb,** se **Choriambus** [141]. — **Korist,** se under **Chor** [141]. — **Korizonter,** se **Chor-** [141]. — **Kornett,** se **Cornet** [186]; se äfv. under **Corno** [186]. — **Kornettist, Kornist,** se under **Corno** [186]. — **Kornulit, Kornut,** se under **Cornu** [186]. — **Korografi,** m. fl., se **Chorographi** [141]. — **Korometer, Korometri,** se **Chorometer** [141]. — **Korollitisk,** se under **Corolla** [186]. — **Korporation, Korporifikation, Korporisera,** se under **Corporal (2)** [187]. — **Korpulens, Korpuskularier,** se under **Corpus** [187 och 188]. — **Korreal,** se under **Correus** [188]. — **Korrekt,** se under **Corrigera** [188]. — **Korreption,** se under **Corripera** [188 och 189]. — **Korrigend, Korrigibel,** se under **Corrigera** [188]. — **Korrosion, Korrosiv,** se under **Corrodera** [189]. — **Korrupt,** m. fl., se under **Corrumpera** [189]. — **Kortikal,** se under **Cortex** [189]. — **Koruskation,** se under **Coruscera** [189].

**Kosekant,** se **Cosecans** [189].

**Kosmonomī,** f., gr. (af *kosmos* [400] och *nōmos,* lag), vetenskap om lagarna för verldsbyggnaden. — **Kosmosophī** och **-sofī,** f., (gr. *sophīa,* vishet), utgrundande genom inre (mystisk) betraktelse. — **Kosmothēōlogī** och **-tēol-,** f., (jmf. *Theologi* [680]), förnuftsslut, enligt hvilket ifrån verldens tillvaro slutes till en verldsskapares; fattande och erkännande af Guds tillvaro genom betraktelse af verldsalltet. — **Kosmotēōlōgisk,** som har afseende på, hör till el. grundar sig på ofvan omnämda förnuftsslut.

**Kostalgi,** se under **Costa (1)** [190]. — **Kotiljong,** se **Cotillon** [190].

**Koxalgi,** se under **Coxagra** [193].

**Krānioskopī,** f., gr. (af *krānion,* hufvudskål, och *skopēīn,* skåda, se), hufvudskålbeskådning. — **Krānioskōp,** m., hufvudskålbeskådare.

**Krastinera,** se under **Cras** [194].

**Krati-scherif,** n., pers., ädel skrift; turkiska sultanens egenhändiga underskrift; jmf. **Khatti-scherif** [396].

**Kreatianer, Kreativ,** m. fl., se under **Creation** [194]. — **Kredibel, Kredulitet,** se under **Credo** [194 och 195]. — **Krematistik, Krematologi,** se **Chrem-** [142]. — **Krepuskular,** se under **Crepusculum** [195]. — **Krescent,** se under **Crescendo** [195 och 196]. — **Kresmologi,** se **Chresm-** [142]. — **Krestolog,** se **Chrest-** [142]. — **Krestomati,** se **Chrestomathi** [142].

**Kribration, Kribrös,** se under **Cribrum** [196].

**Krikoīdisk,** gr. (af *krīkos,* ring, och *ēīdos,* utseende, beskaffenhet), ring- el. kretsformig.

**Krīmatologī,** f., gr. (af *krīma,* dom, af *krīnein,* afgöra, döma, och *lōgos,* ord, lära), log. läran om omdömen. — **Krinōmenon,** n., pl. **-na,** kännetecken.

**Krimination, Kriminera,** se under **Crimen** [196]. — **Kriniform, Krinoideer,** se under **Crinis** [196]. — **Krismation,** se under **Chrisam** [142]. — **Krister, Kristian,**

**Kristina,** se **Chr-** [142]. — **Kristianisera, Kristianism, Kristofani, Kristosofi,** m. fl., se under **Christus** [142].
**Krithomantī** och **Krito-,** f., gr. (af *krithā*, korn, och *mantēia*, spådom), spådom af det kornmjöl, hvarmed offerdjuren beströddes.
**Krītisk,** gr., se sid. 401; kritiska dagar, under hetsiga sjukdomar: farliga, afgörande dagar, vanl. den 7:de, 14:de och 21:sta.
**Kroasera,** se **Croisera** [197]. — **Krokan, Krokera, Kroki,** se **Croquera** [197].
**Krokodilīnus,** m., gr.-lat. (jmf. *Krokodil* [401]), krokodil-slutledning (en af den megarensiska skolans sofismer).
**Krokylēgmos,** m., gr. (af *krokys*, dun, trådända, och *lēgein*, plocka, samla), hårklyfveri; ordrytteri; småaktig tadelsjuka, lumpet mästrande; jmf. **Crocidismus** [197]; äfv. kryperi inför högre stående.
**Kromagenesi, Kromatik, Kromatologi, Kromatypi, Kromofotografi, Kromopsi,** m. fl., se under **Chrom** [142].
**Krōmyomantī,** f., gr. (af *krōmyon*, lök, och *mantēia*, spådom), spådom af lökar.
**Krōnier,** pl., gr. (jmf. *Kronos* [401]), = **Saturnalier** [568].
**Kroogenesi, Kroologi,** se **Chroo-** [143].
**Kruciation, Kruciferer,** se under **Crux** [198]. — **Kruentation,** se under **Cruor** [197]. — **Krustaceer, Krustera, Krustōs,** m. fl., se under **Crusta** [198].
**Kryptopōrticus,** m., gr.-lat. (af gr. *krȳptein*, dölja; jmf. vidare *Portik* [512]), byggn.k. dold gård el. öppen sal på nordsidan af det fornromerska huset, till skydd emot sommarhettan; äfv. i allmnht. dold el. undanskymd pelargång.
**Krysalid, Krysaspider, Krysoberyll, Krysolit,** se **Chrys-** [143]. — **Krysograf,** se **Chrysograph** [143]. — **Krysokrati, Krysomani, Krysorin, Krysot,** se **Chrys-** [143].
**Kräm,** se **Crême** [195].
**Ktonisk,** se **Chthonisk** [143].
**Kubital,** se under **Cubitus** [198].
**Kūboktaēder,** m., gr. (jmf. *Kubus* [401] och *Oktaeder* [469]), tärninglik kropp, hvars åtta hörn äro afskurna.
**Kuffar,** se **Kiafir** (T.).
**Ku-klux-klan,** m., politisk, emot republikanerna riktad mördarförening i Nordamerikas Förenta stater, isht. i Sydstaterna.
**Kukurbitaceer,** se **Cucurbitaceae** [198].
**Kulant,** se under **Coulage** [191].
**Kupabel,** se **Coupable** [191].
**Kurbera,** se under **Courbe** [192].
**Kurotrōphium,** n., gr. (af *kurotrōphos*, som underhåller, som uppfostrar gossar el. ynglingar), hittebarnshus.
**Kursiv, Kursor,** se under **Cursim** [201]. — **Kurvitet,** se under **Curva** [202]. — **Kuror,** se **Coureur** [192].
**Kusch, Kuscha,** se **Couche** [190].
**Kutka,** f., r. (af *kūtatj*, inhölja), kort tröja el. rock, som ryska krigsfolket begagnar.
**Kyanisēring,** f., (efter uppfinnaren, engelsmannen Kyan), träs genomträngning med en upplösning af qvicksilfveroxid el. jernvitriol, för att vid nergräfning skydda det emot förruttnelse.
**Kybomantī,** f., gr. (af *kȳbos*, tärning, jmf. *Kubus* [401], och *mantēia*, spådom), spådom medelst tärningar.
**Kȳesis,** f., gr. (af *kȳein*, vara hafvande; jmf. *Kyema* [402]), hafvandeskap. — **Kyēsiologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), lära om hafvandeskap.
**Kylbytera,** se under **Cul** [199]. — **Kylifikation, Kylologi,** se under **Chylus** [143]. — **Kymifikation,** se under **Chymus** [143].
**Kylistīk,** f., gr. (af *kylīndein*, vältra, rulla), konsten att stå på hufvudet, göra kullerbyttor, gå på händerna o. s. v.
**Kyndelsmessa,** se under **Candelaber** [117].
**Kȳrber,** pl., gr. (*kȳrbeis*), i det gamla Athen: tresidiga pelare, som kunde kringvridas, och på hvilka de äldsta lagarna funnos upptecknade; jmf. **Axoner** [78]; äfv. i allmnht. med inskrifter försedda pelare.
**Kȳrie,** gr. (af *kȳrios*, herre), o Herre! subst. n. benämning inom katolska kyrkan på första delen af messan; jmf. **Christe** [142] och **Credo** [194].
**Kȳriologī,** f., gr. (af *kȳrios*, hufvudsaklig, egentlig, och *lōgos*, ord, lära), allmän, vanlig, egentlig el. hufvudbetydelse. — **Kȳriolōgisk,** som bör förstås i egentlig mening; som bör fattas efter uttrycket.
**Kår,** se **Corps** [187].
**Kåsera, Kåseri, Kåsör, Kåsös,** se **Causera** [127].

# L.

**L.** = **Livre** [413]; äfv. = **Lettres,** vexelbref, jmf. **Lettre** [408].
**L.** (på franska hattar) = **Laine,** ull.
**L̄,** såsom romerskt taltecken, = **50,000.**
**l. a.** = **loco allegato,** se under **Locus** (T.).
**Lat.** = **Latitud** [405].
**L. B. S.** = **Lectori benevolo salutem,** se under **Lector** (T.).
**Ld'or** = **Louisd'or** [415].
**l. l.** = **loco laudato,** se under **Locus** (T.).

**Labdacismus,** se **Lambd-** [404]. — **Labdanum,** se **Lad-** [404].
**La belle alliance,** se under **Alliera** [28].
**Labēllum,** n., lat (demin. af *lābrum,* läpp), bot. kort och bred förlängning på blomdelar.
**Lābidomēter,** m., gr. (af *labīs,* tång, och *metrēīn,* mäta), läkek. inrättning till förlossningstångens afpassning efter storleken af fostrets hufvud, jmf. **Cephalometer** [130]; se äfv. **Labimeter** [403].
**Lābionasāl,** nylat. (af lat. *lābium,* läpp, och *nāsus,* näsa), som uttalas med tillhjelp af läpparna och näsan.
**Labisatiōn,** f., nylat., sång efter den af Hitzlar med: *la, be, ee, de, me, fe, ge* betecknade tonskalan.
**Lābor īmprobus ōmnia vīncit,** lat.: oförtrutet arbete öfvervinner allt.
**Lacērta,** f., lat., ödla; i Venedig äfv. glädjeflicka. — **Lacērtifōrm,** (lat. *fōrma,* gestalt, skepnad), som har skapnad af, som liknar en ödla.
**Lâche** (lahsch'), fr. (jmf. *Lackera* [403]), jagtt., äfv. i allmnht. till en hund, som apporterat: släpp!
**Lacōnicum** (näml. **bālneum:** bad), n., lat., i de fornromerska baden: starkt uppeldadt rum till åstadkommande af svettning; ångbad.
**Lacrymāl** och **Lakr-,** nylat. (af lat. *lācrima* el. *lācryma,* tår), läkek. som hör till el. har afseende på tårgångarna. — **Lacrymatōrium,** n., pl. **lacrymatōria** och **lakrymatōrier,** kärl, hvari man vid fornromerska likbegängelser lät tårarna nerflyta.
**Lacs** (lah), m., fr. (provenç. *lac, laz, latz,* sp. *lazo,* portug. *laço,* ital. *lāccio,* af lat. *lāqueus,* snara), snodd, snöre, rännsnara, giller; fig. snara, bryderi; **lacs d'amōūr** (- damūhr), pl., kärleksknutar, hopslingade snören, bokstäfver o. s. v.; jmf. **Entrelacs** [282].
**Lādy-ship** (lāhdi-), n., eng. (jmf. *Lady* [404]), egentl. ladyskap, fruvärdighet, en ladys stånd och tilltalstitel.
**Lāgenophōrier** och **Lāgenofōr-,** pl, gr. (af *lāgūnos,* flaska, och *phērein,* bära), dryckeslag, till hvilka hvar och en för med sig sin flaska.
**Lāine** (lähn'), f., fr. (provenç. *lāna,* af lat. *lāna,* ull), ull; ulligt hår.
**Laitāge** (lähtāsj'), n., fr. (af *lait,* lat. *lac,* mjölk), mjölkmat. — **Laiterīe** (läht'rīh), n., mjölk kammare; jmf. äfv. **Holländeri** [359]. — **Laitēūx** (lähtōh), mjölkartad; mjölkfärgad; om ädelstenar: oklar, dunkel. — **Laitiēre** (lähtjähr'), f., mjölkhustru, mjölkflicka.
**La jeunesse dorée,** se under **Jeunesse** (T.).
**Laktīsma,** n., och **Laktīsm(us),** m., gr. (af *laktīzein,* trampa med foten), läkek. fostrets märkbara rörelse i moderlifvet.
**Là là,** fr., så der, temligen; äfv. nå, nå! vackert, vackert!
**Laletīk,** f., gr. (*lalātikā,* näml. *tēchnä,* konst, af *lalēīn,* språka), talkunskap, tallära. — **Lalī,** f., talförmåga, tal.
**La Manche,** se under **Manche** (T.).
**Lambrequīns** (langbr'qāng), pl, fr. (holl. *lamberkin,* demin. af *lāmper, lanfēr,* flor), vapenl. hjelmprydnader, hjelmbuske, jmf. **Chaperon** [134]; äfv. ett slags fönsterförhängen.
**Lambrīs** (langbrīh), m. och n, fr. (g. fr. *lāmbre,* af lat. *lāmina, lāmna,* tunt blad, bräde o. s. v.), beklädning af bräder el. marmor, jmf. **Panel** (T.); äfv. gipsning, rappning. — **Lambrisēra,** (fr. *lambrissēr*), beklāda med bräder el. marmor.
**Lamī,** n., (sammansatt af tonnamnen *la* och *mi* = *a* och *e*), tonk. något som ljuder illa el. jemmerligt, missljud; sluta med ett lamī, sluta illa, taga en jemmerlig ändalykt.
**Lampadārius,** m., lat. (af lat. och gr. *lāmpas,* fackla, lampa), lampbärare. — **Lampadatiōn,** f., tortyr genom att hålla brinnande facklor under den pintes knäveck. — **Lampadīst,** m., fackelbärare; äfv. fackellöpare. — **Lāmpadodromī,** f., (gr. *drōmos,* lopp), fackellöpning, kapplöpning med brinnande facklor. — **Lāmpadomantī,** f., (gr. *mantēīa,* spådom), spådom af facklors brinnande. — **Lāmpadophōr** och **-dofōr,** m., (gr. *phērein,* föra, bära), fackelbärare.
**Lampōns** (langpång), pl., fr. (af omqvädet: *lampōns:* låtom oss dricka, af *lampēr,* klunka), dryckesvisor.
**Lancēra** (langsēra), fr. (*lancēr,* af *lānce,* sp. *lānza,* spjut), kasta, slunga, skjuta; skeppsb.t. låta gå af stapeln; jagtt. med hund följa spåret af ett villebråd så länge, tills man uppjagar det; dansk. och ridk. falla in i, bringa i galopp. — **Lançāde** (langsähd'), f., spjutstyng, lansstöt; äfv. skryt, skräfvel; ridt. bågformigt luftsprång.
**Landāmmann,** m., t. (af *land,* land, och *ammann* [33]), förste styresmannen inom några af Schweiz' kantoner.
**Lāndes** (langd'), pl., fr. (provenç. *lānda,* trol. af t. *land,* land), hedar, stepper; isht. de öde landsträckorna i vestra Frankrike vid Biscayabugten; fig. torra ställen i en bok.
**Lāndesvāter** (ländesfāter), m., t., egentl. landsfader; vid tyska högskolor: sång af studenterna till landsherrens ära, hvarvid de sticka hattar och mössor på värjorna.
**Langāge** (langāsj'), n., fr. (af *lāngue,* lat. *līngua,* språk), språk, tungomål; talesätt, stil. — **Languētte,** f., och **Langētt** (langhätt), m., tunga på en våg; klaff på ett blåsinstrument; foglist; udd, t. ex. på fönsterförhängen o. s. v. — **Langettēra,** förse med lister el uddar.
**Languiditēt** och **Langvid-,** f., nylat., el. **Languēūr** (langhōhr), f., fr. (af lat. *languēre,* vara matt), mattighet, slapphet, vanmakt; försmäktande, trånsjuka; dvala. — **Lānguido,** ital., tonk., se **Languente** [405]. — **Languissānt** (langhissāng), fr., matt, svag, kraftlös; trånande, försmäktande.
**Lanīsta,** m., lat., hos de gamla romarne: en, som undervisade, köpte och sålde gladiatorer; i allmnht. fäktmästare; äfv. en, som inöfvade stridstuppar; fig. uppviglare, mördare, bof.
**Lanx,** f., lat., skål; vågskål; **āēqua lanx,** jemn vigt, opartiskhet, sträng rättvisa; **āēqua lānce,** med rättvisa, med opartiskhet.
**Laōkoon,** m., gr., se sid. 405; äfv. titel på ett bekant verk af Lessing, hvari han, vid redogörelsen för ett i Rom 1506 funnet och dersammastädes förvaradt bildhuggarverk ifrån forntiden, den s. k. Laōkoonsgruppen, utvecklar sina åsigter om skön konst.
**Lapāktisk,** gr. (af *lapāzein,* uttömma), läkek. lindrigt afförande.
**Lāparoskopī,** f., gr. (af *lapāra,* ljumskarne, och *s opēīn,* skåda, se), läkek. undersökning af underlifvet.

**Lāpsi**, pl., lat. (af *lāpsus*, partic. af *lābi*, falla), i den äldsta kristna kyrkan: från tron affallne.
**Laquāis** (laqāh), m., fr., se **Lakej** [404].
**Larālia**, pl., lat. (jmf. *Larer* [405]), fest, som i det gamla Rom årligen firades den 1:sta Maj till husgudarnes ära. — **Larārium**, n., hos de gamla romarne: för husgudarna afsedt skåp el. hylla öfver eldstaden.
**Lārge** (larsj'), fr. (jmf. *Largus* [405]), vid, rymlig, bred; **au lārge** (åh -), rymligt, beqvämt; rikligt; i goda vilkor; **au long et au lārge** (- lång-k-e-åh -), vidt och bredt; **en long et en lārge** (ang - - - -), härs och tvärs.
**Larȳngoskōp**, n., gr. (jmf. *Larynx* [405]; vidare af *skopēīn*, skåda, se), läkek. struphufvudspegel; af Liston 1840 uppfunnet, af Garcia 1855 först användt och af Czermak 1858 förbättradt redskap till undersökning af struphufvudet. — **Larȳngoskopī**, f., undersökning af struphufvudet medelst struphufvudspegel.
**Lāski**, pl., (böhm. *laska*, r. *lāstha*, demin. *lāstotschka*, vessla), vessleskinn i ryska handeln.
**Lassalleāner**, pl., anhängare af Ferd. Lassalle, som gjort arbetarklassens höjande genom statens bistånd till mål för sina sträfvanden. — **Lassalleanīsm(us)**, m., Lassalle's lära om stat och samhälle. — **Lassalleanīstisk**, som hör till, har afseende på el. omfattar Lassalle's samhällslära.
**Lassitūde** (-tyd), f., fr. (af *las*, lat. *lāssus*, trött, ledsen), trötthet, mattighet; leda, öfvermättnad.
**Lāsting** (läst-), m., eng. (af *last*, vara, äga bestånd), ett slags glättadt, mycket varaktigt ylletyg.
**Last, not least** (lahst, nåt lihst), eng.: den siste, icke den sämste (betoning af de aktningsvärda egenskaperna hos en menniska, som händelsevis innehar sista platsen i en samling).
**Latomī**, f., gr. (*latomīa*, af *las*, sten, och *tēmnein*, skära, hugga), stenbrott; isht. tyrannen Dionysii underjordiska stenbrottsfängelse invid Syrakusa; i sednare tider äfv. frimureri. — **Lātomus**, m., stenbrytare; äfv. frimurare.
**Latrocīnium**, n., lat. (af *lātro*, stråtröfvare), stråtröfveri
**Laureāt**, m., se **Poëta laureatus** [406]. — **Laureatiōn**, f., lagerkröning; jmf. **Promotion** [523].
**Laudabilis, Laudator, Laudister**, se följ.
**Laus**, f., lat., se sid. 406; **insigniōri cum lāūde**, med utmärkt beröm; **non sīne lāūde**, icke utan beröm. — **Laudābilis**, se **Laudabel** [406]; **laudābilis prae cēteris**, berömvärd framför de öfriga; **laudāb. et quīdem egrēgie**, verkligen utmärkt berömvärd. — **Laudabilīst**, m., en, som erhållit vitsordet *laudabilis etc.* — **Laudātor tēmporis ācti**, m., lofprisare af forntiden, af de gamla, goda tiderna. — **Laudīster**, pl., m.lat., lofsångare, isht. i Frankrike och Italien, hvilka drogo omkring på gator och vägar och unisont sjöngo sånger (laudes [406]) till Guds pris.
**Law** (låh), m., eng., lag; lagfarenhet. — **Lāwyer** (låhjer), m., en rättslärd, sakförare.
**Lāwka**, f., r. (af slav. *lava*, bräde, bänk), krambod.
**Laxamēntum**, n., lat. (jmf. *Lax* [406]), utvidgning; lättnad, eftergift; lagf. den förmyndare medgifna två månaders frist för utlåning af myndlings medel.
**Lay**, se **Lai** [404].
**Lāzarus**, m., hebr., se sid. 406; fig. fattig, af lidande hemsökt menniska.
**Lāzzo**, m., pl. **lāzzi**, ital., se sid. 406; äfv. löjlig åtbörd, upptåg; tokroligt tillfällighetsskämt, löjligt infall.
**Lectistērnium**, n., pl. **-stērnia** och **lektistērnier**, lat. (af *lēctum stērnere*, betäcka en bädd el. soffa med bolstrar el. dynor), hos de gamla romarne: gudamåltider, hvarvid på präktiga kuddar el. dynor framsattes offerrätter för gudabilderna.
**Lēctor**, m., lat., egentl. läsare; se vidare sid. 407; **lectōri benēvolo (salūtem)**, till den välvillige läsaren (helsning). — **Lēcturer** (läktschurer), m., eng., predikobiträde.
**Le débonnaire**, se under **Débonnaire** [211].
**Lēga**, f., ital. (sp. *līga*; jmf. *Legera* (1) [407]), egentl. förbindelse, förbund, jmf. **Liga** [410]; isht. metallblandning; mynts vigt och halt; **lēga bāssa**, myntmetall (guld och silfver) af ringa halt. — **Legābile**, ital., tonk. med bundet föredrag.
**Lēgi**, lat. (af *lēgere*, läsa), jag har läst det; jmf. **Vidi** [629].
**Legogrāph** och **-grāf**, m., lat.-gr. (af lat. *lex*, genit. *lēgis*, lag, och gr. *grāphein*, skrifva), lagskrifvare.
**Leipogrammatisk**, se **Lipogr-.**
**L'empire c'est la paix**, se under **Empire** [276].
**Lemūrier**, pl., lat. (jmf. *Lemur* [408]), hos de gamla romarne: i maj firad fest till gastarnas försoning och aflägsnande.
**Lena**, se under **Leno** (T.). — **Leneer**, se **Lenäer** (T.)
**Lēno**, m., pl. **lenōner**, lat., kopplare; slafhandlare, isht. i de fornromerska komedierna. — **Lēna**, f., kopplerska.
**Lenāer** och **Lenēer**, pl., gr. (*lēnaia*, af *lēnōs*, vinpress), hos de gamla Athenarne: vinpressningsfest.
**Leonīniskt sällskap**, (lat. *socīetas leonīna*, af *lēo*, genit. *leōnis*, lejon), egentl. lejonsällskap; (efter en fabel af Esop): sällskap el. samfund, hvari en enskilt njuter alla förmånerna, under det hvar och en annan endast löper risk och fara.
**Leōniskt** el. **Liōniskt guld**, (sannol. efter staden *Lyon* i Frankrike), oäkta guld, beredt af ren koppar och zink; **leōniskt silfver**, oäkta silfver, förfärdigadt af koppartrådar, som blifvit öfverdragna med bladsilfver; **leōniska blommor**, konstgjorda blommor utaf oäkta guld- el. silfvertrådar.
**Leopārd**, m., gr. (*leōpardos*, af *lēon*, lejon, och *pārdos*, panter), ett tigern liknande rofdjur i Afrika; vapenl. lejon, som står med framåt vändt hufvud och med högra ramen höjd.
**Lēpers**, m., sp. (sannol. af sp. och gr. *lepra*, utslag, skorf), i Mexiko: tiggare; bärare; jmf. **Lazaron** [406]; äfv. beteckning för den lägsta och råaste pöbel.
**Le petit caporal**, se under **Corporal (1)** [187].
**Lepidōtisk**, gr. (af *lepis*, skal, fjäll), fjällig.
**Leprosōrium**, barb.-lat., **Léproserīe** (-rīh), fr., n., jmf. *Lepra* [408], sjukhus för spetälske.

**Lēpsis,** f., gr. (af *lambānein,* taga), tagande; antagande, antagen sats; läkek. anfall af en sjukdom.

**Leptogrāphisk** och **-grāfisk,** gr. (af *leptōs,* fin, och *grāphein,* skrifva), fint el. smått skrifven. — **Leptologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), spetsfundighet; småaktighet. — **Leptolōgisk,** spetsfundig, småaktig.

**Les extrêmes se touchent,** se under **Extrem** [305].

**Les petites maisons,** se under **Maison** (T.).

**Lēssus,** m., lat., sorgeqväde, klagosång.

**Lēsto,** ital., tonk. muntert, ledigt.

**Lethognomīk** och **Leto-,** f., gr. (af *lāthā,* glömska, jmf. *Lethe* [408], och *gnōnai,* känna), anvisning att glömma.

**Levāde** (-vād'), f., fr. (jmf. *Levera* [408]), ridt. skolhästs upplyftande af frambenen.

**Levāna,** f., lat. (af *levāre,* upplyfta), rom. mytol. gudinna, under hvars skydd de nyfödda barnen stodo, ifall fadern upplyfte dem ifrån jorden och derigenom förklarade sig vilja uppfostra dem.

**Lex,** f., lat., se sid. 409; **lēge ārtis,** (isht. på recepter): efter konstens reglor; enligt föreskrift.

**Lexicālier** och **Lexikāl-,** pl., gr. (jmf. *Lexicon* [409]), saker, som höra till el. hafva afseende på ordbok el. ordböcker.

**Lexipȳreton,** n., pl. **-ta,** gr. (af *lāgein,* stilla, hejda, och *pyretōs,* feberhetta, af *pyr,* eld), läkek. medel emot feber.

**Liaisōn** (liähsång), f., fr., se sid. 409; isht. kärleksförbindelse; kärleksförhållande, ofta med sinlig bibetydelse, lättfärdig kärleksförbindelse.

**Lībanomantī,** f., gr. (af *lībanos,* rökelseträd, och *mantēia,* spådom), spådom af dunsten utaf antänd rökelse.

**Libēccio** (-bättjå), m., ital. (sp. *lebeche,* g. fr. *lebeche, lebech,* af gr. *lips,* genit. *libōs*), benämning i nedre Italien på sydvestvinden.

**Liberales artes,** se under **Ars** [63].

**Liberālier,** pl., lat. (jmf. *Liber* [409]), fest, som af de gamla romarne firades till ära för L i b e r el. B a c c h u s, den 17:de mars.

**Lībera,** lat. (af *liberāre,* befria), egentl. befria! förlossa! subst. n., hos katolikerna: kyrkobön för de döde (efter begynnelseordet i densamma). — **Liberatōrium,** n., = **Absolutorium** [6].

**Libertinīsm(us),** m., nylat. (jmf. *Libertin* [409]), fritänkeri; fräckhetslära.

**Libertīnus** och **Libērtus,** m., lat. (af *liberāre,* befria), en frigifven. — **Libertīner,** pl., i bibeln: frigifna slafvar, som antagit judiska religionen och hade sina egna tempel i Jerusalem.

**Librairīe** (-brährīh), n., fr. (lat. *librāria,* af *līber,* bok), bokhandel, boklåda; äfv. boksamling. — **Librārius,** m., lat., bokafskrifvare; i allmnht. skrifvare; jmf. **Secreterare** [572]; äfv. = **Librāire** (librāhr'), m., fr., bokhandlare.

**Licēntia,** f., lat., se **Licens** [409]; **cum licēntia superiōrum,** med förmäns tillåtelse, med öfverhetens tillstånd. — **Līcitum,** n., något tillåtet; **līcite** el. **līcito mōdo,** på tillåtet sätt, rättmätigt.

**Liēdertāfel** (līhd-), f., t. (af *lied,* sång, och *tāfel,* tafla, bord, rund), sällskaplig förening af sångkunniga, till inöfvande och utförande af flerstämmiga sånger utan beledsagning af instrumenter.

**Liēū,** m., pl. **liēūx** (liōh), fr. (af lat. *lōcus,* ställe), rum, ställe, ort; **liēūx communs** (- kåmmōng), allmänna källor för en talares bevisning; vissa allmänna satser, som kunna lämpa sig till hvarje tankeföljd; hvardagliga, utnötta tankar el. uttryck; — **liēū d'aisānces** (- dähsångs'), vanl. n., (jmf. *Aisance* [22]), beqvämlighetsställe, afträde.

**Lifat,** m., arab.-turk., landtvärnet i Turkiet.

**Līmakographī** och **-grafī,** f., gr. (af *lēīmax,* snäcka, och *grāphein,* skrifva), snäckbeskrifning. — **Līmakologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), läran om snäckor.

**Limenārch** och **-ārk,** m., gr. (af *limān,* hamn, och *ārchein,* herrska), hamnuppsyningsman.

**Limnāder,** pl., gr. (af *līmnä,* insjö, dam), insjönymfer.

**Limositēt,** f., nylat. (af lat. *līmus,* slam, gyttja), gyttjighet. — **Limōs,** slammig, gyttjig, dyig.

**Lingerīe** (längsj'rīh), n., fr. (af *linge,* linne, af lat. *līn.us,* linne-, af *līnum,* lin), linneväfveri; lärftskramhandel; lärftsvaror; linnekammare.

**Lingōt,** m., pl. **-gōts** (längōh), fr. (m.lat. *lingotus,* af lat. *līngua,* tunga), gjuten metallstång el. tacka, isht. af guld el. silfver.

**Līngua,** f., lat., tunga, språk; **līngua frānca,** frankerspråk, det af flera sydeuropeiska språk sammansatta tungomål, som allmänt talas i Levanten.

**Līnie,** f., lat., se sid. 411; k l ā s s i s k l ī n i e, skolt. läroverksafdelning, hvarest, utom vanliga läroämnen, äfven gamla språk utgöra undervisningsämnen; r e ā l l ī n i e, skolt. läroverksafdelning, der undervisning meddelas uti moderna språk, matematik, naturvetenskap o. s. v., i st. f. i gamla språk.

**Liōn** (liång), fr., el. **Līon** (lāien), eng., m., (af lat. *lēo,* genit. *leōnis*), lejon; fig. underdjur, märkvärdighet; en, hvars personlighet, uppförande el. klädedrägt för tillfället väcker uppseende el. beundran; dagens hjelte; en, som angifver tonen inom någon viss samhällsklass; sprätt. — **Liōnne** (liånn'), f., lejoninna; qvinna, som af ett eller annat skäl är dagens [hjeltinna.

**Lionisk,** se **Leonisk** (T.).

**Lionne,** se under **Lion** (T.).

**Līpogrammātisk** och **Lēīpo-,** gr. (af *lēīpein,* låta fela, och *grāphein,* skrifva), som utelemnar, som med flit undviker vissa bokstäfver; som alldeles saknar någon el. några bokstäfver.

**Liquēnt** och **Liqvēnt,** lat. (jmf. *Liquet* [411]), flytande, klar.

**Liquidera,** se sid. 411; **ad liquidāndum,** till angifvelse och bevisning af fordringspåståenden.

**Liqvorīstiska striden,** (jmf. *Liquor* [411]), beteckning för de stridigheter, som yppade sig i Sverige i slutet af 1500-talet med anledning af frågan, huruvida andra vätskor än vin kunde användas i nattvarden.

**Lis,** f., lat., se sid. 411; **lis lītem sērit,** en tvist medför en annan; **litis denunciatio,** se under **Denunciera** [226].

**Lisérāge** (liserāsj'), n., fr. (af *lisérēr,* kanta), kantsöm med blommor och rankor; infattning af något stickadt el. broderadt med snören af

guld- el. silfvertråd, silke o. a. d. — **Liserē**, m., broderad rand el. infattning. — **Lisiēre** (lisiähr'), f., rand, infattning, list, kant; ledband, gräns.

**Lit d'effigīe** (lih däffisjīh), m., fr., ford. en afliden fransk konungs paradsäng; jmf. **Lit de parade** [412].

**Lithanthracīter** och **Litantrakīter,** pl., gr. (jmf. *Lithanthrax* [412]), växtförsteningar i stenkol.

**Lithobīblion,** n., gr. (af *līthos*, sten, och *biblīon*, bok, af *bīblos*, papper), bladaftryck i sten; förstenadt blad. — **Lithofracteūr** och **Litofraktōr,** m, gr.-fr. (af lat. *frāngere*, krossa), nyuppfunnet sprängämne. — **Litoklāstisk,** (gr. *klan*, krossa), som krossar sten i urinblåsan. — **Litokollēter,** pl., (gr. *kollān*, hoplimma), konstverk med infattade ädelstenar. — **Lithomōrpher** och **Litomōrfer,** pl., (gr. *morphā*, gestalt, skepnad), bildstenar, stenar af ovanlig form.

**Līter** och **Līter,** m., fr., se sid. 412. — **Myrialītre** (mirialītr'), m., mått om 10,000 liter.

**Līttera** el. **Lītera,** f., pl. **-rae,** se sid. 412; **lītterae non erubēscunt,** brefvet (bokstäfverna) rodnar icke, man skrifver djerfvare, än man talar; **lītteris et ārtibus,** för vetenskap(er) och konst(er). — **Litterāliter,** efter bokstafven. — **Litterāt(us),** m., en lärd, en, som har studerat; isht. en, som egnat sig åt den sköna litteraturen; i allmnht. skriftställare; **litterātus hōmo,** skämtv. (efter Plautus): en (med en bokstaf) brännmärkt.

**Lītuus,** m., lat., hos de gamla romarne: augurernas krumstaf; katolska biskoparnas staf, biskopsstaf.

**Līvre,** m., fr., se sid. 413; **līvre en blanc** (livr' ang blāng), oinbunden bok; **līvre roūge** (- ruhsj'), egentl. röda boken; ford. angifvelsebok hos Frankrikes konungar; äfv. under Ludvig XV och XVI: bok öfver hofvets hemliga utgifter.

**Lōa,** f., sp. (af lat. *laus*, beröm), egentl. lof, pris; på spanska teatern: förspel, lifet skåde- el. lustspel, som uppföres före ett större och angifver dess innehåll, på samma gång det afser den el. de personers lof, hvilken el. hvilka det är tillegnadt.

**Lōāfer** (lōhfer), m., eng. (af t. *lāūfen*, löpa), ford. tiggare, kringstrykare; nu, isht. i de större städerna af Nordamerikas Förenta stater: rumlare, dagdrifvare.

**Loca, Localis, Localiter,** se under **Locus** (T.).

**Locandiēre,** m., **-diēra,** f., ital. (jmf. *Locanda* [413]), värdshusvärd, -värdinna.

**Locativus, Loci, Loco,** se följ.

**Lōcus,** m., lat., se sid. 413; pl. **lōca,** orter, trakter, och **lōci,** ställen; **lōcus commūnis,** allmän plats, allmän el. alldaglig sats; **lōcus parallēlus,** jemförelseställe, ställe af lika innehåll el. motsvarande beskaffenhet: — **lōco allegāto,** på anfördt ställe; **lōco laudāto,** på uppgifvet (anbefaldt) ställe; — **ad loca,** till platserna! hvar och en åter till sin plats! **lōci commūnes,** alldagliga satser, ställen af hvardagligt innehåll. — **Locālis** (näml. **cāsus** [126]), el. **Locatīvus** och **Lokatīv,** m., förhållandeform. t. ex. i de slaviska språken, som medför begreppet af stället, hvarest handlingen föregår, el. besvarar frågan: hvar? — **Locāliter,** i afseende på orten, platsen.

**Locūsta,** f., lat., gräshoppa

**Logger,** se **Lugger** [416].

**-logī,** f., gr. (af *lōgos*, ord, lära), i sammansättningar: -lära, vetenskap om ....

**Logodädalī** och **-dedalī,** f., gr. (jmf *Logos* [414] och *Dädalisk* [263]), konstladt språk, hårklyfveri.

**Logolatrī,** f., (gr. *latrēūein*, dyrka gudarna), öfverdrifven förkärlek för bokstaflig tolkning; äfv. öfverdrifven vördnad för förnuftet. — **Logometrī,** f., (gr. *metrēīn*, mäta), egentl. ordmätning; läran om ordens prosodiska mått. — **Logophanī** och **Logofanī,** f., (gr. *phāīnesthai*, blifva synlig), ordets (logos') uppenbarelse i köttet. — **Logosophī** och **-sofī,** f., (gr. *sophīa*, vishet), ordkunskap, grundlig kännedom af orden.

**Loimiāter,** m., gr. (af *loimōs*, pest, och *iatrōs*, läkare), pestläkare. — **Loimographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), beskrifning öfver pest el. farsot.

**Lōndres** (långdr'), pl., fr., namn på staden *London*; äfv. benämning på åtskilliga slags tyger, cigarrer o. s v.

**Longevitēt,** f., lat. (*longāēvitas*, af *lōngus*, läng, och *āēvus*, lifstid), hög ålder, lång lifstid. — **Longifōlisk,** (lat. *fōlium*, blad), bot. som har långa blad.

**Lōrcha,** f., (efter ett portugisiskt nybygge midtemot Hongkong), kinesiskt kustfartyg, bygdt i Kina efter europeiskt mönster.

**Lōūre** (lūhr'), f., fr. (g. fr. säckpipa; enl. några af isl. *luðr*, lur, men måhända sannolikare at lat. *lūra*, vindsäck), fransk dans med allvarsamma och högtidliga rörelser.

**Lōvelace** (låvelähs), m., eng. (efter en person i Richardsons roman Clarissa: till det yttre älskvärd, men fullkomligt samvetslös förförare: i allmnht. listig, trolös förförare.

**Lūat in cōrpore (qui non hābet in āēre),** lat.: den betale med sin kropp [förmedelst fängelse el. slag], (som icke kan gälda med penningar)

**Lubricāntia,** pl., lat. (af *lubricāre*, göra slipprig), medel, som åstadkomma slipprighet; äfv. slippriga föremål, bilder el. skrifter.

**Lucifūger,** pl., lat. (*lucifugi*, af *lux*, genit. *lūcis*, ljus, och *fūgere*, fly), ljusskygga, som icke tåla dagsljuset.

**Lūdi,** pl., lat. (af *lūdus*, lek, spel), hos de gamla romarne: offentliga skådespel af olika slag.

**Lumbāl,** nylat. (af lat. *lūmbus*, länd), som hör till el. har afseende på länderna.

**Lūmen,** n, pl. **lūmina,** lat., se sid. 416; **lūmen mūndi,** ett verldens ljus, menniska med utmärkta själsgåfvor; berömd menniska

**Lunambulīsm(us),** m., nylat. (af *lūna*, måne, och *ambulāre*, gå omkring), månsjuka; begär att vandra omkring i månsken; vandring i sömnen. — **Lunētte,** f., och **Lynātt,** m., fr., se sid. 416; byggn.k. halfkretsformigt, genom lister el. a. d. afsöndradt fält på väggar, öfver dörrar, fönster o. s. v.; äfv. halfkretsformig bild öfver en större altarmålning. — **Lunisolār,** nylat. (lat. *solāris*, af *sol*, sol), som hör till el. har afseende på månens och solens gång.

**Luōgo,** m., ital. (lat. *lōcus*), ställe; **a sūo luōgo,** på sitt ställe.
**Lupanārium,** n., lat. (af *lūpa*, varginna, sköka) = **Bordell** [100].
**Lustrāl,** lat. (af *lustrāre*, göra klar el. glänsande), som hör till el. har afseende på rening el. invigning.
**Lūsus,** m., lat. (af *lūdere*, leka), lek, spel; **lūsus ingēnii,** förståndslek, tankespel; **lūs. natūrae,** en naturens lek.
**Lūtherolatrī,** f., t.-gr. (jmf. *Luther* [416]; vidare af gr. *latrēūein*, dyrka gudarna), Lutherförgudning, öfverdrifven vördnad för Luther och hans lära.
**Ly,** se **Li** [409].
**Lychnomantī** och **Lykno-,** f., gr. (af *lȳchnos*, lykta, lampa, och *mantēīa*, spådom), spådom förmedelst lampor.
**Lymphadenītis,** f., gr. (jmf. *Lympha* [416]), läkek. brand i sugådrorna. — **Lȳmphatologī** och **Lȳmfato-,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om lymfkärlen. — **Lȳmfotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), sönderskärning af sugådrorna.
**Lyrānter,** pl., nylat. (jmf. *Lyra* [416]), under medeltiden: kringresande studenter; jmf. **Bacchanter** [80]. — **Lȳriker,** m., se **Lyrisk diktare** [416]. — **Lyrīsm(us),** m., stilens poetiska höghet. — **Lyrīst,** m., lyraspelare.
**Lȳsis,** f., gr. (af *lȳein*, lösa), lösning, upplösning; befrielse; läkek. en sjukdoms aftagande så småningom.
**Lȳssa** el. **Lȳtta,** f., gr., läkek. galenskap, raseri, isht. hos hundar; jmf. **Rabies** [536].

---

# M.

**M'** = **Mac** [417].
**Maj.** = **Majus** [421].
**M. Ph.** = **Magister philosophiae,** se under **Magister** [419].
**mp.** = **messo** el. **mezzo piano,** se under **Messo** [434] och **Piano** (T.).

---

**Ma,** ital., men.
**Ma bōnne** och **Mabōnne** (-bånn'), f., fr., egentl. min goda; lärarinna, uppfostrarinna; jmf. **Bonne,** under **Bon** [98 och 99], och **Gouvernante** [344].
**Macābre** el. **Dānse macābre** (dangs' makābr'), f., fr. (trol. af *dānse des Machabées*, en gammal religiös dans, under hvilken dess ledare, hvar och en i sin ordning, utgingo från ringen, för att dermed antyda, att hvar och en måste dö), dödsdans, bildlig framställning, hvari döden uppfordrar folk af hvarje ålder och stånd till dans; jmf. **Todtentanz** (T.).
**Macarōne** el. **Maccherōne,** m., ital. (jmf. *Maccaroni* [417]), ford. öknamn på från Italien återvändande resande, som ringaktade allting hemma och isht. såsom något makalöst upphöjde m a c c a r o n i; sederm. i allmnht. sprätt; äfv. plump och rå menniska, drummel, tölp.
**Macchietta,** se **Maquette** (T.).
**Machē** (maschēh), fr. (af *mâchēr*, lat. *masticāre*, tugga), egentl. tuggad; krossad och uppblött.
**Ma chère,** se under **Cher** [138].
**Machināl,** fr. (jmf. *Machina* [417]), som hör till el. har afseende på maskin el. maskiner.
**Māckinaw** (māçqinåh), m., pl. **-naws** (-nåhs), eng., roddarbåt af egendomlig form, som t r a p p e r n a [615] begagna på de nordamerikanska floderna.
**Madame,** f., fr., se sid. 418; äfv. **madām** (-dämm), pl. **madāmer,** hustru af lägre stånd.
**Madrūre** (-drȳhr'), f., fr. (af *madré*, fläckig), fläckighet, spräcklighet; tigrering; om träslag: masurering.
**Māēvius,** m., lat. (efter en misslyckad diktare på V i r g i l i i tid), fig. dålig skald; jmf. **Bavius** [89].
**Māgadis,** f., gr., lydiskt, harpan liknande stränginstrument, hvars tjugu strängar voro dubbla och stämda i oktaver, samt spelades med båda händerna. — **Magadisēra,** beledsaga i oktaver.
**Magīster,** m., lat., se sid. 419; **magīster ārtium liberālium,** vid högskolor: mästare i de sju fria konsterna, jmf. **Quadrivium** (T.) och **Trivium** [617]; **mag. chirūrgiae** och **kirurgie magīster,** en, som aflagt de för lärdomsgrad i fältskärskonst fastställda prof, jmf. **Chirurgus** [140]; **mag. dōcens** el. **lēgens,** lärande el. (före)läsande mästare, en, som genom offentligen aflagda prof förvärfvat sig rättighet att hålla föreläsningar vid högskolor, jmf. vidare **Docens** [253]; **mag. mathēseos,** egentl. mästare i matematik, matematikens mästarsats, den P y t h a g o r e i s k a [531] lärosats, att qvadraten af den största sidan (h y p o t e n u s a n [364]) i en rätvinklig triangel är lika stor med summan af de båda mindre sidornas (k a t e t e r n a s [395]) qvadrater.
**Magnēsium** el. **Māgnium,** n., nylat., *magnesians* [419] metalliska b a s i s [87], först framställd af D a v y 1808.
**Magniloquēns** och **-qvēns,** f., lat. (*magniloquēntia*, af *māgnus*, stor, och *lōqui*, tala), stortalighet, skryt.
**Magnium,** se **Magnesium** (T.).
**Mahmudi,** se **Mamoudi** [422]. — **Mahogny,** se **Mahagoni** [420].
**Māiden-speech** (māhdenspitsch), m., eng., egentl. jungfrutal; första el. inträdestal, isht. en parlamentsmedlems.
**Maieutik, Maieutisk,** se **Mäeut-** (T.).
**Maillotīns** (maljåtäng), pl., fr. (af *maillēt*, klubba), stridshammarne, benämning på ett upp-

roriskt parti i Frankrike under Karl VI, som var beväpnadt med stora klubbor.

**Main**, f., pl. **mains** (mäng), fr., se sid. 420; **à la main**, i handen, till hands; — **à deux mains** (- dö -), tonk. för två händer; äfv. om hästar: som brukas både till ridning och körning: till dubbelt bruk; **à quātre mains** (- katr' -), tonk. för fyra händer.

**Māison**, f., pl. **māisons** (māhsång), fr., se sid. 420; **māison garnīe** (- garnīh), möbleradt hus; **petīte māison** (p'tit' -), litet hus för hemliga nöjen; — **les petītes māisons** (lä p'tit' -), dårhus.

**Māître** (māhtr'), m., fr., se sid. 420; **en māître** (ang -), som herre; mästerligt; **m. en chāire** (- - schāhr'), frimur.t. mästare af stolen; **m. ès arts** (- eh-s-āhr), mästare i de fria konsterna, jmf. **Magister artium liberalium** (T.).

**Maizēna**, f., ital. (jmf. *Majs* [420]), finaste majsmjöl.

**Mājor e longīnquo reverēntia**, lat., beundran växer med afståndet ifrån det beundrade föremålet.

**Majorum gentium dii**, se under **Deus** [234].

**Makrokōsmika**, pl., gr. (jmf. *Makrokosmos* [421]), ting, som angå verldsbyggnaden. — **Makrophōnisk** och **Makrofōn-**, (gr. *makrōs*, lång, och *phonā*, ljud, stämma), som har vidt ljudande stämma. — **Makrōscii**, pl. (gr. *skiā*, skugga), geogr. långskuggiga, bebyggarne af länderna invid och innanför polarkretsarna; )( **Brachyscii** [103]. — **Makrōsis**, f., förlängning, förstoring. — **Makroskōp**, n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), förstoringsglas.

**Mal**, fr. (lat. *māle*), illa, dåligt; i sammansättningar: miss-, o-; subst. m. ondt; plåga; olycka; skada; sjukdom; olägenhet; **mal à son āise** (- - sång-n-āhs'), obehagligt, jmf. **Aise** [22]; **mal du pays** (- dy peīh), hemlängtan, hemsjuka, jmf. **Nostalgi** [462].

**Malajer**, se **Malayer** (T.).

**Malāktika**, pl., gr. (af *malāssein*, uppmjuka), läkek. uppmjukande medel; jmf. **Emollientia** [276]. — **Malāktisk**, uppmjukande.

**Malār**, nylat. (*malāris*, af lat. *māla*, kindben), som hör till el. har afseende på kindben.

**Malāyer** och **Malājer**, pl. (*Mâlayu* el. *Malâyû*, sannol. flykting, af jap. *mâlayu*, gå bort, fly), benämning på en folkstam i östra delen af Asien och på Indiska oceanens öar, som bildar en egen menniskostam: malājiska rasen.

**Māle**, lat. adv. (af *mālus*, dålig), illa, dåligt; **māle quīdem**, illa i sanning, illa nog; **māle quod sic (est)**, illa nog, att det så är.

**Malheureusemēnt** (malöhröhs'māng), fr. (jmf. *Malheur* [421]), olyckligtvis.

**Malitiositēt**, f., senlat. (*malitiōsitas*; jmf. *Malitiös* [421]), ondskefullhet; arglistighet.

**Malleolār**, lat. (af *mallēolus*, egentl. liten hammare), som hör till el. har afseende på fotknölar.

**Malo modo**, se under **Modus** (T.).

**Mālum**, n., lat., se under **Malus** [422]; **mālum mālo prōximum**, den ena olyckan följer tätt den andra, en olycka kommer sällan ensam.

**Mamelūk**, vanl. **Mamlūck**, m., arab., se sid. 422; pl. **mamlūcker**, äfv. ett slags vida och korta flickbyxor.

**Mammillār**, nylat. (jmf. *Mamma* [422]), som liknar bröstvårtor el. qvinnobröst. — **Mammositēt**, f., egenskapen att vara högbarmad. — **Mammōs**, högbarmad.

**Mānager** (mānidschör), m., eng. (af *manage*, fr. *menagēr*, förvalta, leda), förvaltare, ledare; uppsyningsman och ordnare på engelska skådeplatsen; jmf. **Regissör** [546].

**Manatiōn**, f., lat. (af *manāre*, flyta), flytande, utflöde.

**Mānche** (mangsch'), f., fr. (provenç. *māngha*, *māncha*, ital. *mānica*, lat. *mānica*, ärm, af *mānus*, hand), ärm; kanal; särsk. kanalen emellan England och Frankrike **(La Manche)**.

**Mānco**, m., ital., se sid. 422; **a mānco**, köpm.t. det bristande, det som fattas i varor el. i en summa; förskott; fordran; äfv. **Amānco**.

**Mandāt**, n., lat. **mandātum**, pl. **mandāta**, se sid. 422; **mandātum advocatōrium**, inställelsebefallning, uppmaning, hvarigenom ett lands styrelse el. myndigheter uppfordra i främmande tjenst varande undersåter att begifva sig till deras fäderneslaud; **ad mandātum rēgiae majestātis**, på kungl. maj:ts befallning; — **in mandātis**, till följe af fullmakt, efter befallning.

**Mandrīt**, m., gr., en, som bor i *mandra:* stall, sederm. kloster; klosterbroder, munk.

**Mānet āltа mēnte repōstum**, lat., gömdt det ligger i själens djup.

**Manganēūtisk** och **-nēvtisk**, gr. (jmf. *Manganeut* [423]), taskspelarlik; bedräglig.

**Mangānoxīd**, m., gr. (jmf. *Mangan* [423] och *Oxid* [478]), förening af mangan med syre. — **Mangānoxidūl**, m., förening af mangan med en ringare mängd syre än i oxiden. — **Mangānsuperoxīd** el. **Mangānhyperoxīd**, m., förening af mangan med en större mängd syre än i oxiden.

**Mangiasēgo** (mandjas-), m., ital. (af *mangiāre*, äta, och *sēgo*, talg), talgslukare; öknamn i Italien på österrikiska soldaterna, emedan kroaterna åto talgljus tillsammans med bröd såsom en läckerhet.

**Maniacāl** och **-akāl**, gr.-fr. (jmf. *Mani* [423]), vansinnig.

**Māno**, m., ital., se sid. 424; **con māno dēstra** el. **drītta**, tonk. med högra handen; **con māno sinīstra**, med venstra handen.

**Mānsion** (mānschen), n., eng. (lat. *mānsio*, af *manēre*, qvarstanna), vistelseort, boning, boningshus.

**Mansuēt** och **-svēt**, lat. (*mansuētus*, af *mānus*, hand, och *suēre*, vara van), tam, mild.

**Mantelēra** (mangt-), fr. (jmf. *Manteau* [424]), befästa, förskansa, omgifva med skansar; — **mantelé**, vapenl. behängd med en mantel.

**-mantī**, f., gr. (*mantēīa*, spådom), ofta förekommande i sammansättningar: konsten att spå, spådom.

**Mānto di pūnta**, m., ital., malteserriddarnes broderade festmantel.

**Manuducera, Manuductor, Manumittera**, m. fl., se följ.

**Mānus**, f., pl. **mānus**, lat., se sid. 424; **mānu brevīssima**, på kortaste sätt, i största hast; **mānu dēxtra**, tonk. med högra handen; **mānu sinīstra**, med venstra handen; — **ad mānus**, för handen, till hands; **ad mānus**

**benēvolas,** (att öfverlemna o. s. v.) till el. i välvilliga händer; **ad mānus fidēles,** till el. i trogna händer; **ad mānus prōprias,** till el. i egna händer, egenhändigt; **per mānus,** från hand till hand; — **mānibus pedibūsque,** med händer och fötter. — **Manuducēra,** (lat. *dūcere,* föra, leda), handleda, isht. vid undervisning. — **Manuducēnd,** m. och f., en, som skall handledas el. undervisas. — **Manuducēnt,** m., handledare, lärare. — **Manudūctor** och **-dūktor,** m., tonk. en, som med handen angifver takten. — **Manumittēra,** (lat. *mittere,* skicka, sända), lössläppa, frigifva. — **Manumissiōn,** f., (lat. *manumissio*), en slafs el. lifegens frigifning. — **Manutenēra,** (lat. *tenēre,* hålla), handhafva; upprätthålla, häfda, beskydda.

**Māppa,** f., lat., egentl. bordsduk; fodral till förvaring af skrifter, teckningar, kartor o. a. d. — **Mappēūr** (-pōhr), m., en, som ritar kartor, isht. krigskartor.

**Maquereāū** (mak'råh), m., fr. (härledn. omtvistad), kopplare. — **Maquerēlle** (mak'råll'), f., kopplerska.

**Maquētte** (maqätt'), fr., el. **Macchiētta** (makqiätta), ital., f., utkast, första modell, isht. till ett bildhuggarearbete.

**Maratīsm(us),** m., skräckregering, lik den under franska revolutionen af Marat införda. — **Maratīst,** m., anhängare af Marat.

**Marchānd** (marschäng), m., **Marchānde** (-schängd'), f., fr. (ital. *mercatānte, mercānte,* af *mercatāre,* drifva handel, af lat. *mercātus,* handel, *mercāri,* idka köpenskap, af *merx,* genit. *mērcis,* vara), köpman, handelsman; qvinna, som idkar handel; **marchānd en detail, m. en gros,** se **Détail** [233] och **Gros** [348]; — **marchānde de mōdes** (- dö måd'), modehandlerska. — **Marchandēra,** idka handel; köpslå; pruta; dröja, betänka sig, vara obestämd. — **Marchandīse** (-dīhs'), f., vara, handelsvara. — **Marchandīser** el. **Marskandīser,** m., i Danmark, isht. i Köpenhamn: klädmäklare.

**Mārcia** (mārtja), f., ital., tonk., se **Marsch** [426].

**Marco,** se **Mark** (T.).

**Marēchaussēe** (marēhschåssēh), f., fr. (jmf. *Maréchal* [425]), i Frankrike: ryttarekår, som vakade öfver allmänna säkerheten; jmf. **Gendarmerie** [335].

**Marēe** (-rēh), f., fr. (af lat. *māre,* haf), allt slags färsk saltsjöfisk; tidvatten, ebb och flod; **marēe bāsse** (- bass') el. **m. mōrte** (- mårt'), ebb; **marēe hāūte** (- hoht') el. **m. grānde** (- grangd'), flod.

**Marfīl** el. **Morfīl,** m., sp. (trol. af arab. ursprung), ej förarbetadt elfenben; elefanttänder.

**Marfōrio,** m., benämning på en stympad bildstod i Rom, hvarpå fordom allahanda qvicka och satiriska infall i hemlighet uppslogos, och hvilka vanligen utgjorde svar på Pasquinos frågor; jmf. **Pasquino** [488].

**Margaux,** se **Chateau Margaux** [137].

**Mariāge** (marjäsj'), n., (fr. m.), se sid. 425; **mariāge en détrēmpe** (- ang deträngp'), sammanlefnad under namn af äktenskap.

**Mariniēr,** m., pl. **-niērs** (marinjēh), fr. (jmf. *Marine* [425]), båtkarl, sjöman; sjösoldat.

**Maritāl,** lat. (af *marītus,* make), som hör till el. har afseende på en äkta man; äktenskaplig. — **Marīto,** m., ital., egentl. äkta man; fyrpanna till fötternas uppvärmning, och hvaraf isht. romarinnorna begagna sig.

**Mark,** f., t., fr. **marc** (mahr), m., och **mārque** (mark'), f., ital. **mārco,** m., och **mārca,** f., se sid. 425 och 426; **au marc** (åh -), fr., el. **al mārco,** ital., efter vigten, d. v. s. efter myntens egentliga metallvärde, utan afseende på antal och yttre värde, jmf. **Al peso,** under **Peso** (T.), )( **Al numero,** se under **Numerus** [464], och **Al pezzo,** se under **Pezzo** (T.). — **Mārk Bānco** el. **bānkomārk,** (jmf. *Banco* [83]), antaget räknemynt i Hamburg och Lybeck, motsvarande ungefärl. 1 rdr 33 öre rmt; — **mārque de jeu** (- dö sjöh), spelmark, jmf. **Fiche** [315].

**Mārkschēider,** m., t. (af *mark,* gräns, och *schēīden,* skilja), en, som mäter och utstakar grufvor.

**Mārktschrēīer,** m., t. (af *markt,* torg, och *schrēīen,* skrika, ropa), egentl. en som på torg och offentliga platser utskriker sina varor och deras förtjenster; qvacksalvare; skojare; jmf. **Charlatan** [136].

**Marmoratiōn,** f., senlat. (jmf. *Marmor* [426]), marmorering, beklädning med marmor.

**Marōcco,** m., ett slags amerikansk snustobak.

**Marōūfle** (marūhfl'), m., fr. (härledn. okänd, måhända en förvrängning af *marāūd,* skurk), tölp, slyngel, lymmel, äfv. **Marūfel;** f., ett slags målarlim. — **Marouflēra** och **Marufl-,** limma (väftapeter m. m.); isht. öfverföra en målning ifrån trä på duk.

**Marque,** se **Mark** [425]; **marque de jeu,** se under **Mark** (T.).

**Marquīs** (marqīh) och **Markīs,** m., fr. (ursprungl. = markgrefve, af m.lat. *marchēnsis,* af fornt. *mārka,* mark, gräns), hög adelstitel i Frankrike och England; **markīs,** se äfv. följ. ord. — **Marquīse** (marqīhs') och **Markisīnna,** f., en markis' dotter, hustru el. enka; **marquīse,** äfv. ett slags solskärm, vanl. af tyg, öfver el. framför fönster el. dörrar (hos oss vanl. **markīs,** m.); benämning på ett slags stora, välsmakande päron; äfv. raket, hållande mer än en tum i genomskärning. — **Markisāt,** n., en markis' värdighet och besittningar.

**Marrōne,** m., ital., benämning på ett slags stora äkta kastanjer. — **Marrōn** (marång), m., fr., se **Marrone;** äfv. hemligen tryckt bok; stor fruntimmershårlock; n., kastanjebrunt: nytt färgämne af rent brun färg, som erhålles ur anilin.

**Marsiliāna,** f., ital. (sannol. af *Marsīglia,* Marseille), venetianskt, framtill rundt fartyg, som användes till kustfart på Adriatiska hafvet.

**Mārstāll,** m., t., hofstall; stallstat.

**Māssa,** f., lat., se sid. 427; **māssa perditiōnis,** egentl. förderfvets massa; den enligt Augustini predestinationslära såsom en förderfvad massa betraktade menskligheten, ur hvilken Gud utvalt några till sin förbarmande nåds käril (vāsa misericōrdiae), under det han öfverlemnat alla de andra, såsom vredens käril (vāsa īrae), till fördömelse.

**Māstodon,** n., pl. **mastodōnter,** gr. (af *mastōs,* qvinnobröst, och *odūs,* genit. *odōntos,*

tand), utdödt, forntiden tillhörande, elefanten liknande djur, hvars betar voro besatta liksom med bröstvårtor.

**Matamōre (1)** (-mår'), m., fr. (af sp. *matār*, döda, af lat. *mactāre*, offra, döda, och *mōro*, mor), egentl. mordödare; i spanska lustspelet: person, som vid hvarje tillfälle skryter öfver sina bedrifter emot morerna; i allmnht. pratmakare, storskräflare, jmf. **Bramarbas** [103].

**Matamōre (2)** (-mår'), m., fr., underjordiskt slaffängelse i Barbareskstaterna; jmf. äfv. **Silo** (T.).

**Match** (mätsch), m., eng., äktenskaplig förening, giftermål; jagtparti, spelparti; vad; vid kapplöpning emellan hästar: vad, hvarvid endast tvenne hästar täfla.

**Māter,** f., lat., se sid. 428; **māter gloriōsa,** den ärorika modren: jungfru Maria. — **Matērn,** moderlig, möderne. — **Maternisēra,** brås på mödernet; handla moderligen. — **Maternitēt,** nylat., fr. **maternitē,** f., mödraskap; moderlighet; **maternitē,** äfv. namn på barnbördshuset i Paris.

**Matēria,** f., lat., se sid. 428; **matēria prīma,** urstoff, grundämne; de vises sten. — **Materiēra,** egentl. bygga af trä, timra; förfärdiga arbete, hvartill högre grad af konst erfordras; handtv.t. tillverka sitt mästerstycke.

**Matinēe** (-nēh), f., fr., se sid. 429; **matinēe musicāle** (- mysikāhl'), musikalisk morgon- el. förmiddagsunderhållning. — **Matīnes** (-tīhn'), pl., hos katolikerna: morgonmessa; jmf. **Matutina** [429].

**Matsch,** t., spelt. uttryck, som brukas för att tillkännagifva, att ett parti el. spel alldeles förlorats; bilj.t. beteckning, som användes, då den spelande icke uppnår hälften af det genom spelets reglor bestämda tal.

**Mattināta,** f., ital. (jmf. *Matin* [429]), morgonserenad.

**Matuschka,** f., r., lilla mor.

**Mauveīn** (mohv-), n., (af eng *mauve*, violett), af Perkins upptäckt violblå anilinfärg.

**Mavōrtisk,** se **Martialisk** [426].

**Meābel,** lat. (af *meāre*, gå), gångbar.

**Mea culpa,** se under **Culpa** [199].

**Mediceēr,** pl., under 15:de och 16:de årh.: medlemmar af en florentinsk familj, som svingade sig upp till statens högsta värdigheter, och af hvilka flera voro berömda för sin kärlek till vetenskaper och konster.

**Medicus,** m., lat., se sid. 430; **candidātus mēdico-philosōphiae** el. **mēdikofilosofīe kandidāt,** m., en, som vid en högskola aflagt den för blifvande läkare fastställda förberedande filosofiska examen; — **candidātus medicīnae** el. **medicīne kandidāt,** m., en, som aflagt förberedande examen i medicinska läroämnen.

**Medievīster,** pl., nylat. (jmf. *Medium aevum* [431]), menniskor, isht. författare under medeltiden.

**Meevtik, Meevtisk,** se **Mäeut-** (T.).

**Megakōsmos,** m., gr., = **Makrokosmos** [421].

**Mēistersänger,** m., t., mästersångare, medlem af ett slags rimmareskrå i Tyskland efter minnesångarnes (T.) tid, ungefärl. ifrån midten af 14:de årh. till reformationen.

**Mēlinum,** n., lat., se **Melisk jord** [432].

**Mēlittotheologī** och **-teol-,** f., gr. (af *mēlissa*, *mēlitta*, bi; jmf. vidare *Theologi* [608]), bevis för Guds tillvaro, hämtadt ifrån biens konstfärdighet.

**Mellifērisk,** lat. (*mellifer*, af *mel*, genit. *mēllis*, honung, och *fērre*, föra, bära), som innehåller el. frambringar honung. — **Mellificatiōn** och **-fikat-,** f., nylat. (af *mellificāre*), honungsberedning. — **Mellifluēnt,** senlat. (*mellifluens*), flödande af honung, honungsöt.

**Melomantī,** f., gr. (af *mēlos*, lem, och *mantēia*, spådom), spådom utaf de ofrivilliga rörelserna hos en kroppslem.

**Mēmber of Pārliament** (- - pährliment), m., eng., medlem af parlamentet [486].

**Membranifōrm,** nylat. (jmf. *Membran* [433]; vidare af *fōrma*, gestalt, skepnad), hudartad.

**Memoirīst** och **Memoarīst,** m., fr. (jmf. *Memoire* [433]), författare el. utgifvare af minnesskrifter (memoarer).

**Memoration,** se under följ.

**Memōria,** f., lat., se sid. 433; — **memōriae pīgnus,** n., underpant af hågkomst; **beātae memōriae,** i välsignadt minne; — **ad futūram (rēi) memōriam,** till framtida hågkomst (af en sak); **in sūi memōriam,** till minne af sig. — **Memoratiōn,** f., lat. (jmf. *Memorera* [433]), omtalande, anförande; äfv. inlärande utantill. — **Memoriāliter,** på böne- el. ansökningsväg, genom böneskrift el. inlaga. — **Memōriter,** utantill, ur minnet.

**Memoriter,** se föreg.

**Ménagēre** (mehnasjähr'), f., fr. (jmf. *Ménage* [433]), hushållerska.

**Mendācem opōrtet ēsse mēmorem,** lat., lögnaren bör vara minnesgod, hafva godt minne.

**Meneo,** m., vild, oanständig dans ibland zigenarne i Andalusien.

**Menīn** (m'näng), m., fr. (sp. *menīno*, i allmnht. barn), ford. i Frankrike: adelsgosse, som uppfostrades tillsammans med dauphin el. någon annan prins och tjenade honom till sällskap. — **Menīne** (m'nīhn'), f., en prinsessas sällskapsdam.

**Menīscus,** m., gr. (*mēnīskos*, demin. af *mēnē*, måne), egentl. måne, månglas; rundt, på ena sidan upphöjdt, på den andra urhålkadt glas: halfmånformigt segment [572].

**Menopāūsis,** f., gr. (af *mēn*, månad; jmf. vidare *Paus* [491]), läkek. månadsreningens upphörande.

**Mens,** f., lat., se sid. 434; — **sānae mēntis,** vid sundt förstånd; — **in mēnte,** i tankarna, i minnet.

**Mēnsa,** f., lat., se sid. 434; **mēnsa ambulatōria,** omvexlande fribord, som en lärjunge åtnjuter ena dagen i ett, andra dagen i ett annat hus; — **a mēnsa,** från bordet. — **Mensārius,** m., pl. **-rii,** lat., vexlare.

**Mense ultimo,** se under följ.

**Mēnsis,** m., lat., se sid. 434; — **currēntis mēnsis,** under löpande (innevarande) månad; **ejūsdem mēnsis,** under, i samma månad; **mēnse ūltimo,** i slutet af månaden.

**Mēnsola,** f., ital., byggn.k. kragsten.

**Mensōnge** (mangsångsj'), m., fr. (af *mentir*, ljuga), lögn; fig. villfarelse, villa; **mensōnge officiēūx** (- åffisiöh), osanning till fördel för en annan.

**Menuiserīe** (menyis'rīh), n., fr. (af *menuisēr*, snickra), snickarhandtverk; snickararbete.

**Méprīs** (mehprīh), m., fr. (af *mé-* [430] och *prix*, lat. *prĕtium*, pris, värde), missaktning, förakt. — **Méprisāble** och **Meprisābel**, föraktlig. — **Méprisānt** (mehprisāng), föraktande, försmädlig.

**Méprīse** (mehprīhs'), f., fr. (af *méprēndre*, taga miste), misstag, irring, förseelse.

**Mercatūr** och **Merka-**, f., lat. (*mercatūra*, af *mercāri*, handla, af *merx*, vara), handel, varuomsättning.

**Mercēdes pupillōrum**, pl., lat., lagf. uppfostringskostnader för myndlingar el. omyndiga.

**Mercerīe** (-rīh), n., fr. (af lat. *merx*, genit. *mērcis*, vara), kramhandel; kram, kramvaror.

**Mercī**, fr., se sid. 435; **grand mercī** (grang -), stor tack!

**Merer**, se **Mörer** (T.).

**Meridionalitēt**, f., nylat. (jmf. *Meridional* [435]), sydlighet, sydlig belägenhet el. riktning.

**Meridrōsis**, f., gr. (af *mĕros*, del; jmf. vidare *Hidrosis* [357]), läkek. svettning på enstaka ställen af kroppen. — **Meridrōtisk**, som svettas på enstaka ställen af kroppen.

**Merindād**, f., sp., domsaga i spanska provinserna.

**Merīngue**, f., pl. **merīngues** (merängh), fr., se **Maräng** [427].

**Meristīk**, f., gr. (af *merīzein*, dela), konsten att dela el. indela.

**Mēritum**, n., pl. **mērita**, lat., se sid. 435; — **pro mēritis**, för förtjenster; jmf. **Pour le mérite**, under **Meritum**.

**Merlōn** (-lång), m., fr., bröstvärn emellan skottgluggar.

**Mērum** (näml. **vīnum**: vin), n., lat. (af *mērus*, ren, oblandad), oblandadt vin.

**Merveilleusemēnt** (märväljöhs'mäng), fr. (jmf. *Merveilleux* [435]), underbart, på ett utomordentligt sätt.

**Mescolānza**, f., ital. (af *mescolāre*, blanda), blandning, allahanda, mischmasch.

**Mesnadōres**, pl., sp., adelsmän af andra klassen i Castilien.

**Mesōchoros**, m., gr. (af *mĕsos, -ä, -on*, som befinner sig i midten; jmf. vidare *Chor* [141]), egentl. en, som står i midten af en kör; koranförare, kormästare.

**Messāge** (mässāsj'), n., fr. (provenç. *messatge*, ital. *messāggio*, af m.lat. *messagium, missagium, missāticum*, af lat. *mĭttere*, skicka, sända), sändning, budskap, ärende. — **Messagēr** (-sasjēh), m., **Messagēre** (-sasjähr'), f., bud, budbärare, -bärerska; äfv. förbud; postbud. — **Messagerīe** (-sasj'rīh), n., budbärarsyssla; forvagn el. diligens; i Frankrike och Belgien: privat anstalt till resandes befordring med postvagnar.

**Mēsta**, f., sp (af lat. *mīxta*, blandad), i Spanien: kringvandrande fårhjord, som tillhör flera särskilta ägare; äfv. årlig församling af schäferiägare.

**Metacēntrum**, n., gr.-lat. (jmf. *Meta-* [436] och *Centrum* [129]), ett fartygs egentliga tyngdpunkt.

**Metacīsm(us)**, m., gr., felaktigt uttal el. ideligt upprepande af bokstafven *m*.

**Métairīe** (mehtährīh), n., fr. (af m.lat. *medietāria*, arrende, hvarvid förpaktaren delar inkomsten med ägaren, af lat. *mēdius*, half), arrendegård, -hemman; mejeri, holländeri.

**Metallifērisk**, lat. (*metāllifer*, af *metāllum*, jmf. *Metall* [436]; vidare af *fĕrre*, föra, bära), som frambringar metaller, metallrik.

**Metaskopī**, f., gr. (af *meta-* [436] och *skopēīn*, skåda, se), genomskådande af en annans tankar el. sinnelag.

**Metasomatōsis** och **-tōs**, f., gr. (af *meta-* [436] och *sōma*, kropp), ombyte af kropp; olika själars invandring i samma kropp; själavandring.

**Metasȳnkrisis**, f., gr. (af *meta-* [436]; jmf. vidare *Synkrisis* [T.]), läkek. kroppsbeskaffenhetens förbättring genom skadliga vätskors aflägsnande förmedelst dragplåster el. a. d.

**Metāthesis** och **Metatēs**, f., gr., se sid. 432; äfv. läkek. förflyttande af en materiel sjukdomsorsak till ett annat ställe, hvarest den mindre hindrar någon viss kroppsdels förrättningar.

**Metedōr**, m., pl. **-dōrs**, sp. (af *meter*, i hemlighet införa), smyghandlare, smugglare.

**Metensomatosis**, f., gr., = **Metasomatosis**.

**Mēteoronomī**, f., gr., (jmf. *Meteor* [437]; vidare af *nōmos*, lag), väderlekslära, läran om lagarna för väderleken.

**Metonȳmisk**, gr. (jmf. *Metonymi* [438]), namnförvexlande, ordförvexlande.

**Metōpon**, n., gr. (af *meta-* [436] och *ops*, genit. *opōs*, ansigte), panna, framsida; pl. **metōper**, byggn.k. mellanfördjupningar el. mellanrum emellan bjelkhufvudena el. emellan de i deras ställe anbragta triglyferna [616] i frisen af den doriska pelarordningen. — **Metōpomantī**, f., (gr. *mantēīa*, spådom), spådom af anletsdragen el. pannans skapnad. — **Metōposkopī**, f., (gr. *skopēīn*, skåda, se), egentl. pannbeskådning; på ansigtsdragens förändring och pannans linier grundad utforskning af tankarnas el. sinnelagets förändring; äfv. spådom af anletsdragen. [ningskonst.

**-metrī**, f., gr. (af *metrēīn*, mäta), mätning, mät-

**Metronōm**, m., gr., se sid. 438; **elēktrisk metronōm**, af Renaudin uppfunnet, af Weber m. fl. förbättradt redskap till noggrant fastställande af den takt ett tonstycke bör hafva.

**Mēzza orchēstra**, ital., tonk. beteckning att ett ställe i en tondikt skall spelas endast af halfva orkestern; jmf. **Tutti** [619]. — **Mēzzo fōrte**, tonk. någorlunda starkt. — **Mēzzo piano**, **M. rilievo**, **M. soprano** och **M. tenore** sökas under sammanställningens andra ord (T.). — **Mezzōmbra**, f., halfskugga.

**Mīchel** och **Mīckel**, m., t., se **Michael** [439]; äfv. enfaldig menniska, tölp; listig, bakslug menniska; den tyske Mickel, föraktlig benämning på tyska folket, för att beteckna dess allmänna fel och dårskaper, isht. dess tröghet, plumphet, skräfvelaktighet och lätt öfverlistade bakslughet.

**Mikrologisēra**, gr. (jmf. *Mikrologi* [439]), sysselsätta sig med el. uppehålla sig vid småsaker, jaga efter obetydligheter. — **Mikronēsien**, n, de små öarnes land, de nordvestra australiska öarne. — **Mikrophonī** och **Mikrofonī**, f., (gr. *phonā*, ljud, stämma), svag, låg stämma. — **Mikrofōnisk**, som har en svag stämma, som ljuder svagt. — **Mikrophȳllisk** och **Mikrofȳl-**, (gr. *phȳllon*, blad), som har små blad.

**Mīles**, m., lat., se sid. 439; **mīles gloriōsus**, storskrytande soldat.
**Militär** och **Militärisk**, lat. **militāris**, ital. **militāre**, se sid. 439; — **militāri mānu**, lat., med väpnad hand; — **ālla militāre**, ital., på krigarvis; tonk. i militärstil.
**Milliare**, se under **Are** [59].
**Minatōrisk**, senlat. (*minatōrius*, af lat. *minări*, hota), hotande.
**Minaudiēr** (minåhdjēh), m., fr. (jmf. *Minaudera* [440]), en, som gör söta miner, tillgjord, behagsjuk narr. — **Minaudière** (-djähr'), f., tillgjord, behagsjuk qvinna, våp.
**Ministerialīsm(us)**, m., nylat. (jmf. *Minister* [440]), partiskhet för en ministers el. ministèrs grundsatser och åtgöranden. — **Ministerialitēt**, f., ministervärdighet. — **Ministēriomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), jägtande efter ministerposter.
**Mīnnesānger** och **-sīnger**, m., t. (af *mīnne*, kärlek), minnesångare, benämning på tyska diktare under 12:te och 13:de årh, som hufvudsakl. sjöngo om kärlek; jmf. **Meistersänger** (T.).
**Minorum gentium dii**, se under **Deus** [234].
**Minuēra**, lat. (*minūere;* jmf. *Minus* [441]), förminska, förringa. — **Minūskelskrīft**, boktr.t. små tryckbokstäfver el. s. k. minuskler.
**Miōsis**, f, gr., se **Meiosis** [432].
**Mirabīlier**, pl., se **Mirabilia** [441].
**Mīra (stēlla)**, f., lat, den förunderliga: stjerna i hvalfiskens himmelstecken, som periodiskt ifrån att vara af andra storleken aftager till dess den blir osynlig.
**Misandrī**, f., gr. (af *misēīn*, hata, och *anăr*, genit. *andrōs*, man), skygghet för männer, hat till männer.
**Miscēra**, lat. **miscēre**, se sid. 442; — **bēne misceātur**, på recepter: det må blandas väl. — **Miscellāneer** el. **Miscēller**, pl., se **Miscellanea** el. **Miscella** [442]. — **Miscībel**, nylat., som låter blanda sig. — **Miscibilitēt**, f., egenskapen att låta blanda sig.
**Misokālos** el. **Misokāl**, m., gr. (af *misēīn*, hata, och *kalōs*, skön), föraktare af det sköna och goda. — **Misokāpnos**, m., (gr. *kapnōs*, rök), rökfiende, isht. hatare af tobaksrök. — **Misopsychī** och **-psykī**, f., (gr. *psychă*, själ), lefnadströtthet, leda vid lifvet.
**Missiōn**, lat. **mīssio**, f., se sid. 442; **mīssio in pārtes (infidēlium)**, sändning till de otrognas, d. v. s. hedningarnes, länder. — **Missūra**, f., nylat., sista smörjelsen hos de engelska katolikerna.
**Mitāīnes** (mitāhn'), pl., fr. (af kelt. ursprung), handskar utan finger, halfhandskar.
**Mitēlla**, f., lat. (deminut. af *mitra* [442]), hufvudbindel; läkek. bindel till uppbärande af en skadad arm.
**Mitraillāde** (mitraljād'), f., fr. (jmf. *Mitraille* [442]), karteschceld, nedskjutning med kartescher.
**Mīttel**, m., t., boktr.t. benämning på ett slags tryckbokstäfver, i storlek emellan tertia och cicero.
**Mittēra**, lat (*mīttere*), skicka, sända; låta gå, afskeda. — **Mīttimus**, n., eng. (af lat. *mīttimus*, vi sända), domstols befallning om akters utlemnande och öfversändning; äfv. häktningsorder.
**Mnemōniker**, m., gr. (jmf. *Mnemonik* [443]), en, som är öfvad i minneskonsten, minneskonstnär. — **Mnemosynīder**, pl., binamn på muserna [450].
**Mobilisābel**, nylat. (jmf. *Mobil* [443]), som kan ställas på krigsfot, som kan göras färdig att tåga i fält.
**Modalīsm(us)**, m., nylat. (jmf. *Modal* [443]), läran, att skilnaden emellan personerna i treenigheten endast består i olika yttring af tankekraften hos det gudomliga väsendet. — **Modalīst**, m., anhängare af modalismen.
**Mōdice**, lat. (af *mōdus*, mått), måttligt, sparsamt. — **Modicitēt**, f., nylat., måttlighet, ringhet.
**Modillōn** (modiljång), m., fr. (ital. *modigliōne*), byggn.k. kragsten.
**Modīnhas** (-dīnjas), pl., ett slags korta portugisiska nationalsånger.
**Modo**, se följ.
**Mōdus**, lat., ital. **mōdo**, m., se sid. 444; — **mālo mōdo**, lat., på dåligt sätt el. vis; **mōdo mēo**, lat., på mitt sätt; efter mitt behag; — **medēsimo mōdo**, ital., tonk. i samma takt.
**Mofette**, se **Moufette** [449]; pl. **mofētter**, utströmningar af kolsyra ur jordremnor på flera trakter.
**Mogilalī**, f., gr. (af *mōgis*, med möda, och *lalēīn*, tala), stammande.
**Moineāū** (måahnōh), m., fr., egentl. sparf; krigsv. trubbvinklig bastion midt uti en för lång courtine [193].
**Moirer**, se **Mörer** (T.).
**Mollimēntum**, n., pl. **-mēnta** och **-mēnter**, lat. (jmf. *Mollis* [444]), läkek. uppmjukande el. lindrande medel.
**Momiērs** (momjēh), pl., fr. (af g. fr. *momēr*, förkläda sig), öknamn på medlemmarne af en ny, för sitt fromleri bekant religiös sekt i Schweiz.
**Mōmisk**, gr. (jmf. *Momus* [445]), tadlande, hånande. — **Momomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), tadelsjuka.
**Mon** (mång), fr., min. Sammanställningar med **Mon**, såsom **Mon ami**, **Mon bijou**, **Mon cher**, **Mon Dieu**, **Mon frère** o. a. d., sökas under sammanställningens andra ord, således under **Ami**, **Bijou**, **Cher**, **Dieu**, **Frère**.
**Monachisēra** och **Monakis-**, barb.-lat. (jmf. *Monachus* [445]), lefva som munk, lefva i enslighet; spela munk. — **Monākisk**, som hör till el. har afseende på munkväsendet; munk-.
**Monarchīstisk** och **-arkīst-**, gr. (jmf. *Monarch* [445]), som hyser förkärlek för, som envist hänger fast vid monarkiskt regeringssätt.
**Monāstisk**, gr. (*monastikōs;* jmf. *Monasterium* [445]), klosterlig, munklik.
**Mondāīn** (mångdāng), m., fr. (jmf. *Monde* [445]), verldsligt sinnad menniska, verldsmenniska.
**Mono-**, **Mon-**, gr. (af *mōnos*, ensam), allena, ensam i sitt slag; som består af en, en-.
**Monōcle** (-nåkl'), m., fr. (af gr. *mōnos*, ensam, och lat. *ōculus*, öga), enkellornjett; )( **Binocle** [94]. — **Monogāmer**, pl., gr. (jmf. *Monogami* [446]), växter, som hafva ståndare och pistiller i samma blomma. — **Monogēnesis**, f., gr. (jmf. *Genesis* [337]), sjelfalstring, alstring utan parning. — **Monogēnisk**, som är af en art

el. tillhör ett slägte; som är ensam i sitt slag. — **Mononōmisk,** äfv., ehuru orikt., **Monōmisk,** gr. (*nōmos*, lag), som består af en del, ett led, en lem; jmf. **Binomisk** [94] och **Polynomisk** [510]. — **Monophonī** och **Monofonī,** f., gr. (*phonā*, ljud, stämma), entonighet; jmf. **Monotoni** [446]. — **Monofōn,** enstämmig, entonig. — **Monophthōng** och **Monoftōng,** m., gr. (*phthōngos* el. *phthongā*, ljud), enkelljud, tvenne el. flera till ett enda ljud förenade sjelfljud, t. ex. *ae = ä, eau = o;* jmf. **Diphthong** [244]. — **Monopodī,** f., gr. (*pus*, genit. *podōs*, fot), versk. enkelfot, versled, som består af en enkel fot; jmf. **Dipodi** [245]. — **Monopōdisk,** enfotad, i el. efter enkelfötter. — **Monopolisēra,** gr. (jmf. *Monopolium* [446]), förläna monopol; bestämma el. inskränka till enhandel el. enslöjd. — **Monōpteron,** n., pl. **monōptera** och **monoptērer,** gr. (*pterōn*, vinge), byggn.k. byggnad med en enda pelarrad; isht. tempel, hvilande på en enkel pelarrad, och utan mur. — **Monoūsion,** n., gr. (*usīa*, väsen), det som har väsensenhet; enda väsendet i sitt slag.

**Monstrēra,** lat. (*monstrāre*), visa, förklara, lägga i dagen, meddela kunskap om; jmf. **Demonstrera** [224]. — **Monstratiōn,** f., framvisande, förevisande; jmf. **Demonstration.** — **Monstratīv,** nylat., som beror på förevisning, förklaring el. iakttagelse; jmf. **Demonstrativ.**

**Monsun,** se **Mousson** [449].

**Montīcola,** m., lat. (af *mons*, genit. *mōntis*, berg, och *cōlere*, odla, bebo), bergsbo.

**Monument,** lat. **monumēntum,** n., se sid. 447; **monumēntum āēre perēnnius,** minnesmärke el. -vård, varaktigare än koppar. — **Monumēntomanī,** f., (gr. *manīa*, raseri), öfverdrifven lust att uppresa minnesvårdar.

**Moquāble** och **Mokābel,** fr. (jmf. *Moquera sig* [447]), som är värd att hånas el. föraktas.

**Mōra,** f., lat., se **Mora (2)** [447]; — **vara in mōra,** lagf. vara försumlig, icke hafva fullgjort, hvad man bort, isht. icke fullgjort betalning vid förfallotiden.

**Morbillōs,** (af m.lat. *morbīlli*, sing. *morbīllus*, demin. af *mōrbus*, sjukdom), läkek. som hör till, har afseende på el. är behäftad med messling.

**Mordāciter,** lat., (jmf. *Mordacitet* [447]), på ett bitande, skarpt sätt.

**Moribūndus,** m., lat. (af *mōri*, dö), en döende.

**Morn,** fr. (*mōrne*, af fht. *mornên*, göt. *maurnan*, sörja), dyster, mörk, dunkel; sorgsen, tungsint.

**Morōs** el. **Morōs,** lat. (*morōsus*), knarrig, butter, förtrytsam, tvär.

**Morphographī** och **Morfografī,** f., gr. (af *morphā*, form, skepnad, och *grāphein*, skrifva), beskrifning på naturkropparna efter deras former. — **Morfologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om de organiska kropparnas bildning och förändringar. — **Morfolōgisk,** som hör till el. har afseende på morfologien. — **Morfonomī,** f., (gr. *nōmos*, lag), läran om lagarna för formernas bildning. — **Morphōsis,** f., gestaltning, bildning; äfv. skepnad, bild. — **Morfotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), allmän sönderstyckningslära; jmf. **Anatomi** [38].

**Morpiōner,** pl., fr. (sing. *morpiōn*), egentl. flatlöss; fig. små oförskämda pojkslynglar.

**Morra,** se **Mora (1)** [447].

**Mort** (måhr), f., fr., död; **à mort, à la mort,** dödligen, till döds, in i döden; till döden! — **Mortāl,** lat. (*mortālis*), dödlig.

**Mortōder,** pl., fr. (*mortōdes*), falska perlor, isht. till negerhandeln på Senegal.

**Mōrtuus, -a, -um,** lat., se sid. 448; — **pro mōrtuo,** för död, såsom död. — **Mortuārium,** n., nylat., godsherres rättighet att vid underlydandes dödsfall utkräfva vissa föremål ur dennes qvarlåtenskap.

**Mōsso,** ital., se sid. 448; **più mōsso,** tonk. något hastigare, men i öfverensstämmelse med styckets anda.

**Moto,** se under **Motus** (T.).

**Motuprōprio,** n., lat. (af *mōtu prōprio:* af egen drift [formel i påfliga förordningar]), påflig förordning el. dom, ifrån hvilken ingen vädjan gifves.

**Mōtus,** lat., ital. **mōto,** m., se sid. 449; **mōtus contrārius,** tonk. motrörelse, när ena stämman stiger, medan den andra faller, och tvärtom; **mōtus oblīquus,** sidorörelse, när ena stämman rörer sig upp och ned, medan den andra bibehåller sitt tonsteg; **mōtus rēctus,** lika rörelse, när tvenne stämmor stiga och falla med hvarandra; — **con mōto,** tonk. med rörelse, lifligt.

**Mouchētte** (muhschätt'), f., fr., byggn.k. kranslist, murlist.

**Mōuille-bōuche** (mūhlj-būhsch'), f., fr., benämning på ett slags särdeles saftiga päron; larsmesspäron.

**Moulināge** (muhlināsj'), n., fr. (af *moulinēr*, bereda silke på möl), silkesberedning på möl och dertill erforderliga redskap.

**Moustīque** (muhstīk'), f., fr., se **Mosquito** [448]. — **Moustiquāire** (muhstiqāhr'), f., fr., se **Mosquitero.**

**Moutārde** (muhtārd'), f., fr. (provenç. och ital. *mostarda*, af lat *mūstum*, must), med vinättika tillredd senap; **(de la) moutārde après dinēr** ([dö la] - aprāh dinēh), senap efter måltiden, beteckning för något, som kommer för sent. — **Moutardiēr** (muhtardjēh), m., senapsskål, -kanna; äfv. senapstillverkare.

**Moutōn,** m., pl. **-tōns** (muhtång), fr., se sid. 449; **revenōns à nos moutōns** (röv'nång a nåh -), egentl. låtom oss återkomma till våra får, för att nu återkomma till hvad vi talade om.

**Muazīl,** m., turk., en paschas förste embetsman.

**Mūcker,** m., pl. lika, t. (af *mūcken*, knysta, mucka), egentl. en skenhelig; benämning på medlemmarna af en under senare tiden i Preussen uppkommen mystisk religionssekt, som under helighetens mask gömmer den gröfsta sinlighet.

**Mūlcta** el. **Mūlta,** f., lat., lagf. penningestraff, böter. — **Mulctēra** el. **Mult-,** belägga med böter, pliktfälla.

**Muliebritēt,** f., senlat. (af lat. *muliēbris*, qvinlig, af *mūlier*, qvinna), qvinlighet.

**Multifōrm,** lat. (*multifōrmis*, af *mūltus* [450] och *fōrma*, gestalt, skepnad), som har många former; mångfaldig. — **Multinōmisk,** lat.-gr. (gr. *nōmos*, lag), som har många delar el. leder; jmf. **Polynomisk** [510].

**Mūlus**, m., lat., mulåsna: i tyska studentspr.: studerande, som nyss utgått ifrån skolan, men ännu ej blifvit inskrifven som student.
**Mundan**, m. fl., se under **Mundus** (T.).
**Mundo**, se under följ.; se äfv. under **Mundus** (T.).
**Mūndum**, n., lat., se sid. 450; **in mūndo**, i renskrift; **pro mūndo**, för renskriften, för afskriften, i skrifvarlön.
**Mūndus**, m., lat., se sid. 450; **in mūndo non dātur cāsus — fātum — sāltus — vācuum** (el. **hiātus**), de fyra metafysiska satserna: i verlden gifves ingen slump — intet öde — intet språng el. oförmedlad öfvergång — intet tomrum. — **Mundān**, verldslig. — **Mundanīsm(us)**, m., och **Mundanitēt**, f., nylat., verldslighet; jordisk fåfänglighet; verldsligt sinnelag.
**Mūnera**, se under **Munus** (T.).
**Munēra**, lat. (*munīre*), befästa; beväpna; förse med krigsförnödenheter.
**Municipalisēra**, nylat. (jmf. *Municipium* [450]), förse med stadsstyrelse.
**Mūnus**, n., pl. **mūnera**, lat., förrättning; åliggande; tjenst, embete; gunstbevis, nåd; kärlekstjenst; gåfva.
**Murāl**, lat. (*murālis;* jmf. *Murus* [450]), som hör till el. har afseende på mur. — **Murales**, **Muratorer**, se under **Murus** [450].
**Muscadīn** (myskadäng), m., fr. (af *muscāde*, muskott; jmf. *Muscus* (2) [451]), muskuspastilj; fig. liten doftande sprätt.
**Mūsicomanī** och **Mūsiko-**, f., lat.-gr. (jmf. *Musik* [451]; vidare af gr. *manīa*, raseri), lidelsefull kärlek till musik. — **Mūsikomān**, m., en, som hyser lidelsefull kärlek till musik.
**Musculatūr** och **Musk-**, f., nylat. (jmf. *Muskel* [451]), muskelbyggnad.
**Musson**, se **Mousson** [449].
**Mūsteschar**, m., turk. (af *schâra*, gifva råd), egentl. en som tillfrågas om råd; turkiskt statsråd; benämning på tvenne sultanens understatsministrar.

**Mutacism(us)**, se **Mytacism** [453].
**Mūtter**, f., t., moder; mor lilla. — **Mūtterwitz**, m., (t. *witz* [633]), medfödd qvickhet, godt naturligt förstånd; medfödd skicklighet.
**Mūttonchops** (möttentschopps), pl., eng. (af *mūtton*, fr. *moutōn*, hammel, och *chop*, skifva), små rostade hammelskifvor.
**Mutuatiōn**, f., lat. (*mutuātio*, af *mutuāri*, låna), lånande, borgande.
**Myasthenī** och **-stenī**, f., gr. (af *mys*, liten råtta, muskel; jmf. vidare *Astheni* [69]), läkek. muskelsvaghet.
**Myco-**, se **Myko-** [452].
**Myomantī**, f., gr. (af *mys*, liten råtta, och *mantēia*, spådom), spådom af möss.
**Mȳops**, m., gr. (af *mȳein*, sluta sig, blinka, och *ops*, syn), egentl. en som plirar med ögonen; en närsynt. — **Myōpisk**, närsynt.
**Mȳrioglōttisk**, gr. (af *mȳrioi*, tiotusen, och *glōssa*, *glōtta*, tunga, språk), som talar mångfaldiga tungomål; som är författad på mångahanda språk. — **Mȳriophȳllisk** och **Mȳriofȳl-**, (gr. *phȳllon*, blad), tusenbladig.
**Myrmecīsm(us)**, m., och **Myrmekīasis**, f., gr. (af *mȳrmäx*, myra), läkek. sjuklig känsla, liksom om myror kröpe på kroppen. — **Myrmekophāg** och **-fāg**, m., (gr. *phagēīn*, äta), myrätare.
**Mystagogī**, f., gr. (jmf. *Mystagog* [453]), förberedelse till och invigning uti hemliga läror, isht. religionshemligheter; äfv. invigning i den kristna trosläran.
**Mythographī** och **Mytografī**, f., gr. (jmf. *Mythos* [453]; vidare af *grāphein*, skrifva), sagoskrifning; skriftlig affattning af sagor.
**Mäeutīk** och **Meevtīk**, f., gr. (af *maiēūein*, förlossa), förlossningshjelp, förlossningskonst. — **Meēvtisk**, som hör till el. har afseende på förlossningskonst.
**Mōrer** och **Mērer**, pl., gr. (*Mōīrai*, af sing. *mōīra*, del, lott, öde), mytol. ödets gudinnor; jmf. **Parcer** [485].

# N.

**N. D.** = **Notre Dame**, se under **Dame** [207].
**N. J.** = **New Jersey** i Nordamerika.

**No** = **Norium** [462].
**N. S.** = **Notre Seigneur**, se under **Seigneur** (T.).

**Nācchera**, f., pl. **nācchere** (näkqer-), ital., puka; träskallra; äfv. = **Castagnetter** [125].
**Nāēvus**, m., pl. **nāēvi** (näv-), lat., läkek. födelsemärke.
**Nageōīr** (nasjååhr), m., fr. (af *nagēr*, simma), simställe.
**Nākib**, m., turk.-arab. (af arab. *nakaba*, genomvandra, genomforska), anförare, befälhafvare; stamhöfding.

**Napōleomanī**, f., gr. (jmf. *Napoleon* [454]; vidare af gr. *manīa*, raseri), lidelsefull hängifvenhet till Napoleon I och hans statskonst; äfv. i allmänhet ensidigt omfattande af napoleonidernas sak. — **Napōleomān**, m., en som hyser lidelsefull hängifvenhet till Napoleon I el. napoleoniderna.
**Nāppe d'eau** (näpp' d'öh), f., fr., egentl. vattenduk; vattenfall, som utbreder sig liksom ett täckelse.

**Narcissīno** (nartjis-), m., ital. (jmf. *Narcissus* [454]), roll i de italienska pantomimerna, framställande en enfaldig och egenkär narr.
**Nasalēra,** nylat. (jmf. *Nasal* [454]), förse el. beledsaga med ett näsljud; snöfla.
**Nasarēer,** se **Nazarener** [456].
**Naso,** se under följ.
**Nāsus,** m., lat., näsa; äfv. bitande qvickhet. — **Nāso,** m., egentl. den stornäsige; fornromerskt familjenamn, buret bl. a. af den ryktbare skalden Ovidius.
**Natalīcia** och **-lītiā,** äfv. **Natalīcier** och **-lītier,** pl., lat., se **Natales** [455].
**Nationālkaraktēr,** m., nylat.-gr. (jmf. *National* [455] och *Charakter* [135]), folkegendomlighet; inbegreppet af allt det i andligt afseende egendomliga för ett visst folk, ett folks egendomliga sätt att tänka och handla. — **Nationālliberāl,** m., (jmf. *Liberal* [409]), i Tyskland: anhängare af ett frisinnadt parti, som framför allt eftersträfvar Tysklands enhet. — **Nationālrepresentānt,** m., (jmf. *Representant* [550]), folkombud.
**Naturalisatiōn,** f., nylat. (jmf. *Naturalisera* [455]), upptagande bland ett folk, meddelande af medborgarrätt, förlänande af en infödings rättigheter; äfv. upptagande i barns ställe; om växter el. djur: vänjande vid ett främmande luftstreck. — **Naturīsm(us),** m., läran, att naturen frambragt sig-sjelf.
**Nātus,** m., pl. **nāti,** och **Nāta,** f., pl. **nātae,** lat., född.
**Nauārch** och **Navārk,** m., gr. (*nāūarchos*, af *naus*, skepp, och *ārchein*, herrska), skeppsbefälhafvare. — **Navarkī,** f., befäl öfver ett fartyg.
**Naufrāgium,** n., lat. (af *naufragāre*, lida skeppsbrott), skeppsbrott; **commūne naufrāgium dūlce,** egentl. gemensamt skeppsbrott är ljuft; ordspr. som betecknar, att det i olyckan skulle ligga en tröst deruti, att man ej är den enda lidande.
**Né,** fem. **née** (neh), fr., född.
**Nebulīstisk,** se **Nebulōs** [456]. — **Nebulositēt,** f., senlat., töcknighet, dimmighet; nedslagenhet, mörkt, dystert väsen.
**Nec aspera terrent,** se under **Asper** [66].
**Necessarianīsm(us),** m., nylat. (jmf. *Necessitet* [456]), nödvändighetslära; jmf. **Determinismus** [233] och **Fatalismus** [311]. — **Necessitēra,** nödga, tvinga.
**Nefalier,** se **Nephal-** [457].
**Nefārie,** lat. (jmf. *Nefas* [456]), på otillåtet sätt; skändligen.
**Nefelin, Nefelologi,** m. fl., se **Nephel-** [457]. — **Nefralgi, Nefrit, Nefrologi,** m. fl., se **Nephr-** [457]. — **Nefrotomi,** se **Nephr-** (T.).
**Negēra,** lat. (*negāre*), förneka, bestrida; vägra, afslå; — **nēgo,** jag nekar; jag bestrider; jag vägrar; **negātur,** det förnekas, bestrides, afslås. — **Negatīv,** lat. **negatīvus,** se sid. 456; **ex pūris negatīvis nīhil sēquitur,** log. af endast nekande satser kan ingen slutsats dragas. — **Negativitēt,** f., negativ natur el. beskaffenhet; upphäfvande förhållande. — **Negatōrisk,** nekande, afslående.
**Negōtium,** n., pl. **negōtia** och **negōtier,** och **Négōce** (negåhs'), m., fr., handel, handelsrörelse, köpenskap, isht. i stort. — **Negotiantīsm(us),** m., nylat., handelsanda.
**Nekrogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *nekrōs*, lik, död, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), en, som beskrifver aflidna personers lefnad. — **Nekrografī,** f., lefnadsbeskrifning öfver aflidna personer. — **Nekrolatrī,** f., (gr. *latrēūein*, dyrka gudarna), afguderi med de döda. — **Nekrologī,** f., (jmf. *Nekrolog* [456]), lefnadsteckning öfver någon afliden. — **Nekrolōgisk,** som hör till el. har afseende på lefnadsteckning öfver afliden. — **Nekrophobī** och **-fobī,** f., (gr. *phobēīn*, ingifva skräck), fruktan för de döda, likrädsla. — **Nekrōpolis,** f., (gr. *pōlis*, stad), en de dödas stad; i forntiden: ställe, hvarest lik jordades el. bisattes. — **Nekrotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), liköppning; jmf. **Obduction** [465].
**Nekyomantī,** f., gr. (af *nēkys*, lik, och *mantēīa*, spådom), = **Nekromanti** [457].
**Nemorālier,** pl., lat. (af *nemorālis*, som hör till el. har afseende på lund el. skog), skogsfester.
**Nēnia,** f., lat., dödssång, liksång; hos de gamla romarne: sorgeqväde, som vid likbegängelse sjöngs af qvinnor till den aflidnes lof; äfv. vaggvisa; mytol. likgudinnan.
**Neographī** och **-grafī,** f., gr. (af *neōs*, ny, och *grāphein*, skrifva), ny rättskrifning, afvikelse från den vanliga rättskrifningen. — **Neographīsmus** och **Neografīsm,** m., jägtande efter förändringar i rättskrifningen. — **Neologīsmer,** pl., (jmf. *Neologismus* [457]), nyskapade ord; isht. emot språkets anda bildade nya ord och talesätt. — **Neolōgisk,** som angår nya ords införande el. bruk; nyskapad, nybildad; lysten efter förändringar el. nyheter, isht. beträffande språket och tron. — **Neologisēra,** vilja införa nyheter, framkomma med förändringar; skapa nya ord, gifva gamla ord nya bemärkelser, förändra språkbruket. — **Neophobī** och **Neofobī,** f., (gr. *phobēīn*, injaga skräck), skygghet för el. ovilja mot allt nytt. — **Neofōbisk,** nyhetsskygg. — **Neoplatōniker,** m., nyplatōniker, filosof, som till en del åter upptager Platos lärosatser. — **Neoplatonīsm(us),** m., nyplatonikernas lära. — **Neothērmer** och **-tērmer,** pl., (jmf. *Thermer* [608]), ett slags nyuppfunna varma bad.
**Nephrotomī** och **Nefro-,** f., gr. (af *nephrōs*, njure, och *tēmnein*, skära), läkek. njurstensnitt.
**Nervōso** el. **Nervūto,** ital. (lat. *nervōsus*, nervfull, kraftig), tonk. kraftigt och med eftertryck.
**Ne sic quīdem māle,** lat., ej heller sålunda är det illa.
**Neurīn** och **Nevrīn,** n., gr. (af *nēūron*, sena, nerv), nervstoff. — **Nevrītisk,** (jmf. *Neuritis* [458]), som angår el. härrör ifrån nervfeber; äfv. nervstärkande, som verkar på nerverna. — **Neurographī** och **Nevrografī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), nervbeskrifning. — **Nevrologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), läran om nerverna. — **Nevrolōgisk,** som angår läran om nerverna. — **Neuropathī** och **Nevropatī,** f., (gr. *pathēīn*, lida), nervlidande. — **Nevrotomī,** f., (gr. *tēmnein*, skära), söndersfyckning, för vetenskapliga ändamål, af nerver.
**Niche,** se **Nisch** [459].

**Nicht,** n., t., se sid. 458; äfv. läkek. medel, som egentl. användes till utvertes bruk, isht. emot mjölkskorf och hudlöshet, samt till ströpulver på piller.

**Nīhil,** lat., se sid. 459; **nīhil est in intellēctu, quod non ānte fūerit in sēnsu,** sensualisternas [574] grundsats; intet finnes i förståndet, som ej förut haft sitt upphof i förnimmelsen.

**N'impōrte** (nängpårt'), fr., gör ingenting till saken! må så vara!

**Nivāl,** lat. (*nivālis,* af *nix,* genit. *nīvis,* snö), som angår snö; snötäckt; snöhvit; snö-.

**Nivellemēnt** (niväll'mäng), n., fr. (jmf. *Niveau* [460]), afvägning el. riktning efter vattenpass.

**Nōbile,** m., ital., adelsman; pl. **nōbili,** adelsmän; se vidare sid. 460.

**Nōctuas Athēnas,** lat. ordspr. (föra) ugglor till Athen (hvarest det fans nog förut af dessa åt Athene helgade fåglar); derföre: göra något alldeles öfverflödigt och onyttigt.

**Noktambul,** m. fl., se **Noct-** [460].

**Noll, Nollissimo,** se under **Nullus** [464].

**Nōmen,** n., lat., se sidd. 460 och 461; — **adscītum nōmen,** antaget namn; — **defensōrio nōmine,** under namn af försvarare, som beskyddare, som sakförare. — **Nomenclātor** el. **Nōmenculātor,** m., (lat. *calāre,* utropa), egentl. namnutropare; hos de gamla romarne: slaf, som borde, då han åtföljde sin herre ut, uppgifva namnen på de mötande inflytelserika borgare, hvilkas röster denne sednare för erhållande af något embete ville vinna, äfvensom hemma känna namnen på de talrika slafvarne, vid gästabud underrätta gästerna om rätternas namn m. m.; nu: namnförteckning öfver vissa föremål utan vidare förklaring, äfv. **Nomenclatūr** och **Nomenkl-,** f., se vidare sid. 461. — **Nominalīsm(us),** m., den åsigt, att de allmänna begreppen om tingen endast äro ord el. namn, hvarmed vi, i det vi med dem beteckna de särskilta tingens likheter, kunna sammanfatta en mångfald under en gemensam benämning; jmf. **Realismus** [540]. — **Nominalīst,** m., benämning på de skolastiker under medeltiden, som hyllade nominalismen. — **Nominātim,** nämligen. — **Nominēra,** nämna; uppgifva; benämna; utnämna; jmf. **Denominera** [225]. — **Nominātor,** m., en, som utnämner; räknek. nämnare; jmf. **Numerator** [464]; pl. **nominatōrer,** lagf. personer, som inför vederbörande skola föreslå någon till förmyndare för en, som saknar sådan, och gå i borgen för densamma.

**Non avenū** (nång av'nȳ), fr., icke skedd.

**Non datur tertium,** se under **Tertius** [606].

**Nōn-ēns,** n., pl. **non-ēntia,** nylat., oting, ting, som hvarken är el. kan vara till. — **Nonentitēt,** f., barb.-lat., ickevarande, intethet.

**Noninterventiōn,** f., nylat., ickeinblandning; det förhållande, att en stat el. regering afhåller sig ifrån att med vapenmakt blanda sig i en annan stats el. andra staters angelägenheter. — **Noninterventionīst,** m., anhängare af åsigten om ickeinblandning i politiskt afseende.

**Non ōmne līcitum honēstum,** lat., icke allt, som är tillåtet, är hederligt.

**Non sine laude,** se under **Laus** (T.).

**Normatīv,** nylat. (jmf. *Norm* [462]), som tjenar till regel el. rättesnöre.

**Nosogrāph** och **-grāf,** m., (af gr. *nōsos,* sjukdom, och *grāphein,* skrifva, beskrifva), en, som beskrifver sjukdomar.

**Nōstra aetāte,** lat., i vår tid.

**Nostro conto,** se under **Conto** [177].

**Nōta,** f., lat. och ital., se sid. 462; **nōta buōna,** ital., tonk. den goda noten el. den, som står i den goda taktdelen; **nōta cattīva,** den dåliga noten el. den som faller på den dåliga taktdelen.

**Notātu dīgnum,** lat. (jmf. *Notera* [462]), värdt att anteckna.

**Notābler,** pl., fr. (*notābles;* jmf. *Notabiliteter* [462]), ford. i Frankrike: medlemmar af riksständerna.

**Notice,** se **Notis** [463].

**Notificētur,** lat. (jmf. *Notificera* [463]), egentl. det må göras kändt, det tillkännagifves; subst. n. = **Notification.**

**Notis,** f., lat. **notītia,** se sid. 463; — **ad notītiam,** till underrättelse.

**Notre Seigneur,** se under **Seigneur** (T.).

**Nouvellīste** och **Nuvellīst,** m., fr. (jmf. *Nouveautés* [463]), nyhetskrämare; äfv. tidningsskrifvare, jmf. **Novellist,** under **Novus** [463].

**Nōv-antīk,** nylat. (jmf. *Novus* [463] och *Antik* [47]), nygammal, halfny. — **Novantīker,** pl., nya föremål i gammal smak; äfv. gamla föremål i ny drägt. — **Novātor,** m., lat., en som förnyar; en, som uppfinner el. inför något nytt. — **Novellīstisk,** ny; som är affattad i form af novell.

**Novice,** se **Novis,** under **Novus** [463]. — **Novilunium, Novissime, Novitet,** se under **Novus** [463].

**Nūbem pro Junōne,** lat., (famna) molnet i stället för Juno, en skuggbild i stället för verkligheten.

**Nudatiōn,** f., lat. (jmf. *Nudus* [464]), blottande.

**Nullius res,** se under **Res** [551 och 552].

**Numeratiōn,** f., lat. (jmf. *Numerus* [464]), räknande, uppräknande; beteckning med tal. — **Numerositēt,** f., senlat., stort antal, mängd; äfv. retor. talets jemnhet el. rytmiska välljud. — **Numerōs,** lat., talrik; retor. välklingande, fulltonig.

**Nuovo conto,** se under **Conto** [177].

**Nutābel,** lat. (af *nutāre,* vackla), vickande, vacklande.

**Nutrēra,** lat. (*nutrīre*), nära, föda.

**Nyans,** se **Nuance** [463].

**Nyktobāt,** m., gr. (af *nyx,* genit. *nyktōs,* natt, och *bāinein,* gå), sömngångare. — **Nyktobatī,** f., gående i sömnen.

**Nymphotomī** och **Nymfo-,** f., gr. (jmf. *Nymfer* [465]; vidare af *tēmnein,* skära), läkek. blygdläppsnitt; äfv. manbara flickors omskärelse i Österlandet.

**Nyplatoniker,** se **Neoplatoniker** (T.).

# O.

**Ol.** = **Oleum** [470].

**O. P. N.** = **Ora pro nobis** [473].

---

**Oath of allegiance,** se under **Allegiance** [27].

**Obbligo,** se **Obligo** [466].

**Obcōrdisk** och **Obkōrd-,** nylat. (jmf. *Ob* [465]; vidare af *cor,* genit. *cōrdis,* hjerta), omvändt hjertformig.

**Obdurescēra,** lat. (*obdurēscere;* jmf. *Obdurera* [465]), hårdna; förhärdas.

**Obéissānce** (-sängs'), f., fr. (af *obéïr,* lyda), lydnad, hörsamhet, undergifvenhet. — **Obéissānt** (-säng och -sängt), lydig, hörsam, undergifven; smidig.

**Ōbelus,** m., gr. (*obelōs*), liggande spjut (märke, i äldre upplagor af klassikerna, vid misstänkta, för oriktiga ansedda ställen el. uttryck). — **Obelīsm(us),** m., beteckning med obelus.

**Obituārium,** n., nylat. (jmf. *Obitus* [466]), dödslista; inom katolska kyrkan: förteckning öfver dem, för hvilka själamessor böra hållas.

**Oblātus,** m., pl. **oblāti,** el. **Oblāt,** pl. **oblāter,** m.lat. (af lat. *offērre,* frambära, erbjuda), till klosterlif bestämd yngling; tjenande broder el. orklös man, som njuter underhåll i ett kloster; en, som egnar sin person el. sin förmögenhet till en andlig ordens tjenst, utan att dock formligen blifva medlem af densamma. — **Oblatiōn,** f., lat. **oblātio,** pl. **oblatiōnes,** öfverlemnande, offrande; gåfva, offer. — **Oblationārius,** m., inom katolska kyrkan: den hjelpprest (diakonus), hvilken vid messan frambär vinet och brödet till biskopen.

**Ōbligo,** n., ital., se sid. 466; vara in ōbligo, häfta i skuld till en annan; gifva sitt ōbligo, gå i borgen.

**Obliquus, -a, -um,** lat., se sid. 466; **obliqua oratio,** se **Oratio obliqua** (T.); — **oblīque,** skeft, snedt; på krokvägar, otillåtet, hemligt; — **per oblīquum,** på smyg- el. krokvägar.

**Oblit(t)erēra,** lat. (*oblit(t)erāre,* af *lit(t)era,* bokstaf), egentl. utplåna bokstäfver, göra oläslig; i allmnht. bortskaffa, tillintetgöra. — **Oblit(t)eratiōn,** f., utstrykande, utplånande; i allmnht. aflägsnande, tillintetgörelse.

**Obliviōn,** f., lat. (*oblīvio,* af *oblivīsci,* glömma), förgätande; glömska. — **Obliviōs,** glömsk.

**Obreptiōn,** f., lat. (*obrēptio,* af *obrēpere,* smyga sig på), svekfullt ernående genom falska förespeglingar; bedrägeri.

**Obruēra,** lat. (*obrūere,* af *rūere,* störta), öfverhopa, öfverlasta, öfverväldiga; göra otydlig; bringa i glömska; — **obruērad,** öfverhopad, isht. med förrättningar el. skulder.

**Obscurorum virorum epistolae,** se under **Epistel** [286].

**Obsēquier,** pl., nylat. (*obsēquiae,* fr. *obsèques,* af lat. *exsēquiae;* jmf. *Exequier* [300]), själamessa.

**Obsistēra,** lat. (*obsīstere;* jmf. *Sistera* [T.]), motstå, motsätta sig. — **Obsistēns,** f., motstånd.

**Obstinēra,** lat. (*obstināre;* jmf. *Obstinat* [467]), förhärda; förhärdas.

**Obtorqvēra,** lat. (*obtorquēre;* jmf. *Torquera* [611]), kringvrida; — **obtōrto cōllo,** egentl. med kringvriden hals; med våld, våldsamt.

**Obtrudēra,** lat. (*obtrūdere,* af *trūdere,* stöta), påtruga. — **Obtrusiōn,** f., senlat., påtrugande. — **Obtrusīv,** nylat., efterhängsen, besvärlig.

**Obtruncatiōn** och **-trunkat-,** f., lat. (af *obtruncāre,* afskära, stympa, af *trūncus,* stympad), afskärande; afhuggning; stympning.

**Obtrusion, Obtrusiv,** se under **Obtrudera** (T.).

**Obtundēra,** lat. (*obtūndere,* af *tūndere,* stöta), göra slö; förslöa; trötta; döfva. — **Obtundēntia,** pl., läkek. slögörande, döfvande medel.

**Obturātor,** m., pl. **obturatōres** el. **-tōrer,** nylat. (af lat. *obturāre,* tillsluta), tillslutande muskel. — **Obturatōrisk,** tillstoppande, tillslutande.

**Obveniēns,** f., senlat. (af lat. *obvenīre,* af *venīre,* komma), händelse. — **Obventiōn,** f., tillmötesgående; gåfva el. frivilligt bidrag, isht. till kyrkor och fromma stiftelser.

**Obvolūt,** lat. (*obvolūtus,* egentl. inveckl̇ad, af *obvōlvere,* inveckla, inhölja), böjd utåt.

**Occidēra,** lat. (*occīdere*), döda. — **Occisiōn,** f., mord, dråp.

**Occupatōrisk** och **Ockup-,** lat. (*occupatōrius;* jmf. vidare *Occupera* [467]), tagen i besittning; tagande i besittning, intagande, besättande.

**Ochavos,** se **Octavoner,** under **Octo** [467].

**Octogenārius,** m., lat. (af *octogeni,* åttio; jmf. vidare *Octo* [467]), åldring om åttio år. — **Ōctuplum,** n., det åttadubbla. — **Octuplēra** och **Okt-,** åttadubbla; gifva el. taga åttafaldigt.

**Ōculus,** m., pl. **ōculi,** lat., se sid. 468; — **ad ōculum** el. **ad ōculos,** ögonskenligt, solklart.

**Odaxēsm(us),** m., gr. (*odaxäsmōs,* af *odaxān* = *odāzein,* bita, sticka), läkek. hastigt stickande el. brännande smärta, isht. i tandköttet; jmf. **Odontiasis** (T.).

**Odelētte** (åd'lätt'), f., fr. (jmf. *Ode* [468]), liten lyrisk dikt.

**Odontīasis,** f., gr. (af *odūs,* genit. *odōntos,* tand), läkek. smärta vid tändernas frambrytande hos små barn. — **Odontiatrī,** f., tandläkekonst. — **Odōntographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva, beskrifva), tandbeskrifning. — **Odontoīdisk,** (gr. *ēīdos,* beskaffenhet), tandformig, som liknar en tand.

**Odoriférisk,** lat. (*odōrifer;* jmf. *Odor* [468]; vidare af *fērre,* föra, bära), som utbreder lukt.

**Oeillēre** (öljähr), f., fr. (jmf. *Oeil* [468]), skygglapp; äfv. litet aflångt badkärl för ögat.

**Officium,** n., lat., se sid. 469; **officium plēnum,** fullständig, högtidlig gudstjenst.

**Ofidier, Ofikleid, Ofiolatri, Ofiofag, Ofit,** m. fl., se under **Ophidia** [472].
**Oftalmalgi, Oftalmi,** se **Ophthal-** [472]. — **Oftalmisk,** se **Ophthalmisk** [472]; se äfv. under **Ophthalmika** (T.). — **Oftalmografi, Oftalmolog, Oftalmologi,** se under **Ophthalmalgi** [472]. — **Oftalmologisk, Oftalmometer,** se under **Ophthalmika** (T.). — **Oftalmonosologi, Oftalmoskopi,** m. fl., se under **Ophthalmalgi** [472].
**Ogīve** (åsjīv') och **Ogīv,** f., fr. (understund. skrifvet augive, af lat. *augēre,* öka), korsbåge i hvalf; spetsbåge. — **Ogivāl,** som hör till, har afseende på el. formen af korsbåge el. spetsbåge.
**Ogȳgisk,** (efter *Ōgygos,* en af Attikas förhistoriska herrskare), urgammal; genom sin ålder ärevördig.
**Ohe! jam sātis est,** lat., åhå, nu är det nog!
**Oklokrat,** m. fl., se **Ochlo-** [467].
**Oktaēdrisk,** gr. (jmf. *Oktaeder* [469]), som inneslutes af åtta liksidiga trianglar.
**Olea,** se under **Oleum** [470].
**Ōligokrāt,** m., gr. (af *olīgoi,* få, pl. af *olīgos, -ä, -on,* ringa, och *kratēīn,* herrska), herrskare, som har få medherrskare. — **Ōligokratī,** f., fåvälde; jmf. **Oligarchi** [470].
**Ōlim,** lat., fordom; en gång; för länge sedan.
**Olitēter,** pl., nylat. (af lat. *ōleum,* olja), oljor, isht. välluktande och läkande; af oljor beredda läkemedel.
**Olitōrisk,** lat. (*olitōrius,* af *ōlitor,* köksträdgårdsmästare, af *ōlus,* köksväxt, pl. *ōlera,* grönsaker), som växer i köksträdgård; som hör till el. har afseende på köksväxter el. grönsaker.
**Ōlla,** f., lat., gryta; **ōlla (bēne) fērvet,** grytan kokar (väl), d. v. s. det slösas, man slår på stort; **ōlla māle fērvet,** grytan kokar illa, det lefves knappt.
**Ōmagra,** n., gr. (af *ōmos,* skuldra), läkek. gikt i skuldran.
**Omāsum,** n., lat., mångfålla, tredje afdelningen hos magen på idislande djur.
**Ombrēlla,** ital., **Ombrēlle** (ångbräll'), fr., f. (jmf. *Ombre* [470]), liten solskärm; jmf. **Parasol** [485].
**Ombrometrī,** f., gr. (af *ōmbros,* regn, och *metrēīn,* mäta), regnmätning, bestämmande af mängden af nederbörden.
**Ōmikron,** n., gr. (af *mikrōs, -ā, -ōn,* liten), det lilla, d. v. s. det korta grekiska *o* (*o*).
**Omīssum,** n., pl. **omīssa,** lat. (af *omīttere;* jmf. *Omittera* [470]), något utelemnadt; utelemnad punkt el. sats; — **cāsus omīssi,** pl., (jmf. *Casus* [126]), lagf. fall, hvarom lagarna ingenting bestämt och hvilka af vederbörande myndighet afgöras efter omständigheterna.
**Ōmmatophȳllon,** n., gr. (af *ōmma,* genit. *ōmmatos,* öga, och *phȳllon,* blad), egentl. ögonblad; läkek. hinna el. fläck på ögat.
**Ōmnis,** m. och f., **ōmne,** n., pl. **ōmnes,** m. och f., **ōmnia,** n., se sid. 471; **omne nimium nocet,** se under **Nimis** [459]; **ōmne princīpium grāve,** all början är svår, allt är svårt i början; **omne simile claudicat,** se under **Claudicera** [149]; **ōmne trīnum perfēctum,** alla goda ting äro tre; **ōmne vīvum ex ōvo,** allt lefvande uppkommer ur ett ägg, jmf. **Generatio aequivoca** o. s. v. under **Generera** [337]; **omni exceptione major,** se under **Excipera** [298]; **omni jure,** se under **Jus** [387]; **omni modo,** se under **Modus** [444]; **omni tempore,** se under **Tempus** [604]; — pl. **ōmnes,** tonk. i gammal kyrkomusik = **Tutti** [619]; **ōmnia ad (majōrem) Dēi glōriam,** allt till Guds (större) ära; **ōmnia mēa mēcum pōrto,** (grekiska filosofen Bias' valspråk, hvilken ägde sina största skatter i sin visdom och sina kunskaper): allt mitt (alla mina ägodelar) för jag med mig; **ōmnibus praesēntibus,** i alla vederbörandes närvaro. — **Omnīno,** visserligen.
**Omphālisk** och **Omfāl-,** gr. (af *omphalōs,* nafle), som hör till, har afseende på el. formen af nafle.
**On** (ång), fr., man.
**Ondeggiāre, Ondeggiamēnto** (-däddjäre, -däddjam-), n., ital. (af *ōnda,* lat. *ūnda,* våg, bölja), tonk. våglik rörelse, böljande.
**Onerābel,** nylat. (jmf. *Onus* [471]), skattande, skattskyldig; som kan beskattas; utsatt för beskattning. — **Onerōso tītulo,** lagf. under namn af afgift, skatt, tunga; i allmnht. under betungande vilkor.
**Onōmatolatrī,** f., gr. (af *ōnoma,* namn, och *latrēūein,* dyrka gudarna), öfverdrifven beundran för ett namn, t. ex. en berömd mans. — **Onōmatolōgisk,** (gr. *lōgos,* ord, lära), som hör till el. har afseende på läran om namns betydelse och bildning. — **Onōmatopoētika,** pl., efter naturljudet el. efter föremålets klang bildade ord, naturljud efterhärmande ord.
**Onore di lettera,** se under **Honor** [359 och 360].
**On reviēnt toujōūrs à ses premiērs amōūrs** (ång röv'jäng tuhsjühr a sä pröm'jeh amühr), fr.: man återkommer alltid till sin första älskog, till sitt ursprungliga tycke; gammal kärlek rostar aldrig.
**Ontolōgisk,** se sid. 471; ontolōgiska beviset för Guds tillvaro, det bevis, hvari man ifrån blotta idén om Gud såsom det fullkomligaste väsen slutar till nödvändigheten af samma väsens tillvaro.
**Oolōg,** m., gr. (af *oōn,* lat. *ōvum,* ägg, och *lōgos,* ord, lära), äggkännare; äggsamlare.
**Opalescēra,** barb.-lat., se **Opalisera** [471].
**Ophthālmika,** pl., gr. (af *ophthalmōs,* öga), läkek. oftalmiska medel, medel för ögonen, ögonvatten, ögonsalvor. — **Ophthalmolōgisk** och **Oftalmo-,** (gr. *lōgos,* ord, lära), som hör till el. har afseende på läran om ögat. — **Oftalmomēter,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), ögonmätare, redskap till mätning af ögonhålornas utsträckning. — **Ophthālmophȳma,** n., (gr. *phȳma,* växt, svulst), svulst i ögonstenen.
**Opiniōn,** f., lat., fr. **opiniōn** (åpinjång), se sid. 472; **l'opiniōn est la rēine du mōnde** (- äh - rähn' dy mängd'), allmänna meningen är verldens drottning, beherrskar verlden.
**Opiophag,** se under **Opium** [472].
**Opisthōdomos,** m., gr. (af *ōpisthe,* baktill, och *dōmos,* hus), byggn.k. baksidan af ett tempel (med tempelskatterna o. a. m.). — **Opīsthographī** och **Opīstografī,** f., (gr. *grāphein,* skrifva), skrifning på baksidan af ett blad. —

**Opistogrāfisk,** som är skrifven på baksidan el. både på fram- och baksidan af ett blad; beskrifven på baksidan el. på både fram- och baksidan. — **Opistōgraphum,** n., handskrift, hvars blad äro beskrifna på baksidan.

**Opōrtet,** lat., man måste, det är nödvändigt.

**Oppidāner,** pl., lat. (*oppidāni*, af *ōppidum*, stad), stadsbor, isht. småstadsbor; vid landsskolor: lärjungar, som bo i staden och ej i sjelfva skolanstalten.

**Oppugnatōrisk,** lat. (*oppugnatōrius*, af *oppugnāre*, och detta åter af *pugnāre*, strida, af *pūgna*, strid, ursprungl. knytnäfsstrid, af *pūgnus*, knytnäfve), angripande, belägrande.

**Opsiometer = Optometer** [473].

**Optāto,** lat. (jmf. *Optera* [473]), efter önskan.

**Optimāter,** pl., lat. (*optimātes;* jmf. *Optimus* [473]), de förnäma, de ansedda; hos de gamla romarne: medlemmar af det parti, som höll med adeln och senaten; )( **Populāres,** folkvänner. — **Optimatī,** f., = **Aristokrati** [61].

**Optionis jus,** se under **Jus** [387 och 388].

**Opūntia,** f., vanliga indiska fikonträdet (cactus opūntia); äfv. nopāl, en amerikansk växt.

**Ōpus,** n., lat., se sid. 473; **ōpus lāūdat artīficem,** verket lofvar mästaren; **ōpus rūsticum,** byggn.k. landtligt byggnadsverk, som med skenbar vårdslöshet och grofhet förenar ovanlig styrka; **cēdro dīgnum ōpus,** (de gamle beströko sina böcker med cederolja, för att sålunda bevara dem), egentl. ett verk, som är värdt sin cederolja, ett verk, som förtjenar odödlighet.

**O, quāntum est in rēbus ināne,** lat. (efter Persius): o, huru mycket är ej fåfängligt bland tingen och händelserna.

**Orāge** (oräsj'), m., fr. (provenç. *auratge*, af g.fr. *ore*, provenç. *aura*, ital. *ora*, *aura*, lat. *aura*, vind), storm, oväder; fig. olycksstorm; häftigt utbrott af vrede. — **Oragēūx** (orasjöh), stormig, orolig; häftig.

**Orānter,** pl., lat. (*orāntes;* jmf. *Ora* [473]), bedjande, bönebröder.

**Oration,** f., lat. **orātio,** se sid. 473; **orāt. dirēcta** el. **rēcta,** egentl. rakt tal; språkv. direkt anföringssats: tal el. anförande, som återgifves efter orden, sådant det af någon hållits el. fällts; **orātio oblīqua,** språkv. egentl. snedt tal; indirekt anföringssats: återgifvande af ett yttrande så, att det endast till innehållet, men icke till ordalagen anföres; **orāt. pro dōmo,** tal för (eget) hus el. hem, tal, hvari man förfäktar sin egen fördel.

**Ōrbis,** m., lat., krets, jordkrets, verld; **ab ōrbe cōndito,** från verldens skapelse.

**Orbitēt,** f., lat. (*ōrbitas*, af *ōrbus*, barnlös, fader- och moderlös), barnlöshet; äfv. fader- och moderlöst tillstånd.

**Orchidōncus,** m., gr. (jmf. *Orchis* [473] och *Oncus* [471]), läkek. testikelsvulst.

**Ōrdentlich,** t., ordentlig, stadig; laglig; vanlig; vid titlar: på stat anställd, jmf. **Ordinarie** [474].

**Ordinär,** fr. **ordināīre** (årdinähr'), se sid. 474; **à l'ordināīre** el. **ordinairemēnt** (årdinähr'mäng), efter vanligheten, som vanligt; vanligen, för det mesta, i allmänhet.

**Ordonnatēūr** och **-tōr,** m., fr., se sid. 474; **commissāīre-ordonnatēūr** (kåmmissähr--), öfverkrigskommissarie.

**Ōrdre de batāīlle** (årdr' dö batälj'), f., fr., se sid. 474; **en ōrdre de batāīlle** (ang-n-årdr' - -), i slagordning.

**Oreillēr** (åräljēh), m., fr. (af *orēīlle*, lat. *aurīcula*, demin. af *āūris*, öra), liten öronkudde; örongott. — **Oreillōn** (åräljång), m., se **Orillon** [475].

**Oremus,** se under **Ora** [473].

**Orestiād,** f., se **Oread** [474].

**Orfani,** se **Orphani** [475].

**Orfévrerīe** (årfävr'rīh), n., fr. (af *orfèvre*, lat. *āūri fāber*, guldarbetare), guldsmedskonst; guld- och silfverarbete.

**Orgeāde** (årsjähd'), f., el. **Orgeāt** (årsjäh), m., fr. (af *ōrge*, korn, bjugg), ett slags mandelmjölk; i allmnht. hvarje svalkande dryck.

**Orgiāsm(us),** m., gr. (jmf. *Orgier* [475]), firande af orgier; festligt jubel vid de gamles hemliga religionsbruk; i allmnht. festligt rus, tygellös yrsel. — **Orgiāst,** m., hos de gamla: en som var invigd i el. firade hemliga religionsbruk, isht. till Bacchi ära.

**Origināliter** el. **In orignāli,** lat. (jmf. *Original* [475]), ursprungligen, ifrån början; i urkund (icke i afskrift). — **Originellemēnt** (årisjinäll'mäng), fr., ursprungligen, ifrån början; till följe af el. enligt sitt ursprung. — **Originēra,** nylat., upprinna, hafva sitt ursprung, härleda sig, komma ifrån. — **Originatiōn,** f., uppkomst, härstamning, ursprung.

**Orkus,** se **Orcus** [473].

**Ōrnithogrāph** och **Ōrnitogrāf,** m., gr. (af *ōrnis*, genit. *ōrnithos*, fågel, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), en som sysselsätter sig med fåglars beskrifning. — **Ōrnitomānt,** m., (gr. *māntis*, spåman), en som spår af fåglars flygt.

**Orogrāph** och **-grāf,** m., gr. (af *ōros*, berg, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), en som sysselsätter sig med att beskrifva berg. — **Ōrohydrografī,** f., (gr. *hȳdor*, vatten), beskrifning om berg och vatten. — **Orolōgisk,** som hör till el. har afseende på läran om berg.

**Ōrthisk** och **Ōrtisk,** gr. (*ōrthios*, brant, hög), tonk. hög.

**Orthographīk** och **Ortografīk,** f., gr. (af *orthōs*, *-ā*, *-ōn*, rät, rätt, och *grāphein*, skrifva), rättskrifningslära; jmf. **Orthographi** [476].

**Ōryktometrī,** f., gr. (af *oryktōn*, uppgräfdt, af *orȳssein*, uppgräfva, och *metrēīn*, mäta), stenmätning, mätning af krystalliserade naturkroppars vinklar.

**O sancta simplicitas,** se under **Sanctus** [566].

**Oscitatiōn,** lat., el. **Oscitāns,** nylat., f., (af *oscitāre*, gapa, gäspa, af *os*, mun), egentligen gapande, gäspande; lojhet, vårdslöshet; isht. beteckning för det liknöjda, af konstlade gäspningar utmärkta sätt, som understundom högt uppsatta finna passande att antaga mot personer af lägre stånd; dumdryghet, öfversitteri.

**Osmologī,** f., gr. (af *osmā*, lukt, och *lōgos*, ord, lära), luktlära, läran om luktämnen. — **Osmonōsologī,** f., (gr. *nōsos*, sjukdom), läran om luktsjukdomarna.

**Osseveranza,** se under **Observera** [466].

**Ostēntum,** n., lat. (af *ostēndere,* visa), egentl. något visadt; tecken, förebud; isht. naturföreteelse, som anses förebåda något.

**Ostiārius,** m., lat. (af *ōstium,* dörr), dörrvaktare; portvaktare i kloster; inom katolska kyrkan: den som erhållit lägsta graden af andlig värdighet. — **Ostiariāt,** n., portvaktaresyssla; lägsta graden af andlig värdighet inom katolska kyrkan.

**Ostreārium,** n., lat. (af *ōstrea,* ostra), ställe till förvaring och gödning af ostron.

**Ōtium,** n., lat., se sid. 477; **ōtium cum dignitāte,** hedrande frihet ifrån göromål; **ōtium est cervīcal diāboli,** lättja är djefvulens hufvudkudde; — **per ōtium,** af sysslolöshet, för tråkighets skull.

**Ottāva,** f., ital., se sid. 477; **coll' ottāva,** tonk. med en oktavs höjning utöfver hvad noten anger.

**Outrāge** (uhträsj'), m., fr. (provenç. *oltratge,* m.lat. *ultrāgium,* af *ultra* [621]), grof förolämpning, skymf; fig. härjning. — **Outrageānt** (uhtrasjäng och -sjängt) el. **Outragēūx** (-sjöh, äfv. -sjöhs), skymflig, högst förolämpande. — **Outragēra** (uhtrasjēra), skymfa, hårdt förolämpa.

**Outrānce** (uhträngs'), f., fr. (provenç. *ultranza,* ital. *oltrānza,* af lat. *ultra* [621]); **à outrānce, à tōūte** (tuht') **outr.,** till det yttersta; öfvermåttan; på lif och död.

**Ouvertemēnt** (uhvärt'mäng), fr. (jmf. *Ouvert,* under *Ouvrera* [477]), öppet, fritt; uppriktigt, rent ut.

**Ouvrāge** (uhvräsj'), n., fr. (af m.lat. *operāgium,* af lat. *operāri,* arbeta), arbete; verk; skrift; äfv. utanverk för fästningar. — **Ouvriēr** (uhvrjēh), m., pl. **ouvriērs** (-jēh), fr. (lat. *operārius*), handtverkare, arbetare.

**O vanitas vanitatum,** se under **Vanitet** [625].

**Ovarīsm(us),** m., nylat. (jmf. *Ovum* och *Ovarium* [478]), den åsigt, att allt organiskt uppkommer utaf ägg; äfv. den åsigt, att fröet till ett blifvande djur hufvudsakligen ligger i moderlifvet, nämligen i äggstocken. — **Ovarīst** el. **Ovīst,** m., anhängare af ovarismen; )( **Spermatiker** (T.).

**Ovovivīpara** el. **Ovovivipārer,** pl., nylat. (jmf. *Ovum* [478] och *Viviparer* [631]), djur, i hvilkas ägg ungarna utbildas redan i moderlifvet, derefter genombryta skalet och födas lefvande. — **Ovovivipārisk,** som lägger ägg, hvilka af ungarna genombrytas redan i moderlifvet.

**Ōxtailsoup** (-tälsuhp), f., eng. (af *ox,* oxe, *tail,* svans, och *soop,* soppa), oxsvanssoppa.

---

# P.

**P,** såsom kemiskt tecken = **Phosphor** [500].

**Pa.,** officiel förkortning för Pennsylvanien i Nordamerika.

**Pb,** såsom kemiskt tecken = **Plumbum** [507].

**p. c.** = **pro cent,** se under **Cent** [129]; se äfv. **Procent** [521].

**Pd,** såsom kemiskt tecken = **Palladium** [481].

**p. d.** = **per deliquium,** se under **Per** (T.).

**Pe,** såsom kemiskt tecken = **Pelopium** [492].

**p. f.** = **pour féliciter** (pur felisitēh), fr., för att lyckönska.

**Ph. M.** = **Philosophiae magister,** se under **Magister** [419].

**pl. tit.** = **pleno titulo,** se under **Titulus** (T.).

**p. m.** = **post meridiem,** se under **Post** (T.).

**p. p.** = **per procura,** se under **Procura** [521].

**p. p.** = **per procurationem,** se under **Procuration** [521].

**Pt,** såsom kemiskt tecken = **Platina** [506].

---

**Pace** (pehs), f., eng. (fr. *pas,* lat. *pāssus*), steg; mått af ungefärl. 3 fots längd.

**Pacem,** se under **Pax** [491].

**Pachydērmisk** och **Paky-,** gr. (jmf. *Pachydermata* [479]), som har tjock hud.

**Pacificāle,** n., nylat. (af *pacīficus,* fredstiftande, af *pax,* genit. *pācis,* fred, och *fācere,* göra), ask, skrin o. s. v. af guld el. silfver till förvaring af heliga föremål.

**Paciscēra,** lat. (*pacīsci*), förlikas, försonas; sluta fördrag el. fred. — **Paciscēnter,** pl., de som förlikas el. sluta fördrag.

**Pāctum,** n., pl. **pācta,** lat., se sid. 479; **pāctum et convēntum,** fördrag och aftal; **pāctum tācitum,** tyst öfverenskommelse; **ex pācto et convēnto,** efter, enligt fördrag och öfverenskommelse; — **pācta sunt servānda,** fördrag el. aftal måste hållas.

**Pāga,** f., ital. (af m.lat. och ital. *pagāre,* provenç. *pagār, payār,* fr. *payēr,* betala), lön, sold; afräkningsbok, aflöningsbok för arbetare i fabriker o. s. v. — **Pagamēnt,** n., m.lat., blandningsmetall; omyntadt silfver, silfverspink; präglադt mynt, isht. skiljemynt; köpm.t. betalning, isht. i reda pengar; äfv. betalningsanstånd, fr. **Payemēnt** (päj'mäng), n.

**Paganālia** el. **-nālier,** pl., lat. (af *pāgus,* by), landtliga fester, byfester. — **Paganisēra,** (jmf. *Paganism* [480]), göra hednisk. — **Paganīstisk,** hednisk. — **Pagāno,** m., ital., egentl. hedning; i carbonaris [121] språk: en oinvigd.

**Pāgeant** (pädschönt), m., eng., benämning på de tablåartade föreställningar, som på särskilt uppresta ställningar fordom ägde rum vid furstliga intåg o. s. v. på bestämda punkter af den väg, tåget passerade.

**Pāgina,** f., lat., se sid. 480; **pāgina mēa** el. **pāg. mīhi,** på min sida, på sidan . . . af den mig föreliggande upplagan; jmf. **Folio meo** [321]. — **Paginatiōn,** f., sidornas i en bok el. skrift förseende med fortlöpande siffror.

**Paillāsse** (paljāss'), f., fr. (jmf. *Paille* [480]), halmmadrass. — **Paillōn** (paljång), m., ett slags större paljett; äfv. blad af silfver el. tenn såsom folie [321] för ädelstenar.

**Palātum,** n., lat., gom; **ad palātum,** efter gom el. smak; till lags.

**Palāver** el. **Palāvra,** f., portug. (sp. *palābra*, ord, af gr. *parabolā,* liknelse), församling af negrer till religiösa öfningar el. till rådslag; stället, hvarest en sådan församling hålles.

**Palāzzo,** m., ital., se **Palais** [480].

**Pālco,** m., ital., ställning; **pālco scēnico,** skådebana.

**Palestrīna,** berömd italiensk tonsättare, född 1529, d. 1594; **ālla Palestrīna,** tonk. i storartad, ädel kyrkostil; i Frankrike vanl. beteckning för den kontrapunktiska sättningen, hvilken Palestrina förnämligast bidrog att fullkomna.

**Pālillogī,** f., gr. (af *pālin,* tillbaka, och *lēgein,* läsa), retor. upprepande af ett och samma ord i slutet och i början af satser. — **Palinodēra,** nylat., upprepa; återtaga, återkalla.

**Pālla,** f., lat., lång kappa, som begagnas af fruntimmerna i Rom. — **Palliatiōn,** f., nylat., bemantling; äfv. ytlig läkning. — **Pāllium,** n., lat., se sid. 481; **pāllium caritātis,** (den kristliga) kärlekens mantel; **pāl. philosōphicum,** egentl. filosofisk mantel, sträfvande efter ett filosofiskt utseende, hufvudsakl. sökt i ett cyniskt yttre.

**Pāllor,** m., lat. (af *pallēre,* vara blek), blekhet; dödsblekhet.

**Palpebrēra,** lat. (*palpebrāre*), blinka. — **Palpebratiōn,** f., blinkning.

**Pālper,** pl. (fr. *pālpe,* pl. *palpes*), munspröt (hos insekter); jmf. **Antenna** [44].

**Paludiēr** (-lydjēh), m., fr., saltsjudare.

**Pampēiro,** portug., el. **Pampēro,** sp., m., den kalla häftiga sydvind, som blåser vid mynningen af Platafloden.

**Panāde** (-nād'), f., fr. (af lat. *pānis,* bröd), brödsoppa, soppa med äggula och rifvet bröd, som länge fått mosa sig.

**Panchrēstisk** och **Pankr-,** gr. (af *pan,* allt, och *chrästōs,* brukbar), som hjelper för allt, som läker el. helar allt.

**Pancivism(us),** m., gr.-lat. = **Kosmopolitismus** [400].

**Pancratium,** se **Pankration** (T.).

**Pandektīst,** m., gr. (jmf. *Pandekter* [481]), kännare af el. lärare uti romersk rätt.

**Pandēmos,** gr., binamn till Venus, häntydande på den endast sinnliga kärleken, som gifver sig till pris för alla.

**Panekklesiāst,** m., gr. (af *pan,* allt, och *ekklēsīa,* egentl. folkförsamling, kyrka), en som vill förena alla menniskor till ett enda religionssamfund el. en enda kyrka.

**Panēl,** m., (g.fr. *panel, pannel,* eng. *panel,* nyfr. *panneau,* fyrkantig skifva, fält), brädbeklädnad på väggarna i ett rum. — **Panēla,** förse med panel.

**Panem,** se under **Panis** [482].

**Panergesī,** f., gr. (af *pan,* allt, och *ērgein,* göra, verka), allmän väckelse till bättring. — **Panhellēnion,** n., (jmf. *Hellas* [354]), nygrekernas högsta statsråd (före konungadömets införande).

**Pānis,** m., lat., se sid. 482; **de pāne lucrāndo,** för att förtjena sitt bröd, för brödförtjenstens skull; — pānisbrēf, brödbref, kejserlig (tysk) skrifvelse, hvarigenom en lekman anvisades försörjning i ett kloster el. stift. — **Panīst,** m., en som blifvit försörjd genom ett panisbref.

**Pankrātion,** gr., el. **Pancrātium,** lat., n., (af gr. *pan,* allt, och *krātos,* kraft, välde), egentl. allkamp; hos de gamla grekerna: täflingskamp med alla kroppskrafter och stridsmedel, stridsöfning, som i sig förenade brottning och knytnäfskamp och fordrade uppbjudandet af alla kroppskrafter; strid på lif och död; äfv. af flera hjul och drifverk bestående maskin, hvars första hjul sättes i rörelse genom en vigt. — **Pankratiāst,** m., en, som deltog i ofvannämda täflingsstrider.

**Panophobī** och **Panofobī,** f., gr. (af *pan,* allt, och *phōbos,* fruktan), läkek. uppfarande, plötslig förskräckelse i sömnen.

**Panōptikon,** n., gr. (af *pan,* allt, och *horān,* se), fängelse, som är sålunda inrättadt, att fångvaktaren ifrån sitt rum kan öfverskåda samtliga fångkamrarna; i London: anstalt, hvari samlingar och redskap af allahanda slag äro uppställda till åskådlig undervisning.

**Panotȳp,** rikt. **Pannotȳp,** m., lat.-gr. (af lat. *pānnus,* tygstycke, och gr. *tȳpos,* egentl. slag, prägel), ljusbild, som frambringas på en öfver vaxduk liggande med collodium öfverstruken glasskifva. — **Pan(n)otypī,** f., konsten att frambringa sådana ljusbilder.

**Pānsar,** n., t. (*panzer,* m.lat. *panceria,* ital. *panciera,* af *pāncia,* buk, lif), den del af en vapenrustning, som skyddade sjelfva bålen; pansarskjorta, af sammanlänkade stålringar hopsatt pansar.

**Pansōph** och **-sōf,** m., gr. (af *pan,* allt, och *sophōs,* vis), en allvis, en som är kunnig i allt el. tror sig veta allt. — **Pansofī,** f., allvishet, kunskap, verklig el. inbillad, i allt. — **Pansōfisk,** som ger sig sken af att veta allt.

**Panspermī,** f., gr. (af *pan,* allt; jmf. vidare *Sperma* [585]), den lära, enligt hvilken frön till lefvande väsen finnas utbredda i hela naturen och att till deras utveckling endast erfordras en bestämd anledning.

**Panter,** se **Panther** (T.).

**Pantheonisēra,** gr. (jmf. *Pantheon* [482]), tillerkänna äran att få en plats i Pantheon; föreviga.

**Pānther** och **Pānter,** m., gr. (*pānthār*), ett tigern och leoparden liknande rofdjur i Afrika och Ostindien.

**Pantophāg** och **Pantofāg,** m., gr. (af *pan,* genit. *pāntos,* allt, och *phagēin,* äta), en som äter allt, allslukare. — **Pantofagī,** f., njutande af allt ätbart utan åtskilnad.

**Pantosoph,** m. fl., se **Pansoph** (T.).

**Pāntry,** n., eng., förrådskammare, matrum, skafferi, isht. på ett fartyg.

**Panurgī,** f., gr. (jmf. *Panurg* [482]), illistighet, bakslughet, lömskhet. — **Panūrgisk,** illistig, bakslug, lömsk.

**Papalīni** (näml. **soldāti:** soldater), pl., ital. (jmf. *Papa* [482]), påfliga soldater. — **Papāt,** n., (ital. *papāto,* m.), påflig värdighet; påfvens andliga regering såsom katolska kristenhetens öfverhufvud, med bortseende från hans verldsliga. — **Papo-caesaria,** se under **Caesar** [111]. — **Papolatrī,** f., (gr. *latrēūein,* dyrka gudarna), öfverdrifven vördnad för påfven, påfvedyrkan. — **Papomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), blind lydnad för påfvens myndighet, lidelsefull hängifvenhet för påfven och påfliga stolen.

**Pāpegōja,** f., sp. (*papagāyo,* ital. *papagāllo,* m.lat. *papagāllus,* af malaj. urspr.), gemensam benämning på ett i de heta länderna talrikt fågelslägte, tillhörande de s. k. klättrarne; skämtv. fig. menniska, som utan egna åsigter ständigt eftersäger andra; äfv. pratsjuk menniska.

**Papiēr** (papjēh), m., fr., papper; i franska kursuppgifter: sedelmynt.

**Papo-caesaria, Papolatri, Papomani,** se under **Papalini** (T.).

**Pāpula,** f., pl. **-lae,** och **Pāpel,** pl. **pāpler,** läkek. blemma, liten blåsa i huden, varblemma; finne. — **Papulōs,** blemmartad; som är behäftad med papler.

**Papyrographī** och **-grafī,** f., gr. (jmf. *Papyrus* [483]; vidare af *grāphein,* skrifva, beskrifva), pappersbeskrifning; pappstenstryck: konsten att använda tjocka, med en lerkalkartad massa öfverstrukna, pappskifvor till tryckning, i st. f. stenskifvor. — **Papȳros,** pl., ryska papperscigarrer.

**Paquēt** (paqēh), m., fr., se **Paket** [480].

**Par,** lat., se **Par (2)** [483]; **ex pāri,** på samma sätt, på samma fot.

**Parābasis** el. **Parabās,** f., gr. (af *parabāīnein,* gå bredvid, öfverskrida), retor. afspringande från ett föremål till ett annat; öfvergång; i gamla grekiska och romerska lustspelet: skaldens, utan sammanhang med stycket stående, tal till folket, framfördt af korföraren.

**Paracēntrisk,** gr.-lat. (jmf. *Para-* [483] och *Centrum* [129]), som ligger el. rör sig omkring, som närmar sig till el. aflägsnar sig ifrån en gifven medelpunkt.

**Parachrōma,** n., gr. (jmf. *Para-* [483]; vidare af *chrōma,* färg), färgvilla: ögats uppfattande af andra färger än de verkligen för handen varande. — **Parachromatopsī** och **Parakr-,** f., (gr. *ōptein,* se), oförmåga att riktigt urskilja färgerna.

**Paracyēsis,** f., gr. (jmf. *Para-* [483]; vidare af *kȳāsis,* hafvandeskap), läkek. hafvandeskap utom lifmodern.

**Paradiāstole,** f., gr. (jmf. *Para-* [483] och *Diastole* [239]), retor. egentl. åtskiljande af nära hvarandra stående ting, af beslägtade begrepp; äfv. förklaring genom motsatsen.

**Paradigmātiker,** m., gr. (jmf. *Paradigma* [483]), en som beskrifver heliga och fromma menniskors lefnad.

**Paradōs** (-dōh), m., fr. (af *parēr,* afvärja, skydda, och *dos,* rygg), krigsv. ryggvärn; värn emot angrepp på en förskansning bakifrån.

**Paraf,** se **Paraphe** [484]. — **Parafernalier, Parafoni, Parafras, Parafrenesi,** m. fl., se **Paraph-** [484]. — **Parafrastisk,** se **Paraphr-** (T.).

**Paragraphēra** och **-grafēra,** gr. (jmf. *Paragraph* [484]), indela i smärre afdelningar; förse med paragraftecken (§).

**Paragomphōsis,** f., gr. (jmf. *Para-* [483]; vidare af *gomphosis,* inkilning af benknotor), läkek. fostrets inkilning med hufvudet i bäckenet vid barnförlossningar.

**Parākme** el. **Parākmasis,** f., gr. (*parakmā;* jmf. *Para-* [483] och *Akme* [23]), läkek. en sjukdoms aftagande sedan den uppnått sin höjdpunkt. — **Parakmāstisk,** aftagande, fallande, som blir svagare.

**Paralalī,** f., gr. (af *paralalēīn,* tala illa el. falskt), otydligt uttal.

**Paralīpsis** el. **Paralīps,** f., gr. (*parāleipsis,* af *paralēīpein,* utelemna), retor. skenbart förbigående, då man fäster uppmärksamheten vid något, som man föregifver sig vilja förbigå.

**Paralȳticus,** lat., el. **Paralȳtiker,** m., (gr. *paralytikōs;* jmf. *Paralysi* [484]), en lam, en giktbruten.

**Paranomasi,** se **Paronomasi** [486].

**Paraphrāstisk** och **Parafr-,** gr. (jmf. *Paraphrasis* [484]), omskrifvande, förklarande.

**Paraspadīasis** el. **Paraspadī,** f., gr. (af gr. *paraspāein,* draga åt sidan), läkek. urinrörets öppning på sidan af manslemmen.

**Parastātisk,** gr. (jmf. *Parastat* [485]), stödjande, hjelpande; äfv. skenbart stödjande; som är till blott för syns skull.

**Parāt,** lat., se sid. 485; **parāta pecūnia,** f., reda pengar; **ad utrūmque parātus,** beredd, rustad till bådadera, färdig så för det ena som för det andra fallet.

**Paravēnt** (-vāng), m., fr. (ital. *paravēnto,* af *parāre,* fr. *parēr,* afvärja, och *vēnto,* fr. *vent,* vind), skärm emot drag; spansk vägg; fönsterlucka.

**Paravōl,** m., pl. **-vōls** (-vōhl), fr. (af *parēr,* afvärja, och *vol,* stöld), knall-lås: ny uppfinning till säkerhet emot inbrott.

**Parchemīn** (parsch'māng), m., fr. = **Pergament** [494].

**Par ci, par là,** fr., här och der, hit och dit.

**Pard,** m., (gr. och lat. *pārdos, pārdus*), se **Panther** (T.).

**Pardōn,** m., fr., se sid. 485; **mille pardōns** (mill' pardāng), tusen ursäkter, jag ber tusen gånger om förlåtelse. — **Pardonnēra,** fr. **pardonnēr,** se sid. 485; **pardonnēz moi** (pardånnēh mååh), förlåt mig, ursäkta!

**Parechētisk** och **Parekēt-,** f., gr. (af *parachēīn,* efterhärma klang, af *āchā,* skall), klanghärmande.

**Paregōricum,** n., gr. (af *parāgorēin,* egentl. uppmuntra; trösta, mildra), läkek. mildrande, smärtstillande, uppvärmande, lenande och fördelande medel. — **Paregōrisk,** smärtstillande.

**Parellīps,** f., gr. (*parelleipsis;* jmf. *Ellips* [272]), utelemnande af något bredvid stående, isht. af ett sjelfljud.

**Parenchymātisk** och **Parenchymatōs,** äfv. **Parenkym-,** gr. (jmf. *Parenchyma* [485]), som hör till el. har afseende på parenchyma.

**Parenthȳrsus,** m., gr. (jmf. *Thyrsus* [609]), retor. uttryck af falsk hänryckning, öfverdrifvet, lidelsefullt språk, svulst.

**Parēre,** n., ital. (af *parēre,* synas, tyckas, lat. *parēre,* synas, vara synlig), köpm.t. mening, betänkande i stridigheter angående handelsangelägenheter; äfv. läkares utlåtande vid någon af laglig myndighet anbefalld undersökning.

**Pares,** se under **Par (2)** [483].

**Parētisk,** gr. (jmf. *Paresis* [485]), eftergifvande, slapp, förslappande.

**Pari** el. **Al pāri,** ital., se sid. 485; äfv. som betalas med den uppgifna summan, utan afdrag el. tillägg; pāriräkning, jemförande beräkning af myntvärden och kurser.

**Paria,** se under **Par (2)** [483].

**Pariāmbus,** m., gr. (jmf. *Jamb* [385]), versk. = **Pyrrhichius** [530].

**Pari passu,** se under **Par (2)** [483].

**Paritiōn,** f., nylat. (jmf. *Parera* (2) [485]), lydnad. — **Pāritor,** m., senlat., tjenare; rättstjenare.

**Park,** m., t. (*park,* fr. och eng. *parc*), inhägnad skogstrakt el. trädbevänt mark till jagt- el. promenadplats; äfv. ställe i fält, der ett artilleri har sin plats, jmf. vidare **Artilleripark** [64].

**Parnassīder,** pl., gr. (jmf. *Parnass* [486]), sånggudinnor.

**Pārochus,** m., lat. (jmf. *Parochia* [486]), kyrkoherde. — **Parochiālia** och **Parokiālier,** pl., pastoratsangelägenheter; angelägenheter beträffande en kyrkoherdebefattning.

**Pārodos,** f., gr. (af *hodōs,* gång), i forngrekiska sorgespelet: korens uppträdande och första sång.

**Pāroli,** n., sp. och fr., se sid. 486; six-et-le-va (sis-s-eh-lö-vāh), spelt. spelarens förklaring att han önskar vinna det sexdubbla af första insatsen el. också intet; sept-et-le-va (säh-t-eh- -), liknande förklaring angående det sjudubbla; dōūze-et-le-va (duhs'-eh - -), dylik förklaring angående det tolfdubbla o. s. v.

**Paronomasēra,** gr. (jmf. *Paronomasi* [486]), använda lika el. liknande ord i olika betydelse; anspela på ett namn. — **Paronomāstisk,** som hör till, har afseende på el. är grundad uti en ordlek.

**Paronȳm** el. **-nȳmisk,** gr. (jmf. *Paronymer* [486]), om ord: stambeslägtad, som har samma härstamning.

**Paroxȳtonon,** n., gr. (jmf. *Oxytonon* [478]), språkv. ord, som har skarp tonvigt (akut) på näst sista stafvelsen.

**Parquēt** och **Parkētt,** m., fr., se sid. 486; hos oss: plats för åskådarne i en teatersalong, sträckande sig ifrån orkestern bort till amfiteatern, eller, der någon sådan ej finnes, till första radens fond el. på småteatrar till galleriet; samtliga åskådarne på parkett. — **Parquetēūr** (park'töhr), m., fr., arbetare, som inlägger golf o. s. v. — **Parquetēra** och **Parkettēra,** förse med inlagdt golf, panelverk m. m.

**Parricīdium,** n., lat. (jmf. *Parricida* [486]), fader- el. modermord, mord på föräldrar el. slägtingar; äfv. högförräderi.

**Pars,** f., pl. **pārtes,** lat., se sid. 486; **ad pārtem,** med hvarje del särskilt, enskilt; **a pārte,** afsides, särskilt, för sig; **a pārte ad tōtum,** (sluta) från en del till det hela; **a pārte ānte,** filos. beträffande en evighet utan början; **a pārte post,** beträffande en evighet utan slut; **a tōto ad pārtem,** (sluta) från det hela till en derunder hörande del; **pro rāta pārte,** förhållningsmessigt, för sin del; — **pārtes aequāles,** lika delar.

**Pārte,** f., ital. (jmf. *Pars* [486]), del; tonk. afdelning af ett tonstycke; **pārte cantānte,** sångparti; **cōlla pārte,** tonk. antydning, att de beledsagande stämmorna helt och hållet skola rätta sig efter sångarens godtyckliga föredrag.

**Partēra,** lat. (*partīre* och *partīri,* af *pars,* genit. *pārtis,* del), dela, sönderdela; fördela. — **Partībel,** senlat. (*partībilis*), delbar. — **Partibilitēt,** f., nylat., delbarhet. — **Partīta,** f., ital., del; post, skuldpost; jmf. vidare **Partie** [487].

**Partibel, Partibilitet,** se under föreg.

**Particulāriter,** lat. (jmf. *Particula* [487]), särskilt, enskilt; i synnerhet. — **Particulatiōn** och **Partikul-,** f., senlat, sönderdelning, sönderstyckning.

**Partīe,** f., pl. **partīes** (-tīh), fr., se sid. 487; **partīe blānche** (- blangsch'), bilj.t. enkelt spel emellan två personer med två bollar; — **partīes dōūbles** (- duhbl'), köpm.t. dubbla el. italienska bokhålleriet.

**Partita,** se under **Partera** (T.).

**Pārtner,** m., eng., se sid. 487; **slēēping pārtner** (slīhping -), egentl. sofvande bolagsman; delägare, som, emot andel af vinsten, förskjuter penningar till en affär och låter sina medbolagsmän helt och hållet sköta bolagets verksamhet; jmf. **Associé en commandite** [68] och **Compagnon dormant** [160].

**Paryr,** se **Parure** [488].

**Pas** (pah), m., pl. lika, fr., se sid. 488; **pas-à-pas** (pa-s-a-pāh), steg för steg, långsamt; — **à grands pas** (a grang -), med stora steg.

**Pāsa,** f., sp., ett slags ätbar lerjord i Sydamerika och Afrika.

**Pasacalle,** se **Passacaille** [488].

**Paschmaklīk,** n., turk. (af *paschmak, båschmak,* toffel), egentl. toffelpenningar; nålpengar för sultanens moder, hvartill inkomsterna af eröfrade städer anvisas.

**Pasēo,** m., pl. **pasēos,** sp. (af *paseār,* ital. *passeggiāre,* spatsera, af lat. *pāssus,* steg), i Spaniens städer: offentlig promenadplats.

**Pasigrāphisk** och **-grāfisk,** gr. (jmf. *Pasigraphi* [488]), som hör till el. har afseende på ett för alla folk gemensamt skriftspråk.

**Pāsma,** n., pl. **pāsmata,** gr. (af *pāssein,* strö), läkek. ströpulver, pulver att strö på det sjuka stället.

**Pāso,** m., sp. (af lat *pāssus,* steg), på spanska skådebanan: mellanhandling, mellanspel, förspel.

**Pasquillēra** och **Paskill-,** ital. (jmf. *Pasquill* [488]), smäda, hopsätta smädeskrifter.

**Pass (1),** n., lat. (*pāssus,* steg), visst sätt att gå hos hästar, då de nästan på samma gång upplyfta fram- och bakfoten på samma sida, äfv. passgång; skriftlig tillåtelse till obehindrad resa; trång väg, hålväg; viss, bestämd, kortare tid el. viss, anvisad plats el. ort för underordnade personer, som befinna sig i tjenstgöring, isht. på vakt.

**Pass (2),** fr. (*je pāsse*), spelt. jag spelar icke, jag begär icke, jag håller icke; i allmnht. tillkännagifvande, att en spelande för ett visst spel icke ämnar uppträda som hufvudspelare. — **Pāssa,** spelt. tillkännagifva, att man ej vill

spela el. uppträda som hufvudspelare; fig. tillkännagifva att man ej vill deltaga i något.

**Passati tempi,** se under **Tempo** (T.).

**Passemēnts** (pass'măng), pl., fr., el. **Passemēnter,** snörmakararbeten, border, snören o. s. v.

**Passēra,** fr. **passēr** (passēh), se sid. 488; **passōns là dessūs** (passăng - dässȳh), låtom oss gå förbi det der! låtom oss ej mera tala derom; **pour passēr le temps** (pur - lö tăng), för att fördrifva tiden, till tidsfördrif; äfv. i förbigående. — **Passepoilēra** (pass'-poal-; jmf. *Passe-poil* [488]), förse med list i sömmarna på kläder.

**Passivēra,** barb.-lat. (jmf. *Passiv* [489]), göra overksam, försätta i lidande tillstånd.

**Pāsso,** m., ital., se sid. 489; **pāsso pāsso,** el. **a pāsso a pāsso,** steg för steg, långsamt, försigtigt.

**Passons là dessus,** se under **Passera** (T.).

**Pāssus,** m., pl. lika, lat. (af *pāndere,* sup. *pāssum,* utbreda), steg; se äfv. sid. 489; — **per ōmnes pāssus et instāntias,** lagf. genom alla rätter.

**Pastelēros,** pl., sp. (jmf. *Pasta* [489]), egentl. pastejbagare; i Spanien: binamn på medlemmarne af ett hofsamt parti, som önskade författningen af år 1812.

**Pāstor,** m., pl. **pastōres** och **pastōrer,** lat., ital. **pastōre,** egentl. herde; se vidare sid. 489; **pāstor fīdus animārum fidēlium,** lat., de troende själars trogne herde; **vīce-pāstor,** prest, som under kyrkoherdens förhinder besörjer dennes embetsåligganden; — **pastōre fīdo,** ital., egentl. trogen herde; trägen tillbedjare, smäktande älskare.

**Pastōs,** ital. (*pastōso;* jmf. *Pasta* [489]), degig, klibbig; mjuk, vek; mål.t. (om koloriten): full, kraftig.

**Patelināge** (pat'lināsj'), n., fr. (jmf. *Patelin* [489]), lismeri.

**Patellifōrm,** nylat. (jmf. *Patella* [489]; vidare af lat. *fōrma,* gestalt, skepnad), tallrikformig.

**Pāthema,** n., gr. (*pāthäma;* jmf. *Pathos* [490]), lidande, olycka; isht. själslidande, lidelse. — **Pathemātisk** och **Patem-,** som hör till el. har afseende på själslidande el. lidelse. — **Pathīk** och **Patīk,** f., onaturlig otukt; drängaskänderi. — **Pathogēnisk** och **Pato-,** (gr. *gīnesthai,* blifva till, uppstå), som alstrar sjukdom. — **Patognōmisk** el. **Patognōstisk,** (gr. *gnōnai,* känna), som bestämmer sjukdomar och åtskiljer dem.

**Pātria,** f., lat., se sid. 490; **pātria, ūbi bēne,** der man befinner sig väl, der är det rätta fäderneslandet. — **Pātriomanī,** f., (gr. *manīa,* raseri), fosterlandsraseri, öfverdrifven och ensidig förkärlek till fosterlandet.

**Pātric** el. **Pātrik,** m., (af lat. *patrīcius,* en som härstammar ifrån en rådsherre), mansnamn med betydelsen: den ädelborne.

**Patriomani,** se under **Patria** (T.).

**Patrīstisk,** nylat. (jmf. *Patristik* [490]), som hör till el. har afseende på kunskapen om kyrkofäderna.

**Patrōna,** f., lat. (jmf. *Patron* [490]), beskyddarinna, gynnarinna; skyddshelgon.

**Patruēles,** pl., lat. (af *pātruus,* farbror), syskonbarn på fädernesidan.

**Paulātim lōngius ītur,** lat., så småningom skrider man framåt.

**Paupertēt,** f., lat. **paupērtas,** se **Pauvreté** [491]; **paupērtas ēxcitat ārtes,** lat.: fattigdomen väcker anlagen el. är en god lärmästarinna. — **Pauvremēnt** (pohvr'măng), fr., fattigt, eländigt, uselt.

**Pavage,** se följ.

**Pavē,** m., fr. (af *pavēr,* stenlägga), sten till stenläggning; stenlagd gata, stengolf; **au pavē** (oh -), på gatan. — **Pavāge** (pavāsj'), n., stenläggning; stenläggararbete och afgift derför.

**Paviān,** m., t., se sid. 491; äfv. sjöt. den man, som sättes till vakt i en båt, medan dess öfriga manskap lemnar den.

**Pavillōn** (paviljăng), m., fr., se **Paviljong** [491]; äfv. öfre delen af en infattad briljant, jmf. **Culasse** [199]; vapenl. vapenmantel.

**Payāble** (päjābl'), fr. (af *payēr,* betala), betalbar; förfallen till betalning. — **Payemēnt** (päj'măng), el. **Paiemēnt** (päh'măng), n., betalning, utbetalning, sold; jmf. vidare **Pagament** (T.).

**Pāzzo,** m., ital. (af fht. *parzjan, barzjan,* rasa. hvaraf ital. *pazziāre,* vara tokig), narr; i Piemont = **Crétin** [196].

**Peccāvi,** lat. (af *peccāre,* fela), jag har syndat el. felat; subst. n. syndabekännelse.

**Pēctus,** n., lat., se sid. 491; **pēctus est, quod fācit disērtum,** det är hjertat, som gör vältalig; **pēctus fācit theōlogum,** det är hjertat, som gör presten.

**Peculiarisēra** och **Pekul-,** barb.-lat. (jmf. *Peculium* [491]), göra till egendom, tillegna.

**Pedagogark, Pedagogist, Pedevtisk, Pediometer,** se **Pädagogarch** (T.).

**Pedāl,** ital. **pedāle,** m., se sid. 491; **āmbe dūe pedāli,** tonk. i pianomusik: antydan, att båda pedalerna skola användas, för att sålunda erhålla en både svag och uthållande klang.

**Pedantisēra,** fr. (*pédantisēr;* jmf. *Pedant* [491]), uppträda som en pedant.

**Peder,** se **Petrus** [497]. — **Pedes,** se under **Pes** [497].

**Pedēstrisk,** lat. (*pedēster,* af *pes,* genit. *pēdis,* fot), som är till fots, fot-; äfv. = **Prosaisk** [525]. — **Pedetēmtim,** lat., fot för fot, så småningom.

**Pēgma,** n., gr. (af *pägnȳnai,* göra fast, sammanfoga), ställning, isht. i flera våningar afdelad sådan på de gamles skådebana.

**Pehr,** se **Petrus** [497].

**Pēine** (pähn'); f., fr. (af lat. *pōena,* straff), straff; plåga; trångmål; möda; svårighet; oro; förtret; **à pēine,** med möda, knappt; **en pēine** (ang -), i förlägenhet, i oro, i bekymmer; **sans pēine** (sang -), villigt, gerna.

**Pējor,** m. och f., n. **pējus,** sämre; **in pējus** el. **in dūrius,** lagf. till ännu hårdare el. strängare (straff).

**Pelleterīe** (-rih), n., fr. (af *pelletier,* pelshandlare, buntmakare, af lat. *pellis,* pels, fäll), pelsverk; buntmakaryrke, -handel.

**Pellōnes,** pl., sp., pelstäcken, vanl. af getskinn, som i Sydamerika vid resor till häst plåga läggas öfver sadeln.

**Pelūche** (p'lysch'), f., fr., se **Plysch** [507].

**Pelvimēter,** m., lat.-gr. (af lat. *pēlvis,* bäcken, och gr. *metrēin,* mäta), riktigare **Pelykomēter,**

gr. (af *pēlyx*, *pelīkā*, bäcken), läkek. bäckenmätare, redskap till mätande af det qvinliga bäckenet.

**Penchemēnt** (pangsch'mäng), n., fr. (jmf. *Penchant* [492]), lutning, sänkning; lutande tillstånd.

**Pendelōque**, f., pl. **pendelōques** (pangd'låck') och **pendelōquer** (pangd'låcker), fr. (af *pēndre*, hänga, och *lōque*, lapp, trasa, bit), hängande ädelsten i örhängen; slipadt kristallstycke, som hänges i ljuskronor; småsak att fästa vid urkedjan, jmf. **Berloque** [91]; äfv. skämtv. nedantill hängande slarfva på kläder. — **Pendente lite**, lat., se under **Lis** [411 och 412]. — **Pendentīf** (pangdangtīf), m., fr., byggn.k. klotformig hvalfbåge emellan de fyra stora bågar, som uppbära en dom el. kupol.

**Pensēe** (pangsēh), f., fr., se sid. 493; **pensēe fugitīve** (- fysjitīv'), flygtig tanke.

**Pentad**, se nedanför: **Pentas**. — **Pentadāktylos**, m., gr. (af *pēnte*, fem, och *dāktylos*, finger), en som har fem fingrar. — **Pentadaktȳlisk**, femfingrad. — **Pentadīk**, f., talsystem, hvars grundtal är fem; jmf. **Dekadik** [219] och **Dyadik** [262]. — **Pentagōnisk**, (jmf. *Pentagon* [493]), femhörnig. — **Pēntas**, f., och **Pentād**, m., fem till ett helt förbundna ting, femtal, tidrymd af fem år o. s. v.; jmf. **Décade** [212]. — **Pentātonon**, n., (gr. *tōnos*, af *tēinein*, spänna), tonk. mellanrum af fem hela toner.

**Pentry**, se **Pantry** (T.).

**Penūltimus**, m., lat. (jmf. *Penultima* [493]), den näst siste, isht. i en skolklass.

**Penūria**, lat., **Pénurīe** (penyrīh), fr., f., tryckande brist; stort armod.

**Pepāsticum** el. **Pepāstikon**, n., pl. **-ca** el. **-ka**, gr. (jmf. *Pepastisk* [493]), läkek. medel, som befrämjar mognad.

**Pépiniēre** (pehpinjähr'), f., fr. (af *pépīn*, fruktkärna), trädskola, plantskola; fig. bildningsanstalt, isht. den för fältläkare i Berlin, hvilka derför stundom kallas pepiniarīster.

**Pēptisk**, gr. (jmf. *Pepsis* [493]), läkek. som befordrar matsmältningen.

**Per (1)**, lat., se sid. 493; **per delīquium**, genom smältning el. upplösning. *Öfriga sammanställningar med* **Per**, *såsom* **Per accidens**, **Per conto**, **Per fas et nefas**, **Per impacco**, **Per mille**, **Per viam** *o. a. d. sökas, såvida ej på vederbörligt ställe i* texten *el.* tillägget *andra upplysningar lemnas, under sammanställningens andra ord, således under:* **Accidens**, **Conto**, **Fas**, **Impacco**, **Mille**, **Via**.

**Per (2)**, m., se **Petrus** [497].

**Peracti labores jucundi**, **Peraction**, **Peractis peragendis**, se under **Peragera** (T.).

**Per adrēss(e)**, lat. och fr., genom anvisning, genom ombesörjande.

**Peragēra**, lat. (*perāgere*), genomföra, fullända, genomdrifva; — **perācti labōres jucūndi**, afslutade mödor äro angenäma, efter slutadt arbete är hvilan ljuf; **perāctis peragēndis**, efter fullbordande af det som bör fullbordas. — **Peractiōn** och **-akt-**, f., fulländande, fullbordande.

**Per angusta ad augusta**, se under **Angustus** [40]. — **Per anum**, se under **Anus** [50]. — **Per aspera ad astra**, se under **Asper (1)** [66]. — **Per capita**, se under **Caput** [121]. — **Per casum obliquum**, se under **Casus** [126].

**Perceptibel**, **Perception**, **Perceptiv**, m.fl., se under **Percipera** [493].

**Percherōn** (pärsch'rång), m., fr., percheronhäst, benämning på ett slags hästar, ursprungl. ifrån forna provinsen *Perche* i Frankrike.

**Per consensum**, se under **Consentera** [171].

**Per crūcem ad lūcem**, lat., egentl. genom korset till ljuset; genom lidande till herrlighet, genom mörker till ljus.

**Percurrēra** och **Perkur-**, lat. (*percūrrere*), genomlöpa; flygtigt genomse. — **Perkursiōn**, f., (lat. *percūrsio*), genomlöpande, hastigt genomresande; flygtigt genomseende el. öfvertänkande.

**Percutēra** och **Perkut-**, lat. (*percūtere*, af *per* [493] och *quātere*, skaka, stöta), häftigt skaka, stöta.

**Per deliquium**, se under **Per (1)** (T.).

**Perdita**, se **Perte** [496].

**Perditiōn**, f., lat. (*perdītio*, af *pērdere*, förderfva), förderf; isht. den eviga fördömelsen.

**Perdrīx** (pärdrīh), f., fr. (af lat. *pērdix*, genit. *perdīcis*), rapphöna; **toujōūrs perdrīx** (tuhsjühr -), alltid rapphöns! alltid något läckert! (vanl. såsom uttryck af öfvermättnad och vedervilja); äfv. alltid detsamma! alltid enahanda! alltid den gamla trallen!

**Peregrinitēt**, f., lat. (*peregrīnitas*; jmf. *Peregrinus* [493]), egenskapen att tillhöra ett främmande folk, att vara en främling; främmande munart el. uttal; främlingsväsen.

**Peremtoria citatio**, se under **Citera** [147]. — **Peremtoria exceptio**, se under **Excipera** [298].

**Perēndie**, lat., i öfvermorgon. — **Perendinēra**, uppskjuta.

**Per expressum**, se under **Exprimera** [303].

**Pērfer et obdūra**, lat., bär och tål, var tålig och härda ut.

**Perforatīv** och **Perforatōrium**, n., nylat. (jmf. *Perforera* [494]), läkek. hufvudskålsborr.

**Pērgola**, f., ital. (af lat. *pērgula*, båge af gallerverk öfver vinlöfsalar), löfsal, vinlöfsal; trädgårdsgång med öfverväxt hvalf; löfsallik tillbyggnad invid en byggning.

**Per grato governo**, se under **Gouvernera** [344].

**Perhorrescēra**, lat. (*perhorrēscere*, af *per* [493] och *horrēscere*, af *horrēre*, rysa), egentl. rysa, fasa för något; afsky, visa från sig; lagf. förklara för jäfvig, förkasta (en domare, ett vittne). — **Perhorrescēns**, f., nylat., lagf. jäf emot en domare, ett vittne o. s. v.

**Perīblepsis**, f., gr. (af *perī* [494] och *blēpein*, blicka), kringblickande; läkek. vansinnigas oroliga blickande åt alla håll.

**Perībole**, f., gr. (*peribolā*, af *peribāllein*, kasta el. lägga omkring), omfång, omkrets; retor. utsmyckning, hvarmed man omkläder en tanke; vidlyftig beskrifning; läkek. = **Perikardion** [494].

**Perīklasis**, f., gr. (af *periklāein*, bryta om), läkek. benbrott.

**Perimadārisk,** gr. (af *madarōs*, kal), läkek. hudfördervande, hudfrätande.
**Perimētrisk** el. **Perimetrāl,** gr. (jmf. *Perimeter* [494]), som hör till el. har afseende på omkrets, i omkrets.
**Per inductionem,** se under **Inducera** [373]. — **Per inspirationem,** se under **Inspirera** [377].
**Perīocha,** f., gr. (*periochä*, af *periēchein*, omfatta), omfång; kort, sammanträngdt innehåll af en bok, ett skådespel; äfv. sjelfständig, ett helt för sig bildande afdelning af en skrift.
**Periodēūt** och **-dēvt,** m., gr. (*periodeutās*, af *periodēūein*, resa omkring), kringflackande läkare, skådespelare o. s. v.; qvacksalvare, jmf. **Marktschreier** (T.); under medeltiden: kringvandrande medhjelpare åt en biskop. — **Periodēvtisk,** kringvandrande, kringflackande. — **Periodisēra,** (jmf. *Period* [494]), indela i perioder. — **Perīodologī,** f., (gr. *lōgos*, ord, lära), språkv. läran om perioders byggnad.
**Perīpatos,** m., gr. (af *peripatēīn*, gå omkring), lustvandring och dertill afsedd plats.
**Periptērium** och **Perīpteron,** n., gr. (jmf. *Peripteros* [495]), yttre pelargång; pelarförgård.
**Perīptosis** el. **Periptōs,** f., gr. (af *peripīptein*, falla omkull), läkek. afgörande vändpunkten i en sjukdom.
**Peritonītis,** f., gr. (jmf. *Peritonäum* [495]), läkek. brand i tarmsäcken. — **Peritonāisk** el. **-nēisk,** som hör till el. har afseende på tarmsäcken.
**Perīttoma,** n., gr. (af *perittōs*, *perissōs*, öfverflödig), öfverskott; läkek. den efter försiggången matsmältning öfrig blifna delen af näringsmedlen, jmf. **Excrement** [299]; återstod af sjukdomsämne i en tillfrisknande kropp.
**Perjuratiōn,** f., nylat. (jmf. *Perjurium* [495]), mened. — **Perjūrus,** m., menedare.
**Per labōres ad honōres,** lat., genom arbete till ära, genom möda till heder.
**Perludēra,** lat. (af *lūdere*, leka), skämta, förespegla.
**Per mandatarium,** se under **Mandamus** [422].
**Permanēra,** lat. (*permanēre*), fortvara.
**Per me,** lat., för mig, hvad mig vidkommer; **per me licet,** se under **Licet** [409].
**Permessīder,** pl., (efter floden *Permessus*, som upprann på Helikon), binamn på sånggudinnorna.
**Permissiōn,** f., lat., ital. **permissiōne,** se sid. 495; **con permissiōne,** ital., med tillåtelse, med förlof. — **Permissionīster,** pl., främlingar, som erhållit rättighet att bo i en stad. — **Permīssu superiōrum,** med förmäns tillåtelse.
**Perniōner,** pl., lat., läkek. kylknölar på fötterna.
**Pernoctānt** och **-nokt-,** m., lat. (jmf. *Pernoctera* [495]), en som hvilar öfver natten. — **Pernoktatiōn,** f., hvilande öfver natten.
**Per omnes passus et instantias,** se under **Passus** (T.). — **Per onore,** se under **Honor** [359 och 360]. — **Per pedes,** se under **Pes** [497].
**Perpetuum silentium,** se under **Silentium** (T.).
**Per procuratorem,** se under **Procurator** (T.).
**Per saltum,** se under **Saltus** (T.). — **Per scrutinium,** se under **Scrutera** (T.).
**Persecutānt** och **-sekut-,** fr. (jmf. *Persequera* [496]), efterhängsen, besvärlig.
**Persephone,** se **Proserpina** [525].
**Pērseus,** m., gr. mytol. grekisk hjelte, son af Zevs och Danae, och som dödade Medusa; äfv. stjernbild på nordliga himlen.
**Persistēnt,** lat. (*persistens*; jmf. *Persistera* [496]), ihärdig, uthållig, fast.
**Persōn,** lat. **persōna,** f., se sid. 496; äfv. hvar och en af de i en för skådebanan afsedd dikt handlande, roll; språkv. den el. de som talar el. tala: första person, den el. de, till hvilken el. hvilka det talas: andra person, den el. de, om hvilken el. hvilka det talas: tredje person; **persōna grāta,** en som är gerna sedd, en som är omtyckt och derför på allt sätt omhuldas, gunstling; **persōna ingrāta,** en som icke är väl liden, en som ådragit sig misshag och derföre tillbakasättes, som är i onåd. — **Personalīsm(us),** m., egenkärlek; inblandning af personligheter.
**Per sortem,** se under **Sors** [583]. — **Per stirpes,** se under **Stirps** (T.).
**Persuasīble,** fr., och **Persvasībel,** (lat. *persuasībilis*; jmf. *Persvadera* [496]), påtaglig; som kan öfvertygas; lätt att öfvertala.
**Per tērtium,** lat., genom en el. ett tredje, genom tredje man.
**Per testamentum,** se under **Testera** (T.). — **Per traditionem,** se under **Tradera** [613]. — **Per transactionem et cessionem,** se under **Transaction** (T.).
**Perturbatiōn,** f., lat., se sid. 496; astron. oregelbundenhet i himlakropparnas vanliga gång genom andra sådanas inverkan; isht. pl. **perturbatiōner,** genom ömsesidig tyngdkraft (gravitation) i planeternas gång frambragta afvikelser ifrån deras rent elliptiska rörelse omkring solen.
**Per unanimia,** se under **Unanim** (T.).
**Per vārios cāsus (, per tot discrīmina rērum),** efter Virgilius: genom vexlande öden (, genom så många faror och svårigheter).
**Per viam actionis, — — appellationis, — — exceptionis,** se under **Via** (T.).
**Per vōstro (cōnto),** ital., köpm.t. för er räkning.
**Pēso,** m., ital. (af lat. *pēndere*, väga), köpm.t. tyngd, vigt; sp. mynt ungefärl. = 3 rdr 66 öre rmt; **al pēso,** efter tyngd, efter vigt, jmf. **Al marco,** under **Mark** (T.) och **Al numero,** under **Numerus** [464].
**Pēssime,** lat., ganska dåligt, särdeles illa; värst, sämst.
**Pestifērisk,** lat. (jmf. *Pest* [497]; vidare af *ferre*, föra, bära), förpestande, fördertlig. — **Pestilentiārius,** m., en som vårdar pestsjuka; prest, hvars åliggande är att besöka pestsjuka.
**Pētere līcet,** lat., att bedja el. begära är tillåtet, man har rättighet att anhålla.
**Pēterspenning,** årlig skatt under några århundraden ifrån åtskilliga länder till sankt Petri stol i Rom.
**Petillēra** (petiljera), fr. (*pétillēr*, af *pétēr*, fjerta, spraka), spraka, smattra; spritta; tindra; om vin: skumma, fradga, gnistra, perla. — **Pe-**

**tillānt** (petiljäng el. -jängt), sprakande, smattrande; eldig, blixtrande; om vin: fradgande, gnistrande, perlande.

**Petīt** (p'tih), fr., se sid. 497; **petīt-lōūp** (-lūh), m., halfmask, som endast betäcker ögon och näsa; **petit verre,** se under **Verre** (T.); — **petite maison,** se under **Maison** (T.).

**Petitiōn,** f., lat. **petītio,** eng. **petītion** (pitīschen), se sid. 497; **petītio princīpii,** lat., log. det fel i bevisningen, då man söker att bevisa något på grunder, som sjelfva tarfva bevis; **petītion of rights** (- åvv räjts), eng., böneskrift om rättigheternas återställande, den af eng. parlamentet 1628 till konung Karl I öfverlemnade besvärsskrift, som åsyftade återställandet af de gamla ofta kränkta fri- och rättigheterna, och som sedan genom Habeascorpusakten och Declaration of rights antogs och fullständiggjordes. — **Petītioners** (pitīschöners), pl., medlemmarne af det parti, som fasthåller vid de uti petition of rights uttalade grundsatser; )( **Abhorrenter.** — **Petītum,** n., lat., ansökan, begäran; filos. grundsats, om hvars antagande anhålles el. hvars antagande på förhand man förutsätter; **cum annēxo petīto,** med bifogad bön, med vidfästad ansökan; **sub petīto remissiōnis,** under begäran el. med anhållan om återsändning.

**Petrēisk,** lat. (*petrāēus,* gr. *petrāīos,* af *pētra,* klippa, sten), stenig, full med klippor.

**Pétrolēūr** (-lōhr), m., pl. **-lēūrs** (-lōhr), och **Pétrolēūse** (-lōhs'), f., pl. **-lēūses** (-lōhs'), fr. (af *pétrōle,* bergolja, jmf. *Petroleum* [497]), binamn under de kommunistiska striderna i Paris 1871 på de män och qvinnor, hvilka sökte anstifta mordbrand genom att hälla bergolja in i husen.

**Pētum,** n., nylat., röktobak; äfv. tuggtobak.

**Peu** (pö), fr., se sid. 497; **à peu près** (- - prāh), nästan.

**Peuplēra** (pöpl-), fr. (*peuplēr,* af *pēūple,* lat. *pōpulus,* folk), befolka. — **Peuplāde** (pöhplād'), f., folkstam; nybygge.

**Peut-ētre** (pöht-ätr'), fr., kanske.

**Pēxis,** f., gr. (af *pägnȳnai,* göra fast, styf el. hård, låta löpna), läkek. om blod, vätskor o. s. v.: ystning, löpning.

**Pēzza,** f., ital., egentl. stycke, isht. tygstycke; ytmått i Rom; skiljemynt i Toscana; **ālla pēzza,** styckevis. — **Pēzzo,** m., stycke; pl. **pēzzi,** stycken; isht. mynt, myntsorter; **al pēzzo,** efter stycke, styckevis; **un pēzzo di dōnna,** ett dugtigt qvinnfolk; **un pēzzo d'uōmo,** en stor karl; — **pēzzi concertāti** (- kåntjert-), tonk. mångstämmiga satser.

**Phagedāna,** f., gr. (*phagēdaina;* jmf. *Phagāna* [497]), läkek. kräftartad, omkring sig frätande svulst el. sår. — **Phagedāniska** och **Fagedēniska medel,** läkemedel emot phagedäna.

**Phalarīsm(us),** m., gr. (efter tyrannen *Phalaris,* som regerade i Agrigent på Sicilien i 6:te årh. f. Kr.), grym regering.

**Phāllika,** pl., gr. (jmf. *Phallos* [498]), sånger vid de högtidliga phallostågen till Bacchi ära. — **Phāllisk** och **Fāllisk,** smutsig, otuktig. — **Phallophōr** och **Fallofōr,** m., (gr. *phērein,* bära), phallosbärare.

**Phārmakon,** n., pl. **-ka,** gr., läkemedel; trollmedel, trolldryck; gift. — **Phārmakomēter** och **Fārmako-,** m., (gr. *metrēīn,* mäta), läkemedelsmått. — **Fārmakometrī,** f., konsten att mäta läkemedel.

**Pharȳngographī** och **Farȳngografī,** f., gr. (jmf. *Pharynx* [498]; vidare af *grāphein,* skrifva), läkek. svalgbeskrifning. — **Pharyngōlysis,** f., (gr. *lȳsis,* af *lȳein,* lösa, upplösa, förstöra), läkek. lamhet i matstrupsknölen. — **Farȳngostenī,** f., (af gr. *stēnein,* sammanpressa), läkek. hopträngning af svalget.

**Phāsma,** n., pl. **phāsmata,** gr. (jmf. *Phas* [498]), företeelse, skepnad, spöke.

**Phebus,** se **Phoebus** [500].

**Phenakistoskōp** och **Fen-,** n., gr. (af *phenakīzein,* bedraga, och *skopēīn,* skåda, se), optiskt redskap, hvarmedelst figurer, målade på en vändskifva i de särskilta på hvarandra följande momenten af en handling, under skifvans vändning tyckas utföra hela handlingen i sammanhang.

**Phengīt** och **Fengīt,** m., gr. (af *phēngos,* ljus, glans), = **Anhydrit** [40]. — **Phengophobī** och **Fengofobī,** f., gr. (*phōbos,* fruktan), läkek. ljusskygghet, motvilja mot glänsande föremål. — **Fengofōbisk,** ljusskygg, skygg för glänsande föremål.

**Phidītia,** pl., gr. (*pheidītia,* af *phēīdesthai,* skona, spara), i det gamla Sparta: offentliga tarfliga måltider, som intogos gemensamt af män och ynglingar.

**Philadelphīst,** m., anhängare af det ursprungligen i *Philadelphia* införda straffsystem, enligt hvilket förbrytarne dag och natt äro inspärrade i enskilta celler utan medel att meddela sig med hvarandra. — **Philalethī** och **Filaletī,** f., (gr. *alātheia,* sanning), sanningskärlek. — **Filandrī,** f., (gr. *anār,* genit. *andrōs,* man), kärlek, isht. öfverdrifven, till männer el. mankönet i allmänhet.

**Philopatrī** och **Filo-,** f., gr. (af *phīlos,* vän, och *patrīs,* fädernesland), fosterlandskärlek. — **Filoposī,** f., (gr. *pōsis,* drickande, dryck), lust till starka drycker, dryckesbegär. — **Philopādī** och **Filopedī,** f., (gr. *pais,* genit. *paidōs,* gosse), kärlek till barn samt deras vård och uppfostran. — **Philorthodōx** och **Filortodōx,** m., (jmf. *Orthodox* [476]), sträng anhängare af den gamla antagna kyrkoläran. — **Philosōph,** lat. **philosophus,** se sid. 499; **philōsophus non cūrat,** lat., sådant bryr icke en filosof sig om, sådant frågar icke en filosof efter. — **Philosophi,** lat. **philosōphia,** f., se sid. 499; — **candidātus philosōphiae** el. **filosofie kandidāt,** m., en som vid en högskola aflagt de äskade kunskapsprofven för erhållande af den filosofiska lärdomsgraden, men ännu ej disputerat för densamma.

**Phlebemphrāxis,** f., gr. (af *phlebs,* genit. *phlebōs,* blodåder; jmf. vidare *Emphraxis* [276]), läkek. blodåderförstoppning. — **Phlebolīth** och **Flebolīt,** m., (gr. *līthos,* sten), ådersten, stenartad kropp i blodådrorna.

**Phlyākographī** och **Flyākografī,** f., gr. (af *phlȳax,* prat, skämt, äfv. gycklare, af *phlȳein,* öfversvalla, prata dumheter; vidare af *grāphein,* skrifva), gyckelspel; jmf. **Farce** [310].

**Phobodīpsos,** gr. (af *phōbos*, fruktan, afsky, och *dīpsa*, törst), läkek. hysande fruktan för vatten, vattenskygg. — **Phobodīpson,** n., vattenskräck.

**Phonautogrāph** och **Fonavtogrāf,** m., gr. (af *phonā*, ljud; jmf. vidare *Autograph* [75]), redskap till upptecknande af en ljudande kropps svängningar. — **Fonetīk,** f., ljudlära, stämmans riktiga bruk vid tal och sång. — **Fonokampsī,** f., (gr. *kāmptein*, böja), ljudbrytning. — **Phonosophī** och **Fonosofī,** f., (gr. *sophīa*, vishet), ljudlära.

**Phorkīder** el. **Phorkyāder,** pl., gr. (*Phorkīdes*), hafsguden Phorkys' döttrar, de tre gorgonerna.

**Phoronōmisk** och **Phoronomētrisk,** äfv. **Foro-,** gr. (jmf. *Phoronomi* [500]), som mäter el. i allmnht. hör till el. har afseende på fasta och flytande kroppars rörelse.

**Photomētrisk** och **Foto-,** gr. (jmf. *Photometer* [500]), ljusmätande.

**Phrātria,** f., gr. (*phrātra*, *phratrīa*), samfund, skrå. — **Phratriārch** och **Fratriārk,** m., (gr. *ārchein*, vara den förste, herrska), skråföreståndare. — **Fratriāst,** m., medlem af ett skrå, skråbroder.

**Phȳle,** f., gr. (*phylā*), i gamla Grekland: folkafdelning, folkstam; i Athen ursprungl. samfundsklass (4 till antalet), sederm. landområde (10 till antalet), som sönderföll i ett visst antal demer; jmf. **Demos** [225]. — **Phylārch** och **Fylārk,** m., (gr. *ārchein*, vara den förste, herrska), föreståndare el. anförare för en phyle.

**Phȳlon,** n., pl. **phȳla,** gr., (jmf. *Phyle* [T.]), stam, slägte; skrå.

**Phȳma,** n., pl. **phȳmata,** gr. (af *phȳein*, frambringa, låta växa, växa), läkek. hvarje svulst el. hudupphöjning, isht. körtelsvulst. — **Phymātisk** och **Fym-,** svullen, som har anlag för el. är behäftad med svulster.

**Phȳsikotheolōgisk** och **Fȳsikoteol-,** gr. (jmf. *Physikotheologi* [501]), som hör till el. har afseende på läran om nödvändigheten af Guds tillvaro, hämtad af betraktelsen öfver naturens visa inrättning; det fȳsikoteolōgiska beviset för Guds tillvaro, detsamma som hämtar sina skäl ur beskaffenheten och anordningen af verldstingen.

**Physiognomisēra** och **Fysionomis-,** gr. (jmf. *Physiognom* [501]), sysselsätta sig med tydning af anletsdrag; spela ansigtsforskare och mintydare.

**Phytobīblia,** pl., gr. (af *phytōn*, planta, växt, och *bīblos*, *biblīon*, bok, pl. *biblīa*), förstenade växtblad el. bladaftryck. — **Phytotheologī** och **Fytoteologī,** f., (jmf. *Theologi* [608]), läran om Gud, hämtad af en förnuftig betraktelse af växterna. — **Fytotropī,** f., (gr. *tropā*, förändring, af *trēpein*, vända), växtförändring, konsten att förändra växterna.

**Phādra,** f., gr. (*Phaidra*), mytol. Theseus' gemål, syster till Ariadne och dotter till konungen på Kreta Minos, samt mest bekant genom sin kärlek till stjufsonen Hippolytos, hvars död hon dock genom sitt förtal vållade, hvarpå hon sjelf hängde sig.

**Phōbus, Phōbe,** se **Phoeb-** [500].

**Pi,** gr., se sid. 502; äfv. matem. diameterns förhållande till omkretsens el. periferiens storlek = 1 : 3,1415.

**Piāculum,** n., pl. **-la,** lat. (af *piāre*, försona genom ett offer, af *pīus*, from), försoningsoffer, försoningsmedel. — **Piatiōn,** f., (lat. *piātio*), försoning.

**Piadēh,** el. fr. **Piadēt,** f., turk. (af pers. *piādah*, fotgängare), snabbgående roddarfartyg.

**Piangēndo** (pjandjändo), ital., tonk. klagande.

**Piāno,** ital., se sid. 502; **mēzzo piāno,** tonk. till hälften sakta, något sakta.

**Piarīster** el. **Piārer,** pl., skolmunkar, medlemmar af en andlig orden, stiftad i Rom i början af 17:de årh., och hvilka kallade sig pātres scholārum piārum, fromma skolors fäder, samt utan ersättning lemnade undervisning åt ungdomen.

**Piation,** se under **Piaculum** (T.).

**Piātta,** f., ital. (af *piātto*, platt, flat), platt farkost utan master, som på åtskilliga redder begagnas vid lossning af större fartygs last. — **Piātto,** m., pl. **piātti,** egentl. tallrik; bäcken vid janitscharmusik.

**Picātum,** n., pl. **-ta,** lat. (af *picāre*, bestryka med beck: *pix*), beckplåster.

**Pīckelhūfva,** f., t. (*pickelhaube*, af *pīckel*, picka), läder- el. bleckhufva med en spets uppöfver hjessan.

**Pīckelhāring,** m., holl. (*pekelharing*, spickesill), benämning på gycklaren i det lägre holländska lustspelet; i allmnht. gycklare, narr; kringvandrande putsmakare.

**Picōts** (pikåh), pl., fr., uddar på spetsar el. galoner.

**Piēce,** f., pl. **piēces** (pjähs'), fr., se sid. 503; **piēce à fēmmes,** benämning på ett slags under andra franska kejsardömet vanliga teaterstycken, hvilka hufvudsakligen utöfvade sin dragningskraft genom de deri uppträdande qvinnornas mängd och skönhet; **piēce à tirōir** (- - tiråähr), egentl. draglådsstycke, osammanhängande skådespel, hvari man mera afsett verkan af enskilta scener, än någon handlingens enhet; **piēce de résistānce** (- dö rehsistängs'), egentl. dugtigt stycke att äta på, i allmnht. något varaktigt föremål, något ofta el. ständigt återkommande.

**Pigeōn** (pisjång), m., fr. (provenç. *pijon*, ital. *picciōne*), dufva; fig. en som är lätt att narra och bedraga; benämning på ett slags fina äplen; äfv. ett slags franskt papper. — **Pigeonniēr** (pisjånnjeh), m., dufslag, dufhus.

**Pīgnus,** n., lat., se sid. 503; **pīgnus amōris,** kärlekspant.

**Pik (1),** se **Pico** [502].

**Pik (2),** m., fr. (*pīque*, sp. och portug. *pīca*), spjut, lans med långt skaft. — **Pikenērare,** m., (fr. *piquiēr*), spjut- el. lansbärare; soldat beväpnad med pik.

**Pik (3),** se **Puique** (T.).

**Pīllory** (pīllöri), m., eng., (m.lat. *pilōrium*, *pillōrium*, *pilārium*, af lat. *pīla*, pelare), skampåle, halsjern.

**Pīlum,** n., lat., kastspjut, som i forntiden begagnades af det romerska fotfolket.

**Pindarēēs** (-rihs), pl., eng. (af ostind. *pindārā*, plundrare), fribytare; beridna röfvarhorder i brittiska Ostindien, som 1816 skingrades och kufvades.

**Pinīk,** f., gr. (af *pīnein*, dricka), skämtv. läran om drickandet, dryckeskonst. — **Pīnisk,** skämtv. som hör till el. har afseende på dryckeskonsten.

**Piōmbi,** pl., ital. (af sing. *piōmbo*, lat. *plūmbum*, bly), blystycken, blytackor; blytak, isht. de öfver Venedigs forna statsfängelser, de s. k. blykamrarne.

**Pīper,** n., lat., peppar.

**Pipētte** (-pätt'), f., fr., liten pipa; ett på midten till en kula utblåst glasrör till uppsugande och aflägsnande af vätskor, som flyta på andra sådana.

**Pique,** se **Puique** (T.).

**Piratēra,** fr. (*piratēr*; jmf. *Pirat* [504]), drifva sjöröfveri.

**Piscatōrisk** och **Piskat-,** lat. (*piscatōrius*, af *piscāri*, fiska, af *pīscis*, fisk), som hör till el. har afseende på fiskeri. — **Piscīna,** f., fiskdam; äfv. i katolska kyrkor: fönsterartad och arkitektoniskt utsirad nisch, vanligen anbragt i södra väggen bredvid altaret, och hvilken, försedd med en skålformig fördjupning samt ett afloppsrör, tjenar till presternas handtvagning och de heliga kärlens sköljning.

**Pisē,** m., fr. (af lat. *pīnsere*, *pīsere*, stöta, stampa), ett slags lera, som stampas till byggnadsmaterial.

**Pissophān,** m., gr. (af *pīssa*, beck, och *phanōs*, ljus, klar), klibbigt, brungrönt mineral, bestående af svafvelsyra, lerjord, jernoxid och vatten.

**Pīsteologī,** f., gr. (af *pīstis*, tro, och *lōgos*, ord, lära), troslära. — **Pistīk,** f., troslära; äfv. trosförsvar.

**Pīthanologī** och **Pītano-,** f., gr. (af *pēīthein*, öfvertala, och *lōgos*, ord, lära), läran om el. konsten att öfvertala. — **Pītho,** f., (gr. *Pēītho*), mytol. öfvertalningsförmågans gudinna; äfv. förmågan att öfvertyga, öfvertygande vältalighet.

**Pithomēter** och **Pito-,** m., gr. (af *pīthos*, fat, och *metrēīn*, mäta), fatmätare, redskap till mätning af fat, tunnor o. a. d. — **Pitomētri,** f., fatmätning. — **Pitomētrisk,** som hör till el. har afseende på fatmätning.

**Pittōre,** m., ital. (lat. *pīctor*, af *pīngere*, måla), målare; **pittore son' anch' io,** se **Anch' io son' pittore** [38]. — **Pittorēsker,** pl., målande skildringar.

**Piū** (pjuh), ital., se sid. 505; **piū adāgio** (- adādjå), tonk. långsammare.

**Pix,** f., lat., beck; **pix ālba,** hvitt beck; **p. līquida,** flytande beck, tjära; **p. nīgra,** svart beck.

**Placemēnt** (plas'māng), n., fr. (jmf. *Place* [505]), anbringande af en penningsumma; äfv. den placerade summan.

**Plācet,** lat., se sid. 505; — **ad bēne plācitum** el. **ex bēne plācito,** efter behag, efter godtycke. — **Plācito** (plātjitå), m., ital., godtfinnande, välbehag; **a bēne plācito,** tonk. efter godtfinnande.

**Plācidam nōctem,** lat., god natt!

**Plāga,** f., lat. (gr. *plāgā*, af *plāssein*, slå), slag, hugg; läkek. svulst genom slag, stöt o. s. v.

**Plagoskōp(ium),** n., gr. (af *plax*, genit. *plakōs*, lat. *plāga*, sida, trakt), egentl. luftstrecksvisare; vindvisare, väderhane.

**Plaidoyēr** (plähdåajēh), m., fr. (jmf. *Plaidera* [505]), en sakförares tal inför domstolen. — **Plaidoyēra = Plaidera.**

**Plain-piēd** (plängpjēh), m., fr., jordvåningen i en byggnad; **de plain-pied** (dö -), på samma botten el. höjd; utan svårighet.

**Plāīnte** (plängt'), f., fr. (af lat. *plānctus*, häftig sorg, af *plāngere*, slå, vrida händerna), klagan, veklagan; klagomål, besvär; klagoskrift, besvärsskrift. — **Plaintīf,** klagande, klagofull, jemrande.

**Plāīsir** (plåhsihr), m., fr., se sid. 505; **mon plāīsir** (mång -), mitt nöje (vanl. namn på lustställen); **tel est nōtre plāīsir** (täl ä nåtr' -), sådant är vårt behag, så täckes det oss, så finna vi för godt (den vanliga slutformeln i förordningar o. s. v. under franska kungadömets tid).

**Plāne,** lat., tydligt, klart; alldeles.

**Planimētrisk,** lat.-gr. (jmf. *Planimetri* [505]), som hör till el. har afseende på läran el. konsten att mäta plana ytor.

**Plansch, Planschett,** se **Planche** [505].

**Plānta,** f., lat., se sid. 505. — **Plantār,** som hör till el. har afseende på fotbladet. — **Plantēra,** sätta en växt i jorden, för att der slå rot och växa; lägga el. nedsticka frön el. kärnor i jorden, för att deraf uppdraga en växt; fig. uppresa, uppsätta, uppställa; **plantēra fisk,** i fiskevatten utsläppa fiskar af något visst slag, för fortplantning.

**Planum,** se under **Plan** [505].

**Plastodynamīk,** f., gr. (af *plāssein*, bilda; jmf. vidare *Dynamik* [262]), den organiskt bildande kraften. — **Plastodynāmisk,** organiskt bildande. — **Plastogrāph** och **-grāf,** m., (gr. *grāphein*, skrifva), skriftförfalskare. — **Plastolōg,** m., (gr. *lōgos*, ord, lära), lögnare.

**Plastrōn** (-sträng), m., fr. (ital. *piastrōne*, af *piāstra*, metallplåt, m.lat. *plāstra*), bröstharnesk; bröststycke, bröstskärm; fig. skottafla för skämt el. otidigheter.

**Plat de menage,** se **Platmenage** [506].

**Plateförme** (plat'fårm'), f., fr., se sid. 506; äfv. urm.t. delningsskifva till hjulens afdelning.

**Platȳsma,** n., gr. (af *platȳs*, platt, bred), bred yta.

**Play** (plä), n., eng., spel, skådespel; **fair play** (fähr -), ärligt spel.

**Plāza,** f., sp., offentlig plats; torg; **plāza de tōros,** plats till tjurfäktningar.

**Plēāding** (plīhding), n., eng. (af *plead*, fr. *plaidēr*; jmf. *Plaidera* [505]), förande af en rättegång; — pl. **plēādings,** rättegångshandlingar.

**Plēāsure-yācht** (plēshur-jätt), m., eng., lustjakt.

**Plebānus,** m., nylat., inom katolska kyrkan: prest vid en stadskyrka, som icke hör till något stift.

**Plēnus, -a, -um,** lat., se sid. 506; **ex plēno,** ur det fulla (glaset); — **plēnum plenōrum,** fullständig församling af samtliga en riksdags stånd och ledamöter.

**Pleochroīsmus** och **Pleokroīsm,** m., gr. (af *plēon*, mer, och *chros*, *chroōs*, färg), egenskap hos många kristalliserade mineralier att visa olika färger, allt efter det strålarne genomfalla i riktning af den ena el. andra axeln el. på snedden.

**Plerōtika**, pl., gr. (jmf. *Pleroma* [506]), läkek. medel, som befordra fyllighet hos kroppen.
**Plethomerī** och **Pleto-**, f., gr. (af *plēthos*, mängd, öfverflöd, och *mēros*, del), läkek. öfvertaligt antal af kroppsdelar.
**Pleumoni** = **Pneumoni** [508].
**Pliēra**, fr., se sid. 507; äfv. ridk. vänja en häst att med lätthet vända sig till höger och venster.
**Plojera**, se **Ployera** [507].
**Plongēe** (plångsjēh), f., fr. (jmf. *Plongera* [507]), krigsv. öfre sluttningen af ett bröstvärn utåt.
**Ployemēnt** (plåaj'mäng), n., fr. (jmf. *Ployera* [507]), hopläggning, hoppackning.
**Plumbāta**, f., nylat. (jmf. *Plumbum* [507]), kastpil med insmält bly; äfv. ett slags gissel med blyklumpar.
**Plumōs**, lat. (*plumōsus*; jmf. *Plume* [507]), befjädrad.
**Pluralīsm(us)**, m., nylat. (jmf. *Plus* [507]), allmänanda. — **Pluralīst**, m., innehafvare af flera prestgäll.
**Plus ūltra**, lat., städse vidare! framåt!
**Plutokratī**, f., gr. (jmf. *Plutos* [507]; vidare af *kratēin*, herrska), de rikes herravälde, penningvälde.
**Pluviōs**, lat. (*pluviōsus*; jmf. *Pluvial* [507]), regnig.
**Pneumometrī** och **Pnevmo-**, f., gr. (jmf. *Pneumometer* [508]), läkek. mätning af lungorna.
**Pnyx**, f., gr., i det gamla Athén: plats till folkförsamlingar; äfv. folkförsamlingen dersammastädes.
**Poacīter**, pl., gr. (af *pōa*, gräs), försteningar el. aftryck af gräsartade växter.
**Pocillātor**, m., senlat. (af *pocīllum*, demin. af *poculum* [508]), munskänk.
**Pŏckenhōlz**, n., t., se **Guajakträ** [349].
**Pōdium**, n., lat. (af gr. *pōdion*, demin. af *pus*, genit. *podōs*, fot), egentl. upphöjning, s o c k e l; främsta delen af en skådebana framför förhänget.
**Podolatrī**, f., gr. (af *pus*, genit. *podōs*, fot, och *latrēūein*, tjena för sold, dyrka gudarne), fottillbedjande. — **Podonīpter**, pl. (gr. *nīptein*, tvätta), fottvagare, svärmiska vederdöpare under 16:de årh., som ansågo fottvagning innebära en synnerlig förtjenst.
**Pōēna** (pōna), f., lat., se sid. 508; **pōēna arbitrāria**, egentl. godtyckligt straff, af lagen icke faststäldt, utan åt domarens pröfning och bestämmande öfverlemnadt straff; **p. cērta**, bestämdt straff; **p. sānguinis**, dödsstraff; — **pro pōēna**, till straff; **sub pōēna confēssi et convīcti**, vid straff att anses för bekännande och öfverbevisad; **sub pōēna praeclūsi** el. **praeclusiōnis**, vid straff af uteslutning.
**Poēt**, m., lat. **poēta**, pl. **-tāe**, se sid. 508; **poēta nāscitur, non fit**, skalden födes (d. v. s. måste äga naturlig kallelse), men blir det icke (genom undervisning el. öfning); **poētae nascūntur, non fīunt**, skalder födas o. s. v.
**Pōgonologī**, f., gr. (af *pōgōn*, skägg, och *logos*, ord, lära), läran om skägget. — **Pōgonophīl** och **Pōgonofīl**, m., (gr. *philos*, vän), skäggälskare; älskare af långt skägg. — **Pōgonotomī**, f., (gr. *tēmnein*, skära), rakning.
**Poignēt**, m., pl. **poignēts** (poanjēh) och **poignētter**, äfv. **Punjētt**, m., pl. **punjētter**, ärmbesättning af hvitt tyg, som bäres under djup sorg.
**Poil** (poāhl), m., fr. (af lat. *pīlus*), hår; lugg (på tyg); fjun (på växter); **poil de chēvre** (- dö schävr'), egentl. gethår, ett slags tyg af ull och bomull; **poil de lāine** (- - lähn'), egentl. ullhår; benämning på ett slags fina strutsfjädrar.
**Point** (poāng), m., fr., se sid. 508; **à point**, på punkten, väl till pass, i begrepp; biij.t. emot intet; pl. **points** (poāng), spetsar.
**Poissārde** (poassärd'), f., fr. (af *poissōn*, fisk), fiskmångelska; fig. obyfsad, pöbelaktig qvinna. — **Poissārd** (poassāhr), pöbelaktig, grof, gemen.
**Pol**, m., lat., se sid. 509; äfv. fig. ändpunkt; hvilopunkt, stödjepunkt, hållpunkt. — **Polarimēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), el. **Polariskōp**, n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), redskap till undersökning af det polariserade ljuset. — **Polographī** och **-grafī**, f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), polbeskrifning.
**Polācca**, f., ital., se sid. 509; **ālla polācca**, tonk. i polonässtil.
**Polarimeter** och **Polariskop**, se under **Pol** (T.).
**Pōlemographī** och **-grafī**, f., gr. (af *pōlemos*, krig, och *grāphein*, skrifva), krigsbeskrifning. — **Pōlemografīk**, f., krigsbeskrifningskonst. — **Pōlemogrāfisk**, som hör till el. har afseende på krigsbeskrifning. — **Pōlemoskōp**, n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), ett slags kikare, hufvudsakl. afsedd för begagnande i fält; teaterkikare; äfv. ett slags kikare, hvarmed man kan se ett annat föremål än det, emot hvilket kikaren synes vara riktad.
**Pōleographī** och **-grafī**, f., gr. (af *pōlis*, stad, och *grāphein*, skrifva, beskrifva), beskrifning öfver en stad el. städer. — **Pōleogrāfisk**, som hör till el. har afseende på stadbeskrifning.
**Polēter**, pl., gr. (af sing. *polētēs*, af *polēīn*, sälja), egentl. säljare; i det gamla Athen: tio öfverhetspersoner, hvilka hade sig anförtrodt att utarrendera statsinkomsterna.
**Poli**, se under **Polera** [509].
**Poliāter**, m., gr. (af *pōlis*, stad, och *iatrōs*, läkare), stadsläkare.
**Polissonnēra**, fr. (*polissonnēr*; jmf. *Polisson* [509]), begå tjufpojkstreck; äfv. begagna sig af läga, oanständiga uttryck. — **Polissonnerīe** (-rīh), n., fr., tjufpojkstreck; lågt upptåg; oanständigt ord el. handling.
**Polītikomanī**, f., gr. (jmf. *Politik* [509]; vidare af *mania*, ursinne, raseri), lidelsefull fallenhet för att politisera; politiskt kannstöperi. — **Polītikomān**, m., en som är ursinnigt begifven på att politisera; politisk kannstöpare; jmf. **Politikaster** [509].
**Polographi**, se under **Pol** (T.).
**Poly-**, gr. (af *polys*, *pollā*, *polȳ*, mång, mycken, mycket), antyder i en massa sammansättningar en mängd el. storhet; mång-, fler-.
**Polyānthisk** och **-āntisk**, gr. (jmf. *Poly-* [T.]; vidare af *ānthos*, blomma), som har många blommor, mångblommig. — **Polycephālisk** och **Polykephālisk**, äfv. **-kefāl-**, (gr. *kāphalē*, hufvud), som har många hufvuden, månghöfdad.

— **Polychrōnisk** och **Polykrōn-**, (gr. *chrōnos*, tid), varaktig, gammal. — **Polydaktylīsm(us)**, m., (gr. *dāktylos*, finger), mångfingrighet; företeelsen af en sjette finger el. tå på en hand el. fot. — **Polygonī**, f., (gr. *gonēīa*, alstring), stor alstringskraft el. fruktsamhet. — **Polygynī**, f, (gr. *gynā*, qvinna), månggifte. — **Polyklinīk**, f, (jmf. *Klinik* [397]), behandling af sjuka på ett stort sjukhus. — **Polyklīnikum**, n., stort sjukhus, stor sjukvårdsanstalt. — **Polyonymī**, f., (gr. *ōnyma*, *ōnoma*, namn), egenskapen att hafva många namn. — **Polyonȳm**, som har många namn. — **Polypathī** och **-patī**, f., (gr. *pathēīn*, lida), mångfaldigt lidande. — **Polypātisk**, som lider af flera sjukdomar. — **Polypedi**, se **Polypädi** (T.). — **Polyphagī** och **Polyfagī**, f., (gr. *phagēīn*, äta), glupskhet. — **Polyphonīsmus** och **Polyfonīsm**, m., (gr. *phonā*, ljud, stämma), = **Polyphoni** [510]. — **Polypirī**, f., (gr. *polypeīrīa*, af *peīra*, erfarenhet), rik erfarenhet, verldsklokhet. — **Polypōlium**, n., (af *polēīn*, sälja), för många gemensam rättighet att handla med en och samma vara; )( **Monopolium** [446]. — **Polypädī** och **-pedī**, f., (gr. *pais paidōs*, barn), ägande af många barn. — **Polȳstylon**, n., (gr. *stȳlos*, stod, pelare), byggnad med många pelare.

**Pomeridiānsk**, lat. (*pomeridiānus*, f. *postmeridiānus*, af *merīdies*, middag), som hör till, har afseende på el. sker om eftermiddagen; om växter: som öppnar sina blommor blott på eftermiddagen.

**Pompejānsk**, som hör till el. har afseende på den år 79 genom Vesuvii utbrott under askan begrafna staden *Pompeji* och isht. de derifrån under sednare tider uppgräfda fornlemningar.

**Pompiēr** (pångpjēh, äfv. påmpjähr), m., fr. (af *pōmpe*, pump), egentl. pumpmakare, sprutlangare; uppsyningsman öfver en stads offentliga pumpar och sprutor; pl. **pompiērs** (pångpjēh) och **pompiērer**, sprutmanskap; i Paris och andra städer: eldsläcknings- och räddningsmanskap, ett slags polissoldater.

**Pōmum**, n., pl. **pōma**, lat., se sid. 511; **pōmum Ēridis**, Erisäple, tvisteäple, tvistefrö.

**Poncētte** (pångsätt'), f., fr. (jmf. *Poncera* [511]), liten med sot el. pulveriserad krita fylld påse till att punsa med.

**Pondera**, se under **Pondus** [511].

**Pōndus**, n., lat., se sid. 511; **ad pōndus ōmnium**, läkek. vid en läkemedelsblandning: lika mycket som af alla andra delar; **pondus inutile terrae**, se **Inutile p. t.** (T.).

**Ponente modo**, se **Modo ponente** [444].

**Ponēra**, lat. **pōnere**, se sid. 511; — **pōsita conditiōne pōnitur conditionātum**, med betingets el. vilkorets fastställande, fastställes äfv. det betingade el. aftalade; — **pōsitis ponēndis**, med antagande el. förutsättande af det, som bör antagas el. förutsättas. — **Positīv**, se sid. 513; äfv. subst. n., liten veforgel. — **Positivemēnt** (positiv'māng), fr., bestämdt, säkert, tillförlitligt. — **Position**, **Positivism**, **Posito**, **Positur**, m. fl., se sid. 513.

**Pontia**, se under **Pontius** [512].

**Pontificēra**, nylat. (jmf. *Pontifex* [512]), sköta en öfversteprests embete; äfv. förrätta högmessan.

**Pōnt-levīs** (pång-l'vīh), m., fr., vindbrygga. — **Pont tournānt** (- tuhrnāng), m., svängbro. — **Pont volānt** (- vålāng), m., färja. — **Pontonāge** (pångtonāsj'), n., bropengar, färjpengar.

**Populationistīk**, f., senlat. (jmf. *Population* [512]), läran om befolkningsförhållandena. — **Populiscīt(um)**, n., folkbeslut; jmf. **Plebiscitum** [506].

**Pōrche** (pårsch'), m., fr. (provenç. *porge*, af lat. *pōrticus*), betäckt ingång till kyrka el. palats; förhus, vapenhus.

**Porīsma**, n., pl. **porīsmata** och **porīsmer**, gr. (*pōrisma*, af *porīzein*, åstadkomma, anskaffa, härleda), slutsats, omedelbar följd af en redan bevisad sats; jmf. **Consectarium** [171] och **Corollarium** [186]. — **Porismātisk**, som innehåller en följdsats. — **Poristīk**, f., slutsatslära.

**Pornokratī**, f., gr. (af *pornēīa*, otukt, och *kratēīn*, herrska), skökoväldet: tiden för påfveväldets djupaste förderf under 10:de årh., då de påfliga skökorna helt och hållet styrde påfvarne och staten.

**Porrīgo**, f., lat., = **Pityriasis** [505]. — **Porriginōs**, skorfvig.

**Portamēnto di vōce** (- - vātje), m., ital., se sid. 512; **con portamēnto di vōce**, tonk. med röstens uthållning under omvexlande *crescendo* och *diminuendo*.

**Portāter**, pl., ital. (*portāta*, f., skeppsladdning), i hamnar och handelsstäder: förteckningar öfver de dagligen ankommande varorna och deras emottagare.

**Pōrte-Diēū** (pårt'-djōh), m., egentl. gudsbärare; katolsk prest, som bär den invigda *hostian* till en sjuk. — **Portēe** (-tēh), f., drägtighet (ett skepps); skotthåll; längd, höjd; omfång (röstens); synvidd; verkningskrets; begrepp; fattning; **à portēe**, till hands, passande; **à la portēe de ma vue** (- - - dö - vȳh), så vidt jag kan se, efter min fattningskraft; **celā pāsse ma portēe** (s'lah pass' - -), det der går öfver min synkrets, öfverstiger min fattningsförmåga. — **Pōrte-éperōn** (- ehp'rāng), m., sporrläder på stöflar. — **Portēūr**, m., se sid. 512; äfv. af jernbleck förfärdigad aflång låda af cylindrisk form, som vid botaniska utflygter tjenar till förvaring af de insamlade växterna, äfv. **Portōr**.

**Porten**, se **Ottomaniska porten** [477].

**Portēntum**, n., pl. **portēnta**, lat. (af *portēndere*, framsträcka, gifva ett vårdtecken), förebud, järtecken, varsel, varning; äfv. vidunder, missfoster.

**Pōrticus**, f., lat., se **Portik** [512].

**Portiēr** (pårtjēh, äfv. pårtjähr), m., pl. **portiērs** (pårtjēh) och **portiērer**, fr. (provenç. *portier*, ital. *portiere*, sp. *portēro*, m.lat. *portārius*, af lat. *pōrta*, port), portvakt. — **Portiēre** (pårtjähr'), f., portvakterska; vagnsdörr; dörrförhänge.

**Portōr**, se **Porteur**, under **Porte-Dieu** (T.).

**Posadēro**, m., sp. (jmf. *Posada* [513]), värdshusvärd.

**Posē**, fr. (af *posēr*, ställa, lägga), allvarsam, stadig.

**Posita conditione ponitur conditionatum, Positis ponendis,** se under **Ponera** (T.).

**Post (1),** m., ital. **pōsta,** f., se sid. 513; **per pōsta,** med posten.

**Post (2),** lat., se sid. 513; **post coenam stabis etc.,** se under **Coena** [151]; **post efflūxum** (näml. **tērminum** el. **tēmpus),** lagf. efter tilländagången frist, efter fatalietidens slut; **post hoc, ērgo prōpter hoc,** efter detta, alltså förmedelst detta (oriktig slutledning ifrån tvenne tings följd efter hvarandra till deras sammanhang såsom orsak och verkan); **post hōminum memōriam,** i mannaminne, så långt historien går tillbaka; **post merīdiem,** efter middagen.

**Posteriōra,** pl., lat., se sid. 513; **ad posteriōra,** på bakdelen.

**Post hoc, ergo propter hoc, Post hominum memoriam,** se under **Post (2)** (T.).

**Posthūm** och **Postūm,** lat. (jmf. *Posthumus* [513]), efterlemnad, som träder fram i ljuset el. sker efter upphofsmannens död.

**Post meridiem,** se under **Post (2)** (T.). — **Postmeridiansk,** se **Pomeridiansk** (T.).

**Postnumerēra,** nylat. (jmf. *Post* (2) [513]; vidare af lat. *numerāre,* räkna, betala). betala efteråt; — **postnumerāndo,** förmedelst el. med betalning efteråt.

**Postponēra,** lat., se sid. 513; — **postpōsitis postponēndis,** med tillbakasättande af det, som måste tillbakasättas.

**Postrēmum,** n., lat. (af *postrēmus,* superl. af *pōsterus* [513]), det sista, lagf. en anklagads sista ord el. inlaga; — **postrēmo,** slutligen, ändtligen. — **Postremitēt,** f., senlat., den efterstas el. sistas ställning el. förhållande.

**Postulatiōn,** f., lat. (jmf. *Postulera* [514]), yrkande, begäran; isht. en persons utnämning till en andlig värdighet, hvartill densamma egentligen enligt kanoniska lagen icke kan utnämnas.

**Pōsuit,** lat. (af *pōnere,* lägga, sätta, ställa), på minnesmärken: (han, hon o. s. v.) har upprest det; — **posuērunt,** (de o. s. v.) ha upprest det.

**Pōtamologī,** f., gr. (af *potamōs,* flod, och *lōgos,* ord, lära), flodlära, lära om floder och strömmar. — **Pōtamolōgisk,** som hör till el. har afseende på lära om floder och strömmar.

**Potērne** (-tärn'), f., fr. (ford. *posterne, posterle,* provenç. *posterla,* af lat. *posterula,* sidoväg, biväg), lönnport till utfall ur en fästning; äfv. sjelfva utfallet.

**Potēstas,** f., lat., kraft, makt, förmåga, myndighet, välde; **in potestāte,** i ... våld el. händer.

**Pōtior,** m. och f., **pōtius,** n., lat. (kompar. af *pōtis,* mäktig), bättre, förnämligare, vigtigare; **a (pārte) potiōri,** efter det vigtigare, efter flertalet; **a potiori fit denominatio,** se under **Denomination** [225 och 226]; **pōtior** (el. **prīor) tēmpore, pōtior jūre,** den, som kommer först, har företräde, den som först kommer till qvarnen, får först mala.

**Pōtiphar** och **Pōtifar,** m., namn på en egyptisk embetsman, hvars hustru enl. bibelns berättelse ville locka Josef till kärlek; fig. bedragen äkta man, hanrej; en Potifars hustru, fig. otrogen, lättsinnig äkta maka.

**Potz Dōnnerwētter,** t., ed: blixt och dunder!

**Poverīno,** m., ital. (demin. af *pōvero,* lat. *pāūper,* arm), stackars skälm, fattig satan.

**Prādo,** m., sp. (lat. *prātum*), egentl. äng; promenadplats, lustpark; isht. förnämsta promenadplatsen i Madrid; jmf. **Prater** [515].

**Prāēco,** m., lat., utropare; i det gamla Rom: härold; **prāēco vērbi divīni,** det gudomliga ordets förkunnare, predikant.

**Praefixo termīno,** se under **Prefigera** [516]. — **Praemissis praemittendis, Praemisso titulo,** se under **Premittera** [517]. — **Praejudicium,** se **Préjudice** [516]. — **Praeludium,** se **Preludium** [517].

**Praesēpium,** n., lat. (af *praesepīre,* framtill tillsluta), krubba; mål.t. den nyfödde Jesus i krubban; — **praesēpier** och **presēp-,** pl., i Italien: folkunderhallningar under adventstiden, hvarvid Jesu födelse framställes, och krubba, stall, den heliga familjen m. m., allt utskuret i trä, utan afgift förevisas.

**Praetēritum** och **Pret-,** n., lat., se sid. 515; — **pro praetērito,** för det förflutna. — **Preteritiōn,** f., senlat., förbigående, förtigande; vändning i talet, hvarvid man säger sig icke vilja omnämna något och dervid rätt eftertryckligt just omnämner det.

**Praktikānt,** m., gr. (jmf. *Praktik* [515]), föraktl. fuskare i läkekonsten, qvacksalvare; äfv. en som utan lön arbetar i ett embetsverk endast för att sätta sig in i ärendenas gång.

**Precatīvus** (näml. **mōdus:** utsägesätt) el. **Prekatīv,** m., senlat., det utsägesätt för ett tidsord el. verb, som uttrycker en bön.

**Precautiōn,** senlat., fr. **précautiōn** (prehkåhsiäng), se sid. 515; — **par précautiōn,** genom el. af försigtighet.

**Preceptīv,** lat. (jmf. *Precipiera* [516]), undervisande; föreskrifvande.

**Precludēra,** lat. **praeclūdere,** se sid. 516; — **ad praecludēndum,** lagf. till uteslutande.

**Precognitiōn,** f., senlat. (*praecognītio;* jmf. *Cognition* [152]), förkunskap.

**Predigestiōn,** f., nylat. (jmf. *Digestion* [242]), alltför tidig matsmältning.

**Predīka,** lat. (*praedicāre*), hålla tal öfver något andligt ämne till åhörarnes uppbyggelse; fig. tala med ifver öfver något ämne; — **predikstol,** upphöjd, vanl. med himmel öfvertäckt talareställning i kyrkor. — **Predīkan,** f., tal ifrån predikstolen vid den offentliga gudstjensten; andligt uppbyggelsetal; fig. skämtv. straff-tal. — **Predikānt,** m., en som predikar; äfv. benämning på innehafvarne af vissa presterliga befattningar.

**Prefectūr** och **-fektūr,** f., lat., se sid. 516; äfv. en ståthållares el. prefekts boställe.

**Prēja,** t. (*preien,* holl. *praaijen*), sjöt. medelst ropare tala med någon på afstånd; äfv. på sjön vexla meddelanden på afstånd genom signalflaggor.

**Prejudicēra,** lat. **praejudicāre,** se sid. 517; — **de non praejudicāndo,** utan intrång i en annans rättigheter.

**Preliminarīster,** pl., nylat. (jmf. *Preliminar* [517]), vid Christiania universitet: ännu icke i matrikeln införda studenter.

**Prematūr,** lat. (*praematurus*), för tidigt mogen; brådmogen; för tidigt fattad; öfverilad. —

**Prematuritēt,** f., brådmognad; öfverdrifven brådska, förhastande.
**Premiēr** (prömjēh), m., f. **premiēre** (prömjähr'), fr., se sid. 517; **le** (lö) **premiēr** (**étāge** [ehtäsj']), första våningen; **jēūne** (sjöhn') **premiēr,** skådespelare, som återger unga älskares roller; — **les** (läh) **premiēres** (**lōges** [låsj']), första radens loger på en teater; **les premiēres** (**plāces** [plas']), första klassens platser på ett bantåg.
**Prenēūr** (-nöhr), m., fr. (af *prēndre*, taga), köpm.t. köpare af en vexel. — **Prenēz gārde** (prönēh gård'), gif akt! se opp!
**Prenotēra,** lat. (*praenotāre*), på förhand anmärka.
**Prenunciatiōn,** f., senlat. (af lat. *praenunciāre*, förut förkunna), förutförkunnande.
**Preparānd,** m. och f., lat. (jmf. *Preparera* [517]), en, som skall förberedas.
**Preponderēra,** lat. (*praeponderāre;* jmf. *Pondus* [511]), öfverväga, hafva öfvervigten öfver. — **Preponderānt,** öfvervägande.
**Preposteritēt,** f., lat. (*praepostēritas*, af *praepōsterus*, egentl. den efteråt följande förut), bakvänd ordning; förvändhet.
**Presēnning,** m., holl. (*pressening*), målad el. tjärad segelduk, som lägges öfver varor el. luckor, till skydd emot väta.
**Prēsens,** lat. **prāēsens,** se sid. 517; — **praesēntibus N. N.,** i närvaro af el. inför dem el. dem; **praesēnte mēdico nīhil nōcet,** i läkarens närvaro är ingenting skadligt.
**Presepier,** se under **Praesepium** (T.).
**Prestēra,** lat. **praestāre,** se sid. 518; — **prāēstita cautiōne,** efter lemnad borgen; **prāēstitis** (el. **praestātis**) **praestāndis,** efter fullgjord skyldighet, efter att hafva gjort el. uppfyllt, hvad man varit skyldig till.
**Prēsto,** ital., se sid. 518; **prēsto assāi,** tonk. ganska hastigt.
**Preterition,** se under **Praeteritum** (T.).
**Pretēxt,** m., lat. **praetēxtus,** se sid. 518; — **sub praetēxtu jūris,** under sken af rätt.
**Prevalēnt,** lat. (*prāēvalens;* jmf. *Prevalera* [518]), öfverlägsen, mäktig, stark.
**Priāmel,** f., t. (af lat. *praeāmbulum*), benämning på ett slags epigrammer i Tyskland under 14:de och 15:de årh.
**Primordialitēt,** f., nylat. (jmf. *Primordium* [735]), ursprunglighet. — **Prīmula vēris,** f., lat., egentl. vårens förstlingsblomma; gullvifva, oxlägg.
**Princīpium,** n., pl. **princīpia,** lat., se sid. 519; **princīpium contradictiōnis,** motsägelsens grundsats; **ab Jōve princīpium,** egentl. början med Jupiter el. med gud; presterskapet i första rummet; äfv. låtom oss gå från början, må vi begynna med hufvudpersonen, med hufvudsaken; — **princīpia rērum,** grundämnena, elementerna; **princīpiis ōbsta,** motstå de första frestelserna! förekom det onda i dess början! **cōntra princīpia negāntem disputāri nōn pōtest,** med den, som förnekar grundsatserna, kan man ej tvista, vid afgörandet af en tvist måste man först vara ense om de grundsatser, efter hvilka den skall biläggas.
**Prīor,** m. och f., **prīus,** n., lat., se sid. 520; **prīor tēmpore, prīor** (el. **pōtior**) **jūre,** se under **Potior** (T.); **a priōri,** se sid. 520. — **Apriōrisk,** förnuftsgrundad, som är oberoende af erfarenheten. — **Aprioriīsm(us),** m., läran om föreställningarnas oberoende af erfarenheten. — **Aprioriīst,** m., anhängare af apriorismen. — **Aprioriīstisk,** uppfattad blott af förnuftsgrunder, utan anlitande af erfarenheten. — **Aprioritēt,** f., egenskapen att vara oberoende af erfarenheten.
**Prīscus,** m., lat., mansnamn med betyd.: den gamle. — **Prīsca,** f., qvinnonamn med betyd.: den åldriga, den genom sin ålder vördnadsvärda; **prīsca fīdes,** forntida rättrådighet; — **prīsca,** pl., gamla saker, forna tillstånd el. tilldragelser.
**Prīse** (prīhs'), f., fr., (af *prēndre*, taga), fångst; pris, byte; pris, njupa; **prīse de contenānce** (- dö kångt'nängs'), sjelfbeherrskningspris, pris för att under snusningen återvinna fattningen; **prīse de tabāc** (- - tabāk), pris snus, obetydlighet; **förklara något för bōnne prīse** (bånn' -), anse, tillegna sig något som en god fångst, som ett godt byte.
**Prīsmatologī,** f., gr. (jmf. *Prisma* [520]; vidare af *lōgos*, ord, lära), läran om de prismatiska färgerna.
**Prisōn** (prisång), f., fr. (provenç. *preisô*, sp. *prision*, ital. *prigiōne*, af lat. *prēnsio*, *prehēnsio*, häktande), fängelse. — **Prisonniēr** (prisånnjēh), m., fånge, krigsfånge.
**Privādo,** m., sp. (lat. *privātus*, jmf. *Privat* [520]), gunstling, förtrogen; i Spanien: förste minister.
**Privatīst,** m., nylat. (jmf. *Privat* [520]), en, som åtnjuter enskilt, icke offentlig undervisning, och efter sådan förberedelse afgår till högskolan.
**Privilēgium,** n., lat., se sid. 520; **privilēgium gratiōsum,** skänkt företrädesrätt; **priv. onerōsum,** med vissa pålagor förbunden förmånsrättighet; **priv. personāle,** personlig företrädesrätt.
**Pro,** lat., se sid. 520; **pro ānno,** för år, om året, årligen. *Öfriga sammanställningar med* **pro,** *såsom* **Pro arrha, Pro copia, Pro primo** *o. a. d. sökas, såvida de i vederbörlig bokstafsföljd i texten el. tillägget ej äro upptagna el. om deras återfinnande ej annorlunda meddelas, under sammanställningens hufvudord, således under* **Arrha, Copia, Primus,** *o. s. v.*
**Prōavus,** m., **Proāvia,** f., lat. (af *āvus*, farfar el. morfar), farfars el. morfars, farmors el. mormors far el. mor.
**Probenrēūter,** m., t., kringresande handelsombud, jmf. **Commis voyageur** [158]; äfv. föraktl. profryttare.
**Prōbus,** m., lat., mansnamn med betyd.: den redlige.
**Procedēra,** lat. **procēdere,** se sid. 520; — **non procedātur,** lagf. man må ej gå längre; **procedēndi mōdus,** m., förfaringssätt, isht. rättegångsordning.
**Pro confesso et convicto,** se under **Confessus** [167]. — **Pro contante,** se under **Conto** [177].
**Prōctor** (pråckter), m., eng. (sammandr. af *procurator* [521]), sakförare; äfv. uppsyningsman, förvaltare.

**Procurātor,** m., lat., se sid. 521; — **per procuratōrem,** genom befullmäktigadt ombud, genom ställföreträdare.

**Prodatār(ius),** m., nylat., föreståndaren för den påfliga datarian [209].

**Prodīgium,** n., pl. **prodīgia,** lat. **Prodīge** (prodīsj'), m., fr., under, underverk; vidunder, missfoster; äfv. i god mening: undermenniska.

**Prōditor,** m., lat. (jmf. *Prodition* [521]), förrädare.

**Prōdomos,** m., gr. (af *dōmos,* hus), förgård, förhus, försal; jmf. **Atrium** [71].

**Prodōtto,** m., ital. (jmf. *Product* [521]), köpm.t. rena beloppet af vexlar el. varor.

**Profēcto,** lat., i sanning, sannerligen.

**Profēss,** m., nylat. (*profēssus,* af *profitēri,* offentligen förklara, bekänna), bekännelse; munks el. nunnas ordenslöfte. — **Profēssor,** m., lat., se sid. 522; **profēssor pūblicus extraordinārius,** icke på stat anställd lärare vid en högskola, äfv. endast titel för en om vetenskaper och konster högt förtjent man; **prof. pūbl. ordinārius,** på stat anställd lärare vid en högskola.

**Profīciat,** lat. (af *profīcere*), väl bekomme!

**Profitēra,** fr., se sid. 522; lat. **profitēri,** föråldr. uppgifva sig kunna något, offentligt gifva undervisning i något; lagf. anmäla en fordran; **ad profitēndum et liquidāndum,** till anmälan och bestyrkande af en fordran.

**Profligēra,** lat. (*profligāre,* af *flīgere,* slå), slå till marken; störta, förderfva, i grund förstöra. — **Profligatiōn,** f., senlat., förderf, tillintetgörelse.

**Profūnd,** lat. **profūndus, -a, -um,** se sid. 522; — **e profūndis,** ur djupet.

**Prognostisēra,** gr. (jmf. *Prognosis* [522]), förutsäga. — **Prognōstisk,** förutsägande.

**Prokatalēpsis,** f., gr. (jmf. *Katalepsis* [394]), egentl. borttagande i förväg; ret. användande af ett utaf vederparten anfördt bevis till den anklagades fördel.

**Proklītika,** pl., gr. (af *proklīnein,* böja framåt), enstafviga ord, som sluta sig så nära intill följande ord, att de sjelfva blifva tonlösa. — **Proklītisk,** som kastar tonen på det följande ordet.

**Prolēptisk,** gr. (jmf. *Prolepsis* [523]), på förhand vederläggande.

**Proletariāt,** n., nylat., se sid. 523; äfv. den näringslösa och utfattiga folkklassens i ett samhälle tillstånd.

**Pro lōco,** lat., för platsen.

**Prōlogus,** m., lat., se sid. 523; äfv., isht. i äldre skådespel, den som före styckets början framsäger ett tal till åskådarne.

**Pro meritis,** se under **Meritum** (T.).

**Promīssor,** m., lat. (af *promīttere,* lofva), en som ger el. gifvit ett löfte; löftesman, borgensman. — **Promissōrisk,** nylat., lofvande, som innehåller ett löfte — **Promissōrium,** n., nylat., skriftligt löfte. — **Promīssum,** n., lat., löfte. — **Promittēnt,** m., (lat. *promīttens*), = **Promissor,** se ofvan.

**Pro mortuo,** se under **Mortuus** (T.).

**Pronēra,** fr. (*prône*), öfver måttan berömma, upphöja till skyarna; pladdra, isht. moralisera på ett besvärligt sätt. — **Prôneur** (-nöhr), m., loftalare; odräglig pratmakare, tråkig moralpredikant.

**Pronōmen,** n., pl. **pronōmina,** lat., se sid. 523; **pronōmen personāle,** pl. **pronōmina personālia,** personligt ersättningsord; **pronōmen possessīvum,** pl. — **-sīva,** tillegnande ersättningsord; **pron. demonstratīvum,** pl. — **-tīva,** utmärkande ersättningsord; **pron. determinatīvum,** pl. — **-tīva,** bestämmande ersättningsord; **pron. interrogatīvum,** pl. — **-tīva,** frågande ersättningsord; **pron. relatīvum,** pl. — **-tīva,** hänförande ersättningsord; **pron. reflexīvum,** pl. — **-xīva,** tillbakasyftande ersättningsord; **pron recīprocum,** pl. — **-proca,** ömsesidighet uttryckande ersättningsord; **pron. indefinītum,** pl. — **-nīta,** obestämdt ersättningsord.

**Proparoxȳtonon,** n., pl. **-tona,** gr. (jmf. *Paroxytonon* [T.]), språkv. ord, som har tonvigten på tredje stafvelsen ifrån slutet.

**Pro pārte virīli,** lat., egentl. efter manlig andel, efter förmåga.

**Propēmptikon** el. **Propēmpticum,** n., gr. (af *propēmpein,* afsända, afskeda, beledsaga), afskedsdikt, af de qvarblifvande riktad till den afresande; jmf. **Apopemptikon** (T.).

**Propinatiōn,** f., lat. (*propinātio,* af *propināre,* dricka någon till), tilldrickning, skål.

**Prōpoma,** n., gr. (*pōma,* dryck, af *pīnein,* dricka), frukostdryck; smakdryck, förberedande dryck vid en måltid, isht. af vin, ättika och honung beredd dryck.

**Proponēra,** lat., se sid. 524. — **Propōs** (pråpå), m., fr., lat. **propōsitum,** n., se sid. 524; — **hors de propōs** (hår dö -), fr., i otid, olägligt; — **ad propōsitum,** lat., till förehafvandet, till saken. — **Propōsta,** f., ital., förslag; köpm.t. anbud; tonk. första kören i vexelsånger.

**Proportiōn,** lat., fr. **proportiōn** (pråpårsiång), f., se sid. 524; **à proportiōn,** fr., förhållningsmessigt.

**Pro praesenti,** se under **Presens** [517].

**Prōprius, -a, -um,** lat., se sidd. 524 och 525; — **de prōprio,** vid, med el. af sin egendom; **ex prōprio** el. **ex prōpriis,** af egna medel, ur egen pung; äfv. af el. med egna insigter, krafter o. s. v. — **Proprietēt,** lat. **proprīetas,** f., se sid. 525; **plēna proprīetas,** full egendom.

**Pro rata parte,** se under **Pars** (T.).

**Proschematīsm(us)** och **Proskematīsm,** m., gr. (af *schēmatīzein,* gestalta, bilda), språkv. förlängning af ett ord genom vidfogning af en stafvelse.

**Prosematiōn,** f., nylat. (af lat. *proseminārc,* utså), utsåning, fortplantning genom frösådd.

**Proskȳnesis** el. **Proskynēs,** f., gr. (af *proskynein,* tillbedja), tillbedjan, underdånighetsbetygelse, som i Österlandet bevisas regerande personer genom att knäfalla för dem och beröra jorden med pannan.

**Prosōdomanī,** f., gr. (jmf. *Prosodi* [525]; vidare af *mania,* raseri), skaldefeber, rimmarraseri.

**Prospherōmena,** pl., gr. (af *prosphērein,* bära, bringa intill), läkek. utifrån inverkande läkemedel.

**Prōsphysis**, f., gr. (af *prosphȳein*, växa till), läkek. lemmars sammanväxning el. sammangroende.

**Prostratiōn**, f., lat. (*prostrātio*), se **Prosternation** [525].

**Pro stūdio et labōre**, lat., för flit och möda.

**Protagonīst**, m., gr. (*protagonistās*, af *prōtos*, den förste, och *agonistās*, kämpe), den förste kämpen; isht. i det forna grekiska skådespelet: den skådespelare, som utförde hufvudrollen.

**Pro tempore**, se under **Tempus** [604].

**Protēst**, nylat., ital. **protēsto**, m., se sid. 526; — **sēnza protēsto**, köpm.t. utan motsägelse el. invändning; **sōpra protēsto**, (betala en vexel) med bortseende från protesten, d. ä. af vänskap. — **Protestatiōn**, lat. **protestātio**, f., se sid. 526; **cum protestatiōne**, med formligt bestridande, med invändning.

**Protōgala**, n., gr. (af *prōtos*, den förste, och *gāla*, mjölk), läkek. förstlingsmjölk, den första mjölk, som en mor får i sina bröst.

**Protolōg**, m., gr. (*protolōgos*, som talar först), i det forngrekiska skådespelet: hufvudskådespelaren.

**Prōtypus**, m., el. **Prōtypon**, n., gr. (jmf. *Typus* [620]), förebild, mönster. — **Protȳpisk**, förebildad; förebildlig.

**Pro vidimatione**, se under **Vidimation** (T.).

**Provincialīsm(us)**, m., nylat., se sid. 527; för ett visst landskap egendomligt språkbruk, landskapsuttryck; äfv. den i någon viss landsdel herrskande sjelfständighetslust el. -stämning.

**Provisōrio mōdo**, nylat., af försigtighet. — **Provisōrium**, n., tillsvidaretillstånd; äfv. för tillfället el. tillsvidare insatt öfverhet el. styrelse.

**Provocēra**, lat. **provocāre**, se sid. 527; — **provocāndo**, genom åberopande, åberopande sig på ..; **provocāndo ad ācta**, genom åberopande af rättegångshandlingarna.

**Proxenī**, f., gr. (*proxenīa*, af *prōxe os*, offentlig gästvän), hos de gamla grekerna: statsgästvänskap.

**Prōximus, -a, -um**, lat., se sid. 527; **prōximus (est) sībi quīsque**, hvar och en är sig sjelf närmast; **prōximus sum ēgomet mīhi**, jag är mig sjelf närmast; — **ad prōximam (sessiōnem)**, till nästa sittning el. sammankomst; **prōxime**, med det första.

**Prudēnter**, lat., klokt, försigtigt, betänksamt.

**Prud'hōmme**, m., pl. **prud'hōmmes** (prydåmm'), fr. (af g.fr. *prud*, klok, och *hōmme*, man), ärlig, rättskaffens karl, hedersman; förståndig man; en sakkunnig, isht. skiljedomare till biläggande af stridigheter emellan fabrikanterna och arbetarne i de franska fabriksstäderna. — **Prud'homīe** (prydåmīh), f., ärlighet, redlighet.

**Prunēlle** (prynäll'), f., pl. **prunēlles** (prynäll') och **prunēller**, fr. (demin. af *prūne*, lat. *prūnum*, plommon), benämning på ett slags särdeles utmärkta, torkade plommon, som isht. växa i trakten omkring staden Brignoles i Frankrike (hvarföre de äfv. understundom benämnas **Brunēller**, **Brignōler** [brinjåler]).

**Pryd**, **Pryderi**, se **Prude**, **Pruderie** [527].

**Psallēnda**, pl., lat. (af *psāllere*, gr. *psāllein*, i allmnht. vidröra, isht. spela ett stränginstrument), sånger, vexelsånger vid katolska gudstjensten.

**Pseudāngelos**, m., gr. (af *psēūdos*, lögn, dikt, och *āngelos*, sändebud, af *angēllein*, bebåda), falskt sändebud. — **Pseudodīpteros**, m., (jmf. *Dipteros* [245]), tempel, hvars cell omgifves af endast en pelarrad, ehuru afståndet emellan cell och pelare läte vänta två rader. — **Pseudodoxī** och **Psevdo-**, f., (af *dōxa*, mening), falsk mening, irrlära. — **Pseudo-epīgrapha** el. riktig **Pseudepīgrapha**, pl., (af *epigrāphein*, öfverskrifva), falskt öfverskrifna, d. v. s. icke af den uppgifna författaren härrörande skrifter. — **Pseudōgraphum**, n., understucken skrift. — **Psevdolōg**, m., (af *lēgein*, plocka, läsa, tala), lögnare. — **Psevdologī**, f., osanning; falsk lära. — **Pseudomessīas**, m., (jmf. *Messias* [436]), falsk Messias. — **Psevdoparadīsisk**, (jmf. *Paradis* [483]), falskparadisisk (om de folk, hvilka naturen ännu utan möda erbjuder allt, hvad de till sitt uppehälle behöfva, men hvilka derigenom alltjemt lefva i den djupaste okunnighet och råhet).

**Psittacīsm(us)**, m., gr. (af *psīttakos*, papegoja), papegojpladder; vana el. färdighet att eftersäga, hvad man ej begriper, el. bruka ord, som man ej förstår.

**Psydrācium**, n., pl. **psydrācia**, gr. (*psydrākion*, demin. af *psȳdrax*, af *psydrōs* = *pseudās*, lögnaktig, falsk), egentl. lögnblåsa el. lögnblemma (emedan man ford. trodde, att en sådan uppstod, då man ljugit); läkek. kliande vattenblåsa el. hettblemma, isht. på nästippen el. tungan.

**Psȳktika**, pl., gr. (af *psȳchein*, blåsa på, afkyla), läkek. kylande medel. — **Psȳktisk**, kylande. — **Psȳxis**, f., afkylning; förkylning.

**Ptilōsis**, f., gr. (af *ptīlon*, fjun), fällning (af hår el. fjädrar); isht. läkek. ögonhårens el. ögonbrynens affallande.

**Ptochiāter** och **Ptokiāter**, m., gr. (af *ptochōs*, tiggare, och *iatrōs*, läkare), fattigläkare.

**Pūberes**, pl., lat. (jmf. *Pubes* [528]), manbara unga personer. — **Pubescēra**, (lat. *pubēscere*), blifva manbar.

**Pūblicus, -a, -um**, lat., eng. **pūblic** (pöbblick), se sid. 528; — **pūblica auctoritāte**, lat., med offentligt bemyndigande, med öfverhetens tillåtelse; — **pūblic spīrit**, m., eng., allmänanda. — **Publicēra**, lat. **publicāre**, se sid. 528; — **ad publicāndum**, till underrättelse; — **Publicāndum**, n., pl. **-da**, något, som bör göras bekant, offentligt tillkännagifvande.

**Puder**, se **Poudre** [514].

**Pudēūr** (pydöhr), f., fr. (lat. *pūdor*, af *pudēre*, blygas), blygsel, blyghet, blygsamhet; **sans pudēūr** (sang -), oförskämd.

**Puēblo**, m., sp., befolkad ort; by, köping.

**Puērto**, m., sp. (ital. *pōrto*, lat. *pōrtus*), hamn; äfv. hålväg, bergpass, isht. i Pyreneerna.

**Pūffert**, m., t. (*pūffer*), liten pistol.

**Pūīque** el. **Puīk**, äfv. **Pīque** el. **Pik**, holl. (*puik*), köpm.t. om varor, isht. sydfrukter: utvald, oklanderlig, förträfflig.

**Puissānce** (pyissängs'), f., fr. (af lat. *pōsse*, kunna, förmå), makt, välde, herravälde, myndighet, kraft, förmåga.

**Pulang**, se **Poulan** [514]. — **Pulāng**, se **Poulain** [514]. — **Pund**, se **Pound** [514].

**Pūlpitum,** n., lat., talarställning; isht. på fornromerska skådebanan: den upphöjda plats, hvarest de talande stodo.
**Pūlsans,** m., lat. (af *pulsāre*, klappa), egentl. den klappande; inom katolska kyrkan: den närmast berättigade till en ledig blifven prestsyssla; — pl. **pulsānter,** personer, som vilja komma i åtanka vid bortgifvandet af ett pastorat el. hvilka önska inträde i ett kloster; äfv. på många ställen: de vid stadskyrkorna anställda ringare.
**Pulvīllus,** m., lat. (demin. af *pulvīnus*, kudde), läkek. liten kudde, som begagnas vid förbindning af sår.
**Pūlvis,** m., pl. **pūlveres,** lat., se sid. 529; **pūlvis et ūmbra sūmus,** vi äro stoft och skugga.
**Pūnctum,** n., pl. **pūncta,** lat., ital. **pūnto,** m., se sid. 529; — **pūnctum** (såsom utrop): afgjordt! slut! — **pūncto adultērii,** för el. beträffande äktenskapsbrott; **pūncto homicīdii,** för el. beträffande mord el. dråp; **p. sēxti (mandāti),** el. **in pūncto pūncti,** beträffande sjette budet el. emot sjette budet; — **pūncta diaerēseos,** pl., lat.-gr., skiljepunkter (¨) öfver sjelfljud (t. ex *aërometer*); — **a pūnto** el. **al pūnto,** på punkten, punktligt noga, fullkomligt öfverensstämmande.
**Pungēnt,** lat. (*pūngens*, af *pūngere*, sticka), stickande, skarp, bitande.
**Pūnisk,** lat. (*pūnicus*), som hör till, har afseende på el härrör ifrån punierna (lat. *Poeni*) el. fenicierna och isht. kartagerna; falsk, trolös.
**Punjett,** se **Poignet** (T.).
**Pūnta,** f., ital. (fr. *pointe*, af lat. *pūngere*, sticka), spets; **pūnta d'ārco** el. **pūnta dell' ārco,** tonk. stråkspets; **a pūnta d'ārco** el. **cōlla pūnta dell' ārco,** med stråkspetsen. — **Puntēllo,** m., stöd, stötta.
**Punto,** se **Punctum** (T.).
**Pupillār,** lat. (*pupillāris*; jmf. *Pupill* [529]), som hör till el. har afseende på fader- och moderlösa el. omyndiga.
**Pūppa,** f., (d. och t. *pūppe*, af lat. *pūpa*, liten flicka), insekt i dess andra förvandling.
**Purāna,** n., pl. **-nas,** sanskr. (*purâna*, fornåldrig, af *purá*, fordom), hos inderna: benämning, på ett slags mytologiska verk, hvilka tillika innehålla historiska sagor.
**Purgāntia,** pl., lat. (jmf *Purgera* [529]), läkek. renande el. afförande medel.
**Pūros,** pl., sp. (jmf. *Pur* [529]), egentl. de rena; i Spanien: de kungligt sinnade, rojalister af renaste vatten.
**Purpurāter,** pl., lat. (jmf. *Purpur* [529]), i purpur klädda kardinaler.
**Pūstel,** f., pl. **pūstler,** lat. (*pūstula*), läkek. sår, blåsa i huden, blemma, hettblemma, varblemma.
**Putatīv,** senlat. (*putatīvus*, af lat. *putāre*, tro), förment, inbillad; **putatīvt äktenskap,** äktenskap, som ingåtts utan ena partens kännedom om ett lagligt hinder för dess giltighet.
**Pygmāisk** och **Pygmēisk,** gr. (jmf. *Pygmé* [530]), dvergartad, mycket liten, i högsta grad obetydlig.
**Pyramidālisk,** fr., se sid. 530; äfv. förvånande genom sin storlek, ofantligt stor.
**Pyretērium,** n., gr. (af *pyr*, eld), spishäll, eldstad; den del af en kemisk ugn, som innehåller elden.
**Pyrotheologī** och **-teo-,** f., gr. (af *pyr*, eld; jmf. vidare *Theologi* [608]), från elden hämtadt bevis för Guds tillvaro
**Pädagogārch** och **Pedagogārk,** m., gr. (af *paidagogōs*, barnuppfostrare [af *pais*, genit. *paidōs*, barn, gosse, och *āgein*, föra, leda], och *ārchein*, vara den första), uppfostringsföreståndare el. -ledare. — **Pädagōgium,** n., uppfostringsanstalt, bildningsskola. — **Pedagogīst,** m., lärjunge i ett **pädagogium.** — **Pädeutērium,** n., (af *paidēuein*, uppfostra, bilda), undervisnings- el. uppfostringsanstalt, gosskola, klosterskola. — **Pedēvtisk,** som afser, är tjenlig till, uppmuntrar till dygd och bättring. — **Pediomēter,** m., (gr. *metrēin*, mäta), barnmätare; af **Siebold** uppfunnen våg till bestämmande af nyföddas vigt och längd, äfvensom hufvudets storlek å desamma.

---

# Q.

**Q. E. A.** = **Quod est absurdum,** se d. (T.).
**Qu.** el. **quaer.** = **Quaeritur** [532].

**Quādrat,** lat. (jmf. *Qvadrera* [531]), det passar.
**Quadrāt** och **Qva-,** m., lat., se sid. 531; **qvadrātfot, qvadrātaln, qvadrātmil** o. s. v., qvadrat, af hvilken hvardera sidan mäter en fot, en aln, en mil; **qvadratrot,** tal, som, multiplieradt med sig sjelf, utgör en viss qvadrat. — **Qvadratiōn,** f., förvandling till en qvadrat. — **Qvadrātisk,** som bildar, innehåller el. grundar sig på en el. flera qvadrater. — **Quadrirēmisk,** (jmf. *Qvadrirem* [532]), om fartyg: som har fyra åror el. fyra rader roddarbänkar.
**Quadrīvium,** n., lat., se sid. 532; under medeltiden äfv. matematikens fyra delar: **aritmetik, geometri, astronomi** och **musik,** som tillika med **Trīvium: grammatik, dialektik** och **retorik,** under benämningen de sju fria konsterna (**artes liberales**) utgjorde hufvudvetenskaperna vid den högre skolundervisningen.

**Quadrūpel** och **Qva-**, lat., se sid. 532; äfv. fyrfaldig, fyradubbel, fyra gånger så stor.

**Quaesītor,** m., lat. (af *quāērere*, söka), egentl. sökare; undersökare; rättsökande. — **Quaesītum,** n., det sökta.

**Quāēstio,** f., lat., fr. **questiōn** (qästiång), fråga, undersökning; jmf. **Question** [534]; **quāēstio fācti,** frågan om omständigheterna vid en sak; — **quaestiōnis,** lat., el. **en questiōn** (ang -), fr., i fråga, hvarom fråga är. — **Quaestionārii,** pl., skolastiska filosofer i 13:de årh., hvilka isht. grubblade öfver kinkiga teologiska frågor. — **Quāēstor** och **Qvēstor,** m., pl. **qvestōrer,** i det gamla Rom: magistratsperson, som indref statens inkomster; skattmästare, räntmästare, räkenskapsförare. — **Qvestūr,** en qvestors embete och embetsrum.

**Qua frōnte,** lat., med hvilken panna! med hvilken djerfhet el. oförskämdhet!

**Quand mēme** (kang māhm'), fr., om än, om ock, änskönt; i alla fall; komme hvad som helst!

**Quāntum lībet, Qu. plācet** el. **Qu. vis,** lat., så mycket, man behagar el. vill; **quantum est in rebus inane,** se **O, quantum etc.** (T.).

**Quartatiōn** och **Qvart-,** nylat. (jmf. *Qvartera* [533]), skiljande af guld ifrån silfver genom salpetersyra.

**Que fāīre** (qö fāhr'), fr., hvad är att göra?

**Qu'en dirā-t-ōn** (kang dirā-t-ång), fr., hvad skall man väl säga derom? hvad skall folket säga?

**Quercīn** och **Qver-,** n., nylat. (af lat. *quērcus*, ek), ekämne.

**Questor, Questur,** se under **Quaestio** (T.).

**Qui bēne distīnguit, bēne dōcet,** lat., den som väl åtskiljer begreppen, d. v. s. är klar och redig i sin framställning, undervisar väl.

**Qui cito dat, bis dat,** se under **Bis** [95].

**Quid tībi vidētur,** lat., hvad synes dig? hvad tycker du väl?

**Quiescēns** och **Qvi-,** f., senlat. (jmf. *Qviescera* [534]), hvila, lugn.

**Qui fācile crēdit, fācile decīpitur,** lat., den lättrogne bedrages lätt.

**Quillāge** (qiljāsj'), n., fr. (af *quīlle*, köl), afgift, som af handelsfartyg erlägges första gång de inlöpa i fransk hamn.

**Qu'impōrte** (qängpårt'), fr., hvad gör det! hvad har det att betyda! hvad vigt ligger väl derpå!

**Qui non habet in aere, luat in corpore,** se under **Luat** (T.).

**Qui non labōrat, non mandūcet,** lat., den som icke arbetar, skall heller icke äta.

**Qui non pōtest dissimulāre, non pōtest regnāre,** lat., den som icke kan förställa sig, kan icke heller regera el. beherrska andra.

**Qui non vult intēlligi, non dēbet lēgi,** lat., den som icke vill förstås el. vill göra sig förstådd, bör icke heller läsas.

**Quinquennāl** och **Qvinqven-,** lat., se sid. 535; subst. n., anståndsbref på fem år. — **Qvinqvennālier,** pl., fester under romerska kejsartiden, som firades hvart femte år.

**Quinquille** (qängqīlj'), se **Cinquille** [145].

**Quintēra** och **Qvint-,** fr. (*quintēr*), tonk. framskrida i qvinter; stämpla, isht. guld och silfver.

**Quinticlāvus** och **Qvintiklāv,** m., nylat., den rörliga delen på valdhornet till förändring af tonerna. — **Quintidī** (qängtidī), m., fr., se under **Décade** [212]. — **Quintīlis,** m., lat., femte och sederm. sjunde månaden i romerska kalendern, och hvilken sedan kallades Julius. — **Qvintuplēra,** (jmf. *Quintuplum* [535]), femdubbla.

**Quintillēra** och **Qvint-,** (jmf. *Qvint* [535]), drilla.

**Quīnze** (qängs'), fr., femton; subst. m., ett slags hasardspel; **quīnze-et-le-va** (- eh lö -), spelt. spelarens förklaring, att han önskar vinna det femtondubbla af första insatsen el. också intet; jmf. **Paroli** (T.).

**Qui pōtest mōri, non pōtest cōgi,** lat., den, som kan, som vet att dö, kan icke tvingas.

**Qui prior est tempore, potior est jure,** se under **Potior** (T.).

**Qui prōficit in ārtibus et dēficit in mōribus, plus dēficit quam prōficit,** lat., den som går framåt i vetande och tillbaka i seder, går mer tillbaka än framåt.

**Qui s'excuse, s'accuse,** se under **Excusera** [299].

**Qui tacet consentit,** lat., dēn, som tiger, han samtycker.

**Qui trop embrāsse, mal étrēīnt** (qi trå-p-angbräss', mal ehträng), fr., den som omfattar för mycket, håller illa fast, den, som har för många jern i elden, får lätt några brända.

**Quod bōnum, fēlix faustūmque** (el. **bōnum, fāūstum, fēlix fortunatūmque**) **sit,** lat., hvad som må lända till gagn, lycka och välsignelse; måtte det gå väl och lyckligt! **quod est absūrdum,** hvilket är orimligt; **quod fieri pōtest per pāūca, non dēbet per plūra,** hvad som kan ske med litet, bör ej användas mycket till; **quod līcet Jōvi, non līcet bōvi,** hvad som är tillåtet för Jupiter, är icke tillåtet för oxen; **quod non est in actis, non est in mundo,** se under **Actum** [12]; **quod sēmper, ubīque, ab ōmnibus (crēditum est), id vērum est,** hvad som alltid, allestädes och af alla antagits som sant, det är sant.

**Quotēra** och **Qvot-,** (jmf. *Qvot* [535]), lagf. fördela förhållningsmessigt; äfv. numerera de till en process hörande skrifter. — **Qvotatiōn,** f., andelsberäkning el. -fördelning. — **Qvotitēt,** f., andelsförhållande.

**Quot hōmines, tot sentēntiae,** lat., så många menniskor, så många meningar.

**Quotidiēnne** (kotidjänn'), f., fr. (jmf. *Qvotidian* [535]), dagligen utkommande tidning, dagblad.

# R.

**R** el. **Rh**, såsom kemiskt tecken = **Rhodium** [556].
**R.**, vid angifvande af temperaturen = **Réaumur**, se under **Thermometer** (T.).
**R.** = **Rex** [556].
**R.**, framför judiska namn = **Rabbi** [536].
**R.** el. **r.**, på ruckartaflan i ur = **Retard** [553].
**rad.** = **radix** [537].
**Rb**, såsom kemiskt tecken = **Rubidium** [560].
**Reg.** = **Regemente** [546].
**Rest.** = **Restauravit** (jmf. *Restaurera* [553]), han el. hon har återställt el. förbättrat.
**Rh**, såsom kemiskt tecken, se ofvan: **R.**
**R. I.**, officiel förkortning för Rhode Island i Nordamerika
**R. I. P. S.** = **Requiēscat** el. **requiēscant in pāce sāncta**: hvile han (hon) el. hvile de i helig frid!
**Ru**, såsom kemiskt tecken = **Ruthenium** [561].

---

**Ra**, m., egypt., den fornegyptiska solguden, den högste och äldste af de egyptiska gudarna, åt hvilken sparfhöken var helgad, och som derföre vanl. afbildades med hufvud af en sådan.

**Rabaissēra** och **Rabäss-**, fr. (*rabaissēr*, af *abaissēr*; jmf. *Abaissera* [2]), fälla, sänka; köpm.t. nedsätta i pris; falla i pris. — **Rabaissemēnt** (rabäss'mäng), n., nedsättning; afslag; förringande.

**Rabbiōso**, ital., tonk. med vild lidelse, med stormande häftighet.

**Rabulīstisk**, (jmf. *Rabulist* [536]), lagvrängande; uppstudsig emot regering el. annan myndighet, upprorisk.

**Raclēūr** (raklöhr), m., fr. (af *raclēr*, skrapa, raspa, fila, spela illa fiol), birfilare.

**Rāffel**, n., fr. (*rāfle*, af *raflēr*, bortsopa, knipa, roffa åt sig), ett slags vågspel med tre tärningar. — **Rāffla**, spela raffel.

**Raffinemēnt** (-mäng), n., fr. (jmf. *Raffinera* [537]), öfverdrifven klyftighet, spetsfundighet; öfverdrifven noggrannhet; förfining, förkonstling.

**Rāge** (rasj'), f., fr. (af lat. *rābies*, sanskr. *rabh*, handla våldsamt), förbittring; ursinnighet, raseri; **en rāge** (ang -), i raseri.

**Rāgnar**, m., fornnord. (af *ragn*, dold, hemlig makt), mansnamn med betyd.: krafternas, gudarnes man, styresmannen.

**Raillerīe** (raljerīh), f., fr., se **Raljeri**, under **Raillera** [537 och 538]; **raillerīe à part** (- ah pähr), skämt å sido, allvarsamt taladt.

**Rancīd**, lat. (*rancīdus*, af *rancēre*, vara härsk, frän), härsk. — **Ranciditēt**, f., nylat., härskhet.

**Rapēra**, fr. (*râpēr*, ital. *raspāre*), raspa, rifva. — **Rapē**, m., groft malet snus.

**Rapprochēra**, fr. (*rapprochēr*, af *re-* [540] och *approchēr*, nalkas), åter närma, åter sammanjemka, åter förena; förlika, försona. — **Rapprochemēnt** (rappråsch'mäng), n., återförening; förlikning, försoning.

**Rāsibus**, fr., jemnt af; tätt förbi; med ens.

**Raspatōrium**, n., m.lat. (jmf. ital. *raspare*, raspa, rifva), skrapredskap, benfil, tandfil. — **Raspatūr**, f., läkek. afskafning, afrifning; fin fördelning af en metall genom filning; fin fördelning af trä genom raspning el. sågning.

**Rāt** (rah), m., fr., råtta; äfv. figurantska vid en teater.

**Rātio**, f., pl. **ratiōnes**, lat., se sid. 539; **rātio essēndi**, tillvarelsegrund; — **ratiōnes decidēndi**, bestämmelsegrunder, isht. lagf. de grunder, hvarpå en slutlig dom afkunnas; **ratiōnes dubitāndi**, tvifvelsgrunder; **ratiōnes pro et cōntra**, grunder el. skäl för och emot; — **per ratiōnes dubitāndi et decidēndi**, genom el. efter tvifvelaktiga och bestämmande grunder. — **Rationabilitēt**, f., senlat. (*rationabilitas*), förnuftsenlighet.

**Ravissānt** (-säng och -sängt), fr. (jmf. *Ravissement* [540]), bortröfvande; hänförande, hänryckande, förtjusande.

**Rayonnānt** (räjånnäng och -nängt), fr. (jmf. *Rayon* [540]), strålande; glänsande, präktig.

**Reactivēra** och **-aktiv-**, nylat. (jmf. *Reagera* [540]), åter bringa i verksamhet; ånyo insätta (i embete). — **Reaktivitēt**, f., förnyad verksamhet; äfv. tillbakaverkande kraft.

**Reallinie**, se under **Linie** (T.). — **Realisābel**, fr. (jmf. *Realisera* [540]), som kan verkställas; som kan förvandlas i penningar. — **Realisabilitēt**, f., verkställbarhet; egenskapen att kunna förvandlas i penningar. — **Realīst**, m., se sid. 540; under medeltiden: skolastiker, som ansåg tingens allmänna begrepp för något verkligt; )( **Nominalist** (T.); äfv. lärjunge, som åtnjuter undervisning i sakkunskaper med åsidosättande af gamla språk. — **Realīstisk**, som hör till el. grundar sig på realism; äfv. som tager hänsyn till det väsentliga, nyttiga el. tjenliga; betänkt på sin egen fördel.

**Reapparitiōn**, f., nylat. (jmf. *Apparition* [55]), återuppenbarelse, återframträdande.

**Reassumēra**, nylat. (jmf. *Assumera* [68]), återupptaga, förnya. — **Reassumtiōn**, f., återupptagande, förnyande.

**Reātus**, m., lat., se sid. 541; — **sub reātu**, under tilltal.

**Réaumur**, se under **Thermometer** (T.).

**Rebeckaīter**, pl., deltagarne uti ett uppror i Wales 1839, hvilka, iklädda fruntimmerskläder och med svärtade ansigten, om natterna öfverföllo tullbetjeningen och föröfvade allahanda ofog.

**Rebondēra** (rebängd-), fr. (*rebondir*, af *re-* [540] och *bondir*, studsa, hoppa), om kulor och bollar: återstudsa.

**Recapitulānt** och **Rekap-**, m., nylat. (jmf. *Recapitulera* [541]), en som kort och punktvis upprepar innehållet af något.
**Receptibel, Reception, Receptiv, Receptitier, Receptor**, se under **Recipiera** (T.).
**Recessēra**, nylat. (jmf. *Recess* [541]), ingå, sluta och affatta ett fördrag el. en öfverenskommelse.
**Recevēūr** (res'vōhr), m., **Recevēūse** (-vōhs'), f., fr. (af *recevoir*, lat. *recīpere*, emottaga), uppbördsman, kassör, kassörska.
**Recherche** (r'schärsch'), f., fr., se sid. 541; tonk. förspel el. fantasi på orgel.
**Recipiēra**, lat., se sid. 541; **ne recipiātur**, lagf. det antages icke; äfv. i allmnht. han (hon el. det) må icke antagas el. emottagas. — **Receptībel**, nylat., som kan antagas, upptagas el. emottagas. — **Receptibilitēt**, f., antaglighet. — **Recēption** (risäpshön), f., eng., mottagning (af uppvaktande, vänner och bekanta). — **Receptiv**, nylat., lämplig el. egnad att emottaga intryck; )( **Productiv** [521]. — **Receptivitēt**, f., förmågan att emottaga intryck. — **Receptītier**, pl., se **Bona receptitia**, under **Bonus** [99 och 100]. — **Recēptor**, m., emottagare, uppbördsman.
**Reciprocābel** och **-prokābel**, nylat. (jmf. *Reciprok* [542]), som kan nyttjas vexelvis; likagällande. — **Reciprokabilitēt**, f., egenskapen att kunna nyttjas vexelvis. — **Reciprokatiōn**, f., lat. (*reciprocātio*), egentl. återgående på samma väg; ömsesidig afvexling; ömsesidigt förhållande, ömsesidig hänsyn el. hänsyftning.
**Récit** (rehsīh), m., fr., berättelse; skildring; tonk. solo; äfv. den stämma i en konsert, som har melodien. — **Rēcita** (rētjita), f., uppförande af ett skådespel. — **Recitatīv**, n., ital. **recitatīvo** (retjitat-), se sid. 542; **recitatīvo accompagnāto** (— -panjāto), recitativ med beledsagning af tonredskap; **recit. sēcco**, se **Recit. semplice**.
**Reclamānt** och **Rekl-**, m., lat. (jmf. *Reclamera* [542]), en som återfordrar el. gör anspråk på något; en som anför besvär.
**Recognoscēra**, lat. **recognōscere**, se sid. 542; — **pro recōgnitis et līquidis**, lagf. om fordringar: (förklara) för erkända och bestyrkta. — **Recognoscībel** och **Rekogn-**, som kan el. bör erkännas.
**Reconnaissāble** och **Rekonnessābel**, fr. (jmf. *Reconnaissance* [542]), lätt att igenkänna, igenkännelig.
**Recordēra** och **Rekord-**, lat. (*recordāri*, af *cor*, genit. *cōrdis*, hjerta), i tankarna upprepa, erinra sig; äfv. ford. och på sina ställen om lärare, som med sina lärjungar några gånger om året framför husen medelst sång måste påminna om de skänker, som utgjorde en del af deras underhåll: draga omkring och sjunga. — **Rekordatiōn**, f., erinring; minne.
**Recriminatōrisk** och **Rekr-**, nylat. (jmf. *Recriminera* [543]), innehållande en motbeskyllning el. genklagan.
**Rectavexel, Rectilinear, Rectitis**, se under **Rectus** (T.).
**Rēctor**, m., pl. **rectōres**, och **Rēktor**, pl. **rektōrer**, lat., se under **Rection** [543]; **acadēmiae rēctor**, rektor vid en högskola el. ett universitet. — **Rēctrix**, f., pl. **rectrīces**, ledarinna, föreståndarinna; äfv. styrfjäder hos fåglar.
**Rēctus, -a, -um**, lat., se sid. 543; **rēctavēxel** och **rēkta-**, köpm.t. vexel, som endast är utställd till en viss person, ej till **ordres**, och således ej kan öfverlåtas till en annan. — **Rectilineār** och **Rekti-**, nylat. (jmf. *Linea* [411]), rätlinig. — **Rectilīneum**, n., rätlinig figur. — **Rectītis**, f., nylat. (jmf. *Rectum* [543]), läkek. brand i ändtarmen.
**Reculāde** (rekylād'), f., fr. (jmf. *Recul* [543]), tillbakavikande; strykning (med vagn); fig. kräftgång, motgång, hinder.
**Rédactēūr** och **Redaktōr**, m., fr., se under **Redigera** [543]; **rédactēūr en chef** (- ang schāf), hufvudredaktör, främste ledaren af en tidskrift el. tidning. — **Redactrīce** och **Redaktrīs**, f., qvinlig redaktör. — **Redactus ad incitas**, se **Ad incitas etc.** (T.).
**Redemptioners**, se under **Redimera** (T.).
**Redīf**, m., arab. (*redîf*, egentl. en efteråt kommande, af *radafa*, följa efter), benämning på turkiska landtvärnet.
**Redimēra**, lat. **redīmere**, se sid. 543; — **pro redimēnda rīxa**, lagf. för nedläggande el. biläggande af tvistigheterna, till undvikande el. upphäfvande af rättegången. — **Redēmptioners** (ridämmscheners), pl., eng., invandrare i Nordamerika, som icke sjelfva kunna bekosta sin öfverresa, utan derföre äro förpligtade att efter ankomsten till Förenta Staterna genom arbete afbetala sin skuld.
**Reducībel**, nylat. (jmf. *Reducera* [544]), som kan återföras, förringas, inskränkas o. s. v. — **Reducīdos**, pl., sp., egentl. omvända, återförda (näml. i kyrkans sköte); sådana, som på pinbänken inför inqvisitionsdomstolen återkallade hvad de förut trott och lärt.
**Reduplicatīv** och **-plikatīv**, senlat. (jmf. *Reduplicera* [544]), fördubblande; subst. n. sats, hvari, till antydning af en viss inskränkning, ett af hufvudbegreppen upprepas.
**Referēndum**, n., lat. (jmf. *Referera* [544]), det som utgör föremål för en embetsberättelse el. hemställan; **taga något ad referēndum**, taga befattning med något, för att derom afgifva berättelse och betänkande till vederbörande.
**Refōrmbankētt**, m., fr. (jmf. *Reform* [545] och *Banquet* [84]), benämning på festmåltider, som i Paris höllos 1847 och 1848 i ändamål att verka för en förbättring af vallagen, och hvilkas undertryckande föranledde februarirevolutionen.
**Refūsio sūm(p)tuum**, f., lat., se under **Refundera** [545]; **cum refusiōne sūm(p)tuum**, med återbetalning af omkostnader.
**Rēgel**, lat. **rēgula**, f., se sid. 545; **regūla jūris**, rättsföreskrift, rättsgrund. — **Regulāres** el. **Regulārer**, pl., andlige el. munkar, som följa en viss ordensregel. — **Regulāriter**, regelmessigt, ordentligt. — **Regulatīv**, n., föreskrift, rättesnöre; förordning; jmf. **Reglemente** [546]. — **Reguliēr**, fr. (lat. *regulāris*), regelmessig, regelbunden, riktig, ordentlig; punktlig, jemn, bestämd.

**Rēgens**, lat. (jmf. *Regera* [546]), egentl. den herrskande, ledande; öfverlärare, uppsyningsman i katolska stift. — **Regērvērk**, hela den mekaniska inrättning i ett orgverk, hvarigenom luft införes i piporna. — **Regīe** (resjīh), f., fr., med ansvarighet och redovisningsskyldighet förbunden förvaltning af vissa statsinkomster; äfv. ledningen af en skådebana i konstnärligt afseende, äfvensom samtliga dermed sysselsatta personer.

**Regēnts**, f., d. (lat. *dōmus rēgia:* kunglig boning), af Kristian IV 1623 i Köpenhamn uppförd byggnad, hvari obemedlade studenter åtnjuta fri bostad m. m. — **Regentsiāner**, m., student, som har plats på Regentsen.

**Regerverk**, se under **Regens** (T.).

**Rēgibus lōngae sunt mānus**, lat., konungar hafva långa armar, konungars makt räcker vida.

**Regie**, se under **Regens** (T.). — **Régime**, se under **Regera** [546]. — **Regimente**, se **Regemente** [546].

**Regīna**, f., lat., se sid. 546; **regīna sērvat colōrem**, schackt. drottningen iakttager färgen, d. v. s. hvit drottning ställes på hvitt fält o. s. v.

**Registratūr**, f., nylat., se sid. 546; äfv. stället el. rummet, hvarest en registrator upptecknar inlemnade handlingar; upptecknandet af dessa handlingar; stället, hvarest de förvaras.

**Reglera**, se under **Regel** [545].

**Regulares, Regulariter, Regulativ, Regulier**, se under **Regel** (T.). — **Regularist, Regularitet, Regulator**, se under **Regel** [545 och 546].

**Rēīneke**, m., i tyska dikter: räf.

**Re īntegra**, lat., utan att saken ännu är behandlad, medan man ännu ingenting företagit sig dermed.

**Reiterativ**, nylat. (jmf. *Reiterera* [547]), upprepande; upprepad, som sker å nyo.

**Rekapitulant**, se **Recap-** (T.). — **Rekapitulera, Rekapitulation**, se **Recap-** [541]. — **Reklamant**, se **Recl-** (T.). — **Reklamera, Reklamation**, se **Recl-** [542]. — **Reklinera, Rekludera, Reklusion**, se **Recl-** [542]. — **Rekognition, Rekognoscera**, se **Recogn-** [542]. — **Rekognoscibel**, se **Recogn-** (T.). — **Rekommendera, Rekomponera, Rekonstruera, Rekonvenera**, m. fl., se **Rec-** [542]. — **Rekordera**, se **Rec-** (T.). — **Rekreera, Rekrescera**, m. fl., se **Recr-** [543]. — **Rekriminera, Rekrimination**, se **Recr-** [543]. — **Rekriminatorisk**, se **Recr-** (T.). — **Rektangel, Rektificera**, m. fl., se under **Rectus** [543]. — **Rektilinear**, se under **Rectus** (T.).

**Relativitēt**, f., nylat. (jmf. *Relativ* [547]), sammanställning med något, förhållningsmessighet till något annat. — **Relātor**, m., lat., berättare, den, som föredrager, el. afger en berättelse. — **Relatōrisk**, nylat., berättande, enlig med föredragande el. berättelse. — **Relatōrium** (näml. **collēgium**), n., vid högskolor: föreläsning öfver konsten att göra utkast till berättelser.

**Relegātus**, n., pl. **-ti, Relegāta**, f., pl. **-tae**, lat. (jmf. *Relegera* [547]), en, som blifvit förvisad ifrån ett läroverk.

**Relevāilles** (rel'välj'), pl., fr. (jmf. *Relevera* [547]), barnsängsqvinnas kyrkotagning.

**Reliēf** (reljēff), fr., ital. **riliēvo**, m., se sid. 547; fig. det, hvarigenom ett föremål höjes, framträder skarpare och mera glänsande; höghet, företräde, förhöjd glans, försköning; **demī-reliēf** (d'mī-), halfupphöjdt arbete, men något högre än bas-relief; **sōūs-reliēf** (-ūh-), fördjupadt arbete, då bilden el. föremålen äro framställda medelst urhålkning i den jemna grunden; **bāsso riliēvo**, se **Bas-relief**, under **Relief** [547]; **mēzzo riliēvo**, se ofvan: **Demi-relief; ālto riliēvo**, se **Haut-relief**, under **Relief** [547]; **sōtto-riliēvo**, se ofvan: **Sous-relief**.

**Religiēūx** (r'lisjiöh), m., pl. lika, **Religiēūse**, f., pl. **-ēūses** (r'lisjiöhs'), fr. (jmf. *Religiös* [547]), inom katolska kyrkan: medlem af någon andlig orden, munk, nunna.

**Relik**, se **Reliquie** [547]. — **Reliquiārium**, n., nylat., samling af helgonalemningar.

**Remanatiōn**, f., nylat. (jmf. *Emanera* [273]), tillbakaflytande, återflöde.

**Remanēns**, nylat. **remanēntia**, (jmf. *Remanent* [548]), f., återstod; — **ad remanēntiam . . .**, (på recepter): om det, som skall kokas, till dess att endast en närmare angifven mängd återstår: till återstod af . . .

**Rembarquemēnt** (rangbark'māng), n., fr. (jmf. *Rembarkera* [548]), återinskeppning.

**Remboursāble** och **-sābel**, fr. (jmf. *Remboursera* [548]), som kan el. bör återbetalas el. ersättas.

**Remediēra**, lat. (*remediāre;* jmf. *Remedium* [548]), afhjelpa; bota, hela. — **Remediābel**, som kan afhjelpas, häfvas el. botas.

**Remigrānt**, m. och f., lat. (jmf. *Remigrera* [548]), återvändande utvandrare.

**Remissibel, Remissiv**, se under följ.

**Remittēra**, lat., se sid. 548: **remittērande fēber**, m., feber, hvarunder en ny paroxysm begynner, innan den föregående helt och hållet upphört. — **Remittēnda**, pl., föremål, som böra el. skola tillbakasändas; isht. bokh.t. oafyttrade böcker, som skola återsändas till förläggarne. — **Remissībel**, senlat. (*remissībilis*), som kan tillgifvas el. efterskänkas. — **Remissīv**, senlat. (*remissīvus*), mildrande; hänvisande, häusyftande till.

**Remonstrābel**, nylat. (jmf. *Remonstrera* [548]), som kan framkalla föreställningar el. invändningar.

**Remōrds** (r'māhr), pl., fr. (af *remōrdre*, lat. *remordēre*, bita igen, plåga), samvetsagg, samvetsqval.

**Rémoulade**, se **Rémolade** [548].

**Remotis partibus**, se följ.

**Removēra**, lat. **removēre**, se sid. 548: — **remōtis pārtibus**, lagf. efter parternas aflägsnande.

**Rempaquemēnt** (rangpak'māng), n., fr. (jmf. *Rempaquera* [548]), återinpackning af något, isht. af sill.

**Remplacemēnt** (rangplas'māng), n., fr. (jmf. *Remplacera* [548]), ersättning; intagande af en annans ställe, syssla el. plats; omsättning (af penningar).

**Remplāge** (rangplāsj'), n., fr. (af *remplir*, uppfylla), fyllnad; isht. smästen, som vid murning

begagnas att fylla tomrummen emellan större stenar.

**Rencōntre** (rangkångtr'), m., fr., se sid. 549; fäkta **au rencōntre** (oh -), begagna hvarje medel för att såra sin motståndare.

**Renflemēnt** (rangfl'mäng), n., fr. (af *renflēr*, svälla), byggn.k. oförmärkt tilltagande af tjockleken hos en pelare, ifrån basen till en tredjedel af höjden.

**Renommīst**, m., (jmf. *Renommera* [549]), slagskämpe; vild, utsväfvande student; storskrytare. — **Renommisterī**, n., slagskämpeväsende; skräfvelaktighet.

**Renōnce** (renångs'), f., fr., se sid. 549; äfv., och i denna bemärk. m., vid tyska högskolor: student, som håller sig till en förening, utan att vara medlem af densamma; vidrig, frånstötande, förarglig person.

**Rentābel**, barb.lat. (jmf. *Rentier* [549]), räntebärande; inbringande, fördelaktig. — **Rentabilitēt**, f., egenskapen att vara räntebärande el. fördelaktig. — **Rentīrer** el. **Rēntner**, t., se **Rentier.**

**Rentrānt** (rangtrāng), m., fr. (jmf. *Rentrera* [549]), krigsv. inåtgående vinkel vid fästningsverk; )( **Saillant** (T.); jmf. **Angle** [40].

**Renvērse** (rangvārs') [**à la**], fr. (jmf. *Renversera* [549]), baklänges. — **Renversemēnt** (rangvārs'māng), n., omstörtning; förstöring, fall, undergång.

**Reparatūr**, f., nylat., se **Reparation** [549].

**Repertōrium**, n., pl. **-tōria** el. **-tōrier**, senlat. (af *reperīre*, finna), bok till efterslående; bok, hvari finnes upptaget allt, som hör till kunskapen om ett visst föremål el. ämne; titel för samlingar af till ett visst fack hörande afhandlingar; sakregister.

**Repetēra**, lat., se sid. 550; repetērfartyg, se nedan: **Répétiteur**; repetērflägg, flagg, som hissas för att vidare sprida en gifven signal; äfv. flagg, som hissas för att tillkännagifva, att man varseblifvit en gifven signal; repetērgevär, gevär, utur hvilket, efter blott en gång skedd laddning, flera skott affyras. — **Répétiteūr** och **Repetitōr**, m., se sid. 550; äfv. fartyg, som, isht. vid en slagtning, upprepar ett annat fartygs signaler.

**Repletiōn**, f., lat. (af *replēre*, fylla, uppfylla), fyllning; öfverlastning, isht. magens; lägrande.

**Replicēra**, senlat., lat. **replicāre**, se sid. 550; — **ad replicāndum**, till invändning, till besvarande, för att framställa invändningar. — **Rēplica**, f., ital., tonk. upprepande af en tonsats, isht. genom en annan stämma; äfv. upprepningstecken; **sēnza rēplica**, utan upprepande.

**Repositārius**, m., nylat. (af lat. *repōnere*; jmf. *Reponera* [550]), = **Archivarie** [59]. — **Repositōrium**, n., pl. **-tōria** och **-tōrier**, hylla; bokhylla, bokskåp, förvaringsställe.

**Representānd**, m., lat. (jmf. *Representera* [550]), den, som skall företrädas af någon annan, den, i hvars ställe någon är, el. hvars förrättningar någon ombesörjer.

**Reprīse** (-prīhs'), f., fr., och **Reprīs**, m., återtagande; upprepande; återuppförande af ett skådespel; jmf. vidare sid. 551.

**Reproducēnt**, m., nylat. (jmf. *Reproducera* [551]), en, som åter frambringar, återställer, ersätter; lagf. en, som anför motbevis. — **Reproductībel** och **-dukt-**, som kan åter frambringas, återställas el. ersättas. — **Reproduktibilitēt**, f., egenskapen el. förmågan att kunna åter frambringas, återställas el. ersättas.

**Reprōsit**, nylat. (jmf. *Prosit* [525]), bekomme väl igen (svar på Prosit).

**Reproselȳt**, m., lat.-gr. (jmf. *Proselyt* [525]), affälling, som återvändt till sin förra tro el. kyrka.

**Répub1īque** (repyblīk') och **Republīk**, f., fr., se sid. 551; **république des lēttres** (- däh lättr'), de lärdes el. vetenskapernas fristat, samtlige lärde el. vetenskapsmän, för så vidt de tänkas bilda ett samfund, hvari endast bildning gifver anseende och rang.

**Requietōrium**, n., nylat., hviloplats, graf.

**Res**, f., pl. lika, lat., se sid. 551; **res īpsa lōquitur**, saken talar för sig sjelf; — **re et cōrpore**, lagf. på, med gods och kropp; **ab re**, utan orsak, opassande, otjenligt; — **amōtae res**, pl., ting, som blifvit någon afhända, isht. som slägtingar utan rätt tillegnat sig; — **de ōmnibus rēbus et quibūsdam āliis**, (tala) om allt möjligt och ännu ett och annat.

**Reschimdār**, m., turk. (af pers. *reschmeh*, silfverkedja till hufvudsmycke för hästar, och *dar*, hållande), sultanens tygelhållare.

**Residēntia**, pl., nylat. (jmf. *Residera* [552]), bottensats.

**Resignānt** el. **Resignatārius**, m., nylat. (jmf. *Resignera* [552]), en, som afstår el. afsäger sig något, isht. ett prestgäll. — **Résignatāire** (resinjatāhr) och **Resignatār**, m., fr., den, till hvilken en syssla, isht. ett prestgäll, afträdes.

**Re sol**, ital., tonk. den förändring, enligt hvilken på tonen *d* el. *g* icke *re* utan *sol* sjunges.

**Resolvēra**, lat., se sid. 552; språkv. göra reda för ett ords grammatikaliska egenskaper, dess genus, casus, tempus, modus o. s. v. — **Resōlvens**, n., pl. **resolvēntia**, läkek. upplösningsmedel, upplösande el. fördelande medel. — **Resolūt**, nylat. (ital. *risolūto*, fr. *résolū*), beredd, besluten el. färdig till handling; beslutsam, rask, rådig; behjertad, djerf.

**Resorbēntia**, pl., lat. (jmf. *Resorbera* [552]), läkek. insugande, indragande, torkande medel. — **Resorptiōn**, f., nylat., insugning, indrickning; kroppsvätskornas återinsugning i vissa för detta ändamål afsedda kärl, de s. k. resorptiōnskärlen.

**Respēctu**, lat. (jmf. *Respekt* [552]), i betraktande af, med hänsyn till, i afseende på. — **Respectabilitēt** och **Respekt-**, f., nylat., anseende, aktningsvärdhet.

**Respirabilitēt**, f., nylat. (jmf. *Respirera* [553]), tjenlighet till inandning. — **Respīro**, m., ital., egentl. anda, andedrägt; köpm.t. anstånd med betalning.

**Respondēntia**, pl., nylat. (jmf. *Respondera* [553]), säkerhet för lån, som lemnats på utskeppadt gods. — **Responsīv**, svarande, som innehåller svar.

**Ressāūt** (rässōh), m., fr. (af *sautēr*, lat. *saltāre*, hoppa), byggn.k. utsprång, framskjutande del af en byggning.

**Ressortēra,** fr. (*ressortir;* jmf. *Ressort* [553]), lyda el. höra under en domsaga, ett embetsverk o. s. v.; slå in på ett visst fack.

**Rēste** (räst'), m., fr., se **Rest** [553]; **tout le rēste** (tuh lö -), hela återstoden, allt det öfriga. — **Restānt,** m., en som försummat fullgöra något, isht. betalning.

**Restaurāntia,** pl., lat. (jmf. *Restaurera* [553]), läkek. stärkande, lifvande medel.

**Restitūtor,** m., lat. (jmf. *Restituera* [553]), återupprättare, återställare; återlemnare.

**Restringēntia,** pl., lat. (jmf. *Restringera* [553]), läkek. sammandragande medel.

**Resurs,** se **Ressource** [553].

**Retirād(e),** f., fr. (jmf. *Retirera* [554]), egentl. krigsv. förskansning bakom ett utanverk; tillflykt, tillflyktsort, hviloställe; isht. afträde.

**Retorquēra** och **-qvēra,** lat., se sid. 554; — **retorquēndo,** genom att vrida el. vränga; vedergällningsvis. — **Retorsiōn,** f., nylat., återkastande; användande af ett skäl emot den, som anför det; vedergällande af lidna förolämpningar; i allmnht. vedergällning.

**Retorsion,** se föreg.

**Retōūche,** f., fr., och **Retūsch,** m., öfverarbetning, bearbetning, förbättring; äfv. förbättradt ställe på en målning, gravyr o. s. v.

**Retōūr** (retühr), m., fr., se sid. 554; **de retōūr** (dö -), tillbaka, hem, återkommen.

**Retrāīte** (r'trāht'), f., fr., se under **Retrahera** [554]; **en retrāīte** (ang -), i tillbakadragenhet, i enslighet.

**Retrōchorus,** m., lat.-gr. (jmf. *Retro* [554] och *Chor* [141]), kapell bakom koret i benediktinerkyrkor. — **Retrodatēra,** nylat. (jmf. *Datera* [209]), tillbakaflytta datum, fördatera. — **Retrogradatiōn,** f., senlat. (jmf. *Retrogradera* [554]), återgång, kräftgång, en planets skenbart tillbakagående rörelse. — **Retrospectīv** och **-spektīv,** nylat. (jmf. *Retrospection* [554]), tillbakablickande. — **Retrovertēra,** lat. (*retrovērtere;* jmf. *Vertera* [627]), återböja; åter öfversätta något till det språk, hvarifrån det blifvit öfversatt.

**Rettōre,** m., ital. (jmf. *Rector* [543]), ledare, styresman; föreståndare för ett kloster; ford. öfverhufvudet för republiken Ragusa.

**Retur,** se **Retour** [554].

**Retusch,** se **Retouche** (T.).

**Revaccinēra,** nylat. (jmf. *Vaccinera* [624]), ånyo inympa kokoppor. — **Revaccinatiōn,** f., förnyad skyddskoppympning.

**Réveillōn** (rehväljäng), m., fr. (jmf. *Réveil* [555]), midnattsmål, isht. vid en bal; mål.t. ljusa färger, som tjena till att framhålla vissa delar af en målning.

**Revenons à nos moutons,** se under **Mouton** (T.).

**Revērs,** nylat., fr. **revērs** (r'vähr), m., se sid. 555; **le revērs de la médāīlle** (lö - dö la medālj'), fr., egentl. skådepenningens baksida; den dåliga sidan af något, skuggsida: **tōūte médāīlle a son revērs** (tuht' - a säng -), egentl. hvarje skådepenning har sin frånsida: allting har sin skuggsida. — **Reversībel,** nylat., hemfallande, som är underkastad hemfall. — **Reversibilitēt,** f., egenskapen att vara underkastad hemfall.

**Revestiārium,** n., nylat., el. **Revestiāīre** (r'västiähr'), m., fr. (af lat. *vestire*, kläda), i kyrkor: på- el. omklädningsrum för presterna.

**Revīval** (rivājväl), m., pl. **-vals** (-väls), eng. (af *revive*, ånyo lifva, lefva upp på nytt), egentl. återupplifvande, väckelse, pånyttfödelse; isht. i Nordamerika: beteckning för religiösa företeelser af en hastigt påkommande svärmisk andakt.

**Revīvificēra,** senlat. (af *vivificāre*, göra lefvande), åter upplifva, återkalla till lif. — **Revīvificatiōn** och **-fikatiōn,** f., nylat., återupplifning, ingjutande af nytt lif. — **Reviviscēra,** lat. (*revivīscere*), åter göra el. blifva lefvande; fig. lefva upp igen, tilltaga i kraft, göra framsteg. — **Reviviscēns,** f., nylat., återupplifvande, pånyttfödelse.

**Revocabilitēt** och **Revokab-,** f., nylat. (jmf. *Revocabel* [555]), egenskapen att kunna återtagas el. återkallas. — **Revocatōrium,** n., pl. **-tōria,** återkallelseskrifvelse, isht. öfverhets, hvarigenom i främmande land sig uppehållande undersåtar hemkallas till fäderneslandet.

**Revoicī** (r'väasī), fr., se här igen, åter här igen! **revoilā** (r'vaalā), se der igen, åter der igen!

**Revoltānt** (-tängt), fr. (jmf. *Revoltera* [555]), upprörande, afskyvärd.

**Revulsīv(isk),** nylat. (af lat. *revēllere,* af- el. bortslita), fördelande, afledande.

**Rex,** m., lat., se sid. 556; **rex non mōritur,** kungen dör icke (grundsatsen för den ärftliga monarkien); **rex rēgnat, non gubērnat,** kungen herrskar, men styr icke.

**Rhabdomantī** och **Rabd-,** f., gr. (af *rhābdos,* spö, staf, och *mantēia*, spådom), stafspådom, upptäckande af i jorden dolda ting, t. ex. malm el. vatten, genom stafvar, isht. genom slagruta. — **Rabdomānt,** m., en, som kan spå af stafvar.

**Rhāchiotōm** och **Rākiotōm,** m., gr. (af *rhāchis*, ryggrad, och *tēmnein*, skära), läkek. anatomiskt redskap till öppnande af ryggradshålan.

**Rhadamānthus,** m., gr. (*Rhadāmanthys*), mytol. son af Zevs och Europa, broder till Minos, och hvilken för sin rättvisa utkorades till domare i underjorden.

**Rhantērer** och **Rant-,** pl., gr. (*rhantāres*, af sing. *rhantār*, af *rhāīnein,* fukta), egentl. bestänkare, befuktare: läkek. de inre ögonvrårna.

**Rhapsodīst** och **Raps-,** m., gr. (jmf. *Rhapsodi* [556]), sammanrafsare, skriftställare, som rafsar tillsamman likt och olikt. — **Rapsōdomantī,** f., (gr. *mantēia*, spådom), spådom af en vers, som, vid uppslåendet af en bok, faller först i ögonen.

**Rhēxis,** f., gr. (af *rhēgnynai*, sönderslita, bryta sönder), läkek. sönderslitning, sönderbristning; uppbrytning, t. ex. af gamla sår, frostskador o. s. v.

**Rhēūma,** n., gr. (af *rhein*, flyta), egentl. det flytande, flod, ström; läkek. genom förkylning ådragen ledvärk, gikt.

**Rhīzagra,** n., gr (af *rhiza*, rot), tång till utdragande af tandrötter. — **Rhizolīth** och **Rizolīt,** m., (gr. *lithos*, sten), rotsten, förstenad trädrot. — **Rizolōg,** m., (gr *legein*, samla, läsa, förstå), rotsamlare, rotkännare. — **Rhizophāg** och **Rizofāg,** m., (gr. *phagein*, äta), en som lifnar sig af rötter, i allmnht.

rotätare. — **Rizotōm**, m., (gr. *tēmnein*, skära), en som samlar och sönderskär rötter till vetenskapligt bruk; äfv. redskap till sådant sönderskärande. — **Rizotomī**, f., sönderskärning af rötter.

**Rhodologī** och **Rodo-**, f., gr. (af *rhōdon*, ros, och *lōgos*, ord, lära), lära om rosor, rosbeskrifning.

**Rhotacism(us)**, m., gr. (*rhotakismōs*, af *rhotakīzein*, begagna *rho*: bokstafven *r*), alltför tätt bruk el. missbruk af bokstafven *r*; skorrande.

**Rhȳptika**, pl., gr. (af *rhȳptein*, borttaga smuts, rena), läkek. renande medel. — **Rhȳptisk** och **Rȳpt-**, renande, isht. blodrenande.

**Rīa**, f., sp. (af *rīo*, flod), flodmynning; hafsarm, bugt.

**Ricāpito**, m., ital., anvisning; påskrift, erkännande el. inlösande af en vexel: **per ricāpito**, genom öfverlemnande. — **Ricapitēra** och **Rikap-**, aflemna något till den el. dem, som vederbör; köpm.t. befordra; erkänna, inlösa en vexel.

**Ric-à-rīc**, fr., till punkt och pricka; på håret; till sista skillingen.

**Ricochēt**, m., pl. **-chēts** (rikåschēh), fr., se sid. 557; **par ricochēts**, genom omvägar, ryktesvis.

**Ridendo castigat mores**, se **Castigat etc.** [126].

**Ridicūle** och **Ridikȳl**, fr. (*ridīculus*, af *ridēre*, le), löjlig; subst. m. löjlighet, tokprat. — **Ridikylisēra**, förlöjliga, bele.

**Ridà**, se **Rideau** [557].

**Riēūrs** (riōhr), pl., fr. (af *riēr*, lat. *ridēre*, le), skrattare; på franska teatern: personer, som enl. träffad öfverenskommelse skratta vid gifna ställen i ett teaterstycke.

**Rifōndo**, m., ital., köpm.t. ersättning för dragna vexlar.

**Riliēvo**, m., ital., se **Relief** [547]; se äfv. **Relief** (T.).

**Rīme** (rihm'), f., pl. **rīmes** (rihm'), fr., **Rīma**, f., pl. **rīme**, ital. (trol. af fht. *rīm*, antal), rim; **rīmes croisēes** (- kråasēh), fr., manliga och qvinliga rim blandade om hvarandra; **rīmes rīches** (- rihsch'), rika, fulltoniga rim, som bildas af ord, hvilkas sista stafvelser äro alldeles likaljudande; **sans rime et sans raison**, se under **Sans** [566]; — **rīme sdrūcciole** (- sdrūttjåle), ital., egentl. halkande rim, trestafviga, daktyliska rim, t. ex. bojorna — kojorna.

**Ripienīst**, m., ital. (jmf. *Ripieno* [557]), tonk. en som icke sjunger el. spelar solo, utan blott hjelper till att förstärka en stämma.

**Riscōntro**, m., pl. **riscōntri**, ital., egentl. möte, underrättelse; köpm.t. vexelbetalning, vexelbetalningsanvisning.

**Risolutissimo**, ital. (jmf. *Risoluto* [558]), tonk. i högsta grad beslutsamt.

**Rispediēra**, ital. (jmf. *Spediera* [585]), åter afsända, vidare befordra (varor för andras räkning).

**Ristrētto**, m., ital. (lat. *restrictum*, af *restringere*, ital. *ristringere*, *ristrignere*, sammandraga), kort utdrag el. sammandrag; hufvudinnehåll af en räkning o. s. v.; äfv. billigaste priset på en vara; **stātsristrētto**, kort berättelse om statshändelserna.

**Rōba**, f., pl. **rōbe**, ital., gods, varor.

**Robērt Macāire** (råbāhr ma'qāhr'), m., benämning på en älsklingsmask på Pariserteatern, framställande än en djerf, intet skyende förbrytare, än äfv. en löjlig sprätt o. s. v.; i tyska pressen: ett af de talrika skällsorden på franska folket.

**Roboratiōn**, f., nylat. (jmf. *Roborera* [558]), stärkande.

**Rōbur**, n., lat., egentl. jernek; styrka, kraft; **hinc rōbur et secūritas**, häraf, härifrån styrka och säkerhet.

**Rocaillēūr** (rokaljöhr), m., fr. (jmf. *Rocaille* [559]), en som gör arbeten af snäckor, musslor o. d.

**Rocambōle** (råkangbål'), f., fr., se sid. 559; äfv. i l'hombre: ett visst antal marker, hvartill hvar och en, som vinner ett spel, måste bidraga, och som sedan insättes i spelet.

**Rocēiro** (rosēro), m., pl. **-ros**, portug., nybyggare i Brasilien.

**Rockād**, m., (jmf. *Rockera* [559]), det speldrag i schack, då man rockerar.

**Rōderich** och **-rik**, m., ft., mansnamn med betyd.: den ärorike.

**Rodomontēra**, (jmf. *Rodomonte* [559]), skräfla, skryta.

**Rogāmus**, lat. (jmf. *Rogate* [559]), egentl. vi bedja; subst. n. böneskrift ifrån en andlig till en annan.

**Rojalism**, **Rojalist**, se under **Royal** [560].

**Rolf**, m., fornnord., se **Rudolph** [561].

**Rōma**, f., lat. och ital., Rom. — **Romānus, -a, -um**, lat., romersk.

**Romanciēr** (romangsiēh, äfv. -siār), m., fr. (jmf. *Romance* [559]), romansdiktare. — **Romānomanī**, f., (gr. *manīa*, raseri), romansjuka, öfverdrifven lust till romanläsning.

**Romanīstisk**, nylat. (jmf. *Romanisk* [559]), som hör till el. har afseende på kännedomen om de romaniska språken.

**Rōnde** (rångd'), f., fr., se sid. 559; **à la rōnde**, i ring, rundt omkring; laget om; äfv. ett slags biljardspel med 12 små och 1 större boll. — **Rondēāū** (rångdōh), fr., och **Rōndo**, ital., m., ringrim, ett slags lyrisk dikt, vanl. bestående af 13 verser, afdelade i 3 strofer, och med en efter bestämda lagar återvändande refräng.

**Roquera**, se **Rockera** [559].

**Rosacēer**, pl., nylat. (*rosāceae*; jmf. *Rosa* [559]), rosarter. — **Roseīn**, n., rosenämne, rödt färgstoff. — **Rosettēra**, (jmf. *Rosett* [559]), pryda, besätta med rosetter; slipa en sten så, att han framter idel rutformiga el. trekantiga ytor.

**Rōscius**, m., berömd romersk skådespelare på Ciceros tid; fig. utmärkt skådespelare; en **Roscius in sūa ārte** el. **in sūo gēnere**, lat., en Roscius i sin konst el. i sitt slag, d. v. s. en framstående man i sitt fack.

**Rose** (råhs'), f., fr. (jmf. *Rosa* [559]), ros, törnros, bandros o. d.; äfv. rosenfärgad. — **Rosēe de fleurs** (råsēh dö flöhr), f., fr., egentl. blomsterdagg; ett slags fint luktvatten.

**Rosein**, **Rosettera**, se under **Rosaceer** (T.).

**Rōta** el. **Ruōta**, f, ital., egentl. hjul; benämning på den högsta påfliga appellationsdomstolen för hela den katolska kristenheten.

**Rotacismus**, se **Rhotac-** (T.).
**Rotonda**, se **Rotunda** [560].
**Rotulēra**, m.lat. (*rotulāre*, egentl. rulla), påteckna, ordna och sammanhäfta akter i deras ordningsföljd. — **Rotulatiōn**, f., ordningsenligt sammanhäftande af skriftliga förhandlingar.
**Roturiēr** (råtyrjēh), m., fr., se sid. 560; **en roturiēr** (ang -), som en borgare; oborstadt, ohyfsadt.
**Roulēāū** (ruhlōh), m., pl. **-lēāūx** (-lōh), fr. (jmf. *Roulera* [560]), rulle, vals; rullgardin. — **Roulemēnt** (ruhl'māng), n., rullande, rullning; trumhvirfvel.
**Roussillōn** (ruhssiljång), m., fr., ett slags ganska starkt sött vin ifrån provinsen *Roussillon* i södra Frankrike.
**Routiniēr** (ruhtinjēh, äfv. -jähr), m., fr. (jmf. *Routine* [560]), en som genom lång öfning förvärfvat sig färdighet el. erfarenhet; en som handlar blott efter vana, förvärfvad genom öfning; äfv. fuskare, isht. i läkevetenskapen, som utöfvar sin konst endast efter några ytligt inlärda reglor.
**Rōwdie** (räūdi), m., pl. **-dies**, eng. (af *row*, buller, oväsen), fråssare, grälmakare, liderlig slyngel; isht. beteckning för unga lättingar och bullersamma nattsvärmare i Nordamerikas större städer; äfv. beteckning för gatpöbeln dersammastädes.
**Royalisēra** (råajal-) och **Rojalisēra**, fr. (*royalisēr*; jmf. *Royal* [560]), göra kungligt sinnad, inrätta efter kungliga el. monarkiska grundsatser; äfv. vara konungsligt sinnad, svärma för kunglighet. — **Royautē** (råajåtēh), f., fr., se sid. 560; **royautēns imposānta emblēmer**, kunglighetens vördnadsbjudande sinnebilder.
**Rubiacīn**, n., nylat. (jmf. *Rubia* [560]), orangegult färgämne i krapp.
**Rubricātor**, m., nylat. (jmf. *Rubrik* [561]), rödskrifvare; under medeltiden: skrifvare, som till en början i rödt, sederm. i andra bjerta färger, utmålade de stora begynnelsebokstäfverna i handskrifter och så äfv. i tryckta verk.
**Rudimatēria**, f., nylat. (af lat. *rūdis*, rå; jmf. vidare *Materia* [428]), råämne. — **Rudimentār**, (jmf. *Rudimenta* [561]), som är stadd i sin uppkomst, i sin första utveckling; begynnelse-, grund-. — **Ruditēt**, f., senlat., råhet, grofhet; okunnighet.
**Ruf(a)āī**, pl., turk. (efter stiftaren *Ahmed Rufaai*, d. 1184 eft. Kr.), tjutande dervischer, beryktade för sitt till vansinne gränsande religionssvärmeri.
**Ruffiāno**, m., ital. (sp. och provenç. *rufiān*, fr. *rufiēn*, eng. *rūffian*, af t. *rāūfen*, rycka ut hår o. d., plocka fjädrarna af), ursprungl. slagskämpe; kopplare.
**Rulad, Rulera, Rulett**, m. fl., se **Roul-** [560].
**Ruminatiōn**, f., lat. (jmf. *Ruminera* [561]), idislande; fig. öfvervägande, grubblande.
**Rumpēra**, lat. (*rūmpere*), sönderbryta, sönderslita; åtskilja; fäktk. slå värjan ur motståndarens hand, afväpna.
**Rūnner** (rōnner), m., pl. **-ners**, eng., egentl. löpare; i Nordamerika, isht i Newyork: bedragare, som tränger sig på invandrarne och genom falska förespeglingar söker narra till sig deras egendom.
**Rus**, m., (sista stafv. af lat. *depositūrus*, en som skall blifva student; jmf. *Deponera* [227]), skämtv. benämning på en ung, nyligen till högskolan ankommen student.
**Russificēra**, nylat., förvandla till rysk. — **Russificatiōn** och **-fikat-**, f., förvandling till rysk. — **Russifikatōrisk**, som hyllar el. befordrar förvandling till rysk.
**Rūssin**, n., (fr. *raisīn*, drufva), torkadt bär af vinrankan.
**Rusticitēt**, f., lat. (*rusticitas*; jmf. *Rusticus* [561]), bondaktigt väsen; grofhet, råhet, tölpaktighet. — **Rusticāl** och **Rustikāl**, nylat., landtlig, bonde-. — **Rusticēra**, lat., lefva på landet el. landtligt, föra landt- el. bondelif; blifva bonde, antaga bondeseder.
**Rūtscha**, t., egentl. halka, slå kana, åka utföre; isht. i sittande ställning glida nedåt en sluttande plan; åka på **rutschbana**: sluttande, stundom med spår försedd bana, på hvilken man glider ned i slädar el. låga vagnar.
**Ryptisk**, se **Rhypt-** (T.).
**Räl**, pl. **räls**, se **Rail** [537].
**Rōmer**, m., t., remmare: stor, merendels af grönt glas förfärdigad bägare, hvars bål, hvilande på en hög och bastant fot, är nästan globformig, och ur hvilken vanl. rhenskt vin drickes.

---

# S.

**Sa.** = **Summa** [595].
**salv. cur.** = **salvis curialibus**, se under **Salvus** (T.).
**salv. rat.** = **salva ratificatione**, se under **Salvus** (T.).
**scr.** = **scripsi**, lat., jag har skrifvit det; äfv. = **scripsit**, han. hon har skrifvit det.
**Sept.** = **September** [574].
**S. H. T.** = **Salvo honoris titulo**, se under **Salvus** (T.).
**S. J.**, se sid. 562; äfv. = **Societātis Jēsu**, af, d. v. s. tillhörande Jesu sällskap.
**Sr.** = **Sieur** [577].
**s. r.**, se ofvan: **salv. rat.**
**S. R.** = **Senātus Romānus**, lat., romerska statsrådet; äfv. = **sub rubrīca**, lat., under öfverskriften el. titeln.
**st. n.** = **stȳli nōvi**, lat., (af) nya stilen.
**st. v.** = **stȳli vēteris**, lat., (af) gamla stilen.
**Superl.** = **Superlativus** [595].
**S/C** = **sūo cōnto**, ital., för sin, för egen räkning.

---

**Sāble** (sabl'), m., fr. (af lat. *sābulum*), sand; vapenl. svart färg. — **Sablonnōs**, sandig.
**Sabōt** (sabōh), m., pl. **sabōts** (-bōh), fr. (härledn. oviss), träsko; hof (på hästar o. fl.); ett slags prydnad, vanl. af metall, på skåpfötter o. a. d.; badkar, nästan i form af en träsko; ett slags snurra; fig. bekymmersam ställning, små vilkor; **en sabōts** (ang -), i träskor; fig. i bekymmersamma förhållanden. — **Sabotēra**, gå med träskor, gå klumpigt; leka med snurra; äfv. gäcka, göra narr af. — **Sabotiēr** (sabotjēh), m., en som förfärdigar el. säljer träskor; äfv. en som går i träskor. — **Sabotiēre** (sabotjähr'), f., ett slags träskodans.
**Sacbenito**, se **Sanbenito** [565].
**Saccāde**, f., pl. **saccādes** (sackād'), fr., och **Sackād**, m., (af g.fr. *saquēr*, *sachēr*, af obekant ursprung, måhända af *sac*, säck, pung), ryckning, isht. stark ryckning på tygeln; fig. skarp tillrättavisning; **par saccādes**, rycktals. — **Sackadēra**, rycka en häst med tyglarna; hårdt tilltala, strängt tillrättavisa.
**Sacērdos**, m., pl. **sacerdōtes**, lat. (af *sācer*, helig), prest. — **Sacerdotāl**, presterlig. — **Sacērdokratī**, f., (gr. *kratēin*, herrska), prestvälde, andlig regering. — **Sacērdokrāt**, m., anhängare af prestvälde.
**Sācer, sācra, sācrum**, lat., helig; **sācra consūlta**, f., i Rom: högsta brottmålsdomstolen för påfliga stolens undersåtar. — **Sacrārium**, n., pl. **-ria** och **-rier**, egentl. förvaringsställe för heliga föremål; helgedom, bönehus; förvaringskärl el. -rum för hostian. — **Sacristītium**, n., pl. **-tia** och **-tier**, nylat., (af lat. *sīstere*, stanna, hejda, afbryta), inställande af all gudstjenst genom ett såsom straff utfärdadt förbud.— **Sācropolitīk** och **Sākro-**, f., (jmf. *Politik* [509]), det heligas el. andligas förbindelse el. sammansmältning med det verldsliga. — **Sacrosānct** och **Sakrosānkt**, (jmf. *Sanctus* [566]), höghelig.
**Sadri-Asam** el. — **Azam**, m., turk. (af *sadr*, öfverst, och *asem*, större, den störste), storvesir.
**Sāge** (sasj'), fr. (af lat. *sāgus*, *sāgax*, skarpsinnig), vis, klok; sedesam, from, välartad.
**Saillānt** (saljāng, äfv. -jängt), fr. (af *saillēr*, lat. *salīre*, springa, hoppa), framskjutande, framstående; fig. lysande, qvick; träffande, bitande; subst. m. (uttalas endast: saljäng) framskjutande vinkel vid befästningsverk. — **Saillīe** (saljīh), f., pl. **-līes** (-jīh), hastigt utbrott; byggn.k. framskjutande del af en byggnad; utbyggnad, utsprång; fig. sinnrikt, qvickt, bitande infall; **par saillīes**, rycktals.
**Sāison** (sähsång) och **Säsōng**, m., fr., se sid. 563; **à la sāison**, tidsenligt, efter årstiden, i rättan tid.
**Sakkophōrer** och **Sakkofōrer**, pl., gr. (af *sākkos*, säck, och *phērein*, föra, bära), säckbärare, botgörare, som gå klädda i grof säckväf.
**Salāde** (-lād'), f., fr., och **Salād**, **Salāt**, **Sāllat**, m., (af *salēr*, provenç. och sp. *salār*, portug. *salgār*, ital. *salāre*, af lat. *salīre*, salta, af *sal*, salt), kall rätt, bestående af vissa råa grönsaker, tillagade med salt, olja, ättika, peppar, socker o. a. d.; äfv. växt, som till sådan rätt användes.
**Salāire** (salähr'), m., fr., se **Salarium** [564].
**Salat**, se **Salade** (T.).
**Salicōque** (salikōk'), f., pl. **-cōques** (-kōk'), fr. (härledn. okänd), ett slags liten hafskräfta af utmärkt smak, talrikt förekommande isht. på Frankrikes och Italiens kuster; räka.
**Saliēre** (saljähr'), f., fr. (provenç. *saliēra*, *salēira*, ital. *saliēra*, af lat. *sal*, fr. *sel*, salt), saltfat.
**Sallat**, se **Salade** (T.).
**Salōn** och **Salōng**, m., fr. (af *sālle*, provenç., ital. och sp. *sāla*, sal, af f.t. *sal*, hus, boning), ursprungl. stor, hög sal; mindre sal, sällskapsrum; beteckning för den i sådana rum sig rörande fina el. förnäma verlden; titel på tidskrifter för sådana kretsar; större, prydlig sal å ett fartyg, vanl. under däck och ofta omgifven af mindre hytter; utställningssal el. -lägenhet för konstverk, isht. den i Paris; samlingen af de i en sådan utställda föremålen; stort åskådare- el. åhörarerum för spektakler, konserter o. a. d.; äfv. inbegreppet af samtliga de i ett sådant rum närvarande åskådarne el. åhörarne; s a l ō n g v ä g n, på jernvägar: personvagn, innehållande ett större samlingsrum än de vanliga k u p é e r n a, och hvari de resande mera fritt kunna röra sig.
**Salpetriēre** (-petriähr'), f., fr. (jmf. *Salpeter* [565]), salpeterlada el. salpetersjuderi; i Paris: ford. tukthus för qvinnor; nu: barmhertighetshem för ålderstigna och sjukliga qvinnor.
**Saltatiōn**, f., lat. (*saltātio*, af *saltāre*, springa, hoppa, dansa), springande, dansande; isht. de gamles med åtbörder förbundna dans; äfv. pulsådrornas slående el. klappande. — **Saltātor**, m., pl. **saltatōres** och **-tōrer**, dansare; åtbördskonstnär.
**Sāltus**, m., lat., se sid. 565; **sāltus in concludēndo**, språng el. förbigående af något väsentligt i slutledning el. bevisning; **per sāltum**, genom ett språng, genom förbigående af någon el. något, som i vanliga fall tjenar till en förmedlande öfvergång.
**Sālus**, f., lat., se sid. 565; **sālus pūblica** (el. **reipūblicae**) **suprēma lex ēsto**, det allmänna (el. statens) bästa vare den högsta lag!
**Salvāge** (salväsj'), n., fr. (jmf. *Salvera* [565]), sjöt. bergarlön.
**Sālve**, lat., se sid. 565; **sālve regīna (misericōrdiae)**, var helsad, (barmhertighetens) drottning! (begynnelseorden af en katolsk sång till Jungfru Maria); — **salvēte**, varen helsade! hell er!
**Salvus, -a, -um**, lat., se sid. 565; **sālvo honōris tītulo**, med bevarande (under utelemnande) af heders- el. värdighetstitel el. -titlar; **sālvo jūris cujūsvis**, hvars och ens rätt oförkränkt; **sālvo jūre quocūnque**, med förbehåll af hvarje rättighet, af alla rättigheter, hvad namn de än må hafva; **sālvo jūre tērtii**, tredje mans rätt oförkränkt; **sālvo respēctu**, aktningen oförkränkt; — **sālva approbatiōne**, under förbehåll af bifall el. godkännande; **sālva ratificatiōne**, under förbehåll af högre stadfästelse; — **sālvis curiālibus**, vedertagna bruk oförkränkta, med iakttagande af alla formligheter; **sālvis exceptiōnibus**, under förbehåll af invändningar; **sālvis omīssis**, under förbehåll af det utelemnade el. förbigångna; **sālvis ulteriōribus**, under förbehåll af allt följande.

**Samarīt** och **Samaritān,** m., egentl. innebyggare i staden *Samaria* och nejden deromkring; se vidare sid. 565; äfv. fig., efter Luk. 10: 33, barmhertig menniska.

**Sāmia,** f., gr., (efter ön *Samos,* hvarest ifrågavarande gudinna hade ett tempel), binamn på Hera el. Juno.

**Sanae mentis,** se under **Mens** (T.).

**Sāncho Pānza,** m., sp., Don Quixotes enfaldige men bondsluge vapendragare i Cervantes allbekanta roman; fig. en smula enfaldig deltagare i narraktiga tilltag och upptåg.

**Sanclōs** (sangklā och sängklå), m., fr. (härledn. oviss), svårartad venerisk ansvällning el. hårdnad i en el. begge testiklarna.

**Sānctus, -a, -um,** lat., se sid. 566; **sānctus,** n., en med detta ord begynnande kyrkosång, utgörande en del af den katolska messan. — **Sanctuāīre** (sauktyāhr'), m., fr., se **Sanctuarium** [566].

**Sandāpila,** f., lat., likbår. — **Sandapilārius,** m., likbärare.

**Sang** (sang), m., fr. (lat. *sānguis*), blod; **sang-froid** (-froāh), m., kallblodighet; **de sang froid** (dö - -), kallblodigt; **de pur sang** (- pyhr -), af rent blod, af fullblod. — **Sanglānt** (sanglāng och -längt), blodig; fig. förolämpande, bitter; djupt smärtande.

**Sanguificāntia,** pl., nylat. (jmf. *Sanguification* [566]), blodalstrande medel. — **Sānguinokratī** och **Sāngvino-,** f., lat.-gr. (af *kratēin,* herrska), blodherravälde.

**Sans** (sang), fr., se sid. 566; **sans adiēū** (sang-s-adjōh), utan (att taga) afsked, lef väl så länge! **sans comparaison,** se under **Comparera (1)** [160]; **sans contredīt** (- kångtr'dīh), utan gensägelse, obestridligt; **sans doute,** se under **Doute** [258]; **sans gêne,** se under **Gêne** [335]; **sans peur et sans reproche,** se under **Chevalier** [138]; **sans prēndre** (- prangdr'), utan att taga; spelt., isht. i l'hombre: utan att köpa; subst. n. spel med de erhållna 9 korten utan köp. — **Sansculōttisk** (sangqylāttisk) och **Sanskulōttisk,** (jmf. *Sans-culotte* [566]), öfverensstämmande med de ursinnigaste sjelfsvåldsifrarne under första franska revolutionen; i allmnht. benägen för, hyllande tygellöst pöbelvälde.

**Santē** (sangtēh), f., fr., se sid. 566; **à vōtre santē** (- våtr' -), (till) er välgång! er skål!

**Santiāgo,** m., sp. (jmf. *Santo* [566]), den helige Jakob; spanjorernas krigsskri mot morerna.

**Sāpere āūde,** lat., haf mod att vara vis! försök att handla förnuftigt!

**Sapiēnza,** f., ital. (lat. *sapiēntia; jmf. Sapiens* [567]), egentl. vishet; högskola, universitet; skämtv. mäklares församlingsplats, börs.

**Saracēner,** pl., lat., se sid. 567; fig. råa, sköflande krigare.

**Sar(r)af,** m., arab., vexlare, bankir; i Turkiet: mäklare.

**Sardanapālisk,** (jmf. *Sardanapal* [567]), yppig, veklig, vällustig.

**Sarkōsis,** f., gr. (af *sarkūn,* alstra kött, af *sarx, sarkōs,* kött), köttbildning. — **Sarkōtika,** pl., medel, som befordra köttbildning, läkande medel. — **Sarkōtisk,** köttbildande.

**Sassaparīll,** f., sp. (*zarzaparrīlla,* af *zārza,* törnbuske, björnbärsbuske, och *parrīlla,* liten vinstock), den läkekraftiga roten af den i Amerika förekommande växten smīlax sarsaparīlla.

**Satīrisk,** lat. (jmf. *Satir* [568]), enlig, öfverensstämmande med satirens väsen: förlöjligande, gisslande, bitande, hånande.

**Satisfāīt** (-fāh), fr. (jmf. *Satisfiera* [568]), tillfredsställd, belåten, förnöjd.

**Sātis supērque,** lat., mer än nog.

**Satrāpisk,** gr. (jmf. *Satrap* [568]), på satrapernas vis, hård och våldsam; yppig.

**Sātyrdrāma,** n., gr. (jmf. *Satyr* [568] och *Drama* [259]), ett slags gycklande efterspel till de forngrekiska sorgespelen, och i hvilka satyrer bildade koren: äfv. **Sātyrspēl.** — **Satyrīst,** m., en som i ett satyrdrama uppträdde som satyr.

**Saurōktonos,** m., gr. (af *sāūra,* ödla, och *ktēīnein,* döda), ödledödaren, binamn på Apollo. — **Saurolīt(h),** m., (gr. *līthos,* sten), förstening af ödlor el. af enskilta delar af sådana.

**Sautē** (sohtēh), m., fr. (af *sautēr,* hoppa, springa), ett slags maträtt, bestående af mindre, stekta köttbitar med starkt kryddad sås. — **Sautēra,** med tillsats af vin, kryddor o. s. v. rosta kött på ömse sidor vid stark eld. — **Sautōīr** (sohtåāhr), m., andreaskors; äfv. liten fruntimmershalsduk; **en sautōīr** (ang -), korsvis, i kors.

**Sauvāge** (sohvāsj'), fr. (sp. *salvāge,* provenç. *salvātge,* ital. *salvāggio, selvāggio,* af lat. *silvāticus,* till skog hörande, vild, af *sīlva,* skog), vild; folkskygg; obildad, rå.

**Sāūve qui peut** (sōhv' qi pōh), fr., rädde sig den som kan.

**Saynete,** se **Sainete** [563].

**Sbāglio** (sbāljo), m., ital., köpm.t. fel. misstag. räknefel; godtgörelse för ett dylikt.

**Sborsēra,** ital. (*sborsāre,* egentl. punga ut, af *bōrsa,* penningpung), köpm.t. utbetala, lemna förskott, förskjuta penningar. — **Sbōrso,** m., förskott.

**Scadēra,** ital. (*scādere,* af lat. *cādere,* falla), köpm.t. om vexlar: förfalla. — **Scadēnza,** f., förfallotid; scadēnzbōk och skadēnsbōk, handelsbok, hvari vexlar och deras förfallotid införas, vexelbok. — **Scadāto,** pl. **-ti,** om vexlar: förfallen.

**Scagliuōla** (skaljuāla), f., ital. (egentl. litet fjäll, demin. af *scāglia,* fjäll, skal), blandning af fin gips och pulveriseradt marienglas, som genom lim förbundits till en degig massa.

**Scalptūr** och **Skalptūr,** f., lat. (jmf. *Scalpera* [568]), skärande, urhålkande med grafstickel; isht. konsten att framställa små upphöjda bilder på stenar och stämplar.

**Scālzi,** pl., ital., barfotamunkar; jmf. **Discalceater** [246].

**Scamīllus,** m., pl. **scamīlli** och **skamīller,** lat. (egentl. liten bänk, demin. af *scāmnum,* bänk), byggn.k. utsprång, framspringande el. utskjutande del på pelare o. a. d.

**Scāpito,** m., ital. (af *scapitāre,* förlora), förlust.

**Scārso,** ital., knapp, ringa; köpm.t. sällsynt, svår att erhålla

**Scēlus,** n., pl. **scēlera,** brott, missgerning. — **Scelerāt,** brottslig; subst. m. brottsling, skurk. — **Scélératēsse** (seleratäss'), f., brottslighet; trolöshet; skälmstycke.

**Scenārium,** n., nylat., el. **Scenārio,** m., ital., (jmf. *Scène* [569]), scenbok: uppgift på de särskilta uppträdena, förvandlingarna o. a. d. i ett skådespel.

**Scēpter,** n., lat., se sid. 569; fig. herradöme, herravälde.

**Schābernack,** n., t. (härledn. oviss), gäckeri, puts, illistigt streck; tillfogad förtret el. skada.

**Schablōn,** m., fr., se sid. 569; arbeta efter schablōn, arbeta efter allmän form, utan afseende på tingens inre och egendomliga väsen.

**Schack,** riktig. **Schah,** m., pers., konung; se vidare sid. 569; hålla i schack, hindra från att företaga något, i hemlig biafsigt ständigt sysselsätta el. oroa; — **schäckmātt** el. endast **matt,** om kungen i schackspel: inspärrad, besegrad; fig. helt och hållet utmattad, förlorad; **schäckpātt** el. endast **patt,** om kungen i schackspel: ur stånd att flyttas, antingen emedan den genom hvarje drag måste komma i schack, el. emedan alla omgifvande fält äro besatta.

**Schäckra,** t., se sid. 569; fig. ockra; skinna. — **Schäckrare,** m., småhandlare; en, som drifver byteshandel med sitt kram el. handlar med orättfånget gods; fig. ockrare, skinnare; tjufhandlare; isht. föraktlig benämning på affärsmän i allmnht. och särdeles tyska och judiska handelsmän.

**Schakā,** se **Czako** [204].

**Schanker, Schankrös,** se **Chancre** [134].

**Schech,** se **Scheich,** [570].

**Schēdula,** f., lat., se under **Scheda** [570]; **ex schēdula,** (läsa) från bladet.

**Schērzi** [sqārtsi] **(musicāli),** pl., ital. (jmf. *Scherzo* [570]), skämtsamma, lifliga tonstycken.

**Schicht,** f., t., hvarf, lag; bergsv. arbetstid af olika längd; äfv. uppehåll, hvila, rast; göra schicht, bergsm.t. hålla upp att arbeta; vara schicht, bergsm.t. vara oförmögen till arbete.

**Schizotrichī** och **-trikī,** f., gr. (af *schīzein,* klyfva, och *thrix,* hår), läkek. sjuklighet hos håret, under hvilken det klyfver el. delar sig i ändarna.

**Schīzzi** (sqīzzi), pl., ital. (af sing. *schīzzo,* af lat. *schēdius,* gr. *schēdios,* brådskande, vårdslös, gjord utan förberedelse), teckningar el. utkast med penna, krita, kol o. s. v.; jmf. **Skizz** [580].

**Schlīessqvadrāt** (schlīhs-), m., t., boktr.t. slutqvadrat.

**Schmōllis** och **Smōllis,** (måhända sammandr. af lat. *sis mīhi mōllis:* var mig huld), i tyska studentspr. helsning vid brorskålsdrickning; äfv. sjelfva brorskålen; brorskap. — **S(ch)mollēra,** dricka brorskål.

**Schūlwitz,** m., t. (af *schūle,* skola; jmf. vidare *Witz* [633]), färdighet el. kunskap, som förvärfvats genom undervisning och uppfostran; bokvett; jmf. **Mutterwitz** (T.).

**Schwārzbrōd** el. **-brōt,** n., t., groft rågbröd, bakadt i form af stora limpor el. bullar.

**Schweizerī,** n., t. (*schweizerei,* f.), ladugård, der boskapsskötseln bedrifves på samma sätt som i Schweiz, jmf. **Holländeri** [359]; hos oss isht. finare utskänkningsställe, hvarest utom starka drycker äfv. tillhandahålles kaffe, schoklad o. a. d.; likörkammare.

**Schwung,** m., t., sväng, dallring, språng; isht. (själens) lyftning; (stilens) lif och kraft.

**Scībile,** n., senlat., se sid. 570; **in ōmni scībili et quibūsdam āliis,** i allt möjligt vetande och ändå ett och annat; **in scibīlibus,** i alla vetandets grenar.

**Scintillatiōn,** f., lat. (jmf. *Scintillera* [570]), tindrande, gnistrande, glimmande.

**Scissālier,** pl., nylat. (m.lat. *scisalhae, scissīliae,* af lat. *scīndere,* sönderslita, klyfva), mynt, som blifvit misslyckade vid präglingen.— **Scissībel,** som kan klyfvas el. delas.

**Sclerotica,** se **Sklerotika** [580].

**Scolion,** se **Skolion** [580]. — **Scolopender,** se **Skol-** [580].

**Scōntro** och **Rescōntro** el. riktig. **Riscōntro,** m., ital., egentl. möte; ömsesidig utjemning, afräkning af skulder och fordringar.

**Scōrso** (näml. **mēse),** m., ital. (af *scōrrere,* lat. *excūrrere,* utlöpa, förflyta), köpm.t. den förflutna månaden, jmf. **Passato** [488]; äfv. om vexlar: förfallotid.

**Scossiōn** och **Skos-,** f., ital. (af *scossāre,* skaka), köpm.t. upptagande, mottagande af penningar.

**Scrībax,** m., nylat. (jmf. *Scriba* [571]), mångskrifvare, en som skrifver om allt möjligt. — **Scribomanī** och **Skr-,** f., (gr. *manīa,* ursinne), omåttligt begär att skrifva, skrifklåda.

**Scrotāl** och **Skr-,** nylat. (jmf. *Scrotum* [571]), som hör till el. har afseende på testikelpungen.

**Scrutēra,** lat. (*scrutāri*), el. **Scrutinēra,** nylat. (ital. *scrutināre*), äfv. **Skr-,** genomsöka, efterforska; utgrunda; samla röster, isht. vid påfveval. — **Skrutābel,** nylat., som kan utforskas el. utgrundas. — **Scrutatōre,** m., ital., i allmnht. forskare, en som undersöker el. pröfvar; isht. röstsamlare; **scrutatōri,** pl., (de tre) röstsamlarne vid påfve- och äfv. biskopsval. — **Scrutīnium,** n., lat., efterforskning, undersökning, isht. före öfverlemnandet af ett andligt embete; röstsamlande, i förening med pröfning af de aflemnade rösterna och undersökning beträffande deras giltighet; inom katolska kyrkan: biskopsval genom uppsamlande af rösterna; deraf i allmnht. val medelst förseglade röstsedlar el. olika färgade kulor; — **per scrutīnium,** genom insamlande af röster.

**Scurrīlia** el. **Skurrīlier,** pl., lat. (jmf. *Scurril* [571]), grofva, plumpa streck, lättfärdiga, oanständiga skälmstycken.

**Scȳbala,** pl., gr. (af *skȳbalon,* träck), läkek. hårdnade träckbollar.

**Sdrūccioli** [sdrūttjåli] (näml. **vērsi),** pl., ital., verser, som sluta med en trestafvig el. daktylisk versfot. — **Sdrucciolāndo,** tonk. glidande öfver strängarna el. tangenterna.

**Se-,** lat., oskiljaktig partikel med betyd.: utan; i sär, särskilt, å sido.

**Se,** ital., om, i fall.

**Secrēt** och **Sekrēt,** lat., se sid. 572; subst. n. äfv. något ur kroppen afsöndradt, afsöndring; — **en secrēt** (ang s'krāh), fr., i hemlighet; i förtroende; mellan fyra ögon; i löndom. — **Sekretēra,** nylat., hemlighålla, dölja, förtiga.

**Secūndus, -a, -um,** lat., se sid. 572; — **secūnda (pars) Pētri,** f., (efter den af Petrus Ramus författade logik, hvars andra del [*secunda pars*] handlar om omdömesförmågan),

omdömesförmåga, skarpsinnighet. — **Secundār(ius),** m., den andre efter abboten el. prosten i ett stift; andre predikant, aftonsångspredikant; tonk. den som vid samspel med andra el. en annan spelar andra stämman el. sekunderar på samma sorts tonredskap. — **Secūndum natūram,** öfverensstämmande med naturen, i sundt tillstånd.

**Sed,** lat., men; subst. n. ett men.

**Se defendēndo,** lat., under sjelfförsvar.

**Sēdes,** f., pl. lika, lat., se sid. 572; hafva **sēdem fīxam,** hafva fast bostad, bestämd boningsort; **sēde vacānte,** under påfvestolens ledighet; — **per sēdes,** pl., genom stolgång. — **Sedentār,** se sid. 572; äfv. bofast.

**Sedēs,** m., förkortn. af lat. **sedēcimus,** se sid. 572; **in sedēcimo,** i sextondelsform, i sextondelsstorlek (af ett ark).

**Sēēker** (sīhqer), m., pl. **sēēkers,** eng. (af *seek,* söka), egentl. sökare; medlem af en presbyteriansk sekt under 17:de årh., som ansåg, att den sanna religionen först måste uppsökas.

**Sēgno** (sånjo), m., ital., se sid. 572; **dal sēgno,** tonk. (att spela, att omtaga) från tecknet; **fin al sēgno,** ända till tecknet.

**Segoviāna,** f., sp. (efter provinsen och staden *Segovia* i Castilien), ett slags fin spansk ull.

**Segregāt,** n., lat. (jmf. *Segregera* [572]), något afskildt el. afsöndradt.

**Sēīdel,** m., (t. n.), mått för våta och torra varor; mugg, ölmugg.

**Seignēūr** (sänjöhr), m., fr., se sid. 573; **nōtre seignēūr** (nåtr' -), vår herre, vår frälsare, Kristus.

**Seikhs,** se **Sikhs** [578].

**Sejournēra** (sesjuhrn-), fr. (jmf. *Séjour* [573]), uppehålla sig, vistas; bo.

**Sekel,** se **Seculum** [572].

**Selēct** och **-lēkt,** lat. (jmf. *Selecta* [573]), utvald.

**Sēlla,** f., lat., stol; bärstol; säte; sadel; **sēlla curūlis,** med elfenben prydd och som en fältstol formad embetsstol för de högste öfverhetspersonerna i det gamla Rom.

**Sēltersvātten,** ett slags allmänt kändt mineralvatten ifrån Nassau.

**Semainiēr** (semänjēh), m., **Semainiēre** (-jähr'), f., fr. (af *semāīne,* vecka), en som har veckan på sin tur; isht. en som för veckan har tillsynen öfver en teater.

**Semasiologī,** f., gr. (af *sämasīa,* beteckning, af *sämāīnein,* genom ett tecken utmärka, och *lōgos,* ord, lära), betydelselära, af flera nyare språkforskare uppställd del af grammatiken; lärobok om ordens betydelse.

**Semilunār(is),** nylat. (jmf. *Semi-* [573] och *Luna* [416]), halfmånformig.

**Seminā1,** lat. (*seminālis;* jmf. *Semen* [573]), som hör till el. har afseende på frö el. säd (sädesvätska); befruktande.

**Semīramis,** f., berömd assyrisk drottning i forntiden; fig. klok och kraftig herrskarinna.

**Semōnce** (s'mångs'), f., fr. (af g.fr. *semōndre,* inbjuda, af lat. *submonere*), inbjudning; uppfordran, anmaning; isht. ifrån krigsskepp el. kapare medelst kanonskott skeende uppfordran till handelsfartyg att låta undersöka sig; äfv. **Coup d'assurānce** (kuh dassyrangs'), m., fr.

**Sēmper āliquid hāēret,** lat., alltid fastnar något (af falska beskyllningar el. förtal).

**Semplicīssimo** (sämplitjis-), ital. (jmf. *Semplice* [573]), tonk. högst enkelt.

**Sēmpre,** ital., se sid. 573; **sēmpre pianīssimo,** tonk. alltjemt ganska sakta; **sēmpre piū mōsso,** — — **strētto,** — — **prēsto,** — — **vīvo,** allt hastigare.

**Semprōnius,** m., lat., fornromerskt mans- och slägtnamn; se vidare under **Cajus** [112].

**Sēnsus,** lat., fr. **sens** (sang), m., se sid. 574; — **sēnsu strictīssimo,** lat., i den mest inskränkta betydelse; **sēnsu sāno et prōprio,** i naturlig och egentlig bemärkelse; **in sāno sēnsu,** i god bemärkelse; — **sens commūn** (- kåmmöng), fr., sundt förstånd; **le bon sens** (lö bång -), sunda förnuftet; **à mon sens** (- mång -), efter min tanke; **en tout sens** (ang tuh -) el. **de tous les sens** (dö tuh läh -), på el. åt alla sidor; huru man tar det; **sens dessūs dessōūs** (- dässyh dässuh), upp- och nedvändt, huller om buller.

**Sententia absolutoria,** se **Absolutoria sent-,** under **Absolvera** [6]. — **Sententia definitiva,** se under **Definiera** [217]. — **Sententiāl,** nylat. (jmf. *Sentens* [574]), som uttrycker blott andemeningen. — **Sententionāndo,** nylat., i el. vid affattandet el. afkunnandet af en dom. — **Sententiositēt,** f., barb.lat. (jmf. *Sententiös* [574]), tankerikedom.

**Sentimentalisēra,** barb.lat. (jmf. *Sentimental* [574]), spela känslofull el. känslosam; ådagalägga en öfverdrifven el. löjlig känslighet el. känslosamhet.

**Sentinēlle** (sangtinäll'), f., fr. (ital. *sentinēlla,* af *sentīna,* kölrum), skildtvakt, utpost; jmf. **Vedett** [625]; **sentinēlle perdūe** (- pärdyh), förlorad, d. v. s. yttersta, mest utsatt skildtvakt.

**Sēnza,** ital., se sid. 574; **sēnza battūta,** tonk. utan taktslag; **s. fiōri,** utan blommor, utan prydnader; **s. mūsica,** utan musik; **s. pedāle,** tonk. utan trampa; **s. protēsto,** utan formligt bestridande, utan gensägelse, utan invändning; **s. ripetimēnto** el. **s. ripetiziōne,** utan upprepande el. omtagning; **s. sordīni,** utan dämmare; **s. strumēnti,** utan instrumenter.

**Sepedōnisk,** gr. (af *säpedōn,* förruttnelse, af *säpein,* ruttna), förenad med förruttnelse.

**Septāngulum,** n., nylat. (af lat. *septem,* sju, och *āngulus,* vinkel), sjuhörning.

**Septembrisēra,** fr. (*septembrisēr;* jmf. *September* [574]), mörda skyldiga och oskyldiga utan ransakning och dom; isht. i massa mörda politiska motståndare (efter mordupptrådena i Paris' fängelser under revolutionen från den 2:dra till den 6:te sept. 1792). — **Septembrisāder,** fr. **septembrisādes** (sättangbrisād'), pl., blodbaden i Paris' fängelser den 2:dra—6:te sept. 1792; mord i massa på skyldiga och oskyldiga, isht. på politiska motståndare.

**Septēna,** f., lat. (af *septeni,* sju på hvar), klosterstraff, bestående i sju dagars fasta.

**Sept-et-le-va,** se under **Paroli** (T.).

**Septimōl** el. **Septōl,** f., (jmf. *Septem* [574]), tonk. figur utaf sju noter, som tillsammans hafva lika tidvärde med fyra af samma slag.

**Septuagenārius**, m., lat. (af *septuagēni*, sjuttio på hvar, sjuttio tillsammans), sjuttioåring.
**Sepultūr**, f., lat. (*sepultūra*, af *sepelīre*, begrafva), begrafning, jordfästning.
**Serēn**, se **Serenus** [575].
**Sergēnt** (särrsjäng), m., pl. **sergēnts** (-sjäng), fr. (jmf. *Sergeant* [575]), stadstjenare, polisbetjent; **sergēnt de vīlle** (- dö vīll'), polisbetjent i Paris och andra franska städer.
**Sērie**, lat. **sēries**, f., se sid. 575; **contīnua sērie**, i sammanhängande följd; **in ūna sērie**, i *en* rad, i *en* följd, oafbrutet.
**Sérieusemēnt** (sehriöhs'mäng), fr. (jmf. *Seriös* [575]), allvarsamt, allvarligt.
**Servēra**, fr., se sid. 576; servēra en kanōn, göra de erforderliga handgreppen och rörelserna för att skjuta med densamma. — **Servīter**, pl., nylat., den heliga jungfruns tjenare, munkar, tillhörande en 1233 i Firenze stiftad tiggarorden. — **Servitēūr** (särvitōhr), m., fr., se sid. 576; äfv. bugning, aktningsbetygelse; såsom utrop: (er) tjenare! **très hūmble servitēūr** (trä-s-öngbl' -), ödmjukaste tjenare. — **Sērvitors** (sārviters), pl., eng., uppvaktande tjenare; fattiga studenter vid de engelska högskolorna.
**Servum imitatorum pecus**, se under **Imitera** [367].
**Sessiōn**, lat. **sēssio**, f., se sid. 576; **cum sessiōne et vōto**, med säte och stämma.
**Sexagenārius**, m., lat. (af *sexagēni*, sextio på hvar, sextio tillsammans), sextioåring. — **Sexāngulum**, n., (lat. *sex*, sex, och *āngulus*, vinkel), sexhörning.
**Sēxe** (säks'), m., fr. (jmf. *Sexus* [576]), kön; **le beau sēxe** (lö boh -) el. endast **le sēxe**, det täcka könet, qvinnokönet.
**Sēxtus, -a, -um**, lat., se sid. 576; — **cōntra sēxtum (mandātum** el. **praecēptum)**, emot sjette budet. — **Sextīlis**, m., den sjette, sedermera den åttonde månaden i fornromerska kalendern, efter kejsartiden benämd Augustus.
**Sfumāto**, ital. (af *sfumāre*, gå upp i rök, bortdunsta), mål.t. målad med obestämda konturer.
**Shah**, se **Schack** (T.).
**Shakspearisēra** (schäkspiris-), (efter den store engelska skalden *William Shakspeare*, f. 1564, † 1616), härma Shakspeares åskådnings- och framställningssätt; isht. efterapa vissa egendomligheter i Shakspeares stil.
**Shīnner** (schin-), m., pl. **shīnners**, eng., isht. i Nordamerika: person, som, af behof el. bedräglig vinningslystnad, lånar penningar af alla möjliga bekanta.
**Ship** (schip), n., eng., skepp, fartyg; — **shīpchāndler** (-tschāndler), m., småhandlare med skeppsförnödenheter.
**Shōddy** (schåddi), m., eng., af yllelump uppraspad ull; äfv. deraf beredt tyg; sederm. i allmnht. dålig vara af godt utseende; fig. folk, som kommit sig upp ur en tvetydig ställning; i allmnht. folk, hvars inre ej motsvarar den lysande ytan, guldsmidt pack.
**Shop** (schop), m., eng., salubod. — **Shōpping**, n., fruntimmers gående från bod till bod under beseende af och frågande efter allt möjligt, med sällan inträffande köp af något. — **Shoppēra**, om fruntimmer: springa ur bod i bod, rifva i alla möjliga varor, men ingenting köpa.
**Shrub** (schröbb), m., eng., engelsk dryck, tillredd af brännvin, med citron- el. apelsinsaft och socker.
**Si (1)**, lat. och fr., om, såframt.
**Si (2)**, ital., man; ja.
**Sīalologī**, f., gr. (af *sīalon*, spott, och *lōgos*, ord, lära), lära om spotten.
**Sībi et sūis**, lat., för sig och de sina.
**Sicamōr**, m., fr., vapenl. tunnband.
**Sīcco pēde**, lat., egentl. med torr fot; förbigå något sīcco pēde, — — under tystnad.
**Si cum jesuītis, non cum Jēsu ītis**, lat., om I stån på jesuiternas sida, d. v. s. hyllen deras läror, stån I ej på Jesu.
**Si fābula vēra**, lat., om sagan, om berättelsen är sann.
**Sifflēūr** (-flōhr), m., fr. (jmf. *Sifflera* [577]), hvisslare; uthvisslare.
**Sigillatim**, se **Singulatim** (T.).
**Sigīllum**, n., lat., se sid. 577; **sigīllum confessiōnis**, egentl. biktens insegel; förtigande af anförtrodda hemligheter, obrottslig tystnad; **sub sigīllo confessiōnis** el. — — **silēntii**, under biktens insegel, under löfte om obrottslig tystnad. — **Sigillēra**, nylat., besegla; försegla.
**Signatūr**, f., lat., se sid. 578; boktr.t. skåra i de gjutna bokstäfverna såsom kännbart märke för sättaren beträffande deras riktiga ställning, äfvensom i gjutredskapet den del, som åstadkommer denna skåra; boktr.t. den på första sidan af ett tryckark befintliga beteckning af arkens ordningsföljd såsom rättesnöre för riktig falsning och bindning; i mera allmän betyd.: kännemärke, som betecknar ett föremåls väsen och egendomlighet, äfvensom den sålunda betecknade egendomligheten; hos oss äfv. antaget, diktadt namn, hvarunder isht. en författare offentliggör sina skrifter, jmf. **Pseudonym** [527].
**Sīgne**, f., fornnord. (af *sigr*, seger), qvinnonamn med betyd.: segrarinnan.
**Signorīa** (sinjārīa), f., ital., se sid. 578; äfv. titel för öfverhet, isht. för höga rådet i Venezia, Firenze o. s. v.; äfv. i allmnht. adel, ridderskap. — **Signorīna**, f., fröken.
**Sīgrid** el. förkort. **Sīri**, f., fornnord. (af *sigr*, seger, och *reþa*, färdig), qvinnonamn med betyd.: den till seger färdiga, den af seger gynnade, segrarinnan.
**Silēntium**, n., lat., se sid. 578; såsom utrop: tyst! stilla! **āltum silēntium**, djup tystnad; **perpētuum silēntium**, ständig, evig tystnad.
**Si lēvano i sordīni**, ital., tonk. dämmarne borttagas!
**Sīller**, pl., gr. (*sīlloi*, af sing. *sīllos*, hån), hos de gamla grekerna: ett slags håndikter, hvari berömda tänkares yttranden förlöjligas och berömda skalders verser i löjlig mening användas på andra föremål än de ursprungl. dermed afsedda. — **Sillogrāph** och **-grāf**, m., (gr. *grāphein*, skrifva), författare af hånskrifter, af siller. — **Sillografī**, f., författande af håndikter.
**Sillēt** (siljäh), m., fr., stall på gripbrädet af stränginstrumenter; **au sillēt** (oh -), tonk. antydning att stråken skall föras öfver gripbrädet.

**Sīlo,** m., sp., underjordiskt, lufttätt tillslutet förvaringsrum för säd och jordfrukter.

**Silvēster,** m., nylat., se sid. 578; silvēster-afton, (efter påfven *Silvester I*, som dog den 31:sta dec. år 335), sista aftonen under året el. nyårsafton. — **Silvēstrisk,** som växer i skog, vildt växande.

**Sīmilis,** m. och f., n. **sīmile,** lat., se sid. 578; **sīmile clāūdicans,** haltande, ej passande liknelse.

**Simplicīssimus,** m., lat. (superl. af *sīmplex*; jmf. *Simpel* [578]), den mycket enfaldige; äfv. titel på en berömd tysk roman ifrån trettioåriga kriget, utkommen 1669.

**Sīmson,** m., hebr., se sid. 579; fig. efter bibelns berättelse: ovanligt stark man.

**Sīmul,** lat., tillika, vid samma tid, på samma gång.

**Sinapisēra,** gr. (jmf. *Sinapis* [579]), belägga med senapsdeg.

**Si natūra nēgat, fācit indignātio vērsum,** lat., om ock ej af natur, af harm man lärer att dikta (el. rimma).

**Sincērus, -a, -um,** lat., se sid. 579; **sincēre et constānter,** uppriktigt och ståndaktigt. — **Sinceratiōn,** f., nylat., skenbar ärlighet, skrymtaktig uppriktighet.

**Sīne,** lat., se sid. 579; **sīne clāūsula,** utan inskränkning el. förbehåll; **sīne conditiōne,** utan vilkor, ovilkorligt, obetingadt; **sīne dīe et cōnsule,** utan dag och konsul, utan dag och årtal (emedan hos de gamla romarne åren benämdes efter de regerande konsulerna). — **Sinecurīsmus** och **Sinekurīsm,** m., traktan efter en sorgfri lefnadsställning; sträfvande efter ett både makligt och inbringande embete. — **Sinekurīst,** m., vän el. innehafvare af en lefnadsställning med goda inkomster, men föga el. intet att göra.

**Singerīe** (sängsj'rīh), n., fr. (af *sīnge*, lat. *sīmia*, apa), apespel, gyckel; elakt streck.

**Sīngle** (säng'l), eng. (af lat. *sīngulus*, ensam), ensam, enkel. — **Sīngleton** (-t'n), m., spelt. ensamt kort, som man af en färg har på handen. — **Singulātim** och **Singillātim,** lat., enskilt. — **Singulièremēnt** (sängghyljähr'mäng), fr., synnerligen, i synnerhet; särdeles, mycket; utmärkt; underligt, sällsamt, besynnerligt.

**Si omnes . . ., ego non,** se **Etiam si etc.** [293].

**Si quid fecīsti nēga** el. **Nēga quod fecīsti,** äfv. förkort. **Fecīsti nēga,** lat., om du gjort något (brottsligt), förneka det, förneka hvad du förbrutit.

**Siri,** se **Sigrid** (T.).

**Sistēra,** lat. (*sistere*), stilla; hämma, hejda; inställa inför domstol; göra bofast.

**Si tāce** (- tātje), ital., tonk. man tiger, man gör uppehåll.

**Sit illi (tibi) terra levis,** se under **Terra** (T.).

**Si vōlti,** ital., tonk. (bladet) vändes! **si vōlti sūbito,** (bladet) vändes hastigt!

**Six-et-le-va,** se under **Paroli** (T.).

**Skarabe,** se **Scarabeus** [569].

**Skārlakan,** n., ital., se sid. 580; **skārlakansfēber,** m., utslagsfeber, hvarunder visa sig stora, högröda fläckar på huden.

**Skāzon,** m., gr. (af *skāzein*, halta), se **Choliambus** [141].

**Skelettīst,** m., gr. (jmf. *Skelett* [580]), målt benrangelmålare, öknamn på dem, som, för att rätt sant framställa menniskokroppen, öfverallt låta densammas grundbyggnad och muskler klart skina igenom. — **Skēletographī** och **-grafī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), benrangelbeskrifning.

**Sketch,** m., pl. **skētches,** eng., = **Skizz** [580].

**Skiamachī** el. **Skiomachī** och **-makī,** f., gr. (af *skiā*, skugga, och *māchē*, strid), skenfäktning, spegelfäkteri. — **Skiomantī,** f., (gr. *mantēia*, spådom), spådom af skugga. — **Skieropī,** f., (gr. *skierōs*, skuggig, dunkel, och *ops*, öga, syn), läkek. sjuklighetstillstånd, hvarvid alla föremål te sig på ett dunkelt sätt. — **Skiatrophī** och **-trofī,** f., (gr. *trophē*, näring), uppfödande el. uppdragande i skugga, d. v. s. i rum, utan det välgörande inflytandet af den yttre verlden; veklig uppfostran; kammarlärdom.

**Skinfaxe,** m., nord. mytol. hästen, som drager den ljusa dagen öfver folkens skaror, och af hvars manke luft och jord upplysas.

**Skiomanti,** se under **Skiamachi** (T.).

**Skōmma,** n., gr. (af *skōptein*, härma, förlöjliga), stickord; gäckeri. — **Skommātisk** el. **Skōptisk,** spetsig, stingande; närgången; bitande, hånande. — **Skōptiker,** m., spefågel; bitvarg. — **Skoptisēra,** göra narr af; håna.

**Skōnare** el. **Skōnert,** m., t. (*schōner*, eng. *schōōner*), tvåmastadt fartyg med skarp byggnad och master utan märs.

**Skoptiker, Skoptisera, Skoptisk,** se under **Skomma** (T.).

**Skūptschina,** f., serv., församling af folkombud i Servien.

**Skybala,** se **Scybala** (T.).

**Skȳ(-)light** (skäjläjt), n., eng., i allmänht. takfönster; isht. sjöt. ett slags mindre el. större utbyggnad ofvanpå ett däck, äfvensom tjock och stark glasruta i sjelfva däcket, till det nedunder belägna rummets upplysning.

**Skārmytsel,** m., och **Skārmytsling,** f., t. (*scharmützel*, ital. *scaramuccia*, af *schermire*, fäkta), fäktning emellan förtrupper; liten fäktning, handgemäng.

**Slang,** n., eng., det hvarje stånd egendomliga konstspråket, inbegreppet af de för alla oinvigda obegripliga uttrycken ibland särskilta yrkesmän, såsom läkare, sakförare m. fl.; rotvälska vid tuppfäktningar, kapplöpningar o. a. d.; tjufspråk.

**Slāwa** och **Slāva,** n., slav., egentl. ära, rykte; bifalls- el. välönskningsrop: bra! lefve! hell!

**Sleeping partner,** se under **Partner** (T.).

**Slips,** m., (egentl. pl.), eng. (af *slip*, snara, löpknut), benämning på ett slags långa, smala manshalsdukar, vanligen med stora bandrosor.

**Slissāto,** ital., tonk. = **Glissicato** [342].

**Sloka,** m., sanskr., i indernas episka dikter: dubbelvers, bestående af tvenne sextonstafviga rader, af hvilka hvar och en efter åttonde stafvelsen har en cesur.

**Smēktika,** pl., gr. (af *smēchein*, torka), läkek. renande medel; jmf. **Detergentia** [233].

**Smollis,** se **Schmollis** (T.).
**Soaré,** se **Soirée** [582].
**Sŏccus,** m., pl. **sŏcci,** lat., låg sko, isht. för skådespelarne i de gamles lustspel; deraf fig. lustspelets språk och uttryckssätt; lustspelet; ✕ **Kothurn** [400].
**Société,** f., fr., se under **Socius** [581]; **société en nom collectif** (- ang nång kålläcktiff), handelssällskap, för hvars förbindelser hvarje delägare är ansvarig med hela sin förmögenhet.
**Sodalitium,** n., lat. (jmf. *Sodalis* [581]), vänskapsförbund; brödraskap; gille på flera bekantas, yrkesbröders o: s. v. gemensamma bekostnad.
**Soeur,** f., pl. **soeurs** (söhr), fr. (lat. *sŏror*), syster; nunna; **ma soeur,** min syster; **ma chère soeur** (- schähr' -), min kära syster; — **soeurs grīses** (- grihs'), egentl. grå systrar (af deras drägt): barmhertighetssystrar, som egna sig åt sjukas vård; **mes (chères) soeurs** (mäh schähr' -), mina (kära) systrar.
**Sōfta,** m., pl. **sōftas,** pers. (af *sochtah,* egentl. uppeldad, af *sochtan,* sticka i brand), turkisk student el. lärjunge vid de högre skolorna; grafmunk el. andlig, som dagligen beder vid sultanernas grafvar.
**Soggētto** (soddjätto) el. **Suggētto,** n., ital. (lat. *subjēctum,* fr. *sujēt;* jmf. *Subject* [592]), i allmnht. underlag, grund; tonk. sats el. text, som skall utföras.
**Soigneusemēnt** (sååujöhs'mäng), fr. (jmf. *Soigneux* [582]), omsorgsfullt, sorgfälligt.
**Sol,** m., lat., se sid. 582; **solcykel,** se under **Cyklus** [203]; — **sōle oriēnte stēllae fūgiunt,** då solen går upp, fly stjernorna, för det större el. klarare ljuset fördunklas de mindre el. mattare. — **Solārium,** n., solur; i allmnht. ur; äfv. för solen utsatt plats, loft.
**Sola,** se under **Solus** (T.).
**Solāno,** m., sp. (lat. *solānus* [näml. *vēntus:* vind], af *sol,* sol), egentl. solvind; i Spanien: ifrån Afrika blåsande, brännhet, nästan qväfvande sydostvind.
**Solarium,** se under **Sol** (T.).
**Solēnniter,** lat. (jmf. *Solenn* [582]), egentl. årligen; på fastställdt vis; med iakttagande af vedertagna bruk, formligen; vanl. högtidligt, festligt.
**Sole oriente stellae fugiunt,** se under **Sol** (T.).
**Soli,** se under **Solo** (T.).
**Sōlito,** ital. (lat. *sōlitus*), vanlig; **al sōlito,** som vanligt.
**Sollicitātor,** m., lat. (jmf. *Sollicitera* [582]), egentl. en, som oroar, krångelmakare; sakförare.
**Sōlo,** ital., se sid. 582; subst. n., pl. **sōli,** se dersammastädes; äfv. tonstycke för ett instrument el. en röst; spelt. spel, hvarvid hufvudspelaren måste utan köp taga ett visst antal stick; — **a quāttro sōli,** tonk. för fyra enkelstämmor.
**Sōlus, -a, -um,** lat., se sid. 583; **sōlus cum sōla,** en (man) med en (qvinna), han ensam med henne, ett enkelt par, sjelf andre. — **Sōla,** f., (af *sōla,* näml. *fĭde,* genom tron allena), i lutherska kyrkan: läran om rättfärdiggörelsen genom tron.
**Sombrēro,** m., sp. (af *sŏmbra,* skugga; jmf. *Sombre* [583]), skugghatt, spansk hatt med breda brätten.
**Sommatiŏn** (såmmasiång), f., fr. (af *sommēr,* uppfordra), kallelse till domstol, under stadgad påföljd för uteblifvande.
**Sommīsta,** m., ital. (af *sommāre:* jmf. *Summera* [595]), en som summerar el. samlar, isht. kompilator af teologiska verk; en som affattar och utfärdar påfliga bullor.
**Somnambulēra,** nylat. (jmf. *Somnambul* [583]), gå, tala el. i allmnht. företaga sig något i sömnen.
**Sŏnderling,** m., t., egen, besynnerlig menniska; underlig kurre.
**Sophomanī** och **Sofo-,** f., gr. (af *sophŏs,* vis, och *manīa,* raseri), tillgjord vishet, narraktigt jägtande efter att synas vis. — **Sofomān,** m., vishetsnarr. — **Sophophobī** och **Sofofobī,** f., (gr. *phobēīn,* injaga skräck), fasa, afsky för vise (filosofer).
**Sophronīst** och **Sofr-,** m., gr. (af *sōphronīzein,* göra klok el. förståndig, förbättra, af *sōphron,* förståndig), ford. i Athen: uppsyningsman öfver sedligheten.
**Soporēra,** lat. (*soporāre;* jmf. *Sopor* [583]), insöfva; lugna, bedöfva, stilla, lindra; jmf. **Assoupera** [68].
**Sōpra,** ital., se sid. 583; **sopra protesto,** se under **Protest** (T.); **cōme sōpra,** som ofvan; isht. tonk. antydan att efter förändrad takt det ursprungliga tempot åter skall inträda. — **Soprān,** ital. **soprāno,** m., se sid. 583; **mēzzo soprāno,** tonk. djup diskant.
**Sordīd,** lat. (*sŏrdidus,* af *sŏrdes,* orenlighet), smutsig; nedrig, lumpen; girig.
**Sordīn,** ital. **sordīno,** m., se sid. 583; **cōi sordīni,** tonk. med dämmare.
**Sororiatiōn,** f., barb.lat. (af lat. *sŏror,* syster), qvinnobröstens utveckling.
**Sortilēgium,** n., nylat. (af lat. *sortĭlegus,* af *sors,* genit. *sŏrtis,* lott, öde, och *lĕgere,* betrakta, läsa), spådom af el. genom lottkastning.
**Sōstrum,** n., gr. (*sōstron,* af *sōzein,* rädda), räddningslön; belöning åt en läkare, som räddat lifvet på en sjuk.
**Sotērier,** pl., gr. (*sotăria,* af *sotăr,* räddare), räddningsfester; tackoffer för räddning.
**Sotīe,** f., pl. **-tīes** (-tīh), fr. (af *sot,* fem. *sŏtte,* dum, m.lat. *sŏttus,* dåraktig), benämning på ett slags komiska stycken på franska teatern under 14:de och 15:de årh.
**Soucōūpe** (suhkūhp'), f., fr. (af *sous* [584] och *cōūpe,* kopp), fat till en kopp; presentertallrik.
**Souffrānce** (suffrängs'), f., fr. (af *souffrīr,* lida), lidande; köpm.t. omtvistad post i räkning. — **Sōūffre-doulēūr** (sūffr'-duhlöhr), m., (*doulēūr,* f., smärta), egentl. en som lider smärta; person, som behandlas utan skonsamhet, som alltid är mål för andras elakhet el. gäckeri; syndabock; i allmnht. föremål, som brukas och missbrukas till allt möjligt.
**Soupçonnāble** (suhpsånnābl'), fr. (jmf. *Soupçon* [584]), som man har skäl att misstänka, misstänkt. — **Soupçonnēūx** (-sånnöh och -sånnöhs), misstänksam.
**Sōūpe** (suhp'), f., fr. (jmf. härledn. under *Souper* [584]), soppa. — **Soupiēre** (suhpjähr'), f., soppskål.

**Soupēnte** (suhpängt'), f., fr. (af *sous* [584] och *pēndre*, hänga), hängrem på en vagn; svankrem; lafve uppvid taket i kök el. stall.
**Soupirāil** (suhpirälj), m., fr., lufthål, draghål; källarglugg.
**Sōūs-piēd** (sūh-pjēh), m., rem, som går under foten, hälla, sporrläder. — **Sōūs-pōrte** (- pårt'), f., infattning vid nedra kanten af tapeter, målningar o. s. v. — **Sōūs-préfēt** (- prehfāh), m., underprefekt.
**South** (saudh), eng., syd, söder.
**Spadassīn** (-dassäng), m., fr. (ital. *spadaccīno*, af *spāda*, värja), slagskämpe.
**Spaliēra**, (jmf. *Espalier* [290]), bekläda en vägg el. mur med gallerverk för slingerväxter; uppdraga slingerväxter på ett sådant gallerverk.
**Spaniōl**, m., (af ital. *Spagnuolo*, sp. *Español*, fr. *Espagnol*), spansk snustobak; jmf. **Espagnol** [290]. — **Spaniolētte**, se **Espagnolette** [290].
**Sparadrāp** (-drāh), m., fr. (nylat. *sparādrapa*, *sparādrapum*), läkek. med häftplåster o. a. d. bestruket tyg, papper o. s. v.
**Spargēra**, lat. (*spārgere*), utströ; utsprida.
**Spargōsis**, f., gr. (af *spargān*, svälla), läkek. qvinnobröstens utspänning el. uppsvällning genom öfverflöd på mjölk.
**Spārtam et Mārtham**, lat., (hafva) embete el. utkomst och hustru, bröd och brud.
**Spasmōdika**, pl., gr. (jmf. *Spasm* [585]), krampstillande medel. — **Spasmologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), lära om kramp.
**Speciālia**, pl., lat., se sid. 585; **ad speciālia**, till de närmare el. särskilta omständigheterna.
**Specīllum**, n., lat. (af *spēcere*, se), läkek. sökare; jmf. **Sond** [583].
**Spectābel** och **Spekt-**, lat. (*spectābilis*, jmf. *Spectakel* [585]), sevärd; ansenlig. — **Spektabilitēt**, f., senlat., ansenlighet; titel för dekaner vid några högskolor. — **Spektākla**, gyckla.
**Spectroskōp** och **Spektro-**, n., nylat.-gr. (jmf. *Spectrum* [585]; vidare af gr. *skopēīn*, skåda, se), redskap till iakttagande el. mätande af spektralföreteelser hos ämnen. — **Spektroskopī**, f., dylik iakttagelse el. mätning. — **Spektroskōpisk**, som hör till el. har afseende på dylikt iakttagande el. mätande.
**Speech** (spitsch), m., eng., tal; jmf. **Maiden-speech** (T.).
**Spenāt**, m., t. (*spināt*, af lat. *spīna*, tagg), bekant köksväxt: spinācia olerācea.
**Spendābel**, barb.lat. (jmf. *Spendera* [585]), frikostig, gifmild. — **Spendāge** (-däsj'), n., utdelning, gåfva; bekostande.
**Sperānza**, f., ital. (af ital. och lat. *sperāre*, hoppas), hopp; såsom uppmuntring: mod endast! hoppas!
**Spermātiker**, m., gr. (jmf. *Sperma* [585]), anhängare af den åsigten, att fröet till ett blifvande djur företrädesvis ligger i mannens el. hanens säd. — **Spermatīn**, n., sädesämne. — **Spērmatologī**, f., (gr. *lōgos*, ord, lära), lära om säden i djurens kroppar. — **Spērmatopathī** och **-patī**, f., (af gr. *pathēīn*, lida), smärta i sädeskärlen; deraf härrörande sjukdom. — **Spermolōg**, m., (gr. *spermolōgos*, egentl. en som uppsamlar sädeskorn), pratmakare; en som springer med sqvaller: tallrikslickare, snyltgäst.
**Spes**, f., lat., se sid. 586; **spes vāna**, tomt, fåfängt hopp; **spes succedēndi**, hopp att få efterträda någon i ett embete; **cum spe succedēndi**, med hopp om efterträdelse i embete.
**Spherīk** el. **Spherologī**, äfv. **Sfer-**, f., (jmf. *Spher* [586]; vidare af gr. *lōgos*, ord, lära), klotlära; isht. läran om verldskropparnas klotlika skepnad. — **Sferomēter**, m., (gr. *metrēīn*, mäta), klotmätare; redskap till att finna genomskärningen af ett klot, af hvars yta blott ett litet stycke är gifvet. — **Sferometrī**, f., klotmätning. — **Sferomētrisk**, som hör till el. har afseende på klotmätning.
**Spilōma**, n., pl. **spilōmata**, gr. (af *spilōn*, befläcka), egentl. fläck, smuts; födelsemärke.
**Spīna**, f., lat., egentl. törne, tagg; se sid. 586; äfv. den med pelare och bildverk prydda tvärmur, som på längden genomskar en fornromersk kapplöpningsbana, och omkring hvilken löpningen skedde.
**Spīntherométer** och **Spīntero-**, m., gr. (af *spinthār*, gnista, och *metrēīn*, mäta), gnistmätare; redskap till mätande af (elektriska) gnistor.
**Spinōs**, lat. (*spinōsus*; jmf. *Spina* [T.]), taggig; törnefull; kinkig; jmf. **Épineux** [285].
**Spirābel**, lat. (*spirābilis*, af *spirāre*, andas), som kan in- och utandas. — **Spirabilitēt**, f., nylat., egenskapen att kunna in- och utandas; egenskapen att kunna fördunsta, flygtighet.
**Spirituāler**, pl., nylat. (jmf. *Spirituel* [586]), i prestseminarier: särskilta uppsyningsmän öfver sedligheten; äfv. medlemmarne af ett strängare parti bland franciskanerna. — **Spirituōs**, fr. (*spirituēūx*), spritstark, eldig, kraftig; stark (isht om drycker).
**Splēndet post nūbila Phōēbus**, lat., sedan molnen skingrats skiner solen: efter mörker och sorg blir åter ljus och glädje.
**Splendīd**, lat., se sid. 587; boktr.t. uttänjd, som har stora mellanrum; jmf. **Spatiōs** [585]; )( **Compress** [162].
**Spōlier**, pl., lat. (*spōlia*; jmf. *Spolium* [587]), ridderliga utmärkelsetecken, såsom sköld, hjelm, svärd o. a. d. — **Spoliārium**, n., hos de gamla romarne: afdelning af amfiteatern [34], hvarest fäktarne klädde af och på sig, och dit äfven de svårt sårade släpades för att dödas; fig. röfvarkula, mördarnäste.
**Spondȳlisk**, gr. (af *spōndylos* el. *sphōndylos*, ryggkota), som hör till el. har afseende på ryggkotorna.
**Spōnsus**, m., lat. (jmf. *Spondera* [587]), fästman.
**Spontanea confessio**, se under **Confession** [167]. — **Spontanea generatio**, se under **Generation** [337].
**Sporāder**, pl., gr., se sid. 587; astron. spridda, enstaka stjernor, som icke höra till någon stjernbild.
**Spōrtsman**, m., pl **-men**, eng. (jmf. *Sport* [587]), älskare af, ifrig deltagare i sport.
**Spumōs**, lat. (*spumosus*, af *spūma*, skum), skummig, skummande.
**Spūrisk**, lat. (*spūrius*), oäkta; understucken.

**Sqvadron, Sqvadronera,** se under **Escadre** [290].

**Stab,** m., t., egentl. staf; inbegreppet af de officerare vid en krigshär, som, utan att anföra någon särskilt trupp, biträda högste befälhafvaren, antingen vid hela krigshären, el. vid en afdelning deraf; **generalstab,** se under **General** [336].

**Stagirīter,** pl., (jmf. *Stagiriten* [588]), anhängare af filosofen Aristoteles' lära.

**Stakēt,** n., (t. *stackēt*, holl. *stakēt*, ital. *steccāta*), stängsel af ribbor, fästade vid stolpar el. pålar; omhägnad, omgärdning.

**Stalaktītisk,** gr. (jmf. *Stalaktit* [588]), droppstensartad.

**Stāndard,** m., eng. (af *stand*, stå), egentl. fristående trädstam; hvarje genom lag faststäldt mått; myntfot; rättesnöre; fig. i allmnht. något mönstergiltigt.

**Stānnographēra** och **-grafēra,** lat.-gr. (jmf. *Stannum* [588]; vidare af gr. *grāphein*, skrifva), skrifva och teckna på samt sedan gravera i tennplåtar och aftrycka dessa på papper. — **Stannogrāf,** m., en som graverar i tenn. — **Stannografī,** f., gravering i tenn, tenntryck. — **Stannogrāfisk,** skrifven, tecknad, stucken i tenn; som hör till el. har afseende på tenntryck.

**Staphȳlisk** och **Stafȳl-,** gr. (af *staphylā*, drufva; tungspen), som hör till el. har afseende på tungspen. — **Stāfylotomī,** f., (gr. *témnein*, skära), läkek. tungspensnitt. — **Stāfylotōm,** m., redskap till tungspensnitt.

**Stāsimon,** n., gr. (af *stāsimos*, stillastående, af *stānai*, stå), i forngrekiska sorgespelet: korsång, som afsjöngs, sedan koren intagit sin plats i orkestran; jmf. **Parodos** (T.).

**Statārisk,** lat. (*statārius*, af *stāre*, stå), stående, bidande; långsamt fortskridande; som man uppehåller sig vid för ytterligare förklaringars skull; )( **Cursorisk** [202].

**Stātus,** m., lat., se sid. 589; — **ad stātum legēndi,** till genomläsning; **in prīstinum stātum,** till forna tillståndet.

**Steāmer** (stīhmer), m., eng., ångare; jmf. **Steamboat** [589].

**Steatōsis,** f., gr. (af *stēar*, genit. *stēatos*, fett, talg), fett- el. talgbildning i djurkroppar, isht. sjuklig.

**Stegnōtika,** pl., gr. (af *stegnōs*, sammandr. af *steganōs*, tät; *stegnūn*, förtäta), hopdragande läkemedel. — **Stegnōtisk,** hopdragande, tilltäppande.

**Stekio-,** se **Stoechio-** [590].

**Stēlla,** f., lat. och ital., stjerna; stjernbild; — **ālle stēlle,** ital., (gå, nå o. s. v.) till stjernorna, hafva stor framgång, vinna stort bifall. — **Stellātim,** nylat., (gå ut) för att betrakta stjernorna; skämtv. (gå ut) på nattliga kärleksäfventyr.

**Stelographī** och **-grafī,** f., gr. (af *stālā*, pelare, och *grāphein*, skrifva), pelarskrift.

**Stenōtika,** pl., gr. (af *stenōs*, trång), läkek. sammandragande medel. — **Stenōtisk,** sammandragande.

**Stēreomēter,** m., gr. (af *stereōs*, stel, fast, och *metrēīn*, mäta), redskap till bestämmande af pulverformiga och porösa kroppars omfång. — **Stereorāma,** n., (gr. *horān*, se), af pappersmassa förfärdigad topografisk tafla el. karta, hvarpå föremålen äro förhållningsmessigt upphöjda.

**Sthenisēra** och **Sten-,** gr. (jmf. *Stheni* [590]), stärka, höja lifskraften.

**Stibiāle,** n., pl. **-ālia,** nylat. (jmf. *Stibium* [590]), läkemedel, tillredt af spetsglans.

**Stichomantī** och **Stiko-,** f., gr. (af *stīchos*, rad, vers, och *mantēīa*, spådom), spådom af verser. — **Stikomānt,** m., en som spår af verser. — **Stikomāntisk,** som hör till el. har afseende på spådom af verser.

**Stīgmatographī** och **-grafī,** f., gr. (af *stīgma*, märke, punkt, och *grāphein*, skrifva), skrifning, teckning med punkter. — **Stīgmatogrāf,** m., en som skrifver el. tecknar med prickar el. punkter. — **Stīgmatogrāfisk,** skrifven el. tecknad med punkter; som hör till el. har afseende på skrifning el. teckning med punkter.

**Stīll-Lēben** och **Stīllēben,** n., t., mål.t. målning, som framställer liflösa föremål, såsom husgeråd, döda djur, afplockade blommor och frukter m. m. d.

**Stīpes,** m., pl. **stīpites,** lat., stam; stängel, stjelk; **sīne stipītibus,** (på recepter): utan stjelkar.

**Stipulata manu,** se under **Manus** [424].

**Stirps,** f., pl. **stīrpes,** lat., stam; slägt; **in** el. **per stīrpes,** efter stammar el. familjer, )( **In capita,** se under **Caput** [121].

**Stochastīk** och **Stoka-,** f., gr. (af *stochāzethai*, sigta åt ett mål, förmoda, af *stōchos*, mål), sannolikhetslära. — **Stokāstisk,** sannolik.

**Stōlnik,** m., r. (af *stol*, bord), öfverhofmästare, hög hofembetsman hos de forna czarerna, hvilken hade sig uppdraget att sörja för deras taffel.

**Sto promīssis,** lat., jag står vid mitt löfte, jag håller mitt ord.

**Stradivārius,** m., fiol, förfärdigad af Amatis lärjunge *Stradivarius* i Cremona i 17:de—18:de årh.

**Strālcio** (strältjå), m., ital., köpm.t. öfverenskommelse i godo, uppgörelse. — **Stralcēra,** uppgöra i godo; bringa skulder och fordringar på det klara (vid upplösande el. bildande af en affär).

**Strātum,** n., lat., se sid. 591; **strātum sūper strātum,** lager öfver lager, hvarf på hvarf.

**Strēmma,** n., gr. (af *strēphein*, vrida), läkek. förstäckning af en kroppslem.

**Strettēzza,** f., ital., brist; köpm.t. brist, isht. på reda pengar.

**Strīcto jūre,** lat., efter sträng rätt.

**Strīka** (stråjka), eng. (jmf. *Strike* [591]), i massa inställa arbete, för att erhålla förmånligare arbetsvilkor.

**Stringēnt,** lat. (*strīngens;* jmf. *Stringera* [591]), sammandragande; sträng, skarp, eftertrycklig.

**Stromēnto** och **Strumēnto,** m., pl. **-ti,** ital., redskap, verktyg; tonredskap; jmf. **Instrument** [378]; **strumēnto da fiāto,** blåsinstrument.

**Studentikos, Studie, Studio,** se följ.

**Stūdium,** n., lat., se sid. 592; — **pro stūdio et labōre,** för flit och möda; — **stūdie,** f.; öfningsstycke, förarbete till ett konstverk. — **Stūdio,** m., student; ital., konstnärs verkstad, jmf. **Atelier** [70]; äfv. = **Studie,** se

ofvan. — **Studentikōs,** skämtv. som sker el. är på studentvis, som liknar studenters sätt el. vana; jmf. **Burschikos** [108].

**Stūltus, -a, -um,** lat., däraktig; enfaldig, dum; **stūltus,** m., dåre, narr; — **stūlte,** dåraktigt. — **Stultītia,** f., dårskap; dumhet.

**Stupéfāit** (stypehfäh), fr. (lat. *stupefāctus*, af *stupefācere*, sätta i förvåning), häpen, bestört.

**Stūprum,** n., lat., se sid. 592; **stūprum violēntum,** våldtägt; )( **st. voluntārium,** qvinnas häfdande med hennes samtycke; **st. sub spe matrimōnii,** qvinnas häfdande under äktenskapslöfte. — **Stuprāta,** f., kränkt, fallen qvinna. — **Stuprātor,** m., qvinnoskändare, qvinnoförförare. — **Stuprēra,** skända; göra hafvande; våldtaga.

**Stuterī,** n., t. (*stuterēī*, af *stūte*, sto), ställe, der hästar af utvald ras uppfödas, till hästafvelns förbättring.

**Stylomēter,** m., gr. (af *stȳlos*, pelare, och *metrēīn*, mäta), redskap till mätning och angifvande af pelares storleksförhållanden. — **Stylometrī,** f., konsten att mäta och angifva pelares storleksförhållanden; pelarmätning. — **Stylomētrisk,** som hör till el. har afseende på pelarmätning.

**Stöchio-,** se **Stoechio-** [590].

**Suāviter in mōdo, fōrtiter in re,** lat., mildt el. lent i sätt, starkt el. eftertryckligt i sak.

**Sub,** lat., se sid. 592. *Sammanställningar med* **sub,** *såsom* **Sub conditione, Sub judice, Sub littera, Sub numero, Sub rosa** *o. a. d. sökas, såvida de i vederbörlig bokstafsföljd i texten el. tillägget ej äro upptagna el. om deras återfinnande ej annorlunda meddelas, under sammanställningens hufvudord, således under* **Conditio, Judex, Littera, Numerus, Rosa** *o. s. v.*

**Subacūt** och **-akūt,** nylat. (jmf. *Sub* [592] och *Acut* [12]), läkek. om feber: måttligt hetsig, ej synnerligen hetsig.

**Sub colore juris,** se under **Color** [155].

**Subconsequēns** och **-konseqvēns,** f., nylat. (jmf. *Sub* [592] och *Consequens* [171]), följd utaf en följd.

**Subcontrahēra** och **Subkon-,** nylat. (jmf. *Sub* [592] och *Contrahera* [178]), ingå ett nytt fördrag.

**Subdistinctiōn** och **-distinktiōn,** f., nylat. (jmf. *Sub* [592] och *Distinction* [250]), noggrannare el. finare särskilning; underafdelning.

**Sub hac voce,** se under **Vox** (T.).

**Subhastēra,** lat. (*subhastāre*), sälja **sub hāsta,** offentligen försälja till den mest bjudande. — **Subhastatiōn,** f., se **Auction** [73].

**Sub hodiērno dīe,** lat., under innevarande dag.

**Subjectīvisk,** se **Subjectiv** [592].

**Sublāta re, tōllitur quālitas rēi,** lat., tillika med föremålet upphäfves äfven dess egenskap.

**Submīss,** lat. (*submissus*, af *submīttere*, underkasta), ödmjuk, underdånig; **submissa vōce,** med dämpad röst, sakta. — **Submissārius,** m., nylat., egentl. katolsk domherres ställföreträdare; andlig, som i en domherres ställe besörjer en kyrklig förrättning; på vissa orter: benämning på lärare vid en lärdomsskola.

**Sub petīto remissiōnis,** lat., under anhållan om återsändande.

**Sub poena,** se under **Poena** [508]; — **sub poena confessi etc., sub poena praeclusi,** se under **Poena** (T.).

**Sub praetextu,** se under **Pretext** [518]; — **sub praetextu juris,** se under **Pretext** (T.).

**Sub quocunque titulo,** se under **Titel** (T.).

**Subsecutīv** och **-sekutīv,** nylat. (af lat. *sūbsequi*, följa efter), efterföljande. — **Sūbsequens,** n., pl. **subsequēntia,** det efterföljande, som hänvisar till något föregående.

**Sub sigillo confessionis** el. **silentii,** se under **Sigillum** (T.); — **sub sigillo volante,** se under **Sigillum** [577].

**Subsignēra,** lat. (*subsignāre*; jmf. *Sub* [592] och *Signera* [578]), underteckna, underskrifva. — **Subsignatiōn,** f., senlat., underskrift.

**Sub spe matrimōnii,** lat., under hopp om äktenskap, under äktenskapslöfte; — **sub spe rati,** se under **Ratus** [540].

**Substituēra,** lat. **substitūere,** se sid. 593; — **cum facultāte** (el. **jūre**) **substituēndi,** lagf. med befogenhet (el. rätt) att utse ställföreträdare.

**Substrāt(um),** n., lat., se sid. 593; — **de re substrāta** el **pro substrāta matēria,** med afseende på, med hänsyn till det i fråga varande föremålet.

**Subsumtīv,** nylat. (jmf. *Subsumera* [593]), sammanfattande, förutsättande.

**Sub tecto coeli,** se under **Tectum** (T.). — **Sub una specie, Sub utraque specie,** se under **Species** [585].

**Succēss,** fr. **succēs** (syksäh), m., se sid. 594; — **succēs de circonstānce** (- dö sirkängstängs'), bifall, som något vinner, el. lycka, som något gör, på grund af den anledning, som framkallat det; **succēs de curiositē** (- - qyrjåsitéh), fullständig, egentligen af nyfikenhet alstrad framgång; **succēs d'enthousiāsme** (- dangtuhsiäsm'), till hänryckning stigande bifall; **succēs d'estīme** (- destihm'), erkännande, som isht. ett litterärt arbete, utan att lyckas vinna glänsande framgång, erhåller »af aktning» för dess goda sidor el. för dess upphofsman; **succēs de vōgue** (- - vög'), framgång af sådan beskaffenhet, att det, som vunnit densamma, bör komma i ropet; äfv. lycka, som något gör, emedan det af ett el. annat skäl kommit i ropet; **succēs du momēnt** (- dy momang), framgång för ögonblicket, flygtigt bifall; **succēs pyramidāl** (- piram-), ofantligt stort bifall, gränslös framgång.

**Succumbēra** och **Suckumb-,** lat. (*succūmbere*), duka under; förlora (en rättegång). — **Suckumbēns,** f., nylat. **succumbēntia,** underlägsenhet; förlust (af rättegång); **in cāsu(m) succumbēntiae,** lagf. i fall af (rättegångens) förlorande.

**Sudatiōn,** f., lat. (*sudātio*; jmf. *Sudatorium* [594]), svettning.

**Sudētto,** m., pl. **-ti, Sudētta,** f., pl. **-te,** ital. (af *su*, ofvan, och *dētto*, lat. *dictus*, sagd), ofvannämnd; den ofvan anförda.

**Suicīdium,** n., pl. **-dia** och **suicīdier,** nylat. (af lat. *sūi*, sig, och *cāedere*, döda), sjelfmord.

**Suīte** (svit'), f., fr., se sid. 594; — **à la suīte,** i följe (isht. om officerare, som befinna sig i fältherrens följe, för att efter förefallande behof kunna användas); **de suīte** (dö -), å rad, efter hvarandra, oafbrutet (äfv. **en suīte** [ang -]); **tout de suīte** (tuh - -), strax, genast; äfv. utan afbrott; **par suīte,** följaktligen.

**Sujēt** (sysjäh), n., fr. m., se sid. 594; **mauvāis sujēt** (mohväh -), dålig person, odugling; — **sujēt** (uttalas vanl. sysjätt'), adj. underkastad; utsatt (för); fallen el. böjd (för).

**Sul ponticello,** se under **Ponticello** [511].

**Summand,** se under följ.

**Sūmmus, -a, -um,** lat., se sid. 595; — **sūmmum mālum,** det högsta onda. — **Sūmma,** f., se sid. 595; — **ad sūmmam,** i det hela, öfver hufvud taget, sammantaget; korteligen, med ett ord. — **Summānd,** m., det tal, som skall läggas till ett annat.

**Sūmtus,** riktig. **Sūmptus,** m., pl. lika, lat., se sid. 595; — **sūmptibus petēntis,** lagf. på den ansökandes bekostnad; **sūmptibus pūblicis,** på offentlig, på statens bekostnad.

**Suo conto,** se under **Conto** [177].

**Suovetaurīlia,** pl., lat. (af *sus,* svin, *ŏvis,* får, och *tāūrus,* tjur), hos de gamla romarne: efter slutad folkräkning brukligt försoningsoffer, bestående af ett svin, ett får och ett nötkreatur.

**Superelēcta,** f., lat. (jmf. *Super* [595] och *Eligera* [272]), den mest utvalda (ull); benämning på finaste slags ull.

**Superintendentūr,** f., nylat. (jmf. *Superintendent* [595]), superintendents embete, värdighet, bostad och verksamhetsområde.

**Superlativus,** lat., se sid. 595; — **in superlatīvo,** i högsta grad.

**Supernationalīst,** m., nylat. (jmf. *Super* [595] och *Nation* [455]), en som värderar sitt folk med dess egendomligheter allt för högt; blind lofprisare af sin egen nationalitet.

**Superorthodoxi,** se **Hyperorthodoxi** [363].

**Superphosphāt** och **Superfosfāt,** n., nylat., med svafvelsyra behandladt benmjöl, som användes till gödningsämne.

**Superproportiōn,** f., nylat. (jmf. *Super* [595] och *Proportion* [524]), öfverstigande förhållande, öfvermått.

**Superrevisiōn,** f., nylat. (jmf. *Super* [595] och *Revision* [555]), förnyad granskning.

**Supplemēnt,** lat. **supplemēntum,** n., pl. **-ta,** se sid. 596; — **in supplemēntum,** till fyllnadstillägg.

**Supplicāndo,** lat. (jmf. *Supplicera* [596]), genom ingifvande af böneskrift; förmedelst ansökan. — **Supplīciter,** ödmjukt, på ett bönfallande sätt. — **Supplīcium,** n., egentl. knäböjande; ödmjuk bön; straff, afrättning.

**Suppōsitum,** n., lat. (jmf. *Supponera* [596]), något förutsatt el. antaget; — pl. **suppōsita,** isht. falska, understuckna föremål.

**Supprimēra,** lat. **supprīmere,** (partic. **supprēssus),** se sid. 596; — **supprēsso nōmine,** med döljande el. förtigande af namnet.

**Sur** (syr), fr. (af lat. *sūper,* provenç., sp. och portug. *sōbre*), öfver, på; åt, till; af; med, om o. s. v.

**Sûr** (syhr), fr. (g.fr. *seür, segur,* provenç. *segur,* af lat. *secūrus,* säker), säker, viss; — **sûremēnt** (syhr'mäng), säkerligen.

**Surpōrte** (syrpårt'), f., fr. (jmf. *Sur* [T.]; vidare af *pōrte,* port, dörr), prydnad, isht. målning öfver en dörr, dörrstycke.

**Sūrsum,** lat., uppåt, mot höjden; — **sūrsum cōrda,** upplyften edra hjertan (till Gud)!

**Suspendū** (syspangdȳh), fr. (jmf. *Suspendera* [597]), upphäfd, icke gällande för en enskilt gång el. en viss tid.

**Sūsque dēque,** lat., egentl. upp och ned, huller om buller; utan vigt el. betydelse, likgiltigt, ringa.

**Sūstine et ābstine,** lat., lid och försaka.

**Sūum cuīque pūlchrum,** för hvar och en synes det egna vackert, hvar och en tycker om sitt.

**Sweep** (svihp), m., eng. (af *sweep,* rensa, borttaga, vinna), ett slags vad vid landtbruksutställningar och kapplöpningar, isht. i England, hvarvid insatserna (**swēēpstākes** [svīhpstäks], sing. **-stāke,** n., [*stāke,* insats, af t. *stĕcken,* sticka, insticka]) tillfalla det vinnande djurets ägare.

**Swell,** m., pl. **swells,** eng. (af *swell,* svälla, pösa), isht. i Nordamerika: sprätt, tillgjord, narraktig man.

**Sy̆llaba,** f., lat., se sid. 597; **sy̆llaba ānceps,** stafvelse, som efter omständigheterna kan vara än lång än kort (betecknas ⏓).

**Syllogisēra,** gr. (*syllogīzesthai,* af *syn* [598] och *logīzesthai,* räkna, sluta), sammanräkna, i tankarna sammanfatta; göra slutsatser.

**Symbōl,** lat. **sy̆mbolum,** n., pl. **-la,** se sid. 597; **sy̆mbolum fīdei,** trosbekännelse; **sy̆mbolum Nicāēnum,** trosbekännelse, fastställd på kyrkomötet i *Nicaea* år 325; **sy̆mbolum quicūnque** (benämdt efter begynnelseordet), se **Symbolum Athanasianum.** — **Symbōliker,** m., vid en högskola: lärare i symbolik; äfv. obetingad anhängare af trosbekännelseböckerna, och som ställer desamma i jemnbredd med och nästan öfver bibeln. — **Symbolīsm(us),** m., förening el. medverkan af flera till ett och samma mål.

**Symmetrisēra,** gr. (jmf. *Symmetri* [597]), gifva jemnmått, riktigt afpassa delarnes förhållande sins emellan och till det hela.

**Sympēpsis,** f., gr. (jmf. *Syn* [598] och *Pepsis* [493]), egentl. sammankokning; läkek. matsmältning.

**Symplēgma,** n., pl. **-plēgmata** och **-plēgmer,** gr. (af *symplēkein,* sammanfläta), bildhuggargrupp af hvarandra omslingrande kroppar; äfv. grupp, sammansatt af flera figurer och föremål; på mynt: sammanflätade hufvud- och bröstbilder.

**Sy̆mploce** el. **-ploke,** f., gr. (*symplokā,* af *symplēkein,* sammanfläta), sammanflätning, sammanbindning; ret. upprepande flera gånger efter hvarandra af samma ord; äfv. sammandragning af ord.

**Synāktisk,** gr. (af *synāgein,* föra tillsamman), samlande; sammandragande.

**Sy̆ndesis,** f., gr. (af *syndēein,* sammanbinda), sammanbindning, förening. — **Syndesmītis,** f., läkek. brand i senorna.

**Synekphonēsis,** f., gr. (af *synekphonēīn,* på en gång uttala), sammandragning, vid uttalet, af ett ords sjelfljud el. stafvelser.

**Synergī,** f., gr. (*synergīa,* af *synergōs,* medverkande, af *syn* [598] och *ērgon,* verk, arbete),

samverkan, medverkan, hjelp; isht. Guds medverkan till menniskors bättring, jmf. **Synergismus** [598].

**Sȳnesis,** f., gr. (af *synienai*, bringa tillsamman, fatta, förstå), fattningsförmåga, förstånd, klokhet; språkv. ordfogning, hvarvid afseende icke fästes vid ordet, utan vid satsens mening.

**Synglōss,** m., gr. (af *syn* [598] och *glōssa*, tunga, språk), allmänt, gemensamt språk; undersökning af sammanhanget emellan språkets begrepp och former; framställning af särskilta språks frändskap, på grund af stamordens ljudlikhet och liktydighet.

**Synklināllīnie,** f., gr.-lat. (af *syn* [598] och *klīnein*, böja; jmf. vidare *Linie* [411]), den emellan tvenne antiklinallinier [47] liggande fördjupning.

**Synkopēra,** gr. (jmf. *Synkope* [598]), sammandraga ord genom utelemnande af en el. flera bokstäfver. — **Synkopīst,** m., en som förkortar el. sammandrager ord. — **Synkōptisk,** kraftlös; vanmäktig.

**Synkrāsis,** f., gr. (jmf. *Syn* [598] och *Krasis* [400]), sammanblandning, förblandning; läkek. kroppsvätskornas blandning.

**Synkratī,** f., gr. (af *synkratēīn*, af *syn* [598] och *kratēīn*, herrska), medherravälde; statsförfattning, enligt hvilken folket genom sjelfvalda ombud deltager uti utöfvandet af högsta makten.

**Sȳnkrisis,** f., gr. (af *synkrīnein*, sammansätta, jemförande sammanhålla), sammansättning, blandning; jemförelse och derpå grundadt omdöme. — **Synkrītisk,** sammanställande, jemförande. — **Synkrītika,** pl., läkek. förbindande el. förenande läkemedel.

**Synonymīst,** m., gr. (jmf. *Synonym* [599]), en som samlar och förklarar synonymer; författare af en synonymik.

**Synorganīsm(us),** m., gr. (jmf. *Syn* [598] och *Organism* [474]), ur en djurkropp framgånget organiskt väsen.

**Syntāgma,** n., gr. (af *syntāssein*, ordna, sammanställa), sammanställning, anordning; samling af allahanda blandade skrifter, anmärkningar o. a. d. — **Syntagmātiker,** m., samlare, ordnare. — **Syntagmātisk,** sammanställd, ordnad.

**Sȳntasis,** f., gr. (af *syntēīnein*, anstränga), ansträngning.

**Syntēktisk,** gr. (*syntāktikōs*, af *syntākein*, egentl. sammansmälta, upplösa, förtära), läkek. förtärande, uttärande. — **Syntēxis,** f. borttvining, afmagring; tvinsot.

**Synterēsis,** f., gr. (af *syntērein*, tillika bevaka), läkek. bevarande, vidmakthållande. — **Synteretīk,** f., konsten att bibehålla helsan och läran derom.

**Synthēma,** n., gr. (*sýnthēma*, af *syntithenai*, sammanställa, förbinda), hvad som har sin grund i ett aftal; aftaldt tecken; kort, gåtolikt språk el. tal; lösen; förlikning, fördrag. — **Synthemātisk** och **-tem-,** som grundar sig på aftal el. fördrag. — **Synthēmatographī** och **Syntēmatografī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva), skrift med hemliga tecken, anvisning att tydligt uttrycka sig genom aftalta tecken. — **Syntētisk,** se sid. 599; syntētiskt omdöme, utvidgande omdöme genom tilläggande af kännetecken.

**Syntomī,** f., gr. (*syntomīa*, af *syntēmnein*, af *syn* [598] och *tēmnein*, skära), korthet i uttrycket; kortfattadt, sammanträngdt uttryck.

**Syphiloīder** och **Syfil-,** pl., gr. (jmf. *Syphilis* [599]), sjukdomar, som likna den veneriska. — **Sȳfilomanī,** f., (gr. *manīa*, raseri), ett slags hypokondri [363], hvarvid den sjuke utan grund anser sig behäftad med venerisk sjuka.

**Sȳrma,** n., gr. (af *sȳrein*, släpa), hos de gamle: släpande klädnad, isht. på skådebanan.

**Syrtut,** se **Surtout** [596].

**Syssītier,** pl., gr. (*syssītia*, af sing. *syssītion*, af *syn* [598] och *sītos*, spis, föda), isht. hos de gamla spartanerna: sällskapsmåltider, gillen.

**Systāltisk,** gr. (af *systēllein*, sammandraga), sammandragande.

**Systȳlisk,** gr. (jmf. *Systylon* [599]), som har tätt stående pelare.

**Syzygī,** f., gr. (*syzygīa*, egentl. sammankoppling, tvåspann, af *syn* [598] och *zygon*, ok), stjernk. tvenne himlakroppars sammanträffande i samma punkt af ett himmelstecken, jmf. **Conjunction** [170] och **Opposition** [472]; språkv. en mellanstafvelses utelemnande; äfv. = **Conjugation** [170]; tonk. förening af flera konsonerande intervaller; versk. = **Dipodi** [245].

# T.

**T,** såsom romerskt talteeken = 160,000.

**T.** = **Tabula** [600].

**t. a.** el. **t. aa.** = **testantibus actis,** se under **Testera** (T.).

**tac.** = **tace** el. **tacet** [600].

**Ten.** = **Tēnor** och **Tenōr** [605].

**Tg.** el. **Tang.** = **Tangent** [601].

**Th.** el. **Thr.** = **Thara** [602].

**tit. pl.** = **titulo pleno,** se under **Titel** (T.).

**Tom.** = **Tomus** [611].

**t. s. v. pl.** = **tournez s'il vous plait,** se under **Tournera** (T.).

**Tta.** = **Tratta** [615].

**Tabārro,** m., ital. (m.lat. *tabārrus, tabārdus,* fr. *tabārd,* sp. *tabārdo,* eng. *tābard*), kappa, öfverrock utan ärmar; äfv., i Italien: i dylik drägt maskerad person.
**Tabatiēre** (-tjähr'), f., fr., tobaksdosa, snusdosa.
**Tabīd,** lat. (*tābidus;* jmf. *Tabes* [600]), som lider af tvinsot, tvinsjuk.
**Tablēāū,** pl. **-blēāūx** (-blōh), fr., och **Tablā,** m., se sid. 600; **tablēāū mouvānt,** pl. **-blēāūx -vānts** (- muhvāng), målning med (genom en dold mekanism) rörliga figurer.
**Tabletiēr** (-tjēh), m., fr., konstsvarfvare.
**Tachēra,** fr. (måhända förvr. af *touchēr,* vidröra), bilj.t. träffa en boll på sidan så, att den gör en större el. mindre vinkel emot riktningen af spelarens boll.
**Tachydromī** och **Taky-,** f., gr. (jmf. *Tachydrom* [600]), snabblöpning.
**Tācitus, -a, -um,** lat., se under **Tace** [600]; — **Tācita,** f., tystnadens gudinna; — svara ex Tācito el. ur Tācitus, (ordlek med *tācitus,* tyst, och *Tācitus,* den berömde fornromerska häfdatecknaren), tiga, hafva intet att genmäla, icke veta hvad man skall svara. — **Tacitēisk,** (efter stilen hos den ofvan nämde *Tācitus*), kortfattad och tankerik.
**Tacklage,** se **Takelage** (T.).
**Tact** och **Takt,** m., lat. (*tāctus,* af *tāngere,* vidröra), egentl. vidröring, beröring; fin känsla, belefvenhet, klokhet och säkerhet i handlingssätt; fart, ifver; vana i göromål; tonk. bestämdt tidsmått; hvarje inom taktstreck begränsadt mått af större el. mindre tidsdelar i ett sång- el. musikstycke; rörelse i dans, öfverensstämmande med tidsmåttet i sång el. musik; — taktstreck, lodrätt öfver notplanet draget streck, hvarmed takter begränsas. — **Taktēra,** angifva tidsmåttet, slå takten.
**Tāffel,** m., (d. *taffel,* t. *tafel,* af lat. *tābula,* bräde, tafla), bord vid stor måltid; spisning, isht. i furstliga el. förnäma hus, vid stort bord.
**Taft,** n., (d. *taft,* t. *taffet,* fr. *taffetas,* ital. *taffettà,* sp. *tafetān,* af pers. *tâftah,* egentl. spunnen, väfd, af *tâftan,* vända, spinna), en sort tunt, slätt sidentyg.
**Tāille** (talj'), f., fr., se sid. 600; — **tāilledōūce** (-dūhs'), med grafstickel, utan etsning, gjordt kopparstick.
**Takelāge** och **Tacklāge** (-läsj'), n., (d. *takkelads,* holl. *takelaadje*), inbegreppet af alla ett fartygs master, stänger och rår, med tillhörande tågvirke; isht. allt till ett fartyg hörande tågvirke.
**Takt,** se **Tact** (T.).
**Tāktikogrāph** och **-grāf,** m., gr. (jmf. *Taktik* [600]; vidare af *grāphein,* skrifva), författare öfver krigskonsten.
**Tālis,** m. och f., n. **tāle,** lat., se sid. 601; **tālis quālis,** sådan som - - -.
**Tallith,** se **Taleth** [601].
**Talōn** (talāng), m., fr., se sid. 601; äfv. krigsv. utsprång på en bastions yttermur; en spade liknande verktyg, som begagnas af gipsarbetare; byggn.k. list, hvars ena del är kupig, den andra urhålkad. — **Talonniēre** (talånnjāhr'), f., sko på fan- el. flaggstång.
**Tamēn,** m., pl. **-mēnes,** sp., indiansk bärare.
**Tamen est laudanda voluntas,** se under **Voluntas** (T.).

**Tamisēra,** fr. (*tamisēr,* af *tamīs,* sikt), sikta; sila.
**Tampōn** (tangpång), m., fr. (sp. *tapōn,* äfv. fr. *tapōn,* af *tape,* propp), tapp, plugg; propp, stopp; läkek. tapp af linneskaf, som införes i en naturlig el. sjuklig öppning på menniskokroppen, för att stilla blödningar el. läka djupa sår. — **Tamponēra,** tillsluta med en propp el. tapp.
**Tāndem,** lat., ändtligen, omsider; **tāndem aliquāndo,** ändtligen engång! **tāndem bōna cāūsa triūmphat,** ändtligen segrar den goda saken; **quoūsque tāndem** —, huru länge dock —!
**Tankrēd,** m., fornt. (*dankrât*), mansnamn med betyd.: den tankekraftige.
**Tant,** se under **Tantum** (T.).
**Tantāēne ānimis coelēstibus īrae,** lat. (efter Virgilius): (kan väl) månne en så häftig vrede (bo) i himmelska sinnen?
**Tanti, Tantième,** se under följ.
**Tāntum,** lat., se sid. 602; **in tāntum,** så mycket som belöper sig på en och hvar, så långt det räcker; — **tānti (prētii),** af så stort värde, så mycket värd; **non est tānti,** (med en beledsagande rörelse af handen): det är icke värdt så mycket, det är af ingen vigt, det betyder ingenting. — **Tant** (tang), fr., så mycket; så länge; så vidt; såväl; **tant à tant,** lika mot lika, likspelt; **tant de bruit pour une omelette,** se under **Omelette** [470]; **tant miēūx** (- mjöh), dess bättre; **tant pis** (- pih), dess värre; **tant pis, tant miēūx,** lika mycket, lika godt, likgiltigt. — **Tantiēme** (tangtjāhm'), f., fr., bestämd andel i något; isht. teaterförfattares andel i en teaters inkomst el. vinst de gånger, då hans arbete uppföres.
**Tapetsēra,** fr. (*tapissēr;* jmf. *Tapet* [602]), bekläda rum el. möbler. — **Tapetsērare,** m., en som bekläder rum el. möbler.
**Tarabīt,** m., sydamerikansk tågbrygga.
**Tarera,** se under **Tara** [602].
**Tartelētte** (tart'lätt'), f., fr. (af *tarte,* tårta; jmf. *Torta* [612]), liten tårta, vanl. tillredd med grädde el. frukt. — **Tartīne** (-tihn'), f., brödskifva, bestruken med smör el. a. d.
**Tartīnisk ton,** (efter den berömde italienske violinspelaren och tonsättaren *Giuseppe Tartini,* f. 1692, död 1770), = **Combinationston** [156].
**Tatonnēra,** fr. (*tâtonnēr*), egentl. famla, känna sig före med händerna, trefva; mål.t. arbeta med osäker hand, med tvekan och bristande sjelftillit; i allmnht. gå tillväga med osäkerhet och räddhåga. — **Tâtonneūr** och **-nōr,** m., **Tâtonnēūse** och **-nōs,** f., en som famlar el. trefvar; isht. målare el. målarinna, som arbetar osäkert och med bristande sjelftillit. — **À tâtōns** (- -tång), famlandes; osäkert, tvifvelaktigt.
**Tāūrus,** m., lat., tjur; astron. namn på en stjernbild (den andra i djurkretsen).
**Tautacīsmus** och **Tavtacīsm,** m., gr. (af *tautō,* sammandr. af *to autō,* det samma), retor. felaktig sammanställning af lika ljudande stafvelser el. ordställningar; det derigenom frambragta missljud. — **Tavtacīstisk,** som hör

till, har afseende på el. innehåller en tavtacism.

**Tavelēra,** fr. (*taveler*, af *table*, g.fr. *tavele*, brädspel), göra fläckig, prickig, spräcklig; jmf. **Tigrera** (T.).

**Tavolētta** och **-lēzza,** f., ital. (af *tāvola*, lat. *tabula* [600]), litet bord, liten målning; mål.t. färgbräde, jmf. **Palett** [480].

**Tāxa,** f., m.lat., se sid. 603; **tāxa stōlae,** se **Jura stolae,** under **Stola** [590]. — **Taxātum,** n., det uppskattade; äfv. värderingssumma; — **pro taxāto,** för, till uppskattningsvärdet.

**Taxidermī,** f., gr. (af *tāssein*, ställa, ordna, och *dērma*, hud), egentl. hudens ordnande; konstmessigt uppstoppande af djurskinn; äfv. anvisning att enligt alla konstens reglor uppstoppa djur el. förvara dem. — **Tāxiologī,** (gr. *lōgos*, ord, lära), och **Tāxionomī,** (gr. *nōmos*, lag), f., anordningslära, anvisning att ändamålsenligt inrätta något.

**Tēctum,** n., lat. (af *tēgere*, täcka), tak; **sub tēcto cōēli,** under himmelens tak, under bar himmel; — **tēcto nōmine,** med förtegadt namn, under döljande af namnet.

**Tedēsco,** m., pl. **-chi** (-qi), **Tedēsca,** f., pl. **-che** (-qe), ital., en tysk, en tyska; äfv., isht. i Österrikes forna italienska besittningar: utländsk drummel, tölpaktig man, rå, obelefvad qvinna; — **ālla tedēsca,** tonk. på tyskt vis; äfv. i allmnht. drumligt, tölpaktigt, på ett rått och skräflande sätt.

**Teetotaler,** se **Teatotaler** [603].

**Telemēter,** m., gr. (af *tāle*, fjerran, långt bort, och *metrēīn*, mäta), redskap till mätning af afstånd. — **Telemetrī,** f., afståndsmätning.

**Tel est notre plaisir,** se under **Plaisir** (T.).

**Temēna,** f., arab. (af *manai*, önska), österländsk helsning, hvarvid handen lägges mot hjertat och sedan på pannan.

**Temperamēnt,** n., lat., se sid. 604; de fyra temperamenten: **kolēriskt temp.,** varmblodighet, eldigt, hetsigt skaplynne; **sangvīniskt temp.,** lättblodighet, glädtigt, bekymmerlöst sinnelag; **flegmātiskt temp.,** kallblodighet, lugnt, trögt skaplynne; **melankōliskt temp.,** tungblodighet, tungsint, svårmodigt lynne.

**Tēmperamålning,** ital. (af *tēmpera*, egentl. hvarje flytande blandningsmedel för torra färger), målning, hvarvid de färger, som med penseln skola öfverföras på en torr yta, erhålla en tillsats af lim, ägghvita el. a. d. såsom bindemedel, äfv. målning **a tēmpera;** **tēmpera al sēcco,** målning på torra väggar, jmf. **Al fresco,** under **Fresco** [326].

**Tempēsta,** ital. (lat. *tempēstas*, af *tēmpus*, tid), 1), f., oväder, storm; mål.t. målning, föreställande en storm, ett äskväder, isht. på sjön; 2), m., se sid. 604. — **Tempēte** (tangpäht'), f., fr., storm, oväder; äfv. ett slags stormande dans.

**Tēmpo,** n., pl. **tēmpi,** ital., se sid. 604; **tēmpo cōmmodo,** tonk. makligt, ej för hastigt, i lämplig takt; **medēsimo tēmpo,** med föregående tidmått, i samma takt; **tēmpo rubāto,** egentl. rubbadt tidmått, egendomlig art af känslofullt föredrag, hvarvid den melodiförande stämman rättar sig mer efter sinnesrörelsen än efter den stränga takten; **a tēmpo giūsto** (- - djusto), i lämpligt tidmått; **a tempo prīmo,** i den första takten; — **tēmpi passāti,** förgångna tider! det är förbi!

**Tenaillēra** och **Tenaljēra,** fr. (*tenailler*; jmf. *Tenaille*, under *Tenax* [604]), knipa med tänger; tillspetsa i form af en pil. — **Tenaillōn** (t'naljang), m., krigsv. halfmånformigt befästningsverk; jmf. **Lunette** [416].

**Tēnant** (tēnnänt), m., eng. (af lat. *tenens*, hållande, innehafvande [näml. *locum*: ett ställe]), förpaktningsbonde; läntagare.

**Tenēz** (t'neh), fr. (af *tenīr*, hålla), håll! äfv. se der! der har ni!

**Tenōr,** ital. **tenōre,** m., se sid. 605; **tenōre būffo,** m., den som i komiska operan sjunger den högre mansstämman; **mēzzo tenōre** = **Baritono** [85].

**Tenūe** (t'nyh), f., fr. (af *tenīr*, hålla), hållning, skick; stadga; klädsel, beklädnad; **en grānde tenūe** (ang grangd' -), i stor klädsel, i festel. praktdrägt; **en petīte tenūe** (- p'tit' -), i enkel klädsel, i öfnings- el. arbetsdrägt, i släpmundering.

**Tēratoskopī,** f., gr. (af *tēras*, pl. *tērata*, underverk, och *skopēīn*, skåda, se), underskådande, seende af under el. järtecken; äfv. tydning el. spådom af syner.

**Tērminus,** m., lat., se sid. 605; **angūstus tērminus,** lagf. kort anstånd el. frist; **tērm. peremtōrius,** sista el. afgörande inställelsedagen; — **ānte elāpsum tērminum,** före tilländagången frist; **ānte tērminum praefīxum,** före den för något visst ändamål fastställda tidpunkten; **post efflūxum tērminum,** efter tilländalupen frist; — **deflūxo tērmino edictāli,** efter tilländalupen inställelsefrist; — **in tērminis,** (stanna) inom behöriga skrankor; i passande uttryck; med samma ord, ordagrant; **in sūis tērminis,** vid sina uttryck, inom sina gränser, i sitt embete.

**Tērra,** f., lat., se sid. 605; **tērra sāncta,** det heliga landet: Palestina; **tērra sigillāta,** egentl. stämplad jord (emedan den vanl. var försedd med en stämpel till betecknande af orten, hvarest den anträffats), se vidare **Bolus** [98]; **sit īlli (tībi) tērra lēvis,** må mullen blifva honom (dig) lätt! ljuft hvile hans (din) aska! — **Terrārium,** n., pl. **-ria** och **-rier,** nylat., litet växthus, afsedt för rum. — **Tērre à tērre** (tärr' ah tärr'), fr., tätt vid jorden; dansk. ett slags släpande steg, hvarvid foten ej lyftes ifrån golfvet el. marken; ridk. kort galopp, hvarvid hästen först på samma gång höjer båda frambenen och, sedan han nedsatt dem, på samma gång båda bakbenen.

**Tērtius, -a, -um,** lat., se sid. 606; **tērtio,** för det tredje; — **tērtius,** subst. m., en tredje, den tredje, tredje läraren vid en skola; **per tērtium,** genom en tredje; — **tērtium,** ett tredje, det tredje; **tērtium comparatiōnis,** jemförelsepunkt, likhetspunkt emellan tvenne jemförda punkter; det, hvari tvenne jemförda ting öfverensstämma; **tērtium dātur,** ännu ett tredje gifves, ännu ett tredje tillfälle låter tänka sig.

**Testēra,** lat. **testāri,** se sid. 606; äfv. = **Testamentera** [606]; — **testāntibus**

āctis, lagf. efter hvad förhandlingarna intyga, enligt urkundernas utsaga. — **Testamēnte,** lat. **testamēntum,** n., se sid. 606; — **per testamēntum,** genom arfsförordnande.

**Testimoniāles (lītterae),** pl., lat. (jmf. *Testimonium* [606]), bref el. intyg, som en resande munk erhåller af klosterföreståndaren, för att vid förekommande fall kunna ådagalägga sin behörighet.

**Tēstis,** m, pl. **tēstes,** lat., se sid. 606; **tēstis clāssicus,** fullgiltigt vittne; **tēstis suspēctus,** misstänkt vittne.

**Testūdo,** f., lat., sköldpadda; i forntiden vid belägringar brukligt skyddande tak, stormtak, sköldtak; äfv. ett, ursprungl. af ett sköldpaddskal förfärdigadt, tonverktyg; läkek. ett slags förband vid knäskador.

**Tēte** (täht'), f., fr., se sid. 607; **tēte de pont** (- dö pång), brohufvud, brofäste, broskans; **la tēte la premiēre** (- - - prömjähr'), med hufvudet först, på hufvudet; blindvis; **par tēte,** till mans, på man.

**Tēthys,** f., gr. (beslägt. med *tātuä,* amma, alltså egentl. den allnärande, allmoder), mytol. hafsguden Okeanos' gemål.

**Tetralogī,** f., gr. (af *tēssara* el. *tēttara,* sammandr. *tētra,* fyra, och *lōgos,* ord, berättelse), en trilogi [616] med ett dertill sig anslutande satyrdrama (T.). — **Tetrāstrophon,** n., af fyra strofer [591] bestående dikt.

**Thalassarchī** och **Talassarkī,** äfv. **Thālassokratī** och **Tāl-,** f., gr. (af *thālassa,* haf, och *ārchein* el. *kratēin,* herrska), herravälde öfver hafvet; sjövälde. — **Tālassomēter,** m., (gr. *metrēin,* mäta), hafsmätare; mätare af hafsdjup; redskap till mätning af ebb och flod.

**Thallophōrer** och **Tallofōrer,** pl., gr. (af *thallōs,* grön gren, och *phērein,* föra, bära), i det gamla Athen: de, som vid fester, isht. vid panathenäerna [481], buro olivgrenar.

**Thānatologī** och **Tān-,** f., gr. (jmf. *Thanatos* [607]; vidare af *lōgos,* ord, lära), läran om dödens orsaker och natur; äfv. anteckningar el. märkvärdigheter om döda. — **Tānatomēter,** m., (gr. *metrēin,* mäta), af prof. Nasse i Bonn uppfunnet redskap till skiljande mellan skendöd och verklig död. — **Thānatophobī** och **Tānatofobī,** f., (gr. *phobēin,* frukta), öfverdrifven fruktan för döden.

**Thargēlion,** m., gr., månad hos Athenarne, omfattande slutet af maj och början af juni.

**That is the quēstion** (dhät is dhe kvästjen), eng., (efter ett uttryck i Hamlets verldsberömda sjelfspråk i Shakspeares sorgespel af samma namn): det är frågan, det är derpå det beror.

**Thāūmatomachī** och **Tāvmatomakī,** f., gr. (af *thāūma,* pl. *thāūmata,* underverk, och *māchä,* strid), bestridande, förnekande af underverk. — **Tāvmatoskōp,** n., (gr. *skopēin,* skåda, se), el. **Tāvmatotrōp,** m., (gr. *trēpein,* vända), ett slags leksak, som genom en hastig omvändning visar föremålen i mångahanda löjliga skepnader; en på ömse sidor med beståndsdelarna af en bild bemålad skifva, som vid hastig omvändning visar den fullständig.

**Theagōg** och **Te-,** m., gr. (*theagogōs,* af *theōs,* gud, och *āgein,* föra, frambringa), gudabesvärjare. — **Teagogī,** f., gudabesvärjande. — **Theānthropos,** m., (gr. *ānthropos,* menniska), gudamenniska, binamn på Jesus. — **Theanthropī** och **Teantropī,** f., gudamenskligbet, Kristi egenskap att vara på en gång gud och menniska. — **Teāntropologī,** f., (gr. *lōgos,* ord, lära), läran om gudomens och den menskliga naturens förening hos Kristus.

**Thēatromanī** och **Tēatro-,** f., gr. (jmf. *Theater* [607]; vidare af *manīa,* raseri), öfverdrifven, lidelsefull kärlek till skådespels åseende; hejdlöst begär att gå på teatrar. — **Tēatromān,** m., en som vurmar för teatern.

**Thēlasis,** f., el. **Thelāsmus** och **Telāsm,** m., gr. (af *thälāzein,* gifva di), läkek. digifning. — **Thelītis,** f., brand i bröstvårtorna. — **Thelōncus,** m., (gr. *ōnkos,* bog, upphöjning), svullnad i qvinnobröstet el. i bröstvårtorna.

**Thematīsk** och **Tem-,** gr. (jmf. *Thema* [607]), som håller sig strängt till ett bestämdt ämne.

**Thēmis,** f., gr., se sid. 607; äfv. stjernk. af de Gasparis 1853 upptäckt asteroid.

**Theolatrī** och **Teo-,** f., gr. (af *theōs,* gud, och *latrēūein,* tjena, dyrka), gudstjenst, gudsdyrkan. — **Theologī** och **Teol-,** lat. **theolōgia,** se sid. 608; **candidātus theolōgiae** el. **teologīe kandidāt,** m., en som vid en högskola aflagt vissa föreskrifna prof i religionsvetenskap. — **Teosebī,** f., (gr. *sēbesthai,* dyrka, tillbedja), gudsfruktan, äkta fromhet.

**Thermāl** och **Ter-,** nylat. (jmf. *Thermer* [608]), som hör till el. har afseende på varma källor. — **Termomēter,** m., gr., se sid. 608; Cēlsii termomēter (efter svensken *Celsius,* † 1744), äfv. centesimāltermomēter el. centigrādisk term., den, emellan fryspunkten och vattnets kokpunkt, i 100 grader indelade värmemätaren; Réaumūr's (reohmÿhr's) term. (efter fransmannen *Réaumur,* † 1757), i 80 grader indeladt redskap till värmemätning; Fahrenhēīt's term. (efter tysken *Fahrenheit,* † 1736), i 180 grader indelad värmemätare. — **Thermōpyle** och **Termopȳler,** pl., (gr. *pȳlä,* port), varma källornas port: pass, förande från Thessalien till Hellas och ryktbart vordet genom Leonidas' och hans 300 spartanska följeslagares offerdöd för fäderneslandets räddning; fig. ställe, hvarest, el. föremål, hvarmed, isht. under en stor uppoffring, någon öfverhängande fara afvärjts el. i allmnht. någon betydande fördel vunnits. — **Termostatīk,** f., (jmf. *Statik* [588]), värmejemnvigtslära.

**Thesāūrus,** m., lat., se sid. 608; **thes. ecclēsiae,** kyrkoskatt; hos katolikerna: förrådet af alla öfverflödiga goda gerningar (ōpera supererogatiōnis), förrättade af jungfru Maria, helgonen samt alla munkar och nunnor, och hvilka anses komma alla i behof deraf varande till godo.

**Thesmophōrier** och **Tesmofōrier,** pl., gr. (*thesmophōria*), urgammal grekisk fest, som af qvinnorna i Athen firades till Demeters ära. — **Thesmothēt** och **Tesmotēt,** m., (gr. *thesmothētäs*), lagstiftare.

**Thēspis,** m., upphofsmannen till det grekiska sorgespelet, lefvande omkr. 540 f. Kr.; thēspiskärra (efter berättelsen, att *Thespis* uppfört sina skådespel på en vagn el. kärra, hvarmed han for land och stad omkring), fig. skådespels-

väsendet i dess första råa tillstånd; äfv. kringvandrande skådespelares skådebana.

**Thlāsma,** n., gr. (af *thlāein*, sönderkrossa), = **Contusion** [181].

**Thnetopsychīt** och **Tnetopsykīt,** m., gr. (af *thnētos*, dödlig, och *psychā*, själ), en som tror på själens dödlighet.

**Thorbāschi,** se **Tschorbadschi** (T.).

**Thrāso,** m., gr. (af *thrasȳs*, djerf, tapper), namn på en skräflande officer i ett lustspel af Terentius; deraf fig. skräflare, storskrytare. — **Thrasōnisk,** skräflande, skrytsam.

**Thron** och **Tron,** m., gr. (*thrōnos*), upphöjdt säte för regerande furste vid högtidliga tillfällen, kungastol, högsäte; äfv. biskops plats i kyrkan; fig. regerande furstes makt och myndighet; fig. i allmnht. den plats, hvarifrån någon el. något tänkes utöfva ett betydande inflytande på verlden, menniskorna el. föremålen i allmänhet, äfvensom sjelfva denna makt. — **Trōna,** sitta på en tron; fig. intaga en ärad plats.

**Thȳmele,** f., gr. (*thymēlä*, ursprungl. offerställe, af *thȳein*, offra), på forngrekiska skådebanan: altarformig upphöjning i midten af den för korens danser afsedda platsen. — **Thymēliker** och **Tym-,** m., i forngrekiska skådespelet: en som deltog i korens danser.

**Thȳmus (1),** m., gr. (*thymōs*, hjerta, själ, sinne, af *thȳein*, vara i häftig rörelse, brusa), lidelse, vrede; läkek. torrhosta. — **Thymopathī** och **Tymopatī,** f., (gr. *pathēin*, lida), själslidande; sinnesrubbning.

**Thȳmus (2),** m., gr. (*thȳmos*), läkek. hettblemma; bröstkörtel.

**Tībia,** f., lat., skenben; den ursprungl. af skenbenets benpipa förfärdigade flöjten hos de gamle. — **Tibiāl,** som hör till el. har afseende på skenben.

**Tīcket,** m., eng. (= fr. *étiquētte* [293]), sedel, röstsedel, lottsedel; inträdeskort; i allmnht. intyg för det ena el. andra fallet.

**Tīger,** fr. **tīgre** (tigr'), m., gr. (*tīgris*), grymt, till kattslägtet hörande rofdjur i Indien, till färgen brungult med svarta tvärlinier; fig. ytterst grym och blodtörstig menniska; fr. **tīgre,** liten betjent hos en fransysk sprätt, jmf. **Groom** [348]. — **Tigrēra,** färga till likhet med en tigerhud, göra spräcklig. — **Tigrīnna,** tigerhona; fig. ytterligt grym qvinna.

**Tīmeo Dānaos et dōna ferēntes,** lat. (jmf. *Danaer* [208]), jag fruktar danaerna, äfven då de frambära skänker, från fiendehand bör till och med en gåfva väcka misstro.

**Tiquetērad** (tiqet-), fr. (*tiqueté*, sannol. förkort. af *étiqueté*), fläckig, spräcklig.

**Tiré à quatre épingles,** se under **Épingle** [285].

**Titanīt** m., gr. (jmf. *Titanium* [610]), titansyrehaltigt mineral.

**Tītel,** lat. **tītulus,** m., se sid. 610; — **tītulo gratiōso,** till skänks, för ingenting; **tīt. honorābili,** för heders skull; **tīt. jūsto,** rättmätigt, på lofligt sätt; **tīt. oneroso,** se under **Onerabel** (T.); **tīt. plēno,** med fullständig titel; **tīt. praemīsso,** med förutsättande af titel; — **sub quocūnque tītulo,** under hvilken som helst titel el. rättsgrund, under hvilken förevändning det vara må.

**Titī,** f., namn på en liten i Peru förekommande apart; äfv. skämtsam benämning på pariserstudentens älskarinna, jmf. **Grisette** [348].

**Tītus,** m., lat., se sid. 610; fig., efter den berömde romarkejsaren med samma namn, vis, mild och ädel furste.

**Tōāst-māster** (tåbst-), m., eng. (jmf. *Toast* [610] och *Master* [428]), skålutbringare, skaltalare, ordförande i ett festligt lag

**Tockēra,** ital. (*toccāre*, sp., portug. och provenç. *tocār*, fr. *toquēr*, *touchēr*, af fht. *zuchôn*, spritta, rycka), beröra, vid drickning stöta glasen emot hvarandra, klinga; mål.t. göra djerfva penseldrag, måla med raska drag; fig. i allmnht. skildra djerft och raskt.

**Tōdtentānz,** m., pl. **-tānze,** t. (af *todt*, död, och *tanz*, dans), dödsdans, benämning på gamla kyrkomålningar, hvari döden framställes såsom uppfordrande medlemmar af alla stånd och åldrar till dansen in i evigheten; jmf. **Macabre** (T.).

**Tōīse** (tååhs'), f., fr. (m.lat. *tēsa*; af lat. *tēndere*, spänna, utspänna), ford. fransyskt längdmått, motsvarande 6 fot.

**Tomomanī,** f., gr. (*tōmos*, snitt, af *tēmnein*, skära, och *manīa*, raseri), öfverdrifven lust för kirurgiska operationer.

**Topārch** och **-ārk,** m., gr. (*tōparchos*, af *tōpos*, ort, trakt, och *ārchein*, herrska), landshöfding, ståthållare, fogde; borgherre. — **Toparkī,** f., en toparks värdighet äfvensom området för hans verksamhet; äfv. riddargods. — **Topārkisk,** som hör till el. har afseende på en topark el. en toparki.

**Tōpe,** m., pl. **tōpes** och **tōper,** ind. (sanskr. *stûpa*, jordhög), uppmurad klotformig grafkulle.

**Tōpeng,** m., jap., mask; skådespelare; skådespel.

**Topētte,** f., pl. **topēttes** (tåpätt') och **topētter,** fr. (sp. *tope*, yttersta spets, ital. *tōppo*, klots, g.fr. *top*, spets), flaska för välluktande vatten och oljor.

**Toph,** se **Adufe** [17].

**Torēūma** (-rēvma), n., gr. (af *torēūein*, egentl. genomborra, ingräfva, skära), svarfvadt, skuret el. drifvet konstarbete; snidverk. — **Torēūmatographī** och **Torēvmatografī,** f., (gr. *grāphein*, skrifva, beskrifva), kännedom om och beskrifning öfver konstverk af ofvan nämda slag. — **Torēvt,** m., bildsnidare. — **Torevtīk,** f., konstsvarfveri, isht. i elfenben; bildsnideri; äfv. metallers konstmessiga bearbetning med skarpa verktyg; bildgjutning. — **Torēvtisk,** som hör till, har afseende på el. frambragts genom någon af ofvan nämda konster.

**Tormentēra,** ital. (*tormentāre*, fr. *tourmenter*), pina, plåga. — **Tormēnto,** m., fruktansvärd snöstorm på högalperna.

**Tōro,** m., pl. **tōros,** sp. (lat. *tāūrus*), tjur, isht. en till tjurfäktning bestämd sådan; äfv. tjurfäktning.

**Tort** (tår), fr., se sid. 612; **à tort,** obilligt, orätt; **à tort et à droit** (- - eh - drååh), obetänkt, utan öfverläggning, på måfå; **à tort et à travērs** (- - - - travähr'), härs och tvärs, utan urskilning. — **Tortēra,** häna; förnärma; plåga, pina.

**Tortyr,** se **Tortur** [612].

**Toscānsk** och **Toskānsk,** (lat. *tuscānus,* tuskisk, etrurisk), som hör till el. har afseende på tuskerna el. etrurierna och deras land (det nuvarande Toscana); toskänsk pelarordning, en af de äldsta och enklaste pelarordningarna, hvilken leder sitt upphof ifrån Etrurien.
**Toto titulo,** se under **Titel** [610].
**Touchēra** (tusch-), fr. **touchēr,** se sid. 612; — **touchē, tirē,** el. **pièce touchēe, pièce jouēe** (pjähs' tuhschēh, — sjuēh), schackt. spelregel, som betecknar, att man alltid bör flytta den pjes, man i sådan afsigt vidrört.
**Toujōūrs** (tuhsjūhr), fr., alltid; hos oss, mest i talspråket, adjektiviskt med betyd.: treflig, munter (skrifves då äfv. **toujōūr,** n. **toujōūrt,** i bestämd form och i pl. **toujōūra);** **toujours perdrix,** se under **Perdrix** (T.).
**Tour** och **Tur,** m., fr., se sid. 612; **tour och retōūr, tur och retūr,** resa fram och åter.
**Tourmentēra** (tuhrmangt-), fr. (*tourmentēr;* jmf. *Tormentera* [T.]), pina, plåga; mål.t. bearbeta med ängslig noggrannhet, förkonstla.
**Tournēra,** fr. **tournēr,** se sid. 612; — **tournēz s'il vous plaît** (tuhrnēh - vuh plāh), vänd, om det behagar er, var så god och vänd!
**Tournure,** se under **Tournera** [612].
**Tout** (tuh), fr., se sid. 612; — **tout au contrāīre** (tuh-t- oh kångtrāhr'), tvärtom; **tout beau** (- boh) el. **tout doux** (- duh), helt vackert! sakta! stilla! **tout de bon** (- dö bång), godvilligt; allvarsamt; **tout le reste,** se under **Reste** (T.); **tout ou riēn** (tuh-t- uh riāng), allt el. intet; **tout va,** allt går (uttryck vid hasardspel, för att antyda dess begynnelse); — **à tout,** egentl. på, till allt, trumf i kortspel; (deraf: **atōūt,** n., spel, hvarvid spelaren gör alla sticken; — **atoutēra,** sticka med trumf, trumfa); — **à tout prix,** se under **Prix** [520].
**Trachōm(a),** n., gr. (af *trachūn,* göra ojemn, af *trachȳs,* sträf, ojemn, skroflig), läkek. reformartadt utslag, isht. på ögonlocken.
**Tractābel** och **Trakt-,** lat. (*tractābilis;* jmf. *Tractera* [613]), el. **Traitāble** (trähtabel), fr., som låter handskas med sig, foglig, böjlig, smidig. — **Traktabilitēt,** f., foglighet, eftergifvenhet; smidighet; tänjbarhet (hos metaller).
**Trāde** (trehd'), m., eng., handel; näring; rörelse, yrke, syssla, sysselsättning; jmf. **Affaire** [18]; **joint trāde** (sjöint -), affärsförening, hvarvid samtliga deltagarne ansvara med sin förmögenhet för sällskapets förbindelser, jmf. **Collectivsällskap** [154] och **Société en nom collectif** (T.).
**Tradition,** se under **Tradera** [613].
**Trāhit sūa quēmque volūptas,** lat., hvar och en har sin lidelse, sin svaga sida, sina griller, sin käpphäst.
**Train** (träng), m., fr., se sid. 613; — **en train** (ang -), i rask gång, i farten, i tagen. — **Traineūr** (trähnöhr), m., se som ofvan; äfv. en som inöfvar hästar för kapplöpning. — **Trāining** (trēhn-), n., eng., hästars inöfning för kapplöpning.
**Traitable,** se under **Tractabel** (T.).
**Traître** (trähtr'), m., fr. (af lat. *trāditor,* egentl. öfverlemnare, se vidare sid. 613); förrädare.

**Tramontāna,** f., ital. (af *tra* = *trans* [613] och *mōnte,* berg), nordanvinden i Italien; nordstjernan, nordpolen.
**Transactiōn,** senlat. **transāctio,** f., se sid. 613; — **per transactiōnem et cessiōnem,** lagf. genom förlikning och afträdande.
**Transandīnisk,** nylat., som ligger på andra sidan *Anderna.*
**Transdanūbisk,** lat. (*transdanubiānus,* af *trans* [613] och *Danūbius,* Donau), belägen på andra sidan Donau.
**Trānseat,** lat. (af *transīre,* gå öfver el. förbi), det må man gå förbi! det må glömmas el. ej vidare omnämnas! — **transeūndo,** i förbigående, korteligen.
**Transigēndo,** lat. (jmf. *Transigera* [613]), genom godvillig öfverenskommelse.
**Transitēra,** lat. (*transitāre;* jmf. *Transition* [614]), om varor: föras öfver el. igenom.
**Transkaukāsisk,** nylat., belägen på andra sidan *Kaukasus.*
**Trapēz(ium),** n., gr., se sid. 615; äfv. ett slags gymnastiskt redskap, bestående i en, emellan ändarna på tvenne nedhängande lika långa linor fästad, slå.
**Travestī,** f., ital. (jmf. *Travestera* [615]), omklädning el. framställning af ett allvarsamt föremål i en ny, vanl. löjlig skrud; isht. dikt, som ikläder ett allvarligt, redan förut poetiskt behandladt ämne en ny komisk drägt; jmf. **Parodi** [486].
**Tre,** ital. (lat. *tres*), tre; **a tre, a tre vōci** (- våtji) el. **a tre pārti,** tonk. för tre stämmor, trestämmigt.
**Trecentīst** (tretjent-), m., ital., italiensk författare från 14:de årh.
**Tres,** n. **trīa,** i sammansättn. **tri-,** lat., tre; **tres faciunt collegium,** se under **Collegium** [154]; **trīa jūncta in ūno,** tre ting förenade i ett el. till ett.
**Très** (träh), fr., ganska; **très hūmble** (träh-s-öngbl'), ganska ödmjuk; **vōtre très hūmble servitēūr** (våtr' - - särvitöhr), er ödmjukaste tjenare.
**Trezalērad,** fr. (*trezalé*), om färgen på målningar och glasyren på porslins- och lerkärl: sprucken, rispig, repig.
**Tri-,** gr. och lat., i sammansättningar: tre.
**Tria,** se **Tres** (T.).
**Triāge** (-äsj'), n., fr. f., (af *triēr,* utplocka, utsöka), val, urval, urplockning, afsöndring; utskott.
**Tribunāl,** lat. **tribūnal,** n., se sid. 616; **tribūnal cōmpetens,** behörig domstol; — **pro tribunāli,** inför domstol, inför rätta.
**Trichītis,** f., gr. (af *thrix,* genit. *trichōs,* hår), läkek. ett slags hårsjukdom, brand i håret. — **Trichophȳtika,** pl., (af gr. *phȳein,* frambringa, låta växa), hårväxten befordrande medel.
**Tricīnium,** n., lat. (jmf. *Tri-* [T.]; vidare af *cānere,* sjunga), tonk. trestämmig sättning; tonstycke för tre blåsinstrumenter; tonstycke för tre stämmor.
**Tricōt** (trikåh), m., fr., se sid. 616; **en tricōt,** i sticktyg, i tätt åtsittande, vanl. köttfärgadt stickadt tyg.
**Trīduum,** n., lat. (jmf. *Tri-* [T.]; vidare af *dīes,* dag), tid af tre dagar; inom katolska kyrkan: tre dagars bedjande.

**Trīmmer,** m., eng., politisk väderhane.

**Trinitēt,** senlat. **trīnitas,** f., se sid. 616; — **post trinitātem,** efter trefaldighetssöndag.

**Trinōctium,** n., lat. (jmf. *Tri-* [T.]; vidare af *nox*, genit. *nōctis*, natt), tid af tre nätter.

**Tripartitiōn,** f., nylat. (jmf. *Tri-* [T.]; vidare af *partīri*, dela), tredelning.

**Triplētt,** m., lat. (af *trīplus*, trefaldig), något, som består af trenne föremål af samma slag.

**Tripūdium,** n., lat. (af *ter*, tre gånger, och *pes*, genit. *pedis*, fot), i det forna Rom: af de saliska presterna utförd festdans.

**Tripus,** se **Tripod** [617].

**Trīsmus,** m., el. **Trīsis,** f., gr. (af *trīzein*, surra, knarka), läkek. kramp i kindbenen; munläsa.

**Trīstrophon,** n., gr. (jmf. *Tri-* [T.] och *Stroph* [591]), af tre strofer bestående dikt. — **Trisyllābisk,** (jmf. *Syllaba* [597]), trestafvig.

**Tritagonīst,** m., gr. (*tritagonistās*, egentl. den tredje kämpen, af *agonīzesthai*, strida), tredje skådespelaren på forngrekiska skådebanan.

**Tritērn,** m., nylat. (*tritērna*), tre ark papper, lagda inuti hvarandra.

**Trois** (trååh), fr. (jmf. *Tres* [T.]), tre; **à trois,** på tre man hand, för tre.

**Tron,** se **Thron** (T.).

**Trōūble** (trūhbl'), m., fr. (af lat. *tūrbula*, demin. af *tūrba*, förvirring), förvirring, oreda; oenighet; orolighet, uppror. — **Troublēra** och **Trubl-,** grumla, uppröra; oroa, förvirra, störa; på obehagligt sätt afbryta el. hindra.

**Trōū-madāme** (truhmadām'), m., fr. (af *trou*, hål), spel med 13 små kulor, som skola kastas el. stötas ned i 13 hål; damspel.

**Troupe,** se **Trupp** (T.).

**Trūchsess,** m., t. (fornt. *truhsâzo*, *truhsaeze*, sannol. af *truhe*, fat, och *sētzen*, sätta, ställa), under medeltiden: förnäm hofembetsman, som förde uppsigt öfver köket och hushållningen och vid festligheter framsatte faten.

**Trumf,** m., fr. (*triōmphe*), högsta färg i kortspel, kort af högsta färg; fig. medel att utöfva inflytande el. besegra hinder. — **Trūmfa,** spelt. slå ut trumfkort; fam. bruka stora ord, trotsa; äfv. hårdt slå på något.

**Trūncus,** m., lat., stam; bål; kropp utan hufvud, armar och ben, jmf. **Torso** [612].

**Trupp,** m., t. (*trupp*, fr. *troupe*, ital. *trūppa*, af lat. *tūrba*, hop af folk), samlad skara af folk, som hafva samma yrke el. arbete, isht. af krigsfolk; manskap; sällskap af gemensamt arbetande skådespelare; äfv. flock af vilda djur; skock.

**Trän** el. **Träng, Tränera, Tränör,** se **Train** [613].

**Tschārda,** f., ung. (af pers. *tschârthâk*, fyra pelare), enstaka liggande värdshus på Ungerns vidsträckta slätter. — **Tschārdak,** m., turk., åt alla sidor öppet och af fyra pelare bildadt rum på taket af österländska hus.

**Tschertāker** el. **Cerdāker,** pl., i Kroatien och annorstädes: på pålar stående små, befästade vakthus, för att derifrån hålla utkik och genom skott tillkännagifva turkarnes ströftåg.

**Tschorbādschi,** m., turk., egentl. sopputdelare; janitscharöfverste.

**Tuberculōsis,** f., och **Tuberkulōs,** m., lat. (jmf. *Tuberculum* [618]), läkek. sjukdom, bestående i bildandet af knöliga svulster, isht. i lungorna.

**Tu l'as voulu, George Dandin,** se under **Dandin** [208].

**Tumultuēra,** lat. (*tumultuāri*; jmf. *Tumult* [619]), framkalla uppror; larma, stoja; göra uppror.

**Turbēh,** m., pl. **-bēhs,** arab. (af *turâb*, jord, stoft), ofvantill öppen, muhammedansk graf; isht. grafvård öfver en sultan i en moské.

**Turf** (törf), m., eng., gräsplan; kapplöpningsbana; kapplöpning emellan hästar, och allt, som har afseende derpå. — **Turfīt,** m., älskare af kapplöpning emellan hästar.

**Tūrkisk,** (jmf. *Turk* [619]), som hör till el har afseende på Turkiet och dess innebyggare; **tūrkisk musīk,** skrällande musik, musik med blås- och larminstrumenter.

**Tūrmino,** n, boktr.t. de bokstäfverna *t*, *u*, *r*, — *m*, *i*, *n*, *o* innehållande mellersta facken af stilkasten.

**Turné, Turnera, Turnyr,** se **Tournera** [612].

**Tūrner,** hos oss äfv. **Tūrnare,** m., t., lärare i kroppsöfningar; en som är skicklig i el. söker förvärfva sig färdighet i kroppsöfningar; jmf. **Gymnast** [349]. — **Tūrna,** undervisa i el. vinnlägga sig om kroppsöfningar.

**Tūrnus,** m., m.lat., se sid. 619; **in tūrno,** i rad, laget rundt om; **per tūrnum,** i rad, efter ordning.

**Tūrtle** (törtl), f., eng., sköldpadda; **tūrtle-sōūp** (- sūp), f., sköldpaddsoppa; (**mōcktūrtle-s.,** oäkta sköldpadds.).

**Tutēl,** lat. **tutēla,** f., se sid. 619; **tutēla inculpāta,** nödvärn; — **jus inculpātae tutēlae,** nödvärnsrätt.

**Typomanī,** f., gr. (jmf. *Typus* [620]; vidare af *manīa*, raseri), öfverdrifven lust att städse i gamla och nya testamentet vilja finna urbilder för tillkommande ting. — **Typomēter,** m., (gr. *metrēīn*, mäta), af Didot uppfunnet redskap till noggrant mätande af det rum, gjutna bokstäfver el typer intaga, äfvensom af deras höjd.

## U.

**U. J. D.** — **Utriusque juris doctor,** se under **Doctor** [253].

**unis.** — **unisono** [622].

**Ūbi**, lat., se sid. 620; **ūbi lex, ībi pōēna,** hvarest lag finnes, finnes äfven straff; **ūbi perīculum, ībi lex,** hvarest fara är el. uppstår, är el. uppstår äfven lag.
**Ublietter,** se **Oublietter** [477].
**Ul,** arab. artikel, se **Al** [24].
**Ulāk,** m., turk., ridande ilbud, som äger rättighet att taga hvarje mötande ryttares häst i utbyte mot sin egen utmattade.
**Ulītis,** f., gr., 1) (af *ūlon*, tandkött), läkek. brand i tandköttet; 2) (af *ulā*, ärr), brand i ett gammalt ärr el. sår.
**Ūltra,** lat., se sid. 621; **ūltra ālterum tāntum,** mer än en gång till så mycket, mer än dubbelt.
**Ūmtriebe** (-tribbe), pl., t., hemliga sträfvanden och företag till störande af den herrskande ordningen; **demagogische umtriebe,** se under **Demagog** [222].
**Unanīm,** lat., se sid. 621; — **per unanīmia (suffrāgia),** genom enhälliga röster, enhälligt.
**Una serie,** se under **Serie** (T.).
**Undulīsm(us),** m., lat., böljande, sqvalpande; i bildande konsterna: framställning af nakna qvinnofigurer; äfv. konstriktning, som älskar veka drag, utan karakter, och våglinier såsom uttryck af det sköna.
**Une autre chose,** se under **Chose** [141].
**Ungvinōs,** lat. (*unguinōsus*; jmf. *Unguentum* [621]), fet, flottig, smetig.
**Unificatiōn** och **-fikat-,** f., nylat., enande, förening, sammanslutning, sammansmältning; jemnande.
**Uno actu,** se under **Actus** [12]. — **Uno animo,** se under **Animus** [41]. — **Uno contextu,** se under **Context** [176]. — **Uno ore,** se under **Os (1)** [476]. — **Uno tenore,** se under **Tenor** [605].
**Urakrasī,** f., gr. (af *ūron*, urin; jmf. vidare *Akrasi* [23]), läkek. dålig blandning af urinen. — **Urāmī** och **Uremī,** f., (gr. *hāīma*, blod), blodpissning.
**Uraniōner,** pl., gr. (*uranīones*; jmf. *Uranus* [622]), de himmelska, de saliga, benämning hos Homer på de grekiska gudarna och gudinnorna.
**Urbānos,** pl., sp. (af *urbāno*, stads-), till aktiv tjenst bestämda stads- el. borgarsoldater.
**Urbs,** f., lat., stad; — **ūrbi et ōrbi,** åt staden (Rom) och jorden (isht. om utdelandet af den påfliga välsignelsen); **ab ūrbe cōndita,** från stadens (Roms) grundläggning; **post ūrbem cōnditam,** efter stadens (Roms) grundläggning.
**Urināt,** n., lat. (jmf. *Urin* [623]), gödningsämne, bestående af träck och urin.
**Uroskopī,** f., gr. (af *ūron*, urin, och *skopēīn*, skåda, se), urinundersökning.
**Usāge** (ysäsj'), n., fr. m., se sid. 623; **usāge du mōnde** (— dy mångd'), egentl. verldsbruk; verldsvana, verldskännedom; verldston. — **Ūso,** m., ital., se som ofvan; **ūso mēzzo,** betalningstid, som förminskats till hälften af den öfliga.
**Usque ad nauseam,** se under **Nausea** [456].
**Usurārius,** m., lat. (af *usūra*, pl. *usūrae*, ränta, af *ūti*, bruka), ockrare.
**Ūsus,** m., lat., se sid. 623; **ūsus est tyrānnus,** (det allmänna) bruket el. modet är en tyrann el. herrskar oinskränkt, den allmänna plägseden är ett tryckande ok; — **ad pīos ūsus,** till välgörande ändamål, till fromma stiftelser.
**Ut,** lat., som; då; att; om än; **ut dēsint vīres, tāmen est laudānda volūntas,** brister det äfven i kraft, man måste dock viljan berömma. *Öfriga sammanställningar med* **ut,** *såsom* **Ut infra, Ut retro, Ut supra,** *sökas under sammanställningens hufvudord, således under* **Infra, Retro, Supra.**
**Utrīculus,** m., pl. **-li,** lat. (demin. af *ūter*, flaska, säck), vatten- el. saftkärl hos växterna.
**Uvrera, Uvertyr,** se **Ouvrera** [477].
**Ūvula,** f., lat. (af *ūva*, drufva), tungspen. — **Uvulītis,** f., brand i tungspen.
**Ūxor,** f., lat., hustru; — **cum uxōre,** med hustru, jemte fru; — **uxōrio nōmine,** på hustruns vägnar, i hustruns namn.

---

# V.

**V,** såsom fornromerskt taltecken = **5000.**
**Var.** tonk. = **Variation** [625].
**vert.** = **verte** el. **vertatur** [627].
**vet. test.** = **vēteris testamēnti,** lat., i el. af det gamla testamentet.
**vin.** = **vinum** [629].
**v. n.** = **vicārio nōmine,** lat., som, i egenskap af fullmäktig.

---

**Va,** fr., egentl. gå! el. det går; må så vara! topp! låt gå! spelt. i hasardspel: det gäller! **va (la) banque,** se under **Banco** [83]; **va tout** (- tuh), det gäller allt (som står på spel)!
**Vacherīe** (vasch'rīh), n., fr. f., (af *vāche*, ko), kostall, ladugård.
**Vacuēra** och **Vaku-,** lat. (*vacuāre*, af *vācuus*, tom, ledig), tömma, uttömma. — **Vācuum,** n., se sid. 624; **vācuumapparāt,** m., (jmf. *Apparat* [55]), isht. i sockerfabriker: afdunstningspanna, redskap till hastigare afdunstning i rum med förtunnad luft. — **Vācuummēter,** m., lat.-gr. (gr. *metrēīn*, mäta), redskap

till mätning af luftens förtunning i afdunstningspannor.

**Vāde**, lat., gå! **vāde in pāce**, gå i frid!

**Vagānt**, m., lat. (*vāgans*, af *vagāri*, ströfva omkring; jmf. *Vag* [624], landstrykare; stråtröfvare; — **vagānter**, pl., under medeltiden, ifrån 12:te årh., i Frankrike, England och Tyskland kringflackande studerande och sångare, som i latinska qväden prisade kärlek, vin och sällskapsfröjder samt isht. vid biskopars och abboters hof sökte ett gästfritt emottagande. — **Vagabondēra**, ital. (jmf. *Vagabond* [624]), drifva omkring, lefva som landstrykare.

**Vaginapōrer**, pl., rörkoraller, som bestå af ett inre och ett yttre rör.

**Valēncias**, pl., sp. (efter staden *Valencia* i Spanien), ett slags varaktiga vintertyger.

**Valēra**, lat. (*valēre*), gälla, vara värd. — **Valōr**, m., nylat. (ital. *valōre*), värde; pris; halt; — **ad valōrem**, efter värdet. — **Valvatiōn**, f., uppskattning, prisbestämning; värdeberäkning; jmf. **Evaluation** [295].

**Valēte**, lat., se sid. 624; **bēne valēte**, lefven väl!

**Vālva**, f., pl. **vālvae**, lat., porthalfva; — **ad vālvas cūriae**, till, på, vid rådhusdörrarna; **ad vālvas ecclēsiae** el. **tēmpli**, till, på, vid kyrkodörrarna.

**Vāna sīne vīribus īra**, lat., utan (motsvarande) krafter är vreden fåfäng.

**Vantēra** (vangt-), fr. (*vantēr*), skryta, skräfla, pråla. — **Vantēūr** (vangtōhr), m., skrytare, skräflare.

**Vardein**, se **Wardein** (T.).

**Variāntes lectiōnes**, pl., lat., olika läsarter.

**Variōler**, pl., nylat. (*varīolae*, af lat. *vārius*, mångfaldig, brokig), koppor.

**Vārium ac mutābile sēmper fēmina**, lat., qvinnan är ett städse nyckfullt och ombytligt väsende.

**Vas**, m., lat. n., pl. **vāsa**, se sid. 625; **vasa irae** och **vasa misericordiae**, se under **Massa** (T.).

**Vast**, lat. (*vāstus*), öde, tom. — **Vastēra**, förhärja, ödelägga. — **Vastatiōn**, f., ödeläggelse.

**Vā-t-en** (vätang), gå! drag för tusan!

**Vātermörder** (fät-), m., t., egentl. fadermördare; (efter ett slags skjortkragar af något äfventyrlig snitt, hörande till en tysk students prydnad): benämning på ett slags uppstående manshalskragar.

**Vehemēns**, f., lat. (*vehemēntia*), häftighet, våldsamhet; hetta, ifver. — **Vehemēnt**, häftig, våldsam; glödande, lidelsefull.

**Velēra**, lat. (*velāre*), inhölja. — **Velamēnt**, n., omhölje; förevändning; konstnärs lön för sitt konstverk.

**Velōūrs** (v'luhr'), m., fr. (af g.fr. *velous*, *villuse*, med inskjutet *r*, af lat. *villōsus*, luden, lurfvig), sammet. — **Veloutēra** och **Velut-**, väfva el. göra lik sammet.

**Vēndita**, f., ital. (af lat. *vēndere*, sälja), försäljning; saluplats, torg; samlingsställe, jmf. **Loge** [413]; **āltа vēndita**, den höga församlingssalen, *Carbonaris* förnämsta loge. — **Venditiōn**, f., lat., försäljning, förytring. — **Venditēra**, utbjuda till salu, hålla fal; prisa, berömma.

**Vēnia**, f., lat., se sid. 626; **vēnia aetātis**, laga öfverseende med åldern, myndighet-förklaring i förtid; *erhålla veniam aetātis*, i förtid förklaras myndig; **vēnia legēndi**, se **Venia docendi** [626]; — **(cum) bōna vēnia**, med godhetsfull, med benägen tillåtelse.

**Vēniat**, lat., må han (hon) komma; subst. n. stämning, kallelse inför rätta.

**Vēntre-à-tērre** (vängtr' ah tärr'), fr., egentl. buken mot jorden; i sporrstreck, i fyrsprång.

**Vērbum**, n., pl. **vērba**, lat., se sid. 627; **vērbum actīvum** el. **aktīvt verb**, tidsord, som uttrycker en verksamhet el. handling; — **vērbum Dēi mānet in aetērnum**, Herrens ord varar evinnerligen (*1 Petr.*, 1, 25); — **a vērbis ad vērbera**, från ord till slängar, från ordvexling till handgripligheter; **de vērbo ad vērbum**, från ord till ord.

**Vērdict**, n., eng. (af lat. *vēre dictum*, sanningsenligt sagdt), utsaga, förklaring, utslag, dom, isht. fäld af edsvurna el. jurymän.

**Verificātor**, nylat., och **Vérificatēūr** (-tōhr), fr., m., (jmf. *Verificera* [627]), en som undersöker riktigheten af en skrift, räkning o. a. d., granskare; jmf. **Contrôleur** [181].

**Vēritas**, lat., fr. **véritē**, f., se sid. 627; **vēritas ōdium (, amīcos obsēquium) pārit**, sanning alstrar hat (, undfallenhet vänner); — **amīcus Sōcrates, amīcus Plāto; sed māgis amīca vēritas**, jag älskar Sokrates, jag älskar Plato, men ännu högre älskar jag sanningen; — **véritē, riēn que la véritē, toūte la véritē** (— riäng qö — — tuht' — —), fr., sanning, intet annat än sanning, hela sanningen!

**Vernāl**, lat. (*vernālis*, af *ver*, vår), som hör till el. har afseende på våren, vårlig, vår-. — **Vernatiōn**, f., föryngring; (ormars) ombyte af skinn; fällning (af hår och fjädrar); (blommornas) utspríckning, jmf. **Estivation** [292].

**Vérōle** (vehråhl'), f., fr. (af nylat. *varīola*; jmf. *Varioler* [T.]), venerisk sjuka (noggrannare: **[la] grānde vérōle** [-grangd'-]); **(la) petīte vérōle** (-p'tīt'-), koppor(na).

**Vērre** (värr'), m., fr. (lat. *vitrum*), glas; — **petīt vērre** (p'tih -), litet glas, snaps; litet glas med absintlikör. — **Verrerīe** (-rih), n., fr. f., glasbruk; glasvaror. — **Verroterīe** (värråt'rīh), n., fr. f., glaskram. — **Verrotypī**, f., (af gr. *tȳptein*, slå, prägla), konsten att öfverföra ljusbilder på glas.

**Vers**, lat. **vērsus**, pl. lika, ital. **vērso**, pl. **vērsi**, fr. **vērs** (vähr), pl. lika, se sid. 627; **vērsus cancrīnus**, se **Kankrinsk vers**, under **Cancer** [117]; — **vērso sciōlto** (-schålto), pl. **vērsi sciōlti**, äfv. **vērso lībero**, pl. **-si -ri**, benämning på ett slags, mestadels elfvastafviga, verser utan rim (fr. **vers blancs** [-blang]); jmf. **Blank verses** [96]. — **Vērsifex**, m., (lat. *facere*, göra), versmakare, rimsnidare, skral, men oförtrutet alstrande diktare.

**Versūr(a)**, f., lat. (jmf. *Vertera* [627]), omvandlande, köpm. t. omsättning af varor och penningar.

**Vertumnālia**, pl., lat. (jmf. *Vertumnus* [628]), hos de gamla romarne: fest, som vid vinterns inträde i slutet af oktober firades till ära för *Vertumnus*.

**Vēry** (vāri), eng., ganska; **vēry well** (- uäll), ganska bra! godt!
**Vespertīner,** m., lat. (*vespertīnus*, som hör till aftonen, afton-; jmf. *Vesper* [628]), eftermiddags- el. aftonpredikant.
**Vestālier,** pl., lat. (jmf. *Vesta* [628]), fester, som hos de gamla romarne i juni firades till Vestas ära.
**Vestiārius,** m., lat. (af *vēstis*, klädnad), en som handlar med kläder; inom katolska kyrkan: uppsyningsman öfver kyrkokärlen och messdrägterna.
**Vestīgium,** n., pl. **-gia,** lat., se sid. 628; — **nec te vestīgia tērrent,** hotande, annalkande faror afskräcka dig icke; **e vestīgio,** på stället, strax.
**Vīa,** f., lat., se sid. 628; — **vīa eminēntiae,** teol. föreställningssätt, enligt hvilket Gud äger sina skapade varelsers, isht. de förnuftigas, egenskaper i allra högsta grad; **vīa fācti,** lagf. genom verklig handling; egenmäktigt; — **in vīa executiōnis,** på laglig handräcknings väg; — **per vīam actiōnis,** förmedelst åtal, genom anklagelse; **per vīam appellatiōnis,** genom vädjande (till högre domstol); **per vīam exceptiōnis,** genom inkast el. invändning. — **Viaticēra,** i Norrland: fara omkring och uppbära understöd för sin resa till akademien. — **Viaticānt** och **Viatikānt,** m., studerande, som far omkring och emottager sådant understöd.
**Vibrabilitēt,** f., nylat. (jmf. *Vibrera* [628]), förmågan att göra svingningar; kroppsdelarnas afvexlande spänning och förslappning. — **Vibroskōp,** n., (gr. *skopēīn*, skåda, se), af Töpler i Riga förfärdigadt redskap till undersökning och iakttagelse af svingningar.
**Vicepastor,** se under **Pastor** (T.).
**Vicesimēra,** nylat. (af lat. *vicēsimus*, den tjugonde), genom lottning uttaga och låta afrätta el. på annat sätt bestraffa hvar tjugonde; jmf. **Decimera** [213]. — **Vicesimatiōn,** f., senlat., utlottning af hvar tjugonde bland en större mängd förbrytare till bestraffning och isht. till afrättning.
**Vīctus,** m., lat., se sid. 629; **vīctus et amīctus,** mat och kläder.
**Vīdimus,** lat. (jmf. *Vide* [629]), vi hafva sett, vi hafva granskat; på handskrift, genomsedd af en censor: må tryckas; subst. n., bekräftelseintyg. — **Vidimatiōn,** barb.lat. **vidimātio,** se sid. 629; — **pro vidimatiōne,** för jemförelse och bestyrkande.
**Vidualītium,** n., nylat. (af *vīduus*, skild, som är utan make), enkas underhåll el. lifgeding.
**Viēlgeschrēī** och **-schrēȳ** (fihlgheschräj), m., t., storskräflare; äfv. en som sysslar med allt och uträttar intet.
**Vi et ārmis,** lat., med våld och vapen, med våld och makt.
**Vif** (viff), fr. (lat. *vīvus* [631]), liflig; häftig, eldig.
**Vigīlia,** f., lat., vakande, nattvak; hos de gamla romarne: nattvakt, fjerde delen af natten, omfattande tre timmar; vaksamhet. — **Vigilārius,** m., i kloster: ordensbroder, som har sig ålagdt att väcka till natt- och morgonandakt.
**Vigna** (vīnja), f., ital. (af lat. *vīnea* [näml. *tērra*: jord], af *vīnum*, vin), vinberg, landtligt lusthus.
**Vigōre,** lat. (jmf. *Vigor* [629]), i kraft af, förmedelst.
**Villancīco** (viljansīko), m., sp. (af *villāno*, m.lat. *villānus*, fr. *vilain*; ursprungl. landtlig sång, visa), spansk kyrkosång, med musikalisk beledsagning, på vissa helgdagar; isht julsång.
**Villositēt,** f., nylat. (af lat. *vīllus*, långt djurhår), ludenhet.
**Vinaigriēr** (vinähgrjēh), m., fr. (jmf. *Vinaigre* [629]), ättikbryggare; ättikhandlare; ättikflaska.
**Vīnum,** n., lat., se sid. 629; **vīnum admissiōnis,** tillträdesvin, nyvald domherres gästabud vid embetets tillträdande; **vinum merum,** se **Merum** (T.).
**Violīn,** ital. **violīno,** m., se sid. 630; **violīno pīccolo,** minsta slag af alla violininstrumenter; **viol. prīmo,** förste fiol; **viol. secōndo,** andre fiol.
**Virāgo,** f., lat. (af *vir*, man), qvinna, som i sitt skick liknar el. söker likna en man, oqvinligt fruntimmer; fig.: harpa, drake.
**Virak,** m., se **Olibanum** [470].
**Virelāī** (vir'lāh), m., fr. (af *virēr*, vrida, vända, och *lai*, sång), ett slags ford. bruklig fransysk visform, med tvenne rimslut och med omqväde.
**Virēy** (virēi), m., sp. (af lat. *vīce* [628] och *rex*, sp. *rey*, konung), vicekonung, ståthållare.
**Virgīneus mōrbus,** m., lat. (jmf. *Virginia* [630] och *Morbus* [447]), jungfrusjukdom, bleksot, blodbrist; äfv. skämtv. giftassjuka.
**Virgulēra,** nylat. (jmf. *Virgula* [630]), innesluta med små streck („—").
**Viribus unitis,** se under **Union** [622].
**Virīl,** lat. **virīlis,** se sid. 630; **pro pārte virīli,** egentl. efter manlig andel, efter bästa förmåga. — **Viriliscēns,** f., nylat., qvinliga kroppars närmande el. öfvergång till manliga karakterer och former under ålderdomen. — **Viripotēns,** f., nylat., manbarhet, mandom, mannakraft, aflingsförmåga. — **Virītim,** lat., man för man; hvar och en för sig.
**Vīrtus,** f., lat., se sid. 630; **vīrtus (sōla) nobīlitat,** dygden (ensam) adlar; — **virtūti et mērito,** åt dygden och förtjensten. — **Virtuāl,** nylat., el. vanl. **Virtuēl,** fr. (*virtuēl*), som har förmåga till något, dock utan att för tillfället yttra den; )( **Actuel** [12]. — **Virtuāliter,** efter kraften el. betydelsen, till följe af begreppet, i enlighet med sitt väsen. — **Virtualitēt,** f., verkningskraft el. -förmåga; kraftyttring; väsentlig giltighet.
**Virulēns,** f., senlat. (jmf. *Virulent* [630]), ett sårs ettriga el. elakartade beskaffenhet; giftighet; rasande vrede el. förbittring.
**Vis,** f., lat., se sid. 630; **vis inērtiae,** framhärdighets- el. uthållighetskraft; den kraft, hvarmed en kropp motstår en annan, som sätter den i rörelse; **vis mājor,** utöfver el. utom beräkning (af tilldragelserna) stående el. inträffande händelse, tillfällighet, slump; — **in vim,** i kraft af, till följe af, förmedelst.
**Vīsa,** n., fr. (af lat. *vīsa*, pl. af *vīsum*, sedt, partic. af *vidēre*, se), intyg att något blifvit sedt och gilladt. — **Visis actis,** se under **Actum** [12].
**Visīt,** m., fr. **visīte** (-sīt'), f., se sid. 630; — **pour fāire visīte** (puhr fähr' -), för att aflägga besök, för att göra sin uppvaktning; **pour rēndre visīte** (puhr rangdr' -), för att besvara ett besök.

**Vīsum**, n., lat. (af *vidēre*, se), det sedda; anblick; ögonsigte; sannolikhet; äfv. = **Visa** (T.). — **Vīsus**, m., syn, synförmåga; — **de vīsu**, med egna ögon.
**Vitalītium**, n., m.lat. (jmf. *Vital* [630]), lefnadsunderhåll, lifgeding. — **Vitālmēter**, m., lat.-gr. (af gr. *metrēīn*, mäta), lifsmätare, redskap till lefvande begrafnes räddning.
**Vītium**, n., lat., se sid. 630; **vītium canōnicum**, kroppslyte, hvarigenom någon är oduglig till ett andligt embete.
**Vitrōs**, nylat. (jmf. *Vitrum* [630]), glasartad.
**Vītta**, f., lat., bindel; hufvudbindel, som i det gamla romarriket bars af offerdjur, prester och prestinnor samt friborna qvinnor; altarbindel; bindel, som bars af bönfallande.
**Vivandiēr** (vivangdjēh), m., fr. (af m.lat. *rivānda*, *vianda*, *vivenda*, ital. *vivanda*, fr. *viande*, lifsmedel, af lat. *vīvere*, lefva), en som håller handel el. värdshusrörelse i fält; jmf. **Marketentare** [426]. — **Vivandiēre** (vivangdjähr'), f., marketenterska.
**Vīvat**, lat., **Vīva**, ital., **Vīve** (vīvv'), fr., lefve! hell! **vīvat sēquens**, isht. vid dryckeslag: lefve den följande! — **vīve l'emperēūr** (- langperöhr), lefve kejsaren! **vīve le roi** (- lö rååh), lefve konungen! **vīve la patrīe** (- - patrīh), lefve fäderneslandet! **vīve la libertē**, lefve friheten! jmf. vidare sid. 630.
**Vīvre** (vivr'), fr. (lat. *vīvere*), lefva; jmf. **Vivre** [631]; **vīve-Diēū** (vīv' djōh), så sant Gud lefver; — **de quoi vīvre** (dö kååh -), att lefva utaf; såsom, till lifsuppehälle.
**Vīvus, -a, -um**, lat., se sid. 631; — **ad vīvum**, (afmåla, aftaga) efter personen sjelf; **īnter vīvos**, bland de lefvande, under lifstiden.
**Vix**, lat., knappt; **vix crēdo**, det tror jag knappast.
**Vōce** (våtje), f., ital., se sid. 631; — **mēzza vōce**, tonk. half, dämpad stämma; **sōtto vōce**, med låg, half röst; — **a mēzza vōce**, med half, dämpad stämma, sakta; — **a quāttro vōci** (- kvättro våtji), för fyra röster.
**Vocēra**, lat. (*vocāre*), kalla; utnämna; stämma.
**Vōgue la galēre** (vågh' - galähr'), fr., egentl. vagge farkosten! må gå hur det vill!
**Voicī** (våasīh), fr., se här! — **Voilà** (våalāh), se der!
**Voisināge** (våasinäsj'), n., fr. m. (af *voisīn*, lat. *vicīnus*, granne), grannskap.
**Voitūre** (våatyhr'), f., fr. (af lat. *vectūra*, farande, fora, frakt, af *vēhere*, fara; jmf. *Vettura* [628]), forslings- el. fortskaffningsmedel; fordon; åkdon; fartyg; fora o. s. v.; **voitūre de plāce** (- dö plähs'), hyrvagn.
**Voix** (våäh), f., fr. (lat. *vox*), röst, stämma; — **à hāūte voix** (- håht' -), med hög röst.
**Volens nolens**, se **Nolens volens** [460].
**Vōlta**, f., ital. (jmf. *Volte* [631]), gång; **prīma vōlta**, tonk. första gången; **secōnda vōlta**, andra gången, jmf. **Repris** [551].
**Voluminositēt**, f., nylat. (jmf. *Voluminös* [631]), vidlyftighet, omfångsrikhet; digerhet; isht om böcker: egenskapen att bestå af många band.
**Volūntas**, f., lat., vilja; **volūntas ūltima**, sista vilja, jmf. **Testamente** [606]; — **stat pro ratiōne volūntas**, i stället för skäl el. grund gäller vilja(n) el. godtycke(t); **tāmen est laudānda volūntas**, (den goda) viljan måste dock berömmas; — **voluntārie**, frivilligt.
**Von** (fånn), t., af, från: framför familjenamn beteckning för, isht tysk. adelsbörd; äfv. endast angifvande af stället, hvarifrån någon härstammar; **von hinten**, se under **Hinten** (T.).
**Vorn und hinten**, se under **Hinten** (T.).
**Vōrtex**, m., lat., se **Vertex** [628].
**Vōstro**, ital. (lat. *vēster*), er; **vōstro cōnto**, er räkning; — **per vōstro (cōnto)**, för er (räkning).
**Votivist**, se under **Votum** (T.).
**Vōtre** (våtr'), fr. (lat. *vēster*), er; **vōtre servitēūr** (- särvitöhr), er tjenare; **vōtre très hūmble servitēūr** (- träh-s-öngbl' -), er ödmjukaste tjenare.
**Vōtum**, n., pl. **vōta**, lat., se sid. 632; **vōtum obediēntiae**, (kloster)löfte om ovilkorlig lydnad; **vōtum paupertātis**, (kloster)löfte om fattigdom; — **mēo vōto**, efter min önskan, enligt min röst el. mening, efter hvad på mig beror; — **ad secūnda vōta**, till det andra giftermålet, till omgifte. — **Votivīst**, m., inom katolska kyrkan: fattig andlig, som ej hör till någon orden, utan lefver af att läsa messor.
**Voulōīr c'est pouvōīr** (vuhlååhr säh puhvååhr), fr., att vilja, det är att kunna; en stark vilja mäktar allt.
**Vox**, f., lat., se sid. 632; **vox clamāntis in desērto**, en ropandes röst i öknen; **vox hȳbrida** el. **hībr-**, språkv. tveslägtadt, blandadt ord, från två el. flera särskilta språk härstammande ord; **vox virgīnea**, jungfrustämma; tonk. ännu mildare och en oktav högre orgelregister än **vox humana** [632]; **vīva vox**, lefvande stämma, det lefvande ordet, muntlig undervisning; **vīva vox dōcet**, det lefvande ordet har undervisande kraft; — **āssa vōce**, med blotta rösten, utan beledsagning (af tonverktyg); **clāra vōce**, med klar, hög röst, högljudt, ljudeligen; — **ad vōcem**, till el vid det ordet; — **sub vōce**, under el. vid ordet; **sub hac vōce**, under el. vid detta ord.
**Voyagēūr** (våajasjöhr), m., fr. (af *voyāge*, resa), resande, vandrare; äfv. lycksökare.
**Voyōns** (våajäng), fr. (af *voir*, se), låtom oss se! — **vu** (vy), sedd, sedt. — **Vue** (vyh), f., se sid. 632; — **à vue**, under ögonen; köpm.t. vid anfordran; **en vue** (ang -), i sigte, till ögonmärke; **à pērte de vue** (- pärt' dö -), så långt man kan se, så långt ögat når.
**Vulcanālier**, pl., lat. (jmf. *Vulcan* [632]), hos de gamla romarne: fest, som i slutet af augusti firades till Vulcans ära.
**Vulgarisēra**, barb.lat. (jmf. *Vulgus* [632]), göra allmän el. bekant; utsprida. — **Vulgivāg**, lat. (*vulgivagus*), kringstrykande.
**Vulnerēra**, lat. (*vulnerāre*; jmf. *Vulnus* [632]), såra; kränka.
**Vūltispex**, m., nylat. (af lat. *vultus*, ansigte, och *specere*, skåda), ansigtsbeskådare, anletstydare; jmf. **Physiognom** [501].

# W.

**Wādi,** m., arab., (förekommande i många arabiska ortnamn): bäck; af en bäck genomströmmad dal; floddal; dal.

**Wāisenhāūs** (väjs-), n., t., barnhus för fader- och moderlösa barn.

**Wāiter** (uvētr), m., eng. (af *wait*, passa upp), uppassare.

**Wakūf,** n., arab., fromt arfsförordnande; from stiftelse; den muhammedanska kyrkans räntepligtiga, till förpaktare utlemnade, jordegendom.

**Wāldhōrn** och **Vāld-,** n., t. (af *wald*, skog, och *horn*, horn), ett slags blåsinstrument af messing. — **Vāldhornīst,** m., en som blåser valdhorn.

**Wāli,** m., arab. (*wali*, egentl. nära, vän, hjelpare o. s. v.), underståthållare.

**Walinga,** se **Wolynka** (T.).

**Wardēin** och **Vard-,** m., t. (trol. af m.lat. och ital. *guardāre*, vakta), edsvuren metall- och isht. myntprofvare.

**Wārrant** (uårränt), n., eng., borgen; fullmakt; äfv. häktningsbefallning. — **Warrānted,** som ansvaras för.

**Wāter-clērk** (uåter-), m., eng. (af *wāter*, vatten; jmf. vidare *Clerk* [149]), biträde hos en skeppsmäklare el. -handlare, och som har sig uppdraget att vid ett fartygs inlöpande i hamn och innan det kastat ankar stiga om bord på detsamma och söka vinna kaptenen till sin husbondes kund.

**Wēlfer,** äfv. **Guēlfer** el. **Guēlpher,** pl., fornt., medlemmar af en berömd herrskarfamilj, som, ledande sitt ursprung ifrån Italien, i 11:te årh. fortplantades till Tyskland och der under en tid herrskade öfver åtskilliga provinser samt ännu fortlefver i huset B r a u n s c h w e i g; i mera allmän bemärk.: medlemmarne af det mäktiga parti, som under medeltiden motsatte sig kejsarne och deras anhängare, hvilka åter kallades **ghibellīner.**

**Well** (uäll), eng., godt!

**Wēltschmērz,** m., t., egentl. verldssmärta; i allmnht. medlidsam, dyster åsigt om lifvet och menniskorna; isht. inom litteraturen beteckning för en sjuklig, pjunkig och gråtmild verldsåskådning; jmf. **Zerrissenheit** (T.). — **Weltschmērzler,** m., en, som hyser weltschmerz.

**Wiēdersēhen** (vihd-), n., t., återseende; **auf wiēdersēhen,** till återseende! farväl till härnäst!

**Wīla,** f., i serbiska folktron: nymf af stor skönhet och snabbhet med långt, fladdrande hår och hvit, luftig drägt.

**Winch** och **Vinsch,** m., eng., vef; spel; skruf; isht. lyftkran om bord på fartyg.

**Wīndbēūtel** och **Vīndbōjtel,** m., t., storskrytare; äfv. hos oss: ostadig, flyktig menniska, väderhane; ett slags uppsväld bakelse.

**Wīrrwārr** och **Vīrrvārr,** n., t., villervalla, oreda.

**Witsch,** m., r., ändelse i ryska namn och titlar med betyd.: son.

**Wolȳnka,** äfv., ehuru mindre rikt., **Walīnga,** f., r. (af *wol*, oxe, emedan ifrågavarande tonredskap förfärdigas af en ung tjurs hud), ett slags säckpipa.

**Words, words, words,** pl., eng., ord, ord, ord!

**Wöhlerīt,** m., efter kemikern *F. Wöhler* uppkalladt mineral, bestående af en förening emellan kiselsyra och tantalsyra med zirkonjord, kalkjord och natron.

---

# X.

**X,** på franska mynt, beteckning för myntorten *Amiens* el. *Aix*.

**X̄,** såsom fornromerskt taltecken = 10,000.

---

**Xenodōchium,** n., gr. (af *xēnos*, främling, gäst, och *dēchesthai*, emottaga), ställe till främlingars emottagande, värdshus, herberge. — **Xenōdochus,** m., föreståndare för ett x e n o d o c h i u m.

**Xerāphium,** n., gr. (af *xärōs*, torr), läkek. ett slags tort utvertes medel emot utslag. — **Xērion,** n., läkek. tort utvertes medel, isht. ströpulver. — **Xerōma,** n., el. **Xerōtes,** f., läkek. torrhet, isht. hos ögonen. — **Xeromēter,** m., (gr. *metrēin*, mäta), redskap till mätning af den vid torkning bortgående vigten. — **Xerōsis,** f., torkande, torkning. — **Xerōtisk,** uttorkande.

**Xylogrāphisk** och **-grāfisk,** gr. (jmf. *Xylographi* [634]), skuren i trä; tryckt med träbokstäfver; frambragt genom aftryck på trä; som hör till el. har afseende på träsnideri äfvensom på konsten att öfverflytta träsnitt på andra föremål.

**Xȳsticus,** m., gr. (jmf. *Xystos* [634]), fäktare i en x y s t o s. — **Xystārch** och **-ārk,** m., (gr. *ārchein*, vara den förste, herrska), uppsyningsman inom en x y s t o s.

# Y.

**Y,** såsom taltecken under medeltiden 150.

**Ȳ,** såsom taltecken under medeltiden 150,000.

**Yagōūbe,** m., turkisk läkare.

**Yamākis,** pl., turk. (af *yamak*, medhjelpare), grekiska danserskor, som underhållas af rika turkar.

**Yēnke,** äfv. **Yēndyc,** f., turk., brudtärna, som ledsagar den nygifta bruden till hennes blifvande hem.

**Yttrocerīt, Yttrotantalit** och **Yttrotitanīt,** m., (jmf. *Ytterit* [635]), mineralier, hvilka ytterjord ingår såsom beståndsdel.

**Yus-Bāschi,** m., turk. (af *yus*, hundra, och *basch*, hufvud, anförare), egentl. anförare för hundra; turkisk landshöfding.

# Z.

**Z,** såsom fornromerskt taltecken = 2,000.

**Z̄,** såsom fornromerskt taltecken = 2,000,000.

**Zaīm,** m., arab. (egentl. löftesman, af *zaama*, gå i god för), till krigstjenst förpligtad länsinnehafvare i Turkiet; äfv. rättsbetjent, skarprättare, bödel.

**Zanāna,** f., pers. (*zenâneh*, qvinlig, af *zen*, *zan*, hustru), qvinnogård, gemene mans h a r e m i Persien.

**Zapateādo,** m., sp. (af *zapateār*, upprepade gånger stampa med foten på marken), liflig, vanl. endast af en flicka utförd spansk dans.

**Zelōsis,** f., gr. (af *zālos*, ifver), ifrande.

**Zēma,** n., gr. (af *zēein*, koka), något afkokadt, afkok.

**Zemindār,** m., pers. (*zemîndâr* el. *zemîdâr*, af *zemîn*, land, och *dâr*, hållande), uppsyningsman öfver en landsträcka i Ostindien under det mongoliska herraväldet.

**Zēro,** n., fr., ital. och sp., noll; fig. en obetydlighet, ett intet.

**Zerrīssenhēīt** (-häjt) och, med försvenskad ändelse, **-hēt,** f., t. (af *zerrēīssen*, sönderslita), isht. inom litteraturen: beteckning för en sönderslitén, bruten själsstämning; jmf. **Weltschmerz** (T.).

**Zīēgenhāīner** (zihghenhäjner), m., t. (efter byn *Ziegenhain* i närheten af Jena), i tyska studentspråket: tjock knölpåk, hörande till en äkta students utstyrsel.

**Zigēnare,** ital. **zingāni** el. **zingāri,** pl., se sid. 636; — **ālla zingāna** el. **al. zingāra,** på zigenarvis.

**Zin** el. **Tsien,** n., kinesiska skiljemyntet, gjutet af messing, rundt och i midten försedt med ett fyrkantigt hål, för att kunna uppträdas på ett snöre.

**Zindikīter,** pl., arab. (sing. *zendik* el. *zindik*), fritänkarne och gudsförnekarne bland muhamedanerna.

**Zinzolīn** (sängsäläng), m., fr., violett, i rödt stötande färg.

**Zits** och **Sits,** m., (holl. *chits*, *sits*, eng. *chintz*, ostind. *chhînt*), egentl. fint, ostindiskt bomullstyg, hvars blommor och figurer äro målade; i allmnht. finaste sort kattun.

**Zītti** el. **Zītto,** ital., tyst! st! hysj!

**Zographi,** se **Zoographi** [636].

**Zōisk,** gr. (*zoikōs*, af *zōon*, djur, och af *zoa*, lif), djurisk; äfv. närande, uppehållande lifvet. — **Zoīsm(us),** m., den djuriska lifsprocessen.

**Zon(n)ār,** m., nygr. (*zonāri*, gördel), rem el. gördel af svart läder, som kristne och judar i Turkiet bära till åtskilnad ifrån muhammedanerna.

**Zoomorphīt** och **-morfīt,** m., gr. (af *zōon*, lefvande varelse, djur, och *morphā*, form, gestalt), djuraftryck i sten. — **Zooiatrik,** se **Zoiatrik** [636]. — **Zoophōrisk** och **Zoofōr-,** (gr. *phērein*, bära), djurbärande. — **Zoōtoka,** pl., (af gr. *tiktein*, föda), djur, som föda lefvande ungar. — **Zootokī,** f., födande af lefvande ungar. — **Zootrophēīon,** n., (gr. *trophā*, näring, af *trēphein*, nära), anstalt, hvarest djur underhållas och vårdas.

**Zōppo,** ital., se sid. 637; **ālla zōppa,** tonk. på ett haltande, ojemnt sätt.

**Zōpyron,** n., gr. (af *zoōs*, lefvande, liflig, och *pyr*, eld), gnista, brännämne; medel till upprätthållande, isht. af ett svagt lif, upplifningsmedel.

**Zōtisk,** gr. (*zotikōs*, af *zāein*, *zān*, lefva), lefvande, som hör till, har afseende på el. befordrar lifvet. — **Zōtica,** f., (gr. *zotikā* [näml. *dȳnamis*: kraft]), den djuriska lifskraften.

**Zȳgia,** f., gr. (af *zygōn*, ok, förening), äktenskapsgudinnan, ett binamn på Hera.

**Zȳmisk,** gr. (jmf. *Zyma* [637]), förorsakad genom jäsningsämne.

# Ä.

**Är,** se **Air** [22].

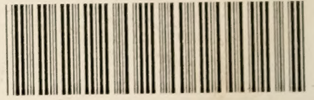
**Ära,** se **Aera** [18].

# Ö.

**Öder,** se **Odur** [468].

**Ödhūm(b)la,** f., fornnord. (af *auðr*, öde, rik på något och äfv. lätt, och *hum*, mörker och haf; betydelsen sålunda mycket oviss), mytol. ko, som, genom att slicka rimfrostbelagda saltstenar, gaf upphof åt Bure, som blef gudarnes stamfar.




LIBRARY OF CONGRESS
0 003 236 099 3
